GEORGIUS HICKES S.T.P.

Non ita pridem Collegii Lincoln. in Academia Oxon. Socius, ex Canonico Ecclesiæ Cathedr. Wigorn. factus Decanus Octobris die 13. A.D. 1683.

Linguarum Vett.
SEPTENTRIONALIUM
THESAURUS
GRAMMATICO-CRITICUS
ET
ARCHÆOLOGICUS.

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S.T.P.

OXONIÆ.

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCV.

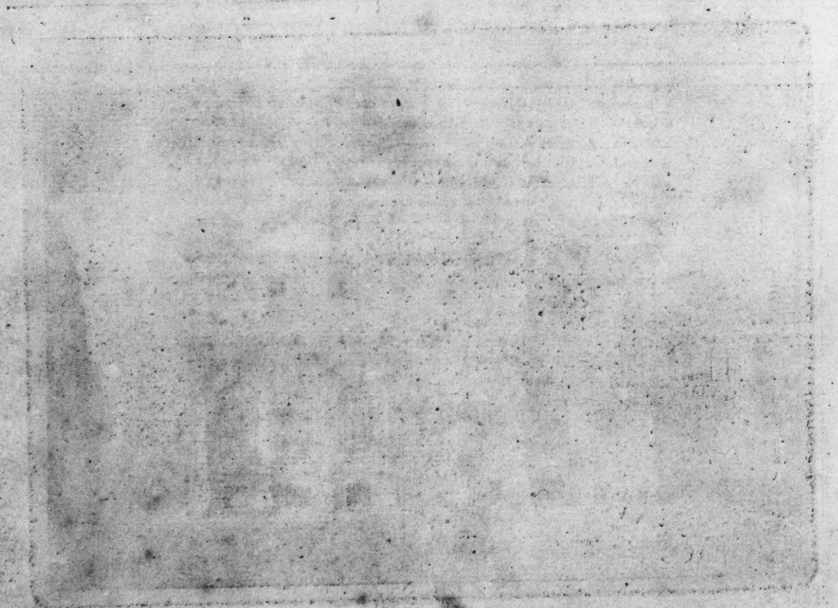

ANTIQUÆ LITERATURÆ

SEPTENTRIONALIS

LIBRI DUO.

QUORUM PRIMUS

Georgii Hickeſii, S. T. P.

Linguarum *Vett.* Septentrionalium Theſaurum Grammatico-Criticum & Archæologicum, Ejuſdem de antiquæ Literaturæ Septentrionalis Utilitate Diſſertationem Epiſtolarem,

ET

ANDREÆ FOUNTAINE

Equitis Aurati *Numiſmata* Saxonica & Dano-Saxonica *complectitur.*

Tho. ALTER CONTINET Gray.

HUMFREDI WANLEII

Librorum *Vett.* Septentrionalium, qui in Angliæ Biblioth. extant, Catalogum Hiſtorico-Criticum; nec non multorum *Vett.* Codd. Septentrionalium alibi extantium notitiam, cum totius operis ſex Indicibus.

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCV.

Serenissimo Principi
ac Domino
GEORGIO
Principi Hereditario
DANIÆ, NORVEGIÆ, VANDALORUM,
et GOTHORUM;
Duci SLESVICI, HOLSATIÆ, STORMARIÆ,
DITHMARSIÆ, et CUMBRIÆ;
Comiti In OLDENBURG, DELMENHORST, & KENDAL;
Baroni
de WOCKENGHAM;
Summo Copiarum BRITANNICARUM
Terra Mariq; Præfecto;
et
Nobilissimi Ordinis PERISCELIDIS Equiti.

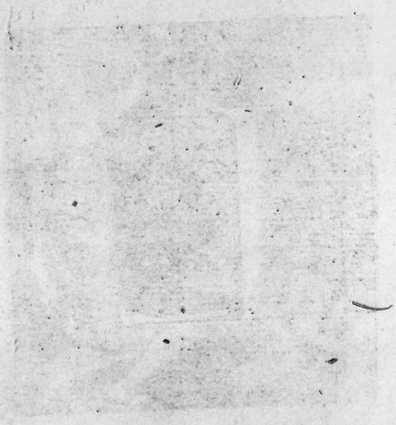

SERENISSIME PRINCEPS,

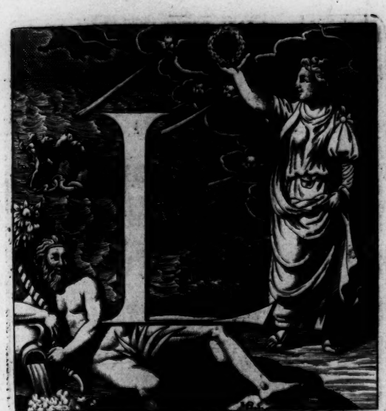

INGUARUM Veterum *Septentrionalium* idoneo de Patrono ut primum cogitavi, e Regia Veſtra DANORUM & GOTHORUM Familia *Mæcenatem* illis quærendum judicabam, Cui a me quaſi vitæ reſtitutas in Clientelam & Fidem commendarem. DANIÆ enim Reges ab ODINI, Principis ASARUM, Filio SKIOLDO & Genus & Nomen *Gentilitium* ducunt, SKIOLDIADÆ, *Gothice* SKIOLDINGI ab eo Patronymice nuncupati; quem JUTIÆ Regem præfecit Pater, Dux ille longinqui itineris, quod e Septentrionalibus *Minoris Aſiæ* partibus ad Aquilonares Europæ plagas cum Profectionis Sociis confecit. Eos paſſim in locos, tam citra, quam ultra Mare *Balticum* ſitos, ſcilicet in *Germaniam*, *Jutiam*, *Sælandiam*, *Scandiam* i. e. *Norvegiam* & *Sueoniam*, Mores, Inſtituta, & præcipue *Linguam* ſuam vetuſtiſſimam novi Advenæ induxerunt. Quæ quidem

illarum Omnium, quas, Deo juvante, veluti Mortuas excitavi, *Parens*, nondum forsan GOTHICA dicta, nondum in Dialectos partita, sed *una, pura, simplex*, ad antiquissimam ASIATICAM illam proxime accedebat, quam Japeti natu maximus GOMERUS, ab Eoque oriundi Filii & Nepotes locuti sunt; qui, confusis Linguis, a *Babele* Septentrionem versus contendentes, in Asiæ finibus consederunt. Illinc ODINUS, nescio quoto cognationis gradu a *Gomero* ortus, cum Suis profectus in *Orbe Arctoo* Regna *Gothica* condidit. Primum in *Saxonia* moratus, Illam, ut Veteres Vestri Scriptores tradunt, inter Filios quosdam Suos distribuit. Deinde in JUTIAM profectus, quam REIDGOTOLANDIAM, i.e. *Equitum Strenuorum Terram* appellabant, Illam, ut dixi, SKIOLDO Filio, Gentis Vestræ Principi, dedit. Postremo *Sueoniam* Borealium Nationum Victor ingressus oblatum ab *Indigenis* accepit Imperium. Quorum Majores jamdudum, ut opinor, ante *Odinum* ex *Asia* quoque Ductu & Auspiciis alicujus Principis profecti, deductis *Gomeridarum Asiaticorum* Coloniis, Primi omnium *Scandiam* occupabant. *Odinus* ille, Majoribus nostris *Vodenus*, præclare apud *Sueones* omnia administrans, ulterius versus Oceanum in *Norvegiam* pertendit, cui *Semingum* Filium præposuit. Cujus ex Fratre Nepotes *Skioldiadæ* antiquum *Norvegiæ* regnum Jure Sanguinis translatum non ita pridem acceperunt. Alii vero, SERENISSIME PRINCEPS, Augustam Vestram Familiam a SKIOLDO Nepote DANI, *Danicæ* Gentis Nominisque Conditoris, qui *Snorronis* seu *Humbli* Regis *Scandiæ* filius fuit, SKIOLDINGORUM Nomen sortitam esse volunt. A *Dano* autem Jutæ *Dani*, & Jutia *Dania* & *Danemarchia*, nuncupati sunt. Cujus tamen Meridionalis Provinciæ Frater ejus ANGUL

Domi-

Dominus conſtitutus, Illi nomen indidit ANGULIÆ, a quo ANGLIA vocabulum, progrediente tempore, factum eſt. *Angliæ* illi veteri a meridie proximus *Saxonum* populus erat in tres Provincias diviſus. Quarum Illa quæ tunc *Anglis* a meridie confinis erat, nunc *Holſatiæ* Ducatus eſt. Hi tres fortiſſimi Populi, *Jutæ*, *Angli* & *Saxones*, primo a *Britannis* acciti, deinde Sua ſponte, ſedibus relictis, in *Britanniam* navigarunt: cujus omnis, exceptis, quæ montibus aſperæ & impeditæ ſunt, Occiduis *Cornubiæ* & *Cambriæ* Regionibus, cum immortali Nominum Suorum gloria, Dominium Sibi acquiſiverunt. JUTÆ Veſtri *Cantium*, *Vectam* inſulam, & Provinciæ partem, quæ e regione *Vectæ* jacebat, occupabant. *Eſſexiam*, *Middleſexiam*, quæ tum Unum Regnum faciebant, & quæ cum *Suthreia* Auſtralium *Saxonum* ad tempus etiam erant regnum, *Suthſexiam*, Provincias a ſe nominatas, cum aliis Pagis ampliſſimis, qui Occidentalium *Saxonum* Imperii pars erant, SAXONES ſortiti ſunt. ANGLI cæterarum *Britanniæ* Provinciarum ſunt potiti, quas Orientalium *Anglorum*, *Merciorum*, & *Northanhymbrorum* latius patentia Regna complectebantur. Ex his Populis, Jutarum & Anglorum aut idem fuit, aut non multum diverſus Sermo, qui *Danicus*, & *Cimbricus*, & *Scandicus*, & *Gothicus* a ſcriptoribus appellatur. Ab hoc etſi Saxonum Sermo in multis differt, non ita tamen diſſimilis Ingenii ab Illo eſt, quin qui utramvis Linguam recte norit, haud multo ſtudio ac labore ad Alterius notitiam pervenire poterit. *Saxonicæ* Soror eſt veterum *Francorum* Lingua, quam *Franco-Theotiſcam* vocant, ut quæ ab una eademque Parente ortum ducit; nempe ab antiquiſſima illa Lingua, qua *Gothorum* Veſtrorum Poſteri in *Mœſia* ſibi expugnata, ante mille & ter centum

plus minus annos, ſeu *Teutones* potius in *Germania* degentes, uſi ſunt.

Hæ, PRINCEPS ILLUSTRISSIME, Linguæ ſunt, quæ in hoc Duorum Librorum opere, quaſi ab Inferis revocatæ ad Auguſtum Patrocinium Tuum confugiunt, CELSITUDINEM TUAM, me oratore, per *Aſas* omnes, *Aſiniaſ*que, ſummiſſe rogantes, ut Illas Redivivas quaſi tot Pupillas, Cognationis jure, legitimæ Tuæ Tutelæ commiſſas, Auctoritate Tua defendere digneris: quo nihil Sibi Renatis gratius & jucundius, nihil honorificentius, nihil adverſus livorem magis ſecurum Aſylum, nihil denique Suæ vetuſtiſſimæ & clariſſimæ ab *Aſis* Origini convenientius eſſe poſſe arbitrantur. Quamobrem offerri Se, opuſve, cujus beneficio reſpirant, dedicari Alii, quam Principi; Principique qui a communi Suo Parente *Odino* genus trahit, ea de re pluries Sententiam rogatæ, Se nolle ſemper reſpondebant. Immo vero immane nefas a me factum putarent, ſi hoc Suo cum Theſauro, Librorumque Catalogo Suorum, Alii cuipiam Principi ab *Odino* oriundo, quam Tibi Illas devoviſſem; Cui ut SKIOLDINGO, Tribulique Suo, omne Suum Obſequium jure debitum exiſtimant. Quinetiam, PRINCEPS OPTIME, vere mihi videor eſſe dicturus *Linguas* has antiquas, me obſtetricante, in lucem apud *Anglos* tandem emiſſas, CELSITUDINIS TUÆ Patrocinium jure quodammodo expectare, ſi non Sibi vendicare propterea poſſe, quod SKIOLDINGUS es Civitate *Anglicana* donatus, qui *Saxonum* & *Danorum* nationes, STUARTORUM & SKIOLDIADARUM deſtinatas Imperio Gentes, Auguſto & ſanctiſſimo Connubio conjunxiſti: quo, ut *Saxonum* & *Danorum* Soboli, Populo Anglicano, Te conjunctius nihil; ita nihil charius factum eſt, aut jam

per

per xx annos & eo plus, magis in honore fuit. Præterea *Jutas*, *Anglos*, *Saxones*, qui, ut varia elementa, expugnatis *Britannis*, in unum Corpus, unumque demum Imperium coaluerant, *Dani* Veſtri pariter expugnantes, Populos iſtos uno *Anglorum* nomine notos *Dano-Saxonicos*, & SAXONICUM tum fere Communem illorum ſermonem etiam *Dano-Saxonicum* fecere. Id maxime factum eſt a CNUTO Magno *Suenonis Tiugoskeggii* Filio, *Haraldi* Nepote, *Skioldingorum* tunc Gloria; quo Imperatorem fortiorem, meliorem Regem, aut Legiſlatorem magis ſapientem Arctous orbis nullo tempore habuit. Hic fœdere pacto Regnum adeptus, *Anglorum* Imperium amplificavit, auxit *Anglicani* nominis Gloriam, Legeſque optimas, quæ *Saxonice* etiamnum ſuperſunt, tam Eccleſiaſticam quam Civilem Rempublicam ſpectantes, condidit; & utramque, ea quidem juſtitia, ſapientia & moderatione animi, bello paceque adminiſtravit, ut *Angli* Illum, dum viveret, non minus, quam Sui colerent, & mortuum perinde Moerentes deplorarent. Ob bellicam virtutem, reſque proſpere & præclare in bello geſtas, *Fortis*; ob nominis & imperii Sui ſplendorem *Magnus*; ob benignitatem, munerumque largitionem, *Dives*; & ob aſſiduum Dei immortalis cultum, & venerabundum, quem tum in res, tum in perſonas ſacras gerebat, animum, *Pius*, & a Veſtris, & a Noſtris Scriptoribus erat nuncupatus. His virtutibus ita Majorum noſtrorum animos conciliabat, ut ab Illius temporibus, *Danos* non ut *Exteros*, ſed ut *Familiares* & propinquos Sibi conjunctiſſimos *Angli* ſemper naturali quodam amore dilexerunt, & cum ſingulari ſtudio & humanitate tractarunt ac amplexi ſunt. Porro, aucta eſt utriuſque Populi, arctiorque quam antea facta illa Neceſſitudo, adventu *Normannorum*;

mannorum; qui *Dani* etiam origine cum essent, *Dano-Saxones* Majores nostros etiam magis *Danos* fecerunt.

Quamobrem, SERENISSIME PRINCEPS, cum antiquæ *Literæ*, Musæque Septentrionis Tuæ sint, & tot cognationis Nominibus Celsitudinem Tuam attingere videantur, ne mirum, nedum offensio Tibi sit, quod e mortuis suscitatæ in Te, tanquam in communem Suum *Phylarchum* oculos conjiciant, Teque Patronum Sibi asciscere velint; cui per tot propinquitatis principia, *Nationis*, *Gentis*, *Linguæ*, *Majorum*, Se maxime Tibi conjunctas arbitrantur. Etenim quemadmodum Exules aut Captivi, post longam & continuam absentiam, in Patriam reversi, Diis patriis & Penatibus salutatis, id imprimis curant, ut propinquos, sive nepotes, sive pronepotes, abnepotesve, præsertim qui illustrioris loci & nominis sunt, adeant, a quibus maxime Opem & Præsidium petant: sic in Arctoas Suas Sedes, quasi postliminio redeuntes Antiquæ Septentrionis Linguæ, ad Te tanquam ad Principem Sibi conjunctissimum supplices veniunt, Opem & Patrocinium Tuum flagitantes, quo munitæ & maxime honestatæ, Augustique Tui Nominis splendore Clariores factæ, majori simul cum Fidentia & Gratia in publicum prodibunt, non tantum Cognatos apud populos, *Anglos* & *Danos*, sed apud *Suecos*, *Belgas*, *Germanos*, *Gallos*, *Italos*, *Hispanos*, omnesque alias Nationes, ubi in moribus, institutis, inscriptionibus, provinciarum, urbium, oppidorum, hominum, rerum nominibus *Gothi*, Gentium domitores, quibus appellationibus cunque noti, Imperii sui vestigia reliquerunt.

Hæc ad Celsitudinem Vestram, AUGUSTE PRINCEPS, Musarum Veterum Arctoarum, quasi totidem *Asiniarum*, monitu, præsenti animo dixi. Quæ me etiam

Laudum

Laudum Tuarum heic præconem esse volunt: quod tamen ut facerem, etsi ab Illis imperatum, a me impetrare nequeo, quamvis Illarum, quasi tot Syrenum illecebris captus, gravissimos labores exantlavi, non tantum curans, ut ab Orco revocatas literario Orbi spectandas exhiberem; sed omni Ope & Opera etiam enitens, ut cum magnificentissimo Librorum Suorum Apparatu decoratas, vere Doctis colendas ostenderem, qui Libros propter Se, & Linguas propter Libros unice amantes, illarum scientiam nocturno diurnoque studio assequuntur. Verum enimvero, etsi Illarum gratia tot tantaque feci, ea tamen una res est, in qua illis morem gerere non possum, tum quod virtutes in Celsitudine Tua conjunctæ, tanquam Sidus, suo splendore conspicuæ omnium oculos in Se convertant; tum etiam quod ingenii exiguitatis conscius non eum me *Apellem* esse censeam, qui dignus sum, ut Tantum Principem meis verbis depingam, cujus Inclytas Virtutes majorum gentium Historici Nostri Literis non poterunt non prodere; &, qui dicendi facultate maxime præcellunt, Oratores, singularem Præstantiam cum meritis Laudibus prædicare. Prudentiam, Constantiam, Reverentiam Sacrorum, assiduum Dei immortalis Cultum in Te laudabunt, & veram Animi Magnitudinem cum summa Humanitate, Clementia, Mansuetudine, Modestia, & Facilitate Morum conjunctam. In Te etiam laudabunt præclaram Vitæ Sanctimoniam, Fidemque conjugalem, in corruptissimo sæculo, omnis labis immunem; nec non Principe Viro maxime dignam Mentem illam stabilem Tuam, nunquam non quietam & tranquillam; quæ nec cupiditate aliqua vinci, nec metu frangi, nec ægritudine exacerbari, nec iracundia accen-

 di,

di, nec humano aliquo casu de gradu, ut dicitur, Suo dejici unquam potuit. In Te quoque magnopere celebrabunt divinam illam Animi Moderationem, & Honorum, de quibus nullo tempore contendisti, Contemptum vere Christianum. Qui Principatus nunquam cupidus, Imperia, Magistratus & Gloriam, quæ propter Se plerique admirantur, propter *Remp.* solam expetenda ducis. Ad quam Administrandam, Servandamque pro Modestia Tua rogatus tandem & quasi invitus accessisti, ad Animam tamen pro Illa profundendam nullo non tempore paratus, quo mortem oppetendo Ei Te profuturum credas. Denique præclarum illud & immortale Facinus, quo Regem Fratrem e confertissimis hostium turmis, ubi laborabat, ereptum Tua Virtute servasti, ad perpetuam Celsitudinis Tuæ Gloriam non poterunt non scriptores Nostri prædicare. Quibus igitur ego has, aliasque plurimas Virtutes Tuas, propter quas Te omnes colunt & mirantur, cum magna sua voluptate, laudeque Tua sempiterna celebrandas relinquo; tum quod illas a me heic amplius dici summa Tua Verecundia & Modestia vetent; tum etiam quod a specie adulationis abesse velim meam ad Te orationem; tum vero quod potius Sacerdotis in precando pro Tua salute, quam Oratoris in Te laudibus ornando, partes mihi agendas putem.

Quamobrem D. O. M. Principum Custodem ac Præsidium, suppliciter & obnixe rogo, ut Te sanum & incolumem servet; ut clarissimi Nominis Tui splendorem augeat; & post beatam & longævam maxime Vitam, cum a mortalibus migraveris, ut ad immortales & divinos animos justorum qui perfecti sunt, & beatissimum Angelorum cœtum, & Novi Fœderis Auctorem

Jesum

DEDICATIO.

Jeſum aſcendens, ſumma illa Hieroſalymæ Cœleſtis beatitudine fruaris, quam in *Eddæ* ſuæ parte *Woluſpa* dicta ante multa ſæcula *Iſlandice*, i. e. *Gothice*, ex vetuſtis veſtris monumentis metrice deſcripſit *Sæmundus* FRODE, i. e. *Sapiens*, dictus:

Sal ſier hun ſtanda ſolu fegra	*Aulam illa videt Sole clariorem,*
Gulle thaktan a Gimle havum.	*Auro tectam in ſublimi Cœlo:*
Thar ſkulu dygvar drotter byggia/	*In qua proborum gens habitabunt,*
Og vm alldur daga yndis niota.	*Et æterna voluptate fruentur.*

Animum Tuum e Cuſtodia, Vinculiſque corporis ſero & facile evolantem, ut ad Beatorum illam Sedem perducat, ad ſupremum omnium Principem & Rectorem, qui preces ſuorum non aſpernatur, preces quotidianas fundit *Regiæ Tuæ Celſitudini* ſummo obſequio & obſervantia deditus & devotus

GEORGIUS HICKESIUS.

AD

REVERENDUM VIRUM

ADAMUM OTTLEY

S. T. P.

Archidiaconum *Scrobbesburienſem*, & Eccleſiæ Cathedralis Herefordenſis Canonicum, *Auctoris* de opere ſuo Præfatio.

QUUM rebus, quæ in *Anglia* geſtæ ſunt ante tredecim annos, factum fuerit, ADAME OTTLEY, ut mihi nihil eſſe loci, neque in Eccleſia, neque in muneribus Sacerdotalibus publicis viderem, relicta, cui viginti annos non ſine fructu ſtudueram, ſcientiarum principe *Theologiâ*, ad linguas veteres *Septentrionales* recolendas omnem meam operam, & curam converti; tum ut *Inſtitutiones Anglo-Saxonicas*, & *Mæſo-Gothicas* noſtras denuo edendas, quod multi flagitabant, recenſerem; tum maximè quod nulla res alia, earum ſtudio mirificè delectatum animum moleſtiis levare magis poſſet, &, quibus affici cœperat in caſibus nobis tam acerbis, à moerore & ſollicitudine abducere. Repetitis iſtis in ſtudiis cum non mediocres feciſſem progreſſus, Te etiam in iis verſari & excellere à *Wilhelmo Bromeo* Tuo accepi, qui mihi auctor eſſe voluit, ut nonnulla, quæ elucubraveram, Tecum communicanda illi darem; quibus, quoniam ipſe linguam *Saxonicum* & utramque *Goth.* perfecte aſſecutus, admodum erat delectatus, & Tibi illa fore jucunda exiſtimabat, dicam, an prædicebat, cum res non aliter, atque putârat, acciderit. Tu enim illa perlecta laudaſti, conſiliumque noſtrum de recudendis *Grammaticis noſtris Septentrionalibus* expoſitum non comprobâſti ſolùm, ſed pro Tuo in *arctôam* literaturam amore, & beneficentia ſingulari, æs etiam ad levandos ſumptus, qui in iis recudendis ponendi erant, primus omnium & optimis ominibus largiter contuliſti. Quocirca cùm præfatio mihi operi, quemadmodum atrium domui, multis de cauſis præſtruenda ſit, eam Tuo nomine inſcriptam gratus voluit animus; non tantum ut meritorum in me Tuorum magnitudinem, verum me etiam eorum ſemper fore memorem ut cognoſcerent quotquot aut caſu librum noſtrum inſpiciant, aut conſilio quæſitum ſtudioſè pervolvant. Id etiam cur faciam in cauſa eſt magnus ille, quem in Te perſpexi, literarum & antiquitatum *Septentriondlium* amor cum ſumma diligentia conjunctus. Ex quibus certus quidem ſcio neminem Te aut magis aſſiduum, aut magis peritum lectorem ad librum noſtrum acceſſurum; adeo ut de illo, quæ dicenda ſunt, apud Te præfando, lectores plane omnes, qui aut *Philo-Gothi*, aut *Philo-Saxones*, aut denique *Philo-Teutones* ſunt, vel eſſe, vel ſe haberi volunt, compellare videar.

In ſcribenda vero præfatione noli credere me in iis redarguendis opera abuſurum, qui *Grammaticas* ſcribere *S. Theologiæ Doctoris* dignitatis eſſe negant. contra quos non multis verbis hic dicendum exiſtimo, quod contra illorum opinionem longa ſatis oratione diſputavimus in præfatione, quam *Inſtitutionibus Grammaticis Anglo-Saxonicis, & Mæſo-Gothicis*, præpoſuimus, quæ ante XIII. annos *Oxoniæ* prodierunt. Ibi Clariſſimorum pallii togæque virorum, *Platonis*, *Ariſtotelis*, *Theophraſti*,

Julii Cæsaris, Ciceronis, Varronisque exemplis ostendimus, non alienum esse à sapientissimi maximive cujusvis existimatione, aut dignitate, *Grammaticalibus* se addicere, aut libros *Grammaticos* faciendo literarum studium promovere. Quinetiam exemplis [a] *Caroli Magni imperatoris*; [a] *Ælfrici Archiepiscopi Cantuariensis*; [b] *Georgii Schottelii*, qui Serenissimo *Brunswicensium* & *Luneburgensium* duci à consiliis erat; denique *Johannis Wallisii* S. T. P. ob matheseos scientiam per totum literarum orbem præclari, id confirmavimus. Ad quos jam eruditione, & auctoritate sua venerabiles accedant, [c] *Theodorus Beza*; [d] *Johannes Cheekus, eques Palatinus*; [e] *Rogerus Aschamus, Elizabethæ* R. Angliæ præceptor; [f] *Robertus Bellarminus* Cardinalis; [g] *Franciscus-Maria Maggius* Panormitanus; & [h] quotquot alii à collegio *Romano* de propagandâ fide ad exteros longinquosque populos, prædicandi Evangelii causa missi, barbararum linguarum institutiones *Grammaticas* cum ingenti literarum beneficio ediderunt. Postremo accedant non minus auctoritate graves, *Jobus Ludolfus*, qui *Grammaticam* Linguæ *Amharicæ*, quæ vernacula est *Habessinorum*, cum *Lexico-Amharico-Latino* ante quatuor annos *Francofurti* ad *Mænum* publicavit; [i] *Gulielmus Bonjour Tolosanus* ordinis Eremitarum *S. Augustini*, qui *Grammaticam Ægyptiacam* nuper confecit; summæque tum dignitatis, tum auctoritatis homo prænobilis & doctissimus *Franciscus à Mesgnien Meninski* S. S. *Sep.* Eques *Hierosolymitanus*, & Sac. Cæsareæ Majestati Consiliarius, qui Lexicon *Turcico-Arabico-Persicum cum Grammatica Turcica* suis Typis & sumptibus impressum *Viennæ Austriæ* edidit, *A. D.* MDC.LXXX. Idem etiam Onomasticon *Latino-Turcico-Arabico-Persicum, Viennæ Austriæ*, Anno Salutis, MDCLXXXVII publicum fecit. & in conclusione procemii ad primum opus suum incredibilem suum literarum *Turcicarum* amorem, & quantopere, & quam obstinato animo reip. literariæ prodesse cupiebat, his verbis describit: *Quanti sumptus ad incidendos, fundendosque exoticos Characteres, ad erigendam à fundamentis Typographiam requisiti, & erogati fuerint, novit exhaustum meum peculium. Quantam autem molestiam mihi ipsa operis impressio peperit, vel ex hoc judica, quod & compositorem Turcico-Persico-Arabicorum, & impressorum foliorum revisorem & correctorem, ipse agere, & ne latum unguem à typographis discedere coactus sum. Hæc autem omnia subii libens, non vanæ gloriæ stimulo agitatus, viles enim & suomet nomine obscuri videntur hoc sæculo hujusmodi grammaticales labores, - - - - non spe lucri lactatus, (sumptus enim ad hoc opus edendum liberaliter expensus distractione omnium etiam exemplarium refundi, aut compensari minimè potest) sed solo de principe, de rep. literaria, de te* (Lector Studiose) *bene merendi desiderio, studioque compulsus.*

Ex auctore doctissimo, qui barbaram linguam, qua non tantum religionis *Christianæ*, sed humaniorum literarum hostes loquuntur, hæc quorundam gratia transcripsi. qui *Græcis* & *Latinis* literis eruditi, *Arabas* penitus contemnunt, pene mirantes stultitiam meam, qui ista volui scribere, quæ, ut clamitant, nec indocti intelligere possunt, nec docti legere curabunt. Id etiam in me temerè nimis, & curiosè reprehendunt, quod tantum studium, tamque multam operam in explicandis *barbaris*, horridisque, & incultis expoliendis sermonibus posuerim. Quod tamen ferendum esse, si moderatior & temperantior in scribendo, minus temporis pretiosi, minus operæ malè collocatæ, minus denique perituræ chartæ in-

---

[a] Qui *Grammaticam* patriæ suæ linguæ *Franco-Theotiscæ* composuit. a Hic præcepta *Grammatica* ex *Prisciano, Donatoque* collecta, *Saxonicè* transtulit in uno libro, cui glossarium *Saxonico-Latinum* adjecit. b Hic opus ex quinque libris *Grammaticis* constans de *Germanica* lingua *Germanicè* edidit. A. MDCLXIII. c Hic Scholia de *Germanâ Græcæ* linguæ pronuntiatione scripsit, quæ ab *Antonio Crevellerio* recensita *Genevæ* excudit *Paulus Stephanus*, A. D. MDC. in libello cui titulus *Alphabetum Græcum & Latinum.* d Hic *dissp.* de pronuntiatione linguæ *Græcæ* scripsit, quæ *Basileæ* prodierunt MDLV. e Hic librum *Anglicè* confecit, quem inscripsit **The Schoole-Master, or the plain way of teaching Children the Latine tongue.** qui Londini prodiit, MDLXXX. f Hic Linguæ *Hebrææ Grammaticam* composuit. g Hic Linguarum *Orientalium*, quæ in *Georgia* regionibus audiuntur, institutiones *Grammaticas* Romæ excusas publicas fecit. MDCLXX. h E quorum numero sunt *Fr. Didacus Colladus* ordinis prædicatorum, qui *Grammaticam* Linguæ *Japonicæ*, in gratiam eorum qui prædicandi Evangelii causa ad *Japoniæ* regnum se conferebant, composuit; ipse in illo regno fidei, quam *Catholicam* vocant, propagandæ minister. Romæ prodiit hic liber typis & impensis Sac. Congregationis impressus, MDCXXXII. i An vero in lucem adhuc prodiit hic liber, nescio, de quo sic auctor scribit in exercitationis suæ brevis in monumenta *Coptica* seu *Ægyptiaca*, bibl: *Vaticanæ* p. 25. *ne interim lectoris studium restinguat hac in monumento Ægyptiaca exercitatio, eum nonno me jam absolvisse Grammaticam Ægyptiacam.* Accedat liber qui Inscribitur REGULÆ *quædam pro difficillimi* CONGIENSIUM *idiomatis facilitori captu ad Grammaticæ normam redactæ.* A F. *Hyacintho Brusciotto*, &c. Regni Congiæ Apost. Missionis præfecto. Romæ. 1659.

sumptis-

ſumpſiſſem in faciendo libro, quem neque mihi, neque reip. literariæ utilem fore exiſtimant, haud ſine aliquo mei contemptu, ſibique plus æquo tribuentes, dicunt. Sic faſtidioſi illi, & delicatiſſimi homines, qui literas *Septentrionales*, quas neſciunt, vituperant; quoſque offendit noſter in iis excolendis minimè nobis injucundus labor, quo literato orbi me ſimul & profuturum, & placiturum, quicquid illi contra ſentiant, diſſerantve, ſperare jubet animus, neſcio qua auguratione permotus. Quid enim illorum, qui literas, libroſque, quos nondum intelligunt, damnant, cenſuram pertimeſcerem? præſertim cum id faciendo præſtantiſſimorum hominum famam cum noſtra graviter lædant, qui *Gothicas*, *Saxonicas*, *Francicaſque* literas, quæ ad hanc ætatem jacuerant, non excitarunt modo, ſed literarum *Latinarum* lumine, tam apud nos, quam apud exteros illuſtrarunt. Quamobrem ab iſtis literaturæ *Septentrionali* obtrectatoribus id impetrare velim, ut meminerint, cum de illa, aut de nobis obloquendi animo quid aliquando dicturi ſint, in *Lelandum*, *Matth. Parkerum* Cantuarienſem, *Joh. Seldenum*, utrumque *Spelmannum*, *Th. Mareſchallum*, *F. Junium* F.F. ut innumeros alios præteream, qui apud nos *Saxonicis*, apud exteros *Gothicis* literis jam incumbunt, ſe iniquos fore, illorumque exiſtimationem, & dignitatem ſummam, trajectis lateribus noſtris, graviter vulneraturos. Quare tantorum virorum exemplis, & præſidio tutus, id genus hominum faſtidia, & obtrectationes tantum contemno, quantum illi antiquas literas *Boreales*, noſtramque in iis docendis exornandiſque diligentiam aſpernantur. *Græcas* ergo *Latinas*que linguas, & auctores & homines mirentur per me, quantum velint; modo à linguis, quibus majores ſui locuti ſunt, libriſque quos ſcripſerunt, non abhorreant. Quæ res apud illos geſtæ ſunt, & qui illorum mores fuerunt jucundum ſit iis legere; modo quas hi pace belloque geſſerunt, inſtitueruntque, quaſque leges, & conſuetudines vim legum obtinentes habuerunt, ſcire non dedignentur. Quid vero cum iſtis hominibus tantopere pugno, ADAME OTTLEY? cum Te propugnatorem habeam, ne delicatis iſtis *Græcarum*, & *Latinarum* literarum ſcientia cedentem; quas, neque faſtiditis, neque ſpretis, neque denique vituperatis inique vetuſtis linguis *Aquilonaribus*, aut earum doctoribus, quod ſuum eſt utriſque tribuere ſciens volenſque, non neſcis mirari, & laudare. Quamobrem cùm Tibi æquo arbitro antiqui illi ſermones, quos *Barbaros* contumeliosè vocant, dulces adeo ſint; magna mihi ſpes eſt, illos à me *Latinis* literis mandatos, explicatoſque dulcedine ſua allecturos eſſe lectores etiam ex iſtis faſtidioſæ gulæ hominibus; quibus non invidia, malave aliquâ voluntate, ſed uſu, & falſis opinionibus venit, ut avitis *Arctoi* orbis linguis tam acerbi, & iniqui ſint. Quapropter auctor iis eſſe velim, ut rudes iſtos, ferreoſque, quos putant, linguarum iſtarum ſcriptores, vel primoribus, quod aiunt, labris delibare non graventur. Quo impetrato, auſim iis ſpondere, ſe, ut ut *Græcis*, *Latiniſque* literis eruditos, *Arctoas* veteres non amplius contempturos, meve culpatum ire, qui multos annos laboravi, ut opera, ſtudiis, laboribuſque meis, & Populares mei, & Exteri literarum ſcientiam facile adipiſcerentur; quas, qui ante nos vixerunt, docere non ſciverunt; quas etiam jam præceptis Grammaticis criticiſque traditas *Gothicæ* ſtirpis hominibus tantum non turpe erit ignorare. Quinimò Muſarum *Arctoarum* nomine omnibus eas neſcientibus auſim polliceri ſe literas iſtas non tantum inter diſcendum gratas ſuaveſque percepturos; ſed etiam iis perfectè cognitis, & intellectis, non minus, quam *humaniorum* literarum ſcientia, quas adeò extollunt, vehementer iri delectatos. Id ſane doctorum multorum exemplis expertus ſum, qui me auctore, ad literarum *Saxonicarum* ſtudium animos adpellentes tam mirificè delectabantur, ut nunquam ab illo avelli potuiſſent. Hi etſi in *Græcis*, *Latinis*que verſatiſſimi, nullos tamen è ſuis ſatis eruditos putant, quibus patriæ antiquitates ignotæ ſunt: in illis hoc merito admirantes, quod ſermone, qui ante mille plus minus annos vernaculus patriæ fuit, rebuſque graviſſimis, lectuque digniſſimis, quæ in illo ſcriptæ ſuperſunt, non vehementer gaudeant, qui fabellas *Græcas*, *Latinas*que cum incredibili voluptate legunt; & cur in monumentis *Angliæ* vetuſtis *Saxonicis*, *Dano-Sax.* & *Normanno-Sax.* cæcutire contenti ſunt, qui in *Græci*, *Latiniſque* ſcriptoribus Lynceos eſſe totis viribus contendunt. Quocirca ut *Græcarum*, *Latinarum*que literarum cultoribus, quæ ſummo ſuo ſtudio, ingenioque digna ſunt, *Arctoas* membranas ſuppeditare oſtenderem, de Linguarum veterum *Septentrionalium* uſu, & delectatione plurimis verbis ſcripſi in Epiſtola

ſtola ad clariſſimæ, & ſuaviſſimæ memoriæ virum *Barth. Shower*, Equitem Palatinum, & juris *Anglicani* peritiſſimum; qui ferè neminem è politioris literaturæ, & ingenii hominibus ad eas diſcendas prius acceſſurum credebat, quam argumentationibus ei ſatisfactum foret ſe in iis ſtudendis, condiſcendiſque cum voluptate, fructuque operam poſiturum. Eum etiam in finem *Codd. Vett. Septentrionalium*, præſertim *Saxonicorum* noſtrorum Catalogum *hiſtorico-criticum*, quà fieri potuit, perfectiſſimum, non abſque magnis impenſis reip. doctorum exhibendum curavi. In illo conficiendo *Humphredi Wanley*, divini ingenii hominis, & illuſtrandis antiquis literis nati, conſilio, manu, opera uſus ſum. Qui, pro magno ſuo cum in me, tum in *Arctôas* literas amore, id operis in ſe ſuſcepit; quo non de nobis tantum, ſed de doctorum univerſitate optimè meritus eſt. Eruditis viris, qui in literaturâ *Septentrionali* hoſpites cum ſint, ſecus forsàn ac nos, de ejus dignitate ſentiant, author eſſe velim, ut catalogum illum, ſi non cum diligentia ſumma, cum aliqua tamen pervolvant. Id facientes de rep. literaria me bene meruiſſe non inficiabuntur, qui docendis obſcuris literis dedi operam, in quibus libros varii generis exaratos in haud exiguo numero ſupereſſe cernent, qui lectorum ſuorum diligentiam cum multarum rerum, quæ maximè ſimul placent, & proſunt, ſcientia compenſabunt.

Præterea ne Popularibus meis in aliquo deeſſe viderer, quo ad veterum *Arctôarum* literarum ſtudium eorum animos accenderem, nonnullos doctiſſimos viros tum è noſtris, tum exteris, alios mihi in ſubſidium vocavi, alios ſua ſponte in auxilium nobis venientes libenter, & more officioſo, amplexus ſum. Inter illos honorifice nominandus ob multijugam eruditionem, ſpeciatim ob literarum *Septentrionalium* ſcientiam clarus, reverendus admodum præſul D. *Gulielmus Nicolſonus*, nuper Archidiaconus, & nunc Epiſcopus *Carleolenſis*. Qui pluries à nobis in difficilibus, & obſcuris, tanquam oraculum planè conſultus, ſemper ad nos reſponſa lucis plena, quibus omnia explicabat, ſumma cum humanitate, & ſine mora dedit. Ingenio, humanitate & eruditione ſua præclarus *Andreas Fountain*, eques auratus, *Numiſmatibus Saxonicis*, ſuis ſumptibus multo accuratiùs & auctius, quàm prius, editis, opus noſtrum augere, & ornare voluit. *Gulielmus Elſtob*, Collegii Univerſitatis, apud Oxonienſes, Socius, Ælfredo Rege, quem fundatorem prædicant, digniſſimus, à nobis rogatus *Lupi Epiſcopi* ſermonem *Saxonicum* verſione *Latina*, & notis illuſtravit. *Gulielmus Hopkins* S. Th. Profeſſor, non ita pridem Eccleſiæ Cathedralis *Wigornienſis* Canonicus, & decus maximum, à quo impetravi, ut Commentarium de *Sanctis in Anglia Sepultis* ab incerto quodam auctore *Saxonicè* ſcriptum, à ſe in Latinum converſum notis adornaret. Denique *Edm. Gibſon* meritis ſuis maximis in rempublicam literariam notiſſimus, qui Leges *Saxonicas Æthelberhti. I. Hlotharii & Eadrici* RR. Cantiæ à *Joh. de Laet*, latine verſas, notiſque elucidatas mecum bona ſua cum venia publicandas communicavit. Ad illos etiam accedat poſt nullos mihi cum laude prædicandus *Edwardus Thwaites*, Collegii *Reginæ* in Academia *Oxonienſi* Socius, cujus tum in me, tum in literas *Septentrionales*, tum denique in librum meum merita cum conſiderem, vix plane à me impetrare poſſum, quin exemplum ſequar *Petri Franciſci Giambullarii*, qui librum ſuum [a] de linguæ *Florentinæ* origine ſcriptum, à *Johannis Baptiſtæ Gellii*, viri ſibi amicitia & ſtudiis conjunctiſſimi, cognomine, quem in ſcribendo ſocium & conſiliarium habuit, [b] IL GELLO nuncupari voluit. Perinde quidem & mihi THWAITESII nomine librum noſtrum inſcribendo, ſi per modeſtiam ejus liceret, nobis faciendum eſſet. Etenim ille cum literarum *Arctôarum* ſcientia, quas cum Græcis & Latinis conjungere non dedignatus eſt, tum ſummo ingenio, & honeſtate vitæ mihi charus, & jucundus, ſchedas noſtras tam imprimendas, quam impreſſas reviſendi, & corrigendi, ut & typographos, chalcographoſque quotidiè dirigendi, inſtituendique, quinque annorum cura, & diligentia de codice noſtro ita meruit, ut ſi illum mecum ejuſdem auctorem, cujus adjutor maximus fuit, prædicarem, id tantum

---

a Origine della lingua Fiorentina, altrimenti IL GELLO di M. Pier. Franceſco Giambullari, Academico Fiorentino. *In Fiorenza. Appreſſo Lorenzo Torrentino* M.D.XLIX.

b Pag. 8. *Nelquale, & meſſi-me nel Principio hô introdutto a parlare il noſtro Giovan Batiſta Gelli, ſi, perche egli è molto virtuoſo, & tanto amico mio, che dal cognome ſuo volio Chiamare queſta opera* IL GELLO.

facerem,

facerem, quod ſine arrogantia ſibi aſſumere, & jure ſuo quodammodo vendicare poſſet. Accedat etiam meus, ſive Tuus potius *Gulielmus Bromeus Ewithingtonenſis*, vir egregiis, dotibus ingenii, & politioris literaturæ, præſertim numiſmatum antiquorum cognitione clarus: quem in opere noſtro mecum ſocium & conſortem fuiſſe, ſi non facerem ut omnes ſcirent, eo ſane committerem, ut neque honeſtus, neque gratus, neque denique vir bonus à quoquam mererer exiſtimari. Is enim, ut operam noſtram levaret, chartas plurimas noſtras non tantum recenſere & deſcribere voluit, quod moleſtum admodum erat; verum etiam ut colligeret typographicos errores, & quinque Indices conficeret, ſtatim atque rogatus, id *Herculei* operis ſe facturum libente animo, beneque de me merendi numquam non ſtudioſo, & verbis officioſis, pro humaniſſimo ſuo more promiſit.

Apud exteros, qui operi noſtro faverunt, memori beneficiorum animo mihi etiam recordandos exiſtimo doctiſſimos & humaniſſimos viros *Sueciæ* ſuæ, & reip. literariæ ornamenta, *Jonam Nicolai Salanum*, in Gymnaſio *Aroſienſi* Hiſtoriæ, & Moralis Philoſophiæ prælectorem, & *Johan. Peringskioldum* regiorum Archivorum *Stockholmiæ* cuſtodem. Erga quos, ut quaqua pervenerit liber noſter, quam gratiſſimus eſſe cognoſcerer, mihi propterea faciendum puto, quod ſuorum *Codd. Scano-Gothicorum* notitiam mecum communicantes, Gazas noſtras *Saxonicas* & *Dano-Saxonicas* cum ſuis augere voluerunt. Gazas noſtras (inquam) *Saxonicas*, *Dano-Saxonicas*que. Sic enim voco *Codd. Saxonicos* & *Dano-Saxonicos*, & quos complectuntur tractatus, qui, monaſteriis *Angliæ* ſtrage maxima à *Danis* primo ambuſtis & vaſtatis; dein à *Nort-mannis* miſere expilatis; denique ab *Henrico* ſui nominis octavo rege, maximo omnium direptore, fœdiſſimè ſpoliatis & everſis; ut de nupero bello civili, in quo magna pars eorum periit, nihil dicam, in *Anglorum* bibliothecis, archiviſque diſperſi etiam nunc ſuperſunt. Horum Catalogum, quam fieri potuit locupletiſſimum, magnis ſumptibus ideo curavi conficiendum, ut notiores & illuſtriores forent, quum noſtris, qui eos in tam magna copia extare neſciunt; tum exteris, qui tam pretioſo Theſauro *Angliam* jam gaudere minimè cognoſcunt. E numero autem exterorum, qui tot *Codd. Saxonicorum* & *Dano-Saxonicorum* theſauros in Bibliothecis noſtris inveniendos eſſe ignorant, eſt *Gallus* ille, auctor procœmii, quod ante *Menagii* Dictionarium Etymologicum linguæ *Gallicæ* ponitur. Hic & in lingua hodierna noſtra, & in avita *Saxonica*, *Anglicarum*que originum notitia æque hoſpes, ita ibi ſcribit, ac ſi *Codd. Saxonicorum* ea apud *Anglos* eſſet penuria, quæ quidem non tantum *Francicorum*, * ſed veterum *Gallicorum* apud *Franco-Gallos* eſt. Verba ſunt, "Les monumens de la langue *Saxone*, que l'on a pris de l' hiſtoire "du *venerable Bede* & de quelques autres, nous ont donné la clef de cette ancienne "langue, dont *l'Anglois*, & *l'Eſcoſſois* d'aujourd'huy ne ſt qu'une corruption. Tout "ce qui fâche les Etymologiſtes *Anglois*, c'eſt que pour rendre raiſon du ſyſteme de "leur langue, il faille avoir beſoin de la *Francoiſe*. Pour peu qu'on examine l'air "chagrin dont ils en parlent, ils ſemblent qu'ils ayent honte de leur origine; & "il eſt aiſé de penetrer, qu'ils s'en paſſeroient volontiers, s'ils ne craignoient d'eſtre "bientoſt dementis par leur loix, & leur bareau, qui ſe ſentent encore de la venuë "de *Guillaume* le Conquerant, Duc de *Normandie*, lequel y porta avec les armes Nor-"mandes, l'art & les termes de la chicane.

Ex quibus quidem verbis conſtat iſthunc ſcriptorem non modo non habuiſſe notitiam *Codd. Saxonicorum*, & *Dano-Saxonicorum*, qui nondum in publico apparuerunt; ſed eorum etiam neſcium eſſe, qui in publicum, priuſquam ille ſcripſerat, diverſis temporibus prodierunt. Quod ſi illos ſciviſſet, prout à cenſore linguarum librorumque, qui ſcriptor honeſtus videri velit, cognoſcendi erant; longe aliter ſcribendum illi eſſet: nempe origines *Anglicanæ* linguæ accerſendas eſſe ab hiſtoria *venerabilis Bedæ*, quam *Ælfredus* Rex in *Saxonicum* tranſtulit, plurimiſque aliis monumentis Saxonicis, quorum haud exiguum numerum docti ex *Anglis* in magnum bonarum literarum beneficium, ſuæque gentis gloriam è tenebris in lucem evo-

* Sed, quod tertio loco adjuvare notat, majoris forſan videbitur momenti, nempe quo tempore inſtrumenta publica *Gallico noſtro idiomate* primum confici cœperunt. Ego vero nullum inveni antiquius Inſtrumento *Ludovici* VI *Francorum* R. pro civibus *Bellovacenſibus* anno M.CXXII, &c. *Mabillon* de re diplomatica, Cap. I. Sect. XIII. Pag. 60. A.

carunt. Quod verò contumelioſius ſcribit *Anglis moleſtum & grave fore ſermonis ſui origines propterea oſtendere, quod à lingua Nortmannica revocandæ ſunt*, id non minus falsè & inhoneſtè, quam ineptè, inſulsè, & pueriliter à ſe dictum ſciat. Etenim tantum abeſt, ut à *Normannicis* originibus linguæ ſuæ cauſas expoſituri *Angli* abhorreant, ut ſuarum vocum, quæ *Normannicam* matrem agnoſcunt, ab iis, quæ à *Saxonico*, vel *Dano-Saxonico* fonte derivandæ ſunt, diligenter ſemper & curioſè diſtinguant. Quod me autem ſpectat, in hoc opere, de dialecto veteri *Normanno-Saxonicâ*, ſive *Gallo-Normannica*, quâ poſt victoriam *Normannicam Angli* uſi ſunt, adeo ne quidem vel ſubinvitus, ut facile, data opera, & ſine aliquo tædio, aut ignominiæ ſenſu non modo ſcripſi; ſed ejuſdem ſpecimina in magno ſatis numero, cum ſumma delectatione exhibui. Cur enim *exiguam* ſuorum etymorum partem *Anglos* à *Normannica*, quam *univerſa* fere ſua à lingua omnium corruptiſſima *Ruſtica Romana* Gallos repetere, magis puderet, pigeretve, per *Menagii ſui manes* rationem dicat miſellus ille, & in ſermonem noſtrum iniquus præfationis ſcriptor. *Exiguam* (inquam) ſuorum Etymorum partem, cum vix quidem decima quæque vox linguæ *Anglicanæ*, *Gallicæ*, *Gallo-Normannicæve* originis eſt, quemadmodum *Oratio dominica* apud nos jam vulgo uſitata demonſtrat:

Our Father which art in heaven, Hallowed be thy Name. Thy kingdom come. Thy Will be done, in earth, as it is in heaven. Give us this day our dayly bread. And forgive us our treſpaſſes, as we forgive them, that treſpaſs againſt us. And lead us not into temptation, but deliver us from evill. So be it.

In hac precandi formula tria tantum vocabula *Gallo-Normannicæ* ſunt originis. Cætera vero ab avita lingua *Anglo-Saxonum* manifeſtè petenda ſunt. Præterea lingua Anglorum hodierna avitæ *Saxonicæ* formam in pleriſque orationis partibus etiamnum retinet. Nam quoad *particulas caſuales, quorundam caſuum terminationes, conjugationes verborum, verbum ſubſtantivum, Formam paſſivæ vocis, pronomina, participia, conjunctiones, & præpoſitiones omnes*; denique quoad *idiomata, phraſiumque* maximam partem, etiam nunc *Saxonicus* eſt Anglorum Sermo, quamvis, *Wilhelmo, Nortmanno* victore jubente, Leges *Gallicè* conditæ, Cauſæ *Gallicè* actæ, *Gallicuſque* ſermo in aula, ſenatu, foroque integer auditus erat. Tantummodo nomina verbaque nonnulla à *Nortmannis* illata in *Saxonicam* irrepſerunt. Quæ, tantum abeſt, quod ille affirmat, ut erubeſcamus agnoſcere ea ſilentio præterire volentes, ut qui de cauſis, & primordiis linguæ *Anglicanæ* apud nos, ſive in Gloſſariis, ſive in Lexicis juris, ſive in Etymologicis ſcripſerunt, ſumma diligentia, non ea ſolum quæſiverint, verum, iis inventis, mirifice delectati fuerint. *Hybrida* quidem lingua *Anglicana* eſt, ex *Saxonica* & *Gallo-Nortmannica* orta. *Hybrida* quoque non minus *Gallica*, in qua *Latino* ſubtemini tramam *Francicam* intertextam eſſe, velint, nolint, *Franco-Gallis* agnoſcendum eſt. Porro ut ſuum dicendi morem ſatis probroſum in *Gallum* exprobrantem retorqueam, adventum *Francorum* in Galliam, illorumque imperium, *Franco-Gallicam* linguam etiamnum ſapere, quiſquis illorum linguam vel primis, quod aiunt, labris deguſtaverit, ex vocibus, phraſibuſque ejus facile percepturus eſt. Id Grammaticæ noſtræ *Franco-Theotiſcæ* multis in locis demonſtravimus; verum ſine aliquo noſtro linguæ *Gallicæ*, *Gallorumve* convitio, cujus cauſas procul habeo. Multo minus de lingua *Gallicâ*, quemadmodum hic de *Anglicâ* cum contemptu, vituperio, & malignitate, quid locutus ſum. Contrà vero, de *Gallis*, eorumve ſermone mentionem ubicunque faciens, quum hunc, tum illos, ſi non honorificè, ſaltem abſque vituperio & probro appello; ſemper ſentiens civi reip. literariæ, vel Eccleſiaſticæ id imprimis curandum & ſtatuendum eſſe, ne quando quid acerbè, libidinosè, aut injuſte ſcribat dicatve, quo ſine juſta alterum cauſa laceſſat, aut honorem, & exiſtimationem ſive perſonæ, ſive parentum, ſive patriæ alicujus lædat, qua honeſto viro nihil charius eſſe poteſt. Quod maxime etiam obſervandum iis ſcriptoribus puto, quibus cum aliis de re aliqua certamen, & controverſia eſt; ſiquidem

ſiquidem iſtis in *repp.* jura belli ſunt, quæ violare quidem immanis & væſani ſcriptoris eſt, præſertim quando quis cum altero in certamen veniat honoris tantum & dignitatis. Quale id ſane eſt, quod de linguarum præcellentia, & de gentibus, quæ ingenio maxime præſtant, cum aliis nationibus, & præſertim cum *Anglis Galli* jamdudum habuerunt. Denique quod *Gallus* ſcribit, "*Anglos* ex eo prodere ſe lin-"guæ ſuæ originem *Gallo-Normannicam* ſibi pudori & opprobrio ducere, quod de "ſermone *Gallico* verba facere graventur; eumque ſi per forenſes voces phraſeſque "liceret, matrem eſſe abnegarent; id plane falſum, & contumelioſum eſſe *Humphredi Wanleyi* noſtri *Catalogus* quoque oſtendit; in quo priſcos *Codd.* Chartaſque, quotquot in Archivis & bibliothecis reperit, tum *Gallicos*, tum *Gallo-Normannicos* omnes, cum *Saxonicis* non invitus conjunxit; ut *Suos*, *Gallos*que perinde habens, utriſque ſuas origines ſcire volentibus, quantum poſſet, æquo animo prodeſſet.

Hæc, *Doctiſſime* OTTLEY, contra *Gallum* qui non tantum nobis, ſed patrio noſtro ſermoni, tanquam *Sorbierus* alter, convitia fecit, ſine convitio tamen mihi ſcribenda exiſtimavi; ad ea dicenda progrediens, quibus qui præfationes adhibent maxime ſunt inducti, ut eas operibus, ſive ſuis, ſive alienis poſthumis præmittant. Illorum autem tria genera ſunt; quorum primum eſt eorum, quæ ad corrigendos, retractandoſve errores, quibus auctor forte lapſus eſt, adhibenda ſunt. Secundum eorum eſt, quibus additis, auctor defectus & omiſſiones operis ſui ſupplet. Tertium vero eorum eſt, quibus ſecundas ſuas cogitationes ad primas explanandas in re aliqua obſcura expromit; vel quibus in re aliqua incerta, quæ ſcripſerat, aliorum argumentis, & auctoritate firmat, aut convellit; vel denique quibus, quæ ab aliis auctoribus contraria ſcribuntur, redarguit, & refutat. Adde quod auctoribus uſu venit, ea etiam præfari, aut quibus lectores doceant quemadmodum maximo cum fructu libros ſuos legant; aut quibus apud illos quæ minus pure proprieve, vel minus aptè vel minus clare & diſtinctè à ſe dicta putant, excuſent; aut denique quibus faciant, ut literarum fautores, & patroni cognoſcantur, qui eas ad exantlandos ſuos labores penè jacentes excitaverint.

Ut ordiar igitur ab iis, quibus forte lapſus ſum. Primum, quod erroris ſuſpicione mihi venit emendandum, eſt nexus ille, ſive nota compendiaria T & H, nempe ŦĦ. In quo non ipſe, ſed alii me allucinatum putant, quod in *Gramm. Anglo-Saxonicæ* p. 2. ψ, *Mæſo-Gothorum* THETA ab eo natum eſſe judico. In eo numero ſunt, qui ψ *Mæſo-Gothicum* à *Scano-Gothico* þ circumducta rotunda linea, factum eſſe contendunt; quamvis ſunt qui hoc ab illo potius formatum arbitrantur. Alii ab altero compendio T & H nempe ƀ curva parte in ſiniſtram hoc modo circumducta ↄƀ, ψ accerſendum judicant. Alii à T. T. & Aſperationis *Græcæ* ſurſum ſpectantis compendio ϕ, perpendiculari linea notam aſperationis tranſecante, ψ factum credunt, ſive neſcientes, ſive forte non recordantes aſperationis *Græcam* notulam, *Ulphila* florente, nondum eſſe inventam. Verum *Edwardus Thwateſius* noſter, cujus auctoritas apud me plurimum valet, ψ *Mæſo-Gothorum*, ↄ geminum compendio ſcriptum eſt exiſtimat, propterea quod in declinatione nominum quæ in recto deſinunt in ψ, id in obliquis vertunt in ↄ: ut ᚷᛁᛏᚷψ ᚷᛁᛏᚷↄᛁᛋ. ᚨᛁᚿhᚨψ ᚨᛁᚿhᚨↄᛁᛋ. ſententiam ſuam aliis id genus exemplis ſollerter confirmat. Sic enim x Græcorum à ϰκ, per ſcribendi compendium ϗ factum, natum eſſe conjectat. Sic à ππ Compendioſe ſcripto ϖ, φ ortum ducit. Ex eo probabilior hæc conjectura videatur, quod inter monumenta *Auguſtæ Vindelicorum* à *Marco Velſero* edita, APPIUS in antiquo lapide hoc modo ſcribitur AϕIUS. Sic Ψ. τ̃ π & rotundi ζίγμα compendium Elegantiæ & Brevitatis cauſa factum cenſet. Sic etiam ꝏ ſeu ꝏ ab oo, & ꝋ ab ꝺo vel ꝙ gemini *Omicri* nexu formatum putat. ubi literarum jugum uſu & conſuetudine longa excluſit literas, quarum vices pedes τ̃ ꝋ ſupplent. Ita quoque à cc Latinorum hoc modo poſitis ↄc, dein à compendioſe ſcribentibus per terga conjunctis, *Latinum* ↄ natum arbitratur. Itidem à zz hoc modo poſitis ᵹ duplex ƶ conflatum exiſtimat. Denique, quod ſententiam ejus maxime confirmat, ⊡ antiquam notam ΔΔ in ⊙ vel ⊖ poſtea verſam, à ⧅ hoc eſt, à ΔV connexis creatum eſſe cenſet. Græcum H quoque ab duobus EE, quæ ſic ſcribi ſolebant ꟾ, inde Hπ. Hæc ille pro excellenti ſuo ingenio in literis ad me datis, quæ non potui non cum eruditis, & curioſis viris, qui cauſas rerum ſcire amant, propterea communicare, quod vero multò magis ſimilia ſunt, quam quæ de *Græcorum* literarum originatione à ſe ſapienter & ſcienter dicta putat

Joh. Petrus Ericus in libro ſuo *Patavii* edito An. MDCLXXXVI. Cui epigraphe, *Renatum è myſterio principium philologicum.* Verum enim vero, *doctiſſime* OTTLEY, tametſi hæc acute omnia dicta ſunt, verique ſpeciem præ ſe magnam ferant, facit tamen, ut etiamnum putem ψ à ҂ potendum eſſe iſtius Elementi figura, quæ in * *Argentei Codicis* ſpecimine, quod ſub notula numerali (I) ſubjectæ Tabellæ exhibuimus, multo propius ad ҂ accedit, quam quæ *typis Junianis* exprimitur. Quam diverſis autem modis, vel quot factis variationibus à ҂, ψ ductum cenſeam, quæ ſub ejuſdem Tab. nota (II) ſculpta aſpicis, oſtendunt. Varias etiam notas, quibus *Thorn*, ſeu *Theta Anglo-Saxonum* in vetuſtis noſtris MSS. deſcriptum cernitur, ſub Tab. nota numerali (III) aſpiciendas ſubjeci, ne ψ à ҂ tot interjectis diverſæ formæ notis naſci improbabile Tibi videretur. Idcirco etiam varios nexus, quibus ET *Latinorum*, tam in quadrata, quam in rotunda manu deſcribere ſolebant antiqui ſcriptores, ſub nota (IV) exhibendos curavi, ut iis ſpectatis ψ à ҂ ſi mecum non oriri, ſaltem poſſe eſſe ortum exiſtimares.

Quod Gramm. *Anglo-Sax.* Cap. XXII. R. XVIII. de (ſ) illiuſque cum (t) nexu diximus; nempe & (ſ) & (ſt) è *Gallia* in *Angliam* inducta fuiſſe; id quidem de iis in elegantiſſima hâc forma deſcriptis intelligendum eſt. in rudiori vero forma exarata, nonnunquam, ſed rarius, ſpectantur in vetuſtioribus *Codd.* qui ante ſcripti erant, quam *Ælfredus* R. *Gallica* manu delectatus ſcribendi rationem apud ſuos innovaverat. De hoc monendos eſſe lectores duxi, ne aut ipſe erraſſe viderer, aut, me auctore, alii errarent.

In eodem cap. *Hominem* in [a] antiquo opere *Ælfredi* R. delineatum, aut *Jeſ. Chriſti*, aut pontificis *Romani* imaginem eſſe, tum ex ſumma oris gravitate, tum ex binis ſceptris poteſtatis, tam in cœlis, quam in terris datæ ſymbolis, mihi perſuaſum eſſe dixi. Verum ex quo tempore in MS. codice Evangeliorum *Decani* & *Cap. Licetfeldenſis*, qui liber *S. Ceaddæ* dicitur, Sanctum LUCAM eadem ſpecie, eodemque fere ritu delineatum viderim, hominem iſtum, nutante animo, pene adductus ſum, ut crederem, eſſe S. *Cuthbertum* Epiſcopum, *Ælfredi* R. Patronum, qui, [b] à Domino miſſus, ejuſdem noctis una eademque hora & illi, & matri, dum dormirent, apparuiſſe, & læta nuntiaſſe traditur. Statim, inquam, atque conſpexeram D. *Lucam*, ea ſpecie, eoque fere ritu in vetuſto illo Codice deſcriptum, adductus fere eram, ut cenſerem etiam hominem in *Ælfredi* pretioſo opere delineatum potius eſſe S. *Cuthbertum* Epiſcopum, ſanctitate morum & miraculis apud *Anglos* clarum, cum gravi, triſtique & ovatæ figuræ vultu delineatum, ad communem ſpeciem moremque, quo antiqui ſanctos exhibebant; ut Icon S. *Lucæ* atque alia nummuli antiqui quæ ſub nota Tabellæ (V) ponuntur, cum illa, quæ exhibetur in Fig. I. pag. 142. *Gramm. Anglo-Sax.* collatæ facile oſtendent.

In eodem etiam cap. neſcio quo caſu lapſus, à Chartâ WILHELMI Conqueſtoris, ſub reg. XIII. exhibitâ, regiſque monogrammate munitâ, ſigillum magnum pendere dixi. Qui immanis quidem error eſt. In Charta quoque ipſa, typographi latâ culpâ, ȝehunꝛæþæ pro ȝelimpæþæ, (*Saxonicè* ȝelimpaƀ) & æmeȝ pro æmeȝ vel ameȝ. (*Saxonicè* æmiȝeȝ, amiȝeȝ) mendosè imprimuntur.

Quinetiam in eodem Cap. ſcilicet in margine p. 146. ANGLO-SAXONES pro WEST-SAXONES, vel WISI-SAXONES bis forte impreſſum eſt. Quemadmodum & in linea, quæ à fundo paginæ 219 quinta eſt, POST pro ANTE à nobis alio forte convertentibus animum ſcriptum excudi quoque contigit.

Grammaticæ *Franco-Theotiſcæ* p. 17. l. 11. Lectorem candidum, ut emendatricem manum adhibens E in A convertat, oro. Quæ ejuſdem Grammaticæ pagina 44, paginæque linea 39, de vocis HUERGIN, vel HUERGEN derivatione diximus, mihi retractanda videntur. Etenim non à *Mæſo-Gothicis* ΘΛKGΛ & ΛINS, id pronominis accerſendum jam puto; ſed à *Scano-Gothico* þuorge, *nuſpiam*, (quod à þuergr, *neuter*) & ein vel en *unus*. Unde huergen, quaſi þuorge-en, þuorgen, à *Francombus*, me judice, dictum eſt.

---

* Specimen hoc *Argentei Codicis* celeberrimi per totum Literarum orbem, O. *Rudbeckii* manu accuratiſſime deſcriptum, *Humfredo Wanleyo* dedit *Ericus Benzelius*, Archiepiſcopi Upſalienſis filius. a Antiquum hoc, & pretioſiſſimum quum ob artem tum ob vetuſtatem opus poſſidet vir Ampliſſimus *Nathaniel Palmer* Armiger in *Com. Somerſetenſi* militiæ civili præfectus. Quem populus illius Com. qui vices ſuas gereret in *Domo* vel *Senatu Communium* pluries procuratorem uno conſenſu elegerunt. b Vid Hiſtor. *Ingulphi Oxoniæ* Editam, p. 26. & *Will. Malmsburienſem* de Geſtis RR. *Ang.* fol. 23. b.

In

I. *Specimen Codicis Argentei. Matth. VI, 9.* *Præf. pag. VIII.*

ΛTTΛ ΠΝSΛRΨN ÏN HIMÏNΛM ϒEÏHNΛÏ NΛMΛ ΨEÏN.
UÏMΛÏ ΨÏNΛINΛSSNS ΨEÏS. ϒΛÏRΨΛI ϒIΛGΛ ΨEÏNS.
SϒE ÏN HÏMÏNΛ GΛH ΛÏRΨΛÏ, HΛΛÏF ΠNSΛRΛNΛ ΨΛNΛ

V. *Icon. D. Lucæ.*

II.

TH. Ϯ. ϧ. Ψ.

III

Ð Ꝺ. ᵭ. ð. ƿ. ƌ. ƙ.

IV.

Ɛ. Ɇ. E. Ɛ. Ɛ. Ɛ.

VI.

VII. *Antiqua Hunnorum Elementa.*

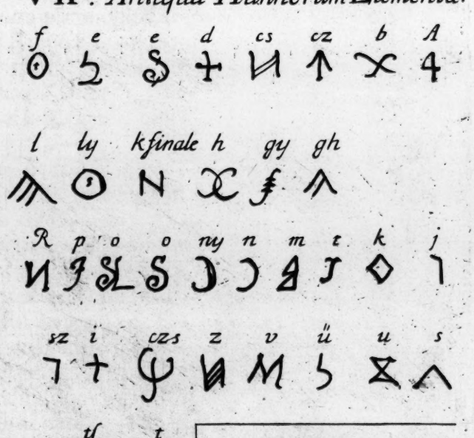

VIII.

IX. *Inscriptio cornu Puseyensis.*

In margine pag. quintæ DISSERT. EPISTOLARIS, contendo morem nondum fuisse apud *Anglo-Saxones*, *Canuto* regnante, chartas literasve sigillis pensilibus, sive cereis sigillorum impressionibus munire. Sunt autem qui secus sentientes, me allucinatum credunt, freti testimonio MS. Codicis fundationis monasterii S. *Augustini Cantuarienſis*, in Bibliotheca *Aulæ S. Trinitatis* Cantabr. depositi. In cujus foliis 9. & 10. sic scribitur.

Nec moveat aliquem, quod nec Rex Ethelbertus, nec etiam alii Reges de Gente illa in Cartis suis prout mos inolevit modernis temporibus ſigilla cerea imprimebant: cum tam rudis ac barbarus Populus ad Christi fidem à perfidia conversus, ſignum Crucis in teſtimonium ſuæ Converſionis omnibus ſufficiſſe credebat. Non enim uſque poſt Conqueſtum à tempore fundationis hujus monaſterii, excepta Carta Regis Knuti, *qui fuit alienigena, & Conqueſtor, aliqua in munimentis reperimus* Sigilla Cerea; *ſed ſolummodo Crucis ſigna. Nec mirum cum tanta ac talis poſſeſſio, tantique ac tales Teſtes in principio renaſcentis Eccleſiæ Anglicanæ, velut noſtræ ſalutis primitivum ac publicum Inſtrumentum, fracto Dampnationis chirographo, poſteris Catholicis ſufficere potuerint: ubi ſigillum cereum per lapſum temporis aut per negligentiam perdi, aut propter antiquitatem ſive corruptionem in pulverem poſſit labi. Poſt adventum vero Normannorum in Angliam, tam Reges, quam alii Domini & magnates* laminas cereas *membranis apponebant Cartarum, Crucis ſignum in laminis cereis imprimentes: de Capillis Capitum vel Barbarum in eadem cera aliquam portionem pro ſigno poſteris relinquentes. Iſta patent in multis monaſteriis poſt conqueſtum Regni iſtius fundatis, ut eſt in monaſterio Sancti* Pancratii *de Lewes de Carta Willelmi primi Comitis* Warenniæ, *in quâ crines Capitis uſque in præſens ejuſdem Comitis permanent. Similiter in Monaſterio de* Caſtelacre, *quod eſt ejuſdem fundationis in Dioceſi Norwicenſi; Comes Lincoln. qui pluribus poſſeſſionibus eandem Eccleſiam dotavit, hæc in fine intulit Cartæ ſuæ. In hujus (inquit) rei evidentiam* ſigillum dentibus meis impreſſi *Teſte* Muriele *Uxore mea, ubi uſque in præſens in eadem cera apparent dentium veſtigia pro ſigillo. His etiam ſimilia in pluribus aliis monaſteriis ſunt reperta. Dicitur enim per diminutionem à ſigno ſigillum. Quod ſecundum* [a] *Iſidor. Eth. 19°. c. 12°. à Prometheo, qui primus annulorum fuit inventor, originem habuit. Scripta vero ſignis non ſigillis notantur, ut inferius de deſcriptione ſignorum dicitur.*

Verum quo minus Codicis hujus teſtimonio à ſententia mea dimovear id obſtat, quod nullius ferme auctoritatis codex eſt: utpote in quo multa ſuſpecta, falſa, & à genuina vetuſtate abhorrentia traduntur, quæ nullam fidem merentur. Id genus ſunt, quæ notavit *Hen. Spelmannus*, Concil. Vol. 1. p. 124, 125. Id genus igitur haud immerito quis ſuſpicari poteſt Chartas iſtas R. *Cnuti* ſigillis cereis dictas eſſe confirmatas, quòd omnium illius chartarum, quæ in magno ſatis numero etiam nunc extant, nulla eſt, quæ aut ſigillum cereum habet, aut ſe habuiſſe olim per aliquod ſignum oſtendit. Quamobrem non dubito, quin chartæ iſtæ *Cnuti* R. quæ in munimentis monaſterii Sancti *Auguſtini Cant.* olim extabant, Chartæ eſſent commentitiæ privilegiorum, libertatum, & exemptionum, quæ cum iſtius furfuris aliis multis, ſi jam nunc ſupereſſent, plurimis indiciis fictæ eſſe aut corruptæ eſſe conſtarent.

In margine paginæ 22. verba ꝑe ꝺeꝛꝺa ꝥe ne ꝺeꝛece monꝺen-ꝛpæce, ſic tranſtulimus: *Socius qui exequiis ejus, vel concioni funebri non interfuerit.* Jam vero ſic vertendum cenſeo: *Socius qui poſtridie diei, quo in ſepulchro conditur, ſodalitii concilio non interfuerit.* MORGEN enim, ut me *Thwaiteſius* meus pro ſummo candore ſuo monuit, ſignificat *cras*, πρωΐ, *mane craſtinæ diei*, vel *ineuntem poſterum diem.* Unde MORGEN-SPÆCE non poteſt, quin ſignificet *ſodalium concilium*, quod poſtridie ſepulturæ defuncti Socii, vel ad comprecandum pro anima illius, vel ad concionem funebrem habendam, vel forſan ad novum ſocium in illius locum cooptandum pro more convenire ſolebat. Unde quoque MORGEN-GIFE non poteſt denotare *donationem* aliquam, quam die nuptiarum, ſed quam poſtridie nuptiarum, vel poſtera à nuptiis die ſponſæ ſponſus propter nuptias dabat: quemadmodum *Courtinus*, auctor verſionis *Gallicæ*, in quam transfunditur liber *H. Grotii* de jure belli & pacis, in indice, ſub voce MARIAGE MORGENGABIQUE. MARIAGE MORGENGABIQUE, *eſt celui où tout l' avan-*

[a] Lege, *Etymol.* verba citata reperiat Lector in libro Orig. XIX, XXXII.

tage de la femme conſiſte en un preſent que ſon mary lui fait le lendemain des nopces, comme pour le prix de ſa Virginité. Morgen *en Allemand c'eſt l'endemain,* gab *c'eſt preſent, & c'eſt une eſpece de ce que nous appellons* Douaire. *Et même en Allemagne dans la plus part des Païs on appelle le* Douaire MORGENGAB. *A l'égard de ce mariage* [a] *morgengabique, ce preſent ainſi fait le lendemain de la conſommation du mariage conſiſte en une deſignation d'une certaine portion de biens, que la femme & les futurs enfans de ce mariage peuvent prendre après la mort du mary (cette portion par la loy des Lombards ne pouvoit monter plus haut, que la quatriéme partie des biens du mary) & moyenant ce preſent la femme & ces futurs enfans ſont exclus de toute autre pretention dans l'heredité du mary. Ces ſortes de mariages ſe pratiquent d'ordinaire en Allemagne, par des gens qui ont été déja mariez & qui ont des enfans du premier lict à qui ils veulent conſerver leur ſucceſſion, & par des gens de qualité qui épouſent des femmes d'une condition inferieure. On appelle cela parmy le vulgaire épouſer de la main gauche, ce qu'ils font pour ne pas fruſtrer des biens, droits & honeurs de leur maiſon, leurs enfans s'ils en ont d'un mariage precedent, ou leurs heritiers. Quelques-uns appellent auſſi ce mariage* morganatique *le derivant de* morgen *& de* gnade *qui ſignifie grace, que l'on fait pareillement le lendemain, mais ce n'eſt que la même choſe.*

Præterea ſunt, qui vehementer negant id verum eſſe, quod tradidi Diſſert. Epiſtolaris p. 109, 110. de nummis argenteis, ſeu *Peningis* Anglo-Saxonum in ſemiſſes, & quadrantes à mercaturam facientibus ſcindi, aut rumpi ſolitis: non quod illos facile bipartiri, aut quadripartiri potuiſſe inficiuntur; ſed quod illorum talia fragmenta in abacis nummariis nondum à ſe viſa clamant. Verum doctos iſtos, ut per candorem ſuum dicant, rogatos velim, an non ingenii ſubpervicacis, & nimium ſuſpicioſi eſt, quæ ipſi non viderint, poſſe eſſe pernegare; vel, quod perinde ab æquo alienum eſt, Probitate & doctrina cl. viris de rebus illis, quæ ſe vidiſſe dicunt, nullam fidem adhibere? An reges, quorum ipſi nummos non viderint, idcirco monetam percuſſiſſe pernegabunt; idoneiſve teſtibus fidem omnem abrogabunt, qui codices, quos forte ipſos videre non contigit, ſe pervolviſſe affirmant? Hæc ut apud ſe candide & ingenuè cogitent, velim. Siquidem teſtem locupletiſſimum habeo in ſuperioribus laudatum *Andream Fountaine* Equitem auratum, antiquitatis nummariæ ſcientiſſimum; qui partes, ſeu fruſta, in quæ denarios *Anglo-Saxonum* à nundinantibus partitos eſſe credebat, ſe vidiſſe fidem mihi dedit.

Præterea, OTTLEYE, Tuus meuſque *Bromeus*, reviſâ diſſertatione noſtrâ epiſtolari, præter errores, quos in indice ſuo notavit; & aliorum me monuit haud quidem multorum; ſed quos, majoris momenti quum ſint, ut in præfamine ponerem, quum illius ſumma cura ac diligentia, tum mei muneris ratio requirit.

Ex horum numero eſt *n ille*, quod diſſert. epiſt. p. 38. l. 7. redundat. huic adde *habuiſſe*, pro *non habuiſſe*, p. 42. l. 6. *Sed quam* pro *ſed aliquanto quam*, p. 66. l. 1. *Decimviratus* pro *duodecimviratus*, alibi ſemel. ȝeþeȝtnoðe pro ȝeȝeȝtnoðe, p. 62. l. 5. DCCCLXXX. pro DCLXXX. p. 79. l. 46. *Dicere* pro *diſcere*, p. 88. l. 44. Iſta etiam, quæ leguntur in verſione legis 59. p. 91. nempe, *ſin ſit intra veſtes, ſimilibus ſcættis* XXX *emendetur*, ſic corrige, *ſi ſit intra veſtes, unaquæque plaga* XX *ſcættis emendetur*. In verſione legis 75. p. 92. pro *is compenſet patrocinium violatum*, ſubſtitue *duplici emendatione compenſetur violatum patrocinium*. Legem 10. p. 93. ſic reſtitue, ȝiꝼ man mannan on oþþeꝛ ꝼlette manȝynna hafeþ. Sic verte: *ſi quis aliquem in alterius domo perjurum vocet*. Iſta p. 97. l. 23. *Si mulier illa, de qua ante liberos non peperit*, ſic emenda, *ſi mulier illa liberos non peperit*. P. 116. col. 2. l. 46. lege *Mildredæ*. Denique pro iſtis: *Regis ſimplum Weregildum eſt* VI *mille Tainorum Weregildum eſt in Myrcenorum laga*, quæ mendoſa lectio eſt MS. *Cottoniani*, quem citavi, pag. 110. l. 34. 35. deletis *mille* & *eſt*, ſic emenda, *Regis ſimplum Weregildum eſt* VI *Tainorum Weregildum in Myrcenorum laga*. Etenim ſic ut emendetur locus, jubent quæ immediate ſequuntur, *hoc eſt*, XXX *millia Sceata* i.e. *totaliter* CXX *libræ*. Adde huc DCCLXIX quod p. 80. l. 22. forte imprimitur pro DCCLXVIII. & DCCCXII pro DCCCXIV.

---

[a] *Morgengabique* apud veteres *Scanos*, *Iſlandos*que vocabatur Lynſte, i. e. *Concubitus præmium*, quod imminutæ ſponſæ ſponſus dare ſolebat. Það hvolld gieck hann að brudkaupe með Brynhilde, en að morgne, er hann ſtod upp, Þa gaſt hann Brynhilde að Lynſic gullhang, *eadem veſpera nuptias cum Brynhilda celebrat, mane autem ſurgens Brynhildæ, Muneris nuptialis nomine, annulum aureum dedit*. Vide *Edda* Iſlandorum Mythologiam LXXIII. Vide etiam Mythologiam LXXIV.

ejuſdem

ejuſdem p. l. 23. Quibus accedat in lin. penult. p. 79. DCLXIX, quod Typographi culpâ forte contigit excudi pro DCLXXIX.

Inſuper, OTTLEYE, ſcire te velim, quod carminum *Anglo-Sax.* & *Dano-Sax.* ſtructuram attinet, me paulum de illa mutaſſe ſententiam. Quæ enim, Grammaticæ *Anglo-Sax.* Cap. XXIII ſcribens, *Pindaricis* verſibus ſimillima putabam, jam ad *Anacreonticorum* dulciores numeros propius accedere judico.

Hactenus enumerandis majorum gentium erroribus operam dedi, quibus aut ego me, aut Tu potiùs librarios meos, typothetamve lapſum eſſe cenſeas; & quod errores, quos meos eſſe putas, attinet, oratum non Te ſolum velim, ſed lectores omnes, qui Tuo candore ad librum noſtrum legendum accedent, rogo & obteſtor, quemadmodum *Ariſtarchus Homeri* verſus, quos non probavit, eſſe negabat; ſic vos id omne, quod non vero rectove conſentaneum in *Codd.* noſtris reperitis, ne putaretis meum. Etenim non *auctoris* errores ſunt, qui errores, quantum in ſe erat, vitare curavit; ſed *antiquarii*, cujus via tenebricoſa & lubrica; ſed *hominis*, cujus eſt errare, labi, falli, etiamſi nil niſi verum rectumque, quo nihil pulchrius & amabilius, ſemper ſcribere totis viribus contendat. Quamobrem omnibus, quibus à me ut antiquario vel homine erratum eſt, quo, ut alii errarent, forte commiſi, qua auctor iis abrenuncio; Deum hominesque teſtans me non conſilio, ſed caſu; non ſcienter, aut ex arrogantia, ſed ignoranter nihil non ſcripſiſſe, in quo allucinatus lectorem forte in errores ducam. Quinetiam ne aut ipſe fortè deciperer, aut alios errore aliquo præeuns deciperem, ſummam curam, & ſtudium adhibui; adeo ut quamvis ab erroribus non ſum liber, à culpa tamen immunis ſum. Æquo igitur animo errores, quotquot in ſcriptis noſtris inveneris, non modo ut excuſes; operamque des, ut alii illos Tuo exemplo mihi humaniter condonent, rogo: verum etiam, ut vobis indicantibus lapſus meos cognoſcam; & Te, & illos poſco flagitoque. Etenim cum animo corrigendi, emendandi, retrahendi, nihil non ſcripſi; lectoribus non ſolum concedens; ſed ab iis petens, ut in lapſus meos animadvertentes, eos libere caſtigent univerſos; modo humaniter id faciant, meræque veritatis cauſa, erranti, licet non erroribus, meo exemplo parcentes; qui (abſque invidia dictum velim) in aliis redarguendis non cavi modo ne quod offenderet, dicerem; verum etiam curavi, ut, illa dicendo quæ ad illorum laudes haud injuſte dici poſſent, mihi gratiam & benevolentiam conciliarem.

Errorum, quibus lapſus cunque ſum, *doctiſſime* OTTLEY, humanæ imbecillitatis excuſatione probrum apud Te deprecatus; ad ea addenda pergo, quibus aut operis noſtri defectus ſuppleri; aut quibus, tanquam novo accedente lumine, quæ obſcurè, dubieve in eo traduntur, illuſtrari poſſunt.

Primo igitur quatuor illas figuras *Saxonici* THETA nondum verſatis MS. codicibus, mihi prorſus ignotas, & in impreſſis non antehac expreſſas, gaudeo me ſub tabellæ notula numerali (III) exhibuiſſe; quod earum notitiam tyronibus æque gratam fore, ac mihi fuit jucunda earum inventio, haud ſine cauſa exiſtimem. Ex quo etiam caput primum *Gramm. Anglo-Saxonicæ* de literis & literarum *regg.* Typographo imprimendum dedi, dum in Bibliotheca *Bodleyana* Codd. *Saxonicos* perſcrutarer, inveni pervetuſtum librum MS. cujus nota, NE. D. 2. 19. in quo quidem libro nonnullæ lectiones è veteris teſtamenti LXXII. interpretum verſione *Græca*, cum *Latina* tranſlatione ex adverſo in alterâ columnâ ſcripta, *Saxonicis* literis deſcribuntur: è quibus à curioſo lectore nonnulla obſervari poſſunt, quæ literarum *Saxonicarum*, ſi non omnium, ſaltem quarundam oſtendunt poteſtatem; quam qui ante nos ſcripſerunt, quaſi intactam præterierunt. In hujus libri lectionibus *Græcis* per elementa *Saxonica* expreſſis (ꝺ) diphthongus *Græcorum* fere nunquam non exprimitur per (u) ſimplicem: ut in ευ, upanon, theu, ρυ. τὸ, ἐφεγνὸν, σεῦ, σὺ, (ꝼ) fere ſemper exprimitur per [a](1) ut in τm ξιn, τλὼ γλῶ. ιbe ξι, ἡ δὲ γῆ. τιϳ ξιϳ, τῆς γῆς. Ferè ſemper inquam, quia exprimitur aliquando per (e) ut in lectione *Iſaiæ* prophetæ, p. 32. epι τeϳ ξeϳ, ἀπὸ τῆς γῆς. Diphthongus (æ) fere nunquam non deſcribitur per (e) ſimplicem: ut in conjunctione ce, καὶ, ɒiceϳ, δικαιοι, &c. Eſt tamen ubi per (æ) & (ae) redditur: ut in lectione *Iſaiæ* prophetæ, p. 33. b. ex, cae, καὶ. & in eϳτae, ἔϛαι. p. 30. b. K, κάπτα,

[a] Vide Tabell. *Grammaticæ Anglo-Saxonicæ* pag. 168.

ſemper per (c) exprimitur; unde conſtat (k) decimum elementum in Alphabeto recentiori *Anglo-Saxonum* eſſe adventitium, & ſupervacaneum. Diphthongus (ea) per (ı) ſimplicem etiam exprimitur, ut in ecne, ἐκεώη. ıpen, εἴπεν. ecı, ἐκεῖ. ıʃ, εἰς; quæ occurrunt in ſubjectis lectionibus. verum quamvis (ı) ſimplex uſurpatur ad exprimendum longam (η) & diphthongum (ea), paſſim tamen adhibetur in exprimendo ἰῶτα brevi in ϑἰτι, quod ſemper ſcribitur *Saxonicis* literis epı. pepı, ϖεῖ, &c. Diphthongus (oı) etiam ſæpiſſime exprimitur per (ẏ) *Saxonicum*, ut in *epẏıʃen, ἐπίησεν. ẏ, ὀι. thıɲıẏʃ, ϑηελοις. aʒıẏ, ἅγιοι, &c. Uſurpatur tamen ad exprimendum (υ) ut in ẏıon, υἱῶν. in oɲẏxa, ὠρυξα. thẏʒaterpon, θυγατερων. (φ) ſemper per (ꝼ) exprimitur. Supra dixi (ʒ) ferè nunquam non exprimi per (u) quia nonnunquam exprimitur per (o) ut in pepıbalomecha, πελαλόμεθα. nonnunquam etiam per (oı) ut in boıle, βυλῇ. (ꝛu) bis exprimitur more *Latino* per (qui) in lectione *Iſaiæ* Prophetæ, p. 33. b. in quıɲoʃ, κύελος; quıpıon, κύελον. Scribitur etiam kıɲoʃ, in lectione ejuſdem prophetæ, p. 32. b, cum κάπωα *Græcorum*. *More*, inquam, *Latino* ſcribitur per (qu) nam (q) & (qu) reapſe *Latinorum* ſunt, qui ſcripſere *cocus* & *coquus*; *cottidie* & *quotidie*, &c. Quos ergo *Anglo-Saxones* imitantes ſcripſere qual-ɣtoɲ, *ſtragis locus*; qualu, pl. *internecio*; quean, *vacca ſterilis*; queaɲtepn. *carcer*; quebol, *dica*; quena, *fœmina*, *uxor*; quic-beam, *fraxinus*; quice, *gramen*; quiƀa, *matrix*; quiƀunʒ, *queſtus*; quulmepe, *peſtilentia*; pro cpeal-ɣtoɲ, cpælu, vel cpalu, cpeaɲtepn, &c.

Hæc breviter: Ex quibus liquet (u) vocalem longam *Anglo-Saxonum* prolatam fuiſſe, ut hodie apud *Germanos*; ſcilicet prout (ʒ) vel (ου) *Græcorum*. (ı) vocali longæ idem valor erat, ac (η) *Græcorum*. (e) longæ eadem poteſtas, ac (αι) *Græcorum*, vel (æ) *Latinorum*. τᾶ (c) eadem plane poteſtas, quæ τᾶ (k) fuit. (i) longæ, quæ (ea.) (ꝼ) eundem valorem cum *Latinorum* (f) ac *Græcorum* (φ) obtinebat. (o) longum & craſſum, ob affinem cum (u) longo ſonum, idem fere valuiſſe ac ʒ, vel ου *Græcorum* conſtat; quemadmodum apud nos in **rood**, *crux*; **ſtood**, *ſtabam*; **mood**, *cujuſque mores*, *animus*, *genius*, *ingenium*, & id genus aliis, cum duplici (oo) vel (o) longo ſcriptis. quæ proferuntur rad, ſtad, mad: quibus adde **root** *radix*, quem pronuntiamus plane ut **tout**. Quod (y) attinet, triplex videtur apud *Anglo-Saxones* habuiſſe miniſterium. Nam primo vicem ὑψίλα *Græcorum*, vel (u) tenuis ſuſtinebat: ut in oɲẏxa. Secundo duplex (ij) combinatum exprimebat: ut in ɲẏc, *Iſlandice* **vik**, *vicus*; unde ob ſoni affinitatem ad exprimendum (oı) *Græcorum* ſumptum eſſe videtur. Tertio, (i) brevis valorem habuit: ut conſtat ex kıɲoʃ, quod ſcribitur pro kẏɲoʃ. Cui quidem, ex eo quod æquipollet quıɲoʃ, ſi quis contendat cɣa, cpe, cpı, cpo, cpẏ, pro quibus *Latino* ritu ſcribebant, *qua*, *que*, *qui*, *quo*, *quy*, *Anglo-Saxonibus* ſonuiſſe ka, ke, ki, ko, kẏ, non vehementer adverſabor. Certe à cpiƀ, vel quiƀa, *Angli Boreales* dicunt **kite**. cpoƀ, *dixit*, multi jam efferunt **coth**, **koth**: & à cpellan, *occidere*, fit *Anglicum* **kill**. His adde quæ in *Libb. Vett. Septentrionalium* Catalogo deſcripſit *H. Wanley*, Cod. MS. Cott. qui inſcribitur *Domitian.* A. XVIII.

Hæc, Cl. OTTLEYE, de elementorum *Saxonicorum* valore, quibus Tu, cui Deus non magnum tantum ingenium, ſed otium literarium dedit, alia rectiùs addere poteris, ex ſubjectis lectionibus, quæ cum haud paucis aliis vetuſti Codicis, tam in *Græcis* majuſculis, quam in *Saxonicis* minuſculis exaratis, doctis viris, præſertim LXXII interpretum verſionis critice ſtudioſis, aliis uſibus eſſe poſſunt.

[Ex MS. Cod. *Bibl. Bodl.* cujus nota NE. 2. 19. p. 34. b. Geneſ. XXII.]

Lectıo ʒeneſeoʃ

[1.] O theuʃ epınaʒen ton habnacham ce ıpen ɲnoʃ auton habnacham habnacham ce ıpen ıbu eʒo [2.] ce ıpen labeto ẏon ɣu ton aʒapeton on eʒapeɣaʃ ton ıɣac ce popeuctheɔı ıɣ ten ʒen ẏɲelen ce ɲnoɣenencon auton ecı ıɣ olocapnoɣın ıɣ ena oɲoʃ on ɣẏ ıpo [3.] anaɣtaʃ ᵭe habnacam to ɲnohı——.

[*Ex eodem Codice* MS. *Pſalm.* XLII.]

Reſponſonıum pʃalmı ᵭᵭ

[1.] On tnopon epipothıe elaʃoʃ epı taʃ peʒaʃ ton ẏᵭaton utoʃ epipothı a pʃuche mu ɲnoʃ theuʃ [2.] ebıpɣıʒen e pẏche mu ɲnoʃ ton theon ton zonta pote ıxo cae opcheʃome tu ɲnoʃopu tu theu [3.] eʒeneche mẏ ta ᵭacpẏa mu aptoʃ emepaʃ cae nẏttoʃ

[*Ex eodem Cod.* MS. p. 30, *b. Geneſ.* I.]

[26.] Phẏıʒomen anthpopon cat ıcona ce cath omoẏoɣın ımetepan ce apcheto ton ıcthẏon tıʃ talaɣaʃ ce ton petınon tu upanu ce ton ctınon ce paɣɣeʃ tıʃ ʒıʃ ce panton ton heppeton ton hepponton epı tıʃ ʒıʃ ce eʒeneto utoʃ [27.] ce ephẏıʒen o theoʃ ton anthpopon cat ıcona theu epẏıʒen auton apen ce thılẏ epẏoeıʒen autoʃ [28.] ce euloʒıʒen autuʃ leʒon auxaneɣthe ce plıthẏneɣthe ce plıpoɲate tın

* Quod etiam ſcribitur ephẏıʒen, & ephıẏoeıʒen.

ʒin

gin ce catacynieurate autiy ce apchete ton icthyon tiy thalayiy ce ton petinon tu upanu ce ton panton ctinon tiy giy ce panton ton eppeton ton epponton epi tiy giy [29.] ce ipen o theoy idu edoca ymin panta chopton ypomonyi (*lege* ypopimon.) ypipon ypepma o eytin epano payyiy tiy giy ce pan xulon o echi en eauto cappon ypepmatoy ypopimu ymin eytae iy bpoyin [30.] ce payyin tyy thipiyy tiy giy ce payin tyy petiniy tu upanu ce panti eppeto epponti epi tiy giy o echi en eauto pnoin zoiy ce panta chopton clopon iy bpoyin ce egeneto utoy [31.] ce yden o theoy ta panta oya ephyiyen ce idu cala lian ce egeneto heypepa ce egeneto pnohi himepa ecti

[*Ex eodem Codice* MS. *p.* 33, *b. Isaiæ* LV.]
lectio Isaiae prophetæ

[1] Y biprontey popeueythe ey ybon ce oyý men uc ecethe apgýnon baoiyantey agopayete ce piete aneu apgýniu cæ timiy ýnon ce yteap [2.] inati timaythe apgýnio ke ton miython ýmon uch i pliymoni acuyate mu cae yageythe ta agatha ce tpyfiyi en agathýy i pýchi ýmon [3.] pnoyechete týy oyin ýmon ce epacoluthiyate tey obýy mu accuyate mu cae zirte en agathýy i pýchi ýmon cae chathiyome ýmin biathicm eonion ta osia bauid ta piyta [4.] idu mapcýnion auton bedoca ethneyin apconta ce pnoytayyonta ethneyin [5.] ethni a u eidiyan ye epicaleyonte ye ce ý lay ý uc epiytanto ye epi ye catayeuxonte enecen tu theu agiu iyhahel oti edoxayen ye.

[*Ex eodem Cod.* MS. *pag.* 32. *b. Isaiæ* IV.]
lectio eyaie pnoyhetae

[1.] Ce epilempronte epta gýneceý enoy anthropu legoye ton apton emon yagometha ce ta imatia emon penbalometha plen to onoma yu eeclite eý emay apele ton onbiymon emon [2.] te de emepa ecine empilampyi o theuy en boile meta doxey epi tey gey tu ýpyoye ce doxaye to cataliptchen tu iyhahel [3.] ce eyte to ýpoliptchen en yion ce to cataliptchen en hipuyalem agiý cletheronte panteý ý engnaphenteý iy zoen en hipuyalem [4.] oti ecpluni kipioy ton pupon ton yion ce thýgatepen yion ce to aema eccathapi ec meyyo auton en pneumati cpiseoy ce en pneumati causeoy 5.] ce exi ce eyte apay topoy tu opuy yion ce panta ta pepi cýclo autey yciayi nepele emeiay cae oy capnu ce gotoy pýnoy ceomenu nýctoy paye te doxe yceparthepete [6.] ce eyte iy ycian apo caumatoy en yceipe ce en apocpýpo apo yceleyotetoy ce yetu [*Isaiæ* v. 1.] Aso de to agapameno aima to agapeto to ampeloni mu Ampeloy egeneto to ecapemeno en cepati en topo pioni [2.] ce pnagmon pepieitheca cae echapacoya ce ephýteuya ompelon yopec ce ocobomeya pýpgon en meyo autu ce ppolenion opýxa en auto ce emina tu pýeye ytaýylen epýeyen de acantay

Præterea librarios *Saxonicos* in ſcribendis, deſcribendiſve *Codd.* virgulam ['] ad deſignandas vocales longas uſurpâſſe, dum caput iſtud contexerem, aut plane neſciebam, aut non obſervaveram. Verum in citerioris antiquitatis membranis notula iſta acutitona, ſyllabarum diſtinguendarum gratiâ, à grammaticis introducta non raro occurrit: ut in gód, bonus; zeneóra, aliter zeneora, *præpoſitus*, á & áá, *ſemper*.

Anglo-Saxones, *Danis Dominis*, diſcendis *Runis* operam dediſſe, iiſque in ſcribendo cum ſuis literis ſtudioſe uſos fuiſſe in Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. XXII. non inidoneis argumentis probavimus. Ex quo vero caput iſtud conſcripſi, in MS. Cod. *Cott.* qui DOMIT. A. XVIII. inſcribitur, inveni *Saxonicam* crucis epigraphen, nempe, Rýnay Dnichner, *myſteria domini*, literis *Runicis* deſcriptam. Quam in *H. Wanleyi* Catalogo libb. *Vett.* Septentrionalium exhibitam videre eſt. *Annulum* etiam *aureum* me vidiſſe contigit, in cujus exteriori perimetro cernitur inſcriptio *Saxonica*, in qua elementis *Saxonicis Runæ* immixtæ exarantur eo modo, quo in *Tab.* nota [VI] exhibentur. Annulum hunc jam poſſidet multis mihi nominibus colendus *Hans Sloan*, M. D. Soc. Reg. Secretarius, hujus ævi *Plinius*; non ſolum Hippocraticæ artis, in qua excellit; ſed rerum naturalium, & præſertim rei herbariæ Scientia per totum literarum orbem illuſtris. Inſcriptio autem Saxonicis literis expreſſa, ſic, me judice, legenda eſt:

ÆÐREDMEŁAHEANREDMEŁAGROFT

Sic autem in voces diſtinguenda:

ÆÐRED MEŁA HEANRED MEŁ [a] AGROFT.

Æthredus conjux Heanrædæ me cælavit. i. e. *cælari juſſit.*

Dum exſcriberem quod in Gramm. *Anglo-Sax.* pagg. 181, 182, legitur epinicion, quo *Saxones* Angliæ *Æthelſtani* ſui R. & *Edmundi* Clitonis [b] victoriam canebant, quam ab *Anlafo* pagano, & *Conſtantino* Scotorum R. reportaverant, non in mentem mihi ve-

a Lectionem hanc confirmant quæ in teſtamento *Wynſtedæ*, ſequuntur: and hio becpeð Æþelþlæde hýne behcen hýne agnaþenan beah, & *Æthelſtedæ filiæ ſuæ annulum* (ſive *armillam*) *ſuum cælatum legavit.* b Vide *Ingulphi* Hiſt. *Croyland.* Edit. *Oxon.* pag. 37.

nit antiqua illa ejus *latina* versio, auctore *Henrico Huntindonienſi*, hiſt. lib. V. pagg. 203, 204, qui *Saxonicos* verſus verbum fere verbo reddidiſſe ſe affirmat.

Rex Adelſtan,
Decus ducum,
Nobilibus torquium dator,
Et * frater ejus Edmundus [* al. *filius*]
Longa ſtirpis ſerie ſplendentes,
Percuſſerunt in bello,
Acie gladii,
Apud *Brunesburh*,
Scutorum muros fiderunt.
[a] Nobiles ceciderunt,
[b] Domeſticæ reliquiæ
Defuncti Edwardi.
Sic namque iis ingenitum fuerat
[c] A genubus cognationum,
Ut bellis frequentibus [d] ab infeſtis
Nationibus * defendere [* l. *ut defenderent*]
Patriæ theſauros, & domos,
[e] Pecunias, & xenia
Gens vero [f] Hibernenſium,
Et [g] puppium habitatores
Fatales corruerunt.
[h] Colles reſonuerunt,
Sudaverunt armati.
Ex quo ſol mane prodiit
[i] Micans hilariter,
Lætificans profunda,
Dei luminare, fax creatoris,
Uſque quo idem nobilis ductor
Occaſu ſe occulit.
[k] Ibi viri jacuerunt,
Multi à Dacia oriundi
Telis perforati,
Sub ſcutis lanceati,
Simul & Scotti bello fatigati.
[l] Gens vero Weſtſexe
Tota ſimul die prius electi,
Poſt indefeſſi,
Inviſæ gentis
Globos ſtraverunt.
Viri elegantes haſtas cedebant.
[m] Viri Mercenſes acuta jacula mittebant
Duro manus ludo.
[n] Sanitas ibi nulla his, qui cum *Anlavo*
Trans maris campos
In ligni gremio
Terram petierunt
Marte morituri.
[o] Quinque occubuerunt in loco belli
Reges * juvenis [* lege *juvenes*]
Gladiis percuſſi;
Duceſque ſeptem Regis Anlavi.
Abſque numero ceciderunt Scoti.
Deperiitque Normannorum tumor.
Nec enim paucos ad litem belli
Duxerant ſecum. cum paucis vero
In maris fluctus Rex navi profectus
Intrinſecus gemebat.
Simul & *Froda*, ductor Normannus,
Cumque ſuis notis dux Conſtantinus,
De Martis congreſſu jactare nequierunt,
Ubi cognationis ſuæ fragmen apparuit,
Ubi amici ſui corruerant
In ſtatione Populi
Bello proſtrati,
Et filium ſuum in loco prælii
Vulneribus demolitum charum reliquit.
Nec *Gude* Dacus declamare potuit,
Licet verbis blandus, & mente venuſtus.
[p] Nec *Anlaf* ipſe cum reliquiis ſuis
Mentiri potuit, quod ad hoc negotium
Sui præſtiterint in campo belli,
Ictuum immanitate,
Telorum transforatione,
In concilio proborum.
Matres vero, & nurus planxerunt
Suos belli alea
Cum Edwardi filiis luſiſſe. [labefactus
Cum Normanni navibus clavatis, & Anlaf

Ultra

a *Sax.* heaþolinde, *alta vexilla.* b *Sax.* aranan *comites, aſſeclæ.* c Id eſt, *à majoribus.* d *Sax.* Yþ laðra, *contra inviſos*, i. e. *latrones.* e *Sax.* hettend cnungun. *Invidiam exterorum.* f *Sax.* Sceotta, *Scotorum.* g *Sax.* Scipflotan, *navium claſſis.* h *Sax.* feld, *campi.* i *Sax.* Mæpe tungol, *magnum ſidus.* vel *princeps ſidus.* Integram vero pericopen ſic redde: *Ex quo ſol princeps ſidus, Dei Æterni Domini Candela clara, hilaris ſuper Horizontem oritur, donec nobilis illa creatura ſedem repetebat.* k Sic autem, qui ſequuntur, V. verſus emendandi ſunt: *ibi è Septentrionalibus hominibus multi milites telis perforati; &, tranſfixis ſcutis, vulnerati jacuerunt; quemadmodum & Scoti execrandum belli incrementum.* l Sic verte: *Weſt-Saxonum ſelectæ Copiæ profectæ ad prælium inſtabant veſtigiis inviſarum gentium, à tergo valde cædentes fugientem exercitum acutis & cruentatis gladiis.* m Redde, *Mercii non metuebant à duro manus ludo.* i. e. *à prælio.* n *Tum Salus nullis, qui cum Anlavo per mare mixtum in navis gremio terram petierunt prælio morituri.* o *Quinque occubuerunt in loco prælii juvenes Reges gladiis interempti; quemadmodum & ſeptem duces Anlavi, cum innumero exercitu navali & Scotorum, ibique fugatus eſt Nortmannorum dominus; et ad proram navis compulſus eſt parvus jam factus exercitus. Sonabat navis fluctu et Rex egreſſus in mare flavum, vivus evaſit. Sic etiam ſapiens ille Septentrionalis Conſtantinus dux veteranus ipſe ſuorum reliquiis fuga ad ſuos reverſus, qui caſtris proſtratus, et bello ſuperatus, filium ſuum vulneribus attritum in ſtragis loco reliquit, fruſtra comites ſuos plorabat, fruſtra amicos perditos lugebat.* p *Nec magis Anlafus dux flavicomus, cædis bipennis, in bello juvenis,* (tyro,) *ſenex ingenio, cum ſuis reliquiis merito gloriari, aut jactare potuit ſe ſuperiores in prælio fuiſſe, aut dum contra Edwardi comites telis miſſis certarent victores abiiſſe ex certaminis loco, ubi duces ſunt congreſſi, et ſigna ſignis adverſa, armaque viciſſim capta ſunt. Tum pudore ſuffuſi inde diſceſſerunt in clavatis navibus mæſtæ qui fuerant in reſono Abi* [Humbri] *Æſtuario telorum reliquiæ, aquilonares viri ad petendam trans profundum Dublinienſem urbem, ſuamque terram. ambo etiam fratres rex*

clitoque

Ultra profundum flumen
Terras ſuas mæſto animo repetiſſent.
Poſtea frater uterque
Rediit WESTSEXE belli reliquias
Poſt ſe deſerentes,
Carnes virorum in eſcam paratas.
Ergo corvus niger ore cornutus,
Et buffo livens, aquila cum milvo,
Canis, Lupuſque mixtus colore,
His ſunt delitiis diu recreati. non fuit bel-
Hac in tellure majus patratum [lum
Nec cædes tanta præceſſit iſtam,
Poſtquam huc venerunt trans mare latum
Saxones & *Angli*, *Brittones* pulſuri,
Clari Martis fabri
Walenſes vicerunt, reges fugaverunt.

Hæc HENR. HUNT. qui de verſione ſua ſic loquitur. "*De cujus prælii magnitudine* "*Anglici ſcriptores*, quaſi carminis modo proloquentes, & *extraneis tam verbis, quam fi-* "*guris uſi, tranſlatione* fida donandi ſunt, ut pene de verbo in verbum eorum interpre- "tantes Eloquium, ex gravitate verborum gravitatem actuum & animorum gentis il- "lius condiſcamus.

De extraneis illis verbis, figuriſque quibus poetas *Saxonicos* uſos eſſe dicit, egimus: de illis in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXI. de his in cap. XXIII. Quorum vero cum ille neque ſenſum, neque vim, neque verum uſum rite intellexit, verſionem ejus emendatam in margine quaſi novam feci, ut ex ea, lector *Philo-Saxo*, tanquam ex prælibamento quodam, *Anglo-Saxonicæ* poëſeως ingenium perſentiſceret.

In condendo hoc opere, ita ſcribere imprimis curavi, ut è popularibus meis lectores, quotquot id diligenter legerint, patrii ſermonis originem, & ad Henrici II. uſque tempora progreſſum, & quas in progreſſu ſubiit mutationes, ſcirent. Ob eam præcipue cauſam non modo inſtitutiones grammaticas *Mæſo-Gothicas* cum *Anglo-Saxonicis* una ſerie contexuimus; verum tam in *Diſſertatione Epiſtolari*, quam in Gramm. *Anglo-Saxonica*, ſpecimina haud pauca *Dano-Saxonicæ*, & *Normanno-Saxonicæ*, ſive *Anglo-Normannicæ* dialecti edenda diligenter etiam curavimus. Quapropter etiam ne Viris doctis, qui de origine, & progreſſu linguæ *Anglicanæ*, pro dignitate ejus, in poſterum forte ſive *Latine*, ſive *Anglice* ſcripturi ſint, deſim, aut deeſſe videar; alia id genus exempla hic adjicienda cenſeo. Horum primum locum non immerito vendicat apographum chartæ literarum patentium *Wilhelmi Conqueſtoris*, quibus certa quædam jura & privilegia dedit Monaſterio S. Auguſtini *Cantuar.* Quod cum antiqua earum literarum verſione Latina ad me deſcriptum è folio 64. ſupra citati *Cod.* MS. Aulæ Trin. miſit vir doctiſ. *Tho. Baker* Coll. D. *Johan.* apud *Cantab.* Soc. digniſſimus.

Charta Wilhelmi *Regis Conqueſtoris de* Saca ⁊ Socna.

Willm̄ King gret mine biſcopes. ⁊ mina eorlef. ⁊ alle mine þegnaf fhencifce ⁊ engliſce on þan ſcýran þer ſc̄ us Auguſtinus hefð land inne fheonolice. ⁊ ic cýðe eop ⁊ ic habbe ge-unnan Gode and ſcē Auguſtine. ⁊ þam hiꝑebe þe þerto hýneð. ⁊ hieo bien heore face reorꝑðe. ⁊ heora ſocna. ⁊ gnꝑðbnýceſ. ⁊ hamſocna. ⁊ ſonſtallef ⁊ infangenes þeofes. ⁊ flemeneſeꝑðe ofer heora agene men binnan burgh and butan. tolles and teames. on ſtrande ⁊ on ſtreame. ⁊ ofer ſpa fele þegna ſpa ic heom to ge-leten habbe. ⁊ ic nelle þat anig man anig þing þeor on-teo butan heom. ⁊ hefne picnefes þe hꝑo hit beo-tecen pillan. for þam þe ic hebbe for-giꝑen gode. ⁊ ſcē Auguſtine þas genihte minne ſaple to alýſednefſe. ealſpa Eaꝑpard king min meg æn efde. ⁊ ic nelle gefafian þæt anig man þis abnecan be minan fpendſcipe. God eop gehelð. amen.

Ego Wilhelmus rex ſaluto omnes meos epos̄ & comites, & omnes meos optimates francigenas & anglicos, in illis comitatibus ubi Sanctus Auguſtinus terram habet Notum vobis eſſe volo me annuiſſe Sancto Auguſtino ſuæque congregationi, ut habeant ſuum *Sake* & *Sockne*. & pacis fracturam & pugnam in domo factam, & viæ aſſaltus & fures in terra ſua captos, & latronum ſuſceptionem ſuper ſuos proprios homines intra civitatem, & extra * —— in litoribus & in marinis fluctibus, quod Anglice dicitur *teames* & ſuper omnes *allodiarios* ſuos. Et ego nolo conſentire, ut aliquis de aliqua re ſe intromittat exceptis ſemetipſis, & ſuis præpoſitis, quibus ipſi commiſerunt, vel committere voluerunt. Concedo enim iſtas rectitudines Deo & S. Auguſtino, meæ animæ ad redemptionem, ſicut Edwardus meus conſanguineus, & ſui anteceſſores reges fecerunt. Et ego nolo conſentire, ut aliquis iſtud frangat, qui de mea amicitia curet. Valete.

Huic ſuccedat altera haud diſſimilis ejuſdem *Wilhelmi* I. R. charta, cujus copiam mihi fecit vir clariſſimus *Thomas Smithus* S. T. P. bibliothecæ Cottonianæ curator,

clitoque vel victoriam deplorantes, Weſt-Saxonum terram patriam ſuam una repetebant, poſt ſe relinquentes cornicem carnivoram, liventem bufonem cædis avidam, nigrumque cornei oris corvum et raucum illum bufonem, aquilamque cum voraci milvo præliorum aſſecla, glaucaque fera illa, ſylveſtri lupo cum alba cæſorum eſca ſaturandos. Nunquam antehac, quam commemorant veterum hiſtoricorum libri, major in hac inſula ſtrages, plureſve gladio proſtrati, ex quo Angli et Saxones feroces belli auctores huc ab oriente proſiſtiſcentes, Britanniamque per ſalum latum petentes, Britannos honore præſtantes ſuperabant, terræque poſſeſſionem adepti ſunt.

* Implenda videtur lacuna cum verbis, *et theloneum.*

quo nihil non clauſum patefaciente, ad diplomatum omnium notitiam perveni, quæ *Saxonicè*, *Dano-Saxonicè*, vel *Normanno-Saxonice* ſcripta in theſauro illo MSS. vere inæſtimabili, & jam publici juris facto, æternitati conſecrantur.

Willm̄ King gret Gosfrð Scirgenean ⁊ alle þa Burh-þegnu binnan Lundene freondlice ⁊ ic beode eow þ̄ ge on Lanfrances landæ Archebiscepes þe gebyraþ into Hergan ne niman ne Heort. ne Hindan. ne Hran, ne ge nazes hron ðæfinne æniz ðing huntian butan ðam he sylf bebyt oððe leofe togyfð.

Willelmus rex Goisfredo Vicecomiti, & ceteris Lundonienſibus fidelibus ſuis ſalutem. Mando & præcipio vobis ne in terris *Lanfranci* Archiepiſcopi, quæ ad Hergam ſuum manerium pertinent, cervos vel cervas nec capreolos capiatis, nec omnino aliquam venationem in eis faciatis, præter eos quibus ipſe præceperit, vel licentiam dederit.

Ad chartas patris, accedat alia filii R. Henrici *Primi; quam etiam è membrana bibliothecæ* Cott. *deſcripſimus.*

H. dei gratia rex Anglorum epiſcopis, &c. ------H. þurh Godes gruu Engelelandes Kyninz gret ealle mine Biscopes. ⁊ealle mine Eorles. ⁊ alle mine Scirgenean. ⁊alle mine þegenas. Frencisce ⁊ Englisce on ðam Sciran þe Anselm Ærceb ⁊ þē hired æt Xp̄ es cirecean on Cantwarebirig habbaþ land inne freondlice. ⁊ ic kyðe eow þ̄ ic hæbbe heom geunnon þ̄ hi beon ælc þare landæ þurðe þe hi Eadwardes kynges dæge. mines mægres. ⁊ on Willelmes kinges dæge mines fæderen. ⁊Sac ⁊ Socne. on strande ⁊ on Stream. Gneð-bneces. ⁊ hamsocne. forstelles. ⁊ infangenes ðiofes. binnan burgan ⁊ butan. sva sul ⁊ sva forð sva mine agene ricnes hit sechan solden. ⁊ ofes sua fele þeinas sva ich heom to leten habban. And ic nelle þ̄ eni man enig þing þeron theo. butan hi ⁊ heapa ricnes þe hi hit bitechan Willm̄. ne Frencisce ne Englisce for þan þingan þe ich habbe cnisce þar gerichtan forgifan minre saule to eche alisednesse. ⁊ ic nelle gedafian þ̄ enig man þis abrece bi minan sprenscipan. God geau gehealde.

H. Rex Angl. ⁊ dux Norm̄. ⁊ Aquit̄. ⁊ Com̄ And̄. Epi'ſ. Com̄. Bar'. Iuſtic. Vic. Ceti'ſq; ſuis fidelib⁹. ſalutē. et Ang. i omīb⁹. Comitatib⁹. ſq̄ b⁹ † teob̄. Archie'pſ ⁊ monach̄ eccl̄æ xp̄i t'nas habent amicabil'er ſal. Not uob̄. facio me conceſſiſſe teob̄. Archiep'o ⁊ monachis Cantuar̄. Om̄ ſt'nas q⁹ tempor Reg. Edwardi ⁊ Reg̃. Willi ꝓnaui mei et Reg̃. H. aui mei hū erit'. ⁊ ſaca ⁊ ſocne. on ſtrande ⁊ ſtreame on pube ⁊ felde tolnes ⁊ theames ⁊ grithbrecef ⁊ hamſocne. ⁊ forſtelles. ⁊ infangenes thiofes. ⁊ flemenefyrtha ſuper ſuos hō ies iſta burgoſ et extra in tanto et tā plen're ſic ꝓpoꝓui miniſtri mei atq; pere debent, et etiā ſuper tot thanos q't eis conceſſit Rex Will's ꝓnauui meus. Et nolo ut aliq'ſ hō ium ſe intromittat n' ipſi ⁊ miniſtri eorum q'b⁹ ipſi Cō mitt'e uoluerunt. nec ſuanc⁹. nec Angl⁹. ꝓpterea q'a ego conceſſi xp̄o ⁊ eccl̄æ Cantuar. ⁊ archiepō ⁊ monachis ſuis haſ hb̄ tates ⁊ conſuetudines ꝓ redemptione aīæ meæ ⁊ ꝓ animabus anteceſſorum meorum. Et nolo pati ut aliq'ſ eas infringat ſi non uult perdere amicitiam meam. teſt' Ph̄ ep'o Bajoc̄. & Arnulfo Epiſcopo Lexovienſi, & Thoma Cancellario, & Reginaldo Comite Cornubienſi, & Ran. Comite. Legr̄: & H. de Eſſex Conſtabulario, apud Eboracum.

Chartis RR. *Wilhelmi* I, & *Henrici* I, adjiciatur non abſimilis alia pronepotis illius, hujus vero nepotis, *Henrici* II. quam infra exhibeo, accurate deſcriptam è membrana, & regio ſigillo munitam: cujus copiam mihi fecit ob ſummum pariter candorem, ac eruditionem notiſſimus *Georgius Harbin*, illuſtriſſimo D^no^. D^no^. THOMÆ THYNNE Vicecom. de *WEYMOUTH*, Mæcenati *Anglicano*, à Sacris.

H. þurh godes gefu englelandes king gret ealle mine biſceopaſ. ⁊ ealle mine eorlaſ. ⁊ ealle mine ſcirgeneuan. ⁊ ealle mine þeinaſ Frenciſce ⁊ Engliſce on þan ſcire þe teobalt erceb̄. ⁊ ſe hiret æt x̄ pes chyrchen on Cantuarabyrig habbad land inne freondlice. ⁊ ic keþe eow þ̄ ic hebbe heom geunnen þ̄ hi beon ælc þ̄ ine lande þurþa þe hi eafdon en Edwardes kingес dæge. ⁊ on Willelmes kingес mines ſuþþun ealdefadеr. ⁊ on Henriceſ kingес mineſ ealdefadеr. ⁊ ſaca ⁊ ſocne on ſtrande ⁊ on ſtreame. on puban ⁊ on felban. tolleſ ⁊ theameſ. gribbriceſ. ⁊ hamſocne. ⁊ foſtalleſ. ⁊ infangeneſ thiafeſ. ⁊ flymene fyrmtha. ofer heope agene men. binnan burgan ⁊ butan. ſpa ful ⁊ ſua forð ſpa mine agene ricneſ hit ſechan ſolden. ⁊ ofer ſua fele þeinaſ ſpa ich heom to leten habban. And ic nelle þ̄ eni man enig þing þeron theo. butan hi ⁊ heapa ricneſ þe hi hit bitechan pillað. ne Frenciſce ne Engliſce for þan þingan þe ich habbe cniſce þar gerichtan forgifan minre ſaule to eche aliſednеſſe. ⁊ ic nelle gebauan þ̄ enig man þiſ abrece bi minan ſprenſcipan. God geau gehealde.

Ad hæc accedant, quæ *Anglo-Normannice* carminis magici formulæ *Semi-Saxonice* præmittuntur manu *Normannica* exarata in membrana Eccleſiæ Dunelmenſis.

Ure brihtin kam fra the flum Iurdan mette he ſante Peter in the burch [a] Habraham. Coth ure brihtin uuat iſ te Peter. Wi biginneſ thu ſa. Lauerd coth Peter I ſale nede, for ic iſ the drift me briueſ. that uurthe the to bote coth ure brihtin. ant alle ða manne that thiſe uuorde for nede cuetheſ.

Hæc dicat [b]nue frebri]citans,zarizaro.zebita.pori.poro.finai.manai.albus vel niger &c.

Les plaies qui deu priſt
qui lunois li fiſt.
[c] Seiſt tumas les mania.
deu meime les charma.
qui plai ne deoille.
ne Ranche ne ceoille.
ne ſane new iſſe.
nu face il ici
de ceſt voſtre chaiſtif. N.
& Poſt dic Pater. N.

† Id eſt, *Theobaldus*. a Id eſt, *Hebron*. b *Omnis Febri--*. c *Scint Tomas*.

In

In Gramm. noſtris literas *Gothicas*, ſive *veteres Runas*, quibus utebantur antiqui *Scano-Gothi*, in diverſis alphabetis deſcriptas exhibuimus. His ut adjicerem antiqua priſcorum *Hunnorum* 34 elementa, quibus ad ſiniſtram in ſcribendo more orientalium utebantur, docti nonnulli me rogarunt. Illa igitur ante XXV annos *Joh. Harſanyi, Hungari*, manu delineata ſub tab. nota num. (VII) exhibenda rogantibus morem gerentes curavimus. Quod ſi, OTTLEYE, ſcalpta ea Tibi quoquo modo delectationi, ſeu etiam adjumento eſſe poterint, de beneficio illo non mihi, ſed operis noſtri fautori ſingulari, *Johan. Mallio*, Aulæ S. *Edmundi* apud *Oxonienſes* Principali, literarum divinarum humanarumque ſcientia præclaro, cui ea accepta gratus refero, à Te agendæ gratiæ ſunt.

In Gramm. *Anglo-Sax.* pag. 152. XXIII. dixi multas voces *Gallo-Normannicas* in *Ælfrici* Gramm. *Latino-Saxonica*, quam MS. apud me habeo, inter lineas manu *Normannica* eſſe ſcriptas. Id genus ſunt ueipe, *vitrum*. mauueis *degener*. hoſcel af brebez, *ovile*. reddeuable, *obnoxius*. aliance, *pignus*. uſurie, *foenus*. ic luƿiȝe, 10 aim. þu luƿaſt, tu aimeſ, &c. *amor*, ic eom ȝeluƿoð, 10 ſui amet, &c. *utinam amer*, ceo auenȝe que 10 ſei amet. ic cyƿƿe, 10 beiſ. ic abliȝe, 10 æſuamſ. ic tæhte, 10 enſeiȝnoe. *doceor*, 10 ſui enſeine. ic ƿebe, 10 nuriſ. *ſerpo*, ic rampiſ. cum innumeris aliis. Cauſam autem hujusmodi interlineationum cognoſcere mihi contigit ex verſione, quam fecit *Joh. Treviſa*, *Ranulphi Higdeni* Polychronici. lib. 1. cap. 59. *de incolarum linguis*, cujus ex MS. bibliothecæ collegii *S. Joannis* ſua manu deſcriptæ copiam mihi fecit ſupra merito laudatus *Thomas Baker*, iſtius florentiſſimi collegii Socius. Et ad fidem illius apographi, dignam omnino quæ ederetur judicavi, quum quod Sermonis *Anglicani* primum ex *Anglico* in *Normannicum*, dein ex *Normannico* in *Anglicum* mutati cauſas exponat; tum maxime, quod illius egregium ſpecimen ſit, prout Anno M.CCC.LXXXV. majores noſtri eo loquentes utebantur.

[1] As it is knowe how meny maner Peple beeth in this Lond. There beeth also ſo many dybers longages and tonges. Notheles Walſche men and Scotts that bæth [2] nought medled with other nations, holdeth wel nyh hir firſte longage and ſpeche; but [3] yif the Scottes that were ſometime confederat, and woned with the Pictes drawe ſome what after [4] hir ſpeche; but the Flemynges, that woneth in the weſte ſide of Wales, haveth left her ſtrange ſpeche and ſpeketh Sexonliche now. Alſo Engliſhe men, they had from the bygynnynge thre maner ſpeche, Northerne, Sowtherne and Middel ſpeche in the middel of the Londe, as chey come of thre manner Peple of Germania. Notheles by comyxtion and [5] mellynge firſt with Danes, and afterward with Normans, in meny the contrary Langage is [6] apayred, and ſom uſeth ſtrong [7] wlaffernynge chiternynge hartynge and gartinge grisbayting. this [8] apayrynge of the burthe of the tunge is bycauſe of tweie thinges, * oon is for children in ſcole agenſt the uſage and maner of all other nations bæth compelled for to leve hire owne Langage, and for to conſtrue hir leſſons, and here thynges in Frenche, and ſo they haveth lethe Normans come firſt into Engelond. Alſo gentilmen children bæth taught to ſpeke Frenſche from the tyme that they bæth rokked in here cradel, and [10] kunneth ſpeke and play with a childes broche, and [11] upplondiſſche men wil likne hym ſelf to gentilmen and † fondeth with græt beſyneſſe for to ſpeke Frenſche for to be told of. [12] Treviſa. This maner was moche uſed to for firſt [13] deth, and is ſithe ſum [14] del changed. For John Cornwaile a maiſter of grammer changed the [15] lore in grammer ſcole, and conſtruction of Frenche into Engliſche: and Richard Pencriche lerned the manere techynge of him as other

---

1 Latine, *ut patet ad ſenſum*. 2 Lat. *impermixti*. 3 *Sax.* ȝif. 4 Infra **here**. i e. **their**. *Sax.* heopa, hiopa. 5 *Lat.* medled autem & mellynȝe, ab antiquo Danico meðal, *quod medium eſt*, & ſecundario *mixtum*. Significat etiam *inter*, quod in medio duorum eſt. unde *i mille*, vel *i millum* in codd. veruſtis, *inter*. i. e. *in medio*. Hinc antiquum Anglo-Normannicum noſtrum to medle, *miſcere*; & mellynȝe, quaſi medlynȝe, *mixtio*. Hinc etiamnum to meble, *alienis negotiis ſe intermiſcere*. Et *ardelio curioſus* apud nos dicitur a **medling fellow**, quippe qui omnium *negotiis ſe intermiſcet*. 6 *Lat.* corrupta, à *Sax.* pæpan, apæpan, *pervertere*. 7 Lat. *boatus*, & *garritus*. HARTINGE autem quaſi hardinȝe, *dure, aſpere*, & *ferociter loqui*. *Garrynge*, à veteri *Danico* vel *Norm.* ȝarru"gu", *ſcurra, morio*. GRISBAYTING, *Sax.* ȝnirtbitunȝ, *ſtridor dentium, ſtridula voce loqui*. 8 Lat. *Hæc quidem nativæ linguæ corruptio*. * Sic Ingulphus in hiſtoria Croylandenſis cœnobii, Edita Oxon. pag. 71. 10 *Sax.* cunnan, connan, *ſcire*. **Childesbroche**, nunc a **hobbyhorſe**. Sax. cild, *infans, puer*; & broce, *caballus*. 11 Lat. *Rurales homines*, **uplandiſhmen**. Sax. upland, *terra montoſa, regio mediterranea*; & uplandiſcman, *ejuſmodi regionis incola*. † *Sax.* fandian, *tentare, dare operam*. 12 Quod hic intra uncos concluſum vides, deeſt totum in polychronico à *Thoma Gale*, Oxoniæ edito, in libro quem inſcripſit *Hiſtoriæ Britanniæ ſcriptores* XV. 13 *Deth*, ni fallor ſignificat *tempus*, & derivandum eſt à Sax. tiD. Unde *tith, teth, deth*. 14 Dæl. *Sax. pars*. 15 Læpe, *doctrina*, à læpan, *docere, erudire*.

men of Pencriche. So that now the yere of our Lorde a thousand thre hundred and foure score and fyve, and of the seconde kyng Richard after the Conquest nyne, and alle the Gramere scoles of Engelond children lereth Frensche, and construeth, and lerneth an Englische, and haveth thereby avantage in oon side, and disavantage in another side. Here avantage is that they lerneth her Gramer in lasse tyme, than children were woned to doo: Disavantage is that now children of Gramer scole conneth na more Frensche than can hir lift hæle, and that is harme for [1] hem, and they schulle passe the sæ and travaille in strange landes, and in many other places. Also Gentilmen havith now moche left for to teche here children Frenche.] R. Yit sæmeth a græt wonder how Englische men and her owne langage and tonge is so dyverse of sown in this oon ilond, and the langage of Normandie is [2] comlynge of another lande and hath oon maner soun amonge alle men that speketh hit arigt in Engelond. [† Trevisa. Nevertheles there is as many diverse maner Frensche in the ræme of France as is dyvers maner Englische in the ræme of Engelond.] R. Also of the forsaide Saxon tonge that is [3] deled athræ, and is abide scarceliche [4] with fewe uplonddisshe men is græt wonder. For men of the Est with men of the West is as it were undir the same partie of hevene acordeth more in sownynge of speche than men of the North with men of the South. Therefore it is that Mercii, that bæth men of myddel Engelond as it were parteners of the endes, understondeth bettre the side langages Northerne and Southerne, than Northerne and Southerne understondeth either other. Wm. de Pont. Li°. 3°. [5] All the langage of the Northumbers and specialliche at York, is so scharp, slitting, and [6] frotynge and unschape that we Southerne men may that langage unnethe understonde. I trow that that is bycause that they bæth nyh to strange men and nations, that speketh strongliche, and also bycause that the kinges of Engelond woneth alwey fer from that cuntrey, for they bæth more torned to the South contray, and yif they goeth to the Northe contray they gooth with græt helpe and strengthe. The cause why they bæth more in the Southe contrey than in the North, for it may be better corne londe more peple, more noble citæs, and more profitable havenes.

Trevisa's whole Booke concludes thus. God be thonked of al his nedes this translation is ended in a thorsday the eygtenthe day of avril, the yere of our Lord a thousand thre hondred four score, and sevene. The tenthe yere of king Richard the second after the Conquest of Engelonde. The yere of my lordes age Sire Thomas of Berkley that made me make thys translation fyve and thrytty.

In *Anglo-Saxonicæ* Gramm. Cap. XXIII. multa diximus de præpostera vocum apud *Anglo-Saxones* in stricta oratione dispositione, metri & numerorum causa. quæ non solum à collocatione verborum in simplici sermone numeris carente; sed in oratorio, qui suos numeros habet, maxime aliena est. Poëtica hæc verborum transpositio ab ordine naturali maxime abhorrens se etiam ostendit æque in versibus veterum poetarum, qui *Scano-Goth.* cecinerunt, ut exemplis, quæ sequuntur, videre est.

3 2 1 4 5 10
* Sua stræ ek hitt at hova
11 16 18 17
horg-briotur i stad morgum
8 7 6 9 13
opt kom hrafn Þars heiptum
12 14 15
hloÞ val-kostu bloÞi

20 22 23 24
Endur let Jamta kindir
21 28 29 27
Allvaldur i stir falla
32 30 25 26
Vandist hann oc Vinda
31 34 35 33
Viggrimmur a Þat summa.

Communis ordo vocum in soluta oratione.

Ek stræ sua hitt, at hrafn kom opt, Þars hova horgbriotur hloÞ heiptum valkostu bloÞi, i morgum stad: Endur allvaldur let Jamta kindir oc Vinda falla i styr, hann Viggrimmur vandist summa a Þat.

---

1 Hm Sax. *illis.* 2 *Lat.* adventitia. Comlynge autem à Sax. Cuma vel Cumling, *hospes, advena*, à cuman, *venire.* † Et hoc omne uncis inclusum desideratur in editione *Th. Gale.* 3 *Sax.* tæled. *divisus, partitus*, à tælan, partire, dividere, distribuere, unde in usu chartarum to deal, chartas distribuere. 4 *Lat.* in paucis agrestibus. vide not. II. in priori pag. 5 *Lat.* tota lingua Northumbrorum maxime in *Eboraco* ita stridet incondita. 6 Fremitus à *Normannico*, vel *Scano-Gothico* frata *fremere.* * Historiæ Olai *Trigvæ* filii editæ *Upsalæ* 1691. p. 267, 268.

VER-

VERSIO LATINA.

"Percepi quoque beſtias carnivoras una cum rapacibus volucribus in eum locum ſe congre-
"gaſſe, ubi Ethniciſmi templorum & idolorum Ethnicorum deſtructor cruentos cadaverum acer-
"vos multis in locis zelotypus congeſſerat. Celeberrimus ille rex, & Iamtas, & Vandalos bello
"ſuperavit. * Idem Ethnicorum fanis infenſiſſimus in prima juventute id curavit faciendum.

7 9 12 11
*Onnar ſor oc einum
14 2 10
Unnvigg̃s kongur ſunnan
3 4 1 5 6
Suerþ rauþ mætur at morþi
8 13 15
Meiþi ſiotyio ſkeipa:

21 27 25
Þaſer hunlagar hreina
23 22 24
Baſþi Jarl ofkraſda
18 19 16 17
Satt geck ſeggia ættar
20 26 28
Sundar konunga ſundar.

Ordo vocum in ſoluta oratione.

Mætur kongur (ſa er) ſuerþ rauþ at morþi onnar meiþi for ſunnan einum oc ſiotyio unnvigg̃s ſkeipa; ſeggia ættar ſatt gecc ſundar Þaſer Jarl haſdi ofkraſda hreina konunga hunlagar ſundar.

1 "Rex egregius, qui rubefecit gladios ſanguine cælorum, è meridie profectus eſt navibus actuariis
"LXXI. Tum humanæ ſtirpis concordia rumpebatur, cum 2 Comes à 3 regibus puris impe-
"traſſet, ut navali prœlio congrederentur.

Grammaticam *Franco-Theotiſcam* cum orſus eſſem, nihil in *Libb.* vetuſtis, ſive *Francice*, ſive *Francica* aliqua manu *Latine* ſcriptis, ex quo, quæ literarum *Francicarum* poteſtas, ſciri poſſet, prorſus inveneram. Verum, OTTLEYE, ex eo tempore, quo exordium iſtius operis, in quo de elementis *Francicis* tractatur, typothetæ dedi imprimendum, MS. *Latinum* Bibliothecæ publicæ *Cantabr. Francica* manu exaratum, & nonnullis in locis *Francicis* verbis interlineatum verſavi, in quo *Oratio dominica*, *Doxologia*, *Symbolum*que *Conſtantinopolitanum*, vulgo *Nicænum* dictum, literis *Latino-Francicis* deſcribuntur, quemadmodum infra impreſſa cernuntur.

Oratio Dominica.

PAtir imon oen tiſ uraniſ aγiaſtito to onoma ſu elitheto
iuaſſilia ſu. γenithito to thelima ſu oſen uarno ke epitiſ
γiſ. ton arton ton epiuſion doſ imin ſimeron. ke afeſ
imin'a ofelimata imon oſ ke imiſ afiomentiſ ofileteſ
imon. ke mi imaſ iſ piraſmon. Alla riſe imai apotu
poniru. A ↄ—c I N:

Doxologia, ſive *hymnus Angelicus.*

DOxa enipſiſtiſ theo. ke epiſ γiſ ỳrini enantropiſ eubochia
enumenſe euloγumenſe proſ kinumenſe doxoloγumenſe
euchariſ tu menſi diatin meγalinſu doxan. kyrrie baſileu
epuranie the epatir panto crator kyrrie ye monoγeni
iſu xpe. ke aγion pneuma. kyrrie otheoſ o amnoſ tutheu
oioſ tu patroſ. O erantiſ amartian tu coſmu eleiſon
imaſ. O erantiſ amartian tu coſmu proſ dexetin deiſini
mon. O catimenoſ en dexian tu patroſ eleiſon imaſ. Otiſ
ſimonoſ aγioſ. ſi monoſ kirrioſ. ſi monoſ ipſiſtoſ. ỳſoſ
criſtoſ. ſin aγioſ pneumatin. iſ doxan theu patroſ amin.

* In notarum cap. LXII. p. 87. per dictum *Olaum Triggvæ fil.* 1 *Olaus Triggveſonus.* 2 *Sigvaldus.* 3 Scil. ab *Triggveſono* rege *Norregiæ*, *Olao Sanska Suecorum* rege, & *Suenone Danorum* Rege. 4 In *Codd.* Sacramentorum *Joſeph Mariæ Thomaſii*, qui *Romæ* prodierunt M.DC.LXXX. oratio dominica *Latinis* literis ſic deſcribitur: Pater. ymon. oentis. uranis. agiaſti. totonomaſu. eltato. ibaſili. aſu. geniti. totelimaſſu. oſſe. uranu. kae. pitiſgis. tonarton. ymin. omoyſion. doſymin. ſymero. kae. aphiſ. ymin. thaothelamata. ymon. us kae. ymin aphionem. tauphelemata. ymon. kae. mys. ymin. kis. ymas. ſpiraſmo. alariſſe. ymas. apotuponeru.

Symbolum *Conſtantinopolitanum*, vulgo *Nicænum* dictum.

PIſteuȝo iſenan theon patıran
panto cratoran pȳitin uranu ke ȝiſ oraton te
panton ke aoraton ke iſ ena kȳrrion iſon chriſton
ton ion tu theu ton monoȝenin. ton ek tu patroſ
ȝenithenta propanton ton eonon theon ek theu
foſ ek fotoſ theon alithinon ek theu alithinu
ȝenithenta upȳithenta omo uſion to patrı ðiuta
panta eȝeneto ton ðimaſtuſ anthropoſ kebıatinı
meteran ſotirian katelthonta ekton uranon keſ
ſarchothenta ekpneumatoſ aȝio kemarıaſ tiſ par
thenu keen antropiſ anta ſtaurothenta te
ȳperimon. epi pontiu pilatu kepatonta ketafenta keanaſ
tanta titriti katataſ ȝrafaſ kenelthonta iſtuſ
uranuſ ke kate zomenon en ðoxian tu patroſ kepalin
erchomenon meta ðoxiſ krine zontaſ kenecruſ utiſ baſiliaſ
ukeſteloſ ke iſ topneumaton aȝion. to kȳrrion kezo
opion to ektu patroſ keio ek poreuȝomenon ton ſin patrı
keio ſinproſ kȳnumenon keſin ſinðoxa zomeno to
lalıſan ðiaton prophiton ıſmian aȝian katholikȳn
ke apoſtolicin eccelſian. Omo loȝo en baptiſma iſa
phesin amartion. Proſ ðoko analtaſin necron ke
zointumellontoſ eonoſ. A ϽC I N.

Codex MS. in Quarto, è quo hæc deſcribuntur, continet carmina varia & opera quædam miſcellanea omnium fere poetarum *Chriſtianorum*. Incipit à *Juvenci preſbyteri* hiſt. IV. Evangg. Fol. 421, habetur *doxologia*, *oratio dom.* & *ſymbolum Nicænum*. Fol. 422, habetur etiam *decalogus* Græce, literis *Latino-Francicis* ſcriptus, una cum Alphabeto *Græcanico*. Fol. 427, cernitur tractatus *de laude pudicitiæ* & *ſobrietatis*, *ſtudio Milonis* coenobitæ beati Chriſti præſulis. ut & *Hughbaldus* de *laude calvorum*, fol. 467.

In noſtro ſymbolo πιστεύω ſcribitur PISTEUGO, quemadmodum & in ſpecimine *Franco-Gallici* codicis, qui olim fuit *Dionyſiani* prope *Pariſios* monaſterii, quod exhibet [a] D. *Joh. Mabillon*, quem nominare maxime laudare eſt. Sic quoque in noſtro hoc ſymbolo προϊὼμβον ſcribitur poreugomenon, ubi G non habet valorem τῦ Γ tertii *Græcorum* & *Mæſo-Gothorum* elementi, ſed [b] τῦ Ȝ ſeptimi *Mæſo-Gothorum*, quod eodem olim modo ſonabat ac I; quomodo & ipſum G, ante E vel I pronuntiant *Franco-Galli*; & in Ω exprimendo adhibetur ad producendum ſonum *Francici*, vel *Franco-Latini* O, perinde ac h apud Germanos uſurpatur ad producendum E. Quod cætera attinet, quæ ex his & id genus aliis ſpeciminibus ad eliciendam literarum Francicarum poteſtatem obſervare licet, ea doctis, præſertim *Franco-Germanis* & *Franco-Gallis*, qui noſtrum exemplum in illuſtrando *Saxonicorum* elementorum valore ſequi non gravabuntur, brevitati ſtudens relinquo.

In Gramm. *Iſlandicæ* Cap. I. elementa *Runica* undique quæſita & in variis alphabetis ſcalpta non ſine ingenti opera & ſumptu exhibuimus; ut ſi quid forte *Runicæ* ſcripturæ, ſive in pergamenaceis, ſive in ſaxeis, ſive in metallicis monumentis exaratum inciſumve lectori curioſo occurreret, id, inſpectis tabulis noſtris, ab illo facilius indagaretur. Verum ex quo caput iſtud impreſſum eſt, penſilem quandam icunculam auream, quoad formam haud nummis iis diſſimilem, quos in tabulis expreſſos edidit *Elias Brennerus*, à ſe delineatam mecum communicavit *Humphredus Wanleyus*. In cujus inſcriptione *Runæ* nonnullæ cernuntur, quarum notitiam neque ex alphabetis noſtris, neque aliunde hactenus aſſequi potuimus. Id ergo monilis, icunculæve cum ſua inſcriptione ad tab. literas numerales (VIII) exhibuiſſe operæ pretium me feciſſe ſpero. Quo Tu, Teve qui in *Runis* magis *Oedipi*, ſive in *Danicâ*, ſive *Sueonicâ* ſint, in ignotis iis characteribus explicandis operam veſtram felicius, quam ego meam, collocetis.

---

a Liber V. de re diplom. p. 366. b Vide *F. Junii* Alphabetum *Goth.* p. 3.

Diſſer-

Diſſertationis Epiſt. p. 29. illa pleniſſimam firmitatem habuiſſe apud *Anglo-Sax.* quæ in curiis acta & teſtata erant, oſtendimus. Paginaque 76, unam eandemque chartam pluribus exemplaribus apud eos in eadem membrana confici ſolitam; modumque, quo membrana iſta bipartiri, tripartiri, aut multipartiri ſolebat, docuimus. & in pag. 85. de vario jure, quod donans donatario contulit in prædiis, iiſque, quæ ad prædiorum exemplum dabantur, nonnulla diximus. Quæ omnia cum una charta illuſtret, & confirmet, illam ab exemplari *Cottoniano* deſcriptam hic *Philo-Saxonum* gratia exhibendam cenſuimus.

✠ Þeſ ſputelaþ on þiſſum Leppite [þæt] Eþelſtan Biſceop ȝebohte æt Leoſpice æt Blacepellon ſiſ hiþe landeſ æt Intebýnȝan be Æþelneþeſ Cýnȝeſ leaſe. ȝ be Ælfeȝeſ Apcebiſceopeſ ȝepitneſſe ȝ be Pulſſtaneſ Apcebiſceopeſ. ȝ be ealna þæpa ſitena þe þa on Enȝlalande liſeſ pæpon. mid ten Punðan neoðeſ Golðer ȝ hpiteſ Seolſpeſ. unſoſhoðen ȝ unbeſacan. to ȝeoſene ȝ to ſýllanne æp dæȝe ȝ æſtep dæȝe. ſiþþan oþþe ſpembam þæſ him leoſoſt peſe:. And ſe Linȝ het þone Apcebiſceop Pulſſtan þæſ to Boc ſettan. ȝ Æþelſtane Biſceope Boc and Land betecan unnandeſe heoſtan:. þa æſtep þýſan maneȝum ȝeaſum. ſoc Pulſſtan and hiſ ſunu Pulſpic on ſum þæt Land. þa ſeþde ſe Biſceop to Scipe-ȝemote to Siȝeſan-ceaſtre. ȝ dpaſ þæſ hiſ ſpæce. þa ſealde Leoſpine Ealdoſman ȝ Dacc.. ȝ Leoſpic. ȝ eal ſeo Scip hiſ Land clæne þa he hit unſoſhoðan ȝ unbeſacan behæt ȝ ſettan dæȝ to þæt man to ðam Landе ſcolde ȝaſan. ȝ þa ilcan þe him æſ Land Gemæne læddon hit E[þelſt]an. ȝ cpæðan ȝif ða Land-ȝemæne ealſa pæſon ſpa man heo on ſpuman lædde þæt ſe Biſceop þæt Landе ful niht ahte:. Da com ſe Biſceop þæſ to. ȝ ſe þe him Land ſealde. ȝ þa he him to[pit]neſſe pæſon. ȝ com Pulſſtan ȝ hiſ ſunu. ȝ þa þe hýna Geſeȝan pæſon. ȝ heo ealle þa þa Land ȝemæne. ȝeniðan eal ſpa heo man on ſpuman þam Biſceope lædde. ȝ heo ealle cpæðan þe [hýne] pæſon þæt ſe Biſceop ful niht þæt Landе ahte:. Da ſe þæſ ȝeanpýnde pæſ þe him Landе ſealde:. Spæcon ða Leoſpicef ſpeond ȝ Pulſſtaneſ ſpeond. þæt hit betepe pæpe þ heopa reht toȝæð[ope ðý]ðe þonne hý æniȝe ðace hym betpeonan heolðan. ſohtan þa hýna ſeht. þæt pæſ þæt Leoſpic ſealde Pulſſtane ȝ hiſ ſuna an Punð ȝ tpeȝna þeȝna að. ȝ pæpe hýmſylf ſpiðde. þæt he ðam ilcan polde beon ȝehealden. ȝif ſeo ſpæc to Leoſpice eode ſpa ſpa heo þa pæſ to Pulſſtane ȝeȝan. Dir pæſ upe ealna Seht:. Pulſſtan ȝ hiſ ſuna healdon þa þæt Landе clæne Leoſpic. ȝ Leoſpic ȝ Pulſſtan ȝ Pulſpic þam Biſceope clæne Landе ȝ unbeſacan. æp dæȝe ȝ æſtep. to ȝýſanne þæſ him leoſoſt pæpe:. Þeſ ſputelaþ ȝeþitneſ ȝ ſe boſh þe þæſæt pæſon:. Dæt pæſ æſeſt ſe Biſceop. ȝ L[eoſpic]e. and Pulſſtan. ȝ Bnihtſine. ȝ Cynſiȝ. ȝ Ýnſtan. ȝ Æȝelpiȝ munuc. ȝ Ælpine mæſſe-ſpeoſt. ȝ Ælmæſ mæſſe-ſpeoſt. ȝ Pulſpic mæſſe-ſpeoſt. ȝ Cýneſoſd æt Pebbeſuſðý. ȝ Ælfeſiȝ æt] Sec[can]ham. ȝ Eaðpiȝ hiſ mæȝ. ȝ pulſpic æt Cloddeſheale. ȝ Sæſoſd æt Uptunȳ. ȝ pulſpic æt Býnningtune. ȝ Pulſpiȝ Maddinȝ. ȝ mæniȝ ȝod Cniht to eacan þýſan:. Nu ſýndan þiſa Geſpita ſpeo. An on Siȝenna-Ceaſtre æt Sca Maſian þæſ þæt land to hæſð. ȝ oþeſ on Neneſoſda æt Sc̄e Æþelbpihte. and ſpiðde á mid þam þe þæt land on haade ſtande:. God ælmihtiȝ þone ȝehealde þe hiſ pille niht lice healdan. ȝ ȝif æniȝ man þonne ſeo þe hiſ apendan pille. God ælmihtiȝ ȝ Sca Maſia. ȝ ealle hiſ leoſan halȝan þæne amðeſiȝe æȝþæſ ȝe heſ on liſe. ȝe þæſ þæſ he lænȝaſt punian ſceal. butan he hit þe deoſſoſ æſ ȝebete ſpa Biſceop him tæce:.

✠ CYROGRAPHVM

In *Diſſert. Epiſtularis* p. 80. c. 2. Marg. hæſi in voce ſuanȝeneſa, cujus ſenſum me latere tum confeſſus ſum. Verum ex eo tempore mihi in mentem venit, vocem illam pro ſuȝanȝeneſa eſſe ſcriptam, quæ *Suibus* vel *porcis præfectum* denotat. ſuga enim, in obliquis ſugan, *ſuem* apud *Anglo-Saxones* ſignificat.

Monetæ ſpecies cum enumerare & explicare ſatagerem *diſſert. epiſt.* pagg. 109. 110, &c. Neſcio quo caſu contigit me nullam SICLI mentionem feciſſe: qui apud *Anglo-Saxones* nummus certe vel *cuſus* vel *computatitius* erat. *Ecgbertus* in [a] dialogo ſuo de Eccleſiaſtica inſtitutione ſic ſcribit: *Quiſquis vero* fratrum *contra interdicta venerabilium canonum transfugam clericum, vel monachum, ſine literis pacificis ſuſceperit, & conventus in hac obſtinatione perduraverit, reddat quod ſtatutum eſt,* XXX *quidem* SICLOS. XV. *vero Epiſcopo loci,* XV. *Abbati. Quicunque vero ex laicis, qui monaſteriis præeſſe noſcuntur, taliter aliquem ad ſe minime pertinentem ſuſceperit, reddat debitum ſtatutum, regi quidem* X. SICLOS, X. *vero Abbati.* Quod ad valorem autem hujus nummi attinet, illum duobus denariis argenteis valuiſſe idem [b] *Ecgbertus* innuere videtur: *Sed duplicata* XXX *Siclorum pecunia, hoc eſt,* ſexaginta argenteos *volumus dare Eccleſiæ adulterantes.* At in

a Edit. Londinenſis, quæ prodiit MDC.XC.III. p. 272. b Dialogi p. 273.

charta *Æthelſwithæ* reginæ, quam citat *Edwardus Cocus* in præfatione ante Sextam partem commentariorum juris, quindecies centum SICLI, mille quingentis ſolidis argenti & auri valuiſſe dicuntur. *Dabo* Cuthwulfo ----- *terram quindecim manentium in loco, qui dicitur* Laking, *pro ejus obedientia, atque pecunia pacabili*, hoc eſt, *mille quingentis ſolidis argenti & auri, vel quindecies centum* SICLIS. Per hanc ergo chartam *Siclus* valebat ſolido argenti & auri apud *Anglo-Saxones*, hoc eſt, undecim ſolidis argenteis, ſi aurum apud illos decuplo tantum valore argentum ſuperabat. Tu, OTTLEYE, pro perſpicaci Tuo ingenio judicioque, perpendas quid de immani hac differentia de SICLI *Saxonici* valore inter *Ecgberti* dialogum & chartam *Æthelswithæ* ſtatuendum ſit. Ego enim in re tam difficili, aleæque plena, vix audeo ſententiam meam interponere, nodum neque ſolvere ſciens neque volens ſcindere.

Multa etiam in ejuſdem *diſſertationis* p. 50, iiſque quæ ſequuntur, de *teſtamentis*, & *teſtamentorum* factione apud veteres *Anglos* tradidimus; quæ quia vim & lucem ex aliqua parte à *teſtamento Wynflædæ* accipiant, id quoque ex *Cottoniano* exemplari deſcriptum exhibere operæ pretium me facturum ſpero.

✠ Ƿynflæd cyð hu hio þile ymbe þæt hio hæfð oþer hyne dæg. hio becpiþ into Cynan hyne Oſping-ſ...u. ⁊ hyne beteȝan Oſpingrceat. ⁊ hyne Rode. ⁊ into Bedeȝn-hipun tpa Seleſſene cuppan. ⁊ hyne to raul-rceatte ælcon Lobep þeope Mancop Lolbep. ⁊ butan þam Ceolþyþe i Mancuſ. ⁊ Oðelbyhte ⁊ Elre ⁊ Æþelſ..eþe. ⁊ an punð to piltune þam hipum. and Fuȝele anne Mancuſ:. And hio becpið Æðelflæde hyne dehtep hyne aȝnaȝenan Beah. ⁊ hyne Mentel ppeon. ⁊ þ land æt Ebbeleſbupnan ⁊ þa boc on ece yneſe. to ateonne rpa hyne leoſoſð ry:. ⁊ hio [a]n [hy]ne dapa manna ⁊ þæp ynſep ⁊ ealler þæp þe þæp þanne on bið. butan þæt man rcel ſop hyne daulle þæp oþ-don æȝþep ȝe an mannon ȝe an ynſe:. ⁊ æt Ceoplatune hio hyne an ealrpa þepe manna ⁊ þæp ynſep b..an þam Fpeot mannon. ⁊ þæt man ſinde oþ þam ynſe æt Ceoplatune [healſer] Punder pyndne daul-rceat to Mylenbupnan. ⁊ healſer Punder pyndne daul-rcet ſpam Lynnuc to Gyſle ⁊ Eadmæpe þæt land æt Coler [h]ylle ⁊ æt Inȝȝenerhamme:. ⁊ hio an him eac þæp landep æt Faccancumbe hyne-Mopȝen-ȝiſu per hiſ dæg. and oþep hiſ dæg ȝyſ Æþelflæd lenȝ lybbe þonne he. þonne ſo hio to þam lande æt Faccancumbe. ⁊ oþep hyne dæg [ȝ]a hit eſt an Eadpolder hand. ⁊ ȝif Lod pille þæt Eadpold peoſþe to þam ȝepexen an hiſ ſæden þæt he land healdan mæȝe. þene bid ic Eadmep þæt he him læte[an] þapa tpeȝa landa oþep to. oþþe æt Collerhylle oð æt Eadbupȝȝebyriȝ ⁊ oþep hiſ dæg buta:. ⁊ hio pile þæt man ſinde æt Inȝȝenerham[me h]ealſer Punder pyndne daul-rceat to panetinȝ ſop hý. ⁊ æt Collerhylle. ⁊ ſinde man oſ þam ynſe. lx. peneȝȝa-pynð to Scpiſenanhamme. lx. to Colle[rhý]lle. lx. to Cillapiðe. ⁊ ſneoȝe man Fulſpane ſolgyȝe þam þe hyne leo-ſo[rt rý]ttyþe eal rpa. ⁊ ſneoȝe man Fulflæde on þæt ȝepad þæt hio ſolgiȝe Æþelflæde ⁊ Eadgyfe:. ⁊ hio becpeð Eadgyfe ane Lpencep tpan. ⁊ ane Semer[tpan] oþep hatte Ebgyfu. oþep hatte Æþelyfu:. ⁊ ſneoȝe man Lepbupȝ ⁊ Miſcin ⁊ hiſ.....el, ⁊ Buphulſer dohtup æt Cinnuc. ⁊ Ælfriȝe ⁊ hiſ piſ ⁊ hiſ ylpan dohtop. ⁊ Ceolrtaneſ piſ:. ⁊ æt Ceoplatune ſneoȝe man Piſuſ ⁊ Ebpyne ⁊ . . e . . an piſe:. ⁊ æt Saccancumbe ſniȝe man Æbelm ⁊ Man ⁊ Iohannan ⁊ Sppop ⁊ hiſ piſ. ⁊ En[e]ſætte ⁊ Gepranbe ⁊ Snel:. ⁊ æt Collerhylle ſneoȝe man Æþelgyþe ⁊ Biccan piſ ⁊ Æſſan ⁊ Bedan ⁊ Guphanneſ piſ. ⁊ ſneoȝe man Fulſpaneſ rpyrtop Bpyh-riȝer pi[ſ] ⁊i.... þyrne pyphtan. ⁊ Fulfgyþe Ælfrpyþe dohtop:. ⁊ ȝif þæp hpylc pite þeop man rý butan þyron þe hio ȝeþeopebe. hio ȝelyfð to hyne Beapnon þæt hi hine pillon lyhtan ſop hyne daulle:. ⁊ Ælfpolde hyne tpeȝen peſend Hopnaſ. ⁊ an Hopſ. ⁊ hyne neabe Gitelb:. ⁊ hio becpyð Eadmæpe an hlidfæſ þe Cuppan. Oþþe Æðelflæde. ⁊ bit þæt hi ſindon betpeox him tpa rmicepe rcencinȝ Cuppan [i]nto Beodeȝn ſop hi oþþe hyne ahȝene iepedan Cuppan ȝeiccon hýrýn.....ec..an anon Punde. þonne polde hio þæt man dyde innon æȝþepe Cuppan healf Punð Peneȝa. ⁊ aȝyfe man Eadpolde hiſ aȝene. ii. rylepenan Cuppan:. ⁊ hio becpið him hipe ȝold Faȝan Tneopenan Cuppan þæt he ice hiſ Beah mið þam Lolde oþþe hi mon æt him ȝehpeopſe mid. xvi. Mancuſſum neaber Lolber rpa micel þæp iſ to ȝedonȝ:. and hio becpiþ him tpa Myderecan ⁊ þæp an innan an Bed-neaſ eal þæt to anum Bedde ȝebyrað:. ⁊ aȝyfe Eadmæp Eadpolde rpa micel ynſe ⁊ rpa ſela manna rpa [to] him æp æt Dapene becpæð, ⁊ [n]e hiſ Fæder rýðdan rpa he pille ⁊ be þan Lande æt Cinnuc hit aȝon þa hipan æt Sceaſterbýriȝ oþep hyne dæg. ⁊ hio ab þæt ynſe ⁊ þa men þenne an hio þan hýpum þapa ȝebupa þenn þam Ga-ſol-lande ritta ð ⁊ þepa þeoppa manna hio an hyne ryna dehtep Eadgyfe. ⁊ þæp ynſep butan þam Saul-rceatte ðe man to ȝifle ſyllan rceal:. ⁊ hio pile þ man læte on þan Lande ſtanban. vi. Oxran. ⁊. iiii. Cý mid ſeopep Cealſon:. ⁊ oſ [þa]m ðeopan mannan at Cinnuc hio becpið Eadpolde Ceolrtan Etrtaneſ runu ⁊ Æſſan runu. ⁊ Buphpynne Mæptin ⁊ hiſ ſiȝ:. ⁊ hio becpiþ Eadgyfe þæp anȝean Ælfriȝe þene Coc ⁊ Teſl Papebupȝan dohtop. ⁊ Depertan ⁊ hiſ piſ. and Ecelm ⁊ hiſ piſ ⁊ hiopa Cild. ⁊ Cynertan. ⁊ Þynriȝe. ⁊ Bryhtricer runu. ⁊ Ebpynne. ⁊ Buneleſ runu. ⁊ Ælfpeneſ dohtop:. ⁊ hio becpið Æþelſ[læde] Elhhelmmeſ dehtep Ælfpeneſ dohtop þa ȝeonpan. ⁊ hýri tpili bpocenan Cyneel ⁊ oðepne Linnene oþþe linnen-peb:. ⁊ Eadgyfe tpa Myderan

ðpetan ⁊ þæp Aninnan hÿne betȝþe Beð-pahpiȝt ⁊ Linnenne-ȝupan. ⁊ eal þæt Beð-ȝeȝ þe þæȝto ȝebÿneð. ⁊ hÿne betȝtan ðunnan Tunecan. ⁊ hÿne betepan Mentel. ⁊ hÿne tpa tpeopenan ȝeþlottube Cuppan. ⁊ hÿne ealðan ȝepipeðan ppeon iȝ an. VI. Mancuȝȝum. ⁊ ÿlle man hÿne. IIII. Mancuȝȝaȝ oȝ hÿne Saule-ȝceatte..... beȝe ⁊ an lanȝ heal þahpiȝt. ⁊ oþep Sceopt. and þhio ȝet Hpæȝl:· ⁊ hio an Ceolðÿþe hÿne blacena Tuncena ȝpa þep hÿne leoȝne beo. ⁊ hÿne betȝð Halipÿȝt. ⁊ hÿne betȝþan Binðan [⁊ Æþelȝ] læde þiȝȝe hpitan hynecine ðaðe nan Cÿnteł ⁊ Cuȝȝian ⁊ Binðan:· ⁊ ȝinde Æþelȝlæð ÿððan an hÿne Nun-ȝcnube. loce hpæt hio betȝð mæȝe pulȝȝlæðe ⁊ Æþelȝiȝe ⁊ ice mið Golde. þæt hÿna æȝþep hÿpu hæbbe. LX. Penenȝ....p. ⁊ Ceolpÿnne. ⁊ Eðbupȝe. þæt ÿ. xxx. peneȝa pÿnð. ⁊ þæp ÿnt tpa micle Mÿðep can. ⁊ an hpæȝl cÿȝð. ⁊ an lÿtulu Top mÿðence. ⁊ eac tpa ealðe Mÿðencan:· þenne an hio Æþelȝlæðe on ælcum þinȝum þe þep unbecpeðen bið on Bocum:· ⁊ an ȝpilcum lÿtlum:· ⁊ hio ȝelÿȝð [þ]æt hio pille hÿne ðaulle ȝeþencan. ⁊ þæp ÿnt eac ðahpiȝtu ȝum þe hÿne pÿnþe bið. ⁊ þa læȝtan hio mæȝ ÿllan hÿne pimmannon:· ⁊ hio becpið Cÿneluȝe hÿne ðæl þepa pilðepa Hopȝa þe mið Eaðmepe ÿnt:· ⁊ hio an Æðelȝlæðe hÿne Hÿra..... Cuppe ⁊ þaȝa Anðlumena. ⁊ ealȝa þepa ȝetæȝa þet þæp binnan beoð. ⁊ eac ðæȝ popþiȝeȝ ȝiȝ hiȝ hyne ȝe Cinȝ an ȝpa ȝpa Eaðpeapð Cinȝ æp hiȝ Bÿnhtpÿnne hÿne mebep ȝeuðe. ⁊ hæbbe Eaðpolð ⁊ hiȝ ȝpeoȝtoȝ hÿne taman Hopȝ ȝemæne.....e hiȝ aȝene toȝoȝan:·

In ejuſdem diſſertationis p. 149, & deinceps, ſpecimina nonnulla dedimus errorum, in quos lapſi ſunt viri doctiſſimi, qui *Vett. Septentrionales* linguas, aut plane nullas, aut non omnes, aut ſi forte aliquam, eam tamen non ſatis bene, intellexerunt. Illis, *Philo-Saxonum*, *Philo-Gothorum*que gratia, viſum eſt & alios adjicere, qui, in rep. literaria, quamvis magni nominis homines, in quibuſdam allucinati ſunt. In quibus tamen, ſi linguas iſtas ſciviſſent, minime aut ipſi erraſſent, aut errorum aliis auctores fuiſſent. Horum primas tenet operibus ſuis inter doctos clarus JOHANNES HARDUINUS, qui in *pagg.* 34, 35, *chronologiæ* ſuæ *veteris teſtamenti*, quæ Amſtælodami edita erat An. MDCC. ſic de *Anglo-Saxonica* noſtra ſcribit: *At* Saxonica, *quæ in quibuſdam dubiæ* (*ut* Coptica) *fidei monumentis extat, nihil aliud, quam* Germanica *illius ævi eſt, quo ſunt hæc* (Coptica) *exarata characteribus ab artifice excogitatis, diverſis certe ab his, quibus* OFFA REX *ſuos olim nummos inſcripſit; qui ſunt omnino Latini, quales ii, quibus id nomen hic exhibemus. Ejus autem linguæ eſt* Saxonica Ælfrici *nomine homilia de* Euchariſtia, Ratramni *ſenſu, ſtilo, atque ipſo ſubinde ſermone conſcripta, hoc eſt* hæretico. *At* Ælfricus *non* Anglicum, Saxonicum*ve nomen eſt, ſed* Hebræum, DEUS REDEMPTOR. Nam אֵל deus *eſt: quod nomen, quoniam nihil intereſt, utrum* EL *an* AL *effe-ras, ideo &* ÆLFRICUS *&* ALFRICUS *in libris ſcribitur.* פָּדָה redimere *eſt ex vulgato interprete, pſalm.* CXXXV, 24. *quem tum ob peritiam viri ſingularem, tum aliis de cauſis, talium nominum architecti ſequuntur.*

In *Harduini* iſtis, tot fere ſunt errores, quot lineæ. Primo enim *Gallus* iſte in bibliothecis noſtris hoſpes in hoc fallitur, quod *Anglo-Saxonicam* non niſi in paucis quibuſdam monumentis extare putet; cum contrà ingentem *Codd.* MSS. numerum, ut illos, qui impreſſi ſunt, ſilentio tranſeam, *Grammatica* noſtra *Anglo-Saxonica*, & *diſſertatio epiſtolaris* citatos ſupereſſe oſtentat, quos *Harduinus*, cum Indicem tertium perluſtraverit, præproperam hanc cenſuram ſuam protinus retractabit. Secundo autem in illo fallitur, quod monumenta noſtra *Saxonica* dubiæ fidei eſſe ſcribat. Etenim extare apud nos & dubiæ fidei, & commentitia quædam monumenta *Saxonica*, præſertim *chartas*, ſive *diplomata*, adeo non negamus, ut quæ id genus aut ſunt, aut eſſe cenſemus, in opere noſtro paſſim notaverimus: quod & *Wanleyus* noſter in *libb. Sax.* catalogo; in quo etiam alia occurrunt quamplurima exploratæ fidei notæque præſtantiſſimæ, ad quæ doctum hunc virum mittimus. Tertio in eo errat, quod monumenta *A.S.* omnia ejuſdem ævi cum *Copticis* affirmet; ſiquidem nonnullos *Codd. Saxonicis* characteribus habemus ante annos DCCCC. ſcriptos, quorum nonnullos in Grammatica *Anglo-Sax.* citavimus, ut *Codd.* evangeliorum *Rushworthianum* & *Cottonianum* verſionibus *Dano-Saxonicis* interlineatos; Codicem bibl. Bodl. Oxon. cujus nota NE. D. 2. 19. è quo ſpecimina veteris manus *Saxonicæ*, quæ apud Anglos ante Ælfredi R. tempora in uſu erat, exhibuimus p. 168. Codicem *Philippi presbyteri*, cujus ſpecimen dedimus p. 176. Denique, qui mille annorum antiquitatem ſpirat, codicem *Evangg.* Eccleſiæ Licetfeldenſis, librum S. *Ceadæ*, dictum cujus ſpecimen Grammaticæ Franco-Theotiſcæ p. 2. videre eſt expreſſum; præter alios, quos *Humphr. Wanleyus* in catalogo ſuo notavit. Qui quidem *Codd.* omnes, cum cæteris ſive genuinis, ſive ſpuriis, qui temporibus *Anglo-Saxonum* diverſi generis & non unius ſeculi manibus exa-

rati sunt, *Harduinum* quoque immanis, & tantum non ridiculi erroris arguunt, qui monumenta *Saxonica*, quæ pauca, quæ dubiæ fidei esse prædicaverat, etiam characteribus ab artifice pro arbitrio excogitatis scripta temere, & absque omni judicio non erubuerit affirmare. *Anglo-Saxones* autem scribendi rationem suam, perinde ac suam *Gallos*, habuisse non uno loco observat historiæ *Croylandensis* auctor, qui ritus & consuetudines *Anglicanas*, quas *Nortmanni* innovaverant, recensens ita scribit: *ipsum etiam idioma tantum abhorrebant* [Normanni] *ut modus etiam scribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis & in libris omnibus admitteretur.* Et alibi: *detuleram etiam mecum Londonias, chartas & chirographa, & præcipua monumenta nostri monasterii, quæ cuncta manu Saxonica scripta erant. Chartas etiam - - - quæ partim duplicate tam Gallicana manu, quam Saxonica scribebantur.* At pro arbitrio & ingenio artificis excogitatas esse literas *Saxonicas* vult *Harduinus*, quod diversæ sunt ab his, quibus OFFA REX suos olim nummos inscripsit, qui sunt omnino *Latini*. Quod si *omnino Græci* essent, an igitur sequetur & monumenta *Saxonica*, scilicet diplomata, & codices ab eruditis *Anglo-Saxonibus* esse scriptos characteribus ab artifice excogitatis? Membranæ veteres *Franco-Gallorum* scriptæ sunt literis longe diversis ab iis, quibus numismata eorum inscripta sunt, an igitur characteribus incertis, & pro arbitrio artificis excogitatis exaratæ sunt? Verùm quarto, in eo errat *Harduinus*, quod *Offæ Regis* nummos literis inscriptos dicit, qui *omnino Latinæ* sunt. Tantum enim abest, ut omnino *Latinæ* sint; ut ductum paulo diversum habeant ab iis, quæ omnino sunt *Latinæ*, speciem præ se ferentes invenustam, à majusculis istius ævi *Latinis*, etsi non plane abhorrentem, plane tamen haud parum alienam.

Quod *Ælfrici* homiliam *paschalem*, *Saxonice* scriptam, hæreticam inique vocat, id non moror, quippe qui non ut Theologus, sed ut *Saxonicæ* linguæ præceptor, hic cum illo controversiam habeo. Verùm cum ÆLFRICVM non *Saxonicum*, sed *Hebræum* nomen esse dicit, eo se deridendum omnibus propinat, qui *Saxonicis*, *Franco-Theotisci*ve literis eruditi, sciunt *Ælfricum* (haud secus ac *Ælfredum*, vel *Aluredum*, *Alricum*, *Alredum*, *Aldredum*, *Alberhtum*, *Alwinum*, cum id genus aliis) esse nomen proprium *Saxonicæ* originis, non *Alfrico* homiliastæ Archiepiscopo Cantuariensi ab aliquo nominum architecto ob peritiam viri singularem inditum; sed illi cum aliis *Anglo-Saxonibus* commune: ut *Ælfrico*, cui cognomen *Bata*, *Ælfrico* Merciorum duci, *Ælfrico* East-Anglorum Episcopo, & *Ælfrico* Archiepiscopo Eboracensi.

A nominum architectis, quos apud *Saxones* nostros fuisse somniat *Harduinus*, occasionem sibi oblatam arbitratur ad monendum lectorem de fraude artificum, qui unam literulam mutando ad dissimulandam malitiam, voces ignotas interdum confingunt. *Quod* (inquit) *est inprimis à non nemine præstitum, cujus librum ante annos sex didicimus manuscriptum alicubi asservari sub ementito nomine* Ασδαιε, *cum scriptor sit sæculi* XIII; *Qui postquam captum* à Francis Byzantium *est*, *in* Galliam *appulit*, *ubi eodem*, *quo* Calviniani *hodiè aguntur adversus sacrum Episcoporum ordinem*, *odio agitatus*, *ac præsertim in eos*, *qui titulos quosdam habent in* Galliis *honorum*, *ac dignitatum illustrium*, *scripsit eos multo delectari magis* [a] Δουκαιε, *quam Episcopi nomine. Quo de vocabulo interrogati*, *amico consulenti patefecimus hominis improbitatem*, *qui*, *ne statim ea pateret*, *mutata litera* Π *in proximam consonantem* Ν, *pro voce Gallica ex duobus constata* Δυκπαιρ, DVC & PAIR, *scripserit* [a] Δουκαιρ. Hæc ille, criticæ laudis studio vehementer nimis affectus, inepte, temere, & fidenter. Nam tantum abfuit, ut *Asidæus* ille Δουκωάειον pro composito vel potius decomposito *Gallico* Δουκπάειον prave & malitiose scripserit, ut [b] antistites, qui *Paulo Samosateno* Episcopatum suum abrogârunt, criminibus ejus id annumeraverint, quod Δουκωάειος quam Βίσκομης mallet vocari.

Ad *Harduinum* accedat P. *Franciscus Giambullarius* à nobis antea laudatus. Qui, cum prius floreret, quam *Septentrionales literæ* notæ essent, in erroribus multis versatus est, quos, si jam in vivis esset, quisque *Philo-Teuton*, *Philo-Gothus*ve illi facile posset ostendere. Id genus est, quod de *Tuiscone*, quem Tacitus *Tuistonem* vocat, gigante dicit, à quo ortos *Germanos* scribit, p. 59. *Il secondo anno di costui cominciarono ad abi-*

---

a Lege Δουκωαειε & Δουκωάειος. b *Euseb.* hist. Ecclesiast. lib. VII. c. XXX. p. 229. edit. *Parisiis*, MDCLXXVIII. v. etiam vocem Δουκπάειρ in Glossario *Car. Dufresnii* ad scriptores mediæ & infimæ *Græcitatis*, & in appendice ad *glossarium*.

tarsi

tarſi la Spagna, & la Francia. il xv°. *la Germania per Tuiſco gigante, uno de figlivoli di Noe, nato dopo il diluvio, da'l quale duro ancor'oggi il nome Todeſco, quaſi Toëſco, poco alterato da'l primo ſono.* Pag. 117, & deinceps multas voces *Italicas* quæ plane ſunt *Gothicæ* & *Teutonicæ* originis ab *Hebræo* fonte derivat, ut Ambaſciata: *diciamo noi adunque, Ambaſciata, Ambaſciatore, & Ambaſceria, da Baſcer, che à loro ſignifica nunziare.* Quum tamen, *Ambaſciata* à Gothico ᚨᚾᛞᚨᛒᚨᚺᛏᛋ. Apud *Cæſarem* in commentariis, *Ambactus*, miniſter; unde *Anglo-Saxonibus* embiht, embihtan; *Alamannis* ambaht, ambahtan, *miniſter* & *miniſtrare* accerſendum eſt.

Giambullarium ſequatur vir doctiſſimus *Angelus Rocca*, qui ſextam columnam paraſtaticam bibliothecæ *Vaticanæ*, *Gothicæ* linguæ inventorem nimirum ULPHILAM repræſentantem deſcribens, ſic loquitur; *prima hujus paraſtaticæ columnæ facies Ulphilam Gothorum epiſcopum habitu epiſcopali indutum*, Gothicarumque literarum inventorem *repræſentat. Hinc ſupra ejus caput Alphabetum conſpicitur, & ad ejuſdem pedes hæc legitur inſcriptio*; ULPHILAS EPISCOPUS GOTHORUM LITERAS INVENIT. Alphabetum autem, quod ſupra caput *Ulphilæ* in bibliotheca Vaticana conſpicitur, non iſtud eſt à *Græcis* & *Latinis* literis ſumptum, in quo *Evangg.* Gothicam ſuam verſionem exaravit; ſed ut ex literis delineatis conſtat, Alphabetum quoddam *Runicum*, ſive *Scano-Gothicum*, quod aut ipſe *Angelus Rocca*, aut aliquis alius bibliothecæ Apoſtolicæ ante eum præfectus, inter linguas, literaſque *Scano-Gothicas*, & *Mæſo-Gothicas* quid diſcriminis eſſet nondum ſciens, ſupra caput Epiſcopi *Mæſo-Gothorum* nec ſcite, nec convenienter depinxit.

Ad *Angelum Roccam* accedat *Gul.* noſter *Camdenus*, quo auctore, morem donandi terras *ſine ſcripto*, cum gladiorum, & id genus ſymbolorum ſolemni traditione, *Anglis* veteribus ante ingreſſum *Nortmannorum* fuiſſe probavimus in diſſert. epiſt. p. 48. exemplo R. *Canuti*, qui prædium *Puſeyenſe* tradito cornu dediſſe fertur. Quod, à majoribus de *Puſey* nuncupatis acceptum prædii dominus, *Carolus Puſey*, poſſidet. id nimirum ante aliquot annos, cum Cancellariæ præſideret honorabilis dominus *Georgius Dom. Jefferyes*, cauſa in foro acta, conſecutus. In illa lite, ut accepi, exhibitum in *Cancellaria* fuit ipſummet *cornu*, de quo controverſia erat; & cum magnâ omnium admiratione, ut illud ipſum *cornu*, quo, veluti *charta*, terras *Puſeyenſes* ante DCC fere annos *Canutus* donaverat, acceptum, admiſſum & probatum. Cornu autem quod attinet, *bovinum* eſt, mediocris magnitudinis, quod in medio habet cingulum argenteum auro oblitum, duobus pedibus *canis venatici*, quibus ſepoſitum ſuſtentatur, affabrè commiſſum. In illo cingulo ſcalpitur inſcriptio, quæ hæc eſt.

I kyng knowd yeve Wyllyam Pecote
pys horne to hold by þe lond.

In apice etiam habet *canis venatici* caput cochleati operis ex argento deaurato factum. Quo per ſtrias circumverſo, clauditur os apicis; reverſo vero & exempto, aperitur. Hinc binos in uſus deſtinatum id cornu exiſtimo. Nam aperto apice in flatum buccinæ *venatoriæ* ad homines, & canes convocandos; operto vero, *poculi* vices ſuſtinuiſſe videtur: ſed in venationis uſum id primario fabricatum eſſe, non ſolum *venatici* canis caput pedeſque ſupra deſcripti; ſed duo annuli, per quos à loro intromiſſo, cornicinis ad latera pendebat, ut credamus, faciunt.

Hæc obiter, Ornatiſſime OTTLEY, de Cornu, quod oſtentant domini de *Puſey*. Quod tamen non eſſe, ſaltem non poſſe evinci eſſe illud ipſum cornu, quo *Canutus* R. prædia *Puſeyenſia* donabat, inſcriptionis *Sermo*, quo ante tercentum vel CCCL. annos *Angli* locuti ſunt; & *Characteres*, quibus ea circiter tempora uſi ſunt, in Tab. nota numerali [IX] exhibiti demonſtrant. Equidem quam primum illos delineatos conſpexi, Epigraphen cornu collegii *Reginæ* apud Oxonienſes florentiſſimi, non potui non in mentem revocare. quæ cum illa *Puſeyenſis* cimelii non ita diſſimilibus literis exarata eſt, ut qui utramvis norit, ambas noverit.

Denique agmen claudat ingenio excellens, & humaniorum literarum, præſertim dramaticæ poëſeos ſcientia clarus *Thomas Rymer*, qui literaturæ *Saxonicæ* prorſus ignarus, commentitium inſtrumentum ante ducentos circiter annos fictum, ſigilloque *Malcolmi* R. Scotorum munitum eſſe ſimulatum, quo rex ille S. *Eadwardo* II. Anglorum regi, tanquam *Scotiæ* ſuperiori domino, homagium, ligium & fidelitatem ſpoſpon-

disse, & professus esse dicitur, cælatura splendidè expressum, quasi ad pompam, edidit. Quod tamen, non dicam, si linguam, antiquitates & solennia verba; sed si vel literas, manusque *Saxonicas*, typorumque scutariorum originem cognovisset, adeo tanquam genuinum & verum edere noluisset, ut id plane uti figmentum primo intuitu, & omni procul dubio damnasset. Etenim manus ipsa, qua instrumentum scriptum est; vox [a] PARLIAMENTUM, quod ante annum XXVIII. *Henrici* III. regnantis, in monumentis *Anglicanis* non scriptum occurrit; voceque feudales, *ligii subditi, ligia fidelitas, homagium ligium, jus directum, recorda coronæ*, omnes ante victoriam Nortmannicam *Anglis* ignotæ; ut de sigillo, quod scuti regii symbolum gentilitium est; ut de tempore in quo esse confectum & sigillatum fingitur, nihil dicam; id falsum esse evincunt. Equidem viri cæteroquin doctissimi non potui non dolere vicem, qui membranam istam publicando, se Scotis castigandum exposuit. Quorum unus vir eruditus *Georgius Ridpath* clientelarem illam *Malcolmi* Regis professionem merum esse commentum ostendit in præfatione, quam præmisit libro, quem **Scotlands Soveraignity asserted**, inscriptum Londini edidit, A. 1695.

Denique adde huc quæ observare fas est de [b] tropere, facto à *Latino* [c] TROPARIUM vel Troparius, *Græce* [d] TROПАРION, quod *hymnarium, hymnologium*, sive librum *hymnorum* significat. Id genus est Cod. ille Latinus MS. bibl. *Bodleyanæ*, qui in col. 1. p. 135 catalogi librorum MSS. qui in magnum reip. literariæ beneficium Oxoniæ prodiit An. Dom. MDCXCVII. sic inscribitur: Codex elegantissimè scriptus, qui TROPARIUM appellatur: continet quippe *tropos* sive hymnos sacros, viz. *Alleluia, tractus, modulamina, Prosas per anni circuitum in festos & dies dominicos: omnia notis musicis antiquis superscripta.* Pro hac verò voce antiqua *tropere*, sive librarii, sive typothetæ errore mendosè TOPER excuditur in *R. Hovedeni* annalium p. 283. Quem locum exscribens cl. *Johan. Seldenus* in pag. 147, [e] libelli, qui inscribitur *Jani Anglorum facies altera*, vocem sibi ignotam nigris in literis descripsit, eam lectori notandam & explicandam relinquens. Verba historici hæc sunt: *In crastino colloquii venit Thomas Archiepiscopus ad curiam regis in capella ejus, & statim petiit ab eo licentiam transfretandi ad Alexandrum papam, qui ea tempestate moram faciebat in Francia, & habere non potuit. Dixit enim ei Rex, tu prius respondebis mihi de injuriâ, quam feci*sti Johanni Mareschallo *meo in curia tua. Conquestus enim erat regi idem* Johannes, *quod cum calumniatus esset in curiâ Archiepiscopi terram quandam de illo tenendam jure hæreditario, & diu inde placitasset, nullam inde potuit assequi justitiam, & quod ipse curiam Archiepiscopi sacramento falsificaverat secundum consuetudinem regni. cui Archiepiscopus respondit: nulla justitia defuit* Johanni *in curia mea: sed ipse, nescio, cujus consilio an propriæ voluntatis motu, attulit in curia mea* [f] *quendam* TOPER, *& juravit super illum, quod ipse pro defectu justitiæ à curiâ meâ recessit, cum statutum sit in regno vestro, quod qui curiam alterius falsificare voluit, oportet eum jurare super sacrasancta evangelia: Rex quidem non respiciens ad verba hæc juravit, quod ipse haberet de eo justitiam. Et Barones curiæ Regis judicaverunt eum esse in misericordia regis.* Verum anonymus ille, sive is *Adamus Littleton* S. T. P. sive quis alius fuit *Saxonicæ* linguæ rudis, qui [g] *Janum Seldeni* in *Anglicum* convertit, in vocem sic absurdè scribit: **I know what the Adverb** [h] **TOPER signifyes amongst the Ancient Latines, but what the word means here, I confess I am in the dark. it doth certainly stand for something (I was thinking a TAPER) which he brought with him into court, and sware upon it, as he should have done upon the holy Gospels. I cannot imagine that by** quandam TOPER, **should be intended some woman or girl, whose name was** TOPER, **whom he brought along with him, and in defyance to the court, laying his hand upon her, took his oath as formally, as if he had done it upon the holy Evangelists.**

In *dissert. epistolaris* p. 121. *Britanniæ Saxonicæ*, & *Romano-Saxonicæ* topographiam à nemine nisi qui literaturæ & antiquitatis *Anglo-Saxonicæ* peritus est, literato orbi,

---

a *R. Bradei* liber qui inscribitur, **An Answer to Mr. Petits Rights of the Commons asserted.** p. 71, 72.
b Quod vide in librorum vett. Septentr. Cat. p. 80.
c Quod vide in *Du-freſnii* Glossario *Latino-barbaro*.
d Vid. *Watsii* glossarium ad finem operum *Matthæi Paris.* excus. Londini. 1640. Et *Du-Freſnii* Glos. *Græco-Barbarum*.
e Edit. Londini. 1661.
f In *Seldeni* libro male *quandam*.
g In libro *Londini* edito, Anno. MDCLXXXIII. cui titulus **Traus written by John Selden of the inner Temple Esquire.**
h *Topper*, Fest. ex *Nav.* i. e. *cito, celeriter*, quasi toro opere, τόρνῳ, *turno*, **immediatly, quickly, in all hast.** Linguæ *Latinæ* dict. opera & studio *Adami Littleton.* Londini, 1681.

qui

qui illam jam dudum desiderat, dari posse ostendimus. Ibi quoque de iis, quæ typographici hujus operis conditori curanda & facienda sunt, sententiam nostram breviter explicuimus, præsertim quo pacto locos ab illo describendos existimamus uno atque altero exemplo monstravimus. Verum dum de exemplis dandis cogitaremus, in mentem mihi non venerat *Joh. Seldeni* in *Cygneam* suam *cantionem* commentarius, in quo egregia multa, eaque locorum descriptorum luculentissima exemplaria, alphabetico ordine digesta, inveniet, quisquis ille fuerit, Britanniæ *Anglo-Saxonicæ* & Romano-Saxonicæ descriptor, quæ ei ad imitandum propono. Id genus opus animo molitus est L. *Noel*, vir in literatura *Saxonica* versatissimus, ut par est conjicere ex *Angliæ Saxonicæ* tabula chorographica, quam illius manu delineatam, *Saxonicis*que locorum nominibus descriptam cernere est in bibl. *Cott. Domit. A.* XVIII.

Cum ea, quæ de etymis & origine linguæ *Anglicanæ* tradiderim *dissert. epist.* p. 255, scriberem, OTTLEYE, constituebam aliquot centenas supra mille voces, quæ nobis in usu sunt, alphabetico ordine digestas, & à sermone *Cimbrico*, seu *Scano-Gothico* solo petitas, in *præfatione* nostra, quasi in prospectum producere. Verum illius magnitudo, quæ jam nunc ad majorem quam crediderам, molem surrexit, facit ut consilium mutarem, ne porta vegrandis domum superaret.

In omnibus ferè partibus, quæ opus nostrum constituunt, tantum abfuit, ut aliquam omitterem, ut nullam non occasionem, quam mihi ad danda vetustarum manuum specimina arbitrabar oblatam, captaverim & amplexus sim. Verum *Humphredus Wanleyus*, qui ea pauciora esse censet, quam majorum nostrorum honos, operisque dignitas postulat; sparsimque insuper, & sine ordine hic illic posita dolet; auctor mihi esse voluit, ut nova specimina à se secundum seriem Temporum delineata exhiberem. Quæ ergo *Tui*, omniumque φιλαρχαίων gratia, *Colendissime mî* OTTLEYE, non sine magnis impensis ad calcem præfationis in tabulis scalptis vobis cum delectatione aspicienda adjicere non gravatus sum.

Hactenus in iis scribendis operam posui, quæ ad corrigendos errores majoris momenti, quibus forte fui lapsus; & ad supplendos operis nostri defectus, maxime conducere ratus sum. Jam ergo ad confirmanda aliqua, quæ tradidimus, aliorum scriptorum auctoritate; & quæ ab aliis scribuntur nostris contraria redarguenda progredior; in producenda paulo ulterius præfatione, neque Tibi, neque iis qui Tuo affectu venerabilem antiquitatem colunt, quod spero, molestiam creaturus.

In *dissertatione Epist.* Literaturæ & antiquitatis *Saxonicæ* quam utilis scientia est, ut ex aliis, sic ex eo præsertim ostendimus, quod *Chartularium* vel *Cartarium Anglo-Saxonicum* & *Normanno-Saxonicum* rite condere, vel *Britanniæ Anglo-Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ Topographiam* recte scribere nemini fas est, qui id genus literarum scientiam non bene assecutus fuerat. Utriusque futuris auctoribus, chartarum veterum usum perinde necessarium fore monstravimus. Speciatim pag. *Dissert. Epist.* 81. quemadmodum *tempus*, sic & *locos* in chartis suis solitos esse notare *Anglo-Saxones*, *Dano-Saxones*que, præcipuè *Reges* & *Episcopos*, nonnullis exemplis probavimus. Quamobrem meo inducere consilio velim illorum alterutrum, qui fortè primus ad scribendum surrexerit, ex Regum & Episcoporum *Angliæ* veteris diplomatibus, de eorum *Aulis* & *Villis* tractatum scribere, *Johannis Mabillonii* ad exemplum, qui *de regum Francorum palatiis, villisque regiis*, quorum notitiam ex vetustis eorum chartis hausit, [a] librum φιλαρχαίοις gratissimum conscripsit.

Præterea cum literarum *Septentrionalium* utilitatem ostendere satagens, de libris faciendis aut recudendis agerem, qui in *Saxonicis* versatissimos auctores postulant, nescio quo casu *Chronici Saxonici* oblitus sum, quod tertiam editionem, *Edmundi Gibsoni* secundâ illâ multo quidem auctiorem desiderat. Adsurgat ergo Vir ille literaturæ *Saxonicæ* scientissimus, & ad recensendum *Chronicon suum* sine mora se accingat. Id literarius orbis, id annales omnes, & chronica, sive *Latine*, sive *Anglo-Sax.* & *Gallo-Normannice* scripta, tam quæ excusa sunt, quam quæ in archivis delitescentes nondum excuduntur, flagitant & expectant; quasi gestientes ab illo diurnâ nocturnaque manu versari & pervolvi; ut ex iis diligenter perlectis *Chronici sui* lacunas, sive vacuos annos, ut & semiplenos res gestas decerptas addendo impleat, plenosque dictos etiam pleniores, quatenus licebit, pleniſſimos reddat. Hoc pacto opus *historico-politicum* & reip. literariæ gratissimum, & suo nomine dignum facturus erit. Cujus

[a] Quartus est de re *diplomaticâ*.

perficiendi, dum anni, dum vires ſinunt, utinam nolit committere, ut illi uſque, & forſan uſque craſtinanti, forte quis alter gloriam præripiat.

Ea in parte *Diſſert. epiſt.* ubi de *Donationibus Anglo-Saxonum* tractavimus, ab homine, qui in literis, & antiquitatibus veteris *Angliæ* eruditus eſt, & à nemine alio, cæteroquin doctiſſimo, *Panchartarium Anglicum*, modo quem deſcripſimus, ſcribendum eſſe oſtendimus. Interea vero dum quis talis, Mecænatem ſuſcœpto parem nactus, ad Herculeum id opus ſe accingat, utinam aliquis literaturæ *Septentrionalis* ſcientia præclarus ad chartarum veterum *cenſuram*, ſeu *librum criticum* componendum exurgat. In quo *cenſoris diplomatici* officio fungens, *inſtrumenta* à veteribus *Anglo-Saxonibus*, *Anglo-Normannis*que, quovis ſermone, ſermoniſve dialecto confecta, tam ex iis, quæ excuſa, quam quæ nondum excuſa ſunt, dubia à certis, falſa & falſificata à veris, apographa ab auctographis, denique converſa ex alia in aliam linguam ab Originalibus, & corrupta, adulterata, interpolata à puris, & ſinceris, pro virili ſuo & ſine partium ſtudio diſtinguat & ſecernat. Hujus generis quis ſcribendo librum literaturæ *Septentrionalis* utilitatem ſimul oſtendet, & literatum orbem ſibi devinciet; gloriam immortalem inſuper acquiſiturus id faciendo, quod omnes antiquitatis cultores maximè deſiderant; planeque nullus, qui *rem diplomaticam* hactenus apud nos coluit, aut præſtitit aut præſtare potuit. Homini critica iſta manuum, ſermonumque, pro loco & tempore differentium, & id genus rerum ad antiquitates *Anglicas* ſpectantium notitia inſtructo, *Chartarum omnium*, ſive regum, ſive epiſcoporum, ſive monaſteriorum, ſive denique privatorum hominum, quas *Marculfus* PAGENSES vocat, cenſuram paucis, crede mihi, expedire licebit.

Ex. gr. Chartam *Bertulphi* R. *Merciorum* quam in hiſtoria ſua *Croylandenſi Ingulphus* exhibuit ad examen vocanti ſic paucis breviter damnare fas erit: *Charta* Bertulphi *R. Merciorum*, *quam* Ingulphus *confectam eſſe dicit anno incarnationis* DCCCLI. *ex eo commentitia eſſe conſtat, quod in illa Abbati & Monachis Croylandenſis Monaſterii Rex confirmaſſe dicitur* regulam S. Benedicti. *Confirmo* (inquit) *vobis & ſucceſſoribus veſtris regulam S. Benedicti* ſub habitu veſtro *tam nunc profeſſis, quam poſt vos profeſſuris. Per habitum intelligit Ingulphus habitum* Nigrorum monachorum, *quorum mentionem facit in Charta Æthelbaldi R. ficta, Hiſtoriæ ſuæ p. 3. ut & in p. 5. ubi tradit Offam R. Merciorum Fundaſſe monaſterium* Nigrorum *monachorum in Verolamii civitate. In iſtis vero temporibus regulam S.* Benedicti *habitumque nigrum à quo monachi* Nigri *appellabantur nondum innotuiſſe ipſe Mabillonius* concedit de re diplomaticâ lib. 1. p. 30. Præterea Chartam hanc non eſſe Bertulphi evincunt voces phraſeſque plane Nortmannicæ, in his quæ ſequuntur: *De dono Fregiſti* [a] *militis. De dono Algari militis. Ad Seweram de Aſendyk. De eodem feodo. Mariſcum duarum leucarum. Octo quarentenas in latitudine.* Quibus forte addas *feriam ſextam in hebdomada Paſchæ.* Siquidem *feriæ* rara aut nulla mentio in deſignationibus Temporum, quibus ſaltem vetuſtiores *Anglo-Saxonum* chartæ confectæ eſſe notantur.

Ibidem chartam confirmationis *Ædredi* R. fictam eſſe hæc monſtrant: *Cœnobium nigrorum monachorum ordinis S. Benedicti à nobili rege Merciorum* Ethelbaldo *fundatum, in perpetuam & puram eleemoſynam illis monachis, & omnibus ſucceſſoribus eorum ſub eadem regula, & eodem habitu S. Benedicti ibidem Deo ſervientibus.* Quibus adde WEIF & STRAY, quæ ad *Saxonica* SOCHA, SACHA, TOL & TEM accedunt. Ut &, *Mariſcum duarum leucarum. Sex maneriis. Cum advocatione eccleſiæ. A ſecta in ſchyris. Affidare ſuos nativos. Omnibus catallis. Pro quo catallo. Centum librarum legalis monetæ.* Quæ omnia *Saxonibus* nondum ſaltem audita, *Nortmannici* fori & ſermonis eſſe judicanda ſunt.

Chartam etiam à *Thoroldo*, anno Dominicæ incarnationis MLI factam eſſe dictam, falſitatis arguunt *Nortmannica*, quæ ſequuntur. *Totum manerium. Tenementis & averiis. Bonis & catallis. In villa de Spaldyng. In liberam & perpetuam eleemoſynam. Leſ-*

---

a Iſtiuſmodi multa ſunt in chartis ab *Ingulpho* exhibitis: ut in *Beorrhedi* chartâ, *De dono Mercardi militis mei.* Cum tamen *Militis* titulo, quatenus equitem denotat, nemo inſigniri ſolebat apud *Anglo-Saxones*, apud quos RIDER, *eques, miles*, non cenſus, civiliſque conditionis & *Dignitatis*, quemadmodum apud *Nortmannos*; ſed potius *Emancipationis* nomen erat; plane ut apud veteres *Germanos*, ſecundum *Tacitum*, qui in libro de moribus Germanorum, ſic ſcribit: *Tum in ipſo conſilio, vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaque juvenem ornat. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos: ante hoc domus pars videtur, mox reipublicæ.*

ſtanium

ſtanium carpentarium. Quibus accedant homines binomines, ut *Gunterus Liniet. Outy Grimkelſon. Turſtanus Dubbe. Elmerus de Pyncebek. Gouſe Gamelſon.* Quæ *Nortmannicos* mores, ne quidem inoleſcentes, ſed jamdudum prævalentes plane ſapiunt.

Sic chartam *Ædgari* R. primam, quam exhibet *Ingulphus*, fictam eſſe probant Nortmannica: *Meremium Regalibus maneriis in perpetuam eleemoſynam. Communa paſturæ. Pro tenentibus ſuis.* Waif and Strays. *Omnia tenementa.*

Denique chartam *exemptionis*, quam *Ædgarum* R. monaſterio *Petroburgenſi* conceſſiſſe tradit *Ingulphus*, ſi non falſam, ſupſectam ſaltem eſſe evincit ipſa *exemptio*, quæ ſic ſe habet: *Ego itaque per gratiam S. Petri, tantique patris charitatem, atque animæ redemptionem, concedo gratantiſſime illud Sanctum & Apoſtolicum coenobium in perpetuum eſſe liberum ab omni ſeculari cauſa & ſervitute, ut nullus eccleſiaſticorum, vel laicorum ſuper ipſum, vel ipſius Abbatem, ullum unquam habeat dominium . . . . . Ab omni mundiali jugo tam ſecurum æternaliter conſiſtat, quam liberum ab Epiſcopali exactione & inquietudine, ex apoſtolica libertate, & reverendiſſimi Archiepiſcopi noſtri Dunſtani auctoritate.*

Dixi ſi non falſam eſſe evincere, ſaltem ſuſpectam reddere hanc chartam *exemptionem ipſam*, quâ non tantum ab omni ſeculari cauſa liberum redditur coenobium *Croylandenſe*; ſed etiam ab omni Epiſcopali inquietudine, ita ut *nullus eccleſiaſticorum*, ſive Epiſcopus, ſive quis ejus vices gerens, in ipſum, vel ipſius Abbatem *ullum unquam* habeat dominium. Quo quidem ab epiſcopali juriſdictione libertatis genere, ante adventum *Nortmannorum*, *Anglorum* coenobia non gaudebant. Accedat dicundi juris planè abſoluta, & *ἀνάπυρος* poteſtas in *Undale* ejuſque hundredo, qua donatus eſſe dicitur Abbas. A cujus ſententia neque ad epiſcopum & vicecomitem, neque ad regem ipſum, neque ad ullam majorem minoremve perſonam appellare licebat. Huc adde voces phraſeſque *Nortmannicas*: *Præter* Chriſtianitatem *attinentium parochiarum. Telonium de tota* WILLESMERE. *Ad hundred de* NORTMANNESCROS. *Ad aquam de* NEENE. *Aqua de* OPBETHE, &c.

Hæc ex *Ingulphi* hiſtoria *Croylandenſi*, qui non ut *Anglo-Saxo* natus, ſed ut *Nortmannus*, vel *Anglo-Nortmannus*, *Saxonicarum* literarum rerumque imperitus nihil non ſcripſit: ſic *Saxonicum* CROYLAND, *crudam & cænoſam terram* ſignificare dicit.

Præſertim vero in deſcribendis ſtatutis & ordinationibus, quas *Turketulum* Abbatem in monaſterio ſuo *Croylandenſi* obſervandas dediſſe ſcribit, omnia pro moribus *Nortmannicis*, & temporibus *Turketuli*, qui mortuus eſt anno Chriſti incarnati DCCCCLXXV, prorſus aliena tradit.

Etenim in iis recenſendis, tertiæ claſſis monachos ſeniores, ſcilicet *quinquagenarios*, SEMPECTAS eſſe vocandos *Turketulum* ſtatuiſſe dicit. cum tamen vox illa *Anglo-Saxonibus* ignota, in nullis inſtaurati monachiſmi regulis vel monumentis, ante conqueſtum occurrat; ne quidem in iis, quorum *Edgarus* & *Dunſtanus* fuerunt auctores, quibus *Turketulus* erat coævus. Id genus multa alia vocabula *Franco-Nortmannica* in *Turketuli* ſtatutis *Ingulphianis* ſcripta leguntur: ut, *Pitanciarus. Garcion, Froccus.* Quibus adde *Indenturam*: in his: *Turketulus quarto die lecto decumbens totum conventum in cameram ſuam convocavit, & coram omnibus Dominum Egelricum tunc proviſorem ſuum ſtatum domus tam in theſauris quam in jocalibus aliis juſſit oſtendere, & de univerſis poſt obitum ſuum per* INDENTURAM *conventui reſpondere.* Indenturæ vero ſive *Chartæ indentatæ* non niſi poſt adventum *Nortmannorum Anglis* notæ erant. *Henricus Spelmannus* chartarum *indentationem* apud nos ſe non reperiſſe ante *Henrici* III. ætatem, qui regnare cœpit anno MCCXVI, & tunc quidem rariùs, ſcribit. Nos *indentatas* chartas alias protulimus *diſſert. epiſt.* p. 77. quarum prima eſt *Stephani* Archiep. Cantuarienſis, qui electus erat regnante *Johanne*, anno MCC.VIII. & diem obiit ſupremum anno MCCXXVIII.

Hæc *Amiciſſime* OTTLEYE ex *hiſtoria Croylandenſi.* Quæ, cum aliis alibi à nobis animadverſis, faciunt ut tantum non credam, aut *Ingulphum* falſarium & chartarum corruptorem fuiſſe, aut coenobium *Croylandenſe* hiſtoriam *Croylandenſem*, ejus nomine honeſtatam in indocto ſæculo orbi obtruſiſſe.

Prodiit nuper *Londini* Liber FORMULARE ANGLICANUM inſcriptus. In quo Auctor THOMAS MADOX, magna cum diligentia, nec minori judicio, vetuſtas diverſi generis chartas ſecundum ſeriem temporum ab adventu *Nortmannorum*, & ſub XVIII. titulis digeſtas & diſpoſitas, in rei antiquariæ illuſtrationem, archivorum juris *Anglicani* honorem, ejuſque ſtudioſorum beneficium, ſuique laudem edidit. In præfatione libri populares ſuos ad antiquorum inſtrumentorum ſtudium magnopere ad-

hortatur. Illis præsertim, qui legibus nostris studendis operam navant, auctor esse velit, ut in antiquitatum Anglicarum studiis se diligenter exerceant, quarum notitiam iis ad multas res utilem fore non sine ratione pollicetur. Id fecimus in Dissertatione nostra Epistolari, in qua plurimis argumentis, & præcipuè exemplis multorum, qui vetustatis Anglicanæ rudes in multis lapsi sunt, veterum *Angliæ* & linguarum & monumentorum cognitionem, juris imprimis studiosis & professoribus idcirco contendi fore necessariam, quia admodum fructuosam. Quod de donatione terrarum sine scriptis dicit præfationis suæ p. 1. id corroborat quod scripsimus nostræ dissertationis epist. pagg. 83, 84. Nomina, sive appellationes, quibus *Anglo-Saxones* instrumenta donationum insignire solebant, notavimus dissertationis nostræ pag. 43. in marg. quemadmodum ille in suæ præfationis pag. 2. nisi quod appellationum numerus, quem nos dedimus, eo, quem ipse exhibuit, multo major est. Quod ille de *feudorum investitura* per symbola donationis scripsit, suæ præfationis p. 9. à nobis traditum est nostræ differt. epist. pagg. 83, 84, 85. Quod de factione chartarum, aut factarum consignatione in curiis, quibus prædia donabantur, rectè observat præfationis suæ p. 24. nos non de donatione solum, sed de emptione & venditione terrarum, & de testamentorum factione passim in nostra dissertatione animadvertimus. Eamdem chartam apud *Anglo-Saxones* duobus vel tribus codicibus confici esse solitam, & quo id ritu factum erat *dissertat. nostræ* pagg. 76, 77. ostendimus; quod ille pluribus verbis describit præfationis suæ pagg. 28, 29. De temporis notatione, in quo chartæ confectæ & consignatæ sunt multa (secus tamen ac ille in præfationis suæ pag. 30.) nostræ dissertationis pagg. 79, 80 scripsimus: alibi etiam & chartas multas *sine temporis designatione* confectas esse ostendentes; quod ille quoque in loco citato observat. Illa quæ ad *Ingulphum* redarguendum protulimus differt. epistolaris pagg. 74, 75. confirmat ille præfationis suæ p. 32. ubi probat in conficiendis suis diplomatis veteres *Angliæ* ex *Nortmannica* stirpe oriundos reges singularem non rarò testem adhibuisse. Testamentum *Leofwini*, *Wulstani* filii, Saxonice factum An. Dom. DCCCCXCVIII. quod primum exhibuit sub *titulo testamentorum*, id confirmat, quod tradidimus *dissertationis* nostræ epistolaris p. 57. nempe in ordinandis testamentis morem instituendi curatores, sive administros exequendæ ultimæ voluntatis, quos EXECUTORES vocamus, *Anglo-Saxonibus* non fuisse. Pagg. 77, 78, dissertationis epistolaris, chartas *Anglo-Saxonico* ritu aliquandiu post *conquestum* confectas pluribus exemplis demonstravi. Idem ille etiam probat aliis exemplis *præfationis suæ* pagg. 27, 28. Verum ut in his sententiam nostram cum sua roborat: ita aliis in nonnullis à nobis forte differt, ut in præfationis suæ p. 3. ubi auctoritate *Ingulphi* fretus, vocem *forensem* seu diplomaticam, *chartam* vel *cartam*, non usu receptam fuisse apud *Anglo-Saxones* se existimare scribit. Sed *Ingulphum* erroris arguimus in margine dissertationis nostræ p. 63. ubi duorum regum *Saxonicorum* diplomata citavimus, quæ *cartæ* nuncupantur; quibus addi potest istud Eadgari R. cujus in fine sic legitur scriptum: *Anno dominicæ incarnationis* DCCCCLXX.VIII. *scripta est hæc* CARTA. Neque crede mihi, OTTLEYE, vel fingere animo possum *τὸ charta* usu satis receptum non fuisse apud *Anglo-Saxones*, quibus *cartula* vel kartula maxime in usu erat. quod tamen ille affirmat, non nisi rarò occurrere in codicibus donationum, qui *Anglo-Saxonum* temporibus Latine facti erant. *Cartula*, inquam, frequenter legitur in codicibus diplomaticis *Anglo-Saxonum*, præsertim in iis Ecclesiæ *Roffensis*, qui in *textu Roffensi* describuntur; & quorum exemplaria haud pauca in bibliotheca *Cottoniana* etiamnum consulenda extant. Quamobrem, me judice, non obstare debet *Ingulphi* auctoritas, quo minus & diplomaticum istud *Carta* satis in usu *Anglo-Saxonibus* fuisse credamus. Siquidem *Croylandensis historiæ* scriptorem istum (sive is *Ingulphus* fuit, sive potius aliquis *Ingulphi discipulus*) in rebus *Anglo-Saxonicis* hospitem, & in iis quæ antiquos *Anglo-Saxonum* mores spectant, errasse non loco in uno probavimus. Verum *Madoxus H. Spelmannum*, quemadmodum ille *Ingulphum* secutus, videtur putare *Latina Anglo-Saxonum* diplomata, in quibus legitur *Carta*, non exemplaria esse habenda; sed *Saxonicorum* exemplarium versiones *Latinas* post conquestum scriptas. Verum quo minus in hanc sententiam eam id facit, quod membrana *Cottoniana*, quam citavi in *dissertationis epist.* p. 63, *originalis instrumenti* speciem præ se omnino ferat; videatque, si velit, *Madoxus*, an *Eadgari* illam, quam ille exhibet libri sui p. 174, in *Eadgari* temporibus scriptam esse manus non ostendat? ficta quidem charta esse potest; sed esse *Latinam* è *Saxonico* conversam ut credam, à me non possum impetrare.

Collatis,

Collatis iis, quæ de chartis Anglo-Saxonum ſcripſimus, cum *Madoxi formularum* libro; illa etiam conferenda cenſemus cum libris *de re diplomatica*, quos ſcripſit *Joh. Mabillonius*; quocum ut in multis convenimus; in nonnullis etiam diſſentimus.

In lib. primi c. 1. de veterum inſtrumentorum ratione, formulis & auctoritate agens magnam illum à re publica gratiam initurum dicit, quiſquis certas & accuratas conditiones ac regulas tradiderit, quibus inſtrumenta legitima à ſpuriis, ab incertis ac ſuſpectis certa & genuina ſecernantur. Quapropter, OTTLEYE, me in colenda materia, & argumento non vulgari tractando laboraſſe gaudeo, quo, ſi de Re noſtra Publica benè non meritus ſum, ſaltem ſtudui bene meruiſſe. Etenim multo veterum chartarum, atque archivorum noſtrorum uſu, perinde ac linguarum antiquarum ſcientia inſtructus *Canones*, ſeu potius criteria nonnulla dedimus in *diſſertatione epiſtolari*, quibus in re noſtra diplomatica vera à falſis, certa & indubitata ab incertis, & ſuppoſititia ac interpolata à genuinis ac ſimplicibus diſtingui poſſe exiſtimabam. Hos canones vel regulas cum ſparſim, ubi de ſingularibus forte inſtrumentis à me agitur; tum in peculiari commentatione de *donationibus Anglo-Saxonum* tradidimus. Ad quos tanquam ad tot indices, chartas haud paucas revocatas, damnavimus alias; earum alias vero liberavimus.

In laude ergo noſtra, quantumvis exigua, ponatur, me rem arduam, & antehac propemodum intactam tractaſſe, meoque exemplo iis præiviſſe, qui noſtros defectus ſupplere volentes, erroreſque emendare, ad ſpartam hanc fæliciùs exornandam tandem aliquando ſurrecturi ſunt.

Quæ in lib. 1. cap. 11. ſcribit *Mabillonius* de *Pariclis*, ſive chartis *Pariculis* veterum *Franco-Gallorum*, maxime cum iis conveniunt, quæ pluries obſervavimus in [a] *diſſert. Epiſt.* ſcilicet idem inſtrumentum eodem tenore in duobus vel tribus membranis ſcribendi morem fuiſſe apud *Anglo-Saxones*. In eodem loco oſtendit ex *pariclis*, *indentatarum* chartarum natam eſſe originem, iiſque ſucceſſiſſe apud *Franco-Gallos*. A quibus valde probabile eſt *Franco-Nortmannos*, quos INDENTURARUM auctores apud *Anglos* fuiſſe [b] diximus, primum illarum uſum recepiſſe. Quod vero vir maximus chartas *indentatas* ſæculo nono apud *Anglos* in uſu fuiſſe ſcribit, in eo *Ingulphi*, ſeu malis, *Pſeud-Ingulphi* autoritate fretum erraſſe ſupra probavimus.

In eodem cap. ne ex coenobiorum & eccleſiarum archivis ſæpius *autographa* efferre neceſſe eſſet, notat inventos fuiſſe duos libros, qui autographorum vice fungerentur. Horum primus fuit codex CHARTULARIUM vel CHARTARIUM dictus, in quem diplomata, aliæque chartæ integre referebantur, aliquando in *rotulum* redactæ. Alius fuit liber CENSUALIS, POLYPTYCHUS dictus, qui eccleſiæ, ſeu monaſterii prædia annuoſque cenſus ſummatim exhiberet. Id genus vetuſtiſſimum librum cenſualem habere coenobium *S. Germani à pratis* dicit, ſibique *polyptycha* antiquiora videri *chartulariis*, ex quibus nullum invenit conditum ante ſæculum X. verum è tot tantiſque MSS. naufragiis, quæ *Anglia* noſtra paſſa eſt, nullum, quod ſcio, decimi ævi *chartarium*, nulluſque omnino *polyptychus* liber reſtat ante adventum *Nortmannorum* ſcriptus. Habuiſſe tamen ante illud tempus id genus cenſuales libros, qui in illorum archivis perdiu extiterunt, monaſteria vetera *Anglo-Saxonum*, nulli dubium eſſe poteſt, qui conſideraverit magnam chartarum ſegetem, quas poſt *conqueſtum* monachi ubique commenti ſunt; quas tamen illos comminiſci potuiſſe abſque iſtiuſmodi monumentis, aut chartis autographis, quæ fugientibus literis laceræ reſtabant, fidem omnem ſuperat.

Quæ de donationibus terrarum apud *Anglo-Saxones* ſine ſcripto tradidimus *diſſertationis epiſtolaris* p. 83, 84, confirmat ille libri ſui primi cap. v. p. 21. Præterea quæ de conficiendarum chartarum antiquitate apud *Anglo-Saxones* contra *Joh. Marſhamum* ille ſcripſit, pluribus chartarum exemplis corroboravimus *diſſert. epiſtolaris* p. 79. Verba *Marſhami* in propylæo Monaſtici *Anglicani* hæc ſunt: *Cautè itaque intuendæ ſunt iſtiuſmodi chartæ, quæ fidem habent eo minorem, quo majorem præ ſe ferant antiquitatem. Rudis olim & iners gens noſtra abſque ſcripto donationes conferre ſolebat. Ex Beda ſane non conſtat ſcripturam adhuc illius ætate in transferendis prædiis, aut concedendis privilegiis uſurpatam eſſe.* Contra autem loco citato *Æthelberhtum* I. R. *Cantwarorum*, *Sebbi* R. orientalium *Saxonum*, *Lotharium* & *Witharedum* RR. etiam *Cant.* ſeptimo ſæculo terras ſcriptis de-

a Pag. 8. 57. 76. 77. b Pag. 77.

disse commonstravimus. Hunc etiam *Marshami* errorem ex *Bedæ* ipsius epistola ad *Ecgbertum* refellit *Mabillonius*, ad cujus [a] verba mitto lectorem.

In lib. 1. cap. VIII. de veteribus instrumentis in membrana scriptis duo observanda dicit vir clarissimus. 1. *Aliquando unum idemque instrumentum duabus constare membranis simul consutis.* Sed inter diplomatum, testamentorum, idque genus Instrumentorum reliquias, quæ *Latine*, vel *Saxonice* ante adventum *Nortmannorum* scripta apud nos supersunt, sive ea autographa, sive apographa sunt, ne quidem *unum* mihi videre contigit, quod in duabus pluribusve membranis consutis, aut alio modo conjunctis exaratum est. Alterum est, *Paucas admodum, sed tamen aliquas reperiri chartas* OPISTHOGRAPHAS. i.e. *quæ scripturam præferant in posteriori, seu aversâ parte.* Contra autem è chartis *Anglo-Saxonum*, tum *Latinis* tum *Saxonicis* multæ cernuntur, quæ in tergo seu aversa parte exaratæ scripturæ portionem, cum consignantium testium nominibus contineant. Id genus haud paucæ extant in chartarum Sylloge magna *bibl. Cott.* Augustus A. 2. Ut & inter eas, quas collectas magno rei antiquariæ beneficio servat honorificè mihi semper nominandus vir ille summus Honorabilis *dom.* JOHANNES *dom.* SOMERS, Baro de *Evesham*, non solum juris scientia, sed humaniorum literarum, veterumque instrumentorum cognitione celeberrimus.

Variam vero *materiam* quod attinet, in *qua* diplomata, librosque suos *Anglo-Saxones* scribere solebant, una illa eademque videtur fuisse, nempe *Membranacea.* Nihil enim ab illis exaratum vidi in *Corio* vel *pellibus piscium*; multo minus in peregrina materia; ut in *corticibus ligneis*, vel *papyro Ægyptiaca*, de quibus multa *Joh. Mabillon.* l. 1. cap. VIII. Præterea quoad materiam, quâ instrumenta *Anglo-Saxonum* scripta sunt, ea ex iis, quæ supersunt, solum *Atramentum* esse videtur. Nihil enim instrumentorum, quod verum & genuinum est, in rubris, viridibus, aut splendentium colorum literis ab illis scriptum conspexi. Adeo in splendentibus literis integra exarare diplomata illis mos non erat, ut vel in subscribendis nominibus, aut pingendis crucis signis, *minio*, aut *argenteo*, *aureove liquore* usos esse illos ego minime censeam, qui tot illorum *chartas* explorante oculo inspectas diligenter animadverti & scrutatus sum. Verum *Johannes Mabillonius* Carolum Calvum insigne diploma, non solum *aurea bulla*, sed etiam *rubris* literis muniviſse lib. 1. c. x. scribit. Sed Imperatorem hoc feciſse suggerit, non tam ex more *Francorum*, quam quod *Græcas* sectaretur glorias, qui modo *Francico*, modo *Græcanico* habitu utebatur. De cætero se nullum apud suos vidisse instrumentum *rubricatum* ait, præter chartam GALTERI cujusdam militis datam anno MCLXXXIV. cujus prima litera N minio scripta est.

Porro neque *aureo* vel *argenteo* liquore, quod supra dixi, in scribendis diplomatibus usi sunt *Saxones* nostri ante tempora *Nortmannorum.* Perinde neque *Mabillonius* ex auro scripta ab antiquis *Francis* vel *Franco-Gallis* ulla profert. Sed aureis exaratum literis diploma quoddam *Ariperti* Longobardorum Regis fuisse, testante [b] *Paulo Warnefridi*, dicit; & ex [c] monastico *Anglicano* Eadgari R. *Anglorum* diploma *aureis* characteribus scriptum citat, quod nos meritò damnavimus *dissert. epist.* p. 82. Ubi nunquam non suspectas esse habendas chartas *Anglo-Saxonum* esse putatas ostendi, quæ rubris aureisve literis, vel rubris aureisve crucis signis splendentes imperitorum oculos delectant.

In cap. XI. libri I. Ubi de veteris scripturæ variis generibus agit vir antiquariæ artis peritissimus, *Romanam* duplicem esse dicit. Una constabat literis majusculis, quæ *unciales*, *grandes* & *quadratæ* ab antiquis appellatæ sunt. Alia constabat *minoribus* literis, licet ejusdem essent formæ cum uncialibus, non tamen ejusdem magnitudinis. Hinc *minutæ* literæ apud veteres dictæ, imò, ut quibusdam placet, *minutissimæ* & *rotundæ*; quæ scilicet ob celeriorem scriptionem conformatæ essent. Hæc duo scripturæ genera in usu erant ante mille, imo ante nongentos annos apud nostros *Anglo-Saxones*, qui à *Romanis* ad fidem Christianam conversi, cum religione salvifica *Romanas* literas, *Romanumque* scribendi genus acceperunt. Operosâ *uncialium* scripturâ in exarandis librorum inscriptionibus, primisque forsan & secundis paginis describendis utebantur, deinde usque ad fines librorum minoribus literis ejusdem formæ cum uncialibus utentes; ut videre est in *Latinis* codd. MSS. *Evangg.* præsertim *Liccetfeldensi*; in *Cottoniano* interlineato cum versione *Dano-Saxonica*; & *Rushworthiano* Oxoniensi cum

a De re diplomatica, p. 18. b In Hist. Longobard. lib. 6. c. 28. c Tom. I. p. 211.

Dano-

Dano-Saxonica verſione pariter interlineato. Tertia etiam multo minutior à celeriter ſcribentibus uſitata erat apud vetuſtiores *Anglo-Saxones*, quam, cum rudior eſſet, & lectu difficilis, in elegantiorem & magis delectabilem & politam manum reformavit, teſtante *Croylandenſis* hiſtoriæ ſcriptore, Rex *Ælfredus*, *Romano* ſui temporis *Gallicoque* ſcribendi more inſtitutus, quemadmodum oſtendimus *Gramm. Anglo-Sax.* cap. XXII. & *diſſert. epiſt.* pp. 65, 66. *Romano* ſcripturæ genere uſos eſſe ad fidem converſos *Anglo-Saxones* dixi, quæ tamen nonnihil veteris characteris *Runici* habebat intermixtum, quo ut videtur nondum converſi in ſcribendo utebantur. Sic in ſpecimine ſcripturæ vetuſtiſſimi Cod. *Liccetfeldenſis*, quod exhibuimus *Gramm. Franco-Theotiſcæ* p. 4. nonnulli *Runicæ* formæ characteres cernuntur.

Libri II. c. XXII. p. 169. apud *Anglos*, tam Reges, quam Epiſcopos, ac privatos homines ante *Wilhelmum* Conqueſtorem ſigno crucis uſos eſſe oſtendens, cruces *aureas* manibus regum depictas in principiis Inſtrumentorum aliquando fuiſſe poſitas, auctore *Matth. Pariſio* in vitis Abbatum S. *Albani*, probat *Mabillonius*. Verba *Matthæi*, quæ citat, hæc ſunt: *Cumque inſpicerentur Regum Anglicanorum* Offæ *ſcilicet ac cæterorum ſcripta, in quibus pro ſigillis novo more dependentibus, veteri conſuetudine*, cruces aureæ *manu regum depictæ in principio poſitæ erant, &c.* Verum, auctore *Pariſio*, qui *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis expers & ignarus erat, à ſententia diſcedere non poſſum, quam *diſſert. epiſt.* p. 82. mihi inſidere animo declaravi: ſcilicet ſemper pro ſuſpectis habendas eſſe *Anglo-Saxonum* chartas, quæ aureis crucis ſignis nitent. Etenim OFFÆ R. aliorumque haud paucorum regiæ dignitatis apud *Anglo-Saxones* inſpexi chartas; ſed exceptis iis, quas commentitias eſſe conſtabat, plane nullam contigit mihi videre, quæ in initio depictum minio aurove crucis ſignum habebat.

Ex eodem loco, quæ ſequuntur exſcribenda propterea duximus, quod quæ *diſſert. epiſt.* pp. 63, 77, 78, à nobis, pluribus exemplis probata ſunt, confirmant. *Hanc demum ſigni crucis ſubſcriptionem mutavit* Wilhelmus Conqueſtor, *referente* Ingulpho *Abbate in hiſtoria Croylandenſi. Nam Chirographorum* (ſic *diplomata* vocabant) *confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad Edvardi tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus, cum crucibus aureis, aliiſque ſacris ſignaculis firmæ fuerant, Nortmanni condemnantes, chirographa chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium adſtantium conficere conſtituebant. Et tamen poſtea idem Wilhelmus ſigno crucis uſus eſt, ex* [a] *Orderico Vitali, & ex Monaſtici Anglicani* [b] *Tomo I. tum Henricus primus R. Anglorum anno* M.CXIII. *chartam pro Uticenſibus monachis ſigno crucis ſignavit cum aliis, teſte eodem* [c] *Orderico. Ejuſdemque diploma ſignis crucis munitum refertur in eodem Tomo* [d] *Monaſtici. Item Henricus ſecundus in quodam diplomate quod refertur in Monaſtici Anglicani* [e] *Tomo III. Has donationes confirmarunt, & cruce ſignarunt Henricus rex, & Mathilda regina, & quidem regio ſigillo, ut puto, inſuper adhibito. Apud* [f] *Matthæum Pariſium Robertus Abbas S. Albani ad literas de ejus ſubjectione erga Epiſcopum Linc. ſibi objectas reſpondet: ſe quidem literas iſtas nec ſcripſiſſe nec ſcribi juſſiſſe, nec crucem antepoſitam propria manu annotaſſe. Quod argumento eſt crucis ſignum etiam tunc, id eſt, ſub finem ſæculi XII. in ſubſcriptionibus uſitatum eſſe.* In *diſſertatione epiſt.* p. 79. *annum* INDICTIONIS ſemper ſolum, aut tantum non ſemper ſolum, in datione chartarum ſeptimi ſæculi adhibitum fuiſſe dixi. Quam meam conjecturam à *Mabillonio* in operis ſui *de re diplomatica* p. 178, invenire confirmatam gaudeo: *Indictionis uſus Romanis ab initio*, i. e. *à tempore Conſtantini; apud Anglos à miſſione Auguſtini per Gregorium magnum; à Caroli magni imperio invaluit apud Francos.* qui etiam primus omnium regum *Franco-Gallorum* ſecundæ ſtirpis, *anno incarnationis* uſus eſt in epiſtolis ſuis, ut ex epiſtola ejus quæ capitulis ad legem *Longobardicam* anno DCCCI. præfixa eſt, præſtantiſſimus ille vir probat operis ſui p. 189. F. *Karolus divino nutu coronatus eſt, &c. anno ab incarnatione Dom. noſtri Jeſu Chriſti* DCCCI. *Indict.* IX. *Anno verò regni noſtri in Francia* XXXIII. *In Italia* XXVIII. *Conſulatus autem noſtri primo.*

In *diſſert. epiſt.* pp. 79, 80, plurium diplomatum teſtimoniis annum incarnationis apud *Anglos* ad indictionis annum acceſſiſſe, exeunte ſeptimo, vel inito octavo ſæculo oſtendimus. Quod idem, vir doctiſſimus Galliæ maximum ornamentum ſuo calculo comprobat in operis ſui p. 208. ubi ſic ſcribit. *Quo tempore Angliæ reges diplo-*

---

a Lib. 6. p. 602, 603. b. P. 230. c Lib. 11. p. 840. d P. 161. e P. 7. f In Vitis Abbatum p. 49. col. 2.

matibus ſuis annos incarnationis appoſuerint, non conſtat inter eruditos. [a] Spelmannus *exiſtimat defuiſſe chartis, & privilegiis* VII *ſæculi, quemadmodum in epiſtolis ſancti Gregorii, & in diplomatibus regum Franciæ. At regibus Anglicanis longè prius quam Romanis pontificibus, & regibus Francorum hunc calculum veniſſe in morem pro comperto eſſe debet*: nec valet alterorum ad alteros comparatio. *Annos incarnationis ante venerabilem Bedam in diplomatis locum raro aut nunquam habuiſſe veri ſimile eſt. Withredus quippe tantum regni ſui annos cum indictione adhibet apud* [b] *Spelmannum. At ſæculo octavo tritus eſſe cœpit calculus ab incarnatione, ut patet ex diplomatibus relatis ab* Ingulpho, Dubleto, *& aliis. Atque ut præteream concilium* Cloveſhovienſe, *cui præfigitur annus dominicæ incarnationis* [c] DCCLVII. *ſicuti* Celichitenſi [d] *annus* DCCCXVI. *Certe in* Celichitenſis cap. IX *ſtatuitur*, ut unuſquiſque Epiſcoporum debeat deſcribere judicium illud, quod in qualicunque ſynodo conſtitutum eſt, vel ad illius parochiam pertineat, ut & cum ratione & ordine deſcribat, QUALIS ANNUS DOMINI computatur. *Cum ergo in chartis apud Ingulphum alioſque relatis legamus annos incarnationis à ſæculo octavo; non minus in Regiis, quam in Epiſcopalibus actis hunc ritum viguiſſe dicendum eſt.*

In *Diſſert. Epiſt.* p. 23, 24, 25, 26, &c. de ratione & origine *cognominum* apud *Anglos*, & de tempore quo primum nominibus addi cœperunt, diſſertavimus. Ille pariter tempus, quo cognomina obtinuerint apud *Francos*; & undenam peti atque imponi ab illis ſolerent in libri ſui II, cap. VII, ſolerter inveſtigavit. Quo in capite quæ ab illo dictæ ſunt, cum iis, quæ de hac materia ex noſtræ nationis vetuſtis monumentis ſcripſimus, per otium cum licuerit, ſi contuleris, OTTLEYE, id Te & cum delectatione, & cum fructu facturum audeo Tibi ſpondere.

Deniq; quoad regulas, quas in veterum inſtrumentorum cenſura obſervandas tradit [e] *Mabillonius*, eas rite explicatas comprobo, & amplector omnes; utpote quas ipſe in examinandis chartis veteribus noſtris, quarum nonnullas damnavi, operam dedi obſervare.

Nam PRIMO concedo *Magna prudentia ac moderatione opus eſſe doctis viris, qui vetera inſtrumenta legitime examinare velint; nec cuivis in re antiquaria ut ut erudito, id temere tentandum.* Sed ex parte altera etiam cavendum eſt ne doctiſſimi viri exemplum ſequentes, ſub *prudentiæ, moderationis, & æquitatis* prætextu inſtrumenta falſa aut corrupta liberemus, quæ merito damnari debent: ſequentes, inquam viri doctiſſimi exemplum, qui in lib. III. cap. 11. contra fortiſſima quidem argumenta cum argumentorum umbris, *Dagoberti* de immunitate Monaſterii S. *Dionyſii* diplomatis *Dubletianum* exemplar, tanquam verum & genuinum, æquitatem & moderationem obtendens, propugnat.

II. *Semper cum favore judicandum eſſe, ubi res longâ poſſeſſione firmata eſt, ut leges civiles & canonicæ præciputnt.* Verum regula hæc OTTLEYE judicem forenſem præcipue, & *quà* forenſem ſpectat. Qui non obſtante charta donationis, quam forſan ut *antiquarius* ſpuriam corruptamve eſſe noſcit, res tamen in eâ datas, ſive mobiles, ſive immobiles, propter *uſucapionem*, vel longi temporis *præſcriptionem*, aliamve juſtam acquiſitionis cauſam, *reo* in jus ab *actore* vocato adjudicare, & jure confirmare poteſt. Monachi enim aliquando neceſſitate adacti, ad propugnandas, quas *ſine ſcriptis* datas longo tempore poſſediſſent terras, diplomata, ut poſſeſſionis cauſas, quas adverſarii poſcebant, ſine *ullo dolo malo*, quia ſine alterius damno aut injuria, fingebant. Ad tutandas etiam terras *ſcriptis* datas, quæ tamen caducitate ſua, vel gravi aliquo caſu, ut bello, vel incendiis periiſſent, diplomata *citra tamen crimen falſi*, aliquando machinabantur. Quæ ſanè diplomata, etſi ab *antiquario* ut commentitia & ſpuria rejicienda ſunt, quippe quæ quoad *formam* mera figmenta ſunt; tamen cum *veræ* eſſe conſtant quoad materiam, judex forenſis, nulla fictionis habita ratione, pro rerum vere donatarum dominis, qui, tantum ad ſe ſuaque defendenda contra malorum injurias, chartas effingebant, ſententiam ferre debet. Id genus figmentum *Ingulphianam* chartam fundationis cœnobii *Croylandenſis* eſſe exiſtimo, quam monachi fundatoris ſui nomine *Æthelbaldi* R. *Merciorum* ad id à Nortmannis chartas requirentibus coacti comminiſcebantur. Nam *Nortmanni*, qui pro ſuo ſatis imperio aliam ferme nullam poſſedendi terras juſtam cauſam præter chartas à Monachis accipere voluerunt, *chartas*, inquam, *chartas* ab iis poſtulabant. Qui igitur alio pacto prædia ſua propugnare neſcientes, aut novorum dominorum

---

a Conc. Tom. I. Pag. 125. b Ibid. p. 193, 198. c Non DCCLVII ſed DCCXLII. vide Spelmanni Conc. Tom. I. Pag. 230. d Ibid. 327. e Libro III. capite VI.

injuſ-

injurias propulsare, illos facile commentitiis instrumentis, sine fraude tamen decipiebãt. Verum progrediente tempore à machinandis instrumentis, quibus aliorum injurias vitabant, processerunt ad fingendas & corrumpendas chartas, quibus aliis injurias faciebant. chartas nimirum privilegiorum, quibus se à potestate regum & episcoporum immunes esse voluerunt. Id genus esse constat chartam [a] INÆR. quam ad cœnobium suum liberandum à jure, quod in illos habebat Episcopus *Fontanensis*, Monachi *Glastonienses* post Conquestum commenti sunt. Præterea exemplaria chartarum tam verarum, quam quæ fictæ fuerant, *privilegiorum*, *immunitatum* & *exemptionum*, clausulas adjiciendo ampliarunt, & vitiaverunt. Cujusmodi technarum haud pauca in Archivis *Angliæ* supersunt exempla.

Longe hic plura dicenda forent, *Colendissime mi* OTTLEY, si controversiæ, quam cum *Papebrochio Mabillonius* de vetustorum instrumentorum privilegiis habuit, me intermiscere liceret. Qui in antiquitatibus *Franco-Gallicis* hospes cum sim, istius litis competens judex nec esse, nec haberi possum. Præeunte tamen [b] *Baudeleto* domino *Daiwalensi*, qui à *Papebrochii* & *Petiti* partibus stat, liceat mihi pace maximi viri dicere, illum de immunitate Monasterii Dionysiani *Dubletianum* diploma male defendisse, tum quod affirmat id *Thuanei*, à quo immane quantum differt, ratihabitionem, & confirmationem esse; quod quidem de corrupto quovis diplomate dici potest; tum quod *Marculfi* formulam tertiam, quæ *EMUNITAS Regia inscribitur, æque disciplinæ Ecclesiasticæ repugnantem esse dicit, ac *Dubletianum* exemplar diplomatis *Dionysiani*; tum denique quod ad vindicandam *Dubletiani* exemplaris clausulam, quâ *Dionysianum* cœnobium à Regia & Episcopali auctoritate immune declaratur, appellat ad privilegium chartæ, quam [c] Edwardus R. concessit *Westmonasterio*, eo pacto: *Ut*

---

a Monast. *Angl.* Tom. I. p. 13. b De l' utilité des Voyages Tom. II. pp. 440, 441, &c. * *Emunitæ hæc* nihil aliud est, quam id genus chartarum una, quibus Reges *Anglo-Saxonum* privilegia forensia Episcopis concedere solebant. Scilicet ut in terris suis haberent SAC & SOC, GRIÐBRYC, HAMSOCN, &c. Sic hac immunitatis formula indulgetur Episcopo, ut ipse & ejus successores villis Ecclesiæ soli valerent dominari, & ut præter illos nemo ingrederetur ad audiendas causas, aut ad *fredam* de qualibet causa exigendam, &c *Statuentes ergo jubemus, ut neque vos, neque juniores vestri, aut successores, neque ulla publica judiciaria potestas quoquo tempore in villas - - - - Ecclesiæ ad audiendum altercationes ingredi, aut fredam de aliqua causa exigere, vel mansiones, vel* paratas *tollere præsumatis.* Quid hæc ad *Dubletianum* monasterii S. *Dionysii* privilegium, quo *Dagobertus* R non se solum & successores suos, sed Episcopos & Archiepiscopos legitima in monachos spoliat potestate. Verba sunt: *Jubemus atque constituimus, ut neque nos, neque successores nostri, nec quilibet Episcopus, vel Archiepiscopus, nec quicunque de Judiciaria potestate accinctus in ipsam Sanctam Basilicam vel immanentes in ipsa, nisi per voluntatem Abbatis & suorum monachorum ullam unquam habeat potestatem. Sed sit hæc sancta mater, Ecclesia videlicet peculiaris nostri domini & magni Dionysii, libera & absoluta ab omni invasione, & inquietudine omnium hominum cujusque ordinis, vel potestatis esse videantur.* c Ad chartam hanc, quam *Reynerus Apost. Benedict.* p 60, *secundam*; & *Henricus Spelmannus* I *Vol. Conc.* p. 632. *tertiam Edwardi* chartam vocat, perperam appellat vir doctissimus. Siquidem clausula immunitatis, qua ab episcopali potestate monachi *Westmonasterienses* eximuntur in diplomate, quod confectum esse dicitur, exeunte fere undecimo sæculo ob ficta chartarum privilegia famoso, ad corroborandam id genus clausulam diplomatis, quod septimo sæculo datum esse legitur, nullo argumento adhiberi potest etsi ab omni dubio & suspicione, quam quod maxime, tam remotum esset. Verum enimvero charta hæc (quemadmodum & duæ aliæ, quas *Spelmannus* primam & secundam S. *Edwardi* confessoris vocat, eodem loco & tempore datæ esse dictæ) adeo certa non est, ut jure meritoque in dubium vocetur; & corruptionis, si non falsitatis suspicione laborare quis eam sine temeritate affirmare potest. Etenim fere nihil non in ejus stylo *Nortmannica* tempora sapit. E. gr. fabulosa illa historia dedicationis Ecclesiæ *Westmonasterienses* per ipsum B. *Petrum* Angelorum satellitio stipatum, *Bedæ*, quamvis miraculorum facile scriptori, prorsus ignota, prout traditur à monachis *Anglo-Nortmannicis*, à rege *Eadwardo* recitatur. *Bullatæ* pontificis *Romani* literæ ad regem datæ esse dictæ *Bulla* Papæ *Nicolai* in ipso diplomate inscribuntur. propter quod, ne in suspicionem charta veniret, *Reynerus* eas *Rescriptum Nicolai Pontificis ad regem* in margine inscripsit.

In exordio Epistolæ Regis ad Pontificem sic legitur: Eadwardus dei gratia *Anglorum* Rex *Summo universalis Ecclesiæ patri Nicolao debitam subjectionem*, & OMNIMODUM SERVITIUM. Quod ne epistolam suspectam redderet, *Reynerus* OMNIMODUM SERVITIUM in OBEDIENTIAM convertit. Propterea quod sciebat pontificem *Romanum* verbis adeo officiosis salutandi regibus nondum morem fuisse. In rescripto Papæ leguntur voces *Nortmannicæ*, *Barones*, & *Advocatio* ecclesiarum, ut *jus patronatus* in communi jure *Anglo-Nortmannico* post Conquestum dici cœpit. Adde quod *Leo* Papa vocatur APOSTOLICUS, quemadmodum & APOSTOLUS in prima charta: regisque ista: *Ter beati Petri*, de tres heureux Pierre; *Parentum meorum*, des mes parents; phrases *Gallo-Nortmannicæ* sunt. Huc etiam adde, quæ de *Westmonasterio* loquitur Pontifex, *quia regia antiquitus sedes est, ---- concedimus ut amplius in perpetuum regiæ constitutionis & consecrationis locus sit, atque repositorium regalium insignium*: & quod precatur *Deum, ut regem confirmet in paterno Solio, & propriæ hæreditate*, qui tamen regni *Anglicani* hæres non erat. Huic concinit illud primæ dictæ chartæ non minus in suspicionem vocandæ: *Adeo ut periclitata sit hæreditaria regum successio*: &, *Ne forte in via deficerem hæreditariis regibus Angli carerent.*

Præterea chartam in suspicionem merito inducit, quod Papa dicitur *concessisse regi & posteris suis non solum Ecclesiæ Westmonasterienses, sed omnium totius Angliæ ecclesiarum advocationem, ut vice sua in concilio episcoporum, & abbatum, quæ justa sunt, constitueret.* Porro neque prætereundus est *militis* titulus, quo quatuor ultimi testes, qui chartæ subscripsisse dicuntur,

Ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, nec quilibet Epiſcopus, nec quicunque de judiciaria poteſtate in ipſam Sanctam Baſilicam, vel in manentes in ipſa ullam unquam habeat poteſtatem.

III. *Non ex ſola ſcriptura, neque ex uno ſolo characteriſmo, ſed ex omnibus ſimul, de veteſtis chartis pronuntiandum.* Sed hic maxime cavendum eſt, ne chartam plures characteriſmos habentem, unum ſolum habere dicamus ad *auctoris* hujus regulæ exemplum, qui in Cap. VII. Lib. I. vindicare volens *Ingulphianas Æthelbaldi & Eadredi* chartas, in quibus *Monachorum* NIGRORUM fit mentio, ſic ſcribit: *vocem* NIGRORUM *additam indubitanter exiſtimo, non ab ipſo quidem Ingulpho, ut veriſimile eſt, cujus tempore necdum recepta fuiſſe videtur; ſed à recentiori quodam monacho*; quem in exſcribendis iſtis diplomatibus vocem illam temerè adjeciſſe, non minùs temerè arbitratur. Nam diplomata iſta pluribus characteriſmis eſſe commentitia, *diſſert. epiſt.* p. 66, 67, 68, & 73, demonſtravimus; ut & ſupra in hac præfatione, quo remitto lectorem.

IV. *Unum aut alterum defectum, modo eſſentialis non ſit, legitimis autographis obeſſe non debere.* Hujus etiam regulæ incertus utique ſenſus tantiſper erit, dum inter rei di-

---

more etiam *Anglo-Nortmannico* ſe conſignantes inſigniebant. Quamvis enim bonæ fidei diplomata ante adventum *Nortmannorum* conſecta, quæ ab aliis falſitatis aut ſuſpicionis notis immunia ſunt, *Miles ſubſcriptus*, quod *Sitbcundum hominem*, Saxonice ꝩıþcunðman, vel ȝeꝩıþcunðman, *exercitus ductorem*, ſignificare poteſt, per ſe non afficit; in judicandis tamen *Anglo-Saxonum* chartis, quæ aliunde vocantur in ſuſpicionem, pondus ſuum habet.

Diſplicent quoque iſta ob eandem rationem ab *Anglo-Saxonico* foro, ſtyloque diplomatico aliena: *Reinbaldus regis cancellarius relegi & ſigillavi. ---- Ego Alfgeatus notarius ad vicem Reinbaldi regiæ dignitatis Cancellarii hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi.* Quin etiam neque veri ſpeciem præ ſe fert, regem *Eadwardum* tribus ſimul diplomatibus Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſi* ab integro inſtauratæ, eodem ſolenni loco & tempore datis, privilegia muniviſſe. Quorum ſecundum, tertiumque, demptis Regis Papæque literis, fere idem ſunt, ut quæ datum *exemptionis* privilegium in prorſus eadem verborum formula ſcriptum concedunt. Præterea Wulfricus, Sywardus, Godricus, quorum quiſque *tertio* diplomati, ut ſupra obſervatur, teſtimonium adhibere dictus, ſe MILITEM (hoc eſt *equitem*, Saxonice & Nortmanno-Saxonice Rıbeꝩ) appellat: *ſecundum* conſignantes, quaſi titulum iſtum aſpernantes, *ſimpliciter* ſubſcripſiſſe cernuntur. Integra etiam paragraphe tertii diplomatis, quam lunulis notatam uncis incluſit *Spelmannus*, apud *Binium* deſideratur, qui aut eam præterire voluit, aut ab exſcriptore ſcienti forte præteritam non deſcribere voluit, qui eam prætermittendam duxit, quod ſequiora ſæcula oleret. Charta quoque, quæ in *Spelmanni* Conc. Vol. I. *prima* dicitur, primam utique non fuiſſe iſta oſtendunt: *Novam à fundamentis baſilicam conſtruxi, & conſtructam dedicari feci. v. Calend. Januarii.* Quum tamen AD ULTIMUM & cætera quæ ſequuntur ad finem ſecundæ chartæ his intercluſa notulis †† ſubjunguntur in fine chartæ primæ, quaſi partes ejus eſſent.

Hæc omnia quamvis animadvertere non poſſent non *Reynerus* & *Mabillonius*, ſilere tamen voluerunt, quod per chartarum iſtarum, præſertim per tertiæ exiſtimationem, ab aliis ea ſciri non liceret. Quapropter etiam *ſecundæ* chartæ, quæ, quoad exemptionis privilegium à rege concedi dictum, quum verbis, tum re cum tertia convenit, nullam mentionem ſeu hic, ſeu ille fecit. Inſuper hic, quænam charta *Eadwardi* illa eſſet, quam citabat; quonamve in codice, archiove quærenda eſſet; vel denique quis regum omnium iſtius nominis, qui *Angliam* tam ante, quam poſt adventum *Nortmannorum* rexerunt, *Eadwardus ille* erat, qui *chartam exemptionis* ab epiſcopali poteſtate Monaſterio *Weſtmonaſterienſi* dediſſe perhibitus eſt, dicere prætermiſit; plane quod illius data opera id erat celare, cujus non intererat notum facere.

Hæc de tribus chartis, quas eodem *loco*, nempe in *Weſtmonaſterio*; eodemque *tempore*, ſcilicet v. Kal. *Januarii*, die SS. *Innocentium*, anno dom. incarn. MLXVI, indictione tertia, annoque regni ſui vigeſimo quinto S. *Edwardus Confeſſ.* Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſi* dediſſe fertur. Quas quidem omnes poſt *Conqueſtum* Monachos *Weſtmonaſterienſes* finxiſſe, tribus ab aliis chartis, quas idem rex eidem Eccleſiæ, eodemque loco & tempore dediſſe dicitur, inducor, ut procul omni dubio credam.

Harum UNA in archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* extat, ejuſdem plane tenoris cum tertia *Spelmanniana*. Sed tamen ab ea in multis differens; præſertim in hoc, quod amplior, & auctior, multis additis, eſt, ſpeciatim his, quæ ſequuntur.

Nomina Conſuetudinum Anglice præcepi ponere. Scilicet Munþꝩȳce. Eaphþnce. Miskænninȝe. Sceapinȝe. Hlæſtinȝe. Fnıþſokne. Flymenaꝩȳnmþe. Þeofȝelþeoꝩ. Uthleap. Foꝩfænȝe. Fýhfænȝe. Fýnþȝıce. Fıhtꝩȳte. Þeanþꝩȳte. Hænȝepȳte. Hamſokne. Foꝩſtall. Inſanȝeneþeoꝩ. Saka. Socna. Tol ȝ Team. --- *Comitum, vicecomitum, procuratorum, ſeu aliorum regum clientium, vel alia qualibet magna, vel parva perſona, paſtum, cenſum, vel impenſionem caſtrorum, vel pontium reædificationem, Xenia, ſeu munuſcula, vel aliud quidlibet ab eccleſia illa, vel à terris ad eam pertinentibus, per vim, aut per conſuetudinem exigat. Non opera, non tributa, vel expeditiones ad ſe trahat; ſed excluſa penitus exactione vel angaria cunctarum conſuetudinum, omnia ſicut in manu mea habueram, melius, plenius, & liberius, ita cum omnimoda libertate ſunt conceſſa eidem eccleſiæ in terra & in aqua, in urbe & extra, in domo & extra, in villa & extra, in* Placito, *in Soka et Saka, in Theloneo, in furis apprehenſione et emiſſione, in Sanguinis effuſione*, &c.

Hanc ergo cartam meæ donationis & libertatis in die dedicationis prædictæ Eccleſiæ recitari juſſi coram, &c. *Idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſi ſigillare.*

Sigillum vero ab hac charta pendet per funiculum tortum bombycinum coccinei coloris, qui membranam in ſcriptura penetrat: & ſummo margini conſutam etiam cernitur fimbria, vel lacinia involucri bombycini, ſuper quod carta circumplicari ſolebat. Quæ omnia novitatis aut ſequioris ſæculi, & proinde falſitatis, ſigna ſunt.

Præterea poſt nomina teſtium ſcribitur aliena manu, alioque atramento; *Conſentientes ſubſcripſimus. Stabilita apud Weſtmonaſt. An. dom. Incarn.* M.LXVI. &c.

ALTERA, non ita pridem bibliothecæ *Hattonianæ* peculium, habetur impreſſa in *Monaſt. Angl.* vol. I. p. 59. quam quatuor ultimi teſtes, qui in tertia *Spelmanniana, militis* titulo inſigniti cernuntur, nominibus ſuis ſimpliciter ſcriptis conſignaſſe oſtenduntur.

TERTIAM in bibliotheca *Cottoniana*, quæ jam clauſa eſt, me vidiſſe memini magno ſigillo pendente munitam. In cujus fine tempus, locuſque datæ chartæ in ſimili, ſi non prorſus eadem verborum formula quæ *tertiam Spelmannianam* concludit, & ſi non male memini, in *aliena* pariter manu ſcribuntur.

plomaticæ

plomaticæ peritos non convenerit, quinam chartarum habendi ſunt *defectus eſſentialis*, qui vero non. Utinam vir egregius, ſi quis unquam alius, *nigrorum Monachorum* clypeus, & ornamentum, *eſſentialem defectum*, ſive *lethale vitium*, cum quo ſolo diploma conſtare nequit, definiendo explicuiſſet; ut in diſceptando de veteribus inſtrumentis, illorumque fide, ipſe ſua definitione poſſet eſſe definitus. Privilegium Epiſcoporum pro *Curbionenſi* monaſterio conditum dicitur *tempore Theoderici regis*, quod tamen ille conditum eſſe fatetur tempore *Chilperici*. Id vero, illo judice, non eſſentiale vitium diplomatis eſt, quo perimitur privilegium; ſed error ſcriptoris non admodum periti, cui proclive fuit errare.

V. *Hiſtoricorum aut inſcriptionum teſtimonia legitimis chartis non ita præjudicare debere, ut illorum præferatur auctoritas.* Hanc autem regulam ſanius in his verbis versùs finem ſectionis exprimit: *non ſemper in diplomatum præjudicium citari debent hiſtorici & tituli, quamvis authentici & æquales.* Quod quidem de hiſtoricis & titulis publicis dici verè poteſt, qui tamen, experientia docente, ferè ſemper in diplomatum præjudicium citari ſolent à criticis, qui ad illos in causâ diplomaticâ rarius fruſtra appellant.

VI. *Additiones incarnationis, indictionis, gloſſematum, aliorumque ſimilium, maxime in exemplis, ſeu apographis non officere inſtrumentorum veritati.* Sed meo judicio, OTTLEYE, fallax & doloſa eſt hæc regula. Primo in hoc, quod dicit, *additiones* incarnationis, &c. Secundo in hoc, quod ait, maxime in apographis. Quibus via ſternitur ad vindicandum quodvis falſiſſimum, corruptiſſimumve donationis diploma, etſi *autographum*, in quo forte neque annus incarnationis cum tempore donatoris; neque indictionis annus cum anno incarnationis convenit. Hoc enim cum accidat, facile tamen ab omni mala fide diploma liberatur, dicendo cum *Mabillonio* inſtrumentum iſtud vitioſum eſſe apographon, in quo imperitus exſcriptor annos incarnationis & indictionis temerè de ſuo adjecit. Tertio, in illo fallax videtur regula, quod non conſtat an de additionibus iſtis ſeorſim, vel omnibus ſimul ſumptis illam intellectam eſſe velit. præſertim ſi phraſin (*aliorum ſimilium*) conſideres, quæ ad tot, quot quiſque vult, diplomatis vitia ſignificanda ampliari poteſt. Idem etiam, ait, dicendum eſſe de nominibus propriis male in aliquo inſtrumento ſcriptis. Siquidem ex veris, *unius primæ literæ compendio* ſcriptis, à ſciolo aliquo exſcriptore illa male eſſe reddita docet. Ut verbo dicam, ita libri ſui *de re diplomatica* à doctiſſimo auctore comparati ſunt, ut nullum ferè tam grave crimen in *reum diploma* intentari poteſt, quod illo patrono, aut illius artibus facile depelli nequit. Si ex *manu* forte, conſtat diploma aliquod eo tempore, quo confectum eſſe atteſtatum eſt, non eſſe ſcriptum, tum ex ſola ſcriptura de vetuſtis chartis non eſt pronunciandum, quia non unum eſt in uno ſæculo unaque provinciâ ſcripturæ genus. Si Hiſtoricorum, & titulorum teſtimonia tempori vel loco datæ chartæ contradicant, illorum tamen auctoritas, non præferenda eſt, quantumvis ſint authentici, & æquales, quippe quod errata non levia auctoribus aliquando ſubrepunt. Si voces, phraſeſque, vel forte utræque non in uſu fuerunt, quo tempore chartam eſſe conditam teſtatum eſt, tum charta iſta *Apographa* dicenda eſt, in qua ex imprudentia & levitate librarius nonnulla exemplaris vocabula immutavit; aut forte ſciolus tranſcriptor *exemplaris* verba non capiens, alia ſui temporis pro illis ſubſtituit; aut gloſſemata falſa adjecit. Si quando chartæ, quæ in iis ſæculis confecta erant, in quibus per *annos regni*, vel per annos regni, *annoſque indictionis*, tempus ſcripti ſemper denotari ſolebat; annus *Chriſti*, & aliquando cum illo concurrentis, & epactæ anni objiciuntur: depellitur ſtatim objectio, dicendo interpolatorem inſtrumenti, ſtudio juvandi poſteros, aut forte ex imprudentia & levitate annos iſtos adjeciſſe. Dici inſuper cum *Mabillonio* poteſt, addendi annos Chriſti maxime occaſionem dediſſe *Chartulariorum* uſum. In quibus inſtrumenta cujuſque Eccleſiæ aut Monaſterii ſecundum ſeriem temporum ordinata ſunt; obque id vetuſtioribus literis adjecti ſunt anni incarnationis ad ſeriem iſtam demonſtrandam. In *reum* aliquod diploma, ſi fraudis crimen ex falſo quopiam proprio nomine intentetur, illo etiam magiſtro, proclive eſt dicere, falſum, ſeu per errorem male ſcriptum nomen, factum eſſe à vero per compendium exarato, ab imprudenti & ignaro aliquo exſcriptore, qui veri nominis compendium non intelligebat. Si falſum eſſe inſtrumentum conſtat ex vitioſis ſubſcriptionibus, ſeu teſtium nominibus, quorum duo forte pluresve, in nullo eodem tempore ſimul vixerunt; vel ſaltem tempore, quo factum inſtrumentum eſt; cuivis ad ejus exemplum tale quodpiam inſtrumentum defendere vo-

lenti in promptu erit dicere, id non originale, ſed originalis exemplum ſeu apographum eſſe, in quo librarius ex imperitia, temerè, & inconſulto aliqua teſtium nomina addidit; aut alia pro aliis, quorum forte fugientes literas non potuit dignoſcere, ſine conſilio, ſed ſine dolo malo ſubſtituit. Eo pacto & evitantur argumenta, quibus impugnatur quodvis diploma, in quo unus aliquis, pluresve teſtium, anno quo dabatur inſtrumentum, iis non gaudebant dignitatibus, quorum titulis inſigniti diplomati ſubſcripſiſſe leguntur. Quinetiam hoc pacto, & eludi poteſt argumentum, quo quis probatum it quamlibet chartam eſſe commentitiam, in qua vel tempori, quo floruit auctor chartæ, vel ſaltem quo dignitate illa gaudebat, cujus titulo in illa ſua charta inſignitur, *dationis* annus adeo non convenit, ut illi maximè repugnet. Denique ſi à materia, ſcilicet à [a] *cortice arboreo*, in quo diploma ſcriptum eſt, contra ipſum ſumatur argumentum, tum ad tanti magiſtri exemplum facile erit reſpondere, pleroſque recentiorum corticem ex ligno cum papyro Ægyptiaca, quæ corticis ſpeciem habet, confundere: dein magna eruditionis ſpecie, & dicendi pompa, probatum iri, papyrum Ægyptiacam, quæ corticis nomine comprehendi poteſt, in codicibus, & diplomatis antiquis ſcribendis adhibitam aliquando fuiſſe.

His regulis hanc addit obſervationem: nempe *Multas eſſe chartas falſas, quarum notæ chronologicæ veræ ſunt; multas item veras, quarum notæ ſunt vitioſæ.* & primum quidem deprehendi poſſit diverſitate ſtili ab eo tempore alieni, aut aliquâ circumſtantiâ hiſtoricæ veritati repugnante, quæ obſervatio non levis eſt momenti, multiſque exemplis illuſtrari poſſet. Unum hîc affero ex Hiſtoria *Parthenonis* beatæ Mariæ Sueſſionenſis; nempe deſcriptionem bonorum ejuſdem *Parthenonis*, in Synodo Epiſcoporum, Carolo Calvo præſente, factam: cujus tenor ac ſeries nonnihil bonæ antiquitatis ſapit, convenitque prorſus cum genio ſæculi noni: tametſi Chronologici characteres, & quædam ſubſcriptiones vitiatæ ſint. Hæc deſcriptio facta dicitur, *anno dominicæ Incarnationis* DCCCLVIII, *Indictione* VI, *regni verò domini Karoli Imperatoris* XXXII. Ubi annus regni Caroli Calvi Regis, non Imperatoris, haud convenit cum anno Chriſti DCCCLVIII, ſed cum anno DCCCLXII. Vitioſæ ſunt etiam aliquæ ſubſcriptiones, ut noſter *Michaël Germanus* in ea hiſtoria obſervavit: inter quas cenſenda eſt ſubſcriptio *Adelardi Abbatis Corbeienſium. ubi expungenda eſt vox* Corbeienſium, cùm longè ante id tempus *Adalhardus* Abbas Corbeienſis deceſſiſſet; tunc vero ageret in vivis Adelardus Abbas Sancti Vedaſti, aliique ejus nominis; ex quibus unus hîc reſtituendus eſt. Cæterum optimæ notæ eſt (ut jam dixi) [b] contextus ipſius monumenti, & omnium eruditorum judicio genuinus, tametſi alicubi vitiatus. Ex hoc facilis eſt æquis ac doctis hominibus aliorum ſimilium conjectura. Hæc *Mabillonius*.

Denique (inquit) hîc addenda eſt alia regula ex tomo ſecundo Martii Bollandini, expoſita his verbis: *Falſa charta continet veram aliquando expoſitionem, vera falſam.* Fit enim ſæpe, ut chartarum conditores in commemoranda vetere hiſtoriâ hallucinentur: contra vero falſarii rem accuratiùs enarrent. Neque verò ſolum in chartis, etiam originalibus, errata ſubrepere poſſunt, ubi facti alicujus poſt multa ſæcula fit mentio: ſed etiam in rebus haud ita pridem elapſis falli, aut fallere poſſunt Notarii etiam imprudentes. cujus rei exemplum eſt in variis chartis, maximè in iis quæ de prima eccleſiarum ſeu monaſteriorum conditione agunt, in quibus nonnunquam incerta referuntur de tempore, aliiſque circumſtantiis conditionis, maxime quando monumenta illa longo poſt intervallo facta ſunt.

Hactenus de effugiis *Mabillonii*, ſive eludendis & evitandis criteriis aut characteriſmis ſeorſim ſumptis, ex quibus in diplomata falſitatis crimen impingi ſolet. Quod ſi dices, OTTLEYE, ex iis omnibus ſimul ſumptis de chartis eſſe pronunciandum concedere *Mabillonium*; quæſo dic mihi per rei diplomaticæ ſcientiam, quam in Te maximam eſſe ſcio, ubi terrarum, inſtrumentum etſi falſiſſimum reperire eſt, in quo non dicam omnes ſimul falſitatis notas, ſed tantum non omnes videre eſt. Supponamus vero aliquam talem quam deſidero, chartam, in qua omnes fraudis characteres concurrunt. Propter omnes tamen coeuntes famoſa iſta charta, ſi *Mabillonii* excuſationes juſtæ & legitimæ ſunt, non rejici aut damnari debet. Quemadmodum enim

---

a Vide lib. I. c. VIII. *de re diplomatica.* b De contextu hoc viſo gemino, & ſtylo à ſæculo quo charta data fuiſſe ſcribitur non alieno fruſtra hoc obſervatur à *Mabillonio*, qui infra docet falſarios ſæpe res accuratius enarrare, quam verarum chartarum conditores.

in

in cauſa capitis, ſi ex ſingulis accuſationis articulis læſæ majeſtatis crimen probari nequit; neque omnes ſimul ſumpti ad id in judicio aſſurgent: ſic plane in cauſa *rei* diplomatis quis in id actor perperam univerſas fraudis notas in judicio ſimul proferet, ſi ſingulæ illius ſinceritati non officere poſſunt. Equidem non poſſum quin fatear *Mabillonium* eſſentiales defectus, propter quos damnandæ chartæ ſunt, à non eſſentialibus diſtinxiſſe. Sed hoc quidem diſcrimen, quod *verbo* ponit, *re* tollit; ſiquidem, illo auctore, nullus defectus adeo eſſentialis eſſe poteſt, quem per *notarium*, *librarium*, vel *exſcriptorem* diplomati *accidiſſe* dicere non licebit. *Interpolationes*, *vitioſæ ſubſcriptiones*, *gloſſemata*, *mutationes*, *alia pro aliis ſubſtituta*, eaque non ex mala aliqua intentione, dolove malo; ſed *imprudentia*, *imperitia*, *temeritate*, & non raro ex *ſtudio juvandi poſteros* nata: ad hoc *prudentia*, *moderatio*, & *æquitas*, quibus in examinandis chartis opus eſſe dicit: hæc omnia *pharmacopoea* Mabillonii ſunt, ex qua ad ſananda, ſi liceret, vel lethalia ſui ordinis diplomatum vitia, medicamenta deprompta velle videtur.

Hæc ego, OTTLEYE, contra *Mabillonium*, qui plus ſatis verſutus, quibus technis, & ſubterfugiis commentitiæ ſuæ chartæ propugnandæ ſunt, monaſtici ordinis homines docuit. Hæc, inquam, contra *Mabillonium*, nihilo fere minus *Mabillonii* cultor, & prorſus ab omni in monachos malevolentia immunis. qui monaſteria in *Anglia* non cum religione reformata, ſed cum ſuis archivis, omni auro magis pretioſis, everſa, & ſacrilegis manubus direpta periiſſe doleo.

In diſſert. epiſtolaris p. 110, 111. de valore *Thrimſæ* apud veteres *Anglos* egi, occaſionem amplexus, quæ mihi oblata fuit, à *Weregildo* regis, qui apud illos communi jure æſtimabatur (nam apud *Mercios* alia regis æſtimatio erat) *triginta mille Thrimſis*, i. e. *tringinta mille tremiſſibus*. Nam *Thrimſam* à *tremiſſe* derivatam etiamnum judicamus. Recte etiam ex LL *Burgund.* & *Rip.* tertiam partem *ſolidi* fuiſſe *Thrimſam* ſtatuimus. Sed cum ſolidus eſſet vel aureus, vel argenteus, in eo jam hallucinatus mihi videor, quod argentei ſolidi tertiam partem, ſeu trientem, illam eſſe affirmabam.

Hujus erroris (ſi certe tamen error eſt) notitiam acceptam refero *Claudii Boterovei* Galli excellentiſſimo libro, Pariſiis edito, MDCLXVI, qui inſcribitur *Recherches curieuſes des Monnoyes de France*. In quem quidem librum ſumma diligentia à nobis fruſtra quæſitum fortè incidi ferme poſt annum, à quo tempore *diſſert. epiſtolaris* impreſſa eſt. Auctor ille libri ſui p. 175, & deinceps, aureo de ſolido *Francorum* & *Franco-Gallorum* veterum diligenter tractans, eum valuiſſe [a] *quadraginta denarios argenteos* ex lege *Salica* demonſtrat. Cum *Boteroveo* de ſolidi aurei valore convenit etiam rei nummariæ peritiſſimus *le Blanc*, in libri ſui de *Galliæ* nummis, cujus epigraphe *Traitte hiſtorique des Monnoyes de France*, editionis Amſtelodamenſis pag. 40.

Semiſſis ergo ſolidi aurei valebat xx denarios argenteos; Tremiſſis, unde Anglorum *Thrimſa*, tredecim cum tertia parte unius denarii, qui valebat noſtræ monetæ argenteæ duos denarios & $\frac{1}{3}$. *Solidus* ergo vett. *Francorum aureus* valebat noſtræ monetæ argenteæ XIII. ſolidos duoſque denarios; Semiſſis ejus VI ſolidos & ſeptem denarios; Tremiſſis vero, apud priſcos *Anglos thrimſa*, IV ſolidos & IV denarios cum tribus denarii partibus. *Thrimſarum* ergo triginta mille, regis apud *Anglos* æſtimatio, valore æquabant noſtræ monetæ argenteæ ſex mille, quingentas, nonaginta & tres libras cum quindecim ſolidis. En vero, OTTLEYE, calculum noſtrum prout, me rogante, in tabulas illum retulit aurifex quidem *Gallus*, rei nummariæ ſcientiſſimus.

Monnoyes de Francois				*Monnoyes d' Angleterre.*			
Le ſol d'or fin. -------	8	7	10	Le ſol d'or fin ----------	0	13	2
Le demi ----------	4	3	11	Le demi ----------	0	6	7
Le tiers ----------	2	16	0	Le tiers ----------	0	4	$\frac{3}{4}$
Le denier d' argent ----	0	2	6	Le denier d' argent ----	0	0	$2\frac{1}{2}$

Soiſante & douze grains d'or, ou d'argent, pois de *Marc*, ne peze que 60 grains de pois d'argent, ou d'or en Angleterre. L'once pois d' Angleterre peze plus de

---

a Le ſol d'or Francois par la Loy ſalique valoit quarante deniers d' argent. au I. *art. ſi eum ſunnis non detinuerit*, DC. *denariis*, *qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis judicetur*. Quinze fois quarante font ſix cens. Les demy ſols valoient vingt deniers, & les tiers en valoient treize & un tiers. au Tit. 40. *Art.* 10. In Cod. LL. antiquarum, quas edidit Frid. Lindenbrogius *art.* XIII. *ſi quis admiſſarium alienum ſine conſenſu domini ſui ſpadaverit* DC *denariis*, *qui faciunt ſol.* XV. *culpabilis judicetur*, *& per unumquodque jumentum*, *quæ ille continere conſueverat*, *trianen* (*tria en*, in dicto LL. antiquarum codice) *componat*, *quod eſt tertia pars ſolidi*, id eſt, XII *denarii*, *et tertia pars unius denarii*.

11 grains que celui de France. En France l'once peze 576 grains. En Angleterre l'once peze 480 grains.

Hæc Tecum, quem ad lectoris vicem in præfatione noſtra gerendam ſelegi, operæ pretium communicare duxi de tremiſſis, vel *Thrimſæ* valore apud veteres *Anglos*, quibus cum antiquis *Franco-Gallis* frequens commercium intercedebat. Adde quod tremiſſis aurei ſolidi apud hos nummus percuſſus erat, cujus in citatis ſupra auctoribus icones videre eſt. apud illos vero, aut ſummam computatitiam fuiſſe; aut ſi ſignatus, & commercii nummus erat, quemadmodum jam nunc moneta *Galliæ* tam *aurea*, quam argentea, cujus uſus apud nos eſt, tum ad *Anglos* à *Francia* advenarum, præſertim mercatorum interventu, allatum illum fuiſſe affirmandum eſt.

Ad me in præloquio provectum opportune allatum eſt JOH. O. STIERNHÖÖK *De Jure Sueonum & Gothorum vetuſto*, opus vere aureum, quod ex variis monumentis, inſtrumentis, hiſtoricorum fragmentis, cum primis vero ex *legg.* provinciarum particularibus condidit, illuſtriſſimo domino MAGNO GABRIELE DE LA GARDIE, Comite de Lackdd, Cancellario regni, auctore. In hoc opere nihil fere occurrit, quod antiquitates *Anglicas* non illuſtrat. Libri primi caput 11. omne illud in *diſſertatione epiſt.* de curiis *comitatus*, *trithingorum*, & *hundredorum*, vel centenarum traditur, multa luce perfundit. Illis, quæ ſcripſimus de cauſarum *duodecimvirali* judicio, multum lucis accedit ab iis, quæ ille de NEMBDÆ initio & conſtitutione tradidit in libri 1. cap. IV. Ubi quæ nos ex aliis auctoribus, de NEMBDA diximus *diſſert. epiſt.* p. 37. ille illuſtrat & confirmat. Sententiam quoque noſtram corroborat de *duodecim juratorum* origine *Nortmannicâ* his verbis: *hæc* nembdæ *ratio etiam hodie non in Dania tantum, ſed etiam in Anglia ſuperſtes eſt, ex eo proculdubio jure, quod Dani, & Normanni in Angliam invexerunt.* Perinde *etiam ut nos, eligunt ex viris ſcilicet honeſtis, qui in vicinia habitant; perinde etiam ut nos, & habent, & nominant*, Tolfman. Alibi etiam in illo capite oſtendit *officium* Nembdæ *in vetuſtis temporibus fuiſſe, factum tantum examinare, explicare, & judici certum reddere. Quamvis in initio tam de jure, quam de facto judicaſſe* Nembdarios arbitratur. quæ noſtræ de duodecim juratorum inſtitutione, & origine opinioni minime repugnant. Cum illis etiam, quæ *diſſert. epiſtolaris* p. 8. diximus de cauſis, ſummariè ſimplicique modo agi ſolitis apud *Anglo-Saxones*, ſine cauſidicis, aut ſolennioribus juris formulis, concordat, quod in libri 1. cap. VI. ab illo ſcriptum eſt. ſcilicet *vett. Sueonibus* procuratores, & advocatos prorſus ignotos fuiſſe, tam in civilibus cauſis quam criminalibus, & quod tam citantibus, quam citatis ad curiam in perſona comparendi neceſſitas in civilibus erat. Maxime autem conjecturæ noſtræ de origine *brevium originalium* favent, quæ in illo capite dicit de modo citandi, quo partes litigantes in judicium apud *vett. Sueones* vocabantur. Etenim apud illos judex aliquando, ſed rarius; ſæpius actor ipſe citationem edebat, non per ſcripturam, ſed per teſtes, utpote qui ad domum rei cum binis teſtibus profectus *dicam, diem*que dixit. In cap. VII. luculentiſſime ſcribit de *duelli judicialis* origine. quibus in cauſis, & quibus conditionibus, ac modis admiſſum; ac quando, ac quare ſublatum oſtendit. De *ordalii*, ſive ferri igniti contrectatione non minus perſpicue, docteque ſcribit in VIII. capite; ut & in nono de probatione per *Sacramentales*, quæ *vadiatio legis* apud nos dicitur. De modis exequendi ſententiam, & pœna veterum, ſpeciatim de executione, quam veteres *Sueci* NEMA, Anglo-Saxones NAM, unde *Withernamium*, quod nos *repreſſalias*, vel *repriſalias* vocamus, agit in cap. X. In cap. XI. de poena pecuniaria, atque obiter de ſpeciebus, & ratione veteris monetæ *Sueciæ* tractat. ubi omnia ab iis, quæ de generibus nummorum *Saxonicorum* ſcripſimus, fere toto, quod aiunt, cœlo differunt. In libri II. cap. I. de nuptiis veterum *Sueonum* & jure conjugali præclare ſcribit. ubi multa occurrunt, quæ donum *Morgengabicum*, de quo in ſuperiori præfationis parte, amplius explanant, & mirifice illuſtrant morem, quo *Anglo-Saxonum* ſponſos in futuri conjugii contractibus ſponſis prædia ſimpliciter, & ut *feodum ſimplex*, ſolitos eſſe dare oſtendi. *Dotalitium* (inquit) *fuit in mobilibus vel immobilibus, allodialibus vel acquiſitis - - - - Quicquid autem ſic datum fuit, non tempore vitæ, aut ad uſum fructum tantum manſit, ut in Regum, principum hodie, & nobilium* Morgennaticis; *ſed abſolute tranſlato plene dominio, ut mulieri eſſet facultas de iis pro libitu diſponendi, eaque mortua inteſtata, tranſiret ad ejus hæredes.* In ejuſdem libri cap. II. pulchre agit de jure parentum, & liberorum. In cap. III. de Succeſſionibus. In cap. IV. de jure dominorum & ſervorum, ubi oſtendit emptionem,

nem, & venditionem ſervorum, ut pecudum, per *mediatores*, & *teſtes* fieri eſſe ſolitam, ut ſemper fiebat apud *Anglo-Saxones*. Quod emptionis, & venditionis ſervorum chartæ à nobis exhibitæ commonſtrant. In capp. v. & vi. de contractibus, & eorumdem ratione, & differentiis tractat. In cap. vii. de fundorum cultu. In viii. de veneratione. In ix. de jure ſuppetiarum in calibus paupertatis ex incendio, naufragio, morbo, *&c.* accurate ſcribit. Pars poſterior libri ii. quæ in octo *capp.* de criminalibus agit, apprime iis utilis eſt, qui leges *Saxonicas* recte ſcire, & intelligere cupiunt. Præſertim illi neceſſaria erit, qui legum Saxonicarum novam, ſeu tertiam editionem iſto, quem præſcripſimus, modo reip. literariæ daturus eſt. Hæc de STIERNHOOKII opere, quod ob ejus præcellentiam, Tibi, cunctiſque, qui in ſtudendo jure *Angliæ Saxonicæ* vetuſto proficere cupiunt, præcipue vero juris noſtri civilis ſtudioſis notum facere, & commendare volui, ne libri iis tam utilis ingenti beneficio carerent.

Dum hæc ſcriberem (Cl. OTTLEYE) allatæ etiam à R. viro *Geo. Harbin* ad me ſunt duæ epiſtolæ, altera *Sim. Deweſii*, altera *Fr. Junii FF.* ad *Joannem Seldenum* datæ. Quarum illam integram, hujus partem, quia ex iis cognoſcamus quanti literaturam Saxonicam faciebant excellentes illi viri, & quam bene in ea diſcenda, & amplianda ſe operam poſuiſſe, credebant, ego, qui de Septentrionalium literarum utilitate diſſertationem ſcripſi, non potui non publicare.

Viro clariſſimo, amico colendiſſimo, JOANNI SELDENO.

AB exegetico illo, Clariſſime Seldene, opera induſtriaque *Alexandri Noëlli* pridem concinnato, tantum Lexico noſtro *Theutonico-Latino-Anglico* duobus comprehenſo tomis acceſſit incrementi; ut tam inſigni à Tuâ humanitate accepto beneficio indignum me omninò æqui æſtimarent arbitri, niſi gratitudinis noſtræ hoc Te penes reſideret teſtimonium: imo ut cumulatiùs nos Tibi devincires, vetus illud ex pergamenâ fragmentum MS. Regum *Edgari* & *Canuti* leges *Anglo-Saxonicas*, aliaque eodem continens idiomate, generosè nobis nec expectantibus dono dediſti; unde pars non contemnenda vigiliarum noſtrarum in bonum publicum ſuſceptarum lucem eo maturiùs aſpectura eſt; nec parum id mihi fuit volupe, quod vir eruditione modeſtiâque eximius *Franciſcus Junius* Te conatus noſtros animitùs probare nuper teſtatus ſit. Incluſum hunc *Tiberii* Imperatoris aureum indubiæ vetuſtatis nummum, non compenſationis vice, ſed grati duntaxat animi ergò, Tibi deſtinatum, inter Tua reponere dignator cimelia. Vale, vir clariſſime, & labores in re antiquaria noſtros fovere pergas.

Viſimonaſterii, poſtridie Kal. Feb.
CIↃIↃCXLIIX.
Juliani --- CIↃIↃCXLIX.

Tibi devinctiſſimus

SIM. DEWESIUS.

To my much honored freind, Mr. John Selden.

..... The long ſtay I made the laſt year in Germany, occaſioned me to take ſome pains in excuſſing ſome old *Francick monuments*, though I lighted but on very few: but habeing met here in theſe our parts with four *MS. gloſſaria*, beſides 26 *Hymnos veteris eccleſiæ cum antiquâ interlineatione Theotiſca*, I begin to think my ſelf now ſo wel inſtructed with good ſubſidyes, as that I ſhal be bold to try how to ad ſomething to what *Goldaſtus* and *Freherus* have commented in that kind. In the meane while have I here *Anglo-Saxonick types* (I know not whether you call them Punchons) a cutting, and hope they will be matriculated, and caſt within the ſpace of ſeven or eight weeks at the furtheſt. As ſoon as they come to my hands, I wil ſend you ſome little ſpecimen of them, to the end I might know how they will be liked in England, and afterwards goe in hand with the forementioned *gloſſaries*, illuſtrateing and comparing them one by another; but eſpecially with the *Anglo Saxonick*; and ſo goe in hand with ſome of theſe *Anglo-Saxonick* monuments I tranſcribed by your favour out of divers Cottonian *MSS.* The mutual collation of both, I am ſure, will give much light to both. As for *STROZZA* or *SFORZA de condenda urbe novâ*, I could not meet with him any where, neither found I here as yet any Stationer that knew him. I ſhall not forbear to continue looking after that book; and you may be ſure to have it, if it be to be found here, or at Leiden. Elzevier meaneth ſhortly to begin with

that great work of *Vossius* his *Origines*, and his *Pelagiana historia* much augmented. But I thinke he stayeth till my kinsman be returned out of Suede, we looking for him to be here within four, or five weeks: as yet no great matters is printed of old *Vossius*: but (as it seemeth) they will shortly fall to it with better times, which God grant us to meet with.

Amsterdam. the 8 May. St. Novo. 1654.

Your assured Freind, and most Humble Serbant,

Fr. Junius.

O Utinam superstites etiam nunc essent inclytus ille doctorum triumviratus, qui *Septentrionalium* literarum nihilo secius, quam *Græcarum* & *Latinarum*, studio gaudebant. O utinam, inquam, me jam scribente illos florere contigisset, quos non modo ingentis operæ, quam promovendo *Arctôarum* literarum studio dedi, socios haberem; sed operis etiam nostri excudendi fautores & patronos: quos cum haud exiguo præstantissimorum hominum numero, quibuscum me eodem ævo vixisse gaudeo, posteritati, & quantum tam mediocris scriptor potero, sempiternæ gloriæ commendarem. Illos intelligo, qui patriarum antiquitatum amatores ad imprimendum grande hoc opus, non suos solummodo nummos liberaliter contulerunt; sed ut alii tam è clero, quam è populo, bonarum literarum, & literatorum *Mæcenates*, suis etiam symbolis juvarent, auctores esse voluerunt. Etenim de antiquis linguis Septentrionis, illarumque utilitate & præstantia, scribendi institutum nostrum sic omnibus commendarunt; ut qui diligentissime, valdeque ex animo res aliorum, quibus bene volunt, commendare solent. Idcirco cum eximiorum horum virorum commendationes tantum nobis ad hanc rem utilitatis, quantum & ipse sperabam, nec ipsi dubitabant, attulerint; gratum & benefactorum memorem animum in me quum illi, tum boni omnes merito requirerent, si, qui tales sunt, silentio præterirem. Id etiam si facerem, ingrato mihi succenserent *Musæ* meæ *Septentrionales*; dolerentque graviter *Asæ*, & *Asiniæ* omnes, qui arctôas terras primi *runas* docuerunt. Quinetiam non tantum illorum, qui in linguis *arctôis* ante multa sæcula libros scripserunt; verum illorum etiam, quorum studio in lucem apud nos, & exteros olim prodierunt, infensos manes haberem.

En igitur, OTTLEYE, charissima nomina, quæ eo ordine, quo in *albo* nostro fortè scripta sunt; eoque consilio heic tanquam in tabulas publicas refero; ut doctis nota, maximis suis in remp. literariam meritis, laudem idoneam consequantur.

R. admodum pater supra laudatus *Gulielmus* Episcopus *Carleolensis*, scriptis suis in magnam rei antiquariæ beneficium, & amplificationem editis celeberrimus. R. vir *Joseph. Kelsey*, S. T. B. Archidiaconus *Sarum* & Ecclesiæ Cathedralis *Sarisburiensis* Canonicus residentiarius, non solum divinarum literarum sed Matheseos, præsertim Algebræ scientiâ summâ præclarus. R. vir *Gulielmus Grahm*, S. T. P. Ecclesiæ Cathedr. *Carleolensis* Decanus dignissimus, & Ecclesiæ Cathedr. *Dunelmensis* Canonicus. RR. viri, *Georgius Wheler*, eques auratus, & S. T. P. *Johannes Moreton*, S. T. P. *Johannes Smith*, S. T. P. Ecclesiæ Cathedr. *Dunelmensis* tres Canonici; omnes ob merita sua in rempublicam literariam, meumque hoc susceptum memorandi. R. & doctissimus vir *Richardus Parsons*, LL. Professor, Dioeceseos *Gloceſtrienſis* Cancellarius dignissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ labascentis strenuus vindex, & scientia antiquitatum Pagi, & Ecclesiæ Cathedralis *Gloceſtrienſis* præclarus, operis nostri promotor eximius. R. & eruditus vir *Henricus Hickes*, A. M. Ecclesiæ Paroecialis de *Stretton* in Com. *Warwic.* Rector dignissimus. R. & doctissimus vir *Edwinus Sandys*, S. T. B. Archidiac. *Wellensis*, & Ecclesiæ Cathedralis *Wellensis* Canonicus. Cl. vir *Richardus Healy*, LL. Professor doctissimus, Decani & Cap. Wellensis Cartophylax, & Seneschallus, operis nostri cum primis fautor. Honorabilis admodum Dom. *Richardus* Dom. *Annesly*, Vicecomes de *Altham*, Ecclesiæ Cathedralis *Exoniensis*, non ita pridem Decanus. Doctissimus, & Reverendus admodum pater in S. *Ceaddæ* Cathedra sedens *Johannes* Episcopus *Liccetfeldensis*, & *Coventriensis* Episcopus, non ita pridem cum Ecclesiæ Cathedr. Canonicus esset, à nobis in maxima existimatione habitus. Qui, pro summa sua humanitate, amorisque stabilitate, & constantia non vulgari, idem mihi in adversis, qui in prosperis rebus amicus fuit, etsi de rep. tam Ecclesiastica, quam Civili non

idem

idem prorſus ſentiremus. Quo nihil laudabilius, nihil præclaro viro dignius, qui cum vere magnum animum, & excelſum gerat, ab amico circa res ſacras civileſque forte ſecus, ac ipſe, ſentiente non ſolum ſine diſſidio, ſed ſine acerbitate poteſt diſſentire. R. & doctiſſimus vir *Carolus King*, A. M. Ædis Chriſti apud *Oxonienſes* Socius, omne genus literaturæ, & imprimis *Saxonicæ* peritiſſimus. R. vir *Humphredus Prideaux*, S. T. P. Eccleſiæ Cathedralis *Norwicenſis* Decanus, qui ad augendam rempublicam literariam, in qua magnam ſibi gloriam operibus ſuis comparavit, ut noſtrum accederet, id comprobando fecit. Cl. vir *Hans Sloan*, M. P. Regiæ Societatis Londinenſis Secretarius, multis nominibus nobis & reipub. literariæ maxime colendus. R. vir *Jonathan Kimberley*, A.M. Eccleſiæ Paroecialis S. & individuæ Trinitatis in Civitate *Coventrienſi* vicarius, & Eccleſiæ Cathedr. *Liccetfeldenſis* Canonicus doctiſſimus. Cujus in opus noſtrum beneficia, quæ contulit, ut commemorem gratus jubet animus. R. vir *Willhelmus Higden*, A. M. Eccleſiæ *Anglicanæ* Presbyter (forenſi noſtra voce utor) *deprivatus*. qui reip. literariæ & Eccleſiaſticæ, deo volente, operibus ſuis profuturus, in hoc faciendo nos interdum languentes, & ferme animum deſpondentes magnopere confirmabat. Prænobilis, & humaniſſimus vir *Franciſcus Anneſly* de Interiori Templo *Londinenſi* armiger, cauſarum actor juris peritiſſimus, de nobis, & opere noſtro præclare meritus. Honorabilis admodum Dom. *Johannes* Dom. *Somers*, Baro de *Eveſham*. cujus amicitia firma, conſtans, ſtabiliſque res proſperas noſtras ſplendidiores fecit, & adverſas leviores. Doctiſſimi, & RR. viri *Daniel Hill*, & *Johannes Wyville*, Eccleſiæ Cathedr. *Roffenſis*, ſeu Hroffenſis Canonici A. MM. ambo ſuis vicibus in Synodis provinciæ *Cantuarenſis*, quæ *Londini* nuper convenerunt, Decani & Capituli *Roffenſis* Procuratores. *Rogerus Sheldon* Armiger, Reverendiſſimi in Chriſto patris, *Gilberti* non ita pridem Archiep. Cantuar. τῦ μακαρίτυ ex fratre nepos, amicus mihi ob præclaras virtutes plurimum colendus. R. vir *Gulielmus Cave*, S. T. P. Eccleſiæ *Vindeſorenſis* Palatinæ Canonicus, libris ſuis in reip. literariæ beneficium ingens editis ſempiternam gloriam adeptus. Cl. vir *Bartholomæus Shower*, eques auratus, medii Templi *Londinenſis* non ita pridem Socius, nuper vita defunctus. cujus deſiderio, etſi me moveri fatear tali amico orbatum; illius tamen non plango deceſſum: quippe cui immortalitatem aſſecuto nihil mali accidiſſe puto. *Mihi autem accidit id mali, quod accidit*. verum ſuis incommodis graviter angi non amicum, ſed ſeipſum amantis eſt. Doctiſſimi, & RR. viri *Gulielmus Hopkins*, S. T. P. non ita pridem Eccleſiæ Cathedr. *Wigornienſis* Canonicus; & *Johannes Jephcott*, S. T. P. ejuſdem Eccleſiæ Canonicus, Par amicorum clariſſimum, tum amoris vinculo, tum etiam virtutum ſocietate inter ſe junctorum. quorum ille mihi, quanquam eſt ſubito ereptus, vivit tamen, ſemperque vivet: hic mihi ſemper plurimum colendus. Doctiſſimus & R. vir *Gulielmus Biſhop*, Coll. *Baliolenſis* apud *Oxonienſes* Socius, ante duodecim annos cum magno Collegii detrimento *deprivatus*. R. vir *Radulphus Lowndes*, A. M. Eccleſiæ *Anglicanæ* Presbyter *deprivatus*. qui in umbra & ſeceſſu degendo non poteſt facere, quin virtute & eruditione ſua ſplendeſcat, quæ celari non poſſunt. R. vir *Edmundus Gibſon*, S. T. P. pluries à nobis in hoc opere, de quo optume meruit, honorifice memoratus. R. & doctiſſimus vir *Whiteus Kennett*, S. T. P. Archidiaconus *Huntingdonenſis*, & Eccleſiæ S. *Botulphi* juxta portam *Londinenſem*, ALDGATE vocatam, parochus. qui ſæpe mecum ante ſeptennium agebat, ut de antiquis literis *Septentrionalibus* ad hoc operis me accingerem. quæ cum omnium cognitione dignæ illi viſæ ſint, in illius ædibus libros noſtros ſine mora inchoabam. in quibus tandem ad finem perductis, ſi, quo reip. literariæ profuerim, quid fecerim, id illi, tanquam auſpici, omne tribuendum eſt. Ornatiſſimus vir *Thomas Bowdler* armiger, nobis tum propter cauſam amicitiæ, *Virtutem*; tum propter ejuſdem non mediocre condimentum, *Morum ſermonumque ſuavitatem*, inprimis charus. qui in nonnullis obſcuris & difficilibus nobis Oedipus fuit. Digniſſimus vir *Richardus Snow* de *Clipſham* in agro *Rutland*. armiger, & in officina Magna Cancellariæ ſcribarum unus, forenſium negotiorum ſcientia & humanitate ſumma clarus, operis noſtri fautor & promotor maximus. Honorabilis vir *Carolus Holt*, de Aſton in Com. *Warwicenſi* Baronettus, eruditionis cum pietate & humanitate ſingulari junctæ magnum exemplum. cujus veterem initam mecum amicitiam non poſſum, quin commemorem, quod ejus memoriam vellem fore ſempiternam. Ornatiſſimus vir, nobilitate ſtirpis, & humanitate ſumma clarus, *Gulielmus Longueville*

armiger, Interioris Templi *Londinenſis* Socius, & cauſarum patronus Juriſconſultiſſimus, inter primos, qui literis *Septentrionalibus* à nobis excultis bene voluerunt, cum grato animo, & ſummo honore memorandus. R. vir *Thomas Turner*, C. C. C. apud *Oxonienſes* Præſidens, & Eccleſiæ Cathedr. *Elienſis* Canonicus digniſſimus, qui eruditionis, virtutis, ingenii, morum, ſtudiorum, omniſque denique præſtantiæ ſuæ ut fructum caperem, ab incunabulis noſtræ veteris amicitiæ ſemper facere voluit. *Johannes Forteſcue* de Medio Templo *Londinenſi* armiger, cauſarum actor, juris, & literaturæ *Saxonicæ* peritiſſimus. qui à *Johanne Forteſcue* milite, *Regii Banci*, regnante Henrico Sexto, Juſtitiario capitali, & dein magno *Angliæ* Cancellario, ob ſingularem juris peritiam, & librum *de laudibus legum Angliæ* ſcriptum, longe celeberrimo, recto ſtemmate genus ducit. R. vir *Johannes Younger*, S. T. P. Eccleſiæ Cathedr. *S. Pauli Londinenſis* Canonicus Reſidentiarius, nobis fere à juventute ob conſtantis fidei amicitiam, moderationem animi, morum candorem, & eruditionem præcellentem, maximi æſtimatus ſemper, & inter primos charus. *Charlwood Lawton* armiger, juris conſultus: Qui ſepoſito partium ſtudio, ex omni populo bonos diligit, à bonis omnibus dilectus. Qui etiam pro amicitia, ſeu potius charitate ſua, quæ non anguſta aut contracta res eſt, *miſeros*, perinde alienos, quam *propinquos*, tam qui diverſum, quam qui idem ſecum de *rep.* & *religione* ſentiunt, adjuvare ſtudet. Qui denique animum tam moderatum, beneque conſtitutum habet, ut aliorum ferre opiniones, qui ſuas nequeunt, facile poſſit. Ornatiſſimus juvenis *Alexander Denton* armiger, Medii Templi *Londinenſis* alumnus, juris ſtudioſus, linguæ *Saxonicæ* cum primis peritus. Doctiſſimus, & R. vir *Thomas Brown*, S. T. P. Collegii *D. Johannis* apud *Cantabrigienſes* Socius. cujus auctoritas, quæ apud eruditos omnes plurimum merito valet, multos operis noſtri fautores conciliavit, qui ad id excudendum argentum liberaliter contribuebant. Doctiſſimus, & reverendus admodum in Chriſto Pater *Franciſcus Turner* non ita pridem Epiſcopus *Elienſis*, ὁ Μακαρίτης. cujus amicitiæ recordatione ſic ſuperſtes fruor, ut beate vixiſſe videar, qui cum illo conjunctiſſime vixerim. Ampliſſimus, & antiqua virtute, fideque vir *Robertus Atkins* de *Pinbury-park* in pago *Gloceſtrienſi*, eques auratus, cujus amicitiam meminiſſe hic juvat, quod maxime è raro illo, & pene divino genere hominum eſſe eum ſum expertus, qui in amicitia ſe graves, ſtabiles, & conſtantes præſtant. Nam abſque ulla amoris & benevolentiæ remiſſione, perinde in adverſa, ac proſpera fortuna per triginta jam continuos annos me diligere perſiſtit Clariſſimus, & ampliſſimus vir *Samuel Pepys* armiger, Matheſeos, reique navalis longe peritiſſimus, non ita pridem ſub Carolo II. & Jacobo II. Angliæ Regg. Admiraliæ à ſecretis, de bonis literis, & de patria, hoc eſt, de regno & eccleſia *Anglicana* optume meritus. Venerabilis canitiei vir *Robertus Jones*, S. T. B. Eccleſiæ parœcialis *Leckhamptonenſis* in pago *Gloceſtrienſi* per multos anteactos annos rector, & archipresbyter ruralis vigilantiſſimus. cui tantum quidem me debere fateor, quantum fere fas eſt hominem homini debere. R. & Doctiſſimus vir *Nath. Spinckes*, A. M. Eccleſiæ Cathedr. *Sarisburienſis* Canonicus *deprivatus*, linguæ & antiquitatis *Saxonicæ* ſcientiſſimus, propter veterem & ſinceræ fidei amicitiam mihi chariſſimus. cujus doctrina & conſilio in faciendis his libris ſæpe uſus ſum. R. & doctiſſimus vir *Georgius Martin*, S. T. B. Eccleſiæ paroecialis S. Mildredæ de *Poultrey* in Londino Rector, & Eccleſiæ Cathedr. *Norwicenſis* Canonicus. cujus promptiſſimam erga me benevolentiam ſine ingrato animo, non poſſum ſilentio præterire. R. & doctiſſimus vir *Gulielmus Moore* A. M. Eccleſiæ parœcialis *Aldburienſis* in Com. *Oxonienſi* Rector digniſſimus, nobis ſemper honorifice memorandus. R. vir *Wilhelmus Thornton*, S. T. B. Aulæ *Cervinæ* in Academia *Oxonienſi* præfectus, Eccleſiæ *Anglicanæ*, fidei Catholicæ, Apoſtolici regiminis, & diſciplinæ, quæ omnia Chriſto aut Apoſtolis gaudent auctoribus, contra innovatores propugnator ſtrenuus, veterum dogmatum, & ſcriptorum Eccleſiaſticorum, ſi quis alius, ſcientiſſimus. Cl. vir *Johannes Lawſon*, M. P. *Saxonicæ* & *Runicæ* literaturæ peritiſſimus. qui, cum vehementer ægrotans ante XXVIII annos illum *Æſculapium* feliciter haberem, in convaleſcentis animo mirabilem *vett.* Septentrionis linguarum amorem adeo excitavit, ut, quam primum otium *Wigorniæ* nactus fuerim, ad illarum ſtudium me diligentiſſime converterem. Reverendus, & doctiſſimus vir *Nicolaus Martin*, A. M. Aulæ *Carvinæ* apud *Oxonienſes* Viceprincipalis. cujus in *libb.* hos noſtros excudendos maxima merita meminiſſe mei muneris eſſe exiſtimo. Accedant RR. & doctiſſimi viri,

viri, *Curatores* proeli Academiæ *Oxonienſis* de bonis literis, & rep. literaria, quam *libb.* potiſſimum MSS. excuſorum ingenti copia amplificaverunt, optime meriti, mihique ſemper honorifice gratoque cum animo memorandi, quod ad excudendum hoc opus typos ſuos *Junianos*, ſine quibus quidem excudi non poterat, roganti facile accommodarent. Ampliſſimus & Nobiliſſimus Dominus Carolus Dom. *Fanſhaw* Vicecomes *Donoghmore* ob humanitatem ſummam, antiquos mores, bonarum literarum ſcientiam præclarus. qui viginti mihi *nummos argenteos Saxonicos* rari generis, in numiſmatum tabellis ſculpendos, liberaliter dono dedit. R. & præſtantiſſimus vir *Johannes Robinſon*, non ita pridem Coll. *Orielenſis* in *Oxonia* Socius, rerum Anglicarum in *Aula Suecica* per multos præteritos annos adminiſtrator feliciſſimus. cui ego *libb. vett. Sueo-Gothicorum* notitiam *Peringskioldianam*, & Academia *Oxonienſis* monumentum *Runicum* unum atque alterum acceptum fert, quod dignum cenſui quod Gramm. *Iſlandicæ* p. 3. ſculptum exhiberetur. Prænobilis & illuſtriſſimus vir *Robertus Harley* de *Bramton-Brian* in agro *Herefordenſi* armiger, rerum civilium uſu, & bonarum omne genus literarum ſcientia inſtructiſſimus. qui Senatus *Anglicani* Cathedram petiit nunquam, gaudente tamen populo *Anglicano*, factus eſt *Orator* ter: qui non ſolum ſtudia mea ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit; ſed opus hoc noſtrum cum vetuſtis multis, quæ mihi voluit impertire, auxit & exornavit. Nobiliſſimus & honorabilis vir, Patricio genere natus, *Heneage Finch* armiger, Jacobi II. R. non ita pridem cohorti prætoriæ præfectus fideliſſimus, cui unum atque alterum rariſſimum nummum *Saxonicum* publici juris in tabb. faciendum mecum communicare placuit. Prænobilis & ampliſſimus vir, *Robertus Cotton* de *Gidding* in Com. Huntingdon. armiger, nepos Roberti & filius Joannis Cotton, Baronettorum, ab avo & patre, duo conjuncta & ampliſſima virtutis & honoris patrimonia nactus. Qui pro gentilitio ſuo in antiquas literas, & præcipue in rem nummariam amore, decem e rariſſimo genere denarios Sax. numiſmatum tabellis inſculpendos mecum communicare voluit. Huc etiam accedant tres lectiſſimæ, atque ornatiſſimæ fœminæ, ſiquidem libri noſtri, cui plus quam illis debeant, habent fere neminem. Prænobilis matrona *Dorothea Grahme*, apud ſuperos ante annum immortalitatem conſecuta, *Jacobi Grahme* de *Levins* prope *Kendall*, in Com. *Weſtmorlandiæ*, armigeri conjux optuma, virtutibus clariſſima, & memoria ſempiterna digna. Nobilis & veneranda matrona *Suſanna Hopton* de *Kengton* in Com. Hereford. *Chriſtianæ* pietatis præclarum exemplum, & Eccleſiæ *Anglicanæ* magnum decus. quæ rerum divinarum, & præcipue ſacrarum literarum ſcientiam non vulgarem aſſecuta, libros nonnullos anonymos edidit, qui in piorum piarumque manibus teruntur. quibus tamen editis clareſcere noluit, pro modeſtia ſua inexpugnabili, utpote quæ mallet doctam & bonam ſe eſſe quam videri. Præſtantiſſima & honeſtiſſima matrona *Catherina Bovey* de *Flaxley* in argo Gloceſtrienſi, *Angliæ* noſtræ *Hypatia Chriſtiana*. de qua nulla laus tam modice, quin ejus ſummam graviter offendat modeſtiam; nec tam alte & magnifice dici poteſt, quin eam virtutes ejus æquent, ſi non exſuperent. Præſtantiſſimorum hominum hoc agmen claudat vir vere Apoſtolicus, & reverendus admodum in *Chriſto* pater *Wilhelmus LLoyd*, Epiſcopus *Norwicenſis* ante XIII annos, cum Eccleſiæ *Anglicanæ* magno damno, gregiſque ſui graviſſimo dolore, diœceſi ſua deprivatus. cujus ſummæ quidem eruditionis & ſapientiæ præſulis cum amicitia, quod poſſum comparare, ex omnibus rebus, quas mihi aut natura aut fortuna dedit, equidem fere nihil habeo.

Hæc apud Te (Clariſſime vir) quem exiſtimavi dignum, qui lectoris perſonam ſuſtineres, de libro meo præfanda putavi. qui in longe majorem, quam credebam, molem accrevit, cum meo quidem magno damno; ſed doctorum, qui *Arctôæ* literaturæ ſtudioſi ſunt, ni male auguror, non minori tum emolumento futuro, tum etiam voluptate. Magno, inquam, cum meo damno detrimentoque, ſive bonæ valetudinis jacturam, quam in eo ſcribendo feci, conſiderem; ſive ingentes proeli ſumptus, in quos, præter magnam pecuniam, quam ad illum imprimendum bonarum literarum *Mæcenates* contulerunt; quod *deprivato* ſuſtentando ſupererat, tantum non integrum abiit peculium. Verum enim vero, quamvis ea eſt, quam vides, operis noſtri nimia, ut multis forſan videbitur, magnitudo, id tamen non majus prodiiſſe non poſſum quin doleam. Etenim conſtitueram *Scaccarii*, *Arcis*que *Londinenſis* archiva diligenter perſcrutari, & quæ in illis deliteſcunt *Saxonicorum* & *Normanno-Saxonicorum* inſtrumentorum, quotquot antiquitatibus noſtris illuſtrandis inſervirent, ſeu in-

tegre, ſeu partim, pro re natâ deſcripta, cum id genus monumentis, quæ *Bibliothecæ* nobis ſuppeditarunt, è tenebris ſuis in lucem protuliſſe. Verum id volenti facere, cum neque per labefactatas vires, neque per graveſcentem ætatem, neque per nummorum defectum liceret; nil reſtat, quin D. O. M. ſupplex precer, ut aliquem *Philo-Saxonem* rei antiquariæ peritum excitare velit; qui, quæ præſtare aut perficere non potuimus in hoc opere, in alio tandem ſuppleat, & perfecta reddat. Quinetiam faxit immortalis idem triunus Deus, ut grande hoc opus, in quo ſtruendo ſex annos poſuimus, *Septentrionalis* literaturæ ſaltem æque placeat cultoribus, ac, ex quo natum & cretum eſt, grammaticale illud opuſculum, tyronibus etiamnum perutile, quod ante XV annos *Oxoniæ* edidi, placebat. Cui *Teſtimonia* & *Eulogia*, quæ docti, cum è *Noſtris* tum *Exteris*, dederunt, ſubjungere propterea volui, quod ad novos hos exantlandos labores iis mirifice excitatus eſſem. Denique finem Præfationis facturus, Deum ſervatorem pro incolumitate, vitaque Tua longæva non poſſum non orare, illumque etiam atque etiam ſuſis precibus rogare, ut Te genere, modeſtia, vitæ ſanctitate, ſuavitate morum, prudentia, rerumque tam divinarum quam humanarum ſcientia clarum; ut Te, inquam, *Sacerdotii* ornamentum, ad *Sacerdotii* faſtigium, hoc eſt, ad Eccleſiæ gubernaculum, quo nihil citra cœlos ſanctius; non Tui, qui privatam vitam agere cupis; ſed Eccleſiæ ſuæ cauſa, quæ tanquam navis in procelloſo mari jactatur, provehere dignetur. Vale.

Londini Calend.
Januar. MDCC.II
III.

TESTIMONIA
DE
Georgii Hickeſii
GRAMMATICA ANGLO-SAXONICA, *&c.*

Teſtimonia Exterorum Latine.

Supplementum ad Acta Eruditorum edita Lipſiæ, *Tom.* I. *p.* 522.

Inſtitutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mæſo-Gothicæ, auctore* GEOR. HICKESIO *Eccleſiæ Anglicanæ Presbytero. Oxonii è Theatro Sheldoniano. 1689 *in* 4to.

QUALEM jamdudum eruditus orbis deſideravit, & *Thomas Mareſchallus*, collegii Lincolnienſis in academia Oxonienſi, dum viveret, rector clariſſimus promiſerat, Grammaticam Anglo-Saxonicam atque Gothicam *Georgius Hickeſius* tandem laudando ſtudio compoſuit, publiceque juris fecit. Cum enim vir hic doctiſſimus deprehendiſſet, antiqua Saxonum Gothorumque monumenta, quorum in Anglia inprimis haud exigua copia hodieque ſupereſt, à theologis æque ac jureconſultis & philologis legi merito debere; pauciſſimos vero eſſe, qui ſine Grammaticæ adminiculo facere id ſeu velint, ſeu cum ſucceſſu poſſint: id laboris in ſe ſuſcepit, ut linguam, quam barbaram & incultam plerique putant, ipſe vero diſertam & ad elegantiam Græci ſermonis aſpirantem laudat, certis diſciplinæ regulis ſubjiceret. Sed de hoc inſtituto ſuo ipſe in præfatione uberius diſſeruit, harum rerum ſtudioſis omnino legenda. Cæterum Grammaticam hanc, de qua in compendio plura dici non poſſunt, excipiunt in eodem hoc volumine tria adhuc opuſcula alia. 1. *Runolphi Jonæ* rudimenta Grammaticæ Iſlandicæ, A. 1651 Hafniæ jam edita: ſed quibus nunc dictionariolum ab *Hickeſio* noſtro concinnatum acceſſit. 2. Catalogus veterum librorum Saxonicorum atque Gothicorum, tum qui typis exſcripti ſunt (quorum quidem illos, qui à *Joſſelino*, *Somnero*, *Mareſchallo* & *Junio* editi fuere, puros ac emendatos; reliquos vero omnes, etiam quos *J. Seldenus* & *H. Spelmannus* ediderunt, mendoſos prodiiſſe, in præfatione auctor noſter monuerit) tum qui in bibliothecis, Angliæ inprimis, manuſcripti magno ſatis numero aſſervantur. 3. *Edwardi Bernardi*, celeberrimi ſæpiuſque nobis laudati viri, Etymologicum Britannicum, è diſſertatione, quam de orbis eruditi literatura apparat, decerptum; quod ſpecimen tale eſt, ut diſſertationem integram non poſſint non docti omnes quam avidiſſime exſpectare.

JOANNES GEORGIUS GRAEVIUS, *in vita Franciſci Junii F. F.*

POST *Junium*, cum ille viam muniſſet ad has quatuor linguas, longo ſitu ſqualidas & ſepultas, revocandas in lucem rei literariæ bono, vir peræruditus *Georgius Hickeſius* eccleſiæ Anglicanæ Presbyter, ſemitam à *Junio* factam ingreſſus, inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas & Gothicas conſcripſit, quibus adjecit *Runolphi Jonæ* Grammaticam Iſlandicam, & catalogum veterum librorum ſeptentrionalium *&c.*

Multi præterea ſcriptorum Anglo-Saxonicorum veteres codices, ut & multorum [illegible], quæ ipſe *Junius* manu ſua ex veteribus membranis excerpſit & deſcripſit, in illâ Bibliotheca Oxonienſi cuſtodiuntur, quorum indices habes in appendice *Cl. Hickeſii* ad Grammaticam Iſlandicam, *p.* 139, & ſequentibus.

Teſtimonia Noſtrorum Latine.

EDMUNDUS GIBSONUS *Coll. Reg. apud Oxonienſes Socius, in præfatione ante* Chronicon Saxonicum *ab ipſo editum.*

SUMPTO in manus opere, facile ſtatim perſpexi, qua præſertim difficultate, præter cæteras, implicaretur. Ante iſtud tempus nemo Grammaticam Saxonicam ediderat: adeoque circa ſingulas pœne voces hæſi, veritus ne iis ſubeſſet idiotiſmi neſcio quid, mihi adhuc non quidem plane incogniti, ſed tamen haud ſatis bene intellecti. Verum cum re prope deſperata totum conſilium tantum non abjeciſſem, omne hoc incommodum opportune ſuſtuiit *Cl. Georgius Hickeſius*, edita Grammatica, quæ iſtius linguæ arcana luculenter aperuit. Magnum hoc erat beneficium, ſed mecum orbi commune.

Reverendus vir THOMAS SMITHUS *S.T.P. in Bibliothecæ Cott. hiſtoria & ſynopſi.* p. 37.

NEQUE hic Conſilium illud, cum id mihi hac de re ſerio deliberanti ſumma ratione iniri videatur, quod juvenibus quibuſdam ingenuis ac bonæ indolis, quorum animi hiſtoriæ Anglicanæ Amore & ſtudio incenduntur, qui me in ædibus Cottonianis in catalogo contexendo occupatum, Bibliothecam videndi cauſa, adibant, inter alia dederam, propalare piget pudetque, ut ſi penitiorem noſtrarum rerum, præſertim ante Normannorum adventum, cognitionem aſſequi voluerint, ante omnia & quaſi fundamenti vice, uſum linguæ Anglo-Saxonicæ ſibi familiarem reddant: aliter vix antiquariorum cenſu reponendos; aliter nobilem hiſtoriæ Anglicanæ partem mancam fore, & plane deſiderandam; ne tempora quidem Normannorum

TESTIMONIA.

Angliæve ſtatum, quando illorum præda & lubibrium fieret, omnino patefieri; nec ſe linguæ Anglo-Saxonicæ addiſcendæ difficultates & anguſtias, quas tanquam tot ſpectra & terriculamenta timidiuſcule objiciunt, abſque injuria & ingrati animi nota cauſari poſſe, quibus tot ſubſidia & quaſi manuductiones, quæ viam ad illius abditiſſima penetralia apertam, planam ac facilem muniunt, ex D. *Somneri dictionario*, & D. *Hickeſii* Grammatica ſuppeditantur.

EDWARDUS THWAITES *Coll. Reginæ apud Oxonienſes Socius, in Epiſtola, qua Heptateuchum Ælfrici à ſe editum auctori dedicat.*

CUI vero dono hunc libellum? *Hickeſi*, tibi, literaturæ hujus omnis inſtauratori maximo. Cujus unius præceptionibus factum, ut ſcripta iſta, reliquaque id genus oculis paulo doctioribus contemplemur, & expromamus in publicum. Nempe —— ita cum hiſce literis actum eſt, ut tibi uni Grammaticas debeant inſtitutiones; hoc eſt, vitam & immortalitatem. Utramque enim conſecutæ ſunt ex nobiliſſimo tuo opere grammaticali; docto, ſi quid uſquam, & laborioſo. Sed neque *Anglo-Saxonicis Gothiciſque* duntaxat excolendis ſiſtitur; etiam *Francicæ* ſeu *Franco-Theotiſcæ* veteris elementa tradidiſti, juſto volumine; quod una cum aliis quibuſdam tuis in hoc genere locubrationibus nobiſcum jam communicatum voluiſti.

Teſtimonia Noſtrorum Anglice.

The Reverend Dr WHITE KENNET *in the Life of* Mr William Somner, *p.* 29.

WE have had methodical, and accurate inſtructions of Grammar by the learned Doctor GEORGE HICKES, *ſo that now to be ignorant of that Tongue is not the misfortune of a Scholar, but his fault. Common induſtry, and an eaſie application ſerves.* See other ample Teſtimonies of the Saxon-Grammar from the ſame hand, *p.* 30, 31, 54, 55.

The Right Reverend Dr WILLIAM NICOLSON *Biſhop of* Carliſle, *in his Engliſh Hiſtorical Library*, Part. I. p. 101.

BISHOP FELL *was earneſt with Doctor* MARSHALL (*late Rector of Lincoln Colledge,*) *to draw up a* (Saxon) *Grammar; and he devolv'd the work upon* † *one much more unfit for the Employment, who had made ſome Collections to that purpoſe. His endeavours were ſuperſeded by the excellent performance of Doctor* HICKES, *who has publiſhed his* Inſtitutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ, &c. *The book diſcovers an accuracy in this Language beyond the attainments of any that had gone before him in that Study; and will be of moſt neceſſary uſe to ſuch, as ſhall apply themſelves to the right underſtanding of the Antient Hiſtory, and Laws of this Kingdom.*

† The learned Author himſelf.

Teſtimonium ſingulare Doctiſſimi CHRISTIANI WORMII *Olai nepotis, de* GEORGII HICKESII *Gramm. MS. Francica, in Literis ſuis ad Auctorem datis Id. Nov.* M.DC.XC.VI.

LEGI, iterumque relegi Grammaticam tuam Francicam, per errorem, ut patet, ad me delatam. Placuit hercle mihi hiſce in Sacris non omnino hoſpiti, reddidiq; eam demum invitus; reddidiſſem ſane ægerrime, niſi ſpem foviſſem certiſſimum fore, ut eam typorum beneficio publici juris factam propediè uſurparem.

Teſtimonium ſingulare J. P. PALTHENII *Grypeſwaldenſis, in Literis ſuis ad amicum Oxonienſem datis*, Feb. 18. 1699.

GRAMMATICAS *Hickeſii* dici non poteſt quantopere videre cupiam, cum plurimis noſtrorum hominum, qui iſta Studia linguarum Septentrionalium amant. Ego ipſis commemorare non deſiſto, quantum Auctori doctiſſimo debituri ſumus, ut Grammaticæ emendatiſſimæ denuo prodeant, ampliſſimis pulcherrimiſque ſupplementis exornatæ.

Ordo

Ordo hujus Operis.

I.

LInguarum Vett. Septentrionalium Theſauri &c. Pars Prima, ſeu *Inſtitutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ, & Mœſo-Gothicæ.*

II.

Ejuſdem Pars Secunda, ſeu *Inſtitutiones Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.*

III.

Ejuſdem Pars Tertia, ſeu *Gramm. Iſlandicæ Rudimenta.*

IV.

De Litteraturæ Septentrionalis Utilitate, ſive de Linguarum vett. Septentrionalium uſu Diſſertatio Epiſtolaris, cum Numiſmatibus *Saxonicis.*

V.

Antiquæ Litteraturæ Septentrionalis Liber alter, ſeu librorum vett. Septentrionalium &c. Catalogus Hiſtorico-Criticus &c. Cum totius operis ſex Indicibus.

VI.

Addenda & Emendanda.

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

PARS PRIMA:

SEU

Institutiones Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæso-Gothicæ*:

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S. T. P.

Semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui. Bed. Eccl. Hist. pag. 492.
Me ꝑymble ꝑꝑece ⁊ ꝑinꝑum pær. þ ic oððe Leopnode oððe Læpde. oððe ſpıte. *Regius interpres.*

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

5

AD

Ampliſſimum & Honorabilem Virum,

JOHANNEM PAKINTON,

De *Weſtwood* in pago Wigornienſi, Baronettum,

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus ſuis Grammaticis *A. Saxonicis*, & *Mœſo-Gothicis*,

PRÆFATIO.

IN conficiendis Grammaticis hiſce Inſtitutionibus, *Nobiliſſime Johannes Pakintone*, pro ingenii mei modulo maximopere laboravi, ut *Popularibus* meis, *Scotiſque*, quos etiam *Populares* dici velim, diligentia mea ſtudioque ad linguæ *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam facilis aditus pateret. Imprimis autem iis texendis eò operam dedi, ut ex utroque populo *Nobiles* liberaliter inſtituti, quotquot patrias antiquitates, vernaculique ſui ſermonis origines ſcire cupiunt, auſpiciis, ductu, & laboribus meis uſi, abſque magno nimis ſtudio, multave ſua opera ad illarum cognitionem quàm celerrime pervenire poſſent. Abſque magno nimis, inquam, ſtudio; quoniam ad diſcendam linguam *Saxonicam*, quæ communis noſtra mater eſt, legenti Inſtitutiones noſtras paululum admodum induſtriæ ſtudioſo viro ſufficiet. Deinde illa bonis avibus cognita, ad *aviam Mœſo-Gothicam* intelligendam, negotiorum duntaxat intermiſſiones, &, qui multi dantur à muneribus vitæ, ad ſtudia reditus, ad ſuperiorem doctrinæ Septentrionalis gradum ſcandere volenti abunde quidem erunt. Quinetiam illis, quibus linguas diſcendi facultas eſt, ipſæ pene ſubſecivæ horæ ad ſuperandas non unam, alteramve; ſed plane omnes antiquas Septentrionis linguas, quod ſatis eſt temporis ſuppeditabunt. Quod cum apud Patrem Tuum, virum ingenio præſtantiſſimum ſæpius dicerem; Ille, qui quid in re quaque veriſſimum eſſet, acutiſſime potuit videre, rationibus meis adductus, quam primum per editas Inſtitutiones *Grammaticas* liceret, linguæ *Saxonicæ* ſtudere ſtatuebat; quippe quod *nobili Anglo*, bonis literis erudito, tam commode, laboreque tam exiguo linguam nolle diſcere, quæ vernaculæ ſuæ fons eſſet, turpe ducebat. *Hen.* & *Joh. Spelmanni*, *Roberti Cottoni*, *Sim. Deweſii*, & *Rog. Twiſdeni*, ſui cenſus & ordinis hominum exempla & auctoritatem illi proponebam. quibus ad *Saxonicorum* ſtudia, quorum egregii illi viri incredibili cum labore, quia ſine Inſtitutionibus Grammaticis, ſcientiam ſunt adepti, animum ejus accendebam. Utebar etiam argumentis, quæ maximam partem faciunt præfationis, quam Inſtitutionibus noſtris *Grammaticis Anglo-Saxonicis* tum primum in lucem proditurus præmitti oportere duxi. Verum Illo præpropera morte nobis ante abrepto, quam Inſtitutiones iſtæ ederentur, divinus ejus animus è cuſtodia, vinculiſque corporis liberatus, neque antiquum iſtum ſermonem, quem intelligere ſtudebat, neque hodiernum, quo æqualium ſuorum nemo aut purius, aut dulcius, aut ornatius, aut denique aptius copioſiuſve dicere potuit, amplius curans, immortalitatem in cœlis aſſecutus, linguis angelorum loqui cœpit, par angelis factus.

Doluit Illius mortem non civitatis tantum, ſed totius pagi *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus. Qui quam mirifice Patrem Tuum, ſeu potius GENTEM PAKINTONIAM amarent, eo teſtificabantur, quòd Illius filium unigenitum, hujus ſpem unicam, & reliquias, Te, quamvis minorennem, XIX annos, aut eo minus natum, eligere voluerunt *Procuratorem*, cui per ſyngrapham datæ auctoritatis vices ſuas in *Communium* ſenatu demandarent. Doluit, inquam, Patris Tui obitum *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus; quem quod gentilitia obſervantia ſemper coleret, ſingulari pietate diligeret, & auctoritate ſua dignitatem ſacerdotii tueretur, eo fecit, ut tanquam Eccleſiæ & cultus divini apud *Wiccios* propugnator maximo cum honore, & conſtanti fide à clero pariter coleretur. Imprimis autem Illum Eccl. Cath. *Wigornienſis*, Epiſc. & clerus ſemper diligebant. Quibus cum vicina PAKINTONIA *gente* à reformata religione ad mea uſque tempora conſtantes amicitiæ, & perpetuæ, eæque conjunctiſſimæ familiaritates, atque neceſſitudines intercedebant.

Majoribus Tuis nihil illis charius; *Illis* nihil Majoribus Tuis aut magis in amore, aut existimatione, aut deliciis erat. Mutua charitas, mutua benevolentia, mutua hospitia, mutua consilia, auxilia mutua, & ut verbo dicam, mutua, honestaque officiorum certatio sacram Ecclesiæ familiam Vestramque vicinam *Westwoodensem* stabili amicitia conjungebant. Ante omnia vero una in religione utriusque mens, unus in cultu divino mos & consensus, idemque prorsus tuendæ, amplificandæ, quidni dicam, & manumittendæ Ecclesiæ *Anglicanæ* studium alteram olim alteri perfecto amore conglutinabat. Tu pariter majorum vestigiis insistens, & quasi traducem in Ecclesiam charitatem, quæ omnes omnium fidelium charitates una complectitur, in corde gerens, Comitiis non ita pridem in Publicis Ecclesiæ suam libertatem à servitute, qua ante longinquum tempus per Regem *Henricum* VIII. mancipata fuit, summa cum laude Tua vindicare tentasti. Id alio forsan magis opportuno tempore Tibi, Tuique similibus, qui Ecclesiæ sua primæva jura restituta velint, denuo tentandum erit. De quibus quidem juribus conservandis *privilegium latum* etiam num extat legendum in *Chartæ, Magnæ* dictæ, primo Capite, ubi imprimis Rex *Henricus* ille III. perinde ac regis Christiani officium requirebat, *Confirmat pro se, & hæredibus suis in perpetuum, quod Ecclesia Anglicana libera sit, & habeat omnia jura sua integra, & libertates suas illæsas.*

Hæc de Patre Tuo dicere mihi fas sit, quocum amantissime & conjunctissime vixit; quanta aliquorum hominum esset admiratio, vel querela, qui in laceranda omni scelere Ecclesia, eaque funditus, quoad possent, delenda tum occupati erant. Hæc etiam de Illo scribere per leges amicitiæ mihi quasi parentanti liceat, cui omnia, ut secum, loqui solebat, animique sui penetralia aperire: quem Sibi ægrotanti à sacris esse voluit; & à quo porro in sepulchrali majorum cavea, ut condereturr, moriens præcipiebat. Præterea neque quis non iniquus censor à præfationis instituto prorsus alienum putet, Genitorem Tuum me commemorasse, qui *Philo-Saxo* à me prius factus erat, linguæque *Saxonicæ* voto studiosus, quàm diem obiit supremum. Accedat, quod amicitiæ nostræ *memoriam sempiternam* esse velim; & quod in laudibus Ejus prædicandis *vicinitatis* etiam ex officio ac jure recte apteque feciſse me ipse mihi videar. Addo ex vicinitatis jure, quam cum Terentiano illo sene *in propinqua parte amicitiæ*, ego puto; qui tribus & viginti abhinc annis *Ecclesiæ Wigornienſis* Canonicus, deinde, haud tribus aliis interjectis, à Canonico factus *Decanus*, Penatibus vestris *Westwoodensibus*, ad quos hospes gratus nunquam non adveni, *vicinus* longo tempore degebam. Neque vero hoc à me arroganter dictum à Te existimari velim, sed *propter dulcem loci recordationem*, quem *Hammondo*, *Gunningo*, aliisque multis, *quibus non dignus erat mundus*, tam è populo, quam è clero præstantissimis viris, adversus perduellionum furorem, salutis perfugium Avus Tuus, Aviaque fecerunt. *Avus Tuus*, qui erga CAROLOS reges Magnæ *Britanniæ* omni officio & pietate stabilis, & illustris, in regia causa sustentanda propugnandaque per XIX annos plus facultatum impendit, quam aut filio reliquit, aut Tibi nepoti jam nunc, etsi satis large, supersunt. In *Avia* vero Tua illustrissimi *Thomæ* domini *Coventry*, magni sigilli custodis, filia, virtutum omnium, imprimis illarum, quæ in actione vitæ *Christianæ* consistunt, splendor maximus erat cum summo ingenio, & pure, apte, distincte, ornateque dicendi facultate conjunctus. Quibus adeo excelluit, præsertim in æquabili & temperato scribendi genere, ut libri de OFFICIO HOMINIS *Anglice* ab anonymo Editi, & ob mirificam operis in suo genere perfectionem per totum orbem Christianum notissimi, auctrix & dici, & haberi mereretur. Sacras literas, rerumque divinarum scientiam, omniaque quæ à Philosophis sive profanis, sive Christianis de *Officio* gravia & utilia tradita sunt, æque ac se scire dicebant viri doctissimi *Hammondus*, *Morleyus*, *Fellus*, & *Thomasius*. In patriis etiam antiquitatibus adeo Illam hospitem non fuisse audivi, ut eas fere cum primis sciret. Neque id adeo mirum, cum virum longe doctissimum *Nortonem Knatchbull* Baronettum, Tutorem & institutorem Adolescens haberet; & conjux facta clarissimum *Hammondum*, aliosque illius æquales, maximos viros, sibi quos audiret, adsciscerat.

Neque porro hæc de Genetrice Tua ad rem minus dicta à sapienti quoquam putari velim: quando nullum majus, naturæve hominis aptius ad virtutem, & vitæ honestatem incitamentum esse possit, quam posteris majorum, & præcipue liberis, imitanda parentum exempla, & memoriam colendam prodere. Denique adeo non præter institutum, horum quicquam à me dictum arbitror, ut plane nihil iis aptius, magisve ad propositum scribere posse mihi videar, quibus Tibi suadere aut possim, aut velim ita facere, ut in Paternis ædibus, ubi humanæ, & divinæ literæ non ita pridem floruerunt, *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, tum literæ, tum antiquitates, Te auspice, apud *Wiccios* refloreſcant. Qui olim legendis *Hebræis*, *Græcis*, *Latinisque* literis faustus, & amicus erat; studendis *Saxonicis* adversus, & contrarius non potest esse locus. Ibi porticus, atria, propylæa, horti, ambulacra clausa & subdialia, recta & sinuosa, omnia studiis commoda. Ibi luci, sylvæ, nemora, prata, saltus, planities, pascua, & nihil non, quod animum pene à literis abhorrentem ad legendum, audiendumve, & quovismodo discendum componere & conciliare potest. Ibi igitur cum necessariis negotiis, curisque vacuus aut sis, aut esse cupias, Institutiones has *Grammaticas* in manus Tibi sume. Locisque beatis in istis Tuis, *Daphnes Antiochensium*, aut *ipsius Elysii* æmulis, Musarum quidem domiciliis, natura & arte ad studia comparatis, finge *Saxonicas Musas* Tibi semper propitias adesse. Finge in illorum viretis, & quasi sacris umbraculis, *Cuthberhtum*, *Cædmonem*, *Bedam*, *Guthlacum*, *Ælfredum*, *Ætheldrytham*, *Æthelswitham*, *Æthelstedam*, *Edgitham*, & imprimis *Wigornienses* vestros Episcopos *Oswaldum* & *Wulfstanum*, tanquam tot præsentes deos, deasque Tibi *Saxonicis* literis operam danti semper præsentes fore.

Ad

Ad harum ſtudium Te, per illorum Sacros manes; & Tecum, quorum perſonas hac in præfatione ſuſtines, *nobiles Anglos*, ut meo ductu animos Veſtros appellatis, hortor & obteſtor. Meminiſſe Vos oportet, Vobiſque ob oculos ponere, majorum & minorum gentium populares, qui in hoc ſtudio, ſive potius palæſtra, ſine inſtitutionum grammaticarum ullo, ſi dicam, *Ariadnæo filo*, ſuis exemplis Vobis præluxerunt. Turpe ſibi duxit Patricius vir *Chriſtophorus* Dominus *Hatton*, ut *Robertum Cottonem Brucæum*, alioſque præteream, Saxonicam literaturam, quaſi contemptui habendam, ignorare. *Henricus Spelmannus* è re familiari ſua minerval annuum dedit *Abrahamo Wheloco*, ut in Academia *Cantabrigienſi* literas *Saxonicas*, publice legendo, & *Codd.* MSS. edendo, quaſi ab orco revocaret. Exteri quoque præclari homines & auctores, *Gerard. Johan. Voſſius*, *Olaus Wormius*, *Patricius Junius*, *Johan. De Laet Antuerpenſis*, Alterque *Caſaubonus*, *Saxonicas* noſtras literas & antiquitates, ut, quoad ipſis liceret, intelligerent; & ad *Græcas* & *Latinas* adjungerent, omnibus viribus contenderunt. Vobis autem ad illarum cognitionem aditu facto, non amplius jam difficilis, multo minus inſuperabilis, ſed facilis, plana, & expedita via eſt. Facilis, inquam, recta, & expedita via *Saxonicæ* literaturæ opere hoc noſtro ſtrata eſt. Cujus pars hæc prima ad literarum *Saxonicarum* ſcientiam; totuſque liber ſecundus, quem meo auſpicio ductuque curavi ſcribendum, ad librorum, qui *Saxonice* ſcripti ſunt, notitiam ducit; tam eorum, qui in lucem emittuntur; quam qui in membranis exarati jacentes opem Veſtram flagitant, qua tandem aliquando typis edantur. Surgite igitur quotquot eruditi eſtis & Inſtitutionum *Grammaticarum* præceptis generoſos Veſtros animos imbuite; iiſque ſufficienter parati & muniti, ad libros *Anglo-Saxonum*, *Dano-Saxonumque*, à quibus magna Veſtri pars genus ducitis, evolvendos, quæ par eſt diligentia, procedite. Id Vobis faciendum eſt, ſi ſermonis *Anglicani*, in quo tot è Vobis dicendi magnam vim, & facultatem aſſecuti eſtis, origines; ſi vocum, quibus loquimini, cauſas; quibus gaudetis libertatum, legum, morum, & conſuetudinum magnæ partis ſi primordia rectè ſcire velitis; id Vobis omni ſtudio laborandum eſt. Quid enim per Majorum monumenta & imagines, per ſigna, tabulas, & toreumata, cæteraque inſignia gentilitia Veſtra Vobis dignius, quam honeſtiſſima ea ſtudia præcipue colere, quibus maxime ab humilis & agreſtis generis hominibus, *bubulcis*, *paſtoribus*, ac *idiotis*, viri generoſi ac nobiles diſtinguuntur? Nam inter nobiles, & vulgus hominum hoc maxime intereſſe videtur; quod hi tantum, quantum ſenſu moventur, ad ea ſolum, quæ adſunt, & quæ præſentis uſus ſunt tanquam pecudes ſe accommodant: Nobiles autem, qui liberales, & ſublimes animos bonis artibus, & diſciplinis inſtitutos habent, principia, & cauſas rerum vident; earumque progreſſus, & anteceſſiones facile perſpiciunt, ſimilitudines comparant, vetuſta novis, præſentibus præterita adjungere ſcientes, atque etiam quæ ventura ſunt. Hæc autem in avitarum literarum ſtudiis, quibus Vos Voſmet exercere velim, potiſſimum feceritis. Quæ quam jucunda, quam libero homine digna, & quam fructuoſa ſunt; in *diſſertatione* ſingulari, quæ hujus operis pars quarta eſt, multis argumentis oſtendi. Hanc in *Saxonicis* aliquouſque progreſſi, ut diligenter, & æquo animo legatis, à Vobis impetrare velim; & ſi de antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate; & imprimis ſi de fructibus ex *Saxonicæ* linguæ ſtudio capiendis in meam pedibus eatis ſententiam; tum per ſacros Majorum manes, per *Aſas Aſiniaſque* omnes, per *Angliæ Scotiæque Saxonicæ* notitiam, per jura, moreſque vetuſtos, per veterum colendicum pretioſas membranas, &, quæ *Chriſtiano* homine obſecratio magis digna eſt, per *Evangelia Saxonica* vos oro, & obteſtor, quotquot vel in palatio, vel in ſenatu auctoritatem aliquam habetis, & Te imprimis, *Johannes Pakintone*, id omni ope & opera eniti, ut *Collegium aliquod antiquitatum*, quale *Holmiæ* apud *Suecos* eſt; ſaltem ut prælector aliquis in altera, vel utraque potius Univerſitatum (quibus Orbis pares non habet) quamprimum inſtituatur, qui juventutem *Anglicam* antiquas *Septentrionales* linguas, & præcipue *Saxonicam* doceat, Codicesque *Saxonicos* MSS. publicandos curet; & cujus porro curæ fideique poſthumi quorundam doctorum libri rem *Saxonicam*, & antiquitates *Anglicas* ſpectantes, & præſertim quos *F. *Junius* F. F. Academiæ *Oxonienſi* legavit, impenſis publicis edendi demandentur. Crede mihi, Vir ornatiſſime, nihil *Anglicano* nomine indignius, gentive doctæ honeſtæque turpius opprobrium nullum eſſe poteſt, quam, majorum codices, antiquitate ſua venerandos, mucorem & ſitum contrahere, aut pulvere fœdari, aut blattis rodi, aut carie corrumpi; aut, quod reip. literariæ perinde damnoſum eſſet, tanquam malos angelos in æternis vinculis ſub caligine ſervari, æquo animo ferre poſſe. Quod quidem neque *Galli*, neque *Batavi*, neque *Dani*, neque, qui monumentis ſuis *Sueo-Gothicis* vetuſtis publicandis ad gloriam ſui nominis maxime operam dant, *Sueci* tolerare vellent, id ferre, id pati, id ſinere poſſe *Anglos*, qui eruditione, ac ingenio præſtant, *Anglum* quidem piget dicere. Quamobrem, *clariſſime Pakintone*, cum antiquæ *Septentrionis* literaturæ, & potiſſimum *Saxonicæ* inſtauratio, res tam pulchra, tam honeſta, & liberaliter eductis hominibus tam digna ſit; pene nunquam quicquam fingere animo licet, quo aut Vobis majorem laudem, aut majorem patriæ Veſtræ gloriam comparare poteritis, præſertim qui *Senatores* eſtis; quam ita agere, ut per Vos literæ iſtæ quaſi poſtliminio in *Angliam* ſuam revocentur. Illarum theſaurum omnium longe locupletiſſimum *Cottonianum* lege lata ſalvum, ſtabilem, ſecurumque reip. literariæ fore voluiſtis ſu-

---

*Linguæ Anglicanæ Etymologicum magnum. Tatiani Harmon. Evangelic. Francice. Lexicon Saxonicum, Gothicum, Runicum, Iſlandicum, Francicum, &c.

ſupereſt

ſupereſt pariter privilegio de illis lato, ut cum *Hebræis*, *Græcis*, & *Latinis* à publicis prælectoribus doceri eas faciatis. Id a Vobis ſuaviſſima Majorum memoria; & ab AUGUSTA magnum, à quo genus ducit, *Ælfredi* nomen videtur flagitare. cui parem in animi magnitudine, omne genus eruditione, dicendi, ſcribendique facultate, diligentia, conſtantia, patientia, pietate in deum, numeroque etiam victoriarum, quas de bellicoſiſſimis hoſtibus reportavit, ſi unum excipias *Julium Cæſarem*, antiqua tempora neminem habuerunt.

Verumenimvero, *Johannes Pakintone*, Te non tantum ut *nobilem Anglum*, ſed etiam ut *nobilem Wiccium*, cum omnibus *Wiccii pagi* nobilibus, quos pariter ac Te in hac præfatione compello, ad *Saxonicarum* literarum ſtudium, ſimul & patrocinium *maxime adhortor*. Etenim ut †*Wiccius pagus*, qui **Merciæ*, omnium *Angliæ Saxonicæ* regni longe ampliſſimi, pars, incolarum frequentia, Eccleſia Epiſcopali, & conciliis, quæ GEMOTAS dicebant, celebris erat: ſic *Saxonicæ* literaturæ & vetuſtatis reliquiæ & veſtigia ad *Wiccium* populum ſpectantes; oppidorum, vicorum, fluminum, ſylvarum, camporum, viarum nomina; adhæc voces, phraſeſque, quas à locis, in quibus uſurpantur, *topicas* vocamus; denique chartæ, teſtamenta, acta curiarum, obituaria, terminorum prædialium chorographicæ deſcriptiones; & id genus quidem multa pretioſa, nobilium *Wicciorum* indagatione imprimis digna, quæ in *Saxonicis* verſatum lectorem requirunt; rapinæ *Nortmannorum*, bellorum civilium vaſtationibus, everſis Monaſteriis, factæque etiam contra *Carolum* II. regum optumum rebellionis furori, etiamnum ſuperſunt. Cum de his Sermones cum *Johanne* Patre Tuo haberem, memini quam erant Illi dulces, & *literarum Saxonicarum* quam mirabiles amores in illo excitabant. Me tum primum locorum nonnullorum nomina *Saxonica* recitantem, vocabulumque unum atque alterum *Wicciorum* & finitimorum populorum ad origines *Saxonicas*, rogatu ſuo, revocantem incredibili voluptate audiebat. Nomina locorum, quæ recenſebam, hæc & hujuſmodi fuerunt: Wigopenaceaſtep, *Wigornia*, *Britannis Cear-Wrangen*, vel *Caer-Gorangon*, una ex XXVIII civitatibus nobiliſſimis, quibus, ut Beda loquitur, *Britannia* inſignita erat, *antiquitate*, *longa Epiſcoporum ſucceſſione*, *comitumque ſerie*; *Eccleſia Cathedrali*; *monaſterio in collegium Decani & Canonicorum converſo*; *ſitu ad Sabrinam fluvium amœniſſimo*; *platearum nitore*; *pavimentorum æquabilitate*; *civium humanitate & induſtria ſumma*; *aere ſaluberrimo*; *victuum omne genus copia*; *pannificio incomparabili*; *fideque ſua in Carolum* I. *regem*, *cum perduellionibus de regno armis decertantem*, *urbs cum primis celebris*. Pipa *ſylva* quernea, ſic vocata; Nunc **Pirrywood**, prope Wigorniam arboribus ſpectabilis, juxta quam Rex Carolus II. in adverſo prælio cum perduellionis *Cromwelli* copiis congreſſus eſt. Eouerham, nunc *Evesham* municipium antiquum, olim ob majorum gentium monaſterium celebre; nunc titulo Baronis, quo inſignitus eſt *Johannes* dominus *Somers*, nobilitatum & illuſtre factum. Benning-peopð, Benning-popð, (forſan à Penbing-peopð) **Benning-worth**. **Benning-wyrth**. **Bening-wurthe**, nunc **Benge-worth**, olim caſtellum, nunc viculus ad caput pontis *Eoveshamenſis*. Fleotan-bypig, Flodan-bypig, Flodan-bupgh, Fledanbypg, *Fledanburh*, *Fledibiry*, nunc **Flatbury**, vicus ob amœniſſimum ſitum in ripa *Avonis* fluminis celebris. Heanbypig, *Heanbyri*, nunc **Hanbury**. Lnihta-tun, **Cnihton**. Eapdulfer-tun, **Carlton**. Momela, **Mamble**. Lpoh-leag, Lpohleah, **Crowle**. Snoder-leag, Snoder-leah, nunc **Snodesbury**. Oding-leag, Oding-leah, *Oduncaly*, *Oduncley*, **Odingley**. Sceapper-tun, *Sceapweaſtun*, *Scipeſton*, **Shipston**. Hepe-popd-tun, *Hereforton*, *Herſfortune*, nunc **Herbington**. Scipenac, **Shurnock**. Lapepn, *Latine Lauuerna*, *Lawern*, **Lauhern**. CROMBA, *Crombe*, **Crome**. Tres loci ſunt in pago *Wicciorum*, qui hoc nomine gaudent: **Crome youngs**, **Crome earls**, & **Crome hill**, alias **Youngs Crome**, **Earls Crome**, **Hill Crome**: Omnes, illuſtriſſimæ *Coventreyorum* familiæ ampliſſimi patrimonii pars. Quorum unum hic *Saxonice* deſcriptum gratia honoratiſſimi Domini, *Thomæ* Dom. *Coventrey*, qua par eſt obſervantia, exhibeo.

V. Dida æt CROMBAN.

Of pintepbupne onblang þæf oð hit cymeð to þam Mæpehege. onblang þam oþ þ hit cymeð upon þa bune. of þæf pertpeapð oð þ hit cymeð to þære ealdan dic peartpeapðre.

---

† A *Saxonico* Fic, Fice *ſinus*, vel *angulus terræ latus breviſque*, *ripa* vel *littus incurvum*, *ſive fluminis ſinus*. Wiccii, *Saxonice* Ficpapa, Fic-pætan nomen ſumpſerunt. A Ficpapa vero, & ceaſtep, *urbs*, Wicciorum Civitas Ficpapnaceaſtep, Ficpapenaceaſtep, & abinde per corruptionem Figopa-ceaſtep, Figepa-ceaſtep, Figpa-ceaſtep (unde *Nortmannis* **Wirecester**, à quo **Wurcester**, **Worcester**) Figopena-ceaſtep, Fiagopen a-ceaſtep, Feogopena-ceaſtep, Feogopna-ceaſtep, Figopna-ceaſtep, unde urbs *Latine Wigornia* vocata eſt.

* *Saxonice* Mypce, Mypcan, *Mercii*. Mypcenaland, Mypcnaland, Mypceneland, *Mercia*. Mypcenapice, Mypcnapice, Mypcene-pice, *Merciorum regnum*. Et Mypcenalage, Mypcnalage, Mypcenelage, *Merciorum ditio*, vel ea Angliæ pars, quæ *Merciorum* legibus regebatur. Mypce autem, vel à Meapc *terminus*, *finis*, quòd reliquorum *Heptarchiæ* regnorum, ut quod mediterraneum regnum eſſet confinis *Mercia* fuit; vel à Mæpe, *Dano-Gothicè* Mior, *magnus celebris*, & Rice *regnum*, quod *magnum* κατ' ἐξοχὴν *regnum* eſſet, dictum aliqui putant.

þ

þ hit cýmeð on þone mæpepeig. onðlanᵹ þæp þ hit cýmeð on Biccepettan. onðlanᵹ þæp þ hit cýmeð on þ lytle piþig. on þæp a be polðan þ hit cýmeð on þone acephæᵹe. onðlanᵹ þæp on pippanleaᵹ. onðlanᵹ þæp miðpeapðne þ hit cýmeð to þam lýtlan peᵹe. onðlanᵹ þ oð þ hit cýmeð on Æᵹleplonan. onðlonᵹ þat oð þ hit cýmeð eᵹt in þa bnynnan :-

Bpeᵹnep-ƿopð, **Braunford.** þulfæpðep-hlæpe, *Wulferdeſlawe, Wulferdilea, Wulferieſlaᵹ*, nunc **Wulberley.** Lobban-Dpicᵹe, *Coddaricge*, *Coddaricce*, **Codderige**, **Cotherige.** Biccep-ƿopð, Beccep-ƿopð, **Beſſeford.** Cujus incolæ, ut puto, in *Crombæ* deſcriptione Biccep-petan vocantur. Prænobili *Seabrihtorum* familia clarus jam diu eſt hic locus; quam à *Saxonibus* genus duxiſſe vel nomen ipſum oſtendit: quod à *Saxonicis* ðe beopht, vel ðe bypht, in compoſitione per literarum metatheſin *Sebriht*, omni fere proculdubio derivatum videtur. Idque nominis, vel cognominis, quod *Illuſtrem Illum* ſignificat, præclarus aliquis Saxo, forſan hujus familiæ princeps, præclaris ſuis moribus, rebuſve geſtis apud ſuos meritus eſt. Dneob-Mæp-leaᵹ, *Hrydmærlege*, *Hrydmarlege*, **Redmarley.** Týpðebicᵹa, nunc **Tarbeck.** pitleaᵹ, pitleah, *Witlaege*, **Witley.** In occidentali parte *Com. Wigorn.* ultra Sabrinam flumen, qua Septentrionem ſpectat, duo propinqui hujus nominis loci ſunt: Quorum alter viri ingenio, doctrina, & humanitate præſtantiſſimi, *Thomæ Foley* armigeri, *Stratfordiæ* in Senatu *Comm. Angliæ* procuratoris digniſſimi, ſedes paterna eſt. Quam per antiquos ſuos limites *Saxonice* duobus modis deſcriptam, ut ſummam erga dominum obſervantiam cognitam facerem, hic exhibitam eſſe volui.

pitleaᵹ. Of þpim ᵹemæpan pertpiht on þa dic. onðlanᵹ þæp on cýllanhpicᵹ. of þam on Sylpeᵹ. onðlanᵹ þæp on þa Dæþihtanleaᵹ ⁊ rpa on þæt pule pluh. of þæp ofep buttinᵹaᵹnaf on Ecclepbpoc. onðlanᵹ þæp on Dopepic. *Iterum.* Of .... mæpun on dihxepð. of þam on ᵹeapnhæᵹe. of þam on ᵹinðpeᵹe. of ðam to picacan. of þam to þpiᵹemæpum. of þam to cýllanhpicᵹe. onðlanᵹ þæp to þæpe ealðan ðu. of þæp on ptanbpoc. onðlanᵹ þæp on tæcleppoc. of þam on Bæfepic. of þam. on doxepic. onðlanᵹ þæp on pæxepn.

Salbepep-Fopða; Salxepep-Fopða, **Hawford.** Beonet-leaᵹ, Beonetleah, **Bentley.** Deopt-lanbýpiᵹ, nunc **Pertlebury**, Bpadincota, **Bradicott.** Pipitun, **Pirton.** Ludileaᵹ, Ludileah, *Cuddilea*, **Cudley.** þulfpintun, **Wulbertun.** Accatun *ultra Tamedam fluvium*, nunc **Acton Beauchamp.** Teodinᵹtun, **Tedington.** Meapanclix, **Warnclive, Warncliff.** Uxnaþýpiᵹ, **Overbury.** Fepretna-tun, **Fepſinton, Fepſton.** pendlep-clix, **Wendlefcliff.** Bihtanpylla, **Brihtwell.** pica, **Wic.** Lpiman-leaᵹ, **Grimley.** Morleaᵹ, **Mauſley.** Canulxep-tun, nunc **Alſton.** Decep-leaᵹ, **Dexley.** Æpfleaᵹ, **Apſley.** Hymeltun, *Humeltun*, *Himmelton*, **Pimbleton.** Dpita-hlinc, **Whitelenche.** Dlinc apud *Saxones aggerem limitaneum* ſignificat, quo agri ſive privatorum, ſive publici diſterminantur. hinc tot nomina locorum, præſertim in pago *Wicciorum*, ſumpta: ut **Whitelench, Athlench, Churchlench, Hoblench, Roulench.** Elm-*petan, incolæ vici, ut ego judico, qui olim Elmlaeᵹe, nunc vocatur **Elmley.** Ombepretenan, incolæ vici, cui nomen **Dnberſley,** Tuo qui *Weſtwoodo* propinquus eſt. Apepe, fluvius ſic dictus, qui oppidum à ſe *Arvechurch*, vulgo **Alchurch** appellatum, noſtras non ita pridem delicias, præterlabitur. pic, **Wiche**, alias **Droit-wyche**, quod à *Dritwyche*, (*drit* autem vox *Nortmannica*, idem nunc ac **dirt** denotat) municipium antiquum ſalſis aquis celebre; & **Wycheboſſe.** *Saxonice* picanbottle, vel picanbyttle, vel picanbold, i. e. *villa* vel *aula Wicenſis*, proximo Tibi notiſſima. Dæᵹleaᵹ, Dæᵹleah, **Hagley**, vicus prænobili & antiquæ virtutis ac fidei homine, *Carolo Littleton* Baronetto, domino ſuo clarus. Salepeappa, Salopoppa, **Saleweарp**, vicus Tuo *Weſtwoodo* proximus, nobiliſſimo domino ſuo ob antiquos mores, & antiquam gentem, unde genus ducit, celeberrimo, *Johanne Talbot* Baronetto clarus, cujus avita ſedes eſt. Locum hunc, qui à vicino fluvio nomen ſortitus eſt, per limites ſuos *Saxonice* deſcriptos hic quin exhiberem, non potui; ut teſtificarem honorem, in quo illum ab amicitiæ noſtræ incunabilis ſemper habui, & habiturus ſum.

Salepeappan. Onðlonᵹ þæpe ea Salopeappe in Lolpopð. of þæp in Nælepbpoc. onðlonᵹ þæp dihtpan in þone Ealðan Secᵹmop. of þam onan betpenan ac-pudu ⁊ pulleleah. ⁊ rpa æxpe betpyx þam tpam pudan in Alnabpoce. onðlonᵹ þæp in þone oðepne Lolpópð. ⁊ rua eᵹt on Salopoppan :- *Iterum.* Æt Lolpopða onðlanᵹ þæp rtpeamep. onðlanᵹ þ oð þ hit cýmeð þæp Dopepðæl ⁊

---

* Apud *A. Saxones* aliaſque gentes *Septentrionales*, per Setan & Setenan *Incolæ* exprimuntur, unde nata mihi eſt opinio *Urbes An-ſetenſes* vel *Aen-ſætenſes* non à noſtro **Ans** vel **Anſt**, *Goth.* **ANSTS**, *favor, gratia*, ut olim ſentiebam; neq; à *Franciſci Junii* **h ANSA**, ita dictas eſſe: ſed à *Cimbrico* **Aa**, *flumen, aqua*, in regimine **Aen.** (cujus gen. plur. Anna) & **Seat** vel **Sæt**, *ſedes, habitaculum.* unde in compoſitione **An-ſæt, An-ſeat**, *urbs maritima* vel *fluminea*; Latino-Barbare, Urbs *Anſeatica* & *Hanſeatica.* Etenim alias *Germanice* Urbes iſtæ *Anſeaticæ*, **An-geſteeden** vel **Aen-geſteeden** dicuntur. Sæt autem vel Seat ſignificare ut Sted, ſtad, ſtæd, ſtat, *Stationem, ſedem, habitaculum*, & per ſenecdochen *urbem, oppidum, Saxonica* Sumnſætaf, *Sumur-ſetenſes*, Dop-ſætaf, *Dor-ſætenſes*, vel ſi uſus vellet, *Sumur-ſeatici, Dor-ſeatici*, luculente demonſtrant. Dop-ſæt autem eſt ejuſdem plane ſignificationis ac **An-ſæt, Aen-ſæt, Aen-ſeat**, ſcil. *oppidi maritimum* vel *flumineum*, ex *Brit.* Dwr vel Dur, *aqua*, & *Sax.* Sæt, compoſitum. Huc quoq; ſpectant *Sax.* Dun-ſæta, *habitacula in montibus*; Dene-ſæta, *ſedes* vel *manſiones in vallibus*; & *Germanicum* Holt-ſæta, *Holtſatia*, vulgo *Alſatia*, quod *Sedes* aut *Habitacula in ſylvis* denotat: *Græce* κωμοπολεις, ἐποικοι.

Salepopp tozebepe licgað. onblonz þæt Doxeptæles onzean rtpeam to Picrpoda. rua onblanz þæt dicer onbutan þone pudu. þ rua onblanz þæt Stræte ymb Lollhill þ rua on Salepeappan. † ond æt Dunzbupnan tpezen Peoppiar. ⁊ xi æcepar Eapplandes. ⁊ æt Heanleaz iiii æcepar. ⁊ æt Bipnebupnan þ medpelande to Bæplæzerice. ⁊ on Bpadanmedpad xii æcepar medlandes. on Pictune peopðа dæl pudulandes. V hida to Pæperleaze. ox þæne rtpætt ðe rceot to Deoptlabypiz on þa dic. onblanz þæt on þone mop. ox þam onblonz zeapdes on þ lipzeat. ox þam on Elmeretene zemæres. onblanz þæt on Ombepretene zemæres. onblanz þæt on þa Poptrtpæt. onblanz þæt on Dacedes-rtubbe. ox þæt on Lumbpanpylle. ox þæt on Fazan-rtane. ox þæt on Æþelnoþes-cnoxt. ox þæt anblanz þæt zemæres ext on þa dic.

Alii *Saxonicæ* appellationis, ſi non originis, vici, viculique ſunt plurimi in Wicciorum pago, ejuſque confiniis, qui in legendis *Saxonicis* mihi occurrerunt: ut Pulrpdeplæpe, *Wulferdiſlea*, *Wulverdeſlawe*, *Wulwardelege*, *Wulfarieſtay*, **Wiulverley**. Dalleȝ, *Halley*, **Hallow**. Spoecrleaȝ, Spoercleah, **Hpærchley**. Pepercope, Pepercopa, Pepcrope, Pepcopa, **Perhore**. Alii etiam loci multi ſunt, *Saxonicis* nominibus gaudentes, quos in vetuſtis *Sax.* membranis aut non repperi, aut non obſervavi: ut in regio cenſu, **Domesday-book** inſcripto, Bpamer-Lpæx, **Bromelgrobe**. **Grafton**, in *Saxonicis* ſeculis citra controverſiam Lpæx-tun, vel Lpax-tun, inclytæ gentis TALBOTORUM ſedes, nunc Carolo, illuſtriſſimo *Salopiæ*, mihi liceat potius dicere, *Scrobisburiæ*, duce, ſplendidior facta & ornatior. Holm, unde *Holm-Caſtle*, vulgo **Ham-Caſtle**, nobilis familiæ *Jeffreyſiorum* antiqua ſedes: quæ jam gaudet *Henrico Jeffreys* armigero domino ſuo pererudito. qui privatam vitam publicæ anteponens, avitas ædes, quaſi in Muſæum convertit, ubi reip. adminiſtrandæ poteſtatem aliis laudemque concedens, noſ ili otio, bonarumque & optimarum artium, & ſcientiarum ſtudio ſe totum quietus & ſuo contentus dedit. Accedant Dind-hlip, *i. e. curſus cervarum*; **Hindlip**, *Thomæ Abington* armigeri, ob *Anglicarum* antiquitatum, & potiſſimum *Wicciarum* Scientiam præclari, avita ſedes. De qua mentio facta eſt in deſcriptione loci *Saxonica* Pendles-Lhr vocati, quam cum aliis exſcriptam penes me habeo. Fepretnatun, *Fepſinton*, **Fepſton**. Coplanzelade, i. e. *Compitum* [bivium, trivium, vel quadrivium] *Eowla*. Hujus loci etiam deſcriptionem *Saxonicam* habeo; *Eowla* vero vel *Eowlæ Compitum*, an idem ſit, ac **Pewell**, illuſtriſſimi *Otheri* domini *Windſor*, Comitis de *Plymouth*, paterna ſedes, ex ejus deſcriptione judicent è *Wiccia*, quibus locus iſte notus eſt.

COPLAN-LELADE.

Ox Coplan-zelade onblanz þæt Bladene. ox þæt pidzer þ rua on Fuzelmæne. ox þam on Lilbbeoph. ox þam onblanz þæt Sealrtpæt to þan rtan. ox þan to þan obenan rtan. þ rua to þan þridðan rtan. ⁊ to þan peopðan rtan. ox þam to þæne zhenan rtize. ox þam to Laxepcanbeoph. ox þam on þone aldan pez þ rua oxep þone bpoc. þ ext on þone ealdan pez. ox þæt þ ropð onblanz dune a bi heaxdan. onblanz þ oð þ hit cymeð to þan ealdan rlo. ox þam to þam lytlan beoph. ox þam on þ ric. anblanz þæt oxep þone bpoc to Deoptpellan. ox þæt to Dpetepellan. ox þæt a bi þan eapðland to þan tobpocenan beonz. ox þam ropð on zeniht on þ ric. ox þam be þan heaxdan, onblonz þ oð þ hit cymeð to Bladene. onblanz þ oð þ hit cymeð ext to Coplanzelade.

Hactenus, *Johannes Pakintone*, tum ut nobilem *Anglum* Te, tum ut *Wiccium* adſatus, *Saxonicas* literas utrovis nomine à Te addiſcendas eſſe, quod illarum Scientia quàm jucunda, tam utilis; tum maxime quod honeſta, & liberali homine digna ſit, plurimis verbis contendi. Verum enim vero hic mihi temporare nequeo, quin ulterius progreſſus experiar etiam, an Te ut Nobilem, *ſtirpis antiquitate* illuſtrem, ad literaturæ *Septentrionalis*, & potiſſimum ad *Saxonicæ* ſtudium, per Majorum Tuorum manes provocare poſſim? Quanto enim quiſque vetuſtiori ſtirpe ortus eſt; tanto magis illi omni ope, & opera enitendum eſt, ut ſermonem, moreſque temporum, in quibus majores ſui floruerunt, aut à quibus prope vixerunt, ſciat; quippe quos ſane neſcire liberali homini & illuſtri loco nato tantum non turpe, certe indecorum, & natalibus ejus prorſus indignum eſt. Quid in longinquis terris, & temporibus, apud Græcos Romanoſque dictum, factumve ſit, illorum libris diligenter incumbentes nobiles noſtri liberaliter inſtituti, ut cognoſcant, quaſi æmuli certant. Quid vero domi ante ſexcentos, vel octingentos annos ab atavis ſuis, quove ſermone dictum eſt; quid ab iis factum, quove linguarum genere, vel quibus in membranis, quas geſſerunt res poſteris proditæ ſcribuntur, adeo ſcire non avent, non curant, ut ea plane quaſi à ſe penitus aliena nonnunquam maxime aſpernentur. *Romulum*, *Numam*, *Brutos*, *Scipiones*, *Catones*, *Cæſares* crepant, qui à quibus ortum & nobilitatem ſuam ducunt ignorant, veteraque *Græcorum*, *Romanorumque* Codd. fragmenta mirantes auro pretioſiora habent; dum monumenta à majoribus ſibi relicta, antiquaſque literas, quibus committuntur, parvi & fere nihili æſtimantes, tineis & blattis turpiter dedunt; &, quod pudet dicere,

† Hic deſcripti *Salewearpæ* finis eſſe videtur. Quæ ſequuntur aliorum prædiorum locorumque adjacentium deſcriptiones, meo judicio habendæ ſunt.

non

non raro piſtoribus, & cocis, non ſine maximo majorum contemptu, ſuique ingenti dedecore, illorum copiam faciunt; aut ſi facta ſit ab aliis, graviter non ferunt. Ita qui foras aquilæ eſſe cupiunt, domi eſſe talpæ contenti ſunt; & contra id, ad quod natura hominis comparata eſſe videtur, è nobilibus noſtris multi, qui ſtirpium ſuarum vetuſtatem, & propter eam, ſe magni faciunt; vetuſtos tamen majorum *Codices*, vetuſtos mores, vetuſtique ſermonis progreſſus, quo locuti ſunt, tantum abeſt, ut ſcire ſtudeant; ut illorum ſcientiam modico ſtudio aſſequi, neque operæ pretium, neque dignitatis ſuæ, neſcio quomodo quaſi prava opinione ducti, arbitrentur. Verum longe ſecus, ac hujus ingenii nobiles, *Chriſtoph.* Dominus *Hatton*, cæterique *Philo-Saxones*, quos è noſtris ſupra memoravi, claris & antiquis familiis oriundi, de rerum iſtarum ſtudio ſentiebant. Idem cum illis minime ſentiebant nunquam ſatis laudandus *Dufreſnius* Gallus, Dominus *du Cange* ex antiquo & nobili genere profectus. Porro longe ſecus, ac illi, de literatura *Septentrionali* jam ſentit *Sparvenfeldus* Suecus, ſuorum decus, exterorum admiratio & deliciæ, claris parentibus ortus, qui ad *Gothicas* literas & antiquitates illuſtrandas, illarumque remp. ampliandam, magnam antiqui orbis partem ſub auſpiciis ſui Regis nuper peragratus eſt. Denique, ut par eſt credere, neque prænobilis ille *Gulielmus Pakinton*, qui fortiſſimo illi imperatori ante trecentos & triginta annos, EADWEARDO, NIGRO dicto, principi quum à ſecretis, tum ab ærario fuit, literarum *Saxonicarum* notitiam quantum hujus ſeculi nobiles, tantum contemnere potuit, aut tam pingui, & plane plebeio more de illis cogitare & loqui. Ille enim qui Regum *Angliæ, Johannis, Henrici* III. & *Edwardi* II. vitas ſcribere, reſque ab iis geſtas *literis Gallicis* prodere voluit, quibus uſa eſt *Anglia Saxonica*, & *Nortmannica*, Sermones ſermonumque dialectos non potuit, me judice, non intelligere, atque ſuperiorum temporum membranas ſcrutari. At neque à doctiſſimo *Gulielmo* illo *Pakintoniam gentem* originis ſuæ initium ſumpſiſſe Tu bene noſti, qui in archivis habes duas antiquas chartas; alteram *Roberti Specheſl* pictoris *Wigorn.* quæ, ut ex manu conjicere licet, ante cccc. annos confecta erat; alteram autem *Roberti* de *Witinton* clerici, quæ quingentorum annorum antiquitatem, tum in ſcriptura, tum in cera pendente nondum cum ſcuto gentilitio ſignata, præ ſe fert. Ambæ hæ chartæ antiqui ſplendoris, & nobilitatis familiæ tuæ monumenta ſunt. Nam illa obſignata erat, præſentibus, cum aliis, teſtibus *Richardo* de *Specheſl*, & Hugone de PAKINTON *militibus*. Hæc vero præſentibus (verba chartæ pono) *domino Petro de Wike, Hugone* de PAKINTON, *Alexandro* de *Abbetot militibus*. Ex horum *Hugonum* juniore *Gulielmus ille* ante memoratus ortum duxiſſe, quemadmodum à ſeniore, cujus nepos pronepoſve fuit, junior ille Hugo genus traxiſſe videtur. Præterea neque Hugo ille grandior ætate familiæ veſtræ Caput magis exiſtimandum eſt, quam ſuæ fuit *Alexander ille* de *Abbetot*, qui citra controverſiam ab *Urſo* de *Abbetot* Vicecomite *Wigorniæ*, quem ſecum *Gulielmus Conquæſtor* dictus, in *Angliam* duxit, oriundus eſt. Huic ſententiæ noſtræ id maxime favet, quod, regnante *Henrico* I. *Conquæſtoris* filio, cum *Angli Saxonice* loquerentur, ex charta fundationis Monaſterii *Kenelworthenſis*, quam in archivis ſuis ſervat rei antiquariæ magiſter ſupra laudatus *Th. Abigtonus*, gentem *Pakintoniam* floruiſſe conſtat. Mitto dicere de avo Tuo *Johanne*, Baronetto, quem adeo dilexerunt *Wiccius* populus, ut cum perduelliones in illum coram quæſitoribus ſuis litem capitis ob id intenderent, quod in exercitu, quem Rex *Carolus* II. prope *Wigorniam* luſtrabat, turmæ præfectus equitaret; nemo tamen ex iis reperiri potuit, qui minis, præmiſve denuntiatis adductus, contra illum de hac re teſtimonium ferre voluit, unde liberatus erat. De majoribus Tuis, viris, in ſuis temporibus, ampliſſimis, qui regnantibus *Elizabetha* Regina, & *Henrico* VIII Rege claruerunt, mitto etiam loqui. Quorum ex numero erant *Johannes Pakinton*, eques auratus, & *Johannes* ejus filius, quos forte commemoravit R. *Bradeyus* p. 35. adpendicis ad librum ſuum de *Burgis* Anglice Scriptum, & inſcriptum. Hi originem traxerunt à *Johanne Pakinton* equite aurato, cui Rex *Henricus* VIII Sanctimonalium *Weſtwoodenſium* prædia conceſſit. Quæ Ille *Thomæ Pakinton* equiti etiam aurato ex fratre nepoti ſuo reliquit. Cujus filius *Jo. Pakinton* eques etiam auratus, ædibus *Weſtwoodenſibus* ſtructis, hæredem reliquit *Johannem Pakinton* ex filio nepotem ſuum, qui factus Baronettus eſt. Genus, ſtemmata, majorum monumenta, imagines, ſigna, vix Tua Te vocare ſcio, qui non ex fortunæ donis, quæ ſapientibus cum inſanis communia ſunt; ſed ex ſolis animi bonis, quæ auferri, quæ eripi, quæ amitti non poſſunt, homines æſtimandos putas: qui etiam laude dignum gerere animum, quam ex antiqua & ampliſſima familia fortuito eſſe natum, multo nobilius, & clarius ſemper exiſtimaſti. Hoc etſi cognoſcerem, de proſapia Tua aliquid tamen mihi dicendum eſſe cenſui, quod ad antiquiſſimam & nobiliſſimam majorum colendam linguam hortari antiquiſſimi & ampliſſimi generis hominem ad præfationis inſtitutum maxime fore judicavi.

Quamobrem cum ex ſtirpe tam antiquâ profectus ſis, & jure ſucceſſionis tot præclaros viros repræſentes, quibus *lingua Saxonica*, & *Normanno-Saxonica* vernacula erat: jus ipſum repræſentationis, tot tantorumque ſuperiorum memoria, quæ officio vacare non poteſt; pium illud, & laudabile ſtudium cognoſcendi qui illorum mores, quis qualiſque ſermo, & quis *genius* illorum, tam ante, quam poſt conquæſtum fuit; ut verbo dicam, illud ipſum, quod ex his rebus conflatur, & efficitur *honeſtum*, Te ex atavis ſeu *Anglo-Saxonicis*, ſeu *Anglo-Normannicis* editum, ut utriuſvis populi literis, & antiquitatibus intelligendis des operam, flagitare videntur. Quemadmodum igitur *Gulielmus* ille *Pakinton*, neſcio à quoto cognationis gradu Superior Tuus, iis in ſtudiis, ut opinor, Suo Tibi anteivit exemplo: ſic Tibi id curandum eſt, ut *Tuos* Tuo

in iiſdem præcedas. *Tuos* dico imprimis natos & nepotes; tum etiam Populares *Wiccios* univerſos, tum maxime ex iis, qui ad hæc ſtudia ætate aptiores ſunt, ſummæ ſpei adoleſcentem *Thomam Seabright* Baronettum, & ornatiſſimos fratres *Littletonos*. Surge igitur, & ad legendam Grammaticam noſtram *Anglo-Saxonicam*, Te, quamprimum à negotiis vacaveris, accinge. *Anglo-Saxonicam*, inquam, Grammaticam lege uſque ad finem XVII, ſeu potius XVI Capitis, ubi in literarum *Saxonicarum* ſtudio tyronibus ſiſtendum eſt. In iſtis etiam legendis *Capp.* omnia quæ ad *Mæſo-Gothicas* literas docendas traduntur, ſtudioſe Tibi prætereunda ſunt, ut ſolis *Saxonicis* diſcendis ſine perturbatione animum adpellas, quam incommodus, & ſine ordine confuſus utraſque ſimul diſcendi mos Tibi certiſſime creabit.

Perlectis iſtis *Capp.* præceptiſque in iis traditis mediocriter inſtructus, ad legenda Evangelia *Saxonica*, quæ *Th. Mareſchallus* Dordrechti edidit, quamprimum Te confer, ut quæ *Foxianis* multo caſtigatiora, magiſque diſcentibus commoda ſunt. His facile ſuperatis, ad Pſalmos *Saxonicos* à *Johanne Spelmanno* editos procedas. Quorum juſta parte explicita, ad Heptateuchum *Saxonicum*, quem *Edw. Thwaiteſius* noſter puriſſimum *Oxoniæ* publicavit, cum ſpe & animo pertendas. Deinde *Ælfrici* diſſertatiunculam de veteri & novo teſtamento, & ejuſdem homiliam paſchalem ordine ad legendas pergas. Hinc ad Regis *Ælfredi* veſionem Eccleſiaſticæ hiſtoriæ *Bedæ* paraphraſticam ſumma cum expectatione progrediaris, utpote quâ nunquam ipſe *Cæſar*, *Cicerove* in mediocri dicendi genere quicquam profectius ſcripſit. Ab hac ad aliam ſive ejuſdem Regis, ſive *Werefrethi* Epiſcopi *Wigornienſis* Paraphraſticam tranſlationem, ſcilicet librorum *An. Man. Sever. Boetii* de Conſolatione Philoſophiæ, quam accuratiſſimam *Oxoniæ* in lucem emiſit *Chriſtoph. Rawlinſon* Armiger, *Plantagenetiades*, imperterritus proficiſcaris. Qua tandem perlecta Canones & Leges, quas in primo Conciliorum tomo *Saxonice* edidit *Henricus Spelmannus*, facile percurras; inde ad Archaionomian *Lambardi*, ſive quam *Ille*, ſive potius quam *Whelocus* denuo edidit, bonis avibus aſcenſurus.

His tandem non indiligenter lectis, ad harum Inſtitutionum præcepta *Mæſo-Gothica* perlegenda conſtanti animo progredere. Quibus ſufficienter eruditus, ad Evangelia *Gothica*, quæ cum *Anglo-Saxonicis* excudi curavit *F. Junius* F. F. cum ſumma delectatione perlegenda ut properes jubeo, ſi linguæ *Anglo-Saxonicæ*, *Francicæve* cauſas ſcire, aut illarum cognitionem, quam Logici *demonſtrativam* vocant, adipiſci velis. Harum enim linguarum & dictæ *Mæſo-Gothicæ* eam ſenties eſſe cognationem, ut alterarum alteram *Communem matrem* eſſe habendam mecum non poteris, quin propterea judices, quod veteris Angliæ Germano-Saxonicus ſermo, Franciſcuſque, quem Franci in Germania Galliaque uſurparunt, Gothicam iſtam, quam magnis viris auctoribus, *Mæſo-Gothicam*, & *Ulphila-Gothicam* vocavi, tum forma & facie, totiuſque quodammodo corporis ſpecie, tum moribus, ſi dicam, & ingenio, quemadmodum filia parentem, refert. Quod cum apud me diligenter ſæpius, & attentius perpenderem, exiſtimare cœpi aut ULPHILAM Mœſiæ Antiſtitem, ejuſque populum à Græcis fortaſſe *Gothos* dictos, reipſa *Teutones* fuiſſe; aut, quod magis credo, *Teutonem* aliquem Ulphilæ ſive æqualem, ſive illo forſan ſuperiorem, *Argentei Codicis* eſſe Auctorem. Dico *forſan ſuperiorem*, quia Germanos doctrinam Chriſtianam ante *Irenæi* tempora amplexos eſſe conſtat ex ejus verbis lib. I. cap. III. Καὶ ἅτε οἱ ἐν Γερμανίαις ἱδρύσεις ἐκκλησίαν ἄκρως πεπιστευκότων. Verum præterquam quod iſtius codicis ſermo, à *Ben. Vulcanio*, *Uſſerio Armachano*, *F. Junio*, & *Mareſchallo* Gothicus vocatus, pervetuſtus *Teutonicus* eſſe videtur, accedunt rationes, propter quas Teutonicus homo iſtius Græcorum *Evangg.* traductionis auctor haberi, & probabiliter dici poteſt. Nam primo, † *Monaſterii Germanici* liber, Codex argenteus erat. Secundo, nulla in illo *Arcianæ hæreſios* veſtigium, cujus *Ulphilam Mæſo-Gothicum* fuiſſe ſuſpectum hiſtorici tradunt. Tertio, Argentei Codicis literæ *Runis* Scandinaviæ & circumjacentium regionum, unde Gothi in Mœſiam profecti ſunt, & *figura*, & *ordine*, & *numero*, *numeraliumque notarum* uſu longe diverſæ ſunt. Quarto multis in locis liber is convenit cum Græco Evangeliorum Codice * *Bezæ Cantabrigienſi*, quem Latinæ Eccleſiæ librum fuiſſe, tum *Latina* verſio, tum manus in qua deſcribitur, tum etiam plurimæ lectiones, ab omnibus Eccleſiæ Græcæ vetuſtis *Evangg.* Codicibus differentes, oſtendunt. De-

† Vid. lib. qui Anglice inſcriptus **The life of the moſt Reverend Father in God** JAMES USHER, *&c. Londini* prodiit MDCLXXXVI. p. 563. Argenteus ille codex membranaceus, qui quatuor Evangelia aureis & argenteis literis *Gothice* deſcripta continebat, ad *Werdeni* ſive *Werdinenſis* monaſterii bibliothecam pertinuit in regione *Bergenſi* quatuor fere à *Colonia* Germanicis miliaribus diſtantis. * Sed Codex *Bezæ* vetuſtiſſimus, cujus lectionem non raro noſter imitatur, habet ὑδωρ ψυχρὸν. *Mareſchalli* obſervat. de verſione *Gothica*, p. 403. Firmat tamen hanc noſtram conjecturam, quod vetuſtiſſ. *Bezæ* Codex, cujus veſtigia hic noſter frequenter premit, in Gr. legerit διὰ τῶν μαθητῶν. Latine *per diſcipulos*. *Ibid.* τὸν υἱὸν αὐτοῦ Goth. **ſTAIRS GRÞS INNSAKIS**, *Semitas Dei noſtri*, ſic Codex *Bezæ* vetuſt. in Gr. τῦ θεῦ ἡμῶν. In Lat. *Dei noſtri*. p. 413. Inter variantes Codicum Evangeliorum lectiones in Bibliorum Polyglottorum Tomo VI notatas me Codice *Bezæ* vetuſtiſſimo haud parum adjutum fuiſſe in lectione illa *Græca*, quam ob oculos habuiſſe videtur *Interpres Gothicus*, diſcernenda, & ego libenter recognoſco, & citationes pervetuſti illius monumenti frequentiores abunde teſtantur. p. 484.

nique

nique si curiosus lector literas Argentei Codicis cum *Græcis* & *Latinis* Codicis *Laudensis* Actorum SS. Apostolorum, qui in Bibl. *Bodleyana* adservatur, conferre velit, sentiet illas exceptis ⊙ & ψ ex isto, vel alio id genus Latinæ Ecclesiæ libro omnes esse sumptas, quemadmodum in Gramm. *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæso-Gothicæ* cap. I. ostendimus. Dico *ex isto*, vel *alio* id genus *Latinæ Ecclesiæ libro*, quippe quod codicem illum haud secus ac *evangg.* Bezanum *Cantab.* quum *Latina* versio, tum manus tam *Græca* quam *Latina Latinæ* Ecclesiæ librum fuisse probant. Ad *Germanicam* etiam bibliothecam perinde ac *Codicem Argenteum* olim pertinuisse, atque ex *Germania* ad sempiternæ memoriæ Archiepiscopum codicem *Laudensem* esse transmissum, in una literarum quas ad Universitatem *Oxon.* dedit ὁ Μαγνεῖτης, se legisse me certiorem fecit *Humphr.* noster *Wanleyus*. Quod porro ut argumentum, meo quidem judicio, non contemnendum, adduci potest, ad probandum Græcorum *Evangg.* Gothicæ dictæ versionis doctum, qui illam patriæ temporisque sui literis partim ad *Græcas*, partim ad *Latinas* formatis descripsit, *Teutonem* aliquem fuisse auctorem.

Verum ut eo revertatur, unde paululum declinavit oratio, Evangeliis his sive *Mæso-Gothicis*, sive *Teutonicis*, studiose perlectis, Grammatica *Islandica* Tibi diligenti manu versanda est, si huc usque progressus ad purioris *Anglo-Saxonicæ*, & Argentei Codicis antiquissimæ linguæ scientiam, & *Dano-Saxonicæ* doctrinam velis adjungere. Hujus Grammaticæ regulis recte institutus ad studiose legendam justam aliquam *Bibliorum Islandicorum* partem pergendum est; imprimis Evangelia, quæ cum *Ulphilæ* putata Evangeliorum *Græcorum* versione *Gothica Latinu* literis impressa, *Stockholmiæ* excudit doctissimus *Georgius Stiernhielmus* Anno MDCLXXI. Hinc progredere ad legendam EDDAM *Islandorum* à *Petro Johanne Resenio* Hafniæ publici juris factam, vel quamvis SAGARUM, *i. e.* historiolarum, quas in haud exiguo numero *Dani*, *Suecique* cum magna sua laude publicaverunt.

Præcipue vero liber Heims Kringla inscriptus versione gemina per *Johann. Perinskioldum* illustratus Tibi cum primis legendus est. quippe qui continet historias Regum Septentrionalium à *Snorrone Sturlesonio Islando-Gothice* conscriptas. Quas quis *Gothicæ* linguæ rudimentis mediocriter tantum instructus non solum sine tædio, sed cum magna voluptate possit legere. Etenim crede mihi, *Johannes Pakintone*, in id genus librorum lectione aliquo modo exercendi sunt, qui *Dano-Saxonicam* dialectum, & quæ *Dano-Saxonice* scripta apud nos supersunt, recte intelligere cupiunt. Imo linguæ *Gothicæ*, sive ea *Islandica*, sive *Scandica*, sive *Norvegica*, *Suecicave* dicenda est, non tantum admodum utilis, sed quodammodo necessaria aliqua scientia illis est, qui illorum cognitionem assequi volunt, quæ de dialecto *Dano-Saxonica*, partim ligatam metricamque orationem, partim solutam spectanti in Institutionibus nostris tradidimus. Quibus à lectore rite lectis, & intellectis, cum fructu, & delectatione facile leget tam quæ in stricta, quam quæ in soluta oratione *Dano Saxonice* scripta, posteris majores nostri prodiderunt.

In illo genere sermonis scripti sunt versus veri illius *Cædmonis*; quorum specimen, quod *Beda* nobis reliquit, descriptum ex antiquissimo Codice cernas in *Humphredi Wanleyi* Catalogi p. 287. Quod Tibi observandum est, propterea quod Specimen istud *Bedanum*, seu potius *Ælfredanum* in multis ab illo differt, quod ex impresso *Wheloci* libro desumptum exhibuimus Grammaticæ *Anglo-Sax.* p. 187. In illo, inquam, sermonis genere scripta erant veri *Cædmonis* Carmina; scilicet in sermone *veterum Anglorum*, qui *Jutis* tum confines, tum cognati erant, ac quorum proinde Sermo ad veterem *DANICUM proxime accedebat, ut *Cædmonis* versus à *Wanleyo* descripti & aliquibus vocibus *Danicis*, & voces scribendi ratione demonstrant. Hinc fit, ut veterum *Anglorum* Sermonis, qui in Borealibus *Angliæ* partibus consederunt, tam similis sit posteriorum temporum *Dano-Saxonica* dialectus, in qua etiam scripta est *Geneseos paraphrasis poetica*, quam editor ejus *F. Junius* & Sermonis metrique, & argumenti similitudine deceptus *Cædmoni* adjudicavit. In hac etiam dialecto, quæ *Angliam* fere omnem personabat, multa alia condita sunt poëmata, quorum haud paucorum, quæ jam extant, notitiam, *Humphr. Wanleyi* librorum Catalogus Tibi suppeditabit.

Quoad dialectum, quam in his Institutionibus *Nortmanno-Saxonicam*, & nonnunquam *Anglo-Nortmannicam* dixi, nihil plane aliud est, quam *Dano-Saxonicæ* corruptior pars. Etenim *Nortmanni*, qui *Angliam* à *Danis* dominis *Dano-Saxonicam* factam sibi subjecerunt, quamvis à *Neustria* huc profecti, origine *Dani* & *Norvegi* erant, ante à majoribus suis depravatam *Saxonicam* linguam vocibus novis exoticis, tam *Danicis*, quam *Gallicis*, & *Franco-Gallicis*, data opera, contaminabant; & quoad possent, & liceret, extinguere conabantur.

Superest, *Johannes Pakintone*, ut quæ in hac altera Institutionum *Anglo-Saxonicarum* editione accesserunt, paucis dicam. In capitibus singulis à principio primi ad decimi septimi finem, plurima tum præcepta Grammatica, tum lectissima exempla lectoribus imprimis utilia, tum vero tabellæ *sculptæ* haud paucæ adduntur. Quæ, si illarum primam cum secunda hac editio-

---

*DAN & ANGUL, à quibus *Danorum* cœpit origo patre HUMBLO procreati. - - - ex quibus *Angul*, à quo Gentis *Anglicæ* principia manasse memoriæ proditum est. --- cujus successores postmodum *Britannia* potiti priscum Insulæ nomen novæ patriæ suæ vocabulo permutarunt. *Saxo Gr.*

ne diligenter contuleris, non ſine aliqua voluptate clariſſime cernes, quantum hæc illam ſuperat; opuſque ipſum ad incudem revocatum, quod non arroganter dictum puta, ſingulari opera & non abſque laudabili quadam artis ſpecie jam tandem elaboratum dicas.

A capite *undevigeſimo* ad finem omnia nova ſunt. Verum in hæc parte nonnulla quæ dicuntur capita tractatus juſti ſunt, præcipue vigeſimum tertium de *Poëtica Anglo-Saxonum* inſcriptum, quod in *beßalibus Chartis* ſi cum præfatione per ſe foret excuſum, juſtum librum putares. Quod *tabellas, chartas, characteres ſeu typos novos*, aliaque *vetuſtatis Saxonicæ* monumenta attinet, quæ hanc alteram Gramm. *Anglo-Saxonicæ* editionem, & imprimis nova illa capp. exornant, & illuſtrant, ſi non omnia prorſus neceſſaria, magno tamen uſui diſcentibus fore; lectoreſque, præſertim qui curioſi ſunt, fructum cum animi oblectatione ex iis capturos, niſi me de meis fallat augurium, cenſebitis & Tu, & quotquot Tui candore ſimiles, æqui rerum arbitri ſunt. Qui aliter ſentiunt, ſiqui forte tam duri cenſores ſunt, oratos illos velim, ne exiſtiment me inani gloria, aut aliqua oſtentationis cupidine ductum, illa eam ob cauſam exhibuiſſe, ut ſplendidior, & auguſtior iis facta Grammatica noſtra prodiret; multo minus ut illorum ſplendore captos iri lectores putarem; ſed quod φιλοχρώμους, præſertim *Anglis Scotisque* fore illa jucunda ſimul, & utilia ſpectatu judicarem; tum maxime quod tot præclara majorum monumenta, ut in tenebris perire ſinerem, à me non facile poſſem impetrare.

Præterea monendus es, ſi *harum Inſtitutionum* lector eſſe velis, illarum quaſi partem haberi debere de *antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate diſſertationem epiſtolarem*, quam ut ſcriberem *Bartholomæus Showere*, eques auratus, vir juris *Anglicani* prudentiſſimus, plurimis argumentis ſuadebat. Imprimis autem illam à me ita comparatam eſſe voluit, ut ſi mea ars id efficere poſſet, in ea legenda ad linguarum *vett.* Septentrionalium ſtudium juris noſtri civilis ſtudioſi potiſſimum excitarentur. Quem ad finem auctor etiam mihi eſſe voluit, ſi unquam quidquam in monumentis ſive *Anglo-Saxonicis*, ſive *Anglo-Nortmannicis* obſervaſſem, quod rem noſtram forenſem, judiciariamque ad illuſtrandam aliquo modo conduceret, ut id omne in iſta diſſertatione proferrem. Quamobrem de *Curiæ Comitatus* dignitate & auctoritate, quæ apud *Anglo-Saxones, Dano-Saxonesque* fuit, & *duodecimvirali* cauſarum judicio, ejuſque apud nos origine, tanto viro morem gerens ibi multa diſputavi; verum an recte apteque, an ſecus, candori Tuo judicandum relinquo. Tum, cum de his ſcriberem, actorum in Curia Com. *Cantiana*, regnante *Stephano* Rege, hanc tabulam non vidiſſem, quam hic porro exhibere viſum eſt, quod rei antiquariæ ſtudioſis non poteſt non eſſe grata, & quod in illa acta eſſe dicta *juratorum duodecimviralium* de exordio, & origine quæ ſcripſimus illuſtrare, & confirmare videntur.

Ælwardintune eſt terra Monachorum aeccleſiae Chriſti Cant. & de menſa eorum. Iſta terra dat 4. lib. & 10 ſol. ad victum eorum, & 3 ſol. ad altare Chriſti pro omnibus ſervitiis & conſuetudinibus quae ad terram pertinent. De iſta eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus Picot nomine, Scottum & Denegeldum & de Murthru & cetera quae de terris reddi ſolent, exigebat injuſte. Tandem autem poſt multos ſermones & Placita inde habita, ventum eſt in Comitatum quod idem Radulfus apud Caſtainers tenuit. Et ibi *per judicium totius Comitatus* oſtenſum & diratiocinatum eſt à *Juſticiis vel miniſtris Regis*, vel ab alio aliquo nichil omnino de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam poteſtatem ſuper eandem terram habere praeter Monachos aeccleſiae Chriſti Cant. quia Dominica terra eorum eſt. Iſti nominatim praeſentes fuerunt in Comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum eſt autem hoc tempore regis STEPHANI, & Archiepiſcopi THEODBALDI ſub praedicto Vicecomite apud Caſtaners, anno ab incarnatione domini noſtri IHV Chriſti M°. C°. L. III°. Radulfus Picot, Aſcketinus de Retlinga, Ricardus Caſtel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Ticheſei, Reginaldus Dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater ſuus, Hunfridus de Wotringeburgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turſtanus Dapifer Epiſcopi, Gerardus de Hardes, Rodbertus de Cloevile, Guido le Napier, Willelmus de Heſetesford, Stephanus de Kennardintune, Thomas de Eſſendune, Rodbertus le Vethel, Petrus de Otteham, Hugo Brutin, Thomas de Ledeſinge, Heielnoth praepoſitus de Hollinga, Florent de Boſentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius, Thomas de Bockynga, Rodbettus le Arbleſtir, Rodbertus Pel de Du, Ælielwinus de Cliva.

Accedunt etiam ad *Diſſertationem Epiſtolarem*, tanquam ſupplementum ejus, ſeu magnum potius decus, viri humaniorum literarum maxime gnari *Andreæ Fountaine*, equitis aurati, numiſmata *Saxonica*, quæ Tibi tam grata fore ſpero, quam quod gratiſſimum, & *Saxonicæ* literaturæ amore accenſura eſſe lectoris animum.

Denique Te rogo, ut *Gramm. Anglo-Sax.* p. 88. l. 5. poſt *Extat*, addere velis *nonnullas iſtorum temporum Chartas*. Quæ verba, qui autographum noſtrum exſcripſit, caſu praetermiſit. Quod reſtat, D. O. M. obnixe precor, ut Te patriæ diutiſſime conſervare velit; & cum poſt plurimos annos tandem è corpore exceſſeris, ut facilis Tibi ſit ad Superos curſus. Inſuper Familiæ Tuæ dignitatem & amplitudinem ut Pater cœleſtis ſemper etiam conſervet, tueatur & augeat, quotidianis precibus ab Illo ſupplex petit Tuus *Georgius Hickeſius*. Vale.

Londini IV idus Jun.
A. D MDCC.III

Index

Index *Capp.* Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ.

Cap. I. *De Literis & Literarum regulis.* pag. 1.
Cap. II. *De Articulo* definito, *ſive Pronomine demonſtrativo.* p. 6.
Cap. III. *De Nomine.* p. 9.
Cap. IV. *De Adjectivis.* p. 16.
Cap. V. *De Pronominibus.* p. 20.
Cap. VI. *De Nominibus Numerorum.* p. 31.
Cap. VII. *De Verbo.* p. 35.
Cap. VIII. *De Verbo Activo Regulari.* p. 39.
Cap. IX. *De Verbo Paſſivo.* p. 48.
Cap. X. *De Verbo Impersonali* p. 52.
Cap. XI. *De Verbis Anomalis, ſive Irregularibus.* p. 53.
Cap. XII. *De Adverbiis.* p. 56.
Cap. XIII. *De Conjunctionibus.* p. 61.
Cap. XIV. *De Præpoſitionibus.* p. 63.
Cap. XV. *De Interjectionibus.* p. 71.
Cap. XVI. *Regulæ Syntaxeos.* p. 72.
Cap. XVII. *Supplementum ad Grammaticam.* p. 78.
Cap. XVIII. *Paralleliſmi lingg.* Goth. & Sax. *cum* Iſland. p. 82.
Cap. XIX. *De Linguæ* Anglo-Sax. *Dialectis.* p. 87.
Cap. XX. *De Dialecto* Dano-Sax. *in Soluta Oratione.* p. 88.
Cap. XXI. *De Dialecto Poetica, præſertim de Dialecto Poetica* Dano-Saxonica. p. 101.
Cap. XXII. *De Dialecto* Nortmanno-Saxonica. p. 143.
Cap. XXIII. *De Poetica Anglo-Saxonum.* p. 177.
Cap. XXIV. *De Poetica* Semi-Saxonica, *ſive corrupta Poeſi* Anglo-Saxonum. p. 222.

CAPUT PRIMUM.

De Literis, & Literarum Regulis

UEMADMODUM philoſophi, qui corporum naturam tradunt, primum de elementis, ac poſt de iis, quæ ex elementis naſcuntur, ordine ſolent auditores ſuos inſtituere: ſic *Grammaticis*, quos non minus quam philoſophos, ſive phyſicos, ſive mathematicos, ut ordine quæque tradant, docendi ratio requirit, prius de literis, quæ ſunt elementa vocum, & primordia orationis, & de earum numero, forma, & poteſtate tractandum eſt, quam ad orationis partes, & partium orationis ſyntaxin procedere eis liceat: nempe quia una omnium artium, & ſcientiarum præceptoribus lex eſt, ut iſta ſemper, quamvis parva, primo loco tradenda ſint, ſine quibus magna, & cognitu digniora, nec ſciri, nec conſiſtere poſſunt.

Quamobrem *Inſtitutiones* haſce *Grammaticas Anglo-Saxonicas*, & *Mæſo-Gothicas* ab elementorum ſcientia inchoare recte docentis eſſe arbitratus, literas utriuſque ſermonis in exordio operis ponendas exiſtimavi: præſertim *Saxonicas* iſtas, quas, quod non uniuſ formæ, ductuſque ſunt, in variis alphabetis exprimendas curavi; plura forſan alibi exhibiturus, prout *Saxonicæ*, quod aiunt, *manûs* variationes ex MSS codicibus ſeu caſu, ſeu conſilio poſthac inſpiciendis, ſcire contigerit.

ALPHABETUM ANGLO-SAXONICUM.

Figura. A B C D E F G H I K L M N O P R S T Ð Þ U Ƿ Þ X Y Z.
Poteſtas. A B C D E F G H I K L M N O P R S T TH U W X Y Z.

Figura. a b c d e f g h i k l m n o p r ſ t ð þ u p x ẏ z.
Poteſtas. a b c d e f g h i k l m n o p r ſ t th u w x y z.

ALPHABETUM MOESO-GOTHICUM.

Figura. 𐌰 𐌱 𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈;
Poteſtas. *a b d e f g h i k l m n o p r ſ t th u w ch z.*

Ꝛ reſpondet *Græco* ρ figura & poteſtate. ȝ enuntiatur ut ſ conſonum in *Gallico* jour, vel ut y in *Anglico* your. & aliquando ut tertium hujus alphabeti elementum. ȣ ſonat ut hp *Anglo-Saxonum*, why *Anglorum*, vel quh *Scotorum*, in quihte, quhether, quhat, quhy, quhilk. U initiale *Anglo-Saxonibus* valebat cp. in medio vero vocum perſæpe valebat c. ſed qui plura velit de poteſtate elementorum *Gothicorum*, adeat alphabetum *Gothicum* clariſſimi *Franciſci Junii*, & *Verelii* manuductionem ad *Runographiam Scandicam*, cap. 3. & 13. Ƿ formam & in mediis vocibus vim *Græci* τ ψιλοῦ obtinet, ut in SYNAΓΩΓΕIN. ΒΥSSΛMMI. SIIYΚΘIΩΛNS.

REGULA PRIMA.

Alphabetum iſtud, quod ſupra poſuimus, *Anglo-Saxonicum* commune eſt librorum *Anglo-Saxonice* in *Anglia* excuſorum. verum in MSS *Anglo-Saxonicis*, quorum haud exiguus numerus cum *Latine* tum *Saxonice* apud nos etiamnum ſupereſt, aliæ occurrunt literæ diſſimilis faciei, & formæ, quas adjecta tabella lectori antiquitatum ſtudioſo exhibet; in qua etiam oſtenditur, communis alphabeti quinque elementa, nempe ȝ. þ. ꝛ. ƿ. ƿ. cum þ. formata & deducta eſſe à *Latinis* ſui nominis, & valoris literis.

Alphabetum etiam *Mæſo-Gothicum* cum alphabeto *Latino*, & *Græco* MS *Bodleiani* in hac eadem tabella exhibere operæ pretium exiſtimamus, ut curioſus lector cum his illud conferens, cernat, *Ulphilam* partim ex *Latinis*, partim ex *Græcis* literis alphabetum ſuum integrum ſumſiſſe; adeo ut literarum *Mæſo-Gothicarum*, exceptis ſolis ⊙ & ψ, non inventor, ſed collector, & conſarcinator plane dicendus ſit.

Ex hac tabella conſtat Ꝑ. Ꝙ. h. Ꝁ. S. è *Latino*, Ƀ. Γ. Ɛ. ï. K. Λ. M. N. Π. T. Χ. Ƶ. è *Græco* alphabeto eſſe ſumptas. Ⱥ deducitur à primo cujuſvis alphabeti elemento paulum mutato: ꝺ à quarto *Latini* alphabeti elemento, linea (ut ita dicam) diagonali parum prolongatâ. Ꝛ videtur factum pro more ſcribendi O apud antiquos, nempe ducendo in unum circulum duas ſemilunulas; quas quidem *Ulphilæ* ita conjungere placuit, ut unius cornu inferius alterius cornu tranſecaret. alii natum arbitrantur ab Ω *Græco*, pedibus in unum contractis. Ꞑ eſt U *Latinorum* inverſum. Ꝙ vel eſt *Latinorum* Q i. e. Q. quod in vetuſtis MSS occurrit; vel XV elementum *Latini* alphabeti, linea perpendiculari decurtata. ⊙ eſt *Latinorum* vel *Græcorum* O cum puncto centrali; quod quidem punctum ſpiritus aſperi valorem, vel ' *Græcorum*, videtur habere; unde ⊙ poteſtatem habeat ho, vel hoo, vel hp. *Anglo-Saxonum*. ψ eſt purum *Ulphilæ* commentum. natum fortaſſe ex ĦĦ, quo TH quaſi per compendium ſcribitur. forſan *Ulphilæ* ✝ *Græcum* in alium uſum tranſmutaverit.

II. *Anglo-Saxones* abbreviate ⁊ vel ⁊ frequenter ſcribebant pro and, item ꝑ pro þæt vel þat. necnon ỉ pro *vel Latino*, & oððe *Saxonico*; præſertim in verſionibus paraphraſticis & gloſſatis, quales ſunt duæ illæ celeberrimæ evangeliorum interlineatæ; quarum altera in bibliothecâ *Bodleiana*, altera in *Cottoniana* extat. ỉ vero videtur truncatum à uꝑ, quod in vetuſtis MSS ſcribitur pro *vel*. uſurpatur etiam ỉ pro hice, ut pıtuðỉ pro pıtuðlice, ꝛoꝑỉ pro ꝛoꝑlice. ſenſum *Anglo-Saxones* imperfectum denotabant unico puncto, at perfectum tribus punctis in triangularem formam hoc modo ∴ diſpoſitis, & haud rarò hoc ⁘ ſigno. *Gothi* ſenſum imperfectum denotant unico puncto, perfectum verò duplici.

III. *H. Spelmannus* in alphabeto *Anglo-Saxonico*, quod primo conciliorum tomo præmiſit, hæc etiam notavit: Ð ð & ꝺ in nonnullis MSS. proprie reor pronuntianda ut Θ in Θώς, & ȝh in thing *Anglico*. Þ þ tanquam ȝh in that vel this: ſed confunduntur hi characteres à ſcriptoribus. Notetur inſuper, quod in *Anglo-Saxonicâ*, haud ſecus ac in [1] *Ulphila-Gothica*, & [2] *Runicâ*, vocalis ſæpe abſorbetur à conſonante, præſertim in fine dictionum; ſed tum vocalis, quam conſonans includit, aut vocalis proxima ſubintelligitur: ut in nemꝑ. cenð. ȝeppıxl. ꝛurl. neopxna. hæꝛꝛ. ad hæc obſervandum eſt, quod ẏ vocalis, quam *Græciſcam* i. e. *Græcam* vocat [3] *Ælfricus*, in vetuſtis MSS ſcribitur ſine puncto in vertice.

IV. Præterea notandum, & monendum *Anglo-Saxones*, nonnullas literas, præſertim vocales, & diphthongos ſæpe confudiſſe, eaſque indifferenter uſurpaſſe. *v. g.* a & æ: ut ac & æc, *quercus*; aceꝑ, æceꝑ, *ager*. item æ & ea: ut æ, ea, *aqua*; æc, eac, *æternus*. item æ & œ: ut æȝhpeꝑ, œȝhpæꝑ, *ubique*; æȝhpılc, œȝhpılc, *unuſquiſque*. item æ & ẏ: ut ælc, ẏlc, *quiſque*. item e, ı & ẏ: ut eȝland, ıȝland, ẏȝland, *inſula*; eꝛel, ẏꝛel, *malus*; eldan, ıldan, ẏldan, *cunctari*; embe, ımbe, ymbe, *circa, circum*. hinc comparativa apud eos indifferenter exeunt in aꝑ, æꝑ, eꝑ, ıꝑ, oꝑ, uꝑ, ẏꝑ; & ſuperlativa in aꝛt, æꝛt, eꝛt, ıꝛt, oꝛt, uꝛt, ẏꝛt; participia præſentis temporis in and, ænd, end, ınd, ond, und, ynd; præteriti vero in að, æð, eð, ıð, oð, uð, ẏð; pro varia ſcilicet vel ævi, vel loci dialecto.

Literarum *Ulphila-Gothicarum* ea eſt poteſtas, & pronuntiatio, quam in alphabeto per literas *Latinas*, *Græcas*, & *Anglo-Saxonicas* expreſſi. Sed præterea notandum eſt ⱭI legi ut E, ut in ïⱭISNS, *Jeſus*. ⱭⱯỊ, *Levi*. ƐI, ut I, ut in ꝺⱭỴƐIꝺ, *David*. ⱭN, ut O, ut in ПK ⱭITⱭNKIⱭ, *prætorium*. SⱭNⱭⱭNMϪN, *Solomon*. ПK ⱭNÞƐTƐS, *propheta*. ПⱭNKПⱭNKⱭI, πεϕίξ, *purpura*. ⱭꝛT ſonat ut ANG. ut in ⱭꝛTIⱭNS, *Angelus*. ⱭỊⱤⱭꝛTⱭIⱭϪN, *evangelium*. ⱭꝛTϒN, *anguſtia*. Ex his exemplis conſtat ⱭI, & ⱭN nonnunquam breves eſſe diphthongos, apud *Mæſo-Gothos*; nec mirum, cum apud [4] *Cimbros* au vel ʌ uſurpatur ad ex-

---

[1] *V. g.* ƁⱭꝛMS. ⱭIꝛK: [2] Vide *Olai Wormii* liter. *Danic.* cap. 30. [3] To ðırum ıꝛ ȝenumen ꝛe Lꝑecırca ẏ ꝛoꝑ ınтınȝa Lꝑecırcna namena, ⁊ ꝛe ylca ẏ ıꝛ on Enȝhꝛcum ȝeppıtum ꝛpıðe ȝepunelice. *hiſce additum eſt Græcum ẏ. gratia Græcorum nominum, &c.* *Ælfric.* Gramm. cap. de litera. [4] Vid. *Guðmundi Andreæ Iſlandi* Lexicon *Iſlandicum* in Al-

pri-

TABELLA.

aa b c d e f ſſ g h i l m n o p þ r ſ t ð u v þ y z ƶ ƿ

ƕ ƽ ƿ ƥ ƭ. *ad exemplar Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Cottoniana, Nero D.4. Codex S. Cuthberti.*

aa b c dd ee f gg h i k l m n oo p r ſ t þ ð u v þ y y

z. æ. ƿ. ƥ. ƭ *ad formam Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Bodleiana, Codex hic fuit, ut dicitur, ven. Bedæ.*

a b c d ee f g h i l m n o p r ſ t þ ð u þ x y y æ ƿ *ex Codice Iuniano 27.*

abcdꝑefꝼgh i klmnoprꝓqrſsſtꝛ

ðþuꝑxyzæ æ ƿ. *ad modum Codicis Cottoniani, Tiberius, B. u. qui Pastorale D. Gregorii ab Ælfredo R. Saxonice redditum continet*

adb c d ee f gg h i k l m n o p r þ n ſ r tt dd u

þ ꝑ x y r ſ y . æ . ƿ . ma. na. mi . ȝ *à Codice Bodleiano ejusdem Pastoralis A. 5. Hatt. 88.*

a b c d e f g h i k l m n o p r ſ s t ð þ u

þ x ẏ ÿ æ : ƿ þ . *ad speciem Hexaemeri MS.ti S. Basilii, in Bibl. Bodleiana, qui inscribitur Hattuo.*

ab c o e f g h i l m n o p r ꝛ s t ð þ u ꝑ x ẏ ÿ

z. ƿ. ƿ þ. ȝ *ex libro Homiliarum Bodl. N.E.F. 4. u N.B.* ⁊ *affine est* ⁊ *pro et, in notis Tyronis et Senecæ.*

a b c d e r g h i l m n o p r ꝛ t ð ꝺ þ u p ẏ x æ

ƿ þ ƭ. *vel* ȝ *à Boethio Alfrediano. Bod. N.E.C. 3. u.* ƭ *affine est* ⁊ *vel,* ȝ *in notis Tyronis et Senecæ.*

abcdeꝼgꝸhiklmnoprſtꝺþuꝑx

ẏzæƿþ. *à Libro Iuniano 1.o qui continet historiam Evangelicam cum commentario. vocatur Ormulum ab nomine auctoris, qui Orm et Ormin appellatus est.*

a b c d e f g h i l m n o p r ꝛ ſ t ð þ u ꝑ x ẏ æ

ƿ þ. *à Libro Homiliarum, Bodl. N.E.F. 4. 12.* { *Derivatio literarum quas H. Spelmannus putavit esse pure Saxonicas.*
c g ȝ ȝ r ꝛ ꝛ n. s ſ ſ t. t ꝛ t. v. y ꝛ y. n ð ð d þ þ

a b c d e f g h i k l m n o p r ſ s t ð þ u ꝑ x

ẏ z. æ ƿ þ. *Secundum formam quatuor Evangeliorum in Bibliotheca Bodl. quæ Hattoniana vocantur.*

a b c d e f g h i l m n o p r ſ t þ ð u ꝑ x ẏ ÿ

æ ƿ þ. *à Libro Homiliarum, Bodl. Iun. 24.*

* *à Cod. MS. qui continet vitas quarundam Sanctarum Virginum, Semi-Saxonice. Bodl.*

*à b c d e f g ȝ h i k l m n o p r ꝛ ſ t þ ð ꝺ ƿ x ẏ z ƶ þ

Λ. ʁ. Γ. ⅆ. Ɛ. Ғ. ɡ. h. I vel ï. K. Λ. M. N. ϰ. Π. ʘ. Ʀ. S. T.

ψ. n. u. y. x. z. *Alphabetum Mœso-Gothicum, è cod. argenteo sumtum, per Franc. Iunium, F.F.*

ABCDEFGHILMNOPQRSTUVXY

YZ. *Alphabetum Latinum, e Codice MS. Bibliothecæ Bodleianæ. Laud. F. 82.*

ΑΒΓΔ. ΘΖΖΗΘΙΪΚ ΛΜΝΞΟΠΡϚΤΥΥ

ΦΦχΨω. *Alphabetum Græcum, ex eodem MS.o continet ille Codex actus Apostolorum Græce ac Latine, in literis uncialibus.*

Murphey sculp.

primendum Æ mixtum ſeu breviſſimum, quod Hebræorum *Hhateph patach*, vel *Kametz chatuph* reſpondet: ut in **aumur**, *miſer.* **auga**, *oculus.* **Þau**, vel **Þau** pro **Þe**, *hæc, ea*, pluraliter. **aullum** pro **ollum**, **faurum** pro **forum**, **haunum** pro **honum**. unde ſæpe accidit, ut **a** breviſſimum in **au** movetur: ut, **amma** *avia* in gen. **aummu**.

V. Nec vocales, & diphthongi ſolum, ſed & conſonantes quædam confunduntur apud *Anglo-Saxones*. exempli gratia, b. ꝑ. u: ut obeꝑ, oꝑeꝑ, ouꝺeꝑ, *ſupra, ſuper, ultra, trans.* bebop, beꝑop, *caſtor.* ebolꝛan, eꝑolꝛan, *blaſphemare.* ıꝑıȝ, ıueȝ, *hedera.* ꝑoꝺ, uoꝺ, *pes.* c. & ȝ: ut **Þoncer**, **Þonȝeſ**, *cogitationes.* ꝓınc, ꝓınȝ, *vir, mas, fortis, præſtans.* ȝeonȝne, ȝeocne, *juvenem.* item c. & k: ut cynnȝ, kynnȝ, *rex.* cyꝺ, kyꝺ, *cognatio.* acep, akep, *ager.* item c. & q: ut [1] cpen, quen, *regina, uxor, mulier.* cpıꝺ, quıꝺ, *matrix.* c quoque non raro vertitur in h, & hh: ut in ꝛꝛpehꝺon *ſtraverunt*, à ꝛꝛpeccan. Math. xxi, 8. ſic etiam ȝ, & ı conſonans: ut ȝaȝulꝛpıllan, ıaȝulꝛpelȝan, *gargarizare.* ȝeo, ıeo, *olim.* ȝeoȝuꝺ, ıeoȝuꝺ, *juventus*, cum multis aliis. ȝ liqueſcit etiam in h: ut in hepetoha pro hepetoȝa, *dux.* ꝺahum pro ꝺaȝum, *diebus.* etiam in ꝑ: ut in ȝeꝛupoꝺe, *obmutuit*, à ȝeꝛꝑıȝan, *tacere, obmuteſcere.* Math. xxii, 12. ȝ etiam ante n ſæpe ſupprimitur: ut in ꝺyꝛne pro ꝺyꝛnȝe, ænne pro ænnȝe. ſic h vice verſa quandoque vertitur in ȝ: ut in ꝑaȝ pro ꝑah, [2] Gothice ψλıh, *crevit, profecit*, à ꝑean: cnıhꝺ peox ⁊ ꝑaȝ, *creſcebat & proficiebat puer.* Cædm. lvii, 20. Lucæ autem ii, 52. ꝛe hælenꝺ ꝑeah on ꝑıꝛꝺome, *Jeſus proficiebat ſapientia.* Ratio autem propter quam c [vel k] ȝ & h tam facile invicem mutantur hæc eſſe videtur, quod apud veteres elementum h nunc lenius nunc aſperius proferri ſolebat, ac proinde duplicem quaſi habuiſſe valorem. quando aſperius ſonare faciebat ſyllabam, ſonum edebat ut ח *Hebræorum* vel hh; unde poteſtatem quaſi obtinebat elementi c vel k, quod loco g etiam uſurpari apud veteres ſolebat. **g**, inquit [3] *Gudmundus Andreæ Iſlandus* inter Runas veterum, neque nomen, neque figuram habuit peculiarem, ſed ejus loco nunc **ƕ** ᚹ, nunc **þ** uſurparunt. Poſtea autem Runarum reformatores ᚹ, nempe **ƕaun** punctatum, hujus loco induxerunt, & **ſtungen ƕaun** [i. e. **ƕaun** punctatum] iſtud nuncupavere. cum his conferantur quæ de **þ** ſcribit, ubi oſtendit elementum iſtud ſæpe proferri ut k, vel q. & apud veteres ante n, h & k promiſcue in uſu fuiſſe. Quam diverſa verò erat apud *Anglo-Saxones* ſcribendi ratio unius vocis exemplo *multitudinem* vel *turbam* ſignificantis conſtat. ſcribitur enim (inquit clariſſimus *Mareſcallus*) viginti modis: [4] mænıȝeo, mænıo, mæniu, menıo, meniu, mænıȝo, mæneȝo, maniȝe, meniȝo, maneȝeo, mæneȝeo, meneȝeo, mænÿȝeo, meniȝeo, maneȝu, mæniȝu, meneȝu, meneȝo, meniȝu, maniȝo. Sic quadrifariam ſcribitur pro *fodit* ꝺıel�. ꝺealꝛ, ꝺelꝛ, ꝺalꝛ. pro *paſcentes* lærꝑenꝺe, lærꝑıȝenꝺe, lærȝenꝺe, læꝛenꝺe. pro *ejiciam* ıc puppe, ıc peoꝑpe, ıc pÿppe, ıc peꝑpe. ſic ſcribitur pro *homo* [5] man, & mon; pro *poſſit* mæȝe, & muȝe; pro *illi, illu* ꝑam, ꝑan, ꝑon. ꝛıȝ, ꝛı, ꝛıe, ꝛe, ꝛıo, ꝛeo, *ſit.* ꝛınꝺon, ꝛenꝺon, ꝛıenꝺon, ꝛınt, ꝛıent, ꝛınꝺ, ꝛın, ꝛıen, ꝛeon, *ſunt*, cum multis aliis, quæ nobis ſuppeditant codd. *A. Saxonicorum* cum variis lectionibus editiones, quæ nuperæ prodiere è theatro *Sheldoniano*.

VI. Literas k, & q. rariſſime uſurparunt *Anglo-Saxones*, ſed earum vice c. & cp. vel cu. voces in *Anglo-Saxonica* quandoque ſyncopantur euphoniæ gratia: ut ȝeꝛÿlꝺan pro ȝeꝛÿlleꝺan. ænȝum pro ænıȝum. ꝛpaꝺeꝑ pro ꝛpahpæꝺeꝑ.

VII. I *Anglo-Saxonum* in initio, medio, & fine vocum apud *Anglos* ſæpiſſime in **y**, vel **i** liqueſcit. In initio: ut in **yeman** à [6] ȝeman; **year** à ȝeaꝛe; **yoke** à ȝeoc; **yelde** olim, nunc **yeilde**, à ȝelꝺe, *ſolvo, præſto, reddo*; ut in iſto,

Yet will I yelde again, if I ſo much have.

liber ſatyrarum, qui inſcribitur **Peirce Plowman**. fol. 27. b. In medio: ut in **ſail** à ꝛæȝl; **ſnail** à ꝛnæȝl; **tail** à tæȝl; **fair** à [7] ꝑæȝeꝑ. In fine: ut in **day** à ꝺæȝ; **poppy** à papıȝ. Aliquando liqueſcit in **w**, ut in auſtrali **own**, borealibus **awn**, ab aȝen; **law** à laȝa. Et demum quomodo *Anglo-Saxonicæ* voces factæ ſunt *Anglicæ*, mutando literas ejuſdem organi, aſperando lenes, & leniendo aſperas, vocales, diphthongos & interdum conſonantes leviter mutando, auferendo initiales & finales ſyllabas, præſertim terminationem modi infinitivi, præterea addendo, tranſponendo, & interponendo literas, & voces quoque ſyncopando, non abs re forſan fuerit, nec curioſo lectori ingratum ſubjectis exemplis docere.

Exempla nominum ſubſtantivorum.

Froſt, *gelu*, à ꝑoꝛꝛt. **loaf**, *panis*, à hlaꝑe, *Goth.* **hλλıbs**, vel **hλλıꝑs**. **bow**, *arcus*, à boȝa. **cart**, *currus*, à cꝑæt. **youth**, *juventus*, à ȝeoȝuꝺ. **widow**, *vidua*, à peoꝺepe, piꝺepe. *Goth.* **vıλȜÿȜ**. **maw**, *ſtomachus*, à maȝa. **ſhæt**, *lodix*, à ꝛceat. **barn**, *horreum*, à bepe-æpn. **ſoul**, *anima*, Eboracenſibus **ſawl**, à ꝛapel, *Goth.* **ſλıψλλλ**. **womb**, *venter, uterus, Scoticè* **wamb**, à pamb, *Goth.* **ψλmbλ**. **neighbour**, *vicinus*, nechebupa. **raven**, *corvus*, à hnæꝑen. **bird**, *avis*, à bꝛıꝺꝺe. **chaffe**, *palea*, à ceaf. **ſalve**, *emplaſtrum, unguentum*,

---

[1] *Goth.* **ucns, ucins, ucinȜ**, *uxor, mulier.* [2] Luc. ii, 52. [3] In *Lexico Iſlandico.* [4] *Gothice* **mλnλrei.** [5] A *Gothico* **mλnnλ.** [6] Quære aliam hujus vocis originem in *Gothico* **rλnde**, *ingens alicujus regionis tractus.* Gloſſ. *Goth.* [7] A voce *Gothica* **fλrȜ.** à realf,

à ſealf; *Goth.* ᛋᚨᚨᛒᛟᚾᛋ. **rugge**, *læna*, à peope. **foam**, *ſpuma*, à fæm. **heaven**, *cælum*, à heofen. **iland**, *inſula*, ab ıglanð. **fowle**, *volucris*, à fuzel, *Goth.* ᚠᚾᚨᚷᛋ. **meal**, *farina*, mealepe, vel melepe. **ring**, *annulus*, hpinz. **ſtirk**, vel **ſtere**, *buculus*, ſtyric, vel ſtyſc. **hovel**, *ligo*, *pala*, ſcofel. **lapwing**, *upupa*, lepepinc. **ſty**, *bara*, ſtıge. **week**, *hebdomas*, puca vel uca. **thumb**, *pollex*, þuma. **witch**, *lamia*, picce. **nether** Eboracenſibus, *coluber*, næðþa. **nauger**, *terebrum*, naueȝap. **wain**, *plauſtrum*, *vehiculum*, paȝen, vel pæn. **tilt**, *tentorium*, *tabernaculum*, telt. **droſſe**, *ſcoria*, ðpoſna. **gander**, *anſer maſculus*, ȝanðpa, vel ȝanpa. **radiſh**, *rhaphanus*, pæðic. **ruſh**, *ſcirpus*, pirc. **aſh**, *fraxinus*, ab æſc. **clock**, *horologium*, cluȝȝa, *campana*. **ywe**, *taxus*, ab ıp. **lobſter**, *locuſta*, loppeſtre. **ridge**, *dorſum*, *ſtriga*, *tectum*, hpicȝe. **edge**, *acies*, ab ecȝe. **ſeal**, *phocas*, role. **hoaſt** Eboracenſibus, *tuſſis*, hoſta. **marrow**, *medulla*, mepȝ. **fole**, *pullus*, ſola; *Goth.* ᚠᚢᛚᛚ. **guilt**, *reatus*, ȝilt. **prieſt**, *ſacerdos*, ſneoſt. **body**, *corpus*, boðiȝ, *ſtatura*. **halter**, *capiſtrum*, hælſtre. **cheek**, *mala*, *gena*, ceac. **boſom**, *ſinus*, boſme. **hail**, *grando*, haȝol. **ſnail**, *limax*, rnæȝol. **ſpur**, *calcar*, ſpupa. **munc**, *monachus*, munuc. **yoke**, *jugum*, ȝeoc, *Goth.* ᚷᚨᚷᚢᚲ. **honey**, *mel*, huniȝ. **ſhrine**, *ſcrinium*, ſcpin. **gall**, *fel*, ȝealla. **biſhop**, *epiſcopus*, biſcop. **law**, *lex*, laȝa. **comb**, *pectен*, camb. **wheat**, *triticum*, hpæte, *Goth.* ᛟᚨᛁᛏᛋ. **ſwarm**, *examen*, ſneapm. **worm**, *vermis*, pyrm, *Goth.* ᛃᚢᚾᚴᛗ. **ſæd**, *ſemen*, ſæð. **light**, *lux*. leoht, *Goth.* ᛚᛁᚾᚻᚨᛞ, vel ᛚᛁᚾᚻᚨᚠ. **wound**, *vulnus*, punð, *Goth.* ᚢᚾᚾᛞ. **laughter**, *riſus*, hleatop, *Goth.* ᚻᚨᛚᚻᚷᚨᚾ, *ridere*. **thigh**, *crus*, þeoh. **even**, *veſper*, ab æfen. **father**, *pater*, fæðep. **brother**, *frater*, bpoþop, *Goth.* ᛒᚱᛟᚹᚨᚱ. **ſparrow**, *paſſer*, ſneappa, *Goth.* ᛋᛖᚨᚱᚢᚨ. **hawk**, *accipiter*, haſuc. **mother**, *mater*, moðop. **nephew**, *nepos*, nefa. **whetſtone**, *cos*, hpetſtan. **well**, *fons*, *puteus*, pyl, vel pala. **craft**, *ars*, *ſcientia*, cpæft. **nut**, *nux*, hnutu. **ax**, *aſcia*, ab æx, *Goth.* ᚣᚢᛁᛉᛁ. **threſhold**, *limen*, þæſcpalð. **head**, *caput*, heafod, *Goth.* ᚻᚨᚢᛒᛁᚠ. **lord**, *Scotice* **laird**, *dominus*, hlafopð. **ſwt**, *pes*, ſot. **ox**, *bos*, ab oxa. **ram**, *aries*, pom. **leaſow**, *paſcuum*, læſpe. **whore**, *ſcortum*, hupe, vide *Goth.* ᚻᚱᚱᛋ, **hew**, *ſpecies*, hiepe, vel hipe. **harveſt**, *meſſis*, hæpfeſt. **York**, *Eboracum*, (urbs,) Eofoppic. **fiſh**, *piſcis*, fixa, *Goth.* ᚠᛁᛋᚴ. **fright**, *terror*, fyhto, *Goth.* ᚠᚨᚾᚴᚻᛏᚨᚾ, *timere*. **whey**, *ſerum lactis*, hpæȝ. **kettell**, *cacabus*, cytel. **hive**, *alveare*, hyfe. **itch**, *pruritus*, ȝicþa. **gallowes**, *crux*, *patibulum*, ȝalȝ, vel ȝalȝa, *Goth.* ᚴᚨᛚᚴᚨ. **otter**, *lutra*, ab otop. **boar**, *aper*, bap, vel bafe. **ſow**, *ſus fœmina*, ſuȝu. **bitch**, *canis fœmina*, bicȝe. **cow**, *vacca*, cu. **hæ**, *apis*, beo. **droan**, *fucus*, ðnan. **waſp**, *veſpis*, pæſp. **hornet**, *crabro*, hyrnet. **fly**, *muſca*, fleoȝe. **flea**, *pulex*, fleo. **louſe**, *pediculus*, lufa. **toad**, *bufo*, tadiȝe. **adder**, *coluber*, ab ættop, vel ættep. **nædle**, *acus*, nædl, *Goth.* ᚾ᛫ᚠᚨᛋ. **bytte** Wigornienſibus, *uter*, bytte; **butte**, *dolium*, ab eâdem origine. **counter**, vox Londinenſis pro *carcere urbano*, cpeaptepn, *carcer*. **orchard**, *hortus*, ab opcipð, *Goth.* ᚣᚱᛏᛁᚴᚨᛞᚨᛋ. **thirl**, in agro Eboracenſi **noſe-thirl**, *naris*, & [1] **Turle** nomen angiportûs in Oxoniâ, per quam itur ex urbe in pomœria borealia; & forſan per metatheſin literarum **drill** inſtrumentum fabrile, quo foramina tranſadiguntur, à þyrel, vel þyrl, quod *foramen* ſignificat. **way**, *via*, pæȝ, *Goth.* ᚹᛁᛏᛋ. **wind**, *ventus*, pind, *Goth.* ᚢᛁᚾᛞᛋ. **winter**, *hyems*, pintep, *Goth.* ᚢᛁᚾᛏᚱᚾᛋ. **fæ**, *feudum*, feoh, *Goth.* ᚠᚨᛁᚻᚾ. **miſt**, *nebula*, miſtaf, *tenebræ*. **embaſſy**, *Gallice* ambaſſade, ab ambyht-ſeȝȝa, *nuncius*, vel ambyht, *legatio*; vid. gloſſarium *Gothicum*, in ᚣᚾᛞᚨᛒᚨᚻᛏᛋ. Locus ille editus, Londinum meantibus remeantibuſque conſpicuus in agro *Middelſex*. una cum eccleſiâ in ejus ſummitate poſitâ, vulgò, **Harrow o'the Hill**, nomen ſumit à voce heaȝ, ſeu hæȝ, quæ tam *lucus*, quam *fanum* vel *templum* ſignificat. ſi eccleſia à loco, præferenda eſt prior vocis ſignificatio; ſi vero locus à templo, vel eccleſiâ denominatur, poſterior. þa pizbebe and þa heaȝar beofolȝylda, *aræ, & templa idolorum*, Bed. H. E. p. 143. Auſtrales *Angli* vocant inſulam flumineam **an eight**, ab ıȝȝaþ quod *inſulam* ſignificat. hi fluȝon ofep Temere on ænne ıȝȝað, *tranſvolaverunt Tameſin in inſulam*. chron. *Sax.* in Ann. ᴅᴄᴄᴄxᴄiii. Templum ſanctæ *Mariæ* in ripâ Thameſis *Suthricenſi* poſitum vulgò vocatur **St. Mary Overs**, i. e. *Sancta Maria ripenſis*, ab ofep, vel ofre, *ripa*, in gen. ofepeȝ vel ofneȝ. ıf heopa ealdop-buph nemned Lunden-ceaſtre on ofre ȝefetted þæf foperſnecenan ſtneamef, *illorum metropolis*, *Londinenſis urbs*, *eſt ſuper ripam præfati fluminis poſita*, Bed. H. E p. 116. Sic eccleſia *omnium ſanctorum* in colle juxta turrem Londinenſem (cujus non ita pridem munificentiâ *Guilielmi* archiepiſcopi *Cantuarenſis* curatus eram) poſita, vulgo vocatur **Allhallowes Berkin**, à [2] bepȝen, quod eſt denominativum vocis bepȝ *collem* ſignificantis. hæc obiter captandi lectoris gratiâ.

Exempla nominum adjectivorum.

Naked, *nudus*, à nacod, *Goth* ᚾᚨᚢᚨᚠᛋ. **bright**, *clarus*, beopht, *Goth.* ᛒᚨᛁᚱᚻᛏ. **fain**. *lætus*, fæȝen, vide *Goth.* ᚠᚨᚷᛁᚾᚱᚾ, *gaudere*. **ſmuth**, *glaber*, ſmeðe. **rough**, *aſper*, heoh, *Goth.* ᚱᛁᚻ. **it**, *iſtud*, hyt, *Goth.* ᛁᛏᚨ. **quick**, *vivus*, cuce, vide *Goth.* ᚢᛁᚹᚨᛁᛉᛋ. **worſe**, Eboracenſibus **warſe**, *pejor*, pyrr, *Goth.* ᚹᚨᛁᚱᛋ. **beſt**, *optimus*, betſt, *Goth.* ᛒᚨᛏᛁᛋᛏᚨ. vide gl. *Goth.* in voce ᛒᚨᛏᛁᛉᚱ. **freſh**, *recens*, fæſc. **right**, *rectus*, riht, vide *Goth.* ᚷᚨ-

[1] Niſi potiùs ſit à *turrella*. [2] *Gothice* ᛒᚨᛁᚱᚷᚨᚻᛖᛁᚾ. bepȝahen, *montanus*, Luc. 1, 39, 65.

ϷΛIhTS. **own**, *ſuus, proprius*, Eboracenſibus **awn**, ab aȝen, *Goth.* **ΛIГIN**, vel **ΛIhIN**. vide gl. *Goth.* in voce **ΛIГΛN**, *habere.* **ought**, *aliquid*, ab ahт. **nought**, *nihil*, naht. **all**, *omnis*, ab eal, **ΛΛLS.** **mickel** *Anglis* aquilonaribus, *multus*, myċel, **MIKIΛS.** **little**, *parvus*, lyтel. **ſhort**, *curtus, brevis*, ꝛceopт. **long**, Eboracenſibus **lang**, lanȝ. **any**, ab æniȝ. **glad**, *lætus*, ȝlæd. **gray**, *glaucus*, ȝpæȝ. **ſharp**, *acutus*, ꝛceapp. **more**, Eboracenſibus **mare**, *plus, amplius*, mape. **naſh** Wigornienſibus, *mollis, delicatulus*, neꝛc. **aware, unaware**, *paratus, impa-ratus*, ȝeappe, unȝeappe. **whole**, *integer*, palȝ, palhȝ, palh, vel pallıȝ. **emty**, *vacuus*, ab æmtıȝ.

Exempla verborum.

To **kiſſe**, *oſculari*, à ċyꝛꝛan, *Goth.* **KIKȜΛN.** to **follow**, *ſequi*, [1] ꝛolȝian. to **chide**, *objurgare*, ciдan. to **lend**, *accommodare, mutuum dare*, lænan. to **haſp**, *claudere*, hæppian. to **ſwal-low**, *glutire*, ꝛpelȝian. to **dry**, *ſiccare*, vel *tergere*, ab aдpıȝan. to **row**, *remigare*, ꝛeopian. to **aſk**, *inquirere, percontari*, ab axian, vel ahꝛian. to **knoll**, *pulſare campanam*, cnyllan. to **ring**, *pulſare campanas*, hpinȝan. to **æk**, *augmentare*, ab ican, *Goth.* **ΛIKΛN.** to **rain**, *pluere*, ꝛenian, *Goth.* **KIГNΛN.** vide gl. *Goth.* in voce **KIГN.** to **threſh**, *triturare*, ꝛeppcan. vide **ГΛΦKΛSK**, vel **ΦKΛSK.** to **run**, *currere*, ab apnian, vel potius à *Goth.* **KINNΛN.** to **ſcrape**, *ſcalpere*, ſit à ꝛcꝛeopan. to **carve**, *reſecare, ſculpere*, ceopꝛan. to **ſhove**, *detrudere*, be-ꝛcuꝛan. to **live**, *vivere*, liban, vel leoꝛan, **ΛIЬΛN.** to **ſwell**, to **kill**, *occidere*, cuellan. to **buy**, *emere*, byċȝan, **ЬIГȜΛN.** to **abide**, *manere, expectare*, anbiдian. to **borrow**, *mutuari*, bopȝian. to **reap**, *metere*, ꝛipan. to **laugh**, *ridere*, hlihan, *Goth.* **hΛΛhȜΛN.** to **wax**, *creſcere*, peaxan, *Goth.* **ϷΛhSȜΛN.** to **wake**, *vigilare*, & *expergefacere*, pacian, *Goth.* **ϷΛ-KΛN** *vigilare*, & *Goth.* **ϷΛKȜΛN** *expergefacere.* to **weald**, *regere*, pealдan, *Goth.* **ϷΛΛ-ΔΛN.** to **ward**, *cuſtodire*, peapдian, *Goth.* **ϷΛKΔȜΛN.** to **wæn**, *opinari*, penan, *Goth.* **ϷENȜΛN.** to **winnow**, *ventilare*, pænдpian. to **waſh**, *lavare*, pæꝛcan.

Exempla indeclinabilium.

When, *quando*, à hpænne, *Goth.* **ΘΛN.** **enough**, *ſatis*, ȝenoh. vide *Goth.* **ГΛNȜh.** ſo, *ſic*, ꝛpa, *Goth.* **SϷE.** **then**, *tunc*, ꝥon, *Goth.* **ΦΛN.** **whether**, *num, nunquid*, hpæꝥep. *Goth.* **ΘΛΦΛK.** **hither**, *huc*, hiдep, *Goth.* **hIΔΔKE.** **thither**, *illuc*, ꝥiдep. **but**, *miſi, excepto*, butan. **if**, *Scotice* **gif**, *ſi*, ȝif, *Goth.* **ГΛN**, vel **ГΛЬEI.** **there**, *ibi, illic*, ꝥæp, *Goth.* **ΦΛ-KNh.** **at**, *apud, ad*, ab æт. **why**, *cur*, hpi, *Goth.* **Θ.Λ.** **whither**, *quo*, hpyдep, *Goth.* **ΘΛ-ΔKE.** **where**, *ubi*, hpæp, *Goth.* **ΘΛK.** **after**, *poſt*, ab æꝛꝛep, *Goth.* **ΛFTKΛ**, ſignificat idem quod **after that** apud *Anglos* i. e. *denuo, rurſus, iterum.* **from**, *à, abs, ex*, ꝛpam. **among**, *inter*, ȝemanȝ. **betwixt**, *inter*, betpux. **through**, *per*, ꝥuph, *Goth.* **ΦΛIKh.** **over**, *ſuper*, ab oꝛep, *Goth.* **NFΛK.** **oft**, *ſæpe*, ab oꝛt, *Goth.* **NFTΛ.** **ſoon**, *illico*, ꝛona, *Goth.* **SNNS.** **yea**, *etiam*, ȝea, *Goth.* **ȜΛ**, vel **ȜΛI.** **yes**, *etiam*, ȝyꝛe, quod occurrit *Math.* XVII, 25. ꝥa cpæꝥ he. ȝyꝛe. he ъeꝺ. **long**, anдlanȝ, *in longum, per*: ut, ꝛop ꝛe hepe up anдlanȝ дıȝene, *perre-xit exercitus longo tractu per Sequanam.* chron. *Saxon.* anno DCCCLXXXVII. **about**, *circum, circiter*, ab onbutan. ⁊ ꝛlogon monıȝe men æt Docnepatune. anꝺ ꝥæp onbutan. *Anglice*: **and ſlew many men at Pocnortun, and there abouts.**

CAPUT SECUNDUM.

De articulo, ſive pronomine demonſtrativo, quod grammaticorum vulgus articulum vocant definitum.

I. LInguæ *Anglo-Saxonica*, & *Gothica*, quam *Mæſo-Gothicam* vocamus, pro ingenio ſuo, haud ſecus, ac *Græca*, articulo, ſeu pronomine præpoſitivo delectantur, qui variatus per caſus in utroque numero nominibus præfigitur.

II. Articulus *Anglo-Sax.* ꝛe, ꝛeo, ꝥaт, *i, i, ὸ* ſignificat. ꝛe autem præponitur maſculinis, ꝛeo fœmininis, ꝥaт neutris: ut, ꝛeo ꝛapel yꝛ ma ꝥonne meтт. anꝺ ꝛe lichama ma ꝥonne ꝥaт peaꝛ, *anima plus eſt, quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum*, Luc. XII, 23.

---

[1] Vel ꝛılıȝean, quod idem denotat. unde vox *Cimbrica*, quæ toties occurrit in *Wormii* monumentis *Danicis*, ꝛılaȝa, *comes, ſocius*, **fellow** *Anglice.* vide *Stephanidis* notas in præfationem *Saxonis Grammatici*, pagg. 4, 5. & *Olai Wormii* monumenta *Danica*; libro III. capite 4.

Nume.

Numerus ſingularis			*Numerus pluralis.*		
Nom. Se. *i.* ꝛeo. *i.* þat & þæt. *id.*	}	}	Nom. Ða. *oi, ai, tá.*	}	**** Francice*
Gen. þæꝛ. * þæne. þaꝛ & þæꝛ.			Gen * þæna.		thero, therro,
Dat. þam. * þæne. þam.			Dat. þam.		thiro, thirro,
Acc. þone. þa. þat & þæt.			Acc. þa.		thera, theru,
Abl. þam. þæne. þam.			Abl. þam		ther, der.

Uſus articulorum exemplis explanatus.

Nom. ꝛe, maſc. ꝛe Hælend him andꝛꝛapode, *reſpondet illi Jeſus*, Joh. xix, 11. ꝛe dæg pæꝛ mæne neꝛte-dæg, *erat enim magnus dies ille ſabbati*, Joh. xix, 31. æꝛꝛe þaꝛ ꝛe ꝛaþeꝛ. ⁊ æꝛꝛe þaꝛ ꝛe ꝛunu. ⁊ æꝛꝛe þaꝛ ꝛe halga gaꝛt an ælmihtig God, *pater ſemper erat, & filius ſemper erat, & ſanctus ſpiritus ſemper erat unus deus omnipotens*, MS. bibl. *Bodl.* in Hom. cui tit. *de fide catholica.*

Gen. þæꝛ. ne eaꝛt þu þæꝛ Laꝛeneꝛ ꝛneond, *non es amicus Cæſaris*, Joh. xix, 12. þa ꝛe Hælend onꝛeng þæꝛ eceþeꝛ, *cum accepiſſet Jeſus acetum*, Joh. xix, 30. ꝛe ꝛunu iꝛ þæꝛ ꝛaþeþ piꝛdom..... ꝛe halg gaꝛt iꝛ. ꝛꝛa pe æn cpæþon. pilla ⁊ roþ luꝛu þæꝛ ꝛæþeþ. ⁊ þæꝛ ꝛunu, *filius eſt ſapientia patris: & ſanctus ſpiritus, ut antea diximus, eſt voluntas, & genuinus amor patris & filii*, Hom. *de fid. cath.*

Dat. þam. and cpæþ to þam Hælende, *& dixit ad Jeſum*, Joh. xix, 9. ætꝛoman þam domꝛetle, *coram tribunali*, Joh. xix, 13. þa aṗn heo. ⁊ com to Simone Peꝛne. ⁊ to þam oþꝛum leoꝛninᵹ-cnihte, *tum cucurrit, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum*, Joh. xx, 2. ꝛe Hælend ꝛtod on þam ꝛtaande, *ſtetit Jeſus in littore*, Joh. xxi, 4. niꝛ na þ ꝛyn oꝛ þæne beoþtnyꝛꝛe. ac ꝛeo beoþtnyꝛꝛe oꝛ þam ꝛyne, *non eſt ignis ex ſplendore, ſed ſplendor ex igne*, Hom. *de fid. cath.*

Acc. þone. þa ledde he ut þone Hælend, *adduxit foras Jeſum*, Joh. xix, 13. þuꝛh þone piteᵹan, *per prophetam*, Matth. i, 22.

Nom. ꝛeo, fœmin. hit þæꝛ ꝛeo ꝛyxte tyd, *erat hora ſexta*, Joh. xix, 14. ꝛeo Magdaleniꝛce Maꝛia, *Maria Magdalena*, Joh. xx, 1. ꝛeo ꝛunne þe oꝛep uꝛ ꝛcinþ iꝛ lichamlic ᵹeꝛceaꝛt. ⁊ hæꝛþ ꝛꝛa deah þneo aᵹennyꝛꝛe on hine. an iꝛ ꝛeo lichamlic eþiꝛt. þ iꝛ þæne ꝛunnan tþendel. oþep iꝛ ꝛe leoma oddе beoþtnyꝛꝛe. ꝛeo þe onlihtð ealne middaneaꝛd. dꝛidda iꝛ ꝛeo hætu. þe mid þam leoman becymþ to uꝛ, *ſol, qui ſupra nos lucet, eſt creatura corporea, nihilominus tres habet proprietates: una autem eſt, ſubſtantia corporea, hoc eſt, ſolis orbis: altera eſt lux, ſive ſplendor, qui illuminat totum terrarum orbem: tertia vero eſt calor, qui una cum luce ad nos perfertur*, Hom. *de fid. cath.*

Gen. þæne. on Nepodeꝛ ᵹebyꝛd-dæᵹe tumbude þæne Næpodiadiꝛcean dohtuꝛ beꝛoꝛan him, *die natali Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio, vel coram illo*, Matth. xiv, 6. ꝛe lichama þæne appupdan ꝛemnan, *corpus venerabilis virginis.* vide cap. iv. reg. 1. ᵹaꝛt þæne roþꝛæꝛtnyꝛꝛe. þe oꝛ minum ꝛædeꝛ ᵹaþ. *ſpiritus veritatis, qui procedit à patre meo.*

Dat. þæne. on þæne ꝛtope. þe iꝛ ᵹenemned hþoꝛtnatuꝛ, *in loco qui dicitur lithoſtratus*, Joh. xix, 13. ꝛeo ꝛtop pæꝛ ᵹehende þæne ceaꝛtre, *prope civitatem erat locus*, Joh. xix, 20. oꝛ þæne tyde, *ex eo tempore*, Joh. xix, 27. ꝛꝛa ꝛꝛa Auᵹuꝛtinuꝛ be þæne halᵹan þnynneꝛꝛe tþahtenode, *quemadmodum Auguſtinus de ſancta trinitate tractavit*, Hom. *de. fid. cath.*

Acc. þa. he ryl bæþ hiꝛ node mid him on þa ꝛtope. þe iꝛ ᵹenemned Heaꝛod-pannan ꝛtop, *& bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum*, Joh. xix, 17. þa ꝛtodon pið þa node, *ſtabant juxta crucem*, Joh. xix, 25. nu habbað ᵹe ᵹehyned þa halᵹan þnynneꝛꝛe. ᵹe ꝛcylun eac ᵹehyꝛan þa roþan annyꝛꝛe, *modo de ſancta trinitate audiviſtis, audietis etiam de vera unitate*, Hom. *de fid. cath.*

Nom. þat. neut. ᵹiꝛ þ realt apyꝛð, *ſi ſal evanuerit*, Matth. v, 13. þ þæt halᵹe ᵹeppit ꝛi ᵹeꝛylled, *ut ſacra ſcriptura impleretur*, Joh. xix, 24.

Acc. þat. lætaþ þat nett, *mittite rete*, Joh. xxi, 6. nim þat cild, *accipe puerum*, Matth. ii, 13.

Nom. plur. þa. þa þeᵹnaꝛ pundon þynnenne cyne-helm, *miniſtri plectebant coronam de ſpinis*, Joh. xix, 2. þa þa biꝛceopaꝛ ⁊ þa þeᵹnaꝛ hyne ᵹeꝛapon, *cum vidiſſent eum pontifices & miniſtri*, Joh. xix, 6. þ þa lichama ne punodon on node, *ut non remanerent in cruce corpora*, Joh. xix, 31.

Gen. þæna. maneᵹa þæna Iudea pæddon hiꝛ ᵹeppit, *hunc titulum multi Judæorum legerunt*, Joh. xix, 20. an þæna cempena, *unus militum*, Joh. xix, 34. ꝛop þæna Iudea eᵹe, *propter Judæorum metum*, Joh. xix, 38. buꝛon ic ᵹeꝛeo þæna nædla ꝛæꝛtnunᵹe on hiꝛ handa, *niſi videro in manibus ejus figuram clavorum*, Joh. xx, 25.

Dat. þam. þa cpæþ he to þam Iudeon. hep yꝛ eopeꝛ cyninᵹ, *tum dixit Judæis, ecce rex veſter*, Joh. xix, 14. on þam daᵹum com Iohanneꝛ, *in diebus illis venit Joannes*, Matth. iii, 1.

Acc. þa. bpinᵹað þa ꝛixaꝛ, *afferte piſces*, Joh. xxi, 10. Nepodeꝛ clypode þa tunᵹel-piteᵹan, *Herodes vocavit magos*, Matth. ii, 7.

III. Articulus apud *Anglo-Saxones* non ſolum appellativis, ſed & propriis nominibus præmittitur prorſus ut *i*, apud *Græcos*; & *il*, & *la* apud *Italos*. etenim ut hi dicunt *ὁ Αλέξανδρος*, *il Taſſo* &c: ſic illi dicunt ꝛe Iohanneꝛ, *Matth.* iii. 4. ꝛop þæne Nepodem, *Matth.* ii. 22. þæꝛ Hælendeꝛ modop, *mater Jeſu*, qui vocatur Hælend ab hælan, *ſanare*. ꝛe Sibba mid ealle hiꝛ ꝛolce, *Sibba cum omnibus ſuis*, Bed. H. E. p. 251. Nonnunquam etiam præponitur nomini divino, ad denotandam divinæ naturæ excellentiam; ut, ꝛe God punaþ on þynneꝛꝛe untodæled-

lic. ⁊ on anre godcundnyrre, *deus indivisus manet in trinitate, & in unâ divinitate,* Hom. *de fid. cath.* Præfigitur ab *Ælfrico* nomini *satanæ*: ut, þa pær eac rpilce re [1] rcucca him betpux. to þam cpæþ Dnihten. Dpanon come þu. re rceocca andpyrð. Ic rende geond þar eorþan ⁊ hi be-eode, *inter quos etiam erat pariter satanas, ad quem dixit dominus, Unde venis? satanas respondet, Circuivi terram, & perambulavi eam.* lib. *Job.* cap. 1.

IV. Pro þone scriptum legitur þæne, & þene. exempla reperiet lector *Marc.* XII, 41. XIV, 27, 71. VI, 45. ðý etiam in *Dano-Saxonicis* occurrit scriptum pro þone: ut, piþ þu forgelde þý lætmerc georþunz, pro þone lætmerran georþunz, *donec solveris ultimum quadrantem.* In *Dano-Saxonicis* etiam scribitur þæn pro þone: ut, in cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Math. VIII, 28. þa þærte nænig mæhte faran þýrh pæze þæn, *adeo ut nemo illac ire posset.* pro þam etiam on rarò occurrit scriptum þan.

V. Pro re, secundum primi capitis quartam regulam occurrit ric, ut in *Otheri* periplo frequenter. pro reo etiam aliquando reperitur þæp, ut þonne onginneð þæp ýrn acenned beon. ...þonne bið onzitan þæp ýrn zefremed beon, *tunc peccatum incipit nasci. ...tunc peccatum cognoscitur perfici.* ðæp ir Lpeca heahburg. ⁊ heora cýnercol, *hæc est urbs metropolitica, & imperialis Græcorum.* Boeth. cap. 1. unde, ut opinor, genitivus þære, pro quo occurrit þere; & pro þa accusativo τῦ reo, legitur þæne, *Marc.* v, 32. ubi, *circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat,* sic redditur, þa bereah hine. þæt he zerape þæne þe þat dyde.

VI. Pro re masculino etiam legitur reo: ut reo papa, *papa.* reo birceop, *episcopus.* reo abbat, *abbas.* Spelman. concil. p. 164, & 166. & alibi: ut & in chron. *Sax. Gibs.* An. DCCLXXV. at þir zeritnerre pær reo kining Offa. ⁊ reo kining Egfend. ⁊ reo ænceb. Dýgebert, *hujus rei testis fuit rex Offa, rex Egferdus, & archiepiscopus Hygebertus.* Pronomen etiam aliquando præmittitur articulo, majoris emphaseos & discretionis causâ: ut, cpæþ he re birceop him to, *episcopus ei dixit.* cpæþ heo reo abbudirre to him, *dixit ei abbatissa.* on þinum þam halzum naman zedon me halne, *in tuo sancto nomine,* &c. cod. MS. de officiis diurnal. & nocturn.

VII. Ðe etiam occurrit præfixum nominibus per omnes casus, & in utroque numero, haud secus, ac apud nos monoptoton the: ut, re heofenlica fæder and þe runu and þe halza zart zeunne ur, *pater cælestis, & filius, & spiritus sanctus concedat nobis.* Iohanner þe rulluhtere cpæþ, *Johannes baptista ait.* þat ir þe medeme pærtm þære dædbote, *hic est fructus dignus pœnitentiæ.* hu mæg þe læce hælan þe punð, *qui poterit medicus sanare vulnus,* Bed. H. E. p. 343, 344. Sic in chartâ *Henrici* tertii, cujus clariss. *Somnerus* nobis copiam fecit in dictionario suo, sub voce Unnan; for þe freme or þe leonde, *pro bono gentis.* and rchullen don in þe porþnerre or Lode, *& facturi sunt in honorem dei.* Sic in *Spelm.* concil. p. 165. and hpilc abbet þe beþ ðæp copen or ðe munecan, *& quisquis abbas ibi electus sit à monachis.* Pro reo etiam occurrit þeo: ut, þeo rode dædbote ne bið heo na æfter zeara rúne zercpiren, *vera pœnitentia non erit post anni curriculum adimpleta,* Bed. H. E. p. 344. ðeo eorþe rodlice pær ýbel ⁊ æmtig. *terra enim erat inanis & vacua,* Gen. 1, 2. in cod. *Cantabr.* versionis *Ælfrici.*

VIII. Ðý etiam occurrit non raro usurpatum loco ðam: ut, tó sundener cilder forrðe þý forman zeare zerýlle rix rcill. þý æfterran zeare tpelfe. ðý þriddan XXX. *ad puerum expositum enutriendum dabuntur anno primo solidi seni, secundo duodeni, tertio triginta.* Luðræd zefeaht ðý tpelftan zeare hir nicer bið Æþelbald, *anno regni sui duodecimo contra Æthelbaldum pugnavit Cuthredus,* chron. *Sax.* mid ðý birceope done þe hi hine realdon, *cum episcopo, quem ei dederant,* Bed. H. E. p. 76. re pær mid ðý manfullan pæfne acpealde, *qui sica nefanda peremtus erat,* p. 131. mid þý foreþpecenan birceope he fæt æt hir undern-fpærendum, *cum præfato episcopo sedit ad prandium,* p. 174. ðý pite Tuda pær or middangeardе genumen, *hac plaga Tuda raptus est è mundo.* ðý upplican dome ftitigende, *superno dispensante judicio,* p. 262.

IX. [2] Articulus *Mæso-Gothicus* SA, ὁ, SO, ἡ, ΨΑΤΑ, τὸ, declinatur in hunc modum.

---

[1] *Gothice* SKGhSAA, *dæmones.* [2] Exempla, in quibus articulus *Græcus,* & *Mæso-Gothus* perinde usurpantur. *Math.* v, 16. ATTAN ISΨAKANA ΨANA IN hIMINAM. τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. *Math.* v, 24. AIGET GAINAK ΨO GIBA ΨEINA. ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου. *Math.* VI, 1. ÞKAM ATTIN IZΨAKAMMA ΨAMMA IN hIMINAM. παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. VI, 2. ΨAI AINTANS. οἱ ὑποκριταί. SO AKMAhAIKTIΨA ΨEINA. ἡ σὴ ἐλεημοσύνη. hAIIÞNNSAKANA ΨANA SINTEINAN. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον. AINhAΨ ΨATA IN ΨNS KIUIS. ΨATA KIUIS ΘAN ÞIAN. Φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; ATTINS MEINIS ΨIS IN hIMINAM. τῷ πατρὶ μου τῷ ἐν οὐρανοῖς. ΨATA ΨKNTSÞIAA ÏS. ἀνθρώπῳ ἡ λέπρα. GAh AAAANS ΨANS NBIAhABANDANS. καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. ΨATA GAMEAIDR. τὸ ῥαθύμ. ΨRS MITRNINS IZE. τοῖς ἐνθυμήσεσιν αὐτῶν. AN ΨAIM SIIRNGAM IS. τῆς καρδίας αὐτῶ. SA AAISAKEIS IZΨAK. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν. ΨR NATGA SEINA. τὸ δίκτυον αὐτῶν. IN ΨIZRS MANAGEINS. διὰ τὸν ὄχλον. ΨAN ΨIZAI BANKR GAINAI. ἡ τῇ πόλει ἐκείνῃ. *Marc.* VI, 11. NNTE ΨIZEIST ΨInDANGAKAI GRΨS. τῶν γὰρ ἐστὶ ἡ βασιλεία τῦ θεῦ. *Marc.* X, 14. UAΨAN ΨAIM GAINAK. λέγε τοῖς ἐκεῖ, *Math.* XXVI, 71. IÞ GAINAIM ΨAIM NTA. ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω. *Marc.* IV, 2. ΘAS SA TEKANDS MIS. ὃς ὁ ἀναπαύων μου. *Luc.* VIII, 45.

Num-

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom.	SA, *i.* SR, *i.* ΨATA, & ΨR, *tú.*	Nom.	ΨAI, & ΨR, *oi.* ΨRS, *ai.* ΨR, *tá.*
Gen.	ΨIS. ΨIZRS. ΨIS.	Gen.	ΨIZE. ΨIZR. ΨIZE.
Dat.	ΨAMMA. ΨIZAI. ΨAMMA.	Dat.	ΨAIM.
Acc.	ΨANA. ΨR. ΨATA.	Acc.	ΨANS, & ΨR. ΨRS. ΨR.
Abl.	ΨAMMA. ΨIZAI. ΨAMMA.	Abl.	ΨAIM.

X. Pro SA, legitur per-ſæpe SAh, & SAEI, &, ni male memini, ΨANA. ſic quandoque apud *Anglo-Saxones*, þone & þæne, occurrit, pro ȝe. ut in fragm. hiſt. *Judith.* p. 25, næȝ þeah eopla nan. þe þone piȝȝend apeccan dorȝte. oððe ȝecunnian hu þone cumbol-piȝan piþ þa halȝan mæȝð hæfde ȝeporden metodeȝ medplan, *nemo tamen comitum bellatorem expergefacere audebat, aut explorare, quid imperator in ſanctam virginem dei pudicam commiſerat.* ſic cod. *Rush.* in bibl. *Bodleiana*, Matth VI, 1, elcuȝ ȝe ne habbaþ lean ł meande mid eopeȝ fadeȝ þæne þe in heofenum iȝ. *aliàs non habebitis præmium, vel remunerationem apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* ſic etiam apud *Iſlandos* veteris *Cimbricæ* ſive *Scandicæ* conſervatores, Þann legitur pro ſa, vel ſa en: ut, Þat fyrer ſett Þu einn Kong yfer oſſ, Þann yfer oſſ kann ad dœma, *conſtitue igitur nobis regem, qui nos poteſt judicare*, 1. Reg. VIII, 5. ſic Gen. XXI, 3, og Abraham kallade ſinn ſon Þann Þenum var faddur, *& Abraham appellavit filium, qui ſibi natus erat.* vide etiam Gen. XXII, 22. Pro ΨAMMA, [1] ΨAMMNh, *Joh.* X, 3. pro ΨANA, ΨAN, ut in *Marc.* XV, 44. & ΨANNh, *Joh.* VI, 27. & haud raro ΨAMMA, vide *Luc.* VI, 42. ΨAMMNh legitur etiam pro ΨAMMA dativo.

XI. In plurali pro ΨAIM legitur ΨAIMEI. & pro ΨANS, ΨANZEI.

XII. Pro SR, legitur SRh, *Luc.* II, 2. & SI, [2] *Luc.* I, 29. & SAI. Pro ΨIZRS, ΨIZRZEI. pro ΨIZAI, ΨAMEI, *Marc.* IX. pro ΨR, ΨANEI.

XIII. ΨATA incerti generis nominibus præponitur: ut, ΨANNh ΠEIATÞS NSAANBIÐA ΓIBAN ΨATA AEIK, τὸν ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. DEMNN BIMAITAN ΨATA BAKN, ἔλθοι ἀφεπιὼν τὸ παιδίον.

XIV. Obſervandum item eſt, in linguis hiſce cognatis, præſertim in matrici, articulum præpoſitivum cum demonſtrativi, tum relativi pronominis vim & naturam obtinere, ut in capite quinto fuſiùs dicetur. Pro ΨATA, legitur ΨATNh. pro ΨR, legitur ΨANIN, *Luc.* X, 21. pro ΨIS, ΨIZ. pro ΨR, etiam ΨA quandoque occurrit

XV. Hactenus de articulo definito, vel demonſtrativo. Indefinitus autem eſt an ſingularis; & rum tam ſingularis, quam pluralis numeri: ut infra oſtendetur in cap. VI.

CAPUT TERTIUM.

De nomine.

I. NOmen eſt vel ſubſtantivum, vel adjectivum. Subſtantivum vel ſimplex eſt, vel compoſitum. ſimplex, ut pite, *pœna.* huſ, *domus.* hipe, *domus* vel *familia.* ȝedale, *diviſio.* Compoſitum: ut pite-huſ, *domus ſuppliciorum.* hip-ȝedale, *repudium.* henne-æȝ, *gallinæ ovum.* (ex henne & æȝ.) butan an henne æȝ, *niſi unum gallinæ ovum*, Bed. H. E. p. 226. Et ut linguarum nulla, ne ipſa quidem *Græca*, in componendis nominibus frequentior eſt, ita nec quidem felicior, quam *Anglo-Saxonica*: utpote quæ res omnigenas, rerumque affectiones, & reſpectus abſque omni ambage ſuis συζυγίαις clarè, & eleganter ſolet exprimere. Quiſquis vel primis labris *Anglo-Saxonicam* attigerit, hanc compoſitorum & decompoſitorum emphaticam elegantiam non ſine ſumma voluptate percipiet. en prælibamina quædam! nomina ſcilicet, quibus ſua varietate ludens *Cædmon* expreſſit *arcam Noæ.* mepe-huſ, *domus marina.* pudu-fæſten, *ligneum caſtrum.* mepe-cieſte, *arca marina.* ſund-peceð, *aula marina.* pæȝ-boꝺ, *tabernaculum in fluctibus.* pæȝ-þele, *tabulatum in fluctibus.* ſtream-peall, *fluctuum murus.* hoſ-ȝeſon, *tectum mobile.* quibus adde hiſ-fpea, *vitæ dominus.* ȝaſt-ȝeꝺal, *ſpiritus ſeparatio*, i. e. *mors.* eþel-ſtol, *patria.* heolſtoſ-ſceaꝺo, *antrum tenebroſum*, i. e. *chaos.* Hic obſervandum eſt priorem vocem in compoſitis nominibus, & duas priores in decompoſitis [3] adjectivi naturam habere, & per adjectivum debere reddi *Latinè*; aut ubi deſunt adjectiva, per ſuum genitivum, vel

---

[1] Fortaſſe ex ΨAMMA & Nh euphonico. [2] Et *Luc.* VII, 44, 45. *Marc.* VI, 24. [3] Subſtantivam vocem in compoſitis adjectivè poſitam celeberr. *Johan. Walliſius* in ſuâ Gramm. *Angl.* aptè vocat adjectivum reſpectivum, utpote quo reſpectus alii ferè omnes, præter eos qui adjectivo poſſeſſivo innuuntur, ſignificari ſolent.

periphraſin adjectivo æquipollentem. ex. gr. ıɼepn-benꝺ, *vinculum ferreum.* bıɼceop-ɼcıpe, *parœcia*, hodie *diœceſis*; verbum verbo, *præfectura epiſcopalis.* ɼcıpe-bıɼceop, *epiſcopus diœceſanus.* Ƿılɼeꝺe pæɼ abꝺıɼen oɼ hıɼ Bıɼcoppettle, *Wilfredus pulſus eſt à ſede ſua epiſcopali.* Lonꝺonceaɼtpe-bıɼcop, *Londinenſis epiſcopus.* Lantpapabupȝcypicea, *eccleſia Cantuarienſis.* nıht-butteɼ-ɼleoȝ, *blatta*, quod ſit quaſi nocturnus papilio.

II. Nomina apud *Anglo-Saxones* variantur per caſus, perinde ac apud *Græcos*, & *Latinos.* Subſtantiva verò variantur (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) ſex modis, ac proinde dici poſſint declinationes apud *Anglo-Saxones* eſſe ſex.

III. Prima declinatio eſt nominum, quæ faciunt genitivum ſingularem in eɼ, dativum in e, nominativum pluralem in aɼ, genitivum in a, & dativum in um: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ɼmıꝺ, *faber.*	Nom. * ɼmıꝺaɼ.
Gen. * ɼmıꝺeɼ.	Gen. ɼmıꝺa.
Dat. ɼmıꝺe.	Dat. ɼmıꝺum.
Acc. ɼmıꝺ.	Acc. ɼmıꝺaɼ.
Voc. eala þu ɼmıꝺ.	Voc. eala ȝe ɼmıꝺaɼ.
Abl. ɼmıþe.	Abl. ɼmıþum.

IV. Secunda declinatio eſt nominum, quorum nominativus ſingularis exit in a, genitivus, dativus, accuſativus, & ablativus in an; nominativus etiam pluralis, in an, genitivus in a, & dativus in um: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. pıtezȝa, *propheta.*	Nom. pıtezȝan.
Gen. pıtegan.	Gen. pıtezȝena.
Dat. pıtezȝan.	Dat. pıtezȝum.
Acc. pıtezȝan.	Acc. pıtezȝan.
Voc. eala þu pıtezȝa.	Voc. eala ȝe pıtezȝan.
Abl. pıtezȝan.	Abl. pıtezȝum.

Propria exeuntia in a eodem modo declinantur: ut, Nom. Mapıa. Gen. Mapıan. Dat. Mapıan. Acc. Mapıan. Voc. eala þu Mapıa. Abl. Mapıan. on þa ylcan tıꝺ he pæɼ abyɼȝaꝺ mıꝺ héɼıȝum ȝeɼeohtum pıꝺ Blædlan, anꝺ Attılan Þuna cyninȝum, *graviſſimis eo tempore bellis cum Blædla, & Attila Hunnorum regibus erat occupatus*, Bed. H. E. lib. I, cap. 2.

[1] Notandum autem eſt, ſecundam hanc declinationem non ſolum pro ſpecie declinationis habendam eſſe, ſed etiam pro communi forma declinandi, in qua flectuntur nomina omnium declinationum, terminando nominativum ſingularem in a, & pluralem in an. ſic à pıtezȝ, quod frequens occurrit in codice evangeliorum interlineato *Cottoniano*, ſit pıtezȝa, *propheta*, ab heopt, heopta, *cor.* ab ylꝺpe ælꝺpe, plur. num. ylꝺpan, *majores natu.* à bɼyꝺȝum, *ſponſus*, bɼyꝺȝuma. Utrumque enim legitur, Matth. xxv. cod. *Cotton.* ɼuɼȝo uutetlıce bẏꝺe ðe bɼyꝺȝum, *moram autem fecit ſponſus.* verſ. 5, heonu bɼyꝺȝuma cpom, *ecce ſponſus venit.* Præterea collatis, quæ cùm in evangeliis impreſſis, tum in dicto codice *Cottoniano* legi, cum eis, quæ à *Runolpho* in rudimentis ſuis *Iſlandicis* traduntur de declinationibus & nominibus compoſitis cap. II, & III, perſuaſum mihi eſt nomina hac formâ declinata æquipollere quoad ſignificationis emphaſin, ſi non ſemper, maxima certe ex parte, nominibus compoſitis apud *Iſlandos*; quibus ita conjunguntur articuli, ut ambo per omnes caſus utriuſque numeri in unum coaleſcant. Multa exempla conjecturam hanc noſtram corroborant: ut, æɼteɼ coɼtnunȝe ꝺaȝana ꝺaþa, *poſt tribulationem* [*tentationem*] *dierum illorum*, pro ꝺaȝa, Matth. xxiv, 29. miꝺ ꝺẏ ȝeheþaɼ ȝeɼehta ȝ poeno ȝeɼehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones prœliorum*, pro ȝeɼehta ł ȝeɼeohta, Matth. xxiv, 6. ȝıe pophton þa ılca coɼu ł ȝnæɼe ðeaɼena, *vos feciſtis illam ſpeluncam latronum*, pro þeaþa ł ðeoþa, Matth. xxi, 13. ne ȝeþencaþ ɼıþ hlaþana, *neque recordamini quinque panum*, pro ðæþa ɼıþ hlaþa, Matth. xvi, 9. hɼı ɼopȝımaꝺ ðıne leopnınȝ cnihtaɼ upe ylꝺpena laȝe, *quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum?* Matth. xv, 2. verſionis impreſſæ. codex enim *Cott.* habet ælꝺpa. Ðæþa etenꝺpa pæɼ tal ɼıþ ðuɼenꝺ ðæþa peupana, *manducantium fuit numerus* v *millia virorum*, pro peapa ł pepa, Matth. xiv, 21. acaþ to pẏnꝺpuma tpeuna ȝeɼetet ıɼ, *ſecuris ad radicem arborum poſita eſt*, pro tpeua ł tpıpa, Matth. III, 10. la næꝺþpena cyn, *progenies viperarum*, Matth. III, 7, verſionis impreſſæ, & in verſione interlineata cod. *Cott.* æteɼna cyn, pro ðæɼa næꝺþa, & ðæɼa ættɼa cyn. Ihɼtꝺıotunȝ toꝺana, *ſtridor dentium*, Matth. xiii, 50, cod. *Cott.* in impreſſo verò, toþa. Aliquando autem majoris, ut videtur, emphaſeos cauſa, articulus præmittitur nominibus hac forma inflexis: in hpomum ðaþa

---

** Inde in noſtratium ſermone, nominum ſubſtantivorum genitivus ſingularis & nominativus pluralis exeunt regulariter in s vel es: ut in **stones**, quod *lapidis* & *lapides* ſignificat. [1] Quæ hic ſubſequuntur prætereat tyro nondum *Anglo-Saxonicis* literis aliquantulum imbutus.

plæcena,

plæcena, *in angulis platearum*, Matth. vi, 5, cod. *Cott.* pro ðapa plæca. hiſce addas, en luomana ðinpa, *unum membrorum tuorum*, Matth. v, 30, in cod. *Cott.* in impreſſo evang. *Sax.* an ðinpa lima. Ða ſopma doeȝe ðapa ſopoſena mæta, *in die azymorum*, pro, on ðam ſopman dage ðæpa ðeapf-mæta i dæpf-mæta, Matth. xxvi, 17. ðatte peꝑon ȝefylled ꝑꝑioꝑa pitȝana, *ut implerentur ſcripturæ.* in verſione impreſſa, ꝑ dæpa piteȝena halȝan ȝeppitu ſyn ȝefyllede, Matth. xxvi, 56. Notandum quoque eſt, nominativum ſingularem hujus declinationis aliquando occurrere terminatam in an, more obliquorum: ut in exemplo ſupra dicto cap. ii, reg. 10. cumbolpiȝan, pro cumbolpiȝa. ſic *Cædm.* xlviii, 3. næfre ȝepeſan pæðað þine eaꝑopa yꝑꝑe, *villicus nunquam dominabitur tuæ hæreditati.* ſic p. 105, 7, ðu eapt hæleða helm. ⁊ heoſen deman. engla opðfruman, *tu es heroum protector, cæli judex, angelorum auctor.* & lin. 12. legitur, þone peneȝan, pro ſe peneȝa, *malignus, vel execrabilis.* N autem nominativo addi cenſeo juxta morem nominum compoſitorum apud *Cimbros*, de quibus infra in cap. xx, & xxi. ut enim ab herra, apud *Cimbros* fit herran: ſic à dema, *Cimbrice* deman.

V. Tertia declinatio eſt nominum, quæ variantur ad exemplar primæ declinationis, excepto nominativo plurali, qui terminatur in u: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. andȝit, *ſenſus.*	Nom. andȝitu.
Gen. andȝiteſ.	Gen. andȝita.
Dat. andȝite.	Dat. andȝitum.
Acc. andȝit.	Acc. andȝitu.
Voc. eala þu andȝit.	Voc. eala ȝe andȝitu.
Abl. andȝite.	Abl. andȝitum.

Dat. & ablat. ſingularis in hâc & prima declinatione aliquando terminantur in a: ut, þæꝑ ꝑann yꝑ on hiꝑ handa, *cujus ventilabrum in manu ſua eſt*, Matth. iii, 12.

Terminatio pluralis u ſecundum *reg.* 3. *cap.* 1. non raro mutatur in o & a, ut ȝemæpo & ȝemæna, pro ȝemæpu, *fines, termini.* & nonnunquam in æ.

VI. Quarta declinatio eſt nominum neutri generis, quæ variantur prorſus ut in prima, niſi quod * nominativus pluralis eandem plerumque ſortiatur terminationem cum ſingulari, plerumque, dico; nam aliquando terminatur in e, & a.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. popð, *verbum.*	Nom. popð.
Gen. popðeꝑ.	Gen. popða.
Dat. popðe.	Dat. popðum.
Acc. popð.	Acc. popð.
Voc. eala þu popð.	Voc. eala ȝe popð.
Abl. popðe.	Abl. popðum.

Sic beapn, cild, piꝑ, faciunt in plurali beapn, cild, piꝑ.

VII. Quinta declinatio eſt nominum, quæ inflectuntur per omnes caſus, ut in prima; niſi quod genitivum ſingularem emittant in e, & nominativum pluralem in a. e. o. u: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. pilu, *ancilla.*	Nom. pilna. e. o. u.
Gen. pilne.	Gen. pilna.
Dat. pilne.	Dat. pilnum.
Acc. pilu.	Acc. pilna.
Voc. eala þu pilu.	Voc. eala ȝe pilna.
Abl. pilne.	Abl. pilnum.

Terminata in nefre, nefre, nyꝑꝑe, hoc modo declinantur omnia. Sic ꝑfuꝑtop, & ꝑfeoſtop *ſoror*, faciunt in *plur.* ꝑfuꝑtna, ꝑfeoſtna, ȝefeoſtna, *ſorores.*

VIII. Sexta declinatio eſt nominum, quorum nominativus ſingularis exit in u, genitivus in a, dativus, accuſativus, in u, & a, vocativus in u, & quæ in plurali formantur ut in quinta. ex. gr.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ſunu, *filius.*	Nom. ſuna.
Gen. ſuna.	Gen. ſuna.
Dat. ſunu. a.	Dat. ſunum.
Acc. ſunu. a.	Acc. ſuna.
Voc. eala þu ſunu.	Voc. eala ȝe ſuna.
Abl. ſunu.	Abl. ſunum.

IX. Quædam tamen occurrunt irregularia, & planè heteroclita. Sic fæder, *pater*, eſt monoptoton in ſingulari, in plurali verò ſequitur formam primæ declinationis. *Dano-Saxonice* tamen

* Sic nomina neutra apud *Iſlandos* habent nominativum pluralem ſimilem nominativo ſingulari.

legitur ꝼeꝺoꝛeꝼ, in gen. ſing. Math. XXVIII, 20, cod. interl. evang. *Cott.* ubi quoque vide Joh. VI, 39. [1] Leꝼcẏ, *calcei*, eſt plurale monoptoton. Sic bꝛoꝺoꝛ, *frater*, & moꝺoꝛ, *mater*, ſunt heteroclita, quæ faciunt in obliquis ſing. num. bꝛoꝺoꝛ, & bꝛeꝺeꝛ, moꝺoꝛ, & meꝺeꝛ. bꝛoꝺoꝛ autem in plur. ſequitur formam tertiæ declinationis, reddens bꝛoꝺꝛu & ȝebꝛoꝺꝛu. Hiſce addantur ꝼoꝺ, *pes*, boc, *liber*, quæ faciunt in recto & accuſ. plur. ꝼeꝺ, [2] bec. Monoſyllaba in æ deſinentia ſunt quoque monoptota in ſing. num. ut ꝼæ *mare*, æ, *lex*. Man, *homo*, cum compoſitis, facit in dativo ſing. & in nom. & accuſ. plur. men: ut, nıꝛ na ȝoꝺ �̀ıꝛum men ana to punianne, *non eſt commodum, ut hic homo ſolus ſit*, Gen. II, 18. ⁊ ȝeꝓohte ꝺ̀ nıbb to anum ꝓıꝛmen, *& ædificavit coſtam in mulierem.* men puꝺon ꝺa ȝemenȝꝛılꝺe. ꝺa ȝeꝛapon ȝoꝺeꝛ beaꝛn, *quum homines multiplicati eſſent, viderunt filii dei*, Gen. VI, 1. æg. *ovum*, cealꝼ, *vitulus*, faciunt in nom. & accuſ. plurali æȝꝛu, cealꝼꝛu: ut, ꝺa ꝺe on ꝺaꝛ halȝan tıꝺe cẏꝛe. ⁊ æȝꝛu. ⁊ ꝓın. ⁊ ꝼıꝛc ꝓoꝛȝan, *qui vero hoc ſancto tempore, caſeo, & ovis, & vino, & piſcibus abſtinere poſſint*, Spelm. concil. p. 614. ẏmbtꝛẏmꝺon me cealꝼꝛu manıȝe, *circumdederunt me vituli multi*, Pſalm. XXI, 22. luꝼ, *pediculus*, muꝛ, *mus*, in plur. faciunt lẏꝛ, mẏꝛ: ȝıꝼ nu ȝe ȝeꝛapen hpelce muꝛ. ꝺ̀ pæꝛe hlaꝼoꝛꝺ oꝼep oꝼꝺe mẏꝛ, *jam vero ſi murem quempiam videretis, qui dominus eſt aliorum murum*, Boeth. p. 32. cu, *vacca*, in plur. facit cẏ. ⁊ aȝeꝼe men to Limınȝe L eapa. ⁊ X cẏ, *& dabuntur Limingi* L *oves*, *&* X *vaccæ*. And men ſelle him to ꝺæm lanꝺe IIII oxan. ⁊ II cẏ, *& dabuntur in uſum prædii* IV *boves*, *&* II *vaccæ*, teſtament. cujuſdam *Abbæ* vicecomitis MS. quod incipit, IC Abba ȝenoeꝼa. bibl. *Cott. Auguſtus*, A. 2. Ratio autem horum anomaliæ patet ex *Iſlandicâ* Grammaticâ *Runolphi Jonæ*, ad quam mitto lectorem.

Nota etiam, quod nomina propria *Latina* non raro immutata, & ſuo more finita inveniuntur apud *Anglo-Saxones*, tam in recto, quam in obliquis: ut, Laıuꝛ ꝛe Laꝛene oꝼꝺe naman Iuluꝛ. Llauꝺıuꝛ ꝛe Laꝛene ꝛe pæꝛ ꝼeoꝓꝺa ꝼnam Auȝuꝛto. ꝺone æꝺelan Albanum ꝛe peꝛtmbenende Bꝛẏton ꝓoꝓꝺbeneꝺ. ꝛeo henȝunȝ pæꝛ ꝺuph Alapıcum cẏnınȝ ȝeꝓonꝺen. De ealꝺeꝛlıcneꝛꝛe onꝼenȝ ꝼnom Bonıꝼatıo ꝺam papan. Excipe ab hâc regulâ caſum genitivum, qui fere ſemper exit in eꝛ: ut, ꝺa comon ꝺa æpenꝺpacan to Albaneꝛ huꝛe. ꝛe pæꝛ acpealꝺ ꝓoꝓ Lnıꝛteꝛ ȝeleaꝼan. & unum nominativum Lnıꝛt, nam Lhnıꝛtuꝛ, quantum quidem mihi obſervare contigit, haud legitur in avitâ linguâ.

Non raro etiam appellativa *Latinorum* leguntur in ſermone *Anglo-Saxonico*, more *Latino* terminata: ut, ꝺ̀ tpelꝼtan ꝺæȝe kalenꝺapum Auȝuꝛtapum, *die XII. calendarum Auguſti*, Bed. H. E. p. 130. ꝛe mæꝛꝛe-ꝓꝓeoꝛt opatıonem apæꝺꝺe, *presbyter orationem dabat*. ȝoꝺ hẏꝺe pæꝛ Peꝛtnuꝛ, anꝺ ȝoꝺ hẏꝺe pæꝛ Pauluꝛ, anꝺ ȝoꝺe pæꝓon ꝺa Apoꝛtoli, *bonus paſtor erat Petrus, bonuſque paſtor Paulus, bonique erant Apoſtoli.*

X. Terminationes ſubſtantivorum in lingua *Anglo-Saxonica* plures ſunt, quàm quæ regulis ſubjici poſſunt; ne tamen hâc in re penitus deſim curioſis, ſequentes obſervationes ſubjungendas duxi. Quædam exeunt in ꝺom, vel ꝺome, quod primò *munus*, & *officium* denotat cum *ditione*, & *dominio*: ut in cẏn-ꝺome, vel cẏnınȝ-ꝺome, *regnum*. ealꝺoꝛ-ꝺome, *præfectura comitis*. bıꝛceoꝓ-ꝺome, *munus epiſcopale*. abboꝛ-ꝺome, *abbatia*, &c. unde in hodierno ſermone *Anglorum*, **popedome**, *papatus*. **dukedome**, *ducatus*. **Chriſtendome**, *Chriſtianiſmus*. ſecundò denotat *ſtatum, conditionem, qualitatem, proprietatem*: ut ꝼꝛeoꝺom, *libertas*. ꝓeoꝓ-ꝺom, *ſervitus*. ꝺẏꝛıȝꝺom, *ſtultitia*. halıȝꝺom, *ſanctimonia*. huꝓe-ꝺom, *meretricium*. piccunȝꝺom, *magia*. ꝛpıcꝺom, *fraus*. pıꝛꝺom, *prudentia*. pıtıȝꝺom, *ſapientia*. pıtꝺom, *prophetia*. inde noſtratia, **thraldome**, **wiſdome**, **whoredome**, & ſimilia.

XI. Quædam etiam *munus*, & *dominium* ſignificantia producuntur in ꝛıce, vel ꝛıc: ut, cẏnꝛıc, *regnum*. bıꝛceoꝓ-ꝛıc, *epiſcopatus*. unde noſtrate **biſhop-rick**. ſed hæc & hujuſmodi potius pro compoſitis habenda ſunt; quia ꝛıce, vel ꝛıc *dominium, ditionem*, & *imperium* ſignificat.

XII. Non pauca producuntur in haꝺ, vel haꝺe, quod etiam *ſtatum, conditionem*, & *qualitatem* ſignificat: ut, [3] mæȝꝺ-haꝺe, vel mæꝺen-haꝺ, *virginitas*, &c. hinc noſtratium terminatio in **head**, & **hood**: ut in **maidenhead**, **childhood**, **knighthood**, *virginitas, pueritia, dignitas equeſtris*. ſed ſi quis hæc & alia hujuſmodi potius ad compoſitorum claſſem reducenda contenderit, eo quod haꝺ *ordinem, ſexum, gradum, ſtatum, & qualitatem* ſignificet, non reclamabo.

XIII. Nonnulla terminantur in ꝛcẏꝓ, vel ꝛcẏꝓe: ut ȝeꝼeꝓ-ꝛcẏꝓe, *ſodalitas*, tun-ꝛcẏꝓe, *villicatio*, vel *villici munus*. niſi hæc etiam & alia hujuſmodi quoque compoſita potius cenſenda ſint, quia ꝛcẏꝓ, vel ꝛcẏꝓe *præfecturam, curam, munus, negotium*, & *occupationem* ſignificet.

XIV. Quædam deſinunt in ꝛcẏꝓ, vel ꝛcıpe: ut ȝeꝼeꝓ-ꝛcẏꝓe, *ſocietas*. ꝼeȝn-ꝛcıpe, *thani dignitas*, vel *munus*. ȝebeoꝓ-ꝛcẏꝓe, *convivium*. peoꝓꝺ-ꝛcẏpe, *dignitas*, &c. hinc noſtratium terminatio in **ſhip**: ut in **ſteward-ſhip**, *villici munus*. **alderman-ſhip**, *munus ſenatoris urbani*, &c.

XV. Multa terminantur in a: ut cempa, *miles*. oxa, *bos*. ȝeꝼaꝛa, *fautor*. ȝeꝛeꝼa, *comes*. ȝeꝛeꝼa, *ſocius*. nama, *nomen*. pana, *defectus*. æmta, *otium*. quorum non pauca fiunt *Anglica*, abjiciendo a finalem, vel mutando a in e.

XVI. Alia à ſubſtantivis profecta finiuntur in neꝺen, næꝺen, nebenn, næꝺenn: ut, ȝeꝼeꝓ-nebenn,

---

[1] *Goth.* ΓΛSKSh, in gen. ΓΛSKShS. [2] Boc etiam reddit bec, in dativ. vel abl. ſing. ut, on ꝺæne ılcan bec, *in eodem libro*. [3] A *Gothico* MΛΓΛΨ, *virgo*. *Iſlandice* mey, *virgo*. *ſocietas*.

ſocietas. mæg-ɲeden, *cognatio.* ɲeon-ɲæden, *injuria.* hiɲ-ɲedenn, *familia.* ȝecpiþ-ɲædenn, *pactum.* Quædam exeunt in elde: ut, à ɲæɲ, *iter*, ɲæɲelde, *via, iter, greſſus.* Nonnulla ab aliis quoque derivata exeunt in elſ: ut ɲeceleſ, *thus*, à ɲec, *fumus, vapor, ſuffitus.* ɲæteleſ, *pera, marſupium*, à ɲæt, *vas.* ɲædeleſ, *ænigma*, à ɲæð, *conjectura.* Quædam more *Francico* terminantur in ɲceaft: ut hýȝeɲceaft, *animus, mens*, ab hýȝe. meteoþɲceaft, *deitas, divinitas*, à poetico, meteoð, *deus.* exempla; ɲþýnð ɲinð hie mine ȝeoɲne holde on hýɲa hýȝeɲceaftum, *hi ſunt maximè amici mei, ſuis animis fideles*, Cædmon VII, 15. þintþa hæɲde tþa hundteontiȝ ȝ fiɲe eac þa he ɲoɲðȝepat miɲɲenum ɲnoþ meteoþɲceaft ɲeon, *annos natus erat ducentos & quinque. quum longævus ad videndam deitatem ex hac vita diſceſſit*, Cædm. XXXIX, 7. Nonnulla fœminina terminantur in ýɲɲ, iɲɲ, eɲɲ. ýɲɲe, iɲɲe, eɲɲe: ut, cneoɲiɲɲe, cneoɲýɲɲe, *generatio, familia.* ælmeɲɲe, *eleemoſyna.* bliɲɲe, *lætitia.* Quædam etiam occurrunt in o terminata, ut ɲneoh, vel ɲneo, maſc. *liber, dominus.* ɲeoh, vel ɲeo, neut. *pecunia, pecus, opes.* quæ flectuntur in hunc modum:

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*	
Nom. ɲneoh, ɲneo.	Nom. * ɲneoſ.	* Eodem modo declinatur ɲeoh, niſi quod in nom. & accuſ. plur. facit ɲeo: & o in a verſo, ɲea.
Gen. ɲneoſ.	Gen. ɲnea.	
Dat. ɲneo.	Dat. ɲneum.	
Acc. ɲneoh, ɲneo.	Acc. ɲneoſ.	
Abl. ɲneo.	Abl. ɲneum.	

Exempla. Ȝehlodon him to huðe hoɲdpeaɲdɲa ȝeɲtneon. ɲea ȝ ɲneoɲ ȝelæddon, *onerabant ſe, ut ſpoliis, quæſtorum theſauris, nummos etiam & dominos* [nummorum] *abducebant*, Cædm. LXXVI, 17. hpæt þu þonne mæne mið þæɲe ȝitɲunge þæɲ ɲeoɲ, *quid tu igitur pro avaritia tua doles propter pecuniæ* [opum] *jacturam?* Boeth. p. 69. mið hu micclan ɲeo, *quanta cum pecunia?* mið unapimedum ɲeo, *innumeris cum nummis.* p. 88.

XVII. Plurima verbalia terminantur in anȝe, inȝe, onȝe, unȝe: ut, biȝanȝe, *cultus.* onbýnðinȝ, *compunctio.* þotoɲunȝ, *ploratus.* birmeɲunȝe, *illuſio.* hæftnunȝe, *captivitas.* leaɲunȝe, *mendacium.* quibus adde [1] onftinȝ, cujus ſenſum non ſatis aſſequutus clariſſimus *Spelmannus*, tanquam inexplicabilem præteriit in [2] epiſtolâ *Agathonis* papæ, quâ certas quaſdam immunitates conceſſit monaſterio *Medeshamſtedenſi*, vel *Petroburgenſi*; ubi hæc verba, þat ne kýnnin̄ȝ. ne birɲop. ne eoɲl. ne nan man have nan onftinȝ. ſic vertit: *ut nec rex aliquis, aut epiſcopus, aut comes, aut quiſquam alius* onftinȝ *exigat, vel percipiat*: ex adverſo tamen in margine addit, fortè *hoſpitium.* Somnero eſt *tributum, vectigal.* certè STIFUAN apud *Gothos*, ɲtinȝan *Sax.* unde vox derivata videtur, ſignificat *cum magno comitatu & pompa procedere*; unde forſan onftinȝ ſignificat *dominium* vel *jus hoſpitii ad dominum pertinens*, quod rex, epiſcopus vel alius aliquis dominus ſibi & ſuis vendicat, vel *tributum*, & *viaticum*, quod miniſtrare ſolent vaſalli domino, quum magno ſtipatus comitatu proficiſcatur. Hæc obiter. Nota autem, quod nomina terminata hoc modo ſunt fœminina omnia.

XVIII. Haud pauca fœminina ab adjectivis nata exeunt in neſſe, neſſe, vel nýſſe: ut, þýſiȝneſſe, *ſtultitia*, þɲineſſe. *trinitas.* ȝelicneſſe, *ſimilitudo.* ɲoþfæftnýſſe, *veritas.* Retinetur adhuc fœminina hæc terminatio apud noſtrates, in **whiteneſſe**, *albedo.* **hardneſſe**, *durities.* **newneſſe**, *novitas*, **greatneſſe**, *magnitudo*, & mille aliis. apud *Gothos* multa fœminina terminantur in NS, quod per primi capitis reg. 2. valet NES: ut, ᚷᛚᛚᚨᚾᛖᛖᛁᚾᛊ, *fides.* ᚷᚨᛗᛖᛁᚾᛊ, *ſcriptura.* ᚷᚨᚱᚨᛁᚺᛏᛖᛁᚾᛊ, *juſtitia.* ᚷᚱᚨᛁᚾᛊ, *ſalutatio.* hinc, ni fallor, neſſe *A. S.*

XIX. Quædam verbalia exeunt in þ vel þe: ut, mæg̃þ, *poteſtas.* mæg̃ðe, *provincia, cognatio.* ɲþýmþe, *principium.* þieɲþe. *furtum.* ȝeɲðe, *viſio.* ȝeræl̃þe, vel ȝeýl̃þe, *fælicitas.* mýnþe, *hilaritas.* hinc terminatio *Anglica* in **th**. vel **the**: ut in **drougth**, vel **drought**, *ariditas.* **growth**, *incrementum.* **mouth**, *os, orus.* **tithe**, *decima.* **mowth**, *demeſſio.* **tuth**, *dens.* **broth**, *juſculentum.* **oath**, *juramentum.* [3] **death**, *mors.* [4] **heath**, *planities inculta, ericetum.* **breadth**, *latitudo.* **depth**, *profunditas.* Apud *Gothos* quoque ψ. & ψᚨ eſt terminatio nominum; ut in ᚷᚱᛟᚠ, *Deus.* Ȝoð *Anglo-Saxonicè.* ᚢᛁᚠ, *uterus.* ᛗᚨᚷᚨᚠ, *virgo.* ᚨᛁᚠᚨ, *artus*, li̇ð *Anglo-Saxonice.*

---

[1] *Gul. Nicolſonus* archidiaconus *Carleolenſis*, in ſeptentrionalibus literis vir maximus, putat hanc vocem potius contrahi ab onɲettunȝ, quod ab onɲettan, *inhabitare*; unde *Northymbris* **onſet** idem eſt, quod *manſus, toftum.* hæc ille. ſed quo minus ab opinione meâ recedam, facit uſus verbi ɲtinȝan, in chron. *Sax. Gibſ.* anno DCXCIV. þat nan læpede man nah mið þihte to ɲtinȝan hine an anne cinican. na anan þaɲa þinȝan þe to cýɲcan belimþ. quod ſic verto: *quod nullus laicus jure debet ad eccleſiam quamvis, aut aliquam poſſeſſionem, quæ ad eccleſiam ſpectant, militari ordine, aut magno ſtipatus comitatu, ut dominus, procedere.* Ratio, propter quam, ſic locum vertimus, ſumitur ab iis quæ ſequuntur: and ɲoɲ þi ɲtɲanlice pe ȝeɲettað ȝ bemað ȝ on Ȝodeȝ naman þeɲ ealmihtiȝeɲ ȝ on ealɲa halȝena pe ɲoɲbeodað ... eallan læpedan mannum æune ænne hlauoɲðɲcipe ouep cýɲcan, *idcirco nos firmiter conſtituimus, ac decernimus, & Dei omnipotentis nomine, omniumque ſanctorum interdicimus omnibus laicis in perpetuum dominatione omni in eccleſias.* [2] Concil. tom. 1. p. 164. [3] *Goth.* ᚨᛚᚾᚹᛊ, *mors.* [4] *Goth.* ᚺᛚᛁᚹᚷᚱ, *ager.*

ᚪᛁᚴᚠᚪ, *terra*, eorð *Anglo-Saxonice*, **earth** *Anglicè*. ᛗᛖᚴᛁᚠᚪ, *rumor*. Et quis dubitare poteſt, quin þ, & þe *Anglo-Saxonum* orta ſit à *Goth*. ᚠ, & ᚠᚪ.

XX. Multa maſculina exeunt in ep, vel epe: ut, ȝoðꝑpellep, *evangeliſta*. ꝓulluhtep, *baptiſta*. ꝓæðepe, *ſeminator*. hic, ut alicubi obſervat *Thomas Mareſchallus*, monendum eſt particulam finalem ep forſan per aphæreſin euphonicam fieri à voce [1] pep, quæ *virum* ſignificat; ac ſi ꝓulluhtep, v. gr. contraheretur ex ꝓulluht-pep. equidem non video, quin *baptiſta* dici poſſit ꝓulluht-pep eodem ſenſu, ac *agricola* dicitur æcep-man: ac apud [2] *Cimbros* veteres *juriſperitus*, **laga-madur**. *prædo*, **ſtiga-madur**, **an high-way-man**. viderint critici, quid de hâc re ſtatuendum ſit. certè huic conjecturæ favet, quod *Scoti* in multis *Saxonizantes* vocant *juriſperitum* a **law-wer**, ac ſi olim *Saxonicè* ſcriberetur laȝ-pep. & in noſtrâ etiamnum linguâ omne verbum format ſubſtantivum agentis in **er**: ut in **builder**, *ædificator*. **pleader**, *cauſidicus*. **ſwearer**, *dejurator*. **drinker**, *compotator*, &c.

XXI. Haud pauca (quorum magna pars ſunt diminutiva) etiam formantur in linȝ: ut, hæꝑtlinȝ, *captivus*. helꝑlinȝ, *dupondium*. ꝓæplinȝ, *captivus*, *ſeditioſus*. cnæplinȝ, *adoleſcens*, *puellus*. æþelinȝ, ut videtur, per craſin, ab æþel-linȝ, *princeps*, *nobilis juvenis*. & lytlinȝ, pro lytel-linȝ, *parvulus*. retinetur & hoc affixum finale apud *Anglos*: ut in **neſtling** (à **neſt**, *nidus*) *pullus tenellulus* poſtremo excluſus, & nido, poſtquam cæteri pulli avolarint, adhærens. **hireling**, *mercenarius*, ab **hire**, *merces*. **ſuckling**, *lactens*. niſi quis talia potius in adjectivorum claſſe ponenda cenſeat. quædam etiam ab adjectivis, quæ in negativum vel privativum leaꝑ finiuntur, venientia, terminantur in leaꝑt vel leꝑte: ſic à beaȝn-leaꝑ, *improles*, baȝn-leꝑt, *orbitas liberorum*. manȝe habbaþ ȝenoȝ ȝeꝑællice ȝepiꝓoð. ac ꝓop beaȝnleꝑte eallne þone pelan þe hi ȝeȝaðepiȝaþ. hi læꝛaþ ꝓpæmðum to bꝛucanne, *multi ſatis fœliciter uxores ducunt*, *ſed præ orbitate liberorum*, *opes*, *quas corradunt omnes*, *alienigenis relinquunt*, Boeth. p. 19.

XXII. Nomina maſculina apud *Anglo-Saxones* formant ſua fœminina in eꝛtpe, ıꝛtpe, ẏꝛtpe. ut nomina maſculina apud *Latinos* in *or* exeuntia formant fœminina in *ix*. ex. gr. ꝛẏnȝeꝛtpe, *cantrix*. ꝛæðẏꝛtpe, *ſeminatrix*. pæðẏꝛtpe, *lectrix*. læꝓẏꝛtpe, *doctrix*. bæceꝛtpe, *piſtrix*. pecceꝛtpe, *rectrix*.

XXIII. Patronymica deſinunt in ınȝ: ut, Elepınȝ, [3] *Eliſides*, vel *filius Eliſæ*. Lenꝓuꝛınȝ, *Cenfuſides*, vel *filius Cenfuſi*. Iba pæꝛ Eoppınȝ. Eoppa pæꝛ Eꝛınȝ. Eꝛa Inȝınȝ. Inȝın Anȝenpıtınȝ. Anȝenpıt Alochınȝ. Aloc Beonocınȝ. Beonoc Bꝛanðınȝ. Bꝛanð Bælðæȝınȝ. Bælðæȝ Ꝩoðenınȝ. Ꝩoðen Fꝛıþopulꝛınȝ. Fꝛıþopulꝛ Finnınȝ. Finn Lodpulꝛınȝ. Lodpulꝛ Leatınȝ. *Ida fuit Eoppæ filius*: *Eoppa Eſæ*: *Eſa Ingini*: *Inginus Agenwitæ*: *Agenwita Aloci*: *Aloc Beonoci*: *Beonoc Brandi*: *Brandus Bealdægi*: *Bealdægus Wodeni*: *Wodenus Frithowulfi*: *Frithowulfus Finni*: *Finnus Godulfi*: *Godulfus Geatæ*. chron. *Sax*. ad calcem hiſtor. eccleſ. *Bedæ*. p. 510. anno DXLVII. vid. quoque p. 514. an. DCXXVI. & p. 510. an. DLII, DLX. & p. 512. an. DXCVII. *Bedæ* hiſt. eccl. p. 6, 7. Notandum autem hic eſt terminationem patronymicorum in ınȝ ſecundum *Olaum Rudbeckium* deducendam eſſe ad **ung**, vel **ing**, *juvenis*. unde *Cimbrice* at **yngia**, *parere*, & **ungar**, vel **yngver** *pulli*, *fœtus*. unde de quavis fœmella gravida ex brutis animalibus *Angli* dicunt, **ſhe is with young**. & in *Snorronis* Edda, *Nicrdi* quidam filius occurrit dictus **ynge**, à quo tota regia ſtirps vocata eſt **ynlungar**. & in *Suedia* primorum liberi, ſi mares ſunt, **yngwar**, **yngkarar**, & **ungkatlar**; ſin fœmellæ, aut virgines, **yngfruer**, **ungefruer**, vocantur. Atlanticæ cap. IX, p. 366. certe apud *Iſlandos* **unge** eſt *pullus*, **ungr**, *juvenis*, **ungkiærr**, **unckiare**, **unkr**, *generoſus juvenis*, & **ungfru**, *virgo eximia intacta*. notandum quoque eſt multa verbalia terminari in ınȝ: ut, tæcnınȝ, pıꝛcınȝ, quod ſupra docuimus in reg. 17.

XXIV. Participia præſentis temporis abſolutè poſita ſubſtantivè ſignificant: ut, demende, *judex*.

XXV. Si quis perpendat ſummam illam cognationem, quæ *Anglo-Saxonicæ* cum *Mæſo-Gothicâ* eſt, dubium ei eſſe non poteſt, quin, ut illius, ſic & hujus linguæ ſubſtantiva regulariter per ſex caſus, & ſub diverſis inflectendi formulis varientur. ſed quum *Ulphila-Gothicæ* verſionis, quæ extant, reliquiæ ne ſatis quidem exemplorum ad colligendas regulas grammaticales ſuppeditent, rogandus eſt pro humanitate ſuâ curioſus lector, ut quantillum in hâc re præſtitero, æquo animo accipiat. en, perluſtratis iterùm atque iterùm *Gothicis* evangeliis, unum atque alterum integrum exemplum; cætera manca ſunt vel caſu, vel numero, vel utroque.

Exemplum I. **himins**, *cælum*.		Exemplum II.	Exemplum III.
Num. ſing.	*Num. plur.*	*Num. ſing.*	*Num. ſing.*
n. [4] **himins**.	n. [5] **himinas**.	n. **ꝛaaanbeins**, *fides*.	* **hnnsaastaþs**, *altare*.
g. **himinis**.	g. **himine**.	g. **ꝛaaanbeinais**.	g. **hnnsaastaðis**.
d. **himina**.	d. **himinam**.	d. **ꝛaaanbeinai**.	d. **hnnsaastaði**.
a. **himin**.	a. **himinans**.	a. **ꝛaaanbein**.	a. **hnnsaastað**.
v. & **himins**.	v. ut nom.	v. ut nom.	v. ut nom.
a. **himina**.	a. **himinam**.	a. **ꝛaaanbeinai**.	a. **hnnsaastaðai**.

* **ankaknastaþs** *candelabrum*, facit in ablativo **ankaknastaþin**, *Matth*. v, 15.

[1] *Goth*. **ᚴᚨᛁᚱ**, *vir*. [2] Vide Lexicon *Runicum Olai Wormii*. [3] Haud diſſimiliter apud *Latinos*: ut in *libertinus*, *Auguſtinus*, i. e. *filius liberti*, *Auguſti*. [4] *Cælum*. *Iſl*. **Himen**, *Suec*. **Himmel**. [5] Neutra terminantur in **a**. ut in **ᚴᚨᚾᚴᚨᛚ**, *verba*. **ᚴᚨᚾᚴᛋᛏᚴᚨ**, *opera*.

Exem-

Exemplum IV.

Num. sing.
n. ᚦᚨᚾ, *dominus.*
g. ᚦᚨᚾᛁᚾᛋ.
d. ᚦᚨᚾᛁᚾ.
a. ᚦᚨᚾ.
v. ᚦᚨᚾ.
a. ᚦᚨᚾᛁᚾ.

Exemplum V.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. hᚨᚾᛞᚨᚾᛋ, *manus.*	n. * hᚨᚾᛞᚨᚾᚾᛋ.
g. hᚨᚾᛞᚨᚾᛋ.	g. [1] hᚨᚾᛞᛁᚸᛖ.
d. hᚨᚾᛞᚨᚾ.	d. hᚨᚾᛞᚨᚾᛗ.
ac. hᚨᚾᛞᚨᚾ.	ac. .....

* ᛋᚾᚾᛋ facit ᛋᚾᚾᚷᚾᛋ in nom. plurali.

Exemplum VI.

Num. sing.
n. ïᛚᛁᛋᚾᛋ.
g. ïᛚᛁᛋᚾᛁᛋ.
d. ïᛚᛁᛋᚾᚨ.
a. ïᛚᛁᛋᚾ.
v. ïᛚᛁᛋᚾ.
a. ïᛚᛁᛋᚾᚨ.

Exemplum VII.

Num. sing.	*Num. sing.*
n. hᚨᛁᚴᛏᛟ, *cor.*	n. ‡ ᚨhᛗᚨ.
g. hᚨᛁᚴᛏᛁᚾᛋ.	g. ᚨhᛗᛁᚾᛋ.
d. hᚨᛁᚴᛏᛁᚾ.	d. ᚨhᛗᛁᚾ.
Num. plur.	a. ᚨhᛗᚨᚾ.
n. hᚨᛁᚴᛏᚾᚨ.	v. ᚨhᛗᚨ.
d. hᚨᛁᚴᛏᚨᛗ.	a. ᚨhᛗᛁᚾ.

Exemplum VIII ᚨᛗᛗᚨ, *spiritus*

Num. plur.	‡ huc refer.
n. ᚨhᛗᚨᚾᛋ.	n. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨ, *villicus,*
g. ᚨhᛗᚨᚾᛖ.	g. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᛋ.
d. ᚨhᛗᚨᛗ.	d. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᚾ.
a. ᚨhᛗᚨᚾᛋ.	a. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨᚾ.
v. ᚨhᛗᚨᚾᛋ.	v. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨ.
a. ᚨhᛗᚨᛗ.	a. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᚾ.

Exemplum IX.

Num. sing.
n. † ᛋᛏᚨᚾᚨ, *judicium.*
g. ᛋᛏᚨᚾᛟᛋ.
d. ᛋᛏᚨᚾᚨᛁ.
a. ᛋᛏᚨᚾᚨ.
a. ᛋᛏᚨᚾᚨᛁ.
Num. plur.
n. ᛋᛏᚨᚾᛟᛋ.
† huc refer
n. hᚨᛁᚹᛟᛋ, *ager.*
g. hᚨᛁᚹᛟᛋ.
d. hᚨᛁᚹᚷᚨᛁ.

[2] Exemplum X.

Num. sing.
n. ᚨᛁᚸᚨᚱᛚᛖᚨᚷᛟ, *evangelium.*
g. ᚨᛁᚸᚨᚱᛚᛖᚨᚷᛟᚾᛋ.
d. ᚨᛁᚸᚨᚱᛚᛖᚨᚷᛟᚾ.
huc refer, *Num. sing.*
n. ᚱᚨᚷᚾᛟ, *parabola.*
g. ᚱᚨᚷᚾᛟᚾᛋ.
d. ᚱᚨᚷᚾᛟᚾ.
ac. ᚱᚨᚷᚾᛟᚾ.
Num. plur.
n. ᚱᚨᚷᚾᛟᚾᛋ.
d. ᚱᚨᚷᚾᛟᚾᛗ.

Exemplum XI.

Num. sing.
n. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᛁ, *pax*
g. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᚷᛁᛋ.
d. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᚷᚨ.
a. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᛁ.
a. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᛁ.
Num. plur.
n. .....
g. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᚷᛖ.
d. ᚱᚨᚸᚨᛁᚴᚠᚷᚨᛗ.
ac. .....
ab. .....

Exemplum XII.

Num. sing.
n. * ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚱᚨᚴᚨᛁ, *regnum.*
g. ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚱᚨᚴᚨᚷᛟᛋ.
d. ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚱᚨᚴᚨᚷᚨᛁ.
ac. ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚱᚨᚴᚨᚷᚨ.
* huc refer, n. ᛗᚨᚸᛁ, *puella.*
g. ᛗᚨᚾᚷᛟᛋ. d. ᛗᚨᚾᚷᚨᛁ.

Exemplum XIII integrum.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. ᛋᛁᚾᚷᚾᛖᛁᛋ, *discipulus.*	n. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᛟᛋ.
g. ᛋᛁᚾᚷᚾᛖᛁᛋ.	g. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᛖ.
d. ᛋᛁᚾᚷᚾᛁ.	d. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚨᛗ.
a. ᛋᛁᚾᚷᚾᛁ.	a. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚨᚾᛋ.
v. ᛋᛁᚾᚷᚾᛖᛁᛋ.	v. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᛟᛋ.
a. ᛋᛁᚾᚷᚾᛁ.	a. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚨᛗ.

Exemplum XIV.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. [3] ᚢᛁᚾᚷ, *mulier.*	n. ᚢᛁᚾᚷᚾᛋ.
g. ᚢᛁᚾᚷᚾᛋ.	g. ᚢᛁᚾᚷᚾᚷ.
d. ᚢᛁᚾᚷᚾ.	d. ᚢᛁᚾᚷᛗ.
a. ᚢᛁᚾᚷᛁᚾ.	a. ᚢᛁᚾᚷᚾᛋ.
a.	a. ᚢᛁᚾᚷᛗ.

Exemplum XV.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁ, *turba.*	n. ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᛁ.
g. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾᛋ.	g. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾᚷ.
d. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	d. .....
a. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	a. .....
a. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	a. .....

XXVI. Horum exemplorum alia crescunt in genitivo, & faciunt declinationes imparisyllabicas; alia non crescunt, & faciunt parisyllabicas; & quantum quidem conjicere licet, haud multa occurrent, quæ ad aliquod XV exemplorum non reduci queant. Ad primum inflectuntur ᚴᚨᛁᛋᚨᚱ, ᚴᚨᛁᛋᚨᚱᛁᛋ, ᚴᚨᛁᛋᚨᚱᚨ, *Cæsar.* ᚨᛁᚾhᚨᚠ, ᚨᛁᚾhᚨᛞᛁᛋ, ᚨᛁᚾhᚨᛞᚨ, *lux.* ᚱᚷᚠ. ᚱᚷᚠᛋ, pro ᚱᚷᚠᛁᛋ, ᚱᚷᚠᚨ, *Deus.* ᛞᚨᚱᛋ, ᛞᚨᚱᛁᛋ, ᛞᚨᚱᚨ, *dies.* ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᛋ, ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᛁᛋ, ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚨ, *rex.* ᛒᚱᚷᚠᚨᚱ, *frater,* à cujus nominativo plurali ᛒᚱᚷᚠᚱhᚨᚾᛋ vel ᛒᚱᚷᚠᚱᚾᚾᛋ deducitur brethren, in nostro sermone. ᛋᚴᚨᚨᚴᛋ, *servus.* ᚨᚾᚠᛁᛞ, *eremus, solitudo.* ᛒᚨᚱᛗᛋ, ᛒᚨᚱᛗᛁᛋ, ᛒᚨᚱᛗᚨ, *arbor.* ᛉᛁᛏᚷᚠ, ᛉᛁᛏᚷᛞᛁᛋ, ᛉᛁᛏᚷᛞᚨ, *lex,* &c. Secundum exemplum sequuntur omnia desinentia in ᛖᛁᚾᛋ. ut ᚨᚾᚨᛋᛏᚷᛞᛖᛁᚾᛋ, *principium.* ᚱᚨᚴᚨᛁhᛏᛖᛁᚾᛋ, *justitia,* &c. Ad quartum variatur ᚦᚷᚾ, ᚦᚷᚾᛁᚾᛋ, ᚦᚾᚾᛁᚾ, *ignis.* Quintum sequuntur exeuntia in ᚾᛋ, ut ᚷᚱᛁᛋᛏᚾᛋ, *Christus.* ᛋᚾ-

[1] Sic leguntur ᚦᚷᛏᛁᚸᛖ, ᛋᚾᚾᛁᚸᛖ, ᛉᚨᚾᚴᚾᛁᚸᛖ, ᛉᛁᚾᛏᚴᚨᛁᚸᛖ, & ᚨᛁᚠᛁᚸᛖ, à ᚨᛁᚠᛁᛉᚨ. [2] Vide exempl. XIV. perfectum. [3] Ad illam formam, perficiendum est exempl. imperf. X.

ᚾᚾᛋ, *filius*. ᚩᚱᚪᚾᚹᛖᛏᚾᛋ, *propheta*. ᚩᚹᚪᚱᚪᛋᛋᚾᛋ, *abundantia*. ᚻᛟᚱᚴᛁᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *meretricium*. ᚴᚾᚪᚷᛁᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *ſacerdotium*. ᚠᛁᚾᚪᚳᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *regnum*. ᚳᚪᛚᚪᚴᛁᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *adulterium*. Item ᚢᛁᚠ, *uterus*, & ᚾᚪᛒᚪᚾᚪ, *camelus*. Ad ſeptimum variatur ᚪᚾᚷᛟ, *oculus*. Ad octavum ᚪᛏᛏᚪ, ᚪᛏᛏᛁᚾᛋ, ᚪᛏᛏᛁᚾ, ᚪᛏᛏᚪᚾ, *pater*. ᚠᚪᛏᛖ, ᚠᚪᛏᛁᚾᛋ, ᚠᚪᛏᛁᚾ, *aqua*. Ad nonum ᚪᛁᚱᚹᚪ, *terra*. Ad undecimum ᚦᚪᚾᚴᚪᚷᚪᚱᚷᛁ, *villici munus*. ᚠᚪᚪᚪᚾᚦᛖᚾᛁ, *poteſtas*. Ad XIV. ᛒᚱᛁᚾᚾᛟ, *febris*, &c.

XXVII. Nomina diminutiva, & blandientia apud *Gothos* occurrunt formata in [1] ᚪᚪ, & ᚪᛟ. ſic à ᛗᚪᚷᚾᛋ, *puer*, fit ᛗᚪᚷᚾᚪᚪ, *puerulus*. Joh. VI, 19. à ᛗᚪᚹᛁ *puella*, ᛗᚪᚹᛁᚪᛟ, Marc. V. 41. à ᛒᚪᚴᚾ *infans*, ᛒᚪᚴᚾᛁᚪᛟ. & ſic forſan à ᚹᚾᚪᛖᛋ, *lupus*, ᚹᚾᚪᛖᛁᚪᚪ nomen epiſcopi *Mæſo-Gothorum*, quod *Græci* ſcripſere Οὐλφίλας. Sic etiam apud *Iſlandos* à blad, *folium*, bledell, *foliolum*, cum multis aliis. Nec non apud *Francos*, ut videre eſt gram. *Francicæ* cap. III, 19.

Genitivus pluralis ſemper formatur in ᛫: ut ᛗᚪᚾᚾ᛫, *hominum*. ᚠᛟᛏᛁᚹ᛫, *pedum*, à ᚠᛟᛏᚾᛋ, *pes*. ᛋᛁᚾᛟᚾᚷ᛫, *diſcipulorum*. ᚪᚻᛗᚪᚾᚷ᛫, *ſpirituum*. Excipe tamen genitivos plurales nominum exeuntium in ᛟ, vel ᛟᚾᛋ. ut ᚾᚾᚻᚾᚪᚠᚹᚾᛟ, *dæmoniorum*, ab ᚾᚾᚻᚾᚪᚠᚹᛟ. ᚢᛁᚾᚾᚾᛟ, *mulierum*, à ᚢᛁᚾᛟ. & [2] ᚴᚪᛒᚴᚾᚴᛟ, *fragmentorum*. ᛈᚪᚪᛚᚴᛟ, *platearum*. Math. VI, 5.

De generibus nominum, quæ per articulos, adjectiva, participia, & pronomina indicantur, hic nihil tradimus. obiter tamen obſervet lector, ut ut minuta res ſit, *ſolem*, [ſunna, vel ſunne] in *Anglo-Saxonicâ* eſſe fœminini generis, & *lunam* [mona] eſſe maſculini. ꝛeo ſunna ȝeȝacnaþ upne Dælenð Lhþiſt. ꝛe mona þe peaxþ. anð panaþ. ȝeȝacnaþ þaꝛ anðpeapðan ȝelaþunȝe. *ſol noſtrum J. Chriſtum, luna quæ creſcit, & decreſcit, eccleſiam præſentem deſignat*, Bed. H. E. *p.* 144. ſic apud *Cimbros* ſol, & ſunna ſunt fœminini generis, mane vero maſculini, ſecundum iſtud *Volu-ſpæ*. ſtroph. 5.

Sol það ne viſſe huar hun ſal átte	*Sol neſcivit, ubi palatia poſſideret,*
Mane það ne viſſe huar [3] þan megne atte.	*Luna vires ſuas neſcivit.*

Ratio autem, propter quam veteres ſeptentrionales *lunæ* maſculinum, *ſoli* vero fœmininum genus attribuebant, petenda eſt ex mythologia IX Eddæ *Snorronis*, ubi ſic legimus; homo quidam *Mundilfare* nominatus duos genuit liberos, tam pulchræ, & venuſtæ formæ, ut filium *Manam*, filiam vero *Sunnam* appellaret, quam nuptum dedit viro, qui [4] *Glemur* vocatur. ob hanc arrogantiam dii irati arripuerunt fratrem & ſororem, eoſque in cœlo collocarunt, ut *Sunna* equos agitaret currum ſolis trahentes, & *Mana* regeret curſum lunæ. concinnitas ſcilicet fabulæ requirebat, ut liberorum formoſior & pulchrior filia, minus autem pulcher & venuſtus filius haberetur; & ut formoſior ſolis, minus autem formoſus lunæ auriga conſtitueretur. Monendus autem hic, & exorandus es lector, ut conſulas ſupplementum ad hoc caput, quod capite XVII continetur, ante quam ad caput quartum procedas.

CAPUT QUARTUM.

De adjectivis.

I. ADjectivum vel eſt ſimplex, ut eaðiȝ, *dives*. æꝛen, *æqualis*. vel compoſitivum, ut ᚦꝛeaðiȝ, *dominatu excellens*. eꝛen-ece, *coæternus*. eꝛen-ꝛeðelic, *conſubſtantialis*. quæ omnia ſecundùm ſubjectum exemplum declinantur:

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom.	ᚷoð, *bonus, um.*	ᚷoðe, *bona.*	Nom. [6] ᚷoðe, *boni, æ, a.*
Gen.	ᚷoðeꝛ.	ᚷoðꝛe.	Gen. [7] ᚷoðꝛa.
Dat.	ᚷoðum.	ᚷoðꝛe.	Dat. ᚷoðum.
Acc.	ᚷoðne, ᚷoð.	ᚷoðe.	Acc. ᚷoðe.
Voc.	[5] ᚷoða.	ᚷoðe.	Voc. ᚷoðe, an.
Abl.	ᚷoðum.	ᚷoðꝛe.	Abl. ᚷoðum.

Hîc obſervandum eſt, primò accuſativum ſingularem maſculini generis formari à nominativo, addendo ᚾ ne. ſecundò gen. dat. & abl. ſing. adjectivorum fœminini generis ter-

---

[1] Sic apud *Latinos* in *la*, & *lla*. *lus*, & *llus*. *lum*, & *llum*. ut in *animula*, *ſpecula* à *ſpes*, *puella*, *lectulus*, *regulus*, *libellus*, *regniculum*, *ſpecillum*, &c. Diminutiva quædam apud *Græcos* terminantur in λος, ut ναυτίλος, *nautila*. [2] Hiſce addantur ᛒᚪᚾᚷᛟ, *ulcerum*. ᚪᚴᚱᚪᚾᚻᛋᚾᛟ. *micarum*. ᚠᛁᚾᚪᛟ, *gentium*; quorum nom. plurales ᛒᚪᚾᚷᛟᛋ. ᚪᚴᚱᚪᚾᚻᛋᚾᛟᛋ. ᚠᛁᚾᚪᛟᛋ, cujus nom. ſingularis ᚠᛁᚾᚪᚪ. inde forſan in ᚪ deſinentia, ad exempli noni formam, faciunt genit. plur. in ᛟ: [3] Alias ᚻuar han meigins atte. [4] Significat *gaudium*. [5] Vid. *Matth.* XXV, 21. XXIII, 26. XIX, 32. *Marc.* X, 7. [6] Nom. plur. aliquando terminatur in a, o & u: ut, ealla hiꝛ æhta, *omnia ſua bona*, Boeth. p. 64. oꝛep oþþu þinȝ, *præ cæteris rebus*, p. 52. ealle þa oþþu ȝoð, *omnia alia bona*, ib. verum p. 15. ymb þa oþþe ȝoð, *de aliis bonis*; ubi cod. *Cot.* oþþu. [7] Hinc in veteribus noſtris auctoribus leguntur aller, & euphonice alder, ut apud Satyrographum: And ſith I am your

minari

minari in ne. tertiò dat. & abl. ſingul. adjectivorum maſculini & neutrius generis terminari in um, ut & dativum & ablativum pluralem. quartò genitivum pluralem terminari in na. notandum inſuper, quod adjectiva, pronomina, & participia cujuſvis generis non rarò terminentur in *a* proſtheticum, aut finalem ſuam vocalem in a mutent, & tum declinentur ut ſubſtantiva ſecundæ declinationis exeuntia in a. ſic à foreſprecen fit foreſprecena; ut, re foreſprecena cyning, *præfatus rex.* ſic à godcunde *divinus*, fit godcunda, ut, mid þý godcundan fultume foreſtæten þær, *divino auxilio deſtitutus erat.* Hiſce addas, re ylca gerið, *idem comes.* men rendon heora dohtor to geheodenne þam heorlican bridguman, *filias ſuas ſponſo cæleſti deſponſandas mittebant.* on þam ytemeſtan dæle, *in ultimâ parte.* Dat leoht þa halgan raule fram þam bendum ðær lichoman onlýſde, *lux illa ſanctam illam animam à carnis vinculis abſolvit.* re lichoma þære ap-pulhan fæmnan, *corpus venerabilis virginis.* on þam ylcan mynſtre, *in eodem monaſterio.* on S. Stephanes cyricean þær æreſtan and þær eadigan martyres, *in eccleſia beati protomartyris Stephani.* Maximè obtinet hæc regula in adjectivis *demonſtrativè, emphaticè,* & *vocandi* caſu poſitis: ut in ſequentibus. Oſwald re Criſtenesta cyning Northan-hymbra-rice, *Oſwaldus Chriſtianiſſimus rex Northanhymbrorum.* hat re cynelica had þær halgan peres ece gemynd hæfde, *ut regia viri ſancti perſona memoriam haberet æternam.* Acca re arwyrþa biſceop, *Acca reverendiſſimus antiſtes.* twægen pæpon biſcopas. and twægen mæſſe-preoſtas. ealle þa reliſtan, *duo erant epiſcopi, & duo presbyteri, omnes præclari.* ſic in genitivo plur. Ðis is nu biren þara rofena gerelþa, *hoc eſt exemplar verarum divitiarum.* hpi nis nu anpeald to tellanne to rumum ðara hertena goda ðisres andpeardes lisse, *cur non poteſtas penes nos eſt animos applicandi ad aliquod illorum præſtantiſſimorum bonorum.* ealna þara deoppýrþestena ðinga gegaderunga, *collectio omnium harum pretioſiſſimarum rerum.* huelc fremu is þe þ þu pilnige þira andweardena gerælþa ofermet, *quid tibi proficit ſupra modum cupere hæc præſentia* [huius vitæ] *bona?*

II. Adjectiva gentilia & patria deſinunt in isc: ut Cýrenisc, *Cyrenæus.* Iudeisc, *Judæus.* Engleisc, *Anglus.* Nazerenisc, *Nazarenus.* Romanisc, *Romanus.* Crecisc, *Græcus.* Lebenisc, *Latinus.* Londenisc, *Londinenſis.* Týrisc, *Tyrius.* Sidonisc, *Sidonenſis*, Matth. xv, 21. Moabýtisc, *Moabita*, Gen. xix, 36. Hinc gentilia noſtra in ish: ut Danish, *Danus.* Swedish, *Suedus.* Scotish, (contracte Scotch) *Scotus.* Legitur SANKAIFYNISKA, *Syro-phœniſſa*, Marc. vii, 26. & ab HAIWR *ager*, HAIWISK *agreſte*, Marc. i, 6. & huic terminationi in ISKS, ISKA, ISK, reſpondet gentilium terminatio apud *Iſlandos* in sker: ut in Danskr, *Danicus*, à Dan. Nota tamen quod in lingua *Anglo-Saxonica* gentilia nonnunquam alio modo exprimantur: ut, Iudeas, *Judæi.* Sigelheappen vel Silheappen, *Æthiops*, vel *Æthiopicus*: ut, Maria and Aaron cidon pid Moiſes fop his Sigelheappenan piſe, *locuta eſt Maria, & Aaron contra Moſen propter mulierem ejus Æthiopiſſam, vel Cuſchitam*, Num. xii, 1. Seo ymbgæd eall þæra Silheappena land, *qui* [fluvius] *circumit totam terram Æthiopiæ*, Gen. ii, 13. Sic in Cædmon. vi, 16, 17. Moabita dicitur Moabitas, & Ammonita, Ammonitas. & in verſione *Boethii* Grec eſt *Græcus.* Alias quandoque periphraſtice deſcribuntur ope præpoſitionis: ut, Ioſeph fram Arimathia, Joh. xix, 38. Ioſep of Arimathia, Marc. xv, 43. notandum quoque eſt, patronymica nonnunquam formata legi in isc; ſic *Herodias*, *Herodis filia*, vocatur Herodiadisca, & Herodiadisce, Marc. vii, 22. Matth. xiv, 6. quibus addas dunlendisc, *montanus.* utlendisc, vel utlændisc, *extraneus, peregrinus.*

Quædam finiuntur in bæn: ut, luſtbæn, *delectans, jucundus.* pæſtmbæn, *fœcundus.*

Supra dixi in reg. I. adjectiva emphatice, & demonſtrative uſurpata plerumque terminare nom. ſing. in a, & tum declinari, ut ſubſtantiva II. declinationis. Ita ſane fere ſemper terminantur, & flectuntur; excipienda tamen ſunt ſequentia aliaque id genus exempla. Ðu þe eart ſio hehſte fforſep eallra peniga moda, *tu qui es fatigatarum omnium mentium ſupremum ſolatium*, Boeth. p. 47. forþam pe cpeþaþ þ þæt hefte god ſie þe hefta hoſt eallra goda, *quamobrem affirmamus ſummum illud bonum eſſe ſupremum culmen omnium bonorum*, p. 85. Ða cpæþ he. hpæt ic þonne æp fæde þ þ hefte god. and ſio hefte gefrelþ an pære, *tum ait illa, num modo dixi ſummum illud bonum, & ſummam beatitudinem unum eſſe?* forþam ic fecge þ þat ſie þat hefte god on his agenre gecynde þ te fruma is eallra þinga, *quare affirmo id ſua natura ſummum bonum eſſe, quod principium eſt omnium rerum*, p. 83. ubi quoque legitur: gif þonne hpelc þing toforeaden bið fpom þam heftan gode. þonne ne bið þ no þ hefte god, *ſi quid ergo diſtinctum eſt à ſummo bono, id ipſum non poteſt eſſe ſummum bonum.*

III. Multa formantur ex ſubſtantivis, addendo affixum negativum, vel privativum [1] leas, vel leare: ut, necce-leas, *negligens.* fcomleas, *impudens.* egeleas, *impavidus.* fac-leas, *ſine culpa, inſons.* hinc apud nos **careleſſe**, *ſupinus.* **fatherleſſe**, *patre orbus.* **motherleſſe**, *matre orbus.* **friendleſſe**, *amicis deſtitutus.* **ſhameleſſe**, *impudens.* **ſacleſſe**, *innocens*, & ſimilia. Sciendum verò eſt

---

aller hed, I am your aller hele. *Saxonice*, forþam þe ic eam eopera ealra heafod, ic eam eopera ealra hæl. Sic in Prologis *Chauceri*,

----**ſhall have a ſuper at our alder coſt.**

Up rode our hoſt and was our alder cock.

[1] Apud veteres *Cimbros* à dad, *virtus*, dadleiſe, *vitium, improbitas.* à log, *lex*, logleiſe, actio *illegitima.* à ſak, *cauſa, crimen*, ſaklaus, *innocens.*

leaf *Anglo-Saxonicum* deduci à *M. Goth.* ᚪᛚᚾᛋ, quod ſignificat *liber, ſolutus, vacuus,* & in compoſitione privationem, vel defectum denotat: ut in ᚪᚳᚳᚪᚾᚪᚪᚾᛋ, *fructuum expers.* ᚪᚾᛋᚳᚢᛈᚳᚪᚾᛋ, *jejuni.* ᚪᚾᛋᚻᚪᚾᛞᚷᚪᚾ, *inanem,* Marc. XII, 3. vide *Junii* gl. *Goth.* in voce ᚪᚾᛋ. Sic apud *Iſlandos* maallaus, *mutus.*

IV. Denominativa terminantur in lic, vel lice: ut, peplic, *virilis.* ælic, *legitimus.* fælic, *marinus.* piflic, *muliebris.* cild-lic, *puerilis.* heofonlic, *cæleſtis.* eorþlic, *terreſtris.* hanc terminationem hodie mutavimus in like, vel ly: ut in godlike, vel godly. heavenlike, vel heavenly. fatherlike, vel fatherly. Denom. *materialia* producuntur in [1] *en*: ut, ab æſc, *fraxinus,* æſcen, *fraxineus.* à beorce, *tilia,* beorcen, *tiliaceus.* à ſtan vel ſtæn *lapis,* ſtænen *lapideus, petræus.* Auguſtinus tractavit, quod Petrus in figura ſignificat eccleſiam. quia Chriſtus petra, Petrus populus chriſtianus. æþ þan fyrſt pær hiſ nama ſimon. ac drihten him gecette þirne naman Petrus. þat is ſtænen. to þi þat he hæfde getacnunge Chriſtes gelaþunge. Chriſt is cræden petra. þat is ſtan. and of þam naman is gecweden Petrus eal Chriſten folc. Chriſt cræþ. þu eart ſtænen. and ofer þirne ſtanan. þat is ofer þam geleafan þe þu nu andetteſt. ic getimbrige mine cyrcan. *Auguſtinus tractavit, quod Petrus in figura ſignificat eccleſiam, quia Chriſtus petra, Petrus autem populus Chriſtianus. Ante hoc tempus nomen illi Simon fuit, ſed Dominus hoc nomen Petrus illi impoſuit, id eſt, petræus, in hoc ſcilicet, ut Chriſti eccleſiæ typum haberet. Chriſtus dicitur Petra, hoc eſt lapis, & de hoc nomine dicitur Petrus, ſcil. populus Chriſtianus. Chriſtus dixit, tu es* [2] *Petrus, & ſuper hanc petram, hoc eſt ſuper fidem illam, quam tu nunc confeſſus es, ædificabo eccleſiam meam.* Sumpſi hoc exemplum ex pag. 237. E. H. *Bedæ,* à clariſſimo *Wheloco* edit. In illa & ſequenti pagina, alia haud pauca occurrunt lectu digna, quæ facile evincunt *Romano-Saxonicam* eccleſiam idem docuiſſe de Petro, quod nos etiamnum docemus. utinam ſtudio partium ſepoſito, aurea iſta analecta conſulere dignetur pontificius lector. à treop *arbor,* treopen *ligneus,* &c.

Quædam terminantur in cund: ut, godcund, *divinus.* deofulcund, *diabolicus.* eorþcund, *terrenus.* populcund, *mundanus.* exempla. ne deaþ þe þær eafopan ſceomigan. ac ic þam mago-prince mine ſylle godcunde gife, *nulla tibi cauſa erit, propter quam filii te pudeat, puero enim eximio dabo divina mea dona,* Cædm. I, 24. gepat þa ſe deofulcunda galſteþh, *tum libidinoſus ille diabolicus diſceſſit,* fragm. hiſt. *Judith.* p. 22. ſic etiam denominativa *Gothice* exeunt in ᚲᚾᚾᚪᛋ. ut in ᚷᚱᚪᚳᚾᚾᚪᛋ, Luc. XIX, 12. ᚻᛗᛁᚾᚳᚾᚾᚪᛁᛉᚷ, Luc. II, 92. HIMINAKNNAIZG, Luc. II, 13.

V. Multa exeunt in ig: ut, dreorig, *mœſtus.* ſcyldig, *reus.* myrig, *hilaris.* æmig, *quieſcam.* & numeralia tpentig, þrittig, feopertig, fiftig, rixtig. hæc terminatio apud nos hodie vertitur in y: ut in dreary, *lugubris.* any, *ullus.* twenty, *viginti,* &c.

VI. Multa exeunt in ſum: ut à lang *longus,* formatur langſum *valde,* vel *nimis longus.* hæc terminatio retinetur apud nos in hodiernis toilſum, *valdè turpis.* toilſum, *valdè laborioſus.* troubleſum, *valdè moleſtus.* wholeſum, *ſalubris,* & in multis aliis.

VII. Adjectiva poſitivi gradûs formant ſua comparativa in [3] ep vel epe, ap, æpe, ip, op, up, yp, & ſuperlativa in [4] art, vel arte, ært, ert, irt, ort, urt, yrt, ut antea obſervatum eſt in regulâ tertiâ capitis primi: ſic à rihtwiſe, *juſtus,* fit rihtwiſepe, *juſtior,* rihtwiſaſt, eſt, irte, *juſtiſſimus.* Quædam autem irregulariter comparantur: ut, god, *bonus,* betepe, betepa, *melior,* betert, beterta, betst, betsta, *optimus.* micel, *magnus,* mapa, mæpe, *major,* mæſt, mærta, *maximus.* yfel, *malus,* pæppa, pieppe *pejor,* pieppeſt, *peſſimus.* Quædam poſitivo carent: ut, uteþ, yttre, *exterior,* yttmeſt, ytemeſt, ytemeſta, *extremus.* horum nonnulla ab adverbiis comparantur: æreſt, æreſta, *primus,* ab ær, *prius.* fyrmeſt, fyrmeſta, *primus,* à *Cimbrico* adverbio fyr, vel fyrt, *prius.* unum ſuperlativum forma, *primus,* neque poſitivum, neque comparativum habet. unumque comparativum ſcilicet furþor, furþur, furþre, furþra, *ulterior, major, ſuperior,* neque poſitivum, neque ſuperlativum habet. Nota quòd adjectivum [5] fæſt mutet ſubſtantivum cui adjungitur per modum affixi epitatici in adjectivum, & illius ſignificationem auget, ut *valdè* apud *Latinos.* ſic apud *Cædm. Deus* dicitur foþ-fæſt ⁊ frið fedom, i. e. *valdè verax, & valdè præſtans,* vel *veraciſſimus, & præſtantiſſimus,* p. 1, l. 6. ſic *cælum* dicitur wuldor-fæſt wic, *valdè glorioſa,* vel *glorioſiſſima arx.* Sic etiam vox tir vel tyr, (*Cimbrice* Tir, Tirr, nomen idoli, vel unius *Aſarum* filii *Odini,*) adjectivis præpoſita, eorum ſignificationem pro more *Cimbrorum* maximè adauget: ut in tireadig, *beatiſſimus.* tirfæſt, *præſtantiſſimus, maximus.* ſic apud veteres *Cimbros,* tyrſpakur *inſtar Tyri ſapiens,* i. e. *ſapientiſſimus.* vide Eddæ *Snorronis* mythol. de *Tyro.* XXIII. *Ol. Wormii* faſt. *Dan.* p. 51. & *Runolphi Jonæ* lex. *Iſland.* in voce Tyr.

---

[1] Sic quædam materialia apud *Latinos* & *Græcos* formantur in *inus* & ⌀: ut *cedrinus, faginus,* ⌀. [2] *Saxonice* Petrus. [3] Emphaticè in epa, apa, *&c.* [4] Et emphaticè in arta, ærta, *&c.* [5] Fæſt, *firmus, ſtabilis.* multa ſunt tam ſubſtantiva quam adjectiva terminata in fæſt, quæ omnia adjectivorum naturam induunt, niſi & ea pro compoſitis potius habenda ſint: ut pæbfæſt, *providus,* vel *conſilio firmiter adhærens.* feamfæſt, *verecundus.* hrimfæſt, *magnificus.* pifæſt, *conjugatus.* ſtaþolfæſt, *conſtans.* ſtedfæſt, *ſtabilis.* æfæſt, *pius.* unfæſt, *pius,* (cui opponitur unleaf, *impius.*) & peſteſæſt, ut peſteſæſt beon, *altum dormire,* apud *Cædm.* IV, 24.

VIII. Ad-

VIII. Adjectiva, ut videtur, in lingua *Ulphila-Gothica* declinantur in hunc modum.

	Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ΓΛΝΚS, *hic triſtis.* ΓΛΝΚ, *triſte.*	n. ΓΛΝΚΛ, *hæc triſtis.*	n. ΓΛΝΚΛΙ, *hi triſtes.* ΓΛΝΚΛ, *triſtia.*	n. ΓΛΝΚΩS, *hæ triſtes.*
g.	ΓΛΝΚΙS.	g. ΓΛΝΚΛΙΖΩS.	g. ΓΛΝΚΛΙΖΕ.	g. ΓΛΝΚΛΙΖΩ.
d.	ΓΛΝΚΛΜΜΛ.	d. ΓΛΝΚΛΙ.	d. ΓΛΝΚΛΙΜ.	d. ΓΛΝΚΛΙΜ.
a.	[1]ΓΛΝΚΛΝΛ, ΓΛΝΚ.	a. ΓΛΝΚΛ.	a. ΓΛΝΚΛΝS. ΓΛΝΚΛ.	a. ΓΛΝΚΩS.
v.	[1]ΓΛΝΚΛ, ΓΛΝΚ.	v. ΓΛΝΚΛ.	v. ΓΛΝΚΛΙ. ΓΛΝΚΛ.	v. ΓΛΝΚΩS.
a.	ΓΛΝΚΛΜΜΛ.	a. ΓΛΝΚΛΙ.	a. ΓΛΝΚΛΙΜ.	a. ΓΛΝΚΛΙΜ.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ƑRΛΨΛNKhTS, *peccator.*	Nom. ƑRΛΨΛNKhTΛI.
Gen. ƑRΛΨΛNKhTIS.	Gen. ƑRΛΨΛNKhTΛIZE.
Dat. ƑRΛΨΛNKhTΛMMΛ.	Dat. ƑRΛΨΛNKhTΛIM.
Acc. ƑRΛΨΛNKhTΛNΛ.	Acc. ƑRΛΨΛNKhTΛNS.

ƑRΛΨΛNKhTΛ, *peccatrix*, Luc. VII, 37.

IX. Hæc eſt (ni fallor) ſola, ſaltem maximè communis forma variandi adjectiva ſimpliciter, & abſque notabili emphaſi poſita. Aſt adjectiva & participia emphaticè & demonſtrativè poſita aliter terminantur, & flectuntur. Nam primò adjectiva maſc. gen. (quod de *Anglo-Saxonicis* anteà obſervavimus) emphaticè & demonſtrativè poſita, Λ proſtheticum ſibi adſciſcunt: ſic, quamvis legatur BΛRMS MBIΛS, δένδρον σωτὸν, *Mat.* VII, 28. cum articulo legitur SΛ MBIΛΛ BΛRMS, τὸ δ δένδρον σωτὸν, verſ. 17. Item, ΨIRS SΛ BKIRRΛNΔΛ, ἡ οὐδὲς ἡ ἀπάγγων, verſ. 13, 14. ΨIMΨIΔΛ SΛ UIMΛNΔS IN NΛMIN ƑΛNINS, ἐυλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, *Marc.* XI, 9.

Declinantur autem emphatica demonſtrativa, in Λ finita, ſecundum exemplum VIII. ut, nom. ƑΛIKNGΛ, ὁ πτωχός. gen. ƑΛIKNGIS, τοῦ πτωχοῦ. dat. ƑΛIKNGIN, τῷ πτωχῷ. *Plur.* nom. ƑΛIKNGΛNS, οἱ πτωχοί. Sic, nom. NINGΛ, ὁ νίος. gen. NINGIS, τοῦ νίου. dat. NINGIN, τῷ νίῳ. Huc refer NSΛIΨIN, τῷ προφήτῃ. *Mat.* IX, 2. *Marc.* II, 5.

Multa etiam pluralia nom. caſ. ut, RKEΔΛRΛI, πτωχοὶ, *Luc.* VI, 25. NNΛEΔΛI, πλωχοὶ, *Mat.* XI, 5. ƑRΛΨΛNKhTΛI, ἀμαρτωλοὶ, *Luc.* VI, 34. emphaticè poſita terminantur in ΛNS, ut, ΨΛI RKEΔΛRΛNS, οἱ πτωχοὶ, *Luc.* VI, 21. GNS NNΛEΔΛNS, οἱ πλωχοὶ, *Luc.* VI, 20. ΨΛI ƑRΛΨΛNKhTΛNS, οἱ ἁμαρτωλοὶ, *Luc.* VI, 33.

X. Adjectiva fœm. emphaticè & demonſtrativè poſita, terminantur in Ω. ut, ΨINΨIΔΩ ΨN ÏN UINΩM, ἐυλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, *Luc.* I, 28. ⊙Ω SΩ ΛΛISEINΩ SΩ NINGΩ, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; declinantur autem ad exemplum X. ut, ΛIΨEINΩ ΛIBΛINS, ἡ ζωὴ αἰώνιος, *Joh.* XVII, 3. ƑRΛΨΛNKhTΩN, τῇ ἁμαρτωλῇ, *Marc.* VIII, 38. RΛKΛIhTΩN, τῶν δικαίων, *Joh.* VII, 24. ΛIΨEINΩS hΛEIΨKΩS, τὰς αἰωνίους σκηνὰς, *Luc.* XVI, 9.

XI. Neutra etiam emphaticè & demonſtrativè poſita terminantur in Ω, ut, *Luc.* V, 37. ubi οἶνον νέον redditur ΨEIN NINGΛTΛ, per reg. 12. ὁ νίος οἶνος redditur ΨΛTΛ NINGΩ ΨEIN. Sic, ΛΛMB MEIN ΨΛTΛ ƑRΛΛNSΛNΩ, τὸ πρόβατόν μὲ τὸ ἀπολωλός. ΨΛTΛ NNMΛhTEIΩ ΛT MΛNNΛM. MΛhTEIΓ ÏST ΛT ΓΩΨΛ, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ. *Luc.* XVIII, 27. Vide etiam *Marc.* IX, 43. & V, 40. *Luc.* XVIII, 14. 35.

Ex prædictis conſtat adjectiva, & participia apud *Mæſo-Gothos* bifariam terminari; vel ut ſupra docuimus in exemplo ΓΛNKS, ſcilicet quando ſimpliciter uſurpantur; vel in Λ, & Ω, quando emphaticè ponuntur: nempe maſculina in Λ, fœminina, & neutra in Ω. exempli gratia,

ΨINΨIΔS, ΨINΨIΔΛ, ΨINΨIΔ, } emphatice & demonſtrative, { ΨINΨIΔΛ. ΨINΨIΔΩ. ΨINΨIΔΩ.

XII. Adjectiva *neutra* apud *Mæſo-Gothos* non rarò producuntur in ΛTΛ. ut in MEINΛTΛ, ΨEINΛTΛ, GAINΛTΛ, SEINΛTΛ, NINGΛTΛ, ΛΛΛTΛ, &c. *meum, tuum, ſuum, novum, omne.* ΓΛBΛIKhTIΔΛ ΨEINΛTΛ NΛMΩ, *manifeſtavi nomen tuum*, Joh. XVII, 6. vide Marc. XIV, 15. Matth. V, 29. 30. & VI, 22, 23. & IX, 8, 17. & XI, 7. Luc. IV, 5.

---

[1] Λ finale aliquando abjicitur: ut, ΨΛN, ΛNSh ΛNΔGΛN, pro ΨΛNΛ, ΛΛNS- hΛNΔGΛNΛ, *&c.* [2] ΛΛISΛKI ΨIN- ΨEIΓΛ, apud Marcum, X, 17.

Nota, quod per neutra ſingularia producta in ᚩᛏᚪ *Græca* pluralia redduntur in *Ulphilanâ* verſione: ut videre eſt *Luc.* XVIII, 21, 28. & XIV, 17. & V, 11.

XIII. Comparativa formantur à poſitivis in ᛁᛉᚱ, vel ᚱᛉᚪ. ut ᛗᚪᚾᚪᚱᛁᛉᚱ à ᛗᚪᚾᚪᚱᛋ, *multus.* ᚠᚱᚪᛞᚪᛁᛉᚱ à ᚠᚱᚪᛞᚪ, *ſapiens.* ᛊᚹᛁᚾᚠᚱᛉᚪ à ᛊᚹᛁᚾᚠᚪ, *fortis.* Superlativa verò formantur à comparativis in ISTS, & emphaticè in ᛁᛋᛏᚪ. ut ᛒᚪᛏᛁᛋᛏᛋ, ᛒᚪᛏᛁᛋᛏᚪ, *optimus*, à ᛒᚪᛏᛁᛉᚱ. ᚠᚱᚢᛗᛁᛋᛏᛋ, ᚠᚱᚢᛗᛁᛋᛏᚪ, *primus.* ᛗᚪᚾᚪᚱᛁᛋᛏᛋ, ᛗᚪᚾᚪᚱᛁᛋᛏᚪ, à ᛗᚪᚾᚪᚱᛁᛉᚱ. hᚪᚾhᛁᛋᛏᛋ, *altiſſimus*, hᚪᚾhᛁᛉᚱ, *altior*, hᚪᚾh, *altus.* ᛗᚪᛁᛋᛏᛋ, *maximus*, ᛗᚪᛁᛉᚱ, *major.* Leguntur etiam ᚪᚾhᚾᛗᛁᛋᛏᛋ, & ᚪᚾhᚾᛗᛁᛋᛏᚪ, *altiſſimus.* ᛋᚾᛖᛞᚪᛁᛋᛏᚪ, *noviſſimus.* hᛁᚾᛞᚪᚾᛗᛁᛋᛏᚪ, *extremus.* ᛗᛁᚾᛁᛋᛏᚪ, *minimus.* ᚫᚠᛏᚾᛗᛁᛋᛏᛋ, & ᚫᚠᛏᚾᛗᛁᛋᛏᚪ *ultimus*, quorum comparativa non extant in pretioſis argentei codicis reliquiis.

CAPUT QUINTUM.

De Pronominibus.

I. PRonomen primitivum primæ perſonæ (ıc, *ego*, pıt, *nos duo*, pe, *nos*) declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dualis.*	*Num. plur.*
Nom. Ic, *ego.*	Nom. [a] pıt, *nos duo.* ναῖ, νώ.	Nom. pe, *nos.*
Gen. mın.	Gen. uncep.	Gen. upe.
Dat. me.	Dat. [3] unc, unȝe, & uncpum.	Dat. uſ.
Acc. me, [4] mec.	Acc. pıt.	Acc. uſ.
Abl. me.	Abl. unc, unȝe, & uncpum.	Abl. uſ.

Pro pe, *nos*, legitur in *Dano-Saxonicis* poe, & uſıh, ut, ꝓophuon poe ł uſıh ꝓıeꝛtaſ, *quare nos jejunamus*, Matth. IX, 14. cod. MS. interl. *Cott.* Hic libet ſubjicere unum, & alterum exemplum pronominis primæ perſonæ in duali numero. *Luc.* XXIII, 41, alter latronum ad alterum, ȝ pıt pı-tobhce bẏ uncep æꝛ-dædum onꝛoð, *& nos quidem ſecundum quod fecimus, recipimus.* uncep ꝛılꝛꝛa ꝛıþ, inquit Adamus ad Evam, *Cædm.* p. 19. l. 23. *Matth.* III, 5, Jeſus ad baptiſtam ſic loquitur; Læt nu. þuſ unc ȝebaꝛenaþ ealle þıhtþıꝛnıȝꝛe ȝeꝛẏllan, *ſine modò, ſic enim nos decet implere omnem juſtitiam.* Matth. XX, 31, duo cæci clamant ad Chriſtum; ȝemılꝛa unc Dauıðeſ ſunu, *miſerere noſtri, fili David.* Marc. X, 37, Jacobus & Johannes ſic Chriſtum affantur, ꝛẏlle unc. þat pıt ꝛıtton on þınum pulðne, *da nobis*, &c. *Luc.* II, 48, ſic alloquitur Maria Chriſtum; ſunu hꝛı bıðeꝛt þu unc þuſ. þın fæðeꝛ anð ıc ſaꝛıȝende þe ꝓohton, *fili, quid feciſti nobis ſic, ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Luc. XII, 13. ꝛeȝe mınum bꝛeðeꝛ. þat he dæle unceꝛ æhta pıð me, *dic fratri meo, ut dividat mecum noſtram hæreditatem.* þuꝑh unceꝛ bꝛoþeꝛ-hædenne ıc ꝛecȝe ꝛoð, *per fraternitatem noſtram verum loquor.* Nota etiam, quod à *Goth.* ᚢᚾᛋᛁᛋ, *Francice* legitur [5] uꝛıc, uꝛıch, uſıh, pro *nos*, & *nobis.* Hiſce addas exemplum gen. plur. upe. nu Adam can ẏꝛel ȝ ȝoð ꝛꝛa ſꝛa upe ſum, *nunc Adamus ſcit bonum & malum, ſicut unus ex nobis*, Gen III, 22.

II. Pronomina poſſeſſiva primæ perſonæ (mın, *meus*, mıne, *mea*, &c.) ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Mın, *meus, um.*	Nom. mıne, *mea.*	Nom. mıne, *mei, æ, a.*
Gen. mıneſ.	Gen. mınꝛe.	Gen. mınꝛa.
Dat. mınum.	Dat. mınꝛe.	Dat. mınum.
Acc. mınne, mın.	Acc. mıne.	Acc. mıne.
Voc. mın.	Voc. mıne.	Voc. mıne.
Abl. mınum.	Abl. mınꝛe.	Abl. mınum.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. upe, *noſter, um.*	Nom. upe, *noſtra.*	Nom. upe, *noſtri, æ, a.*
Gen. upeſ.	Gen. uꝛꝛe.	Gen. uꝛꝛa.
Dat. uꝛum.	Dat. uꝛꝛe.	Dat. uꝛum.
Acc. uꝛne.	Acc. upe.	Acc. upe.
Voc. upe.	Voc. upe.	Voc. upe.
Abl. uꝛum.	Abl. uꝛꝛe.	Abl. uꝛum.

Pro upe, legitur uꝛeꝛ, uꝛꝛeꝛ, *noſter, noſtras*, à *Goth.* ᚢᚾᛋᚫᚱ. vel potius *Francico* unſer: ut, nepȝend uꝛeꝛ, *redemptor noſter*, Cædmon XIII, 21. hẏlðleaꝛe ıꝛ uꝛeꝛ lıꝛe, p. 82. l. 21. pro upum

---

[1] *Runice* ᛒᚱᚪᛞᛁᛋᛏᚪ, bradiſta, *latiſſimus*, planè ad formam *Græcorum* in ιστος, ut in ἥδιστος, κάλλιστος, &c. [2] *Goth.* ᚹᛁᛏ: [3] *Goth.* ᚢᚾᚴᛁᛋ: [4] Mec ꝛoꝛȝ ðpecað, *me dolor vexat*, Cædm. p. 47. l. 24. Mec derivatur à *Gothico* ᛗᛁᚴ: [5] ðıðdan ðu uꝛıc unðeꝛ æhta læð-ðeꝛt. þu uꝛıc polðeꝛt ꝛacne becẏꝛꝛnan, *Cædm.* p. 57. l. 24. vide caput vigeſimum.

occurrit

occurrit ſcriptum urſum, *Bed.* H. E. p. 81. & pro upeſ, urſeſ, p. 86. in margine urſum etiam occurrit, p. 122. & urſe pro upne. ſe liſde oþ urſe tide, *qui ad noſtra tempora vixit*, p. 149. mic-ſienbum urſum þam æfeſtan hlaſordum, p. 300. on urſum anpealde, *in noſtra poteſtate*, Boeth. p. 25.

Numerus ſingularis.	*Numerus ſingularis.*	*Numerus pluralis.*
Nom. unceſ, [1] *noſter.*	Nom. uncepe, *noſtra.*	Nom. uncpe.
Gen. uncpeſ, pro unceſeſ.	Gen. uncepþeſ.	Gen. unceſþa.
Dat. uncþum.	Dat. uncepþe.	Dat. uncþum.
Acc. uncepne.	Acc. uncepe.	Acc. uncpe.
Voc. unceſ.	Voc. uncepe.	Voc. uncpe.
Abl. uncþum.	Abl. uncepþe.	Abl. uncþum.

Matth. xx, 33, clamant ad Chriſtum duo cæci: ðnihten. þæt uncpe eagan ſyn ȝeoponebe, *domine, ut aperiantur oculi.* vide *Luc.* xii, 13. ȝeſeo þat he ir æpenð-recȝ uncſeſ heaþan, *percipio illum eſſe nuncium noſtri domini*, inquit Eva ad Adamum, *Cædm.* xvi, 19, & 25. ȝemuna þu þiſſe tide, anð uncſeſ ȝeſþnæcef, *memento hujus temporis, ac loquelæ noſtræ*, angelus ad *Edwinum*, Bed. H. E. p. 139.

III. Pronomen primitivum primæ perſonæ *Mæſo-Gothicum* ïk, *ego*, declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ïk, *ego.*	Nom. ᚹIT, *wïï, vá.*	Nom. [2] ᚹEIS, *nos.*
Gen. MEINA.	Gen. ᚢᚱKIS, vel ᚢᚱᚱKIS.	Gen. ᚢNSAᚱA.
Dat. MIS.	Dat. ᚢᚱKIS.	Dat. ᚢNS, & ᚢNSIS.
Acc. MIK.	Acc. ᚹIT.	Acc. ᚢNS, & ᚢNSIS.
Abl. MIS.	Abl. ᚢᚱKIS.	Abl. ᚢNS, & ᚢNSIS.

Exempla dualis numeri petantur ex *Job.* xvii, 22. *Marc.* x, 37. *Matth.* ix, 27. *Luc.* vii, 20.

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	MEINS, *meus.* / MEIN, *meum.*	n. MEINA, *mea.*	n. MEINAI, *mei.* / MEINA, *mea.*	n. MEINRS, *meæ.*
g.	MEINIS.	g. MEINAIZRS.	g. MEINAIZE.	g. MEINAIZR.
d.	MEINAMMA.	d. MEINAI.	d. MEINAIM.	d. MEINAIM.
a.	[3] MEINANA, / MEIN.	a. MEINA.	a. MEINANS, / MEIN.	a. MEINRS.
v.	MEINS, MEIN.	v. MEINA.	v. MEINAI, MEINA.	v. MEINRS.
a.	MEINAMMA.	a. MEINAI.	a. MEINAIM.	a. MEINAIM.

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ᚢNSAᚱ, *noſter*, / *noſtrum.*	n. ᚢNSAᚱA, *noſtra.*	n. ᚢNSAᚱAI, *noſtri.* / ᚢNSAᚱA, *noſtra.*	n. ᚢNSAᚱRS, / *noſtræ.*
g.	ᚢNSAᚱIS.	g. ᚢNSAᚱAIZRS.	g. ᚢNSAᚱAIZE.	g. ᚢNSAᚱAIZR.
d.	ᚢNSAᚱAMMA.	d. ᚢNSAᚱAI.	d. ᚢNSAᚱAIM.	d. ᚢNSAᚱAIM.
a.	ᚢNSAᚱANA, / ᚢNSAᚱ.	a. ᚢNSAᚱA.	a. ᚢNSAᚱANS, / ᚢNSAᚱA.	a. ᚢNSAᚱRS.
v.	ᚢNSAᚱ.	v. ᚢNSAᚱA.	v. ᚢNSAᚱAI, &c.	v. ᚢNSAᚱRS.
a.	ᚢNSAᚱAMMA.	a. ᚢNSAᚱAI.	a. ᚢNSAᚱAIM.	a. ᚢNSAᚱAIM.

Ab ᚢᚱᚱKIS proculdubiò eſt poſſeſſivum ᚢᚱᚱᚢAᚱ; *ναῖνεος*, ſed deeſt exemplum in argenteo codice lacunis pleno.

IV. Pronomen primitivum ſecundæ perſonæ (þu, *tu*, ȝyt, *σφῶϊ*, ȝe, *vos*) declin. in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. Ðu, *tu.*	Nom. * ȝyt, *σφῶϊ, σφώ.*	Nom. ȝe, *vos.*
Gen. þin.	Gen. incep.	Gen. eopep.
Dat. þe.	Dat. incþum, & inc.	Dat. eop.
Acc. þe, þec.	Acc. inc.	Acc. eop.
Voc. eala þu.	Voc. eala inc.	Voc. eala ȝe.
Abl. þe	Abl. incþum, & inc.	Abl. eop.

Exempla dualis numeri in pronomine ſecundæ perſonæ: *Cædm.* p. v. ſic affatur Deus Adamum, & Evam: inc ſceal ſealt pæteſ punian on ȝepealde, *ſub veſtrâ ditione erit ſalum.* inc

---

[1] Νωίτερος, de duobus nimirum dicitur. [2] *Runice.* ᚹIR, *weir. Germ.* Wir. gen. unſer. dat. uns. acc. uns. abl. uns. [3] Legitur MEINNA, *Matth.* xi, 10. & MEINAMA, *Luc.* xx, 13. tam in codice impreſſo, quàm apographo *Junianо*, quod extat in bibl. *Bodleiana.* * Et incit, *Cædm.* lxii, 2. peſtaþ incit heþ, *manete vos hic.* incit autem compoſitum eſt ex inc & ȝyt.

hýpaþ eall, *vobis omnia obedient.* paɲnaþ inc piþ þone pæɼtm, *cavete vobis ab illo fructu,* VI, 4. *Matth.* IX, 28, ait Chriſtus ad duos cæcos: ȝelyɼe ȝýt þat ic inc mæȝ ȝehælan, *creditiſne, quod ego poſſim vos ſanare. v.* 29, ɼý inc æɼteɼ eoppum ȝeleaɼum, *ſecundum veſtram fidem fiat vobis,* in aliquot codicibus, ɼý inc æɼteɼ incpum ȝeleaɼum. *Matth.* IV, 19, Chriſtus ad Petrum, & Andream: cumaþ æɼteɼ me. ȝ ic do þæt ȝýt beoþ manna ɼiɼceɲaɼ, *venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Matth.* XX, 22, Chriſtus ait ad Zebedæi filios: ȝýt nýton hpæt ȝýt biddaþ. maȝe ȝýt ðpincan þone calic þe ic to ðpincenne hæbbe, *neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* denuò *v.* 23, piɼoblice ȝýt minne calic ðpincaþ, *calicem quidem meum bibetis.* to ɼýɼɼanne on mine ɼpiþpan healfe. oþþe on ýnɼtpan. nyɼ me inc to ɼýllene, *ſedere autem ad dextram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis.* conſule etiam *Marc.* X, 39, 40. & *Luc.* II, 42. biþ ȝemæne incpum opleȝ miþ, *inter vos* (inquit Deus ad Serpentem & Evam loquens) *erit perpetua inimicitia,* Cædm. XXII, 16. Hic libet adjicere exemplum gen. plur. numeri, quod rariùs occurrit: Ꝺoð com þ he polde ɲanðian eoþeɼ, *venit Deus, ut vos probaret,* Exod. XX, 20. Occurrit þec pro þe, quod proculdubio formatur à *Cimbrico* Þig, vel *Francico* thec, *Gothice* ⲫⲛⲕ. Pro eoþ non raro occurrit ȝeop, ut in præfatione *Ælfredi* regis ad *Wulfigeum,* quam præmiſit paſtorali ſancti *Gregorii,* ȝeop þi me þinȝaþ betepe. ȝif ȝeop ɼpa þincaþ, *quapropter mihi optimum viſum eſt, ſi tu quoque ita exiſtimas.* Legitur etiam aliquando ȝep: ut, pe ɼenden ȝep, *mittimus vobis,* chart. *Hen. III.* quam publici juris fecit *Somnerus* in lexico ſub voce Unnan. In *Dano-Saxonicis* pro eoþ occurrit ſæpe juch, juh, juih, more ſcilicet *Francorum,* ut in cap. XX. amplius docebitur.

V. Pronomina poſſeſſiva ſecundæ perſonæ ſunt þin, *tuus, tuum,* þine, *tua,* quæ declinantur ut min, & mine, *meus, meum, mea.* & eoþeɼ, *veſter, um,* eoþepe, *veſtra,* quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Eoþeɼ, *veſter, um.*	Nom. [1]eoþepe, *veſtra.*	Nom. eoþepe, *veſtri, æ, a.*
Gen. eoþeɼeɼ.	Gen. eoþeɼþa.	Gen. eoþeɼþa.
Dat. eoþeɼum.	Dat. eoþeɼþe.	Dat. eoþɼum.
Acc. eoþeɼne, *&c.*	Acc. eoþepe, *&c.*	Acc. eoþepe, *&c.*

Denique incep, *οφειτης, ου.* incepe vel incpe, *οφειτες,* quæ declinantur ut uncep, & uncepe. incpe cynne, *Cædm.* V, 8.

VI. Pronomen primitivum ſecundæ perſonæ *Mæſo-Gothicum* declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ⲫⲛ, *tu.*	Nom. ⲅⲓⲧ, *σφωι, σφω.*	Nom. ⲓⲍⲩⲓⲥ. *vos.*
Gen. ⲫⲉⲓⲛⲗ.	Gen. [2]ⲓⲅⲩⲓⲥ, & ⲓⲅⲅⲩⲓⲥ.	Gen. [3]ⲓⲍⲩⲗⲕⲗ.
Dat. ⲫⲛⲥ.	Dat. ⲓⲅⲩⲓⲥ.	Dat. ⲓⲍⲩⲓⲥ.
Acc. ⲫⲛⲕ.	Acc. ⲅⲓⲧ.	Acc. ⲓⲍⲩⲓⲥ.
Voc. ⲫⲛ.	Voc. ⲅⲓⲧ.	Voc. ⲓⲍⲩⲓⲥ.
Abl. ⲫⲛⲥ.	Abl. ⲓⲅⲩⲓⲥ.	Abl. ⲓⲍⲩⲓⲥ.

Exempla dualis numeri in caſibus obliquis occurrunt *Marc.* X, 36. & XI, 2. *Luc.* XIX, 31. In recto vero non reperitur exemplum in argenteo codice, quod tamen conjecturâ ſupplevi; ut enim ⲩⲓⲧ reſpondet *νῶϊ* pit in perſona primâ; ita ſuadet analogia ut *σφῶϊ* ȝýt reſpondeat ⲅⲓⲧ:

VII. Pro ⲫⲛ occurrit ⲫⲛⲍⲉⲓ, item pro ⲫⲛⲥ occurrit ⲫⲛⲍⲉⲓ, *Luc.* III, 22. *Marc.* I, 11. Pro ⲓⲍⲩⲓⲥ etiam non raro occurrit ⲅⲛⲥ, & [4]ⲅⲛⲍⲉⲓ. & ⲓⲍⲩⲓⲥ ⲅⲛⲥ reperitur *Luc.* VI, 25.

VIII. Pronomina poſſeſſiva ſecundæ perſonæ ſunt ⲫⲉⲓⲛⲥ, *tuus,* ⲫⲉⲓⲛⲗ, *tua,* ⲫⲉⲓⲛ, *tuum,* quæ declinantur ut ⲙⲉⲓⲛⲥ, ⲙⲉⲓⲛⲗ, ⲙⲉⲓⲛ. ⲓⲍⲩⲗⲕ, *veſter,* ⲓⲍⲩⲗⲕⲗ, *veſtra,* ⲓⲍⲩⲗⲕ, *veſtrum,* quæ declinantur ut ⲛⲛⲥⲗⲕ. ⲛⲛⲥⲗⲕⲗ, ⲛⲛⲥⲗⲕ. Et ⲓⲧⲧⲩⲗⲕ, *veſter duorum,* quod occurrit *Matth.* IX, 29. Huic ⲓⲧⲧⲩⲗⲕ proculdubiò reſpondet ⲓⲧⲧⲩⲗⲕⲗ, *veſtra duorum,* & declinantur ut ⲓⲍⲩⲗⲕ, & ⲓⲍⲩⲗⲕⲗ.

IX. Pronomen primitivum tertiæ perſonæ (viz. he, *ille,* heo, *illa,*) declinatur in hunc modum:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. he, *ille.*	Nom. heo, *illa.*	Nom. hi, *illi.*	Nom. hi, *illæ.*
Gen. hýɼ, hiɼ.	Gen. hiþe.	Gen. hiɲa.	Gen. þeoɲa, hiɲa.
Dat. him.	Dat. hiþe.	Dat. him.	Dat. him.
Acc. [5]hine.	Acc. hi.	Acc. hi.	Acc. hi.
Abl. hum.	Abl. hiþe.	Abl. him.	Abl. him.

X. Pro hi, *illi,* in nominativo & accuſativo plurali occurrit non rarò hýȝ. Hio etiam ſcriptum occurrit pro hi, *illi,* & hioɲa, heoɲa pro hiɲa: ut, ælþeoðiȝe men ȝiɼ hio hioɲa hæ-

---

[1] *Vel* eoþþe. [2] *Legitur* ⲓⲅⲩⲥ, *Marc.* I, 17. [3] Vide *Luc.* XIV, 33. [4] ⲅⲛⲍⲉⲓ, *qui, ὅ, Luc.* XVI, 15. [5] ᚺᛁᚾ, hin, in *Runicâ* lingua, ſignificat *ille,* ut obſervare licet in monumentis *Runicis.*

með

ᵹeᵹ ᵽihtan ᵽyllaᵭ, *alienigenæ verò, qui de ſuo adulterio non volunt reſipiſcere*, Spelm. conc. p. 194. Occurrit etiam hepe, & hep pro hiꝛa: ut, hi polden ᵭpohtian hep hiꝛ on anceptte, *vellent vitam ſuam agere in anachoreſi.* hia quoque legitur pro hi, *illi*: ut, ꝛoᵭlice maneᵹa he ᵹehælde ᵭuꝛ þat hia pæꝛᵭon on him, *multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum*, Marc. III, 10. Heo etiam reperitur pro hi, *illi*: ut, þe haᵹen ealle uꝛe tpeope in þe tpeoꝛþe þæt heo uꝛ aᵹen, *præcipimus fidelibus noſtris per fidem, quam nobis debent*, charta *H.* III. ſuprà citata. unde heom quoque pro dativo plurali him: ut, ᵭem þu heom Loᵭ, *Judica illos, Deus*, Pſ. v, 11. Sic in chartâ modò citatâ, oꝛ heom, *illorum*, vel *ex illis*. ubi etiam heom videtur poni pro hi, *illos*: ut, þæt ealle uꝛe tpeope heom healᵭan ᵭeaᵭlicheiꝛtan, *ut omnes fideles noſtri eos habeant infenſiſſimos*. Occurrit etiam hi-heom, *illi ipſi*, & ab hoc heom pro hi, *illos*, forſan deducitur **hem**, quod in veteribus noſtris auctoribus ſemper occurrit pro **them**. Pro hi *illam*, non rarò occurrit hiᵹ, quod à *Gothico* ïᵹʌ deducitur. exempla videat lector *Matth.* IX, 18. & XXII, 28. *Marc.* V, 33. A genitivo plurali hiꝛa & heoꝛa deducitur pervetuſtum illud **her**, quod in antiquis auctoribus ſignificat **their**: ſic in libro cui titulus [1] **The viſion of Pierce Plowman**, legitur;

Hermets on a heape with hoked ſtaves
Wenten to Walſingham, and her wenches after. &,
Cokes, and her knaves cryden, hote pyes, hote.

ubi obiter notetur, quòd **knave** ab *Anglo-Saxonico* cnapa proveniens, *puerum*, vel *ſervum* ſignificat. A genitivo ſingulari hiꝛe, venit **her** in moderno ſenſu.

XI. Pronomen primitivum tertiæ perſonæ in linguâ *Anglo-Saxonica* non habet poſſeſſivum declinabile, ſed ſenſus poſſeſſivus ſemper exprimitur per genitivos primitivi in utroque genere, & numero, nimirum per hiꝛ, hiꝛa, hiꝛe, heoꝛa, quæ etiam reciprocè uſurpantur, uti videre eſt *Matth.* III, 17. *Luc.* III, 17. & IV, 16. & V, 25. *Matth.* VI, 29. & VII. 24, 26. & VIII, 22. Senſus tamen reciprocus non rarò exprimitur per ꝛin, & ꝛine, *ſuus, a, um*: ut in *Spelm.* conc. p. 196. ᵹiꝛ eꝛne ᵭeᵭ hiꝛ paᵭe þæꝛ ᵭaᵹeꝛ VI ꝛcill. piᵭ ᵭpẏhten ᵹebete oᵭᵭe ꝛine hẏᵭ, *ſi ſervus hâc die itineraverit, domino ſex ſolidos pendat, aut ſuum corium.* ꝛpꝛæc healic poꝛᵭ ᵭollice piþ ᵭpihten ꝛinne, *locutus eſt temere verbum ſuperbum contra dominum ſuum*, Cædm. VII, 20. bneᵹo enᵹla beꝛeah eaᵹum ꝛinum, *angelorum princeps oculis ſuis intuebatur*, Cædm. XXIII, 20. Hæc vox ꝛin manifeſtè derivatur à *Gothico* **SEINS**, *ſuus*, ut & *Gallorum* ſien, ſienne; cum articulo, le ſien, la ſienne. Notandum tamen hic eſt aliquando legi heoꝛum, *ſuis*: ut, on heoꝛum tiᵭum, *in ſuis temporibus*. unde ſuſpicor poſſeſſivum heoꝛ, hẏꝛ, hiꝛ, heꝛ, ab heoꝛa, hẏꝛa, hiꝛa, inter legendum, ut apud *Francos*, etſi rarius, occurrere. & forſan in exemplo ſupra poſito in reg. 10. hep hiꝛ *vitam ſuam*, hep, non pro genitivo plurali primitivi he, ſed pro hep poſſeſſivo ſumendum eſt. vid. gram. *Francicæ* cap. V, 17.

XII. Quemadmodum articulus **SʌH**, vel **Sʌ** *Gothorum*, induens pronominis naturam, ſignificat οὗτος, *hic*, αὐτὸς, *ipſe*, ἐκεῖνος, *ille*: ſic ꝛe articulus *Anglo-Saxonum* uſurpatur pro pronomine tertiæ perſonæ: ut, ꝛe þe þeoꝛ oꝛꝛliᵭ. ꝛe mot ᵹecẏþan piþ aþ, *qui furem occidit, is juramento debet affirmare, &c.* LL. *Inæ* c. 16. ꝛe þe hloþ becoᵹen ꝛẏ. ᵹeꝛꝛicne ꝛe hine, *qui turmæ accuſatur, is ſe culpâ purgato*, LL. *Inæ* c. 14. Sic *Marc.* XII, 3, 5. þa ꝛpunᵹon hi þæne, *tum eum ceciderunt.* anᵭ hi þæne oꝛꝛloᵹon, *& illum occiderunt.*

XIII. Pronomina primitiva tertiæ perſonæ apud *Gothos* ſunt tria, **ïS**, αὐτὸς *ille*, **ᵹʌINS**, ἐκεῖνος, *ille*, & **SIS**, ἑαυτοῦ, *ſui*. **ïS** autem & fœmininum ejus **SI**, declinantur in modum ſequentem;

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. **ïS**, *ille.*	Nom. **SI**, *illa.*	Nom. **EIS**, *illi.*	Nom. **ïᵹʀS**, *illæ.*
Gen. **ïS.**	Gen. **ïZʀS.**	Gen. **ïZE.**	Gen. **ïZʀ.**
Dat. **ïMMʌ.**	Dat. **ïZʌI.**	Dat. **ïM.**	Dat. **ïM.**
Acc. **ïNʌ.**	Acc. **ïᵹʌ.**	Acc. **ïNS.**	Acc. **ïᵹʀS.**
Abl. **ïMMʌ.**	Abl. **ïZʌI.**	Abl. **ïM.**	Abl. **ïM.**

Pro **EIS** legitur **ïᵹʌ** *Luc.* II, 50. unde *A. S.* hẏᵹ, pro hi, *illi*. Pro **ïM** frequenter occurrit **ïN**. ut *Luc.* VI, 13, 39. Ab accuſ. **ïᵹʌ**, derivatur hiᵹ *A.S.* pro hi, *illam*. Pro dat. **ïZʌI** occurrit **ïZʌIZE.**

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. **ᵹʌINS**, *ille.*	Nom. **ᵹʌINʌ**, *illa.*	Nom. **ᵹʌINʌI**, *illi.*	Nom. **ᵹʌINʀS**, *illæ.*
Gen. **ᵹʌINIS.**	Gen. **ᵹʌINʌIZʀS.**	Gen. **ᵹʌINʌIZE.**	Gen. **ᵹʌINʌIZʀ.**
Dat. **ᵹʌINʌMMʌ.**	Dat. **ᵹʌINʌI.**	Dat. **ᵹʌINʌIM.**	Dat. **ᵹʌINʌIM.**
Acc. **ᵹʌINʌNʌ.**	Acc. **ᵹʌINʌ.**	Acc. **ᵹʌINʌNS.**	Acc. **ᵹʌINʀS.**
Abl. **ᵹʌINʌMMʌ.**	Abl. **ᵹʌINʌI.**	Abl. **ᵹʌINʌIM.**	Abl. **ᵹʌINʌIM.**

[2] **SIS**, *ſui*, declinatur in hunc modum: Nominativo caret. Genitivo, Dativo **SIS**, *ſui, ſibi.* **SEINʀS**, αὐτῦ, *Luc.* XVIII, 13. Accuſativo **SIK**, *ſe.* Ablativo **SIS**, *ſe.* A Pronomine reci-

[1] Hujus auctorem infra per *Satyrographum* non raro deſignamus. [2] Occurrit hoc pronomen in lingua etiam *Runicâ*, quam veterem *Norreno-Gothicam* nonnulli auctores appellare ſolent.

proco SIS sit possessivum [1] SEINS, SEINA, *suus, sua*, quod declinatur ut MEINS, MEINA:

XIV. Ab SVES, *substantia, facultates, bona alicui propria*, sit pronomen vel adjectivum SVES, SVESA, quod in versione *Ulphila-Gothica* redditur *ideus, ia, eon, suus, a, um*, & *A. S.* hiꝛ aʒen, & sic decl.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. [2] SVES.	Nom. SVESAI.
Gen. SVESIS.	Gen. SVESAIZE.
Dat. SVESAMMA.	Dat. SVESAIM.
Acc. SVESANA.	Acc. SVESANS.
Abl. SVESAMMA.	Abl. SVESAIM.

SVESA, utì ego existimo, declinatur ut MEINA, MEINAIZOS, MEINAI, MEINA, *&c.*

XV. Pronomen ðiꝛ vel ðeꝛ, ðeoꝛ, ðiꝛ, *hic, hæc, hoc*, declinatur in modum sequentem:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
n. ðiꝛ, ðeꝛ, *hic, hoc.*	n. ðeoꝛ, *hæc.*	n. ðaꝛ, *hi, hæ, hæc.*
g. ðiꝛeꝛ, ðiꝛꝛeꝛ, þeres, & þæꝛ.	g. ðiꝛꝛepe.	g. ðiꝛepa, þiꝛꝛepa.
d. ðiꝛum, & [3] þiꝛ.	d. ðiꝛꝛepe.	d. ðiꝛum.
a. ðiꝛne, *hunc.* þiꝛ, þeꝛ, *hoc.*	a. ðæꝛ, þaꝛ, þeoꝛ.	a. ðaꝛ.
a. ðiꝛum.	a. ðiꝛꝛepe, þiꝛepe.	a. ðiꝛum.

Ðat, ðæt etiam usurpatur ut þiꝛ, þeꝛ, neutrum, & declinatur ut supra in cap. secundo de articulo. Notandum autem genit. ꝝ þæt, þat, viz. þaꝛ, þæꝛ euphonice dici pro þatꝛ, þætꝛ.

Observandum etiam hic est pronomina demonstrativa masculini, & fœminini generis þiꝛ, þeoꝛ, þiꝛ, præmissa nominibus, articulorum naturam nonnunquam induere: ut ꝛenð uꝛ on þaꝛ ꝛþyn, *mitte nos in porcos*, Marc. v, 12. commate autem 13, ða eodon þa unclænan ʒaꝛtaꝛ on þa ꝛþyn, *tum spiritus immundi introierunt in porcos.*

Notandum quoque þiꝛ, þeꝛ, significare *iste, istud*, æquè ac *hic, hoc*, & þeoꝛ *ista*, æquè ac *hæc.* pro þiꝛum, þyꝛum, þyꝛon, occurrit þiꝛ: ut, on þiꝛ andþeapdan liꝛe, *in hac præsenti vita*, Boeth. p. 117. pro þiꝛꝛepe reperitur þiꝛꝛe, ut, ʒe on þiꝛꝛe populde ʒe on þæpe topeapdan, *quum in hoc mundo, tum in futuro.* on þiꝛꝛe ilcan bec, *Boeth.* p. 96. on þæpe ilcan bec, p. 94. & pro þiꝛꝛepa, þiꝛꝛa, *Matth.* XIII, 22, ⁊ þonne ʒeopnꝛulneꝛ þiꝛꝛe populde, ⁊ leaꝛunʒ þiꝛꝛa peopuld-pelena ꝛoꝛþꝛyꝛmaþ þat popð, *& tunc sollicitudo sæculi hujus, & fallacia divitiarum suffocat verbum.* ꝛop þiꝛꝛa tiða ꝛpecennisse. *Bed.* H. E. p. 158. pro þiꝛꝛa autem denuo per apocopen occurrit þiꝛꝛ, vel þyꝛꝛ: ut, anum þyꝛꝛa lytylpa manna, *uni ex minimis istis*, Matth. x, 42. Sic in præfat. *Ælfr.* ad *Wulf.* þiꝛꝛa (pro þiꝛꝛe) popul þinʒa, *hujus mundi res.* Ðat *vel* þæt significat etiam *id, illum, istud*, perindè ac *hoc.* Quinimo þiꝛ, þeꝛ, þeoꝛ, þat, emphaticè significant *istic, istæc, istoc.*

XVI. Apud *Anglo-Saxones* ꝛe, ꝛeo, & þe, þeo, þat, & apud *Gothos* [4] SA, SO, [5] ΨATA, demonstrativè significant, ut þiꝛ, þeoꝛ, þat, *hic, hæc, hoc*, & ut *is, ea, id*, vel *ille, illa, illud*, apud *Latinos.* Nota etiam, quod ablativo þæpe postponatur aliquando præpositio on: ut, Cþiꝛt ʒeꝛett þiꝛ ʒebeð. ⁊ ꝛpa beleac mið ꝛeapum popðum. þæt ealle upe neoða aʒþeꝛ ʒe ʒaꝛtlice ʒe lichamlice ðæpon ꝛynð belocene, *Christus hanc orationem præscripsit, & tam paucis verbis concluſit, ut omnia nobis necessaria, tam corporalia, quàm spiritualia ea comprehenderentur*, cod. MS. pe pil-

---

[1] *Runicè* enim SIS est ᚾᛁᛋ, sin: ut ᚦᚢᚠᚱ: ᚢᚠ: ᚢᚠᚱ: ᚱᛁᚾᚦ: ᚢᛏᛁᛋᛅ: ᚦᛁᚾᛁ: ᚢᚠᛏᛁᚱ: ᛅᚾᚠᚢᛏ: ᚾᛒᛅ: ᚠᛁᛘᚠᛅ: ᚾᛁᛋ. Dulfr ug Ulfr risdu stino disi uftir Osmut liba filaga sin, *i. e. Dulfer, & Ulfer lapidem hunc erexerunt Osmuto dilecto suo socio*, Ol. Worm. mon. *Dan. l.* 3. *c.* 4. ᛏᚢᚠᚢᛅ: ᚱᛁᚾᚦᛁ: ᚢᛏᛁᚴᛅ: ᚦᛁᚾᛁ: ᚢᚠᛏᛁᚱ: ᚠᛅᚠᛁ: ᛒᚢᛏᛅ: ᚾᛁᚴ. Taufa risdi stino disi uftir Gamai buta sin, *Taufa lapidem hunc posuit in memoriam Gamai cognati sui.* Sic passim ᛒᚱᚢᚦᚱ ᚾᛁᚴ. brudur sin; *&* ᚠᛅᚦᚱ ᚾᛁᚴ, fadur sin; *&c.* ᚾᛁᚴᛅ ᛒᚱᛅᛏᚱ, sina brothur, *suum fratrem*, Ol. Worm. regum *Dan.* serie alterâ

[2] Hinc adverbium *Anglo-Saxonicum* ꝛpæꝛlice, vel ꝛpeꝛlice, *propriè.* pe andettað æꝛtep halizum fæðepum ꝛpæꝛlice ⁊ ꝛoþlice, *confitemur, secundum sanctos patres, propriè, & veraciter patrem, filium, & spiritum sanctum*, &c. *Bed.* H. E. p. 301. A *Gothico* SVES, *suus*, petendum existimo *Francicum* ſuaſo, *domesticus*: inti fianta mannes ſin hus ſuaſo, *& inimici hominis domestici ejus*, Tatian. XLIV, 23. oba ſie then hiuuiskes fater Belzeebub hiezun uuio mihhilo mer ſine ſuaſon, *ſi patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus*, ibid. 17. [3] On þiꝛ andþeapdan liꝛe, *in hac præsenti vitâ*, Boeth. p. 117. [4] Pro SA, occurrit SAN, *Joh.* IX, 19. [5] Nota quod ΨATA ob majorem, ut opinor, emphasin, etiam cum masculinis & fœmininis jungatur; quemadmodum etiam neutrum ðat *Anglo-Saxonum*: ut, ʒiꝛ pe bepeniaþ þat cennynde piꝛ, *ſi eniam muliercm prohibeamus*, Bed. H. E. p. 89, hpæt pe piton and leopniað on Cþiꝛteꝛ bocum. þat þat piꝛ þe pæꝛ þneopiende bloðeꝛ ꝛlopnyꝛꝛe. heo eadmodlice pæꝛ cumende æꝛtep ðpihtneꝛ bæce. ⁊ ʒehpan þ pæꝛ hiꝛ hpæʒeleꝛ, *novimus namque quod mulier, quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum* &c.

lað

laƀ eop ſecgan ſume ſputelunge nu be þam halgum tiðum þe pe healdaƀ. þæt ge ſum andgyt ðæþon to cnapan magon, *cod.* MS. *in* ſermone ad populum in octav. Pentecoſtes. Non dicitur tamen þænon *pro* on þæne, vel þamon *pro* on þam.

XVII. hyt, vel hit (à quo, rejectâ aſpiratione derivatur noſtrum **it**) eſt pronomen * neutri generis, *id* ſignificans: ut *Matth.* I, 20, ðat on hine acenneƀ iſ. hyt iſ of þam halgum gaſte, *quod ex ea natum eſt, id ex ſpiritu ſancto eſt.* vide *Matth.* VI, 19. *Marc.* X, 21. XI, 24. Huic hyt reſpondet apud *Mæſo-Gothos* ΐΤΑ. exempla videat ſtudioſus lector *Marc.* IV, 16. IX, 36. XV, 46. IV, 37. Nota vero quod hyt, quamvis neutri generis, uſurpetur maxime in reſpondendo quæſtioni, qua quis ſit aliquis, interrogatur, pro he, & heo: ut, ic ſæde eop þ ic hyt eom: ſe hælend cpæþ. ic hyt eom, *Joh.* XVIII, 8.

XVIII. Pronomen relativ. hpilc, hpilce, *qui, quæ, quod*, à *G.* ΘΕΛΕΙΚS, vel ΘΙΛΕΙΚS, ſic decl.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. hpilc, *qui, quod.*	Nom. hpilce, *quæ.*	Nom. hpilce, *qui, quæ, quod.*
Gen. hpilceſ.	Gen. hpilcepe, hpilcpe.	Gen. hpilcpa.
Dat. hpilcum.	Dat. hpilcepe, hpilcpe.	Dat. hpilcum.
Acc. hpilcne.	Acc. hpilce.	Acc. hpilce.
Abl. hpilcum.	Abl. hpilcepe, hpilcpe.	Dat. hpilcum.

Hpilc etiam ſignificat, *quis, qualis, quiſque.* ſpa hpilc ſpa, *quiſquis*: ut ſpa hpilcne ſpa hi bæðon, *quemcunque rogaverint*, Marc. XV, 6. à hpilc, eliſo *l*, eſt *Angl.* **which**, in veteribus **whilc**. Nota etiam quod æghpilc [euphonice pro ælchpilc, ut æghpæp *ubique*, pro ælchpæp] ſit pronomen diſtributivum, quod reddendum eſt per *quiſque, unuſquiſque, quilibet, quivis, ſinguli*: ut æghpilc ðæg hæfþ genoh on hiſ agenum ymb-hogan, *cuilibet diei ſufficiunt ſuæ perturbationes*, Matth. VI, 34. legitur quoque gehpilc, unde gehpilcneſſe, *qualitas.* anpa gehpilc, *unuſquiſque.*

Præterea, ſe, ſeo, ſ þe, þeo, þat, apud *Anglo-Saxones*, induunt naturam pronominis relativi *qui, quæ, quod*, ex. gr. Æneaſ ſe ouerſpiþe Turnum, *Æneas, qui vicit Turnum.* ȝ gyt þaſ ſona gemetaþ arran ſolan oſep ðæne nan man gyt ne ſæt, *invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo hominum adhuc ſedit.* ſe pæſ, *qui erat*, Luc. I, 23. ſe iſ genemneð Zeloteſ, *qui vocatur Zelotes*, Luc. VI, 15. ſe pæſ læpa, *qui erat proditor*, verſ. 16.

De poſtpoſitum pronominibus omnium perſonarum ſignificat *qui.* ut, ic þe ſtande beforan gode, *qui aſto ante deum*, Luc. I, 19. þu þe gelyfdeſt, *qui credidiſti.* ſe þe com on dihtner naman, *qui venit in nomine domini*, Marc. XI, 9. ſe mihtig iſ, *qui potens eſt*, Luc. I, 48. fæder ure þu þe eart on heofenum, *pater noſter qui es in cœlis.* ſic ge þe, *vos qui.* ælc þe, *omnis qui*, Matth. XIX, 20. ealle þa þe hyt gehyndon, *omnes qui audierunt*, Luc. I, 66. Alia exempla in plurali numero quærat lector, *Marc.* X, 39, 42. Matth. II, 16. III, 11. Hiſce addas: ſe man ſe þe hiſ gepealneſ mannan ofſlea, *is qui volens ſervum occiderit.* ſe þe hine nedeſ ofſloge, *is qui eum coactus occiderit*, Spelm. concil. p. 356. 13. ſe þe deð apeg middan eardeſ ſinne, *qui tollit peccata mundi.* Nota tamen, quod pro ſe þe occurrat þe þe: ut þe þe on me belyfþ, *qui credit in me.* ðe þe mid eallum mode on Lhiſt getryſted, *qui tota mente in Chriſtum confidit*, Bed. H. E. p. 344. vid. cap. II. reg. 7.

Notandum etiam eſt, quod pro þat vel þæt non rarò occurrit þatte, þætte, þat te, þæt te: ut, ælc edniſt, þatte God niſ. þat iſ geſceaft, *omnis ſubſtantia, quæ non eſt Deus, eſt creatura.* Dat etiam aliquando antecedens, aliquando relativum eſt, aliquando utrumque concurrit: ut, wit ſculon ſpa þeah recan þ þ wit æfter mynton, *nihilominus debemus id quærere, quod modo memoravimus.* Nu ic ongite þ þ ic æfter ymbe tweode, *nunc id intelligo, de quo modo dubitavi.* Aliquando etiam ob majorem emphaſin ter eleganter occurrit in oratione: ut, hpæt pæſ þ þ ic æfter ſæde þ ic nyſte, *quid id erat, quòd modo dixi me ignoraſſe.* ſic non minus eleganter geminatur ſe ante þe: ut, ſonþam ſe ſe þe hine ſonþenceþ. ſe bið ofmod. ac ſe ſe þe hine ſceamaþ. ſe bið on pneoſſunga, *ille, qui de ſe malè exiſtimat, ſit deſperans; quem verò ſui pudet, hic reſipiſcit*, Boeth. p. 15.

Apud *Mæſo-Gothos* pariter articulus per omnes caſus & in omni genere, & in utroque numero, vicem pronominis relativi ſupplere ſolet, ſyllabicâ nimirum particulâ productus: exempli gratia:

---

* *Neutri* pro *Neutrius* habet Varro, ſecundo de Analogia. & Auſonius in epigrammate XLIX. ut,

Rufus vocatus rhetor olim ad nuptias,
Celebri ſit ut convivio,
Grammaticæ ut artis ſe peritum oſtenderet,
Hæc vota dixit nuptiis:
Et maſculini & fœminini gignite,
Generiſque neutri liberos.

1 Supra notavimus ðe uſurpari demonſtrative, ſicut hîc relative; quem morem ſequuntur antiqui noſtri ſcriptores, præſertim *Robertus Langeland*, auctor XX ſatyrarum, quibus titulus, **The viſion of Pierce Plowman.** exempla in plurali numero, **To lyth the lays, tho lovely fowles made.** ubi **tho** à ða, ut **bone** à ban. **ſtone** à ſtan. ſic etiam legitur in alio loco, apud eundem, **wher tho thre dwell. But tho that faine hem foles.** ſic ex þa, *tum, tunc*, fit conjunctio **tho** pro **then**, ut, **Peter quoth the Prieſte tho. I can no pardon fynde. I thanked Thought tho, that he me thus taught.** Cum multis aliis ejuſmodi.

	Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ᛋᚳᛖᚷ, & ᛋᚳᛁᛉᛖ, *qui.*	n. [2]	ᛋᚹᛖᚷ.	n. [3] ᚦᚳᛁᚷ.	n. [5] ᚦᚹᛋᚷ, ᚦᚹᛉᛖ.
g. [1]	ᚦᛁᛉᛖ.	g.	ᚦᛁᛉᚹᛉᛖ.	g. ᚦᛁᛉᛖᚷ.	g. ᚦᛁᛉᚹᛖ.
d.	ᚦᚳᛗᛗᛖ.	d.	ᚦᛁᛉᚳᛁᚷ.	d. [4] ᚦᚳᛁᛗᚷ.	d. ᚦᚳᛁᛗᚷ.
ac.	ᚦᚳᚾᚷ.	ac.	ᛋᚹᛖᚷ.	ac. ᚦᚳᚾᛉᚷ.	ac. ᚦᚹᛋᚷ, ᚦᚹᛉᛖ.

	Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. Acc.	ᚦᚳᛏᚷ, ᚦᚹᛖ, *quod.*	Nom. Acc.	[6] ᚦᚳᛏᚷ, ᚦᚹᛖᚷ, ᚦᚹᛖ, *quæ.*

Nota quod ᚦᚳᛗᛗᚷ, ᚦᚳᚾᚷ, ᚦᚳᛏᚷ, contrahantur ex ᚦᚳᛗᛗᚳᚷ, ᚦᚳᚾᚳᚷ, ᚦᚳᛏᚳᚷ: ᛁᛉᚷ etiam significat *qui* apud *Gothos* in singulari, *Joh.* VIII, 40. XII, 4. XIX, 12. & ᛁᛉᛖ in plurali, *Luc.* VIII, 13.

XIX. ᛞylf, *idem, ipse, ipsemet. ipsummet,* rylfe, *eadem, ipsa, ipsamet,* declinantur in hunc modum:

	Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. [7]	ᛞylf, *ipse, ipsum.*	Nom. rylfe, *ipsa.*	Nom. rylfe, *ipsi, ipsæ, ipsa.*
Gen.	rylfer.	Gen. rylfre.	Gen. rylfra.
Dat.	rylfum.	Dat. rylfre.	Dat. rylfum.
Acc.	rylfne.	Acc. rylfe.	Acc. rylfe.
Abl.	rylfum.	Abl. rylfre.	Abl. rylfum.

ᛞylf, & rylfe, componuntur cum aliis pronominibus: ut ᛁcrylf, *egomet.* minrylfer, *meimet.* perylfe, *nosmet.* unperylfra, *nostrûmmet.* herylf, *ille ipse.* hyrrylfer, *illius ipsius.* hirylfe, *illi ipsi.* hirarylfra, *illorum ipsorum.* heorylfe, *illa ipsa.* hiperylfre, *illius ipsius.* heoparylfra, *illarum ipsarum.* hyᵹrylfe, *Luc.* XI, 17. Componuntur cum nominibus: ut, Peᵹpurrylf, *ipse Petrus,* &c.

ᛞylf, & rylfe, oriuntur à *Gothicis* ᛋᛁᚳᚹᚳ, & ᛋᛁᚳᚹᚱ, *ipse, ipsa.* quæ sic declinantur:

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom.	ᛋᛁᚳᚹᚳ, *ipse, a.*	ᛋᛁᚳᚹᚳᚾᛋ, *ipsi, æ.*
Gen.	ᛋᛁᚳᚹᛁᚾᛋ.	ᛋᛁᚳᚹᚳᚾᛖ.
Dat.	ᛋᛁᚳᚹᛁᚾ.	ᛋᛁᚳᚹᚳᛗ.
Acc.	ᛋᛁᚳᚹᚳᚾ.	ᛋᛁᚳᚹᚳᚾᛋ.
Abl.	ᛋᛁᚳᚹᛁᚾ.	ᛋᛁᚳᚹᚳᛗ.

Genitivum singularem & pluralem, unà cum dativo plurali, non ex certâ scientiâ, sed quatenus liceret per analogiæ regulas, me hic posuisse lectorem moneo, & *vũ* ᛋᛁᚳᚹᚱ nullos extare obliquos casus, saltem quos animadverti, in *Ulphilanæ* versionis reliquiis; sed credo variari ad formam Exempli X, vel XIV. in cap. 3.

Componuntur etiam ᛋᛁᚳᚹᚳ, & ᛋᛁᚳᚹᚱ, cum aliis pronominibus: ut ᛋᛁ ᛋᛁᚳᚹᚱ, *ipsa,* Luc. VII, 12. ᚳᛈ ᛗᛁᛋᛋᛁᚳᚹᛁᚾ, *à me ipso,* Joh. VIII, 28. ᚦᚢᚳᛋᛁᚳᚹᚳᚾ, *teipsum,* Joh. VII, 4. ᛁᛉᚹᛁᛋ ᛋᛁᚳᚹᚳᚾᛋ, *vos ipsos,* Luc. XVI, 15. Præterea ᛗᛁᛋᛋᚱ vox pronominalis immediatè postposita pronominibus pluralibus eundem valorem obtinet apud *Gothos,* ac particula *met* apud *Latinos* in *nosmet, vosmet*; & pariter significat, ac ᛋᛁᚳᚹᚳ, & ᛋᛁᚳᚹᚱ. ut ᚪᚾ ᛋᛁᛋ ᛗᛁᛋᛋᚱ ᚾᚪᚦᚴᚢᚾᚾᚢᚾ, *inter semet disputaverunt.* ᛗᛁᚦ ᛁᛉᚹᛁᛋ ᛗᛁᛋᛋᚱ, *inter vosmet,* vel *vos ipsos.* Legitur [8] ᚦᚢᛋ ᛗᛁᛋᛋᚪᚾ, *teipsum,* Luc. X, 27. ᛋᚪᛗᚱ etiam apud *Gothos* significat idem ac rylf, & ylca apud *Anglo-Saxones,* & *τὸ αὐτὸ* apud *Græcos*: ut ᚦᚳᛏᚪ ᛋᚪᛗᚱ, *idem,* vel *id ipsum,* Matth. V, 46, 47. ᛁᚾ ᚦᚳᛗᛗᚪ ᛋᚪᛗᛁᚾ ᚳᚾᛞᚪ, *in illâ ipsa regione,* Luc. II, 8. ᚦᛁᛉᚪᛁ ᛋᚪᛗᚱᚾ ᛗᛁᛏᚳᚪᚷᚱᚾ ᚦᛁᛉᚳᛁᚷᛁ ᛗᛁᛏᚳᚪ, *eddem mensurâ, quâ mensi fueritis,* Luc. VI, 38. ab hoc ᛋᚪᛗᚱ, & forsan ᛋᚪᛗᚳ, est *Anglicum* same.

Masculinum etiam ylc, *emphaticè* ylca, & fœmininum ylce eandem habent significationem, ac eodem modo usurpantur apud *Anglo-Saxones,* & sic declinantur:

	Num. sing.	*Num. plur.*	*Num. sing.*	*Num. plur.*
Nom.	Ylc.	Nom. ylce.	Nom. ylca.	Nom. ylcan.
Gen.	ylcer.	Gen. ylcre.	Gen. ylcan.	Gen. ylcra.
Dat.	ylcum,	Dat. ylcre.	Dat. ylcan.	Dat. ylcan.
Acc.	ylcne.	Acc. ylce.	Acc. ylcan.	Acc. ylce.
Abl.	ylcum.	Abl. ylcre.	Abl. ylcan.	Abl. ylcum,

Se ylca, *ille ipse,* seo ylce, *illa ipsa,* þar ylcan. *illius ipsius,* þære ylcan, *illius ipsius, &c.*

---

[1] Pro quo occurrit ᚦᛁᛉᛖ, Luc. VIII. 41. [2] Occurrit quoque ᛋᛖᚷ, per crasin, pro ᛋᚹᛖᚷ, Luc. II, 5. & VIII, 2. [3] Et ᚦᚳᛁᛗᛁᛉᛖᚷ, *Matth.* VII, 5. & ᚦᚳᛁᛉᛖ, *Marc.* IX, 1. [4] Et ᚦᚳᛗ, *Matth.* IX, 15. [5] Et ᚦᚹᛋᛖ, *Marc.* XV, 41. [6] ᚦᚳᛏᚷ etiam significat *qui* & *quæ* plur. *Luc.* XX, 45. VII, 22. vide notam 5. p. 24. [7] *Runicè* ᚺᛁᛞᚠ, sialf. [8] Ni fallor pro ᚦᚢᚳ:

XX. ᛞylc,

XX. Ƿilc, *qualis*, declinatur ut hwilc, & ƿwilce, ut hwilce. hwilc, ƿwilc, *talis*, *qualis*. þiƿlic etiam *talis* ſignificat. ƿwilc etiam uſurpatur ad ſignificandum incertum numerum, qui tamen ad certum, vel in defectu vel exceſſu, proxime accedit: ut, ⁊ bnohte þýnt-ȝemanȝ and alepan ƿwilce hundteontiȝ boxa, *& ferebat aromata, aloaſque, quaſi centum libras*, Joh. XIX, 39.

ꝩꝀꞪꞪꞤIKS, *hic talis*, **ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀ**, *hæc talis*, **ꝩꝀꞪꞪꞤIK**, *tale*, apud *Gothos* ſic declinantur:

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ꝩꝀꞪꞪꞤIKS.	n. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀ.	n. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀI.	n. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꝀS.
g.	ꝩꝀꞪꞪꞤIKIS.	g. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀIZꝀS.	g. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀIZE.	g. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀIZꝀ.
d.	ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀMMꞀ.	d. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀI.	d. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀIM.	d. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀIM.
ac.	ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀNꞀ.	ac. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀ.	ac. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꞀNS.	ac. ꝩꝀꞪꞪꞤIKꝀS.

Ad hujus exemplum declinatur **ꝊꞤꞪꞪꞤIKS**, **ꝊꞤꞪꞤIKꞀ**, *hic*, & *hæc qualis*. [1] Ðyllic & þýlc, þýllice, & þýlce, *hic*, & *hæc talis*, declinantur etiam ut hwilc & hwilce, *Matth.* VIII, 5. Ðpa hwilc ƿpa anne þýlicne onfehþ, *quiſquis unum talem accipit*, Luc. IX, 9. næfre pe þýlicne ȝepapon, *nunquam talem vidimus*, Marc. II, 12. vide *Luc.* IX, 9.

XXI. Hpa, indefinitum, & interrogativum, *qui, quis, quæ*, & hpæt, *quod*, ſic declinantur: Nom. Hpa, hpæt. Gen. hpæf. Dat. hpam, hpæm. Acc. hpæne, hpone. Abl. hpam, hpæm. exempla: hpa ƿealde þe ðiſne anpealð, *quis tibi dedit hanc poteſtatem*, Matth. XXI, 23. ȝefcýneð pæf all þiu ceaſtre cueþende. hua iſ þiſ, *commota eſt univerſa civitas dicens, quis eſt hic?* cod. evang. interl. *Cott.* faȝa me. hpa býde þ funne ſtoð ane tið baȝef. Ic þe fecȝe. lofue, *Quæſt. & Reſp. inter Adrianum & Ritheum.* MS. *Cott.* hpæf funu iſ he, *cujus eſt filius*, Matth. XXII, 42. Hpæne fece ȝe, *quem quæritis*, Joh. VIII, 4, 7. hi ȝefeah on hpæne hiȝ onfæfnoþon, *videbunt in quem tranſfixerunt.* ȝiſ hpa þuh lafe and þuh boþunȝe ȝoþef beboða hpone fpam hiſ po ȝecýpneþ, *ſi quis per doctrinam & prædicationem divini mandati quem ab errore ſuo convertat*, Spelm. Conc. p. 612. Hpæt, *quid*: hpæt ýfeleſ ðið he? *quid mali fecit*, Marc. XV, 4. Item, *aliquid, paululum*: ut, hpæt mafe, *aliquid amplius.* ⁊ þæf man lýfpæf hpæt ȝeðo, *& ſi quis illic aliquod damnum intulerit*, concil. *Spelm.* p. 128. ȝiſ þiſſef hpæt ȝelimp, *ſi tale aliquod accidat*, id. p. 370. Item, *quis, quæ, quid, qualis, quale, quantum*: ⁊ hlotu puppon. hpæt ȝehpa name, *& ſortem mittebant, quid, vel quantum, quiſque tolleret.* ⁊ þohte hpæt feo ȝnetinȝ pæfe, *& cogitabat, qualis iſta ſalutatio eſſet.* penſt þu hpæt býþ þiſ cnapa, *quis putas, erit iſte puer?* ⁊ hi þa fpýnedan hpæt, ⁊ hponan he pæf, *& tum inquirebant, quis, & unde eſſet*, Bed. H. E. pag. 103. hpæt etiam præpoſito verbo loca, i. e. *videſis*, ſignificat univerſaliter, & indefinite *omne quod, quicquid, quodcunque*: ut, fona fua hi fpam ppimfanȝ ȝanȝon. þýncen loca hpæt þonne þeapf fý, *quam primum à cantu matutino venerint, in omne opus neceſſarium incumbant.* þýncen fiþþan on [2] non loca hpæt him man tæce, *deinde ad nonam* [horam] *in opera quæcunque mandata incumbant*, reg. monach. XLIX. uſurpatur etiam à quærentibus de aliquo, *quis ſit?* pro hpa: ut, hpæt iſ he? *Joh.* XIII. 25. huæt iſ þef manneſ funu, *Joh.* XII, 34. hpæt huȝu, hpæt hpeȝu, hpæthpeȝ, *Dano-Saxonice* huoт-huoeȝo, *aliquid, aliquantulum, parum, paulum*, him biþ hpæf hpeȝ pana, *aliquid illi deeſt*, Boeth. Ælfredi p. 81. pilnað ælce dæȝ hpæt hpeȝ þiſef populð penan, *quotidie aliquid deſiderat divitiarum harum mundanarum*, p. 57. legitur etiam hpæt hpeȝuninȝa: ut, ne mihт nanpuht libbendef þæpe eopþan bnucan ne þæf pæteneſ. ne on nauþpum eapdiȝan fop cýle. ȝiſ þu hi hpæt hpeȝuninȝa piþ fýſ ne ȝemenȝdeſt, *nihil vitam habens poſſet neque terrâ neque aquâ frui, neutramve earum habitare, niſi tu eas modice cum igne temperaſſes.* occurrit etiam hpæt hpæȝanunȝef: ic pene þeah þ ic hpæt hpeȝanunȝef þe upahofe of þæpe unþotneſſe, *videor mihi tamen te ex triſtitia parum elevaſſe*, Boethius Ælfredi, p. 78. legitur etiam æȝhpa, & æȝhpæt euphonice, pro ælchpa, & ælchpæt *quiſque, quæque, quodque*; *quilibet, quælibet, quodlibet*; *quivis, quævis, quodvis*; *omnis, omne*: ut Ꝺoð æȝ-hpæf pealt, *deus omnia gubernat*, vel *deus quodque gubernat.* he fceal on æȝhpæt hine teon, *ad quodlibet ſe ducet.* huc etiam referendum eſt, fpa hpa fpa, *quicunque, quiſquis.* ut, fpa hpa fpa mið fullon pillan hiſ mod pent to þam ýfelum. ðe he æf fopleſ, *quiſquis cum plenaria voluntate animum ſuum ad mala vertit, quæ prius deſerebat*, Boethius Ælfredi, p. 102. fopþam ðe fpa hpæt fpa þuh ðýriȝe ȝeðon biþ, *quoniam quicquid ſtulte fit*, Boeth. p. 37. denique legitur ȝehpa, & ȝehpæt: ut, ne mæȝ hæleþa ȝehpæm huſ on munte lanȝe ȝelæftan, *nemini diu manſura eſt domus in monte ſtructa.* fpa bioþ anfa ȝehpæf monna modfefam micclum apeȝede, *ſic cujuſlibet ex hominibus ſolis mens elevata eſt*, Boeth. Ælfredi. ðonne fcealt þu ȝeopne ȝeþolian ȝehpæt þæf þe to heopa pillan belimpþ, *tum quodcunque illi forte volunt, tibi id ferendum eſt*, Boeth. elleſ hpæt, *illud, iſtud, alterum, aliud*: ðonne luſaþ fum þæt. fum elleſ hpæt, *tum alter hoc, alter iſtud amat*, vel *tum ille alterum, hic autem aliud amat.* Boeth. p. 74.

ꝊꞪS, *quis, aliquis*, **ꝊꝀ**, *quæ, aliqua*, apud *Gothos*, & **ꝊꝀ**, *quid, aliquid*. **ꝊꞪS**, & ni fallor **ꝊꝀ** & **ꝊꞀ**, ſic declinatur: Nom. **ꝊꞪS**. Gen. **ꝊIS**. Dat. **ꝊꞪMMꞀ**. Acc. **ꝊꞪNꞀ**. Abl. **ꝊꞪMMꞀ**. **ꞬꞪꞩꞀI ꝊIS ꝊꞀ ꞪꞤꝀꞪIꝺꞪ**, *ὃ τίς τι ἐνηχφάτησεν*, *Matth.* XIX, 8.

---

[1] Apud *Chaucerum* thilk, thik, thuk. [2] Noſtra eſt hora tertia pomeridiana, non cujuſque diei, ſed *diei æquinoctialis*, ut loquitur *Plinius*, Naturalis Hiſtoriæ, II, XCVII.

legitur ᚩᚷ pro *quid*. ᚩᛚᚳᚷᛇ, & ᚩᛚᚳᚷᛟ, *quis, quæ, quid*, vel *quod*, unde gen. ᚩᛚᚳᚷᛁᛋ, dat. ᚩᛚᚳᚷᛚᛗᛗᛇ, & acc. plur. ᚩᛚᚳᚷᛚᚪᚾᛋ, *quos*. Significant etiam *unusquisque, unaquæque, unumquodque*. Pro ᚩᛟ etiam legitur ᚩᚱᚾᛟ *Marc.* VI, 2. ᛇᛁᚾᚩᛚᚳᚷᛚᚪᚾᛟ, *ἕνα ἑκάστον, singulos, unumquemque*, Luc. XVI, 5. à nominativo ᛇᛁᚾᚩᛚᚳᚷᛇ.

XXII. Ꮭehpa, *quisque*, ȝehpilce, *quæque*, ȝehpilc, *quodque*. Þpa & hpilc ſupra declinantur.

XXIII. Ðpahpa, *quiſquis*, ꝑpahpilce, *quæquæ*, ꝑpahpilc, *quicquid*.

XXIV. Æniȝ, *quiſpiam, quodpiam*, æniȝe, *quæpiam*, variantur in modum ſequentem:

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. Æniȝ.	Nom. æniȝe.	Nom. æniȝe.
Gen. æniȝeſ.	Gen. æniȝpe.	Gen. æniȝpa.
Dat. æniȝum.	Dat. æniȝpe.	Dat. æniȝum.
Acc. æniȝne.	Acc. æniȝe.	Acc. æniȝe.
Abl. æniȝum.	Abl. æniȝpe.	Abl. æniȝum.

Pro æniȝ legitur [1] æni, *Spelm.* conc. p. 469, 7. ne mæȝ æni lece, *non poteſt medicus quiſpiam*. ex ne & æniȝ fit næniȝ, *nullus nemo:* næniȝ alðeꝛmanna, *nullus ſenatorum*. Spelm. conc. p. 183.

Ænlipic, vel ænlipiȝ, *ſinguli, ſingularis*, & ænlipiȝe, *ſingulæ, ſingularis*: Nom. Ænlipiȝ, ænlipiȝe. Gen. ænlipiȝeſ, ænlipiȝpe. Dat. ænlipiȝum, ænlipiȝpe. Acc. ænlipiȝne, ænlipiȝe. Abl. ænlipiȝum, ænlipiȝpe. Ꮭehpæð. *modicus, a, um, paulus, paululus, a, um*: ut, eala ȝe ȝehpæðeſ ȝeleaꝛan, *o vos modicæ fidei!* Matth. VI, 30. Ic eom ȝehpæð tið mið eop, *modicum tempus vobiſcum ſum*, Joh. XIII, 34.

XXVI. [2] Ðum, *aliquis, quidam, aliquid, quoddam*, & ꝑume, *aliqua, quædam*, ſic declinantur:

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. Ðum.	Nom. ꝑume.	Nom. ꝑume.
Gen. ꝑumeſ.	Gen. ꝑumpe.	Gen. ꝑumpa.
Dat. ꝑumum.	Dat. ꝑumpe.	Dat. ꝑumum.
Acc. ꝑumne.	Acc. ꝑume.	Acc. ꝑume.
Abl. ꝑumum.	Abl. ꝑumpe.	Abl. ꝑumum.

Ðum etiam non raro idem ſignificat, quod τὶς an indefinite ſumtum denotat; ut, anð þa pæꝛon ꝑume cyninȝaꝛ. þæꝛe ꝑume pæꝛ Æþelheꝛe, *& aliqui erant reges, ex quibus unus Æthelherus fuit*. ſic in numero ſingulari: on Ꮭeꝛoðeꝛ ðaȝum Iuðea cyninȝeꝛ pæꝛ ꝑum ꝛaceꝛð on naman Zachapiaꝛ, *fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacerdos nomine Zacharias*. Ða pæꝛ ꝑum conſul þ̄ pe hepetoha hataþ. Boetiuꝛ pæꝛ haten, *tum conſul erat (nos ducem vocamus) nomine Boetius*. Boeth. cap. 1. Significat etiam incertum numerum, ſed ad certum proxime accedentem: ut, ða pæꝛon hi ꝑume ten ȝeaꝛ on þam ȝepinne, *circiter decem annos bellum gerebant*, Boeth. p. 114.

Aliquis etiam apud *Anglo-Saxones* exprimitur indefinitè per man: ut, ȝif cynin ætt maneꝛ ham ðpincæþ, *ſi rex in domo alicujus compotaverit*, Spelm. conc. p. 127, 128. *Aliquid, aliquantum*, vel *paululum*, exprimitur etiam per hpæthuȝu, hpæthpuȝu, hpæthpeȝa, hpæthpiȝu: ut, Bpeotene hpæthpuȝu pæc ꝑibbe hæꝛðe, *Britannia per aliquod tempus pacem habuit*, Bed. H. E. p. 8. ubi pro hpæthpuȝu legit codex *B*. ꝑum. Ðpilce huȝu etiam idem valet, ac ꝑum: ut, haꝛaþ þat moðe hpilce huȝu ꝛcylðo, *habet iſte animus aliquem reatum*, p. 95. æthpæȝ etiam ſignificat *aliquid*, æthpeȝa, ȝu, *aliquantum*.

Ðum, & ꝑume *A. S.* reſpondent ᚦᚢᛗᛋ, & ᚦᚢᛗᛚ apud *Gothos*, quæ declinantur hoc modo:

Numerus ſingularis.	
Nom. ᚦᚢᛗᛋ, *quidam, quoddam.*	Nom. ᚦᚢᛗᛚ, *quædam.*
Gen. ᚦᚢᛗᛁᛋ.	Gen. ᚦᚢᛗᛚᛇᛉᚱᛋ.
Dat. ᚦᚢᛗᛚᛗᛗᛚ.	Dat. ᚦᚢᛗᛚᛁ.
Acc. ᚦᚢᛗᛚᚾᚪ.	Acc. ᚦᚢᛗᛚ.
Abl. ᚦᚢᛗᛚᛗᛗᛚ.	Abl. ᚦᚢᛗᛚᛁ.

ᚦᚢᛗᛋ, & ᚦᚢᛗᛚ, ſignificant etiam *unus, a, um*.

XXVII. An, æn, *unus, unum*, & ane, *una*, declinantur in hunc modum: Nom. An, æn, ane. Gen. aneꝛ, anne. Dat. anum, anne. Acc. anne, ane. Abl. anum, anne.

Eodem modo nan, *nullus*, pro quo occurrit aliquando noan: ut in chartâ *Hen.* III. ſuprà citatâ. Ab an, *unus*, deducitur etiam ana, aneꝛ, anum, *ſolus*: ut, pe ꝛceolun on hine ȝelyꝛan. ꝛoþ-

---

[1] Inde Acc. Æninе. [2] Nota quòd ꝑum denotet incertam aliquam perſonam τὶν δέτινα, *Matth.* XXVI, 19. & incertum quendam numerum: ut, ꝑume hund ꝛcipa, *centum circiter naves*.

þon

þon he ıꝛ ꝛoþ Ꮀod. ȝ ana almıhtıȝ, *debemus in illum credere, quia verus deus eſt, & ſolus omnipotens*, MS. cui titulus, *de fide cath.* in bibl. *Bodl.*

An, ane, indefinite aliquando ſumitur: ut, he polde abꝛæꝛan ænne æþelınȝ ꝛe pæꝛ Ꮀyneheaꝛd haꝛen, *voluit expellere quendam clitonem, qui Cyneheardus nuncupatus erat*, chron. *Sax. Gibſ.* an. CCLV. Deducitur autem hoc numerale à *Goth.* ᚨINS, ᚨINᚨ, ᚨIN, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.

Nom. ᚨINS, ᚨIN.	Nom. ᚨINᚨ.
Gen. ᚨINIS.	Gen. ᚨINᚨIZᛉS.
Dat. ᚨINᚨMMᚨ.	Dat. ᚨINᚨI.
Acc. ᚨINᚨNᚨ, ᚨIN.	Acc. ᚨINᚨ.
Abl. ᚨINᚨMMᚨ.	Abl. ᚨINᚨI.

Notandum, quòd ᚨINS, ᚨINᚨ, ᚨIN, non tantùm ſignificet *unus*, ſed etiam *ſolus*; & quòd ab eo fiant alia pronomina: ut, ᚨINᚨhᚨ, *unicus*, ᚨINᛉhᛉ, *unica*. NIᚨINShᚢN, *nemo*. ᚨINnMMeHᚢN, *nemini*, Joh. XVIII, 9. ᚨINOᚨKGᚨNeH, *unicuique*, Luc. IV, 10. ᚨINᛉhᚢN, *ullus*.

XXVIII. Aȝen, & aȝene, *proprius, a, um*, à *Goth.* ᚨIꝛIN, vel ᚨIhN, *propria*, vel *peculiaris poſſeſſio*, ſic declinantur: Nom. Aȝen, aȝene. Gen. aȝeneꝛ, aȝenꝛe. Dat. aȝenum, aȝenꝛe. Acc. aȝenne, aȝene. Abl. aȝenum, aȝenꝛe.

Þpæne, hpon ὀλίγος, *aliquantum, paululum*: ut, þẏncenþe hpon, *operarii pauci*. hpon ȝecoꝛeno, *pauci electi*, codd. interlin. evang. *Rushw.* & *Cott.* Inde *Anglorum* Borealium **whune**, pro *exiguo numero, parvo parcoque pondere*, aut *menſura*. occurrit etiam hpene.

XXIX. Ȝall, & ealle, *omnis, omne, totus, a, um*, obſervamus in hunc modum eſſe declinata:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. [1] Ȝall.	Nom. ealle.	Nom. ealle.
Gen. ealleꝛ.	Gen. ealꝛe.	Gen. ealꝛa.
Dat. eallum.	Dat. ealꝛe.	Dat. eallum.
Acc. ealne.	Acc. ealle.	Acc. ealle.
Abl. eallum.	Abl. ealꝛe.	Abl. eallum.

Ȝall, æll, vel all, in compoſitione [2] *præſtantiam, perfectionem*, & *plenitudinem* denotat: ut in ællmıhtıȝ, allpalda, *omnipotens*, Dei epitheta, apud *Cædm.* p. 7. l. 18. hinc apud *Anglos* **Almighty, allſufficient, allæing**, *&c.*

In linguâ *Gothicâ*, ᚨᚨᚨS, ᚨᚨᚨᚨ, ᚨᚨᚨ, *totus, a, um, omnis, omne*, ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ᚨᚨᚨS.	Nom. ᚨᚨᚨᚨ.	Nom. ᚨᚨᚨᚨI, ᚨᚨᚨᛉS.
Gen. [3] ᚨᚨᚨIS.	Gen. ᚨᚨᚨᚨIZᛉS.	Gen. [4] ᚨᚨᚨᚨIZG, ᚨᚨᚨᚨIZᛉ.
Dat. ᚨᚨᚨᚨMMᚨ.	Dat. ᚨᚨᚨᚨI.	Dat. ᚨᚨᚨᚨIM.
Acc. ᚨᚨᚨᚨNᚨ.	Acc. ᚨᚨᚨᚨ.	Acc. ᚨᚨᚨᚨNS, ᚨᚨᚨᛉS.
Abl. ᚨᚨᚨᚨMMᚨ.	Abl. ᚨᚨᚨᚨI.	Abl. ᚨᚨᚨᚨIM.

Cum ᚨᚨᚨᚨI jungitur ᚨᚨᚨKGᛉ, majoris emphaſeos gratiâ, ac ſi *Latinè* diceretur *omnes omnino*, Marc. XI, 32. vide etiam *Luc.* IV, 22.

XXX. Ælc, ælce, *omnis, omne, quiſque, quæque, quodque*: ut, ælc þæꝛa þe bıꝛ. he onꝛehꝺ, *quiſquis enim petit, accipit*. ælc Ꮀoꝺ ꝛpeop bẏnþ ȝoꝺe peꝛꝛmaꝛ, *omnis arbor bona fructus bonos gignit*, Matth. VII, 8, 17. ælc Ꮀnıꝛten man ꝛceal æꝛꝛeꝛ ꝓıhꝛe cunnan æȝꝺeꝛ ȝe hıꝛ pateꝛ noꝛteꝛ ȝe hıꝛ cpeꝺan. MS. bibl. *Bodl.* cui titulus, *de fide catholica*. Nom. Ælc, ælce. Gen. ælceꝛ, ælcne. Dat. ælcum, ælcne. Acc. ælcne, ælce. Abl. ælcum, ælcne.

XXXI. Æȝhpılc, æȝhpılce, *unuſquiſque, unaquæque, unumquodque*, declin. ut hpılc, hpılce. vid. ſupra R. 18. Ꮀehpæþepe, *uterque, promiſcuus*. þæꝛ pæꝛ mẏcel pæl ȝeꝛlæȝen on ȝehpæþepe honꝺ, *ex utrâque parte ſtrages magna erat*, chron. *Sax.* Ꮀpa hpæþeꝛ, & ꝛpa hpæþeꝛ ꝛpa, *uter, utervis, utercunque*, & pro ꝛuahpæþeꝛ, per ſyncopen, ꝛuæþeꝛ.

XXXII. Oþeꝛ, oþeꝛe, *alter, a, um, alius, a, ud*, declinantur ſecundum communem formam, ut & naþeꝛ, napþeꝛ, naþoꝛ, *neuter*. uſurpatur autem pronomen oþeꝛ in orationis conſtructione, ut *alter* apud *Latinos*: ut, anꝺ hẏ pæꝛon on ꝛpam ȝeꝛẏltum. on oþꝛum pæꝛ Bachꝛeȝ ȝ Ꮀealꝛꝺene þa hæþenan cẏnıngaꝛ. ȝ on oþꝛum pæꝛon þa eoꝛlaꝛ, *diviſi autem erant in duas turmas*,

---

[1] Ab eall, vel all, ſit allıc, *catholicus*. þone allican ȝeleaꝛan, *fidem catholicam*, Bed. H. E. p. 302. þæꝛ allıcan ȝeleaꝛan, *fidei catholicæ*, ibid. in margine, eallican. [2] Vide Grammaticæ *Francicæ* cap. V, 30. [3] ᚨᚨᚨᚨIS, *Luc.* XVIII, 12. [4] Legitur ᚨᚨᚨᚨÏM, *mirum*, *Luc.* IV, 20.

quarum alteri præfuerunt Bachſegus & Healfdenus, pagani reges, alteri comites. chron. *Sax. Gibſ.* an. DCCCLXXI. oþeр, & oþepe, reſpondent in *Gothicâ* ᚨᚾᚦᚨᚱ, & ᚨᚾᚦᚨᚱᚨ, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ᚨᚾᚦᚨᚱ.	n. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨ.	n. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁ.	n. ᚨᚾᚦᚨᚱᛟᛋ.
g. ᚨᚾᚦᚨᚱᛁᛋ.	g. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛉᛟᛋ.	g. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛉᛖ.	g. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛉᛟ.
d. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛗᛗᚨ.	d. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁ.	d. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛗ.	d. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛗ.
a. [1] ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᚾᚨ.	a. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨ.	a. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᚾᛋ.	a. ᚨᚾᚦᚨᚱᛟᛋ.
a. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛗᛗᚨ.	a. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁ.	a. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛗ.	a. ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᛁᛗ.

XXXIII. [2] Æᵹþeр, *uterque*, ut, nim into þe oр eallum clænum nitenum ſeoрen ȝ ſeoрen æᵹþрer ȝecynðer ..... ȝ oр рuᵹelcinne ſeoрen ȝ ſeoрen æᵹþрer ȝecynðer, *ex omnibus animalibus mundis tolles ſeptena & ſeptena, utriuſque generis; & de volatilibus ſeptena & ſeptena, utriuſque generis.* pro æᵹþeр occurrit ſæpe auþeр, ouþeр, opþeр: ut, ne can þapa ıðeja opþeр ȝieta beopna neapeрt, *neutra virginum adhuc conſortium virorum novit*, Cædm. LIII, 16. heopa æᵹþeр, *alteruter.* æᵹþeр ȝe, ȝe, *tam, quam*: ut, æᵹþeр ȝe mið piᵹe. ȝe mið pirðome, *tam ſapientiâ, quam prudentiâ*, præfat. *Ælfred.* ad *Wulſig.* Declinatur ſecundum communem formam æᵹhpæþeр, *idem*: ut, æᵹhpæþepe þapa pæpon on ðnohtnunᵹe munuc-liрer ȝeopnlice, ȝ pæl ȝelepeð, *utrique monachicæ vitæ diſciplinâ ſtudioſè, & probe erant inſtructi*, Bed. H. E. p. 276. ȝ þa munecaр þæp ȝeрaþelob, þe he oр æᵹhpæþepan cynne ȝeromnobe. ȝ mið him bpohte, *& monachos inibi collocavit, quos de utrâque natione collectos adduxerat*, ibid. Nohpæþeр, *ne aliquid, nihil*: þat bepeрeðe þat nohpæþeр þýrra beon ne ſceolðe, *prohibuit, ne aliquod horum fieret.* Aliter aliquando ſcribitur nahpæþeр:.

XXXIV. Apiht, vel apuht, & per aphæreſin [3] piht, puht, & per contractionem auht, & uht, ſignificat [4] *aliquid*: ut, ꝑoрþam ıc ne ðuрrt ȝeðýрrtlæcan þæpa minpa apuhtрeala on ȝeppita рettan, *quoniam non audebam præſumere meorum aliquid ſcripto committere.* Hinc [5] napiht, nopiht, nauht, vel naht, *nihil*: ut, naȝe heo ýррeр napiht, *nihil habeat hæreditatis*, conc. *Spelm.* p. 367. ȝ biᵹ nanon men naht ne рæðon, *Marc.* XVI, 18. ðeoрol mot ælceр manneр aрanðian hpæþeр he [6] aht рý oððe naht, *diabolo licet unumquemque probare, an aliquid ſit, vel nihil.* ne birnoðe þe nan man. ꝑoрþam þe nan æр þe næр þapa þe auht oððe nauht pophte, *nemo tibi exemplum præbuit, propterea quod eorum, qui aut aliquid, aut nihil operati ſunt, nemo ante te erat*, Boethius *Ælfredi.* p. 77. legitur in plurali nauhtaр: ut, þonne ne biþ hi nauhtaр buton anlicneр þ mon mæᵹ ȝeрion þ hi ᵹio men pæpon, *tum nihil aliud ſunt, niſi imagines, quibus videatur ipſos olim homines fuiſſe*, Boethius *Ælfredi.* p. 113. Hinc etiam ælc-uht, *quicquid*, & nan-uht *nihil.* Ad aht & naht proximè accedunt *Anglica* **ought, nought.** Apiht *Anglo-Saxonicum* proximè etiam accedit ad ſuam originem ᛉᚨᛁᚺᛏ, *res quævis, aliquid*, quod ſic decl.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ᛉᚨᛁᚺᛏ.	Nom. ᛉᚨᛁᚺᛏᛁᚾᛋ.
Gen. ᛉᚨᛁᚺᛏᚨᛁᛋ.	Gen. ᛉᚨᛁᚺᛏᛖ.
Dat. ᛉᚨᛁᚺᛏᚨᛁ.	Dat. ᛉᚨᛁᚺᛏᛁᛗ.
Acc. ᛉᚨᛁᚺᛏ	Acc. ᛉᚨᛁᚺᛏᛁᚾᛋ.

Ex ᚾᛁ & ᛉᚨᛁᚺᛏ ſit ᚾᛁᛉᚨᛁᚺᛏ, *nihil*, Marc. VII, 12. Luc. III, 13. Joh. XV, 5.

XXXV. ᛟᚨᛋhᛖᚾᚾ, *quiſquam.* ᚾᛁᛟᚨᛋhᛖᚾᚾ, *nemo, nullus.* ᛟᚨᛉᚾh, *omnis.* ᛟᚨᛋᚾh ᛋᚨᛖᛁ, & ᛋᚨ ᛟᚨᛋᚾh ᛋᚨᛖᛁ, *quiſquis, quicunque.* quod eſt *Francice*, ſo hwaȝ ſo. *Sax.* ꝑpa hpa ꝑpa. ᛟᚨᚴᛁᛉᚾh, *omnis, unuſquiſque, ſinguli.* ᛟᚨᚴᚨᛏᛉ, *omnis.* ᛉᛁᛋᛟᚨᛗᛗᛖh ᛋᚨᛖᛁ, *quicunque.* ᛉᛁᛋᛟᚨᛗᛗᛖh ᛉᛖᛁ, *cuicunque.* ᛉᛁᛋᛟᚨᚾᛉh ᛋᚨᛖᛁ, *quicunque.* ᛉᛁᛋᛟᚨᛉᛏ-ᛖᛁ, *quodcunque.* ᛉᛁᛋᛟᚨᛉᚾhᛖᛁ, *quicunque.* ᛉᛁᛋᛟᛁᛉᚾhᛉᛖᛁ, *quodcunque.* ᛉᛁᛋᛟᚨh-ᛉᛖᛁ, *quicquid, quæcunque.* ᛉᚨᛏᚨᛟᚨᛉᛖᛁ, *quodcunque.* ᚾᛁᛗᚨᚾᚾᚨhᚾᚾ, *nemo.* ᛗᚨᚾ-hᚾᚾ, vel ᛗᚨᚾᚾhᚾᚾ, *nemo.* ᛟᚨᛉᚨᚴ, *quis?* & *quid?* interrogativè de duobus. ᚾᛁᛟᚨᚾ-ᚾᚾᚾ, *nemo*, Joh. VII, 46.

Æᵹᚦæðeрe uſurpatur aliquando pronominaliter pro *ambo*: exempli gratia, æᵹᚦiebрe biðon ȝehalðen, *ambo conſervantur*, Matth. IX, 17. in MS. codice evangeliorum interlineatorum *Cottoniano.*

---

[1] ᚨᚾᚦᚨᚱᚨᚾᚾ, *Luc.* VII, 19, 20. [2] Inde *Anglicum*, **either.** [3] ᚹiht & puht ſignificant etiam nominaliter *rem, creaturam, animal*: ut, ne mæᵹ ıc nane cpica puht onᵹitan þe unᵹeneð luрt ꝑoрpeopþan, *nulla animantia cognoſco, quæ ſua ſponte cupiunt perire.* Boeth. *Ælfredi.* p. 89. ælc puht ꝑpom Iobe, *omnis creatura à Deo*, ibid. p. 7. ælcepe puhte iр ȝecynð, *cujuſque rei natura eſt*, p. 92. [4] ᛏIᚨ forſan ſignificat *aliquid*, Luc. VI, 7. [5] Legitur & næniᵹ puht: ut, þæp næniᵹ puht þýl ȝeрþinᵹeр on ȝerepen beon miht, *ibi nihil putei fontani ſperandum erat.* [6] Eadem phraſis apud *Latinos* reperitur: *namque tu ſolebas Meas eſſe aliquid putare nugas*, Catull. Τί ὄνιν apud *Græcos* ſignificat etiam *eſſe alicujus pretii.*

Regulæ.

Regulæ.

1. In linguâ *Goth.* quando nominativus maſculinus adjectivi, vel pronominis adjectivi naturam habentis, deſinit in S poſt aliam conſonantem, formatur neutrum ſingulare abjiciendo S finale: ut, à MEINS, *meus*, MEIN, *meum*.

2. Neutrum plurale fit à ſingulari addendo ᚨ. ut à MEIN, *meum*, MEINᚨ, *mea*.

3. Neutrum ſingulare, & plurale in obliquis formatur ut maſculinum, excepto accuſativo, qui ſemper ſimilis eſt nominativo: ut in exemplis ᚷᚨᚾᚲS, & MEINS, in aliis exemplis ubi neutrum non exprimitur, brevitatis gratiâ, ſemper ſubintelligitur.

4. Quando maſculinum deſinit in ſimplicem conſonantem, neutrum etiam in eâdem terminatur: ſic ᚾᚾSᚨᚱ ſignificat *noſter*, & *noſtrum*.

CAPUT SEXTUM.

De nominibus numerorum.

QUum ad facilius addiſcendam Linguam *Anglo-Saxonicam* maximè *Philo-Saxonibus* interſit ſcire numeralia; quæ proximè ad pronominum naturam accedunt; rem non ingratam diſcentibus me facturum ſpero, ſi ea hîc appoſuero.

Cardinalia.

I. An, ane, an, *unus*, *a*, *um*. *Goth.* ᚨINS, ᚨINᚨ, ᚨIN. *Ang.* one. *Run.* ᚾIKR, ᚾIK, ᚾITT, *einer*, *ein*, *eitt*. *Iſlandice* eyrn, eyn, eitt, vel einn, ein, itt. Tpeᵹen, tpiᵹ, *duo*, tpa, *duæ*. *Goth.* TᚹAI, TᚹᚱS, TᚹA, *duo*, *æ*, *o*. Tᚹᚨᚷᚨᛉᚷ, *duorum*. TᚹᚨIM, *duobus*. [1] TᚹᚨNS, *duos*. *Ang.* two. *Run.* tueir, tuær, tuo, vel tu. Ðpy, þpeo, *tres*, *tria*. *Goth.* ᚦKINS. *Ang.* three. *Run.* þryr, þryar, þriu, vel þry. [2] Feopeᵹ, *quatuor*. *Goth.* ᚠIᚷYRK, ᚠIᚷNK. *Ang.* fower. *Run.* FINᚼNR. *fiubur*, vel fiooreꝛ, fiooraꝛ, fiogur. Fiᵹ, *quinque*. *Goth.* ᚠIMF. *Ang.* fife. *Run.* FIᛘ, *fem*, vel fimm. Six, *ſex*. *Goth.* SᚨIHS. *Ang.* ſix. *Run.* ᚾIᚨᚼᚾ, *ſiahs*, vel ſeᵹ. Seoᵹon, *ſeptem*. *Goth.* SIBUN. *Ang.* ſeaven. *Run.* ᚾIᚨᚾ, *ſiau*, vel ſio. Eahta, *octo*. *Goth.* ᚨHTᚨN. *Ang.* eight. *Run.* ᚨTTᚨ, *atta*, vel aatta. Niᵹon, *novem*. *Goth.* NIUN. *Ang.* nine. *Run.* ᚾIᚾ, *niu*. Tȳn, *decem*. *Goth.* [3] TᚨIHUN, de quo *Junius*: primitùs forte fuerit ᚷᚨIKᚨ, & mutato K in aſpiratam, ᚷᚨIHᚨ, TᚨIHᚨ, TᚨIHUN. & contractè tȳn. Ac fortaſsè quoque ex *Run.* non modò TᚨIHUN, ſed & TIR olim dixerint *Gothi*, quod poſtea videri poſſunt obſervâſſe in cardinalibus minoribus: ut TᚹᚨIMTIR, *viginti*, q. d. *bis decem*, &c. In majoribus verò numeris cardinalibus TᚨIHUNᚷ, vel TᚷHUNᚷ, poſtponebant loco TIR, ut in ᚨHTᚨNTᚷHUNᚷ, *octoginta*. NIUNTᚷHUNᚷ, *nonaginta*. TᚨIHUNTᚨIHUNᚷ, vel TᚨIHUNTᚷHUNᚷ, *centum*. quæ tantundem ſignificant, ac ſi dicas, *octies dena*, *novies dena*, *decies dena*. *Anglo-Saxonice*, tȳn. *Ang.* ten. *Run.* TI, TIH, *ti*, *tiu*. Endluſan, ændleſan, *undecim*. *Ang.* eleven. *Run.* ᚨᛚᛚFᚢ, *allivu*, vel elleſu. Tpelf, *duodecim*. *Goth.* TᚹᚨLIF. vel TᚹᚨLIᛉ; numerus (inquit *Junius*) in quo unitates duæ [4] relinquuntur ſupra denarium, unde tota numerandi ratio de novo planè reſumitur, ac veluti redintegratur. Pari modo endluſon, vel anluſon *Anglo-Saxonibus* ſunt *undecim*. Tpelf. *Ang.* twelve. *Run.* TᚨᛚF. *tolf*. Ðpeotȳne, *tredecim*. *Ang.* thirteen. *Run.* TRITTᚨK, *threttan*. Feopeptȳne, *quatuordecim*. *Ang.* fourteen. *Run.* FIURTᚨK, *fiurtan*, vel fiooꝛtan. Fiftȳne, *quindecim*. *Ang.* fifteen. *Run.* FIFTᚨK, *femtan*. Sixtȳne, *ſexdecim*. *Ang.* ſixteen. *Run.* ᚾIᚨᚼTᚨK, *ſiaxtan*. Seoſontȳne, *ſeptemdecim*. *Ang.* ſeventeen. *Run.* ᚾIᚨNTᚨK, *ſiautan*. Eahtatȳne, *octodecim*. *Ang.* eighteen. *Run.* ᚨTRTᚨK, *atrtan*. Niᵹontȳne, *novemdecim*. *Ang.* nineteen. *Run.* ᚾINTᚨK, *niuntan*. Tpentiᵹ, *viginti*. *Ang.* twenty. *Run.* TIUᚾN, *tiuhu*. An ᛇ tpentiᵹ, *viginti, & unum*. Ðpittiᵹ, *triginta*. *Goth.* ᚦKINSTIFUNS. & ᚦKIᵹETIFI: SYE ᵹEKE ᚦKIᵹETIFIVE, *quaſi annorum triginta*, Luc. III, 23. *Ang.* thirty. *R.* TRIᚨTIKI, *thriatibi*. Feopeptiᵹ, *quadraginta*. *Goth.* ᚠIᚷYRKTIFUNS. *Ang.* forty. *Run.* FIᚢRᚨTIKI. *fiauratibi*. Fiftiᵹ, *quinquaginta*. *Goth.* ᚠIMFTIFUNS. *Ang.* fifty. *Run.* FIFTIKI, *femtibi*. Sixtiᵹ, *ſexaginta*. *Ang.* ſixty. *Run.* ᚾIᚨᚼTIKI, *ſiahtibi*. [5] Hundᵹeoſontiᵹ, *ſeptuaginta*. *Goth.* SIBUNTIFUNS.

---

[1] TᚹEIHNᚱS, TᚹEIHNᚨIM, etiam leguntur. [2] Numeralia à IV ad C ſunt omnium generum. [3] ᚨKᚨKMᚨNS TᚨIHUNᚷᚨ, *drachmas decem*, Luc. XV, 8. [4] Beliſan, vel liſan apud A. S. ſignificat *reliquum eſſe*, *ſupereſſe*, inde laſlaſe, *reliquum*. *Goth.* ᚨLIBRS, ab ᚨFLIFNᚨN, vel ᚨIFNᚨN, *reſtare*, *ſupereſſe*. [5] Hìc notandum, quòd ab hoc numero LXX, hund apud *Anglo-Saxones* præponitur uſque ad hundᵹtpelftiᵹ, CXX.

Ang. seventy. *Run.* ᚾᛁᚾᛏᛁᚴᛁ, *siavatihi.* Hundeahtatiz, *octoginta. Goth.* ᚺᛁᛏᚨᚾᛏᛖhᚾᚾᛞ. *Ang.* eighty. *Run.* ᚨᛏᛏᛁᛏᛁᚴᛁ. *attitihi.* Hundnizontiz, *nonaginta. Goth.* ᚾᛁᚾᚾᛏᛖhᚾᚾᛞ. *Ang.* ninety. ÏN ᚾᛁᚾᚾᛏᛖhᚾᚾᛞᚨᛋ ᚷᚨh ᚾᛁᚾᚾᛖ ᚴᚨᚱᚨᛁhᛏᚨᛁᛉᛖ, *super nonaginta novem justu*, Luc. xv, 7. *Run.* ᚾᛁᚾᛏᛁᚴᛁ, *niutihi.* Hundteontiz, *centum. Goth.* hᚾᛞ. *Joh.* vi, 7. *Luc.* vii, 41. *Marc.* xiv, 5. Item ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᚨᛁhᚾᚾᛞ, vel ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᛖhᚾᚾᛞ, q. d. *decies decem*, Luc. xvi, 6, 7. xv, 4. Sed (inquit sagacissimus *Gloßographus*) quotidiani sermonis usus difficilem polysyllabicæ vocis pronuntiationem aversatus, postremam longioris appellationis partem retinuit. Valdè quoque suspicor posterioris ævi scribas, non observatâ hujus reduplicationis causâ, corruptè scripsisse ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᚨᛁ hᚾᛞ, vel ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᛖ hᚾᛞ, pro ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᚨᛁhᚾᚾᛞ, vel ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᛖhᚾᚾᛞ. Ac similiter ᚨhᛏᚨᚾᛏᛖhᚾᚾᛞ, vel ᚾᛁᚾᚾᛏᛖhᚾᚾᛞ divisim scripsisse, ᚨhᛏᚨᚾᛏᛖ hᚾᚾᛞ, & ᚾᛁᚾᚾᛏᛖ hᚾᚾᛞ, atque adeò ex hâc *Gothicorum* librariorum depravatâ scripturâ credo etiam *Anglo-Saxones* (quum non viderint quorsum *Gothi* postponerent hᚾᚾᛞ, perperàm ab integrâ cardinalis numeri denominatione resectum) illud hᚾᚾᛞ potiùs præposuisse majoribus numeris cardinalibus, necnon ipsi quoque centenario hᚾᚾᛞteontiz. nam utut teontiz per se denotet *denadecies*, i. e. *centum*, præposuerunt tamen ei veluti ex supervacuo illud hᚾᚾᛞ, quod per *Gothicorum* amanuensium oscitantiam à numeris cardinalibus avulsum postponebatur. *Centum*, Ang. an Hundred. *Run.* ᚺᚢᚾᛒᚱᚨᛏᚨ, *hundrata.* Hundenlufontiz, *centum, & decem.* Hundtpelftiz, *centum, & viginti.* Tpahund, *bis centum. Ang.* two hundred. Ðpeohund, *ter centum. Ang.* three hundred. Ðufend, *mille. Goth.* ᚹᚾᛋᚾᚾᛞ, per multiplicem contractionem, ut conjecturat *Gloßator*, factum ex ᛏᚨᛁhᚾᚾᛋ, vel ᛏᛁᛉᛋ hᚾᚾᛞ. *Ang.* a Thousand. *Run.* ᛏᚺᚢᚾᛒᚨᛏᛁ, *thusinti.* Tpa þufendo, *bis mille*, Marc. v, 13. *Goth.* ᛏᚤᛋ ᚹᚾᛋᚾᚾᛞᚷᛋ: ᛏᚨᛁhᚾᚾ ᚹᚾᛋᚾᚾᛞᚷᛋᛗ, ᛏᚤᛁᛗᛏᛁᚴᚾᛗ ᚹᚾᛋᚾᚾᛞᚷᛋᛗ, *decem millibus, viginti millibus*, Luc. xiv, 31.

Ordinalia.

II. Se forma, se fyrmesta, *Ang.* the formost. se æresta, se ærra. *primus. Goth.* ᚠᚱᚾᛗᛁᛋᛏ, ᚠᚱᚾᛗᛁᛋᛏᛋ, ᚠᚱᚾᛗᛁᛋᛏᚨ. *Ang.* the first. *Run.* ᚠᚨᚱᚢᛏ, *fyrst.* Se oþer, se æftera, *secundus. Goth.* ᚨᚾᚹᚨᚴ, ᚨᚾᚹᚨᚴᚨ. *Ang.* the second. Se þridda, *tertius. Goth.* ᚹᚱᛁᛞᚷᚨ, ᚹᚱᛁᛞᚷᛋ. *Ang.* the third. Se feorða, *quartus. Ang.* the fourth. Se fifta, *quintus. Ang.* the fifth. Se sixta, *sextus. Goth.* ᛋᚨihᛋᛏᚨ, ᛉ. *Ang.* the sixth. Se seofoþa, *septimus. Ang.* the seaventh. Se eahteoþa, *octavus. Ang.* the eighth. *Goth.* ÏN ᛞᚨᚷᚨ ᚨhᛏᚾᛞᚨIM, *in die octavo*, Luc. i, 59. Se nigoþa, *nonus. Goth.* ᚾᛁᚾᚾ-ᛞᚨ, ᛉ. *Ang.* the ninth. Se teoþa, *decimus. Ang.* the tenth. Se [1] endlufta, *undecimus. Ang.* the elevenths. Se tpelfta, *duodecimus. Ang.* the twelfth. Se þreoteoþa, *decimus tertius. Ang.* the thirtæenth. Se feowerteoþa, *decimus quartus. Ang.* the fourtæenth. Se fiftеoþa, *decimus quintus. Goth.* ᚠIMᚠᛏᚨihᚾᚾᛞᚨ. *Ang.* the fiftæenth. Se sixteoþa, *decimus sextus. Ang.* the sixtæenth. Se seofonteoþa, *decimus septimus. Ang.* the seventæenth. Se eahtateoþa, *decimus octavus. Ang.* the eightæenth. Se nigonteoþa, *decimus nonus. Ang.* the ninetæenth. Se tpentigoþa, *vicesimus. Ang.* the twentieth. An, and tpenteoþa, *vicesimus primus.* Se þrittigoþa, *tricesimus. Ang.* the thirtieth. Se feowertigoþa, *quadragesimus. Ang.* the fortieth. Se fiftigoþa, *quinquagesimus. Ang.* the fiftieth. Se sixtigoþa, *sexagesimus. Ang.* the sixtieth. Se hundseofontigoþa, *septuagesimus. Ang.* the seventieth. Se hundeahtatigoþa, *octogesimus. Ang.* the eightieth. Se hundnigonteogoþa, *nonagesimus. Ang.* the ninetieth. Se hundteonteogoþa, *centesimus. Ang.* the hundredth. Se ymtemesta, *postremus*: ut, manega fyrmeste beoþ ytemeste. Ꝛ ytemeste fyrmeste, *Matth.* xix, 30.

His adde.

III. Ba, begen, 3 batpa, butu, butpu, *ambo. Goth.* ᛒᚨᛁ, ᛒᚨ, ᛒᚨᚷᛋᚹᛋ. *Luc.* v, 38. ᛒᚨᚷᛋ-ᚹᚾᛗ, *Matth.* ix, 17. *Anglicè* both. Nom. Ba. Gen. begpa. Dat. bam. *Goth.* ᛒᚨIM. Acc. ba. Abl. bam. Nu ir heopa begpa luru him bam æpre gemæne, *nunc horum amborum amor* (*patris, scilicet, & filii*) *utrique est communis*, Ælfric. de veteri testam. p. 3. tpin, & getpin, *geminus.* eallpa fela, *totidem.* eall pua micel, *tantundem.* eft pa micel, *tantidem.* hpilcepe, *quotus.*

Anfealb, *simplex. Goth.* ᚨINᚠᚨᛚᚹ: tpyfealb, *duplex.* þryfealb, *triplex.* feopepfealb, *quadruplex, Goth.* ᚠIᚨᚾᚴᚠᚨᛚᚹ: manigfealb, *multiplex, Goth.* ᛗᚨᚾᚨᚷᚠᚨᛚᚹ. *Ang.* twofold, thræfold, fourfold, manyfold. hundfealb, *Goth.* ᛏᚨᛁhᚾᚾᛏᚨᛁhᚾᚾᛞᚠᚨᛚᚹ. *Ang.* an hundred-fold.

Descriptis numeralibus, instituti nostri fore arbitror, morem unum atque alterum, quo in rebus numerandis majores nostri usi sunt, in hoc loco ostendere. Primus consistit in appositione numeralium cum alio nomine, vel pronomine, conjunctione copulativa non intercedente: ut, and þæt ymb iii pucan com se cyning Lodpun þrittiga sum þapa monna þe in þam here peop-

---

[1] Variè scribitur, endlefta, ænlyfta, ællyfta. [2] Ex ᛒᚨᛁ ᛏᚤᛁ, & ᛒᚨ ᛏᚤᚨ, vel ba tpa-
þuſt

þyrt pæþon, *hinc autem hebdomadis circiter tribus pervenit Gudrunus rex cum triginta plus minus hominum, qui in exercitu fuerunt præſtantiſſimi*, chron. *Sax. Gibſ.* an. DCCCLXXVIII. Brocmail pæþ ȝehaten heopa ealdoþ-man. þe ætbæþrt þanon þlyhtiȝa þum, *Brocmail dictus eſt eorum dux, qui cum quinquaginta plus minus inde evaſit.* chron. *Sax. Gibſ.* an. DCVII. Secundus ſpectat uſum, & ſignificationem vocis numeralis healfe, *dimidium*, quæ non auget numerum cui apponitur, vel poſtponitur apud *Anglo-Saxones*, ſed tantum de eo demendum docet *dimidium.* ex. gr. oþeþ healf, *unum cum dimidio*, vel *ſeſquialterum*, þþeo healf, *vel* þþidde healfe, valet II *cum dimidio*: ut, oþ þþiddan healfne hyde, *ex duobus coriis, & dimidio.* þeoþþe healfe, *Latinè* valet III, & *dimidium*: ut, þeoþþe healfe ȝyrd, *tres virgatæ, & dimidium.* þeoþþe healfe hund þcipe, *naves tricenæ, & quinquaginta.* †oþeþ healf hund birtopa, CL *epiſcopi.* pulchre etiam regulam hanc illuſtrant chron. *Sax. Wheloc.* & *Gibſ.* inter ſe collata, in anno DCCCXCIII. ubi illud, mid þþidde healf hund þcipa, hoc autem, mid CCL. þcipa legit. Ita *Græci* τρίτου ἡμιωβόλιον, dicebant pro *duobus obolis, & ſemiſſe.* ἕξ ταλάντων ἡμιτάλαντον pro *ſex talentis, cum dimidio.* Nullus dubito, quin hanc numerandi rationem *Anglo-Saxones* à *Gothis*, & *Gothi*, vel *Getæ*, à *Græcis* acceperint. Eodem modo apud *Latinos* quoque *Seſtertius* dicitur quaſi *ſemis tertius*, teſte Varrone, IV, de LL. & notat * *duos aſſes librales* cum *tertio ſemiſſe*, ut obſervatum videmus à *Vitruvio*, III, 1. [1] Veteribus etiam *Cimbris* hæc numerandi ratio in uſu erat: ut, ᚫᛦ ᚼᚫᛚᚠᛏᚱᛁᚦᛁᚢᚹ ᛏᚢᚾᛏᚫᚦᚫ ᚢᛏᚠᚱᚫᚠ ᚼᛁᚾᚠᛁ ᚠᛁᚦ ᚦᚢᛏᚫᚾᚢᚹ ᚺᛁᚾᚢᚹ, Aar halftridium tuſanda utdrog Helge mid Gutanum ſinum, *anno bis milleſimo quingenteſimo exiit Helgo cum Gothis ſuis.* [2] Hodierni quoque *Iſlandi* hanc numerandi rationem obſervant: ut, í þein biſkopsdom halft fiorda hundrad kyrkna, *in hâc diœceſi CCCL. parochiæ.* ſic Exod. XXV, 10, hun ſkal vera half þridiu alnar að leingð, *erit* [*Arcæ*] *longitudo duûm cubitorum & dimidii.* þann var half fertugur þa þann varð kongur, *triginta quinque annorum erat, cum regnare cœpiſſet*, III. Reg. XXII. vid. Gramm. *Iſlandicæ* cap. VI. de numeralibus. *Scoti* etiam veterem *Danicam*, & deinde *Anglo-Saxonicam* à majoribus noſtris tempore Conquæſtoris edocti, quærentibus *quota eſt hora?* amant etiamnum reſpondere, it is half ten, quod *Latinè* valet *ſeſquinona eſt.* it is half twelve, quod valet, *ſemihora eſt poſt undecimam.* it is half one, hoc eſt, *duodecima eſt, & dimidia.* Tertius refertur ad τὸ an, & þum, vel þum, & þum, quæ diſtributivè uſurpantur, ut *unus*, & *alius*, vel *alter*, & *alter:* ut, anum he þealð þiſ punð. þumum þa. þumum an, *uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum.* þume hi beoton. þume hi oþþloȝon, *quoſdam ceciderunt, alios vero occiderunt.*

IV. Þu micel, *quantus*? þa micel, *tantus*. hu þela, *quot*? þa þela, *tot. Goth.* ⊙ᛚᚫᚾ ᚦᛁᛚᚫᚾ. ᛋᚤᛚ ᚦᛁᛚᚫᚾ ᛋᚤᛋ. ⊙ᛚᚫᚾ ᛗᚫᚾᚫᛚᚴᚫᚾᛋ ᛋᚤᛚ ᛗᚫᚾᚫᛚᚴᚫᚾᛋ ᛋᚤᛋ:

V. *Gothi* notas arithmeticas, more *Græcorum*, alphabeti literis exprimunt, niſi quòd carentes literâ z, (pro quâ utuntur KS,) LX. per ᚷ deſignant. ſic *Marc.* IV, 8. ᛚᛁᚾ ᚳ. ᚷᚫh ᛚᛁᚾ ᚷ. ᚷᚫh ᛚᛁᚾ ᚴ. *unum* XXX, *& unum* LX, *& unum* C. Sic δώδεκα ἔτη ſunt *Gothice* ᛁᛒ ᚠᛁᚾ-ᛏᚴᚾᚾᛋ, *duodecim hyemes*, quòd cum *Anglo-Saxonibus*, annorum numerum per *hyemes* computabant. τεσσαράκοντα ἔτεσιν, ᛏ ᛋᚴᚫᛏᛏᚷ, *Joh.* XII, 5. πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας, ᛖ hᚳᚫ-ᛒᚫᚾᛋ. ᚷᚫh ᛒ ᚠᛁᛋᚴᚫᚾᛋ, *Joh.* VI, 9. ὡς τριάκοντα πέντε, ᚼ τεσσαράκοντα, ᛋᚤᛖ ᛋᛁᚢᚴᚫᛞ ᚴ ᚷᚫh ᛖ. ᛚᛁᚠᚫᚾ ᚳ: quæ notæ lectori in hoc ſchemate repræſentantur:

ᚳ, λ.	ᚴ, ϛ.	ᛁᛒ, ϭ.	ᛏ, τ.	ᛒ, β.	ᛖ, ι.	ᚴ, κ.	ᚷ, ξ.
30.	100.	12.	300.	2.	5.	20.	60.

ſed ut hæc planius, & pro ſua dignitate plenius oſtendantur, XIII cap. doctiſſimi *Olai Verelii* manuductionis ad Runographiam *Scandicam*, integrum hic adjungendum putamus.

"*Ulf-bilanas* & domeſticas noſtras *Runas* diverſas fuiſſe, ſed utrarumque uſum eundem, & "quidem duplicem, nempe ut ſermoni inſervirent, & notis numerorum ſupra monui. de priori "ſtrictim jam actum. in altero etiam lectoris curioſitati, quatenus documentorum penuria per- "mittit, inſerviemus. Qui *Runarum Ulf-bilanarum* fuerit ordo, ex capitum verſuumque evan- "gelicorum diſtinctione dignoſci antea dixi, fallente ſcilicet memoria lecti pridem auctoris, ne- "que enim *Ulf-bilæ* exemplar ad manus tum fuit. Quod cum aliter ſe habeat, hic correctum "volo. Nam codex argenteus *Ulf-bilæ* continuo texitur ſtylo per totum, ſine ulla capitum "verſuumque diſtinctione; aureis tantum literis ſententiarum illuſtrium aut narrationum diver- "ſarum initia exprimentibus; marginibus autem, à principio ad finem cujuſque evangeliſtæ, in- "dices locorum parallelorum, quos alii *canones* vocant, elementis alphabeticis adſcripti ſunt, qui "documentum illuſtre exhibent ordinis alphabetici & computationis *Ulf-bilanæ*. Infra textum "vero, quatuor arcuata frontiſpicia exhibent paginæ ſingulæ, & ſui nomine evangeliſtæ unum- "quodque notatum, indicibuſque marginalibus impletum, qui evangeliſtarum harmoniam mon- "ſtrant. Et cum *Franciſcus Junius* in codice argenteo *Ulf-bilæ* edendo, veterique lingua *Go-*

† *Germani* dicunt anderthalb, drittehalb, *&c.*
* Inde vetus nota ſeſtertii apud *Valerium Probum*, hæc eſt, ⊣ℓ⊢. à qua HS deflectitur. [1] *Olai Worm.* monument. *Danic.* lib. V, p. 451. [2] Ex veteri MS. *Iſlandico* ad calcem libri *Olai Worm.* qui gerit titulum, *Regum Daniæ ſeries duplex.* [3] *Marc.* X, 30. [4] ᚴᚫᚾᛁᛗᚫᚾᚫᛋ ᚠᛁᚫᚾ ᚠᛁᚫᚾᛋ ᛁᛒ, *aſſumens autem* XII. Luc. XVIII, 31.

" *thica* exinde illuſtranda, nunquam ſatis laudatam impenderit operam, ut hoc nomine à popu-
" laribus noſtris, omnibuſque *Gothicarum* rerum æſtimatoribus inſigniter ſit meritus; miror cur
" hoc cæteræ diligentiæ ſuæ deeſſe voluerit, ut indicum & numerorum iſtorum rationem negle-
" xerit? An quia rem iſtam tanti non putavit? Nam cætera oculatum perſpicacemque, hanc non
" obſervaſſe quis credet? Mihi autem viſa eſt hæc antiquitatis particula, ut ut exigua, lucem pub-
" licam mereri. & cum *Ulf-bilæ* illa computandi ratio *Græcæ* in pleriſque conveniat, eas hic ad
" invicem collocabo, addità ſimul *Scandicâ* noſtrâ antiquâ, quæ cum illis nihil quicquam habet
" commune: indicio ſatis manifeſto, hanc neutri illi originem ſuam debere, ut ſupra oſtendi.

" De *Græcorum* numerorum ordine in præſen-
" tia nihil; de *Ulf-bilano* vero pauca hic addam:
" ac illud quidem primum; ut inter primam, &
" ſecundam decadem novem priora elementa re-
" petuntur, & denariæ notæ i adjunguntur, ita
" porro continuari inter ſingulas decades, uſque
" ad decimam, ſive centum. Abſolutis deinde,
" ordine alphabetico, ſequentibus novem deca-
" dum notis, I. K. Λ. M. N. Ϛ. Π. Ϙ. quæ
" ſequitur Ϟ nota eſt centenarii, vel decies decem.
" quæ hanc porro ordine alphabetico ſubſequun-
" tur, uſque ad mille, centenariæ ſunt; ita ut po-
" ſterior priori centum ſemper ſuperaddat, hac
" progreſſione, Ϡ. 200. Ͳ. 300. Ϥ. 400. Ϧ. 500.
" Ϩ. 600. ſuperſunt duo elementa literaria *Ulf-*
" *bilana* aſteriſco notata, ⊙ & X. ſed utrum or-
" dine prius ſit, deficientibus indicibus marginali-
" bus, ſtatuere non poſſum. incertum proinde
" utrum ⊙ notet 700, X 800, vel contra. Quæ
" item fuerit nota numeri 900, & 1000, juxta ne-
" ſcio; cum, finito ordine alphabetico, unico ele-
" mento deſignare nequeant; niſi forte aliquibus,
" hanc ſolùm in rem, præter ordinaria, inventis
" uſurpatiſque: & infra millenarium numerum,
" qui maxime rotundus & perfectus, conſiſtere
" computationis ejus notas vero non eſt ſimile.
" cur autem, pro *Græcâ* numeri 600, notâ ξ,
" *Runam* Ϛ repoſuerit *Ulf-bila*, miratur vir cl.
" *Thomas Mareſchallus* in obſerv. de verſione *Go-*
" *thicæ*, p. 423. & rationem ejus rei indaganti hæc
" viſa eſt potiſſima, quod *Gothi* non haberent *Ru-*
" *nam*, quæ reſponderet *Græco* ξ. ſed ejus loco
" binis uterentur ΚS. ſonum autem *Gothicæ* li-
" teræ Ϛ proxime accedere ad *Græcæ* illius ξ. id-
" eoque pro ipſa in numeris ſubſtitutam. Aſt nul-
" lus ejus rei ſcrupulus cl. viro ſuboriri potuiſſet,
" ſi ad ordinem alphabeti *Ulf-bilani* attendiſſet,
" qui ex indicibus marginalibus colligi debet, &
" inſertis aliquot novis *Runis*, ab ordine alphabeti
" *Græci* nonnihil diſcrepat. Numeri autem *Ulf-*
" *bilani* digeſti ſunt ad ordinem alphabeticum

Græca.		*Ulf-bilana.*	*Scandica.*
1.	α.	Λ. *a.*	ᚠ. f.
2.	β.	Β. *b.*	ᚢ. u.
3.	γ.	Γ. *g.*	ᚦ. tzh.
4.	δ.	ᛞ. *d.*	ᚨ. o.
5.	ε.	Ɛ. *e breve.*	ᚱ. r.
6.	ϝ.	ᚢ. *qu.*	ᚲ. k, g.
7.	ζ.	Ζ. *z.*	ᚼ. h.
8.	η.	h. *h.*	ᚾ. n.
9.	θ.	ᚦ. *tzh.*	ᛁ. i.
10.	ι.	i. *i.*	ᛇ. a, æ.
11.	ια.	IΛ.	ᛋ. s.
12.	ιβ.	IΒ.	ᛏ. t, d.
13.	ιγ.	IΓ.	Β. b, p.
14.	ιδ.	Iᛞ.	ᛚ. l.
15.	ιε.	IƐ.	ᛘ. m.
16.	ιϝ.	IU.	ᛚᚢ. au.
17.	ιζ.	IZ.	ᛚᚨ. al.
18.	ιη.	Ih.	ᛘ. m,m.
19.	ιθ.	Iᚦ.	ᛜ. tzh.
20.	κ.	K. *k.*	
30.	λ.	Λ. *l.*	
40.	μ.	M. *m.*	
50.	ν.	N. *n.*	
60.	ξ.	Ϛ. *ghi.*	
70.	ο.	ᚢ. *u.*	
80.	π.	Π. *p.*	
90.	ϟ.	Ϙ.	
100.	ϙ.	K. *r.*	
200.	ρ.	S. *ſ.*	
300.	ſ.	T. *t.*	
400.	υ.	Ϥ. *f.*	
500.	φ.	Ϧ. *o.*	
600.	χ.	Ϩ. *w & y.*	
700.	ψ.	⊙*. *hw, qhu.*	
800.	ω.	X*. *ch.*	
900.	ϡ.		
1000.	ϻ.		

" ſupra oſtenſum, nullâ habitâ ratione figuræ aut poteſtatis utrarumque literarum. De nona-
" genaria nota Ϙ hoc tenendum; cum in fragmentorum, quæ ſuperſunt, codicis argentei textu,
" eam non obſervaverit *Fr. Junius*, in alphabetum *Ulf-bilanum* non recepit: quem ſecuti, vigin-
" ti quinque tantum elementa ſuprà, capite III. diximus. At cum in indicibus marginalibus ſuum
" habeat locum, & inter literas *Ulf-bilanas* anonymi recenſeat à *B. Vulcanio* editus commentarius
" in codicem argenteum, qui eo forſan integriori eſt uſus, ſex & viginti elementis alphabetum
" *Ulf-bilanum* conſtare recte dicemus. *Scandicis* autem nominibus numeros ſuos extuliſſe *Gothos*
" & *Ulf-bilam*, indicio ſunt, quæ habemus fragmenta codicis argentei, in quibus legas, ains ſtriks,
" ains gota, *unum jota.* tuos raſta, *duo miliaria.* trim ſindam, *ter.* triga hunda, *trecenta.* niund,
" *novem.* taihund, *decem.* fimtaihund, *quindecim.* tuaimtigum, *bis decem*, vel *viginti.* trigetigive,
" trimſtiguns, *triginta.* fidvortiguns, *quadraginta.* fimtiguns, *quinquaginta.* ahtautehund, *octogin-*
" *ta.* niuntehund, *nonaginta.* taihundtehund, *decies decem*, vel *centum.* fimhunda, *quingenta.* tuos
" Þuſundios, *duo millia.* fidvorÞuſundios, *quatuor millia.* fimÞuſundios, *quinque millia.* tuaimtigum-
" Þuſundios, *viginti millia.* De *Scandianorum* numerandi ratione antiqua, quæ obſervavimus in no-
" tis ad *Hervarar ſaga*, pag. 168. legi poſſunt, hic haud repetenda. De notis autem nume-
" rorum, *Runis* inquam, haud uſui deputatis, hic fuiſſet diſſerendi locus, ſi ea ſuppeterent do-

" cumenta,

" cumenta, quæ nobis aliiſque ſatisfacere poſſent; ſed cum ea nobis ſubduxerit ſuperiorum tem-
" porum imprudentia, cogimur pauculis illis acquieſcere, quibus anni enneadecaëteridis in ca-
" lendario *Runico* diſcernuntur. eæ autem notæ ultra novendecim non progrediuntur; cum plu-
" res non requireret periodi iſtius ratio. ſed cum vigenarius numerus *Scandianis* maxime fuerit
" rotundus; & nihil illis frequentius, quam per vigenas computare, vigenariâ etiam notâ illos
" uſos fuiſſe extra dubium eſt. An deinde novendecim iſtarum repetitione, & ad vigenariam ad-
" ditione, numerorum rationem continuaverint, vel integris vocabulis numerum quemque ex-
" preſſerint, indictum relinquere malo, quam conjecturis incertis lectorem circumducere.

CAPUT SEPTIMUM.

De Verbo.

I. DUO ſunt verba ſubſtantiva apud *A. Saxones*; ut apud *M. Gothos*, *Franco-Gothicæ* & veteris *Scandico-Gothicæ* conſervatores *Iſlandos*; quorum ope formatur vox paſſiva; beon ł peran, *Gothice* ᚹᛁᛋᚨᚾ *eſſe*; & þeoþan vel ᵹeþeoþan, *Gothice* ᚹᛟᚱᚦᚨᚾ, *fieri*:

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Temp. præſ.	Eom, *ſum.*	ꝟynd ł ꝟind, *ſumus.*
	eaꝛt, *es.*	ꝟynd ł ꝟind, *eſtis.*
	ꝟy ł iꝛ, *eſt.*	ꝟynd ł ꝟind, *ſunt.*

II. Pro eom legitur eam & am in cod. evang. interlin. *Cott.* & iſtiuſmodi *Saxonico-barbarii*. beom etiam non raro occurrit in cod. *Cott.* pro eom: ut, ðeꝛ ic am ł beom in middum heoꝛa, *ibi ſum in medio eorum*, Matth. xviii, 20. beom autem videtur euphonice dictum pro beon ł beone, à beon, *eſſe*, ut ðom *facere* vel *faciam* pro ðon, à ðon vel ðoan, *agere*, *facere*: hꝛæt þonn ðom ic, *quid igitur faciam?* Matth. xxvii, 22. Ex beoth iterum fit beo, *ſum*. ðyᵹ, & ꝟy etiam uſurpatur pro eom: ut, hꝛeþeꝛ ic hẏt ꝟy, *nunquid ego ſum?* Matth. xxvi, 25. Pro eaꝛt, *Cimbrice* ert, à prima perſona ꝛt, *ſum*, fere nunquam non occurrit apþ, in cod. evang. *Cott.* ðu apþ vel apþ þu ꝛe þe to-cymende pæꝛ, *tu es qui venturus?* Matth. xi, 3. Occurrit etiam biꝛt: ut, ꝛaðeꝛ uꝛeꝛ þu apþ vel þu biꝛt in heoᵹnum, *pater noſter, qui es in cœlis*, Matth. vi, 9. Biþ vel bẏþ, & ꝛẏᵹ, ꝛẏ, pariter occurrunt pro ẏꝛ: ut, Ðat ꝛoþlice ᵹnom þaem popdum maniᵹ-ꝛaldna iꝛ ł biþ, *quod autem his abundatius eſt, vel his verbis*, cod. *Cott.* hꝛæne ꝛecᵹaþ menn ᵹ ꝛẏ manneꝛ ꝛunu, *quem dicunt homines, eſſe filium hominis*, Mat. xvi, 13, 15. þæt nan æꝛẏꝛt ne ꝛiᵹ, *non eſſe reſurrectionem*, Matth. xxii, 23. pro ꝟynd, *ſumus*, ꝛẏnt, ꝛẏndon, ꝟyndun, & ꝛẏn, *Matth.* vi, 1, 2, 25. pro ꝟynd, *ſunt*, beoþ, ut hiᵹ beoþ innane ᵹeaꝛᵹende pulᵹaꝛ, *intus ſunt lupi rapaces*, Matth. vii, 15. Pro tribus etiam ꝟynd, frequenter occurrit biþon in cod. *Cott.* ut, eaðiᵹe biþon ꝛibpume, *beati pacifici*. eaðiᵹe biþon þa þe ᵹemænaꝛ nu. ᵹoþþon þa ᵹe-ᵹnoeᵹned biþon, *beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. ſic ᵹeᵹẏlled biþon, *ſatiabuntur*. biþon, autem contractum videtur à beoþon, ut beoþ euphonice à beonþ, quod denuo à beonoþ factum videtur. pro ꝟynd, *ſunt*, etiam frequens legitur aþon in cod. *Cott.* ut, þe aþon vel biþon ᵹeloꝛad, *perimus*, Matth. viii. 25. eaðiᵹe aþon ᵹe miþ þẏ ẏꝛel hia ᵹecuoeðaꝛ iuh, *beati eſtis cum maledixerint vobis*. pro aþon ᵹie, vel aþon ᵹe, non raro legitur [1] abjecta n finali, apo ᵹe, & per coaleſcentiam utriuſque vocis, apoᵹe: ut, ȝ oꝛ ᵹeꝛeðo huæt ᵹemende apoᵹe, *& de veſtimento quid ſolliciti eſtis*, Matth. vi, 28. maꝛe moniᵹe apoᵹe be him, *plures eſtis illis*. ᵹetaloð aþon vel ꝟint, *numerati eſtis*, Matth. x, 30. And huon aþon þa þe onᵹinðeꝛ þa ilco, *& pauci ſunt, qui inveniunt eam*, Luc. vii, 14. Legitur etiam & ꝛie pro ꝟint, *eſtis*: ut, ᵹie aþon vel ꝛe leht middan ᵹeaþeꝛ, *vos eſtis lux mundi*. quod autem ad aþon iſtud attinet, unde antiquum noſtrum **arn**, quod nunc eſt **are**, manifeſte formatur à [2] *Cimbrico* illo ᛁᚱᚾ, *er*, quod in plurali facit ᛁᚱᚢᛘ, *erum*, ᛁᚱᚢᛖ, *erud*, ᛁᚱᚢ, *eru*. Et notandum eſt, quod nonnunquam ſcribitur aþun: ut, ne þa þe ꝛendeð aþun, *non qui miſſi ſunt*, Præfat. *Hieronymi*, in codice *Cottoniano*. Quod autem **arn** vel **arne** in uſu olim fuit apud noſtros, probat iſtud *Satyrographi*,

Right ſo flatterers and ſoles arne the Feudes diſciples,
To entice men, through hir tales, to ſiune and harlottrye.

Sic in *Boethio Chauceriano*. **Peeres hore aren had obertimeliche upon my head.** Verum

---

[1] Vide capitis octavi regulam primam. [2] Vide Grammaticæ *Iſlandicæ* caput octavum.

ne exemplorum multitudine obtundam potius, quam inſtituam ſtudioſum lectorem, en paradigma quoddam, in quo quis uno intuitu omnem varietatem cujuſque perſonæ facile poterit perluſtrare.

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Eom, eam, am, beom, beo, ar, ꝛý, ꝛı, *ſum.*	eaꝛt, apð, bıꝛt, eꝛ, ꝛı, *es.*	ýꝛ, ıꝛ, býþ, bıþ, ꝛı, *eſt.*	ꝛýnð, ꝛınð, ꝛınt, ꝛın, ꝛıen, ꝛıe, ꝛýnðon, ꝛýnðun, apon, bıþon, beoþ, *ſumus, eſtis, ſunt.*

III. Temp. præt. imperf.	pæꝛ, *eram.*	pæþon, un, *eramus.*
	pæꝛe, *eras.*	pæþon, un, *eratis.*
	paꝛ, *erat.* R. WAR, *war.*	pæþon, un, *erant.*

Notandum autem hic eſt in verbis *Anglo-Saxonicis*, præteritum, & pluſquam perfectum idem eſſe cum imperfecto, adeo ut pæꝛ etiam ſignificet, *fui, fueram*; pro pæꝛ, pæꝛe, pæþon, ſcribuntur in *Dano-Saxonicis*, præſertim in cod. evang. interlin. *Cott.* peꝛ, uueꝛ, vıeꝛ, væꝛ, peꝛe, peþon. Pro pæþun, legitur quandoque pæþum, & poeþon, in codicibus *Dano-Saxonicâ* dialecto ſcriptis.

IV. Tempus futurum.	Beo, *ero.*	beoð, *erimus.*
	býꝛt, *eris.*	beoð, *eritis.*
	býð, *erit.*	beoð, *erunt.*

Beo, formatum per aphæreſin euphonicam à beom, ut ðo à ðom, eſt etiam præſentis temporis: ſed hic ponitur ut paradigma futuri, quod in eo tempore frequentius occurrit uſurpatum. Ðu lanȝe beo ıc mıð eop, *quouſque ero vobiſcum*, Matth, xvıı, 17. eop ne býþ æníȝ ðínȝ unmihtelıc, *nihil vobis erit impoſſibile.* ꝛe bıþ læꝛt ȝenemneð on heoꝛenan ꝛıce, *minimus vocabitur in regno cælorum.* eaðýȝe ꝛýnð þa þe ꝛoꝛ ꝛıhtꝛıꝛneꝛꝛe hıníȝıaþ ȝ þýꝛꝛtaþ. ꝛoꝛþam þe hı beoþ ȝeꝛýlleðe, *beati, qui eſuriunt, ac ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, Matth. v, 6. In cod. *Cott.* legitur beom, à beon, pro beo: ut, ıc hal beom, *ſalvus ero*, Matth. ıx, 22. pæꝛ etiam ibi legitur pro bıþ: ut, ȝ bıð ı pæꝛ ðıu hlætmeꝛꝛo ðuolu ꝛýnꝛe ꝛꝛom æppu, *& erit noviſſimus error pejor priore.* bıþon etiam occurrit pro beoþ, *erunt.* vide regulam ſecundam hujus capitis.

Modus imperativus.

V.	Beo ðu, vel ꝛı ðu, vel ꝛıȝ ðu, *ſis, eſto.*	Beon pe, vel ꝛın pe, *ſimus.*
		beoþ ȝe, vel ꝛın ȝe, *ſitis, eſtote.*
	býþ he, vel ꝛı he, vel ꝛıȝ he, *ſit, eſto.*	beon hı, vel ꝛın hı, *ſunto.*

Beo ðu onbuȝende þınum pıþeꝛꝛınnan hnaþe, *eſto protinus conſentiens adverſario tuo*, Matth. v, 25. ꝛý eopeꝛ ꝛꝛpæc hýt ıꝛ. hýt ıꝛ, *ſit ſermo veſter, eſt, eſt*, verſ. 37. ꝛı þın nama ȝehalȝoð, *ſanctificetur nomen tuum*, Matth. vı, 9. beoþ ꝛulꝛpemeðe, *eſtote perfecti.* Pro beo ı ꝛı þu, occurrit peꝛ þu, *Luc.* ı, 28. *Matth.* xxvıı, 29. *Marc.* xv, 18. ſic pæꝛ apꝛæꝛt, *eſto pius*, Cædm. lx, 22. pæꝛ þınum ꝛcealcum pél eaþmoðe, *eſto deprecabilis ſuper ſervos tuos.* cod. ms. canonum. Pro ꝛı ı ꝛıȝ, legitur ꝛıende: ut, ne ȝýt ꝛıende maꝛꝛeꝛe, *neque etiam ſit mercator.* ib. Pro beoþ ȝe vel ꝛın ȝe, legitur peꝛe ȝe: ut, *hale peꝛe ȝe, *ſalvete*, Matth. xxvııı, 9. & poꝛaꝛ ȝe: ut, poꝛaꝛ ȝe hoȝe ꝛua nebꝛo, *eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* poꝛaꝛ ȝe ðonn uh pıꝛꝛæꝛt, *eſtote vos perfecti*, cod. evang. interlin. *Cott.* legitur etiam poꝛað: ut, poꝛað ȝıe hal, *avete*, Matth. xxvııı, 9. Beo etiam occurrit pro beoð [1] poſtpoſito prononime: ut, beo ȝe na hoȝıende ýmb þa moꝛȝenlıcan neoðe, *de craſtino*, hoc eſt, *de futuro, ſolliciti eſſe nolite.* pro ꝛın ı ꝛýn, occurrit ꝛıen: oꝛ cıꝛıcan aꝛcaðene ꝛıen, *ab eccleſia arceantur*, Spelm. concil. p. 195. & ꝛıon, p. 106.

Modus optativus, potentialis & ſubjunctivus.

VI. Temp. præſens.	Beo, ꝛı, *ſim.*	beon, ꝛın, *ſimus.*
	býꝛt, ꝛı, *ſis.*	beon, ꝛın, beoð, *ſitis.*
	beo, ꝛı, *ſit.*	beon, ꝛın, *ſint.*

Hpæt ꝛecȝe ȝe þ ıc ꝛı, *vos autem, quem me eſſe dicitis?* Matth. xvı. 15. þæt þu ne ꝛý ȝeꝛepen ꝛꝛam mannum ꝛæꝛtende, *ne videaris hominibus jejunans*, Matth. vı, 18. þæt ȝe ꝛýn eoppeꝛ ꝛæðeꝛ beapn, *ut ſitis patris veſtri filii.* ꝛoꝛþam ıc ꝛecȝe eop. þ ȝe ne ꝛýn ımbhýðıȝe, *ideo dico vobis, ne ſolliciti ſitis*, Matth. vı, 25. ðæt þın ælmeꝛꝛe ꝛýon ðıȝlum, *ut eleemoſyna tua ſit in abſcondito.* ðæt hıȝ ꝛýn ȝehýꝛeðe, *ut exaudiantur.* nota autem quod pro ꝛı, & ꝛın, ſæpe occurrunt ꝛıo, ꝛeo, ꝛıon, ꝛeon: penꝛt ðu nu þ ꝛe anpealð ȝ þ ȝenıht ꝛeo to ꝛoꝛꝛeonne, *putas ne potentiam & ſufficientiam eſſe contemnendas.* þa ꝛıꝛ þınȝ þe pe æp ýmbe ꝛpꝛæcon. þeah

* Inde derivatur *Anglicanum* **waſſail**, *ſalve*, peꝛe hale:. [1] Vide capitis octavi regulam primam.

hı

hi tonembe ꝑeon mid ꝑoꝺum. ꝺat hit if eall an ꝓinᵹ, *hæc quinque, de quibus modo locuti ſumus, etſi verbis diſtinguantur, revera tamen unum ſunt*, Boethius Ælfredi p. 73, 74.

Temp. præt. imp.	pæꝛe, *eſſem, fuerim, fuiſſem.*	pæꝛon, an, en, un, *eßemus, fuerimus, fuiſſemus.*
	pæꝛe, *eſſes, fueris, fuiſſes.*	pæꝛon, *eſſetis, fueritis, fuiſſetis.*
	pæꝛe, *eſſet, fuerit, fuiſſet.*	pæꝛon, *eſſent, fuerint, fuiſſent.*

And eallum on hyꝛa heoꝛtan ꝓincenꝺum hꝛæꝺeꝛ he Cꝛiſt ꝛæꝛe, *cogitantibus omnibus in cordibus ſuis, ne forte ipſe eſſet Chriſtus.* ᵹyf ᵹe of miꝺꝺaneaꝛꝺ pæꝛe, *ſi de mundo fuiſſetis.* buton ꝺa ꝺaᵹaꝛ ᵹeꝛcyꝛꝺe pæꝛun, *niſi breviati fuiſſent dies*, Matth. xxiv, 22. Perfectum tempus, & pluſquam-perfectum tempus coincidunt plane, in utroque numero, cum tempore præterito imperfecto.

Modus infinitivus.

VII. Beon & peꝛan *eſſe, exiſtere, fore.* to [1] beonne, to bionne & to ꝑeꝛanne, *exiſtendi, exiſtendo, exiſtendum.* Saxo-barbare etiam poꝛa, & poꝛꝛa *eſſe*, & to poꝛanne, *exiſtendi, do, dum.* nellaꝛ ᵹe ꝺonne poꝛa ᵹelic him, *nolite ergo aſſimilari eis*, Matth. vi, 8. cod. evang. interlin. *Cott.* Iꝛoꝺ yꝛ uꝛ hepe to beonne, *bonum eſt nos eſſe hic*, Matth. xvii, 4. Iꝛoꝺ if uꝛ hep to poꝛꝛanne. cod. evang. interlin. *Cott.* pilniaþ ꝛimle to bionne, *cupiunt ſemper exiſtere*, Boeth. Ælfredi, p. 92. Anpeaꝛꝺ, [2] *præſens.* topeaꝛꝺ, vel ꝛe þe ꝛceal beon, *futurus.* notandum etiam eſt in cod. interlin. *Cott.* legi etiam pepe à *Cimbrico* wera, pro *eſſe*: ut, mæte ꝓoꝛꝺon ꝺiꝛ poꝛa ł pepe beboht in micel ꝓeh, *potuit enim iſtud venundari multo*, Matth. xxvi, 9. occurrit etiam in iſto codice, ꝛie, à *Francico* [3] ſiin, *eſſe*: ut, huelc meh ꝛie ᵹe ꝛecᵹaꝛ, *quem me eſſe dicitis*, Matth. xvi, 13. Hinc obſervare obviam eſt, ꝛyndon, ꝛynt, ſint, ſin, ꝛi, à ſiin vel ſie; beom, beo, bꝛꝛt, bꝛþ, beoþ, à beon; pæꝛ à peꝛan; & pæꝛe, pæꝛon, à were vel wera, formari & ducenda eſſe.

Conjugatio verbi auxiliaris ꝑeoꝛþan, ᵹepeoꝛþan, *fieri, eſſe.*

Modus indicativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
VIII. T. præſ. & fut.	ic ꝑeoꝛþe, puꝛþe, & þyꝛþe.	pe ꝑeoꝛþon, an, en. & ꝑeoꝛþaþ, vel puꝛþaþ.
	þu ꝑeoꝛþeꝛt, puꝛþeꝛt.	ᵹe ꝑeoꝛþeþ. aþ.
	he [4] ꝑeoꝛþe, puꝛþe, & þyꝛþe.	hi ꝑeoꝛþon, an, en, un, & ꝑeoꝛþaþ, vel puꝛþaþ.

Ðat hi anꝑeꝺe ꝑeoꝛþan. ⁊ Iꝛoꝺeꝛ niht luꝛian, *ut concordes ſint, vel fiant, & Dei juſtitiam* [5 fas] *ament.* and hit þyꝛþe tꝛeop, *& ſit arbor*, Matth. xiii, 32. and þ þyꝛþe þæꝛe ꝑeoꝺe eal to unꝑeaꝛꝛe, *& iſtud erit omnino genti præjudicium*, cod. ms. canonum. Dnihten ne ᵹeꝑuꝛþe þ, *domine non erit hoc*, Matth. xvi, 22. hit ᵹeþyꝛþ him of minum ꝛæꝺeþ, *fiet illis a patre meo*, Matth. xviii, 19. ꝛæᵹe uꝛ hpænne þaꝛ þinᵹ ᵹeꝑuꝛþun, *dic nobis quando hæc erunt?* Matth. xxiv, 3. þu ꝛꝛnecan ne miht oþ þone ᵹæᵹ þe þaꝛ þinᵹ ᵹeꝑuꝛþaþ, *non poteris loqui uſque in diem, quo hæc fiant*, Luc. i, 20. ne nane ᵹeꝑuꝛꝺaþ, *neque fient*, Marc. xiii, 19. ubi ꝺ pro ð; *media* ſcilicet pro *aſperâ. lenes* enim & *mediæ* frequenter occurrunt pro *aſperis.*

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
IX. Temp. præt.	ic peaꝛþ.	pe puꝛꝺon, an, en. & peoꝛꝺon, an, en.
	ðu peaꝛþeꝛt.	ᵹe puꝛꝺeð.
	he peaꝛþ.	hi puꝛꝺon, an, en. & peoꝛꝺon, an, en.

And leoht peaꝛþ ᵹeꝺoꝛht, *& facta eſt lux*, Gen. i, 3. Ða peaꝛþ myccel ꝛtyꝛnunᵹ ᵹeꝺoꝛꝺen on ꝺæꝛe ꝛæ, *tum motus magnus factus eſt in mari.* and ꝺæꝛ peaꝛþ micel ᵹeꝛeoht tuꝛa on ᵹeaꝛe, *ibique uno anno bis commiſſum erat acre prælium*, Gibſ. chron. *Sax.* an. 885. and ꝺa peaꝛþ ꝺat ꝛice toꝺæleꝺ on ꝛiꝛ, *fuit autem illud regnum diviſum in quinque partes.* ꝺa he peaꝛþ ᵹeꝺoꝛen, *cum cæpiſſet mergi*, Matth. xiv, 30. and hi ꝺæꝛ aꝛlymeꝺe puꝛꝺon. ⁊ ꝺæꝛ peaꝛþ ꝛceala oꝛꝛleᵹenꝺa, *ibi autem fugati erant, & multi occidebantur*, Gibſ. chron. *Sax.* an. 1001. hi puꝛꝺon ᵹeꝺpeꝛꝺe, *turbati ſunt*, Matth. xiv, 26. peoꝛꝺon to eꝺꝛceaꝛte, *renovata erant.* Boeth. Ælf. p. 90. Tempus futurum circumſcribitur etiam per auxiliare ꝛceal; ut, ic ꝛceal ᵹeꝛlaᵹen puꝛꝺen, *occiſus ero.* þu ꝛcealt, &c.

Modus imperativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
X.	peoꝛꝺe, puꝛꝺe, vel þyꝛþe ic.	peoꝛꝺon, an, en, pe.
	peoꝛꝺa ðu.	peoꝛꝺe ᵹe.
	peoꝛꝺe, puꝛꝺe, þyꝛꝺe he.	peoꝛꝺon hi.

Iepeoꝛꝺe leoht, *fiat lux*, Gen. i, 3. ᵹepuꝛꝺe nu pæꝛtniꝛ, *fiat firmamentum*, Gen. i, 6. ᵹa ⁊ ᵹeꝑuꝛþe ꝺe ꝛꝑa ðu ᵹelyꝛꝺeꝛt, *vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi*, Matth. viii, 13. ᵹepeoꝛþe þe ealꝛꝑa þu

[1] Vid. cap. viii. reg. 13. [2] Quaſi *præeſſens*, peoꝛþeþ ꝺeoꝺland moniᵹ þine ᵹeꝛÿlleꝺ. & 48, 7, ut *abſens* quaſi *abeſſens.* [3] Vid. Gram. *Franc.* ᵹien ꝺe ꝛunu peoꝛþeþ beaꝛn oꝛ bꝛÿꝺe ðuhti cap. viii. [4] ꝑeoꝛþeþ. *Cædm.* xxxix, 17. ꝓolꝺe ᵹebÿnꝺ cumeꝺ, [5] Iꝛoꝺeꝛ niht, *fas*, Ælfric.

pylle, *fiat tibi ſicut vis*, Matth. xv, 28. ne puꝑe næꝑe pæꝛtm oꝛ ꝑe acenned, *nunquam ex te fructus naſcatur*, Matth. xxi, 19. Æꝛ ꝑam ꝑe ealle ꝑaꝛ ꝑinᵹ ᵹepuꝑon, *donec omnia fiant*, Mat. xxiv, 34.

Modus optativus, potentialis, ſubjunctivus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis*
XI. Temp. præſens.	ic peoꝛ'ðe, puꝑe, vel pyꝑe. ðu peoꝛ'ðeꝛt. he peoꝛ'ðe, puꝛ'ðe, pyꝛ'ðe.	ꝑe peoꝛ'ðon, an, en. ᵹe peoꝑe. hi peoꝛ'ðon, an, en.

Ðæt ænᵹ man ᵹe lanᵹe unbiꝛᵹcopaþ ne pyꝑe. *ut nemo confirmatione epiſcopali nimium diu deſtitutus ſit.* nyꝛ ꝛoꝑlice nan ꝑinᵹ ðyhle ꝑ ne puꝑe ᵹeꝛputelob. ne nan ðihle ꝑinᵹ ꝑ ne puꝑe ᵹeopenob, *nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur, aut occultum, quod non ſcietur, vel apertum erit*, Matth. x, 26. ꝑa ᵹeꝛeah Pilatuꝛ ꝑ ᵹepuꝑe maꝑe ᵹehlyb, *videns autem*; Mat. xxvii, 24, &c.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
XII. Temp. præteritum.	ic puꝛðe. ðu puꝛðeꝛt. he puꝛðe.	ꝑe puꝛðon, an, en. ᵹe puꝛðe'ð, a'ð. hi puꝛðon, an, en.

Ealna banna beᵹꝛt ꝑe æꝛꝑe ᵹebopen puꝛðe, *omnium infantium, qui unquam nati, optimus*, MS. *Jun.*

Modus infinitivus.

XIII. ꝑeopꝑan, ᵹepeopꝑan, & popꝑan, *fieri, eſſe.* to peopꝑanne, *exiſtendi, exiſtendo, exiſtendum.*

Participium.

Fopðen, ᵹepopðen, *factus, a, um.* Ðeah ꝑe he piꝛ ᵹepopðen pæꝛe, *tametſi certus eſſet factus.* Ða pæꝛ ꝛumꝑe niht ᵹepopðen ᵹhim ꝛtopm, *facta eſt nocte quddam ſæva tempeſtas.* ᵹepopðenꝑe ᵹecpyðpæðenne, *conventione facta*, Matth. xx, 2.

XIV. Reperitur hoc verbum in diverſis modis & temporibus apud antiquos noſtros auctores, maxime in egregio Satyrarum libro, qui inſcribitur **The viſion of Pierce Plowman**: ut,

Much [1] wo worth the man, that miſruleth his [2] inwitte.
And ſaid mercy madam, your man ſhall I worth.
And well worth Pierce Plowman that purſueth god in doinge.

Similia frequenter etiam occurrunt exempla apud *Galfridum Chaucerum* noſtratem, ut II. de *Troilo*:

Wo worth the faire gemme vertueſſe,
Wo worth that hearbe alſo that doth no bote.
Wo worth the beauty that is routhleſſe,
Wo worth that wight that trede ech under fote.

XV. Duo ſunt Verba ſubſtantiva ap *Mæſo-Gothos*: ᚹISAN, *eſſe*; & ᚹAIKᚠAN, *fieri, eſſe.*

ᚹISAN, *eſſe.*

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Temp. præſ.	ïM, *ſum.* ïS. ïST.	SIGUM, *ſumus.* SIGUᚹ, nd. SIND.

Pro ïST, occurrit SIGN, *Marc.* xiii, 29. pro SIND, SINDAN, *Luc.* viii, 21. SIGN, SIGUM, SIGUᚹ, videntur deduci ab obſoleto SIGAN, ſiquidem apud *Alamannos* Sein, & apud *Francos*, eorum majores, Siin, *eſſe* ſignificat.

XVI. T. præt.	ᚹAS, *eram.* ᚹAST. ᚹAS.	ᚹESUM. ᚹESUᚹ. ᚹESUN.

Pro ᚹAST, legitur ᚹARST, *Job.* ix, 34. pro ᚹAS, occurrit ᚹAKᚠI: pro ᚹESUN, ᚹEKUN:

[3] ᚹAIKᚠAN, *fieri, eſſe.*

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
T. præſ.	ᚹAIKᚠA, *fio.* -ᚠAIS, vel ᚠIS. -ᚠEIᚠ, vel ᚠIᚠ.	ᚹAIKᚠAM. ᚹAIKᚠAIᚠ. ᚹAIKᚠAND.

In numero duali occurrunt etiam ᚹAIKᚠRS, & ᚹAIKᚠATS: & ᚹAIKᚠIᚠ, aliter ſcribitur ᚹAIKᚠIᚠ, & pro ᚹAIKᚠAIᚠ, ᚠAIKᚠAID. De numero duali conſulat lector cap. VIII. *reg.* 17.

Temp. præt.	ᚹAKᚠ, *fiebam.* ᚹAKᚠ. ᚹAKT.	ᚹANKᚠUM. ᚹANKᚠUᚠ. ᚹANKᚠUN.

---

[1] Id eſt, *male illi contingat, qui*, &c. [2] Id eſt, inward ſenſe. *Sax.* inpit. [3] *Belgæ* & *Germani* dicunt werden & worden. **Worth up if thou wolt**, *aſcende ſi placet*, Chaucer Boeth. Temp.

Temp. futur.	[1] SIGAN, *ero.*	SIGAIMA.
	[2] SIGAIS.	SIGAIÞ.
	SIGAI.	SIGAINA.

XVII. *Modus imperativus.*

SIGAIS, *sis, esto.*	SIGAIMA, *simus.*
	SIGAIÞ.
[3] SIGAI, *sit, esto.*	SIGAINA.

XVIII. *Modus optativus, potent. subjunctivus.*

Temp. præs.	SIGAN, *sim.*	SIGAIMA.
	SIGAIS.	SIGAIÞ.
	[4] SIGAI.	SIGAINA.
Temp. præt.	VESGAN, *essem.*	VESEIMA.
	[5] VESEIS.	VESEIÞ.
	[6] VESEI.	VESEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: VISAN, & SIGAN, *esse.*
XIX. Cum præpositione: an VISAN, *ad existendum.*

Participium.

VISANDS, *existens, cùm sim,* &c. *Græce,* ὤν, οὖσα, ὄν. quod *Italico* sermone dicitur *essendo.*

Temp. fut.	VAIKÞAN.	VAIKÞAIMA.
	VAIKÞAIS.	VAIKÞAIÞ.
	VAIKÞAI.	VAIKÞAINA.

Modus imperativus.

VAIKÞAIS, *sis, esto, factus.*	VAIKÞAIMA.
	VAIKÞAIÞ.
VAIKÞAI.	VAIKÞAINA.

Modus optativus, potentialis, subjunctivus.

Temp. præs.	VAIKÞAN.	VAIKÞAIMA.
	VAIKÞAIS.	VAIKÞAIÞ.
	VAIKÞAI.	VAIKÞAINA.
Temp. pr.	VANKÞAN.	VANKÞEIMA.
	VANKÞEIS.	VANKÞEIÞ.
	[7] VANKÞEI.	VANKÞEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: [8] VAIKÞAN, *fieri, esse.*
Cum præpositione: an VAIKÞAN, *ad existendum.*

Participium.

VANKÞANS, γενόμενος. VANKÞANA, γενομένη. VANKÞAN (emphaticè VANKÞANR) γενόμενον.

CAPUT OCTAVUM.

De verbo activo regulari.

I. VErbum activum est personale, vel impersonale; personale autem est regulare, vel irregulare.

Paradigma verbi activi regularis LUFIAN, *amare.*

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Temp. præs. & fut.	Ic lufiġe, *amo.*	pe lufiað, *amamus.*
	ðu lufaſt, eſt, ƿſt.	ġe lufiað.
	he lufað, eð, ƿð.	he lufiað.

Terminatio tertiæ sing. ð aliquando, euphoniæ gratiâ, vertitur in t: ut aþiſt *resurget.* Matth. xv, 19. Cùm infinitivus exit in AN purum, personæ plurales desinunt in aþ: ut, hiᵹniað, þyniað, þoliað, *&c.* Quod si exeat in eon, tum formantur in eoð: ut, ᵹereoð, à ᵹereon. Cùm verò consonans præcedit AN, exeunt in að: ut, ðyrſtaþ, pepað, ælað, biddað, *&c.* I ante AN in formandis temporibus liquescit plerumque in h: ut in pæhð, *trutinat.* à pæᵹan. Notandum autem hic est desinentia in ðan *vel* tan in infinitivo, formare tertiam singularem præsentis in ð abjiciendo AN. ð autem, maximè in ðan desinentibus, mutatur sæpe in t. Aliter: Communis terminatio tertiæ singularis in að, eð, ð, in desinentibus in infinitivo in ðan, mutatur in t. sic ƿeðan, *pascere, nutrire,* facit ƿet, *pascit*: ut, eoƿeþ heoƿenlico ƿaðeþ hiᵹ ƿet, *Matth.* vi, 26. Sic ƿcƿýðan, *vestire,* format ƿcƿýt, *vestit*: ᵹiþ æceþeſ þeoð Ꝺoð þa ƿcƿýt eala ᵹe ᵹehpæðeþ ᵹeleaſan þam mycle ma he ƿcƿýt eoþ, *Matth.* vi, 30. Sic biðan, *rogare,*

---

[1] SIGAN &c. formata videntur ab infinitivo SIGAN, quod corruptè extat in *Francico* Siin, tametsi non occurrat in *Ulphilana* versione. [2] Pro SIGAIS occurrit SINA, *Luc.* v, 10. [3] *Luc.* xx, 16, & SIG, *Matth.* v, 37. [4] Pro SIGAI, legitur SIAI, *Luc.* viii, 25. & SIAN, *Luc.* xiv, 31. [5] Pro VESEIS, occurrit VEISEIS: [6] Pro VESEI, legimus VEISI: [7] Pro VANKÞEI, legitur VANKÞI: [8] VAIKÞAN ƑRNMIST, γινέσθαι ἀφῆκε, *Marc.* x, 44.

format bıt: ut, ælc þapa þe bıt he onfehþ. &, ȝıf hıȝ ſunu hine bıt hlaford, *Matth.* VII, 7, 8. Sic ȝyldan, *ſolvere*, format ȝylt: ut, eopeſ laneop ne ȝylt he ȝefol, *Matth.* XVII, 24. Sic forlætan, *dimittere*, facit forlæt; & ȝeþeoden, *copulare, conjungere*, ȝeþeot: ut, forþþam re man forlæt fæder ⁊ moder. ⁊ hine to hıȝ pıfe ȝeþeot, *Matth.* XIX, 5. Sic quoque healdan, *regere*, format healt & helt; ȝefrnedan, *percipere*, ȝefrnet. porro notandum eſt tres perſonas pluralis numeri ſæpiſſime terminari, ut prima ſingularis, quando pronomina iis poſtponuntur: ut, Nellen ȝe eopnoꝛtlıce beon ymbhydıȝe þuſ cpeþende. hpæt ete pe, oððe hpæt ðrince pe. oððe mıd hpam beo pe ouerpꝛoȝenne, *nolite vero eſſe ſolliciti, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur*? Matth. VI, 31. Du ſleo ȝe frnam helledome, *quomodo fugietis à judicio gehennæ*? Ne beo ȝe na hoȝıende ymb þa moꝛȝenlıcan neode, *nolite ſolliciti eſſe in craſtinum*. Ne ȝa ȝe, *non intrabitis*. Du mæȝe pe þæne pæȝ cunnan, *quomodo poſſumus viam ſcire*? Duæder pille ȝe þ ıc eop aȝıfe Bapaban. oððe þone Dælend, *quem vultis dimittam vobis Barabban, an Jeſum*? Dpæt do pe, *quid faciemus*? Sic etiam poſtpoſito pronomine dualis numeri: ut, maȝe ȝyt ðrincan þone calıc, *poteſtis ne bibere calicem*? Dpæt pille ȝyt þ ıc inc do, *quid vultis, ut faciam vobis*? Regula hæc clarius eluceſcet, ſi primum exemplum, *Matth.* VI, 31, conferatur cum loco parallelo, *Luc.* XII, 22, 29, ubi pronomen præcedit verbum: ut, ne beo ȝe ymbhydıȝe hpæt ȝe etan, oððe ðrincon. Generalis autem non eſt regula, quamvis maxima ex parte obtinet: ut, hu þıncþ eop, *Matth.* XXI, 28. Sic in dialecto *Dano-Saxonica* ape ȝe, & apon ȝe, *eſtis*: ut, oꝛ ȝepeda huæt ȝemende apoȝe, *de veſtimento quid ſolliciti eſtis*? eadıȝe apon ȝe miþ þy yrrel hıo ȝecuoeþaꝛ ruh, *beati eſtis, cum maledixerint vobis*. Valet etiam hæc regula in aliis temporibus, & modis: ut, ne pædde ȝe, *nonne legiſtis*? pro pæddon ȝe, *Matth.* XXII, 31. Sic in cod. evang. interl. *Cott.* ne leopnade ȝıe, *nonne didiciſtis*? pro leopnadon:. hpæt ꝛmedde ȝe be peȝe, *Marc.* IX, 33.

Denique notandum perſonas plurales præſentis, ſive futuri temporis, terminari nonnunquam in en, on, un: ut, ȝe ne cunnon haliȝe ȝeppıtu *neſcitis ſacras ſcripturas*, Matth. XXII, 29. in cod. interl. *Cott.* ȝe nuuton:. ȝe pıtun þ rumeþ yr ȝehende, *ſcitis, quod prope eſt æſtas*, Matth. XXIV, 32. legitur autem, pıtaþ þ ȝıf re hıpeder ealdop pırte on hpılcepe tıde re þeoꝛ topeapd pæpe. in cod. *Cott.* ȝe putaꝛ:. Sic: ȝe nyton on hpylcepe tıde eoper hlaford cuman pile. *v.* 42.

Præt. imp.	Ic luꝛode, ede, *amabam*.	pe luꝛodon, *amabamus*.
	⁊ ðu luꝛodeſt, *amabas*.	ȝe luꝛodon, *amabatis*.
	he luꝛode, *amabat*.	hı luꝛodon, *amabant*.

Verba habentia f. l. m. n. p. r. t. ante terminationem infinitivi, ſæpè contrahunt ſua præterita: ut, abpæꝛan, ȝerꝛpynan, quæ faciunt abpærde, ȝerꝛpynde. Eadem ſynæreſis accidit participiis præteriti temporis. Unum eſt præteritum, nempe ıc pat, à pıtan, *ſcire*, quod præſentis ſignificationem habet: ut, ıc pat, *ſcio*, þu paꝛt *ſcis*: ðu paꝛt þ ıc þe luꝛıȝe, *tu ſcis, quod amo te*, Joh. XXI, 15, 16. Paꝛt autem per contractionem, & tranſpoſitionem euphonicam ſit à pateꝛt, hoc modo: pateꝛt, patꝛt, paꝛt. Notandum etiam eſt tempus imperfectum non raro *Cimbrice* formari ope verbi auxiliaris pæꝛ, ut, he pæꝛ bodıende ȝoꝛpel þæꝛ nıceꝛ, *prædicabat evangelium regni*. he pæꝛ hælende ælc adle *ſanabat omnem languorem*. Sic in cod. *Cott.* hıa pophte ł hıa pæꝛ pyrcende, *operata eſt*, Matth. XXVI, 10. Ieꝛylȝed vel ꝛylȝende pæꝛ, *ſequebatur*, verſ. 58. cum multis aliis.

II. Perfectum, & pluſquam perfectum ſe habent, ut imperfectum. Formantur etiam per participium præteriti temporis & hæbbe, vel hæꝛod, quorum illud eſt præſens indicativi, hoc præteritum auxiliaris verbi hæbban, *habere*. Formatio ꝛ̄ hæbbe.

Ic hæbbe.	pe hæbbaþ.
ðu hæbbeſt.	ȝe hæbbaþ.
hı hebbaþ.	hı hæbbaþ.

Pro hæbbe, occurrit haꝛa, & haue. pro hæbbeſt; haꝛaꝛt & hauſt. pro hæbbaþ; haꝛaþ & haueþ. pro hæbbaþ *plur.* haꝛan, & hauen. Et nota quòd noſtrum *have* deducitur ab hæbbe, haꝛa, vel haue.

Exempla formandi tempus præteritum per auxiliare hæbbe, & participium præteriti temporis: Sume þaꝛ pace pe habbaþ ȝetpahnod, *partem hujus narrationis tractavimus*. ıc hep ȝeꝛet hæbbe, *ble poſui*. ıc haue ȝeheopd, *audivi*. ꝛpa ȝe hıt ꝛppæcene hauen, *ſicut locuti eſtis*. foþlıce ꝛeela ıc hæbbe ȝeþoled to dæȝ, *multa quidem paſſa ſum hodiè*, Matth. XXVII, 19. Ðe Ꝺod haꝛaþ ȝehæꝛted be þam healre, *Deus me collo ſtrictum vinxit*, Cædm. IX, 24. Nu ıc mıneꝛ þeodeneꝛ haꝛa hylðo foppoht:

Num. ſing.	*Num. plur.*
Ic hæꝛod.	pe hæꝛdon.
ðu hæꝛodeſt.	ȝe hæꝛdon.
he hæꝛod.	hı hæꝛdon.

Pro hæꝛdon legitur heaꝛdon; & hæddan, in *Gibſoni* chronico *Saxonico*, anno DCCCLXXI.

---

[1] In ſecundâ perſonâ non tantum ſæpe occurrit contractio, ſed metatheſis: ſic pro pealdeſt, vel pealteſt, occurrit peltꝛt; & pro peltꝛt, occurrit ſæpe pelꝛt, *Boethius Alfred.* p. 77, 78.

Exempla

Exempla formandi tempus pluſquàm perfectum per auxiliare hæfdon (*Anglicè* had) & perfectum præteriti temporis: Đa hiȝ hæfdon hỹna loffanȝ ȝefunȝenne, *poſtquam hymnum ſuum cantaſſent*, Matth. xxvi, 30. Đu hiſ bneþne heafdon þnoht an mýnſtne, *ut fratres ejus monaſterium condidiſſent*. ⁊ þeſ hi hiſ heafdon ȝefpeod, *illúdque immune conſtituiſſent*, Spelm. concil. p. 164. he onȝeat đat he þa þeode to Cnifter ȝeleafan ȝecỹnned hæfde, *comperit, quòd gentem ad Chriſti fidem convertiſſet*, Bed. H. E. p. 223.

III. Futurum formatur ut præſens: *Matth.* 1, 21, Fitodlice heo cenþ ſunu. ⁊ þu nemſt hiſ naman Hælend. Đe ſoþlice ſolc hal ȝedeþ fram hina ſinnum, *pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum; ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*. Vide etiam *Marc.* xvi, 17, 18. *Luc.* 1, 13, 14, 15, 16, 17, 32, 33, 34. Đu naſt nu hpæt ic đo, ac þu ſalt ſỹđđan, *quod ego facio, tu neſcis modò; ſcies autem poſtea*, Joh. xiii, 7. Formatur etiam futurum per auxiliare ſceal, (unde noſtrum **ſhall**, *Belgicum* **ſullen**, *Germanicum* **ſollen**.) quod eſt præſens indicativi, verbi ſceolđan, *debere*, uti conſtat ex *Luc.* xvi, 5. & ſic declinatur:

Ic ſceal, *debeo.*	pe [1] ſceolon, un, an, *debemus.*
Đu ſcealt, *debes.*	ȝe ſceolon, *debetis.*
he ſceal, *debet.*	hi ſceolon, *debent.*

Exempla formandi futurum indicativi, per *auxiliare* ſceal: þeah þe ic ſceal ealle pucan fæſtan, *quamvis integram ſeptimanam jejunavero*, vel *jejunaturus ſim*. Mæden ſceal ȝeacnian, *virgo concipiet*, vel *concepturæ eſt*. eaſt þu þe to cumenne eaſt ođđe pe oþþeſ ſceolan abiđan, *an tu is, qui venturus es, an alium expectabimus?* ſceal ic hon eopeþne cỹninȝ, *regem veſtrum crucifigam?* Joh. xix, 15. Sic in chartâ *Hen.* iii. đat loandeſ ſolc on upe Kỹnnice hebbeđ iđon. ⁊ ſchullen đon, *quod populus regni noſtri fecerint, vel facturi ſint*. Formatur etiam per pille, præſens indicativi verbi pillan, *velle*: ut, ic pille luſian, *amabo*, vel *amaturus ſum*. ic pille to dæȝ on þinum huſe punian, *hodiè in domo tuâ manebo*, vel *manſurus ſum*. Notandum autem hic eſt auxiliaria ſceal, & pille, ſæpe legi cum elleipſi verbi principalis, quod ſignificare facit in futuro tempore: ut, in rubricis evangeliorum: Điſ ȝoſpel ſceal on Anđnæaſ mæſſedæȝ, ſubintellige, beon ȝeſaden, *hoc evangelium debet legi, vel legendum eſt, in feſto ſancti Andreæ*. Sic in *Cædm.* xviii, 12, hie to helle ſculon on þone ſpeaſtan ſiþ, *ad infernum proficiſcentur nigrum illum carcerem*, i. e. ſculon ſaran, vel iſtiuſmodi. ſoþþỹ iſ betepe þæt ſeoh þætte næſpe loſian ne mæȝ. þonne þæt þe mæȝ ⁊ ſceall, *quamobrem divitiæ illæ, quæ perdi non poſſunt, præſtantiores eis ſunt, quæ perdi poſſunt, & periturі certo ſunt*, Boeth. p. 21. hep ic pille nu ſtandan. nelle ic nu næſpe hionon, *hic manebo, non hinc faceſſam*. p. 104.

Futuri formati per pille non extat exemplum in literaturâ *Gothicâ*, utpote quod videtur *Anglo-Saxonibus* peculiare: ſed futurum per ſceal formatum, manifeſtè ſumitur à cognatâ phraſi, quâ *Gothi* futuri temporis adjacentiam, vel rei alicujus futuræ neceſſitatem, ſive naturalem, ſive moralem, ſignificant: ut, *Luc.* xvii, 25, δεῖ πρῶτον πολλὰ παθεῖν, SKAL MANAGAI ƕILAN. *Luc.* xix, 5, σὺ γὰρ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι, ANA GARAƕ ƕEINAMMA SKAL IK ƔISAN. *Joh.* xix, 7. ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, BI ƕAMMA ƔITRAƉ NIUSAKAMMA SKAL GASƔIAPAN. ὁ γὰρ υἱὸς τῆς ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι, SUNUS MANS SKULAS IST ATTIBAN. ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, SAEI SKULDA UIMAN. τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται, ΘAGKE SA SKULI GARAGAN, αὐτὸς ἐστι Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, SA IST HELIAS SAEI SKULDA UIMAN, *hic eſt Elias qui venturus eſt*. Lector his non contentus adeat *Gothicum* gloſſarium *Fumii* in SKAL, & SKULA. ubi plura poterit exempla reperire.

Modus imperativus.

IV.

Luſa đu, *ama, amato tu.*	luſion pe, *amemus.*
luſiȝe he, *amet ille.*	[2] luſiȝe ȝe, *ametis.*
	luſion hi, *ament.*

Multa ſunt anomala ſecundæ perſonæ, quæ deſinunt in conſonantem: ut, alỹf, *libera.* tæc, *doce.* foſȝif, *condona.* apupp, *abjice.* aceoſf, *abſcinde.* læt, *relinque.* cum, *veni.* bpinȝ, *adfer.* Et in e, ut, ſỹle, *da.* bide, *ora.* þpean facit þpeah. Modus imperativus quandoque circumſcribitur per læt, *ſine* vel *ſinas*, & infinitivum verbi principalis: ut, læt đeadan bebỹpiȝean hỹna đeadan, *ſepeliant mortui ſuos mortuos.* quod ſonat *Anglice*; **let the dead bury their dead.** Secunda pluralis ſæpe terminatur in en, on, un: ut, nellen ȝe ſỹllan þ haliȝe hundum. ne ȝe

[1] Nota, quòd pro ſceolon legitur ſchullen.

[2] Pro luſiȝe ȝe; legitur abſolute luſiaþ, non poſtpoſitis pronominibus: ut, luſiađ eoppe Fynd, *diligite inimicos veſtros.* ſapaþ ⁊ axiaþ, *ite, & interrogate.* hælaþ unſpume, *infirmos curate.* cỹmaþ to þam ȝỹſtum, *venite ad nuptias.* ea certe terminatio à lingua *Mæſo-Gothica* dimavit, in qua legitur SAKIƔ, & SAKIÞ ÏZVIS, *quærite.* occurrit etiam apud *Chaucerum*: **And tryed, awaketh, wonder hye.**

ne puppen eoppe mepegpotu toforan eoppum fuinum, *nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras, coram veſtris porcis*, Matth. cap. VII, verſ. 6.

Modus optativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
V. Temp. præſ.	eala gif ic nu lufige, *utinam amem.*	eala gif pe nu lufion, an, *utinam amemus.*
	eala gif ðu nu lufige.	eala gif ge nu lufion, an.
	eala gif he nu lufige.	eala gif hi nu lufion, an.

Verum poſtpoſitis pronominibus, tres perſonæ pluralis numeri terminantur, ut prima ſingularis.

Temp. imperfect. perf. pluſq. perfect.	eala gif ic nu lufode, *utinam amarem*	eala gif pe nu lufodon.
	eala gif ðu nu lufodeſt.	eala gif ge nu lufodon.
	eala gif he nu lufode.	eala gif hi nu lufodon.

Tempus præteritum formatur ut in indicativo.

Temp. futur. | eala ðat ic lufige gyt, *utinam amavero.* eala ðu lufige gyt, *utinam*, &c.

Modus ſubjunctivus.

VI. Temp. præſ.	ðonne ic nu lufige, *cum amem.*	ðonne pe nu lufiaþ, *cum amemus.*
	ðonne ðu nu lufaſt.	ðonne ge nu lufiaþ.
	ðonne he nu lufaþ.	ðonne hi nu lufiaþ.

Temp. imperfect. perf. pluſq. perfect.	ðonne, ǽ ða ða ic lufode.	ðonne pe lufodon.
	ðonne ðu lufodeſt.	ðonne ge lufodon.
	ðonne he lufode.	ðonne hi lufodon.

Tempus futurum. | ðonne ic lufige gyt, *cum amavero.* ðonne ðu lufige gyt, *cum amaveris*, &c.

Modus potentialis.

VII. Modus potentialis vel eſt purus, vel circumſcriptus ſeu periphraſticus. purus formatur plane ut optativus: ſic, aſtige nu of ðone ðe ge geſeon ⁊ gelyſton, *deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus.* ðe is bettepe ðe an ðinpa lima foppupðe, *expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum.* ðe ge eallunga ne ſpeſion, *ut non omnino juretis.* he ſpæc mid ðapa ſacepða ealdormannum and ðugeðe-ealdum hu he hyne hym gerealde, *locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis*, Luc. XXI, 4. And he ſmeade hu he hyne dizellice realde, *Marc.* XIV, 11, *& quærebat quomodo clanculum illum traderet.* Hoc autem circumſcriptive exprimitur, *Matth.* XXVI, 16. he ſmeade geornlice ðe he hyne polde belæpan, *quærebat opportunitatem, ut illum traderet.* Modus igitur potentialis circumſcriptus vel periphraſticus eſt, qui potentiam, & facultatem agendi, vel patiendi, ſive naturalem, ſive moralem, auxilio certorum [1] verborum deſignat, quæ modi potentialis auxiliaria haud improprie dici poſſunt. Sunt autem apud *Anglo-Saxones.* mæg, miht, polde, nolde, ſceolde, quibus reſpondent apud nos **may, might, would, ſhould**; & per [2] mot, (quod adhuc retinetur in ſermone ruſtico occidentalium *Anglorum*) ut & per moſt, ejuſdem ſignificationis.

VIII. Mæg eſt præſens, & miht imperfectum indicativum verbi magan, *poſſe*; & ſic formantur:

Ic mæg.	pe magon, un, an,	Ic miht.	pe mihton.
ðu mægeſt.	ge magon.	ðu mihteſt.	ge mihton.
he mæg.	hi magon.	he miht.	hi mihton.

Exempla formandi modum potentialem ope horum auxiliarium: man ne mæg ſpilc ðing foðbringan, *nemo tale proferat*, Spelm. concil. p. 578. ſpa pe ſecgan ne magon, *adeò ut exprimere non poſſimus*, Ælfr. de V. T. p. 14. Ða ðu mihteſt pæðan be ðiſſepe pace, *ubi legeres, vel poſſes legere, de hâc re.* hi mihton ða pel habban piſ on ðam dagum, *bene tamen ſub iis ſeculis uxore fruerentur*, concil. *Spelm.* 574. ða hæfde he nan ſettle hpaþ he ſittan mihte, *tum nullam ſedem habuit in quâ ſederet*, Ælfr. de V. T. p. 4. hiſ fet ne mihton fuðon ahpæp ſtandan, *ibid.* on ðæpe cyricean Auguftinus lic. and ealpa Cantpara biſceopa ſomod and heopa cynnga gefette beon mihten, *in hâc eccleſiâ, Auguſtini, & omnium epiſcoporum Cantuarienſium,*

---

[1] Quæ verba etſi perfecta ſunt, ſuaſque habeant ſignificationes, adhibentur tamen in linguis ſeptentrionalibus ad circumſcribendum modum potentialem: ut hæbbe, & hæfde, ad circumſcribendum tempora imperfectum, perfectum, & pluſquam perfectum. ſceal, & ſille, futurum tempus circumſcribunt. [2] *Belgæ* dicunt moet. atque alicubi in *Anglia* dicunt, I **mot** i **mout**. ſimul

simul & regum Cantii corpora condi possent, Bed. E. H. p. 102, Ita loquuntur etiam *Gothi*, ϟΥΛ ϟΥΘ ΝΙ ΜΛhΤΛ ΜΛΝΝΛ ΠSΛΘΙΨΛΝ ΨΛΙΚh ΨΛΝΛ ΥΙΓ ϬΛΙΝΛΝΛ, δρa þat nan man ne myhte þapan þuþ þone þeg. Mæg, miht, *&c.* uſurpantur cum ellipſi principatis verbi quod circumſcribunt: ut, ꝛe þe pille ꝛoðcunðne piꝛðom ꝛecan, ne mæg he hine piþ oꝛepnetta, *qui divinam ſapientiam vult quærere, ne ſe elevet cum ſuperbia*, ſubintellige igitur upahæbban, vel iſtiuſmodi verbum. ꝛpa ꝛpa oꝛeþðuncen man pat þ he ꝛceolde to hiꝛ huꝛe, and to hiꝛ þæꝛte. ⁊ ne mæg þeah ðiðeþ apeðian, *quemadmodum ebrius bene novit, quod eundum ei eſt ad domum, & lectum, verum eo non poteſt ſe recipere*, Boeth.

IX. Ꝟolð eſt imperfectum indicativum ab verbo pillan, *velle*, & formatur in hunc modum:

Ic polð.	pe polðon.
ðu polðeꝛt.	ϬΕ polðon.
he polð.	hi polðon.

Exempla: ꝛe cyniŋ anꝛpaꝛeðe. þat he æðþeꝛ ϬΕ polðe ϬΕ ꝛceaꝛon onꝛon þe he læꝛðe, *rex reſpondebat quòd & vellet, & deberet fidem, quam docebat, amplecti*, Bed. H. E. p. 141. ꝛoþa Ꝺoð þa ϬΕꝛceaꝛta ϬΕꝛceop þe he ϬΕꝛcippan polðe, *certè tum Deus, quæ crearet, creavit*, Ælfr. V. T. p. 4. Ꝟite ϬΕ þ to ꝛoþan. þ ꝛe hipeðeꝛ ealðeꝛ pacian polðe. ϬΙꝜ he pyꝛte þone timan. hþænne ꝛe þeoꝛ come. hiꝛ huꝛ to bꝛecanne, *Hom.* ſuper illa verba, *Vigilate ergo*, &c. He nolðe þa habban hiꝛ ꝛcippeno him to hlaꝛoꝛðe, ne he nolðe þuþ-puniaꝺ on þæpe ꝛoþ-pæꝛtnyꝛꝛe þæꝛ ꝛoþpæꝛtan Ꝺoðeꝛ ꝛunu, ac polðe miꝺ piccetepe him pice ϬΕpinnan, *tum creatorem ſuum dominum habere noluit*, [vel *non haberet*] *neque manere in veritate veri filii Dei, ſed per proditionem regnum ſibi quærere voluit*, ibid.

Nolð ſit per craſin, ex ne, & polð, & ſecundum illius exemplar declinatur: ut, unc peaꝛð Ꝺoð ẏnne ꝛoꝛþon piꝺ him nolðon on heoꝛenpice hniϬan miꝺ heaꝛðum, *Cædm.* p. 18. l. 18.

X. δceolðe eſt [1] imperfectum verbi ꝛceolðan, *debere*, atque formatur in hunc modum:

Ic ꝛceolð.	pe ꝛceolðon.
ðu ꝛceolðeꝛt.	ϬΕ ꝛceolðon.
he ꝛceolð.	hi ꝛceolðon.

Exempla: Ðat ꝛe ðema ꝛceolðe ꝛoꝛϬẏꝛan þam ꝛolce ænne ꝛoꝛꝛẏꝛhtne mannan ꝛpilcne hiϬ habban polðon, *ut judex populo dimitteret unum vinctum, quem vellent*, Matth. XXVII, 15. ðat hiϬ ealle leoða læꝛan ꝛceolðon, *ut omnes gentes docerent.* ða þuhte him to huxlic þat he hẏꝛan ꝛceolð æniϬam hlaꝛoꝛðe, *tum turpe illi videbatur ut alicui domino obediret*, Ælfr. de V. T. p. 4. he piꝛt hþa hẏne ꝛceolðe belæꝛan, *ſciebat quiſnam eſſet, qui traderet eum*, Joh. XIII, 11. piꝛte þat hie Ꝺoðeꝛ ẏnne habban ꝛceolðon, *Cædm.* XVII, 17. Non abſimilis eſt locutio apud *Gothos*: ut, ϟΛΤ ϖΛΨ ϐΛΝΔΥϬΛΝΔS ΘΙΛΕΙΚΛΜΜΛ ΔΛΠΨΛΠ SΚΠΛΔΛ ΓΛSΥΙΛΤΛΝ, *hoc dixit ſignificans quâ morte eſſet moriturus*, Joh. XVIII, 32.

XI. Mot, *poſſum*, vel *licet*, (atque hoc quoque derivatur à ma*ϬΑ*n, *poſſe*;) formatur in hunc modum:

Ic mot.	pe moton.
ðu moteꝛt.	ϬΕ moton.
he mot.	hi moton.

Exempla: Ne nan ꝓꝛeoꝛt mot beon æt þam bryðlacum, *nullus ſacerdos interſit nuptiarum ſolennitatibus.* nu pe hit habban ne moton, *quum jam illud habere nos non poſſimus*, Cædm. p. x, 16. Mot ſynonymum ꝛẽ mot infra declinatur. En autem exempla: he ϬΕoꝛnlice pilnaðe þ he ꝛoꝛ hine þꝛopian moꝛte, *multum cupiebat, ut pro illo pateretur*, Bed. E. H. p. 34. ꝛoꝛϬeaꝛ him aϬenne cẏne. þat hi moꝛton þuhþunian on ecepe ϬΕꝛælþe þuþ ϬΕhẏꝛꝛumneꝛꝛe. ⁊ miht-on eac þa ϬΕꝛælþa ꝛoꝛleoꝛan, *proprium illis arbitrium dedit, ut in æterna felicitate per obedientiam permanerent, poſſentque etiam felicitatem illam perdere*, Bed. H. E. p. 65. þat ϬΙꝜ hi Ꝝꝛom piꝛum clæne pæꝛon. þ hi moꝛton onꝛon. ⁊ þicϬean þa ꝛoꝛꝛetenẏꝛꝛe hlaꝛaꝛ, *ut ſi à mulieribus mundi eſſent, panes propoſitionis acciperent, & guſtarent*, vel *accipere, & guſtare poſſent*, Bed. H. E. p. 93. δe ꝛoꝛϬeaꝛ him þa lẏꝛneꝛꝛe þ he moꝛte miꝺ ꝛeoh hine alyꝛan ϬΙꝜ he mihte. Bed. H. E. p. 317.

XII. Verùm quamvis modus potentialis ſæpè circumſcribitur in *Anglo-Saxonico* ſermone per antedicta auxiliaria & infinitum verbi, cui inſerviunt, tamen monendus eſt iterum lector ipſum habere peculiare præteritum, quo ſenſus potentialis exprimitur: ut *Marc.* XVI, 1, Bohton pẏꝛtϬemanϬ þat hi comon. and hine ꝛmẏꝛeðon, *emerunt aromata, ut venientes ungerent illum.* þat þu oncnape þapa ꝓoꝛða ꝛoꝛꝛeꝛtneꝛꝛe oꝛ þam þe þu ϬΕlæꝓeð eaꝛt. *ut cognoſcas eorum verborum, quibus eruditus es, veritatem*, Luc. I, 4. δe com to Rædpolde Eaꝛt-EnϬla cyniŋe. and hine bæð þat he hiꝛ liꝛe ϬΕꝛcilde piþ ꝛpa micclep ehtepeꝛ ꝛetniŋum, ⁊ hym ꝛeoph hẏnde pæꝛe, *venit ad Rædwaldum Eaſt-Anglorum regem, & ipſum obſecrabat, ut ſe defenderet à tanti perſecutoris inſidiis, & animam ſuam ſervaret*, Bed. H. E. p. 136. bæð hine þat he hẏt ꝛpam lande tuϬe, *rogavit illum, ut ipſum paululùm à ripâ reduceret.* ꝛpꝛæcon betpux him hþæt hiϬ

[1] Ut conſtat *Luc.* VII, 41, an ꝛceolðe piꝛ hund peneϬa. ⁊ oþeꝛ ꝛiꝛtiϬ, *unus debebat* D. *denarios*, &c.

þam hælende ðyðon, *colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jesu.* ða comon þat hi hine gehýþðon, ⁊ pæþon oþ hyna ablum gehælede, *qui venerant, ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis.* ðat he uþ hæle-hoþn apænde—⁊ uþ alýred oþ upum feondum, *ut erigeret nobis cornu salutis, & eriperet nos ex inimicis nostris.* Luc. I, 69, 70. þat pe hým þeopian, *ut illi serviamus*, Luc. I, 74.

Notetur, quòd mæg & mot formant tempus præsens modi potentialis; & miht, & þceolð tempus præteritum; & quod futurum fit addendo gýt ad tempus præsens: ut, ic mæg gýt lufian, *Anglicè*, I may love hereafter. Observandum etiam est auxiliaris mæg, mot, moþt, miht, polð, cum verbi principalis ellipsi interdum usurpari: ut, and hi hindan oþ-þidan ne meahte. æþ hi on þam fæþtenne pæþon ðæþe him man to ne meahte, *verum eos assequi haud potuit, priusquam in propugnaculum pervenissent, ubi nullus ad eos venire posset.* subintelligitur enim COMAN, aut istiusmodi verbum. ða fealde þe hepe him girlaf. ⁊ micel aþaf þat hi oþ hiþ þice polðan, (subaudi, gepitan) *tum exercitus illi obsides dedit & fidem solenniter juratam, se ex illius regno discessuros.* [1] Sic auxiliare *Gothicum* ᚴᚨᛗᚱᚾᛏᛖᚨᚾᚾ usurpatur cum ellipsi verbi principalis, *Marc.* II, 2, ᛊᚢᚨ ᛊᚢᛖ ᚾᛁ ᚴᚨᛗᚱᚾᛏᛖᚨᚾᚾ ᚾᛁᚺ ᚨᛏ ᚩᚾᚴᚨ, (subaudi ᚢᛁᛗᚨᚾ, vel ᚾᛖᚩᛚ ᚢᛁᛗᚨᚾ.) *adeo ut non possent ad ostium accedere.* Sic in libro Satyrarum cui titulus, the vision of Peirce Plowman, nostrum would usurpatur cum ellipsi verbi principalis: verbi gratia; would pro would goe. Exemplum hoc sit:

And asked him with that whetherward he would;
To holy kirk, said he, for to heare masse.

Modus infinitivus.

XIII. Duo sunt infinitivi in linguâ *Anglo-Saxonicâ*, quorum alter reddendus est per præsens infinitivi *Latini*, alter verò per supina, vel gerundia, vel participia finita in *rus*, & *dus*. Quamobrem ille potest dici infinitivus primitivus, hic derivativus; ille purus, vel simplex, hic supinalis, gerundivus vel participialis.

Infinitivus primitivus, [1] lufian, vel lufigean. *amare.* tæcan, *docere.* beþpinan, *interrogare.*

Infinitivus derivativus, to lufienne, vel to lufigenne, *amatum, tu, amandi, do, dum, amaturus, amandus.*

Exempla: com ðu uþ to þoþþillanne, *venisti nos perditum?* Marc. I, 24. Luc. IV, 34. hýt iþ eaþelic to cpeþanne, *facilè est dictu.* hýt iþ tima to lufienne, *tempus est amandi.* me iþ to lufienne, *amandum est mihi.* uþ iþ to pædenne, *legendum est nobis.* hæfþt ðu æcepar to epigenne, *habes ne agros, ad arandum?* Matth. III, 15. ⁊ he hým anpealð fealð unþýmneffe to hælanne, ⁊ deoþol-feocneffa ut to adpifanne, *& dedit illis potestatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.* Depodeþ fecaþ þat cild to þoþþillanne, *Herodes quærit puerum ad perdendum eum.* ne elca þu to gecýþþanne to Gode, *ne sis tardus in convertendo ad Deum.* þoþ þeoþ he býþ to þfoþfianne, oððe to alýfanne, *fur morti tradendus, aut redimendus est.* to fýllenne hiþ folce hæle-gepit, *ad dandam scientiam salutis plebi suæ*, Luc. I, 72, 77. eapt þu þe to cumenne eapt, *an tu is, qui venturus es.* pitodlice manneþ funu ýþ to cumenne on hiþ fæðþ pulðpe, *filius enim hominis venturus est in gloriâ patris*, Matth. XVII, 27.

Quinimò manifestè distinguuntur hi duo infinitivi in *Luc.* I, 72, 73, 76, 77. ubi infinitivus, quem dico, primitivus, usque respondet præsenti infinitivi *Latini* in vulgatâ versione, & infinitivus, quem dico, derivativus, gerundiis, vel participiis in *dus*. Nota vero, lector, quod linguæ *Cimbro-Gothicæ*, & *Mæso-Gothicæ* infinitivum, quem voco gerundivum vel participialem non agnoscunt; *Franco-Theotiscæ* tamen cum *Anglo-Saxonica* communis est: ut ex istis *Keronis* manifestum est: ze hlauffanne, *ad currendum*; za finkanne, *ad cantandum*; keban sin dei kebanne sint, *dentur, quæ danda sunt*; za teilanne *dividendi sunt*; kepetan sin dei ze pittane sint, *petantur, quæ petenda sunt.*

XIV. Attamen hic notandum est gerundia in *dum*, & participia in *dus* finita, reddi etiam *Anglo-Saxonicè* per moþt, *debeo*, & verbum infinitum. moþt verò sic formatur:

Ic moþt, *debeo.*	pe moþton.
ðu moþtefþt.	ze moþton.
he moþt.	hi moþton.

Exempla: ⁊ þæp nan þinz belifan ne moþte oþep niht, *& nihil relinquendum est ultra noctem*, Ælfr. serm. Pasch. p. 12. ða gemettan ne moþton þæf lambef ban fcænan. ne þa cempan ne moþton to bpæcan hiþ halzan fceancan, *comesioribus non frangenda erant agni ossa, neque militibus frangenda erant sancta illius crura*, p. 14. on þæpe ealdan æ moþt pe biscop man hím ane clæne mæden, *in lege vetri pontifici sumenda erat pura virgo.*

---

[1] Quædam exeunt in eon: ut, beon, beonne. zepeon, zepeonne, ateon, ateonne. & ejusmodi. In *Runicâ* & *Islandicâ* modus infinitivus exit in A, a: ut, Aþ ᚠᚨᚱᛏᚨ, ad wartha, *esse.* Aþ ᚠᚱᛁᛒᚨ, ad dripa, *occidere.* að haſa, *habere.* að elska, *amare.* að biðia, *precari.* að huerfa, *evanescere.*

Parti-

Participium futurum in *rus* etiam circumſcribitur per ꝛceal, & pille, & infinitum verbi principalis: ut, ic ꝛceal luꝓian, ic pille luꝓian, *amaturus ſum*. Item per verba motûs ꝓapan, & gan: ut, ic gan ðpincan, *bibiturus ſum*; ic ꝓape huntian, *venaturus ſum*. ſimiles loquendi formulæ in lingua *Latina* occurrunt:

Hoc vide, in mea vita tu tibi laudem ita quæſitum, Scelus. Terent. Heautont. II, 3.
Occideres túte amare, & me ires conſultum male. Plaut. Bacchid. II.
Qui poſtquam audieret non datum ſibi filio uxorem ſuo. Terent. Andr. I, 2.

Perfectum, & pluſquam perfectum infinitivi *Latini* redduntur per conjunctionem ðat, & perfectum indicativi: ut, *ſcio te amaviſſe Deum*. ic piꝛt ðat pu luꝓoðeꝛt Dꝛoð.

Participium præſentis temporis luꝓigende, *amans*.

Hoc participium fit nomen ſubſtantivum dempto e finali. Sic ab ageotende, *fundens*, fit ageotend, *fuſor*; à bebeodende, *præcipiens*, bebeodend, *præceptor*; à begýmende, *procurans*, begýmend, *procurator*. ab hælende, *ſanans, ſervans*, hælend, *Servator Jeſus*.

Aliquando etiam vim obtinet gerundii in *do*: ut, pæðende ic tæce, *legendo doceo*. luꝓigende ꝛegenoðon, *amando gaudebant*. Ab hoc etiam participio, & verbo ſubſtantivo eom, formantur tempora verborum, præſertim verborum *motûs*: ut, he pæꝛ ꝛýligende, *ſecutus eſt*. þeoꝛ ꝛpeoꝛtep þa hiꝛ dagian ongan pæꝛ utgangende oꝛ hipe cleoꝛan, *hæc ſoror, incipiente crepuſculo, egreſſa eſt de cubiculo ſuo*. ⁊ þæꝛ ealleꝛ nopihꝛ him ꝛýlꝛum pæꝛ gehealdende, *nihil horum omnium ſibi reſervavit*. cpæþ he þat hiꝛ ꝛapul mid mycele beophtneꝛꝛe pæpe utgangende oꝛ hchoman, *dixit, quòd anima ejus cum magno ſplendore eßet egreßura de corpore*. ꝛe gnimmeꝛta hungoꝛ þat ꝛolce pæꝛ pæcende, *fames acerbiſſima plebem oppreſſit*. he mid him ꝛpecende and gleopiende pæꝛ, *cum illis loquebatur, & jocabatur*. on æpenne þæpe nihꝛ þe he oꝛ populde gangende pæꝛ, *veſpere noctis, quâ de ſeculo exivit*. nu þu þuꝛ glædlice to uꝛ ꝛpꝛæcende eaꝛt, *nunc nobis tam hilariter loqueris*. ⁊ þa ꝛýlꝛan hnægel mid pondoplicum luꝓan cyꝛꝛende pæꝛ, *& ipſum indumentum miro deoſculabatur affectu*. hpæþeꝛ pen pæpe þat pe þat ealond gepecean mihton þe pe æp ut oꝛgangende pæpon, *ſi fortè ipſam, de quâ egreſſi eramus, inſulam repetere poßemus*. he pæꝛ biddende ꝓoꝛ uſie hælo, *pro noſtrâ ſalute precabatur*. ꝛeo neþneꝛ þæꝛ ꝛtoꝛmeꝛ pæꝛ blinnende, *ſævitia tempeſtatis ceſſabat*. on me ꝛýlꝛum ic pæꝛ ongitende, *in meipſo expertus ſum*. Sæpiſſime occurrit periphraſticum hoc præteritum in verſione *Boethianâ*: ut, ða þ mod þá þillic ꝓap cpeþende pæꝛ. ⁊ hiꝛ leoþ gingende pæꝛ. ꝛe piꝛdom þa ⁊ ꝛeo gepceadpiꝛneꝛ him bliðum eahum onlocodon, *dum mens iſtiuſmodi querimonias ſuas ediceret, & canticum caneret, philoſophia & ratio placidis oculis me intuebantur*. Maxime autem omnium *Cimbricum* hoc præteritum affectat ille *Pſeudo-Nicodemus*, in evangelio ſuo fictitio, quod publici juris fecit, pro ſuo in *Saxonicas* literas amore. *Edw. Thwaites*. Exprimitur etiam per hoc participium, & infinitum verbi ſubſtantivi beon, participium futurum in *rus*: ut, ðone ꝛýlꝛan þim þinꝛpa hine hæbbende beon oꝛt he æp hiꝛ monnum ꝓopeꝛæde þat he mid onppigeneꝛꝛe hiꝛ ꝛpeꝛneꝛ ongeat, *quem ſe numerum annorum fuiſſe habiturum ipſe jamdudum ſomnii revelatione edoctus, ſuis prædicere ſolebat*, Bed. de *Theodoro* archiepiſc. *Cantw*. l. 5. c. 8.

Participium præteriti temporis luꝓod, geluꝓod, *amatus*. de quo amplius in cap. IX, reg. I.

XVII. Augmenta illa initialia, ſive præpoſitione, quas vocant inſeparabiles, a, be, ꝓoꝛ, ge, to, præfiguntur verbis, verbalibus, & participiis, quamobrem ſæpè evenit, ut ſimplicia, quæ pura & per ſe non extant, cum his augmentis compoſita occurrant: ut, Genýþepian, cujus augmentum initiale ge, venit à *Gothorum* augmento ΓΛ, quibus tamen ΓЄ aliquando uſurpatum eſt loco augmenti ſyllabici ΓΛ: ut in ΓЄSЄΘNN, *viderant*, Luc. XIX, 37. Nota, quod A vel BE augmenta quandoque, ſed rariùs, participiis præteritis præponuntur: & quod augmentum ſyllabicum ΓΛ reduplicatur. *Marc*. VII, 23. in ΓΛΓΛMΛINϾΛNϽ, *coinquinant*. Nota ſecundo has præpoſitiones ſæpe invicem commutari, præſertim ge, be, & a: ut, in gecunnan, becunnan, acunnan, *experiri, explorare*. Tertio ſæpe mutant ſignificationem verbi, quocum componuntur, præſertim be, & ꝓoꝛ, de quibus in cap. XIV. Sic à cuman, *venire*, fit acuman, *tolerare, portare, pati*: ut, ac ge hýt ne magon nu acuman, *ſed non poteſtis portare modo*, Joh. XVI, 12. Acumenblicpe biþ Sodoma lande, *tolerabilius erit terræ Sodomorum*, Matth. X, 15. a ꝛpiman, *natare*, beꝛꝛiman, *ad natandum ducere, natare facere*. Quarto ſæpiſſime augent, intendunt & ampliant ſignificationem verbi, cui præponuntur, eamque magis perfectam & emphaticam reddunt, reique ſuſceptæ, vel agendæ finem, effectum, & ſucceſſum denotant: ut, bæd hine Dꝛiꝛtenne beon, ⁊ eac [1] abæd, *oravit ſe Chriſtianum fieri, atque etiam exoravit*, vel, *impetravit*. he ꝛandode þa. ⁊ aꝛunde þæp, *tum tentavit, & ibi invenit*. Acꝛian, ahꝛian, axian, *interrogare, quærere*; geahꝛian, *interrogando exquirere*. Bliꝛꝛian, *lætari*; gebliꝛꝛian, *exultare*, χαίρειν χαρᾷ.

[1] Sic apud *Iſlandos*, a nonnunquam vim intendendi obtinet: ut in afall, *impetus*, afeingt, *fortis potus*, anaud, *magnum malum*, avoꝛtur, *fructus*. frequentia alia ſunt exempla.

De verbo activo apud Gothos.

XVIII. Paradigma SΧΚϚΛΝ, *quærere*, ζητεῖν. *Francice*, ſuochan.

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Temp. præſ.	ΣΧΚϚΛ, *quæro.* ΣΧΚϚΛΙS, vel ϚIS.[1] [2] ΣΧΚΕΙΨ, vel ΚΙΨ.	ΣΧΚϚΡS, ζητεῖτον. ΣΧΚϚΛΤS, ζητεῖτον.	[1] ΣΧΚϚΛΜ, *quærimus.* ΣΧΚΕΙΨ, vel ΚΙΨ. ΣΧΚϚΛΝΔ.

Exempla dualium primæ perſonæ occurrunt, *Marc.* x, 35. ubi ΨΝΚ ΒΙΔϚΡS, *rogamus te nos duo.* Joh. xiv, 23, ubi Chriſtus loquens de ſe, & ſuo patre, dicit, ϚΛh ΔΝ ΪΜΜΛ ΓΛΛΕΙΨΡS. ϚΛh SΛΛΙΨΥΡS ΑΤ ΪΜΜΛ ΓΛΤΛΝϚΡS, *& ad eum veniemus nos duo, & manſionem apud eum faciemus.*

Dualia ſecundæ perſonæ terminata occurrunt (ut obſervavit acutiſſimus *Thom. Mareſchallus*) 1. in ΛTS. ut, ΓΛΓΓΛTS, *ite vos duo.* Marc. xiv, 13. II. in ΪTS. ut, ΛTTIИhITS, *adducite vos duo,* Marc. xi, 2. III. in ИTS. ut, ΓΛSЄΥИTS, *vidiſtis vos duo,* Luc. vii, 22. IV. in ИΨS. ut, ΥITИΨS, *ſcitis vos duo,* Marc. x, 38. V. in ΛITS. ut, ЧIΨΛITS, *dicite vos duo,* Marc. xi, 3. & *dicetis vos duo,* Luc. xix, 31. VI. in ЄITS. ut, ΥΙΛЄITS, *vultis vos duo,* Marc. x, 36. Aliquoties tamen verba pluralia de duobus uſurpata reperiuntur; ut, ΛИΔΒΙИΔΙΨ, *ſolvite,* Joh. xi, 44. Obſervet etiam curioſus lector verba ſecundæ perſonæ ſingularis ſæpè terminari in IS, & ΛIS. ut, hΛΒΛIS, ΓΛИIMIS, ΓΛΒΛIЌIS, ƑЌΛMΒIS. & verba ſecundæ perſonæ pluralis ſæpiſſimè terminari in IΨ, IΔ, ΛIΨ, ΛIΔ:

Notetur inſuper, quòd tertia perſona pluralis producitur in Λ. ut in ИƑKIИИΛΝΔΛ, Joh. xiii, 35. TЌИΔΛΝΔΛ, *Luc.* vi, 44. ΛISΛΝΔΛ, *Matth.* vii, 16. Aliquando etiam, per paragogen τοῦ ν, in ΛИ. ut in ΣTΧϚΛIИΔΛИ, *Luc.* vi, 37. Atque ita producta paſſivè accipitur. vide cap. ix, reg. 15.

		Num. ſing.	*Num. plur.*
XIX.	Tempus præteritum imperfectum, perfectum, pluſquam-perfectum.	ΣΧΚIΔΛ. ΣΧΚIΔЄS, ЄIS. [4] ΣΧΚIΔΛ.	ΣΧΚIΔЄΔИM. ΣΧΚIΔЄΔИΨ. ΣΧΚIΔЄΔИИ.

Duo dualia ſecundæ perſonæ occur. *Luc.* vii, 22. ſcilicet ΓΛSЄΘИTS, ΓΛhΛИSIΔЄΔИTS:

Præteritum etiam formatur à *Gothis* per reduplicationem vel augmentum ſyllabicum, more *Græcorum*: ſic ab ΛИKΛИ, *augere*, occurrit ΛIΛИK. ex ΒIΛΛIKΛИ, *illudere*, ΒIΛΛIΛΛIKИИ. ex ΓЌЄITΛИ, *flere*, ΓΛIΓЌΤИИ. ex ƑΛhΛИ, *capere*, ƑΛIƑΛh. ex ƑΛΛΔΛИ, *plicare*, ƑΛIƑΛΛΨ. ex hΛITΛИ, *jubere*, hΛIhΛIT. ex hΛhΛИ, *ſuſpendere*, hΛIhΛh. ex MΛITΛИ, *concidere*, MΛIMΛIT. ex TЄKΛИ, *tangere*, TΛITΧK. ex ΛЄTΛИ, *ſinere*, ΛΛIΛΧT. ex SΛIΛИ, *ſerere*, SΛISΧ. ex SΛЄПΛИ, *dormire*, SΛISΛЄП, & cum augmento ΓΛSΛISΛЄП: Sed forſan quæret grammaticalibus intentus lector cur non dicendum eſt *Gothicè* SЄSΛЄП, & TЄTΧK potiùs quàm SΛISΛЄП. & TΛITΧK. Ratio eſt, ut obſervavit egregius ille Literator *Mareſchallus*, quòd *Gothi* exprimere ſolebant valorem ι *Græcorum* per ΛI: ut in ΖΛIΒΛIΔΛIИS, ΒΛIΛIΛΖΛIΒИΒ. inde pro more ſuo reduplicatio præteriti ad exemplum *Græcorum* non facienda erat per Є, ſed ΛI. Præterea notet lector in *Ulphila-Gothicæ* verſionis reliquiis ne quidem unum exemplum occurrere præteriti formati per auxiliaria hΛΒΛ, & hΛΒΛIΔΛ, & participium paſſivum verbi principalis. Unde mihi ſuſpicio oritur apud *Mæſo-Gothos* id genus præteritum in uſu non fuiſſe, quamvis *Scandia-Gothi*, & ab iis *Anglo-Saxones* eo maximè gaudebant.

Notet denique Lector quòd præteritum formatur in ΛIΔΛ, & non in IΔΛ, quoties conſonans, & non Ϛ, præcedit terminationem infinitivi ΛИ: ut in hiſce verbis hΛΒΛИ,

---

[1] In *Runicâ* terminatur prima pluralis in ИΨ, um: ut in ΡΛΜИΨ, kollum, *vocamus.* ᛏIFIИΨ, higium, *putamus. Goth.* hИΓϚΛИ eſt *putare arbitrari.* [2] Nota quòd in tertiâ perſonâ aliquando retinetur Ϛ. ut in TΛИϚIΨ, à TΛИϚΛИ. STΧϚIΨ, à STΧϚΛИ: aliquando non; ut in ΣΧΚЄIΨ, à ΣΧΚϚΛИ. ΚΧΔЄIΨ, à ΚΧΔϚΛИ. vide *Joh.* vii, 4, 18, 19. & viii, 50. Hæc regula etiam valet in ſecundâ plurali præſentis indicativi, & imperativi. [3] Vide gloſſ. *Goth.* in И, vel Иh: [4] Legitur MΛhTIΔЄ, *potuit,* Luc. xiv, 29. & ad hujus formam veteres *Norræno-Gothi* terminabant tertiam præteriti in Є. ut in SKIПΛΔЄ, *creavit.* SKΛTTΛΔЄ, *ſubjugavit,* vel *tributarium fecit,* (*Anglo-Saxonibus* enim ſceat, vel ſceot, & *Gothis* SKΛT eſt *pecunia, cenſus*) nec non hodierni *Iſlandi: ut in* ɔlskaðe, *amavit.* giarðe, *fecit,* & giara facere, unde illud *Eboracenſium* to gar, *cogere*; quod adhuc retinetur.

ΓΛΛЄI-

ΓΛΛΕΙΚΛΝ, quæ faciunt ΗΛΒΛΙΔΛ, ΓΛΛΕΙΚΛΙΔΛ, cum multis aliis ejuſmodi.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Tempus futurum	ЅΧΚΘΛΝ.	ЅΧΚΘΛΙΜΛ.
	ЅΧΚΘΛΙЅ.	ЅΧΚΘΛΙΨ.
	ЅΧΚΘΛΙ.	ЅΧΚΘΛΙΝΛ.

A ΥΚΧΗΘΛΝ, *accuſare*, ΥΚΧΗΙΔΕΔΘΛΝ, *accuſabo*, & ΥΚΧΗΙΔΛ *accuſavit*, Joh. v, 45. contra regulam & analogiam grammaticalem.

Sed quamvis futurum indicativi, perinde ac præſens habet peculiarem formam apud *Mæſo-Gothos*, nihilominus affectant illi deſignare futurum tempus per verba auxiliaria ЅΚΛΛΛΛΝ, ΜΠΝΛΝ, ΗΛΒΛΝ: Primò per ЅΚΛΛΛΛΝ: ut, ЅΚΛΛ ΨΠЅ ΘΛ ΩΙΨΛΝ, *aliquid tibi dicturus ſum*, Luc. VII, 40. ΝΛΝΗ ΓΛΝΧΗ ЅΚΛΛ ΩΙΨΛΝ ΪΖΥΙЅ, *Joh.* XVI, 12. ΘΛ ЅΚΝΛΙ ΨΛΤΛ ΒΛΚΝ ΥΛΙΚΨΛΝ, ἡ ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται, *Luc.* I, 66. ЅΛΕΙ ЅΚΝΛΔΛ ΩΙΜΛΝ, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, *Matth.* XI, 14. Plura exempla ponuntur ſuprà in reg. 3. Futurum etiam ſcribitur per ЅΚΝΛΔЅ ΪЅΤ. ut, ЅΠΝΠЅ ΜΛΝЅ ЅΚΝΛΔЅ ΪЅΤ ΑΤΓΙΒΛΝ ΪΝ ΗΛΝΔΠΝЅ ΜΛΝΝΕ, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, Luc. IX, 44. Secundo per ΜΠΝΛΝ: ut, ΠΝЅΙЅ ΜΠΝΛΙЅ ΓΛΒΛΙΚΗΤΘΛΝ ΨΠΚ ЅΙΛΒΛΝ, *nobis manifeſtaturus es teipſum*, ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, *Joh.* XIV, 22. ΛΝΔ ΨΛΤΛ ΜΠΝΛΙΔΛ ΨΛΙΚΗΓΛΓΓΛΝ, *illâc cogitabat tranſire*, vel *illâc erat tranſiturus*, δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι. ΚΠΝΝΛΝΔЅ ΨΛΤΕΙ ΜΠΝΛΙΔΕΔΠΝ ΠЅΓΛΓΓΛΝ γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, *cognoſcens quod venturi erant*, Joh. VI, 15. Tertiò per ΗΛΒΛΝ verbo infinitivo adjunctum, inſervit futuro tempori, ac denotat quid adhuc fieri debet: ut, ЅΙΛΒΛ ΥΙЅЅΛ ΨΛΤΕΙ ΗΛΒΛΙΔΛ ΤΛΝΘΛΝ, *ipſe ſciebat, quid eſſet facturus.* ΨΛΚΕΙ ΪΜ ΪΚ. ΨΛΚΗ ЅΛ ΛΝΔΒΛΗΤЅ ΜΕΙΝЅ ΥΙЅΛΝ ΗΛΒΛΙΨ, *Anglo-Saxonice*, min þen byþ þæp þæp ic eom. Qui plura deſiderat exempla adeat inſtauratorem *Mæſo-Gothicæ* linguæ in gloſſ. Notetur etiam, quòd verba *Græca* futuri temporis redduntur ſæpe in verſione *Gothicâ* per verba præſentis: ut, *Luc.* XIX, 40, 43, 44. & XX, 13, 16, 18. *Joh.* VI, 45. & X, 16. & XI, 23, 24, 25. Unde etiam conſtat in lingua omnium Septentrionalium matrice *Gothicâ*, perinde ac in ſuis filiabus, *Anglo-Saxonica*, & *Franco-Theotiſca*, futurum formari, ut præſens tempus.

Modus imperativus.

XX.	ЅΧΚΘΕΙ ΨΠ, *quære.* ЅΧΚΘΙ ΪЅ.	* ЅΧΚΘΛΜ ΥΕΙЅ, & * ЅΧΚΘΛΙΜΛ.	¹ ЅΧΚΕΙΨ, ΚΙΨ ΪΖΥΙЅ. ЅΧΚΘΛΙΝΛ ΕΙЅ.

Secundùm formam τοῦ ЅΧΚΘΕΙ, occurrunt ΝΙ ΡΛΝΚΗΤΕΙ, *noli timere.* ΓΛΛΛΝΒΕΙ, *crede*, Luc. VIII, 50. ΠЅΛΛΝЅΕΙ, ΠЅЅΛΤΕΙ, *Luc.* XVII, 6. ΜΛΝΥΕΙ, verſ. 8. Exit etiam aliquando in ΛΙ. ut in ² ΛΚΜΛΙ, *&c.* At Anomala formant ſecundam perſonam ſingularem imperativi in conſonantem: ut, ΛΡΛΕΤ, *relinque.* ΑΤΒΛΙΚ, *adfer.* ΥΛΙΚΠ, *abjice.* ΛΡΜΛΙΤ, *abſcinde.* Aſt ΧΓΛΝ, *timere*, facit ΧΓЅ: Exeuntia in ΧΝ in imperativo formant ſecundam perſonam ſing. in Χ. ut, ЅΛΛΒΧ, *unge*, Matth. VI, 17. ΓΛЅΠΙΛΛΧ, *annuntia*, Luc. IX, 60.

Secundùm formam τοῦ ЅΧΚΘΛΙ, occurrunt ΓΙΒΛΙ, *det*, Matth. VI, 31. ΪΝΥΙΔΛΙ, ΝΙΜΛΙ, ΛΛΙЅΤΘΛΙ, *Marc.* VIII, 34. ΓΛΗΛΠЅΘΛΙ, *Matth.* XI, 15. *Marc.* IV, 9.

At leguntur ΑΤЅΤΕΙΓΛΔΛΝ, *deſcendat*, Matth. XXVII, 42. ΛΛΠЅΘΛΔΛΝ, *liberet*, Matth. XXVII, 43. de quibus conſulas cap. IX, reg. 15.

Notetur etiam, quod modus imperativus habet dualem numerum: nam *Matth.* IX, 30, inquit Jeſus ad duos cæcos, ЅΛΙΘΛΤЅ ΕΙ ΜΛΝΝΛ ΝΙ ΥΙΤΙ, *videte ne quis ſciat.* Sic ΓΛΓΓΛΤЅ, *ite*, de duobus, *Luc.* IX, 30. vide regulum 18.

Modus optativus, potentialis, & ſubjunctivus.

XXI. Tempus præſens in hiſce tribus modis nequaquam differt à futuro modi indicativi.

XXII.	Præteritum imperfect. perfectum, pluſquam perfectum.	ЅΧΚΙΔΕΔΙ.	ЅΧΚΙΔΕΔΕΙΜΛ.
		ЅΧΚΙΔΕΔΕΙЅ.	ЅΧΚΙΔΕΔΕΙΨ.
		ЅΧΚΙΔΕΔΙ.	ЅΧΚΙΔΕΔΕΙΝΛ.

à ΔΙЅΤΛΗΙΔΛ, *diſpergebat*, ΔΙЅΤΛΗΙΔΝΔΙ, *Luc.* XVI, 1.

XXIII. Apud *Goth. modus infinitivus*, ut antea obſerv. vel eſt abſolutè dictus, vel cum præpoſitione.

** *Matth.* VI, 31. ¹ *Exemp.* cum ΠΗ emphatico, ΥΙΤΛΙΔΗ, aſpero mutato in lene. ² ΛΚΜΛΙ ΜΙΚ, *miſerere mei.* Marc. X, 48. Hoc illuſtrat locum D. *Auguſtini*, epiſtola CLXXVIII. quæ eſt altercatio inter *Auguſtinum* & *Paſcentium*: *Si licet dicere, non ſolum Barbaris lingua ſua, ſed etiam Romanis*, Sihora armen, *quod interpretatur*, Domine miſerere; *cur non liceret in conciliis patrum, in ipſa terra Græcorum, unde ubique deſtinata eſt fides, lingua propria* ὑμνεῖν *confiteri?* loquitur *Auguſtinus* de ſuo ſæculo, quo *Gothicam* linguam *Roma* capta didicerat. Hoc tamen in loco (inquit *Junius* in *v.* ΛΚΜΛΝ) *armai* reſtituendum eſt pro *armen.*

Abſolutè dictus, ᛋᚱᚴᚷᚫᚾ, *quærere*; cum præpoſitione, ᚪᚾ ᛋᚱᚴᚷᚫᚾ, *ad quærendum*. Infinitivus, quem dixi, derivativus, vel gerundivus *Anglo-Saxonum*, ab hoc poſteriore infinitivo deducitur, ut ſequentia exempla docent: τὸ ζητῆσαι enim *Marc.* x, 40, redditur ᚪᚾ ᛋᛁᛏᚫᚾ: ᚪᚾ ᚱᛁᛒᚫᚾ *ibid.* in *Anglo-Saxonicâ* verſione, το ῥύλλενne :· Περὶ τὸ μεριμνᾶν, Matth. vi, 1, ᚪᚾ ᛋᚫᛁᚩᚫᚾ. τοῦ πιεῖν, ᚪᚾ ᛒᚫᛁᚳᚫᚾ, *Luc.* ii, 6, ðat heo cenðe, in *Anglo-Saxonica* verſione. ᚫᛉᛖᛏᛁᛉᚱ ᚪᚾ ᚢᛁᚹᚫᚾ, eþþe το ꝛecȝenne, *Marc.* ii, 9. τοῦ ἀφεσιν, ᚪᚾ ᛒᛁᛗᚫᛁᛏᚫᚾ, *Luc.* ii, 21. ᚻᚫᛒᚫᚾ ᛉᚫᚳᚫᚾᚦᚾᛁ ᚪᚾ ᚻᚫᛁᚳᚷᚫᚾ, *habere poteſtatem ſanandi*, anþealbe το hælanne, *Marc.* iii, 15. *Luc.* viii, 5.

XXIV. *Participium præſentis.*

ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛋ, *hic quærens.* [1] ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁ, *hæc quærens.* ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞ, *hoc quærens*; & emphaticè ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱ, *hoc quærens.* Accuſativo ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁᚾ, *hanc quærentem.*

Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛋ.	Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛋ.
Gen.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛁᚾᛋ.	Gen.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛖ.
Dat.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛁᚾ.	Dat.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᛗ.
Acc.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾ.	Acc.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛋ.
Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱ.	Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱᚾᚫ.

Participium præſentis temporis maſculini generis in ᚫᚾᛞᛋ, exphaticè poſitus, mutat ſuam terminationem in ᚪᛗ. ut, *Joh.* xi, 27. vi, 14. ᚦᚾ ᛁᛋ ᚷᚱᛁᛋᛏᚾᛋ ᛋᚾᚾᚾᛋ ᚱᚷᚦᛋ ᛋᚫ ᛁᚾ ᚦᛚᚫᚾᚫ ᚹᚫᛁᚴᚩᚾ ᚢᛁᛗᚫᚾᛞᚫᛗ. vide *Marc.* xi, 9. Idem accidit adjectivis maſculinis in recto ſingulari, præſertim emphaticè, & demonſtrativè poſitis: ut, *Joh.* x, 11. ᚻᚫᛁᚴᛞᚪᛁᛋ ᛋᚫ ᚱᚷᛞᚫᛗ, *bonus paſtor.* Nota autem quod ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁ participium declinatur ſecundum paradigna xv, cap. iii. ᛗᚫᚾᚫᚷᛖᛁ:

Participium prær. temporis ᛋᚱᚴᚷᛁᛞᛋ, ᛋᚱᚴᚷᛁᚦᛋ, *quæſitus.* De quo fuſius in cap. ix, reg. 14.

Porro curioſo lectori oſtendam, quàm conformis eſt flexio verborum in lingua *Mæſo-Gothica* & *Latina*, planè quaſi una eademque eſſet utriuſque parentela. Conformitas hæc flexionum patebit, ſi *Ulphila-Gothicum* exemplar *Latinis* literis expreſſero hoc modo:

Prælens indicativi.	Haba, *habeo.*	Particip.	[2] Habands, *habens.*
	habais, *habes.*		habandis, *habentis.*
	habaith, *habet.*		habandin, *habenti.*
	habam, *habemus.*		habandan, *habentem.*
	habaith, *habetis.*		habandans, *habentes.*
	haband, *habent.*	Præterit.	habaida, *habuit.*

XXV. Notandum eſt haud pauca infinitiva linguæ *Gothicæ* terminari in ᚱᚾ: ut, ᚻᚱᛁᚾᚱᚾ, *mœchari.* ᚴᚫᛋᛁᛒᚷᚱᚾ, *reconciliari.* ᛋᛗᛁᛚᚫᚱᚾ, *narrare.* ᚹᛁᚾᛞᚫᚾᚱᚾ, *regnare.* ᚴᛖᛁᚴᛁᚾᚱᚾ, *principari.* ᚫᛁᚻᛏᚴᚱᚾ, *mendicare.* ᛋᚫᚫᛒᚱᚾ, *ungere.* ᚦᚫᚷᛁᚾᚱᚾ, *gaudere.* ᚫᚦᚻᚱᚫᚱᚾ, *defraudare.* ᚻᚫᛏᛁᛉᚱᚾ, *indignari.* ᚴᚾᛞᚷᛁᚾᚱᚾ, *ſacerdotali officio fungi*, & ſimilia, quæ per omnia tempora, & modos ſuum ᚱ ſervant: ut, ᛋᚫᚫᛒᚱ, ᛋᚫᚫᛒᚱᛋ, ᛋᚫᚫᛒᚱᚹ. ᛋᚫᚫᛒᚱᛞᚫ, ᛋᚫᚫᛒᚱᛞᛖᛋ. plur. ᛋᚫᚫᛒᚱᛞᛖᚷᛞᚾᚾ. imperat. ᛋᚫᚫᛒᚱ, *unge*,

CAPUT NONUM.

De Verbo paſſivo

I. VErbum paſſivum formatur apud *Anglo-Saxones* per verbum ſubſtantivum & participium præteriti temporis, quod parum differt à præterito tempore indicativi, vocis activæ, niſi quod ei, diſcriminis cauſâ, plerumque præfigitur *augmentum* ᚷᛖ: ſic à luꝼobe, *amabam*, ſit ᚷᛖluꝼoð, eð, uð, *amatus.* Excipe participia præterita *anomalorum*, quorum magna pars exeunt in an, vel en: ut, ᚷᛖbunðen, *vinctus.* ᚷunðen, & ᚷᛖꝼunðen, *inventus.* Alia ſervant præteriti terminationem: ut, oꝼᛖppoh, *tectus*, ab oꝼᛖppoh, (quod ab oꝼᛖppeȝan) *tegebam.* Quæ

[1] *Marc.* v, 25, 26, 27, 30, 31, 33. [2] A *Gothico* ᚻᚫᛒᚫᚾᛞᛋ, & *Anglo-Saxonico* habbanð, *habens*, derivatur *Scoticum* ꝩavand, *habens*; eadem plane terminatione retentâ: ut, ꝩavand diſdene ane brig. *G. Douglaſius. Pontem indignatus.* Virgilius Æneid. lib. viii.

autem

autem in infinitivo terminantur in ðan, & tan, in præterito, & participio præteriti temporis plerumque euphoniæ cauſa finale eð abjiciunt: ut in beoт, ȝebeoт, *verberabam, verberatus*; aȝeð, *nutrivi, nutritus*, pro beoteð, ȝebeoteð, aȝeðeð.

Paradigma verbi paſſivi.

II. *Modus indicativus.*	Tempus præſens.	Ic eom ȝelûȳoð, *amor.*	
III.	Tempus præteritum-imperfectum. perfectum. pluſquam-perfectum.	Ic pæȝ ȝeluȳoð.	
IV.	Tempus futurum.	Ic beo ȝeluȳoð, ł ic {ſceal / ſille} beon ȝeluȳ..	
V. *Modus imperativus.*	Tempus præſens.	Si ðu ȝeluȳoð, *amare. amator.*	
VI. *Modus optativus.*	Tempus præſens.	Eala ȝiȳ ic eom ȝeluȳoð.	
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum,	Eala ȝiȳ ic pæne ȝeluȳoð.	
	Tempus futurum,	Eala ȝiȳ ic beo ȝeluȳoð,	
VII. *Modus ſubjunctivus.*	Tempus præſens.	ðonne ic nu eom ȝeluȳoð.	
	Tempus præter. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ðonne, ł þa þa ic pæȝ ȝeluȳoð.	
	Tempus futurum.	ðonne ic beo ȝeluȳoð.	
VIII. *Modus potentialis.*	Tempus præſens.	ic mæȝ beon ȝeluȳoð.	
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ic miht, polð, ſceolð, mot beon ȝeluȳoð.	
	Tempus futurum.	ic mæȝ ȳt beon ȝeluȳoð.	

Modus infinitivus.

Quo meliùs dignoſcat lector ingenium linguæ *Anglo-Saxonicæ*, hic operæ pretium erit oſtendere quomodo infinitivus *Latinus* paſſivæ vocis in omnibus ſuis temporibus *A.S.* vertendus eſt.

IX. *Amari*, beon ȝeluȳoð. Exempla. Ic pille nu beon ȝeluȳoð, *volo amari.* ic polð nu beon ȝeluȳoð, *vellem amari.* polðon hi ȝ pilnedon æt heoþa fæðep lice oððe Gode liȳian. oððe ȳoþþfepende þæp bebyrȝede beon, *volebant & cupiebant ad corpus ſui patris, Deo vivere, aut morientes ibi ſepeliri*, Bed. E. H. p. 227.

X. *Amatum eſſe*, vel *fuiſſe*. Exempla. Ic polð þat þu pæne ȝeluȳoð, *volui te amatum eſſe*, vel *fuiſſe*. ic ȝehyrð þat þu pæne ȝeluȳoð, *accepi te amatum eſſe*, vel *fuiſſe*.

XI. *Amatum iri*. Exempla. ſylt þu beon ȝeluȳoð ȳt, *viſne amatum iri*. ic pille beon ȝeluȳoð, *volo amatum iri*.

XII. *Amatus*, ȝeluȳoð.

XIII. *Amandus*. Exempla. *Ille eſt amandus*, he iſ to luriȝenne. *hic liber eſt legendus*, ðiſ boc ſceal beon ȝeræd. *ille, qui vapulandus eſt*, ſe ðe ſceal beon berȳunȝen:

De verbo paſſivo Gothorum.

XIV. Verbum paſſivum apud *Mæſo-Gothos* formatur variis modis: Primò per verbum ſubſtantivum, & participium paſſivum præteriti temporis, quod undecim habet terminationes: ψS, vel ȣS, & NS maſculini generis; ψ, & N, vel majoris exphaſeos, & demonſtrationis ergo, ȣR, & NR neutri generis; NA fœminini; & ȣA, & ȤA, vel per adjectionem [1] n paragogici, euphoniæ gratiâ, ȣAn, & ȤAn communis. Exempla ȣAnψS, *baptizatus.* ГASYGkiȣS, vel ГASYGkAiȣS, *glorificatus.* BInȣAnS, *vinctus.* ГAMGAIψ, & ГAMGAIȣR, *ſcriptum.* UIψAN, & UIψANR, *dictum.* nSȣkIBANA, *ejecta.* hAITAȣA, & hAITAȤA, *vocatus, a, um.* SATQAIȣAn, *poſitus, a, um.* Notetur hîc à lectore neutrum formari à maſculinis auferendo S finale, ut in ГAMGAIψ, UIψAN; vel quum emphaſis, & demonſtratio poſtulet, illud mutando in [2] R, ut in ГAMGAIȣR, UIψANR:

[1] Vide gloſſarium *Gothicum* in n, vel nh. [2] Vide regulam undecimam capitis quarti.

Exempla illuſtrata.

ψS, aS. NI rλλεγιψS γεSgλn ïnaλinm, *ut non traderer Judæis*, Joh. xviii, 36. keiks ψis Þλikolns λÞaχmiψS yλkψ, *princeps hujus mundi judicatus eſt*, Joh. xvi, 11. ei nSkλmiψS γeSi, *ut crucifigeretur*, Marc. xv, 15. ïk mλnnλ ïm nÞ yλλanÞngλ rλSλtias, *homo ſum ſub poteſtate conſtitutus*, Luc. vii, 8. nn rλSγekλias yλkψ snnns mλns, *nunc glorificatus eſt filius hominis*, Joh. xiii, 31. Exempla pluralis numeri [1] rλhλilidλi yλnkψnn, *ſanati erant*, Luc. xvi, 18. γeSnn λÞaλniaλi, *erant vexati*, Matth. ix, 36. ei mgλidλi γeSeinλ, *ut conſcriberentur*. γeSnn kλnkiaλi Slepλ, *gravati erant ſomno*. Notetur hìc quòd participium paſſivum in ψS, vel aS aliquando contrahitur, ut in knnψS, à knnnλn, *noſcere*. mnnaS, à mnnan, *putare*.

nS. mλnnλ hλitλns ïλisns, *homo qui vocatur*, [vel *vocatus*] *Jeſus*, Joh. ix, 11. ÞkλlnSλns yλS. gλh birrtλns yλkψ, *perditus erat, & inventus eſt*. bnnaλns yλS eiSλknλ bλnagxm, *vinciebatur catenis ferreis*. Exempla pluralis numeri, γeSnn ÞkλγλnkpλnλI, *erant projecti*, Matth. ix, 36. [2] λttibλnxS γeSnn ïmmλ bxkxS, *traditi ſunt illi libri*, Luc. iv, 17.

ψ. meinλtλ mgλ ninλnh nSÞilliψ ïSt, *meum tempus nondum impletum eſt*, Joh. vii, 18. yλS nÞλkmgli nÞλkmgliψ, *inſcriptio ſuperſcripta erat*, Marc. xv, 26. Legitur participium deſinens in ψ maſculini generis, ſcilicet kλhniψ, *reputatus*. gλh miψ nnsibgλim kλhniψ yλS, *cum iniquis reputatus eſt*, Marc. xv, 28. Sed non incredibile eſt aut tranſcriptorem argentei codicis, aut typographum *Junianum* S finale præ incuriâ, aut caſu omiſiſſe. Exempla pluralis numeri, λnd ψλim ψxei kxdiaλ γeSnn bi ïnλ, *ſuper his, quæ dicebantur de illo*.

aχ. mλtgλiψ ψλtλ Þλnkλλλgiaχ ïzyis, *manducate quod apponitur vobis*, Luc. x, 8.

n. uiψλn ïSt ψλim λikizλm, ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, *dictum eſt à veteribus*, Matth. v, 21.

nλ. ψλnnh ψλn nSaribλnλ yλkψ Sx mλnλrei, *& cùm ejecta eſſet turba*, Matth. ix, 25.

nx. ψλtλ uiψλnx ψλikh ïλikλimiλn ikÞnÞetn, *quod dictum eſt per Jeremiam prophetam*. rλSλiolndλns ψx yλnkψλnx, *quod factum eſt videntes*, Matth. xxvii, 9. 54. λkkλ hλbλidλ gλh ψλtλ ïnyλnkpλnx bλk, *oculum habebat, &, quod immittebatur, portabat*. yλnkà ψλtλ inSλiλnx, *verbum, quod ſeminatum eſt*, Marc. iv, 15.

aλ. maſcul. nn Sλ keiks ψis Þλikolns nSyλikpλdλ, *princeps hujus mundi ejicitur foràs*. fœminin. ei Þλhéψs ïzyλkλ sigλi nSÞnλliaλ, *ut gaudium veſtrum ſit plenum*. neutr. λλλ bλrme nsmλitλdλ gλh ïn Þxn λtλlrgλdλ, *omnis arbor excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. vii, 19. ψλkei Sλiλdλ ψλtλ yλnkà, *ubi ſeminatur verbum*, Marc. iv, 15. fœminin. iterum, Syλihkx seimxnis yλS λnλhλbλidλ bkinnxn mikiλλi, *ſocrus Simonis tenebatur magnâ febri*. gλh stλinλ nÞλkλlriaλ yλS nÞλkx, *& lapis ſuperpoſitus erat*. Plural. fœminin. λinrλdxS γeSnn, *dabantur* (ſcilicet fœminæ) *ad nuptias*. [3] Notetur, quòd aλ purè fœminin. formatur à ſuo maſculino aS, vel ψS ſecundùm regulam 8. cap. iv. & in hoc videtur diſcrepare à aλ maſcul. & neutr. quòd cum eo ſemper expreſsè ponitur verbum ſubſtantivum in eadem oratione. Apprime notetur etiam quòd aλ maſculin. fit à ſuo maſculino aS, vel ψS, mutando S finale (& leniendo aſperam ψ) in λ ſuffixum, quod omnium temporum, & perſonarum verbi ſubſtantivi inſtar videtur habere (ut infrà clariùs patebit.) quamobrem ſemper legitur ſine verbo ſubſtantivo, cui æquipollet in eâdem oratione. aλ neutrum pariter formatur à a addendo ſuffixum λ, &, haud ſecùs ac aλ maſcul. legitur ſine verbo ſubſtantivo, cujus inſtar habet, in eâdem oratione. Non abs re forſan fuerit hanc obſervationem de λ ſuffixo pluribus exemplis illuſtrare: gλh λhmins γeihis rλÞnλlgλdλ, *& Spiritu ſancto replebitur*, Luc. i, 15. λÞnimλdλ λÞ ïm Sλ bkniÞλψS, *auferetur ab eis ſponſus*, Matth. ix, 15. λnaλrS ïSt oλznh sλgi ni rλmλkzgλdλ ïn mis, *beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*. ψinψiaλ Sλ uimλnλ, *benedictus, qui venit*. sλei hλitλdλ xkistns, *qui vocatur Chriſtus*, Matth. xxvii, 17. in quibus omnibus λ eſt ſuffixum vices gerens verbi ſubſtantivi.

zλ. Fit mutando terminationem maſculinam aS in ſuum æquipollens z, & ei adjiciendo λ ſuffixum paſſivum: nkλnÞgtgs hλnhistins hλitλzλ, *propheta altiſſimi vocabitur*, Luc. i, 76. ïn kλkkλkλ rλλλrgλzλ, *in carcerem mittaris*, Matth. v, 15.

aλn, & zλn, fiunt ex aλ, & zλ, per additionem n paragogici, ut ſupra notatum: λnλ λnkλknλstλψin Sλtgλidλn, *ſuper candelabrum ponatur*, Marc. iv, 21.

---

[1] A rλhλilψS, vel rλhλilidλ: [2] A fœminino λttibλnλ: [3] Vide reg. 18.

NI

ni þulgin ψatei ni gakunnaidan, *nec occultum, quod non cognoscatur*, Luc. VIII, 17. niyaiht ank ist galhnaiψ ψatei ni anahnagaidan, *nihil autem est apertum, quod non revelabitur.* ψatei ni gabairhtgaidan, *quod non manifestetur*, Marc. IV, 22.

Hactenùs de formatione verbi passivi apud *Mæso-Gothos* per participium passivum, & verbum substantivum, vel verbi substantivi vicarium suffixum a, vel an, quorum illud suffixum purum, hoc paragogicum, sive euphonicum dici potest.

XV. Secundò igitur formatur verbum passivum apud *Mæso-Gothos* adjiciendo suffixum purum, vel paragogicum personis verbi activi in utroque numero: sic à haitais, *vocas*, fit, mutato s in z, euphoniæ gratiâ, haitaiza. ak ψan haitaiza, *cùm vocatus fueris.* A gasaiθais, *vides* vel *videas*, fit gasaiθaiza, *videaris*: ei ni gasaiθaiza, *ne videaris.* Huc refer, [1] ni ainganda. ni aingandau, *neque nubent, neque nubentur*, Marc. XII, 25. afletandau ψus fkavankhteis ψeinos, *remittuntur tibi peccata tua*, Luc. V, 20. gah baurgψs gafastandau, *& ambo conservantur*, Luc. V, 38. ψkntsfilladai galhkaingandau, *leprosi mundantur.* nnaeδai vailamerkgandau, *pauperes evangelizantur*, Luc. VII, 22. tvai sparkvans assarkan bnganda, *duo passeres asse væneunt*, Matth. X, 29. Hisce addas [2] ei ganmgaindan, *ut videantur*, Matth. VI, 5. ei anahansgaindan, *ut audiantur*, vers. 7. gasaiθaindan, *videantur*; [3] quæ videntur formari à ganmgandau, *&c.* interponendo i, quasi characteristicum modi potentialis. Terminatio tamen verborum pluralis numeri in anda, vel aindau, occurrit promiscuè usitata in *Ulphila-Gothicâ* versione, tam in secundâ, quàm tertiâ personâ: ut, ni stagida. ei ni stagaindan. ni afaragmaida. gah ni afaragandau. fkalaetaida. gah fkalaetandau, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ κατακρίνετε, καὶ οὐ μὴ κατακριθῆτε· ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε, *Luc.* VI, 37. quibus adde, ei andnagaindan, *Marc.* X, 38.

Nescio an ad rem hîc fuerit, ex [4] glossario *Georgii Stiernhielmi* observare, quod a est *Gothica* monosyllaba est significans. Hanc inter abstrusas, & multis ignoratas radices numerat, in quibus eruendis multum se laboris, & ætatis insumsisse gloriatur doctus senex. Certè inducor ut credam, suffixum purum a, vel paragogicum an non solum est præcisè significare, sed etiam in se implicitè complecti nihil non, quod verbum substantivum in toto suo ambitu temporum, & personarum, per omnes modos significat. Hoc præter alia, suadent [5] exempla suprà allata. Viderint tamen critici, & quid de hâc re statuendum sit, judicent: ego enim de re tam obscurâ nihil præcipio.

Vox nehagandau, γελάσῃ, *ridebitis*, Luc. VI, 21. non est integra, sed pars integræ nehagandans. Ego (inquit *Junius* in glossario) suppleveram nehagandau vaiψiψ. At doctissimus *Marescallus* suspicatur scriptum fuisse nehalgan anninnid, prout ejusdem capitis paragrapho 25, legimus, gannan gah grêtan anninnid, πενθήσατε, καὶ κλαύσατε. Si verò locus per vaiψiψ supplendus est, ut opinatur *Junius*, non nehagandau, sed nehagandans, vel nehalgandans vaiψiψ scribi debet.

At intactum præteriit *Junius* locum illum perplexum *Matth.* XXVII, 42, 43. [6] ubi pro atsteigai, & ansgai in passiva formâ, leguntur, atsteigadan, *descendat*, ansgadau, *liberet.* atsteigadau nu af ψamma galagin, *descendat nunc de cruce.* ansgadau nu ina, *liberat nunc illum.* Græcè καταβάτω, à καταβαίνω, à καταβαίνω, & ῥυσάσθω à ῥύομαι, quod ab ἐῤῥυσάμην à ῥύομαι, quæ in passivâ formâ ideo reddenda duxit interpres, ut ego opinor, quòd, activa quum sint, passivorum tamen formam sequantur.

XVI. Tertiò formatur verbum passivum in *Mæso-Gothicâ* ab activo, mutando terminationes infinitivi gan, vel an, in nan, vel interponendo n ante an. Sic à arzbgan, *turbare*, fit arzbnan, *turbari*; ab nsfnagan, *adimplere*, nsfnanan, *adimpleri*; ab nsaukan, *aperire.* nsaunkan, *aperiri*; à veihan, *sanctificare*, veihnan, *sanctificari*; à galaigan, *sanare*, galainan, *sanari*; ab afθagan, *suffocare*, afθagnan, *suffocari*; à fraqistgan, *perdere*, fraqistnan, *perdi.* aistairkan, *discindere, rumpere*, aistaikan, *rumpi.* Sic etiam verba activa apud veteres *Cimbros*, & *Islandos* passiva fiunt, vertendo finalem infinitivi a in na: Sic ab at dodda, *stupefacere*, fit at dodna, *stupefieri*; ab at þverra (à þor, *aridus*) *aridum facere*, at þverna, (in prær. þornade,) *aridus fieri*; ab at rifa, *lacerare*, at rifna, *lacerari*; ab at bata vel bata, *meliorare*, *in melius mutare*, at batna, *meliorari*, *in melius mutari.* Sic legitur at þykna, *incrassari*, *crassus fieri.* Ita adhuc apud *Anglos*, to thicken, *densari*, *incrassari*; to lengthen, *longus fieri*; to darken, *tenebrescere*, vel *tenebrosus fieri*; to brighten, *lucidus*, *splendidus fieri*, vel *splendescere*; to batten, *meliorari*, vel *melior fieri.* to batten, apud *Anglos* Boreales, dicitur de infante, vires acquirente.

---

[1] Vide *Marc.* XIII, 25. *Luc.* I, 20. [2] *Matth.* VI, 2. [3] Vide afletaindan, *Marc.* VI, 12. *v. Luc.* II, 35. [4] In voce haban. [5] Quibus adde galaikaida, haitaida, *Luc.* I, 35. [6] Vide capitis octavi regulam 19.

Exempla quædam illuſtrata.

NI ïNdKRBNAI ïZVAR hAIRTR, *non turbetur cor veſtrum*, Joh. XIV, 1. NSANKNRdGdNN ïM ANTRNA, *aperti ſunt eorum oculi*, Matth. IX, 30. GI NSÞNLANAI TARdS MEINS, *ut impleatur domus mea*, Luc. XIV, 23. VEIhNAI NAMR ÞEIN, *ſanctificetur nomen tuum*. AÞOLINRdGdNN ïN MAKEIN, *ſuffocabantur in mari*, Marc. V, 13. ÞEI VAIhTAI NI ÞKAUISTNAI, *ne aliquid pereat*, Joh. VI, 12.

Præterea, notandum eſt iſtiuſmodi paſſiva formare ſua præterita, & participia, ut infinitiva exeuntia in NAN, vel RN. Sic à TAdKRBNAN, formatur TAdKRBNRdA, *Luc.* I, 12. Plura ſiquis exempla velit, conſulat *Luc.* I, 29, 80. *Matth.* V, 29. *Luc.* II, 47. & I, 64. *Matth.* VI, 9. *Marc.* VI, 11, 35. *Joh.* XVIII, 28. *Luc.* VIII, 47, XIV, 23, VIII, 14. & V, 6.

XVII. Quartò etiam verba activa immutata non rarò paſſivè à *Mæſo-Gothis* uſurpantur: ut, ANAMELGAN, *Luc.* II, 5. NSUIMAN, NKKEISAN, *Luc.* IX, 22. TAKKRTAN, *Luc.* XX, 18. dANNGAN, *Luc.* III, 7. TASVIKNNÞGAN, *Luc.* XIX, 11. ATTIBAN, *Luc.* IX, 44. VASGAN, *Matth.* VI, 25, 31. TALEIKRN, *Matth.* VI, 8. ÞKABNTAN, *Marc.* XIV, 15. NSKINSAN, *Marc.* VIII, 31. *Luc.* XX, 17. Sed quando verba activa, cujuſcunque linguæ ſint, paſſivè uſurpantur, hoc iis accidit aut vi ſignificationis, ut in *tabeo, putreo, inſanio*, apud *Latinos*, vel per elleipſin, ut in *vapulo, væneo*, quæ implicant [1] reciprocum loquendi modum, quo paſſio in pleriſque linguis ſignificatur, ut apud *Gallos* in *je m'etonne, attonitus. ce livre ſe vend à Paris, liber iſte vænet* (i. e. *ſe vænet*) *Pariſiis*. Sic NKKAN ÞAN ïRSEÞ NS TALIALIA ANAMELGAN MIÞ MAKIïN, i. e. ANAMELGAN SIK MISSR, *Græce*, ἀπογράψασθαι, *Luc.* II, 4, 5.

Corollarium.

XVIII. Supra obſervatum eſt in reg. XIV. de finitis in dA, quod participium paſſivum finitum in A purè fœmininum ſecundum reg. 8. cap. IV. in hoc diſtinguitur à maſculinis, & neutris in A ſuffixum finitis, quod cum illo verbum ſubſtantivum ſemper expreſsè conjungitur in eadem oratione, hæc vero ſemper leguntur ſine verbo ſubſtantivo, quippe quod A ſuffixum ejus vices gerat. Obtinet hæc regula etiam in participiis fœmininis in A ſuffixum finitis, quæ diſtinguuntur à participiis in A purè fœmininum terminatis, in eo, quod illa ſine, hæc cum verbo ſubſtantivo leguntur in oratione: ut *Luc.* II, 4. ïN BANKh dAVGIdIS. SEI hAITAdA BEÞLAIhAIM, *in civitate David, quæ vocatur Bethlehem.*

Notetur etiam, quòd finitis in A, ſuffixum I aliquando adjicitur, me judice, euphoniæ gratiâ: ut in TAdKANSGAZAI, *Luc.* X, 15. Þn KAÞAKNANM. Þn NNd hIMIN NShAnhidA. NNd hAAGA TAdKANSGAZAI, *tu Capharnaum, tu uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris.*

Hactenus non ſine maximo tædio in re prorſus intentatâ ſudavi, ut *Mæſo-Gothorum* verbum paſſivum, ſuâ nocte obvolutum, in lucem proferrem, nè quod mihi diù crux erat, & tantum non à diſcendâ *Ulphila-Gothicâ* deterruerat, foret offendiculo tyronibus, quibus intricatiora, & inventu difficilia non rarò in cauſa ſunt, ut incæptis præproperè valedicant.

CAPUT DECIMUM.

De verbo impersonali.

I. HActenus de verbo perſonali, quod certis perſonis diſtinguitur. Jam de impersonali agendum eſt, quod nulli certæ perſonæ aſtrictum indefinitè, & incertè ſignificat. Exprimitur autem vel per MAN, *homo*: vel per pronomen plurale, hi, *illi*: vel per pronomen hyt, *id*, & verbum ſubſtantivum: vel per verbum tertiæ perſonæ abſolutè poſitum.

Primò per man: ut, man bpohte ða hiſ heaꝼod on anum bipce, *allatum eſt caput ejus in diſco*, Matth. VI, 10. ⁊ man oꝼꝼloh mæꝼt ealne hiſ hepe, *& exercitus ejus penè totus deletus fuit.* nyſ hyt na ꝿod þat man nime beapna hlaꝼ, *non eſt bonum ſumere panem liberorum*, Matth. XV, 28. man hpymde, *clamatur*, vel *clamor factus eſt*, Matth. XXV, 6. ⁊ heom man þæp yꝛel ꝿedo, *& his illic injuria inferatur*, Spelm. concil. p. 127. Ita majores *Gallorum*, ut ſcribit *H. Stephan.* dixerunt *Hom court*, ac ſi *Latinè* diceretur *homo currit*: [2] unde *h* ablato, & *m* verſo in *n*,

---

[1] Vide cap. XVI. r. 6. [2] Hanc *H. Stephani* conjecturam confirmant verba Sacramenti, quod *Ludovicus Germaniæ*, *Carolo* fratri, *Galliæ* regi præſtitit apud *Argentoratum* anno DCCCXLIII. ſicum *om* por dreit ſon fradre ſalvar diſt, *ut homo jure fratrem ſuum ſervare debet.*

factum

factum eſt, ut ille putat, hodiernum *on*. Sed ſi quis tamen pace tanti viri dixerit *on* potiùs fieri ab Italico *uno*, non refragabor. Certè nos dicimus, **one told me**, *mihi dictum eſt*: **one ought not to do ſo**, *non ſic fieri debet*: **one had better kæp awake, than ſleep after dinner**, *à prandio ſalubrius eſt vigilare, quàm dormire.*

II. Secundò impersonalis ſignificatio exprimitur per hi, *illi*: ut, ne hi ne ælaþ hyna leohtfæt, ȝ hyt undeſn cyſe ſettaþ, *neque accendunt lucernam, & ponunt illam ſub modio*, Matth. v, 15. *Gothi* vero exprimunt impersonalem ſenſum per verbum paſſivum: ut ubi verſio *Anglo-Saxonica* habet, Cpiſt þu ȝaðenaþ man þin-beȝnan oþ þornum. oððe ſic-æppla oþ þyrn-cynnum, *nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus*: *Ulphila-Gothica* habet, ïƀƛi ƛiSƛndƛ ƛþ ψƛnkninm ψeinƛƀƛSgƛ. ƛiψψƛn ƛþ ψiþƛðeinʀm SmƛkkƛnS, *Matth.* vii, 16.

III. Tertiò per pronomen hyt, & verbum ſubſtantivum: ut, hyt þunnode, *tonabat*. hyt ȝecweden pæſ, *dictum erat*, Matth. v, 21. on ſumera hiſt biþ peaſm, *Boeth.* p. 46. hyt pæſ cealð, *Goth.* kƛƛð ψƛS, *frigeſcebat*, Joh. xviii. 18. Hoc modo exprimuntur verba, quorum actio extra nos & noſtram poteſtatem eſt: ut, *ningit, pluit, veſperaſcit, tonat.*

IV. Quartò per verbum tertiæ perſonæ abſolutè poſitum: ut, ðuſ unc ȝebaſenaþ ealle ſihtſiſnerſſe ȝefullan, *ſic decet nos adimplere omnem juſtitiam*, Matth. iii, 15. uſ biſceopum ȝebaſenað, *nos epiſcopos decet*, Ælfrici epiſtolarum prioris initium ms. ſoþlam þe hiſ hine lyſt oſer ealle oþre þinȝ, *quia hoc præ omnibus cupit*, Boeth. *Ælfredi.* p. 74. ſpa me þinceþ, *ita mihi videtur.*

Caput Undecimum.

De verbis anomalis, ſive irregularibus.

I. Multa ſunt verba in linguâ majorum, quæ à normâ dati paradigmatis deflectunt: ut, ȝanȝan, vel ȝan, *ire*, quod in præterito facit eode, vel ȝeode. hinc apeȝ-eode, *abiit*: ſoþþ-eode, *proceſſit*: in-eode, *intravit*: oſ-eode, *exiit*: þurh-eode, *pertranſivit*: uſ-eode, *aſcendit*. hþy eode ȝe ut ȝeſeon, *cur exiiſtis videre*, Matth. xi, 8. Sic apud *Mæſo-Gothos* ſƛttƛn cum ſuis compoſitis, ut nSttƛn, faciunt in præterito ïƀƛȝ & nSïƀƛȝ. ȝanȝan, facit in imperativo ȝa, *ito*, Luc. v, 14. Ne ȝa ȝe, *non intrabitis*, Matth. v, 20.

II. Bebindan, *vincire*, & hujuſmodi, ut, ȝeſpinȝan, *flagellare*: apindan, *intexere*: bipindan, *involvere*: findan, *invenire*: formant præteritum in and, & participium paſſivum in unden: ſic à bipindan, legimus bipand, *involvit*, Matth. xxvii, 59. & à cæteris ȝebunden, ȝeſpunȝen, apunden, funden. Sic apud *Mæſo-Gothos* BiψinƛƛN, facit Biψƛnƛ, *Matth.* xxvii, 59. & ſƛBinƛƛn, ſƛBnnƛns, *Marc.* xv, 7. * Tæcan, *docere*, facit in præterito tæhte, *docebat*, (*Anglice*, taught) in imperativo tæc, *doce*. * Feohtan, *pugnare*, facit feaht, *pugnabat*. in plur. fuhton, ȝefuhton, *pugnabant*. * Faran, *ire*, & foþfaran, *mori*, faciunt feþde, & foþþfeþde. * Faran tamen, & afaran faciunt etiam fop, & afop: ut, Ceolpulf biſcop and Ealdpalð biſcop oſ þam lande afaran, *Ceolwulfus epiſcopus, & Eadwaldus epiſcopus ex natione emigraverunt*. heſ Æþelheaſd ancebiſcop ȝ Lýnebriht biſcop foran to Rome, *hoc anno Æthelbeardus archiepiſcopus, & Cynebrihtus epiſcopus Romam profecti ſunt*. * Týþian, *concedere, donare*, facit in præterito týðde, & týdde. * Unnan, *dare, concedere*, regulariter in præterito facit unnade, per contractionem unde, ex quo euphonicè uðde. *conceſſit*. Simili proceſſu cunnan, *ſcire*, format cuþe, *ſciebat, ſcivit*. * Bnucan, *frui*, in præt. dat bneac *Luc.* i, 8. & bnæc. * Cetan, *confirmare, obtinere*, facit in præt. ȝeot, ȝeotte. plur. ȝeoton. * Ƿiþſacan, *negare*, facit piþſoc in præterito. * Coman, cuman, cpiman, *venire*, facit in præterito com, in plurali cumon, comon. * Setten, *ponere*, in præterito reddit ſeotte, *poſuit*. * Aſiȝan, onſiȝan, nýþeþſiȝan, *dilabi, occidere*, in præterito reddunt aſaȝ, onſaȝ, nýþeþſaȝ, & ȝ in h liqueſcente, aſah, &c. * Cnapan, *cantare*, cneop, *cantabat*. * Cemetan, *invenire*, ȝemette, *invenit*. * Oſſlean, *occidere*, in præterito format, oſſloh, pro oſſloȝ, ab oſſlæȝan, vel oſſlaȝan, ejuſdem ſignificationis. * Cemunan, *recordari*, dat ȝemune, & ȝemunde in præterito, plur. ȝemunon. * Slitan, *ſcindere*, facit ſlat, *ſcidit*. * Henȝan, *pendere*, facit henȝ, *pendebat*, plur. henȝon, *pendebant*. * Bedpiſan, *fugare, pellere*, bedpaſ. * Ahneopan, *ruere*, ahneop, ahpup. plur. ahpupon, *ruerunt*. * Feallan, *cadere*, feoll, *cadebat*. * Þneopſan, ahneopſan, *vertere*, hpupſ; ahpupſ. plur. hpupſan. * Onȝytan, *intelligere*, onȝeat, *intellexit*. plur. onȝeatun. * Apiſan, *ſurgere*, apaſ, *ſurrexit*. * Onpidan, *inequitare*. onpad. * Secȝan, ſæȝȝan, ſæcȝan, *dicere, loqui*, facit in præterito ſæcȝde, & ſæde, *dicebat*. * Apnian, apnan, ynnan, *currere*, in præterito, facit apn, plur. upnon. * Scippan, ȝeſcippan, *creare, formare, facere*, in præterito ȝeſceop. * Cepæccan, ȝepeacan, ȝepæcean, *efficere*, facit in præterito ȝepæhte, ȝepeahte. * Ahebban *elevare*, ahoſ, upahoſ, *elevavit*, Marc. ix, 27. Ahoſ autem potius ab ahaſan, *levare*. * Stpec-

can, *ſternere*, ꝛꝛpehꝛ. plur. ꝛꝛpehꝛon, *ſtraverunt*. * Lerpiȝan, *ſilere, tacere*, ȝeſupoð, *tacuit, obmutuit*. * Leceoꝛan, *eligere*, ȝeceaſ, *elegit*. * Teon, *ducere*, in præterito facit tuȝe, & teh, *Joh.* xxi, 11. (veteribus *Cimbris* toga eſt *attrahere*) in imperativo teoh, vel teo, (inde nautarum toll) *Luc.* vi, 42. Et ſimplicis formam compoſita, ut, ateon, ſequuntur. * Lehꝛean, *videre*, in præterito facit ȝeꝛap, *Luc.* ix, 32. ȝeꝛeah, *Luc*, xviii, 43. ȝeꝛeh, *Matth.* iv, 18. occurrit etiam ȝeꝛeaȝ, & ȝeꝛaȝ. ȝeꝛepen, *viſus*, Spelm. concil. p. 573. Sic apud *Gothos*, ΓΛSΛIΘΛN facit ΓΛSΛΘ, *Marc.* i, 10. * Belȝan, ȝebelȝan, *iraſci*, facit in præterito bealh, ȝebealh, *Luc.* xiii, 14. & xv, 28. * A ꝛapan, *ſerere*, formatur in præterito ꝛep, *Marc.* vi, 4. in participio ꝛapen. *Goth.* SΛIΛNΛNS, à SΛIΛN. * Sꝛepian facit ꝛpoꝛ, *Luc.* i, 73. ubi SVΛRΛN etiam facit SVRK. * Dniȝan, *inclinare ſe*, à hNΛIГΛN, vel hNEIVΛN, facit in præterito hnah, & hnaȝ, ut in unbeꝛhnaȝ, *ſubii*. * Stiȝan, in præſenti ꝛtih, *Luc.* xvii, 31. in præterito ꝛtah, ut in compoſitis aꝛtah, ȝeꝛtah. STEIГΛN facit in præterito STΛIГ, *Joh.* vii, 14. * Foꝛpÿꝛncean, vel ꝼoꝛpÿꝛncan, *perdere, deſtruere*, in præterito ꝼoꝛpoꝛhte. * Beatan, *verberare*, in præterito beoꝛ, *Luc.* xviii, 13. * Hlihan, *ridere*; hloh, *riſit. Goth.* hΛhGΛN, hΛRh, *ridere, riſit*. * Beoꝛȝan, *cavere, defendere*, facit beoꝛh in præterito, *Cædm.* p. 56. l. 22. * Ab abuȝan, *incurvare*, ſit abeah in præterito, *Joh.* viii, 6. & à buȝan, buȝean, vel biȝean, beah, *Spelm.* conc. p. 574. & biȝde, *Bed.* E. H. p. 162. ȝebuȝan, vel ȝebuȝean, facit in præterito ȝebiȝde, in participio ȝebeȝð, ȝebeȝeð. * Aꝺpeoȝan, *pati, ducere*, in præterito aꝺpuȝon, *Ælfricus* de veteri Teſtamento, p. 1. * Apacean, *expergefacere*; apeahte, *expergefecit*. * Stanꝺan, *ſtare*, in præterito ꝛtoð, & ſimplicis anomalian compoſita ſequuntur. Sic STΛNΔΛN, cum comp. facit STRΨ. ða miꝺ þam he on hiꝛ ȝebeꝺum ꝛtoð, *Hom.* in Nat. *Johannis* B. * Fenȝan, *capere*, in præterito ꝼenȝ, Præf. *Ælfr.* ad *Wulſig*. * Lehlaȝan, *percutere*; ȝeꝛloh, *percuſſi*, ſcilicet à ȝeꝛloȝ, ȝ in h liqueſcente. * Oꝼepꝓpean, *tegere*, facit in præterito paſſivo oꝼepꝓpoh, *tectus*. Sꝺipan, *ſpuere*, facit in præterito ꝛpaꝼ; ut, SПEIVΛN, SПΛIV, *Joh.* ix, 6. * Linꝺan, ad formam ȝebinꝺan, in præterito ȝꝛanꝺ. in plurali ȝꝛunꝺon, *Pſ.* xxxiv, 19. * Ðencan, *cogitare*, in præterito þohte vel þuhte, *Luc.* i, 3. *Pſ.* xl, 7. Sic ΨΛГKGΛN facit ΨΛhTΛ, *Luc.* i, 29. * Ꝛeoꝛcan, *operari*, in præterito poꝛhte, *Pſ.* xliii, 2. Sic VΛNKKGΛN. in præterito facit VΛNKhTΛ, *Joh.* ix, 6. * Bebÿȝean, *vendere*, bebohte, *Pſ.* xliii, 13. Sic BNГGΛN, facit in præterito BΛNhTΛ. * Delꝼan, *fodere*; ꝺulꝼe, *Pſ.* lvi, 8. part. ꝺolꝼen. * Lehelpan, *auxiliari*; ȝehulpe. * Scinan, *lucere*; ꝛcean, *Luc.* ii, 9. * Bninȝan, *ferre*; bꝺohte, *Matth.* ii, 11. Sic BKIГΛN facit BKΛhTΛ. * Bepæcan, *fallere*; bepæhte, *Matth.* ii, 16. * Secan, *quærere, petere*, ꝛohte. plur. ꝛohꝛon, ȝeꝛohꝛon, *quærebant, petebant*. * Beꝼpinan, *interrogare*; beꝼpan, *Matth.* ii, 7. Et, ða beꝼpan he hiꝛ leoꝛninȝ cniht aꝛ hu poꝛulꝺ men be him cꝓiꝺꝺoꝺon, *Hom.* de *Petro*, & *Paulo*. ða beꝼpan ꝛe apleaꝛa, *Hom.* de *Alexandro, Eventio* & *Theodulo*. * Biꝺꝺan *orare*; bæꝺ, & baꝺ. Sic BIÐGΛN facit BΛΨ. * Æt-hpinan, *tangere*; in præterito æt-hꝓan. * Liꝺan, *navigare*; laþ. Sic ΛEIΨΛN facit ΛΛIΨ, ut in ПEΛKΛΛIΨ, *transfretavit*, Matth. ix, 1. * Onȝinnan, *incipere*; onȝan, *Luc.* vii, 15. Sic ΔПГINNΛN facit ΔПГΛN. * Niman, *capere*; nam, *cepit*. Sic ГΛNIMΛN facit ГΛNΛM. Particip. numen, ȝenumen. * Liꝼan, *dare*; ȝaꝼ. ut, ГIBΛN facit ГΛꝼ. * Sittan, *ſedere*; ꝛæt, *ſedit*. Sic ГΛSITΛN, ГΛSΛT: * Maȝan, *poſſe*, in imperfecto miht. Sic MΛГΛN facit MΛhTΛ. * Appean, *lavare*, in præterito appoh, *lavabat*. Sic ΨΛhΛN facit ΨΛRh, *Joh.* xiii, 12. * Healꝺan, *tenere*; heolꝺ, *tenebat*. * Hanȝen, ahanȝen, *ſuſpendere*; hoh, ahoh, ab hΛhΛN, quod à hΛNh, *altus*, unde etiam hRN, *ſuſpendere*. * Leoꝛan, *effundere*; ȝut. plur. ȝuꝛan, *effuderunt*. * Fenȝan, beꝼenȝan, *capere*, in præſenti ꝼeh, à ꝼΛhΛN, unde etiam ꝼon, *capere*. * Dÿnnan, *audere*, in præterito ꝺoꝓꝛte, *Matth.* xxii, 46. *Gothicè* ГΛÐΛNKSTΛ, *Marc.* xii, 34. * Appeah, *revelavit*, ſit ab appeon, *revelare*, *Ælfricus* de novo Teſtamento, p. 25. * Aꝛpanan, *allicere*; aꝛpon. particip. paſſ. aꝛponnen. * Reccan, *curare*; ꝓoht. plur. ꝓohꝛon. * Dꝛeccan, *vexare*; ꝺꝓohꝛ. plur. ꝺꝓohꝛon. * Acpencan, *extinguere*; particip. acpenꝛ, acpanc, acpinen, *extinctus*. * Ꝛeban, *inſanire*, in præterito pebbe, *inſanivit*. ða penꝺon hi þaꝛ he pebbe, *æſtimabant eum inſanire*, Bed. H. E. p. 143. * Lelæcan, *appropinquare*; ȝelihte, *ibid*.

III. Hiſce addas: Aȝan, *poſſidere*, quod in plurali præſentis indicativi reddit aȝun, vel aȝan, *habemus, tu, ent*, in præterito ahꝛ. plur. ahꝛon. Don, *agere, facere*, ſic formatur: in præſenti indicativi ꝺo, ꝺeꝛ, ꝺeþ, ꝺÿꝛ, ꝺÿþ. plur. ꝺoþ, *facimus, itis, iunt*. præterito ꝺiꝺ, ꝺiꝺe, ꝺÿꝺe. præſ. potentialis ꝺo, ꝺo, ꝺo. plur. ꝺon, *faciamus, atis, ant*. can, *ſcio*, [1] *ſcit*. pille, à pillan, *volo, vult*. nelle, *nolo*, & *nonvult*; nellen, *nolite*. Vide gramm. *Iſland*. cap. viii.

IV. Notandum autem hic eſt, lector ſtudioſe, anomalorum, quæ ſupra ponuntur, haud exiguam partem id genus eſſe, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem penultimæ in aliam vocalem, maxime autem in a: ſic à ȝiꝼe, *do*, ȝaꝼ, *daham, dedi*; à biꝺꝺe, *jubeo*, baꝺ, *jubebam, juſſi*; à liþe, *navigo*, laþ, *navigabam, navigavi*; à nime, *capio*, nam, *capiebam, cepi*; à hlihe, *rideo*, hloh, *ridebam, riſi*; ab ahaꝼe, *levo*, ahoꝼ, *levabam, levavi*;

[1] Ꝺa ðam ðe ȝoðcunðne heoꝓðe ꝛehþ. and naþeꝓ ȝehealðan ne can. ne hi ÿlꝼne. ne ða heoꝓðe ðe he healðan ꝛceolðe. and ÿÿꝛ þam ðe can and nele:

vavi; ab ƕrpane *allicio*, ƕrpon, *alliciebam*, *allexi*. à ᵭelƿe, *fodio*, ᵭulƿe, *fodiebam*, *fodi*; & iſtiuſmodi innumera alia, quæ forſan magis proprie ſecundam conjugationem verborum conſtituere videantur, quam inter anomala recenſeri. Quamobrem in [1] grammatica *Francica* id genus verba ad ſecundam conjugationem tanquam ad ſuam claſſem reduximus.

Verba anomala apud Gothos.

V. * ƑKΛϒIΛϒΛN, *rapere*, ƑKΛϒΛΛϒ, *arripiebat*, Luc. VIII, 29. * ΓΛIΓΛN, *ire*, cum compoſitis: ut, ΠSΓΛIΓΛN, faciunt in præterito [2] ïᵭᵭϑΛ, ΠSïᵭᵭϑΛ, ΛTïᵭᵭϑΛ, ΓΛïᵭᵭϑΛ. plur. ïᵭᵭϑЄΛNM, ïᵭᵭϑЄΛNϕ, ïᵭᵭϑЄΛNN: * ΛNᵭBINᵭΛN, *ſolvere*, in præterito ΛNᵭBΛNᵭ. plur. ΛNᵭBNNᵭNM, ΛNᵭBNNᵭNϕ, ΛNᵭBNNᵭNN: * NIMΛN, *capere*, præterito NΛM. plur. NЄMNM, NЄMNϕ, NЄMNN: * ΓIBΛN, *dare*; ΓΛƑ. plur. ΓЄƑNM, ΓЄƑNϕ, ΓЄƑNN: * UIMΛN, *venire*, in præterito UΛM, UΛMT pro UΛMST, UΛM. plur. UЄMNM, UЄMNϕ, UЄMNN: * ΓΛSITΛN, *ſedere*; ΓΛSΛT. plur. ΓΛSЄTNM, Nϕ, NN: * ΓΛNISΛN, *ſanari*; ΓΛNΛS. plur. ΓΛNЄSNM, Nϕ, NN: * ΛNƑIΛᛚᛚhΛN, *cuſtodiæ tradere*; ΛNƑΛᛚᛚh: * ƑΛNKSNIϒΛN, *prævenire*; ƑΛNKSNΛN: * BIΓITΛN, *invenire*; BIΓΛT. plur. BIΓЄTNM, Nϕ, NN: * ƑINϕΛN, *ſcire*; ƑΛNϕ. plur. ƑNNϕNM, Nϕ, NN: * NKKINNΛN, (euphonice pro NTKINNΛN) *exire*; NKKΛN: * ΓΛSϒIΛTΛN, *mori*; ΓΛSϒΛΛT: * ΓΛᛚISΛN, *colligere*; ΓΛᛚΛS. plur. ΓΛᛚЄSNM, Nϕ, NN: * NSSIΓΓϒΛN, *legere*; NSSΛIΓΓ. plur. NSSNΓΓϒNM, Nϕ, NN: * ᛅKIΓΓKΛN, *bibere*; ᛅKΛΓK. plur. ᛅKNΓKNM, Nϕ, NN: * ΓΛϒIϕΛN, *conjungere*; ΓΛϒΛϕ: * BISTIUΛN, *irruere*; BISTΛIΓ. plur. BISTΛIΓNM, & BISTNIUNM, Nϕ, NN. Sic NSBΛIΓΓϒΛN, *cædere*, facit in præterito NSBᛒΛIΓΓ. plur. NSBᛒΛNΓΓϒNN, *cæderunt*. * ΛIΓΛN, *jacere*; ΛᛚΓ: * SIΓΛN, ΓΛSIΓΛN, *delabi*, SΛΓ, ΓΛSΛΓ: * ΓΛBKIKΛN, *rumpere*; ΓΛBKΛK. plur. ΓΛBKЄKNM, Nϕ, NN: * UIϕΛN, *dicere*; UΛϕ. plur. UЄϕNM, Nϕ, NN: * NKKINNΛN, facit in num. plurali NKЄNNM, Nϕ, NN: * SIΓUΛN, *mergere*, vel *mergi*; SNΓUNN, *mergebantur*. Anomalia hæc in præterito indicativi efficit ſimilem anomalian in præterito potentialis, vel optativi: ut, * ΓΛNЄMI, ΓΛNЄMEIS, ΓΛNЄMI. plur. ΓΛNЄMEINᵭ, ΓΛNЄMEIϕ, ΓΛNЄMEINᵭ. à ΓΛNΛM, ΓΛNΛMST, ΓΛNΛM. plur. ΓΛNЄMNM, Nϕ, NN:

Ex ſuprà poſitis exemplis hanc regulam ſtatuere forſan non temerarium erit, *viz.* habentia I breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando I in Λ, & abjiciendo ultimam; ſic à ΛIΓΛN, abjecto ΛN, fit ΛᛚΓ: & in plur. Λ mutatur in Є; ſic à NΛM formatur plur. NЄMNM, Nϕ, NN:

VI. Et ex infra poſitis forſan ſtatuenda eſt hæc regula: habentia ЄI, vel I longum in penultimâ infinitivi faciunt præteritum mutando ЄI, vel I longum in ΛI, & abjiciendo ultimam. Sic ΛNᵭBЄITΛN, *increpare*, facit in præterito ΛNᵭBΛIT: * ΓKЄIIΛN, *prehendere*; ΓKΛII: * ïNϒITΛN, *adorare*; ïNϒΛIT: * NƑSNЄIϕΛN, *occidere*; NƑSNΛIϕ, NƑSNΛIST, NƑSNΛIϕ: * STЄIΓΛN, *ire*, *vadere*; STΛIΓ. plur. STIΓNM, Nϕ, NN: * BISKЄINΛN, *fulgere*; BISKΛIN: * NRKЄISΛN, *reſurgere*; NKΛIS: * ϕKЄIhΛN, *comprimere*, ϕKΛIhNN, *comprimebant*. * NƑΛKΛЄIϕΛN, *transfretare*; ΓΛΛЄIϕΛN, *ire*; ΛƑΛЄIϕΛN, *diſcedere*; NƑΛKΛΛIϕ, ΓΛᛚΛIϕ, ΛƑΛᛚΛIϕ. At ϒΛITΛN, *circumſpicere*, non facit in præterito ϒΛᛚIT, ſed ϒΛᛚITᵭΛ, *Marc.* V, 32.

VII. * ϒΛhSGΛN, *creſcere*, facit in præterito ϒᛉhS: * ϕϒΛhΛN, *lavare*, facit ϕϒᛉh. plur. ϕϒᛉhNN, *laverunt*. * ϒΛIΛN, *ſpirare*, facit ϒΛIϒᛉNN, *ſtaverunt*. Matth. VII, 25, 27. * SΛᛚhΛN, *percutere*; SΛᛉh: * hΛᛚhGΛN, *ridere*; BIhΛᛚhGΛN, *irridere*, faciunt hΛᛉh, BIhΛᛉh. plur. BIhΛᛉhNN, *irriſerunt*. * hΛƑGΛN, *tollere*. ΛNᵭhΛƑGΛN, *reſpondere*, faciunt hᛉƑ, ΛNᵭhᛉƑ: Aſt hΛIƑGΛN, *lamentari*, facit hNƑ, *Matth.* XI, 17. * SϒΛKΛN, *jurare*; SϒᛉK: * ΓΛSKΛIΛN, *facere*; ΓΛSKᛉII: * ΓΛSΛKΛN, *arguere*; ΓΛSᛉK: * NShΛhΛN, *ſuſpendere*, NShΛihΛh, *ſuſpendit*.

VIII. * BITINhΛN, *circumire*, in præterito BITΛNh: ΛTTINhΛN, *adducere*; ΛTTΛNh. plur. ΛTTΛNhNM, Nϕ, NN: * ΛNᵭBINᵭΛN, *jubere*, facit ΛNᵭBΛNϕ, *juſſit*. * ΓΛTINhΛN, *nuntiare*; ΓΛTΛIh. plur. ΓΛTΛIhNM, Nϕ, NN: * NSKINSΛN, *ejicere*; NSKΛNS. plur. NSKNSNM, Nϕ, NN: * ΓΛϕᛚINhΛN, *fugere*; ΓΛϕΛNh. plur. ΓΛϕΛNhNM, Nϕ, NN: * ΓᛚΛNKΛN, in præterito ΓᛚΛNK. plur. ΓᛚΛNKNM, Nϕ, NN: * ᛅRINSΛN, *oadere*; ᛅKΛNS. plur. ᛅKNSNM, Nϕ, NN: * BINᵭΛN, *jubere*; BΛNᵭ. *juſſit*. * ΓΛNINTΛN, *capere*; ΓΛNINTNN, *ceperunt*. * ΓΛSIOΛN, *videre*; ΓΛSΛO. plur. ΓΛSЄONM, Nϕ, NN:

IX. * STΛNᵭΛN ſimplex, *ſtare*; & compoſita, ut NSSTΛNᵭΛN, *reſurgere*, in præterito STᛉϕ, NSSTᛉϕ:

X. * ϒΛNKKGΛN, *operari*. ΓΛϒΛNKKGΛN, *facere*, in præterito ϒΛNKhTΛ, ΓΛ-

[1] Cap. XI. [2] ïᵭᵭϑNh, *Luc.* VII, 6. ut ïϕ ïΛISNS ïᵭᵭϑNh, *& Jeſus ivit*

ϒΛNKhTΛ.

ϷΛΠKhTΛ. Inde præteritum in noſtrâ linguâ **wrought**, ab infinitivo **to work**. * MΛGΛN, *poſſe*; MΛhTΛ: * ЯGΛN, *timere*; ЯhTΛ. plur. ЯhTЄΔnM, nψ, nn. Legitur nhTЄΔnn, *Marc.* xi, 32. * ΛIGΛN, *habere*, præterito ΛIhIΔΛ, & ΛIhTΛ præſ. indicativi, ΛIh, *habeo*. plur. ΛIhnM, *habemus*, ΛIGnn, *habent*. * ЬЯIGΛN, *ferre*; ЬЯΛhTΛ. plur. ЬЯΛhTЄΔnM, nψ, nn: * ψΛGKϷΛN, *cogitare*; ψΛhTΛ: * ЬnGϷΛN, *emere*; ЬΛnhTΛ: * KnnnΛN, *noſcere*; KnnψΛ, & KΛNN, *novi*. * ÞЯΛΛInSΛN, *perdere*; ÞЯΛΛΛnSΔΛ: * MnnΛN, *cogitare*; MnnΔΛ, & MnnΛIΔΛ. plur. MnnΔЄΔnM, & MnnΛIΔЄΔnM:

XI. nSϷΛIKΠΛN, *ejicere*, in præterito nSϷΛIKΠ, & nSϷΛnKΠ. plur. nSϷΛnKΠnM, nψ, nn: * ΛTЬΛIKΛN, *offerre*; ΛTЬΛK. plur. ΛTЬЄKnM, nψ, nn:

XII. ÞKΛhΛN, *reſciſcere*, & ÞKΛIhnΛN, *interrogare*, in præterito ÞKΛh, & ÞKЯh. plur. ÞKЄhnM, nψ, nn: * ÞKЄTΛN, *comedere*; ÞKΛT. plur. ÞKЄTnM. nψ, nn:

XIII. Et forſan habentia Є breve in penultimâ infinitivi, formantur in præterito ut habentia I breve, de quibus præceptum eſt reg. 5.

XIV. Huc refer omnia formata in præterito per reduplicationem; de quibus cap. VIII, reg. 19. quibus adde ϷΛIϷRnn, *flaverunt*, à ϷΛIΛN, *flare*, Matth. VII, 25, 27.

XV. Ex ſupradictis forſan haud temerè ſtatui poſſent duæ conjugationes verborum apud *Gothos*: Una eorum quæ formant præteritum indicativi, mutando ultimam præſentis in IΔΛ, ΛIΔΛ, ΔΛ, quomodo à SЯKϷΛ, hΛЬΛ, SΛΛЬЯ, formantur SЯKIΔΛ, hΛЬΛIΔΛ, SΛΛЬЯΔΛ: Altera eorum, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem, vel diphthongum penultimæ in aliam vocalem vel diphthongum, quo modo formantur à NIMΛ, NΛM; à rKЄInΛ, rKΛIn; à rΛSΛKΛ, rΛSЯK; ΔKInSΛ, ΔKΛnS; ЬΛIKΛ, ЬΛK; ÞKЄTΛ, ÞKΛT; STΛnΔΛ, STRψ; N abjecto, & tenui Δ in aſpiratam ψ mutato euphoniæ gratiâ. Et nota, quod omnia ſecundæ conjugationis faciant præteritum paſſivum in NS: ut, ЬnnΔΛNS, rΛЬΛnKΛNS, *natus*.

Notetur etiam, quod ad priorem conjugationem reducenda ſint omnia decimæ regulæ exempla, utpote quæ anomala tantum fiunt per contractionem euphonicam ut, in MnnΔΛ, à MnΛIΔΛ. at in contractis præteritis ſolvuntur radicales K, & r in h, & media T mutatur in tenuem Δ ulterioris euphoniæ causâ ut in ϷΛnKhTΛ, pro ϷΛnKKΔΛ, à ϷΛnKKIΔΛ, *&c.* In voce tamen KnnψΛ, à KnnnΛ, Δ mutatur in aſpiratam ψ:

Quædam etiam & contrahuntur, & mutant vocalem vel diphthongum penultimæ præſentis: ſic à ЬKIGΛ formatur ЬKΛhTΛ, pro ЬKΛrrΔΛ, à ЬKΛrrIΔΛ:

XVI. Denique coronidis loco notetur, quod à quibuſdam verbis formentur alia, quæ vim obtinent verborum *Hebræorum* in hiphel. Sic à ÞΛrInRN, *gaudere*, formatur ÞΛhϷΛN, *gaudio afficere, oblectare*; à KnnnΛN, *noſcere*, rΛKnnϷΛN, *notum facere*.

Caput Duodecimum.

De Adverbiis.

I. Adverbia temporis: Ɛeɛẏnn, *pridem*. nıpan, *nuper*. ıu, vel ȝeoh, ȝeo, *olim*. ȝeaɲa, *olim*. ıuȝeɲa, *olim*. beɪpıh þaɪ þınȝ, *interea*. æɲ, *antea*. æɾɲe, *ſemper*. næɾɲe, *nunquam*. æɲanbæȝ, *nudiuſtertium*. [1] ȝyɲɾtanbæȝ, & ȝeopɾtenbæȝ, *heri*. æt ɾumum cẏppe, *aliquando*. oɲt, ȝelome, *ſæpe*. oɲt and ȝelome, *perſæpe*. to dæȝ, *hodie*. to mepıȝen, *cras*. nu, *nunc*. þẏbæȝeɾ, vel ıbæȝeɾ, *eodem die*. æt nextan, æt nẏhɾtan, *tandem, demum*. ðа ðа, *quando*. ðonne, *tunc, quando*. hpænne, & ahpenne, *quando*. hpilon, *aliquando, olim*. ðæɾ þe, *ex quo*. oþ þıɾ, *huc uſque*. ȝıf æɾɾe, *ſi aliquando*. ɾẏmbel, & ɾẏmle *ſemper*. á & áá, *ſemper*. aliquando á ter repetitum occurrit, ut, ɾı þe loɾ ȝ puldeɾ nu ȝ ááá to populde buton æȝhpilcum ende, *Boeth. Ælfredi*, pag. 149. ɾınȝallice, *ſemper*. á butan ende, *ſine fine*. nuȝena, *adhuc*. hpæbınc-ȝo, *brevi, citò*. on á populd, *in ſeculum*, Luc. v, 55. fæɲenȝa, vel fæɲlice, *ſubitò*. ɾemnınȝa, ɾemnunȝa, *ſubitò, continuò*. ðe leɾ hpenne, *ne quando*. ɾpa ɾpıþe, *tantiſper*. on hpæɲbneɾɾe, *brevi*. ɾpa micelum, *tantiſper*. ecelice, *æternum*. ɾona, *ſtatim*. ınɾtæpe, *immediatè, illico*. ɾona ınɾtæpe, *citò*. Nota, quòd ɾona regat genitivum: ut, ɾona þæɾ pınɾneɾ, *ineunte hyeme*. ȝ he ðæp ɾopþfeɲðe ɾona þæɾ pınɾneɾ, *& ille ibi obiit ineunte hyeme*. Suppl. MS. ad Chron. *Sax*. Hinc ɾona þæɾ þe, *quàm primum*: ut, ða pæɾ ɾona þæɾ þe hı eoban, *& factum eſt quam primum intraverunt*, Bed. E. H. c. 16. pelhpæȝ, ȝepelhpæȝ, *ubique, paſſim*. late, *tardè*. lanȝ, *diu*. ȝeɾe, ȝeɾ, *modò, adhuc*. með mẏcel hpil, *pauliſper*. an læɾt, anlaɾte, *à veſtigio*. lanȝe,

---

[1] *Anglice* **yeſterday**. *Gothis* tamen ГISTKΛDΛГIS eſt *cras*: unde vero *Gothi* dixerint *cras* ГISTKΛDΛГIS nulla (inquit *Junius*) conjecturâ potui aſſequi.

diu.

diu. hpaþe, *cito*: ut, ꝛeoc lanȝe ablaþ. oððe hpaþe ꝛpilt, *æger diu languescit, vel cito moritur*, MS. *Cott.* de observatione *Lunæ.* ꝛpýþe hpaþe, *Ratim*: ut, nu biþ ꝛpýþe hpaþe anticpiꝛtes ti-ma, *Hom.* de *Antichristo.* to hpaþe, *nimium cito.* ꝛelden, *rarò.* ða hpile, *dum.* ne læꝛ æꝛteꝛ, *non multò post.* mid þý þe, *quam primùm, quando.* æðre, *illico, confestim.* him ða æðre God anꝛpaꝛede, *tum illi Deus confestim respondit*, Cædm. p. 21. l. 20. on laꝛte, *tandem.* apa, *semper.* apa to alðre, *in ævum*, Cædm. p. 23, l. 71. Quibus addantur: ðæþ þiht, *confestim.* ꝛu-loꝛt, *persæpe.* heodæȝ, *hodie.* ðenden, *dum, quoad, quamdiu*; ut, ðenden þu hep leaꝛaꝛt, *dum hic moratus fueris.* ðæꝛon, þaꝛin, *illico.* hep, in chronicis, *hoc anno.* þa *tum*, & þa þa, *tum quum.* lonȝe on dæȝ, *die provecto.* dæȝhpamlice, *quotidie.* to lanȝe, *nimium diu.* lunȝne, *protinus, statim.* ꝛnelpe, *celeriter.* ꝛnuðe, *confestim, sine morâ.* heononꝛoꝛþ, *à modo, ab hoc tempore.* ꝛelðhpenne, ꝛelðhpænne, *raro.* ꝛelðhpænne oððe næꝛpe, *raro aut nunquam.* reg. mon. cap. LIV. hpilum, *nunc*: ut hpilum on ane halfe. hpilum on ælce healfe, *nunc ex una tantum parte, nunc vero ex omni.* ȝode hpile, *diu, spatio temporis bene magno.* chron. *Sax.* DCCCXXXVII, æꝛ ł ap, *mane.* æꝛne meꝛȝen. up mýꝛȝen, vel ap in moꝛne, *primo mane*, gloss. R. 94. Cod. interl. *Cott.* Marc. XXVI, 2. ðpiþe æꝛ, *valde diluculo*, ibid. *Marc.* I. 35. ymbalýtel, ymblýtel, *brevi.* þæꝛ, *abhinc, deinde.* on niht, *noctu.* ȝelomlice, *crebro.* þa þa, *quamprimum.* Notandum autem est æðre, lunȝne, & ꝛnuðe, quibus maxime delectantur poetæ, esse *Francica* origine. His adde hpiltidum, *modo, nunc.* hpýlan, *quondam, aliquando.* Ðahpile, *dum, donec, quamdiu.* ða hpile þe, *idem.* Ahpænne, *aliquando.* Leo hpilum, *non ita pridem.* Nahponan, *non aliundè.*

Loci: hideꝛ, *huc.* ðideꝛ, *illùc.* hpideꝛ, *quo.* heꝛ, *hic.* ðæꝛ, *illic.* hpæꝛ, *ubi.* tohpæꝛ, *ubique*, nohpæꝛ, *nusquam.* æȝhpæꝛ, *ubique.* þæꝛ þæꝛ, *quo in loco.* hpideꝛ hpeȝa, *alicubi.* ðonan, þonon, *inde.* ellenðe, *procul.* buꝛan, buꝛon, *supra.* beneoþ, beneoþan, *infra.* ðunepeaꝛð, *deorsum.* hampeaꝛð *domum versus.* peꝛtpeaꝛð, *occidentem versus.* on bæc, on bæclinȝ, *à tergo.* Lehpæꝛ, *ubique.* uppeaꝛðeꝛ, *sursum.* innanpeaꝛð, *intus, interiora versus.* utan, *exterius.* Ahpaꝛ, *alicubi.* hponan, ahponan, *undecunque.* ahponanutan, *ab extra.* nahponan, *à nullo loco*, nahponan utan, *non ab extrâ.* æȝhpanon, *undique.* heonon, *hinc.* þanon, *illinc.* hpanon, *unde.* ðuþan, *ab austro.* Noꝛþan, *ab aquilone.* ȝehenð, *prope.* ꝛoꝛnean, *propè.* ꝛoꝛneah, *prope.* on þiꝛ healfe, *hâc.* on þa healfe, *illâc.* piþuꝛan, *supra.* nýþeꝛ, & piþýþan, *infra.* piþutan, *extra.* binnan, *intus.* beȝeon-ðan, *ultra.* beheonon, *citra.* upp, *sursum.* niþeꝛ, *deorsum.* abun, abune, *deorsum.* on þa ꝛýþꝛan healfe, *dextrorsum.* on þa pýnꝛtꝛan healfe, *sinistrorsum.* elleꝛhpideꝛ, *aliorsum.* uꝛan, *supra, sursum, desursum.* neoþan, *deorsum.* ellor, *alibi.* beneoþ, beneoþan, *infra.* ȝehpæne, *undique.* ꝛpa hpæꝛ ꝛpa, *ubicunque.* ꝛpa hpideꝛ ꝛpa, *quocunque.* æȝhpideꝛ, *quaquaversum.* up, *sursum.* bunc, *deorsum.* ute, *extra.*

Hortandi: uton, *age, agite, agedum.* uton nu ȝehýꝛan hu upe ðpihten pæꝛ ꝛpecende, *Homil.* in dominic. II, in Quadrageſima. uton eopnoꝛtlice ꝛleon to heoꝛunȝe ꝛoꝛþe bæð-bote ða hpile þe pe moton. æꝛ þam þe ꝛe ꝛæplica ꝛlæȝe uꝛ aꝛtpecce:. uton ȝemunan ꝛpa hpæt ꝛpa pe ðpelȝende aȝýlcan. ⁊ uton mid pope ȝepitnian þ̄ þæt pe manꝛullice aðpuȝon:. uton ꝛoꝛnaðian Godeꝛ anýne on anðetnýꝛꝛe. ꝛpa ꝛpa ꝛe piteȝa uꝛ manaþ:. uton ahebbaꝛ upe heoꝛtan mid handum to Gode, *Hom.* in Natal. *Gregorii P.* Occurrit etiam utan: ut, leoꝛan men utan ðon. ꝛpa uꝛ mýcel ðeaꝛꝛ iꝛ. habban anpæðne ȝeleaꝛan, cod. can. MS.

Dehortandi: papna þat, *cave ne.*

Excipiendi: buton, [1] *nisi*, butan, *absque.* elleꝛ, *aliter, aliàs.* ælcoꝛ, *aliàs.* þý læꝛ, *nè.* nýmþe, *nisi, præter.* nýmþe pen pæne, *ni forsan.* nemne (*Islandis* nema) *nisi.* ꝛoꝛan, *tantùm.* naleꝛ, *nihilominus.* noht ðon læꝛ, *nihilominus.*

Negandi: ne, *non.* no, nocht, noht, *non.* ne ne, *non*, inde forsan *Gallorum* nenny. nateꝛ-hpon, & nateþæꝛhpon, *minime, haud.* næꝛꝛðe, *nunquam.* on nan piꝛum, *nullo modo.* neꝛe, vel næꝛ, *non.* na, *non.* naller, *non.* na læꝛ, *ne.* nohpæðeꝛ, *nec, nulld ex parte.* neꝛe neꝛe, *nequaquam.* næꝛ næꝛ, *idem.* Hic notandum est, N E, per aphæresin ne E, coalescere in unam vocem cum nominibus, & verbis: ut in nænigum, pro ne ænigum. næꝛðon pro ne hæꝛðon. [2] nýꝛ, niꝛ, vel næꝛ, pro ne iꝛ, ut, næꝛ ic na ȝeðýꝛꝛtiȝ, *non audebam*, Hom. in Nat. *Mariæ* V. nan God niꝛ butan þu ana, *Hom.* in paſſ. *Petri* & *Pauli.* nille, pro ne pille. nabbaþ, pro ne hab-baþ. Quod turpiter ignorans editor *Chauceri* ita præfatur lectorem: **Chaucer many times understands his verb, as I ᵽDT what men him call: for I knᵂ ᵽDᵂ ᵽDT.** Cum tamen **not**, vel **nat**, veterum coalescat ex ne pat, **I know not, or wot not.**

Notandum etiam est, quod in lingua *Anglo-Saxonicâ* negatio enuntietur per duo negativa: ut, *Matth.* XXII, 23. ꝛecȝaþ Saduceі þat nan æꝛiꝛt ne ꝛiȝ:. Ne om ic na Eꝛiꝛt, *non sum ego*

---

[1] Hinc in veteribus nostris auctoribus **but** à *Dano-Saxonico* buta, pro butan, buton, nunquam non significat *nisi*; apud Satyrographum enim nostrum hæc & similia exempla occurrunt:

And beate Beton therwith, but if he will werk.
Unbleſſed arte thou bruer, but if the Gode helpe.

[2] Sic apud *Gothos* **NIST** contrahitur à **NI ïST**, vel **Nih ïST**, *Luc.* IX, 13. Et in Satyrographo nostro, **naroos** pro **ne aroſe**: ut, **That he naroos.** ——

Christus,

Chriſtus, Joh. I, xx. hÿpa nan næƿ aclænƿuð, *Luc.* IV, 27. Addam etiam & alterum exemplum (à quo orthodoxa doctrina eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* de Euchariſtia dignoſcatur) ex *Ælfrici* monachi epiſtolâ ad *Wulſtanum* archiepiſcopum *Eboracenſem*, lectoris *Pontificii* gratiâ: Ne bi̇ƿ ƿe liƿlica hlaƿ lichamlice ƿpa þeah ne ƿe ÿlca lichama ðe Cƿiƿt on ðpopoðe. ne þæt halÿȝ pin næƿ þæƿ Dælenðeƿ bloð ðe ƿop uƿ aȝoten pæƿ on lichamlican ðinȝe. ac on ȝaƿtlicum anðȝÿte, *Nihilominus panis ille vitæ non eſt corporaliter idem corpus in quo paſſus eſt Chriſtus, neque ſanctum illud vinum eſt Jeſu ſanguis, qui pro nobis effuſus erat, in corporali ſtatu* (vel *conditione*) *ſed in ſpirituali ſenſu.* Hoc & quæ deinceps ſequuntur in Gulielmi *de Inſuld* excerpto impreſſo vel codice MS. qui extat *Oxoniæ* inter libros *Junianos*, hoc, inquam, & ſequentia, quam repugnantia ſint doctrinæ concilii *Tridentini* de S. Euchariſtiâ, penes lectorem eſto judicium. Sed, ut eò redeam unde eram digreſſus; editor *Chauceri*, nihil *antiqui* ſapiens, dicit ipſum imitatum fuiſſe *Græcos* in vehementiùs negando per duo negativa, tametſi *Chaucerus* literarum *Græcarum* ignarus, more ſui temporis, in quo *Saxoniſmus* penitus non exoleverat, duobus negativis uſus eſt: ut, **I ne ſaid none ill.** Occurrunt perſæpe tria negativa *Job.* I, 18, ne ȝeƿeah næƿƿe nan man Ðoð. Cƿiƿt iƿ ȝecpeðen hlaƿ þuph ȝetacnunȝe. ȝ lamb. ȝ leo.---- ac ƿpa ðeah æƿtep ƿoþum ȝecÿnðe niƿ Cƿiƿt naþop ne hlaƿ. ne lamb. ne leo:. Et, Ðeah hi piƿ þe hpane toppeȝe. ne ȝeþaƿa þu. ne ne ȝelÿƿ ðu na to hpaþe. ƿop þam hÿ peopþaþ maneȝum to ƿÿnð, MS. *Voſſii* moralia præcepta continens. Occurrunt etiam quatuor: ne nan ne ðoƿƿte oƿ þam ðæȝe hÿne nan ðinȝ mape axiȝean, *Matth.* XXII, 4.6. ſic in MS. *Bodl.* in homiliâ, cui titulus *de fide catholicâ*, ne nan Cƿiƿten man ƿ næƿƿe ne ƿceal ȝelÿƿan:. Sed, ut editorem *Chauceri* denuò perſtringam, quàm inſulsè etiam lectorem docet *Chaucerum* ſuum ſcripſiſſe **gon** pro **began, leve** pro **beleve, loveden** pro **did love, woneden** pro **did won,** quo nihil putidius. Certè non poſſum non dolere vicem noſtratis *Ennii*, utpote cui contigit habere editorem *Anglo-Saxonicarum* literarum prorſus imperitum. Præterea monendus eſt *Philo-Sax.* lector regulam hanc de modo negandi per duo, vel plura negativa, non adeo generalem eſſe, quin exceptionem admittat. Nam in chronologiâ *Saxonicâ* rarius occurrunt duo negativa; in *Regiâ* Hiſt. Eccleſ. *Bedæ* paraphraſi multò crebriùs negatur per ſolitarium negativum, quàm per duo, vel plura, etiam in dictis vehementiſſimè negantibus; ut, ubi deſcribens, quàm pertinacitèr *Britanni* inhæſerint ſuis traditionibus contra preces, & increpationes *Auguſtini*, interpres ſic ſcribit Rex: * hi him hÿnan ne polðan. ne hi polðon nihte Eaƿtan healðan:. Atque paulò poſt, * ne hi Auȝuƿtineƿ lapum. ne hiƿ benum. ne hiƿ ðneam anð hiƿ ȝeƿenena æniȝe ðinȝa ȝeþaƿiȝean polðon, p. 110. Et pagina ſequenti, cpæðon hi þat hi næniȝ þÿƿƿa ðon polðan. ne hine ƿop aƿcebiƿceope habban polðon. Dicentes ad invicem: ȝiƿ he nu ƿop uƿ apiƿan ne polðe. mycel ma ȝiƿ pe him unðeƿþeoðde beoþ, he uƿ ƿop nopiht ƿopþÿȝeþ, *Bed.* H. E. l. 2. c. 2. In *Cæmoniand* paraphraſi (ni malè memini) nunquam non negatur per ſimplex negativum, ut & in *illo* paragrapho chronologiæ *Saxonicæ* ad annum DCCCCXXXVIII. quem, cum duobus aliis ad annos, ſcil. DCCCCXLII. & DCCCCLXXV. auctor, quiſquis fuit, *Cæmonis* non inſulſus imitator, *Cædmonianis* [1] verbis, & *Cædmoniand* verborum [2] pompâ grandiloquus compoſuit. Proferamus exemplum: ne peapþ pæl mape on þiƿ Eiȝlanðe æƿƿe ȝÿta ƿolceƿ ȝeƿÿlleð, *in hâc inſulâ haud unquam major populi ſtrages facta eſt.*

Denique *Ulphila-Gothica*, ad quam proxime accedit vetuſtiſſima dictio *Cædmoniana*, ſemper utitur ſimplici negativo, quamvis in multis aliis Græciſſet. Hæc adnotare lectorum gratiâ viſum eſt mihi, relicta iis libertate judicandi, an modus iſte negandi per duo, plurave negativa adeo antiquus ſit, & primò advenientium *Saxonum*, & *Anglorum* temporibus coævus; an potiùs, interjecto tempore, ortus ſit, prout uſus voluit,

Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

Affirmandi: la, *etiam.* ȝÿƿe, *etiam.* pitoðlice, *profecto, quippe, nempe.* buton tpeon, *proculdubiò.* ȝepiƿlice, *ſcilicet.* ƿoþ, ƿoþlice & ƿulƿoþ, *certè.* hpæt ðonne, *tum certè.* ȝeȝnunȝa, *omnino.*

---

* * Imò ſanè hic vehementiſſime negatur. Nam, ut ſcribit hiſtoricus, lib. 2. cap. 20. *uſque hodiè morùs ſit Britonum, fidem, religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam paganis.* Regius interpres: Bpÿtta þeap iƿ þat hi Anȝelcÿnneƿ ȝeleaƿan. anð æƿeƿtnÿƿƿe ƿop nopiht habbaþ. ne him an æniȝum ȝemæneumian pillaþ ðon ma þe hæþenum mannum. Noluit ſcilicet *Eccleſia Britannica*, per D. circiter annos libera, (quia non licebat ſalvâ libertate,) cum *Romano-Saxonica* communicare. [1] Qualia ſunt. metoð. ninc. hæleþ. beopn. opleȝ. noðop. ȝeoƿon. ƿpea. ƿpeȝl. topht. noƿe. tip. &c. quæ explicabimus cap. XXI. [2] Ðpÿ ƿceal ic æƿtep hiƿ hÿlðo ðeopian. buȝan him ƿpilceƿ ȝeonȝeþomeƿ. ic mæȝ peƿan ȝoð ƿpa he. biȝƿtanbaþ me ƿtƿiþe ȝeƿpican. hæleðaƿ heapðmoðe. hie habbað me to heappan ȝecopene poƿe pincaƿ. *Cædm.* VII, 11, 12, 13. Non horrida hæc, ut putat *Wheloc*us, ſed Poetica, ſed magnifica, & orationis poeticæ *vere ſublimes* venuſtates, & elegantiæ. Aſt excuſandus erat vir cl. utpote cui nondum in manus inciderat ineditus liber Poeticus, *Geneſeos* ſcilicet *paraphraſis Poetica*, quem *Cædmoni* monacho inſcriptum edidit *Fr. Junius* F. F. *Amſtelodami.* M. DC. LV.

planè

planè, certò, prorſus. Ðæꝛ ap ꝛecȝaþ þat hit ȝeȝnunȝa ꝓꝑom Ꝺobe come, *Nuncius hic dicit hoc à Deo eſſe*, Cædm. p. 17. l. 10. ꝓupþon, *etiam, quidem.* ȝea, ea, *etiam*: ut, ȝea bꝛihten, *Job.* xxi, 15, 16. eopnoꝛtlice, *certe, profectò.* Ꝺuþlice, *nimirum, quippe, certe.* Ealunȝa, *omnino. jam enim, certè*; ut, eallunȝa iꝛ ꝛe ax to þæꝑa tꝛýꝑa puꝑtꝑumum aꝛett, *jam certè ſecuris ad radices arborum poſita eſt.* Matth. iii, 10. ȝýꝛe ȝýꝛe, vehementius affirmat, ut yeȝ yeȝ, apud *Anglos*, & ſæpe eleganter occurrit, ut etiam neꝛe neꝛe, in *Boethiana* verſione.

Optandi: eala ȝiꝛ *utinam.*

Dubitandi: penunȝe, *forſan.* pen, *fortè, forſan.* tꝑiniȝendlice, *forſitan, fortaſſis.* ðelæꝛ, ſeu ðýleꝛ, *ne fortè*, nimþe pen pæꝑe, *ni forſan.*

Diverſitatis: ælcoꝑ, *alias.* elleꝛ, *aliter, ſecus.* na elleꝛ, *haud ſecus, non aliter, non alias.*

Diſtantiæ: ȝehenꝺe, *prope.* nean, *prope.* ꝓeoꝑꝑan, *procul.* ȝehenꝺoꝑ, & ȝehenꝺꝑe, *propius.* ȝiꝺbeheonan, *citerius.* ȝeꝺbehionam, *idem.* ut. hiꝺeꝑeꝑ oððe ȝeꝺbehionam, *citerius*, gl. *Ælfr.* heanon, *hinc*, & heonon. vide adverbia loci.

Quantitatis: ut, micclum, *multum.* ȝenoh, *ſatis.* micelum, *multum, nimium.* ꝑpa lanȝ ꝑpa, *quamdiu.* ꝑpa micelum, *tantiſper.* ꝑpa ꝑpiþe, *tantiſper.*

Segregandi: on ꝑunꝺꝑan, *ſeorſim.*

Situs adverbia quære inter adverbia loci. quorum pauca à nobis ſupra enumerantur.

Tranſitionis: uton, *porro, deinde, præterea, denique.* hꝑæt, *porro, adhuc.*

Intentionis & comparationis: ꝑpiþe, *valde.* to ꝑpiþe, *nimium.* pel, *valde, ſatis*: ut, pel maneȝa, *valde multa*, LL. *Inæ* c. 43. ma, *magis.* ma þonne, *magis quàm.* Nu moniȝe on Noꝑþanhýmbꝛa þeoꝺe ȝe æþele ȝe un-æþele hý ꝑýlꝛe. ⁊ heopa beaꝛn ma ȝýꝛnaþ on mýnꝛtep ⁊ on Ꝺoꝺeꝛ þeoꝑꝺom-haꝺ to ꝑýllanne. ðonne hi ꝑýnꝺ biȝonȝenꝺe populꝺlicne camp-haꝺ. þeo piꝛe hþýlcne enꝺe hæbbenꝺe ꝑý þeo æꝛꝛe ýlꝺo ȝeꝛýþ ⁊ ꝛceapaþ. Hæc contra creſcentem indies exceſſum monaſteriorum, & monachorum ipſe *Beda* monachus *H. E.* lib. 5. cap. 24. Eodem tendit, quod valetudinarius ſcripſit paulo ante obitum in epiſtolâ ad *Egbertum* antiſtitem, quam edidit clariſſimus *J. Wæus* eques auratus A. D. MDCLXIV. In hâc epiſtola graviter taxat prævalentem condendi monaſteria conſuetudinem, quæ *per incuriam Regum*, ut ipſe ſcribit, *præcedentium, donationeſque ſtultiſſimas*, ad longè majorem numerum, illo vivente, excreverant, quàm quem reſpublica ſive *civilis*, ſive *eccleſiaſtica* pati aut poſſet, aut deberet. Ðeaꝛle, *multum, nimis vehementer.* micclum, *multum, nimiùm.* eallunȝe, *prorſus.* ꝓæꝑinȝa, *ſubitò, illico.* beꝛ, *melius.* þýꝑꝑe, *pejus.* miꝺ ealle, *omnino.* hꝑæꝺlice, *actutùm.* ȝenoh, *ſat, ſatis.* ꝑpiþoꝑ, & hꝑaþoꝑ, *magis.* pecene, *cito, ſtatim, confeſtim.* ealleꝛ, *plenariè.* ealleꝛ to ꝑpiþe, *ultra modum.* ealleꝛ to ȝelanȝe, *nimium diu.* ealleꝛ to ꝓæꝛte, *nimium tenaciter.* eallum ȝemeꝛꝛum, *omnimodè.* heapmælum, *acervatim.* ma, *magis.* þe ma þe, *magis quàm.* hluꝺe, *clamoſe*, ut clýpa hluꝺe, ⁊ heꝛe up ðine ꝛtemne, *Hom.* in Dominic. 1. in XL^a. to þan, *tam, adeò.* ne ꝑý nan man to þan apleaꝛ. þat he Aꝺam þýꝑiȝe, *ne quis tam improbus ſit, ut Adamum execretur*, Bed. H. E. p. 67. lýteꝛtne, *pene*: ut lýteꝛtne eall hiꝛ peoꝑoꝺ, *omnis pene ejus exercitus.* hpeconlice, *cito.* hpaþe, *cito.* hpæꝺiȝe, *cito, brevi.* tohpæꝺlice, *nimis feſtinanter.* ȝeoꝑnlice, *ſedulo.* hpæthpapa, *paulo amplius.* Ðæꝛ þe ma, þæꝛ þe mape, *eo magis.* ȝeape, ȝeapa, *bene, valde, ſatis*, cum verbis ſenſus: ut, ȝemunan, cennan.

Remiſſionis: lýtlum, *paulatim.* ꝛtunꝺ-mælum, *ſenſim.* ꝛticce-mælum, *paulatim.* ꝓoꝛte, *ſuaviter.* ꝓæȝepe, *gradatim, pedetentim.* hpon, *paululum.* hpæt-hpeȝa, hpæt-huȝu, hpæt-hpuȝu, hpæt-hpýȝu, *pauliſper, pene.* hponlicoꝑ, *minus.* pona, pana, *minùs.* aneꝛ pana, *uno minùs.* hpon, *paulum, parumper, raro.* hpene, *vix paulo, paulum.* lýt, *parum, minus.* lýthpon, *parumper.* to lýt, *minus.* huȝu, huȝuꝺæl, *parum.* hponlic, *parumper.* hpæthuȝu, hpæthpeȝu, hpæthpeȝanunȝeꝛ, *aliquantum, paulum, parum, modice.* exempl. vide in capitis quinti regula 21.

Congregandi: ꝛamoꝺ, *ſimul.* ætȝeꝺepe, *ſimul.*

Qualitatis, & modi: pel, *bene.* ȝeapa, *benè, valdè, ſatis.* ýꝛele, *malè.* ꝓæȝepe, *pulchrè.* unceapenȝa, *gratis.* appunȝa, à *Goth.* ᚨᚴᚾᚷᚱ. *gratis.* æninȝa, *neceſſario.* ꝛputolice, *expreſsè.* ȝapunȝa, vel eapunȝe, *coram, palam, publice.* ꝺeaꝛnenȝa, ꝺeaꝛnunȝa, *clam, furtim, occultè.* ꝛunꝺpon, *ſecreto.* ælcoꝑ, *alias.* holinȝa, holunȝa, *nequicquam.* toꝺælꝺlice, *ſeorſim, diviſim.* ꝺiȝellice, *ſecretè.* ꝛnoteꝑlice, *prudenter*, à ꝛnotoꝑ, *prudens.* heapꝺlice, *duriter*, à heapꝺ, *durus.* ꝑihtlice, *rectè*, à ꝑiht, *rectus.* Hic notandum omnia adjectiva poſitivi gradûs, qualitatem, vel modum rei ſignificantia adverbialiſcere in LICE, quod apud Nos vertitur in ly: ut in rightly, *rectè.* Præterea notandum eſt, abverbia qualitatis, quia qualitates ipſæ intenduntur, & remittuntur, per gradus etiam comparari: ut, à ꝛnotoꝑlice, *prudenter*; ꝛnotoꝑlicoꝑ, *prudentius*; ꝛnotoꝑlicoꝛt, *prudentiſſime.* A ꝑihtlice, *rectè*; ꝑihtlicoꝑ, *rectius*; ꝑihtlicoꝛt, *rectiſſime.* huceapeꝛ, *qualitercunque.* beꝛtæl, *clam, furtim.* Ang. beſtealth. Æninȝa, *neceſſario*: ut, ȝiꝛ þa cnihtaꝛ æninȝa oꝛꝛlaȝene beon, *ſi neceſſe eſt pueros interfici. Bed.* H. E. p. 299. Ðæꝛ onbeaꝺ þ hi æninȝa ȝeꝺýꝺon þ Ꝑilꝼꝛiꝺ pæꝑe onꝼonȝen on hiꝛ B.ꝛcipe, *& juſſit, ut illi ea facerent, quæ neceſſaria eſſent* [quæ neceſſitas poſtularat] *ut Wilfridus in epiſcopatum ſuum reciperetur.* Ælce healꝼe, ælce piꝛe, *omnifariam.*

Similitudinis: ꝛpa, *ſic.* ealꝛpa, *ſic, ſimiliter.* ðuꝛ, *ſic, ita.* þuꝛ ȝepaꝺ, *talis, hujuſmodi.* ꝛpa ꝛpa, *ſicut, quaſi, uti.* eacꝛpilce, *conſimiliter.* ꝛpa ȝelice, *ſimiliter, ſic.* ꝛameÿlca ꝛpa, *ita, taliter.* ꝛpilce, *quaſi, ac ſi.* ðpilce Ꝺoꝺ hi neaꝺiȝe to yꝼel ꝺæꝺum, *quaſi illos Deus ad malefacta co-*

geret, Bed. Hiſt. Eccl. p. 64. ondemeſ, *pariter, ſimiliter.* ac buȝon ealle ondemeſ to Iroð, *ſed omnes pariter ad Deum convertebantur.*

Opponendi. onȝean, onȝeon, & ȝean, ȝeon, *adverſus, contra, adverſum, ex oppoſito,* &c.

Ordinis: ðæp piht, *conſeſtim, rectâ.* and ðæp pihte peapþ ſe man ȝeclænſod ſpam hiſ ſulan ȝaſte, *Hom.* in Paſſ. S. *Barthol.* piððan, *deinceps, poſtea.* nextan, *poſtea.* nextan, *tandem, pene.* on bæc, *retro.* eft, *iterum.* oð þiſ, *hactenus.* uſop, *ſuperius.* uſemeſt, *ſupremo.* ætnextan, *poſtremo, noviſſime, tandem.* ȝ ȝehu-elleſ, *& cætera,* vel *ſimilia.* of þam, *inde.* hpýpſtum, *viciſſim.* hýndan, *retro, poſt.* behindan, *id.* on bæc, on bæclinȝ, *à tergo, pone.* þæpæftep, *poſtea.* and ſpa ſopþ, *&c. deinceps.* ac cpýþ upe fæder. and ſpa ſopþ ealle ða popd þe þæpæftep fýlȝaþ, *ſed dicit* Pater Noster, *& deinceps omnia verba, quæ poſtea ſequuntur.* cod. ms. *Jun.* Nu ȝet, nu ȝeð, *hactenus.* miðþýþe, *ſimulac.* æþþampe, *priuſquam.* æfeſt *prius, primum, primo.* æt næxtan, æt nehſtan, *poſtremo, noviſſime, denique.*

Demonſtrandi: efne, hæp iſ, þeſ iſ, nu hep, ellenȝe, *en, ecce.* heonu, henu. *en, ecce.* loca, loca nu, *vide ſis.* pihþe, *vide, ecce.* henu ſ pihþe, ſ hepiſ fæmne in innoþe ſ in hpiſe hæfþ, *ecce virgo in utero habebit,* cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Matth. i, 23.

Interrogandi: hpý, *cur?* ſophpý, ſophpýȝ, ſophpon, *quamobrem?* tohpý, *quare?* humeta, *quomodo?* cpýſt ðu, vel cpýſtula, *an, num?* hu oft, *quoties?* to hpan, to hpon, *quorſum? quouſque?* cpeþe pe, *nunquid,* Matth. xii, 24. cpeþe ȝe, *nunquid,* Matth. ix, 15. hu ne, ah ne, *nonne?* Ah, *nunquid.* Ah ic hit am, *nunquid ego ſum,* Matth. xxvi, 22. cod. evang. interl. *Cott.* Ah huu, *quomodo.* ah huu biþ ȝefýlleð pſioto, *quomodo implebuntur ſcripturæ,* verſ. 54. hu lanȝe, *quouſque?* hpæder, *nunquid?* hpænne, *quando?* hpæp, *ubi?* hpæþer, *an?* hpanon, *unde?* hpider, *quo?* to hpon, *quid, cur?* hpæt, *num, an?*

Numeralia: æne, *ſemel,* tuua, *bis.* ðriſa, *ter.* feoder piſon, *quater,* &c. on tpa piſan, *bifariam.* on þreo piſan, *trifariam.* on ælcef piſan, *omnifariam.* SIBUNSINΨAM, *ſepties,* Luc. xvii, 4. týnſiþon, *decies.* tpa hund ſiþon *ducenties.* tpa piſan, on tpam healfe, *bifariam.* ȝien, *iterum.* fuþþon, fuþþum, *quinetiam, præterea.* ȝet ma, *præterea.* toforan þam, *præterea.* eftſona, *iterum.* on tpa, *in duas partes.* Ang. **in two.** Porroque notandum eſt, multa abverbia à nominibus adjectivis eſſe nata, & inſtar adjectivorum comparari in or, & oft: ut, diſtelice, *audacter,* diſtelicor, *audacius,* diſtelicoſt, *audaciſſime.*

Denique unicum eſt adverbium apud *Anglo-Saxones,* ſcilicet ȝelonȝ, quod verbo ſubſtantivo præpoſitum *occaſionem, cauſam, culpam, conſilium* & *datam operam* ſignificat per quæ aliquid fit vel contingit: ut, ȝif þu penſt þ hit on þe ȝelonȝ ſe þ ða populð fælþa on þe ſpa onpenda ſint. ðonne eapt þu on ȝedpolan, *tu, ſi putas te in cauſa eſſe* [*tua culpa evenire*] *quod fortuna adeo in te ſit mutata, erras,* Anglice, **if thou thinkeſt that it is long of thee,** &c. at forſan aliquis ȝelonȝ inter adjectiva aptota potius, quam adverbia, numerandum fore contendat.

Adverbia Gothica.

Loci: HEK, *hic.* ȠAINAK, *illic.* ȠAINAΨAIKΨS, *illuc.* ΨAK, & ΨAKNH, *ibi, illic.* ΨAKEI, *ubi.* ΨADEI, *ubi, quo.* ΨISOADNH ΨADEI, *quocunque.* FAIKKA, *longe, procul.* ÏNΠ, *ſurſum.* AAAΨ, *deorſum.* AAȠAΨ, *aliorſum.* ANDAAA, *ubique, undique.* OAΨ, vel OAD, *quo.* ΦNSOADNH, *ubicunque.* OADKE, *quo.* HIDDKE, *huc.* ȠAIND, *illuc.* NT, NTA, *extra, foras.* ΨISOADNH ΨEI, *quocunque.* ΨISOAKNH ΨEI, *quocunque, ubicunque.* ȠAINΨKR, *inde.* OAΨKR, *unde.* ÏNNAΨKR, *à ſummo.* FAIKKAΨKR, *à longè.* AAȠAΨKR, *aliunde.* AAAAΨKR, *de deorſum.* Quibus addi poſſunt adverbia verbalia vocantis ſimul, & accerſentis: HIKI. *huc, in hunc locum,* δεῦρο. HIKȠIΨ ad plures, δεῦτε, *huc agite.* HIKȠATS ad duos, *huc agite.* ÏBNKAI, & ÏBNKANA, *retro.* BISNNȠANE, *in proximo, in circuitu.* AAAAΨKR, *undique.* ΨAΨKR, *binc.* AAȠAΨ, *aliò, aliorſum.* AFTANR, *retro, retrorſum.* ÏNNAΨKR, *ab intus.* NZAΨKR, *ab extra.* NZAΨKR MANS, ἔξωθεν τῶ ἀνθρώπω.

Temporis: SNNS, & SNNSAIÝ, *confeſtim, ſtatim.* ȠN, & ȠNΨAN, *jam, nunc.* ANAKS, *ſtatim, ſubito.* FKAMÝIFIS, *ſemper.* ΨAN, *cùm, quando.* ΨANDE, *dum.* dAFOANXh, **dAFAOAMMEh, quotidie.* hITA, vel hIMMA dAFA, *hodie.* FISTKAdAFIS, *cras.* AIKISΨAN, *olim.* NINAnh, *nondum.* OAnhnn. *unquam.* NI OAnhnn, *nunquam.* dn AIÝA, ïN AIÝIN, nnd AIÝ, *ſemper, in ſeculum, in æternum.* NIAIÝ, *nunquam.* ΨAN, *tum, tunc.* Nn, *nunc.* SINTEINX, *ſemper.* FKNMIST, *primum.* nhtÝX, *mane.* nnd ΨATEI, *donec.* SÝA AAFTA OEIAA SVE, *quamdiu.* NFTA, *ſæpe.* NKKIΦE, ὅπως, *quum.* FANKΦIZEI, *priuſquam.* FANKΦIS, *priùs.* NAnh, ἴσ. AIÝ, & NI ÏN AIÝA, *nunquam.* Marc. ii, 12. ix, 33. NAnh ΨAnnh, *nondum.* NI NAnh ΨAnnh, *nondum.* nnd hITA, *uſque nunc.* FKAM hIMMA, *à modo, ex hoc.* BI ΦE, ὅτιως. hINA dAF, *hodie.* ΨAΨKR, *ex eo, binc.* ΨAΨKR ΨAN, *poſtea.* AIKIS ΨAN, *olim.*

Adverbia qualitatis apud *Gothos,* magnâ ex parte, formantur ab adjectivis neutris, in AEA,

* Inde vox *Anglo-Saxonica* dæȝhpamlic, *quotidianus,* upne dæȝhpamlican hlaf, *Matth.* vi, 11. vel

vel ʙʌ : ut à ƿʀɣdʌ *ſapiens*, ƿʀɣdʌlʙʌ *ſapienter*. à ɾʌtiʌ *opportunum*, ɾʌtiʌlʙʌ *opportune*. à tʀiiɾɣʌ *fidele*, tʀiiɾɣʌlʙʌ *fideliter*. à kʌiht, kʌihtʌʙʌ. ab ʌʙʀ *validum, vehemens*, ʌʙʀʌlʙʌ *valde, vehementer*. ab ʌɾʌn *difficile*, ʌɾʌnʙʌ *difficulter*. ab ʌnʌlʌhɾn *occultum*, ʌnʌlʌnɾniʙʌ *occultò*. à ſʏikннѱ *manifeſtum*, ſʏikннѱlʙʌ *palam*. ab nʙiʌ *malum*, nʙiʌlʙʌ *male*. à ʙʌikht, *ſplendidus*, ʙʌikhtʌlʙʌ, *ſplendide*. Huc refer, ɾʌʙʌnkɣʌlʙʌ, *libenter*. ʌknibʌ, *caute*. ɾʌʌɾɾʏnʙʌ, *diligenter, accurate*. ʙʌʌѱʌlʙʌ, *aperte, libere*. *Joh.* vii, 13. nsstinkibʌ, *luxuriosè*. ʌnɑʌnɾibʌ, *manifeſtè, palam*. ʙʌitʀʌlʙʌ, *amarè*; quorum adjectiva non occurrunt. ſnininnnɑʀ, *cum feſtinatione*. ʌnɑʌnɾgʀ. *manifeſtè*. ѱinʙgʀ, *clanculum*. nsɑʌnɑʀ, *ſollicitè*, ſiikʌntʀ, *cito*. nnʌrgin, ἀφόβως, *ſine timore*. mʌisyɢ. *multo*. mʌis, *magis*. ſʌmʌʌgikʀ, *ſimiliter*.

Reliqua ponuntur promiſcuè : ſʏʌkɢ, *temere, abs re*. ʌƿtkʌ, *denuo*. ʌʌʌis, *omninò*. ʙisnngʌi, *vere*. nʌnh, nʌnhѱʌn, nʌnhѱʌnnh, *adhuc*. ninʌnh, *necdum*. hʌnhis, *ſuperius, altius*. ѱʌnʌmʌis, *adhuc, amplius*. gnѱʌnʌmgis, *adhuc*. * ſʌi, *ecce*. ѱʌnʌsgiѱs. *ultra, amplius*. niѱʌn, niѱʌnh, *non*. niѱѱʌn, *non, neque*. niѱѱʌn nʌnh *nondum*. ʌƿtʌkʀ, & ʌƿtʌnʀ, *retrò*. ƿʀʌmisʌgitiʌ, *puſillum*. ɾʌhʌhgʀ, *deinceps*. ѱʌtʌingi, *tantum*. ſnnɑkʀ, *ſegregatim*. ʌƿtʌnʌ, *retro*. ƿʌnkѱis, & ƿʌnkѱizgi, *priuſquam*. ſʌmʌn, ſʌmʌnʌ, *ſimul*. ʌiɣ, niʌiɣ, ni ïn ʌiɣ, *nunquam*. gʌhѱʌn, *forſan, forſitan*. gi ʌnƿtʀ, *ſi forte*. ïʙʌi ѱn, & ïʙʌi ʌnƿtʀ, *aliquin, ne forte, numquid*. nin ʌnƿtʀ, *ne forte*. ſyʌ, *ſic*. ſyʌſyɢ, *ſicut, prout, ita*. ſyʌgi, *ita ut, itaque*. gʌh, *etiam, certè*. nɢ, *non*, ni, vel nih, *ne, ni*. niѱʌn, &, nihѱʌn, *nequaquam*. ѱʌknh, *ibi*. nin, *non, nonne*. ɑnoɢ, & ɑnѱѱɢ, *quare*. ninn, *non, ne*. ʙisnngʌnɢ, *in proximo*. compoſita hæc vox videtur ex præpoſitione ʙi, & ſinn, *viſus, viſio*; unde ɑn ѱʌim ʙisnngʌnɢ hʌimʀn, *ad vicos in conſpectu*, vel *circuitu*. ɣeihsʌ ʙisnngʌnɢ, *caſtella in conſpectu*, vel *quæ in proximo ſunt*. An minero anſiunne, *in conſpectu meo*, Willeram. ʌiѱʌn, εἰ ϑ μή. ʙiѱɢh ѱʌn gʌh, *atque inſuper*. nnɑoʌnƿilʌn, *quanto magis*. nƿtʀ, *forſitan*. ѱʌn, *an? nonne?* gnѱʌnʌsgiѱs. *deinceps*. nƿʌkʌssʌn, ὑπερεκχύσει, *abundantius*. gʌ, gʌi, *ſic, certè, ſanè, ita eſt*. ѱʌknh, *ergo*. ɾʌnstʌgʌnɢ, *perfectè*. hʌnis, *ſuperius*. ïʙʌigi, *nunquid?*

Caput Tertiumdecimum.

De conjunctionibus.

Copulativæ: and, ond, &. eac, *etiam, item, quoque*. eft, *porro, iterum*. hpæt, &. Diſcretivæ, & disjunctivæ: oððe, *vel, aut, ſive*. ne, *nec, neque*. aþop oððe, *ſive, aut*. oððon, aþop oððon, *idem*. æghep, ouþep, *vel, ſive*. hpæþep, *ſive, utrum*. nehpæþep, *neque*. ƿpa hpæþep ƿpa hýt ƿý, *ſive*. nana, *neque*. ac, *ſed*. ƿam, *ſive*: ƿam hi ƿæɾten ƿam hi ne ƿæɾten, *ſive jejunent, ſive non jejunent*, Reg. Monach, cap. xliii. ðam pe pillan ƿam pe nyllan, *ſive nobis volentibus, ſive nolentibus*, Boeth. p. 92. Nen, *neque*. ƿpa hpæþep ƿpa ƿpa, *ſive, ſive*, oþep tpega oððe, *aut, vel*: ƿoþþam oþep tpega oððe hi næfne to nanum men ne becumaþ. oððe hi þæp næfne ƿæɾtlice ne þuppuniaþ ƿpelca ƿpelce hi æp to coman, *quoniam* [beatitudines mundanæ] *aut nunquam hominibus obveniunt, aut nunquam tales manent, quales prius advenerunt*, Boeth. p. 19. hpæt ælc þaþa þe þaƿ populð-gefælþa hæfþ. oþep tpega oððe he pat þat he him ƿpompeapðe beoþ. oððe he hit nat, *ad hæc is qui mundana felicitate fruitur, vel ſcit eam à ſe eſſe tranſituram, vel id neſcit*. Boeth. p. 22.

Interrogativæ: hpi, *cur*? ƿoþhþý, ƿoþhþýg, ƿoþhpon, *quare*? la, *ne, neene, anne, nonne*? Exemp. undepɾtandeft þu la, *ſentis ne*? pilt þu la, *viſne*? cþýþt þu, cþýɾt þu, cþýɾt þu la, *num, anne, nonne*? † penft þu, *num, anne, nonne*? † cpæþ ge, *num, anne, nonne*? cpeþe pe, *nunquid*? Matth. xii, 24. hpæþep þe, *num*? hu, humeta, *quomodo*? hunu, *nonne*: ut, hunu ðuhte, *nonne dominus*? *Pſ.* xxxviii, 11. *ſed, etiam, ſimiliter, utpote*.

Completivæ: and, *ſed, autem*. ƿoþlice, pitodlice, *autem, vero, quidem*. eac, *autem, vero, equidem, utique*. hpæt, *quid multis*? þat, þatte, þat te, *quod*. hpæt þa, *verum*. ƿpilce. ƿpa hit pæf, *utpote*. uton, uton nu, *ſed, præterea, porro, denique, nunc demum*. ƿpilce eac, *quin &, etiam, præterea*. eac ƿpilce, *præterea, quoque*. ƿuþþon, ƿuþþum, *etiam, quinetiam*.

Adverſativæ: ðelef, *ne*. ðeah, *quamvis, tametſi*. hpæþepe, hpæþep, hpædep, *tamen, veruntamen*. ðeah hpæþepe, *ne vero, veruntamen*. naleƿ--ac, *non ſolum--ſed*. ƿpilce, *etiam, quidem*.

---

* Derivatur à verbo *Mæſo-Gothico* ſʌioʌn, *videre*. †† *Matth.* xxiv, 45. *Marc.* ii, 19.

ac, *ſed.* piþ þon ðat, *dummodo.* to þon þat, *adeo ut.* ðeah þe, *quamvis, ac, etiam.* ꝛþa þeah, *tamen, veruntamen.* ðeah þe, *etſi, quanquam, licet.* and, *at, aſt, ſed.* æȝþer ge, ge, *cum, tum, tam, quam.* ða pæꝛon æȝþeꝛ ge ꝛþiꝛꝛan. ge unpealtan, *erant autem cùm velociores, tum minus mutantes,* chron. *Sax.* ðæꝛ ȝeꝛleambe ge þa Pealaꝛ ge þa Deniꝛcan, *ibi cum Britannos, tum Danos fugabat,* chron. *Sax.* an. ᴅᴄᴄᴄxxxv. he bebeaþ æȝþeꝛ ge on ðæꝛe ealðan æ. ge on þæꝛe niꝛan æ, *juſſit tam in veteri lege, quam in novâ lege,* ᴍs *Voſſii,* de officio hominis Chriſtiani. ge aliquando eleganter ter repetitur: Ðeah nu Loꝺ ȝeꝛẏlle ðaꝛa peleȝꝛa manna þillan ge miþ ȝolðe. ge miþ ꝛeolꝛꝛe. ge miþ eallum ðeoppẏþþneꝛꝛum. ꝛꝛa ðeah ne beoð þuꝛꝛt ȝeꝛẏlleþ heoꝛa ȝiꝛꝛunȝa, *Etſi, deus divitum appetitum quum auro, tum argento, tum etiam omne genus pretioſiſſimis, expleret, nihilominus eorum avaritia ſatiò non extingueretur,* Boeth. p. 14. Na læꝛ ðat an—ac, *non ſolum-verum etiam*: ut, ꝛꝛa þat na læꝛ ðat an ealle þine ealðꝛan. ac ealle cẏninȝaꝛ oꝛepꝛtiȝeꝛt, *ita ut non ſolum omnes tuos progenitores, ſed omnes Reges tranſcendas.* na læꝛ þat an hꝛilce ðæȝ. ac eac ꝛꝛilce hꝛilce compeꝛ, *non ſolum qua die, verum etiam quo genere certaminis.*

Conditionales: ȝiꝛ, *ſi.* ȝiꝛ æꝛꝛe, *ſi quando.*

Exceptivæ: buton, *niſi.* nẏmþe, nemne, *niſi.* nẏmþe þ, *niſi quod.* hupu-þinȝa *ſolum, ſolummodo.*

Illativæ: ꝛoꝛþan, ꝛoꝛþam, ꝛoꝛþanþe, ꝛoꝛþamþe, *quia, quoniam, quamobrem.* ꝛoꝛþe, *quia.* * ꝛoꝛþi, ꝛoꝛþi þe, *propterea, idcirco.* eopnoꝛtlice, pitoblice, *ergo, igitur.* ðæꝛ, *propterea quod.* ðẏ, *propterea, ideo, quia, quamobrem, quoniam.* ða, & þa þa, *quapropter, quamobrem.* ꝛoꝛþi þonne, *quamobrem.* hpæt, *itaque, at vero, autem.* aþẏ, *Cimbrice a Þvi, ideo, eo quod,* & cum ðe, *propterea quod.* hpelc ȝeꝛceaðiꝛ mon mihte cpeþan þæt he aþẏ peoꝛþna pæꝛe ðeah he hine peoꝛþoðe, *quis prudens jure poſſit dicere ſe eò digniorem eſſe, quod iſte* [Nero] *eum honorificaret,* Boeth. p. 62. ut autem þẏ à *Cimbrico* Þvi vertitur in þe: ſic aþẏ ſcribitur aþe. penꝛt þu þ hi aþe ðeoppẏþþan ꝛeon. ðe hi to þinpe note ȝalenðe pæꝛon, *putaſne quod pretioſiora ſunt, propterea quod tibi ad utendum accommodata erant.* ȝeþenc nu hpæþeꝛ æniȝ mon beo aþẏ unpeoꝛþpa ðe hine maniȝe men ꝛoꝛꝛeon, *cogita cum animo tuo an quis indignior ſit, propterea quod multi eum deſpiciant,* p. 62.

Diminuentes: hupu, *ſaltem,* & hupuþinȝa, *Matth.* xiv, 36. hpæȝa, *ſaltem, Otheri* periplûs pag. ult.

Cauſales: ðẏ, *propterea, quia, ideo.* þat, *ut.* ꝛoꝛþam, *quoniam.* mẏð þẏ, *quum.* miþ ðẏ þe, *ſimulac.* þẏ þe, *quoniam.* piþ ðone þat, *ita ut, dummodo.* ðatte, *quod.* to þon, *ut, eo ſine*: to þon þat unlæꝛnebe ꝛẏn ȝelæꝛnebe, *ut indocti doceantur.* ꝛoꝛþiȝ, *quamobrem*: ꝛoꝛþiȝ ne bẏþ nan bot nahꝛ. butan þæꝛ beo ȝeꝛpicneꝛꝛe, *quamobrem nulla pœnitentia valet, ſine ceſſatione,* Cod. ᴍs. *Jun.* ꝛoꝛþi, *idem.* Ðæꝛ, *quod, eo quod, propterea quod, ex quo.* ðæꝛ þẏ, *quippe.* þæꝛ ic polde oꝛ ꝛelde ꝛunu meotoðeꝛ ðnihten aðniꝛan, *quòd dominum Dei filium ex aulâ* [cœleſti] *vellem expellere.* verba *Satanæ* apud *Cædm.* xcv, 7.

Conjunctiones Gothicæ, *promiſcuè poſitæ.*

ΛΨΨΛΝ, *autem, enim, verò.* ΛΠƎΤΧ, *utique.* ΪΨ, *autem, verò, &, ſi, ergo.* ϾΛh, *&.* ΛΚЄI, *ſed.* ΪΒΛ, *numquid?* ΪΒΛI, *numquid?* ΪΒΛIЄI, *numquid?* ΨΛΝ, ΓΛΨΛΝ, *forſitan,* ΨΛΝhϾΛΒΛ, *quamquam.* ΨΛΝ, *an? quàm.* ΨЄЄI, ΨI, *quia, ut.* ΒI ΨЄ, *quum.* ΔΝ ΨЄ, ΔΝhΨЄ, ΔΝ ΨЄh, ΔΝ ΨЄЄI, ΔΝΨ ΨЄ, *ideo, quamobrem, eo ut, præterea.* ΠΝ.ΤЄ, *quod, enim, quia, quoniam.* ΠΨΨΛΝ, *quidem.* ϾΛΒΛI, *ſi.* ΛIΨΨΛΝ, *autem.* ΛIΨ.ΨΛΝ, vel ΠΨΨΛΝ, *aut.* ϾΛΒΛI, *ſi.* SVЄΨΛΝ, *tamen, veruntamen.* ΝIΒΛ, *niſi.* NIΒΛ ΨΛΝ, *niſi forte.* ΛΛΛIS, *enim, quidem.* ΛK, ΛKЄI, *ſed.* ϾΛΝ, ΓΛΝ, *ſi.* ΨΛΝ, *cùm, autem.* ΨΛΝΔЄ, ΨΛΝΔЄI, *quia, quod, dum.* ΝΠ, ΝΠh, *ergo, igitur.* ΛΛϾΛ, *ſed.* ΨΛΝΠh, ΨΛΝΝΠh ΨΛΝ ΝΠ, *ergò, igitur, cùm, tunc.* ΨΛKΠh, *ergo, autem.* Ɛl, *ut, quòd, quaſi.* ΛΠK, *enim, etenim, etiam, quippe.* ΠKKIΨЄ, *quum.* ΝΛΠh, *adhuc.* ΝIΠ, *nonne?* ΠΝΤЄ, *donec.* KΛIhTIS, *igitur.* ΨΛΝΔЄ, *ſi autem.* ΨΛΝΔЄI, *quia.* ΠSϾΛ, *niſi, excepto.* ΨΛMMЄI, ΔΝ ΨΛMMЄI, *quòd.* ΠΝΤЄ, *quòd, quia, quoniam.* ΨΛNЄI, *ut.* MIΨ ΨΛNЄI *dum.* ΝIΠ ΛΠƎΤΧ, *nè fortè.* ΝIhΨΛΝ, *neque.* ϾΛh ΨΛΝ ΛΠK, *etenim.* ΪΝΠh, *&,* Joh. vii, 32. ΟΛIΨΛ, *quomodo.* ΨΛTЄI, *quòd.* ΠhΨΛΝ, *enim, ergo.* ΛTΠh, *vero.* ΝΛΠhΨΛΝΠh, *adhuc.* ΛΝ, aliquando præponitur interrogationibus: ut, ΛΝ ΟΛS MΛΓ ΓΛNISΛN, *quis poteſt ſalvus fieri,* Luc. xviii, 26. *v.* Joh. ix, 36. xviii, 37. ƐlΨΛΝ ϾΛΒΛI, *alioquin.* ΠSϾΛ, *niſi.* ΪΨ ϾΛΒΛI ΝI, *ſin autem.* SIΛΝ, *ei, an.* ΛΛΛIS ΨΛΝ, *cum enim.* ΠΝΤЄ KΛIhTIS, *quoniam, enim, quandoquidem.* ΛΠK KΛIhTIS, *enim, etenim.* KΛIhTIS, *quidem, vero.* ΛΠƎΤΧ, *utique.* ƐI ΛΠƎΤΧ, *ſi forte.* ΪΒΛI ΛΠƎΤΧ, *ſi forte, alioquin.* SVЄΨΛΝ, *quidem, veruntamen.* ΪN ΨIZЄI, *propterea quod, eo quod, quoniam.* ϾΛΒΛI ΨΛΝΔЄ, *ſi vero.* ΨΛΝΔЄ ΝΠ, *ſi autem.* ΔΝ ΟЄ, *quare.* ϾΠ, *nè, quidem.*

---

* ᚹᚪᚱᛁᚦᚪᚻ, fore thy, in *R.* extat hæc conjunctio in ſatyrogr. **Fortyy bewere ye wiſe men.**

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De Præpoſitionibus.

I. PRæpoſitiones *Anglo-Saxonicæ* conſiderantur vel in conſtructione, vel in compoſitione.

II. In conſtructione, vel regimine, Præpoſitionum quædam regunt accuſativum; quædam ablativum vel dativum; & quædam utrumque.

III. Præpoſitiones, quæ regunt accuſativum caſum, eæ ſunt, quæ immediate ſequuntur:

Tozeaneȝ, *contra, erga, adverſus*: ut, tozeaneȝ hyne, *Pſ.* xii, 4. tozeaneȝ hiȝ ȝyno he ȝæþ. Teh, *contra*: teh hine ða ȝepdon, *tum contra illum venerunt.*

Be, *in, ad*: Æpeȝt ȝulh-ælmeȝȝan xv niht opep Eaȝtȝan. ȝeozoþe-teoþunȝe be Pentecoȝten. Rom-ȝeoh be Petȝeȝ mæȝȝan. eopþ-pæȝtma be ealna halȝena mæȝȝan. cynicȝceat to Martinuȝ mæȝȝan. ȝ leoht-ȝeȝceatu ðnipa on ȝeape. æpeȝt, on Eaȝtep-eȝē. ȝ oðpe ȝiþe on Lanbel-mæȝȝe æȝen. ðniddan ȝiþe on ealna halȝena mæȝȝeeȝen, *primùm arationis eleemoſyna quindecim dies poſt Paſcha; fœtuum decimæ in Pentecoſte; nummus papæ pendendus ad Petri feſtum; terræ fruges, in omnium Sanctorum feſto; eccleſiæ cenſus in feſto Sancti Martini; nummi autem candelares ter in anno; primo in vigiliis Paſchæ, ſecundo in vigiliis feſti purificationis B. Mariæ, tertiò in vigiliis feſti omnium Sanctorum.* Cod. MS. Canonum, inter libros *Junianos.*

ðiddan, *poſt*: ut, ȝiddan miȝȝena popn, *poſt certum annorum numerum*, Cædm. xxvii, 22.

Emb, embe, vel ymb, ymbe, *circum, circa, ſuper, de*: ut, emb hyne, *Luc.* xi, 54. ymbe Lobeȝ ȝice, *Hom.* in aſcenſione *Domini.* ymbutan, *circum*: ut, ymbutan hine, *circum ſe*, Matth. viii, 18.

Fop, *pro, vice*, ut, ȝebydde eopep ælc fop opepne, *alter veſtrûm pro altero oret*, Bed. E. H. p. 342. On æȝen timan upe ðnihten oȝȝnode. æt æȝenȝepeopðe ȝ dælde hiȝ diȝcipulum ðuph haliȝ ȝepine hlaf and pin fop hiȝ ȝylfeȝ lichaman. ȝ fop hiȝ aȝen blod, *in veſpertino tempore Dominus noſter immolabat: in convivio ſuo veſpertino diſtribuit diſcipulis ſuis per ſanctum myſterium panem & vinum, pro ſui ipſius corpore, & pro proprio ſanguine*, Cod. can. MS. ſub Rubricâ de officiis diurn. & noct. cap. xxxi. Et ne fortuitò hoc dictum videatur, idem in iiſdem verbis ſæpiùs occurrit quaſi conſultò: ut fol. MSpti 37. a. Lpiȝt pæȝ pneȝbyteȝ. ða ða he nam hlaf. ȝ heold beȝpeox hiȝ handum. ȝ bone calic eac ȝpa. ȝ to heoponum beȝeah. ȝ to hiȝ fæbep clypode. ȝ ðanciende bleȝode to huȝle. ȝ ȝyþþan hit hiȝ diȝcipulum ȝealde to ðicȝanne fop hiȝ ȝylfeȝ lichaman. and fop hiȝ aȝen blod. vide quoque fol. 38. b. Et ſi Dominus panem pro ſui ipſius corpore, & vinum pro proprio ſanguine diſtribuit; dicant nobis Papiſtæ, quî potuit dare ſui ipſius ipſummet naturale corpus, & corporis ipſummet naturalem ſanguinem diſcipulis edendum, & bibendum. Huc ſpectat etiam quod legitur MSpti fol. 39. a. Sé mæȝȝe-pneoȝt ȝetacnaþ Lnyȝtȝylfne. ȝ þæt altape ȝetacnaþ Lpiȝteȝ pobe. ȝ þeo opfete ȝetacnaþ Lpiȝteȝ lichaman. ȝ pin ȝ pæteȝ on þam calice ȝeȝputelaþ ða haliȝneȝȝa þe oȝ Lpiȝteȝ ȝiban ut-fleopan. ðæt pæȝ blod. ȝ pæteȝ, *ſacerdos ſignificat Chriſtum ipſum, & altare ſignificat Chriſti crucem, & panis euchariſticus ſignificat corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice indicat ſanctum illud, quod ex Chriſti latere fluxit, id erat ſanguis, & aqua.* Ealle hiȝ hæfdon Johannem fop anne piteȝan. *omnes habent Johannem, ſicut prophetam.* fop, *propter*: ut, fop eoppe laȝe, *propter traditionem veſtram*, Matth. xv, 3, 6. ȝebiddaþ fop eoppe ehteȝaȝ ȝ tælendum eop. *Matth.* v, 44. ubi utrique caſui inſervit illud fop.

Beforan, *coram*: ut, beforan ðine anfyne, *coram facie tua. Luc.* vii, 27.

Fiþæftan, *poſt, pone*: ut, piþæftan hiȝ fet, *Luc.* vii, 38. piþæftan þa menȝu, *Marc.* v, 27, Ðuph, *per, trans, ultra*: ut, ðuph þa ceaftpe, and þat caftel. ðuph ȝebeoȝȝcipaȝ fiftezum, *Luc.* ix, 14. fe mæna cyninȝ Salomon. ȝ fe pifefta manna ȝehfylceȝ þ fopme tempel æfeȝt on Diefim Lode to lofe ȝehalȝode. fpa upe ðnihten fylf ðuph bone halȝan ȝaft him ȝetæhte, *Hom.* in dedicatione eccleſiæ.

On, *in*, vel motum ad locum, ða comon fnam eaft-dæle to ȝebiddenne hi on Ieruſalem, *devenerunt ex plaga orientali orandi cauſa, Hieroſolymas*, chron. *Sax.* Gibſ. An. cccxlvii. & ut *inter, ſuper*, ſignificat: ſic, on ða bopnaf, *Luc.* viii, 7. on læcaf, *Luc.* viii, 43. on þa fceaþan, *Luc.* x, 30. on ðone heofen befeah, *Luc.* ix, 16. on anne munt, *v*, 28. hoc ſenſu eleganter caſui ſuo poſtponitur: ut, þæne halȝan pobe. þe upe ðnihten on þnopobe, *Hom.* de invent. crucis.

Ofep, *ſuper, ſupra, trans, ultra*: ut, ofep þiſne mefe, *Luc.* viii, 21. ofep mine mýran, *Luc.* xxii, 30. ofep bone muþan, *Marc.* v, 21. ofep þa ȝoban, and ofep ða ýfelan. he behealb on ða tacna þe he pophte ofep þa untruman menn, *Hom.* in *Abiit Jeſus trans mare Galileæ.* ofep týn ceaftna, *Luc.* xix, 17. ofep, *poſt, contra*: ut, ofep Eaftpon ȝeforp Æþeȝed cyninȝ; *poſt paſcha deceſſit Æthered rex.* ofep tpelftan niht, *poſt epiphaniam.* And ȝif þ huf ofefi hyt fylfe biþ todæled, *& ſi domus ſuper ipſam diſpertiatur*, Marc. iii, 25.

Ongean, *in, contra, adverſus*: ut ongean Galileam, *Luc.* viii, 26. ongean haliȝne ȝaft,

Luc. XII, 10. ongean þone þryðgyman, *Matth.* XXV, 1. Saul. Saul. Hpi ehst þu min. ýfel bið þe fylgum. þ ðu fupne ongean ða gade, *Hom.* de paſſ. S. *Pauli.*

Onteonan, *in, adverſus, contra aliquem,* vel *contra alicujus voluntatem & mandatum*: ut, him ða Adam eft andſpapode. me ða blæda on hand bryd gerealde. fpeolicu fæmne. fpea dihten min. de ic de onteonan gehah, *tum ei iterum Adamus reſpondebat*: O *domine mi, libera fœmina ſponſa mea fructum illum, quem contra voluntatem tuam edebam, mihi tradidit in manum,* Cædmon XXII, 1. Sic ibidem, lin. 6, ða þu gitfiende on beam gripe. blæda name on treoper telgum. ⁊ me onteonan æte þa unfneme. Adame fealdeſt pærtme, *quod tu concupiſcens ſuſtuleris ex arbore fructum, eum rapiens ex arboris ramis, & contra meum mandatum ediſti, & tradidiſti Adamo perniciosum fructum.*

Neah, neh, *fere, prope, juxta*: neah treliz pintre, *Luc.* VIII, 42. neah eahta dagar, *Luc.* IX, 28. Ita, fop nean: ut, fop neah ðreo þurend. fop neah þritting geapa. neh cyricean þapa eadigra Apl'a, *juxta Eccleſiam beatorum Apoſtolorum.*

Buton, butan, *præter, ultra, extra*: ut, buton Petrum and Johannem, *Luc.* VIII, 51, buton fix hlafar, and tpegen fixar, *Luc.* IX, 13.

Oð, *uſque ad, tenus*: ut, oð ða dpopna, *uſque ad fæces.* oð æfen, *uſque ad veſperum.* oð ende. oð cnihtháde. oð þa hýlta, *capulo tenus.* oð deað. oð þone fpupan. oð þa fceancan. oð þa ancleop.

Undep, *ſubter*, ut, undep heah nodope, *ſubter ſublimi cælo*, Cædm. IV, 10.

In-undep, *in, intra*: ut, eodon fona in-undep ebopar, *illico in domum profecti ſunt*, Cædm. LIV, 5. ða cumun æpfærte in-undep ebopar. *ibid.* 3.

Innan, *in, eis*: ut, heo abeah nýðep. ⁊ bereah innan ða býrgenne, *inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum*, Joh. XX, 11.

Uppan, *ſuper*: ut fete þine hand uppan hig, *impone manum tuam ſuper eam*, Matth. IX, 18. Lebon hýra neax uppan hig, *impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua*, Matth. XXI, 7.

Mid, *cum, inter*: ut, Ic Pulfere kyning mid ðar cyningar. ⁊ mid eopler. ⁊ mid hepetogar. ⁊ mid hægnar þar gepitnerre miner gifer, *Ego Wulferus rex cum regibus, & cum comitibus, & cum ducibus, & cum thanis teſtibus mei muneris*, chron. *Sax. Gibſ.* An. DCLVI. Dær fie almihtig dihten dema mid unc tpig, *de hoc ſit omnipotens dominus judex inter nos duos*, Cædm. XLIX, 10, 11. ðpa mid pihar tpa Nilur fceadeþ, *qua Nilus* [Ægyptum] *duos inter rivulos diſtinguit*, Cædm. XLVIII, 13. Sic, mid halige hand, *Cædm.* LXXIII, 4. mid þir pepode, *Cædm.* IX, 17. ðeah he epige hir land mid þurend fula, *quamvis fundum ſuum vertat mille aratru*, Boeth. p. 58.

Gemang, *inter*: ut, fpa fceap gemang pulfar, *Matth.* X, 16. Sic comp. ongemang: ða ýfelan habbaþ fimle hpæt hpegu goder on gemong hiopa ýfel, *mali ſemper quid boni intermixtum ſuo malo habent*, Boeth. p. 118.

Betpux, betpeox, betpox, betpix, betpýh: ut, fpa fpa lamb betpux polfar, *Luc.* X, 3. betpux eop alle, *Luc.* IX, 48. and Mellitur betpýh hi æt þam fynoþe fæt, *& Mellitus inter eos in Synodo aſſedit.*

Utan, *circum, circa*: ut, ða bertodon ða Iudear hine utan, *Joh.* X, 24.

Agen, agean, *contra, adverſus*: ut, agen manner funu, *Luc.* XII, 12. agen oþerne cyning, *Luc.* XIV, 21. agen hýne ann, *Luc.* XV, 20.

Geond, geondan, begeond, begeondan, *per, ultra*: ut, geond XXX geapa fæc, *Hom.* in paſſ. *Jac.* apoſt. geond ſtopa. geond dagar. begeondan Dumbpe, Præf. *Ælfr.* ad *Wulfig.* begeondan fæ he if. Legitur & eond: ut, eond ealne middan geapd. *Evang. Nic.* p. VIII. XVIII. eondfapan. p. XIX. eond þa muntar. ibid.

Pibgeondan, *circa*: ut, pibgeondan lopdanem, *Matth.* III, 5.

Við, *juxta, cum, contra, adverſus, pro, circa, circiter, erga, a, ab*: ut, gerihpuma pið ðinne bropep, *Matth.* V, 24. Liod gercýld ur pið deopol. pið hane-cpæd, *circa galli cantum.* pið þa ceap-ſtpæt, *circa forum.* pið hig, *juxta illos.* pið þa fæ Adriaticum, *juxta mare Adriaticum*, Hom. in dedicatione eccleſiæ *S. Michaelis.* ſtapiend pið heofonar, *cælum aſpectans.* tpegen penar pið hine, *Luc.* IX, 30. pið þone peg, *Matth.* XXI, 30. pið þeoh fýllan, *pretio vendere.* pið ðone þat, *ita ut, dummodo.* fpa fpa pe forgifaþ þam þe pið ur agyltaþ ⁊ Gymaþ, ⁊ papniaþ pið ælce gyltunge, *videte, & cavete ab omni avaritiâ*, Luc. XII, 25.

Pibutan, *extra*: ut, apuppon pibutan ðone pingeapd, *ejecerunt extra vineam*, Matth. XXI, 29.

Hiſce addas, anblang, anblang, onblang, *per, in longum*: ut, anblang fæ, *per mare.* anblang ðigne, *per Sequanæ flumen.* fop fe hepe up onblang Mærc, *exercitus per flumen Maſæ perrexit*, chron. *Saxon.* anblang dic þæt on Dopfa-bpoc, *in longum foſſæ uſque ad rivulum Equorum dictum*, Chart. MS. *Edgari* Regis.

IV. Præpoſitiones, quæ regunt vel ablativum vel dativum, ſunt, quæ ordine ſuo ſubſequuntur.

Be, *de, ſupra, ſecundum, pro, propter, juxta, circiter, in, ex*: ut, be þam Dælende, *Luc.* VII, 3. be eallum ðýrum þingum, *v.* 18. on ealdum dagum men hiopodon be heopa agenum luſtum to ſpiþe. æp Lifter tocýme. Epiſt. *Ælfrici* ad *Clerum.* in Bibl. C. C. C. *Cant.* be gefeohte. be mipe mihte. be ðære apoſtolican lape. be Tamere. be þam menn ic ſpæce. be ſce Maptines meſſan, LL. *Inæ*, c. 4. ða pæpon gefett be Fihtgaper dæge. and be oðpa

cinga

tinga dæge, *quæ fuerant conſtituta Wihtgari diebus, aliorumque regum diebus.* Occurrit etiam bi, & aliquando big, quæ ſignificant *de, juxta, prope, circum*: bi Johanne, *de Johanne.* hi ageoſaþ bi ðæm peht, *reddent de eo rationem.* ge Birceop ðe him big ſæt, *Epiſcopus qui juxta eum ſedebat.* big þær halgan gaſtes cyme, *de adventu Spiritûs ſancti.* Be hyra pæſtmum ge hig oncnapaþ, *ex fructibus eorum cognoſcetis eos,* Matth. vii, 20.

To, *ad, in, uſque*: ut, to hym, *Luc.* vii, 3. to þam Hælende comun, *v.* 4. ða cpæþ Moyſes to þam cenan Ioſue [lege cempan Ioſue] *Hom.* de Orat. *Moyſis.* to ðe, *Luc.* vii, 7. to ðinum huſe, *Luc.* viii, 39. TIL, til, * vox *Cimbrica, ad, uſque,* ſignificans, aliquoties occurrit: ut, geappian til etanne, *parare ad edendum.* cpæþ til him Hælend, *dixit ei Chriſtus*: at til in vet. *Norrena* & hodierna *Iſlandica* regit *gen.* Notandum etiam eſt to apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglos* **to**, finalem cauſam denotare: ut, ðý ilcan geare gebocude Æþelpolf cyning teoþan dæl hiſ landeſ oſep eall hiſ pice Gode to loſe. ⁊ himſelfum to ecepe hælo, *eodem anno Æthelwolfus rex decimam partem terræ ſuæ per totum ejus regnum charta donavit deo in laudem, & ſibi in æternam ſalutem,* chron. *Sax. Gibſ.* An. dccliv.

Mid, miþ, *cum, apud, penes, inter*: ut, mid mycelum ⁊ ſpemfullum gerceaðe tobale, *cum magna ac ſubtili nationis* [lege *rationis*] *diſcretione,* Proëm. regularis concordiæ monachorum Sanctimonialium in *Anglia,* in Spicilegio *Seldeni, Lat.* & *Sax.* mid ſnotepum ſmeagende pepebe, *prudenti diſcutiens examine,* De officiis monachorum *Lat.* & *Sax.* in Spicilegio dicto. ubi pepebe a ſciolo quodam reponitur pro pæbe, quaſi *examen* in hoc loco *turbam* denotaret. Zacheus ða on ðam gebeoncipe mid blipum mode clypode to þam Hælende, *Hom.* de *Zacchæo.* mearcodon ða þruh mid inegle, *Hom.* in *Paſcha.* mid hyne, *Luc.* vii, 16. mid him, *v.* 12. mid hnefcum peaxum gercnidne, *v.* 25. mid hyne teapum, *v.* 38. mid godum peoncum. mid demum, *penes Judices.* miþ hnefcum genelum, *mollibus veſtimentis*, Matth. xi, 8, cod. evang. interl. *Cott.* In uſu erat hæc præpoſitio mid apud majores noſtros *Anglos*: ut in Satyrographo,

and al the might myd him is. & **and makes hem merry thermyd.**

Iemang, *inter, apud*: ut, ða ne ſop ge Hælend na openlice gemang þam Iudeon, *Jeſus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos,* Joh. xi, 54. gemang bropþum, *Joh.* xxi, 23.

Amang, onmang, ut gemang: amang ðam þe hig þur ſpæcon, *inter eos, qui ſic locuti ſunt,* evang. *Nic.* p. 15. xxvii. onmang þam ðe hig pæron ingangende, *inter eos qui intrabant.* idem p. 3. v. Sic comp. ongemang: ut, ꝑ he ne mihte ongemang oþrum mannum beon, *ut non poſſet aliorum ferre præſentiam,* Boeth. p. 100.

Undep, *ſub, ſubter, infra*: ut, undep anpealde. undep me, *Luc.* vii, 8. undep peleſum heopa, *Pſ.* xiii, 5. undep mine ðecene, *Luc.* vii, 6. undep þam ſic-ſteope, *Joh.* i, 48. undep ðam ſylfum portum.

To-middeſ, *inter, in medio*: ut, and ſtod to middeſ hym, *& ſtetit in medio eorum*, Joh. xx, 26. gepuphe nu ſæſtniſ tomiddeſ ðam pæteſum, *fiat firmamentum in medio aquarum,* Gen. i, 6. omiddan, *in medio*: ut, omiddan Neoſxena pange, *in medio paradiſi,* Gen. ii, 9.

Togeaneſ, *contra, adverſus, erga, obviam.* ða upnon him togeaneſ, *occurrebant ei.* þa eode eall ſeo ceaſtep-papu togeaneſ ðam hælende, *tum tota civitas exivit obviam Jeſu,* Matth. viii, 28, 34. ſapaþ hym togeaneſ, *exite obviam ei,* Matth. xxv, 6.

Ongean, ongen, *contra*: ut, ongean þeode, *contra gentem,* Matth. xxiv, 7. ongen hyne ſpegne, *adverſus ſocrum ſuam,* Matth. x, 35. Betpux, *cum*: ut, betpux þam bocepum, *cum ſcribis,* Marc. xv, 31.

Of, *à, ab, abs, de, ex, extra, ultra*: ut, tpegen of hiſ leoſnung-cnihtum, *Luc.* vii, 19. manega of æblum, *v.* 21. of pitum. and of yſelum gaſtum, *ibid.* ſum of þam ſundeſ-halgum, *v.* 36. an peſ of ðære manegu, *Luc.* ix, 30. of apyngedum gaſtum. and untpumneſſum, *Luc.* viii, 2. Legitur tamen apud *Spelm.* Conc. p. 165. of Chiſt. and of S. Peteſ. and of ðone Abbot. and of ðone Muneca. Of loſdane, *ultra Jordanem,* Marc. x, 2.

On, ſine motu ſignificans, *in*: ut, on peſtenne, *Luc.* vii, 24. on deoſpuſþum peaxe. and eſtum, *v.* 25. on bigſpellum, *Luc.* viii, 10, 27. on hymſylfum, *Luc.* vii, 30. on ðære ceaſtre, *v.* 37. on eauum, *in aquis*, Baſilii *Hexaëmeron.* Bpynaſ on gehpilcre ſtope geſihþ. ſume ſpecednyſſe getacnaþ. On hoſre ſpeaſtan ſittan. anxumneſſe getacnaþ, ms. *Cott.* de *Somniorum* diverſitate. ſimilia ſunt ea judicia his Aſtrampſychi, ἀνδρὶ βαίνειν ἐν δεξιᾷ δηλοῖ βλάβλν. & ἵππος μελαίνας ὁ πολὺ πάντως βλέπειν. Pro On aliquando occurrit An, à *Goth.* ᚪᚾᚫ, *in.*

Æteſoran, † toſoran, onſoran, *ante, coram, præ*: ut, æteſoran ðære ſunnan. æteſoran ðam Hælende. æteſoran Gode ðpimſettle, *coram Dei tribunali,* Hom. in Nat. omnium SS.

---

* Legitur hæc Præpoſitio in veteribus noſtris Scriptoribus. ut in carmine *Chauceri*, quod inſcribitur **the Teſtament of Creſeide.**

A doly ſeaſon til a carefull dite
Ꝺhould correſpond——————

† Nota, quod particula to non rarò ponatur inter ſoran, & caſum nominis, quem regit: ut, hep on hiſtum geare ſoran to middum ſumeſa ſop cyning mid ſiepde to Snottingham, *Hic, anno hoc, ante mediam æſtatem Rex cum exercitu Snottingham profectus eſt.* A toſoran, **tofore** in veteribus noſtris, ut in Satyrographo,

And made a vowe tofore God.

toforan eallum þirum, *Luc.* xxi, 11. ðat eop toforan ayet ir, *Luc.* xix, 8. hpæt ic hym toforan lecge, *Luc.* xi, 6. toforan eallum Galileircum, *Luc.* xiii, 2. ætforan ðære burg he rtent. ætforan eop he rtent. onforan pintepe, *ante hyemem.* toforan Godes domrettle, *coram dei tribunali.*

Betpux, *inter*: ut, betpux pira beapnum, *Luc.* vii, 28. betpux him, *v.* 32. betpux ðam altare, and þam temple, *Luc.* xi, 51. betpux þam temple. and þam peofode, *Matth.* xxiii, 35. betpýh him hæfdon ribbe. and lufan, *Bed.* H. E. p. 110.

Fra, fram, *à, ab, abs, de, ex*: ȝ þone hetolan deofol him fram adræfde, *Hom.* dominic. iii. in xl. Se Dælend pær ȝelæd fram þam halgan ȝarte to anum pertene. to þi þ he pære ȝecortnod fram deofle, *Hom.* in illud, *Ductus est Jesus in desertum.* Dir on tide non þunaþ fram nopþdele. apendunczе þeoda ȝ pæpna ȝepuxlu ȝ nipe topýnar folcna hir ȝetacnaþ, MS. *Cott.* de *Tonitruum* consideratione. cujus textus *Latinus* sic se habet, *si hora nona tonitruaverit ab aquilone, mutationes gentium, & armorum strepitus, & novos concursus populorum significat.* fram þam Dælende ȝefullod:. beo apoppen fram ealdum. ȝ ealdormannum. ȝ fram bocepum, *Luc.* ix, 22. ȝehalȝod fram Eanbalde, *consecratus ab Eanbaldo.* fram pildeofum re þe hine ȝerihþ ehtan. fram feondum be bi ofepfpiped, MS. *Cott.* de somniorum diversitate.

Be-æftan, *pone, post, retro*: ut, be-æftan þære manizeo, *Luc.* xxii, 5. per crasin bæftan, bæfton: ut, ȝanȝ bæftan me Satanar, *vade post me, Satana,* Matth. vi, 22.

Æt, *apud, ad, à, sub, pro*: ut, æt hir fotum, *Luc.* viii, 35. æt Lendicer onan, *Ælfr.* fragm. hist. Reg. *Westsax.* æt anum hýþere, *pro unâ vaccâ,* æt me. æt ðinum hufe. æt uf, *Ælfr.* de vet. testam. Animaþ þ punð æt him, *tollite ab eo talentum.*

Fop, *præ, ob, propter, ex, ab, pro, ultra, præter, contra*: ut, fop hpylcum ðinȝe, *Luc.* viii, 47. fop Gode. and fop populde, *Ælfric.* ibid. fop mannum ic ȝebide. fop eaȝe ic ne beapp, *præ timore non audeo.* Se halga apostol Paulus læreþ ælcum mærrepheorte. ðe Godes folce to lapeope ȝerest bi. þ heona nan ne pandiȝe fop nanner manner eȝe. ne fop lufe. ne fop rceame. ne fop nanum rceatte, *Tractatus* de Presbyterorum conversatione.

Beforan, *coram*: ut, beforan eallum folce, *Luc.* viii, 47. beforan Gode, *Luc.* xii, 6. beforan Godes enȝlum, *v.* 8. beforan hpilcum rcip-men, LL. *Inæ* c. 8.

Binnon, binnan, *intus, intra, ad*: ut, binnan paȝum, *Spelm.* Conc. p. 391. binnon peallum. binnon þam ȝemæpum uper piceр, LL. *Inæ* c. 10. binnan Londenbýriȝ tobpohton, *Londinum adducebant,* Chron. *Sax.* aliquando videtur genitivum regere, ut binnan rix ȝ tpentiȝpa ȝeapa, *intra sex & viginti annos,* Hom. MS. notandum est ἴδιωτιν hic fieri vocis fæce i fyrre, *spatium.* binnon autem & binnan contrahuntur ex beinnon, beinnan, de quo infrà in innon, innan.

Butan, * buton, *sine, absque*: ut, butan beapnum, *Luc.* xx, 28. butan beapne, *v.* 30. butan ofrum mannum, *Spelm.* Conc. p. 598. butan anizpe hæfe, *sine quolibet jussu.* butan anum Bryttircum girle, *unico obside Britanno excepto,* Chron. *Sax.* p. 522. an. dccxviii. re ælmihtiza rcippend re ðe ealle ȝerceafta butan ælcum antimbre þuph hir pirdome ȝercop, *Hom.* de Adnun. M. V.

Abuton, *circum, circa, in circuitu*: he cpæþ þa behealdende þe hym abuton pæron, *tum aspiciens illos, qui circa eum stabant, ait*; vel, *circumspiciens eos, qui in circuitu ejus erant, ait,* Marc. iii, 34.

Betpeonan, betpýnan, *inter*: ut, ða cpædon hir leornincz-cnihtar hym betpýnan, *Joh.* xvi, 17. andettaþ ȝeopne eorne rýnna eop betpeonan, *Hom.* de *Letan. majore.*

Innan, innon, *in, intus, intra*: ut, innan hufe. innan Samaritana ceartre, *Matth.* x, 5. innan east-Engle, Chron. *Sax.* innon Lent, *in Cantio.* Innan ðære cyrican, *in ecclesia.* on-innan, *idem*: ut, oninnam me relfum, *in me ipso.* legitur etiam beinnan: ut beinnan ðam carcerne, *in carcere,* Boeth. cap. 1.

Bufan, bufon, *super, supra*: ut, hæt me ȝan þe bufan ðam pætepe, *jube me adire te super aquam,* Bed. H. E. p. 236.

Uppan, up, uppe, *super, desuper*: uppan hnofum, *Matth.* x, 27. uppan tampe arrene. and hýne folan, *Matth.* xxi, 5.

Ofep, *super, cum*: ut, ma ðonne ofep nizon. ȝ hund-nizontiȝum pihtpirpa, *magis quam super nonaginta novem justis.* Luc. xv, 7. ofep ȝrenum boȝe, *super fronde viridi.* ȝerapen ofep rince ralo hlifian neced ofep neadum golde, *videbant palatia argento, aulasque eminere conspicuas cum rutilante auro,* Cædm. lii, 10.

Æftep, *post, infra, pro*: ut, æftep þirrum ðinȝum, *Luc.* xvii, 30. æftep ðam bitan,

---

* Ab butan, *sine,* sit vetus *Scoticum* **but,** *absque*, quod in præfatione *Æneidos Douglasianæ* occurrit; ubi opus *Virgilii* à *Gawino Douglasio* interprete laudatur in hunc modum:

Wot thy werke shall endure in laude and glorie,
But spot and falt, condigne eterne memorie.

Reperitur sæpius certe in eadem præfatione: **but ony indigence,** *sine omni defectu*; **but sentence or ingine,** *sine judicio, aut ingenio*; **but spot of crime,** *sine nota criminis*; **but doubt,** *sine dubio.* Joh.

Job. XIII, 27. æfter upum hadum, *Spelm.* conc. p. 586. æfter miccelre mid-heortnyrre dinre. *Pſ.* L, 1. Æfter interdum ſignificat ut intò: he lytle pepede unepelice æfter pudum for ⁊ on mor-fæſtenum, *ille autem parvo cum exercitu difficulter in ſylvas, & montana propugnacula ſe recepit.* chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCLXXVIII.

Æf, *ante*: ut, æf þam Cartpon. &, æf ðam ſymbel dæge, *Homilia* in Dominica *Palmarum.*

Oþ, *uſque, ad, tenus*: oþ Daniele þam piteȝan, *Ælfric.* de vet. Teſt. p. 13. oþanum, *Pſ.* XIII. 2.

Unfeor, *propè, non longè*: ut, unfeor þam hufe, *non longe à domo, Luc.* VII, 6. feor proculdubio regit eundem caſum.

Into, *in*, & *ad*: ut, into þam bane, *Ælfr.* de vet. Teſt. p. 32. ic ȝanȝ into ðære byrȝe. ic ȝanȝ into þinum hufe þihten. into Iobes hufe, *Luc.* VI, 4. ða on anum neſten dæge com ſe Hælend into heom, *Hom.* dominicâ 1ª. poſt *Paſcha.*

Viþ, *cum, contra, juxta, ad, erga, pro, ex, circa, circiter, adverſus, pone*: ut, piþ hir dæȝes ponce, *Matth.* XX, 2. ne recȝe þu leaf ȝepitnerre piþ ðinum nehtan. piþ þam dom-ſetl ic ritte, *pone tribunal ſedeo.* piþ þam monaþ, *circiter calendas.* piþ ðam þat, *ita ut, dummodo:* ðat hir engel onȝan ahebban piþ hir heappan, *quod Angelus ſuus cepit librare ſe contra dominum ſuum*, Cædm. p. 7. l. 19. piþ ðam hunȝre andlyfen fecan, *contra famem alimentum quærere.* Bed. E. H. p. 89. ⁊ com mid unmæte peopode piþ him to ȝefeohte: hu ne come ðu to me pyfceanne piþ anum peninȝe, *nonne ex denario mecum conveniſti.* Matth. XX, 13.

Beheonan, *cis, citra*: ut, beheonan Rome, *citra Romam.* beheonan múntan. beheonan þære ſtræt.

Iehenð, *propè*: ut, ȝehenð ðam eh-þyrle ic pnite, *propè feneſtram ſcribo.*

Topeapð, *verſus, ad*: ut, on undepn timan Lpirt pæf to ðeaðe fordemed. and topeapð ðære node ȝeled, *tempore antemeridiano condemnatus erat Chriſtus, & ad crucem ductus*, Cod. MS. canonum, & conſtitutionum eccleſiaſticarum in rubrica de officiis diurn. & nocturn. horarum, cap. XXVIII. ða liȝȝan topapð Huntenðune porte, *quæ jacent verſus Huntenduni oppidum*, chron. *Sax. Gibſ.* DCLVI.

V. Ex his præpoſitionibus, quædam utrumque caſum regunt: ut, befopan, on, ofep, butan, oþ, betpux, piþ, ȝemanȝ, onȝemanȝ, fop, onȝean, betpux, toȝeane, mid, innan, uppan, undep.

Notandum etiam eſt apud *Anglo-Saxones*, haud ſecus ac apud *Latinos*, præpoſitiones aliquando elliptice ſupprimi in oratione: ut, hine Abpaham on hir aȝene hand beacen fett fua him bebeab Metod, *in eum Abrahamus ſignum* [circumciſionis] *impoſuit propria manu, ſicut deus illi juſſerat*, Cædm. LIX, 18. Sic, hie him fealdon, ⁊ him ða aþar fponan: & paulo ſuprà: he lytle pepede fop:

Quædam etiam præpoſitiones regunt genitivum: ut, piþ, andlanȝ: hpi murcaf [murcnaft] ðu piþ min, *quid contra me murmuras?* Boeth. p. 12. Sequitur tamen paulo poſt, hpæt feoraft ðu piþ me, *quid me querimoniis vexas?* Sic p. 77. Ne ȝemet he hine. ne fupþon pihtne peȝ piþ hir ne apeðaþ, *neque inveniet illum, neque etiam viam rectam ad eum ducentem inveniet.* and fpa uppeapdef ȝnepþ oþ done ſtemn. ⁊ riðdan andlanȝ ðæf piþan. ⁊ andlanȝ ðære punde oþ done helm arpinȝþ, *& ſic ſurſum creſcit in caudicem, & dein per medullam & corticem ſurgit in calamum*, p. 90. ða ſmencode he piþ min. ⁊ cpæþ, *tum in me ſubridens, ait*, p. 93. ða bereah he hine undep bæc piþ ðæf pifef, *tum retroſpiciebat verſus* [vel *in*] *mulierem*, p. 102.

VI. Notandum præterea eſt præpoſitiones *Anglo-Saxonicas*, perinde ac *Latinas* & *Græcas* abſolutè poſitas adverbiaſcere, & poſtponi haud rarò nominibus, quæ regunt: ut, ic ſtande on ðaf healfe. ⁊ ðu onȝean, *ego ex hâc parte ſto, tu contrà.* ſe Anȝel hýde fnam ȝefat, *Luc.* I, 38.

De præpoſitionibus in compoſitione.

VII. Præterea notandum eſt, præpoſitionum alias componi cum nominibus, & verbis, alias non. Præpoſitiones quæ componuntur, ſunt; emb, vel ymb, ðurh, onȝean, oþ, betpux, aȝen, ȝeond, piþ, to, be, mid, undep, of, tofopan, fnam, æt, fop, uppe, ofep, æfter, æp.

VIII. Emb, & ymb, componuntur cum nominibus, & verbis, & idem valent in compoſitione, ac *circum* apud *Latinos*: ut, emb-hpyrft, vel ymbhpyrft, *circuitus*, vel *orbis terrarum*, ab emb-hpyrfan, vel ymb-hpyrfan, *ambire, circumire.*

IX. Ðurh, componitur cum nominibus, & verbis. Nominibus junctum excellentiam ſignificat, & *Latinè* redditur *per, præ, valde*: ut, ðurh-beorht, *perſpicuus, perilluſtris, prænobilis.* Verbis vero præpoſitum exponitur *per, trans, ultra*: ut, ðurh-holian, *perforare*: ðurh-punian, *permanere*: ðurh-fapan, *tranſire*: ðurh-punðian, *tranſigere.*

X. On, in compoſitis ſignificat ut *in* apud *Latinos*, & quandoque ut *Angl.* un. particula negativa, vel privativa, quæ extra compoſitionem non invenitur: ut on-aȝeotan, *infundere*: on-alæðan, *inducere*: on-æhte, *inops*: on-ȝeapo, *imparatus*: on-ȝepiſſe, *incertus*, unwiſe.

XI. Onȝean, in compoſitis idem valet, ac *iterum*, & redditur plerunque in compoſitione per *re*: ut, onȝean-bpinȝan, *referre*: onȝean-fendan, *remittere*: onȝean-ſtandan, *reſiſtere.*

XII. Oþ, in compoſitione ſignificat *de, ab, ex, à*: ut, oþ-fcallen, *deficere*: oþ-hebban, *exſollere*: oþ-flean, *aufugere*: oþ-fpopian, *abjurare.*

XIII. Betpux, & betpỳ vel betpỳh, (pro betpỳx) & betpeonan, in compositis significat ut *inter* apud *Latinos*: ut, betpỳx-apoppennyrre, *interjectio*: betpux-cuman, *intervenire*: betpỳ-ȝe-rittan, *interponere*.

XIV. Aȝen, in compositione vim habet *rũ adversus*, & *rũ iterum* apud *Latinos*: ut, aȝen-coman, *occurrere*, & *revertere*: aȝen-hpỳrran, *redire*: aȝen-rtanden, *obstare*, *opponere*. Sed composita ex aȝen præpositione, & aȝen pronomine *suum*, *cuique proprium* significante, à discentibus distinguenda sunt.

XV. Ieond, in compositis redditur per præpositionem *per*: ut, ȝeond-feran, *pertransire*: ȝeond-ȝeotan, *perfundere*: ȝeond-rcinan, *perlustrare*, *perlucere*.

XVI. Fiꝺ, in compositione nunc significat idem ac *cum*: ut in piþmetan, *conferre*, *comparare*. Nunc ut *contra*, & *adversus*: ut, piþ-rtandian, *adversari*, *resistere*. ne piþcpeþe pe, *ne contradicamus*, Hom. de Assump. B. M. V. Nunc autem ut *in* in *Latino injustus*: ut, piþ-copen, *improbus*: piþ-recȝan, *inficiari*. Aliquando ut * *de*: ut in piþ-teon, *detrahere*: piþ-lædan, *deducere*. Plerunque verò † adversatricem significationem habet: ut in piþ-pinnan, *oppugnare*: piþ-rcufian, *repellere*: piþ-racan, *contradicere*, *abrenuntiare*: piþ-cpeban, *contradicere*.

XVII. To, in compositis quandoque excessum denotat: ut in to-neceleaf, *nimis incuriosus*: to-læt, *serò nimis*: to-anpillic, *nimium pertinax*. Inde nostrum **too**: ut, **too careleſſe**, **too ſtudious**. Quandoque significat ut Præp. *dif* apud *Latinos*, in compositione: ut in to-cnapen, *discernere*: to-ȝoten, *diffusus*: to-lỳſan, *dissolvere*. Ut plurimum autem exponitur per *ad*: ut, to-cuman, *advenire*: to-bæran, *adportare*: to-fealden, *applicare*: to-beȝyman, *attendere*: to-ȝecỳȝan, *advocare*. Non raro etiam ut a, & ȝe, est merum augmentum syllabicum nihil significans.

XVIII. Be, in compositione nunc est merum præfixum, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis præponitur: Nunc habet vim præpositionum, *circum*, *prope*, *re*, *con*: ut, beferde fe Dælend ealle Galilæam, *circuivit Jesus totam Galilæam*, Matth. IV, 23. beperde hỳne, *conversus*, Matth. IX, 22. Sic bi, biȝ, vel bỳȝ in compositione *circum*, *prope*, *juxta* significant: ut, biȝrtandaþ me rtranȝe ȝeneatar, *me circumstant strenui servi*, Cædm. VII, 12. vide gloss. *Goth.* in BIMAITAN.

XIX. Mid, in compositione exprimitur per *co*, *con*, *com*, *cor*, in compositis *Latinis*: ut in mid-þolian, *compati*: mid-punuȝe, *consortium*: mid-rpeȝian, *consonare*. Sed hic à discentibus cautè distinguenda sunt composita cum mid præpositione, à compositis cum mid, pro middel, *medius*, *a*, *um*. Observandum etiam est adverbium ramod, *simul*, vel *unà* significans, eundem usum habere in compositis ac mid: ut in ramod-apiran, *consurgere*: ramod-cỳman, *convenire*: ramod-ȝeflet, *concertatio*: ramod-rpeȝen, *consonans*.

XX. Of, valet in compositione *à*, *abs*, *de*, *ex*: ut, of-ceopfan, *abscindere*: of-adpifan, *abigere*: of-animan, *auferre*. Aliquando tamen ut merum affixum simplicis significationem non variat: ut in of-topfian, *lapidare*: of-flean, *occidere*.

XXI. Toforan, in compositis significat *ante*, *præ*: ut in toforan-beon, *præesse*: toforan-faran, *præire*.

XXII. Æt, in compositione plerunque exponitur per *ab*, *è*, *ex*, *de*: ut in æt-bræban, *auferre*, *eripere*: æt-bepftan, *aufugere*, *evadere*. Interdum redditur per *ad*: ut in æt-beon, *adesse*: ætrtandan, *adstare*.

XXIII. Fop. Quando fop non est merum augmentum initiale, redditur per præpositiones *per*, *re*, *de*, *dũ*, *ex*, *ab*, *con*, *ultrà*, *præter*, *contra*, & sæpe dat composito significationem, quæ simplicis significationem pessundat, & in malum sensum vertit: ut, à doen *facere*, fopdoen *interficere*: à niman *capere*, *sumere*, fopniman *consumere*: à liȝȝan *jacere*, *cubare*, fopliȝȝan *fornicari*, *adulterari*. In compositis etiam sæpe fore, *præ*, *pro*, *ante*, significans, confunditur cum fop: ut, fore-ȝepitnỳrre, *falsum testimonium*.

XXIV. Up, vel uppe in compositis exponitur per *ad*, *ex*, & per voces, quæ significant motum sursùm, locum superiorem, & res supernas: ut, up-abroden, *elatus*: up-abrỳcan, *erumpere*, *effringere*: up-ahebban, *extollere*: up-flepinȝ, *cœnaculum*: up-apiran, *assurgere*: up-land, *regio montana*: up-papa, *superi*.

XXV. Ofer, in compositis plerumque denotat excessum: ut in ofer-brincan, *plus æquo bibere*: ȝif hỳlc Birceop oððe mærre-preoft hine ỳlfne pædlice ofertrince. oððe he ðær ȝerpice. oððe hir haber ðoliȝe, *cod. can.* MS. Hisce addas ofer-æt, *nimia ingluvies*: ofer-bliþ, *supra modum lætus*: ofer-modian, *superbire*: ofer-hoȝian, *contemnere*. Quando non excessum significat reddendum est per *trans*, *in*, *super*, *per*, *præter*, *præ*, *de*: ut in ofer-climan, *transcendere*: ofer-faran, *transire*: ofer-flean, *supervolare*: ofer-ȝilban, *inaurare*: ofer-hlinan, *incumbere*: ofer-hpeorfan, *irruere*: ofer-pæban, *perlegere*: ofer-ðeon, *præstare*: ofer-penan, *præsumere*.

XXVI. Ær, in compositis redditur per *ante*, *prius*, *præ*, *primùm*: ut in ær-boren, *primogenitus*: ær-ȝebon, *anteactus*: ær-leoht, *primum-mane*: ær-ȝenemned, *prænominatus*.

---

* In hodierno sermone nostro **to withdraw** est *detrahere*, *subducere*; **to withhold** est *detinere*. † Retinemus adhuc **with** in eodem sensu: ut **to withſtand**, *resistere*, *oppugnare*.

XXVII. Æftep in compoſitione exponitur per *poſt*, ut in æftep-bopen, *poſthumus*, &c.

XXVIII. Præter has præpoſitiones, quæ tam in conſtructione, quàm in compoſitione uſurpantur, aliæ ſunt, quas * inſeparabiles vocant, utpote quæ extra compoſitionem non occurrunt, & disjunctæ à vocibus, cum quibus coaleſcunt, nihil ſignificant: ut, eb, em, un, oſ, mif: quibus adde ſofe, quæ rarò extra compoſitionem occurrit, & Æ.

XXIX. Eb, *Francice* it, in compoſitione idem valet ac *re* apud *Latinos*: ut in ebcenneb, *renatus*. ebnipian, *renovare*. ebfcæft, ebfceaft, *palingeneſia, renovatio, recreatio.*

XXX. Em, ſcribitur per apocopen pro embe, & per ſyncopen pro efen, vel efn, *æquus, æqualis*. Quando ſtat pro embe redditur ut ſupra in Reg. 8. Quando autem pro efen ponitur, valet *par, æquus, a, um*: ut in emnihf, *æquinoctium*: emlang, *pariſ longitudinis*. Emne etiam ſignificat *æqualis, æquus, par*, unde compoſita cum emn: ut, emn-ſcolefe, *condiſcipulus*: emn-beof, *conſervus*.

XXXI. †Un, in vocum compoſitione negativè, privativè, & contrariò ſignificat, & exponitur per *in, de, dis, ex, à*, & per voces ſimplici in ſignificatione contrariò, vel privativè oppoſitas: ut, unacenned, *ingeneratus*: unacumenblic, *impoſſibilis*: uncnyttan, *diſſolvere*: unfriþ, *diſcordia*: unfreþa, *paupertas*: unheafda, *ſervus*: un-ſpyþf, *falſitas*: un-bræd, *anguſtus, parvus*: unlytel, *magnus*: un-menn, *i. e.* un-menigu, vel unmenu, *pauci*. Sic *Scoti* dicunt **unwell**, *ægrotus*; atque *Angli* **uneven**, *ſcaber, aſper, ſalebroſus*: **unſound**, *inſincerus*: **unſtable**, *vacillans*: **unskilfull**, *imperitus*: **unrighteous**, *injuſtus*. Quod ſanè loquendi genus primitùs venit à *Gothis*, in quorum linguâ occurrunt iſtiuſmodi non pauca: ᚢᚾᛚᚨᛁᚷᛁᚾ, *imperteritè*: ᚢᚾᛒᚨᛚᛁᚴᚨᚾᛞᚨᛋ, *ſterilis*: ᚢᚾᛒᚨᚴᚾᚨᚾᛏᛋ, *ἄτεκνος, qui non habet liberos*: ᚢᚾᚹᛁᚢᛁᚹ, *malum*: ᚢᚾᛋᚷᚨᛚ, *nequam*: ᚢᚾᛚᛖᚷᚨᛋ, *pauper, &c.*

Of, in compoſitione ſignum eſt plerunque privationis (inquit *Somnerus*) vel negandi particula: ut in of-puþfe, *ignominia*: of-pyrfe, *impunè*: of-frupian, *diffidere*: of-mæf, *immenſus*: of-leahfne, *inculpatus*: of-ſeofoden, *increatus*, Cædmon. p. 1. Præpoſitio hæc inſeparabilis deducitur à *Cimbrica* or, vel vr, quæ *de, è, ex* ſignificat in regimine.

Oð, in compoſitione ſignificat *à, ab, de, ex*: ut in oþþenban, *aufugere*: oþgryþan, *eripere*: oþfcyfan, *deflectere*.

Mif, à *Goth.* **MISSA**, in compoſitione inſinuat defectum, errorem, corruptelam, diſſimilitudinem, *&c*: ut in mif-bæd, *maleficium*: mif-boden, *abortus*: mif-cpeþan, *maledicere*: mif-lician, *diſplicere*: mif-hýdan, *inobedire*: mif-lic, vel mifden-lic, *diverſus*. Ita *Gothis* **MISSALEIKS**, *varius*: **MISSAGAINS**, *offenſæ, delicta*: **MISSAUISS**, *diſſenſio*. Inde noſtratia **misdeed**, *delictum*: **to misbecome**, *dedecere*: **to miscarry**, *perire*, non aſſequi, quod quis intenderat: **to miſtruſt**, *diffidere*. Hiſce addas ᚠᛁᚾᚠᛚᛁᚾ, miſmæle, vocem *Cimbricam*, quæ errorem linguæ ſignificat, à ᚠᛁᚾ, mis, & ᚠᛚᚨᛁ, maal, *ſermo. Goth.* **MALFLA**. & ᚠᛁᚾᚠᚱᚢᚾᚨ, miſgruna, *diffidere*. Inde etiam à veteri *Francicâ*, quæ ſoror erat *Anglo-Saxonicæ*, *Gallorum* illud *mes*, & per apocopen *mé*, in *mécomôitre, mécontent, médiſance*, & ſimilibus. Vide miſſa in evang. *Iſland.* Marc. XIII, 24. & At miſſa in *Gudm. Andreæ* Lexico *Iſlandico*.

XXXII. Fofe, redditur per *præ, pro, ante*: ut in ſofe-cpæban, *prædicere*: ſofecýn, *anteceſſores*: ſofe-niman, *præ-occupare*: ſofe-pitung, *præſagium*: ſofe-ſehat, *promiſſum*.

Æ *privationem*, vel *negationem* denotat: ut in æġýlð, æmenne, æmelle, æmode. Aliquando tamen præteriti temporis participiis præponitur, more a, be, ſof, ge: ut in æceleð, apýpp.

XXXIII. Præter præpoſitiones ſeparabiles, & inſeparabiles, quæ compoſitionem ingrediuntur, ſunt & aliæ voces, quæ in compoſitione, præpoſitionum naturam induunt, & per præpoſitiones *Latinè* exponuntur: ut, efen, eft, piþer, and, quibus adde opð, full.

XXXIV. Efen, à *Goth.* **IBN**, eſt adjectivum ſignificans, *æquus, æqualis, par*, & in compoſitione idem valet, ac *co, col, com, con, cor*, &c. *Latinorum*: exemp. gr. efen-biſceop, *coëpiſcopus*: efen-ðpopian, *compati*: efen-þýhta, *cooperator*: efen-þeopa, *conſervus*, &c.

XXXV. Eft eſt adverbium, quod *poſtea, porro, iterum* ſignificat, & in compoſitione idem plerumque ſignificat, ac *re*, & *retro*: ut in eft-cuman, *revertere*: eft-cýfpan, *recurrere*: eft-gecýgan, *revocare*.

XXXVI. Fiþer, à *Goth.* **WIÞRA**, eſt vox adverbialis ſignificans *adverſum, contra*, & facit ſimplex malè ſemper ſignificare, & maximâ ex parte oppoſitionem implicat: ut à cofen *electus, dilectus*; piþer-cofen *reprobus, maledictus*: à fecgan *dicere*, piþer-fecgan *contradicere*: à faca *cauſa*, piþer-faca *cauſæ adverſarius, à cauſa profugus, apoſtata*.

XXXVII. And. Tametſi hæc vox apud *Anglo-Saxones* ſolùm obtinet naturam conjunctionis copulativæ, apud *Gothos* tamen eſt præpoſitio *in, coram, contra, adverſus* ſignificans. Quod quamprimum didiceram, mirari ampliùs deſii, quòd tot nomina, & verba in *Anglo-Saxonicâ* occurrentia, quibus and præfixum erat: ut in andfeafð, *præſens*, à *Goth.* [1] **ANDA**, *ἀντὶ, contra*,

* Quales ſunt apud *Latinos*, ut, *di, dis, re, ſe, con.* † a, o, & u, apud veteres *Cimbros* eundem in compoſitione obtinent valorem: ut in **AHABB**, ohapp, *infortunium*: **AFIBIN**, okeipis, *gratiæ, ſine emtione*: **ANDIFA**, olucka, *infelicitas*: **AHAFA**, ohæfa, *nefas*: **ANAFI**, oſome, *dedecus*: **AFIRFAH**, owerkan, *maleficium*: **UFFAIRT**, ufært, *impervium*: **UFRIANNIR**, ufrialſer, *ſervi*. [1] Vel **ANDA**. quod apud *Gothos* idem valet.

& ᛉᚪᛁᚴᚹᚪᚾ, unde ᚹeoᚱᚹan, *esse*, quod nimirùm præsentes *coram* adstent, & *contrà* sistant se veluti ex adverso. Hinc ᚪᚾᛞᚹᚪᛁᚴᚹᛁᛋ, *contra*, & ᚪᚾᛞᚹᚪᛁᚴᚹᛁ, *facies*, *præsentia*. Sic anbyrd est *responsum* à *Goth.* ᚪᚾᛞᚹᚪᚾᚴᛞ, vel ᚪᚾᛞᛚᚹᚪᚾᚴᛞ, quod fit ex ᚪᚾᛞ, vel ᚪᚾᛞᚪ, *adversum*, *contrà*, & ᚹᚪᚾᚴᛞ, *verbum*; ut anbyrd proprie sit sermo, quem respondens regerit percontanti. Sic ᚪᚾᛞᚻᚪᚠᚷᚪᚾ, est *respondere*, ab ᚪᚾᛞ, *contra*, & ᚻᚪᚠᚷᚪᚾ, *tollere*, quasi dicas, vocem ad respondendum contra tollere. In eâdem significatione occurrunt veteres * *Cimbricæ* voces: ᚪᛒᚱᚢᛁᚠᚱᛁ, advidre, *ventus contrarius*: ᚪᛒᛏᚪᚠ, andtof, *remigatio in adversum*: ᚪᛒᚱᚪᛁᚾᛁ, andsælis, *contra solem*: ᚪᛒᚱᚪᛁᚱᛁᚴ, andhæris, *adverso crine*. Quibus adde, *Angl.* to answer, *respondere*, ex and, & *Cimbricâ* ᚢᚾᚪᚱᚪ, suara, *respondere*, compositum. videsis and in dictionario *Islandico* Gudmundi *Andreæ*.

† Ord substantivum est, quod in *Saxonicâ*, & *Francicâ* linguâ *ordium*, *initium*, *principium* significat. Inde compositione idem valet, ac *primus*, *primitivus*: ut in ord-frumа, *author*; ord-bana, *homicida primus*; ut *Cain* vocatur in *Cædmonis* paraphrasi. plura de hac voce commentati sumus in cap. XXI.

Full vero adjectivum est, quod *plenus* significat, & in compositione, tam verborum, quam nominum, significationem valde auget, & perficit: ut in fulgangan, fulfæran, fulfremian, fulbeote. Adjectiva autem, & ab eis profecta adverbia quasi in superlativo gradu collocat: ut, manege beoþ ðeah æghþer ge fullæþele. ge fullelige. ⁊ beoþ ðeah fullunnote, *multi sunt valde nobiles, & valde divites, qui tamen sunt valde tristes.* Boeth. p. 19.

Præpositiones Gothicæ.

XXXVIII. ïN. ᚦᚪᚾᚴ, vel ᚦᚪᚾᚴᚪ. ᚪᚢ. ᚢᚾᛞ, vel ᚢᚾᛏᛖ. ᚦᚱᚪᛗ. ᚦᚪᛁᚱᚱᚪ. ᛒᛁ. ᚪᚦ. ᚪᚦᚪᚱ. ᚢᛋ. ᚪᚾᚪ. ᛗᛁᚹ. ᚪᚾᛞ. ᚫᛏ. ᚻᛁᚾᛞᚪᚾᚪ, vel ᚻᛁᚾᛞᚪᚱ. ᚢᚦ. ᚢᚾᛞᚪᚱᚱ. ᛉᛁᚹᚴᚪ. ᚹᛖᚩᚪ. ᚹᛁᚹᚴᚪᛉᚪᛁᚴᚹ. ᚢᚦᚪᚱ. ᚢᚦᚪᚱᚱ. ᚦᚱᚢᛗᚪᚾ. ᚢᛉᚪᚹᚴᚱ. ᚢᛏ, vel ᚢᛏᚪ. ᚢᛏᚪᚾᚪ. ïᚢᚢᚻ. ᚹᚪᛁᚴᚻ:

ïN, significans, *ὸ, in*, regit ablativum, aliquando accusativum. significans autem *ὸι, in, ad, inter*, regit accusativum aliquando ablativum: significans verò *διὰ, ἴνεκα, per, propter, ergò*, regit genitivum; *Marc*, II, 27. III, 9. VI, 26. & VIII, 35.

ᚦᚪᚾᚴ, vel, ᚦᚪᚾᚴᚪ, quando significat *πρὸ, ante*, vel *παρὰ, juxta, secus*, regit accusativum: quando significat *ἀντὶ, pro*, regit ablativum. quando verò *ἔμπροσθεν, ante*, regit genitivum. Significat etiam *ἀπὸ, à, ab*, & *διὰ, præ*, & tum regit ablativum, *Luc.* III, 7.

ᚪᚢ, significat *πρὸς, in*, vel *ὸι, ad, ὸν, in*, & regit dativum: ut, ᚪᚢ ᚫᚻᛗᛁᚾ ᛉᛖᛁᚻᚫᛗᛗᚪ, *ὸν τῷ κυνηγῷ ἀγέρῳ*, *Marc.* XII, 36. in quem locum videsis *Thomæ Mareschalli* observationes. *διά* u etiam redditur ᚪᚢ ᚩᛖ, & *διὰ τέλους*, ᚪᚢ ᛉᛖ:

ᚢᚾᛞ, vel ᚢᚾᛏᛖ, *ἕως, ἄχρι, usque, usque ad*, regit accusativum. Legitur tamen ᚢᚾᛞ ïᚱᚻᚫᚾᚾᛖ, *Matth.* XI, 13. At ᚢᚾᛞ ïᚱᚻᚫᚾᚾᛖᚾ, *Luc.* XVI, 16.

ᚦᚱᚪᛗ, *ἀπὸ, ὑπὸ, παρὰ, ὑπὲρ, περὶ, in, à, ab, apud, pro, de, ex*, regit ablativum casum.

ᚦᚪᛁᚱᚱᚪ, *μακρὰν, ἀπὸ, longè, à, ab*, regit ablativum.

ᛒᛁ, significans *ἐπὶ, in*; *μετὰ, cum*; *ὸι, per*; *κατὰ, secundum*; regit ablativum. Significans autem *ὑπὲρ, pro*; *περὶ circum, circa*; *κατὰ, adversum, secundum*; *διὰ, post*; regit accusativum. Significans verò *περὶ, de*, regit quum accusativum, tum genitivum. Denique significans *ἐπὶ, super*, regit nunc accusativum, nunc ablativum. In compositione autem persæpe significat *circum*.

ᚪᚦ, & ᚪᛒᚾ, *ἀπὸ, à, ab, abs*, regit semper ablativum.

ᚪᚦᚪᚱ, *κατὰ, post*, significans, regit accusativum. ᚪᚦᚪᚱ autem *ὀπίσω, post* vel *retro*, & *ἐπὶ, in* significans, regit dativum vel ablativum. Legitur ᚪᚦᚪᚱᚾᚻ, *Luc.* I, 24.

ᚢᛋ, *ἐν, ἐἰς, ex, de, ab*, & *ἔξω, extra* significans, semper regit ablativum. Pro ᚢᛋ, per prosthesin euphonicam legitur sæpe ᚢᛉᚾᚻ; vide *Luc.* XX, 4. In compositione autem cum ver-

---

* *V.* Lexicon *Runicum* Ol. Wormii. † Ord *initium*; siquidem in gemino *G. Chauceri* loco certe *G. Chaucero* denotat *exordium*, *principium*, crediderim ord pro word, restituendum: ut

Lucan to thæ this story I commend,
And to Sueton, and Valerie also,
That of this story writen ord and end.

Ita duntaxat legendum videtur, non autem word and end, ut in editis omnibus habetur: &

Pe goeth him home, and gan full sone send,
For Pandarus, and all this new chaunce
And of this broch pe told him ord and end,
Complaining of her harts variaunce.

Manifestissimum in his elucescit vestigium *Cædmoniamæ* paraphrasios, LXXVIII, 16, in quo loco occurrunt hæc verba: ȝona ongeat. ȝyþ- mod cyning. ord and end. ðæȝ ðe him ȝyeð þæȝ, *subito percepit animosus rex initium ac exitum ejus, quod ei manifestatum erat.*

bis

bis incipientibus ab K. NS euphonice vertitur in NK: ut in NKKGISAN, *surgere*, NKKINNAN, *exire*.

ANA, ὑπὸ, ἐπὶ, ἀν, ἐν, ἀπὸ, *in, super, de* significans, regit ablativum. Significans verò ἐπὶ, *ad*, & ἀμφὶ, *circum*, gaudet accusativo.

MIΨ, & aliquando MIA, μετὰ, *cum*, significans, etiam ἀν, & μεθ, *inter*, requirit semper ablativum.

ANA, ἀν, ἐν, κατὰ, διὰ, *in, per* significans regit semper accusativum. Significans verò ἐπὶ, *super, in, in*, regit ablativum, *Luc.* VI, 48. & XIX, 5. In compositione respondet *Anglo-Saxonico* un: ut in ANAHNAGAN, *detegere*, quod *Anglo-Saxonicè* est unhælan. ANABINDAN, *solvere*, unbindan *Anglo-Saxonice*.

AT, παρὰ, ἀθ, *secus, apud, ad* significans gaudet dativo.

HINDANA, vel HINDAR, πέραν, ἀπὸ, *trans, à, ab*, ὑπέρω *pone*, regit accusativum. HINDAR etiam significat *inter*, vel *apud*, ut onder *Belgarum*: ut, NIST HINDAR NNS, *non est apud nos*, Luc. IX, 13.

NΔ, & NNDAR, ὑπὸ, *sub*, regit ablativum: & quandoque accusativum. NNDARR, ὑπὸ πέρα, regit etiam ablativum. Pro NΔ, occurrit NBN, *Luc.* XVIII, 38.

YIΨRA, πρὸς, *ad*; παρὰ, *secus, juxta*; κατὰ, *adversum*, & ὑπάντησιν, *occursum* significans gaudet accusativo.

NGOA, *juxta, prope, secus*. Quemnam casum regat hæc præpositio non docent pretiosæ argentei codicis reliquiæ.

YIΨRAYLIRΨ, ἀντίπερα, *contra*, regit accusativum.

NΔAR significans πέραν, *trans*, gaudet accusativo. Quum vero significat ἐπὶ, vel ὑπὲρ, *super*, gaudet dativo; & aliquando accusativo: ut *Luc.* VI, 40. NΔAR AAISARI: at *Matth.* X, 24. NΔAR AAISARGA: NΔARR, ὑπάνω, *supra*, regit etiam accusativum, & genitivum, *Luc.* X, 19.

NZAΨRR, ἔξωθεν, *extra*, regit genitivum.

NT. NTA, NTANA. NTNN, ἔξω, *extra*, regit tam genitivum, quàm accusativum.

INNh, ἄνευ, χάριν, *sine*, ἐν, *in*, ὕπερ, *propter*, regit ablativum & quandoque accusativum. genitivum vero, quoties significat, *propter*.

ΨAIRh, διὰ, *per*, regit accusativum.

Hisce adde MIΨ TVGIhNAIM, ἀνὰ μέσον, *Anglo-Saxonibus* betpeonan, betpýnan, betpeoh, betpih, betpuh, betpux, betpix, *Anglis* betwæn, betwixt, *inter duo*, vel *in medio duorum*, quæ regunt dativum. *Marc.* VII, 31. MIΨ TVGIhNAIM MARKRM, *inter medios fines*. Nota quod præpositio AIS occurrit in compositione: ut in AISAKANSGAN, AISTAhGAN, *&c.*

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De Interjectionibus.

INterjectiones dolentis, pa: ut, paiʀ me, *væ mihi*! pam me, *heu mihi*! * pala pa, *heu*! *proh dolor*! eop, *heu*! eop me, *væ mihi*! hiʒla, *heu*! hiʒla me, *heu mihi*. eala eap, eala ea, hela pa, *eheu*!

Gaudentis, & Exultantis: pel me.

Abominantis: pala pe, *vah*! Marc. XV, 29. on peʒ, *apage*.

Vocantis: eala, eala þu, *ô*? hlýʀt eala beapn bebobа lapeopeʀ. ϧ ahýlð eape heopтan þinpe, *auscultа, ô fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui*, Regula *Bened.* MS interlin. *Cott. Lat. Sax.* hýpʀt þu, *heus*! † la, la ðu, *heus*! O la, *ô*! *eho*! Libet hic proferre duo exempla lectu jucundissima; alterum sublimis, alterum autem mediocris dicendi generis; in quorum illo, EALA, in hoc LA, per anaphoram elegantissimam repetuntur. Primum tibi exhibet, lector, lamentationem *Satanæ* in tartaro obserati, *Cædm.* XCV. Secundum autem continet Helleʀ, i. e. *Hecates* queremoniam ad *Satanam*, in ornatissimo illo *Nicodemi* pseudo-evangelio, quod ob orationis nitorem, & suavitatem, vir mihi amicissimus publici juris fecit cum heptateucho *A. Saxonico*. M.DC.XC.VIII. Eala ðnihtener ðným. eala ðuʒuþa helm. eala meotoðeʀ mihт. eala miðban eapð. eala ðæʒ leoþa. eala ðpeam ʒoðeʀ. eala enʒla ðpeat. eala up heopon. eala þ ic eam. ealeʀ leaʀ. ecan ðpeamaʀ. þ ic miþ handum ne mæʒ. heopon ʒepæcan. ne miþ eaʒum ne moт. up locian. ne hupu miþ eapum ne ʀceal. æʀpe ʒehepan. ðæp býnhtertan. beman ʀtepne. ðæʀ ic polde oʀ-

---

* Hæc interjectio frequenter tropice ponitur pro dolore, præcipue in scriptis Satyrographi, ut,

Wlote we nyght what warre is, ther that peace reineth,
Ne what is witerly weale, till welawey him teache.

† La amat præponi & postponi interrogativis. pro eala legitur æla, & æala maxime in poëticis,

ſelbe. ſunu meotodeſ. dnihten abrıſan. ⁊ aȝan me ðæſ dreameſ ȝepald. puldneſ ⁊ þynne. me ðæn þýſſe ȝelamp. ðonne ic to hihte. aȝan moſte. nu ic eom arceaden. ſnam ðæne ſcıpan dniht. alæded ſnam leohte. in ðone la'ðan ham. ne mæȝ ic þ ȝehicȝan. hu ic in ðæm becpom. in ðiſ neople ȝenip. mid ſýnnum ſáh. apoppen oſ populde, *ô domini* [Jeſu] *majeſtas*! *ô virtutum corona*! *ô dei* [patris] *potentia*! *ô munde*! *ô lux diei*! *ô jubilum dei*, vel *apud deum*! *ô angelorum caterva*! *ô cæli cælorum*! *ô me miſerum*! *quod æterno gaudio omnino carituras ſum, quod ne vel manibus quidem cælum attingere poſſum, neque oculis id aſpicere, & quod auribus nunquam auditurus ſum melodiæ clariſſimæ vocem, propterea quod vellem ex aulâ* [cœleſti] *dominum, dei filium expellere, & mihi vindicare* [cœleſtis] *jubili gaudium, & gloriæ imperium. Inde mihi pejus accidit quàm expectarem, ſiquidem ex purâ familiâ* [ſocietate] *ſeparatus ſum, abjectus à luce in hanc domum abominabilem; neque poſſum vel cogitando fingere, quomodo in eam ingreſſus ſum, quomodo peccatis inimicus* [vel *diſcolorus*] *factus, in hanc nebuloſam abyſſum ſons dejectus, ab omnibus reprobatus.* Ða cpæþ ſeo helle to ðatane. La ðu ealdop ealne ſopſpýlledneſſe. ⁊ la ðu opðſnuma ealna ýſela. ⁊ la ðu ſæden ealna ſlýmena. ⁊ la ðu þe ealdon pæne ealle deaþeſ. ⁊ la opðſnuma ealne modıgnýſſe. ſop hıȝ ȝedýpſtlæhteſt ðu ðe þ ðu þ ȝeþanc on þ lubeiſce ſolc arendeſt þ hıȝ ðýrne Dælend ahenȝon. ⁊ ðu him nænne ȝýlt on ne oncneope. ⁊ ðu nu þuph þ tpyp ⁊ ðuph ða pode hæſſt ealle þýne blýſſe ſopſpýlled. *tum inquit* Morta [Hecate] *ad Satanam*: *ô tu princeps perditionis*! *ô auctor omnium malorum*! *ô profugorum* [apoſtatarum] *omnium pater*! *ô qui fuiſti princeps omnis interitûs*! *ô omnis ambitionis auctor*! *cur præſumebas indere in mentes Judæorum, ut Jeſum, quem ſciebas eſſe innocentem, crucifigerent, quando quidem per ligneam illam crucem tuam, omnem delectationem perdidiſti.* Evang. Nicod. p. 17. §. xxix. Hiſce quoque libet adjungere quæ *F. Junius F. F.* in Lexico ſuo v. linguarum habet in voce la. la, vocandi vox, *ô*. hola, *idem*. la leoſ, *dilecte*. la hú oft, *quoties*? pilt ðu la, *viſne*? Item interrogandi, la hu ne, *nonne*? la hpilc, *quis*? la, *en, ecce*! la nota vocativi. *Matth.* xxxvii, 7, 5. xii, 34. xxii, 12. & deinceps. Reg. *Bened.* interl. in prologo, la videtur poni pro eala. Sic *Pſ.* xix, 23, habes, la hu micel, *ô quam magna*! quanquam abundare videtur in la hpilc, *Pſ.* xxxviii. 6. La videtur aliquando eſſe intenſivum; ita maxime ſibi neceſſariam operam ſuppliciter exigentis eſt illud: bidde ic ða la, *Bed.* cxxii, 13. Adſtruentis, & magis affirmantis eſt illud: ðat la pæſ ſæȝep, *Cædm.* civ, 4. Optantis, vel ſedulo hortantis, uton la ȝeþencan, *Cædm.* civ, 24. Inſultantis vel ſarcaſtice exprobrantis, la ðuſ beo nu on ýſele. nolde ſ æp tcala, *Cædm.* cvi, 8. Graviter dolentis, pa la pa, *heu, prob dolor*! Beda ii, 1. *Marc.* xv, 29. *Cædm.* ix, 16. La hpider mæȝ ic nu ſleon, *quo nunc fugiam*! Bed. xi, 12.

Optantis: eala ȝıf, *ô ſi*! pa la, *utinam, ô ſi*! pa la ahte ic minra handa ȝepealb, inquit Satanas in barathro vinctus jacens, *Cædm.* p. 9. l. 15.

Hortantis, vel Laudantis: pella pel, *age, agite*: uton, *age, agite, agedum*: do, *age, agedum*. ute nu, *age*: ut, ute nu tellan, *age, dicamus*. Boeth. uton aprıan æt ſumum cýnne, *exurgamus ergo tandem aliquando*, Regula *Benedicti* interlin. ms. *Cott.* quæ verba verſio alia *Saxonica* ſic reddit; uton eopnoſtlice on ſumne timan artanban:.

Admirantis: eala hu, *ô quam*! Demonſtrantis: heonu, eſne, ſe, *ecce*.

Laudantis; beo bliþe, ȝebliſſa ðu, pýlcýma, ſelðe, *euge*. Eala, eala, *euge, euge*.

Interjectiones Gothicæ.

Vocantis, & admirantis: ᚱ, *ô, vah*. Dolentis, & execrantis ſeu imprecantis: ᚹᚨᛁ, *væ*. Demonſtrantis: ᛋᚨᛁ, ᛉᚨᚴuh, *ecce*.

Caput Sextumdecimum.

Continens regulas quaſdam ſyntaxeos promiſcue poſitas, cum miſcellaneis quibuſdam obſervationibus.

I. Ablativus abſolutè ponitur apud *Anglo-Saxones*: ut, ȝebıȝedum cneopum him to cpæð, *& genu flexo dixit illi*, Marc. i, 40. Sic *v.* 31. hýpe handa ȝeȝnıpenpe, *apprehensâ manu ejus*. ðe eac abpæpctum ſeondum ſinum on ſoðe cýneprice ȝehateð, *te regem futurum extinctis in veritate promittit*, Bed. H. E. p. 138. Plura occurrunt exempla, *Matth.* xvi, 4. xvii, 5. x, 1. ix, 43. *Marc.* xiv, 52. *Matth.* vi, 6. xiii, 6. *Marc.* xvi, 2. Sic apud *Gothos*, Matth. viii, 16. ᚨᛏᛚᚨᚾᛞᚨᚾᛞᛁᚾᛏᛩᚨ ᛉᚨᚾ ᛩᚨᚢᚴᛉᚨᚾᚨᛗᛗᚨ. *veſpere autem facto*. ᚴᚨᚢᛗᚨᚾᚨᛁᛗ ᛉᚨᚾ ᛁᛗ, *Matth.* xxvii, 17. vide & comma 19. & *Marc.* v, 35. etiam *Marc.* x, 17, 46. *Luc.* vi, 48. vii, 24.

II. Verba

II. Verba acquiſitivè poſita regunt dativum: ut, ᵹiᵴ hpa him ᵽihteᵴ biddе, *ſi quis ſibi æquum poſtulaverit*, LL. *Inæ*, c. 6. Lyninᵹeᵴ hopᵴ-pealh ᵴe ðe him mæᵹ ᵹe-æpendian, *equiſo regi, qui poteſt ejus mandata deferre.* Fopᵹiᵴ uᵴ upe ᵹiltaᵴ ᵴpa ᵴpa pe ᵴopᵹiᵴaþ þam ðe uᵴ aᵹylᵴaþ. nellen ᵹe ᵹolðhoᵴðian eop ᵹolðhoᵴðaᵴ on eopþan; ita apud *Gothos*: ᚣᚠᚳᚪᚷᛏ ᚾᚾᛋ---ᛋᚹᚪ ᛋᚹᛖ ᚷᚪᚻ ᚹᛖᛁᛋ ᚣᚠᚳᚪᚷᛏᚪᛗ ᚠᚢᚪᛁᛗ ᛋᚴᚾᚪᚪᛗ ᚾᚾᛋᚣᚴᚪᛁᛗ, & ᚾᛁ ᚻᚾᛋ-ᚪᚷᚪᛁᚠ ᛁᛉᚹᛁᛋ ᚻᚾᛋᚪᚪᛚ ᚣᚾᚪ ᚣᛁᚴᚠᚢᚪᛁ. ᵭoþ pel ðam ðe eop ẏᵴel ᵭoþ, aᵴt *Gothi Græciſſantes* dicunt, ᚠᛁᚾᚠᚹᚷᚪᛁᚠ ᚠᚢᚾᛋ ᛉᚱᛁᚴᚣᚾᚪᚾᛋ ᛁᛉᚹᛁᛋ, πολλοὺς ποιῆτε τὰς μισοῦντας ὑμᾶς, *Matth.* v, 44. buton ᵽe ᵹan. ᵀ uᵴ mete biᵹᵴon anᵭ eallum ðiᵴᵴum peᵽeðe, *Goth.* ᚠᚢᚪ-ᛏᛖᛁ ᚹᛖᛁᛋ ᚴᚪᛚᛚᚪᚾᚪᚾᛋ ᛒᚾᚴᚷᚪᛁᛗᚪ ᚣᚪᚪᚪᛁ ᛗᚪᚾᚪᛚᚴᛖᛁᚾ ᛗᚪ-ᛏᛁᚾᛋ. *Luc.* ix, 13.

III. Verba imperandi, & obſequendi regunt dativum: ut, he bebeaᵭ ðam unclænan ᵹaᵴte, *Marc.* viii. ða beaᵭ he þam unclænan ᵹaᵴte, *Luc.* viii, 29. unclænum ᵹaᵴtum bebẏᵭ. ᵀ hi hẏᵴᵴumiaþ him, *Marc.* i, 27. ic bebeoᵭe eallum minum ᵹeᵴeᵽum, *Spelm.* conc. p. 396. þaᵭ hi Loᵭe hẏᵴan, *ib.* p. 514. pinᵭaᵴ anᵭ ᵴæ him hẏᵴᵴumiaþ, *Marc.* i, 27. Valet hæc regula apud *Gothos*: ut *Marc.* i, 17. ᚣᚻᛗᚪᛗ ᚠᚢᚪᛁᛗ ᚾᚾᚻᚴᚪᛁᚾᚷᚪᛗ ᚣᚾᚪᛒᛁᚾᛞᚪᛁᚠ. ᚷᚪᚻ ᚾᚴᚻᚪᚾᛋᚷᚪᚾᛞ ᛁᛗᛗᚪ. Verbum autem pealdan regit genitivum: ut, ealdoᵴ-men pealdaþ hẏᵴa ðeoda, *principes gentibus ſuis dominantur*, Matth. xx, 25. Loᵭ æᵹhᵴᵴ pealt, *Deus omnibus dominatur.* Ðu ᵴæðeᵴt ᵽ ðu onᵹeate ðat te Loᵭ peolde ðiᵴᵴeᵴ middan-ᵹeapdeᵴ. ac ðu ᵴæðeᵴt þat ne mihte pitan humeta he hiᵴ peolde, *dixiſti te intelligere Deum mundum gubernare; quomodo autem eum gubernaret, te non poſſe ſcire dixiſti*, Boethius *Ælfredi.* p. 94.

IV. Verbum ᵴẏlian, vel ᵴẏliᵹean, *ſequi*, gaudet dativo: ut, ðaᵴ tacnu ᵴẏliaþ ðam ᵽe ᵹelẏᵴaþ, *Marc.* xvi, 17. ða ᵴceap him ᵴẏliᵹeaþ ---- ne ᵴẏliᵹeaþ hiᵹ uncuþum, *Joh.* x, 4, 5. Peᵴpuᵴ ᵴẏliᵹde ðam Dælendе, *Joh.* xviii, 15. ᵴe ᵽe ᵴolᵹode ðam Apoᵴtolum, *Ælfr.* de vet. Teſt. p. 25.

Verba 1 dandi, 2 miniſtrandi, 3 reddendi, 4 ſerviendi, 5 obſurgandi, 6 vetandi, 7 favendi, 8 nuntiandi, 9 reſpondendi, 10 commodandi, 11 credendi, 12 judicandi, 13 gratias agendi, & 14 regendi, 15 tentandi, 16 nocendi, requirunt dativum: I. Nellan ᵹe ᵴẏllan þat haliᵹe hundum, *Matth.* vii, 6. Sic apud *Gothos*: ut, ᚣᛁᚠ ᚻᚪᚾᚻᛖᛁᚾ ᚴᚷᚹᚪ, *Joh.* ix, 24. II. ᵀ heo ðenoᵭe him, *Marc.* i, 31. Sic apud *Goth.* ᚷᚪᚻ ᚪᚾᛞᚱᚪᚻᛏᛁᛞᚪ ᛁᛗ: III. ᵀ bᵴohte ᵽa ðᵴittiᵹ ᵴcẏllinᵹaᵴ to ðæᵽa ᵴaceᵽda ealdᵽum, *Matth.* xxvii, 3. *Goth.* ᚴᚣᚪᚾᛞᛁᛞᚪ ᚹᚪᚾᛋ ᚹᚴᛁᚾᛋᛏᛁᚴᚾᚾᛋ ᛋᛁᚾᚱᛒᚴᛁᚾᚪᛁᛉᛖ ᚴᚾᛞᚷᚪᛗ, ᚷᚪᚻ ᛋᛁᚾᛁᛋᛏᚪᛗ: IV. Ne mæᵹ nan ðeop ᵴpam hlaᵴoᵽdum ðeopian, *Luc.* xvi, 13. *Goth.* ᚾᛁᚪᛁᚾᛋᚻᚾᚾ ᚹᛁᛉᛖ ᛗᚪᛁ ᛏᚣᚪᛁᛗ ᚠᚱᚪᚾᚷᚪᛗ ᛋᚴᚪᚪᚴᛁᚾᚱᚾ: V. ða ciddon hiᵴ leoᵽninᵹ-cnihtaᵴ ðam ðe hi bᵽohton, *Marc.* x, 13. *Goth.* ᛁᚹ ᚹᚪᛁ ᛋᛁᛁᚱᚷᚱᚷᛋ ᛁᛋ ᛋᚱᚴᚾᚾ ᚹᚪᛁᛗ ᛒᚪᛁᚴᚪᚾᛞᚪᛗ, vide *Luc.* xix, 39. VI. ᵀ ne ᵽopbeoᵭe ᵹe him, *Marc.* x, 14. vide & xxxviii, 39. ubi in verſione *Goth.* ᚷᚪᚻ ᚣᚪᚴᛁᛞᛖᚪᚾᚾ ᛁᛗᛗᚪ --- ᚾᛁ ᚣᚪᚴᚷᛁᚹ ᛁᛗᛗᚪ: VII. Pilatuᵴ polde ða ðam ᵽolce ᵹecpeman, *Marc.* xv, 15. *Goth.* ᛁᚹ ᛈᛖᛁᛚᚪᛏᚾᛋ ᚣᛁᚳᚷᚪᚾᛞᚪᛋ ᚹᛁᛉᚷᛁ ᛗᚪ-ᚾᚪᛚᚴᛖᛁᚾ ᚠᚾᚳᚳᚪᚠᚻᚷᚪᚾ: VIII. ᵴpa ᵴæðeᵽ me ᵴæde, *Joh.* xii, 50. ᵴpa he ᵴᵽᵴæc to upum ᵴæðeᵽum, *Luc.* i, 55. ic ᵴæᵹ ðiᵴᵴum, *Luc.* vii, 8. *Goth.* ᛋᚣᚪ ᛋᚹᛖ ᚴᚱᚪᛁᛞᚪ ᚪᚾ ᚣᛏᛏᚪᛗ ᚾᚾᛋᚪᚴᚪᛁᛗ. ᚷᚪᚻ ᚢᛁᚹᚪ ᚪᚾ ᚹᚪᛗᛗᚪ: IX. Anᵴpapaᵴt ðu ᵴpa ðam biᵴceope, *Joh.* xviii, 22. *Goth.* ᛋᚣᚪᚻ ᚣᚾᛞᚻᚣᛈᛁᛋ ᚹᚪᛗᛗᚪ ᚴᛖᛁᚴᛁᛋᛏᛁᚾ ᚴᚾᛞ-ᚷᛁᚾ: X. ðeoᵴ boc mihᵴ ᵽpemian iunᵹum cildum, *Ælfr.* in præf. ad gramm. Ne mæᵹ hẏᵴ him ᵹehelpan, *Spelm.* conc. p. 607. Sic apud *Gothos*: ᛜᚣ ᚣᚾᚳ ᛒᚷᛏᛖᛁᚹ ᛗᚣᚾᚾᚣᚾ, hpæt ᵽpemaþ men, *Marc.* viii, 36. XI. Fopþam ðu minum popðum ne ᵹelẏᵴdeᵴt, *Luc.* i, 20. *Goth.* ᚪᚾ ᚹᛖᛖᛁ ᚾᛁ ᚴᚱᚱᚪᚾᛒᛁᚪᛖᛋ ᚣᚾᚴᚣᚪᛗ ᛗᛖᛁᚾᚣᛁᛗ: XII. ðu ne ᵴcealt næᵽᵽe ᵹelice ðeman ðam pican anᵭ þam heanan. ðam ᵽpeon anᵭ þam ᵽeopan. ðam ealdan anᵭ ðam ᵹeonᵹan. ðam halan anᵭ þam unhalan:. ðemaþ him be eoppe æ. *Joh.* xviii, 31. Legitur tamen *Joh.* vii, 51. cẏᵴᵴt ðu ðemþ upe æ ænigne man. forᵴan mendoſè. XIII. on hiᵴ heoptan he Loᵭe ðancie ealleᵴ ðæᵴ ðe he him ᵽopᵹeaᵴ, *Spelm.* conc. p. 605. Sic *Gothi*: ᚣᛁᛚᛁᚾᚪᚷ ᛋᚹᚾᛋ, *Luc.* xviii, 11. XIV. ðat hiᵹ eller ne mihton maneᵹum ᵹe-ᵴᵴeopan, *Spelm.* conc. p. 390. Recan tamen, & ᵹepæccan R. accuſativum: ut videre eſt *Matth.* ii, 6. *Pſal.* lxvi, 4. XV. hpi ᵽanðiᵹe ᵹe min, *quid me tentatis*? Matth. xxii, 18. ᵽanðoðe hẏᵴ, *tentavit eum*, Matth. xxii, 35. Nu on populðe hep monnum ne ðepiaþ mane aþaᵴ, *in hoc ſeculo non hominibus nocent perjuria*, verſiones poeticæ *Cott.* ad calcem *Boetii A. Sax.* redditi p. 154.

V. Quædam verba regunt duplicem accuſativum: ut, ᵀ ᵹedo hine mihteᵴ ẏᵽᵽe, *& jus ei faciat*, LL. *Inæ*, c. 8.

VI. * Multæ ſunt reciprocæ locutiones in veteri *Anglo-Saxonum* idiomate: ut, ðat hiᵹ hiᵹ ᵹebædun, *ut orarent*, Luc. xviii, 10. hiᵹ æᵴteopðon hiᵹ maneᵹum, *apparuerunt multis*, Matth. xxvii, 53. læᵽe uᵴ uᵴ ᵹebiddan, *doce nos orare*, Luc. xi, 2. ne abᵽæᵭe ᵹe eop, *nolite timere*, Luc. xii, 7, 31. ða bealh he hẏne, *tum indignatus eſt*, ib. xv, 28. ða he hẏne beᵽeah, *cum circumſpiceret*, Luc. xxi, 1. Lᵽiᵴt hẏne ᵹeᵽeᵴt, *Chriſtus conquievit*, conc. *Spelm.* p. 355. ic

* Hujuſmodi phraſes reciprocæ non ſunt omnino à *Latino* alienæ: ut, *mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plane confirmares*, M. T. C. Epiſt. fam. lib. xvi. ep. v.

me hyngrede. ic me ðyrſte, *eſurivi, ſitivi*, Matth. xxv, 35. pe comon ur him ȝeeadmedenne, *venimus adorare eum*, ib. ii, 2. he ætyþde hine, *apparuit*, Marc. xvi, 14. ȝif þire-þeop Engliſc mon hine ſoþrtaliȝe, *ſi Anglus ſervus forisfactus furetur*, LL. *Inæ* c. 23. ȝif hpam oþþe ſcyne hine berȝæle, *ſi quis in aliend provincid lateat*, LL. *Inæ* c. 39. Hoc ſanè loquendi genus à *Gothis* deduxere majores noſtri, ut conſtat ex paucis hiſce exemplis, quæ literaturæ *Gothicæ* ſtudioſi gratiâ, hic ſubjeci: ψΚΛÞSTEI ψNK, ϑάφαι, *Matth.* ix, 1. *Joh.* xvi, 33. ΓΛVΛNdGΛINΛ SIK, ἐπεφέψατο, *Marc.* iv, 12. ΓΛUEMNN SIK, ἀνάκρινεν, *Marc.* vii, 1. ÞΛIKKΛ hΛЬΛIψ SIK, πίψαι ἅπαξαι, *Marc.* vii, 6. SKΛMΛIψ SIK MEINΛ, ἐπαισχυνθῇ με, *ibid.* viii, 38. NI ÞΛNKhTEIψ ÏZVIS, μὴ ἐνθυμεῖσθε, UEMNN hΛILGΛN SIK, *venerunt, ut ſanarentur*, Luc. vi, 18. ΛTNEOIdΛ SIK, ἤλπιζεν, *ibid.* x, 11. ÞKΛVΛNKhTΛ MIS, ἤμφιε, *Luc.* xv, 18. ÏdΛREIRZ MIK, μεθυσθῶ, *ibid.* xvii, 4. NI ȜREIψ ÏZVIS, μὴ φοβεῖσθε, *Joh.* vi, 20. & xii, 15. ΛTΛNΓIdΛ SIK hEΛIΛS, Ηλίας ἐφάνη, *Luc.* ix, 8. Præter reciproca jam obſervata, ſunt & alia hujus generis in verſione *Ulphilandi*, & iſtiuſmodi etiamnum ſunt multa in hodiernâ *Gallorum* linguâ; ut, *je me repens*, pœnitet me: *il ſe trompe*, fallitur: *je me réjouis*, lætor: *vous vous égarez*, vagamini: *il ſe vêt*, amicitur: *ils ſe promenent*, ambulant: ubi notandum eſt, verba paſſiva, & neutro-paſſiva *Græcorum*, & *Latinorum*, phraſibus reciprocis quandoque verti poſſe apud *Gallos*, haud ſecus, ac apud *Gothos*: ut *Matth.* vi, 29, NIh SΛNΛΛnMRN IN ΛΛΛMMΛ VNΛψN SEINΛMMΛ ΓΛVΛSIdΛ SIK SVE ΛINS ψIZE, *nec Solomon in omni glorid ſud coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis*. Marc. iv, 12, NIЬΛI ΘΛN ΓΛVΛNdGΛINΛ SIK, *nequando convertantur*. Ex quibus conſtat reciprocas locutiones linguæ *Gallicæ* eſſe planè *Gothiciſmos*, vel *Theotiſciſmos*, quos *Franco-Galli* avitam linguam jamdiu dediſcere conati, quaſi inviti retinent, tanquam manifeſta originis ſuæ indicia. Etenim reciprocas locutiones veteribus *Francis* vernaculas fuiſſe, ſcriptores *Francici* oſtendunt: ut, wonderon ich mich, *je m'étonne*. frequentes etiam occurrunt in ſcriptis *Runicis*, ut à doctis vocantur, veterum *Iſlandorum, Scandicorum*, & *Cimbrorum*; à quibus *Normanno-Galli* originem ſuam trahunt; & in *Iſlandica* quoque recentiori, quæ nihil fere veteris *Runicæ*, præter ipſas *Runas*, mutavit. *Itali* quoque, quos *Gotho-Romanos* jure meritoque vocemus, ut de *Goth-Hiſpanis* nihil dicam, hunc loquendi morem retinent: ut,

Verranno i Teucri al regno di Lavinio	..... *In regna Lavini*
..... Ma bentoſto d' eſſervi	*Dardanidæ venient* .....
Si pentiranno ..... Annibal. Caro.	*Sed non & veniſſe volent* .... Æn. vi. v. 85.
Amiam, che 'l Sol ſi muore & poi rinaſce,	..... *Amemus*,
A noi ſua breve luce	*Soles occidere & redire poſſunt*;
S' aſconde, e 'l ſonno eterna notte adduce.	*Nobis, quum ſemel occidit brevis lux*,
Taſſo Amint.	*Nox eſt perpetua una dormienda.* Catull.
La morte s' appreſſa, & il viver fugge.	*Mors imminet, & vita fugit.* Petrarch.
Quién bien te hará, o ſe yrá, o ſe morirá.	*Amici aut abibunt, aut interibunt.*
	La *Vida* de Lázaro de Torme.
Tiémpo viéne, que ſe arrepiénte.	*Tempus veniat cum ſui pœniteret.*

VII. Verbum Ðolian, þolrȝean, *pati, luere*, regit genitivum: ut, oððe he rceal ðæȝ habeþ ðolian, *aut gradu privabitur*, Spelm. conc. p. 593. ðolrȝe hir hyðeþ. oððe hir hyð-gilbeþ, *corio* [i. e. *corpore*] *luat, vel corium redimat*: ſcil. *nè vapulet*. rpiȝea ðolrȝe hir rpeoteþ. oððe rixtiȝ rcillnȝeþ, *liber libertate ſud privetur, aut* L *ſolidos dependito*. Sed hæc locutio proculdubio eſt elliptica, ſuppreſſo accuſativo nominis æxpýnblan, quod *damnum, detrimentum, mulctam, ſupplicium* ſignificat, vel rixe, quod *pœnam, mulctam, ſupplicium* etiam ſignificat. Sic helpan, *auxiliari, adjuvare*, regit genitivum: ut, helpaþ min rpa ic mycele ðearfe ah. Ðoð ælmihtiȝ helpe upe, *i. e.* min untpumneſſe. upe untpumneſſe, cod. Ms. can. cap. XIX. Sunt multæ id genus conſtructiones, ut in *Græcâ*, & *Latinâ*, ſic in *Anglo-Saxonicâ*: ut *Matth.* xi, 3. eapt ðu he ðe to cumenne eapt, oððe pe oþþeþ rceolon abiðan, in quibus certe vocibus mihi videtur ſubintelligi aliud nomen, quale eſt cyme, vel to-cyme, *adventus*; ac ſi diceretur, oððe pe oþþeþ to-cyme rceolon abiðan, *an tu is, qui venturus, an alterius adventum expectabimus*? Sic verba rogandi & appetendi *Græco* more requirunt genitivum rei rogatæ: ut *Matth.* vii, 9, 15. ȝif hir ſunu hine bit hlafeþ, oððe ȝif he bit rixceþ, *ſi petierit filius ſuus panem, aut ſi petierit piſcem*. ȝif hpa him nihteþ bidde, *ſi quis ſibi æquum fieri petierit*, in quibus exemplis, vox ȝife, *donum, gratia*, ut opinor, ſubauditur. Sic apud *Gothos*: ut, *Matth.* xxvii, 58. ЬΛψ ψIS ΛEIKIS, *petiit corpus*. ÞΛN * ψIS ΓΛIKNEIψ, *dominus hunc deſiderat*, Luc. xix, 31. ÞKEhNN ÏNΛ †ψIZRS ΓΛGNKRNS, *interrogaverunt eum parabolam*, Marc. vi. 10. ΔN ΛNSTRN ÏZRS, *ad concupiſcendum eam*, Matth. v, 28. Sic onbitan,

* Subintellige in hoc loco *operam*. † Subaudire potes hîc *ſenſum, mentem, ſignificationem. delibare*,

deliberare, degustare, postulat genitivum per ellipsin ꝛ̄ dæl, *pars, portio*, hpæt, *quid*, hpon, vel hpondæl, *paululum*, vel istiusmodi: ut, ðæt nænig man nanes metes onbite, *ut nemo cibum degustet*. ðæs ** mines onbygde, *gustabat vinum*, Joh. II, 9. Sic apud *Goth.* ut *Marc.* IX, 9. ᚹᛚᛁᛉᚷᛖ ᚾᛁ ᚴᚨᚾᛊᚷᚨᚾᛞ ᛅᚾᚹᚨᚾᛊ, *qui non gustabunt mortem*. Sic quoque verbum ᚷᛖᛗᛁᛚᛏᚱᛁᚨᚾ, *misereri*, quandoque regit genitivum per ellipsin alicujus nominis, quod *ærumnam*, vel *conditionem* significat: ut *Marc.* IX, 22. upe ᚷᛖᛗᛁᛚᛏᚱᚩᛞ, *nostrî misertus*, i. e. *conditionem*, vel *ærumnam nostrî misertus*: aliàs autem regit dativum, ut *Matth.* XVIII, 33. hu ne ᚷᛖᛒᚣᚾᛖᚦᛖ ᚦᛖ ᚷᛖᛗᛁᛚᛏᚱᚨᚾ ᚦᛁᚾᚢᛗ eᚹenᚦeopum. Ᏻod ælmihtiᚷ uᚹ eallum ᚷᛖᛗᛁᛚᛏᚱᛁᚷᛖ, *Spelm.* conc. pag. 560. ᚷᛖᛗᛁᛚᛏᚱᚨ me ᛗᚾᚠullum, *id.* p. 599. Hisce addas, tỹhᚷean, *concedere*: ut, nihᛏ iᚹ ðaᛏ ᚹᚹeoᚱᛏa ᚷehᚹile ᚠulluhᛏes ⁊ ᚱᚳᛁᚹᛏes tỹhᚷe. ᚱona ᚱᚹa man ᚷỹᚾne, *i. e.* ᚠulluhᛏes ⁊ ᚱᚳᛁᚹᛏes ᚷeᚹỹne. Sic etiam æᛏ-hᚹinan, *tangere*, quandoque regit genitivum per ellipsin: ut *Joh.* XX, 17. ne æᛏ-hᚹin ðu min. ubi subintelligi videtur lice, vel lichama, *corpus*, Matth. IX, 21. ᚷỹᚹ ic hiᚱ peaᚱes æᛏ-hᚹine, ubi videtur subintelligi ᚠnæd, *fimbria*. alibi autem regulariter, ut verbum transitivum, regit accusativum: ut in *Marc.* XXX, 31. *Luc.* VII, 14, & V, 13. Sic etiam cepan, *curare*, per ellipsin ꝛ̄ ðinᚷe, vel id genus nominis, quod πρᾶγμα, *rem*, vel *negotium* significat, regit genitivum: ut, he ᚠleameᚱ ceᚹᛏ, *meditabatur fugam*. he ceᚹᛏ ᚹopuldlicᚹe heᚹunᚷe, *curavit mundanam gloriam*. ðe ænigeᚱ cᚹiᚱtenðomeᚱ cepaþ on heoᚱa liᚹe, *Ælfric.* de nov. test. Sic quoque æᛏᚱacan, *negare*, regit genitivum per ellipsin ꝛ̄ laᚹe, vel istiusmodi nominis, in *Luc.* XX, 27. ða æᛏᚱacaþ ᚦæᚱ æᚹiᚱᛏeᚱ, *qui negant esse resurrectionem*. Sic in *Matth.* XXVI, 34, 35. ðᚹipa ðu piᚹᚱæᚳᛏ min. *Marc.* XIV, 31. ne æᛏᚱace ic ðin; in quibus exemplis, subintelligi videtur aliquod nomen *causam*, vel *notitiam* significans, ut mihi suggerit locus iste *Luc.* XXII, 57. ða æᛏᚱoc he, anð cpæþ. eala piᚹ. ne ᛚAN ic hine. Ast ubi sensus non est ellipticus, hæc verba, utpote verè transitiva, requirunt accusativum, uti videre est *Matth.* X, 33. & XVI, 24. vide reg. 14.

VIII. Verba infinitivi modi accusativum ante se statuunt: ut *Luc.* XXIV, 39. ᚷaᚱᛏ næᚹþ ᚠlæᚱe anð ban, ᚱpa ᚷe ᚷeᚱeoþ me habban. *spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me habere videtis*, vers. 23. ða ᚱecᚷaþ hỹne libban, *qui dicunt eum vivere*. Apud *Anglo-Saxones* (ut & apud *Franco-Theotiscos*) pronomen tertiæ personæ verbis transitivis, & neutris per pleonasmum eleganter, & quasi acquisitive, postponitur: ut, ᚷepiᛏon him ða eaᚱᛏan, *tum ab oriente discesserunt*, Cædm. XXXVII, 9. ᚷepaᛏ him ða mið cnoᚱle oᚠeᚱ Ᏸalðea ᚠolc ᚠæðeᚱ Abᚱahameᚱ, *tum pater Abrahamus cum prole suâ transiit ultra Chaldæos*, XXXVIII, 25. Ða ᚱe eaðiᚷa beplaᛏ ᚹinc oᚠeᚱ exle, ⁊ him ðæᚱ ᚹom ᚷeᚱeah unᚠeoᚱ þanon ænne ᚱᛏanðan, *tum beatus vir* [*Abrahamus*] *respexit, ibique vidit non procul stantem arietem*, LXIII, 1. ðoᚱᚷeðon baᛏpa anð him oᚠᛏ beᛏuh ᚷnoᚱnᚹoᚱð ᚷenᚷðon, Ᏻoðeᚱ him onðᚹeðon, *dolebant ambo, & mutuas lamentationes multiplicabant à Deo metuentes*, XIX, 9. Onᚷunnon him ða bỹᛚian. ⁊ heoᚱa buᚹh ᚹæᚱan, *tum ædificare cæperunt, & urbes excitare*, XLI, 23. ðaᛏ me iᚱ ᚹoᚱᚷa mæᚱᛏ þ Adam ᚱceal minne ᚱᛏᚹonᚷlican ᚱᛏol behealðan, ᚹeᚱan him on ᚹỹnne, *id maximè me vexat, quod Adamus solium meum eximium aspecturus est, & in beatitudine mansurus*, IX, 14. Ic hæbbe me ᚠæᚱᛏne ᚷeleaᚱan up to ðam ælmihtiᚷan Ᏻode, *firmissime Deo omnipotenti confido*, XIII, 25. Sic, ðu meahᛏ þe ᚹoᚱþᚱaᚱan, *facessas hinc*, ibid.

IX. Apud *Gothos* nomina partitiva, aut partitivè posita, & certa numeralia postulant genitivum: ut, ᛊᚢᛗᚨᛁ ᚦᚨᚴᛖᛁᛊᚨᛁᚷ, *Luc.* XIX, 39. ᛟᚨᚴᚷᚨᛗᛗᛖᚼ ᚺᚨᛒᚨᚾᛞᚨᚾᛖ ᚠᛁᛒᚨᛞᚨ, *v.* 26. ᛁᚾ ᛊᚢᛗᚨᛗᛗᚨ ᛞᚨᚱᛖ ᚷᚨᛚᚢᛁᛉᛖ, *Luc.* XX, 1. ᛟᚨᚴᚷᛁᛊ ᚹᛁᛉᛖ ᚷᚨᛁᚴᚹᛁᚹ ᚢᛖᚾᛊ, *v.* 33. ᛞᚨᚱᛖ ᚦᛁᛞᚷᚱᚴᛏᛁᚠᚢᚾᛊ, *Marc.* I, 13. ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᛁ ᚹᛁᛉᛖ ᛊᛁᚢᚾᚷᛖ ᛁᛊ, *Joh.* VI, 60. ᚨᚾᚹᚨᚴ ᛊᛁᚢᚾᚷᛖ, *Matth.* VIII, 21. ᚨᛁᚾᚺᚢᚾ ᚨᛖᛁᚴᛖ, *Marc.* XIII, 20. ᚾᛁᚨᛁᚾᛊᚺᚢᚾ ᛁᛊᛏ ᚹᛁᛉᛖ ᚨᚠᚨᛖᛊᛏᚨᚾᛞᚨᚾᛖ, *Luc.* XVIII, 29. ᚷᚨᚺ ᛁᚾ ᚹᚱᛖᛁ ᛒᚨᚾᚴᛖ ᚱᚨᚱᚱᚨᛁᚹ, *ib.* X, 8. ᚾᛁ ᚴᚨᛁᚺᛏᛖ ᚨᛁᚾᚷᚺᚢᚾ, *ib.* V, 19. ᚨᚨᚨ ᛒᚨᚱᛗᛖ ᚱᚷᚨᛁᛉᛖ, *Matth.* VII, 17. ᛟᚨᚴᚷᛁᛉᚢᚺ ᛒᚨᚱᛗᛖ, *Luc.* VI, 44. ᛟᚨᛉᚢᚺ ᚱᚢᛗᚨᚴᚢᚾᛞᚨᛁᛉᛖ, *ib.* II, 23. vide ulterius *Joh.* XVIII, 29. *Marc.* IX, 49. *Luc.* VII, 41. *Joh.* XV, 2. *Luc.* XVI, 19. & V, 12, 17. & VI, 30. ᛏᚴᚨᚾᛊ ᛊᛁᚾᚷᚾᚷᛖ ᛊᛖᛁᚾᚨᛁᛉᛖ, *Luc.* VII, 19. Non rarò occurrunt similes locutiones apud *Cædm.* ut, engla ꝛum uᚠan cỹᚷðe, *p.* 62. *l.* 16. eaðiᚷᚹa ᚷehᚹam, *p.* 63. *l.* 8.

X. Superlativa cum *Latinè* exponuntur per *è*, *ex*, aut *inter*, genitivum sibi adscisc unt: ut, ᚨᚨᚨᚨᛁᛉᛖ ᚱᚴᚨᛊᛖ ᛗᚨᛁᛊᛏ, *omnium olerum maximum*, Marc. IV, 32. ᛗᛁᚾᚾᛁᛊᛏ ᚨᚨᚨᚨᛁᛉᛖ ᚠᚴᚨᛁᚹᛖ, *omnium seminum minimum*, *v.* 31. vide *Marc.* IX, 35. & XII, 28. Sic apud *Anglo-Saxones*, ealᚹa ᚹỹᚱta mæᚱᛏ. ealᚹa ᚠæða læᚱᛏ.

XI. Comparativa cum *Latinè* exponuntur per *quàm*, & *Anglo-Saxonice* per ðonne, ablativum adscisc unt: ut, ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᛁᛗ ᛊᚨᚨᚴᚹᚨᛗ ᛒᚨᛏᛁᛉᚨᚾᛊ ᛊᛁᚷᚾᚹ ᚷᚾᛊ, *multis passeribus meliores estis vos*, Matth. X, 31. ᛗᚨᚾᚨᚱᛁᛉᚨ ᛁᚴᚨᚾᚠᛊᛏᚨᚾ, *majus prophetâ*. ᛗᚨᚾᚨᚱᛁᛉᛉ ᛁᛊᛏ ᚨᚨᚨᛁᛗ ᚹᛁᛗ ᚨᚨᚨᛒᚴᚾᚾᛊᛏᛁᛗ, *majus est omnibus holocaustis*, Marc. XII, 33. *Anglo-Saxones* hunc sensum nunc per conjunctionem ðonne & nominativum exprimunt, nunc verò per ablativum: ut, ỹnt ᚱelᚹan ðonne maneᚷa ᚹpeappan. iᚱ maᚹe eallum onᚠæᚷð-

* Subaudienda est aliqua vox in hoc loco, qualis est calic, *poculum*, aut ejusmodi.

nÿττum, *Luc.* VII, 28. ᛗᚨᛁᛉᚨ ïᚷhᚨᚾᚾᛖ ᚠᚾᛗᛗᚨ ᛅᚨᚾᚿᚷᚾᛅᛁᚾ ---- ᛗᛁᚾᚾᛁ-ᛉᚨ ïᛗᛗᚨ--- ᛗᚨᛁᛉᚨ ïᛗᛗᚨ.

XII. Interrogativum ⊙ᚨ genitivum poſtulat: ut, ⊙ᚨ ᚿᛒᛁᚨᛁᛋ, *quid mali?* Marc. XV, 14. ⊙ᚨ ᛉᚨᚿᚴᛅᛋ, *quid eſt hoc verbum*, Luc. IV, 36. ⊙ᚨ ᚨᚨᚾᚾᛋ, *quid mercedis*, ibid. VI, 32, 33. ⊙ᚨ ᛏᚨᛁᚴᚾᛋ, *Job.* VI, 30.

XIII. Legitur Nominativus abſolutè poſitus: ᚷᚨh ᛉᚨᚾᚴᚠᚨᚾᛋ ᛅᚨᚱᛋ ᚴᚨᛏᛁᚨᛋ, καὶ γενομένης ἡμέρας ἐνησέν, *Marc.* VI, 21. Poſt ablativum abſolutè poſitum occurrit immediatè nominativus abſolute poſitus, *Luc.* III, 1. ᚴᚨᚱᛁᚿᚱᛅᛁᚾ ᚿᚿᚿᛏᛁᚨᚿ ᚿᛖᛁᚨᛚᛏᚨᚿ ïᚿ-ᛅᚨᛁᚨ, ᚷᚨh ᚠᛁᚨᚿᚴᚴᚨᚱᛁᚿᚷᚨ ᚠᛁᛋ ᚴᚨᚨᛖᛁᚨᚨᛁᚨᛋ hᛖᚴᚷᚨᛖᛋ. ᚠᛁᚨᛁᚿᚿᚨᚿ-ᛉᚿh ᚠᚨᚿ ᛒᚴᚷᚠᚱᛋ ïᛋ ᚠᛁᚨᚿᚴᚴᚨᚱᛁᚿᚷᚨ ᚠᛁᛋ ïᛏᚿᚴᚨᛁᚨᛋ, *tetrarchâ autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarchâ Iturææ.* Legitur etiam accuſativus abſolutè poſitus, *Matth.* VI, 3. ïᚠ ᚠᚿᚴ ᛏᚨᚿᚷᚨᚿᛅᚨᚾ ᚨᚴᛗᚨᛁᚷᚿ, τῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην. Sic *Marc.* V, 18. ᚷᚨh ïᚿᚴᚨᚴᚴᚨᚿᛅᚨᚾ ïᚿᚨ ïᚿ ᛋᚴᛁᚿ, ᾧ ἐβεβάντος αὐτῦ εἰς τὸ πλοῖον. Sic *ib.* VI, 22. ᚷᚨh ᚨᛏᛏᚨᚴᚴᚨᚿᛅᚨᛁᚿ ïᚿᚿ ᛅᚨᚿhᛏᚨᚱ hᛖᚴᚷᚨᛁᚨᛅᚨᛁᚿᛋ. ᚷᚨh ᚿᚨᛁᚿᛋᚷᚨᚿᛅᚨᛁᚿ. ᚷᚨh ᚴᚨᚨᛖᛁᚴᚨᚿᛅᚨᛁᚿ hᛖᚴᚷᚨᛁᚨ:

XIV. Multa etiam verba apud *Gothos* per ellipſin genitivo gaudent: ut, ᚺᛁᚨᚿᚨᚿ, *adjuvare*, Marc. IX, 22, 24. hᚨᛒᚨᚿ. *ib.* IV, 5. ᛒᛁᚨᛖᛁᚠᚨᚿ, *relinquere*, Luc. XX, 31. ᛒᛖᛁ-ᛅᚨᚿ, *expectare*, Matth. XI, 3. Marc. XV, 43. ᚠᚴᚨᛁhᚿᚨᚿ, *interrogare*, requirit gen. rei quæſitæ: ut ᚠᚴᚨᛁhᚿᚨ ïᛉᛁᛋ ᚨᛁᚿᛁᛋ ᛉᚨᚿᚴᚨᛁᛋ, *Luc.* XX, 3. ᚠᚨᚿᚴᛒᚨᚿ, *indigere*, Matth. IX, 12. Marc. XIV, 63. Luc. IX, 11. ᚴᚨᛗᚿᚿᚨᚿ, *meminiſſe*, Luc. I, 72. ᚿᛋᚨᛖᛁ-ᚠᚨᚿ, *tranſire*, Marc. IV, 35. ᚴᚨᚠᚨhᚨᚿ, *capere*, Luc. XX, 20. ᚿᛁᛗᚨᚿ, *capere*, Marc. XII, 2. ᚴᚷᛖᛁᚿᚨᚿ, *prehendere*, ib. XIV, 51. ᚿᛋᛉᛖᚿᚷᚨᚿ, *ſperare*, Luc. VI, 35. Simplex tamen ᛉᛖᚿᚷᚨᚿ regit accuſat. *Luc.* VII, 19, 20. Item verba ſenſus: ut, ᚴᚨᚿᛋᚷᚨᚿ, *guſtare*, Luc. XIV, 24. Marc. IX, 1. ᛋᛁᛚᛅ ᚨᚨᛖᛁᚴᚷᚨᚿ, *admirari*, Luc. XX, 26.

XV. Verba hæc ſequentia regunt dativum vel ablativum: ᛒᛁᛅᚷᚨᚿ, *orare*, Matth. VI, 6. ᚴᚨᚨᚿᚴᚨᚿ, *claudere*, ib. ᚴᛁᚠᚨᚿ, *dare*, ib. *v.* 12. ᚨᚠᚨᛖᛏᚨᚿ, *remittere*, ibid. ᚨᛏ-ᛏᛖᚴᚨᚿ, *tangere*, cap. VIII, 3, 15. ᚿᚠhᚨᚿᛋᚷᚨᚿ, *obedire*. ᚨᚿᛅhᚨᚿᛋᚷᚨᚿ, *idem*. ᚴᚨᛗᚷᛏᚷᚨᚿ, *obviam ire*. ᚿᛋᚢᛁᛗᚨᚿ, *occidere*. ᚠᚴᚨᚢᛁᛋᛏᚷᚨᚿ, *perdere*. Sic ᚿᛋᚢᛁᛋ-ᛏᚷᚨᚿ, *Marc.* XI, 18. ᚨᚿᛅhᚨᛁᛏᚨᚿ, *confiteri*. ᚨᚿᚨᛒᛁᚿᛅᚨᚿ, *præcipere*. ᚠᚨᚿᚴᛒᛁᚿ-ᛅᚨᚿ, *præcipere*. ᚨᛏᛉᚨᛁᚴᚿᚨᚿ, *projicere*. ᚷᚨᛟᚷᛏᚷᚨᚿ, *objurgare*. ᛉᛁᛏᚨᚿ, *obſervare, cuſtodire*. ᚴᚨᛋᚨᚴᚨᚿ, *corripere*. ᚿᚠᛒᚴᛁᚴᚨᚿ, *irritum facere, ſpernere*. ᛉᚨᚴᚷᚨᚿ, *prohibere*. ᛒᛁᚨᛖᛁᚠᚨᚿ, *relinquere*. ᛋᚴᚨᛁᛅᚨᚿ, *ſeparare*. ᛋᚨᚴᚨᚿ, *arguere, increpare*. ᚠᚴᚨ-ᛉᚷᚨᚿ, *ſcire, cognoſcere*. ᚴᚨᚠᚴᚨᚿᚷᚨᚿ, *dominari*. ᚴᚨᛉᚨᛚᛅᚨᚿ, *dominari, habere* vel *exercere poteſtatem*. ᚴᚿᚴᚷᚨᚿ, *oſculari*. ïᛅᛉᛖᛁᛏᚷᚨᚿ, *exprobrare*. ᚴᚨᛋᚴᚨᛉᚷᚨᚿ, *nocere*. ᚴᚨhᚷᚴᛁᚿᚷᚿ, *mœchari*. ᚴᚨhᚷᚴᛁᚿᚷᛅᚨ ïᛉᚨᛁ ïᚿ hᚨᛁᚴᛏᛁᚿ ᛋᛖᛁᚿᚨᛗᛗᚨ, ſed hic ante ïᛉᚨᛁ, ᛗᛁᛉ videtur ſubintelligi. hᚨᚿᛋᚷᚨᚿ, *audire*. ᚠᚿᚨᚨᚨᚠᚨhᚷᚨᚿ. *Marc.* XV, 15. ᚿᛋᚨᚿᛒᚷᚨᚿ, *permittere, licentiam dare*. ᚠᚴᚨᚢᛁᛗᚨᚿ, *conſumere*. ᚨᚠ-ᚢᛁᛉᚨᚿ, *renuntiare*. ᚠᚴᚨᚨᛁᚿᛋᚨᚿ, *perdere*. ᚠᚴᚨᚨᛖᛏᚨᚿ, *remittere*. ᚨᛉᛁᚨᛁᚿᛅᚨᚱᚿ, *gratias agere*. ᚿᛋᚨᚴᚨᚷᚨᚿ, *ſuggillare*. ᚴᚨᚨᚿᛒᚷᚨᚿ, *credere*. ᚿᛋᛉᚨᛁᚴᚨᚿᚨᚿ, *ejicere*. ᚿᛋᚠᚴᛁᚿᛏᚨᚿ, *moleſtum eſſe*. * ᚿᛋᚨᚴᛖᛁᛒᚨᚿ, *ejicere*. ᚿᚨᚨᚴᛋᚴᚨᛅᚷᚨᚿ, *obumbrare*. ᚿᛒᛁᚨᛉᚨᚿᚴᚨᛅᚷᚨᚿ, *maledicere*. ᚴᚨᚠᚢᚨᚨᛁhᚨᚿ, *amplecti*. ᚠᛁᚿᚠᚷᚨᚿ, *benedicere*. ᚴᛖᛁ-ᚴᛁᚿᚱᚿ, *gubernare*. ᚨᚨᛉᚨᛁᚴᚨᚿᚨᚿ, *abjicere*. ᛋᛏᚴᚨᛉᚨᚿ, *ſternere*. ᚠᚨᛁᚨᚨᛏᚨᚿᚷᚨᚿ, *benefacere*.

XVI. Cùm adjectivum vel pronomen refertur ad duas perſonas, quarum altera eſt maſculini, altera fœminini generis & ſingularis numeri, adjectivum iſtud, vel pronomen apud *Gothos* ponitur in neutro genere & plurali numero: ut, *Luc.* I, 5, 6. ᛉᚨᚴᚨᚴᛁᚨᛋ, ᚷᚨh ᚢᛖᛁᚿᛋ ïᛋ ᚨᛁᚨᛖᛁᛋᚨᛒᚨᛁᚠ ---ᛉᛖᛋᚿᚿᚿh ᚠᚨᚿ ᚴᚨᚨᚴᚨᛁhᛏᚨᛒᚨ. ---ᚴᚨᛁᛏᚨᚿᛅᚨᚱᚿᚨ ïᚿ ᚨᚨᚨᛁᛗ ᚨᚿᚨᛒᚿᛋᚿᛁᛗ ᚠᚨᚿᛁᛋ ᚿᚿᚿᛉᚨhᚨ. verbum verbo: *Zachariæ, & uxor ejus Elizabeth --- erant autem juſta ambo, &* incedentia *in omnibus mandatis Domini inculpatè.* Sic *Luc.* II, 43, 44. ᚿᛁ ᛉᛁᛋᛋᛖᛅᚿᚿ ïᚱᛋᛖᚠ, ᚷᚨh ᚨᛁᚠᛖᛁ ïᛋ hᚿᚴᚷᚨᚿᛅᚱᚿᚨ ïᚿ ᚴᚨᛋᛁᚿᚠᚷᚨᛗ ïᚿᚨ ᛉᛁᛋᚨᚿ, *non cognoverunt Joſeph & mater ejus*, exiſtimantia *illum eſſe in comitatu.* Sic *v.* 45. ᚷᚨh ᚿᛁ ᚱᛁᚴᛁᛏᚨᚿᛅᚷᚱᚿᚨ, *& non* invenientia. *v.* 48. ᛋᚨᛁ ᛋᚨ ᚨᛏᛏᚨ ᚠᛖᛁᚿᛋ (inquit mater Jeſu) ᚷᚨh ïᚴ ᛉᛁᚿᚿᚨᚿᛅᚷᚱᚿᚨ ᛋᚷᚴᛁᛅᛖᛅᚿᛗ ᚠᚿᚴ, *ecce pater tuus, & ego* dolentia *quærebamus te. v.* 50. ᚷᚨh ïᚷᚨ ᚿᛁ ᚠᚷᚠᚢᚿᚿ ᚠᚨᛗ-ᛗᚨ ᛉᚨᚿᚴᚨᚨ, *& ipſa non intellexerunt verbum iſtud.*

XVII. ᚷᚨh, conjunctio copulativa in *Luc.* cap. VII, 21, copulat diſſimiles caſus: ᚴᚨ-hᚨᛁᛁᛅᚨ ᛗᚨᚿᚨᚴᚨᚿᛋ ᚨᚠ ᛋᚨᚿhᛏᛁᛗ. ᚷᚨh ᛋᚨᚨhᛁᛗ. ᚷᚨh ᚨhᛗᚨᚿᛖ ᚿᛒᛁ-ᚨᚨᛁᛉᛖ: *Luc.* VIII, 2. ᛉᛖᛋᚿᚿ ᚴᚨᚨᛖᛁᚴᛁᚿᚷᛅᛖ ᚨhᛗᚨᚿᛖ ᚿᛒᛁᚨᚨᛁᛉᛖ ᚷᚨh ᛋᚨᚿhᛏᚨᛁᛗ. ᚨᚿ ᚷᛖᚴᚨᚿ ᚠᚴᛁᚿ ᚷᚨh ᛗᛖᚿᚷᚠᛋ ᛋᚨᛁhᛋ. *Luc.* VI, 25. Sed ambæ hæ locutiones pro *ellipticis* potius ſunt habendæ, utpote in quibus ſubintelligi videtur vox aliqua in ablativo caſu, per quam *loci* ſignificatur, à qua dependere ᚿ ᚨhᛗᚨᚿᛖ videtur.

XVIII. Verba compoſita regunt caſus ſuarum præpoſitionum in utrâque lingua: ᚁ eallum

---

* Regit accuſativum, *Marc.* IX, 28. ᚿᛋᚨᚴᛖᛁᛒᚨᚿᛅᛋ ᚨᚨᚨᚨᚿᛋ ᚿᛏ, *ejiciens omnes.*

huſ

hiꝛ popdum piꝩcpædon, and piꝩpunnon, *& cunctis, quæ dicebat, contradicebant, & oppugnabant.* Ða æꝛtepꝛylıȝde þam ꝺnihtneꝛ pepe Luꝺbeohte ꝛe appunꝺa pepe Æþelpolꝺ, *ſucceſſit autem viro domini Cuthberto vir venerabilis Æthelwoldus*, Bed. H. E. p. 367. ⱥꝛꝛıⱥns ƿⱥnins ⱥnⱥuⱥm ïns. ϛⱥh ynⱥƿns ƿⱥnins ʁiskⱥin ïns. *Luc.* ıı, 9.

XIX. Amant *Anglo-Saxones* ſubſtantivum ponere inter duo adjectiva cum eo concordantia in caſu, genere, & numero: ut, na læꝛ on eoꝛþlıcne ꝛpætpæꝺnyꝛꝛe and ȝepıtenꝺne, *non in terrenis, & caducis ornamentis.* ðæꝛ ꝛopelopenan manneꝛ, and ȝemþenꝺan, *perditi illius, & damnati hominis*, Bed. H. E. p. 222, 224. Oꝛꝺıo ꝛe cyninȝ ȝnimme hepȝunȝe and unapæꝛnenꝺlice ðnopaꝺe, *Rex Oſwio acerbas, & intolerabiles irruptiones paſſus eſt*, p. 229. pæꝛ he ꝛe cyninȝ in ða tıꝺ becumen on ꝛpa mycle luꝛan ðæne Romanıꝛcan cyꝛicean ȝeꝛetnyꝛꝛe, and ðæne apoꝛtolican, *rex eo tempore, tanto tenebatur amore inſtitutionis Romanæ, & apoſtolicæ eccleſiæ.*

Verbum ȝepıꝛan, *decedere, diſcedere, tranſire, abire*, eleganter & aliquando per pleonaſmum præponitur in conſtructione aliis verbis in infinitivo poſitis, & præcipuè verbis cognatæ ſignificationis: ut, ȝepiꝛon him ða eaꝛtan æhta lædan, *tum ab oriente diſcedentes bona ſecum ferebant.* Sic, ȝepaꝛ him ðaꝛ mıð cnoꝛle oꝛep Ealdea-ꝛolc ꝛepan mıð ꝛeopme ꝛæꝺep Abꝛahameꝛ, *tum pater Abrahamus cum prole ſua, & bonis diſceſſit ex Chaldæa.* Sic, him ða Abꝛaham ȝepaꝛ æhte lædan. Sic etiam, him þa ȝyꝛ ȝepaꝛ Abꝛaham eaꝛtan eaȝum plıtan on land-cyꝛꝛ:

Notandum etiam eſt eundem uſum verbi ðoen, vel ðon, *agere, facere*, olim apud *Anglo-Saxones* fuiſſe, qui nunc obtinet apud *Anglos*, ut, *Marc.* VIII, 6. ubi hæc verba, *& dabat diſcipulis, ut apponerent; & appoſuerunt turbæ*, ſic vertuntur; and ꝛealde hiꝛ leoꝛnınȝ-cnihtum ꝥ hiȝ toꝛopan hym aꝛetton, and hiȝ ꝛpa ðyꝺon; *Anglice,* **and he gave to his diſciples, that they ſhould ſet before them, and they did ſo.** Quemadmodum enim mos apud *Gallos* obtinuit utendi pronominibus *celui*, & *celle*, ad tollendam nominum in eadem ſententia repetitionem; ſic *Anglo-Saxones*, & *Franco-Theotiſci*, ad evitandam verborum repetitionem, in eodem membro orationis, invenerunt haud diſparem uſum verbi ðon, nec minus elegantem; quo ejuſdem verbi in una periodo concurſus, tanquam ſcopulus evitatur: ut, in iſta *Evæ* ad *Adamum*: Ðu meahꝛ hiꝛ me ꝛıꝛan, þine mın Aꝺam, þoꝛþum ðınum. hiꝛ ðe þeah þyꝛꝛ ne mæȝ on þınu [ðınum] hyȝe hpeoꝛan. ðonne hiꝛ me læꝛ heoꝛtan ðeð, *mi dilecte Adame, me jure meritoque poſſis verbis tuis increpare, etſi te non magis in animo tuo hujus facinoris, quam me animitus pæniteat*, Cædm. XX, 19. *Anglice* autem ſic: **Thy dear Adam, you may well chide me, though in your ſoule you cannot repent more of this dæd, than I from my heart do.** Notandum autem eſt iſtiuſmodi phraſes eſſe ellipticas, ut conſtat ex eo, quod ſequitur: hpæꝛ eac ꝛe bnoc. ðeah he ꝛuꝺe oꝛ hiꝛ nıht-pyne. ðonne þæꝛ micel ꝛꝛan pealpende oꝛ þam heahan munte on ınnan ꝛcaſþ. ȝ hine toðæleþ. ȝ him hiꝛ nıht-ȝyneꝛ pıþꝛtent. ꝛua ðoþ nu ða þeoꝛtpo ðınge ȝeðnȝeðneꝛꝛe pıþꝛtanðan minum leohtum lapum, *porro quemadmodum in torrentem juſto ſuo alveo tumentem, ingens ſaxum ex ſumma rupi ſolutum volvitur, eumque dividens recto illius curſui reſiſtit; ſic tenebræ perturbati animi tui noſtræ doctrinæ claritati obſtant*, Boeth. p. 9.

XX. Affectant *Anglo-Saxones* iſtiuſmodi phraſes, in quibus retrahitur præpoſitio à nomine vel pronomine, cui præponi debet per ordinem conſtructionis, verbo in fine orationis adjungere: ut, oꝛep ealle ða ꝛcıpe þe he oh ꝛcnıꝛe, *pro* oꝛep ealle þa ꝛcıpe oh ðe he ꝛcnıꝛe, *per totam diœceſim, in qua pœnitentias injungit.* Lıoꝺ ꝛpa ȝeðemaþ uꝛ. ꝛpa þe hene ðemaþ þam ðe pe on eoꝛþan ðom oꝛep aȝan, *pro* þam oꝛep þe þ on eoꝛþan ðom aȝan, *Cod.* Canonum MS. Sic, ȝ ealle hine men ðe hine mıð polꝺon, *pro* ȝ ealle hine men þe mıð hine polꝺon, *Supplem.* MS. ad chron. *Sax.*

XXI. ïst non raro apud *Mæſo Gothos* ſubintelligitur: ut, ⊙ⱥn ⱥꝛꝛynı ƿⱥtⱥ ϑⱥnk, *quam angusta (eſt) porta*, Matth. VII, 14. ƿⱥtⱥ ʁiuiz ⊙ⱥn ƭiⱥn, *quantæ (ſunt) illæ tenebræ?* ib. VI, 23.

XXII. *Mæſo-Gothi* modum ſubjunctivum eleganter reddunt per participium: ut, mⱥnnⱥ ysⱥnⱥs, *homo cum ſis*, Italicè, *eſſendo huomo*, Joh. X, 33. ysⱥnⱥs ïn ƀⱥⱥyϑinim, *cum eſſet in tormentis*, Italice, *eſſendo in tormenti*, Luc. XVI, 23.

XXIII. Verbum ſæpe ab ⱥt præpoſitione divellitur: ⱥt ïst ⱥsⱥns, *adeſt meſſis.* ⱥƭtⱥ ⱥt ƭiⱥn mⱥnⱥꝛⱥi mⱥnⱥꝛϑin ysⱥnⱥϑin, *iterum cum multa turba adeſſet.* Tmeſios iſtius, quâ particula ⱥt à verbo ſuo avellitur, innumera paſſim exempla occurrunt in argenteo codice, quæ attentus Lector per ſe facillime poterit obſervare: ut in *Matth.* VIII, 16. ubi ⱥt debet ſeparari ab ⱥnⱥⱥnⱨtⱨⱥ.

XXIV. ⱥⱡⱥnⱥ poſtpoſitum adverbiis aut nominibus, videtur (ut obſervat *Junius*) comparationem inſinuare: ut in sⱨⱡⱡⱥnⱥ, *Job.* XIV. 9. *Matth.* VIII, 10. *Luc.* VII, 9. sⱥmⱡⱥnⱥ, *Luc.* VI, 34. ϑnⱨtⱡⱥnⱥ, *Luc.* XIV, 51. *Marc.* XVI, 15.

ƭⱥⱥs, vel ƭⱡⱥs, in compoſitione nominibus poſtpoſitum ſignificat ſummam rei totius diſpoſitionem, procurationem, curam: ut in ⱨnnⱥⱡƭⱡⱥs, *centurio.* ⱥnsnnⱥiƭⱥⱥs, *tribunus.* ʁⱪnⱥƭⱡⱥs, *ſponſus.* sⱪnⱡⱥꝛⱡⱡƭⱡⱥs, *archiſynagogus.*

XXV. ⱥⱡⱪⱥ, vel ⱥⱡⱪⱥs, in compoſitione poſtpoſitum vocibus reſpondet Latino *versùs, contra.* Hinc *Anglo-Saxonibus* eaꝛtpeaꝺ, peꝛtpeaꝺ, *orientem, occidentem verſus. Angli* ſimiliter **eaſtward, weſtward** dicunt, ut & **forward, backward, upward, downward.**

CAPUT SEPTIMUMDECIMUM.

In hoc capite, tanquam in appendice, continentur ſupplementa quædam haud ab inſtituto noſtro aliena, quæ, ut majorem cum ſtudioſo lectore inirem gratiam, hic adjungere viſum eſt.

Supplementum ad caput I.

Ex M S.° Codice Bibl. Bodl. Digby, 63. de computo eccleſiaſtico. *Exaratus eſt codex à* Reginbaldo *ſcriptore de* Wigornia *circa nonæ centuriæ initium.* *Hæc ſunt Specimina manuum, quas* Ælfredus R. *mutavit in* Gallo-Romanam. *vide cap. xxii, reg. xviii et xxii.*

Alphabetum Majusculum.		*Alphabetum Minusculum.*	
a.	μ.	a.	n.
b.	o.	b.	o.
c.	p.	c.	p.
d.	q.	d.	q.
e.	R.	e.	r.
f.	S.	f.	s.
g.	T.	g.	z.
h.	v.	h.	u.
i.	x.	i.	x.
k.	y.	k.	y.
l.	z.	l.	z.
m.		m.	

Paſtorale Gregorii Alfredanum. M S. Hatton. Bibl. Bodl.

† ÆLFRED MEC HEHT GEWYRCAN ÞISNE BOCSTAFAS ÞÆRAFTER HIE NU ÆREST ON ENGLISC AWRITENE SYNDON. ⁊ HIE ÆLCNE ÞÆRA TO SENDAN ONER ALLE MINE BISCOPRICU. ⁊ HEHT ÆLCNE ÞÆRA MANNA ÞE HIE HEALDAN WOLDE HIS AGENNE BOC HEALDAN. ⁊ HIE ÞÆRTO NEDE ÞEARFE WÆRE. ⁊ HIE ÞÆRTO NEDE ÞEARFE WÆRE. ⁊ HIE ÞÆRTO NEDE ÞEARFE WÆRE.

Supple-

Supplementum ad caput II.

Nota, quòd in hujus capitis *reg.* 12. poni debet ψΑΤΑ ante ψR in numero plurali. Nam *Marc.* VI, 2. ταῦτα redditur *per* ψΑΤΑ.

Supplementum ad caput III.

Quædam ſubſtantiva apud *Anglo-Saxones* ſunt dubii generis. Nota quod in *reg.* 25. Exempl. V. hΑNΔΝS facit gen. plur. in IVE: ut, hΑNΔIVE: Ita conjicio, quia leguntur ÞRTIVE à ÞRTNS: SNNIVE à SNNNS: ψΑNKNIVE à ψΑNKNNS: VINTKΑIVE à VINTKNS: Leguntur etiam ΛIψIVE à ΛIψΑ, & TNNψIVE à TNNψS, quæ forſan ſunt heteroclita. Nota etiam quod hΑNΔNS facit in vocativo ſingulari hΑNΔΑN: Sed quamvis facit in nominativo plurali hΑNΔNNS; SNNNS tamen facit SNNGNS; & ΑRRIΛNS, ΑRRIΛGNS, *Marc.* XII, 25. & ΑRRIΛEIS, *ib.* I, 13.

Notetur inſuper, quòd prima tria exempla, *ſcilicet*, HIMINS, RΛΛΑNBEINS, hNNSΛΑSTΑψS, me judice, conſideranda ſunt tanquam unum idemque paradigma ejuſdem declinationis, quæ facit genitivum ſingularem in IS, & ΛIS; dativum ſingularem in Λ, & ΛI; nominativum pluralem in ΑNS, RS, & EIS; dativum pluralem in ΛM, & IM; accuſativum pluralem in ΑNS, & INS:

Exempla genitivorum ſingularium exeuntium in ΛIS; MΛhTΛIS, *Marc.* XIV, 62. ΔNΛψΑIS, *Luc.* II, 42. ΑNSTΛIS, *ib.* IV, 22. ΑNΔΑNNMÞTΛIS, *Luc.* IX, 51. ΑEK, *medicus*, facit ΑEKEIS, *Matth.* IX, 12. & pro ΔNΛψIS vel ΔNΛψΑIS, occurrit ΔNΛψNS, *Joh.* VII, 14. Quædam in genitivo ſingulari occurrunt ſyncopen paſſa: ut, BΑNKRS pro BΑNKRIS, *Luc.* VII, 12. NΛhTS pro NΛhTIS, *ib.* II, 8. ψINΔΑNS pro ψINΔΑNIS, *Luc.* I, 5. RΛBEINS pro RΛBEINΛIS, vel RΛBEINIS, *Marc.* IV, 19.

Exempla dativorum ſingularium exeuntium in ΛI; ΑNSTΛI, *Luc.* II, 52. TΛIKNΛI, *ib.* II, 34. MΛhTΛI, *ib.* IV, 14. ΑNψIΔΛI, *ibid.* III, 16. Λ finale aliquando abjicitur à dativo ſingulari: ut in MITΛΔ, BΑNKR, ÞRΛIV, pro MITΛΔΛ. BΑNKRΛ, ÞRΛIVΛ:

Exempla nominativorum pluralium exeuntium in RS, & EIS; ψINΔΑNRS, VΛIKRS, BRKRS, hNNΔRS, STΛINRS, VINΔRS, hΛIMRS, MΛhTEIS, BΛΛGEIS, ÞRΛVΑNKhTEIS:

Exempla dativorum pluralium exeuntium in IM; RΛKΔIM, BΑNKRIM, VΑNKTIM, SΑNhTIM, ÞRΛVΑNKhTIM, STΛΔIM, ΑhΛKIM, ΛΛΛΑBKNNSTIM, ΑNΛBNSNIM:

Exempla accuſativorum pluralium deſinentium in INS; TΛIKNINS, *Joh.* VII, 31. VΛIhTINS, *Luc.* I, 1. ΑKMINS, *ib.* II, 28. MΛhTINS, *ib.* III, 11. MITRNINS, *Luc.* V, 22. Sic pro linguæ *Mæſo-Gothicæ* genio vocales facile tranſmutantur in aliis declinationibus: ut in hΑNΔΑNS pro hΑNΔNNS, *Marc.* XIV, 46. hΑNΔΑM pro hΑNΔNM, *Luc.* I, 71. SΑNDGΑNDAIN pro SΑNDGΑNDΑN, *Joh.* XV, 21. ψIZΛ, *ibid.* X, 16. & XVIII, 13. ni fallor pro ψIZN:

Appendix exemplorum.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ΛΛISΑKIS, *magiſter.*	Nom. ΛΛISΑKRS.
Gen. ΛΛISΑKIS.	Gen. ΛΛISΑKE.
Dat. ΛΛISΑKΔ.	Dat. ΛΛISΑKΔM.
Acc. ΛΛISΑKI.	Acc. ΛΛISΑKΔNS.
Voc. ΛΛISΑKI.	Voc. ΛΛISΑKRS.
Abl. ΛΛISΑKΔ.	Abl. ΛΛISΑKΔM.

Declinatur ΛΛISΑKIS ut SIIIRNEIS, excepto dativo & ablativo ſingulari. hΛIKΔEIS, *paſtor*, facit. hΛIKΔRS, *Luc.* II, 8. & hΛIKΔRNΔS, *v.* 20.

Numerus ſingularis.

Nom. ÏRhΑNNES, *Johannes.*
Gen. ÏRhΑNNES, *Matth.* IX, 14. *Luc.* V, 33. ÏRhΑNNIS, *Marc.* II, 18. *Matth.* XI, 12.
Dat. ÏRhΑNNE, *Matth.* XI, 4, 13. ÏRhΑNNEN, *Luc.* VII, 18, 22.
Acc. ÏRhΑNNEN. ÏRhΑNNΑN, *Luc.* IX, 4.

Num. ſing.	*Num. plur.*	*Num. ſing.*	*Num. plur.*
Nom. MΑNNΛ, *homo.*	Nom. MΑNS.	Nom. VΑSTR, *veſtis.*	Nom. VΑSTRS.
Gen. MΑNS.	Gen. MΑNNE.	Gen. VΑSTRS.	Gen. .....
Dat. MΑNN.	Dat. MΑNNΑM.	Dat. VΑSTRΔI.	Dat. VΑSTRΔM.
Acc. MΑNNΑN.	Acc. MΑNS.	Acc. VΑSTRΔN.	Acc. .....

Occurrit MΑNNΛ in dativo ſingulari. Gen. & acc. pl. non occurrunt.

Supplementum ad caput IV.

Nota in *reg.* 6. hujus capitis, quòd adjectiva non ſunt omnia *materialia*, quæ formantur in en: ut docent miolen, *medioxumus*, ſuþeaſtepen, *euro-auſtralis*, cum multis aliis. Quod animadvertendum eſt à lectore.

Nota etiam in *reg.* 7. quòd ᵹoð, mycel, & lytel irregulariter comparantur: ut, ᵹoð, betepe, betſt, & ſelopt; micel, mape, mæſt; lytel, læſſe, læſt. Quibus addas, eaþlic, eaþne, eaþeſt. adverbium tamen regulariter comparatur: ut, eaþlice, eaþlicop, eaþlicoſt.

Regula adjectitia.

Adjectiva *Anglo-Saxonica* in ∈ deſinentia, in maſculino genere, ſervant eandem terminationem in fœminino, & neutro, & ſunt communis generis: ut, ðeſ, ðeoſ, and ðiſ piſe, *hic, hæc, & hoc ſapiens.* Sic ſelᵹe eſt *hic, hæc, & hoc fælix.*

Supplementum ad caput V.

Nota in *reg.* 6. quòd pronomen ψn ſignificat ⁘, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ðu ðe. Et plur. ᵹnᵹ∈i. ⁘, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ᵹe ðe ſignificat, ſcilicet *qui* in utroque numero, ſed ſolum quatenus refertur ad *ſecundam perſonam* ſingularem vel pluralem præcedentem in eâdem oratione.

Obſervetur ad *reg.* 9. quod he pronomen demonſtrativum uſurpatur quandoque relative, ut articulus vel pronomen demonſtrativum ðe: ꝑopma monaþ. hine ꝑolc mycel lanuapiuſ ᵹepim heton, *primus menſis, quem magnus populus* [*Romanus*] *Januarium Calendarii vocabant.* pinter biþ cealðoſt. lencten hpimᵹoſt. he biþ lenᵹeſt cealð. *hyems eſt frigidiſſima. ver autem, quòd diutiſſime manet frigidum, maxime pruinoſum eſt.* Hoc autem pro more veterum *Cimbrorum*, & *Iſlandorum*, apud quos hinn pronomen demonſtrativum relative non raro uſurpatur.

Nota de pronomine SIλBλ ſub *reg.* 19. hujus capitis, quòd, quamvis facit accuſativum ſingularem in λN, ut videre eſt *Marc.* III, 26. *Luc.* IV, 23. c. IX, 23. *Joh.* VIII. 54. c. X, 33. c. XIV, 41. & alibi, occurrit tamen accuſativus ſingularis terminatus in λ, *Luc.* XIV, 11. & bis in commate 14. cap. 18. quod librarii errore factum puto.

Ad notas pag. XXIV. ſiſ eſt nomen neutrum, ut in omnibus linguis Septentrionalibus, ita ſpeciatim in *Anglo-Saxonica*, ut obſervatum eſt ad regulam ſextam capitis tertii. Exemplum ideo quod adductum eſt ad probandam regulam in imo margine datam, ad notam numeralem 5, ut falſum & plane ineptum rejiciendum eſt. Quamobrem, quòd errori huic ſuo forte non intenderit auctor, quum opus ſuum percenſeret, de eo hîc loci monere candidum lectorem, & veniam ab eo rogare, ſui arbitratus eſt.

Supplementum ad caput VI.

Inter numeralia reponas ᵹetpinne, *bini*, quæ vox occurrit in *Ælfrici* gramm. *Romano-Saxonicâ.*

Supplementum ad caput VII.

A ꝟISλN. *eſſe*, formatur, ut ego exiſtimo, præſens tempus modi optativi hoc modo:

Num. ſing.	*Num. plur.*
ꝟISλN, *ſim.*	ꝟISλIMλ.
ꝟISλIS.	ꝟISλIψ.
ꝟISλI.	ꝟISλINλ.

Nota etiam, quòd, ut κυνηγέσιον redditur per ꝟKRhIðeðGλN, à ꝟKRhGλN, contra regulam & analogiam grammaticæ: ſic ἰλάσκομαι redditur per KRðIðeðGλN, à KRðGλN æque irregulariter, *Joh.* XVIII, 21.

Nota denique in regula 24. quod pro ÞKIGRNðλNS legitur ÞKIGRNðS, *Luc.* VII, 6. pro ÞIGλNðλNS, ÞIGλNðS; pro NSꝟENGλNðλNS, NSꝟENλNS, *Luc.* VI, 35. & pro BISITλNðλNS, BISITλNðS, *Luc*, VII, 17. Et participia ita ſyncopata in plurali, ni male auguror, ſiunt nomina.

Supplementum ad caput XVII.

XXVI. Adjectivum apud *Anglo-Saxones* abſolute poſitum non raro poſtulat genitivum: ut, paſt þu auht oþþeſ bi þe ſelfum to ſecᵹanne, *noſtine quid aliud de teipſo dicere?* ðu ꝑop þinum ᵹoðan pillan penðeſt þ nán puht unpihtlicep þe on becuman ne mihte. *tu, pro probitate tua, putabas nihil injuſti tibi accidere potuiſſe.*

XXVII. Adjectivum etiam abſolute poſitum ſubſtantivum ſit: ut, heoꝑa ſæᵹep hit ir. næſ þinhpæt ꝑaᵹnaſ þu þonne heoꝑa ſæᵹepeſ, *hoc eſt eorum ſplendor, non tuus, quid ergo eorum ſplendore gloriaris?* Behealð nu mið hu heſiᵹþe ꝑacentan ðýſiᵹeſ ᵹ unᵹeſælþa hi ſint ᵹebunðene, *ecce*

quam-

quam gravi catena inſipientiæ & infortunii vincti ſunt, Boeth. p. 107. Me þinch ȝet mane pundoſ þ ir þatte vyrig. ȝ unȝihtþirner nu þicraþ oþer ealne middan eard, *ad hæc magis miror, quod ſtultitia, & injuſtitia regnant per totum terrarum orbem*, p. 103.

XXVIII. In præterito periphraſtico, participium non raro ſequitur formam adjectivorum, cum ſubſtantivo non numero tantum, ſed caſu, & genere conveniens: ut, du me hærte aþenemnidne, *me conſolatus eſt*. du me hærte nu ȝenetne ȝ oræſcumenne mid þinre ȝerceabþirneſſe, *emandaſti, & viciſſi me tuis ratiocinis*, Boeth. p. 47.

Obſervationes generales.

I. **a** finale ab accuſativo ſingulari adjectivorum maſculini generis aliquando per apocopen, euphoniæ gratiâ, aufertur: * ut in **hlaitan** pro **hlaitana**, *Luc.* VI, 15. **þana svinþan** pro **svinþana**, *&c.* Hinc forſan **meinn**, *Matth.* XI, 10. per errorem ſcribæ literas tranſponentis ſcriptum erat in argenteo codice pro **mein**. Idem etiam accidit ſubſtantivis in accuſativo ſingulari terminatis in **a**: ut in **seimr**, *Luc.* VI, 15. pro **seimra**, *Marc.* V, 18.

II. **m**, & **n**, in motione nominum tam ſubſtantivorum quàm adjectivorum facilè invicem mutantur: ut in **fraunþim**, *Luc.* IV, 15. **fraunþin**, *Matth.* IX, 35. Sic leguntur **manarim**, & **manarin**; **meinana**, & **meinama**; **im**, & **in**, *Luc.* VI, 13. *Marc.* X, 24. **manasein**, & **manaseim**: **akrinsanda** pro **akrinsanan**: **mahteann** pro **mahteanm**; **fagnir**, & **fagnirn**; **allamma**, & **allana**, vide *Joh.* VII, 23. *Luc.* III, 7. & IV, 11.

III. **n**, & **nh**, non ſolum verbis, atque adverbiis, ut obſervat *Junius* in *Gloſſario*, ſed & nominibus, & pronominibus adjicitur, euphoniæ gratiâ: ſic legitur **seimrnn**, *Simona*, ex **seimr**, & **n**, vel per craſin ex **seimrna**, & **n**. inde etiam **seimrnan**, *Luc.* V, 4. Sic leguntur **anhgrdan** pro **anhgrda**, *ſeditione*; & **anhgrdan**, pro **anhgrda**, *ſeditionem*. Quibus adde **sknadan**, **þatnh**, **þiznh**, &c.

Nota etiam, quòd ex **nh**, vel **n**, & finali ſyllabâ vocis cui adjicitur, aliquando fit ſynæreſis: ut in **snmaih**, *Marc.* VIII, 28. *Joh.* VII, 41. pro **snmainh**. **iddagnh** pro **iddagainh**, *Luc.* VII, 6. **anþarann** pro **anþaranan**. vide cap. XI, reg. 5. in margine, & cap. V. reg. 32. in margine.

IV. **a**, & **r**, facilè mutantur in linguâ *Gothicâ*: ut, **fraiznans**, *Luc.* XV, 6. **fraiznrns**, *v.* 9. **aiveinan** pro **aiveinrn**, *Joh.* VI, 27.

V. Occurrunt etiam in *Ulphilanâ* verſione irregularia nonnulla, & quaſi extravagantia, de quibus ratio vix reddi poteſt, & quæ regulas, & præcepta grammatica prorſus reſpuunt. Sic οὐ μετὰ redditur (regulariter) **in kiaþein**, *Luc.* I, 31. **in kiaþr**, *v.* 24. & **in kiaþrn**, c. II, 5. οὐκ ἔλαβον, **an aknsaei**, *Luc.* II, 34. forſan pro **an aknsai**, vel **aknsai**. **izvarizrs frailihteins**, pro **izvara**. **hrainjai** cum **j**, à **hrains**, forſan quia **hrains** eſt à **hrainjan**. Hæc, & hujuſmodi irregularia dicenda ſunt, niſi potius numeranda quis cenſeat inter errores *librarii*; quorum haud exiguum numerum en tibi, lector candide, exhibeo: ut totidem exemplis diſcas nullâ curâ ſtudiove præveniri poſſe, quo minus in correctiſſimis, & maximè venerabilibus manuſcriptis, perinde ac præſtantiſſimis, & virtutis nomine reverendiſſimis hominibus ſui defectus contingant.

Luc. X, 1, **anþarana** pro **anþarans**: *Luc.* X, 2, **imma** pro **im**: *ib.* IV, 27, **hailagisanda** pro **hailagisaia**: *Marc.* VIII, 6, **þize** pro **þizai**: *ibid. v.* 12, **fibaidi** pro **fibaida**: *ibid. v.* 38, **veihaim** pro **veihaim**: *Marc.* IX, 3, **fraitmnngandge** pro **fraitmnngandans**: *ib.* X, 8, **an aeikas ain** pro **an aeika ainamma**: *Luc.* X, 6, **þammei vesinda** pro **þaimei visanam**: *Marc.* X, 13, **ina** pro **imma**: *Joh.* X, 14, **knnnrn** pro **knnnanda**: *Marc.* XVI, 7, **an ina** pro **annns**; & pro **an izvis**, *Marc.* XVI, 7. *Luc.* IX, 26, **veihame** pro **veihaize**: *v.* 48. **allain** pro **allaim**: *cap.* XV, 22. **seiname** pro **seinaim**: *Luc.* XVII, 6, **andhansteidei** pro **andhansteidedi**: *Marc.* XI, 1, **vemnn** pro **vesnn**: *Luc.* I, 86. **arns** pro **arans**: *Marc.* XI, 17, **vaidedgins** pro **vaidedgine**, & **bidr** (ut & in *Luc.* XIX, 46,) forſan pro **bidrs**, niſi potius ſit genitivus pluralis à **bida**, ſecundum obſervationem in margine ad finem capitis III. ac ſi legeretur in codice, quem tranſtulit *Ulphilas*, non οἶκος εὐτυχῶν, ſed οἶκος εὐτυχῶν. *Marc.* IX, 23, **þns** pro **þnk**: *ibid.* XVI, 1. **invisandin** pro **invisandis**: *cap.* XII, 22, **sa** pro **sr**: *cap.* XV, 1. **rnagans** pro **rnagans**: *Luc.* XV, 10. **arniam** pro **arniaive**: *cap.* IV, 18, **fkalhnnþanais** pro **fkalhnnþanaim**: *v.* 40, **sairn** pro **stairn**: *Luc.* VIII, 42, **fraleiþanti** pro **fraleiþandan**: *cap.* VII, 35, **seinama** pro **seinaim**: *cap.* V, 34, **marna** pro **marnn**: *v.* 17, **haimr** pro **haima**, dat. ſing. vel **haime**, gen. plur. *Luc.* VIII, 29, **eisarna** pro **eisarnaim**: *v.* 49, **þein** pro **þeina**: *Luc.* VI. 26, **an siinrnge seinai** pro **an siinrngam seinaim**: *cap.* XV, 23, **visam** pro **visaim**: **fraþalanhnnadei**, pro **fraþalanhnn**. *Marc.* XV, 8.

His, cum paucis aliis, inter legendum obſervatis, exiſtimavi ſubinde in aliis quidem fortè latere figuras dictionis, ſcilicet, *ſyncopen*, *epentheſin*, *apocopen*, *paragogen*, *metaplaſmum*, *metatheſin*, &c. in aliis verò unam figuram conſtructionis *antiptoſin*. Sed cùm conſiderarem iſtiuſmodi figuras rariùs locum habere in ſolutâ & ſimplici oratione, ea ſphalmata habenda duxi, quæ ex argenteo codice in ſuum apographum tranſcripſit clariſſimus *Junius*: partim quòd minutias grammaticas nondum excuſſerat, gloſſario ſuo intentus; partim quòd, pro more ſuo, religio illi erat in tam vetuſto & venerabili codice, ne vel unum apicem mutare.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

In quo, inſtitutis quibuſdam paralleliſmis, linguæ Anglo-Saxonica & Mœſo-Gothica cum Iſlandica, ſive Scandia-Gothica conferuntur.

ATque hìc quidem tantùm non laſſato, & ſuſcepto operi finem imponere volenti ecce mihi allata eſt multum deſiderata grammatica *Iſlandica Runolphi Jonæ*, quam *Hafnid* petitam pro humanitate ſua mihi tranſmiſit reverendus & ornatiſſimus vir *Joan. Meckenus*, illuſtriſſimo *Georgio*, *Daniæ* & *Norwegiæ* principi hæreditario, à ſacris domeſticis. Avidè perlegi *Iſlandicæ* linguæ rudimenta, utpote in quibus, & quæ erudirent, & delectarent curioſos lectores me inventurum ſperarem. Neque res multum aliter, atque expectavi, evenit. Nam aurea multa & quæ præſertim oſtendunt propinquitatem *Anglo-Saxonicæ*, & *Mœſo-Gothicæ*, cum veteri *Cimbro-Gothicâ* inter legendum ſe obtulere, quam inſtitutis certis quibuſdam paralleliſmis, ſive collationibus, linguarum & antiquitatum arctoarum ſtudioſis non gravabor in peculiari capite ob oculos ponere.

Collatio prima, quæ eſt articulorum.

I. Art. *Anglo-Sax.* ðe, ꝑeo, ꝑæt. Art. *Mæſo-Goth.* ᛋᚨ, ᛋᛟ, ᚦᚨᛏᚨ. Art. *Iſlandicus* Sa, ſu, thad.

	Numerus ſingularis.				*Numerus pluralis.*		
Nom.	Sa.	ſu.	thad.	Nom.	their.	thair.	thaug.
Gen.	theſs.	theirrar.	theſs.	Gen.	theirra.	theirra.	theirra.
Dat.	theim.	theirre.	thui.	Dat.	theim.	theim.	theim.
Acc.	thann.	tha.	thad.	Acc.	thaa.	thær.	thaug.
Abl.	theim.	theirre.	thui.	Abl.	theim.	theim.	theim.

Docet *Runolphus* articulos *Iſlandicos* (inter quos enumerat pronomen ſecundæ perſonæ, quod præponitur vocativis) ex pronominum promptuario eſſe ſumptos. Nos vero obſervavimus articulos *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* quum demonſtrativi, tum relativi pronominis vim, & uſum obtinere, & diſcentibus in idem redit utraque præceptio.

Collatio ſecunda, quæ eſt adjectivorum.

II. *Runolphus* in cap. IV. docet apud *Iſlandos* omnia adjectiva in omni genere bifariam terminari, vel ſecundum certas quaſdam regulas, quas ibi tradit; vel in e, & a, ſi articulus præponatur. Exempli gratia. Docet diſſyllaba, & polyſyllaba in ur in fœminino abjicere ur, & in neutro ad terminationem fœmininam adjicere t. ſic à goodur *bonus*, fit good *bona*, & goodt *bonum*. à blydur *blandus*, fit blyd *blanda*, & blydt *blandum*. Præmiſſis vero articulis adjectivum maſculinum terminatur in e, fœmininum, & neutrum in a: ut à blydur, fit ſa & thu blyde, ſu & thad blyda. Sic participia in ande, ſub unâ terminatione omnis generis ſunt, ſed præeunte articulo terminatio iſta mutatur in e, & a: ſic ab elskande, *hic, hæc, & hoc amans*, fit ſa & thu elskande, ſu & thad elskanda. His non abſimile quid notavimus in regula X. capitis IV. noſtræ grammaticæ, ubi obſervavimus adjectiva & participia *Gothica* emphatice, demonſtrativè, & vocandi caſu poſita, terminari, ſi ſint maſculini generis, in ᚨ; ſi fœminini vel neutrius in ᛟ; quod etiam in idem ferè redit cum regulâ *Runolphi*, quum neque demonſtretur, neque emphaticè quid dicatur ſine præmiſſis articulis, neque quis quem vocare vel invocare poteſt in *Anglo-Saxonicâ* non præpoſito pronomine ðu, quod inter articulos numerat Auctor noſter.

De comparatione adjectivorum in *Iſlandicâ* hæc eſt regula generalis, quod ab adjectivo fœminino in a formatur comparativum & ſuperlativum, illud addito re, hoc addito ſtur: ut ab haala fit haalare, haalaſtur. Quod quàm conſonum ſit iis, quæ tradidimus in regula VII, & IX, capitis IV. penes lectorem eſto judicium.

Porro

Porro docet grammaticus noſter adjectivorum quædam terminari in lingar, ingar, & ungar. quædam in leg, & legur; quædam in sker, præſertim *Gentilia*, quæ exorandus eſt curioſus lector, ut conferre dignetur cum iis, quæ obſervavimus in cap. III, reg. XX. & in cap. IV, r. II, III, IV.

Tradit etiam diminutiva deſinere in ull: ut à bagge, per diminutionem fit [1] boggull, quod quàm prope accedit ad morem formandi diminutiva apud *Mæſo-Gothos* viderit lector, cap. III. reg. XXVIII.

Denique tradit adjectiva, cujuſcunque terminationis fuerint in nominativo, vocativum ſingularem ſemper terminare in e, ut nos docuimus adjectiva *Anglo-Saxonica*, & *Mæſo-Gothica* ſemper emittere vocativum in a, & ᛅ:

Collatio tertia, quæ eſt pronomium.

III. Cognatio pronominum patebit conferentibus ea, quæ tradidimus cap. V. cum ſequentibus.

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. Ęg, ic, *ego*, G. ïk.	Nom. wid, wit, G. ᛏIT.	Nom. wier, i wir, G. ᛏEIS.
Gen. myn.	Gen. ockar.	Gen. worra.
Dat. mier.	Dat. ockur.	Dat. oſs.
Acc. mig.	Acc. ockur.	Acc. oſs.
Abl. mier.	Abl. ockur.	Abl. oſs.

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. [2] thu, *tu*.	Nom. thid.	Nom. their.
Gen. thin.	Gen. yckar.	Gen. [3] ydar.
Dat. thier.	Dat. yckur.	Dat. ydur.
Acc. thig.	Acc. yckur.	Acc. ydur.
Voc. thu.	Voc. thid.	Voc. thier.
Abl. thier.	Abl. yckur.	Abl. ydur.

Sing. Plur. Nominat. caret. Genit. ſon, *ſui*. Dat. ſier. Accuſat. ſig. Ablat. ſier.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [4] hann, *ille*.	hun, *illa*.	thad, *illud*.	Nom. theyr, *illi*.	thær, *illæ*.	thaug, *illa*.
Gen. hanns.	hennar.	theſs.	Gen. theirra.	theirra.	theirra.
Dat. honum.	henne.	thui.	Dat. theim.	theim.	theim.
Acc. hann.	hana.	thad.	Acc. thaa.	thær.	thaug.
Abl. honum.	henne.	thui.	Abl. theim.	theim.	theim.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. hinn, *iſte*.	hin, *iſta*.	[5] hitt, i hid, *iſtud*	Nom. hiner.	hinar.	hin
Gen. hins.	hins.	hins.	Gen. hinna.	hinna.	hinna.
Dat. hinum.	hinum.	hinum.	Dat. hinum.	hinum.	hinum.
Acc. hinn.	hina.	hitt, i hid.	Acc. hina.	hinar.	hin.
Abl. hinum.	hinum.	hinum.	Abl. hinum.	hinum.	hinum.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [6] huer, *quis*.	huor, *quæ*.	huort, *quid*.	Nom. huorier, *qui*.	huoriar.	huor.
Gen. huers.	huorrar.	huers.	Gen. huorra.	huorra.	huorra.
Dat. huorium.	huorre.	huorin.	Dat. huorium.	huorium.	huorium.
Acc. huorn.	huoria.	huert.	Acc. huoria.	huoriar.	huor.
Abl. huorium.	huorre.	huorin.	Abl. huorum.	huorium.	huorium.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [7] ſiaalfur, *ipſe*.	ſiaalf.	ſialft.	Nom. ſialfer.	ſialfar.	ſialf.
Gen. ſialfs.	ſialfrar.	ſialfs.	Gen. ſialfra.	ſialfra.	ſialfra.
Dat. ſialfum.	ſialfre.	ſialfu.	Dat. ſialfum.	ſialfum.	ſialfum.
Acc. ſialfann.	ſialfa.	ſialft.	Acc. ſialfer.	ſialfar.	ſialf.

[1] In motione nominum a breve mutatur in o breviſſimum apud *Iſlandos*: ſic kanna, *cantharus*, facit in genitivo & dativo ſingulari konnu, in nominativo plurali konnur, in dativo konnum. [2] Ðu, ᚦᚢ. [3] ïᛉᚢᚱᚴᚱ. [4] ᚷᚱᛁᚾᛋ, ᚷᚱᛁᚾᚱ. [5] ïᛏᚱ, hyt. Him tranſit in naturam articuli præpoſitivi: (quod non obſervatum eſt à *Runolpho Jona*) ut, til hins thridia dags, *Goth.* ᚾᚾᛞ ᚦᚱᚾᚱ ᚦᚱᛁᛞᚷᛁᚾ ᛞᚱ, *Matth.* XXVII, 64. hiner blindu, ᚦᚱᛁ ᛒᚱᛁᚾᛞᚱᚾᚱ, *Matth.* IX, 28. *v. Matt.* V, 25. [6] ᚮᚱᛋ, & ᚮᚱᚴᛁᛋ. [7] Sylf, ᛋᛁᛚᛒᚱ.

Pronomina poſſeſſiva.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [1] minn, *meus.*	myn, *mea.*	mitt, *meum.*	Nom. miner.	mynar.	myn.
Gen. mynes.	minnar.	mynes.	Gen. minna.	minna.	minna.
Dat. mynum.	minne.	mynu.	Dat. mynum.	mynum.	mynum.
Acc. minn.	mina.	mitt.	Acc. myna.	mynar.	myn.
Abl. mynum.	minne.	mynu.	Abl. mynum.	mynum.	mynum.

Eodem modo declinatur þinn, *tuus*: ſyn, vel ſinn, *ſuus*.

Ockar, *noſter, noſtra*: ockart, *noſtrum*, de duobus ſcilicet; ut uncep *Anglo-Sax.* ᚢᚾᛏᚢᚨᚱ *Goth.*

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [2] wor, *noſter.*	wor, *noſtra.*	wort, *noſtrum.*	Nom. woter.	woraz.	wor.
Gen. wores.	worraz.	wores.	Gen. worra.	worra.	worra.
Dat. worum.	worre.	woru.	Dat. worum.	worum.	worum.
Acc. worn.	wora.	wort.	Acc. wora.	woraz.	wor.
Abl. worum.	worre.	woru.	Abl. worum.	worum.	worum.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. yckar, [3] *veſter.*	yckar.	yckart.	Nom. yckrer.	yckar.	yckar.
Gen. yckares.	yckrar.	yckares.	Gen. yckara.	yckara.	yckara.
Dat. yckrum.	yckare.	yckru.	Dat. yckrum.	yckrum.	yckrum.
Acc. yckarn.	yckra.	yckart.	Acc. yckra.	yckar.	yckar.
Abl. yckrum.	yckare.	yckru.	Abl. yckrum.	yckrum.	yckrum.

Eodem modo declinatur ydar, *veſter*, ᛁᛉᚠᚨᚱ.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [4] theſſe, *hicce.*	theſſe, *hæcce.*	thetta, *hocce.*	Nom. theſſer.	theſſar.	theſſe.
Gen. theſs, theſſa.	theſſarar.	theſs, theſſa.	Gen. theſſara.	theſſara.	theſſara.
Dat. theim.	theirre.	thui.	Dat. theſſum.	theſſum.	theſſum.
Acc. thann.	thaa.	thad.	Acc. theſſa.	theſſar.	theſſe.
Abl. theim.	theirre.	thui.	Abl. theſſum.	theſſum.	theſſum.

Collatio quarta, quæ eſt numeralium.

IV. Cognatio numeralium cardinalium patebit, ſi cap. VI. cum his, quæ ſequuntur, conferatur.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. eyn, *unus.*	eyn, *una.*	eitt, *unum.*	Nom. tueir, *duo.*	tuar.	tuo.
Gen. eyns.	eyrrar.	eyns.	Gen. tueggia.	tueggia.	tueggia.
Dat. einum.	eyrre.	einu.	Dat. tueimur.	tueimur.	tueimur.
Acc. einn.	eyna.	eitt.	Acc. tuo.	tuar.	tuo.
Abl. einum.	eyrre.	einu.	Abl. tueimur.	tueimur.	tueimur.

	Pluraliter.			*Pluraliter.*		
Nom. thryr, *tres.*	thriar.	thriu.	N. fiorer, *quatuor.*	fiorar.	fiogur
Gen. thriggia.	thriggia.	thriggia.	Gen. fiegra.	fiegra.	fiegra.
Dat. thremur.	thremur.	thremur.	Dat. fiorum.	fiorum.	fiorum.
Acc. thriaa.	thriaar.	thriu.	Acc. fiora.	fioraz.	fiogur.
Abl. thremur.	thremur.	thremur.	Abl. fiorum.	fiorum.	fiorum.

Reliqua uſque ad *centum* ſunt indeclinabilia: ut, ſimm, ſex, ſio, aatta. nyu. tyu, ellefu, toolf, threttan, fiortan, *&c.* Tuttugu, *viginti.* thriatyu, fioratyu, ſimmtyu, ſextyu, ſiotyu, attatyu, nyutyu, tiutyu. [*Goth.* ᚦᚨᚢᚺᚾᛏᚨᚢᚺᚾᛞ] vel hundrad: quod ſic declinatur:

---

[1] Min, ᛗᛖᛁᚾᛋ. [2] Upe. [3] De duobus. [4] *Anglo-Saxonice* ðir, ðar, *Gothice* ᚦᚨᛏᚨ.

Num.

Num. ſing.	Nom. hundrad.	*Num. plur.*	Nom. hundrud.
	Gen. hundrads.		Gen. hundrada.
	Dat. hundrade.		Dat. hundrudum.
	Acc. hundrad.		Acc. hundrud.
	Abl. hundrade.		Abl. hundrudum.

Sic compoſita cum declinabilibus: tuo hundrud, tueggia hundrada, tueimur hundrudum, *&c.* in quibus utrumque declinatur. At in reliquis ſolum poſterius, cum prius ſuâ naturâ ſit indeclinabile: ut, ſimm hundrud, ſimm hundrada, *&c.* Sic ſex hundrud, ſio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud. thuſund, quod ſic declinatur:

Num. ſing.	Nom. thuſund.	*Num. plur.*	Nom. thuſunder.
	Gen. thuſundar.		Gen. thuſunda.
	Dat. thuſund.		Dat. thuſundum.
	Acc. thuſund.		Acc. thuſunder.
	Abl. thuſund.		Abl. thuſundum.

Propinquitas *ordinalium* ex ſubjectis oſtenditur: fyrſtur, vel fyrſte, *primus*: fyrſt, vel fyrſta, *prima*: fyrſt, vel fyrſta *primum*. plural. fyrſter, *primi*: fyrſtar, *primæ*: fyrſt, *prima*.

Annar, *ſecundus*: annur, *ſecunda*: annad, *ſecundum*. plural. adrer, *ſecundi*: adraz, *ſecundæ*: annur, *ſecunda*.

Thridie, *tertius*: thridia, *tertia*: thridia, *tertium*: gen. dat. acc. abl. thridia, thridiu, thridia. plural. thridiu, per omnes caſus. Sic declinantur fioorde, fimtte, fiotte, fiounde, aattunde, nyunde, tiunde, ellefte, toolffte, threttande, fimtande, ſextande, *&c.* tuttugaſte, thritugaſte, fertugaſte, fimtugaſte, ſextugaſte, ſiotugaſte, attatugaſte, nytugaſte, hundradaſte, *&c.*

Idem etiam *multiplicativa* demonſtrant, ut, einfalldur, vel eynfallde: eynfallð, vel eynfallda: eynfallt, vel einfallda. Simplex: tuefalldur, threfalldur, *&c.*

V. *Quinta collatio, quæ eſt verborum, & imprimis verbi ſubſtantivi, cujus auxilio formantur verba paſſiva apud* Iſlandos.

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Er, *ſum.*	erum.	Perfect.	Var, G. ᚠᚨᛋ, *eram.*	worum.
	ert.	erud.		warſt, ᚠᚨᚱᛋᛏ.	worud.
	er.	eru.		war. ᚠᚨᛋ.	woru.

Eg er elskadur, *amor*, vel *amatus ſum.* Eg war elskadur, *amabar*, vel *amatus eram.*

Imperativi præſens.

Sing.	*Plur.*
were eg.	werum wid, wier.
wer thu.	were thid, thier.
were hann.	were theyr.

Were, vel ſie eg elskadur, *ſim amatus.*

Conjunctivus, vel potentialis.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. Præſ.	ſie, G. ᛋᛁᚷᚨᚾ.	ſieum, G. ᛋᛁᚷᚨᛁᛗᚨ.	Temp. Imper.	ware, pæpe.	warum, pæpon.
	ſiert.	ſieud. ᛋᛁᚷᚨᚦ.		warer.	warud.
	ſie.	ſieu. ᛋᛁᚷᚨᛁᚾᚨ.		ware.	ware.

Ad eg ſie elskadur, *ut ſum amatus.* Ad eg wæra elskadur, *ut eſſem amatus.*

Infinitivus.

Prælens tempus. Ad wera, *Gothice* ᚹᛁᛋᚨᚾ: Participium præſentis. Werande, *Sax.* peranbe, *Gothice* ᚹᛁᛋᚨᚾᛞᚨᛋ. ae. Participium præſentis paſſivum. Wered, γενόμενος.

Vox paſſiva.

Modus indicativus.

	Temp. præſ.		Imperf.	
werd, *fio*, ᚹᚨᛁᚴᚦᚨ.	werdum, ᚹᚨᛁᚴᚦᚨᛗ.	ward, ᚹᚨᚱᚴᚦ.	wordum, ᚹᚨᚾᚴᚦᚾᚢᛗ.	
werdur.	werdid.	wardſt.	wordud.	
werdur.	werda.	ward.	wordu.	

Imperativi præſens.

werde eg, ᚠᛚᛁᚱᚴᚹ:	werdum wid, wier.
werder thu.	werde thid, thier.
werde hann.	werde their.

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	werde.	werdum.	Imperfect.	yrde.	yrdum.
	werder.	werded.		yrder.	yrdud.
	werde.	werde.		yrde.	yrde.

Að eg werde, *ut fiam.* Að eg yrde, *ut fierem.*

Infinitivi præſens: * Að werda, ᚠᛚᛁᚱᚴᚹᚨᚾ, peorþian.
Particip. præt. wordenn, ᚠᛚᚢᚾᚴᚹᚨᚾᛋ, porþen.

Præterea lingua *Iſlandica* ſequentia auxiliaria habet communia cum *Anglo-Saxonicâ*, heſſe, vil, skal, maa, quæ conjugantur, ut infra ordine ponuntur:

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	heſſe, *habeo.*	†hoffum	Præteritum.	haffde.	hofdum.
	heffur.	haffed.		hafder.	hofdud.
	heffur.	haffa.		haffde.	hoffdu.

Eg heſſe elskad, *amavi.* Eg heſſe wered elskadur, *amatus fui.* Eg haffde elskad, *amaveram.* Eg haffde wered elskadur, *amatus eram.*

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	hafe.	hofum.	Præteritum.	hefde.	hefdum.
	hafer.	hafed.		hefder.	hefdud.
	haffe.	haffe.		hefde.	helde.

Að eg hafe elskad, *amaverim.* Að eg hafe wered elskadur, *amatus fuerim.* Að eg hefde elskad, *amaviſſem.* Að eg hefde wered elskadur, *amatus fuiſſem.*

Infinitivi præſens: Að hafa. Að hafa elskad, *amaviſſe.* Að hafa wered elskadur, *amatum fuiſſe.*

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	vil.	vilium.	Temp. præt.	villde.	willdum.
	villt.	vilied.		villder.	willdud.
	vill.	vilia.		villde.	willdu.

Eg vil elska, *amabo.*

Modus indicativus.

Tempus præſens.	skal.	skulum.
	skalitt.	skulud.
	skal.	skulu.

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ. vel futur.	skule.	skulum.	Temp. præt.	skillde.	skilldum.
	skuler.	skuled.		skillder.	skildud.
	skule.	skule.		skillde.	skillde.

Eg skal elska, *amabo.* Að eg skule elska, *amavero.* Að eg skule werda elskadur, *amatus fuero.*

---

* Að werda, vel wera elskadur, *amari.* †Sic apud *Mœſo-Gothos* vocales ſæpe mutantur in motione verborum: ut in ᚠᚱᚨᚦᚨ, plur. ᚠᚱᚨᚦᚨᚾᚾ. ᚾᚨᛗ, plur. ᚾᛖᛗᚢᚾᚾ, &c.

Num

Mun etiam apud *Islandos*, ut apud *Mæso-Gothos* ᛗᚢᚾᚨ, in constructione cum aliis verbis, futuri temporis adjacentiam indicat, &, haud secus ac skal, efficit orationis structuram non absimilem illi, quam habet *Græcorum* μέλλω: ut, eg skal giora, eg mun giora, *faciam*, vel *facturus sum*. Sic autem conjugatur.

Indicativi præsens.

Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
* mun.	munum.	mune.	munum.
munt.	munud.	muner.	mune.
mun.	munu.	mune.	mune.

Eg mun eiska, *amabo*. Eg mun werda eskadur, *amatus ero*. Ad eg mune eiska, *amavero*. Ad eg mune werda eiskadur, *amatus fuero*.

Nota etiam quod skal, & mun sola nihil signif. apud *Island.* & quod mun apud septentrionales *Anglos* & *Scotos* gerundivam vim etiam habet, conjunctum cum aliis verbis: ut, I mun go, *abeundum est mihi*.

Indicativi præsens. *Conjunctivi præsens.*

Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
maa.	meigum.	meige.	meigum.
maatt.	meigid.	meiger.	meiged.
maa.	meiga.	meige.	meige.

Eg maa eiska: Ad eg meige eiska.

Islandi etiam circumscribunt tempus futurum per eg aa, *debeo*, ab ad † eiga, *habere*: & eg ætla, *destino, statuo, certum mihi est*: ut, Eg aa giora thad, eg ætla giora thad, *ego faciam*, vel *facturus sum hoc, certum est mihi hoc facere*. Hujus vocis ætla manifesta sunt vestigia in sermone *Eboracensi*: ut, I never etled that, *nunquam hoc intendi*: I never etled yout, *nunquam hoc tibi destinavi*.

VI. Denique *collatio* indeclinabilium ostendit linguas *Anglo-Saxonicam* & *Mæso-Gothicam Islandicæ* esse propinquas: ut adverbia huar, hpæp. thar, ðæp. hiodra, hiðep. thadra, ðiðep. nidre, nyðop. huadan, ⊙ʌᛋ, vel ⊙ʌᛞ. idag, idæȝeȝ. iia, ȝea, ȝʌh, &c.

Præpositiones: til. til. innan, innan. af, of, ʌf: wmm, ymb. ofann, uppan, &c.

Conjunctiones: og, eac. edur, aþop, &c.

Hic gradum sistet Tyro in Anglo-Saxonicis; *etenim quæ sequuntur non in usum novitiorum scripta sunt; sed iis destinata, qui in hac lingua mediocrem saltem peritiam sunt consecuti.*

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

De Linguæ Anglo-Saxonicæ *Dialectis.*

I. HActenus de *Anglo-Saxonico* sermone, quem in auctoribus, qui in australibus, & occidentalibus nostræ *Britanniæ* partibus floruerunt, habemus purum, suavem & regularem, tractavimus. Jam restat, ut de ejusdem linguæ Dialectis, in sequentibus nonnihil commentemur; siquidem varias apud proavos nostros extitisse suæ linguæ Dialectos nemini in *Saxonicis* monumentis vel mediocriter versato dubitandi locus esse potest. Hoc ut *Philo-Saxonum* gratiâ in alterâ editione facerem, *G. Nicolsonus* vir in Septentrionali literatura & antiquitatibus summus, cum in literis suis ad nos datis, tum in egregio opere suo, cui titulus * The English Historical Library, auctor primus fuit; non solum nostri fore instituti ratus, ut de *Dano-Saxonicâ* Dialecto singulare caput adjungerem, sed id ad ipsas *Institutiones* nostras, si non perficiendas, saltem adornandas, desiderari clamat, & ut effectum darem, plurimis verbis contendit.

II. Morem igitur doctissimi viri precibus gerens, ut ut ingravescente ætate, & adversis rebus pene fractus, ad opus me accingo, ingens quidem studio & operâ, etsi mole exiguum. Et ne in atrio operis lectorem candidum diutius officiosis verbis, quam par est, detineam; pro tribus linguæ *Saxonicæ* epochis totidem Dialectos censeo esse statuendas: Prima est, quam majores nostri locuti sunt à primo suo in *Britanniam* ingressu ad *Danorum* usque introitum, per trecentos

---

* Vide *Fr. Junii* glossarium *Gothicum* in ᛗᚾᚨᛚᛞᚨᚾᚾ. & regulam XIX cap. 8. † Vide capitis VII regulam 19. * Pagina 110, partis primæ.

& triginta ſeptem annos, quo tempore *Pictis* & *Britannis* ſe immiſcentes, parum ſimplicitatis, & puritatis linguæ ſuæ patriæ non potuerunt forſan non amittere. Sed cum nulla, proh dolor! iſtius ævi literaria monumenta, neque membranis inſcripta, neque lignis ſaxiſve inciſa extent quæ ſcio, præter veri *Cædmonis* fragmentum quod in lib. IV, cap. 24. E. H. *Bedæ* regia verſione extat, & forſan Harmoniam evangeliorum *Cottonianam* poetice, & paraphraſtice ſcriptam; de hoc, quod *Britanno-Saxonicum* dicendum eſſet, idiomate, nihil plane habemus dicere.

III. Secunda eſt, quæ in uſu erat à *Danorum* in *Britanniam* ingreſſu ad *Normannorum* adventum, per bis centum ſeptuaginta quatuor annos, præſertim in locis *Angliæ* ſeptentrionalibus, & auſtralibus *Scotiæ*, quibus victores longe ante incubabant *Dani*, quàm ſub *Canuto* R.R. univerſam Angliam ſubjugaverunt; & de hac Dialecto, binis [1] evangeliorum verſionibus inſignitâ, quarum alteram interlineatus codex *Rushworthianus*, alteram interlineatus codex *Cottonianus* conſervat, in proximo capite cum Deo tractaturi ſumus.

IV. Tertia illa eſt, quam locuti ſunt majores noſtri à *Normannorum* ingreſſu ad *Henrici* ejus nominis ſecundi tempora. Hanc *Normanno-Dano-Saxonicam*, & versùs hujus periodi finem, *Semi-Saxonicam* vocandam cenſemus, & de eâ, quoniam [2] monumentis literariis ex quibus exempla ſumenda ſunt, uti fruique nobis contigit, ut pauca etiam tradam, inſtituti noſtri rationem poſtulare judicamus.

CAPUT VIGESIMUM.

De Dialecto Dano-Saxonica, *in ſoluta oratione.*

I. HIſce, de variis linguæ *Anglo-Saxonicæ* Dialectis & Dialectorum epochis, prælibatis; de *Dano-Saxonicâ*, quæ & *Germano-Saxonica*, vel *Theotiſco-Saxonica* dici poteſt, tractandum eſt. Etenim ut magnam gentium colluviem, quas *Northmannos*, *Ethnicos*, & *Piratas* chronographi, & hiſtorici *Saxonici* vocabant, cum *Cimbris* ſive *Danis* ſuis, ad novas in *Anglia* ſedes quærendas, ſecum diverſis temporibus duxerunt profectionis Duces: ita *Dano-Saxonica* Dialectus, de qua jam agitur, non ex *Cimbricis* tantum vocibus, ſed etiam *Theotiſcis* tam nominibus & pronominibus, quàm verbis, cum *Saxonicis* intermixtis conſtat, ut lector in *Franco-Theotiſca* lingua haud omnino hoſpes in exemplis regularum, quæ ſequuntur, facile poterit obſervare. Porro non exoticas tantum voces, ſed exoticum genus ſcribendi, exoticas phraſes, & præceptorum grammaticalium, quibus purior *Saxonica* gaudebat, contemptum omnimodum & deſuetudinem introduxit colluvies illa hominum; adeo ut Dialectum hanc, ſi voces ſpectes, barbaram; ſi ſcriptionem vocum, magis barbaram; ſi vero phraſes exteras & idiotiſmos conſideres, & ut grammaticæ, pari feritate, quâ illi omnes *Angliæ*, partes devaſtavit, ipſa barbarie magis barbaram jure meritoque poſſis dicere.

II. Primo igitur purioris *Saxonicæ* nitorem & elegantiam cum externarum vocum barbarie dehoneſtavit *Dano-Saxonica* Dialectus. Sic in codice *Cottoniana* legimus mec, mek & meh, pro me, *me*, à *Francico* mich, mik, mih, vel *Cimbrico* mig, i in e mutatâ: ðar þe alle ic [3] ƿello ȝiƿ ðu [3] ƿalleƿ i [3] ƿliohtaƿ to popþenne mec, *hæc tibi omnia dabo, ſi cadens adoraveris me.* Ne iƿ meh þýþþe, *non eſt dignus me.* oþeþ meh, *ſuper me.* Se þe [4] onƿoeþ iuh, meh onƿoeƿ, *qui recipit vos, me recipit*, Matth. x, 41. Eadiȝ iƿ ƿe ðe ne byþ onƿýþnende in mec, *beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*, Matth. xi, 6. Sic etiam legitur þec & þeh, pro þe, *te*, à *Cimbrico* þig, vel *Franco-Theotiſco* thich, thigh, thih: ƿende þeh upe hiðune, *mitte te deorſum*, Matth. iv, 6. enȝlum hiƿ bebeaþ oƿ þe] in honðum ȝenimmeþ þec, *angelis ſuis mandavit de te, & manibus tollent te*, ib. Sic juh pro eop, *vos, vobis*: ut, ƿopȝeƿeþ] iuh, *dimittet & vobis*, Matth. vi, 14. & iuep, iueppe, *veſter, veſtra*, à *Francico* jûuuer, jûuuere, *Sax.* eopep: ut, ƿuæ lehteþ lehƿ iuep, *ſic luceat lux veſtra.* ƿaðeþ iuep, *pater veſter.* ƿopȝeƿeþ] iuh ƿaðeþ iuep heoƿenlic ƿynna iueppa, *dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.* ne ƿaðeþ iueppe ƿopȝeƿeþ ƿynna iueppe, *nec pater veſter dimittet peccata veſtra*, Matth. vi, 14, 15. Sic uƿic, uƿich, uƿiȝ, uƿih, *nos*, pro *Sax.* uƿ. *Francice* unſich, unſih, unſihh, unſig: ne inlæð uƿih in coƿtnunȝe. ah ȝeƿƿiȝ uƿich ƿfom ýƿele, *ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* ðuhten hæl uƿih, *domine ſalva nos*, Matth. ix, 25. ðu cuome hiðeþ æþ tiþ to pinenne uƿih, *veniſti huc ante tempus torquere nos.* ȝiƿ ðu popþeƿ uƿiȝ ƿend uƿiȝ, *ſi ejicis nos, mitte nos.* Sic

---

[1] De his codd. mss. tractat *Tho. Mareſchallus* in obſervationibus ſuis in verſionem evangeliorum *Anglo-Sax.* p. 491, 492. De *Cottoniano* autem codice conſulendus eſt reverendus vir *Thom. Smithus* de rep. literaria & eccleſiaſtica præclare meritus, in ſua Bibliothecæ *Cottonianæ* hiſtoria & ſynopſi. [2] Qualia ſunt nonnullæ *Chartæ*. liber *Ormulum* inſcriptus. Eccleſiæ cathedralis *Roffenſis* codex, *Textus Roffenſis* dictus. & in biblioth. *Coll. Trin. Cantab.* Rythmi cujuſdem poetæ *Semi-Saxonici*. quique etiam extant in bibl. *Bodl.* Digb. A. 4. [3] Vid. R. XIV. [4] Vid. R. XIV.

uƿe

ure & urep, *noſter. Francice* unſer, uſer, uſſer, uſſe, uſe, pro *Sax.* ure. ƿaþep urep þu arþ ł þu birt in heoƿnum, *pater noſter, qui es in cælis.* cod. *Rush.* Joh. III, 11, ⁊ cýþniſſe ure ł ureƿƿa ne onƿeaſ ge, *& teſtimonium noſtrum non accipitis.* Joh. IV, 12, ahne arþ þu mara ƿe-þep urum Iacobe, *anne major es patre noſtro Jac.* hlaf urepƿe oƿepƿirtlic ƿel uf to dæg. ⁊ ƿorgef uf rćylda urƿa ƿuæ ue ƿorgefon rćyldgum urum, *panem noſtrum ſupersubſtantialem da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut nos dimittimus debitoribus noſtris.* þe ilco untƿýmne-re ł unhælo urƿu onƿeng, *ipſe infirmitates noſtras accepit,* Matth. VIII, 17. Nota autem quod iuh pro eop, *vos, vobis,* ſcribitur etiam iuh, iph, iuch, iuih, *Francice* juich, juch, juh, juu, ju. of iuh an bivl if, *ex vobis unus Diabolus eſt.* ich cueþo iph, *dico vobis,* Matth. XXVI, 21. and ic gebo iuih, *& faciam vos,* Matth. IV, 19. ic cuæþ iuch, *dico vobis.*

Lneo, ut cneoriſſe, *generatio*: ƿrom Daviþe oþþe to ƿæpenniſſe Babilonie ƿeopertene cneo ſint. ⁊ ƿrom ƿæpeniſſe Babilonie oþþe to Kriſte kneoriſſe ſint ƿeopertene, *à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis quatuordecim generationes, & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum* XIV *generationes,* cod. *Rush.* Matth. I, 17. Sic in eodem cap. ƿæpe, & ƿæ-penniſſe, *tranſmigratio.*

Beoþan, pro beoþ: ut in cod. *Rush.* cumaþ æftep me: and ic gebom þ git beoþan monna ƿirceper, *venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum,* in cod. impreſſo, ⁊ ic bo þ git beoþ manna ƿircepaf:.

Iuich, iuch, iuih, iuh, iph, in cod. *Rush.* ſcribitur eopic & iopih, & ge iop, *ipſi vos.* ut in evang. Matth. capite quinto, Gabiz ge beoþ bonne eopic pæpgaþ mennirce eoper hettende beoþan, *beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint.* boeþ pell bæm be eopic hateþ, *benefacite his, qui oderunt vos.* Sic Joh. I, 26, ic ƿulpo iopih in pætre, *ego baptizo vos in aqua.* cap. III, 28, ge iop me cýþniſſe þeahtþýmef, *ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis. Saxonice* ge rýlfe me rynd to gepitneſſe:.

Degen, vel begn, *diſcipulus.* cod. *Rush.* Joh. II, 11, 7. gelefdun in hine begnaf hir, *& crediderunt in eum diſcipuli ejus.* & *v.* 17. gimýndge pæpun begnaf hir, *recordati ſunt diſcipuli ejus.* In hac ſignificatione non raro uſurpatur vox in primæva *Anglo-Saxonica* ſive *Francicè* ſcripta harmonia Evangeliorum *Cottoniana.*

Pær, *Cimbrice* vos. neut. gen. *humor, mador, aqua, humectatio.* væſa, & veiſa, idem. vasbæré, *aquarius.* vaesata, *hydria.* cod. *Rush.* Joh. II, 9, gipirtun ða þe biriladon pær ł þ pætre, *miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant laticem, vel aquam.* Sic enim legendum puto pro biriladon ł pær þ pættre. Nota autem quod à *Cimbrico* vos, væſa; *locus paluſtris* & *humidus* vocatur a **waſh**. Inde etiam apud nos **to ouſe**, per metatheſin pro **moſe**, *humorem emittere.*

Die, & pora vel porra, *eſſe,* à *Francico* ſijn, [*Goth.* ut videtur, SIGAN] peran, *eſſe.* ⁊ ic gebo iuih pie ł pora pircepaf manna, *& faciam vos fieri piſcatores hominum,* Matth. IV, 19. porar ge hogo puæ nebno, *eſtote prudentes ſicut ſerpentes,* Matth. X, 16. vide etiam pora, infra. Scua, pcua, *umbra.* quod *Cimbrice* eſt **skugge**, & **skugga**. *Francice* ſcûuua. *Saxonice* pcade. ðæm pittendum in lænd ⁊ pcua beaþer, *ſedentibus in regione & umbra mortis*: in cod. *Rush.* ðam pittendum in ðeode londe and deab pcade ł pcua:.

Arþ, *es.* ert *Cimbrice.* apon, *ſumus, eſtis, ſunt. Cimbrice* erum, erud, eru; ab er, *ſum.* cod. *Rush.* Joh. I. hpelc arþ þu, *quis es?* pitga arþ þu, *eſne propreta?* gif ðu ne arþ Lpirt, *ſi non es Chriſtus.* Exempla alia è cod. *Cott.* quære in cap. VII.

Lurrumbop, *thus,* peçelf *Saxonice*; gebpohton him ðinga. golð cuþrumbor ⁊ pecelf, *obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham.* Matth. II, 11.

Depa, & happa, *dominus. Sax.* dpihten, vel lafopð. *Cimbrice* etiam & *Francice* here & herra.

Bærtepe, euphonice pro Bæprtepe, *baptiſta. Sax.* ƿulluhtepe: cuom Iohannef Bærtepe ł ƿuluitepe, *venit Johannes baptiſta.* A bærtepe autem infra bezepe. in cod. *Rush.*

Lamell, *Camelus.* af hæpum ðæpa Lamella, *de pilis Camelorum. Sax.* of olpenda hæpum, *Matth.* III, 3.

Fparigan, fparan, gefparan, *ſciſcitari, interrogare. Sax.* axan vel fpægnian. *Francice* fraſan. *Goth.* FRAISAN, *tentare.*

Forcpaþ, *eſca, cibus. Cimbrice* ad foſtra, *enutrire, nutrire*: foſtre, *nutritius*; foſtur, *educatio, nutritio.* met ł forcpaþ hir pær locurtæ, *eſca ejus erat locuſtæ,* Matth. III, 4.

Geondwunde, & geondwande, *Matth.* XI, 4, *reſpondit.* ðe geondwunde ⁊ cuoeþ, *qui reſponsens dixit,* Matth. IV, 4. *Goth.* ANDAVANKA. *Cimbrice* andyrdi, *reſponſum,* plane ab ANDA vel ANDA, *adverſum, contra,* & VANKA, popd, *verbum.*

Rietef, *porriget. Cimbrice* ad rietta vel riettà, *porrigere.* ⁊ gif ðone firc pilniaþ vel giuiaf cuiberru þa nebdne mieter him, *aut ſi piſcem petit, ſerpentem porriget ei,* Matth. VII, 10. *Saxonice,* oþþe gif he bitt fircef fýlft ðu him næddnan:.

Ulfep, *lupus. Cimbrice* ulfr. *Sax.* pulf. hinepeand uutedlice fint uulfper * fopende, *intrinſecus autem ſunt lupi rapaces,* Matth. VII, 15. *Sax.* ac hiz beoþ innane peafiende pulfar:. Lambop & lambono, *agnos.* more *Cimbrorum,* qui terminant nom. & accuſ. maſc. & fœmin. plur. in ur, er, ar, & neutrorum in ur exeuntium, in ur. foed lambop mino, *paſce agnos meos,* Joh.

* Mendoſe ſcriptum, ut videtur; omnino enim in eo loco legendum eſt popende:.

xxi, 15. ȝehala ł ꝓoeð lambono mino, *cura vel pasce agnos meos, v.* 16. *Sax.* heald mine lamb.

Doȝoꝛ, plur. *dies. Cimbrice* dagar. ꝓoꝛþon ðꝛio doȝoꝛ æt-ȝeeþeꝛ huunaꝛ mec miþ, *quia biduo jam perseverant mecum*, Matth. xv, 32. *Saxonice*, ꝓoꝛþam hiȝ þþy daȝaꝛ mid me punodon.

Tꝛeo, *arbor. Cimbrice* triu, i in e, & u in o conversa. passim in cod. *Gott. Saxonice* semper ꝥꝛiþ.

Ðiꝛ, barbarè pro tid, *hora*: ut, ȝehæleð pæꝛ cnicht in ðiꝛ ðæm, *sanatus est puer in illa hora*, Matth. viii, 13.

Bæꝛꝛuiniȝ, bæꝛꝛuiniþ, bæꝛꝛýndiȝ, bæꝛꝛumniȝ, bæꝛꝛunniȝ *publicanus. Cimbrice* autem bærſyndugr. & berſyndugr, *flagitiosus, sceleſtus, peccator ingens*: à bar, *nudus, manifestus, palam factus*, & ſyndugr, *peccator*, quaſi dicas, *peccator publicus*. Se æꝛeꝛt vel ꝓoꝛma alpa iꝛ bæꝛꝛuiniȝ Matthæus, *primus omnium est Matthæus publicanus*. præf. *Hieron.* ad novum teſt. *Aldrædo* interprete. Deonu moniȝo ł bæꝛꝛumiho anð ýnꝛullo cuomun ȝeꝛæꝛtun miþ ðone Dælend, *ecce multi publicani* [*sceleſti*] *& peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu*, Matth. ix, 10. Sic in verſione *Saxonica*, ða comun maniȝa manꝛulle ȝ ýnꝛulle and ꝛætun mid ðam Dælende. Sic *Luc.* xviii, 10, 13, in verſione *Sax.* transfertur manꝛul. & ꝛe manꝛulla. *Luc.* iii, 12, *publicani* redditur, ða manꝛullan. *Luc.* vii, 34, *Amicus publicanorum*, manꝛulꝛa ꝛꝛeond. *Matth.* ix, 10, 11, *publicani & publicanus* vertuntur manꝛulle, & manꝛullum. *Marc.* ii, 15, *multi publicani*, maneȝa manꝛulle. At *Matth.* v, 47, *publicani* vertitur hæthene *ethnici*. Ex his conſtat neque *Aldrædum* noſtrum, qui vir fuit pius, magis quam doctus, neque etiam *Anglo-Saxonicos* evangeliorum interpretes, etſi *Aldrædo* multo doctiores, quid *publicanus* ſignificaret, quodve genus hominum eſſent *publicani*, intelleꝛiſſe. Sed quoniam animadvertiſſent mentionem eſſe factam eorum in evangeliis, ut peſſimi generis hominum, quibus infamiæ nota erat inuſta, ideo eos bæꝛꝛumiho, manꝛulle, hæþene i. e. *ſceleſtos & infideles* vocarunt. Notavi ſupra, *Cimbricum* barſyndugr compoſitum eſſe à bar, *manifeſtus*, & ſyndugr, *peccator*, quod ſane confirmat verſio *Fermanni Dano-Sax.* in cod. *Rusb.* Marc. ii, 15, 16, ȝ ȝepoꝛden pæꝛ miꝺ þý ȝehlionaꝺ in huꝛe ðæꝛ. moniȝe openlice ýnniȝe vel behꝛunne ȝ ýnꝛulle ætȝeðꝛe ȝeneꝛton hleonaðum miꝺ ðon Dæl. ȝ ðeȝnum hiꝛ peꝛon. ꝓoꝛþon moniȝu ða ðe ȝ ýlniȝðun vel ýlȝende peꝛun him, ȝ uþþutu ȝ ða albu ȝiꝛeȝun ꝓoꝛþat þæt he ett vel ettende pæꝛ miþ ðæm ýnꝛullum ȝ bæꝛꝛýnniȝum. hie cpeðun ðeȝnum hiꝛ. Foꝛhꝛon miþ bæꝛꝛunniȝum ȝ ýnꝛullum eteꝛt and ðꝛincꝛ laꝛoꝛ ioꝛeꝛ, *& factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Jeſu & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum; & ſcribæ & phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat, & bibit magiſter veſter?* Hic notandum eſt [1] *publicani* verſum eſſe per openlice ýnniȝe, quaſi diceret, *Infames peccatores. Publicanis* autem per bæꝛꝛýnniȝum & bæꝛꝛunniȝum redditur; unde conſtant bæꝛꝛýnniȝ *publicum* & *notorium peccatorem* ſignificare, ut notatio nominis quoque confirmet. *Tatiani* monoteſſaro *Francice* tranſlato, *publicani* vocantur firnfolle & firnfollan man, i. e. *ſceleſti*. quamun tho thie firnfollan man, *venerunt & publicani*. cap. xiii, 17. eno ni tuont thaz thie firnfollun man, *nonne & publicani hoc faciunt?* ſenu tho manage firnfolle inti ſuntige, *ecce multi peccatores, & publicani*. cap. lvi, 2. Inti thiu firnfollun man, *& publicani*; firnfollero inti ſuntigero friunt, *publicanorum, & peccatorum amicus*. cap. lxiv, 8, 14.

Moꝛ, *numiſma, cenſus*. [2] Æðepaꝛ me mynnitꝛpe vel moꝛ ðæꝛ [3] cynineȝ vel ðæꝛ ȝpeoꝛa, *oſtende mihi numiſma cenſus. Saxonice*, ætýpaþ me ðæꝛ ȝaꝛoleꝛ mynet. Eſt autem *Goth.* ᛗᛟᛏᚨ vel ᛗᛟᛏᚨᛋᛏᚨᚦ, *telonium.* ᛗᛟᛏᚨᚴᛖᛁᛋ, *publicanus.*

Lemniꝛe, *valentibus.* ꝛoþ Dælend þ ȝehepðe cueþ. Ne iꝛ ðaꝛꝛ þæm halum vel ȝemniꝛe to lece vel ꝛꝛom, *at Jeſus audiens ait, Non eſt opus valentibus medico*, Matth. ix. 12. *Saxon.* ȝ ꝛe Dælend cpæþ ðiꝛ ȝehýpende. Nýꝛ halum læceꝛ nan þeaꝛꝛ. ȝemniꝛe autem iſtud derivatum videtur à *Goth.* ᚴᛚᚨᚾᛋᚴᚨᚾ, ᚴᛚᚨᚾᛁᛋᚨᚾ, *Francice* geneſan, *ſanare.* ꝛꝛom etiam *medicus*, barbarum eſt.

Ehepu, *ſpicas. Francice* aher, *ſpica.* ðeȝnaꝛ uuteðlice hiꝛ hiu hinceꝛðon onȝunnun [4] ȝenioma ehepu, *diſcipuli autem ejus eſurientes caperunt vellere ſpicas*, Matth. xii, 1. *Sax.* hýꝛ leoꝛniȝ-cnihtaꝛ hinȝneðe. and hiȝ onȝunnun pluccian ða eaꝛ.

Biom, *ero. Francice* bium. ic nieꝛꝛa ȝeond-ꝛþýnaþ biom. *nunquam ſcandalizabor*, Matth. xxvi, 33. *Sax.* ic næꝛꝛe ne ȝe-untꝛeoꝛꝛiȝe.

Biꝛeno, *cæci.* biꝛeno ȝeꝛeaþ, *cæci vident*, Matth. xi, 5. blind ȝeꝛeoþ, in verſione impreſſa.

Apȝ, *adultera.* à *Cimbrico* argur, per metatheſin ragur, (unde noſtrum **rogue** apud auſtrales, & **rague** apud boreales *Anglos*) vel à *Francico* arg, *piger, deſes, timidus, meticuloſus, igna-*

---

[1] *Fermannus* autem, codicis *Rushworthiani* Interpres & gloſſator, multo aptius reddit vocem *publicani* per ȝeꝛel-hnoeꝛ, & *publicanis* per ȝaꝛel-ȝehpeꝛum: and henu moniȝe ȝeꝛel-hpoeꝛe ȝ ýnꝛullе cpomon ȝ hlionaðun miþ Dælend: ꝓoꝛhþon laꝛeuꝛ coꝛeꝛ miþ ȝaꝛel-ȝehpeꝛum ȝ ꝛinꝛullum eteþ, *ecce multi publicani venientes diſcumbebant cum Jeſu. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Sic in cap. x, *Matthæus publicanus* vertitur, Maþeuȝ ꝛe ȝaꝛel-ȝeꝛoeꝛe. verum *Marc.* ix, 15, 16, reddit *publicani* openlice ýnniȝe, & *publicanis*, bæꝛꝛunniȝum, ut infra oſtenditur. [2] Vide reg. xiv. [3] Vide reg. xiv. [4] Vide reg. x, & xiii.

vus

vus, imbellis, pravus, improbus, inoptus, inutilis, perversus, strenue & ignominiose malus. Hinc Ericus rex Daniæ, qui successit Olæo juniori, Suenonis filio, dictus erat hin argaſta, ignaviſſimus, flagitioſiſſimus. Hinc arga quoque Latino-barbarum, quod Henr. Spelmannus exponit per uxoris adulterio infamem, currucam, qui ſpurios pro ſuis liberis legitimis nutrit, & educat. ſecundum iſtud Aldrædi noſtri, cneopiſſe ÿſlo ȝ apȝ, generatio mala & adultera. Sax. ÿſel cneoþÿſſ ȝ ſoþ-lizen, Matth. xiii, 39.

Ðuneþ, grex. and henu ſeceð eoðe all ſþin ſuneþ niþeþ peaþe in ſáe, & ecce ferebatur totus grex porcorum præceps in mare, cod. Rush. Matth. viii, 32. & v. 31, ſend uric in ðar runnae ſþin, mitte nos in gregem porcorum.

Falſan, blaſphemare. cod. Rush. Matth. ix, 3. þær he ſalſaþ, hic blaſphemat. Iſlandice fals, fraus, falſitas, dolus. falſare, impoſtor. at falſa, impoſturis fallere. falstur, falſus, doloſus.

Biſæc, pera. Francice, i. e. Franco-Gallice beſace, vel biſſac, forſan quaſi bis ſaccus, mantica, cod. Rush. Matth. x, 10, ne ſculon ȝe aȝan ȝolb. ne ÿlſuþ: ne ſeoh in ȝÿnðelſ eoppum: ne biſæc on pæȝe, nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via. In evang. impreſſis, ne codd on peȝe:.

Bÿan vel bÿa, Cimbrice at bua, habitare. Goth. ƁΛΠΛΝ. cod. Rush. Joh. i, 28. Iapop hpæſi unbep ſcua hiſ ſuglaſ heoſenep bÿa vel punia. Apud Herefordenſes, ruſtici pulſantes oſtium ſolent dicere **where by ye.** i. e. ubi habitatis, vel manetis.

bÿer to [pro tu] vel punaſ. magiſter, ubi habitas vel manes? & cod. Cott. Matth. iv, 32. maȝon

Lapp, rupes, petra. cod. Rush. Joh. i, 42. ðu apþ ðÿmon ſunu Ioh. ðu biſt ȝiceȝeð Le-phaſ ðæt iſ ȝiſpahtoð capp, tu es Symon filius Johanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatione eſt petra.

Middum. Saxonice to middeſ, in medio, inter. middum putublice iopne ȝiſtoð þone ȝe iop ne cunnon, ſed in medio veſtrûm ſtat, quem vos neſcitis, Joh. i, 26.

Bipilizan, vel bipilan, haurire. cod. Rush. Joh. i, 8. bipiliȝaþ nu ȝ bpenȝaþ þæm alðonmen, haurite nunc, & ferte architriclino. & 9. ða embihtmenn putublice ȝipiſtun ða þe bipilaðon þ pæp vel pætep, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant humorem, vel aquam.

ðexo & ſex, pro ſix, ſex: ut cod. Rush. ſtenene ſato ſexo, lapideæ hydriæ ſex. ſeopentiȝ and ſex pintep, Saxonice on ſix and ſeopentiȝon pintſon, quadraginta, & ſex annis.

ðeel, ſel, tempus, opportunitas: and æſtep ðon he ſohte ða ſeel, & exinde quærebat opportunitatem, Matth. xxvi, 16. Saxonice, ſecundum veterem vulgatam vel Italicam verſionem, ȝ ſiððan he ſmeæde ȝeoſnlice þ he hine polde belæpan:.

Untale, malum. huæt to untala ðyde he, quid mali fecit? Matth. xxvi, 23. Sax. hpæt ÿſeleſ ðyde ðeſ:. Untale autem ex un particula privativa, & til, Goth. TIΛS, bonus: he pæſ ſelſa til, ipſe erat bonus, Cædmon. xxxvi, 13. on ðæpe mæȝðe pæpon men til, iſtius ſtirpis erant homines boni, Cæd. xxxvii, 5. vide ΓΛTIΛS, in Gloſſario Gothico.

Ebul, malum. Francice ubil. Goth. ИƁIΛS, in ȝeebulſaðon. Leebulſaðon hine, blaſphemant eum, Matth. xxvii, 39. Sax. hÿne bÿſmeþeðon:.

Ðnuðe, denuo. cod. Rush. Joh. iii, 3. ſoðlice ic cpeoðo þe. buta hpelc acenneð ſie ſnuðe ſ niopunȝa. ne mæȝe ȝiſea nice ȝoðeſ, amen dico tibi, niſi quis renatus, vel de novo natus fuerit, non poteſt videre regnum dei. occurrit vox non raro apud poetas, & verti etiam poteſt, citos, protinus, illico.

Oeþiȝan, ſpirare. Joh. iii, 8. ȝaſt ðeſ pill oeþiȝa, ſpiritus, ubi vult, ſpirat. Opeðaþ, ſpirat. Saxa. Æſtep ðaſſum, Saxonice æſtep ðÿſon, poſthæc. cod. Rush. Joh. iii, 22.

Lipian, ſian, odiſſe, odio habere. Francice hian, hihan, Goth. ΓIȜΛN. Joh. iii, 20, in cod. Rush. ðe ðe ÿſle vel miſ doeþ, ðiſiaþ þ leht, omnis, qui mala agit, odit lucem. de hac voce iterum in cap. de dialecto poetica.

ðærlice, jam. cod. Rush. ſærlice ȝiðoemeð iſ ſoþþon ne ȝileſeþ on noma ðæſ ancenða ſunu ȝoðeſ, jam condemnatus eſt, qui non credit in nomen unigeniti filii dei, Joh. iii, 18.

Bezepe, bezepa, baptiſtæ. cod. Rush. Matth. xi, 11. ne betpeon piſa beapnum mapa Iohanne ðam bezepe, non inter natos mulierum major Johanne baptiſta. & verſu 12. ſþom ða ȝum ðonne Iohanneſ bezepa, à diebus Johannis baptiſtæ, Matth. iii, 1. in þam ſoþlice ðaȝum cuom Iohanneſ ſe bezepa. Bezepe autem euphonice à bæptepe, quod alibi legitur. at bæptepe à bæptepe, ut alibi notavimus.

Ðiu ðÿ vel ða, quæ. ſing. Francice thiu vel tha. Liſca ðiu ðÿ vel ða oſeſ ſtaþelfæſtan ðpihtneſ ſtæſne ȝeſetted iſ, eccleſia quæ ſupra petram domini voce fundata eſt. præfat. Hieronym. ad novum teſt. in Aldrædi verſione.

Neiſxna-ponȝ, neoſxna-panȝ, neoſxena-panȝ, paradiſus. Neiſxna-ponȝ onȝelic, paradiſi inſtar. præf. Hieron. ad novum teſtament. Extat hæc vox quoque in Cædmone, & ſignificat elyſium

yſt, opus, labor. Inde Iſlandis ad yrka, laborare, & ſpeciatim arare. virker dagar, feriæ, quibus laborare licet: virkar dagr, dies non feſtus. yrkuða fé, avaria, vel jumenta operibus ruſticis adhibenda. Ab yrk autem, noſtrum **irksome,** operoſum, & ex ne & virk, vel ne & yrk, in gen. neyrkſ vel ex ne, & Sax. peopc, in gen. peopcſ, formatur adjectivum neiſpcſen vel neopcſen: ut, upe

eapð ſoþlice ıſ neopcſrena panȝ, *Hom. Sax.* ms. de epiph. Dom. Inde cſ in x mutato, neıpxen, neıpxn, neopxen, neopxn, *laboris expers* vel *liber*, *à labore ſolutus, quietus.* Inde neıpxna vel neıpxenaponȝ, *quietorum & otio fruentium campus, beatorum elyſium, paradiſus. Saxonice* on papaðıſo, *Luc.* xxiii, 43. *in paradiſo.*

Ðinȝ, *munus, oblatio*; *Cimbrice* thing, *res pretioſa.* ȝıf ec ȝebpenȝer ðinȝ þın to pıȝbeð, *ſi ergo offeres munus tuum ad altare*, Matth. v, 23. *Sax.* eopnoſtlice ȝıf þu bpınȝſt ðin lac to peſode:.

Ðý uſurpatur pro omnibus articulis; unde forſan ý in e verſo, de *Anglo-Saxonum* omnibus utriuſque numeri nominibus præfigi cœpit. ȝehuelc tpe ðý m vel ne boeþ pæſtm ȝoð, *omnis arbor quæ non facit fructum bonum.* piþ ðu ſopȝelde ðý lætmeſt ſeopðunȝ, *donec ſolviſti ultimum quadrantem.* ȝıf hpa ðec ſlaeſ ın ſuıþpa ceıca ðın. ſel hım ȝ þý oþpe, *ſiquis te percuſſerit in dextram maxillam, præbe illi & alteram.* ðý betſpa vel þý ſelpa, *meliores*, Matth. x, 31.

Pepe, eſſe. *Cimbrice*, were, ut cod. *Rush.* Joh. I, 12. ſalde him mæhte ſunu ȝoðeſ pepe, *dedit illis poteſtatem filios dei fieri.* plura vid. exempla è cod. *Cott.* cap. vii.

Poſa, eſſe. *Francice* uueſan: cod. *Rush.* Joh. I. oſ Nazapeth mæȝe hpæt hpoeȝnu ȝoð poſa, *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?*

Þýre, hýrſe, *vir, mas, maſculus.* cod. *Rush.* cod. *Cott.* 102, & 193. & in paraphraſi geneſeos p. lxxix, 22. lxxx, 19.

Þýre-bepþınȝe, *puerperium*, cod. *Rush.* ðeȝnhýrſaſ, *clientes*, cod. *Cottonianus*, pag. 43.

Þeahſtealð & hæȝſtealð, *cælebs, virgo.* vox hæc occurrit in cod. *Cott.* & in *Cædmonis*, ut dicitur, paraphraſi. p. lxix, 24.

Lıxan, *lucere.* ða ſoþſıeſt ſcıneſ ȝ lıxeþ ſuæ ſunna, *tunc juſti fulgebant ſicut ſol*, Matth. xiii, 43. occurrit etiam vox in paraphraſi geneſeos.

Ðpopunȝum, *paſſeribus.* Oſ monıȝum ðpopunȝum ðý betſpa vel ðý ſelpa ȝe bıþon ıuh, *multis paſſeribus meliores eſtis vos*, Matth. x, 31. Scilicet, ut *Aldrædus* locum intellexit, *ex multis paſſionibus meliores eſtis vos.* Cenſuit enim vir bonus *paſſer* eſſe nomen verbale, à *patior, paſſus*, atque adeo ſatis orthodoxe ut theologus, etſi non ſatis perite ut grammaticus, *paſſeribus* [ſpeappan] per ðpopunȝum vertit. Ignorantia hæc, ut ut craſſa, non hominis fuit, ſed [1] ſeculi, in quo vixit, humaniorum literarum ad ſtuporem rudis, & barbarie ipſa magis barbari; quod & id genus errores, qui infra ponuntur, curioſum lectorem plus ſatis docebunt? nam *vox in Rama audita eſt*, Matth. II, 8, vertitur, ſtefn in tuıȝȝa ȝehæfeð pæſ. Et *Matth.* vi, 6, *intra in cellam tuam*, redditur, betuih vel inȝeonȝ in cotte ðinum; ubi incertus hærebat gloſſator, an verbum vel præpoſitio eſſet illud *intra.* Et *Matth.* vi, 19, verbum *demolitur* ex terminatione paſſivæ vocis eſſe exiſtimans, ſic interpretatur, *ubi ærugo & tinea demolitur*, ðæp hpuſt ȝ mohþe ſpeten biþ ȝ ȝeſpilleð; etiamſi verſu xx vere reddiderat locum, ðæp ne hpuſt ne ec mohþe ȝeſpilleſ. Sic *Matth.* vii, 16, *nunquid colligunt de tribulis ficos*, cuþeſ tu [2] ſomnınȝaſ oſ ðopnum ſceappum uvaſ vel oſ haȝaþopnum ſıcbeamaſ, i. e. *ficos arbores*, pro ſıc-æppla. Sic *Matth.* vii, 4, reddit verbum *ſine* per præpoſitionem buta, *Saxonice* butan: and hu cuþeſ tu bpoeþep ðinum. buta ıc poppe mot vel ſtpe oſ eȝo [3] ðin. *quomodo dices fratri tuo, ſine, ejiciam feſtucam de oculo tuo.* Sic *væneunt* transfert per cumaſ, *veniunt*, Matth. x, 29. ahne tuoeȝe ſtapaſ vel hpondſpapuaſ oſ aniſ cumaſ, *nonne duo paſseres aſſe væneunt?* Sic etiam *Matth.* xii, 44, *vacantem* per peſtende exponit, loco æmtıȝ, *vacuam.* Ic ceappo, vel ıc pille ceappe ın huſ mın ðonu ıc cuom. ȝ cuom ınſand vel beȝat peſtende vel licende miþ beſmum ȝeclienſeð, *revertar in domum meam, unde exivi, & veniens invenit vacantem & ſcopis mundatam.* Sic incertus an *ſpinas*, Matth. xiii, 7, *ſpinas dorſi* necne ſignificaret, locum ita gloſſavit; oðpo uutetlice ȝeſeolon ın ðopnum vel hpýȝum and poxon ða ðopnaſ vel hpýȝaſ, *alia autem ciciderunt in ſpinas, & creverunt ſpinæ.* Sic Matth. vii, 16, cuþeſ tu ſomnınȝaſ oſ [4] hpýum vel oſ ðopnınum ſceappum uvaſ, *nunquid colligunt ex ſpinis uvas?* Haud minus perite nomen *ſatis* pro *ſatis* adverbio male capiens, *Matth.* xiii, 33, ſic locum vertit, ın mealo ȝenoh ðpım, *in farinæ ſatis tribus. Saxon.* on ðpım ȝemetum melepeſ:. *Manus* etiam mendoſe pro *munus*, ab *Edfrido* ſcriptore exaratum, *Matth.* xv, 5. ſic locum vertit, ſuahuelc vel ſua hua cuæþaſ ðæm ſæveþ vel ðæp moeþep. hond and ſua huæt ıſ oſ me ðe ıſ behoſlıc, *quicunque dixerit patri vel matri. Manus eſt quodcunque ex me tibi proderit.* Matth. xvii, 24. reddit *ſolvit* per unband, loco ȝýlt vel ȝýldaþ; lapua iup ne unband Laſepınȝ vel Laſepeſ ȝæſel, *magiſter veſter non ſolvit didrachmam?* ubi *ſolvit* præſentis temporis, pro *ſolvit* [*diſſolvit*] præteriti male etiam intellexit. *Cædebant ramos*, Matth. xxi, 8, reddit, hıa ȝeðepſcon ł hıa ȝeſunȝðon tuıȝȝo, ſcilicet *tundebant* vel *verberabant ramos.* pro, hıa heopun tpıȝȝo. Sic neſciens an adverbium an pronomen *quidem* eſſet, *Matth.* xxii, 8, ſic locum gloſſat, *nuptiæ quidem paratæ erant*, ſæpmo ſum vel ec ȝeȝeapuuð ſındon; i. e. *nuptiales epulæ quædam, vel quidem paratæ ſunt.* Sic in præfatione *Hieronymi*, verba illa, *qui dominum quidem ipſe non vidit*, ita interpretatur, ðe bıhtſen ſume he ſeolſ ne ȝeſeah. i. e. *qui dominum quidam ipſe non vi-*

---

[1] Vide *Ælfrici* præfationem, ante grammaticam ſuam *Latino-Saxonicam.* [2] Vide regulam xiv. [3] Vide reg. xvi. [4] Liqueſcente nimirum ȝ ex hýȝum, quod frequentiſſime factum eſt.

dit.

dit. & multarum ecclesiarum legationibus, vertit, monigra cinica hergum, i. e. *multarum ecclesiarum legionibus*. Sic incertus quid per *panes propositionis* intelligendum esset, *Matth.* XII, 14, per getemerida hlafas, i. e. *cribratos panes*, vel *panes ex peræribrata farina factos*, vertit; hu ineabe in hus Godes j hlafas getemerida vel goperetene gebpec, verbum verbo, *quomodo intravit in domum Dei, & panes percribratos, vel propositos comedit*. Incertus pariter an *major*, Matth. XI, 12, adjective vel substantive sumendum esset, sic verba, *dico vobis non surrexit inter natos mulierum major Johanne baptista*, vertit, ic cuebo iuh ne anas betuih sunum pira mapa i hepa fpom Iohanne fulluhtepe:. Similia his occurrunt etiam in cod. *Rushworthiano*: ut, bpohtun him lac. golb. pecelf j muppa. þ if fmepennif, *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham*, i. e. *smerennis*, quod *unguentum* significat. ita enim glossatores *Fermannus* & *Owenus* μύρον & *myrrham* confundebant. In legendis autem *Dano-Saxonicis* evangeliorum versionibus, quas utinam quis è *Philo-Saxonibus*, cui eruditio, & opes suppetunt [1] *Rawlinsonii* secutus exemplum, in publicum emitteret, multa alia vocabula occurrunt peregrinæ originis, quæ, ne in molem excresceret hoc caput, prætereunda existimavi. Verum lector, iis quæ notavimus, instructus ea facile omnia dignoscet, præsertim cum in *Cimbricis*, & *Franco-Theotiscis* aliquousque progressus fuerit.

III. Porro, ut apud veteres *Cimbros* vel *Dano-Gothos*, ex nominibus cum articulo vel pronomine in fine affixo oriuntur nomina composita, totidemque nominum compositorum declinationes, quot simplicium, ut in suis linguæ *Islandicæ* rudimentis docet *Runolphus Jonas*: sic istiusmodi nominum & declinationum compositorum haud pauca vestigia extant apud [2] *Dano-Saxonicos* scriptores, præsertim in plurali numero. Quomodo autem affixa illa finalia ex articulis vel pronominibus abscinduntur, & dein nominibus in fine addita in unam cum eis vocem coalescunt, ex iis quæ sequuntur haud arduum erit discere. Ex **hann**, *ille*, abscinditur nn, quod, ut vocale fiat in fine nominum in consonantes exeuntium, vertitur in **enn**. Sic ab **ande**, *spiritus*, fit compositum **andenn** τὸ πνεῦμα. ex **Gud**, *Deus*, fit compositum **Gudenn** ὁ Θεός. Ex genitivo **hans** abscinditur **ns**, quod, ut vocale fiat post consonam, vertitur in **ens**. Sic ex **anda**, *spiritûs*, fit **andans** τῦ πνεύματος. ex **Guds**, *Dei*, **Gudsenns** τῦ Θεῦ. A dativo vel ablativo **honum**, abscinditur pariter finale **num**, unde ex **anda**, *spiritui*, fit **andanum**, τῷ πνεύματι. ex **Gude**, *Deo*, **Gudenum**, τῷ Θεῷ. Ex **hann**, *illum*, **nn** abscatur, unde ex **anda** *spiritum*, **andann**, τὸ πνεῦμα. ex **Gude**, *Deum*, **Gudenn**, τὸν Θεόν. Ex fœminino **hunn**, *illa*, abscinditur **nn**, quod, ut vocale fiat post consonam, fit etiam **enn**, unde ex **kuinna**, *mulier*, fit **kuinnann**, ἡ γυνή. ex **vomb**, *venter*, **vombenn**, ἡ γαστήρ. Hujus genitivum est **hennar**, ex quo abrumpitur **nnar**, quod ut vocale fiat post consonam, fit **ennar**, unde ex **kuinnu**, *mulieris*, fit **kuinnunnar**, τῆς γυναικός. ex **vambar**, *ventris*, **vambarennar**, τῆ γαστρός. Ex dativo & ablativo **henne** similiter abscinditur **nne**, quod ob dictam rationem mutatur in **enne**: sic ex **kuinnu**, *mulieri*, **kuinnunne**; ex **vombe**, *ventri*, **vombenne**, &c. Sic ex neutro **hitt** vel **hid** abscinditur **d**, quod ob prædictam quoque rationem fit **ed**: sic ex **auga**, *oculus*, fit **augad**, ὁ ὀφθαλμός. ex **blad**, *fruges*, **bladed**. Ex hujus genitivo **hins**, abscinditur **ns**, quod, ut vocale sit post consonam, fit **ens**, sic ab **auga**, *oculi*, fit **augans**; à **blads**, *frugis*, **bladsens**. Verum finale dativi & ablativi **hinum** vertitur in **nu**, & post consonam in **enu**, ut in **auganu**, *oculo*, **bladenu**. In plurali pariter ex masculino **hiner**, *illi*, abscatur **ner**, quo affixo, ex **andar**, *spiritus*, formatur compositum **andarner**. Ex fœminino **hinar**, abscinditur **nar**, quo affixo, ex **kuinnur**, *mulieres*, formatur **kuinnunar**, ex **vamber**, *ventres*, **vambernar**. Ex neutro **hin** *illa*, **nn** abscatur, quod post consonam vertitur in **enn**, & **n**, ut in **bladenn**, **augun**, à **blad**, **augu**. Ex genitivo & dativo vel ablativo communi **hinna**, **hinum**, abscinduntur **nna** & **num**, quibus affixis, formantur nomina composita, ut in **Gudanna**, **Gudunum**, ex **Guda**, **Gudum**, *Deorum*, *Diis*: **andanna**, **endunum**, ex **anda**, **endum**, *spirituum*, *spiritibus*: **vambanna**, **vombunum**, ex **vamba**, **vombum**, *ventrum*, *ventribus*: **kuennanna**, **kuinnunum**, ex **kuenna**, **kuinum**, *mulierum*, *mulieribus*. Hanc autem compositorum formam veteri linguæ *Danicæ* propriam quadantenus imitatur *Dano-Saxonica* dialectus: sic à **dæme**, *Sax.* **dema**, *judex*, fit **dæmen**, unde in plurali **dæmenaf**: ut, **ða dæmenaf bifon iuopa**, *ipsi judices erunt vestri*, Matth. XII, 27. *Sax.* hiz fylfe beoþ eoppe demanne. Sic, æftep coftnunge dazana þæpa, *post tribulationem dierum illorum*, Matth. XXIV, 29. *Sax.* æftep þæpa daza gedpefydnyffe:. Enne homana denpa, *unum membrorum tuorum*, Matth. V, 30. *Sax.* an dinpa lima:. In huommum ðapa plæcena, *in angulis platearum*, pro plæcena gpiftbiottunz topana, *stridor dentium*, Matth. XIII, 50. versu autem 42 legitur gpiftbiottunz topa:. Ðæpa etendpa pæf tal fiff ðufend ðæpa peapana, *manducantium numerus fuit v millia virorum*, Matth. XIV, 21. *Sax.* ðæpa etendpa getæl pæf fiff ðufenda pepa:. Ne gepencaf fiff hlafana, *ne recordamini quinque panum*, Matth. XVI, 9. *Sax.* ge ne gepenceaþ ðæpa fiff hlafa:. Ine pophton ða ilca cofu vel gpæfe ðeafena, *vos fecistis illam speluncam latronum*, Matth. XXI, 13. ge pophtun þ to ðeofa cote:. Miððy ge gehepaf gefehte j poeno gefehtana, *cum audieritis prælia & opiniones prælium*, Matth. XXIV, 6. *Sax.* pitoðlice ge gehyfaþ gefeoht and gefeohta hlifan:. Acaf to fyftpuma tpeuna gefette if, *securis ad radi-*

[1] Qui suis sumtibus edidit *Anglo-Sax.* versionem *Boethii* ab inclyto rege *Aluredo* concinatam.

[2] Vide quæ supra animadvertuntur in secundam declinationem nominum. cap. III.

cem arborum poſita eſt, Matth. III, 10. *Sax.* ꝛeo æx to ðæꝛa tꝛýꝛa puꝛtꝛumum aꝛett iꝛ: Lunþeꝛ tu ꝛomnunȝaꝛ oꝛ hꝛýum vel oꝛ ðoꝛnunum ꝛceappum uvaꝛ, *nunquid ex ſpinis colligunt uvas?* Matth. VII, 16. cýꝛt ðu ȝaðeꝛaþ man pin-beꝛian oꝛ ðoꝛnum? Æteꝛna cýn, *progenies viperarum*, Matth. III, 7. cui reſpondet & *Saxonica* verſio, næddꝛenð cýn:. Sic in cod. *Rush.* Matth. II, 2, hpæꝛ iꝛ ꝛe ðe akenneð kýniȝ Iudeana, *ubi eſt, qui natus eſt rex Judæorum?* in evang. impreſſ. hpæꝛ iꝛ ꝛe Iudæa cýniȝ ðe acenneð iꝛ:.

IV. Tertio, purioris *Saxonicæ* nitorem & ſuavitatem non tantum externarum vocum barbarie, ſed *barbarographia* & exotico ſcribendi genere deturpat *Dano-Saxonica* dialectus. Sic nalðe, palðe, ꝛteappa, bian, hia ſcribuntur, pro nolde, polde, ꝛteoꝛꝛa, beon, heo; ubi a pro o. & viciſſim noma, pomb, ondꝛuepe, ȝeondetton, ȝenealæhton, ac; o nempe pro a poſito. Etiam a pro e ponitur: ut in ceaꝛtꝛa pro ceaꝛtꝛe, ꝛulpa pro ꝛulpe. Atque a uſurpatur pro ea: ut in allum, pro eallum, am pro eam. & pro eo: ut in am pro eom:. Ꞓ uſurpatur pro a; ut in ȝebede pro ȝebedda, ec pro ac, pit-ȝe pro pitȝa, à piteȝa. e pro u: ut in ðeþ pro ðuþ, ꝛune pro ꝛunu. neȝele pro neȝule vel neȝula. & pro æ: ut ðeꝛum pro ðæꝛum, neꝛ pro næꝛ. occurrit etiam pro ea: ut in eȝo pro eaȝe. & pro eo: ut in ꝛleh, *fuge*, pro ꝛleoh. i uſurpatur pro e: ut in hia, pro heo. cliopende, pro cleopende, biꝛoꝛa pro beꝛoꝛan: & pro u: ut in ꝛuluhtepe pro ꝛulpuhtepe:. ý pro e: ut in ꝛtýð pro ꝛted. ý pro i: ut in ðꝛýia pro ðꝛiȝe. & pro u: ut in pýꝛtꝛuma pro puꝛtꝛumum. o pro a: ut ſupra obſervatur. & pro æ: ut moꝛa pro mæꝛꝛa, *miſſa*. pro e: ut in cuoeþo pro cuæþe, ꝛaeȝo pro ꝛæcȝe, ȝeꝛoꝛðeno pro ȝeꝛoꝛðene, eȝo pro eaȝe, ꝛello pro ꝛelle. uſurpatur etiam pro ue vel pe: ut in toȝe pro tueȝe vel tpeȝe, *diſcordia*. coðaꝛ pro cueþaꝛ, *dicetis*. u pro a uſurpatur: ut in heoꝛenu *cælorum*, pro heoꝛena. pro p: ut in uæꝛ, pæꝛ; uæꝛtepn, pro peꝛtenne; uiꝛton pro piꝛton. atque hoc etiam *Cimbricum*: nam veteres *Dani Theotiſcum* w, & *Anglo-Saxonicum* p non norunt, ſed voces proavorum à p incipientes per ll, v, ſcribere ſolebant: ut pexan, vogſa, *creſcere*. þýþþe, *virdux, dignus*. peaꝛð, vaꝛdur, *cuſtos*. cpeþan, cueþa, *dicere*. u quoque ſcribitur pro ý: ut in buꝛiȝ pro býꝛiȝ. & pro o: ut, hupa pro hiopa:. U etiam occurrit ſcriptum pro pe: ut ꝛtou pro ꝛtope:. U etiam pro pi: ut, uþuta vel puþuta pro uþꝛita, *ſcriba*. ubi quoque in antepenultima u pro pu.

V. Sic inter diphthongos & bivocales, æ pro a: ut ꝛuæ pro ꝛua. pro e brevi: ut apeccæ pro apecce, ȝenimmæ pro ȝenimme, bꝛoeþꝛæ pro bꝛoþꝛe. au pro ap: ut ꝛauel, ꝛaul, pro ꝛapel, ꝛapl. ae pro a: ut ꝛaeꝛaꝛ pro ꝛaꝛaþ *vadit*. & ae pro æ diphthongo more *Cimbrico*: ut Daelend pro Dælend, ðaem pro ðæm. ea pro eo: ut ineaðon pro ineoðon, eaðe pro eoðe. ea pro æ; ut meaꝛa pro mæꝛꝛa. ea pro i: ut, hea pro hi vel hiȝ. & ý; ut onȝeata pro onȝýtan, *intelligere*. ee, pro e longo; ut ȝee pro ȝe, *vos*. ei pro i longo; ut ȝeceiȝeꝛ pro ȝeciȝeþ. pro æ: ut ꝛoꝛleita, pro ꝛoꝛlætan, *dimittere*. eo pro a; ut ȝeonȝ pro ȝanȝ. pro e: ut ꝛeolꝛ pro ꝛelꝛ:. eo pro e: ut peoꝛum pro peꝛum. cpeoþo pro cpeþe. pro i vel ý: ut heo pro hi vel hiȝ, eoꝛꝛæ pro ýꝛꝛe. pro o: ut pæꝛeon pro pæꝛon, *erant*. etiam pro ýp vel ip: tpeo pro tpýp vel tpip:. eu pro eo: ut cneupiꝛe pro cneoꝛiꝛe vel cneoꝛiꝛꝛe, ꝛteuꝛꝛa pro ꝛteoꝛꝛa, ꝛpeuꝛt pro ꝛpeoꝛt, ȝeuðon pro ȝeoðon. eu pro æ: ut ȝeȝeuðꝛeðon pro ȝeȝæðeꝛeðon vel ȝeȝeðꝛeðon. ia pro i: ut hia pro hi vel hiȝ. ie pro æ: ut, ꝛoþꝛieꝛt pro ꝛoþꝛæꝛt. & pro e longo: ut, ȝie pro ȝe, *vos*. etiam pro i longo: ut cnieht pro cniht. io pro a: ut, ioꝛnende pro aꝛnende. etiam pro i: ut niomanne pro nimanne, ðioꝛne pro ðiꝛne. denique pro e: ut ȝenioma pro ȝeneman. io pro eo: ut, ȝehꝛioꝛðaðon pro ȝeꝛeoꝛðeðon. iu pro i: ut, hiu pro hi, vel hiȝ. oa pro o; ut, onꝛoanne pro onꝛonne. oe pro e longo; ut, ȝeðꝛoeꝛed pro ȝeðꝛeꝛed. oeþel pro eþel, *patria*. ȝeꝛoendon pro ȝeꝛendon. ꝛoeꝛðe pro ꝛeꝛðe. oehtniꝛꝛe pro ehtniꝛꝛe. boec pro bec. voe pro ve, *vos*. poene pro penan, *putare*. ðoeme pro ðeman, *judicare*. tpoeȝe pro tpeȝe:. oe pro æ; ut, cuoeðon pro cuæðon:. oe pro o: ut, beꝛoen pro beꝛon. oeꝛeꝛt pro oꝛꝛt. behoeꝛe pro behoꝛ:. oe pro pe; ut, ꝛoeꝛnum pro ꝛpeꝛnum:. oi pro o: ut, onꝛoiæ pro onꝛoæ, ab onꝛoan, n finali abjecto. ue pro æ; ut, cpueꝛt pro cpæꝛt, *ars*. u pro p. ut huiæt pro hpæt:. iæ pro a, & æ: ut, ꝛuiæ pro ꝛꝛa vel ꝛꝛæ. huiæt pro hpat, vel hpæt:. uu pro pi; ut, uutetlic pro pitoðlic:. uu pro ope: ut, eðeuu pro æteope:. pe pro ue; ut, ꝛpeꝛnum pro ꝛueꝛnum:. po pro pi: ut potetlic pro pitoðlic:. puo pro pi: puotetlic pro pitoðlic:.

VI. Ȝau pro eou vel ý: ut, ætýeaube pro æteoube vel ætýbe. oea pro eo: ut, poeap pro peop. eupu pro eop vel ý: ut ætýeupube pro æteopðe vel ætýðe:.

VII. B pro ꝛ uſurpatur: ut biobul pro beoꝛul; quod etiam ſcribitur in cod. *Cott.* bepl, bipl, biopl, biopol, biul. c pro ȝ: ut, hýncepðon pro hinȝepðon. h pro ȝ; ȝeꝛæh pro ȝeꝛeȝe, *vidit*. c pro hp: ut cepꝛbe pro hpýꝛꝛbe, *rediret*. ch pro h: ut ꝛuachua pro ꝛuahua vel ꝛua hpa. ð pro ð: ut, læðaꝛ, *oderunt*, pro læðaꝛ. ð pro ð: ut, mið pro mið. moeðep pro moðep. Daviðe pro Davibe. h finale pro a vel æ finali: ut onꝛoh pro onꝛoa, vel onꝛoæ, *Matth.* I, 20. *Cott. Rush.* h pro c: ut, ah pro ac. ðeh pro ðec. meh pro mec. eah pro eac. h & hh pro ȝ: ut bepꝛinniho bæpꝛumiho vel bæpꝛinnihho pro bæpꝛinniȝo bæpꝛumniȝo bæpꝛinðiȝo, *publicani*. þꝛitih pro þꝛittiȝ. h nonnunquam ab initio vocis tollitur: ut in iꝛ pro hiꝛ. & non raro additur; ut in huꝛ pro uꝛ, *nobis*. huætð betuih huꝛ ⁊ ðe, *quid nobis & tibi*, Matth. IX, 29. unde Borealium *Anglorum* hjuȝ pro us. Sic legitur hinepeaꝛð & hinapeaꝛð pro inpeaꝛð. hu pro

p: ut

p: ut in huunaſ pro þunaþ, *manent*. k pro c: ut Kριſτ pro Χριστ. kneomiſſum pro cneomiſſum. l pro ɲ: ut bloeþrae, pro bnoþrae, vel bnoþre, *fratres*, in cod. *Rush*. Matth. cap. 1. m pro n: ut þom pro þon, unde þo, *facio, faciam*; beom pro beon, unde beo, *ſum, ero*: þo autem a þon, & beo a beon per reg. x, aut xiv. ɲ, ut apud *Cimbros*, præponitur in nominibus ante n finale: ut, in eɣeɲn pro eɣen, *veſper*. ɣæɾteɲn pro ɣæɾten, *jejunium*. poeɾteɲn pro peɾten, *deſertus*. beneɲn pro benen, *horreum*. ſſ pro ſ: ut in poſſa pro poſa, *eſſe*. & viciſſim ſ pro ſſ: ut, meaſa-ppeoɾtaſ, moſa-ppeoɾtum pro mæſſa-ppeoɾtaſ, mæſſa-ppeoɾtum. t pro þ: ut tu pro þu. & pro þ: ut piotetlice pro pitoðlice. v pro p: ut væſ pro pæſ. avpat pro appat. v & u promiſcuè: ut væſ uæſ, *erat*. u quoque pro ƒ: ut piue pro pife: ⁊ ɣenɣ piue hiſ, *& accepit conjugem ſuam*, Matth. cap. 1. cod. *Rush*.

VIII. Frequens etiam occurrit metatheſis literarum: ut tintebɣe pro tintheɣe, *gehennæ*. þiþa pro þiþða.

IX. Monoſyllaba quandoque in diſſyllaba vertuntur: ſic à *Sax*. ppaþ ſit papaþ: ut ɣpom topeapð papaþo, *ab ira ventura*, Matth. III, 18. Sic legitur þopopenðe am pro þopenðe eom; *paſſa ſum*, Matth. xxvii, 19. Et in cod. *Rush*. Joh. 1, bupuɣpeopum pro bupɣpapum.

X. Literæ quoque finales non raro abjiciuntur: ut, b in pom, pro pomb. ð in Helen pro Hælenð. ɣ in pe pro peɣ, vel pæɣ. Sed maxime abjicit *Dano-Sax*. dialectus n finalem: ut in buta, & a in e verſo, bute pro butan, *ſine*. biɣopa pro beɣopan, *coram*. ɣeopþa pro ɣeopþan, *proculd*. pitɣa, & a in e mutato, ¹ pitɣe, pro pitɣan, *prophetam*. beɣe & tpeɣe pro beɣen & tueɣen, *ambo, duo*. eɣo pro eɣon, *oculi*. prælertim vero obtinet hæc regula in verbis infiniti modi, qui tametſi in linguis cæteris ſeptentrionalibus terminatur in n, apud veteres *Cimbros* finitum erat in a: ut in ᛒᛖᚨᛚ, blota; *Anglo-Sax*. blotan, *ſacrificare*. ᚠᚱᛁᚦᚨ, greipa; *Anglo-Sax*. ðnipan, *apprehendere*. ᚼᚨᛒᚨ, ᚼᚨᚠᚨ, haba, hafa; *Anglo-Sax*. haban, *habere*. Porro præ mutabili vocalium natura, a finale in modis infinitis *Cimbrorum* in *Dano-Saxonica* mutatur in æ, e, i, o, u; imo nonnunquam & in h, ut infra oſtendetur. ſed maxime in e breve; unde verba infinita in noſtra lingua (quæ plane ab *Anglo-Saxonica* proxime derivatur) in e breve terminantur; ut **to write, to have, to gripe.**

XI. Porro ab n finali adeo abhorret *Dano-Saxonica* dialectus, ut illius gratiâ non raro abjicit finalem ſyllabam, quando vocalis ſequitur n: ut in eɣtɾo pro eɣtɾona. Ante alias conſonantes etiam abjicit n: ut in cynɣ pro cyninɣ, *rex*. Hoc etiam pro *Cimbrorum* genio. Sic à ſtingo, *pungo*, apud *Iſlandos Cimbricæ* conſervatores, formatur in præterito ſtack. à ² ſpringa, *rumpor, tare*. pro benc, beck *ſcamnum*, cum multis aliis. Abjicit etiam non raro *Cimbricus* ſermo n ante ſpracк. Pro *Anglo-Saxonico* ɣanɣ, *Iſlandicum* gack, *Luc*. v, 7, 8. Sic pro þpencan, þreckan *pungo*, apud *Iſlandos Cimbricæ* conſervatores, formatur in præterito ſtack. à ² ſpringa, *rumpor*, ð, & ð: ſic à bind, *ligo* formatur in præt. batt; à vind, *glomero*, vatt; à ſannur, ſonur, *verus, vera*, in neutro ſatt. Sic ΨΑΠR, madur, *homo*, pro mandur, ut apparet ex genitivo manar. Huc refer & muſter pro munſtur, *monaſterium, eccleſia, templum*.

XII. Duæ ſyllabæ breves contrahuntur in unam: ut in ɣneoɾa pro ɣeneɾa. æbepaɾ me mynɲtne þæɾ ɣeþnoeɾeð, *oſtende mihi procuratoris numiſma*. Sic kynɣ, pro cyninɣ: ut Herodeſ kynɣ pæɾ ɣebnoeɾeð, *turbatus erat Herodes rex*, Matth. cap. 11. cod. *Rush*.

XIII. Inter omnes autem exoticos ſcribendi modos, quos *Dano-Saxonica* introduxit, maxime eſt obſervanda terminatio modi infinitivi in a, abjecto n, & præ facili mutatione vocalium in alias vocales & diphthongos, ut in æ, e, i, o, u, & nonnunquam in h, ut ſupra notavimus. Nalbe hea ɣebpenɣe ⁊ ɣelæba, *noluit eam traducere*. Matth. 1, 19. palbe beiɣlice ɣopleitu hea, *voluit occulte dimittere eam*, ib. nelle þu onþpebe, *noli timere*, Matth. 1, 20. heonu hehɾtalþ in hnip ɾcal habba, *ecce virgo in utero habebit*, Matth. 1, 23. oɣ þon ⁊ þonu onɣunn Hælenð bobiɣe ⁊ cuoeða, *exinde cæpit Jeſus prædicare & dicere*, Matth. III, 17. ic ɣebo iuih ɾie vel poɾa ɣiɾcepaɾ manna, *faciam vos fieri piſcatores hominum*. nellaþ ɣie poenæ, *nolite putare*. ne mæɣ buyle, *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & impios*. nellaþ ɣie þonne ɣemanðe ɣeɾie, *nolite ergo ſoliciti eſſe*. nellaþ ɣe þoeme, *nolite judicare*, Matth. VII, 1. ɣeleɣeɾ ɣe ɣopþon ic mæɣ þiɾ ɣeþoa, *creditis quia poſſum hoc facere*, Matth. IX, 28. þe ic þapp huelchueɣo in album bocum to ecanne, ɣeɾuɲɣa, ɣeɣemu, *qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere*, prolog. x. can. interprete *Aldredo*. nellaþ ɣe ɣeþence, *nolite cogitare*, Matth. IX, 19. ɣuþpon þehtlic iɾ hine oɣɾlæ, *quia oporteret eum occidi*. nellaþ hueɾtpa, vel miɾppæca, *nolite murmurare*, Joh. VI, 13. onɣunnun ɣenioma ða ehepu, *cæperunt vellere ſpicas*. ɣeɾea hpeþep cyme Eliaɾ ɣeɲnieɣa hine, *videamus an veniat Elias liberare eum*? Sic pro onɣon vel onɣoan non ſolum onɣoa, *Joh*. III, 27. *Cott*. ſed onɣoiæ, & onɣoh, *Matth*. 1, 24, *Cott*. & *Rush*. Sunu Daviþeɾ ne onðpeð þu ðe onɣoh vel onɣoia Maɾia piɾe þinum, *fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*. ɣopþon ðe þu ne mehɾ ænne loc hpitne ɣepiɲce oððe blæcne, *quia non potes unum pilum album, vel nigrum facere*. Et *Matth*. x, 14. ɾpa nyle onɣo eop, *quicunque non receperit vos*. Et *Joh*. III, 27, ne mæɣe mon onɣoa æniɣ. buta ɣe him ɾalð oɣ heoɾne, *non poteſt homo accipere quicquam, niſi ei datum fuerit de cælo; Saxonice* ne mæɣ man nan þinɣ undeɲɣon

¹ Vide regulam XVII. ² Inde nata eſt locutio illa nautarum ſatis frequens, **to ſpring a maſt.**

buton hÿt beo hÿm of heofenum gefealdd. *Joh.* iv, 7, fel me drinca, *da mihi bibere. Saxonice*, fÿle me drincan. *Matth.* xi, 14. he if fe Elias fe de cume fceal, *hic eſt Elias, qui venturus eſt. Saxonice*, he if Helias de to cymenne if:.

Prima quoque pluralis imperativi vel optativi modi in an vel on deſinens, abjicit n finale: ut ſupra, gefea hefeb, *videamus an?*

XIV. Denique exoticum ſcribendi genus, quo gaudet *Dano-Saxonica* dialectus, non tantum cernitur in terminationibus verborum infiniti modi, verum etiam in terminationibus verborum aliorum modorum. Sic in præſenti vel futuro tempore modi indicativi, prima perſona ſing. [1] vel in a, more verborum primæ conjugationis apud *Cimbros*; vel in o, more [2] *Theotiſco* exit: ut, ic fulpa iuih, *baptizo vos.* ic fpom de pehtpa if gefulpie, *ego à te debeo baptizari.* ic foli-ce cuefo to iuih, *ego autem dico vobis.* da i fon ic andeto him vel dæm, *tunc confitebor illi.* ic fendo engil min, *mitto angelum meum*, Matth. xi, 20. and ic apecco hine on dæm hlæt-mette dæge, *& ego ſuſcitabo illum in die noviſſimo*, Joh. vi, 54.] ic hofo fope dæm fadef, *& ego vivo propter patrem*, Joh. vi, 57.

Secunda perſona ſing. definit in ef & af: ne eft fceapef du plit vel onfiun manna, *non enim reſpicis perſonam hominum.* gif fu fallef] fliohtaf, *ſi cades & adorabis.* Sic in cod. *Rush.* gif du fallende to me gebiddef, *ſi cadens adoraveris me.* & Joh. i, 38, lafop hfæf bef to vel punaf, *magiſter, ubi habitas?*

Tertia ſingularis terminatur, ut verba primæ conjugationis apud *Cimbros*, in o; & mutando vocalem, in u, & in ef, if & af: ut fuahua cuefef vel cuefa, *quicunque dixerit*, Matth. xii, 32. fe de feapaf vel feapa da, *qui ſeminavit ea*, Matth. xiii, 39. gecennef potetlice funu, *pariet autem filium*, Matth. i, 21. de ilca hal gefÿncaf folc hif, *ipſe ſalvum faciet populum ſuum.* ib. dæf ne hnuft ne ec mohfe gefpillef, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur*, Matth. vi, 1. fadef iuef heofenlic foedaf da ilco vel hia. *pater veſter cæleſtis paſcit illa*, Matth. vi, 26. and de fifda dæg eft afiraf, *& tertio die reſurget.* ic cuefo difru vel dæm. gae] gaef vel gangaf vel faefef, *dico huic, Vade, & vadit*, Matth. viii, 9.] hfingaf hæfif, *& annulos habet.* proleg. x can. fof faem] Daelend fpecief, *de quibus & dicit Salvator.* ib. Sic in cod. *Rush.* Joh. i. dif if fe de [3] gipulfaf in gafte halgum, *hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto*, Joh. iii, 8. gaft def pill oefiga, *ſpiritus, ubi vult, ſpirat.*

Prima pluralis exit quoque in af & ef: ut, fadef fe habbaf Abrahaam, *patrem habemus Abrahamum*, Matth. iii, 9.] fe feleef him, *& credimus ei.* Matth. xvii, 42.

Secunda pluralis exit etiam in af & ef: and mid dÿ ge him findaf. recgaf me, *& cum inveneritis, renuntiate mihi*, Matth. ii, 8. gif ge lufiaf da ilca da de iuih lufgaf, *ſi diligitis eos, qui vos diligunt.* gif ge hælo beadaf i pilcumaf bnofefa iuefna ane. huæt fofon gedoaf vel fÿncaf? ahne efpice vel afofane dif doaf, *ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis? nonne Ethnici hoc faciunt?* gif ge habbaf geleafo fuæ vel fuelce corn fnefef. gie cofaf mofe difum, *ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic*, Matth. xvii, 20. Sic in cod. *Rush.* i. fteen cliofende on feoftenne. fehtaf foeg dfihtnef, *vox clamantis in deſerto, dirigite viam domini.* hfæt foecaf ge, *quid quæritis?*

Denique tertia pluralis etiam exit in ef & af: eadige bifon da fe gemænaf, *beati, qui lugent.* eadige bifon da de hÿngfef] dÿrftaf, *beati, qui eſuriunt & ſitiunt.* Dæf feafaf ofelef vel hfÿef vel fofftealaf, *ubi fures effodiunt & furantur.*] dæf feofaf ne ofelef ne fof-ftelef, *ubi fures non effodiunt nec furantur.* Ic cuefo fofice iuih to. datte monige fpom eaft-dæl vel eaftu] foeftu cymaf] gefettaf mid Abrahaam, *dico autem vobis, quod multi de oriente & occidente venient, & recumbent cum Abrahamo*, Matth. viii, 11. Bireno gefeah. halto geongef. hefhfoufef geclenfad afon vel bifon. beafo gehefaf. beadо afiraf vel apeccaf, *cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt*, Matth. xi. 5. ne on-cnauaf hia, *non intelligunt*, Matth. xiii, 14.

Secunda etiam perſona ſing. in præterito terminatur in ef: ut, la fpeond huu hidef inne-def ne hæfdef du pede vel peof bfÿdlic, *amice, quomodo huc veniſti non habens veſtem nuptialem*, Matth. xvii, 20. dene fu gefohtef, *cum quærebas.* proleg. x. canon.

Secunda quoque pluralis imperativi terminatur in ef vel af: gaef] gefpagnef, *ite & interrogate*, Matth. ii, 8. geappaf foeg Dfihtnef. fehta doef vel fÿncaf ftiga hif, *parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Nellaf ge poenæ, *nolite putare.* Ic fofice cuefo to iuih. lufaf ge fiondaf iuppe. uel doef vel doaf daem da de læfaf vel lædedon iuih, *ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos.* pofaf ge donne fiffæfte, *eſtote ergo perfecti.* ftfionaf ge fofice iuh ftfiona, *theſaurizate autem vobis theſauros.* Matth. vi, 20.

XV. Quarto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in hoc oſtenditur, quod verbum præſentis vel præteriti temporis abſolute ponit pro participio præſentis temporis, vel pro verbo præteriti temporis cum pronomine relativo de, vel da de; vel cum conjunctionibus da, fafa, and: ut, geond-

---

[1] Vide *Runolphi Jonæ* grammaticæ *Iſlandicæ* rudimenta. cap. viii. [2] Vide grammaticam no-ſtram *Franco-Theotiſcam.* [3] Gipulfaf pro gifulfaf, ab gifulfan *baptizare.*

uapde

uapde foflice Hælend cuoeþ him, *reſpondens autem Jeſus dixit ei*, Matth. III, 15; pro ða ȝeondwapde foflice Hælend ȝ cuoeþ him. *Sax.* ða andſpapode ſe Hælend him ȝ cpæþ:. Sic ȝ ȝeneolacede ðe coftepe cuoeþ him, *& accedens tentator dixit ei.* regulariter, ȝeneolacende þe coftepe cuoeþ him, vel, ða ȝeneolacede ðe coftepe ȝ cuoeþ him:. Iefeh tuoiȝe bpoþepu ȝefendon nett in pæ, *vidit duos fratres mittentes rete in mare*, Matth. IV, 8. regulariter, ȝefeh tuoiȝe bpoþepu ða þe ȝefendon, vel ȝefendende. *Sax.* he ȝefeh tpeȝen ȝebpoþpu rendende hýna nett on pæ:. Ymbeade Hælend alle Galilea læpde in fomnunȝum hiopa, *circumibat Jeſus totam Galilæam docens in ſynagogis eorum*; pro læpende, vel þa ymbeade Hælend. ȝ læpde:. Iefeh putoflice ðpeatap ȝeftaȝ in mop, *videns autem turbas aſcendit in montem*, Matth. V, 1. pro pitoflice ða he ȝefeh ðpeatap, ða ȝeftaȝ he in mop. *Sax.* ða fe Hælend ȝefeh ða menigu he apfah on ðone munt:. And cuom ȝebýde ðep in ceaftre, *& veniens habitavit in civitate.* pro cuomende, vel he cuom ða, ȝ ȝebýde:. And pefeon ȝefulpad in Iopdanem fpom him ȝeondeton fynna heopa, *& baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata ſua*; pro ȝeondetende, vel ȝ ȝeondeton:. Iefeh foflice monigа Phapifæopum ȝ Sadducæopum cuomun to hip fulpiht cuoeþ him, *videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum dixit eis. Sax.* foflice ða he ȝefeh manigа ðæpa Phapifæopum ȝ Sadducæopum to hip fulluht cumende he cpæþ to him:. And untýnde muth hip ȝelæpde hea cuoeþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* regulariter, and untýnde muþ hip ȝ ȝelæpde hea and cuoeþ, vel untýnende muþ hip he ȝelæpde hea ȝ cuoeþ. Sic cod. *Rush.* Matth. cap. II, ȝ ȝefomnade ealle alðup racendap ȝ bokepap ðap folcef. ahrade fpom heom. hpæp Lpift pæf akenned, *& congregavit omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, percontatus eſt, ubi Chriſtus naſceretur.* regulariter, ȝ ȝefomnade. ahrende. vel ȝ ȝefomnende. ahrade. vel and ȝefomnade ȝ ahrade. Sic *Matth.* cap. V. ȝ ontýnde hip muþ, and læpde hi ȝ cpæþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* preſſo. ȝ he ontýnde hip muþ, and læpde hi ȝ cpæþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* ðuæ leȝenap ða ðe luffap in fomnunȝum ftondep vel ftandende to ȝebiddanne, *ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis ſtantes orare*, Matth. VI, 5. *Sax.* fpýlce liceteпap ða luffiaþ ȝ hiȝ ȝebiddon hi ftandende in ȝefomnunȝum:. Huælc uutetlice iuppe ȝefencef mæȝe to ece, &c. *quis autem veſtrum poteſt cogitans adjicere*: pro ȝefencende:. Cod. *Rush.* Matth. cap. II, ȝ ontýnden heopa ȝold hopd bpohtun him lac, *& apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera*; regulariter, ontýnden. ȝ bpohtun. in evang. impreſſ. ȝ hi untýndon hipa ȝold-hopdap. ȝ him lac bpohton:. Nellaþ ȝie ðonne ȝemende ȝefie ȝecuæþap. Huæt ſalla pe eta, *nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus?* Matth. VI, 31. *Sax.* nellen ȝe eopnuftlice beon ymbhýðiȝe ðuf cpeþende. Hpæt ete pe? Ðýlaf hiu ȝetpede ða ilco mid fotum hiopu ȝ ȝepoendo vel ȝeceþdo toflitap iuh, *ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi diſrumpant vos*, Matth, VII, 6. *Sax.* þe-læf hiȝ mid hýna fotum hiȝ fopftpedon. and hiȝ ðonne onȝean ȝepende eop tofliton:. Pæf fopþon læpde hiu fuæ mæhte hæfde ne fuæ vel nelef fuæ vel fuelice uputa hiopu, *erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ eorum*, Matth. VII, 29. *Sax.* læpende. mæht vel anpealð hæfende:. Ne uopþade hine cueð. Dpihten ȝif ðu pilt þu mæht mec ȝeclienſiȝe, ȝ apenade vel ȝefpinnade hond ȝehpaf hine þuf cueþ, *adorabat eum dicens, Domine ſi vis, potes me mundare, & extendens manum, tetigit eum* Jeſus, *dicens*, Matth. VIII, 2, 3. regulariter, he uopþade hine cueþende, ȝ ða apenade vel ȝefpinnade hond. ȝ ȝehpan hine Hælend ȝ ðuf cueþ, vel ðuf cueþende. *Sax.* hine to him ȝeaþmedde and ðuf cpæþ. Ða artpehte fe Hælend hif hand. and hnepode hine ȝ ðuf cpæþ:. Liebpohton him menigo dioblef hæfdon, *obtulerunt ei multos dæmonia habentes.* regulariter, ða ðe diobleþ hæfdon, vel diobleþ hæfende:. And ȝefeȝon Phapifæi cuedon to þeȝnum hif, *& videntes Phariſæi dicebant diſcipulis ejus.* regulariter, and ða ȝefeȝon Phapifæi þa cuedon, vel ȝ ȝefeȝon Phapifæi ȝ cuedon, *vel* ȝefeȝende Phapifæi cuedon:. Liuom funu manner ettef vel ettende ȝ dpinȝef vel dpinȝende, *venit filius hominis manducans & bibens.* Oftendit hoc exemplum cum nonnullis aliis, præteriti temporis verbum & participium præſentis in *Dano-Saxonica* perinde uſurpari. Ðeȝnaf pitoflice hif hýncendon onȝunnan ȝenioma ða ehepu, *diſcipuli autem ejus eſurientes cæperunt vellere ſpicas.* regulariter, hýncendon ȝ onȝunnan:. Sic, ȝ ȝehendon teno ppaþe pepon, *& audientes decem indignati ſunt*, Matth. XX, 24. regulariter, and ða ða ȝehendon teno hi ppaþe pepon, vel ða ȝehendon teno ða hi ppaþe pepon, vel denique, ȝ ȝehepende teno hi ppaþe pepon:. La fpeond hu hidep meadef ne hæfdef þu pede i peaf bpýdlic, *amice, quomodo huc veniſti non habens veſtem nuptialem?* Matth. XXII, 12. regulariter, and næfdef, vel næfende. *Sax.* la fpeond humeta eodeft ðu in ȝ næfdeft ȝift-lic peaf? Ðuȝo uutetlice dýde ðe bpýdȝum, *moram autem faciente ſponſo.* regulariter, ða ðe bpýdȝuma fuiȝo dýde, vel fuiȝo deondum þam bpýdȝuman. *Sax.* ða fe bpýdȝuma ýlde. *Matth.* XXV, 5. Sic in cod. *Rush.* Matth. cap. IX, 8, ȝefeȝon ða menigu ȝ dpeopdun heom ȝ pulðpadun ȝod, *videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum.* regulariter, ða þa ȝefeȝon menigu. ða ondpedon, *&c.* Hujuſmodi exempla non raro occurrunt in *Tatiani* Monoteſſaro *Francice* verſo: ut, uuantun in uueſan in thero ſamnaferti, quamun eines tages uueg, inti ſuohtan inan, *exiſtimantes illum eſſe in comitatu venerunt iter diei, & requirebant eum.* regulariter, ut videtur, uuenende in uueſan, cap. XII, 3. Inti giſamanota then herduom thero biſcofo, inti thie gilerten thes folkes eiſgata fon in uuar Chriſt giboran uuari, *& congregans principes ſacerdotum*

&

& ſcribæ populi, ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur. ubi giſamanota, pro giſamanondi, vel alias, eiſgota, pro inti eiſgota, cap. VIII, 2.

XVI. Quinto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in eo ſe manifeſtat, quod non tantum negligit terminationes nominum caſuales, quibus *Anglo-Saxonica* cum linguarum politiſſimis, *Græcâ* & *Latinâ*, gaudet; ſed etiam caſus nominum penitus ſæpiſſime confundit contra ſyntaxeos regulas, caſum alterum pro altero ponens. ſic meaþe nabbaþ ge miþ faðeþ iuppe fe ðe in heofenaf if, *mercedem non habetis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* regulariter, miþ faðeþ iuppum, vel eoppum faðen. fe ðe in, vel on heofenum if:. In moniȝfolð fppec hiſ biþon ȝeheȝeð, *in multiloquio ſuo exaudiantur.* regulariter, moniȝfoldum hýna fppece. *Sax.* þ hiȝ fýn ȝehýȝeð on hýna maniȝfealdan fppæce:. Salomon in all puldre hiſ, *Solomon in omni gloria ſua.* regulariter, allum vel eallum:. And hu cueþeſ tu broeþeſ ðinum. Bute ic poppe mot vel ftpe of ego ðin, *& quomodo dices fratri tuo:* * *ſine ejiciam feſtucam ex oculo tuo.* regulariter, ðinum ego, vel ðinum eagan:. And ðaem cnyſende untuneð biþ, *& pulſanti aperietur*, pro ðam cnyſendum:. Moniȝe palle ȝecuoda to me in ðaem dæȝ. Dpihten dpihten ahne in noma þinne vel þinum pe ȝepitȝedon. ȝ in noma ðinna vel ðinum diobler fondpiſon i fopfoppon. ȝ in nomu ðinum mæhto moniȝo pe ðýdon, *multi dicent mihi in illo die, Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetavimus*, &c. regulariter, naman: Palle etiam pro pillon, & ahne pro hune, in hoc exemplo ponuntur. Leefneþ biþ i ȝeliceð biþ vel ȝeteleð biþ pep fnotfne, *aſſimilabitur viro ſapienti*, regulariter, fnotfum pefe. vel ðam pefe fnotfan:. Fope noma minne, *propter nomen meum.* regulariter, fope naman minum:. In huſum vel in huſa cynnȝa beoþon, *in domibus regum ſunt*, Matth. XI, 8. Ic fendo Enȝil min, *mitto angelum meum.* regulariter, minne enȝil:. Du mæȝ æniȝ inȝeonȝe in huſ fſtonȝ and fato i mæþmaſ hiſ ofȝenimma vel fpom ȝenimma. buta æfeſt ȝebinde ðone fſtonȝa, *quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem*, Matth. XII, 29. regulariter, in huſ fſtonȝef vel fſtonȝan, & ȝebinde ðone fſtonȝan. Fiþ ȝaſt haliȝ, *contra ſpiritum ſanctum*, pro piþ ȝaſt haliȝne:. Ne in ðiſſum liſe. ne in ðæm topæno liſe, *neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* regulariter, topænum, vel topeapdan liſe:. And ȝenom to feofenum oðfe ȝaſtaf miþ hine, *& aſſumpſit ſeptem alios ſpiritus ſecum.* regulariter, feofen miþ him:. In tal vel nefol ðone fopma, *in canone primo.* pro in þam fopman tale vel nefulan. Sic in nefula ða æftepa, *in canone ſecundo.* in tal vel nefla þa þipda ðfea, *tres in canone tertio.* in nefele ða feapþa, *in canone quarto.* in tal ða fifta, *in canone quinto*, pro in þam æftepan, þipdan, feapþan *&c.* Sic, in tal ða fifta tpuoe, *in canone quinto duo.* in nefula ða feifta tuoiȝe, *in canone ſexto duo.* in tal ða feofunda tuoiȝe. in nefula ða aehtefa tuoiȝe. in nefula ða nioþa tuoiȝe. in nefula ða teiþa fuindfiȝ. pro in ðam fifan, *&c.* Onȝelic if pic heofenu fſtion toȝedȝlede, *ſimile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito.* regulariter, toȝedȝledum fſtione:. Eft onȝelic if pic heofenu fegne fende in fæ of all vel ehuelc cynno fifca fomnende vel ȝeadfiȝende, *iterum ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, ex omni genere piſcium congreganti.* regulariter, fendenum, fomnienðum, ȝeadfiȝendum, vel fe ðe fenden if, ȝ fomniaþ of allum i ehuelcum cynnum:. Dpihten hal mec ðoa, *Domine ſalvum me fac*, pro halne me ðo:. Sic, i ðoeþ tfe ȝoð ȝ pæftm hiſ ȝoð. vel ðoeþ þæt tfe yfel ȝ pæftm hiſ yfel, *aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.* regulariter, pæftm ȝoðne, pæftm yfelne:. Nabbaf fe hef buta fif hlafum ȝ tfeȝ fiſcaf, *non habemus hic niſi quinque panes & duos piſces.* regulariter, hlafaf vel hlafa:. In mealo ȝenoh þfim, *in farinæ tribus* † *ſatis.* regulariter, mealef vel melefef:. Miþ mæȝne meniȝo, *cum multa virtute*, pro mæȝene mæniȝum:. Ofef ðaf fcan, *ſuper hanc petram*, pro ðifne fcan:. Befopa hia, *ante eos*, Matth. XVII, 2. regulariter, befopan him, & *v.* 4. befone hine, pro befopan him, *ante eum.* Næniȝne man ȝefeȝan buta anum ðæm Dælend, *neminem viderunt niſi ſolum Jeſum.* regulariter, næniȝne, & butan anne ðone Dælend:. And ðe þipda dæȝ apifaþ, *& tertio die reſurget.* regulariter, on ðam þnidan dæȝe:. Sic cod. *Rush.* Matth. cap II, ðuph ofep pefe ȝependun, *per aliam viam reverſi ſunt.* regulariter, ðuph ofepne pef:. Sic, fopfon ȝeppiten if. þ he hiſ Enȝlum bebeodeþ be ðe. fatte he þe ȝehealden in allum peoȝaf ðine; pro allum peoȝum þinum:. Sic, cap. VII, 24, he biþ lic pefe ðam fnottfa, *aſſimilabitur viro ſapienti*; regulariter, pefe þam fnottfan. ut in evang. impreſſis, ðam pifan pefe:. Sic *v.* 26, ða ȝelic biþ pefe ðyfiȝ i ðolum, *aſſimilabitur viro ſtulto.* regulariter, pefe ðyfiȝum vel ðolum: in evang. impreſſis. ðam ðyfiȝan men:. Sic cap. VIII, 17, ðuph Eſaiam þe pitȝu, *per Iſaiam prophetam.* regulariter þone pitȝu. in evang. impreſſis, ðone pitefan:. Sic *Matth.* cap. IX, 2, cpæþ to þem loma, *dixit paralytico.* at *v.* 6, cpæþ to þam loman:. Sic iterum in cod. *Cott.* fe þe onfoaf anum litlum cnæhtum ðuſlic in noma minum, *qui ſuſcipit parvulum talem in nomine meo*, Matth. XVIII, 5. regulariter, anne litlna cniht ðuſlicne:. ðat in muþ tuoe pitnefſa vel þfea, *ut in ore duorum teſtium vel trium*, pro tuefa oððe ðfeora:. cuoeþ hlafopð ðæfe pinȝeapðe, *dixit dominus vineæ*, pro

---

* *Aldredus* noſter cenſuit *ſine* eſſe præpoſitionem. Vide regulam II. in voce ðfopunȝum:.

† *Satis* adverbium eſſe putavit *Aldredus* noſter. Vide ſupra in ðfopunȝum. regula II.

ðæfe

ðæne pingeapdeȝ:· Ic pillo ȝ ðirrum hlietmeȝto ȝeala ȝua ȝ ðe, *volo & huic noviſſimo dare ſicut tibi*, pro þirrum hlietmærtum:· Fnom ȝeðeȝ min, *à patre meo*, Matth. xv, 23, pro ȝnom minum ȝaðeȝ:· Ða ȝeȝomneð penan alðeȝ raceþdaȝ ȝ ða alðna ðæȝ ȝolcer, *tum congregati erant principes ſacerdotum, & ſeniores populi.* regulariter, ða alðnaȝ vel ða ealðnaȝ þæna raceþda:· In ceȝeȝtun ðæȝ alðoȝ raceþdaȝ, *in atrio principis ſacerdotum*, pro þæȝ alðeȝ, vel alðoȝeȝ, vel ealðneȝ raceþda:· And þu miþ þone Dælend Galileȝcan pene, *& tu cum Jeſu Galilæo eras.* regulariter, mið þam Dælende:· Foȝþ þæȝ ȝibohta, *pretium appretiati*, pro þæȝ * ȝebohtan:· Sic, þim ðæȝ ilca ȝoðȝpelleneȝ, *numerus ejuſdem evangeliſtæ*, pro þæȝ * ilcan:· Alexanðneȝca cipica ðe ȝonma biȝcop, *Alexandrinæ eccleſiæ primus epiſcopus.* regulariter, ðæne * Alexanðneȝcan cipican:· Oȝ haliȝ ȝaȝt, *ex ſpiritu ſancto*, Matth. i, 18. oȝ ȝaȝt haliȝ. v. 20. regulariter, oȝ þam haliȝan ȝaȝte:· Ieȝæȝen penon ȝleðniȝȝe miclo, *gaviſi ſunt gaudio magno*, regulariter, mið miclne vel micelne ȝleðniȝȝe:· Ðeȝh oþeȝ poeȝ, *per aliam viam*, Matth. ii, 12. pro oþenne peȝ:· Ic ceiȝðe ȝonu min, *vocavi filium meum*, pro minne ȝunu:· In allum ȝemæpo hipe, *in omnibus finibus ejus*, Matth. ii, 16. pro allum ȝemæpum:· And biþon mancpalmo, *& erunt peſtilentiæ*, pro mancpalmaȝ vel mancpealmaȝ:· Ðteȝn cliopenðe, *vox clamantis.* regulariter, ȝteȝn cliopenðeȝ:· Iohanneȝ hæȝðe ȝýþðilir ȝellenu, *Johannes habebat zonam pelliceam.* regulariter, ȝýþðil ȝellenne:· Fnom topeopð punaþo, *ab ira venturâ.* regulariter, ȝnom ðam topeapðan punaþan, vel ȝnaþan:· Ne iuich ȝeȝulpaȝ in haliȝ ȝaȝt ȝ ýȝneȝ, *ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne.* regulariter, in vel on þam haliȝan ȝaȝte and ȝyne:· Ða halmaȝ ȝoþbenneȝ in ýȝneȝ unþþýrnende, *paleas comburet igni inextinguibili.* regulariter, in vel on ýne unþþýrnendum:· Appiten ir. Ne in hlaȝ ane hliȝeȝ monn. eah in alle ł æȝhuelc poþð þ roþlice cuom oȝ muþ Lioðeȝ, *ſcriptum eſt, non in pane ſolo vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei.* regulariter, hit ir appiten. Ne in hlaȝe anum hliȝeþ monn. eah in allum vel æȝhuelcum poþðe þ roþlice cuomþ oȝ muþe Lioðeȝ, *Matth.* iv, 4. Ða ȝeȝenȝe hine ðiobul in haliȝ ceaȝtne, *tunc aſſumſit eum diabolus in ſanctam civitatem*, pro in haliȝan ceaȝtne:· Sic in mop heh ȝuiþe, pro in mop hehne, vel heahne ȝuiþe, *in montem valde excelſum.* And ȝebpohton him alle ða ýȝle hæȝðon miþ maniȝfalðe unhælo, *& obtulerunt ei omnes male habentes cum variis languoribus*, pro miþ maniȝfalðum unhælum:· Ne oȝȝæȝt tu ðona. piþ ðu ȝoȝȝelðe ðý lætmæȝt ȝeoȝþunȝ, *non exibis inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*, pro ðone lætmæȝtan ȝeoȝþunȝ. *Sax.* ðone ýtemeȝtan ȝeoȝþliȝ:· Cod. *Rushworthianus* non tantum nominum caſus, ſed etiam numeros ſæpe confundit: ut, ontýnðen heopa ȝolð-hopð, *aperuerunt ſuos theſauros*, pro ȝolð-hopðaȝ, ut in impreſſo codice. Ðýleȝ þu anðrupne æt ȝtane þinum ȝotum, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, regulariter, þin ȝot. in impreſſo codice, þe-læȝ þe þin ȝot æt ȝtane ætrponne:·

Huc etiam ſpectat, quod nominativus non raro abſolute ponitur pro ablativo vel adverbio temporis cum verbo: ut, þu uutetlice ýȝncende þa ælmeȝȝa, pro ðe ýȝncendum, vel ðonne þu ýȝncaȝt, vel ða ðu ýȝncaȝt:· And ȝeȝappnedo ðupe þin ȝebiddu, *& clauſo oſtio tuo ora*, pro ðinpa ðupe ȝeȝappaþpe. *Sax.* ðinpe ðupa belocenpe:· And oȝȝtiȝende hine ł ða he oȝȝtaȝ in íýtlum ȝcype, *aſcendente eo in naviculam.* regulariter, oȝȝtiȝendum hým:· Eȝepn uutetlice ponðen ȝeþæpþ, *veſpere autem facto*, pro ða oȝepn ȝepenþ. *Sax.* ða hýt æȝen pæȝ:· And butatuia ȝefundena þimaȝ þa eȝ þu ȝebecnaðeȝ. onȝindeȝ ȝ ȝtopa, *& ſine mora, repertis numeris, quos ante ſignaveras, reperies & loca.* regulariter, ȝefundenum þimum, vel þa ðu þimaȝ ȝefundene hæȝeȝt:· And ȝopleopt ceaȝtna Nazupeðeȝ, *& relicta civitate Nazareth*, pro ȝopleoptenpe ðæne ceaȝtne, Matth. cap. viii.

XVII. Supra obſervavimus ſub regulis x, xi, xii, *Dano-Saxonicam*, haud ſecus ac antiquam *Danicam*, maxime abhorrere ab n finali; quamobrem non patitur nomina ſua poni in ſecundâ, quam †emphaticam voco declinationem, ſi excipias nominativum ſingularem & genitivum ac dativum pluralem, quoniam cæteri omnes caſus utriuſque numeri terminantur in n. præter exempla ſuprà in xv regula notata, innumera alia occurrunt: ut, ȝenemne ðu noma hiȝ Dælenð, *vocabis nomen ejus Jeſum.* regulariter, noman, vel naman:· Ðeȝh ðone pitȝo, *per prophetam*, pro ðone pitezan:· And onȝenȝ ȝebeð hiȝ, *& accepit conjugem ſuam*, pro ȝebeddan. *Sax.* ȝ he onȝenȝ hýȝ ȝemæccan:· And ne cunnaðe hea þiþ ȝecende ȝunu hine ȝþumcende, *& non cognoſcebat eum, donec peperit filium ſuum primogenitum.* regulariter, hine ȝunu ȝþumcenneðan:· Upieȝ piȝ ðæȝ cempa, *Uriæ militis uxor*, pro ðæȝ cempan:· Ieȝeȝon pe ȝoȝþon ȝteppu hiȝ, *vidimus enim ſtellam ejus*, pro hiȝ ȝteoȝȝan, *Matth.* ii, 2. ſic, v. 10, ȝeȝeȝon piotetlice ȝteappa, *viderunt autem ſtellam*, pro ȝteoȝȝan:· Ða ȝeȝenȝ hine ðiobul in haliȝ ceaȝtna, *tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem*, regulariter, in þa haliȝan ceaȝtne:· Foȝþon ȝunna hiȝ apire ðoeþ oȝep ȝoðe ȝ ýȝle, *etenim ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos*, pro oȝep ða ȝoðan ȝ ða ýȝelan:· And pinneþ oȝep roþȝæȝta ȝ unroþȝæȝta, *& pluit ſuper juſtos, & injuſtos*, regulariter, ða roþȝæȝtan ȝ þa unroþȝæȝtan:· Se þe onȝoeȝ þone pitȝe in noma pitȝeȝ meaþ pitȝeȝ he onȝoeþ, *qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet*, Matth. x, 41, *Sax.* ȝe ðe undenȝehþ pitezan on pitezan naman:· Fnom ȝeiȝta þonn tið, *à ſexta horâ*, Matth. xxvii, 45. regulariter, ȝnom ðæne ‡ȝixtan tiðe:·

*** Vide regulam xvii. † Vide capitis iii regulam iii. ‡ Sexta hora *meridiem* ibi deſignat.

XVIII. Sexto, quam ſit barbara *Dano-Saxonica*, ex hoc patet, non tantùm quod caſus nomi-
num & caſuales terminationes contra ſyntaxin confundit, ſed etiam, quod non raro contra ſe-
cundam regulam concordiæ partium orationis, adjectiva diverſi generis cum ſubſtantivis in ora-
tione connectit: ut, ðý leaſ ðú piþſpupne to ſtane ſot þinne, *ne offendas in lapidem pedem tuum.* Ubi ſot þinne, pro ſot þin; maſculinum ſcilicet pro neutro. *Matth.* iv, 6. ſope on-
ſionne ðin, *ante faciem tuam*, pro ðine onſione; neutrum ſcilicet pro fœminino. ahebbaſ ȝeoc
minne, *tollite jugum meum*, pro min ȝeoc; maſculinum iterum pro neutro. E contra. Ic on-
týno in birenum muþ min, *aperiam in parabolis os meum*, pro muþ minne; neutrum nempe
pro maſculino. middum uutetlice nieht, *mediâ autem nocte*, pro middepe vel middpe næht;
maſculinum pro fœminino. ȝeclopade ðe Dælend ſtefne miclum, *clamavit Jeſus voce magnâ*,
pro miccelpe ſtefne; maſculinum iterum pro fœminino.

XIX. Septimo, in *Dano-Saxonica* nunc deficit articulus, nunc etiam redundat. deficit: ut ȝe-
ſeh uutetlice þpeataſ, *videns autem turbas*, Matth. v, 1. pro ða ðpeataſ:. Neller ȝe ſelle
halig hundum, *nolite dare ſanctum canibus*, pro þ halig iſ:. Laſter uutetlice ebulſung vel
eſulſonȝaſ ne biþ ſoþȝefen, *ſpiritus autem blaſphemia non remittetur*, Matth. xii, 31. regula-
riter, ðæſ ȝaſtef:. Of heapte ungaaſ ſmeunȝe ýfle, *de corde exeunt cogitationes malæ*, Matth.
xv, 19. pro of ðæpe heaptan:. Lieromned pepon alðoþ ſacendaſ, *congregati ſunt principes ſa-
cerdotum*, Matth. xxvi, 3. regulariter, ða alðaſ ðæpa ſacendа:. redundat: ut, ða ðe ſaller
of bead þepa laſendа hiopu, *quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* ubi ðepa ſupervacaneum
eſt. ða i foþ ða vel hia nioman þe done Dælend ȝelæðon to Laiphan, Matth. xxvi, 57, *at
illi ferentes Jeſum duxerunt ad Caiphan*, ubi ðe done, pro done:.

XX. Pronomen pariter nonnunquam redundat: ut, piþ he cýme ſunu manneſ, *donec veniat
filius hominis*, Matth. x, 23. *Sax.* oþþam þe manneſ ſunu cume:. And þæm ðe he pelle ðe
ſunu æðeuua, *& cui voluerit filius revelare*, Matth. xi, 27. *Sax.* and ðam ðe ſe ſunu pýle
onppeon:. Foſþon ſunnadaȝum meaſa-ppeoſtaſ in temple ſunnadaȝ hia pidlaſ, *quia ſabbatis
ſacerdotes ſabbatum violant*, Matth. xii, 5. *Sax.* ðæt þa ſacendaſ on peſtedaȝum ȝepemmaþ
done peſte-dæȝ:. Foſhuon ðeȝnaſ þine hia oſepȝeaſ vel oſepfoȝaſ ſelneſe i ſetneſa þapu
ældpa, *quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum*, Matth. xv, 2. *Sax.* hpi ſoþȝý-
maþ þine leopning-cnihtaſ upe ýldpena laȝe:. Ða þe ne ſuppaſ hia deaþ, *quia non guſtabunt
mortem*, Matth. xvi, 28. *Sax.* ðe deaþ ne onbýpigaþ:. And ða eſneſ þa uſ þu ðýdeſt, *& pa-
res illos nobis feciſti*, Matth. xx, 12. *Sax.* ȝ ðu ðýdeſt hiȝ ȝelice uſ:. Sic in cod. *Rush.* cap.
ix, 3. ðæſ he ſalfaþ, *hic blaſphemat.* in evang. impreſſis, ðeſ ſpýcaþ birmoſ-ſpæce:.

XXI. In hac quoque dialecto verba activa ſæpe paſſive uſurpantur: ut, ne mæȝ bupuȝ vel
ceaſtpu ȝehýdu vel ȝedeiȝlu oſep mop ȝeſetted, *non poteſt civitas abſcondi ſupra montem po-
ſita.* regulariter, beon ȝehýd vel ȝedeiȝlod. *Sax.* beon behýd:. Liehuelc tpe þý ni vel ne doeþ
pæſtm ȝod ȝecoſþen biþ vel ȝeceapfaſ ȝ fýſ biþ ȝefended i ȝefendaſ, *omnis arbor, quæ non
facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. iii, 10. ȝiſ ec ſoðlice ſpam
peſtm tpeo oncnaua eaþa mæȝ, *ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur*, Matth. 12, 39, pro beon
oncnauen, vel oncnapen:. Foſþon pehtlic iſ hine vel he ȝeȝae Diepuſalem ȝ ſeolo ȝeþolȝa
ſpom alðpum ȝ uþuttum ȝ alðopmannum ðapa ſacendа ȝ oſſlæ, *quod oporteret eum ire
Hieroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi*, Matth.
xvi, 21. regulariter, beon oſſlegen:. betpu ðe iſ to liſe inȝae unhal vel halt. ðone tua
handa i tuoeȝe ſoet hæbbende ſende in fýſ ece, *bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel
claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*, Matth. xviii, 8.
regulariter, beon aſend, vel fý aſend:. Luſaþ and hia ceiȝa vel hia ȝenemna ſpom mannum,
Lapuaſ, *amant vocari ab hominibus, Rabbi*, Matth. xxiii, 7. regulariter, þ hia ſie ȝeceiȝed, vel
ȝenemned; *vel* þæt menn hiȝ lapeopaſ ȝeceiȝon vel ȝenemnon:. Liehat ſoþþon ȝehalda vel
patte ſie ȝehelden býȝȝen, *jube ergo cuſtodiri ſepulchrum*, Matth. xxvii, 64. Sic in verſione
Sax. hat nu healdan ða býȝȝene:. And nolde ſfoſſa, *& noluit conſolari.* regulariter, nolde be-
on ſfoſned, vel ȝeſfoſned; in *Saxonica* verſione, nolde beon ȝeſſeſſed:. Sic in cod. *Rush.*
Matth. cap. viii, 3, ȝ apennende Dælend honda hiſ. and æthpan him. cpæþende. Ic pille ȝe-
clænſiȝe, *& extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens, volo, mundare.* in evang. impreſſis: ic
ýlle. beo ȝe-clænſod:.

XXII. Porro in hac dialecto, quæ univerſas fere grammaticæ regulas aſpernit, numerus ſingu-
laris verborum cum plurali confunditur: ut, anðruepe onſeinȝ, þ hia eſt ne ceſdon vel ne
cepde to Depode, *acceperunt reſponſum, ne redirent ad Herodem. Sax.* hi aſenȝon anðſpaþe, þ
hi eſt to Depod ne hþýſpdon:.

XXIII. Dialectus quoque hæc mutat aſ terminationem nominativi & accuſativi pluralis pri-
mæ declinationis in eſ: ut in cod. *Rush.* ȝiſ ðu ȝodeſ ſunu ſiæ. ȝecpæþ ðæt þaſ ſtaneſ
hlaſer beon vel ȝeþæpþe, *ſi filius es dei, dic ut lapides hi panes fiant*, Matth. cap. iv. Sic ſupra
in reg. ii. Monna ſiſceſeſ, pro manna ſiſceſaſ:. Mutat etiam eſ terminationem genitivi ſin-
gularis primæ declinationis in aſ: ut cod. *Rush.* Matth. viii, 20, ſoxeſ hole habbaþ. ȝ ſuglaſ
heoſunaſ ſeleſcota, *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos.* regulariter, heoſuneſ. in evang.
impreſſis, heoſonan ſuglaſ:.

XXIV. In hac etiam dialecto nunquam non negatur negatione ſimplici: ut, ða onȝann he
aþu-

aþurtþiga ȝ ſuerȝa. ðætte ne cuþe þone manno, *tunc cæpit deteſtari & jurare, quia non noviſſet hominem*, Matth. XXVI, 74. regulariter, þ he næfre ðone man ne cuþe, ut in *Saxonica* verſione. Æniȝ man ne mæȝ tuaam hlaforðum hefa, *nemo poteſt duobus dominis ſervire*, Matth. VI, 24. *Sax.* ne mæȝ nan man þam hlaforðum þeorian.

XXV. Porro verba tranſitiva & tranſitive poſita quæ accuſativum in puriore *Saxonica* regunt, in *Dano-Saxonica* cum dativis vel ablativis junguntur: ut cod. *Rush.* Matth. VIII, 21, biht̃en læt æriſt ȝangan. ȝ bebyrȝen fæder minum. in evang. impreſſis, alyfe me æreſt to fanenne, ȝ bebyriȝean minne fæder, *domine permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.* Genitivi quoque poſt verbum tranſitivum leguntur: ut, bodede ȝodſpelles riceſ, *prædicabat evangelium dei*, cod. *Rush.* Matth. IX, 35. In cod. evang. impreſſo; riceſ ȝodſpel:. Verba etiam dicendi, quæ dativum regunt in puriori *Saxonica*, in *Dano-Saxonica* regunt nominativum vel accuſativum cum præpoſitione to: ut, ða cfæþ to leornefaſ hiſ, *tunc dicit diſcipulis ſuis.* regulariter, ða cfæþ leornefum hiſ: ut, ða he fæde leorninȝ-cnihtum hiſ. in evang. impreſſis. Matth. IX, 37.

Denique nominativus pro genitivo ponitur: ut cod. *Rush.* Matth. X, 1, and þa to fomne cigende tfælf hiſ leornefaſ. falde heom mæhtæ ȝaftaſ unclænna, *& convocans diſcipulos duodecim ſuos, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum.* regulariter, mæhtæ unclænfa ȝafta: ut, unclænfa ȝafta anfealb, in evang. impreſſis.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

De dialecto poetica, præſertim de dialecto poetica Dano-Saxonicâ

I. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, & de iis, quæ inter illam & puriorem *Saxonicam* diſcrimen ponunt. Jam reſtat, ut de dialecto poëtica: præſertim *Dano-Saxonica* illa, quæ in poëmatis borealium *Saxonum* legitur, tractem. Nam in poëticis *Anglo-Saxonum* ſcriptis, voces à ſoluta oratione alienæ, *Cimbricæ, Franco-Theotiſcæ* & aliæ exoticæ, quas, quod earum origo nondum mihi nota eſt, dubias & incertas appello; maxime autem in iis, quæ ſeptentrionales, & forſan orientales poëtæ contexuerunt, qui ex vetuſtioribus poëtis, *Cimbrorum* nempe [1] *Scaldis*, & *Theotiſcæ* gentis verſificatoribus, plane multa, ut par eſt credere, ſumpſere. Hinc tot vocabula phraſeſque quæ nunquam occurrunt in ſoluta oratione, in [2] metricis codicibus & fragmentis leguntur, iis communia cum *Eddicis* carminibus, & vetuſto illi ſive *Saxonico* ſive *Francico* evangeliorum quadruno codici metrice ſcripto, quem poſſidet bibliotheca *Cottoniana*. Quinimo *Anglo-Saxonum* poëtæ non vocabulis tantum phraſibuſque, quæ iis cum *Cimbrorum Scaldis* communia ſunt, utuntur; ſed etiam ad eaſdem fabellas & appellationes alludunt, quæ, ut *Edda Snorronis Sturleſonii* demonſtrat, ex vetuſtiſſima ſeptentrionalium gentium poëſi, tanquam ex communi quodam theſauro depromptæ ſunt. Hinc a [3] *Baldro* laudatiſſimo illo & optimo *Cimbrorum* heröe, *Odini* filio, *Aſarum* omnium ſapientiſſimo & benigniſſimo, qui corporis ſpecie & nitore vultûs præcellebat, quem quidem *Loki* inſidiis peremtum lugebant omnes *Aſæ*: princeps, dominuſve quiſque formæ ſpectabilis, & à ſuis ob fortitudinem magni factus, & ut ἰνιεχέτης & ſapientiâ inſignis æſtimatus, [4] Baldor metonymice vocatur à poëtis *Anglo-Saxonum*. Sic in fragm. *Judith*, *Holofernes* dux appellatur ȝumena baldor, rigena baldor, finca baldor, i. e. *hominum præſtantium, bellatorum & heroum dux & princeps.* Sic in Geneſeos paraphraſi p. LVIII, 6. poeta

---

[1] *Cimbrorum* mythologia dicit hominem quendam ex ſputo Deorum factum, cui Kuaſar (quaſi kuaðſer vel kuaðſer, i. e. kuaðſ-wer, *cantûs* vel *carminis auctor*) nomen, primum inventorem poëſeos fuiſſe, atque ex ejus ſanguine cum melle miſto mulſum fuiſſe factum: ex quo qui bibit fit ſkalld & fiðdemadur, i. e. *poëta & multiſcius.* Edda *Snorronis Sturl.* mythol. LX. [2] Paraphraſis poëtica geneſeos, *Alſtelodami*, typis & ſumptibus *Fr. Junii* edita, 1655. cujus exemplar extat in bibl. *Bodl.* inter codd. *Junianos.* Fragmentum hiſtoriæ *Judith*, cujus exemplar extat in bibl. *Cott.* Vitellius A. 15. 6. Apographum, *Fr. Junii* manu deſcriptum, inter libb. *Junianos*, in bibl. *Bodl.* repoſitos. Kalendarium poëticum, quod initium eſt *Abingdonenſis* Chronici, in bibl. *Cott.* Tiberius B. deſcripſit quoque hoc kalendarium *Fr. Junius*, ejuſque apographon extat inter libb. *Junianos* in bibl. *Bodl.* æviternitati conſecratos. [3] Edda *Snorr. Sturleſ.* cap. XX, & XLIII. [4] Sic nomen *Jofur*, qui fuit unus filiorum *Halfdani*, rebus geſtis celebris, pro cujuſlibet regis egregii nomine apud *Skaldos* uſurpatur: ut in iſta ſtrophe, Harvar. ſag. cap. VI drecfur med Jofri Jarla meingi, *multitudo procerum compotant cum rege.* Eadem plane ratio eſt nominum Budlungur & lofdunga vinur, ſtroph. 22, & 24. cap. VII, ejuſdem libri. Quæ licet propria ſint, pro appellativis tamen & communibus in carmine uſurpantur, ut obſervat *Ol. Verelius* in auctario notarum in Hervarar Saga, pag. 21.

introducit *Abrahamum* ad *Abimelech* ita loquentem: ac ic me ȝumena baldop ȝuþ bonder ȝpeng, leodmaȝum ȝeop, lape ȝebeaph, *ego vero, ô hominum domine & clypeorum flagrum, procul à meis* [profectus] *me consilio tutabar.* Hinc in cantico immanis cujusdam monstri è fossâ *Jomsburgana* emergentis, quod habetur in historia *Styr-Biornonis*, occurrit vil-balldr: ut, ælgar wiga weige vil-balldurs foðurillan, *instigatores cædium interficiant principes strenui malum patrem.*

Hinc etiam *Tyrus* vel *Tirus*, nomen *Asarum* apud *Cimbros* principis, metonymicè transfertur ad significandum quum magnum quemque ducem, principem ac dominum, tum imperium, principatum, dominationem, victoriam, potestatem & gloriam: sic in dialogo metrico inter *Oddarum* & *Hialmarum* cap. v. Herrarar sag. inquit *Oddarus*: er þeir geingu utan ad oskum tyrar latuser, ero tolf saman, *sunt una duodecim, qui proficiscuntur ducis expertes versus navis.* Cui *Hialmarus*: ganga haler hrauster af herskipum tolf saman tyrar giarnir, *duodecim viri fortes ex navi piratica exeunt, victoriæ avidi.* Ubi notandum quod à proprio Tyr in gen. Tyrs, vel Tys, fit appellativum tyr. tyrar. Sic in fragm. *Judith*: Leppec me nu mihtiȝ þihten tophtmod tiper þýtta, *potentissime domine, spiritus clarissime, gloriæ princeps, nunc me vindica.* Da pæȝ hýna tiper æt ende eaber ȝ ellen dæda, *tum finis aderat eorum domini nationis rerum prosperarum & facinorum præclarorum.* Eop ýr pulbop-blæd tophtlic topeapd. ȝ tip ȝiȝeþe þæna læddra. Þe ȝe lanȝe þuȝon, *vobis venturus est præstantissimus gloriæ fructus; & in invisos imperium, quos diu tolerastis, vobis dabitur.* ȝýnd ýndon eopepe ȝedemed to deaþe. ȝ ȝe dom aȝon tip æt tophtan. ȝua eop ȝetacnod haȝaþ mihtiȝ Dihten. Ðuph mine hand, *inimici vestri ad mortem condemnantur, & per manum meam vos jam victoriam reportatis à principe illustrissimo, sicut potentissimus Deus vobis prædixit.* Sic apud paraphrasten Geneseos, *Deus* vocatur tophtr tipe: ut, Da he ȝebolȝen peaþ. berloh ýn rceaþan. riȝope ȝ ȝepealde. dome and duȝeþe ȝ dpeam benam. hir reond rpiþo. ȝ ȝepean ealle. tophtr tipe. ȝ hir topn ȝeppæc, *tum iratus factus Deus* [*illustris princeps*] *sceleftum adversarium percussit, & eum, jam hostem factum, principatu, imperio, potestate, & virtute, & jubilatione, & pace, gaudioque omni spoliavit, & iracundiam in eum effudit,* p. 2. 11. Sic p. 34, 15. tymaþ nu ȝ tiedraþ. tiper bpucaþ mid ȝepean rpýþo rýllaþ eopþan. eall ȝeiceaþ eop ir eþel-rtol holmer hlærtr. ȝ heoron ruȝla. ȝ pilbu deop on ȝepealb ȝerealb. eopþe all-ȝrene. ȝ eacen reoh, *crescite nunc, & propagate, implete terram, maxime augescite, & imperio (quod vobis dedi) gaudete: vestræ enim potestati subjeci pisces, proventum vel merces maris, volatilia cœli, feras & pecora fœta, & patriam vobis dedi terram florentissimam.* Sic, p. 93, 15. nir heþ eadiȝer tip, *non est hic beati imperium.* Sic p. 51, 21, *Deus* quoque dicitur tip metod, *dominus creator*, & tip-fæst metod, p. 25, 11. hinc palbend on tip-fæst metod tacen rætt, *dominus creator maximus super eum posuit signum.* tip-fæst etiam attribuitur patriarchis *Abrahamo*, *Isaaco*, & *Jacobo*: ut, p. 82, 1, ne foplæt ðu uric ana ece dpihten. fop ðam miltrum. Þe ðec men hligaþ. ȝ fop ðam treopum. Þe ðu tipum-fæst niþa nepȝend ȝenumen hærbest to Abrahame. ȝ to Isaac. ȝ to Iacobe. *unice domine æterne, noli nos relinquere ob misericordiam tuam, propter quam homines in te præsidium ponunt; & ob fidem, quam tenuisti erga præstantissimos patriarchas, Abrahamum, Isaacum, & Jacobum, ô nepotum eorum servator.* Sic harmoniæ evangeliorum *Cottonianæ*, cap. 11. quad that hie im tyrea so filo an Godes rikea forȝeban uuoldi, *dixit se ei in regno dei tot dominationes daturum.* Et cap. xiv, cuningo craftigoste Crist, imforth ȝiuuet an Galileo land, Godes egan barn, fuot im te them friundun thar hie afuodid uuar tirlico atogan, *regum potentissimus Christus, dei proprius filius, decessit in Galilæam terram, proficiscens ad consanguineos, apud quos Augustus natus & educatus erat.* Sic cap. xxxi. thie tha egan uuili albar langan tir hohheban riki endi huldi Godes, *qui habere vellent vitam æternam, & gloriam excelsi regni cœlestis, & favorem Dei.* Tip etiam adjectivis junctus * perfectissimam iis dat significationem, & in gradum superlativum provehit, secundum istud *Snorronis*, Mythol. xxiii. de Tyro. Hinc sermo ille fluxit Tyrhrauster, (i. e. *instar Tyri audax*) *qui præ cæteris animosus est, & qui nihil metuit.* Vulgo etiam dicitur tyrspakur (i. e. *instar Tyri sapiens*) *qui maxime sapit.* Pariter apud *Saxonicos* poëtas legitur tip-eadiȝ, *potentissimus, excellens, inclytus*: ut, in calend. *Gott.* And ðær embe rix niht ðætte rulpiht tid ecer dpihtner to ur cymeþ. ðæne tpelftan dæȝ tip-eadiȝe hæleþ heaþu þope haraþ on Bpitene, *& quinque abhinc diebus* [*epiphania*] *tempus, in quo baptizatus erat æternus dominus, ad nos visendos veniet. hunc diem* XII. *Britanniæ potentissimi heroes, & clari principes nuncupant.* tip etiam, cujus gen. tipr, tiris, cum adjectivis componitur apud *Franco-Theotiscos*; unde forsan per metathesin literarum, apud *Franco-Gallos* composita *tresheureux*, *tresbon*, & id genus innumera adjectiva, quæ illud *tres* ad gradum superlativum evehit.

II. Nomen quoque † viri cujusdam, quem ex *fraxino* (*Cimbrice* askur, *Sax.* æsc) Dii primum condidere, metonymice usurpatur ad significandum virorum sexum & humanum genus. Sic in fragm. hist. *Judith*, vocantur *principes Judæi* eoplar æsc-pope, *viri*, vel *magnates clarissimi.* Sic *Deus* appellatur Æsca-tip, apud Geneseos paraphrasten. pæt ðu ȝepuphod on pepa time fop ðær eaȝum þe ðe Æsca-tip æt ȝuðe forȝeaf, *sis tu in fastis, inter fortes viros, celebratus, ob militarem perspicacitatem, quam tibi hominum princeps dedit.* p. 46, 11. Hinc Æsc-týn ab-

* Vide capitis IV regulam 7. † Consule hac de re Eddam *Snorronis*, mythologiâ septimâ, solute

ſolute ſignificat *magnum principem*, cui multi viri ſubjecti ſunt: ut in Paraphraſi Geneſeos, p. 45. 17. ꝥigon eꝛꝛ abpeapꝛ oꝛ Nopþmonna niþ ȝeteone Æꝛc-tiꝛ pepa Abꝛaham ꝥealde, *victor reverſus eſt à Northmannis princeps*, vel *imperator fortium virorum Abrahamus, & graves injurias rependit.* Ab hoc *Asko*, vel *Æſco*, primo condito homine, venit proprium nomen Æꝛc, apud *Anglo-Saxones*: ut *Hengiſti* filii in chron. *Sax. Gibſ.* pp. 13 & 14. Æꝛc-pine etiam, i. e. *hominum amicus, humanus*, eſt proprium nomen apud *Anglo-Saxones*, chron. *Sax. Gibſ.* pp. 16, 41, 44. Sic Æꝛc-piȝe i. e. *hominum dux*, vel *vir heroicus*, eſt nomen epiſcopi, p. 127. De primi autem parentis creatione ſic canit **Wolu-ſpa** in Edda *Sæmundi*, ſtroph. 17, 18.

[1] Vnſt þriar komu vr Þui lide	*Donec tres venerunt ex illo agmine*
Auſflgir og [2] Aſiger Aſer, ad huſe	*Præpotentes & amabiles Aſæ, ad domum quandam*
Fundu a lande lyte meigande	*Offenderunt in littore [5] miſeros*
Aſk og Emblo, ørløg lauſa,	*Askum & Emblam, [6] omni conatu deſtitutos,*
[3] Aund Þau nie atta, od Þau ne hofdu,	*Animam nec poſſidebant, rationem nec habebant,*
La, nie late, ni litu goda.	*Nec ſanguinem, nec ſermonem, nec faciem venuſtam.*
[4] Aund gaff Odinn, od gaff Hœner,	*Animam dedit Odinus, rationem indidit Hœnerus,*
La gaff Lodur, og litu goda.	*Lodurus ſanguinem addidit, & faciem venuſtam.*

Æꝛc etiam per metonymiam materiæ ſumitur pro *clypeo, ſcuto, umbone*: Ða ꝛe halȝa hehꝛ hiꝛ heoꝛþ peꝛoð pæꝛna onꝛon. he Ðæꝛ piȝena ꝥand æꝛc-beꝛenðpa xviii ⁊ ccc. eac [7] þeonðen holðna, *tum ſanctus vir* [*Abrahamus*] *juſſit domeſtico ſuo exercitui arma ſumere: è quibus diſpoſuit trecentos decem & octo milites ſcutigeros, qui domino fideles erant.*

III. *Snorro Sturleſonius*, in ſecunda ſuæ Eddæ parte, docet *terræ* appellationes in Eddicis *Cimbrorum* ſcriptis eſſe **folld, grund, molld, vangur**, quæ omnes quoque occurrunt in *Anglo-Saxonicis* poëmatis: ſic apud Geneſeos Paraphraſten, p. 3. 15. heꝛ æpeꝛt ȝeꝛceop ece ðꝛihten. helme eall pihta. heoꝛon ⁊ eoꝛþan. noðoꝛ apæꝛnde. ⁊ ðiꝛ pumelanð ȝeꝛtaꝼelode ꝛtꝛanȝum mihtum ꝛpea almihtiȝ. [8] ꝥolde þæꝛ Þa ȝyta ȝnæꝛ unȝnene. ȝaꝛꝛecȝ ðeahte. ꝛpeaꝛt ꝛynnihte ꝛiðe ⁊ piðe, *tum primum æternus dominus, creaturarum omnium corona, creavit cælum & terram, & firmamentum erexit, & ſpatioſam hanc terram ſtabilivit firma ſua poteſtate omnipotens dominus. nondum enim erat terra, herba nondum viridis, nec oceanus factus; ſed longe lateque perpetuæ noctis nigredo.* Sic p. 4, 10, ꝥold þæꝛ abælen unðen heah noðope, *terra erat diviſa ſub ſublimi firmamento.* dein ſequitur, Ða com oꝛeꝛ ꝥolðan ꝛuꝛ ꝛiþian mæne moꝛȝen ðnoðda. næꝛon mete-tobe Ða ȝyta þið land ne þeȝaꝛ nyꝛte. ac ꝛtoð bepꝛiȝen þæꝛte ꝥolde mið ꝥlode, *tum tertius dies ſub vice expeditus illuxit celebris ſuper terram, nondum enim inventa* [*depicta, menſurata*] *erat arida, & mare utile; ſed terra cum aqua tecta erat.* Sic in Kalendario, on ꝥolðan heꝛ, *in hac terrâ.* oꝛeꝛ ꝥolðan ðanȝ, *ſupra planitiem terræ.* hæꝛꝛæꝛt cumaþ. butan anne panan pliti ȝ þæꝛtmum hlaðen. þela byþ ȝeyꝛeð ꝼæȝene on ꝥolðan, *advenit meſſis formoſa ab omni indigentiâ libera, fructibus onuſta, & divitiæ telluris revelatæ ſunt.* Sic in fragm. *Judith*; he ȝe-ꝥeoll to ꝥolðan, *in terram cecidit.* Sic etiam in *exorciſmo ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A. 7, 2. hel þeꝛ Ðu ꝥolde ꝛiþa moðeꝛ. *ſalve hominum mater terra.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. li, uuirthit thiu tid cuman that ir afstanban ni ſcal ſten obar odron ac it fellit te foldu, *tempus venturum eſt, quo in eo non relinquetur lapis ſuper lapidem, ſed ad terram ruet.* Sic cap. lxviii, Ehdi an ȝꝛaf leȝȝian ꝥolðu biꝼelahan, *& in ſepulchro ponere terrâ conditum.* De cæteris non eſt ut eis immorer, utpote quæ à propria ſignificatione ad *terram* ſignificandam tranſlatæ ſunt; lectorem tamen monere vellem, has voces apud veteres noſtros poetas reperiri: præſertim apud omnium principem *Satyrographum*; qui in *Anglo-Saxonum* poetis omni procul dubio verſatus erat. Sic in Satyrâ primâ, *Paſſus primus* inſcriptâ:

> And when [9] it had of this fold flesh and blood taken.
> The most mischiefe on mould is mounting well fast.
> The money of this moulde, that men so fast holdeth.

Sic in ſecundâ ſatyrâ, quæ *Paſſus ſecundus* inſcribitur, hæc carmina ſubſequentia occurrunt:

> And men on this mould, that maintenetb truth.
> Of many manet men, that on this mould lybbeth.
> Shall neber man on this mould mainprise the leaste.

IV. *Snorro* etiam obſervat, quod *viri* apud poetas nationum ſeptentrionalium, præſertim *Cim-*

---

[1] Dns. [2] Audga. [3] Ond. [4] Ond. [5] *Impotentes.* [6] *Sine fatis.* [7] Pro þeoðen. [8] *Woluſpa.* ſtroph. 3.

Ar var alda Þa er ymer bygde.	*Principium erat ſeculorum, cum Ymerus conderet;*
Vara ſandur ne ſær nie ſvalur vin.	*Erat nec terra, nec mare, nec circumſpirantes auræ:*
Jord fanſt eſa nie uphimen.	*Nondum inventa erat terra, nec altum mare,*
Gap bar ginnunga, enn gras huergi.	*Immenſum erat ſpatium, & nulla omnino herba.*

[9] Intelligit auctor in hoc loco *Principem pacis*, quem ille ibidem vocat, **the Plans of peace.**

brorum appellantur, I. * Reckar, i. e. *strenui milites*, & per poeticam synecdochen, *viri, homines. Saxonice* pincaſ. Nam ut *Cimbrorum* [1] beckur & dryckur, *Saxonice* ſunt benc, dрync; Sic reckur, pinc:. II. Verar, i. e. *milites præſidiarii, propugnatores, Saxonice* pepaſ, à *Cimbrico* veria. *Sax.* pan, *ſervare, defendere.* III. Gumar vel gummar, *gubernatores, duces. Sax.*—[2] ȝumaſ, ȝuman, vel in declinatione [3] compoſita ȝumenaſ:. IV. [4] Segger, *ex humili ſtatu in viros magnos evaſi milites*, & per ſynecdochen poeticam *viri. Sax.* recȝaſ vel reȝȝaſ:. V. Lidar, *comites viarum. Sax.* [5] leodaſ. Quæ omnia etiam leguntur apud *Anglo-Saxonum* poetas, apud quos per ſynecdochen ſpeciei pro genere, non raro etiam [6] generaliter, & aliquando hyperbolice ſignificant omnis [7] ſtatus & conditionis viros; ut & eople, æþelinȝ & piȝa in poeticis libris; Lord apud *Satyrographum*; & bar, vel baro in *Francico* evangeliorum libro quadruno metrice ſcripto; & reddenda ſunt omnia ſive in generali ſive in ſpeciali ſignificatione, prout poetæ ſenſus ſcopuſque & tropus requirunt. Aliquando etiam nomina illa magnifica neque in ſpeciali ſenſu neque generali præciſe; ſed medio quodam ſenſu, quatenus præſtantes, nobiles & eximios viros cujuſcunque ſtatûs & conditionis denotant; quod à lectore poetarum ſtudioſo imprimis obſervandum eſt. En autem exempla: Da ðæȝ pincef ȝe pica onȝan. cynnȝ coſtnȝan. cunnode ȝeopne. huilc þæȝ æþelinȝeȝ. ellen pæpe, *tum* [8] *virum hunc* [9] *rex potens cæpit tentare, ſtudioſe explorans, qualis* [10] *virtus hominis eſſet*, Paraphraſt. *Gen.* p. 61. 8. Ne ðuhte ða ȝeþyrne. þoðoſa peapðe. þ Adam lenȝ ana pæpe. neoþxena-panȝeȝ. nippe ȝerceaſte. hynð ȝ healdenð. ſoppon him heah cynnȝ ſpea almihtiȝ. ſultum tiode. piȝ apeahte. and ða paþe realde. liſeȝ leoht ſnuma. leoȝum pince, *non conveniens putavit cœlorum præpoſitus, ut Adamus paradiſi, qui recens factus erat, cuſtos & cultor diu ſolus maneret. quamobrem Dominus omnipotens excelſiſſimus rex* [11] *uxorem illi excitavit, & adjutrici vinxit, quam protinus vitæ lucis Auctor dilecto viro tradiderat*, p. 19, 20. Occurrit etiam in compoſitione, ða maȝo-pincaſ metode ȝeþunȝen Abpaham ȝ Loth, *Abrahamus & Lotus patrueles Deum religioſe colebant*, p. 38, 17. Sic p. 46, 9. þ pæȝ ſe mæpa Melchiſedec leoda biſcop ſe mid lacum com ſyndpincа ſnuman pæȝne ȝneȝan Abpaham aplice ȝ him onſette ȝodeȝ bletſunȝe ȝ ſpa ȝyddode. pæp ðu ȝepuſþod, *hic erat magnus ille Melchiſedecus gentis pontifex, qui cum muneribus venit honorificenter ſalutare venerabilem Abrahamum* [12] *exercitus ducem, eique benedixit, ſic canens: ſis tu honoratus*, &c. Sic p. 35, 10. haȝene pæpon ſuna Noeȝ ðem ȝ ðam ȝ laſeþ ðpidda. ſpom ðam ȝum-pincum ſolc ȝeludon and ȝeſylled peapþ eall ðæȝ middanȝeapð monna beapnum, *vocabantur autem Noachi filii Sem & Cham & tertius Japhet. ex his* [13] *patriarchis homines exierunt, & repletus eſt hominibus totus hic terrarum orbis.* Sic in Kalendario: ðæne hepiaþ pel in ȝeppitum piſe-pincaſ pæȝolſæſte, *hunc magnopere celebrant in libris ſapientes viri regulares.* i. e. *monachi.* Sic in fragm. *Judith*: hep ȝe maȝon ſpeotole riȝe-poſe hæleþ leoda pæſpan on ðæȝ laþeȝan hæþeneȝ heaþo-pincef heaſod ſtapian Holoſepneȝ unlyſiȝendeȝ. ðe uſ monna mæſt mopþa ȝeſnemed, *hic, ô vi-ctorid clari, & excellentes populi principes! conſpicuum poteſtis aſpicere inviſiſſimi gentilis ducis Holofernis jam mortui caput, qui omnium maxime noſtros clade affecit.* Syſne bpohton eoplaſ æſc-poſe Holoſepneſ ſpeopð ȝ ſpatiȝne helm ſpilce eac side bynnan ȝepenode neadum ȝolde. ȝ eal þ ſe pinca baldop ſpiþ-mod pincef ahte, *galeam, pariter ac promiſſam loricam rutilante auro adornatam adferebant, & quicquid virorum dux magnanimus theſauri poſſidebat.* Sic in Harm. evang. *Cott.* thuo hie ſo hardo ȝibod Ero-des obar is riki het thuo [15] rinkos faran cuninȝ thero huðo, *tum Herodes ſævus rex gentes per totum regnum ſuum mandavit, & juſſit homines ſuos ire.* Sic cap, XVI, quat that oc ſaliga uuarin thia rinkos, thia redio *dicebat & homines fore felices, qui juſtitiam colerent.* Sic cap. XXVI, thie pinc upp aſat that barn an thero barun, *juvenis ille, ille filius in feretro ſe tollebat.*

IV. Vox peȝ etiamſi poetis apud *Cimbros* [14] propria ſit, non eſt tamen, ut ad illam illuſtrandam

---

* In ſingulari numero reckur. extat vox in dialogo poetico, cap. VII, Hervar. Sag. ſtroph. 6, Birdum ey ſælaſt þott elldar brenni: latum ey ockur lijtid ſaka recka ſlijka rædum ſleira. *armentariis animum non terrefaciat ignis flamma, non ſinamus nos duo tales homines parvi cauſa damnari plurimorum ſermone.* vid. infra in marg. ad ſignum VI. [1] Vide capitis XX, reg. XI. [2] ΓΥΜΜΕΝS *mas.* [3] Vide cap. XX, reg. III. [4] In ſing. num. ſeggur: ut in ſtrophe prima cap. XVII. Hervara ſag. Ingack þu ſeggur i ſal hafan, I *intro homo in palatium ſublime.* Sic in Gretla; ut þotta eg hafur að hrotta Hreggindi fyrer ſeggium, *ego Hreggindi antea videbar hominibus aptus ad prælia.* Sic etiam in ſtrophe cap. XIX. Hervarar Sag. ut Mikid er þeirra meinge. ſex ein eru ſeggia ſilki, *magna eorum eſt multitudo, ſex enim ſunt virorum* [militum] *cohortes.* [5] In num. ſing. leoðe *gens, natio, populus.* [6] Hoc obſervatur in ſecunda parte Eddæ *Snorronis* de voce reckur: ut Reckar voru kallader þeir menn, er fylgdu Alfi kongi, og aff þeirra nafni eru kallader þeir menn, og er rett að kalla ſvo alla menn, *Reckar vocati ſunt Alfi regis commilitones, & ab eorum nomine milites nuncupantur* [reckar] *ſed recte etiam ſic vocari poſſunt omnes homines.* Scaldorum hanc figuram, per quam nomina individuorum pro ſpecie, & ſpeciei pro genere uſurpant, iterum, lectoris gratia, iterumque inculco. [7] Vide cap. XXIII. reg. 26. [8] *Abrahamum.* [9] *Deus.* [10] Vel *indoles.* [11] Vel *adjutricem ducens, uxorem illi excitavit.* [12] *Militum.* [13] *Principibus, auctoribus*, vel forſan *viris.* [14] Ver, m. g. *vir, maritus.* poeticum eſt. G. *Andr.* in Lex. *Iſl.*

exempla

exempla proferam, utpote quæ apud *Anglo-Saxones* ſolutæ ac metricæ orationi communis eſt.

Quamobrem ad tertiam Ium vel ȝuma tranſeo, cujus unum atque alterum accipe exemplum. ꝛe maȝa pæꝛ. on hiꝛ mæȝþe. mine ȝefꝛneȝe. ȝuma on ȝeoȝoþe. Iapeð haten, *filiolus hic in ſud gente, cum juvenis eſſet, ut ego reſcivi, Jared erat vocatus*, Paraphraſt. Gen. p. 27, 24. Ðe ꝛua hatte. bneꝛna Babiloniȝe. ðæne bupȝe peapð. anne manlican. oꝛep metoðeꝛ eꝛt. ȝýlð oꝛ ȝold. ȝumum apænde. ꝛoꝛ þam he ȝleap ne pæꝛ. ȝumpiceꝛ peapð, *prorſus ut juſſerat, erexit durus Babyloniæ urbis* * *cuſtos* † *viris ſtatuam, & ex auro numen, contra Dei voluntatem, quia non erat ſapiens regni cuſtos*, i. e. *ſapiens rex*, p. 71, 22. Apehte ðone pæl-niþ pepa alðoꝛ ꝛnea Babiloneꝛ bnesȝo on hiꝛ buphꝛtede Nabochodonoꝛoꝛ ðuph Niþhete þ he ꝛecan onȝan ꝛeꝛan ȝehýȝdum hu he Iꝛꝛaelum eaþmoꝛt meahte þuph ȝnompa ȝanȝ ȝuman oþ-þpinȝan, *Nebuchadonoſor hominum princeps dominuſque & Babylonis rex, tyrannidem adeo in ſua urbe exercuit, ut præ invidia, cogitationibus pervolvere cœpit, quomodo faciſſime poſſet viros* [*Iſraeliticos*] *crudelitate opprimere*. Sic in Kalendario. Ne hýnde ic ȝuman apýnn æniȝne æꝛ æꝛꝛe bninȝan oꝛeꝛ ꝛaltne mene ꝛelꝛan lape, *non ego prius accepi virum quenquam per ſalum attuliſſe doctrinam magis ſalutarem*. Sic Harm. evang. *Cott.* cap. IV, Thuo biȝan im the uuiſo man ſuitho ȝoð ȝumo loſeph an is muode thenkean, *tum ſapiens ille optimuſque vir Joſeph cœpit cum anima ſua cogitare*.

Quarto poſtulat vocabulum Secȝe, id ut exemplis illuſtrem. primo autem ex paraphraſte. Ðæꝛ hlihende huþe ꝛpeðon ꝛecȝaꝛ ȝ ȝeꝛiþaꝛ, *tum gaudentes ſpolia referebant* [Abrahamo] *magnates & comites*, p. 45. 17. Sic in fragm. *Judith.* ꝛtopon cýne-noꝛe ꝛecȝaꝛ ȝ ȝeꝛiþaꝛ, bæpon ðuꝛaꝛ, *profecti ſunt regii ſatrapæ & comites vexilla portantes*. Sic in harmonia evangelica *Cottoniana*, cap. XXV, ina eniȝ ſeȝȝio ni meȝ handon ȝihelian, *nemo illum potuit manibus ſanare*.

Hinc ad vocabulum Leode tranſeamus, cujus exempla haud pauca occurrunt in legendo paraphraſte. Sic p. 84, 23, Hebeað ða ꝛe bnæꝛna Babýlone peanð. ꝛpiþ-mod ꝛinum leodum, *tum durus Babylonis cuſtos comitibus vel ſatellitibus ſuis iratus juſſit*. l. 14, leoda cýninȝeꝛ, *comites vel ſatellites regis*. Sic p. 85, 17, cuþ iꝛ me þ Daniel. ðýȝlan ꝛueꝛneꝛ. ꝛoþ ȝeꝛede. þ æꝛ ꝛpiþ oþꝛtoð. manegum on mode. minna leoda, *notum eſt, quod Daniel occulti ſomnii veritatem mihi enarravit, quod multis valde in mente hæſit meorum magorum*. Sic eâdem pag. l. 10. ða ꝛe ðeoden onȝan ȝeðinȝeꝛ pýncan. het ða to ꝛomne ꝛine leode, *tum cœpit rex concilium convocare, convenire jubens comites ſuos*. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VI, fundun ſan folco drohtin liudo herron, *protinus invenerunt populi dominum, hominum regem*. cap. VII, im habda for huuan liudo herro, *illis conceſſerat hominum dominus*. cap. XII, Iohannes an Iordana ſtrome allan langan daȝ liudi managa doph *Johannes toto die longo multum populum* [multos homines] *baptizabat*. Sic cap. XLVII. thuo hie te them uuerode ſprac te allon them erlon, *tum locutus eſt ad turbam illam, ad omnes illos homines*. Endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *& vir ille cum manibus ſuis primum lapidem jaciat*. Sic cap. XXVI, helithos quamun thia liudi te lande, *homines terram appulerunt*.

His adjice ðeoð, ðeoda; *Francice* theod, thiud, *gens, natio, populus*, & per ſynecdochen poeticam *homines, viri, humanum genus*. harm. evang. *Cott.* cap. VI, nu iſt thie helaȝo Criſt, uualdand ſelbo an theſan uuih cuman to aloſannea thia liude thia hier nu lango bidun an theſaro middilgard managa huila thupiſtiȝ theoda, *nunc Chriſtus ipſe ſanctus dominus profectus eſt in templum ad redimendum populum, & indigentes* (Servatoris) *homines, qui jam diu, & multoties eum expectaverant in hoc mundo*.

Huc quoque referenda ſunt, ut ſupra dixi, eoꝛle, piȝa & æþelinȝ. puꝛdon ðam æþelinȝe. eaꝛopan acende. in Babilone. beann aꝛebeð. ꝛneolicu tu. ȝ ða ꝛpumȝapan. hæleþ hiȝe-noꝛe. hatene pæꝛon. Abꝛaham ȝ Aaꝛon. ðam eoꝛlum pæꝛ. ꝛnea enȝla ban ꝛneoð ȝ alðoꝛ, *huic nobili viro in Babylone poſteri nati ſunt, & ingenui duo filii geniti, & vocati erant Abraham & Aaron, hi patriarchæ & heroes magnanimi, his ambobus principibus dominus angelorum ſervator erat atque pater*. paraphr. 38, 18. Sic 46, 7. ȝepaꝛ him ꝛpea leoda. eaꝛlum beꝛnopen. Abꝛaham ꝛecan. ꝛneonðo ꝛeꝛceaꝛt, *egreſſus eſt rex magnatibus* [vel *viris*] *orbatus, amiciſque nudus ad quærendum Abrahamum*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. VI, An them ahtoðen ðaȝe erlos managa ſuitho, *in octavo die valde multi homines*. cap. IX, nu thie cuninȝ ni lebit erl oðarmuodi, *nunc non vivit rex, homo ille ſuperbus*.

In fragm. *Judith*, Holoſernes vocatur býnn-piȝena bneȝo, *loricatorum militum dux*. Di hnaþe ꝛnemeðon ambýht ꝛcealcaꝛ ꝛpa him heoꝛa ealðoꝛ bebeað býnn-piȝena bneȝo, *confeſtim fecerunt nuntii, ſicut illis mandaverat eorum dominus, loricatorum virorum princeps*. i. e. *dux* vel *imperator*.

Horum autem haud exigua pars in antiquis noſtris poetis, præſertim in *Satyrographo* leguntur, & in *Scoticis* auctoribus; ut in *Virgilii* Æneadum verſione *Duglaſſiana*, in cantico quod inſcribitur **Chriſt's kirk on the green**, in libro cui titulus **the life of William Wallace**, & apud *Chaucerum* noſtrum.

---

* Intelligitur *Nebucchadonoſor*. † Id eſt *Satrapis, ducibus, principibus, provinciarum præſidibus*, &c.

Rink occurrit in poematio *Jacobi*, ut creditur, primi, *Scotorum* regis, cui titulus, **Christs kirk on the græn**; at reliqua exempla subsequentia è *Satyrographo* nostro desumsi:

Rink.

Then Stephen came stepping in with stends,
Noe rink might him arrest.

Gome vel **Gomme.**

Therefore God of his goodnes the first gome Adam
Set him in solace, and in sovereign mirth.
I gluton, quod the gome, giltye me yelde.
May so God me help seyd that gome than.
And if the gommes grutch then, bid hem go swynke.
And I will go with this gomme, if God will gide me grace.

Segge.

I have seen segges, quoth he, in the city of London
Beare byghes full bryght about their neckes.
That every segge shall say I am sister of your house.
In ensample tho segges, ye should done the better.
I must sit sayd the segge, or els I must nods nap.
I am a surgeon sayde tho segge, and salves can make.

Leode vel **Ladde.**

Among these lettred leodes this Latin is to meane
That fyre shal fal, and brenne all to blo ashes.
Therefore have I no liking with tho leodes to wonne.
Till late was and longe, ere they a leode mette.
To tel Latin thou learnedst leode in thy youth.
Was never wight as I went, that me with could
Wher this ladde lenged, les or more.

Hic observare est etymologiam Anglici **ladde**, quod *virum*, *masculum*, *adolescentem*, *virquitallum* significat. Nec miretur lector **leode** & **ladde** diversimodè scribi ab auctore nostro, cui nihil magis in usu est, quam vocabula non diversa diversis modis scriptitare: ut **abloyle** & **asloyle**; **graundmercy** & **grammercy**; **gomes** & **gommes**; **pelure**, **pelore**, **pelyre**, [nunc **pearle** vel **perle**] & infra **girle**, **gyrle**. A **ladde** autem jampridem in usu apud nostros derivatur **laddesse**, pro quo per contractionem usurpatur hodierno die **lasse**, *adolescentula*.

Wye *ab* **Viga.**

Ye light down of liard, ladde him in his hand,
And to the wye he went, his woundes to beholde.
For went never wye in thys world through the wildernes.
And as these wise wyes weren togythers,
In an house al bishette, and the doors barred,
Christ came in, &c. [**wise wyes**, i. e. **apostles.**]

Hisce addas **reuke**, **freke**, & **girle** vel **gyrle**, quæ sunt omnia appellativa virorum, in veteribus nostris auctoribus, præsertim in *Satyrographo* omnibus, me judice, anteponendo. Primi etymologiam à *Cimbrico* reckur ducendam censeo. Secundum derivandum puto à *Cimbrico* frægur, *celebris*, vel frekur, *asper*, *strenuus*: *Snorro* enim, in secunda suæ Eddæ parte, res ab his, quæ iis accidunt & attribuuntur, appellationes sumere, nos docet. Tertium autem manifeste venit à *Saxonico* ceopl, *vir*, *mas*. En vero exempla:

Reuke.

Therefore I red you reukes, that rich be on this earth.
For may no reuke there rest have, for rattons by night.
And riche reukes right so gaderen and sparen.

Freke.

Freke.

And if thou find any freke, that fortune hath apaired.
The freke, that fedeth himſelf with his faithfull labour,
He is bleſſed by the boke, in body and in ſoule.
It is not four dayes, that this freke, before the Dean of Poules,
Preached of penaunce. ——————

Girle, vel Gyrle.

Ariſtotle and other moe to argue I taught,
Grammer for gyrles I garde firſt to write.
Through wine and women ther was Loth accombred,
And ther gat in gluttony, girles that were cherells.

Ita enim *Moab* & *Ammon*, *Lothi* filii, à poeta appellantur; qua vero catachreſi accidit ante multos annos, *adoleſcentulas* apud nos ita vocari me plane latere fateor; niſi girle, *adoleſcentula*, derivetur forte à carlinna vel karlinna, quod *fœminam* apud *Cimbros* ſignificat. Hæc obiter ex *Satyrographo* noſtro, cui *Anglo-Saxonum* poetæ adeo familiares fuerunt, ut non ſolum eorum verbis verſus ſcripſit, ſed tinnitum illum conſonantem initialium apud eos literarum imitatus eſt, & nonnunquam etiam verſus tantum non *Saxonicè* condidit; ut,

And I hote the, quod hunger, as thou thy hele wilneſte.
And ic ðe hate, cueþ hunȝop, ꝑua ðine hæle ðu pilneꝛt.

Denique vates hic noſter, in ſeculo ſuo doctiſſimus & acerrimus morum vindex, Clericis, quos in omnibus ſatyris, ipſo ſummo Pontifice non intacto, perſtringit; Clericis, inquam, utriuſque nominis, quid propter peccata eorum, hypocriſin, avaritiam, luxum, terrenorum cupidinem, defectum charitatis, beneficiorum & reddituum abuſum, deſidiam & turpem gregum neglectum, in poſtero tempore eventurum erat, ante ducentos circiter annos, quàm evenerit, non uno in loco prædixit in iis quæ ſequuntur. *

Litle had Lords to done, to gibe lands from her heirs
To religious, that habe no ruth, if it rain on her alteres
In many places ther they perſons be, by himſelf at eaſe,
Of the pore habe they no pity, and that is her charitie.
And they letten hem as Lords, her lands lye ſo brod.
And there ſhal come a king, and confeſs you religious,
And beate you as the Bible telleth for breking of your rule;
And amende moniales, monkes, and chanons,
And put hem to her penaunce, ad priſtinum ſtatum ire.
And barons with erles, beat hem through, beatus bir.

And then ſhal the Abbot of Abington, and all his iſſue for ever
Habe a knocke of kynge, and incurable the wound:
That this worthy ſoth ſeke ye, that oft overſe the bible.
——That rode they honoure,
That in grotes is graben, and in nobles:
For covetous of that Croſſe, men of holy kyrke
Shal turn as Templars did, the time approcheth nere,
Wyt ye not ye wyſe men, how tho men honored
More treaſure them trouth, I dare not tell the ſoth,
Reaſon and rightfull dome, the religious demed
Kyght ſo you Clarkes, for your covetiſe ere long
Shal they deme Dos eccleſie, and your pride depoſe.

Ex his, Lector Chriſtiane, mecum perpende præfinitum eſſe tempus, ultra quod non tardat punire juſtus naturâ Deus, quum ad vindictam ſurgens non peculio ſuo, ſive populo, ſive clero, non unctis ſuis, ſive regibus, ſive ſacerdotibus, parcet, impios impiis caſtigandos tradens, & peccatores peccatoribus perdens; quemadmodum figulus, in furore ſuo urceum urceo, & vas honoris vas iræ tandem factum vaſe ignominiæ & contumeliæ frangit. Sapite igitur O ſacerdotes; ſapite & vos

* Vide titulum, The ſuppreſſion of Abbeyes, in ſatyra quæ inſcribitur *Paſſus decimus*.

reges, erudimini vos qui judicatis terram; oſculamini ſupplices Filium, ne iraſcatur, & pereatis; cum enim exarſerit furor ejus, quaſi virga ferrea vos conteret, & veluti vaſa figulina vos vobiſcum confringet, & tum beati omnes, qui in eo confidunt.

Sed ut redeam Grammaticus, unde Theologus digreſſus ſum, dictus *Snorro* in ſecunda ſuæ Eddæ parte, inter poeticas appellationes quibus *Cimbrorum Scaldi* uſi ſunt, enumerat, I. * brynia, *Sax.* byrn vel byrna, *lorica, thorax ferreus.* II. ſeſe vel ſeſſe, *Sax.* ſeſa, *mens, animus.* III. mund, *Sax.* mund, *manus.* IV. bragr, *Sax.* brego, *rex, dux, dominus, imperator.* V. mogur vel magur, *Sax.* mago, *gnatus, filiolus.* VI. alldur, *Sax.* aldor, ealdor, *vita.* VII. rand, *Sax.* rand, *clypeus.* VIII. [1] logur, langur, metonymice, *aqua, mare, diluvium.* IX. follur, follner, *galea.* colla, *Sax.* X. gullbriotur, *aurum diſtribuens*, tropice, *rex, princeps. Sax.* goldor brytta, rincer brytta. XI. nidur, *filius, nepos*; unde per ſynecdochen poeticam, *Sax.* nidar vel niddar, *homines, mortales, poſteri à majoribus deſcendentes.* XII. ſalur, *domus. Sax.* sal, *domus, aula.* XIII. leid, *navis. Sax.* lid. XIV. ſirar, & ſirdar, proprie *præſides, viri præfecti*, per ſynechdochen autem poeticam, *viri. Sax.* rincar. Quæ omnia exemplis munienda ſunt.

Primi autem exempla ſuppeditat fragm. hiſt. *Judith.* nempe, ſpa him heora ealdor bebead byrnhrægena brego, *ſicut eis juſſerat dominus ſuus loricatorum heroum imperator.* Sic, and læddon to dære beorhtan byrig Bethuliam. helmas and hupreax. hare byrnan. gudrincas gumena. golde gerræpedor. *& ad illuſtrem urbem Bethuliam vexerunt galeas & gladios, & ducis loricas auro adornatas.*

Secundi exempla accipe quæ ſequuntur. Ne realdeſt du me runu. ſorhon mec ſorg dreceþ. on reran ruiþe, *non mihi dediſti filium, quamobrem dolor animi valde me excruciat.* Paraphraſt. 47, 24. Ac heo geapum ſpod done hleahor-cyþe hurce belegde on reran ruiþe, *ſed ſenex facta oraculum in animo ignominioſe valde mendacii inſimulavit*, p. 52, 25. Sic p. 77, 23, da him unbliþe anſparedon. deorol pirgan. nær him dom geapu. to arecganne. ſperen cyninge. hu magon pe rua dizle. dpihten ahicgan. on reran dinne. hu de ſpeſnede. oddе ſyrda gerceaſt. pirdom bude. gif du hir æreſt ne meahr. or areccan, *tum illis reſponderunt* [2] *Diaboli vates, quod ſibi in promptu non erat narrare regi ſomnii myſterium, dicentes, quomodo poſſimus domine exſcrutari rem abſconditam, aut dicere quomodo ſapientia ſomnium menti tuæ indidit, aut fatorum decreta revelavit, ſi tu ejus initium non potes nobis explicare.* Sic p. 78, 6. ge ruelrad deaþe. nimþe ic dom pite. ſorhan ruerner. dær min reſa mynegaþ, *moriemini, niſi ſciam myſterium veri ſomnii, cujus mens me commonet.* Sic p. 72, 5. nymþe hpilc. dær ſnortor. in reran peorþe. þ he ana magе. ealle gepiman. ſtaner on eorþan. ſteorran on heoronum, *niſi quis tam ſapientis animi fuerit, ut ſolus poſſit enumerare omnes terræ lapides & ſtellas cæli.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LXVIII, thiu uuib ſoragodon an iro ſebon ſuuithо, *valde mæſtæ erant mulieres in ſuis animis.* Sic cap. LXXI ejuſdem harmoniæ, quat hie iſt inc iamer hugi ſebo ſora gonofull, *inquit ille, num vobis eſt animus mæſtus, dolorum plenus.* iro muod ſebo, *animus ejus*, cap. v.

Tertium mund legitur in *Voluſpa* ſive Edda *Sæmundi*, ſtrophe 55. latur hann moge huedrungs mund offtanda. quem verſum ſic *Gudmundus Andreæ* reddit, *facit is nato Cyclopum manum inſiſtere*: deinde in notis ſic ſcribit, mund, *manus*, olim frequens, unde mundlog, *malluvium*; mundhangur, *turtina.* Idem notat ad vocem in Lexico ſuo *Iſlandico.* Sic apud Paraphraſten, p. 31, 19, him on hoh beleac. heofon picer peanb. mepe-hurer muþ. mundum rinum rigora paldend.] regnade. eapce innan. agenum rpedum. nepgend urrer, *regni cæleſtis cuſtos manibus ſuis marinæ domus oſtium in ſuperna parte illi obſeravit, & ſervator noſter bona ſua intra arcam ſignavit.* Sic p. 34, 23, ic monner peoph. to rlagan reþe. dær de blod-gyte, pæll-fyll peper. pæpnum gerpedeþ. mopþ mid mundum, *ego vitam hominis occiſori (carnifici) trado, qui ſanguinis effuſionem, & cædem hominis armis perpetrat, aut manibus ſuis homicidium.* Sic p. 25, 9, gif manna hpelc. mundum rinum. aldre beneotaþ. hine oncymeþ. æfter dæpe rinne. reofon realb ppacu. pite æfter peorice, *ſi quis hominem manibus ſuis vita deprivat* [i. e. homicidium committit] *poſt pecatum iſtud, poſt facinus ſeptemplex vindicta & ſupplicium illum adſequetur.*

Quartum brego occurrit non raro in Paraphraſte: ut in p. 5, 1, ubi *Deus* dicitur brego engla, *rex angelorum.* Sic p. 80, 20, *Nebuchadonoſor* vocatur Babilone brego, *rex Babylonis*: & in fragm. *Jud. Holofernes* vocatur beorna brego: ut, mynton ealle þ re beorna brego. and reo beohrte mægþ in dam plitegan tpæpe pænon æfromne, *meminerunt omnes dominum & formoſam virginem fuiſſe ſimul in ſplendido tentorio.*

---

* Sic in dialogo illo metrico inter *Oddrum* & *Hialmarum*, cap. v. Hervar. Sag. ut Hialmur. er þin hoggvin en a hlid brynia, *galea tua eſt cæſa, & in latere lorica.* Sax hef eg ſextan, oc ſlitna bryniu, *vulnera habeo ſedecim & ruptam loricam.* [1] Logur nobis eſt quod *Latinis* eſt *liquor*: certe ea vox *aquam* ſignificat, & ſæpius pro *pelago* tropice ponitur *Gudmundo Andreæ* in hæc verba, vm log lyder. *Voluſpæ* ſtrophe 51. hinc quoque iſtud, langur er landa belſte, *mare eſt terrarum cingulum.* [2] Harioli, magi, Chaldæi, &c.

Quin-

Quintum maga legitur in *Voluſpæ* ſtrophe 1. ſignificat autem *filium, propinquum, cognatum.*

Bliods bid eg allar helgar kinder	*Silentium jubeo omnes ſanctæ creaturæ,*
Meire og minne megu Heimdallar.	*Majores minoreſque filios Heimdalli.*

de hac voce megur ſic *Gudm. Andreæ* in notis ad *Voluſpæ* ſtrophen 51. megur antiquis eſt *filius.* primus hoc nomine *Majus,* à *Maia* matre vel *Mercurii* vel alterius primarii dictus eſt *filius,* deinde quilibet *filius* per ſynecdochen ſpeciei, ſeu partis pro integro. Hinc à ſignificatione *filii* denuo per ſynecdochen generis ſignificat *propinquum, cognatum:* ſic *Cædm.* p. 24. he ða unpæden folmum gefremede. freo-mæg orrloh. bnoþon rinne, *ſcelus manibus perpetravit, germanum occidit fratrem ſuum.* Sic p. 25, 7, ne ðearfest ðu ðe ondræban. dearþer bogan. feorh-cpælm nu giet. ðeah ðu fnom fcyle. freo-magum feor. fáh gepitan, *non neceſſe habes mortis terrores, interfectionem timere, etſi à cognatis procul exoſus diſcedere debueris.* Sic in compoſitis apud poëtas frequentiſſimis, *ſanguinis propinquitatem & neceſſitudinem* denotat: ut in cneo-magar vel cneor-magar, *cognati, gentiles;* hleo-magar *fratres conſanguinei.* mago-pincar, *eodem genere vel ſtirpe creati.* Quibus addi poteſt fædern-magar, *agnati.* Sic in Hervar. Sag. cap. XI., mag fadr konu mans, *ſocer.* & in notis *Ol. Verelii* ad locum, dottr mag, *gener.* ſyſtr mag, *affinis.* mag-kona, *mulier affinitate conjuncta,* ut frænd-kona, *conſanguinea quælibet,* & infra in cap. XVII,

Hier er Hlaudr komin,	*Hlaudurus huc venit,*
Heidreks arfi,	*Heidreki hæres,*
Broder þinn,	*Frater tuus,*
Hin baudskar.	*Ille cruentus.*
Mikill er sa megur	*Ingens videtur ille propinquus*
A mars baki,	*Supra dorſum equi,*
Vill sa þundur	*Vult autem vir*
Vid þig mæla.	*Tecum loqui.*

In harm. evang. *Cott.* cap. XXV. than findis thu gisundan at hus magu jungan, *tunc domi invenies juvenem filium ſanum factum.* Sic cap. XXVI, sprac the man uuid is magos, *allocutus eſt vir ille conſanguineos ſuos.*

Sextum alþor, ealdor, *vita;* ut in Paraphraſte inquit *Sarah* ad *Abrahamum:* gif ic pealdan mot næfre Ismael þiþ Israce þiþ min agen beafn yfele dæleþ on lafte ðe ðonne þu of hice aldor afendeft, *ſi ego poſſim prævalere, Iſmael nunquam cum Iſaaco meo filio hæreditatem dividet.* Sic in fragm. *Jud.* ða pæf nefgendef ðeopen ðnýmfull ðeafle gemýndig hu heo þone ætolan eaþeft mihf ealdre benæman, *tum magnifica Dei ſerva valde in animo agitabat, quomodo facillime odioſo vitam eriperet.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLVII, thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe uuas iro lifes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin ahtin iro aldras ſo uuas an iro euue gifcriban, *deprenſa in fornicatione, mortis rea erat, adeo ut homines ei animam eripere vitam tollere poſſent; ſicut in eorum lege ſcriptum eſt.* Sic cap. L, that man aldra biloſie, *ut homo vitam perdat,* vel, *ut vita perdatur.*

Septimum þand, *clypeus,* ſæpe legitur in compoſitis: ut þond piggende, *clypeati milites.* in fragm. *Judith:* þond piggend comon to ðam pican-þeodne fefian folcef pærfan, *milites imperatorem exercitus ducem adierunt.*

Octavum lago: ut in Paraphraſte p. 4, 17, ða gefundon þæf lago þiþ lande, *tum diviſa erat aqua à terra.* Sic p. 5, 16, *fluvii* dicuntur lago-ýþnende, *currentes aquæ.* Sic diluvium vocatur lago-flod, & lago-ftneam, & lago-riþ, *ſemita, via maris:* ut oþ ic ðære lafe lago-riþa eft þýman pille, *donec ſuperſtitibus* (inquit Deus ad Noachum) *viam ex maris ſemitis aperuero,* p. 31, 9. Sic harmonia evangelica *Cottoniana,* cap. LII, thiu thar mid lago-ſtromon liudi farteribda bi Noes tideon, *quod in diebus Noachi homines perdidit cum aquarum fluctibus.*

Nonum, colla, *galea.* vide fephþ.

Decimum goldef bryttа, rincef bryttа. frequens occurrit in fragm. *Jud.* ubi *Deus* vocatur tophtmod tirer bryttа, *illuſtris majeſtatis vel imperii rex. Holofernes* quoque appellatur rincef-bryttа, *auri diſpenſator, dominus,* i. e. *princeps, dux:* & morþref-bryttа, *cædis auctor, princeps.* Sic in Paraphraſte, 58, 24, cpæþ ða eft naþe oþre ponde to ðafnan rincef bryttа, *tum rex* [ſcilicet Abimelech] *confeſtim alia verba ad Sarram locutus eſt.* Hinc bryttan, bryttian, & bryttigan, *poſſidere ut dominus, libere uti, frui, rei dominium habere:* ut Paraphraſ. p. 28, 25. 38, 2. 70, 24. Inde bryttа, *dominus, auctor:* ut paraphr. III, 20. Metod engla heht. lifer bryttа. leoht forþcuman, *creator angelorum, vitæ dominus, juſſit lucem prodire.* vide l. 24, ejuſdem paginæ.

Undecimi habes exempla in Paraphraſte: ut p. 5, 23. on ðære eþyl tyrf nidðaf finðaþ. nean ȝ feorran. gold ȝ ðým-cynn, *in hac terra homines* vel *poſteri offendunt aurum & omne genus gemmas.* Sic p. 81, 12. ða Azariar. in gefancum. hleoþrade haligc. ðurh hatne lig. ðæda georn. þrihten hefede. pef pommaleaf. ȝ ða pond acpæþ. Metod al pihta. hpæt ðu eaft. mihtum friþ nifaf to nefgenne, *tunc ſanctus, immaculatus & fortis Azarias reſonans in ardente*

ıgne dominum laudabat, hæc verba dicens: Creator omnium, ecce quam potentiſſimus eſt ad ſervandos mortales. Hinc etiam *Deus* vocatur nıþa nepzend. p. 82, 1. & *mortales* nıðða beopna plurimis in locis. Sic in fragm. hiſt. *Judith. Holofernes* vocatur, nıþ heapð, *durus homo*, & modıga nıþ, *vir animoſus.*

Duodecimum occurrit quoque in Paraphraſte: ut, p. 41, 24, onzunnon him ða bỳðlıan ȝ heopa buph pæpan ȝ * rele rettan. ralo nıpıan pepaȝ on ponȝe pibeð retton. neah ðam þe Abpaham apæpde hıȝ palðende, *tunc cæperunt viri ſibi aſtruere & ædificare habitacula, & ponere ſedes & domus novas, & in planitie altare ponere prope illud, quod Abraham domino ſuo conſtruxerat.* Sic p. 52, 10. ȝerapon opep pince ralo hlıpıan. neceð opep neaðan ȝolðe, *videbant palatia argento, & aulas rutilare rubro auro.*

Tertiumdecimum †lıð, *navis*, legitur in Paraphraſte p. 31, 3. Ic ðe ðæȝ mine. monna leopȝort. pæpe ȝeȝỳlle. þ ðu peȝ nımeȝt. ȝ peopa ı pæȝl. ðe ðu pepıan rcealt. ȝeonð beop pætep. beȝnımeȝ popn. on hıðeȝ boȝme. læð rua ıc ðe hate, *quamobrem hominum dilectiſſime, te admonitum velim, ut abeas, &, ut jubeo, animalium pabulum, quod habere debes in diluvio, poſt aliquot dies in navem* [*arcam*] *vehendum cura.* Sic p. 32. 15, ða ȝemunde Lrod. mepe lıþende. rıȝopa palðend. punu Lamecheȝ. ȝ ealle ða pocpe. ðe he piþ pætpe beleac. lıȝeȝ leohr pruma. on lıðeȝ boȝme, *tum Deus dominus* [a] *dominantium recordatus eſt Lamechidæ per mare navigantis, & omnium animalium, quæ ab aqud obſeraverat in navigio vitæ glorioſus princeps.*

Quartumdecimum ſæpe legitur in metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cottonianis*: ut, p. 156. Ne mæȝ eac. rıpa nan. pırðom timbrıam. ðæp ðæp populð ȝıtrunȝ. beopȝ opep-bnæðaþ, *nemo poteſt ſapientiam adſtruere, ubi fundamentum avaritia pervadit.* Sic p. 158. Ne rupþum rıþ nan ỳmb ȝeprohr rprecan, *ſed neque quiſquam de bello loquitur.* Hinc toties apud poetas ανθρώπων iſtud rıpa beapn, pro *hominibus* vel *humana gente*: ut in *Cædm.* p. 20, 20, þonne moton pe hie uȝ to ȝeonȝrum habban rıpa beapn, *tum poterimus habere homines noſtros diſcipulos.* Sic in poëtica *Runarum* explicatione, infra, cap. xxii. þeoh bỳþ rpoȝup rıpa ȝehpılcum, *pecunia eſt conſolatio omnibus hominibus.* Sic etiam in metrorum *Boëthianorum* verſionibus *Cott.* p. 154, rıpum uncuþ. hpı rıo pỳnð. rpa po penðan rceolde. & p. 156, ne mæȝ eac rıpa nan. denique p. 140, ne rupþum rıpa nan. & in *exorciſmo* quodam *ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A, 7, 2. hal peȝ ðu rolde. rıpa modop. beo ðu ȝnopende. on ȝodeȝ pæþme. rodpum ȝeȝỳlled rıpum to nỳtte, *ſalve terra, mater hominum, floreas in dei ſinu, pabulo in uſum hominum repleta.* Vide *Olai Verelii* notas in hæc verba, fræfin með firðum, cap. vi. Ker. var. Sag. p. 87. fyrar & fyrðar, proprie *præſides, præfecti.* poetice *viri.* ut *Gudmundus Andreæ Iſlandus* in voce. occurrit fyrar inter *virorum* appellationes parte 2. In harm. evang, *Cott.* nihil etiam frequentius occurrit, quam firıho barn, firıho barno, firıo barnun, allaro firıo fruma. firıo drihten. allaro firıo faðer.

Verum præter has voces, quas à poetis *Cimbrorum* uſurpatas fuiſſe animadvertit *Snorro* in ſecunda ſuæ Eddæ parte, aliæ occurrunt obſervatione dignæ in carmine Eddico [3] *Voluſpa* inſcripto, quam publici juris fecit, *P. Joh. Reſenius, Hafniæ*, anno 1665. cum *Stephani Olai Iſlandi* verſione & notis. Voces autem quæ *Voluſpæ* & fragmentis *A. S.* poeticis communes ſunt, infra ſequuntur.

Fpoð. *Cimbrice* fraður, *ſapiens, prudens, eruditus*; à verbo at fræða, *erudire.* Hinc *Ara Iſlandus* vocabatur Are preſti þin frode, *Ara presbyter ille doctus.* Hinc apud poetas *Anglo-Sax. Senex* vocatur ȝeapum fpoð, *annis eruditus*, vel *ſapiens factus.* Sic Paraphraſeos p. 51, 23. *Sarah* ita dicitur: ut, ða þ piȝ ahloh. pepeda dpihtneȝ. nalleȝ ȝlædlıce. ac heo ȝeapum fpoð. ðone hleoþopcpỳðe. hurce beleȝde. on reran rpiþe, *tum fœmina non alacris deridebat exercituum Deum, ſed ſenex facta*, &c. ut ſupra. in eâ pagina dicitur etiam per ſynecdochen omnibus Septentrionalibus gentibus communem pıntpum fpoð: ut, ðe rceal pıntpum fpoð. to populð bpınȝan. Sappa punu, inquit angelus ad Abrahamum; *tibi annoſa Sarah filium in lucem pariet.* Sic etiam in eadem pagina *Abraham* dicitur mırrapum fpoð, per metalepſin troporum. Ut enim pıntep per ſynecdochen partis pro toto, ponitur pro ȝeape; ſic [4] mırrape vel mırrepe *anni dimidium*, vel *ſemeſtre* ponitur pro pıntep. en exemplum, he ða metode oncpæþ mırrapum fpoð, *tum ille ſenex Deum alloquitur.* Plura vide exempla, p. 39, 6. 51, 7. 64, 7. Hinc quoque p. 27, 22. rıððan mırrena popn, *poſt certum annorum numerum.* Hinc apud *Francorum* poetas fpuodon & ȝıfpuodon, *ſeneſcere*: ut in harmonia evangeliorum *Cotton.* cap. xlii. Sum biȝinnit thann oc furthor thann hie ıſt fruodto, *aliquis tardius incipit, quando ſeneſcit.* Sum uuirðit than ło ſuitho ȝifruodto, *aliquis autem eſt tam grandævus.* cap. iii, quam fruoð ȝumo ut ſan them alahe, *ſenex è templo exiit.*

---

* A retle, *ſedes*: ut, bole a botle. † Lið etiam ækip, *navis*, Gudm. *Andreæ* in ſtrophen *Voluſpæ* 16. [1] *Cimbrice* fæðſla, *pabulum*, ut & fæða, & fæde, ab at fæða, *paſcere*: inde noſtrum food. [2] *Triumphantium.* [3] Id eſt *Vaticinium volæ.* [4] Mırrape, *Cimbrice*, miſare vel miſſere, *ſemeſtre*, Gudmund. *Andreæ*, in Ar. Ar. m. g. *annus*; miſere, *ſemeſtre anni ſpatium.* Miſſere, quaſi midzere, n. g. *ſemeſtre.* Smidur nockur kom til Aſa og bauð að giora þeim borg a þrim miſſerum, *qui ad civitatem illis ædificandam ſeſquianni tempore obtulit.* Edda *Snorronis.* Mythol. xxxvi. vid. Mırrape, infra. ubi plura occurrunt hanc vocem explicantia.

Pæl,

ƿæl, pæle, *cædes, clades, ſtrages. Cimbrice* valet. N. G. *cadivum, cadavera cæſorum in acie.* Hinc [1] *Odinus* Mavors *Cimbrorum* vocatur **Dolfodur**, i. e. *ſtragis auctor* vel *parens*; & ejus *aula, cælum bello cæſorum*, **Vallholl** vocatur. Hinc exercitus *Nebuchadonoſoris* vocatur pælhpeop peþoð, *exercitus cruentus.* Paraphraſ. p. 76, 11. & p. 32. 4. pællȝpim miþe, *livor perniciosus.* Vox etiam extra compoſitionem frequens occurrit apud poetas.

Iin, per epentheſin ȝien, & emphatice ȝiena, *chaſma, abyſſus, vaſtum ſpatium*, & in ſenſu adjectivo *amplus, latus, ſpatioſus, vaſtus, immenſus*, à *Cimbrico* at **ȝina**, *hiare, hiscere.* Inde **ginnunga**, *vaſtus hiatus, chaſma* vel *ſpatium immenſum, abyſſus*, & **ȝina**, *chaſma nubium.* Hinc immenſum illud *vacuum* vel infiniti *vacui ſpatium* ante mundum conditum vocatur in [2] *Voluſpa*, **gap-ȝynnunga** vel **gab-ȝynnunga**, *vaſta capedo, fovea* vel *hiatus ille vacui ſpatii immenſus.* Hinc etiam apud Paraphraſten p. 5. 24. vaſtus *Æthiopicæ* terræ tractus vocatur ȝin-pice: ut, þonne ƿeo æƿtre. Ethiopia land. ȝ leoðȝeapð. beliȝeþ uton. ȝinne-pice, *tum ſecundum* [flumen] *ambit terram & regionem Æthiopicam, regnum vaſtum vel ampliſſimum.* p. LX. 15. ðpeotol iſ ȝ ȝirene. þ ðe ƿoþ Metod. on ȝeriðde iſ. ƿpeȝleſ aldor. ƿe ðe riȝor releþ. ƿnyhtpum mihtum. ȝ ðin mod tƿymeþ. ȝodcundum ȝifum. ƿopþon ðe ȝiena ƿpeop. ðæt þu piþ. ƿpeond oððe ƿeond. ƿpemman onȝunne. popdum oððe dædum, *manifeſtum & viſum eſt, quod ætherii rector, verus deus, qui animum tuum corroborat divinis donis, & pro ſapientia & potentia ſua victoriam tibi dat, eſt tibi comes, quippe quod tibi magnopere ſuccedit, quod in amicum vel inimicum verbis faciliſve, incipis facere.* Sic p. LXII, 22. ȝinƿæƿtum ȝifum, *ampliſſimis donis.* Sic p. LXXII, 1. ðonne beƿæþman mæȝe. ƿolðan ƿceaƿaƿ. eopþan ymbhƿyrƿt. and up-ƿoðon. ȝaƿrecȝeƿ ȝin. ȝ ðeoƿ ȝeompe lyƿt, *quam ulnis quis amplecti poteſt, telluris angulos, terræ circuitum, & cælum quod ſupra eſt, oceani intercapedinem, & hunc murmurantem aera.* Sic in fragm. *Judith.* lunȝne het ȝleau-hydiȝ piþ ȝumena ƿumne oþ ðæne ginnan bypiȝ hype toȝeaneƿ ȝan, *prudens fœmina ſtatim jubebat aliquem virum ex ampla urbe ei obviam ire.* Hinc quoque ȝin in compoſitione, *valde, valde, immenſe* ſignificat. Sic *Deus* apud Paraphraſten vocatur ȝin-fæƿt Lod, *firmiſſimus, veraciſſimus, immutabilis Deus.* Et in *Voluſpæ* ſtrophe 6. *deaſtri Cimbrorum* vocantur **gin-heilog God**, *numina ſanctiſſima.* Perperam igitur omnia, quæ de hac voce ſcripſit *Gudm. Andreæ*, in *Voluſpæ* ſtrophen ſextam, & in lexico ſuo *Iſlandico.*

Fæȝl, *Cimbrice*, **fadſla**, *pabulum, eſca, victus*: ut par. XXX, 17. ðæn ƿceal fæȝl peȝan. epic liȝendpa. cynna ȝehpilceȝ, *ibi pabulum reponetur omnis generis animantium.*

Dap, ut apud *ſcaldos* **hara**, & **herra**, *dux*, appellatur, ſic in ſecunda Eddæ parte inter regum appellationes. **hara edur herra hertuge heiter eirnenn ſuo iarl, ſem kongur. hara** vel **herra** *dux* appellatur tam *jarlus* quam *rex.* & in cap. de regiorum nominum origine, *rex* vel *dux* dicitur nominari **hari** vel **herra** à nono *Halfdani* regis filio. occurrit vox hap in paraphr. p. LXVI, 24. piȝend unƿohte. hape heopa pulfaȝ. hilde ȝnetton, *imperterriti eorum duces, militares lupi prælio gaudebant.* Sic ſupra tranſtuli hape bynnan, *ducum loricas.*

Dom vel ham, *Cimbrice* **hamur**, *induviæ, exuviæ*, & per ſynecdochen, *quodlibet corporis indumentum, exterior forma, tegumentum*: Occurrit hæc vox in *Voluſpæ* ſtroph. 41.

Vard af þeim ollum einn nokur	*Factus eſt ex illis omnibus unus aliquis*
Tunglis tiugare i trolls hame.	*Lunæ infeſtator* [3] *formâ giganteâ.*

Hinc in Edda *Snorronis*, Mythol. LII. [4] *Lokus* accipitris exuvias [**valeham**, & in compoſita declinatione **valshamenn**] indutus *Jotunheimos* advolavit. Hinc vox varie componitur in Paraphraſi: ut, p. 17, 2. ȝereo ic him. hiȝ enȝlaȝ. ymbehpeopfan. mid fepep-haman ealna folca mæȝt. pepeda pinȝumaȝt. *video illum cum angelis ſuis, cum plumigeris illis circumcinctum, qui omnium cœtuum maximi, omnium exercituum glorioſiſſimi ſunt.* Occurrit eadem vox in concione, quam *Satanas* habuit ad ſuos, p. 11, 1. þ he mid fæðep-homan fleoȝan meahte pindan on polcne, *ut pennis indutus poſſit volare & in aera gyrare.* Sic p. 32, 5, *corpus humanum* vocatur flæȝc-hom: ut, ppæcon anleafpa feoph. of [5] flæȝc-homan, *impiorum animas è corporibus vindictam ſumentes expulerunt.* Sic p. 82, 14, *ſchema angelicum* vocatur pulðop-ham, *forma glorioſa*: ut, ȝpa fe halga pep. hepȝende pæȝ metoder milte. ȝ hiȝ mihta ȝpeð. nehte ðuph neopðe. ða of podepum pæȝ. enȝel æl-beophte. ufan onȝendeð. plihte-ȝcine pepe. on hiȝ pulðop-haman. fe him cpom to fpoffe. ȝ to feoph nefe, *dum ſanctus ille vir juſſit* [*ſuâ*] *linguâ celebraret Dei miſericordiam & omnipotentiam, deſuper mittebatur è cœlo angelus fulgentiſſimus in glorioſis ſuis indumentis decore lucens, qui venit ad illum conſolandum, & vitam ejus* [6] *ſervandam.* Hinc quoque in *Dano-Saxonica*, ȝihaman, *tegere, tegumento munire*; ut, Aldred ðiȝ boc ȝihamaði, *Aldredus hunc librum tegumento munivit.* in fine codicis *Cott.* IV. evang. *Dano-Sax.* Sic harm. evang.

---

[1] Vide *Voluſpæ* ſtroph. 1. & Eddam *Snorronis* in Mythol. XXXI, 33. [2] Strophe 3. [3] Vel *gigantis indutus exuviis.* [4] *Mercurius* technarum & inſidiarum ſtructor, apud *Aſas.* Vide Eddæ *Snorronis* Mythol. XXVII. [5] In gloſſis, cild-hama, *uterus.* Hinc hert-hamon, *præcordia*, in legibus *Friſionum*, Tit. XXII. §. 48, *ſi quis præcordia*, i. e. hert-hamon, *gladio tetigerit*, XVIII *ſolidis componat.* quem locum (inquit *Junius*) temere nimis ſuſpectum habuit *F. Lindenbrogius*; nob. *Spelmanno*, ut videtur, non diſſentiente. vide Gloſſ. *Spelmanni.* [6] *Liberandam.*

Cott. cap. XIX. fuglon thia hier on theſaro uueroldi ſind farat an feđer-hamon fia ni cunnon enig ſihu uuinnan, *volucres, quæ in hoc mundo ſunt, & induuntur plumeis induviis, hæ non poſſunt quid pecuniæ lucrari vel ſibi acquirere.*

Dleop, *Cimbrice* hlyre, poetice *frater, ſocius, conſors;* & ſynecdochice *vir, homo*: ut paraphr. XLIII, 10. Næfre hleop lopa. æt eopihtan. æfre peoppeþ. þeoph bepenbpa. þophte and acol. mon þop metobe. đe him æfter. á đuph gemynda fpeb. mob ⁊ dædum. popde ⁊ gepitte. pire đance. oþ hiſ ealdop gedal. oleccan pile, *nunquam diſcipulus* [vel *diſciplina vir inſtitutus*] *è viventium numero, probrorum* [i. e. *culpæ*] *magis timens metueuſque erat dei cauſa, utpote qui illi poſtea pro ſanctitate mentis, animo & officiis, verbo & intellectu uſque ad animæ* [*à corpore*] *divortium ſervire ſuper vellet.*

Feoph, *Cimbrice* fior, *Francice* ferah, ferahu, ferhu, ferh, *vita, anima, vis vitalis*; *Voluſpæ* ſtrophe 42, filleſt hann fiorve feigra manna. *ſaturatur vita morientium hominum.* Sic Paraphr. p. 5, 2. oſ đam pophte þod fpeolicu fæmnan þeoph indyde ece faula. heo pæpon englum gelice, *ex qua* [*coſta*] *Deus fecit liberalem virginem vitâ inditâ & immortali anima, erant* [*Adamus & Eva*] *angelis ſimiles.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLVI, uuas iro libes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin ahtin ira aldras, *obnoxia erat morti, adeo ut homines animam illi & vitam eripiendi jus haberent.* Sic cap. XLVII. Ef hie that giquat hi that ſia quika lætin friđodi ira fepahe, *ſi hoc diceret, quod illis eam vivam dimitterent, & vita in pace fruentem.* ac lietun ſia ſtandan thar ena thar inne, endi im it utt thananan gengun gram harda Iudeo liudi, en after odron, ant that iro thar enig ni uuas thes fiondo folkes thia iro ferahes thuo thero idis aldar lagio ahtean uueldi, *& ſiverunt illam ibi ſolam manere in domo, & inde exierunt crudeles Judæi ſingulatim alius poſt alium, uſque dum nemo inimicorum, qui fœminæ illi vitam eripere vellent, ibi maneret.* & cap. L, ni uuitin uuerod Iudeono, that hier iſt betera rad barno gihuilicon, that man hier enna man aldra biloſie, endi that hie thuru iûuua dadi drorah ſterabe furi thit foleſcipi ferah farlate than all thit liud uuerod farloran uuerthe, *nonne cogniſcitis ô Judæi quod multo melius ſingulis futurum eſt, ut unus vitam amittat, & per facinora veſtra moriatur, & animam perdat, quam ut univerſus hic populus perdatur.* bithu hie ſo uuar giſprak biſcop thero liudio huo ſcolda that barn alla irmin thiod mid is enes ferhu mid is libu aloſean, *quamobrem ſacerdos populi adeo vere prædixit, ut vir ille miſerum omne humanum genus cum ſua ſolius anima cum vita ſua redimeret.* Sic cap. XXII, thoh ſia hebbean iûuues ferhes giuualb, *quamvis habeant in vitam veſtram poteſtatem.*

Fyrde *Fata, Parcæ.* Da hit fophæfed gepeapf þ hie fædon fpefn cyningc pyrda genýnu, *dum probibitum erat, quo minus ſomnium & fatorum ſecreta regi oſtenderet,* Paraphraſeos p. 78, 10. *Francice,* uurdi eſt *Fatum, Parcæ.* harmon. evang. *Cott.* cap. XLI, thuo quamun ok uurdi giſeapu them odagen man orlag huila, *tum Parcarum decreta & fatale tempus ad divitem venerum.* [1] *Cimbrice* vrdreſt, nomen unius *Parcarum*; alterius, verdande; ut tertiæ, ſkuld. Hinc in *Douglaſſiana Virgilii* verſione, *Fata* ſemper redduntur **werdes**: ut,

Thar war hir armes, and here ſtude eik her chare;
This goddes ettled, gif werdes war not contrare,
This realme to be ſuperior and maiſtrels, &c.

Virgilius: ——————— *Hic illius arma,*
Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus eſſe,
Si qua fata ſinant, jam tum tenditque fovetque.

Hleop, hleoþ. *Cimbrice* hle vel hliæ, *locus à ſole ventove immunis, umbra, umbraculum*; & per tranſlationem, *refugium, aſylum, hoſpitium, domus.* Sic Paraphr. p. 53, 5, Da to þotum Loth. đam gierftum hnah. ⁊ him geopne beab. peþte ⁊ gepeopđa. ⁊ hiſ neceđer hleop. ⁊ đegnunge, *tum Lothus ad genua hoſpitum procumbens, magnopere eos obteſtatus eſt, ut apud ſe cænare & pernoctare dignarentur, & ſuæ domus hoſpitium & officia æquo animo acciperent.* Sic p. 59, 4, he pæf leof Lode. þopþon he ribbe. gerelig dpeah. and hiſ fcippende. undep fceade geſop. hleop fefþum deahr. hep đenden hiſde, *charus erat Deo* [Abrahamus,] *quamobrem pace beatus vitam egit, & ſub umbra Creatoris ſui peregrinatus eſt, dum* [2] *hic vixit,* [3] *refugio illius pennarum tectus.* Plura habes exempla. p. 64, 22. 89, 24.

Mirrapc, ut ſupra in Fnod, *ſemeſtre ſpatium, anni dimidium.* & ſynecdochice, *annus. Cimbrice* miſſere: ut Harvarar Saga. capite XI, pagina 131, a Þeim miſſerum ol Suafa ſon Þan Blaus dur hiet, [4] *in ſemeſtri ſpatio Suafa peperit filium, qui Hlaudurus vocatus erat.* Sic in *Aræ* multiſcii ſchedis. p. 2. fra miſſeris tali, *de anni computo.* Sic in Gautriks Saga. ut, ſitter Rolf k. i Suiþiod mid mikili gledi, oc friđdi Þau miſſeri, *regnavit Rolfo rex in Suecia cum magno gaudio ac pace aliquot annos.*

Lind. *vexillum, labarum, inſigne militare,* per metonymiam materiæ à [5] lind, *Cimbrice* lind,

---

[1] Vide *Voluſpæ* ſtrophen 19. & *Gudmundi Andreæ* in eam notas. vide etiam Eddæ *Snorronis* Mythol. 15. [2] *In terris.* [3] *Sub alis divinæ majeſtatis.* [4] Id eſt *intra.* [5] Legitur hoc nomen in *Satyrographo*: ut, **And under a lynde on a land leaned I a ſtounde.**

tilia

tilia arbor. *Voluſpæ* ſtrophe 45. *Steph.* Hrymur ekur auſtann heſſur lind, *Hrymur aurigat ab ortu, levat vexillum.* & non reddendum ut *Steph.* reddit: *intumeſcit aqua.* Sic Paraphr. p. 45, 5. Dapa de he pirte. Þ meahte pel æghpilc. on ƿynd peȝan. realpe linde, *quorum bene novit unumquemque in exercitu vexillum album portare poſſe.* Sic p. 68, 11. hponne riþ-boda. ræ-rtneamum neah. leohr oſep lindum. lyrt-edopaf bræc, *quando* [1] *lux, expeditionis dux, prope mare ſupra vexillum æthereas domos perrupit.* Sic in carmine cap. XVII Hervar. Sag. ut, breſta munr adur broder i blichuita lind, oc kalldur geir koma vid annan, oc margur gunni i gras hnigga, adur eg Tirfing i tuent deile, mun Þeir Humlingur halfan arf gieſa, *deficiet prius frater, & frigida tela convolabunt circum vexilla candore nitentia, & multi milites ceſpitem rodent; prius Tirfingum* [*gladium*] *in binas partes diſpartiam; quam dimidium hæreditatis tibi dedero.* Sic etiam p. 69, 11. hofon hepe cyrte. hpite linde. ȝegnaf on ranbe, *levarunt milites delecti alba vexilla, ſigna in littore.* Vexillum etiam dicitur lindcroda. i. e. *tiliæ germen* vel *ramus*, p. 44, 7. pundon Sodom-pape. ȝ Gomorrpe. ȝolder-byrtan. leofum bedrofen. æt Þam lind-croban, *Sodomæ & Gomorrhæ reges ſuis hominibus orbati ſtabant ad vexilla.* Sic in fragm. *Judith.* bepaþ linde ȝorþ, borð ȝof bneortum. ȝ byrn-homaf, *vexilla, clypeos & loricas efferunt.* ȝtopon heaþopincaf beopnaf to beadope borðum beþeahte hpealfum lindum, *principes viri, duceſque clypeis tecti, & ſinuantibus vexillis profecti ſunt ad bellum.*

Beopn, beopna, *vir primarius, ſatrapa, princeps, nobilis, in ſuo ſtatu & dignitate antecellens, heros, dux:* & per ſynecdochen generis pro ſpecie apud poetas frequentiſſimam, *vir, homo, maſculus.* Exempla habes bene multa in *Somneri* Lexico è paraphraſte deprompta, quibus iſtud addam ex Fragmento hiſt. *Judithæ.* Beopnaf ȝtodon ymbe hyna deodnef træf, *ſatrapæ circumſtabant imperatoris ſui tentorium.* Et chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCXXVIII. Æþelȝtan cyning beopna beah-ȝifa, *Æthelſtanus rex, princeps, monilium largitor.* Quoad vocis hujus derivationem, petenda videtur à *Cimbrico* beorn, biorn, bearn, biarn, *urſus*, qui ob bellicam virtutem apud ſeptentrionales gentes, ferarum eſt princeps; vel forſan per ſynecdochen ſpeciei pro genere, ab heroibus & principibus viris, qui ſe *Beornar*, ſcil. *Urſos* vocatos voluerunt. Apud gentes enim boreales præſtantiſſimi quique, & fortiſſimi viri honorificum ſibi duxerunt ferarum, URSI præſertim ac LUPI, nominibus inſigniri. Hinc in hiſtorüs iſtarum gentium tot nobiles & primarii viri, qui *Beorn, Biorn, Ulfur* vel *Wulfur* nuncupantur. In *Araæ* ſchedis celebrantur Ketil-Biorn, *Ketilli filius.* Biarn-hartur, unde *Latinum Bernhardus*, i. e. *Urſus fortis.* Ibi etiam legitur de morte *Godrodi* cujuſdam magni Beornar ſonar, i. e. *Beornonis filii*; & de *Beornone* quodam, qui vocabatur Biarn hinn ſpaci, i. e. *Biorno ſapiens.* Omnium autem, qui hoc nomine gaviſi ſunt, maxime celebratur *Suecicus* ille heros è regio ſtemmate oriundus, Beorn vel Biarn vocatus; quem rex *Sueciæ Eiricus* [2] propter fortitudinem & ferociam ſuam Styr-Biorn, *Styrbiornonem*, i. e. *bellicoſum urſum* cognominavit. ſive igitur per metaphoram poetis *Saxonicis* uſitatam; ſive per ſynecdochen ab inclyto & inſigniſſimo iſtius nominis heroe, ad heroem & principem ſignificandum Beorn vel Biorn transfertur; ſive denique heroem ſignificat, quod heroibus & magnatibus tam commune nomen erat; perſuaſum mihi eſt *primarios viros & duces*, ab iſto Beorn vel Biorn, Beopnaf apud *Saxonicos* poetas vocari.

Manlic, monlic, emphatice manlica, monlica. *Goth.* MANAGIK, MANAGIK, *Marc.* XII, 16. *Cimbrice* mannlyka, monnlyka, *ſtatua, imago, effigies humana.* Voluſpæ ſtroph. 10.

Thar Motſogner er mætſtur vm ordenn	*Hic Motſognerus primas obtinuit,*
Sverga allra, enn Durenn annar,	*Inter nanos omnes, Durinus autem ſecundas,*
Their mannlykan morg vm giordu	*Qui nanorum multas fecerunt imagines,*
Sverga ur iordu ſem Durenn ſagde.	*Ex terra ſicut dixit Durinus.*

Sic in Paraphraſi p. 55, 17. Se monlica Þ ir mæpe rpell, rtille punode Þæp hie rtanȝ beȝeat pite, *hæc ſtatua* [ſcilicet uxoris Lothi] *immota manſit, quæ hiſtoria celebris eſt; ubi grave ſupplicium eam occupavit.* Sic p. 78, 22. Þæpe bupȝe peand anne manlican oſep metodef erf ȝylde of ȝolde ȝumum apærde, ut ſupra in Lum.

Riȝ *ſacrum*, tam *templum*, quam *idolum*. Paraphr. p. 79, 11. oft hie to bote. balde ȝecpædon. Þ hie Þæf piȝef. pihte ne pohton, *præterea audaces dicebant, quod idolum nihili faciebant.* & l. 16. Þeȝnaf Þeodne præȝdon. Þ hie Þæpe ȝeþeahte pæpon. hæftaf heapan. in Þirre hean byrig. Þa Þir [3] heȝan ne pillaþ. ne Þirne riȝ punþiȝeon. *Regi* [Nebuch.] *thani dicebant, quod excelſi captivi in hac excelſa urbe ejus conſilii eſſent, ut neque ſtimulacrum illud, neque idolum honorare vellent.* riȝ autem primario *ſacrum, conſecratum* ſignificat; unde idolum illud aureum, alias abſolute ȝyld dictum, vocatur riȝ-ȝyld, *ibid.* l. 2. hæbne Þeode punþedon riȝ-ȝylde. unde

[1] Scilicet *præcedens noctu columna ignis.* [2] Enn adur enn Beorn for ut lande, gaf Eirekur kongur honum vidur nefni af hardfeinge ſinne og ſtyrioldi, og kallade hann Styrbiorn, *verum antequam Biorno regione excederet, dedit Eiricus rex ipſi cognomen à ferocia ſua & bello, vocavitque Styrbiornonem*, Hiſtor. *Styrbiornonis*, *Suecici* herois, extans in commentar. Chriſt. *Wormii* in *Araæ* ſchedas. [3] Forſan mendoſe: atque legendum, ut videtur, hepȝan:.

ꝑıȝ-bod, vel pı-bod, *altare*. piȝ autem *Cimbrice* væ, eſt *Gothice* ᚹᛖihS vel ᚹᛖihʌ emphatice; *Francice* wiho, *ſacer*, wihan; *Cimbrice* at veiga, *conſecrare*. Inde uuih, *ſacrum templum*, in harm. evang. *Cott.* Qui plura vult, conſulat *F. Junium*, in ᚹᛖihS. & *Gudmundi Andreæ* notas, in veberg, *Voluſpæ* ſtroph. 52.

Oplez, *fatum*, & in compoſitione *fatalis*: ut paraph. XLIV, 19, ꝛe ꝑ oplez peopc. ðam Ebpeıꝛcan. eople ȝecyþde, *vir qui fatale facinus*, vel *eventum Hebræo narrabat*. Hinc paraph. p. 50, 2, *Ismael* vocatur oplez-ȝıꝛꝑe, *fati* vel *mortis*, i. e. *cædis avidus*. Componitur autem vox ex *Cimbrico* vrd. vel *Francico* urdi, *fatum*, & lez, *Cimbrice* lang vel leg, *lex*. Inde euphoniæ gratia uploz, & u in o mutato oploz. occurrit vox in *Voluſpæ* ſtroph. 6. & in harm. evang. *Cott.* cap. LV. orlaȝıes uuord, *fati decretum*; & in cap. XLI. ſupra citato, orloȝ huıla, *fatalis hora*. vide ſuprà, in pyrde.

Fæȝe, *moribundus, morti appropinquans, ad moriendum deſtinatus ac expoſitus fatis*; cui extrema Parcæ jam nunc fila legunt. *Cimbrice* ſeigur: ut in ſupra citato verſu *Voluſpæ*. ſilleſt þann ſıorve ſeigra manna, *ſaturatur vita expirantium hominum*. Sic in colloquio iſto inter *Giſſurum* & *Angantyrum*, cap. XIX, Hervarar Sag.

Feltur er ydar fylke,	*Metuit veſter exercitus*,
Feigut er ydar vıſir,	*Morti vicinus eſt dux veſter*,
Gnæfur ydar * gunnfani,	*In alto poſitum eſt vexillum veſtrum*,
Grammur er ydur Odin.	*Iraſcitur tamen vobis Odinus.*

Sic in fragm. *Judith.* fæȝe ꝑnumȝapaꝛ ꝓynd ꝛındon eopepe ȝebemed to beaꝛe and ȝe dom aȝon tıꝛ æt tophtan, *boſtes veſtri, principes fato moribundi ad mortem condemnati ſunt, & a Deo judicantur*. Sic paraph. LXXII. 16. labe cynmdon. lyꝛt up ȝeꝛpeanc. fæȝum ꝛtefnum, *clamabant moribundis vocibus invıſi, uſque ad cæli nubes*. Sic iterum in fragm. *Judith.* Dæꝛ ꝛe hlanca ȝefeah pulꝛ in palde ȝ ꝛe panna hpæꝛn pæl ȝıꝛꝑe ꝛuȝel peꝛtan beȝen ꝑ him ða deodȝuman dohton tılıan ꝓylle on fæȝum, *propter hoc gaudebant in ſylvis, quum famelicus lupus, tum famelicus corvus cadaverum in acie cæſorum avida avis, qui ex occidente ambo venerunt, eo quod credebant ſe deſtinatis cædi hominibus ſaturates iri*. Sic in compoſitione fleȝe-fæȝe *ad cædem deſtinatus, cæde periturus*: ut, fleȝe-fæȝe hæleþ flæpe to-bnedon, *cæde morituri duces ſomnum protrahebant*.

Gien, poetice ȝıen. *Cimbr.* quoque ſcribitur gen, *iterum, denuo*. Occurrit hæc vox *Voluſpæ* ſtroph. 25.

Gen geingu Reigen oll á tokſtola	*Denuo acceſſere Dii omnes tribunalia*
Gin-heilog God ——— ———	*Sanctiſſima numina* ——— ———

Sic Paraphr. p. XLVII, 14, ða ȝen Abꝛahame. eopde ſelfa. heoꝛona heah cyninȝ, *tum iterum ſe oſtendit Abrahamo excelſus cælorum rex*. Sic XLVIII, 7, ȝıen ðe ſunu peoꝑþeþ. beapn oꝛ bꝛyde, *tibi denuo filius erit ex ſponſa natus*.

Yldaꝛ, eldaꝛ, *homines, viri*. ꝛe maȝo-pinc ꝛceal. mid yldum peꝛan. Iſmahel haten *& eximius ille filius vocabitur apud homines Iſmael*, Paraph. p. 50, 2. Hinc ylda beapn, ylda beapn: ut, Paraphraſ. XII, 3, ꝑ ðæꝛ ylda beapn. moꝛte onceoꝛan. ȝodeȝ ȝ yꝛeleȝ, *ut ibi homines* [nempe Adamus & Eva] *eligerent bonum & malum*. alibi, ꝑ pæꝛ beaþeꝛ beam. ꝛe bæꝛ bitꝛeꝛ ꝛela. ꝛceolde bu pıtan. ylda æȝhpilc. yꝛleꝛ ȝ ȝodeꝛ, *hæc erat mortis arbor, quæ acerbis imbuta erat, ut* † *terra* [habitaculum] *& hominum quilibet ſcirent bonum & malum*. Sic p. LIII. 19. æꝛ ȝe ꝛceonde piþ ȝeꝛceapu ꝓpemman unȝyꝛꝛe yꝛel ylda beapnum, *antequam abominabile in homines ſcelus contra naturam perpetretis*. Occurrit eadem phraſis *Cimbrice*, *Voluſpæ* ſtroph. 21.

Thar log logdu, Þar lyſſ turu	* *Hæ leges ſanxerunt, hæ vitam diſpenſarunt*
Allda bornum. ——— ———	*Mortalibus.* ——— ——— ———

& in harm. evang. *Cott.* cap. IV, thie ſcal Delandȝ to naman eȝan mid eldıon, *qui Jeſum nomen habebit inter homines*. Sic cap. VI, thoh hie ſi cunnȝ obar all erdun endi himiles endi obar eldi barn uueroldes uualdand, *& ſi ſit rex totius terræ, & cæli, & dominus hominum, qui in mundo ſunt*. Sic cap. XIII, ni muȝun eldıu barn, quat hie enuualdeȝ brodes liudi libbean, *non poterunt, inquit ille, homines ex ſimplici pane vivere*.

---

* Vox compoſita videtur ex *Cimbrico* vel *Scandico* gunn, *prælium*, & fani, *Sax.* ꝛana, *vexillum*. Inde apud *Anglo-Saxones*, ȝuꝑꝛana, *vexillum militare, labarum*. At *Verelius* reddit gunnſani, *Suecice* konung *regem* i. e. *belli dominum*; à gunn, & fan, *dominus*, quod apud boreales *Gothos* in communi uſu non erat; penes tamen lectorem ſit judicium. præterea notetur, quòd ut munne *os, oris*, apud *Anglo-Sax.* eſt muþ, à *Gothico* ᛗᛁᚾᚾᚹᛋ; Sic gunn, *bellum*, *prælium*; *Sax.* eſt ȝuþ; & utrumque forſan à ᚴᛁᚾᚾᚹᛋ, quod, ut par eſt credere, apud auſtrales *Gothos* in communi uſu erat. † Alias *ambo*, ſcilicet Adamus & Eva. * Scilicet *Parcæ*.

Op-

Op, opd. *Cimbrice* ar. n. g. in compoſita declinatione ard, *initium, principium, quod primum eſt, origo. Voluſpæ* ſtroph. 3. ar var allda, þa ymer bygde, *principium erat ſeculorum, cum Tmerus habitavit*, vel potius, *ædificavit*. alias, ar var allda, þa ecke var, *principium erat ſeculorum cum nihil extaret*. Sic in verſione interlin. evang. *Cott.* op ł ƿpumo pecceo ðaƒ, *initium dolorum hæc.* Marc. XIII, 8. Sic initium harmon. evang. *Cott.* inſcribitur OR EVANGELIUM. Sic etiam *Gregor.* Paſtoral. XLIX, 4, ȝebiđ miđ ðæƿe anƿape, oð ðu piƿe ðæt þin ƿƿpæc hæbbe ȝe opd vel op ȝe end, *differ reſponſum, uſque dum noris ſermonis tui initium & finem*. Sic paraphr. LXXVIII, 1, ȝif ðu hiƒ æpoƒt ne meaht. op apeccan, *ſi tu ejus principium narrare non potes. nihil extaret*. Sic in verſione interlin. evang. *Cott.* inſcribitur OR EVANGELIUM. Sic etiam Marc. XIII, 8. Sic initium harmon. evang. *Cott.* op ł ƿpumo pecceo ðaƒ, *initium dolorum hæc. Gregor.* Paſtoral. XLIX, 4, ȝebiđ miđ ðæƿe anƿape, oð ðu piƿe ðæt þin ƿƿpæc hæbbe ȝe opd vel op ȝe end, *differ reſponſum, uſque dum noris ſermonis tui initium & finem*. Sic paraphr. LXXVIII, 1, ȝif ðu hiƒ æpoƒt ne meaht. op apeccan, *ſi tu ejus principium narrare non potes.* Sic quoque in paraphraſi legitur opd & end, bis térve. ſpeciatim p. LXXVIII, 16, ðatte ƿona onȝeat. ƿpiþmod cynnȝ. opd ȝ end. ðæƒ ðe him ypeđ pæƒ. *adeo ut ſtatim magnanimus rex principium & finem intelligeret ejus quod ei oſtenſum* [in ſomnio] *erat*. Sic p. XVII, 19. vocatur *Adamus* opd moncynneƒ. & p. 30, 1, ƿolc-mæȝþa cynnȝ ȝ æpelinȝa opd:. *Cain* quoque vocatur opd bana, *primus homicida*. Gudm. *Andreæ, Stephanides* & *Verelius Cimbricum* ar abſciſſum putant à *Græco* ἀρχὴ, ab eoque derivandum putant ÆRA *Latinum*. *Junius* quoque in obſervationibus in *Willeram*. p. 248, cognationem notat inter *Saxonicum* opd, & *Latinum ordiri* & *ordium*. opd tamen *Cimbricum* eſſe conſtat à nomine compoſito ard, plane ut op à ſimplici ar, vel ut ſelđ & ſele, *aula*, à *Cimbrorum* ſæl vel ſel, in compoſita declinatione ſæld, ſeld.

Alþopleȝe, vel ut forſan ſcribi debet, alđ-opleȝe, *fatum*. ȝe me ƒæȝđon. ȝ þ ȝecpæđon. þ ȝe cuđon. mine alđ-opleȝe. ƿpa me æƒteƒ peaþ, *mihi dixiſtis & declaraſtis, quod noſceretis ſeculi mei fata, & quod mihi eventurum eſſet*, Paraphr. LXXVIII, 4. Opleȝ autem, vel ut alias ſcribitur oplæȝ, eſt quod *Cimbrice* orlog, *fatum*. Sic *Voluſpæ* ſtroph. 16, ƒundu ----- Aſk og Emblu orlog lauſa, *invenerunt Aſcum & Emblam* [vel virum & fœminam] *ſine fatis*. Hinc *Gudm. Andreæ* in locum: [1] orlog, *fatum*, ab or vel ar, *primordium*, & log, *leges*, quaſi *cujuſlibet lex. poſuerunt, hæ leges elegerunt ſeculi filius*. inde iterum *Gudm. Andreæ, Nota quam manifeſta eſt cognatio inter* log allđæ *ponitur vox* orlog *pro fatis; quibus ego addo; nota quam manifeſta eſt cognatio hic* bornum & aldorleg. Hinc Eddæ *Sturl.* Mythol. XII. og beid þa at dæma med ſier orlog manna, *juſſit, ut ſecum judicarent fata hominum*. Sic etiam *Daniel* ad *Balthaſarem*. Paraphr. p. XCI, ac ðe unceapunȝa. oplæȝ ƒecȝe. popða ȝepynu. ða ðu pendan ne miht. *ſed tibi gratis oſtendam fatum, verborum myſteria; quæ tu avertere non poſſis*. Oplæȝ etiam ſignificat cædem, *bellum, prælium, contentionem*; ut in Paraphraſte de *Iſmaele*, p. 50, 1, ƒe maȝo þinc ƒceal. miđ yldum peƒan. Iſmael haten. ƒe byþ unhyne oplæȝ ȝifne piƒeƒ-bpeca, *puer ille fortis erit, & à majoribus Iſmael vocabitur: indomitus hic erit, belli cupidus adverſarius*. Sic p. XXII, 18. byþ ȝemæne incpum. opleȝ niþ. á ðenden ƒtandeþ. populđ undep polcnum, *inter vos ſemper erit fatalis, vel bellica malevolentia, dum mundus ſub æthere extabit*. Sic etiam Pſalm. LXVIII, 32. bibl. *Iſland*. ſindur dreiff þu folkeđ ſem giarnan vill haſa orlog. *diſſipe gentes, quæ bella vel fatalem cædem volunt*.

Benn, *homo*. in ſecundâ parte Eddæ *Snorronis* inter hominis appellationes bann. Paraphr. p. LXXXIV, 14, pæpon ða benne ƒonbuſnene. ðe him on banum. laȝon laþ ƒeapo. leoda cynnȝeƒ, *tum odioſi homines, ſatellites regis, qui ligna poſuerunt ad eos interficiendos, combuſti peribant*.

Regn, vox poetica. bis legitur in *Voluſpâ* reiginn vel reginn. I. in ſtrophe 12, *Viu hef eg dverga reiginn oc radſvidur riett vmtalđa, nunc ſunt à me nanorum virtutes, & in conſiliis prudentia rite enumerata*. ita *Steph.* II. in ſtroph. 6. þa geingu Reiginn oll á tokſtola gin heilog God, *tum petebant Dii omnes tribunalia, ſacroſancta numina*. Scribitur etiam ragn, rægn & regn: ut in Eddæ *Snorronis*. Βάλαντες, *Marc.* XV, 43, Latine *decurio* redditus, *Gothice* vertitur ΚΑΤΙΝΔΝΔΙΝ ΚΥΚΕΙΝΑΙΑΝ, *præſidente vel præſide Cyrenio*. Hinc conſtat ΚΑΤΙΝΔΝ ſignificare, *præſidere, præpollere, præeſſe, eſſe præfectus*, eſſe *dominus* vel *princeps*. Inde, me judice, ſic verti debet prius exemplorum ſupra citatum. *Nunc ſunt à me Nanorum præſides & conſiliarii* vel [3] *rectores rite enumerati*: & poſterius ſic, *tum principes omnes ſacroſancti* [i. e. dii majorum gentium] *tribunalia petebant*. Inde in Paraphraſte *fures improbi*, & *regnorum raptores & direptores* vocantur regn-beoƒar. LXXIV, 6, muſnaþ on mode man-hur piton ƒæƒt undep ƒolđan. ðæp byþ ƒyll and pyſm. open ece ƒcpæƒ. yþela ȝehpilceƒ. ƒpa nu [4] negu-beoƒar puce dælaþ. yloo oðde æp deaþ, *omne genus ſcelera lamentantur illi animis fixi in domo ſupplicii, ubi ignis & ſerpens, ſpelunca æterna patens; tametſi fures dominantes* [improbi] *ad ſenectutem uſque extremam regna diſtribuunt, vel regiones largiantur*. i. e. *tametſi dominantes fures uſque ad mortem regnabunt*. Sic harm. evang. *Cott.* XIX, huand it rotot hier an roſte endi regin thiebos forſtelat, *quoniam hic conſumitur ærugine, & fures furantur*. Sic cap. LXIV. laȝ thar oc an bendion an thero burg innan en ruob regin-ſcatho, *jacebat ibi vinctus in urbe latro, princeps latronum* vel *famoſus latro*. Sic cap. LXV, *milites* qui de *Chriſti* tunica inconſutili ſortiebantur,

[1] Vide aliam derivationem ſupra in oplog. [2] Alias lyff *vitam*. [3] *Cimbrice* enim ar radd eſt *regere*. eg rade, *rego*. [4] Alludere videtur poeta ad *Danos* per *Angliam* olim graſſantes.

vocantur quoque regınſcathon. Sic cap. XLII, *decretum divinum* dicitur regınu ȝiſcapu, ut metod ȝiſcapu, cap. XXVI. & XLIII. *duo cæci* qui vocibus canoris à *Chriſto* prætereunte, ut oculos ſanaret, petebant, vocantur regını blindon i. e. *inter cæcos principes*, vel *maxime cæci, oculis prorſus capti.* Sed non tantum vocabulis & phraſibus *Scaldorum* utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ, verum etiam ad eorum fabulas & hiſtorias mythologicas alludunt. Supra oſtendimus in Ƿyrde, *fata*, Paraphraſten ad parcas Eddicas plane reſpexiſſe; & auctor additamenti ad paraphraſin, quiſquis ille fuit, poeta eximius, in deſcribendo *Tartaro*, in quem Deus Satanam cum angelis præcipitaverat, plane alludit ad viperinam illam *Scaldorum* Gehennam, quam *Snorro* mythologia ſuæ Eddæ XLIX, ſic depingit. [1] *Multæ tum manſiones bonæ ſunt, multæ etiam malæ: ſed poſt hæc eventa, optimum erit in cœlo manere, ubi nectar generoſiſſimum abunde ſuppeditatur iis, qui eo delectantur in aula, quæ Brymer appellatur, quæ in Okolno ſita eſt. Suavis eſt hæc aula, & in* [2] *montibus voluptatum ſita eſt, fabrefacta ex rutilante auro, quod Sindri vocatur. In hujus aulæ manſionibus boni juſtique habitabunt. In* [3] *Na-ſtrandis vero aula eſt magna & mala, cujus fores Boream ſpectant. Hæc tota contexta eſt ex* [4] *tergis ſerpentum, quorum capita introrſum ſpectant, & virus ſufflant, ita ut amnes veneni per aulam decurrant, in quibus vadant perjuri & homicidæ* [5] *ſicut dicitur.*

Sal veit eg ſtanda	*Aulam novi ſtare*
Solu fiarre	*A ſole remotam*
Na-ſtrandum á,	*In Naſtrandum,*
Nordur horfa dyr.	*Ad boream ſpectant fores,*
Galla eitur dropar	*Illabuntur veneni guttæ*
Inn vmm liora.	*Per feneſtras.*
Sá er vndenn ſalur	*Hæc eſt aula contorta*
Orma hryggium;	*Ex ſpinis ſerpentum;*
Skulu Þar vada	*Illic vadabunt*
Thunga strauma	*Per Stygia fluenta*
Menn mein-ſvarar,	*Homines perjuri,*
Og mord-vargar.	*Et homicidæ ſicarii.*

In iiſdem vere verbis & verſibus pingitur hæc viperina Gehenna in *Voluſpa*, ſtroph. 37, 38, 39. in [4] quam *Guvnarum* projici mandavit rex *Atla*. Mythol. LXXV. & ad quam non uno in loco manifeſte alludit toties ſupra citatus poeta *Chriſtianus* in proſopopœa Satanæ ad ſocios in Tartaro concionem habentis: ut, p. 93, 19. Nazan pe ðæȝ heolȝrȝeȝ. Þ pe uȝ ȝehyðan mazon, in ðiȝȝum neoplan ȝenipe. heþ iȝ nedþan ȝueȝ. pynmaȝ [6] ȝepunaðe, *non poſſidemus hanc ſpelunca, ut in hac abyſſo nebuloſa nos abſcondamus, ubi eſt colubrorum ſibilatio & viperarum manſio,* vel *habitaculum*. Sic p. 94, 7. ȝa ȝe pepeȝa ȝaȝt. popdum ȝæde. hiȝ eaȝtoþo. ealle æt romne. ȝah in ȝynnum ȝyn leoma ȝtod ȝeond Þ atol ȝcæȝ. attre ȝeblonden, *ſic dixit malignus ſpiritus vel in igne hoſtis, ſuis, qui triſtes convenerant, dum flammans ignis veneno mixtus per totum fœdum antrum ardebat.* & paulo poſt; hpilum nacode men. [7] pinnaþ ymb pynmaȝ. iȝ þeȝ pindiȝa ȝele. ealle inpeaþd. [8] atole ȝeȝylled, *nunc vero ſerpentes nudos homines circumcingunt, totaque hæc ventoſa aula eſt ſanie repleta.* Sic etiam p. 98. 9. vocatur Satanæ habitaculum, ȝlop attre peol, *pavimenti vortex venenoſus*, vel *pavimenti venenoſi vortex*. & paulo poſt; ðæp iȝ pom ȝ pop. pide ȝehened. ȝ ȝniȝt bitunȝe. ȝ ȝnopnunȝe mecȝa. nabbaþ pe to hyhte. nymþe cyle ȝ ȝyȝ. péan ȝ pitu. ȝ pynma ðpeat. ðpacan ȝ nædðpan. ȝ ðone dimman ham, *ubi horror, & ploratus, & ſtridor dentium, & gemitus ſociorum late audiuntur: nihil habemus ſperare, niſi frigus & ignem, mœſtitiam & ſupplicia, viperarum cœtum, baſiliſcos & colubros & tenebroſum hunc locum.* Hæc ad orcum Eddicum vel *Scaldorum* infernum reſpiciens poeta noſter; qui in hac ſuâ inferorum deſcriptione omnes poetas quum *Græcos* tum *Latinos* longe ſuperat: *Miltonoque* noſtro, optimo poetæ, ſed peſſimo civi, qui in carmine vere rhythmico, quod inſcripſit **Paradiſe loſt**, tartarum & cacodæmonum mores depinxit, æquandus, me judice, ſi non anteferendus. Sic in fragm. *Judith*, de *Holoferne* decollato, læȝ ȝe ȝula leap ȝeȝne beæȝtan ȝæȝt ellop heapȝ unbeȝ neopelne næȝ. ȝ ðæȝ ȝenyhepad pæȝ ȝurle ȝeȝæled. ȝyðdan pyȝmum beponden. pitum ȝebunden. heapde ȝehæȝted in helle bryne æȝtep hinȝibe ne þeapȝe. he hopian no ðyȝtum ȝopþylmed þæt he ðonan mote oȝ ðam pynm ȝele. ac ðæp punian ȝceal apa to aldre butan ende ȝopþ in ðam heol ȝtȝum ham hyht pynna-leaȝ, *jacebat impurus truncus, ſpiritus vero remeabat, alio abiens ſubter barathrum non habens fundum, eóque damnatus ſulphuri erat traditus, dein ſerpentibus æternum involutus, & ſupplicüs vinctus arcte cuſtoditus fuit in inferni igne. adeo ut poſt mortem fruſtra ei ſperare eſſet, ut tenebris liberatus inde ex aula viperina exiret; ſed ibi ſemper manebit in ſecula infinita, in voraginoſâ illa domo, quam* pinna-leaȝ *vocant*. i. e. *acherontem.*

Huic autem à *Scaldis* deſcripto Tartaro vel Gehennæ, operæ pretium erit annectere & cœli apud illos deſcriptionem in verbis *Snorronis Latio* donatis, Mythol. XV. *In auſtrali cœli cardine, palatium eſt omnium ornatiſſimum & ſole clarius, quod vocatur* ſimle. *hoc, deſtructis cœlo & terra, manebit, & in eo habitabunt viri boni & juſti in ſecula ſeculorum.* Sicut in *Voluſpa*, ſtroph. 58 dicitur.

---

[1] Scil. poſt mundi conflagrationem. [2] A inde ſiollum. [3] Id eſt *in cadaverum littoribus*; tropice vero, *in mortuorum terris* vel *regionibus*. [4] Ur orma hryggum. [5] Gunnare liet hann ſta ſta i ormagard, *Gunnarum projici juſſit in carcerem viperinum*. [6] Forſan mendoſe pro ȝepunbene. [7] Conjecturæ ſi ſit locus, ȝindaȝ forſan eſt vera lectio. [8] Id eſt atope.

Sal

Sal veit eg ſtanda ſolu fegra
Gulle þaktan i Gimle;

Than ſkulu digvar drotter byggia
Ogvm alldur daga ynder niota.

Palatium ſtat clarius ſole
Auro tectum in Gimle;

Illud colent integri vitæ,
Et per omne ævum voluptate fruentur.

Sed præter voces ex Eddicis fabulis depromtas, & aliæ occurrunt *Cimbricæ* originis, apud *Saxonicos* poetas: iſtiuſmodi nonnullæ ſupra cum Eddicis miſcentur. plures hic ſequuntur, quas raro aut nunquam invenies in purâ ſcriptorum ſoluta oratione. Hujuſmodi ſunt heppa, & per epentheſin poeticam metri cauſa heappa, *Francice* herro, *dominus*, quod * innumeris vicibus occurrit in paraphraſi.

Cpæft vel cpaft, *Cimbrice* kraptur, *Francicè*, craft, *poteſtas*, *potentia*: ut paraphr. VII, 2, 4. ðuhte him rylfum. þ he mægin ȝ cpæft. mæpe hæfde ðonne ſe halga ȝod habban mehte. *putabat ſe majorem potentiam & poteſtatem habiturum, quam ſanctus Deus habere poſſit.* ðohte ðuph hiſ anef cpæft. hu he him ſtpengliepan. ſetol ȝepophte, *cogitabat, ut per ſuam ſolius potentiam, ſibi præſtantiorem cathedram fabricaret.*

Dæle, *Cimbrice* halur, *vir egregius*, & hæleþ. in ſenſu ſpeciali, *vir ſtrenuus, ob res geſtas clarus, heros, dux*, & per metonymiam ſpeciei pro genere poetis communem, *vir omnis ſtatus & dignitatis.* verbalia ſunt ambo, ut mihi videtur, à *Cimbrico* at hala, *laudibus evehere, commendare.* Boetiuſ ſe hæle hatte, *hic vir Boetius vocatus erat*, metrorum *Boeth.* verſiones *Cott.* p. 151. Sic in iſta ſtrophe, cap. 5. Herver. Sag. p. 68, Ganga haler hrauſter af herſkipum tolf ſaman, XII *viri fortes ex navali exercitu ſimul deſcendunt.* Sic paraphr. VII, 13, ða ne pilla ðo me. æt ðæm ſtſnipe. ȝefpican hæleþaf heapdmode, *heroes fortes, qui nolunt me in prælio relinquere.* Sic XVIII, 6, Dæleþa foploſ, *hominum perditio.* Si plura requiris exempla, conſulas velim paraphraſten in p. XXVIII, 4. XLVII, 11. LVI, 21. præter alia multa, quæ reperies in calendario, fragmento hiſt. *Judithæ*, & metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cotton.* p. 156. 157. 161. 168. 182. 193. Sic harm. evang. *Cott.* cap. I. habda im ualdand ȝod them helithon an iro herton helaȝna ȝeſt faſto bifolhan, *dominus deus viris iſtis ſanctum ſpiritum firmiter commiſerat.* cap. V. hiet man that all thia elilendiun man iro uodil ſuohtin elithos iro hand mahal; *mandatum eſt, ut omnes peregrini homines peterent ſuam patriam & urbes.* So ima ſcolda ȝelban ȝihuie helitho fan is habde, *prout quiſque pro ſuo capite ſolvere deberet.* cap. VI. helithos ȝiſpracun, *homines loquuti ſunt.*

Hyȝe, *animus, mens, cogitatio, affectus, Cimbrice* huge & hugur. *Francice* hugi, hiugi. paraphr. p. 9. 3. Satan maþelode. ſopȝiende ſpræc. ſe ðe helle ſoþþ. healdan ſceolde. ȝyman ðæſ ȝſunder. pæſ æp Lodef engel. hpit on heofne. oþ hine hiſ. hyȝe ſoþſpeon. ȝ hiſ oſepmet-to. ealpa ſpiþoft. þ he ne polde. pepeda dpihtnef popd pupþian, *Satanas concionem habuit, dolenſque locutus eſt*, vel *Satanas concionem habuit mæſtam; hic qui deinceps infernum regere debebat, & iſtius ditionis fore curator, non ita pridem Dei angelus erat ſplendens* [vel *innocens*] *in cælo, donec maxime omnium animum ſuum adeo extulit & arrogantiam, ut nollet domini exercitum dicto obedire.* Sic ibid. l. 25. ſpa ic pat he minne hyȝe cuþe, *ſcio enim quod cogitationem meam novit.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. IV, thuo uuarth thes uuibes huȝi after them arundie all ȝihuorban an ȝodes uuilleon, *tum virginis animus nuntiis dictis totus converſus erat in Dei voluntatem.* ni lat thu thinan huȝi tuiflan, *ne ſinas mentem tuam dubitare.* cap. VI, oft uuarahta hie thar lof ȝode mid hluttro hiuȝiu, *ibi ſæpe laudavit Deum cum puro animo.*

Ieȝenȝe [à *Cimbrico* geingur, *bene procedit, ſuccedit, evenit*; unde geinge, *ſucceſſus bonus, quod ſecundo numine ſit.*] *quod felix fauſtumque ſuccedit.* Ac unc ȝeȝenȝe ne pæſ þ pif him on ðeȝn-ſcipe ðeopian polban, *ſed non ita nobis fauſte feliciterque evenit, ut in ſatellitum* [Thanorum] *dignitate ei ſervire contenti eſſe poſſemus.*

Dingan, *concionem habere, perorare, loqui, forum celebrare*; *Cimbrice* at binga. Him ða bpeȝo enȝla ȝodſpeoȝ ȝaſt ȝean ðingade, *tum ei rex angelorum ſpiritus benigniſſimus concionans reſpondet.*

Doȝop, *Cimbrice* dagur, *dies.* Ece dpihten ofep uf ȝeſtod and ȝebleſtode bilepitne heap doȝna ȝehpilcne, *præſidebat nobis, & quotidie benedicebat innocentium cœtui æternus dominus.* Sic in Calendario, ðæſ embe ehta ȝ nigon doȝopa, *hinc* XVII *diebus.* & in fragm. *Judith.* þ pæſ ðy ſeopþan doȝope ðæſ þe Iudith hine ȝleap on ȝeþonce idef ælf-ſcinu æpeſte ȝefohte, *hoc evenit quarto die, ex quo ſagax Judithæ mulier nymphææ* [vel *ſemideæ*] *formæ primum illum conſulto quærebat.*

Dpæp, *Cimbrice* hræ, *Francice* hreu. Land dpyſmyde deadpa hpæpum, *terra mæſta ſit morituorum cadaveribus.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLIX. thuo hiet thie helaȝo cpiſt andluchan thia hlea that hie moſti that lik ſehan hreu ſcauuoian, *tum ſanctus Chriſtus jubebat ſepulchrum aperiri, ut corpus* [Lazari] *videret, & cerneret cadaver.* Sic in capite XXVI. harm. *Cott.*

* Lector dignetur conſulere *Cædm.* pag. VI, 24. VII, 7, 13. XVI, 20. XVII, 7. XIX, 1ct. &c.

ſaun ſia thar enn hreo dragan liſtoſan lichamon, *videbant ibi cadaver trahi, corpus vitæ experti.*

Grindle. *Cimbrice* grind, *clathrum, crates. Snorr.* Mythol. XXXIX, og var da a vollum nockrum til grind ſyrer hlydum, *& à certa diſtantia clathrum ante fores poſitum erat.* Þoe gieck a grindena og fieck ei upploked, *Thorus impetum faciens in cratem, aperire nequiit.* Sic Paraphr. p. 9, 24, inquit *Satanas*, lygap me ymb heapder ſpener hate gerlægene grindlar greate, *circumcludunt me ingentes crates ex duro ferro candentes percuſſæ.*

Scio. *Cimbrice* skie, *fio, factus ſum*, ab infinitivo at skie, *fieri, evenire, contingere.* Þa skiet þad alle i epter liſkingum, *in parabolis omnia fiunt*, Marc. IV, 11. oc þad skal yde skie, *& fiet vobis.* Joh. XV, 7. Sic paraphr. p. 36, 22, Þa him cpealm gerceod. fe mago ſpæra. mæghe ſinne. domar ſægde. oþ þ hiſ dogopa pær. þim aupnen, *cum ille mortuus erat* [Cham] *filius* [Chus] *præfuit genti ſuæ, uſque dum numerus ſuarum dierum expletus erat.* Sic & p. LXXXIX, 19, pær Balþazar. bupga alpop. peolb pepa piceſ. oþ þ him plenco gerceod. oferhyd egle, *Balthaſar erat urbis rex, gubernans regnum, donec ei accidit inſolentiæ & ſuperbiæ malum.* Sic p. 26, 16, Inquit *Lamech* ad uxorem, micel æfter mane mine ſceal ſuſpop. mid gnimme gnyde. golden ponþan. ſyll ȝ ſeoph-cpealm. Þonne ic forþrcio. *poſt magnum hoc facinus meum, cædes & interfectio cum atroci horrore mihi graviter rependetur, quum mortuus ſim* vel *fuero.* Ut enim forþgepitan & forþfrapan, ſic forþrcian *mori* ſignificat.

Ond, *Cimbrice* * ond, *anima, ſpiritus.* Þa he Þar populb ofgeaf. ond Leaped þa. gleapum læfde. land ȝ leodpeapd. leofum prince, *tum venerandæ animæ mundum hunc derelinquens, terras & dominium gnaro & dilecto viro reliquit*, paraphr. XXVIII, 10. Hinc derivatur aynd vel end, quod *Scotis* eſt *anima, ſpiritus.* ut conſtant ex his verſibus *Gaweni Douglaſii*:

That arrow ſmate him right in at the hals bone;
The lopperit blude ſtoppit his aynd anone,
And cloſit in of life the tender ſprete.

Virgilius: —— *Hæſit ſub gutture vulnus, & udæ*
Vocis iter tenuemque incluſit ſanguine vitam.

And thare withall the naturall hete outquent,
And with ane puft of end the life forth went.

Dilapſus calor, atque in ventos vita receſſit.

Hleoþ, *jugum montis. Cimbrice* hlid, *latus clivi* vel *latus montis.* paraphr. XXXIII, 15. pæpon ſteap hleoþo beppigen mid pætpum, *præruptæ montium juga aquis tecta erant.* vide hliop, infra.

Þpage, *diurnans, diu idem vigens, manens, perennans*; & adverbialcens, *diu, longum.* à *Cimbrico* þrauge, *diurnatio*; at þrauga, *diurnare, continuare, diu in eodem ſtatu florere, diu idem manere.* Paraphr. 28, 22, Þpage rióðan Meþuſal heolð. mage ypre fe on lichoman lengeſt hyre populð bpeama bpeac popn gertrynde æp hiſ ſpylt-dæge ſuna ȝ dohtpa, *dein Mathuſalah hæreditatem tenuit, diu idem florens, qui diutiſſime vivens, hujus mundi bonis fruebatur, & ante obitum, cætum genuit filiorum & filiarum.* he Þæf hpage bad, *hunc diu expectabat*, LIX, 22. ac Þu lange Þpage. heopta hlypum. geond holt punaſt, *ſed diu manens in cervorum ſaltibus, in ſylvis manebis*, LXXXVII, 15. Occurrit vox iterum bis, p. XXXII, 22, 24. Et in metrorum *Boeth.* verſionibus *Cott.* quater. viz. p. 151. 177. 181. 190.

Byp. *Cimbrice* byr, bur, *filius.* hinc obiria, *ſterilis*, burdur, *fœtus, nativitas, genus, familia.* ab at bera, *parere.* paraphr. p. 29, 4. him byſaf pocan. eafopu ȝ ibera. he Þone yldeſtan Noe nembe, *filii ei nati erant, ſobolis autem natu maximum Noachum nominavit.*

Lyfte, *Cimbrice* lopt, *camera, fornix, hypæthra*; item *æther, aer.* Paraphr. p. 11, 21, panb him up Þanon. hpeapf him Þuph. Þa hell-bopa. hæfde hyge ſtpange. leolc on lyfte. laþ pende mob. ſpang þ fyſn on tpa. geondep cpæfte, *inde ſe gyris levans, remeavit per inferni fores, & habens, inſtar leonis, fortem animum, in camera* [Tartarea] *avolavit, odioſam habens mentem, & virtute diabolica ignem in duas partes* [volando] *flagellavit.*

In *Scaldorum* carminibus, *pugna* vel *prælium* appellatur † vedur vopna, *armorum nimbus, procella.* hare vedur, *ducis* vel *Odini tempeſtas*; Hiadninga vel Hiadinga vedur, *Hedinorum procella.* & vidris vedur, *adverſa tempeſtas.* holmur quoque, *Saxonice* holme, *inſula*; tropice certè eſt *locus metis certis circumſeptus*, qualis eſt locus duelli. Inde halmgaga. *duellum*; at ganga a holm vid annan, *duello cum aliquo congredi. Pugna* etiam poetice vocatur hod, haden. Et har, ut alibi oſtenditur, *dux.* Quæ omnia videre mihi videor, paraphr. p. LXV, 15, heofen canbel bapn. nipe nibt peapd. nyde ſceolde. pician ofep pepebum. Þy læf him perten. ſpyfe hap hæfð. holmegum pebepum ofep clamme. ſephþ getpæf. quæ ad populum Iſraeliticum à fronte mari Erythræo, à tergo Ægyptiaco exercitu, montibus ab utroque latere, quaſi in loco duelli, vel are-

* Vide ſupra in Æſc. † Vide ſecundam partem Eddæ *Iſland.* in ſectione *de pugnæ nominibus.*

na

na undique incluſos ſpectantia, ſic, me judice, haud inepte reddi poſſunt: *cæleſtis candela* | nempe *columna ignis*,] *novæ vigiliæ nocturnæ, ardebat, manere juſſa ſupra populum, ne deſertum & horrendus prælii dux* [Pharaoh] *eos duellico certamine ſuperando perderet*, vel *quaſi duelli loco circumſeptos prælio opprimeret.*

Ɣenezan vel ɣenoɣan, *multiplicare*, à *Goth.* ᚴᚨᚾᚱᚼ, *multus, ta, tum. Sax.* ɣenoh & ɣenoɣ. *Cimbrice* gnog, *ſatis, affatim, ubertim, copioſe.* gnogiega, gnogt, & nogiega, nogt, nægt, *abundantia, copia.* at gnæga vel at næga, *ſufficere*; at anæga, *ſatisfacere.* Paraphr. p. 19, 9. ꝑoꝑɣeðon batꝑa Adam �

Feðan. *Cimbrice* at fæda vel at feda, *parere.* paraphr. p. 25, 17. ðæꝑ him ꝑneolicu mæɣ. iðeꝑ æꝑteꝑ æþelum. eaꝑoꝑan ꝑeðde, *ibi uxor ejus generoſa illi* [natu] *nobili natos poſt hæc peperit.* Sic p. 26, 3. eaꝑoꝑan ꝑeðdon Ada and ðella, *liberos pepererunt Ada & Sella.* & l. 17, ða peaꝑþ Adame. on Abeleꝑ ɣylð. eaꝑoꝑa on eþle. oþeꝑ ꝑeðeð. *tum Adamo alius filius nobilis in loco Abelis natus erat.*

Racu, *Cimbrice* ræcia, *pluvia, unda, humor*, ſynecdochice *inundatio.* Paraphr. xxxi, 14, ic þille on þenaꝑ ꝑtælan. ꝝ mið pæɣ-ðneate. æhta ꝝ aɣend. eall acpellan. ða beutan beoꝑ. eaꝑce boꝑðum. ðonne ꝑpeaꝑt racu. ꝑtiɣan onɣinneþ, *improviſos homines invadam, & fluctuum caterva omnes poſſeſſiones & poſſidentes, qui extra arcæ navigium fuerint, occidam, quum tenebroſa inundatio inchoaverit.*

Eɣoꝑ, in eɣoꝑ-hepe, *maris* vel *aquarum exercitus.* eɣoꝑ ꝑtpeamaꝑ, *maris* vel *aquarum fluenta.* Quibus vocibus utitur Paraphraſtes in deſcribendo cataclyſmo. Gloceſtrienſibus & aliis **eager** eſt *æſtus marinus*, vel *acceſſus maris*; omnia plane à *Cimbricis* ægur, *æquor, oceanus, pelagus*, vel ogur, *fretum.*

Ðꝑino, *vociferatio, exclamatio, ejulatio, rugitus, vox ſtentoria. Cimbrice* þrina, verbale ab at þrina, *exclamare, vociferari, ejulare, grunnire.* Paraphr. xxxii, 10, pætþeꝑ bꝺoɣan. hæꝑte hꝺinon, *aquæ terrores, æſtus vociferationes* vel *tumultuationes.*

Monneꝑ-eln, *cubitus, ulnæ menſura*; *Cimbrice* mundæ-aln, à veteri *Cimbrico* mund, (quod & mun ſcribitur) *manus*, & aln, *ulna.* Paraphr. xxxii, 11, ꝑiꝑtena ꝑtoð. ðeop oꝑeþ ðunum. ꝑæ ðpence ꝑloð. monneꝑ-elna. þ iꝑ mæꝑo þẏnð, *diluvium altum extabat ſupra montes quindecim cubitus, hoc eſt memorabile fatum.* Hæc (monneꝑ-eln) eſt vox agrimenſoria; ſcilicet qua uſi ſunt Gromatici apud gentes boreales in finibus regundis.

Mæɣ. *Cimbrice* † mægt, mogt, *filius.* Paraphr. lvi, 21. mæɣ pæꝑ hiꝑ aɣen ðꝺiðða, and hę ꝑeoꝑþa ɣylꝑ, *tertius ſuus erat filius ipſe ille quartus.* vide ſupra, maɣa.

Ðlioþ, hleoþ, *latus clivi, latus montis*, tropice *mons. Cimbrice* hliþ, Paraphr. xxxiii, 6, ðæꝑ ðe he heah hliðo hoꝑðe onꝑenɣon, *ex quo alti montes gazophylacium* [arcam] *exceperunt.* Sic l. 16, ac pænon ꝑteap hleoþo beppiɣen mið pætꝑum, *ſed acclives montes tecti erant aquis.* vid. hleoþ, ſupra.

Ðlẏpan, *Cimbrice* at hlüpa, *torquere forfice, unguibus, digitis.* Paraphr. xxxv, 19, ða him he aptan clẏpte, *tum eum cor torquebat.*

Ðoþan, *Cimbrice* ſoddan, *hoc* vel *ipſo modo, taliter, ita, ſimiliter, talia.* Paraphr. xli, 2, ðu him pæꝑt-hel ꝑoþan ꝑpꝑæce ꝑpa ðu minum ꝑcealt ꝑeope ɣebeoꝑɣan, *tu maxime ſecreta ita loquere, ut vitam meam ſerves*: inquit ad *Saram Abrahamus.*

Lẏt, *Cimbrice* lit, ut andlit, anglit, *vultus, facies.* Paraphraſ. xli, 20. pæɣeppo lẏt iðeꝑe ꝑunnon, *vultus fœminæ pulchrioris ſole.*

Mẏn, in piꝑ mẏne. nam ita vocatur *Pharaonis* piaculum, cujus reus erat propter *Saram* ſibi aſſumtam. Paraphr. xli, 14, hpæþepe ðnihten peaþ ꝑpea Faꝑaone ꝑah ꝝ ẏþpe ꝑoꝑ piꝑ mẏne:. Mẏn autem vel *Saxonice* man eſt à mein, quod *Cimbrice* eſt *nocumentum. Francice* eſt *nefas, ſcelus.*

Ðeɣð, *nobis cognitus*; à ðoɣan, *Cimbrice* at þeckia, *cognoſcere.* Ei þecke eg þan man, *non novi hominem*, Matth. xxvi, 72. Paraphr. xliv, 9, him on ꝑpaðe ꝑeollon æþelinɣa beaꝑn ecɣum oꝑ ðeɣðe pill ɣeꝑiððaꝑ, *voluntarii comites nobiliſſimi gladiis* [forſan *alacritate*] *noti, per viam in eos impetum fecerunt.*

Ðnuðe, *protinus, confeſtim, cito*; *Cimbrice* ſnudugr, ſnudoglega. ða peaꝑþ ꝑnellꝑa peꝑoð ꝑnuðe ɣeɣeappoð cenpa to campe, *tum exercitus fortium expeditorum protinus paratus erat ad bellum.* fragm. *Jud.* ða ꝑeo ꝑnoteꝑe mæɣþ ꝑnuðe ɣebꝑohte ðæꝑ hepe pæꝑan heaꝑoð on ðam ꝑæteleꝑe, *tum ſapiens virgo protinus imperatoris caput portabat in pera.* ibid. vide vocem infrà.

Fleꝑt, *Francice* flett, *aula, cœnaculum. Cimbrice* flet, *lectus, cubile, ſtratum, ſcamnum, cubiculum.* Paraphr. p. 53, 6, eoðon ꝑona. ꝑpa him ꝑe Ebꝑiꝑca. eople ꝑꝑaðe. in-unðeꝑ eðoꝑaꝑ. þæꝑ hum ꝑe æþela ɣeaꝑ. ɣleappeꝑhþ hæle. ɣieꝑthþniꝑꝑe. pæɣpe on ꝑleꝑꝑe. *ſtatim ibant angeli, prout Ebræus heros* [*Lothus*] *direxit, in tecta, quibus nobiliſſimus prudentiſſimuſque vir hoſpitium præbebat in aula* vel *lecto ſpecioſo.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. xxiv, uuas thar erlo drom fagar an flettie, *ibi heroum erat hilare gaudium in aula.* & cap. xxxiii, druog man uum anflet ſciri,

* Id eſt ɣeneɣðon. † Vide Eddæ *Snorronis* partem ſecundam in cap. *de heroum nominibus.*

ferebatur vinum purum in cœnaculum. thaᵗ ſia thar for them geſtion gaman aſhuoði fagar ad
flettie, *ut ibi coram hoſpitibus in aula choreas lætas ageret.*

Sien, *Cimbrice* ſion, ſien, *viſus, viſio.* Paraphr. LIV, 4, and ða oꝼꝼlice. anpa gehpilcum.
ymꝑtandendopa. polcep Sodoma. ꝼæꝛꝛe ꝓopꝛæton. heaꝑod ꝛiena, *& tum feſtinanter* [angeli]
viſum firmiter obſtruxerunt unicuique populo Sodomæ, qui circumſteterunt [Lothi domum.]

Deap. *Cimbrice,* ðar, *altus, celſus, ſublimis.* Paraphr. LVI, 8, oꝑ ꝑ hie be hliþe. heape dune.
eopþ-ꝛcꝛæꝛ ꝛundon, *donec juxta clivum excelſi montis, antrum in terra invenerunt.* Sic LXXIX,
15, ðeȝnaꝛ ðeodne ꝛæȝdon. ꝑ hie ðæpe ȝeheahte pæpon. hæꝛꝛaꝛ heapan. in ðiꝛꝛe hean bý-
piȝ ða hiꝛ * heȝan ne pillaþ. ne ðiꝛne piȝ pupþiȝean, *ſatellites regi dixerunt, quod erant captivi*
[*ſuperbi*] *excelſi, in hac urbe protecti, qui iſtius conſilii erant, ut neque hoc ſimulacrum, neque hoc*
conſecratum idolum adorare vellent.

Dpeopne, *Cimbrice* dreyre, *Francice* dror, *cruor, ſanguis.* raudr ſem dreyre, *inſtar cruoris rubeni,*
Olafr helti vt ſinum dreyra, *Olaus effudit ſanguinem ſuum.* Sic Paraphr. LXII, 16, polde hiꝛ ꝛu-
nu cpellan. ꝑolmum ꝛinum. ꝛipe ꝛencan. mæȝep dpeopne, *voluit filium ſuum* [Abrahamus] *mo-*
nibus ſuis occidere, & ignem extinguere filii cruore. Sic harm. evang. *Cott.* cap. LVII, uuas im
is huȝi druoui bi thera menniski muod ȝihruorid, ir fleſk uuas an farahtun, fellun im trahni
drop, is diurlic ſuet alſo dror cumit uualla fan uuûndon, *mens ei ſollicita animuſque perturbatus*
erat diſcipulorum causâ, corpus erat in tremore, & lachrymarum guttæ ab illo ſtillabant, & pre-
tioſus ejus ſudor manabat quemadmodum ſanguis cruorque ex vulneribus. Sic cap. LXI, ik hebbu
mines drohtines droru ȝicopot, *domini mei ſanguinem vendidi.* Sic cap. LXVI, is blod ran an
ertha dror fan uſon drohtine, *ſanguinis ejus nempe cruor à domino noſtro in terram defluebat.*

Sca, *Cimbrice* skar & skarr, ska, skatt, *eximius, a, um, excellens, præſtans*; unde ska, *præſan-*
tia. Paraphr, XCVI, 17, to ðæm æþelan. hniȝan him ꝛcaꝛ. ꝛiȝeꝛophꝛ apaꝛ, *& nobiliſſimo*
[Chriſto] *ſe ſubmittebant præſtantes triumphanteſque angeli.*

Aþop, *Cimbrice* addre, *ſublimior,* vel forſan *prior, anterior. Cimbrice,* adur. Paraphr. CV, 10,
ir ꝛýlꝛ cyniȝ. ealna aþop in ðæpe ecan ȝepceꝛt, *ipſe eſt rex omnibus ſublimior* [prior] *in cœlo.*

Leꝛꝛpecnan, *exaſperari. Cimbrice* at freka, *aſperare.* frekna*ſt, exaſperatur.* frekr, *durus, ſævus.*
Paraphr. p. LXXXIX, 3, ꝛpa hýꝛa alþop býðe máne ȝemenȝod. mode ȝeꝛꝛpecnod, *quemadmodum*
ſuus fecit rex ſcelere taminatus, mente exaſperatus.

Eꝛnan; *Cimbrice* at eſna, *præſtare, implere quod promiſſum, facere quod ſtatutum eſt.* Para-
phr. LXXXIX, 2, eꝛnðon unpiht ðom. ꝛpa hýꝛa alþop býðe. máne ȝemenȝod. mode ȝeꝛꝛpecnod.
ꝛꝑæmðe ꝑolc mæȝen. ꝛpa hýꝛa ꝛpea æpeꝛt. unpæð eꝛnðe, *nefas, haud ſecus ac rex ſuus, qui*
ſcelere erat taminatus, mente exaſperatus, perpetrarunt; prædeſtinatum nempe ſcelus, quod dominus
ſuus prius perpetraverat, populus commiſit.

Fýꝛꝛcýðe, in iſto Paraphraſtæ p. LXXXI, 1, ac ðæt ꝛýꝛ ꝛýꝛꝛcýðe, *ſed ignis ille ignem obum-*
brabat, vel *ignis ille ſibi umbram faciebat. Cimbrice,* at skygga, at skugga, at skya; & *Francice*
ſcuian eſt *umbram facere.*

Dpiht, *Francice* druht. *Cimbrice* drott. de quo ſic *Gudm. Andreæ.* drott. f. g. *familia, plebs,*
populus, turba; inde in *Havamal,* ſal-drott, *domeſtica familia*; vig-drott, *exercitus, excubatores:*
inde quoque drotten, *dominus,* quaſi *familiæ dominator, herus familiæ.* Paraphr. XXIV, 8. hpinon
heapm tanaꝛ. heapðe ȝ ꝛape bpihta beapnum, *teſtigerunt nociva vimina, humano generi du-*
ritiem & dolorem inferentia. hinc compoſitum, ꝑolc-bpiht, *comitatus.* Sic harm. evang. *Cott.* cap.
XII, Iohannes ſtuod bopta allan ðaȝ druht folc mikil uuerod an uuatere endi oc uualdan Krist
herren heban cuniȝ, *ſtabat Johannes per totum diem baptizans in aqua, populum, ingentem ca-*
tum, & rectorem Chriſtum, dominum, cæli regem.

Na, ne; *Cimbrice* nar; de quo ſic idem *Gudmundus.* nar, nae, na. nae in obliquis, *cadaver,*
cadivum: inde compoſitum in Paraphraſte LXVI, 15, bpiht-neaꝛ, *populi cadavera.* hic ȝeꝛapon
oꝛ ꝛuþpeȝum. ꝛýpð Fapaonip. ꝛopþ onȝanȝan. oꝛep holt pȝan. eopeð lixan. ȝapaꝛ tþymed-
ðon. ȝuþ hpeapꝛpoðe. blicon bopð hpeoþan. býman ꝛunȝon. ðuꝛaꝛ ðunian. ðeod meapc tpe-
ðan. onhpæl hpneopan hepe ꝛuȝelaꝛ. hilðe ȝnebiȝe. beapiȝ ꝑeðepe. oꝛep bpiht neum, *vi-*
debant exercitum Pharaonis ex auſtro per vias ſylveſtres procedere, legiones fulgere ad prælium pa-
rantes; bellum undique agebatur, coruſcabant clypeati, canebant tubæ, vexilla explicabant, populus
conterminus [*Ægyptii*] *inſtabant, caſtrenſes volucres, belli cupidæ roſcidæ alis circumcirca, populi*
cadivæ, cædem expectantes percupiebant.

Sancep bland, verbum verbo, *aggregationis mixtio,* i. e. *aggregatio mixta* vel *collectio mixta*;
ita enim *promiſcuum vulgus,* Hebraice *mixtio* dictum, vocatur à Paraphraſte LXIX, 15. Sanc autem forſan eſt verbale à *Cimbrico* ſanka, quaſi ſamka, *colligo, aggrego*: & bland, *mixtio, mixtura,*
pariter verbale *Cimbricum* à blanda, *confundo.* pæꝛ ꝛeo copla ȝeopiht. aneꝛ modeꝛ. ꝛæꝛtum
ꝛæþmum ꝛpeopo pæpe heolð. nalleꝛ hiȝe ȝehýnðon. haliȝeꝛ lape. ꝛiððan leoꝛeꝛ leoþ. læꝛꝛe
neaꝛ. ꝛpeȝ ꝛpiþpode. and ꝛancep bland. locus ſane plus ſatis obſcurus, ſed qui ſic forſan verti
poteſt: *heroum dominus, nobilis & ſolers præfectus* (Moſes,) *firmo ſinu conſtans erat; at familia*
(populi) *ſancti viri documentis non obediens erat. poſtea vero amabilis ultimum pæana* vel *para-*

* Neſcio an locus ille corrigendus ſit. at forſan reſcribi hic debet helȝan vel hepȝan.
neſcio

neſin ortus propius clamor & mixta multitudo, (i. e. clamor mixtæ multitudinis) *ſuperabat.*

Run, *litera, runa*; *Cimbrice* run; unde lingua *Cimbrica* appellatur *Runica*, ſcilicet à vetuſtis illis literis, quas patrio ſermone Runer, *Runas* vocabant. Paraphr. p. LXXIII, 23. ȝiꝼ onlucan þile. liꝼeꝛ þealhꝛtoð beoꝛhꝛ on bneoꝛꝛum. báhhuꝛeꝛ þeaꝛð. ȝinꝼæꝛten ȝoð. ȝaꝛteꝛ cæȝon. þun biþ ȝeþecenoð, *ſi vitæ interpres verax deus, lucidus pectore reſerare vult mentem ſpiritus clavibus*; *litera* [literalis ſenſus] *erit expoſita.* vide infrà, in Lætan:. Run etiam ſpecialius apud *Cimbros* ſignificabat *literam* & *characterem magicum*; unde Runa capitule inſcribitur *de magicis artibus libellus*, quem cum *Havamal* edidit *P. J. Reſenius.* Paraphr. p. 90, 21. Ne mihtne apæðon. þun-cþæꝼtiȝe men. enȝleþ æþenðbec. æþelinȝa cyn. oþ þ Daniel com. ðþihtne ȝecopen. þnotoþ ꝛ roþꝼæꝛt. in þ ꝛelð ȝanȝan. Ðam pæþ on ȝaꝛte. ȝoðeþ cþæꝼt micel. to ðam ic ȝeoþne ȝeꝼþeȝn. ȝyꝼum ceapian. buþh-ȝepeaþðaþ. þ he him boc-ꝛtaꝼaþ. apæðbe and apehte. hþæt ꝛeo þun buðe, *magorum principes non potuerunt explicare angeli commonitorium, donec Daniel Deo electus, ſapiens, veraxque in cœnaculum venit. Illi erat in ſpiritu ſcientia divina multa*; *ab eoque, ut ſtudioſus didici, donis impetrare voluerunt primores urbis, ut ipſis ſcripturam exponeret, & quid literæ* [magicæ] *ſignificarent, indicaret.*

Sigoþ, *victoria, triumphus, victor*; & ꝛigoþa, *dominus*, à *Cimbrico* ſigur, *victoria*; unde at ſigra, *triumphare*; ſigurſæll, *victorioſus*; ſigurlaus, *victus*; ſigraður, *triumphatus, victus*; ſigrari, *victor.* En exempla ex Paraphraſte: ꝛþeotol iꝛ ꝛ ȝeȝene. þæt ðe roþ metoð. on ȝeriððe iꝛ. ꝛþeȝleꝛ alðoþ. ꝛe ðe ꝛigoþ ꝛeleþ, *manifeſtum eſt & conſpicuum, quod Deus verus cæli dominus, qui dat victoriam, in comitatu eſt.* beꝛloh ꝛynꝛceaþan. ꝛigoþe ꝛ ȝepealðe, *ſempiternum adverſarium victoria & poteſtate pulſavit.* Ne aþ ꝛþeþeþ. enȝla ðeoðen. þyþða palðenð. ꝛ þeþeða Goð. roþꝼæꝛt ꝛigoþa. ðuþh hiꝛ ꝛylꝼeꝛ liꝼ, *quandoquidem angelorum rex, fatorum dominator, & exercituum Deus, verax dominus per vitam ſuam, juſjurandum jurat.* ꝛeᵹe ꝛigoþeꝛ ᵹacn roþ on ᵹehpilcne. pæpneð cynneꝛ, *pone domini verum ſignum* [circumciſionem præputii] *ſuper unumquemque marem.* Sic in fragm. *Jud.* ꝛoꝛᵹiꝼ me ꝛpeᵹleꝛ ealðoþ. ꝛigoþ ꝛ roþne ᵹeleaꝛan. þ ic miþ ðyꝛ ꝛpeoꝛðe. moᵹe ᵹeheapan. ðiꝛne moꝛþþeꝛ bꝛyᵹᵹan, *da mihi domine victoriam & veram fidem, ut cædere poſſim hoc gladio hunc cædis auctorem.* & in locis innumeris *Deus* quoque vocatur, ꝛigoþa ꝛettenð, *victoriarum* vel *triumphorum arbiter.* ꝛigoþa palðenð, ꝛigoþa cyninᵹ. ꝛigoþa ðþihten, *victoriarum rex & dominus.* Imo à *Gothis* ad fidem converſis, ſimpliciter * SIГRR vel SIhRR vocabatur *Auguſtino.* Epiſtola CLXXVIII. ᚾᛁᛋ, Siar autem & ᚾᛁᛋ, Sir, occurrit in monumentis *Runicis*; nec dubitandum eſt quin noſtrum Syr vel Sir, quo omnes dominos & dignitatis viros; & *Sire*, quo *Galli* ſupremum dominum *regem* ſolum compellant, à Siar & *Sihor* derivanda ſint. Ut autem *Galli* abſolute *Sire* utuntur, cum regem compellant; ſic noſtri olim *regem* compellantes, dicere ſolebant Syr king: ut in iſtis ſatyrographi:

Chriſt kepe the, Syr king, and thy kingriche.
Let thy confeſſour, Syr king, conſtrue this.
Daniel ſayd, Syr king, thy dreames betoken. &c.

Hiſce addas Fuꝛ, *Cimbrice* fus, *promptus, cupidus, lubens*; & ꝛyꝛan vel ᵹeꝛyꝛan, *Cimbrice* at fyſa, *inſtigare, calcar addere, incitare, feſtinare, quid prompte aggredi, expedire.* Exempla petas à Paraphraſte. p. IV, 12: X, 17: XXVI, 15: LII, 7: LXI, 16, 21: LXV, 9. Sic in *Calendario*, æþele Anðpeaꝛ upon noðenum hiꝛ ᵹaꝛt aᵹeaꝛ on ᵹoðeꝛ pæpe ꝼuꝛ on ꝼoꝛþ-peᵹ, *Andreas in Dei cauſa inſignis, cœlis reddidit ſpiritum ſuum promptus ad moriendum.* Sic in fragm. *Jud.* nu ic ᵹumena ᵹehpæne. ðyrra buphleoða. biddan þille. þanðpiᵹᵹenðpa. þ ᵹe þecene. eoꝛ ꝛyꝛan to ᵹeꝛeohte, *jam oratos velim ſingulos milites è civibus hujus urbis, ut confeſtim ad prælium promti contendatis.* Sic in harm. evang. *Cott.* min ᵹeſt is ᵹapo an ᵹoðes uuilleon ꝼus te feranne, *ſpiritus meus paratus eſt ad faciendam Dei voluntatem, & promtus ad patiendum.*

Calla; *Cimbrice* kall, ut karl, *vir.* Inde hilðe-calla, *vir belli, dux.* Paraphr. p. LXVIII, 11. ahleop ða ꝼop hæleþum hilðe-calla, *tum militibus præcurrit dux.*

Ðenᵹel, apud *Cimbricos* poetas Þengill, *rex*; ut in Paraphr. LXVI, 20, manna ðenᵹel, *rex hominum.*

Mece, meca, *Cimbrice* maki, *Francicè* maki, *machæra, gladius.* eac hiꝛ ᵹeꝛælðe ðæt ꝛe ilca het aᵹene bꝛoðoꝛ. and hiꝛ moðoꝛ miþ meca ecᵹum. billum oꝛbeaꝛan, *etiam accidit eundem* [Neronem] *fratrem & matrem ſuam gladii acie, ſecuri percuſſiſſe*, Metrorum *Boethianorum* verſiones *Cott.* p. 160. Sic in Herv arar Sag. cap. VII, 20 & 26. Ek mun hirða, oc i haund nema hueſſan maki, *oportet me reportare, & ſervare acutum gladium* [Tirfingum.] Sic, 8. Vekr þu Hervor, ſel þu mer ur hauge hardan maki, *ſurge Hervor, da mihi ex tumulo durum gladium. Gothis* etiam *Tauricam Cherſoneſum* incolentibus *mycha* eſt *gladius*, ut *A. Busbequius* oſtendit, Epiſt. IV. vide etiam *Olai Verelii* notas in vocem maki, in Hervar. Sag. p. 69. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XXXIV. huo habða thie lubeono cuninᵹ manno thena mariſton makies eᵹᵹion hobbu bihauuan, *ut rex Judæorum celeberrimum hominem gladii acie decollaverat.*

---

* Vide Gloſſarium *Goth. Franciſci Junii* F. F. in voce ᚨᚴᛗᚨᚾ, ubi de voce ᚱᛁᚷᚩᚱ agit auctor.

Speod, *Cimbrice* ſveit, *certa pars plebis, regionis* vel *comitatûs, cohors, multitudo, comitatus, ſatellitium.* Og mid þolum mikel ſveit, *& cum eo multa turba.* Marc. XIV, 43. bar Þar hia engleum marg ſloſde himmeſka her-ſveita, *erat ibi cum angelo multitudo cœleſtis militiæ.* Sic in Paraphr. p. LXV, 21. ȝefapon manðpiȝan. mihte ſtpæte. reȝn opep rpeoton, *videbant clypeati milites ſignum rectâ ſupra turmas impendens.* Sic p. LXXV, 2. hopon hepe ðneatar. hlude ſtpeȝne. þop ðam bæd-peopde. ðnihten hepeðon. þepaȝ pulðpef ſanȝ. þiȝ on oȝnum ſolc-rpeota mæȝt, rynd leoþ ȝalan, *militares catervæ canoram vocem elevabant, propter* * *ſuppetias latas* [vel *præclarum facinus*] *dominum laudabant, & mulieres ex altera parte, quæ maxima multitudo erant, pœana, & epinicium canebant.*

Hild. *Cimbrice* Hillðr, *Bellona*, poetis *pugna, prælium.* Sic in cantico immanis illius monſtri è foſſa *Jomsburgana* emergentis, quod in hiſtoria *Styr-Biornonis* extat, leguntur hilldur ſtendur huctian mytgin Gialldurs under taudum ofilde, *pugna* vel *prælium committitur quovis mane, Bellonæ ſub rubro ſcuto.* hinc in Paraphraſte hilde-rpelle, p. LXXV, 25. & hilde-calla, de quo ſuprà, & in fragm. *Jud.* hilde-nædþan, *militares ſerpentes, jacula* vel *ſagittæ*, à forma & ſtimuli ſimilitudine vocantur. hie ða rpomlice. leton hoppleoȝon. ȝlana rcunar. hilde-nædþan. oȝ hopnbogan, *tum ſtrenuè evolare fecerunt ſagittarum nimbos, ex corneis* [vel *corni-formibus*] *arcubus, militares viperas.*

Hadre; *ſerenus*; *Francice* hedro. à *Cimbrico* heide *æther*is *ſerenitas*; unde heidet, *ſerenat.* vox frequens occurrit in metris verſionis *Boethianæ*: ut, ðonne heó runne on hadrum heoronе beophtopt reineþ. &, ðonne reo runne hadropt reineþ. & in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, ut, huan ſia ȝiſahun thena cuninȝ ſterron cumbal leohtan hedro ſan himile, *quum* [magi] *viderent regiam ſtellam ſignum ſerenum ex cœlo lucere.*

Hæfa, ut apud *Franco-Theotiſcos*, pro hæbbe, vel hafe *habeo.* ðeodner hafa hýldo foppophte, *regis favorem perdidi.* Paraphr. XXI, 1. hafa afina ðanc ðafa ðe ðu unc bude, *ago tibi gratias de honoribus, quibus nos decoraſti*, LIII, 2.

Hamol vel ȝamul. *Cimbrice* ȝamall, gomull, ȝamallt, *vetus, annoſus, ſenex*: ut in Kalendario, ȝamol bi̇þ rnotepopt, *ſenex ſapientiſſimus eſt.* Hinc *Abrahamus* plus quam centum annos natus vocatur ȝamol-fepheþ, à Paraphraſte, p. LXI, 19. onȝan ða hi̇r epolar bætan. ȝamol-fepheþ ȝoldef bnýtta, *tum ſenex patriarcha cœpit aſinos ſuos parare.*

Ðýrr, *Cimbrice* Þurs vel Þus, *gigas, cyclops, ſpectrum*; ut in Kalendario, ðýrr rceal on fenne ȝepunian, *ſpectrum* [ſcilicet *ignis fatuus*] *in locis paludoſis amat habitare.* vel forſan reddendum eſt ðýrr, *latro, prædo.* Þuſs enim vel Þurs, ut vargur, prithario notat *lupum*, nempe rapax iſtud & maleficum animal: inde per tropum, *latrones, fures* improbi & *raptores*, qui pacem hominum ſuis latrociniis turbant, Þuſſar vel Þurſar *Cimbrice* appellati ſunt. Inde etiam in *Cimbricis, Scandicis* & *Iſlandicis* libris *gigantes* illi veteres è prædonum & homicidarum grege, vocantur Þuſſar, Þuſs ablendingar, [1] totnar, [2] riſar, [3] berg-riſar, [4] half-riſar, [5] bergbuar, [6] troll, [7] half-troll. Secundum autem hanc ſignificationem *vũ* ðýrr, locus ſic vertendus eſt: *latro in paludoſis locis amat habitare.* etenim inacceſſi loci paludoſæ terræ, ſunt latronum refugia; quemadmodum in *Hibernia*, ubi latrones publici à locis paludoſis vocantur **Bogg-troopers.**

Abal. *Cimbrice* Aſl, *robur, fortitudo*: ut Paraph. XII, 25, cpæþ þ ðin abal ȝ cræfte. and ðin modrefa. mafe pupde. *dicit robur & potentiam & animum tuum præſtantiora fore.* Sic Herrarar Saga. cap. VII, p. 95, Far-vel dotter, fliot gioſ eg Þier tolfmanna fiar, ef Þu mua nadit aſl, oc elioth, alt þid goda er ſyner Angrymi epter leifdu, *vale filia, protinus tibi daturus ſum duodecim virorum vitas, robur etiam corporis ac fortitudinem animi, & omne id boni, quod poſt ſe reliquerunt Angrymi filii, ſi poſſis credere.*

Mil. ni fallor ut *Cimbrica* i mille, i millum, à mille *inter*: ut Paraphr. LXVI, 19, Fole pæȝ ȝehæȝed. hpilum oȝ ðam pefode. plance ðeȝnaf. mæton mil pafaf. meapa bogum, *populus* [Iſraeliticus] *jam obſeptus erat exercitu* [Ægyptiorum] *& ſuperbi illi homines in confinium angulis inter ſemitas eum inveniunt.*

Foþ; *Cimbrice* fuþ, fud, *matrix, vulva*; ſic in Paraphraſte. foþ-fopþȝan þýnd æftep ðirfum popb ȝemeancum, *vulvæ apertio*, i. e. *primogeniti partus fiet, ſecundum quod deſignavi hu verbis.*

Liſt, *ars, ſcientia, peritia, aſſatia.* inde liſtum, *perite, affabre, ſolerter, ingeniose.* à *Cimbrico* liſt, *ars, ſcientia*: unde liſtugur, *artificioſus*, & liſtumaðr, *inſignis artifex.* læddе hie þa mid liȝenum. and mid liſtum rpeon. ideſe on þæt unpiht, *ſic mendaciis duxit, & aſtutiis illexit mulierem ad iſtud peccatum.* Paraph. XV, 2. he þ andpeofte oȝ Adames lice aleoþode. and him liſtum ateah þib oȝ ribban, *materiam ex Adami corpore ſumſit, & ex ejus latere coſtam artificioſe abſtraxit*, Paraphr. IV, 24. Sic in fragm. hiſt. *Judith.* ȝenam ða done hæþenan mannan. fæſte be ſeaxe finum. teah hine ſolmum þiþ hýne-peapd byrneplice. ȝ done bealofullan liſtum alede laþne mannan ſþa heó ðæf unlæðan eaþorf mihf þel ȝepealdan, *tum firmi*

---

* *Cimbrice* dad, *virtus*, & *amica officia*; unde at dryggia dade, *ſuppetias ferre.* [1] Id eſt *Titanes, gigantes, Cyclopes.* [2] Id eſt *gigantes.* [3] Id eſt *montani gigantes.* [4] Id eſt *ſemigigantes.* [5] Id eſt *monticulæ.* [6] *Monſtra, immanis & gigantea ſtaturæ homines, dæmones.* [7] *Semigigantes.*

pro-

prehendens gentilis hominis comam, horrendum cuſtodem ſuum ſe verſus manibus ſuis traxit, & execrabilem inviſum hominem, quatenus impurum per vires facillime movere licebat, ſolerter abduxit. Francice etiam liſt eſt *ars, peritia*, ſecundum iſtud *Otfridi*:

Tho quam oſtano in thas lant	Sterrono giruſti
Thie irkantun ſunnum fart	Thas uuarun iro liſti.

tum qui ſciebant ſolis motum & ſtellarum curſum, quod eorum ars erat, venerunt in hanc terram. Hinc in gloſſ. *Keronis*: kiuuiżidu deru liſti, *ſcientia artis.* inde quoque liſtar & liſt-meyſter, *artifex*; ut in iſto *Willerami*, thie thar gelmithot ſint mit galeredes liſtmeyſteres hand, *quæ fabrefacta ſunt periti artificis manu.*

Þræc. *Cimbrice* þrek, *corporis robur, cum animi fortitudine & audacia.* Inde in Paraphraſi Compoſita þræc-noſe & þræc-riże: ut p. XLIV, 23, bæd him þræc-noſe. Þa puncaſ þæſ. pæd ahicgan. Þ hiſ hýlde mæg. ahned punde. beopn mid bpýde, *rogabat viros ſtrenuos & inſignes* [Abrahamus,] *ut de hoc conſilium expedite darent quomodo cognatus ejus dilectus princeps* [Lothus,] *cum uxore ſua liberandus foret.* Sic p. LVI, 24, þuſtriże þræc piżeſ, *avidi certaminis in quo vires oſtenderent & probarent.* Occurrit etiam þraca, *vehemens, fortis.* p. LXIX, 23, þraca pæſ ön one. heanð hetað plega. hægſtealð modiże. piżend unſoftе, *vehemens in principio erat prælium, tyro animoſus, dux intrepidus.*

Afop; *Cimbrice* afur, *odioſus, inviſus, injurius.* ſe galmoda egeſſul ȝ afop, *libidinoſus ille* [Holofernes] *terribilis & odioſus.* fragm. *Judith.*

Þpipan. *Cimbrice* ſvipan, *cito agere, volvere, raptare*; unde ſvipan, *motus ſubitus, cita raptatio*; at ſvipa ſier, *ſubito ſe vertere.* Paraphr. LXXIII, 18, laþe cynmbon. lýſt up gerpeanc. pægum reſnum. blod blod gepoð. panðbyriġ pæpon noſene. poðep rpipode. mepe beaþa mæſt, *infeſti* [Ægyptii] *moriturâ vocibus ad nubilum æthera clamabant*; *fluctibus ſanguis ſupernatabat*; *clypei erant rapti*; *aerque cito agitabat mare* [Erythæum] *mortibus nobilitatum.*

†Dpepe, in beaþ-bpepe, *violenta mors, internecio, occiſio, lethi cauſa.* Paraphr. LXXIII, 9, ðý beaþ-bpepo bpihte rpæpon rýnſulpa rpeot, *populus peccatorum turba lethali occiſione conſopiti ſunt.* Heðneoran, *cadere, procidere, ruere, corruere.* vide Gloſſ. *Goth.* in ᚨᚱᛁᚾᛋᚨᚾ: Paraphr. LXXIII. 11, riððan hie on boġum mode pæġa mæſt mæġen eall ġeðpeap, *deinde iratorum fluctuum maxima potentia ſuper illos arcuatim ruebat.*

Iætan, *conjecturam facere*, cum verbo cognatæ ſignificationis, *ænigma ſolvere, obſcurum explicare. Cimbrice*, at gåta. unde Paraphr. LXXIII, 25, ġiſ onlucan pile. liſeſ pealhtod. beophtu on bpeoſtum. ðán huſeſ peaſð. ġin-fæſten Iiob. ġaſteſ cæġon þun biþ ġeſecenod. pæð ſoþ-ġæt, *ſi Deus, ſapiens & ampliſſimus vitæ interpres* [intellectum] *domus oſſeæ* [cranii] *cuſtodem ſpiritus clavibus reſerare vult, exponetur litera & ænigma ſolvetur.* ubi ut at gåta gatis apud *Cimbros*, ſic hic pæð ſoþ-ġæt:.

Sceo, in rceo-ġolð, forſan quaſi ſkæġold, i. e. *aurum præſtantiſſimum*, à *Cimbrico* ſkå, *præſtantia*, de quo ſupra. rceo-ġolð, ȝ ġoð-peb, *puriſſimum aurum & purpuram.* Paraphr. LXX, 7.

De *Cimbricis* jam ſatis. Procedamus igitur ad *Francicas* voces, quæ *Anglo-Saxonum* poetis cum ſolutè ſcribentibus in dialecto *Dano-Saxonica* communes ſunt. Hujuſmodi ſunt pronomina ðec, upic, upeſ, upſeſ, de quibus in ſuperiori capite, & quorum exempla habes in quam plurimis locis Paraphraſeos: ut p. LXXXI, 16, 25. LXXXIII, 5. LVII, 23, 25. XIII, 22. XXX, 2, 7. XLI, 4. XXI, 2. XXIII, 7. XXVI, 22. XXXIX, 20. XXXV, 22. LIII, 5. Sic in metri v. lib. II. *Boeth.* verſione *Cott.* Eala ðæſ hit punde. öððe polde ġod. Þ ön eoſþan nu upra tida. ġeond þar piðan peopuld. pæpen æġhpæſ rpelce. undeſ punnan, *utinam ita nunc comparatum eſſet in terris, ut tempora noſtra prorſus talia forent, per latum hunc mundum, qui ſub ſole eſt.* i. e. per totum terrarum orbem.

Ieſceapu. *Francice* giſcapu, *mandatum, decretum*; ſpeciatim, *Dei, naturæ mandatum*: ut Paraph. LIII, 19, æp ze rceonde. piþ ġeſceapu rpemmen * unġiſpe ýſel. ylda beapnum, *priuſquam contra naturæ mandatum in homines ſcelus perpetratis.* Sic in harm. evang. *Cott.* leſtun thia behtun ġiſcapu uualdandes uuilleon, *implebunt juſtum mandatum & voluntatem domini.* & cap. XXVI, *fatalis hora* vocatur metod ġiſcapu, & reginu ġiſcapu, cap. XLII, ſcilicet *decretum divinum.*

Iinġpa, ġeonġpa, *diſcipulus, ſubditus.* Vox jungro, jungron, frequens occurrit in codice *Francico* evangeliorum quadruno, metrice ſcripto; & in *Tatiani* monoteſſaro nunquam non jungiro eſt *diſcipulus*: ut Tho ġihortun inan thie jungiron ſprechantan, *tunc audierunt eum iſti diſcipuli loquentem.* cap. XVI, 2. inti ſon ſinen jungiron zuene, *& ex diſcipulis ejus duo.* ib. 1. Sic in Paraphraſte p. 102. 14, 16. Da ic ġonġan ġeſpæġn. ġinġpan æt ſomne. ealle to Ialileam. hæġdon ġaſteſ blæd. haliġne Iiodeſ ſunu. ſpa heo ġeſeġon. hpæſ ſunu Meotodeſ. ða ġinġpan on upſtod ece dpihten. Iiod in Ialileam. ðæſ ġinġpan ðideþ. ealle upnon. ðæſ ſe eca pæſ ſeollon on ſolðan. ȝ to ſotum hniżon. ðancedon ðeodne. ðæt hit ðuſ ġelomp. Þ hi rceapodon rcýppend engla, *dein, prout fama, diſcipuli convenerunt omnes in Galilæa, ubi præſen-*

† *Cimbrice* drep, *lethale morbi nocumentum.* ab ad drepa, *occidere, interficere.* * Ab unġiſpe *impius*, comparativum unġiſpe. attamen in ſenſu ſuperlativo accipiendum & exponendum eſt.

tem habuerunt ſanctum Dei filium, ſpiritus donum, ſicut eum olim vidiſſent creatoris filium. tum dominus Deus æternus in Galilæa inter diſcipulos ſurgebat, diſcipulique eo concurrentes, ubi æternus dominus Deus erat, proſternebant ſe in terram, & Capite ad pedes ejus inclinantes, regi ſuo gratias egerunt, quod res ita evenerat, ut cernerent creatorem angelorum. Sic p. VII, ne pille ic lenȝ hiȝ ȝeonȝna punþan, *non amplius ejus ero ſubditus.* Hinc ȝeonȝeþ-ſcipe & ȝeonȝeþ-dome, *diſcipuli* vel *ſubditi ſtatus & conditio.* p. VI, 11. VII, L, II, 18. X, 20. XL, 12. XVIII, 20.

Tohȝ, tohȝa & teohhe, *fœtus.* verbalia ſunt; illud à præterito, hoc à præſenti verbi *Francici* zihan vel zeohan, *nutrire, ducere, educere, alere, educare*; unde zuhȝ, *fœtus.* Paraphr. *Willerami* Cant. Canticorum, cap. IV, p. 65. ande ſint thine zene ſamo thaz coſter thero ſcorenon ſcapho, thie ther uphgeent vone waſcha, alle mith zuinelero zuhte, ande hiro nehein ne is unbarigh, *& ſunt tui dentes ſimiles gregi tonſarum ovium, quæ de lavacro aſcendunt omnes gemellis cum fœtibus, & earum nulla ſterilis eſt.* Sic Paraphr. XXII, 17, ðu ſcealt ꝑieꝑna ꝑæȝan. tohȝan nippe tuddon. Sic p. XXIII, 16. het þam ꝑinhiꝑum. ꝑæȝ ȝ eoꝑþan. tuddon teondra. teohha ȝehꝑilcne. to populd nyȝȝe. pæȝtmaȝ ȝeban, *juſſit conjugibus* [Adamo & Evæ] *ut ad vitam conſervandam veſcerentur fructibus maris & terræ, & ſobolem procreantium, & omnis fœtus*, i. e. *omnis fœcundi.* A zeohan etiam *Sax.* teoȝan, teon, teoch; *Francice* toch, toge, *dux, ductor.* Paraphr. XXXVIII, 4. ða hie ȝemiȝȝon. mihȝum ſpedȝe. teoche æȝ toppe. ȝetalum myclum. peopcep piran, *tum apud turrim convenerunt cum magna potentia, & in magno numero potentiſſimi duces & rectores operis.* toȝe occurrit apud *Anglo-Saxones* in compoſitis: ut, in hepetoȝa, ꝑolctoȝa.

Eȝȝtpeam. *Francice* ahaſtrome. uſurpatur hæc vox apud poetas pro *cataclyſmo, diluvio, mari*: ut in Paraphr. XXXII, 19, ȝelædde ða piȝend. pepoda dpihten. popd opep pidland. pill-ꝑlod onȝan. lyȝliȝan eꝑȝ. laȝo ebbade ſpeapȝ undep ſpeȝle. hæꝑde ꝑoþ metod eaꝑopum eȝȝtpeam, eꝑȝ ȝecypped. topht pyne peȝn ȝeȝtiled, *tum principe, & domino exercituum verbum per totam terram ferente, diluvium cæpit diminui, & aqua receſſit nigra ſub cælo, vero deo cataclyſmum ab hominibus avertente, & pluviam inundationem compeſcente.* Sic harm. evang. *Cott.* thar hie ſittean ſande Andreaſe endi Petruſe bi them ahaſtrome bethia thia ȝibruoðer, *ibi ſedentes Andream & Petrum duos illos fratres juxta mare invenit.*

Hopſc. *Francice* horſca, *ſapiens, prudens, ſolers, ingenioſus, ſagax, ſciens*: ut Paraphr. LXIII, 10, Ðone on peꝑtenne. penode dpihten. ꝑoþfæꝑt cynnȝ. mid hiꝑ ſylfep. mihꝑ ȝepynþode. ȝ him pundpa ꝑela. ece alpalda m æhꝑ ꝑopȝeaf. De pæꝑ leoꝑ ȝode. leoda albop. hopſc ȝ hpeþep ȝleap. hepȝeꝑ piꝑa. ſpeom ꝑolctoȝa, *hunc* [Moyſen] *in deſerto populi dominus, verus rex æternus omnipotens cum ſuâ ipſius potentia inſignibat, & quaſi in dominico miracula multa donavit: nam deo charus populi princeps, exercitûs director prudens & ſagax & ſtrenuus dux erat.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XXI. thie ȝilic duot uuiſon manno thie ȝiuuit habit hopſca huȝiſcoꝑti endi huſ-ſtedi kiuſit an ꝑaſtapo foldan endi an felis uppan, *hic facit quemadmodum ſapiens, qui ingenio & ſolerti animo præditus locum domui ſuæ eligit in firma terra & ſuper petram.*

Maþelan, mædlan, mælan, *ſermocinari, concionari, loqui.* meþel, *ſermo*, à *Goth.* ΜΑΨΛΣ, *forum*, in quo *conciones* habentur. onȝann ða. ȝeþhþ ceapiȝ. to pepe ꝑinum. popdum mæþlan, *tum ſollicita cæpit ad maritum ſuum loqui*, Paraphr. XLVIII, 19. Sic p. IX, 3, ðatan maþelode. ꝑopȝiende ꝑꝑæc, *habuit mæſtus Satanas concionem.* & p. LXXIX, 19, ða him bolȝen mod. Babilone peapð. ypꝑe anꝑpapode. eoplum on mælde. ȝnimme ðam ginȝum. ȝ ȝeocpe oncpæþ, *tum iracundus rex Babylonis in furore reſpondens * ad heroes concionatus eſt, inque juvenes aſper, temerarius ad eos locutus eſt.* Sic p. LXVIII, 13, ðenden modiȝeꝑ meþel. moniȝe ȝehyndon, *tum multi fortis ſermonem audirent.* Nota autem, †mælan *Cimbricum* eſſe, nam apud *Cimbros* as mæla eſt *loqui.* Satyrographus etiam in Paraphr. geneſeos verſatiſſimus ſæpe utitur hoc verbo: ut,

To Mede the mayde melleth theſe words.
To mede the mayde ȝe melled theſe words.

Scealc & ꝑcealca, *ſervus, miniſter*, cum compoſito ombiht-ꝑcealc: ut, Paraphr. LIV, 8, ꝑꝑæcon popdum ða. ꝑæle ꝑpeoðo-ꝑcealcaf. ꝑæȝpe to Lothe, *fideles obedientes miniſtri* [ſcil. *angeli*] *loquebantur placide ad Lothum.* & p. XLI, 19, abead ða ðeod cynnȝ. þeȝnum ꝑinum. ombihtꝑcealcum, *tum rex juſſit Thanis ſuis & miniſtris.* Verum de ombiht, ambȳht, ambȳhto, vide gloſſ. *Goth.* ΑΝΔΑΒΑΗΤS: Notandum autem hic eſt vocem ꝑcealc per ſynecdochen poëticam ſpeciei pro genere ſignificare non raro *hominem*: ut in metrorum *Boeth.* verſionibus *Cott.* p. 170, hu mæȝ ꝥ ȝeꝑceadpiꝑ ꝑcealc ȝepeccan. ðæt he him ðý ꝑelpa. ꝑie oððe ðince; in proſa verſione, hpelc ȝeꝑceadpiꝑ mon mihte cpeþan ðæt he aþý peopþpa pæpe:. Sic p. 158, næꝑ ða ꝑcealca nan ðe mete oððe dpinc mænȝan cuþe, *nemo tum erat, qui cibum & potum ſciret miſcere.* Sic quoque pin, *amicus*, & ȝeꝑepa, *ſocius, ſodalis*, ſynecdochice *hominem* denotant apud poetas.

Lixan, *fulgere, ſplendere.* Scyldaf lixton, *clypei fulgebant*, Paraphraſte LV, 20.

Sal, *niger, fuſcus. Francice* ſalo; ex quo *Franco-Gallorum* illa *ſale* & *ſoviller*; noſtrum ſoyle

* Scilicet *Ananias, Azarias* & *Miſael.* † Inde *mallus*, & *mallare*, Latino-barbara derivantur. &

& ſoꝛleð. Ac liggaþ me ymb ıpen benda. ꝓiðeþ ꝓacentan ꝛal, *ferrea vincula me circumdant*, [inquit Satanas] *onerant nigræ catenæ*, Paraphr. IX, 17.

Voꝛan, *eße*: ni male memini, occurrit in Paraphraſi, ut & in verſionibus evangeliorum *Dano-Saxonicis*.

Ende, *&*: ut, ꝛinc ende ꝛæꝛlod, *aquarum collectio & diluvium*. Paraphr. XXXIII, 4.

Dæꝛe *Francice*, *qui*: Ælc hine ꝛelꝛa æneꝛt. beginðeþ gaꝛteꝛ ðugeþum. ðæꝛe þe miþ ganeꝛ oꝛðe. oþꝛum alðoꝛ oþ ðꝛingeþ, *ſe ipſe primum animæ excellentia deprivat, qui alteri cum gladii mucrone vitam eripit*, Cædm. XXXIV, 21.

Genoh, *Goth.* ΓΛΝΛh, *multus, ta, tum, amplus, a, um*. Ða ðæꝛ Cuan ꝛꝛægn ælmihtig God. hꝛæt ðꝛuge ðu ðohtoꝛ ðugeþa genohna, *tum interrogavit Evam Deus omnipotens, quid te turbat filia multorum ornamentorum?* i. e. *filia multis virtutibus decorata?* ⁊ hiꝛ paldende. on ðam glæd-ꝛtede. gild onꝛægde. lac geneohe, *& in jucundo illo loco, domino ſuo munus amplum, ſacrificium immolavit*. Paraphr. LXI, 6.

Fnea; *Francice* fraho, *dominus*; *Goth.* ꝼꞀΛΛϛΛ. creberrima occurrit vox in Paraphraſte: ut ꝛnea almihtig. ꝛnea ðꝛihten. heoꝛona ꝛnea. ꝛnea engla. &c. *Noachus* quoque dicitur ꝛlot manna ꝛnea:. *Evæque Adamum* compellans ſic loquitur: Adam ꝛnea min. quemadmodum & *Sarah* vocat *Abrahamum* min ꝛꝛæꝛ ꝛnea. Sic in calendario: Siððan ꝛintꝛeꝛ dæg. ꝛide gangeþ. on ꝛyx niht pigol-beoꝛhtne genimþ. hæꝛꝛæꝛt mid heꝛige. hꝛimeꝛ. and ꝛnaꝛeꝛ ꝛoꝛꝛte *autumnum gemmeis fructibus ſplendidum excipit*, *ſecundum domini mandatum glacie vinctus*. Sic in fragm. *Jud.* him ꝛeng ðꝛihten God. ꝛægꝛe on ꝛultum. ꝛnea almihtig, *eis ſubſidium tulit propitius dominus Deus*. Sic in harm. evang. *Cott.* thuo bigan eſt niuſon endi nahor gieng unhuri ſiond othar ſithu ſandoda is frahon, *tum cæpit immorigerus diabolus iterum viſere, & propius accedens ſecunda vice tentabat dominum ſuum*. tho ſprak eſt the helago criſt allero barno thineſ frahon, *tum reſpondit ſanctus chriſtus, omnium hominum optimus; ſic in bibliis, inquit, ſcriptum eſt, quod tu impudentiſſimus non tentabis principem dominum tuum*. Legitur etiam non rarius, *domina*: Paraphr. II, 25, he Adam ꝛunde. ⁊ hiꝛ piꝛ ꝛomed. ꝛneo ꝛægꝛnoꝛte:. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VI, ſodda ina thuo ſagaro frio, ſconioſta thiu muoder, thuru minnea manaſcaro frohe: ut cap. LXI, mid is frohon. & LXIV, umbi thines frohon. Huic adde ꝛneo, *Francice* zero, brohtin helag, himilꝛc bapn, *tum formoſa domina, pulcherrima mater, pro ſuo in homines amore peperit dominum ſanctum, cæleſtem infantem*. Sic cap. LXVIII, ſo thia fri habdun gegangan te them gardon, *ut dominæ* [*duæ Mariæ*] *profectæ eſſent ad hortum*.

Alh. *Goth.* † ΛΛh. *Francice* Alah, *templum, baſilica*. In compoſita declinatione more *Cimbrico* alþn; ut Paraphr. LXXI, 7, ðæꝛ eꝛt ꝛe ꝛnoꝛꝛa, ꝛunu Dauiðeꝛ. pulꝛoꝛ-ꝛæꝛt cyning. piꝛgan lapum. getimbpede tempel gode. alhn haligne. eoꝛþ cyningꝛa. ꝛe piꝛeꝛta on poꝛulꝛ pice. heahꝛte ⁊ haligoꝛt. hæleþum geꝛꝛegoꝛt. mæꝛt ⁊ mæꝛoꝛt. ðapa ðe manna beaꝛn. ꝛipa æꝛꝛtep ꝛolðan ꝛolmum gepoꝛht, *poſtea ſapiens ille Davidis filius, glorioſiſſimus princeps, & regum terreſtrium longe ſapientiſſimus, prophetæ hortatu templum illud Deo condidit in regno ſuo altiſſimum, maxime ſacerum, inter homines celeberrimum, & omnium, quæ hominum filii per terrarum orbem manibus conſtruxere, maximum & inſignisſimum*. Hinc quoque compoſita alhꝛtede & ealhꝛtede, p. LXXXIX, 16, 24. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LI. quathun, that ni uuari guodlicero alah obar erthu, thie io thuru erlo hand, thuru manneſ giuuerc mid megin craftu racod arihtid, *dicebant, quod in terra non erat templum magis ſpecioſum, quod virorum manibus, & humana opera cum potentia magna conſtructum, & fabricatum erat*. Sic caput III, quam fruod gumo ut ſan them alahe, erlos thrungun nahor, *exiit è templo ſenex, hominibus propius prementibus*.

Fneon; *Francice* frihan, friehan; *Goth.* ꝼꞀIϛRN, *vere & integerrimè amare*: inde *Goth.* ꝼꞀIϛRNΔS. *Francice* friunt. *Sax.* ꝛneond, *amicus*. Ne ꝛoꝛlæte ic ðe ðenden piꝛ liꝛiaþ bu apnaleaꝛe. ac ðu ðin agen moꝛt mennen ateon ꝛpa ðin mode ꝛneoþ, *non ego te* [inquit *Abrahamus* ad *Saram*] *quoad ambo ſimul vixerimus, inhonoratam derelinquam, ſed tu*, * *prout animus tuus amat, ancillam tuam poſſis diſponere*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVII. friehan is friundo gihuena, *amare omnes ſuos amicos*. A ꝛneon autem, verbalia illa ꝛneoꝛe, ꝛneoꝛo, & ꝛneꝛo, ꝛniꝛo. *Goth.* ꝼꞀΛIψϛΛ, *dilectio, benevolentia, ingenuus amor, pax, favor*: etiam adjective, *dilectus*; & metonymice, *ingenuus* vel *ingenue amans*, & *præ animi ingenuo amore fidelis, obediens*. ac ic ꝛoꝛꝛniꝛo ðꝛihtneꝛ. gleap-ꝛepht hæleþ. geoꝛoꝛe ꝛcꝛynde. ꝛuna ⁊ ðohtꝛa, *poſtea ſapiens juvenis in favore domini genuit filios filiaſque*. Sic, gepit on ꝛneꝛo. gangan ut oꝛ eapce. and on eoꝛþan beaꝛm. oꝛ ðam hean noꝛe. hipan læd ðu, *exi* vel *procedas in pace ad exeundum de arca, & ex alto tecto educ domeſticos tuos in terræ gremium*, Paraphr. XXXIV, 4. Sic II, 23, ða pæꝛ roþ ꝛpa æꝛ. ribb on heoꝛnum. ꝛægꝛe ꝛneoꝛo ðeapaꝛ, *tum quidem, ſicut prius, pax erat in cælo, & honeſti ingenuique mores*. Sic LXXIX, 24. nolðon ðeah ða hyꝛꝛaꝛ. hyꝛan lapum. in hige

† De hac voce, vide obſervat. *Junii* in *Willeramum*. * *Prout animus tibi eſt*, vel *pro affectu tuo*.

heþ-

hæþnum. hoɣeþon ɣeopne. ðæt æ ɣoðeſ. ealle ɣelæɾte. ⁊ ne apacoþon. pepeþa þpihtne. nē ðan mæɣen hþýpɾe. in hæþen þom. ne hie to ɾacne. ɾpeoþo pinetan. ðeah þe him. ɾe bitepa þeaþ. ɣeboðen pæpe, * *verum viri doctrinæ ethnicæ obedire, vel in cogitatione nolebant, ſo. licite curantes, ut legem Dei implerent, neque à domino exercituum præ infirmitate deſciſcebant, neque majeſtatem ejus Idololatriæ, neque fidelitatem fraude contaminare cupiebant.* Sic in exemplo ſupra allato, angeli cum *Lotho* hoſpitantes vocantur ɾæle ɾpeoþo-ɾcealcaſ, *fideles, ingenui amoris & obedientiæ miniſtri.*

Lpæɾt, *vis, potentia. Francice* craft, craht. *Iſlandice* kroſtr, *vires, robur.* krapta-verk, *miracula.* Paraphr. p. LXVI, 22, ɾoŋɣiſ me mennen. minɲa leoða. ðe ðu ahpeðdeɾt. hepɣeſ cpæɾtum. pæpa pæl-clommum, *redde mihi ſervos è meo populo, quos liberaſti ex turmarum potentia & cruentis militum unguibus.* Sic XCV, 23, he þ ɣecýðde, þ he mæɣencpæɾt hæɾde. mihta micle. ða he ða mænɣo aþaſ. hæɾtaſ oſ þæm hean ɾelðe, *declaravit ſe vires & potentiam habere* [i. e. *maximam potentiam,*] *ingentemque virtutem, in ejiciendo ex ſublimibus ſedibus multitudinem illam victorum* [*angelorum.*] Sic CIII, 19, þ iſ moneɣum cuð. þ he ana iſ. ealɲa ɣeɾceaɾta. þýhta ⁊ palðenð. ðuph hiſ pulðeſ cpæɾt, *omnibus notum eſt, quod ille ſolus omnium creaturarum opifex & dominator eſt, per glorioſam ſuam potentiam.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. I, thuru is ena craht uualðand, *dominus per ſolam ſuam potentiam.* cap. III, thuo uuarð ſan after thiu maht ɣoðeſ ɣicuthið is craft mik uuarth, *tum brevi poſtea poteſtas Dei, & ejus potentia mihi nota facta erat.*

Scuia, *umbra.* in niht ɾcuia, Paraphr. LIX, 13. & LXV, 15, neople niɣh ɾcupan. & alibi.

Liɾeþe peoɲþan ł beon. *Francicè* giſithig, gibithig, gibidi, gibithig werthan vel uueſan, *dari, impetrari, concedi.* Paraphr. XLVIII, 21, me ðæɾ ɾoppýnnde. palðenð heoɾena. þ ic mæɣbuɾge. moɾt ðinne. ɲim miclian. poðeɲum unðeɾ. eaɾoɲan ðinum. nu ic eom oɲɲena. þ unc ɾeo eþýlɾtæɾ. æɾɲe peoɲþe ɣiɾeþe ætɣeðepe, *me de hoc præmonuit dominus cælorum, quod cognationis tuæ numerum ſub firmamento filiis tibi multiplicarem. nunc autem deſpero, ne hæc progenies nobis unquam conjugibus detur.* Sic in harmon. evang. *Cott.* cap. L, ne uuas im thiu fruma ɣibithiɣ that ſia heban-riki hebbian muoſtin, *non iis conceſſum erat hoc beneficium, ut regnum cælorum obtinerent.* Sic cap. III, ſcolða im erði uuarð ſuithuo ɣoðcund ɣomo ɣiðiði uuerthan barn an buɾɣeon, *ei dandus eſt hæres valde divinus, in urbe.*

Feon, ɾean, *odiſſe, odio habere. Goth.* ᚠᛁᚷᚨᚾ, ᚠᛁᚨᚾ. inde ᚠᛁᚨᚾᛞ, ᚠᛁᚷᚨᚾᛞ, *inimicus. Francice* fiiant. *Sax.* ɾeond. *Cimbrice* ſiand, ſiand-madur. Ðe þaɾ piɾ ɾeoþ. hataþ unðeþ heoɾnum. ⁊ ðin heaɾoð tpeðeð. ɾáh mið ɾotum ɾinum, *mulier te odio habebit, & à te ſemper abhorrebit, & inimica pedibus ſuis tibi caput conculcabit,* Paraphr. XXII, 16.

Liob-peb, *purpura.* ɾceo-ɣolð ⁊ Liob-peb loɾepeɾ ɣeɾtpeon, *aurum præſtantiſſimum & purpuram, Joſephi Theſaurum. Francice* autem goto-uuebb, *purpura*; inti intuuatitun inan lahhanes inti gotouuebbes, *exuerunt eum chlamydem & purpuram,* Monoteſſar. *Tatiani,* cap. 200, 4. Inde gotouuehhbin, *purpureus*; ut, giuuatitun inan mit gotouuehhbineru tunihun, *induerunt eum tunicam purpuream,* ib. cap. 200, 1. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, ɣaromiðu ɣolðu enði mið ɣoðu uuebbiu ſaɣaron fratohon, *periſtromata pulchra ex auro & purpura contexta.*

Teɾo, *dexter, tra, trum. Francice* zeſo & zeſeuua; *Gothice* ᛏᚨᛁhᛊᚹᚱ, i. e. *Tehſwo.* Araugta ſih imo Gotes engil ſtantenti in zeſo thes altares, *oſtendit ſe illi angelus domini ſtans à dextra altaris.* Tatiani Monoteſſ. cap. 2, 4. ſentin in zeſo thes skefes nezi, *mittite in dextram navigii rete,* cap. 236, 3. Inti ſaz in zeſo Gotes, *& ſedit à dextra Dei,* cap. 244. Sic in Paraphraſte, LXXX, 20. Ða ɾe liɣ ɣepanð on laþe men hæþne oɾ halɣum. hýɾɾaɾ pæpon bliþemode. bupnon ɾcealcaſ. ymb oɾn utan †alet ɣehpeapɾ teonɾullum on teɾo, *tum flamma in odioſos ethnicos retorta, gaudebant* [tres] *pueri, ardebant autem ſervi, igne extra fornacem circum circa in dextram malignorum reverſo.*

Porro non tantum voces *Francicas* affectat Poetica dialectus, ſed voces *Saxonicas* amat *Francico* more terminare; ſic format verba in tertia perſona præſentis indicativi in oþ; ut in ſuperioribus ɾpeoþ, ɾeoþ; & adjectiva in nominativo ſingulari in u & o: ut þpihtlicu pro þpihtlice. Paraphr. LX, 1, ða cpæþ þpihtlicu mæɣ. bþýð to beoɲne:. Fneolicu pro ɾpeolice; v, 2, oɾ ðam pophte ɣoð. ɾpeolicu ɾæmnan:. ɾcieno, per epentheſin poeticam, pro ɾcine; ut, mæɣælɾ ɾcieno, LVIII, 25. quod iterum ɾcinu; ut, iðeɾ ælɾ ɾcinu:. Sic in Kalend. ben-týð bpemu, *feſtum ſolemne.* þ iɾ healic ðæɣ ben-týð bpemu:. Sic æþelo in plurali pro æþele. þlob on ɾunð ahoɾ eaɲce ɾɲam eoɲþan. and ða æþelo mið:.

Jam vero à *Cimbricis* & *Francicis* vocibus, ut ad eas pergamus, quas dubias & incertas vocavimus, ordinis ratio poſtulat. Hujuſmodi ſunt metoð, metuð, per poeticam epentheſin, meotoð, meotuð. *Francice* metad, metoð, *Deus,* omnium creator. Hoc verbale forſan eſt à metan, quod *Saxonice* & *Francice* ſignificat *invenire, pingere, metiri, trutinare*; ideoque ſenſus quadam prærogativa denotare videtur *ſummum omnium inventorem menſoremque,* qui res omnes ſecundum imagines & ideas, quas ab omni æternitate in mente ſua pinxerat, in tempore forma-

* Vel *viri vero familiæ ethnicæ, doctrinæ obedire,* &c. † *Cimbrice* elldr. *Sax.* æled, eld, *ignis & pabulum ignis. Cimbrice* etiam elldn, *ignis coquere, ignibus torrere.*

vit;

vit; & terræ cœlique universitatem, atque singula, quæ in eis sunt statuminavit, suisque limitibus & figuris circumscripsit, omnia faciens in numero, pondere & mensura. vox hæc, quâ poetæ *Anglo-Saxonum* summum omnium inventorem, pictorem & geometram designaverunt, centies occurrit in suspecto *Cædmone*, Paraphraseos auctore: ut, ꝥe hælo abeað Marian mycle ꝥ heo Meotod sceolde cennan cyninga betst, *qui plurimum salutans Mariam nuntiavit, quod paritura esset Deum creatorem regum optimum.* Sic, Philippus & Iacob modige mago degnas seoph agefan fop Meotudes lufan, *Philippus & Jacob fortes cognati discipuli vitæ obtulerunt pro suo in Deum amore.* Sic, duph sunu Meotudes, *per filium dei.* Sic, spa him bebeað Meotud, *sicut ei Deus jussit.* &, Meotod ana pat, *Deus solus novit.* extat quater vel quinquies in Kalendario; sæpe in fragmento hist. *Judith*; ut, eop is Metod bliþe, *Deus vobis est propitius.* & in iis quæ dormiens canebat verus & indubitatus *Cædmon* apud *Bedam.* histor. eccl. lib. iv. Nu we sceolan hepigean heofon micer peaþ Metodes mihte] his mod gehanc peorc puldor fædep, *nunc laudare debemus auctorem regni cælestis, potentiam Creatoris, & consilium illius, facta patris gloriæ.* Sic harm. evang. *Cott.* mikla maht metodes, *magna Dei potentia.* & *fatalis hora* vocatur Metod giscapu, cap. xxvi. & Paraphr. lxxxvii, 18, ꝥ sie an metod. eallum mannum seceenð] nice. se on þoðenum is, *ut sit unus deus omnibus rex & gubernator, ille qui in cælis est.*

Roðep, roðor, *Francice* rador, *firmamentum, æther, cælum*; forsan à *Cimbrico* raudur, *ruber, rufus*, sic dictus à rutilante ætheris colore. rolð pæs abæled undes heah roðene, Paraphrast. iv, 10. oþ ðat ðu gelyfest ꝥ sie an Metod eallum mannum seccend] nice se on roðenum is, Paraphr. lxxxvii, 18. Legitur etiam & up-roðep, *cæli cælorum*, lxxiv, 9. ðonne he roþfærsa sapla lædeþ eadige gestas on up-roðep:. Sic in Kalendario, up on roðenum, per translationem metricam, pro on up-roðenum. & in fragm. *Jud.* fæðep on roðenum, & ðær sy ðam leoran. Dihtne puldor. to þan albre. ðe gescop þinð] lyfte. roðenas and sume gsundas:. Sic harm. evang. *Cott.* cap. lxxviii, 10. so thiu fri habdun ge-gangan te them gardon, that sia te them graue mahtun gisehan selbon, thuo thar suogan quam engil thes alouualdon obana san radure saran, an fetherhamon, that all thiu folda ansciann, thiu ertha dumida, *quam primum fœminæ profectæ sunt in hortum, ut ipsamet inspicerent sepulchrum, dum præco, angelus omnipotentis Dei desursum ex cælo descendit in plumeis induviis, tota terra tremente, ipsa tellure sonante.* Sic cap. xi, after quam thar uuord san himile hlud san them hohon radore, *postea venit verbum de cælo, vox canora ex sublimi æthere.*

Durce. *Francice* horce, *contumelia, opprobrium, convitium.* Paraphr. li, 23, ða ꝥ pis ahlohpeneda dihtnes. nalles glæblice. ac heo geapum spod. ðone hleoþoncpyðe. hurce belegde. on sersan sriþe. roþ ne gelyfde. ꝥ ðæse srpæce. sped solgode, *tum illa fœmina* [Sarah] *non læta deridebat hominum Dominum, sed senex facta in animo oraculum contumelia afficiebat, neque veritati credebat, & ut narrationem successus sequeretur.* Sic harmon. evang. *Cott.* Iudeon spracun gelp mikil habdun it in te hosce, *Judæi effutientes multum arrogantiæ, id illi exprobrabant.* Endi ina an is uuangun slogun an is hlier mid iro handon, all uuas im that te hoske giduan, *& cum in gena & maxilla feriebant, & id omne ei in opprobium factum erat.* Sic cap. lxiii, hietun im thuo te hoske huit giuuadi umbi is lithi leggian, *tum in contumeliam, juvebant veste albâ corpus ejus vestiri.* Iudeon fanodon thuo sia ina te hosche hebbian gisahun erlos obermuoda, *Judæi superbi gaudebant cum illum opprobrio habitum viderent.*

Tiber, *sacrificium, victima, oblatio.* cyning eall pihta. Lanes ne polde. tiber sceapian, Paraphr. p. xxiv, 1. ðu scealt Isaac me onsecgan sum ðinne sylf to tibre, lxii, 6. pit hes fyr and speord. spea min habbaþ. hpæt is ꝥ tiber. verbale forsan est à *Francico* ziberan vel tiberan. *Sax.* to-beran, *adferre, offerre.* Hinc *superficies* vel *planities terræ*, quòd munera ferat vel frugifera sit, dicitur tiberscaca, [forsan mendose pro tiberscata] & metonymice *hemisphærium* seu *planitiem terræ* visibilem vel Horizonte terminatam denotat: ut Paraphr. iv, 3, ða seo tid gepat. oser tiberscacan. middangeardes, *hoc die per hemisphærium mundi* [*superficiem orbis terrarum horizontalem*] *præterito.*

Cneop, cneo, in *Dano-Saxonicis* evang. versionibus, *generatio.* Paraphr. lxxxix, 18, ða in ðære deode. apoc his ꝥ ðridde cneop, *tum in hac natione tertia ejus generatio orta est.*

Segel, segl, *Francice* suuigli, *cælum, æther*: ut Paraphr. xxxii, 19, lago ebbade. speapc undes segle, *diluvium nigrum subter cælo recedebat.* xxxix, 16, spiþende sceal. mægþe pinre, monpim peran. sriþe undes segle, *sobolis tuæ numerus, multitudo, valde sub cælo germinabit.* Hinc composita, Segl-borgas, *gremia* vel *mansiones cælestes.* Segl-torht, *quid cælestis splendoris particeps.* Segl-buan, *cælicola.* Segl-cyning & segl-ealdor, *Deus*; & in harm. evang. *Cott.* Suugli liht, *sol*, i. e. *lux cæli*: ut cap. lxxvii, thuo uuarth it cuth obar all, huo thiu Sunna uuarth gisuarkan, ni mihta Suugli liht scini giscinan, *tum ubique notum erat, ut Sol obscuratus erat, non potuit lux cæli splendida lucere.* vide quoque vocem infra.

Hyrra, hyrre, hyre, *vir, masculus, hirquitallus.* Paraphr. lxxx, 4, 18, het ða his scealcas scufan ða hyrras in bæl blyre beornas geongе, *jussit servis suis præcipitare viros, heroas, juvenes in pyram flammantem.* hyrras pæron blipmode, *pueri gaudebant.* Sic lxxxiv, 11. het ꝥe cyning to him cnihtas gangan hyrras heanðe. & 19, hyrras henedon dihten. Sic tres apud *Danielem* pueri vocantur à Paraphraste,

Meople, meopla. denotat hæc vox *fœminam*, virtute, forma, dignitate, & præsertim vitæ puritate præstantem *virginem*, vel *virgineæ castitatis heroinam*. bis dicitur de *Judith*, in fragm. Eodon ða ꝛtepceð ꝓephþe hæleþ heopa heappan cýþan þ pæꝛ ꝛeo haliꝛge meople ꝛebnoht on hiꝛ buꝛ-ꝛetelde; *tum fortes satellites domino suo nuntiarunt, quod sancta heroina ducta erat in ejus tentorium*. næꝛ ðeah eopla nan. ðe ðone piꝛꝛend. apeccan ðoꝛꝛte. oððe ꝛecunnian hu ðone cumbol piꝛan piþ ða haliꝛan mæꝛþ hæꝛde ꝛepoꝛden metodeꝛ meoplan, *nihilominus nemo magnatum imperatorem* [*Holofernem*] *expergefacere audebat aut experiri, quo modo cum belli duce egerat sancta virgo, Dei heroina*. quo in loco *Judithæ* quamvis vidua, dicitur haliꝛa mæꝛþ, & meople, ut in ſuperiori exemplo haliꝛe meople; adeo ut nomen Meople *virginem* vel *virginiæ caſtitatis & verecundiæ fœminam* ſignificare videatur. In Paraphraſte *ſponſa* Patriarchæ *Malalelis* meople etiam vocatur. *Cædm.* xxvii, 23, him bꝛýð ꝓunu meople to mannum bꝛohte, *ei ſponſa virginea filium maſculum peperit*. & p. lxxv, 3, vox videtur eſſe compoſita ex *Cimbricis* meŋ vel meꝛ, *virgo*, & oll, f. g. *omnis*, unde facili mutatione meople pro meꝛoll, *integra virgo*.

Ibeꝛ, ibeꝛe, *omnis ſtatus & conditionis fœmina, mulier, puella*. In fragmento hiſt. *Judithæ*, tam *Judithæ* ipſa, quam *pediſequæ* ejus ita nuncupantur. Eodon ða ꝛeꝛnum ðanonne. ða ibeꝛa ba. ellen ðꝛiꝛte, *exinde abierunt proſpere ambæ fœminæ indolis audaciſſimæ*, i. e. *fortiſſimæ*. Paraphraſtes quoque ita vocat quum *Hagaram*, tum *Saram*, tam *uxorem*, quam *filias Lothi*. & in Kalendario cum *ꝓæmne, quod *verecundam* ſignificat, jungitur: ibeꝛ ꝛceal ðýnne cꝓæꝛt ꝓæmne hiꝛe ꝓꝛeond ꝛeꝛecean, *fœmina verecunda ſecretis artibus amantem ſuum petet*. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. iv, ibis enſtio ful, *virgo* vel *mulier gratiæ plena*. thuo ſprak im thiu maȝat anȝeȝin uuib thena enȝil ȝobeꝛ ibiſeo ſconioſt ellero uuibo uulitiȝoſt, *tum virgo omnium mulierum pulcherrima, omnium fœminarum formoſiſſima Angelo dei reſpondebat*. thuo habda eſt is uuord ȝaro Enȝil thes alpallden thero ibiſi teȝeȝnes, *tum omnipotentis angelus paratum habuit reſponſum ad virginem*. Apud *Scaldos*, ut docet *Gudmund. Andreæ*, eida eſt *mater*, ida, *filia*, id, *fœtus*. unde forſan ibeꝛ, cognatum ejuſdem originis.

Fephþ, & per poeticam epentheſin, ꝓeophþ, *animus, mens, ſpiritus*. exempla quærat lector apud *Somnerum*. Componitur, quemadmodum mob, cum aliis vocibus, præſertim cum adjectivis, ad indicandos animi affectus: ut ꝛtiþ-ꝓephþ, alias ꝛtiþ-ꝓniþ, *gravis, conſtantis & immoti animi*, i. e. *gravis, æquanimis, conſtans, immotus*. On ðone eaȝum plat ꝛtiþ-ꝓniþ cýninȝ. and ða ꝛtope beheolð. ðpeamaleaꝛe, *hoc* [nempe Chaos] *oculis circumſpiciebat æquanimis rex* [Deus,] *& locum mæſtum contemplatus eſt*, Paraphr. iii, 13. Sic *Patriarcha Cainan* vocatur ȝleap-ꝓephþ hæleþ, i. e. *vir ſapientis animi* vel *ſapiens*, xxvii, 14. *Abrahamus* nuncupatur ȝamol-ꝓephð, lxi, 19. *Sara* quoque dolens ob retentam *Hagaram*, dicitur ꝛaꝛ-ꝓephþ, i. e. *mæſti ſpiritus* vel *mæſta*. In fragm. *Judith. Satellites Holofernis* vocantur ꝛtepceð-ꝓephþe, *rigidorum* vel *fortium animorum*, i. e. *rigidi* vel *fortes*. *Judithæ* & *ancillæ* ejus dicuntur collen-ꝓephþe, (vel à call, in compoſita declinatione callen vel † collen, ſive à colle poëtice *galea*,) i. e. *viragines* vel *bellicoſæ*. *Holofernes* ipſe nuncupatur ȝal-ꝓephþ, i. e. *vir libidinoſæ mentis* vel *libidinoſus*; & à ꝛtal-ꝓephþ, *chalybei animi homo* ſive *fortis*, vel forſan ꝛtaþol-ꝓephþ, *ſtabilis & firmi animi, vir*; vel denique ꝛtolt-ꝓephþ, *magnanimus*, iſtud **ſtalwart**, in verſione *Æneidos* nunquam ſatis laudandâ; *Duglaſſio* epiſcopo apud *Scotos Dunkellenſi* auctore: ut, P. 11. B. **Stalwart bodyes lyes warpit**, *fortia corpora volvit*. P. 14. l. ult. **Stalwart Cloanthus**, *fortem Cloanthum*.

Ellen, apud poetas *Cimbricos* **elim**. *Francice* ellan, & per epentheſin poeticam ellean, *animi, animoſitas, ſtrenuitas, ſtudium, labor, opera, virtus, vis, robur*. ðe ðæꝛ pincep ꝛe pica onȝan. cýninȝ coꝛtiȝan. cunnode ȝeopne. hpilc ðæꝛ æþelinȝeꝛ. ellen pæpe, *tum potentiſſimus rex* [Deus] *cæpit tentare inclytum virum* [Abrahamum,] *bene noſcens qualis herois virtus eſſet*, Paraphr. lxi, 8. ellen ꝛceal on eople. ecȝ ꝛceal piþ helm hilde ȝebiban, *virtus in heroe gladiuſque contra galeam actus prælium ſuſtentabunt*, Kalendar. Reperitur ſæpiſſime in compoſitione: ut in ellen-dæda, Paraphr. xiii, 14. ellen-doꝛ, *in potentia præſtans, fortis & clarus*. Sic *Adamus* vocatur beoꝛn ellen-doꝛ, Paraphr. xvi, 23. & de *Abrahamo* dicitur, xl, 1. xli, 6. Sic, hi ða ꝛe heꝛta ðema æddde mid elne onbýꝛde, *tum eam ſupremus judex protinus fortitudine inſpiravit*, fragm. *Judith*. Sic in cantico illo, cap. xii. Herv. Sag. ſtroph. 27. ſar vel dotter, ſtiott gief eg Þier tolf manna ſior, ef Þu tma nædir; aſl oc elion, alt Þid goda, er ſyner Angrims epter leiſdu; quæ ſic Latine verto: *vale, filia, cito dabo tibi vitas* xii *hominum, ſi poſſis credere; robur etiam ac fortitudinem, & omne id bonum, quod filii Angrymi poſt ſe reliquerunt*. Hic autem aſl, *corporis robur & vires*; elium, *animi fortitudinem* notat; quæ recte conjunguntur à poeta in viragine ſeu fœmina Martii ingenii; ut obſervat *Ol. Verelius* in locum. Sic in harm. evang. *Cott.* quam Simon Petꝛus erl ellen roſ, *venit Simon Petrus princeps magnanimus*. Nu uuit ſus ȝifruodot ſind habit unc eldi binoman elldan dadi, *jam nunc adeo grandævi ſumus, & nobis ſenectus ſuſtulit robur & vires*. & cap. xxxvii. habda im ellen ȝuod thriſta ȝithahti, *habuit fortitudinem & cogitationes generoſas*.

---

* Seyma heiter ſu kona, er ofram er ſvo ſem ungar meyar eru, *Feyma vocatur mulier, quæ verecunda eſt, quales ſunt virgines juniores*. Edda *Snorronis*, pars ii. † Inter *galeæ* appellationes, in ii parte Eddæ *Snorronis*, leguntur **kollnef** & **kollur**; ſcilicet à forma capitis vel cranii ſic vocantur; ut apud nos *mitræ illæ* vel *tiaræ*, quas **commodes** dicunt, vocantur **womens-heads**.

Eboꝛ,

Ebop, *domus, tectum*: Paraphr. LIII, 7, eodon ſona. ſpa him Ebpiſca. eahle piſade. in-undop edopaſ, *tum ſtatim in tecta ſe receperunt, ſicut inſtructi erant ab Hebræo homine* vel *heroe*, ſcil. *Abrahamo*. Sic LIV, 1. him ſylſton pel. gyrtaſ ſine. ⁊ hine oſ gnompa da. cuman án ærte. clommum abpugdon. in-undep edopaſ, *opem ei opportune ferebant hoſpitei, eumque advenæ venerandi manibus in domum trahebant*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. LIX, quamun ſan themo berge ti burg thar iro biſcop uuas iro uuihes uuard. thar leddun ina uulanca mannerlos under ederos, *profecti ſunt à monte in urbem, ubi eorum pontifex, templi præfectus erat, & arrogantes ibi homines eum* [Jeſum] *duxerunt in principis* [ſacerdotis] *domum*.

Roſe vel poſ, *clarus, inſignis, excelſus, illuſtris*; ut in oratione iſta apoſtatæ Archangeli jam bellum Deo denuntiaturi: hpy ſceal ic æfter hiſ hyldo deopan. bugan him ſpilcef geongodomef. ic mæg peran Lode ſpa he. big ſcandaþ me. ſcpangа geneatаſ. da ne pillaþ me. æt dam ſcpiſe gefpican. hæleþaſ heapdmode. hie habbaþ me. to heappan gecopene. poſe ſincaſ, *cur ſervus ero ei* [*Deo*] *fidelis, cur officia præſtabo talis ſubjectionis, cum ipſe poſſim eſſe quemadmodum ille, Deus. me circumſtant ſtrenui vaſſalli, qui me fortes in certamine non relinquent. præclari athletæ me dominum elegerunt*, Paraphr. VII, 14, Sic p. XXXVIII, *Abraham* & *Aran* vocantur hæleþ hige-poſe, *viri magnanimi*. & p. XLVII, *Abrahamus* nuncupatur dædpoſ dpihtne ſinum. Ter vox legitur in fragm. *Judith*. Sed non opus eſt pluribus exemplis, in *Saxonicis*. In *Francica* autem harm. evang. *Cott.* ſemel tantum occurrit vox, nempe in cap. LXX, ſan after quam Simon Petrus erl ellen-ruof, *cito dein venit Simon Petrus vir* [*princeps*] *ſtrenuus, inſignis*.

Fag, *rutilans, rutilus*; metaphorice apud poetas *cruentus*; à fagan, *rutilare*. fagaſ unpotlic heofon, *rutilat triſte cælum*, cod. evang. interlin. *Cott.* Matth. XVI, 3. ſloh da punden loce done feondſ ceaſan fagum mece, *tum plexis crinibus* [Juditha] *gladio rutilante percuſſit hoſtem inimiciſſimum*. fyllan folc-togan. fagum ſheondum. fpumgaſaſ, *duces principes cruentis gladiis ceciderunt*. fragm. hiſt. *Judith*.

Balo, bealo, forſan à *Cimbrico* baul vel bol, *malum, noxa, moleſtatio, dolor*. unde at bolua, *maledicere, imprecari*; boluan, *diræ, imprecationes*; bolvadr, *dirus, execrandus*; bolvaulegr, *execrabilis*. occurrit autem balo, bealo & bealope, ſæpe in compoſito bealofull, bealofulla; quod eſt epitheton *Holofernis* in fragm. hiſtor. *Judith*. & ſignificare videtur, *dolorificus, peſtiferus, ater, horrificus, terribilis, malignus, dirus, execrabilis*. Sic in paraphraſi p. 106. 13, *Satanas* vocatur blac bealope gaſt, *ater malignus* vel *execrabilis ſpiritus*. Sic p. 73, datte ſiþ heofo. recgan mofte. bodigean æfter bufgum. bealo ſpella mærſt, *qui eorum* [Ægyptiorum] *profectionem narraret, & traderet poſteris hiſtoriam mœſtiſſimam*, vel *maxime diram*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVI, peccata vocantur balu dadi. & cap. XX, *maledicta* vel *blaſphemiæ* vocantur balo ſpraca. & *inſanabiles morbi*, balu ſuhteo, cap. XXVIII. Sic cap. LVII, *Judas* vocatur balo hudig man, *malum* vel *execrandum meditans*. Balo hudig autem, quaſi balo huggig, quo epitheto inſignitur *Caiaphas*, cap. LX. Sic cap. LXVI, ni mihf thi ſelbon uuihf balouues gibuotian:.

Receð, *aula, palatium, baſilica*. Sic Paraphr. LXXVI, 14, bepeafodon da peceda puldof. peadan golde. ſince ⁊ ſeolfſne. Salomoneſ templ, *diripiebant hi baſilicarum gloriam, templum Salomonis, quod auro, obryzo & argento rutilabat*. p. XXXI, 5, *Arca Noachi* vocatur, ſundneceð, *palatium marinum*: * Onð du ſeofene genim. on ð ſund-neceð. tudna gehpilceſ. geteleð nimeſ. dana de to mete mannum lifige. and dara ofepna ælceſ tpa, *ſume in arcam ſeptem numero animantia, cujuſque propaginis, quæ hominibus in eſcam permittitur, & aliorum duo*.

Sinc; ni fallor, *eſt rerum omne genus, collectio, ſtrues, cumulus, congregatio, cœtus & coacervatio*; & per ſynecdochen ſpeciei, *theſaurarium, gazophylacium*, & quicquid ob pretium *theſaurus* vel *gaza* dici meretur. Sic in Paraphraſi, XXXIII, 4, *collectio aquarum in diluvio* vocatur ſinc: ut ða ſandode ſoncþ. peaſð ſciſeſ. hpæfep ſinc ende. fæflod da gyt. pæne undeſ polcnum, *tum navarcha* [Noachus] *probabat an aquarum congregatio & diluvium adhuc ſubter nubibus extaret*. Sic p. XLIV, *Sodomitæ, Lothus* & reliqui, qui captivi ducebantur à quatuor regibus, vocantur ſuþmanna ſinc, *auſtralium cœtus*. Aſt alibi ſignificat *opes* & *divitias*, ut *aurum, argentum, gemmas*; utpote quæ coacervari, recondi, & theſaurizari ſolent: hie da ſintſa ſela populd bryttedon ſinc æfromne, *hi vero multis annis, mundanis opibus ſimul fruebantur*. i. e. *ſimul vitam duxerunt*. Sic *reges* apud poetas vocantur, quod ſupra notavi, ſincef bryttan: *Deus*que *Abimelecho* perituro, denuo imperium & divitias offerens, ſic loquitur, p. LVII, 17, ð ic de liffa. liffendum giet. on dagum læte. duguða bpucan. ſincef gefundne, *ut te ſoſpitem & vivum finam frui pace, imperio & divitiis*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XIX, than ni ſamnoþ gi hier ſinc mikil ſilubres ne ne goldes, *quare nolite hic coacervare magnum argenti aurive theſaurum*. thar ift allaro manno ginues muod-githahti hugi endi herta thar is horth ligit ſinc geſamnot, *cujuſlibet hominum cogitationes, mens & cor ibi eſt, ubi theſaurus ſuus reponitur, & gazæ congregantur*.

Speg, ſpegel, *æther, cælum*. Kalend. ſumop ſun plitegort. ſpegel byþ hatort, *in æſtate ſol eſt pulcherrimus, & aer calidiſſimus*. Paraphr. XXXIX, 16, duph de eopþ-buende. ealle onfoð folc-beapn. ſheofo ⁊ ſheondſcipe. bliſſe minpe. ⁊ bletſunge. on populd pice. ppþende ſceal.

* *Cimbrice* ond, *anima*, Synecdochice autem omnia *animantia* cujuſcunque generis ita vocantur.

mæȝþe ðinȝe. monȝum peȝan. ȝpiþe undeȝ ȝpeȝle, *per te omnes incolæ terræ, populuſque percipient favorem & beneficium lætificationis & benedictionis noſtræ: erit multitudo in terris gentis tuæ, quæ ſub cælo valde fructificabit.* Sic XXXII, 18. pill-ȝlod onȝan, lýtliȝan eȝt. laȝo ebbabe. ȝpeaȝe undeȝ ȝpeȝle, *porro torrens cœpit minui, receſſit diluvium ſub cælo furvum.* De origine vocis vide Gloſſ. *Goth.* in ȢVIΓΛϘΛNS. vide vocem ſuprà.

Ðolm, *mare, aqua.* heoȝon peaȝdeȝ ȝaȝt pæȝ oȝeȝ holm boȝen, *ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas,* Cædm. III, 20. oȝeȝ holmeȝ hȝineȝ, *ſuper maris ambitum,* XXXII, 8.

Æðe, *illico, ſtatim, cito, confeſtim, protinus.* and ða on bæl ahoȝ. Iſaac ȝeonȝne. ⁊ ða æðe ȝeȝnaȝ ȝȝeopð be ȝehiltum, *& tum Iſaacum in pyram levans, ſtatim prehendit gladii manubrium,* Cædm. LXII, 14. hi þa ȝe heȝta ðema æðe mið elne onbȳnde. ȝȝa he ðeþ anȝa ȝehȝilcne heȝ buendȝa. ðe hine him to helpe ȝecaþ, *tum illam protinus cum fortitudine inſligavit* [*inſpiravit*] *ſupremus judex, qui omnibus ab illo auxilium ſibi patentibus opem ferre ſolet,* fragm. hiſtor. *Judith.*

Ðnude, *ſtatim,* &c. ða peaȝþ ȝnellȝa peȝod. ȝnude ȝeȝeaȝeȝod cenȝa to campe, *tum celerum & alacrium exercitus cito ad bellum paratus erat.* hie ða on peȝten ȝebȝohten ȝnude ða ȝnotȝean ideȝe, *tum prudentem virginem illico ad lectum adducebant,* fragm. hiſt. *Judith.* ſignificat etiam *denuo,* ut ſupra in cap. XX. & ſic aliquando vertendum eſt.

Lunȝȝe, *ſine mora, ſtatim, quamprimum, confeſtim.* Paraphr. p. 53. eode lunȝȝe ut, *ſtatim exiit.* & in fragm. hiſt. *Judith.* p. 23. ideȝ ellen noȝ pæȝ ða eȝt cumen. leoȝ to leodum and ða lunȝȝe het. ȝleap hȳdiȝ piȝ. ȝumena ȝumne. oȝ ðæȝe ȝinnan bȳniȝ. hȳȝe toȝeaneȝ ȝan, *ſtrenua & dilecta fœmina reverſa eſt ad conterraneos, & confeſtim juſſit prudens mulier, ut ex ampla urbe aliquis ei obviam veniret.*

Deaþo, *culmina.* gloſſ. *Cott.* 60. hinc apud poëtas tam in compoſitione, quam extra, *celſum & ſublime quid* ſignificat: ut heaþoȝincaȝ, *celſi viri, ſublimis ſtatus & conditionis homines.*

Loȝþȝ, coȝþeȝ, *multitudo, ſatellitium, comitatus, pompa:* forſan à *Francico,* corter vel chortar, *grex.* Paraphr. LIII, 11. comon Sodom-paȝe. ȝeonȝe and ealde. ȝode unleoȝe, coȝþȝum miclum, *veniebant inviſi Sodomæ cives juvenes ſeneſque in comitatu magno.* XLIV, 1, hæleþ oneȝton. on mæȝen coȝþȝum, *viri feſtinabant cum potenti multitudine.* LXXII, 19, modiȝe ȝpulton cȳniȝaȝ on coȝþȝe, *reges pompa ſuperbi peribant.* LXXVII, 6, ðæȝ ȝe hæþena ȝæt. cȳniȝ coȝþeȝ ȝeoȝn, *ibi rex pompa ambitioſus ſedebat.*

Fȝatoh, ȝȝatoho, *tapes, aulæum, peripetaſma, periſtroma.* Extat vox, ſi recte memini, in Paraphraſi; & in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, hie habda uuelono ȝenoh ſinkes ȝiſamnoȝ, endi im ſinnon uuas ȝaro midi ȝolbu endi mid ȝobuuebbiu faȝoȝon fratohon, *habuit opes multas, & theſauros magnos coacervatos; & ei ſemper parata erant periſtromata pulchra ex auro, & purpura contexta.* Sic cap. XLVI, mid ȝolbu endi mid ȝuobu uuebbiu diurion fratohon.

Tohȝt, *clarus, illuſtris, inſignis, ſplendidus, præſtans.* Hinc in fragm. hiſtor. *Judith.* vocatur *Juditha,* tohȝta maȝþ. *angelusque* in ſomnio *Nebuchadonoſori* viſus vocatur tohȝtan, Paraphr. LXXXVI, 7. *Deus* ipſe quoque paſſim in Paraphr. vocatur tohȝt-tiȝe & puldoȝ-tohȝt. & in fragmento *Judith* tohȝt-mod tiȝeȝ bȳtta, & ȝæbeȝ on nodenum tohȝt-mod; ubi quoque à tohȝt, tohȝtlic. Eoȝ iȝ puldoȝ-blæd. tohȝtlic toȝeaȝd. and tiȝ ȝiȝeþe. Sic in Kalend. *ſol* vocatur tunȝla tohȝtaȝt. On þam ȝim aȝtihþ on heoȝoneȝ up hȳȝton ȝeaȝe tunȝla tohȝtaȝt. Probabile autem eſt hanc vocem tohȝt, quæ in codice evang. harmonico bibl. *Cott. Francice* ſcripto, ſemper exaratur toroht, *Franco-Theotiſcæ* eſſe originis. Hinc in *Tatiani* monoteſſari verſione *Francica,* ougo * zorhtan, giougozorhtan, ougozorohtan, *manifeſtare,* i. e. ſecundum notationem vocis, *ſe alterius oculis clarum & conſpicuum reddere.* After thiu giougozorhta ſih ther Heilant abur, *poſtea manifeſtavit ſe iterum Jeſus,* cap. 235, 1. In thiu ju thrittun ſtuont giougozorohtot uuas ther Heilant then jungiron, *hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis,* 237, 6. Inti ougozorhton imo mih ſelbun, *& manifeſtabo ei meipſum,* cap. 164, 6. Gibot in thas ſie inan ougozorahtan ni tatin, *præcepit iis ne manifeſtum eum facerent.* cap. LXIX, 8.

Toȝn, *ira, iracundia*; exempla ex Paraphraſi collegit *Somnerus,* in voce, quibus addas iſtud in fragm. *Jud.* me iȝ ðuȝ toȝne on mode hate:

Lumbol, cumbl, *Francice* Cumbal, *ſignum*; ſpecialiùs *ſignum militare & teſſera militaris.* Paraphr. LXXIX, 1, ða hleoþoȝ cȝom bȳman ȝȝeȝne oȝeȝ buȝh-paȝe. ða hie ȝoȝ ðam combl on cneȝum ȝæton. onhniȝon to ðam † heȝiȝe. hæȝne ðeoð puȝheðon ȝih-ȝȳlð, *cum tubæ vox perſonuiſſet inter cives, tum ſigno dato inclinabant genu flectentes coram falſo numine, ethnici idolum adorabant.* LXVI, 21, Lumbol lixton piȝeȝ on penum, *inſignia fulgere faciebant prælium expectantes.* Sic in fragm. *Judith.* eall þæt ða ðeoð ȝuman. ðȳmme ȝeeoðon. cene undeȝ

* Hic notet lector, quod ȝ *Anglo-Saxonum* ſæpiſſime apud *Franco-Theotiſcos* exprimitur per z & s. † Apud *Cimbros* haurg *numen*: unde à recepta religione *Chriſtiana* eſt *numen ethnicum, profanum.* Significat etiam *lararium, fanum, ſacellum*; ut *Anglo-Saxonicum* hæȝȝ vel heaȝȝ. Secundum iſtud *Voluſpæ,* ſtroph. ſeptima.

Hittuſt Aſer a Ida velle
Their ed horg og hof hatymbrudu.

Conveniebant Aſæ in Ida campo,
Qui lararia, & delubra alte ſtruxerunt.

cum-

cumblum. ȝ comp piȝe. ðuþh Iudithe. ȝleape laþe. mæȝþ modiȝþe. hi to meðe hýþe bnohton, *quicquid populares magnifici, ſub vexillis alacres, duceſque belli per magnanimæ virginis Judithæ prudens conſilium victores acquiſierant, id omne ipſi præmii nomine ex ſpoliis ad eam referebant.* Hinc etiam *exercitus imperator, Holofernes*, bis à poeta vocatur cumbol-piȝa:. Chron. *Sax. Gibſ.* p. 113, 24, hie beadu peonca betpan puþdon on campȝtede cumbol-ȝehnaðep *in caſtris ſuperiores erant, bellico conflictu, & vexillis victoriâ captis.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, hie fraȝoda after thiu huan ſia an oſteruueȝon eriſt ȝiſahun thena cunninȝ ſterron cumbal leohtan hedro ſan himile, *poſtea ſciſcitatus eſt* [Herodes] *quando primum in itinere ab oriente viderent regis ſtellam, ſerenum ſignum, ex cælo lucere.* thuo ȝenȝun eſt thiu cumbal forth uuanum under thiu uuolcan, *tum iterum ilico prodiit ſignum in æthere.* Antkenðun ſea thiu cumbal ȝoðes, *agnoſcebant divinum ſignum.* In vetuſtis libris *Iſlandicis* & *Scandicis* her-cuml vel her-cumbl eſt *teſſera militaris.*

Lombon. Paraphr. XLIII, 22, ða pintpa XII. Nopþmonnum æp. niebe ꝑceolðon. ȝombon ȝielðan. ȝ ȝapol ꝑellan, *tum duodecim per annos, ante quam * gentibus borealibus neceſſe eſſet tributum ſolvere & vectigal dare.*

Rærpa, *præſes, princeps, dux, dynaſta, dominus*; exempla habentur bene multa ex Paraphraſte apud *Somnerum*; quibus addas iſtud è fragm. *Judith.* comon to ðam pican ðeoðne ꝑepan ꝑolcep pærpan, *ad dominum ſuum ac principem duces populi proficiſcebantur.*

Ert, *amor, gratia, charitas, favor, benevolentia*, & metonymice, *charitatis & amoris officium.* Paraphr. LI, 12, ic Iſmael. ertum pille. bletpian nu. ꝑpa ðu bena eapt. ðinum ꝑpum-beapne, *Iſmaeli primogenito tuo, quemadmodum rogas, gratioſe benedicam.* XXIX, 11, 12, oþ ðæt beapn Lobep bpýða onȝunnon on Lainep cýnne ꝑecan pepȝum ꝑolce. ȝ him ðæp pip cupon. opep metoðep ert, *donec filii Dei cæperunt ex execrabili populo, Cainis genere, ſponſas quærere, & ſibi uxores elegerunt contra Deo debitum amoris officium.* *Cimbrice* aſt eſt *amicitia*, item *amor inter ambientes conjugium*, & *amor inter conjugatos.* *Francice* Anſt vel enſt eſt *gratia*, favor, benevolentia. *Gothice.* ANSTS.

Oht, ut oga, & egen, *timor, terror, horror, metus.* Oht autem videtur eſſe verbale à *Francico* ogan, *timere*; *Goth.* AGAN. Paraphr. LXV, 24, ða pæp ꝑeopþe pic. panðpiȝena pært. be ðan peaban pæ. ðæp on ꝑýpð hýna ꝑæp rpell becpom. oht inlenðe. egran ꝑtoðon. pælȝpýpe penoða ppæc mon ȝebað, *tum juxta mare erythræum, quarta manſio, & ſtatio armatorum* [Ægyptiorum] *erat, ubi de exercitu eorum ſubitaneo nuntio ſuperveniente terrefacti littore incluſi Iſraelitæ metum habebant, & expectabatur vindicta & horrenda cædes populi.* XL, 23, ic me on agen mæh. þ me ppaþpa rum. pæpneȝ ecȝe. ꝑop ꝑpeonð mýnðe. ꝑeope beneoðe, *metuendum mihi eſt, ne eorum qui mihi iraſcuntur aliquis, pro amica ſua in te mente, me gladii acie vita deprivet.*

Ꝑæþa; in compoſito hepe-pæþa, *dux, exercitus imperator.* ða peo ꝑnotepe mæȝþ. ꝑnuðe ȝebnohte. ðæp hepepæþan heaꝑoð rpa blodiȝ on ðam ꝑætelre, *tum prudens virgo ferebat ducis caput, ut cruentum erat, in ſacco*, fragm. *Judith.* ða peo ȝleape het. hýpe ðinenne. þancol mode. ðæȝ hepe-pæþan. heaꝑoð onppiþa. ȝ hýt blodiȝ ætýpan. ðam buphleoðum, *tum ſagax provida* [virgo] *juſſit ancillæ ſuæ imperatoris caput* [è Sacco] *eximere, idque civibus oſtendere*, ibid.

Pada, in ſolutâ oratione, *bufo, rubetum majus*; aſt in ſtrictâ, volucrum, qui cadivis in prœlio veſcuntur, appellatio eſt, qua Poetæ utuntur forſan ad indicandam illarum *immundam* & *abominabilem naturam*: ut, in anno DCCCCXXXVIII, chron. *Sax. Gibſ.* lætan him ȝehýnðan. hpæꝑn bpýttian † ralupi paðan. ȝ ðone rpeaptan hpeꝑn. hýpneð nebban. ȝ ðane haꝑan paðan eapn. æptan hpit æreȝ bpucan. ȝpæðiȝne ȝuþ-haꝑoc. ȝ þ ȝnæȝeðeop pulꝑ on pælðe, *poſt ſe reliquerunt corvum, ſalignei coloris bufonem, & nigrum illum corvum corneo roſtro, aquilamque ravum illum bufonem cum voraci milvo, & ſylveſtri ferruginei coloris lupo, alba eſca* [ſcil. humanis cadaveribus] *uti, frui*, Sic in fragm. *Judith.* on ðæt ðæȝneð ȝýlꝑ ðýneðan ꝑcilðaȝ. hlube hluin mon. ðæȝ ȝe hlanca ȝeȝeah. pulꝑ in palðe. ȝ ȝe panna hpeꝑn. pæl ȝiꝑpe ꝑuȝel. pertan beȝen. þ him ða ðeoð ȝuman. ðohton tilian. ꝑylle on ꝑæȝum. ac him ꝑleah on lapt. eapn æteȝ ȝeopn. upiȝ ꝑeþepa. ralopiȝ paða. ranȝ hilðe leoþ. hýpneð nebba, *in ipſa aurora reſonabant clypei, & canore clamabant homines. propter hoc jejunus in ſilva lupus, corvuſque luridus, cædis avidus ales, ex occidente ambo, gaudebant, quod multos homines lacerare ſe credebant, morituris ſaturandi: denique etiam advolabat aquila, famelicus canus ales, ſalignei coloris bufo, corneo roſtro, ad claſſicum canendum.*

Bæpan, bepan, *excellere, præpollere, præcellere, eſſe celeberrimus* vel *princeps*: ut, ða ðe piccunȝðom piðopt bæꝑon, *qui in præſtigiis maxime præpollebant*, i. e. *magorum celeberrimi*, Paraphr. LXXVII, 20. Sic p. LXXVIII, ða ðe pirðom bepeþ, *qui ſunt ſapientiſſimi*, ſcil. *magorum, ſapientiæ magicæ principes*, vel forſan, ut ȝebæpan, *ſe gerere, prætendere, ſimulare*, & ſic, ða ðe pirðom bæpaþ, vertendum eſt, *qui ut ſapientes ſe gerunt, qui ſe ſapientes eſſe ſimulabant* vel *prætendebant.*

Lapтaр leȝȝan vel lecȝan, *feſtinare, properare.* Paraphr. LII, 8, haliȝe ȝapтaр. lapтaр loȝðon, *ſancti ſpiritus* [*angeli*] *properabant.* Sic LV, 2, Da onette. Abnahamep mæȝ. to ðam pertenne. ꝑeþe ne ꝑpaꝑoðe. eopl mið iðerum. ac he opꝑtum ꝑopþ. lapтaр leȝðe, *properabat itaque*

* Scil. *regi Sodomæ, & ſociis ſuis.* † Alias ralo vel ralupiȝ padan, *militarem* vel *prælii aſſeclam bufonem.*

Abrahami nepos ad deſertum cum uxore & filiabus, pedibus non parcebat heros, ſed ocyus feſtinabat. Sic LXI, 9, ȝepiꝺ ðu oꝼeꝛtlice. Abꝛaham ꝼepan. laꝛtaꝛ lecȝan, *diſcede Abrahame hinc celeriter, & propera.*

Mætinȝe, *ſomnium.* Paraphr. LXXVIII, 5, ne ȝe mætinȝe. mine ne cunnon, *neque ſomnium meum ſciviſtis.* à verbo, ut videtur, mætan vel ȝemætan, *ſomnium habere, in ſomnio videri* vel *videre*: ſecundum illud quod ſequitur ibidem. l. 14. him ȝoꝺ ꝼealꝺe. ȝiꝼe oꝼ heoꝼnum. ðuꝑh hleoꝺoꝛcyꝺe. haliȝeꝛ ȝaꝛteꝛ. ꝺ him enȝel ȝoꝺeꝛ. eall aꝼeȝꝺe. ꝼꝛa hiꝛ man ꝺꝛihten. ȝemæteꝺ peaꝛꝺ, *Deus ei ex cælo gratiam, per ſpiritus ſancti revelationem, dedit, ut angelus Dei omnia ei ediceret, quemadmodum dominus ejus in ſomnio habuiſſet.* Sic p. LXXVII, 21, het ða to ꝼomne. ꝼinꝼa leoꝺa. ꝺa piccunȝoom. piꝺoꝛt bæꝼon ꝼꝛæȝn ꝺa ꝺa mæniȝeo hꝼæt hine ȝemættе, *tum convocavit illos conterraneos ſuos, qui longe latéque in præſtigiis excellebant.* [i. e. magorum principes,] *& interrogavit homines, quid ſomnii vidiſſet.* Hinc in Satyrog. to meten eſt *ſomnium habere*, to dream: ut,

Than gan I to Meten a merbelouſe swiben.
And Joſeph Met marbeilouſly, how the Moon and the Sunne
And the xi Starres hailed him all.
I fell efte ſones a ſlepe, and ſodayneły me Mette,
That Pierre the Plowman, was painted all bloudye.

Hinc quoque derivanda eſt ea vox metell & metall, quæ notat *ſomnium*, a dreame: ut,

Muſinge on theſe Metales, and my waye ich yede.
Many times theſe Metals, hath made me ſtudy
Of that I ſe ſleppynge. ——————
And all this maketh me on theſe Metals to thinke.

Leoꝼon, *Francice* geban, *mare, pontus.* harm. evang. *Cott.* CLII, ȝrimmiꝺ thie ȝroꝺo ſeu uuirkit thie ȝebanes ſtrom uȝiſon miꝺ is uthion erthbuændion, *magnus oceanus, maris unda cum terribilibus ſuis fluctibus terrorem incutiet telluris incolis.* Sic cap. XXXV, oƀar theſon ȝebanes ſtrom. Sic in Paraphr. XXX, 22, ȝeꝛeah ða ymb pintpa poꝼn. pæꝼꝼæꝛt meꝺoꝺ. ȝeoꝼon huꝼa mæꝛt. ȝeapo hliꝛiȝean. innan anꝺ utan. coꝼꝼan lime. ȝeꝼæꝛtnoꝺ piꝼ ꝼlóꝺe. ꝼæꝛ Noeꝼ, *tum veracissimus Deus, poſt certum amorum numerum, cernebat vehiculum Noachi, marinarum domorum maximam, in altum erectum, & contra diluvium, intus & extra, bitumine munitum.* Sic LXXV, 4. on ȝeoꝼoneꝛ ꝼtaꝼe, *in littore maris.*

Aꝼopa, Eaꝼopa, *Francice* abara, auaro, *filius, proles, ſucceſſor.* Aꝺameꝛ ⁊ Eꝺan. aꝼopan pæꝼon. ꝼpeolicu tpa. ꝼpumbeaꝼn cenneꝺ. Lain anꝺ Abel, *Adamo & Evæ filii* [*nati*] *ſunt duo ingenui, proles primogenita, Cain & Abel.* Sic metrorum *Boeth.* verſiones *Cott.* p. 189, pæꝛ ꝛe Apolliniuſ. æƀeleꝛ cynneꝛ. loƀeꝛ eaꝼopa, *erat hic Apollo nobilis proſapiæ, Jovis filius.* In plurali caꝼopan, *poſteri, ſucceſſores.* Sic in harm. evang. *Cott.* XXVI, thuo uuarth thot cuth oƀar all abaron Iſraelos, *tum notum id erat per omnes filios Iſraelis.* & cap. XXV, quat that hie an luꝺæon hueteȝin unꝺeꝛ Iſpaele auapon ni fundi ȝimacon thes mannes, *dixit ſe inter Judæos, inter Iſraelis progeniem non inveniſſe iſtius hominis parem.* Sic cap. XXXVI, eriſt ſcal ik Iſrahelos aƀaron uuerthan folcſcipie te fruman, *primum Iſraelitarum populo & progeniei profuturus ſum.* Aꝺa autem forſan verbale eſt ab aꝼapan, (quod in prær. facit aꝼop) *exire, emigrare.* Inde aꝼop, ut apud nos in ſenſu forenſi *exitus, proſapia, progenies.* vide autem ÆFAR. in gloſſ. *Goth.*

Beaꝺu, beaꝺup, beaꝺo, beaꝺop, *bellum, prælium, cædem, ſtragem, crudelitatem & homicidium* denotat; forſan quaſi beatu, à beatan, *percutere, cædere.* ða ꝛeo ȝleap heꝛ. ȝolꝺe ȝeꝼpæꝛe. poꝺ hỳpe ðinenne ðancol moꝺe ðæꝛ hepe pæƀan heaꝼoꝺ onppiƀan. ⁊ hỳt to behƀe bloꝺiȝ æꝛtỳpan ðam buꝑh-leoꝺum hu hỳpe æt beaꝺupe ȝeꝛpeop, *tum* [Judítha] *prudens, auro ornata, & perita juſſit miniſtræ ſuæ imperatoris* [Holofernis] *caput explicare, idque civibus cruentum in ſignum oſtendere, ut ei in* [perpetranda] *cæde ſucceſſit.* fragm. hiſt. *Judith.* p. 24. Sic paulo poſt; ꝛtopon heaƀo pincaꝛ. beopnaꝛ to beaꝺope bopꝺum beꝼeahte, *proceſſerunt ad prælium clypeati viri principes & primarii.* Sic p. 25, rum to ƀam apoꝺ ða ꝼapa beoꝺa-pinca. pæt he in ðæt ƀuꝛ-ȝeteld miƀ heapꝺ neƀꝺe ꝛꝼa hine nỳꝺ ꝼopꝺnaꝼ, *unus militum* [crudelium ſatellitum] *concubuit, quod vir fortis* [Holofernes] *dormiret in tentorio, prout eum neceſſitas coëgit.* Sic in metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cott.* p. 150, ða pæꝛ Romana pice ȝepunnen. aƀpocen buꝑ-ȝeꝛeiƀ

Dano-Saxonicus iſte ſermo à puriori *Saxonico* diſcriminatur, *Dano-Saxonicæ* nomen meretur.

Primo enim à puriori ſcribendi more nonnunquam deflectit, & orthographiam purioris *Saxonici* in haud paucis, in barbarographiam quaſi convertit: ut in monıȝ pro manıȝ; noma pro nama; ƿpom pro ƿpam; ƿpeo pro ƿpea; æþelu pro æþela; ðeoɼtpæ pro ðeoɼtpo, vel ðeoɼtpu; haƿuɼ tu pro haƿeɼ tu; unɼeonðaðon pro anɼeonðaðon, vel potius anðɼeonðaðon; ɼio & ɼeo pro ɼi vel ɼıȝ; hio vel heo pro he, hi vel hıȝ; ah pro ac; pıtȝa & pıtȝan pro pıteȝa, pıteȝan; eȝra pro eȝeɼa; eðȝe pro eðıȝe; lıƿȝe pro lıƿıȝe; opþeɼ pro æȝþeɼ; anðɼpeþaðon pro anðɼpaþeðon; no pro nu; na pro no; ȝıonȝeɼɼcipe pro ȝeonȝeɼɼcipe; benæman pro beniman.

Secundo, nominibus cum articulo compoſitis, pro more *Cimbrorum*, aliquando utitur: ut in fragm. *Judith.* Sect. x. ða pæɼ nepȝendeɼ ðeopen ðɼymƿull ðeaple ȝemýndıȝ hu heo þoen atolan eaþoɼt mihte ealðpe benæman æþ ɼe unɼýɼɼa pomƿull apoce, *tum magnifica Dei ſerva* [Juditha] *vehementer animo volvebat, quomodo tetrum* [Holofernem] *facillime poſſit vita ſpoliare, priuſquam impurus ille terribilis expergefactus eſſet.* Sic Paraphr. LXXI, 6, ɼunu Dauiðeɼ. pulðopfæɼt cýnıȝ. ȝetimbþoðe tempel Dode. alhn halıȝne, *filius Davidis, glorioſiſſimus rex, Deo templum ſtruxit, baſilicam ſanctam.* Sic XXIX, 15, ða neonðaðe. noðopa palðenð. ƿnaþ moncýnne. and ða poɼðe cpæþ. ne ɼýnðon me on ȝeþhþe. ƿneo ƿpom ȝepitene. cneoɼıɼn Daineɼ. ac me þ cýnn haƿaþ. ɼape abolȝen, *tum ætheris dominus, humano generi iratus, locutus eſt, hæc verba dicens: Progenies Cainis non mihi erit à pœna immunis, quia generatio iſta graviter me provocavit.* Sic, hi ða on neɼten ȝebþohten ɼnuðe þa ɼnoteɼan ıðeɼe, *tum protinus ad lectum ducebant ſapientem virginem.* fragm. hiſt. *Judith.* Sic *Cædm.* XCIV, 8. ɼpa ɼe peneȝa ȝaɼt. poɼðum ɼæðe. ɼah in ɼýɼnum, *ſic malignus ſpiritus* [Satanas] *verbis concionatus eſt in igne,* [Deo] *adverſarius.* Sic XXI, 18, ic ƿneo me hep. pæðaleaɼne. lıƿ ƿnea mın. leaƿum ðecce. ɼcýlðƿull mine. ɼceaþen, *ô domine vitæ* [inquit *Adamus* ad *Deum*] *hic me nudum tego, foliis, reus protego thecam* [i. e. *corpus*] *meam.* In primo horum exemplorum legitur ðeopen pro ɼeo ðeope; in ſecundo, alhn pro ɼe alh; in tertio, cneoɼıɼn pro ɼeo cneoɼıɼ vel cneoɼıɼe; in quarto, ɼceaþen pro ɼeo ɼceaðe. Hinc quoque venit, quod ðɼihten communiter uſurpatur pro ɼe ðɼiht; ɼelð, à ɼeleð, pro þ ɼelð; & id genus alia. Innumera etiam occurrunt exempla pluralis numeri, quæ, quod à ſecunda declinatione *Saxonica* diſtingui non poſſunt, prætereunda cenſeo.

Tertio, *Dano-Saxonicam* barbariem in hoc etiam non raro imitatur, quod verbo præſentis vel præteriti temporis utitur vice participii præſentis temporis, vel loco verbi præteriti temporis, cum pronomine relativo, vel conjunctionibus ða, ða ða, vel and: ut, hep æneɼt ȝeɼceop ece ðpihten helm eallpihta heoɼon ȝ eoɼþan. noðop apæpðe ȝ ðıɼ numelanð ȝeɼtaþelode ɼtþanȝum mihtum, *hic primo æternus dominus cælum, omnium rerum tectum, & terram creavit, omnipotentia ſua firmamentum erigens, & hanc ſpatioſam tellurem ſtabiliens.* Sic in chron. *Gibſ.* An. DCCCCLXXV. hep ȝeenðode. eoþþan ðneamaɼ. Eadȝaɼ Enȝla cýnıȝ. ceaɼ him oþep leoht. pliȝ ȝ pýnɼum. and ðıɼ pace ƿoplet. lıƿe, *hoc anno finivit terræ gaudia Eadgarus rex Anglorum, aliam ſibi lucem pulchram & jucundam eligens, vitamque hanc fragilem relinquens.* Sic quoque Paraphr. XLII, 1, 2, ða peɼtan com ðæþ ɼe eaðga eƿt. ecan ðpihtneɼ. nıpan ɼtefne. noman peoþþaðe. tilmoðıȝ eoþl. tiðep onfæȝðe. ðeoðne enȝla. ðancoðe ɼpiþe. lıƿeɼ leohtƿpuman. lıƿe and ana, *tum beatus ille ab occidente venit illuc, ubi, novo mandante oraculo, æterni domini nomen adorabat, ſacrificium offerens regi angelorum, & maximas gratias agens vitæ luciferо auctori propter libertatem & vitæ neceſſaria.* Plura qui deſiderat, conſulat velim Paraphraſeos XL, 17, 18. XLII, 2. XLV, 7. XLVII, 14. XLVIII, 10. LVIII, 2, 3. LXI, 18. VI, 24, 25. IX, 12, 13. XI, 21. XXXVII, 3, 4. XXXIX, 5, 6, 7. LXXX, 18, 19. Hujuſmodi plura quoque leguntur in *Kalendario* & fragmento hiſtoriæ *Judith*, ut & in chron. *Sax. Gibſ.* Ann. DCCCCXXXVIII. DCCCCLXXV. Quæ *Paraphraſeos* ut & *Kalendarii* & *fragmenti* adeo ſtylum ac genium ſapiunt, ut auſim dicere omnia eſſe ejuſdem ſeculi, ſcilicet exeuntis milleſimi. Hoc ſatis oſtendit dialecti poeticæ qua boreales poetæ uſi ſunt, cum *Dano-Saxonica* fere in omnibus convenientiam, quæ ſine tanta eſt, ut utraque dialectus pro eadem habeatur, niſi quod illi fere eſt religio violare Syntaxeos regulas, quas hæc multo magis negligit & aſpernit. *Cædmone* igitur abjudicandam Paraphraſin cenſeo quam ei * inſcribit vir maximus *Fr. Junius*, & tantum non adjudicat in obſervationibus ad *Willeramum* p. 248. Ibi eam vocat hiſtoriarum veteris teſtamenti perantiquam Paraphraſin, dicitque innumera in eâ occurrere, quæ penitiorem ſapiunt antiquitatem. Denuo eam vocat reconditum antiquitatis theſaurum; eamque citaturus utitur plane *Cædmonis* nomine; quaſi, ſe judice, verè *Cædmonis* eſſet, quam citerioris ſeculi poetæ aliquis *Anglo-Saxonum* ſeptentrionalis contexuit, *Cædmonis*, quoad operis argumentum, quiſquis fuit, non infelix imitator. Quod enim ſtylum geniumque operis attinet, is idem eſt in fragmento hiſt. *Judith.* Calendario, & in additamento illo, quod in fine Paraphraſeos extat, p. 91. quod tamen eſſe citerioris antiquitatis, operis argumentum demonſtrat: de deſcenſu *Jeſu* ad inferos, de perruptis ab eo Inferni januis, de raptis ab eo inde animis, qui per *Mariam* Virginem, opem & miſericordiam ejus prius imploraverant. Omnia nimirum ſecundum *Karini* & *Leutici* fabulam iſtam in Pſeudo-evangelio fictitio

* *Cædmonis* monachi Paraphraſis poëtica *Geneſios* ac præcipuarum ſacræ paginæ hiſtoriarum, abhinc annos MLXX. *Anglo-Saxonice* conſcripta, & nunc primum edita à *Fr. Junio*, F. F.

Nicodemi, quòd post *Normannorum* ingressum ab australi aliquo *Anglo-Saxone*, ut ut elegantissime fuisse scriptum, ostendunt inter alia voces illæ repetitæ, capta & þuht hand, quarum illam *Galliæ* originis, & hanc ad *Gallorum* sermonem, qui *dextram* tunc temporis *la droict hand* vocabant, formatas esse constat.

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De dialecto Normanno-Saxonica *sive* Anglo-Normannica; *& de dialecto* Semi-Saxonicâ.

I. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, quâ, tam solutâ, quàm vinctâ oratione qui scripserunt, usi sunt *Boreales Angli* imperio *Danorum* subjecti; quibuscum diuturna consuetudine & mutuis conjugiis sociati, tandem in unum quasi populum, ut *Sabini & Romani*, coierunt. Ordo igitur postulat, ut de dialecto *Normanno-Saxonicâ* tractemus. Verum ut quæ ei elucidandæ serviunt clarius & distinctius tradamus, de dialecto *Semi-Saxonica*, ut vocatur, dicendum est; in quam australis illa *Saxonica* (sub qua semper & occidentalem comprehendo,) quam puriorem *Anglo-Saxonicam* supra vocavimus, tandem, pariter ac purior ille sermo antiquorum * *Anglorum* qui *Northymbriam* veterem incoluerunt, in *Dano-Saxonicam* mutata & corrupta erat. *Semi-Saxonicam* autem eam docti nominant, quòd medius quasi sermo, vel pene medius esset, inter puriorem *Anglo-Saxonicum*, & *Anglicanum* illum, qui majoribus nostris ante centum & quinquaginta annos vernaculus erat. Quemadmodum enim *vinum acescens*, nondum tamen in acetum conversum, *semivinum* & *semiacetum* dici, usu adprobante, possit; sic australium nostrorum *Saxonum* medium illum, vel ad medium accedentem sermonem *Semi-Saxonicum*, & si usus vellet, *Semi-Anglicum* haud absurde nuncupandum esse judicamus.

Quinimo labefactatus ille australium *Saxonum* sermo, si usus pateretur, *Dano-Saxonicum* australis dici haud improprie possit. *Dani* enim longe latéque per australes & occidentales *Angliæ* partes continuo peragrantes, easque, præsertim exeunte nono, & decimo seculo ineunte, circumcirca navigantes, atque tandem quum mari, tum terrâ, summâ rerum potiti, novâ linguâ, novis, moribus, noviscque institutis *Anglo-Saxonum* loquelam, ex simplici hybridam, ex sincera mixtam, & ex pura corruptam adeo & barbaram fecerunt; ut versus seculi decimi finem, & deinceps ad introitum *Normannorum*, non tantum apud boreales, sed etiam australes *Saxones*, *Anglo-Saxonicum* sermonem in ipso *Anglo-Saxonico* sermone quæreres. Porro etiam *Canuto* totius *Angliæ* monarcha imperante, par est credere clerum *Saxonicum* cum patriciis & equestris ordinis hominibus, ut domino suo placerent & gratificari viderentur, ejusque gratiæ velificati, *Danicam* linguam, quæ jam tu aulam personabat, studiosè didicisse. Hoc ut credam faciunt *runarum Danicarum*, tam simplicium, quam duplicium descriptio quædam poetica, *Anglo-Saxonice* explicata; quæ in bibliotheca *Cott.* extat, *Otho* B. 10. p. 165. quamque vix antea & ne vix observatam, nedum publici juris factam, plane quasi ab omnibus doctis spectatu dignam, hic cum *runis* ære incisis, operæ & sumptûs pretium exhibere judicamus, *Latinis* additis ex adverso elementis, ad ostendendam *runarum* potestatem, una cum iis nominibus quibus appellantur ipsæ *runæ*.

* Chron. *Sax.* bibl. *Cott.* Anno DCCCXLIX. Þa cpomon ða men of ðým mægðum Germanie, of Ealdseaxum, of Engle, of Geatum oððe Iotum: Of Iotum cpomon Cantpapa. and Pihtpapa. Þ is seo mægð de nu eardiað on Piht. ⁊ ðat cyn ón Peartseaxum. Þe nu gyt to dæg Iutna cyn het: Of Ealdseaxum cpomon Eastseaxa. ⁊ Suðseaxa. and Pestseaxa: Of Engle cpomon se a syðdan stod pestig betweox Iutum ⁊ Seaxum. Eastengla. ⁊ Middelengla. ⁊ Meapca. and ealle Northymbra. *Ac venerunt viri de tribus Germaniæ provinciis, de Antiquis Saxonibus, de Anglis, de Gothis sive Jutis. Jutis oriundi sunt Cantwari & Vectuarii; hoc est ea gens quæ nunc incolit Vectam, quæque gens apud Occidentales Saxonas adhuc vocatur Jutarum progenies. Ab Antiquis Saxonibus originem duxerunt Orientales Saxones, & Australes Saxones, & Occidentales Saxones. Ab Anglis (quorum patria ab eo usque tempore mansit deserta inter Jutas & Saxonas) originem duxerunt Angli Orientales, Mediterranei, Angli, Mercii, ac omnes Northymbri.* vide etiam chronicon *Saxonicum Gibsoni*, in eodem anno.

E Codice MS. Bibliothecæ Cottonianæ, *cujus nota, Otho, B.* 10.

f feoh
bÿþ fnoſun. fina ȝehÿlcum. rceal ðeah manna ȝehÿlc. miclun hÿt dælan. ȝif he pile. for dnihtne domer hleotan:.

u ur
bÿþ anmod. ȝ oſer hÿpned. ſela ſnecne. deop reohteþ. mid hopnum. mæne mor rtapa. þ if modiȝ puht:.

þ ðopn
bÿþ ðeaple rceapp. ðeȝna ȝehÿlcum. anſen-ȝÿr ÿfÿl. unȝemetun neþe. manna ȝehÿlcun. ðe him mid nerteð:.

o os
bÿþ opdfnuma. ælcne rſpæce. pirdomer ſnaþu. and pitena fnoſun. and eopla ȝehpam. eadnÿſſ and to hiht:.

r rad
bÿþ onnecÿde. ninca ȝehÿlcum. reſte and rniþhpæt. ðam ðe nitteþ onufan. meane mæȝen heapdum. oſer mil paþar:.

c cen
bÿþ cpicena ȝehpam cuþ on fÿne blac and beophtlic bÿrneþ oftuft ðæt hi æþelinȝar inne nertaþ:.

ȝ gyfu
ȝumena bÿþ ȝlenȝ and hepenÿr. ſnaþu ȝ ſÿnþfcÿpe ȝ ſnæcna ȝehpam ar and ætpift ðe bÿþ oþna leaf:.

w wen
ne bnuceþ ðe can peana lÿt rafer and forȝe and him rÿlfa hæfþ blæd ȝ blÿrre and eac bÿnȝa ȝeniht:.

h hægl
bÿþ hpiturt corna. hÿnfft hit of heofoner lÿfte. pealcaþ hit pinder rcuna. peorþeþ hit to pætepe rÿðdan:.

n nyd
bÿþ neapu on bneoftan peorþeþ hi ðeah oft niþa beapnum to helpe and to hæle ȝe hpæþre ȝif hi hiſ hlÿſtaþ æfter:.

i is
bÿþ oſer cealdunȝe metum rliden ȝliſnaþ ȝlæſ hluttur ȝimmum ȝelicurt. flor forfte ȝe populit fæȝer anfÿne:.

ȝ ger
bÿþ ȝumena hiht ðon ȝod læteþ haliȝ heofoner cyniȝ bnuran rÿllan beophte bleda beornum and ðeapfum:.

eo eoh
bÿþ utan unrmeþe tpeop. heapd hnuran fæft hÿnde fÿner. pÿntnumun undepnneþÿd pÿnan on eþle:.

p peorð
bÿþ rÿmble pleȝa. and hlehter plancum ðar piȝan rittaþ on beor rele bliþe æt romne:.

x eolhx
reccand hæfþ oftuft on fenne. pexeð on patune. pundaþ ȝnimme. blode bneneð beopna ȝehpÿlcne ðe him æniȝne onfenȝ ȝeðeð:.

s sigel
re mannum rÿmble biþ on hihte ðonn hi hine fepiaþ ofer fircer beþ oþ hibrim henȝert bninȝeþ to lande:.

t tir
biþ tacna rum healðeð tpÿfa pel. piþ æþelinȝar a biþ onfæfÿlde. ofer nihta ȝenipu. næfne rpiceþ:.

b beorc
bÿþ bleda leaf. beþeþ efne fra ðeah tanaf butan tuddep. biþ on telȝum plitiȝ. þeah on helme hnÿrted fæȝepe. ȝeloden leafum lÿfte ȝetenȝe:.

e eh
bÿþ for eoplum æþelinȝa pÿn. hopf hofum planc. ðæp him hæleþe ymb. peleȝe on picȝum pnixlaþ rfpæce. ȝ biþ unrtÿllum æfne fnofun:.

m man
bÿþ on mÿnȝþe hiſ maȝan leof. rceal þeah anra ȝehpÿlc odrum rpican. for ðam dnÿhten pÿle dome rine þ eapme flæfc eopþan betæcan:.

l lagu
bÿþ leodum lanȝrum ȝeþuht ȝif hi rculun neþun on nacan tealtum. ȝ hi fæ ÿþa rpÿþe bneȝaþ. and fe bnim henȝert bnidler ne ȝÿm:.

ng ing
fæf æfert mid eaft denum. ȝe fepen recȝun. oþ he riððan eft. ofer fæȝ ȝepæt pæn æftep nan. ðuf heapdinȝaf ðone hæle nembun:.

œ eþel
bÿþ ofer leof. æȝhpÿlcum men. ȝif he mot ðæp. pihtep and ȝenÿrena on bnucan on blode bleadum oftaft:.

d mann
bÿþ dnihtner fond. deope mannum. mæpe metodef leoht. mÿnȝþ and to hiht eadȝum and eapmum. eallum bnice:.

a ac
bÿþ on eopþan. elda beapnum. flæfcef fodof fepeþ ȝelome ofer ȝanotef bæþ ȝapfecȝ fandaþ. hpæþep ac hæbbe æþele tpeope:.

æ æsc
biþ ofer heah. eldum dÿne. rtiþ on rtaþule. rtede pihte hÿlt. ðeah him feohtan on finaf moniȝe:.

y yr
bÿþ æþelinȝa ȝ eopla ȝehpæf. pÿn and pÿnþmynd. bÿþ on picȝe fæȝep. fæftlic on fæpelde. fynd ȝeacepa rum:.

io iar
bÿþ ea fixa. and ðeah abnuceþ. fodpef onfalðan. hafaþ fæȝepne eand. pætre bepoppen. ðæp he pÿnnum leofaþ:.

eaſ ear
bÿþ eȝle eopla ȝehpÿlcun. ðonn fæftlice flæfc onȝinneþ. hnapcolian hnuran ceofan blac to ȝebeddan bleda ȝedpeofaþ. pÿnna ȝepitaþ pepa ȝerpicaþ:.

q cweorð

Stan st z Gyn ȝ

Hós Characteres ᚻᚾᛁᚼᛈᛏᛦᚹᚱᚺᚷ *ad alia ſeſtinans ſtudioſo lectori interpretanda relinquo.*

II. Extat & altera literarum *Dano-runicarum* descriptio, cum explicatione *Anglo-Saxonica*, in eadem bibliotheca, (*Domitianus A.* 9.) quam in tabella lectori studioso hic infra offero:

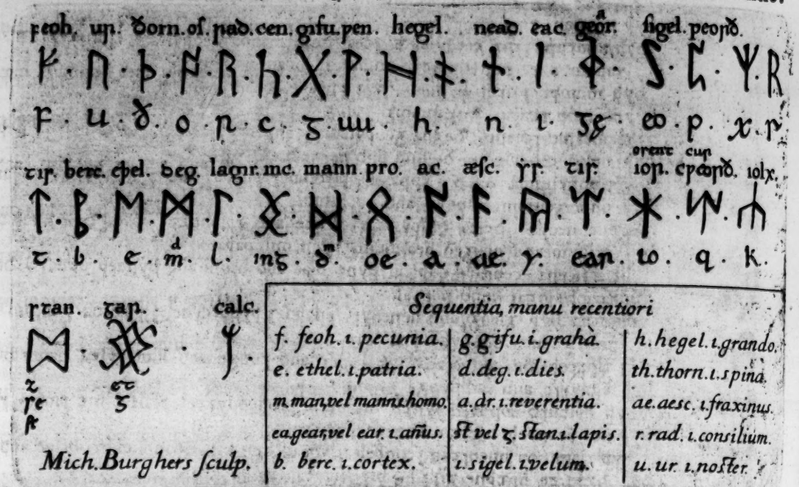

Ex his, tanquam ex idoneis teſtibus, valde probabile eſt *Anglo-Saxones* diſcendis *runis* operam dediſſe. Neque mirum eſt victos victorum, ſervos dominorum linguam didiciſſe, in qua, cum aliquid rogarent, ab iis ſe gratiores audiendos eſſe, & quæ peterent, facilius impetraturos ſcirent.

III. Præterea cum in poteſtate *Danorum* tandem *Saxones* auſtrales eſſent, non mirum eſt eorum ſermonem ſub *Danico* imperio languentem fatiſci cæpiſſe, & cum *Saxonicis* rebus in deteriorem partem abiiſſe. *Saxones* fregerunt *Dani*, fregitque paulatim *Anglo-Saxonicam* loquela *Danica*, & quaſi ſtatum illius mutando in alteram pene mutavit. Quemadmodum autem *ſtatûs mutatio*, quam diminutionem capitis veteres *Romani* vocabant, triplex fuit; maxima, minor & minima: ſic à *Danis* in *Anglia* prævalentibus, & deinceps uſque ad finem ſeculi ſecundi decimi, puriori auſtralium *Saxonum* ſermoni quaſi triplex accidit *mutatio ſtatûs*; minima quoad ſcripturam, quoad voces & phraſes major, & maxima quoad ſyntaxin; quo jus omne ſuum, ſub *Normannis* dominis, cum *Saxonica* civitate & libertatibus, adeo perdidit, utnomen ſuum retinere non permiſſum eſſet.

Secundum hanc igitur triplicem ſtatûs mutationem, auſtralium *Saxonum* linguam in *Semi-Saxonicam* labaſcentem tripliciter conſiderandam eſſe judicamus. primò quoad ſcripturam, vel ſcribendi rationem mutatam. ſecundò quoad voces phraſeſque, quæ jam tum peregrinæ introire cœperunt. denique quoad ſyntaxin, quæ cum tempore primum ſub *Danis*, dein ſub *Normannis* dominis, non ſolum in concordantiæ regulis, ſed in omnium partium orationis conſtructione, quas antea erat religio temerare, maxime violata eſt.

IV. Primum igitur, in quo *Anglo-Saxonica* auſtralis, quaſi ſuæ dignitatis immemor, in *Semi-Saxonicam* degeneraſſe cernitur, eſt veteris ſcribendi moris in novum converſio, nonnullas permutando literas, ex quibus voces ſolebant formari. Sic ȝ in i vel ỳ vertitur in principio, medio, & fine dictionum. In principio: ut iunge pro ȝeonge, chron. *Sax. Gibſ.* p. 168, 1. and eller amyndon manige iunge men. Sic p. 37. 11, 13. iatepeapd bis legitur pro ȝatepeapd. Sic quoque iæȝ legitur pro ȝaȝ, 231. 2, 10. iet pro ȝyt, 232. 42. iaȝ pro ȝaȝ, nuen & iauen pro ȝiȝen, 242. 37, 38, 46. he ſuop on haliȝdom. ⁊ ȝirler ſtand. þ he alle hiȝ carteler ſculde nuen up. rome he iaȝ up. ⁊ rome ne iaȝ he nohȝ. ..... ⁊ bpohten hiȝe into Oxenȝopd. ⁊ iauen hiȝe ðe bupch. Sic quoque ieden pro ȝeoden, *iverunt*. 22, 4, 46. In medio: ut cæie pro cæge, *clave*, 38, 29. æiþȝe pro æȝþȝe, *utrâque*, 153, 25. peinaȝ pro peȝnaȝ, *pluviæ*, 219, 30. Quibus adde dæier pro dæȝeȝ, bebyried pro bebyrȝed vel bebyriȝed, *ſepultus*, preiðe pro preȝðe, *accuſabat*, & id genus multa. In fine: ut dæi, *dies*, pro dæȝ; ælmihti, *omnipotens*, pro ælmihtiȝ; tpenti, *viginti*, pro tpentiȝ; hæui pro heriȝ, *grævis*; mai pro mæȝ, *poſſum*; lai pro laȝ, *jaceham*; æni pro æniȝ, *ullus*; byri pro byriȝ. *urbs*; & iſtius modi innumera alia: ut ðeiner pro ðeȝner; iſelled pro ȝeſelled; ipitneſſe pro ȝepitneſſe; ibidden pro ȝebeddan; quæ omnia leguntur in charta quadam *Edwardi* confeſſoris dicti, quæ in *Latinis* (þ & p exceptis) literis tranſcripta extat, inter alias haud paucas in archivis eccleſiæ cathedralis *Wellenſis*.

EDuuard King gret Harold Erl and Tavid minne ſchyre-refen and alle mine þeines inne Sumirſæten frendliche. And ich keþe eu þat Alfred havet iſeld Giſe biſſop his land at Hlytton ſcleas and clane toforen me ſilven æt *Peddredan* on mine ipitneſſe and Eadithe mine ibidden, and on Haroldes ærles.

V. Sic

V. Sic etiam c in k vertitur: ut in kinꝛ & kinꝛeſ, pro cynꝛ, cynꝛeſ; muneker pro munecer; bꝩoke pro bꝩoce; maken pro macan; makede pro macede vel macode; akynnedniſſe pro acennednyſſe; kenþ pro cenþ; taken pro tacen vel tacn; & in multis aliis.

VI. Sic ƒ mutatur in u & v: ut in æuerlice pro æƒerlice, *quam celerrime*; have pro haƒe, *habeo*; leove pro luƒu, *amor*; live pro liƒe, *vita*; luvede pro luƒiade, *amabat*; ſeoven pro ſeoƒon, *ſeptem*; heouene pro heoƒene, *cælo*; heruerſt pro hæꝛƒeſt, *autumnus*, *meſſis*; neue pro neƒa, *nepos*; æure pro æƒre, *ſemper*; næure pro næƒre, *nunquam*.

VII. A finale vertitur in e: ut in ðare & ðære pro ðæra, gen. plur. articuli vel pronominis ſe, ſeo, ðæt. Cantpare pro Cantpara, *Cantiani*; oþre pro oþra, *aliorum*; tpeȝre pro tpeȝra, *duorum*; Cantpareburi, *Anglice* **Canterbury**. bꝩoðre & ſꝩuſtre, pro bꝩoþra & ſꝩuſtra, *fratrum* & *ſororum*. Hinc a finale in e breve verſum nonnunquam in fine omittitur: ut in ȝepiten pro ȝepitena, læred pro læreda, lared pro læreda vel lereda: ut, be hiſ ȝepiten ꝩæd. læred. ⁊ lared. ðe on hiſ kynerice pæron:

VIII. G in æ mutatur: ut in Danirca pro Danirce, *Dani*; innæ pro inne, *in*; ȝeſihtæ pro ȝeſihte, *jus*; pæll pro pel, *bene, valde*. cyþæ, pro cyþe *oſtendat*; ænde pro ende, *finis*. ænd pro and, *&*, &c.

IX. L & ȝ vertuntur in ch: ut child pro cild; ða oncneopan hio be ðam porden. ðe heom ȝeræd pær be ðam childe..... æfter ðam ðe ehta daȝer ȝeƒeld pæron þ ðæt chyld embꝩniden pære, *Luc.* II, 17, 21. evang. *Hatton*. Sic penchen pro peorcan; piche pro pice; cherche pro ceaſtre; ich pro ic; cheſu pro ceaſu; ut, he ȝabeped hyſ hꝩæte on hiſ beapn. ða cheſu he ſorbærneþ on unabercendlice ſyre, *Matth.* III, 12, evang. *Hatton*. Sic mychel pro micel; bunch pro bunȝ; & ſimilia.

X. D & ð invicem tranſmutantur: ut Dauiðe pro Dauide, *Davide*; ȝechyrð pro ȝecyrð, *convertet*; ȝabeped pro ȝabeda ð vel ȝabedð:

XI. F ante m abjicitur: ut in pimman pro piƒman, *mulier, fœmina*. hlammæſſe vel lammæſſe pro hlaƒmæſſe *primitiarum feſtum*. h non raro ponitur ante voces à leni incipientes: ut in hiſ pro iſ, *eſt*; hupe pro upe, *noſter*; huppon pro uppon, *ſuper*; holde pro olde:. n finale etiam haud raro vertitur in m: ut in indom pro indon, onȝem pro onȝen:

XII. Aſ terminatio nominativi & accuſativi pluralis primæ declinationis vertitur in in eſ: ut in ſtaneſ pro ſtanaſ, *lapides*: ut cpæþ þ ðaſ ſtanaſ ſyen to hlaƒe ȝeporþan, *Matth.* IV, 3. in evang. impreſſis, cpeþ þ ðaſ ſtanaſ to hlaƒe ȝepurþon:. Sic, ſodlice manege ða ðe him ſolȝdon papen bokepeſ:. *Dpi* fæſted Iohanneſ leopninȝcnihteſ. ſoðlice ða daȝeſ cumeð:. Iſtiuſmodi plurima occurrunt in chron. *Sax. Gibſ.* ut birſcopeſ, eopleſ, cinȝeſ, utlæȝeſ, & ſimilia.

XIII. ꝩ in uu vertitur: ut in uuneide, *accuſavit*, pro ꝩneide, chron. *Sax. Gibſ.* 237, 5. uuolde pro polde. ibid. 6, 13, 14. uuaſd pro paſd; quod etiam pro paſþ vel peaſþ, ibid. 26. uſurpatur etiam poſt introitum Normannorum pro u: ut in ꝺncꝛæ pro unꝺre, ꝩ pro uſ, Bꝛteſmæꝛe pro Buteſmeſe, quæ omnia extant in hac charta Gullhialmi, Conquæſtoris dicti, quæ magno ſigillo appendente munita extat in Bibliotheca *Cottoniana*.

✠ IC pillæm cininȝæ ȝnæt pælcælm birſcop ⁊ huȝæn ðæ popt ⁊ eadpaſd ſcip ȝæneſæn ⁊ eallæ hiſ ðæȝnæſ on hæmpton ⁊ on pilton-ſcipæ ſneondlicæ ⁊ cpiaþæ eop þa ic an ðæſ landæſ æt bꝛtæſmæneæ to ðæm ealdan hieneðæ on pintanceaſtæ to hæbbænnæ ⁊ to bꝩuccannæ eallæ ſpa ſneolſ þa hiæ hæbbænnæ on plpiæ moncan ðæȝæ ðæȝæ hit ſældæn into ealdan munſtæ on pintanceaſtæ on cininȝ cænut ðæȝæ ðæ hæ monancæn becæmæ. ꝺonnon ic pillan ðæ hiæ hæbæn eallæ ſpa ſneo mid eallæ ðæ ðinȝæ ðæ to ȝæ hinpæþæ þ hiæ hælðon on cænut ⁊ eadpaſd cininȝæ ðæȝæ on lænd ⁊ on ripændæ on pidæn ⁊ on ſældæn and on læſan ⁊ eallæ pitæ læſſæ ⁊ mæneæ ſpa ſniȝæ ſpa hiæ ſniȝoſt hæfðon on æmæſ cininȝeſ ðæȝæ oþæ birſcopeſ ðæȝæ ðæ æfſopan ꝩ pæron. ȝæppitæ æt lonðon on ꝺncꝛæ ȝæmotæ ȝæpitænæſſæ ðonnon birceop pælcælm oban ælȝælri ſaplſ ælfri ⁊ eadpic; ✠

$$\frac{\overline{p}}{c\bar{o}} \left| \frac{\overline{ill}}{\bar{q}r.} \right.$$

XIV. In *Normanno-Saxonicis* t legitur pro þ: ut in tatt pro þatt, *id, quod*. tær pro þar, *ibi*. teȝȝ, pro þeÿÿ, *Anglice* **they**, *illi*. Et ut ȝ in *Semi-Saxonicis* convertitur in ı vel y, quemadmodum ſupra oſtendimus: ſic in *Normanno-Saxonicis* non raro pro his vocalibus ſtat, earumque poteſtatem vel valorem exprimit: ut in Maꝛie, *Maria*, teȝȝ pro teÿÿ, *Anglice*, **they**, *illi*. teȝȝre pro teÿÿre, *Anglice*, **their**, *eorum, ſuos*. ȝede & ȝeden pro iede, ie-

den, *Sax.* ȝeode, ȝeodon, *ibat, ibant.* Quæ omnia occurrunt in homiliarum libro quodam in Bibliotheca *Badlejana* ORMULUM inſcripto, columna 330, ubi deſcribuntur nuptiæ, ad quas *Jeſus* & ejus diſcipuli vocati erant. excerpta hæc conſulat lector *Latine* hunc in modum reddita:

to ðe ðnidde dæȝ belamp. ſpa ſum ðe ȝodſpell kyþeþ. þ in þe land of Galile paſ an bridale ȝappked. ȝ itt paſſ ȝappked inn an tun ðatt paſſ cana ȝehaten. ȝ cnihteſ modopp mapȝe paſſ att tatt bridaleſſ ræte. ȝ cniht paſſ clopedd till þatt huſſ þiþ hire lefningcnihhteſſ. and teȝȝe þin paſſ ðrunken ſpa. þatt tæp naſſ þa na mape. ȝ cnihteſ modepp com till cnihſt. ȝ reȝȝde him þuſſ þiþ ponde. þiſſ þin iſ ðrunken to þe ȝrund. ȝ niſſ hep nu ne mape. ȝ upe laȝepd leſu cnihſt reȝȝde till hiſ modepp. phat ȝalleþ þiſſ till me þiþ ðe pimman þatt tu mæleſte. Abid abid pimman abid. ne com nohht ȝet mi time. ȝ ſante mapȝe ȝede anen. ȝ reȝȝde to þe birleſſ. doþ þatt tatt he ſhall bidden ȝup. ne be ȝe nohht tæp ȝeneſſ. þeȝ haſſden rexe ȝetleſſ þæp att tat bridaleſſ ræte þatt pæpen. ſum þe ȝodſpell reȝȝþ. rexe ſtanene ȝetleſſ. ſpillke ſum þatt Iudiſſkenn ſollk paſſ punedd iþ time to paſſhenn ofre þeȝȝne lic. to clenſen hem þ pire. ȝ tpaſald ofne þneſald mett þa ȝætleſſ alle token. ȝ cnihſt badd tatt teȝȝ ſholden ȝan ȝ ſillen þeȝȝne ȝetleſſ piþ patepp. ȝ teȝȝ ȝeden till. ȝ didenn þ he reȝȝde. ȝ ſilledun up till þe bnepd piþ patepp þeȝȝne ȝetleſſ.

die tertia contigit, ſicut in quodam evangelio traditur, quod in terra Gallilæorum paratum eſſet epulum nuptiale, & paratum quidem erat in oppido quodam Cana dicto. Chriſti autem Mater in epulo iſto nuptiali diſcumbebat, imò Chriſtus ipſe ad domum illam [in qua nuptiæ celebratæ erant] *cum diſcipulis ejus vocatus erat. vino vero eorum ita exhauſto, ut nihil amplius reliquum eſſet, mater Chriſti ad eum venit, dicens: vinum ad fundum eſt exhauſtum, & ejus nihil amplius reſtat. Dominus autem noſter Jeſus matri reſpondet: quid mihi & tibi eſt, quod dicis mulier! Expecta, expecta mulier, expecta, nondum enim venit hora mea. Sancta igitur Maria ſola ſecedens, dixit miniſtris; quodcunque vobis dixerit, facite, neque adverſamini. In epulo autem nuptiali poſita erant ſex vaſa, quæ, quemamodum evangelium quoddam refert, lapidea erant, in quibus Judæi ſecundum conſuetudinem, corpora ſua lavabant in iſtiuſmodi temporibus, ad ſe id faciendo purificandos. Singula autem vaſa capiebant binas vel tres metretas* [amphoras;] *atque Chriſtus jubebat, ut irent atque implerent vaſa ſua, cum aqua, & abeuntes illi, quod ille juſſerat, fecerunt, vaſa ſua uſque ad labra adimplentes.*

Hinc etiamnum apud *Scotos*, ȝ in ȝ mutatum ſcriptum non raro legitur pro **y**: ut in **ȝit** pro **yet**, *tamen, hactenus*; **ȝe** & **ȝou** pro **ye** & **you** *vos*; **ȝeris** pro **yeris**, *Anglice* **yeares**, *anni*; **disdenȝe** pro **disdenye**, *Anglice* **disdein** *contemptus*; **fenȝe** pro **fenye**, *Anglice*, **feigne**, *diſſimulare*; **failȝeit** pro **failyeit**, *Anglice*, **failed**: ut **I habe failed**, *defui.* Quæ omnia occurrunt in *Douglaſii* præfatione, ante verſionem ſuam *Æneidos Virgilianæ*: ut,

Pane is nor was nor ȝit ſal be trow I.
And that ȝe knaw at quhais inſtance I tuke
For to tranſlat——————
And ȝit forſoith I ſet my beſy pane
As that I couth to make it brade and plane.
—— quhen twelf ȝeres ye had been diligent.
Quharfor ȝou gentill Nedaris, I beſeiche.
His twelf ȝeris laboures war not worthy ane myte.
That never ȝit na ſinfull liſt refuſe.
In taiſe I fail habe me not at disdenȝe
Thocht I be lewt, my leile hart cannot fenȝe.
Gif I habe failȝeit, baldlie repreif my rime.

XV. ȝ etiam in *Semi-Saxonicis* videtur uſurpatum nonnunquam pro h: ut in ȝeſeaȝ, ȝeſeȝen pro ȝeſeah vel ȝeſah, ȝeſehen; heaȝ, pro heah; & heaȝeſteſ pro heahſteſ, vel hehſteſ; heaȝeſtan, pro heahſtan.

XVI. Porro ſyllabicum iſtud augmentum ȝe, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis apud *Anglo-Saxones* præponitur tum ornamenti cauſa, tum non raro ad augendas eorum ſignificationes, amat *Semi-Saxonica*, haud ſecus ac elementum ȝ, in i vel ẏ vertere: ut in ilæped pro ȝelæped; ylæſted pro ȝelæſted; iol pro ȝeol; icleped pro ȝecleped; *&c.* Quin etiam id quaſi aſpernens *Semi-Saxonica* amat abjicere: ut in ȝæpepied, *Saxonice* ȝeappiaþ pro ȝeȝeappiaþ, *parate*; pilnunȝe pro ȝepilnunȝa *cupiditates*; mæcchen pro ȝemæccan, *uxorem*; mæpſian pro ȝepidmæpſian, *diffamare.* Sic in evang. *Hatton.* Iæpepied dnihtneſ peȝ, *Marc.* 1, 3. *Saxonice* ȝeȝeappiaþ dnihtneſ peȝ:. Of epmþe ȝ ſpicdome peoplð pelene. ȝ ofne pilnunȝe, *Marc.* IV, 19. *Saxonice* of yrmþe ȝ ſpicdome populð pelene. ȝ ofne ȝepilnunȝa:. And nolde hio mæpſian, *Matth.* 1, 19, *Saxonice*, ȝ nolde hi ȝepidmæpſian. *v.* 24, he onſenȝ hyſ mæcchen. *Saxonice*, he onſenȝ hyſ ȝemæccean:.

XVII. Um

XVII. Um etiam terminationem tum ſubſtantivorum dativi pluralis, tum adjectivorum in dativo utriuſque numeri, *Semi-Saxonica* non raro mutat in *en*, & quandoque in *an*: ut in evang. *Hatton. Luc.* 1, 5. on Depobe dagen. *Sax.* on Depoder dagum. &, of Aaponer dohtpen. *Sax.* of Aaponer dohtpum. *v.* 17. to heopa beapnan. *Sax.* to hypa beapnum. *v.* 28. ðu ept gebletped on pixen. *Sax.* ðu eapt gebletpud on pixum. *v.* 44. on minen eapen. &, on minen innoþe. *Sax.* on minum eapum; on minum innoþe:.

XVIII. Supra obſervavi p *Saxonicum* in *Gallo-normannicum* uu eſſe verſum, chronici *Saxonici Gibſ.* pag. 237, 5. nempe in anno MCXXII. qui fuit *Henrici* I. XXXI. Nec mirum cuiquam videatur monachum *Petroburgenſem*, qui hoc chronicon partim tranſcripſit, & partim compoſuit, ſive is *Hugo Candidus*, alias *White*, qui floruit Anno 1130. ſive qui poſt eum floruit anno 1245. *Robertus Swapham*, ſive quis alius fratrum fuit, *Saxonicam* ſcripturam in nonnullis immutaſſe; cùm, * *Ingulpho* teſte, *modus ſcribendi Anglicus* [i. e. *Saxonicus*] *Gulielmo* ſuo regnante *omitteretur, & modus Gallicus* [i. e. *Gallo-Normannicus*] *in chartis & libris omnibus admitteretur.* Imo *manus Saxonica* tunc temporis, †eodem auctore, *inuſitata penitus & inviſa, ac maxime cum gente ſua contemptui habita, & nimium inacceptata erat; & manus Gallicana, quia magis legibilis & aſpectui prædelectabilis præcellebat, frequentius indies apud omnes Anglos complacebat.*

Verum ut ſcripturæ *Anglo-Saxonicæ*, in *Gallicam* ſive *Italicam*, mutationem altius repetam, ſciendum eſt ab Ælfredi *R.* temporibus, qui à *Gallis* doctoribus in literis inſtitutus erat, *manum Saxonum*, quæ in ſcribendis omnibus antea uſitata erat, in deſuetudinem abire cœpiſſe, & *manum Gallicam*, quæ nitidior & magis oculos delectare videbatur, apud *Anglos* inoleviſſe. Hoc magnopere tradit *Ingulphus* in hiſtoriæ ſuæ *Croyland.* editæ *Oxonii*, ** pag. 85. ubi ſcribit chartas *Eldredi R.* monaſterii *Croylandenſis* inſtauratoris, *Edgari* & aliorum *R. R.* qui iis ſucceſſerunt, uſque ad ſua tempora duplicate, quum *Saxonica*, tum *Gallicana* manu ſcriptas fuiſſe, ſeque omnia monaſterii ſui monumenta, tam hâc quam illâ conſcripta, coram domino ſuo *Gullhialmo Conq.* exhibuiſſe, qui ea diligenter perlecta & examinata benigniſſime ſuo diplomate confirmabat. Hinc tot *RR. Anglo-Sax.* chartas *Latine* ſcriptas, in manu *Gallicâ* nitentes, etiamnum in archivis videmus. penes me habeo à digniſſimo viro *Edwino Sandys* archidiacono *Wellenſi* miſſum apographum accuratiſſimum chartæ *Eadredi R.* quâ monaſterio *Glæſtingabyrienſi* quandam villam XXV caſſatorum, *Pucelcyrcam* vocatam, pro animæ ſuæ & fratris *Edmundi* ſalute donat, in literis *Gallicis* integre, ſi ÿ *Saxonicum* excipias, exaratam. Termini autem terrarum *Saxonice*, & in *Saxonica* manu, in eadem charta, integre deſcribuntur. excepto Gallico ſ, quod cum Saxonico ſ, non raro per totam deſcriptionem, intermiſtum cernitur; præſertim in voce ſpa, & in ſyllabis quæ ab ſt ordiuntur. Hinc etiam eſt quod in †† charta *Eadgari R.* qua Anno Dom. DCCCCLXIV. terræ quandam portionem *Beorhtnotho* comiti dat, non tantum ſ longum, ſed s curvum & rotundum, quum in principio, tum in medio & fine vocum occurrit. ut in hoc ejus Apographo cernere eſt.

✠ Anno ab incapnatione dnī nrī ihū xpī. DCCCCLXIIII. ego eadgap diuina allubescente gpatia pex et ppimichepiup albionis pupis quandam paptıculam binip ab accolip estimatam manſiunculis beophtnoþe comiti mihique ppæ quibusdam ceteppip dilecto libepam ppetep apcem pontem expeditionemque ppo ſua lapgixlua mepitopum Inpenſione in loco qui uulgapi famine dicitup culnan clip ut temporibus uitæ suæ felicissime utatup. hisque tpansactis in peppetuum ius hepedi cuicumq; placuepit depelinquat libentep admodum lapgitus sum. Quod ſiquisque quod non optamus huiuscæ donationis scedulam uel in minimo inxpingepe temptauepit hoc ni digno ppius dempsepit penitemine. ſe sentiat pepennitep passupum in cpuciamine. Et his limitibus ppæxatæ tellupis paptıcula quaqua uepsum cipcumgipapi uidetur Æpeſt of urmepe on heaſecan-beoph. of ðan beophge on cuppedes-tpeop. of ðan tpeope on þa dic ylang dic ðæt on ſtupe ðonne of ſtupe ðæt ept on ða dic ylang dic ðæt on hopsa bpoc ylang bpoces on cenunga popd of ðan popda utan pip done pudu ðæt to cyneſapes ſtane of þan ſtane on hoccan ſtige of ðæpe ſtige on mæp pylle of ðæm pylle on ða dic y lang dic on ſtupe of ſtupe on mæpdene ylang dene to pind-oxpe of

* Edit. Oxon. p. 71. †P. 85. ** *Manus Saxonica ab omnibus Saxonicis & Mercis, uſque ad tempora R. Ælfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprime inſtructus erat, in omnibus chirographis uſitata, à tempore dicti domini regis deſuetudine viluerat, & manus Gallicana, quia magis legibilis, & aſpectui perdelectabilis præcellebat, frequentius indies apud Anglos omnes complacebat.* †† Extat hæc charta cum iis quæ continuo ſequuntur in Arch. Eccl. *Wigornienſis.*

þind-oſþe on ðone ſtapol oſ ðan ſtapole on ðone peg anðlang þeges in þæt ſlæd oſ ðæm ſlæðe on lỳtlanðune anðlang þeges ðæt eſt on uſmeþe. Hi testes ppæſatæ uideban-tuþ lapgitiuncule quoꝓũ inſeþiuſ titulatim nomina cappaxapi uidentuþ.

✠ Ego eaðgaþ þex hoc ðonum lagitus sum.
✠ Ego ðunſtan apchiepiscopuſ consensi et ſubs.
✠ Ego oſcỳtel apchiepiscopus conſenſi et ſubs.
✠ Ego ælfſtan lunðaniensis epīs coñs et ſubs.
✠ Ego pỳnſige hicetfelðensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego eþelpolð uuentaniensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego aſpolð uuigornensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego alfpolð scipa burnensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego alfpolð cpiðiensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego eaðelm felinensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego beophtheln fontaniensis epīs cons et ſ.
✠ Ego oſulf ſunnungnensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego ælfſtan hpouensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego aþulf helm hamnensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego ælfheþe ðux cons et ſubs.
✠ Ego aþelſtan ðux cons et ſubs.
✠ Ego ælfheh ðux cons et ſubs.
✠ Ego beophtnoð ðux cons et ſubs.
✠ Ego æþelpine ðux cons et ſubs.
✠ Ego beophtfæþð mins cons et ſubs.
✠ Ego ælfpine mins cons et ſubs.
✠ Ego opðpolð mins cons et ſubs.
✠ Ego æþelſige mins cons et ſubs.
✠ Ego alfpolð mins cons et ſubs.
✠ Ego pulfſtan mins cons et ſubs.

Hinc quoque eſt, quod in charta Oſwaldi *archiepiſcopi A. D.* 990. *non tantum* ſ, *ſed* r *&* t Gallicum *vel* Romanum *cum* Saxonico þ *intermiſta leguntur. ut ex hoc tranſcripto cernitur:*

✠ Diſponente regi regum cuncta caeli ſecrẽta nec non quae ſub caeli culmine aput homineſ mutantur miro ordine gubernante cuiuſ incarnationiſ humanae anno dccc.xc. indictione. iii. haec donatio quae in iſta cartula ſaxonicis ſermonib; apparẽ confirmata & donata erat. In uſſeſ ðpihtneſ noman haelenðeſ cpiſteſ ic orpalð epce biſcup cỳþu þ ꝛeo hiopæðden æt pioꝛepna ceaſtpe ꝛe ealðe ꝛe iunꝛe me ꝛeþafeðan þ ic morte ꝛebocian tpeꝛa hiða lonð on moſtune on ðpiopa manna ðæꝛ minum tpæm ꝛe-tpiopum mannum biopnaꝛe ꝛ bỳſcſtane tpæm ꝛebꝓoþþum ꝛ ꝛe elðra hæbbe ða þpio æceþaſ ꝛ ꝛe iunꝛpa ðone ꝛeopþan ꝛe innoꝛ ꝛe uttep ſpa to ðæm lanðe ꝛe bỳpiꝛe þ mon nemneþ oþþe noman uppþpop ꝛ pe alle halſriaþ on ꝛoðeſ noman þ hio nænig mann þæſ ne bepeafiꝛe ða hpile þeſ hifien ꝛ oſep hiopa ðæꝛ ceþþe to þæſ honða þe hio betſt unnen ꝛ hit ꝛeo ðonne þæm agen æghpæſ to bpucenne to fpio tpeꝛpa mannum ðæꝛ butan þæm circ ꝛceatte ꝛ ic cỳþe þ ða ꝛebꝓoþþa tpeꝛen me ꝛefealðan iiii punðlic pỳnþeſ ꝛeoſ piþ fullan unnan. & nunc oblecramuſ per miſericordiam dī qui eſt propriuſ & ueruſ dñſ omniũ terrarũ quae ad ecclam dī pertinent & per amorem ſcãe mariae cuius nomine conſecratum eſt monaſterium in peoꝛepna ceaſtpe in quo ſeruire debemus. ut haec nrã largitio ſiue conſentio inuiolata permanere queat. & ſiquiſ de nrīſ ſucceſſoribus; hoc in aliquo foedare temptaueriſ & nrãe fraterne congregationiſ licentiam diſrumpere ſciat ſe rationem reddituruſ in tremendo examiniſ die ni priuſ ſatiſ faciendo emendet. ðiſ pỳnðan ðapa bpoþþa noman ðe ðaſ pỳlene ꝛeþafeðan anð ꝛerealðon ꝛ mið cpiſteſ þobe tacne ꝛefæſnebon.

✠ orpalð apce biſcup.
✠ æþelſtan pri mõ.
✠ ælfſige pr.
✠ eaðgaþ pr.
✠ piſtan pr.
✠ æþelſige pr.
✠ æþelſtan pr.
✠ ꝛoðinc diãc.
✠ leoſſtan diãc.
✠ pulfgaþ cl.
✠ leoſpin moñ.
✠ pulfpic cl.
✠ pulfnaþ cl.
✠ cỳneþen cl.
✠ pulfpine cl.

Ab hujus chartæ ſcriptura haud adeo abſimilis eſt iſta charta lacera Wulfſtani *archiepiſcopi, A. D.* M.XVII. *in qua non ſolum* Gallica f, r, ſ, s, t, cum *Saxonicis* ſ, þ, ꝛ, ð, *communia uſurpantur; ſed etiam* Runicum ᚾ *cum* Saxonico ∈ *cernitur uſurpatum.*

✠ Xp.....1 propriarum omnia ubiq; regna ſuo in pondere & menſura .....
ſca..... precipui cultoreſ ſuiſ hoc ſtatuerunt dominatib; quæ ... quia .....
uellent ..... neceſſitatib; litterarũ apicib; nectereturſ ne forte in poſteriſ rationeſ minueret con-

conpactaſ oblivio ſiue potiuſ inſidioſa frauſ ſuccedentium deleat. Propter quod ego pulꝛſtahuſ dei omnipotentiſ prouidentia archipontifex meo ȝermano fratri utenti nomine elꝛpiȝe aliquam telluris partem. id eſt. VI. † manſiaſ in loco quem uulȝuſ appellat beonet leah cum omnib; ad eundē locum rite pertinentibuſ. þæt ıꝛ ſe opceapd æt n....ſceon ȝ ðа haȝan þe þæꝛ to ȝebẏꝛıaðˑ. þ ſẏndon þa betpeox ælꝛ....eꝛ..... ȝ eadpineꝛ æddan ſunan ȝ æ..... ſplott be eaſtan ſæꝛepn ꝓopneȝean hẏltun ȝ tpeȝen o...aꝛ æt ðæꝛe ſealt pic. ob eiuſ erȝa me benimerita ..... bum libenti animo condono ut ipſe uita comite poſſideat ſalubriterque perfruatur. L..... illius tranſacto duob; quib; cumq; eleȝerit in ſua tamen proȝenie poſt ſe derelinquat hæredib;. Deinceps autem ꝛcē matri pıȝopnenſi reddatur eccleſiae maneat ıgitur prenominata telluſ libera ab omni mundiali ſeruitute tributorum exceptiſ ſcāe matriſ aeccleſiae neceſſitatib;. aut communi expeditione ł pontiſ arciſue reſtauratione. Scripta eſt etiam haec kartula anno dominice incarnationiſ milleſimo ſeptimo decimo hiſ teſtib; adſt.... buſ quorum nomina inferiuſ carraxata cernuntur. hiſ etiam limitib; prefata circumȝẏratur telluſ.

Dıꝛ ꝛẏndon þa land ȝemæꝓu to beonet leaȝe. oꝛ ſæꝛepn in bæle. andlanȝ bæle in ꝓulebꝛoce. oꝛ ꝓulebꝛoce in ſihtꝛẏꝛþ. oꝛ ſihtꝛẏꝛþ in þa ealdan ꝓode. andlanȝ þæꝛe ealdan ꝓode to þæꝛe nẏþep boȝenan ac. oꝛ þæꝛe nẏþep boȝenan ac eꝛt in þa ealdan ꝓode. andlanȝ ðæꝛe ꝓode to þꝛẏmȝemæꝛe. oꝛ þꝛẏm ȝemæꝛe in ða ealdan dic. andlanȝ þæꝛe ealdan dic in laȝȝe bupnan. oꝛ laȝȝe bupnan in cẏnepapdeꝛ ȝemæꝛe. oꝛ cẏnepapdeꝛ ȝemeꝛe in doꝛepic. andlanȝ doꝛepic eꝛt in ſæꝛepn.

Ego pulꝛſtan in humilitate eccleſiarcheſ cum caractere crucıſ conſignavi.
Ego ȝodpine epſ conꝛıpmaui.
Ego æþelſtan epſ adquievi.
Ego bpihtpold epſ abnuo.
Ego aꝛa abbaꝛ.
Ego ælꝛpeapd abb.
Ego leoꝛꝛine monach.

Ꝃgo eadpic. dux.
Ꝃgo leoꝛꝛine. dux.
Ꝃgo nopþman min.
Ꝃgo eadpic min.
Ꝃgo eadpine min.
Ꝃgo æþepic diac.
Ꝃgo ælꝛȝaꝛ min.
Ꝃgo æȝelpeapd. min.
Ꝃgo leoꝛꝛic. min.

Ꝃgo bpihtpine.
Ꝃgo beoꝛnoþ.
Ꝃgo pıꝛtan. diac.
Ꝃgo eadpic. ppbt.
Ꝃgo ȝodpine. ppbt.
Ꝃgo pulꝛpine. ppbt.
Ꝃgo æþelpine. ppbt.
Ꝃgo ælmæꝛ. ppbt.
Ꝃgo pulꝛpiȝ. ppbt.

Ꝃgo ælꝛȝaꝛ. diac.

Titulus in Dorſo. ȝean boc to beonet leaȝe.

Hinc etiam eſt, quod in charta quadam *Edwardi* Confeſſoris, quæ in inferioribus exhibetur, *Saxonicum* Neꝛtan ſcribitur cum *Gallico* ȝ, ut & middelꝛexen in charta *Eadwardi* Confeſſoris, quæ in Bibl. *Cotton.* loculis aſſervatur, hic infrà deſcriptâ, ubi quoque *Gallorum* non tantum ſ longum, ſed rotundum iſtud s finale cum *Anglo-Saxonico* ꝛ locum obtinent.

✠ Eadpaꝛd kẏnȝe ȝꝛet alle mine bıꝛceopeſ. ȝ mine eopleſ. ȝ mine þeȝeneſ on Bapꝛoccꝛcipe. ȝ on middelꝛexen ꝓpeondlice. ȝ ıc kẏþe eop þ ıc habbe ȝeȝeꝛan cpıꝛte. ȝ ꝛancte petpe into peꝛtmẏnſtpe pindleſopan. ȝ ſtane. ȝ eall þ ðæꝛ to hepþ. binnan burh. ȝ butan. * mid pica. ȝ mid ꝛocne. mid tolle. ȝ mid teame. ȝ mid inꝛanȝenum þeoꝛe. on pude. ȝ on ꝛelde. be ſtpande. ȝ be lande. on ſtpæte. ȝ oꝛ ſtpæte. ȝ on eallan þinȝan ꝛpa ꝓull. ȝ ꝛpa ꝓopþ. ꝛpa hıt me ſẏlꝛan ꝛtod. ȝ ıc nelle ȝeþaꝛian þ þæꝛ ani man ænine onꝛtẏnc ðæꝛ oꝛeꝛ habbe on ænıȝe þonȝan butan ꝛe Abb. ȝ þa mẏnekas to ꝛancte petpeſ neode. Lod eop ȝehealde.

Chartæ huic membranaceæ appendet, lemniſco ex ipſa membrana exciſo, ſigillum, in cujus altera facie Rex in ſolio ſedens dextrâ crucem, ſiniſtrâ orbem tenet; in altera vero, ſolio inſidens dextrâ haſtam, cui columba ſupereminet, tenet, & ſiniſtrâ gladium vibrat. Inſcriptio circa limbum in utraque facie; Sigillum Eadwardi Anglorum Basilei.

† Poſterior hujus vocis pars non apparet in membrana. * Alias, mid ꝛaca and mid ꝛocne.

Huic etiam chartæ annectere lubet & aliam *Aldredi* episcopi sub *Edwardo* Confessore confectam, intra annum M.XLIX. nimirum annum consecrationis *Aldredi* in episcopum *Wigorn.* & an M.LVIII. quo *Manni* abbas *Evesshamiensis* cœnobii regimen sponte deposuit; propterea quod ꝛ ſ & ꝛ s in eadem syllaba ostendit, & novi etiam ductus s in hac forma ∽ delineatam exhibet.

IN NOMINE DNI. Dep ꝛputelaƀ on ƀyſlum ȝeppꝛte. þæt ealopeƀ. ƀ. hæꝛƀ ȝeunnen æþeꝛtane ꝛættan ꝛumne ƀæl landeꝛ þ ꝛynƀ upa hiƀa. miƀ þam þe he æꝛt hæꝛde. ⁊ miƀ þam hpoꝛ-leoꝛan lande. ⁊ he hiꝛ ȝ eac pénȝe ꝛoꝛ upa hiƀa to þam ꝛopepeapƀum. þ he hꝛ hæbbe ⁊ pell bpuce hiꝛ dæȝ. ⁊ æꝛtep hiꝛ dæȝe tpam ýppepeapƀum. þam þe him betꝛt to ȝeapnun pýlle. ⁊ þiꝛꝛ land ıꝛ on þam tune þe ꝛþam cuƀū mannum. hýlle ıꝛ ȝehaten. ⁊æꝛtep hiꝛaepa þneopa manna ꝛopþꝛope. ȝanȝe þæt land eꝛt into piȝepa ceaꝛtpe to þam þinȝan þe ꝛe pýlle. þe þonne biꝛceopeꝛ pealde. butan ælcan piþep cpýde. ⁊ þiꝛꝛ pæꝛ ȝeƀon be eaƀpaƀeꝛ cýnȝeꝛ leaꝛe. ⁊ be hiꝛ ꝛullan unnan. ⁊ þiꝛꝛeƀ ıꝛ to ȝepitnýꝛse eall ꝛe hiꝛeƀ on piȝepa ceaꝛtpe. ⁊ manni abƀ. ⁊ ꝛe hiꝛeƀ on eoꝛeꝛ hamme. ⁊ ælꝛpic abƀ. ⁊ ꝛe hiꝛeƀ on pepꝛceoꝛan. ⁊ leoꝛpic copl. ⁊ oƀƀa. ⁊ ælxpic. hiꝛ bpoþoꝛ. ⁊ býþhtpic ælꝛȝaneꝛ ꝛunu. ⁊ æȝlpic þæꝛ. ƀ. bpoþep. ⁊ leoꝛ. pic. ⁊ opine. ⁊ þæȝan. ⁊ atꝛup. ⁊ ceolmæþ. ⁊ opþiȝ. ⁊ pulꝛpic. ⁊ ælꝛpic æt cumbpm tune. ⁊ ȝoƀpic ꝛinc. ⁊ bephtpine. ⁊ cola. ⁊ calle þa þeȝnaꝛ on piȝepa-ceaꝛtpeꝛcipe. benꝛce ⁊ enȝlipce. ⁊ oý þiꝛꝛo land ælceꝛ þinȝeꝛ ꝛpeolꝛ. butan peall ȝepeopce. ⁊ bpýȝe ȝepeopce. ⁊ ꝛpepo ꝛocne. ⁊ cipic. ceatte. Ꝺod ælmihtiȝ þone ȝehealde þe þiꝛꝛ ȝehealde. ⁊ ꝛe þe hiꝛ apende. oƀƀe on æmȝum þinȝum ȝepanȝe. hæbbe him þþ ȝoƀ ýlꝛne ȝemæne. butan he ȝeꝛpice. ⁊ to þhte ȝeceppe.

Denique, hinc etiam est, quod inscriptio *Saxonica* antiqui operis, quod in uno codicum, quos TRANSACTIONES PHILOSOPHICAS vocant, [N. 247.] exhibendum curavit vir pereruditus & humanissimus *Hans Sloane* M. D. Regiæ societatis socius & secretarius, *Saxonici* ductûs duas tantum literas habet, nempe Ꝉ & Ꝓ; ut inspicere volenti hic infra patet:

ÆLFRED MEꝈ HEꝀ ꝈEWYRꝈAN.

ÆLFREDUS ME JUSSIT FABRICARI.

Præstantissimi autem hujus operis ab omnibus ingeniosis quum propter artem, tum propter antiquitatem, in magno pretio habendi, tres icones hic damus. Prima repræsentat prototypi superiorem planitiem, sive obversam frontem, non ut sculptam eam exhibuerunt *Transactiones Philosophica*, sed ut eam à se graphicè delineatam cœlari fecit vir insignissimus, & ab omnibus doctis, præsertim φιλαεχμίοις cum honore semper nominandus, *Robertus Harley*, armiger, prænobilis & perantiquæ *Harleyorum* gentis in comitatu *Herefordiensi* hæres, & ingens Patriæ ornamentum:

In hac superioris sive obversæ frontis icone multa adumbrantur. primo limbus, qui in prototypo totus ex auro factus, retiformi & foliato suo artificio notabilis, à perimetro protenditur ad inscriptos characteres, qui prætextâ cruce ex auro formati, oblique in tumorem surgunt, & tam

sua

ſua prominentia quàm fulgore ſpectabiles, ſecundo loco intuentis oculos perſtringunt. Ultra characteres adumbratur lamella figuræ quaſi pyramidalis vel potius coniformis ex auro quoque facta, quam in ſe conſpicuam, etiam obſervabilem reddunt duæ lineæ, quarum quæ propior characteribus eſt ſimplex, quæ remotior autem punctata ſive laciniosa eſt. Intra lamellam hanc pyramidalem ſeu coniformem, continetur area plana & æqua, quæ per chryſtallum hominem gravis & triſtioris vultûs, caput in dextram parum inclinantem, brachia nudum, ambabuſque manibus bina ſceptra tenentem repræſentat, quæ infra delineati hominis pugnos in circulo coeuntia, ſurgunt ſupra humeros in duo diviſa faſtigia, quibus cum lilio aliqua ſimilitudo eſt. Denique vertex hujus iconis non minus ſpectabilis eſt, ob caput piſcis alicujus, vel belluæ marinæ, quod repræſentat; ex cujus rictu tubus exit, cujus orificii diametrum paxillulus aureus tranſecaris, in eum finem aptatus videtur, ut prototypus, ejus ope retinaculi pendens, ad libitum geſtantis ſpectandus dependeret. Notandum porro eſt belluino iſti capiti, ſive quid reale repræſentet, ſive fictum ab artifice fuerit, deeſſe inferiorem mandibulam, cujus vicem in prototypo ſupplet planities parum extans, in qua quaſi ſquamæ delineatæ videntur, ut oſtenditur in icone II.

Porro lineæ omnes, quibus, ſive in encauſto, ſive in aſſula gemmea, puta ſmaragdi, hominis facies, brachia, manus, oculi, (qui jam ſine orbitis vacui ſpectantur) ſceptra, pileus delineantur, & nihil non præterea, quod album in delineati hominis ectypo apparet, in prototypo ex auro omnia ſolida ſunt. Literæ etiam *inſcriptionis*, quæ in ectypis I & III, paulo majores quam in prototypo ſunt, ut ſpecioſius ſe oſtenderent, exhibentur, ad limbi laminam (quæ utrinque perpetua fabrica eſt) & lamellam coniformem interiorem hinc illinc continuantur, & ſe inter etiam junctæ videntur in locis prototypi interlinearibus, quos puncta interlinearia hic infra deſignant.

✠AELFRED MEC HEHT GEWYRCAN

Ob majorem quoque illius firmitatem, *Romanum* iſtud ſive v ſive y in ultima voce inſcriptionis quaſi in cornua, ſive floris formam infra ſupraque divaricatum formatur, ut vicinos utrinque characteres commodius prehenderet. porro quod elegantem operis ſtructuram oſtendit, chryſtallo, quæ nitet per interſtitia, quæ literas aureas intercedunt, ſpectantium oculi mirifice delectantur.

Icon ſecunda, quam ad me delineatam pro humanitate ſua miſit doctiſſimus *Muſgravius*, inferiorem planitiem ſive faciem averſam prototypi oſtendit, quæ in ambitu undique, quàm obverſa, paulo extenſior, quaſi fundus integri operis conſiderari poteſt.

In hac vero planitie cernitur *lilium*, lamina in aurea affabre cœlatum, è cujus radice emergens caulis duo emittit folia; dein flores, qui ſupremam laminam pertingunt, quæ quidem lamina perinde ac chryſtallus, qui delineato homini in ſuperiori operis planitie obducitur, foliolis aureis limbi undique conſtricta in ſuo fixus & ſtabilis loco tenetur.

Icon III. quam ad me etiam miſit *Muſgravius*, profunditatem operis oſtendit, ut & alterum limbi literarum, & lamellæ coniformis duabus cum lineis inſignitæ proſpectum. Dimenſiones autem ſi requiras operis,

			Poll.
Longitudo ejus inter. A & B.	icon. I, II.	eſt	2, 44.
Latitudo inter C. & D.	icon. I, II.	eſt	1, 20.
Profunditas inter E. & F.	icon. III.	eſt	0, 46.

ſin autem quantum pendeat ſcire velis, totum in aurificis ſtatera examinatum tredecim circiter drachmas pendere judicatur; at deducto chryſtalli vel aſſulæ gemmeæ, in qua homo delineatur pondere, unciam plus minus. Repertum erat prope * **Athelney**, pagi *Somerſetenſis* oppidum, ab *Ælfredo R.* frequentatum. Prototypum poſſidet honorabilis Vir —— *Palmer*, Tribunus militum, qui *Fairfeldi* in eodem pago degit, quo humaniter indulgente, eum pluries inſpexerunt *Harleyus* & *Muſgravius*, quibus humaniſſimis viris ejus deſcriptionem gratus refero ac-

---

* Vel *Athelney. Sax.* Æþelinga-ieg, & Æþelinga-ig. de quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* in anno M.D.CCCLXXVIII. Anð þær on Eaſtron ſophte Ælfred cyning hiſtle peþede gepeorc æt Æþelinga-ieg. De Æþelinga-ieg autem ſic in nominum locorum explicatione Cl. *Gibſ.* Æþelingaeg, Aſ. Æþelingaeige, F. Adelingia, *M.* Eþelingeie, *Hunt. W.* Edelingeheie, *E.* Eþelingheie, *B.* i. e. nobilium inſula, Hodie Achelney in agro Sumerſætenſi. de quo hæc habet Aſſerius Menevenſis: Nam cum de neceſſitate animæ ſuæ ſolito cogitaret. inter cæteра diuturna] noctuрna bona quibuſ aſſidue] maxime ſtudebat. duo monaſteria conſtruere impeрauit: unum monachoрum in loco qui dicituр Æþelingaeg. quod peр maxima gроnnia paluboſiſſima] inтраnſmeabili] aquiſ undique cirсum cinguitur. ab quod nullo modo aliquiſ accedeре poteſt niſi cautiсiſ. aut etiam peр unum pontem qui inteр duaſ aliaſ apceſ opeроra ррotelatione conſtructuр eſt. in cuiuſ pontiſ occidentali limine apx munitiſſima ррæſati pegiſ impeрio pulcheррima opeратione conſita eſt. in quo monaſteрio diueрſi geneрiſ monachoſ undique congregauit] in eodem colloсauit:.

ceptam. Quoad opificium autem, tam elegans quidem id eſt & perfectum, ut ejus antiquitatem in dubium vocandi doctis nonnullis occaſionem dederit, etſi *Ælfredi* regis hoc olim fuiſſe peculium, ex quo primum vidi, nunquam dubitavi. Quoad hominem in eo delineatum, certe ſumma ea in ejus ore gravitas & bina ſceptra poteſtatis, quam *Chriſto* Pater tam in cœlis quam in terris dedit, ſymbola, faciunt ut credam eam *Jeſu* eſſe imaginem, quem forſan dum *Romæ* verſaretur, ab egregio aliquo artifice delineatum eſſe voluit, pro pietate ſua *Ælfredus*. Vel forſan *Papæ* imago eſſe poſſit, qui eum *clitonem* unice amavit, & quaſi prophetici ſpiritus plenus in regem apud *Romam* conſecravit, viventibus adhuc fratribus *Æthelbaldo* & *Æthelbryhto*.

Sed ut eo redeam, unde hujus monumenti gratia digreſſus eram, non chartæ tantum, ſed codd. qui poſt *Ælfredi* tempora ſcripti ſunt, *Gallicas* vel *Italicas* literas in uſu fuiſſe apud *Anglo-Saxones* oſtendunt. Scriptura * *S. Dunſtani*, qui floruit ab anno dom. D.CCCC.LXXXVIII. quam ex MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. D. II. 19. cum picto ab eo *Jeſu*, ad cujus pedes ipſe provolutus cernitur, hic exhibemus, id luculente monſtrat; utpote in qua ſ longum, & ſt occurrunt: Codex etiam *Wigornienſis*, qui inter *codd. Junianos* in eâdem bibliothecâ reponitur id monſtrat, ubi in initio, medio & fine vocum, ſt. ſr. s. r. f. g. frequenter occurrunt: ut, p. 43. a. Lꝑiſt ꝛ ealler mancynneſ ꝛultum. ----- ⁊ him aþancian ðæꝑe mildheoꝑtnyſſe. & b. Deuſ in adiutorium meum intende domine ad adiuuandum me feſtina. Sic in *Capp. Canonicorum*. IV. be canestole. XIII. be preoſtan. XVIII. Item ad ſacerdoteſ. XXV. de officiis diurnalium nocturnalium orarum. XXXV. be cirican. XL. be ðæꝛ mæſſe ꝑreoſteſ ꝛeſceadꝑirneſſe. Codicem autem *Wigornienſem* poſt *Eadgari* R. exceſſum ſcriptum eſſe conſtat ex X. cap. be ꝛeꝑeꝛan, ubi ſic legitur; ſyððan Eadꝛar ꝛeendode. *Eadgarus* autem mortuus eſt an. dom. D.CCCC.LXXV. In capitulo etiam XX. SINODALIA DECRETA, inſcripto, verſus finem mentio fit *Dunſtani*, in his verbis: Dunſtan ꝛedemede ꝑ ꝛe mæſſe ꝑreoſt. *&c.* Sic quoque in tomo III homiliarum *Sax.* qui aſſervatur inter *codd. Junianos*, eædem literæ paſſim occurrunt: ut, ſ. r. f. ſt. g. in hac periodo. on ðere ilcan nihte godeſ engel undyde ða loca ðæſ cheaꝛtꝛneſſ. ⁊ bodiaþ þam folce lifeſ ꝑonð. Sic in alio loco, þera Apoſtola forþyrd; & alibi, ſela ſind þera rihtꝑiſra gedrecchenneſſa. occurrunt etiam eædem literæ in computo ſcripto ante librum homiliarum, qui extat inter *libb. Junianos* 99. qui quidem computus ſcriptus erat ab *Edrico*, monacho *Wigorn.* ut conſtat ex IX calend. decembris; ubi paulo, ut videtur, recentiori manu hæc verba ſcripta leguntur: *Obiit Edricus monachus, & ſacerdos, qui ſcripſit hunc computum.* occurrunt quoque in ipſo libro, præſertim in iis, quæ *Latine* ſunt ſcripta. Et in exemplari *Ælfredanæ* verſionis eccleſ. hiſt. *Bedæ*, quod extat in bibl. *C. C. C. Oxon.* ſ. quoque cernitur in initio, medio, & fine vocabulorum: ut, in ſyx. ſpa. biſcope. laꝛeopaſ. ſt etiam ſæpe occurrit: ut in ſtꝛeam. ſyxſta. æꝛæſtnese. s etiam ſcribitur in principio, medio, & fine: ut in spyþe. scs. ꝛæste. þysse. mæsse. pæs. ſylꝛes. ꝛꝑiþes. st etiam occurrit, ut ſupra in ꝛæste. ſr etiam in iſto MS. cernitur: ut in blisꝛiende. þyſrum. *&c.* Quibus addas rubricas in majuſculis Italicæ, vel Romanæ formæ ſcriptas: ut INCIPIT ECCLESIASTICE HISTORIE GENTIS ANGLORUM LIBER QUINTUS. Porro occurrunt hæ literæ in quamplurimis aliis MSS. bibl. *Bodleyanæ*: ut in evang. *Hatton.* in *Ælfrici* pentateucho, *Laud.* E. 19. in codice *Canones pœnitentiales* inſcripto, *Laud.* F. 17. in chronico, *Laud.* E. 80. in evangg. *Sax.* NE. F. III. 15. & in cod. MS Sermonum *Saxonicorum*, qui extat in bibl. *Lambethanâ*: ut in criſt, iuſtificatuſ, Fol. 53. b. & ſimilia in aliis locis. Denique hujus *Gallico-Romanæ* manus, quæ primum *Ælfredo* regnante apud Anglos inolere, dein ſub *Eadwardo*, confeſſore dicto, obtinere cœpit, & demum *Gulbialmo* primo ſummâ rerum potito, prorſus obtinuit, multa exemplaria extant, quæ non multo ante *conquiſitionem* ſub *Eadwardo*, Confeſſore dicto, qui in *Normannia* enutritus in *Gallum* quaſi tranſiit, vel haud multo poſt eam ſcripta eſſe conſtat. Poſſident *Wellenſis* eccleſiæ Decanus & Capitulum, nobiliſſimum hujus manûs exemplar, quod, ut cum *Ingulpho* loquar, *pulcherrimum, maxime legibile, & aſpectu jucundum eſt*: & ad me mittendas curavere humaniſſimi & doctiſſimi viri *Edwinus Sandys*, & *Richardus Healy*, illius eccleſiæ alter archidiaconus, alter ſeneſchallus, nonnullas chartas, quas integra infra dabo, in hac manu exquiſitiſſime deſcriptas, quarum ſpecimen habeo, fig. I.

Hujus etiam manus exemplar pulchrum ſupereſt in libro illo *Scaccariæ* cenſuali, vulgo dicto † doomes day book, cujus etiam ſpecimen, ut lectori antiquorum ſtudioſo gratiſſimum in

---

* In eadem pagina habetur hæc nota in manu paulo, ut fas eſt credere, recentiori: *Pictura & ſcriptura hujus pagine ſubtus viſa, eſt de proprid manu ſci Dunſtani.* † De quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* Anno M.LXXXV. Æꝛtep ðirum hæꝛde ꝛe cyng micel ꝛeꝑeahte. and ꝛꝑiþe deope ꝛꝑæce piþ hiꝛ piran ymbe þiꝛ land hu hit pæꝛe ꝛeꝛett. oððe mid hpilcon mannon. ðende ða oꝛep eall Engla land into ælcneſſe ꝛcipe hiꝛ men. ⁊ lett aꝛan ut hu ꝛela hundꝑeð hyda pæꝛon innon ðæꝛe ꝛcipe. oððe hꝑet ꝛe cyng him ꝛylꝛ hæꝛde landeꝛ. ⁊ opꝛeꝛ innan ðam lande. oððe hpilce ꝛeþihtæ he ahte to habbanne to tpelꝛe mondum oꝛ ðæꝑe ꝛcipe. Eac he lett ꝛeꝛꝑitan hu micel landeꝛ hiꝛ Apcebiꝛcopaꝛ hæꝛdon. ⁊ hiꝛ leod-biꝛcopaꝛ. ⁊ hiꝛ abbotaꝛ. ⁊ hiꝛ eoplaꝛ. and ꝑeah ic hit lenꝛꝑe telle. hꝑæt oððe hu micel ælc mann hæꝛde ðe lande-ꝛittende pæꝛ innan Engla lande. on lande oððe on oꝛꝛe. and hu micel ꝛeoꝛ hit peaꝑe puꝑþ. ꝛꝑa ꝛyþe neanꝑelice he hit lett ut aꝛþyꝛian. ꝑ næꝛ an ælꝑiꝛ hide. ne an gyꝑde

fig.

Fig. I. Ex Archivis Ecclesiæ Cathedralis Wellensis.

Eadward king grett Harold eorld. 7 dyhnod abbot. 7 Godwine. 7 ealle mine þeynes ouer sumersæten freondlich. Ich cuebe eow þæt ich wille þæt Gyse bissop heo þisses bissopriches werthe heer inne mid eow. And alch þare þinge. þe þas þar mid richte to se byrað binnan porte 7 buran. mid sacha. 7 mid socna. swo wel 7 swo worð swo hie eni bissop him to moren formest hauð on ealle þinge. And ich bidde eow alle þat se him beon on fultume Cristendome te spekene ler swhar hie þarf sy. 7 eower fultumes be þurfe ealle ich secceyyen þo eor habben þat se him on fultume beon willen. And sis swhat sy mid unlese out of þan bissopriche seyden. sy hie londe eher an odd þinge þar fulstan him wor minan luuen þ hie in on stowen cume swo swo se fæder gode weren þat hat richt sy. God eu ealle sehealde.

Fig. II. Ex Libro SCACCARIÆ *censuali, vulgo* DOOMS-DAY-BOOK.

TERRA Eccłe DE ABENDONE In oxeneforde hund
~~Terra de Abendone~~ hē in hille .u. hid. q̄ tenuit de feudo
archilu. 7 Warin ten de abbe. Tra. ē. vj. car. Ille in dnio. i. car
7 .viii. uilli. cū .vij. bord hūt .i. car. Ibi .xii. ac pti. Valuit .xx. solid.
Modo .xl. solid.

TERRA Eccłe DE BERTONE. In Cineshelle hund
~~Terra de Bertone~~ ten in ~~Middelsestre~~ .ii. hid.
Almar Stalre. uu. car. In dnio. i. unā 7 vi. uilli 7 un. cotar
cū .u. car. T. R. E. ualb xb. sol. 7 post. x sol. Modo .xxx. solid.
Hanc tra dedit Leuric cōm cuit eccłe.

TERRA Eccłe DE MALMESBERIE.
~~Terra de Malmesberie~~ ten Hereuold .u. hid tra
.i. car. In dnio .ii. car 7 un serui 7 vij. uillani .vj. bord
hnt .vj. car. Ibi molin de .viij. solid 7 xvj. ac pti.
Valuit xxx. solid Modo .l. solid. Vluuin monach tenuit 7 ipse
fec eccłe q̄clo faccul ē monachus.

a b c d d e f g h ij l m n o p q r ſ s t u uu
w x y z 7 & Æ Æ B C D Đ E F G
H I L M N O P Q R S
T U V W X Y Z 7 & &

A Æ B C D Đ E
F G H I L M
N O P Q R
S T U W X

Fig. III. Ex codice membraneo Wigornienſi *ſæculi* XII. *ſcripto, qui inter libros* Wallianos *extat, Oxon.*

IMEN *chartæ hiſtoricæ de* Wulſtano *Epiſcopo, ex*
ivis *Eccleſiæ Cathedralis* Wigornienſis.

gilua dī omīpotentis grā p̄ordinante & beata ſēp̄q; uirgine maria urſul ē credere ſuffraganeꝰ aduncta
ſimul beati oſwaldi mīcellione ALDRED archi epīc uenerabilē uirū Wulſtanū nouū adepiſcopat apicē
ū celſitudī conſtituit uuigornenſibꝰ ꝑdere. Unde enī mille caſtratē ingere alialq; diuerſas utilitates meo
ſionē habere. Illū laude dignū ſinoribꝰ p̄dicū fore. nec ſuā utilitatē ceteroꝝ ducere more Mundanū omnino
p̄ dſpicere & ęcleſtē dūtaxat inhiare concupiſcere. Unde nōſolū ab ipſo aldredo archi epō uerū
abomib; regib; nobilib; ducib; & p̄cipib; honorabat & ſūmo _____ &c.

A. *SPECIMEN è codice* Wigornienſi *ſumptum, qui inter libros* Iunianos *extat,* Oxon.

Anno abincarnatione dñi mill. Lxx. vi. Indictiōne xum. Regnante inbrittannia gloriosissimo
rege willelmo p̄sidente cantuariæ lanfranco
totius brittanniæ p̄mate. eboraco ū thoma
archi epō. eo mq; anno mltis aplis habita
ē. synod. ubi rome. cuocata abeodē cantua
rienſi eccłe p̄mate hoc fr̄is nr̄is adrica cicest
rensi quida epō causa canonicę defuncta. &
adcertū finē pducta. ē. Decretūq; ē ut mill'
canonicꝰ uxorē habeat. Sacerdotū ū incastellis
t mucis habitantū habeant uxores ū cogant
ut dimittant. ū habeant nē dicant ut habeant

C. Alphabetum ſumptum ex originali charta fundationis eccleſiæ Norvicenſis.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M.
N. O. P. R. S. T. V. U. W. X:

Marg. ſculp.

The British Library

Sax.

cimen desumptum ex originali charta fundationis Ecclesiæ Norwicensis. pag. 144.

NOMINA: ARCHIEPORVM: ET: EPORVM:

Ego dyselowvs archiep̄s cantyarie	svbscripsi.	✝
Ego Gerardvs eboracevsis archiep̄s	svbscripsi.	✝
Ego Wulwolphvs Rovecestrevsis ep̄s	svbscripsi.	✝
Ego mavricivs lovvoniensis ep̄s.	svbscripsi.	✝
Ego Robertvs lyycolviensis ep̄c̄	svbscripsi.	✝
Ego Sacpsow wy-grecestrensis ep̄s.	svbscripsi.	✝
Ego Johannes wavoniensis ep̄c̄	svbscripsi.	✝

D. *Specimen charta R. Ethelredi de fundatione Ecclesiæ Eyneshamensis.*

Carta Regis Ethelredi de fundatione huius Ecclesie.

Domnante pclâ mstrica omnium cuarum xp̄o
salvatore nro mundi ruinis atq; creatore. Rthelredus
grâ dī eiq; miscdia ver & rector regni anglor & &
devotus scę eccię defensor humilisq; adiutor oib;
eccliasticę pretatis ordinib; seu sclaris potentię dig-
nitatib; ĩ xp̄o dilo pacis & beatitudinis premia
consŭdans pacifico pię mentis numine cũ bonario-
lunitate una cũ dī sacerdotib; & consiliar̄is nr̄is
nam plus solito sem cupis dī mos. eũ placare cũ qmâ bonor̄ opum
ꝓtributione & ab eo laudib; nunq̄ desistere decrem & qa m nr̄is ꝓpriis

J. *Specimen desumtum ex codice consuto Coll. Trin. Cantab.*

ēst le fiz marie cil be eut le mvnde fait. de nul eut pue
ien si il pleut. & nol almes ne seit damp̄uel p̄ ul' mautet.
d ist you hauest ul bouit. you madelt al yil vold ol nouit.
e bidder ye vold vold ār youit gleil ār red. yat oure sole
be fur lore for no qued.
deu il estel del. pere de rere ede cel. plus dour & mel
ūr il est chaud. à il il deuū oblig' sire au haut.
ēst al you are big. fad' ār loue of alle yig you pet ul
lle god eudeng ār tf loue. yat be mode to yi blisse alle cōm-
piler fu lie. ep̄ il pecheurl ē mere. sire una par charite
ar ām be il ne leū acumbie nuȝt ne iour.
den e vval do à piler. ār al to vorn vval il her. sire uncl
charite fur godel loue milde bet yi swete cherel marie soue.
t de sour la croil suffri marie e leit vo le ul. e se he pē
reur en coustē de h. le du laron. le un il cria men il our
dū. li aurre à val cheut en pu par fūd.
e he yolede up ouye tre ār vuden boyen dho ār pre-
saue yo yat hile ben ār hider ben comen. ihū yi
ille ul bi see for yi swete moder loue Amē.

Fig. V. *Aliud ex Eodem Cod.*

Quant ſcīm micholaſ out doue-
quanke il out p̄ la nour de de-
mir duer soun chemin tinc.
qnt il en la cite par uint.
ou zles cueles del regne.
estoyent illuc aſemble.
Ar li ercevesche de meaus estoit.
he del onour tenu auoit.
Lucel eretit aſemble.
alcp̄ mareient le ueche.
Ne ſauement ou doner
ne ſe poient acorder.
Cil le ouſtroient cil le voleient.
olle grauoient cil de ſoleient.
Ne ſeint ercevesche he i auoit.
he le mester fere doit.
Cil manuda graīe oes ſoual.
fere agraūir aſſi cho mal.
Ke deu apertement mostrast.
abi le eueſche durrest.

: R. Spofforth Sculp :

The Granville Library

E Codice MS.o Bibliothecæ Lambethanæ.

hic dicendum est de quadragesima
ece nũc tempus acceptabile ecce nũc dies
alutis &c cetera · Gode men nu beoð icumen
mmeliche dasel 7 þa halie dasel uppen us
uller us seolue þer us þer ȝe magen on
alt liche dasen iberen ure sunne þer ȝe
don er hule þurh þe licomie lust haf
beoð iser us to muchele helpe 7 to fire
moncun · al swa moyses ȝe hehte heom
s dasel uppon þe mũte of synai þer he
ne ete menniſſes metes for driherenes
ec crist hit salde habben idon · est han
hym bi talȝe tya tranene tables breode
liche godalmihti heolde iwriten þa ten
þa isriſcte sole sceolde halden þa heheom
egypte londe · þer weren i wer oðres tables
uche · ii · ibode þa weren Audi isr[ahel]: Dus deus
est · sed Hon habebit nomen dei tui
um tuum Obserua diem sabbati
n englisſ sheres se isriſcte bem þer us þu
god on heofene 7 on eorðan 7 ouer alle
me se scule yurhnan 7 her sumen 7 wuu

Gram. 1.5 exp. 144.

Fig. VII. Ex Eodem Cod. Bibl. Lambethanæ

pa
nem nostrum cotidianum da nobis ho
de · ȝif us to dei ure deȝel bred · laud god
al ure red ȝif us ure liuenad · 7 to þe cleþe
scrud 7 clað · Bred on gastliche is · lar spel to us
fuliyil for alle me fet þ fleis yið uten mid
mete mid clað al abuten · swa bi houeð
þe saule fode · mid godel godel mid gode
mode · godes songes beoð alle gode to here
saule heo senden fode · Þe hit aȝen to ȝeme ·
7 god wolf þer mid iqueme · herme meiure
saule liuen · þ ure lauerd us hus haueð ȝe
uen · he lustre mulleð þesne red wil liche he
scal yurðeu ded · for þe saule of him · us for
ȝeuen · 7 þe sorȝe us him bibuȝen · 7 fereð in
to helle mid eche ya · ur ne cumeð heneþre
ma · Ah laud god her ure bone þt of ure
sunne make us clene · þ he us ȝeue alles
he mei · þ us bihoueð ulehe dei · to liuȝ 7 to
saule ure fode · ȝure fode 7 him luuien mid
clene mode.

Fig. VIII. *Alphabetum è Cod Semi-Sax. Bibl. Cott. D. 5.*

Specimen E Cod. MS. consuto Coll. Trin. Cant.

Lucifer ecce cecidit soul ille sophie.
Quo ytia tiora pie spiramꝰ uarteda marie.
Sive hic robertus p pastorale cacumen
Eligiens aquilam solis penetrãt acumen
Pastor oues refouens · qi pingmetania cella
Signacli cor habens · commilita labella.
How caput hic oleo frandis q̃ueuan Ruali
Laudib; ypocrit non luc[as] uephania suplic
Exorquere uolens sga vigilante tuuenem
Plus rit allerii modatume pacis anicetu
Arguite didicit soderii cohibere sophistas.
Hireues fugiens 7 fugiuenti cleharitas.
Calliy adelis contrani atleta ꝑbatus.
Flouit. ut paluꝰ qi cedrus ultiplicat.
Celitus indulta sic ytcupant monimeta.
Fenore ultiplici solute q̃ nulla valent.
Plaugtih hic digꝰ plus j plaugend t uo
Sobertas pietat. facundiq; fama. fauoꝛes.
ibreuitas 7 amoꝛ mo[nach]a. unꝰ homoes.
Forma. facellia. magnificta. regla moꝛ.
Gra. gla spualia dona bouoꝝ.
Vinglà que fuerauꝰ ij illustꝝ ta ꝛigeute.
Jpo subiecto paꝛid cecidere cadeute.
Ergo sequax ped bẽ patȝalle videꝰ.
Ju pes solium Jam soli: clauce uiret.

Alme pr. doctor moꝛ, forma fuit bdictoꝛ. ꝛecta ꝛiuo. eque.
Jnstituator tui gregis. ꝛiuo docet actu regis. ꝛita dasp[ic]ere
Carne pui. carni dui carne domas aspre.
Jam solucus carne tuo. celo gaudes ꝛiure.
Quo robertꝛe. pr ꝑe. ꝑsum ꝑtingere.

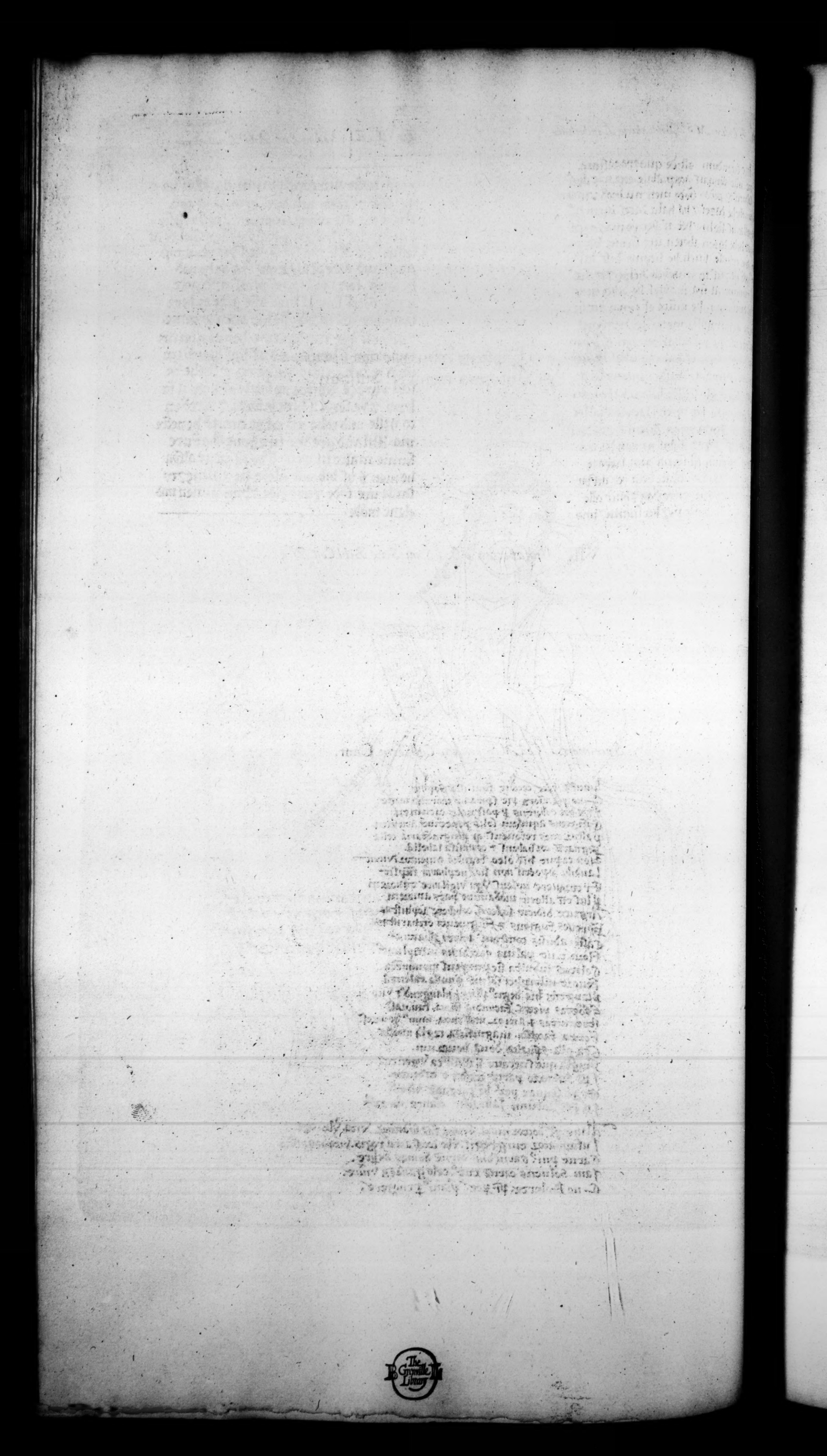

Pictura S^ti. Dunstani, è Cod. MS Bibl. Bodl. OX. NE. D. 11. 19.

Pictura et scriptura huius pagine subtus
uisa : est de propria manu sci dunstani.

Pag. 144. Gram. Sax.

fig. II. exhibendum curare mei muneris esse existimo. Specimen hoc Domesdayanum sequuntur alia nonnulla, è quibus ob nitorem suum exemplaria quoque esse à me addenda æquum puto. Horum agmen ducit istud concilii *Winton.* quod extat codicis *Wigornienſis* folio 4. Dein sequitur specimen chartæ illius historicæ de sancto *Wulstano* episcopo, quam, auctore viro maximo *Gulielmo Hopkins* S. T. P. & ecclesiæ Cath. *Wigorn.* præbendario, in *Angliæ* sua *Sacrâ* publicavit immortalis memoriæ *H. Whartonus.* Tertio specimen dandum etiam censemus ex elegantissima charta originali fundationis ecclesiæ *Norwicenſis*, quæ facta erat per *Herbertum* episcopum, Anno Dom. M.CI. regnante *Henrico* primo, qui chartam signavit & confirmavit. Hujus chartæ mihi copiam fecit cl. vir *Th. Tanner* A. M. coll. Omnium Animarum, quod Oxoniæ est, Socius dignissimus, & antiquæ literaturæ apud *Anglos* instaurator egregius. Quarto sequitur specimen chartæ *R. Æthelredi* de fundatione ecclesiæ *Eyneshamenſis*, prout descripta extat in vetusto registro cœnobii *Eyneshamenſis*, quod jam possidet Decanus, & cap. ecclesiæ Cath. Christi apud *Oxonienſes.* Hæc autem omnia ordine ponuntur fig. III. A. B. C. D. His alia succedunt ex cod. MS. consuto Coll. *Tr. Cant.* fig. IV, V. & è cod. pulcherrimo MS. homiliarum *Semi-Sax.* qui extat in bibl. *Lambethana*, fig. VI, VII. & VIII, Alphabetum codicis MS. *Semi-Sax.* bibl. *Cott.* Titus, D. 15. Literæ manûs, in quibus rhythmi, sive potius pseudorhythmi illi *Semi-Saxonici* codicis compacti, qui asservatur in bibl. Coll. *Trin. Cantabr.* ex quo nonnulla in hoc capite, & cap. XXIV, transcripsimus, istis cod. *Cott.* fig. VIII. expressis haud multum absimiles sunt, retentis adhuc *Saxonicis* p. ð. þ. ƿ. quæ in omnibus *Anglo-Normannicis*, *Gallicanâ* manu scriptis, usitata diu manserunt. In omnibus, inquam, *Anglo-Normannicis* usurpata diu fuerunt post *conquisitionem* ista elementa; sed in *Normannicis* nunquam occurrunt MSS, quod eorum sonum & potestatem *Gallica* lingua, ut jam nunc non agnoscit; ita nec in anteactis istis temporibus agnovit. p autem & uu vel w, ut antea tradidi, promiscue in *Anglo-Normannicis* post expugnatam à *Normannis Angliam* usurpata erant. Hujus exempla peti possunt ex cod. Coll. *Trin. Cantabr.* compacto supra citato, ubi in homilia de *Adventu* p. 1. Sic legitur: to ðai ıſ cumen ðe holie tiꝺ ƿ me clepeþ aꝺuent. þanked be ure louerꝺ ihu cſt ðа haueþ ıſenꝺ. anꝺ hıt laſteþ þre wuke fulle. ȝ ðe ðriꝺꝺe paſ on ðe nepe laȝe. Sic quoque, men þe þaren punebe. pule ȝefare toȝeneſ him. t etiam & t in *Anglo-Normannicis* promiscue usurpantur, ut ex superiori exemplo patet. th etiam & þ vel ð pariter leguntur in istis MSS. & *Saxonicum* ȝ quum ut in *Saxonicis* libb. excuditur, tum ut parum ab ista forma cum virgula transversa in aliam formam mutatur, (hoc modo * ȝ) in iis occurrit.

Hactenus de mutatione *Saxonicæ* manûs vel scripturæ, in *Gallicanam*; cujus postremum specimen ex archivis *Wellenſibus* ad me etiam ab iisdem præstantissimis viris missum habes fig. IX. & si iis opus esset, & per sumptus liceret, etiam ex aliis MSS. specimina pulcherrima dare facile esset. Apud me enim habeo *Ælfrici* grammaticæ *Latino-Saxonicæ* exemplar vetustum, quod mihi vir literarum omnium, & speciatim *Saxonicarum* peritissimus *Agenhoenſis* ecclesiæ in pago *Northamptonienſi* Rector dignissimus, *Matth. Hutton* S. T. P. pro sua humanitate, præstantissimi viri, & ejusdem ecclesiæ patroni *Thomæ Cartwright* armigeri nomine, à quo id acceperat, accommodavit. In quo quidem codice, quum in margine, tum in linearum intercapedine, multa vocabula & *Latina* & *Normannica* manu *Gallicâ* nitide scripta cernuntur. Nam † *Ingulpho* teste, quem monasterio *Croylandenſi* præfecit *Normannus Conquæstor*, adeo exoleverat *Saxonica* manus, & neglecta plane viluerat, quod plurima chirographa *Saxonicâ* manu exarata, & ex chartaria desterii monumenta contra adversarios suos scirent allegare.

Ex iis autem, quæ in hoc capite dicta, & primi capitis tabella descripta sunt, constat ab *Ælfredi* temporibus, ex quibus *Saxonicam* manum in desuetudinem abiisse scribit *Ingulphus*, *Gallicæ* sive *Latinæ* elementa f. r. ſ. s. t. ſt. w. x. quibus addas q. g, quæ nonnunquam in *Semi-Saxonicis* & *Anglo-Normannicis* occurrunt, apud *Anglo-Saxones* recepta fuisse. imo *Italicum* a, & ab eo factum a, & *Italicum* e cum majusculis R. S. post *Ælfredum* ab exteris reducem, è *Romano* in *Saxonicum* alphabetum irrepsisse conjicio; propterea quod elementa ea me observasse non me-

---

landeȝ. ne. ȝuþþon hıt ıȝ ȝceame to tellanne. ac hıt ne þuhte him nan ȝceame to ꝺonne. an oxe. ne an cu. ne an ſpyn næȝ belyȝꝺon. þ næȝ ȝeſett on hıȝ ȝeppıte. ȝ ealle þa ȝeppıta pæpon ȝebpoht to him ſyþþan. Sic in anno M.LXXXVI. He puxabe oȝep Enȝlæ lanꝺ. ȝ hıt miꝺ hıȝ ȝeapꝛıpe ſpa þuſh-ſmeabe. þ næȝ an hıꝺ landeȝ innan Enȝlæ lanꝺ. þ he nyıtte hpa heo hæꝛꝺe. oꝺꝺe hpæȝ heo puſþ pæȝ. ȝ ſıꝺꝺan on hıȝ ȝeppıt ȝeſætt. Vide quoque *Ingulphi* hist. *Croyland.* edit. *Oxon.* p. 79, 80. ex his penes lectorem sit judicare, An *Gulielmus* I, conquæstor dictus, in victos *Anglos*, necne, jure victoris usus est. * Character is, quo ET *Latinum* & *Anglo-Saxonicum* AND significantur, jugatus est, atque originis, ut videatur, *Runicæ*. coalescentibus enim duabus *Runis* ᛁᛖ, ᛅ ᛏ, nascitur illud ȝ. hoc est, quoad literas, ET; quoad sensum, AND. ipsa certe ligatura occurrit in *Runico* quodam monumento, ad *S. Brigidæ* fanum apud *Cumbrenſes* prostanti. adeo ut inter elementa composita, quæ *vessur* & *slstrur* vocat *Wormius*, (lit. *Run.* cap. V.) illud ȝ numerandum est. † Historiæ suæ paginâ 98.

mini

mini in chartis ante id tempus ſcriptis, quales ſunt, charta lacera *Æthelredi Merciorum R.* circa A. D. DCXCII. Charta *Osheri* reguli *Huicciorum*, circa A. D. DCXCII. Charta *Ubtredi* reguli *Huicciorum*. A. D. DCCLXVII. Charta *Offæ R. Merciorum*, A. D. DCCLXXV. Charta *Cænwulfi R. Merciorum*, A. D. DCCCXVI. Quæ omnes in archivis eccleſiæ *Wigorn.* laceræ, exeſæ, aut hic illic obliteratæ, exceptâ chartâ *Offæ R. Merciorum*, quæ integra extat, etiamnum aſſervantur.

XIX. A mutatâ autem ſcribendi ratione, quâ ab *Anglo-Saxonica* puriori *Semi-Saxonica* & *Anglo-Normannica* ſe diſtinguunt, procedamus ad voces & phraſes obſervandas; imprimis ad notandas voces, quarum ingenti numero, tam Borealium, quam Auſtralium *Saxonum* ſermonem dialecti iſtæ & ante & poſt *Conquæſtum* corruperunt.

Harum tria genera ſunt. Nam aliæ ſunt *Gallo-Francicæ*, aliæ *Gallo-Latinæ*, aliæ denique *Danicæ*; quarum duo priora genera univerſa, vel tantum non univerſa, *Nortmanni*, qui vernaculum avitum ſuum dediſcentes, omnia fere *Gallice* loqui diu affectarant, ſecum in *Angliam* introduxerunt. De *Danicis* autem, quarum haud exigua copia apud *Nortmannos* non potuit non manere, non tam facile judicatu eſt, quænam ex iis ante, & quæ poſt *Conquæſtum*, quem ſcriptores noſtri vocant, in uſu eſſe cœperunt, exceptis forenſibus paucis, & aliis nonnullis, quæ in chartis & iſtiuſmodi monumentis *Nortmannicis* occurrunt. Incipiamus autem à *Gallo-Francicis*, quale eſt **grabe**, *Francice* grab, *ſepulcrum*: ut in *Tatiani* harmonia *Francica*, cap. 220, quomtho Simon Petrus folgenti ino inti ingieng in thas grabe, *venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in ſepulcrum.* Tho ingieng ther jungero thi ther er quam zi themo grabe, *tunc introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad ſepulcrum.* *Saxonice* autem ſic vertuntur; pitoblice Simon Petpuꝩ come æꝩtep him. ⁊ eode into ðæpe bỹrzene. per bỹrzen etiam *Saxonice* redditur *ſepulcrum* vel *monumentum* in hiſtoria *Lazari* ſepulti & à mortuis reſuſcitati, *Joh.* XI. Hujuſmodi eſt **to roſt**, *aſſare*, & **roſtmeat**, *caro aſſa.* nam *piſcis aſſi*, Luc. XXIV, 42, in *Tatiani* harmonia vertitur ȝiroſtites fiſges; *Saxonice*, ȝebpeðdep fiꝩcep. Sic in *Ælfrici* heptateucho, *Exod.* XII, 8, 9. & *comedent carnem illam aſſam igni*; & *ſed aſſum tantum igni*, reduntur, and eaton ealle ꝑ flæꝩc on fỹre ȝebpæðd; &, ac fỹꝩ hỹt eall on fỹre ȝebpæðd. Hujuſmodi etiam eſt **cider**, *Gallice* du cidre, *vinum pomatium*, proculdubio à *Francico* cidari, *cicera*; ut in *Tatiani* harmonia; inti uuin noh cidari trinchit, *& vinum ciceramque non bibet*, nihil linguis univerſis communius eſt, quam vocum generalium in ſpecialem ſignificationem, uſu præſcribente, tranſitio. **Softe**, *lenis, facilis, mitis*, chron. *Sax. Gibſ.* M.LXXXVII. *Francice* ſamft, ſanft, *Kiliano* ſaft, ſaecht; unde *Francicum* unſamfte, unſemfte, unſenfte, unſanfte, *arduus, difficilis.* Ant, *&*, *Francice* enti. Wou, *Anglice* **how**, *Francice* wio, wiou. wou ho þoledon martirdom, in vita ſanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, in MS. cod. conſuto coll. *Trin. Cantabr.* Meſſagers, ibid. *nuntii, Anglice* **meſſengers**, i. e. *menſagers*, vel forſan *mitſagers*, verbale à mitſagan, metſagan, medſagan. Aſe, aſa, nunc **as**, *ſicut, Francice* als. ib. **wune**, *gaudium*: ðe Norice hire feðde wið well muchele wune, ibid. *Francice* wunna, winna, *gaudium.* de quo *Junius* in obſervationibus in *Willeramum* p. 51. Leuemon, *Anglice* **lemmon**, *concubina*, ibidem. ho ſcal be my leuemon, **ſhe ſhall be my lemmon.** &, meiðan mỹ leuemon þou ſcal be. ibid. *leuemon* autem videtur componi ex *Francico* lief vel lif. *Tatian.* XIV. liob. *Sax.* leoꝩ, *dilectus, gratus, acceptus*, & mon, man, *homo.* vel ex leue, *amor*, & mon, man; nam in *Anglo-Normannicis* tam *amaſium*, quam *amaſiam* ſignificat. Snelle, *celeres, diligentes, agiles*, ibid. *Francice* ſnell, ſnello, *celer.* þe ſergaunz weren ſnelle ant brotten hire ſon. *Angl.* **the ſervants were quick and ſoon brought her. To curſe, curſed**, *maledicere, execrari, maledictus, execratus.* Chron. *Sax. Gibſ.* In *Saxonicis* ſemper apỹȝan, apỹrzed. unde *Semi-Saxonicum* awaried: awaried worþe þine ȝoder, **curſed be thy gods**, vita *S. Margaretæ.* Baron, baron, *vir, maritus, homo*; *Francice bar, baro*; ut in evang. harmon. *Cotton.* ſive in *Francicum*, ſive in vetuſtiorem *Saxonicum* verſo, *Petrus* apoſtolus bis vocatur bar uurðiȝ ȝumo, vel bar uuûrðiȝ ȝumo; XXXV, & LV, *dignus ille vir Petrus.* Hic autem bar & ȝumo ſynonyma poetice junguntur in eadem oratione, ſecundum cap. XXIII, reg. XXIV. Inde adhuc termini apud nos *forenſes* baron & femme, *vir & uxor*; & *proceres* regni, qui, ut cum *Feudiſtis* loquar, *homines regis* ſunt, & regiæ majeſtati hominium vel homagium jurant, *Barones regis & regni* vocantur.

* Seỹntz voſ ke alez par mer, — *Vos qui per mare peregre proficiſcimini,*
De cet † barun oiez parler, — *Audite, dum loquar de hoc viro,*
Ke tant eſt par tut ſocurable, — *Qui ubique ſuccurrere poteſt,*
Eke en mer eſt tant aidable. — *Et qui per mare tantus eſt ad ſuppetias ferendas.*

Hæc ex antiquo carmine de vita *Sancti Nicolai*, de quo infra. Tenȝepie, *cenſus*, chron. *Sax. Gibſ.* anno MCXXXVII. *Stephano* dominante. hi læiden ȝæilder on þe tuner æuþeu þle. ⁊ clepeden it tenȝepie, *impoſuerunt tributa oppidis valde frequenter, & impoſitionem iſtam vocarunt* tenȝepie. De hoc autem tenȝepie ita pro modeſtia & candore ſuo doctiſſimus interpres, nondum in *Francicis* verſatus: *hujus vocis ſignificatio mihi plane incognita.* Vox enim *Franco-Theotiſca*

* Nunc *Seigneurs.* † Scilicet de *Sancto Nicolao*, è cujus vita *Gallice* conſcripta hæc hauriuntur.

eſt,

eſt, ex *Francico* tenſe vel tinſe, *tributum, cenſus*; & *rice*, quod quum *regem*, tum *regnum* ſignificat, compoſita. tenſerice autem in tenſerixe verſum, liqueſcente g, mutatur facile in tenſerie, ut *Saxonicum* ðuþpice, ſcriptum ðuþpixe, facile tandem mutatum erat in noſtrum **Surrey**, vel forſan hybrida vox eſt, ex tenſe & *Gallico* rei, nunc roi, compoſita. & ſic *cenſum* vel tributum regis denotat. Quod vero *tenſe* ſignificationem *cenſûs* habet, conſtat ex harmonia evangg. *Cott.* XXXIX, quamun into Kapharnaum, thar fundun ſia enna cuninges thegan uulancan under tham uuerode. thiu ðymon Petruſe quat that hie uuapi giſendid tharod, that hi thar gimanodi manno gihuilican thero hobid ſcatto, thia ſia te them hobe ſcoldun tinſi gelban, *venerunt ad Capernaum, ubi invenerunt quendam miniſtrum Imperatoris inſolentem inter populum, qui dicebat ſe eſſe Cæſaris primarium & egregium miniſtrum: dein Simonem Petrum allocutus, dixit ſe eo miſſum eſſe, ut omnes homines moneret cenſûs capitis,* [didrachmatis,] *quem tributi nomine aulæ ſolvere deberent.* ðo thu that eriſt muzi fiski fahan, ſo tiuh thu thena fan them fluode, te thi ant-klemmi im thiu kinni, thar maht thu undar them kaſton niman gulðina ſcattoſ that thu forgelban maht them manne te gimuodie minan endi thinan tinſeo ſo hiilican ſo hie uſ toſuokit, *piſcem, quem primum capere poſſis, è mari extrahe; tum unco genas prehende, ubi inter fauces ſumes aureum nummum, quem homini pro meo & tuo tributo poſſis dare, quantumcunque ſit, quod à nobis requirat.* Sic XLVI, nu uui thi frazon ſculun riki theodon, huilik reht habit thie Keſur fan Rumu, thi im to te theſon Kuninge-herod tinſi ſuokit, *nunc à te percontari debemus rex patriæ, quodnam jus habet imperator Romanus, qui ſibi in hoc regno cenſum quærit.*

XX. A *Gallo-Francicis* autem tranſeamus ad *Gallo-Latinas* voces, quas in *Semi-Saxonicam Normannica* lingua intulit. id genus ſunt, quæ in chron. *Saxon. Gibſ.* leguntur, nomina menſium *Latina*, ut in anno MXIII, toforan þam monþe Auguſt. anno MXLIV. on ðiſum ilcum geare forþferde Ælfſtan Abbot ſce Auguſtine, non. Julii. MXIV, III non. Febr. MXLII, ⁊ ða pæpon Cartpon on III. non. App. MXLVII, on ðiſum geare forþferde Godpine eopl on XVII. Kl. Mai. MLXI, on ðiſum geare forþferde Godpine. b. æt ſce Martine on VII idus Mſ. MLXX. he þar gehabod IV kal. ſeptembriſ. M.C.VII. idus Januarii. MCXVII. on ðære nihte kl. Decembriſ. Huc referenda etiam ſunt feſtorum nomina *Latina*; ut parche vel parcha, chron. *Sax. Gibſ.* MXII. on ðone ſunnan efen octabar parchæ. MXV. ða toforan Natiuitaſ ſce Marie marran. MLXXVII. anre niht æp Aſſumptio ſce Marie. M.XCIX. ⁊ Ormond birco of Scarbiriġ innan Aduent forþferde. MCII, MCV, MCVI, *Natalis Domini*, quod *Saxonice* midpinter mæſſe-dæġ, *Semi-Saxonice* cpiſtes mæſſe vocatus erat. Natiuitef *Gallo-Latine* dicitur. Sic anno MCXVIII, *feſtum Circumciſionis* & *baptiſmi Domini* vocatur theophanie; on ðiſon geare on ðære pucon Deophanie pær aner æfener ſpiþe micel lihtinġ. MXXIII. ꝑ pær þer dæiġes Annuntiatio ſ. Marie. MX. Diſ pær on ðam dæġ prima arcenſio Dmi. Alia etiam nomina *Latina*, & à *Latinis* formata occurrunt, quæ huc ſpectant: ut anno MXII, on ſce Paulus mynſtre. MXXIII, Æþelnoþ Anceb. ſeþede ſce Ælfegeſ peliquiaſ to Cantpapa bypiġ of Lundene. MLXX, ⁊ bebead þam birecopan ðe þæp cumene pæpon be þaſ Anceb. L. hære ða repſire to * donde. MLXX, Concilium; ut toforan eallan þam Concilium ðe ðap gegadereð par. Sic anno MCXIX, ſe riðdan to ſce Lucaſ mæſſan evangeliſta com into Fſance to Ræmſ. and ðæp heold Concilium. Anno autem MCXXV, *Concilium* emollitur in *Concilie*; ut and riðdan he heold hiſ Concilie on Lundene. Sic autem à ge-mot & mot, quæ *Conventus* tam eccleſiaſticos, quam civiles apud *Anglo-Saxones* ſignificabant, *Normanno-Saxonice* ventum eſt ad *Concilium* & *Concilie*, nunc **Councill**. Hujuſmodi etiam ſunt *capitulan*; ut, Aneſ dageſ ſe abbot eode into capitulan. ⁊ hi comon into capitulan, MLXXXIII. Chon, ut, þa ſpencirce men bræcen done chon. ibid. Cnapan; ut ſpa ꝑ blod com of þam peofode uppon þam gnapan, ibid. Clepeceſ, clepe & clepe-hadeſ man, M.LXXXV, MCXIII. Corona, de quo infra, nunc **crown**, MLXXXV. hep ſe cinġ bæp hiſ coronа. Cœna domini MCVI. Mid proceſſion MCIII. Cartelaſ. MLXIX. Cartelmen, MLXXV, & Cartele. *ibid.* Candel, in Candelmæſſan, MXIV. Capelein; ut, þær cynġeſ capelein, MCXIV. infra kinġeſ hipd clepe, MCXXIII. Litania major, MCIX. prior, MC.VII, MCXXIII. On octabar ſce Iohanniſ euangeliſtæ, M.CXIV. Sepulchrum domini, MCXX. legat; ut, on þa ilca tyma com an legat of pome, MCXXIII. legat autem alibi *Saxonice* dicitur, ſandeſ man. Market: ut, at anne mapket, MCXXV. Canceleſ; ut, ða hpile ꝑ ſe Arcebiſcop pær ut of lande geaſ ſe cinġ ðone biſcop-hice of Baþe þer cpeneſ canceleſ Godefpeiþe pær gehaten, MCXXIII, MCXXXVII. Priopeſ, Canoniaſ, Æfce-becneſ, cellaſ, MCXXIX. Iuſtice; ut, ⁊ na Iuſtice ne ded, *neque malos ſupplicio afficiebat*, MCXXXVII. Capiteð; ut, ⁊ heold micel Capiteð in the huſ, *& hoſpitio apud ſe omnes liberaliter excepit*, M.CXXXVII. Renteſ, ppiuligeſ, plantede, miracleſ, *ibid.* Empepie, cunteſſe; ut, ðep efter com þe kinġeſ dohteſ Denpieſ. ðe hæfde ben Empepic on Alemaine. ⁊ nu pær Cunteſſe in Anġou. ..... and fæhtleden pið þempepice, *& fœdus fecerunt cum Imperatrice*, MCXL.

Hic autem duo notanda ſe offerunt, lector benevole; primo, morem non fuiſſe apud *Anglo-*

* *Semi-Saxonice* pro donne, vel doenne, ut ſupra in charta *Gulhialmi Conquæſtoris* fropæn- de pro froſenne. & infra, to demindе pro to demenne. Occurrunt alia ejuſmodi.

Saxones ante *conquæſtum*, magnatum & principum uxores virorum ſuorum titulis inſignire. Nam *regina* vocata erat ᵗ ðæꝛ cynincꝛeꝛ cpen, *regis conjux*, & non cyningenna; & *imperatrix* vel *auguſta*, ðæꝛ cæꝛeꝛeꝛ cpen, *imperatoris uxor*, & non ut ſupra emperic, vel empepice. Uſu vero obtinente tranſiit tandem communis vox cpen, *uxorem* ſignificans, in ſpecialem ſignificationem ad denotandem *regis uxorem*, i. e. ᵃ *Reginam*. Quæ etiam emphatice vocari ſolebat, ꝛeo hlæꝛðiꝛ, hlæꝛðiꝛea, hlæꝛðia, *Semi-Saxonice* hlæꝛði, hlavði, nunc **lady**. *domina*. Sic in duabus chartis *Edithæ R.* quæ deſcriptæ extant in manu *Gallica*, in ms. eccleſ. Cath. *Wellenſis*, altera ſic incipit: Eðith ſeo hlavebi Eadwaꝛdes kinges lefe gꝛet, *&c.* Altera autem ſic: Eadgyþ ſe hlavibiꝛe gret Harold Eꝛl min bꝛodoꝛ. Quo nomine quoque *Procerum* omnium *conjuges* in ſcriptoribus non raro honorificantur. Verum la roÿne, nunc la reine, la ducheꝛꝛe, la cunteꝛꝛe, nunc la counteſſe, la maꝛquiꝛe, la chanceliepe, & id genus omnia, à *Normannis* ſive *Gallis* in ſermonem noſtrum allata ſunt, qui novâ linguâ, novis moribus, novis inſtitutis & legibus labeſcentem prius auſtralem *Saxonicam*, ex *Semi-Saxonica* quam voco dialecto, in *Anglicanam* planè converterunt. ſecundo notandum eſt à vocabulis *Emperic* & Iuꝛiice, c apud *Anglo-Normannos* in *Gallo-Latinorum* fine ſonuiſſe ut s *Romanorum*. Unde forſan in *Runarum* alphabeto quod extat in bibliotheca *Cotton. Vitellius*, A. 12. tertium elementum, quod reſpondet *Latinorum* & *Anglo-Saxonum* c, deſignatur per *Cimbrorum* veterum ſigma ᛋ. ut in hæc tabella videre eſt:

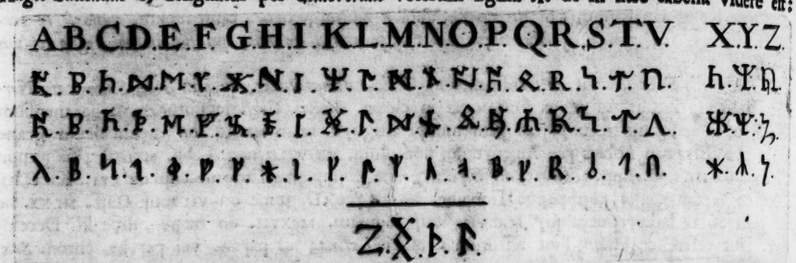

ſuperioribus addas paiꝛ, nunc **peace**, MCXXXV. tꝛeꝛoꝛ, M.CXXXVII. cuꝛt, *Anglice* **court**, à *Latino cors*, *chors*, *cobors*. Norice, nunc **nurſe**, *nutrix*, & noriceſcep: ut enim *Franci* habent land, & landſcepi, *regio*, & iſtiuſmodi multa: ſic *Franco-Galli*, & ab iis Normanni norice, & noriceſcep. þe norice hire fedde... aſa witte ıf noriceſcep; vita *S. Margaritæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, quæ extat in ms. cód. conſuto bibl. *Trin. Coll. Cantabr.* Sergaunz, nunc **ſergeantes**, *ſervientes*. Se ſergaunz eben aſe he am bed, *Anglice* **the ſerjeants** [ſervants] **went as he bid them**. Se ꝛergaunz beden ar ernde, **the ſerjeants did their errand**. ib. pine, pin, *pœna*, *dolor*, *tormentum*, *cruciatus*. pinan, *torquere*, piner, *tortor*, chron. *Sax. Gibſ.* MCXXXVII. & in vita *S. Margaretæ*:

Do ſpec Olibrius. bi hire þet he ſtod
Meiban † M. iſ ðiſ þine gob.

Conſiler, *conſiliarius*, Angleſ, *Angeli*, 101e, nunc **joy**, *gaudium*, ab antiquo *joco*, *jogo*. poutte, nunc **pity**, à *pietas*. ſtourbing, nunc **diſturbance**, *perturbatio*. vie, *vita*. ibid. en exemplum:

Dere i mai tellen ou. wid wordes feire ant ſwete.
De vie of one meiban. waſ hoten Maregrete.

deliuure, *Anglice* **deliver**. ibid. cum nonnullis aliis. Multa hujuſmodi erui etiam poſſunt è vetuſtis *Gallorum* monumentis, quale eſt carmen de vita *S. Nicolai*, *Gallicè*, vel *Gallo-Normannice*, quod etiam extat in præfato Manuſcriptorum *Coll. Trin.* theſauro, antiquorum cultoribus

---

ᵗ Ratio, propter quam *regis uxorem*, *reginam* appellari noluerunt *Anglo-Saxones*, traditur ab *Aſſerio Menevenſi*, in his verbis: *Æthelwulfus Juditham Caroli R. filiam, quam à patre ſuo acceperat, juxtà ſe in regali ſolio ſine aliqua nobilium ſuorum controverſia, & odio uſque ad obitum vitæ ſuæ, contra perverſam illius gentis conſuetudinem, ſedere imperavit. Gens namque occidentalium Saxonum Reginam juxta Regem ſedere non patitur, nec etiam* REGINAM *appellari, ſed* REGIS CONJUGEM *permittit. Quam controverſiam, imo infamiam, de quadam pertinaci & malevola ejuſdem gentis Regina ortam fuiſſe majores illius terræ perhibent.* Orta autem eſt occaſio notandi uxores regum apud *Anglo-Saxones* iſta quaſi ignominiâ, ut pergit narrare *Aſſerius*, ab *Eadburga*, Offæ R. *Merciorum*, regina, quæ tyrannidem in proceres regni exercens eorum haud paucos conſilio, & regem ipſum caſu veneno extinxit. ᵃ Sic in charta fundationis eccleſiæ *Eyneshamenſis*, quæ nunc *Ædis Chriſti Oxon.* peculium eſt, ſubſcriptio *Ælfgifæ* poſt illas *Æthelredi* R. & clitonum, ſic ſcripta extat. EGO ÆLFGIFU REGINA SCIENS TESTIMONIUM ADHIBUI. * hæc duo elementa ſic exarata cernuntur in Alphabeto *Runico Arngrimi Jonæ*, *Crymogææ* capite tertio. † Maregrive. Sic enim vocatur *S. Margareta*.

plurimi

plurimi faciendo. Ibi leguntur lai, *laici*, *Anglice* **laity**, **lay-men**; riche, richeſſe, nunc **riche**, **riches**; antiquite; empire; deſirer; conqueſt, *conquiſitum*, *acquiſitum*, *bona acquiſita*; Bachilerſ, nunc **bachelers**; bountee, **bounty**; poure, pouerte, **poor**, **poverty**; conſeil, **counſell**; plente, **plenty**; creatour; marier, **to marry**; cite, **city**; aſembler, **to aſſemble**; acorder, **to accord**; afflictioun; honour; ioie; charite; humilite; almeſ; eſcole, **ſchool**; marinarſ; paſſer, **to paſſe**; ſage; port; ewe, *aqua*, unde noſtrum **ewer**, gutturnium, aqualis. Sucurer, **to ſuccour**, à *ſuccurrere*; aide; meſere, **miſery**; pardoun, **pardon**; & *Latinæ* ſtirpis ſexcenta alia. In hoc MS. carmine, etiam leguntur, deuſ, nunc *dieu*; eleſ, nunc leſ; &, nunc *il*, *le*,; ia, nunc *je*; out, nunc *ait*; cum, nunc *comme*; auum, nunc *avons*; dirrum, nunc *dirons*; oum, nunc *on*, quod demonſtrat *on* non ab *Italico uno*, ſed ab antiquo *houm* vel *houme* derivandum eſſe, de quo tamen quaſi dubitavimus, cum decimum caput ſcriberemus, quem locum videas.

Souent ſe claiment cheitiff e laſ.	*Sæpe miſelli & laſſi clamantes,*
Souent dient ſein Nicolaſ.	*Sæpe dicebant, ſancte Nicolae,*
Sucurez nuſ ſein Nicholaſ ſire.	*Succurre nobis domine ſancte Nicolae,*
Si vel eſ cum * oum dire.	*Si, quem dicunt, is es.*
A taunt unſ houme lur aparutt.	*Tandem iis apparuit homo,*
Ke en la nef iuſte euſ ſe eſtutt.	*Qui in nave juxta eos ſtetit.*

A nobis autem minime prætereundum eſt *Latino-Gallicum* capta, *charta*, & per metonymiam materiæ, *Anglice* **charter**, *ſcriptum*, *diploma*, *chirographum*, (*Anglo-Saxonibus* ſemper ȝeppit) de quo hæc †*Ingulphi* lectu digna ſunt: *chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad Edwardi Regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aliiſque ſacris ſignaculis firma fuerunt, Normanni condemnantes chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum, ſub intitulatione trium vel quatuor teſtium aſtantium, conficere ſolebant.* Legitur autem capta in evangelio *Nicodemi*, multis in locis: ut §. XX. hiȝ ða ſpa ðeah beþohton þ hiȝ him ſeoſon peþaſ ȝecupon. ðe loſepeſ ſþýnð pæſon. ⁊ him to ſendon. ⁊ an captan mid him. ſeo pæſ þuſ appiten. ðib ſiȝ mid ðe loſeph. Sic XXIII. pe þýllaþ eac. ſýllaþ uſ eac ða captan þ pe hit magon on appitan þ þæt pe ȝehýnðon. ⁊ eac ȝeſapon:. Da ealdaſ þa. ⁊ ða mæſſepreoſtaſ heom captan ſundon. ⁊ eall þæt þæſto ȝebýnede. Kapinuſ and Leuctiuſ heom pæſon þa þa captan onſonde heopa æȝþeſ ane. Sic XXXIII. hiȝ up apiſon. ⁊ ða captan. þe hiȝ ȝeppýten hæfdon þam ealdþum aȝeaſon. Æque demonſtrat hæc vox capta, ac ſupra þiht hand, pſeudo-evangelium iſtud *Saxonice* poſt [1] *conquæſtum* à nonnemine verſum fuiſſe, qui ex eorum numero erat, qui in literatura *Saxonica*, *Normanno* imperante, neglecta, perinde ac in *Latina* juvenes inſtructi *Saxonice* ſcripſerunt, quemadmodum docti *Græce* & *Latine* ſcribere jam ſciunt. Quinetiam ſententiam hanc noſtrum confirmat iſte Galliciſmus ejuſdem verſionis capitulo XXX. þiht hand, nunc **right hand**, *dextera manus*, qui *Anglo-Saxonibus* nunquam non ſþýþne hand: ⁊ ſe hælend ða Adam be ðeſne þiht hand ȝenam. ⁊ hým to cpæþ. Hic etiam notandam ſe offert vox copona, nunc **crown**. chron. *Sax. Gibſ.* 216. 35. on ðiſon ȝeare ne bæſ ſe cýnȝ Henſi hiſ coponan to cpiſtef mæſſan ne to eaſtſon, ne to pentecoſtem, *hoc anno coronam ſuam non induit* (hoc eſt, comitia regni non convocavit) *rex Henricus*, *neque in natalibus*, *neque in paſcha*, *neque in pentecoſte*. Pagina autem 190. 6. *Saxonice* exprimitur per cýne-helm. ðniſa he bæſ hiſ cýnehelm ælc ȝeare. ſſa oft ſſa he pæſ on enȝlande. on eaſtſon he hine bæſ on ſinceaſtre. on pentecoſten on Weſtmýnſtre. on miðe-pintre on Lleapeceaſtre. *ter* [Gullhialmuſ I.] *geſtavit ſuam coronam ſingulis annis*, *quoties eſſet in Anglia*; *ad paſcha eam geſtavit Wintoniæ*, *ad pentecoſten Weſtmonaſterii*, *& ad natales Gloceſtriæ*.

XXI. In ſuperioribus, de vocibus *Gallo-Francicis*, & *Gallo-Latinis*. Jam ad *Danicas* procedamus, quæ, *Danis* & *Normannis* è *Dania* & *Norvegia* oriundis, *Angliæ* dominantibus, Auſtralem *Saxonicam* temerantes, paulo minus corruperunt, quam borealem dudum antea corruperat *Danorum* ſermo, qui primi *Northymbriam* expugnabant. Incipiamus autem ab iis, quas à *Normannis* introductas fuiſſe monumenta eorum oſtendunt. Id genus procul omni dubio ſunt ðnenȝeſ clacleſ & bnaue in charta *Ranulphi* qui ex *Gullhialmi*, *Ruſi* dicti, capellano factus erat epiſcopus *Dunelmenſis*, anno M.XCIX. Chartam autem à doctiſſimo viro *Gullhialmo Nicolſono* eccleſiæ *Carleolenſis* Archidiacono ex eccleſiæ *Dunelmenſis* archivis deſcriptam & ad me miſſam cum verſione noſtra *Latina* hic infra appono.

R. biſceop ȝneteþ pell alle hiſ þeinef ⁊ ðnenȝef of Ealondſcipe ⁊ of Nophamſcipe. ſſite ȝe þ ice habbe ȝetýþed ðte Luhtbepht þ lond in [2] Elpedene. ⁊ all þ þæſ to belimpeþ clæne ⁊ clacleſ. ⁊ [3] Halipapeſtelle. ic habbe ȝetýþed ðte Luhtbepht hiſ aȝen into hiſ cýpce. ⁊ hua ſua bnaueſ ðiſſef bnave. Cpiſt hine þiſſef liueſ hele ⁊ heofne piceſ mipde:.

* In libro autem MS. *fœmina* inſcripto, (de quo infra) ſcribitur *lom* i. e. *loum*, pro *le oum* vel *le houm*, cum articulo præpoſitivo, unde modernorum *lon*, quod tamen exoleſcere cœpit. † Edit. *Oxon.* p. 70. [1] Vide *Ingulphi* hiſtoriam, p. 98. [2] Hodie **Allerden**. [3] Halipapeſtelle legendum.

*R. Episcopus omnibus suis ministris, & * militibus Lindisfarnensis insulæ, & pagi Norhamensis salutem dicit: Scite me concessisse Sancto Cuthberhto terram Elredensem cum omnibus ad eam spectantibus immunem & à lite quietam, ut & piscariam* hali-pape-stelle *dictum. Hæc S. Cuthberhto, plane ut sua, in usum illius ecclesiæ concessi, & quisquis has literas spoliaverit, Christum eum quam ab hujus, tum à cælestis vitæ salute pessundato.*

In hac versione þrengeꝛ reddidi *militibus*, & eadem gaudere significatione censeo, in historia familiæ de *Sharnburn*, quæ extat in *Reliquiis Spelmannianis*, à cl. *Gibsono*, Oxoniæ nuper editis. In hoc non vulgari, ut à *Spelmanno* vocatur, monumento, sic scriptum legimus: *propter quod idem rex* (scil. *Gullhialmus conquæstor*) *præcepit, ut omnes illi, qui sic tenuerunt se in pace, in forma prædicta, quod ipsi retinerent omnes terras & dominationes suas, adeo integre & in pace, ut unquam habuerunt & tenuerunt, ante conquæstum suum, & quod ipsi in posterum vocarentur* DRENGES, i. e. ut ego puto, *milites*. à *Cimbrico* dreingr, *vir strenuus, fortis*, & Synecdochice, *miles*. Sic in Edda *Islandorum*, mythol. XLII. Thor gieck vt vm Asfgard sem vngur dreingr, *Thorus ex Asgardio profectus est in forma juvenis militis*. Sic in historia *Styrbiornonis Suecici*, quod extat in commentariis *Christiani Wormii* ad *Aræ multiscii* scedas: nu er dan markar drotten i dreingia lid geingenn, *nunc profectus est Daniæ rex ad militum copias*. Sic etiam in Olafs Saga:

Gack attu inn, quad eckia, *Intro i, inquit vidua,*
Armur drengr. *Misselle miles.*

Sic denique in Hervarar Saga, cap. v. p. 68. en þar voru suo goder dreingir, *& ibi erant strenui milites*. & p. 69. eim skal vid eim orosto þeya hraustra dreingia nemur hugurdili, *alter robustorum militum contra alterum pugnabit, nisi animus fatiscat*..

Klacler. *Saxonice* sacler, *quietum* verti. *Cimbrice* enim at klaga est *accusare, conqueri*, & klagan, aklagan, klagamal, *accusatio*; & g in k verso, klaklauft, *à carmine & damno immunis*.

Dalipapcstelle, mendose esse scriptum pro Dali-pape-stelle, me pro humanitate & eruditione sua singulari, *Th. Comber*, S. T. P. Decanus *Dunelmensis*, quem consului, docuit. decompositum autem est ex halig, quod *sanctus, ta, tum*; & *Cimbrico* var, seu vor, in gen. varar, quod primùm *labium* vel *labrum*, deinde *oram portus*, ubi navigia appellunt, vel *crepidinem* quam aqua alluit, denotat; & *stelle*, quod etiamnum apud *Dunelmenses*, *alveum*, ad quem fluxus maris accedit, significat; unde secundario *piscariam* significat, quia istiusmodi *alvei* loci sunt ad piscandum maxime commodi. Piscaria autem ad cœnobium *Dunelmense* pertinens, quæ fuit ad ripas australes fluvii Tweed, vocata fuit Dalipape-stelle, i. e. *sanctæ crepidinis piscaria*; propterea quod ad ecclesiam spectaret. Verum Dalipapestelle, & non Dalipapcstelle scribendum esse testimonio suorum Archivorum probat vir doctissimus, in quibus exaratur Palimerestelle.

Braue etiam transtuli *literas*, à *Cimbrico* bref, quod *epistolam, literas, chartulam, diploma, transacti instrumentum* significat. Sic Bibl. *Island.* II. Cor. III, 3. Pier erut vort bref skrifad, *epistola nostra vos estis scripta*. Sic I Cor. XVI, 3. hueria hellst Pier kiosit mer bresin, *quos per epistolam elegeritis*. A bref etiam venit verbum at briefa, *exscribere, literas actis* vel *tabulis mandare*. Inde quoque nostrum breif, quo nomine jam nunc *schedulas*, aut *literas principis* vocamus, quibus pecunias in pauperum sublevamen colligendas mandat.

Hujus quoque classis est sipendæ, *mare*, in supracitata charta *Gullhialmi* I. on lænd ȝ on ſipendæ, *terrâ marique*. ſipendæ vero barbare scribitur pro ſipenne; ut doende, pro doenne; & ſipenne idem est ac *Cimbricum* sirenn, nomen III declinationis compositæ à simplici sir, sir, sior, *mare*; Bibl. *Island.* Joh. VI, 18, enn siorenn tok at æsast upp af mikiu vedre, *mare autem, vento flante, exurgebat*. versu etiam 17. og stigu a skip, og komu yfer um siorenn, til Capernaum, *& cum ascendissent navim venerunt trans mare in Capernaum*. Huc etiam, me judice, spectant vetera *Danica*, quæ in carmine de vita Sanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice* vel *Anglo-Normannice* condito: ut may, mai, *Cimbrice* meij, mei, may, *virgo*; *Gothice* autem ΜΑΓΑΨ:

Đe eitteþe was Maregrete, Cristes may of heuene.
Olibrius heitte þe mai ut of prisun don.

Felawe, *socius*, nunc dierum fellow, quod est *Cimbrice* felagi, fælegi, felaga, *socius, par, æqualis*:

Ir felawei þat hire biseten. ful ẏerne hire behulde.
He barst a two peces. felawe nauete he nan.

To call, quod est à *Cimbrico* verbo at kalla, *vocare*; ut in hoc versu, in vita Sanctæ *Margaretæ*;

Đe heie King of heuene, to him wol ic calle.

O, quod est *Cimbrice* á, & i vel ý, *Cimbrice* autem í, *in*: ut, ho scal leuen o mine godes. &,

Ase Iesu Crist was ýmself ý þe † flem Iurdan.

---

* Episcopos, qui ab omni servitute seculari immunes erant, ante *conquæstum, Gullhialmus* I. sub servitute militari statuit, inrotulans singulos episcopatus pro voluntate suâ quot milites ei & successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. *Matth. Paris.* Edit. *Londini* 1640. p. 7. † A *flumen* hæc vox derivatur; Italice autem est *fiume*.

Sic

Sic in chron. *Sax. Gibſ.* p. 239, 28. Da pæꝛ copn þæpe. ⁊ þleꝛc. ⁊ ceꝛe. ⁊ butepe. þop nan ne pæꝛ o ðe lanðe. Sic in *Pſeudo-Cædmone*, p. 20, 23, ðat hiꝛ o min mod ȝetpeode, *ut de eo in animo meo dubitarem. Normannos* quoque puto primos intuliſſe verbum dubban, *Cimbrice* at dubba, in phraſi iſta dubban to pidepe, *equitem creare* ſeu *conſtituere*; *Cimbrice* at dubba til riddara. ꝛe cyng dubbaðe hiꝛ ſunu henric to pidepe ðæp, *ibi filium ſuum Rex* [*Gullhialmus Baſtardus*] *equitem creavit.* chron. *Sax. Gibſ.* An. MLXXXV. Sic in Orms Wilkina ſaga. pag. 45. Rikard dubbaðe Bering til riddara, *rex Beringum equitem creavit.* ibid. etiam p. 122. konȝrin hann dubbar til riddara, *rex ipſum equitem creat.* Ek dubbaðe hann til riddara, *ego ipſum inter equites retuli.* Hinc dubbaðr riddare, *eques cataphractus.* Doctiſſimus *Olaus Verelius*, at dubba til riddara, *Suecice* vertit, ſla en til riddare, i. e. *percutere aliquem in equitem*, ſcilicet *percutiendo aliquem equitem creare.* at dubba enim primario ſignificat *cædere, verberare, percutere*; ac quod moris erat à gentibus *Scandicis*, ut opinor, profecti, juvenem juſtæ militiæ candidatum gladio cinctum manu percutiendo, vel gladio ſtricto feriendo * equitem creare, propterea creatio equitis per hoc verbum denotari contigit, poſt introitum *Normannorum.* Etenim ante id tempus apud *Anglo-Saxones* mos erat, non per *dubbationem* à rege, ſed per *conſecrationem*, militiam legitimam ambientem, *abſolutum* prius ab omnibus peccatis, quæ ei confitenda erant, & in eccleſia totam noctem vigiliis & orationibus intentum, craſtino die miſſam auditurum, gladiumque ſuper altare offerentem, tandemque ſacrorum in miſſa participem factum à ſacerdote, ſive is epiſcopus, ſive abbas, ſive monachus, vel quis alius è presbyteris eſſet, gladium collo ejus cum benedictione imponente, equitem, ut *Ingulphus* tradit, creari. Hunc autem conſecrandi militis modum *Normanni*, ut idem ſcribit, abominati ſunt, talem non militem legitimum exiſtimantes, ſed equitem ſocordem & degenerem.

XXII. Verum præter voces *Danicas*, quas *Normannos* è *Dania* & *Norvegia* oriundos, è *Neuſtria* in *Angliam* tranſtuliſſe conſtat, aliæ id genus ſunt, de quibus haud adeo certe definire poſſumus, an ante, vel poſt ingreſſum *Normannorum* in uſu apud auſtrales *Angliæ Saxones* eſſe cœperunt. Hujuſmodi ſunt ꝛpa, apud *Anglos* boreales adhuc, ſra, *de, è, ex, ab, abs*: ut in diplomate iſto *Semi-Saxonice* per falſarium illum monachum *Petro-burgenſem* condito, chron. *Sax. Gibſ.* anno DCLVI. Fpa epenðic to þ ꝛteobe þe man cleopaþ ꝛeþepmuþe. ⁊ ꝛpa þ piht pete. x mile lanȝ to ȝuȝȝebic. ⁊ ꝛpa to paȝȝepilh. and ꝛpa paȝȝepilh v mile to þe piht æ ðe ȝaþ to ælm. Sic in anno MCXL. and te cuen oþ ꝛpance. todælde ꝛpa ðe kinȝ. ⁊ ꝛcæ com to þe iunȝe eapl Denpi.

Liþ, *Saxonice* ꝛcip, *navis*, & liþꝛ-man, *Saxonice* ꝛcippeꝛ, *nauta*, chron. *Sax. Gibſ.* p. 154. l. 27, 30. 160, 35. 161, 11. 166, 10.

Bunda, *Cimbrice* buande, contracte bonde, *qui ruri domum habet, ruſticus, colonus, villicus*; ut burgeis, *civis urbanus.* Hinc etiam *Semi-Saxonice* †huſbanda, *Cimbrice* husbonde, vel husbondi, *pater familias, herus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 162. 25, ða com an hiꝛ manna. ⁊ polde pician æt aneꝛ bundan huꝛe hiꝛ unþancef. ⁊ ȝepundode ðone huꝛbondan. ⁊ ꝛe huꝛbonda oþ ꝛloh ðone oþepne. Verum quum vox bonda occurrat in *Canuti R.* II. 70, 74. & bonda & ðeȝen opponantur in tractatulo *de variis Caſibus*, probabile eſt & huꝛbanda ante *Normannicum* conquæſtum apud *Anglo-Saxones* jus civitatis obtinuiſſe.

Mal, *ſermo, loquela*; *Cimbrice* mæl, maal, mal, (*Alamannice* mahal) *ſermo*; & mæle, male, *loquor. Gothice* MΛΨΛGΛN, & *Anglo-Saxonice* mæþlan, meþelan, maþelan, *ſermocinari, ſermonem habere*; mæþel, *ſermo.* chron. *Sax. Gibſ.* ðæp bæp Lopine Eorl up hiꝛ mal, *ibi concionem habuit Godwinus comes.* p. 168, 12.

** Snacca, *navis*; *Cimbrice* ſneckia, forſan *anguiforme genus navigii.* and he þop to Scotlanðe mið XII ꝛnaccum, chron. *Sax. Gibſ.* 172. 15.

Sahtlan, *reconciliare*; ꝛahtnyꝛꝛe, *reconciliatio*; *Cimbrice* ſatt, ſaatt, at ſætta, & ſættaſt, *litem componere.* chron. *Sax. Gibſ.* 173, 24. Da eoðen gode men heom betpenen. ⁊ ꝛahtloden heom. ȝeaꝛ ða ðane kinȝ XL. marc ȝolðeꝛ to ꝛahtnyꝛꝛe. Sic 183. 41. hep on ðiꝛum ȝeape punðon pæhte Fpanca cyng. ⁊ Pillelm Engla landeꝛ cyng.

Cpaꝛan, *Cimbrice* at kreſia, *poſtulare, jure poſcere, peremptorie rogare*, nunc to crave, *petere.* chron. *Sax. Gibſ.* 175, 11. ða ða landꝛpanc cpaꝛede pæꝛtnunȝe hiꝛ ȝehepꝛumneꝛꝛe mið aþꝛpepunȝe. & 177, 2. Da aȝann ꝛe Apceb. L. atȳpian mið openum ȝeꝛceade. ðæt he mið pihte cpaꝛede ðaꝛ ða he cpaꝛede :.

Dæcce, hacelo, hæcla, hæcile, *pallium, chlamys, ependytis. Cimbrice* hekla. de quo ſic *Gudmundus Andreæ*, in lexico ſuo *Iſlandico*: Hakla, *palliolum breve, inde mons in Iſlandiâ nomen eſt ſortitus, eo quod perpetua fere nive ceu pallio ſit obtectus.* chron. *Sax. Gibſ.* 177, 42. ðæt pæꝛ þone hæcce, *nempe ependytin.* & 176, 33. nam ða be nihte eall þ he mihte. þet pæpon cpiꝛteꝛ bec. ⁊ maꝛꝛa hakeleꝛ, *noctu ſubduxit, quicquid poſſet, Chriſti nempe libros & caſulas.*

Stop, *Cimbrice* ſtor, vel ſtoor, ſtott, ſtoott, *magnus, ingens, grandis*; at ſtæra, *magnificare*; ſtarre, ſtaſtur, ſtætkar, *grandeſcit, majus fit, incrementum ſumit.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 187. 37. ꝛpa ꝛtop ðunpinȝ ⁊ læȝt pæꝛ. ꝛpa þ hiꝛ acpealde maniȝe men, *tam magnum fuit tonitru & fulgur, ut eorum impetu multi homines occiſi fuerint.*

---

* *Seld.* Titles of honour. part. II. LVI. †Nunc husband, *maritus.* ** in M verſo, a ſmack.

Nıþıng, *homo nequam, nefarius, ſceleſtus*; *Cimbrice* at nida, *vitiare, depravare, convitiis lædere.* nidingr, *apoſtata, fœdifragus, qui turpe & deteſtabile facinus perpetravit.* nidingskapur, *ſcelus.* nidingsvig, *cædes turpiſſima, parricidium.* nidingsverk, *nefaria & infamia ſcelera.* Extat vox in un-nıþıng, chron. *Sax. Gibſ.* 195, 26. ⁊ bæd þ ælc man þ þepe un-nıþıng ſceolde cuman to him, *& juſſit unumquemque, qui non eſſet proditor* [deſertor, perfidus,] *ad ſe venire.*

Stıpaꝺ, *diſpenſator, œconomus, procurator*; *Cimbrice* ſtivardur. de quo ſic *Gudmundus Andreæ.* ſtivardur, *œconomus*: *à* ſtia, *operæ, quæ ſtando currendove in agris & rure peraguntur*, & vardur vel vordur, *cuſtos, vigil, quaſi præfectus operis. unde vero Scotorum* stuart? *id ſcio in noſtris hiſtoriis frequens eſſe* ſtivardur, *pro præfectis operum.* Chron. *Sax. Gibſ.* 199, 23. ſe pær ðær eopler ſtıvarꝺ, *qui fuit comitis procurator.* ⁊ ſpa þe maneȝa oþ ðær cynȝer hıneꝺ. ſtıpaꝺaþ. ⁊ bupþenaþ. ⁊ bỳplaþ, *& quamplurimi ex aula, diſpenſatores, & promi, & victualium præfecti.* Ubi quoque bupþen, ex *Cimbrio* bur, *promptuarium, penuarium*, & þen, *miniſter*; & bỳpla, quaſi bỳȝla, verbale à *Cimbrico* at byrga, *victualia ſuppeditare*, ut inter *Danica* cenſeantur, poſtulant.

Oppeꝛt, *Cimbrice* orusta, orrusta, oroſto, *pugna, prælium.* Supra cim skal vid cim oroſto. chron. *Sax. Gibſ.* 204. 8. ðæp beteah Iopþpei Bainaꝺ Pillelm oþ Ou. ðæt cinȝer mæȝ. ðæt he hæꝺe ȝebeon on þæt cinȝer ſpicdome. ⁊ hıt him on ȝeꝛeaht. ⁊ hine on oppeꝛte oꝛepcom, *ibi accuſavit Gosfrei Bainard Willelmum de Ou, fuiſſe in conjuratione contra regem, & cum eo pugnavit, eumque prælio ſuperavit.*

Ppıſun nunc prison. *Cimbrice* priſund, de quo ſic *Olaus Verelius* in indice ſuo linguæ veteris *Gothicæ*; priſund, Gautr ſaga, cap. 41. Olafs ſaga, cap. 229. vilkin ſaga, pag. 5. *carcer*, inde *Gall. priſon.*

Bỳþꝛtꝛul, *valde deficiens*; *Cimbrice* bresur, *defectus*, ab at bresa, *deficere, deeſſe.* chron. *Sax. Gibſ.* ðıs pær ſpıþe bỳþꝛtꝛull ȝeap on copne, *hic annus fuit frugibus valde deficiens.* p. 220, 25.

Ðæpnoꝺ, *privatus*; *Cimbrice*; at þuera, *deficere*, paſſive at þorna, & at þorna, *diminui, conſumi, privari*; inde particıpium þornaꝺ, *diminutus, privatus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 222, 3. and he ðuþ hıþ Apcebıꝛcoppicer ðæpnoꝺ, *adeoque Archiepiſcopatu privatus.*

Spein, *Cimbrice* ſveinn, ſveim, *puer, ſervus, miniſter, adoleſcens.* chron. *Sax. Gibſ.* 232, 48. oc þe copl peaþþ ȝepunꝺoꝺ at an ȝeꝛeaht ſnam an ſpein, *& comes fuit vulneratus in prælio à quodam ſervo.* ubi quoque oc, *Cimbrice* og, ok, *&, atque, etiam.*

Fıꝛſt, nunc first, *primus, Cimbrice* fyrre, fyrſtur, *prior, primus.* fyrſt, *primum.* chron. *Sax. Gibſ.* þe ſıꝛſte ſape, *prima expeditio.* & p. 238, 1. al þe ſyꝛſt Baldpin ðe Rebueþꝛ. *omnium primus Baldwinus de Reduers.*

Ðæpneꝛ, apud *Anglos* boreales harnes, *cerebrum.* Apud *skaldos* vel *skaldros*, veterum *Cimbrorum* poëtas, hiarne, *cranium, caput. Gothicè* ᚺᛅᛁᚱᚴᚾ. Me ðıꝺe cnottеꝺ ſtpenȝeꝛ abuten hepe hæueꝺ. ⁊ uupıþen to þ ıt ȝæꝺe to þe hæpneꝛ, *illorum capita laqueo arcte ligarunt, & torſerunt adeo, ut cerebrum tactum eſſet.* chron. *Sax. Gibſ.* 239, 1.

Verum, ne ulterius, quàm opporteat, in his progrediar; quàm numeroſa *Danicorum* cohors primum à *Danis*, dein à *Danorum* progenie, *Nortmannis*, in *Anglo-Saxonicam* linguam irrepſit, eamque ex ſimplici & meracâ in farraginem, quam *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normanicam* voco, convertit; diligens lector ex ſolis *Scandicis* & *Iſlandicis*, ſive in *Runis*, ſive in *Romanis* exaratis, maxime autem ex bibliis *Iſlandicis Gudbrandi Thorlakſonii*, *Holæ Iſlandorum*, anno Chriſti MDLXXXIV. impreſſis, ſcire poterit; utpote ex quibus non minus fere, quam ex *Saxonicis* monumentis, vernaculæ noſtræ origines petendæ ſunt, & ſine quibus quis *Anglicanæ* vel *Scoticanæ* linguæ etymologicum, aut gloſſarium ſcripturus, opus ſuum adeo non perficiet, ut ei certò par non eſſe poteſt.

XXIII. Quinetiam etſi voces, quas *Normanni è Neuſtria* ſua ad majores noſtros jam tum *Semi-Saxonice* locutos detulerunt, ad tria genera reduxerimus; ſcilicet ad *Gallo-Francicas*, *Gallo-Latinas*, & *Danicas*: notandum tamen eſt haud paucas in *Anglo-Normannicis* occurrere, de quibus ſtatuere non poſſum, an *Danicæ* vel *Gallo-Francicæ*, an alius forte originis ſint. hujuſmodi multæ occurrunt in *Ælfrici* Grammatica *Latino-Saxonica*, quam apud me habeo, *manu Gallica* ſive *Normannica*, ut ſupra memoravi, multis in locis interlineata: ut Pron, *Sax.* balc, *ſpinther.* Nuſcheder, *Sax.* mỳne, *monile.* Io *æſuanıȝ, *Sax.* ıc ablıȝe, *fruſtror, langueo.* Io defrein, *Sax.* ıc hpeoꝛe, *ruo.* Io debut, *Sax.* ıc ꝛceoꝛe, *trudo.* Ic me †eſcrat, *Sax.* ıc clıꝛpıȝe, *ſcabo.* Io eſluuerch, *Sax.* ıc æꝛꝛlıbe, *labor.* Co, *utinam.* keinable, *Sax.* ȝetınȝe, *diſertus.* Hancha, *Anglice* haunche, *Sax.* hỳpe, *clunis.* Pulmeau de la jamba, *Sax.* lıpa, *pulpa.* Cheuilla, *Sax.* ancleop, *Angl.* ancle, *talus.* Cuſings ¹meis, *Sax.* ꝛıblınȝ, *conſanguineus.* Cıſel, *Sax.* ȝpæȝ-ꝛæx, *ſcalpellum.* Baubecre, *Sax.* ꝛtamuþ, *balbus.* Chacius, *Sax.* ꝛupeȝeꝺe, *lippus.* Mauaux, *Anglice* a mavis, *Sax.* ðpoꝛꝺle, *Anglice* etiam throstle, *merula.* Lnefil, *Sax.* haȝol, *grando.* Tuſ,

---

* Vox forſan hybrida, ex *Latina* præpoſitione ex, & *Francico* uuan vel uuana, *deficiens*, unde uuanan, *minuere, deſcreſcere.* † Forſan à *Latino exædo*, ut in proxime ſequente linea *io eſrat*, *uello*, ab *exradico*.. ¹ *Semi-Saxonice* mai, *cognatus*; chron. *Sax. Gibſ.* p. 232, 8. and ſe cinȝ het him ıætte. ſoþþı he pær hıꝛ mai, *atque id ei rex conceſſit, quod erat ipſius cognatus.* mai autem à *Saxonico* meȝ. liqueſcente ȝ in ı, aut in ỳ. quod in multis vocibus fit, ut anteà notatum.

Sax.

Sax. [1]ſpolaþ, *æſtus*. Barahans, *Anglice* **barrennes**, *Sax.* unpæꝛtmbæpnyſſ, *ſterilitas*. Spec, *Sax.* ſpa, *ficus*, avis quædam. Faucun, *Anglice* **falcon**, *Sax.* pealhaꝛuc, *Latino-barbarè falco*. Sincerelæ, *Sax.* ꝺnæt, *cynips*, *culex*. Sardine, *Sax.* hæpinꝺ, *halec*. Aloſa, *Sax.* ſcealꝺa, *rubellio*, piſcis. *Sereina, *Sax.* loppeꝛtpe, *locuſta*. Teiſſim, *Sax.* bpoc, *taxo* vel *melus*. Bul, *Sax.* bỳpc, *populus*, arbor. [2] Ære, *Sax.* ɣlop, *Angl.* **floor**, *pavimentum*. Emit, *Sax.* ſculbophpæꝺl, *ſuperhumerale*. Maiſun, *Sax.* huſ, *Anglice* **houſe**, *domus*. Io rampil, *ſerpo*. Dameſca, *aper*. Morter, *Anglice* **morter**, *Sax.* anꝺpeopc, *cementum*. Io be, *bio*. Io taſt, *palpo*. Io creſ, *crepo*. Io aiarun, *circundo*. Io ti, *nexo*, *Angl.* **to tye**. De cæteris autem facile dignoſcitur cujus ſint originis, & ad quamnum claſſem reducendæ ſunt: ut mauuais, *degener*, à *Lat. malus*. Ueire, *Sax.* ɣlæſ, *Anglice* **glaſſe**, *Latine vitrum*. Stel, *Anglice* **ſteel**, *chalybs*, *Cimbrice* ſtaal. Seruiſe, *obſequium*, *Latine ſervitium*. Uſurie *fœnus*, à *Lat. uſura*. Aliance, *pignus*, ab *alligo*. *Cubile*, oſtel, ab *hoſpitor*, *hoſpitium*; & alberge, *Francice* alaberga, i. e. *commune hoſpitium*. [3] Io aim, *ego amo*. [4] Cil aimet, *ille amat*. Cil autem ab *Italico* quello, *Latine*, *hic ille*. Cil aimerent, *amaverunt*. Par la imperatif met, *modo imperativo*. Par le tems preſent, *tempore præſenti*. Par la optatif met, *optativo modo*. La mei volentet, *utinam*: ut, la mei volentet ameraie io, *utinam amarem*. Par le preterit parfet, *præterito perfecto*. Par le preterit met perfet, *præterito imperfecto*. plus que parfet, *plus quam perfectum*. Ouſes, ouſſex, ouſt, ouſent, *utinam*; ut, ouſes tu amet, *utinam amaviſſes*. ouſt icil amet, *utinam amaviſſet*. ouſſex vos amet, *utinam amaviſſetis*. ouſent icil ame, *utinam amaviſſent*. manifeſte omnia ſunt *Cimbricæ* originis, ut *Anglica* **wiſh**, **wiſhes**, **wiſheth**, *opto*, *optas*, *optat*, à *Cimbrico* verbo **at oska**, optare. Ceo auenge qui, *utinam*: ut, ceo auenge qui nos amaim, *utinam amemus*. Ceo auenge autem, *Latine* ſignificat, *hoc adveniat*. Par la conjunctif mot, *modo ſubjunctivo*. Cum io ama, *cum amem*. Cum tu amaes, *cum amares*. Par la non fimer meſura, *modo infinitivo*. aler amera ł eſtre alet amer, *amatum ire*, *vel amaturum eſſe*. eſtre ale amer, *amatum iri*. Par la infinitif mot, *infinitivo modo*. Gerundif, *gerundia*. Participiel, *participium*. Io ſu, *ſudo*. Io nag, *navigo*. Io uenc, *triumpho*, *Angl.* **vanquiſh**. Io criblæ, *cribro*. Io [5] appai, *ſedo*, *Angl.* **appeaſe**. In eſquat, *quaſſo*. Io [6] prec, *evangelizo*. Io cuual, *vexo*, à *Francico* cuuellan, *cruciare*. Io fri, *frico*. Io reſplends, *mico*. Io deſpli, *applico*. Io arif, *Angl.* **arrive**, *appello*. Io eſtois, *ſto*. Io enſemble ſtois, *conſto*. Ic [7] parmain, *perſto*. Io [8] beiſ, *oſculor*. Io blam, *criminor*, *Angl.* **blame**. Io ment, *adulor*, id eſt, *mentior*. Io vai, *vagor*, id eſt, *vado*. Io acheiſun, *cauſor*. Io enquir, *percunctor*. Io ſuſpet, ł io meſcrei, *ſuſpicor*. Io [9] eſtrang, *peregrinor*. Io peſc, *piſcor*. Io achet *negotior*. Io attempre, *moderor*. *Angl.* **temper**. Io enſein, *doceo*. nous enſeignums, *docemus*, i. e. *monſtro*, *monſtramus*, ex *in* & *ſignum*. Io ſui, *oſculor*, *ſuavio*. tu ſuiuef, *ſuaviaſ*. Io engendre, *gigno*. Io fremis, *fremo*. Io tiſ, *texo*, unde *Anglicum* **tiſſue**, *texturæ opus*. Io coil, *meto*, i. e. *colligo*. Io eſcruiſ, *ſtrepo*, *clamo*. Io nuriſ, *alo*. *Angl.* **nurriſh**, & **nurſe**. Io repun, *occulo*, i. e. *repono*. Io [10] cant, *promo*. Surtreire, *demere*. Aurner, *comere*, *ornare*. Io carp, *carpo*. Io re, *rado*. Io ruu, *rodo*. Io enbat, *illido*. Io lecchiſ, *Angl.* **lick**, *lingo*. Teindre, *tingere*. Puindre, *pungere*. Peindre, *pingere*. Poter, *Angl.* **potter**, *figulus*. Io rechin, *ringo*. Io forſar, *delinquo*. Le mei volunte, *utinam*. Io oï, *audio*. oir, *audire*. Outancé, *ambiguitas*. [11] demuſtre, *exhibere*, *demonſtrare*. Egælid, *Angl.* **eylid**, *palpebra*. Nuriceſ, *nutrix*. *Angl.* **a nurſe**. Vizdama, *primas*, i. e. *vicedominus*. Campiun, *Angl.* **champion**, *athleta*, *Francice* kempa & kempan, *miles*, *pugil*. Parlareſſa *procus*. Orfeure, *aurifex*. Tumbere, *Anglo-Sax.* & *Francice* tumber, à tumban *ſaltare*, *Angl.* **tumler**, *hiſtrio*. Bleſerre, *blæſus*, Glu, *Angl.* **glue**, *gluten*. Endebbla, *debilis*. Luiſ, *ſtrabo*. Renummet, *famoſus*. renume, *fama*, *Angl.* **renouned**, **renoun**. Cigiuna, *ciconia*. Scarbot, *ſcarabæus*. Delfinſ, *delfin*. Muluel, *mullus*. Raia, *raia*, piſcis. Martina, *martes*. Chiſemuſ, *Francice* ſiſemus, *glis*, *gliris*. Ver, *aper*, i. e. *verres*. Leſarda, *Angl.* **lizard**, *lacerta*. [12] Coldre, *corylus*. Murer, *morus*. [13] Vix, *vites*. Stane, *Angl.* **ſtank**, *lacus*, nunc apud *Gallos*, etang, ab eſtang. Egue, *latex*, *aqua*. Lihtſtan, *laterna*. Pailla, *acus*, *eris*. i. e. *palea*. Pettrel, *antilena*, i. e. *pectorale*. Eſcumine, *profanus*. i. e. *excommunicatus*. Sarcu, *ſarcophagus*. Hæc autem *Franco-Gallorum* gratia. Quæ quidem maximis viris, *Menagio* & *Dufreſnio*, qui, vernaculæ ſuæ originibus ſcrutatis, etymologica ſcripſerunt, tam grata, ſi apud mortales jam nunc vetſarentur, ſcio, quam quod gratiſſimum.

Præterea nonnulla *Normannica* leguntur in chron. *Sax. Gibſ.* quorum fontes me ignorare liberaliter fateor, eos poſthac forſan inventurus. Hujuſmodi ſunt on, one, *cum*. tpucobe, & tpucobon, à tpucan, *deficere*; [14] ꝺcæ, *Angl.* **the**, *illa*. [15] ſcaꝛepan, *Angl.* **to ſcatter**, *diſſipare*, *diſpergere*, *profundere*. ꝺolice, *ſtulte*, a ꝺol ſtultus, nunc apud *Anglos* & *Gallos* **fol**.] ꝺop he

---

[1] A ſpolþ, contracte à ſpolaþ, *Angl.* **ſoultry**, *calidus*. * Forſan quaſi ſe-reina, *capella marina*. [2] Forſan ab *Area*. [3] Nunc *je*. [4] Nunc *qu'il*. [5] Appaiſer, ex ad, & paiſ, *pax*. [6] A *præco*. [7] A *permaneo*. [8] A *baſium*. [9] Id eſt *exterraneus* ſum. [10] Cant autem à *condus*. unde noſtrum **decant**, *expromere*, de vaſe in vas promere, vel haurire. [11] Muſtre à monſtrare, idem, unde noſtrum **to muſter**, vel **to muſter a troop**, **a regiment**, **an army**, militum turmas, cohortes, exercitum luſtrare, recognoſcere, exhibere. [12] Id eſt *Corlre*. *Corylus*, arbor. [13] Id eſt *vitis*. [14] Scribitur etiam *Anglo-Norm.* **ſche**. [15] Forſan derivanda eſt hæc vox à *Latina* præp. *ex* in *es* verſâ, & *Francico* gaderan, *colligere*, *congregare*. eſgater, eſcater, ſcater. iſtiuſmodi multa in ling. *Gallica*.

had ȝet hiȝ tpeȝon. ac he todælde it ȝ ȝcatteȝed rotlice, *verum etsi adeptus esset ejus thesauros, eos tamen stulte & distribuit & dissipavit.* Tupnan nunc **to turne**, *vertere, convertere.* legitur etiam hæc vox frequenter in antiquis *Norman.* & *Anglo-Norman.* sic in vita *S. Nicolai, Gallo-Norman.*

Sein Nicholaſ ſen ua a taunt, Ke turne ſu de pouertie,
Li houmez remȳſt leez e joiaunt, E ſes ſiles de mauueſte.

Sic in vita *S. Margaritæ* eadem hæc vox non ſemel occurrit: bringeȝ hire before me. ic tupne hir mod ful ſone. &, ——turnen e wolde ir mod.

Multa etiam, quæ diſquiſitionem noſtram pene ſuperant, legenda ſunt in tractatu quodam antiquo *Gallo-Anglico* [1] FOEMINA inſcripto. Qui quidem tractatus ultimus eſt in Manuſcriptorum ſylloge, quæ extant in libro conſuto coll. *Trin.* apud *Cantabrigienſes.* En nonnulla, quæ curioſo antiquorum indagatori lectu non moleſta fore ſpero, è capite primo, quod hunc titulum habet, *Caput primum docet rethorice loqui de aſſimilitudine beſtiarum:*

Primez ou ceruez ſont aſemble, **Firſt when hartez beþ aſſembled,**
Un [2] herde donque eſt apelle. **An herde þanne hyit is appeled.**

Dez grues enſy vn herde, **Of cranes alſo an herde,**
Et dez grinez ſanz h. erde. **And of feldfares without ȳ.** [3] **erde.**

[4] Nye dez ſeſauntez, coueye dez perdryz, **A nye of ſeſauntes, a coueye of pardryz,**
Dame dez alowez, [5] eipe dez [6] berbyz. **A dame of larkes, a eipe of ſheþ.**

[7] Soundre dez porks & eſtarnyz, **A ſondre of hogges and of ſtares,**
Deueye dez heronez, & pipe de oſeaux. **A deueye of herone, a pipe of bryddys.**

Greyle dez geleynez, [8] torbe dez cercieles, **A Gryle of hennes, a turbe of teles,**
Lure de faukonez & demezelez. **A lure of faukones and damezeles.**

Oſthele dit homme en batayle, **An hoſt ſeiþ a man in batayle,**
Fuſon dit homme de vif [9] amayle. **Fuſon ſeiþ man of quyk beſtayle.**

[10] Haraz dit homme dez poleynez **Haraȝ ſeyþ man of Coltys**
[11] Folie dit homme dez vileynez. **Foleye ſeyþ man of cherlys.**

[12] Summe du ble, ſumme du bienez, **Summe of corn, ſumme of gond,**
[13] Mace dargent, fume dez fuez. **Mas of ſiluer fume of fier.**

[14] Mut dez chiens vos dirrez, **A mut of houndes ye ſhall ſay,**
Quant vint racchez [15] enſemble couptez. **Whyen xx racchez ycoupled togedyr.**

Un [16] leſe dez leurerz eſt nomme, **A leſe of grahoundes yſ ynamed.**
Quant tres en leſe ſount enſemble. **Whyen iii en leſe beþ togedere.**

Et vn bras eſt dez leurers, **And a bras of grahoundes ys,**
Quant deux en leſe ſount entiers. **Whyen ii en leſe beþ togedere.**

Brut dez barones doit homme nomer, **A brut of barones ſhall man name,**
Frap des clerkes & droit deuer. **A frap of clerkes wit ryit** [17] **deuere.**

Aray dit homme dez chivalers, **Aray ſeyþ man of knyittys,**
Route dit homme dez eſquiers. **A Route ſeyþ man of ſquiers.**

In capite jam citato, lector, tanquam in exemplari, multa *Northmannica* & *Anglo-Normannica* occurrunt, quorum parentelam, (ne ſcire, quæ neſcio, videar) plane ignoramus. Ratio autem propter quam aciem noſtram effugiunt quorundam vocabulorum id genus ortus, ea eſſe

---

[1] In hujus libelli initio hæc leguntur: *liber iſte vocatur* FEMINA; *quia ſicut* FEMINA *docet infantem loqui maternam: ſic docet iſte liber juvenes rethorice loqui Gallicum prout inferius patebit.* [2] Deȝd. *Angl.* **herd**, *grex.* [3] Eeȝd, *Sax. habitaculum*, ab eaȝdian, eaȝdȝan, *habitare.* [4] Nÿe, forſan à *nidus*, ut coueye à *conventus.* [5] Eipe. *Sax.* & *Francice* heap. *cætus, turma, grex.* [6] Nunc *brebis. berbyz* autem à *vervex.* [7] Sonder, *Francice, grex.* [8] *Latine* turba, unde per metatheſin *Italicum* troppo, *Gallicum* trop, & troupe. [9] A Latino *animal.* [10] Videtur accerſendum à *Sax.* vel *Francico* heapȝe, heapȝe, in plurali heȝȝaȝ, *cætus, legio.* Engla heȝȝaȝ, *angelorum legio.* [11] Nunc apud *Gallos* foule *multitudo*, *Francice* (ut par eſt credere à ȝelan) felo, ȝeala, ȝela, *multus, multum.* [12] Vide *Car.* du *Freſne.* [13] *Latine* maſſa. [14] *Sax. Francice*, mot, ȝemot, *conventus.* [15] Adſcribitur hæc nota in margine cod. MS. DEUX ET DEUX. [16] *Collectio.* verbale eſt à *Francico* liſan, *Sax.* leſan, *Goth.* ΛISΛN, *colligere.* [17] Nunc *devoir.*

conſtat,

conſtat, quod aliunde veniunt, quam ex trinis, quos ſupra memini, fontibus; vel quod ſi ex eorum aliquo veniant, adeo tamen curſu mutantur, ut non facile, quod exinde profluxerint, poſſum diſcernere.

Prioris generis eſſe cenſeo iſtud ꝑyꝑꝑe, [1] *bellum*, in FOEMINA [2] werre, *Gallo-Normannice* guerre, gerre, gere, *Latino-barbare* guerra, werra. Apud *Anglos* jam nunc war vel warre; quod è *Celticâ* proſapia oriundum exiſtimo, quia ut neque *Latinæ*, neque *Danicæ* originis eſt; ita neque *Franciæ* eſſe, ut credam, faciunt iſta verba in *Caroli* capitulis tit. 24. cap. 15. *Rixas, & diſſentiones, ſeu ſeditiones, quæ vulgus* werras *nominat, commovere.* Sic vox barbycan, propugnaculum ante-murale, quam *Galli* ab *Italis*, & academici *Cruſcani* ab *Arabibus* accerſendam putant, *Normanni* ad nos deduxerunt, ut in iſtis FOEMINÆ:

Homme ſiche ſon baner en terre,	A man ſtrikyþ hys banner in grounde,
Pur le *barbycan* defendeir.	For the barbycan to defende.

poſterioris autem generis ſunt quiſton, kiſton, nunc apud nos kitchin, *culina, coquina, Normannice* quiſton, quiton, à cuire, *coquere*, quod ſic formatur, cuir, cuis, cuiſt, unde verbale quiſton, pro quo jam cuiſine. FOEMINA:

Ale a quiſton one tout-hauet,	Go to the quiſton wyþ hynn ſtekhyok,
Et eſtriez le hagys du poſnet.	And drawep out the hagys of the poſnet.

Inter hujuſmodi etiam recenſendum eſt *Norman.* cheſtun, (dein cheſcun, vel chaſcun, nunc chacun) ab *Italico* queſto uno vel queſtuno, quod à *Latinis* HIC ISTE, *unus, unuſquiſque, quilibet.* FOEMINA.

Cheſtun de eux & cheſtune,	Eury of hem he and ſche,
Solonque qui ſa nature done.	After þat har nature yeueth.

Hæc pro modulo inſtituti noſtri. quamvis argumenti dignitas his non contenta, per genium, per amorem in antiquas linguas noſtrum, denique per copiam verborum, quæ è re eccleſiaſtica, forenſi, feciali, militari, veſtiaria, venatoria, culinari, fabrili, herbaria, piſcatoria, & fere omne genus artibus, in *Dano-Saxonicam* borealium, & auſtralium *Anglorum Semi-Saxonicam Normannica* invexit, ſimul & *Saxonicorum* loco ſubſtituit, ne hic ſiſtemus, orans & obteſtans, nos tantum non ſuis precibus expugnat.

XXIV. Hactenus de vocibus, quibus auſtralium *Saxonum* ſermonem *Dani*, & *Danorum* poſteri *Normanni* corruperunt, & in alium quaſi convertere. Jam ordo requirit, ut ad phraſes notandas procedamus, quas aut novas intulerunt, aut rarius & ſpecialius antea uſurpatas nimium affectantes fere ſemper, utendo communes fecerunt.

Prioris generis ſunt ꝑaꝑan oꝼ ðyꝛꝛe lıve, pro, ꝑoꝛþꝑaꝑan, *mori.* ðıꝛ dæı, pro, todæȝ, *hodie.* Dı popdon vel pæꝑon aꝛıꝑhte, vel aꝛeꝑede, pro, hı ondꝑædon, *timuerunt.* Beꝑan pıtneꝛꝛe, vel pıtneꝛꝛe to beꝑenne, pro, cỳꝑan ȝepıtneꝛꝛe, beon to ȝepıtneꝛꝛe, *teſtari, eſſe teſtis.* Maxime autem impersonalis ille loquendi modus per ME, quod factum videtur per aphæreſin, * à *Saxonico* men, vel per apocopen truncatum à *Gallico* HOMME vel HOUME: ut chron. *Sax. Gibſ.* na ȝod ne dıde me ꝑoꝑ hıꝛ ꝑaule ðaꝑoꝛ, *cujus animæ nihil boni eo factum erat.* Me henȝed up bı ðe ꝑet, *pedibus ſuſpenſi erant.* And ꝑahtlade ꝑua þ me ꝑculde leten ut þe kinȝ oꝼ ꝑnıꝑun ꝑoꝑ þe eoꝑle, *ea conditione pacem fecerunt, ut liberatus eßet carcere rex pro comite.* And me læt hıne dun one nıht oꝼ ðe tuꝑ mıd ꝑaꝑeꝛ, *& demiſſa erat noctu è turri per funes.* Sic in vita S. *Margaretæ*: þo ho com wıdoute þe toune þer me ır ſculde ſclo, *cum exiret urbem ad locum veniret, ubi occidenda eſſet.* Sic etiam in FOEMINA:

Owne jangle, ſaſs jaroyle,	Goos jangleth, gander grulleþ,
Mez ıl ad garoyle, & jaroyle.	But me haþ garoyle and jaroyle.
Yl y ad flour de ſwortye,	We haþ flour of the rode,
Ge as lez enlez ſaıt grant aie.	Dat to eyen doþ gret helꝑ.
Il y ad meſſier & meiſſeir,	We haþ meſſier and meiſſeir,
Entenduz en diuers maner.	Underſtande in diuers maner.

Poſterioris autem generis ſunt; primo, in quibus uſurpatur præpoſitio oꝼ cum ablativo caſu, pro genitivo poſſeſſivè poſito: ut, an oꝼ heom, pro an heoꝑa, *unus ex illis*; an oꝼ eoꝑ, pro

---

[1] Chron. *Sax. Gibſ.* p. 220, 33. ꝑæꝛ cỳnȝeꝛ ꝑyꝑꝑe oꝼ Fꝛance, *bellum à rege Franciæ ſuſceptum.*

[2] Quant le faukoun volant by quere, Mez deuant vne ville en gere. Whanne þe faukoun ſleynge hyr ſecheþ But afore a town in werre. FOEMINA.

[3] Huic conjecturæ favet apprimè quod infra in vita S. *Margaritæ*, Ꝑepme ſcribatur pro Ꝑepmen.

an eoper, *unus è vobis*. bircop of popc-cærtpe, cyng of rcotlande, pro popcecertper bircop, rcotlander cing. plane ut ludea cyning, *Matth.* 2, 2. Iſpahela cyning, xxvii, 42. ruþ-dæleþ cpen, *Matth.* xii. 42. manegna ðeoda rabep, *Gen.* xvii.

Secundo, in quibus præpoſitio mid, ut *Cimbrorum* med, accuſativo jungitur: ut mid land ⁊ mid huſer, *cum terris & manſionibus*. Mid juppe ſingpe, *cum veſtris digitis*. & innumera alia.

Tertio, in quibus tempora verborum formantur per participium & verbum ſubſtantivum, more *Cimbrico*: ut ðe rpa manig ungelimp pær porþbpingende, *qui tot infortunia peperit*. chron. *Sax. Gibſ.* 188, 46. Hujuſmodi locutiones maxime leguntur in evangelio *Nicodemi Saxonice* verſo. In hoc evangelio, quod ſupra probavi poſt *conquiſitionem*, ut *Matth. Pariſ.* loquitur, *Anglo-Saxonice* tranſlatum fuiſſe, interpres, qui in ſchola monaſterii cujuſdam, *Saxonicam* perinde ac *Latinam*, didiciſſe videtur, nunquam fere non utitur hoc loquendi more; qui apud *Cimbros* in communi uſu erat: ut, re pýnel ða rpa bide. ⁊ micelum oftre pær porþ ynnende. ⁊ done Dælende gemetende. ⁊ hine geeaþmedende, *ita fecit curſor, & multa cum feſtinatione excurrens, Jeſu obviam venit, eumque adoravit.*

Quarto, huc reducendæ ſunt phraſes, in quibus *Anglo-Saxonicæ* voces uſurpantur ad exprimendas conſuetudines *Normannicas*: ſic profeſſio illa fidei & obſequii, quam quis, ut cliens, vel vaſſallus domino ſuo feudali præſtare apud *Normannos* ſolebat, *homage*, & *Latino*-barbare *homagium* & *hominium* dicta, *Normanno-Saxonice* per MAN & MAN BEON & MAN WEORTHAN denotatur: ut chron. *Sax. Gibſ.* 181, 27. and re cyng Melcolm com. ⁊ gerþade pið done cyng Pillelm. ⁊ girlar realde. ⁊ hir MAN pær. Rex etiam [*Scotiæ*] *Melcolmus* accedens pacem iniit cum rege *Gulielmo*, & obſidibus datis, ei *cliens*, *vaſſallus* vel *homo* factus eſt. Sic juramentum fidelitatis, quo clientes domino ſuo feudali ratione feudorum, quæ tenebant, ſtricti erant, vocatur *Saxonice* HOLD-AÞ: ut, chron. *Sax. Gibſ.* 187, 10. ðy ðan he rende abutan. rpa ⁊ he com to lam-mærran to Seaſbyrig. ⁊ bæp him coman to hir pitan. ⁊ ealle ða landpittende men. ðe ahtef pæpon ofep eall England. ⁊ ealle hi buzon to him. ⁊ pæpon hir menn. and him hold-aþar rpopon. ⁊ hi poldon onzean ealle oþre menn him holde beon, *poſtea ſic itinera diſpoſuit, ut in feſto primitiarum ad Searbyrig profectus ſit, ubi ad eum venerunt ejus proceres, & quotquot per totam Angliam melioris notæ eſſent, feoda tenentes, & omnes illi ſe ſubmittentes facti ſunt ejus* HOMINES, *ac ei fidelitatis juramenta præſiterunt, ſe contra omnes alios ei fidos futuros.* Fieri etiam *alterius cliens* vel *homo*, *Saxonice* dicitur man-pæden don: ut chron. *Sax. Gibſ.* 218, 44. he bide þat ealle ða * heaſod-men on Normandige dydon man-pæden ⁊ holdaþar hir runu Pillelm, *coegit omnes ſummos viros Normanniæ homagii ſolemnem profeſſionem facere, & juramenta fidelitatis præſtare filio ſuo Willelmo.* Huc etiam ſpectat phraſis bæpan cyne-helme, vel bæpan coponam, de qua ſupra in reg. xx.

Quinto, huc phraſes ſpectant, in quibus modus infinitivus, ablato n finali, in vocale terminantur: ut hpanen ir me ðir ⁊ miner dpihtner modp rcolde to me cume. *Sax.* to me cumen, vel cuman. evang. *Hatt. Luc.* cap. i. Sic, *Marc.* ii, 45, bye, pro bion, byon, beon, vel bien. rpa ⁊ he ne mihte openlice on ða ceaſtre gan. ac bye ut on peſten ſtopen. *Sax.* ac beon ut on peſtum ſtopum.

XXV. In ſuperioribus, ut auſtralium *Saxonum* ſermo primo *Danorum*, dein *Normannorum* linguis, moribus & inſtitutis, quoad ſcripturam, voces & phraſes mutatus, & innovatus eſt; atque tandem in dialectos *Semi-Saxonicam*, & dein *Normanno-Saxonicam*, quam *Anglo-Normannicam* etiam voco, converſus eſt, oſtendi. Jam igitur demonſtrandum reſtat, quantum ab indole ſua iis etiam immutatus eſt quoad ſyntaxin, cujus omnia præcepta, quæ purus ſervavit, adeo corruptus neglexit & contemſit, ut quum trium, quas vocant Grammatici, concordantiarum regulas, tum regimen præpoſitionum, tum denique duorum ſubſtantivorum diverſæ ſignificationis concurrentium, & verborum tranſitivorum accuſativum exigentium, conſtructionem barbarus factus amandavit.

Regulam etiam de verbis acquiſitivis, quæ in omnibus linguis dativum adſciſcunt, adſpernit jam in *Semi-Saxonicum*, & *Normanno-Saxonicum* converſus *Anglo-Saxonicus* ſermo. En autem exempla promiſcuè poſita, quibus hæc demonſtrantur! and he ett of ða offpunge-hlafer. pro offpunge-hlafum, evang. *Hatt. Saxonice*, ⁊ he ætt þa offpunge hlafar. evang. impreſſ. *Marc.* ii, 26. hýo hým on rcype benedon pop ðære manigeo, evang. *Hatt. Saxonice*, hi him on ſcype benodon for ðære menigum. evang. impreſſ. *Marc.* iii, 26. Evang. *Hatt.* hu marg Sathanar Sathana utadpifen. *Saxonice*, hu mæg Satanar Satanan ut-adpifan. *v.* 23. Evang. *Hatt.* ealle rýnne rende manne beapne popgerene. *Saxonice*, ealle rýnna rýnd manna beapnum forgifene, *v.* 28. Evang. *Hatt.* he fædepan heoptan to heopa beapnan gecyppe. and ungeleafulle to pihtpire gleaufcipe. *Saxonice*, he fædepa heoptan to hýra beapnum gecyppe. ⁊ ungeleafulle to pihtpirna gleaufcipe. *Luc.* i, 17. Evang. *Hatt.* rpa he rpæc to upe fædepen. *Saxonice*, rpa he rpæc to upum fædepum, *Luc.* i, 55. Evang. *Hatt.* ða on ðam

* Occurrit alibi hæc vox in chron. *Sax.* ut, 209, 20, And þa rona ðæp aftep pupdon þa heoford-men hep on lande pipep-pæden togeaner ðam cynge, *& ſtatim poſt hæc facti erant viri ſummi hoſtes regis.* Sed vox pro conſuetudine *Normann.* melius reddatur *in capite tenentis*.

chroſpe

ehtðþe tæȝe hyo comon ꝥ chyld to embrcniden. ȝ nemden hine hiꝛ fæden name Zachapian. *Saxonice*, ða on þam ehteoþan dæȝe hiꝛ comon ꝥ cyld ymbrniþan. and nemdon hine hiꝛ fæder naman Zachapian, *v.* 59. evang. *Hatt.* Ðpa he rppæc þuph hiꝛ halȝene piteȝene muþ. *Saxonice*, rpa he rppæc ðuph hiꝛ haleȝna piteȝena muþ. *v.* 55. evang. *Hatt.* ðæt pe buton eyȝe oꝛ upe ȝeondon handen alefde hym ðeopian on haliȝneꝛꝛe beꝛopen him eallen upe dæȝen. ȝ ðu cnapa ȝæꝛt. ȝ beoꝛt þaꝛ heaȝeꝛte piteȝa ȝenemned. *Sax.* ðæt pe butan eȝe oꝛ upe ȝeonda handa alyfed him ðeopian on haliȝneꝛꝛe beꝛopan hym eallum upum daȝum. And ðu cnapa biꝛt ðæꝛ behrtan piteȝa ȝenemned. *v.* 74, 75, 76. evang. *Hatt.* Iacob ȝeꝛtpynde Ioꝛeph Mapie peꝛ. *Sax.* Iacob ȝeꝛtpynde Ioꝛeph Mapian peꝛ. *Matth.* I, 16. evang. *Hatt.* hyo pæꝛ ȝemet on innoþe hæbbende oꝛ þam halȝe ȝaꝛte. *Sax.* oꝛ ðam halȝan ȝaꝛte. *v.* 18. evang. *Hatt.* ða ȝeȝadepede Depoder ealle ealdpeꝛ ðape racendæꝛ. *Sax.* ða ȝeȝadepode Depoder ealle ealdpaꝛ ðæra racenda. *Matth.* II, 4. evang. *Hatt.* ðuph Ieꝛemie ðanne piteȝa. *Sax.* ðuph Hieꝛemiam ðone piteȝan. *v.* 7. evang. *Hatt:* ðuph ỳria ðanne piteȝa. *Sax.* ðuph Eꝛaiam ðone piteȝan. *Matth.* III, 3. evang. *Hatt.* on unadpæꝛcendlice ꝥyne. *Sax.* on unadpæꝛcendlicum ꝥyne, *v.* 12. evang. *Hatt.* he ȝeꝛeah tpeȝen oþþe ȝebpoþpu Iacobum Zebedei. ȝ Iohannem hiꝛ bpoðuꝛ. *Sax.* he ȝeꝛeh tpeȝen oþþe ȝebpoþpu. Iacobum Zebedei. and Iohannem hiꝛ bpoþuꝛ. *Matth.* IV, 21. evang. *Hatt.* to hiꝛ aȝene he com. *Sax.* to hiꝛ aȝenum he com. *Joh.* I, 11. Be al hiꝛ ȝepiten pæð, chron. *Sax. Gibſ.* p. 34, 17. *Sax.* be ealpa hiꝛ ȝepitena pæde. And reotte ða dæi hponne man rceolde ꝥ mynꝛtpe ȝehaleȝon. ða man halȝode reo mynꝛtpe. ða pæꝛ reo cyninȝ ðæp. p. 35, 10, 11. *Sax.* halȝode ꝥ mynꝛtpe. re cyninȝ. Sic, cpæð luddop rtefne. *Sax.* cpæþ luddpe rtefne. Sic, ic giꝛ ðone Abbod. and ða munecaꝛ. *Sax.* ðam Abbode and ðam munecum. Sic, ꝥ pæteꝛ penneþ to reo ꝓopeꝛppecone Noꝛþbuph. *Sax.* to ðam ꝓopeꝛppecenan Noꝛþbuph. Sic, butan to ða munecan ane. *Sax.* butan to ðam munecan anum. Sic, on upe ðpihtneꝛ halꝛe. *Sax.* on upeꝛ ðpihtneꝛ healꝛe. Sic, leidon ða ȝodeꝛ cupꝛ. ȝ ealpa halȝane cupꝛ. ȝ al chpiꝛtene ꝓolceꝛ. *Sax.* ȝ lædon ȝodeꝛ apỳpiȝednerꝛe. ȝ ealpa halȝena apỳpiȝednerꝛe. ȝ ealleꝛ chpiꝛteneꝛ ꝓolceꝛ. Sic, ða rende reo kyninȝ to reo papa. *Sax.* ða rend re cyninȝ to ðam papan. Sic, munec oꝛ ðe relue mynꝛtpe. *Sax.* ðæꝛ relueꝛ mynꝛtpeꝛ muneca ł munec oꝛ ðam reluon mynꝛtpe. Hæc & ſexcenta iſtiuſmodi ex fictitia ea charta *Semi-Saxonica*, quam falſarius ille monachus *Petroburgenſis* nobis obtrudit in chron. *Sax. Gibſ.* ad annum DCLVI. Ejuſdem furfuris eſt & iſta charta in anno DCLXXV, ut & iſta, anno DCCCCLXIII. Quas omnes mentitus in ſui temporis *Semi-Anglicana* conſcripſit miſellus falſificator, à *Normannis* tamen non explorandus, qui immane quantum ab *Anglo-Saxonica* illa *Semi-Saxonica* ſive quoad ſcribendi rationem, ſive quoad voces phraſeſque, ſive denique quoad ſyntaxin differret, tantum *Gallice* & *Latine* gnari nullo modo ſcire potuerunt.

Ejuſdem quoq; naturæ facile etiam ex ſtylo ſuo *Semi-Anglico* eſſe dignoſcitur *Ægelredi* regis charta in archivis bibliothecæ coll. *D. Johannis* baptiſtæ apud *Oxonienſis*, qua, ſi falſario monacho credendum eſt, eccleſiæ *Dorobernenſi* donavit terras ſuas, *viz.* SANDWICH & ÆSTREE in uſum monachorum.

IL Ægelpeþ ðuph Ꝺodeꝛ ȝeue ȝe ealpa Einȝlalandeꝛ ane kinȝ. ȝ ealpa ðepe ỳlande. ðe dæꝛto beliȝȝat. foꝛ mine ꝛaule aliꝛendneꝛꝛe. ȝean cpiꝛteꝛ chiꝛican inne Ꝺhantpapebepi landaꝛ on mine ȝepihte. ꝥ iꝛ to pitenne Sandþich ȝ Æꝛtpe. to ðepe moncken biȝleue in ðe ꝛilue minꝛtpe ȝode repiende. ꝥnom alle poꝛldliche ðeudome ȝ kinȝeꝛ ȝeue. piþute bpiȝȝe ȝ caꝛtelpupke. And ȝiꝛ æniȝ iꝛ ðæt ȝepilnat oþþe to bnekenne oþþe to ȝeꝛlitende mid toþundene modiȝneꝛꝛe ðaꝛ upe ȝefeꝛtnunȝe. pite he hine ꝛilfne amanꝛumod ꝥnam ȝode. ȝ ꝥnam eallen hiꝛ halȝen mid ða ꝓopepoppenen inne domeꝛ ðeie a chpiꝛteꝛ ꝛpinꝛtpe hand ȝeloȝed undepfanȝ ðone dome oꝛ ꝓopdemdneꝛꝛe mid ðam deoꝛle and hiꝛ ænglea. butan he toꝛopan ðam deaþe mid pupþe bepeuꝛinȝe ȝebete ꝥ he unpihtpiꝛliche ꝓopȝilde. Ðeoꝛ landboc peꝛ ȝeppiten on ðan neoȝan undpeð ȝeapo ȝ neoȝan ȝ reoꝛentiȝ ꝥnam upeꝛ lauoꝛdeꝛ Helende cpiꝛteꝛ akennedneꝛꝛe: DCCCC Sic autem *Latine* ſe habet:

Ego Egelredus rex, gratia dei, totius Britanniæ monarcha, pro ſalute animæ meæ, concedo eccleſiæ Chriſti in Dorobernia terras juris mei, ſc. Sandwich & Eſtre, ad opus monachorum, in eadem eccleſia Deo ſervientium, liberas ab omni ſeculari ſervitio, pontium & caſtrorum conſtructione. Quiſquis hanc meam largiſſuam munificentiam violare præſumpſerit, eam cum reprobris in die judicii à ſiniſtris Chriſti collocatus accipiat ſententiam dampnationis cum diabolo & angelis ſuis.

Quamvis autem in anteriorum temporum annalibus, quæ poſteriorum dialectis ſcripta reperiuntur, ſuorum auctorum fraudes facilè eſſe apparent; ex altera tamen parte, non adeo conſtat, ut ſpuria ſemper & fictitia rejicienda eſſe ea, quæ in poſteriorum temporum monumentis, priorum idiomatis ſcripta, extant. Nam in omnibus fere corruptæ eloquentiæ temporibus, ali-

qui emicuere egregii viri, qui ſi non pure & proprie, ſaltem tamen non tam prave & barbare ſcripſerunt, quam æquales ſui: ut, *Gothis* in *Italiâ* regnantibus, apud *Romanos Boëthius*; & ſub *Normannis* dominis, qui ex *Latino* in *Saxonicum* convertit evangelium *Nicodemi*. Etenim exceptis temporum verborum circumſcriptionibus *Danicis*, quibus nimium indulget iſte interpres, & uno atque altero vocabulo, quo utitur, *Normannico*, omnia proprie adeo pureque tranſtulit, ac ſi *Ælfredo* regnante ſcripſiſſet, eumque habuiſſet præceptorem.

Sed ut eo, unde digreſſi ſumus revertamur, innumera alia occurrunt * in chron. *Sax. Gibſ.* quæ, etſi in characteribus *Saxonicis* ſcripta, *Saxonicæ* tamen orationis partium ſtructuram, qua veterum probatiſſimi *Anglo-Saxonum*, tum in ſcribendo, tum in loquendo uſi ſunt, penitus ſubvertunt, ad *Anglicanum* ſermonem propius accedentia. Caſus enim pro caſu; genus pro genere, & numerus pro numero in iis ponuntur: ut p. 173, 5, on hiꝛ dæg pæꝛ ealle blixꝛe. ⁊ ealle ꝺoꝺe on ꝺuph. ⁊ he paꝛ leoꝛ eall ꝼolc, ꝼꝛa þ ꝛe cyng ꝺeaꝛ ſancte Peteꝛ. ⁊ him þ abbotꝛuice on bỳꝛtune. ⁊ ꝛe oꝛ couentꝛe. þ ꝛe eopl leoꝛꝼic. ꝺe pæꝛ hiꝛ eam. æꝛ heaꝛꝺe macoꝺ. ⁊ ꝛe oꝛ cꝛulanꝺe. ⁊ ꝛe oꝛ ꝺopneie. Sic 176, 27, ꝛe cyng heaꝛꝺe ġỳꝼen þ Abbotꝛuice an ꝼꝛanciꝛce Abbot. *Sax.* to anum ꝼꝛanciꝛcum Abbote. Sic 37, to ꝺone Abboꝺ Tupolꝺe. *Sax.* to ꝺam. Sic 44, ꝼoꝛꝺbæꝛnꝺen ealle ꝺa munece huꝛeꝛ. *Sax.* ealle þæꝛa muneca huꝛaꝛ. Sic p. 177, clumbon upp to þe halġe ꝺoꝺe. *Sax.* to ꝺam halġan ꝺoꝺe. Oꝛ upe ꝺꝛihtneꝛ heaꝼoꝺ. *Sax.* oꝛ uꝛeꝛ ꝺꝛihtneꝛ heaꝼoꝺe:. Ðpa nan man ne mæi oþeꝛ tellan. *Sax.* ne mæġ oþꝛum tellan:. Miꝺ ealle ꝺa ꝼoꝛenꝼꝛꝛecena ġeꝛꝛume. *Sax.* miꝺ eallum ꝺam ꝼoꝛeꝛþꝛecenan ġeꝛꝛuman:. Pæꝛ ꝺone hæcce. *Sax.* ꝛe hæcce:. Sic 185, 26, ꝺeo ꝺæp pæꝛon oꝛꝛlaġene to ꝺeaꝛe. *Sax.* ꝺpẏ. Sic 195, 20, Roġeꝛeꝛ eopleꝛ þeo ꝛunan. 214, 1, 2, piꝺutan ꝺam eople. ⁊ ꝛeapa oþꝛe. *Sax.* ⁊ ꝛeapum oþꝛum. 189, 12, 13, ꝛe ꝛceappa ꝺeaþ — eo hine ġenam. *Sax.* ꝛe hine ġenam. 225, 38, ꝼꝛom ꝛe biꝛcop. 230, 19, ꝼꝛom þone biꝛcop. *Sax.* ꝼꝛam ꝺam biꝛcope:. Sic 227, 30, oꝛ þa oꝺꝛe, & 229, 35, oꝛ þone pape. *Sax.* oꝛ þam oþꝛum. oꝛ þam pape:. 230, 5, þe cpen. *Sax.* eo cpen. 234, 28, ġeaꝛ ꝺone Abboꝺ. *Sax.* ꝺam Abboꝺe. 235, 16, ꝺa ꝼoꝛeꝛþꝛecon biꝛcoꝺeꝛ. *Sax.* ꝺa ꝼoꝛeꝛþꝛecenan biꝛcopaꝛ:. MCXXIV, on ꝺiꝛ ġeaꝛe. *Sax.* on ꝺiꝛon i þiꝛum ġeaꝛe:. 242, 7, ꝺe kinġeꝛ bꝛoþaꝛ. nunc, **the kings brother**. *Sax.* autem, ꝺæꝛ cỳninġeꝛ bꝛoþoꝛ. 30, þ nouþeꝛ ꝛculꝺe beꝛuiken oþeꝛ, *Anglice*, **that neither shoulde betray the other**. *Sax.* vero, þ næġþeꝛ oþeꝛne ꝛceolꝺe beꝛuican. 241, 3, in ꝺe mỳnꝛtꝛe. nunc, **in the minſter**. *Sax.* in ꝺam mỳnꝛtꝛe.

XXVI. Traditis tandem, deo adjuvante, iis, quæ opus eſſent ad monſtrandum quibus quaſi gradibus auſtralium *Saxonum* ſermo, indies in deterius ruens, primo in *Semi-Saxonicam* ut vocant, dein in *Normanno-Saxonicam*, ſive *Anglo-Normannicam* linguam mutatus eſt; jam neſcio quo impellente genio percitus urgeor, ut è vetuſtis utriuſque dialecti monumentis nonnulla expromam, in quibus ſe exerceat ſtudioſus lector, & quæ per regulas à nobis in ſuperioribus datas examinet, & exploret. Incipiam igitur à charta *Eadwardi Confeſſoris* dicti, quam extracta forte capſula ductile in bibliotheca *Cottoniana*, cum altera *Gullhialmi*, quam ſupra exhibui, *conqueſtoris*, inter alias repperi, & quæ præmiſſo ſigno crucis ſic ſcripta legitur.

✠ Eadpeaꝛꝺ kỳnġ ġꝛet Roꝺꝺeꝛꝺ biꝛcop. ⁊ Oꝛġoꝺclapa. ⁊ Ulꝼ ꝛciꝛeġeꝛeuan. ⁊ ealle mine ꝺeiġneꝛ. ⁊ mine holꝺan ꝼpeonꝺ. on Miꝺꝺelꝛexan. ꝼpeonꝺlice. ic kỳþe eoꝛ þ ic pille ⁊ þ ic ann þ ꝺancte Peteꝛ. ⁊ ꝺa ġeꝺpoþþa on Peꝛtmỳnꝛtꝛe to heopa [1] bileouen þ land æt Lealchỳlle. ⁊ ealle ꝺaꝛe ꝺinġa. ꝺe þæꝛto miꝺ pihte ġebupaþ. miꝺ lanꝺe. ⁊ miꝺ [2]logꝛ. miꝺ pube. ⁊ miꝺ ꝼelꝺe. miꝺ meꝺe. ⁊ miꝺ [3]læꝛe. miꝺ [4]mæꝛte. ⁊ miꝺ [5]æueꝛan. ⁊ miꝺ ealłum

---

* Quod vero idioma *Saxonicum* in ea parte, quæ vitas tradit *Hardicnuti* ac *Edwardi* confeſſoris, haud parum immutari incipit, ac rejectis vocalibus, ſyllabis item quibuſdam, ad noſtrum efferendi modum paulatim vergere, id etiam pro nobis facit. Iis enim temporibus revera mutari cœpiſſe teſtem habemus *Edwardi* confeſſoris numiſma, in quo Regis iſtius nomen EDWARD exaratur; cum tamen nominis origo & antiqua ſcriptio EADWEARD poſtulent. ejuſdem numiſmatis pars adverſa, in qua LEFWINE ſcriptum conſpicitur, pro Leoꝼpine, idem teſtatur. Res geſtæ *Wilhelmi conqueſtoris* deſcribuntur ſtylo à præcedentibus longe diverſo, & ad ſermonem noſtri temporis multo propius accedente. Idioma in pleriſque *Gallicum*; in ſcribendo brevitas conciſa, ſive *Gallica*; *Gallica* etiam vocabula paulatim ſubrepunt. [1] *Sax.* biġ-leoꝼan, *victum, cibum, annonas.* [2] *Aqua Cimbrice* MÅFR, vel MFR, *laugr, lágr, Dano-Saxonice* laġo. Inde *at* lauga, *lavare.* laug, *lavatio*, vide in cap. XXI, laġo. [3] *Sax.* læꝛpe. [4] Per metatheſin à *Gothico* MÅTS, *eſca, cibus*, unde mæꝛtan, ġemæꝛtian, *ſaginare*, & verbale mæꝛte ad ea denotanda, quibus aluntur & ſaginantur porci ſylveſtres, ut nuces, glandes, caſtaneæ, juglandes, baccæ, mora rubi, & id genus fructus arborei. [5] *Cimbrice* aveꝛt, avoꝛtr. *fructus.* verbale ab *at* vaxa, *creſcere, augeri*, in præt. voꝛ, vel oꝛ, & præfixa intendende a. *Saxonice* autem peaxan, *creſcere, augeri, Francice* uahſen, unaſſen, unde forſan cum præfixo a in æ verſo, æueſa, *fructus.* verum potius à *Cimbrico* aveꝛt accerſendum eſt.

ðingum.

ðingum. ꝛua ꝼull. ⁊ ꝛꝑa ꝓoꝑꝑ. ꝛꝑa ðuꝑꝛtan min huꝛkaꝑll hit ꝼuꝑmeꝛt oꝼ me heolð. and into ðæꝛe halgan ꝛtoꝓꝓe ȝeaꝼ. And ic ðæꝛ ꝼullice ȝeuꝑe. ⁊ ic an heom eoꝼt ealꝛꝑa ꝑ hy habben ꝑæꝛ oꝼeꝛ ꝛaca ⁊ ꝛocna. toll ⁊ team. inꝛangene ðeoꝼ. ⁊ ꝼlemene ꝼyꝛmꝑe. and ealle oꝑꝑe ȝeꝛihtu on eallum ðingum ðe ðaꝛ upp aꝛꝑꝑingaꝑ. and æac ꝑilce to ðeoꝛum landе mid ꝼullan ꝑꝛeodome ic ann ꝑ ðꝛidde tꝛeoꝛ. ⁊ ꝑ ðꝛidde ⁱ ꝛꝑun oꝼ æueꝛan ðæꝛ neꝛtan pudeꝛ ðe liꝑ to kyngeꝛbyꝛig. ꝛe iꝛ ȝemæne. ꝛꝑa he on ældum timum ȝelæȝd pæꝛ. ⁊ ꝓoꝛ ðan ic nelle nateꝛhꝑon ȝeꝑaꝛian. ꝑ æni man ætbꝛide oððe ȝeutiȝe an ækeꝛ landeꝛ oꝼ pude oððe oꝼ ꝼelde. ðe he hæꝼ ðyðeꝛ inn ȝeȝyꝛan. oððe ꝑ ðæꝛ æni man æniне onꝛtyngе hæbbe on æningum ðingum. oððe on æniȝe timan. butan ꝛe Abbod ⁊ ꝑa ȝebꝓoꝑꝑa to ꝑæꝛ myꝛtꝛeꝛ neode. And ic pille. ⁊ ꝑæꝛtlice bebeode be ꝼulne pite. ꝑ ꝓeoꝛ mundbyꝛdneꝛꝛe beo ꝛtꝛanȝ ⁊ ꝛtaꝑelꝼæꝛt into ðæꝛe halgan ꝛtoꝓe a on ece eꝑꝛe. Amen.

*Ego Eadwardus Rex Rodberdo Epiſcopo, & Oſgodclapæ, & Ulfo vicecomiti, & omnibus meis Thanis, & fidelibus amicis, in Middelſexia, benevole ſalutem dico. Vobis notum facio me velle, & conſentire, ut Sanctus Petrus & fratres Weſtmonaſterienſes in eorum convictum habeant prædium iſtud, quod eſt in Cealchylle, omniáque jure ad illud pertinentia, cum terra, & cum aqua, cum ſylvâ & cum agro, cum prato & cum paſcuo, cum porcorum eſca & cum fructibus & cum omnibus emolumentis, tam plenè & liberè, quam præfectus meus palatinus Thurſtanus ea primo ex me tenuit, & ſacro dein loco donavit. Quod quidem donum ego plane corroboro, iis iterum etiam concedens, ut inſuper habeant * privilegium tenendi curiam ad cauſas cognoſcendas, & dirimendas lites inter vaſſallos & colonos ſuos ortas, cum poteſtate tranſgreſſores & calumniæ reos mulctis afficiendi, eaſque levandi. porro etiam ut ibi habeant in vendendis & emendis mercibus à [2] tolneto immunitatem, cum [3] privilegio habendi totam ſuorum ſervorum propaginem; poteſtatem etiam [4] fures in terra ſua cum*

---

[1] Id eſt ſuum M in N verſo, & p pro u poſito. ſuum autem alias ſaum, *Latino-barbare* ſauma, *Saxonice* ȝeam, *Gallice* & *Teutonice* ſomme, *Germanice* ſom, *Belgice* ſoom, *onus* vel *ſarcina jumentaria*, quantum jumentum vel equus ferre poteſt. Inde apud *Gallos*, ſommier olim ſaumier, ab antiquo *Gallico*, ſaume, *equus clitellarius*, vel *ſarcinarius*. * Ita reddo SACA, & SOCNA, ſak enim ubique in vetuſtis legibus *Danicis* & *Scandicis cauſam, actionem, litem, culpam* ſignificat, & ſakadr, *reus*. ſokn etiam in LL. paſſim deſignat I. *actionem* vel *conventionem judicialem*. II. etiam *rei judicatæ* vel *mulctæ exactionem*. Inde ſoknar, *executor litis*, & konungs ſaknar; biſcops ſoknar, *executor litium regis & epiſcopi*; & ſoknarmen, *mulctarum exactores*. SACA aliter RICA dicitur ſupra in charta, qua *Edwardus*, confeſſor dictus, *Windeſoram* & *Stane*, nunc Stanes, abbati & monachis *Weſtmonaſt*. donat. RICA autem *Cimbrice* rici, *ditionem, juriſdictionem, poteſtatem* denotat, & junctum cum SOCNA, *juriſdictionem forenſem* non poteſt non denotare. SACA, igitur, ut ejus ſynonymum RICA, *juriſdictionem*, ſive *poteſtatem tenendi curiam* denotat. contrariè autem gloſſographi noſtri forenſes allucinati fere omnes, SACA pro SOCNA, vel SAC pro SOC invicem confundentes ſumunt. Sic gloſſator ille, (qui terminos hos in charta MS. concordiæ, arbitro *Joanne* epiſcopo *Lincolnienſi*, factæ inter abbatem & cœnobium *Ouſeyenſe* ex una parte, & ex altera majorem & communitatem civitatis *Oxon.* explicare voluit) SAC ut SOC, & SOC ut SAC errore mutuo interpretatur in iis, quæ ſequuntur. SOK, *hoc eſt, ſecta de hominibus in curia veſtra ſecundum conſuetudinem regni*. SAC, *hoc eſt, placitum, & emenda de tranſgreſſionibus hominum in curia veſtra*. SAC *etiam* forfeyt. Quæ verba excuſa etiam leguntur in libro cui titulus LES TERMES DE LA LEY, qui altera editione prodiit *Londini*, 1685. [2] Ita quoque gloſſator modo memoratus, in verbis huc ſpectantibus: TOLL. *hoc eſt, quòd vos & homines veſtri de toto homagio veſtro ſitis quieti in omnibus mercatis de Tolneto, de rebus venditis & emtis*. [3] Ita etiam gloſſator iſte in ſuis *Barbaro-Latinis*. TEM, *hoc eſt, quod habeatis totam generationem villanorum, cum eorum ſectis & catallis, ubicunque in Anglia fuerint, inventis, except. quod aliquis nativus, quietus per unum annum & diem in aliqua villa privilegiata manſerit*. [4] Ad eundem ſenſum gloſſator. INFANGHTEEF, *hoc eſt, quod latrones capti in dominio veſtro vel feodo veſtro de latrociniis convicti in curia veſtra indicentur*. Quibus addit, DANGELD, *hoc eſt, quietus eſſe de quadam conſuetudine, quæ currit aliquo tempore, quam quidem levaverunt in Anglia Dani*. Vel ſic, *eſt* TALLAGIUM *datum quondam Danis* I. III D. *de qualibet bovatâ terræ*. Charta prædictæ *concordiæ*, ex qua hæc citare placuit, extat in MS. cod. inſcripto the Regiſter of Duſney, qui in florentiſſimæ Ædis Chriſti *Oxon.* archivis aſſervatur. Tempus autem ſcriptæ chartæ ſubſignatum eſt in his verbis: yeven at London the xxii day of February the yere of the reign of our Sovereign Lord the King Edward the third ſens the Conqueſt that is to ſey of Engelond Cynquant primer, and de Fraunce trente ottiſme.

re furtiva deprehenſos in jus vocandi & puniendi, cum privilegio fugitivos ſuſcipiendi, & omnia alia jura, quæ omnimodo exinde oritura ſunt; præterea quoque una cum hoc prædio liberrime dono tertiam quamque arborem, & tertiam quamque ſarcinam jumentariam fructuum, qui naſcuntur in ſylva proxime ad kyngesbyrig ſita, quæ, ſicut antiquis temporibus lege cautum erat, eſt communis. Quamobrem omnino nolo permittere, ut quis ſive ex ſylva, ſive ex agro, quæ is Thurſtanus illi loco dedit, unum jugerum auferat, vel excludat, vel ut quis jus habeat eo proficiſcendi ad ſumendam rem ullam, vel ullo tempore, præter Abbatem & fratres, quibus indultum eſt eo proficiſci ad ſumenda, quæ monaſterio opus ſunt. Volo igitur & firmiter mando, ſub pœna graviſſima, ut hæc confirmatio noſtra in loco illo ſancto æternæ hæreditatis vim & firmitatem ſemper obtineat. Amen.

Charta, quam hic Latio donavimus, cerâ ſigillo impreſſâ, & ligamine ſerico, pro [1] more *Normannorum*, pendente firmata eſt, cujus in prima fronte extat effigies regis dextra crucem, ſiniſtra orbem tenens; in aversâ autem, eadem effigies, dextrâ haſtam, cui ſupereminet columba, & ſiniſtrâ gladium geſtans. Inſcriptio autem in utraque facie eſt, SIGILLUM EADWARDI ANGLORUM BASILEI.

Chartæ huic *Cottonianæ Edwardi* confeſſoris etiam nonnullas alias adjicere lubet *Semi-Saxonice* ſcriptas, quas ex archivis *Wellenſis* eccleſiæ in *Gallica* manu exaratas, & nitidiſſime deſcriptas ad me mittendas curaverunt præfati digniſſimi viri, *Edwinus Sandys* & *Ri. Healy*, ejuſdem eccleſiæ alter canonicus, & alter ſeneſchallus.

EAdward king gret Harold Erl & Tovid minne Schyre-refen & alle mine þeines inne ſomerſæten ƿrendliche. And ich keþe eu þat Alƿred hauet yſeld Giſe biſſop his land at hlytton ſacleas and clæne toforen me ſilven æt peddredan. on mine ipitneſſe. and on Eaduthe [2] mine ibidden. & on Haroldes ærles ȝ on maneȝna oþra manna. þe mid me þæƿ waren. Nu wil ich þat ſe biſſop beo þar londer worthe into his biſſopriche þe he under honde hauet. and alch þare þinȝe þas þe þarto mid richte ȝebyraþ. mid ſaca and mid ſocna. ſwo ful ȝ ſpo furth. ſwo hit ænigȝe biſſoppe formeſt on honde ſtodon ællen þinȝan. And ȝyf þar ſy anni þinȝ out ȝedon þas þe þar mittbyrþ. ich beode þat man hit lete in onȝean comen. þ non oþer ne ſy.

Edwardus rex Haroldo comiti, Tovid vicecomiti, & omnibus Ballivis ſuis Sumerſæt. ſalutem. Sciatis quod Aluredus vendidit Giſoni epiſcopo terram ſuam de [3] Lutton, pacifice & quiete, teſte meipſo, coram nobis apud Perret, & teſtibus Editha conjuge noſtra, Haroldo comite, & multis aliis, qui una nobiſcum illic aderant. Volumus quoque, quod idem epiſcopus terram illam cum omnibus pertinentiis habeat, cum epiſcopatu, quem poſſidet, & Saca & Socna, ita plene ſicut unquam aliquis epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum in omnibus habuit, & ſi quid inde contra juſtitiam furit ſublatum, rogamus, ut revertetur, nec aliter fiat.

Ante vero, quam veterem verſionem ſupra datam receperamus, ſic tranſtulimus hanc chartam.

Ego Edwardus R. Haroldum comitem, & Tovidem meum vicecomitem, & omnes Thanos meos Somerſætenſes benevole ſaluto. Ego vobis notifico Alfredum terras ſuas in Hlytton litis immunes & quietas Giſoni epiſcopo coram me ipſo Peddredanæ vendidiſſe. Teſtibus meipſo & Eaditha regina mea & Haroldo comite, & aliis multis, qui mecum ibi adfuerunt. quamobrem volo ut epiſcopus confirmetur in epiſcopatu, quem poſſidet; & poſſeſſione omnium rerum quæ ad eum jure pertinent, cum poteſtate cognoſcendi cauſas & dirimendi lites inter ſuos ortas, & tranſgreſſores ac columnias reos mulctis puniendi, tam plenè ac libere, quam ullus priorum epiſcoporum omnino eis graviſi ſunt. Et ſi quid eorum, quæ ad hæc pertinent exinde alienatum ſit, jubeo, ut reſtituatur, nec aliter fiat.

EAdward king gret Harold Erl, & Aylnoþ Abbot, & Godwine ſchyrereuen, & alle mine þeynes on Sumerleten frenbliche. And ich kyþe eop þat ich habþ [4] gevinen Giſan minan preſteo þes Biſſopriche her mid eop, and alre þate þinge þas þe þær mid richte ȝebyraþ on

---

[1] *Rex autem Edwardus natus in Anglia, ſed nutritus in Normannia, & diutiſſime immoratus pene in Gallicum tranſierat, adducens ac attrahens de Normannia plurimos, quos variis dignitatibus promotos in immenſum exaltabat..... Cæpit ergo tota terra ſub rege & ſub aliis Normannis introductis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari; Gallicum ſcilicet idioma omnes magnates in ſuis curiis tanquam magnum gentilitium loqui, chartas & chirographa ſua more Francorum conficere, & propriam conſuetudinem in his & aliis multis erubeſcere.* Hiſt. *Ingulphi.* Edit. *Oxon.* p. 62.

[2] *Sax.* minpe ȝebeddan. [3] *Lutton* vel *Lytton*: nunc eſt præbenda eccleſiæ *Well.* [4] *Sax.* ȝeunnen.

pobe.

ꝑobe and on ꝑelbe mid Saca and mid Sokna binnon porte & buton ſpo ful & ſpo forth ſpo Duduc biſſop oð any biſſop hit firmeſt him toforen havede on ællem þingan. And gif her ani land ſy out of þam biſſopriche geðon ich pille þ hit cume in ongeæn other þ man hit of-go on hiſe [1] ȝemoð ſpo man with him [2] bet findo mage. And ich bidde eou allen þ ge him ful-ſtan to driuan Gobes gerichte lock huen hit neoþ ſy and heo eopper fultumes biþurfe. And ich nelle nanne man geþefien þ him vram [3] honde ꝑeo anige ꝑare þinge þas þe ich him unnen habben.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo Abbati, Godwino vicecomiti & omnibus Ballivis ſuis Somerſet. ſalutem, ſciatis nos dediſſe Giſoni presbytero noſtro epiſcopatum hunc apud vos cum omnibus pertinentiis, in boſco & plano, & Saca & Socna, in villis & extra: ita plene & libere in omnibus ſicut epiſcopus Dudocus aut aliqui prædeceſſorum ſuorum habuerunt. & ſi quid inde contra juſtitiam fuerit ſublatum, volumus quod revocetur, vel quod aliter ei ſatisfaciat. rogamus etiam vos, ut auxiliari eidem velitis ad chriſtianitatem ſuſtinendam, ſi neceſſe habuerit. nolumus autem ut ullus hominum ei auferat aliquid eorum quæ ei contulimus.

EDward king gret Harold erl. ȝ Aylnod abbot. ȝ Godwine. & ealle mine þeines on Sumerſeten. frendliche. Ich queþe eou þ ich wille þ Gyſe biſſop beo þiſſes biſſopriches wrthe heer inne mid eou. And alch þare þinge. þe þaſ þar mid richte to ge-byrað binnan porte ȝ butan. mid Saca. ȝ mid Socna. ſwo uol ȝ ſwo worð ſwo hit eni biſſop him to-uoren formeſt haueþ on ealle þing. And ich bidde eou alle þ ge him beon on fultome Criſtendom te ſprekene loc whar hit þarf ſy. ȝ eower fultumes beþurfe eal ſpo ich getroppen tho eop habben þat ge him on fultume beon willen. And gif what ſy mid unlage out of þan biſſopriche geydon. ſy hit londe oþer an oðð þinge þar fulſtan him vor minan luuen þ hit in on-geyn cume ſpo ſpo ge for gode witen þat hat richt ſy. God eu ealle gehealde.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo abbati, Godwino, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſignificamus vobis nos velle quod epiſcopus Giſo epiſcopatum apud vos poſſideat cum omnibus dictum epiſcopatum in villis & extra de jure contingentibus; cum Saca & Socna adeo plene & liberè per omnia ſicut ullus Epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum unquam habebat. Rogamus etiam vos, ut coadjutores ipſius eſſe velitis ad fidem prædicandam & chriſtianitatem ſuſtinendam pro loco & tempore ſicut de vobis fideliter confidimus vos velle idipſum. Et ſi quid de dicto Epiſcopatu ſive in terris ſive in aliis rebus contra juſtitiam fuerit ſublatum, adjuvetis eum pro amore noſtro ad reſtitutionem, prout juſtum fuerit, habendam. Conſervet vos Dominus. Vetus verſio.

EAdward king gret Harold erl & Ailnod abbot & Tovid ſchirereue & alle mine þeines on Sumerſeten frendliche. & ich kyþe eop þ ich habbe ȝeȝefen Giſo þe þæt land æt Ꝑeodmore & ælch þæne þinga þar þe þæn inne mid þichte tobyreð inne to his clerken bilæva æt Sancte Andrea æt pillan. mid Saca & mid Socna. ſpo full & ſpo forth. ſpo hit me ſylven on hande ſtod. mid eallon þa forþyrhtan. þe me oþer minon æfterȝengan to honda bogen þyllon on eallen þingan. for mine ſaple & for mines faber & for allra minra yldrena ſaplan þe þone ðp-ſtol geſtaþeloðon. And gif anig man ſig þat mine gife apendan þyllen apende hine God almihti fram his anſyne & fram ælre criſtenne manna. & ich pille þ ſe ð. þichte privilegiū þærto bi minon fullan gelifan.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ealnodo abbati, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. Sciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem cleri, eccleſiam beati Andreæ in Well. terram de [4] Wedmore cum omnibus pertinentiis ſuis, adeo plene & libere, ſicut unquam plenius mihi manu ſtetit, aut alicui prædeceſſorum meorum per omnia. pro anima patris mei, & animabus anteceſſorum meorum, qui dictam ſedem epiſcopi ſtatuerunt. Si quis autem hanc meam donationem præſumpſerit

---

[1] *Sax.* ȝemot. [2] *Cimbrice* bet. *Sax.* bete. [3] *Sax.* honde. [4] Terræ fere omnes apud **Wedmore** olim ad eccleſiam *Wellenſem* pertinebant; nunc vero tantum reſtant *decimæ* loci, quæ quidem decimæ ad Decanum *Wellenſis* eccleſiæ hodierno die pertinent.

evertere, avertat eum Dominus à conſpectu ſuo, & à conſpectu omnium fidelium. Volo & quod idem epiſcopus iſto gaudeat privilegio, & vos amici mei ipſius ſitis coadjutores. Vetus verſio.

Charta Eadithæ Edwardi Confeſſoris relictæ.

EAdgith ſeo hlavedi Eadwardes kinges lefe gret al þat hundred at Wedmore frendliche. And ich cyþe eop þat ich habbe gegefen Giſo b. þat land at Merketun. & alch þare þinga þæs þe þar mid richte tobirid into his canōcan æt Sancte Andrea æt Ƿyllan mid Saca and mid Socna ſpo full and ſpo forth. ſpo hit me ſylfen on honde ſtod for Eadwardes kinges ſaple. & for mine. And ic bidde eop þ ge deme me richtne dom of pudemann þe ic hors bitachite & mi gauil hauiþ of healden þa geat eiðen gehimig & eac feoch. & eac feoth. God eop gehealde.

Editha domina regis Edwardi relicta Hundredo de Wedmore, Salutem. ſciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem canonicorum eccleſiæ Sancti Andreæ in Wells. terram de [1] *Merke cum omnibus ipſam jure contingentibus, cum Soka & Sake, ita plene & libere, ſicut mihi plenius manu ſtetit, pro anima regis Edwardi & anima mea, &c.* Vetus verſio.

Charta Haroldi Regis.

HArold king greet Ailnoð & Tovid & alle mine þeines on Sumerſeten frendliche. And ic cyeð eou þ ic pille þ Giſo b. beo his Saca perð & his Socna. ofer his lond & ofer his mannen. & tolles perð & temes & infangenes þefes binnen burekh & butan. ſwo full & ſwo forth. ſwo he furmeſt was on Edward kinges dage on alle þingan. And ich bidde eou alle þ ge bien him on fultume at thys criſtendome Godes [2] yerichtten for to ſetten & to driven, loc þar hym neð ſy. & heo eoppes fultumes biþyrfe ſpo ſpo ich yetpuþan to ep habbe þ ue pyllan for mina luuen. And ich nelle yeþefien þ man him æt anie þingan anye unlag beoðe. God eop gehealde.

Haroldus rex Ailnodo, Tovid & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſciatis nos velle quod epiſcopus Giſo habeat Saca et Socna de terris ſuis & hominibus & Toll & Team & Infangenethef in Vill. & extra, ita plene & libere in omnibus; ſicut unquam habuit tempore regis Edwardi. Rogamus etiam vos, quatenus eidem ſi neceſſe fuerit auxiliari velitis ad Chriſtianitatem ſuſtinendam, ſicut de vobis confidimus idipſum velle. Nolumus autem ut ullus hominum ei in aliquo inferat injuriam Valete.

Altera charta Edwardi R.

EDpard ging gret Harold & Ægelnoð abbð. & Godpine ſcyregereſan, & alle mine þegenas on Sumerſæten freondliche. & ic cyðe eop þ ic pylle þ Giſo bp. [3] pepyge on his lande æt chyp ælſwo hys foregenga ætforen him ær dyde, ⁊ ic nelle geþafian þat man hym ænige unlage beode.

---

[1] Maneria de **merke** olim pertinebant omnia ad Decanum *Wellenſem*, nunc vero ſolæ decimæ ad eum pertinent. [2] Gerichte *Sax.* ȝepihte, & emphatice ȝepihtan, in hac charta yerichten, i. e. *jura, canones, veritates, rectitudines.* Inde Godes ȝepichte, vel Godes yerichten, ut Lober ȝepihta, in LL. eccl. *Canuti* R. 14. *jura, veritates, rectitudines dei.* i. e. *jura eccleſiæ* vel *Chriſtianitatis*, prout *Chriſtianitas* & *Chriſtiani* in mediæ antiquitatis ſcriptoribus, *Clericatum & ordines eccleſiaſticos*, præſertim *functionem*, *juriſdictionem* & *audientiam epiſcopalem* denotat. And ich bidde eop alle þ ge bien him on fultume at thys [hys] criſtendome Godes yerichten to ſetten & to driven loc þar hym neð ſy. *& vobis omnibus jubeo, ut quoties neceſſitas poſtulet, eum adjuvetis in ſua juriſdictione ad ſtabiliendas & propagandas veritates & jura divina.* To driuen autem reddidi *ad propagandas*, à *Cimbrico* at dreifa, *diſpergere.* [3] In vetuſto regiſtro terrarum, quod etiam eſt in archivis Decani & cap. *Wellenſis*, extat charta ab hac non adeo abſimilis in his verbis: Edward kynge gret Hapold eorl ⁊ Egelnold abbod ⁊ Godwyn ſcherrue and alle mynes þægenes on Somerſet. froenblych. ⁊ ich cuþe how þat ich wolle þat Gyſo biſſchop pe- pie now hiſs lond alſo hir ȝopȝenȝe apopen hym er bude. and ich nelle ꝥuðen þat man hym eny unlawe beode. In margine hujus chartæ pepie redditur *libere teneat*, ut pepiȝe ſupra *poſſideat*. Ego autem puto pepiȝe, & pepie vertenda eſſe *defendat, ſepiat*, vel *ſepimentis muniat*. Hinc ab *at varia, defendere*, in vetuſtis *Scandicis* varn, *ſepes*. & in libris LL. varnalag, *plurium pagorum ad communem agrum ſepiendum obligatio.* varna-ruf, *ſepimenti ante legitimum tempus ablatio & deſtructio*, per quam vicinis damnum infertur. varnkalladrskog, *ſilva conſepta*. Huic noſtræ conjecturæ favet caput VIII. *veterum Conſuetudinis Normanniæ de* BANON & *Bad-*

Eadwardus rex Haroldo comiti, Aelnodo abbati, Godwino vicecomiti, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſciatis me velle quod Giſo epiſcopus poſſideat terram ſuam apud [1] *chyw, ſicut fecerunt prædeceſſores ſui. Nec autem impune feram quod aliquis ei injuriam inferat, aut moleſtiam.* Vetus verſio.

Charta altera Eadithæ Reginæ.

EAdgiþ ſe hlaeðiȝe ȝret harolð erl mine broðar. ⁊ touið. ⁊ ealle ure [2] þepena on Sumerſeatan freonðliche. ⁊ ic cyðe eop þ ic pille þ Giſo ƀ. beo þaeſ londeſ purðe æt [3] Milferton. ſpo full. ⁊ ſpo forð. ſpo hit me ſelfon æn honðe ſtoð to þan fȳreparðen þæt peo ȝeporht habbað. ⁊ ȝyf þar hpa æniȝ land habbe hut buiðan oððe ȝeboht of þam þe þar miþ richte inte ȝebyrað ic pille þat man hyt læte in onȝean cuman ⁊ ſpece ſe mann pið þone mann þe him æp land ſealðe.

Vetus verſio ſequitur:

DEFFENS inſcriptum, quod ſic ſe habet: Terres ſont aucun temps en DEFFENS, & en autre ſont communes. Toutes terres cultivees ſont en DEFFENS. de quoy beſtes peuent legierement tollir les fruitz. vuides terres ſont en DEFFENS depuis la my mars juſques a la ſainte croix en ſemptembre. en autres temps elles ſont communes, ſe elles nec ſont cloſes d'anciennete. ſi commes des hayes ou telles choſes. le temps en quoq les terres ſont communes eſt apelle temps de BANON en quoq les beſtes peuent aller communement par les champs ſans paſtour. ..... Nulle ne peut defendre ſa terre en temps de BANON ſi elle neit cloſe d'anciennete. excepte le DEFFENS des bois qui praus & per conſtumes ſont toujours en DEFFENS. BANON doit eſtre oſte de toutes terres: en quoq la blee eſt appariſſant, qui pourroit eſtre empiree par auoirs ſi quil ny endoit point auoir. Hinc a *Gallico* DEFFENS, *ſepes*, apud nos vocatur **a feng**, vel **fence**, & *ſeptum*, **a fenced ground**, & *ſepem ſegeti prætendere*, **to fence inn the corn**. Occurrit etiam vox penȝan in altera chartarum R. *Canuti*, bibl. *Cott.* Tiberius, B. 4. 2. qua Archiepiſcopus *Cantwarenſis* libertatem, ut ego cenſeo, agros vel terras quaſdam arabiles *ſepimentis muniendi* conceſſit. Cnut cyning ȝret Eadȝe ƀ. ⁊ ælfȝtan abb. ⁊ æȝelnic. ⁊ ealle mine þeȝnar on cent ȝneondlice. ⁊ ic cyþe eop þ ic pille þ æþelnoð arceð. penȝe hiȝ landare into hiȝ birceoppice nu ealȝa he dyde æn æȝelnice pæne ȝeneȝa. and ȝiðða he ȝeneȝa pæȝ ȝopð oð þiȝ. ⁊ ic nelle na ȝeþaȝian þ man þam birceope æniȝe anlaȝe beode. beo ȝeneȝa re þe beo:. Ita chron. *Sax. Gibſ.* an. MXVI, ⁊ hiȝ nice he heandlice penode þa hpile þe hiȝ tima pæȝ, *& ſuum regnum is difficulter defendebat, quo tempore illud tenuit.* pæpan, *defendere.* LL. eccleſiaſticæ *Canuti* R. 20. ubi *Bromtonus* pæpan interpretatur *exaltare.* ita ut ſuſpicetur lector eum legiſſe pæpan pro pæpan. Notandum autem hic eſt in cap. de BANON & DEFFENS, praus ſcriptum eſſe pro *per uſe*, & *auoirs* ſignificare ut Barbaro-*Latinum aueria.* Nota etiam, quod *Landare* in charta *Canuti* ſignificat *terras arabiles*, à land, *terra*, & ar, quod *Cimbrice*, *aratio*, *aratrum* ſignificat. Ar autem verbale eſt ab eria, ꝑria, *Sax.* eþian, eþiȝean, *arare.* Sequitur antiqua verſio, cap VIII. veteris conſuetudinis *Normanniæ* de BANON & DEFFENS. *Quodam autem tempore terræ ſunt defenſivæ, quodam communes. Defenſivæ ſunt omnes terræ cultæ quarum fructus per beſtiarum acceſſum credentur ex facili deperire. Terræ vero vacuæ à medio martio uſque ad feſtum ſanctæ crucis in ſeptembri defenduntur, alio vero tempore ſunt communes, niſi clauſæ fuerint, vel ex antiquitate defenſæ, ut haye, & hujuſmodi. Tempus autem quo terræ ſunt communes tempus Banonii vulgariter nuncupatur: quo tempore animalia ſine paſtore herbas depaſcunt per campos communiter, ac decurrunt. Quædam ſunt animalia quæ nullum habent Banonium, ſed omni tempore debent cuſtodiri, & ad dampnum illaturum detineri, ut capræ, quæ corrodunt germina vinearum, productiones arborum, & porci, qui ſata & prata ſuffodiunt, & omnino animalia fractiva, & maleficioſa, quæ ſemper cuſtodiri debent, & mala quæ faciunt, reſtitui. Nullus in tempore Banonii terram ſuam poteſt defendere, niſi clauſa fuerit* [ex antiquitate] *exceptis illis deffenſis boſcorum, quæ ex uſu conſueto ſemper habent deffenſionem. A terris autem in quibus ſeges eſt apparens, quæ per aueria poſſet pejorari, amovendum eſt Banonium, nec in iis debent haberi.* De banon & deffens, hoc eſt, *de agris & eorum ſepimentis.* Ban *enim* (unde banon & banonium) in veteri *Gotho-Scandico* ſive *Danico*, pro *agro*, & *territorio* haud infrequenter accipitur, auctore doctiſſimo *Carolo Lundio* in *academica ſua diſſertatione*, cui titulus ZAMOLXIS, *primus Getarum legiſlator*, cap. v. §. v. p. 115. Inde tempus quo agri communes ſunt tempus Banonii, id eſt tempus agri, vel tempus quo agri liberè depaſcuntur, nuncupatur. Sic animalia nociva in forenſi ſermone *Nortmannorum* dicuntur habere nullum Banonium, id eſt, nullo agro gaudere, vel nullam in agris habere paſcendi libertatem. Sic à terris in quibus ſeges apparet amovendum eſt Banonium, hoc eſt agri libertas, ſive communis agri depaſcendi liber uſus tunc temporis denegandus eſt. [1] Manerium *Chywenſe* olim ad epiſcopum *Wellenſem* pertinebat. Nunc vero alios dominos agnoſcit. [2] Ꝑ in p ſoluto pro þeȝena. [3] **Milferton** nunc eſt corpus præbendæ quæ ad Archidiaconum *Tauntonenſem* pertinet.

Editha domina Haroldo comiti fratri ſuo, & Tovid & omnibus Ballivis Sumerſet. ſalutem. ſciatis me velle quod Gyſo epiſcopus habeat terram de Milvertone ita plene & libere, ſicut mihi plenius modo ſtetit. Si qua autem terra ipſam jure contingens ſublata vel quoque modo diſtracta fuerint, volo quod revocetur.

Ego vero hanc *Editha* Reginæ chartam ſic *Latinam* prius feceram, quam veterem verſionem recepi; *Ego Eaditha Regina fratri meo Haroldo Comiti, & Tovido & noſtris Thanis omnibus in Com. Somerſeatenſi amice ſalutem. Ego vobis notifico me Gyſoni epiſcopo has terras, quæ apud Milferton ſunt, tam plene & libere dediſſe, quam egomet eas unquam habui, ex quo primum eas acquiſivi. & ſi quis aliquem fundum alienari fecerit, vel eorum, quæ ad eas jure pertinent, quid emerit, volo ut reddatur, & emptor in venditorem actionem ſuam intendat.*

Hiſce adjici poſſunt ex evangeliis *Hattonianis* haud pauca *Semi-Saxonice*, præter ea, quæ in ſuperioribus afferuntur: ut, ⁊ ða ȝeꝑýlleden dazen þa hýo azen ȝehpuꝑꝑon. belaꝼ ꝛe hælend on Ieꝛuꝛalem. ⁊ hýꝛ mæȝeꝛ ðet nýꝛton. penðe þ he on heope ȝeꝼeꝑꝑeðe pæꝛe. ða comen hýo aneꝛ ðaiȝeꝛ ꝼeoꝑ. ⁊ hýo hine ꝛohte betꝛeoxe hiꝛ maȝeꝛ, ⁊ hiꝛ cuþan. *Sax.* ⁊ ȝeꝼýlledum ðaȝum ða hiȝ azen ȝehpuꝑꝑon belaꝼ ꝛe hælend on hieꝛuꝛalem. and hiꝛ maȝaꝛ þ nýꝛton. penðon þ he on hýꝛa ȝeꝼeꝛe pæꝛe. ða comon hiȝ aneꝛ ðæȝeꝛ ꝼæꝑ. and hine ꝛohton betꝛux hiꝛ maȝaꝛ. ⁊ hiꝛ cuþan, *Luc.* II, 48, 44. Sic, hꝑa atepeðo eop þ ȝe ꝼleon ꝼꝑam þam topeaꝑðan ýꝑꝑe, *Luc.* III, 7. *Sax.* hꝑa ætyðe eop þ ȝe ꝼleon ꝼꝑam ðam topeaꝑðan ýꝑꝑe: ꝼꝑam haliȝe ȝaꝛte ȝelæð, *Sax.* ꝼꝑam haliȝum ȝaꝛte ȝelæð. *Luc.* IV, 1. ealle ða pice eoꝑþe. *Sax.* ealle þica eoꝑþan. *v.* 5. 7. ⁊ hým ane þeoꝑaꝛt. *Sax.* ⁊ him anum ðeoꝑaꝛt. *v.* 8.

XXVII. Hactenus ea, quæ, ut ſermo *Anglo-Saxonicus* auſtralis in *Semi-Saxonicum* ante *Normannorum* introitum, declinavit, oſtendunt. Jam igitur jure expectanda ſunt à lectore φιλομαγῶν, ſpecimina quædam *Normanno-Saxonicæ*, vel *Anglo-Normannicæ* dialecti, quæ hic pariter daturus ſum, incipiens à mandato *Gullhialmi* conquæſtoris, miſſo ad *Gullhialmum* de *Curtello* comitem vel vicecomitem, ut videtur, *Somerſætenſem*, de ſolvendis Sancti *Petri* denariis; quod ad me a doctiſſimis, & humaniſſimis viris *Edwino Sandys* & *Ri. Healy* cum chartis ſupra exhibitis *Gallica* vel *Normannica* manu accuratiſſime non deſcriptis dico, ſed depictis miſſum, tantum non ovans accepi.

Willelm kýnȝ Willelme ðe Lurtello. and ic biðde þe þat þu ðo þ þiſ þom-feoh forð cume of minan mann. ⁊ ſýððan ælchene þeȝene. and hire mannum æt þiſſe Michaelis maſſen biſullan pite. ⁊ tan cýþe þiſ to Montachut and to Briſtope. ðæt man þe hit undon habben þ hit ðon. ⁊ þæt hit forð ne cumeð. ſeche ꝛe ƀ. and þu þaþaſter. ⁊ æc ic beoðe þ nani mann ne ſý ſpo þearf þ nýme ænigȝe *name in Gýſe ƀp. landæ ær hýt toſoran hým ſýle cume. Ne ðu. ne nan þinre manna. God þe ȝehealde. Vetus verſio.

Willelmus rex Willelmo de Curtell ſalutem. Mando tibi, quatenus † intromittas, ut denarii Rom ſolvantur ad inſtans feſtum Sancti Michaelis de hominibus veſtris, & poſt de liberis. Et hoc notum facias apud Monteacutum & Briſtollium, ut qui nondum ſolverunt, ſolvant, & de his, qui non ſolverunt per dominum epiſcopum, & poſtea per te fiat inquiſitio. prohibeo & ut nullus ſit tam temmerarius, quod capiat namium ſuper terram Giſonis epiſcopi, antequam veniat coram eo, nec tu nec aliquis tuorum, Vale.

---

* Pecora vel ob debitum vel ob delictum apud *Normannos* captа ſive diſtricta, forenſi nomine vocantur NEMPS, NAMS, & aliquando M in N verſo NANS. NAMPS autem cum *Latino-barbaro* NAMPTA, videtur factum à namfes, namfs, per contractionem à plurali nam-feos vel namfeohs, quod *pecora diſtricta* ſignificat; ut namfæ, in vetuſtis *Danicæ* & *Scandicæ* linguæ libris. NAMS vero vel eliſo p. à namps, vel potius à *Saxonico* & *Francico* plurali names, apud antiquos Danos namer, in ſingulari name, nam, *Latino-barbare namium*, accerſendum eſt. Name vero & Nam verbalia ſunt, *Sax.* & *Francice* niman, neman, *Cimbrice* at nema, *Goth.* NIMAN, *capere, auferre*; & in ſenſu forenſi, à debitore vel reo quid ſolutionis loco auferre vel diſtringere, ſpeciatim pecora ob non ſolutum Domino terræ reditum, vel damnum alicuicunque ab iis illatum, diſtringere. De his namiis complura leguntur in veteri conſuetudine *Normaniæ*, cap. VII. *de deliurance de namps.* Inter alia: Len doit ſauoir, que celui qui tient namps, ne leur doit pas donner a manger, mais il doit purvoir de les mettre en lieu convenable quilz nempirent, par la raiſon des lieu ou ilz ſont, ne par la villaine maniere de les tenir. † Hic videtur deeſſe TE, ut in charta *Henrici* I. qua archiep. *Willelmo* & monachis eccl. *Chriſti Cantuar.* omnes terras quas tempore *R. R. Edwardi Confeſſ.* & *Gulielmi* I. habuerunt, confirmat, *& nolo ut aliquis hominum ſeſe intromittat.* Eadem phraſis occurrat in charta *Henrici* II. archiep. *Theobaldo*, & iiſdem monachis conceſſa. *Intromittere* autem idem ſignificat, ac *Gallicum* s'entremettre, negotio ſe interponere, ſuſcipere aliquod negotium, curare ut res fiat. *Anglicè* **to intermeddle, to meddle with.** **Meddle** autem & **intermeddle**, à *Gallicis* ſe mettre, & s'entremettre,

Verſio

Verſio autem à nobis facta, antequam veterem iſtam à doctiſſimo viro *Ri. Healy* LL. D. & eccleſiæ *Wellenſis* ſeneſchallo miſſam Tabellarius adtulit, ſic ſe habet:

Willelmus rex Willelmo de Curtell, ſalutem. Ego graviſſima pœna tibi mando, faciæ, ut denarii S. Petri ſolvantur à meis vaſallis, & dein ab omnibus thanis, & eorum villanis in curia comitatus proximo S. Michaelis feſto tenenda. Tum proclama hoc Montacuti & Briſtoliæ, ut qui non ſolverunt eos, ſolvant, & de iis qui ſolvere neglexerint, Epiſcopo & Tibi inquirendum erit. Porro jubeo ne quis, ſive Tu (ſive aliquis miniſtrorum tuorum) adeo inconſultus ſit, ut pecus aliquod nomine prius capiat in Gyſonis Epiſcopi terris, quam ſe coram illo ſiſtat. Deus Te conſervet.

Has *Normanni* victoris literas proxime ſequantur *Anglo-Normannicæ* ſpecimina ex paraphraſi quadam evangeliorum bibliothecæ *Bodleyanæ* ORMULUM inſcripta; atque imprimis ea, quæ quis auctor, & cur codicem ita inſcripſit in fine præfationis oſtendunt. Icc þ̄ þiſſ Enȝliſſh haþe ſett Enȝliſſhe men to laþe. icc þatt þæpp icpiſtneð ORMIN bi name nemneð. ⁊ ic [1] ORMIN ſull inpenbliȝ piðð muð. ⁊ ece piðð hepte hep bidde þa cpiſtene menn þatt hepenn oðde nedenn þiſſ boc. hem bidde icc hep þatt tezȝ ſopp me þiſſ bede biddenn. þatt bnoþepp þatt þiſſ Enȝliſſh-ppite alln æneſt ppat ⁊ ppohte. þatt bnoþepp ſop hiſ ſpinc to læne ſoð bliſſe mote ſinden. Alibi etiam: ðiſ boc iſſ nemnedd ORRMULUM. ſop þi þatt ORRM itt ppohte. ORMIN autem vel ORM noſter ORMULUM ſuum *Waltero* cuidam, triplici nomine fratri ſuo dedicat, in iis, quæ ſequuntur: Nu bnoþepp palteþn bnoþepp min aſſteþn þe ſlæfheſſ kinde. ⁊ bnoþepp min i cpiſtendom þupþh ſulluhht ⁊ þupþh tnopþe. ⁊ bnoþepp min in Lobeſ huſſ ȝet o þe þnide pise. þupþh þatt pitt haſenn takenn ha an neȝhell boc to ſollȝhenn unden kanunkeſſ-had ⁊ liſ. ſpa ſumm ſannt appſtin ſette. Canonicus etiam noſter ex ordine S. *Auguſtini* non caſu ſed conſulto, per binas conſonantes ſcribendi ratione per integrum ſuum *Ormulum* uſus eſt, ut ex monitione ad ſcriptorem, quæ proxime ſequitur, conſtat: tatt he loke pell þatt he an bocſtaſſ ſpite tpiȝȝeſ æȝȝhpæn þæp itt upp o þiſſ boc iſſ ppitten þætt pise. loke he pell þatt het ſpite ſpa. ſopp he ne maȝȝ nohht elleſſ on Enȝliſſh ſpitenn pihſt te popd. þatt pite he pell to ſoþe.

A præfatione autem ad librum procedamus. col. 368. ſopp þatt ðpihhtin piſte pell þatt adam ſhollde ȝillten. ⁊ ſhollde popþenn popppenn utt oſ papadiſeſ piche inn till þiſ middellæpd tatt iſ o ſopppe þaleſſ dæledd. ſop þi nam Lod. tatt pit tu pell. þe ſippſte ſtaſeſſ alle ut oſ þa nameſſ þ̄ he ſand upp o þe ſipſt man hiſſ name oſſ alle ſopppe. ſop þ̄ hiſ ſtpenn all ſhollde ben todpiſtenn ⁊ to ſkeȝȝned in all þiſſ midellæpd. tatt iſſ o ſopppe baleſſ dæledd. æſtdale oſſ all þiſſ pepellð iſſ anatole ȝehaten. ⁊ oſſ þ̄ name toc ðpihtinn an ſtaſſ Allſa ȝehaten to timbpenn till ðe ſippſte man hiſſ name oſ ſtaſeſſ ſopppe. pestdale oſ all þiſ pepellð iſ ðýſiſ bi name nemneð. ⁊ oſſ ðatt name toc ðpihhten an ſtaſſ delta ȝehaten to timbpenn till ðe ſippſte man hiſſ name oſ ſtaſeſſ [2] ſopppe. &c. Sic *col.* 309. *Job.* i, 26. On an oðep daȝȝ ſannt lohan bapptiſſte ⁊ tpeȝȝen ſtodenn þæp piþ him oſſ hiſe leopnin ȝcnihhteſſ. ⁊ he ſahh upe laſepð ȝan. ⁊ ſeȝȝde þuſſ pið popde. Loc hepe. ðiſſ iſſ ȝodeſſ lamb. ⁊ ta tpa leopnin ȝcnihhteſſ hepden þ̄ popd ⁊ ȝeden ſopþ aſſteppþapnð upe laſepnð. ⁊ eſt him tupnde hem. ⁊ ſahh hem baðe. ⁊ ſeȝde. phat ſeke ȝitt? ⁊ teȝ him ða ðuſſ ȝaſen ſpape onȝeneſſ. Leſ maȝtpe phæpe biȝȝeſſt tu? ⁊ upe laſepð ſeȝȝde þuſſ till hem baþe. cumeþ nu ⁊ lokeþ phæpe i beȝȝe. ⁊ teȝ ða ȝeden ſopþ piþ him till ðæp he paſſ att inne. and pæpen all þ̄ daȝȝ piþ him. ſpa ſum ðe ȝodðrpell kýdeþ. þat time þ̄ ta tpeȝȝen men till upe laſepð comen paſſ pihſt ſpa ſum itt oſſ þætt daȝȝ þe tende time pæpe. ðymoneſſ bnoþer ſant Andpep. he paſſ an oſſ ða tpeȝȝen. þatt comen till ðe laſepð cpiſt ðæp he bi ȝate ȝede. ⁊ ſant Andpep ſab allpe ſiſſt ſymon hiſſ aȝenn bnoþep. ⁊ cpaþ till him. pe ſundenn nu meſſýam þ̄ bitacneþ ſoð cpiſt. ſoð

---

facili elementorum ejuſdem organi mutatione, fiunt. Porro conſtat has literas ſcriptas eſſe dum Epiſcopus & Vicecomes unà jus dicerent, & cauſas cognoſcerent in curia comitatus, & forſan antequam leges terræ ſtatutáque *Anglicorum* Regum lingua *Gallica* tractarentur, ut *Ingulphus* loquitur in hiſtor. *Croyland.* Edit. *Oxon.* p. 71. Denique notandum eſt in his *Conquæſtoris* literis, ut & in chartis, quæ eas præcedunt Birceop abbreviatim eſſe ſcriptum, per bp. & b. haud ſecus ac in vetuſtis MSS. *vel* abbreviatim ſcribitur per ul & l, & *Saxonicum* and in *Heptateucho Sax.* per ȝd & ⁊. Eodem etiam modo ſcribuntur voces in *Græcis*, *Latinis*, & *Rabbinicis* codd. per abbreviationum abbreviaturas. [1] Oprnin patronymicum eſſe videtur à veteri *Danico* Ormur, unde abjecta terminatione, Orm, *Sax.* pýpm, *Anglice* **worm**, *vermis*, *anguis*. *Ormin* igitur noſter *Ormii* cujuſdem filius vel nepos, ut par eſt credere, è *Danica* ſtirpe oriundus, recolendi mihi gratam occaſionem præbet cl. *Wormiorum* gentem, de literatis omnibus & præcipue de ſeptentrionalis literaturæ cultoribus optime meritam, quæ apud *Danos* jam diu floruit, & ſemper utinam efflorcat. [2] Similia pene occurrunt apud Chryſoſtomum Orat. v. de *Creatione*: ἐκεῖθεν ἤμελλε τὸ πίσσαϛ κλίμαξ ἐξ αὐτῆϛ [ἀφέσεως] πλαγιάζεσθαι, τίθησι τὸ ἄνοιγε τοῦ ἀδὰμ· ἄλφα, ἀναπλοῦ δίπτ, δύσις· ἄλφα, ἀρκβς· μῦ, μεσημβρια. ex verſione *Latina* hæc deſumta ſunt ab homiliſtâ.

ȝodeȝȝ ȝune ȝodd. þatt cumen iȝȝ to manne. ⁊ toce ⁊ ledde him ȝone ȝoȝþ anan till upe laȝerd. ⁊ criȝt papȝd eȝe up on ȝymon ⁊ reȝȝde him þiȝȝ piðð peopde. ðu nemnedd apt ȝymon. ⁊ tu þupþh iohana paȝȝ ȝrþened. nu ȝhallt tu ben nemnedd ceȝaȝ þt [1] ȝup bitacneð peterp. ⁊ riðden oþ oþer ðaȝ toc leȝu criȝt. &c.

Sic col. 145. quatuor [2] animalia quatuor evangeliſtas repræſentantia, deſcribuntur in iis, quæ ſequuntur. An oȝȝ ða ȝoppe iȝȝ ȝant maþþep ⁊ he paȝ ecan poſſtell. anoþerp ȝoddȝpell-ppihhte paȝȝ mancuȝȝ bi name nemnedd. ⁊ he paȝȝ ȝoddȝpellppihhte ȝod. aec he ne paȝȝ na poȝtell. &c. ⁊ hep haȝe i nemnedd nu till ȝup ða ȝoppe ȝoddȝpellppihhteȝȝ. þt pæpenn uȝȝ bitacnedd pell þupþh tale oȝȝ ȝoppep hundpedd ȝop þeȝȝne liȝ ȝullȝpemed paȝȝ inn alle ȝode dedeȝȝ. all ȝpa re tale oȝ hundpedd iȝȝ ȝullȝpemed tale nemnedd. tiȝe ȝopppe pæpenn ec þupþð ȝopppe dep bitacnedd. þatt ȝodeȝȝ þepp ezechiel rahh þuph ȝaȝtliche rihhþe. þiȝȝ illke ezechiel paȝȝ an puppþȝull ⁊ heh pnoȝete ȝull mikell pneȝȝt biȝopan þ þ criȝt com hep to manne. ⁊ he rahh æneȝȝ ȝoppe dep ðupph haliȝ ȝaȝt inn heȝȝne. abuten dpihhtin heȝȝneȝȝ kinȝ. þæp he ȝat on hiȝ ȝætte. ȝopp þatt teȝȝ ȝhollðenn tacnenn uȝ þa ȝoppe ȝoddȝpellppihhteȝȝ. ðatt pnitenn oȝȝ þe laȝerd criȝt ȝoddȝpell o ȝoppe bokeȝȝ. þatt an dep oȝȝ ða ȝoppe dep paȝȝ innan mannerȝlike, ȝopp þatt itt ȝhollde tacnenn uȝȝ maþþep ðe ȝoddȝpell-ppihhte. þatt ppat uȝȝ onn hiȝȝ ȝoddȝpellboc. oȝ criȝteȝȝ mennȝȝcneȝȝe. oȝȝ þatt tatt criȝt paȝȝ pupþþen mann. ȝopp all mann-kinne nede. ȝpa þ he paȝȝ roþ ȝodd and ec roþ man. i liȝ ⁊ raple. ⁊ ec oȝȝ all þ hallȝe peppe þ criȝt on erþe pnohhte. inn upe bodiȝ þ he toc. oȝȝ ȝante mapȝeȝȝ kinde. An oþepp dep paȝȝ reȝenn þæp in an leuneȝȝ like ȝopp þ itt ȝhollde tacnenn uȝȝ mappcum ðe ȝoddȝpellppihhte þatt ppat uȝȝ onn hiȝȝ ȝoddȝpellboc hu criȝt paȝȝ upp oȝȝ dæþe onn uhhtenn tid te þnidd daȝȝ. ȝpa þ he ȝpalt o node. ⁊ tatt paȝȝ pihht tatt le paȝȝ ȝett onnȝænn þatt ȝoddȝpell-ppihhte þatt ppat oȝȝ hu þe laȝopd paȝ. ðe ðnidde daȝȝ oȝȝ dæþe. ȝopp leneȝȝ phellp þæp þep itt iȝȝ phellpedd tæp liþ itt ȝtille. þpe daȝeȝȝ alls it pæpe dæd. ȝopp criȝteȝȝ dæþ to tacnenn. ⁊ þe ðnidde dæȝȝ itt iȝȝ pacenedd. oȝ ȝlæp. ⁊ neȝȝedd. ðupph þatt te ȝadepp ȝaþ ðæp to ⁊ ȝtiȝeð itt. ⁊ paceneþ. all all ȝpa ȝum þe laȝappd paȝȝ ðe ðnidde daȝȝ oȝȝ dæþe. all ðupph hiȝ halȝe ȝadepp mahht. ⁊ þupph hiȝ aȝen mahht. ðe þnidde dep þatt he þæp rahh paȝȝ inn ann kallȝeȝȝ like. ȝopp þatt it ȝhollde tacnenn uȝȝ Lucam þe ȝoddȝpellppihhte þat ppatt uȝȝ on hiȝȝ ȝoddȝpellboc. oȝȝ criȝteȝȝ dæþ o node þæp he paȝȝ oȝȝpedd lac ȝopp uȝȝ to leȝenn utt oȝȝ helle. ⁊ tat paȝȝ pihht tatt callȝ paȝȝ ȝett onȝænn þt ȝoddȝpell-ppihht þatt ppat oȝȝ hu þe laȝepd criȝt paȝȝ oȝȝpedd upp o node. ȝop kallȝ paȝȝ diȝȝ to ȝulle roþ an lac amanȝ þa lakeȝȝ ðatt pæpenn oȝȝpedd dpihhtin ȝodd. biȝopen criȝteȝȝ come. ðe ȝeopþe dep þ he ðæp rahh paȝȝ in an æpneȝȝ like. ȝopp ðatt itt ȝhollde tacnen uȝȝ Iohan ðe ȝoddȝpellppihhte þatt ppat uȝȝ onn hiȝȝ ȝoddȝpellboc oȝȝ criȝteȝȝ ȝoddcundneȝȝe. oȝȝ hu ðe laȝepd leȝu Criȝt in hiȝȝ ȝoddcunde kinde [3] aȝȝ paȝȝ ⁊ iȝȝ ⁊ æȝȝe beoþ hiȝȝ ȝadepp æȝen-mete allmahhtiȝ and allpældennd ȝodd. ðatt alle ȝhaȝȝte pnohhte. piðð ȝadepp ⁊ piðð haliȝ ȝaȝt. all an i ȝoddcundneȝȝe. ⁊ tatt paȝȝ pihht tatt æpn paȝȝ ȝett onȝænn þ ȝoddȝpellppihhte. þatt maȝt ppatt on hiȝ ȝoddȝpellboc oȝȝ criȝteȝȝ ȝoddcundneȝȝe ȝop i þ tatt he ppat oȝȝ ȝpille he ȝlæh upp inn till heoȝȝne þuph þ he ppat hep i ðiȝȝ liȝ oȝȝ ȝodeȝȝ depe kinde. ⁊ tæp paȝȝ he ȝull lic piðð æpn þ ȝleȝeðð upp ȝull heȝe þuȝȝ pæpen þuph ða ȝoppe deop þa ȝopppe men biȝacnedd þ ppite oȝȝ ðe laȝepd criȝt. ȝoddȝpell oȝ ȝopppe bokeȝȝ. &c.

Ormulanū ſuccedat ſymbolum *Nicænum*, quod in pagina olim vacua recentiori manu ante initium *Codicis Wigornienſis*, jam *Bodleianæ* bibliothecæ peculii pretioſi, ſcriptum extat in his verbis.

Ic ileue on enne ȝod ȝædep almihti. pupchend heouene ⁊ eopþe. ⁊ alle ireienliche ðinȝ ⁊ unireienliche. ⁊ on enne criȝt helend dpihten. þene ancenneden ȝodeȝ ȝunu. oȝ ðæne ȝædep akenned æp alne poplde. ȝod oȝ ȝod. liht oȝ liht. roþ ȝod oȝ roþ ȝode. akenned nout ippot. eȝenedpirtlicne ðan ȝædp. þ þene beoð alle þinȝ ippouht. þe ȝop uȝ mannen ⁊ ȝop upe hæle niþepartaih oȝ heouene. ⁊ peapþ iȝlerchomod oȝ þen holi ȝorte ⁊ oȝ mapian ðen meidene. ⁊ peapþ mon ipupþen. he ðnopede eæc ȝpulc on node ahonȝen ȝop uȝ. ⁊ he paȝ ibupied. ⁊ he apore on ðan þnidde deie ro ro ippite reȝȝeð. ⁊ he arteih to heouene. ⁊ he ȝit æ puht hand hiȝ ȝædep. ⁊ he eȝtþ cumeþ mid pulðpe [4] to demindе þen cpike and ðam deaden. ⁊ hiȝ ȝiche ne bið non ende. ⁊ ic ileue on ðene holi ȝoȝt þene liȝȝeȝtan ȝod. ðe ȝeþ oȝ þen ȝædep. ⁊ oȝȝ þen ȝunu. ⁊ he iȝ mid þan ȝædep ⁊ mid ðan ȝunu ibeden ⁊ ipuldped. ⁊ he ȝpæc þ piteȝen. ic andette þa onan halpen ⁊ ða ileaȝȝulle. ⁊ ða apoȝtolican laþunȝe. ⁊ on ȝoȝȝiueneȝȝe ȝunna. and ic abide apiȝte deadpe monne ⁊ ðeȝ eche liueȝ ðæne toupapde poplde. beo hit ro.

Id genus quoque ſunt & iſta cujuſdam homiliæ *Semi-Saxonice* bibl. *Bodl.* in hæc verba: *audi filia & vide, & inclina aurem tuam*, &c. Davið ðe pſalmppihte ȝpekeð i þe raptep topapt ȝodeȝ ȝpuȝe. þat iȝ euch meiden þ haueþ meuþ-þeapeȝ. ⁊ reiþ. hep me dohtep. buhalð and

[1] *Sax.* eop. [2] Vide *Irenæi* opera adverſus hæreſes. Edit. *Feuardentii*, Colon. *Agripp.* anno M.DCXCVI. lib. III. cap. XI. pag. 259. [3] *Sax.* eac, ac. [4] *Sax.* to demenne.

bei

bei þin eap. ȝ ꝓpȝet ti folc. ȝ tinep ꝓeadeþ huſ. Nim ȝeme hpet each poþð beo ſunbeþ-liche to ꝓeȝȝen. heþ me ðohteþ he reiþ. ðohteþ he cleopeþ hine ꝓop þi þ he unbepꝓtande. &c. Iſta etiam alterius homiliæ, quæ inſcribitur heþ biȝine ſauleþ paþðe in hæc verba, *ſi ſciret pa-ter familias in qua hora*, &c. upe laueþð i ðe ȝoðſpel teacheþ uſ ðuþh a biſne hu pe ahen peapluche to bipiten uſ ꝓeoluen piþ ðe unpiht oꝛ helle. ȝ piþ hiꝛ pepucheꝛ. ȝeꝛ ðeꝛ laueþð piꝛte he reiðð hpenne ȝ [1] hpuch time ðe ðeoꝛ palde cume to hiꝛ huꝛe he pulde pakien. ȝ ne nalde he napt þolien þe ðeoꝛ ꝓop to bneoken hine :.

Hæc in manu *Saxonica*: in *Gallica* autem manu multa id genus ſcripta extant, ut fol. 1. a. b. libri homiliarum *Semi-Sax.* membranacei, qui in bibl. *Lambethana* aſſervatur. *Cum appropinquaſ-ſet Jeſus Ieroſoliman.* &c. Iodemen hit iꝛ an heſte dei to dei þe iſ on xii monþe. þiſ godſpel ſeð hu ðe helend nehlechede toparð ierim ðare burh to dei mið hiſ apoſtles ȝ ec mið oðere floc manna ða he com to ðere dune oliueti hiſ ihaten ða ſende he iſ ii. leopninc-cnihteſ ȝ oþed to heom ȝaa in ðane caſtel þet iſ on-ȝein eou ȝ ȝe finded redliche par ane aſſe ȝebun-den mið hire colt. unbinded heo ȝ leaded heo to me. ȝif eni man ſeið eapiht to eou ſegged ðet þe lauerð haued þar-of neode ȝ redliche heo eou leted fere ðer mið. Euntes autem dici-puli fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus, *&c.* ða apoſtles eoden ȝ dedun alſpa ðe helende heom het heo nomen ðe aſſe ȝ here colt ȝ ledden to him. ȝ heo duden heore claþeſ huppon ðe aſſe ſole ȝ ure drihten ſeoðþan rad þeron uppen toparð ierim. ða peſ hit cud ouer al þe buph ðet þa helinð peſ ðiderparð. heo urnen on-ȝein him al ða hebreiſce men mið godere heorte ȝ ſumme mið uſele ðeonke, moni of þan floc manna ðe ear þan fulieden ure drihten ȝ ec þe ȝe-leafulle of þere burh heo nomen heore claþeſ ȝ ðe beſte þet heo hefde ȝ ſtrehten under ða aſſa fet þer drihten rad inne ðe peye. him to luue ȝ heriȝinge. ða oþre men ðe reil nef-den heo ſtiȝen uppeon ðe godeſ cuuneſ treope. ȝ nomen ða tpigga ȝ ða bloſtme ȝ duden un-der ðe aſſa fet ȝ biſtrepeden al ðane peye him to purþſcipe ȝ al þe hebreiſce folc þe eode efter him ȝ biuoren him ſumgun þiſne loſ ſong hehliche to heringe ȝ cpeþen. Oſanna filio dauid benedictus qui venit in nomine domini. þet iſ he iſ ibletſod ðe ðe her cumeð on drihtneſ nome. ðuſ ha hine hereden a ðe ðe rad in et þan eſtȝate ðere burh. ðet ȝate me hat ſpecioſa porta ðet hiſ ðet faire ȝet me hat hit. ȝ ſeoðþan þe Iriſtin dom peſ nefre ouer xii monþe niſ hit undon bute to dei al þat folc eode þarford to proceſſium, to munte oliueti: ȝ in al ſpa. Nu leoue broðre nu ic eou habbe þet godſpel iſeid anfandeliche ðet hit bitacnet. ge iherden er on þe godſpel hu ure drihten ſende hiſ ii apoſtleſ petrum ȝ iohannem ongem þene Caſtel þ heo unbunden þat aſſa ȝ hire fole. leoue broþre ȝ ſuſtre ge hiſhered hu muchel edmodneſe ure drihten dude for uſ. he mihte ridan gif he palde on riche ſtede ȝ palefrai ȝ mule ȝ arabiſe nalde he no. na for thon uppon ða muchele aſſa agc uppon þa lutthle fole þat get peſ kinde ne ber hit neſ nefre nane burdene ne hit neſ nefre ifuled of nane oðre aſſa. In ſpa muchele edmodneſſe god almihti hine dudi for uſ ȝ ece ſete uſ biſne þag habbe pele to ouerſtohpen-neſſe on ðiſſe liue ne beo þu þeruore prud ne pild ne ſterc ne pemed ne ouermodi ah þeſ þe pe heoue-den mare pele on þiſſe liue þeſ pe ahte to beon þe edmodre. ða mare imete alſpa hit ure pele nere. ȝ ðonkien hit ure drihten þe hit uſ lende ȝ don þan monna ðereof. &c. In hom. prima in Adventum.

Iſtiuſmodi quoque eſt oratio illa fervens, ſive allocutio ad Jeſum in fine hujus MS. ut ex his conſtat. Ieſu ſoð god. godes ſone. Ieſu ſoð goð. ſoð mon. mon meadene-bern. Ieſu min hah loue. min ſikere ſpetneſſe. Ieſu min heoꝛte. mi ſel. mi ſaulehele. Ieſu ſpete. Ieſu mi leof. mi lif. mi leome. min halwi. min [2] huniter. ðu al þ ic hopie. Ieſu mi peole. mi punne. mine bliþe breoſteſ bliſſe. Ieſu teke þ tu art ſe ſofte. ȝ ſe ſpote. ȝettet to ſpa leoflic. ſpo leoflic and ſpa luſum þ te engleſ. á biholdeð þe. Ne beoþ heo neuer fulle. for to lokin on þe. Ieſu al feira. ȝein hpam ðe ſunne niſ boten a ſchadwe.

His quoque accenſendæ ſunt vitæ *SS. Margaritæ* & *Catherinæ*, *A. Normannice* ſcriptæ, in MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. A, iii, 11. quarum illius initium, hujus autem finis infra ordine ſequuntur.

Exordium vitæ *S. Margaritæ*, *Normanno-Saxonicè*.

I þe feaderef ȝ i þeſ ſuneſ ȝ i þeſ hali gaſteſ nome her beginneþ þe liſlade & te paeſiun of ſeinte margarete. Efter ure lauerdeſ pine ȝ hiſ paſſiun ȝ hiſ deaþ o rode ȝ hiſ ariſte of deaðð. ant efter hiſ upaſtihunge aſ he ſteah to heouene peren monie martyrs pepme ba ȝ pummen to ðeaþeſ miſliche idon for þe nome of drihtin. ȝ aſ i cudde kempen ouercomen ȝ [3] akeſten hare þreo cunne uan þe ueont ȝ teos pake porlt ant hare licomeſ luſtes. ȝ penden of þeoſ pea-nen to peole ȝ to eche punne ierunet to criſte.

Finis vitæ *S. Catherinæ*, *Nortmanno-Saxonice*.

Deo pið þeoſ ſteuene ſtrahte uorð ſpiſtliche þe ſuah pite ſpire. ȝ cpeþ to ðe cpellere. Mi liſ ȝ mi leoꝛ mon ieſu criſt mi lauerd haueþ nu icleopet me do nu denne hihentliche þ te

[1] Nunc **which**. hpuch autem ſit à hpulc pro hpilc, eliſo *L.* [2] *Sax.* hunigerteap, huniteap, idem ac hunigeꝛ dropa, *mel ſtillatitium*, item *nectar*. [3] Forſan legendum eſt akeafren. vide **akafe**, & **akiefd**, & **akaft**. in Lex. *Run. Runolph. Jonæ*. & **akaft**, & **akafaſt** in *Olai Verelii* indice, &c.

ıʃ ıhaten. ant he as ha het him hef þ heatele ꝑpeopd up ¹ ꝑpipte hire þ heaued —— þur
pende þe eadie meiden Katerine ıcrun to criſt from eorþliche pinen. 1 Nouembres mone þe
ꝑıʃ ȝ tpentuþe dei ȝ fridei on te under 1 þe dei ȝ 1 þe tune þ hire deope leoꝛmon ıeſu ure
lauerd leaſde liſ o node for hire ȝ for uʃ alle. beo he aſ healent ıheret ȝ ıheiet in alre porlde
porlt a on ecneſſe. AMEN.

Ex libro etiam compacto homiliarum Coll. *Trin. Cantabr. Anglo-Normannice* ſcripto, quem lectu & perlectu dignum exiſtimavit ² *Abrahamus Wheelocus*, nonnulla proferenda ſunt, lectoris φιλαρχαίου gratiâ, cui ex homilia IN ASCENSIONE inſcripta hæc præſento: Alſe ſeint ambroſie ſeiꝺ þuſ queþende Receptus ab ſedem dei. he ſteh to heuenliche hehſettle. and þiche ſtriꝺeſ he makede ꝺunparꝺ. & eſt upparꝺ. þ ſeiꝺ ðacs Salomon þe piſe. ȝ ðuſ queꝺ, ecce uenit ſaliens in montibus, ȝ tranſiliens colleſ. here he cumeꝺ ſtriꝺende fro ꝺune to ꝺune. ȝ ³ ouerſhit ðe cnolleſ. Septem igitur ut ita dicam ſaltus dedit. ꝛ celo in uirginiſ uterum. Inde in præſepium. Inde in crucem. Inde in ſepulchrum. Inde in infernum. Inde in mundum. Et hinc in celum. Seuen ſtriꝺeſ he makede. on of heuene into ðe maiꝺeneſ ⁴ inneðe. oðer penne into þe ſtalle. ðriꝺde into ðe holi rode· feorþe ðanne into þe ſepulceri. fifte into helle. ſixte into þiſ miꝺꝺenerꝺ. þe ⁵ ſeueð eſt into heuene ac þo he to helle com. ðe enȝleſ þe mið inn comen clepeꝺen to þe deuel ȝ ſeiꝺen. tollite portaſ &c. maſter-linȝeſ of þeſterneſſe openeð ⁶ giper gaten. ðe king of bliſſe þile fare her in. Þe ſtefne herꝺen ðe piteieſ þe þep inne peren ȝ on of hem þ paſ ꝺauiꝺ anꝺſperede þuſ. dominus fortiſ &c. ðe lourꝺ þe iſ ſtrong. ȝ mihti ȝ on fehte. ȝ ðiꝺe ure lourꝺ alſe þe boc ſeiꝺ. portaſ ereaſ contriuit & ueðeſ ferreoſ confregit ȝ ꝺedit lumen hiſ qui erant in peniſ tenebrarum. ȝ ligauit ſatanan ȝ captiuam ꝺuxit in captiuitatem. ȝ ure helende brac þo þe irene heiteſ ȝ al to ſhiuede þe ⁷ giaten. ȝ in-pende, þo paſ helle liht eneſ ȝ nefre eſt of heuene-liht. ȝ bound te holde ꝺeuel. ȝ herede helle of þo ðe him hadden her er-quemeꝺ. alſe ðe ſalmprihte ſeiꝺ. et duxit eos &c. ȝ he brac hepe bendeſ ȝ ledde hem ut of þeſterneſſe. ȝ of ꝺeaþeſ ſhaꝺepe. ȝ roſ of deaðe þe þriꝺde ꝺai. þiſ eſtrene ꝺai. ȝ puneꝺe mið hiſ dicipleſ noht alegate ac ſtunꝺmele. for te þe ⁸ ſuperti ðe ꝺai. þ iſ to ꝺai. ȝ þo he ꝺiꝺe alſe þe holi boc ſeiꝺ. Eleuatiſ manibuſ ferebatur in celum et benedixit eis, he heueꝺe up hiſ honꝺ. ȝ giaf hem hiſ bleſcinge. ȝ ſpo ferꝺe to heuene alſe ꝺauiꝺ ſeiꝺ. Aſcendit dominus in iubila &c. ꝺrihten ſteh on ⁹ porꝺleſe ſonge. ȝ on bemene ſtefne.

XXVIII. Supra in R. XVIII. magnopere laboravi, & pene totus fui in oſtendendo, ut *Anglo-Saxonicæ* ſcripturæ apud exteros inſtructus R. *Ælfredus* primus innovator erat; & in tradendis criteriis, quibus nova illa *Ælfredi* quaſi *Gallo-Romana* manus, quæ pulchritudine ſua adeo ipſos Anglos delectabat, & in qua omnes fere MSS. codd. qui ſuperſunt, nitent, à veteri illa *Saxonica*, quæ ante *Ælfredi* tempora ab omnibus *Saxonibus* & *Mercius* in uſu erat, dignoſci & diſtingui poſſet. Jam igitur reſtat, ut vetuſtiorem illam manum *Saxonicam*, quæ ante *Ælfredum*, R. factum uſitata rarior in Bibliothecis reperitur, quaſi è tenebris ſuis, ubi veluti præ pudore deliteſcere videtur, exhibeam. Hujus autem perantiquæ manûs, quæ nec *tam legibili*, nec *oculis tam delectabili*, ab ipſis *Saxonibus*, introducta à ſuo rege manu *Gallicana*, aſperari cœpit, nonnulla forte exemplaria conſervata ſuperſunt in cod. MS. bibl. *Bodl.* NE. D. 2. 19. In cujus codicis fol. 20. a. extat brevis narratiuncula in miniatis hujus manus literis *Latine* ſcripta de invento, à quodam *Britanno*, Alphabeto; quam cum ipſis Alphabeti literis in ære Sculptam oſtendit fig. I. In fol. 22. a. extat aliud hujus manus exemplar, quod exhibet fig. II. In fol. 23. a. alterum habetur exemplar, cujus ſpecimen videre eſt Sculptum fig. III. In folio autem 24. a. Incipiunt pauca ex prophetarum libris excerpta tam *Græcè* in literis *Græcis* uncialibus, quam *Latine* in hujus pervetuſtæ manus characteribus in duabus parallelis columnis exarata, quorum utriuſque, ut & Alphabeti *Græci* & *Saxonici*, quod in ſiniſtro margine à ſumma ad imam paginam pingitur, ſpecimen oſtentat fig. IV. In folio autem 28. b. Incipiunt lectiones ex *Geneſeos* libro ſumptæ, quæ columnatim etiam parallelæ ſcriptæ ſunt, in hac manu tam *Latine*, quam *Græce*, ut repræſentat fig. V. Deinde lectionibus ex *Geneſi* ſumptis ordine ſequuntur aliæ ex libb. *Exodi*, & prophetarum ſumptæ, quas omnes quum *Latine*, tùm *Græce*, in hac pariter manu exaratas alibi deo vitam, & vires largiente, publico forſan daturus ſum.

Iſtiuſmodi etiam manus, nempe minus venuſtæ, delectabiles, & quæ ab hujus codicis ſcriptura non adeo abſimiles ſunt, cernuntur in chartis quidem pervetuſtis quorundem RR. qui ante *Ælfredum* aut natum, aut factum regem, terras dederunt *eccleſiæ Wigornienſi*, quæ, dum

---

¹ A *Cimbrico* æt ſvipa, *cito agere*, vel æt ſvipta, *cito raptare*. ² Hic in ſumma pagina, quæ Codicis tegmini interior conglutinata hæret, teſtimonium ſuum ſic ſcriptum reliquit; HIC CODEX MS. FIDEM PROTESTANTIUM IN PERMULTIS MULTUM ORNAT. LEGI, ET PERLEGI. A. W. ³ *Sax.* oꝛeꝓrıȝð. ⁴ *Sax.* ınnoð. ⁵ *Sax.* ꝓeoꝓoðe. ⁶ *Sax.* eopeꝑ. ⁷ Forſan mandoſe pro graten. ⁸ *Sax.* ꝓeoꝓeꝑ-
ðıȝeð. ⁹ Porðleſe ſonge, ſic explicat homiliſta in iis quæ ſequuntur: porðleſ ſong ıſ þe her te michele bliſſe. þe heo haueþ of hevenliche þinge. ȝ ne maı þereoſſe be ſtille. ne mið porte hem atellen. ſpiche ben þe ſongeſ þe me ſingeð hege ſageſ alſe Alleluiah. ȝ ſpiche oðer. ſpo ðiðe þe apoſteleſ ſo hie behelden ure helend. þo þe to heuene yeade. ȝ folgeden him mið egen. þo hi mið lichame ne mihten.

ei

Fig. 1. Ex MS codice Bibl. Bodl. OXON. NE. D. II. 19. Pag. 168. Gram. Sax.

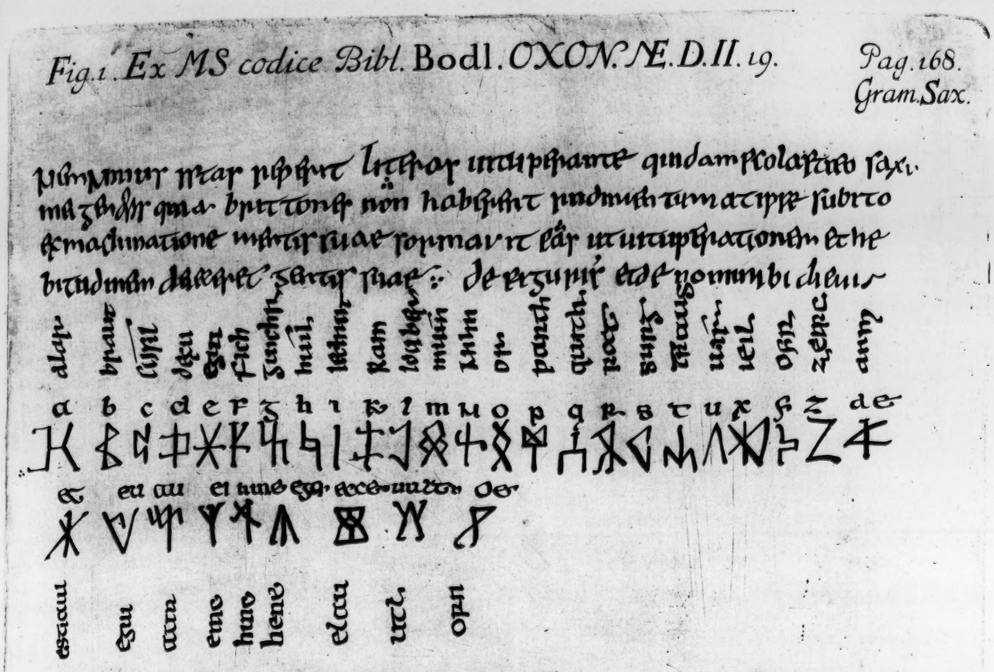

Fig. 2. Ex eodem MS codice. Folio 22. a.

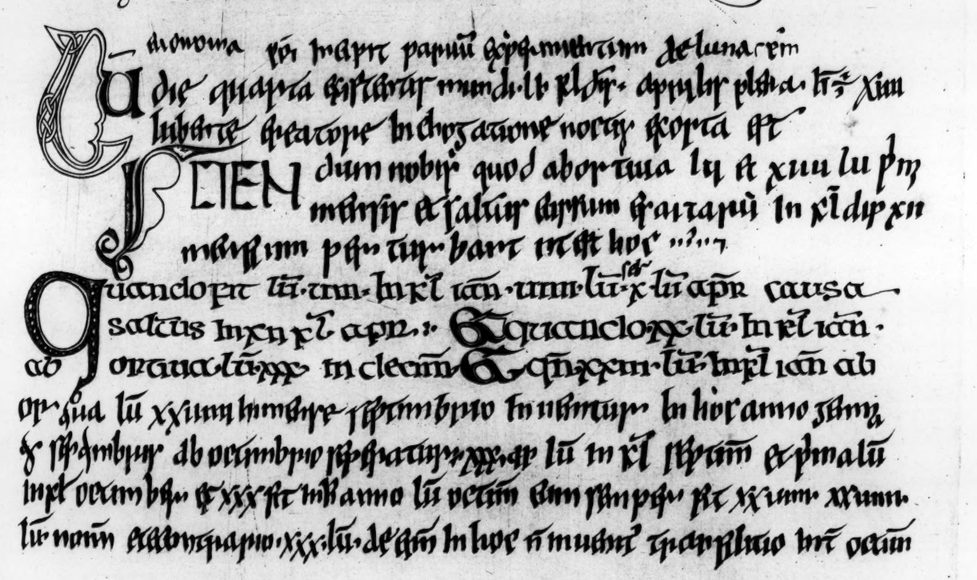

Fig. 3. Ex eodem MS codice. Folio 23. a.

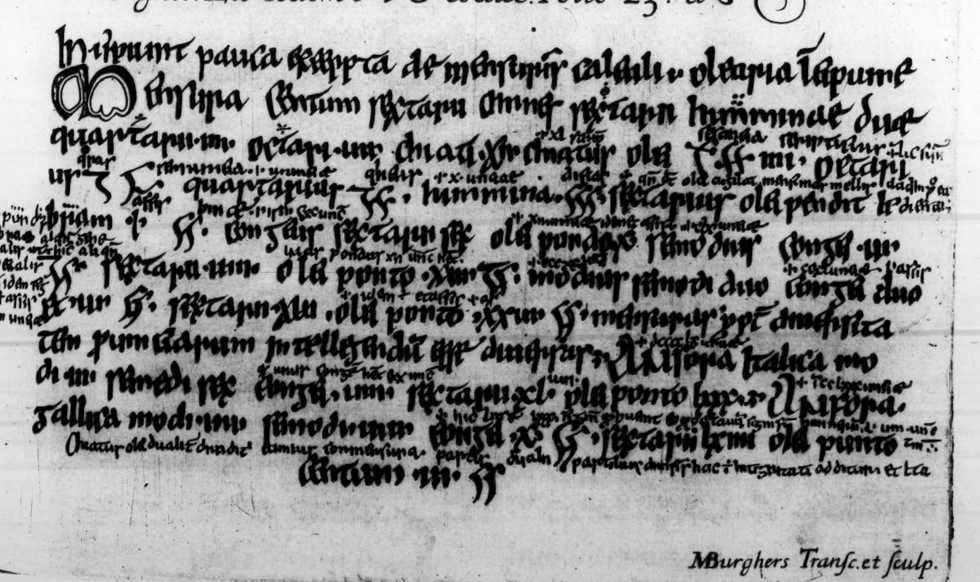

MBurghers Transc. et sculp.

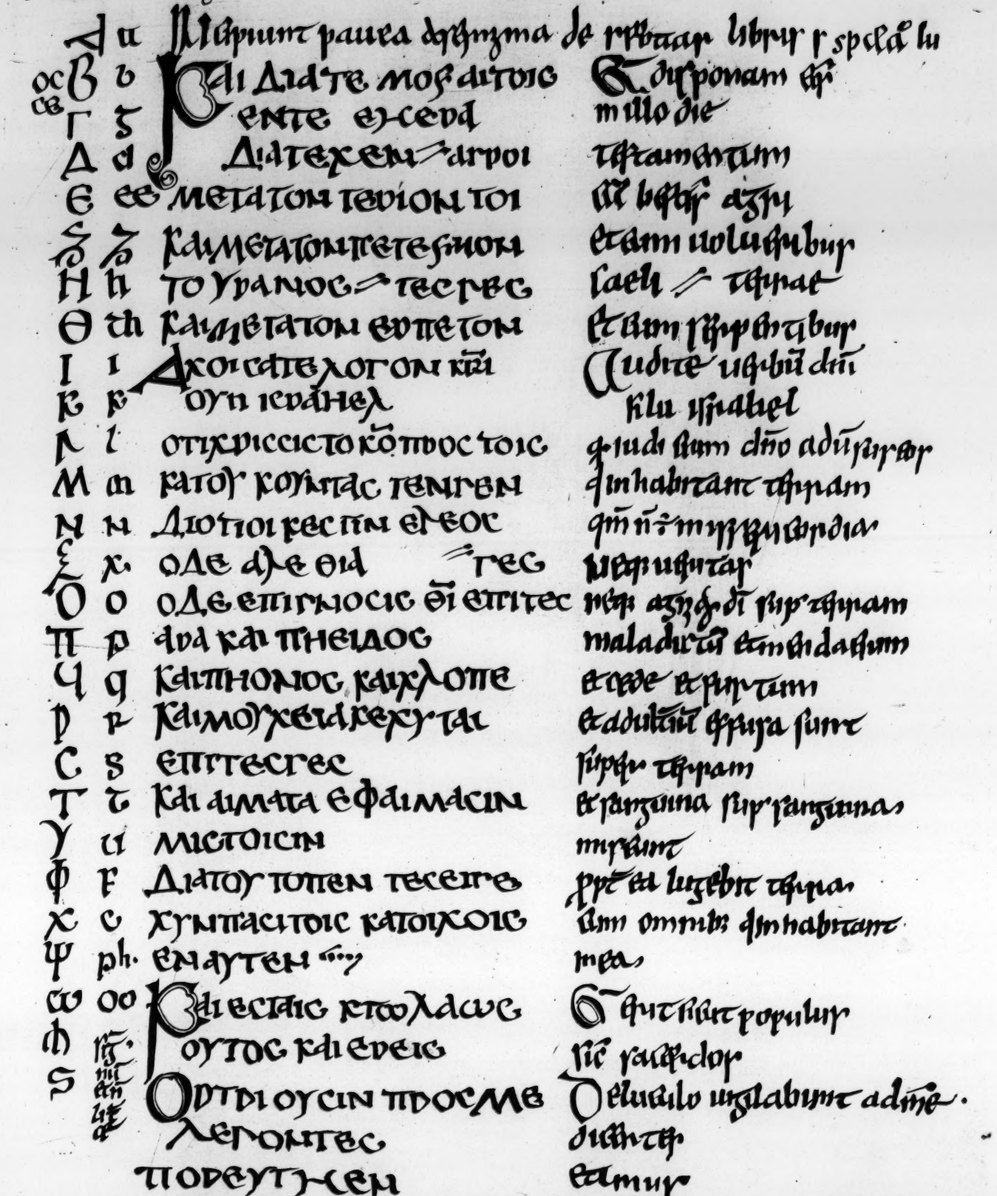

Fig. v. Ex eodem MS codice Folio. 28. b.

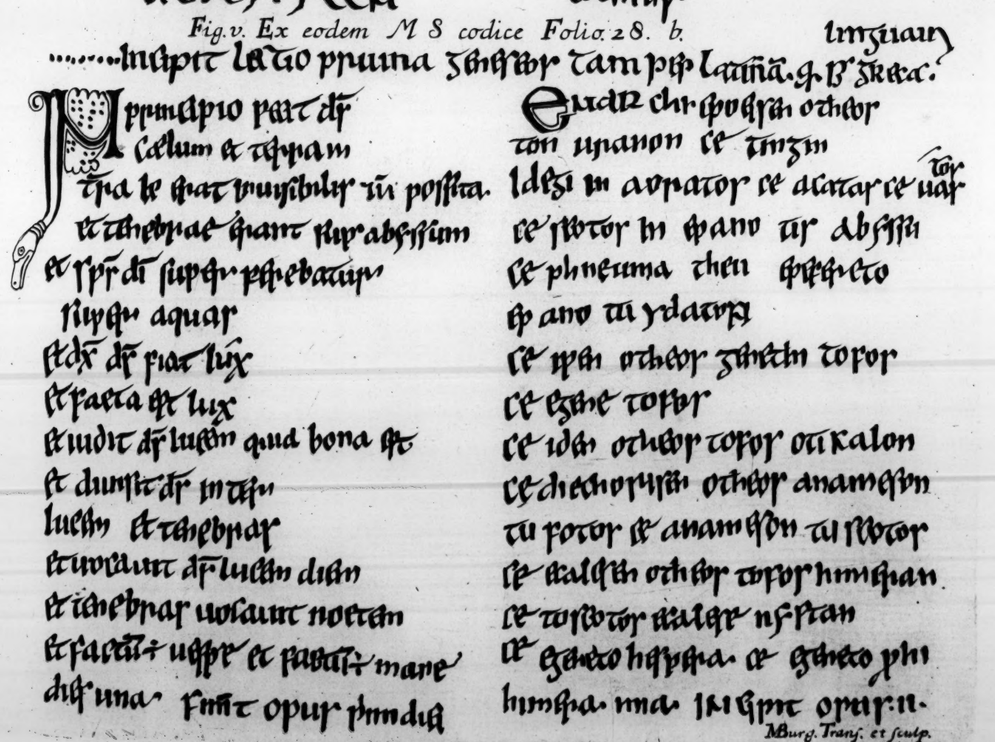

K. Gymn. Bibl. Thorn.

ei præsiderem, à pulvere, & tineis ereptæ, in Archivis, ut ut laceræ & exesæ, repositæ fuerunt. Denique quoniam harum chartarum nulla exhibetur in Monastico *Anglicano*, cum rerum antiquarum studiosis me inituram gratiam existimo, si eas omnes excusas, quatenus jam legi possunt, hic loci interseruero.

Carta lacera Æthelredi *Merc̄ Regis circa A. D.* 692.

APostolus Paulus de extremo iudicio manifestissime loquens ita dixit omnes enim stabimus ante tribunal xpi̇ ut recipiat unusquisque prout gessit siue bonū siue malū. etiam ipse dns in euang̃ suo manifestat dicens ibunt impii in suppliciū æternam iusti autem in uitam æternam. hoc sane tremendum ⁊ terribile dī omnipotentis iudiciū omnibus est nobis perhorrescendū. Quapropter ego aethelred xp̄o donante rex Mercensiū pro absolutione criminū meorū ⁊ pro amore dī uidentis terrenam qui uocatur uocabulo nuncupatus heanburg ⁊ in alio loco æt austin hoc est circiter in illis duobus locis xxx cassatorū [1] ortodoxo meo uenerabili episc. in propriam possessionem trabidi ab illam ecclesiam beati Petri [2] principis apost. quæ sita est in uueogornа ciuitate cum antiquis confinus ⁊ captura piscium ⁊ cum omnibus utilitatibus campo ł in silua ł in flumine ad se iure pertinentibus illi ..... perfruantur in æuū. similiter etiam ab seculoribus omnibus remuneratoribus ..... leuis. sint in perpetuum liberati nisi tantū .... ⁊ expeditione contra hostes ñ st̄ ..... remuneratibus minuentibus uero ł con..... remptorna. Amen.

✠ Ego aethilred rex propriā donationem confirmaui titulo crc̄ crucis subscripsi.
✠ Ego headda epis. consen. ⁊ subs.
✠ Ego torhtuuald dux. ⁊ sub.
✠ Ego eadbuald dux ⁊ sub.
✠ Ego cille consen ⁊ sub.
✠ Ego offrith consen. ⁊ sub.
✠ Ego ecgfrith consen. ⁊ sub.
✠ Ego tudbul consen. ⁊ sub.
✠ Ego guthlac consen. ⁊ sub.
✠ Ego sigiuuald consen. ⁊ sub.
✠ Ego ortfor episc. donationem quam a rege ..... propria manu onotaui.
✠ ..... consen. ⁊ sub.
✠ ..... consen. ⁊ sub.

Carta Osheri *reguli* Huuicciorum, *circa A.* 692.

✠IN nomine dnī nri Ihū xpi̇. Omnia enim ut ait ap̄ quae uidentur temporalia sunt quae autem non uidentur aeterna sunt. pro qua re ego Osheре rex Huuicciorum pro remedio animae meae cū aedilheardo filio meo dabo terram quae dicitur penitanham quindecim tributationū cū dylla uuidu carratas consentiente comite meo Eutberhto ad construendum monasterium Eutsuidae abbaē cum campis sylusque cum piscaris pratisque et cum omnibus .... aris quae ad eam sunt pertinentia hanc cum omnibus his iure possidendam in perpetuum perdonabo.

✠ Ego osheре subscribtus [3] rex consentiens et subscripsi signū salutare.
✠ Ego aedilhard consentiens et subs.
✠ Ego eduuard consentiens et subs.
✠ Ego aedilberht consentiens et subs.
✠ Ego eduine consentiens et subs.
✠ Ego osuuido consentiens et subs.
✠ Ego ostorius episcopus consentiens propria manu sig̃ conscripsi.
✠ Ego edilredus consentiens.
✠ Ego benetuualdus archi episcopus consentiens subscripsi.
✠ Ego uuilfridus epis. cons. ss.
✠ Ego headda epis consentiens subs.
✠ Ego tyrtel epis consentiens subs.
✠ Ego ..... de epis consentiens subs.
✠ Ego bedduin epis consentiens subs.
✠ Ego gelmund epis. consentiens subs.
✠ Ego alhicus epis. consensi et subs.
✠ Ego cuinpicus consensi et subs.
✠ ego nehthaetius consensi et subs.

[1] Ortsorus episcopus consecratus, sede cantuariensi vacante, post mortem *Theodori*, Anno Dom. 692. obiit an. 693. [2] Ecclesiam hic loci primitus in sedem episcopi fundatā, in honorem *D. Petri* fuisse conditam facile liquet ex hac *Æthelredi* donatione. [3] Id est, regulus.

ſiquiſ hanc donationem minuetuſ. ſciat ſe reddituſũ ſationem in die iudicii, et ſortem eiuſ eſſe cũ peccatoribuſ et cum Iuda traditore, cruciatuſ ſine fine in infernо cum diabulo.

In nomine dī ſummi. Temporа temporibuſ ſubeunt. abiit et uenit aetaſ ſola ſcõſũ gło. ria dupat in xpõ. Ideoque ego eadilheapdus et aediluueapdus. dabimuſ tibi cudſuidae terram quae dicituſ inginn v manentium quam tu à nobiſ ꝓpoſito ꝓaetio redemiſti id eſt dc. ſolidiſ ut in tua poteſtate ſit habendi et donandi cuicunque uoluerit. ſiquiſ in hanc donationem auxerе uoluerit ampliet ðſ ſortem eiuſ in regione uiuentiũ. ſiquiſ e contrario minuere temptauerit euellet eum ðſ dn̄ſ e regno ſuo et ſortem eiuſ ponet cum peccatoribuſ. nomina hic teſtium ſubteſcripta ſunt.

✠ ſignum manuſ coenredi. ✠ ſignum manuſ aediluueardi.
✠ ſignum manuſ aedilheardi. ✠ ſignum manuſ cuthberti.
✠ ſignum manuſ ecuuini.

Carta Uhtredi *reguli* Huicciorum.

IN nomine dn̄i nr̄i ihũ xpi. Leptiſſime itaque abſque dubitatione conſtat omnia quae uidentuſ temporalia eſſe, et quae non uidentuſ aeterna eſſe. idcirco ego uhtredus dо donante regulуſ huuicciorum cogitaui ut ex accepta portione terriгenі regni a lapgitore omnium bonorum aliquid quamuiſ minuſ ſignum pro remedio animae meae in uſuſ eccleſiaſticae libertatiſ eſongarem. unde fideli meo miniſtro aeðelmundo uidelicet filio ingeldi qui fuit dux et ꝓaefectuſ aeðilbaldi regiſ cum conſenſu et licentia oſſani regiſ merciorum ſimulque epiſcoporum et principum eiuſ terram quinque tributariorum id eſt uicum qui nominatuſ eaſtun iuxta fluuium in ..... qui dicituſ ſaluuappe iure eccleſiaſtico poſſidendam libentiſſime pro dnо omnipotenti donabo. quam iſ rempeр poſſideat et poſt re cui uoluerit hereðum relinquat. inſuper ſigno ꝓaetio ab eo ſuſcepto pro remedio animae noſtrae et pro amore coeleſtiſ patriae ſciat unuſquiſq; hanc terram liberam eſſe ab omni tributo paſuo uel maiore publicalium rerum et a cunctiſ operibuſ uel regiſ uel principiſ ꝓaeter inſtructionibuſ pontium uel neceſſariiſ deſenſionibuſ arcium contra hoſtes. omnimodo quoque in dі omnipt̄ nomine interdicimuſ, ut ſi aliquiſ in hac ꝓaenominatam terram aliquid ſonaſ ſuraue.... alicui ſoluere aliquid niſi ſpecialiter ꝓetium pro ꝓetio ad terminum ab penam nihil. ſonaſ auxentem hoc meum ꝓaeceptum omnipotens ðſ ſua auxere bona in aeternum non ceſſat. minuentem quod non optamuſ ſciat ſe ante tribunal xpi rationem reddituſum. niſi ante ea ðo et hominibuſ ſatiſ emendauerit, conſcripta eſt haec donatio anno ab incarnatione dn̄i nr̄i ihũ xpi dcclxvii. Indic. vi Iun. v.

✠ Ego offa dī dono rex merc̄ huic donatione ſcenſi et ſubſcripſi. ✠ Ego aldred ſubregul. huiuc. ſcenſi et ſubſ.
✠ Ego uhtredus huic̄ reguloſ meam libertatiſ donationem confirmaui ſcripſi. ✠ Ego milredus epa huic̄ ſcenſi et ſubſ.
✠ Ego eata ſcenſi et ſub.
✠ Ego brorda ſcenſi et ſubſ.
✠ Ege beahtpald ſcenſi

Carta Offæ *regis* Merc̄. *&* Aldredi *ſubreguli. A. D.* dcclxxv.

✠ IN Nomine dn̄i nr̄i ihũ xpi. ſummo quidem mentiſ ꝓpoſito unicuique penſandum eſt et cogitandum. quatinuſ ut cum huiuſ ſaeculi caducis ac labentibuſ rebuſ manſura aeternitatis ꝓoemia adipiſcat. Quappropter ego offa dі dono rex merc̄ de animae meae aeterno remedio cogitans certiſſime ſcienſ mihi in futuro multum ꝓobeſſe quic-

quid

quid de donis et de rebus propriis quibus meam paupertatem piis omnium bonorum largitor intra se dignatus est xpi ecclesiis impertiri. Unde rubregulo meo Aldredo uidelicet duce propriae gentis huicci aliquem terrae portionem pro dno libenter donans attribuo id est uiculos qui nuncupatur aet regeresbeasuue IIII mansiones qui situs est in australi occidentalique parte torrentis qui uocatus eregburna sunt enim termini agelli iuxtaus ab oriente gemaere post a meridie thornhyrst ab occasu stanbergas ab aquilone suanbergs ea duntaxat conditione donabo illi ut re uiuente habeat et cuicunque uoluerit post se libera utens potestate iure ecclesiastico porrigendam relinquat Testium ergo et consentientium episcoporum ac principum meorum signa et nomina pro firmitatis stabilimento hic infra notabo.

✠ Hanc meae donationis munificentiã ego offa xpi gratia rex uexillo crucis munio.
✠ Ego eadberhtus di gratia epi oren ⁊ rub.
✠ Ego tilherus humilis antis oren ⁊ rub.
✠ Ego aldberhtus electus ponti oren ⁊ rub.
✠ dig man curani abb.
✠ dig man cneban abb.
✠ dig man uuillan abb.
✠ dig man tilberhti abb.
✠ dig man bacolan abb.
✠ dig man gu̇dheardi abb.
✠ Ego berhthunus rupplex epi oren ⁊ rub.
✠ Ego ceolulfus receptor di orenis et rub.
✠ Ego botuuine abbas consensi et rub.
✠ dig man brordan princ.
✠ dig man eadbaldi princ.
✠ dig man berhtuualdi princ.
✠ dig man ernes princ.
✠ dig men ceolbersti princ.
✠ dig man eadbaldi princ.

Nunc ergo ego aldredus dno dispensante huicciorum regulus terram praescriptam et manu testium subsignatam quam mihi offa rex pro remedio animae suae iure ecclesiastico porrigendam tradidit libenter pro domino omnipotenti et pro remedio animae meae ab ecclesiam beatae genetricis di et dni nri ihu xpi quae sita est in peogorna ciuitate largitus sum. et hoc cum subscriptione principum meorum muniendo munio.

✠ Ego aldredus reg huicc. propria meam donatione signo crucis notaui.
✠ dig man. cynebehti p f.
✠ dig man. cudredi p f.
✠ dig man. uualer p f.

Scriptum est hoc anno ab incar xpi dccLxxxiiii. Indicti. xv. ann decen xviii Iun xv.

Titulus in dorso: to recgerbeanere. Offa cyng.

Concordia inter Heathoredũ *episcopum &* Vulfheardũ *facta in Synodo apud* Celcyth, *& confirmata in Synodo apud* Lloxes hoc *de quibusdam terris.*

SAeculi namque labentis temporis uelocius uento aerem transant: ideoque omnes firmas statutiones retiae litteraturum adnotamus ne forte in posterum aliquis ignorantiae audacitate ea decreta infringere praesumat. quae uenerabilium uirorum simul uenit confirmata. * Anno dominicae incarnationis dccLxxxviiii indictione uero † xii qui est an. xxxi. regni offae strenuissimi Merc regis factum est pontificale concilibulum in loco famoso qui dicitur celchyd praesidentibus duobus Arc episc Iambehto scilicet et ‡ Hygbehto mediante quoque offae rege cũ unuersis principibus suis; ibi inter alia plura aliqua contentio facta est inter heathoredum episc et pulfheardũ filium cussan de haeredibus hemeles et dubae qã post obitum suorum nominabat ab Veogorna caestre hoc est intanbeorgas et brabanlege uoluisset ergo uuulfheardus illum agellulum auertere ab ecclesia

* Conferenda est haec carta cum notis Cl. D. H. *Spelman* ad conc. *Calcuth.* concil. Tom. I. p. 364. † Errore scribae, Indict. xii. legitur pro vii. ‡ *Hygbertus* hic Archiepiscopus dicitur, & in subscriptione titulum assumit, contra quod, apud *Spelmannum*, p. 302, legimus.

ꝑnaeꝑata in peoꝛopna caeꝛt̄ cum ignoꝛantiae et inꝑipientiae ..... illum pe. ꝑtutabat cum hiꝛ teꝛtibuꝛ qui eopum nomina inꝑpa ꝛcꝑipta liqueꝛcunt copam ꝛynodali te. ꝛtimonio. et aiebat quod ei nectum non ꝑinet ulli alio poꝛt ꝛe tnabene ꝑnaeteꝛ et .....ctā ciuitatem hoc eꝛt peoꝛpina cæꝛtoꝛ et ꝑnoptep eopum ꝑnece et amope que illam teꝛꝑam .... epiꝑunt et ab eccleꝛiam ꝑnefatam bediꝛꝛent illi ꝛenatopeꝛ ꝑamiliae conꝛentienteꝛ ꝑuc. ꝑunt ut illud cuꝛtodiꝑet et habeꝑet diem ꝑuum. Tunc apc̄ epiꝛc̄. ꝑimul cum uniuepꝛ ꝑnouincialibuꝛ epiꝛc̄ ita ꝑinem compoꝛuepunt et peconciliaueꝑunt. ut pulꝛheapduꝛ [1] teꝛꝑam poꝛꝛideꝑet tam diu uiuepet et poꝛtquam uiam patꝛum inceꝺepet ꝑine aliqua contnadicto. ne ..... ꝛeoꝛopnenꝛe t..... teꝛꝑaꝛ atque libelloꝛ cum ꝛemetipꝛo ꝺeꝺꝺepet .... ✠..... Ego oꝛꝛa pex Mepc̄ oꝛentiendo impoꝛui.

✠ [2] Ego Iambepht dī ġnatia apc. ep. oꝛ. et ꝛubꝛ.
✠ Ego Dẏġebepht ꝛimit apc̄ ep. oꝛen. et ꝛubꝛ.

✠ Ego ceolpulꝛ ep oꝛ̄ et ꝛub.	✠ Ego cynebepht ep̄.	✠ Ego uulꝛheapd ꝛimul ꝛubꝛ̄ atque oꝛiꝑmaui.
✠ Ego heapꝺpeꝺ ep̄ oꝛ̄ et ꝛub.	✠ Ego peꝑmund ep̄.	
✠ Ego untuona ep̄ oꝛ̄	✠ ..... ꝑꝑin.	✠ ..... bepht ..... ꝑꝑ̄.
✠ Ego heaꝺopeꝺ ep̄ oꝛ̄	✠ Ego boꝺuine aꝺ.	✠ ..mundi p̄.
✠ Ego ceolmund ep̄.	✠ Ego utel aꝺ.	✠ Diġ. alhmundi p̄.
✠ Ego aeꝺelmoꝺ ep̄.	✠ Ego ꝛopꝺpeꝺ	✠ Diġ ceolmundi p̄.

✠ Diġ. aeꝺelhapꝺi p. ✠ Diġ Bẏnnan.

✠ In nomine dn̄e npi ihū xpi. Ea quae ꝛecundum eccleꝛiaꝛticam diꝛciplinam ac ꝛynoda. lia decꝛeta ꝛalubꝛiteꝛ deꝛinduntuꝛ quamuiꝛ ꝛoluꝛ ꝛepmo ꝛuꝛꝛicepet tamen ꝑꝛo eundo ꝛutuꝛi tempoꝛiꝛ ambiġuetate ꝛideliꝛꝛimiꝛ ꝛcꝑiptuꝛiꝛ et documentiꝛ ꝛunt emendata.

Qua ꝑnopteꝛ ego benebephtuꝛ epiꝛ̄ ꝛui memopando ꝑꝑiꝛtꝑinæ locutioniꝛ anteceꝛꝛopiꝛ mei hiothopedi epiꝛ̄. et pulꝛheapdi cinca teꝛꝑam illam aet [3] intanbeꝛġum ꝑimul etiam aet bnabanleaġe tunc pulꝛheapduꝛ iteꝑum copam ꝛynodali teꝛtimonio confiꝛmauit cum ꝛigno cꝑuciꝛ xpi benebephto epi. et eiuꝛ ꝛamiliae in peoꝛopna ciuitate ut ille noluiꝛꝛet umquam ab eccleꝛia ante nominata ꝑnaeteꝛ ut ante uepacitep ac ꝛiꝑmitep deꝛinitum habeꝑet ut hoc peꝛ omnia ꝛiꝑmum et ꝛixum peꝑpetuo inteꝛ eoꝛ peꝑmaneꝑet. Haec commemopatio ꝑacta eꝛt in loco qui dicitup cloꝛeꝛhoꝛ an̄ dominic̄ Incapnat̄ dccc iii Indic̄. xi. die ii non̄ octob.

✠ Ego aeꝺelheapd apc ep̄.	✠ Ego alheapd ep̄.	✠ Ego beopnoꝺ ꝑꝑin̄ oꝛ̄.
✠ Ego alꝺulꝛ ep̄.	✠ Ego tiꝺꝛepꝺ ep̄.	✠ Ego ceolpapd ꝑꝑin̄ oꝛ̄.
✠ Ego peꝑenbephꝺ ep̄.	✠ Ego opmund ep̄.	✠ Ego cynehelm ꝑꝑin̄ oꝛ̄.
✠ Ego eaꝺuulꝛ ep̄.	✠ Ego peꝑemund ep̄.	✠ Ego picġa p̄ oꝛ̄.
✠ Ego benebephꝺ ep̄.	✠ Ego pihtun ep̄.	✠ Ego piġeapd p̄ oꝛ.
✠ Ego pulꝛheapd ep̄.	✠ Ego coenpulꝛ pex Mepc̄ oꝛenꝛi et ꝛubꝛ.	✠ Ego bypnpalꝺ p̄. oꝛ.
✠ Ego uuiġbephꝺ ep̄.		✠ Ego elꝺpeꝺ p̄ oꝛ.
✠ Ego alhmund ep̄.	✠ Ego heabephꝺ ꝑꝑin oꝛen.	

In dorso.

✠ Ceolulꝛ pex pilnabe ꝺaeꝛ londeꝛ aet bnemeꝛġpeꝛan to heabephꝺ biꝛc̄ ⁊ to hiꝛ .....⁊ ꝺa ꝛende he hiꝛ ependꝺꝑeocan to [4] pulꝛheapd to intan beoꝛġum ⁊ hehꝺ ꝺaet he cuome to him ⁊ ....m hiġum ꝺa ꝺede he ꝛꝑae ꝺa hio him to ꝛꝑꝑaecon ꝛe biꝛcop ⁊ hiꝛ peotan ymb

[1] Terras iſtas eccleſia *Wigorniæ* non poſſidet hodierno die. [2] Attendendum ſubſcriptionibus epiſcoporum hic, & apud *Spelmannum*. [3] Aet Intanbeꝛġum, hodie ni fallor **Inchbarrow**. [4] Pulꝛheapd. Haud exiſtimo Vulfheardum in hac cartâ nominatum fuiſſe epiſc. *Herefordiæ*; 1. quia appellatur filius *Cuſſan*, omiſſo titulo epiſcopi. 2. quia inter *Eſnam* epiſcopum, qui obiit, an. 785, & *Uulfheardum* numerantur *Celmund* & *Utellus*; qui *Utellus* hic inter abbates ſubſcribit, uti & apud *Spelmannum*. nihilominus habetur in eccleſia *Herefordenſi Preb.* de **Inchbarrow**. ꝺæt

þæt lond þæt he hiꝛ him ȝeuþe þæt hio meahten þone ꝓpeodom begeotan ⁊ þa þaeꝛ he eaþmodlic ondeta þæt he ꝛpæ pulde ⁊ to him pilnende þæꝛ þætte hio him ꝓunden ꝛuelce londaþe ꝛpelce he mid aþum on .. eon maehte ⁊ hiꝛ pic þæþe on bỳniȝ on hiꝛ liꝼe. Ða ꝛende he monn to þæm æꝛce biꝛcope ⁊ to eabbeꝛhte ⁊ to bỳnne ⁊ him heht ꝛeȝcȝan þæt he pilnade ðæꝛ londe æt Intanbeoꝛȝan. Ða ꝛe æꝛce biꝛcop ⁊ eabbeꝛht hit þæꝛon ꝓndiende to cỳninȝe ða cuom bỳnne to ȝelæꝛde þone cỳninȝ ðæt he hiꝛ no ȝeþæꝼ.þæꝛ þa þæꝛ hiȝen ⁊ hlāꝛonde lond unbeꝼliten æȝhuæꝛ ⁊ ꝛioððan á oþ hiꝛ daȝa ende.

Titulus in dorso intanbeoꝛht. bpabaleah. bꝛemeꝛȝꝛaꝼ. * Oꝼꝼani peȝiꝛ.

Carta Coenwulfi *regis Merciorū A.* 816.

✠ GUbernante altithrono tonanti cunctaque mundi monarchia modeꝛanti qui eꝛt et qui eꝛat et qui uentuꝛuꝛ eꝛt. cuiuꝛ melliꝼlua ȝratia adꝛidenti. ego Coenpulꝼ rex Merc̄ regimina ꝛceꝛpi cum conꝛilio et conꝛenꝛu pantoꝛum ꝓpoceꝛum ꝓraetoꝛumque meoꝛum quoꝛum inꝛpa caꝛaxata liqueꝛcunt uocabulae meo ꝓraeclaro atque ǂ ꝓraeponito pontiꝼ. Denebeꝛhto uidelicet et eiuꝛ delecta ueȝoꝛnenꝛiꝛ aecleꝛia conȝregationi, hoc libeꝛtatiꝛ et expeditioniꝛ ꝓriuilegium de iꝛtiꝛ teꝛꝛitoꝛiiꝛ componeꝛe decreui. hoc eꝛt † huitingtun et ꝛpeacleahtun et teolopaldingeoto et haec ab oꝛiente eꝛt ꝼluminiꝛ raebꝛino et hiꝛ luculentiꝛꝛimiꝛ eꝛt liquidata conꝼiniꝛ ab aquilone et oꝛiente amniꝛ illa ꝓtotendenꝛ quae eꝛt ꝛalopeoꝛꝛe et de ea in headleaȝe et ꝛic in peliquoꝛ budum aꝛchiptoꝛ teꝛꝛitoꝛioꝛum teꝛminoꝛ. et iteꝛum in occidente..... teꝛꝛa eꝛt in peoȝoꝛnea leaȝe xxx manenteꝛ ita cincumquaque teꝛminat .....ꝛimiꝛ. oꝼ Moꝛeleaȝe in ðubbingꝛic. et deinde in lapeꝛn exin ceꝛte in haȝan quae poꝛt ꝛe tꝛahitur in Temedan. libeꝛam quoque teꝛꝛam iꝛtam conꝛcꝛipꝛi ab omnibuꝛ aliꝛ raeculaꝛibuꝛ peꝛuꝛ duꝛiꝛque ꝛepuꝛutatibuꝛ modiciꝛ et maȝniꝛ notiꝛ ignotiꝛ ꝓreteꝛ tantum hiꝛ tꝛibuꝛ cauꝛiꝛ aꝛciꝛ et pontiꝛ conꝛtꝛuctione et expeditione atque a paꝛcua peȝiꝛ et ꝓrincipiꝛ uel ꝛubditoꝛum eoꝛum. ꝛimiliteꝛ hanc quoque xxv manentium in alia loca qui ðꝛ̄ aet ceabꝛeꝛleaȝe cum eadem libeꝛtatiꝛ ꝓriuilegio campiꝛ ꝛyluꝛ omnibuꝛ modiꝛ ꝛic libebeꝛam conꝛcꝛipꝛi. Et ꝛi maluꝛ homo in apeꝛta ꝛcelepe tꝛibuꝛ uicibuꝛ deꝛꝛehenꝛuꝛ ꝛit ad uicum peȝalem peddatuꝛ. Ꝓꝛoptep hanc uidelicet libeꝛtatem iꝛtam epiꝛcopuꝛ et eiuꝛ ꝼamilia mihi tꝛadideꝛunt xiiii manenteꝛ duobuꝛ in cuꝛtiꝛ in loco quae appellatuꝛ aet ꝛtuꝛe. Peꝛacta eꝛt autem haec donatio anno dominice incaꝛnationiꝛ dcccxvi Indictione namque nona peȝni ueꝛo noꝛtꝛi a deo conceꝛꝛi xx auȝentem veꝛo uel ꝛepuantem hanc noꝛtꝛae donationiꝛ

* Nomen *Anglo-Saxonicum* fecit *Latinum* ſtudioſa notarii affectatio. eodem plane modo venerabilis BEDAE nomen ab ingenuitate neſcio cujus ſcribæ productum occurrit in bibliothecæ *Bodleianæ* MS codice vetuſto. in quo certe expoſitionem in epiſtolam *S. Judæ* apoſtoli à BEDA presbytero conſcriptam hæc verba claudunt: EXPLICIT EXPOSITIO BAEDANI PRESBYTERI IN EPISTULA JUDAE APOSTOLI. AMEN. Pari etiam ratione *Lucæ* à *Latinis* librariis ſcribitur *Lucanus*, in Tribus MSS codicibus *Lat.* evangeliorum; uno bibl. *Cottonianæ*, teſte cl. *Tho. Smitho*; altero bibliothecæ *Auguſtinianorum, Neapoli*; tertio in bibl. *Bobienſi*, teſtante Mabillonio, in *Itinere* ſuo *Italico* litterario, p. III. Accuſativi caſus BAEDAN, OFFAN, reddi poſſunt per BAEDANUM, OFFANUM; quemadmodum KATA AOIKAN redditur SECUNDUM LUCANUM. ne lectorem perturbat, quod BEDÆ nomen nunc per AE, nunc per E, ſcribatur; *Saxonicum* enim BEDAN, *precari, orare*, unde deductum eſt nomen, quandoque per AE, quandoque per E effertur. adeo ut BEDA ſeu BAEDAS ſit *Orator*. † Horum nihil hodie penes eccleſiam *Wigorn.* remanet, niſi forte iſtæ terræ quæ inter *Lawernam* & *Temedam* deſcribuntur.
ǂ Videat lector inclinatæ *Latinitatis* ſoloecismos.

libertatem omnipotens deus diesque suas et uita hic et in futuro augeat. coprobobat. et benedicat. minuentem utique uel spangentem hanc in magno seu in modico eius diuersitate examen eius nisi ante cum satisfactione emendauerit.

✠ Coenulf rex Merc.	✠ aelfwyn regina.	✠ ... ilheard ab.	✠ ulfred dux.
✠ Uulfred arc. epi.	✠ rigberht epi.	✠ ... mund ab.	✠ eadgerð dux.
✠ heresine epi.	✠ aebelulf epi.	✠ .... ped ab.	✠ ulfred dux.
✠ saebðun epi.	✠ tidgerð epi.	✠ ..... nt ab.	✠ alhheard dux.
✠ benebeaht epi.	✠ sibba epi.	✠ .... peot pbr.	✠ heardberht dux.
✠ Uulfheard epi.	✠ beornmod epi.	✠ eadberht dux.	✠ beornoð dux.
✠ eadulf epi.	✠ aebelnoð epi.	✠ righeard dux.	✠ dynne dux.
	✠ mucel dux.	✠ rigred dux.	

Titulus in Dorso: libertas aet rigerna caertep. caedder laehge. Kenulf rex.

Carta Werfrithi *Epi. A.* 892.

ANno ab incarnatione redemptoris nri ihū xpi dccccxcii Indictione xi. Ego uuerfrith gra dī p̄ dispensante episcopus terram trium manentium ubi aurtralis hesfelð dicitur ab illa familia quæ sita est in Weogornaceastre humili p̄ce deprecatus sui. Tunc omnes fratres de illa congregatione fecerunt et iuuenes uoluntariam licentiam et firmam traditionem unanimiter mihi concedebant. b..... ut post obitum meum libertam potestatem habeam trib; hæredib; quib;cunq; uoluerim donandi tradendiq; cū antiquis terminis; in siluis in campis in pascuis et in omnib; utilitatib; quæ ad illam terram in antiquis diebus pertinebant. Et etiam unum pratum ad mensuram fere xii iugetum i ampliusque ubi hreod halh uocitari solet ad hanc supra dictam terram conscripserunt. Et ut hæc largitio eo stabiliori sine mutatione et diuersitatione p̄uenerit omnes unanimiter obsecrantes rogabant ut nullus i episcopus i alicuius potestate sequentis ordinis homo hoc in aliquo fedare temptauerit. Sin enim quis ñram obsecrationem per sacrilegam audaciam frangendo uiolare præsumat sciat se rationem redditurum in tremendo examinis die nisi prius digna satisfactione emendare uoluerit. Hu sunt uero testes huius donationis quorum uocabula in alia parte iussus capitulæ kapaxata scribtunt qui signaculo scæ crucis hoc donum roborando confirmabant.

✠ Ic þeresred biscop mid minre agenre honda. 7 cristes rodetacne his gerefeneste gefæstnigu.

✠ beornfred ppb.	✠ orlac diac.	✠ cynehelm	✠ ulfbr ...
✠ berhthun ppb.	✠ ecgerð diac.	✠ ....r.....	✠ cynelaf.
✠ þeresred ppb.	✠ berhthelm.	✠	✠ ulflaf.
✠ eadmund ppb.	✠ sigheard.	✠ ulfhun.	✠ ulfric.
✠ tidbald ppb.	✠	✠ beornf...	✠ oengerð.
✠ eadulf ppb.	✠	✠ eadulf.	

✠ Et se heorod mid cristes rode tacne .... ine gefæstnode ... mm... esfegan dum pege á elc þara monna unbegecen onfem ... undum pege de ... me ge sneotan to dem dege de me unnende gefelde.

Titulus in dorso: Duð heð felder boc: Ælfred rex.

Carta Wilfrith *Episc. A.* 922.

DIsponente regi regum cuncta coeli recepta nec non quae sub coeli culmine apud homines notantur mipo ordine gubernante cuius incarnationis humanae anno dcccxxii indictione x haec donatio quae in ista capitula Saxonicis sermonibus apparet confirmata ac do-

nata

nata eſtat. In uſſeſ þýþúneſ noman haelendeſ cpiſtoſ. Ic pilƿpiþ biſcop cýðu manum aeƿ-
tep ƿýlƷendum ðaet ic ƿýlle ſumne dael londeſ aet clæƿſonda hiƷen to hiora biode aet
peoƷeƿna ceaſtre on ece epƿepeapdneſſe mid monnum ȝ mid allum ðaem nýtneſſum ȝe on
ſuxnoðum ȝe on meðum ðe ðaepto belýmpaþ on ðaet ȝepad þ min ȝemýnd ſoſ ȝode
mid him þý ſaeſtlicſ ſio ȝ hio aelce ȝepe oſ ðaem londe ec be ſumum daele ȝemundȝien
ða tide mineſ ſoþþriðeſ mid ðaem nýtneſſum ðe hio on ðaem londe beȝeten. ȝ nu pe
halȝiaþ ðuph ȝodeſ mildheoptneſſe alle upe aeƿtepƿýlȝend ȝodcundra hada ȝ peoplocun-
dra þ hioſ upe ƿýlene ſtaþulſ ſeſtlice ðuph punian mote ȝ ȝiſ aenȝeſ hadeſ mon ſio upe
aeƿtepƿýlȝendra ſpa pemne pipcaþ þ ðaeſ upe ƿýlene on aenȝum pirum ȝepemmin oððe ȝepa-
man pille pite he hine ſnht aȝeldendne beforan ȝode on ðaem ſophtiȝendlican domeſ daeȝe bu-
tan he hit aeſt ȝode ȝ monnum ƿýnþlice ȝebete. þiſſeſ londeſ ſtond tra hida binnan þiſſum ȝe-
maeþum aeþeſt up oſ ſtuþe ſuð onlonȝ diceſ on ðone heppaþ on lonȝ heppaþeſ to peſt tun-
ninȝa ȝemaepe ſpa on lonȝ ȝemaeper nopþ þ in axene up onlonȝ axene eſt on ſtuþe in ea dic.

Cartula hiſtorica de Uulſtano *epiſcopo.*

LArgiſſua dī omnipotentiſ grā præordinante. & beata ſemperque uirgine maria ut faſ eſt
credere ſuffragante; adiuncta ſimul beati oſuualdi interceſſione ALDREDUS archi epc̄
uenerabile uirū WULFSTAN nondū ad epiſcopatus apice electū edituū conſtituit uuigornen-
ſiſ eccleſiæ. Uidit enī in illo caſtitatē uigere. aliaſq; diuerſaſ uirtuteſ in eo manſione habe-
re. Illū laude digniſ moribus præditū fore. nec ſuā uitā ceterorū ducere more: Mundanā
omnino pompā deſpicere & celeſtē duntaxat inhianter concupiſcere. Unde n̄ ſolū ab
ipſo aldredo archi epō. uerū etiā ab omnibus regib; uidelic& ducib; & principib; honorabatur
& ſummo affectu diligebatur. Digniſ eū quique attollebant honorib; & ob religioniſ cultū
diligebant præ omnib; quoſ ipſe mutua caritate ut erat colūbinæ ſimplicitatiſ in xpī com-
plectebatur uiſceribus: De die uero in dē ad meliora proficiens. diq; adiutorio uirtutē uir-
tutib; addenſ prioratū uuigornenſiſ eccliæ diſpenſatione diuina coactuſ eſt ſuſcipere. Qđ ta-
men potiuſ cauſa obedientie quā adipiſcendæ ſuſcepit glæ. Uenerabilis interea comitiſſa Lod-
gua fama bonitatiſ eiuſ audita, totiſ illū cepit diligere uiſcerib; & in diuerſiſ huiuſ ſecli
ſub uenire neceſſitatib; cuiuſ ſiquidē precib; comeſ Leofricuſ coniunx indelicet ſuuſ duaſ terraſ Blacauuella & Uulfordilea uocataſ illi donauit quaſ antea dani ceteriq; dī aduerſarii ui ab-
ſtulerant & ab ipſa uuigornenſi eccla penituſ alienauerant. Alteram quoq; terram quam in-
cole illiuſ inkacumb nuncupant filiuſ præfati comitiſ ælfgariuſ nomine a quibuſda optinuit &
pro ſuæ remedio animæ predicti uiri dī iuri tradidit. Cernenſ autē uenerandus archi epſ
ALDREDꝰ hunc ſeruū dī bonis operib; inſudare nichil de terrenis curare, ſolum modo cele-
ſtib; inhiare, in epiſcopatū uuigornenſiſ eccliæ decreuit eum ſulleuare. Qđ ſicut diſpoſuit men-
te lic& multū reniteretur ille n̄ multo poſt implenit opere. Suſcepto itaq; tanti ho-
noriſ culmine. qualiter illud dō ſe protegente tenuerit. quā ſcīs operib; decoraverit. nulluſ
edicere poterit. Manſit autē in epiſcopatu xxxii anniſ menſib; iiii & iii ſeptimaniſ. Prio-
ratū uero uuigornenſis eccliæ ſuſcepit pro ipſo frater alliuſ ælfſtanꝰ nomine qui terraſ treſ lenc
uidelicet & dunhāſtede & peceſlea ſua adq̄ſiuit ſtrenuitate. Ipſe etiā ſeruuſ dī Wlſtanꝰ in
hac quā manemuſ heremo adhuc manenſ omnib; omnia fiebat ut omneſ xpō lucrari poſſet.

ideoq; quicunq; nomen eius uel facta audiebat illū summopere diligebat. A Wilelmo quoq; rege ceteris ampliuſ amabatur. ceteris amplius maioris & minoris gīæ uiris pro uitæ suæ merito honorabatur. Cui poscenti dedit terram duorū cassatorū quæ cullachif dicitur & alteram xv cassatorū quæ ælfesiun nominatur. Has insuper terras myttun scilicet & eastun & clus Landerycgeas & penhÿll & grimanleah sibi reddidit quæ ille omnia Thomæ uenerabili priori, qui prioratū post ælfstanū optinuit, commisit. Molendinū quoq; apud noþþican & iiii partē terræ ad usus fratrū donauit. & monasteriū qđ in uuestbyrig situ est ejusdē prioris Thomæ custodie mancipauit. qđ uidelicet monasteriū beatæ ouualdus prius exstruxit. monachis stabiliuit & terris hominibusq; illas excolentibus ditauit. Uerū post mortē illius sic a peruersi diaboli filius scilicē a piratis uastatū est ut nō remaneret in eo nisi unus solummodo presbiter qui diuinæ seruitutis officiū raro expleuit. At recordandæ memoriæ uulstanus post susceptū episcopatus honorē illud reædificauit terris hominib; & uestimentis ad dī seruitiū pertinentib; nobilitauit. ibidemq; secundū loci positionē monachos coadunauit & monasterii cū omnib; quæ ibi erant ecclæ uuigornensi subiugauit.

Titulus in dorso: be pulstane biscope. Du pulstane ð. manige land..... Willelm senior.

Jam ut omnia ea possim in omni genere suggerere, quæ *Philo-Saxoni* usui esse possunt, duo jam alia ex manuscriptis antiquæ satis scripturæ specimina hoc in loco subjungere mihi visum est:

Specimen e libro Philippi Presbyteri *super* Iob. *M.S.Bodl. NE. E.7.8.*
Ante Alfredi *M. tempora scriptum.*

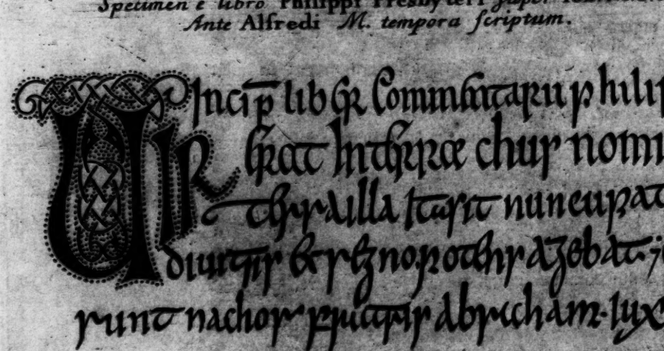

Specimen aliud ex M.S.Bodl. De Officio Missæ.

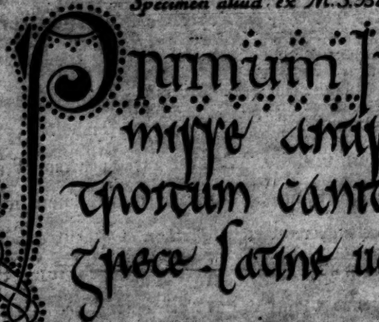

XXIX. Supra etiam in R. XXVI. Chartas haud paucas Ecclesiæ *Wellensis* ex archivorum tenebris in lucem protulimus, quibus RR. *Eadwardus Conf. Haroldus, Wilhelmus Bastardus, & Edgitha Eadwardi* conjunx, terras & privilegia *Giſoni* episcopo *Wellenſi* dedere. Cernē tot tantarumque donationum dignitas, ut aliquid de tanto præsule dicatur, flagitat, in quem tot principes, maximi eum facientes, beneficia successive contulerunt. Breviter igitur, *Lotharingus* [illegible] ille *Giſo, Wellensis* ecclesiæ xv episcopus, de territorio *Hasbanensi*. Capellanus erat *Eadwardi* [illegible] sollicitus,

NICOLAUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI CONSTITUTIONI DILECTO CONSILIARIO ET CAPE

ecclesiasticis utilitatibus pudere. & iustis desiderijs ac petitionibus prompto animo fauere. Unde eq; pmit

& tibi tuisq; successoribus ppetualit confirmamus oma quae p tate ecclae iuste & legalit competunt iuste tio

ibidem canonice pmouendi in petitu; quicquid pnominata ecclę episcopio ptin & tamque in pre ctio

mobilib & inmobilib. e eq; mouentib. castris. casis. villis. territorijs ecclesiis. cu primitijs & decimis

cui do auctore p idem auctoritate & nri edicti inuiolabile constitutione. ut nullus rex. dux. march

rme confrater tuoq; successore in petitu de bonis tuis diuertat. aut inquietare. aut aliqua

contra hoc nrm priuilegiu uenire tentauerit. & sic dicta apica auctoritate preceptu & corrobo

cui ut pio intuitu obseruata in omib exactet custodiens huius nri priuilegii constituta adcultu di

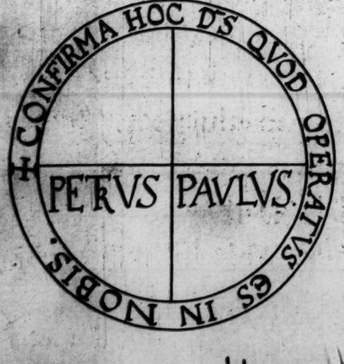

Datu Rome. vii. kl MAI. anno ab incarnat dni ihu M. Lxi. p manu Humbti scae ecclę

Ad Paginam 177.

[illegible] ecclesie [illegible] [illegible] [illegible]

ſeſſoris, *qui ipſum* (ut verbis *chartæ utar) *Romæ cum commendatitiis literis directum ordinatione Nicolai papæ ſanctum recepit.* In *Saxonicis Giſo* & *Giſa* & *Giſe* quandoque nominatur. An. Dom. MLXX. *Lanfrancum* conſecravit. An. MLXXV ſynodo *Londinenſi* interfuit. An. MLXXXVIII obiit. Conſecratus autem eſt epiſcopus, Anno MLXI. XV die *Aprilis*, vel XVII Kal. *Maii*, nempe die paſchæ, à *Nicolao* papa ſui nominis ſecundo; à quo, eodem in die, privilegium impetravit, quod æri inciſum hic exhibeo, quum quod non extat in *Bullario Romano*, tum quod antiquum, pulcherrimum, & nobiliſſimum ſcripturæ *Italicæ* exemplar ſit, in quo cernere eſt literas, quibus in uſu apud *Anglo-Saxones* eſſe incipientibus, vetus manus *Saxonica* in manum *Gallicanam*, ut eam vocat *Ingulphus*, i. e. in manum *Gallo-Italicam* converſa eſt. Literæ eæ ſunt. a. a. e. e. f. k. Q. q. r. ȝ. ſ. idem ſ vittatum vel capiſtratum, quod cernitur in libro *Wigornienſi* & aliis. S. t. ſt. V. cum abbreviationibus finalibus 9. ꝯ. quæ *us*, & *rum* denotant.

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

De Poetica Anglo-Saxonum.

I. POetica *Anglo-Saxonum* conſideranda eſt, vel reſpectu *ſermonis*, in quo poemata ſcribuntur; vel reſpectu *metri*, cujus tota ratio verſatur circa pedes vel quantitatem & menſuram ſyllabarum, quæ poemata à proſâ ſcriptis diſtinguit; vel tertio reſpectu *rythmi*, qui conſiſtit in ſyſtemate ſeu collectione pedum, quorum tempora aliquam ad ſe invicem habent rationem ſeu aptam proportionem, ex diverſorum temporum vel motuum concinna & convenienti menſura compoſitam; vel denique reſpectu *eorum quæ carminibus accidunt*, præſertim vero iſtorum, quæ poeticè ab *Anglo-Saxonibus* ſcripta tam ſpinoſa & intellectu difficilia reddunt.

II. Quoad ſermonem autem in quo poemata *Anglo-Saxonum*, ſaltem ea quæ extant, ſcribuntur, vel eſt purior ille *Saxonicus*, vel *Dano-Saxonica* dialectus, de quâ fuſe ſatis egimus ſuprà, in cap. XX, & XXI. Poemata, quæ in *Saxonico* puriori contexuntur, poemata *Saxonica*, quæ autem in *Dano-Saxonicâ* dialecto panguntur carmina, *Dano-Saxonica* vocanda cenſemus.

III. Poemata *Saxonica*, perinde ac ea, quæ purius in proſa oratione ſcribuntur, ab exoticis plerumque vocibus immunia ſunt, ut & à barbariſmis illis, qui in *Dano-Saxonicis* interdum vel ſyntaxin ipſam depravant vel depravare videntur. Imo non ſolum ab exoticis plerumque vocibus immunia ſunt, ſed ab iis vocibus quæ à ſoluta oratione alienæ ſunt, ſi excipias quæ *Dano-Saxonicis* & *Saxonicis* poetis communes ſunt, imo quæ iis cum *Francica* evangeliorum harmonia metrice ſcriptâ omnino, & cum *Cimbricis* etiam poematis magna ex parte communes ſunt, quas ergo jure poeticas nuncupandas judicamus. Hujuſmodi ſunt, quæ ſequuntur: metod, ꝓoꝺ, ꝓolꝺ, mold, hæle, hæleꝺ, ȝumꝑinc, ꝼiꝑaſ, beaꝺu, ꝺꝑaȝe, ꝼunꝺ, ꝼunꝺ, meca, beoꝼn, uꝛꝛ-ih vel uꝛꝛich, uꝛꝛeꝼ, heaꝺo, lixan, ꝺoȝoꝼ, ꝛiȝoꝼ, bꝛeȝo. pepoꝺ, vel peoꝼoꝺ, eȝoꝼ, haꝺꝼe, vel haꝺꝼo, ꝼinc, ꝛeꝼa, ꝼeꝼhꝺe, ꝼeoꝼh, toꝼht, hild, tiꝼ, laȝo, maȝo, ꝼꝛea, eaꝛoꝼa, liþ, liþa, balo, eoꝼꝺꝼe, liꝛt, ȝoꝺꝼeb, hꝼuꝛa. Quibus addas ex his compoſitas: ut beaꝺu-ꝼinc, maȝo-ꝼinc, ȝum-ꝼinc, &c. & voces certam quandam *conditionem*, ſtatum vel ordinem hominum propriè ſignificantes, metonymicè tranſlatas ad *hominem* in genere ſignificandum: ut, eoꝼle, beoꝼn, leoꝺ, beaꝼn, ȝeꝛeꝼe, elꝺ, ꝼeȝn, ꝛcealc; ut in cap. XXI. obſervatur.

IV. Poematum *Anglo-Saxonicorum* codicem nobis dedit cl. vir juvandis bonis literis natus *Chriſtoph. Rawlinſon* in metrorum *Boethianorum* verſionibus Poeticis è codice *Cottoniano* deſcriptis: horum nonnulla pura adeo ſunt, ut in iis non invenias vel unum à ſoluta oratione abhorrens vocabulum; ut in iſto, quod ſequitur: *Verſionum Cottonianarum* paginâ CLIII.

Æꝛla on hu ȝꝛimmum	Diꝛ aȝen leohꝛ.	Ꝺꝑa iꝛ ꝺiꝛꝛum nu.
And hu ȝꝛunꝺleaꝛum.	An ꝓoꝼlæꝛeꝺ.	Mode ȝelumꝑen.
Seaꝺe ꝛꝑinceꝺ.	And mid uua.	Nat hiꝛ maꝼe ne ꝑaꝛ.
Dæꝛ ꝛꝑeoꝼcende mod.	Foꝼȝiꝛ ꝺone.	Foꝼ Lode ȝoꝺeꝼ.
Donne hiꝛ ꝺa ꝛꝛhonȝan.	Ecan ȝeꝼean.	Buton ȝnoꝼnunȝe.
Stoꝼmaꝼ beataꝺ.	Ðꝑinȝ ꝼon ꝺa ꝺioꝼꝛꝺo.	Fꝑembꝺe poꝼulde.
Feoꝼuld biꝛȝunȝa.	Ðiꝛꝛe poꝼulde.	Dim iꝛ ꝼꝼoꝼꝼe ꝺeaꝼꝼ.
Donne hiꝛ ꝑinnende.	Soꝼȝum ȝeꝼꝑenceꝺ.	

---

* Conſulere poteſt lector apographon illius chartæ in *G. Dugdalii* Monaſtico *Anglicano* p. 188.

Sic in longiſſimo illo carmine, quod incipit in dextra columna, p. 173. multi verſus continui occurrunt, in quibus haud invenire eſt vel unicum verbum ſolutè ſcribentibus inuſitatum: ut,

Spa ðeþ monnep raul.
Þpeole zelicopt.
Þpæpfeð ymbe hý relfe.
Opt pmeazende.
Ymb ðap eopþlican.
Dpihtnep zepceapta.
Dazum ⁊ nihtum.
Þpilum hi relfe.
Secende pmeað.
Þpilum eft pmeað.

Ymbe ðone ecan Liob.
Sceppend hipe.
Scipende pæp ð.
Þpeole zelicopt.
Þpæpfeð ymb hi relfe
Ðonne hio ymb.
Hipe rcyppend.
Mið zepceab pmeað.
Dio bið upahæfen.
Opep hi relfe.

Ac hio hiþ callunga.
An hipe relfne.
Ðonne hio.
Ymb hi relfe.
Secende pmeað.
Dio hiþ rpiðe fiop.
Hipe relfne beneoþan.
Ðonne hio ðæp lænan.
Lufaþ ⁊ pundpaþ.
Eopþlicu ðing. &c.

Sic in carmine iſto ſatis longo, quod in pag. 191. incipit ab his verbis, hpý ze æfne rcylen. duæ tantum leguntur proſæ orationi extraneæ voces, liftaf & pinca. In illo quod ſequitur in ſiniſtra columna, pag. 192. duæ itidem tantum occurrunt, hæleþ & topht. Quod incipit in ſummæ paginæ columna dextra, pag. 194. quatuor poeticas tantum dat, hæleþ, topht, hpurf, metod. In carmine, homepuf pæf eaft. pag. 197. nullas niſi ſolutæ orationis voces & pure *Saxonicas* invenies, ut & in ultimo carmine, hpæt ðu meaht ongitan, nullas prorſus præter hpurf & metod. Hujuſmodi eſt elegans illud carmen in bibl. *Cott. Vitellius*, D. 20. & mendoſe impreſſum in *Simeonis Dunelmenſis* hiſtoria de Sancto *Cuthberto*. apud hiſt. *Anglican.* x ſcriptores, p. 76. & ibid. ad finem gloſſarii *Somneri* correctius, cum ejus verſione, de ſitu *Dunelmi* & ſanctorum reliquiis, quæ ibidem habentur, compoſitum. Quod cum verſione, & notis reverendi viri *G. Nicolſoni* Archidiaconi *Carleolenſis*, multis nominibus mihi colendi, hic plane quaſi pulpamentum appono:

Ir ðeor burch bpeome.
Leond bpeoten pice.
Steopa zerta ðolab.
Stanaf ymb utan.
Funðpum zepæxen.
Feop ymb eopna ð.
Ean ýðum rtpong.
And ðepinne puna ð.
Firca feola kinn.
On floda zemong.
And ðepe zepexen.
Fuda fertepn mycel.
Funia ð in þem picum.
Filda deop monige.
In deopa dalum.
Deopa unzefum.
Ir im ðepe býpi.
Eac beapnum zeci ðed.
Ðe apfærta eadig Cuðbepcht.
And ðef clæne cyninzef heofuð.
Oſualdef Engla leo.
And Aidan birceop.
Æðbepcht. ⁊ † Ædfrið.
Æðele zefepef.
Ir ðepinne mið heom.
Æðelpold birceop.

Eſt illa urbs inſignis,
Ultra Britannorum *regnum,*
Situ acclivis,
Rupibus cincta,
Miris abundans.
Were *circumfluit,*
Rivus fluctibus potens.
Atque huic inſunt
Piſcium varia genera
Inter fluctus degentium.
Ibique creſcit
Sylvarum ſaltus ingens.
Sinus poſſident
Terræ quàm plurimæ.
In vallibus profundis,
Damarum turba innumera.
Eſt in hac Urbe etiam
Hominibus bene notus
Venerabilis S. Cuthbertus;
Eſt & caſti regis caput
Oſwaldi, Anglorum leonis;
Et Aidanus Epiſcopus;
Ædberehtus & Ædfridus,
Nobiles ſocii.
Eſt ibidem cum his
Æthelwold epiſcopus;

* In deope dalum. *Somnerus* una voce deepdale tranſtulit; quo nomine totam antiquitus regionem quandam *Britannicam* vocatam notat *Camdenus* in *Dobunis*. Horum nomen factum credit à *Britannico* DUFFEN, quod maxima ex parte *loca jacentia & depreſſa ſub collibus* inſidebant; unde in univerſos nomen tranſiit; & ab ejuſmodi ſanè ſitu *Bathicia* in *Troade*, *Catabathmos* in *Africa*, *Deepdale* in *Britannia*, nomina acceperunt. Quoniam verò *ſaltus de Deepdale* longius à *Dunelmo* diſtet, in partibus ſcilicet agri *Eboracenſis* occiduis (vulgò **West rideing**) poſitus, ego voces deope dalum appellativè potius legendas puto. † *Ædfridus* epiſcopus *Lindisfarnenſis*; *Godwino*, *Egbertus*; aliis *Egfridus*. Huic *Beda* vitam *S. Cuthberti* inſcripſit. *Camdenus* noſter (Reliquiarum paginâ 22) evangelia *Saxonica* Gloſſata ſe vidiſſe meminit apud *R. Bowyer*, ab hoc epiſcopo conſcripta, & ſecundum canonem *Euſebianum* diviſa.

And

And þneoma boceꝑa Beda.	*Et celebris ſcriptor Beda;*
And * Boiꝛil abbet.	*Boiſiluſque abbas,*
Đe clæne Cuðbeꝛchte.	*Qui caſtum Cuthbertum*
30 † On ȝicheðe lepðe luꝛtum.	30 *Juvenem docuit gratanter;*
And he hiꝛ lapa pel ȝenom.	*Hicque facile ſit eruditus.*
Eapðiað æt ðem eaðiȝe.	*Repoſitæ cum his ſanctis,*
In inðem mýnſtꝛe.	*In interiori monaſterio,*
Unapimeða peliquia.	*Innumeræ reliquiæ;*
35 Đæꝛ moniȝe punðꝛum ȝepuꝛðað.	35 *Quæ plurima edunt miracula,*
Đe pꝛita ꝛeȝȝeð.	*Quæ hiſtorici tantiſper memorabunt,*
Mið ðene ðꝛihtneꝛ peꝛðomeꝛ biðeð.	*Dum Domini judicium veridicum expectant.*

Sic omnes hymni, qui habentur in ** Capitulo XXV, fol. 41, *Codicis* MS *Wigorniensis*, qui extat inter *Codd. Junianos*, bibl. *Bodl.* pure *Anglo-Saxonici* ſunt, ut paraphraſis hæc rythmica doxologiæ ad *Trinum* deum confitendum recitari ſolitæ, quam ſpeciminis nomine infra exhibeo, vel in poëticis nondum verſato oſtendit.

Gloria Patri.

Eaꝛðeꝛ ȝ uplýfꝛt.
And ealle ðinȝ ðu ſetteſt on ꝑolðan.
Sꝛýþe ꝑeala cýnna.
And to-ſýnðꝛoðoſt hiȝ.
Siððon on mænego.
Đu ȝeꝛꝛohteſt ece ȝoð.
Ealle ȝeꝛceaꝛꝛta.
On ꝛýx ðaȝum.
And on ðone ꝛeoꝛoðan ðu ȝeþeſteſt.
Đa þæꝛ ȝeꝛoꝛðað ðin ꝑæȝeꝛe peoꝛc.
And ðu ꝛunnan ðæȝ.
Sýlꝛ halȝoðeſt.
And ȝemæꝛſoðeſt hine maneȝum to helpe.
Đone heahan ðæȝ.
Healðað ȝ ꝑheoðiaþ.
Ealle þa ðe cunnon cꝛiſtene ðeapꝛ.
Ualiȝne heoꝛt luꝛan.
And þæꝛ hehꝛtan ȝeboð.
On ðꝛihtneſ namon.
Se ðæȝ iꝛ ȝepuꝛðoð.

Patri Et Filio Et Spiritui Sancto.

Đu eaꝛt ꝛnoꝛꝛa ꝑæbeꝛ.
And ꝑeoꝛh hýꝛðe.
Liꝑeꝛ latteoꝛ.
Leohteꝛ pealbenð.
Aſýnðꝛoð ꝑnam ſýnnum.
Sꝛa ðin ꝛunu mæꝛe.
Đuꝛh clæne ȝecýnð cýniȝ oꝛeꝛ ealle.
Bealð ȝebletꝛoð.
Boca lapeoꝛ.
Deah hiȝe ꝛnoꝛꝛe ȝ haliȝ ȝaſt.

Et Nunc Et Semper.

And nu ȝ ꝛýmble.
Đine ꝛoðan peoꝛc.
And ðin mycele miht.
Maneȝum ꝛþýtelað.
Sꝛa ðine cꝛæꝛtaſ heo.
Lýðaþ piðe.
Oꝛeꝛ ealle poꝑulð ece ſtanðeþ.

Sicut Erat In Principio.

Sꝛa þæꝛ on ꝑnuman.
Fꝛea man-cynneſ.
Ealne poꝑulðe pliꝛe.
And ꝑnoꝛꝛe clæne ȝ cꝛæꝛtiȝ.
Đu ȝe-cýðeſt þ.
Đa ðu ece ȝoð ana ȝeꝛꝛohteſt.
Đuꝛh haliȝe miht.
Neoꝛonaꝛ ȝ eoꝛðan.

Lobeꝛ hanð ȝepeoꝛc.
Lꝛoꝑeþ ſꝑa ðu hete.
Ealle þe hepiaþ.
Ualiȝe ðꝛeamaꝛ.
Llænꝛe ſtꝛeꝛne ȝ cꝛiſtene bec.
Eall miððan eaꝛð.
And þe men cpeðaþ.
On ȝꝛunðe hep.

---

* *Boiſilus.* Non fuit is abbas ſed præpoſitus (*Sax.* ꝑnaꝛaꝛt ȝ peoȝolpeaꝛð) monaſterii de **Mailros.** Videſis vitæ *S. Cuthberti* à Ven. *Bedâ* ſcriptæ caput 6, & 8. Et ejuſdem hiſt. eccleſ. lib. IV, cap. 27. Fuit etiam & *S. Cuthbertus* ipſe præpoſitus ejuſdem eccleſiæ. to ꝑnaꝛꝛte ȝeꝛet, Homil. MS. in natale *S. Cuthb.* in bibl. *Bodl. Boiſilum* autem abbatem poſt *Eatam*, *Cuthbertum* ibidem *Boiſili* (in eodem præſulatu) ſucceſſorem ſtatuit Auctor Tractatus **Rites** &c. **of Durham.** pag. 106. Corpus & Veſtimenta *S. Boiſili. Sim. Dunelm.* in continuat. hiſt. col. 68. obiit, A. D. 664. *Fl. Wigorn.*
† On ȝicheðe. Rectiùs forte *Cl. Somnerus*, on ȝeoȝoþe, *in juventute.* ** Inſcribitur hoc cap. de officus diurnalium noctuꝑnalium opaꝑum.

Lobe lof and ðanc.
And ðin agen dom.

Et In Secula Seculorum.

And on populd apopulð punaþ.
And þixaþ cyming innan puldre.
And hif ða gecorenan.
Deah ðrymnerre haligef garcef.
Flitige englaſ.
And puldor-gifre.
Soðe ribbe.
Sapla ðangung.
Modeſ miltre.
Ðæp if feo mæſte luſu.
Dalig domaf heofonaf fyndon.
Ðuph ðine ecan æghpæp fulle.
Spa fyndon ðine mihta ofep middan geapd.
Sputele ȝ gerȳne þ þu hy fȳlſt pophteſt.

Nihil in his *Dano-Saxonicæ* barbariei, nihil labefactatæ ſyntaxeos, nihil abhorrentium vocum à communi uſu ſolute ſcribentium, præter unam bpeome i bpeoma in priore, & polban in poſteriore exemplo. Cætera vero in utroque tam eſt carmen familiare quam proſa oratio, & æque facile intellectu. Seculi duodecimi manus videtur, in qua ſcriptum ſeu potius deſcriptum eſt de ſitu *Dunelmi* carmen ab aliquo ſuperioris antiquitatis exemplari.

V. Hactenus de poematis *Saxonicis*, à quibus quantum differant *Dano-Saxonica*, quæ boreales poetæ contexuerunt, oſtendi ſupra in capite xxi, atque ampliùs etiam obiter oſtenditur, in iis quæ infra de hac re tradituri ſumus. verum quamvis magnum eſt inter ea diſcrimen quoad *Sermonem*, in *metro* tamen ambo plane conveniunt, ut ex verſibus utriuſque ſermonis infra diviſim & ſeparatim poſitis, prout in exemplaribus interpunctione diſtinguuntur, lectori, quamvis in poeticis *Anglo-Saxonum* hoſpiti, facile conſtabit. Percipiet enim in exemplis, quæ infra damus, carmina *Anglo-Saxonum*, quum *Saxonica*, tum *Dano-Saxonica* conſiſtere ex verſibus, ſeu potius verſiculis trium, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, & quandoque novem ſyllabarum, & qui excedunt, ordine ſane non certo, ſed concinne valde & rythmice conjunctis. maxime autem in iis cernuntur verſiculi tetraſyllabi & pentaſyllabi, quibus pauciorum, pluriumve ſyllabarum verſus, ad placitum, ut mihi videtur, & abſque regula, interſperguntur. Imo in nonnullis carminibus & carminum locis, præſertim aſyndetis, ubi incaleſcens poeta præcipitare videtur orationem, multi tetraſyllabi, & pentaſyllabi continuò leguntur, hic illic raro interpoſitis plurium ſyllabarum verſibus: ut moris plerunque eſt apud metrorum *Boethianorum* tranſlatorem in uerſionibus *Cottonianis*, & non raro apud *Cædmonem*, p. 72. Quemadmodum iſta oſtendunt, quæ disjunctim hic infra ponuntur, more *Pindaricorum*, quibus haud uſque adeo abſimilia ſunt:

Folc pæf apæpeð.
Flod egra becpom.
Gaſtaf geompe.
Geofon deaðe hpeop.
Pæpon beoph hliðu.
Blode bertemeð.
Holm healfpe ſpap.
Dpeam pæf on ȳþum.
Pæteſ pæpna ful.
Pæl-mirſt artah.
Pæpon Egyptе.
Eft oncyndе.
Fluȝon ſophtiȝende.
Fæſ onȝeton.
Folðon hepe bleaðe.
Damaf findan.
Lyſp peaſð ȝnopnpa.
Dim onȝen ȝenap.
Atol yða ȝepealc.
Ne ðæf æniȝ becpom.
Depȝef to hame.
Ac behindan beleac.
Fyſð mid pæȝe.

Sic in Pagina 73.

Egyptum peaſð.
ðæf dæȝ peoſcef.
Deop lean ȝerceod.
Fop ðam ðæf hepiȝef.
Dam eft ne com.
Calleſ unȝpunder.
Æniȝ to lafe.
Ðætte fið heofo.
Secȝan morte.
Bodiȝean æfteſ bufȝum.
Bealo ſpella mærc.
Hofð peaſda hfyſpe.
Hæleða cpenum.
Ac ða mæȝen þpeataf.
Mepe deaþ ȝefpealh.
Spel bodan.

Sic quoque in fragmento hiſtoriæ *Judith*. p. 24.

Ða peaſð fnelpa pepod.
Snude ȝeȝeapepod.
Lenpa to campe.
Stopon cyne nofe.
Secȝaf and ȝefiþaf.
Bæfon ðufaf.
Fofon to ȝefeohte.
Fofð on ȝefihte.
Dæleþ undeſ helmum.
Of ðæpe haligan bȳpiȝ.
On þæt dæȝned fȳlf dynedan fcȳdaf.
Dlude hlum mon.
Ðæf fe hlanca ȝefeah.
Fulf in palde.
And fe panna hpefn.
Fȳlf ȝifpe fuȝel.
Fertan beȝen.
Ðæt him ða ðeod ȝuman.
Ðohton tilian.
Fylle on fæȝum.
Ac him fleah on laft.
Eapn æteſ ȝeopn.
Upiȝ feþepa.
Saloriȝ paða.
Sanȝ hilde leoþ.
Dȳþned nebba.
Stopon heaðo pincaf.
Beopnaf to beadope.
Bopdum beþeahte.
Dpealpum lindum.
Ða ðe hpile æf.
Eliþeodiȝna ebpit þolebon hæþenna hofp.
Him þ heapde peaþ.
Æt þam æpc plegan.
Eallum fopȝolden.
Afſiſium.
Sȳðdan Ebpeaf.
Undeſ ȝuþfanum.
Legan hæfdon.
To þam fȳdpicum.
Die ða fpomlice.
Leton fopþfleoȝan.
Flana fcȳnaf.
Hilde nædpan.
Of hopn bogan.

VI. Dif-

*In cod. C
no 937. *Hyb*
ex *Anlaffus*
mo invitatus,
ida claſſe ing
Danus & frat
ccurrentes, in
ur, à diei pri
rotracto, v re
eremerunt, ta

VI. Porro verſus ſex ſyllabarum frequentiores occurrunt, quam triſſyllabi. Heptaſyllabi etiam & ogdoſyllabi crebriores leguntur quam enneaſyllabi, qui quidem rariores ſunt. At qui enneaſyllabos ſuperant, rariſſime omnium occurrunt in *Anglo-Saxonum* poematis, & forſan mendoſe ſcribuntur ſine punctis metricis, quibus in plures verſus diſtinguendi ſunt, ut longus iſte ſuprà poſitus, elðeodiġna eorl polodon hæþenra horp.

VII. Difficile etiam eſt ſcire ex quot ſyllabis verſus aliquando conſtat ob diverſas cauſas: primò, quòd neſcimus ſyllabarum quantitatem, ac proinde ignoramus quo in loco duæ breves longæ locum ſupplent: ſecundo, quòd neſcimus quarundam ſive bivocalium, ſive diphthongorum poteſtatem, ut ea, eo, io, in his & hujuſmodi vocibus, ſteap, heoſod, ſpeond, hleop, ðeop, þeome, hio, ſiex: tertio, quod non conſtat quomodo voces in e fœminino vel obſcuro terminatæ pronuntiandæ ſunt in carmine: ut þohte, pophte, ſæġe. quæ metrice forſan nunc ut monoſyllaba, nunc ut diſſyllaba edenda ſunt. ex quibus incertum eſt. e. g. an verſus hleomaġo þeop, *Cædm.* p. xxxvi, l. 8, tetraſyllabus, vel hexaſyllabus habendus ſit: an, ſeoþ þæda ġela, p. xxxv, 14. pentaſyllabus ſit vel hexaſyllabus: an, hexaſod-ſpima p. xix, tetraſyllabus vel pentaſyllabus ſit; denique an, punu mid ſpeondeþ eċġe, inter ogdoſyllabos vel heptaſyllabos numerandus ſit. Sic ambigitur, þærmaþ þohte, p. xxxv, l. 15, triſſyllabus an tetraſyllabus ſit; & an, ſteape dune, p. lxi, l. 11, pro tetraſyllabo vel diſſyllabo, quod vix credo, habendus eſt.

VIII. Denique nullæ in hiſce carminibus, etſi lyricorum plane ſpeciem præ ſe ferant, quas ego invenire potui, ſtrophæ, antiſtrophæ vel epodi ſunt, ex certo verſuum numero conſtantes: verum ſi quæ ſint, labor certe plus quam herculeus erit in continuæ ſcripturæ codicibus eas invenire.

Ut autem carmina, quæ majores noſtri, tam *Saxonice* quam *Dano-Saxonice* condidere, in metro conveniant, & quam veræ ſint obſervationes, quas in regulis dedimus, & daturi ſumus, magis eluceſcat, uberioribus exemplis confirmanda omnia cenſemus. Carmina ideo & *Saxonica* & *Dano-Saxonica* adjungam, inter quæ magnum primo intuitu diſcrimen deprehendatur.

Æthelſtanus victor. Cap. in Chronico *Saxonico Gibſoni.* * Anno Domini ᴅᴄᴄᴄᴄ.ᴌᴌᴌ.ᴠᴉᴉᴉ.

Þep Æþelſtan cyning.
Eorla dryhten.
Beorna beah-ġyfa.
And hiſ broðor eac Eadmund æþeling.
Ealdor langne tỹm.
Lieflohġon æt ſecce.
Ðeorda ecġum.
Ymbe brunan-burh.
Borð-peal clufan.
Heopan heaðolinde.
Damopa lafan.
Afapan Eadpeapdeſ.
Ðra him ġeæðele pæſ.
From cneo-mæġum.
Ðæt hie æt campe oft pið laþra ġehpæne.
Land [1] ealġodon.
Borð ȝ hamaſ [2] hettend crunġun.
Ðeotta leoda.
And ſcip-flotan.
Fæġeſ ſeollan.
Feld dỹnede [3] ſecgaſ hpate.
Ðỹðan runne up on morġen tid.
Mæne tunġol.
Glad ofeſ ġrundaſ.
Godeſ condel beorht eceſ Dryhtneſ.
Oðð ſio æþele ġeſceaft.
Sahto ſetle.
Ðæſ læġ ſecġ mænig.
Lapum aġeted.
Spilce ſcittiſc eac.
Fepig [5] piġeſ fæd.
Fefт ſeaxe ſcorp.
[6] Ondlonġne dæġ.
Eoſod cyrtum on laſt legdun.
Ladum ðeodum.
Deopan hepe-flỹman.
Dindan þeaple mecum [7] mỹlen ſceappan.
Mỹnce ne pỹnedon.
Deonðeſ hond plegan.
Dæle þa nanum þaþa þe mid Anlafe.
Ofeſ [8] æpa ġeblond.
On lideſ borme.
Land ġefohtun.
Fæġe to ġefeohte.
Fiſe legun on ðam camp-ſtede.
Lỹningaſ ġeonġe.
Speondum arfeſtede.
Speolce ſeofene eac eoplaſ Anlafeſ.
Unrim hepigeſ.
Flotan and ſceotta.
Ðæſ ġeflemed peaſð norðmanna [9] bregu.

* In cod. *Cott.* & in *Matth. Weſtmonaſt.* Anno 937. *Hybernenſium* multarumque inſularum ex *Anlaffus* paganus, à *Scotorum* rege *Conſtantino* invitatus, oſtium *Humbri* fluminis cum valida claſſe ingreditur. cui rex *Anglorum Æthelſtanus* & frater ejus *Eadmundus* cum exercitu occurrentes, in loco, qui *Brunenburgh* nuncupatur, à diei principio uſque in veſperam, prœlio protracto, v regulos & vii duces ex adverſariis peremerunt, tantumque ſanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo *Angliæ* prœlio fuſum eatenus audierunt. Reges vero *Anlaffum* & *Conſtantinum* ad naves fugere compellentes, cum glorioſo triumpho ad propria remearunt. [1] In cod. *Cott.* ġealġodon. [2] Cod. *Cott.* heted. [3] Cod. *Cott.* recga ſpate. [4] Cod. *Cott.* ġuman norþþæpne. [5] Cod. *Cott.* piġeſ pæd. [6] Cod. *Cott.* ȝ langne. [7] Cod. *Cott.* mycel ſceappum. [8] Cod. *Cott.* eap ġebland. [9] In Codice autem *Cottoniano* legitur bregd.

Nýbe ȝebæbed to hiber ꝑtepne little pepebe
[1] Lpeab cneapon ꝓlot cýninȝ.
Ut ȝepat on ꝓealene ꝓlob.
Feoph ȝenepebe.
Spilce þæp eac pe ꝓpoba mib ꝓleame com.
On hiꝛ cýððe nopð Lonꝛtantinuꝛ.
[2] Dap hýlbe [3] pinȝ.
Dpeman ne ðopꝛte.
[4] Mæcan ȝemanan.
De pæp hiꝛ mæȝa ꝛceapð.
Fꝛeonda ȝeꝛýlleb on ꝓolcꝛtebe.
Berlaȝen æt ꝛecce.
And hiꝛ ꝛunu ꝓop-let on pæl-ꝛtole.
Fundum ꝓopȝꝛunden.
[5] Leonȝe æt ȝuðe.
Lýlpan ne ðopꝛte.
Beopn blanden-ꝓeax.
[6] Bilȝe ꝓlehteꝛ ealð in pidda.
Ne Anlaꝛ ðý ma.
Mid heopa [7] hepe-laꝛum.
[8] Dlehan ne ðopꝛtan.
Dæt hie beadu peonca betepan punðon
on camp-ꝛtede cumbelȝehnadeꝛ.
Lanmittinȝe.
Lumena ȝemoteꝛ.
Fæpen ȝeppixleꝛ.
Dæꝛ ðe hie on pæl-ꝓelda.
Fið Eadpeapdeꝛ.
Aꝓopan pleȝoban.
Lepitã him þa nopþ men [9] næȝled cneappũ.
Dpeopiȝ [10] dapa ða laꝛ.
On dinneꝛ mepe.
Opep [11] deop pæteꝛ.
[12] Diꝓelin ꝛecan.
[13] And heopa land æpiꝛcmode.
Spilce ða ȝebꝛoðeꝛ.
[14] Beȝen æt ꝛamne.
Lýninȝ and æþelinȝ.
Lýððe ꝛohton.
Fꝛeꝛt-Seaxna land.
Fiȝeꝛ [15] hpeamie.
Lætan him behýndan.
[16] Dpæꝓn Bpýttian ꝛalu pipaban.
And ðone ꝛpeaptan hpeꝓn.
Dýpned nebban.
And ðane haꝛean paban eaꝛn.
Æꝛtan hpit æꝛeꝛ bpucan.
Lpædiȝne ȝuð-haꝓoc.
And þ ȝnæȝedeop pulꝛ on pælde.
Ne peapð pæl mape.
On ðiꝛ eiȝlande.
Æꝛep ȝýta.
Folceꝛ ȝeꝛýlleð.
Beꝓopan ðiꝛꝛum.
Speopdeꝛ ecȝum.
Dæꝛ ðe uꝛ ꝛecȝað béc.
Ealde uðpitan.
Siððan eaꝛtan hideꝛ Engle and Seaxe.
Up becomon.
[17] Opep bpýmum bpad.
Bpýtene ꝛohton.
Flance piȝꝛmiðaꝛ.
Fealleꝛ opep-comon.
Eoplaꝛ aphpate.
Eapð beȝeatan:.

Philoſophia Cantans, in Metrorum *Boethianorum* Verſionibus *Cottonianis*. p. 156.

Ða ꝛe piꝛdom eꝛt.
Fopð hopð onleac.
Sanȝ roð cpiðaꝛ and ðuꝛ ꝛelꝓa cpæð:.
Donne hio ꝛunne.
Speotoloꝛt ꝛcineð.
Dadpoꝛt oꝛ beꝓone.
Dpæþe bioð aðiꝛtpod.
Ealle oꝓiꝛ eopðan.
Oðpe ꝛteoppan.
Foꝛ ðæm hiopa.
Biꝓhtu ne bið.
Auht to ȝeꝛettane.
Fið ðæne ꝛunnan leoht.
Donne ꝛmolte blæþ.
Suðan and peꝛtan.
Find undeꝓ polcnum.
Donne peaxeð hpaðe.
Felðeꝛ bloꝛtman pæȝen ðæt hi moton.
Ac ꝛe ꝛteapca ꝛtopm.
Donne he ꝛtꝓonȝ cymð.
Noꝓþan and eaꝛtan.
De ȝenimeð hpaðe.
Dæꝓ poꝛan plite.
And eac ða puman pæ.
Noꝓðepne ýꝛt.
Nebe ȝebæbed.
Dæt hio ꝛtꝓanȝe.
Leond ꝛtýpeð.
On ꝛtaðu beateþ.
Eala þ on eopðan.
Auht pæꝛtliceꝛ.
Feopceꝛ on populde.
Ne punað æꝛpe:.

Deus tentans fidem Abrahami. paraphr. Geneſeos, p. 61.

Lepit þu oꝛeꝛtlice.
Abꝓaham ꝛeꝓan.
Laꝛtaꝛ lecȝan.
And ðe læde mid.
Din aȝen beaꝛn.
Du ꝛcealt Iꝛaac me.
Onrecȝan ꝛunu ðinne.
Sýlꝛ to tibꝓe.
Siððan ðu ȝeꝛtiȝeꝛt.
Steape dune.
Dpincȝ þæꝛ hean landeꝛ.
De ic þe heonon ȝetæce.

[1] Cod. *Cott.* cpeat cneap on ꝓlod ꝓeoph ȝenepede ꝛpilce þæp. [2] Cod. *Cott.* hal. [3] Rinc. [4] Mæcȝa. [5] Cod. *Cott.* ȝeonȝne. [6] Cod. *Cott.* bill ȝeꝛihteꝛ ealð inpuda. [7] Depe leaꝛum. [8] Dlýbban. [9] Cod. *Cott.* dæȝled on ȝaꝓum. [10] Cod. *Cott.* dapeða. [11] Cod. *Cott.* beopne. [12] Diꝓliȝ. [13] Eꝛt ýꝓa. [14] Beȝe ætpunne. [15] Dpemiȝe. [16] Dpa bpýttinȝa ꝛaloꝛiȝ þaban ðone. [17] Opep bpade bpimu. Has & hujuſmodi lectiones alias exhibet codex *Cottonianus*.

Up

Up ðinum agnum fotum.
Ðæp þu rcealt.
Að gegæppan.
Bæl-fýp beapne ðinum.
And blotan fýlf.
Sunu mið fpeopðef ecge.
And þonne fpeaptan lige.
Leofef lic fopbæpnan.
And me lac bebeodan:
Ne fopfæt he þý fiþe.
Ac fona ongann.
Fýpan to fope.
Him pæf fpea engla.
Fopð on bpýrne.
And hif palbend leof.
Ða fe eadga.
Abpaham fine.
Niht-pefte of geaf.
Nallef nepgendef.
Næpe pið hogode.
Ac hine fe halga pef.
Lýpde gnægan fpeopde.
Lýðde þ him.
Lafta peapdef egefa.
On bpeoftum punode:
Ongan þa hif efolaf bætan.
Lamol fephþ golðef bpýtta.
Neht hine geonge tpegen.
Men mið fiþian.
Mæg pæf hif agen þnidda.
And he feopþa fýlf.
Ða he fuf gepat.
Fnom hif agenum hofe.
Iſaac læban.
Beapn un-peaxen.
Ða him bebeap metod.
efrte þa fpiþe.
And onette.
Foþþ fold pege.
Ða him fpea tæhte.
Fegaf ofep pefren.
Oþ þ pulðop-tophte.
Dægef þnidðan.
Up ofep deop pæten.
Opð apæmde.

Ða fe eadga pef.
Lefeah hlifigan.
Nea bune.
Ða him fægde æp.
Ðpeglef alðop:
Ða Abpaham fpnæc.
To hif ombihtum.
Rincaf mine.
Reftath incit hep.
On ðirrum picum.
Fit eft cumaþ.
Siððan pit æpende.
Uncep tpega.
Laft cýninge.
Agifen habbat:
Lepat him þa fe æþeling.
And hif agen funu.
To þæf gemeapcef.
Ðe him metod tæhte.
Faban ofep pealbaf.
Fuða bæp funu.
Fæðep fýn and fpeopð:
Ðe ðæf fpicgean ongann.
Fef pintpum geong.
Fopðum Abpaham.
Fit hep fýn and fpeopð.
Fpea min habbað.
Hpæp if þ tibep.
Ðæt ðu tophte gode.
To ðam bpýne-gielde.
Bpingan þencft.
Abpaham maðelode.
Hæfde on an gehogod.
Ðæt he gebæde.
Ða him bnihten het.
Him þ roð cýning.
Ðýlfa finðeð.
Moncinnef peapð.
Ða him gemet þincð:
Lefrah ða ftið hýdig.
Steape bune.
Up mið hif eafopan.
Ða him fe eca bebeap:
Ða he on hnofe gefrod.
Dean landef.

On þæne þe him fe ftpanga to.
Fefffæft metod.
Fopðum tæhte.
Ongan ða ab hladan.
Æled peccan.
And gefetenode
Fet and honda.
Beapne finum.
And ða on bæl ahof.
Iſaac geongne.
And ða æðne gegnap.
Speopð be gehiltum.
Fold hif funu cpellan.
Folmum finum.
Fýne fencan.
Mægef bneofe.
Ða metodef ðegn.
Ufan Engla fum.
Abpaham hlude.
Stefne cýgde.
Ne fille gebad.
Apef fpnæce.
And ðam engle oncpæð:
Him ða ofrtum to.
Ufan of nodepum.
Fulðop gaft godef.
Fopðum mælde.
Abpaham leofa.
Ne fleah ðin agen beapn.
Ac ðu cpicne abnegd.
Lniht of áde.
Eafopan ðinne:
Him án puldpef god.
Mago Ebnea.
Ðu medum fcealt.
Ðuph hæf halgan hand.
Deofon cýningef.
Soþum figop-leanum.
Delfa onfon.
Lin fæftum gifum.
Ðe pile gafta peapð.
Lýffum gilban.
Ðæt ðe pæf leofna hif.
Sibb and hýldo.
Ðonne ðin fýlfef beapn.

Boethius mutatam fortunam plorans. Metr. Boeth. Verſ. Cott. p. 152.

Hpæt ic hoða fela.
Luftlice geo.
Sanc on fælum.
Nu fceal fiofigende.
Fope gepæged.
Fneccea giomof.
Singan fapcpidaf.
Me ðiof ficcetung.
Hafaþ agæled.
Ðæf geocfa þ ic.
Ða ged ne mæg.
Lefegean fpa fægne.
Ðeah ic fela gio ða.
Sette foþ cpiða.

Ðonne ic on fælum pæf:
Oft ic nu mifcýpne.
Luðe fpnæce.
And ðeah uncuþne.
Æf hpilum fond me.
Ðaf populð fælþa.
Fel hpæf blindne.
On ðif dimme hol.
Dýrne foplæddon.
And me ða bepýpton.
Ræbef ȝ fpofne.
Fof heopa untheopum.
Ðe ic him æfne betft.

Tpupian fceolde.
Hi me topendon.
Heopa bacu bitepe.
And heopa blifre fnom.
Fophpam polde ge.
Feopulð fnýnd mine.
Secgan oððe fingan.
Ðæt ic gefællic mon.
Fæne on peopulde.
Ne fint ða popð foþ.
Nu ða gefælþe.
Ne mazon fimle.
Lepunigan:

NERO, *sive Fortuna pessimos ad imperium provehit. Metr. Boeth.* p. 159.

Þæt þe ealle þiton.
Þelce æþlęrte.
Ieneah ge þeoh.
Nęþon þohte.
Rompapa cyning.
Ða hiꝛ þice þæꝛ.
Þehꝛt unþeꝛ heoꝛonum.
To hþýne monegum.
Þælhpeoþeꝛ gepeꝺ.
Þæꝛ ꝛul þiꝺe cuꝺ.
Unþiht hæmeꝺ.
Aþleaꝛta ꝛela.
Man anꝺ moꝛþoꝛ.
Myꝛꝺæꝺa poꝛn.
Unþihtþiꝛeꝛ inþiꝺ ꝺoncaꝛ.
Þe het him to gamene.
Ieapa ꝛoꝛþæþnan.
Romana buꝛig.
Sio hiꝛ þiceꝛ þæꝛ.
Ealleꝛ eꝺelꝛtol :
Þe ꝛoꝛ unꝛnýttꝛum.
Volde ꝛanꝺian.
Liꝛ þ ꝛýꝛ meahte.
Lixan ꝛpa leohte.
Anꝺ ꝛpa longe eac.
Reaꝺna ꝛettan.
Spæ he Romane.
Secgan gehenꝺe.
Þæt on ꝛume tiꝺe.
Tþoma buꝛig.
Oꝛeꝛ togen hæꝛꝺe.
Legꝺa leohtoꝛt.
Lengeꝛt buꝛne.
Þama unꝺeꝛ heꝛonum.
Næꝛ þ heþlic ꝺæꝺ.
Þæt hine ꝛpelceꝛ gameneꝛ gilpan lýꝛte.
Ða he ne eaꝛnaꝺe.
Elleꝛ puhte.
Buton ðæt he polꝺe.
Oꝛeꝛ þeꝛ ðeoꝺe.
Hiꝛ aneꝛ huþu.

Anpalꝺ cýðan.
Eac hit gepælꝺe.
Æt ꝛumum ciepꝛe.
Þæt ꝛe ilca het.
Ealle acpellan.
Ða picoꝛtan.
Romana pitan.
Anꝺ ða æþeleꝛtan.
Eopl gebýnꝺum.
Þe he on ðæm ꝛolce.
Leꝛꝛiꝛgen hæꝛꝺe.
Anꝺ on uppan.
Agene bꝛoðoꝛ.
Anꝺ Hiꝛ moꝺoꝛ.
Mið meca ecgum.
Billum oꝛ beatan.
Þe hiꝛ bꝛýꝺe oꝛꝛlog.
Selꝛ miꝺ ꝛpeoꝛꝺe.
Anꝺ he ýmle pæꝛ.
Micle ða bliþna.
On bneoꝛt coꝛan.
Þonne he ꝛpýlceꝛ moꝛþþeꝛ.
Mæꝛt gekꝛemeꝺe.
Naller ꝛoꝛgoꝺe.
Þæþeꝛ giððan á.
mihtig Dnihten.
Ametan polꝺe.
þnece be gepýnhtum.
Voh ꝛnemmenꝺum.
Ac he on ꝛeꝛþe fægn.
acneꝛ anꝺ ꝛeaꝛupa.
Fælhniop punoꝺe.
Fiolꝺ emne ꝛpa.
Þeah elleꝛ ðiꝛꝛeꝛ.
Mæꝛan miꝺꝺan geaꝛꝺeꝛ.
Spa ꝛpa lýꝛt anꝺ lagu.
Lanꝺ ymb clýppaꝺ.
Laꝛꝛecge embe gýꝛt.
Iumena nice.
Secge ritlu.
Suꝺ eaꝛt anꝺ peꝛt.
Oþ ða noꝛþmeꝛtan.

Næꝛꝛan on eoꝛþan.
Eall ðæt neꝛone.
Neꝺe oðꝺe luꝛtum.
Þeaþoꝛinca ⁊gehpilc.
Þeꝛan ꝛceolꝺe:
Þe hæꝛꝺe him to gamene.
Ðonne he on gýlp aꝛtag.
Þu he eoꝛð cyningaꝛ.
Ynnꝺe ⁊ cpelmꝺe.
Þenꝛt ðu þ ꝛe anpalꝺ.
Eaðe ne meahte.
Loꝺeꝛ ælmihtigeꝛ.
Ðone gelp ꝛcaðan.
Rice beneaꝛian.
Anꝺ beneaꝛian.
Hiꝛ anpalꝺeꝛ.
Ðuph ða ecan meaht.
Oððe him hiꝛ ýꝛeleꝛ.
Elleꝛ gefꝛioꝛan.
Eala giꝛ he polꝺe.
Æt he pel meahte.
Æt unþiht him.
Eaðe ꝛoꝛbioꝺan.
Eapla þ ꝛe hlaꝛoꝛꝺ.
Deꝛig gioc.
Slepte ꝛpaꝛe.
On ða ꝛþýnan.
Sinna ðegena.
Ealna ðaꝛa hæleða.
Ðe on hiꝛ tiꝺum.
Leonꝺ ðaꝛ lænan poꝛolꝺ.
Liban ꝛceolꝺon.
Ne on unꝛcýlꝺgum.
Eoꝛla blode,
Hiꝛ ꝛpeoꝛꝺ ꝛelebe.
Spiðe gelome.
Ðæꝛ pæꝛ ꝛpiðe ꝛpeotol.
Æt ꝛe fæꝺon oꝛꝛt.
Æt ꝛe anpalꝺ.
Ne deð apiht goꝺeꝛ.
Liꝛ ꝛe pel nele.
Ðe hiꝛ gepealꝺ haꝛaꝺ:

Noachus vino superatus, Paraphr. Genes. p. 35.

Ða Noe ongan.
Nipan ꝛtexne.
Mið hleo-magum.
Ham ꝛtaðelian.
Anꝺ to eoꝛðan him.
Æteꝛ tilian.
Þon anꝺ þohte.
Ýngeanꝺ ꝛette.
Seoꝛ fæꝺa ꝛela.
Sohte geoꝛne.
Ða him plite beoꝛhte.
Þæꝛtmaꝛ bꝛohte.
Ieaꝛtohte giꝛe.
Ihene ꝛolde:
Ða þ ge eoꝺe.
Seꝛa neaꝛꝺe.
Æt ꝛe eaꝺega peꝛ.
On hiꝛ picum peaꝛð.

Vine bꝛuncen.
Spæꝛ ýmbel peꝛig.
Anꝺ him ꝛelꝛa ꝛceaꝛ.
Reaꝛ oꝛ lice.
Spa gefýꝛne ne pæꝛ.
Þeꝛum anꝺ piꝛum.
Æt ꝛa ðaꝛ lim-nacoꝺ.
Læg ða lim-nacoꝺ.
Þe lýt ongeat.
Æt him on hiꝛ inne.
Spa eaꝛme gelamp.
Ða him on hneðne.
Deaꝛoꝺ ꝛpima.
On ðæꝛ halgan hoꝛe.
Heoꝛtan clýpte.
Spiðe on ꝛlæpe.
Seꝛa neaꝛꝺe.
Æt he ne mihte.
On gemýnꝺ bnepen.

Dine handum ꝛelꝛ.
Mið hpægle ppyon.
Anꝺ ꝛceome ðeccan.
Spa gefceapu pæꝛon.
Þeꝛum anꝺ piꝛum.
Æt ꝛa ðaꝛ lim-nacoꝺ.
Uꝛꝛum fæðeꝛ ⁊ meðeꝛ.
Fýꝛene ꝛpeoꝛꝺe.
On laꝛte beleac.
Liꝛeꝛ eðel.
Ða com æꝛeꝛt.
Lam inniꝺian.
Eaꝛoꝛa noeꝛ.
Æꝛ hiꝛ alboꝛ læg.
Feꝛhðe ꝛoꝛꝛtolen.
Æꝛ he ꝛheonðlice.
On hiꝛ agenum fæðeꝛ.

Apc

Ape ne polde.
Leꝛceapian.
Ne ða ꝛceonde hupu.
Pleo-maȝum helan.
Ac he hlihende.
Bnoþþum ꝛæȝde.
Du ꝛe beopn hine.
Reꝛte on ꝛecede.
Pie ða þaðe ꝛtopon.
Peopa anbplitan.
In bepꝛiȝenum.

Undeꝛ loðum liꝛtum.
Ðæt hie leoꝛum men.
Leoce ȝeꝛþemede.
Lode pepon beȝen.
Sem and laꝛeð:
Ða oꝛ ꝛlæpe onbꝛæȝd.
Sunu Lamecheꝛ.
And ða ꝛona onȝeat.
Ðæt him cyne ȝodum.
Lham ne polde.
Ða him pæꝛ ape ðeapꝛ.

Æniȝe cyðan.
Pylda and tpeopa.
Ðæt þam halȝan pæꝛ.
Saꝛ on mode.
Onȝan þa hiꝛ ꝛelꝛeꝛ beapn.
Poꝛdum þýþȝean.
Lpæð he peꝛan ꝛceolde.
Pean undeꝛ heoꝛnum.
Pleo-maȝa ðeop.
Lham on eopðan:

Boethius Deum laudans. Metr. Boeth. pag. 153.

Æala ðu ꝛcippend.
Sciþþa tunȝla.
Peꝛoneꝛ ȝ eopðan.
Ðu on heahꝛetle.
Ecum nicꝛaꝛt.
And ðu ealne hnæþe.
Peꝛon ymb hpeapꝛeꝛt.
And ðuph ðine.
Halize miht.
Tunȝlu ȝenebeꝛt.
Ðæt hi ðe to hepað.
Spylce ꝛeo ꝛunne.
Speaptna nihta.
Diopthо abpæꝛceð.
Ðuph þine meht.
Blacum leohte.
Beophte ꝛteopþan.
Mona ȝemetȝað.
Ðuph ðinpa meahta ꝛped:
Pilum eac ða ꝛunnan.
Sineꝛ beneaꝛað.
Beophtan leohteꝛ.
Ðonne hit ȝebýꝛiȝan mæȝ.
Ðæt ꝛpa ȝeneahꝛne.
Nebe peopðaþ.
Spelce ðone mæþan.
Mopȝenꝛteoppan.
De pe oðꝛe naman.
Æꝛenꝛteoppa.
Nemnan hepað.
Du ȝenebeꝛt ðone.
Ðæt he þæꝛe ꝛunnan ꝛið be-
Leapa ȝehpelce.
De ȝonȝan ꝛceal.
Beꝛopan ꝛepan.
Dpæt ðu ꝛæðep.
Pepceꝛt ꝛumuþ.
Lanȝe baȝaꝛ.
Spiðe hate.

Ðæm pintep baȝum.
Punðpum ꝛceopta.
Tiða ȝetiohhaꝛt.
Ðu ðæm tpeopum ꝛeleꝛt ꝛuþ-
an and peꝛtan.
Ða æp ꝛe ꝛpeapta ꝛtopm.
Nopðan ȝ eaꝛtan.
Benumen hæꝛðe.
Leaꝛa ȝehpelceꝛ.
Ðuph ðone laþþan pind.
Eala hpæt on eopðan.
Ealla ȝeꝛceaꝛta.
Dýpað ðinne hæꝛe.
Doð on heoꝛonum.
Spa ꝛome.
Mode and mæȝne.
Butan men anum.
Se pið ðinum pillan.
þýnceð oꝛtoꝛt.
Pella ðu eoa.
And ðu ælmihtiȝa.
Ealpa ȝeꝛceaꝛta.
Sceppend ȝ neccend.
Apa ðinum eapmum.
Eopðan tuðne.
Monna cynne.
Ðuph ðinpa mehta ꝛped.
Dpi ðu ece Lod.
Æꝛne polde.
Ðæt ꝛio pynd.
On ȝepill.
penðan ꝛceolde.
Ylum monnum.
Ealleꝛ-ꝛpa ꝛpiðe.
Dio ꝛul oꝛt.
Depeð unꝛcýldeȝum.
Sittað ýꝛele men.
Liond eopðpicu.
On heah ꝛetlum.

Haliȝe ðpiccað.
Undeꝛ heopa ꝛotum.
Finum uncuð.
Dpi ꝛio pýnd.
Spa po penðan ꝛceolde.
Spa ꝛint ȝehýðde.
Deꝛ on populde.
Leond bupȝa ꝛcela.
Beophte cpæꝛtaꝛ.
Unpihtpiꝛe eallum tiðum.
Habbað on hoꝛpe.
Ða ðe him ꝛindon.
Rihteꝛ piꝛþan.
Ricaꝛ þýþþan.
Bið þ leaꝛe loꝛ.
Lanȝe hpile.
Beppiȝen mið ppencum.
Nu on populde hep.
Monnum ne bepiað.
Mane aðaꝛ.
Liꝛ ðu nu palðend.
Ne pilt pinde ꝛteopan.
Ac on ꝛelꝛ pille.
Siȝan lætteꝛt.
Ðonne ic paꝛ.
Ðæt te pile.
populd men tpeoȝan.
Leond ꝛolðan ꝛceaꝛ.
Buton ꝛea ane.
Eala min Dpýhten.
Ðu ðe ealle oꝛeppihꝛt.
populde ȝeꝛceaꝛta.
plit nu on moncyn.
Milðum eaȝum.
Nu hi on moneȝum hep.
populde ýðum.
þýnnað and ꝛpincað.
Eapme eopðpapan.
Apa him nu ða:

Chron. Sax. A. D. DCCCLXXV. *Eadgarus R. Merciorum moritur; Eadwardus filius in regno ſuccedit.*

Deꝛ ȝeendode.
Eopðan dpeamaꝛ.
Eaðgaꝛ Engle cyninȝ.
Leaꝛ him oðeꝛ leoht.
plitiȝ and pinꝛum.
And ðiꝛ pace ꝛopleꝛ.
Lýꝛ ðaꝛ læne nemnað.
Leoda beapn.
Men on moldan.

Ðæne monað ȝehpæp in ðiꝛꝛe æðel týmꝛ.
Ða ðe æp pæpan.
On pim cpæꝛte.
Rihte ȝetoȝene.
Luliuꝛ nomað.
Ðæt ꝛe onȝa ȝepat on ðone eahtateoþan dæȝ.
Eaðgaꝛ oꝛ liꝛe.
Beopna beah.
Lýꝛa.

And ꝼenᵹ hiꝛ beapn ꝛÿþþan to cÿne-ꝑice.
Lÿlð unpeaxen.
Eopla ealðoꝛ.
Ðam pæꝛ Eadpeapð nama.
And him tÿꝛꝼæꝛt hæleð.
Tÿn nihtum æꝛ.
Oꝼ Bꝛÿtene ᵹepat.
Biꝛcop ꝛe ᵹoða.
Ðuph ᵹecÿndne cpæꝼt.
Ðam pæꝛ Lÿnepeapð nama.
Ða pæꝛ on mÿꝛce.
On mine ᵹeꝼꝛæᵹe.
ꝑiðe and pel hpæꝛ.
Palðendeꝛ loꝼ.
Apÿlleð on ꝼolðan.
Feala peapð to-bꝛeꝼeð.
Lleappa ᵹoðeꝛ ðeopa.
Ðæt pæꝛ ᵹnoꝛnunᵹ micel.
Ðam ðe on bꝛeoꝛtum.
Pæᵹ bÿnnendе luꝛan.
Metoðeꝛ on moðe.
Ða pæꝛ mæꝛðа ꝼpuma.
To ꝛpiðe ꝼoꝛꝛepen.
Bꝛᵹoꝛa palðend.
Roðeꝛa pæðend.
Ða man hiꝛ ꝑihꝛ to-bꝛæc.
And ða peapð eac abꝛæꝼeð.
Deoꝛmoð hæleð.
Oꝛlac oꝼ eapðe.
Oꝼeꝛ ÿða ᵹepealc.
Oꝼeꝛ ᵹanoteꝛ bæð.
Lamol ꝼeax hæleð.
ꝑiꝛ and poꝛð ꝛnoto ꝛ.
Oꝼeꝛ pæteꝛa ᵹeðꝛinᵹ.
Oꝼeꝛ hpæleꝛ æðel.
Ðama bepeaꝼoð.
And ða peapð ætÿpeð.
Uppe on ꝛoðeꝛum.
Bteoꝛꝛa on ꝛtaðole.
Ðone ꝛtiðð ꝼeþhðe.
Hæleð hiᵹe ᵹleape.
Hataðð ꝑiðe.
Lometa be naman.
Lꝑæꝼtᵹleape men.
ꝑiꝛe ꝛoðbopan.
Pæᵹ ᵹeond peꝑ ðeoðe.
Palðendeꝛ ꝑꝑacu.
Ꝿiðe ᵹeꝼꝛæᵹe hunᵹoꝛ oꝼeꝛ hpuꝛan.
Ðæt eꝼt heoꝛona peapð ᵹebette bꝛeᵹo Eᵹla ᵹeaꝼ.
Eꝼt bliꝛꝛe ᵹehpæm eᵹbuendꝛa ðuꝛh eoꝛþan peꝛtm.

IX. Ex iis quæ præcedunt manifeſtum eſt ab exemplis, *Anglo-Saxonum* carmina, quam quæ *Saxonice*, tam quæ *Dano-Saxonicè* conduntur, in metro convenire, & quod verſiculis maximâ ex parte triſyllabis, tetraſyllabis, pentaſyllabis, & hexaſyllabis conſtant, quorum maxime certi & conſpicui ſunt, tetraſyllabi è duobus, & hexaſyllabi è tribus ſpondæis compacti: ut

Verſus ex quatuor ſyllabis conſtantes.

Anpalð cÿðan. | Ꝿoh ꝼpemmendum.
Æleð peccan. | Diꝛ anpalðeꝛ.
Ꝿepꝼæꝛt Metoð. | Men on moldan.

Verſus ex ſex ſyllabis conſtantes.

Ðam pæꝛ cÿnepeapð nama. | Ða peapð eac abꝛæꝼeð.
And ðæꝛ ᵹnoꝛnunᵹ micel. | Ða pæꝛ mæꝛþa ꝛpuma.
Ða man hiꝛ ꝑihꝛ toꝼꝛæc. | Eaðᵹaꝛ Enᵹla cÿnᵹ.

Quum autem ſpondæos dico, loquor equidem de veris ſpondæis, quæ ſecundum proſodiæ regulas ex duabus longis ſyllabis conſtant. Nam quamvis *Anglo-Saxonum* poetæ nonnullas proculdubio ſyllabas communes habeant, non tamen ſyllabarum quantitatem ſpernunt, quæmadmodum hodierni noſtri verſificatores, qui ad libitum longas, imo naturâ longas corripiunt; & breves, quidni dicam breviſſimas producunt: ut in iſtis, quæ infra ponuntur.

Cowleius.

With the full choice of thine own happineſs.
And lodes his own contemporary trees.
When Babylons high walls erected were.
And ſoon hold back fit opportunities.
Unto the mulberry træ fair Thisbe came.
His blood had dropt upon the mullberries.
But when ſhe ſaw the berries changed were.

Ita quidem noſtri, ita etiam exteri, per totam *Europam* poëtæ, apud quos una carminis lex eſt, certum & definitum ſyllabarum numerum obſervare, nulla tamen obſervata ſyllabarum quantitate. Hoc ſolum jam verſum facit, cujuſcunque vero naturæ & temporis iſtæ ſyllabæ fuerint, id perinde eſſe creditur, modo certum ſyllabarum numerum coacervaverint. Abeſt itaque ab hodiernis carminibus pedum *metricorum* obſervatio, qui ſi ullibi occurrunt, caſu ſane id fit, non arte, aut ſtudio, cum promiſcue licitum ſit cujuſvis menſuræ ſyllabas cuilibet aptare loco, adeo ut de hujus ſeculi verſibus dici poſſit, illos uno tantum pede decurrere. Aſt in *Anglo-Saxonum* poematis, ut par eſt credere, non ita negligitur ſyllabarum quantitas, vel pedum metricorum obſervatio, etſi forſan non tam ſtricte habent temporum & numerorum poeticorum rationem, quam heroici veteres *Græci*, & *Latini* poetæ. Habere tamen me ſuadent haud contemnendæ rationes:

Primò, quod verſus ſuos *pſeudo-rythmis* illis, quos *Rimas* vocant, ſive ſimiliter ſonantibus ro-

ro terminant. *Pſeudo-rythmos* voco, quoniam rythmi vocantur, etſi cum eis nihil omnino commune habent, niſi quod rythmi defectum apud aures tinnitu *rimarum*, ſive battologia vulgaris rythmicæ corruptas, locum ſuppleant. Quum igitur hoc ſonorum ὁμοιοτελεύτων *Pſeudo-rythmo* ubivis fere careant uerſus *Anglo-Saxonum*, argumentum haud ſpernendum eſt eos non tantum ex pedibus qui temporibus diſcrepant eſſe factos, ſed ex apta & legitima illa pedum metricorum diſpoſitione, in qua rythmi natura & poteſtas conſiſtit.

Secundò, hoc ut credam facit, in *Anglo-Saxonum*, ſi dicam, *Pindaricis* audax illa & libera vocum, non ſolum à ſimpliciter loquentium, ſed ab ornate dicentium ratione inter oratores maxime aliena tranſpoſitio, qua opus, ut videtur, non foret, niſi lex aliqua metri diverſorum temporum & pedum obſervationem requirens, eam à Poetis poſtularet. Triplicem enim eſſe dictionum in oratione diſpoſitionem omnes docti æque noſcunt; alteram nempe in ſimpliciter loquentium & ſcribentium oratione, alteram in oratione oratoria, & tertiam in poetica vel metrica oratione. Harum prima ad dictionum ordinem naturalem proxime accedit, à quo ſecunda magis, & tertia maxime recedit.

Triplex hæc collocatio vocum plane cernitur, ut in omnium gentium, ſic in *Anglo-Saxonum* ſcriptis, ubi oratores, qui & ſuos numeros habent, à naturali verborum ordine multo remotiores abeunt, quam ſimpliciter vel ſine arte cultuve loquentes & ſcribentes; & poetæ pariter ab ordine, in quo verba collocant oratores tantum recedunt, quantum hi ab illo, quo ſimpliciter ſine omni numero loquentes utuntur. Hoc autem cur facerent *Anglo-Saxonum* poetæ, nulla, ut videtur, alia cauſa aſſignari poteſt, quam quæ, ut idem facerent, *Græcos* & *Latinos* Poetas coegit; nempe metri lex, quæ obligat poetas non tantum ad temporum & pedum obſervationem, ſed ut ea ita diſponant, requirit, ut mutuum habeant partium inter ſe conſenſum, quo concinne moveantur verſus; & motus in affectibus, quos excitare intendit Poeta, convenientes habeant. Hinc oritur, prout ratio jubet credere, in *Anglo-Saxonum* Poematis illa vocum diſpoſitio non ſolum à naturali, verum etiam ab oratorio ordine, tam remota, ut eorum orationem obſcuram, & mentem Poetæ in eis intellectu difficilem efficiant; quod uno atque altero exemplo patebit:

Veri Cædmonis *ſpecimen* Aluredanum. Bed. *H. E.* L. IV. cap. 24.

Nu pe ſceolon heriġean.	Ece dryhten ord onſtealdᵹ.	Đa middanġeard.
Weorc ſuiſᵹ.	He æreſt ſcop.	Moncynnᵹ ſeard.
Metodeſ mihte.	Eorðan beornum.	Ece dryhten æfter ſceode.
And his mod ġeðanc.	Weorc to worce.	Fira ſeldan.
Weorc wuldor fæderᵹ.	Haliᵹ ſcippend.	Frea ælmihtiᵹ.
Sva he wundra ġehwæᵹ.		

In collocationem metricam verborum hujus ſpeciminis à communi ordine quum loquentium, tum ſcribentium tam diverſam, ſic, ubi ea tranſtulerat, *Beda* animadvertit: *Hic eſt ſenſus, non autem ordo verborum, quæ dormiens* [Cædmon vel Ceadmon] *ille canebat.*

Sic in *Paraphraſi* Geneſeos, p. LXXI. l. 5.

Đæs eft se snottra.	Alne haliᵹne.	Hæleðum ġeſpæġorᵹ.
Sunu Dauideᵹ.	Eorð cyninga.	Mærᵹ and mæriorᵹ.
Wuldor-fæᵹ cyninᵹ.	Se wiſta.	Đara ðe manna beorn.
Witᵹan larum.	On woruld wice.	Fira æfter ſoldan.
Getimbrede temple ġode.	Heahᵹ and haliᵹorᵹ.	Folmum ġeworhte:.

Ibi poſtea prudentiſſimus ille Davidis filius, glorioſiſſimus Rex, terreſtrium principum ſapientiſſimus, mundano in imperio celſiſſimus, & ſanctiſſimus, hominibuſque celebratiſſimus, Prophetæ monitis Deo conſtruxit palatium ſacrum, maximum eorum & clariſſimum, quæ hominum filii virique per terrarum orbem diſperſi manibus unquam perfecerunt.

E Paraphraſi quoque alia, p. LXII. l. 24. *&c.*

Að ſtod on æleð.	Đa ſe eaðeᵹa beſlat.	Broðor Aboneſ.
Hæfde Abrahame.	Rinc oſeр exle.	Bremburn ſærene.
Metod mon cynneſ.	And him ðæр.	Đone Abraham ġenam.
Mæᵹe Lotheſ.	Rom ġereah.	And hine on áð ahoр.
Breoſt ġebliſſað.	Unſeop ðanon.	Oſeрtum miclum.
Đa he him his beorn ſorᵹeaр.	Æfne ſtandan.	Foр his aᵹen beorn:.
Isaac cwicne:.		

Igne autem ſtante ſuper pyram, [*ſtruem ligni,*] *humani generis conditor lætificabat cor Abrahamo, Lotis propinquo,* [*avunculo,*] *reddens ei filium ſuum ſalvum. Tum beatus ille vir, frater Aronis, reſpiciens ſupra humeros, vidit ibi arietem, non procul abinde ſtantem, in vepreto implicatum, atque illum confeſtim levavit in pyram, loco filii ſui.*

E Paraphraſi Geneſeos, p. xxxix. l. 11.

Ðu ȝebleſſaþ ſcealt.	Liſ ðe æniȝ.	Ic hine þeȝðo on.
On mund-byrde.	Eorð-buendra.	Mine ſette.
Minre lyriȝan:.	Miþ þean ȝneteð.	Anð moð hete. &c.

Tu benedictus vives in præſidio meo. Siquis terræ incolarum te malo afficiat, ego in eum execrationem meam cum furore & diuturno odio effundam.

Unde autem, quæſo, tam præpoſtera vocum in oratione collocatio, ſcilicet adjectivorum à ſuis ſubſtantivis, nominum à verbis quæ regunt, præpoſitionum denique à nominibus quibuſcum conſtruuntur, contra omnem ordinem remotio & avulſio, niſi metri & numerorum harmonicorum causâ. Si vero certus tantum & determinatus ſyllabarum numerus, nulla quantitatis in iis habita ratione, contexendo carmini ſufficeret, ut apud hodiernos Poetas, cur nulla cauſa impellente adeo partes orationis contra ordinem ſolutæ orationis tranſponerent *Anglo-Saxonum* poetæ? cur inquam non ſolum à ſimplici oratione numeris carente, ſed ab oratoria, quæ ſuos numeros habet, oratio poetica tantum quoad vocum diſpoſitionem differret, ſi poetis *Anglo-Saxonum* perinde ac noſtris breves producere, & longas ad libitum corripere liceret?

Tertiò, *Anglo-Saxonum* poetas non ex cujuſcunque menſuræ ſyllabis promiſcue, ut noſtros carmina condidiſſe hoc quoque ſuadere vult, quod eorum lingua non adeo conſiſtit ex monoſyllabis, quæ metro plane inepta ſunt, ut quæ nunc eſt vernacula, quæ monoſyllabis abundat. E contra uberrimo diſſyllaborum & polyſyllaborum, quum nominum, tum verborum, tum etiam indeclinabilium ſupellectile gaudebat, quæ pedibus metricis apta erant, ut norunt ii, qui hanc linguam primis, quod aiunt, labris deguſtarunt.

Variatione verborum & nominum per tempora & caſus, & augmentorum ſyllabicorum ope, monoſyllaba in diſſyllaba, & diſſyllaba in polyſyllaba convertebant. Adhæc, patronymica, gentilia, poſſeſſiva, denominativa, compoſita, & decompoſita, carmini omnia ſunt apta, in quibus adeo eſt dives *Anglo-Saxonica*, ut poſt *Græcam Latinæ* æmula ſecundum, ſaltem tertium locum inter linguas vindicare ſibi videatur. Non in hac ut in noſtra ſcribentes Poetæ coacti erant octo vel decem monoſyllaba ſimul in verſu coacervare, ideoque ſyllabarum quantitatem & pedes metricos, ut multum ſaltem negligerent, ratio non patitur, ut credamus. Prima & ſecunda periodus Paraphraſeos Geneſeos continent octo verſiculos, in quibus numerantur xxv vocabula, ex quibus octo tantum monoſyllaba ſunt, cætera diſſyllaba & triſſyllaba ſunt, ut infra videre eſt.

Ur ir þiht micel.	Foldum hefiȝen.	Heafod ealpa heah ȝeſceapta.
Ðæt pe noðera peaþ.	Moðum luſien:.	Fnea ælmihtiȝ:.
Feneða puldor ciminȝ	Ðe ir mæȝna ſpeð.	.....

Noſtrum magnum eſt officium verbis laudare & animis amare cælorum cuſtodem, exercituum [*cæleſtium*] *gloriam. Ille enim eſt dominus omnipotens, virtus efficax, & ſublime caput omnium creaturarum.*

Certe quibus tantus eſt verborum metro aptorum delectus, non æqua incumbit neceſſitas quantitatem ſyllabarum & leges metricas negligendi, ac iis qui monoſyllaborum quaſi mancipia ſunt, quiq; numeros poeticos reſpuunt, & naturæ carminis adverſantur.

X. Hactenus de metro, cujus tota ratio conſiſtit in quantitate & menſura ſyllabarum, ex quibus pedes conſtant. Jam de rythmo, qui ex apta pedum conſtitutione oritur, quorum tempora ad ſe invicem habent proportionem. Hæc autem apta pedum in carmine conſtitutio & proportio, eſt quaſi anima metri, ex qua non tantum vita, ſi ita dicam, ſed decor & venuſtas, imo & omnis illa virtus, qua animum & affectus carmen movet & ſedat, & ſupra omnem efficaciam ſolutæ orationis ſurgit: ut verbo expediam, metrum ſine rythmo verſum facit vitioſum, incompoſitum & inconditum, ut in iſto, ubi pedes temporibus diſcrepantes invicem miſcenrur:

Optime, maxime, quis niſi tu divum atque hominum rex?

Quam inconcinnus eſt inceſſus hujus carminis, in quo motus & percuſſiones pedum inepte & abſque temporis proportione male conjunctorum aures offendunt, haud ſecus ac motus & percuſſiones uniroti ſarraci, dum per ſalebras & ſaxa trahitur vel protruditur. In *Anglo-Saxonum* vero poematis, ſive *Saxonicis*, ſive *Dano-Saxonicis*, aptam pedum metricorum in verſibus conſtitutionem, ac numerorum & temporum rythmum harmonicum, ubivis fere percipiet lector, ex concinno iſto carminum motu, quo carmina ſtatim ac leguntur, vel non prænoſcentibus eſſe carmina, ſentiuntur. Equidem cum in *Saxonicis* tyro eſſem, & in legendo chronico *Saxonico* ventum eſſet ad annum DCCCC.XXXVIII protinus ex carminis decoro inceſſu, quo me pro viribus rythmi afficiebat, orationem percipiebam eſſe metricam, etſi continuò ſcripta erat, inſtar liberæ orationis. Etenim quamvis verborum ſenſum tum neſciebam, ut & quantitatem ſyllabarum

rum & tempora pedum, venuſtam tamen partium quandam ſymmetriam in iſto poëmate diſcernebam, verſuſque eſſe quos legi intelligebam, ex vi numerorum, quam in libera & numeris metricis carenti aliorum annorum oratione non ſentiebam. Quis itidem vel in *Saxonicis* hoſpes primo viſu non deprehenderet metrica eſſe quæ ſequuntur ex concinno eorum motu & harmonica in eis verborum diſpoſitione?

Quædam deſumta è *Paraphraſi*, XXVIII. 14.

Se ꝑinc heonon.
On lichoman.
Lifre rohte.
Dꝑihtner ðuguðe.
Naleꝼ ðeaðe ꝼealt.
Miððan ȝeapðeꝼ.
Ðꝑa heꝼ men ðoð.

Ieonȝe and ealde.
Ðonne him ȝoð heoꝼta.
Æhta and æterꝑt.
Eoꝼðan ȝeteꝑneona.
On ȝemmeð.
And heoꝼa alðoꝼ ꝼomeð.
Ac he cꝑic ȝepat.

Mið cyninȝ enȝla.
Oꝼ ðiꝼꝼum lænan.
Lifre ꝼꝑean.
On ðam ȝeappum.
Ðe hiꝼ ȝaꝼt onfenȝ.
Æꝼ hine to monnum moboꝼt
bꝑohte:.

Hic vir [*Enoch*] *hinc in corpore dimiſſionem obtinuit, domini potentiâ, ne morte moreretur. quemadmodum hujus mundi homines, quum juvenes, tum ſenes, cum deus iis ſimul & poſſeſſiones & ſubſtantiam opeſque terreſtres & vitam aufert. verum vivus ex hac vita miſella, cum rege angelorum, vitæque domino diſceſſit, in apparatu* [*veſtibus*] *iſto, quem anima ejus aſſumſit, antequam eum inter homines mater produceret.*

Certe ſi hæc & hujuſmodi multa alia maxime ἄνευ ῥυθμοῦ non forent, non merus eorum inceſſus vel ſenſum verborum ignoranti uſque adeo placeret, & carmina ea eſſe tam ignaro, quam gnaro declararet.

Longe aliter ſe res habet in noſtri ſeculi poematis, à quibus abeſt rythmus & pedum vere metricorum obſervatio. In iis enim continuo ſcriptis ſine ὁμοιοτελεύτων pſeudorythmis, vel finientibus, quas vocant, *Rimis*, ne quidem intelliget quis verſus eſſe, quos legit, licet linguam in qua ſcribuntur perinde intelligat ac vernaculam. Quamobrem cum legenti, & non intelligenti, rythmus, & ſymmetria partium ſe prodit in *Anglo-Saxonum* carminibus, manifeſtum eſt eos verſus ſuos ex pedibus ſyllabarum & temporum legitima menſura, & juſto ordine diſpoſitis conſtruxiſſe, atque id imprimis curaſſe, ut metro rythmus, corpori ſcilicet anima, in ſuis carminibus jungeretur.

XI. Ex iis, quæ protulimus, exemplis, è carminibus *Anglo-Saxonum*, conſtat *pentaſyllabos* verſiculos dactylicis numeris gaudere, quorum qui à dactylo incipiunt, carmen illud faciunt, quod *Adonicum* Grammatici vocant, qualia ſunt, ſaltem eſſe videntur, hujuſmodi quæ ſequuntur.

Rinc oꝼeꝑ exla.
Ꝼeſteða pulðoꝑ.
Alðoꝑ afenðeꝼt.

Liꝼena ðꝑihten.
Ðama beꝼeaꝼoð.
Eaꝼoꝑa ꝼemeꝼ.

Fæðeꝑa Loðheꝼ.
Ðæleða palðend.
Ðicce ȝeꝼylleð.

XII. Imo non dubito, quin in *Anglo-Saxonum* carminibus, omnes illi pedes, quos ſimplices, forſan & quos * compoſitos magiſtri vocant, & metrica ratio, prorſus ut in *Pindaricis*, perfecte explicari poſſent, ſi modo ſyllabarum quantitatem ſciremus; cujus unius ignorantia obſtat, quo minus *Anglo-Saxonicæ* poëſios ſecreta, quâ metrica, quid ſi dicam, quâ lyrica, aperire poſſimus.

Hoc quaſi *Pindaricum*, *Lyricumve* genus carminis, ſi non invenit verus ille *Cædmon*, dictante numine, ſaltem, numine dictante, eo prius à vetuſtioribus *Scaldis* invento uſus eſt; ut ex fragmento ſupra citato manifeſtum eſt. *Lyricum* autem genus carminis voco, quod lyræ & cantui aptum, pro veri carminis genio ac indole, ab inſpirato Poeta cantari ſolebat, ſuorum poematum vel odarum cantore. Idem enim & carmina condere, & canere erudiente ſpiritu docebatur.

Eodem genere carminis etiam uſus eſt veterum *Germanorum* quiſquis ille fuit qui *Francice* compoſuit harmoniam illam IV evangeliorum, quæ LIBER CANUTI inſcribitur, in bibl. *Cott.* Caligula, A. VII, 1. Nam tametſi codex ille continuo ſcribatur, more liberi ſermonis, & ſine punctis metricis, quæ in continuæ ſcripturæ *Codd.* verſus diſtinguere ſolent, tamen carmina *Cædmoniani* generis eſſe, quæ in eo leguntur, conſtat ex motu & inceſſu metrico orationis, quo poemata à proſa inſigniter diſtinguuntur. res exemplis manifeſta erit.

EXORDIUM LIBRI.

Maneȝa Waron, the ſia iro mod ȝe-ſpon, that ſia biȝunnun uuord Ꝺodoſ reckean, that ȝiruni that thi riceo cꝑiꝑt undar mancunnea martha, ȝiſrumide mid uuordun, endi mid uuercun. that uuolda tho uuiſara filo liudo barno labon

Extiterunt multi, qui animos ſuos appulerunt ad enarrandum verbum dei, nempe myſterium illud, quod dominus Chriſtus inter homines verbis prædicavit, factiſque perfecit. Multi etiam è ſapientiſſimis hominum præconiz.are voluerunt doctri-

* De quibus ſcholiaſtæ veteres in *Pindari* Olympia, Pythia, Nemea, Iſthmia. quos conſule.

lera criſteſ haleg uuord godaſ, endi mid iro handon ſcriben berethlico an buok, huo ſia ſcoldin if gibodſcip frummian. firiho barn than uuarun thoh ſia fiori te thiu undar thero menigo, thia habdon maht godeſ, helpa fan himila, helagna geſt, craft fan criſtie. ſia uurdum gicorana te thio, that ſie than euangelium enan ſcoldun an buok ſcriban, endi ſe manag gibod godeſ helag himilriſc uuord. Sia ne muoſta helitho than mer firiho barno frummian neuan that ſia fiori te thio thurucraft godaſ gecopana uurdun. Matheuſ endi Marcuſ. ſo uuarun thia man hetana. Lucaſ endi Iohanneſ. ſia uuarun Gode lieba uuirdiga ti them giuuirkie; habda im uualdand God them helithon an iro hertan helagna geſt. faſto bifolhan endi ferahtan hugi ſo manag uuiſlic uuord, endi giuuit mikil, that ſea ſcoldin ahebbean helagaro ſtemnun godſpell that guoda, that ni habit enigan gigadon huergin.

nam Chriſti, ſanctum dei verbum, & cum manibus ſuis in libris ſtudioſe ſcribere, quo pacto homines mandata ejus facerent. Verum quatuor ex cœtu, qui cœlitus habuerunt potentiam, & auxilium divinum, ſanctum ſpiritum, & virtutem à Chriſto, ad hoc electi erant, ut evangelium libris ſcriptum mandarent, ſcilicet multiplicia dei mandata, ſanctumque cœleſte verbum. Hi quatuor autem egregii viri non potuerant hoc efficere, niſi ad hoc per potentiam divinam electi fuiſſent. Nomina vero eorum hæc fuerunt: Matthæus, Marcus, Lucas, Johannes, *qui deo dilecti, & operi pares erant; utpote quibus in cordibus Dominus Deus concrederat ſpiritum ſanctum cum timore & ſapientia. Adhæc tot verba perſpicua, tantumque ingenium iis indidit, ut ſancta voce extollerent bonum illud evangelium, quod par nullum habet, id eſt incomparabile.*

Solus Deus Adorandus. cap. XIII.

Liet ina thuo, an thena triddeon ſith thena thiet ſcathon gibrengean uppan enon berage them hohon, thar ina thie blau uuiſo liet all obar ſean irmin theoda uunod ſamna uuelon, endi uuerold riki, endi all ſulic odaſ, ſo thiuſ ertha birid, fagararo frumuno, endi ſprak im thuo the fiond angegin quat, that hie im that all ſo guodlic fargeban ueldi hoha heriduomoſ, ef thu uuili hnigan te mi, fallan te minon fuoton, endi mi frahon habiſ, bedoſ te minon barme, than lato ik thi brukan uuel allaſ thieſeſ oduuelon, theſ ik thi hebbiu giogid hier. thuo ni uuelda theſ lethon uuord langron huila horean thie helago criſt, ac hie ina if huldi fordref ſataneſe for-ſuep. Endi ſan after ſprak allaro barno beſt quat, that man bedon ſcoldi te them alomahtigon gode, endi enen thionon ſuitho thiolico thegnoſ managa helithoſ, after if huldi thar if thiu helpa gilang manno gihuilicon.

Tum hominum adverſarius, maligne prudens, tertia vice ſuſtulit illum in montem excelſum, ubi cernere illum fecit miſerorum mortalium labore collectas opes, & mundi regna, & omnes tales ſplendentium principum divitias, quales terra fert, & tunc adverſarius eum allocutus eſt dicens; Omnia hæc principatûs magnifica & pretioſa tibi dabo, ſi vis caput inclinare, & pedibus meis obvolutus, dominum me agnoſcere. Adora coram me [*verſus ſinum meum*] *& tum dabo tibi frui omnibus hiſce bonis, quæ tibi hic oſtendi. Tum ſanctus Chriſtus diutius audire noluit abominabilis verba, ſed à favore ſuo Satanam abigens profligavit. porro continuo locutus omnium hominum optimus dixit, quod deus omnipotens hominibus adorandus eſſet, & quod illi ſoli ſervire deberent omnes excellentes homines, ſecundum illius patrocinium, in quo auxilium omnibus preſto eſt.*

Oratio Dominica. cap. XIX.

Pater Noster. Fader iſt uſa firio barno. thu biſt an them hohen himilo rikie. giunihid ſi thin namo uuordu gihuilicu. cume thin craftiga riki. uuerthe thin uuilleo, obar theſa uuerold. alla ſo ſamo an erdu, ſo thar uppe iſt an them hohon himilo rikie. gib uſ dage gihuliceſ rad, drohtin thie guodo, thina helaga helpu. endi alat uſ hebaneſ uuard manegaro menn ſculdio, alſo uuiodron mannon duan. ni lat uſ farledean letha uuihti ſo forth an iro uuilleon, ſo uui uurdiga ſind. ac hilp uſ uuidar allon ubilon dadeon.

So ſculon gi biddean, than gi te bedu hnigat, uueroſ mid iuuuon uuordon, that iu uualdand God lethef alate an liudcunne.

Pater Noster, *hoc eſt pater noſtrûm, qui homines ſumus. tu rex es in excelſo cœlo. ſanctificetur in omni verbo nomen tuum. Adveniat regnum tuum potentiſſimum. fiat voluntas tua, ſic in terra per univerſum mundum, ſicut ſupra in excelſo cœlo. da nobis quotidie, optime domine, conſilium auxiliumque tuum ſanctum. Et dimitte nobis, ô cœli rector, omnia debita noſtra, ſicut & nos aliis dimittimus debitoribus noſtris. ne ſinas peccatores,* [*abominabiles perſonas,*] *quatenus ſeduci meremur, eatenus nos in ſuam voluntatem ſeducet. ſed adjuva nos adverſus omnia mala.*

Sic precari debetis, ô viri, cum vocibus veſtris, cum proni inclinatis ad precandum, ut dominus deus vos in humana gente liberet à peccato.

Petrus Christum Confitens, cap. XXXVII.

Thu biſt thie uuaro, quat petruſ, uualdendeſ ſuno, libbiandeſ godeſ, the thit lioht gicop, criſt cuning euurig. ſo uuelliat uui quethan alle iungron thina, that thu ſiſ god ſelbo, helendero

Tu es, inquit Petrus, domini dei viventis verus filius, Chriſtus, rex æternus, qui lucem hanc creavit. ſic nos omnes diſcipuli tui confitebimur, quod tu es deus ipſe, ſervatorum omnium beſt.

beſt. Thuo ſprac im eſt iſ herro anzezin: ſalig biſ thu, Simon, quat hio, ſuno Ionaſeſ; ne mahtaſ thu that ſelbo gihuggian gimarcon an thinon muod githahtion, ne it ni mohta thi manes tunga uuordon giuuiſan, ad deda it thi ualdand, ſelbo fader allaro firio barno, that thu forth giſpraki ſo deopo be drohtin thinan, diurlic ſcalt thu theſ lon antfahan. Hluttro habiſ thu an thinan hertun gilobon. huzgiſcefti ſind thina ſtena gilica, ſo faſt biſt thu ſo feliſ thie hardo, hetan ſculun firio bapn ſce peter. obar them ſtene ſcal man minan ſeli uuirkean helag huſ godeſ, thar ſcal iſ hiuuiski tuo ſalig ſamnon, ni mugun uuid them thinon ſuitheon crafte ant hebbean helli portun. Ik fargibu thi himilriceaſ ſlutila, that thu muoſt after mi allon ualdan Criſtinon folke. cumat alla te thi gumono geſtoſ. thu habi grotan giuuald, huena thu hier an erthu eldi barno gibindan uuelliеſ, them iſt be thiu giduan himil riki bilokan, endi hellia ſind im opana brinnandi fiur. ſo huena ſo thu eſt antbindan uuili, ant heſtean iſ hendi, them iſt himilriki antlocan liohto meſt, endi lib euuig, gruoni godeſ uuang met ſulicoro. ik thi gibu uuelliu lonon thinon gilobon.

ximus. Tum illi dominus ſuus reſpondit; Beatus es, inquit ille, Simon fili Jona; non poteras tu ipſe hoc opinari, neque in cogitationibus tuis definire, neque potuit hominis lingua hoc tibi monſtrare, at dominus ipſe, pater omnium hominum, auctor fuit ut tam profunda de domino tuo eloquereris. præmium hujus confeſſionis pretioſiſſimum reportabis. Sinceram habes in corde tuo fidem. Cogitationes tuæ petræ ſimiles ſunt, & tam firmus es ipſe, quam durum Saxum. Te vocabunt homines ſanctum Petrum. Super hanc petram ædificabitur domus dei, palatium meum, in quo familia ejus congregabitur, adverſus quam præ tua virtute inferni portæ non poterunt pollere, & prævalere. Ego tibi dabo peſſulos regni cæleſtis, ut poſt me omni Chriſtiano populo imperare poſſis. ad te proficiſcentur omnium hominum ſpiritus. Magnam utique poteſtatem habiturus es, & quemnam mortalium hic in terris ligaveris, illi ea propter regnum cæleſte obſeratum erit, & inferni flammans ignis patebit. quemcunque etiam ſolveris, eique manus reſtrinxeris, illi regnum cæleſte maxime lucidum, & vita æterna, nempe paradiſus Dei reſerabitur. Cum iſtiuſmodi donus ego tibi rependam fidem tuam.

Paschæ Institutio. cap. LVI.

Iuuet im thuo ut thanan inuuidieſ gern Iudaſ gangan, habda im grimman hugi thegan uuidiſ theodan. uuaſ thuo iu thiuſtri nahtſuitho giſuorcan ſuno drohtineſ uuaſ im an them gomon forth endi iſ iungron thar ualdand uuin end brod uuihida be thiu helgoda heban cuning mid iſ handon brac, gaf it under them iſ iungron, endi gode thancoda ſagda them alat them thar all giſcuop uuerold, endi uuunnia, end ſprac uuord manag: gilobeat gi theſ liohto, quat hie, that thiet iſt min *lichamo endi bloud ſo ſamo: gibu ik iu hier be thiu ſamad etan endi drincan: thit ik an erthu ſcal geban endi giotan, endi iu te godeſ rike loſian mid minu lichamen, an lif euuig, an that himileſ lioht. Gihuggeat gi ſinnon, that gi that fulgangen. thia ik an theſon gomon duon marient thitt for thero manigi. thit iſt mahtig thing, mid thiuſ ſculun gi iûuuon drohtine diuritha frummean. hebbeat thit min te gihugdion helag bilithi, that it eldi barn after leſtian uuaron an theſaro uueroldi, that that uuitin alla man obar theſan middilgard, that it iſt thuru mina minnia giduan herren te huldi.*

Tum inde faceſſit Judas, mali ſtudioſus, & contra dominum ſuum crudelia meditatus eſt. Nox tum erat valde tenebroſa, & fuliginoſa, cum filius dei & diſcipuli ejus in cœnâ diſcumberent, ubi dominus cœli rex cum ſuis manibus quum vinum tum panem conſecrans, & ſanctificans inter diſcipulos ſuos diſtribuit, & deo gratias egit, illi propter refectionem grates perſolvens, illi qui univerſum mundum & lætitiam fecerat, multa verba addens: Hoccine facile creditis (inquit) quod hoc eſt corpus meum pariter ac ſanguis; do vobis hic ambo ſimul edere & bibere. Hæc in terra daturus & effuſurus ſum, & vos cum corpore meo ad regnum dei, in vitam æternam, in cœleſte illud lumen redempturus ſum. Conſiderate in animis veſtris, ut hoc comprehendatis. Quæ in hoc convivio facio declarate coram populo. Magna enim res hæc eſt, quacum debetis dominum veſtrum glorificare. retinete ergo in memoriis veſtris hoc ſanctum meum † exemplum, [vel hanc ſanctam meam repræſentationem,] ut rite in hoc mundo obſervetur à poſteris, & ut omnes homines per univerſum hunc orbem ſciant, quod id mei gratia, ſcilicet in domini obſequium obſervatum eſt.

---

* *Saxonicè* lichama, *corpus*. eſt etiam lic, *corpus*. atque hæc duo confunduntur. Primitus tamen inter hæc duo nomina notabilem fuiſſe diſtinctionem nullus dubito. ſiquidem lic illud videtur *corpus inanimatum* denotare, atque ab *Gothico* ΛΘΙΚ derivatur. lichama autem *corpus animatum* ſignificet, quaſi ΛΘΙΚ ΛΗΜΑ ſcriberetur, atque tractum eſſet à ΛΘΙΚ, *corpus*, & ΛΗΜΑ, *ſpiritus*. † Bilithi, quod alias ſcribitur bilidi, pilidi, bilethe, belidi, bild, *Kiliano* beelden, beld, bild, *Saxonice* bilið, *exemplar*, *exemplum*, *icon*, *imago*, *ſimulacrum*, *typus*, *ſignum*, *effigies*, *ſtatua*, *ſimilitudo*, *repræſentatio*, & ſpecialiter ab hoc auctore pro *parabola* alibi ſemper uſurpatur. Hinc apud *Kilianum* beelden, *imaginem fingere*, *effigiare*. Beeldinge & Beeldeniſſe, *imago*, *ſimulacrum*, *ſignum*. Beeldener, *typus*, *figura*, *archetypus*, *exemplar*, *exemplum*. Hæc de voce, quam bifariam tranſtuli. Locus enim vel inſtitutionem *S. Cœnæ* reſpicit, vel ipſam *S. Cœnam*. prioris reſpectu bilithi per *exemplum* vertendum cenſeo, quippe quòd *S. Cœnæ* inſtitutio à ſer-

Eodem metro conditum forte reperi fragmenti poëtici ſingulare folium, in codice MS. homiliarum *Semi-Saxonicarum* qui extat in Bibliotheca *Lambethana*. Fragmentum autem ſubſequitur.

****
* nar bynnaƀ. [geongˢ cyninˢ.
Næfre hleoþrode ƀa heaþo
Ne ƀir ne bagaƀ Gartun.
Ne hendraca ne fleogeƀ.
Ne hep ƀirre healle hornar ne bynnaƀ.
Ac hep forþbepaƀ.
Fuglar ringaƀ.
Gylleƀ gnægha ma.
Guƀ puƀu hlynneƀ.
Scylƀ rceafte oncyƀ.
Nu rcyneƀ þer mona.
Faƀol unƀep polcnum.
Nu aniraƀ pea-bæƀa.
Ðe ƀir ne folcer niƀ.
Fnemman pillaƀ.
Ac on pacnigeaƀ nu.
Figend mine.
Babbaƀ eorle landa.
Die geap on ellen.
Pinbaƀ on orde.
Ferað on mode.
Ða anar mænig goldhladen ƀegn.
Gyrde hine hir rpurde.
Ða to ƀura eodon.
Dnihtlice cempan.
Sigefeþ anƀ Gaha.
Hyra rporƀ getugon.
Anƀ æt ofrum ƀurum.
Ordlar anƀ Guþlar.
Anƀ Hengeft rylf.
Hpearf him on larte.
Ða gyt Gapulf.
Guƀere rtyrode.
Ðæt he rpa fneolic feorh.
Forman rire.
To ƀære healle ƀurum.
Hyrrta ne bæran.
Nu hyt nira heaƀ.
Any man polde.
Ac he fnægn ofer eal.
Unƀeapninga.
Deormod hæleþ.
Hpa ƀa ƀuru heolde.
Sigefeþ ir min Nama cweþ he.
Ic eom recgena leoƀ.
Fnecten ride cuƀ.
Fæla ic peuna gebad.
Heorora hilda.
Ðe ir gyt heppitoƀ.
Spæþer ƀu rylf to me.
Secean fylle.
Ða pær on healle.
Fæl-rlihta gehlyn.
Sceolde Celær borƀ.
Grenumon handa.
Banhelm bergtan.
Burufhelu dynede.
Oƀ æt ƀære guƀe.
Gapulf *gecrang.
Galna æfert.
Eorƀbuendra
Gruƀlafer runu.
Ymbe hyne godra fæla.
Hpearflacra hræf.
Hræfen panfrode.
Sreapt and realo brun.
† Surƀ-leoma rtoƀ.
Sfylce eal Finnsburuh.
Fynenu pære.
Ne gefrægn ic.
Næfre purflicor.
Æt pera hilde.
Sixtig rigebeorna.
Sel gebærann.
Ne nefre rra noc hpitne meƀo.
Sel forgylƀan.
Ðonne hnæfre gulƀan.
Dir hægrtealdar.
Dig fuhton fif ƀagar.
Sra hyra nan ne feol.
Dnihtgeriƀa.

---

vatore noſtro *exemplum* vel *exemplar* eſt, ad quod conformanda erant in futuris eccleſiæ ſeculis omnes aliæ ſacræ ſynaxes & euchariſtiæ adminiſtrationes: poſterioris autem reſpectu, per *repræſentationem* reddidi, in quo vocis ſenſu *S. Cœna* eſt *ſimulacrum*, *ſimilitudo* & *repræſentatio* paſſionis domini, in qua nimirum panis illius corpus, vinum ſanguinem, & vini effuſio effuſionem ſanguinis repræſentat. hebbeat thit min te gihuggion helag bilithi, *conſervate in memoriis veſtris hoc ſanctum meum dati pro vobis corporis & effuſi pro vobis ſanguinis ſignum & imaginem*; vel *conſervate in memoriis veſtris hoc ſanctum meum adminiſtrandæ ſacræ Cœnæ exemplum*. In utroque quidem ſenſu locus accipi poteſt. Tu vero, lector, in quovis accipias, *Eccleſiæ Romanæ* non placebis adverſariis noſtris, qui non tantum primævum adminiſtrandæ *S. Cœnæ* morem ſecundum *Chriſti exemplare* inſtitutum, denegando fidelibus calicem, mutarunt & perverterunt, ſed de ipſa *S. Cœna* novas & fidei contrarias doctrinas excuderunt; de quibus forſan poëta noſter, cujus ſcripta grandævam antiquitatem redolent, nunquam fando audivit. Certe, ſi de *S. Cœna* ita olim ſentiiſſet, ac jam ſentit ac definit *Eccleſia Romana*, non tam jejunam, quidni dicam frigidam nobis reliquiſſet myſterii deſcriptionem, qui alibi quaſi inſpiratus res ſupra quod juſtum eſt more poëtico cum omni verborum ſublimi apparatu & troporum pompa & ſplendore deſcribit. * *Occubuit*, *ſuccubuit*. gecrangˢ, gecrongˢ, *mortuus*, *occiſus*. crangˢ etiam ut gecrangˢ. fægˢ crungon, *fato deſtinati &c. cubuerunt*, Paraphraſ. *Geneſios* p. 73, l. 2. Sic Chron. *Sax. Gibſ.* p. 112, anno dcccclxxxviii, crungun Sceota leoda, *Scotorum gens occubuit, periit*. crangˢ autem, *mortuus*, *occiſus*; & verbum crangan, gecrangan, *occumbere*, *ſuccumbere*, *perire*, à *Cimbrico* **krankur**, **krank**, **krankt**, *æger*, *ægrotus*, accerſenda ſunt. † Surƀ-leoma, *ſplendor gladiorum*; communis hæc Metaphora *Scaldis*, apud quos multa de *gladiorum coruſcatione*: ut iſtud *Voluſpæ*, ſtroph. 85. **ekyn aff sverde sól Valtiffa**, *radiat inſtar ſolis gladius Valtiffæ*. Hinc in ſecunda parte *Eddæ Iſland.* gladius nominatur **elldur**, lios, liome, (*Sax.* lioma,) ſtiama **Odins**, *ignis*, *lumen*, *lux*, *ſtella Odini*. nominatur etiam **brand** & **glad**, vel **glod**, (*Sax.* gleƀ,) *titio*, *torris*, *pruna ignita*, & *Odini* aula dicitur ſtrictorum gladiorum ſplendore ſolo illuminari. Hinc originem *gladii* poſt doctiſſimum *Stiernhielmum*, à **glad**, **gladur**, **glod**, quæ omnia verbalia ſunt, à gloa, glia, glea, *ſplendere* accerſendam putat Vir magni acuminis pariter ac eruditionis *Nicolaus N. Salanus Weſtmannus*, in diſſertatione philologica, cui titulus Gladius Scythicus, quem vide pag. 6, 7, &c. ubi inter alia multa obſervat, quod veteres, quoties gladios fabricarent, eos in ignis flammantis ſpeciem formarunt. Hinc à **brand**, *Anglice* **to brandish a sword**, *gladium ſtrictum vibrando coruſcare facere*. Simili figurâ, *aurum*, apud *Pindarum*, *ardenti igni* comparatur: Olymp. I, 2, χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ.

Ac

Ac hiʒ ða þupu heolþon.
Ða ʒepat him punð hæleð.
On pæʒ ʒanʒan.
Sæde ƿ hiſ þýrne.

Abpocen pæpe.
Þepe ſceoppum hpoſ.
And eac pæſ hiſ helm þýrl.
Ða hine ſona ſpæʒn.

Folceſ hýrðe.
Þu ða piʒend hýſa.
Funda ʒenæron.
Oððe hpæþeſ ðæpa hýſſa.

Metro haud multum diſſimili carmina ſua ſcripſit, *Scaldus* ille, auctor libri, cui titulus HERVARER SAGA, (quem edidit cl. *Olaus Verelius*) ut conſtat [1] ex dialogo illo inter *Hervaram* & *Angantyri* patris ſui manes, à quo ad tumulum ſtans, ut *Tirfingum* gladium cum eo ſepultum daret, rogat.

HERVOR.

Wakнadu Angantyr,
Vekur þig Hervor
Einka dotter
Ykkar Suafu.
Sel þu mer ur hauge
Hardan [2] mækir,
Þan er Suafurlama
Slogu [3] duergar.
Herverdur, Hiorvardur,
Hrani, oc Angantyr,
Vek eg öſdr alla,
Vidar under rotum.
Med hialmi oc brinju
Oc huoſſu ſuerdi,
Raund oc reida,
Oc rodnum geiri.
Ero miog vordner
Andgryms ſyner

Mein-giarnar að
Molldar auka!
Að eingi gior ſona
Eyvor vid mig mæla
Ur munar heimi!
Herverdur, Hiorvardur.
Suo ſie öſdur aullum
Innan riſia
Sem er i [4] maura
Mornid hangi,
Nema ſuerd ſelier,
Það er ſlogu duergar
Samyra draugum;
Syrt um fetla.

ANGANTYR.

Harvor dotter
Huſi kallar ſuo,
Full feikiuſtafa,
Fer þu að illu?

[5] Öd ertu ordin,
Oc orvita,
[6] Vill-higgiandi
Vekia dauda menn.
Grofu mig ey fader
Nie frændur adrer.
Þeir haufdu Tirfing
Tueir er lifdu,
Vard Þo eigandi
Einn af ſidan.

HERVOR.

Satt mæler þu ecki:
So lati [7] Ás þig.
Heilan ihaugi,
Sem þu haſir eigi
Tirfing med þier.
Trautter þier að veita
Arf Angantyr
Einka barne.

HERVOR. **Awake Angantyr, Herbor the only daughter of thæ and Suafu doth awaken thæ. Give me out of the tombe, the hardned sword, which the dwarfs made for Suafurlama. Herdardur, Hiordardur, Hrani, and Angantyr, with helmet, and coat of mail, and a sharp sword. with sheild and accoutrements, and bloody spear, I wake you all, under the roots of træs. Are the sons of Andgrym, who delighted in mischeif, now become dust and ashes. can none of Eydors sons now speak with me, out of the habitations of the dead! Harbardur, Hiorbardur! so may you all be within your ribs, as a thing that is hanged up to putrisse among infects, unlesse you deliver me the sword which the dwarfs made **** and the glorious belt.** ANGANTYR. **Daughter Herbor, full of spells to raise the dead, why dost thou call so? wilt thou run on to thy own mischief? thu art mad, and out of thy senses, who art desperatly resolved to waken dead men. I was not buried either by father or other freinds. Two which lived after me got Tirfing, one of whome is now possessor thereof.** HERVOR. **Thou dost not tell the truth: so let Odin hide thæ in the tombe, as thu hast Tirfing by thæ. Art thu unwilling, Angantyr, to give an inheritance to thy only child?**

---

[1] Cap. VII. p. 91. [2] De hoc nomine ſic *Car. Lundius* in libro, *Zamolxis, primus Getarum legiſlator*, inſcripto, p. 31. *Machæra* Plauto *gladius* eſt: *machæria, gladioli*, à *Gothico* Mæker, unde & *Græcum* μάχαιρα. [3] De *Duergis* ſive *Nanis*, qui humanæ ſcientiæ & formæ compotes intra terram & in Saxis habitabant, vide *Eddæ Iſlandorum* myth. XIII. [4] Maur, *formica*; ſpecies metonymice pro genere. Maur *Iſlandicum* ſonat ut mor. in lingua autem *Cymræca*, morgrugin, *formica*: morgrug, *formicæ*: Bibl. *Cymr. Oxon.* 1690. Prov. VI, 6, cerdda at y morgrugyn, tydi ddïogyn, *vade ad formicam, ô piger.* & Prov. XXX, 25, Nid yw 'r morgrug bobl nerthol, etto y maent yn derparu eu lluniaeth yr hâf, *formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſuum.* De hac voce *Cymraecâ*, ſic *Joan. Davies*: morgrug, ſing. morgrugyn, *formica, myrmex. Arm.* merienem. Morgrug eſt potius *tuberculum formicarum*, quod demonſtrat myrdwin, à myr, *formicæ*, & twyn. nam mor & myr eſt *formica. Plur.* morion & myrion. *Angl.* boreales: **piſmoor**, *formica*: **moorhill**, *tuberculum formicarum.* [5] Öd, öd, ödt, *furioſus, ſa, ſum*, veluti furioſa *ſibylla*, cum ab *Apolline* acta verſus eſſet prolatura. derivatur nomen à verbo **ataða**, *furere.* [6] Vill, à villur, *erroneus, ferinus, ferus.* Hinc ſubſtantivum vil, ſumitur quam maximè pro *deſperatâ mente* & *feroci animo.* [7] Famoſus ille *Odinus* & ejus aſſeclæ ſe pro deaſtris ſeu diis aut ſemidiis venditantes ex ASIA oriundi ſunt. Itaque AS, in plurali ASER, diis ſeptentrionalibus nomen gentile erat. ÆSA vel ASA & ASINIA etiam dea. fuerunt autem ÆSER proprie numero XII; quorum ipſe *Odinus* princeps, & κατ' ἐξοχὴν AS, & **helgi** AS.

ANGANTYR.

Seige eg þier, Hervor,
Þad vera mun,
Sa mun Tirfingur
(Ef Þu trua mætter)
Æt Þinni nær
Allre spilla.
Muntu son gieta
Þan sidar mun.
Tirfing hafa,
Oc trua marger
Hann manu Heidrek
Heita lyder.

HERVOR.

Eg of-kingi
So uirda dauda
Ad þier þoled
Alldrey fyrrer,
Nema Angantyr
Selier mier Tirfing,
Hlyfum hættan,
Hialmars bana.

ANGANTYR.

Mær qued eg unga
Monnum lijka,
Er um hauga
Huarlar a nottum,
Grofnum geiri
Med gotta malum,
Hialm oc brinin
Fyre hallar dyr.

HERVOR.

Madur þotter þu
Menskur tilforna
Adur eg sali
ydra tok kanna.
Sel þu mier ur haugi
Þan er hatar brinju
[1] Duerga smidi,
Duger þier ey ad leina.

ANGANTYR.

Liggur mier under herdum
Hialmars bani,
Allur er han utan
Elldi sueipinn;
Mey veit eg aungua
Molld a huorge
Er þan hior þori
Hond i nema.

HERVOR.

Eg mun hirda
Oc i haund nema
* Huassan mæki,
Ef eg hafa gnædi.
Hugg eg eige
Elld brenna þan.
Er framlidnum firdum.
Leikur um sioner.

ANGANTYR.

Heimsk ertu Hervor,
Hugar eigandi.
Er þu ad augum
Jelld hrapar,
Helldur vil eg sverd þier
Selia ur haugi,
Mær en unga,
Mun eg þig eyleina.

HERVOR.

Vel giorder þu,
Vikings nidur,
Er þu sender mier
Sverd ur haugi.
Betur þikiumst nu,
† Budlungur, hafa,
Enn eg Norøyge
Mede allre.

ANGANTYR.

Veistu ey ad
Uppsol ertu,
Mala, starad kona,
Þui þu fagna skalt.
Sa mun Tirfingur
(Ef þu trua nader)
Ætt þinne mær
Allri spilla.

HERVOR.

Eg mun ganga
Til gialfur manna.
Hier mun ey mær
Z hug godum.

I will tell thæ, Hervor, what will come to passe: this Tirfing will, if thou dost beleive me, destroy almost all thy ofspring. thou shalt have a son, who afterwards must possesse Tirfing, and many think that he will be called Heidrek by the people. HERVOR. I do by enchantments make, that the dead shall never enjoy rest, unlesse Angantyr deliver me Tirfing ******* ANGANTYR. Young maid, I say, thou art of manlike courage, who dost rove about by night to tombes with spear engraven with magicall spells, with helmet, and coat of mail before the door of our hall. HERVOR. I took the for a brave man, before I found out your hall. give me out of the tombe the workmanship of the dwarfs, which hates all coats of mail; it is not good for thæ to hide it. ANGANTYR. The death of Hialmar lies under my shoulders, it is all wrapt up in fire; I know no maid in any country that dares this sword take in hand. HERVOR. I shall kæp, and take in my hand, the sharp sword, if I may obtain it. I do not think that fire will burn, which plays about the sight of deceased men. ANGANTYR. O conceited Hervor, thou art mad. rather than thou in a moment shouldst fall into the fire, I will give the the sword out of the tomb, young maid, and not hide it from thæ. HERVOR. Thou didst well thou offspring of heroes, that thou didst send me the sword out of the tomb. I am now better pleased, O Prince, to have it, than if I had got all Norway. ANGANTYR. Fals woman, thou dost not understand, that thou speakest foolishly of that, in which thou dost rejoice. for Tirfing shall, if thou wilt beleive me, maid, destroy all thy offspring. HERVOR. I must go to my seamen.

[1] Supra slogu duergar. hic *gladius* vocatur duerga smidi, opus fabrile *Nanorum*. Notandum autem veteres per *Nanos* non intellexisse monstra humana in defectu debitæ quantitatis peccantia, aut gibbo deformata, sed quoddam saxicolarum, & monticolarum genus artificiorum fabrilium, perinde ac cyclopes, perquam gnarum, ut antiqua monumenta passim testantur. * Hinc inter nomina *Eddica* gladii occurrit huessingur. † Nomen *Eddicum* regis. ut, Bodle er Budlungur eru frakomner. pars II. *Eddæ Islandorum*. nomen proprium usurpatur pro communi.

Lit

Lit ræke eg þad
* Lofdunga vinur
Huad ſyner miner
Sijdan deila.

ANGANTYR.

Þu ſkalt eiga
Oc unna leingi,
Hafdu ad hylda
Hialmars bana.
Tak tu ad eggium,
Eitur er ibadum,
Sa er mans matadur
Miklum verri.

HERVOR.

Eg mun hirda,
Oc i haund nema,
Huaſſan mæki,
Er mig haſa latid:
Vgge eg eye þad,
Vlfa greinir,
Huad ſyner miner.
Sijdan telia.

ANGANTYR.

Far vel dotter,
Fliott gief eg þier
Tolf manna fior.

Ef þu trua nædir,
Aſt oc eliom
Alt hid goda
Er ſyner angrynms
Epter leifdu.

HERVOR.

Bui þier aller,
Burt mun eg ſkiotla,
Heiler i hauge,
Hiedan fyſer mig.
Helſt þottunſt eg
Heima i mill,
Er mig umhuerfis
Ellðar brunnu.

here I have no mind to ſtay longer. Little do I care, O Royall freind, what my ſons hereafter quarrell about. ANGANTYR. Take and kæp Hialmars bane, which thou ſhalt long have and enjoy. touch but the edges of it, there is poyſon in both of them, it is a moſt cruell devourer of men. HERVOR. I ſhall kæp, and take in hand, the ſharp ſword, which thou haſt let me have: I do not fear, O ſlain father! what my ſons hereafter may quarrell about. ANGANTYR. Farewell daughter, I do quickly give thee twelve mens death. if thou canſt beleive with might and courage. even all the goods, that Andgryms ſons left behind them. HERVOR. Dwell all of you ſafe in the tombe, I muſt be gon, and haſten hence, for I ſeem to be, in the midſt of a place where fire burns round about me.

XIII. Hactenus de Poematis *Anglo-Saxonum*, quoad ſermonem, quoad metrum, & quoad rythmum tractavimus, ducem, quem in his inviis ſequeremur, neminem habentes, at qui nos ſequentur majori cum ſucceſſu multos, quod optamus, habituri. Jam vero ad ea, quæ eorum carminibus accidunt, progrediamur; quorum imprimis ſe obſervandum offert dictionum ab eadem † initiali litera incipientium uſus non infrequens, quæ harmoniam carminis augere & quodammodo regere videtur. In hoc autem *Anglo-Saxones* & *Græcos* & *Latinos*, quemadmodum noſtri *Anglo-Saxonum* Poetas imitantur; vel potius *Muſis* ipſis magiſtris, omnes idem faciunt, quùm in omnibus omnium gentium poëmatis initialium illa conſonantia auditur, ut ſequentia oſtendunt.

Ex *Pindaro*.

Πάπλαγι πόρσιον. | Ἄστῃ ἀρίζηλον, ἀλάθινον | ——μεγάλων δ' ἀίθλων | Πόρμιγξ ἀνδράσιν μάχιμα ταῖσι, πλέκων.
Κάδμειο κέρσις. | Ἀνδρὶ φίγγος. —— | Μοῖσαι μιμᾶσθαι φιλεῖ. | Ποικίλον ὕμνον ——

Ex *Homero*.

Αὐτὰρ ὁ βῆ ἰέναυσι ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων | Πατρί τε τῷ μέγα πῆμα, πόλῃ τε, πᾶσι τε δῆμον.
Πίονα πυῖέπεσσι. —— | Ὄφρα ἴδῃς αὖθι σοῖσι τε πᾶσι, πιθὼς τε, φίλοις τε.

Ex *Heſiodo*.

Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δ' ἐπιτέλλειν. | Λιτὴ δ' ἀμβολίεργος ἀνὴρ ἄπασι πέλοιτο.

Ex *Dionyſio* Characeno.

Καφιατῖ μέγα χῦμα πολιεχέμενον πελαγίζει, | Ἀνδρῶν ἀνθεμίσθη ἀγανῶν Ἀμφιάων.
Δακῶν τ' ἄσπετος αἶα ἐπ' ἀλκυόνεσσι Λιαῖοι. | Χωρὶς μὲν Κίρκης ἐστὶ μέγας, χωρὶς δ' Αἰαίης.

Ennius.

Brundyſium pulchro præcinctum præpete portu.

---

* Nomen *Eddicum* regis: Lofde ex Lofdungar. pars II. *Eddæ Iſlandorum*. † Notat *Voſſius*, Inſtitut. orat. lib. IV. ipſam rei naturam aliquando exigere, ut crebrior ſit ejuſdem literæ initialis concurſus in eodem verſu; ut in his & ſimilibus:

Τυφλὸς τό τ' ὄπα, τὸν τι νῦν, τά τ' ἐμεῖο κλύεις. Sophocl.
O Tite, tute Tati tibi tanta tyrannè tulisti. Enn.
Non potuit paucis plura, plane proloqui. Plaut.
Libera lingua loquuntur ludis liberalibus. Næv.

Catullus.

Theſea cedentem celeri cum claſſe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores.

Plangebant aliæ proceris tympana palmis,
Aut teretis tenues tinnitus ære ciebant.

Lucretius.

Ductores Danaum delecti prima virorum.

Virgilius.

Mæonia mentum mitra crinemque madentem.
Aſcanius clari condet cognominis Albam.

Prima petit ——————
Pectora plauſa cavis, & colla comantia pectunt.

Eadem plane carminis affectio obſervanda eſt in *Iſlandorum* poematis, ut videre eſt in omnibus *Voluſpæ* ſtrophis, ubi literæ initiales harmoniam regunt. Exempli gratia hæc appono carmina:

Nor ok nide nordre, ſudre,
Auſtre, weſtre, alÞiofur dvalinn,

Bivor, oc bavor, bumbur nore
Aan ac annar, ae, miodvitnar.

Sic etiam in *Semi-Saxonicis* verſibus, in bibl. *Bodleiand*, *Digby*, 4. mutua cernitur initialium ȝim: ut,

Þe mai him ȝope aþeþen,
Ðæt he ðanne oþe biðde ne muȝen,
Uoþ Þ bilimȝeð ilome.
Þe iſ piſ Þ bit and bote
And bet biuopen bome.
Deað com on ðiſ miðelaþð
Ðuþð ðæȝ þeȝleȝ onde,
And ȝenne and ȝoȝȝe and iſpinc,
On ȝe and on londe.

Valde ei timendum eſt,
Ne miſericordiam exoret,
Nam ſæpe id ita accidit.
Quare ſapiens eſt qui precatur & emendat,
Et melioreſcit ante judicium.
Mors veniebat in hunc mundum
Per invidiam diaboli,
Et peccatum & dolor & ærumna,
In mare & terras.

Sic noſtrorum Principes Poetæ: ut celebris ille *Satyrographus* qui ſe **Pierce Plowman** vocat:

In a ſomer ſeaſon, when ſet was the ſunne,
I hope me into ſhroubs, as I a ſhepe were,
In habite as an harmet, ungodly of werkes,
Went wyde in in thys world, wonders to hear.
And on a may morning, on Malverne hills,
Me befell a ferly, of fayry me thought,
I was wery of wandering, and went me to reſt,
Under a brode benk by a bourne ſide,
And as I leanid and lokid on the water,
I ſlombred into a ſleping, it * ſwyzed ſo merye.

Chaucerus.

It is full harde to halten uneſpied,
Before a trepil, for ye can the craft.
Creſeide when ſhe redy was to ride
Full ſorrowfully ſhe ſighed, and ſaid alas.
And he full ſoft and ſighly gan her ſeie
Now hold your day, and doe me not to deie.

Spencerus.

Her wanton Palfrey all was overſpread
With tinſel trappings, woven like a wave.
Whoſe bridle rung with golden belts and boſſes brave.
As where th' Almighty's lightning brand do's light
It dims the dazled eyne, and daunts the ſenſes quite.
So far as doth the daughter of the day
All other leſſer lights in light excell.

* Ab ȝpiȝan *reſonare*. ȝ *Anglo-Sax. in* ȝ *Anglicum* commutatur, ſecundum reg. XIV. cap. XXII.

At

We may with ſtorming ſhowers be waſht away;
We bitter breathing winds with boiſtrous blaſts.

Donne.

Then with new eyes I ſhall ſurvey, and ſpy
Death in thy cheeks, and darkneſs in thine eye.

Denham.

Now private pity ſtrove with publick hate,
Reaſon with rage, and eloquence with fate.
Nor fire, nor fate their bays ſhall blaſt,
Nor death's dark veil their day orecaſt.

Waller.

Like faulcons theſe, thoſe like a numerous flock
Of fowls, which ſcatter to avoid the ſhock.
Illuſtrious acts high raptures do infuſe,
And every conqueror creates a muſe.

Drydenus.

In freindſhip falſe, implacable in hate,
Reſolv'd to ruine, or to rule the ſtate.

Cowleius.

The inundation of all liquid pain,
And deluge dropſy thou doſt drain.

Sic muſis inſpirantibus etiam *Anglo-Saxonum* Poetæ vocum ab iiſdem initialibus incipientium harmonia gaudebant. id genus ſunt, in vero *Cædmone*, numine afflato, hepiȝean heofon ricef peapð:· Metodef mihte ⁊ hiſ mod ȝeðanc:· þeofc pulfon fæðep:· Fiſum folðan. fſea ælmihtiȝ:· Sic in ſuſpecto *Cædmone*, mæſt and mæfoſt:· Metod mancynnef:· Fiſa æſtef folðan:· quæ ſupra leguntur. & quæ ponuntur infra: æhta ⁊ æſpiſt:· fola fſum beafne:· piſ ⁊ pillan:· ſceaft undef ſſeȝle:· dome ⁊ duȝeðe:· ſeoh ⁊ ſuȝlaf:· laðfa lind:· beofht bliſſo:· ðeȝnaf ðſymfæſte:· ſiſena ſſemman:· næfan on nofenum:· * ſiðe and ſſeȝle-topht:· ſefan ⁊ ſeccean:· pliſe ⁊ pulfe:· eafce ſfom eofſum:· æf to mannum mofof bfohte:· demfon dfihtenef duȝeðum:· mid ȝſim ȝſiſe:· bfad ⁊ bfeſne. beafna tufſe:· † pæfæſt peðfan ⁊ fecene ȝenam:· holm pæf heonon peafð:· afef ſtſeam-ſtaðe ſtæf-fan mofton. pulfef ealfof pufð to Noe:· tymað nu ⁊ tiefpað. tiſef bfucað:· beaȝaf ſfom Bethlem. ⁊ botl ȝefſfeon:· & ſexcenta alia.

His accedunt ejuſdem verſus ſimiliter conſonantes partes; ut in *Pſeudo-Cædmone*: piðe and ſiðe:· ȝleam ⁊ ðfeam:· on ȝepald ȝefald:· ȝefeah þeofc peofc:· læðað ⁊ fæðað:· fefefe ⁊ nefefe:· liſſe ⁊ bliſſe:· ſceafef ⁊ ȝeafef:· of ne fofe:· & id genus alia. Hanc verborum in uno eodemque verſu conſonantiam, ἐπανάφοραν, vocant *Græcorum* rhetores & grammatici; quam inter vitia carminis notant: ut ‡ *Euſtathius* in iſtud *Homeri*, Iliad. τ. v. 116.

Παῖδα δ' ἄπαφε, πόπαφε, πίεζεν π, δπμά τ' ἤλδεν.

Verum quamvis hæc ἡ συμφώνου ἐπαναλήψις in *Græcorum* & *Latinorum* heroicis merito damnanda eſt, in *Anglo-Saxonum* tamen carminibus, quæ alius indolis ac ſtructuræ ſunt, venuſtatem, nitorem, & nonnunquam majeſtatem metricæ orationi conciliat, hic illic ad recreandum animum & affectus excitandos, tanquam ſymphonia concinentium, interpoſita.

Ab his nonnunquam proceditur ad ſimiliter ſonantia & cadentia in fine diverſorum verſuum, ſive ad ** ὁμοιοτέλευτα & ὁμοιόπτωτα illa, quæ noſtri *Rimas* vocant; ut in veri *Cædmonis* fragmento: middanȝeapð. mancynnef peapð:· & in fragm. Hiſtor. *Judithæ*. ſpylce eac pe ðe ſtſeamaf. ⁊ ſſeȝlef ðfeamaf:· & apud *Pſeudo-Cædmonem*, XLII, 10, 20. ſeo pæf pætfum peaht. ⁊ pæft-

* Hujus literæ frequentatio polyſigma ſeu συγκοπὴ nominatur. † Antiqui rhetores frequentem hujus elementi repetitionem ἐπαναληψὶν ſeu ἐπαναφὴν dixere. ‡ Πάντα δ' ἐξ ἀνὴρ ἀπαλὸν τὸ ἄπαφε, πόπαφε, πίεζεν π, πάλαι δ' ἄπαφε, ἐξ ἐξῆς. ἐξ λέγεται ἡ τοιαύτη ἐπανὰ κρασις, ἐπαναπίεσμος, ἤτοι λέξεως ὁμοιοτελευτία, ἐξ ἧς αὐτὸν συμφώνου ἐπαναλήψις. ** Grammaticis eſt ὁμοιοτέλευτον, ὁμοίπτωτον ἀδιάφορον ἢ πλάνης

mum ðeahr. lazo ꝼrꝑeamum leohr:. Sed hæc & hujuſmodi quamvis tariſſime occurrentia, erant forſan *Rimarum* principia, in fine carminum, quæ * labaſcente indies puriori *Saxonica*, veri rythmi jacturam quodammodo compenſabant, ut in proximo capite oſtendetur.

XIV. Jam reſtat, ut ad ea tradenda tranſeamus, quæ carmina *Anglo-Saxonum* tam obſcura reddunt, & intellectu adeo ardua, ut neglecta ubique & inculta jaceant à *Philo-Saxonibus*; cum quibus igitur me initurum gratiam ſpero, ſi *Anglo-Saxonum* carmina in lunari quaſi ſplendore poſuero, tametſi non potero ſolari perfundere. Quamobrem ut è tenebris ſuis pene *Cimmerii*, & è craſſa, quâ obvolvuntur, nocte ea eripiam, notanda à me omnia ordine ſunt, quæ ad obſcuritatem illam aliquid contribuunt: inter quæ vocabula à communi oratione aliena primas partes tenent. ſed de iis tractavimus in antepenultimo capite, ad quod remitto lectorem.

XV. Poſt vocabula, notandæ veniunt vocabulorum tranſpoſitiones; de quibus ſupra diſſerui-mus. Lectori igitur, qui cum fructu poetas legere velit, ſtudioſe in ſecundo loco exquirendus eſt communis & magis naturalis ordo vocum; utpote qui neceſſarius eſt, ad inveniendam vo-cum in oratione conſtructionem grammaticam, & ad ſenſum autoris recte capiendum. Etenim vocabulorum poſitione in oratione metricâ ad ordinem ſimplicem & magis communem conver-ſa, quaſi ex ſe liquebit vera conſtructio, & ex conſtructione Poetæ mens; ut in his quæ ſequuntur:

Nu pe rceolon hepiȝean. heoron piceꝛ peapð. meroðeꝛ mihte. ⁊ hiꝛ mod ȝeðanc. peopc pulðop ꝼæðep. rꝑa he punðꝑa ȝehpæꝛ. ece ðꝛihten opð onꝛtealð. he æpeꝛt rcop. eopþan beapnum. heoron to þoꝛe. haliȝ rcippend. ða miðdan ȝeapð. moncynneꝛ peapð. ece ðꝛihten æꝼteꝛ teoðe. ꝼiꝛum ꝼolðan. ꝼꝛea Ælmihtiȝ.

In hoc veri *Cædmonis* ſpecimine, primo voces, quæ à communi ſermone alienæ ſunt, ſecun-dum regulam præcedentem, ſpectandæ ſunt, ut Meroðeꝛ. opð. ꝼiꝛum. ꝼolðan. ꝼꝛea. De quarum ſignificatione ope indiculi conſulendum eſt caput XXI. Inventis vocum ſignificationibus, dein ad communem ordinem reducendæ ſunt; hoc modo: Nu heoron piceꝛ peapð meroðeꝛ mihte ⁊ hiꝛ mod ȝeðanc [⁊] peopc pulðop ꝼæðep pe hepiȝean rceolon ꝼꝛa punðꝑa ȝehpæꝛ he opð [⁊] ece ðꝛihten onꝛtealð:. he eopðan beapnum to þoꝛe heoron haliȝ rcippend æpeꝛt rcop. ða ꝼiꝛum ꝼolðan miðdan ȝeapð moncynneꝛ peapð [⁊] ece ðꝛihten [⁊] ꝼꝛea Ælmihtiȝ æꝼteꝛ teoðe.

Sic in fragmento Hiſt. *Judith.*

And ða ꝼꝛomlice linð piȝȝende lædan onȝunnon ða topht an mæȝð to tꝛæꝼe ðam heah ðæp ꝛe pica hỳne peꝛte on ꝛymbel nihteꝛ inne nepȝende lað Doloꝼepnuꝛ:. ðæp pæꝛ eall ȝylden ꝼleohnet ꝼæȝep ⁊ ymbe ðæꝛ ꝼolctoȝan beð ahonȝen þ ꝛe bealo ꝼulla mihte plit-an ðuꝑh piȝena balðop on æȝhpylcne ðe ðæp inne com hæleþa beapna ⁊ on hỳne næmȝ monna cynneꝛ nymþe ꝛe mobiȝa hꝑæne niðe poꝛꝑa him ðe neap hete ꝑinca to ꝑune ȝe-ȝanȝan:. In duabus his periodis, voces, à quibus communis abhorret ſermo, ſunt linð, in com-poſito linðpiȝȝende. topht. toȝa, in ꝼolctoȝan. tꝛæꝼe. bealo. balðop. hæleð. niþe. poꝛ. ꝑinc. quæ omnes exquirendæ ſunt in indiculo Grammaticæ noſtræ adjuncto. Vocum ſignifica-tionibus inventis dein invenienda eſt earum conſtructio grammatica, ex ordine magis ſimplici, qui ſimpliciter & libere loquentibus in uſu eſt; qualis hic eſt: ⁊ ða linðpiȝȝende ða topht an mæȝþ ꝼꝛomlice lædan onȝunnon to tham hean tꝛæꝼe. ðæp inne on ꝛymbel nihteꝛ hỳne peꝛte nepȝende lað holoꝼepnuꝛ:. Dæp pæꝛ eall ȝylden ꝼæȝep ꝼleoh-net. ⁊ ymb þæꝛ ꝼolc-toȝan beð ahonȝen þ on hæleð a beapna æȝhpylcne ðe ðæp inne come mihte ðuꝑh plitan ꝛe bealo ꝼulla piȝena balðop ⁊ on hỳne nymðe hꝑæne niðe poꝛꝑa ꝑinca him ðe neap hete ꝛe mobiȝa to ꝑune ȝeȝanȝan, *tum vero militares viri gnaviter cæperunt ducere egregiam virginem ad ſublime tentorium, in quo † ſemper noctu dormitare ſolebat odioſum dominus Holoferni. inibi erat ſpecioſum canopæum aureum, quod circa lectum ducis ſuſpenſum erat, ut execrabilis ille imperator in unumquemque hominum* [omnes,] *qui intraret perſpicere poſſet; in illum vero nemo perſpicere audebat, niſi quem ex inſignioribus viris juberet ad ipſum prope accedere ſuſurrandi gra-tia.* Sic Paraphr. Gen. XLII, 13. Ða ic alðop ȝeꝼꝑæȝn. Elamitapna. ꝼꝛomne ꝼolctoȝan. ꝼyꝛð ȝebeoðan. Onlahomap. in hoc membro una vox eſt poetica, quærenda in indiculo. ſcilicet al-ðop· deinde facienda eſt conſtructio in hac poſitione vocum: ða ȝeꝼꝑæȝn ic Elamitapna al-

* In *Græcis Latiniſque* verſibus, pſeudo-rythmus apud antiquiſſimos ex penthemimeri & ultima compoſitus quandoque occurrat. ut habent *Homerus*: Ex γὰς Κρονίων λίνος εὐχομαι εἶδεναι. *Heſiodus*: Χαίρεω πῶς πλέψας, ἢ ἰμὸς φρένας ἀπεγυμνώσας. *Virgilius*: Ætnæos fratres cælo capita alta ferentes. Et: *Vinaque fundebat pateris animamque vocabat.* alia quoque carmina ſimilia reperire eſt. hujuſmodi ſunt *Neroniana* illa à *Perſio*, in ſatyrâ primâ notata. *quod genus carminis* (inquit *Iſaacus Caſaubonus* in *Perſium*) *ita probatum eſt, cum latè regnum occuparet barbaries, ut tota cœnobia μονοζώνων poematis fuerint adimpleta ejuſdem ſo-rinæ.* Corruptionem *Latinæ*, eidem origini, cui nos illam *Saxonicæ* poeſeos attribuit *Caſaubo-nus*, *Cum igitur vitio & affectatione paucorum ſciolorum, ab his principiis, corrupta fuiſſet vera ac legitima poeſis, paulatim creſcente imperitorum numero, ſolida vero eruditione languente ac tan-dem deficiente, in locum legitimæ poeſeos, corru-tela illius & fucus ſuccedere cœpit.* † Vel *rite quaque ſolenni.*

ðop ƿnomne ƿolctoȝan Onlahomaƿ ƿynd ȝebeodan, *tum accepi Orlahomarum, Elamitarnorum Regem, ſtrenuum illum ducem, exercitum conſcribere.* Sic Paraphr. XLVII, * hpæt ȝiƿeƿt ðu me. ȝaƿta pældend. ƿpeo manna. to ƿnoƿpe. nu ic þuſ. þea ƿceaƿt eom. ne þeanƿe ic ynƿe ƿtol. eaƿopan bytlian. ænegum minpa. ac me æƿtep ƿculon. mine populd maȝaſ. pelan bnyttian. Quorum eaƿopan. maȝaſ. bnyttian. poetica ſunt. Ordo autem magis communis & ſyntacticus: ȝaƿta paldend. hpæt ƿpeo manna ȝiƿeƿt ðu me to ƿnoƿpe ne ðeanƿe ic ænegum minpa eaƿopan ynƿeƿtol bytlian. ac mine populd maȝaſ ƿculon æƿtep me pelan bnyttian, nu ic ðuſ þea ƿceaƿt eom, *Domine ſpirituum, quid liberorum dabis mihi in ſolatium? non enim neceſſe habeo ædificare alicui filiorum meorum domum hæreditariam, verum coævi mei cognati me mortuo opes meas occupabunt, quandoquidem liberorum orbus ſim.* Sic XXV, 11, hine paldend on. tinƿæƿt metod. tacen ƿette. ƿpeoðo beacen ƿpea. ðý læƿ hine ƿeonda hpilc. mid ȝuð þpæce. ȝnetan doppte, ƿeoppan oððe nean. Quorum tinƿæƿt. metod-ƿpea. ȝuð. þpæce. à communi oratione aliena in cap. XXI. quærenda ſunt. ordo autem ſyntacticus hic eſt: paldend, tinƿæƿt metod, ƿpea on hine ƿpeoðo beacen tacn ƿette. ðý læƿ ƿeonda hpilc ƿeoppan oððe nean hine mid ȝuð þpæce ȝnetan doppte, *Dominus potentiſſimus creator, & princeps in eum,* [Cainum,] *libertatis ſignum, notam, poſuit, ne quis inimicorum procul aut prope auderet eum duello adoriri.*

XVI. Tertio, poemata *Anglo-Saxonum*, perinde ac iſta *Pindari*, obſcurant periphraſes & tropi, ſc. metaphoræ, ſynecdochæ, metonymiæ, & troporum in eodem vocabulo multiplicatio, quam metaleplin vocant. Quibus ergo diligenter à Lectore attendendum eſt, ut poetas cum fructu legat. Sic mare vocatur hpon paðe, *balænæ iter.* ȝanoteƿ bæð, *fulicarum balneum.* hpæleƿ æþel, *balænæ patria.* & *piſces maris*, bpim hlæƿt, *merces* vel *proventus maris*, *Cædm.* v, 9, inc ƿceal ƿealt pætep. punian on ȝepealde. ȝ eall populde ȝeƿceaƿt. bpucað blæd baȝa. ȝ bpim hlæƿte. ȝ heoƿon ƿuȝla:. Inc iƿ haliȝ ƿeoh. ȝ pilde ðeop. on ȝepealð ȝepealð. ȝ liþiȝende. ða ðe land tnebað. ƿeoph eaceno cynn. ða ðe ƿlod pecceð. ȝeond hpon paðe. Inc hýnað eall, *ſalum manebit in poteſtate veſtra, cum omni mundana creatura;* † *fruimini fructu dierum, & piſcibus, & volatilibus cæli. vobis jumentum mundum, feræ etiam beſtiæ in poteſtatem datæ ſunt, animantia quum quæ vivipara terram calcant, tum quæ fluctus movent per oceanum, vobis omnia ſubjiciuntur.* chron. *Sax. Gibſ.* ad ann. DCCCGLXXV, ða peaph eac abnæped. ðeonmod hæleð. Orlac oƿ eanðe. oƿep ýða ȝepealc. oƿep ȝanoteƿ bæð. ȝamol ƿeax hæleð. piþ ȝ ponð ƿnotop. oƿep pætepa ȝeþpinȝ. oƿep hpæleƿ æþel. hama beneaƿod, *tum princeps charisſimus Oſlacus, canus ſenex, ſapiens & ſermone prudens, expulſus erat patria per volventes fluctus, per fulicæ balneum, per aquarum ſtrepitum, per balænæ patriam, lare ſpoliatus.* Cædm. XXXIV, 17, eop iþ eðel-ƿtol. holmeƿ hlæƿt. ȝ heoƿon ƿuȝla. ȝ pilbu ðeop. on ȝepealð ȝepealð. eopþe æl-ȝnene. ȝ eacen ƿeoh, *vobis patria eſt florentiſſima terra, piſces & volatiles cæli, & feræ & pecus fœtum in poteſtatem tradita ſunt.* Sic *anima* vocatur bneoƿta hopð, *pectoris theſaurus.* & *ſtirps, progenies* vel *familia*, heoph-pepoð, *focularis cœtus*, Cædm. XXXVI, 13, 14. XLV, 3. Sic LXXIII, 24, *animus* vel *mens* vocatur banhuƿeƿ peapð, *oſſea domûs cuſtos.* ȝiþ onlucan pile. liƿeƿ pealhƿtoð. beopht in bneoƿtum. banhuƿeƿ peapð. ȝinfæƿten ȝoð. ȝaƿteƿ cæȝon, *ſi verax deus, pectore lucidus, vitæ interpres, vult mentem reſerare ſpiritus clavibus.*

Sic *ſuperficies* vel *exterior pars terræ* vocatur à *Cædmone*, tibep-ƿeaca, i. e. [1] *oblationum quaſſatrix*; quod colentibus fruges ſuas quaſi munera & dona offert. ða ƿeo tid ȝepat oƿep tibep-ƿeacan midðan-ȝeapdeƿ, *poſtquam hic dies per orbis terrarum ſuperficiem tranſiit.* Sic *ſol* vocatur, ƿolca ƿniðcandel, *homines animans* [2] *Candela*, LV. 5. &, ȝodeƿ candel beopht, chron. *Sax. Gibſ.* ad ann. DCCCCXXXVIII. vocatur etiam abſolute, puldop topht, *gloria præcellens*, LXI, 24. *Mare* etiam, ob tumorem ejus ſphæricum, vocatur holm, *collis, mons*: ut oƿep [3] holmeƿ hpinȝ, *per maris ambitum.* Sic *bellum* vocatur paſſim apud Poëtas, æƿc-pleȝa, *ludus clypeorum.* heapð handpleȝa, *durus manûs* [4] *ludus.* & in fragmento hiſtoriæ *Judith.* p. XXIV, *ſagittæ* vocantur, hilde nedra, *militares colubri.* leton ƿopð ƿleoȝan ƿlana ƿcupaƿ. hilde nædpan, *evolare*

---

* Verba ſunt *Abrahami* ſe improlem eſſe querentis. † *Dominamini.* [1] Apud *Græcos* poetas ζαῖα vocatur, quoad eundem ſenſum, πολυφόρβη, φερέσβιος, πολύσπορος, πολύκαρπος, ἀλλοιόμοιος, βωλάσσης, ὑπερφόρος, φιλόζωος, πυροφόρος, καρποδότειρα, &c. horum nullum ὑπερβολὴν ad audaciam *Cædmonianam* adſurgit. unicus *Callimachus* ſimile quiddam affectat, qui γῆν vocat πολύδωμον. Neſcio an alludat *Cædmon* ad ſacrificia AGITATIONIS. [2] *Solem* vocat *Orpheus*, ſimili pene tropo, κόσμου τὸ ἀειθαλὲς ὄμμα. [3] Hanc metaphoram doctiſſ. *Olaus Verelius* in notis ad *Harvarar Saga*, cap. I. antiquis uſitatam fuiſſe demonſtrat, qui *mare* belte denominare ſolebant, quod undique ſtringat, circundet, ac liget terram continentem inſulaſque, ſecundum iſtud **Langur er landa belte**, *mare eſt terrarum cingulum*; unde à *Græcis* γαιήοχος appellatur oceanus. Ibi quoque citat carmen einari Skulaſon ſkaldi, è Lexico *Runico* magni *Olavi, Iſlandi*, in quo mare quater appellatur **belte**. i. e. *balteus*. quater etiam linda. i. e. *faſcia*. ſexies **gyrdill, gyrde**. videgyrdell, i. e. *zona*. ter itidem **vingiord**, i. e. *cingulum* vel *vagina*. quater ſile, i. e. *helcium*. ſemel **baugur**, i. e. *Annulus*. men quater, i. e. *torques*. **belſe** itidem ſemel. i. e. *monile*. ſiotur bis, id eſt *compedes*. & **hringur** bis, i. e. *annulus*. à **belte** autem *ſinus Balticus* nomen ſuum accepit. Huc ſpectat myth. *Eddæ Iſland.* de *Formungando*, angue orbem terrarum cingente. de quo iterum in Myth. XLI.

fecerunt ſagittarum imbres, militarium illorum anguium. Sic *milites* vocantur, hilde pulꝛaꝛ, *pſeudo-Cædm.* XIV, 8. Sic à hleo vel hleop, quod primario *locum à ſole ventóve immunem*, deinde *aſylum, hoſpitium* & *domum* ſignificat, & maga, *filius*, hleo-magaꝛ, fratres, i. e. *ejuſdem domus filii, Cædm.* XXV, 25. XXXVI, 8. Ape ne polde. ȝeꝛceapian. ne ða ꝛceonde hupu hleo-magum helan, *reverentiam non voluit oſtendere, neque pudenda à fratribus occultare.* Sic p. XXXVI, cpæþ he peꝛan ꝛceolde. hean undeꝛ heoꝛnum. Ham on eoꝛþan. hleo-maga theop, *dixit, quod Cham dum viveret, foret ſub alto cælo fratrum ſervus.* Idem ſignificat hneo-maga, ex *Cimbrico* hneo, *generatio*, & maga, *filius.* Sic ꝛþoð ſýꝛn ðagum, pintꝛum ꝛþoð, mirꝛeꝛum ꝛþoð, *ſapiens diebus anteactis, annus ſapiens*, paſſim *ſenem* ſignificant. huc ſpectant Engla helm, pro *deo*, & Gumena Baldoꝛ, Æþelinga helm, ðyncꝛ bryttа, & iſtiuſmodi periphraſes metaphoricæ *regem* ſignificantes, & id genus alia multa.

XVII. Quarto, lectoribus poetarum moram & negotium facere poſſunt aſyndetæ orationes, in quibus nomina & verba quaſi bifrontia, tam quod præceſſerit, reſpiciunt, quam quod ſequitur, proſpiciunt: ut in Paraphr. *Gen.* VIII, 3. ꝛe ꝛeond mid hiꝛ ȝeꝛeꝛnum eallum. ꝛeollon þa uꝛon oꝛ heoꝛnum. ðuꝛh longe ꝛpa þpeo nihꝛ ⁊ ðagaꝛ. ða englaꝛ oꝛ heoꝛnum on helle. ⁊ heo alle ꝛopꝛceop ðpihꝛen to deoꝛlum, *Cacodæmon ille, cum Sociis omnibus, per tres longos dies, pariter ac noctes, deſurſum ex cælis decidebant; angeli ſcilicet cælitus in tartarum, quos omnes Dominus in diabolos tranſmutavit.* Sic in fragm. hiſt. *Judith.* Ðe uꝛ manna mæꝛꝛ moꝛþþa ȝeꝛnemede ꝛaþþa ꝛoꝛȝa, *qui hominum maxime inter nos homicidia perpetravit, & luctuoſa mala.* Sic Paraphr. *Gen.* XXV, 13, 14. Deht ða ꝛnom hpeoꝛꝛan. mebeꝛ ⁊ maȝum. man ꝛcýldiȝne. cnoꝛle ꝛinum, *tum ſceleſtum juſſit decedere à matre & fratribus & parentela ſua.* Sic in calendario: haꝛuc ꝛceal on ȝloꝛe. pild ȝepunian. pulꝛ ꝛceal on beaꝛope. eaꝛn on haȝa. eoꝛoꝛ ꝛceal on holte. toþ mæȝeneꝛ tꝛum, *accipiter in clivis, lupus in nemore, aquila in campis, & aper dentium robore valens, in ſylva feri manebunt.*

XVIII. Hiſce addenda ſunt in aſyndetis orationibus nominum appoſitio, præſertim ſynonymorum, rem eandem denotantium. ſic in fragm. hiſt. *Jud.* heꝛ ða niþa ȝeblonden ða eadiȝan mæȝþ oꝛꝛtum ꝛetiȝan to hiꝛ bed-peꝛte beaȝum ȝehlæꝛte hpinȝum ȝehpodene, *tum vir corruptum adduci juſſit beatam virginem ad lecticam ſuam armillis oneratam, annulis onuſtam.* Sic in *Cædmonis* Paraphr. LI, 12, oꝛ ðam leod-ꝛpuman. bpaþ ꝛolc cumaþ. bneȝo peaꝛda ꝛela. poꝛe apiꝛaþ. þicep heaꝛbaꝛ. populþ-cynineaꝛ. þide mæpe, *ex quo patriarcha, vaſtus populus orietur, reges multorum principum, præclari regni paſtores, mundani reges celeberrimi excitabuntur.* Sic XIV. 12. Ic hebbe me ꝛæꝛtne ȝeleaꝛan. up to tham ælmihteȝan ȝode. ðe me mid hiꝛ eaꝛmum pophte. hep mid handum ꝛinum, *firmam fidem repono in Deo omnipotente, qui me brachio ſuo, ſuiſque manibus hic creavit.* Sic XXV, 4, ic hiꝛ blod aȝeat. bpeoꝛ on eoꝛðan, *ego ſanguinem ejus fudi, cruorem, in terram.* Sic XXVI, 1, oð þ aldoꝛ ȝebal. ꝛnod ýꝛn ðagum. ꝛnemman ꝛceolde. liꝛ oꝛ lætan, *donec ſenex paſſus fuerit vitæ divortium, vitam relinqueret.* Sic XXVI, 9, ða hiꝛ piꝛum tꝛæm. popdum ꝛæȝde. Lameh ꝛeolꝛa. leoꝛum ȝebeddum, *tum ipſe Lameh verbis dixit ad uxores ſuas duas, dilectas conſortes tori.* Sic ſupra, oꝛeꝛ ýða ȝepealc. oꝛeꝛ ȝenoteꝛ bæð. oꝛeꝛ pætopa ȝeþpinȝ. oꝛeꝛ hpæleꝛ æðel. Aſyndeta autem communiſſima ſunt: ut, ðeȝnaꝛ ðrymꝛæꝛte. deoden hepedon. ꝛæȝdon luꝛtum loꝛ. heopa liꝛꝛnean. bembon bpihtneꝛ duȝuðum. pæꝛon ꝛpiðe ȝeæliȝe. ýnna ne cuðon. ꝛinena ꝛnemman, *miniſtri magnificentiſſimi regem laudabant, alacriter laudes canebant vitæ ſuæ domino, erant valde beati, peccata non norunt flagitioſa committere.* Sic XLII, 24. punode ꝛiðdan. be loꝛdane. ȝeapa mænego. ðæꝛ ꝛolc ꝛtede. ꝛæȝꝛe pæꝛon. men apleaꝛe. metode laðe. pæꝛon ðodomiꝛe cynn. ýnnum ðpiꝛte. bædum ȝedpolene. bpuȝon heopa relꝛpa. ecne unꝛæd, *habitavit poſtea, ubi erant urbes pulchræ, Sodomitarum gens, homines turpes, peccando audaces, actionibus errantes dabant ſuæ ſtultitiæ pœnas.* Sic V, 1, oꝛ ðam pophte ȝod. ꝛneolicu ꝛæmnan. ꝛeoph in ðýde. ece ꝛaula, *ex qua creavit deus liberalem fœminam, indidit vitam, æternam animam.*

XIX. Quinto, apud *Anglo-Saxonum* poetas, *Dano-Saxonice* præſertim ſcribentes, verba in aſyndeta oratione ſæpe *participialem* habent ſenſum, & per participia reddenda ſunt vel per conjunctiones copulativas, quod lectori in metricâ oratione hoſpiti moram facere poteſt. Sic in *Cædm.* Paraphr. VI, 23. ne mihte him bedýnned peoꝛðan. þ hiꝛ engul onȝan. oꝛeꝛmod peꝛan. ahoꝛ hine pið hiꝛ heaꝛþan. rohte hete ꝛþꝛæce. ȝýlippoꝛd onȝean. nolde ȝode ðeopan. epæð þ hiꝛ hic pæpe. leohꝛ ⁊ ꝛcene. hpiꝛ ⁊ hiop-beophꝛ. quæ ſic verto: *non ab eo celari potuit, quod angelus ſum cæpit ſuperbus eſſe, levans ſeipſum contra dominum ſuum, petens colloquium odioſum, verba glorioſa incæptans, nolens deo ſervire, ſed dicens quod corpus ſuum erat love & lucidum & forma ſua clara:* plane quaſi ſcriptum eſſet, ahebbende, recende, onginnande, nillende, cpæþende. Sic LXXX, 18, ða ꝛe liȝ ȝepend. on laðe men. hæðne oꝛ halȝum. hýꝛꝛaꝛ pæpon bliðe mode. bupnon ꝛcealcaꝛ. ymb oꝛn utan alet. ȝehpeapꝛ teon-ꝛullum on teꝛo, *tum flamma extra fornacem demiſſa, & dextrorſum infeſte rediens, torquebat ſe à ſanctis in odioſos ethnicos, puerù gaudentibus, & ardentibus* [*carnificibus*] *ſervis.* Sic enim locum vertendum puto, ac ſi ſcriptum eſſet; ða ꝛe liȝ ymb utan oꝛn alet. ⁊ ȝehpeapꝛende teon ꝛullum on teꝛo on laðe men hæðne ꝛe ȝepand. ða hýꝛꝛaꝛ bliðe mode pæpon ⁊ ꝛcealcaꝛ bupnon:. Sic IX, 10. Næꝛð he ðeah. þiht ȝedon. þ he uꝛ hæꝛð beꝛielled. ꝛýpe to botme helle ðæpe hatan. heoꝛon þice benumen. haꝛað hit ȝemeapcod. mid moncýnne. to ȝeꝛettanne, *non tamen quod juſtum*

juſtum fecit, quod nos præcipitavit ad ignis fundum, & regno cæleſti ſpoliavit, decrevitque illud genere humano inſtaurare. Sic XL, 17, him ða pir-hýðiȝ. Abrahaam ȝepat. on Eȝýpte. ðrihtne ȝecoren. ðrohtað recan. ꝑleah pæp-fæſt pean. pær þ pite to rſpanȝ. Abrahaam maðelode. ȝereah Eȝýpta. horn rele phite. ⁊ hea býriȝ. beophte blican, *tum ſapiens Abrahamus à Domino ductus in Ægyptum abiit ad convictum quærendum caute fugiens miſeriam, dum famis ſupplicium prævaleret, videns autem Abrahamus faſtigia palatiorum alba, & ſublimes urbes, clare ſplendere, concionari cœpit.* Sic XLII, 1, ðæp ꝑe eaðga eꝑt. écan ðrihtner. nipan rtefne. noman peorðabe. til-modiȝ eorl. tiber on ræȝde. ðeodne Enȝla. ðancode rpiþe. liſer leohtfruman. liſre ⁊ apa, *ibi beatus, bonus, heros nomen æterni domini nova oratione adorabat, ſacrificium immolans Regi Angelorum, & gratias agens vitæ auctori propter liberationem & conſervandæ vitæ neceßaria.* vel ſic, cum conjunctione copulativa: *ibi beatus, bonuſque heros æterni domini nomen renovata oratione adorabat, & regi Angelorum ſacrificium immolabat, & gratias agebat vitæ auctori propter libertatem & conſervandæ vitæ neceſſaria.* Sic XLV. 5. Nim ða Abrahaam ȝepat. ⁊ ða eorlar þrý. ðe him æp. tpeope realdon. mid heora. ꝑolce ȝetrume. polde hir mæȝ hupu. Loth alýnnan, *tum Abrahamus volens ſervitute liberare ſaltem cognatum ſuum, profectus eſt cum tribus principibus, qui cum ſuis cohortibus fidem ei dabant.* Sic XLVII, 14, ða ȝén Abrahame. eorðe relꝑa. heoꝑona heah cýninȝ. haliȝe rþpæce. tþýmeðe tilmodiȝne. ⁊ him to peorðode. Meda rýndon. micla ðina, *tum iterum excelſus rex cælorum ſeipſum oſtendit Abrahamo, bonum ſacra allocutione corroborans, & ad illum dicens, ampla ſunt præmia tua.* vel ope conjunctiouis copulativæ *& bonum ſacro colloquio corroboravit, & ad illum dixit.* Sic in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCLXXV. hep ȝeendode. eorþan ðpeamar. Eadȝar Enȝla cýninȝ. Lear him oþer leohr. phtiȝ ⁊ pinrum. ⁊ ðir pace ꝑor-let. lýr ðar læne nemnað. leoda beapn. men on molban, *hoc anno Eadgarus, Anglorum Rex, finivit terreſtres triumphos, aliam ſibi lucem eligens pulchram & lætam, & hanc fragilem relinquens vitam, quam tranſitoriam vocant gentium filii, homines in terra degentes.* alias per copulam: *& elegit, & reliquit. Cædm.* Paraphr. LII, 7, ȝepiton him ða. æðre ellorfure. æftep ðæpe rppæce. ꝑpeðum ꝑepan. or þam hleoðor rtede. haliȝe ȝaptar. laptar leȝðon. him pær leohter mæȝ. rýlre on ȝeriðde. oð þ hie on Sodoman. peall-rteape buſȝ. plitan meahton. ȝerapon oþep rince. ꝑalo hlifian, *tum *ſancti ſpiritus alio tendentes poſt hoc colloquium propere abierunt ex oraculi loco feſtinantes. quibus †ipſe lucis filius comes erat, donec in Sodomam muros altos habentem urbem ſpectare poſſent, videntes palatia auro rutilare.* Notandum vero hic eſt, quod participium, per quod in aſyndetis verbum eſt reddendum, poni nonnunquam debet in ablativo caſu abſolute poſito; ut ſuprà, bupnon rcealcaȝ, *ardentibus ſervis.*

XX. Morari poſſent lectorem in poeticis non verſatum quædam quaſi ſyntaxeos violationes, quæ tamen eſſe viſæ tales revera non ſunt. Id genus ſunt, primo *ſubſtantiva compoſita*, quorum prius à poſteriori poſſideri viſum, in genitivo poni debere videtur: ut, pulðop cýninȝ. populð cýninȝ. heoꝑen þice. ꝑolc ȝertæl. heoꝑen rtolar, *ſedes cæleſtes.* rpeȝl-borpar, *cæli ſinus.* Leodꝑceaþa, *humani generis hoſtis.* hellrceaða, *hoſtis tartareus.* ðorȝpoꝛð, *doloroſa verba, querelæ.* eorðpice, *terræ dominium.* handꝑceaft, *manuum opus.* handȝepeorc, *idem.* Æþendꝑæcȝ, *nuntiorum præco, nuntius.* Modꝑorȝ, *animi dolor,* & id genus multa. Quæ quod non ſcribuntur cum nota unionis, videntur poni pro pulðopeꝛ uel pulðper cýninȝ. populðer cýninȝ. ꝑolcer ȝertæl. Secundo, terminatio nominativorum in ſingulari numero ſecundæ declinationis in an. ut in iſtis *Cædmonianis*, ðu eapt hæleða helm. ⁊ heoꝑen ðeman. enȝla orð-fruman, *tu es principum corona* [rex,] *& cæleſtis judex, creator Angelorum.* Sic Paraphr. *Gen.* CV, 13, þone pepiȝan, pro ꝛe pepiȝa. Tertio, compoſitio adjectivorum cum ſubſtantivis in qua adjectiva immota manent, per omnes caſus, ut, nægleð cneaþþ. cpeað cneap, chronicon *Sax. Gibſ.* DCCCXXXVIII. ȝepitan him ða nopð men nægleð cneaþþum, *fugerunt viri aquilonares in clavatis navibus.* cneað cneapon ꝑlot cýninȝ. ut ȝepat on ꝑealene ꝑlod, *in navibus optatis rex navigans evaſit in gilvum mare.*

Verum ꝑýnene videtur poni pro ꝑýnenum, in his quæ ſequuntur: him on larte beleac. liþræ ⁊ pýnna. hihtfullne ham. haliȝ Enȝel. be ꝑpeam hære. ꝑýnene rpeorðe, *poſtremo ſanctus angelus, domino mandante, quietis & gaudii jucundiſſimum locum eis gladio flammante obſeravit.* Sic quoque ofrleȝene & berlæȝene videntur poni pro ofrleȝenum, berlæȝenum, in ſequentibus: *Gen.* Paraphr. XLIV, ȝepiton ꝑeoþ heora. ꝑpam ðam ꝑolc rtýde. ꝑleame nepȝan. recȝum ofrleȝene, *diſceſſerunt à caſtris, ut vitas ſuas fugiendo ſervarent, militibus occiſis.* Fpeondum berlæȝene. ꝑpom hleop rtole. hettend læddon. ut mid æhtum. Abrahamer mæȝ. of Sodoma býriȝ. *incaleſcentes eduxerunt cum bonis ſuis Abrahami nepotem ex urbe Sodoma, ſociis occiſis.*

XXI. Septimo, phraſes elleipticæ, maxime in orationibus ubi verba auxiliaria ſunt, occurrunt non raro apud poëtas *Dano-Saxonice* ſcribentes: ut *Gen.* Paraphr. XCIX, 7, blæd bið æȝhpæm. ðæm þe hælende. henan þenceð. ⁊ pel ir ðam þe þæt mot. ſubaudi don. *præmium omnibus*

* Tres Angeli cum Abrahamo collocuti.
† Scilicet tertius ille Angelus qui æternus erat, in præludium carnis ſe manifeſtans. Angelus ille increatus. Angelus fœderis.

erit, qui Jesu obedire putant, & bene illis est, qui hoc possunt facere. xc, 20, ꝛohton þa ꝛpiþe. in ꝛeꝛan ȝehýdum. hpæt ꝛeo hand ꝑnite. haliȝeꝛ ȝaꝛteꝛ. ſubaudi ȝetacnian mot. *tum in cogitationibus internis quærebant, quid scriptura illa sancti spiritus significaret.* xlii, 10, piꝛ ꝛýnt ȝemaȝaꝛ. unc ȝemæne ne ꝛceal. (*ſubaudi* peꝛan) elleꝛ apiht. nymþe eall ꝛela. luꝛu langꝛumu, *nos sumus duo consanguinei, nihil aliud præter quod optimum est, amor diuturnus, inter nos erit.* Ibid. 23, him ða eaꝛð ȝeceaꝛ. ⁊ eðel-ꝛetl. ꝛunu Aponeꝛ. on ðodoma býꝛiȝ. æhte ꝛine. beaȝaꝛ ꝛpom Betlem. ⁊ botl ȝeꝛtneon. pelan punðun ȝold. ſubaudi ꝛeþende. *tum habitationem & sedem sibi elegit filius Aronis in Sodoma urbe, possessiones, supellectilem, & gazas secum ferens.*

XXII. Octavo, nominibus cum articulo compoſitis, de quibus tractavimus cap. xx. reg. 3. & xxi. verſus finem, nonnunquam utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ: ut, Alhn pro alh. *Gen.* Paraphr. lxxi. 6. ꝛiꝛenum pro ꝛiꝛnum, ci, 16. pro quo ꝛiꝛnum, c, 18. ðeopen pro ðeop. fragm. hiſt. *Judith.* 22.

XXIII. Nono, operæ pretium forſan eſt de epentheſibus poeticis, quibus voces à ſe mutatæ moleſtiam aliquando faciunt tyronibus, lectorem admonere: Sic heolð legitur pro holð. heoꝛoꝛaꝛ pro heoꝛtaꝛ. ȝielp pro ȝelp. ȝield pro ȝeld. heaꝛꝛa & hieꝛꝛa pro heꝛꝛa. ȝien pro ȝen. nieðe pro neðe. meotod pro metod. ꝛtꝛienan pro ꝛtꝛýnan. ȝiet pro ȝet. ȝieta pro ȝeta. ꝛiem pro ꝛem. ꝛecȝeað pro ꝛecȝað. ꝛꝑeom pro ꝛꝑom. ꝛpreocan pro ꝛpræcan. beoꝛan pro beꝛan. ꝛienðon pro ꝛindon. ȝieꝛtum pro ȝeꝛtum. &c. Metatheſes etiam nonnunquam occurrunt, ut ꝛꝑýꝛt pro ꝛpýꝛt. & ſyncopationes vocum non raro: ut eðȝe pro eaðiȝe. eðȝa pro eaðiȝa. neꝛȝan pro neꝛiȝan. eȝꝛa pro eȝeꝛa. liꝛȝe pro liꝛiȝe. *Dano-Saxonice* etiam ſcribentes Poetæ orthographiam nonnunquam in plateaſmum quaſi convertunt: ut in æðelo pro æðela, ꝛꝑeolicu pro ꝛꝑeolice. heliȝu pro heliȝa. haꝛuꝛ pro haꝛeꝛ. quod pro haꝛeꝛt. ðeoꝛtꝛe pro ðeoꝛtno ł ðeoꝛtnu. opþeꝛ pro æȝþeꝛ. ſed de barbarographia *Dano-Saxonice* ſcribentium ſatis in ſuperioribus capitibus.

XXIV. Notandum quoque eſt *Anglo-Saxonum* poetas maxime gaudere in jungendis ſynonymis quum ſubſtantivis, tum adjectivis, ad denotandam rem in ſuo genere eſſe ſummam & perfectiſſimam: ut Paraphr. xxii. 2. ꝛꝑea driht̃en min, *supreme mi domine!* Iſtiuſmodi ſunt mæȝen-cræꝛt, *maxima potentia, omnipotentia*; ꝛꝑeonð ꝛceaðа, *hostis inimicissimus.* pulðoꝛ-torht, *gloriosissimus, splendidissimus*; & innumera alia.

XXV. Gaudent etiam non raro omnes Poetæ in enallage numeri, præſertim qua pluralis pro ſingulari ponitur: ut in Paraphr. liii. 7. eoðon ꝛona. ꝛꝑa him Ebꝛiꝛca. Eoꝛl piꝛaðe. in-under eðoꝛaꝛ, *ibant statim intro subter tecta, prout instructi erant ab Ebræo viro, vel heroe*; scilicet *Abrahamo.*

XXVI. Porro ab iis, qui Poetas *Anglo-Saxonum* cum voluptate legere cupiunt, primo obſervandum eſt *humanum genus* vel *homines* in genere ab eis denotari, tam abſolute, quam in compoſitione, per nomina multitudinis: ut leoð, leoða, *gens, populus, turba*; ðeoð, ðeoðe, *gens, populus, natio, provincia*; peþeð, peþoð, *cœtus, exercitus, agmen, chorus*; ðꝛiht, *familia, plebs, populus, turba*; ꝛolc, ꝛolce, *vulgus, populus, plebs, familia*; ðꝛiht-ꝛolc, *idem.* Quibus addas nomina quæ *omne genus hominum* comprehendunt; ut eoꝛlaꝛ & ceoꝛlaꝛ, *nobiles & ignobiles.* peꝛaꝛ ⁊ piꝛ, *viri, & fœminæ.* Secundo aliquem *numerum hominum*, vel *aliquem hominem singularem* denotari per nomina ordinem, ſtatus, & conditiones hominis ſignificantia; ut eoꝛl, *dux, comes, ſatrapas*; ȝeꝛiðe, *comes, ſocius, comes palatinus, ſatrapas, nobilis.* Æþelinȝ, *nobilis, ſplendidus, inclytus.* ðeȝen, *thanus*; piȝa, piȝend, *dux, bellator*; ȝeneꝛa, *vice-comes, præfectus, tribunus, decurio, villicus.* pine, *dilectus, amicus*; ȝeꝛeꝛa, *ſocius, ſodalis*; * ꝛcalc, *ſervus.* &c. Horum tamen nonnulla, ut eoꝛl, æþelinȝ, ȝeꝛiðe, *homines* in ſuo ſtatu & conditione præcellentes nonnunquam ſpecialiter denotant.

XXVII. Hucuſque in iis explicandis laboravimus, quæ in legendis poeticis lectores excruciant; quibus ultimo ſtudioſe curandum eſt, ut metricas orationes in ſuas periodos; periodoſque in ſua membra, in codd. quum impreſſis, tum mss. recte diſtinguant, nulla habita punctorum metricorum ratione, quæ non orationem in ſingulas partes, ſed carmen in metra tantum dividunt. hinc inter ſubſtantivum & ſuum adjectivum, inter præpoſitionem & caſum quem regit, inter nomen poſſeſſivum & id quod ab eo poſſideri videtur, denique inter nominativum & verbum quod præcedit, ubique interveniant, ut quæ ſequuntur docent exempla: Paraph. *Gen.* xii, 1, ⁊ him bi ꝛpeȝin. beamaꝛ ꝛtoðon, *& juxta eos, duæ arbores erant.* xi, 19, hpeapꝛ him þuſþ. ða hell ðopa, *regressus est per inferni fores.* xv, 9, heo ða ðæꝛ oꝛæteꝛ æt. alpalðan bꝛæc. poꝛð ⁊ pillan, *tum de fructu illo comedebat, omnipotentis mandatum & placitum rumpens.* xxvi, 3, ðapa anum pæꝛ. labal noma, *horum alteri Jabal nomen erat.* Præterea in eodem membro plurales fere ſemper occurrunt interpunctiones metricæ: ut, xxv, 6, ic apýȝeð ꝛceal. ꝑeoðen oꝛ ȝeꝛýhðe. ðinne hpeoꝛꝛan, *ego, domine, maledictus è conſpectu tuo diſceſſurus ſum.* xxvii, 5, ða peaþ ðeme. ꝛuna ⁊ ðohtꝛa. on populð ꝑice. poꝛn aꝛeðeð, *tum Semo cœtus filiorum & filiarum in mundano ſuo regno natus erat.* xxxix. 11. Ðu ȝebletꝛaþ ꝛcealt. on mund-býnðe. min-

* *Gothice* SKAAKS: Ab hac voce, quædam nomina propria, ut *Godeſſcalcus*, &c. derivantur.

pe

ne liſigan, *tu beatus ſub præſidio meo vives.* Quinimo punctum iſtud metricum nonnunquam ponitur inter ejuſdem vocis ſyllabas: ut, Paraphr. *Gen.* Ða ginguþan on upp. ꝥoð éce ðuhten. Hoð in Galileam, *tum in Galilea Deus æternus dominus ſurrexit inter diſcipulos.*

XXVIII. Supra dixi lectoribus poetarum ſtudioſe curandum, ut metrica ſcripta in periodos ſuas recte diſtinguant, quum in MSS. tum in impreſſis codd. quoniam aliquando accidit periodos ſive perfectæ diſtinctionis notas (:· & ·) poni, ubi ponendæ non ſunt, & omitti itidem ubi poni debent. Prioris exemplum habes, Paraphr. *Geneſ.* 1, 6, poſt heolð, ubi non ponenda eſt plena diſtinctio, ſed poſt gaſta peaðum, lin. 8. & p. LXI, 1, 2, ponitur (:·) poſt eaðð·fæſt, ubi non eſt plena diſtinctio, ſed poſt fremðum, l. 3. Poſterioris exemplum habes, LVIII, 18, ubi poſt gerſah deeſt (:·) quod tamen ibi poni debet. poni etiam debet poſt beaſn, LXI, 10, Et poſt punðe, l. 19. & poſt punðra mihꝛ, XCI, 16. & in omnibus locis, quibus ſententia perfecta eſt, etiamſi notæ periodi non ponantur.

Hactenus tui gratia, lector benevole, omnem operam navavi in tradendis regulis, quæ, ſi ad eas deligenter animum intendas, non tantum facilia tibi reddent *Anglo-Saxonum* carmina, ſed lectu jucunda ac utilia. & ne tibi jam præceptis munito deeſſent, in quibus diligentiam & ingenium tuum exerceas, tractatulum metricum, quoad ſermonem *Dano-Saxonice* ſcriptum in calce hujus capitis ſubjungere viſum eſt, in quo legendo regulas à nobis datas probare poteris, & an votis noſtris & expectationi tuæ reſpondeant, experiri. Hoc quoque ut facerem, tum pulchritudo carminis, & librorum metricorum infrequentia, tum aliquorum doctorum preces moverunt, qui me iterum iterumque rogarunt, ne *Calendarium* hoc, ſive *Menologium* elegantiſſimum, ſine verſione *Latina* in publicum prodiret.

CALENDARIUM
SEU
MENOLOGIUM
Poeticum,

Deſcriptum ex codice Manuſcripto Bibliothecæ *Cottonianæ.* codicis autem nota eſt, *Tiberius*, B. 1. 2.

Lꝛiꝛt pæꝛ acennýð.
Lýninga pulðon.
On miðne pinteꝛ.
Mæꝛe ðeoðen.
Ece ælmihtig.
On þý eahteoþan ðæg.
Hælend gehaten.
Heoꝛonꝛicef peaꝛð.
Ða ða ꝛýlꝛan tið.
Siðe hefigeaꝛ.
Folc unmæte.
Habbað ꝛoꝛe peaꝛð geaꝛ.
Foꝛ ðý ꝛe kalendus.
Lýmeþ gefincgeð. [tune.
On þam ýlcan dæge uꝛ to
Foꝛma monað.
Hine ꝛolc mýcel.
Ianuaꝛius gefiꝛm heton:·
And þæꝛ embe ꝛiꝛ niht.
Ðæt te ꝛulfiht tið.
Ecef ðihtnef.
To uꝛ cýmeþ.
Ðæne tfelꝛta dæg.
Tiꝛ eadige.
Hæleþ heaðu ꝛoꝛe.
Hatað on Bꝛýtene.
In ꝛolðan hef:· [can.
Ðꝛýlce embe ꝛeopef pu-
Ðæt te ꝛol·monað.
Siged to tune.
Butan tpam nihtum.
Ða hit getealdon geo.
Febꝛuaꝛius ꝛæf.
Fꝛoðe geꝛiðaꝛ.
Ealde ægleape:·
And þæꝛ embe ane niht.
Ðæt pe Maꝛian.
Mæꝛꝛan healðað.
Lýninger moðon.
Foꝛþan heo Lꝛiꝛt.
On þam dæge.
Beaꝛn pealdendef.
Bꝛohte to temple:·
Ðænne þæꝛ embe ꝛiꝛ niht.
Ðæt aꝛefed býþ.
Fintef oꝛ picum.
Aneꝛe pigend þa æꝛtef ꝛeo-
Ðꝛýlc ðꝛopade. [gentýnu.

INTERPRETATIO.

Chriſtus, rex gloriæ, dominus illuſtris, æternus, omnipotens, regni cœleſtis præfectus, natus erat in media hyeme, octavo [à natali] die Jeſus vocatus. Quo quidem tempore iniens annus, turbis undequaque concurrentibus & magnis frequentiis gaudet, propterea quod eo ipſo die adveniunt celebratæ calendæ, nempe primus menſis, quem magnus populus Januarium calendarii vocabant. Et quinque abhinc noctibus, æterni domini feſtum baptiſmale venit, quod hic diem duodecimum florentiſſimi, excelſi & præclari homines Britanniæ vocant. Dein elapſis, duas ſi demas noctes, quatuor ſeptimanis ingreditur ſolmonath, quemadmodum ferum Februarium vocabant veteres homines, antiqui legum (Aſtronomicarum) periti. Tum abhinc poſt unam noctem obſervamus Mariæ domini parentis feſtum, propterea quod in hoc die filium Dei ad templum ferebat. Tum, quinque noctibus elapſis, hyems terrefacta aufugit à vicis, & deinde poſt ſeptemdecim dies ephemerios,

Niht ȝepimeþ.
Nepȝenbeþ ðeȝen.
Mathiaþ mæþe.
Mine ȝeþpæȝe.
Dæþ ðe lencten on tun.
Leliden hæfde.
Þenum to picum:
Ðylce eac ip pide cuð.
Ymb ðpeo ȝ tpa.
Ðeodum ȝepelhpæþ.
Dip cyme Kalenð.
Leoplum ȝ eoplum.
Butan ðænne bipeþ.
Leboden peoþe.
Feoþðan ȝeape.
Ðænne hi fupþon cymeð.
Ufop anfe niht.
Uf to tune.
Dnime ȝehyfteð.
Naȝol fcufum fæþð.
Leonð miðdan ȝeapð
Maptiuf feðe.
Hlyða healic:
Ðænne fe halȝa.
Ðæf emb xi niht
Æðele fcynde
Lifeȝofiuf.
In ȝoðef pæfe.
Bneme in Bfytene:
Ðylce Benedictuf.
Embe nigon niht.
Ðæf nefȝenð foht.
Heapð ȝ hiȝefthanȝ.
Ðæne hefiaþ pel.
In ȝefpitum pife.
fealðenðef þeof.
Rincaf pæȝol fæfte:
Ðylce eac fymefæftiȝe.
On ða ylcan tið.
Emniht healðað.
Fopþan fealðenð ȝod.
Fohte æt ffymðe.
On þy fylfan dæȝe.
Sunnan anð monan:
Dfæt ymb feofef niht.
Fæðef onfende.
Ðæf þe emnihte.
Eoplaf healðað.
Deah enȝel hif.
Se hælo abeað.
Mafian mycle.
Ðæt heo meotoð fceolde.
Lennan cyninȝa betft.
Spa hit ȝecyþeð peaft.
Leonð miðdan ȝeapð.
Pæf þ mæpe pynð.
Folcum ȝefpæȝe:
Ðylce emb feofef anð
þeo niht ȝefimef.
Ðæt te nefȝenð fent.
Appelif monað.
On þam oftuft cymð.
Seo mæfe tið.
Mannum to fpofpe.
Dnihtnef æfift.
Ðænne bfeam ȝefift.
Fel pide ȝehpæf.
Spa fe piteȝa fanȝ.
Dif if fe dæȝ.
Ðæne bnihten uf.
Fifffæft pophte.
Pefa cneopiffum.
Ealtum eoðbpafum.
Eadiȝum to bliffe:
Ne maȝon pe ða tide.
Be ȝetale healðan.
Daȝena fimef.
Ne bnihtnef ftiȝe.
On heofonaf up.
Fopþan he hpeapfað áá.
Pifpa ȝepyndum.
Ac fceal pintfum fnoð.
On cipcule cpæfte.
Findan haliȝe daȝaf:
Sculan pe hpæþepe.
Lyt maptipa ȝemynd.
Ma apeccan.
Fnecan popðum fopð.
Fifre ȝefinȝan.
Ðæt embe nigontyne niht.
Ðæf þe eafteþ monað.
To uf cymeð.
Ðæt man peliquiaf.
Repan onȝinneþ.
Haliȝa ȝehyfte.
Ðæt if healic dæȝ.
Ben tið bnemu:
Spilce inbuph paðe.
Smicepe on ȝeappum pu-
ðum anð pyntum.
Lymeþ plitiȝ fcpiðan.
Ðnymlice on tun.
Ðeapfe bpinȝeð.
Maiuf micle ȝeonð men-
ȝeo ȝehpæf.
Spa þi ylcan dæȝe æþele
ȝefepan.
Philippuf ȝ Iacob.
Feoph aȝefan.
Modiȝe maȝo ðeȝnaf.
Fop meotuðef lufan.
Anð þæf embe tpa niht.
Ðæt te tæhte ȝod.
Elenan eadiȝne.

Interpretatio.

ex quo ver ad homines profectum est, illustris Matthias, servatoris apostolus, ut traditum accepit, passus est. Deinde etiam, post quinque noctes, omnibus ubique gentium & cujus conditionis cunque hominibus bene notus est adventus Kalendarum Martii, nisi quolibet quarto anno bissextus intercaletur. Tum vero, ferox Martius, blyda insignis, pruinis phaleratus, per terratum orbem grandinis nimbis allatus ferior, & uno die posterior init. Tum, elapsis abhinc undecim noctibus, Gregorius, in Dei exercitu apud Britannos celebris, insignis præcellebat. Præteritis novem pariter noctibus, Benedictus magnanimus & fortis Domini servus, quem domini servi eruditi, regulares homines [monachi] in scriptis celebrant, servatorem petebat. Eodem die, in calendario vel arte computandi tempora periti æquinoctium celebrant, quòd dominus deus in principio Solem & Lunam eo ipso die creavit. Porro post quatuor noctes, ex quo æquinoctium homines celebrant, pater archangelum suum misit. heros hic magnus annuntiabat Mariæ, quod paritura esset regum optimum Deum, sicut nota facta erat celebris illa prædictio & audita ab hominibus per terrarum orbem. Post septem dein calendarii noctes, ex quo [archangelum] deus mittebat, mensis Aprilis & celebre istud festum, Resurrectio domini, in solatium hominum, cum festimatione venit. Tum gaudium ubique est congruum, sicut cecinit propheta: hæc est dies, quam fecit sapientissimus dominus hominum generationibus, omnibus terræ incolis, ut in ea exultarent. Neque hoc autem festum, neque ascensionem domini in cœlum observare fas est pro numero dierum ephemerino, utpote quod semper redit secundum computum sapientum, prout senes astronomiæ [vel circuli paschalis] periti sanctos dies investigant. Nobis tamen restat imprimis exponere, verbis enarrare, & notas cantando facere martyrum memorias; nimirum quòd, noctibus ab ingressu mensis Aprilis novemdecim, sanctorum reliquiæ, (sacra illa ornamenta) levandæ sunt. dies hic est solennis & supplicationibus festum notandum. Tum etiam protinus Maius hospes multa beneficia ferens, decoratis arboribus & herbis elegans, venustus, magnificus, ad homines, qui ubique sunt, commeat. In eodem quoque die Philippus & Jacobus, nobiles socii, pro suo in deum amore animas tradiderunt.

Æfc-

Æþelurt beama.
On ðam ðropode.
Ðeoden engla.
Fop manna luran.
Meotud on galgan.
Be ræden leare:
Drylce ymb rynrt pucan.
Butan anre niht.
Ðæt te ylbum bringð.
Digel beophte dagar.
Dumop to tune.
Yeapme gepydenu.
Ðænne pangar hnaðe.
Blortmum blopað.
Dryke blir artihð.
Leond middan geapð.
Manigna hada
Lpicepa cynna.
Lyningе lor pecgað.
Mænirealdlice.
Mænne bnemað.
Ælmihtigne:
Ðær emb ahta ȝ nigon.
Dogepa pimer.
Ðæt te dnihten nam.
In oðep leoht.
Aguptinur.
Blipne on bneortum.
Ðær þe he on Bryrene hep.
Eaðmode him.
Eoplar runde.
To goder pillan.
Dra him re gleapa bebead.
Lnegornur.
Ne hyrde ic gumā* apyrn.
Æmigne æp.
Æfre bringan.
Orep realtne mere.
Delpan lare.
Birceop bremman.
Nu on Bryrene nert.
On Lantpanum.
Lynertole neah mynrtre mæpum.
Ðænne monaþ bringð.
Ymb tra ȝ dreo.
Tuba langе.
Æppa liða.
Ur to tune.
Iuniur on geapð.
On ðam gim artihð.
On heofenar up.
Hyhrt on geare.
Tungla tophtart.
And of tille agryndt.
To rete rigеð.
Pyle rýððan lenг.
Lpund behealban.
And gangan latop.
Orep polban pang.
Fægenurt leohta.
populð gercearta.
Ðænne pulðer ðegn.
Ymb ðreotyne.
Ðeodner dyrling.
Iohanner in geapdagan.
Yeapð acenned.
Tyn nihtum eac.
Ye ða tið healdaþ.
On midne rumop.
Mycler on æþelum.
Fide ir gepeorðod.
Dra þ pel gepirt.
Haligna tið.
Leond hæleða beopn.
Petrur and Paulur.
Hpæt ða aportolar.
Ðeoden holde.
Ðropedon on Rome.
Orep midne rumop.
Micle gepirre.
Furðor rir nihtum.
Folc bealo ðrealic.
Mærne martýndom.
Næfdon mænige æn.
Fundra gepophte
Leond pær ðeoda.
Dryle hi æftep ðam
Unrim fremedon.
Sputelna and gerýnna.
Ðuph runu meotudes.
Ealdor ðegnar.
Ðænne æðre cymð.
Emb tra niht ðær.
Tidlice ur.
Iuliur monað.
On ðam Iacobur.
Ymb peopes niht.
Feoph gercealde.
On tpentigum.
Tpum in bneortum.
Fnod and fæftnæd.
Folca lapeop.
Zebeder apena.
And þær rymle renð.
Ymb reoron niht ðær.
Dumene gebnihted.
Yeodmonað on tun.
Hpæt bringеð.
Agustur ýrmen ðeodum.
Hlaf-mærran dæg.

Interpretatio.

Et abhinc duabus noctibus, Deus beatæ Helenæ revelabat nobilissimum lignum, in quo, pro amore in homines suo Rex angelorum, patre permittente, creator in cruce paßus est. Deinde etiam post spatium septimanæ, una dempta nocte, æstas ad homines fert tempestates calidas & gemmei nitoris dies. Tunc autem campi floribus alacres germinant, & dum ovatio omne genus viventium ascendit per terrarum orbem, Laudem multiplicem domino offerunt, Magnum *celebrantes omnipotentem. Abhinc septemdecim noctibus numeratis, Dominus in alteram lucem sustulit placidi pectoris Augustinum, eo quod hic humiles Britannos ad Dei voluntatem flexißet sicut sapiens Gregorius ei præceperat. Nunquam accepi quenquam hominum, aut episcopum insigniorem antea unquam per salum attulisse meliorem doctrinam. Requiescit jam in Britannia apud Cantwarenses in magna ecclesia juxta thronum regium. Tum hic mensis, post quinque longos dies, habitacula nostra ineuntem ducit ad nos Junium mensem, Ærra litha dictum. In hoc autem mense, sol, astrorum fulgentissimum, altissime ascendit in cœlis, unde descendit ad abyssum, ut in eo occidat; posteaque terras longum aspiciet per telluris campos, tardior proficiscens, lucentium & creatorum omnium pulcherrimus. Tum post viginti & tres noctes ephemerinas, gloriosus apostolus Johannes, Domini dilectus, natus erat. festum istud in media æstate observamus, & longe lateque ab hominibus magnopere celebratur, prout maxime decet sanctorum festa apud homines celebrari. Præterea post quinque, ultrà mediam æstatem, noctes, magna cum celebritate Petrus & Paulus Deo fideles, illustre passi sunt Romæ martyrium, cum inter gentium populos malignos & serviles miracula operati essent principes Apostoli, sicut postea innumera alia evidentiora & manifestiora per filium dei fecerunt. Tum interjectis abhinc duabus noctibus, opportunus protinus ad nos venit Julius mensis, post cujus introitum viginti & quatuor noctibus elapsis, Zebedæi filius Jacobus, firmi pectoris vir, sapiens & constans populi doctor, vitam tradidit. Dein etiam post septem æstivas noctes, gloriæ plenus Augustus, Weodmonath dictus, primitiarum festum ad egenos homines tempestive semper ducit.*

* *Cimbricum* eirn huor, vel einhuor, *aliquis*, facit in acc. einhuorn, pro quo hic, ut ego conjicio, apyrn.

Ꝺpa þæꝛ hæꝑꝼeꝛt cýmþ.
Ymb oꝺep ꝛꝑýlc.
Butan anpe panan.
ꝑliꝛiȝ pæꝛtmum hlaꝺen.
ꝑela býꝺ ȝeýpeꝺ.
Fæȝepe on ꝼolꝺan.
Ðænne ꝼoꝛþ ȝepat.
Ymbe þꝑeo niht ðæꝛ.
Ðeoꝺne ȝetꝛýpe.
Ðuꝑh maꝛtýꝛꝺom.
Mæꝛe ꝺiacon.
Laupentiuꝛ hæꝑþ nu liꝛ piþ ðan.
Miꝺ pulꝺoꝛ ꝓæꝺep.
Ꝛeoꝛnca to leane.
Ꝺpýlce þæꝛ ýmb ꝑiꝛ niht.
Fæȝepuꝛt mæȝða.
Ꝛiꝛa pulꝺoꝛ.
Ꝺohte peꝑoꝺa ȝoꝺ.
Foꝛ ꝛuna ꝛibbe.
Ꝺiȝeꝼæꝛtne ham.
Neoꝛxna paꝛȝe.
Næꝼꝺe neꝛȝenꝺ ða.
Fæȝepe ꝼoꝛtoplean.
Fæmnan ꝼoꝛȝolꝺen.
Ece to ealꝺre.
Ðænne eallinȝ býꝺ.
Ymb týn niht ðæꝛ.
Tiꝺ ȝepeoꝛðaꝺ.
Baꝛðolomeuꝛ.
In Bꝛýtene heꝛ.
Ꝛýꝛꝺ pel ðunȝen.
Ꝺpýlce eac piꝺe býꝺ.
Ꝼoꝛlum ȝeýppeꝺ.
Æþelinȝeꝛ ꝺeaꝺ.
Ymb ꝼeoꝑep niht.
Ðe ðe ꝓæȝepe iu.
Miꝺ pæteꝑe oꝼeꝑꝑeapp.
ꝑulꝺneꝛ cýne beapn.
Ꝺiꝛa peoꝛðlice.
Be him pealꝺenꝺ cpæꝺ.
Ðæt nan mæꝑꝑan man.
Leonꝺ miꝺꝺan ȝeapꝺ.
Betpux piꝛe ȝ pepe.
ꝑupꝺe acenneꝺ.
Onꝺ þæꝛ ýmbe þꝑeo niht.
Leonꝺ ðeoꝺa ꝛeala.
Ðæt te haliȝ monꝺ.
Hæleðum ȝeþinȝeꝺ.
Fepeꝺ to ꝼolce.
Ꝺpa hit ꝼoꝛe ȝleape.
Ealꝺe uꝺ-pitan.
Æꝑoꝛ ꝓunꝺan.
Ꝺeptembꝛeꝛ ꝓæꝛ.
Anꝺ þý ꝛeoꝛoþan ðæȝ.
Ðæt acenneꝺ peaꝛꝺ.
Lpena ꝛeloꝛt.
Ꝺpihtneꝛ moꝺoꝛ.
Ðænne ðaȝena poꝑn.
Ymbe ðpeotýne.
Ðeȝn un-ꝼoꝛ-cuꝺ.
Loꝺꝛpelleꝛ ȝleape.
Laꝛt on ꝛenꝺe.
Matheuꝛ hiꝛ.
To metoꝺ ꝛceaꝛte.
In ecne ȝeꝼean.
Ðænne eallinȝ cymꝺ.
Ymb ðpeo niht ðæꝛ.
Ðeoꝺum piꝺe.
Emnihteꝛ ðæȝ.
Ylꝺa beapnum.
Hpæt pe peoꝛðiaꝺ.
Ꝛiꝺe ȝeonꝺ eoꝛðan.
Heah engleꝛ tiꝺ.
On hæꝑꝼeꝛte.
Michaeleꝛ.
Ꝺpa þ manigo pat.
Fiꝛ nihtum uꝼoꝛ.
Ðæꝛ ðe ꝼolcum býꝺ.
Eoꝛlum ȝeýpeꝺ.
Emnihteꝛ ðæȝ.
Anꝺ þæꝛ embe tpa niht.
Ðæt ꝛe teoꝺa monꝺ.
On ꝼolc ꝓepeꝺ.
Fꝛoꝺe ȝeþeahte.
Octobeꝛ on tun.
Uꝛ to ȝenihte.
ꝑintepꝼýlleꝺ.
Ꝺpa hine piꝺe ciȝꝺ.
Iȝbuenꝺe engle ȝ Ꝺeaxe.
Ꝛepaꝛ miꝺ piꝛum.
Ꝺpýlce piȝena tiꝺ.
Ymb tpentiȝ þæꝛ.
Tpeȝna healꝺaꝺ.
Anꝺ ꝑiꝛ nihtum.
Ꝺamoꝺ ætȝæꝺepe.
On anne ðæȝ.
Ꝛe ða æþelinȝaꝛ.
Fýꝛn ȝeꝼꝑunan.
Ðæt hý ꝓope-mæꝑe.
Ꝺimon ȝ Iuꝺaꝛ.
Ꝺýmble pæꝑon.
Dpihtne ðýne.
Foꝛþon hi ðom hlutan.
Eaꝺiȝne up pæȝ.
Anꝺ þæꝛ oꝼꝛtum bꝑinȝþ.
Embe ꝓeoꝑep niht.
Folce ȝenihtȝum.
Blotmonaꝺ on tun.
Beoꝑnum to piꝛte.
Nouembꝛiꝛ.
Niꝺa beapnum.
Eaꝺꝺiȝneꝛꝛe
Ꝺpa nan oþeꝛ na ðeꝺ.
Monaꝺ mapan.
Miltꝛe ꝺpihtneꝛ.
Anꝺ ðý ylcan ðæȝe.

Interpretatio.

Tum poſt alias (ſeptem) tales, Autumnus formoſus, fructibus onuſtus abſque omni defectu venit, pulchris ejus opibus in tellure manifeſtatis. Tum, tribus abhinc noctibus præteritis, illuſtris diaconus Laurentius, domino fidelis, obiit Martyr, vitâ nunc apud patrem gloriæ fruens, operum ſuorum mercede. Dein etiam interjectis quinque noctibus, pulcerrima virginum, fœminarum gloria, propter fratris conſanguinitatem, deum exercituum & victoriæ [gloriæ] locum paradiſum petebat, ſervatore virgini formoſæ educationis præmium in vita æterna rependente. Tum prorſus decem noctibus elapſis dignum & bene frequentatum Bartholomæi feſtum hic in Britannia celebratur. Porro etiam poſt quatuor noctes, hominibus longe lateque notum eſt illuſtris hominis martyrium, qui pura olim cum aqua regem gloriæ perfundebat. vir digniſſimus erat, de quo dominus dicit, quod ex conſortio viri & fœminæ nemo major natus erat. Dein tribus abhinc noctibus, Septembris ferus, halig monath dictus, apud homines celebris, ad populum proficiſcitur, quemadmodum præſcii veteres aſtronomi inſtituerunt. Et dein ſeptimo die, mulierum optima, Jeſu mater nata erat. Tum poſt numerum tredecim dierum, bonus apoſtolus & evangeliſta Matthæus animam ad Deum miſit, in æternum gaudium. Tum prorſus, tribus noctibus elapſis dies æquinoctialis ad homines ubique gentium proficiſcitur. Porro quinque noctibus ultra tempus, quo æquinoctialis dies plebi & patriciis [omne genus hominibus] notificatus eſt, feſtum Archangeli Michaelis in autumno celebramus. Et poſt duas abhinc noctes, decimus menſis October, conſilio prudens, Winter filleth, ſicut Angli & Saxones inſulares, viri cum fœminis, eum late vocant, ad populum veniens ubertatem nobis affert. Dein etiam poſt viginti & quinque noctes, duorum Apoſtolorum feſta ſimul celebrant in uno die, Etenim de viris inclytis, Simone & Juda, ab antiquo accepimus, quod ſtrenui domino ſemper charique erant, quamobrem finem ſortiti ſunt beatum ſurſum evecti. Tum abhinc quatuor noctibus elapſis, November uberrimus, blotmonath dictus, hominibus ad epulas copiam omnibus adeo, dei clementia, adfert, ut nullus alius menſis majorem. Et eodem die [nempe Kalendis novembris]

385 Cal-

Ealna þe healdaþ.
Sancta ſymbel.
Þana þe ſyþ oþþe æft.
Vophtan in populde.
pillan dryhtnes.
Siþþan pintres dæg-
þe ganges.
On ryx nihtum.
Sigel beophtne genimþ.
Næfert mid hefige.
Þrimes and snapes.
Foſtre gefetenaþ.
Be ſnean hære.
Þæt us punian ne mot.
Þangar gſene.
Foldan ſnætupe.
Þæs ymb ſeopes niht.
Þæt te Martinus.
Mæſe geleoþe.
Ves pommaleas.
Vealdend rohte.
Up engla peanþ.
Þænne emb eahta niht.
And ſeopesum.
Þæt te ſangode.
Berenctum on ſæ gſund.
Sigefæſtne ſes.
On brime hafan.
Þe iu beofna ſelda.
Clementes oft.
Clyſiaþ to þeanſe.
And þæs embe ſeofon niht.
Sige bryhtne los.
Æþele Andreas.
Up on nobesum.
Dir gast agead.
On goder mæſe.
Fus on ſoſþfeg.
Þæne ſolcum bringþ.
Morgen to mannum.
Monaþ to tune.
Decembris.
Dryhta beasnum.
Ærra iula.
Sylce ymb eahta and
tpelf.
Niht genimes.
Þæt te nesgend sylf.
Þrisþyþigum.
Thomase ſostgeas.
Sið easſeþum.
Ece rice.
Bealdum beofn rigan.
Bletsunga his.
Þænne emb ſeofes niht.
Þæt te ſæþes engla.
Dir sunu sende.
On þas sidam gescaft.
Folcum to ſnoſre.
Nu gesindan magon.
Halga tid.
Þa man healdan sceal.
Spa bebuged gebod geond
bysten sicu.
Sexna kyningef.
On þas sylſan tid.

† Lyning sceal sice healdā
Up on nobesum.
Dir gast agead.
On goder mæſe.
Fus on ſoſþfeg.
Þæne ſolcum bringþ.
Morgen to mannum.
Monaþ to tune.
Decembris.
Dryhta beasnum.
Ærra iula.
Sylce ymb eahta and
tpelf.
Niht genimes.
Þæt te nesgend sylf.
Þrisþyþigum.
Thomase ſostgeas.
Sið easſeþum.
Ece rice.
Bealdum beofn rigan.
Bletsunga his.
Þænne emb ſeofes niht.
Þæt te ſæþes engla.
Dir sunu sende.
On þas sidam gescaft.
Folcum to ſnoſre.
Nu gesindan magon.
Halga tid.
Þa man healdan sceal.
Spa bebuged gebod geond
bysten sicu.
Sexna kyningef.
On þas sylſan tid.

† Lyning sceal sice healdā
Leastra beoþ ſeosnan
gesyne.
Osþanc enta gesceosc.
Þa þe on disse eosþan
syndon. [sceosc.
Snætlic seall stana ge-
Sind byþ on lyſte sci-
ptura.
Dunas byþ þnagum hlu-
bast.
Þrymmas syndan Cristes
myccle.
Syns byþ stiðost.
Sinter biþ cealdost.
Lencten hrimigost.
Ne byþ lengest cealð.
Sumor sun slitegost.
Spegel byþ hatost.
Næfert hneþ eadegost.
Hæleþum bringeþ.
Lesef pærtmas.
Þa þe him god sendeþ.
Soþ biþ scicolost.
Sinc biþ beosost.
Lolð gumena gehpam.
And gomol snotesost.
Sylu geapum ſnoþ.
Se þe æs ſeala gebideþ.
Sea biþ sundpum clibbon.
Solcnu sciþaþ.
Leonge æþelinge.
Sceolan gode gesiþas.
Byldan to beaburpe
And to beah gife.

INTERPRETATIO.

omnium ſanctorum, qui in omni tempore Dei voluntatem fecerunt, feſtum obſervamus. Dein poſt ſex noctes hyems late ubique graſſans, gemmeum autumnum, gelu rigida, cum exercitu pruinæ & nivis, deo præcipiente, expellit, adeo ut in virentibus campis, telluris tapetibus, non poſſimus manere. Dehinc poſt quatuor noctes, vir immaculatus, illuſtris Martinus diſcedens, deum ſupernum angelorum dominum petebat. Deinde poſt duodecim noctes captum invicti ſſimum virum Clementem, quem utique invocant homines, in agrorum beneficium, in fundo maris, in fluctibus ſpuma caneſcentibus ſubmerſerunt. Abhinc etiam ſeptem noctibus elapſis, nobilis Andreas, promptus ad moriendum in dei cauſa animam in cœlos tranſituram reddidit domino, in gloriæ domini honorem. Tum craſtina dies ad homines introducit menſem Decembrem ærra jula dictum. Deinde poſt viginti noctes ephemerinas, [vel viginti noctibus numeratis,] ſervator ipſe rex æternus, difficilis fidei Thomæ audaci illi Apoſtolo, ægre benedictionem ſuam dedit. Tum poſt quatuor noctes, Angelorum pater filium ſuum in hunc ſpatioſum mundum hominibus ſolatio miſit. Nunc autem invenire poſſumus ſanctorum feſta, quæ obſervanda ſunt in propriis temporibus, quemadmodum obligat poteſtas per Saxonum Regis Britannicum imperium. † *Gubernabit rex regnum. Urbes ingenioſa principum opera, qui in hâc terra vitam degunt, mœnibus è cæſis lapidibus conſtructis, è longinquo ſpectabuntur. ventus in aere omnium eſt ocyſſimum. tonitrus fragor eſt maxime ſonorus. Ingens eſt majeſtas Chriſti. fatum eſt fortiſſimum. hyems frigidiſſima. vernum tempus frigidum permanens maxime pruinoſum eſt. Æſtivus ſol eſt fornoſiſſimus. æther eſt calidiſſimus. tempeſtivus autumnus anni fructus ad homines ferens, quos ad eos deus mittit, beatiſſimus eſt. verus facillime decipitur. theſaurus *regibus eſt chariſſimus, & ſenex anteactis annis grandævus, qui pridem multa eſt expertus, ſapientiſſimus eſt. Mœror eſt graviſſima ſarcina. Nubes ultro citroque commeabunt. Boni comites juvenem principem ad bellum & munificentiam inſtigabunt.*

† Calendario jam finito ſubjungitur hoc carmen quaſi *dithyrambicum*, cujus primus verſus in majuſculis miniatis exaratus nitet. In eo autem mores hominum, affectus animantium & inanimatorum naturæ; res itidem alius generis, civiles, ethicæ, theologicæ deſcribuntur in gnomis & ſententiis aſyndetis, quarum elegantia, ſplendor & proprietas *Latine* exhiberi non poſſunt. *Forſan *avaris*, vel *theſaurariis*, ſcilicet qui *nummos condere* cupiunt.

Ellen rceal on eorle.
Ecg rcel pið helme.
Hilde gebidan.
Daruc rceal on glorre.
Pilde gepunian.
Pulf rceal on beaporc.
Eafn an haga.
Orop rceal an holte.
Top mægener tpum.
Til rceal on eðle.
Domer pýncean.
Dapoð rceal on handa.
Hap golde fah.
Him rceal on hpinge.
Standan rteap ȝ geap.
Stream rceal on ýðum.
Mecgan mene flode.
Mærr rceal on ceole.
Segel gýrð reomian.
Sporð rceal on beahme.
Dihtlic ifern.
Dpaca rceal on hlæpe.
Fnoð frætpum planc firc rceal on pætepe.
Lýrpan cennen.
Lýning rceal on healle.
Beagar dælan.
Bepa rceal on hæðe.
Ealð ȝ egerfull.
Ea of dune rceal.
Fold gnæg fepan.
Fýrð rceal æt romne.
Tirfæstra getrum.
Treop rceal on eorle.
Firðom on pere.
Pudu rceal on folðan.
Blæðum blopan.
Beorh rceal on eorðan.
Hrene rtandan.
Hoð rceal on heofenum.
Dæda demend.
Dugu rceal on healle.
Rum recedef muð.
Rand rceal on rcylde.
Fæst fingra gebeorh.
Fuȝel uppe rceal.
Lacan on lyfte.
Leax rceal on pæle.
Mid rceotе rcriðan.
Scur rceal on heofenum.
Pinde geblanden.
In ðar populð cuman.
Deor rceal gangan.
In ðýrrtum pederum.
Ðýpr rceal on fenne gepunian.
Ana innan lande.
Iber rceal dýrne cpæfte.
Femne hire fpeond gereccan.
Lif heo nelle.
On folce gefeon.
Ðæt hi man beagum gebýcge.
Bpim rceal realt peallan.
Lýft helm ȝ lagu flod.
Ymb ealpa land gehpylc.
Flopan firgen rtreamar.
Feoh rceal on eorðan.
Týdran ȝ týman.
Tungol rceal on heofenũ.
Beophte rcinan.
Spa him bebead meotud,
Hod rceal pýð ýrcele.
Leogoð rceal pið ylde.
Lif rceal pið deaðe.
Leoht rceal pif þýrrtum.
Fýrð pið fyrde.
Feond pið oðrum.
Lað pið lape.
Ymb land racan.
Dýnne rtælan.
A rceal rnotor hýcgean.
Ymb þýrre populde gepinn.
Peaph hangian.
Fægepe on gilban.
Ðæt he æp facen dýde.
Manna cynne.
Meotod ana pat.
Hpyder reo rapul rceal.
Dýðdan hpeorfan.
And ealle ða gartar.
Ðe for gode hpeorfaþ.
Æfter deað dæge.
Domer bidað.
On fæder fæðme.
Ir reo forð gerceaft.
Digol and dýrne.
Dihten ana pat.
Nepende fæder.
Næni eft cyme ð.
Hider under hpofar.
Ðe þ her for roð.
Mannum recge.
Hpylc rý meotoder gerceaft.
Hpa him bebeah meotud,
Hod rceal pýð ýrcele.
Leogoð rceal pið ylde.
Lif rceal pið deaðe.
Leoht rceal pif þýrrtum.
Fýrð pið fyrde.
Feond pið oðrum.
Lað pið lape.
Ymb land racan.
Dýnne rtælan.
A rceal rnotor hýcgean.
Ymb þýrre populde gepinn.
Peaph hangian.
Fægepe on gilban.
Ðæt he æp facen dýde.
Manna cynne.
Meotod ana pat.
Hpyder reo rapul rceal.
Dýðdan hpeorfan.
And ealle ða gartar.
Ðe for gode hpeorfaþ.
Æfter deað dæge.
Domer bidað.
On fæder fæðme.
Ir reo forð gerceaft.
Digol and dýrne.
Dihten ana pat.
Nepende fæder.
Næni eft cyme ð.
Hider under hpofar.
Ðe þ her for roð.
Mannum recge.
Hpylc rý meotoder gerceaft.

Interpretatio.

Virtus in duce, & gladius cum galea, bellum tolerabunt. Accipiter in clivo, lupus in nemore, aquila in campo, & aper dentium robore valens in ſylva feri manebunt, vel habitabunt. Bonus civis juſtitiam faciet. gladius & haſta auro adornata in manu, & gemmæ in annulo circumcirca obſitæ eſſe debent. fluvius exundans faciet diluvium. Malus in navigio antennas ſuſtinebit. Gladius domini, [vel liberi ferrum] in ventre recondetur. Vafer draco variegata pelle ſuperbus in locis umbroſis, & piſcis in aqua fœtum pariet. Rex in palatio dona diſtribuet. In incultis vetus, & turibilis urſus manebit. Aqua de montibus irruens inundationem luteam faciet. conſcribentur fortiſſimorum exercitus & cohortes. fides in principe & in homine ſapientia eſſe debet. Sylvæ in terris facundæ florebunt. Montes terræ virides permanebunt. Deus factorum judex in cœlis, oſtium, cœnacula ſpatioſi os, & firmum digitorum tutamen, umbo, in clypeo erit. Volucres ſupra in aere ludent, ſalmo & raia in gurgitibus hinc illinc vagabuntur. Nimbi vento mixti in aere, in terram irruent. Fur in tenebris exibit. Latro ſolivagus, terræ indigena, in paludoſis manebit. Virgo ſecrete æſtu ſibi amaſium adipiſcetur, ſi non vult publice ita facere, ut a viris pretio redimatur. Mare ſale æſtuabit. Aerei imbres, diluvia & tranſgreſſi fluvii inundabunt omnes terras. Pecus in terris procreabit & pariet. Luna in cœlis, ſicut ei juſſit deus, clara lucebit. Bonum adverſus malum, juventus adverſus ſenectam, vita contra mortem, lux contra tenebras, exercitus adverſus exercitum, inimicus contra inimicum, qui odit contra quem odio habuerit, contendent ubique & ſemper ſe obſtinabunt. In mundanis rebus prudens ſemper conari debet, ut exlex ſuſpendatur, & ut ei bene rependantur injuriæ, quas humano generi prius fecerat. Deus ſolus novit quo anima, & omnes ſpiritus, qui pro deo diſcedunt, abeunt poſt mortem, in ſinu patris diem judicii expectantes. Is ſtatus valde eſt occultus & ſecretus: ſolus dominus, redemtionis auctor novit eum, ſiquidem nemo huc invecta reverſus eſt, qui hic hominibus pro certo dicere poteſt, qualis dei ſit conditio, vel glorioſum habitaculum, in quo ille ipſe manet.

Nota

NOTÆ IN CALENDARIUM.

Verſ. 3. On mıðne pıntep, *media in hyeme*] Scilicet octavo calendas *Januarias*, vel *Decembris* die XXV. qui duplici nomine celebris apud arctoas gentes fuit, quum quòd principem noctem illam, quam **mǽdrenecht**, vel **módrenecht**, i. e. *parentem* aliarum *noctium* omnium vocabant, à qua annum ſuum inchoabant, ſequeretur; tum quòd ad fidem converſæ natalem domini multa cum celebritate in eo cum eccleſia obſervabant. Indè *natale Domini* apud *Anglo-Saxones* vocatum erat mıðpyntpeƿ mæƿƿe-dæg. ut *feſtum S. Joannis* baptiſtæ vocatum erat mıðƿumepeƿ-mæƿƿe-dæg. *Feſtum nativitatis domini* vocatur etiam in monumentis *Saxonicis* Ieol, Ieola, & in *Dano-Saxonicis* Iol, Iul, & etiamnum apud boreales *Anglos* & *Scotos*, **Yule**, ut in Liturgiæ eccleſiæ *Scoticanæ* rubricâ, quæ pſalmos quatuor magnis feſtis legendos deſignat, ſcriptum rubris literis cernitur, **Youle or Chriſtmas day.**

V. 6. On ðý eahteoðan dæg, *octavo* (*à natale*) *die*] Vel *octavo Juliorum die*, quaſi poſt eahteoðan, ſcriptum eſſet geolbeg, ut in menologio biblioth. *Cott. Julius*, A, 10. on ðone eahteðan geohheldæg bıð þaƿ monðeƿ ƿpuma. ðe mon nemneð Ianuapıuƿ. þ ıƿ on upe ge-ðeode ƿe æƿtep geola. ðıƿ ıƿ æpeƿta geapeƿ monað ge mıð pompapum ge mıð uƿ:

V. 13. Kalenduƿ gepincgeð, *celebratæ calendæ*] ſive *multa celebritate obſervatæ*. de quibus in 1. lib. *Faſtorum* poëta. *Proſpeta lux oritur linguiſque animiſque favete*, & *Salve feſta dies meliorque revertere ſemper*. Obſervatus erat hic dies apud veteres *Chriſtianos*, non ut *feſtum circumciſionis domini*, de quo hic nulla mentio, ſed in comeſſationibus, cantilenis, ſaltationibus, ludis, ſtrenis invicem datis, & iſtiuſmodi boni anni auguriis, quæ ex fidelium cœtu tollenda omnia boni epiſcopi & presbyteri ſemper contendebant, utpote ad ingens religionis detrimentum, & populi magis damnationem, quam ſalutem tendentia.

V. 17. Folc mycel, *magnus populus*] hoc eſt, ut ego puto, *Romanus*, mycel ab auctore dictus.

V. 18. Ianuapıuƿ gepım, *calendarii Januarium*] Sic enim gepım, ut rím apud *Cimbros* veteres, *calendarium*, *faſtos*, *ephemerida* denotat. Rím, inquit *Gudm. Andreas* in lexico ſuo *Iſlandico*, N. gen. *calendarium*, *faſti*. Hinc, ut *Ol. Wormius*, Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. 2. ſcribit, veteres *Dani* lignea illa inſtrumenta, quibus faſtos ſuos incidebant, **rimſtocke** vulgo vocarunt. **rim** enim (inquit) quamvis noſtro ſeculo *verſus* ſeu *carmina* notet, *Danis* & *Iſlandis* plures rythmi, viz. XX, XXX, LX, nomine collectivo ſingulariter *Rima* dicantur; antiquitus tamen *calendarium*, cui anni decurſus, menſium tenor, dierumque ordo eſſet commendatus, deſignabat. Cujus rei mihi teſtis eſt membrana perantiqua in cujus fine hæc lego:

ᚨᚾᚾ. ᚦᚢᛋᚨᚾᛏ. ᚨᚱ. ᛞᚠ. ᚦᚱᚢ.	Att duſant ar, og dry
ᚼᚢᚾᛏᚱᚨᚦ. ᚨᚱ ᚾ. ᛞᚠ. ᛏᛁᚢ-	Hundrat ara og tiu-
ᚼᚢ. ᚨᚱ. ᛞᚠ. ᚨᚾᚾ. ᚨᚱ. ᚢᚨᚱᚢ.	hu ar og ata ar varu
ᛁᛒᛁᚴ. ᚨᚠ. ᚠᚢᛚ. ᛒᚨᚱᚦ. ᚦᚨ. ᚼᚴ.	Liden af Gus byrd da en
ᚦᛁᛏᛏ. ᚱᛁᚠ. ᚢᚨᚱ. ᚢᚠᚱᛁᚠᛏ.	Ditta Rim var skrivat.

Mille triceni viginti octo anni elapſi erant à nativitate Chriſti, cùm hi faſti literis mandarentur.

Primus autem anni menſis haud inepte *Januarius calendarii* vocatur, ſecundum iſtud *Ovidii* in 1, lib. faſtorum: *primus enim Jani menſis, quia Janua prima eſt.*

V. 19. Anð ðæƿ embe fıƿ nıht, *& quinque abhinc noctibus*] Sic per totum hunc faſtorum eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* libellum, embe ƿeopeƿ pucan, *elapſis quatuor ſeptimanis*. ðæƿ embe ane nıht, *dein una nocte præterita*, &c. In quibus præpoſitio embe non ſignificat *circiter*, tempuſvé *certo proximum* denotat, ſed ut vm apud *Cimbros*, tempus *abſolute certum*, vel totidem præciſe dies, noctes, ſeptimanas, menſes, annos, quot adjectivum numerale deſignat. Sic in bibliis *Iſlandicis pernoctarunt*, *Gen.* XXIV, 54, redditur, Þeir voru Þar vm nottina. Sic in **Olafs Saga.** cap. 117. Þridiu veitzlo hafdi han vm paska, *tertiam vero paſchatis tempore comeſſationem inſtituit*. Sic *Gen.* XVI, 16. ſex vm aatrat, *octaginta ſex*. Sic IV. Reg. VIII, 17, han hafde tuo vetur vm Þrituſt, *triginta duorum annorum erat*. Et verſ. 26, Ahaſia hafde tuo vm tuitugt. *Ahaſias viginti duorum annorum erat*, vel *viginti duos annos natus erat Ahaſias*.

V. 19. Fıƿ nıht.] Veteres arctoæ gentes annos, menſes & ſeptimanas, non per dies ſed noctes computare ſolebant, ut ante nos obſervavit Verſteganus, cap. 3. & *Olaus Wormius*, Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. XII. Hinc etiamnum apud *Anglos* **ſennight**, i. e. *ſeptem noctes*, & **fortnight**, i. e. *quatuordecim noctes*, *ſeptimanam*, & *duarum ſeptimanarum tempus* denotant.

V. 20. Fulpıht tuð, *feſtum baptiſmale.*] Sive feſtum *epiphaniæ* domini, quæ duplex fuit: altera quæ Magis facta eſt per ſtellam, altera in die baptiſmi quæ & *Theophania* dicitur, quia SS. Trinitas tum apparuit, Pater in voce, Filius in carne, & Spiritus ſanctus in columba. His tertiam aliqui addunt, nimirum manifeſtationem, qua Deum ſe eſſe declaravit Chriſtus, mutando aquam in vinum. Hanc domini manifeſtationem *Bethphaniam* dicunt ritualiſtæ, quia facta fuit in *domo*, quum nuptiis intereſſet. Inde propter triplicem Chriſti manifeſtationem hac die factam, apud antiquos *dies* vel *feſtum epiphaniarum* ſemper legitur, verum in hiſce faſtis ſecun-

dæ tantum mentio fit, ſcilicet epiphaniæ in die baptiſmi, utpote cujus obſervatio omnium antiquiſſima, & celeberrima eſſet ſecundum ea Chryſoſt. hom. 161. Tom. 5. p. 979, ubi ſeptem enumerat Chriſtianorum feſta. De duobus autem prioribus ſic ſcribit, πρώτη ἡ ἡμέρα τῶν ἑορτῶν, Χριστοῦ ἡ κατὰ σάρκα γέννησις. δευτέρα ἑορτὴ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθ' ἣν οὐ τοῦ Ἰορδάνη παρεγένοντο, ἴδιξε πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἐυσπλαγχνίας τὸν συγκατάβασιν, *primum atque omnium feſtorum præcipuum, Chriſti ſecundum carnem nativitas; ſecundum feſtum, apparitio Chriſti, Dei noſtri, qua ad Jordanem accedens, omnibus hominibus ineffabilis miſericordiæ ſuæ condeſcenſionem oſtendit.* De *baptiſmo Chriſti*, ἐπιφάνειαν intelligit iterum *Chryſoſtomus*, hom. 74. Tom. 5. p. 524. Τίνος ἕνεκεν οὐχὶ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἐτέχθη, ἀλλ' ἡ ἡμέρᾳ καθ' ἣς ἐβαπτίσθη ἐπιφάνεια λέγεται; *quam ob cauſam non dies quo natus, ſed quo baptizatus eſt ἐπιφάνεια dicitur?* Et mox reſpondet: Ἐπειδὴ οὐχ ὅτε ἐτέχθη, πᾶσιν ἐγένετο κατάδηλος, ἀλλ' ὅτε ἐβαπτίζετο. μέχρι γὰρ τούτου ἠγνοοῦντο τῆς ἡμέρας τοῖς πολλοῖς καθ' ὅτι οὐδὲν αὐτὸν οἱ πολλοὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες ἦν, ἄκουσον Ἰωάννου. c. 1. 26. *Quoniam non cum fuiſſet natus, omnibus innotuit, ſed cum fuiſſet baptizatus; ad illum enim diem uſque multis erat incognitus; & quod eum multi non agnoverint, nec ſciverint quiſnam eſſet, audi Joannem,* &c.

V. 23. Dæne ꝥelfꝛta dæg hatað. *diem duodecimum vocant.*] Dies iſte etiamnum vocatur apud *Anglos* **the twelfth day**, nempe computando excluſive à die ineuntis anni, vel natale Chriſti; at in veteris eccleſiæ *Danicæ* faſtis *Runicis*, quos nobis exhibet *Olaus Wormius* in lib. III. Faſt. *Dan.* vocatur incluſive computando ᚦᚱᛁᚾᛘᚨᚾᚨ ᚦᚨᛋᚱ *threttandi dahr*, i. e. *dies tertiuſdecimus.* In chron. *Sax. Gibſ.* An. MLXVI. vocatur ꝥelfꝛta mæꝛꝛe-dæg.

V. 28. Sol-monað.] i. e. *Solaris menſis.* Nam apud *Cimbros* ſol vel ſola, *ſolem* ſignificat, ut in iſto *Voluſpæ*, ſtroph. 63. ſal ſer han ſtanda, ſolu fegra, *palatium videt ſtare ſole pulchrius*: & in ſtroph. 4. ſol ſkein ſunnan a ſalar ſteina, *ſol ex meridie illuminabat lapides palatii.* Dictus autem erat *Februarius*, menſis ſolaris, quod ſol tum conſpicue verſus tropicum æſtivum regrediens dies longiores, clariores, & calidiores facit.

V. 33. Febꝛuaꝛiuꝛ ꝼæꝛ, *ferus Februarius*] Fæꝛ apud *Anglo-Saxones* duplici gaudet ſenſu, primo enim ſignificat, ut ꝼar apud *Cimbros*, & eſt *fortis, ferus, impetuoſus*; ſecundo ſignificat *vacuus, inanis, caſſus* à *Cimbrorum* far, *paucus, parvus*; & in utroque ſenſu, ꝼæꝛ haud inepte dici poteſt. In primo ſenſu dicitur ꝼæꝛ, haud ſecus ac *Septembris* infra, quod ventoſus, pluvius, & procelloſus plerumque menſis eſt; in ſecundo etiam, qui maxime proprius eſt, ꝼæꝛ appellari jure poteſt, quod menſis quaſi vacuus, & deficiens eſt; utpote pauciores habens dies, quam reliqui omnes anni ſive pleni, ſive cavi menſes, præſertim anni, qui non biſſextilis eſt.

V. 37. Maꝛian mæꝛꝛan, *Mariæ feſtum*] i. e. Feſtum purificationis *Mariæ*, quod nos **Candelmais**, & faſti veteris eccleſiæ *Danicæ* ſupra citati, ᚠᚢᛁᚾᛞᛖᛚᛘᛖᛋ *kindelmeſs* vocant.

V. 45. *Hyems terrefacta aufugit*] i. e. Ver incipit. A nono autem Februarii, ſeu quinto iduum, veris initium computant faſti *Romanorum*, ſecundum iſtud *Ovidii*, faſt. lib. II.

Quintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
Lucifer, & primi tempora veris erunt.

V. 71. Hlyda healic, *hlyda inſignis*] *Martius* menſis vocatur apud *Anglo-Saxones* hlyð-monaþ, à verbo hlyðan, *Cimbrice* at hlioða, *reſonare, clamare, tumultuari*, quod procelloſus & nimboſus menſis eſt.

V. 205. Eꝛꝛa liða, *prior litha*] *Junius* apud *Anglo-Saxones* vocatus eſt æꝛꝛa liða vel liþa, & *Julius* æꝛꝛeꝛa liða, *ſecundus litha*, vel *lida*. Sic dicti autem ſunt duo illi menſes, vel à *Saxonico* lið, *mitis, blandus*, unde liðan, *fovere, lenire*; vel à liðan, *tranſfretare, navigare*; nempe quod in iſtis duobus menſibus blanda & mitis ſit aeris ſerenitas, & navigari ſoleant æquora. he oꝼeꝛ ꝼæ laðe in Gallia ꝑice, *navigavit in Galliam. Bed.* E. hiſt. III, 19.

V. 222. Ðeodneꝛ ðyꝛlinᵹ, *domini dilectus*] Poëta Johannem apoſtolum cum Johanne baptiſta hic confundere videtur.

V. 265. Ꝛeod-monað] Ita Auguſtus ab *Anglo-Saxonibus* vocatus erat. apud antiquos autem *Anglos* peiden-monað, *weiden monath*, quod, ut *Beda* ſcribit de temporum ratione, cap. 13, Zizania, vel malæ herbæ maxime in hoc menſe abundarent.

V. 268. Hlaf-mæꝛꝛan dæg, *primitiarum feſtum*,] In *Anglorum* faſtis ante reformatam religionem **Lammas day**.

V. 484. Fæᵹeꝛuꝛt mæᵹþa. ꝑiꝛa puldoꝛ, *pulcherrima virginum, fœminarum gloria.*] Supra autem beata virgo à poeta tantum vocatur Cyninᵹeꝛ modoꝛ, *domini mater*, & infra cpena ꝛeloꝛt, *fœminarum optima.* De *Maria* enim virgine tam ſobrie ſentire & loqui ſolebat Eccleſia *Anglo-Saxonica*, ut ne poetæ quidem, ſupra quod opportebat, de ea ſcriberent. Sic etiam poeta ille, quiſquis fuit, qui ſervatoris res geſtas in harm. Evang. *Cott.* tradebat, nihil non de virgine, matre domini, ſanum & modeſtum ſcripſit, imò quum in ejus laudes furore quaſi poetico efferri videretur. Sæpiſſime eam vocat ſimpliciter *virginem, fœminam, mulierem, Mariam*: ut, thuo ſprac im thiu maᵹat anᵹeᵹin, *tum reſpondebat virgo.* thuo haðda eſt iſ uuoꝛð ᵹaro enᵹil theſ aluualden thero ꝛðeſi veᵹeᵹneſ, *tum omnipotentis angelus mulieri reſpondebat.* thiu thiorna all forſtuod uuiſeſ manneſ uuoꝛð, *virgo bene capiebat omne ſapientis verbum.* Maria all bihelð, *Maria recondebat omnia.* &c. Altius aſſurgens eam vocat *virginem monialem*; *fœminam caſtam*; *ſanctam virginem*; *mulierem bonam*; *bonam virginem*; *beatam virginem*; *Dei virginem*; *omni-*

omnipotentis matrem; mulierum, hominum, virginum pulcherrimam: ut, munelica Mazat thar Maria uuaſſ mid iro ſunie ſaliz thiorna mahtigeſ moder, *ibi Maria, monialis virgo, beata virgo, mater omnipotentis erat cum ſuo filio.* endi ina that uuib bihilb thiu thiorna githiudo, *& eum fœmina benedicta illa virgo aſpexit.* Ideſe ſconioſt ellero uuiuo uulitigoſt, *fœminarum pulcherrima, formoſiſſima omnium mulierum.* Ni uuiſ thu quat hie manum uureth theornum thinero siu iſ githunkan uuib, *noli, inquit ille, iraſci virgini tuæ, ea eſt enim caſta mulier.* theru helagun thiernum Marium thero guodun, *ſanctæ illius, & bonæ virginis Mariæ.* biuuand ina mid uuadi uuibo ſconoſta fagoron fratohon, *fœminarum pulcherrima cum veſtimento, cum ornamentis ſpecioſis eum involvebat.* Fagar helег thiorno thiu magat, *virgo pulchra adoleſcens.* mid thero godeſ thiornun, *cum Dei virgine.* Idiſ thero guodun, *bonæ mulieris.* thuo ni uuaſ lang te thiu that it ſan antfunda firio ſconioſta criſteſ muoder, *tum non longum tempus præteriiſſet, antequam id invenit mater Chriſti hominum pulcherrima.* Maxime autem furens duntaxat, *immaculatam mulierem, & ſanctam conjugem regis cœleſtis* vocat: ut, gruotta hie thuo Iohanneſ ant hiet that hie iru fulgengi uuell minniodi ſia ſo milda ſo man iſ muoder ſcal idiſ unuuemma, *tum blandus eam compellabat Johannes, promittens, ſe immaculatam mulierem tam perfecte amaturum, quam quis matrem ſuam amare debet.* Iuuitun im thuo eft an Galileo land Ioſeph endi Maria helag hiuuiski heban cyningeſ, *tum in Galilæam terram reverſi ſunt Joſephus & cœleſtis Regis conjux Maria.* Hæc paulo ſublimius, quam par erat, poeta ſupra ſe raptus; quæ tamen ſano & ſobrio ſenſu capi poſſunt; quem prorſus reſpuunt, non ſolum *Anſelmi, Bernardi* & aliorum ſcriptorum *Romanæ* eccleſiæ, ſed ipſius etiam eccleſiæ *Romanæ* ſacrorum officiorum de beata virgine blaſphema, quæ in libro *Anglice* ſcripto, cui titulus, *ſpeculum beatæ virginis*, congeſta hic piget recitare.

V. 315. Dalig monð] Id eſt *menſis Sacrorum.*

V. 255. Pinter fylleð] *October* ſic ab antiquis *Anglis* dictus erat, quod in hoc menſe hyemalia tempora incipiebant. *Menſem quo hyemalia tempora incipiebant*, (inquit *Beda*) *Winterfylleth appellabant, compoſito novo nomine ab hyeme & plenilunio, quia viz. à plenilunio ejuſdem menſis hyems ſortiretur initium.*

V. 362. And fif nihtum] Ita ms. ſed videtur deeſſe vox þpreo. Nam feſtum SS. *Simonis & Judæ* in omnibus antiquis martyrologiis deſignatur v. cal. Novemb. vel die XXVIII. *Octobris.* legendum ergo putamus þpreo þ fif nihtum.

V. 376. Blotmonað] *November* vocatus eſt blotmonað, à *Gothico* ᛒᛚᚨᛏᚨᚾ, *Cimbrice* ᚼᚨ ᛒᛗᚨᚾ, at blota. *Saxonice* blotan, *immolare hoſtias, ſanguine litare*; omnia autem à ᛒᛚᚨᚹ, blod, *ſanguis. Blothmonath menſis immolationum*, (inquit *Beda* de temporum ratione, cap. XIII.) *quod in eo pecora, quæ occiſuri erant, diis ſuis voverent.*

V. 428. Æppa Iula, *prior Jula.*] Nam *Januarius* dictus erat æfterra Iula, *ſecundus Jula*, ut poeta *Dano-Saxonice* ſcribens vocem exaravit. à *Cimbrico* iol vel iul. de quo *Gudmundus Andreæ* in voce. Unde igitur iol originationem ſumpſerit in tanta vetuſtatis caligine non licet eſſe lynceum. *Anglo-Saxonice* autem ſcribitur geola, & dicuntur menſes æppa geola & æfterra geola; eoſque ſic dictos putat *Somnerus*, quòd alter præcedit & alter ſubſequitur *natale domini*, quod geol apud *Anglo-Saxones* appellatum eſt. Recte ſane. quia Chriſtianis placuit *natali domini* noſtri antiquum ſacrorum & feſtivitatis gentilium nomen IOL vel GEOL, tribuere; ut antiquum nomen eaſter i eoſtro i eoſtup, ad *paſchale* feſtum denotandum tranſtulerunt. verum ut *Aprili* vocatus eſt Eoſturmonað, ut teſtatur * *Beda*, à dea Eoſtre, cujus feſtum celebrabant veteres arctoæ gentes, antequam nomen gentilis feſtivitatis ad ſignificandam *Chriſtianam* transferretur; ſic ab *Jolenſibus* ſacris & feſtivitatibus *December* primus, & *Januarius* ſecundus geola vel iula dictus eſt, apud eas gentes, antequam ad fidem converſæ nomen geol, geola, giul, iol, iola ad deſignandum feſtum *nativitatis* tranſtulerunt. Verum ob quam rationem arctoarum gentium *Saturnalia*, vel mediæ hyemis ſolennitates id nominis ſortitæ ſunt non convenit inter doctos. Alii, quorum ſententiam explodit Loccenius lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sweo-Goth.* putant *Julias* has feſtivitates in honorem *Julii Cæſaris* primitus inſtitutas fuiſſe. *Georgius Buchananus* putat *Britannos Saturnalia Romanorum, Julia* vocaſſe, *Cæſaris* nomine pro *Saturno* ſubſtituto. Alii vocem Iul petitam volunt à *Græco* Ἴυλος, quod *hymnum* ſignificat quem lanificæ Mercurio cantare ſolebant, ut ex iſto verſu liquet:

Δειδυλίδης τύχουσα καλὰς ἤιδεν ἰούλους.
Farque parans ſalſum ſcitos cantabat iulos.

Didymus ait hymnum in laudem *Cereris* fuiſſe, quod ex *Semo Delio* annotat etiam *Athenæus*, lib. 14. & indicat *Theodoretus* libro de materia & mundo, ſic inquiens: *Ne cantemus Julum cereri, nec Baccho Dithyrambum.* Quod lane optime ſenſui noſtro, & ludis iſtis *Jolenſibus* noſtratium competit, qui aut celebrantur poſt completa jam *cerere* horrea, aut quod novus jam annus

* Vide venerabilis *Bedæ* librum, quem de temporum ratione ſcripſit, cap. 13. Eoſturmonað, *qui nunc paſchalis menſis interpretatur, quondam à dea illarum, quæ Eoſtre vocabatur, & cui in illo feſta celebrabant, nomen habuit: à cujus nomine nunc paſchale tempus cognominant, conſueto antiquæ obſervationis vocabulo, gaudia novæ ſolennitatis vocantes.*

ac verum tempus inſtet, *Cereri* denuo faciendum operandumque. Sed inquies, unde vox exotica & *Græca* & adeo exoleta boreæ populo eſſe nota aut familiaris poterit? Reſpondeo, alia & magis remota à *Græcis* tracta, quæ *Dani*, hodieque uſurpamus. Quid? nonne *ſod* noſtras, i. e. *natus*, à *Græco* φύω *naſcor*, eſt? Nonne *kerling*, *vetula*, à χίρις? *Simnep*, *ſanapi*, à Σλνήπη? Et quo nihil utimur frequentius, *Smor*, *butyrum* à μύρον, & adjecto σ, σμύρον, *unguentum*? ſicut *Attici* pro μικρὸν dicunt σμικρόν. Hanc *Pontani* ſententiam ex *Stephani Stephanii* literis ad ſe miſſis citat *Olaus Wormius*, in lib. 1. faſt. *Dan.* cap. VII. Improbatur vero à doctiſſimo *Olao Wormio* in notis ſuis ad cap. IV Hervarar Saga in verba iola apton, hiſce verbis; *Rectiſſime hæc à Pontano aſſeruntur, niſi quod vox* iul *Latioris aliquanto ſit ſignificationis, quam ut ſolum Cereris hymnum notet.* Revera enim in honorem & laudem *Cereris*, quæ noſtris Frigga vel frea, iol celebratum, ut auctor noſter cap. 14, & Olafs Saga, cap. 107 oſtendit; at non ſolo cantu ac hymno, ſed ludis etiam, compotationibus & omnibus feſtivi gaudii ſignis, ac bonis omnibus. Inde iola *genio indulgere*, iæla & iala, *confabulari*.

Porro ad hæc *Verelii* adjici poteſt ad refellendam *Pontani* ſententiam, iul iſtud *Cimbricum*, apud *Antiquos Anglos*, ante *Bedæ* tempora ſcriptum fuiſſe Giuli, & *Anglo-Saxonice* ȝeol, ȝeola, ȝehol, ȝehul, ȝeohol, quæ parum, aut nihil affinitatis cum *Græco* Ἴακχος habent. E contra *Cimbricum* iul vel iol deducendum videtur ab *Anglo-Saxonico* ȝeol, ȝehul; ȝe in í converſo, ut in iſur, *Saxonice* ȝeſup, *peracerbus*; igtann, *Sax.* ȝeȝpene, *valde viridi*; & ſic in dialecto *Dano-Saxonica* præfixum ȝe in 1 liqueſcit: ut in iula vel iul, à ȝehul vel ȝeul vel ȝeol, emphatice ȝeula, ȝeola. Quamobrem ad rite inveſtigandam originem *Cimbrici* iul vel iula, indaganda prius eſt *Anglo-Saxonici* ȝeol vel ȝeul origo, de quo mox tractatum ibimus.

Gudmundus Andreæ, in *Angl-Saxonicis* etiam hoſpes, qui omnia ſua ab *Hebræo* fonte derivare affectat, iol neut. gen. plur. dùpliciter conſiderat, vel ut in recentiori ſenſu idem ſignificat, ac iola dagr, iola hatiðe, nempe feſtum natalitiorum Chriſti, vel ut ſignificat *ſolemnia hyemalia* longe ante Chriſtum natum, apud *gentiles*, imo apud giganteum genus, quod à *Canaanitis* transfugis oriundum tradunt, celebrata. In priori ſenſu dicit vocem ad *Iol*, vel *Hebræum* יֹלֵל parvulus, *puerulus*, non inepte referendum eſſe, ſcilicet, cum *nova progenies cœlo demittitur alto.* In ſecundo autem ſenſu de voce ſic ſcribit: *Quid ergo reſtat, niſi hos (nempe gigantes à Canaanitis oriundos) à jubilo Hebræorum ſibi ſumſiſſe exemplum & etymon rei?* feſtum enim Jubilæum à יֹבֵל i. e. *productio*, & *intenſio clangoris buccinarum*, quæ ſunt cornua arietina, dictum eſt. Sed hæc tam perperam, ut refutatione non indigeant.

Olaus Wormius Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. XIV. non minus perperam iul à *Danico* huiſe, *quies*, deducendum cenſet. Menſes giuli (inquit) à converſione ſolis in auctum diei, quia unus eorum præcedit, alius ſubſequitur, nomina accipiunt. Hæc, ut verba *Bedæ*, integra citat. deinde conjecturas ſuas apponit in verbis, quæ ſequuntur. *A ſolſtitio hyberno, ni fallor, quod tum ſol quaſi quieſcere videatur antequam ad æquatorem propius accedat, Huile etiamnum apud nos quietem denotat*; at huile *quieſcere, facilis autem mutatio* h *in* g; *cum in ordine alphabetico vicina exiſtant, ac creberrime talium permutationem typothetæ feſtinans committat manus etiam in alia. Quod ſi cum Scaligero* Giuli *legas, non incommode à feſto, quod tum temporis à noſtratibus celebrabatur, ac etiamnum* iuel *vocatur, derivabis.* Hic doctiſſimus vir, linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignarus in qua *Danicum* iul, olim iol dictum, ſcribitur ȝeol, *&c.* ut ſupra oſtenditur, pro giuli, contra omnem analogiam, huile legendum vult. Præterea duos iſtos menſes, nimirum Decembrem & Januarium, à veteribus *Anglis* dictos *giuli* ſcribit *Beda*, non à viſa ſolis in ſolſtitio brumali *quiete*, ſed ab ejus *converſione* in auctum diei; ad *Anglo-Sax.* hpeol, hpel, vel ȝe-hpeol, ȝehpel; *Iſlandice* hiol, & huel, *rota*; manifeſte alludens. Quamobrem fruſtra ſunt omnia, quæ de facili permutatione h & g, & typothetæ errore ſcribit vir magnus. Nec minus diſplicet, quod ait nempe Giuli, τῶ Giul *plurale*, ſi ita legendum cum *Scaligero* eſt, à *Cimbrico* iul derivandum eſſe. cum ſupra oſtendi ex aliorum exemplorum analogia iul à giul potius petendum eſſe.

Quare jam ad inquirendum procedamus unde Giul *Anglorum* veterum, qui cum *Jutis* & *Saxonibus* in *Angliam* venerunt, & *Saxonum* ȝeol, emphatice ȝeola, deducenda ſunt. *Beda*, ut ſupra ejus verba teſtantur, à hpeol, hpel, cum ſyllabico augmento ȝehpeol, ȝehpel, *Cimbrica* hiol & huel, Iiul & Ieol derivanda putat. Ejuſdem opinionis videtur eſſe auctor menologii, quod extat ſoluta oratione *Anglo-Saxonice* ſcriptum in bibl. *Cott.* Tiberius, B. 1. verba ejus ſunt: on ðam ȝpelꝑtan monðe byð an �既 xxx ðaȝa. ȝe monað ir nemneð on Leden Decembꝑ. �既 on upe ȝeðeoðe ȝe æppa ȝeola, ȝonðan ða monðaꝛ ȝpeȝen ꝛýnðon nemðe anum naman. oðeꝛ ȝe æppa ȝeola. oðeꝛ ȝe æꝛꝛtepa. ȝonþan ðe hypa oðeꝛ ȝanȝeð beȝonan ðæpa ꝛunnan. æꝛþon þe heo cýppe hiȝ to ðæꝛ ðæȝeꝛ lenȝe. oðeꝛ æꝛtep. *In duodecimo menſe ſunt dies* XXXI. *Menſis hic vocatur Latine December, noſtra vero lingua prior Geola, quoniam duo ſunt menſes qui uno nomine gaudent, alter Geola prior, alter poſterior eſt.* Horum enim alter præcedit ſolem, priuſquam convertat ſe ad longitudinem diei, alter ſubſequitur. Hanc *Bedæ* ſententiam de nomine Iiul, à hpel vel ȝehpel, hpeol vel ȝehpeol, confirmat, quod *Saxonice* ſcribitur cum h, ȝehul, & ȝehol, ut in legg. *Aluredi* R. cap. 39. duodecim à feſto Natalis domini dies vocantur xii ðaȝaꝛ on ȝehol. Eam etiam iſtud corroborat, quod obſervat *Loccenius*, lib. 1. cap. 5. Antiquit. *Sueo-got.* nempe in ſcipione *Runico-Norvagico* ad nativitatis Chriſti feſtum *Rotam* ad-

ndpictam. Ultro id largitur *Verelius* in notis ad cap. IV Hervarar Saga, cui *Bedæ* ſententia non ſatisfacit. Non negat *Scandianos* Solſtitium utrumque *rota* deſignaſſe, uti in Calendario quoniam (inquit) ad Solſtitium æſtivum *rotam* inciſam vidi; ſed juxta nego eos propterea vocabulum Iul, quo antiquitus uſi, quoque jam eodem ſignificatu utimur, à converſione ſolis circa æquinoctium deduxiſſe. Alia converſio circa æſtivum Solſtitium iul dici debuiſſet.

Verelius igitur vocis originem & ſignificationem aliunde petendam cenſens, multis teſtimoniis contendit iul & iol antiquitus *commeſſationum* & *feſtivi gaudii tempus* denotaſſe, & quoniam commeſſationes iſtæ brumalibus ſacrificiis peractis inſtitutæ maxime publicæ & ſolennes eſſent, ideo iol, iolabod & iolaveitzla, κατ' ἐξοχὴν vocatas fuiſſe. Sententiam ſuam primum confirmat ex Olafs Saga, cap. 117.

Sigurdr var þui vanr medan heidni var ad hafa þren blot huern vetr; Eitt at vetrnottum; annat at medium vetri, þridia at sumri. En sidan er Sigurdr tok vid Kristni hellt han tekrum vetri um veitzlornar: hefdi han a hauſt vinabod, en Jolabod a vetrin, oc hauld þa enn til sin morgum monnum; þridiu veitzlo hafdi han um paska oc hafdi þa en siolment, *conſuevit Sigurdus tria ſacrificia peragere qualibet hyeme, (anno,) unum ineunte hyeme, alterum media hyeme, tertium ineunte æſtate. poſtea vero quàm Chriſtianus factus eſt Sigurdus, conſuetum morem retinuit, quoad commeßationes: ita ut in autumno amicos ad ſe invitaret, media vero hyeme commeſſationes ſolenſes, invitatis quamplurimis celebraret; tertiam vero paſchatis tempore commeßationem inſtitueret, & eam quidem hominibus ſatis frequentem.* *Non pauca* (inquit) *hic obſervare licet; hyemis quidem nomine totum annum deſignatum, deinde tria ſingulis annis ſacrificia peracta, & in ſingulis ſacrificiis commeſſationes publicas inſtitutas; eam itidem, quæ media hyeme fiebat, cæteris longe ſolenniorem & vocatam* iolabod, *i. e. invitationem convivialem.*

Deinde ex Olafs Saga, cap. 108. citat *Alveri* reſponſum ad regem *Olaum craſſum*, qui indignanter accepiſſet *Trandhemenſes* midvetrblot & blotveitzlor inſtituiſſe: At hænder vorn uſannet at þeſſari sauk, hauſum ver sagni han iolabod, oc vijda i heraudum samdrykiur. Ætla hænder ei siua hnept til iolaveitzlor sinnar, at ei verdi stor afhlaup, oc druckio menn þad leingi siiþan. Er a more mikill hafud stadur, oc hus stor, en bygd mikil umhuerfis. Þicker monnum þar gott til ydi, at drecka morgum saman. negabat ruſticos iſtius criminis reos eſſe. Celebravimus, inquit, feſtiva gaudia, & hilaria ſolenſia, atque compotationes late per territoria; non enim tam parce inſtruunt ruſtici convivia ſua ſolenſia, ut non ſuperſint magnæ reliquiæ continuandis compotationibus. præcipua hic in More civium eſt multitudo, & ædificia ampla, frequenſque circum circa vicinitas, quæ omnia ad augendam lætitiam faciunt, ut multi una compotationibus indulgeant. *Ex his jam* (inquit *Verelius*) *manifeſtum eſt*, iol, iolabod, & iolaveitzla *comeſſationes fuiſſe ſacris hyemalibus, quæ* midvetrar blot & hauſud blot *dicebantur.* Deinde addit, *vocavere menſes illos* [Decembrem & Januarium] *Angli pariter ac Scandiani ex ſacrorum conviviorum feſtivitate* iol; *non vero à converſione ſolis vel rota, Giuli priorem & poſteriorem. Denique*, inquit vir doctiſſimus, & ſeptentrionalium antiquitatum indagator ſummus, *totum hoc gaudiorum Iuliorum tempus cornu erecto & Cereali liquore impleto in calendario Runico expreſſerunt.* Multa etiam alia citat huc facientia, ut iſta ex Olafs Saga, cap. 144, Þar var Jolaveitzla mikil oc samburdar aul; marger voru hænder Þar i torpinu oc druku aller samt um iolin, *apparata ibi erat commeſſatio Iulia, & compotatio ex collatis ſymbolis, frequenſque in prædio iſto ruſticorum turba una compotabant per feſtivitatem Iuliam.* Oc er komo midiol, sor Þorar, oc aller frulsingiar mid honum til maga sins, oktyldi han Þar dreka en efra hlot iolanna, *conſumpta dimidia parte* iol, *profectus eſt Thorrerus cum omnibus ingenuis ad affinem ſuum, ut ibi quod ſupererat de* iol, *compotando traduceret.*

Hæc *Verelius* ad probandum, id quicquid eſt vocis, iol *commeſſationes, compotationes, convivia, ſympoſia* indicare ſacris hyemalibus haberi ſolitas. Sed miror virum maximum vocis originem pro ſuo acumine in ol, *cereviſia*, & metonymice *convivium*, *compotatio*, non vidiſſe. In Lexico ſuo *Scandico* ol, inquit, proprie eſt *cereviſia*, ſed ſæpius accipitur pro *convivio.* Inde olgiora, *convivium inſtruere*; olstemna, *convocatio ad convivium*; olbodin, *invitatus ad convivium*; & ſupra samburdar aul, i. e. ol, *compotatio, ſympoſium ex ſymbolis.* Imo *cornua* illa emblematica *Cereali liquore* repleta, quibus *julia* feſtivitas in calendario *Runico* expreſſa erat, ad derivandum iol ab ol plane quaſi indigitant. Quinimo *Gudmundus Andreæ* aliquid nũ ol in ſuo iol videre ſibi videbatur, *feſtum autem* (inquit) *hoc ab* ol, *cereviſia, tanquam Bacchanalia ipſis auſpicari injunxit.* Sed dices hic forſan, quid *Verelio* adeo viſum obſtruit, ut iol ab ol derivandum non cerneret? *Reſp.* præfixum J, quod eſt augmentum ſyllabicum adaugens vocum ſignificationes quibus præfigitur, & eas emphaticas reddens. Audi, quid dicit *Gudmundus Andreæ*, in notis ſuis ad ſecundam ſtrophen *Volu-ſpæ*: Jvide: *præfigitur vero* J *quod eſt particula intenſiva, velut & in vocibus* igilldr, intenſum pretium; iſurt, perquam acerbum; igrænn, valde viridis. particulæ autem intenſivæ J apud *Cimbros* & *Scandianos* gentes reſpondet ȝe *Anglo-Saxonum*, de quo diximus ſupra, cap. IX. reg. 17. quod auget, intendit, & ampliat ſignificationem verbi, cui præponitur, eamque magis perfectam & emphaticam reddit. Inde evenit, quod iol *Cimbricum*, *Anglo-Saxonice* ſcriptum ȝeol, & *Dano-Saxonice* iul, o in u facile mutato, ope intenſivi præfixi i & ȝe, faciunt ol, ol, *commeßatio, compotatio, convivium, ſympoſium*, Emphatice & κατ' ἐξοχὴν deſignare *commeßationes* & *conviviales iſtas ſolennitates*, quæ ſacris hyemalibus conjunctæ erant, utpote omnium principes & maxime publicas. Verum iterum forſan objiciens quæres,

cur *Beda*, ſi ita res eſt, aliunde veterum *Anglorum* Giul deducendum cenſeret; nempe à hpel, ȝe-huel vel hıol? *reſpondeo. Beda* de temporum ratione ſcribens, ut mathematicus, aſtronomicam notationem, quæ retrogradum ſolis motum ſive converſionem ejus in auctum diei ſubindicaret, Grammaticæ prætulit. Nam, *Bedâ* florente circa annum DCC. cùm Solſtitium in XVII diem Decembris incideret, die XXV ejuſdem menſis, cum *Julia* celebrarentur, Sol jam tum in auctum diei, quinque dierum curſu, à tropico brumali, verſus æſtivum, reverſus erat. Hactenus de ſacris ıol, ıul, ȝeol, ȝıul, dictis, à quibus duodecimus & primus menſis anni Juliani, primus & ſecundus ȝeola vel ıola denominati erant. Duodecimus vero ſic denominatus eſt, quòd in ejus die XXV, octavo nempe Calendas Januarias, quem cum Solſtitio brumali coincidiſſe credebant antiqui, & anni ſui caput fecerunt, prima ıol ſive feſtivitates Iolenſes celebrari cum ſuis ſacris cœperunt. Continuari autem ſolebant hæ feſtivitates per multos dies, uſque, ut putat *Verelius*, ad XIII diem Januarii, & deinde cum ſacrificiis ſuis renovari & repeti circa finem Januarii & initia Februarii, unde ſecundus ȝeola vel ıola, apud *Anglo-Saxones*, *Januarius* dictus eſt.

Supra dixi Antiquos *Arctoi orbis* incolas *Solſtitium* ſive medium hyemem in XXV diem Decembris, ſive octavum calendas Januarias incidere, credidiſſe. Nam, ſolemnia hæc longe ante Chriſtum natum celebrata ſunt apud ethnicos, imo forſan tum primum celebrari cœperunt, cum Solſtitium in XXV diem Decembris cadebat, nempe circa annum conditi mundi MMMDLVIII. hoc eſt ante natum Chriſtum CCCXC.

Quinimo *Gudmundus Andreæ* ſolennitatem hanc gentilem primitus, non in XXV die Decembris, ſed in Januario, ut nunc ſunt periodi, ſub ingreſſu ſolis in Aquarium, nempe in initio menſis *Thorri*, cum Solſtitium brumale in id tempus incideret, celebratam fuiſſe putat; quod fidem ſuperat, quia Solſtitium brumale incidit in initium Januarii, ſive *Thorri*, vel *Thoræ* circa annum mundi conditi MMDCX. hoc eſt ante Chriſtum natum ann. MCCCXXXVIII. utcunque vero hæc res ſe habeat, certum eſt ante multa retro ſecula & Januarium habuiſſe ſua ıol, unde æfteꝛa ȝeola, vel æfteꝛa ıula, menſis ille dictus eſt.

V. 443. Nu ȝeꝛınðan maȝon. halıȝꝛa tıð. þe man healðan ꝛceal. ꝛꝑa bebuȝeð ȝebod. ȝeonð Bꝛýtenꝛıca. Saxna Lýnıȝeꝛ, *nunc autem invenire poſſumus ſanctorum feſta, ſicut poteſtas Saxonum Regis ea obſervanda jubet per Britanniam.*] oſtendunt hæc verba, Primo Menologium hoc noſtrum commune vel *Pananglicum* eſſe, in quo particularium ſanctorum & martyrum nomina, quos *topicos* vocant, in Eccleſiæ *Anglo-Sax.* faſtos nondum reducta erant. Secundo oſtendunt menologium eccleſiæ *Anglo-Sax.* fuiſſe proprium, quod ſanctis exteris & peregrinis faſtos ſuos non amplificavit. Quare fruſtra in eo quæruntur nomina multa ſanctorum, quæ in menologio *Cottoniano* altero, quod infra in ſecundis notis citatur, congeruntur. Tertio ex iis non minus conſtare videtur hos eſſe veros ac indubitatos eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* faſtos, ex ſoluta oratione duntaxat in vinctam converſos, qui à privato nullo pro libitu ordinati erant, ſed jubente rege, quiſquis ille fuit, &, ut ex more gentis *Anglo-Saxonicæ* par eſt credere, non Rege ſolo auctore, verum etiam accedante conſenſu ſenatus, qui MYCEL GEMOT vel WITENA GEMOT vocari ſolebat, ſine quo regibus, quod regnum & eccleſiam ſimul ſpectaret, ſtatuere aliquid, pacis maxime temporibus, mos non erat. Quarto oſtendit hic locus menologium ſcriptum fuiſſe, poſtquam uni monarchæ, Regulis deletis, tota *Anglo-Britannia* ſubjecta erat. Denique notandum eſt cum menologium hoc à rege & ſapientibus ſuis conſtitutum eſſet, non ingens volumen eccleſiæ faſtos poſtulaſſe, creſcente vero cum tempore ſanctorum oſtentandorum ſuperſtitioſa eccleſiarum æmulatione, adeo creſcebat etiam numerus ſanctorum, ut non modo ſinguli fere dies rubrica notarentur, ſed unus idemque dies duorum pluriumve ſanctorum martyrumve memoriæ ſacraretur. Porro obſervandum eſt, quàm parum ſit diſcriminis inter Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* & *Anglicanæ* reformatæ faſtos. Iidem fere ſancti in ambobus, & non multum diſpar feſtorum numerus. Sic etiam Deo cogitationes, & actiones hominum, ipſis inſciis, regente, Reformatores noſtri eadem de SS. *Euchariſtia* ac Paſchalis illa homilia, Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ*, quæ quater apud nos edita fuerit, definiverunt.

V. 483. Daꝛuc ꝛceal on ȝloꝛe ȝepunian, *accipiter in clivo vel rupe habitabit.*] vel in fiſſuris clivorum aut rupium. Nam apud *Cimbros* klif, n. g. in gen. klifs, eſt *rupes, clivus,* & *trames in clivo ſaxoſo difficilis. Rupes* autem klif dicitur à klif, *findo*, quod facit in præt. klauf; Inde verbalia, klofe, *fiſſura*; & ſynecdochicè *fiſſura montis*; klauf, *ungula fiſſa*, *fiſſura biſida*; kliuft, vulgo gliuſt, þ in g mutato, *montium* & *rupium hiatus* & *fiſſuræ*, per quas flumina præcipitantur; klof, *femorum intercapedo*; denique *Anglo-Saxonicum* ȝloꝛ, *chirotheca*, à fiſſuris vel intercapedine digitorum ſic dicta. An vero ȝloꝛe in hoc loco *clivos* & *rupes*, in quibus ſopiunt, nidificant, & pullos alunt accipitres, an falconarii *chirothecam*, an denique aliud quid deſignet, mihi incognitum, penes lectorem ſit judicium.

Hacte-

Hactenus quæ notare viſum eſt in Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* faſtos, *Dano-Saxonice*, regnante *monarcha* aliquo, ſcriptos. Jam autem concludere omnia lubet cum Tabella, in qua nomina menſium anni *Juliani* ſive menſium *ſolarium* ſeptentrionalia ob oculos lectoris ponuntur.

Nomina menſium ſolarium Septentrionalia.

	Anglo-Saxonica	*Francica Carli M. Imp.*	*Iſlandica.*	*Danica.*	*Suedica.*
Januarius.	ðe ꝼoꝛma monaþ, æꝛteꝛa ȝeola ł iula.	Uuinter-monath vel uuinter-monat.	Miðſvetrar-manudr.	Glugmanet, Iſmanet.	Thora, thorri.
Februarius.	Solmonaþ.	Hornug vel hornung.	Koſtenganga-manudr.	Goie, blinde-manet.	Goia.
Martius.	Hlýda ł hlýd-monaþ.	Lentzin-monath vel lentz-monat.	Jaffndegra-manudr.	Thormanet.	Blida.
Aprilis.	Eaꝛteꝛmonaþ.	Oſtarmanoth ł oſtermonat.	ſumar-manudr.	Faremanet.	Varant.
Maius.	Maiuꝛmonaþ.	Uuinne-monath vel uuunne-monat.	Fardaga-ma-nudr.	Maymanet.	Maji.
Junius.	Sepe-monaþ. miþ-ꝼũoꝛ-monaþ, Æꝛꝛa liþa, Iuniuꝛ monaþ.	Brach-manoth, Brach-monat.	Nottley ſa ma-nudr.	Skerſommer.	Hovilt.
Julius.	Meðmonaþ, Mæðmonaþ. Æꝛteꝛa liþa, Iuliuꝛ monaþ.	Heuuin-manoth vel heuu-monat.	Madka-ma-nudr.	Ormemanet.	Hoant.
Auguſtus.	ꝼeoþ-monaþ, Auȝuſtuſ mo-naþ.	Aran-manoth ł Arn-monat.	Heyanna-ma-nudr.	Heſtmanet.	Skortant.
September.	Halig-monaþ, haꝛꝼæſt mo-naþ.	Uuintu-manoth herbſt-monat.	Addrata-ma-nudr.	Fiskmanet.	Hoſtmonat.
October.	ðe teoþa-monaþ, halig-mo-naþ.	Uuindu-manoth, Uin-monat.	Slattunar-ma-nudr.	Sede-manet, rtid-manet.	Slactemonat.
November.	Blot-monaþ.	Herbiſti-manoth. uuinde-monat.	Rydtrydar-ma-nudr.	Slagte-manet. Winter-manet.	Winter-monat.
December.	Mioꝛinteꝛmo-naþ, Æꝛꝛe Ge-ola vel iula.	Heilag-manoth, Helig-monat.	Skamdeige-ſa-manudr.	Chriſt-manet.	Jula-monat.

Verum quoad nomina, quæ *Karlus Magnus* menſibus impoſuit, eorum nonnulla paulo aliter ſcripſit *Fr. Junius* F. F. id gloſſario ſuo MS *Francico*, quod ſervatur in bibl. *Bodleiana*; hoc modo:

Januarius. Uuintermonet vel uuindermanoth.
Februarius. Hornung, vel hormunc vel orming.
Martius. Lentzmonet vel lentzinmanoth.
Aprilis. Oſtermonet, vel oſtarmanoth.
Maius. Uuſunnemonet vel uuinnemanoth.
Junius. Brachmonet vel brahmanoth.
Julius. Heumonet ł heuuin-manot ł vain-M.
Auguſtus. Arnmonet vel aranmanoth.
September. Herbſtmonet vel uuintumanoth.
October. Uueinmonet vel uuindrumanoth.
November. Uuindmonet vel herbiſtmanoth.
December. Heiligmoneth vel heilagmanoth.

Nominibus menſium *Solarium* ſeptentrionalibus libet quoque & *Lunarium* adjicere nomina, quæ apud antiquos *Anglorum* populos, ut * *Beda* memorat, habuerunt. Hæc autem exhibet XIII menſium *Lunarium* annus *intercalaris*, ut in ſubjecta tabella depingitur:

Januar.	Giuli poſterior.	*Julius.*	II. Lida.
Februar.	Solmonath,	† *Emboliſmus.*	III. Lida.
Martius.	Rehdmonath.	*Auguſtus.*	Weidmonath.
Aprilis.	Eoſturmonath.	*September.*	Haligmonath.
Maius.	Trimilchi.	*October.*	Winterfyllith.
Junius.	I. Lida.	*November.*	Blotmonath.
		December.	Guili prior.

Lunaris hic annus, cum emboliſmus eſſet, à tribus *lidis* TRILIDI dictus erat, & in eo, hoc obſervandum eſt, quod Lunares menſes ſolaribus non reſpondeant. Nam primus incidit in Januarium & Februarium, ultimus in Decembrem & Januarium, & ſic de cæteris, quorum quiſque partem ab uno ſolari, partem ab alio ſumit, niſi accedat emboliſmus, qui uno ſolari totus clauditur. Hoc animadvertendum duxi, ut docti videant, an auctorum veterum *enantiophaniæ* de ſacrorum hyemalium midvetrar blot dictorum, & feſtivitatum *Yolenſium* tempore, quæ tot eruditorum ingenia exercuerunt, hujus unius conſideratione, nempe quod menſium initia mobilia fuerint, conciliari poſſint.

Inter Lunares autem menſes, *Martius* vocatus eſt *Rehdmonath*, à deâ illorum *Rhedâ*, cui in illo ſacrificabant. & Maius *Trimilchi*, quod tribus vicibus per diem in eo pecora mulgebantur. Ita *Beda*. Ego vero cum menologiſta noſtro *martium* potius *Rehdmonath* denominatum cenſeo à *Saxonico* ꝓe᷑e, *ſævus, ſeverus*: ᵭænne cyme᷑ hꝑime ȝehyꝑꝛeð. haȝol-ꝛcupum ꝓæꝑ᷑. ȝeond middan ȝeaꝛð. Maꝛtiuꝰ ꝓe᷑e. Cæterorum menſium nomina, quatenus ego potui indagare, ſic explicata paucis accipe. Inter nomina *Carolina*, *Januarius* dicitur *Uuintermanoth*, ab hyeme tunc maxime rigida. *Februarius*, *Hornung*, &c. i. e. *Mœrens, plorans, flens*. pluviæ enim ob quas Februarius notabilis, cœli *Lachrymæ* ſunt. *Martius*, *Lentzinmanoth*, id eſt *verè menſis*. Aprilis, *Oſtarmanoth*, i. e. *paſchalis menſis*. *Maius*, *Uuhnne manot* vel *Uuinnemanoth*, i. e. *gaudii menſis*. Junius, *Brachmanoth*. de quo ſic *Kilianus*: Braeck-maend, *Junius menſis, quo agri repaſtinantur, arvaque & vineta aratris & ligonibus paſſim franguntur*. *Julius* Heuu-monat, i. e. *fœni menſis*. *Auguſtus*, *Aran-manoth*, *ariſtarum menſis*. *September*, *Herbſtmanoth*, *autumni, vel meſſis menſis*: & *Uuintumanoth*. *October*, *Uuindumemanoth*, *vindemiæ menſis*; & *uuinmonat*, *vini menſis*. *November*, *Uuindtmonat*, *ventoſus menſis*, & *Herbiſti-manoth*. *December*, *Heilag-manoth*, *ſacer menſis*. nempe à *natali Jeſu Chriſti*, & *feſtis* quæ continuo ſequuntur. Inter *Iſlandica* nomina *Januarius* vocatur midſvetrarmanudr, i. e. *mediæ hyemis menſis*; *Februarius*, foſtengangsmanudr, ut ego conjicio, à *proceſſione* in capite jejunii quadrageſimalis, vel *die Cinerum*; *Martius*, jafndegramanudr, *æquinoctii menſis*; *Aprilis*, ſumarmanudr, quod ab eo computant *Iſlandi æſtivum anni dimidium*; *Maius*, fardagamanudr, *ſerenorum dierum menſis*, vel dierum itineribus opportunorum menſis, vel forſan à far, *Danice* faar, *ovis*, quod tum parere in *Iſlandia* oves inciperent; *Junius*, Vottleyſamanudr *menſis ſine noctibus*; *Julius*, maðka manudr, *vermium menſis*, qui ingentem vermium & inſectarum copiam producere ſolet; *Auguſtus*, heyannamanudr, *fœni menſis*; *September*, Addraatamanudr; *October*, ſlatrunarmanudr, *Cædis menſis*, utpote in quo pecora occidebant; *November*, Rydtrydarmanudr; *December* Stams deiges manudr, i. e. *curtorum dierum menſis*.

Dani vocant *Januarium* Jiſmanet, *glaciei menſem*, & Glugmanet, *feneſtrarum* vel *foraminum menſem*, quæ tum temporis claudi ſolent. *Februarium*, blidemanet, *blandum menſem*, & Goit, vel Goe, de quo ſic *Gudmundus Andreæ*: Goe, f. g. Nomen menſis, quo ſol piſces permeat, ita denominatus à filia *Thori* regis *Finlandiæ* vetuſtiſſimi. *Martium*, Thormanet, de quo ſic *Arngrimus Ionæ Iſlandus*, crymogeæ lib. 1. cap. 4. A *Thorre* (quem *Thorronem* vocant) *Gotlandiæ*, *Finlandiæ*, *Kuenlandiæ rege*, &c. Menſis *Norvagorum* & nunc *Iſlandorum* nomen habet Thorre. Et *Gudmundus Andreæ*: Þorre, proprium nomen Regis olim Quenlandiæ, à quo menſis, dum Sol Aquarium peragrat, nomen adhuc retinet. Sequens vero Goe ab ejus filia. Sed apud *Danos* Goe præcedit. *Aprilem* vocant faremanet, ab at fara, nunc ad fare, *Saxonice* ꝓapan, *proficiſci*; utpote qui menſis eſt itineribus aptus. *Maium* autem nominant May-manet, non à *Danico* verbo at Maye, ut putat *Olaus Wormius*, ſed à *Maio* Latinorum, à quo verbum at Maye, *frondibus* ac *floribus decorare*, derivandum eſt. Sic enim *ſpini flores*, qui in *Anglia* ineunte Maio germinare ſolet, May i. e. *Maium* vocant *Angli*, & to go a Maying eſt *Kalendis Maii ad carpendos & colligendos flores & frondes, & cædendos vireſcentes ramos exire*. *Junium*, ofterſommer, hoc eſt *claram* & *ſerenam æſtatem* vocant. Et *Julium* ormemane, i. e. *Anguium* vel *vermium menſem*, qui tunc quaſi redivivi prodire ſolent, & animalia reliqua infeſtare. *Auguſtum*, Hoſtmanet, *autumni menſem* vocant. Et *Septembrem* Fiskmanet, quaſi *piſcationibus idoneum menſem*. *October*, Sademanet dicitur, quod tum *frugum ſemina ſerere* ſolent, & rydmanet. *November* vocatur ſlagtemanet, quod tum *occidere* ſolent *pecora*; & wintermanet, ab *ineunte hyeme*. Et *Decembrem* vocant à *Chriſto* nato Chriſtmanet.

---

* Vide librum *Bedæ*, De temporum ratione, cap. XIII. † Vel menſis intercalaris.

Apud

Apud *Suedos*, *Januarius* Thora, & *Februarius* Goia, à *Thorre* & ejus *filia*, dicuntur. *Martius*, blida vocatur, forsan quod apud eos *blandus* est *mensis*. *Aprilis* Darant, ut apud *Danos*, sata manet dicitur, scilicet quod mensis *itineribus* commodus est. Maij est à *Maio*. *Junius* Hovilt. *Julius* hoant. *Augustus* vocatur skortant, i. e. *deficiens*, vel *abbrevians*, quod tum dies deficere, & abbreviari sentiuntur. *September* Hostmonat, *autumni mensis*. *October* Slactemonat, ab *occisis pecoribus*. *November* wintermonat, ab *ineunte hyeme*. Et *December* Jylamonat, à festo *Julio*, dicitur.

Denique ut ultimam huic capiti de poëtica *Anglo-Saxonum* manum admoveam, coronidis loco, lubet adjicere regulas & observationes nonnullas de veteri poësi *Danica*, ex *Olai Wormii* literarum *Runicarum* appendice, quia *Anglo-Saxonum* poësi aut plane conveniunt, aut ab eâ usque adeo non alienæ sunt.

Rhythmorum veterum infinita fere sunt genera..... nec inter hæc recensebatur illud genus, quo jam ludunt nostrates totum artificium in ὁμοιοτελεύτοις ponentes.

Certis vero stropharum numeris hoc metri genus alligatum non est, sed materiæ ubertas legem numero præscribit, adeo ut quandoque unica sufficiat.

In his artificium spectatur, tam rhetoricum, quam poeticum. Poeticum in quantitate & harmonia consistit.

Harmonia quæ rhythmum reddit sonorum, & suavitatem ei conciliat, in literis & syllabis consistit.

Harmonia in literis hæc est, ut in quovis disticho tres sint trium vocum initiales literæ plane similes.

Has literas peculiari nomine ᚼᚿᛅᚦᚿᛅᚠᛏᛁᚱ, *seu* literas sonoras *vocarunt, eò quod magna pars suavitatis soni ex iis dependeat. Harum autem, ut legitimus fiat usus, hæ regulæ attendendæ veniunt.*

1. *Consonantes sonoræ prorsus debent esse eædem tam in priori, quam posteriori versu.*

2. *Illarum duæ sunt in priori, una in posteriori versu, vel vice versa, una in priori, & duæ in posteriori, nunquam omnes tres simul in eodem. Hinc versus* * ᚼᛁᚿᛑᛁᚿᚴ, hending *dicti dividuntur in* ᚼᛁᚿᚦᚼᛁᚿᛑᛁᚿᚴ, snidhending, *seu* semicomprehensionem; *&* ᛅᛚᚦᚼᛁᚿᛑᛁᚿᚴ, *seu* totalem comprehensionem. *ac in districho prior versus* ᚼᛁᚿᚦᚼᛁᚿᛑᛁᚿᚴ, snidhending *dicitur, quia* partem *saltem continet artificii; posterior* ᛅᛚᚦᚼᛁᚿᛑᛁᚿᚴ, alhending, *qua priori cùm adjungitur totam complet structuram.*

3. *Vocales omnes eandem reddunt harmoniam. Quarum una, si bis ponatur in priori, & semel in posteriori versu, perfecta est harmonia, vel si in priori versu ponas A, E, in posteriori I, nil refert, nec turbatur harmonia, quia omnes vocales ejusdem sunt valoris in Harmonia.*

Valet etiam hæc *Wormii* regula de diphthongis, quæ eandem inter se, & cum vocalibus reddunt harmoniam. Et perinde se ostendit, quod observationem fugit nostram in *Anglo-Saxonum* carminibus, ac in *Scaldorum*: ut in istis paraphraseos *Geneseos*:

Ac he bið a þice.	Ac liggað me ymbe.	Adam and Eue.	Ac ic can.
Ofer heofon.	Inen benda.	On eorþrice.	Eall þa geare.
Ibe and unnyt.	Him ða Adam.	Oððæt he Adam.	Engla gebyndo.
On ðone eagum plat.	Eft anfaldre.	On eorðrice.	Oð þ Adam.

Harmonia in syllabis ea est, qua in quovis versu præter literalem harmoniam duæ ponuntur ejusdem soni syllabæ.

Harum autem syllabarum consonantia, vel exacta est, vel aliqualis.

Exacta censetur in qua syllabæ harmonicæ iisdem tam vocalibus, quam consonantibus constant: ut in illo Ciceronis, non instituti, sed imbuti.

Aliqualis dicitur, quando in consonantibus est similitudo, sed in vocalibus discrepantia: ut in

---

* De quo sic *Olaus Verelius* in voce. Hending in *Edda* est *harmonia*, cum unus rythmus adprehendit alterum, & pro diversa collocatione rythmi in carmine *Scaldico* diversa sortitur nomina. E. g. Adalhending, vel Alhending, *plena harmonia*, & ponitur in secundo versu. Snidhending, *semiplena harmonia*, & semper est primus versus cujusque distichi; hinc diversæ figuræ carminis & nomina. Allhent, detthent, dunhent, frumhent, bluthent, lidhent, oddhent, ridhent, samhent, skialfhent, skothent, snidhent, stamhent, vidhent, þrihent. Nomina hæc sunt carminis heroici, sed pro diversa collocatione rythmi in quolibet membro, v. *Eddæ* partem Hliods grein. Hactenus *Verelius*. *Hendingorum* autem sive distichorum literas sonoras habentium exempla in qualibet *Volu-spæ* strophe habes: ut

Meire og minne	Gab Ginunga	Sol skein sunnan	Nott oc Nidum
Mogu heimdallar.	Enn Gras huerge.	A salar steina.	Nofn vmgafu.

Istiusmodi sunt omnia *Satyrographi*, si versus illius in distichis, ut structura postulat, scribantur: ut,

I hope me into thrubs,	Went wide in this world,	In setting and sowing,
As I a thæp were.	Wonders to hear.	Swonken full hard.

Carmina multa etiam alia istiusmodi in *Anglo-Saxonum* libris poeticis hic illic reperiuntur: ut,

Sceop ða ȝ scyppede.	Dam ȝ heahȝetl.	Delle hearaf.	Leond golen fyr.
Scippend upe.	Deoȝena þicef.	Heanðe niðaf.	And fæp cyle.

illo ejuſdem auctoris, non docti, ſed facti, *ubi* o *&* a *diſcrepantiam gignunt, ac ſemiconſonantiam conſtituunt. Heic obſervandæ veniunt hæ regulæ.*

In priori diſtichi verſu ſufficit conſonantia aliqualis, ſed in poſteriori ſemper debet eſſe exacta.

Dictiones, in quibus harmonia conſiſtit, ſe immediate ſubſequi non debent.

Artificium oratorium in rythmis obſervandum concernit tam res ipſas quam verba.

Verba ſunt ſelecta, emphatica, tropis variis, & allegoriis modificata.

In hiſce nec Græcis cedunt, nec Latinis; Metaphora enim, ſynecdoche, & metonymia illis uſitatiſſima, fabulas habent proprias in libro Eddæ deſcriptas, ad quas alluſiones fiunt frequentiſſimæ.

Ex diſcurſu Magni *Olavii* de poëſi veteri *Danorum*, ſive *Iſlandicâ*.

Nec in poëſi noſtra pauciores cautiones, licentiæ, tropi & figuræ uſurpantur, quam in re metrica apud Latinos *poëtarum principes. Tot præterea in veterum cantilenis (quas ſtudioſe affectarunt) pulchra inveniuntur hyperbata, ut unico ſæpe rhythmo duas vel plures materias alternatim ſibi reſpondentes concluſerint. Tot in illis logogrypbi & luſus metaphorici ingenioſe confecti animadvertuntur, ut ipſis etiam Rhythmiſtarum coryphæis nodus pene ſit Gordius, & lectores verba quidem intelligentes, rei parum aut nihil ſapiant.*

Etſi enim formulæ Eddicæ, appellationes rerum multiplices & longe petitæ quodammodo deſcribi, & Latine *nominari queant; vocum tamen ſplendor, elegantia grandis, & genuina proprietas, prout in lingua noſtra ſonat, exhiberi & oſtendi nequaquam poteſt. dulcius hic ex ipſo fonte bibuntur aquæ.*

Quantum hæc cum iis, quæ ſupra tradidimus, conveniunt facile lector animadvertet. Verum una eſt *Wormii* obſervatio, quæ noſtra manifeſte impugnat de ſyllabarum quantitate: *Heic*, inquit, *nec ſyllabarum attenditur quantitas ut apud Latinos.* Canon hic verus necne ſit, nobis in *Scaldica* poeſi haud adeo verſato judicare non licet. In iis forſan tenet, ubi ordo verborum, ut in iis quæ *Wormius* citat, ad ordinem communem loquendi prope accedit. at in *Scaldicis*, ubi diſpoſitio verborum præpoſtera & convulſa eſt, & non tantum à ſimpliciter loquentium, ſed ornate dicentium ordine, ut in *Anglo-Saxonicis* ſemper, maxime aliena eſt, fallere hanc *Wormii* Regulam, vero ſimillimum eſt. Nulla enim ratio dari poteſt cur voces in carminibus ita contra, non naturam tantum, ſed artem loquendi rhetoricam, tam intricato & turbato ordine tranſpoſitæ eſſent, niſi id lex metri, & pangendorum carminum ratio requireret.

NOTÆ SECUNDÆ IN MENOLOGIUM DANO-SAXONICUM,

Deſumptæ ex alio Menologio *Saxonico* ſoluta oratione ſcripto, quod mutilum etiam extat in bibliotheca *Cottoniana*, *Julius*, A. 10. 2.

V. 6. On ðý eahteoðan dæg] Sic *Menol. Sax.* on ðone eahteðan geohhelðæg bi þær monþeſ ſnuma. ðe man nemneþ lanuapiuſ. þ iſ on upe ȝeþeode. ſe æſtepa ȝeola. ȝ on þone eahtepan dæg ſceopan Cpiſt naman æſtep ealdpe piſan. ſe nama pæſ on Iudeiſc IH̄S. and on ȝpeciſc SOTER. ȝ on upe ȝeðeode HÆLEND:

V. 20. Fulpiht tiid ecer dpihtner] *Menol. Sax.* on ðone ſextan dæg ðæſ monþeſ bið ſe micla ȝ ſe mæpa dæg ðone Cpecar nemnaþ Epiphania. ȝ Rompape hine nemnað Apapitia dni. þ iſ on upe ȝeþeode Dpihtner ætýpneſſe dæg. on þam dæȝe he ȝecýðde mid þam mæſtum pundpum ſceopum. þ he pæſ roð ȝod. þ æpeſt pundop. pæſ þæt ðpeo tunȝol cpæftiȝan coman ſnam eaſtdæleſ mæȝþum to Cpiſte. ða he pæſ cild. *** ȝ on ðone dæg Cpiſt onſenȝ fulpiht on lopdane ſnam Iohanne ðam fulpepe. *** ȝ on ðone dæg on fumum bpýðþýnȝum Cpiſt ȝeceppde ſex ſatu ſull peteper to þam beteſtan pine. *** ȝ on ðone ilcan dæg Cpiſt ȝeſeopde ſiſ ðurenda oſ ſiſ hlaſum ȝ oſ tpam ſixum. eac piſum ȝ cildum ðapa pæſ unȝepim. ȝ ðapa hlaſȝebpoct pæſ to laſe tpelſ binna ſulle:

V. 70. Maptiuſ peþe] *Menol. Sax.* on ðæm ðnidðan monþe on ȝeape bið an ȝ þpittiȝ daȝa. ȝ ſe monað iſ nemned on læden Maptiuſ. ȝ on upe ȝeþeode hpedmonaþ:

V. 74. Æþele ſcýnde ȝpeȝopiuſ] *Menol. Sax.* on ðone tpelftan dæg ðæſ monþeſ bið ſce Cpeȝopieſ ȝeleopner upeſ fæðep. ſe uſ fulpiht onfænde on þaſ Bnýtene:. De iſ upe altop. ȝ pe ſýndon hiſ alumni. ðæt iſ ðæt he iſ upe fæſtenfæðep on Cpiſte. ȝ pe ſýndon hiſ fæſtepbeapn on fullpihte:

V. 78. Ðpilce Benedictuſ] *Menol. Sax.* on ðone an ȝ tpenteȝþan dæg *** on ðone ilcan dæg bið ſce Benedicteſ ȝeleopner ðaſ halȝan abbodeſ. ſe pæſ acenned on Nurſia ðæſe mæȝðe. ȝ ſona on hiſ cnithade he pilnade þ he ȝode anum licade:

V. 97. Deah enȝel hiſ ſe hælo abead Mapian mycle] *Menol. Sax.* on þone ſiſ ȝ tpenteȝðan dæg ðæſ monþeſ com Gabpiel æpeſt to ſcā Mapian mid Godeſ æpende. ȝ on ðone dæi ſcā Mapia pæſ eacen ȝeponden on Nazapeth þæpe Leaftne ðuph ðæſ Engleſ popd ȝ ðuph hipe eapena ȝebýpneſſe ſpa þaſ tpeopa ponne hi blopтmiaþ þuph þæſ pindeſ blæd.

V. 138. Ðæſ ðe eaſtepmonaþ ta uſ cymeð.] *Menol. Sax.* on ðæm ſeopðan monþe on ȝeape

ȝeare biþ þrittiȝ daȝa. þone monaþ man nemneþ on Læden Appelis. and on ure ȝeþeode Eartep-monaþ:.

V. 149. Đeapre þrinȝeþ Maiur micle. rpa þý ylcan dæȝe æþele ȝeperan Philippur ȝ Iacob.] *Menol. Sax.* Þonne on þone rixtan monaþ on ȝeare biþ an and þritiȝ daȝa. re monaþ is nemneþ on Leden Maias ȝ on ure ȝeþeode Đrýmilce. rorþon rpilc ȝemihtrumnes pær ȝeo on Brýtone. ȝ eac on Leþmania lande. or þæm Onȝla þeod com on þar bneotone. þ hi on þæm monþe þnipa on dæȝe mylcedon heopa neat:.

On þone æperran dæȝ þær monþes biþ rce Philippes tid þær Apostoles. ȝ þær Crodes æpendpecan. his nama is ȝeneht on Læden *os lampadis*. þ is on ure ȝeþeode leohtfæteȝ muþ:. *hic autem nulla mentio S. Jacobi.*

V. 184. In oþer leoht Auȝurtinus.] *Menol. Sax.* on þone rix and tpenteȝþan dæȝ þær monþes biþ rce Auȝurtanes ȝemýnd þær birgoþes. re æpert fullriht bnohte on þær Bneotone. on anȝla þeode ȝ his birgopretl pær on Dorobepnenris þære Learcre. þ pær on Lantpæpbýrȝ. ond his pondop pær. þ he realde blindum menn ȝerihþe. ond his riþfatar ealle to bneotone. ȝ his ȝastlice lare rýndon appitene on Enȝelcýnnes rteore. þ is on Þirtopa Anȝlopum:.

V. 205. Æppa liþa us to tune Iunius on ȝeard.] *Menol. Sax.* on þæm rýxtan monþe on ȝeare bið þritiȝ daȝa. Se monaþ is nemned on Læden Iunius. ȝ on ure ȝeþeode re æpra liþa ror þon reo lýft biþ þonne rmýlte ȝ þa pindas. ond monnum bið þonne ȝepunelic ðæt hi liþaþ ðonne on þær bnýme:.

V. 224. Iohannes peaph acenned.] *Menol. Sax.* on þone reopes and tpenteȝþan dæȝ þær monþes biþ rce Iohannes acennes þær fulperes. re pær acenned rex mondam æs Lrist. ȝ Gabriel re heah enȝel bodade his acennesse. ȝ fæȝde his fæders his noman æs þon he acceneð pære.

V. 265. Þeodmonaþ on tun pel hpæt brinȝeþ Aȝurtus.] *Menol. Sax.* on ðam eahtoþan monþe on ȝeare bidan xxxi daȝa. þone monað mon nemned on Leden Auȝustus monað. Romana duȝuþ hine nemnde æpýrt þý noman. ror ðon þý æpertan dæȝe þær mondes he ȝetpýmede Romana cýnedom. ȝ oȝesrpiþde þa þe æs ðæt topuppon. ȝ on ure ȝeþeode pe nemnað þone monað peodmonað. ror þon þe hi on þam monþe mærs ȝepeaxað.

V. 279. Mære diacon Laurentius.] *Menol. Sax.* on þone X^an. dæȝ þær monþes biþ rcī Laurentius ðær archidiacones. re realde monegum blindum men ȝerihðe:.

V. 302. Æþelinȝes deað. re þe fæȝere iu. mid pætere oȝesseapp. puldres cýnebearn.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii. dæȝ þær mondes biþ rcī Iohannes ðnopunȝ þær miclan fulpihteres. ðone het Nepodes beheafdian. ror ðon þe he him loh þ he hæfde his bnoðor pif him to cifere. ȝ þ heafod het beran on dirce ȝ sellan anre scattiȝan hire plegan to mede ðær pær ðære his cifere dohteor: &c.

V. 315. Daliȝ monað septembres fæs.] *Menol. Sax.* on ðæm niȝoþan monþe on ȝeare bið xxx daȝa. re monaþ hatte Leden Septembris. and on ure ȝeþeode Daliȝ-monað. ror þon ðe ure ylðan ða ða hi hæbene papon on ðam monþe hi gulðon hiora deofol-ȝeltun:.

V. 323. Acenned peaph dihtner modor.] *Menol. Sax.* In ðone viii. dæȝ ðær monþes bið rca Marian acennedner. hýre fæder pær nemned Ioachim. ȝ hire modor Anna. &c.

V. 330. Lart onrende Matheus his.] *Menol. Sax.* on ðone xxi dæȝ ðær mondes biþ ðær apostoles tid rcī Matheus. re pær apert mid Iudeum theloniarius þæt is ȝafoles monieð ȝ picȝepera. ac Lrist hine ceas him to ðeȝene. &c.

V. 341. Deah enȝles tid on hæfterte Michaelis] *Menol. Sax.* on ðone xviiii. dæȝ þær mondes biþ rce Michaelis Lirican ȝehalȝunȝ in Tpacia ðære Learcre hiepacle ðære mæȝðe:. Feonda menigo com to ðære Learcre. *** on ðone dæȝ ðe pe mærriað rce Michaeles ȝemýnd:.

V. 355. Octobes on tun us to ȝenihte pintesfylleð.] on ðam teoðan monðe on ȝeare bið xxxi daȝa. ðone mon nemneþ on Leden Octembes. ȝ on ure ȝeðeode Pintenfylleð.

V. 368. Simon ȝ Iudas.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii dæȝ þær mondes ðapa apostola tid Simonis ȝ Thaddeos. Simonis pær rcā Marian rpýrtop sunu Lpirtes modrian sunu. seo pær nemned on Lpirtes bocum Maria. cleopode ðonne pær Thaddeos oðes noma Iudas ðas apostolas. &c.

V. 376. Blotmonaþ on tun beornum to pirte Novembris.] *Menal. Sax.* on ðam endlýstan monþe on ȝeare bið xxx daȝa. re monaþ is nemned on Leden Novembres. ȝ on ure ȝeðeode blotmonaþ. rorþon ure ylðan ða hý hæbene pæron. on ðam monþe hý bleoton á. þ is þæt hý betæhton ȝ benemdon hýra deofolȝýldum ða neat ða þe hý poldon rýllan.

Hæc animadvertere visum est ex menologio *Saxonico*, quod libera oratione scriptum fuit, postquam inolevit mos peregre eundi ex occidentalibus *Europæ* partibus ad visendum sepulchrum *Domini*. Nempe post inchoatum bellum, *sanctum* dictum, quod à Christianis susceptum esset ad propugnandam *Hierosolymam*, & sanctum, quod in ea Urbe erat, sepulchrum contra *Saracenos*. Hoc constat ex iis, quæ sequuntur: on ðone reoron ȝ tpenteȝðan dæȝ þær monþes [scilicet *Martii*] bið re dæȝ on ðone ure dnihten or deaðe aras. ȝ æfter his æperte hine tyn riðum monnum ætypde. rpa hit on his ȝodspelle appiten is. ȝ mid his ðegnum æt ge-

bpæone ꝑiꝼe. ⁊ hunigeꝛ beo bneab. ⁊ him æꝛÿꝛde ða punda on hiꝛ handum. ⁊ on hiꝛ ꝼotum. ⁊ ða ꝿepundedan ꝛidan. þ hi ðý ꝛoðlicoꝑ onꝿeaton. þ hiꝛ pæꝛ ꝛoðlice hiꝛ aꝿen lichoma. ðæt þæꝑ oꝼ deaþe apaꝛ. ðeo bÿꝛꝿen iꝛ on Dieꝑuꝛalem. ðe he oꝼ apaꝛ. þiꝛ ꝛinopalthuꝛ acoꝑ ꝼen oꝼ anum ꝛtane. on ðæm maꝿon niꝿon men ꝛtandende hine ꝿebiddan. ⁊ hiꝛ iꝛ ꝛpa heah þ hiꝛ biꝺ manneꝛ oðꝑeꝛ healꝼeꝛ ꝼoꝛeꝛ ꝿemet buꝛan ðæm heaꝼde. ⁊ ꝛe inꝿanꝿ iꝛ eaꝛtan in. ⁊ on ða ꝛpiþþan healꝼ ðæm inꝿanꝿe. þ iꝛ on ða noþþhealꝼe. iꝛ ꝛtænen bedd ꝛeoꝼon ꝼota lanꝿ ðpym † mundum hiepꝑa þonne ðæꝛ huꝛeꝛ ꝼlop. on ðæm bedde-peꝛte ðnihtneꝛ lichoma on ꝛceten bepunden. ða he pæꝛ deað ꝼoꝑ uꝛ:. Sic ſancti *Georgii* feſtum, quod ante *Bellum* iſtud *ſanctum* in faſtos non relatum erat, deſcribit menologiſta idem die XXIII Aprilis in his verbis: on ðone ðꝛeo ⁊ tpenteȝþan dæȝ þæꝛ monðeꝛ biꝺ ꝛce̅ Leoꝑȝiuꝛ tid þæꝛ æþelan pepeꝛ. ðone Datianuꝛ ꝛe Laꝛepe ꝛeoꝼan ȝeaꝑ mid unaꝛeczendlicum pinum hine ðpeade þ he Lpiꝛte piþꝛoce. ⁊ he nohpæþepe hine oꝼepꝛpiðan mihte. ⁊ ða æꝼteꝑ ꝛeoꝼon ȝeapum het he hine beheaꝼdian:. Da he ða pæꝛ læded to þæpe beheaꝼdunȝa. ða com ꝿÿꝛ oꝼ heoꝼenum. ⁊ ꝼoꝛbæꝛnde þone hæðnan Laꝛepe. ⁊ ealle þa mid hine æꝑ tintepȝedon þone halȝan peꝑ:. And he ꝛceꝿ Leoꝑȝiuꝛ him to ðnihtne ȝebæd. ⁊ ðuꝛ cpæð. Dælende Lpiꝛt onꝼoh minum ȝaꝛte. ⁊ ic ðe bidde þ ꝛpa hpilc man ðe min ȝemÿnd on eoþan do. ðonne aꝿÿnn þu ꝼpam ðæꝛ manneꝛ huꝛum ælce untꝛumneꝛꝛe. ne him ꝼeond ꝛceððe. ne hunȝoꝑ. ne cÿld. ⁊ ȝiꝼ mon minne naman ȝenemnað on æniȝne ꝼpecenniꝛꝛe. oððe on ꝛæ. oððe on ꝛiðꝼæte. þonne ȝeꝿÿlȝe ꝛe ðinꝛe mildheoꝑtneꝛꝛe:. Da com ꝛtepn oꝼ heoꝼonum. and cpæð to him. cum þu ȝebletroda. ꝛpa hpælc ꝛpa on æniȝne ꝼpecenneꝛꝛe minne naman þuþh ðe ȝeceȝþ. ic hine ȝeheꝛe. ⁊ ꝛiðdan þiꝛꝛeꝛ halȝan peꝑeꝛ mihta pæꝛon oꝼt micle ȝeciþed. þ mæȝ onȝetan ꝛe ðe pæðeþ ꝛce̅ Apculꝼeꝛ boc. þ ꝛe man pæꝛ ꝛtpanȝlice ȝepitnad ꝛe ȝenapade ꝛce̅ Leoꝑȝieꝛ anlicneꝛꝛe. ⁊ ꝛe pæꝛ biꝺ hiꝛ ꝼeondum ȝeꝛcilded betpech micle ꝿpecenneꝛꝛe ꝛe ðe hi to ȝeþinȝum ꝛohte:.

Ex his conſtat, Fabularum, pro ſui ſeculi credulitate, egregium fuiſſe venditorem menologiſtam noſtrum; qui non ſolum fictitios ſanctos in Faſtos ſuos retulit, ſed in iis, de ſanctis Veris, multas falſas narrationes tradidit: præterea quàm humaniorum literarum, ſcientiæ Aſtronomicæ, & computi Paſchalis rudis erat, non id ſolum oſtendit, quod de ſancto *Georgio* ſcripſit, & quod diem certum *feſto reſurrectionis* Domini aſſignavit, ſcilicet diem viceſimum ſeptimum menſis Martii; ſed etiam quod feſtum Pentecoſtes tertio die Maii abſurdiſſime deſignavit. Ut ex his videre eſt.

On ðone ðꝛiddan dæȝ *** on ðone ilcan dæȝ biꝺ ꝛeo tid monþeꝛ. biþ ꝛe micla dæȝ ðe iꝛ nemned Pentecoꝛten. ꝛe dæȝ pæꝛ mæpe on þæpe ealdan æ' æꝑ Lpiꝛteꝛ cume. ꝼoꝑ þon ðe Lod ꝛpæc to Moÿꝛe oꝼ heoꝼenum. ȝeheꝑendum eallum Iꝛꝛahela ꝼolce. ⁊ eꝿt æꝛteꝑ Lpiꝛteꝛ uppaꝛtiȝneꝛꝛe to heoꝼenum. ðý ilcan dæȝe he onꝛende hiꝛ ðeȝnum þone halȝan ȝaꝛt. ⁊ ealpa þapa monna pæꝛ on huꝛe hund teontiȝ ⁊ tpentiȝ. *** ðæm ȝaꝛte æȝhpelc ȝefullpad man nu onꝿehþ þuþh biꝛcopa handa onꝿetneꝛꝛe.

Dies, qui *Ælfredo* jubente, *Anglo-Saxonibus* feſti & magis ſolennes erant.

Be mæꝛꝛe-dæȝe ꝿpeolꝛe.

Eallum ꝿpeopum mannum ðæꝛ dæȝeꝛ ÿn ꝼoꝛȝiꝿene. butan ðeopum monnum ⁊ eꝛne. þihtum:. XII daȝaꝛ on ȝehol. ⁊ þone dæȝ þe Lpiꝛt þone deopol oꝿeꝑꝛuiþde. ⁊ Seintuꝛ Lꝿeȝopiuꝛ ȝemÿnde dæȝ. ⁊ VII daȝaꝛ to Eaꝛtpon. ⁊ VII oꝿeꝑ. ⁊ an dæȝ æt Seint Peteꝛeꝛ tide ⁊ Seint Pauleꝛ. ⁊ on hæꝛꝿeꝛte ða ꝛullan pucan æꝑ Sanctan Maꝛian meꝛꝛan. ⁊ ealpa haliȝpa peoꝛþunȝe an dæȝe:. And ꝿeopeꝑ þonneꝛdaȝaꝛ on ꝿeopeꝑ ymbꝛen-pucan. ꝿeopum eallum ꝛÿnd ꝼoꝛȝiꝿen. ðæm þe him leoꝼaꝛt ꝛÿ to þÿllanne. æȝhpæt þæꝛ þe him man ꝼoꝛ ȝodeꝛ naman ȝeꝛÿlle. oþþe hi on æniȝum heopa hpil-ꝛticcum ȝe-æpniaꝛ maȝon ⁊ *L.* 41.

Præceptum *Edgari* regis de obſervandis die dominico, feſtis & jejuniis Eccleſiæ.

Be ꝿpeolꝛ dæȝum ⁊ ꝿæꝛtenum.

Healde mon ælceꝛ ꝛunnan dæȝeꝛ ꝿpeolꝛ ꝿpam nontide ðæꝛ Sateꝛneꝛ dæȝeꝛ oð þæꝛ monan dæȝeꝛ lihtinȝ. be ðam pite þe dom-boc tæcþ. ⁊ ælcne oþepne mæꝛꝛe-deȝ ꝛpa he beboden beo:. And mon beboden ꝿæꝛten healde mid ælcpe ȝeoꝛnꝿulneꝛꝛe. *L.* 5.

De feſtis, jejuniis & neſaſtis diebus, qui, *Canuto* ſtatuente, apud *Anglo-Saxones* obſervati erant.

And ealle ȝodeꝛ ȝeþihta ꝿþðiȝe mon ȝeopne. eallꝛpa hit ðeopꝿ iꝛ. ꝿpeolꝛa ⁊ ꝿæꝛtena healde man. ælceꝛ Sunnan-dæȝeꝛ ꝿpeolꝛunȝa ꝿpam Sateꝛneꝛ dæȝeꝛ none oð monandæȝeꝛ

† Mund vox *Anglo-Saxonica* ab *Cimbris* accepta. Mund *Cimbrice*, *manus*. inde mundlaug, *malluvium*. mundhangur, *trutina*. mundrid, plur. mundridar, *anſa in clypeo, ſcuti manubrium*. hli-

lihtinge. and ælcne oþerne mærredæg þa he beboden beo:· And ðunnan dæga cyninge þe forbeodað eac eornestlice. ⁊ ælc folc-gemot. buton hit for mycelne neodþearfe ỳ. and huntað fapa. ⁊ ealra publicra peonca on ðam halgum dæge gerpice man geornne:· And ðat man ælc beboden færten healde. ỳ hit ymbren-færten. ỳ hit lencten-færten. ỳ hit elles oþre færten mid ealra geornfulnesse:· And to ðam Mariam mærran ælcere. ⁊ to ælces Apostoles mærran færten. butan Philippi and Iacobi. þe ne beoðað nan færten for ðam Easterlican freolse. ⁊ ælces fniðdæges færten. buton hit freols ỳ:· And ne ðearf man færten fram Eastran oð Pentecosten. buton hra gescỳden ỳ. oððe he elles wille færten. ⁊ of miðdan wintre oð Octabas Epiphaniæ:· * And þe forbeodaþ oþdal. ⁊ aþas freolsdagum. ⁊ ymbran-dagum. ⁊ lencten-dagum. ⁊ wiht-færten-dagum. ⁊ fram Aduentum domini oð þe eahtoþa dæg agan ỳ ofer twelftadæg:· And fram Septuagiſima oð fifteneniht ofer Eastran:· † And ðæ Eadpeardes mærre-dæg pitan habbað gecosen. þ man freolsian sceal ofer eal Engla land on 15 Kl. April. ⁊ ** ðæ. Dunstanes mærredæg on 14 Kl. Iunii. ⁊ beo þam halgan tidum. ealra hit niht is. eallum Cristenum mannum lỳb ⁊ rom gemene. ⁊ ælc facn totæmed. ⁊ gif hra oþrum scyle boh. oððe bote æt peoldicum dingum. gelæst hit him georne æs. oððe æfter. LL. 14, 15, 16, 17.

Supra obſervavi Calendarium ſubſequi carmen quoddam quaſi dithyrambicum, in quo naturæ rerum anima carentium, animantium affectus, & mores hominum in aſyndetis verſibus abſque omni plane connexu deſcribuntur. Genus autem iſtud ſcribendi dithyrambico haud diſſimile eſt, quod è Ms. Eccleſiæ *Exonienſis* pulcherrimo, ſed in principio & fine (eheu!) mutilo, qui carmina varia & miſcellanea ſine punctis metricis continet deſcriptum, *Philo-Saxonum* gratia, ſubjunxi.

Forst sceal fneoran fyn pudu meltan eorðe gnopan is brycgian pæter helm pegan pundum lucan eorðan ciðar an sceal inbindan forstes setne sela meagtig god. pintes sceal gepeorpan pedes est cuman sumor spegle hat sund unstille deop deada pæg dyrne bið lengest holen sceal inæled ỳrse gedæled deades monnes dom bið selast. cyning sceal mid ceape Crene gebicgan bunum ⁊ beagum bu sceolon æfest geofum god peran. guð sceal in eorle pig gepeaxan ⁊ pif geheon los mid hyre leodum leoht mod peran sune healdan sum heort beon meatum ⁊ maðmum. meodo stedenne forge-rið mægen symle æghpæs eodor æðelinge æfest gegnetan fos man sulle to fnean hond sticene gestæcan and him stæd pitan bold agendum bæm ætsomne. scip sceal genægled scyld gebunden leoht linden bord leos pilcuma snyran pise don flota stondeð bið his ceol cumen ⁊ hyre ceosl to him agen æt geosa. ⁊ heo hine inlaðaþ særceð his papig hnægl ⁊ him syleð stede nipe lið him on londe ðær his luru bædeþ. pis sceal pið þes stede gehealdan oft hi mon pommum behliðð. sela bið sæft hydigna sela bið synnest geonsa sneoð hy snembe monnan don se oþer seos gepiteð lida bið longe on ripe á mon sceal se deah leoses penan gebidan ðær he gebædan ne mæg. hponne him est gebyrne peorðe. ham cymeð gif he hal leoseð nesne him holm gestyneð mene haseð mundum mægþ egran pyn ceap eadig mon cyning pic don leodon cypeþ. ðonne liðan cymeð puda ⁊ pætres nyttað þon him bið pic alyfed mete byrgeð gif he manan deanf æfþon he to mese peose. reoc se bið þe to selban ietað þeah hine mon on sunnan læde. ne mæg he be ðy pedre peran deah hit sy peasm on sumesa oferscumen bið he æs he a cpele gif he nat hpa hine cpicne sede mægen mon sceal mid mete sedan mordor under eorðan beseolan hinder under hnuran ðe hit sor helan þenceð. ne bið þæt gedese deað þonne hit gebynned peorðeþ. hean sceal gehingan adl gerigan nyht nogtan stæd byð nyttost. ỳsel unnyttost þ unlæd nimeð. god bið genge ⁊ pið god lenge. hyge sceal gehealden, hond gepealden. reo sceal in eagan snyttro in breostum þæs bið ðær monnes modgeðoncar muða gehpilc mete ðearfe mæl sceolon tidum gongan gold gesireð on guman sceonde sellic sige sceorp sinc on cpene god scop gumum gast nið pesum pig to piðre pic freoða healdan. scylo sceal cempan sceaft. neafesne sceal bnyde beag bec leornere hus. halgum men hæbnum synne poden ponhte peor puldor alpalda sume nodenar þ is suce god. ỳlf rod cyning sapla nergend se ur eal forgeaf ðæt se onlifgað ⁊ est æt ðam ende eallum healdeþ monne cynne þ is meotud ỳlfa.

Ræd sceal mon secgan. sune spitan. leoð geringan. leoser geapman. dom aseccan. dæger onettan. tilmon tiler ⁊ tomes. measer cuþer ⁊ gecorter ⁊ calc pondes. nænig sina to sela gestnyneþ.

---

* Dierum certe nefaſtorum origo apud majores noſtros hic primum memoratur. † Eadwardus hic Rex interfectus erat xv. Kal. April. apud Corfeſgate. vide chron. *Sax. Gibſ.* Anno d.cccc.lxxviii. Et *Bromtonum* inter X ſcriptores p. 873, 874, &c. ** *Dunſtanus* Archiepiſcopus mortuus eſt Anno d.cccc.lxxx.viii. ut chronicon *Sax.* & ſecundum *Florentium Wigorn.* xiv. Kal. Junii. unde conſtat Menologium ſive Calendarium noſtrum ſcriptum fuiſſe ante annum d.cccc.lxxviii. quod feſta neque *Eadwardi* R. neque *Dunſtani* archiepiſcopi in eo notantur.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

De Poetica Semi-Saxonica, *sive corrupta poesi* Anglo-Saxonum.

SUpra in cap. XXII. ostendimus puriorem, quam dixi, *Saxonicam* partim pro ingenio Linguarum, quæ in sola sui mutabilitate constantes cum tempore facile mutantur, partim quod veteris *Danicæ* mixturâ labefactata esset, à structura sua in *Semi-Saxonicam* declinasse, quæ variationibus nominum & verborum & syllabicis augmentis perditis, monosyllabis, iisque maxima ex parte scabris, & asperis, & numeris poeticis sive metro rythmoque ineptis tota fere consistere cœpit. Hoc monosyllaborum pondere oppressi poetæ, ex certo & determinato syllabarum numero, nullâ habitâ quantitatis metricæ ratione, coacti fuerunt carmina construere, ac metri rythmique defectum cum ὁμοιοτελεύτων similiter desinentibus sonis, apud aures jam non amplius metricorum pedum harmoniæ consuetas, qualitercunque resarcire. Extant hujusmodi carmina in Bibliothecis nostris; speciatim in Bibl. *Bodleiana* asservatur Codex *Semi-Saxonicus*, (*Digby*, A. 4.) continens CXCI *strophas, quarum singulæ ex quatuor versibus constant; è quibus secundus & quartus in similiter desinentibus clausulis, quas *Rimas* vocamus, sibi invicem respondent. dignus quidem est quum propter vetustatem pseudorythmorum, quos in labefactato *Anglo-Saxonum* sermone post conquæstum exhibet, tum præcipue propter argumenti gravitatem, ut integer in lucem prodeat. Sed brevitati & tui & mei gratia studens, lector benevole, strophas potius nonnullas excerpendas censeo, quas hic tibi in manus trado:

I.

Ic [a]am elden ðanne ic per,
A pintre ⁊ [b]ec a lope.
Ic [c]ealdi mope ðanne [d]ic bede,
Mi pit [e]ohte to bi mope.

II.

[f]Vel longe ic habbe child [g]iden,
[h]On ponde and on bede.
Ðegh ic bi [i]on pintep eald,
To [k]giung ic [l]am on [m]pede.

XIII.

[n]Se þ [o]hine pelue [p]uopget,
[q]Uop piue open [r]uop childe.
Ne [s]al comen on euele [t]rede,
Bute god him bi milde.

XIV.

[u]Sende [x]um god biuopen him,
Men þ pile to heuene.
Fop betepe [y]is on elmeste [z]biuope,
Ðanne ben [a]eptep [b]peuene.

XV.

Ne hopie pis to hipe pepe,
Ne pepe to his piue.
[c]Bi [d]fop him [e]pelue [f]eupich man,
[g]Ðes pile he bieð aliue.

XXXI.

[h]Eupich man mid þ he haueð,
Mai [i]begden heuepiche.
[k]Se ðe leste ⁊ [l]e ðe mope,
Nepe aidep iliche.

XXXII.

[m]Al puo on mid his panie,
[n]Spo oðep mid his punde.
Ðæt is [o]i pondeplichepte pape,
Ðæt ani man [p]eupe uonde.

XXXVI.

Neuene and epðe he ouepsieð,
Nis [q]eghen bið fulbpiht.
[r]Sunne ⁊ mone ⁊ alle [s]tseppen,
Bieð ðiestre on his lihte.

XXXVII.

Nis him ec nohing uop hole,
Spo muchel bieð his mihte.
Nis nohing [t]po diepne idon,
Ne on [u]pa ðiestre mihte.

XXXVIII.

Ne pot hpet ðenche ð and hpet doh,
Alle quike pihte.
[x]Nis no louesð [y]pich is [z]xist,
Ne no king [a]pich is [b]pihte.

---

* Extant etiam in principio cod. compacti coll. *Trin. Cantabr.* & in bibl. *Lambethanæ* cod. MS homil. *Semi-Sax.* fol. 59, b. ubi incipiunt in rubrica. Lectiones Cod. Coll. *Trin. Cantab.* *a* Am nu. *b* deest. *c* pealde. *d* idude. *e* oh. *f* to. *g* iden. *h* a ponde ⁊ a dade. *i* a. *k* iung. *l* pade. *m* ðe ðe. *n* him pelf. *o* popgiet. *p* fop. *q* rende god biropen him man þe hpile he mai to heuene. *r* biropen. *s* aptep. *t* be. *u* pelf. *x* apric. *y* þe hpile. *z* aprich. *a* bugge heuepiche, infra heuenpiche. *b* þe þe mope haueð and þe þe leste bope aliche. *c* alre on his penie. *d* re open. *e* deest. *f* eien. *g* Nis him no þing popholen, spo muchel is his mihte. Ne bie hit no pso depne idon, Ne on pso puptre mihte. *h* Nis louesð pich is Lpist, Ne king pich upe dpihte. Boð geme ð ðe his bien, Bi dale and bi mihte.

XXXIX.

XXXIX.

Heuene ȝ eꝛðe ȝ all ðat iꝛ,
Biloken iꝛ on hiꝛ [i] honde.
He deð al þ hiꝛ pille iꝛ,
[k] On rea and ec on londe.

XL.

He piteð ȝ pialdeð alle ðinȝ,
He iꝛcop alle ꝛcaꝛte.
He þohte ꝼiꝛ on ðeꝛ ꝛae,
And ꝼoȝeleꝛ on ðaꝛ leꝛte.

XLI.

He iꝛ opð [l] albuten opde,
And ende [l] albuten ende.
[m] He one iꝛ eupe on eche ꝛtede,
Ꝼende [n] þeꝛ ðu pende.

XLII.

He iꝛ buuen uꝛ and bineðen,
[o] Biuoꝛen and [p] ec bihind.
[q] Se man þ ȝoðeꝛ pille deð,
Hie mai hine aihpaꝛ uinde.

XLIII.

[r] Eche ꝑune he iheꝛð,
And pot eche dede.
He ðuꝛh-riȝð ſecheꝛ iðanc,
[ſ] Ꝼai hpat [u] ꝛel uꝛ to ꝑede.

LVIII.

Se man * neuꝛe nele ðon ȝod,
Ne neuꝛe ȝod liꝛ † leden.
[x] Eꝛ deð ȝ ðom [y] come to hiꝛ ðuꝛe,
He [z] mai him ꝛope [a] adneden.

LIX.

[b] Ðæt he ðanne ope bidde ne muȝen,
Uoꝛ þ bilimpeð ilome.
He iꝛ piꝛ þ bit and bote,
And bet biuoꝛen dome.

LXXXV.

[c] Ðo ðæt habbeð pel idon.
[d] Eꝛteꝛ hine mihte.
[e] To heuene-ꝛiche hi ꝛullen ſuaꝛe,
Uoꝛð mid uꝛe dꝛihte.

LXXXVI.

[g] Ðo þ þohten do ꝛleꝛc peꝛc,
And peꝛen ðeꝛinne iuende.
Ðo ꝛullen uaꝛe uoꝛð mid him,
Into helle ȝꝛund.

LXXXVII.

[h] Ðeꝛ hi ꝛullen ponien ai,
Buten ope and ende.
[i] Ne bꝛekeþ neuꝛe eꝛt Cꝛ̄ helle duꝛe.
[k] To aleꝛen hi oꝼ bende.

XCIV.

[l] Deað com on ðiꝛ midelaꝛd,
Ðuꝛð ðeꝛ deꝼleꝛ onde.
And ꝛenne and ꝛoꝛȝe and iꝛꝛinc,
On ꝛe and on londe.

XCVI.

[m] Hunȝeꝛ ȝ ðuꝛꝛt hete ȝ chele,
Eᵹðe and all unhelðe.
Ðuꝛh deð com on ðiꝛ midelaꝛd,
And oðeꝛ uniꝛelðe.

CXXXVIII.

Ne mai non heꝛte hit [n] ihenche,
Ne no tunȝe telle.
[o] Hu muchele pinum and hu uele,
Bieð inne helle.

CXLVIII.

[p] Louie Lod mid uꝛe [q] hieꝛte.
And mid all uꝛe mihte.
And uꝛe emcniꝛtene [r] ꝛꝛo uꝛ ꝛelꝼ,
Ðꝛo uꝛ ſ leꝛeð dꝛihte.

CXLIX.

[t] Al ðæt men pet and ꝛinȝð
Biuoꝛen ȝoðeꝛ bonde.
Al hit [u] honȝeþ and halt,
[w] Bi ðiꝛ tꝛam ꝛonde.

CL.

[x] Lodeꝛ laȝe he uoluelð,
Ðo nieꝛe and ðo healð.
Ðæt thoꝛ tꝛo loue haueð,
And pel hi pile healde.

CLXXI.

Ne mai non euel ne [y] ne pane,
[z] Bi in heueꝛiche.
Ðeȝ ðeꝛ bi ponunȝe uele,
[a] Ech oðeꝛ uniliche.

CLXXII.

[b] Ꝺume ðeꝛ habbeð leꝛꝛe meꝛȝðe,
And ꝛume [c] ðeꝛ habbeð moꝛe.
[d] Ech eꝛteꝛ ðan þ he bede,
Eꝛteꝛ þ he ꝛꝛanc ꝛoꝛe.

---

[i] Ponden. [k] A patepe ȝ a londe. He makeþ ðe ꝼiꝛꝛeꝛ in þe ꝛa. þe ꝛueleꝛ on þe loꝛte. he piꝛe ȝ pealdeð alle þinȝ. ȝ he ꝛop alle ꝛaꝛte. [l] abuten. [m] he iꝛ aꝛꝛe. [n] ðaꝛ. [o] biꝛopen. [p] deeſt. [q] ðe ȝoðeꝛ pille ðoþ aihpaꝛ he maiȝ him ꝛinde. [r] elche ꝑune heꝛþ. ȝ he pot alle dade. [ſ] elcheꝛ manneꝛ ðanc. [t] pi. [u] ꝛal. * naꝛꝛe. † lade. [x] aꝛe deað. [y] cumeð. [z] maiȝ. [a] adnade. [b] ðat he ne muȝe þanne bidden. ope ꝛoꝛ þat nat ilome. ꝛoꝛþi he piꝛ þe bit ȝ biȝiet. ȝ bet biꝛope dome. [c] þo þe. [d] aꝛteꝛ hene. [e] heuepiche. [ſ] ꝛaneꝛoꝛþ. [g] ðo þe ðueleꝛ habeþ idon. ȝ ðaꝛ inne beð iꝛunde. hie ꝛulle ꝛaꝛe ꝛoꝛð mid hem into. [h] ðaꝛ hi ꝛulle punien abuten. [i] bꝛeeþ naꝛꝛe. [k] ꝛoꝛleꝛen hem. [l] deaþ cam in ðiꝛ midðaꝛd eaꝛð. ðuꝛh ealde ðueleꝛ onde. ȝ ꝛenne ȝ ꝛoneȝe ȝ iꝛꝛinc. a patepe ȝ londe. [m] ðuꝛꝛt ȝ hunȝeꝛ chele and hete. ȝ alle unhalþe. ðuꝛh deað cam in ðiꝛ midðaneaꝛð. ȝ oþeꝛ uniꝛalþe. [n] ðenche. ne tunȝe hit ne mai telle. [o] hpu muchele pine ne hpu ꝛele ꝛenden in helle. [p] luue pe. [q] hepte. [r] elꝛe. [ſ] tacheð. [t] al ðat me paðeþ ȝ ꝛinȝeð biꝛope. [u] hanȝeð. [w] in ðeꝛe. [x] Alle Lodeꝛ laȝeꝛ hie ꝛulleþ. þe nepe ȝ ðe ealð. þe þe þoꝛ tꝛo luueꝛ halt. and pile heꝛ pel healde. [y] non. [z] ben in Lodeꝛ piche. þeh ðaꝛ ben ponunȝeꝛ ꝛele. [a] elck. [b] ꝛume þaꝛ habbeþ laꝛꝛe bliꝛꝛe. [c] ðaꝛ. [d] elch aꝛteꝛ þat he dude heꝛ. aꝛteꝛ þane þe ꝛꝛanc ꝛope.

CLXXIII.

[e] Ne ſel ðeꝑ bi bꝛeð ne þin,
Ne oþeꝑ kenneꝑ eꝑte.
Lod one [f] ſel bi echeꝑ liꝑ,
And blirce and [g] eche neꝑte.

CLXXIV.

[h] Ne ſal ðaꝑ bi ſcete ne ſcꝑuð,
Ne popleꝑ pele none.
Ac ꝛi meꝛȝþe þ men uꝑ bihat,
All ſall ben ȝod one.

CLXXV.

Ne mai no meꝛȝþe bi ſpo [i] muchel,
Spo iꝑ ȝodeꝑ [k] iꝛihðe.
Þi iꝑ ſoþ ſune and bꝛiht,
And ðai [l] bute nihte.

CLXXVI.

Ðeꝑ iꝑ pele bute pane,
And neꝑte buten [m] iꝑpinche.
Se þ mai and nele ðeðeꝑ come,
Sone hit ſel [n] uoꝑðenche.

CLXXVII.

Ðeꝑ iꝑ blirce buten tpeȝe,
And liꝑ buten ðeaðe.

Ðet eupe ſullen punie ðeꝑ,
Blíðe hi bieþ and eaðe.

CLXXVIII.

Ðeꝑ iꝑ [o] ȝeuȝeþe buten elde,
And elde buten unhelþe.
Niꝑ ðeꝑ ſopȝe ne ſoꝑ non,
Ne non [p] uniſelðe.

CLXXIX

Ðeꝑ me ſel bꝛihten iꝛen,
Spo aꝛe he iꝑ mid iꝑiꝑꝛe.
Þe one mai and ſel al bien,
Engleꝑ and manneꝑ blirce.

CXC.

To ðaꝛe blirce uꝑ bꝛinȝ ȝod,
Ðet ꝑixeð buten ende.
Ðanne he upe ſaula [q] unbint,
Oꝑ lichamlice bend.

CXCI.

Lꝑiꝑt ȝeue uꝑ lede ſpich liꝑ,
And habbe ſpichne ende.
Ðet pe moten ðideꝑ cumen,
Ðanne pe [r] henneꝑ pende.

In fine etiam vitæ *Sanctæ Julianæ* (in veteri MS codice Bibliothecæ *Bodleianæ* NE, A, 3, 11.) extant hi verſus, quorum duo primi & tres ultimi ſimiliter finientibus clauſulis terminantur:

Þpen bꝛihtin o domeꝑ ðei pindpeð hiꝑ hpeate,
And peꝑpeð ðæt ðuꝑti cheꝑ to hellene heate.
Þe mote beon acoꝛn í ȝodeꝑ ȝuldene edene,
Ðe * tupnde ðiꝑ oꝑ latin to enȝliꝛche ledenne.
† Ant he þ hep ** leaꝛt onppat ꝛpa aꝛ he cuþe. *Amen.*

Rhythmos hos vel potius pſeudo-rhythmos dignum eſt quod ſequatur carmen *Anglo-Normannicum* de paſſione *S. Margaretæ*, quod ex libro conſuto Coll. *Trin. Cantabr.* deſcriptum, quum quod dialecti *Normanno-Saxonicæ* omnium longe nobiliſſimum ſpecimen, tum quod corruptæ *Anglorum* poëſeως, ſive rhythmi in *Rimam*, ut vocamus pſeudo-rhythmum, mutati præclarum exemplum ſit, hic locum ſibi vendicans, & non poſtremo loco dignum, ponendum eſſe integrum exiſtimo.

VITA SANCTÆ MARGARETAE.

1 Olde [a] ant yonge [b] i preit [c] ou oure foliеſ for to lete.
Ðenchet on god þat yef ou wit oure ſunneſ to [d] bete.
Here i mai tellen ou. wid wordeſ feire ant ſwete.
Ðe [e] vie of one meidan. waſ hoten Maregrete.
2 Hire faber waſ a patriac. aſ ic ou tellen may.
In auntioge [f] wif echeſ i ðe falſe [g] lay.
Deve godeſ ant doumbe. he ſerved nitt ant day.
So beden mony oþere. þat ſinget weilawey.
3 Theodoſius waſ iſ nome. on criſt ne levede he noutt.
Þe levede on þe falſe godeſ. ðat peren wid honden wroutt.
Ðo þat child ſculde chriſtine ben. it com him well in þoutt.
h Ꞓ bed wen it were ibore. to beþe it were ibþoutt.

---

[e] Ne ſal þaþ ben bꝛeað ne þin. [f] ſal ben ach liꝑ. [g] ache. [h] ne ſal þaþ ben ſoh ne ȝꝛai. [i] micle. [k] ȝeꝛiþe. [l] butan. [m] ȝeꝛpinc. [n] ſoꝑðenc. [o] ȝeoȝoðe. [p] unȝeꝛelþe. [q] unbinde. [r] heonan. ab henneꝑ eſt hodiernum **yence**.

* Sic MS. at proculdubio pro *Gallo-Normannico* tupnde, vel euphoniæ gratia, more veterum *Danorum*, qui, ut oſtendimus, n ante ð non amabant proferre; vel errore potius ſcribentis, qui ultimum verſum ſui gratia videtur adjeciſſe.

† Recentiori manu. ** *Ultimò*, id eſt laſt.

[a] *Francice* ant, and. [b] *Francice*, berechte, perechte, prehte, preit, *inſtituo, dirigo.* [c] ou, oure. *Saxon.* eop, eopepe. [d] *Sax.* beten. [e] *Gallice* la vie. [f] *Sax.* piꝑ ȝecaꝛ, *uxorem elegit.* [g] lagu. [h] e pro i *Cimbrice*, in.

4 De moder waſ an heþene wiſ. þat hire to wyman bere.
Do þat child ibore waſ. nolde ho hit [i] furfare.
Do ſende it into aſye. wid meſſagerſ ful yare.
To a [k] nonice þat hire wiſte. ant ſette hire to lore.
5 De nonice þat hire wiſte. children aheuede ſeuene.
De eitteþe waſ maregrete. criſteſ [m] may of heuene.
Taleſ ho ani tolde. ful feire ant fuł euene.
‡ Wou ho [n] þoleden martirdom. ſein Laurence ant ſeinte Steuene.
6 De nonice hire fedde. wid wel muchele [o] wunne.
Alle loueden hire. in þe toun þer [p] ho waſ inne.
Do toc hire to ihū chriſt. ant leuede al hire [q] cunne.
Do ho couþe of wiſdom. ho hatede muche ſunne.
7 Sone ſo þe maidan waſ of þrettene winter elde.
Do wiſte hire nonice ſcep. daieſ i þe felde.
Dir [r] felaweſ þat hire biſeten. ful [ſ] yerne hire bihulde.
Wou ho makede it [t] bone. to ihū þat al mai [u] welde.
8 Olibriuſ waſ [x] louerd. aſe þe boc uſ telle.
De haued auntioge. [y] to yeuen ant to ſelle.
De ſeruede nitt ant day. fendeſ in helle.
Alle þat leueden on ihū chriſt. [z] e heitt hem aquelle.
9 From aſie to auntioge. bet mileſtene ant ſiue.
Fop to ſlen chriſtene men. [a] he hiede him biliue.
[b] Є ſei maiden Maregrete. ſcep biforen hire driue.
Sone wolde þe ſarezin. habben hire to wiue.
10 De ſaid to hiſ ſerjaunſ. a maidan ic iſee.
[c] Faret ſomme of myne men. ant fatchet hire to me.
Bi my lay yef ho iſ boren. of [d] cumraden free.
Op all hire [e] cunne. beſt ſcal hire bee.
11 Ant for it feirneſſe. þau ho bee comen op [f] þrelle.
Dire wedlac ne ſcal ho nout leſen all.
Ful wel ic ſcal it cloþen. wid * ciclatoun ant * pelle.
Do ſcal be my † leuemon. ſo me hire ſcal calle.
12 De ſergaunz [g] eden aſe he am bed. to meidan Maregrete.
[h] Aſ a wiſt it nonice ſcep. nout fer from þe ſtrete.
Sone muchele a hire boden. ant more a hire bihete.
De trouþe op hire herte. nolde ho nout furlete.
13 De ſergaunz beden [i] ar ernde. feire ant fele ſiþe.
Meidan Maregrete nulle we nout mitte ſike.
Olibriuſ iſ louerd. of auntioge þe riche.
De wil het þe to wiue. wel it may þe like.
14 Maidan Maregrete. [k] britt ſo eni leme.
Sone [l] ham onſwerede. wid wel milde [m] ſteuene.
[n] Ic abbe iyeuen my maidan hod. ihū chriſt of heuene.
De me wite to day. for iſ nomen ſeuene.
15 Ihū chriſt my louerd. ðat deet þolede for uſ alle.
De heie king of heuene. to him wol ic [o] calle
Of mine ſtable herte. ne lete it neuer at falle.
Ne lete neuere my bodi. to dai in ſunne falle.

---

i Saxonice, ꝼopꝼaꝛan, *perire, perdere.* *k Gallo-Latinum.* nunc **nurſe.** *l Sax.* laꝛe. *m Cimbrice* mey vel meij, *virgo.* ‡ *Franc.* wiou, *quomodo.* *n Sax.* þoleꝺon, *paſſi ſunt*; à þolian, *pati.* *o Franc.* wunna, *gaudium.* *p Sax.* heo, *illa.* *q Sax.* cynne, *genus, ſtirps.* *r Cimbr.* **felaga**, *Socius.* *ſ Sax.* ȝeoꝛn, ȝeꝛn, *ſtudioſus.* *t Sax.* bene, *precatio.* unde apud Boreales noſtros **to clapp benne**, *manibus plaudentibus precationem ſignificare.* **clapp** autem à *Cimbrico* at **klappa**, *manibus mulcere, plaudere.* *u Sax.* pealꝺan, *regere.* *x Sax.* hlaꝼoꝛꝺ, *dominus.* *y Sax.* to ȝeꝼenne. *z Sax.* he heit heom acpellan. *juſſit eos occidi.* *a* heiꝺe, *feſtinabat.* à *Sax.* hiȝan, *feſtinare.* biliue, *confeſtim, protinus.* *b* Є iterum pro he. *c* ꝼaꝛeꝺ, à ꝼaꝛan, *ire.* *d Sax.* cynneꝼeꝺ, nunc **kindred**, *cognatio.* *e Sax.* cynne, *genus.* *f Sax.* þꝛal, þꝛæl, *ſervus, ſervitus.* * * ciclatoun eſt vox *Gallo-Norman.* quam non intelligo. pelle autem idem eſt, ac infra pall, à *Lat.* pallium, nunc **robe.** De hac voce in ſuperiore cap. *g Sax.* eoꝺon, *ibant.* *h Angl.* **as ſhe kept her nurſes ſheep.** *i* ar, infra hore. *Sax.* heoꝼa. ernde. *Sax.* æꝼenꝺe. ar ernde, *ſumm nuntium.* *k Sax.* beoꝼhte, vel beꝼhte ꝼꝛa ænig leoma, *ſicut quævis lux, clara.* *l Sax.* heom, *eis.* *m Sax.* ꝼtefn, *vox.* *n Sax.* ic habbe ȝeȝefen, *dedi.* *o* à *Cimbrico* at **calla**, *vocare*, noſtrum **to call.**

16 Ihū chriſt mi louerd. to þe ic wile me ẏelde.
Đou [p] neuedeſt bigunne. ne neuer neuedeſt ende.
[q] Yef þi wille were. þe holi goſt þou me ſende.
Đat from þe ſareſinz. i mitte me defende.
17 Al mẏ cun i furſake. to þe [r] miþe cne.
Ihū chriſt mẏ louerd. to þe i take me.
For þi loue here. martir woll i bee.
Đeſ hounđeſ habbet me biſet. ne mai ic [ſ] henne fle.
18 Đe ſargaunz [t] aẏein eden. ant ſeiden [u] here ſawe.
Of alle þine mitte. ne ẏeued ho word [w] ati hawe.
Of all þat we ſaiden. al ir þunchet [x] plawe.
Đo leued on ihū chriſt. to waraunt ho him đrawet.
19 Đenne ſpec olibriuſ. [y] awarie him ſonne ant mone.
Of alle mine ſergaunſ. gode [z] nabbi none.
Bringet hire bifore me. ic turne hir mod ful ſone.
Đo ſcal [a] leuen o mine godeſ. er halfueẏ [b] to none.
20 Đe ſergaunz aẏein eden. ant [c] cunnen hire imete.
Đo leiden bonđen hire upon. ant ledden ir to þe ſtrete.
Đo com bifore Olibriuſ. ant he hire [d] con grete.
Đe asked what ir nome waſ. ho ſeide Maregrete.
21 Meiđan Maregret. mẏ [e] leuemon þou ſcal bee.
Ant habben þe to wive. ẏef þu art of cunne fre.
Yef þou art of þpelleſ. ic ẏeue þe golđ ant [ſ] fee.
Đou ſcalt be mẏ leuemon. ſo long ſo ic be.
22 Đe meiđan him onſwerede. ſwiþe feire anon.
Chriſtine wiman ic am. [g] iheuen of þe fonſton.
Ihū chriſt mẏ louerd. to him ic wille gon.
[h] I nule [i] leten iſ loue. for oþer neuer on.
23 Leueſtou on ihū chriſt. men đeđen him [k] o rođe.
Yef þou leueſt þat e leuet. ic holđe þe for wođe.
Oꝑ iſ ſiđe [l] orn aboun. þe water ant te blođe.
Đe croune waſ of þorneſ. þat on iſ * heued ſtođe.
24 Đe meiđan him anſwerede. aſe þe anȝel hire [m] kende.
Ye đeđen him on rođe. al chriſtine folc ta mende.
Ant ſeþen in to helle. þe holi goſt he ſende.
[n] To aleſen chriſtine men. ant þiđer þou ſcalt wende.
25 Đo [o] i ſei þe ſareſin. þat him ueſ no bot.
To ſtruen wiđ þat meiđan. ir herte waſ ſo god.
Đe beđ þat ho bounđen hire. [p] boþen honđ ant fot.
Ant đepe into priſun đon. turnen e wolđe ir međ.
26 Meiđan Maregret. one nitt in priſun lai.
Đo com [q] biforn olibriuſ. on þat [r] oþer đai.
Meiđan Maregrete. lef up on mẏ laẏ.
Ant ihu þat tou leueſt on. þou đo him al aweẏ.
27 Lef on me ant be mẏ wif. ful wel þe mai ſpeđe.
Auntıoge ant aſie. [ſ] ſcaltou han to međe.
Liclatoun ant purpel pal. ſcaltou haue to weđe.
Wiđ alle þe meteſ of mẏ lonđ. ful wel i ſcal þe feđe.
28 Alle þine [t] ređeſ. iđo ut of mẏ þoutt.
Ant take me to ihū chriſt. þat me haueđ iwrott.

---

p Sax. neꝑbeꝛt, *non habuiſti.* *q Sax.* ȝif, *ſi.* *r* miþe, forſan à nẏþan, *deorſum*; ut bute, à butan *niſi.* unde miþe cne, *genubus flexis.* *ſ Sax.* heonan, *hinc.* *t Sax.* aȝen eoden, *redierunt.* *u* hore ſawe, *Sax.* hiꝑe ꝑaȝa, *ejus dictum.* ſcilicet *quod dixerat.* *w* æt all, *omnino.* *x Sax.* pleȝa, plæȝa, *luſus.* *y Sax.* apẏꝑȝe, *maledicat.* him, *Sax.* heom, *illis.* *z Sax.* nabbe, næbbe, *non habeo.* *a Sax.* leaꝑan, ȝeleaꝑan, *credere.* *b Sax.* non. *hora* ſcil. *diei nona*, apud *Saxones*; apud nos *tertia pomeridiana* *c Invenerunt eam. Sax.* enim ȝemetan eſt *invenire.* *d Sax.* ȝan, vel onȝan ȝretan. *e* de hac voce in ſuperiori cap. *f* ꝛeoh, *argentum, Sax.* *g Sax.* ȝeheoꝛen, *levatus, ſublatus.* *h Sax.* ic nille, *nolo.* *i Sax.* letan, ꝛoꝑlætan, *relinquere.* *k Sax.* on þoꝺe. O autem à *Cimbrico a*, quod ſignificat ut *Angl.* in, **on.** *l Sax.* apnian, *currere.* * *Sax.* heoꝛoꝺ. heaꝛuꝺ, *caput.* *m* kende *Cimbrice*, *docebat* ab at kenna, *docere.* *n Sax.* leꝛan, alẏꝛan, *liberare.* to leꝛenne, to alẏꝛænne, *ad liberandum.* *o Sax.* ȝeꝛeah, ȝeꝛap, *videbat.* *p Cimbrice* bꝺe, *eum.* *tum.* *q Sax.* beꝛoꝑen, *coram.* *r Sax.* ꝛe oꝑeꝛ, *ſecundus.* *ſ Sax.* ꝛcalt tu to meꝺe haꝛan. *Angl.* **thou ſhalt haꝺe for reward.** *t Sax.* ꝓaꝺ, *conſilium.* pædan, *conſilium dare.*

For

For he all þiſ [a] middelerd. makede of rett noutt.
Ant [b] ȝeþen mid iſ ſwete fleſc. of helle he uſ boutt.
29 Denne ſpec olibriuſ. nou it ſcal ben ſene.
Upon [c] wam þou leueſt. ant wi þou art ſo kene.
Donget ir up bi þe fet. hire louerd to [d] tene.
Wid ſcourgeſ betet hire fleiſc, þat ho ir deet [e] wene.
30 De ſergaunz deden þat he bed. on hire gunne ſtriue.
Wid [f] ſwopen ant wid ſcourgeſ. boþe [g] ful riue.
De blod ron of hire fleiſc. wnder liche [h] ſwiþe.
Alle ho [i] wenden. þat broutt [k] a were of liue.
31 Do ſpec olibriuſ. bi hire þer he ſtod.
Meidan Maregrete. if þiſ [l] pine god.
Lef nou on mi godeſ. [m] ant ſone wend ti mod.
Daue merci of þi fleiſc. me ſpillet þi blod.
32 Ihū chriſt mi louerd. waſ born ine beblehem.
On þe holi meidan. he ſende [n] litt ant glem.
Dou deſt aſe techet. ſatanaſ [o] þin em.
Me þenchet þeſ pine ſwete. ſo eni milc [p] rem.
33 Do ſpec olibruſ. [q] nauet ho none care.
Of al þilke pine. al ir þunchet [r] plawe.
Wid oure ſcarp naileſ. ir [ſ] hude al to drawe.
Aſe clene from þe fleiſc. ſo hound it hede [t] ignawe.
34 De ſergaunz deden ſo. to hire gonnen go.
Al þet [u] fel from þe fleiſc. gunnen ho to flo.
Al þet blod þat in hire waſ out it [x] ede þo.
Al þiſ ho þolede. ant oþere pinen mo.
35 Summe þat ter ſtoden. ar herte waſ ful ſore.
For hire [y] wite fleiſc. ant ſor ir ȝelewe here.
Maidan Maregrete. of þe we habbet care.
Lef on him ant be hiſ wif. ne þoele þou ſo nan more.
36 Awei þe euele conſilerſ. [z] wi ſaid þe ſo.
Mit ſwopeſ ant mit ſcorgeſ. habbe ȝe me flo.
Ihū chriſteſ angleſ. comet me to ant fro.
Al þiſ if mi ioie. ne do ȝe me ſo wo.
37 Denne ſpec olibriuſ. þiſ if oure [a] pouſte.
Er hauedeſtou eȝen. nou maiſtou nout [b] ſee.
Lef on me ant be mi wif. ful wel [c] rede þe.
Yef þou leueſt oþerweiſ. [d] ſclawen ſcaltou bee.
38 De godeſ þat tou leueſt on. are dede aſe a ſton.
Of mi louerdeſ ioie. ne mai tellen no mon.
Nou þou haueſt pouſte. of mi fleiſce ant bon.
To [e] deruen mine ſoule. pouſte naueſtou non.
39 Olibriuſ [f] heiſt. þat ſ mai in priſun don.
De holi goſt from heuene. to hire com ful ſon.
Ant þe rode in hiſ hond. þat chriſt waſ on idon.
Ant [g] ſcon aſe britt. ſo ſonne abouten none.
40 Meidan Maregrete. ne drede þou [h] nowid.
Di [i] ſeȝe if maked in heuene. biforen ihū ful britt.

---

u Sax. middelȝeard, *mundus.* *b Sax.* riþþan, *poſtea.* *c Sax.* hpam, *Angl.* **whome.** *d Sax.* teon. *contumelia.* *e Sax.* penan *putare, opinari.* *f Cimbr.* ſvipa, *ſcutica, flagellum*; plur. ſvipunum, *flagella*, in declinat. comp. *g* forſan hinc *Angl.* **full drive.** *h* rpiþe, *valde, magnopere.* *i Sax.* penden, à penan, *opinabantur.* *k* ex *ho* fit *o*, & *o* dein vertitur in *a.* *l Sax.* pin, pinepe, pinan, *pœna, tortor, punire.* *m Sax.* ȝ rona þin mod pend, *& animum tuum protinus verte.* *n Sax.* leoht ȝ ȝleam, *lucem & fulgorem* vel *gaudium.* *o Sax.* þin eam, *tuus avunculus.* i. e. *majores vel nos.* *p Sax.* peam, *cremor lactis*, apud boreales *Anglos* **ream.** *q Sax.* nafeð, næbbþ, nabbaþ, *non habet.* *r Sax.* plæga, *luſus.* *ſ Sax.* hýd, hýde, hude, *corium, pellis, cutis.* *t Sax.* ȝeȝnæȝed, *roſus, morſus.* *u Sax.* fel, felle, *cutis.* *x* nunc **white,** à *Sax.* hpite. *albus.* *y Sax.* eode, *ibat.* *z* nunc **why.** à *Sax.* hpi, *cur.* *a* pouſte eſt *Gallo-Latino-Normannicum*, à *poteſtas.* *b* i rede, *conſulo.* *c Sax.* flaȝen. *d Sax.* depian, *nocere.* to depienne, *ad nocendum.* *e Sax.* hett, *jubebant.* *f Cimbrice* mey, *virgo. Scoti* jam dicunt **the queens meys,** *reginæ ancillæ.* apud quos etiam in adagium abiit, **there are ma meys, than Margery.** *g* nunc **thone.** à *Sax.* rcinan *ſplendere.* *b Sax.* napiht, naphт, *nihil, nil*; nunc **naught, nought.** *i Gallo-Normannicum. Gallicum* hodie ſiege *ſedes, ſedile, ſella.*

Niſ no tonȝe an erþe. ne non eyen litt.
Dat mai telle þe ioie. þat wai maket of þe to mitt.
41 Meidan Maregrete. britt ſo eny [k]leme.
Ibleſſet wort þou to dai. of al þat i con neme.
De heie king of heuene. ful wel hauet herde þi ſteuene.
De þe ſende þiſ [l]croiſ. þine [m]ſou to [n]aferene.
42 Bleſſed be ihū chriſt. þat me [o]bote ſende.
Ant iſ holi angel. to me þat he wende.
Fader ant ſone ant holi goſt. þat alle uſ mai amende.
Ne lete neuer to dai. myne herte wende.
43 Meidan Maregrete. lokede hire bi ſide.
Do ſei a foul dragun. [p]ine þe hurne glide.
Bernınde aſe fur. ant [q]goninde ful wide.
Do wert aſe grene. ſo greſ ine ſomereſ tide.
44 De [r]fur flei of iſ mouþe. ſo *leie of brenſton.
Do fel [ſ]to þen erþe. ant quakede uich bon.
De [t]nom ir in iſ mouþe. ant ſwalen hire anon.
De barſt a two peceſ. felawe nauede he non.
45 Meidan Maregrete. upon þe dragun ſtod.
Bliþe waſ ir herte. ioiful waſ ir mod.
[u]Sclawen waſ þe dragun. þoru þe uertu of þe rod.
Bleſſed be ihū chriſt. iſ mitten iſ ſo god.
46 Meidan Maregret. þe dragun ede fro.
Do ſei anoþer deuel. þer inne þo.
E heuede eien on iſ [x]cleu. ant eken on iſ tо.
Ne mitte foulore þinȝ. neuer erþe go.
47 Do wende to þe loþe þing. þe robe in hire hond.
Doru þe mitte of ihū chriſt. [y]wid her wempel [z]ho [a]hin [b]bond.
Do toc him bi þe [c]toppe. abouten ho him ſwong.
Sette ir fot in iſ necke. ant to þen erþe wrong.
48 Dai me [d]nouþe wat tou art. þou foule loþe þinȝ.
Upon wam þou bileueſt. ant wo iſ þi kinȝ.
Ant wo þe hider ſende. to maken [e]ſtourbing.
Tel me nou ſwiþe. ant into helle ſpring.
49 [f]Leuedi for þe robe loue. þat iſ i þine honde.
Nef up þi fot a littel. þat me myn necke ſtond.
Muchel ic habbe iwalken. bi water ant bi londe.
[g]Naſ ic neuer ibounden. in ſo harde bonde.
50 Ruffin waſ myȝ broþer. þat tou here ſclowe.
De wile e waſ aliue. ecouþe ſunneſ inowe.
E dede men to ſunne. þere fore we loude lowe.
Ant ȝeld here ſeruiſe. ofte mid muchele wowe.
51 In a dragoneſ liche. i ſende him to þe.
To turne þine herte. ant apaie me.
De iſ iborſten a two. ibounden haueſtou me.
A maidam hauet uſ ouercomen. nouit niſ oure pouſte.
52 Belſebug iſ myȝ nome. i ne maȝ þe nout lie.
Ne mai ic longe þolien. þe pine þat i [h]drie.
Al ic wolde [i]biſwike. þat iſen mitte mid eie.
[k]Nab ic none mitte. þe nou to [l]ſtruȝe.

---

k Sax. leoma, *lux.* *l* croiſ, *Gallice* la croix, *crux. Sax.* per nod vertitur. *m Gallice* nunc ȝoȳ, *fides.* *n Sax.* aɼæpan, *terrere*; hic autem *terrendo explorare, probare.* *o Sax.* bote, *compenſatio, reparatio, remedium.* to bote ſendan, *quid compenſationis gratia*, & *reparationis*, vel *remedii nomine alteri mittere.* *p* in the hurne, *Anglice.* **in the corner.** *Sax.* hyrn. *Cimbr.* horn. *q Sax.* ȝeonan, ȝinan, ȝinian. *Cimbr.* at gina, *hiare, hiſcere, oſcitare. Angl.* **to yawn.** ȝoninde **gaping, yawning.** *r* nunc **fire.** *Sax.* ɼyr. *Cimbr.* fur. * leie apud *Scotos* & *Boreales Anglos* **lowe,** *flamma*; à *Cimbrico* loga. *ſ Sax.* to þam eorþan. *t Sax.* nam, *ſumebat*, à neman, *capere, ſumere.* *u* nunc **ſlain.** *Sax.* ɼlaȝen, ȝeɼlaȝen. *x* **claws.** *Sax.* clapu, *ungues.* *y* **with her girdell.** *z* ho. *Sax.* heo *illa.* *a* hin *Sax.* hina *illum* *b Angl.* **bound.** *c* top, *faſtigium, vertex.* *d* nouþe, forſan ut *Sax.* niþinȝ, *nequam.* *e* vox *Gallo-Normannica*, ab *Ital.* ſturbar, ſtorbar, *diſturbare.* ſturbar, autem ab *ex* & *turbo.* *f Sax.* hlaɼdiȝ, hlaɼdi, hlaudi, *domina*, nunc **lady.** *g Sax.* næɼ, pro ne pæɼ, *non eram, h* breoge. *Sax. ſuſtineo*, à bpeoȝan. *i Sax.* beɼpican, *ſupplantare, decipere, ſeducere.* *k Sax.* nabbe ic, *non habeo.* *l* nunc **deſtroy.**

53 Wen

53 Wen ic wiſt a wif. [m] ſculde be bet of berne.
Ic com þider ſone. ſwift aſ an [n] erne.
Ant wen i þider come. to croke fot [o] oþer arme.
Ant te wif ir ſelue. [p] i fonde to furfarne.
54 Daue þi paiſ þou foule þing. þou fli into helle.
Ne be þou ſo hardi. lengore þat tou duelle.
I bidde ihū chriſt. þi mitte þat he [q] felle.
Dou fal into helle. ſo ſton deet in to welle.
55 Upon þet oþer dai. alute biforn non.
Olibriuſ heitte þe mai. ut of priſun don.
De ſergaunz were * ſnelle. ant broutten hire ſon.
Wid þe rode on hire honde. þat chriſt waſ on idon.
56 Do ſpec olibriuſ. i wiſ e waſ ful [r] wroet.
Ant ſaide to iſ ſergaunz. wonder wou ho goet.
Leſ on me Maregrete. ant haue mete ant cloet.
Do after me ant be mỳ wif. ne be þe þi liſ ſo loet.
57 / Awaried worþe þine godeſ. þat tou leueſt inne.
[s] Ho weren ỳare awaried. ant al ful of ſunne.
Ho beet al of helle. of ſatanaſ cunne.
[u] Wene þou weneſt beſt to liue. to him awollet þe winne.
58 Ac do nou wel ant leſ on him. þat made þe to mon.
Fader ant ſone ant holi goſt. þat þiſ world bigon.
Ant let þe folewen. in holi ſonſton.
Aſe ihū chriſt waſ ỳmſelf. [x] ỳ þe [y] flem iurdan.
59 Denne ſpec olibriuſ. a [a] pine ic chulle kenne.
[b] Wellinde laumpeſ. letet on hire [c] renne.
From þe necke to þe to. [d] ſcalden ir aſ an henne.
Bote ho turne hire mod. to deþe ỳe ſculen ir [e] brenne.
60 De ſergaunz beden al ſo. [f] elỳ letten ho welle.
Deie upon ir heuede. wallinde letten ho felle.
It [g] orn on hire wite fleiſc. ſo water det of welle.
De holi goſt ir wiſt. ne mitten ho hire [h] aquelle.
61 Alle weren þe ſareſinz. ſo boc iſ writen wid enke.
To bringen hire of liue. ho gunnen hem biþenke.
In a [i] fet ful of water. ho gunnen hire adrenche.
Ant [k] bote ho turne hire mod. þer a ſcal adrenche.
62 Louerd ỳef þi wille iſ. a water ic iſee.
Drin ic chulle deien. for þe loue of þe.
Det fet bigon to berſten. þe folc bigon to fle.
De engel ir nom of þe water. þat alle ic mitten iſee.
63 Der bileueden on ihū chriſt. a þouſend ant fiue.
Al wid outen children. ant wid outen wiue.
To don ham to deþe. he [l] hiede [m] biliue.
For ho leueden on ihū chriſt. he broutte hem of liue.

---

m ſculd be bet of bern, ni fallor, **ſhould be labouring in child-birth**. verbum verbo, **ſhould be expecting a child**. *Cimbrice* enim at bida vel byda; *Sax.* bidan eſt *expectare*. *n Cimbr.* ern. *Sax.* eapn, *aquila*. *o Sax.* ouþep *vel*, nunc **or**. *p Sax.* ic to ꝑoꝑꝑapan ꝑonde, **I endeavoured to deſtroy**. *Sax.* ꝑundian, *niti*. ꝑoꝑꝑapan, *perdere*. *q Cimbrice* at **fella**, *proſternere*. * *Francice* & *Sax.* ꝑnell, *celer*, *acer*, *expeditus*. *r* à *Sax.* ppaþe, *ira*. *Angl.* **wrath**. ut infra cloet, à claþ, nunc **cloth**, *pannus*. loet à laþ, *odioſus*, *inviſus*. *ſ Sax.* apyꝩꝥ puꝩꝩon þine ꝥobaꝛ, *maledicti ſint dii tui*. *t* ho weren, ho beet. *Sax.* hi peꝩon, hi beoþ, *erant*, *ſunt*. ut enim ho ponitur pro heo, *illa*, in *Anglo-Norm.* ſic non raro legitur pro hi *illi*. *u Sax.* hpenne þu penepꝥ, *cum putes*. *x* ỳ, pro *Cimbrico* i, *in*; ut i kirkium, i **hollini**, *in templo*, *in palatio*. *y Gallo-Latino-Norman.* à *flumen*. *Ital.* fiume. *a Gallice* nunc à peine, *vix*. a pine ic chulle kenne, *vix noſcam*, vel *ſentiam*. kenne enim ab **at kenna**, *noſcere*, *ſentire*. *b Sax.* pealande, *æſtuantes*, *ferventes*, à peallan, *æſtuare*. *c Cimbr.* at renna, *fluere*. *d Angl.* **ſcald yer as an hen. to ſcald** autem *Anglice* ſignificat *aqua fervida calvum* vel *glabrum quid facere*. à *Cimbrico* at **ſkallda**, *calvum facere*, *glabrare*; à cujus participio **ſkallador**, fit noſtrum **ſkall'd** in **ſkall'd head**; & à nomine ᚼᚨᛚᛚ, **ſkalle**, *calvicies*, *caput*. à **ſkall**. *e* brennan, *urere*. *f Sax.* ele, *oleum*. *g* ut ſupra, arn. *h Sax.* cuellan, cpellan, acpellan, *necare*, *occidere*. unde *Angl.* **to kwell**. *i Sax.* ꝑat, ꝑata, ꝑæt, *vas*. *k Sax.* butan. *Semi-Saxonice* bute, *niſi*. *l feſtinabat*. *Sax.* hiȝade, hiȝede. à hiȝan, *feſtinare*. *m* briue, *protinus*, *ſtatim*.

64 Wel ſeÿ þe ſarezin. ne mitte hire [n] dere.
Є clepede ford malcuſ. iſ [o] monquellere.
Ne bed leden hire wid oute toun. oþer hire bere.
Ant bringen hire of liue. wid ſworde oþer wid ſpere.
65 Đo ho com wid out þe toun. [p] þer me ir ſculde ſclo.
Al ſiwede hire. þat euer mitte go.
Đe wind bigun to blowen. þe ſonne wert al blo.
Đet folc fel to þen erþe. ne wiſten ho hire nout þo.
66 Ure lord ſende to hire. a ful feire ſteuene.
Ant gon hire greten. ful feire ant wel euene.
Bleſſed be þou [q] dai. mid al þat ic con nemme.
To day þou ſcalt ben icrounet. biforn þe king of heuene.
67 Malcuſ herde þeſ wordeſ. he ſette him [r] acue.
Meidan Maregrete. þi louerd hat ſpeke wid þe.
Ant a þouſent angleſ. aboute þe iſee.
Ðpred þin hond. ant [ſ] nym my ſwerde. ant haue merci of me,
68 Đo ſpec þat meidan. ſeinte Maregrete.
Broþer ÿef þi wil iſ. abid alutel yet.
[t] Đe wile i make my bone. to him þat may bete.
Bidde wat tou euer wile. ic it wole gete.
69 Alle þat my liſ. wollet heren oþer rede.
Oþer for me cirche ſette. mid almeſ dede.
Ihū chriſt my louerd. [u] mit monſcipe þou am fede.
Đe heie bliſſe of hiuene. habben ho to mede.
70 Alle þat habbet me abaÿ. ine memorie.
Oþer mid gode herte. iheret myne vie.
Ihū chriſt my louerd. ſone ſainte Marie.
Daue merci of þe ſouleſ. leie were þe boneſ lÿe.
71 Ihū chriſt my louerd. [w] wen wiman bet ſcal be.
[x] Iher hire bone. ÿef ho [y] clepet to me.
Deliure hir [z] myd menske. for þe loue of þe tre.
Đat tou dedeſt þi bodi on. to maken uſ alle fre.
72 Đo ſpec ure louerd. ſeinte Marie ſone.
Bi heuene bi erþe. bi ſoune bi mone.
Maidan Maregrete. i cuþe þe þi bone.
Eum in to þe ioie. þer þou ſcalt euer wone.
73 Maidan Maregrete. ir bone haueđe þenne.
Malcuſ ſmit of myne heued. fur ÿeuen iſ þe þe ſunne.
Đat ne dude ic nout. for al þiſ worldeſ wune.
Đi louerd haet igrete te. þat tou leueſt inne.
74 [a] Bote þou do aſe i bidde. ne ſcalt tou neuer haue.
Đe ioie þat iſ in heuene. ne liſ boute care.
Malcuſ þiſ [b] iherdeſ. iſ ſwerde e gon out drawe.
Ðmot of hire heued. þat weſ [c] hore lawe.
75 Michael ant gabriel. ant raffael here fere.
Cherubin ant ſeraſin. a þouſend þer were.
Mit trapreſ ant mit ſenſerſ. to heuene [d] he ir bere.
To hore louerdeſ bliſſe. ho waſ ym [e] leſ ant dere.
76 Theodoſiuſ þe clerc. he wrot hire vie.
Dire nource þat hir wiſt. i þe toun of aſie.

---

n Sax. deþian, *nocere.* *o* monquellere, ex mon, *homo*, & quellepe, vel cuellepe verbali (à cuellan, *occidere,*) *homicida, carnifex.* legitur hæc vox in libro cui titulus, **the third part of a treatiſe intituled of the Converſions of England**, cum in epiſt. dedicat. **John Ziſca was a common manqueller**; tum in lib. p. 261. **that moſt notorious murtherer and manqueller John Ziſca.** liber autem iſte ſcriptus erat à noſtrati **Parſons** è Soc. *Jeſu.* *p* Locutio impersonalis, in qua *me* significat ut *houme, houm*, unde *Gallicum* on, vel ut *Sax.* man. ſcilicet, *ubi occidenda eſſet.* *q* hic deeſſe videtur *to.* *r Gallice*, au cul. *ſ Sax.* nim *cape, ſume.* *t* **the while.** *u Cum humanitate, humaniter.* *w Angl.* **when women ſhall be in labour**, ut ſupra. *x Angl.* **hear their prayer.** *y Sax.* cleopeþ, clÿpeþ, *invocat.* à cleopan, clÿpan, *invocare.* *z* deliure hire mid monske. *Angl.* **deliver her of a man-child.** à *Sax.* mennirc. *Goth.* MANNISK, *homo.* * *Sax.* punian, *habitare.* *a Niſi feceris, prout jubeo.* *b Sax.* ȝehÿrdeſt. *Angl.* **Malcus, didſt tho hear this.** *c* hore lawe. *Sax.* hipe laȝa. **her order**, or **command.** *d Sax.* hi, *illi.* *e Sax.* leof, *dilectus, gratus, amicus.*

po

Þo ir þider beren. mid gode memorie.
Ant maketen an chirche. ant þerine maten hire to lie.
77 Alle þat *f* seke weren. ant þider wolde go.
g More hele haueden. are aheden ir fro.
De heie king of heuene. lef us to don so.
Dat we habben þe blisse. *h* þat lest ouer ant oo.
78 Of þe swete meidan. þis is hire vie.
i De twenteuþe dai is hire. i þe time of iulie.
Ihū christ þat was born. of seinte Marie.
Far seinte Maregrete loue. of us haue mercie.
Amen Amen. *k* checun die Amen.

Dum de claudendo hoc capite, quod, ut longius, quam vellem, protraherem, argumenti & novitas & fœcunditas fecerunt, cogitarem; traditus mihi inopinanti erat cod. MS. consutus, *Anglo-Normannica* multa, cum nonnullis *Normannicis* & *Latinis*, complectens; quem ad me pro humanitate sua misit, qui ab omnibus antiquorum studiosis, de quibus optime meruit, summo cum honore nominandus est, *Tho. Tanner*, A. M. & coll. Omnium *Animarum* apud *Oxonienses* Socius & magnum ornamentum. In hoc codice primo se spectandam offert malevolentissimi cujusdam in monachos & moniales satyra; quam quia ad sermonem carminis de passione *S. Margaretæ* similitudine prope accedit, non potui, quin ut eam adjicerem, à me ipso impetrare.

Fur in see bi west spaynge.
If a lond ihote *l* cokaygne.
Der nis lond under *m* heuenriche.
Of *n* wel of godnis hit iliche.
Doy paradis be miri and briyt.
Lokaygn is of fairir siyt.
What is þer in paradis.
Bot grasse and flure and greneris.
Doy þer be ioi and gret *o* bute.
Der nis met bote frute.
Der nis halle *p* bure no bench.
Bot watir man is þurste quench.
Beþ þer no men but two.
Dely and enok also.
Ilinglich may hi go.
Whar þer woniþ men no mo.
In cokaygne is met and drink.
Wiþute care *q* how and *r* swink.
De met is *s* trie þe drink so clere.
To none russin and sopper.
I † sigge for soþ boute were.
Der nis lond on erþe is pere.
Under heuen nis lond i wisse.
Of so mochil ioi and blisse.

Der is man swete siyte.
Al is dai nis þer no niyte.
Der nis *t* baret noþer strif.
Nis þer no deþ ac euer lif.
Der nis lac of met no cloþ.
Der nis man no woman wroþ.
Der nis serpent wolf no fox.
Dorf no capil. kowe no ox.
Der nis schepe no swine no gote.
No non horwyla god it wote.
Noþer harate noþer *u* stode.
De land is ful of oþer gode.
Nis þer flei fle no lowse.
In cloþ in toune bed no house.
Der nil *x* dunnir slete no *y* hawle.
No non vile worme no snawile.
No non storm rein no winde.
Der nis man no woman blinde.
Ok al il *z* game ioi ant gle.
Wel is him þat þer mai be.
Der beþ riverf gret and fine.
Of oile melk honi and wine.
Watir seruiþ þer to noþing.
Bot to siyt and to wausling.

---

f Sick. *Sax.* seoc. *g Sax.* heopa hæl haueden, *salutem suam obtinuerunt.* *h Angl.* **that lasts ever and ay.** *i* **the twentieth day is hers.** *k* Phrasis *Gallo-Normannica.* *l* Nunc *coquin, coquine.* quæ olim apud *Gallos* otio, gulæ & ventri deditos, *ignavum, ignavam, desidiosum, desidiosam, segnem* significabant. Hinc *urbanos*, utpote à rusticis laboribus ad vitam sedentariam, & quasi *desidiosam* avocatos *pagani* nostri olim **Cokaignes**, quod nunc scribitur **Cockneys**, vocabant. Et poëta hic noster in *monachos* & *moniales*, ut segne genus hominum, qui *desidiæ* dediti, ventri indulgebant, & *Coquinæ* amatores erant, malevolentissime invehitur; monasteria & monasticam vitam in descriptione terræ *Cokaineæ*, parabolice perstringens. *m Sax.* heoþenaþice. *n* A *Sax.* pela, *opes.* *o* Infra *dedute*, nunc apud *Gallos*, *deduit.* de quo sic *Menagius* in etymologico suo dictionario, cui tit. *Origines de la langue francoise*: DEDUIT, *ce mot se prend pour plaisir. & en particulier pour la plaisir de l'amour.* *p* A *Cimbrico* **bur**, *domus penuaria.* *q* A *Sax.* hoga, *cura.* *r Sax.* þpinc, *labor.* *s* A *Gallico* trier, *seligere, delectum habere*, ex magno numero *quid eligere.* trié, *selectus, lectus, eximius, egregius.* † *Sax.* recge, *dico, affirmo.* *t* A *Cimbrico* **barattan** *prælium, pugna, lis, contentio*, quæ vox etiamnum in usu est apud *Gotho-Italos.* A *Dano-Normannico* autem *baret*, forenses nostræ **baretter, barettry.** *u Cætus equarum, Cimbr.* stod. *x Angl.* **thunder.** à *Cimbrico* duna, dynia, *tonare, intonare*; unde dunur, dynur, *sonitus, fragor, tonitur.* *y Sax.* hagle, *grando.* *z Sax.* gama.

Ðer iſ maner frute.
Al iſ ſolaſ and bedute.
Ðer iſ awel fair abbei.
Of white monkeſ and of grei.
Ðer beþ bowreſ and halleſ.
Al of paſteuſ beþ þe walleſ.
Of fleiſ of fiſſe and a rich met.
Ðe likfulliſt þat man mai et.
Fluren cakeſ beþ þe ſchingleſ alle.
Of cherch cloiſter bouri and halle.
Ðe pinneſ beþ fat podingeſ.
Rich met to princeſ ant kingeſ.
Man mai þer of et inoȝ.
Al wiþ riȝt and noȝt wiþ [a]woȝ.
Al iſ commune to ȝung and old.
To ſtoute and ſterne mek and bold.
Ðer iſ a cloiſter fair and liȝt.
Brod and lang of ſembli ſiȝt.
Ðe pilerſ of þat cloiſter alle.
Beþ iturned of criſtale.
Wiþ harlaſ and capitale.
Of grene jaſpe and rede corale.
In þe praer iſ a tre.
Swiþe likful for to ſe.
Ðe rote iſ gingeuir and galingale.
Ðe ſiounſ beþ al ſed wale.
Trie maceſ beþ þe flure.
Ðe rind canel of ſwet odur.
Ðe frute gilofre of gode ſmakke.
Of cucubeſ þer niſ no lakke.
Ðer beþ roſiſ of red ble.
And lilie likful for to ſe.
[b]Ðai [c]faloweþ neuer bai no niȝt.
Ðiſ aȝt be a ſwet ſiȝt.
Ðer beþ IIII williſ in þe abbei.
Of tracle and halwei.
Of baum and ek piement.
Euer [d]ernend to riȝt [e]rent.
Of þai ſtremiſ al þe molde.
Stoniſ pretiuſe and golde.
Ðer iſ ſaphir and uniune.
Carbuncle and aſtiune.
Smaragde. lugre. and praſſiune.
Beril. onix. topoſiune.
Ametiſt and criſolite.
Calcedun and epetite.
Ðer beþ birdeſ mani and fale.
Ðroſtil þruiſſe and niȝtingal.
Chalandre and wodwale.
And oþer briddeſ wiþout tale.
Ðat ſtinteþ neuer bi har miȝt.
Miri to ſing bai and niȝt.

****

Hic aliqua videntur deeſſe.

Yite i do ȝow mo to witte.
Ðe Ieeſ [f]iroſtid on þe ſpitte.
Fleeȝ to þat abbai god hit wot.
And [g]gredi þ geeſ al hote al hot.
Di bringeþ galek gret plente.
Ðe beſt [h]idiȝt þat man mai ſe.
Ðe leuerokeſ þat beþ cuþ.
Liȝth abun to man iſ muþ.
Idiȝt in ſtu-ful ſwiþe wel.
Pudrid wiþ gnigelofre and canel.
Niſ no ſpech of no drink.
Ak take inoi wiþute ſwink.
Whan þe monkeſ geeþ to maſſe.
Al þe feneſtreſ þat beþ of glaſſe.
Turneþ in to criſtol briȝt.
To giue monkeſ more liȝt.
Whan þe maſſeſ beþ iſeid.
And þe bokeſ up ileid.
Ðe criſtal turniþ in to glaſſe.
In ſtate þat hit raþer waſſe.
Ðe ȝoung monkeſ euch dai.
Aftur met goþ to plai.
Niſ þer hauk no fule ſo ſwifte.
Better fleing bi þe lifte.
Ðan þe monkeſ heiȝ of mode.
Wiþ har ſleueſ and har hode.
Whan þe abbot ſeeþ ham flee.
Ðat he holt for moch glee.
Ak naþeleſ al þar amang.
Ðe biddiþ ham liȝt to eueſang.
Ðe monkeſ liȝtiþ noȝt abun.
Ac furre fleeþ into [i]randun.
Whan þe abbot him iſeeþ.
Ðat iſ monkeſ fram him fleeþ.
Ðe takeþ maidin of the route.
And turniþ up hir white toute.
And betiþ þe taburſ wiþ iſ hond.
To make iſ monkeſ liȝt to lond.
Whan iſ monkeſ þat iſeeþ.
To þe maid dun hi fleeþ.
And geþ þe wench al abute.
And þakkeþ al hir white toute.
And ſiþ after her ſwinke.
Wendiþ meklich hom to drink.
And geþ to [k]har collacione.
A wel fair proceſſione.
An oþer abbei iſ þer bi.
For ſoþ agret fair nunnerie.
Up a riuer of ſwet milke,
Whar iſ plente grete of ſilk.

---

[a] A *Cimbrico* vog, *trutina, ſtatera, pondus*, quod verbale eſt a vega, *trutinare, ponderare, librare.* [b] *Sax.* þa, *Cimbrice* Paug, *qui, quæ.* plur. [c] *Angl.* **falleth.** [d] *Sax.* aprnienðe, *currens.* [e] *Curſus, fluxus.* à *Sax.* þennan, *currere, fluere.* [f] Geroſted *Francice.* [g] *Angl.* **trieth.** à *Gallo-Francico* grider, nunc *crier. Ital. gridare. Hiſp.* gridar, critar. *Gothico* ΓΚΕΙΤΔΝ, *clamare, flere.* [h] ȝeðiht, *Sax.* [i] Randon *Gallice, rapidus curſus fluvii, fluminis rapiditas torrentis impetus.* à *Francico* rentdun, *torrens, cataracta, cataſupa.* quod verbale eſt à rennan & dun, *fluere deorſum.* Hinc aller à grand randon, *inſtar rapidi torrentis cum feſtinatione & impetu currere, præcipiti curſu ferri.* Hinc etiamnum apud nos **to run at random.** de hac voce autem ſic *Menagius*: RANDON. *s'enfuir a grand randon. Forigine de ce mot ne m'eſt pas connüe. Du ſubſtantif randon, on a fait le verb randonner, pour s'enfuyr rapidement.* [k] *Sax.* heopa, hipa, *eorum, ſui.*

Whan

When þe ſomeriſ dai is bote,
Đe yung nunnes takiþ a bote.
And doþ 'ham forþ in þat riuer,
Boþe wiþ oriſ and wiþ ſtere.
Whan hi beþ fur from þe abbei
Hi makiþ ham nakid for to plei.
And leiþ oune in to þe brimme,
And doþ ham ſleilich for to ſwimme.
Đe yung monkes þat hi ſeeþ.
Þi doþ ham up and forþ hi fleeþ.
And commiþ to the nunnes anon.
And euch monke him takeþ on.
And [m] ſnellich berþ forþ har prei.
To þe mochil grei abbei.
And techiþ þe nunnes an oreiſun.
Wiþ [n] iambleuc up and oun.
Đe munke þat wol be ſtaluu gode.
And kan ſet a riyt his hode.
Đe ſchal hab wiþoute danger.
XII wiues euch yer.

Al þroy riyt and noyt þroy grace.
For to do him ſilf ſolace.
And [o] þilk monke þat clepiþ beſt.
And doþ is likam al to reſt.
Of him is hope god hit wote.
To be ſone uadir abbot.
Whoſe wil com þat lond to.
Ful grete penance he mot do.
Seue yeriſ in ſwineis [p] dritte.
He mote wade wol ye iwitte.
Al anon up to þe chynne.
So he ſchal þe lond winne.
Lordingef gode and hend.
Mot ge neuer of world wend.
For ye ſtond to yure cheance.
And fulfille þat penance.
Đat ye mote þat lond iſe.
And neuer more turne a ye.
Pray we god ſo mot hit be.
Amen per ſeint charite.

Biſſop lorles. Kyng rebeles. Yung man rechles. Old man witles. Womman ſlamles.

I ſwer bi heuen kynge,
Đos beþ ſiue liþer þing.

Carmen inſuper hic loci Pſeudorhythmicum adjiciam, Symboli duntaxat Athanaſiani *verſionem, ut luculentius contempletur lector, quibus gradibus Poeſis noſtra Anglica ab antiquiſſimis principiis in hodiernum ſuum ſtatum paulatim declinavit.*

Symbolum S. *Athanaſii*, Anglicè. è Cod. MS. Bibl. Bodl. NE. E. 66. f. 69. b.

Who ſo wil be ſauf to blis	*Quicunque vult ſalvus eſſe.*
Before alle þinges nede to is	
Đat he hald with alle his miht	
Đe heli trauthe and leue it riht	
Whilk bot ilken to queme	*Quam niſi quiſque.*
Hole and wemles it yheme.	
Withouten drede bes þet forn	
Fro godes ſight in ai forlorn	
Sothelic þe heli trauht þis iſſe	*Fides autem.*
Đat o god inne þrinneſſe	
And þrinneſs in onneſſe	
Wurchip we þe more and leſſe	
Ne þe hodes oht mengande	*Neque confundentes.*
Ne þe ſtaveines ſondrande	
For oþer hode of fader oþer of ſon	*Alia eſt enim.*
Oþer of heli goſt wil with am wun.	
Bot of fadir and ſon and heli goſte	*Sed patris & filii.*
On is godes toningue þat is moſte	
Heuen blis is til am þre	
Bi on in mikelhede to be	
Whilk þe fader whilk þe ſon	*Qualis pater talis.*
Whilk heli goſt wil with am wun	

---

[l] *Sax.* heom, unde ham, *illis*. [m] *Gallo-Francica* vox eſt, à *Francico* ſnell, *celer, acer*. [n] A veteri *Gallico* gambiller, quod, ut gambier, gambayer, & gambader, ſignificat *crura cum geſticulatione movere, crura in ſublime jactare, ſaltantes ſatyros imitari*. Hinc noſtrum **gambol, & gamboling**. *Gambier* autem & *gambiller* à *gambe* veteri; quod nunc *jambe* ſcriptum, *crus* ſignificat. *Gambe* autem ab *Italico* gamba, cujus originem habes in *Menagii* dictionario etymologico. [o] *Saxonice* hpilc. [p] A *Cimbrico* dritt, *excrementum*.

Unhapen fader unhapen ſon iſ — *Increatus pater.*
Unhapen heli goſte in blis
Mikel fader mikel ſon ai — *Immenſus pater.*
Mekel heli goſte niht and dai.
Ai laſtand fadir ai laſtand ſon — *Æternus pater æternus filius.*
Ai laſtand heli be uton
And þow be þer noht þre ai laſtand — *Et tamen non tres.*
Bot on ai laſtand ouer al land
Als noht þre unmade ne mikel þre — *Sunt non tres.*
But on unmade and on mikel iſ he.
Als ſo almihtand fader almihtand ſon — *Similiter omnipotens.*
Almihtand heli goſte to wun
And þowheþer noht almihtand — *Et tamen non tres.*
Bot on almihtand iſ licand
Als ſo god fader god ſone iſſe — *Ita deus pater deus.*
God hali goſt with am in blis
And þowheþer noht godes þre — *Et tamen non tres.*
Bot on iſ god and ai ſal be
For als ſengellic hode god oure louerd to be — *Ita dominus pater.*
Durght criſten ſothenes lette ſal be
So þre godes or louerdes to kall — *Et tamen non tres.*
Durght heli feſtnes forboden ar all
De fadir of non made iſ he — *Quia ſicut.*
Ne ſhapen ne kumed to be
De ſone of only fader blis
Noht ſhapen ne made but kumed iſ
De heli goſte of fadir and ſon mihtand — *Pater à nullo eſt.*
Noht ſhapen ne made bot forþ comand
Den o fader noht fadres þre — *Filius à patre.*
O ſon noht þre ſones to be
O heli goſt and no mo — *Spiritus ſanctus à Patre.*
Of þam comand ne þre no two
And þis þrinnes þet with inne — *Unus ergo Pater.*
Noght firſt or latter noht more or minne
Bot al þre perſones laſtand ai — *Et in hac trinitate.*
To þam end euenmette are þai
So þat bi alle als bifore ſaide iſ — *Ita ut per omnia.*
And þrinnenes in onnes
And onneſſe in þrinnes ai
Wle to wurſchip niht and dai
Who þat þen wil berihed be — *Qui vult ergo.*
So of þe þrinnes leue he
And nede at hele þat laſt ai ſal — *Sed neceſſarium eſt.*
Dat þe fleſthede ai with al
Of oure louerd Jhu Criſt forþi — *Eſt ergo fides.*
Dat he trowe it trewli
Den iſ eber trault right
Dat we leve withalle oure miht
Dat oure louerd Jhu Criſt in blis — *Deus ergo ex ſubſtantia.*
Godes ſone and man he his
Gode of kinde of fadir kumed werld biforn
Man of kinde of moder into werld born
Fulli god fulli man libband — *Perfectus Deus.*
Of ſchilful ſaule and mannes fleſshe beand
Euen to the fadir þurght god hede — *Æqualis patri.*
Leſſe þen fader þurght man hede
Dat þof he be god and man — *Qui licet Deus*
Noght two þriwþæþer iſ bot Criſt an
On noht þurght wendinge of godhed in fleſshe
Bot þurght takynge of manhede in godneſshe
On al noht be menginge of ſtayelnes — *Unus autem.*
Bot þurht onhede of hode þat iſ
Dat yholed for oure hele doun went til helle — *Qui paſſus.*
De þred dai ros fro dede ſo felle

Up

Upstegh til heuen sittes on right hand — *Ascendit ad.*
Of god fadir alle mightand
And yhit for to come is he
To deme pe quik and dede pat be
Ate whos come alle men pat are — *Ad cujus adventum.*
Sal rise with paire bodies pare
And pelde sal pai nil pai ne wil
Of pair awen dedes il
And pat wel haf doun pat dai — *Et qui bona egerunt.*
Sal go to lif pat lastes ai
And iuel haf doun sal wende
In fire lastend withouten ende
Dis is pe trauht pat heli isse — *Hæc est fides.*
Whilk bot ilkon with miht hisse
Trewlic and fastlic trowe he
Saufe ne mai he neuer be. — *AMEN.*

In his & hujusmodi, Lector curiose, hodiernæ nostræ poeseos prima rudimenta habes, quæ, si antiqua amas, & in iis origines rerum scire cupis, ac ex unius interitu alterius ortum indagare, tibi non ingrata, imo longe jucundissima fore hæc speramus; præsertim, si ex *Anglo-Saxonicæ* corruptione, ut *Anglica* generata sit, te delectat cernere.

Grammaticas *Anglo-Saxonicam*, & *Mæso-Gothicam* jam tandem, Deo favente, ad umbilicum perductas sequuntur *Institutiones Grammaticæ Franco-Theotiscæ*, quas ne *Philo-Teutonum*, *Germanorum* præsertim, & *Franco-Gallorum* expectationi vel deesse viderer, tametsi rebus adversis quotidie exercitatus, & alienis, quæ crebræ, & improviso orta sunt, negotiis præpeditus, unius anni curriculo, nocturnis diurnisque laboribus exegi. Hæc de opera. De opere vero, ne verbum quidem, siquidem auctori in gratiam eorum, quæ ab ipso scribuntur, nihil quicquam dicendum est.

Quamobrem, lector benevole, calamum hic sistens, rogo duntaxat, ut à *Saxonicis* progrediaris. Quæ, si te in legendo tantum, quantum in scribendo me delectaverint, scriptas fuisse mecum & vehementer gaudebis, & tibi gratulaberis. *Vale.*

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

PARS SECUNDA:

SEU

Institutiones Gramm. *Franco-Theotiscæ*:

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S. T. P.

Đe ꝛtæꝛcnæꝛt ıꝛ ꝛeo Cæg þe ðana boca anðgyt onlycð. *Grammatica clavis est librorum aperiens intellectū.*
Præfat. Grammaticæ ad explicandas literas *Latinas Anglo-Saxonice* ab *Ælfrico* scriptæ.

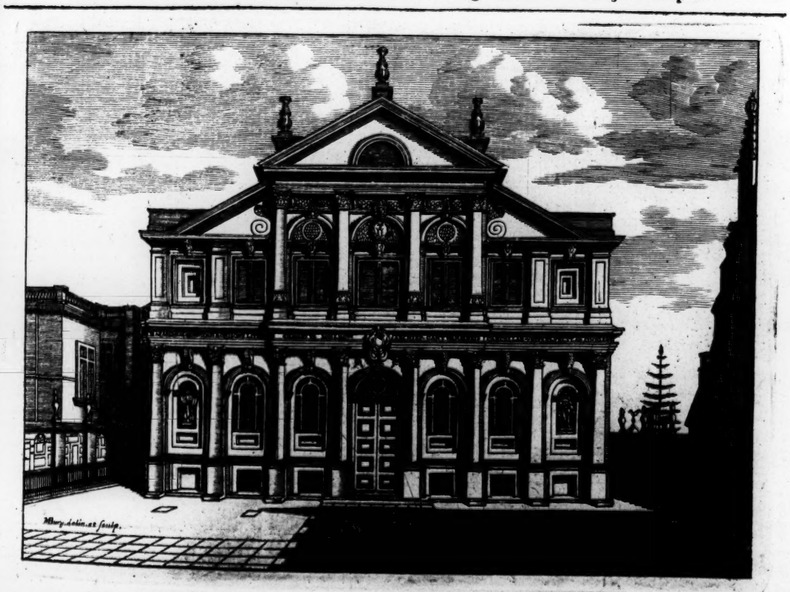

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

The Grenville Library

A D

Doctiſſimum & Reverendum admodum Patrem,

GULIELMUM NICOLSON,

Epiſcopum *Carleolenſem,*

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus Suis *Franco-Theotiſcis*

PRÆFATIO.

Ne cui ſit veſtrum mirum cur parteis ſeni
Poeta dederit, quæ ſunt adoleſcentium.

LICEAT enim verſibus iiſdem affari Te, *Reverende Præſul*, quibus *Comicorum* Poëtarum princeps, cum jam ſenex factus, prologum recitaret, auditores ſuos affatus eſt. Etenim perinde ac in Theatro *Juvenes Prologos*, ut ad decorè venuſteque dicendum maxime idoneos, *Senibus Græci Romani*que præferebant: ſic Grammaticis & Lexicis faciendis minores ætate, ut multo magis laboris patientes, grandioribus longe aptiores ſapientes ſemper judicarunt. Iſtius ſententiæ cum eſſet ὁ Μυσαγέτης *Johannes Fellus*, Epiſcopus *Oxonienſis*, Tibi, in quo cum firmitate corporis mirificas animi vires junctas perſpiciebat, ante viginti annos auctor eſſe voluit, ut Collegii Reginæ *Oxon.* tum Socius, Linguarum *Vett.* Septentrionis Inſtitutiones *Grammaticas* ſcriberes. Quod Te molitum, ad alia tamen vocatum non feciſſe, qui literarum *Septentrionalium* ſtudio bene volunt, omnes perinde mecum dolent. Ego vero pene Sexagenarius, quem jam tum enervare & affligere cœperat ſenectus, Inſtitutiones *Grammaticas* has *Franco-Teutonicas* ſcripſi, ſcriptas reviſi, reviſas proelo dedi; & quæ iis jam inde prodituris præmitti oportere cenſeo, ad Te, quem multis de cauſis lectoris perſonam ſuſtinere volui, Sexagenario major, &, qui cum † Elle luctor, plane miſer depontanus ſcribo. Apud Te, inquam, quæ Lectori prænoſcenda exiſtimo, præfari vult animus; tum quod maxime *Philo-Teuton*, veterem & hodiernum *Germanicum* ſermonem perfecte intelligis; tum etiam quod Arctoarum *Lingg.* ſtudium, quod jacebat apud nos, & exemplo præeuns, & argumentis inſtans, excitare contendiſti; tum maxime, quod huic operi incumbentem me conſilio, ingenio, doctrina, omnique præſtantia Tua adjuviſti; & ad id imprimendum, ut aurum, argentumque ſuum conferrent, tam è Clero, quam è Populo, quum in Senatu, tum extra, bonarum literarum patroni, Commendationis Tuæ & judicii pondere ac auctoritate effeciſti.

Longe enim aliter de illo ſentiebas, ac vir magnus, & celebris apud *Germanos*. Qui cum primum à quodam non vulgaris ingenii nobili *Anglo* acciperet, me *Grammaticam Franco-Theotiſcam* feciſſe; *Monſtrum*, inquiebat, *narras*, & *quod ab Extero recte fieri poſſe non puto: Grammatica Linguæ Franco-Theotiſcæ Theotiſcum hominem poſcit auctorem; alienigenæ vires ſuperat.* An uero alienigenæ id recte commodeque facere necne liceret, quod doctiſſimus ille a ſolo

† *Eddæ Iſland.* Mythol. XLI.

Theotiſco homine faciendum exiſtimabat, perlectis Inſtitutionibus noſtris, arbitrium Tuum, Tua exiſtimatio, qui *Germaniam* peragraſti, valebit & decernet. Dum hæc ſcriberem, opportune ad me allatæ ſunt è *Gallia* literæ, ex quibus intelligo virum vere magnum Doctiſſimum illum Abbatem, & S. Theologiæ doctorem Sorbonenſem *Pezronem* operibus ſuis clariſſimum, qui de linguæ *Celticæ* antiquitate librum nuper edidit, opus noſtrum maxime deſiderare. Penes quem igitur judicium eſſe velim rectene ſatis & commode, an ſecus Linguæ *Franco-Theotiſcæ* rudimenta tradidi; quæ ſolus ante me *Carolus Magnus* imperator præceptis *Grammaticis* explicavit, ſeu potius explicare perperam tentavit. *Inchoavit*, inquit, *Eginhartus* qui vitam ejus ſcripſit, *Grammaticam Patrii Sermonis*; non perfeciſſe tamen oſtendunt, quæ de Sermone iſto dicit in Prologo Evangeliorum à ſe rhythmis *Francicis* ſcriptorum *Otfridus* Monachus *Wizambergenſis*, qui ſermonem illum *barbarum*, *incultum*, & *indiſciplinabilem* vocat, atque *Grammaticæ artis fræno capi inſuetum* etiam dicit. Contra ego hujus linguæ periculum faciens, illam diſciplinæ *Grammaticæ* capacem eidemq; idoneam judicavi; reque longe ſecus, ac *Otfridus* ſcripſerat, reperta, tentare volui, an poſſem *Grammaticam Francicam* texere. Quod cum fieri poſſe expertus eſſem, congeſtis, quæ comparare liceret, libris *Francicis* ad Grammaticum hoc opus me accinxi. Cui, anno poſt, aut non tam longo tempore, quam illud orſus eram, ſupremam manum appoſui. Codices autem quibus in illo faciendo uſus ſum ſic deſignantur:

C. C.	denotat	Codicem Evang. *Cottonianum*.
S. Ann.		Vitam S. *Annonis*.
Otfrid. *vel* Ot.		*Otfridi* Evangeliorum librum.
W.		*Willerami* in Canticum Cant. paraphraſin.
Hymn.		Hymnorum librum.
Winſ.		*Winsbekii* paræneſin.
Gloſſ.		Gloſſarium *Francicum*.
Tatian. *vel* Tat.		*Tatiani* Harmoniam Evangelicam.
F. V. C.		Formulam veterem Confeſſionis.
Kero.		*Keronis* Monachi gloſſarium.

In illo autem faciendo ſudans, Te non habuiſſe proxumum, quem facile conſulerem, aut cl. virum *Johannem Schilterum*, *Argentoratenſem* advocatum Regium, quem ad illuſtrandam literaturam *Francicam* multa molitum eſſe acceperam, ſæpe quidem maxime dolebam. Veſtri enim utriuſvis ope, conſilio, ingenio fretum, rectius & perfectius me omnia ſcribere licuiſſe ſcio, quam ſcripſiſſe fas eſſe poſſet homini, non tantum non *Theotiſco*, ſed primo ſolique operis auctori; qui neque quem ſocium aut adjutorem haberem, neque quem ducem ſequerer, quenquam uſpiam poteram invenire. Verum quale quale opus hoc eſt, quorum cauſa multo cum labore & opera illud feci, *Philo-Teutones* omnes, Teque potiſſimum, æquo animo accepturos ſpero. Id autem imprimis rogo, quidni dicam, expecto à *Francorum poſteri*, *Galli*, *Germani*que, qui cis citrave *Rhenum*, *Moenumve* degunt: quorum præſertim gratia labores maximos exantlavi, ut majorum ſuorum communis ſermonis cognitionem facile aſſecuti, bibliothecas ſuas ſcrutentur, earumque forulos excutiant; ut quicquid codicum *Francicorum* in membranis ibi forte etiamnum deliteſcat, in lucem evocent; illiſque quamprimum editis, literaturam & vetuſtatem Arctoam, ac imprimis *Theotonicam*, doctorum ex aliis gentibus Septentrionis exempla ſecuti, nobilitent & amplificent. Perperam multa multos illorum, quamvis viros doctiſſimos, ſcripſiſſe, quod *Francicam* linguam neſcirent, eamve haud ſatis intelligerent, in *Diſſert. Epiſtolari*, & in Præfatione generali ad *Adamum Ottley* ſcripta, plurimis exemplis oſtendi, In quorum numero etiam habendus eſt *Georgius Caſpar Kirchmeyerus*, prof. publ. *Wittebergenſis*. Cujus commentarium in *Taciti* de ſitu, populis & moribus *Germanorum* libellum, mihi antea non notum, ad me ſcribentem hæc doni nomine miſit *Baſilius Kennett*, *Whitei* frater, C. C. C. apud *Oxonienſes* Socius, ſcriptis ſuis editis clariſſimus. In libro

bro illo, ad quem legendum hic ſiſto, doctiſſimus auctor, antiquitatis *Theotiſcæ* ſtudioſiſſimus, res, moreſque *Germanorum* à ſuis originibus cum magna ſua laude petere conatus eſt. verum in eo infoelix, quod *Francicam*, ſive veterem *Theotonicam* linguam, quæ ignorantia non hominis, ſed ſeculi fuit, neſciret, multa tradidit, in quibus illius ſcientiam valde requires. Conſule modo quæ de *Barritu*, *Aſciburgio*, *Framea*, *Valleda*, *Aurinia*, *Tuiſcone*, *Diæta*, *Freda*, *Saionibus*; denique quæ de origine *Malli* & *Grave Germanorum*, & de Dea *Tanfana* dixit; mecumque ſenties linguæ *Franco-Theotonicæ* doctrinam *Germanis*, *Gallis*que, qui ſuas origines & antiquitates recte ſcire volunt, æque utilem, imo æque neceſſariam fore; ac *Anglis*, *Scotis*que antiquitatum, originumque ſuarum ſtudioſis, *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam utilem, & plane neceſſariam eſſe cognoſcis.

Quantus igitur Tu vir es, doctiſſime *Antiſtes*, qui utramvis, perinde ac vernaculam intelligis? quinetiam in quo ad humanarum atque divinarum literarum cognitionem & Arctoarum veterum omnium notitia acceſſit. Illarum plane ſcientiæ acceptum referre debes, quod BIBLIOTHECÆ ANGLICANÆ Hiſtoricos Tres egregios libros, & SCOTICANÆ unum, in utriuſque Populi ingens beneficium deinceps ſcribere potuiſti. Illis etiam perfecte intellectis debes, quod *Nort-Hymbriam Tuam veterem* moliri potes, quem quidem librum qui antiquitates Septentrionales in utraque natione colunt, avide expectant. His denique cognitis debes, quod *Volumina Regni*, quæ Rotulos Parliamentarios vocant, Te deſiderant idoneum lectorem, veterum & linguarum & rerum eruditione peritiſſimum. Crede mihi ad gloriam Tuam, qui jam ſuperioris ordinis Senator es, nihil majus poteſt accedere, quam ut ad antiqua Senatus acta, & monumenta diligenter perlegenda, Te ſine cunctatione accingas. Iis enim inſtructus & dignitatem tuam tuebere, & auctoritatem augebis tum Tuam, tum communem Epiſcoporum; qui cum ante centum aut plures annos, in rotulis vetuſtis verſati eſſent, eo fecerunt, ut in ſuam ſententiam cæteri proceres pedibus irent, conſiliique & dictorum pondere ſenatum facile gubernarent. ſuperiorum temporum exemplis, actis & monumentis, illarumque rerum auctoritate omnia tum magis, quam *voce magna, boniſque lateribus*, ut *Cicero* Tuus loquitur, *ſuadebant*; magnaque cum delectatione ſimul & reverentia tum imprimis audiebantur *Sacerdotii Proceres*, quos rerum civilium, perinde ac divinarum ſcientia ac uſu inſtructos ad id, quodcunque forte agebatur, vel diſputatum erat, ſcite, apte, & opportune poſſe dicere *Populi Proceres* cognoſcerent. Ante ſexdecim, aut eo plus annos, vixit vir ampliſſimus ſapientiſſimuſque, & ſui temporis juriſconſultus ſine Pare maximus, *Franciſcus* Dom. *North* Dominus *Guilford*, *Carolo* II. & *Jacobo* II. RR. Angliæ magni ſigilli cuſtos, qui me multum & familiariter utebatur. Itaque multa ab Illo prudenter diſputata, multa etiam breviter & commode dicta memoriæ mandabam, ut qui fieri ſemper ſtudebam Illius prudentia doctior. Is autem cum ſæpe multa narraret, tum præclare memini domi in coenaculo ſedentem, cum & ego eſſem una, & pauci familiares, in ſermonem de *Proceribus Sacerdotii* incidiſſe; in quo Epiſcoporum vicem magnopere dolebat vir maximus, utpote quorum auctoritatem diu in ſenatu labefactatam tum ferme jacere dicebat, ex eo, quod ad *Rotulorum Parliamentariorum* ſtudium, contra deceſſorum ſuorum, qui in anterioribus ſeculis floruiſſent, morem, minime animos appuliſſent. Memini etiam ſæpius audiiſſe Illum vehementer hortari egregios è clero viros, tum qui facti Epiſcopi erant, tum quos ad Epiſcopatum deſtinatos eſſe ſciebat, ut in *Rotulorum iſtorum* ſtudio, quos Senatoriarum rerum quaſi BIBLIA appellabat, nocte dieque ſe exercerent. Finge Tu Illum, qui tum & Fori, & Senatus oraculum erat, hoc Tibi conſilii dediſſe; Finge, inquam, Illum, qui *Philo-clerus* etiam maxime ſemper erat, ut id faceres Te hortatum eſſe; tantoque viro quaſi monitore ſurge, & ad eorum ſtudium animum appelle, qui *Francicæ*, *Saxonicæ*, *Dano-Saxonicæ*, & *Anglo-Nortmannicæ* antiquitatis notitia ad id maxime paratus & comparatus es. Tu, inquam, ad legendos ROTULOS Parliamentarios Tuo præi Reverendiſſimis Collegis præſtantiſſimo exemplo; omnique ope & opera enitere, ut per Te, *Epiſcoporum*, ut loquuntur, *Banco*

Index *Capp.* Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.

Cap. I. *De Literis & Literarum Regulis.*	pag. 1.
Cap. II. *De Articulis.*	p. 10.
Cap. III. *De Nomine & Specialius de Nomine Subſt.*	p. 14.
Cap. IV. *De Nominibus Adjectivis.*	p. 20.
Cap. V. *De Pronominibus.*	p. 26.
Cap. VI. *De Numeralibus.*	p. 46.
Cap. VII. *De Verbis Auxiliaribus.*	p. 49.
Cap. VIII. *De Verbis, quibus Vox Paſſiva formatur.*	p. 57.
Cap. IX. *De Verbo & iis quæ Verbo Accidunt.*	p. 62.
Cap. X. *De Conjugationibus Verborum.*	p. 63.
Cap. XI. *De ſecunda Conjugatione Verborum.*	p. 71.
Cap. XII. *De Verbo Paſſivo.*	p. 71.
Cap. XIII. *De Verbo Perſonali.*	p. 73.
Cap. XIV. *De Verbis Reflexivis.*	p. 73.
Cap. XV. *De Verbis Anomalis*	p. 74.
Cap. XVI. *De Adverbiis.*	p. 75.
Cap. XVII. *De Conjunctionibus.*	p. 80.
Cap. XVIII. *De Præpoſitionibus in Conſtructione.*	p. 82.
Cap. XIX. *De Præpoſitionibus in Compoſitione.*	p. 86.
Cap. XX. *De Interjectionibus.*	p. 87.
Cap. XXI. *Regulæ Syntaxeos*, &c.	p. 87.
Cap. XXII. *De Poetica Veterum* Francorum.	p. 101.

The Library

CAPUT PRIMUM.

De Literis & Literarum Regulis.

AMETSI quorundam * doctorum ſit opinio, veteres *Francos* aut nullas habuiſſe literas, ante receptam Chriſtianam fidem, aut nulla ante id tempus monumenta ſcripſiſſe; in contrariam tamen ut fere eam ſententiam, auctor eſt *Eginhartus*, *Karli* Magni gener & cancellarius, in † libro, quem de ejus vita compoſuit; ubi narrat *eum barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſiſſe, memoriæque tradidiſſe.* Etenim *barbara & antiquiſſima*, ni fallor, vocat *carmina*, quibus veteres *Germanorum* poëtæ res geſtas ſuorum regum ducumque patrio ſuo ſermone deſcripſerunt. Quemadmodum enim veteres *Galli* & *Britanni* BARDOS ſuos DRUIDASque, & *Cimbri* ſive *Dani* veteres SCALDOS ſive SCALDROS ſuos habuerunt, qui heroum præclara facinora, vitaſque canebant, & carminibus ſcriptis ante multa ſecula poſteris relinquebant: ſic priſcos *Germanos* & ſuos poëtas habuiſſe veriſimile eſt, qui principum ſuorum res geſtas celebrarent, & ſcriptis longe ante *Karli* M. tempora libris heroica majorum exempla nepotibus imitanda traderent. Sic apud ‡ *Tacitum* legimus, *Germanos* veteres *Arminii Cheruſcorum* principis laudes poſt mortem ceciniſſe, & ** *patrium ſuum Deum, filiumque ejus Mannum, gentis ſuæ conditorem, carminibus (quod unum apud illos annalium genus eſt) antiquis celebraſſe.*

Hæc antiquorum poetarum carmina *barbara* vocat *Eginhartus*, quod *Gothico*, ſive vetuſtiori ſermone *Germanico*, quo atavi & atavorum proavi uſi erant, ſcripta, non intelligebant magis iſtius ævi *Franco-Germani*, quam, qui jam degunt, eorum poſteri libros *Francice* ſcriptos intelligunt; aut *Anglorum* gens, *Saxonum* & *Danorum* nepotes, *Anglo-Saxonice* ſive *Dano-Saxonice* ſcriptos codices jam nunc facile intelligere poſſunt. Quemadmodum enim *Theotiſca* lingua, qua uſi ſunt *Francones*, *Karlo* M. regnante, vetus *Germanica* ſive *Theotonica* (alias *Teutonica*) nunc dicitur: ſic *Gothica* illa magis primæva ſive vetuſtior *Theotonica*, quam magnifico ore, non tantum *Arioviſto* regnante, ante M.DCCXL. annos, ſed quam, *Faramundo* imperante, ante mille & ducentos

---

* Inter quos *G. Joh. Voſſius.* de hiſt. *Lat.* in *Hunibaldo. Nec enim veteres Germani geſta ſua mandabant literis, quas neſciebant. At ille ferrei oris & plumbei cordis Hunibaldus, non modo promit his indicta, ſed plane repugnantia. Quare Hunibaldus eo loco habendus eſt quo Beroſus, Annii, & ſimilis farinæ ſcriptores.* Vide etiam *Genebrardum* ad annum *Chriſti* CCCC.XXVIII. † *Petrus Lambecius* in comment. de bibliotheca *Cæſarea*, lib. II. cap. VI. p. 263, exhibet hujus libri loca nonnulla, non ut vulgo leguntur in impreſſis *codd.* ſed ita ut ea repperit in vetuſtiſſimo MS. *Cæſareo.* ‡ In fine lib. II. Annal. *Ceterum Arminius -- dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Romani, ſicut alii reges, duceſque; ſed florentiſſimum imperium laceſſierit, prælii ambiguus, bello non victus. Septem & triginta annos vitæ, duodecim potentiæ explevit, caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum Annalibus ignotus; qui ſua tantum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incurioſi.* ** De mor. *Germ. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoreſque.*

circiter annos, locuti sunt *Germani*, vetus quoque *Theotisca* sive *Germanica* non poterat non dici, quo tempore *Eginhartus* scripsit, nono scilicet seculo; carminaque & poëmata in eâ, quibus finge cunque literis scripta, non potuerunt non æque barbara apud *Francos*, nobilissimam *Germanorum* gentem, tunc temporis sonare, ac *Otfridi* carmina ante octingentos circiter annos condita, apud posteros eorum non tantum *Franco-Gallos*, sed *Franco-Germanos*, jam nunc sonant.

De tempore autem, quo scribere cœperunt veteres *Germani*, vel quibus usi sunt literis, ut nihil (eheu!) certi haberi potest; ita nihil pro certo tradimus. Certum id autem est, *Helvetios Germanorum* vicinos & socios, *Cæsare* in *Galliam* misso, *Græcis* literis usos fuisse. Monumenta etiam tumulosque, in confiniis *Germaniæ*, *Rhætiæque*, *Græcis* literis, ut quidam putabant, ab Ulysse inscriptos, extitisse, [a] *Tacitus* ex aliorum fide narrat; *Græcas*que literas apud *Druidas*, *Gallorum* scriptores, in usu quoque fuisse, in commentariis suis tradit *Cæsar*. Quidni ergo eorum [b] opinioni & ipse accedam, qui *principes* & *sacerdotes Germanorum Græcis* pariter literis, antequàm *Romanorum* jugo subderentur, monumenta scripsisse, arbitrantur. Postea vero quam *Romanis* subacti jacebant *Germani*, & in eorum finibus non præsidia solum ponerentur, sed ductæ etiam inter eos essent *coloniæ*; & ad juris tandem municipalis, sedibus fixis, provinciales facti surgerent; non potuerunt ante receptam, [c] *Cludoveo* primo imperante, fidem, quin una cum lingua & literas *Romanas* acciperent, in quibus, si non in *Græcis*, nonnulla carmina aut carminum fragmenta principum res gestas describentia, ad *Karlum* tum *Græcorum*, tum *Latinorum* peritum, & antiquorum imprimis studiosum, perferri possent forsan ab iis, quorum intererat ea exquirendo domino suo gratificari. Equidem non ignoro sententiæ huic nostræ impugnare id, quod à [d] *Tacito* dictum est: scilicet, *literarum secreta apud Germanos, viros pariter ac fœminas ignorare*. sed per *literarum secreta*, literas sive epistolas secretas, quibus ultro citroque missis, apud *Romanos* corrumpi fœminæ solebant, intelligi vult historicus; secundum istud *Suetonii* de *Nicid*, quum codicillos Memmii ad Pompeii uxorem de stupro pertulisset. Eum esse sensum verborum, quæ præcedunt & sequuntur, manifestè probant, utpote in quibus [e] ostendit, nulla apud *Germanos* muliebris pudicitiæ tentamenta neque spectaculorum, neque conviviorum, neque denique literarum secretarum, in usu fuisse. Quare tantum abest, ut pro elementa orationis *literarum secreta* in loco isto sumenda sint; ut [f] *Trithemium*, qui scripsit ante ducentos, decem ademptis, annos, [g] *Hunibaldo* auctore, tradere non puduit, *Francos*, qui *Marcomero* duce, de *Scytharum* finibus ante *Christum* natum egressi sunt; & ut ipse scribit à *Saxonibus* fratribus ad ostia *Rheni* sedes acceperunt, bella cum *Romanis* & *Gallis* pene continua habuisse, & literas *Romanorum* tandem acceptas cum forma scripturæ servâsse, & linguam eorum didicisse. Idem *Hunibaldo* etiam auctore, tradit *Wastbaldum* quendam *Franco-Theotiscum* res, quas gerebant reges, duces & principes, per annos ferme septingentos & quinquaginta octo, patrio sermone, sed suis characteribus scripsisse. [h] Quos quidem characteres sculptos in suo libro exhibuit *Trithemius*, monens lectorem se illos è codice, qui præ vetustate vix legi poterat, sumsisse, atque ideo veritum esse, ne deceptus eos male effigiasset. Monet etiam eorum nonnullos *Græcis* esse similes, ut elementum primum, quartum, septimum, octavum, undecimum, decimum quintum, decimum septimum, decimum octavum, vicesimum quartum. Cætera etiam fere omnia *Græca* sunt aut transversa, aut inversa, ut secundum, tertium, quintum, decimum-tertium, decimum-sextum. Duodecimum autem, quod ᚹ M respondet, *Runicum* est, ut in voce QUIDEM, quæ à scriptore vetustissimi codicis evangeliorum *Lychfeildensis* in uncialibus sic exarata ᛩᚢᛁᛞᛖᛗ conspicitur, in initio evangelii *S. Lucæ*. Decimum nonum manifeste formatur ex T & D. vicesimum est Y transversum. Sextum autem, quod *Græcorum* ζ respondet, ut & vicesimum-primum, vicesimum-secundum, vicesimum-tertium, peculiaris formæ characteres sunt, ut in adjecta tabella videre est.

Idem etiam aliud Alphabetum, in *Hunnibaldi* codice repertum, suis characteribus exhibuit sic inscriptum: ALPHABETUM FRANCORUM QUOD DORACUS INVENIT. vide appositam tabellam. [i] In hoc alphabeto, elementum primum & decimum-sextum, quæ A & O respondent, cernuntur etiam absque transversa virgula in unciali scriptura cod. *Lychfeildensis*, illud in [k] AUTEM, hoc in [l] QUONIAM, utrumque in [m] GENERATIO & [n] GENERATIONIS; quæ omnia sic scribuntur,

ᛆᚢᛏᛖᛗ. ᛩᚢᚩᚾᛁᚪᛗ. ᚷᛖᚾᛖᚱᚪᛏᛁᚩ. ᚷᛖᚾᛖᚱᚪᛏᛁᚩᚾᛁᛋ.

Duodecimum autem media linea producta (Ψ) pro *Runico* habendum est, ut & decimum-tertium sive M. alterum, si, ut istud in *Wastbaldi* alphabeto, transversum lineam haberet. Notandum quoque est

---

a In libello *de moribus Germanorum*. *b Germanos olim literas habuisse à Græcis plurimorum opinio tenet*; Johan. Trithemius abbas. lib. polygraphiæ sexto. *c Cludoveus*, *Gallice Clouis*, baptizatus erat Anno Dom. CCCC.XCVI. *d* In libro de moribus *Germanorum*. *e Ergo septa pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptæ. Literarum secreta viri pariter ac fœminæ ignorant. pauciſſima in tam numerosa gente adulteria*. *f Polygraphiæ lib. sexto*. *g* Scripsit *Humibaldus* vel *Hunibaldus* historiam suæ gentis. An. Dom. 944. *h* Ex his constat, *Trithemium*, virum seculi sui doctissimum, non ita de *Hunibaldo* sensisse, ac *Gerardus J. Vossius*. *i* Alphabeti hujus & superioris, cum codicis *Lychfeildensis*, ante M. annos scripti, uncialibus literis, convenientia ostendit *Ger. Joh. Vossium* haud adeo æquum *Hunibaldi* censorem fuisse. *k* In evangelio secundum *S. Matth.* I, 18. *l Luc.* I, 1. *m Matth.* I, 18. *n Matth.* I, 1.

tum

TABELLA

Alphabetum Nortmannorum, *è* Trithemio.

b. c. d. e. F. g. h. i. K. L. m. n. o. P. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

B. y. β. ϵ. P. ȝ. H. ϖ. ι. ιϛ. ιβ. ιγ. ſ. ιϵ. ιP. ιȝ. ιH. ιθ. K. Kϛ. Kβ. KV. Kϑ.

Alphabetum Wastbaldi.

ꝟ. L. Δ. ə. ⊏. ɦ. ʘ. η. ɦ. ʌ. ш. z. ϰ. o. ⊏. P. ϵ. ϑ. ʎ. ƀ. #. ʌ. ω.

b. g. d. e. ȝ. e. ϖ. ι. K. ï. m. n. ϰ. o. P. r. ϯ. t. y. ƀ. ϑ. ɾ. ∞.

Alphabetum Francorum *quod* Doracus *invenit*

ı. ıı. ıı. ıφ. ıı. ıı. ıq. ɛ. ım. ıш. ıш. ı. H. ıı. ıɦ. ıш. ıı. ıc. ıp. ı. ɦ. ь. ıı. ıш. ıı. ıʌ. ıx.

b. g. d. e. ơ. F. ɦ. ı. k. l. m. m. n. n. o. p. ƀ. q. r. s. ſ. t. ϖ. v. w. ƀ. x. y. ȝ.

Alphabetum Nortmannorum, *è Hrabano Mauro.*

birith. chen. thorn. ech. fech. gibu. hagale. his gile. lagie. man. not. othil. perz. chon. rehir. Sugil. tae. hus. halach. huyri. ziu.

B. ı. M. M. ı. ϰ. H. I. ж. I. M. ı. M. M. ı. R. ı. ı. Q. ı. ı. ı.

Alphabetum Nortmannorum, *Bedanum.*

ϑ. ρ. M. h. ρ. x. Y. L. Ψ. ʌ. ш. ɾ. 4. И. Ч. ѫ. ѵ. I. ⌒. ɦ. ɣ. т. w.

b. c. d. e. f. g. ɦ. i. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. ȝ. w.

Alphabetum Secretum Caroli M.

ɾ. K. Π. co. Ħ. p. ʌ. ɱ. ϕ. π. ɱ. r. ц. v. ʌ. ɣ. Ψ. 7. ϭ. ϙ. ϕ. ч. Ψ.

b. c. d. e. f. g. ɦ. i. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. b. x. y. ȝ. w.

Alphabetum Francicum, *è Codice* Cottoniano. *Caligula A.7.*

A, ʌ, B, b, C, L, D, D, E, ϵ, F, f, G, G, G, H, H, I, K, K, L, L, L, M, M, M, O, O, N, N, N, N,

a. b. c. d. ee. f. ȝ. hh. i. kkk. l. m. n.

O, P, Q, Q, R, S, T, T, V, U, U, W, X, X. Z, Z.

pp. q. r. r. ſ. t. u. u. u. y. z. z. ƀ. ð. d. ſc.

Alphabetum Francicum, *è* Iuniano *Codice. n.º 25.*

b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n, *finalis.* o. p. q. r. ſ. t. u. w. x.

c. b. c. d. d. e. f. g. g. h. h. i. k. l. m. n. n. o. p. q. r. ſ. t. t. u. u. u. x.

z. æ. ri. st. et.

y. z. ɛ. ɳ. ſt. &. *aliæ sunt etiam harum literarũ jugationes, quas omitto.*

Alphabetum ex numismatis.

A, ʌ, ʌ, Λ, Π, A, X, A, B, ß, G, C, L, Ɔ, F, ₵, C, D, P, Þ, Ð, D, Δ, Þ, E, ϵ, C, G, I, ₵, F, Λ, R,

C, ⌒, ⌒, G, L, E, G, H, h, h, K, I, I, K, K, h, R, R, R, L, F, L, ʌ, Γ, L, M, M, H, M, ω, N, N

N, N, H, I, Z, N, O, Ω, Ш, □, O, U, P, Γ, ſ, Q, R, R, ʌ, R, N, ⌒, ʌ, R, R, S, ⌒, Ɔ

Q, ſ, ⌒, C, T, T, F, V, Y, ⊰, Y, U, W, Y, Y, W, X, ⊹, Y, Z, ⊰, ȝ.

no. da. he. ma. mp. hp. ne. th. te. us or os. vat. va. vs. vs. vr. rex. et. nth.

N. D. HE. M. MP. HP. NE. Θ. E. ∝. VA. VA. ⌒. W. VR. R. Z. NH.

tum duodecimum elementum quod denotat M, & decimum-octavum, quo PH denotatur, eodem modo formari, ſcilicet per ⲘⲂ, ut in codice *Lychfeildenſi* m, & p, vel forſan ph, per ⲘⲢ, ut conſtat per vocem QUONIAM in principio evang. *Luc.* & vocem SCRIPTUM ⲤⲔⲢⲒⲪtum. *Marc.* I, 2.

Hrabanus etiam *Maurus*, ad finem tertii voluminis operum ſuorum, literas *Marcomannorum*, quos & *Nortmannos* vocat, effigiatas poſuit; in hoc hallucinatus, quod *Runarum* neſcius, ſecretas eas eſſe putavit, in quibus carmina ſua magica, incantationes & divinationes ſcripſerunt, qui paganis ritibus utebantur. Non autem arcanæ ſive magicæ runæ, ſed communes & literariæ fere omnes ſunt, quibus peregrina, ſcilicet *Francica* nomina data ſunt, ad poteſtates earum ſignificandas, ut ex tabella conſtat. Alphabetum iſtud cum alio quodam *Nortmannorum* in multis convenit, quod apud *Bedam* repertum ſe exaraſſe ſcribit *Trithemius*. nec dubitandum arbitror, quin in omnibus exacte conveniret cum *Bedæ* dicto alphabeto, ſi characteres ejus vere & exacte exarati eſſent. In tabella autem videas quomodo apud *Trithemium* exarantur.

Hujus *Bedani* alphabeti quatuor primæ literæ, ut & ſexta, decima ſeptima & octava conveniunt plane cum iis ejuſdem formæ in *Hrabani* alphabeto; ſeptima etiam litera in utroque eadem eſt, niſi quæ in *Bedæ* alphabeto eſt tranſverſâ lineâ caret: ſic octavæ & decimæ in *Bedæ* alphabeto deeſt pars inferior, quæ cernitur in octava & decima *Hrabaniani* alphabeti litera. Differentias autem inter cæteras, quas præſertim in *Bedæ* alphabeto literarum mala poſitio & mali ductus faciunt, lectori obſervandas relinquo.

Ex his videtur *Francos* veteres, præter *Romanas* literas, *Gotho-Runicas* habuiſſe, ex quibus cum *Græcis* & *Latinis* maxime non ſuo loco interpoſitis, & non raro etiam truncatis, diſtortis, inverſis, duplicatis, conjunctis, dimidiatis, tranſpoſitis docti eorum ſecreta alphabeta fecerunt. Hujus generis *Karlus* M. teſte *Otfrido*, multa excogitavit, quibus per latiſſimum ſuum imperium ſecurus uteretur, cum ad duces & præfectos literas mitteret. E quibus id unum, quod *Otfridus* poſteris relinquendum cenſuit, utpote dignum quod reſuſcitetur & in novam lucem prodeat, hic exhibere eſſe noſtri arbitramur. Vide tabellam præcedentem.

Præterea ſimilitudo maxima, quæ eſt *Francicæ* linguæ cum *Mæſo-Gothicâ* matre, argumento mihi eſt, & *Ulphilanos* characteres, ſive literas *Gotho-Græco-Romanas*, ante *Karli M.* imò forſan & ante *Cludovei I.* tempora, qui primus *RR. Francorum* Chriſtianus factus eſt, ad *Francorum* veterum notitiam perveniſſe. Certe auſtralium illorum *Gothorum*, qui è *Scandia* oriundi & profecti, tot nationes *Galliæ* vicinas, & ante & poſt * *Ulphilæ* epiſcopi tempora, virtute ſua fregerunt, *Francos*, qui linguam eorum cognatam non potuerunt non intelligere, literas, quibus linguam, *Ulphila* auctore, ſcripſerunt, diu ignoraſſe, à me tantum abeſt ut probabile judicetur, ut contrarium potius, me judice, veri ſpeciem præ ſe ferre videatur. Sed de hoc quamvis nihil certi ſtatuere poſſumus, certum id tamen habemus, *Karlum* M. qui peregrinis literis operam ſtrenuè navarit, veterem *Gothicam* ſive avitam *Theotiſcam*, quæ ſuæ *Francicæ* parens erat, ſtudioſe didiciſſe; & antiquiſſima illa carmina, quæ in ea condita erant, & quibuſvis literis, ſive *Græcis*, ſive *Latinis*, ſive *Runis*, ſive *Ulphilanis*, ſcriptis, tanti feciſſe, ut ea plane tanquam dulciſſimas & pretioſiſſimas ſuperiorum ſeculorum reliquias non deſcribere tantum, ſed memoriæ mandare haud indignatus eſt utraque Pallade præſtantiſſimus *Cæſar*. Barbara, inquam, & antiquiſſima illa carmina *Theotiſca* quibuſvis literis ſcripta ex vetuſtis membranis deſcripſit, & memoriæ tradidit Imperator. Etenim carmina illa antiqua, quibus veterum RR. bella canebantur, ut & antiqua illa, quibus *Tuiſtonem* ſuum Deum celebrabant veteres *Germani*, pro carminibus ſcriptis intelligi poſſunt non minus, quam de hiſtoria ſcripta id accipi & poteſt & debet, quod à *Pſalmographo* ſcribitur: *Majores noſtri narraverunt nobis, quod operatus ſis in temporibus priſcis.* Certe ſi carmina ſua antiqui *Cimbri* ſaxis & rupibus inciderunt, quod unum, ut cum *Tacito* loquar, apud illos memoriæ & annalium genus erat; quidni affirmare auſus ſim, carmina illa antiqua, & barbara olim ſcripta fuiſſe, quæ ſcribere, hoc eſt, deſcribere, & memoriæ demandare MAGNUS haud gravatus eſt. O utinam jam extaret auguſta illa *Bibliotheca*, in quâ delicias has ſuas repoſuit imperator! O quam lubens, quam jucundus, ad extremos *Carolini* imperii fines proficiſcerer ad legenda antiqua illa, ut ut barbara carmina, in quibus tanquam in clariſſimo fonte perlucidas cernere quidem eſſet voces, phraſes, & deſcriptiones illas rerum poëticas, quæ in *Scaldorum*, & *Saxonicorum* poëtarum reliquiis & fragmentis opacæ jacentes nulla fere vel perſpicaciſſimi ingenii arte diſcerni queunt. Præterea veterem *Gothicam* ſive *Theotiſcam* linguam non intellexit tantum MAGNUS, & in ea carmina, longe ante ſua tempora facta, ſcripſit, ſed *Francicam* ſuam jam tum inconditam, incultam, & à doctis ſuæ nationis neglectam primus excoluit & expolire cœpit † *Grammaticis* inſtitutionibus, quarum ope, ad orthographiæ

---

* *Ulphilas*, *Mæſo-Gothorum* epiſcopus, floruit circiter quarti ſeculi medium. † *Trithemius* in libro VI. polygraphiæ ſic ſcribit: *Ex Grammaticis Otfridi Monachi Wiſſenburgenſis legimus, quod Carolus Rex Francorum, cognomento Magnus, nationis ſuæ miſertus barbariem, Nannone, Theobaldo, Albino,* (hoc eſt *Alcuino*) *& Berengero adjutoribus, linguam tentavit regulare Germanicam. Cumque, teſtante Turpino, tam arduum inchoaſſet opus, crebris bellorum incurſionibus retardatus non perfecit, ſed morte præventus imperfectum dereliquit; nec ſurrexit poſt eum alius, qui hujus rei curam ad animum revocaret. Otfridus autem jam dictus monachus, Rabani Ful-*

& ſyntaxeos regulas reduxit, & quaſi ex fero & agreſti ſermone in civilem & honeſtum convertit.

Proximus à MAGNO *Hrabanus Maurus*, qui anno Chriſti DCCC.XL.VII. ex Abbate *Fuldenſi* in archiepiſcopum *Moguntinum* eſt electus, linguam *Francicam*, quam & * *Franciſcam* nonnunquam vocamus, excoluit. Iſ enim, præter gloſſas *Latino-Theotiſcas* de partibus humani corporis à *Walafrido Strabo* ex dictantis ore exceptas, quæ à *Melchiore Goldaſto*, Tomo II. veterum de rebus *Alamannicis*, & inter *Hrabani* opera, (*Coloniæ Agrippinæ*, Anno Dom. M.DC.XXVII. ſex tomis in folio) editæ ſunt, compoſuit etiam integrum Gloſſarium *Latino-Theotiſcum* in Biblia ſacra veteris & novi teſtamenti, quod nondum editum eſt. Hujus egregii operis vetuſtiſſimum, & ipſa *Hrabani* ætate exaratum codicem membranaceum cum incredibili gaudio reperit *Petrus Lambecius*, arcis *Ambraſianæ* bibliothecam pervolvens, & repertum cum multis aliis præſtantiſſimis MSS. in Bibliothecam *Cæſaream Vindebonenſem* tranſtulit aſſervandum.

Poſt *Hrabanum* diſcipulus ejus *Otfridus Wizamburgenſis* maxime omnium perpolivit & elimavit patriam linguam, quam à ſuis, ut barbaram, adeo contemptam memorat, ut ab ea ſcribenda prorſus abhorrerent; aut ſi ſcribere dignarentur, in ſingulis fere verbis à recta ſcribendi ratione aberrare non verecundati ſunt. Is igitur *Theotiſcum* ſermonem iterum polire & reformare cupiens, *Grammaticam Francicam* à *Karlo* imperatore haud conſummatam auxit & perfecit, multaque præclara opera *Franciſce* compoſuit. *Petrus Lambecius* in comment. de [a] bibliotheca *Cæſarea*, mentionem facit pervetuſti codicis in membranis exarati, quem cum haud paucis aliis ex bibliotheca arcis *Ambraſianæ* in Auguſtam *Vindebonenſem* transferendum curavit; in quo extant *Otfridi* homiliæ quædam *Theotiſcæ* in evangelia, quarum *Johannes Trithemius* meminit, cum paraphraſibus *Theotiſcis* [b] *Eſaiæ prophetæ*; [c] *in canticum Ezechiæ regis Judæorum*; [d] *in canticum Hannæ*; [e] *in canticum Moyſis*; [f] *in canticum Habacuc prophetæ*; [g] *in canticum Moyſis*, AUDITE COELI; [h] *in orationem dominicam*; [i] *in canticum Zachariæ prophetæ*; [k] *in canticum beatiſſimæ virginis*; ac denique *in ſymbolum Athanaſii*, ut inſcribi ſolet. De hoc quidem pretioſo MS *Lambecius* promiſit ſe ex profeſſo tractaturum in libro tertio bibliothecæ *Cæſareæ Vindebonenſis*; ſed *Græcis* MS vetantibus quo minus fidem abſolveret, tractatum deſideratiſſimum, quem promiſit, fruſtra in libro tertio quæſivimus. *Otfridus* etiam carmen *Theotiſcum* ad monachos *Sancti Galli* compoſuit, quod, inquit *Petrus Lambecius*, *Trithemius* perperam vocat *librum*. [l] Extat hoc carmen integrum in antiquiſſimo codice MS. bibliothecæ *Cæſareæ* ſic inſcriptus: *Otfridus Wizamburgenſis Monachus Hartmuate & Werinberto, Sancti Galli Monaſterii Monachis.* Idem in Pſalterium tria magna volumina in *Franciſco* ſermone contexuit, ut *Trithemius* memorat, in catalogo illuſtrium *Germaniæ* virorum; & alia nonnulla, quæ abbatum & monachorum culpâ perdita, ad noſtra tempora non pervenerunt. Hujus Pſalterii ſpecimen publico dedit *P. Lambecius* ex authentico exemplari, nempe Pſalmi primi paraphraſin *Theotiſcam*, in commentariorum ſuorum de biblioth. *Cæſarea* lib. II. cap. v. Sed paraphraſin hanc, & verſionem Pſalmorum *Teutonicam*, *Notkero Labeoni*, Abbati *S. Galli*, qui ante ſeptingentos annos floruit, adjudicat *Jo. Schilterus*

---

denſis quondam auditor atque diſcipulus ſub Ludovico pio, Caroli filio, Grammatica illa quamvis imperfecte conſecutus, multa ſcripſit in lingua noſtra Germanica, quæ regularis inſtitutionis mirandam videntur ſonare gravitatem, carmina enim ad normam lucubravit plura heroico metro ſimul & elegiaco. Inſuper & proſaice nonnulla compoſuit ad Ludovicum R. Germaniæ, filium Pii Ludovici, & fratrem Lotharii imperatoris. ad Otgarium quoque Archiep. Moguntinum, ad monachos S. Galli, & alios. Hujus fragmenti Grammatices aſſecutus & ego præſentes Alphabeti characteres, de multis extraxi, ne penitus interirent.

* Ex gentili nomine FRANCO fecerunt veteres *Germani* FRANCISC, FRANCISG, alias FRANKISC, FRANKISG. Unde *Latinum* FRANCISCUS, quod ſæpe legitur in *Ernoldi Nigelli* poëmate elegiaco de rebus geſtis Imp. *Ludov. Pii*,

Si quis Franciſcam mavult reſerare loquelam.
Cuſpide Franciſco forte repletus eris.
Milite Franciſco rura repleta manent.
Coſlus erat quidem Franciſco germine natus.
Nort, quoque Franciſco dicuntur nomine, manni.
Extera namque cohors Franciſco more paratur.

Sic apud *Eginhartum*, in vita *Karli M.* legitur; *veſtitu patrio, hoc eſt Franciſco utebatur.* Teſtatur etiam *Iſodorus* Archiep. *Hiſpalenſis*, lib. XVIII. cap. VI. *ſecures oblongas, quibus Francones olim in bello uſi ſunt, appellatas fuiſſe Franciſcas.* Quinetiam *Otfridus*, lib. I. cap. I. *Linguam Francicam* vocat *die Frenkiſga Zungun. Petr. Lambecius*, in comment. de bibliotheca *Cæſar.* lib. II. cap. v. Verum ut à patriis Sueneſur, & Danſkur, abjectis durioribus literis ns, formantur *Latina, Suecus* & *Dacus*; & ab *Anglo-Saxonicis* Engliſc & Scotiſc, abjecta ſibilanti literâ, *Anglicus, Scoticus*: ſic à *Franciſc* vel *Frankiſc*, euphoniæ causâ, mediæ Latinitatis magiſtri fecerunt *Francicus*, quod magis obtinuit. *a* Lib. II. cap. v. p. 460. *b Eſaiæ* cap. XII. *c Eſaiæ* cap. XXXVIII. *d* 1 lib. *Regum*, cap. II. *e Exod.* cap. XV. *f Habacuc*, cap. III. *g Deuteron.* cap. XXXII. *h Matth.* cap. VI. *i Luc.* cap. I. *k Luc.* cap. I. *l* Vide *Petri Lambecii* comment. de bibliotheca *Cæſarea Vindebonenſi*, libro II. cap. v. pagina 418.

Argentoratensis in inscriptione libri, cujus editioni jam incumbit vir cl. de rep. literaria & Arctois, præsertim patriis, musis optime meriturus. Hunc autem codicem Psalmorum, in quo edendo operam navat *Schilterus*, eum esse credo, quem *Beatus Rhenanus* in libro secundo rerum *Germanicarum*, ubi de *Francorum* veterum agit lingua, testatur se vidisse apud *Johannem Huttichium*, *Argentorati*, ubi nunc è musæo generosi domini *de la Loubere* in publicum proditurus est.

Ex omnibus autem *Otfridi* operibus, quæ *Theotisce* scripsit, maxime percrebuit volumen pseudorythmicum evangeliorum in quinque libros distinctum. Hujus esse dicit * *Petrus Lambecius* tria exemplaria; Unum *Frisigense* in principio mutilum, cui *Otfridi* nomen defuit, quod cognitum fuit *Beato Rhenano*, *Wulfgango Lazio*, & *Wiguleo Hundio*. Alterum quod *Matthias Flaccus Illyricus* mendis plenum edidit, Anno M.D.LXXI. & haud recte inscripsit OTFRIDI EVANGELIORUM LIBER. Tertium autem Augustissima *Cæsarea* Bibliotheca possidet, quod *Illyrico* non innotuit, atque cum vetustissimo hoc codice *Cæsareo Illyricianam* ejus editionem diligenter contulit *Petrus Lambecius*, Bibliothecæ *Cæsareæ* custos; cujus auxilio, in multis, ut par erat, castigavit codicem ab *Illyrico* editum, nonnullaque supplevit, quæ non est hic describendi locus.

Otfridum merito sequitur *Willeramus Abbas* † *Ustpurgensis*, qui *Cantici Canticorum* paraphrasin *Francicam* ante quingentos annos fecit. Hanc primus edidit *Paulus Merula*, Anno M.D.IIC. eamque postea observationibus decoravit *Franciscus Junius* F. F. Anno M.DC.LV. Inter codd. etiam *Franciſci Junii* in bibliotheca *Bodleiana* repositas, extat *Tatiani* harmonia evangelica *Latino-Francica*, manu doctissimi viri illustrata, prælum heu jam diu expectans, cum ejus ad eam Annotatis, & Annotationum satis amplo Auctario.

Extat quoque in Bibliotheca *Cottoniana*, *Caligula*, A. 7. quasi ex quatuor evangeliis consarcinatus codex unus harmonicus, poeticus & paraphrasticus, qui res gestas servatoris nostri συνθετικῶς tradit; & qui quum metro, rythmoque, tum orationis structura & stylo cum paraphrasi Geneseos *Cædmoni* vulgo adjudicatâ convenit, ut in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ* observavimus, & inter *Franco-Theotiscos* libros merito numerandus est. Inter *Franco-Theotiscos* inquam libros jure recensendus est ille codex, tametsi non desunt, eáque non contemnenda argumenta, quæ me olim ut crederem induxerunt, eum ab aliquo antiquo *Anglo-Saxone* scriptum fuisse, qui florebat haud multo post receptam ab *Anglo-Saxonibus* fidem, circiter Annum DCI, scilicet ante ingressum *Danorum* in anno DCCXCIII. In hoc enim temporis intervallo, *Anglo-Saxones* non potuerunt non quasi loqui & scribere *Franco-Theotisce*, in puro illo & adhuc haud multum adeo mutato sermone, quem majores eorum *Angli* & *Saxones* è *Germania* secum in *Britanniam* tulerunt. Verum ante aliquot menses, lector benevole, sententia mutata, ab *Anglo-Saxonibus* abjudicandum, & *Francorum* non nemini, qui circiter *Karli* M. tempora vixit, adjudicandum censui aureum illum codicem, quem sive *Franco-Theotiscus*, sive *Anglo-Theotiscus* sit, plurimi facio; tum quod cæteros omnes *Franco-Theotisce* scriptos, verborum copia & dictionis magnificentia antecellit, tum quod vetustate purissimi sermonis proxime accedit ad *argenteum codicem*; cui soli, me judice, à veterum linguarum Septentrionalium studiosis posthabendus est. Ex his codd. ne alios memorem, constat *Francos* veteres, si non ante quam ad fidem conversi fuerint, literas habuerunt, ut docti quidam putant; cum fide tamen à religionis Christianæ doctoribus literas accepisse; eâque tandem receptâ brevi animos appulisse, ut quæ propagando evangelio, ædificandæ Ecclesiæ, & morum sanctitati promovendæ servirent, ea diligenter scriberent. *Karlus* quidem M. ‡ SS scripturas in patrium sermonem verti jussit, & ut specimina, quæ nobis exhibuit vir maximus *Mabillonius*, demonstrant, non aliis usi sunt Christiani facti *Francones* literis cùm *Franciſci*, quam cùm *Latine* scriberent; scilicet *Romanis* illis, quæ pro more temporis in usu erant. *Francica Tatiani* harmonia evangelica, quæ *Oxonii* inter codd. *Junianos* reposita est, descripta est recenti manu. Cottonianus autem codex ille evangg. harmonicus *manu* ** *Franco-Italica* exaratus est; cujus characteres cum majusculos, tum minusculos in tabella exhibuimus: inter quos conspicuus est *Saxonicus* ꝺ & ꝺ, cujus valor aliquando est ꝺh, quod sæpe etiam occurrit; & duæ peculiares *notæ*, nempe ƀ; & [a]ꝏ, quæ ter quaterve pro diphthongo improprio *uo* ponitur.

Huic duo alia Alphabeta *Francica* adjunximus; quorum alterum, quod etiam *Franco-Italicum* est, ex uno codd. MSS. *Franciſci Junii* F. F. Alterum autem è vetustis nummis desumitur.

Reg. I. In his alphabetis, numismatum illo excepto, ut in plerisque codd. sive impressis, sive MSS. quos mihi contigit inspicere, duplex x desideratur, perinde ac apud *Cimbros* & *Mæso-Gothos*. pro ea apud *Francos* in usu erat [b] *hs*: ut in uahs vel vahs, *coma*, *cæsaries*. uuahs vel wahs, *cera*. uuahsan, wahsan, *crescere*. ahsla, *humerus*. sehs, *sex*. uuehsan, *decipere*. In editis tamen à *Flacco Illyrico* evangg. libris occurrit aliquando duplex x.

II. In codice *Cott.* ut supra observatum est, frequenter occurrunt peculiares illæ notæ ƀ & ꝺ vel ꝺ, illi & linguæ *Saxonicæ* membranis communes. Peculiaris illa ƀ quandoque ut F, quandoque

---

* Libro supra citato, p. 457. † *Willeramus Abbas Mersburgensis* in *Trithemio*. ‡ Historiæ *Francorum* script. Tom. III. per *Franc.* du *Chesne*. ** *Franciscus Junius* eum descriptum putat ab *Anglo-Saxone* quodam, cum alio tractatu *Anglo-Sax.* qui ad illius finem adjungitur, *de exercismis ad reddendos agros fertiles*. [a] Hanc priorem pro vocali v collocavit inter notas *Lombardicas* auctor libelli *de lingua Gothorum* à *B. Vulcanio* editus. [b] Apud *Cimbros* defectus vũ x suppletur per ꝺꝺ.

doque ut v consonans pronuntianda est. pronuntiatur ut f in sequentibus: uuib, *mulier*. habda, *habuit*. heban, *cælum*, forgab, *dedit*. hb, *vita*. hob, *domus, aula*; quod in C. C. scriptum etiam occurrit hof. In sequentibus vero v consonantis potestatem habet; scriban, *scribere*. obar vel ober, *supra*. obana, *desuper*. grabe, *sepulchrum*; quod in C. C. scribitur etiam grave.

III. At đ vel ð perinde ut apud *Anglo-Saxones*, nunc ut TH, nunc ut DH pronuntianda est. pronuntiatur ut TH in sequentibus: edil, *præclarus*. quad, quod scribitur etiam quath, *dixit*. mud *os, oris*. uuard, quod scribitur etiam uuarth, *factum erat*. effertur autem ut DH in iis, quæ sequuntur: oder, *alius*. uurdig, *dignus*. uuid, *contra*. stad, *littus*. blid, *lætus*, & sexcentis aliis.

IV. In codice *Cott*. vocalis ı semper exaratur sine puncto in vertice.

V. Consonantium & vocalium numerum ostendunt alphabeta, & ex vocalibus inter se junctis fiunt diphthongi, triphthongi, tetraphthongi. En, quos nos inter legendũ observavimus, ordine positos.

Diphthongi.

Aa. ut in raad. *consilium*. aana, *absque*. nisi duplex A pro A longo potius quàm diphthongo habenda sit.

Au. ut in kalauba *fides*. rauũa, *quies*. Ei, ut in stein, *lapis*. meistar, *magister*.

Eo. ut in sneo, *nix*. seo, *mare*. seola, *anima*. leoht, *lux*. seoc, *ægrotus*.

Eu. ut in seu, *mare*. Ie. ut in thie, *quæ*. hie, *hic, ille*. Ii. ut in siin, *esse*.

Jo. ut in jo vel joh, particula expletiva. Ju. ut in ju, juh, juch, *vobis*.

Oi. ut in haloian, *ducere*. duoian, *facere*. poeticè pro halan, duan.

Oo. ut in nood, *necessitas*. scoon, *pulcher*. Ou. ut in ouch vel ouh, *etiam*.

Ua. ut in huand, huant, huanta, *nam, enim, etenim*. guato, *bonus*. quad, *dixit*. tua, *ad*. muat, *mens*.

Ue. ut in sueran, *jurare*. tuena, *duo*.

Ui. ut in suin, *porcus*. suitho, *valde*. huilic vel huilc, *quilibet*. bisuichen, *prodere*.

Uo. ut in guodo, *bonus*. tuo, *ad*. suoken, *quærere*. muot, *pobem*. giscuop, *creavi*.

Uu vel w. Quamvis manifestum sit veteres *Francos* uu vel w pro *vau*, præsertim ante u, ut * *Otfridus* in prologo observat, usurpasse; non possum tamen quin credam illam in quibusdam vocibus *Anglicæ* w, vel *Græcæ* υ potestatem habuisse, atque idcirco in diphthongorum classe ipsam etiam ponendam duximus.

Triphthongi.

VI. Uei. ut in tuein. uuo, ut in uuorolt, *mundus*. Uuũ. ut in uuũnta, *vulnera*.

Uie. ut in huie, uui, uue, *nos*. Uoi, uoy. ut in gruoient, *crescunt*. bluoyent, *florent*.

Tetraphthongi.

VII. Vuio, *quomodo*. vuie, in vuielih, pro uuelih, uuelich, *quis, qualis*.

VIII. Observandum quoque est à linguæ *Francicæ* studiosis, non tantum in diversis auctoribus pro ratione loci & temporis, in quibus vixerunt, sed sæpissime in uno eodemque auctore, vocales, diphthongos, & consonantes asperas, medias & tenues inter se confundi, & mutari; ut unius †vocis in margine scriptura varia, præter exempla, quæ ordine sequuntur, monstrat.

Vocales.

A. e. ut in doupha, douphe, *baptismo*. à nom. douph, *baptismus*. aphula, ephela, *poma*. cortar, corter, *grex*. armlich ermlich, *pauper, miser*, einago, einego, einigo, *unicus*.

A. i. ut in fehtan, fehtin, *pugnare*; & in omnibus verbis infinitivi modi.

A. o. u. ut in hira, hiro, hiru, *illorum, arum, orum*. A. aa. gedan, gedaan, *factus*.

E. a. ut in under, untur, *sub, subter*. crippe, crippa, *mandrum, præsepe*. legelich, lagilih, *unusquisque*, unbewollene, unpawollene, *immaculata*. syllabicum augmentum ge, ga, ke, ka.

E. æ. heizen, hæizen, *vocare*. cum multis aliis in *Stricheri* carmine.

E. i. ut in felis, filis, *lapis, saxum*. ze, zi, *ad*. over, ovir, *super*. tegelich, tagilih, *unusquisque*. riche, riki, *regnum*. uuer, uuir, *quis, aliquis*.

E. o. himole, himolo, *cælo*, à nom. himil. sageta, sageda, *dixit*. cribbe, cribbo, *præsepe*. vortheron, fordoron, *majoribus*. wie, wio, *quomodo*.

E. u. ephela, aphula, *poma*. afur, aber, *sed, tamen*. E. ie. selan, sielan, *animæ*.

I. ii. sin, siin, *esse*. si, sii, *sit*. gelich, geliich, *similis*.

I. e. ir, er, *vos*. wir, wer, *nos*. wisan, wesan, *esse*. es, is, *id*. custi, custe, *osculatus est*. sprihhet, sprehhet, *loquitur*. bilidi, bilethe, *exemplum*. karati, garode, *pararet*. peithi, peidi, beithe, *ambo*. disi, dise, *hi*. I. u. finstarnesse, funstarnesse, *tenebræ*. O. a. buon, puan, *habitare*. vide a, o.

O. e. zo, ze, *ad*. gioffonota, geophenota *aperuit*. vide e. o.

---

* Nam interdum tria uuũ, ut puto, quærit in sono: priores duo consonantes, ut mihi videtur, tertium vocali sono manente. † Buach, buah, buoch, buoh, puach, puah, puoch, puoh, *liber*.

O. u. tho, du, *quum, quando.* thero, theru, *horum, harum, horum.* ſido, ſitu, *mos, conſuetudo.* auor, auur, *ſed, tamen.* ſeo, ſeu, *mare.* io, ju, particula expletiva. O. oo. not, nood, *neceſſitas.* ſcon, ſcoon, *pulcher.* U. e. ſuochtun, ſuochten, *quæſiverunt.* U. o. vide o. u.

Diphthongi.

Au, ou. raûua, roûua, *quies.* kalauba, geloûua, *fides.* Ei. oi. zeigoti, zoigode, *oſtenderet.*
Eo, euu, *lex.* Ou. eu. froûuen, freûuen, *lætari.*
Ua, uo. huaten, huoden, *cuſtodire.* ſuahtun, ſuochten, *quæſiverunt.* muat, muod, *affectus, animus.*

Conſonantes aſperæ, tenues, mediæ.

B. f. ob, of, *ſi.* wib, wif, *mulier.* aber, afur, *ſed, tamen.* B. u. wib, wiu, *mulier.* wiba, wiua, *mulierum.* uber, ouer, *ſuper, ſupra.*
B. p. brunno, prunno, *fons.* beſueich, piſueih, *decepit.* bim, pim, *ſum.* bilidi, bilethe, piladi, *exemplum.* crippe, criobe, *præſepe.* beranne, peranne, *parere.* bi, pi, *juxta.* buon, puan *habitare.* unbewollene, unpawollene, *immaculata.* brot, prot, *panis.* beithe, peidi, *ambo*; ubi etiam d pro th, & i pro e. buoch, puoch, *liber.* geſcrib, geſcrip, *ſcriptura.* lob, lop, *laus.*
C. k. cunning, kuning, *rex.* cuman, kuman, *venire.* crippe, krippa, cribbe, kribbo, *mandrum, præſepe.* eiſcon, eiskon, *petere, rogare.*
C. g. Iuncfrouwan, jungfrouwan, *liberæ adoleſcentulæ.* cunni, gunni, *poſſim.* tac, tag, *dies.* fleiſc, fleiſg, *caro.*
C. h. fleiſc, fleish, *caro.* ſoſo thu imo gabi giuualt iogeuuelices fleishes, *ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis*; *Tatian.* CLXXVII, 1.
Ch. h. hh. mich, mih, *me.* ich, ih, *ego.* iuch, iuh, *vos.* nachlichito, *appropinquavit.* ſprichet, ſprihhet, ſprihet, *loquitur.* trinchan, trinhan, *bibere.* nechein, nehein, *nemo, nullus.* beſueich, piſueih, *decepit.* gelichniſſe, kilihniſſa, *ſimulatio, ſchema.* ruacha, ruahha, *cura.* iegelich, iigilih, *unuſquiſque.* lachan, lahhan, *pallium.* egeſlich, egeſlih, *terribilis.* pruchan, pruahhan, *uti, frui.*
Ch. k. denchet, denket, *cogitat, meditatur.*
Ch. gh. iethoch, iethog, *quanquam.* nechein, neghein, *nullus.* ſuochta, ſuoghta, *quæſivit.*
Ch. q. chenun, quenun, *mulieris.* chuit, quit, *dicit.*
D. t. gardo, garto, *hortus.* bodo, boto, *nuncius.* untar, under, *ſub.* viand, fiant, *hoſtis.* deda, teta, *fecit,* wordon, worton, *verbis.* liud, liut, *populus.* ſcado, ſcata, *umbra.* druhtin, trohtin, truchtin, *Dominus.* beluchande, piluchante. dac, tac, *dies.* gitan, gedan, *factus, a, um.*
D. th. durub, thuruh, *per.* bilidi, bilethe, *exemplum.* fordoron, fortherin, *majoribus.* kedingue, gethingue, *coerceat.* frid, frid, *pax.*
F. b. vuif, vuib, *uxor.* F. p. uuif, uuip, *mulier.*
F. v. fure, vure, *pro.* fon, von, *à, ab, è, ex, de.* fiant, viand, *inimicus.* forderon, vorderin, *majoribus.* afur, avur, *ſed.* hoȱde, hovde, *caput.* wif, wiu, *mulier.* fater, uater, *pater.*
F. ph. gioffonota, geophenota, *aperuit.* kemfa, kempha, *ſimiles.* F. h. craft, craht, *poteſtas.*
G. gh. thurg, thurgh, *per.* G. c. tag, tac, *dies.* G. h. ſlagente, ſlahente, *percutientes.*
G. k. ſyllabicum augmentum ge, gi, ga, ke, ki, ka. ut in kinado, genate, *propitius ſit.* geloda, kiſalota, *denigravit, decoloravit.* kalauba, gelaûua, *fides.* tak, dag, *dies.* egiſo, ekiſo, *terra.* karati, garode, *pararet.* diſge, diske, *menſa.* ghet, ket, *it, vadit.* kereſt, gehreſt, *deſiderat.*
G. i. ſyllabicum augmentum ge liqueſcit nonnunquam in je, ut jegivan pro gegivan, *datus.*
G. q. guot, quot, *bonus*: ſi ſibbo mannon quotes uuillen, *ſit pax hominibus bonæ voluntatis. Tatian.* VI. 3. H. hh. ſprehhit, ſprehit, *loquitur.*
H. ch. nehein, nechein, *nullus.* ſuht, ſucht, *morbus.* lihamo, lichamo, *corpus.*
H. hh. lihamo, lihhamo, *corpus.* lantſheffi, lantſchoffi, *regio.* mihil, mihhil, *magnus.* ſuohet, ſuohhet. *quæritis.*
H omiſſa. iro, ira pro hiro, hira, *illorum, arum, orum.* imo pro himo, *illi.* obde pro hobda, *caput.* Hiet thuo the heritogo, obar them obde ſelbes Criſtes an cruce ſcriban, that that uuari cuning Judeono, *tum præſes juſſit, in cruce ſcribere ſuper caput ipſius Chriſti, quod eſſet rex Judæorum.*
H. etiam præponitur aliquando vocalibus, quæ aſperæ eſſe non debent: hunpuakkhie, *idiota.* Gloſſ. B. 28. cui (*inquit Fr. Junius*, in notis ad *Tat.*) vocabulo, ſi aſpirationem, quam rudiora ſecula initiis vocum à vocali incipientium præmittebant, ademeris, atque inſuper duas trefve literas in affines alias permutaveris, deprehendes, quod *idiotæ* noſtris diebus eſt *unbuokig.* q. d. *expers librorum, & qui nihil unquam vitæ communi utile ex libris hauſit.*
K. ch. werkon, werchon, *operibus.* riki, riche, *regnum.* K. c. vide c. k.
K. g. kimiſgetan, gemisketan, *mixtus.* ket, geht, *ambulat.* keiſtis, geiſtis, *ſpiritus.*
K. h. skeff, sheff, *navigium.* gikalota, gihalota, *vocavit.*
M. n. ſconem, ſconen, *pulchris.* thiernum, thiernun, *virginis.* tuon, tuom, *facere.*
P. b. puzza, buzza, *puteus.* geſcrip, geſcrib, *ſcriptura.*
P. ph. up, uph. *ſurſum.* ephela, appele, *poma.*
Qu. ch. quenum, chenum, *mulieris.* quit, chuit, *dicit, ait.*
Qu. k. kecbrunnan, quecbrunnan, *aquam vivam.* S. z. thas, thaz. is, iz, *id, hoc.* zuei, tuei, *tui, tui.*

T. d. berit, berid, *parit, fert.* hoiuet, hoiued, *caput.* trinchan, drinchan, *bibere.* touph, douph, *baptiſmus.* unte, unde, *&.* wat, wad, *veſtimentum.* kiwatotet, gewadodet, *veſtitus.* kiſalota, geſaloda, *decoloravit.* not, nood, *neceſſitas.* leithan, leidan, *pati.* giwalt, gewald, *poteſtas.* vide d. t.

T. th. gelathode, giladoti, *vocarem.* tur, dur, *fores.*

Th. d. thuruh, duruh, *per.* fortheron, fordoron, vorderin, *majoribus.* then, den, *illis.* thin, din, *tuus.* werthen, werden, *fieri.* peidi, beithe, *ambo.*

Tſ. ſt. uuets, uueſt, uuets thu, uueſt thu, *ſciſne?*

V. f. veghtan, fehtan, *pugnare.* auur, afur, *ſed.* vide f. v.

U. a. thiernum, thiernun, thiernan, *virginis.* U. uo. tur, tuor, *oſtium.*

Z. ſ. thaz, thas, *hoc.* iz, is, *is, id.* Z. t. thaz, that, *hoc.* cum multis aliis.

Z. ſt. muoz, muoſt, *poſſem.*

Z. zh. ut in belazh, *dimitte.* firlozhen, *dimittimus.* dazh, *ut, quod.* pro belaz, firlozen, daz. ſic izh pro iz, *id.* zheichen, pro zeichen, *ſignum. Petri Lambecii* comment. de biblioth. *Cæſ.* lib. II. p. 462.

IX. Præterea notandum eſt, non ſolum cognatas conſonantes invicem confundi in linguâ *Francicâ*, ſed in duplices etiam ejuſdem organi mutari: ut in wedan, watten, *veſtire.* deda, teta, dette, *fecit.* ſido, ſitu, ſiddi, *mos, conſuetudo.* thero, therro, *horum, harum, horum.* Huc ſpectat regula tyronibus imprimis obſervanda de *U* & *O* paragogico, quibus apud *Francos* voces producuntur, ut apud *Mæſo-Gothos* in †n, nh: ſic à gemes, *eamus*, duplicato ſ, gemeſſo; ambahtituno pro ambahtitun, *miniſtrabant*; hebbiu, pro hebbe, *habeo*; alliu pro alli ł alle, *omnia.*

X. Huc etiam referendæ ſunt regulæ de varia terminatione adjectivorum maſculini & fœminini generis in recto caſu ſingularis numeri. Regulæ etiam de multiplici terminatione adjectivorum dativi & ablativi caſus in plurali numero in an, en, in, on, un, am, em, im, om, um. Regulæ quoque de terminatione verborum in omnibus fere modis & modorum temporibus utriuſque numeri, præſertim de terminatione infinitivi in an, en, in, on. Regulæ denique de terminatione ſubſtantivorum omnium ferè declinationum in pleriſque caſibus utriuſque numeri; ex quibus percipiet lector curioſus, quam varia, incerta & inconſtans fuit apud *Franco-Theotiſcos* auctores, pro loco & tempore, ſcribendi ratio. Incertæ hujus incultæque ſcriptionis rationem ipſis *Francis* imputat *Otfridus* in ſua ad *Luitbertum Moguntiacenſem* Archiepiſcopum epiſtola, quam præmiſit rhythmicæ tranſlationi evangeliorum. In præfatione etiam *Franciſcam* linguam *barbaram, agreſtem, indiſciplinabilem* vocat, *ſcriptuque difficilem*, & *inſuetam capi regulari fræno Grammaticæ artis* affirmat, graviter de ſuorum negligentia querens, & de contemptu, in quo habebant *patriam linguam*, cum *Græcam*, & *Latinam* diligenter colerent, & pro ſummo dedecore haberent in eis ſcribendis, vel una literula orthographiam violare. Hanc autem querimoniam de majoribus ſuis *Otfridi* non injuſtam fuiſſe oſtendit fragmentum periphraſticum, & ut videtur, metricum, & pſeudorythmicum infra poſitum linguæ *Francicæ* barbariſmis & ſolœciſmis plenum, quod *Petrus Lamb.* exhibet in comment. de biblioth. *Cæſarea*, lib. II. cap. 5. p. 383. Deſumpſit id vir doctiſſimus ex vetuſto codice, *Caroli Magni* tempore ſcripto. Continet autem diſputationem *Chriſti* cum muliere *Samaritana*, atque hic, quatenus fieri potuit per vetuſtatem linguæ & ſcripturæ barbariem, quibus lectu & intellectu difficile redditur, *Latinum* factum ob oculos lectori ponere ab inſtituto noſtro nec alienum, nec inutile duco:

Leſen uuir, that fuori ther Heilant fart muodi zeuntarne uuizzun thaz er zeinen brunnen kiſaz. Quam ſone Samario quein ena ſario ſcephan thaz uuazzer. Thannanoh ſo ſaz ar, vurbon ſina thegana beſina lipleita. bat er ſich ketrincan daz uip thaz ther thara quam. Biuuaz ketoſt thu guot man daz ih thir geba trincan. Ia ne nezant uuizze Xriſt thie judon unſera uuaſt. Uuip, obe thu uuiſſis uuielih Gotes gift is, unte den erkantis mit themo do koſotis tu batis dir unnen ſines kecprunnen. Diſiu büzza iſt ſo tiuf, zedero ih hei mina liuf, noh tu ne habis kiſcirres, daz thu des kiſcephes. uuar maht thu guot man neman quecprunnan. Ne biſt tu liuten kelop mer than Iacob ther ga-[-bita uns] brunnan tranc eran joh ſina man ſiniu ſmale ****** uuazzer. Ther trinkit thiz uuazzer der ****** der afar trinchit daz min lazit ****** Got imon pruſton in euuon mit luſton. Herro ih thi thichoze dir thaz uuazzer gabiſt du mir daz ih mer ubar tac ne liuſi hera durſtac uuib. Tu dih anne vært hole herra dinan virt. Siu quat ſus, libiti commen ne habiti. Uueiz ih daz du uuar ſegiſt, daz du commen ne hebiſt. du habitos her ſinfe dir zi uolliſte, dæz mattu ſichure ſin nu hebiſt ein der ni is din. Herro in thir uuigit ſcin daz thu maht. forunſergiborana betoton hia in berega. unſer altmaga ſuchton hia genada. tho hir ſagent kicorana thia bita in Hieroſolem:

Legimus, quod abiit Jeſus fatigatus itinere, ut docendi cauſa ſederet ſupra [apud] fontem. venit mulier de Samaria diligenter haurire aquam. Cum ſic ſederet, abierunt illius diſcipuli, ut cibos ſuos emerent. Rogavit mulierem, quæ illuc venerat, ut ſibi potum daret. Quomodo tu (inquit illa) bone vir, poſcis ut tibi potum darem. . . . . (Reſpondit ille) mulier, ſi ſcires quodnam donum Dei eſt, & noſceres illum quocum nunc colloqueris, tu tibi peteres donum ejus aquæ vivæ. (replicat mulier) puteus hic adeo profundus eſt . . . . . neque tu habes ſitulam,

† Vide Gloſſarium *Gothicum Franciſci Junii* F. F. in n vel nh. ubi multa huc ſpectantia.

quacum hauries; quomodo ergo, vir bone, potes habere aquam vivam. Secundum populi opinionem non es major Iacobo, qui dedit nobis fontem. ****** *qui bibit ex hac aqua, hic* ****** *qui autem biberit ex mea aqua, Deus in æternum in ejus pectore cum deliciis* ****** *Domine, supplico tibi, ut mihi des hanc aquam, ut non amplius huc quotidie curram sitibunda mulier.* [*dicit ei Jesus*] *tu autem vade, & voca dominum tuum virum. Sic respondit illa. ut viverem, virum non habeo. Novi verum esse, quod dicis, te non habere virum, quinque enim viros habuisti omnino, ut possis certus esse, te quendam nunc habere, qui non est tuus. Domine video ris ..... majores nostri in hoc monte adoraverunt, nostri antiqui cognati hic gratiam quæsiverunt, etsi contradicant qui adorant* [*manent*] *in Hierusalem.*

XI. Notet etiam lector *Anglo-Saxonicæ* linguæ peritus, *Francos Anglo-Saxonum* A in EI plerunque mutare. sic pro an, *unus*, scribunt ein. Pro ban, *os, ossis*, bein. Pro dal vel dæle, *pars*, deil. Pro gast, *spiritus*, geist. Pro ham, *domus*, heim. Pro lad, *detestabilis*, leid. Pro man, *malus*, mein. Mutant etiam *Anglo-Saxonum* T, in Z vel S; ut in thaz vel thas, pro that. hiz, his, iz, is, pro hit. ziohan, *ducere*, pro teohan. ze, zi, zo, *ad*, pro to. puz, *puteus*, pro pyt. zaharin, pro tæherum, *lachrymis*. gezelt, pro getelt, *tentorium*. heizan, pro hetan vel hætan, *jubere*.

Caput Secundum.

De Articulis

I. Articulus, ut cum *Grammaticis* loquar, est vel *definitus*, vel *indefinitus*.

II. Articulus definitus est pars orationis, quam è pronominum penuario mutuantur *Franco-Theotisci* ad determinandam vagam & incertam nominis substantivi significationem, sive ad denotandam rem aliquam certam, vel designandam alicujus rei excellentiam.

III. Triplex autem est articulus definitus. Masculinus, fœmininus & neuter. Masculinus ther, der, den, dir, thie, the, se. Fœmininus thiu, diu, thie, the, tha. Neuter thaz, thas, that; & sic declinantur.

Numerus singularis.

N. † Ther, der, dir, den, thie, the, se, *hic, i.*	N. Thiu, diu, thie, the, tha, *hæc, i.*	N. Thaz, thas, that, *hoc, i.*
G. Thes, des.	G. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther, dera, der.	G. Thes.
D. Themo, demo, them, dem, tham.	D. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther.	D. Themo, them, & thiu.
Acc. Then, thene, thena.	Acc. Thiu, diu, dia, thie, the, tha.	Acc. Thaz, thas, that.
Abl. Themo, demo, them, dem, tham.	Abl. ut gen. & dat.	Abl. Themo, them.

Exempla generis masculini.

Nom. Ther, der, dir, den, thie, the, se. Thuo ther cuning gelaz upho sinemo stuole, *cum rex sederet in solio suo.* w. 16. Ther stanc thines mundes is samo ther suoten ephelo, *odor oris tui est sicut suavium pomorum.* w. 137. Niet te mer than ther mano jeht lichtes hauet van himo selvemo, *non magis quam luna aliquid lucis à seipsâ habet.* w. 116. Hic notet lector quod †† *mano lunam* significans in *Francico* sermone est masculini generis, ut & *sunna solem* significans fœminini; sequitur enim in loco citato, also thiu sunna, *sicut sol.* Ther min *dilectus*, ther *verus Solomon*, ther mit sinemo dootha suona hauet gemachot *inter Deum & hominem, dilectus ille meus, ille verus Solomon, qui reconciliationem fecit inter Deum & hominem.* w. So dede imi Got also dir gollsmit düt, *ita cum illis Deus, sicut aurifaber, egit.* S. Ann. Zin Duringen du dir siddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Was iru den sun drut, *erat ei filius charus,*

---

† Articulus *Germanicè* declinatus sic se habet:

Nom. Der.	Nom. Die.	Nom. Das.
Gen. Des.	Gen. Der.	Gen. Des.
Dat. Dem.	Dat. Der.	Dat. Dem.
Acc. Den.	Acc. Die.	Acc. Das.
Abl. Dem.	Abl. Der.	Abl. Dem.

** Poeticè therero & therera: quam engil ir himile, braht er therera uuorolti diuri si arundi. *venit angelus ex cœlo, portavit ad mundum tam gratum nuncium. Otfr.* kuning therero liuto, *rex populi.* Otfr. †† Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam.* cap. IV. regula 27.

Otfrid.

Otfrid. Ina thie keſar tharod ſon Rumuburg riki thiodan ſatta, *illum ibi imperator Romanus regem conſtituit, C. C.* Nu thie cuning, *nunc rex.* thie helago geſt, *ſanctus ſpiritus. C. C.* Tho antlingenti thie engil, *tum reſpondens angelus. Tat.* cap. II. 9. The ſloud anthabda thena man, ant that hie on iſ muode bigan andradan, *fluctus hominem ſuſtinuit, uſque dum in animo timere cæperit. C. C.* Thuo ſprak im aft the helago Criſt, *tum ſanctus Chriſtus illi reſpondit. C. C.* Se articulus *Anglo-Saxonicus* non raro occurrit in *C. C.* Thuo balg ina ſe biſcop, habda bitran hugi, *tum iratus eſt ſummus ſacerdos, & habuit amaram cogitationem.* Nu habit thit leoht agéban, quat hie, Herodes ſe cunning, *nunc, dixit ille, Herodes rex hanc lucem reliquit.* i. e. *mortuus eſt.* Hoc autem à lectore notatu non indignum eſt, linguam *Anglo-Saxonicam* articulum ther, þæp, à *Francica* itidem mutuari, ut Gramm. *Anglo-Sax.* cap. II. reg. 2. docuimus. adeo cognatæ linguæ par pari referre gaudent, & invicem gratias reddere.

Gen. Thes, des. ſino thaz bedde thes cuninges Salemonis, *en lectum regis Salomonis,* w. ſo is kuman thiu heyderhed thes heyligan geloſuan ouer al thie wereld, *ſic ſanctæ fidei ſerenitas venit ſuper totum mundum,* w. Des rebeſnites zit iſt hiè, *tempus amputationis* (amputandi vineas) *adeſt.* w. Loſe unſih fone des tiufelis chorungen, *libera nos à diaboli tentationibus. Otfridus* apud *Lamb.*

Dat. Abl. Themo, them, tham. Min wino is gelich themo hindkaluo, *ſimilis eſt dilectus meus himnulo.* w. Forſtuntun fan themo uuorte, *intellexerunt de verbo. Tat.* VI, 5. Thic kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide icg ſie verlooſda, *qui indicant populo ruborem ſanguinis mei, quocum illos redemi.* w. Witer themo diuuel, *contra diabolum.* w. Thiu meniga *fidelium* is gelich themo geize cortare, *congregatio fidelium eſt ſimilis caprearum gregi.* w. Fan them anagine, *à principio, C. C.* Thuo uuarth thar geſamnod te them uuihe filo uuerodes, *tum congregata eſt in templo magna multitudo hominum. C. C.* Sie flugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria ſua in monte Suedo,* S. Ann. Thar fundun ſia enna cuninges thegan under tham uueroda, *invenerunt illic unum regis* (Chriſti) *diſcipulum. C. C.* Van themo graua ze himolo, *à ſepulchro ad cælum.* w. Under themo aphelderbouma, *ſub malo.* w. mit themo beſigatadin brunnen, *cum fonte ſignato.* w. Bezzere ſint thine ſpune themo wine, *meliora ſunt ubera tua vino.* w. Fon demo, ih jû quad, *de quo vobis dixi,* Tatian. Suntir irloſe unſih fona demo ubile, *ſed libera nos à malo.* Otfr. apud *Lamb.* Occurrit etiam thiro vel thero: giſentit uuard engil zi thiornun gimahaltere gommanne thiro namo was Ioſeph, *miſſus eſt angelus ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph.* Tat. III, 1.

Acc. Thene, thena, then. Thie the Chriſtanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Chriſtianam eccleſiam poſſunt defendere contra diabolum.* w. Thuo uuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun uuiſa man mid uuordun that ſcolda thena uuih Godas Zacharias biſehan, *tum adfuit à ſapientibus prædictum tempus, quo Zacharias templum dei viſeret. C. C.* An thena uuih, *in templum. C. C.* Ich meinoda then wingardon ther thie menigo thos liudes heuat. *intelligebam vineam multitudinem populi habentem.* w. Nemet then kelih ouh nu zi ju, *accipite jam & calicem vobis.* Otfr. apud Lamb. Thurh then uuizagen ſus quedantan, *per prophetam ſic dicentem,* Tat. cap. V, 9.

Exempla generis fœminini.

Nom. Thiu, diu, thie, the, tha. Thiu *eccleſia* is cuman, *eccleſia venit.* w. Thiu genatha thines *evangelii* ſuozer is than thiu *auſteritas* thero ewo, *gratia tui evangelii dulcior eſt auſteritate legis.* w. So thiu ſunna, *ſicut ſol.* w. Thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe, *mulier deprehenſa erat in adulterio. C. C.* Diu himiliſchi wunne, *cæleſte gaudium,* diu gotheliche wunne, *divinum gaudium,* S. Ann. Thie thornina *corona, corona ſpinea,* w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis eſt gratia negata.* w. Ni gibit uns thaz alta, thaz diu jugund ſcolta. *non datura eſt nobis ſenectus, quod præſtitiſſe debuit juventus.* Otfr.

Gen. Thero, &c. ſtand upa van themo ſuozen ſlapho thero *contemplationis, ſurge à dulci ſomno contemplationis,* w. Thiu *auſteritas* thero ewo, *auſteritas legis.* w. Mich thero werelt verthruzet, *tædet me mundi.* w. Ef hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean thiu im gigangan ni ſcal, *ſi ſinat ipſum ſuum animum adeo applicare, ut illam tandem percupere incipiat, tum illam aſſequetur. C. C.* Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thera guodun, *ibi erant ſponſalia herois ac etiam ſanctæ virginis Mariæ illius bonæ. C. C.* Dazh izh zheicen ſi dera chriſtenlichen geloube, *ut ſignum ſit chriſtianæ fidei.* Otfr. apud Lamb. That Godes bedde bewarent in thirro wereld thimſterniſſe thie *ſancti doctores, lectum Dei in ſæculi tenebris cuſtodiunt ſancti doctores.* w.

Dat. Abl. Thero, &c. Ze thero doupha, *ad baptiſmum.* w. Min wino is gelich thero reion, *ſimilis eſt dilectus meus capreæ.* w. Vore thero porte, *in portâ.* w. After thero burg, *per urbem.* w. Bi thero reyno, *per puritatem.* w. Thuo ſprak eft uualdend Criſt thero idis anduurdi, *tum reſpondit Chriſtus mulieri. C. C.* Thuo ſagda riki Criſt thero idis alomahtig opanon uuordon, *tum dixit Chriſtus Rex omnipotens mulieri. C. C.* Ther ouh unkuſti ni habet in thero bruſti, *qui nihil incaſtum habet in pectore,* Otfrid. Wio mag thaz ſin firlougnit, thaz himil thero woralti ougit, *quomodo hoc poteſt negari, quod cælum terræ oſtendit,* Otfrid. Ni uuas

lang ze thiu that man hobid brahta, endi it thar thero thiornun forgab, *non longum erat, ante quàm caput allatum erat, & adoleſcentulæ traditum. C. C.* Waz giſeheſtu in ther verhundeton, *quid vides in captivâ?* w. Inti this iſt ther ſehſto manod thera thiu thar ginennit iſt unberenta, *& hic eſt ſextus menſis illi, quæ vocatur ſterilis.* Tatian. III, 8. In therru naht, *in nocte iſtâ.* Tat. CLXI, 2. Giuuitun im thuo ſuocan an ther uuoſtunia ualdandes ſuno Criſt, *tum abierunt ad quærendum Chriſtum Dei filium in deſerto. C. C.* Van thero cribbon, van thero douphe, *à præſepi, à baptiſmo.* w. Van thero gaue minero hande, *ex dono manuum mearum.* w. Mit thero ſuoze ſines *evangelii, cum ſuavitate ſui evangelii.* w In thero doupha, *in baptiſmo.* Bim ich geboran van thero magath, *natus ſum ex virgine.* w. Ob ir willit bekennin der burge anaginne, *ſi ſcire velitis urbis primordia,* S. Ann. Var tho ſancta Maria thiarna thiu mara mit ilu joh mit minnu zi ther iru maginnu, *tum ſancta Maria, virgo celebris, cum feſtinatione & amore profecta eſt ad cognatam ſuam.* Otfr.

Acc. Thiu, &c. Uphferit thurg thiu woſte, *aſcendit per deſertum.* w. Ande thero thorninan *coronam* thie himo *Judaica Gens* uphſazza, *& corona ſpinea, quam Judaica gens illi impoſuerunt.* w. Thie thornina coronan thie druog her gerno thurg juueren willan, *corona ſpinea, quam ille veſtri causâ ſuſtinuit.* w. Thaz bezeychnet thie hoghen, and thie *incomprehenſibilem majeſtatem Chriſti, quod ſignificat altam, & incomprehenſibilem majeſtatem Chriſti.* w. Ich weyz nu *in fide & ſpe* the genatha, the min noch beydet *in re, expecto nunc in fide & ſpe gratiam, quæ me manet in re.* w. Vane himile gaf her in diu craft daz ſi ubir-wunden diu heidenskapht, *à cælo dedit illis virtutem, ut vincerent paganiſmum.* S. Ann. Unde in dia chorunga ne leitiſt du unſih, *& ne nos inducas in tentationem. Otfridus* apud *Lambecium.*

Exempla generis neutri.

Nom. Thaz, &c. Alſo thaz hoiued richtet *cætera membra, ſicut caput dirigit cætera membra.* w. Nu is thaz ungewedere thero *infidelitatis* fure, *nunc præteriit infidelitatis tempeſtas.* w. Sino thaz bedde thes kuninges, *ecce lectum regis.* w. Thaz eyno is auor ze merchene, thaz that criſt vers hored *ad eccleſiam de gentibus congregatam, hoc unum vero obſervandum eſt, quod primus verſus ſpectat ad eccleſiam,* &c. w. Wanda geſcriven is thaz that middelothe thes diſches mit minnon geſlihtat ſie, *nam ſcriptum eſt, quod medium menſæ cum charitate lævigatum eſt.* Alſo thaz veld ungeerid, thie bluomen berid, *ſicut incultus ager, qui flores fert.* w. Tho uuard irfullit thiu zit thas ſaliga thiu alta thas kind tho beran ſcolta, *impletum eſt tempus, in quo beata ſenex puerum pareret.* Otfr. That menda mahtig Criſt barno that beſta, thuo hie that bilithi ſprak huo thar ze them uuingardon uurohtion quamun, *Chriſtus omnipotens, optimus ille hominum, hoc intelligi voluit, dum parabolam illam de operariis in vineâ loqueretur. C. C.* That mendun thia uuûruhteon thia an them uuingardon: adro an uhta arbidlico uuerc bigunnun endi thuru uuonodun forth erlos unt aband, *operarii in vineâ hoc ſignificarunt: alii in diluculo magnoperè laborare cæperunt, & ad veſperam uſque manſerunt fortes. C. C.*

Gen. Thes.

Dat. Abl. Themo, them, thiu. Thuo giuuet im ualdand Criſt forth mid thiu folcu innan Hieruſalem, *tum Chriſtus dominus profectus eſt cum populo ad Hieroſolymam. C. C.* Mid thiu Godes barnu, endi mid thero guodun thiornan, *cum Dei filio, & bonâ virgine. C. C.* Si ſprachun filu blide zi themo ſaligen uuibe, *valde gaudentes reſponderunt beatæ fœminæ.* Otfridus.

Acc. Thaz, &c.

Numerus pluralis communis omnium generum.

IV. N.* Thie, the, thiu, thio, thia, thea, tha, thu, dea. G. Thero, therro, there, ther, der. D. Then, them, thiem, dem, den. Ac. Thie, the, *&c.* Abl. Then, them, thiem, dem, den.

Nom. Thie, *&c.* Thaz thie diere gerno in thero hoghe ſint, *quod feræ alta affectant.* w. Thie *cancelli miſerationis.* w. Thuo thie *parentes* thus quathan, *dum parentes ſic locuti ſunt.* w. Thie bittera ſigon, *amari ficus.* w. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* w. Thie *legalia præcepta.* thie *angelica præſidia.* w. Kunde mir war the *veræ fidei doctores ſint.* w. So thu van him gelernes ſo ne werthent thine *auditores oves,* the *juſtos* bezeychnet, ſun der *hædi* the *peccatores* bezychnent, *adeo ut ab illis diſcas, ſic tui auditores non ſunt oves, qui juſtos ſignificant, ſed hædi, qui peccatores ſignificant.* w. Thiu wiif ſint *fragilioris ſexûs,* than thie man, *fœmina ſunt fragilioris ſexûs, quàm viri.* w. Ze thiu thaz thiu wiif ſamſto ze themo diſche uph getredan muga, *eò ut mulieres facile ad menſam aſcendant.* w. Ich bim ſalo ſamo thiu hereberga Cedar, and ich bim auor wathelic ſamo thiu gezhelt Salomonis, *nigra ſum ſicut tabernacula Cedar, ſed formoſa ſum ſicut tentoria Salomonis.* w. Thiu geſperre, *tigna.* Thiu getauela, *laquearia.* w. Matheus endi Marcus ſo uuarun thia man hetana, *Matthæus & Marcus, ſic appellati erant homines. C. C.* Thio in uns gifulta ſint, *quæ in nobis completa ſunt.* Tat. procem. I. Dit ſint dae tyaen wird, *hæc ſunt* x. *verba,* ep. decal. Thea liudi ſtuodun umbi that helaga hus,

* *Germanice.* N. Die. G. Deren ł der. D. Denen ł den. Acc. Die. Abl. Denen, vulgò den. *populis*

populus circum ſteterunt ſanctam domum. C. C. Thar giſran ik thaz ſia thu berehtun giſcapu mariun gimanodun, *ibi, ut ego reſcivi, manifeſta mandata nobiles illos monuerunt. C. C.*

Gen. Thero, *&c.* Withene thine zigan bi then herebergan thero herdon, *paſche hædos tuos juxta tabernacula paſtorum.* w. Will ich jemer gehugan thero ſinero micholen genathan, *semper memor ero illius magnorum favorum.* w. Thero allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *quiſque omnium habet, i. e. ſinguli habent gladium ſuum in manibus.* Thero *Apoſtolorum prædicatio.* w. Samo thaz corter thero ſcorenon ſcaphon, *ſicut grex tonſarum ovium.* w. Ich bim veld bluome, and lilia therro dala, *ego flos campi, & lilium convallium.* w. Thero allero jegelich ne ſcal ſin ſuerd van ſinemo thike niet lazan, *nemo omnium ſuum gladium à femore ſuo dimittet.* Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent, Horum alter alteri mutuâ,* &c. w. Nah themo ſpore there herdniſſen, *poſt veſtigia gregum.* w. Alſo thiu binda ze ſamene thinguet thie maniga ther lokko, *quemadmodum vitta ſimul vincit multitudinem capillorum.* w.

Dat. Abl. Thie ſint gelich then ſcorenen ſcaphon, *qui ſimiles ſunt tonſis ovibus.* w. Withene thine zigan bi then herebergan, *paſce hædos tuos juxta tabernacula.* w. Then weynegen dieren *aſſimilatus, Parvis feris aſſimilatus.* Von thannon ſint mith then wiuon bezeychenet thie guode ſielan, *Quare per fœminas ſignificantur bonæ animæ.* w. Ze then linebergon, *cancellis.* w. Ze then thie nithana ſint, *iis qui deſurſum ſunt.* w. Mit then bezzeſton ſaluon, *cum optimis unguentis.* w. Bi then dugethen, *per virtutes.* w. Alſo thiu lilia is under then thornan, *ſicut lilium eſt inter ſpinos.* w. Sihet uz then venſtron, *deſpicit per feneſtras.* And wardet van then linebergon, *& proſpicit per cancellos.* w. An then *conventiculis, In conventiculis.* w. Ande van then dugathan quam guod liumunt, *& à virtutibus venit bona fama.* w. Thaz mugaz gi ankennan uuell an thiem is uuaron uuordon, *hoc vos poſſitis benè diſcernere ex verbis illius verſs. C. C.* Lob thu in tugenlicher aht, und lat den kranken alſo leben als im von arte is geſlacht, *vive tu in virtutis exiſtimatione, & ſine impotentes vitam inſtituere, prout illis à naturâ conſentaneum eſt.* winſ. Da uuir dih geſehen ſculen, unde den engilen geliche uuortine lib ane tot haben ſculen, *ubi te videbimus, & angelis ſimiles facti in cœlo convixerimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Thie, *&c.* Thiu binda ze ſamene thuinget thie maniga ther lokko, *vitta colligat faſciculum capillorum.* w. Wanda ſiu thie ſconen, ande thie ſuozen ephela bired, *quia pulchra & ſuavia poma fert.* w. Her overſpringet thie huuela, *tranſilit colles.* w. Thie angelica *præſidia* hauon ich geſcaphat, *angelica præſidia ego feci.* w. Hiro kind vuchta ſo erneſthafto wither the Chriſtenen, *ejus liberi pugnabant tam vehementer contra Chriſtianos.* w. Geng im thuo uuid thia man ſprecan, *tum abiit ad loquendum contra homines. C. C.* So lerda thie helago Criſt thia is guodun jungron, *ſic docuit ſanctus Chriſtus bonos ſuos diſcipulos. C. C.*

V. Articuli in linguâ *Francicâ* eleganter præponuntur pronominibus poſſeſſivis, ut apud *Græcos* & *Italos*: ut, ther thin weyniga gardo, ther in Judæâ was, *hortulus tuus, qui in Judæâ erat.* w. Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ, Quamobrem dextra tua à me ornata eſt cum palmâ victoriæ.* w. Einigh is thiu min duua, *unica eſt mea columba.* w. Thiu min *eccleſia catholica.* w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero michalen genathan, *ſemper meminero magnarum ejus gratiarum.* w. So lerda thie helago Criſt thia is guodun jungron, *ſic docuit ſanctus Chriſtus bonos ſuos diſcipulos.*

VI. Articulus ponitur etiam eleganter inter ſubſtantivum & adjectivum: ut, Meſtar thie guodo, *bone Magiſter.* heland thie guodo, *ſalvator bone.* fromin thæ guodo, *domine bone. C. C.* Thuo guuet im oc mid is huuiskie Joſeph thie guodo, ſo iz God mahtig uualdand uuelda, *tum diſceſſit cum ſuâ familiâ Joſephus bonus, ſicut Deus dominus omnipotens mandavit. C. C.* Thar uuas thes marien ſtuol an er dagon adal cuninges Dauides thes guoden, *ibi antiquitùs erat ſolium celebris illius patriæ regis Davidis boni. C. C.* Thar iro bethero uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagan thiernum Marium thera guodum, *ibi amborum erant (celebratæ) nuptiæ, herois & ſanctæ virginis Mariæ bonæ. C. C.*

VII. Articulus indefinitus apud *Franco-Theotiſcos* eſt nomen numerale, quod nomini ſubſtantivo præpoſitum, oſtendit ejus ſignificationem eſſe indeterminatam, ſive quod rem aliquam incertam ſignificat; eſtque duplex vel quantitatis *continuæ* vel *diſcretæ.*

VIII. Articulus indefinitus quantitatis *continuæ* eſt ſume, *aliquis*; præfigitur nominibus res per partes vel gradus diviſibiles ſignificantibus.

IX. Articulus indefinitus quantitatis *diſcretæ*, vel numeri, eſt ein, eyn vel en, *unus*; ſumelich, *quidam*; pluraliter ſumeliche. de quibus in capite de pronomine.

Exempla.

An enaro copſtedi, *in quodam foro. C. C.* Thuo fundun ſia ena thar fruodon man ſittean bi them ſeuue, *tum invenerunt ibi quendam ſapientem virum ſedentem juxta mare. C. C.* An ena uuoſtinnea giuuet Godes ſuno, *Dei filius abiit in quandam deſertum. C. C.* Sume ſtund *eſt tempus actionis*, ſume ſtund *tempus contemplationis.* w. Thuo waron ſumeliche *proceres* thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare, Tum erant quidam proceres, qui vellent & in me credere, & legem carnaliter obſervare.* w.

Caput Tertium.

De nomine, & ſpecialius de nomine ſubſtantivo.

I. Nomen eſt vel ſubſtantivum vel adjectivum. Subſtantivum eſt, quod rem abſolutè vel ſine connotatione ſignificans poteſt præmitti verbo, ut ſubjectum orationis: ut man, *homo*; drohtin, *dominus*; himil, *cælum*. Subſtantivum autem vel eſt commune vel proprium. Commune rem pluribus communem ſignificat; ut man, menniſco vel menniſc, *homo, humanum genus*. Proprium rem ſingularem ſignificat: ut Karle, *Carolus*; Leodawig, *Ludovicus*; Adalmunt, *Adalmundus*; Adalrat, *Adalradus*.

II. Subſtantivum iterum vel ſimplex eſt vel compoſitum: ſimplex, ut rok, *fumus*; fat, *vas*. compoſitum, ut rokfat, *thuribulum*. Compoſitum autem fit vel ex duobus ſubſtantivis, ut rokfat, *thuribulum*; vel ex adjectivo & ſubſtantivo, ut uuihrog vel uuihrok, *thus*; uuihbod, *altare*; quorum alterum componitur ex uuih, *ſanctus*, & rok, *fumus*; alterum ex eodem uuih, & bod vel beod, *menſa*.

III. In ſubſtantivis ſive ex duobus ſubſtantivis, ſive ex adjectivo & ſubſtantivo compoſitis, prior vox eſt pars ſpecificans; poſterior, pars ſpecificata; unde in *Latina* verſione nominum compoſitorum prior vox, quamvis nomen ſubſtantivum ſit, per adjectivum reddenda eſt, vel per ſuum genitivum, aut periphraſin aliam adjectivo æquipollentem, ut in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capitis tertii regulâ I, fusè oſtendimus.

IV. Nomina quum ſubſtantiva tum adjectiva variantur per caſus in Linguâ *Francicâ*, haud ſecus ac in *Græcâ* & *Latinâ*. Subſtantiva autem variantur (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) quinque modis, ac proinde dici poſſint declinationes apud *Francos* fuiſſe quinque.

V. Prima declinatio eſt maſculinorum, quorum genitivus ſingularis exit in es, & præ mutatione vocalium in is & as; Dativus & Abl. in e, & propter vocalium mutabilitatem in o & a. Nom. & Acc. plur. in e, & a. & in C. C. in os. Gen. in a, & cognatam o. Dativus & Abl. in an, en, in, on, un, um.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther cuning, *rex.*	Nom. Thie cuninge, * a.
Gen. Thes cuninges, is, as.	Gen. Thero cuninga, o.
Dat. Themo cuninge, o, a.	Dat. Then cuningan, en, in, on, un, um.
Acc. Thene cuning.	Acc. Thie cuninge, a.
Voc. O thu cuning.	Voc. O ir cuninge, a.
Abl. Themo cuninge, o, a.	Abl. Then cuningan, an, en, in, on, un, um.

Exempla.

Nom. Ther cuning leydede mer in ſine genathema, *rex me duxit in ſua cellaria.* w. Min minna is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich, *fortis eſt ut mors dilectio mea erga te.* w. Ther hals ze ſamene vogat thaz hoiuet ande then lichamo, *collum connectit caput corpori.* w. Ther win then thu meinoſt ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum, quod intendis, eſt dignum dilecto meo ad potandum.* w. Hic autem notandum eſt nom. ſingularem aliquando terminari in vocali, ut in firinari; zollanari, *publicanus*; conſtari, *tentator.*

Gen. Ande is auor thin vahs gedaan alſo cuninges purpura, *coma tua, ut purpura regis.* w. Hiuuiski heban cuninges, *familia regis cæleſtis.* C. C. Sino thaz bedden thes cuninges Salomonis, *ecce lectum Salomonis.* w. Thes helithes hand mahal oc theru helagun thiernum, *ſponſalia herois* [Joſephi] *& ſanctæ virginis.* C. C. Menigi himiliſches heres, *multitudo cæleſtis exercitus.* Tat. IV, 4. Min *ſponſus* thie the bitterheyd thes dothes thurg mich leyth, *ſponſus meus, qui amaritudinem mortis pro me paſſus eſt.* w. Haua je thoch jegen mich then ſido thero reion, ande thes hindkalues, *obſerva tamen erga me morem capreæ, binnulique.* w. Geſceret haueſtu mir min herzo in einemo thinero ougan, other in einemo hare thines halſes, *vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, aut in uno crine colli tui.* w. Ich mines wines minno ſiechon, *amore langueo mei dilecti.* w. Godis drut, *Dei dilectus.* helag uuord Godas, *ſacrum verbum Dei.* Thuru craft Godas, *per divinam poteſtatem.* That uuart all mid uuordon Godes faſto bifengan, *omne id verbo divino ſtabilitum erat.* Ni ueldun derbeas uuiht gifrummean, *nihil mali committere voluerunt.* C. C. Sin bilethe is alſo the bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani montis.* w.

* Et in C. C. in os, ut in Lingua *Saxonicâ* in as. Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam.*

Dat.

Dat. & Abl. Ande thaz leyth ich thurg einen jegelichan *fidelium auditorum qui adhærent doctoribus*, alſo thaz vahs themo halſe, *& hoc paſſus ſum propter unumquemque fidelium auditorum, qui adhærent doctoribus ſicut coma collo.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ego ſum fidelis.* w. Quad Zacharias zi themo Engile, *dixit Zacharias ad Angelum. Tat.* Wis geliich thero reion, ande themo hindkaluo, *aſſimulare capreæ hinnuloque.* w. Samo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad, *ſicut grex caprarum, qui aſcenderunt montem Galaad.* w. Vox prædicantium, thiu is geliich themo bezzeſton wino, *vox prædicantium, quæ ſimilis eſt optimo vino.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niwen ouaze, and an themo alden wine, *ſuavitas recentis fructûs & veteris vini.* w. Ther *verus pacificus* the ther mit ſinemo dootha *diſſolvit inimicitias inter deum, & hominem.* w. In himile in abgrunte ouh hier nidere, *in cælo & profundo* [*abyſſo*] *& hic infra. Otfr.* apud *Lamb.*

Ac. Gehuga miner minnon, thiu ingegen thich ſo ſtarc is, thaz ich ſelf then dooth thurg thinan willan leith, *memor eſto amoris mei, qui erga te tam fortis eſt, ut tui gratiâ mortem paſſus fuerim.* w.

Nom. Plur. Inti ambahta uuarun uuortes, *& miniſtri fuerunt ſermonis.* Tat. procem. 2. Ich geſcapho, thaz thie keyſere, and thie cuninga *adorabunt veſtigia pedum tuorum, Me auctore, imperatores & reges adorabunt*, &c. w. Helithos ſtuodun gumon umbi thena Godes ſuno, *egregii & eximii viri circumſteterunt filium Dei. C. C.* Thuo te thes uuateres ſtade ſamnodun thia geſithos Criſtes, the hie im habda ſelbo gicorana ſia tuelifi, *tum ad maris littus congregati erant diſcipuli Chriſti, quos ipſe elegerat illi duodecim.* Sic occurrunt rincos, uuûluos. *&c.* plura exempla videas in reg. 13.

Gen. Van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, ande Sanir, ande Hermon, *de vertice montium Amana, & Sanir, & Hermon.* That iro an them ſithe ſuno odan uuarth giboran an Bethlehem allero cuningo craftigoſt, *quòd illis in regione iſtâ filius natus erat in Bethlehem, partus omnium regum potentiſſimus.* Ac cumit ſan allaro bomo gihuilicon ſulic uuaſtom ſo im ſan ir uurtion gidregit, *ſed ab arborum quâque provenit talis fructus, qualis illi à radicibus trahitur. C. C.*

Dat. Abl. Ich ſiho vilo clare, min weythe is ouch an then bergan, *ego valdè clarè video, & paſtus meus eſt in montibus.* w. Untar mannum, *inter homines*, Otfrid. Din uuille giskehe in erda ſone menniſgen, alſo in himile ſone den engilen, *fiat voluntas tua ab hominibus in terra, ſicut ab angelis in cælo. Otfr.* apud *Lamb.* Mit engelon joh mannon in euuenigen ſangon, *cum angelis, & hominibus, in ſempiternis canticis. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Minnot juwera ſianta, *diligite inimicos veſtros.* Tatian.

VI. Secunda declinatio eſt neutrorum, quorum genitivus ſing. exit in ES, Dativus & Ablativus in E, A, O, U. Nominativus & Accuſativus plurales eandem ſortiuntur terminationem cum nominativo ſingulari; & præterea deſinunt in O & A. Genitivus in E, O. Et Dativus & Ablatiuus exeunt in ON, AN, EN, IN, UN, UM.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thaz word, *verbum*, werch, *opus.*	Nom. Thie word, werch, thie worda, wercha, wordo, wercho.
Gen. Thes wordes, werches.	Gen. Thero worde, werche, o.
Dat. Themo worde, werche, a, o, u.	Dat. Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.
Acc. Thaz word, werch.	Acc. Thie word, werch. thie worda, wercha, wordo, wercho.
Voc. O thaz word, werch.	Voc. O thie word, werch, a, o.
Abl. Themo worde, werche, a, o, u.	Abl. Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Ich gieng in then nuz gardon, thaz ich beſahe wie thaz ouaz in ther dala ſlahta worthan wara, *deſcendi in hortum nucum, ut viderem qualis erat fructus in valle.* w. Do wir thes wara of the wingardo bluoie, of nah thamo bluothe thaz wocher ſich geſcuphe, *videamus ſi floret vinea, ſi flores fructus parturiunt. I an poſt florem fructus ſe formet.*

Gen. Ich gero thaz min wine kume in ſinen gardon, thaz her thar ezze thaz wocher ſines eigenen ouezes, *utinam veniat dilectus meus in hortum ſuum, ut ibi comedat fructum pomorum ſuorum.* w. Thuo ſprak ſan after thiu modor thes kindes, *tum ſtatim locutus eſt mater infantis, pueri. C. C.*

Dat. & Abl. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, ſo is ſin winſtra under minemo hoyueda, and ſin zeſewa umbegriphed mih, *dum in tali lecto jaceam cum dilecto meo, læva ejus ſub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.* w. Qui adhærent *mihi* alſo thie lokka themo hoiuede, *qui adhærent mihi, ut cæſaries capiti.* w. Mines wines winſtra liget under minemo hoiuede. w. An themo niwen ouaze, *in novo fructu.* w. Buomgardo ruodero ephelo mith allero ſlahto ouezo, *hortus pomorum rubrorum cum omne genus fructu.* w. Mid thiu Godes barnu, endi thero guodan thiornan, *cum filio Dei, & bonâ virgine. C. C.* Mith wochru thera reuuûn, *cum fructu pœnitentiæ.* Hymn.

Acc. Thaz hals ze ſamene vôgat thaz hoiuet, ande then lichamo, *collum connectit caput & corpus.* w.

Nom. Pl. Alla ſine werch waron alſo mahtiga, alſo ſiu *procedebant ex potentiâ divinâ, Omnia ſua opera, ſicut procedebunt ex potentiâ divinâ, ſic magna erant.* w. So luchent mer allo thino word, and allo thino werch, *ſic mihi placent omnia tua verba, & omnia tua opera.* w. Alſo thiu wad then lichamon ziret an menniskon geſihte, ſamo zirent thich guode wercho an minero anſiune, *ſicut veſtis adornat corpus in conſpectu hominum, ſic te adornant bona opera in conſpectu meo.* w. Thiu word mines *ſponſi* ſint ſcone ſamo lilion, *verba mei ſponſi ſunt pulchra, ſicut lilia.* w.

Gen. Uuorto, *verborum,* in gloſſa *Hrabani Mauri* apud *Lamb.* biblioth. *Cæſ.* lib. II. cap. 5. Thiu vernumſt ſinero wordo is ſuper mel & favum, *perceptio illius verborum eſt,* &c. Thaz is al thaz geruſte guodero lero and guodero wercho, *id eſt omnis ille apparatus bonæ doctrinæ & bonorum operum.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig minero unrehtero uuorto, *confiteor deo omnia mea injuſta verba.* F. V. C.

Dat. Abl. In thinen werchon, *in operibus tuis.* w. Tho ich mich geeinoda thurgh mines wines willan *ſubire opus prædicationis,* tho richt ich mich uph ze guodon werchon, *quum ſtatuerim mei dilecti ergò ſubire opus prædicationis, erigebam me ad bona opera.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinen *humanum favorem* ne wille *expetere.* w.

Acc. Wanda ſia alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, *nam omnia ſua opera faciunt propter mundanam remunerationem.* w. Ande wanda thu alla thine werch feſtinas *munire* mit exemplis, *& quia omnia tua opera feſtinas munire cum exemplis.* w.

VI. Tertia declinatio eſt fœmininorum, que in genitivo ſingulari flectuntur in E, A, O, U. at in cæteris caſibus utriuſque numeri ſequuntur formam primæ declinationis, ut geſcript, *ſcriptura.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu * geſcript, *ſcriptura.*	Nom. Thie geſcriphte, a, o.
Gen. Thero geſcriphte, a, o.	Gen. Thero geſcriphte, a, o.
Dat. Thero geſcriphte, a, o, u.	Dat. Then geſcriphton, an, en, in, un, um.
Acc. Thiu geſcript.	Acc. Thie geſcriphte, a, o.
Voc. O thiu geſcript.	Voc. O thie geſcriphte, a, o.
Abl. Thero geſcriphte, a, o, u.	Abl. Then geſcriphton, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Thiu geſcript hauet ſamo thrada vard, *ſcriptura habet æque vehementem impetum.* w. Notandum hic autem eſt nom. ſingularem terminari non raro in e & i.

Gen. Under then lilian, thaz ſint thie luttere, and thie ſcona ſinne thero haligan ſcripte, *inter lilia, quæ ſignificant clarum & pulchrum ſcripturæ ſenſum.* w. Thie bezeichenet cinnamomum, weynegaz boumelin, ande auor michelere creſte, ande ſuozes ſtankes, *quam cinnamomum ſignificat, parva arbuſcula, ſed magnæ virtutis, & ſuavis odoris.* w. Skeyne mith githes wilcharo doychene thinro craſto, thaz thu min niet vergezzan haueſt, *oſtende interdum aliquo ſigno tuæ virtutis, quod mei non oblitus es.* w. Vone thannan ther manlichero dugathe is, ther huodet gerno thes, thas her in vineâ Domini niet mercenarius ne ſi, *quamobrem qui virilis virtutis eſt, is cavet diligenter ne mercenarius ſit.* w. Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini, Id genus erat unguentum, quocum Maria Magdalena unxit pedes Domini.* w. Van thero magathe wambon in the cribbon, *à virginis utero in præſepe.* w. Wanta er iſt edil Franco, uuiſero githanko uuiſera redinu, thaz duit er al mit ebin, in ſines ſelbes bruſti iſt herza filu feſti, *etenim nobilis eſt ille Francus prudentis animi, prudentis conſilii, quòd nihil non facit æquanimiter, utpote cor habens in ſuo pectore valde firmum.* Otfr. apud *Lambecium.* Vocales e, a, o, quæ terminant genitivum, nonnunquam omittuntur: ut, tauganiu dera naht, *ſecretæ noctis.* Hymn. XV, 3.

Dat. Abl. Thie ſielan the ther jugethet ſint in thero doupha, *animæ quæ renovatæ ſunt in baptiſmo.* Van thero cribbon ze thero doupha, van thero douphe ze themo cruce, *à præſepi ad baptiſmum, à baptiſmo ad crucem.* w. In erdu ioh in himile, *in terrâ & cælo.* Otfr. apud *Lamb.* ſt in paraphraſi orationis dominicæ: Din wille giskehe in erda ſone mennilgen, *fiat voluntas tua in terra ab hominibus.* In anaginne uuas uuort, *in principio erat ſermo.* Tat. I, I. Inti uuas in uuoſtinnu, *& erat in deſerto.* Tat. IV. 9.

Nom. Pl. Thar ſchinen aller ſlachte dugathe, *ibi fulgent omne genus virtutes.* w. Alſo *multa grana ſub uno cortice mali punici continentur,* ande an then aller ſlachta dugatha vunden werthent, ſamo in themo boumgardon aller ſlachta ouaz, *quemadmodum multa grana ſub uno cortice mali punici continentur, & in illis omne genus virtutes inveniuntur, ſic in horto omne genus fructus.* w. Cuninginnan, ande keueſe louenden ſie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

---

* Alias giſcrib: Ni uueſtun ſie giſcrib, *non ſciebant ſcripturam.* Tat. cap. CCXX. 5. Arrekita in alle giſcribon, *interpretabatur illis omnes ſcripturas.* CCXVII. 3. vide R. 18. legitur etiam Giſcrip: Inti offonota uns thiu giſcrip, *& aperuit nobis ſcripturas.* CCXXIX. I.

Gen.

Nom. Ahtzoh ſint thero keveſe, *octoginta ſunt concubinæ.* w. Thar mide machot ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *hac ratione redditis eam aſſiduarum virtutum famâ conſpicuam.* w.

Dat. Abl. Thrie ſtund hauon ich thich gelathot thaz thu wizzeſt thaz thu thurgnatigh ſcalt ſin an then thrin dugathen, *ter te vocavi* [*monui,*] *bene nôſti, ut perfecta eſſe debeas in tribus virtutibus, fide, ſpe, charitate.* w. Van then dugathan quam quod liumunt, *à virtutibus provenit bona fama.* w. Inti thas lioht in finſtarneſſen leuchta, *& lux in tenebris lucebat.* Tat. cap. I. 4.

Acc. So tharnah tho ich hiro geſcriphta thurg ſuohta, tho vand ich minen wine, *quam primum illorum ſcripta ſcrutatus ſum, inveni meum dilectum.* w.

VIII. Quarta declinatio eſt nominum fœminini generis, quæ in recto, accuſativo & vocativo ſingulari in E exeuntia, faciunt cæteros caſus utriuſque numeri, excepto vocativo ſingulari, in AN: ut genatha, *gratia*; thiorna, *adoleſcentula, virgo*; ſunna, *ſol.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu genatha, *gratia.*	Nom. Thie genathan.
Gen. Thero genathan, un.	Gen. Thero genathan.
Dat. Thero genathan.	Dat. Then genathan, en, on, in, un, um.
Acc. Thiu genathan.	Acc. Thie genathan.
Voc. O Thiu genatha.	Voc. O thie genathan.
Abl. Thero genathan.	Abl. Then genathan, en, on, in, un, um.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Thiu ſelua genatha is thir gara, *eadem eſt gratia tibi parata.* w. Minemo drute leiſto ich trûuua, ande min wino leiſtet mir genatha, *dilecto meo ſervo fidem, & dilectus meus præſtat mihi gratiam.* w.

Gen. O *Synagoga* thu wundereſt thich thero genathan thiu mir geſchehan is, O *Synagoga! eſt tibi admirationi gratia, quæ mihi facta eſt.* w. Der man eſt ſalig, der in dero argon rat ne giene, ſo Adam teta, doer dero chenun rates volgeta uuider Gote, *beatus eſt vir, qui non abiit in conſilio impiorum, quemadmodum Adamus, qui conſilium mulieris ſecutus eſt contra Deum.* Otfrid. apud *Lamb.*

Dat. Abl. Thunket mir alſo ſcona ſo ther mano, wanda ſiu wole weiz thaz ſie *pulchritudinem virtutum* von hiro ſeluero niet ne hauet, ſunder von Godes genathan, niet te mer than ther mano jeht lightes hauet von himo ſeluemo, *mihi videtur æquè pulchra, ac luna; nam bene novit, quod pulchritudinem virtutum à ſeipsâ non habet, ſed à gratia Dei; quemadmodum luna nihil luminis à ſeipsâ habet.* w. Notandum autem hic eſt, terminationem AN, præ confuſione vocalium & conſonantium non raro mutari in EN, ON, UN, UM; ut ſequentia exempla in genitivo, dativo, & ablativo ſingulari oſtendunt: Ioſeph Davides ſunu ni curi thu zi nemanne Mariun thina gimahhun, *Joſeph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Tat. v, 8. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thero guodun, *ibi (celebrata) erant ſponſalia viri & ſanctæ virginis Mariæ illius bonæ. C. C.* Tho ni uuas lang te thiu thaz man an thia halla hobid brahta thes thiod gumen, endi it thar thero thiornun forgab, *tum non longum erat antequam caput utilis viri publicè allatum in aulam erat, & illic virgini traditum. C. C.* After is lerun, *ſecundum illius doctrinam. C. C.* Thie era ne hauon ich niet von einegan minan *meritis*, ſunder vone mines *ſponſi* genathon, *Hunc honorem non habeo à propriis meis meritis, ſed à ſponſi mei gratiâ.* w.

Dat. Sing. Nu wil ih ſcriban unſer heil, evangeliono deil, ſo uuir nu her beginnen, in frenkiſga zungun, *nunc in linguâ Franciſcâ deſcribam, prout hic ordior, integros evangeliorum libros.* Notandum autem hic eſt, accuſativum ſing. terminari etiam ut nom. in A.

Nom. Plur. Thie thiernan ſahon ſie, *filiæ viderunt eam.* w. Cuninginnan and keueſe lovenden ſie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

Gen. Thero thiernan ne is nehein zala, *adoleſcentularum nullus eſt numerus.* w. Thero dugathen allero anaginna, *initia omnium virtutum.* w.

IX. Notandum quoque eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis emphatice & demonſtrative poſita ad quartam tranſire addendo A, ſi in conſonantem deſinant; vel ſi in E deſinant, mutando E in A: ut dugeth, dugetha, *virtus*; wunne, wunna, *gaudium*; ere, era vel eera, *honor.* Wunne thes euuigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Diu Goteliche uuûnna, *divinum gaudium.* S. Ann. Ther tod uuas in uuûnna thuruh Gotes minna, *mors iis erat gaudium propter dei amorem.* Otfrid. Mihil uuûnna, *magnum gaudium*, Otfrid. Michil ere, *magnus honor.* S. Ann. Thiſu uuorult era, *hujus ſæculi gloria.* Otfrid. Thie hauent ouch thar thie meyſto eera, *hi habent maximam gloriam.* w. Truhtin, *dominus*, emphatice truhtina: ut, thih truthinan gehemes, *Te dominum confitemur.* Hymn. M.

X. Præterea à tyronibus Linguæ *Francicæ* ſtudioſis obſervandum eſt, quòd nomina quartæ declinationis in A exeuntia ſæpe vertunt A in o, & in nom. & vocativo & in cæteris caſibus AN in ON: ut, want er iſt ſelbo brunno, ioh alles guates wunno, *nam ille ipſe fons eſt, & oble-*

tamentum omnis boni. Otfr. Wir ne willon niet vergezzan thaz thiu genatho thines *Evangelii* suozer is, than thiu *austeritas* thero ewo, *non obliviscemur, quòd tui evangelii gratia dulcior est austeritate legis.* w. Thin wamba is samo weizes houph, *venter tuus est sicut acervus tritici,* w. At in alio loco, min wambo erbeueda ze sinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* Sic, erfloigat hauet mich min gethanka, *conturbavit me anima mea.* w. Ast alibi, wanda thurgh thaz hauon ich thir mine *corporalem præsentiam ablatam,* thaz al thine gethanco si ze therro werelde, *ubi regem in decore suo videbunt oculi beatorum; Nam propter hoc à te abstuli corporalem meam præsentiam, ut omnis tua cogitatio sit* (conversa) *ad illum mundum, ubi regem,* &c. Sic in eodem auctore legimus kere withere, kere wither verhundeta, *revertere, revertere captiva;* ast alibi, waz sihestu in ther verhundeton, *quid videbis in captivâ.* Wille ich jemer gehugan thero sinero michelan genathon, *semper meminero magnæ illius gratiæ.* w. Sic quamvis fere semper scribitur * thiarna vel thierna, *virgo,* apud *Otfridum*; thiorno tamen magis placuit *Tatiano.*

XI. Quinta declinatio est masculinorum, & neutrorum, quæ in recto & vocativo singulari in o exeuntia, formant cæteros casus utriusque numeri in on, ut wingardo, *vinea*; herzo, *cor.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther wingardo.	Nom. Thie wingardon, un.
Gen. Thes wingardon.	Gen. Thero wingardon, wingardono.
Dat. Themo wingardon.	Dat. Then wingardon.
Acc. Thene wingardon.	Acc. Thie wingardon, un.
Voc. O ther wingardo.	Voc. O thie wingardon.
Abl. Themo wingardon.	Abl. Then wingardon.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Unser wingardo is an bluothe, *vinea nostra floret.* w. Thu bist wola slozhaft gardo suester min, gemahela, gardo slozhaft, brunno bisegelad, *hortus conclusus es soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus.* w. Thu bist gardbrunnon, *tu fons hortorum.* w. Samo ther fliezende brunno, *sicut fons saliens.* w. Ich gieng in then nuzgardon, *descendi in hortum nucum.* w. Thogh ich minon wingardon beuolan haue then winzurnelon, *quamvis vineam meam custodibus commisi.* w. Nota vero, quod accusativus sing. aliquando similis nominativo factus terminatur in o.

Dat. Abl. Min drut is nither gegangan ze sinemo gardon, *dilectus meus descendit in hortum.* w. In thinemo garden sint gewassen *aromaticæ arbores,* and allero slahta bouma, thie uphon libano gewassen sint, *in horto tuo crescunt aromaticæ arbores, & omne genus arbores, quæ super Libanum crescunt.* w. Wanda aller slahta dugeth an thir quekkent, also in themo gardon aller slahta krud gruoient, *nam omnigenæ virtutes in te floreſcunt, ut omnigenæ herbæ crescunt in horto.* w. At pag. 73. w. legitur in themo boumgardo, sed *mendosè,* ut opinor, pro boumgardon.

Nom. Acc. Pl. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* Also thie diuren saluon thie vol sint thes guodes stankes, *sicut pretiosa unguenta, quæ sunt plena boni odoris.* w. Muade ruacham lichimanun, *fessa curis corpora.* Hymn. Sia badun ina helagna, thaz hie im iro ogun opana gidedi, *rogaverunt sanctum, ut illis oculos aperiret.* C. C. Hren sia thuo mid is handon deda is helpa thar tuo, thaz them blindon thuo bethion uurthun ogun giopanod, *tum manibus suis tetigit eos, opemque ita tulit, ut cæcis ambobus oculi aperirentur.* C. C. Thaz her giuuente herzun fatero in kind, *ut convertat corda patrum in filios,* Tat. II, 7. Samo mit then guoden salvon geheiled wirthent thie gekniſedon, and thie siechon lichamon, *quemadmodum cum pretiosis unguentis contrita & languida corpora sanantur.* w. Fahent uns thie luzzelon vohon, thie the wingardon hardo geargerent, *capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* w. Ther thin weinega gardo, ther *in Judæa* was ther hauet maniga gardon gemachot, *parvulus ille tuus hortus, qui in Judæâ erat, fecit multos hortos.* w. Ward forhta ubar allo iro nahiston, *factus est timor super vicinos eorum.* Tat. IV, 10.

Gen. Zuene thine spune sint samo zuey zuinele kizze thero reion *duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli.* w. Nec it God ni giscuop thaz thie guodo bom gumono barnon barn bitteres uuihtˇ, *nec ordinavit Deus, ut arbor bona quid amari hominibus ferret.* C. C. Manage zisotun ordinon saga rachono, *multi conati sunt ordinare narrationem rerum.* Tat. procem. I. Cunni natrono, *progenies viperarum,* Tat. XIII, 13.

---

* Quod originem vocis hujus attinet, notandum est *Anglo-Saxones* pro *Francico* thionan, *servire, famulari,* dixisse ðenan i ðenian, unde ðinen (& ðinenne) iis erat *ancilla, Marc.* XIV, 69. *Luc.* I, 38. *Job.* XVIII, 17. dicebant & ðinenn. Ita legimus *Ps.* LXXXV, 15. sicuti & *Psalm.* CXV, 6. punu ðinenne ðin, *filium ancillæ tuæ. Psalmo* vero CXXII, 3. eagan þienenne, *oculi famularum.* Ab hoc ergo ðinenn vel ðienenn, per levissimam contractionem, factum est *Franco-Theotiscum* thiorno, thiorna, thierna, thiarna; unde *Belgicum* deerne, quod nunc in malam partem acceptum, *scortillum* significat: ut, een gemeyne deerne, *prostibulum.*

Dat.

Dat. Abl. Ste wir fruo uph ze then wingardon, *mane ſurgamus ad vineas.* w. Mit then guoden ſaluon, *cum pretioſis unguentis.* w.

XII. Notandum etiam eſt terminationem ON hujus declinationis præ confuſione vocalium mutari quoque in EN, & UN: ut in exemplis ſupra poſitis; in thinemo garden; muade ruachom lichamun; & ſexcentis aliis. Præterea obſervandum eſt, Ut nomina quartæ declinationis non raro mutant nominativi & accuſativi ſingularis terminationem A & AN, in O & ON; Sic nomina quintæ ſæpe invicem vertunt O in A in nominativo; & in accuſativo ſingulari & in aliis caſibus, ON in AN; ut ſequentia exempla docent: geſeereſt haueſtu min herto ſueſter min, *vulnerasti cor meum ſoror mea.* w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont, *qui cor ſuum in ſpe hâc fundant.* w. In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter mammas meas jacet.* w. Hauon ich *remotam* vone minemo herzon alle *contradictionem.* w. Thine huffelon ſin ſamo turtelduvan, *genæ tuæ ſunt ſicut turturis.* w. Sine huffelan ſint ſamo wurzbedde, thie ther geſezzet ſint von then cuſtigan pigmentaren, *genæ illius ſicut aromatum areolæ, quæ conſitæ ſunt à gnaris pigmentariis.* w. Thine ougan ſint douuan ougan, *oculi tui oculi columbarum.* w. Wende thine augon, *verte oculos tuos.* w.

XIII. Notandum inſuper eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis, emphatice, & demonſtrative poſita, in quintæ claſſem tranſire, addendo o finali conſonanti nominativi casûs; ſic ab engil, *angelus*, fit engilo; à uuer, *vir*, uuero; à uuard, *cuſtos*, uuardo; & in *C. C.* non raro faciunt nom. & acc. plurales in OS; ut, thia uueros aftergengun, *ſecuti ſunt viri.* Than gangat engilos Godes helaga heban uuardos, *tum profecti ſunt angeli Dei ſancti cœli cuſtodes.*

XIV. Hactenus de ſubſtantivorum declinationibus; jam, ut Grammatici loquuntur, de eorundem ſpecie tractandum eſt. Species autem ſubſtantivorum duplex eſt, *primitiva & derivativa.* Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur: ut himil, *cœlum.* man, *homo.* fiur, *ignis.* wif, *mulier*, Derivativa ſunt, quæ aliunde, ſive à nomine, ſive à verbo formantur; & duplicia ſunt, vel ſine peculiari terminatione formata, vel quæ peculiarem ſibi terminationem adſciſcunt.

XV. A nomine formata vel ab adjectivis vel ſubſtantivis formantur. Ab adjectivis formata trahuntur à recto, vel ſine terminatione, vel cum terminatione. Prioris generis ſunt ſcone ł ſcona, *pulchritudo*; à ſcon, ſcone, ſcona, *pulcher, a.* Ungilaufulli, *incredulitas*, ab ungiloubfol vel ungilouſul, *incredulus.* Luttri, vel luttre, *puritas*; à lutter ł luzzer, luzzere, luzzera, *purus, a.* Huldi ł hulde, *obſequium fidele*; à huld, hulde, a, *fidelis, devotus, a.* Wathlicha, *excellentia*, à wathliche, *excellens.* Poſterioris generis ſunt in heit, heyd, heyt terminata, ut ſconheit, *pulchritudo*, luzzerheyd, *puritas*, wathelicheyt, *formoſitas.* Secundo in niſſe vel neſſe & niſs; ut lutterniſſe, *puritas*, gelicneſſe, *ſimilitudo*, arloſneſſe, *redemptio.* Tertio, in duom, tuom vel dom: ut, wiſduom, *ſapientia*, jungarduom, *ſtatus* vel *relatio diſcipuli ad magiſtrum.* Thuruh thin jungarduom, *propterea, quod tui diſcipuli ſumus. C. C.*

XVI. Subſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata omnia peculiari terminatione finiuntur: ut, I. in burd: ſic à mund, *tutela* vel *patrocinium*, mundburd, *protectio, protector*; à cunne, *genus*, cunniburd, *genus, proſapia.* II. In skepi vel skepe & skip: ut à land, *terra*, landskepi, *regio.* fiond, *inimicus*, fiondskepi, *inimicitia.* à gibod, *mandatum*, gibodskepi & gibodſcip, *idem.* ab ambaht, *miniſterium*, ambahtſcepi, *miniſterium, officium.* III. In ſcaf ſchaf ſcaft, & ſcefti: ut, à land, *terra*, landſcefti, *regio.* à giuuiz, giuuitſcaf, giuuitſchaf, *teſtimonium.* à hugi, *cogitatio*, hugiſcefti, *idem.* IV. In hedi, heiti: ut à jugund, (*extrito* N) jugud, *juventus*, juguthedi, *idem.* à magath, *virgo*, magatheiti, *virginitas.* V. In niſſi, niſſe & neſſe: ut à forliggar, *adulter*, forliggarniſſi, *adulterium.* VI. In ſli: ut à doupha ł douphe, dopa ł dope, *baptiſmus*, dopiſli, *baptizatio*; à mende, *gaudium*, mendiſli, *lætamen.* VII. Fœminina à maſculinis facta, addendo terminationem inna vel ina recto ſingulari. ſic à coning, *rex*, fit coninginna, *regina*; ex meyſter, *magiſter*, meyſterinna, meiſtrinna, *magiſtra*; ex friund, *amicus*, friundina, *amica.* VIII. In buſti: ut ab eid, *juramentum*, eidbuſti. Denique quædam à ſubſtantivis formata terminantur in er; ere; eri; ar; ut à gart vel garto, *hortus*, garteri, *hortulanus*: ſio tho uuanenti thaz iz garteri uuari, *illa exiſtimans, quod hortulanus eſſet.* Tat. CCXXI, 4. A trumba vel trumbo, *tuba, tibia*, trumbar, *tibicen, tubicen.* Ab arn, *meſſis*, arnar, *meſſor.* Lazet iogiuuedar uuahſan unzan ziarni, in thero arn ziti quidu ih then arnarin, *ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus.* LXXII, 6. Denique ſubſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata terminantur in duom, tuom: ſic à rih, *rex*, rihtuom, *regnum, imperium*; ab her, *dominus*, hertuom, *dominium.*

XVII. A verbo formata vulgò *verbalia* dicta, formantur vel ab infinitivo, vel ab indicativo. Ab infinitivo deducuntur terminata in eri, ere vel er, *officium* ſignificantia; ut doperi, *baptiſta*, à dopen, *baptizare.* Suoner, *pacificus*, à ſuonen, *expiare.* Ther ſuoner hauet einon wingardon, *pacifico vinea eſt.* w. Notandum autem eſt à lectore eri, ere & er, mutari non raro in ari, æri & ar, ut in toufar, *baptiſta*, apud *Tatianum*, à toufen, *baptizare.* forliggar, *adulter*, à forliggan, *mœchari.* Ab infinitivo etiam deducta terminantur in no, vel n in m mutato, in mo: ut, uuahſmo, *fructus*, à uuahſan, *creſcere.*

XVIII. Ab indicativo formata vel à præſenti vel à præterito proveniunt. A præſenti provenientia vel ad primam vel ad ſecundam vel ad tertian ſingularem reducenda ſunt. Ad primam: ut breſta, *defectus*, à breſto, *deſum.* Thes wines iſt in breſta, *deſtituuntur vino.* Otfrid. Giſcrib, *ſcriptura*, à giſcribo, *ſcribo.* trinko, *potator*, à trinko, *poto.* Hriuuo, *pœnitentia*, à hriuuo,

me pænitet. Geheyze, giheizi, *promiſſum*, à geheize, *promitto.* Beſwich, piſwich, *dolus*, à beſuicho, piſuicho, *decipio.* Cumi, *adventus*, à cumo, *venio.* Minno vel minna, *amor*, à minno, *amo.* Freſui, e, *lætitia*, à freuuo, *gaudeo.* Mara, e, i, *rumor, fama*, à maro, *divulgo.* Waſſi, *ſagacitas*, à waſſo, *acuo.* Chundo, *nuntius, angelus*, à chundo, *indico, nuntio.* Bodo & poto, *præco, nuntius*, à bode, *declaro, nuntio.* Forachundo, *præco*, à forachundo, *præconizo.* Scirmo, *defenſor*, à ſcirmo, *defendo.* Ad ſecundam reducuntur cumſt vel cuomſt, *adventus*, à comeſt vel cuomeſt, *venit.* Kunſte vel konſte, *ſcientia*, à kunneſt, *ſcis*, & iſtiuſmodi. Ad tertiam reducitur gevarda, giferte, *apparatus*, gefert, *ſocius itineris*, fert, *iter*, à gefarit, gevarit, farit, varit, *it, proficiſcitur*, & lexcenta alia.

XIX. A præterito formata reducuntur itidem vel ad primam ſive tertiam perſonam ſingularem, quæ eodem modo in linguâ *Francicâ* formantur, vel ad ſecundam. Prioris generis ſunt Dugath vel dugatha, *virtus*, à dugada vel duchada vel dugade, *valui, valuit.* Geſcripht vel giſcripht, *ſcriptura*, à giſcribada, giſcribata, *ſcripſi, ſcripſit.* Freuuida, *gaudium*, à freuuida, *gaviſus ſum, eſt.* Martha, e, vel maritha, e, *bona diffamatio*, à marida, *diffamavi, diffamavit, divulgavi, vit.* Waſſid, *acies*, à waſſida, *acui, it.* Kiſuonida, *pactio*, à kiſuonida, *reconciliavi, it.* Irrida, *error*, ab irrida, *erravi, it.* Chundida, cundida, *indicium*, à chundida, *indicavi, it.* Gaue *donum*, gaf vel gab, *dedit.* Ad ſecundam reducitur vernumſt, *perceptio*, à vernamſt, *percepiſti*, & id genus alia. Nota etiam nomina ejuſdem rei non raro tam à præſenti quam à præterito formari: ut à diurian, *glorificare*, diuri & diurida, *gloria.*

XX. Verbalia quoque terminantur in ung: ut, ilung, *feſtinatio.* Arſtantenti Maria in then tagon, gieng in giburgu mit ilungu, *exurgens Maria in diebus illis, abiit in montana cum feſtinatione.* Tat. IV, 1. Heilizung, *ſalutatio*: uuard tho ſo ſiu gehorta heilizunga Mariun, *factum eſt autem cum illa audiret ſalutationem Mariæ.* Tat. IV, 2.

XXI. Diminutiva terminantur in * el, il, elo, ela, ilo, ila. Sic à tubi, *columba*, tubiel, *columbula, pullus columbæ*: zua gimachun turtilutubun edo zuei tubielin, *par turturum, aut duos pullos columbarum.* Tat. VII, 3. In ſo uueliha burg odo burgilun ganget, *in quamcumque civitatem, aut caſtellum intraveritis*, XLI, 7. Sic à ſhef vel ſhif, *navis*, ſhefila, *navicula*: ſteig tho in ſhifilin, *aſcendit tunc in navigium.* LIV, 1.

CAPUT QUARTUM.

De nominibus adjectivis.

I. ADJECTIVUM rem, ut alius eſt, vel ut aliud connotat, ſignificans non poteſt præmitti, ut ſubjectum orationis; vel ut alii definiunt, adjectivum eſt nomen, quod unam rem ſignificat, & connotat alteram: ut Scon, *pulcher.* Gotelich, *divinus.* Himiliſc, *cæleſtis.* Erthiſc, *terreſtris.* Siluerin, *argenteus.* Guod, *bonus.* Ubil, ubil, *malus.*

Quamobrem tametſi adjectivi ſignificatio ſimplex ſit, utpote rem unam denotans; multiplex tamen eſt ejus connotatio. Connotat enim totum; partem; ſubjectum; adjunctum; cauſam efficientem; effectum; materiam; ſignum; objectum; dominum vel poſſeſſorem; habitum; privationem vel defectum; circumſtantiam, ut locum, tempus, ſitum; munus vel officium; materiam ex qua res fit, & rei formam; actionem & paſſionem.

II. Declinantur autem adjectiva per tria genera ſecundum paradigma infra poſitum:

Numerus Singularis.

N. †Sconer, ſcon, e, i, a, o, *pulcher.*	N. Scone, i, a, o, u, ſconiu, *pulchra.*	N. Scon, ſconaz, as, *pulchrum.*
G. Scones, is, as.	G. Sconero, a, u, ſconere, er.	G. Scones, is, as.
D. Sconemo, *more Gothico*; & ſconon, an, en, um, *more Saxonico.*	D. Sconero, a, u. ſconere, er.	D. Sconemo, ſconon, an, en, um.
Ac. Sconena, ina, ana, *more Gothico*; & ſconen, an, on, *more Saxonico.*	Ac. Scone, i, a, o, u.	Ac. Scon, ſconaz, ſconas.
V. Ut nom.	V. Ut nom.	V. Ut nom.
Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.	Ab. Sconero, a, u. ere, er.	Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.

---

* Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. III. 27.

† Nota vero, quod adjectiva, pronomina, & participia maſculina nom. caſûs ſingularis numeri rarius terminantur in er.

Exempla

Exempla per omnes casus in genere masculino.

Nom. Min wino is wiz, ande ruod, *dilectus meus est candidus, & rubicundus.* w. Ther suoze stank an themo niwen ouaze, *suavis odor fructûs recentis.* w. Thich ne minnot nieman, her ne sii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich, *nemo te amat nisi justus, & nemo justus est nisi te amet.* Vel, *nemo te amat, qui non est justus, & nemo est justus, qui te non amat.* Nam *her* pro *ther* bis scriptum mendose esse suspicor. Than uuas thar en mari berg bi thero burg utan, the uuas bred, endi ho, gruoni, endi sconi, heton ina Iudeo barn oliuetri bi namen, *tum ibi juxta urbem* (situs) *erat mons celebris, qui latus & altus, viridis & pulcher erat, Judæi illum olivetorum montem appellaverunt.* C. C. Thie ubilo bom guodan uuastom ni gibit, nec it God ni giscuop that thie guodo bom gumono barnon bari bitteres uuiht, *mala arbor bonum fructum non præbet, neque ordinavit Deus, ut bona arbor quid amari ferret hominibus.* C. C. Ubil boum berit thas, thaz imo ist joh gislachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi suo consentaneum est.* Otfrid. Hic tamen denuo notandum est, Adjectiva, pronomina, & participia masculini generis in recto singulari produci nonnunquam more *Cimbrico* in syllabicum augmentum ER, vel R ejecto E: sic à slaff, sit slaffer, *iners*; à muad, muader, *lassus*; à bisuuichan, bisuichaner, *deceptus*; à zuawartent, zuawartenter, *intuitus*; à trieffente, *distillans*, trieffenter. Thine leffa, gemahela, sint trieffenter wabo, *labia tua, ô sponsa! sunt favus distillans.* w. A zuakimanot zuakimanoter, *admonitus*; à kekarat kekarater, *præparatus*; ab habente, habenter, *habens*: giwalt habenter, *potestatem habens.* Tat. A keuuerdonte, kewerdonter: kewerdonter ist, *dignatus est.* Kero. A min, miner, *meus.* A thin, thiner, *tuus:* ut, uuih si namo thiner, *sanctificetur nomen tuum.* Otfrid. Guati so-ister hor her, ioh Gote filu Liuber, *bonus erit & magnus, & deo valde dilectus.* Otfrid. Tho uuard mund siner gar sprachanter, *tum perfectè locutum est os illius.* Otfrid. Tho uuaro ther fater alter, Gotes uuihi irfulter, *tum erat pater annosus domini spiritu impletus.* Otfrid. vide cap. XII. R. 5.

Gen. Ne seent thaz niet ana weliches leythes ich leuon, *non percipiunt, quam acerbè vivam.* w. Si thor ik muosta thieses erlo folcas giuualdan theses uuidon rikeas gi sculon mi te uuaron seggian far thesson hudeo folca bihui gi sin te thesan lande cuman, *quandoquidem mihi incumbit, huic forti populo, huic amplo regno dominari, vestri est mihi vere dicere coram hoc populo, cur huc veniste.* C. C. Than lato ik thi brukan uuel allas thieses oduuelon, *tum sinam te frui omnibus hisce divitiis.* C. C. Gi sculun niman lon alles thes unrehtes thes gi odron hier gilestеat, *recipietis retributionem omnis injustiæ, quam aliis feceritis.* C. C. Than is hie thes ferahes scolo all sulicas urdeles so thie ander uuas, *tum est ille protinus mortis reus, & omnino talis condemnationis, qualis alter,* (dignus) *erat.* C. C. Thie ju dopan scal an juuas drohtines namo, *ille vos baptizabit in nomine domini vestri.* C. C. Frumida sinas Godes jungerscepi, *perfecit dei sui ministerium.* C. C. Usas uualdandes, *domini nostri.* C. C.

Dat. Ab. Vone thannan sint sie gelich elphandinemo wiguse, *quamobrem sunt similes eburneæ turri.* w. Ich besueron jua thaz ir thie thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *strepitu, Adjuro vos ne illam ab hoc vagari faciatis cum aliquo mundano strepitu.* w. Sunder joh hiro *posteritatem* mit bitteremo fluoghe begreiph, *sed illorum posteritatem cum amara* (dirâ) *execratione constrinxit.* Diuremo giwate, *pretiosâ veste.* Tatian. Tiuremo pluate, *pretioso sanguine.* Hymn. Hertuom habentemo Herode, *dominium habente Herode.* Tatian. Dativus, aut ablativus in emo exeuns, dativus vel ablativus *Gothicus* haud absurde dici potest, quippe quod in linguâ *Gothicâ* dat. & abl. exit in ΛMMΛ, *amma*, ut docuimus grammaticæ nostræ *Anglo-Sax.* & *Mæso-Goth.* cap. IV. R. 7. Et præ mutatione vocalis o in u, desinit etiam in emu: ut truhtinlichemu tage, *dominico die.* Kero. Lutteremu nemin, *puro nomine.* Kero. Sitiu kewonanemu, *more solito.* Kero. So sculon gi mid juuuon leron liud folc manag uuendean after minon uuilleon, *sic vestrâ doctrinâ convertetis multum populum secundum meam voluntatem.* Vane then help mich mit thinan genathan, so scund ich andere ze thinemo wega, *quare auxiliare mihi gratiâ tuâ, & alios advocavero ad vias tuas.* w. Thu bist an them hohen himilo rikie, *tu es in alto cœli regno.* C. C. uuerthe thin uuilleo obar thesa uuerold alla so samo an erdu so thar up ist an them hoho himilo rikie, *fiat voluntas tua per totum hunc mundum, sic in terrâ, ut in alto cœli regno.* In sulichemo bedde geligon mid minon winon, *in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* w.

Dativus, aut ablativus in on, an, en, um exeuns. Dativus *Saxonicus* haud improprie dicitur, quippe quod in linguâ *Anglo-Saxonica* desinunt hi casus in um, (quod facile vertitur in un, & deinde in on, & an,) ut capite citato quoque docuimus.

Acc. Accusativum in ina, ena, ana desinentem, accusativum *Gothicum* voco, quòd iste casus apud *Mæso-Gothos* in ΛNΛ, *ana*, formatur, ut in citato capite etiam docui; & insuper hic notandum est terminationem ina, ena & ana haud raro contrahi in na: Almahtigna God suitho lobodun, *Deum omnipotentem valdè laudaverunt.* C. C. Tho uuarth thegno hugi blithi an iro brioston that sia fundan habdun helagna heban cuning, *tum discipulorum animus in suis pectoribus lætus erat, quòd invenissent sanctum cœlestem regem.* Endi ina mid iru folmon tuem ligda liefhco luttilna man that kind an ena cribbum, *& illum parvulum ipsum infantem ambabus manibus posuerunt cum affectu in præsepi.* C. C. Giuuitun im thuo suocan an ther uuostunnia uualdandes suno craftigna crist, *tum iverunt ad quærendum in deserto domini filium omnipoten-*

tem Chriſtum. C. C. Siu bad thena craftigna drohtin helagna that hie iro helpa giredi, *petiit à Chriſto omnipotente & ſancto domino, ut illi ferret opem. C. C.* Kieſan im oðerna niudſamana namon, *elegerunt illi aliud gratum nomen. C. C.* Geng im thuo frithu barn Godes eft giſitian under that folc, endi ſagda filo langſamana rad, *tum diſceſſit pacificus Dei filius ad ſedendum inter populum, & longam concionem habuit. C. C.* Accuſativum in en, an, on deſinentem, accuſativum *Saxonicum* voco, quippe quòd iſte caſus ſermone *Anglo-Saxonico* deſinit in ne, quod contractum eſſe reor ab ene, cui haud diſſimile eſt terminatio en, & per mutationem vocalium, an, on. Thurgh thinen willon, *tui gratiâ.* Hebbeat juuuan willeon tharod liudi juuan giloboon, *ibi habete amorem veſtrum, & veſtram fidem. C. C.*

Exempla per omnes caſus in genere fœminino.

Nom. wie ſcone, ande wie ziere thu biſt in thinen weleluſten, *quàm pulchra es & decora in tuis deliciis.* w. Scone biſtu *in fide*, ziere *in operatione.* Scona biſtu min friundina, mitheware, ande ziere alſo Hieruſalem, *pulchra es amica mea, ſuavis & decora, ſicut Hieruſalem.* Et paulo poſt; ſcona biſtu friundina min, mitheware biſtu ſamo Hieruſalem. w. Ich bim ſalo, *nigra ſum.* w. Magad zieri, *virgo eximia, compta,* Otfrid. Ne duor thes niet wara thaz ich ſo ſalo bim, *nolite conſiderare, quod fuſca ſim.* w. Einfaltu wunna, *merum gaudium.* Otfrid. Iah alt quena thinu iſt thir kind berantiu, *& uxor tua ſenex pariet tibi filium.* Otfr. Maria Magdaleneſgiu. Tat. CCXXI, 1. alias, Magdaleniſga: ut CCXVI, 2. Euua altiu, *lex vetus.* Hymn. VII, 2. Tiure ſela, *pretioſa anima.* S. Ann. Min thurghnatiga, *mea perfecta.* w. Thiu ſuoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu ſkarphe thero *legis.* w. Hic tamen notandum eſt in auctoribus *Francicis* adjectivum fœminini generis indifferenter occurrere ſine vocalibus I, E, A, O; ut, ſcona biſtu min friundina egeſlich alſo wole gethrangada zeltſcara, *pulchra es amica mea, terribilis ut caſtra conferta.* Bezzer is thiu moderliche ſuoze mines *evangelii*, thánne thero aldon ewon *aſperitas.* w. Sæpe tamen abſcinditur vocalis à fine adjectivorum fœminini generis: ut, Auor *ipſa vox prædicantium, quæ per guttur intelligitur.* thiu is geliich themo bezzeſton wino. w. Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gan, thiu is ruod. w. Ich bim ſalo, ande ich bim auor wathelich, ſamo gazheit Salomonis, *nigra ſum, ſed formoſâ, ſicut tentoria Salomonis.* w. Vide Reg. 13.

Gen. Ze thiu thaz ſie mugan *conſortes* werthan minero *paſſionis.* w. In minero muoder hus, *in domum matris meæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Hic tamen obſervandum eſt terminationem ero contrahi haud raro in ro: ut, skeyne wilcharo doichene thinero caſtro, *oſtende aliqua ſigna tuæ poteſtatis.* w. Quinimo præ confuſione vocalium ſæpe in era vertitur: ut, herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan uuilleon, *bone magiſter, inquit, nobis opus eſt tud gratiâ ad faciendam tuam voluntatem. C. C.* Vertitur etiam ob eandem rationem in eru, ut infra oſtendetur. Mith wirthegaro ruowon trahenen, *cum dignis pœnitentiæ lachrymis.* w.

Dat. Abl. Thine *cogitationes* thie ther *procedunt de mente*, alſo thaz vahs *de capite*, thie ſint geliich thero cuninglichero *purpuræ*, *Cogitationes tuæ, quæ procedunt de mente, ſicut coma de capite, ſimiles ſunt regiæ purpuræ.* w. Thuo hi te Lazaruſe hreop ſtarkero ſtemnun, endi hiet ina up ſtandan, *tum clamavit ad Lazarum forti voce, & juſſit illi ſurgere. C. C.* Heitareru zeſawan, *præclarâ dextrâ,* Hymn. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran ſin thinera aldera idis odan ſcoldi vuerthan, *juſſit mihi tibi dicere, quod filius ex ſene tuâ uxore tibi naſceretur. C. C.* Iſt ſineru giburti ſih vuorolt mendenti, *mundus in ejus natalibus gaudebit.* Otfr. Zi mitter naht, *media nocte.* Tatian.

Acc. Thu behaldes thich alſo ſcona, *tu adeo pulchram te ſervas.* w. Saliga mich quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Thie thiernan ſahon ſie, ande zaldon ſie ze aller wiuo ſaligoſta, *filiolæ viderunt eam & reputaverunt eam omnium fœminarum beatiſſimam.* w.

Exempla per omnes caſus in genere neutro.

Nom. Acc. Sin haar is ſuarz ſamo ein rauon, *coma ejus nigra ſicut corvus.* w. Vuanta iſt gibet thinaz fon druhtine gihortaz, *nam oratio tua à domino eſt audita.* Otfr. Er unthankes in zalta wio iz allaz weſan ſcolta, *invitus iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Otfrid. Thaz allaz druhtin was thiner dank, *omnia hæc, domine, tuæ gratiæ debemus.* Otfrid. Ubil boum birit thaz, thaz imo iſt joh giſlachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi ſuo conſentaneum eſt.* Otfrid. Thie bezeichnet *cinnamomum* weynegaz boumelin, *quos ſignificat cinnamomum parvus frutex.* w. Wig hebigaz, *certamen grave.* Otfrid. Zuakihanganaz, *adpenſum.* Kero. Thar was ſtrit umbi thaz, ioh gefliz hebigaz, *de illo orta eſt contentio & certamen grave.* Wehſt jamarlichaz thing ubar theſan worolti ring, *ſucreſcit res miſerabilis ſuper hunc mundi circulum.* Otfr.

Thie man thoh thie thar ſcantun,	*Homines, qui miniſtrabant,*
Iz filo wola irkantun,	*Valde bene noverunt,*
The iz wazzar luzzeraz was,	*Aquam fuiſſe puram,*
Tho ſi vultun thiu vaz.	*Dum vas impleverunt.* Otfrid.

Impri-

Imprimis mirari me ſubiit, cur neutrum recti ſingularis in linguâ *Francicâ* produceretur in AZ, antequam mihi in mentem venerit, neutrum ſingulare adjectivorum recti casûs produci apud † *Mœſo-Gothos* in ΛΤΑ, *ata*, unde ablatâ A finali reſtat AT, quod per cap. 1. R, 15. mutatur in AZ; & AZ itidem per ejuſdem capitis R. 12. facilè mutatur in AS. unde in *Germanicâ* linguâ neutrum fit à maſculino, addendo S vel ES: ut à ſchon, *pulcher*, ſchons vel ſchones, *pulchrum*; à gut, *bonus*, guts vel gutes, *bonum*.

Dat. Abl. In einemo hare thines halſes, *in uno crine colli tui.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon, ſo is ſin winſtra under minemo hoiueda, *In tali lecto dum jaceam, læva ejus eſt ſub capite meo.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Scone, a, o, iu.	Acc. Scone, a, o, iu.
Gen. Sconero, ere, er.	Voc. Ut nominativus.
Dat. Sconen, in, an, on, un. & N in M mutatâ, em, im, am, om, um.	Abl. Sconen, an, in, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Thiu word mines *ſponſi* ſint ſcone ſamo lilion, *verba mei ſponſi ſunt pulchra, ut lilia.* w. Manega waron the ſia iro muod geſpon that ſia bigunnun uuord Godes reckean, *Multi fuerunt, qui animum ſuum appulerunt ad enarrandum verbum Dei. C. C.* Thie engilos haliga an himile, *ſancti angeli cæleſtes.* In *cypro* thar ſint ethelo reuon, *in cypro ſunt præſtantes vites. Reginæ*, thaz ſint thie ethele ſelan, *reginæ, hoc eſt, nobiles animæ.* The thar huſe ne hauent, ſunder okkerret wildesbuda, ande andere unwatheliche herebergan, *qui domos non habent, præter latebras ſilveſtres & iſtiuſmodi turpia tabernacula.* w. Giuuerbit manage, *convertit multos.* Tat. II, 6. Saliga mih quedent alliu cunnu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Tauganiu muates, *occulta mentis.* Otfrid. Heitariu liohtfaz, *claras lampadas.* Hymn. Heitariu muat, *ſplendidas mentes.* Hymn. Unkiwarnotiu, unfeſtiu, *immunita.* Kero. Liſtlikhiu, *ſophiſtica.* Kero. Thie lutteres and thie ſcona ſinne thero haligan ſcripte, *puri & limpidi ſenſus ſanctarum ſcripturarum.* w.

Gen. Wir gehugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum ſuper vinum.* So war ſo ir ioh ainega juwera geluchon vindet, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveniritis.* w. Ubi notandum eſt terminationem genitivi pluralis ERO verti etiam in ERA. & ERU.

Dat. Abl. Si ſiu dura, vougen wir mit cedrinin tauelon, *ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.* w. Allem gernlicho, *omnibus diligenter.* Tat. Unchreftigem, *imbecillibus.* Kero. Frouuem muatum, *lætis mentibus*, Otfrid. Ruachon wanchontem, *curis laſcivis.* Otfr. Lauginem radum, *flammeis votis.* Hymn.

III. Adjectiva, præmiſſo articulo, aut alias emphaticè & demonſtrative poſita, in recto ſingulari deſinunt in o vel A; & in AN, ON, EN, UN, cæteris caſibus utriuſque numeri; excepto accuſativo ſingulari, quæ in fœmininis & neutris eſt nominativo ſimilis; & præter vocativum ſingularem, qui in maſculinis in o deſinit, in fœmininis in A, in neutris in AZ; & vocativum pluralem, qui in fœmininis deſinit in E, A, O. ut exemplar ſubjectum docet.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther, thiu, thaz ſcono, a.	Nom. Thie ſconan, on, en, un.
Gen. Thes, thero, thes ſconan, on, en, un.	Gen. Thero ſconan, on, en, un.
Dat. Themo, thero, themo ſconan, on, en, un.	Dat. Then ſconan, on, en, un.
Acc. Maſc. thena ſconan, on, en, un. Fœm. & Neut. thin, thaz ſcono, a.	Acc. Thie ſconan, on, en, un.
Voc. Maſc. ſcono. Fœm. ſcona. Neut. ſconaz.	Voc. Maſc. thie ſconan, on, en, un. Fœm. ſcone, a, o.
Abl. Themo, thero, themo ſconan, en, an, un.	Abl. Then ſconan, on, en, un.

Exempla promiſcua.

Ludouuig ther ſnello, thes uuiſduames follo, *Ludovicus ille alacer, ſapientia plenus.* Otfr. apud *Lamb.* in carmine quod dedicavit *Ludovico* imp. *Ludovici* pii Nepoti. Iz ſprichit ouch gilluaro *Hieronymus* ther maro, *id verum dicit Hieronymus ille magnus. Otfr.* apud. *Lamb.* Daz rinnenta uuazer iſt diu gnada des heiligen keiſtis, *aqua illa decurrens eſt gratia ſpiritûs ſancti*, Idem ibid. Unde ſi garo ce firgebenne dazh luzhila alſo er uuelle, dazh imo firgeben uuerde dazh michila, *& ſit paratus ad condonandum* [debitum] *illum parvum, quemadmodum vult, ut ipſi condonetur magnum iſtud debitum.* Fater unſir guato, biſt druhtin thu gimuato, O *pater noſter bone! Tu es dominus ille****. Biqueme uns thinaz richi, thaz hoha himilrichi, thara uuir zua io gingen, ioh emmizen thingen, *adveniat nobis regnum illud tuum, ſublime iſtud cælorum regnum,*

† Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* & *Mœſo-Gothicæ* caput 4. Reg. 12.

ad quod ſemper tendimus, & quod jugiter ſperamus. id. ib. Dath izh zheichen ſi dero Chriſtenlichen gloube, *ut ſignum ſit Chriſtianæ fidei.* id. ib. This helithes hand mahal, endi oc thero helagun thiernum, *ſponſalia heroïs* [*Joſephi*] *& Sanctæ virginis. C. C.* So der boum der bi demo rinnenten uuazere beſezzet iſt, *ſicut arbor, quæ plantata eſt ſecus decurrentem aquam.* Otfr. apud *Lamb.* Thia dagelichun zuhti gib hiut uns, *panem quotidianum da nobis hodie.* Otfr. apud *Lamb.* Pediu ne irſtent die argon te dero urteile, *quare non reſurgunt impii in judicio.* id. ib. Noh die ſundigen ne ſizhzhent in demo rate dero rehtono, *neque peccatores ſedebunt in conſilio juſtorum.* Sint die uuirſiſten diſi ne ſint die bezhzheſten, *peſſimorum numero habentur, qui non ſunt optimi.* Die bezhzheſten irteilent den metemen, *optimi judicabunt mediocres.* So uuola ne dihent auer die argon, *ſic autem non creſcunt impii.* Unde dero argon uuart uuirt florn, *& impiorum iter peribit.* Got uueizh den uueg dero rehtona, *deus novit viam juſtorum.* Noh in dero ſuntigen uuege ne ſtuont, *neque ſtant in via peccatorum.* ib. id. Notandum autem hic eſt, gen. plur. terminari etiam in NO, more ſubſtantivorum quintæ declinationis; & cum ſic terminantur, quaſi ſubſtantiva habenda ſunt: ut, ſo Frankono cuning ſcal uber Frankono lant, *quemadmodum Francorum rex per terram Francorum.* Otfr. apud *Lamb.*

Porro, ut ego opinor, nominativi caſus ſing. num. adjectivorum, pronominum, & participiorum maſculini generis in R vel ER producti, emphaticam quandam ſignificationem, demonſtrationem, vel excellentiæ denotationem in ſe nonnunquam habent, aut ſaltem habere videntur: ut, God diuriſente inti quedenti, theſer man rehtlicho iſt, *glorificantes Deum & dicentes, hic juſtus eſt.* Fater unſir guato biſt thu in himile, io hoher uuih ſi namo thiner, *ô pater noſter bone, tu es in cœlo ſemper ille ſublimis, ſanctificetur nomen illud tuum.* Addo *ille, illud,* plane quaſi cenſerem finale iſtud augmentum ER aliquando eſſe, non communem terminationem, ſed potius pronomen demonſtrativum HER vel ER in fine adjectivorum affixum, more ſubſtantivorum in veteri lingua *Runica,* quibus articuli in fine affixi novam ſpeciem nominum compoſitorum efficiunt. Hoc, nonnunquam fere adducor, ut credam, ſed incertus nihil definio; quare penes lectorem ſit judicium. Certe pronomen HER ita coaleſcit cum aliis vocibus: ut niſter, pro niſther: niſter hier, *non eſt ille hic.* Tat. CCXVIII. 3.

Exempla alia ordine poſita ad uberiorem ejus explicationem.

Nom. Sing. Thaz eino is auor ze merchene, *verum hoc unum eſt obſervandum.* w. Thie thornina coronan, thie druogher gerno thurgh juweren willan, *coronæ ſpineæ, quam veſtri gratiâ tulit.* w. Thin chela ſmecket ſamo ther diureſto win, *guttur tuum olet, ſicut vinum optimum.* w. Ther liſno ſuthene wind waiet, *lenis auſter ſpirat.* w. Sin hoiued is aller golda bezzeſta, *caput ejus eſt aurum optimum.* w. Thie ubilo bom guodan waſtom ni gibit. *C. C.* Thuo ſprac im enn thero manno angegin obar bord ſcipes bar uuûrdig, gumo Petrus ſe godo, *tum Petrus ille bonus, vir dignus & magnus, unus diſcipulorum illi ex nave reſpondit. C. C.* Thuo ſprac ein thie fruodo man, *tum iterum locutus eſt vir ſapiens. C. C.*

Gen. Engil thes aluualdan, *omnipotentis angelus. C. C.* Thiu wunne thes ewigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Gehuget allizana thero thorninan coronan, thie himo *Judaica gens* upbſazza, *memores ſemper eſtote ſpineæ coronæ, quam illi Judaica gens impoſuit.* w. Ich willo mich then nachan thie ther *carnem ſuam mortificant,* unde thie ther ouch mir thaz offer bringent thes goden willon, ande thes reinen gebedes, *illis appropinquabo, qui carnem ſuam mortificant, & qui oblationem mihi ferunt bonæ voluntatis & puræ orationis,* w. Mit themo uuithemo ſines haſigan bloudes, *cum dote ſacri ſui cruoris.* w. Bezzer is thiu muoderlich ſuoze mines *evangelii* thie thu *prædicas* thanne thero aldon ewon *aſperitas, Melior eſt maternalis ſuavitas mei evangelii, quod tu prædicas, quam veteris legis aſperitas.* w. Ich hauo thaz ſtubbe thes ertheſcon gethancon af mir mith wirthegaro ruowon trahenen geflozet, *pulverem terrenæ cogitationis à me dignis pœnitentiæ lachrymis abſterſi.* w. So wen ſo min *dilectio perfecte inflammat,* ſiu machot hin contemptorem alles erthiſcan guodes, ande machot him giregan thes ewigan rihduomes, *quemcunque mei dilectio perfectè inflammat, facit illum contemptorem omnis boni terreſtris & ætnum regnum percupere.* w. Minon eigenen wingardon ne mochteich behoodan, *propriam vineam non potui cuſtodire* w.

Dat. Abl. *Vox prædicationis,* thiu is geliic themo bezzeſton wino. w. Thiu aana ſunda weſan ni magh ſie ſteigerent iethogh gerno mit hiro gelduuan ze themo ewenlichon liue, *qui ſine peccato non poſſunt eſſe, aſcendunt tamen per fidem ad vitam æternam.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niuuen ouaze, ande an themo aldon wine, *ſuavis odor, qui fructui recenti & veteri vino ineſt.* w.

Acc. Maſc. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claran drank *ſpirituale dulcedinis.* Mit uuiu ther diuful ſo ſtrang biſuah then ereſtan man, *cum muliere diabolus prævalens decepit primum hominem.* Otfrid.

Acc. Fœm. Thie havent ouch thie meſta eera, and that ereſta geſithele, *maximum illi habent honorem & primam ſedem.* w.

Acc. Neut. Vone thannan bezeichenet her *perfectas animas,* thie ther thurgh thaz ewiga erue guod wirchont, *quare ſignificat hic perfectas animas, quæ propter æternam hæreditatem operantur.*

Voc.

Voc. Maſc. Thu druhtin eino es aller beſt, *tu, Domine, ſolus es omnium optimus.* Meſtar thie guodo, *bone magiſter!* C. C. Thuo uuid is drohtin, ſprac *Symon Petrus*, ne thunkit mi thit ſo metlic thing, quat hie, fruoman thie guodo, that thu mina fuoti thuohes, *tum Symon Petrus domino ſuo reſpondit, domine bone! non mihi adeo decens videtur, ut pedes meos tu lavares.* C. C. Heouandi gang Martha, endi uuid ualdand ſprak, thar thu mi herro min, quat ſiu, neriendero beſt nahor uuaris heland thie guodo than ni thorftig ik nu ſulic harm tholon, *& abiit flens Maria, & domino reſpondit, ſalvator bone! inquit illa, ſi tu herus meus, & ſervatorum optimus, mihi propior adfuiſſes, tum non cauſa mihi fuerat talis luctûs.* C. C. Fruomin thie guodo, quat ſiu, ef man thena ſelis nimid thena ſten antlukit thann uuaniu ik that thanon ſtank cume unſuoti ſuec, *domine bone, inquit illa, ſi lapis auferatur & recludatur ſaxum, tum, ut ego opinor, exinde fœtor proventurus eſt.* C. C.

Voc. Fœm. Min ſcoona ſtand uph, *ſurge mea pulchra.* w. Iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi ignoras te mulierum pulcherrima.* w. Kere withere, kere withere verhundeta, *revertere, revertere captiva.* w.

Nom. Plur. Thie wole gethrangadon hereberga forghtent thie viende, *conferta bene caſtra terrefaciunt inimicos.* w. Hier im thuo thia is guodun jungron nahor tuelifi gangan thia uuarun im triuuiſtun man obar erthu, *tum hîc boni ejus duodecim illi diſcipuli propiùs ad eum acceſſerunt.* C. C. Than ſcedit hie thia farduanun man thia far uuarahtun ueros an thie uuinſtrun hand, ſo duot oc thia ſaligun an thie ſuithrun half, *tunc ſegregabit ille improbos homines & peccatores à ſiniſtrâ, & à dextrâ cum beatis pariter aget.* C. C. Thie bittera figon vorecundent thaz thie riphon, ande thie ſuozen nach ſulen cuman, *amaræ ficus præmonſtrant maturas, & dulces brevi venturas.* w. Thie meyſton thruuo, *maximæ uvæ.* w. Mit then guoden ſaluon geheiled wirthent thie gekniſedon, ande thie ſiechon lichamon, *bonis unguentis ſanantur contrita & languentia corpora.* w.

Gen. Seſtogh bitherua knighta thero bitheruestan in Iſrael, *ſexaginta fortes milites ex fortiſſimis Iſraelis.* w. Samo thaz corter thero ſcorenon ſcaphon, *ſicut grex tonſarum ovium.* w. Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana ande Sanir ande Hermon, *coronaberis de vertice altorum montium Amana & Sanir & Hermon.* w. Thu biſt puzza thero quekken wazzaro, *puteus es viventium aquarum.* w. Ther ſtanke thines mundes is ſamo ther ſuozen ephelo, *odor tui oris ſicut ſuavium pomorum.* w.

Acc. Fahent uns thie luzzelon vohon, *capite nobis vulpeculas,* w.

Voc. Ezzet, drinket, ande werthet drunkan mine lieueſton, *comedite, bibite, & inebriamini chariſſimi.* w. Ich beſueron juih guode ſielan, *adjuro vos bonæ animæ.* w. Ir heyliga ſielan, ir ther thurgdan ſint in Godes minna, *vos ſanctæ animæ, quæ perfectæ eſtis in Divino amore.* w.

Abl. Mit then guoden ſaluon, *cum bonis unguentis.* w.

Ex his exemplis abundè conſtat, adjectiva in linguâ *Francicâ*, perinde ac in * *Gothicâ, Saxonicâ & Iſlandicâ*, ſecus flecti à communi formâ, quum emphaticè & demonſtrativè uſurpantur; unde in Linguâ *Germanicâ* contingit, quòd adjectiva, quando articuli præponuntur, in recto ſingulari terminantur in E trium generum, cui in cæteris caſibus utriuſque numeri N additur, excepto accuſativo ſingulari, qui in fœmininis & neutris eſt nominativo ſimilis; & præter vocativum, qui in maſculinis in ER, in fœmininis in E, in neuttis in ES deſinit, ut ſequens exemplar oſtendit.

	Singulariter.				*Pluraliter.*
N. Der,	Die,	Das,	Gute,	*bonus, a, um.*	N. Die Guten, *boni, æ, a.*
G. Des,	Der,	Des,	Guten,	*boni, æ, i.*	G. Der Guten, *bonorum, arum, orum.*
D. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, æ, o.*	D. Den Guten, *bonis.*
A. Den Guten,	Die Gute.	Das,	Gute,	*bonum, am, um.*	A. Den Guten, *bonos, as, a.*
V. O du Guter,	Gute,		Gutes,	*bone, a, um.*	V. O ihr Guten, *boni, æ, a.*
A. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, a, o.*	A. Den Guten, *bonis.*

IV. Hactenus de flexione adjectivorum per genera in utroque numero; jam de eorundem ſpecie, quæ duplex etiam eſt. primitiva & derivativa. Adjectivum primitivum eſt, quod aliunde, ſive à ſubſtantivo, ſive ab alio adjectivo non trahitur: ut ſcon, *pulcher*; guod, *bonus*; grim, *crudelis, ſeverus.* Derivativum eſt, quod aliunde vel à ſubſtantivo, vel ab alio adjectivo trahitur: ut ſconlic, *formoſus.* guodlic, *ſpecioſus.* grimlic, *torvum aſpectum habens.* Than togid hie juu en guodlic hus, hohan ſolari, thie iſt bihangan all fagoron fratohon, *tunc oſtendet vobis ſpecioſam domum, & ſublime cœnaculum* (ſolarium) *ſplendidis aulæis circundatum.*

V. Adjectiva derivativa variè terminantur. Quæ gentem, patriam, proprietatem, aut ſectam ſignificant, formantur in iſc, isk, iſg, iſch, eſc, eſg, esk, eſch: ut, Galileisk, *Galilæus.* Phariſeisk, *Phariſæus.* himiliſch, himiliſg, *cæleſtis.* ertheſc, ertheſg, *terreſtris.* farriſc, *taurinus.*

VI. Quæ qualitatem, ſtatum, geſtum, aut ineſſe vel adeſſe alicui quidpiam ſignificant, in lic, lich, ligh, lih: ut, Gotelich, *divinus.* jamarlich, *miſerabilis.* luſtlic, *amœnus.* egeſlih, *terribilis.*

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Iſlandicæ* caput 4.

VII. Quædam etiam terminantur in ich, igh, ig, ih, ech: Ginathigh *gratioſus*. Mahtig, *potens*. Armſtrangig, *manu fortis*. Wurdig *dignus*. Adeligh, *expers*. Flizech, *ſtudioſus*. Thie ſint flizech ze bilithene *exemplum meæ humilitatis*, *Qui ſunt ſtudioſi ad exprimendum exemplum* &c. Suntih, *flagitioſus*: uuanta ih ſuntih man bin, *quia* [homo] *peccator ſum*. Tatian.

VIII. Quæ copiam, ubertatem, & plenitudinem denotant, formantur in haft: ut, Spunhaft, *mammoſus*. Eerhaft, *inclytus*. Wackerhaft, *fortilis*. Treuhaft, *fidelis*. Slozhaft, *concluſus*. Haft autem ſæpe producitur in haftig: ut in liumhaftig, *celebris*, *bonam famam habens*.

IX. Quædam autem in bar, par, beer exeunt: unthacpar, *ingratus*. piderbeer, *utilis*.

X. Quædam etiam in ſam terminantur: ut friudſam, & frithuſam, *pacificus*. Luſſam (ex luſtſam) *delectabilis*. Wunniſam, *delectabilis*. Genihtſam, *copioſus*. Quædam etiam in fol, uol, terminantur: ut, ungiloubifol, *incredulus*, Tat. CCXXXIII, 6.

XI. Quæ privationem aut defectum ſignificant, deſinunt in los, ut apud * *Anglo-Saxones* in leaſe, leaſ; apud *Mæſo-Gothos* in ᛚᚨᚾᛋ, & apud *Iſlandos* in leiſe: ut ſcaphlos, *informis*. ruachalos, *negligens*. treulos, *perfidus*. Hic autem notandum eſt los, à loſen, *ſolvere*, *liberare*, extra compoſitionem ſignificare *liber*, *ſolutus*, & regere genitivum: ut in uuameſlos, *immaculatus*. Hie ſted hier uuameſlos, *hîc ſtat hic immaculatus*. C. C.

XII. Quæ valdè augent ſubſtantivi ſignificationem, & rem per illum ſignificatam alteri intenſiſſime ineſſe denotant, terminantur in faſt, in linguâ *Saxonicâ* fæſt: ut in uuarfaſt, *verax*. So uuillu ik thi te leran geban uuordon uuarfaſton, *ſic te docebo verbis valdè veris*. C. C. Suothfaſt, *verax*. Ilu thu nu ofstlico, endi them erlon cuthdi bruothron minon that ik uſer bethero fader aluualdand juuuan endi minan ſuothfaſtan God ſuokean uuillu, *feſtina nunc, & eximiis illis fratribus meis notifica, quòd utriuſque noſtri omnipotentem patrem, quum veſtrum, tum meum veracem Deum aditurus ſim*. C. C.

XIII. Materiam, ex quâ res fit, ſignificantia terminantur in EN, IN: ut, Gulden, *aureus*. Siluerin, *argenteus*. Thiu lineberga ze themo diſche, thiu is guldin, *reclinatorium menſæ erat aureum*. w. Thie ſule thar the disk upha lag, thie waran ſiluerin, *columnæ, quibus incumbebat menſa, erant argenteæ*. Ubi notandum eſt adjectiva ſine articulis, & cum ſubſtantivo, prædicati loco, vel in fine orationis abſolutè poſita primam terminationem recti ſingularis in maſculino genere in conſonantem deſinentem retinere in omnibus generibus utriuſque numeri: ut, Thiu ſteyga is ruod, *ſemita eſt rubra*. w. Thiu geſperre ſint cedrin, thiu getauela ſint cypreſſin, *tigna ſunt cedrina, laquearia cypreſſina*. w. Sic etiam in linguâ *Germanicâ* dicitur, dir mann is fromb, die fraw iſt fromb, das thier iſt fromb, das kind iſt fleiſſig, die kinder ſeind fleiſſig. Er iſt ſchon, ſie iſt ſchon, ſie ſeind ſchon.

De adjectivorum comparatione.

XIV. Adjectiva comparativa ſua formant in er, or, & ſuperlativa in iſt, eſt, oſt: ſic à ſcon fit ſconer, ſconor, ſconeſt, ſconoſt. Quædam tamen irregulariter formantur: ut, Guod, bezzer, beſt.

XV. Adjectiva diminutiva, haud ſecus ac ſubſtantiva, ſecundum cap. III. reg. 19. terminantur in il, el, ilo, elo; ut, lahan this tempales ziſlizzan uuas in zueli teil, *velum templi ſciſſum eſt in duas partes*. Tat. CCIX, 1. Ubi zueli, à zue. Tho antlingetun imo ſumelon ſon then boucharin, *tunc reſponderunt ei quidam de ſcribis*. LVII, 1. Ubi ſumelo, à ſum. Sic quoque à zuene ſit zuenel, zuinel, *gemellus*: ut, zuei zuinele kizze, *duo gemelli hædi*. w.

CAPUT QUINTUM.

De pronominibus.

I. PRONOMEN eſt nominis *vicarium*; ſive nomen, quod alîus vel aliorum nominum vicem in oratione obtinet. Dividitur autem pronomen vel reſpectu pronominum, quæ vicem gerunt, vel reſpectu nominis, quorum vices geruntur. Priori reſpectu pronomen vel eſt ſubſtantivum vel adjectivum. Subſtantivum: ut ich, *ego*; thu, *tu*; her, *ille*. adjectivum: ut ſeman, *aliquis*; nieman, *nullus*; uuiht, weht, jeweht, *quid*, *aliquid*, &c. Poſteriori reſpectu pronomen eſt vel univerſale, vel particulare, vel ſingulare. Univerſale eſt quod perſonas vel res omnes, de quibus eſt oratio, ſignificat: ut all, *omnis*; neghein, *nullus*. Particulare eſt, quod perſonas vel res aliquas, de quibus eſt oratio, ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam*, *aliquis*; ſumelich, *quidam*; &c. Singulare eſt, quod perſonam aliquam vel rem ſingularem, vel plures aliquas perſonas, vel res ſingulares, de quibus oratio eſt, ſignificat: ut ich, *ego*; wir, *nos*; thu *tu*; wir,

---

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput 4.

wir,

vos; her, *ille*; ſie *illi*, &c. Hic autem notandum eſt pronomen ſelf vel ſelbo, *ipſe*, & ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*, æque ſignificare omnes perſonas, prout cum aliis nominibus vel pronominibus conjungi in oratione, aut ad ea referri contigerit. Pronomen etiam dividitur in *definitum* & *indefinitum*. Definitum, ut, ther, thiu, thaz, *hic*, *hæc*, *hoc*, &c. Indefinitum: ut, ein, *unus*, eine, *una*, ein vel einaz, *unum*. Sumer, ſum, *quidam*.

II. Denuo dividitur pronomen à Grammaticis in *primitivum*: ut, ik, *ego*; wir, *nos*; & *derivativum*: ut, min, *meus*; unſer, *noſter*, &c. Primitivum iterum ſubdividitur in *demonſtrativum*: ut, thiz, *hic*; her, *ille*. *relativum*: ut, ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*. & *interrogativam*, wer, *quis*? waz, *quid*? welich, *qualis*? &c. Denique dividitur pronomen in *collectivum*, *diſtributivum* & *partitivum*. Collectivum eſt, quod plura collectim ſignificat: ut, all, *omnis*; manag *multus*; pluraliter managa, *multi*. Beithe, *ambo*, zuene *duo*; & omnia numeralia cardinalia, præter ein, *unus*, pronomen vel articulum indefinitum. Diſtributivum eſt, quod plura ſingulatim ſignificat: ut, egelich, *quiſque*; einegelich, *unuſquiſque*, &c. Partitivum eſt, quod unum è pluribus ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam*, *aliquis*; ſumelich, *quidam*; ander, *alius*; newether, *neuter*; forma, *primus*; oðar vel other, *ſecundus*; & omnia numeralia ordinalia. De quibus omnibus ſuo loco & ordine.

De pronomine primitivo ſingulari primæ perſonæ *Ich*, cum ſuis poſſeſſivis.

III. Pronomen primitivum ſingulare ich declinatur vel ad normam † *Gothicam* vel *Saxonicam*. Declinatio *Gothica* communis duali caret, quâ mihi obſervare licuit; at declinatio *Saxonica*, codicis *Cottoniani* quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima *Gothica*.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
* Nom. Ich, ik, ih, *ego*.	Nom. Wir, wer, *nos*. *Cimbrice* weir; *Gothice* VEIS, unde *S* in *R* mutato, wir, weir.
Gen. Min.	Gen. Unſer.
Dat. Mir, mer.	Dat. Uns, unſich, unſih.
Acc. Mich, mik, mih.	Acc. Uns, unſich, unſih.
Abl. Mir, mer.	Abl. Uns, unſich, unſih.

Exempla.

Nom. Sing. Ich bim ſalo, *nigra ſum*. w. Ich beſueron juch jungfrouwon, *adjuro vos filiæ*. w. Ich mir clagon, *conqueror*. w. Ik is engil biun, Gabriel biun ik hetan, *ego ſum ejus angelus*, *Gabriel ſum vocatus*. *C. C.* Ni trinku ih fon nu, *non bibam amodò*. Tat. Ih inti thin fater, *ego & pater tuus*. Tat. XII, 6. Ih ben uuec, inti uuar, inti lib, *ego ſum via, veritas, & vita*. Tatianus CLXII, 3.

Gen. Ande in thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min, *& in prædicatione tuâ mei ſæpiſſimè memor eſto*. w.

Dat. Thicco gehiez er mir ſine cuomſt, *ſæpe mihi promiſit ſuum adventum*. w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me*. Sage mir wine min war thu thine ſcaphe weythenes, *dic mihi, dilecte mî, ubi paſcas oves tuas*. w. Uuas mir giſehun, *viſum eſt mihi*. Tat. procem. 3.

Acc. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui*. w. Zich mich nah thir, *trahe me poſt te*. w. Help mich mit thinan genathan, *adjuva me cum gratiâ tuâ*. w. Stiured mih mid jûuuan godan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis*. w. Ir heizet mih meiſtar, *vocatis me magiſtrum*. Tat.

Abl. So mir thin *corporalis præſentia per aſcenſionem* wirthet *ablata*. w. Skeythe opheno vane mir, *egredere palam à me*. w.

Nom. Plur. So louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *ſic curremus in odore tuorum unguentorum*. w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſte wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, videamus ſi floreat vinea*. w.

Dat. Her quam uns jethoch *cum humilitate*. w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis denegata eſt gratia*. w. Saga uns war is thin wino untwichan, *dic nobis, quò abiit dilectus tuus*. w. Biqueme uns thinaz rich, *adveniat nobis regnum tuum*. Otfrid. Kum unſich *in humanâ carne*. w.

Acc. Ande wer vreuwen uns ana thich, els an uns ſeluon, *lætabimur in te, non in nobis ipſis*. w. Ande her ſeluo unſich *humilitatem* lerda mith ſinemo bilithe, *& ille nos docuit humilitatem ſuo exemplo*. w. In then uuiſota unſih ufgang fon hohi, *in quibus viſitavit nos oriens ex alto*. Tat. IV, 18.

---

†† Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* & *Mæſo-Goth.* caput quintum. * *Germanice*. Nom. Ich. Gen. Meiner. Dat. Mir. Ac. Mich. Abl. Mir. N. Wir. G. Unſer. D. Uns. Ac. Uns. Ab. Uns.

IV. Declinatio ſecunda *Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Ik, *ego,*	Nom. Uuit, *nos, duo.*	Nom. Uui, uue, *nos. Sax.* pe.
Gen. Min.	Gen. Unker, o.	Gen. Uſe, a. upe, *Sax.*
Dat. Mi, me. *Sax.*	Dat. Unc.	Dat. Us, uns.
Acc. Mi, me. *Sax.*	Acc. Uuit.	Acc. Us, uns.
Abl. Mi, me. *Sax.*	Abl. Unc.	Abl. Us, uns.

Exempla.

In numero ſingulari. Nom. Gabriel biun ik hetan, *Gabriel ſum vocatus. C. C.*

Gen. Te hui gi uuarlogan, quat hie, fandot min, *ô hypocritæ, dixit ille, cur me tentatis? C. C.* Niſt her min uuirdig, *non eſt me dignus.* Tat. XLIV, 24.

Dat. Uuerthe mi after thinon uuordon, *fiat mihi ſecundum verba tua. C. C.* Nis mi hugi tuifli, *non eſt mihi dubia cogitatio. C. C.*

Acc. Neri us af theſaro nodi, *eripe nos ab hâc neceſſitate. C. C.*

In num. dual. Nom. Gen. Dat. Uuit hier be thia tholod ſer thuru unca ſundiun. IS UNC unkero ſelbero dad uuordan te vuitie: hie ſted hier uuameſſos allaro ſundiono ſceur. *Nos duo ambo paſſi ſumus malum propter noſtra peccata. Nobis duobus noſtrimet facinus factum eſt ſupplicium, verum ille hìc eſt immaculatus & omnium peccatorum expers.* alter latronum ad alterum in *C. C.* In hiſtoria tamen duorum cæcorum, quibus oculos aperuit Chriſtus, pluralis numerus occurrit: ut, drohtin Dauides ſunu uuis us mid thinon dadion mildi, neri us af theſaro nodi, *domine, Davidis fili, propitius nobis eſto factis tuis, eripe nos ab hoc gravi malo. C. C.* In plur. num. Nom. Ne vui be thinon vuercon ni duot, quathun ſia, that vui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it be thinon vuordon, huand thu ſulic vuah ſprikis, huand thu ſo maris, gihis for theſon ludeon, *non hoc facimus, inquierunt illi, ut te interimeremus propter opera tua, ac id facimus propter verba tua, ſiquidem talem blaſphemiam loqueris in eo quod ſic divulgas & affirmas coram hoc populo. C. C.* Alat us managaro menn ſculdio, allſo uui oftron mannum duan, *remitte nobis multa debita, ſicut nos facimus* (remittimus) *aliis hominibus.* Thuo ſpracun im eft tegegnes gumon oſtronea uuord ſpaha uueros, vui thi te uuarun mugan, quathun ſia, uſa arundi otho giſegian luothlico bihur uui quamun an theſan ſit herod fan oſtan te theſaro erthu, *tum reſponderunt illi homines orientales, ſapientes viri, poſſumus ſane, dixerunt illi, tibi vere negotium noſtrum dicere, & cur venimus huc ab oriente itinerantes in hanc terram. C. C.* In uns giſulta ſint, *in nobis completa ſunt.* So uns ſalthun, *ſicut tradiderunt nobis.* Tat. procem. 1, 2.

D. Saga us huat thu manna ſis, *dic nobis, qualis homo es. C. C.* Vuiſt thu that us girihte allaro rehto gihuilik te gifullanne, *noſtine, quod nos decet omnem juſtitiam adimplere.* Herro thie guodo us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan vuilleon, *domine bone, nobis opus eſt tua gratiâ ad operandum voluntatem tuam.*

Acc. Ni lat us forledean letha uuihti ſo forth an iro vuilleon, ſo vui uuirdiga ſind, ac help us uuider allon ubilon, *ne ſinas peccatores eatenus nos ſeducere, quatenus meremur, ſed auxiliare nobis contra omnes malos.*

V. A pronomine primitivo ſingulari ICH oriuntur tria poſſeſſiva. unum à genitivo ſingulari, Min. alterum à genitivo duali, unker et unke. tertium à genitivo plurali, unſer & us. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Min, i, e, o, *meus.*	Nom. * Min, i, e, o, a, u, *mea.*	Nom. Min, minaz, *meum.*
Gen. Mines, is, as.	Gen. Minero, u, minere, er.	Gen. Mines, is, as.
Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.	Dat. Minero, u, minere, er.	Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.
Acc. Minena, ina, ana, ona, en, an, on.	Acc. Min, i, e, a, o, u.	Acc. Min, minaz.
Voc. Min.	Voc. Min.	Voc. Min.
Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.	Abl. Minero, u, minere, er.	Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.

Exempla in genere maſculino.

Nom. Min wine is mir alſo ein gebundelin mirron, *dilectus meus mihi eſt, ſicut faſciculus myrrhæ.* Min mahtig fader, *pater meus omnipotens. C. C.*

Gen. Mines *ſponſi itinera.* w. Wanda ich mines wines minuo ſiechon, *quod dilecti mei amori langueam.* w. Giburt ſunes thines, drohtines mines, *nativitas filii tui, Domini mei.*

* Præſertim quando ponitur, ut prædicatum orationis. Vide caput IV. Reg. 13. Dii.

Dat. Abl. Nah minemo raada, *ſecundum meum conſilium.* w. Samo was minemo ſponſo al ſin *operatio facilis.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ſum fidelis.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, *ſicut in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* So ſculon gi mid jûuuon leron liud folc manag vuendean after minon uuilleon, *ſic veſtra eruditione convertetis multum populum ſecundum meam voluntatem. C. C.* In minemo herzan, thaz entuuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea jacet.* w. Mid einegamo wereldlichon ſtrepitu, *cum aliquo mundano ſtrepitu.* w. Thes nachtes an minemo bedde, *per noctem in lectulo meo.* w. So is ſin winſtra under minemo hoiuede, *ſic læva illius eſt ſub capite meo.* w. Nu ik thi hier minemo ſcal jungron befalhan, *nunc ego te hic diſcipulo meo committam. C. C.* Karitte minemu, *equitatui meo.* gloſſ.

Acc. Haued her mich gewiſed thaz ich him ſeluon minne, ande minen *proximum, Me rogavit ut & ipſum amarem, & meum proximum.* w. Ich bim cuman in minen gardon, *veni in hortum meum.* w. Ich ſneyth thar minen mirran, *meſſui ibi mirrham meam.* w. Thurgh minon willon, *mei gratiâ.* w. Ir ezet, quad er, ana uuan lichamon minan, *edite vos, inquit ille, abſque defectu corpus meum. Otfr.* apud *Lamb.*

Voc. Minon ich thir, win mine, mine ſpune, *do tibi, mi dilecte, ubera mea.* w. Allerſlachta ouaz niwa, ande ald hauon ich thir gehaldon wine min, *omne genus fructus, recentes & veteres tibi reſervavi, mi dilecte.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Mit thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Wanda thiu heizza ſunna ne hauet mir benoman mino ſcona, *nam flagrans ſol non à me abſtulit meam pulchritudinem.* w. Ich beſueron juich thaz ir mine winian ni wecchet, *adjuro vos ne ſuſcitetis dilectam meam.* w. Wanda thiu heizza ſunna hauet mir benoman mino ſcona, *quia flagrans ſol mihi abſtulit meam pulchritudinum.* w.

Gen. In minero muoder hus, *in matris meæ domum.* w. Vone thero gauo minero hande, *ex dono manûs meæ.* w. Ze thiu thaz ſie mugan *conſortes* werthan minero *paſſionis.* w. Ich thar umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuoſæ conſtantiæ, Quapropter non confido meæ virtuoſæ conſtantiæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither me, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Vone thannan gehuga miner minnon, *quare memor eſto mei amoris.* w.

Dat. Abl. Zirent thich guode wercho an minero anſiunne, *adornant te bona opera in conſpectu meo.* w. Ich drank thar minen win mit minero milicho, *bibi vinum meum ibi cum lacte meo.* w.

Voc. Stand uph friundina min ilego, *ſurge, propera, amica mea.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Mine, a, o, iu.	Acc. Mine, a, o, iu.
Gen. Minero, ere, er.	Voc. Mine.
Dat. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla

Nom. Acc. Thar giuon ich thir, win mine, mine ſpunne, *ibi dabo tibi, ô mî ſponſe, ubera mea.* w.

Gen. Gehuge ouch minero wundon, thie ich in themo cruce thurgh thich leyth, *memor eſto vulnerum, quæ tui gratiâ in cruce tuli.* w. Herdan minero ſcaphe, *paſtores mearum ovium.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heilagon allero minero ſuntono, *confiteor deo & omnibus Dei ſanctis omnia mea peccata.* F. V. C.

Dat. Abl. Entwiſchan minan bruſtan wunot her, *inter ubera mea commorabitur.* w. Mit minen pimenton, *cum aromatibus meis.* Thin ſtemma skella in minon oron, *reſonet vox tua in auribus meis.* w.

Voc. Ezzet mine friunde, drinket, ande werthet drunkan mine lieveſton, *comedite, amici mei, bibite & inebriamini, mei chariſſimi.* w.

VI. *Pronomen poſſeſſivum duale,* vnker vel uncer & vnke, *noſter.*

Numerus Singularis.		*Numerus Pluralis.*	
N. Unker, unke, a, o, *noſter.*	N. Unke, i, a, o, u, *noſtra.*	N. Unker, unke, unkeraz, *noſtrum.*	N. Unke, a, o, iu. *noſtri, æ, a.*
G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u. unkere, er.	G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u, a, ere, er.
D. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	D. Unkero, kro, u. unkere, er.	D. Unkeremo, ermo, kon, an, en, un.	D. Unken, an, on, un, em, am, om, um.
A. Unkerena, ina, ana, ona. unkeren, an, on. unken, an, on.	A. Unke, i, a, o, u.	A. Unker, unkeraz.	A. Unke, a, o, iu.
V. Unker.	V. Unke.	V. Unker.	V. Unke,
A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	A. Unkero, kro, u. unkere, er.	A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en,	A. Unken, an, on, un, em, am, om, um.

Rarius occurrunt exempla hujus pronominis poſſeſſivi dualis in *Franciсæ* linguæ codicibus, quos mihi perlegere contigit. Aſt unum atque alterum ſequens paragraphe præbet. Zacharias thuo gimalda, endi uuid ſelbo ſprak drohtines engil, endi im thero dadio bigan uundron thero uuordo: Huo mag that giuuerthan ſo, quat hie, after an aldre it is unc al ti lat ſo te giuuinnanne, ſo thu midi thinon uuordon ſprikis; huand uuit habdun aldres er eſno tuentig uuintro an UNCRO ueroldi, er than quami that uuib ti mi: then uuarun uuit nu atſamne at ſiounva uuintrô gibenkeon endi gebeddeon, ſithor ik ſea mi te brudi gicos: ſo uuit an UNCRO iugudhi gigernean ni mahtun that uuit erbi uuardegan muoſtin fuodan an UNCON flettea nu uuit ſus gifruodot ſint. habit unc eldi binoman ellean dadi that uuit ſindan UNCRO ſiuni giſlekit, endi an UNCON ſidon lat fleskis unc afallan. fel unſconi is UNCA lud gilithan lik gidruſi not ſind UNCA andbari odarlicron muod endi megin craft ſo uuit ju ſo managan dag uuarun an theſaro ueroldi, ſo mi thes uundur thunkit hui it ſo giuuerthan mugi ſo thu mid thinon uuordon ſprikis: *tum locutus eſt Zacharias, & reſpondit ipſemet angelo Domini, & miratus quæ fecerat, & dixerat: Quomodo, inquit, poteſt hoc ita fieri, quoniam * nobis valde ſenibus nimis ſerum eſt, quo minus eo gaudeamus, quod tu verbis tuis enarras. Etenim ambo nos viginti annos ætatis noſtræ conſumpſeramus antequam ad me ducta eſt mulier illa: deinde conviximus ad menſam & therum ſeptuaginta annos, ex quo illam in ſponſam elegerim! adeo ut hæredem, quem vehementer deſiderabamus in noſtrâ juventute,* [dum juvenes eſſemus,] *non poſſimus generare in paternâ noſtrâ ſede ſenectute adeo fracti. Senectus enim ita nobis abſtulit vires, ut viſu noſtro percuſſi ambo ſimus, & laterum noſtrorum caro jam tandem tabuit multa cum deformitate: præteriit* [deferbuit] *noſtra cupido: præ corporis ruinâ neceſſaria ſunt infœcunditas noſtra, & longe alius* [quam qui fuerit] *ſpiritus & vires, poſt tot dies à nobis in hoc mundo tranſactos, adeo ut mirum mihi videtur, quomodo fieri id poteſt, quod tu verbis nuntias tuis.*

VII. *Pronomen poſſeſſivum plurale*, unſer, unſe, uſe, *noſter.*

Numerus Singularis.

Nom. Unſer, unſir, unſe, uſe, uſſe, a, o, *noſter.*	Nom. Unſe, uſe, uſſe, i, a, o, u, *noſtra.*	Nom. Unſer, unſir, unſe, unſeraz, *noſtrum.*
Gen. Unſeres, unſes, uſſes, uſes.	Gen. Unſero, uſſero, uſero, u. unſere, er, uſſere, uſere, er.	Gen. Unſeres, unſes, uſes, uſſes.
Dat. Uuſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.	Dat. Unſero, uſſero, uſero, u. unſere, uſſere, uſere, er.	Dat. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.
Acc. Unſeren, unſen, uſen, uſſen, an, on.	Acc. Unſe, uſe, uſſe, i, a, o, u.	Acc. Unſer, unſir, unſe, unſeraz.
Voc. Unſer.	Voc. Unſe.	Voc. Unſer.
Abl. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.	Abl. Unſero, uſſero, uſero, unſere, uſſere, uſere, er.	Abl. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.

Exempla in genere maſculino.

Nom. Unſer wingardon is an bluothe, *vinea noſtra floret.* w. Alſo deda unſer drohtin, *ſicut fecit dominus noſter.* w. Fater unſer guato. *Otf.* Uater unſir, du in himile biſt, *pater noſter, qui es in cælis. Otfr.* apud *Lamb.* Thar uſa drohtin uuas ſelbo, *ibi dominus noſter fuit.* C. C.

Gen. Uſes uualdandes lera, C. C. Thuo ſprac engil hert man, the iro gaduling uuas, ni hiet er gio uuiht ſo, quat hie, aldoboranes uſes kunneas, *tum locutus eſt angelici cordis homo, qui illorum conſanguineus erat, nemo noſtræ antiquæ proſapiæ quondam ita vocatus fuit.* C. C. Thu ſcalt uſes drihtnes uueſan modor, *domini noſtri eris mater.* C. C. So anthlidun thuo himiles duru endi quam the helago geſt fan them aluualdan obona te criſte. uuas im an gilicneſſe iungras fugles diurlicaro dufun, endi ſat im uppan uſſes drohtines ahſla, *tum aperta ſunt cæli portæ, & venit ſanctus ſpiritus ſurſum ab omnipotente ſuper Chriſtum; ſimilis erat teneto pullo columbæ, & ſedit ſuper humeros domini noſtri.* C. C.

Dat. Abl. Turtelduuan ſtimma is fernoman in unſermo lande, *vox turturis audita eſt in terrâ noſtrâ.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Unſer ſuſter is nogh weinigh, *ſoror noſtra parvula eſt.* w. Uui thi te uuarun mugun, quathun ſia, uſa arundi giſeggian, *tibi, dixerunt illi, poſſumus vere noſtrum negotium declarare.* C. C.

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Unſe bedde is wole gebloomed, *lectulus noſter eſt floridus.* w. Unſir tagelich prot gib uns hiuto, *panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Otfrid.* apud *Lamb.*

* Sic reddimus *after an aldre*, ducti auctoritate & exemplo *F. Junii* in gloſſario *Gothico*, ΑΚΡΖΕΙ. quod conſulas, ſi libet, in voce ΓΚΑΜΛΛ.

Num-

Numerus Pluralis communis.

Nom. Unſere, unſe, uſe, uſſe, a, o, iu.	Acc. Unſere, ra, unſe, uſe, uſſe, a, o, iu.
Gen. Unſero, uſero, uſſero, a, u. uſro, a, u, ſere, er.	Voc. Unſe, uſe, uſſe, ſa.
Dat. Unſen, uſen, uſſen, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Unſen, uſen, uſſen, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Unde uſere skulde belazh uns, *& dimitte nobis debita noſtra. Otfr.* apud *Lamb.*
Gen. Thiu geſperre unſer huſero ſint cedrin, *tigna domorum noſtrarum ſunt cedrina.* Gib uns lera dera unſere ſela, *da nobis inſtructionem animarum noſtrarum. Otfr.* apud *Lamb.* Fon hentin unſero fianto, *de manu inimicorum noſtrorum.* Tat. Her unſara unmaht intphieng, inti unſa cumida truog, *ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit.* Tat. I, 2.
Dat. Abl. Skinent in unſen *conventiculis* beythe *doctores*, ande *auditores.* w. Alſo ouh firlazhen unſeren ſculdenaren, *ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Otfr.* apud *Lamb.* Ne lath unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne ſinas nos induci in tentationem à peccatis noſtris.* idem. So her ſprah unſen faterin, *ſicut locutus eſt ad patres noſtros.* Tat. II, 8.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ, thu, *tu*, & ejus poſſeſſivis.

VIII. Pronomen primitivum ſingulare THU declinatur etiam vel ad normam *Gothicam* vel *Saxonicam.* Declinatio *Gothica* communis duali caret, at declinatio *Saxonica*, Codicis C. quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima Gothica.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. † Thu, tu, *tu.*	Nom. * Ir, er, *vos.*
Gen. Thin.	Gen. Juwer, ar, jûuar.
Dat. Thir, ther, dir.	Dat. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Acc. Thich, thigh, thih, dih.	Acc. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Voc. O thu.	Voc. O ir, er.
Abl. Thir, ther, dir.	Abl. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.

Exempla.

Nom. Sing. Thu ther nu biſt *in ſinu patris, Tu, qui es in ſinu patris.* w. Tu batis dir unnen ſines keeprunnen, *tu peteres tibi donum ejus aquæ vivæ.* fragm. diſp.
Dat. Abl. So willon ich thir skeinan *fortiſſimum fervorem amoris.* w. Si uns in dir raûua, *ſit nobis in te requies.* Otf. Thir ſcriban, *tibi ſcribere.* Tat. procem. 3.
Acc. So ich thich muoz anne ſehan, *adeo ut te poſſem videre.* Gethingon ich, thaz thu mir nah thich bringos. *ſpero, quod me ad te duxeris.* w. Heilago geiſt quimit ubar thih, *ſpiritus ſanctus ſuperveniet in te.* Inti thes hohiſten megin biſcatuit thih, *& virtus altiſſimi obumbrabit te.* Tatian. III. 6. Ich gegriphon thich, ande wolle volgon thich unzen inne minero muoder hus, *apprehendam te, & ſequar te in domum matris meæ.* w. Thie rechte minnon thich, *juſti te amant.* w. Bure thigh northwind, *ſurge Aquilo.* w. Uuir dih geſehen ſculen, *te videbimus. Otfr.* apud *Lamb.*
Nom. Plural. Er O *ſanctæ animæ!* ir fragodot welich min *ſponſus* ſi *in humanitate, Vos ô ſanctæ animæ! vos interrogabitis, qualis ſit ſponſus meus in humanitate?* w. Ich beſueron juih guode ſielan, ir tha drephet *ad ſupernam* Hieruſalem, *Adjuro vos, ô bonæ animæ, vos quæ ſpectatis ad ſupernam Hieruſalem.* w. So war ir einege juwera gelichon vindet, *ubicunque aliquam ſodalium veſtrarum inveneritis.* w. Geet uz er jongfrouwan, ir tha bowet in Sion, *egredimini vos filiæ, vos, quæ habitatis in Sion.* Er guode ſielan, er thie ſin *poſitæ in ſpecula fidei*, ande er gethinge hauet, thaz er cumet *in atria cæleſtis Hieruſalem.* w. Mit then ju fluohhont inti hazzont jûuuih man, *cum maledixerint vobis, & oderint vos homines.* Tat. XX. 16.
Gen. So huilich ſo juwer, *quiſquis veſtri.* Inti ahtent jûuuar, *& perſecuti vos fuerint.* Tat. XX. 16. Uuelih jûuar, *quis veſtrûm.* cap. XXXVIII, 3. Simon Simon! ſenu Satanas geroto juuuer thaz ir juuih riho ſamo ſo uueizi, *Simon, Simon! ecce Satanas expetivit vos, ut vos cribraret, ſicut triticum.* Tat. CLX. 4.
Dat. Abl. Duot juich ſeluon eynan ruom, *vobiſmet ipſis unam hanc gratiam concedite.* w. Tho ſagode ich juh ſine *qualitatem.* w. Thar zuo lagon ich juh, *præterea vobis dico.* w.

† *Germanice.* N. Du. G. Deiner. D. Dir. D. euch. Ac. euch. V. ihr. Ab. euch. * Et iru: Ac. Dich. V. Du. Ab. Dir. N. Ihr. G. euer. *Tat.* XL, 7. Mit thiu iru ubile birut, *cum ſitis mali.*

Nu vernemet thiu maara thiu ich ju vone himo ſagon, *nunc intelligite famam, quam ab illo ego vobis nuntio.* w. Leiſtet himo truwa, ſo leiſtet her ju thie genatha ſinero mithewiſte, *præſtate illi fidem, ſic præſtabit ille vobis gratiam ſuæ præſentiæ.* w. Neme then kelih ouh nu zi ju, *nunc etiam calicem ſumite vobis. Otfr.* apud *Lamb.* Giboran iſt ju hiutu Heilant, *eſt vobis hodie ſalvator natus.* Tat. VI. 2.

Acc. Ech beſueron juih jongfrouwan, *adjuro vos filiæ.* w. Thaz juih negheyn wereldlich *ſtrepitus* ne irre, *ut nullus mundanus ſtrepitus vos errare faciat.* w. Ich beſueron juch jongfrouwon. w. Thaz juich *cæleſtis gloria amplecteretur.* w. Alſo ſcal juh *panis verbi mei confirmare ad bona facienda.* w. That ik ſamad mid juu ſittean muoti, *ut ego vobiſcum ſedeam.* w. Nu ic juuues drohtines ſcal uuilleon ſeggian, *nunc veſtri domini voluntatem vobis dicam. C. C.* Thaz drinkan deilet untar ju, *potum illum diſtribuite inter vos. Otfr.* apud *Lamb.*

IX. *Declinatio ſecunda Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Thu, *tu.*	Nom. Git, gyt, *Sax.*	Nom. Gi, ge, *Saxon.*
Gen. Thin.	Gen. Inker, incer.	Gen. Juuuar, er, eopep, *Sax.*
Dat. Thi, the, *Sax.*	Dat. Inc.	Dat. Ju, eop, *Saxon.*
Acc. Thi, the, *Sax.*	Acc, Inc.	Acc. Ju, eop, *Saxon.*
Voc. O thu.	Voc. Git, gyt, *Sax.*	Voc. Gi, ge, *Saxon.*
Abl. Thi, the, *Sax.*	Abl. Inc.	Abl. Ju, eop, *Saxon.*

Exempla.

In numero ſing. Dat. Abl. That uuirdit thi uuerk mikil te githolanne, *hoc pati tibi grave erit. C. C.* Ik an them bendion mid thi bidan willie, *tecum in vinculis manebo. C. C.*

Acc. Samo looſen ich thi *per baptiſmum, Te pariter redimo per baptiſmum.* w. Thoh thi all thit helithо folc thina geſithos giſuican, *quamvis tota hæc nobilis caterva, comites tui te prodant. C. C.* Pro thi occurrit di: ut, hoed di uan tyeſta, *cave à furto.* ep. decal.

In numero dual. Nom. So git her an Iordane ſtrome fiſcos gifahad: ſo ſculon git noh fiho barn te incon handon that ſea an heban riki thuru inca lera lithan muotin faran folc manag, *quemadmodum hic in fluvio Jordane piſces capitis: ſic veſtris manibus capturi eſtis multos mortales, ut per veſtram doctrinam tranſeant & proficiſcantur in regnum cæleſte.* Sic *Andræam* & *Petrum* alloquitur *Jeſus* in *C. C.* Dat. Abl. Uuas im thuo Godes ſuno an iro geſithie ſamad, andi fragoda umbi huilica ſia ſaca ſpracin; hui gangat gi gornonda, quat hie, iſt inc ſamer hugi ſebo ſoragono full? *Dei filius unà erat in illorum comitatu, & ſciſcitatus eſt de quibus rebus loquerentur: cur adeo dolentes itis, inquit ille, & mœſta & luctuoſa eſt vobis cogitatio? C. C.* Verba *Jeſu* ad duos diſcipulos *Emmauntem* proficiſcentes.

In Num. Plur. Nom. Thar gi ina findan muotun an Bethlehem barno rikoſt, *illum invenire poſſitis in Bethlehem natorum maximum.*

Gen. So huilik ſo juuuer ano ſi ſlithia ſundiun eriſt ſten avuerpe, *quiſquis veſtrûm immunis ſit à peccato, mittat primum lapidem. C. C.* Nio that juuuar enig ni dua, *nemo veſtri hoc faciat. C. C.* Nu ſeggiu ik ju te uuaren hier that vuili jûuuer tuelifio enn treuon giſuican, *nunc hic vobis verè dico, quòd unus veſtrî duodecim verum prodet.* Sa farat ſan them folke thie juuua fritho huirbit eft an juuuer ſelbaro ſith, *citò abierit ab iſto populo veſtra pax, revertetur in veſtrum ipſorum locum. C. C.*

Dat. Abl. Nu ſeggiu ik ju, *nunc vobis dico. C. C.* Ik ſcal ju liebera thing cuthian, *vobis quid gratius dicam. C. C.* Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezzanne mir ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum. C. C.* Endi undar ju middeon ſted thoh gi ina ſelbon gihan ni vuelliat, *& inter vos medius ſtat, quamvis illum ipſi non vultis videre. C. C.*

X. A pronomine primitivo ſingulari THU, oriuntur tria etiam poſſeſſiva. unum à genitivo ſingulari, THIN; alterum à genitivo duali, inker vel incer; tertium à genitivo plurali, juwer. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Thin, i, e, o, *tuus.*	Nom. Thin, i, e, o, a, u, *tua.*	Nom. Thin, thinaz, *tuum.*
Gen. Thines, is, as.	Gen. Thinero, nro, a, u. thinere, er.	Gen. Thines, is, as.
Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.	Dat. Thinero, ro, u. thinere, er.	Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.
Acc. Thinene, ine, ana, ona, en, an, on.	Acc. Thin, i, e, o, a, u.	Acc, Thin, thinaz.
Voc. Thin.	Voc. Thin.	Voc. Thin.
Abl. Thinemo, u, thinon, an, en, um.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.

Exem-

Exempla maſculini generis.

Nom. Thiu hals ther iſt ſamo ſmithe ſcirethe, *collum tuum ſicut monilia.* w. Din namo uuerde geheiligot, *ſanctificetur nomen tuum. Otfr.* apud *Lamb.* Sic, din riche chome, din wille giskehe. Pro thin occurrit dyn: ut, Iſrael dyn God is een weer God, *Deus tuus ô Iſrael eſt unus verus Deus.* Ep. decal.

Gen. Iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi ignoras te, ô pulchra.* w. Thiu genatha thines *evangelii.* w.

Dat. Abl. In thinemo garden ſint gewaſſen *aromaticæ arbores.* w. Gihugi thu an thinemo herten huat thu habdos ju uuelono an uueroldi, *recordare tu quantum bonorum habuiſti in mundo. C. C.* Se ſeund ich' andere ze thinemo wega, *ſic alios advoco in viam tuam.* w. Thu quithes auor in thinemo *evangelio, Tu vero dicis in evangelio tuo.* w.

Acc. So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione,* ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurg thinan willan *in contemplatione,* &c. *Quum pauliſper requievero à perſecutione fortior tui gratia apparebo in contemplatione,* &c. w. *O ſponſe* thu mich heyzeſt ufsteen *de lecto contemplationis,* and thurg thinen willon *procedere ad publicum actionis.* w. Allmahtig druhtin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan willon zi giuuircanne, *det nobis omnipotens dominus potentiam & ſapientiam ad operandam ejus voluntatem.* F. V. C. Wizzon wir thinen ſponſum, *cognoſcimus tuum ſponſum.*

Exempla generis fœminini.

Nom. Wanda thin ſtemma is ſuoza, ande thin anluzza ſcona, *nam vox tua eſt dulcis, & facies tua pulchra.* w. Verum in iſtiuſmodi exemplis thin forſan pro genitivo pronominis thu habendum eſt.

Gen. Doichene thinro crafto, *ſigna tuæ potentiæ.* w. Thiu ſuoze thinere *gratiæ, Suavitas tuæ gratiæ.* w. Uuahſmo thinero uuamba, *fructus ventris tui.* Tat.

Dat. Abl. Honig ande miloch is under thiner zungon, *mel & lac ſub linguâ tuâ.* Vone thinero lera wizzon wir thinen *ſponſum in naturâ divinitatis, filium de patre, Deum de Deo, lumen de lumine.* w. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran fan thinera aldera idis odan ſculdi vuerthan, *juſſit mihi, tibi dicere, quod puer tibi ex ſemili tuâ uxore naſceretur. C. C.*

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Biqueme uns thinaz richi, *adveniat nobis regnum tuum.* Otfridus.

Numerus pluralis communis.

Nom. Thine, a, o, iu.	Acc. Thine, a, o, iu.
Gen. Thinero, ere, er.	Voc. Thine, a, o, iu.
Dat. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Thine huffelon ſint ſamo turtolduuan, *genæ tuæ ſicut turtura.* w. So luchent mir allo thine word, and allo thino werch, *ſic mihi placebunt omnia tua verba & omnia tua opera.* w.

Gen. Ther ſtank thinero wade is alſo wiroches ſtank, *odor veſtimentorum tuorum ſicut thuris odor.* w. Ande ſcalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran. w. Wir gehugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum ſuper vinum.* w.

Dat. Abl. Thin einwaldicheyd skinet an allan thinan werkon, *ſimplicitas tua apparet in omnibus tuis operibus.* w.

Acc. Stiuri dina (*pro* thina) ſcalca, *guberna tuos famulos.* Hymn.

XI. Pronomen poſſeſſivum duale, inker vel incer, declinatur ut poſſeſſivum duale unker, ſupra. En exempla: Te incon handon, *ad manus veſtras.* Thuru inca lera, *per veſtram inſtructionem.*

XII. Pronomen poſſeſſivum plurale juwer, vel juuuer, vel juuar ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Juwer, jûuer, juuuar, jûuar, ara, juuue, a, o, *veſter.*	N. Juwe, jûuar, juuuar, ara, vel juuue, a, o, u, *veſtra.*	N. Juwer, juuuar, jûuar, juuara, juweraz, juueraz, *veſtrum.*
G. Juweres, juuuares, juuares, juues, is, as.	G. Juwero, u, juwere, er, jûuero, jûuere.	G. Juweres, juuares, juues.
D. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.	D. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	D. Juweremo, jûuaremo, ermo, juuuon, an, en.
A. Juweren, juuaren, an, juuen, an, on.	A. Juwe, juuuara, jûuare, a, o, u.	A. Juwer, juuar, a, juweraz, juuaraz.
V. O juwer, juwe, a. o.	V. O juwe, a, o, u, jûuar, &c.	V. O juwer, juweraz.
A. Juweremo, juwaremo, ermo, juuuon, an, en.	A. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	A. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.

Exempla generis maſculini.

Nom. Uuet it juuua drohtin ſelf, *dominus veſter ipſe hoc cognoſcit. C. C.* So huat ſo gi dadun an juuues drohtines namon, that antfang juuua drohtin ſelbo, *quicquid feciſtis in veſtri domini nomine, id accipit veſter dominus. C. C.* Juuuar mieta iſt ginihtſam, *veſtra merces copioſa eſt.* Tat. XXII, 17. Soſo jûuuar fater ther himiliſcon, *ſicut pater veſter cæleſtis.* Tat. XXX, 10. Jûuer fater ther in himile iſt, *pater veſter, qui in cælo eſt.* Tat. XL. 7.

Gen. An juuues drohtines namon. *C. C.* Duot juich ſeluon eynen ruom thaz er ne gehuget allizana thero *myſteriorum* juweres *redemptoris*, *Facite vobis unam hanc gratiam, ne ſemper memores ſitis myſteriorum veſtri redemptoris.* W. Thie ju dopan ſcal an jûuas drohtines namon an thena helagan geſt, *hic vos baptizabit in nomine veſtri domini in ſpiritum ſanctum. C. C.* Ni forhtiat iro fiondſcepi, thoh ſia hebbean juuues ferhes giuuald, *ne metuatis ab illorum inimicitiâ, tametſi habeant vitæ veſtræ poteſtatem. C. C.* Jûuuan oduuelon giſat gi them mannon the ina an theſaro uueroldi ne lonon, endi ruomot te juuues uualdandes rikea, *bona veſtra date hominibus, qui non retribuere poſſunt in hoc ſeculo, & remunerationem accipietis in domini veſtri regno. C. C.* That ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXXVI, 3. Ni ſit ſorgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* XXXVIII, 1.

Dat. Abl. So ſculun gi mid juuuon leron liud folc manag wendean after minon uuilleon, *ſic veſtrâ doctrinâ multum populum convertetis ad meam voluntatem. C. C.* Hugeat te juuuon liebon herren, *attendite domino veſtro dilecto. C. C.* Endi ſprikit thie helago geſt mahtig fan jûuuon muthe, *& loquetur ſanctus ſpiritus omnipotens ex ore veſtro. C. C.* Mit jûuaremo fater ther in himile iſt, *apud patrem veſtrum, qui in cælo eſt.* Tat. XXXIII, 1.

Acc. Thurg juweren willan, *veſtri gratiâ.* W. Ni latat juuuan hugi tuiflean, *ne ſinite veſtram cogitationem dubitare, C. C.* Deleat jûuuan oduuelon under thero thurftigan theod, *diſtribuite veſtras opes inter egenos. C. C.* Uuet mahtig God juuuan uuilleon, *omnipotens Deus novit veſtram voluntatem. C. C.* Thuru juuuaron herron, *veſtri domini gratiâ. C. C.* Inti diuriſo juuuaran fater, *& glorificent patrem veſtrum.* Tat. XXV, 3. In jûueran buoſum, *in ſinum veſtrum.* XXXIX, 4.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. Latat juuua leoht mikil ſcinan, *luceat magnoperè lux veſtra. C. C.* So liuhte juuar lieht, *ſic luceat lux veſtra.* Tat. XXVI, 3. Wanta ir habet juuuera fluobara, *quia habetis conſolationem veſtram.* Tat. XXIII, 1.

Dativus & Ablativus. Than motun gi ina after te juuuero frumu findan.

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Inti aruuerphen juuara namon ſama ſo ubil, *& ejecerint nomen veſtrum tanquam malum.* Tat. XX. 16. Uuartet ir thaz ir jûuar reht ni tuot fora mannon, *attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus.* Tatianus XXXIII. 1.

Numerus pluralis communis.

Nom. Juwe vel juuue, a, o, iu. jûuare, jûuara, juuuare, juuuara.	Acc. Juwe, a, o, iu. juuare, jûuare, juuuare, juuuara.
Gen. Juwero, a, u, juwere, er.	Voc. Juwe, a, o, iu.
Dat. Juwen, jûuaren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Juwen, jûueren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Ni mugun juuua uuerc biholan uuerthan, *veſtra opera non poſſint abſcondi. C. C.* that thar man nigen thuru juuua gidadi bidrogen ni uuerthe bifuican thuru juuua ſunden, *ut nemo veſtris operibus ſeducatur & decipiatur veſtris peccatis. C. C.* Under juuua fuoti, *ſub pedibus veſtris. C. C.* Thaz ſie giſehon juuuaru gote uuerc, *ut videant veſtra bona opera.* Tat. XXV. 3. Minnot juuuara fianta, *diligite inimicos veſtros.* Tat. XXXII. 2. Noh ſentit ni jûuara merigrotta fori ſuin, *neque mittatis margaritas veſtras coram porcis.* cap. XXXIX, 8. Noh ni horit juuaru uuort, *neque audierit ſermones veſtros.* XLI. 9.

Gen. So war ſo ir einege juuuera gelichon vindet, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveneritis.* W. Nu latat an juuuon muod-ſebon juuuera ſelban ſundea hreuuan, *nunc vos pœniteat, in veſtris affectibus, veſtrorum peccatorum. C. C.*

Dat. Abl. An juuuon muod-ſebon. *C. C.* Stiured mih mid juwan goodan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis.* W. Ni latat thes melmes uuiht falgon an juuuon foton thanan the man ju antfahan ni ueli, ac ſcadeat it fon juuuon ſcohon, *non ſinite quid cœni in veſtris pedibus expertari eo loco, ubi vos non receperint homines, ſed excutite illud à calceamentis veſtris. C. C.* Uueſat gi eſt an juuuon dadeon dufon gelica, *eſtote ſimiles columbis in operibus veſtris. C. C.*

Ofe

Oft vurthun mi tharod helpa fan juuuan handon, *ſæpe illic mihi allata fuerunt auxilia à veſtris manibus. C. C.* Uuizzut guot zi gebanne juuueren kinden, *noſtis bona dare filiis veſtris.* Tat. XL, 7. Fon juuaren fuozen, *de pedibus veſtris.* XLI, 9.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ HER, SIU, HIZ, ille, a, ud. *cum ſuis poſſeſſivis.*

XIII. Declinatur hoc pronomen ſingulariter in tribus generibus ſecundum ſubjectum paradigma.

Numerus Singularis.

N.* Her, hir, ir, er, hie, *ille, is.*	N. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe, *illa, ea.*	N. Hiz, iz, hit, het, it, *illud, id.*
G. Sin, is vel es.	G. Hiro, u, a, iro, u, a.	G. Sin, is, es.
D. Himo, imo, imi, im.	D. Hiro, u, a, iro, u, a.	D. Himo, imo, imi, im.
A. Hina, hino, hine, ina, ino, ine, hinan, inan, hin, in, him.	A. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe.	A. Hiz, iz, hit, het, it.
A. Himo, imo, imi, im.	Ab. Hiro, u, a, iro, u, a.	A. Himo, imo, imi, im.

Exempla generis maſculini.

Nom. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre mid eſnegamo wereldlichon ſtrepitu, *Adeo mihi amicus eſt, ut non permiſerit quenquam me ab illius amore abducere mundano ſtrepitu.* w. Inti hir iſt thir gifelo, *& ipſe erit gaudium tibi.* Tat. II, 6. Thicco gehiez er mir, *ſæpe promiſit mihi.* w. Johannes ſcal er heizan, *Johannes vocabitur.* Otfr. So er teta, *quemadmodum ille fecit.* Otfr. Satanas geroto juuuer, thaz ir juuih riho, *Satanas expetivit vos, ut vos cribraret.* Tatian. Allſo hie it fan them anaginne thuru is ena craft Waldand giſprak, *ſicut ille à principio id locutus eſt per ipſius ſolam potentiam dominus ipſe. C. C.* Hie giſah thar ena engil, *ibi vidit angelum. C. C.* Matheus uuas hie hetan, *vocatus erat Matthæus. C. C.* Fuor im te them friondon thar hie afuodid uuas, *ad amicos profectus eſt, apud quos natus erat. C. C.* Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, *quod vobis dicturus ſum, inquit ille, diſcipuli mei. C. C.*

Hic autem notandum eſt HIE eſſe pronomen *Saxonicum*, quod mutuatur lingua *Francica*, utviciſſim à lingua *Francica* pronomina ſubinde mutuatur *Anglo-Saxonica*, quemadmodum alibi oſtendimus.

Gen. Sin bilethe is alſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave.* w. Tho quad ſin muoter zi imo, *tunc dixit mater ejus ad illum.* Tat. XII, 4. Tho ich minon wingardon bevolan haue then winzurnelon ich duon ſin jethogh ſeluo allizana, *quamvis vineam meam cuſtodibus commiſi, tamen illam ſemper ipſe obſervo.* w. Huo ſia ſoldin is gibodſcipi frummian, *quomodo mandatum illius perficerent. C. C.* Ina thia uuidersacon fahan ni gidurftin, ac mithun es, *adverſarii non auſi ſunt illum apprehendere, ſed evitarunt eum. C. C.* Endi thuo zi es jungron ſprac, *& tum locutus eſt ſuis diſcipulis. C. C.* Huand hie thit uuerold riki ertha endi upp himil thuru es enes craft ſelbo giuuarahta, *nam hoc mundanum regnum, terram, & cælos ſupra ſud ſolius poteſtate ipſe fecit. C. C.* Es hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean, *ſi ſinat ſuam mentem flectere, adeo ut id percupere tandem cæperit. C. C.* Uuantun in uueſan in thero ſamantferti, *æſtimabant illum eſſe in comitatu.* Tat. XII, 3.

Dat. Abl. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van Libano, *rex Solomon ſibi fecit menſam ex ligno Libani.* w. Thie himo *adhærent per fidem*, alſo thaz har themo hoiuede. w. Thaz himo hungredo, *quòd eſuiret.* w. Ande ophenent himo the doichne thero geſcriphte, *& illi aperiunt arcana ſcripturarum.* w. Andera heyligon ni mugan himo geliic ſiin, *alii ſancti non ſunt illi æquiparandi.* w. Sum imo ok laſtar ſprak, *aliquis autem illum blaſphemavit. C. C.* Gabun imo gimirrotun win trinhan mit gallun gimiſgitan, *dederunt illi ad potandum vinum myrrhatum cum felle mixtum.* Tat. Thaz duit imo ubil herza, *hoc illi attulit malignum cor.* Otfr. apud *Lamb.* Druhtin kos imo einan wini, *dominus ſibi elegit unum dilectum.* So dedi imi Got alſo dir Goltſmit düt. *S. An.* Thar uuas thuo uualdendes megin craft gimarid huo ſcal allaro manno gihuilik ſuithо uuillendi is uuerold herren ſculdi, endi ſcattos, thia imi geſcerida ſint, gerno geldan, *tum divulgata erat Domini omnipotentia ad docendum, ut unuſquiſque homo Domino ſuo terreſtri debita & tributa, quæ illi impoſita ſunt, libentiſſime & ſtudioſè ſolveret. C. C.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quàm luna aliquid lucis à ſeipsâ habet.* w. Her ſcal an himo ſeluemo bethuvan thes lichamon geluſte, *in ſeipſo reprimit corporis libidines.* w. Thuo thero tuelifio en Thomas gimalda, uuas im githuungan man, *tum locutus eſt duodecim unus, Thomas vir gravis. C. C.* Endi im ſelbo gicos tueliui, *& ſibi duodecim elegit. C. C.* Huo im an erl bigan an ertha ſaian hren corni mid is handon, *ut homo quidam cæpit in tellure ſuis manibus ſerere purum granum. C. C.*

---

* *Germanicè*, N. Maſc. Er. G. Seiner. D. Ihrer. D. Ihr. Ac. Sie. A. Ihr. N. Neut. Ihm. Ac. Ihn. A. Ihm. N. Fœm. Sie. Gen. Es. G. Seiner. D. Ihm. Ac. Es. Ab. Ihm. Acc.

Acc. Ande wiſda mich wie ich hina minnan ſule, *& me inſtruxit qualiter illum amarem.* w. Mit hiro wiisheyde ne moght ich hino vindan, *cum illorum ſapientiâ non poſſem illum invenire.* w. Ich vortheroda hine, and ne vand ſin niet, *quærebam illum, & non inveni eum.* w. Willo hine ſuochen, *quæram illum.* w. Tho ina thiu muoder nam biuuandina mid uuadi wibo ſconoſta, endi ina mid iru folmon tuem legda lieflico luttilna man that kind an ena cribbun, *tum mater fœminarum pulcherrima prehendit illum faſciis involutum. & cum palmis ſuis duplicibus amanter poſuit puerum parvulum in præſepi.* C. C. Hiet ina thuo ledian thar Lazarus uuas fuldu befolhan, *juſſit, ut illum eo ducerent, quò Lazarus terræ commiſſus erat.* C. C. So wenan ſo ich cuſſe, ther iſt iz, fahet inan, *quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.* Tat. Nahlito, thaz her man cuſti, *appropinquavit, ut oſculatetur eum.* Tat. Heiz inan Heilant, *voca eum Jeſum.* Otf. Suahtun inan heizo, *quærebant eum fervidè.* Otfr. Erloſit her inan nu, *liberet eum nunc.* Tat. That ſie giant wurtiten inan Gote, *ut ſiſterent eum deo.* Tat. Pro inan apud *Otfridum* non raro occurrit nan per aphæreſin: ut, tho batun nan thie liuti, *rogaverunt eum homines.* Hiazun in Heilant, *vocaverunt eum Jeſum.* Otfr. Ther cuning leydoda mich in ſinan winkelnere, ande wiſda mich wie ich inan minnan ſule. *introduxit me rex in cellam ſuam, & inſtruxit me, quomodo illum amarem.* w.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. *Eccleſiam Chriſti* thie ich er *deteſtabar per ignorantiam,* therro ne magh ich mih nu uolle wunderan wie hoogh ſiu is, ande wie ſiu alliz anathihet *de virtute in virtutem.* w. Nu beſueret her auor *filiæ Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam,* ſo wanne ſo ſiu ſlaaphe, thaz ſie ne wecchan eer ſiu ſelua wolla, ſo war ſo min *dilectio* is, thar ne is ſiu niet *otioſa.* w. Thie thiernan ſahon ſie, ande zaldon ſie allet wiuo ſaligoſta, *viderunt eam filiæ, & prædicaverunt illam omnium mulierum beatiſſimam.* w. Ef hie that giquathi that ſia ſia quika lietin, *ſi ille hoc jubeat, ut vivam illam dimittent.* C. C. Sithor ik ſea mi te brudi gicos, *ex quo illam mihi in ſponſam elegi.* C. C.

Gen. Ande eer thes maneda ſie hiro *ſponſus, Et antehac monuit illam ejus ſponſus.* w. In minero muoder hus, and in hiro gegathema, *in domum matris meæ, & in conclave ejus.* w. Sazta inan in ira barm, *poſuit eum in ſinu ſuo.* Otfr. Inti ni uuard ira uuis, *& non cognoſcebat eam.* Tat. v. 10. Thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe, uuas iro libes ſcolo that ſia ſino barn ferahu binamin, ahtin ira aldras, *deprehenſa fuit mulier in adulterio, vitâ mulctanda erat, ut jure homines animam illi auferrent, & morte afficerent.* C. C. Ef hie that giquathi that ſia quika lietin, fridodi ira ferahe, *ſi hoc jubeat, ut vivam illam dimitterent, & animam ejus liberet.* C. C. Anna uuas ſiu hetan, uuas iru githuungan uuib, *Anna vocata erat, erat mulier gravis,* vel *ætate provecta.*

Dat. Abl. Quad iru ther engil, *ait angelus illi.* Tat. Uuas iru then ſun drut, *tunc erat ei filius dilectus.* Hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi neuan that man iro Johannes hofud gabid aloſit fan is lichamon, *juſſit ut nihil illa rogaret, niſi ut caput Johannis ſibi daretur exciſum à corpore.* C. C. Inti quena imo fon Aarones tohterun, inti ira namo uuas Elizabeth, *& uxor illi de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabeth.* Tatian. 11, 1. Wanda ſiu wole weiz thaz ſiu thar *pulchritudinem virtutum* von hiro ſeluero niet ne hauet. w. Wand ſie thie craft, and then ſmak *ſupernæ dulcedinis* an hiro ſeluero hauet. w.

Exempla generis neutri.

Nom. Acc. Wanda hiz geskiede an ſinemo maheldaga, *nam id factum erat in die ſponſionis ejus.* w. Ih uueiz ouh thaz thu ir kenniſt, ioh thih iz unfarholan iſt, *ſcio te hoc noſcere, & quod tibi non abſconditum eſt.* Otfr. apud *Lamb.* Hit geſcagh ouch an themo dage ſinero freuwe, *factum erat etiam in die lætitiæ ſuæ.* w. Hiz duot mir michel nood, *cogit me gravis neceſſitas.* w. Ther iſt iz, *ipſe eſt.* Tat. Cundel iz mir, *renuntiate hoc mihi.* Tat. Er in zalta wa is weſan ſcolta, *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* C. C. Endi im uuar angegi ſuot ſpell ſagda, tho ſia ni vuarin ſo ſaliga, that ſia it ſo far fengin, ſo it iro fruma uuari, *& illis verâ blandâ oratione reſpondit, tametſi illis non liceret eſſe tam beatis, ut illam caperent, prout commodum ſuum poſtularet.* C. C. Than ſcalt thu that thin horth neman, ſcalt thinon oduuelon allon forcopan diuna methmos endi delian het armon mannon, *tum theſaurum tuum prehendens, omnes divitias tuas cum pretioſiſſimis cimeliis vendes, & pauperibus diſtribues.* C. C. Thaz ih es bigunni in unſera gizungi, *ut id auſpicarer in noſtrâ linguâ.* Otfr. apud *Lamb.* Fuorun thar thia liudi thuo obar all Galileo land, that Godes barn ſehan, dadun it bi them vundre, huanan im mohti ſulic vuord cuman, ſo ſpahlico giſprocan; that hi ſpell Godes ſo ſuodlico ſeggian cunſti, ſo craftlico giquethan, *tum profectus eſt populus per totam Galileam, ad videndum filium Dei, mirati ſunt unde illi veniret tale verbum & tam ſapiens dictum, ut verbum dei ſciret tam veraciter dicere, tam potenter prædicare.* C. C. Leiti unſih in richi thin, thoh uuir es uuirdig ni ſin, *duc nos in regnum tuum, tametſi illo non ſumus digni.* Otfr. apud *Lamb.*

Gen. Thar er es miſta, *ubi hoc non deprehendit.* Tat. Sia ni vueldun es im horean, *non illi voluerunt in hâc re auſcultare.* C. C. Ni ſint ſia vuirdiga than that ſia gihorean juuua helag

uuord,

uuord, ef ſia is ni vuellat an iro hugue thankean, *non ſunt digni, ut veſtrum ſanctum verbum audiant, ſi non de eo cogitare volunt. C. C.*

Numerus pluralis communis.

Nom. Sie, ſiu, ſio, ſia, ſea, ſi, ſe, *illi, illæ, illa.* Gen. Hira, hiro, hero, her, ira, iri, iro, iru, era. Dat. Him, hin, ira, in, imo. Acc. Sie, ſiu, ſia, ſea, ſi, ſe. Abl. Him, hin, im, in.

Exempla

Nom. Acc. Thaz ſie ſe ne wecchan, *ne illæ eam expergefaciant* w. Ande thaz ſculon ſie duon *propter timores nocturnos, Et hoc facturi ſunt*, &c. w. Thie ſich anazuchon that ſie thine gefellon ſin, *qui ſe prætendunt eſſe tuos comites.* w. Siu cunnon alle maghtigan wole voghtan, *hi poſſunt omnes egregie pugnare.* w. Ni namun ſi gouma thera wiba claga, *non animadvertebant queremonias mulierum.* Otf. Thas quadun ſi, *hoc dicebant.* Otf. Huo ſia ſcoldin is gebodſcip frummian, *quomodo deberent mandata ejus exequi. C. C.* Sia vuurthun gecorana te thio that ſie than euangelium enan ſcoldun an buok ſcriban, *ad hoc electi erant, ut evangelium in libro ſcriberent. C. C.* That ſcoldun ſea fiori thuo fingron ſcriban, *id hi quatuor debuerunt digitis ſcribere. C. C.* Inti uuard mit thiu ſio in muote giforhte uuarun, *& factum eſt, dum mente conſternatæ illæ eſſent.* Tat. CCXVIII. 1.

Gen. In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, *in illorum conventicula non veniam.* w. Sunder hiro gewelich hauet ſine herdniſſe, *ſed eorum quiſque ſuum habet gregem.* w. Ande hiro neheyn latat ſin ſuerd van ſinemo thihe thurgh thie naght uorghta, *& illorum nemo gladium ſuum à femore diſcingit propter timores nocturnos.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *horum omnium unuſquiſque habet gladium ſuum in manibus.* w. Thie hiro *auditores* lernent caſtitatem, *qui ſuos auditores docent caſtitatem.* w. Ik ſcal im thena vueg ruman, lerean theſa liudi huo ſia era geloßon haldan, *ego illis viam dilatabo, docebo populum, quomodo ſuam fidem tenebunt. C. C.* Si ſlugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria ſua in monte Suedo.* Iri beidere vorderin, *utrorumque proavi.* S. Ann. Habda im vualdand God them helithon an iro hertan helagna geſt faſto bifolhan, *dominum Deus ſanctum ſpiritum viris illis in cordibus eorum commiſerat.* w.

Dat. Abl. Ande hin ouch *iter ſalutis* ougant, ande hin allizana *reficiunt* mit *heil-ſamo dranche *divini verbi*, ande hin ouch lernont *in præſenti* hauen *luctum propter æternam conſolationem.* w. In in ſelbon, *in ſemet ipſis.* Tat. CLXXVIII, 5. Ih gab in thin uuort, *ego dedi eis ſermonem tuum.* Ibid. 6. Ih in in, *ego in eis.* CLXXIX, 2. Gif her in diu craft, *dedit illis virtutem.* S. Ann. Als im von arte iſt geſlacht *prout illis naturâ conſentaneum eſt.* w. Batun inan in iz zeigoti, *rogabant, ut ſibi id aliquis oſtenderet.* Otf. Gebet in thrato, *præcepit iis vehementer.* Tatian. Inti ſprah ſon imo allen, *& loquebatur de illis omnibus.* Tat. VII, 10. IMO autem eſt pro IM, per appoſitionem paragogici O.

De pronomine reciproco tertiæ perſonæ SIN, *ſui.*

XIV. Tametſi pronomen primitivum tertiæ perſonæ HER in obliquis omnium generum & utriuſque numeri reciprocè uſurpetur, ut multis ſupra exemplis patet; nihilominus in uſu eſt apud *Franco-Theotiſcos* pronomen reciprocum SIN utriuſque numeri, quod ſic declinatur.

Gen. Sin. Dat. Himo ſelvemo, hiro & hiro ſelvero. Pl. Him & him ſelvon. Acc. Sich, ſih.

Exempla.

Wanda ſiu hauet ſich bekeret *ad verum lumen, Quoniam ſe convertit ad verum lumen.* w. Thiu ſich ſo verro gemeret, *quæ ſe in tantum multiplicant.* w. Alſo thiu *cacumina foliorum nardi* ſih zebreident in aher, *quemadmodum cacumina foliorum nardi ſe dilatant in ariſtam.* w. Hic tamen obſervandum eſt SIN & SICH haud ſemper reciprocè ſignificare, ſed non raro uſurpari ut IS & HINA abſque reſpectu ad id, quod in eâdem oratione præceſſit, aut per copulam iis annectitur.

XV. Præterea notandum eſt †Dativum ſingularem & pluralem pronominis tertiæ perſonæ in oratione aliquando eleganter redundare, præſertim poſt verba motus, ut ex codicis *Cottoniani* exemplis infra poſitis oſtenditur. Giuuet im thuo umbi thria naht after thiu theſſaro thiedo drohtin an Galilea land, *tum poſtea circiter tres noctes gentis hujus Dominus diſceſſit in terram*

---

* Heilſamemo, heilſamo. † Credo etiam hanc regulam locum habere in dativis pronominum primæ & ſecundæ perſonæ, tametſi inter legendum mihi non occurrerunt hactenus exempla; at in *Ulphilana* evangeliorum verſione ἀπῆλθεν redditur ᚦᚱᚨᚢᚾᚱᛏᚨ ᛗᛁᛋ. Sic *conveniunt ad eum Phariſæi*, Luc. VII. 1. *Saxonice*, ða comon to him Fapiſei. *Gothicè* vertitur, ᛋᚨᚺ ᚴᚨᚢᚷᛗᚾᚾ ᛋᛁᚴ ᚪᚾ ᛁᛗᛗᚨ ᚦᚨᚱᚷᛁᛋᚨᛁᚷᛁᛋ:

Galilæam. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno forth, *tum Dei filius exiit.* Thuo giuuet im mahtig ſelf an ena barg uppan barno rikioſt, *tum omnipotens ipſe natorum princeps aſcendit in montem.* Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, huo im an erl bigan an ercha ſaian, *ego vobis dicam, inquit ille, comites mei, ut vir cæperit in terra ſerere.* Sat im thuo helag drohtin, *tum ſanctus dominus ſedebat.* Godes egan barn fuor im te them friondon thar hie afuodid vuas, *Dei proprius filius profectus eſt ad amicos, apud quos natus erat.* Fundon ſia ſittean bi them ſeuue Iacobe endi Iohanneſe, vuarun im junga man, *invenerunt ſedentes juxta mare Jacobum & Johannem; erant juvenes.* Anna uuas iu hetan, vuas iru githuungan uuib, *Anna vocata, erat mulier gravis,* vel *provecta in annis.* Ac vuarun im barnolos, *erant liberorum orbi,* ſcilicet *Zacharias* & *Elizabetha.* Habda im eft es ſpraka giuuald, *habuit iterum* (Zacharias) *loquendi id facultatem.* Giuuitun im thuo an Galilea land Ioſeph endi Maria helag huuiski heban cuninges, *tum in terram Galilæam profecti ſunt Joſeph & Maria familia regis cæleſtis.* Thuo giuuet im mahtig ſelf ſundar giſittean endi im ſelbo gicos tueliu treuhafta man, *tum omnipotens ipſe abiit ad ſedendum privatim, & elegit duodecim fideles homines.* Sum man than farlatit ſuara ſundiun, fahit im an ſalig thing, biginnit im thuru Godes craft godaro werco, *alius vero linquit gravia peccata, ad frugi ſe recipit,* & *divinam per potentiam meditur* [bona opera] *bona operari. C. C.* Notandum iterum eſt, reciprocum SIN, etiam abſolute uſurpari, ut HER reciproce. ſic Tat. I, 2. Alliu thuruh thas uuurdun gitan, inti uzzan ſin ni uuas uuiht gitanes, *omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.*

XVI. A pronomine primitivo tertiæ perſonæ HER oriuntur duo poſſeſſiva, ſin & hir vel her; illud à genitivo ſingulari, hoc à plurali. SIN autem declinatur ut MIN & THIN, ut ſequentia exempla docent.

Exempla numeri ſingularis in genere maſculino.

Nom. Sin bilethe is alſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave.* w.

Gen. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui.* w. And cuſſe mich mit thero ſuoze ſines *evangelii.* w.

Dat. Abl. Nu ich ze ſinemo louuan bim cuman, *nunc perventus ſum ad illius fidem.* w. Mit ſinemo herige, *cum exercitu ſuo.* Tat. Ich ſaz under ſinemo ſcada, thes ich jegeroda, ande ſines ouezzes niedet mich, *ſedi ſub ejus umbrâ, quam percupivi, & oblectabat me fructus ejus.* w. Wither ze ſinemo louuan bringa, *ad illius fidem reducam.* w. Loſe unſih fone des tiufelis chorungen, unde fone ſinemo giuualte, *libera nos à tentationibus diaboli, & ab illius poteſtate.* Otfr. apud *Lamb.*

Acc. Wanda ich ſinen skirm jehafda, *nam ejus præſidio gaudebam.* w. Ther kuning leydoda mich in ſinan winkelnere, *introduxit me rex in cellam ſuam.* w. Willon ich negheyn arbeyd thurh ſinan willan ſcuvan, *nullam operam illius gratiâ recuſabo.* w. Ih quam man zi ſcheidanne widar ſinan fater, *veni ad ſeperandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat. Vannana iſt in fromin, that ih es vuirdig bin thaz ih druhtine ſinan ſun ſouge, *unde eſt domine quòd ego digna ſim, ut domino ſuum filium lactarem.* Otfr.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Her skeynet ſine *divinitatem.* w. Nu beſueret her *filius Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam.* Von thes ſuor her *filias Hieruſalem,* thaz ſie ſine winian niet ne geirredan mid eynegemo ungeſtiuro, *quare adjuravit filias Hieruſalem ne dilectam ſuam excitarent aliquo ſtrepitu.* w. wir wizun alla ſina ſlachta, *novimus omnem ejus ſtirpem.* Otfrid.

Gen. An themo daga ſinero freuwe, *in die lætitiæ ejus.* w. So her thes innena werthed, thaz mich okkeret ſiner minnon geluſted, *ſic præcepit me ſolum ejus amore delectari.* w. Mit giuuelti ſineru henti, *cum potentiâ ſuæ manûs,* Otfr. Fon reue ſinero muater, *ab utero ſuæ matris.* Tat. II, 6.

Dat. Abl. Thar zuo ſagon ich juh, thaz ich ze ſinero friundſcephe niet ne quam *ullis præcedentibus meritis,* ſunder okkeret *gratuita gratiâ illius.* w. Mit ſinero helpho, *ope ejus.* w. Wanda ich mines *ſponſi* genatha verſteen in ſinero *vocatione.* w.

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Ther thie ziloſit einaz, *qui ſolverit unum.* Tat. XXVI, 6. Thuo vuellia ik ju ze vuaron ſeggian that gi im (keſare) ſin gebet, endi vualdand Gode ſelliat that thaz ſin iſt, *vobis vero bona fide dico, ut Cæſari ſuum reddatis, & domino Deo, quod ſuum eſt. C. C.* Thie in herzen ni eigen niheinaz wig, *qui in corde nullam habent contentionem.* Otfr. Ther ni thinget ſinaz muat, *qui non coercet affectum ſuum.* Thaz her ſeluo zallei eriſt ſin *evangelium,* ande thiu *myſteria regni cæleſtis* furebringa. w. Ubar allaz ſinaz richi, *per totum ſuum regnum. Otfr.* apud *Lamb.*

Exempla numeri pluralis.

Nom. Acc. Stinkent ſine piementon, *aromata ejus olent.* w. Du her ſini troume ſagiti, *quam ſomnia ſua referret.* Otfr. Ubi ſini pro ſine. Ther figboum hauet furebraht ſina bittera figon. *ficus*

ficus protulit recentes ſuos ficos. w. So giued her andera ſina *dona, ſic dabit alia ſua dona.* w. So giuet her andere ſine dona. w.

Gen. Thiu vernumſt ſinero wordo is *ſuper mel, Perceptio verborum ejus eſt ſuper mel.* w. Iof ich einech ſinro ſpore muga vindan, *ſi aliquod veſtigiorum ejus poſſem indagare.* w. Occurrit & ſino: ut ſino uuitagono, *prophetarum ejus.* Tat. IV. 15.

Dat. Abl. Her hauet vore-gegareuet ſinen holden einan disk thar ze himole, *præparavit ſuis fidelibus menſam cælo.* w. Ande ſie thar nah ſinen *Apoſtolis* beuele *exponenda.* Alſo ther *ſponſus* ſeluo skeynede in ſinan daaden, *ſicut ſponſus ipſe ſuis factis oſtendit.* w. Ich hauo wola verſteen thaz himo aller niudeſt is an ſinan heyligon, *benè intellexi quod illi gratiſſimum eſt in ſuis ſanctis.* w.

XVII. Hir, hire, vel her & here declinantur ut cætera pronomina poſſeſſiva, more adjectivorum, ut conſtat ex ſequentibus exemplis. Wanda *Apoſtoli, & martyres,* thie ther mith hires ſelues bluode himolriche arnodan, thie hauent ouch thar thie meyſto eera, *nam Apoſtoli, & martyres, qui ſuo ipſorum ſanguine cæleſte regnum meriti ſunt, habent ibi maximum honorem.* w. Inti giſpentota allu iru, *& erogaverat omnia ſua.* Tat. LX. 3. Ich vand in hiran buochan thaz her is *verus Deus.* w. Wanda mit then *exhortationibus,* thie ich fand an hiran wordan, and an hiron geſcriftan ward ich ſo hardo geſeeret, *nam exhortationibus, quas in eorum verbis & ſcriptis inveni, tam graviter vulneratus eram.* Ande the ſo ſalich ſint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machoſt, *& qui adeo beati ſunt, ut tu in eorum cordibus tibi caſtra facias.* w. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claren drank *ſpiritualis dulcedinis. Judæi* vuchtan ſo erneſthafto wither the Chriſtenen thaz ſie ſe driuen uz heran lando, *Judæi pugnaverunt tam acriter contra Chriſtianos, ut eos ex eorum terrâ expulerint.* w. Wanda geſtarchent thie *Hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w.

XVIII. *De pronomine* ſelf, ſelb, ſelbo, ſelvo, ſelbo, *ipſe.*

Hoc pronomen, ut *ipſe* apud *Latinos,* eſt omnium perſonarum, ſive ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut, ik ſeluo, thu ſeluo, her ſeluo. Sic autem declinatur.

Numerus ſingularis.

N. Self, ſelb, ſeluo, ſelbo, a, ſelbo, a, *ipſe.*	N. Self, ſelb, ſeluo, a, ſelbo, a, *ipſa.*	N. Self, ſelb, ſelvaz, *ipſum.*
G. Selues, ſelbes, ſelbes.	G. Seluero, ere, er, ſelbero.	G Selues, ſelbes.
D. Seluemo, ſelbemo.	D. Seluero, ere, er, ſelbero.	D. Seluemo.
A. Seluon, ſelbon, ſelben.	A. Self, ſelb, ſeluo, ſelbo, a.	A. Self, ſelb, ſeluaz.
A. Seluemo, ſolbemo.	A. Seluero, ere, er, ſelbero.	A. Seluemo.

En exempla quædam promiſcuè poſita.

Zacharias thuo gimalda endi uuid ſelba ſprac drohtines engil, *tum Zacharias locutus eſt, & ipſe reſpondit domini angelo. C. C.* So gifran ik thaz thuo ſelbo ſuno drohtines allaro barno beſt bilethi ſagda, *ſic reſcivi, quod tum ipſe filius domini natorum optimus parabolas locutus eſt. C. C.* Thar Maria vuas mid iro ſunie ſelbo ſalig thiorna, *ibi erat beata virgo Maria ipſa cum ſuo filio. C. C.* Thuo ſprac im eft thaz fridu barn Godes ſan after thiu ſelbo tegegnes, *tum illi protinus reſpondit ipſe pacificus dei filius. C. C.* Nam er tho ſelbo thaz brot, *tum accepit ille ipſe panem. Otfr.* apud *Lamb.* Inti Got ſelbo uuas thas uuort, *& Deus ipſe erat verbum.* Tat. I, 1. Quathun thaz im uualdand ſelf God Alomahtig forgiban habdi merun mahti, *dixerunt, quod omnipotens ipſe Deus illi dediſſet magnam potentiam. C. C.* Nu cume her ſeluo, *nunc ille ipſe veniat.* w. Unzen ſiu ſelua wolle, *quoad uſque illa ipſa voluerit.* w. Alſo ther *ſponſus* ſeluo skeynede in ſinan daadan. w. Unzen ſiu ſelf wolle. w. Turu is ſelbes craft, *per ſui ipſius potentiam. C. C.* Habdun ſelbes gihorid heban cuninges helaga lera, *audiverant ipſius regis cæleſtis ſanctam doctrinam. C. C.* Mit thines ſelbes mahtin, *cum tui ipſius potentia. Otfr.* apud *Lamb.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quam luna aliquid lucis à ſeipsâ habeat.* w. Wanda her ſcal an himo ſeluemo bethuwan thes lichamon geluſte, *nam in ſeipſo reprimet corporis libidines.* w. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk, *rex Solomon ſibi ipſi facit menſam.* w. Uuas quidis thu fon thir ſelbemo, *quid dicis de teipſo.* Tat. XIII, 21. Huand thie duom cumid thena ſelbon man, *quando judicium venerit ſuper illum ipſum hominem. C. C.* Thuo hie gihorda thia man ſprecan thaz ſia ima ſelbon ſeggian gihordin gehan fur them gumſcipe thaz hie vuari Godes ſuno, *tum audivit hominem dicere, quod audiviſſent illum ipſum dicere & confiteri coram populo, quod filius Dei eſſet. C. C.* Siu wole weiz thaz ſiu thie *pulchritudinem virtutum* von hire ſeluero niet ne hauet, *Nam bene novit pulchritudinem virtutum ſe non à ſeipsâ habuiſſe.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Self, ſelue, ſeluo, ſeluon, ſelbo, ſelbon, *ipſi, æ, a.* Gen. Seluero, ſeluere, er. Dat. Seluan, on, en, ſelben. Acc. Selue, ſeluo, ſelbo. Abl. Seluan, on, en, ſelben.

Exempla promiſcuè poſita.

The ſeluo *doctores ſint* ſmithe ſcirithe thero Chriſtanheyd, *idem doctores ſunt monilia* (ornamenta) *Chriſtianitatis*. w. Bi thero reyno, ande bi then dugethen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per caſtitatem & per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis*. w. Ande mache ſie *conſtantes in prædicatione*, thaz ſie ſelf thie *paganos* mit *aſſiduitate verbi* bekeran *ad fidem*. Under thero ſeluero *doctorum* zungon is honigh ande miloch. w. Thaz ſie beithe hin ſeluon joch hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum*. Mit ſelben Kriſtes legenon, *cum ipſis Chriſti benedictionibus*. Otfr. Thie thar ſon anaginne ſelbon giſahun, *qui ab initio ipſi viderant*. Tat. procem. 2.

XIX. Quamvis à pronomine trium perſonarum ſelbo non oritur poſſeſſivum, eſt tamen adjectivum pronominale eygen, egan, ogun, *proprius*. quod trium perſonarum poſſeſſivum dici meretur; utpote quod omnium ſignificationem repræſentet: ut, min egan, thin egan, ſin egan, hir egan.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Godes egan barn diurlic drohtines ſunu, *Dei proprius filius domini dilectus filius*. C. C. Minon eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *propriam meam vineam cuſtodire mihi non licebat*. w. So huie ſo ogun gimmit oðres mannes, *quiſquis alterius proprium aufert*, vel *quiſquis, quod alterius eſt, aufert*. C. C.

XX. Duo ſunt pronomina demonſtrativa ther, thiu, thaz, *hic, hæc, hoc*; de quo, in capite ſecundo, ut articulo præpoſitivo vel definito; & thiz, thiſe, thiz, *hic, hæc, hoc*; quod ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Thiz, this, theſer, thes, dis, ditz, thes, thius, thies, *hic*.	N. Thiſe, theſe, a, o, u, thius, thus, *hæc*.	N. Thiz, thit, *hoc*.
G. Thizes, thiſes, diſes, theſes, thieſes.	G. Thiſero, theſero, theſere, thiſere, er.	G. Thizes, thiſes, theſes.
D. Thizemo, theſemo, thiſun, theſun.	D. Thiſero, theſero, ere, er.	D. Thizemo, theſemo.
A. Thizen, thiſen, diſen, theſen, an, on.	A. Thiſe, theſe, a, o, u. thius, thus, thas.	A. Thiz, thit.
A. Thizemo, theſemo.	A. Thiſero, theſero, thiſere, theſere, er, theſo.	A. Thizemo, theſemo.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Thiz is thiu ſtemma mines wines, *hæc eſt vox dilecti mei*. w. Ditz puoch iſt von chunich Karl unde von Ruolond gemacht, wieſi diu heidenſchaft uberchomen, *hic liber eſt de Carolo & Ruolando, qui ethnicos vicerunt*: Titulus carminis, *Strichero* auctore, apud *Petr. Lamb.* in comment. de Biblioth. *Cæſar*. lib. 2. cap. v. p. 385. Heliaſe ruofit theſer, *Heliam vocat iſte*. Tat. CCVII. 3. Thiſe wereldliche thimſterniſſe, *hæc mundana caligo*. w. Wer is thiſa thiu furget, *quæ eſt iſta, quæ progreditur*. Thaz vui githolian ſculua ſo huaz ſo us thus thioda tuo bittres bringið, *ut pateremur quicquid mali nobis hæc natio infligeret*. C. C. Thius ertha bend, *hæc terra fert*. Geiſt uuares then thiſu uuerolt intfahan ni mac, *ſpiritus veritatis quem hic mundus capere non poteſt*. Tat. CLXII, 3. Thius vuerold is thie accar thit breda buland barno mancunnies, *hic mundus eſt ager, latumque habitaculum natorum ex gente humana*. C. C. Sothoc ik muoſta thieſes erlo folcas giuualdan thieſes vuidon rikies, *ſiquidem ego debeam gubernare hunc nobilem populum, & hoc regnum amplum*. C. C. Hie iſt thieſes cunnies, quathun ſia, *eſt hujus proſapiæ, inquiebant illi*. C. C. Ubar theſan vuorolti ring, *ſuper hunc mundi circulum*. Otfr. Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezanne mit ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum*. Tat. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo, *quare ad me ducis hunc populum*. C. C. Thaz lata ik thi brucan vuell allas thieſes oduuelon, thes ik thi hebbiu giogid hier, *tunc ſinam, ut fruaris omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi*. C. C. Ni trinku ih ſon nu ſon thiſemo berde winrebun, *non bibam à modo de hoc genimine vitis*. Thiſemo namon, *hoc nomine*. Tat. IV, 12. In theſemo forleganen cunne, *in generatione iſta adultera*. Tat. XLIV, 22. Inti abahio ſin ora thas zeſeuua, *& amputavit auriculam ejus dextram*. CLXXXV, 2.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Thiſe, thiſu, diſe, diſi, theſe, *hi, hæ, hæc*. Gen. Thiſero, thiſere, theſere, er. Dat. Thiſen, diſen, theſen, an, on. Acc. Thiſe, diſe, diſi, theſe. Abl. Thiſen, diſen, theſen, an, on.

Exempla.

Got mag theſe kiſila, joh alle theſe ſiſila, joh theſe ſteina alle erquicken zi manne, *Deus poteſt omnes has cautes, & omnia hæc ſaxa, omnes hos lapides in homines vivificare*. Otfr. Af theſon ſtenum, *ex his lapidibus*. C. C. Noh diſe daz ſi urteilen, *neque hi ut illos judicent*. Otfr. apud *Lamb.* Diſi

Disi ne sint die bezhzhesten, *hi non sunt optimi.* idem. Thisu thir sagen, *hæc tibi evangelizare.* Thisu uuerdent, *hæc fient.* Tat. II. 9. Quid thaz these steina zi brotu uuerden, *dic ut lapides isti panes fiat.* Tat. XV. 3. Thesen mer gisihist thu, *majus his videbis.* Tat. XVI. 6.

De pronomine relativo ther, thiu, thaz, *qui, quæ, quod.*

XXI. Pronomen relativum ther, thiu, thaz, declinatur ut articulus definitus, vel pronomen demonstrativum. En igitur, omisso paradigmate, exempla haud ordine posita. That ir minimo *sponso* kundet minen siecheduom ther mir analiggat, *ut sponso meo notum faciatis languorem, qui me urget.* w. Der man is salig der in dero argon rat ne gienc, *beatus est vir, qui non ambulat in consilio impiorum. Otfr.* apud *Lamb.* Ther uuas Enos, ther uuas Seth, ther uuas Adam, ther uuas Gotes, *qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Tat. v. 5. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, *collum, quod trahit edulium in ventrem.* w. Ther thie muothe is her leynet sich gerno an thie lineberga, *qui lassus est lubens reclinat se in cancellos.* w. Min *sponsus* thie the bitterheyd thes dothes thurgh mich leyth, *sponsus meus, qui amaritudinem mortis mei gratiâ passus est.* w. Ther win then thu meinost, *vinum, quòd intendis.* Wer weret mich ouch thes, thaz ich thich then ich nu *intus* weiz *verbum in principio apud Deum* nogh *foris* gesehe *verbum caro factum.* w. Thu vuundерest thich thero genathan, thiu mir geschehan is, *est tibi admirationi gratia, quæ mihi facta est.* w. Wer is thiusa thiu tha uphferit vone thero woste? *Quæ est ista, quæ ascendit à deserto?* w. Her warth incarnatus *ex virginali castitate,* thiu ther mit themo elphondbeine bezeichnet is, *Incarnatus erat ex virginali castitate, quæ ebore significata est.* w. Min duua thu the ther nisteles in steinlochoran, *columba mea, tu quæ nidificas in foramine petræ.* w. Thiu duua thie ther nistelot in steinlochoran. w. Wie eerhaft is thiu *Ecclesia,* thiu ther samo thrado iled *ad terram viventium, Quam honorabilis est Ecclesia, quæ festinat,* &c. w. Thuo vuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun vuisa man mid vuordun, *tum ventum erat tempus, quod sapientes prædixerant. C. C.* Sino thaz bedde thes cuninges *Salomonis,* thaz umbegeent thes nahtes seszogh bitherua knehta, *en lectulum Salomonis, quod sexaginta fortes ambiunt noctu.* w. Thaz aliquando etiam usurpatur, ut pronomen relativum masculini & fœminini generis vice ther & thiu: ut, tho sprac *sancta Maria* thaz sin zi huge habeta, *tum respondit sancta Maria, quæ illam recognovit.* Thaz thin nasa is samo wighus uffen *libano* thaz ther gekeret is ingegen Damascum, *nasus tuus est sicut turris Libani, quæ respicit adversus Damascum.* w. Quat thar sia saliga uuarin man thia her an iro muode uuarin arma, *dixit homines esse beatos, qui hic in suo spiritu pauperes sunt. C. C.* That giruni thar thie ricceo Crist under mancunnea maritha, *mysterium, quod rex Christus inter homines publicavit. C. C.* Kunde min *evangelium* allen then thu mugest, *prædica meum evangelium omnibus quibus fas est.* w. In minemo herzan thaz entuischan minen brustan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea positum est.* Willeramus. Her was Ismaelis sun van them Ismaelitæ cuman sin, the ther huse ne hauan, *erat ille Ismaelis filius, à quo Ismahelitæ orti sunt, qui domum non habent.* w. Kunde mir *ô sponse,* war the *fidei doctores sint,* the thin scaph wisan *ad pascua vitæ.* Ande the so salig sint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machost. Willeramus. Ich giuo thich suleche *doctores,* thie ther hauent *sensum sapientiæ.* Willeramus. Er guode sielan, er thie siit *positæ in speculo fidei.* w. Geet uz er jungfrouwon, er tha bowet in Sion. w. In then forgan fundan mich thie waghtara thie the burgh umbegeent, *invenerunt me in dolore vigiles, qui circumeunt urbem.* w. Radfragoda ich *Prophetas, & Apostolos,* thie the Guodes burgh beguode sielan ir tha drephet *ad supernam Hierusalem.* Thiu *divina eloquia,* thiu ther luzzer sint samo thaz branda siluer, *divina eloquia, quæ sunt pura, ut argentum igne probatum.* w. Thie sielan the ther jugethet sint, *animæ, quæ renovantur.* w. Bilaz sunta thia uuir thenken, joh emmizigen uuirken, *dimitte peccata, quæ excogitamus, & continuo facimus. Otfr.* apud *Lamb.* Thiu steyga tha man ze themo dische uph scalgan, thiu is ruod, *semita vel gradus, super quem ascenditur ad mensam, ruber est.* w. So willon ich thir skeinan *fortissimum fervorem amoris* met thero ich thich minnon. w. Ande andere sine *dona* mit then ich *rationem mentis meæ* cunnan gerihtan w. Then sprach ich sus zuo, *quibus adeo locutus sum.* w. In then uuisota unsih ufgang fon hohi, *in quibus visitavit nos oriens ex alto.* Tat. IV, 18. Thu tha bouwest in then gardon, *tu, quæ habitas in hortis.* O *sponsa* thu ther fliz hauest allizana *virtutum germina* ze phlanzene in thinen *auditoribus.* w.

XXII. Notandum hic etiam est vocabulum thar, thara, dar, habere vim pronominis relativi, atque ejus vicem supplere, præcipue in casibus obliquis: ut, thar all giscuop uuerold, *qui totum mundum creavit. C. C.* Ande ouch *acccdunt ad prædicationem verbi* thar mide sie gewinnont *spirituales filios, Accedunt etiam ad prædicationem verbi, quo spirituales filios gignunt.* Thie suule thar the disk upha lag thie waran siluerin, *columnæ, super quas mensa jacebat, argenteæ fuerunt.* w. Duot wara thes cuninges *Solomonis,* ande thero coronan thar hin sin muoder mide hauet geziret, *spectate regem Salomonem, & coronam, quâ mater ejus illum ornavit.* w. Thie kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide ich sie verlosda, *declarant populo ru-*

borem mei ſanguinis, quo illos redemi. w. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftigh ſtadigare dugatha, *ſed iis efficitis illam celebrem conſtanti virtute.* w. Thiu ſalua thar mide *Maria* ſalundo *pedes domini.* w. Thin hals is ſamo Dauithes wighus, thar thiu were ouene gewrocht is, *collum tuum eſt ſicut turris Davidis, ſuper quem armamentarium ædificatum eſt.* w. Wanda thie *doctores* cunnon thiu *Sacramenta ſcripturarum* thar man ana vindet thiu *firmiſſima munimenta præceptorum.* w. In thero douphe thar thu untfingeſt *remiſſionem peccatorum, In baptiſmo, in qua recipis,* &c. w. Thiu puzza thar uz man thaz wazzar ſcephet, *puteus ex quo hauritur aqua.* w. Thaz uuir ne miſſi gangen, thara ana ni gifallen, *adeo ut nec euntes erremus, nec in illam (diaboli viam) incidamus. Otfr.* apud *Lamb.* Er chom dar ana, er chom an den breiten weg, der ze dero hella ket, *qui in illam (viam peccatorum,* ſuntigen uuege) *venit, venit in latam viam ad mortem ducentem. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir der iſt ſaliz des uuillo an Gotes eo iſt unde der dar ana denchet dac, unte naht, *ſed felix ille eſt, cujus voluntas in dei lege eſt, & qui in eam meditatur die & nocte. Otfr.* apud *Lamb.* Notandum quoque eſt vocem hiu pronominaliter, quum ut relativum, tum ut interrogativum, uſurpari: juvere kind in hiu uuerphent ſie, *filii veſtri, in quo ejiciunt.* Tat. LXII, 4. Sic zi hiu, & per craſin ziu, *propter quod? quid? quare?*

XXIII. Præterea notandum eſt pronomen tertiæ perſonæ, her, ſiu, hiz, etiam relative uſurpari: ut, nieman ne magh *intrare portam regni cæleſtis* her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Thich ne minnot nieman her ne ſii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich. w. Bezzere ſint thine ſpune themo wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon, *meliora ſunt ubera tua, quæ fragrant optimis unguentis, vino.* w.

XXIV. De pronomine indefinito & interrogativo, wer, *quis, quæ?* waz, *quid?* quod ſic declinatur.

Nom. Wer, huer. *quis, quæ.* waz, wat, huat, *quid.* Gen. Wes, hues, Dat. Wem, huem. uuemo, huemo. Acc. Wena, huena, wenan, huenan. Abl. Wem, huem.

Exempla haud ordine poſita.

Wer weret mich thes? *quis mihi hoc præſtabit?* Wer is thiuſa thiu tha uph ferit? *quæ eſt iſta quæ aſcendit?* Uuer biſt thu, *tu quis es?* Uuer biſt thu thanne, *quis es igitur?* Tat. Thanne thaz uuer ſin foraht ſezze furi ſina friunta, *quam ut animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis.* Tat. CLXVIII, 1. Ob ir uuaz bittet then fater, *ſi quid petieritis patrem.* Tat. CLXV, 1. Ir uuet all vualdand God hues thia bithurbin, thia im thienot, *dominus Deus benè novit, qui indigeant, qui illi ſerviunt. C. C.* Endi ſia fragon huena ſiu mid thiu geſithu ſokian quamun, *& interrogaverunt ad quem quærendum venerunt. C. C.* Bouchniton tho ſinemo fater uuenan her uuolti inan ginemnitan uueſan, *innuebant tunc patri ejus, quem vellet eum vocari.* Tat. VI. 12. Zuehonte ſon uuemo her it quade, *dubitantes de quo diceret.* CLVIII, 7.

XXV. A wer ſit gihuer, quod in conſtructione cum genitivo plurali reddendum eſt diſtributivè. Hie mag allero manno gihuena mengithahto ſundiono ſicoron, *ille poteſt ſingulos homines à pravis cogitationibus & peccatis purgare. C. C.* Huand thar iſt allaro manno gihues harta thar is * horth ligit, *nam ubi eſt uniuſcujuſque theſaurus ibi eſt cor ejus. C. C.*

XXVI. So huer ſo, *quiſquis, quicunque.* Quam thar manno filo angegin thena Godes ſuno, hie ſia gerno antfieng ſo huena ſo that mid hlutru hugiu helpa ſohta, *multi obviam venerunt dei filio, qui eorum quenquam lubenter amplexus eſt, qui purâ mente auxilium peteret. C. C.* So huer ſo farlaze ſina quenun, *quicunque dimiſerit uxorem ſuam.* Tat. XXIX, 1. So uuenan ſo hi cuſſe, ther iſt iz, *quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt.* So huat ſo ſiu gihorda iro barn ſprecan, *quicquid audivit filium ſuum loqui. C. C.* So huat ſo hie her guodes giduot, *quicquid bonî fecerit. C. C.*

XXVII. Huat cum genitivo plurali reddendum eſt per *qualis*; ut, endi fragoda huat he gumono uuari, huat biſt thu manno, quat hie, *interrogavit, qualis homo* [vel *quis*] *eſſet? Qualis homo es,* vel *quis es? inquit ille. C. C.* Sic *Angli* dicunt **what men are these?** *what man is that? quinam ſunt illi? quis iſte eſt?*

XXVIII. So huie ſo, *quiſquis, quicunque.* So huie ſo thar men farlatit, *quiſquis peccatum deſerit. C. C.* So huie ſo habit hluttra treue up te them alomahtigon Gode, *quiſquis puram fidem habet in Deo omnipotente. C. C.* So huie ſo mi forlogint, *quiſquis me negat. C. C.* So hwaz ſo, *quiſquis. Goth.* ſA ΘΛSnh SΛGI: Gihuie, *quiſque.* Mid them ſcal ſimbla gihuie himilrice gihalon, *quibuſcum quiſque regnum cæleſte aſſequuturus eſt. C. C.*

XXIX. Sequuntur reſidua pronomina, quorum alia itidem ſubſtantiva ſunt, alia adjectiva. Subſtantiva ſunt Jeman, *aliquis*; Nieman, *nemo.* † Wiht, whet, jeweht, jeht, jet, *quid, aliquid,*

---

* Vel hord. † Nota tamen, quod wihti, wihta, wita, ſignificat *perſonam*: ut endi gangat im Druball fert uuretha uuihti, *tum illum adit diabolus iracundus ille. C. C.* Than farlediat ina lethia uuihti, *tum ſeducit illum abominabilis perſona.* viz. *diabolus. C. C.* Uſes cnuoſles uuita, *ſtræ ſtirpis homo. C. C.* Vuold is latan coſcon craftiga uuihti ſelbon Satanaſe. *Satanas ipſe potens illa perſona à ſuâ tentatione deſitiit. C. C. Saxonicum,* ÿrelpht, *cacodæmon.*

rei. Niewiht, nieweht, nieht, niet, *nihil*. Quorum illa declinantur, ut man, *homo*, hæc ut nomina ſecundæ declinationis. Exempla. Thaz her niet tholan ne wela thaz mich jeman irre, *ut non permiſerit aliquem me ſeducere*. w. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, *nam in illis nemo poſſit invenire quid injuſti*. w. Ni ſcal nieman hohr the ir habir bihullean, *nemo debet abſcondere lumen, quod in ſe habet*. C. C. Endi ni latat thes melmes uuiht folgon an juuuon foton, *& ne permittite cani aliquid adhæsere pedibus veſtris*. C. C. Was ju joh wihtes wan? *num quid defuit vobis*? Tat. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, jeweht ſcandliches, jeweht booſliches. w. Thu ſcameſt thich that thu jet ſkandlikes duoſt. w. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſelvemo. w. Thaz mich niewehtes ne luſtet ne ware ſinero anſiune, *ut nihil mihi cupiendum præter faciem ejus*. w. Mich ne luſtet niewehtes, *niſi tantum diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*. w. Samo ther wole geſeden moſt nieht unreines ni tholet under himo beliuan, *ut muſtum bene coctum nihil impuri patitur in ſe manere*. w. Thaz thu ni nieht anderes meynas, *quod nihil aliud intendis*. w.

XXX. Pronomina adjectiva ſunt, quæ more adjectivorum declinantur: ut, huilc, huilic, vuielih, wether, hueder, *qui, quis, quiſnam*; huether, *uter*; newether, *neuter*; ſum, ſumelich, *quidam, aliquis*; other, oder, *alter, alius*; ander, *alius*; eynig, enig, *ullus, aliquis*. Egelich, jegelich, *quiſque, unuſquiſque*; einjegelich, *unuſquiſque*; gewelich, gihuilic, *quilibet*; chein, *aliquis*; negheyn, nigen, nechein, nehein, *nullus*; welich, welic, uuelih, *qualis, quis*; ſulech, ſulich, *talis*; all, *omnis*; ſum, ſumer, *quidam, aliquis*; beythe, beide, bethiu, *ambo*; & omnia numeralia, quæ ſuo loco ponenda ſunt.

Exempla quædam ordine poſita.

Huilc, huilic, vuielih. That folc vuundroda endi ſuma mid vuordun ſprakun huilic that ſo mahtigro manno vuari, thar im ſo thie vuind endi thie vuag wordu hordin, *populus miratus eſt, & aliqui loquentes dixerunt, quis omnipotens hic eſt, cujus verbo ventus & fluctus auſcultant*. C. C. Endi fragodon ſan firiuuitlico regini blindon huilik that rikiman under them folcſcipe furiſta vuari, *& interrogaverunt ſtatim inclyti cæci, quis princeps inter populum ibi eſſet*. C. C. Vuip obe thu vuiſſis vuielih Gotes gift is, *mulier, ſi ſcires quodnam donum Dei eſt*. Fragm. diſp.

Ad huilc referendum eſt ſo huilc ſo, *quiſquis, quicunque, quotquot*. ut, ſo duot liudeo ſo huilc ſo thes herren vuili huld gethienon, *ſic facit ex hominibus quiſquis domino velit gratus* (vel *fideliter*) *ſervire*. C. C. Endi forth giuuet an ſo huilicon thero lando ſo im than hioboſt uuas, *& in terram quamcunque profectus eſt, prout illi maximè lubebat*. C. C. So uueliche ſo inan intphiengun, *quotquot receperunt eum*. Tatian.

Ad Huilic etiam reducendum eſt gihuilik, *quilibet*: ut, ſo deda Drohtines ſun dago gihuilikes guod vuerc, *ſic quolibet die bona opera fecit Dei filius*. C. C. Vide infra in gewelich & welich.

Wether, newether, uueder, niuueder. Thuo bigan thie heritogo, thie heri Iudeono that folc fragnan thar ſia im foraſtuodun, huederon ſia thero tueio tuomian uueldin, ferahes biddian? *tum præſes Dominuſque Judæorum populum coram ſe adſtantem rogavit utrum duorum, petendo ejus vitam, eripere vellent*? C. C. Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro poſſitis illi nocere*. w. Nu werthet her thes wola innena thaz ich thurgh hiro newether ne ſlafto *à virtutum conſtantiâ, Nunc benè percipit, quod neutrius horum gratiâ à virtutum conſtantiâ flacceſcam*. w.

Huc ſpectant Giuuedar, iogiuuedar: Latet iogiuuedar uuahſan, *finite utraque creſcere*. Tatian. Sum, ſumelich. Sume ſtund is *tempus actionis*, ſume ſtund *tempus contemplationis*. w. Adro an * uhtan, ſum quam thar thar oc an † undorn tuo, ſum quam thar an middian dag te them vuerke, ſum quam thar te ‡ nonu, thuo vuas thiu niguda tid ſumar langes dages; ſum thar oc ſithor quam an thia ** elliftun tid. thuo gang thar aband tuo ſunna te ſedle, *alii valdè manè, alii hora tertiâ, alii vero meridie venerunt ad operandum; quidam autem NONA. quum nona hora eſſet longioris in æſtate diei, venerunt; alii autem venerunt undecimâ horâ, quum ad occaſum ſolis veſpertinum tempus vergeret*. Endi ſuma mid vuordun ſprakun, *& aliqui loquentes dixerunt*. C. C. Sum ſagit, that thu Elias ſis, *quidam dicit te Eliam eſſe*. C. C. Sum ſo ſalig vuarth manno, *quidam hominum tam felices erant*. C. C. Sumon vuarun eſt ſo letha lera Criſtes vualdandes vuord, *Doctrina Chriſtiana, & Dei verbum quibuſdam adeo abominabilis fuit*. C. C. Tho waron ſumeliche *proceres*. thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare*. w. Hiro ſumeliche *inſignes* waron. w. Hauon ich fundan ſumeliche, *inveni aliquos*. w. Ingengit zi ſumemo, *intrat ad quendam*. Tatian.

Other, oder, odar, oder, *alius, alter*. Endi ſuokeat ju burg odar, *& quærite vobis urbem aliam*. C. C. Thie thuru is hand megin habda biloſda erl oderna, *qui per manum ſuam potentem liberaverat virum alterum*. C. C. Ni im ni thorfta im thuo after thiu odaru vuordu

---

* *Goth.* ᚺᚺᛏᚤᛉ. *Anglo-Sax.* uht tid, uhten tid, uhtu tid, *diluculo, valde mane. Runico* Lexico ᚨᚾᚾᚨ, otta, eſt *vigilia matutina*. † Hora diei tertia, quæ nobis nona antemeridiana eſt. ‡ *Non.* eſt noſtra tertia pomeridiana. ** Noſtra quinta pomeridiana.

furthor gibiodan, *non illi posthac opus fuit, ut iis amplius alius (vel secundis) verbis præciperet.* C. C. kiesan im oderna niudsamana naman, *eligant illi alium nomen gratum.* C. C. Duo allaro manno gihuilic odron manne so hie vuillie thaz im firio barn Guodes angegin duon, *quilibet homo alteri faciat quicquid vult boni ut vicissim illi faciant homines.* C. C. So huaz so thu odron giduos, *quicquid aliis facias.* C. C. Thuo bigan thero erlo gihuilic ze oderemo scauuon, *tum virorum quilibet cœpit alter alterum aspicere.* C. C.

Ander. Thiu apheldera sconer is, than ander waldholz, *malus pulchrior est alio ligno.* w. Thaz thu nieht anderes thar mide ne meynas newara mina minna, *ut tu nihil aliud iis intendas præter mei amorem.* w. Inti Iudam andaremo namen Scarioth, *& Judam Scarioth alio nomine.* Tat. xx, 6. Far mit imo andere zuene, *vade cum illo alia duo.* Tat. xxx, 15. Odo her einan hazzer inti anderan minnot, *aut unum odio habebit, & alterum diliget.* Tat. xxxvii. 1. Ziu sorget ir thanne thes andres, *quid de cæteris solliciti estis?* Tat. xxxviii, 3. Vnder anderen liuden, *inter alios homines.* w. Vnder anderemo waldholza, *inter alia ligna sylvestria.* w. Her is Godes sun *per naturam*, andere *electi sunt filii Domini per gratiam.* w. Tho wold ich jethogh minen *sponsum* bekennan *per doctrinam Platonis*, and andero wereld wisan. w. So giuet her mich *in præsenti intellectum sacrarum scripturarum* ande andera sina *dona.* w. Mit bede, mit *Eleemosyna*, & mit anderen woledadan. w. Ich gescapho thaz thie keysere, ande thie cuninga, ande andero wereldfurestan, thaz sie *adorabunt vestigia pedum tuorum.* w. *Ego faciam ut imperatores & Reges, & alii mundani principes adorabunt vestigia.* &c. Nu sint andere *Ecclesiæ.* w. *Apostoli* sazton me ze meystrinnan andero *Ecclesiarum. Apostoli præfecerunt me magistram aliis Ecclesiis.* w. Andera heyligon ne mugan himo geliic siin, *alii sancti non sunt illi comparandi.* w. Her is gesceythan van anderen heyligon, *differt ab aliis sanctis.* w.

* Eynig, einig, enig, eynegh. Wanda also thaz Guold diurer is than eynegh ander gesmithe, *nam quemadmodum aurum pretiosius est ullo alio metallo.* w. Thurgh eynega hiro woledada, *causâ ullorum suorum bonorum operum.* w. So war so ir eynega juwera gelucha vindet, *ubicumque vos ullam sodalium vestrarum inveneritis.* w. Et alibi; So war so ir einege juwera gelichon vindet. Mid eynegamo wereldlichon *strepitu.* w. Sin eineghe thie ther er thes waran *clari ingenio? Sunt ne ulli, qui antehac fuerunt clari ingenio?* w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne sin *profundæ sapientiæ, Sunt ne vero ulli alii, qui non sunt profundæ sapientiæ?* Notandum autem hic est vocabulum elcor eleganter cum hoc pronomine poni in oratione: ut, quaz thaz siu thar geba brahti merun mikilu, than elcor enig mannes suno, *dixit, quod illa multo majora dona dedisset, quam ullus alius hominis filius.* C. C. Quathun thaz im vualdend God self alomahtig forgeban habdi merun mahti than Elcor enigon mannes sunie, *dixerunt Deum ipsum omnipotentem illi majorem potentiam dedisse, quam ulli alii hominis filio.* C. C. Vocabulum iergen vel huergin, suaviter in oratione conjungitur cum hoc pronomine: ut, it ni mag ju ze enigaro frumu huerigin vuerdan, *hoc vobis non ullo commodo esse potest.* C. C. Gi ni thurbun an enegan sorgan uuesan, an hugie huergin, *Non causa vobis est ullius doloris, aut sollicitudinis.* C. C Thie ni habda enigon gimacon huergin err nec after, *qui non habuit ullam æqualem antea, nec postea habiturus est.* C. C. Huergin autem videtur derivandum à *Gothico* ⊙ÅR-ϑÅ, quod legitur compositum cum ÅINS; ut, ÅINⵔÅKϑÅNEh ïZE hÅNdÅNS ÅNÅÅÏÅNdÅNS, *singulis illorum manus imponens.* Luc. iv, 10. ÅINⵔÅKϑÅNNE ïZE, *singulis illorum.* Luc. iv, 40. ÅINⵔÅKϑÅNX, *singulos, unumquemque.* Luc. xvi. 5. Quatenus autem conjecturâ assequi licet, suspicor vocem huergin vel esse pronomen indeclinabile *quicunque, quæcunque, quodcunque* significans, vel adverbium, quod *ubicunque* vel *usquequaque* significat.

Egelich, jegelic. Waz hiro aller egelich van himo kunde gesagan, *quid singuli possent de illo dicere.* w. Her allero jegelich hauet sin suerd an hando, *horum omnium unusquisque gladium suum habet in manu.* w.

Ein jegelich. Ande thaz leith ich thurgh einen jegelichan thinero *doctorum*, ande thurgh einen jegelichan *fidelium auditorum. Et hoc passus sum propter unumquemque*, &c. w.

Gewelich, giuuelih, gihuilic. Sunder iro gewelich hauet sine herdnisse, *sed eorum quilibet suum habet gregem.* w. Alibi; Sunder iro allero gewelich hauet sine herdnisse. w. Hie vuissa hugiscefti manno gihuilices, *novit cogitationes cujuslibet hominum.* C. C. Jogiuuelih, *omnis*: Jogiwelih uuort, *omne verbum.* Tat. iii, 9. Bithiu uuam iogiuuelih gommon barn, *quia quævis mascula proles.* Tat. vii. 2.

Chein. Other chein *martyrium*, other chein *perfecta justitia.* w. Thaz ir thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *strepitu, Ne ab hoc hanc vagari faciatis aliquo mundano strepitu.* w. Thie ther ne havent cheine *maculam gravioris peccati*, noh ne cheine *rugam callidæ duplicitatis.* w. Chein autem, me judice, factum est à ge-ein, vel ge-eyn, liquescente g in ch, & extrito e.

---

* Et apud *Tatianum.* eining, heining: ni habetos giuuald uuidar min eininga, *non haberes potestatem adversus me ullam.* Tat. cxcvii, 9. Ih ni fundi in imo ni heininga sahha, *ego in eo non invenio causam ullam.* ibid. 5. Vnz nist erloubit zi slahanne einingan, *nobis non licet interficere quenquam.* cxciv, 3. Inti ni antlingita imo zi neheinigemo uuorte, *& non respondit ei ad ullum verbum.* Tatianus, cxcviii, 5.

Negheyne,

Negheyn, nigen, nechein, neheın, negan. Ne willon ich negheyn arbeyd thurgh ſinen wil-lan ſcuwan, *nullum operam illius gratia evitabo.* w. Negheyn meila ne is an thir, *nulla macula in Te eſt.* w. Ande hiro neheyn ne is unbarigh, *& illarum nulla ſterilis eſt.* w. Ande ſie negheyn gethinga ne hauan an him ſeluon, *& nullam ſpem in ſeipſis reponunt.* w. Wanda neheın *virtus* ne douch *ſine charitate, Nam nulla virtus valet ſine charitate.* w. Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum* bringan ni mugan *ſine gratiâ ſpiritûs ſancti.* w. Wanda mit ſinemo bluode *facta eſt purgatio peccatorum,* thie ther ni moghta werthan mit neheynemo *ſanguine ſacrificiorum.* w. Endı filo ſagda vuararo vuordo, ſo nıſt an theſaro vuerold enig an theſaro manno ſo ſpahı liudeo barno nigen, *& multa vera verba dixit* (populus;) *non eſt aliquis in hoc mundo, inter homines hoſce tam ſapiens, mortalium nemo. C. C.* Vuas ım thar mıd ıs jungron ſo ına thar ludeono negen nı vuiſſa te uuaren, *erat ibi cum ſuis diſcipulis, ſed Judæorum nemo cognovit illum. C. C.* Nıs thas tueho enig gumuno nigenon, *non eſt hoc dubium ulli hominum. C. C.* Thuo te thes vuateres ſtaðe ſamnodun thıa geſıthos Chrıſtes the hie ım habda ſelbo gicorana thuru ıro treua guoda, ne vuas ım tuehono nigen, *tum diſcipuli Chriſti congregati erant ad littus maris, quos ipſe ſibi elegiſſet propter eorum fidem firmam, nullum enim ibi erat dubium. C. C.*

Welich, uuelih, uuilig, uuelig, ut huilc, huilich, *quis, qualis.* Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande mine *doctores* thir willon machon, *jam intellige ô ſponſa, qualia monilia ego & mei doctores tibi fecerimus.* w. Ther uuas thuruh giſtriti uuelihaz gibuntan, *qui erat propter ſeditionem quandam vinctus.* Tatian. Welich is thar thin Drut, *quis* vel *qualis eſt dilectus tuus?* w. Nu ſaga uns welich her ſı, *nunc dic nobis quis* vel *qualis ſit.* w. Uuelih uuari thas uuolaqueti, *qualis eſſet ſalutatio.* Tatian. A uuelih vel uuilig, fit giuuelig, giuuelıh; & deinde iogeuuilih, *unuſquiſque, quilibet, omnis.* Inti forun alle thaz bijahin thionoſt iogeuuelig in ſinero burgi, *& ibant omnes, ut profiterentur obſequium, unuſquiſque in ſuam civitatem.* Tat. v. 11. Iogiuuelih tal uuerde gifullit, inti iogiuuelih berg inti nollo uuerde giodmuotigot, *omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.* Tat. XIII. 3.

Sulech, ſulik. Ich giuo thich ſuleche *doctores,* thie ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon. w. Ne ſulık barn, ne ſulık bocon, *non talis infans, non tale ſignum. C. C.*

All. Alles guates wunna, *omnis boni oblectamentum.* Otfr. All thıt helıtho folc, *omnis hic nobilis populus. C. C.* Thie bluomen skeynent in allen themo ſande, *flores apparent per omnem terram.* w. Wanda thu alla thine werch *feſtinas munire cum exemplis.* w. So luchent mir allo thino word, ande allo thino werch, *ſic mihi placent omnia tua verba & opera.* w. Sus ſint thiu thing ellu, ſo ih thir hiar nu zellu, *ſic omnia ſunt, prout ego tibi dico. Otfr.* apud *Lamb.* Thie andere alle, *omnes alii.* ibid. Allen Gotes theganon, *omnibus Chriſti ſervis.* ibid. Sculd bilaz uns allen, *dimitte nobis omnibus debita.* ibid. Corn ſenafes iſt minniſta allero uuurzo, *granum ſinapis eſt minimum omnium olerum.* Tat. LXXIII. 2. Ande ſcalt allero thinero vuordo, ande allero thinero vuercho *intentionem* an mich keran, *& omnium verborum & operum tuorum intentionem in me vertes.* w. Kunde min *evangelium* allen then thu mugeſt, *prædica evangelium meum omnibus, quibus poſſis.* w. In allemo liute, *in univerſo populo.* w. Allaz in houf werfan, *omnia in acervum conjicere.* Otfr. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Allero minero ſuntono, *omnium meorum peccatorum.* F. V. C. Thu Drohtin eino es aller beſt, *Tu Domine omnium es optimus.* Otfr. Hic autem notandum eſt * All in compoſitione perfectionem & gradum ſuperlativum denotare: ut Alahuit, *maxime albus*; Alomahtig, *omnipotens*: ſo ſtodun ım tegegnes thar engılos tuena an alahuıton vuanamon giuuadıon, *adverſus eum ſteterunt duo angeli in candidiſſimis ſplendidis veſtimentis. C. C.* Ili thu nu ofstlico endı them erlon cuthdı bruothron mınon, that ık uſer bethero fader alauualdan juuuan, endı mınan ſuothfaſtan God ſuokıan vuılliu, *propera nunc cito, & viris illis egregiis fratribus meis dic, me petiturum utriuſque noſtri patrem, veſtrum & meum, veracem Deum. C. C.* Thie thes meſter vuas adal ordfrumo alomahtıg, *qui hujus magiſter erat eximius, ſine principio omnipotens. C. C.* Sum, ſumer, *quidam, aliquis.* Vuas in tagun Herodes thes cyninges ludeono ſumer biſcofi, *fuit in diebus Herodis regis Judææ, quidam ſacerdos.* Tat. II, 1.

Beide, beidu, beithe, peidi, bethia, bethiu, bithiu, *ambo, ambæ, ambo.* G. Beidero, beithero, ere, er, bethero, bithero. D. Beiden, beithen, bithıon, bethıon, *&c.* Thuo ſalıg barn Godes hiet that ſia gıengın, bethıa kın jungaman, *tum beatus Dei filius juſſit, ut ambo cognati juvenes accederent. C. C.* Uuanda ſie peidi ſundige ſint, *quoniam ambo peccatores ſunt. Otfr.* apud *Lamb.* Siu uuarun rehtiu beidu fora Gote, *erant juſti ambo apud deum.* Tatian. II. 2. Mıt bıthıon handon, *cum ambabus manibus. C. C.* Bıthıon them bruoðron, *ambobus fratribus. C. C.* Iri beidere vorderin, *amborum proavi.* S. An.

Jergen vel huergin, quod cum pronomine particulari eynig, ſuaviter in oratione conjungi ſupra diximus, jungitur etiam eleganter cum aliis pronominibus: ut, Saghet ir jergen minen wine? *num dilectum meum veſtri quis videt?* So thuo aband quam ſo vuarth thar all gıſamnod ſeokara manno, haltaro endı habaro ſo huat ſo thar huergın vuas, *veſpere congregati erant omnes*

* Vide Grammaticæ noſtræ *Anglo-Saxonicæ* caput v. regul. 29.

ægroti, claudi, & ſurdi, quotquot ibi fuerunt. C. C. Thes lithes is ni vuas forlebit vuiht huergin an them huſe, *nihil ſiceræ permiſſum eſt* vel *erat in domo ejus.* Than faran vui thar alla tuo halan it mid uſſan handon, endi that hren corni leſan te ſamne, endi it an minon ſelt duoan, that it huergin ni mugi vuiht auuardian, *tum ivimus omnes ad id trahendum noſtris manibus, & ad colligendum purum frumentum, & illud reponendum in horreo meo, ne nonnihil corrumpe-tur. C. C.* Uſurpatur etiam huergin abſolutè: ut, than ni habes thu fritho huergin mundburd mid mannon, *tunc non habiturus es pacem ullam, vel protectionem inter homines. C. C.* Than niſt fritho huergon, *tunc non erit pax ulla. C. C.* Than lag thar an bendion en ruob regan ſcatho thia uuas mari megin thiof, ni was thar is gimaco huergin, *tum ibi jacuit in vinculis latro, princeps ſicarius, qui fur celebris & potens erat, cujus non erat aliquis æqualis. C. C.*

Hiſce addas ſama, *idem,* quod in compoſitione occurrit, ut in thazſama, izſama, ſelbſama. *C. C.*

CAPUT SEXTUM.

De numeralibus.

PROXIME ſequuntur nomina numeralia, quæ etiam inter pronomina annumeranda ſunt.

N. Eyn, ein, en, enn, *unus.*	N. Ein, eine, en, ene, *una.*	N. Ein, en, enn, einaz, *unum.*
G. Eines, enes.	G. Einero, enero, ere, er.	G. Eines, enes.
D. Einemo, enemo, enon, an, en.	D. Einero, enero, enaro, ere, er.	D. Einemo, enemo, enon, an, en.
A. Einen, an, enen, * enna.	A. Eine, ene, a, o.	A. Ein, enn, einaz.
A. Einemo, enemo, enon, an, en.	A. Einero, enaro, enero, ere, er.	A. Einemo, enemo, enon, an, en.

Exempla.

En giuuitig man, *vir ſolers. C. C.* En uuis cuning, *rex ſapiens. C. C.* Ein fon then zuein thie thar gihortun thiu uuorte, *unus è duobus, qui audierunt hæc verba.* Tat. XVI, 3. Uuanta thu ni maht ein har thes fahſes uuizaz gituon odo ſuarz, *quia non potes unum capillum cæſaries album facere aut nigrum.* Odo her einan hazzet, *aut unum odio habebit.* Tat. Man zuogiouhhon zi finero giuuahſti eina elina, *poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum.* Tatian. So ein fon theſon, *ſicut unum ex iſtis.* Tat. An is enes craft, *in ſui ſolius poteſtate. C. C.* An enaro copſtedi, *in telonio. C. C.* Thuo fundan ſia enna thar fruodon man ſittean bi them ſeuue, *tum invenerunt ibi ſedentem juxta mare virum ſapientem. C. C.* An ena vuoſtinnea giuuet Godes ſuno, *Seceſſit in quendam locum diſertum Dei filius. C. C.* Quat that man bedon ſcoldi te them alomahtigon Gode, endi enon thionon, *dixit debere homines Deum omnipotentem precari, eique ſoli ſervire. C. C.* An enon dage, *certo quodam die. C. C.* Ac ſia hietun thar ledian forth enn vuib, *ſed juſſerunt extra ducere quandam mulierem. C. C.* Thuo quam thar oc en vuib, *tum venit quædam mulier. C. C.* Ab ein, en, venit einigh, enig, *unus, unicus,* & eina, eino, *ſolus:* Criſt ſuno drohtines enig barn Godes, *Criſtus filius domini, unicus infans Dei. C. C.* Einigh is thiu min duuua, *una eſt columba mea.* w. Einigh is ſiu hiro muoder, *unica eſt matris ſuæ.* w. Siu is ouch einega hiro muoder thero *cæleſtis Hieruſalem.* w. Noba eino Got, *niſi ſolus Deus.* Tat. LIV. 5.

The vel ther forma, *primus.* Gihugdin that im that helage barn an thena formon ſith filo mid vuordon tocohtes gitalda, *putabant ſanctum filium pro primâ vice multa præclara dixiſſe. C. C.*

Ther furiſta *primus.* Fragodon huilik thar riki man under them folcſcipe furiſta wuan, *ſciſcitati ſunt, quis potens inter populum, & princeps ibi eſſet.*

II. Nom. Zuene, na, tue, tuei, zuei, *duo.*	Nom. Zuo, a, *duæ.*	Nom. Zuey, tuuei, tue, *duo.*
Gen. Tuuei, zuui, zueio, tueio, *duorum.*	Gen.	Gen.
Dat. Zuein, tuem, *duobus.*	Dat. Zuein, tuem, *duabus.*	Dat. Zuein, tuem, *duobus.*
Acc. Zuene, na, tue, tuei, zuei, zuui, *duos.*	Acc. Zuo, a, *duas.*	Acc. Zuey, tue, *duo.*
Abl. Zuein, tuem, *duobus.*	Abl. Zuein, tuem, *duabus.*	Abl. Zuein, tuem, *duobus.*

---

* *Pro* enena, *ut* ſaligna *pro* ſaligena. omiſſâ duntaxat literâ g ob brevitatem ſuam.

Exempla.

Exempla.

Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hœdi caprarum.* W. Thuo quamun forth vuarloſa man tuena, *tum proceſſerunt duo falſi teſtes.* C. C. Thar ſatun tuena man bi vuege, blinda vuarun ſia bethia, *tum ſederunt in viâ duo homines, ambo erant cæci.* C. C. Tuuei jarigen inti innan thes, *à bimatu & infra.* Tat. X, 2. Tua naht endi dagas, *duæ noctes & dies.* Hie bethia vuarun im giſueſter tua, *erant ambæ illi ſorores duæ.* C. C. Ina antleddun thanan drohtines engilos, endi is dohter tua, *angeli domini conduxerunt illum illinc, & illius filias duas.* C. C. Huederon thero tueio tuomian uueldin, *utrum duorum eripere vellent.* C. C. Mid iru folmon tuem, *cum illius duabus palmis.* C. C. So manag barn umbi Bethleem ſo filo ſo thar giboran uurdi an tuem jaro, *tot infantes circa Bethleem, quot ibi nati erant in duobus annis.* C. C. That menit huo ſia mahtig God an then anginne thuru is enes craft ſinhiuuun tue giuuarahta, *hoc monet, quomodo ipſos Deus omnipotens per ſuam ſolius potentiam conjuges duos fecit.* C. C. Zua gimachun turtilutubun, *par turturum.* Tatian. VII. 3. Edo zuei tubielin, *vel duos pullos columbarum.* ibid. Arſluog alle zuui jarigen, *occidit omnes à bimatu.* Tat. X. 1. Ther thie habet zua tunichun, *qui habet duas tunicas.* Tat. XIII, 16. Ein for then zuein, *unus è duobus illis.* Tat. XVI, 3. Gilah zuene bruoder, *vidit duos fratres.* Tat. XIX, 1. Nioman ni mag zuein herro thionon, *nemo poteſt duobus dominis ſervire.* Tatian. XXXVII. 1.

A zuene, ſit zuinel *geminus, gemellus.* & zuer *binus.* Samo thaz cortes thero ſcorenon ſcaphon, thie ther uphgeent vone waſcha alla mith zuinelero zuchte, *ſicut grex tonſarum ovium, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes cum gemellis fœtibus.* W. Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hœdi caprarum.* W. Santa ſie zuero furi ſin annuzzi, *miſit illos binos ante faciem ſuam.* Tat. LXXVII. 1.

Ther odar, *ſecundus.* Guod iſt that man thi hier giuuirkie en hus, endi Moyeſe odar, endi Eliaſe thridda, *expedit, ut tibi ædificetur una domus, Moſi altera, & Eliæ tertia.* C. C. Ther ander, *ſecundus.*

III. Nom. Thrie, thri, thriro, iri, *tres, tria.*	Acc. Thrie, a, u, thri, tri, thriro.
Gen.	Voc.
Dat. Thrin, thrim.	Abl. Thrim, thrin.

Exempla.

Hiet that thar ti bedu forin thria man fan thuro theodo, *juſſit, ut tres homines à patriâ proficiſcerentur ad adorandum.* C. C. Umbi thria naht, *circiter tres noctes.* C. C. Hiet thuo thria mid im thegnos gangan, *juſſit tres diſcipulos ſecum ire.* C. C. Uuonata Maria mit iu thri manoda, *manſit Maria cum illa* [apud illam] *tres menſes.* Tat. IV, 9. Tri in zuei, in zuei in tri, *tres in duos, & duo in tres.* Tat. XLIV, 23. Zuei mez odo thriu, *metretas binas vel ternas.* XLV, 4. Thri taga inti thriro naht, *tres dies, & tres noctes.* LVII, 3. After thrin tagon, *poſt triduum.* Tat. XII, 4. An then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* W, Thuo uppan thena berg giuuet ſundar mid them geſithon ſalig barn Godes mid them thegnon thrim, *tum aſcendit montem privatim cum diſcipulis beatus filius dei, cum tribus dilectis.* C. C. Uuard tho after thrin tagon, *& factum eſt poſt triduum.* Tatian.

Ther thridda, thritta, thrita, thritto, *tertius.* Endi Eliaſe thridda. Vide ſupra. An them thriddeon dage, *tertio die.* C. C. An thriddien dage. ib. On thritten tage, *in die tertio.* Tat. XIV. 1. Unzan thin thritan tag, *in diem tertium.* Tat. CCXV, 3. Thritto dag iſt hiutu, *tertia dies eſt hodie.* Tat. CCXXV, 3.

IV. Fiuuar, fiari, fiori, fioru, fyower, *quatuor.* Fiuuar naht endi dagos, *quatuor dies & noctes.* C. C. Thuo uuas iu vuidua after thiu fiuuar endi ahtoda uuintro, *poſthac vidua manſit octoginta & quatuor annos.* Neuan that ſia fiori te thio thuru craft Godas gecorana uurdun, *niſi quod hi quatuor ad hoc per potentiam divinam electi fuerint.* C. C. Than vuarun fiori gicorana te thiu that ſie than *evangelium* enan ſceldan an buok ſcriban. C. C. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarun, *tum Dei filius diſceſſit, cum iis quatuor.* C. C. Unzan fioru, inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octoginta quatuor.* Tat. VII, 9. Diſſe fyower beeden weren in eenre taefla, *hæc quatuor mandata erant in una tabula.* Ep. decal.

Fiorda, *quartus.* Thia fiorda tid, *quarta hora.* C. C.

V. Fif, fiui, finfe, fimf, fineui, *quinque.* Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſia an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan gerſtin bruod fiui endi fiſcos tuena, *tum reſpondit Andreas, & dixit quod non haberent in ſuo comitatu plus in promptu, quam quinque panes hordeaceos, & duos piſces.* C. C. Hie and thar uuas ano vuid endi kind, vueros atſamna fif thuſendig, *nam ibi ſimul erant mulierum, puſillorum, & hominum quinque millia.* C. C. Du hebitos her finfe, *quinque enim habuiſti* [*viros.*] fragm. diſp. Inti tamgihta ſih fimf manoda, *& occultabat ſe menſibus quinque.* Tat. II, 11. Fon hinane ſint fineui ziteilte in einemo huſe, *erunt ex hoc quinque in domo unâ diviſi.* Tat. XLIV, 23.

Ther fifta, *quintus.* Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarum forth, endi

ım thuo ena fiftan gicos, *tum diſceſſit Dei filius cum biſce quatuor, & quintum ſibi elegit.* C. C. Thar finfta: ut, In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1.

VI. Sehs, ſehſi, *ſex.* Stodun thar ſten-fatu ſehſi, *ibi erant hydriæ lapideæ ſex.* C. C. Giuuet ım thuo that barn Godes ınnan Bethaniu ſehs nahton, er than thiu ſamnanga vuerthan ſcoldi, *tum profectus eſt Dei filius in Bethaniam ſex dies* (noctes) *antequam ſenatus conveniret.* C. C. Ther ſehſta, *ſextus.* Ther ſehſto manod, *menſis ſextus.* Tat. III. 8. Fon thero ſehſtun ziti, *à ſexta horâ.* Tat. CCVII. Samoſo ſehſta zit, *quaſi hora ſexta,* Tat. CXCLVIII, 3.

VII. Sibun, ſibun, ſebun, febun, ſibin, *ſeptem*: Thuo fragoda Petrus allaro thegno beſt thiodon ſinan, huo oft ſcal ık them mannon thia vuid mi habbeat leth uuerc giduan hebo drohtin, ſcal ık ım febun ſithon iro ſundea latan vurethero uuerco, er ık is eniga vuraca frummea lethes te lone? Thuo ſprak eft thie landes uuard angegin thie Godes ſuno guodo thegne, ne ſeggiu ık thi fan ſibunin, ſo thu ſelbo ſprikis, mahlis mid thinu muthu, ık duon thi mera thar tuo ſibun ſithon ſibontig. ſo ſcalt thu ſundea gihuem lethes alatan, *tum Petrus thanorum princeps regem ſuum rogavit inquiens, chariſſime Domine, quoties illi, qui mihi malum fecit, quoties, inquam, illius peccata & injurias dimiſero, ante quam mutuò vindicem ejus injurias? Tum reſpondit optimus Dei filius, terræ cuſtos, bone thane, non dico tibi ſepties, ſicut tu dicis, & loqueris tuo ore, ſed ego amplius addo ſeptuagies ſepties, ſic cuique peccata & injurias remittes.* C. C. Siben bete churchi ſin diſe, *hæ ſunt ſeptem petitiones eccleſiæ. Otfr.* apud *Lamb.* Inti nimit ſibun geiſte andere, *& aſſumit ſeptem alios ſpiritus.* Tat. LVII. 8. Ih bin eind thero ſibino thero Gotes drut-botono, *ego ſum unus ſeptem Dei dilectorum nuntiorum.* Otf.

Ther ſibuntha, *ſeptimus,* vel ſibunta: zi thero ſibuntin ziti, *horâ ſeptimâ.* Tat. LV, 7.

VIII. Ahto, ahtho, *octo.* So habda thuo vualdand Criſt for them erlon thar ahto gitalda ſalda, giſagda mid them ſcal ſimbla gihuie himil-rice gihalon, ef hie it hebbean vuili, *ſic dominus Chriſtus coram auditoribus numeravit, & pronuntiavit octo beatitudines, quibuſcum quiſque regnum cæleſte aſſequuturus eſt, ſi ejus fruendi animus illi foret.* C. C. After thiu tho argangena uuarun ahtho tago, *& poſtquam conſummati ſunt dies octo.* Tat. VII. 1.

Ahtoda, ahtoda, *octavus.* An them ahtoden dage, *in octavo die.* C. C. In themo ahtoda tage, Tatian. IV. 11.

IX. Niguni, *novem.* Thuo habda thero gumuno thar thie neriendo Criſt niguni gitalda treuhafta man, *quum dominum redemptor Chriſtus novem numeraßet fideles.* C. C.

Nigunda, niguda, niunta, *nonus.* An thia nigunda tid an thena vuingardon vuirkean quamun, *venerunt ad operandum in vineâ, horâ nonâ.* C. C. Sum quam thar te nonu, thuo vuas thui niguda tid. C. C. Inti umbi thie niuntun zit, *& circa horam nonam.* Tatian. CCVIII, 2.

X. Zehen, tyaen, tehan, *decem.* So huie ſo thar an theſaro uuaroldi giduot that hie thuru mina minnea mago giſidli liob forlatit, thes ſcal hie her lon niman tehan ſithon tehanfold, ef hie it mid treuon duot, *quiſquis ita aget in hoc ſæculo, ut mei gratiâ ſanguine propinquos, & habitaculum lubens dimiſerit, decuplam ille remunerationem decies recipiet.* C. C. Dit ſint dae tyaen wird, *hæc ſunt decem verba.* Ep. decal.

Zehenta, *decimus*: In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1. Tho uuas thir zehenta zit thes tages, *hora autem diei erat decima.* Tat. XVI, 2.

XI. Ellifu, *undecim.* Einliui, einlif, *undecim*? Sagetun theſiu alliu then einliuin uuofenten, *nunciaverunt hæc omnia illis undecim lugentibus.* Tat. CCXXII. 4. Inti fundun giſamonote thie einliui, *& invenerunt congregatos undecim.* CCXXIX. 2. Einlif jungeron giengun, *undecim diſcipuli abierunt.* CCXLI, 1.

Ellifta, *undecimus*: ſum thar oc ſithor quam an thia ellıftun tid, *quidam eò ſerius venit horâ undecimâ.* C. C.

XII. Tueliui, tuelifi, zuelif, tuaelif, zuelui, zuuueliui, *duodecim.* Thuo hie jar-talu tueliu habda, *quum duodecim annos natus eßet,* vel, *quum numerum duodecim annorum aſſecutus eſſet.* C. C. Endi ım ſelbo gicos tueliui, *& ſibi ipſe elegit duodecim.* C. C. Thuo gengun is geſithos tueliu gumon te thes Godes barne, *tum Dei filium adierunt diſcipuli ejus duodecim egregii viri.* C. C. Nu ſeggiu ık ju te vuaron hier that vuili juuuer tueliſio enn treuon giſuican, *nunc vobis hic verè dico, quod unus è duodecim vobis veracem proditurus eſt.* C. C. Huilican hie thero tueliſio te thiu tellian vuoldi, *quem ex duodecim ad hoc nominaret.* C. C. Thiu her uuard tuaelif jaro, *cum factus eßet annorum duodecim.* Tat. XII. 2. Inti teta thaz uuarun zueliui mit imo, *& fecit ut eſſent XII cum illo.* Tat. XX. 5. Gibiotenti zueliuen ſinen jungiron, *præcipiens XII diſcipulis ſuis.* XLIV. 30. Thar bluotes fluz tholeta zuelif jar, *quæ ſanguinis fluxum patiebatur XII annos.* LX. 3. Thomas einar fon then zuuueliuin, *Thomas unus ex duodecim.* Tat. CCXXXIII. 1. Uuas ſiu alt zuelif jaro, *erat autem annos duodecim nata.* Tat. Inti gihaloten zuelif jungiron, *& convocatis XII diſcipulis.* XLIV, 2. Tuelifta, *duodecimus.*

XIII.

XIV. Fiorzehen, *quatuordecim.* Uuarun fiorzehen giburti, *erant quatuordecim generationes.* T. v. 6.

XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.

XX. Tuentig, zueinzug, *viginti.* Huand vuit habdun aldres er efuo tuentig vuintro an uncro vueroldi, er than quami that vuib ti mi, *nam viginti annos nati eramus vitæ noſtræ, antequam ad me mulier ducta eßet.* C. C Mit zueinzug thuluntin, *cum viginti millibus.* Tat.

XXI.

XXI. Thrittig, thriti, thrizug, *triginta*. Gihiet im thaz gumſcipi ſilober ſcatto thritig, *promiſerunt illi iſti homines triginta nummos argenteos. C. C.* Nam im thuo thaz is ſilubet an hand thriti ſcatto, *tum in manum recepit argentum ſuum, triginta nummos. C. C.* Thrittig habda vuintro, *triginta annos natus erat. C. C.* In ther ſelbo Heilant uuas ingonnenti ſamo ſo thrizug iaro, *& ipſe Jeſus erat incipiens, quaſi annorum XXX.* Tat. XIV, 1. Andarum thrizugfalto, *aliud triceſimum.* LXXI, 5.

XXII. Fiuuartig, fiortig, fiorzug, *quadraginta*. Ant thaz thaz fridu barn Godes fiuuartig habda dago endi nahto, *uſque dum pacificus Dei filius quadraginta dies & noctes natus eſſet. C. C.* Vuas im thie landes vuard an faſtunnea fiortig nahto, *jejunans fuit terræ dominus quadraginta dies. C. C.* Inti mit thiu her tho faſteta fiorzug dago, *& cum jejunaſſet quadraginta diebus.* Tatian. XV. 2.

XXIII. Fiftig, fiuitig, finfzug, *quinquaginta*: Zihenzug, inti finzug, inti thriu, *CLIII.* T. CCXXXVII, 2.

XXIV. Sefzogh, ſehzug, ſehſzug, *ſexaginta*. Thaz umbegeen ſeſzogh bitherua knehta, *quod circundant ſexaginta fortes.* W. Sefzogh ſint therro cuninginnan, *ſexaginta ſunt reginæ.* W. Stadiono zehenzug inti ſehzug, *ſtadiorum CLX.* Tat. CCXXIV, 1.

XXV. Sibontig, ſibunzug, *ſeptuaginta*. Sibun ſithon ſibontig, *ſeptuagies ſeptiès.* C. C. After thiu gizeichinota truhtin andere zuene in ſibunzug, *poſt hæc deſignavit dominus alios ſeptuaginta duos.* Tat. LXVII. 1. Andara ſehſzug falto, *aliud ſexageſimum.* LXXI. 5.

Sibonta, ſibunta, *ſeptimus*, & in C. C. ſiounta. Than uuarun uuit nu at ſamne at ſiounta uuintro gibenkeon endi gibeddeon, *tum convixeramus ad ſeptuageſimum annum ad thorum & menſam.* Sed litura in ŠIOUNŤA ſuadet vocem mendoſe eſſe ſcriptam pro SIBUNŤA, eraſa forte ſuperiori parte literæ B.

XXVI. Achtzogh, achtzogh, ahtuzug, *octoginta*. Achtzog ſint thero keueſe, *octoginta ſunt concubinæ.* W. Unzan fioru inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octoginta quatuor.* Tat. VII, 9.

Ahtoda, ahtoda, *octogeſimus*. Thuo vuas ſiu vuidua afzer thiu an them fridu vuihu fiuuar endi ahtoda vuintro, *tum poſthac vidua manſit in pace templi ad octogeſimum quartum annum* vel *octoginta, & quatuor annos.* C. C. Sed ſuſpicor AHTODA mendoſe hic eſſe ſcriptum à librario linguæ *Francicæ* planè haud gnaro pro ahtoteoda, vel ahtothoda.

XXVII. Niguntig, *nonaginta*.

XXVIII. Zehenzogh, zehenzug, zihenzug, hunt, *centum*. Zuie zehenzogh pheningo, *bi centeni denarii.* W. So uuas es zihenzug phunto, *quaſi libræ centum.* Tat. CCXII, 6. Oh ſo zuuei hunt ſlinono uuas, *ſed quaſi cubitus.* C. C. Tat. CCXXXVI, 7. Inti gabun uuhſmon zehenzug falto, *& dabant fructum centeſimum.* LXXI. 5.

Tuehund, *ducenti, æ, a.* C. C.

XXIX. Thuſent, thuſant, tuſent, *mille*. An thero were hangent thuſent ſchilde, *in propugnaculo ſuſpenduntur mille clypei.* W. Bi then thuſent ſchilden hanget ouch allerſlachte wige-waphene, *juxta mille clypeos etiam pendent omne genus arma militaria.* W. Min win is erwelet vone manigon thuſendon, *dilectus meus eſt electus ex multis millenis.* W. Ther man. ther giuet thuſent ſiluerinero phenningo thaz her thes windemodes muoze gebruchan, *homo, qui dabit mille argenteos nummos, ut vindemiâ fruatur.* W. Daz er tuſent boshæit begat, *ut mille nequitias invenerit. Strich.* Carm. Zua thuſanta, *duo millia.* Tat. LIII. 10. Oba her magi mit zehen thuſuntin themo ingegin faran ther mit zueinzug thuſuntin, quam zi imo, *ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe.* Tat. LXVII. 14. Mer thanne zuelif thuſunta, *pluſquam XII millia.* CLXXXV. 5. Hiſce addas wie vilo, *quot?* ſo wie vilo ſo, *quotquot.* So wie vilo ſo hiro ſi, *quotquot eorum ſint.* W.

CAPUT SEPTIMUM.

De verbis auxiliaribus, ſive *inſtrumentalibus.*

I. VERBA auxiliaria ſive inſtrumentalia ea voco, quæ circumſcribendis modis & modorum temporibus ſerviunt, aut quorum ope vox paſſiva periphraſtice formatur.

II. Verba autem auxiliaria, quæ modos & tempora circumſcribunt, ſunt ſex. Scilicet ich hauon vel haben, ich willon, ich ſcal, ich mag vel magh, ich kan, ich muſs vel muoz. Quæ vero vocem paſſivam formant duo ſunt, ſiin ſive ſin vel weſan *eſſe*, & werthan vel gewerthan, *fieri*. Horum igitur omnium inflexiones præmittendas cenſeo, quod verborum inflectiones in *Franciſcâ* linguâ abſque iis rite intellectis explicari non poſſunt.

III. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich hauon vel haben.

Modus Indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futurum.	* Ich hauon, an, en, hauo, a, u, haben, an, on, habo, a, u, habbiu, haƀon, o.	Wir hauon, an, en, hauemes, habon, an, en, habemes. haƀon, an, en, haƀemes.
	Thu hauoſt, eſt, is, habeſt, habis, es, habis.	Ir hauet, habet, haƀet, ed.
	Her havet, habet, ed, haƀet, it, id, & habbiat.	Sie hauont, habont, haƀont, ent, on, an, en, emes.

IV. Notandum tamen eſt in Codice *Cott.* numerum pluralem formari ſecundum normam *Saxonicam*: ut, uuir hebbiat, ſie habbiat vel hebbeat.

Exempla.

Thicco hauon ic gewiſet, *ſæpe viſi*? Ich hauo mine fuoze gethuagan, *lavi pedes meos.* w. Vone thiu hauon ich thich an allon haluon bewaret, *quare te ex omni parte cuſtodivi.* w. An thero were hangen thuſent ſcilde, thie ich thir ze ſcirmo ande ze warningham hauo geſcaphot, *in propugnaculo ſuſpenduntur mille clypei, quos tibi in tutelam cuſtodiamque formavi.* w. Than late ik thi brukan uuell allas thieſes oduuelon thes ik thi hebbiu giogid hier, *tum permittam te frui omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi.* C. C. Thie genatha the thu mir hauoſt geheyzan, *gratia, quam mihi promiſiſti.* w. Geſeeret haueſtu mir min herza, *vulneraſti mihi cor meum.* w. Ther hauet mich gefreuuet mith *vino reſurrectionis.* Haued her mich gewiſed, thaz ich him ſeluon minne *ex toto corde.* Willeramus. Thia liudi forla hebbiat vualdandes vuord, *populus rejecit verbum dei.* C. C. Wir hauon van thir vernoman thie *qualitatem ſponſi tui.* w. Bi then dugathen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis.* w. Thi ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. Wanda ſie beithe ſint *abluti baptiſmo*, ande allen wereldlichen rihduom williго hinan hauan gewerfan. w. *Nam & baptiſmo abluti ſunt, & omnibus mundanis divitiis lubenter renuntiaverunt.* Huo oft ſcal ik them mannon thia uuid mi hebbeat lethuuerc giduan iro ſundea laten, *quoties ego hominibus, qui in me flagitia commiſerunt, peccata ſua dimiſi. C. C.* Uuir ni habemus cuning, niſi then keiſare, *non habemus regem, niſi Cæſarem.* Tat. CXCVIII, 4.

V.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præteritum imperfectum, perfectum, pluſquam perfect.	Ich hafda, haƀda, hauda, habeta, habta, habda.	Wir hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, haƀdon, habton, habdon, an, en, in, un, habetemes, tames, tomes.
	Thu hafdeſt, oſt, hafdos, es, haƀdeſt, habteſt, habdeſt, habetoſt, eſt, habetos, tes.	Ir hafdet, haƀdet, habetet, habtet, habit, ot, ed, id, od.
	Her hafda, haƀda, hauda, hebeta, habta, habda.	Sie hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, &c. ut in prima perſ. plur.

Exempla.

Gihugi thu an thinemo herten, quat hie, huat thu habdes ju vuelono on vueroldi, *cogita, inquit, in animo tuo, quantum divitiarum habuiſti olim in mundo* [i. e. mundanarum.] *C. C.* Habda methmo filo uuelono giuuunnan, *acquiſiverat multos theſauros divitiaſque. C. C.* Vuiti thoioda Lazarus an them leohte, habda thar lethes filo, *dum vixit Lazarus, toleravit multas penas & injurias. C. C.* Habda ina thia ſmala thiod thuru is ſuotiun vuord vuerodu biuuorpan, that ina vuiderſacon under them folcſcipe fahan ne gidurſton, *plebs illum propter dulcem delectantem ſermonem ejus circumdederat, adeo ut inimici ejus inter populum* [è populo] *illum apprehendere non auderent. C. C.* Sie haƀda iro drohtine vuell githionod, *domino ſuo probe ſervierat. C. C.* So haƀda thuo vualdend Criſt thar ahto gitalda ſalda, *ſic dominus Chriſtus octo beatitudines numeravit.* Ein habeta in imo diuula, *unus habebat dæmonia.* Tat. LIII, 3. Gelpmuoda Judeon ſpracun galp mikil, habdun it im te hoſce, *arrogantes Judæi multa ſuperbè locuti ſunt, id enim ſibi convitio vertebant. C. C.*

VI. Futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria: ut, ich willon, ſcal, mag hauan, habeb-

* Occidentales *Angli*, præcipue agri *Dorſætenſis* incolæ, hodie aiunt, Ich have done, *ego feci.*

Impr-

VII. *Imperativus modus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Habe, haue, hebbe, habe ich *habeam.* Habe, haue, hebbe, habe, a, o thu, *habe.* Habe, haue, hebbe, habe, a, o, *habeat.*	Hauon, habon, hebbon, habon, an, en, un uuir, *habeamus.* Hauet, habet, hebbet, habet, it, ed, id ir, *habete.* Hauon ſie, *&c. habeant.*
Temp. fut.	Ich ſcal, Thu ſcalt, Her ſcal, } hauan. } *habuero. habeto. habeto.*	Wir ſculan, Ir ſculed, Sie ſculan, } havan. } *habuerimus. habete. habento.*

Tametſi hoc verbum auxiliare, quatenus tale, imperativum non habet, utpote quod præteriti temporis circumſtantiam tantùm deſignat; hic tamen imperativi paradeigma ponendum cenſui, ne tyroni *Philo-Teutoni*, qui integrum forſan, quam truncatum exemplar malit, in aliquo deeſſe viderer.

VIII. *Modus optativus, conjunctivus & potentialis.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ich habo, habo, hauo, hebbo, a, e, *habeam.* Thu habes, haues, hauis, hebbes, *habeas.* Her habo, *&c. habeat.*	Wir habon, hauon, habon, hebbion, an, en, *habeamus.* Ir habet, hauet, habet, hebbiat, habit, ed, id, *habeatis.* Sie habon, *&c. habeant.*

Exempla.

Thogh ich mine *eccleſiam* bevolan haue *prophetis.* w. Wanda thu unſih umbe hin ſo beſuaran haues. w. That her *in vined domini* niet *mercenarius* ne ſi, ther in themo *vindemia* nein deil ne hauet, ſunder *Agricola*, ther beithe ſinemo herren uuirche, and her ſeluo an themo deil haue, *ut in vinea domini non mercenarius ſit, qui in vindemia nullam partem habet, ſed Agricola, qui quum domino ſuo laboret, tum partem etiam in fructu cum illo ipſe habeat.* w.

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus præter. imperf. perf. pluſquam perf.	Ich hafdi, habdi, haudi, habeti, habti, habdi, de, *haberem, habuerim, habuiſſem.* Thu hafdes, habetes, *&c. haberes,* &c. Her hafdi, *&c. haberet,* &c.	Wir hafden, habiten, ton, tan, tun, don, dan, dun, *&c. haberemus,* &c. Ir hafdet, habibet, habtet, tit, det, dit, *&c. haberetis,* &c. Sie hafden, *&c, haberent,* &c.

Occurrit etiam hadde vel haddi, pro hafde vel hafdi: ut, wanda thaz ich mit *obedientia prædicationis*, ande mit *caſtigatione corporis* mich himo hadde genachat, *propterea quod cum obedientia prædicationis, & caſtigatione corporis ad illum appropinquaſſem.* w.

X. Futurum etiam circumſcribitur per wille, ſcule, ſule, muga, kunne: ut, thogh ich ſcule hauan beuolan, *quamvis commiſero*, vel *commißurus fuero.*

Quinimo adeo officioſum eſt hoc verbum auxiliare, ut ipſe ſibi famuletur, & ſua tempora circumſcribat: ut, ich haue gehauod, *habui*; ich hafde gehauod, *habueram*; thogh ich haue gehauod, *quamvis habuerim*, &c.

Modus infinitivus.

XI. Hic modus vel eſt * *purus*, ſive primitivus ſine præpoſitione: ut hauen, haben, on, an; & in *C. C.* habbean, hebbian, *habere.* vel *derivativus* cum præpoſitione, ze, zi, te, ti: ut, ze hauenne, zi habenne, te hebbianne, *ad habendum.*

Participium præſentis temporis, hauandi, endi, ondi, hauande, ende, onte, hauanti, enti, onti, hauante, ente, onte, habenti, habente, endi, ende, habbenti, hebbendi, ente, ende, *habens.*

Participium præteriti temporis, gehauod, gehafod, gehabod, ad, ed, ot, at, et, *habitus.*

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput VIII, 3. & infra, caput IX, 11.

XII. *Conjugatio verbi auxiliarii*, ich willon.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich willon, o, a, *volo.* Thu wilt, vuilld. Her will.	Wir willon. Ir willet, willed. Sie willont, on, ant, an, ent, en.

Exempla in numero ſingulari.

Willon ich himo thancan, *illi gratias agam.* So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione*, ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurgh thinan willan *in contemplatione*, Poſſ. *quam aliquantiſper acquievero à perſecutione, fortiorem me oſtendam tui gratiâ in contemplatione.* w. Nu willon ich ufsteen, ande willo hine ſuochen, *nunc ſurgam, & quæram illum.* w. Nu willon ich hine ze mer neman, and willo hine *amplecti omni devotione, Nunc illum magis comprehendam, & omni devotione amplectar.* Ich willa varan ze themo mirrheberge, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w.

Be thiu verſteen ich thaz thu niet ne wilt *vagari.* w. Mit thero thu all thie wereld gerno wilt *peragrare.* w. Thu ne wilt niet *fortiùs* weſan *ad terrena*, noh ne wilt neheine ſpem hauen in *caducis præmiis.* w. Ef thu vuilld ſo gileſtian thin vuord, *ſi promiſſum ita præſtabis.*

Exempla in numero plurali.

Wir ne willon niet vergezzan, *non obliviſcemur.* w. Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande min *doctores* thir willan machan, *nunc intelligo, ô ſponſa, qualia monilia ego & doctores mei tibi fecerimus.* w.

Thie ther al thaz ſie hauent thurgh minan willan willant verleſan, *qui omnia ſua mei gratiâ relinquent.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich wolda, welda. Thu woldeſt, weldeſt. Her wolda, welda.	Wir woldan, en, on, un, weldan, on, en, un. Ir woldet, ed, weldet. Sie woldan, on, en, weldan, on, en, un.

Exempla.

Thu woldeſt gerno allizana *in lectο contemplationis* ruowan, *Semper in lectο contemplationis lubenter acquieſceres.* w. Thes ne wolda her niet verneizan, *hoc non vellet intelligere.* w. Thaz her thiu bitterheyd thes dothes thurg mich wolda lithan, *quod mei gratiâ mortem pateretur.* w. Wanda her geboran wolda werthen van ærmon vortheron, *quod naſci vellet ex pauperibus parentibus.* w. Huand hie liudeo barn loſian wolda, halon ſan helliu an himilriki, *quod mortales redimeret, & ab inferno tolleret in cælum. C. C.* Thie ther beithe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* Thie ther *creatorem per creaturam* woldan bekennan. w. Mi thuukit mikil uunder, quat hie, ef gi mi lethes uueht leſtian vueldun, hui gi mi than ni fengin than ik under jûuuon folce ſtuod an themo uuihe innan; than vuas ſunnun ſcin durlic dages lioht, than ni uueldun gi mi duon io uuiht lethes, *mirum mihi videtur, inquit ille, ſi mihi malum faciendi animus vobis fuiſſet, cur me non apprehendiſtis, dum in templo inter populum veſtrum verſarer, tum enim ſolis ſplendor, & diei lux grata oculos reficiebat, tunc vero noluiſtis mihi quid mali facere. C. C.*

Optativus, conjunctivus & potentialis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich wille, welle, wile, wele, wolle, a. Thu willes, welles, vuellies, wiles, weles, wolles. Her wille, welle, wile, wele, wolle, a,	Wir willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en. Ir willet, wellet, wilet, welet, wollet, ed. Sie willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en.

Exempla.

In hira *conventicula* ne welle ich niet cuman. w. Wille ich jemer gehugan thero finero micholen genathon, *ſemper memor fuero magnæ illius gratiæ.* w. Iof thu thine wathlichey: neit ne

ne willes behauan *intra conſcientiam.* w. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ne weched unzen ſiu ſelua wolle. w. Thiu ther werelde thurgh minan willan inſlaphan ſi, ande okkeret wolle *vacare contemplationi, Quæ mundo mei gratia velit dormire, & contemplationi tantùm vacare.* w. Thaz ſie ſi ne wecchan er ſiu ſelua wolla, *ne illam excitent, antequam lubeat.* w. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre, *adeo mihi amicus fidelis eſt, ut non paſſus fuerit quenquam me ab illius amore abducere.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinem *humanum favorem* ne wille *expetere.* w. Oc mag ik ju vellian, ef gi thar tuo welleant huggean, endi horean, *vobis etiam id dicam, ſi ei attenderitis, & auſcultaveritis.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich wolde, welde, i.	Wir, wolden, welden, in.
	Thu woldes, weldes, is.	Ir woldet, weldet, ed.
	Her wolde, welde, i.	Sie wolden, welden, in.

Infinitivus purus willon, an, en, *velle.* Infinitivus derivativus ze willene, *ad volendum.*

Participium præſentis, willande, *volens.*

XIII. *Conjugatio verbi auxiliarii*, ik ſcal.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich ſcal.	Wir ſculan, en, on,
	Thu ſcalt.	Ir ſculet, ed.
	Her ſcal.	Sie ſculan, en, on.

Exempla.

Ich bim uze minen rockche geſlophan wie ſcal ich hine withere anegeduon? *exui tunicam meam, quomodo iterum illam induam?* Filo ſcal ik thar githolian hoskes gihorian endi harm ſpreki biſmarſpraca, *ibi paſſurus ſum multum convitii, & auditurus opprobria, & blaſphemias, C. C.* Ich hauo mine fuote gethuagan, ſcal ic ſie auor bewollan? *lavi meos pedes, num illos inquinabo.* w. Scal ich *officium prædicatoris repetere?* w. Thu ne ſcalt niet geran, thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intueri.* Thu thurg natigh ſcalt ſin an then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* w. Duo thar thu duon ſcalt, *quod facturus es, fac. C. C.* Is an them euue geſcriban thar man ſcal is fiond hatan, *in lege ſcribitur, quod homo odio habebit ſuum inimicum.* C. C. Thero allero jegelich ne ſcal ſin ſuerd van ſinemo thihe niet lazan, *quorum nullus à femore gladium ſuum ponet.* w. Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan thiu is ruod, *gradus, per quem ad menſam aſcenditur, ruber eſt.* w. Therro dugathen allero anaginna ſcal ſin *aſſidua commemoratio gratiæ cæleſtis.* w. Ande thie ſculan erwelet ſin *ex fortiſſimis* Iſrael, *Et eligendi ſunt ex,* &c. Ande thaz ſculon ſie duon *propter timores nocturnos.* w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich ſcolda, ſcolta.	Wir ſculden, ſculten, an, on, un.
	Thu ſcoldeſt, ſcolteſt.	Ir ſculdet, ſcultet, ed.
	Her ſcolda, ſcolta.	Sie ſculden, an, on, un.

Exempla.

Thiz ich ti chirichun ni quam ſo ih mit rehtu ſcolta, mina faſtun ni beheilt ſo ih mit rehtu ſcolta, *quod eccleſiam non frequentaverim, prout officium poſtulavit, jejunia non obſervaverim, prout officium poſtularet.* v. v. c. Thie ther *reliquam gentem* ſcolden *erudire.* w.

Modus optativus, potentialis, & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich ſcule, ſule.	Wir ſculen, ſulen, an, on.
	Thu ſcules, ſules.	Ir ſculet, ſulet, ed.
	Her ſcule, ſule.	Sie ſculen, ſulen, an, on.

Exempla.

Wie ich thanne ſcule zuiflan einegar ſlachten arbeid thugh ſinan willan lithan, *cur ego tum dubitarem alicujus generis ærumnam illius ergò pati.* w. Ande wiſda mich wie ich hina min-

nan ſule, *& inſtruxit me quomodo illum amarem.* w. Than ſculid ir *congaudere* *** ande mit *jucunditate* ſculed ir allizana *eſurire, & ſitire juſtitiam.* w. Thar zuo raden ich ju *meo exemplo*, wie ir juch himo ſculet gelivan, *præterea conſilium do vobis meo exemplo, quomodo in illum credatis.* w. Nu is ouch thiu tid, thaz thie *prædicatores* mith *falcaſtro exhortationis* ſulen *amputare ſuperflua vitiorum.* Wanda alſo thie bittere figon vorecundent, thaz thie riphen, ande thie ſuozen nach ſulen cuman, *nam ut amaræ præmonſtrant coctas & dulces ficus brevi adventuras.* w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich ſcolde, ſcolte.	Wir ſcolden, ſcolten, in.
	Thu ſcoldes, ſcoltes.	Ir ſcoldet, ſcoltet, ed.
	Her ſcolde, ſcolte.	Sie ſcolden, ſcolten, in.

Exempla.

Tho ich zuifleda of ich ſcolde fure kuman *ad publicum prædicationis, Tum dubitabam, an procederem ad publicum prædicationis.* w. Ich ſco de gebruchan, *fruerer.* w. Er in zalta wie is allat weſan ſcolta. *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Tat. Thaz ſint *prophetæ & apoſtoli*, thie einon ſagodon hiz cumſtig welich ſin gebare ſcolde ſin *in humanitate, Hi ſunt prophetæ, & apoſtoli, qui ſoli declaraverunt epiphaniam, qualis illius geſtus (partus) eſſet in humanitate.* w. Hie im thuo bethion bifalah te giſeggeanne ſinon vuordon huo man himilrih gihalon ſcoldi widbredan vuelon, *tum ambobus illis dedit dicere ſuis verbis, quomodo regnum celeſte, & ingentes ejus opes caperentur. C. C.* Endi mid iro handon ſcriban huo ſia ſcoldin is gibod. ſcip frummian firiho barn, *& manibus ſuis ſcribere, quomodo mortales mandata ejus exequerentur.* C. C.

XIV. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich magh.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich magh, mag.	Wir mugan, en, on, un.
	Thu magt, maht.	Ir muget, ed, ad.
	Her magh, mag.	Sie mugan, en, on, un.

Exempla.

Ik mag ju thuo gitellian, *vobis autem dicam*, vel *dicturus ſum. C. C.* Ik mag ju tellian, *idem.* Huar maht thu guot man neman quecprunnan, *unde potes tu, vir bone, habere aquam vivam*; fragm. diſp. Samo maght thu, of thu thin gethinga an mich ſezzeſt geneſan mith then *angelicis præſidiis, Sic* * *poſſis tu liberari* vel *ſervari, ſi in me ſpem collocas, angelicis præſidiis.* w. Thiu duua mag geneſan vore themo haueko, *columba* † *poteſt ſervari* vel *eripi ab accipitre.* w. Wie magh her je ze meeron ruowan cuman, thanne thaz her volle cume ad fontem *totius boni*, ** *Quomodo poteſt venire ad majorem quietem, quàm perveniendo ad fontem totius boni.* w. Thaz ſie nehein *acies humanæ mentis* ne magh *perfectè intueri.* w. Thaz ne magh niemer gwarthan, *non amplius hoc factum erit.* w. Nogh ne mugan ſie van thero ſtadigheyd thes gelouuon *concutere, Neque illos poterunt à conſtantiâ fidei concutere.* w. Ex hiſce exemplis patet auxiliare magh futuri temporis adjacentiam in ſermone *Francico* indicare.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich moghta, mochta, mohta, magta, mahta.	Wir moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un.
	Thu moghteſt, mochteſt, mohteſt, magteſt, mahteſt, as.	Ir moghtet, mochtet, ed, *&c.* & moghtan, un, more *Saxonico.*
	Her moghta, mochta, mohta, magta, mahta.	Sie moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un.

Exempla.

Je nogh ne mochta ich hino vindan, *neque potui illum invenire.* w. Selig biſt thu ſuno Jonaſe ne mahtas thu thaz ſelbo gihuggian, *beatus es, fili Jonæ, Tu ipſe non poteras hoc excogitare. C. C.* Thes ne moghta niet ſin, *hoc non potuit eſſe.* w. Hui mohta thaz giuuirthan lo, *quomodo id fieri poſſit. C. C.* Heuige wazzare ni moghtan erleſcan thie minna, nogh thie abu berinnent ſie, *multæ aquæ non poterant extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* w. Ande ſo wie liſtliche hiro blandimenta wara, ſie ne moghtan jethogh an minen halden thaz fiur, and

* Vel *liberabere.* † *Eripietur* vel *eripienda eſt.* ** Vel *quomodo eventurus eſt.*

thaz

thaz ernôst minero minnon erleſcan, *quam amœna cunque fuerunt illorum blandimenta, non poterant tamen extinguere ignem, & (vehementiam) zelum meæ charitatis.* Willeramus.

Optativus, potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich muga, e. Thu mugas, es. Her muga, e.	Wir mugan, on, en, un. Ir muget, ed, ad. & mugan, un, more *Saxonico.* Sie mugan, on, en, un, a.

Exempla.

Iof ich eynech ſinro ſpore muga vindan, *ſi aliquod ejus veſtigiorum poſſem indagare.* w. Thu gebiudeſt mir, *ô ſponſe*, thaz ich thin *evangelium* cundeghe allen then ich muge, *jubes mihi, ô ſponſe, omnibus, quibus poſſim, evangelium tuum prædicare.* w. Thu ne ſcalt niet geran thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intueri*, *Non cupies meam divinam naturam in hâc vitâ perfectè intelligere.* w. Wir thie ſo gethigan niet ne ſiin, thaz uns other *martyrium*, other chein *perfecta juſtitia* muga *commendare*, *Non eò uſque provecti ſumus, ut nos vel martyrium, vel aliqua perfecta juſtitia poſſit commendare*, vel *commendet.* Mit then man thie *adverſarias poteſtates* muga witherdriuan van minero burgh, *quibus adverſariæ poteſtates expellantur ab urbe meâ.* w. Ni biſt thu theſaro burghudeo, quathun ſia, that mugun vui *an thinon vuordon endi an thinero vuiſun, that thu thieſes vuerodes ni biſt, *non es hujus civitatis, inquiebant illi, hoc enim ex tuo ſermone & geſtu poſſimus diſcernere, quod non ſis unus hujus catervæ. C. C.* Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro duorum poſſitis illi nocere.* w. Hui vuelliat gi ſo ſlapan; ni mugun ſamad mid mi vuacon ena tid, *cur adeo dormire vultis, non poſſitis mecum vigilare vel unam horam? C. C.* Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum boni operis* bringan ni mugan, *ſine gratiâ ſpiritûs ſancti.* w. So mugan ſie *triticum boni operis in patientiâ afferre.* w. Ze thiu thaz ſie mit *fortitudine fidei* cunnen, ande mugan hiro *auditores* beſchirman *contra hæreticos.* w. Thaz thie *volucres cœli* niet ne muga *tollere ſemen verbi.* w. Ze thiu thaz thiu wiif ſamfto ze themo diſche uph getredan muga, *eò ut mulieres facile aſcendant ad menſam.* w. Wanda thu neheine lukkon ne lazes then *malignis ſpiritibus*, thaz ſie *aditum deceptionis* muga vindan. w. So beginnent ſie getuan van hiro herzan *infidelitatis lolium*, thaz ſie muga *germinare perfectæ fidei triticum.* w. Ze thiu thaz ſie thar mide *ſordes peccatorum* ſamo garewa von him werphan muga. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. perf.	Ich moghte, mochte, mohte, muote, muoze, i, a. Thu moghtes, mochtes, mohtes, muotes, muozes, is, as. Her moghte, i, a, *&c.* & magti.	Wir moghten, mochten, mohten, muoten, muozen, in. Ir moghtet, ed, *&c.* & moghtin, an, *vel* un, more *Saxonico.* Sie moghten, mochten, in, *&c.*

Exempla.

Minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *meam propriam vineam non potui cuſtodire.* w. Mit hiro wiisheide ne moghte ich hine vindan, *illorum ſapientiâ non poßem illum invenire.* w. So ich thich *fontem ſummi boni* muozes anne ſehan, *adeo ut te fontem ſummi boni viderem.* Ze thiu thaz ich *liberius* moghta *ſuſpirare ad præſentiam ſponſi.* w. Meſtar thie guodo, quat hie, huat skal ik mines duan, that ik hebanriki hebbean muoti, *bone magiſter, inquit ille, quid ex proprio faciam, ut regnum cœleſte habeam. C. C.* Thuo bigan ina Criſt ſehan an mid is ogun, en iſt thar noh nu, quat hio, vuan thero vuerco, ef thu is vuillion hab is that thu thionon muoti herron thinon, *tum cœpit Chriſtus illum oculis intueri; & unum, inquit, ex operibus tuis deeſt, ſi id eò cupias, ut ſervire poſſis domino tuo. C. C.* Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero phenningo, thaz her thes windemode muoze gebruchan. w. Thanan mohta hie thena guodon ſcauuon Habrahame giſehan, *inde poßet bonum Abrahamum aſpicere & videre. C. C.* Hie it magti undar thenkian vuel that im thar unhold man after ſaida fiond fecni crud, *hoc poßet facile intelligere, quod inimicus homo, & hoſtis poſtea ſevit malas herbas. C. C.* Kere wither, kere wither verhundeta, thaz wir thich anaſihen muozen, *revertere, revertere captiva, ut te videamus.* w. Than ik ſittean cumu an thia mikilun maht an them mariun dage thar ik allon ſcall irmin theodon duomos adelean, than muotun gi mid juuuon drohtine thar ſelbon ſittean, endi muotun thera ſaca vualdan, muotun gi Iſrahelo edili folcon adelean after

* Hic deeſſe videtur kennan vel antkennan, ſi phraſis potius ſit elliptica ſecundum re-gulas III, & VIII. capitis VIII. Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ.*

iro dadeon, ſo muotun gi thar gidiurida vueſan, *cùm venero ad ſedendum in multâ majeſtate, in magno illo die, in quo judicavero miſeras gentes, tum poteritis ipſi cum domino veſtro ſedere, & cauſas dijudicare; præclarum Iſraeliticum populum ſecundum illorum facta judicaveritis, & ſic glorificari poteritis.* W. Thaz ſie lighto ze themo diſce uph getredan moghtan, *ut levi greſſu aſcenderent ad menſam.* W. Them blindon thuo bethion uurdun ogun giopanod, thaz ſia ertha endi himil thuru craft Godes antkennian mohtun hoht, endi liudi, *tum ambobus cæcis oculi erant aperti, ut terram & cælum, lumen & populum per potentiam divinam viderent.* C. C.

Infinitivus Maghan, *poſſe.*

XV. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich kan.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*		*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich kan.	Wir kunnen, an, on.	Temp. præt.	Ich kunda.	Wir kunden, an, on.
	Thu kanſt.	Ir kunnet, ed.		Thu kundeſt.	Ir kundet, ed.
	Her kan.	Sie kunnen, an, on.		Her kunda.	Sie kunden, an, on.

Modus optativus, potentialis, & conjunctivus.

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich kunne.	Wir kunnan, en, on.
	Thu kunnes.	Ir kunnet, ed.
	Her kunne.	Sie kunnan, en, on.

Exempla.

Ze thiu thaz ſie cunnen hiro *auditores* beſchirman contra hæreticos, *eò ut defendant illorum* &c. W. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne ſin *profundæ ſapientiæ*, ande ſie jethogh hiro auditores mit ſimplici doctrinâ cunnon imbuere, *ſunt aliqui alii, qui non ſunt profundæ ſapientiæ, & qui tamen ſuos auditores poſſint imbuere ſimplici doctrinâ.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich kunde.	Wir kunden, in.
	Thu kundes.	Ir kunden, ed.
	Her kunde.	Sie kunden.

Exempla.

Eyn luzzel thar nach tho ich alle thurgſtreych was iro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, tho vand ich minen wino, *paululum cùm pertranſiſſem eos omnes, ad inquirendum quid illorum quiſque de illo poſſet amplius dicere, tum inveni dilectum meum.* Willeramus.

XVI. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich muſs.

	Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Ich muſs.	Wir muſſen, an, on, in.	Ich muoſte, a.	Wir muoſten, in.
	Thu muſt.	Ir muſſet, ed.	Thu muoſtes, as.	Ir muoſted, et. *
	Her muſs.	Sie muſſen, an, on, in.	Her muoſte, a.	Sie muoſten, in.

Exempla.

Endi giuuald forgaf, thaz hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *& illi dedit poteſtatem potiendi per ſuam potentiam multas tentationes.* C. C. Ubi notandum eſt *muoſta*, ut antea *mugun*, uſurpari ἀσυμπλήτως, ſive verbo principale. Apud nos, *Herefordenſes*, precantes ut quid cuique bene ſuccedat, dicunt, **well muſt ye**, i. e. **well may ye do, well may ye ſucceed.** Et in evangeliis *Gothicis*, ΓΑΜΩΣΤΘΑΝΝ pariter ἀσυμπλήτως uſurpatur † abſque verbo principali, *Marc.* II, 2. Vuas im vuille mikil thaz ſea mid them Godes barne gangan muoſtin ſamad an is geſithie, *animus iis erat, ut cum dei filio proficiſcerentur-ſimul in illius comitatu*, i. e. *animus iis erat concomitandi filium Dei.* C. C. Hie im giuuald forgaf thaz ſia muoſtin helican

* Et more *Saxonico* muoſton. † Vide ſupra in muga. & Gram. *Anglo-Sax.* cap. VII. 3, & 8.

helta, endi blinda, *dedit illis poteſtatem ſanandi claudos & cæcos. C. C.* Sia badun ina helagna that hie im iro ogun opana gideði that ſia liudio drom ſuigli ſunnan ſcin giſehan muoſtin, *rogaverunt ſanctum illum, ut eis oculos aperiret, ut hominum gaudium* (delicias) *ſolarem ſplendorem viderent. C. C.*

Infinitivus muſſen *vel* muoſſen, *poße, oportere.*

Participium apud *Germanos* gemuſt.

XVII. Hiſce addas laz vel laaz *ſine*, & lazat vel laazat, ſive latat, *ſinite*, à lazan vel laazan *ſinere*, quæ in linguâ *Francicâ* primam & tertiam perſonam præſentis imperativi in utroque numero circumſcribunt: ut, laz that gewerthan, *fiat hoc.* w. Lazat juuua leoht mikil ſcinan, *magnopere luceat lux veſtra. C. C.*

CAPUT OCTAVUM

De verbis, quorum ope vox paſſiva formatur apud Franco-Theotiſcos.

I. DUo ſunt verba auxiliaria, quorum ope vox paſſiva in linguâ *Francicâ* formatur, ſcilicet ſiin ſive ſin vel weſan, *eße*, & werthan vel gewerthan, *fieri.*

II. *Conjugatio verborum* ſiin, *&* weſan *per omnes modos & tempora.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ich bim, pim, bion, bin, biun, bium, *ſum.*	* Wir ſiin, ſin, *ſumus.*
	Thu biſt, es, *ſis, es.*	* Ir ſiit, ſit, ſind, ſin, *eſtis.*
	Her is, iſt, eſt, ſi, *eſt.*	Sie ſint, ſin, ſind, ſindun, *ſunt.*

Exempla.

Ich bim ſalo ſamo thie hereberga Cedar, ande ich bin auor wathelich ſamo thiu gezheit *Solomonis.* w. Ih bin Gabriel, *ego ſum Gabriel.* Tat. II, 9. Ih bin ſtemma ruofentes, *ſum vox clamantis.* Tat. XIII, 21. Nu ik ſus gigamolod bion, *nunc adeo annoſus ſum. C. C.* Ik thes vuirdig ni bium, quat hie, herro thie guodo, that thu an min hus cumes, ſuokies mine ſelda, huand ik biun ſo ſundigman, *Domine bone, non ſum dignus, inquit ille, ut tu ad meam domum venias, vel meum tabernaculum petas, quippe tam magnus ſum peccator. C. C.* Ik is engel biun, Gabriel biun ik hetan. *C. C.* Az pim, *adſum.* Kero. At henti pim, *præſto ſum.* Gloſſ. Fater unſer guato biſt thu drohtin thu gimuato. *Otfr.* Thu Druhtin eino es aller beſt, *Tu Domine ſolus es omnium optimus. C. C.* Giſegenot ſis thu in uuiben, *benedicta tu in mulieribus.* Tat. III, 2. Miniſto iſt giheizan in himilo rihhi, *minimus vocabitur in regno cælorum.* Tat. XXVI. 6. Ni ſit thanne ſoſo thie lihhizaru, *non eritis ſicut hypocritæ.* Tat. XXXIV, 1. Thiu ſuoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thin hals ther iſt ſamo ſmitheſcirethe, *collum tuum, quod eſt ſicut monilia.* w. Rebeſnites tiid is hie, *tempus amputandi vineas venit.* w. So wenan ſo ich cuſſe, ther iſt iz, fahet inan, *quemcunque oſculatus fuero, ille eſt, apprehendite eum.* Tat. Vuirdig iſt thie vuarihtio, that man ina vuel fuodie, *dignus eſt operarius ſuſtentatu. C. C.* Iſt thanne ther jungiſto irrido wirſero themo eriren, *erit tunc noviſſimus error pejor priore.* Tat. Thi that ginennit ſi thiſemo namon, *qui vocatur hoc nomine.* Tat. Gotes barn ſint ginennit, *filii Dei vocabuntur.* Tat. XX, 14. Ik giſiho that gi ſind edili gi-

---

* Leguntur etiam birumes, birut, *ſumus, eſtis*: that ſie ſin ein, ſoſo uuir birumes, *ut ſint unum, ſicut & nos ſumus.* Tat. CLXXVIII, 3. Iterum, CLXXIX. 2. So ſo uuir ein birumes, *ſicut nos unum ſumus.* Salige birut ir mit thiu ju fluohhont, *beati eſtis cum maledixerint vobis*, XXII. 16. Uue thie thar biſatote birut, *væ vobis, qui ſaturati eſtis*, XXIII, 2. Ir birut ſalz erda, *vos eſtis ſal terræ*, Tatianus XXIV, 1. Ir birut mittlegartes lioht, *vos eſtis lux mundi*, Tatianus XXV. 1. Ziu birut ir fortale, *quid timidi eſtis?* Tatianus LII, 5.

burdeon cunnies ſan cnuoſle guodon, *diſcerno vos eſſe nobiles, ex regiâ proſapiâ oriundæ.* C. C. Gi ſculon mi te uuaron ſeggian bi hui gi ſin te theſan lande cumen, *mihi vero dicetis, cur in hanc terram veniſtis?* C. C. Bezzere ſint thine ſpunt themo wine. w. Her uuas Ismahelis ſun, van then Ismaelitæ cumen ſint. w. Thin huffelo ſin ſamo turtulduuan. w. Sin eineghe? *ſuntne aliqui?* Ne ſindon emiga geba betteron. C. C. Mendit thiu memga, ſindun an iro muode fraha, *gaudet multitudo, ſunt animo eorum læti.* C. C. So huat ſo gi dedun an Godes era them mannon thia hier min niſtun ſindun, *quicquid feciſtis Dei gratiâ illis, qui mei proximi* (mihi chariſſimi) *ſunt.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus imperfectum & perfectum.	Ich was. Thu waſt. Her was.	Wir waran, en, on, un. Ir waret, ed, od, ud, ot, ut. Sie waran, en, on, un. & uuarunes, vid. infra, c.x.

Exempla.

Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini, Id genus erat unguentum quocum M. M. unxit,* &c. w. Ne was im thiu fruma gibithig that ſia hebban riki hebbian muoſtin, *non iis datum erat cœleſte regnum habere.* C. C. Tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ.* w. Thie ſuule ther the disk upha lag thie waran ſiluerin. So warun thia man hetana, *ſic vocati erant homines.* C. C. Than vuarun vuit at ſamne at ſiounta vuintro gibenkeon endi gibeddeon ſithor ik ſea mi te brudi gicos, *præterea convixeramus ad menſam ac thorum ſeptuaginta annos, ex quo ſponſam mihi illam elegi.* C. C. Thie thas gihorente uuarunes giſehente, *qui hoc audientes gaviſi ſunt.* Tat. CLIV. Uuanta ir ſon anaginne mit mir uuarut, *quia ab initio mecum fuiſtis.* CLXXI, 2.

Tempus perfectum circumſcriptum. Ich hauon geweſen, *fui,* &c.
Tempus pluſquam perfectum circumſcriptum. Ich hafda geweſen, *fueram,* &c.
Futurum circumſcriptum. Ich magh, willon, ſcal ſiin, weſan, *ero,* vel *futurus ſum,* &c.

Exemplum.

Thie ſculan ſiin *in ſexagenario numero,* w.

Imperativus.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Sii ł ſi ich, *ſim.* Siis, ſis, wis, wiſs thu, wes thu. Sii, ſi her. uueſe her.	Siin wir, ſin wir. Sii, ſiit, ſit, uueſet, weſat ir, gi. Siin ſie.

Exempla promiſcue poſita.

Wiſs geliic thero reion, *ſimilis eſto capreæ.* Heil uuis the gebono follu, *ave gratia plena.* Tat. III. 2. Uuis gihengig thinemo uuidaruuorton, *eſto conſentiens adverſario tuo.* cap. XXVII. 2. Uueſet miltherze, *eſtote miſericordes.* Tat. XXII, 9. Ni ſit forgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* Tat. Fruget thanne uuer in there uuirdig ſi, *interrogate quis in eo dignus ſit.* Tat. After juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundùm fidem veſtram fiat vobis.* Tat. LXI, 3. Uuis us mid thinon dadeon mildi, *eſto nobis miſericors in tuis factis.* C. C. Wes mi than ginathig, *tunc eſto mihi gratioſus.* So huilik ſo juuuer ano ſi ſiithia ſundiun, ſo gango iro ſelbo tuo endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *quiſquis veſtrî expers ſit peccatorum, accedat ipſe ad eam, & primus ſuis manibus lapidem jaciet.* C. C. Thann vueſat gi an juuuon dadon dubon gelica, *ſimiles eſtote columbis in veſtris actionibus.* C. C. Vueſe mir after thinemo uuorte, *fiat mihi ſecundùm verbum tuum.* Tat. III, 8. Inti ſit giuago, *& contenti eſtote.* Tatian. XIII, 18. Notandum quoque eſt à diſcentibus, quod imperativus etiam in præſenti tempore circumſcribitur per laz & lazat, & præſens infinitivi: ut laz mich weſan, laz ina ſiin, lazat uns ſiin.

Futurum imperativi cum futuro indicativi coincidit.

III. *Modus optativus potentialis & conjunctivus.*

Temp. præſ. & fut.	Ze thiu, thaz, wanda, thogh, thaz, &c.	Ich ſii, ſi, *ſim.* Thu ſiſt, ſis. Her ſii, ſi, uueſe.	Wir ſiin, ſint, ſin. Ir ſiit, ſit, ſint, ſin. Sie ſiin, ſint, ſin.

Auor thac ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* gequelet ſi, *quantum vero cunque perſecutionibus ſim vexatus.* w. Thu quithes thaz ich ſcona ſi. w. Endi quat hu thaz ich thin herro ni ſi. C. C.

Ande

Ande ſo wie thu ze himole ſiſt geſtigan, *& quamvis ad cælum aſcenderis.* w. Dazh du ſin ſun ſiſt, *ut tu ejus ſol ſis. Otfr. apud Lamb.* Thogh thu ſis *parvula numero*, w. Saga us huat thu manno ſis, *dic nobis qualis homo* [*quis*] *ſis. C. C.* Sum ſagit that thu Iohannes ſis, *quidam dicit te eſſe Johannem. C. C.* Giuuihit ſi truhtin Got, *benedictus ſit dominus Deus.* Tat. IV, 14. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi. Thaz al thin gethanko ſi ze thero werelde. w. Thie ſich anazucchon thaz ſi thin geſellon ſin, *qui ſibi arrogant ſe eſſe tui comites.* w. Thaz vuir ſon fianton irloſte unforahtenti ſin imo thiononti, *ut erepti ab inimicis, illi ſine timore ſerviamus*, vel *ſimus ſervientes.* Otfr. Thaz ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXII. 3. Thaz thar ih bin, thar ir ſit, *ut ubi ſum ego, ibi & vos ſitis.* CLXII, 1. Thaz ſie alle ein ſin, *ut omnes unum ſint.* Tatianus CLXXIX, 1.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf.	Ich wara, e, i, *eſſem.* Thu wares, is. Her wara, e, i.	Wir waren, in. Ir waret, ed, *& Saxonicè* waren, in. Sie waren, in.

Exempla.

Ir fragodet mih welich thar ware *dilectus meus.* w. Ir fragodet mih war min drut wara. w. Endi ſume mid vuordun ſprakun huilic that ſo mahtigro manno uuari, *& quidam loquentes dixerunt, qualis ex potentibus eſſet. C. C.* Eiſgota ſon in uuar Chriſt giboran uuari, *ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur.* Tat. VIII, 2.

Imperfectum etiam circumſcribitur per wolde, ſcolde, moghte, kunde, & muoſte, & præſens infinitivi ſiin vel weſan: ut, thaz ich ſcolde ſiin, *&c. ut eſſem ſocius.* Hiet that ik thi thoh ſagdi that it ſcoldi giſith vueſan heban cuninges, *juſſit me tibi dicere, quod diſcipulus foret cæleſtis regis. C. C.*

Tempus perfectum. Thaz, thogh, wanda, *&c.* ich haue geweſen, *&c. fuerim.*

Tempus pluſquam perfectum. Thaz, thogh, *&c.* ich hafde, vel hadde geweſen, *fuiſſem.*

Tempus futurum circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut thogh ich wille weſan, thogh ich ſcule ſiin, thogh ich ſule ſiin, *quamvis fuero.*

Infinitivus purus, ſiin, ſin, weſan, en, on, & nonnunquam woſan, *eſſe.*

Andera heyligon ne mugan himo geliic ſin. w. Uuio mah thas ſin, *quomodo fiet iſtud.* Tat. *In ſeculari actione*, thiu aana ſunda weſan ni magh. Willeramus.

Infinitivus derivativus, ze vueſanne, & woſanne, *ad exiſtendum.*

Guod iſt hier ze vueſanne, *bonum eſt eſſe hic. C. C.*

Part. præſ. Temp. weſende, *exiſtens.*

Part. præt. Temp. geweſen, *factus.*

IV. *Conjugatio verbi* werthan, uuerden, *fieri.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ic werthe, uuerde, wirthe, *fio.* Thu wertheſt, uuerdeſt, es, is. Her werthet, uuerdet, wirthet, wirdit, vuerdat, wirt.	Wir werthon, uuerdon, uuirdun, an, en, werthat. Ir werthet, uuerdet, uuirdet, at, ed, werthat, *Saxonice.* Sie werthent, uuerdent, end, en, uuirdun, ant, an, ont, on, werthat.

Exempla.

Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, *decoraberis de vertice alti montis Amana.* w. Thar vuirdit all gileſtid ſo gifrumit under them folke, ſo it an furn dagon vuiſa man bi mi vuordon giſprakun, *ibi nihil non complebitur, ſicut inter populum in antiquis temporibus de me prophetæ dixerunt. C, C.* Thar vuer that mina hendi gibundan, fathmos vuer that mi thar gifaſtnod, *ibi vinctæ erunt meæ manus, palmæ mihi ibi erunt clavis fixæ. C. C.* Dauithes namo wirthet geantfriſtet armſtrangigh, *Davidis nomen exponitur manufortis.* w. Engaddi wirt geantfriſtot *fons hædi.* Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ. Quare dextra tua à me coronatur*, &c. w. Fader vuet im eno helag an himile, elcor is it biholon allon quicon endi dodon huan is cumi vuerthat, *pater ſolus ſanctus culeſtis hoc ſcit; aliæ, quando venturus eſt, omnes vivos & mortuos latet. C. C.* Er than thi

magu vuirðit fan thinero aldero idis erla fuodit kind jung giboran, *priusquam mas puerilis, & tener infans ab uxore tuâ sene partus, natus fuerit.* C. C. Wanda sie in thero douphe gereynat werthent, *propterea quod in baptismo purificentur.* w. Vuirthit an themo manen scin iac an thero sunnun so samo gisuercat, siu birhiu mid sinistriu vuerthend bisangan, *splendor lunæ, ac solis pariter obfuscabitur, ambo cum tenebris obruti erunt.* C. C. So her thes innena werthed, thaz mich thero werelde verthruzed, *si hoc resciverit, quod me mundi tædet.* w. So einemo wirthet gegivan *sermo sapientiæ, Sic uni datur sermo sapientiæ.* w. Ik mag ju tellian, quat hie, that noh vuirðit thiu tid cuman, that is afstandan ni scal sten obar odron ac it fellit te foldu, endi sur nimit gradag logna, thuo it nu so guodlic si, so vuislico giuuarabt, *nunc vobis dicam, inquit ille, quod tempus venturum est, quum alter illius lapis super alterum non extiterit, sed in terram prosternabitur, Et ignis voraxque flamma illud occupabit, quam speciosum nunc cunque videatur, quam eleganter cunque fabricatum sit.* C. C. So wether so sie gefremet werthent *per prælatos*, other *per subditos.* w. *Tabernacula* thiu werthen ex *pellibus mortuorum.* w. Thie uuerdent gisuobrit, *consolabuntur.* Tat. Werthen sie liumhaftig godero wercho, *bonorum operum famâ inclyti sunt.* w. Ande an then allerslahta dugatha vunden werthent, *& in quibus omne genus virtutes inventæ sunt.* w. Ik mag ju thoh gitellian huilic err tecan bisoran giuuerthat uundarlic er than hie an thesa ueruld cume an them marian dage, *dicam autem vobis qualia signa mirabilia præextitura sint, antequam in hunc mundum venturus est in die magno.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perfect.	Ich warth, uuard. Thu wartheſt, uuardeſt. Her warth, uuard.	Wir wurthan, uurdan, uurdan, uuurdan,on,en,un. Ir wurthed, et. Sie wurthan, uurdan, uuurdan, on, en, un.

Exempla haud ordine posita.

Plebs Israelitica warth mith manigen zeichnen gelathod van *Ægypto ad terram promissionis.* w. Also min wino ze mer sprach, tho warth min sela zerennet, *ut locutus mihi est meus dilectus, anima mea liquefacta est.* w. Auor thiu *ecclesia de gentibus* ilet siu zo himo mith then dugathan, thie thar gebodan wurthan *in lege.* w. Tho wurthan maniga *incrementa virtutum per totum mundum.* Uurthan im is uuanga leohta blicandi, *genæ ejus erant splendidè micantes.* C. C. Thes uurdun thar vuisa man suntho an sorogon, *quapropter sapientes valde doluerunt.* C. C. Tho gisfrang ik that thar te Cristе cumana uurdun bodon san Bethanin, *tum rescivi nuntios ex Bethaniâ ad Christum venisse.* C. C. Vuurdun alla an forohton, fragon ni gidurston er than thuo gibocnida bar vuurdig Gumo *Petrus, Terrefacti omnes fuere, nec ausi sunt quid scisscitari, antequam dignissimus baro, & vir Petrus signum daret.* C. C.

Tempus perfect. circumscriptum, ich bim geworthan. *factus fui.* ex. gr. Also scona so thu bist worthan in thero douphe, *ut pulchra facta fuisti in baptismate.* Willeramus.
Tempus futurum circumscriptum ich scal, willon, magh werthon.

Waz duo wir hiro nu, so siu hiro rades scal gegruozet werthan, *quid nunc illi faciemus, quum compellabitur de consilii sui ratione.* w.

Modus imperativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Warthe, werthe, uuerde, uuarde ich. Werthes, uuerdes, thu. Warthe, werthe, uuerde, uuarde her.	Werthen, uuerden, an, on wir. Werthet, uuerdet, ed ir. Werthen, uuerden sie.

Vue vuarth thu Hierusalem, *væ tibi Hierusalem. C. C. Anglice* in dialecto Boreali, **wurth thæ o Jerusalem.** Uuerthe thin vuilleo obar thesa vuerold alla so samo an erthu so thar uppe ist an them hohen himilo rikie, *fiat omnis voluntas tua, sicut in terrâ per hunc mundum, sic in eo, quod supra est, alto regno cælorum.* C. C. Thine namo uuerde gihiligot, *sanctificetur nomen tuum.* Otfridus. Soso their uuarde, *sic tibi fiat.* Tatian. cap. XLVII, 8.

Tempus futurum. Ik scal, thu scalt werthan, *&c.*

Modus optativus potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Ich wertha, o, e, & wirtha. Thu werthes, is, as. Her wertha, o, e.	Wir werthen, an, on, un. Ir werthet, ed. Sie werthen, an, on, un.

Exempla.

Exempla.

In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, thaz ich thar niet beſuican ni wertha mith *perversâ doctrinâ.* w. So ich mith *gloriâ reſurrectionis*, ande mit *palmâ victoriæ* wirtho *à patre coronatus.* w. Thaz duont ſie alſo lango unzhin ther dagh uphge, thaz is, thanne ſo ich im werthe *revelatus facie ad faciem, Hoc continuò faciunt uſque dum dies ſurgat, hoc eſt, uſque dum illi revelatus fuero,* &c. Nieman ne magh *intrare portam cæleſtis regni,* her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Ande thar nah geleget in thie *canales* thar ſiu mit *ſanguine conchyliorum* genezzet wirthe, *& poſtea in canales injicitur, ubi ſanguini conchyliorum humectata ſit.* Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perf.	Ich wurthe, uurdi, uurde, vuurđi, uuirde.	Wir wurthan, uurden, in.
	Thu wurthes, is, uurdes, is.	Ir wurthet, uurdet, ed.
	Her wurthe, uurdi, vuurđi, uuirde.	Sie wurthen, uurden, in.

Exempla.

Jungron Criſtes badun iro herron, that hie an is hugie mildi vurdi te them vuſba, *diſcipuli Chriſti rogaverunt ſuum dominum, ut mulieri foret propitius. C. C.* Bad that vuif iro vualdand Criſt an is muod ſebon mildi vurdi, *rogavit mulier, ut dominus Chriſtus illi miſericors affectu foret.* Than vuet hie that te vuaron, that im vuari oder thing bettera mikilu that hi giboran ni vuurđi libbiande te theſon liohte, than hie that lon nimid, *tunc verè hoc intelliget, quod melius illi cederet, non vivum fuiſſe natum in hac luce, quam quod mercedem iſtam reciperet. C. C.* Thaz giſcribin uuirde, *ut deſcriberetur.* Tat. v. 11.

Circumſcribitur etiam hoc tempus per wolde, ſcolde, mochte, kunde, werthan: ut, thaz ich ſcolde werthan, *ut factus eßem.* ex. gr. Her quam uns jethogh *cum humilitate,* wanda her geboran wolda werthen van armon vortheron, *venit tamen nobis cum humilitate, quippe naſci vellet ex pauperibus proavis.* w. Hiet that ik thi gicutdi, that thi kind giboran ſcoldi vuerthan, *juſſit mihi tibi notum facere, quod tibi filius natus eſſet.*

Futurum etiam circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut, ze thiu thaz ich ne wille werthan, *adeo ut non factus fuero.* Thogh ich ſcule werthan, *tametſi factus fuero,* &c. Thaz ich muga werthan, *ut factus ſim,* &c.

Infinitivus purus werthan, gewerthan, uuerdan, en, on, *fieri.* Ex. gr. Ni muoſta im erbi vuard an iro jugutheđi gibithig vuerthan, *non poßet hæres ius in eorum juventute dari,* vel *ius dum juvenes eſſent, non dandus erat hæres. C. C.* Thes is unſih niud ſo hiz je er gewerthan magh, *quod nobis gratum eſt, ſi tamen citius fieri poſſit.* w. Ne lath unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne ſinas nos in tentationem induci à peccatis noſtris.* Otfridus apud *Lambecium.* Gruotta ina thie gerſiund, ef thu ſis Godes ſuno, quat hie, bihui ni hetis thu than vuerthan brod of theſon ſtenon, *tum illum allocutus eſt diabolus, inquiens, ſi filius dei es, cur non jubes panem fieri ex his lapidibus. C. C.*

Infinitivus derivativus, ze werthene: ut, thaz iſt ſamſt ze werthene, *hoc facile factu eſt.*

Participium præt. temp. Worthan, geworthan, giuuorthen, uuordan, uuortan, en, in, *factus, a, um.* lile ze mer min gemahela mit *dealbatione baptiſmatis* thaz thu thich alſo ſcona behaldes, alſo ſcona ſo thu biſt worthan in thero douphe, *feſtina ad me mea ſponſa cum candore baptiſmatis, ut tu te tam pulchram aſpicias, quàm pulchra facta eris in baptiſmate.* w. Da uuir dih giſehen ſculen, unde den engilen giliche uuortine libane tot haben ſculen, *ubi te videbimus, & angelis ſimiles facti una cum illis convixerimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Hæc eſt officioſa auxiliarium verborum cohors, ad famulandum reliquis verbis apud *Franco-Theotiſcos* nata, quæ non ſolum ſibi invicem ſæpe famulantur, ſed & reliquis verbis. Quorum uſum clarius, & diſtinctius intellecturus eſt ſtudioſus lector ex ſequenti capite, in quo de verbis & eorum conjugationibus in utraque voce per omnes modos & modorum tempora tractaturus ſum.

CAPUT NONUM.

De verbo, & iis, quæ verbo accidunt.

I. VERBUM eſt pars orationis attributum de ſubjecto affirmans.

II. Convenit hæc definitio primariò verbo ſubſtantivo, ac proinde aliis verbis, quatenus verbum ſubſtantivum in ſe implicitè continent; ſic *lego* idem valet, ac *ego ſum legens*; *doces*, ac *tu es docens*; *audit*, ac *ille eſt audiens*.

III. Verbo accidunt quatuor, viz. Perſona, Numerus, Tempus, Modus.

IV. Perſona triplex eſt; prima, ut quando quis de ſeipſo quid affirmat; ſecunda, ut quando quis de alio, ad quem loquitur, aliquid affirmat; tertia, ut quando quis, de alio, ad quem non loquitur, quid affirmat. Notandum autem eſt apud grammaticos perſonam, quamvis rem aut ſuppoſitum ſignificare.

V. Numerus itidem triplex eſt; *ſingularis*, quando ab unâ aliquâ perſonâ, vel de unâ quid affirmatur vel enuntiatur; *dualis*, quando à duabus perſonis, vel de duabus quid affirmatur vel enuntiatur; *pluralis*, quando à pluribus perſonis vel de pluribus quid affirmatur vel enuntiatur. Dualis autem in linguâ *Francicâ*, ut in *Saxonicâ* & *Iſlandicâ*, ſolo pronomine diſtinguitur à plurali, quamvis in matrici *Gothicâ*, peculiari terminatione gaudeat, ut grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæſo-Gothicæ* caput VIII. luculente oſtendit.

VI. Tempus idcirco verbo accidit, quòd attributum nunquam non de prædicato affirmetur in circumſtantia aliquâ temporis, præſentis, præteriti vel futuri. Sed quoniam homines in ſuos conceptus reflectentes obſervârint ſe de præterito nunc ut imperfectè, nunc ut perfectè, nunc vero ut pluſquam perfectè præterito loqui ſolere, ideo pro triplici hâc differentiâ triplicem verborum inflectionem invenere ad animi ſui ſenſa exprimenda; unde in linguâ *Latinâ* quinque orta ſunt tempora, præſens, futurum, & tria præterita. Totidem ſunt in *Anglicanâ*. aſt in *Francicâ* ſunt octo tempora; præſens; duo præterita imperfecta; duo perfecta, ut apud *Gallos Francorum* poſteros; unum pluſquam perfectum; & duo futura. Oritur autem hæc diverſitas temporum à bifariâ imperfecti, perfecti, & futuri formatione, omnia enim hæc tempora vel ſimpliciter formantur per inflexiones ſibi proprias, vel per verba auxiliaria. quæ inflexionum ope, ſive terminationibus ſolis formantur, *ſimplicia* voco tempora; at *circumſcriptiva* vel circumſcripta ea voco, quæ auxiliarium ope circumſcribuntur.

VII. Modus denique verbo accidit, quum quod attributum de ſubjecto diverſimodè affirmetur, tum quod homines de rebus loquentes haud raro neceſſe habeant, non ſolum quid de iis judicent enuntiare, ſed etiam quantum eas affectent, & deſiderent exprimere, aut quid de iis ſtatutum velint, aliis ſignificare. Inde orti ſunt quatuor vel forſan quinque modi dicendi; quando enim res de re pure & abſolutè dicitur, iſte modus dicendi à Grammaticis *indicativus* vocatur; quando vero res de re dicitur conditionaliter, vel cum particulis, quæ faciunt orationem eſſe *adverſativam*, *exceptivam*, *&c.* tum modus iſte dicendi *ſubjunctivus*, vel *conjunctivus* vocatur. Denuo modus loquendi, quo quis ſe vello rem in aliena poteſtate ſitam exprimat, dicitur *optativus*; & *imperativus* dicitur iſte modus, quo quis rem in ſua poteſtate ſitam fieri jubeat vel permittat; *potentialis* vulgo dictus à modorum numero, me judice, amandandus eſt; & viderint critici, an modus *infinitivus* dictus, ſiccine dicendus jure ſit, an potius *thema* verbi, ut aliqui contendunt. Equidem in modorum collegium grammaticorum communi ſuffragio cooptatum haud temerè expellendum cenſeo.

VIII. Verbum, ſecundum receptam partitionem, dividitur in *Activum*, *Paſſivum*, & *Neutrum*. Activum eſt quod actionem realem, ut *verbero*; vel intentionalem, ut *cognoſco*, *video*, ſignificat. Paſſivum, quod paſſionem ſignificat, ut *verberor*, *cognoſcor*, *videor*. Neutrum autem duplex eſt, vel quod actionem ſignificat, vel quod rem aliquam ſine actione ſignificat. Iſtud Neutro-activum dici poteſt, propterea quod actio, quam ſignificat, terminatur ab ipſo agente, & in illo recipitur, hujuſmodi ſunt *prandeo*, *cæno*, *curro*, & ſimilia, quæ diſtinguuntur ab activis, ſimpliciter dictis, quæ actionem ſignificant tranſeuntis naturæ, in alio ſubjecto, vel objecto terminatam.

IX. Neutra actionem non ſignificantia ſunt quæ qualitatem, ut *albet*, *viret*, *friget*, *tabet*, *valet*; vel ſitum, ut *ſedet*, *ſtat*, *jacet*; vel relationem ab locum, ut *adeſt*, *abeſt*; vel denique eſſentiam, exiſtentiam, aut ſtatum rei ſignificant, ut *eſt*, *exiſtit*, *quieſcit*, *ſilet*, *excellit*, *præeſt*.

Hæc eſt communis verborum diviſio, quam admittendam & à nobis eſſe duximus, tametſi lingua *Francica* non agnoſcat verbum paſſivum, utpote in quâ vox paſſiva non peculiari inflexione formatur, ut apud *Græcos*, & *Latinos*; ſed circumſcribitur in modis omnibus & modorum temporibus per participium præteriti temporis, & auxiliaria *weſen* & *werthen*, ut infra docetur.

CAP.

CAPUT DECIMUM.

De conjugationibus verborum apud Francos.

I. VERBO etiam accidit conjugatio; conjugationes autem verborum in *Franco-Theotiſcâ* ſunt tres.

II. Prima conjugatio eſt verborum, quæ formant præteritum indicativi mutando ultimam ſyllabam præſentis in *ada, óda, eda, ida,* vel in *ata, ota, etá, ita,* ut ſequens paradigma oſtendit.

III. *Paradigma primæ conjugationis.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futur.	Ich machon, an, en, un, o, u, iu, *facio, faciam.* Thu machoſt, eſt, iſt, os, es, is, us. Her machot, at, et, it, ad, ed, id.	Wir machon, an, en, un, & machomes, ames, emes, umes. Ir machot, et, it, od, ad, id. Sie machont, on, ant, an, ent, en, machomes, ames, emes, umes.

Exempla numeri ſingularis.

1. Vana thiu thencon ich, thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem ſuæ divinitatis.* w. Machon ich *tabernaculum deo.* w. Ne ſeent thiz niet ana weliches laythes ich levon, *non vident in quali acerbitate vivo.* w. Seent thaz ana thaz ich thar-umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuoſæ conſtantiæ* mith thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Ich ſlaphon, ande min herza wachot. w. Ich beſueron juch jungfrouwan, ... ich biddon juh guode ſielan. w. Ich ſchenkan thich gepimentadon win, *dabo tibi vinum aromaticum.* w. Samo looſen ich thi *per baptiſmum à diabolicâ ſervitute,* ande volbringan thich *in terram viventium.* w. Er ich hino withero bringon in minero muoder hus, *donec illum introducam in matris meæ domum.* w. Ih tuon juuih uueſan manno fiſcara, *faciam vos fieri piſcatores hominum.* Tat. XIX, 2. Inti ih inan ſeliun ju, *& ego vobis eum tradam.* CLIV. 1. Ich bekenno min unkraft, *agnoſco imbecillitatem meam.* w. Er ich geſtiigan uphen then palmboum, ich meino an thaz *cruce, Donec palmam ſcandam, intelligo crucem.* w. Kunde mir, *ô ſponſe,* then ich mith allon crafton minno, *indica mihi, ô ſponſe, quem totis viribus amo.* Ich ſentu giheizi mines fater in iuuih, *ego mittam promiſſum patris mei in vos.* Tat. Ni trincku ich fon nu, *non bibam amodò.* Tat. Ik hier garu ſtandu, *hic paratus ſto.* C. C. Duot ſo ik ju leriu, *facite, ſicut ego vos doceo.* C. C. Than uuilliu ik ju ſeggean, *tum verbis dicam.* C. C. Allen zellu ih iu thaz, *hoc vobis omnibus dico.* Otfr. apud *Lamb.*

2. Mit then thu machoſt *ex peccatoribus juſtos, Quibus ex peccatoribus juſtos facis.* Uuaz touſiſt thu thanne, *quid ergo baptizas.* Tat. XIII, 22. Inti nennus thu ſinan naman, *& vocabis nomen ejus.* Tat. II, 5. Ther win then thu meinoſt ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum quod intelligis eſt dignum dilecto meo ad potandum.* w. *O ſponſe* thu mich heizeſt ufsteen *de lecto contemplationis.* w. Wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meyneſt aana mina eera, *nam in tuâ prædicatione nihil intendis niſi meum honorem.* w. Thu ſcameſt thich thaz thu jeht skandlikes duoſt. w. Thu in hiran hertan thir hereberga machoſt, ande ſie beskiermes *ab omni fervore tentationis, Tentoria tibi facis in illorum cordibus, illoſque defendis ab,* &c. Thu quithes thaz ich ſcona ſi. w. Min duua thu the ther niſteles in ſteinlochoron, *mea columba, quæ nidificas in foraminibus petræ.* w. Sage mir wine min war thu thine ſcaph weythenes, war thu rouwes umbe middendach, *indica mihi, mi ſponſe, ubi paſcas oves tuas, ubi quieſcas in meridie.* w. Thu ni coſtos truhtin God thinan, *non tentabis dominum deum tuum.* Tat. XV. 4. Oba thu nidarfallenti betos mih, *ſi cadens adoraveris me.* Tat. XV. 5. Inti imo einemo thionos, *& illi ſoli ſervies.* ibid. Giloubes, *credis.* Tat. XVI. 6.

3. Alſo auor thiu uzera rinda *ejuſdem pomi* in wine drunchan dualm machot, *quemadmodum vero exterior cortex ejuſdem pomi cauſat ſtuporem.* w. Alſo thaz *pomum mandragoræ* machot thie ſlaaphloſon *dormire.* w. Thich ne minnot nieman. w. Min herſa wachot. w. Thie bluom machot ſuozen ſtank. w. Wanda ſiu hiro werch bilethot nah Godes willan, *nam opera ſua conformat ad dei voluntatem.* w. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thiu ſtemma uz. w. Alſo ther hals ze ſamene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo. w. Hero nehein laazat ſin ſuerd van ſinemo thihe. w. Thaz bezeychenet thie hoghen ande thie

incomprehenſibilem naturam Chriſti. w. Sino war her ſeluo ſted hinder unſer wande, ande ſihet uz then venſtron, ande wardet van then linebergon, *en ubi ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, & deſpicit per feneſtras proſpiciens per cancellos.* w. Her skeynet ſine *divinitatem per miracula*, her neyget ſich nan uns *per humanitatis confeſſionem.* w. Her weythenet under lilion unze ther dagh cume. w. Than is imo ſo them ſalte them man te vuarpit than it te vuihti ni dog, *tunc illi erit perinde ac ſali qui abjicitur, quamprimum ſuam virtutem amittit, C. C.* In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad. w. Wer is thiuſa thiu thar uphferit. w. Wie eerhaft is thiu *eccleſia*, thiu ther ſamo thrado iled *ad terram viventium.* w. Alſo thaz veld ungeerit, thie bluomen berit. w. Sino ther min wine verid al in ſprungen, *ecce dilectus meus venit ſaliens.* w.

Exempla pluralis numeri.

1. Odo anteres beitomes, *en alium expectamus.* Tat. LXIV. 1. Inti zi imo comemes, *& ad eum veniemus.* Tat. CLXV. 2. Wahe goltchetenon in lampreythewiſe machon wir thir in wurmwiſe, *flexiles catenulas aureas tibi in murenularum formam vermiculatas fabricamus.* w. Louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *curremus in odore unguentorum tuorum.* w. Thiu giloubemes, *in hoc credimus.* Tat. Wer vreuwen uns ana thich, *Lætabimur in te.* w. Then heizen wir Heilant, *quem vocamus Jeſum.* Otfrid. Uuir habemes fater Abraham, *patrem habemus Abraham.* Tat. XIII, 14. Uuaz tuomes uuir, *quid faciemus.* Tat. XIII, 17. in 18 autem, uuas tuon uuir; in 16 vero, uuas ſculun uuir tuom. Biſt thu ther zuo uuert is, odo anteres beitomes, *Tu is, qui venturus, an alium expectamus.* Tat. LXIV. 1.

Sic in *hymno magno Eccleſiæ*, quem hic integrum diſcentium gratia ponimus.

HYMNUS.

1. Thih cot lopemes	*Te Deum laudamus,*
Thih truhtinan gehemes,	*Te Dominum confitemur,*
Thih euuigan fater	*Te æternum patrem*
Eokiuuelih erda uuirdit. [eret.]	*Omnis terra veneratur.*
2. Thir alle engila, thir himila	*Tibi omnes angeli, tibi cæli*
Inti allo kiuualtido,	*Et univerſæ poteſtates,*
Thir Cherubim inti Seraphim	*Tibi Cherubim & Seraphim*
Unbilibanlicheru ſtimmo forahарent.	*Inceſſabili voce proclamant.*
3. Uuiher uuiher uuiher	*Sanctus ſanctus ſanctus*
Truhtin cot herro.	*Dominus Deus Sabaoth.*
Folliu ſint himila inti erda	*Pleni ſunt cæli & terra*
Thera meginchrefti tiurda thinera.	*Majeſtate gloriæ tuæ.*
4. Thih tiurlichar potono cart,	*Te glorioſus Apoſtolorum chorus,*
Thih uuizagono loplichiu ruaua,	*Te Prophetarum laudabilis numerus,*
Thih urchundono kaſconnot	*Te martyrum candidatus*
Lobot heri.	*Laudat exercitus.*
5. Thih thurah umbiuurſt erdono	*Te per orbem terrarum*
Uuihiu gihit ſamanunga,	*Sancta confitetur eccleſia,*
Fater ungimezenera meginchrefti,	*Patrem immenſæ majeſtatis,*
Erhaftan thinan uuaran einagu ſun,	*Venerandum tuum verum unicum filium,*
Uuihan auh troſt atum.	*Sanctum quoque paraclitum ſpiritum.*
6. Thu chuninc thera tiurido Chriſt,	*Tu rex gloriæ Chriſtus,*
Thu fateres ſimbliger piſt ſun,	*Tu patris ſempiternus es filius,*
Thu za arloſanne anfingi mannan.	*Tu ad liberandum ſuſcepiſti hominem,*
Ni leithlichetos thera magidi ref.	*Nec horruiſti virginis uterum.*
7. Thu kerihtemo [ubaruunnomo]	*Tu devicto*
Todes angul,	*Mortis aculeo,*
Int tati calaupentem	*Aperuiſti credentibus*
Richi himilo.	*Regna cælorum.*
8. Thu za zeſuuun cotes ſizis	*Tu ad dexteram Dei ſedes*
In tiuridu fateres. [ſtiger.	*In gloriâ patris.*
Suanari kelaupanne piſt uueſan chum-	*Judex crederis eſſe venturus.*

9. Thih

9. Thih auûr pittemes — *Te ergo quæſumus*
Thinen ſchalchun hilf — *Tuis famulis ſubveni*
Thea tiuremo pluate archauftes. — *Quos pretioſo ſanguine redemiſti.*

10. Euuigero tua mit uuihen thinen — *Æternâ fac cum ſanctis tuis*
Tiurida lonot uueſan. — *Glorid remunerari.*

11. Kehaltan tua folch [liut] thinaz truhtin — *Salvum fac populum tuum Domine*
Inti uuihi erbe thinemu, — *Et benedic ereditati tuæ,*
Inti rihti ſie inti erheui ſie — *Et rege eos & extolle illos*
Unzi in euuin. — *Uſque in æternum.*

[thih,
12. Thurah einluze taga uuelaquhedemes — *Per ſingulos dies benedicimus te,*
Inti lobomes namun thinan — *Et laudamus nomen tuum*
In uueralti inti in ueralti ueralti. — *In ſæculum & in ſæculum ſæculi.*

13. Kiuuerdo truhtin tage deſamo — *Dignare Domine die iſto*
Ana ſunta unſih kihaltan. — *Sine peccato nos cuſtodire.*

14. *Milti unſer truhtin, — *Miſerere noſtri Domine,*
*Milti unſar. — *Miſerere noſtri.*

15. Si *miltida thiniu ubar unſih — *Fiat miſericordia tua ſuper nos*
Thiu mezu uuantumes in thih. — *Quemadmodum ſperavimus in te.*

16. In thih truhtin uuanta, — *In te Domine ſperavi,*
Ni ſi kiſcentit in euun. — *Non confundar in æternum.*

2. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *redditis eam aſſiduarum virtutum famâ inclytam.* w. Geet uz er jungfrouwan, ir tha bouwet in Syon. w. Ich beſueron juch guode ſielan ir ther drephed ad ſupernam Hieruſalem. w. E tamen aliquando additur: ut, quemit zi mir alle thie giarbitite, *venite ad me omnes, qui laboratis.* Tat, LXVII, 9.

3. Thie ther cunnon *diſcernere inter bonum, & malum.* w. Minnon thich thie jungfrouwan. w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont. w. Thie ther himo gewinnont geiſtliche kind *ex ſemine verbi.* w. Thie machont ſie dormire. w. Samo duont thie *doctores*, ſie ambechtant themo liude *cibum vitæ.* w. Inti tatunes thinc, *& concilium fecerunt.* Tat. CLIII, 4. Thie thas gihorente uuarunes gifehente, *qui audientes gaviſi ſunt*, CLIV. Wanda ſie Gott thes ze verror minnont. w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont. w. Thine *doctores*, thie hiro *ſubjectis iter ſalutis* ougant. w. Ande ne ſcament ſich nieht mines *crucis*, ande minero martero ſunder ſie guodlichant ana, w. Her was Iſmaelis ſun van then Iſmaelitæ cuman ſin, the ther huſe ne hauan. w. Ande gehaue thich *ad hæreticos*, the niet ne herdan minero ſcaphe. w. Thine *doctores* thie kundent themo liude thie rode mines bluodes, thar mide ich ſie verlooſda. w. *In Cypro* thar ſint ethelo reuon thar ther anawaſſen thie meyſton thruuo. w. Engaddi is auor ein ſted thar ther waſſent *arbuſculæ balſamum deſudantes.* w. Samo duont *doctores tui, ô ſponſa*, ſie ambechtent themo liude *cibum vitæ*, ande ophenent himo thie doychene thero geſcriphte. w. Thie wingardon bluoyent. w. Wanda geſtarchent thie *hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo bezzeſton wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon. w. P.kinnant, *incipiunt.* in gloſſa *Hrabani Mauri* apud. *Lamb.*

IV. *Obſervationes in tempus præſens & futurum indicativi.*

Tempus futurum ſimplex formari ut præſens in *Francicâ*, haud ſecus ac in matrici *Gothicâ*, ac ſorore *Anglo-Saxonicâ*, planius ac uberius demonſtrant ſequentia exempla: Thar giuon ich thir min wine mine ſpune, *ibi dabo tibi, ô ſponſe, ubera mea.* w. Ich gegriphon thich, *apprehendam te.* w. Ich ſchenchan thich, *dabo tibi poculum.* w. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Gibirit thir ſun, *pariet tibi filium.* Tat. Juueran cuning hahu? *veſtrum regem crucifigam?* Tat. Er ich thir wolle wardon, *priuſquam te perduxero.* Mit thiu fluohhon jûuuih man, *cum maledixerint vobis homines.* Tat. Fallat ſteorron huit heban tunglas endi hriſit ertha, bibot thiu breda ueruld, uuirdit ſulicero bocno filo, grimmid thie groto ſeu, vuirkit thie gebanes ſtrom ugiſon mid is uthion erthbuandeon, *cadent ſtellæ albicantes aſtra cœleſtia, horrebit terra, tremet latus mundus, multa talia ſigna facta erunt: ingens mare iraſcetur, & æſtus illius funeſtus terrorem incutiet ſuis fluctibus incolis telluris. C. C.* Ik

* In alio quodam codice reperitur *Kinade.* * Codex alius *Kinade.* * Codex alius *Kinada*,

gangu im at erist tuo, quat hie, cussiu ma, endi queddiu that ist Crist selbo, *ego primus illum adibo, inquit ille, osculabor illum, & dicam, quod hic ipse est Christus. C. C.*

Quando pronomen THU verbo secundæ personæ singularis numeri postponitur, abjectâ TH, cum verbo coalescit: ut in bistu: sino scona Bistu. w. Havestu: geseeret hauestu mir min herzo suester min gemahela. w. Sihestu: ne sihestu anderes nieht neware thaz thu ne gesihest in thinen *conventiculis*. Heyzestu: vone thannan heyzestu *filia principis*. w. Gewinnostu: samo gewinnostu mir, *ô sponsa, spiritualem prolem*. w. Pronomen etiam tertiæ personæ HER, cum verbo coalescit, abjectâ h, ut gehieter, pro gehiet her, vel gehiet er. ICH etiam, & IR, verbis postpositi, cum iis coalescunt: ut, in woldich, pro wolde ich; mugadir pro mugad ir; machodir pro machodir; quod tyronibus observandum est.

Tertia singularis in *C. C.* Per epenthesin τῦ E, & τῦ I, desinit in eat, & iat, ut in auuerdiat, sellet, pro auuerdat, fellat. Douch, *valet*, excisâ T finali, fit a doucht, per contractionem à douchet, quod à douchan, *valere*; *Saxonicè* dugan, unde dog pro douch in *C. C.* Prima pluralis legitur producta etiam in es: ut in isto *Otfridi*; wir lazemes uns lichan man then filu richan, *sinimus nos delectari viro valde divite*. Tenet hæc observatio & in aliis temporibus: ut, serentes suochtumes thich, *quæsivimus te dolentes*. Tat. Peculiare est istud, wir gehugega. w. p. 6. pro wir gehugan, *recordamur*.

Notandum denique est numerum pluralem in *C. C.* formari ut apud *Anglo-Saxones* in T: ut, Wir machat, ot. Ir machat, ot. Sie machat, ot. Prima scilicet & tertia persona inflectuntur ut secunda in at, vel ot, & per epenthesin in iat, eat, iot, eot. En exempla: thuo spracun im esu thia liudi angegin vurethа vuidarsacon, ne vui it bi thinon vuercon ni duot, quathun sia, that uui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it bi thinon vuordun, *tum respondit illi populus, & crudeles inimici, non est propter opera tua, quod te occidere velimus, inquierunt, sed propter verba tua*. Giuuerthat oc saligh, quat hie, thes ju saca biodat liudi after thesun lande, endi leth sprecat, hebbeat ju te hoske, endi harmes filo giuuirkeat an thesaro vueroldi, endi vurti gifrummat, felgeat ju firinspraca, endi fiondscepi, logneat juuša lera, duot ju lethes filo harmes thuru juuuaron herren, *facti eritis & felices, inquit ille, idcirco quod persequetur vos populus in hâc terrâ, blasphemantes vos, & opprobrio habentes, & in hoc seculo injurias vobis inferentes, & supplicio afficientes, & maledictis & inimicitiis vos insequentes, & de doctrinâ vestrâ falsum loquentes, & multas offensas & injurias in vos committentes, domini vestri gratiâ*.

V.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperfectum simplex.	* Ich machoda, machada, eda, ida, do. machota, ata, eta, ita, to, ti, te.	Wir machodan, en, on, un. & machodames, demes, domes, dumes. & *aliquando more Gothico*, machodidan. *&c.*
	Thu machodest, ost, test, tost, des, dos, tes, tos.	Ir machodot, et, it, od, ed, id. & *more Gothico*, machodidet. *&c.*
	Her machoda, ada, eda, ida, do. machota, tta, eta, ita, to, ti, te.	Sie machodan, en, on, un. & *more Gothico*, machodidan. *&c.* & *per appositionem* o *paragogici*, machodidano, eno, ono, uno.

Quære exempla in temp. perf. simplici.

	Singulariter		*Pluraliter.*	
Temp. imperf. & perf. circumscrip.	Ich was Thu wast Her was	machande.	Wir waron Ir waret Sie waron.	machande.

Exempla temp. præt. circumscripti.

Buenti warun, *habitabant*. Otfrid. Thiu zuhi vuas vuahsenti in druthines henti, *crevit pes in manu domini*. Otfr. Inti uuarun imo folgente, *& secuti sunt eum*. Tatianus XVI. 3.

	Singulariter	*Pluraliter.*
Temp. perf. simplex.	Ich machoda, &c. Thu † machodest, &c. Her machoda, &c.	Wir machodan, &c. & machodames, &c. Ir machodot, &c. Sie machodan, &c.

* Hic autem notandum est, præteritum tempus haud raro euphoniæ gratiâ contractionem pati, in quo nonnunquam tenues & mediæ in asperas mutantur: ut in hafda, pro hauida; mochta, pro mogida; kunda pro kundida; scankta, pro scankida; vuegda, pro vuegida; brachta, pro bragda, à brangida; suochta, pro suochida; wisda & wista, pro wisida. † Tat. CCVII. 2. Legitur forlieza, *dereliquisti*: Got min, Got min, bi thiu forlieza thu mih.

Exempla

Exempla ſing. num.

1. Thes naghtes an minimo beddo vortheroda ich minen wine, ich vortheroda hine, ande ne vand ſin niet, *noctu in lectulo meo quæſivi meum dilectum, quæſivi illum, & non inveni.* w. Wanda ich ſuleche, arbeyd ande ſuleche *perſecutiones* nu ne lithon, ſo ich er thes *in initio fidei* tholeda. w. Alſo ich *plebem Iſraeliticam per mare rubrum* wiſda *in terram promiſſionis.* w. Thurgh thinan willan tholido ich thie wundan *eluvorum & lanceæ.* w. So uuaz ſo ih uuidar Gotes willan gilati, odo mir iz thuruh min kinthiſgi giburiti, odo thuruh ubartruncani, odo thuruh min ſelbes giſpenſti, odo thuruh anderes mannes giſpenſti girida. F. V. C. Ik thuruh Got iz dati ſoſo man mih bati, *cum deo ita feci, ut juſſus eram. Otfr.* apud *Lamb.*

2. Themo thu gewizſcaf ſagetos, *cui tu teſtimonium perhibuiſti.* Tat. Giſahun mine ougan thinan heilant, then thu giantwurtitos fora annuzze alleto folco, *viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paráſti ante faciem omnium populorum.* Inti minnotos, ſo thu mih minnotos, *& dilexiſti eos, ſicut me dilexiſti.* Tat. CLXXIX, 2.

3. Ther cuning machoda himo ſelvemo einan disk. w. Tho begunda min ſalfwurt meer, ande meer ze ſtinchene, wanda ſich Got van himole hare ze erthan gebrachta thurgh minon willon. w. Thiu mich eriſt ze gelouuan brachta. w. Ande thero thorninan Coronan, thie himo Judaica Gens uphſazta. w. Min wino rachta ſina hand in ze mer, and min wamba erbeveda ze ſinemo angripho, *dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Thaz her muotheda, thaz her dodon erquikkeda, allarſlacta ſiechudom heileda thaz draph *ad divinitatem, Quòd fatigatus fuerit, quòd mortuos reſuſcitavit, & omne genus morbos ſanavit,* &c. w. Ther kuning leydoda mich in ſinan winkelnere. w. Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide *Maria Magdalena* ſaluado *pedes domini.* Under themo aphalderbouma erquichto ih thich. w. Ther cuning leydede mer in ſine genathema. w. Nu vernimet wanan ſich thaz leythe geburede, *nunc intelligite, unde hæc acerbitas provenerit.* w. Samo thiu *plebs Iſraelitica* ilede van *Ægypto ad terram promiſſionis.* w. En adales man an is acker ſaidi hluttar hren corni handon ſinon. *C. C.* Unhold man ſaida. *C. C.* Sageta gewizneſſe, *perhibuit teſtimonium.* Tat. Gioffonota, *aperuit*; nahlihito, *appropinquavit.* Tat. Kiſalota, *offuſcavit.* gloſſ. Er irbleicheta, *palluit.* Otfr. Non raro ſyncopantur præterita: ut in Salta, pro ſalita, *tradidit.* Santa, pro ſantita, *miſit.* Satanas geroto juuuer, *Satanas expetivit vos.* Tatian.

Exempla pluralis numeri.

1. Uuir giſahumes ſinan ſterron in oſtarlante, inti quamumes inan zi betonne, *vidimus ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Tat. VIII. 1. Ih inti thin fater ſuohtumes thih, *ego & pater tuus quærebamus te.* Tat. XII, 6. Uuir alle intphahemes, *nos omnes accepimus.* Tat. XIII. 9. Uuir fundumes Meſſiam, *invenimus meſſiam.* Tat. XVI, 4. Uuir gihugitumes, *recordati ſumus.* CCXV, 2.

2. O *ſanctæ animæ* ir fragodot welich min *ſponſus* ſi *in humanitate.* w. Ir heyliga ſelan, ir thar drephet *ad viſionem pacis æternæ*, ir fragodet mich welich thar ware *dilectus meus.* w.

3. Wanda *Apoſtoli*, ande *martyres*, thie ther mith hires ſelues bluode himelriche arnodan. w. Sie ſeredan mich, w. Mine hande dropheden mirron. w. An then thie ruode mines bluodes mit *effuſione ſui ſanguinis* biletheden. w. Thie gauon mir thiu andewarde. w. Sie ſlogun ſin houbit, *percutiebant caput ejus.* w. Ni namun ſi gouma, *non advertebant animum.* Otfridus. Suahtun ina heizo, *quæſiverunt eum diligenter.* Riafun filu heizo, *vociferati ſunt ardentiſſime.* Otfr. Thie man thoh thie thar ſcanktun, iz filu wola irkantun, the iz wazar luteraz waz, tho ſi vultun thiu vaz, *verum miniſtrantes, hoc bene noverunt aquam fuiſſe puram, dum vaſa implerent.* Otfrid. Giengum tho zuo Gotes engila inti ambahtinuno imo, *accedebant tunc angeli dei, & miniſtrabant ei.* Tat. XV. 6.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Tem. perfectum. circumſcriptum.	1. Ich hauon 2. Thu hauoſt 3. Her hauet	gemochod.		1. Wir hauon 2. Ir hauet 3. Sie hauont	gemachod.	
	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Temp. pluſquam perf. circumſcrip.	1. Ich hafda 2. Thu hafdeſt. 3. Her hafda	gemachod.		1. Wir hafdon 2. Ir hafdet 3. Sie hafdon	gemachod.	

Temp. futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal, machan, *&c.*

Modus imperativus.

Prima & tertia perſona utriuſque numeri in præſenti tempore modi imperativi circumſcribitur per ſecundam perſonam imperativi verbi lazan vel laazan, *ſinere*: & infinitivum verbi principalis;

cipalis; ut laz thaz gewerthan *fiat hoc.* w. Laz mih thine ſtemma vernemen, *fac ut vocem tuam percipiam.* w. Latat jûuua leoht mikil ſcinan, *luceat magnopere lux veſtra.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	1. Mache, i, a, o, ich. *vel* laz mich machan.	1. Machen, machames, machomes, machemes, mache wir, vel laz, latuns machan.
	2. Mache, i, a, o, thu.	2. Machet, it, ot, ut, machent, ir.
	3. Mache, a, o, her. *vel* laz hina machan.	3. Machont, ent, on, en, ſie. *vel* laz ſie machan.

Notetur hic obiter, tres perſonas pluralis numeri tam in præſenti indicativi, quam imperativi & optativi, terminari non raro ut prima perſona ſingularis, quando pronomina iis poſtponuntur: ut, ghie wir anne then akker; weſe wir alle wile an then thorpon; ſtie wir fruo uph ze then wingardon; do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum; commoremur in villis; mane ſurgamus ad vineas; videamus ſi floret vinea.* w. vid. Gram. *A. Sax.* cap. VIII. R. I.

Exempla ſingularis numeri.

1. Mache ich thaz, *ô, ut faciam iſtud.* 2. Mache ſie *conſtantes, Fac eos conſtantes.* w. Sage mir win min. w. Kunde mir *ô ſponſe.* w. lile ze mir min gemahela. Wende thin ougan vone mir, w. skeythe opheno van mir. w. In thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min. w. Kere withere ze mer mino win. w. Gehuge ouch minero wundon. w. Gehuga thaz ich thie *angelica præſidia* hauon geſcaphat. w. Zoiga mer thin anluzza. w. Nu ſaga uns ouch welich her ſi *in naturâ humanitatis.* w. Untduo mir min ſueſter, *aperi mihi mea ſoror.* Scirmi, *defende,* Otfrid. Kaſcrimi, *defende,* idem. Loſi uns, *libera nos,* Kero. Stiuri dina ſchalcha, *guberna tuos famulos.* Hymn. Neri thich fan thero nodi, endi ni thes atuomi. C. C. Giſeſtino thine bruoder, *confirma fratres tuos.* Tat.

3. Cuſſe her mich, *oſculetur me.* w. Nu cume her ſeluo, ande cuſſe mich mit themo ſuoze ſines *evangelii.* w. Hahe, hahe man inan, *ſuſpendatur,* Tat. Liuhte juwar lioht, *luceat lux veſtra.* Tat. Thin ſtemma skella in minon oron, *reſonet vox tua in auribus meis.* Willeramus.

Exempla numeri pluralis.

1. Si ſiu mura, wirche wir uphe thie ſiluerine were, ſi ſiu dura vougen wir thie dura ze ſamene mit cedrinon tauelon, *ſi murus eſt illa, ædificemus ſuper eam propugnacula argentea; ſi oſtium eſt, compingamus oſtium tabulis cedrinis.* w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſtie wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, videamus,* w. Nu helphe wir hiro thus .... then ophene wir *ſcientiam ſanctarum ſcripturarum.* w. Farames zi Bethlehem inti giſehemes, *tranſeamus in Bethlehem, & videamus.* Tat. VI. 4.

2. Ezzet mine friunde, drinket, and werthet drunkan, mine lieveſton. w. Get in alle uueralt, predigot *evangelium* allera giſcefti, inti leret alle thiota toufenti ſie in naman fater, inti ſunes, inti thes heilagen geiſtes, *ite in mundum univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ, & docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti.* Tat. CCXLII, 2. Nu vernimet wanan ſich thaz leythe geburede. w. Ir *doctores eccleſiæ* duot wara war ſich thie *hæreſes* aller eriſt buren. Minot juwera fianta. Tat. Underleged mich mid bluomen, umbeleged mich mid ephon. w. Stiured mich mid juwan goodan bilethen. w. Erot gi arman man, deleat juuuon odwelon, ne ruokeat .... ac hugeat. C. C. Gihuggeat gi, quat hie hund ju iſt that dad cuman. C. C. Ne duont thes niet wara, *nolite conſiderare.* w. Ne ſeent thaz niet. w. Fahent uns thie luzzelon vohon. w. Gihuggent gi ſimla hu ik ju hier gibiudi. C. C. Kumet gi, quithit hie, thia thar gicorana ſindun, endi antfahent thit craftiga riki thit guoda that hier gigeruuid ſtendit, that thar vuarth gumono barnon givuarabt fan theſaro vueroldes endie. Marient thit for thero menigi. C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus futurum.	Ich ſcal Thu ſcalt } machan. Her ſcal	Wir ſculan Ir ſculed } machan. Sie ſculan

VI. *Modus optativus potentialis conjunctivus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futurum.	1. Ich mache, i, o, a.	1. Wir machon, an, en. & machomes, machames, machemes.
	2. Thu maches, is, os, as.	2. Ir mached, et, it, id.
	3. Her mache, i, o, a.	3. Sie machon, an, en. & mache, a.

Exempla

Exempla numeri ſingularis.

1. Haued her mich gewiſed, thaz ich himſeluon minne. w. Wer weret mich thes thaz ich thich ſehe, ande cuſſan muoze? w. Thes biddon ich ze thiu thaz ich newanne ne kume *in conventicula hæreticorum.* w. Ich ſtuont uph thaz ich minemo wino untdade. w. Sie riede en mir ouch thaz ich *mundiales curas* hinan worphe. w. Ich hauo mich geeinot thaz ich uphen then palmboum ze ſtigene thaz ich zidech ouaz thar nema. w. That ic waldand mer drohtin diurie eſtho derbi thing ſirin were fellie, eſtho ſiundo nithſtrid widerſtande, *ut deum jam glorificem dominum meum, neque quid malignum aut facinoroſum perpetrem, & ut inimici* [diaboli] *invidiæ reſiſtem.*

2. Thaz thu forſtantes, *ut cognoſcas.* Tat. procem. 4. Wer weret mich thes thaz thu menniſco werthes, ande alle thiu *officia humanæ naturæ* an thir haues, ande thanne mith rechte min bruother heizes. w. Ande ſcalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran, thaz thu niet anderes thar mide ne meinas newara mina minna. w. Thar gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, ande mir thar geleidos *in omnem veritatem.* w. Niete mer ne mugan thich geirren newether *pagani*, noch *mali Chriſtiani*, thu ne bluoyes allizana *in virtutibus.* w. Oba thu thar gihugis, *ſi ibi* vel *ejus recordatus fueris.* Tat.

3. Sunder Agricola, ther beithe ſinemo herron wirche, ande her ſeluo an themo deil haue. Wer weret mich thes thaz mich hinne fure nieman ne vorkuze. w. Nu beſueret her auor *filias Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam* ſo wanne ſo ſiu ſlaaphe. w. Unze ther dagh uphge, ande thar naght ſcada hinan wieche. Min drut is neither gigangan ze ſinemo gardon, thaz her weythene in then gardon, ande her thie lilion ze ſamene leſe. w. Thu ſcames thich thaz thu jet ſcandlikes duoſt, ande thaz mir miſlicho. w. Thu niet ſcandliches ne duoſt, thaz minan ougan miſliche. w. Thaz her ſeluo zaller eriſt ſin *evangelium* ande thiu *myſteria regni cæleſtis* furebringa. Vana thiu thencon ich thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem ſuæ divinitatis.* w. Alſo is thaz *ſummum bonum*, thaz man an Godes anwarde cuma. w.

Exempla numeri pluralis.

1. Thaz uzzan forhta arloſte ſon hentin unſero ſianto thionomes him, *ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviamus illi.* Tat. IV. 15. Thionomes imo, *ſerviamus illi.* Tat. IV. 16.

2. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ni wecchet. w. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ni weched. w. Thaz ir mir leiſtit huldi, *ut mihi præſtetis obſequium fidele.* w.

3. Thaz ſie hiro *auditores* machon zaller eriſt *in fide florere.* w. Unze ther dagh cume, ande thie nacht-ſcadan hinan wiechen. w. Thaz ſie ilen *intrare ad vitam.* w. Thaz ſie beithe hin ſeluon jogh hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum.* Unzen ſie *paulatim* volle cuman *ad ſolidum cibum divini verbi.* The thornan ne mugan thie lilian behudan, ſiu ne waſſen ande bluoye under him. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. perfect. ſimplex.	Ich machode, i, machote, i.	Wir machodan, tan, en, on, un, & machodidan, en, on, *more Gothico.*
	Thu machodes, tes, tis.	Ir machodet, tet, ed. & machodidet, *more Gothico.*
	Her machode, i, machote, i.	Sie machodan, tan, en, on, in. & machodidan, en, on, *more Gothico. & per appoſitionem paragogici* o machodideno, *&c.*

Exempla numeris ſingularis.

Tho ſagode ich ſine *qualitatem. Quum dicerem vobis illius qualitatem.* w. Ih vuirdu Gote Almahtigen bigihtig thes ik unrehtes giſahi, unrahtes gihorti, unrehtes githanki. F. V. C. Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehte, *non veni ad vocandos juſtos.* Tat.

Nu vernimet wanan ſich thaz leyth geburede. w. Hiet engil Godes that fruod gumo foroht ni wari, hiet that hie im ni andriede. Batun man in iz zoigoti. *Otf.* Denne ſih karati za peranne, *quum ſe pararet ad pariendum.* gloſſ. Gruotta hie thuo Iohannes an thiet hie iru fulgengu vuell minniodi. *C. C.* Quat that ma thurſtidi. *C. C.*

Exempla numeri pluralis.

That ſie giantwurtiten inan Gote, *ut ſiſterent eum deo.* Tat. Ni uuiſtun uuat ſie imo ant-uurtiten, *ignorabant quid reſponderent ei.* Tat. CXCII. 5. Thaz ſie ſich warnotin, *ut caverent ſibi.* Otfr. Ac bigan that folc undar im rincos radan huo ſia thena rikion Criſt vuegdin te uundron. *C. C.* Thiu heri Iudeono habdun thuo thia ara man alla giſpanana that ſia themo landſcathen lif abadin, githingodin them thiobe thie oft an thiuſtria naht uuam giuuarahta, endi vualdand Criſt zuelidin an crucie. *C. C.*

VII. Tempus imperfectum circumſcribitur etiam per auxiliaria wolde, ſcolde, mochte, kunde, & infinitivum verbi principalis: ut, huo ſia ſcoldin is gebodſcip frummian, *quomodo mandata ejus exequerentur. C. C.*

VIII. Tempus perfectum circumſcribitur etiam per auxiliare have & participium verbi principalis. Exempla quæras ſupra in cap. VII.

IX. Tempus pluſquàm perfectum circumſcribitur per auxiliare hafde vel hadde, & participium verbi principalis. Exempla quærenda ſunt in cap. VII.

X. Tempus futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria ſcule, ſule, muge, kunne, wille, wolle, & infinitivum verbi principalis; ut plurimis exemplis ſupra oſtenditur in cap. VII.

Modus infinitivus.

XI. Modus infinitivus duplex eſt in linguâ *Franco-Theotiſcâ*, haud ſecus ac in *Anglo-Saxonicâ*; ſimplex & derivativus. Simplex, qui perinde ſignificat ac præſens infinitivi apud *Latinos*, terminatur in an, en, in, on, un, ut machan, machen, machin, machon, machun, *facere.* & aliquando N finale vertitur in M, ut in tuom, *facere.* Aliquando etiam finali N abjecta, terminatur in A ut apud *Cimbros.* Sic in epitome quâdam decalogi, quam lectoris gratia hic integram appono.

Dit ſynt dae tyaen wird.

Iſrahel dyn God is een weer God, him ſcheltu TIENIA, ende ſynera mit nene fraemde goden MENZIA. Iſrael dyn god ſcheltu neen byld MAKIA fan alle da creatura der bi data himel fliucht, jeſta op der eerde ſwerft, ende in da wettere ſuomt. want ick mine ontanck wreek al tyda fyarda, ende myne tanck laenie al toe da tyenda. Iſrahel dyn godes nama ſcheltu naet FORSWERA, ner to nene idelniſſe op tyaen ſonder need. Iſrahel dis ſonnendeis fira ſcheltu naet FORJIETA.

Diſſe fyower boeden weren in eenre taefla, ende diſſe ſex byr ney folgiet weren in een ander taefla.

Iſrahel era dyn fader, ende dyn moder, hoe du lange libbe op der eerda. Hoed di uan hoerdom. Hoed di uan manſlachta. Hoed di fan tyeſta. Hoed di fan falſch tiuch. Hoed di uan onetter bijeringe alle der tingena deer dyn neeſta ægh mit mara riucht dan du.

Hæc autem potius inter *Semi-Francica* versùs hodiernam *Theotiſcam* vergentia, quàm inter *Francica* vetera numeranda judicamus. So uuas iro uuiſa than that ſia thar thia helagun tid haldun ſcoldun. C. C. Ob willit bekennin, *ſi ſcire velitis.* S. Ann. Arabeiti lidin, *ærumnas ferre.* Terminatur etiam in C. C. per epentheſin poëticam in ean, ian, oian, ut in hebean, pro hebban; leſian, pro leſan; duoian pro duan; haloian, pro halan; & iſtiuſmodi haud paucis. Terminatur etiam infinitivus purus aliquando in *igean*, more *Saxonico*, ut conjicere par eſt ex verbo vuendigie, in Cod. *Cott.* Thes vuilleon ni habit that hie ina aloſie, vuendigie fan theſaro vuroldi. C. C.

XII. Infinitivus derivativus, qui vim ſupinorum, gerundiorum, ac participii in *dus* habet, terminatur in *ene*, *enne*, *ane*, *anne*, præpoſitâ præpoſitione ze, zi, zo: ut, ze machene, ze machenne, ze machane, vel ze machanne. Exempla ſequuntur. So ſie ſint unſemſte ze verwinnene, *adeo difficiles ſunt victu*, vel *obtentu.* Thaz eyno is ze merchene, *hoc unum notandum eſt.* Wanda ſiu is liht ze vernemene, *quia eſt facilis perceptu.* Quamun zi biſnidonne thas kind, *vemunt ad circumcidendum puerum.* Tat. IV. 11. Wanda ſiu is unſemſte ze vernemene, *nam ea eſt difficilis intellectu.* Wanda mir lief, ande luſtlich is thine ſtemma ze vernemene, *nam vox tua mihi eſt delectabilis, ac jucunda auditu.* Niedſam ſint ana ze ſohene, *ſunt jucunda viſu.* Thu ther fliz haueſt allizana ze phlanzene in thinen *auditoribus virtutum germina, Tu qui ſtudium habes plantandi virtutum germina in tuis auditoribus.* Allmahtig truthin forgib uns mahti, inti giuuiti thinan vuillon zi giuuarcanne, inti zi gifremene, *domine omnipotens, concedas nobis potentiam & facultatem operandi & adimplendi voluntatem tuam.* F. V. C. Ih quam man zi ſcheidanne widar ſinan fater, *veni ad ſeparandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat.

XIII. Infinitivus derivativus, qui & gerundivus, ſupinalis, ac participialis à nobis dicitur in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ*, terminatus etiam occurrit per proſtheſin poeticam in *ea*: ut, nu iſt thie helago Criſt cuman to aloſannea thia liude, *nunc venit ſanctus Chriſtus ad redimendam populum.* C. C.

XIV. Participium præſentis temporis terminatur in *de*, *te*, *di*, *ti*: ut, machande, machante, machandi, machanti, *faciens.* Miskenti, *miſcens.* Tat. Toufenti, doufenti, *baptizans.* idem. Stantenti, *ſtans*, ſehenti, *videns.* Tat. II. 4. Wieenti God, *benedicens Deum.* IV. 11.

XV. Participium præteriti temporis formatur in *at*, *et*, *ot*, *ad*, *ed*, *od*, præpoſito ſyllabico augmento, *ge*, *gi*, *ke*, *ki*, *ka*: ut, gemachat, gemachet, gemachot, gemachad, gemached, gemachod, *factus*, *a*, *um.* Syllabicum augmentum *ge* liqueſcit aliquando in *je*: ut in jegivan, pro gegivan *datus*, *a*, *um.* Et præterea notandum à tyronibus eſt, quod omnia verba non formantia præteritum indicativi in *oda*, *ada*, *eda*, *ida*, vel *ota*, *ata*, *eta*, *ita*, terminant participium præteriti temporis in *an*, vel *en*; ut in geboren, gefunden, à beran *ferre*, *parere*, findan *invenire*.

CAP.

CAPUT UNDECIMUM.

De ſecunda conjugatione verborum in lingua Francicâ.

I. CONJUGATIO ſecunda eſt verborum, quæ formant præteritum abjiciendo terminationem præſentis indicativi, & mutando vocalem vel diphthongum penultimæ ſyllabæ in aliam vocalem vel diphthongum. Sunt autem iſtiuſmodi verba duplicis generis, vel enim habent I vel E breve in penultimâ infinitivi; aut I vel E longum. Habentia I vel E breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando iſtud I vel E breve in penultimâ præſentis indicativi in A: ſic à nemo, vel nemon, *capio*, formatur nam; à bero vel beron, *fero*, bar; à bido vel bidon, *peto*, bad; à ſpreco vel ſprecon, *loquor*, ſprac; à findon, *invenio*, fand; à brehhan, *frangere*, brah; à geban, *dare*, gab.

II. Habentia autem I vel E longum in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando iſtud I vel E longum in penultima præſentis indicativi in diphthongum. Sic à litho vel lithon, *tolero*, formatur leith; à hefo vel hefon, *levo*, hoof; à klyfo vel klyfon, *findo*, klauf. Et cætera omnia, quæ ad hæc duo paradigmata non poſſunt reduci, merito pro anomalis habenda ſunt.

III. Quædam duplici præterito gaudent: Sic à geſchehan, *fieri*, formatur geskieda, & geſcagh; à ſaian, *ſerere*, ſaida & ſeu. En adales man an is acker ſaidi hluttar then corni handon ſinon, thuo geng thar is fiond after thuru dernian hugi, endi it all mid durthu obar ſeu mid vueodo vuiriſton. *C. C.*

CAPUT DUODECIMUM.

De verbo paſſivo apud Franco-Theotiſcos.

I. VERBUM paſſivum propriè loquendo in linguâ *Francicâ* nullum eſt, ſed vox paſſiva in eâ formatur adminiculo verborum auxiliarium ſiin vel weſan, *eſſe*, & werthan vel gewerthan, *fieri*, de quibus ſupra in capite VII.

En paradeigma per omnes modos.

Modus indicativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	Ich bin *vel* werthe *vel* uuerde Thu biſt *vel* wertheſt Her is *vel* werthet	gemachod.	Wir ſiin *vel* werthen Ir ſiit *vel* werthet Sie ſint *vel* werthent	gemachod.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. imp.	Ich was *vel* warth *vel* uuard Thu waſt *vel* wartheſt Her was *vel* warth	gemachot.	Wir waran *vel* wurthan Ir waret *vel* wurthed Sie waran *vel* wurthan	gemachot.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præt.	Ich bin gemachot Thu biſt gemachot Her is gemachot	worthan.	Wir ſiin gemachot Ir ſiit gemachot Sie ſint gemachot	worthan.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. pluſ. perf.	Ich was gemachot Thu was gemachot Her was gemachot	worthan.	Wir waran gemachot Ir waret gemachot Sie waran gemachot	worthan.

Singulariter.

Tempus futurum. { Ich ſcal, *vel* willon gemachot / Thu ſcalt, *vel* willet gemachot / Her ſcall, *vel* will gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Pluraliter.

Tempus futurum. { Wir ſculan, *vel* willon gemachot / Ir ſculet, *vel* willet gemachot / Sie ſculan, *vel* willont gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Modus imperativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	* Thaz ich ſii, *vel* werthe / Sii, *vel* wis, *vel* werthes thu / † Sii, *vel* werthe her	gemachod.	‡ Siin, *vel* werthin wir / Sii *vel* weſat, *vel* werthet ir / ** Siin *vel* werthent ſie	gemachod.
T. fut.	Ich ſcal gemachod / Thu ſcalt gemachod / Her ſcal gemachod	ſiin, *vel* werthan.	Wir ſculan gemachod / Ir ſculet gemachod / Sie ſculan gemachod	ſiin, *vel* werthan.

Modus optativus potentialis conjunctivus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	Ich ſii *vel* wertha / Thu ſis *vel* werthes / Her ſii *vel* wertha	gemachot.	Wir ſiin *vel* werthen / Ir ſiit *vel* werthet / Sie ſiin *vel* werthen	gemachot.
T. imp. ſimplex.	*Singulariter.* Ich wara *vel* wurthe / Thu waros *vel* wurthes / Her wara *vel* wurthet	gemachod.	*Pluraliter.* Wir waran, *vel* wurthen / Ir waret *vel* wurthet / Sie waren *vel* wurthen	gemachot.

Tempus imperf. circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde, mochte, kunde gemachot ſiin *vel* werthan.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. perf.	Ich ſii gemachot / Thu ſis gemachot / Her ſii gemachot	worthan.	Wir ſiin gemachot / Ir ſiit gemachot / Sie ſiin gemachot	worthan.

Singulariter.

T. pluſquam perfectum. { Ich wara, *vel* wurthe gemachot / Thu wares, *vel* wurthes gemachot / Her wara, *vel* wurthet gemachot } geweſen *vel* werthan.

Pluraliter.

T. pluſquam perfectum. { Wir waren, *vel* wurthen gemachot / Ir waret *vel* wurthet gemachot / Sie waren, *vel* wurthen gemachot } geweſen *vel* werthan.

Circumſcriptivè. Ich wolte, ſcolte, *&c.* gemachot ſiin, werthan.

T. futurum. Ich wille, ſcule, ſule, muge, kunne gemachot ſiin, werthan, *&c.*

---

* Vel, laz mich gemachod werthan. † Vel, gemachot werthan. ** Vel, laaza ſie gemachot lat hinan gemachot werthan. ‡ Vel, laazat uns werthan. *Auxilio verbi* lazan, *finere.*

Modus

Modus infinitivus.

II. Præsens, & imperfectum. Gemachot werthan, *fieri.*
III. Perfectum, & pluſquam perfectum. Siin gemachot worthan, *factum eſſe*, vel *fuiſſe.*
IV. Participium, ex quo vox paſſiva formatur. Gemachot, od, et, ed, *factus, a, um.*
V. Adjectiva & participia omnia tam activa præſentis temporis, quam paſſiva præteriti, cùm adduntur ſubſtantivis cum articulo indefinito EIN, vel poſt copulam iis poſtponuntur in oratione, moventur non raro tribus terminationibus, & tunc maſculinum definit in ER, fœmininum in E, & neutrum in EZ, AZ. ut, ein goter fader, eine moder, eine gotez hoiued. Eadem eſt ratio cum pronomina poſſeſſiva iis præponuntur. ut, min goter fader. Sed cum in oratione prædicati locum *naturalem obtinent, tum participia in conſonantem definunt; ſcilicet participium præſentis temporis in AND, vel ANT, & præteriti in OT, OD, ET, ED, EN, vel AN, in omni genere: ut, min fader is machand, mine muoder is machand, minaz hoiued is machand. Sed, ni fallor, tenet maximè hæc regula in citerioris antiquitatis auctoribus; locum enim non obtinet in omnium antiquiſſimo codice *Cottoniano*, in quo ne unum quidem aut participium, aut adjectivum in ER productum animadvertimus.

Præterea participia in eo adjectivorum moribus obſequuntur, quod emphaticè & demonſtrativè poſita poſt articulos terminentur in omni genere recti ſingularis in A, vel O, ut ſupra docuimus de adjectivis, cap. IV.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De verbo impersonali.

I. IMPERSONALIA dicuntur, quibus non præponitur certa perſona ich, thu, her, *&c.* Sed nomen MAN & pronomen HIZ: ut, man ſaged, *dicitur, dicunt*; hiz regnet, *pluit.*

II. Fiunt autem impersonalia ab omnibus verbis, & quæ in *Latina* efferuntur verbis paſſivis, his præponitur nomen MAN: ut, ni duit man untar mannum, *non fit inter homines*, vel *ab hominibus.* Otfr. Hahe, habe man inan, *ſuſpendatur.* Tat.

III. Quæ vero apud *Latinos* activis verbis redduntur, illis præponitur pronomen HIZ: ut, hiz ne verid nu ſo niet, ſo hiz eer deda, *non adeo nunc ſuccedit res, ut prius.* W.

IV. Nota tamen, quod HIZ omittitur, quando accuſativus vel dativus nominis vel pronominis perſonalis præmittitur, & nulla alia dictio præcedit: ut, mich ne luſtet niewehtes *niſi tantum diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* W. That himo hungreda, ande thurſta. W. Thuo fan them vuolcne quam helag ſtemna Godes, endi them helithon thar ſelbo ſagda that that is ſuno libbendero hioboſt an them mi licod an minon hugiſceftion. *C. C.* Thes brotes in ni briſtet. Si vero alia dictio præcedit, tum retinetur HIZ: ich weiz thaz hiz briſtet in thes wines. Meinet ir thaz hiz mich luſtet thus.

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De verbis reflexivis.

I. VERBA *reflexiva, ſeu reciproca fuerunt in uſu apud *Franco-Theotiſcos*, ut antea apud *Gothos*, & nunc apud *Franco-Gallos*: ut, wer vereuwen uns, *lætamur*; Gallicè, *nous nous rejouiſſons.* Thie ſich anazucchon, *qui ſibi arrogant*; Gallicè, *qui ſe vantent.* Balg ſih harto, *tratus eſt valde*; Gallicè, *il ſe fâche fort.* Nahit ſih himilo richi, *appropinquat regnum cœlorum*; Gallice, *le royaume des cieux s' approche.* Wanda ſich Got van himole hare ze erthan gebrachta, *etenim Deus de cœlo ad terram deſcendit*; Gallice, *parceque Dieu s'eſt conduit du ciel à la terre.* Bure thigh northwind, *ſurge aquilo*; *leve toy, vent du nort.* Tho richt ich mich uph ze guodan werchon, *tum erexi me ad bona opera*; *alors je me ſuis levé aux bonnes oeuvres.*

* Participium vel adjectivum tum dicitur obtinere locum ſuum naturalem prædicati, quum ſubſtantivum præcedit copulam in oratione, & adjectivum vel participium, de eo prædicatum, copulam ſequatur. † Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam*, cap. XVI. regul. 6.

O Synagoga thu wunderoſt thich, *O ſynagoga tu miraris*; *Tu t'étonnes, O Synagogue.* Therro ne magh ich mih nu volle wunderan; *je ne puis pas m'y aſſez. étonner.* Thine *prædicatores* ſizent ſich thie ze ſchenchene hiro *auditoribus*, *Student tui prædicatores hæc diſpenſare ſuis auditoribus*; *vos prædicateurs ſe piquent à diſpenſer cettes choſes à leurs auditeurs.* Ich hauo mich geeinot, *ſtatui*; *Je me ſuis reſolu.* Thar bewal ſich thin muoder, *ibi corrupta eſt mater tua*; *vôtre mere s'eſt corrumpue là.* Ef thu ſis Criſt Godes ſuno gang thi than fan them cruce, niherſtopi thi fan them ſimon, *ſi tu es Criſtus filius Dei veni de cruce, deſcende de patibulo*; *ſi tu es Chriſt le fils de dieu, va t'en donc de la croix, fai toy deſcendre icy bas de la potence.* C. C. Alia exempla ſunt, ubi verba reflexiva poſt ſe habent dativum: ut, ne forhti thu thir Zacharias, *ne timeas Zacharia.* Tat. II. 5. Legitur tamen cap. V, 8. ni curi thu forhtan, *noli timere.* & cap. VI. 2. ni curet ju fortari, *nolite timere.* verum cap. XI. 3. her forhta imo, *timuit.*

II. Reflexiva ſequuntur formam activorum, addendo ſemper accuſativum pronominis perſonalis, in omni perſona utriuſque numeri, de qua verbum uſurpatur, ut in ſequenti paradigmate obſervari poteſt.

Modus indicativus.

Tem. præſ. & fut. Ich wunderon mich, *miror.* Thu wunderoſt thich. Her wunderot ſich, *&c.*
Tempus imperfectum. Ich wunderoda mich. Thu wunderodeſt thich, *&c.*
Tempus perfectum. Ich hauon mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquamperfectum Ich hafda mich gewundrod, *&c.*
Tempus futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal mich wunderan.

Modus imperativus.

Tempus præſens. Thaz ich mich wundere. Wundere thich. Her wundere ſich, *&c.*
Tempus futurum. Ich ſcal mich wunderan. Thu ſcalt thich wunderan, *&c.*

Modus optativus potentialis conjunctivus.

Tempus præſens & futurum. Ich wundere mich. Thu wunderes thich, *&c.*
Tempus imperfectum, perfectum. Ich wunderoda mich, *&c.*
Tempus imperfectum circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde mich wunderan.
Tempus perfectum circumſcriptum. Ich haue mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquam perfectum. Ich hafde, vel hadde mich gewunderod, *&c.*
Tempus futurum. Ich, ih, ſcule, ſule, uuolle, kunne mich uunderan, *&c.*

Modus infinitivus.

Tempus præſens & imperfectum. Sich, ſih uuunderan, *mirari.*
Tempus perfectum, & pluſquamperfectum. Sich gewunderot havon, *miratum eſſe*, vel *fuiſſe.*
Participium. Sich uuunderandi, *mirans.*

III. Verum in *C. C.* & *Tat.* Wunderan vel uuonteran ſimpliciter & abſolute uſurpatur: ſia wundrodun alla huo io ſo kindiſc man ſulicha quidi, mahti gimahlean mid is muđu, *mirati ſunt omnes quomodo puer talia poßet loqui, & ſermocinari cum ore ſuo.* Bidun allan dag that uurod for them uuihe endi uuundrodun alla bihui hie thar ſo lang frahen ſinan theonon thurfti, *expectabat multitudo per totum diem ante templum, & mirabantur omnes, quamobrem ille* [Zachrias] *ibi tam diu domino ſuo miniſtraret.* In *Tatiano*; inti uunterotun thaz her lazzſta in temple, *mirabantur quod tardabat in templo.* Vide quod de reciproco loquendi idiomate ſcripſimus Gram. *Anglo-Sax.* cap. XVI. reg. 6.

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De verbis anomalis, ſive *irregularibus.*

I. MULTA ſunt verba in lingua *Franco-Theotiſca,* quæ à paradeigmatis primæ & ſecundæ conjugationis deflectentia pro anomalis habenda ſunt.

Hujuſmodi ſunt tuon, *facere*; quod in præt. facit teta, tata: ut, uuizzet ir uua ih ju teta, *ſcitis quid fecerim vobis.* Ob ih uuerc ni tati in in, *ſi opera non feciſſem in iis.* Tat. Uuaſgan, *lavare*, quod facit uuoſc: ut, after thiu her uuoſc iro fuozzi, *poſtquam lavit pedes eorum.* Tat. Fiengan vel fengan, & giengan vel gengan, quæ cum compoſitis faciunt fieng, & gieng in præteritis: Inti intheng ſin giuuati, *& accepit veſtimenta ſua.* Tat. Tho giengun ſin jungiron, *& abierunt diſcipuli ejus.* Tat. Sie ſtentan, ſtantan, *ſtare*, cum compoſitis faciunt ſtuont: ut, tho forſtuont ther Heilant, *tunc cognovit Jeſus.* niſi potius ad 2. R. c. XI. ſpectare videantur.

CAP.

CAPUT SEXTUMDECIMUM.

De adverbiis

Adverbia loci, ſitûs, diſtantiæ.

I. WAR, *ubi*. Mannes ſunt ni habet uuar her ſin huobit inthelde, *filius hominis non habet, ubi caput reclinet*. Tat. LI, 12. Jeſthes war, *alicubi, in quibuſdam locus*. An thir is *ſcientia veritatis*, thiu ther *in ſacrâ ſcripturâ* jeſthes war alſo ophenis, *ſermo* ther flezende bruno, wanda ſiu is light ze vernemene: jeſthes war is ſiu alſo thiu puzza, thar uz man thaz wazzar mid arbeide ſcephet, wanda ſiu unſemfte is ze vernemene. w. Thar, *ubi*. Giuuet im an thena ſith thanan, vuenda an is vuilleon thar hie vuelon ehta bu, endi bodlos, *profectus eſt illinc, & eo tendebat ubi opes, oppida, & ædificia poſſideret*. C. C. Thar ther, *ubi*. Engaddi is em ſtad thar ther waſſent *arbuſcula*. w. Ich guode ſielan ir tha drephet *ad ſupernam Hieruſalem* thar ther is *viſio pacis æternæ*. w. Hiar, *hic*: ut, that uuill ih hiar gizellen--- ſo vuir nu hiar beginnen. *Otfr.* Heimortes, *domum verſus*. Thaz menigi thes liutes filari heimortes, *adeo ut multitudo populi domum verſus tenderet*. Otfr. Obana, ouana, obana, obona, *ſurſum*: Alſo auor ther *acervus tritici* nithana breid is, ande ouana ſmal. Slitun thena ſelt obana. C. C. Oban, *ſupra, in ſublimi*. Liet ina thuo ledean thana that hie an Hieruſalem te them Godes vuihe alles oban vuardan uppan giſetta. C. C. Bioban, *ſupra*. Lag thar en ſelis bioban, *ibi poſitus erat lapis ſupra*. Fon obana, *deſurſus*: thie thar fon obana quam, *qui deſurſum venit*. Tatian. XX, 7. Iogiuuanan, *undique*: Quamun zi imo iogiuuanan, *conveniebant ad eum undique*, XLVI, 5. So uuara ſo, *quocunque*: So uuara ſo thu ges, *quocunque iveris*. LI. 1. Ferranu, *à longe*: giſehenti tho then Heilent ferranu, *videns autem Jeſum à longe*. LIII, 6. Ferro, *longe, procul*. Uuas thar nalles ferro fon in, *erat non longe ab iis*. LIII. 9. Uuara, *quo*? tharo, *quo*: Truhtin uuara ueris? Tharo ih faru ni maht mir nu folgen, *domine, quo vadis? quo ego vado, non potes me modo ſequi*. Tat. CLXI. 1. Uuidarortes, *retrorſum*, giongun uuitarortes, *abierunt retrorſum*. CLXXXIV. 3. Nithana, *deorſum*. Nidine, *infra*: Her zoigit uns hi nidine welich lebin ſi in himole, *oſtendit nobis hic infra viventibus, qualis ſit vita in cœlo*. S. Ann. Nither, *deorſum*: min drut is nither gegangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum ſuum*. w. Wanan, vannana, *unde*: nu vernimet wanan ſich thaz leyth geburede. Vannana iſt iz fromin? *unde eſt domine*? Otfr. Thanan, thanana, *inde, illinc*. Thes dages fuarun thanana. Otf. Thana, *inde*: liet ina thuo ledean thana. C. C. Hinan, hinana. *hinc*. Oſtan, oſtana, *ab oriente*: oſtano quamun, *ab oriente venerunt*. Uueſtan, vueſtane, *ab occidente*. Hi, *hic*. Er iſt giuueltig filu fram, ioh hera in worolt uns quam vuuntarlichen thingon hera vntar menigon. Otfr. Fram, *prorſum, antrorſum*. Hera, *hic, huc*. Herod, *hic, huc*. An herod, *huc*. Huarod, *alicubi*: ik for Gode ſtandu for them alovualden, ne ſi that hie mi an is arundi huared ſendean vuilhe. C. C. Uze, uz, uzzi, *extra, foris*. Then liut ther ginada thar uze beitota, *tum multus populus ibi foris expectabat*, Otfr. Hiutar, *huc*: quam tho harto Gotes euuarto, *tum huc diligenter venit dei ſacerdos*, Otfrid. Uzzi, *foris, extra*: uzzi betenti, *foris orans*, Tat. II, 3. Oba, *ſupra*: ſtuont oba thar thie kneht uuas, *ſtabant ſupra, ubi erat puer*. Tatian. VIII. 5. Inuuertes, *intrinſecus*: inuuertes ſint ſie raze uuolua, *intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Tat. XLI. 1. Uzzi betonti, *foris orans*. Tat. I. 3. Tharuze, *foris*. So war ſo, *ubicunque*. Forth, *extra, foras*. Eleganter verbis poſtponitur: ut, thuo quamun than at lezten forth an thena huarf vueros vuarloſa man tuena. C. C. Giuuitun im forth thanan fan them grabe. C. C. Saldun im ſine manag te thiu that ſia it ni ſagdin forth. C. C.

Adverbia temporis.

II. Er, eer, *antea, prius, olim*. Er than, *priuſquam, potius*. Er thes, *antehâc*. Allan langan dag, *per totum diem, Anglice*, **all the day long**. Uuas thar folc umbi allan langan dag. Waldand lerda allan langan dag liudi managa. C. C. Te naht, *hâc nocte*: thu thines thiodnes te naht thriuuo farlognis, *hâc nocte ter dominum tuum negabis*. C. C. An handon, *præſto. Ang.* **at hand**. Mi iſt an handon vuiti, endi vuunder quala thia ik for theſon vuerode ſcal tholon. C. C. Emmizigen, *jugiter, aſſiduè, protinus*: ſunta thia uuir thenken, ioh emmizigen uuirken. Otfr. Thara uuir zua io gingen, ioh emmizigen thingen, *ad quod jam tendimus, & quod jugiter ſperamus*. Otf. Unzan, unz, uns, uns thaz. Ant, ant that, *donec, uſque dum*; ant im is libes cumit aldres aband ---- ant that im is aband nahit is aldres, C. C. Uns thaz thuz giſches ala vuar, *uſque dum tibi hoc omne fiat*. Otfr. Than, thann, *tunc, tum*. Er thann,

ante id tempus, antequam & potius quam. Than than, *quum*: than gi vuilleon, quat hie, vueros mid juuuon vuordon vualdand gruotteon allaro cuningo craftigoſton, than quethat gi ſo ik ju leriu. C. C. Vuanom, *illico, confeſtim*; vuanom upparas Lazarus. Thuo gengun eſt thiu kumbal forth vuanum under thiu vuolcan. Thuo vuarth morgan cuman vuanum te theſaro vueroldi. Bilibe, *protinus, confeſtim*; thuo ſprak eſt thet barn Godes, ef gi ſia amerriat, quat hie, that hier ni muotun manno barn vualdandes craft vuordon diurian, than ſculun it hropan thoh hardo ſtenos for theſon folcſcipie felſos ſtarca er than it io bilibe ni man is lofe ſpreke vuido after theſaro vueroldo, *tum iterum locutus eſt* [reſpondit] *filius Dei; ſi vos prohibetis, inquit ille, quo minus Dei potentia hic glorificetur, duri lapides illam proclamabunt coram populo, Saxa rigida longè lateque per totum mundum, potius quam nemo laudes illius jam confeſtim eloquatur. C. C.* Thuo, tho, do, du, *tunc, tum, quum.* Tho ther kuning geſaz tho begunda min ſælfwerz ze ſtinchene. w. So adam teta, do er dero chanun rates volgeta. Uuenda ina thuo Iudas fan them vuerode. Hreopun thuo alla ſamad hludero ſtemnu, hietun flitlico ferahes ahtian Criſt mid qualmu endi an cruce ſlahan, vuegian te vundron. C. C. Du her ſini troue ſagiti, *quum ſomnia ſua referret.* Tat. Zin Duringen du dir ſiddi was, *Thuringis tunc mortis erat.* S. Ann. Tho auor, *tunc vero.* Nu, *nunc.* Jemer, *ſemper.* Simbulum, *ſemper.* Tat. CLXXXVII. 2. So wanne ſo, *quandocunque.* So wanne ſo ſiu ſlaaphe, *quandocunque illa dormitaverit.* Lango, *diu.* Alſo lango, *tam diu.* So lango ſo, *dum.* Ein wiila, *pauliſper.* Allizana, *ſemper, omnino*: Ande ouch allizana *ſuſpirat ad viſionem pacis.* Wie hoogh ſiu is, ande wie ſiu allizana thihet, *de virtute in virtutem.* Unzen, unzin, unze, *uſque quo, quoaduſque.* Unze ther dagh uphge; unzin ther dagh uphge, *quoaduſque dies aſcendat.* w. So wen ſo, ſo wanne ſo, *quamprimum*: ſo wen ſo min *dilectio perfectè inflammat*, ſiu machot hin *contemptorem* alles erthiſcan guodes. w. Sumeſtund, *interdum.* Nun, *nunc.* Van then ſtunden, *ex quo.* Sum wiila, *aliquantiſper.* Thar nach ſo, *quum, poſtquam.* So thar nach ſo ich hiro geſcriphta thurgh ſuoghta. w. Eyn luzzel thar nach ſó ich ſie allo thurg ſtreych, *parum poſtquam omnes pertranſiſſem.* w. Githewanne, *nunc, ſubinde, aliquando*; ande thie man gitthewanne geſihet, *& illos aliquando homines vident.* w. Er thanne, *donec*: er thanne zifare himil inti erda, *donec tranſeat cœlum, & terra.* Er thanne ſiu elliu uuerdent, *donec hæc omnia fiant.* Tat. XXVI. 5. Er thanne thu gittis then jungiſton ſcat, *donec reddas noviſſimum quadrantem.* Tat. XXVII, 3. Noh nu, *nondum*: noh nu quam min zit, *nondum venit tempus meum.* Tat. XLV, 2. Simbulun, ſimblun, *ſemper*: inti ſimbulun nahtes inti tages, *& ſemper nocte & die.* LIII, 5. Ih ſimblun lerta in Samonunga, *ego ſemper docui in Synagoga.* Tat. Geſteron, *heri*: geſteron zi thero ſibuntin ziti forliet inan thas ſiebar, *heri hord ſeptimâ reliquit eum febris.* LV, 7. So largo, *quamdiu*: eno mugun thiu kind thero bruttouſti, ſo largo ther brutigumo mit in iſt, faſten, *nunquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus eſt cum illis, jejunare?* Tat. LVI. 6. Sprato, *ſero*: mit thiu iz ſprato uuas, *cum eßet ſero.* Tat. CCXXX, 1. Jogiuuar, *ubique*, predigotun iogiuuar, *prædicaverunt ubique.* CCXLIV. After thizin, *poſtea*: thu uueiſt iz after thizin, *ſcies autem poſtea.* CLIII. 3. Uuanne, *aliquando*: inti thu ſih uuanne giuuentit, *& tu aliquando converſus.* Tat. CLX, 4. After thiu, *poſtea*: thu falges mir after thiu, *ſequeris autem poſtea.* Tat. Nûua, *modo*: ih quidu ju nûua, *dico vobis modo.* Tat. After thiu, *poſtquam*: after thiu ih arſtantu, *poſtquam reſurrexero.* Tat. Gitato, *quotidie*: gitato uuas ih mit ju lerenti in themo temple, *quotidie apud vos eram docens in templo.* Tat. Mit thiu, *cum.* Mit thiu ſie juuih ziskeident, *cum vos ſeparaverint.* Tat. * Giu, gio, *jam, nunc*: giu dera naht ſcato farlazzan iſt, *jam noctis umbra linquitur.* Otfr. Iu, & io, & eo, *jam, nunc.* Aliquando tamen eleganter redundant in oratione, ut particulæ expletivæ apud *Græcos.* † San, ſane, ſano, *cito, illico, confeſtim.* Hie vuarth garo ſane. C. C. Sia ſpracun im ſan angegin. C. C. Agleto, Agaleizo, *indeſinenter, aſſidue, protinus, continenter*: Agleto bad that vuib mid iro vuordon that iro vualdand Criſt mildi an is muod-ſebon uurdi. C. C. Framort, *amodò*: inti gerno buos ziu framort, *& amodò ſerio pœnitentiam agam.* Nu forth, *deinceps*: oc mag ik ju ſeggean giſithos mina that gi theſſaro weroldes nuforth ſculun hoht vueſan. C. C. Huilon, *dum*: huilon unmet het ſcinandia ſunna. C. C. After thius, *poſthac.* Umbi that an thia, *uſque dum*: ſo deda thie drohtines ſuno umbi that an thia is miklun maht thiu mer ni gilobdun. C. C. Furthor, *ulterius.* ‡ Io, *ſemper*: ut, ſint io ſtantenti, *ſemper ſtant.* C. C. Thar blyent thir io lilia inti roſæ, *ibi ſemper tibi ſpirant* [*florent*] *lilia, & roſa.* Otf. apud Lamb. Sithor, *ſerius, poſtea.* Hiudu, *hodie.* Hiutu, huitu & huit, *idem.* Mergana, *cras.* Zi mergane, *in craſtino.* Nio ſith, *nunquam.* Ac gan thu hel hinan lat thi an thinon hugie that thu nio ſith after thius ſo ſundig ni vuerthes. C. C. Forn, furn, *olim.* An furn dagon, *antiquitus.* Huand, huana, huan, ut wanne, *quando*: Godes Engilos ni ſeggian ni mugan huand it giuuerthan ſculi. C. C. So huand ſo, *quandocunque.* Huand ſo huand, *quandocunque.* Moragan, *mane*: er than thius thiuſtre naht liude farliete, endi eſt hoht cume moragan te mannon. C. C. Alalungan, *continuo*; **All along**: Ni vueldi gihuggean that ina mahti God ſo alalungan ſo hie fan eriſt vuas ſelbo giuuerkian ef hie ſo vueldi, *non animadverteret quòd Deus ipſe, ſi modo vellet, poterat illum mundum continuò creaße, prout à principio exti-*

---

* *Gothicum* autem adverbium, ᚷᚾ: † *Gothice*, ᛋᚾᚾᛋ: ‡ *Gothice*, ᚨᛁᚠ: *Anglice*, ay. tit.

tit. C. C. Sniumo, *propediem, protinus.* Hie that gibod leſtu ſniumo. *C. C.* Thicco *ſæpe.* Aller thiccoſt, *ſæpiſſimè.* Fon inan, *ex hinc, ex hoc tempore, in futurum.* Fon danan, *exinde, ex eo tempore.* Noh thanne ni, *nondum*: noh thanne ni uuas giſentit, *nondum enim miſſus fuerat.* Tat. xx. 2.

Adverbia modi & qualitatis.

III. Wie, wio, huo, *quomodo.* Welicho, *qualiter.* Sulicho, ſulicu, *taliter.* Vuel, *bene.* Mit rechte, *rectè.* Ana ruahi, *temerè, ſine curâ.* An vuilleon, vel an vuillion, *lubenter*: quam im thar te gegnes filo vuerodes an vuileon. *C. C.* Endi lof-ſang ahuof that vuerod an vuillion. *C. C.* Thankes vel mines thankes, thines thankes, ſines thankes, *lubenter, gratis.* Ik gab ju mines thankes, *dedi vobis gratis.* Unthankes, *invitè*: er unthankes im zalda, *invitus iis dicebat.* Mines unthankes, *me invito*: ſines unthankes, *ipſo invito*: thaz ni uuarth alliz niet ſines unthankes, noven nah ſinemo willan, *hoc non factum eſt omnino ipſo invito, ſed ſecundum ejus voluntatem.* w. Taugno, touchno, vel douchno, vel tougelo, *clam.* Stillo, *clam.* Einfaltlicho, *ſimpliciter.* Ein muatlicho, *ſincerè, ſimpliciter.* Eerlicho, erlicho, erliche, *honorificè, honeſtè.* Eerhaftoſt, *honeſtiſſime.* Ruahchaloſo, *negligenter.* Liutzorahto, *publicè.* Samftero, *facilius.* Unſamfto, *difficulter.* Uaſſo, *acriter, acutè.* Suodlico, *verè.* Craftlico, *potenter.* Darnungo, *clam, clanculum.* Farungo, *ſubitò, inopinatò.* So farungo vuarth that fiur cuman. *C. C.* That hie ju ſlapanda farungo ni bifahe. *C. C.* Sniumo, *Goth.* SNIUMNDA, *ſubito, cito*: ſliumo, *propere, cito, ſubito, leviter.* Ofstlicho, *properè, feſtinanter.* Gegnungo, *plane, prorſus, omnino, certe.* Fulgengi vuel, *optime*: grotte hie thuo Iohannes, anthiet that hie iru fulgengi vuel minniodi. *C. C.* Mit ernuſti, *ſedulo.* Ze ernuſti, *omnino.* Ze flize, *certatim.* Ernuſtlicho, *ſtrenuè.* Zithuruhſlachti, *omnino*: zithuruhſlachti ni ſuere man, *omnino ne juretur.* Otfr. Filu wola, *optimè.* Filu uaſſo, *acerrimè, acutiſſime.* Gernlicho, *diligenter.* Et omnia adverbia cum filu, aller, zaller, ſignificant in ſupremo gradu. Emmi zigeſto, *inſtantiſſime.* M. Anderwiis, *aliter, Anglice,* otherwiſe. Anderuuis ni giloubit ir, *aliter non creditis.* Tat. LV, 3. Alles, *alioquin*; Alles brehhit niuuo uuin thie belgi, *alioqui rumpit vinum novum utres.* LVI, 8. Uuioſe, *quomodo*: inti uuioſe inan fuorſtuonun, *& quomodo cognoverunt eum.* Tat. CCXXIX, 3. Zi uueliheru uuiſan, *quemadmodum*; zi uueliheru uuiſun ſiu ſliumo giheilit uuant, *quemadmodum confeſtim ſanata eſt.* Tatian. Nibi halt, *alioqui*: nibi halt imo noh thanne ferro farentemo, *alioquin adhuc illo longe agente.* Tat. LXVII, 14.

Adverbia quantitatis, & diſtantiæ.

IV. Verro, *longè*, verror, *ulterius.* Ferran, *longè, procul.* At hendi, *propè*: nu is hiro dod at hendi. *C. C.* Nah, *prope*, nahor, *propius.* Mit alla, *integrè, omnino.* Mit alla biſtu ſcona, *tota pulchra es.* w. Vide adverbia loci.

Adverbia ordinis, & confuſionis.

Ze eriſt, aller eriſt, zaller eriſt, *primum.* At eriſt, in eriſt, *imprimis.* Hinnefure, *deinceps.* thar nah, *poſtea, dein, deinde*: kunde ze eriſt *per temet ipſum*, thar nah *per doctores* thin *evangelium.* w. Ze eriſt nah him, an then thie ruode mines bluodes mit *effuſione ſui ſanguinis* biletheden, thar nah an then *conventiculis fidelium.* w. After thiu, *deinde, poſtea.* Sithon *tum, poſtea.* Obar that, *præterea, adhæc.* Sithor, *poſtquam, poſteaquam.* So duot im noh liudio barn vuido after theſaro vueroldi ſithor im vualdand Criſt geliuhta mid is lerun. *C. C.* After thius, *poſthac*: that thu after thius ſo ſundig ni vuerthes. *C. C.* Reht ſo ſo, *ubi primum*: Reht ſo hie thuo is Drohtin giſah holdan herron, ſo vuarth im is hugi blithi, thes im thie vuillo giſtuod, endi ſprak im thuo mid is vuordon to. Alezten, *denique*: thuo quamun that alezten forth an thena huarf vuero warloſa man tuena. *Tum denique in turbam prodierunt duo homines mendaces. C. C.* Ze eriſten, *primum.*

Adverbia ſimilitudinis.

V. So, *ſicut*: ſo Adam teta, *ſicut Adamus fecit. Otfr.* apud *Lamb.* Samo, *ſicut, veluti*: thine lephan ſint ſamo eine tuodobinda. w. So ſamo ſo, *tam quam*: ſie ſint ſo ſamo chuani ſelb ſo thie *Romani*, in felde, joh in walde, ſo ſint ſie ſamo balde. Otfr. Samon ſo, *haud ſecus ac.* Alſo ſamo, *quemadmodum, ſic*: alſo thaz veld ungeer.d thie bluomen berid, ſamo bin ich *ſine virili ſemine* geboran man thero magath. Alſo ſamon ſo, *quemadmodum, ſic*: alſo thiu Apheldera ſconer is, than ander waldhoolz, ſamon ſo hauet min *ſponſus* ſunderlich ſcone *præ cæteris electis.* w. Samo ſo, *æque ac, ſimiliter, ſicut; tam quam*: min minno is ſamo ſtarc ſo thet dooth ingegin thich, is auor thin nith ſamo ſtrang ſo thiu helle ingegen mich. w. Samo ſo natrum, *ſicut ſerpentes.* So, *adeo, tam.* Thus, ſus, ſos, *ſic, ſicut, ita*: ſi vuillo thin hiar nidare, ſos er iſt ufan himile, *ſic ſit voluntas hic infra, ſicut ſupra eſt in cælo.* Sos ih juuih minnota, *ſicut ego dilexi vos.* Tatian. Sus duent thie io alle thes guaten uuillon fulle, *ſic faciunt ſemper bonæ voluntatis pleni. Otfr.* apud *Lamb.* Sus quedanti, *ſic dicens.* paſſim in Tatiano. So ſelf, *pariter.* Herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan

vuilleon, endi thinero vuordo ſo ſelf. *C. C.* Alles at aftan, *prorſus ut, omnino, perinde ac* endi mid is vuordon gibod that man them mannon iro meidi forgulda alles at aftan them thar quamun at eriſt. *C. C.* So ſi, *quemadmodum*: ſo ſi Adam teta do er Got uuolta uuerden, *quemadmodum fecit Adamus, cum Deus fieri vellet. Otfr.* apud *Lamb.* So ne dihent ſi, *non ſic creſcunt.* idem.

Adverbia intentionis & remiſſionis.

VI. Huc ſpectant fere omnia adverbia qualitatis, ſiquidem qualitates intendantur & remittantur per gradus: ut, erneſthafto, *ſedulo.* Mit ernuſti, *ſedulò.* Za ernuſti, *omnino.* Ernuſtlicho *ſtrenuè.* Filu, *valde*: uuarun ſin bediu Gote filu drudiu, *erant ambo dei valde timentes.* Otfr. Harto, hardo, *valde*: nu thu thaz arunti ſo harto biſt firmonanti, *quandoquidem tu valde diffidis huic mandato.* Otfr. Zui ther ewarto dualeti ſo harto, *cur ſacerdos tam diu ibi manſit. C. C.* Gernlicho, *diligenter.* Gernlicho lerneta ſon in, *diligenter didicit ab iis.* Tat. VIII. 2. Zi flize, *certatim.* Zi thuruh ſlachti, *omnino.* Flizlichor *ſtudioſiùs.* Vilo wola, filu wola, *optimè, egregiè.* Mer ande mer, *magis magiſque.* Gerno, *ſedulo.* Suitho, *valde.* Fel, *multum.* Wola, *bene, valde.* Wole, *idem.* Ze, zi, *nimis*: vuas im thiu vuanami te ſtrang, te ſuithi te ſchanne, *ſplendor erat fortior & validior, quam qui ſpectari poſſet. C C.* Meer, *magis*: ſo willon ich thes ze meer bitherue ſcunan thurgh thinan willan, *ſic eo magis excellens videbor tui gratiâ.* w. Ilego, *illico*, ab ilan, *feſtinare.* Thicco, *ſæpe.* Aller thiccoſt, *ſæpiſſimè.* Thrado, thrato, *vehementer, valde.* Thie ther ſamo thrado iled *ad terram promiſſionis.* w. Sifahun thrato, *gaviſi ſunt valde.* Tat. Ze thrader, vilo thrado, *vehementiſſimè, fortiſſimè.* Jeht, *paulum, paulatim*: So ſie jeht *robuſtiores ſenſibus* wirthent. w. Sar, *omnino, integrè, valde, ſine defectu.* Was ſi after thiu mit iru far thri monodo thar, *manſit cum illâ tribus integris menſibus.* Otfr. Thes fater namon in min vuar, then firſagen ih ju ſar, *patris nomen profectò vobis valde interdico.* Otfr. Ein luzzel, *puſillum.* Zi thuruh ſlahti, *omnino*: thaz man zi thuruh ſlahti ni ſuere, *non jurare omnino.* Tat. XXX. 2. Mer, *magis, plus*: ouch mer uuirs habeta, *ſed deterius habebat.* Tat.

Adverbia affirmandi & jurandi.

VII. Te vuaron, *verè*: Habda tho te vuaron vualdandes ſunu gilerit thia liudi. *C. C.* *Sinnon, ſinmon, ſinmen, *profectò*: thoh thi all that helitho folc geſuican thina geſithos thoh ik ſinnon mid thi tholoian vuilliu, ik biun garo ſinnon, ef mi God latith, that ik an thinon fulleſtie faſto giſtande. *C. C.* Hi ſagda ſimnen that hi ſcoldi ſan dode aſtandan an thriddion dage. *C. C.* †Ia, *etiam*, nen, *non*: Ef man huena ſaca ſuokie, hie ſeggie that vuord, quede ja, ef it ſi gehe thes thar vuar iſt, quede nen ef it niſt. Te ſuothen, *quidem ſanè.* Gegnungo, *certe.* This is gegnungo jungro Criſtes, is ſelbes geſith. *Certe hic eſt Chriſti diſcipulus, illius ipſius comes. C. C.* Uuâr, *certe, vere*: uuar quidu ih ju, *amen dico vobis.* Tat. Uuarlicho, uuarliho, *vere*: ſus quedente thaz trohtin arſtuont uuarliho, *ſic dicentes, quod ſurrexit dominus vere.* Tat. Ziſperiu, *etiam*: Simon Iohannis minnoſtu mih mer theſon? Quad imo ziſperiu trohtin, *Simon Johannis diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine.* Tat. CXXXVIII. Giuueſſo, *etiam, profectò, utique*: giloubet ir thaz ih ju thas tuom mugi? quadun ſie imo giuueſſo trohtin; *creditis quod poſſum hoc facere vobis? dicunt ei, utique domine.* LXI, 2. Giuueſſo quimit in juuih Gotes rihhi, *profectò pervenit in vos regnum dei.* LXII, 5.

Adverbia negandi.

VIII. Niet, *ne*, ne niet ł ni niet, *non.* Etenim apud *Francos*, ut apud ** *Anglo-Saxones*, duplici negativo negatur: ut, wir ne willon niet forgezzan, *non obliviſcemur.* Iof thu niet ne wiles, thich ne minnot nieman. Ne nio, ni nio, nio ne, nio ni, *non*: Hie ſuigondi ſtuod thuru odmuodi ne antuuordida nio. *C. C.* Nio hier ſulic ni vuarth an theſan middilgard man. *C. C.* Ni ſuerie nio man enigan eth. Els, *non.* Wer uns vreuwen an thich, els an uns ſelvon. w. Nalles, *non.* Nie ne, *neutiquam, nequaquam*, unde *Franco-Gallorum, nenny.* Ne wanne, *nunquam*: thaz ich newanne ne kume. Niette meer, nietzemeer, nietmeer, nejetemer, *non amplius, non magis.* Simplici etiam negativo nonnunquam negatur: ut, minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan. w. Noch no, *neque.* Noch wachan no do, *neque excitetis.* w. Ni huergin, *non.* Ni huerigin, *non.* Ni huerigni, *non, nihil omnino*: ut, is ni vuas forlebit vuiht huergin an them huſe. *C. C.* Thuo ſprakeſt vualdand Criſt thie gomo vuid is jungron; quat that hie an ludeon huerigni under Iſraeles auaron ni fundi gimachon theſes mannes. *C. C.* Vel potius dicendum eſt huergin eſſe pronomen, ut, ni wiht huergin, *nihil quodcunque* [omnino.] ni funda gimachon huerigni *non invenit* [omnino] *quemcunque æqualem.* vid. cap. v. r. 30. in

---

* *Goth.* ᛋᚢᚾᚾᚨ, *veritas.* ᛒᛁᛋᚢᚾᚾᚨᚾᚷ, *vere.* † ᛋᚨ, ᛋᚨᛁ, *ſic, certe, ſane, ita eſt. Anglo-Sax.* ᚷea, ᚷæ, ia, ab ia autem *Cimbricum* ᚨᚨᛚᚨ, & *Francicum* jahen, an, *affirmare, confiteri.* Grammatica certe *Ælfrici*, ubi de adverbio agitur, vim particulæ ia proponit his verbis. *etiam*, ia, *manducaſti hodie*, æte þu to dæge. *etiam feci*, ia ic dyde. ** Vid. Gramm. *A.-Sax.* voce

voce *eynig*. Ni elcor, *non*: ut, ni menda ik elcor vuihr te bidernianne dadio minero wordo, ef tho worco. *C. C.* So duot ſia megin ſundiun an them mannes hugie thia Godes lera, ef hie is ni gomit vuel elcor. *C. C.* That it elcor ſo vuanlik vuer than ni mahti. *C. C.* Nio in altere, *nequaquam*: Anlingota tho ſin muoter, inti quad, nio in altere, *reſpondit tum mater ejus & dixit, nequaquam.* Tat. IV, 11. Nio in altere biſt thu miniſta, *nequaquam minima es.* Tat. VIII, 3. Nein, *non*: inti her antlingota, nein, *& reſpondit, non.* Tat. XIII, 20.

Adverbia interrogandi.

IX. Umbe waz, *quare*? wie, *quàm*? wie eerhaft is thiu eccleſia? wie, wio, *quomodo*? war, *ubi*? hui, *cur*? hueder, hueder, *utrum*? *an*? ſia fragodon hueder ſia quelidin? *interrogaverunt, an illam occiderent*? biuuaz, *quare, quomodo*: biuuaz keroſt thu got man daz ih thir giba trincan, *quomodo tu, vir bone, ut ego tibi potum miniſtrem, poſcis.* Fragm. diſp. Enoni, *nonne*? enoni birut ir furiron thanne ſie ſim, *nonne vos pluris eſtis illis*? Tat. XXXVIII, 2. Ziu, *quid*? ziu ſorget, *quid ſolliciti eſtis*? ziu birut ir ſorgfolle, *quid ſolliciti eſtis*? ibid. 3. Zihiu, *quid, quare*? zihiu giſehis thu thie feſun, *quid vides feſtucam*? Tat. Scribitur & diviſim, zi hiu. Tat. LVI, 1. Eno, *nunquid.* Eno mugun thiu kind, *nunquid poſſunt filii*? Tatian.

Adverbia demonſtrandi.

X. Seno, ſino, ſinu, ſenonu, *ecce enim, & ecce, en, ecce.* Sinu huo thu nu giſaſtnod ſtes ſurtho giſerid. *C. C.* Sino thaz bedde thes Cuninges Solamonis. w. Diuritha ſinu, quathun ſia, drohtine ſelbon an thiem hohoſton himile rikea, endi frithu an erthu firio barnon, guod vuilligon gumon thie thia God ankenneat, *ecce gloria, inquiebant illi, Domino ipſi in excelſiſſimo cœlorum regno, & pax in terrâ mortalibus, bonæ voluntatis hominibus, qui Deum agnoſcunt.* Senonu ſo ſliumo ſo ſtemma vard, *ecce enim, ut facta eſt vox.* Tat. IV. 4. Seno nu Elizabeth thin magin, *& ecce Elizabeth cognota tua.* Tat. III. 8. Seno nu thiorna in reue habet, *ecce virgo in utero habet.* Tat. V. 9. Girada, *ecce*, girado Gotes engil araugta, *ecce angelus dei apparuit.* Tat.

Adverbia iterandi.

XI. Withero, withere, *iterum*: ut, er ich hino withero bringon in minero muoder hus. Kere withere, kere withere, *revertere, revertere.* w. Eft, *iterum*: ut, than ſprekit im eft that vuerod angegin. *C. C.* Mer, *denuo, amplius*: ut, Criſt ſelbo gibod, that hie ni ſpreki thero vuordo than mer. *C. C.* Abur, *iterum*, inti gieng abur in Galilæam, *& iit iterum in Galilæam.* Tat. XX. 10. Ofto, *ſæpe.* Ofto gibintan, *ſæpe vinctus.* Tatian. LIII, 4.

Adverbia congregandi.

XII. Ze ſamene, *ſimul*: ut, that her thie lilian ze ſamene leſe. w. At ſamna *ſimul*: ut, thar vuas gumono gitald ano vuib, endi kind vueros at ſamna fif thuſendig. *C. C.* Samod, *ſimul*: ut, endi ſia ſamod bethia gangon. *C. C.* At ſamne, *ſimul*: ut, hie fand thar managa man at ſamne. *C. C.* Untar in zuiſgene, *ad invicem*: tho ſprachun thie hirta untar in zuiſgene, *tum paſtores loquebantur ad invicem.* Tat. VI. 4. Untar zuiſgen, *ad invicem*: quadun untar zuiſgen, *dicebant ad invicem.* CCXVI, 3. Saman, *ſimul*: thie thar ſaman uuarun, *qui ſimul aderant.* CCXL. 3.

Adverbia ſeparandi.

XIII. Sundar, *ſeorſim*: ut, thuo uppan thena berg givuet ſundar mid them geſithon ſalig barn Godes. *C. C.* An tue, *in duas partes, bifariam*: ut, than after them vuordon te ferid that vuerod an tue, thia guodun, endi thia ubilun. *poſt hæc verba* [his dictis] *dividitur in duas partes multitudo, ſcil. in bonos, & malos. C. C.* Suntrigon, *ſeparatim*: oh ſuntrigon biuuntan, *ſed ſeparatim involutum.* Tatian. cap. CCXX, 4.

Adverbia dubitandi.

XIV. Min odo uuan, *ne forte*: min odo uuan thih ſele thin uuidaruuorto themo thuomen, *ne forte te tradat adverſarius tuus judici.* Tat. XXVII, 2. Min odo uuan, *ne forte conculcent eas.* Tat. XXXIX, 8.1 Ja ni, *nunquid*? ja ni gibit her imo ſtein, *nunquid lapidem porriget illi*? Tat. XI, 6.

Adverbia tranſitionis & concludendi.

XV. Ziſperi, *porro*: ziſperi oba ih iu Gotes fingere uuirphu diuuala, *porro ſi ego in dei digito ejicio dæmonia.* Tat. LXII, 5. Giuueſſo, *ſiquidem*: giuueſſo fon themo uuahſmon ther boum uuirdit furſtantun, *ſiquidem ex fructibus arbor cognoſcitur.* ibid. 9. Thouuar, *veruntamen*: thouuar ſagen ih ju, *veruntamen dico vobis.* Tatian.

Adverbia excipiendi.

XVI. Okkeret, *tantum.* Sunder okkeret, *ſed tantum.* Ne ware, ne wara, ne ware thaz, *niſi.* Thu giuuald obar mik hebbean ni mohtis ne vuare that it thi helag God ſelbo forgavi. C. C. Mich niewehtes ne luſtet, neware ſinero anſiunne. w. Ne ſiheſtu anderes nieht neware thaz thu ne geſiheſt in thinen *conventiculis.* w. Elcor, *alioquin, alias*: ut, fader vuer im eno helagan himile, elcor is it beholan allon quicon, endi dodon, huann is cumi vuer. that. C. C. Neuan, neba, nouen, *niſi, præterquam, quin.* Hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie, neuan that man iro Iohannes an thero hallu innan hobid gafi aloſit ſan is lichamen, *nihil petebat illa coram populo,* [convivis,] *præterquam quod caput Johannis ab ejus corpore ſolutum* [truncatum] *illi in cœnaculum adferretur.* C. C. Endi is fader gruotta mid is vuordon, ef it nu vueſan ni mag, quat hie, inari drohtin neba it for thir manno folc thiod quala tholoie, ik an thinan ſcal vuillen vuonian. C. C. Ni vuas im hugi tuifli neba hie it thuru odmuodi all githoloda. C. C. Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſin an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan girſtin bruod ſiui, endi fiſcos tuena. C. C. Botan, *niſi*: hie ſted hier vuammeſlos, allaro ſundiono ſicur, ſo hie ſelbo gio firina ni gifrumida, botan that hie thuru theſes falkes mith vuillendi an theſaro vuerüldi vuiti antfahid. Nis that gumono enig botan thie eno thie ther all giſuop. Ni ſi, ni ſi that, *niſi:* ni ſi thaz ginuhtſame jûuar riht mer thanne thero ſcribaro, *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum.* Tat. XXV, 7. Ef nu uuerthan ni mag mancunni generid ni ſi that ik minun gibe lioban, *ſi vero genus humanum redimi non poteſt, niſi ego tradam meam vitam.* C. C. Noba, *niſi*: noba imo iz gigeban uuerde ſan himile, *niſi fuerit ei datum à cœlo.* Tat. XX, 5. Skorodo, *tantum*: skorodo in namen thes jungiren, *tantum in nomine diſcipuli.* XLIV, 29. Ekkorodo, *tantum*: quid ekkorodo mit uuurtu, *tantum dic verbo.* XLVII, 4. Ekorodo, *tantum*: giloubi ekorodo, *crede tantum.* Tat. Nibi, *niſi*: inti ni liez einigan imo folgen nibi Petrum inti Jacobum, *& non permiſit quenquam ſequi ſe, niſi petrum, & Jacobum.* Tat.

Adverbia numerandi.

XVII. Thriuuo, *ter.* Zuuei, zuueio, *bis.* Thrittun ſtuont, *tertio*: In thiu jû thrittun ſtuont giougozorohtot was ther Heilant, *hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus.* Tat. CCXXXVII. 6. Alias, thritten ſtunt, CCXXXVIII, 2. Thrie ſtund, *ter.* Triio ſtunt, *idem*: er thanne hano ſinge triio ſtunt forſehhis mir, *antequam Gallus cantat, ter me negabis.* Tatian.

CAPUT SEPTIMUMDECIMUM.

De conjunctionibus

I. CONJUNCTIONES copulativæ. Ande, [*Goth.* ANÐ.] and, endi, end, inte, inti, unte, unti, ind, *&*: ut, min wine verid al in ſprungen, ande an bergen, ande her ouerſpringet thie huuelc. w. Unde unſere ſculde belgzh uns, *& dimitte nobis peccata noſtra.* Otfr. apud *Lamb.* Helta, endi blinda. C. C. Mid vuordum endi mid vuercun. C. C. Simon Petrus vuarp an thena ſeo innan angel an uthion, end up gitoh fisk af fluode. C. C. Dages inte nachtes. Otfr. Truog thas gimis mirrum inti aloes. Tat. Ih vuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heylagon. F. V. C. Die ſterrin geberent uroſt unte hizze. Lif unti vuertſam, *charus, & venerabilis.* S. Ann. Michil unti vortſam, *magnus & terribilis.* S. Ann. Ande ouch, *ac etiam.* Joh, *&*, [GAh:] ut, want er iſt ſelbo brunno, ioh alles guates wunno. Otf. *nam ipſe eſt fons, & omnis boni oblectamentum.* Bethiu eleganter connectitur cum endi: Oc ik im that vuerc gilik that man an ſeo innan ſegina vuerpit, fisknet an fluot, endi fahit be thiu ubila, endi guoda. *Ang.* both good and bad. In Godes minna, ind durh Chriſtianes folches, ind unſer bedhero gehalfniſſi, fon theſemo dage framthordes, ſo fram ſo mir God gewizei, inſi mahd fargibit, ſo hald ih teſan minan bruoder ..... ſo ſo man mit rehtu ſinan bruoder ſcal. Quæ pro genio ſuo ſic Latine verti poſſunt. *Propter Dei amorem, & pro Chriſtiani populi, & noſtri amborum ſalute, ab hoc die deinceps, in quantum Deus mihi ſapere & poſſe dederit, in tantum fidelis ero huic meo fratri ..... quatenus homo jure fratri ſuo fidelis eſſe debet.* Ex juramento, quod *Carolus Ludovico* fratri *Theotiſce* præſtitit A. D. 842. Bethiu etiam eleganter conjungit cum ge, ge: ut, thuo ſagda Criſt, that hie ſelbo vuas ſuno drohtines, bethiu gehoht, ge liſ liudio barnon. C. C. Ge, gie, *&*. Thuo hie Lazaruſe hreop ſtarkero ſtemmun, endi hiet ina uppſtandan, ge ſan them graba gengan. C. C. Ge, ge, *&*, *&*. That obarbrin-

nendi

nendi fiur gie land, gie liudi logna farterida, *ignis ille, & flamma vehementer urens deſtruxit, & terram, & populum. C. C.* * Ja, *&*. Bethiu etiam ponitur eleganter in oratione cum ja: ut, hie im thuo bethiu bifalah te giſeggeanne ſinon vuordon huo man himilriki gihalon ſcoldi vuidbredan vuelon, ja hie im givuald forgaf that ſia muoſtin heliean helta. *C. C.* Ouch, *etiam*, ouh, *etiam:* ouh in grebion, *ſed in monumentis.* Tatian. LIII. 1. Ouh quad imo, *ſed dixit ei.* LIII, 13.

II. Disjunctivæ. So wether ſo, *ſive*; other, oder, *ſive, aut, vel*: ut, ſo wether ſo ſie gefremet werthent per *prælatos*, oder per *ſubditos*. w. Er ſi ubel oder guot, *ſive malus ſit ſive bonus.* Strich. Carm. Newether, nogh, noch, noh, *neque*: ut, nietmer ne mugan thich geirran newether *pagani* noc *mali Chriſtiani.* Noh an dero ſuntigen uuege ne ſtuont, *neque in vid peccatorum ſtant. Otfr.* apud *Lamb.* Inti uuin noh cidari trinhhit, *nec vinum, nec ciceram bibet.* Tat. II. 6. Noh ne, *neque*: noh ne wilt neheine *ſpem* hauan *in caducis præmiis, & laudibus.* Nec, *neque*: thie ni habda enigan gimacon huergin err, nec after. *C. C.* Nec enig firio barno ne ſuerie bi is ſelbes hobde. *C. C.* So, *ſive, aut*: ut, mi hebbiat theſa liudi fargeban vuerod Judeono that ik giuualdan muot ſo thik te ſpindianne an ſperes orde, ſo ti quelliarine an crucium, ſo quican latan, ſo hueder ſo mi ſelbon ſuotera thunkit te gifrumianne. *C. C.* Ni ofte, *neque*: ni it ofte ni cunnon Godes engilos. *C. C.* Eftha, eftho, *aut, vel, ſive*: ut, than ik bi thuingian vuas thurftu endi hungru, froſtu bifangan, ef tha ik feteron lag beclemmid an *carcere. C. C.* Odo, odo, edo, *vel, aut, ſive*: ut, ſo waz ſo ih widar Gotes willen gitati meinero eido, ubilero fluocho, liogannes, ſtelannes, huores, manſlahti, unrehtes girates, odo mir iz thuru min kinchiſci giburiti, odo thuru ubartruncani, odo thuru min ſelbes giſpenſti, *quicquid contra voluntatem divinam feci, per mea juramenta, malas execrationes, mendacia, furta, adulteria, homicidium, vel mala conſilia, ſive id mihi accidit, per meam pueritiam, ſive per ebrietatem, ſive per mei ipſius incitamentum*, hoc eſt, *per propriam meam cupidinem.* F. V. C. Zua gimachun turtulutubun, edo zuei tubielin, *par turturum, aut duos pullos columbarum.* Tat. VII, 3.

III. Conditionales. Iof, of, ef, oba, ob, *ſi*. Ef thu nu biſt that barn Godes, biſt thu than thoh Elias. *C. C.* Ob ir willit bekennan der burge anaginne, *ſi ſcire vultis urbis primordia.* S. Ann. Oba, *ſi, quod ſi*: ut, oba thu thar gihugis, *ſi hujus meminiſti.* Tat. Oba thu Chriſt ni bis noh Helias, noh uuizago, *ſi tu non es Chriſtus, neque Helias, neque propheta.* Tat. XIII, 22. Oba Karl then eid, then er ſinemo bruodher Ludhuuuig geſuor geleiſtit, inde Ludhuuuig min herro then er imo geſuor forbrechit, ob ih ina nes arwendin ne mag imo * ce follufti widhar Karle ne † Wirdhit. Locus eſt corruptus, qui quatenus aſſequor, ſic vertendus eſt; *Si Carolus Sacramentum, quod ſuo fratri Ludovico juravit, conſervat; & Ludovicus dominus meus, violaverit id, quod ei juravit; non auxiliabor illum contra Carolum, ſi illum, ut revertatur, non poßum facere.* Pars Sacramenti, quod populus *Theotiſce* præſtitit, cum *Ludovicus* & *Carolus* fœdus mutuo percuſſerint. An. Dom. DCCC.XL.II. Oba Chriſtus ſi namo thin, *ſi Chriſtus ſit nomen tuum.* Otfrid. Oba thas ſalt aritalet, *quod ſi evanuerit ſal.* Tat. XXIV, 2. Oba thu bringis thina geba, *ſi offers munus tuum.* Tat. XXVII, 1. Oba, *quod ſi*: oba thin zeſuna ouga, *quod ſi oculus tuus dexter.* Tat. XXVIII.

IV. Cauſales vel illativæ. Vano thiu, vana thiu, *quamobrem, quapropter.* Vane then, *quare.* Vone thannan, *quapropter, ideo, quamobrem.* Be thiu, pediu, *ideo.* Pediu ne irſtent die argon ze dero urteile, *quare non reſurgunt impii in judicio. Otfr.* apud *Lamb.* Bithiu wanta, *quoniam, quoniam quidem, quia.* Bithiu wanta manage zilotun, *quoniam quidem multi conati ſunt.* Tat. procem. 1. Wanda huanda, wand huand, want huant, *nam, enim, etenim, quippe, quod, ſiquidem.* Bithiu, *propterea.* Bihui, *cur, quapropter, idcirco, quamobrem.* Thes, *eo quod, propterea quod, quod*: ut, thes ſcal ſiu geld niman ſuitho langſam lon thes ſiu ſulicon globon habit. *C. C.* Thuo ſagdun ſia lof Gode, diuridun is dadi thes ſia dages liohtes brucan muoſtun. *C. C.* Vue vuarth thi Hieruſalem thes thu te vuaron ni vueſt thia vuurd giſcapu thia thi noh giuuerthan ſculan. Thaz, *quòd, ut.* Ze thiu thaz, *eò ut.* So huie ſo that, *adeo ut.* Ze thiu daz, ze thiu thaz, ze diu dazh, *ut, ideo ut*; ne irſten ze diu dazh ſi irteilet uuerden, *non ideo reſurgunt, ut judicentur. Otfr.* apud *Lamb.* Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehto, *non veni ut vocarem juſtos.* Tat. LVI, 4. Uuarliho, *ergo*: *Judæi* uuarlicho uuant iz ** frigetag uuas, *Judæi ergo, quoniam paraſceve erat.* CCXI. 1. Giuueſſo, *quidem, enim*: uuas giuueſſo mihhil Sambaztag, *erat enim magnus ille dies Sabbati.* ibid. Inti thes eriſten giuueſſo brahun gibeini, *& primi quidem fregerunt crura.* ibid. 2.

V. Adverſativæ. Suntir, *ſed*: ut, ſuntir irloſe unſih ſona demo ubile, *ſed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir ſi zeuarent alſo daz ſtuppe dero erdo, *ſed prætereunt ſane, ut pulvis terræ.* ibid. Auor, auur, afur, in principio ſententiæ *ſed, verum, verum quoad*: ut, auor thiu *concordia utriuſque populi* thiu cumet vone thero gauo minero hande. w. Auor thiu *vox prædicantium* thiu is geliich themo bezzeſton wino. w. In proceſſu autem ſententiæ, auor ſignificat, *etiam, quoque.* Auor thach ſo wie ſo, *ſed quamvis*: ut, auor thach ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* van him gequelit ſi, ich hauo thach wathlicho *in virtutibus.* w. Alſo auor,

* Ze. † Uuirdhi lege. ** *Anglice* friday.

quemadmodum vero. Uzan, *ſed*: uzan ſin namo ſcal ſin Johannes, *ſed nomen ejus erit Johannes.* Tat. IV, 11. Uzouh, *ſed*, uzouh ther thie mih ſanta zi toufenne, *ſed qui miſit me baptizare.* Tatian. XIV, 6. Uzuh, *ſed*, *temen*, *attamen.* Tatian. VII, 5. Than, thanne, thanna, *quam:* ut, niet ze mer thanna, *non magis quam.* Niet ze einero nodo, *vel* niet ze einer genodo, *non tantum.* Noven joch, *vel* ſunder joch, *verum etiam*: ut, niet ze einero node an then thie thar nagh *anguſtam viam*, nouen jogh an then thie thar nogh geent *latas vias hujus ſæculi.* W. Thu ne biſt nieht ze einer genodo ſcona an then *doctoribus*, *& virginibus*, ſunder joh an then *continentibus & conjugatis.* W. Nouen, *ſed.* Sunder, *ſed.* Thoch, thogh, thoh, *quamvis*, *tametſi.* Iethoch, *nihilominus*, *tamen*: ut, thoch her ſi *circundatus fragilitate noſtræ carnis*, her skeynet jethoch ſine *divinitatem per miracula.* W. Thogh thu ſis *parvula numero*, thu biſt jethogh *primitiva eccleſia.* W. Beythe joh, joh, *quum tum*, *tam quam*: ut, tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ*, thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* W. Tho uuidaro, *quanquam*, *veruntamen.* Nibi, *ſed:* thoh uuidaro ther Heilant ni toufti, nibi ſine jungiren, *quanquam Jeſus non baptizaret*, *ſed diſcipuli ejus.* Tat. XX, 9. Thoh uuidaro uue ju otagon, *veruntamen*, *væ nobis divitibus.* Tat. XXIII, 1. Mer thanno, *plus quam*; ni ſi thaz ginuhtſame jûuar riht mer thanne thero ſcribaro, *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum.* Tat. XXV, 7. Halt thanne, *potius quam*: halt thanne al thin lihhamo ſi giſentit in hellu fuir, *potius quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Tat. XXVIII, 3. Thanne, thanna, *autem*: thanne ih quida jû, & thanna ih quidu ju, *ego autem vobis dico.* Tatian, Min edo uuan, *alioqui*: min edo uuan lon ni habet, *alioqui mercedem non habebitis.* Tatian. XXXIII. 1. Halt mer, *potius*: ouh halt mer faret zi then ſcafon, *ſed potius ite ad oves.* Tat, XLI. 3. Halt, *potius*: ouh halt then, *ſed potius eum.* Tat. XLIV, 20. Uuarliho, *autem*: ſume uuarliho thar ſtantente, *quidam autem illic ſtantes.* CCVII. 3. Giuueſſo, *quidem.* vid. R. 4. Giuuiſſo, *vero*: Inan giuuiſſo ni fundun, *ipſum vero non invenerunt.* Tatian. CCXXVI, 2. Abur, ut auor, *vero:* ther thar abur ni giloubit, *qui vero non crediderit.* CCXLIII. 4. Ziſperi obe, *etiamſi*: ziſperi oba mir gilimphit mit thir ziſterbanne, *etiamſi oportuerit me mori tecum.* CLXI. 5. Ouch *etiam.* So wie ſo, *quamvis*, *tametſi*: ut, ſo wie ſo ich ne muga *altitudinem divinitatis ejus intueri*, ich bim jethogh van ſiner manungo an minemo herzen erwarmed. W. So auor, *ſed quum.* Thoh thoh, *quamvis tamen*: ut, thoh thit helitho folc giſuican thina giſithos, thoh ik ſinnon mid thi tholoian vuillu. *C. C.* Ac, *ſed.* Ac ſcudeat it fon juuuon fotон, *ſed excutite illud à pedibus veſtris.* *C. C.* Ac ſia ſimla mer, endi mer hludo hreopun, *ſed canorè magis, magiſque clamabant continuò.* C. C. Ja, ja, *tam*, *quam*: ut, ja land, ja liudi. Ge, ge, *tam*, *quam*: thuo vuahſon ſia bethiu ge thar corn, ge thar crud. C C. Samo ſo, *tam quam*, *æque ac*: ut, min minna is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich. Alſo ſamo, *tam quam*, *æque ac*: ut, alſo harde, ande alſo ungenathelick is ſamo ther *inferus*, ther nie manne ne kan *parcere.* W. So wie, *&* ſo wie ſo, *quamvis*, *tametſi*; ut, ſo wie min *ſponſus* nogh niet erskinan per *humanam naturam*, ich weiz thogh wola, thaz her menniſco wila werthan, *pro ſalute hominum.* W.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

De præpoſitionibus in conſtructione.

I. PRÆPOSITIONES regunt vel Accuſativum vel Ablativum ſive Dativum.

II. Præpoſitiones, quæ regunt Accuſativum, ſequuntur. Aana, aane, ana, ano, *præter*, *ſine*, *abſque*: ut, wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meyneſt aana mina eera, *unde fraternam utilitatem*, *Etenim in prædicatione tua nihil intendis*, *præter honorem meum & fraternam utilitatem.* W. Thiu aana ſunda weſan ni magh, *quæ ſine peccato vivere nequit.* Aane thaz ſangleich thero gezelda, *præter choros caſtrorum.* W. Huand thar was gumono gitald ano uuib endi kind vueros at ſamna fif thuſendig, *etenim quinque mille hominum ibi numerati erant præter mulieres & infantes.* C. C. Thuo hie te them vuerode ſprac te allon them erlon ſo hunlic ſo juuuer ano ſi, quat hie ſlithia ſundiun ſo gangan iro ſelbo tuo, endi ſia at erift erl end is handon ſten auuerpe, *tum locutus eſt ad multitudinem*, *& ad omnes homines*, *quiſquis veſtrûm*, *inquiebat ille ſine gravibus peccatis*, [*vel* expers gravium peccatorum] *ſit*, *accedat ipſe ad illam*, *& primus in illam projiciat lapidem.* C. C. Liet ina gicunnan hullica craft habit thie menniſco muod ano thiu maht Godes, *fecit illum intelligere quantillam virtutem humana mens habeat ſine potentiâ divinâ.* C. C.

Ze, zi, zuo, zo, to, tuo, ſignificans rem ad locum vel perſonam ferendam: ut, thie liſet her ze ſich, *hos ad ſe colligit.* W. Ande gelocchet manigara menniſcon ze ſich, *& allicit ad ſe multos homines.* W. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo. C. C. Nu lediat mi juuuera liudi tuo. C. C.

Nah,

Nah, *ad, a, ab*: ut, gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, *ſpero te me ad te ducturum.* w.

Ana, an, anne, *in, ad, in*: kume min wine ghie wir anne then akker, *veni dilecte mi, egrediamur in agrum.* Willeramus. Fingar thinan dua ana mund minan, *pone digitum tuum in os meum.* Otfr. Er ich geſtigan uphen then palmboum ich meino an thaz cruce, *antequam aſcendero in palmam, hoc eſt, in crucem.* w. Seent thaz ana, *ad id ſpectant.* w. Ana thich, *in te.*

Wither, widar, widir, wider, *contra, adverſus, trans, propter*, poſt verba emendi & vendendi: Iudæi vuchtan ſo erneſthafto wither the Criſtenen, *tum acriter pugnârunt Judæi contra Chriſtianos*: Uuidar Iordanem, *trans Jordanem.* w. Ih quam zi ſcheidanne man widar ſinan fater, *veni ad ſeparandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat. Sie lertin ſie widir ſunde vehtin, *docuerunt illos contra peccatum pugnare.* S. Ann. Nu ſeggiu ik ju, thaz juuuer enn vuili mi farcopan under thiz cunni Iudeono, wili giſellian wider ſilubre, *nunc vobis dico, quod unus ex vobis me vendet, & tradet Judæis propter argentum.*

Umbe, umbi, unbi, *circa, circiter, circum, de, per*: umbe middendach, *circiter meridiem.* w. Nu beſueret her *filias* Hieruſalem umbe ſinan *ſponſam, Nunc adjurat filias Hieroſolymitanas de ſponſâ ſuâ.* Umbi thena alah, *circa templum.* C. C. Thea liudi ſtuodun unbi thaz helaghus, *populus circumſtetit domum ſanctam.* C. C.

Thurgh, thurg, durch, thuruh, thuru, duruh, *ob, propter, erga, per*: ut, that her thiu bitterheyd thes dothes thurgh mich wolda lithan, *quòd mei gratiâ amaritudinem mortis pati vellet.* w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont, *quæ propter æternam hæreditatem operantur.* w. Sie alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, ande thurgh ertheſco gefuore, *omnia opera ſua faciunt ob mundanas quæſturas, & terrenas commoditates.* w. Thuruh Eſaiam then uuizagen, *per Iſaiam prophetam.* Tat. Durch daz, *per iſtud. Strich.* Carm. Thuruh Gotes minna, *propter Dei amorem.* Otfr. Thaz hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *ut pro ſuâ magnâ potentia tentare poſſet*, vel *per ſuam magnam potentiam.* C. C. Uui thuruh jungerduom egan all lietun, *nos, propterea quod tui diſcipuli ſumus, omnia reliquimus.* C. C.

Entuiſcan, entuiſchan, *inter, in medio*: ut, in minemo herzan, thaz entuiſcan minan bruſtan ligad, *in corde meo inter ubera mea jacente.* w.

Tuiſc, *inter*: ut, tuiſc erthu, endi himil, *inter cœlum & terram.* C. C.

Upha, uffa, upho, uphen, uppan, *ſuper*: ich hauo mich geeinot uphen then palboum ze stigene, *ſuper palmam ſtatui aſcendere.* w.

Furi, fora, *ante*: ut, her ferit for inan, *ipſe præcedet ante eum.* Tat. II. 7. Furi inan, *pro eo.* Tat. VII. 5. Fora fuor ſie, *antecedebat eos.* Tat. VIII. 5. Ouga furi ouga, inti zan furi zan, *oculum pro oculo, & dentem pro dente.* Tat. XXXI. 1.

Unzan, unzen, inne, unt, *ad, uſque ad, uſque ad.* Ande wolle folgan thich unzen inne minero muoder hus, *& ſequar te uſque ad domum matris meæ.* w. Unt aband, *uſque ad veſperam.* C. C. Unzan Davidem, *ad Davidem.* Tatian. Unzan utfart, *ad tranſmigrationem.* Tatian.

Ant, *ad, uſque ad*: ut, mid thiu is aldar ant thena endi cumit, *dum vita ejus ad finem perveniat.* C. C.

Ouer, obar, ubar, *trans, ſupra, ſuper, præ, per, poſt*: ut, ubar Iordanem, *trans Jordanem.* Tat. XX, 4. Unzan hiutlichan tag, *uſque ad hodiernum diem.* Tat. CCXXII, 4. Fiel ubar inan, *irruit ſuper eum.* Tat, II, 4.

Unzan anan, *uſque in*: unzan anan then hof thes heteſton biſcofo, *uſque in atrium principis ſacerdotum.* Tat. CLXXXVI, 1. Macche mich thir ze einemo inſighela ouer thin herza, and ouer thinen arm, *pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, & brachium tuum.* w. Wir gihugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum præ vino.* w. Mugan gi it marian obar middelgard, *promulgabitis id per terrarum orbem.* C. C. Obar tua naht, *poſt duas noctes.* C. C. Ubar allaz ſinaz richi, ubar allo uuorolti, *per totum ſuum regnum, per totum orbem.* Otf. apud *Lamb.* Inti forhtana fiel ubar inan, *& timor irruit ſuper eum.* Tat. II. 4. Gefeſtinot ubar ſtein, *funda ſuper petram.* Tat.

Ingegen, *verſus, adverſus, in, ex adverſo*: ut, min minno is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich, *amor meus verſus te* [vel *in te*] *eſt fortis, ut mors.*

With, vuid, *contra, adverſus*: ut, thie the Chriſtanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Chriſtianam religionem norunt defendere contra diabolum.* Ef enig gumono vuid ju sundia giuuirkie, *ſi quis in vos peccet.* C. C.

Bi, pi, be, *juxta, apud, propter, præ, pro*: ut, bi unſich, *apud nos*, bi ſich, *apud ipſum*, pi libes arnungu, *pro vitæ merito.* Hi ſtuod im thuo bi enes vuateres ſtade, *tum ſtetit juxta cujuſdam aquæ littus.* C. C. Bi ungres githingue, *præ famis gravitate.* C. C.

Fon, *de*: fon inan, *de illo.* Tatian. VII, 7.

Botan, *præter*: thar enig gumo ne ginas botan Loth eno, *ibi nemo evaſit præter Lothum unum.* C. C. Hinder, *poſt*: ut, ſino war her ſeluo ſted hinder unſer wand, *ecce ubi ſtat ipſe poſt parietem.* w.

Under, untar, undar, *inter, ſub, in*: nu skal ic ju ſendan after theſon landskipie ſo lamb under vuluos. C. C. Inti ſezzent iz untar mutti, noh untar betti, noh untar giborgana ſtebi, noh untar faz, *& ponunt eam ſub modio, neque ſub lecto, neque in abſcondito loco, neque ſub vaſe.* Tat. XXV, 2. Thaz trinkan teilet untar ju, *potum diſtribuite inter vos.* Otfr. apud *Lambec.*

Mid, mit, *cum*: endi sia fragn huena siu mid thiu gesithu suokian quamin. C. C. Künning nist in uuorolti ni si imo thiononti, noh keisar untar manne, nimo geba bringe, *non erit rex in mundo, quin illi serviturus est, neque imperator inter homines, quin illi dona obtulerit.* Otfr. Uuonata Maria mit siu, *mansit Maria cum illa.* Tatian. IV. 9. Uuone mit uns, *mane nobiscum.* Tat. CCXXVIII. 1.

In, *in*, *in*: dua ouh hant thina in thia zungun mina, *pone etiam manum tuam in linguam meam.* Otfrid. In managa taga, *in diebus multis.* Tat. VII, 9. verum, Tat. II. 2. In iron tagun. So sie in ira hus giang, *sic in domum ejus ibat.* Otfr.

Innan, *intra*: thaz selba muater sin giangi innan hus min, *ut ipsa ejus mater in domum meam veniret.* Otfrid.

Uzzan, *sine*: thanne ih juuih santa uzzan seckil, inti burdref, inti giscuoh, *quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis.* Tat. CLXVI. 1. Uzzan mih ni mugut ir no uuiht duon, *sine me nihil potestis facere*, CLXVII, 4. Uzzan hin, *sine ipso.* Tat. 1, 2. Uzzan last, *sine querela.* II. 2.

Præpositiones regentes ablativum vel dativum.

III. Nah, *juxta, secundum, a, ab*: ut, nah thinemo gebode, *secundum tuum mandatum.* Zich mich nah thir, *trahe me post te*, w. Nah minemo raada, *secundum meum consilium.* w. Ne lazh unsih gichorit uuerden nah unseren sunden, *ne patere nos in tentationem induci à peccatis nostris.* Otfr. apud *Lamb.* Gangenti nah themo seuu Galileæ, *ambulans juxta mare Galilææ.* Tat. XIX. 1. Stuont her nah themo uuage, *stabat ipse juxta stagnum.* XIX, 4.

Ze, zi, zo, zua, to, tuo, *ad*: Primo; in sensu acquisitivo: thie ich thir ze scirmo, and ze warningan hauo gescaphot, *quæ ego tibit utelæ, & munumento ordinavi.* w Macche mich thir ze einemo insighela ouer thin hertan, *pone me tibi ut signaculum super cor tuum.* w, Secundo; quando significat causam passionis: ut, min wamba erbeueda ze sinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Tertio; quando significat objectum cogitationis: ut, thaz al thin gethanko si ze therro wereld, *omnes cogitationes tuæ sunt de hoc mundo.* w. Quarto; quando significat motum per medium: ut, min wino rahta sina hand in ze mir ze einemo venstre, *dilectus meus misit immisit manum suam per fenestram.* w. Quinto; quando significat personam in loco commorantem, vel motum ad personam, vel rem, vel locum: ut, jungfrouwan ze Hierusalem, *filiæ Hierosolymitanæ.* w. Thin ougan sint samo wiare ze Esebon, *oculi tui sunt sicut piscinæ Esebon.* w. Angil floug zi himile, zi selbe druthine, *angelus in cælum ad dominum volavit.* Otfr. Thie erestan *ecclesiam* thie ze Hierusalem geplanto warth, *primitivam ecclesiam, quæ plantata fuit Hierosolymis.* w. Min drut is nither gigangan ze sinemo gardon, *dilectus meus descendit in hortum suum.* w. That sie lighto ze themo diske uphgetredan moghtan, *ut facile ad mensam ascenderent.* w. Ich wille varan ze themo mirrhebergo, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w. Sexto; quando est particula casualis: ut, therro ein ze anderen *mutuæ charitate cohærent.* w. Ther engil imo zua sprac, *angelus locutus est ad eum.* Otfrid.

Under, untar, *sub, inter*: ut, ich saz under sinemo scada, *sedebam sub umbra ejus.* Sin winstra is under minemo hoiueda, *sinistra ejus sub capite meo.* w. Also thiu lilia is under then thornan, samo bistu under anderen dochteren, *sicut lilium inter spinos, sic es tu inter alias virgines.* w. Min sponsus is houch under anderen heyligon, her is erwelet under anderen menniscon. w. Untar worolt menigi, *inter mundi turbam.* Otfr. Ni duit man untar mannum, *non fit inter homines.* Otfr. Untar themo loube, *sub folio.* Otfr. Untar mitten, *inter, in medio*: untar mitten then lerarim, *in medio doctorum.* Tatian.

Van, vano, vane, von, vone, fone, fan, fona, fon, *à, ab, ex, de.* Wanda thurg mich quam her van himole *in virginis uterum*; van thero magathe wambon in the cribbon; van thero cribbon ze thero doupha; van thero douphe ze themo cruce; van themo cruce ze then graua; van themo graua ze himolo, *etenim mei gratiâ venit de cælo in virginis uterum, de virginis utero in præsepe, à præsepi ad baptismum, à baptismo ad crucem.* w. Fon thero ginuhtit thes herzen sprihhit ther mund, *ex abundantia cordis os loquitur.* Tat. Fon jungendi, *à juventute.* Otf. Fon henti unsero fianto, *à manu nostrorum inimicorum.* Tat. Fona Romu, *à Roma.* Otfrid. In erda fone menniscen also in himile fone den engilen, *in terra ab hominibus, sicut in cælo ab angelis.* Otfrid. apud *Lamb.*

Ana, an, anne, ane, *in.* Thin einvualdlicheyt skinet an allon thinon werkon, *simplicitas tua ostenditur in omnibus tuis operibus.* w. Scona bistu an reynon gethankon. Thu wunderost thich thero *virtutum* thie thu ane mir scouwest. Ande alle thiu *officia humanæ naturæ* anne thir haues. w. Hie selbo an thesaro middelgard mennisci antfeng flesk endi lichamon. C. C. That nist bi werkon minon, sundar rehto in uuaru bi thineru genadu, *hoc non fit per opera mea, sed profectò per tuam gratiam.* Otfr.

Wither, vuider, *contra, adversus*: ut, ther mit mir nist, ther ist uuidar mir, *qui non est mecum, contra me est.* Vone thiu hauon ich thich bewaret *angelicis præsidiis* werher themo diwel. w. Min muother kind vuchtan wither mir. w. Ik fullistau ju vuider them fionde. C. C.

Bi, *juxta, prope, ad, in, per*: ut, withene thine zigan bi them Herebergen thero herdon, *pascet hedis*

hædos tuos juxta tabernacula paſtorum. w. Bi himile them habon. *C. C.* Bi Noes tideon, *in temporibus Noæ.* Ni ſuerie nio man.

After, *per, in, ſecundum*: after juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundum fidem veſtram fiat vobis.* Tat. After geuuonu, *ſecundum conſuetudinem.* Tat. 1. 3. Nu willo ich hind ſuochan after thero burg, *nunc quæram illum per urbem.* w. After them vuihe, *per templum*, vel *in templo. C C.* Nu ſcal ik ju ſendan after theſon landskipie ſo lamb under vuluos, *nunc mittam vos per hanc terram* vel *regionem, ſicut agnos inter lupos. C. C.* Muotun gi Iſrahelo edili folcon adelean after iro dadeon, *vos judicabitis nobilem* [peculiarem] *populum Iſraeliticum ſecundum ſua facta. C. C.* Uffa, upha, upho, uppan, *ſupra, ſuper*: ut, thie ther geſezzet ſint upha guldinon fuozon. w. Thin vahs is ſamo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad. w. Uppan enon berage them hohon. *C. C.* Vide infra *oba.*

Uz, uze, uzen, uzzen, vuzan, *ex, extra*: ut, ſihet uz then uenſtron. w. Ich bim uze minen roche geſlophan. w. Uzen then ſeluon wordon driuphet thiu mirra. w. Ich ſchenkan thich moſt uzzen ruoduon ephelon. Uzan thero landsheffi, *extra regionem.* Tat.

Fore, vore, fora, furi, *præ*: ut, min *ſponſus* is hough under anderen heyligon, ſamo hough Libanus is fore anderen bergon. w. Thu ſcalt furi allon weſan vuiſou giuuihid. *C. C.* Fore, vore, fora, ſignificant etiam *ante*: ut, vore thero porte, *ante portam.* Er ferit fora Chriſte, *præcedet ante Chriſtum.* Otfr. Significant quoque *a, ab, de*: ut, ſamo thie duuan in then luzzeron wazzeron cunnon *prævidere adventum accipitris.* And ſich vore himo bewaran. w. Sia bigunnun ſprecan under him huo ſia mohtun ſo craftigna for enan cliſe vuûrpin. *C. C.* For etiam ſignificat *coram*: ut, ſo huie ſo imi thon forlognit liudio barno helitho for theſaro heri, ſo duon ik an himile ſo ſelf thar upp for them alvualdon. *C. C.* For thero mikilun menigi. Wolan ina for ogun Criſtes bringan. *C. C.* Fora allemo folke, *coram omni populo.* Tat. Teforan, *coram*: ut, ni ſculun gi ſuinon teforan juuue merigriotun macon. *C. C.*

Af, aua, aue, *à, ab, abs, de, è, ex*: ut, gihui ni hetis thu vuerthan af theſon ſtenon brod. *C. C.* Vuarpan thena ſeo innan angol an uthion enni upp giton fisk af fluode, *jecerunt hamum intra mare in fluctibus, & levarunt piſcem ex aqua.* C. C.

Vuid, *à, abs*: ut, dribun vuid ſelbun thena ſuno drohtanes. *C. C.* Cum verbo Vendendi aut emendi ſignificat *pro*, vel *propter*: ut, nam im thuo that is ſiluber an hand thriti ſcatto that man im er vuid is thiodne gaf, *tum in manum accepit triginta nummos, qui ei traditi ſunt pro ſuo rege.* C. C.

Tegegnes, *contra*: ut, thuo habda eſt is vuord garo engil thes alvandes thero idiſi tegegnes. *C. C.* Thuo hiet ina mohtig Criſt gangan im tegegnes. *C. C.*

At, *à, ab, inter, in, apud, ad*: ut, hie im ſelbo gibod that ſia at enigon inan meda ni nimin diuria methmos, *illic ipſe præcepit illis, ne à quoquam mercedem, aut probroſa munera acciperent.* C. C. Geng im thuo Godes egan bern an them gaſt ſeli; hie im oc at them gomon vuas, iac hie thar gicudda that hie habda thar craft Godes. *C. C.* Quat that ſimla allara erlo gihuilic eriſt ſcolda geban at is gomon that beſta lith .... hetis for thit man no folc alles thines vuines that vuiriſta thina ambahtman eriſt bringan at thinon gomon. *C. C.* Mid, midi, med, mit, met, *cum*: ut, Andradan diop vuater thuo hie dribon giſah thena vueg met windu, *metuebant à profundo, cum viderent fluctum vento agitatum.* Thiedo drohtin antfeng ina mid is fadmon. *C. C.* Mit then ſaligon ſelon, *cum beatis animis.* Otfrid.

In, *in*: ut, in thinemo gardon is *mirrah* mit allen then hereſton ſaluon. w. In dagon eines kuninges. *Otfr.*

Innan, *intra*: innan mir. *Otfr.* So ſliumo ſo ich gehorta thia ſtimmun thina, ſo blidta ſih ingegin thir, thaz min kind innan mir, *quam primum audivi vocem tuam infans meus intra me de te lætatus eſt.* Otfr.

Ir, ur, *ex.* Tho quam boto ſona Gote engil ir himile, *tum nuncius à Deo venit angelus ex cælo.* Otfridus.

Ingeging, ingegin, *adverſus, contra*: al thiu burg gieng ingeging themo Heilante, *tota civitas exiit obviam Jeſu.* Tat. cap. LIII, 10. Scalca liofun ingegin imo, *ſervi occurrerunt ei.* LV, 6. Obo, *ſupra*: giſah thas ſueizt lachan, thas dar uuas oba ſinemo haubit, *& vidit ſudarium, quod fuerat ſupra caput ejus.* Tat. CCXX, 4.

Untar, zuiſgen, *ad invicem*: tho quadun ſume ſon ſinen jungiron untar in zuiſgen, *dixerunt ergo quidam ex diſcipulis ſuis inter ſe invicem.* Tat.

Fram, *à, ab*: ut, framgengit from themo fater, *procedit à patre.* Tatian. CLXXI. 1.

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

De præpositionibus in compositione, quæ extra compositionem raro, aut omnino non leguntur.

I. PRÆPOSITIONES in compositione sunt, quæ sequuntur: at, un, * int, unt, and, ant, er, ir, it, itu, ita, uolle, ful, far, ord, ord, mis, fram.

At, az, *ad*: at, az, in compositione respondet Latino *ad*: ut, atstantu fora Gote, *asto ante Deum*. Tat. II. 9. Sic atstantenti, *adstistens*. CLXXXVII. 4. Atqueme richi dinaz, *advenias regnum tuum*. At-pim, *præsto sum*. Gloss. B. 36. alias, at henti pim, *præsto sum*. *Anglice*, I am at hand. Az ist heitarer tagastern, *adest clarus Lucifer*. Hymn. IV. 2. Az uuis uns truhtin, *adesto nobis domine*, Hymn. XVI. 6.

† Un: ut in unkusti, *incastus*. unholda, *perfidus*, emphaticè *diabolus*. unsamft, *difficilis*. uneben, *inæqualis*, *asper*. unbarig, unberenti, *sterilis*, *infœcundus*. unreht, *iniquus*. unbewollen, *immaculatus*. Int, unt: ut, intsperran, *reserare*. Intuan, untduan, *aperire*. Untduo mir min suester, *aperi mihi soror mea*. Intteta then buoh, *revolvit librum*. Antworte intphanganemo, *responso accepto*, Intluchan, *pandere*. Intbindan, *solvere*. Untfingan, *recipere*. Untwichan, *declinare*, *decedere*. Andlucan, *aperire*. Antfengan *prehendere*. Anthebban, *sustinere*, *supportare*. Antlingan, *respondere*.

‡ Er, ir, ar: ut, erkoren, *electus*. Erqueccan, *vivificare*. Ercumen, *obstupescere*. Ich mich erquam, *obstupui*, erquam er, *obstupefactus est*, irquam ir, *obstupuit*, arquamun alle, *stupuerunt omnes*. Erhugan, *recordari* Erwelen, *eligere*. Erhahen, *crucifigere*. Erougan, *ostendere*. Irfulter, *implestus*. Irlosta, *redemit*. Arfirren, *auferre*. Arrofen, *exclamare*. Arlosan, *liberare*. Arferan, *discedere*. Arstandan, *exurgere*. Arstarban, *mori*. Arrekan, *interpretari*. Arfuoran, *discedere*. Arganagan, *consumere*.

And, ant, v. int, unt.

1 It, ita, itu, in compositione valent, ut RE *Latinorum*: ut, itaruchen, itruchen, *ruminare*. Itlones dag, *dies retributionis*. Tat. Itporan, *renatus*: ut, itporan wird, *renascitur*. Hymn. *Anglo-Saxones* autem loco it, adhibent eb in compositione: ut, in ebnipan, *renovare*. Ebgylban, *remunerare*. Ebiæcan, *repetere*. Aliquando tamen simplicis adauget significationem: ut in itmalen, *solennis*; in itmalemo tage ostronon, *in die solenni paschæ*. Tat. XI. 2. Inde, itmalen tages, *dies festus*. After thero giuuonu thes itmalen tages, *secundum consuetudinem diei festi*. ibid. Uolle, ful: ut in uollecuman, *pervenire*. Uollewarden, *perducere*. Fulgangan, *perficere*. Ord, ord: ordfrumo, ordfrumo, *æternus*, *carens principio*.

2 Far: ut in farloran, *perdere*. Farlust, *perditio*, *mors*. Farstandan, *resistere*.

3 Mis in compositione errorem vel defectum denotat: ut in mislichan *dissplicere*. Forsan deducenda est hæc præpositio à verbo, missen, *carere aliquâ re*, *per negligentiam erroremve à scopo suo aberrare*, *rem propositam non assequi*, *vel quæsitam non invenire*: ut, mistun thes kindes, *non invenerunt puerum*. Otfr. Hinc *mis*, vel *missi* plurimum in compositione significat naturalem, vel moralem aliquem defectum, vel errorem, aut aliquid semper deesse: ut in missidat, *peccatum*; missifiangen, *errare in judicando*, *aut eligendo*; missigiangen, *à rectâ vid aberrare*; misstruwan, *diffidere*. Ab hoc *mis* vel *missi Franco-Theotiscorum*, provenit *Franco-Gallorum* MES: ut in mécontent, mépris, médire, pro mescontent, mespris, mesdire, *&c.*

Fram: solet illud fram sive adverbium, sive præpositio sit, sive conjunctum cum verbo, sive ab eo separatum, idem valere, ac Latinum *pro* in compositione: ut, framquam gibot, *prodit edictum*. Tat. V. 2. Framgengit fram themo fuater, *procedit à patre*. Tat. CLXXI. 1. Framlatta in andera ratissa, *proposuit illis aliam parabolam*. LXXIII. 1. Giang *Pilatus* zi in tho fram, *processit tunc Pilatus ad eos*. Otfr. IV. 24, 21. ut, Framdihen, *prosperari*. Unde, framdihet ellin dei der boum bringet, *& omnia, quæ arbor illa fert, prosperabuntur*. *Otfr.* apud *Lamb*. Fram autem, quod in compositione progressum & incrementum denotat, videtur derivatum potius ab adverbio fram, quod, ut apud *Cimbros*, *prorsum*, *antrorsum*, significat: ut, thiu gigieng fram in managa taga, *hæc processerat in diebus multis*. Tat. VII, 9. verum cap. II, 2. Inti beidu framgiengun in iro tagun, *& ambo processissent in diebus suis*. Hisce addas eban, eben, quod in compositione *con*, *co*, *cor*, Latinorum significat: ut, in eban uuircen, *cooperari*.

---

* *Goth.* ᚨᚾᛞ, ᚾᚾᛞ, *Sax.* and: ᚾᚾ. *Sax.* on: † *Gothice* ‡ *Cimbrice*, or vel ur. 1 *Sax.* eb: 2 *Goth.* ᚠᚨᚾᚴ. *Sax.* fop: 3 *Goth.* MIS. *Sax.* miſ. Vide Grammat. *Anglo-Sax.* cap. XIV. I. 30.

CAP.

CAPUT VIGESIMUM.

De interjectionibus.

INTERJECTIONES *execrantis*, vue, vuah, *væ*: ut, vue vuarth thi Hieruſalem, *væ tibi Hieruſalem. C. C.* Boreales *Angli* dicunt, **wa wurth thee**, *væ tibi.* Vuah vuarth theſaro vueroldi, quat hie, ef thu iro ſcoldis giuuald egan, *væ mundo, inquiit ille, ſi tu illum gubernares. C. C.*

Demonſtrantis. Vide adverbia *demonſtrandi.* Ut in aliis linguis, ita in *Franco-Theotiſca* colligantur in ordinem interjectiones Admirantis, Lætantis, Dolentis, Abominantis, Ridentis & Deridentis, Vocantis & Silentii, Jubentis, Exclamantis, Minantis, *&c.* quas brevitati conſulens omitto.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

Continens regulas quaſdam Syntaxeos, & nonnullas obſervationes Linguæ Francicæ *genium & ingenium amplius explicantes.*

I. COMPARATIO in Linguâ *Franco-Theotiſcâ* duobus modis exprimitur, ut apud *Latinos*; vel per conjunctionem *than* vel *thanne*, quæ *quàm* ſignificat; vel per ablativum nominis rem minorem in comparatione ſignificantis: ut, thiu ſuoze thinere *gratiæ* is betterra, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thiu genatho thines *evangelii* ſuozer is than thiu *auſteritas* thero ewo. w. So mikilu is hie bettera than ik, *tanto me præſtantior eſt. C. C.* Wanda alſo thaz gold diurer is thanne eynig ander geſmithe, *nam quemadmodum aurum charius eſt ullo alio metallo.* w. Bezzere is thiu ſuoze mines *evangelii*, thanne thero aldon ewon *aſperitas.* w: Bettere ſint thine ſpune, than ther win. w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo wine. Willeramus.

II. Adjectiva Superlativi gradûs in conſtructione poſita regunt genitivum: ut, thuo vuas endigo allaro manno thes vuiſoſten, *tum vitam finivit omnium hominum ſapientiſſimus. C. C.* That is egeſlicoſt allaro thingo forohlicoſt firio barnon, *id omnium eſt maxime terribile, & metuendum hominibus. C. C.* That hus Godes allaro vuiho vuunſamoſt, *Domus illa dei omnium ſacrorum maxime delectabile. C. C.* Sic legitur, cuningo craftigoſt. Vuiuo ſconeſta; gumono beſta; Barno rikioſt. *C. C.* Adam thero gomono vuas manno eriſto. *Otfr.*

III. Nomina diſtributiva & partitiva, & diſtributivè & partitivè poſita regunt genitivum: ut, ſo war ſo ir joh eynega juweſa geluchon vinded, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveneritis.* w. Was hiro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, *quid quiſquam illorum* (vel *unuſquiſque illorum*) *mihi de illo poſſet indicare.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *illorum omnium quilibet tenet gladium ſuum manu.* And hero neheyn ni lazat ſin ſuerd van ſinemo thihe, *& illorum nemo dimittit* [*ſolvit*] *gladium à femore.* w. Ande ſie negheyn gethinga ne hauon an him ſeluon thurgh eynega hiro woledada, *& nullam fiduciam in ſeipſis reponunt propter ullum ſuorum bonorum operum.* w. Hiro nehein ne is unbarigh, *earum nulla eſt infæcunda.* w. In einemo thinero ougan, *in uno oculorum tuorum.* w. Thaz leith ich thurgh einan jegelichan thinero *doctorum*, *Hoc paſſus ſum gratiâ uniuſcujuſque tuorum doctorum.* w. Seſzogh ſint therro cuninginnan, aghtzogh ſint thero keueſe, *ſexaginta ſunt reginæ & octoginta concubinæ.* w. Ih bin ein thero ſibino thero Gotes drut botono, thie in ſinerû giſihti ſint jo ſtantenti, *ego ſum unus ſeptem dei nuntiorum qui in conſpectu ejus ſemper ſtant.* Otfr. Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero penningo, *homo, qui dabit mille nummos.* w. Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent.* Sagda ſuothlico huo iro ſuno ſcolda obar theſan middulgard managon vuerthan ſumon te fulle ſumon te frobro firio barno, *ſane prædixit, ut illius filius quibuſdam hominum offendiculo, quibuſdum vero conſolationi futurus eſſet per hunc terrarum orbem. C. C.* So duat hudeo ſo huilic ſo thes herren vuelt huld githienan, *ſic omnis facit,* [vel *ſinguli ſic faciunt*] *qui domino fideliter ſervire velit. C. C.* Allaro barno gihuilic, *hominum unuſquiſque. C. C.* That hie unreht gimet odrum manne, *ut injuſtum faciat aliis hominibus. C. C.* Than fuorun im ok ſan Hieruſalem thero jungrono tuena, *tum ab Hieroſolymâ ad illum profecti*

ſunt duo diſcipuli. C. C. Quat that hie vuari giſendid tharod that hie thar gimanodi man. no gihuilican thero hobid ſcatto, *dixit ſe eò miſſum fuiſſe, ut à ſingulis peteret pro capite num.* uuûnnanes, *Andreas & Petrus nihil non facultatum, quas acquiſiverant, juxta mare prorſus reli.* thar fehes ehtun, *ut patrem ſuum ſenem, & quicquid bonorum poſſiderent, juxta lacus oram re.* juuuon ſcohon, *& ne ſinite quid pulveris veſtri pedibus adhærere, ſed excutite illud à calceis ve.* abuh irrentes iſt er ze Gotes henti vuola therenti, *multos ex hoc populo in iniquitate errantes*

IV. Multa adjectiva, ut quæ reatum, meritum, plenitudinem, *&c.* ſignificant, genitivo gau. uuordon; that vuerod all giſprac folc Iudeono that hie vuari thes ferahes ſcolo, vuties ſo vuirdig, *quid? vultis ne, ô Judæi, hunc condemnare, ſi modo ob talia verba mortis dignus ſit;* Antfahat ina than eſt under juuua folcſcepi, ef hie ſi is ferahes ſcolo, im ſo adeliat ef hie ſi furi theſaro ſcolu ſculdig, *jam vero non poſſum invenire cum hoc populo, & plebe, quod coram* domes folle, *boni ſervi deo ſervientes, & pleni ſapientiæ.* Otfrid.

Adjectivum abſolute poſitum fit ſubſtantivum, & ut tale, regit genitivum. Sic Tat. 1. 2, Uz.

V. Verba recordandi, & obliviſcendi, expectandi, precandi, tentandi, curandi, cognitionis, &

Verba recordandi & obliviſcendi: wir gehugon thinere ſpune, *memores ſumus uberum tuorum.* w.

Precandi: thes bidden ich, *hoc rogo.*

Tentandi: ſo is oc an buokon geſcriban, quat hie, that thu ni ſcalt herren thines fandon thines frahon, *pariter ſcriptum eſt, inquiebat ille, quod Herum, & dominum tuum non tentabis.* C. C.

Curandi: wanda thu veychenes, ande gelichniſſes niet ne ruocheſt, *quia fraudem, & ſimili.*

Cognitionis & ſenſûs: iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi te ignoras, mulie.*

Admirandi: thu vuundereſt thich thero *virtutum.* thie thu ane mir ſcouweſt. w. *Eccleſiam*

Cuſtodiendi: Thie thes wingardon huodent, *qui vineam cuſtodiunt.* w. Thes Criſtes grabes

Fruendi & gaudendi: Agleto bad that wih Criſt, that ſiu iro barnes forthbrucan muoſti,

Liberandi & dimittendi: That ſia drohtin ſundeono tomie, *ut Dominus illam à peccatis li.*

That ju vualdand God lethes alate, *ut Deus vobis peccatum dimittat.* C. C. Ef gi than vuri.

ſequitur. Ef gi than vuelliat allatan liudeo gihuilicon thero ſacono endi thero ſundióno, than alatit ju vualdand God fader alomahtig FIRIN VUERC MIKIL managero mennſculdio. C. C.

Inveniendi: ich ſuoghta hin and ne vand ſin niet, *quæſivi illum, ſed illum non inveni.* w.

Legitur tamen, fundan mich thie waghtara; &, of ir minen wino vindet. w.

Percupiendi: Ef hie latit ina is muod ſpanan, that hie ir beginne thera gernean, *ſinet ſe in id adeo affectum eſſe, ut illud percupiat, vel percupere incipiat.* C. C. Thuo vuiſda ſia after iro vuilleon, hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie neuan that man iro Johannes an thero hallu hobid gabi aloſit fan is lichamon, *tum direxit illam ſecundum ſuam mentem, jubens ut nihil tunc efflagitaret coram omnibus, quin ut ſibi in aulam* (vel *cœnaculum*) *adferretur caput Johannis à corpore truncatum.* C. C.

Implendi: ni fullit er ſih vuines, ouh lides nih eines, *non implet ſe vino, neque cicerâ.* Otfr.

VI. Verbum etiam adſciſcit genitivum per elleipſin, quando pars ſignificatur nomine totius: ut, huem ik hier gebe mines muoſes, *cui hic daturus ſim de edulio meo.* C. C. Nam hie after thiu thes muoſes for them mannon, endi gaf is themo menſcathen Iudaſe an hand, *poſtea de edulio ſumpſit in conſpectu omnium; & fruſtum tradidit ſceleſto latroni Judæ. Franco-Galli* maximè adhuc affectant hoc loquendi genus: ut, donnez moy du pain; voulez vous boire du vin, au quell je bailleray icy de ce que je mange; apres il priſt de ce qu'il mangoit en preſence du monde qu'il y étoit, & en donna au mechant traitre Iudas.

Hiſce addas verbum Ahtean, cujus ſignificationem ſimplicem extra Syntaxim nondum ſatis aſſecutus ſum: ut, mi ſculun Iudeono noh unſcildigna erlos bindan.... ahtean mines aldres egion ſcarpon, *Judæi me innocuum vinčturi ſunt, & occiſuri mucronibus acutis.* C. C. Sagda im vuolda ahtean is aldres, *noctu angelus Domini illi dormienti & ſomnienti dixit, quod Rex crudelis infantem quæreret ad illum occidendum.* C. C. Nu habit thit leoht agéban, quat hie, Herodes an ſuefna ſlapandion on naht bodo drohtines that that barn Godes ſlidmuod cunning luokean ſe cuning, hie vuelda is ahtean. *Herodes, qui voluit eum occidere, nunc mortuus eſt, inquit ille.* C. C.

VII. Verba acquiſitivè poſita, ut & verba indicandi, dandi, fidendi, gratias agendi, promittendi, auxiliandi, & id genus plurima, regunt Dativum: ut, thu thir Hereberga machoſt, *tu tibi tabernacula facis.* Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van libano, *menſam ſibi fecit rex Salomon de ligno Libani.* w. Ich ſtuont uph thaz ich minemo wino untdade, *ſurrexi, ut aperirem dilecto meo.* w. Thir ſinemo herren wirchde, *qui domino ſuo operando acquirat.* w. Kunde mir, ſage mir, *indica mihi, dic mihi.* w. Thie ich thir giuon, *quæ tibi dabo.* w. Ne gelounon ich minere *virtuoſæ conſtantiæ.* w. Willon ich himo thancan, *gratias illi agam.* w. Thicco gehiez her mir ſine cuomſt *per prophetas, Sæpe adventum ſuum mihi promiſit per prophetas.* w. Nu helphe wir hiro thus, *nunc illi ſic auxiliemur.* w.

VIII. Verba docendi duplicem accuſativum amant: ut, thar lernoſtu mich Drohtines gebode, *ibi me doces mandata dei.* w.

IX. Verbum vuerthan, haud ſecus ac verbum ſubſtantivum apud *Latinos*, duplici dativo gaudet: ut, mah hie mid is lerun vuerthan helithon te helpu, *eruditione ſuâ poteſt eſſe hominibus adjumento*, vel *commodo.* C. C.

X. Ut in veteribus linguis ſeptentrionalibus à nominibus primitivis alia ejuſdem ſignificationis deducuntur peculiari terminatione formata, (ut ſupra cap. III. r. 16 oſtendimus;) ſic obſervandum eſt idgenus nomina, maxime in auctoribus poëticis, inter legendum occurrere, præſertim in codice Cottoniano: ubi legere eſt, mundburd, à mund, *protectio, patrocinium*: ut, liudſcepi, à liud, *gens, turba, populus*: ut, that vuarth thuo all mid vuordon Godas faſto bifangan, endi gifrimid, after thiu huilic than liudſcepi landes ſcoldi vuidoſt giuualdan.

Folcſcepi, à folc, *populus*: ut, vuas im vuilleo mikil, that hie ſulic folcſcepi frummean muoſti, that ſia ſimla gerno Gode thionodin. Antfahat ina than, under juuua folcſcepi im ſo adeliat.

Erlſcepi, ab erl, poetice *homo, vir*: Thuo thiu magat habde ge thionnot ti thanke thioduinge endi allon them erlſcipie, &c.

Gumſcepi, à gum, *homo*: Hiet that ſia vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie neuan that man iro Iohannes an thero hallu hobid gabi aloſit fan is lichamon. Gruotta ſia for them gumſcipie. Thar ſcoldi, fan Bethlehem cumen riki thi rihtan ſcal Iudeono gumſcepi.

Heriſcipi, à heri, *exercitus*, & poeticè *multitudo, turba*: thuo reop all ſaman heriſcipi Iudeono, thiu mikili menigi.

Landſcepi, à land, *regio, plaga*: nu vuelliu ik te vuaron hier marian huat ik menda that gi mina hiubat ouer all thit landskepi lera forſtandan.

Bodſcepi, à bod, *præceptum, mandatum*; thuo vuarth fan Rumuburg rikeas mannes ober all theſa irmin theod Octauianes ban endi bodſcepi ober thia is bredan givuald cuman.

Hugiſceftı, à hugi, *cogitatio*: that gi vuitan muotun an juuuon hugiſceftion that mikil giruni.

XI. Obſervandus eſt elegans uſus, in linguâ *Francicâ*, verbi duon, *facere*, haud multum diſcrepans ab iſto verbi doen, *vel* don, apud * *Anglo-Saxones*; & Do apud *Anglos*; cujus ope evi-

* Vide Gammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, caput XVI. regul. 26.

tatur ejuſdem verbi in una ſententia repetitio, quâ aures offenduntur: ut, ther hals, ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thie ſtemma uz, ſamo duont doctores tui, ſie ambectent themo liude *cibum vitæ*, and ophenent himo the doychene thero geſcriphte; *Ang.* **the neck draweſ the meat into the belly, and alſo draweſ the voice out, as thy doctours DO, who miniſter the meat of life unto the people, and open unto them the myſteries of the ſcriptures.** *Crocus* liesket thaz brinnende fiever, ſamo duot *charitas* ſiu liesket multitudinem peccatorum: **Crocus quencheth the heat of a feaver, ſo DOTH Charity, which extinguiſheth a multitude of ſins.** Alſo thiu *lana, quæ vertenda eſt in purpureum colorem*, zaller eriſt ze ſamene gebunden wirthet, ande thar nâh geleget in thie *canales*, thar ſiu genezzet wirthe, ſamo duont thine *filii, configunt timore meo carnes ſuas* and nitherent ſich in *canalibus humilitatis*: **As wooll, which is to be dyed into a pourple colour, is firſt of all bound together, and then laid in chanells, where it is moiſtned; ſo DO thy ſons, they unite themſelves together in my fear, and then debaſe themſelves in the chanells of humility.** Hiz ne verid nie ſo niet, ſo hiz eer deda, **it doth not go now ſo ill as it DID formerly.** Sihes thu wie hir tha ouene ſted ze then ſinebergon, ſo her ſprechan wila ze then, thie nithana ſint, and ſih nah hin neygent? alſo deda unſer drohtin *per viſcera miſericordiæ ſuæ viſitavit nos oriens ex alto*: **Seeſt thu how he ſtands abobe at the railes, and ſpeakes to thoſe, who are below, and bowes unto them? So DID our Lord, riſing on high out of the bowells of his mercy, viſit us below.** Ande wie hough is *eccleſia de gentibus*, thiu ther er was *deſerta*, ande *derelicta adeo per idololatriam*, ande nu ilet *virtutum greſſibus de deſerto infidelitatis* alſo *plebs Iſraelitica* deda *per deſertum ad terram promiſſionis*: **And how high is the Church of the Gentiles, which was deſerted, and relinquiſhed by God for Idolatry, and now haſtens from the wilderneſſe of infidelity with virtuous paces, as the people of Iſrael DID through the deſert to the land of promiſe.** Bidun allan dag that vuerod for them vuibe, vundrodun alla bihui hie thar ſo lango lof ſaligman ſuitho fruod gumo frahon ſinan theonon thorſti, ſo thar er enig theſao ni deda; **The multitude waited all the day before the temple, and all wundered that the bleſſed, and very wiſe man ſhould habe occaſion to ſerbe his Lord ſo long, as neber any man DID before.** Endi alat us managaro mennſculdio alſo vui oðron mannon duan: **And forgibe us our manifold ſins, as we DO to other men.** Vui quamun hier an moragan, nu ni gibis thu us ſcatte, than mer thie thu them oðron duos; **We came hither in the morning, but thu wilt gibe us no more money, than thu doſt to others.** Than ſcedit hie thar farduanun mann thia farvuarahtun vueros an thia vuiniſtrun hand, ſo duot hie oc thia haligun an thia ſuiðrun half: **Then he will ſeparate the loſt and ſinfull men on the left hand, as he will DO the bleſſed on the right.** Supra diximus haud diſſimilem uſum obtinuiſſe verbi don apud. *Anglo-Sax.* extat exemplum *Marc.* VIII. 6. *Et dabat diſcipulis, ut apponerent, & apposuerunt turbæ*: and ꝥealde hiꝛ leoꝛnincnihtum ꝥ hiꝛ toꝛoꝛan him aꝛetton, ⁊ hiꝛ ꝛꝛa ðyðon: **and he gabe to his diſciples, that they ſhould ſet before them [the multitude] and they DID ſo.** Peculiaris etiam videtur iſta phraſis DUON WARA, *obſervare, conſiderare, videre.* Ne duont thes niet wara *nolite hoc conſiderare.* Duo wara, *obſervate.* Duot wara thes cuninges, *videte, aſpicite regem.* Thaz ich wara dada of ther wingarda an bluothe wara, *ut viderem ſi floreret vinea.* Do wir thes wara, *videamus.* Ich duon ſin wara, *ego eam obſervo.* Hactenus de peculiari uſu verbi duon apud *Franco-Theotiſcos*; ſed an more *Anglorum* iſtud præponunt aliis verbis ad circumſcribendum tempus indicativi præſens, imperfectum & perfectum, ut in ſequentibus, **DO you love me,** *amaſne* (vel *amatiſne*) *me.* **DID you ſay it,** *dixiſtine hoc?* **I DID ſtrike him, while he was a writing,** *ferieram illum, dum ſcriberet*; vel *ſcribentem percuſſi*; nondum ſatis compertum habeo.

XII. Sequentem modum loquendi à *Franco-Theotiſcis* deductum retinent adhuc *Franco-Galli.* Thiu *concordia utriuſque populi in unâ fide*, thiu cumet van themo gaue minero hande; *L'accord de deux peuples dans une foy, il vient du don de ma main.* Thiu ſteiga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan, thiu is ruod, *le chemin qu'on doit paſſer pour aller à la table, il eſt rouge.* w. Thie ſuulc thar the disk upha lagh, thie waran ſilverin, auor thiu lineberga, thiu was guldin: *les colonnes ſur les quelles la table eſt appuyée, elles etoient d'argent, mais les baluſtrades, elles étoient d'or.* Alle thiu genatha thie ich thir hauan beheizan, thiu ne wirthet er nieht vollighlico gheiſtet, er ich geſtygan uphan then palmboum, ich meino an that cruce: *toutes les graces, que je vous ay promiſées, ne ſeront pas accomplies entierement, devant que je monte ſur le palme, c'eſt à dire, ſur la croix.*

Quinimo ut phraſin *Theotiſcam* in multis retinent *Galli-Francorum*, & *Normannorum* nobiliſſima progenies, ita verborum *Theotiſcorum* haud exiguus numerus in linguâ *Gallicâ*, ut & in *Italicâ* quamvis tot tantaſque mutationes ſubiit, adhuc ſuperſunt. En nonnulla, utriuſque linguæ, quæ originem *Theotiſcam* manifeſtè præ ſe ferunt.

Voca-

VOCABULA nonnulla GALLICA, & ITALICA,

Quæ ab antiquis Lingg. *Septentrionalibus* accerſita Alphabetico ordine diſponuntur.

ADdobber, antiquum *Gallicum*. *Ital.* addobbare, *ornare*, *adornare*; proprie de veſtium ornatu; *Iſland. Scand. Saxon.* at dubba, dubban, *equitem creare*, vel *ad honorem equitis aliquem ſolenniter provehere*. Inde, quod equitem creatum veſtimentis & armis ſplendidis ornare ſolebant, *addobbare* in ſpeciali ſenſu, *adornare*. *Addobbare* autem ſic deducit pro more ſuo *Menagius*, *duplex*, *duplus*, *dupus*, *dobo*, *dobbo*, *dobbare*, ADDOBBARE.

Aggrappare, grappare. *Ital. unguibus* vel *uncis arripere*. olim apud *Franco-Gallos* grapir, unde grapin, *harpago*, *uncus*, à veteri Septentrionali gripan, *Sax.* ᵹpipan, *Francicè* gripan, *Cimbrice* at grypa, *rapere*, *arripere*; & non ut *Menagius*: Da *adrepere*, *repere*, *grepere*, *grapare*, *adgrapare*, quo nihil tanti viri amplitudine indignius.

Airain, *Gall. æs*, *Franco-Theotiſce* ar, *æs*; aren vel æren, *æneus*.

Aiſceau, *petit hache*; *Franco-Theotiſcè* acas, *ſecuris*; *Allamanicè* acus; *Gothice* ᚨᚲᛁᛉᛁ: *Anglice* ax.

Alabarda, *Ital.* Hallebarde, *Gall.* Halbard, *Ang.* Hallebard, *Germ.* vox manifeſte compoſita ex vetuſtis Septentrionalibus, quorum prius ſcribitur *Goth.* ᚺᚪᚺ. *Cimbrice*, haul, holl. *Sax.* healh, halh, heal, hæl. *Latino-barbare* halla, *aula*, & bard vel barda, *ſecuris*, *bipennis*.

Aleſne, alene, *Gall. ſubula*; *German.* aelſene, elſene. *Anglo-Sax.* ale. *Ang.* awl; & borealibus *Ang.* elſen.

Aleu, *Gall.* aleu franc, vel franc aleu, à *Latino-barbaro allodium* vel *alodium*, quod ab adjectivo *Theotiſco* all, quod in compoſitione *perfectionem*, *plenitudinem* & *præſtantiam* denotat, & *Scando-Gothico* lod vel lood, quod *fundi proventum* & *fructum territorii annuum* cum uſufructu ſignificat. ef madur ſitr a otekenne jordu þa a landr drottin lod. alla, *ſequis retinet illocatum prædium*, *ad dominum terræ pertinet omnis proventus*. ex cod. legum cit. à *Gudmundo Andreæ*, in Lexico ſuo *Iſlandico*. Baſa að heimela lodhalfa, *dimidia pars uſus fructus coloni eſt*. FroſtaÞings lagen, cap. 2, 3, cit. ab *Olao Verelio*, in indice ſuo veteris linguæ *Gothicæ*. Ex hiſce conſtat lod vel lood eſſe vocem forenſem *Gothicam*, *fundi fructum* vel *uſum fructum* ſignificantem, & denotare *lodium* duplicis generis; 1°. vel præſtantiſſimum omnium, quod *allalod* dicit, & comprehendit *prædium liberum*, cujus poſſeſſor dominium directum cum utili habet, & *uſumfructum* cum proprietate conjunctum, & ab omni reditu & ſervitio immunem. unde lood à *Runolpho* in grammatica ſua *Iſlandica*, κατ' ἐξοχὴν vertitur *proprietaria ſoli poſſeſſio*; 2°. vel minus præſtans, aut minus perfectum, quando quis terram tenet non pleno, perfecto, & directo dominio, ſed ut *uſufructuarius*, vel *beneficiarius*, vel *feodſtarius*, qui halfa lod, *dimidium lodii*, vel aliquam aliam ejus partem ſuperiori domino, nomine reditus, ſolvit; aut, ut tractu temporis accidit, vice reditus, fructuum cenſum, vectigal, aut penſionom pendit; vel ſervitium nobile ſive ignobile præſtat, ut conditionem tenendi terram vel prædium. Prius *lodium*, dicitur *allodium*; & prædia ab omni redditu, cenſu & ſervitio libera, *terræ allodiales* vocantur. Poſterius propriè conſtituit fœdum aut beneficium reditui, cenſui aut ſervitio ſubjectum. Hæc, pace maximorum virorum *Somneri* & *Bradæi* dicta velim, qui *allodium* ex *all*, & *had* derivandum cenſent, ut infra videbit lector.

Alte vel halte, *Gall.* Alto, *Ital.* vox caſtrenſis, qua milites *gradum ſiſtere* jubentur. *Germ.* halt vel halt ſtill. *Angl.* hold vel hold ſtill. A *Francico* holden. *Germ.* halten. *Sax.* healdan, *tenere*, *retinere*. Faire alte, *gradum ſupprimere*; faire faire alte, *jubere agmen ſubſiſtere*.

Ammutinare, ammutinarſi, *ſeditionem facere*. *Gall.* mutiner. Non à motu, ut *Octavius Ferrarius*, ſed à vetere *Septentrionali* mot, *Sax.* mot & ᵹemot, *conventus*, *concurſus*; quod forſan à veteri *Gothico* moti, *contra*, *adverſum*; quod convenire ſolent homines maxima ex parte ad aliquid mali opponendum vel impugnandum. Vel potius mot eſt verbale, à metan, *concurrere*; à mot denuo motan idem ac metan, *concurrere*, inde *mutinare*, & cum præpoſitione *ad*, ammutinare, *concurrere*; & in ſpeciali ſenſu, *ſeditionis cauſâ concurrere* vel *ad ſeditionem faciendam convenire*.

Angoiſe, *Gall.* Angoſcia, *Ital. angor*, *anxietas*. *Sax.* anᵹrumian, *angere*, *contriſtare*. Anᵹrum, *triſtis*, *ſollicitus*. *Germ.* angſt. *anxietas*, *animi anguſtia*. *Cimbrice*, angr, *dolor*, *mœror*. angiſt, *anguſtia*. at angra, *angere*. at angraſt, *triſtari*.

Aringo, *Ital. locus certaminis*. Primario *circus* ſive *ſtadium* in quo equites haſtis concurrunt, & per tralationem *forum*, ſive *certamen oratorum*, in quo ingenio, & orationibus contenditur. Hinc verbum *rengare*, & *arengare*, & *aringare*, *orationibus in foro*, *comitiis*, & *ſenatu contendere*; *Gallice* haranguer, unde harangue *concio*, *oratio*; *Anglice* an harangue. A *rengare* etiam non tantum *locus concionis*, ſed *pulpitum*, ſive *ſuggeſtus*, renga & aringo & ringhiera appellatur. Quia etiam congreſſuri in ſtadio, & in foro dicturi, in ordinem, & ſeriem diſponebantur, *Galli* formarunt nomen rang, quod *perſonarum* & *rerum ordinem*, & *rectam diſpoſitionem* ſignificat; & verbum ranger, *ſuo quæque loco diſponere*. *Angl.* a rank, to range. *Aringo* autem, *Angl.* a ring, cum verbis *rengare* & *arengare*, omnia accerſen-

da ſunt à veteri *Gothico* ring vel hring. *Saxonice* hpinʒ, hpincʒ, & pinʒ; *Cimbrice* * hringr, & ringr, quod non tantum *annulum*, ſed *Gyrum*, *circum*. *circulum*, ſpecialiter *circulum hominum*, ſive *ſpectatorum* & *auditorum coronam* ſignificat; quod in Edda, manhring appellatur. Hinc commune dictum, a Ping oc a ring, de *cauſa*, quæ agitur in foro coram judice; & † ſlaa ring, aliquem *pugnaturum*, *concionaturum*, vel *vitâ privandum circulo includere*. Quam perperam autem de notatione vocis *Aringo*, *Octavius Ferrarius* & *Egidius Menagius*, videat lector linguarum veterum Septentrionalium qui fautor & patronus eſſe velit.

Arneſe, *Ital.* Harnois, *Gall. armatura*. *Cimbrice*, harneskia; *Francice*, harniſch, arniſch. Forſan in primario ſenſu pro *armatura capitis* vel *cranii*, quod *Gothice* eſt ⊙ΛIKNS; *Cimbrice*, hiarne; *Francice*, hirn.

Arreſtare, *Ital.* arreſter, *Gall. ſiſtere*, *morari*, *retinere*, *detinere*, & in ſenſu forenſi ſecundario *capere*, *comprehendere*, à præpoſitione Lat. *ad*, quæ Italis in compoſitione vocum uſitatiſſima eſt, & à veteri Septentrionali reſtan, *Francice*. pertan, *Sax. quieſcere*, *requieſcere*; unde verbale reſt. *Sax.* pert, *quies*.

Attaccare, *Ital.* attacher, *Gall.* attachiare, *Latino-barbarè*. in ſenſu forenſi, qui primarius eſt, *per lictores apprehendere*; & quia per lictores apprehenſi ligari, & vinciri ſolent, dein in ſenſu ſecundario civili, *ligare*, *vincire*. *Attacare* autem neque ab *adaptare*, *addattare*, *attacare*, ut fruſtra ludere ſolet *Menagius*; neque ab *affigitare*, ut *Ferrarius*; ſed à *Latina* præpoſitione *ad*, & veteri Septentrionali tacan, quod *Sax.* tæcan, *Cimbrice* taka, & takia ſcribitur, & *capere*, *levare*, *ſumere*, *accipere*, *tollere*, *auferre*, ſignificat. Inde apud veteres *Danos* tekia, *captura*, & tak, in plurali tok, *luctantium prenſationes*, & *arreptationes*: ut, efte tok, nedre tok, lauſa tok, pro *modo luctæ*.

Auberge, *Gall.* hereberga. *Ital. hoſpitium*; à *Francico* hereberg, *tentorium*, *hoſpitium*; unde herebergan, *hoſpitio excipere*.

Aviſare, Ital. *monere*, *advertere*, etiam *monere quenquam ut advertat*; inde in ſenſu haud multum abſimili Gallicum adviſer, nunc aviſer, *deliberare*, *conſultare*, & reflexive, s'aviſer; *Italice*, aviſarſi, *advertere*, *animadvertere*. Aviſare autem olim adviſare, accerſendum eſt à *Latinâ* præpoſitione *ad*, & veteri Septentrionali *viſan*, quod *Saxonice* piran, & *Cimbrice* viſa ſcriptum, ſignificat *monſtrare*, *docere*, *inſtruere*.

Aune, aulne, *Gall. Italice*, alna, *ulna*. *Saxonice*, eln, ælne. *Alam.* ele, elin.

B.

Bague, *Gall. annulus*. à *Francico* boug. *Gothice* baug. *Cimbrice* bagua. *Saxon.* beaʒ, beʒ, (quæ liquido ſatis derivanda ſunt à bigan, bugan, *flectere*,) *monile*, *armilla*, *gemma*, *ſertum*, *corona*.

Banc, *Gall. Ital.* banco, *ſcamnum*, *ſubſellium*; à *Franco-Theotiſco* benc vel banc. *Sax.* banc, *ſcamnum*, *ſedile*. inde bancquier, *Ital.* banchiero, *menſarius*, *argentarius*. Banc ergo non ab *abaco*, ut *Ger. Voſſius* & *Menagius*.

Bara, *Ital.* biere, *Gall. feretrum*. non à *vara*, neque à *Latino*, *ferendo*; ut *Menagius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Saxon.* eſt bæp, bæpe; *Cimbrice* ber, & berur; *Francice* bara; quæ ſunt omnia verbalia à beran; *Sax.* bæpan, bepan. *Cimbrice* at bera, *ferre*, *portare*, *bajulare*, *offerre*; unde qui mortuos efferunt apud *Anglos* vocantur the bearers. ut *feretrum* a bier.

Baratta, *Ital. pugna*, *contentio*; *Iſlandice* & *Scand.* baratta, *prælium*, *pugna*, *contentio*; baratto madr, *pugnax*, *litigioſus*. barda fuller menn og fuſer til barattu, *pugnaces viri ad prælia lite ſve ſunt prompti*. Inde barrater, & barratry, voces forenſes *Anglorum*, à *Normannis* deductæ.

Baron, *Ital.* Barone; *Hiſpan.* varon; *Angl.* baron, *inter nobiles inſignis*; *à proceribus* vel *primoribus regni*; *Latino-barbarè*, *baro*, à veteri *Theotiſco* bar, baro; *Goth.* ΥΛIK; *Saxon.* pep, *vir*, *mas*, *homo*; unde *proceres* regni *barones* dicuntur, utpote quod *homines* principis eſſent, quibus *feoda* vel *terræ* ab eo dabantur, ut illi in bello ſervirent, ad tuendum regnum, vel ut aliquod caſtrum vel oppidum armis defenderent. *Gallis* etiam & *Anglo-Normannis*, *baro* eſt vox forenſis *maritum* ſignificans, ab eodem themate. *Baro* autem à *Germanis* accitum *Hirtius Panſa*, lib. I. de bello *Alexandrino*, civitate *Romana* donavit: *concurritur ad Caſſium defendendum*, *ſemper enim barones*, *complureſque evocatos cum telis ſecum* (more ſcilicet *Germanorum* principum) *habere conſueverat*.

Bateau, *ſcapha*, *navis*. à *Franco-Theotiſco* Bat.

Bec, nomen monaſterii quod in *Normandiâ* ſuper rivum quendam ſitum eſt. Vulgo *Abbaye de Bec*. *Bec* autem ad *Gallos* à *Nort-mannis* profectus eſt, haud ſecus ac à *Danis* ad *Anglos* boreales, apud quos beck, *torrentem* & *rivulum* denotat. *Iſlandice* & *Norvegice* beckur ſcribitur, de quo ſic *Gudmundus Andreæ*, in Lexico ſuo: Beckur, *rivus*, *torrens*, à πηγ. *Kiliano* ſcribitur beke. A Bec vero vel Beke multa nomina rivorum, & oppidorum quæ ſuper, vel juxta rivos in *Normannia* ſitum habent, ut Caudebec, oppidum galerorum opificio celebre, Latino-barbare *Caldum beccum*, à permeante rivo ſic vocatum. *Caldum beccum* vero ſignificat *rivum gelidum*. *Nort-mannice* kaldur beckur, & abjectis terminationibus *Cimbricis*, kald beck, vel falbe beck; unde L pro more *Gallorum* in U liqueſcente, Caudebec. Huc referenda ſunt Orbec, Robec, & id genus alia, in provinciis *Gallie*, quorum *Nortmanni*, vel *Anglo-Nortmanni* domini fuerunt. Vide Menagii *Dictionaire Etymologique* in BEC.

* Vide vocem in *Lexico Iſlandico Gudmundi Andreæ*, & in *Olai Verelii* indice Linguæ veteris *Scytho-Scandicæ*, ſive *Gothicæ*. † *Anglicè*, ta make a ring, in eodem ſenſu.

Belace,

Beſace, *Gall. mantica*; à *Franco-Theotiſco* bedelſac, betelſac, *mantica mendici*; inde *Gallorum, reduit à la beſace*, de *redacto ad paupertatem.*

Bidello, *Italice*, *apparitor*; Bedeau, *Gallice.* ſpeciatim *ſcholarum & profeſſorum miniſter.* ut, *bedeau de l' univerſite, academiæ bedellus.* Bidello autem non à *bedellus*, quaſi *pedellus*, à *pedo*, ſive *baculo*, quem geſtat; nec quod ſit alteri *à pedibus*, quaſi *pedarius*, ut *Voſſius* de vitiis ſermonis, lib. II, 3, & lib. III, 2. Sed tam *Bidello*, quam *bedellus*, à veteri Septentrionali *bidel* vel *bidele*, quod *Saxonice* ſcribitur bydel, bydele, derivandum eſt. *Saxonicum* vero bydel vel bydele, *præconem, nuntium*, & *exactorem* ſignificat, ſive *apparitorem minorem*, cujus erat, officia minus honeſta exequi. Vide Ducangii gloſſarium in voce *bedellus.*

Biever, *Gall. fiber, caſtor ponticus*; *Ital.* bivaro; *A.S.* beꝛep; *Angl.* **beber**; *Theotiſcè* bever.

Blanc, *albus*; *Iſland.* **blacr**, *ſubalbus, glaucus*; extrito N more gentium *Scandicarum*, qui N exterminant ante CK. ut in **rekur**, *vir. Saxon.* ɲenc. **beckr**, *ſcamnum*; *Saxonice* benc. **drecka**, *bibo*; *Saxonice* dɲence, &c.

Blé vel bled, *frumentum*; *Latino-barbaré bladum. Sax.* bleð vel blæð.

Blond, *Ital.* (L in I, pro more gentis, mutata) biond, *flavus*; & biondello, *flavicomus, auricomus. Saxonice* blonden, *flavus, rutilus.* blonden-ɲeax, *flavicomus.*

Bloquer, *undique circumcludere*; à veteri *Theotiſco* belocan, quod ex be, & loc, *ſera, clauſura*, componitur.

Bord, *crepido, ora, ripa, margo*; & bord, *caſa mobilis, prædium* vel *tugurium beneficiarium*, *Franco-Theotiſcè* bord, *margo, ora, domus*; *Saxon.* innan bopð and ut, *intra limitem & extra*, vel *intra domum & extra.*

Bote, *ocrea*; *Saxon.* bỳtta, *lagena coriacea*, unde butte, *poculum, dolium.*

Botega, *Ital.* boutique, *Gall. taberna, officina, apotheca, caupona.* Botega mihi videtur eſſe *Goth.* originis, à **bud**, **buda**, *taberna, tentorium, tabernaculum*; unde **tollbud**, *telonium*; ſed alii ab *apotheca, potheca, poteca, botega*, ut *Salmaſius* & *Menagius* accerſendum eſſe putant. Ego potius à **Bud**, **buding**, **budig**, **budiga**; ut à *Saxonico*, hepe, hepiȝ, hepiga, venit hepga, *exercitus.*

Botte, *Ital. dolium. Lat. barb.* butta; *Græco-barbarè* βύτις, βύτινς, βύτιον. Omnia à veteri Septentrionali butte. *Sax.* buttɛ, bỳtte. *Cimbrice* bytta, *dolium, orca, lagena. Anglice* **a butt**, *dolium.*

Bouc, *hircus.* à *Francico* buk, buka; *Saxon.* bucca. *Germanice* **boc**k. unde bukelare, *ſcutum*, per metonymiam materiæ, quaſi à bukeſleder; *Flandrice* bockanleder, *hirci corium.* Bouclier, à *Francico* bukelare; Kiliano **bokelar. bockenlier.**

Bourg, *oppidum.* à *Francico* burg, *Sax.* bupȝ, bupge. *Germanice* **burg.**

Bout, *finis, terminus*; *Saxon.* onbutan, abutan, *in confiniis alicujus loci* vel *urbis, circa locum.*

Bozzo, antiquum *Italicum*, quod *nothum*, vel *inhoneſta matre procreatum* ſignificat. Multa de hac voce *Menagius* & *ferrarius*; ſed *Gothicis* bæſingr, & **buſta** originem ſuam videtur acceptam referre Bozzo; de quibus ſic *Gudmundus Andreæ*: *In antiquo legum codice* **Bæſingr heiter barn, er kona elur vid manne ſinum er ſekur er ordinn, okogar, og er ecki arfgeingt, dotter er kallud Buſta. Bæſingr & buſta**, *vocantur nati, quos uxor, viro exule facto, parit, nec enim in Legitimorum loco habentur, quibus parentum bona hæreditario jure competunt.* A **buſta** autem & **ar** *principium*, quod ſcribitur etiam **or**, & **ord**, **Baſtard**, quaſi **Buſta-ord**, vel **Buſtord**, *origine* vel *ortu non legitimus*, forſan accerſendum eſt. Peti etiam non inepte poteſt **Baſtard** nobis, *Franco Germanis, Franco-Gallis*, & *Gotho-Italis* commune, à **buſta**, & **art** vel **ard**, quod *naturam* & *indolem* ſignificat, quaſi diceres *natu vel natura non legitimus.* **Bæſingr** autem & **buſta**, *Franc.* boes, boeſe, boeſt, *pravus, a, um.*

Brando, *enſis*; **brandr** apud *Skaldros, enſis.* i. e. *titio, torris.* Sic dictus, ut alibi oſtendimus, à flammea ſpecie, & igneo ſplendore. Fruſtra in hujus vocis etymol. *Menagius* & *Ferrarius* laborant?

Brandon, *torris, titio, fax*; *Iſland.* **Brandur**; *Fran.* & *Saxon.* Bpanð; *German.* **brandt.**

Breche, *fractura*; ut, faire breche à la muraille, *murum perfringere.* Planè à *Theotiſco* brecan vel breecan *frangere.*

Brida, *Ital.* bride, *Gall.* **bridell**, *Angl. Frænum, habena.* In hujus vocabuli origine laborat *Ferrarius*, in Septentrionalibus literis hoſpes, quam tamen manifeſtè habes in *Saxonico*, & *Francico* bpiðel, bpỳðel, bpiðel, *frænum.*

Bronzo, *Ital.* bronze, *Gall. æs.* A veteri Septentrionali brand; *Sax.* bpanð; *Francice*, brand, brando; *Cimbrice* **brandr**, *pruna, titio, torris.* quæ ſunt omnia verbalia à brennan, bpennan; *Cimbrice* **brenna**, *urere, ardere.* Brand autem in plurali facit Brands; unde *Veneti prunas* bronze vocant. *Germ.* **brantz**, & **bruntz**; unde à prunarum colore, bronzo, *æs, orichalcum.*

Buffet, *Gall. abacus, in quo pocula & alia ad menſam reponuntur.* Compoſitum eſt ex *Francicis*, vel *Sax.* beod, *menſa*; & fat, vel vat; *Sax.* ɲæt ɲat, *vas.*

Buſte, *Ital.* buſto, *effigies hominis uſque ad humeros* vel *pectus*; à *Theotiſco* bruſta, *pectus.*

C.

Cito, *Ital. puer, puella.* non ut aliqui, à *Græco* πῶς, neque ut *Ferrarius*, à Latino *ſcitus*; ſed exterminato N ante D, à *Franco-Theotiſco* neutri generis kind, kindo, ejuſdem ſignificationis. A Cito autem diminuta Citello, Citella, *puer, puella.* Vulgus *Inſubrum* etiam *puerum bene nutritum* ſchiatto & ſchiatello vocant. A *Cito* etiam quod pronuntiatur, ut *chito* apud *Anglos*, fit *Anglicum* **chit**, quod *puerum protervum*, & *moleſtum*, & per tralationem *miſellum hominem* denotat. *Scoti* etiam inſanabili macie, & languore laborantem, luridique oris puerulum, ſpectroque pene ſimilem appellant **a ſchit**, & **a fairy-ſchit**, ac ſi puer tam tabidus, & mali aſpectus, lemurum ſive larvarum potius, quam hominum fœtus eſſet habendus.

Cloche, *Gall. campana. Fra. Theotiſcè* clugga; *Germ.* **cloc**k; *Belg.* **clocke**; *L. barbare* clocarium.

Coc vel coq, *gallus gallinaceus*; A *Franco-Theotisco* coc.

Compagnon, *Gall. Italice*, compagno, *sodalis, socius, æqualis, convictor*; manifestè à *Scandico* vel *Islandico* fompan ejusdem significationis; fompanſkip, *societas, consortium*; Vide *Olai Verelii* Lexicon, quod *indicem* vocat Linguæ *Scytho-Scandicæ* i *Gothicæ*. Fruſtra in hujus vocis etymologia *Menagius*, & *Ferrarius*.

Crier, *Gall. clamare, clamitare, acclamare, vociferari, vocare. Italicè* gridare. *Hiſpanis* gridor. *Gothicè* ᚴᚱᛖᛁᛏᚨᚾ. *flere.*

D.

Drudo, *Ital.* Latino-barbare *drudus*, duo ſignificat. Primo, *fidelem vaſſallum*. Secundo, *Amatorem, Amaſiam, Concubinam*. Omnia forſan à veteri Septentrionali, quod *Cimbrice* ſcribitur truadr; *Francice* treowad, truad; *Saxonice* ꝥpeopaꝺ, *fidelis, fide ſtrictus*, quia non tantum vaſſalli dominis, ſed amantes amaſiis fidem dare ſolent. Drudo etiam *vaßallus* peti poteſt à *Goth.* drott, *familia, plebs, turba*, quod domini vaſſallis & clientibus in magno numero ſtipati incedere ſolebant. *Amatorem* vero & *Amaſiam* ſignificans deduci forſan haud inepte poteſt in ſecundaria ſignificatione à drotten, *dominus*, & drotta, *domina*, perinde ac apud *Anglos*, *Amaſia* vocatur a miſtreſs, & apud Gallos *une maîtreſſe*.

E.

Elmo, *Ital. galea. Saxonice* & *Francice* helm. *Cimbrice*, hialmr.

Eſcrimer, *Gall. digladiari.* eſcrimeur, *laniſta.* à *Francico* ſcriman, *defendere.*

Eperon, eſperon, *calcar.* Vide ſperone.

Eſtafilade, *ictus baculi*; à *Franco-Theotiſco* ſtaff; *Sax.* ꝥæf; *Germ.* ſtaf, *baculus, ſcipio, fuſtis, virga.*

Eſtafier, *pediſequus*; à ſtap, ſtip, *Sax.* ꝥtæp, ꝥtapa, *paßus, greſſus, veſtigium, inceßus.*

F.

Falda, *veſtis ruga, plica, veſtis extrema pars, ora, fimbria.* Non à *farciendo*, unde *fartum*, & leniore litera *faldum*, & *falda*, quod oræ goſſipion aut lana farciri ſolet, ut *Menagius & Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Francice* fald; *Gothice* ᚠᚨᛚᚦ; *Saxonice* ꝥealꝺ; *Cimbrice* ſaldur ſcribitur, & *plicam* ſignificat. Unde *Francicum* faldan; *Sax.* ꝥealꝺan, *plicare, complicare.* Inde numeralia in ᚠᚨᛚᚦ, ꝥealꝺ, ꝥealꝺ, quæ *Latine* in *plex* & *plus* exeunt.

Falo, *Ital. feſtus ignis, pyra, lignorum ſtrues lætitiæ cauſâ accenſa*; B in U, & U denuo in F mutato, manifeſte à *Gothico* bal; *Sax.* bal, bæl; *Francice* bal, balo, *rogus, flamma vehemens, pyra.* Inde etiam *Franco-Gallicum* Falot: de quo ſic *Academici*: FALOT, eſpece de grande lanterne, que l' on porte ordinairement au bout d' un bâton. *Allumer un falot.* On appelle, FALOT, dans la maiſon du Roy, des Princes, un grand vaſe qu' on emplit de ſuif, de poixreſine, & d'autres matieres combuſtibles, pour eclairer dans les cours.

Fante, *Italice, ſervus, ſerva*; inde etiam *milites qui pedibus ſtipendium merent*, fanti & infanteria. *Gallice*, l' infanterie, *peditatus.* Omnia à *Scandico* fantur, *ſatelles, famulus*; fanter, *ſatellites, famuli.*

Fel, *crudelis*: ut, fort fier & fel; *Anglo-Saxonicè*, ꝥelle. *Angl.* fell, *crudelis*; occurrit etiam in MS. quod penes me habeo, *felon* in eadem ſignificatione. *qui ſont vers lui* [viz. *le roi Richart.*] *ſi felons & crueux.* & poſtea; *& ne conſentez nieque je perde mon pau ne ma vie par ces felons traitres plains denuſe.* Inde forſan *Gallis* felon; *Italis* fellone; *Anglis* felon, & *ſibi de ſe*, qui adeo in ſe *crudelis* eſt, ut mortem ſibi conſciſcat. Et *felonia*, ut accipitur quum pro omni *capitali delicto*, tum ſpecialius pro *delicto vaſſalli* in dominum, propter quod amittit feudum. *Crudelitas* enim noxius & perniciosus eſt animi affectus, à quo omnia maleficia, præſertim majorum gentium, ut latrocinia, raptus, incendia, homicidia, & iſtiuſmodi procedunt. à fel ergo primogeniâ voce, *Latino-barbarum felo*; A *felo*, felon & fellone; & à felon denique *felonia*; prorſus ut à bar, *homo, Latino-barbarum baro*; A *baro*, baron; A baron, *baronia, Anglice*, a barony.

ᚠᚱᚨᚴ. *Saxon.* ꝥoꝺꝺep, *theca*, *Ælfr.* Gloſſ. *Latino-barbare, fotrum. fodrum, Gallice fourreau.*

Fol, *Gall. ſtultus, delirus, fatuus, inſanus, rationis expers.* Folie, *ſtultitia. Cimbrice* fol, *ferox, iracundus, fatuus, inſipiens. Anglice* fool. *Cimb.* folſka, *ſtultitia. Ang.* folly. Þu fol tuſar ſem ein ſnapr, *impudenter loqueris fatue.* Þa er fol miſkill, *ſtultiſſimus es.* Cod. *Orm.* heſt Þat verit miſkill folſka, *magna hæc fuit ſtultitia. Edda.* A fol quoque forſan *Italicum*, fola, *ineptiæ, nugæ, quid vanum, fatuum, fabuloſum*, ſtultorum *garrulitas*, & *loquacitas.* Inde verbum folare, *ineptias* aut *ſtultas* & *inanes fabulas* recitare, *nugas venditare. Menagius* autem, & *Ferrarius*, pro more ſuo, ſic *fola* deducunt. Da *fabula, faula, favola, faola, fola*, ut à *parabola, paraola, parola.* Penes lectorem ſit judicium.

Foudre *Gallice, fulmen*; & foudroyer, *fulmen vibrare, emittere, Cimbrice* fuꝺr, *calor, æther motus*; At fuꝺra, *effiagrare, moveri more fulminis.*

Foule, *Gall. turba, caterva*, folla, *Ital. multitudo hominum.* A *Francico* gefula [i. e. gefula.] thar giſamnod uuarth megin folc mihil managero theodo, thoh ſia thar alla gilico gefula ni quamun ueros thuru enan vuilleon, *congregata eo fuit ingens hominum multitudo ex multis regionibus, quamvis omnis caterva & hominum* (i. e. *omnis caterva hominum*) *non propter eandem cauſam, eademve intentione, convenerant.* C. C. gefula autem aliquam affinitatem habet cum *Saxonico* ꝥela, *multi, multæ, multa. Francice*, filo. *Cimbricum* fiol, in verbis compoſitis notat *copiam*, & *multitudinem*; ut in fiolfroꝺi, *multiſcientia*; fiolmæli, *omnium ſermone vulgatum.* fiolmenni, *multitudo, plebs, turba.* Hinc apud *Cimbros* at fiolga, *multiplicare*; fiolgaſt, multi-

multiplicari, augeri. Omnia plane a *Goth.* ᚠᛁᚨᚾ. *multus multum.* Quam ridicula igitur iſta *Menagii*: Folla, *moltitudine.* dal lat. inuſitato *falla*, originato da *fullus*, detto per *fullo, fullonis.*

Fourage, *commeatus*, quaſi fodrage; A *Latino-barbaro, fodrum, pabulum*; quod à *Theotiſco* foder; *Saxon.* ꝼoꝺꝛe. *Ang.* **fodder.**

Fourbir *Franco-Gallice*; *Francice* furben, gifurben, *mundare, polire*: Findit mit biſemen gifurbit, *invenit ſcopis mandatam.* Tat. LVII, 7. *Angl.* **to furbiſh**, *renovare, reparare, ſarcire.*

Fra, præpoſitio *Ital. inter.* ut *Menagius*, & omnes alii, per aphæreſin pro *infra*, quod pro *intra*: ut, *infra octavum*, pro *intra octavum. Infra ſe* pro *intra ſe*; *Gallice*, à part ſoi, en ſoiméme. Ego vero cenſeo iſtud *infra* infimæ Latinitatis potius conflatum eſſe ex *Gothicis*, præpoſitione ᛁᚾ, *Saxonice, Francice*, in; & ᚠᚱᚨ, *Cimbrice* fra, *de, è, ex*; & ab hâc præpoſitione ᚠᚱᚨ, fra, *Italicum* fra, accerſendum eſſe. Conjecturæ noſtræ favent iſtiuſmodi phraſes, *fra me, fra me ſteſſo*, quod idem eſt, ac *fra di me, fra di me ſteſſo, de meipſo.* Fra che e poco, *brevi*; verbatim, *ex hoc breve eſt.* Præterea *fra* apud *Italos* uſurpatur in compoſitione ad augendam ſimplicis ſignificationem, perinde ac ᚠᚱᚨ, *fra*, apud *Mæſo-Gothos* & *Cimbro-Gothos*: ut in fracaſſare, *deſtruere, ingenti fragore evertere*, vel *labefactare*, ex *fra*, & *caſſare*, quod eſt à *Latino quaßare.* Sic apud *Mæſo-Gothos* ᚠᚱᚨᚷᛁᛚᛞᚨᚾ, *reddere*; ᚠᚱᚨᛚᚨᛁᚾᛋᚨᚾ, *perdere*: ᚠᚱᚨᛚᚨᚷᛏᚨᚾ, *remittere, dimittere*; aliaque id genus, ut fraþar, *excellens, præcox, &c.* Deſtruit etiam ſignificationem ſimplicis, ut apud *Mæſo-Gothos*, & *Cimbro-Gothos*: ut, fraintendere, *male capere* aut *intelligere*; ſic apud *Mæſo-Gothos* ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚲᚲᚷᚨᚾ, *peccare*; ſic apud *Cimbro-Gothos* fraſnuen, *perverſus*, &c.

G.

Gagner, *Gall. acquirere, lucrari, vincere, prævalere.* In Lexico *Runico Olai Wormii*, Geingi exponitur *præſtantia, ſecunda fortuna. Anglo-Saxonicè* ᵹenᵹe beon eſt *prævalere, ſuccedere*; ut, ᚦᚩᚱ ᵹyniᵹᚩᚱ bene mið ᚦᚱiþunᵹe ᵹenᵹe ᚹeᚱe, *preces regis apud deum valebant.* Unc ᵹeᵹenᵹe ne ᚹeᚱ, *non nobis commodum erit.* Unᵹenᵹe, *nullius virtutis, ineptum, irritum.* Ire unᵹenᵹe ᚦ̈ᵹon bebod ᵹoᚦᚩᚱ, *irritum feciſtis mandatum Dei. Iſland.* geingur, *procedit, ſuccedit.* Þa friette David huerſu bardagin geinge, *tum quæſivit David quomodo bellum ſuccederet.* Aff þome Þeſſe Þyker vel drucked eſſ i einum dryck geinger, enn ſumer ſpecka aff i tuimur. en einnenn er ſuo litel pickiumadur ad ei gange aff i Þreimur, *bene videtur bibere, qui uno hauſtu hoc cornu exinaniverit, quidam binis exhauriunt*, &c. *Goth.* ᚱᚨᚷᛁᚱᚨᚾ, *lucrari, acquirere*, quaſi ᚱᚨᚷᛖᛁᚱᚾᚨᚾ:

Ganyf, *cultellus. Cimbrice*, ᚠᚨᚾᚠ, gnyf, *culter, Angl.* knife.

Garder, *Ital.* guardare, *ſervare, conſervare, cuſtodire, defendere*; & garde, *conſervatio, cuſtodia, præſidium, cura, obſervatio*; à *Francico* uuarden, *proſpicere, intueri, obſervare, cuſtodire*; nam *Galli* & *Itali* carentes w, ejus loco adhibent g vel gu.

Gaſpiller, *Gall. diſpenſer en debauche, bona male conſumere*; *Iſland.* ſpilla; *Saxonice* ᵹeᚹpillan, *conſumere, vitiare, corrumpere*; & ᵹoᚦ-ᚹpillan, *bona conſumere.*

Gerbe, *Gall. faſciculus, manipulus ſpicarum.* Faire des gerbes, *ſpicas* vel *ſegetem in faſciculos componere.* Gerbier, *acervus frugum.* Gerbe autem *Picardis* eſt garbi. Occitanis garbo. *Latino-barbare* garba, *ſpicarum manipulus*; & garbagium, *præſtatio gerbarum.* omnia à *Theotiſco* Ripan, *metere*; ᚱiᚹ, *meſſis*; rip, *ſeges*, cum præfixa otioſa particula gi, vel ge, vel ga. Unde in gloſſis *Lipſianis*, garivon, *Alemannis* gerven, *manipulus*; à garipan, *metere. Anglo-Saxonice* ᚹipan eſt *demetere ſegetes.* In *Francorum* lege *Salica, reffare ſegetem*, eſt *ſpicas vellere.* ᚹiᚹ & ᵹeᚹiᚹ, *ſeges.*

Ghirlanda, *Ital. Corona, ſertum. Cimbro-Gothice* gardland. *Anglice* garland. Gard autem in gardland verbale videtur à veteri Septentrionali verbo gyrdan vel girdan, *Cimbrice* giorda vel girda, *Saxonicè* ᵹyrᚦan, *cingere, nectere*; unde giorð, *cingulum, cinctorium*; *Sax.* ᵹyrᚦel, ᵹyrᚦel. *Ghirlanda*, igitur videtur dictum, quaſi girdlhanda, ut *gardlanda*, quaſi gardel-handa, i. e. *ſertum manu curioſe* vel *affabre textum.* Hæc ſaltem Septentrionalium literarum gnaris vero magis ſimilia videbuntur, quam cum *Menagio* ſic vocem derivare: *gyrus, girus, girulus, girulare, girlare, ghirlare, ghirlandus, ghirlanda.*

Gramo, *Ital. mæſtus, triſtis*; & ſecundo ſenſu, *miſer.* Non à Latino *gramiæ*, ut *Ferrarius.* & *Menagius*; ſed potius à veteri Septentrionali gram, *Cimbrice* gramur, *Sax.* ᵹram, *Francicè* gram, gramo; *Germ.* grahm, *iratus, iracundus, furioſus, moleſtus.* Quia vero *irati* & *moleſti*, *mæſti* & *triſtioris vultûs*, ſive *melancholici* ſemper & ſunt, & videntur, tranſlata ab *Italis* fuit vox ad *mæſtum* ſignificandum, unde verbum Gramare, *mæſtum facere, contriſtare.*

Groſs, *Gall. magnus, craßus, denſus.* à *Francico* gruoz vel groz, *magnus.*

H.

Hanter, *Gall. frequentare locum aliquem, in aliquo loco verſari*, vel *frequentare aliquam perſonam*, vel *cum aliqua perſona verſari*; à *Theotiſco* handelen, (quod à handele, *converſatio, negotium, actio,*) *conſueſcere, negotiari, verſari*; ut, handelen ende wandelen met jemanden, *alicui conſueſcere, cum aliquo verſari.* KILIAN.

Harde, troupeau de bêtes; *Francice* horda; *Saxon.* heoꝛꝺa, heoꝛꝺ, *grex, Dan.* hiꝛde; *Goth.* ᚺᚨᛁᚱᚲᚨᛚ:

Herdes, *Gall. ſarcina*; à *Theotiſco* hord, *Goth.* ᚺᚨᚾᚱᚲᚨ, *Theſaurus, gazophylacium, armarium, abditorium, repoſitorium.*

Hardi, *Gall. fortis, audax.* per Metaphoram à *Cimbrico* & *Franco-Theotiſco* hard. *Gothice* ᚺᚨᚱᚲᚨᛋ. *Ang. Saxon.* heaꝛꝺ, *durus.* Unde *Theotiſce* hardo, harto, *valde, fortiter, diligenter*;

Unde *valde laborare*, *Anglicè* dicitur **to labour hard**; *& fortiter contendere*, **to ſtrive hard.**

Hrnois, vide Arneſe.

Haro, harou, ſeu clamor *de haro*, qui apud *Normannos* potiſſimum obtinuit, & inclamari ſolet dum crimen aliquod capitale perpetratur, ut *furtum*, *incendium*, *homicidium*. Haro vero, vel harou, non quaſi *ha Roul*, i. e. *O Rollo*, ut *Galli* ſcribunt; ac ſi clamor iſte ab inclamantibus primum edebatur tanquam *Rollonis* ducis auxilium implorantibus, cui hujus clamoris origo adſcribitur; ſed, ut ego puto, à *Cimbrico* **hior**, *Goth.* **ᚻᚨᛁᚱᚾᛋ**, *hairus*, *gladius*, quod, perſecutio malefactorum, contra quos inclamari ſolebat *haro*, vocata erat SPADA, i. e. *gladius*, nempe quia *gladio*, & *armis* erant reprimendi, ut conſtat ex cap. LIV. *de clamore qui dicitur haro* in libro de juribus & conſuetudinibus, quibus regitur ducatus *Normanniæ*. verba ſunt: *Ad hunc autem clamorem omnes debent exire, qui illum audierint, & ſi maleficium vitæ, vel membrorum periculum viderint, vel latrocinium propter quod malefactor pœnam deberet reportare amiſſionis vitæ, vel membrorum, ipſum debent retinere, vel clamorem poſt ipſum increſcere ſupradictum. Aliter enim tenerentur principi emendare, vel dereſnare, quod clamorem non audierint ſupradictum, ſi ſuper hoc fuerint accuſati. Si autem malefactorem detinuerint, eum juſtitiario reddere tenebuntur, nec eum apud ſe, niſi propter imminens periculum, niſi per unam noctem, poterunt detinere. Omnes quos Juſtitiarius requiſierit ſibi ad malefactores hujus conſervandos, vel ad eos ad carcerem deducendos auxilium impartiri in villa in qua ſunt reſidentes per unam noctem, vel per unum eos diem deducendo ad carcerem debent ſubſidium proprii corporis, vel ſufficientis pro ipſis exhibere, & hujus placitum* **ſpade** *dicitur, eo quod in hujus querelis malefactores ſpada, gladio, & armis ſunt reprimendi, vinculiſque carceribus mancipandi. Gallice*, & ce eſt appelle le plet de l'eſpee. Car tels malfaicteurs doiuent eſtre refrenez à l'eſpee & aux armes, & doiuent eſtre mis en priſon, & lyez.

Harpe, *Gall.* Arpa, *Ital. cithara.* non à gente *Arporum*, ut fruſtra *Octavius Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Saxonice* ſcribitur heappa, *Cimbrice* **harpa**, cithara.

Havre, *portus. Angl.* **haven.** *Sax.* ᚻᚫᚠene. *Iſland.* **havn** vel **hofn.** *Danice* **haffn.** Unde haure liqueſcente N in R. ut in *Londre*, à *London*, *Londinum*, urbs.

I.

Ja, *jam nunc*; in cod. MS. ut, ne vous haſtez ja, ſi de vous partiz. *Francice*, giu, gio, ju, jo, *jam*, *modo*, *nunc*.

Jardin, *Gall.* giardino, *Ital.* **garden**, *Angl. hortus. Gothice* **ᚨᚾᚴᛏᛁᚱᚨᚴᚨᛋ**. *Anglo-Sax.* ortɣ-ɣapo; unde *Angl.* **orchard**, quod ex Latino *hortus* & **ᚴᚨᚱᛏᚨᛋ**, vel ɣapo; vel *Gothico* **ᚨᚾᚴᛏᚷᚨ**, *colonus*, & **ᚴᚨᚱᛏᚨᛋ**; *Saxon.* ɣeapo. *Cimbrice* **gardt.** *Francice* gard, gardo, primario *ſepes*, *agger*; ſecundario autem locus ſepe cinctus, & munitus, ut *cors*, *area*, *domus*, *arboretum*, *fundus ruſticus* ædificiis neceſſariis circumſeptus, etiam *urbs*, ſed maxime *hortus*, quod horti in frugum conſervationem ſepibus obduci ſolent. Ich bin cuman in minon gardon, *veni in hortum meum.* Willerami paraphr. Inde wingardo *vinea.* Quam fruſtra igitur *Menagius.* Giardino orto ἀπὸ τῦ ἰαρδύειν, quod eſt *irrigare.* Lo cava il *Monoſini* ſiccome il Franceſe *jardin* dal redeſco **garten**, che vale lo ſteſſo. Crede il Sr. *Ferrari* che'l Tedeſco **garten** derivi da *hortus.* Owero da *viretum.*

L.

Laiſſer, *ſinere*; *Francice* laazen, laaten; *Germ.* laſſen; *Sax.* lætan; *Flandrice* laeten.

Lation, *Hiſpan.* laton; (*Vandali* enim *Gothorum* gens erant *Hiſpaniæ* domini,) *ſpecies metalli*, *aurichalcum*; *Anglice* **Latten**, *ferrum ſtanno obductum.* Omnia à *Cimbrico* Latun, *aurichalcum*, quaſi gladtun, *à nitore ſplendido.* ut *Gudmundus Andreæ.*

Le mien, le tien, le ſien, *meus*, *tuus*, *ſuus*; *Franco-Theotiſce*, min, thin, ſin.

M.

Maint, vetus *Gallicum*: ut, maint buiſſon, *pluſieurs buiſſons*; maint amant, *pluſieurs amants*; maint chevaliers, *pluſieurs chevaliers*; maint perdus, *pluſieurs perdus.* Maint eſt à *Franco-Theotiſco* manigt, *multùm.* Occurrit centies hæc vox in MS. codice veteri, quem penes me habeo, cui titulus; *Hiſtoire du roi d'Angleterre Richard, traitant particulierement de la rebellion de ſes ſubjects, & prinſe de ſa perſonne, compoſee par un gentilhomme Francois, qui fuit à la ſuit du dict roy.* Extat etiam adhuc hæc vox in *mainte fois.* In MS. *maintefois*, quod *pluſieurs fois* ſignificat. In quibuſdam autem locis occurrit ſcriptum main't, cum ſigno contractionis, quaſi à manigt fuiſſe contractum denotante. Legitur etiam mainte trompette, *pluſieurs trompetes*; & manis tonneaulx, *pluſieurs tonneaulx*; Ubi in voce manis manifeſta veſtigia *Gothici* **ᛗᚨᚾᚨᛋ**. *Saxon.* manɣe. *Alam.* manige. *Anglicè* **many.**

Mano, *copia*, *multitudo*, *Ital.* non à *Lat. manu*, ut *Ferrarius*; nam mano à manu, Italice *ſcripturam* & *chirographum* denotat; ſed à *Gothico* **ᛗᚨᚾᚨᚱᚷᛁ**; *Saxonice* & *Francice* mano mænio, menio, *multitudo*, *turba. Ang.* a many.

Manteau, *Gall.* mantello, *Ital. ſaccus*, *ſaccellus*; *Latino-barbarum* mantellum; *Scandice* **mattul** vel **mottul**, *pallium*, more Septentrionalium *Gothorum*, qui ab N ante T vel D abhorrent. ut in **madur** pro **mandur**, *homo*; **vatt**, à **vinde**, *glomero*; **bat** à **binde**, *ligo*, &c.

Mareſchal, *caſtrorum Gallicorum præfectus*; à mare, *magnus*, *illuſtris*, *inſignis*; & ſcalc, *ſervus.* Mareſchal, *ſoliarum æquinarum faber*; à *Theotiſco* mare, *equus*, & ſcalc, *ſervus.*

Marque, *ſignum*, *nota*, *character*; & marquer, *ſignare*,

ſignare, notare; à *Theotiſco* mearca vel marca, *ſignum, nota*; & mearcan vel marcan, *ſignare, notare*. Marca etiam per Metonymiam ſignificat *limitem* vel *terminum*; hinc *Latino-barbarum* marca vel marcha pro *limite regni* vel alicujus *regionis*; unde *Gallorum* marchir, *conterminum eſſe*; & Marquis, à *Latino-barbaro marchio, qui eſt limitum cuſtos*.

Maſt, *malus navis*; *Theotiſcè* maſt.

Mignon, mignonne, *amaſius, amaſia*; à *Francico* minnon, *amare*; minno, *amor*.

N.

Namps, vox forenſis *Normannica*, *animalia ablata & diſtricta* ſignificans. Scribitur etiam nans & nams in veteri conſuetudine *Normanniæ*. Nam etiam in legibus *Anglo-Saxon.* ſignificat, quid *diſtrictum*. Omnia autem à veteri Septentrionali, quod *Gothice* NIMAN. *Francice* & *Saxonice* niman, neman; *Cimbrice* nema ſcribitur; & ut alibi oſtendimus, ſignificat *capere, auferre*.

Ne ja, *nunquam*; ut, n' en doubtez ja. in MS. codice ſupra dicto. *Gothice* NI AIV, *nunquam*, Franc. ni vel ne jo.

O.

Orlet, *Ital.* orlo, *limbus, inſtita in extrema parte veſtium*. Inde orler apud *Gallo-Francos, limbum facere* vel *conſuere*; omnia à *Scandico* hurle, (ex *Scandia* enim *Gothi Italorum* domini,) *ora, limbus, faſcia*, præſertim *pilei* opere Phrygionico. Quam perperam igitur *Menagius*.

Orlo, *Eſtrimita*. Da *ora* Latino. *Ora, orula*. & per metaplaſmum, *orulum, orlum, orlo*.

P.

Parc, ut, *parc de bêtes ſauvages*; *parc des brebis, parc ou bocage de murailles*. *Sax.* Pappuc, peappuc, *ſeptum ferarum, ſaltus. Angußiores & minores clauſuræ* apud *Anglos* boreales vocantur Parruck's

Piece, *Gall.* pezza, *Ital. pars, portio, particula, membrum. Francice* blezza, plezza. Nioman blezza nauuas duoches nauuit, *nemo aſſumentum panni rudis aſſuit*. Tat. LVI, 7.

Place, *locus*, & κατ' ἐξοχὴν *forum*. A *Franco-Theotiſco* platz, inde *Latino-barbara* vox *placitare*, [platzitare,] *in foro contendere*.

Pleige, *fide-juſſor, vadimonium*: pleger, *pro aliquo ſpondere*; pleigment, *fide-juſſio, ſponſio pro alio*; *Saxon.* plihtan, eſt *ſpondere, Belgice* plechten vel plichten.

Poche, *ſaccus*; *Saxonice*, & *Franco-Theotiſce*, pocca, poccha, pohia.

Pour, *pro*; à *Francico* fore, vore, furi. *Saxon.* for; *Germ.* vur.

R.

Robber, deſrobber. *Ital.* Robbare, rubbare, *ſpoliare*; *Saxonicè*, pippan & puppan; *Gothice*, RANBGAN; *Anglicè* to robb.

Robba, robbe, roba, *Ital.* Robe, *Gall. veſtis, toga*; vox proculdubio *Teutonicæ* originis, ut conſtat ex *Saxonico* peaf, pief, pæf, ejuſdem ſignificationis. *Matth.* IX. 16. ne bo'ð preoblice nan man niþer claþer ſcyp on ealb peaf. he tobryco hyr ſrebe on þam peafe:.

Rocca, *Ital. colus*. Neque à *Latino colus, colo*, & per metatheſin *locus, roc, rocca*; neque à *colucus, corucus, coruca, ruca, roca, rocca*, ut Menagius; neque à diminutivis *colicula, colucula, lucula, rucula, ruca, rocca*, ut *Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali Rocc, & Rocca, *colus*, omnibus Septentrionis gentibus communi; unde quoque *Græco-barbarum* ῥόκα, *colus*.

Rotir, roſtir, *Franco-Gallice* un roti, roſti, *Francice* roſten, giroſtan, *aſſare, torrere*: ſie tho brahtun imo furi deil giroſtites ſiſges, *at illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi*. Tat. CCXXI, 2.

Route, *via, iter*; *Iſland.* at rata, *viam noſcere, viam tenere*.

S.

Sale, *cœnaculum, aula, curia. Francice* ſal & ſeli. *Iſlandice & Cimbricè* ſalur, & ſal. *Germ.* ſaal. & notet hic lector *Gallus*, legem *Salicam* ita dictam eſſe, non à flumine *Sala*, ſed à *Theotiſco* nomine ſal, propterea quid in regum & principum *palatiis* & *aulis* leges ferri ſolebant.

Sale, *ſordidus, ſpurcus, fœdus*. à *Francico* ſal, ſalo, *niger, fuſcus*.

Samedy, *Franco-Gallice, dies Saturni*; *Francice* ſambaz-tag: Uuanta iz frige-tag uuas that ni bilibin in themo cruce thie lichamon in ſambaz-tag. uuas giuueſſo mihhil ther ſambaz-tag, *quoniam paraſceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato*; *erat enim magnus ille dies Sabbati*. Tat. CCXI, 1.

Seier, *ſerra ſecare*. A *Theotiſco* ſawen, *ſerrare*.

Seneſchal vel ſenéchal. *Gall.* ſiniſcalco; olim ſeſcalco *Ital.* Latino-barbare, *ſeneſcalcus, ſeneſcallus*, etiam *ſineſcalcus, ſineſcallus, ſiniſcallus*. Imprimis *œconomum*, vel *officialem* in aulis regum, vel procerum; atque adeo etiam privatorum, cui domûs cura incumbebat, ſignificat. Præterea *adminiſtratores* redituum totius fiſci dominici, *ſeneſcalci* ſunt nominati; ut & *dapiferi*, qui principibus à menſa, & dapibus erant, ſive *Regiæ menſæ præpoſiti*. *Seneſcalli* etiam dici ſolebant, quorum erat *jus reddere principis ſubditis, & curiis ſive majorum ſive minorum gentium præſidere*. *Equitatûs* etiam *caſtrenſis*, & deinde *civilis præfecti, ſeneſcalci* vocabantur; unde *Turnebus* adverſariorum lib. XXVIII. cap. 12, *ſeneſcalcos* dictos putat, quaſi *Senes Caballi*, id eſt *equitatus*; ſed perperam: etenim de altera parte compoſiti, nempe *ſcalcus*, nemo jam dubitat, quin à *Franco-Theotiſco* ſcalc, quod *miniſtrum* vel *ſervum* ſignificat, derivanda eſt. Quod vero priorem attinet, *Voſſius* de vitiis ſermonis, *Lindenbrogium* ſequens, eam derivandam cenſet de *Alamannicis* ſon, ſennefte, vel ſente, quæ *armentum* ſignificare dicit; ac ſi *ſeneſcalcus* primitùs *armentorum cuſtodem*; ut *Mareſcalcus, equorum*, ſignificaret: fruſtra vero & hic; cum tam vilem ſordidumque miniſtrum, ac *gregi* vel *ar-*

mento præfectum, seneſcalcum dictum unquam fuiſſe, nemo poſſit oſtendere. *Seneſcalcus* enim nomen honoris, & dignitatis erat; & inter officiales dominorum, ſive ii reges, ſive principes, ſive barones eſſent, ſemper primas *seneſcalli* tenebant. Aliqui aiunt conflatam eſſe vocem ex *sen*, veteri verbo quod *juſtitiam* ſignificat, & *ſcalcus*, quaſi *juſtitiæ præfectus, seneſcalcus* eſſet. ſed neque conſtat de veteri iſta *sen*; neque juri adminiſtrando dicundove præfecti erant omnes, qui dicebantur *seneſcalci*. Deridendi planè ſunt, qui *seneſcalcum* dictum volunt, quaſi *senum* ἀρχὸν, vel *coenarchen*, ex κοινὸν, *commune*, id eſt, *reſpublica*, & ἀρχὸ vel ἀρχός. Non dignæ quidem fuerunt, quæ à *Menagio* vel citarentur iſtæ Etymologiſtrorum ineptiæ. Doctiſſimus *Du-freſnius*, cujus gloſſario origines ſuas linguæ *Gallicæ* in altera editione auctas & emendatas, magna ex parte acceptas retuliſſe debuit *Menagius*, doctiſſimus, inquam, ille & in originibus vocum exquirendis, ſagaciſſimus, de hujus fonte nihil habet, incertæ adeo, aut obſcuræ ſignificationis priorem partem *ſine* vel *ſene* eſſe cenſuerit. Ego vero jamdudum opinatus ſum, *ſine* in *ſineſcalcus* accerſendum eſſe vel à veteri Septentrionali SINN, quod *vicem* vel *vices*; vel à pronomine SIN, quod *ſui* & *ſuus*, τὸ ἴδιον ſignificat. Secundum priorem notationem, *seneſcalcus* idem eſt ac *miniſter domini vicarius*, vel *miniſter in aliquo munere* vel *officio, domini vices gerens*, vel *locum tenens*, ſive *miniſter*, cui à domino alicujus rei vel negotii cura commiſſa eſt: ſecundum quam quidem explicationem & aulis, & fiſcis, & menſis, & curiis, & equitatui, ſive caſtrenſi ſive civili, à regibus & principibus, & aliis miniſteriis, ab aliis dominis præpoſiti, eandem ab rationem *ſineſcalci* vocantur. Quod vero SINN *vicem* denotat, non ſolum Lexicographorum teſtimonia, ſed uſus vocis in probatis auctoribus oſtendit: at Þeſſu ſinne, *hâc vice*. Þriſvar ſinnum, *tribus vicibus*. Sic in Evang. *Iſland.* Jodru ſinne, *altera vice*. rurſum, *Joh.* IX. 24. ꝺg Þo hann briote ſio ſinnum, *ſi ſepties* (*ſeptem vicibus*) *in die peccaverit*. Luc. XVII, 1, ſinn autem formatur à ſind, quod à *Gothico* SINÞ. Unde etiam abjecto N, *Anglo-Saxonicum* ꝥiꝺ, *vicem* ſignificat; haud ſecus ac à *Gothico* MINÞS, fit *Franco-Theotiſcum* mund, *Cimbricum* munne vel myne; & *Anglo-Saxonicum* muꝺ, *os*. Secundum poſteriorem derivationem, *seneſcalcus* appoſitè ſignificat, Primario *ſuorum præfectum* vel miniſtrum à domino *ſuis præfectum*, i. e. *oeconomum*, ſive *miniſtrum cui à domino domeſticorum, τῶν ἰδίων, cura commiſſa eſt*; & dein quia *oeconomo* aliarum rerum cura acceſſit, *seneſcalus* etiam ad ſignificandos *adminiſtratores reditnum, dapiferos, curiarum præfectos*, & *aliis muneribus præpoſitos* tranſlatum eſt.

Senno, *Ital. judicium, ſapientia*; neque à *senio*, ut vult Menagius, quod ſenes juvenes ſapientia, & judicio ſuperant; neque à *ſenſu, ſenſo, ſenno*, ut *Ferrarius*; ſed à *Gothico* ſinne, *mens, affectus, ſenſus*. Unde aſſinna, ut apud *Italos*, forſennato, *mente captus, amens*; ſinniſvelkia, *inſipientia, mentis alienatio*; At Þafa i ſinne, *animo pervolvere, concipere, meditari*: ut, Þan Þefur ſig i ſinne, *concipit iniquitatem*.

Sillon, *ſulcus*. & ſillonner une terre, *ſulcare, ſulcos ducere in arvo*. *Sax.* ꝥyl, ꝥul, ꝥylh, ꝥulh, *aratrum*; ꝥulunȝ i ꝥulinȝ, *aratrum terræ*, tanta nimirum fundi portio, quanta unico per annum aratro arari poterat. In veteri charta regis Offæ: *In nomine Jeſu*, &c. *Ego Offa rex*, &c. *Concedo Daniberht Archiepiſcopo aliquam partem trium aratrorum, quod Cantianis dicitur* Þree ſulinge.

Sire, ſieur, ſir, non ex *ſenior*, unde *Ital. ſignore*, & *Gallicum, ſeigneur*; ſed à *Goth.* SIHR, *ſihor, dominus*. *Arme ſihor, miſerere domine*, barbarâ ſuâ linguâ, ut obſervavit *S. Auguſtinus*, *Gothici Chriſtiani* captæ *Romæ* dicere ſolebant. Sihor autem ſit ex ꝥiȝoꝛ, *triumphus, triumphator*, quod a ꝥiȝe, *victoria*, ut autumat *F. Junius*. Et origo hujus vocis ✻IR Þer, inquit *Wormius*, non uſque adeo magnam præ ſe fert antiquitatem, ſiquidem ejus loco HIR, ſir, vel HAR, ſiar, poſitum in antiquioribus invenio. Vide *F. Junii* gloſſarium *Gothic.* in voce ARMAN: Snello, iſnello, *Ital.* unde vetus *Gallicum* iſnel, *velox, celer, agilis*. Non ut *Ariſtarchus* Italicus *Caſtelvetro*, ab *anello*; neque proprie à *Germanico* ſnell vel ſchnell, ejuſdem ſignificationis, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; ſed utrumque pariter petendum eſt, a *Franco-Theotiſco* ſnell, vel ſnello; *Saxonice* ꝥnel, *celer, pernix, acer, alacer, velox, citus*; unde verbum ꝥnellian, *accelerare, feſtinare*. *I* autem in *iſnello*, & *iſnel*, fit ab incæptivo ge, gi, ghe, ghi: *Saxonice* ȝe: *Gothice* ΓA: quod in I, vel Y, liqueſcere ſolet.

Sonder, *ſcrutari, exquirere, tentare*; ut ſonder la riviere, ſonder une playe, ſonder le deſſein de queſqu'un; à *Theotiſco* ſonderen, *diſtinguere, diſcernere*, vel potius à ſondan, *explorare maris profunditatem*; *Sax.* ꝥonbline, *eſt bolis*.

Souhait, *votum*; ſouhaiter, *voto poſcere, optare*; olim ſoubshait, & ſoubshaiter. vox *hybrida*, comp. ex ruſtico *ſoubs* & *haiter*; & *Tautonibus* priſcis heitan eſt *vovere*; heiting, *votum*, *Goth.* autem HAITAN. *Angl-Sax.* hatan, ȝehatan eſt *rogare, poſtulare, poſcere*.

Soupe, *Gall. juſculum, panis jurulentus, ſorbillum, pulmentum*; *Cimbrice* ſoup, ſupa, ſappe, ſoppa. quæ omnia ſunt verbalia ab at ſupa, *ſorbere*; quod in præterito facit ſaup. Sic *Saxonice* ꝥype eſt, *ſorbillum*; & ꝥupan, *ſorbere, ſorbillare*.

Spanna, *Ital.* olim eſpan; nunc empan, *Gall.* Spithama, *palmus major*, ſive quantum eſt ſpatii inter ſummum pollicem, & longiſſimum digitum expanſos, vel extenſos; *Francicè* ſpan, ſpanna, *Sax.* ꝥpan. *Kiliano* ſpanne; *Cimbrice* ſpan, vel ſpon. *Germ.* ſpann. A verbo ſpanna, *Sax.* ꝥpannan, *extendere, diſtendere*; & ſecundario ſenſu *ſpithamè metiri*. Quam perperam ergo *Menagius*, qui ſpanna à *Germanico* ſpann; & *Germ.* ſpann, à *Latino expalmus, expammus, expammus, exſpannus, ſpannus, ſpann, ſpanna* derivat. Sed ita in etymologiis ſuis ludere ſolet vir magnus, in Septentrionali literatura (eheu!) non verſatus.

Spe-

Sperone, *Ital.* eſpĕron, eperon, *calcar. Franc.* ſpor, ſpora, ſporro, ſporo. *Saxonice* ꝑpop, ꝑpopa; *Kiliano* ſpore; *Angl.* a ſpurre. *Germ.* ſporen.

Stanga, ſtaggia, ſtaggo; *Ital. fuſtis, contus, vectis, trabs tranſverſa*; omnia etiam hæc ſignificat ſtanga, ſtang vel ſtong, *Scand.* & *Iſland.*

Stocco, *Ital.* eſtoc, *Gall.* a tuck, *Angl. gladius longus* & *anguſtius, punctim feriens*; verbale à *Gothico* STIꝑAN *ferire, pungere*; unde STIK vel STIKS, *punctum.* Sic à *Sax.* ꝑtican, *pungere, Angl.* to ſtick, ꝑtice, *punctio.* A ſtocco etiam ſtoccado; *Gall.* eſtoccade, *coup d'eſtoc, punctim inflicta plaga, cuſpide vulnus illatum.* Fruſtra igitur *Ferrarius* ſtocco à *ſtipe, ſtipicum, ſtoccum* petit.

Strale, *Ital. ſagitta.* Non à *trahere, traho, tractus, tragula, tragulus, extragulus, ſtragulus, ſtragule, ſtrale*; vel à *Germanico* ſtraal, quod *radium ſolis*, ſignificat, ut vult *Menagius*, petendum eſt; ſed à *Gothico* vel *Francico*,, ſtral, ſtrala, *ſagitta, telum, ſpiculum, jaculum*; *Saxonice* ꝑtpæla, ꝑtpæl, unde ꝑtpæl-bopa, *ſagittarius*; ꝑtpælian *ſagittare, jaculari*; & in metaphorica ſignificatione, *Germ.* ſtraal, *radius ſolis.*

Suite, *comitatus*, & *comitum cœtus*; *Scandice* ſueit, *multitudo, comitatus, ſatellitium, cohors, ſocietas*; og med honum mikel ſueit, *& cum eo multa turba*, Marc. XIV, 43. var þar hia einglenum mang-ſolde himneskra her ſueiti, *erat ibi cum angelis multitudo militiæ cœleſtis*, Luc. II, 13.

T.

Teton, *mamillæ, Ital.* & *Hiſpanice* tetta; *Anglice* teate; *Saxon.* ꝺiꝺꝺ. *Gothice* ᛞᚨᛞ:

Toccare, *Ital.* toucher, *Gall. tangere.* Non à *tangere, tango, tago, taco, tacco, taccare, toccare*, ut *Menagius*; ſed à veteri *Goth.* ᛏᛖᚴᚨᚾ. *Sax.* tacan, tæcan; *Cimbrice* taka, & takia, *tangere*; unde atekt, *tactus.*

Tomare, *Ital.* tomber, *Gall. Cadere.* non à *titubare, tubare, tumare, tomare*: ut *Menagius*; neque a *tumba*, veluti *in tumbam cadere*, ut *Ferrarius*; ſed a *Gothico*, vel *Cimbrico* tumba, *cadere, ruere, procumbere*: ut, þan tumbar af heſtinum, *ex equo cadit.*

Tornare, *Ital. revertere*; *Scandice* & *Iſlandice* at turna, *convertere, circumagere*; inde turneid vel turniment, idem quod *Italorum* torneamento, *ludus equeſtris*, vel *certamen equeſtre ludicrum*, Kong. *Sag.* Riddum i turneid, *haſta certemus equeſtres. Wilk. Sag.* eingi riddari i ollu Vilkinalandi i turniment, *in tota Sueonia non reperitur eques, qui in ludis equeſtribus certare potuit.*

Touaille, *mantile, linteum manuale.* A *Francico* tuele, duele, duuahila, *mappa, mappula, linteum.*

Touer, *ducere, trahere*; ut *touer un vaiſeau*; à *Francico* ziohan. *Saxonice*, teohan, *trahere, ducere.*

Tourbe, *Gall.* turba, *Ital. gleba*, vel *ceſpes foſſilis*; *Angl.* turf. *Francice* zurb, zurf. *Latino-Theotiſce* *zurba, & turba; *Belgice* torfe; *Iſlandice, Scandice*, torf, *ima arvi gleba eruta ad alendum focum*; unde torfa, *ceſpes*; torf voller, *ſuggundia domus.*

Treves, *Ital.* tregua; *Angl.* truce. Pro quo treague habet *Spencerus*; *Latino-barbarè* treuga. Manifeſte deſumpta ſunt omnia à *Gothico* ᛏᚱᛁᚢᚷᚹ. *pactum, fœdus. Cimbrice* trugth; *Iſland.* trigd, *fidelitas. Goth.* quoque ᛏᚱᛁᚢᚷᚨ. *fidelis.* Huc etiam referendum eſt *Gallorum* intrigue, quod *ſecretum commercium, ſecretè actum, pactum*, & *fidei commiſſum* ſignificat.

V.

Varech, werech, vox forenſis *Gallo-Normannica*, Latino-barbare *wreccum, res è naufragio in terram adductas* denotans; *Latino-barbarum* wreccum. *Angl.* wrack. A *Saxonico* ꝑpæcce vel ꝑpæcca, *advena, peregrinus, exul, miſer*, quod bona è naufragiis ad littus à mari appulſa advenarum, peregrinorum & miſerorum, qui naufragio perierunt, bona ſunt.

Vaſſus, Latino-barbarè *cliens, fiduciarius, miniſter domino ſuo fide & ſacramento adſtrictus.* Unde τὸ *vaßus* aliqui quaſi *faſtus*, ᴛ in ꜱ facile mutato, non ſine ratione dictum putant. *Faſtus* autem & dein *faßus, vaſſus*, à veteri *Theotiſco*, faſt, & fæſt, *Saxonice* ꝑæꝛt, quod eſt *firmus, fixus, ſtabilis, conſtans*, accitum dicunt. Ego vero Latino-barbarum *Vaßus* à *Gothico* ᚠᚨᛞᚱ, *fads*, quod in † compoſitione reperitur, & ſignificat totius *rei*, vel *negotii procurationem*, & *curam*, accerſendum judicio. ᚠᚨᛞᚱ igitur à priſco aliquo verbo, quod reſpondet *Anglo-Saxonico* ꝑaꝺian, *ordinare, diſpenſare, diſponere*, profluxiſſe putat *Franciſcus Junius, F. F.* Certe *Orcadum præpoſitus*, quæ *Danorum* olim imperio ſubjectæ erant, ſaud, vel ſaad dicitur, & in legibus barbaris urbium, & regionum *præfecti*, qui è miniſtris imperatorum, & principum eligi ſolebant, *Thiufadi* appellantur, quaſi *thiu fadi*, i. e. ὁι ἄρχοντες, *fads* in *fadus* verſo. Quoniam igitur miniſtris, & famulis Regum, & principum, munera fere omnia, & officia, ob quorum fidelem procurationem Beneficia (quæ poſtea feuda appellabantur) accipiebant, commiſſa erant; ideo à regibus, & principibus ad aliquod munus obeundum, vel officium fungendum conſtituti *fadſi*, & dein *faſſi*, & *vaſſi*, quod nomen dignitatis eſſet, appellati ſunt. *Baſſus* etiam pro *vaſſus* legitur; & fides, quam domino *vaſſus* præſtat, *vaſſaticum* dictum eſt; & quod apud *Anglo-Saxones Thanus*, id apud *Gothos, Francos*, & *Franco-Gallos* ꝑaꝺs, Latino-barbare *vaßus*, à *fadſus*, fuiſſe videtur. Porro, qui *vaſſi* vel *vaſſi dominici* dicuntur, nullo diſcrimine *vaßalli* vel *vaſalli* dominici appellan-

* Nota, quod z & ᴛ in multis invicem permutantur, & indifferenter uſurpantur apud *Francos*. ut ſupra oſtendimus. † Ut in ᚺᚾᚾᚨᛚ-ᚠᚨᛞᚱ *centurio*, ᚠᚾᛋᚾᚾᚨᛁ-ᚠᚨᛞᚱ *Chiliarcha.* ᛋᚤᚾᚨᚷᚱᚨᛚ-ᚠᚨᛞᚱ, *Archi-Synagogus.* ᛒᚱᚢᚠ-ᚠᚨᛞᚱ, *ſponſus.*

tur. *Vasallus* autem, vel *vassallus*, unde *vassal*, *Ital.* & *vassall*, *Gall.* & noſtrum **vassall**, non eſt diminutivum à *vassus*, ſed compoſitum à fads & *Francico* ſcalc, *miniſter*; unde Latino-barbare *vassallus*, quaſi *fads-ſcalcus*, plane ut *Mareſchallus*, quaſi *Mareſcalcus*. Hoc ex eo conſtat, quod idem fere ſemper ſignificant, paremque dignitatem denotant *vassus* & *vassallus*, ut innumeris exemplis oſtendit in ſuo gloſſario *Dufreſnius*, gloſſographorum poſt *Spelmannum* noſtrum facile princeps; ubi etiam notat *vassos*, ſive *vassallos* primitus fuiſſe regum vel principum *domeſticos miniſtros*, & *clientes*, quibus *negotia*, & *rerum gerendarum curam* mandabant. præterea *vassorum*, vel *vassallorum* filii, vaſletti, quaſi *vassalletti* dicti ſunt, & dein, *valeti*, *valecti*. A *valetto* ergo, *valetto Italicum*, & Gallicum *valet*, olim *valecto*, *valect*; quod in antiquis noſtris corrupte **varlett** legitur, rectè derivat *Ferrarius*. An vero à *vassis*, *valvassoru*, *vasvassores*, & *vavasores* petenda ſunt, ut cenſet *Dufreſnius*, nondum mihi conſtat. *Vasvassn* pro quo *valvassor*, & dein *vavasor*, forſan decompoſitum eſt, ex faſt, fads, & ſior, *dominus*; unde *vasvassor*, quaſi faſt-fads-ſior, *domini fidelis miniſter, illius locum tenens*, vel *domino fidè ſtrictus miniſter, & in aliquo munere ejus locum ſupplens*.

XIII. Apud poetas, qui metrice ſcribunt, ı, ɐ, & oı, ante alias vocales tum in nominibus, quum verbis, interponitur: ut in rikioſt, pro rikoſt; bruodier, pro bruoder; vuoſtiun, pro uuoſtun; wiceon pro wicon; dadeon, pro dadon; thriddeon, pro thriddon; vualdandies, pro vualdandes; fellet pro fellat; auuardiat, pro auuardat; hebbian, pro hebban; hebbie, pro hebbe; duoian, pro duan; haloian, pro halan; & alia ſexcenta in codice *Cottoniano*.

XIV. Poetice etiam ᴀ additur in fine vocis ad eam producendam: ut in vuoſtunnia, pro vuoſtunni, vel vuoſtunne; aloſannea, pro aloſanne; forliggerniſſia, pro forliggerniſſi, vel forliggerniſſe; & alia haud pauca in codice *Cottoniano*.

XV. Apud *Otfridum* etiam occurrit frequens duarum vocum in unam coalitio vel contractio: ut in nu'ſt, pro nu iſt; ſi'uns, pro ſia uns; thu'z, pro thu iz; nu'b, pro nu ob; z'uru, pro zuo iru; vuas'mo, pro was imo; ni'mo, pro ni imo; er'nan, pro er inan; er'mo, pro er imo; n'ales, pro ni ales; man'nan, pro man inan; z'en, pro ze en; z'in pro ze in; z'imo, pro zi imo; er zeinen brunnen kiſaz, *ſedit apud fontem*. fragm. diſp. Haud diſſimiles vocum contractiones occurrunt, nonnunquam & apud alios: ut, uuidar ſanta'nan, pro uuidar ſanta inan, *remiſit eum*. Tatianus CXCVI. 7. In lingua etiam Alamannica communes ſunt iſtiuſmodi vocum craſes: ut inam, pro an dem; auffm, pro auff dem; auffs, pro auff das; im, pro in dem; ins, pro in das; vom, pro von dem; z'um, pro ze dem; z'ur, pro ze der. Etiam in *Belgicâ*: ut in 'tis, pro het is; 't volk, pro het volk; 'k hebbe, pro ik hebbe; 'ter, pro te der; ten, pro te den.

XIV. Vocum ſyncope etiam haud raro occurrit apud *Otfridum*, qui non tantum metricè, ſed rythmicè etiam ſcribit: ſic irk'natin, legitur pro irkenatin.

Ad exercendum lectoris Philo-Teutonis *ingenium, obiter huic capiti adjiciam hymnum matutinum veteris eccleſiæ, è ſchedis* Junianis *exſcriptum.*

1. Scinantes ortfrumo himiles	*Fulgentis auctor ætheris*
Du der manun leoht nahtim	*Qui Lunam lumen noctibus*
Sunnun tago lauftim	*Solem dierum curſibus*
Kauuiſſemu kaſtudnos ſade.	*Certo fundaſti tramite.*
2. Naht ſuuarziu giu furtripan uuirdit	*Nox atra jam depellitur,*
Uueralti ſconidiz itporan uuirdit,	*Mundi nitor renaſcitur,*
Niuuer ioh giu muates uuahſmo	*Novuſque jam mentis vigor*
Suazze in tati arrichtit.	*Dulces in actus erigit.*
3. Lop lutten giu dinu	*Laudes ſonare jam tuas*
Tak auůrprunganer motit,	*Dies relatus admonet,*
Antluzz ioh himiles ſlectera	*Vultuſque cœli blandior*
Unſaro heitarit pruſti.	*Noſtra ſerenat pectora.*
4. Midem eogalicha ſleffari,	*Vitemus omne lubricum,*
Kanige abahiu atum keiſt,	*Declinet prava ſpiritus,*
Lip kitati ni unreinnen,	*Vitam facta non inquinent,*
Zunga ſunta ni inkifalde.	*Linguam culpa non implicet.*
5. Uzzan ſunna tak denne kituat,	*Sed ſol diem dum conficit,*
Kilauba tiuſiu ſtrede,	*Fides profunda ferveat,*
Uuan za keheizzam cacruaze,	*Spes ad promiſſa provocet,*
Criſte kafuage minna.	*Chriſto conjungat caritas.*

CAP.

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De Poetica veterum Francorum

I. QUI poëticam *Francorum* veterum ſcire velit, carminumque genera, quæ apud illos in uſu fuerunt, in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capite XXIII. quæ ſcripſimus, ei imprimis legenda ſunt. Etenim in iſto capite de metro, de rhythmo carminum *Anglo-Saxonicorum*, & de eis etiam, quæ *Anglo-Saxonum* carminibus accidunt, fuſe tractavimus. Quibus omnibus, poëticam *Francorum* qui diſcere cupiunt, eamque recte intelligere, tanquam neceſſariis quibuſdam, quæ præcognoſcenda ſunt, ut diligenter ſtudeant, illis auctor eſſe velim. Præſertim quæ in capitis iſtius r. IX, & X. de metro, rhythmo, & pſeudo-rhythmo tradidimus, iis animos intendant poëtices *Francorum* ſtudioſi. Poemata enim veterum *Francorum* vel *rhythmica* ſunt, vel *pſeudo-rhythmica*. Rhythmica dico, in quibus non tantum quantitas & menſura ſyllabarum, quæ pedes faciunt, carminaque à proſâ ſcriptis diſtinguunt, habetur; ſed in quibus etiam eſt apta pedum conſtitutio, & proportio, cum numerorum, & temporum harmonia, quæ venuſtum, & concinnum carmen reddunt, ejuſque inceſſum adeo decorum etiam faciunt, ut carmen eſſe, vel non prænoſcentibus eſſe carmen, ſtatim ac legitur, ex venuſta partium ſymmetriâ, & concinno ejus motu ſentiatur. Ex adverſo pſeudo-rhythmica ſunt, in quibus certus, & definitus ſyllabarum numerus ſine ſyllabarum quantitate obſervatur, & in quibus etiam rhythmi defectus ὁμοιοτελεύτων ſimiliter deſinentibus ſonis, quos *rimas* Angli appellant, quodam modo, ſuppletur & reſarcitur. Prioris generis carmina omnia ea ſunt, quæ in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXIII. ex Geneſeos paraphraſi, fragmento *Judith*, Verſibus *Boethii* ab *Aluredo* rege metrice verſis, & libro Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota *Caligula*, A. VII. 1. in quo res à *Jeſu Chriſto* geſtæ in lingua *Francica* metrice deſcribuntur, ut alia præteream, quæ in iſto capite aliunde in doctorum conſpectum producuntur. Poſterioris autem generis ſunt univerſa, quæ ex bibliothecis noſtris *Semi-Saxonice*, & *Dano-Saxonice* ſcripta in ejuſdem Grammatices capite XXIV proferuntur, quæ poematum *Francicorum* genium, verſuumque, ex quibus conſtant, ſtructuram, & ſtrophas inveſtigare ſtudentibus, tanquam ea quæ maxime profutura ſunt, ut commendarem etiam faciendum mihi putavi.

II. A *Philo-Teutone* etiam, quæ *de dialecto poetica* capite XXI. traduntur, diligenter legenda ſunt, ut carminum *Francicorum*, eorum maxime, quæ *rhythmice* conduntur, doctrinam & intelligentiam facilius aſſequatur. Quibus tandem munitus arduum iſtud poematum rhythmicorum genus, eorumque difficultates, quibus in poëtica dialecto conflictandum erit, cum minori multo operâ ſuperabit, & perrumpet.

III. Unicum autèm, quod ſcio, poema rhythmicum *Francicè* ſcriptum extat, nempe aureum iſtud Bibliothecæ *Cottonianæ*, in quo quaſi in evangelio harmonico, res à *Jeſu* Salvatore geſtæ traduntur. Hujus poematis nonnulla Latine à nobis tranſlata dedimus Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, cap. XXIII. Et ne vel inſtituto noſtro, vel antiquiſſimæ & nobiliſſimæ *Germanorum* Genti, è qua maxima ex parte oriundi noſtri ſunt, deeſſe videar, alia ex eo *Latine* etiam verſa ſine punctis tamen metricis, quibus in continuæ ſcripturæ poematis verſus diſtingui ſolent, in hoc capite danda cenſemus. Eheu, inquam, ſine punctis metricis, quibus exemplar tameſi *Anglo-Saxonis* alicujus manu, ut videtur, deſcriptum, carens, cauſa eſt, quòd poeſeos ratio, quæ verſibus interpunctione metrica diviſis maxime ſe oſtendit, in iis quæ ſubſequuntur, non exhibetur.

Lucæ Cap. I. *Fuit autem in diebus Herodis Regis Judææ ſacerdos quidam nomine Zacharias*, &c.

1. Than uuaſ thar en ȝiȝamalod mann, that uuaſ fruod ȝomo, habda ferehtan huȝi. pas fan them liudeon Leuiaſ Cunnas Iacobaſ ſumeaſ ȝuodero thiedo, Zachariaſ uuaſ hie hetan, that uuaſ ſo faliȝ man, huand hie ſimblon ȝerno ȝode theonoda, uuarahta æfter is uuilleon. deda iſ uuiþ ſo ſelu, uuaſ iru ȝialdrod idiſ. ni muoſta im erbiuuard an iro luȝuthedi ȝibithiȝ uuerthan. libdun im far uter laſter uuaruhtun lof ȝoda, uuarun ſo ȝihoriȝa heban cuninȝe, diurdan uſan drohtin, ni uueldun derbeaſuuihd under mancunnie meneſ ȝifrumean, ne ſacane ſundea.

1. *In illo tempore quidam ſenex erat qui fuit vir ſapiens, habens mentem religioſam. Erat ex populi Leuitico tribu* (i. e. *ſacerdos*) *& ex cujuſdam Jacobi honeſta gente, Zacharias vocatus erat, & beatiſſimus fuit, ut qui ſemper deo diligenter ſerviens, mandata ejus faciebat. Beata ejus uxor ita etiam faciebat, valde annoſa mulier. Dum autem Juvenes eſſent, non aſſequi potuerunt hæredem, etſi ſine labe coluerunt deum, & cælorum regi tam obedientes fuerunt, & glorificarunt dominum noſtrum, nolentes inter homines, quid piaculi, vel quicquam quo accuſari poſſent, perpetrare.*

2. Uuaſim tho an ſoroȝon huȝi, that ſea erbiuuard eȝan ni muoſtun. Ac uuarun im barnolos.

3. Than ſcolda hie ȝibod ȝodeſ thar an Hieruſalem, ſo oft ſo iſ ȝiȝengi ȝiſtuod that ina torohtlico tidi ȝimanodun, ſo ſcolda hie at them uuihe ualdandeſ ȝelb helaȝ bihuereban heban cuninȝeſ. ȝodeſ Junȝerſcepi ȝern uuas hie Suitho that hie thuru ferahtan huȝi frem-mean muoſti.

4. Thuo uuarth thiu tid cuman, the thar ȝitalb habdun uuiſa man mid uuordun, that ſcolda thena uuih ȝodaſ Zacharias biſehan. thuo uarth thar ȝiſamnad filo thar ti Hieruſalem Iudeo Liudo uuerodes te them uuihe thar ſea ualdand ȝod ſuithe, thiulica thiȝȝean ſcoldun her on iſ huldi, that ſea heban cuninȝ lethas alieti.

5. The liudi ſtuodun unbi that helaȝa huſ, endi ȝienȝ im thie ȝierodo man an thena uuih innan. that uuerod oder bed umbi thena alah utan Hebreo liudi, huan er thie fruodo man ȝifrumid habdi ualdandes uuilleon. So hie thuo thena uuiroȝ droȝ alb after them alahe, endi umbi thena altari ȝienȝ mid iſ rokfaton rikeon theonon frumida ferehtlico frohon ſinas ȝodes Iunȝerſcipi ȝerno Suitho midi hlutro huȝiu, ſo man herren ſcal ȝeorno fulȝanȝan: ȝruri quamun im eȝiſon an them alahe, hie ȝiſah thar after thiu enna Enȝil ȝodeſ an them uuihe innan hie ſprak him mid iſ uuordon tuo. hiet that fruod ȝumo foroht ni uuari; hiet that hie him ni andriebe. thina dadi ſind, quat hie, ualdande uuertha, endi thin uuord ſo ſelf. thin theonoſt is im anthanke, that thu ſulica ȝithabt habes an iſeneſ craft. ik iſ enȝil beon. Gabriel biun ik hetan thie io for Gode ſtandu anduuard for them alouualden, neſi that hie me an iſ arundi huarod ſendean uuillie.

6. Nu hiet hi mi an theſan ſid faran. Hiet that ik thi thoh ȝicutdi that thi kind ȝiboran ſan thinera aldera idiſ oban ſcoldi uuerthan an theſaro uueroldi, uuordon ſpahi, that ni ſcal an iſ libe ȝio lithes abitan uuines an iſ uueroldi. ſo habit im uurd ȝiſcapu metod ȝimarcod, endi maht ȝodeſ. hiet that ik thi thoh ſaȝdi that it ſcoldi ȝiſith uueſan beban Cuninȝeſ; hiet that ȝi it hieldin uuel tuȝin thuru treuua. Quad that hie im tyreas ſo filo an ȝodes rikea forȝeban uuoldi.

6. Hie quat that thie ȝuodo ȝumo Johanneſ te Naman hebbean ſcoldi. ȝibud that ȝyt hietin ſo that kind, than it quami. quad that it Criſtes ȝeſith an thiſero uuidun uuerold uuerthan ſcolde iſ ſelbeſ ſunieſ, endi quad, that ſea ſniumo herod an iſ ȝibodſcipe bethia quamin.

7. Zachariaſ thuo ȝimalda, endi uuid ſelba ſprak brohtineſ Enȝil, endi im thero dadio biȝan uundron thero uuordo. huo maȝ that ȝiuuerthan ſo, quat hie, after an aldre. it iſ unc al ti lat ſo te ȝiuuinnanne ſo thu midi thinon uuordon ſprikiſ, huanæ uuit habdun aldreſ er ef no tuentiȝ uuintro an uncro uueroldi, er than quami that uuib ti mi. than uuarun uuit nu at ſamne at ſiounta uuintro ȝibenkeon endi ȝibeddeon, ſi thor ik ſea mite brudi ȝicoſ.

2. *Sed animis contriſtati erant, quòd hæredem adipiſci non potuerunt, ſed liberorum orbi fuerunt.*

3. *Quoties vero cunque requireret ordo vicis ſuæ, quam tempora fulgentia (calendarii nempe rubricæ) deſignabant, toties ſecundum ſtatutum divinum ad Sanctuarium Dei, Templum Sacrum Hieroſolymitanum, illis proficiſcendum erat, qui valde ſtudioſus erat, ut cum religioſa mente dei miniſterio fungeretur.*

4. *Cum vero ventum eſſet tempus iſtud in quo prophetæ prædixerant à Zacharia templum dei videndum eſſe, tum Hieroſolymis in Sanctuario convenerunt Judæorum ingens multitudo, ut Domino Deo humillimè pro miſericordia ſua ſupplicarent, ut ille Rex cœlorum peccata eorum dimitteret.*

5. *Populo autem circumſtante domum ſacram, templum intrabat reverendus ille vir. Cetum etiam ille populi Hebræi extrà circa templum uſque expectabat, dum quod præceptum à deo erat, ſenex eſſet executus. Dum autem thure templum fumigaret vetulus, aramque circuiret thuribulum, vas pretioſum geſtans, pariaque cum mente religioſus dei domini ſui miniſterium tam diligenter functus quam qui mortalium hero ſuo ſervire poſſit, horror in Baſilica eum invadit protinus ut vidit angelum dei infra templum, qui eum voce ſua allocutus, ſic dixit.* Scilicet, *juſſit ne paveret, aut ab illo meueret. Quæ locutus es, inquit, pariter, ac quæ feciſti,* officio tuo fungens, *deo digna ſunt. Miniſterium tuum illi gratum eſt, propterea quod ſpem talem reponis in ejus ſolius virtute. Ego ſum angelus ejus, qui* Gabriel *ſum vocatus, quique ſemper adſto coram Deo, in ipſius omnipotentis conſpectu, niſi me interdum mandata ejus perferentem aliquò mittere placeat.*

6. *Modo mihi imperavit hoc iter ſuſcipere, ut mandatis dans, ut tibi dicerem quod à vetula tua conjuge pariendus tibi filius eſſet, & in hoc mundo educandus, & ut verbis nuntiarem illum, dum viveret, neque ſiceram guſtaturum, neque vinum in mundo hoc bibiturum. Et enim ſic immutabile decretum,* inquit, *ſic creator omnium, ſic potentia dei ſtatuerunt. Juſſit etiam ut tibi enuntiarem illum fore Cœli regis Comitem, quod, etiam juſſit, ut vera fide valentes crederetis, aiens, ſi illi in regno dei tantam dominationem daturum.*

6. *Dixit etiam* inquit *quod bonus ille vir Johannem nomen haberet & ambobus veſtri mandat puerum iſtum, quam primum natus fuerit, ſic vocare. Præterea dixit, quod Meſſiæ, ſuiſque filii per latum hunc terrarum orbem ſecum foret, & quod eorum ambo ad ejus mandata exquenda, huc brevi venirent.*

7. *Tum Zacharias locutus eſt, & domini Angelo ipſi reſpondit. Quomodo hoc poſſibile, ait, poſtquam in ſenectâ proceſſimus. Id quidem obtinere, quod tu verbis tuis ſic locutus es, nobis ambobus plane per annos non jam licet, ſiquidem* XX *annos nos ambo pares habuerimus, ante quam à me ducta erat illa mulier. Et ex eo tempore quo mihi eam elegi ſponſam per Septuaginta integros annos menſa & thoro convivimus.*

8. So

8. So uuit an uncro iuguthi gigernean ni mahtun, that uuit erbiuuardigan muostin fuodan an uncon flettea: nu uuit sus gefruodat sind; habit unc eldi binoman ellean dadi; that uuit sind an unero siuni gislekit, endi an unkon sidon lat flesk is unc afallan, fel unsconi, is unca lud gelithan, lik gidrusi. not sind unca anbbari, obar-licron muod endi megin-craft, so uuit iu so managan dag uuarun an thesaro uueroldi: so mi thes uunbur thunkit, hu it so giuuerthan mugi, so thu mid thinon uuordon sprikis.

8. *Quamobrem cum in noſtra juventute promereri non potuerimus nos duo ut filium in thalamo noſtro procrearemus, jam nunc cùm in ætate tam provecti ambo ſumus; cùm nobis* (liberis operam dandi) *virtutem adeo abſtulit ſenectus, ut nobis genæ depreſſæ, & complanatæ ſint; cùm in lateribus utriuſque noſtri* [ſucculenta, quæ pridem extabat] *ſerotina caro lapſa ſit; cutiſque facta deformis; cùm vox utriuſque noſtri langueat; & corpora labaſcant; cùm noſtri neutri, qui in hoc mundo tam diu ſumus verſati, neque fœcunditas neque appetitus, virtuſve ad ſuſcipiendos liberos utilis, ullus eſt, de hoc, quod voce tua dixiſti, non poſſum quin mirer, quo modo nempe fieri poteſt.*

9. Thuo uuarth that heban Cuningas bodon harm an is muode, that hie is giuuerkes so uundran scolda, endi that ni uuelda gihugean, that ina mahti god, so ala lungan so hie san erist uuas selbo, giuuerkean ef hie so uueldi.

10. Scerida him thuo te uuitie that hie ni mahta enig uuord gisprekean gimahlean mid is muthu, er than thi magu uuirdit san thinero aldero idis erl afuodit, kind iung giboran Cunneas guodes uuanom te thesaro uueroldi.

9. *Tum Cæleſtis Regis legatus animo contriſtatus de hoc erat, quod Zacharias de illo ejus negotio dubitans adeo miraretur, & quod cum animo ſuo reputare nollet deum, qui idem erat, qui ab initio ſemper fuit, id, ſi vellet, poſſe facere.*

10. *Quamobrem hoc in eum* [incredulitatis] *ſupplicium inſlixit*: nempe, *quod non prius verbum aliquod polleret dicere, & cum ore ſuo ſermocinari, quam à vetula ejus uxore decreto pareretur ille puerulus, & infantulus ille nobilis proſapiæ, hunc in mundum naſceretur.*

Angelus Gabriel miſſus ad B. Virginem Mariam Joſepho deſponſatam.

1. Thuo ni uuas lang after thiu ne it allso gilestid uuarth, so hie mancunnea managa huila god almahti forgeban habda, that hie is himilisk barn herod ti uuoroldi is selbes suno sendean uuolda, te thiu that hie hier alosdi alliud stamna uuerod son uuitie.

2. Uuarth is uuis-bodo an Galilea land Gabriel cuman, engil thes aluualdan, thar hie ena idis uuissa munelica magat, Maria uuas sou heran.

3. Uuas iro thiorna githigan, sia en thegan habda Ioseph gimahlid guodes cunneas man thia dauides dohtor, that uuas diurlic uuib idis andheti.

4. Thar sia the engil Godes a Nazareth burg bi namen selbo gruotta gegin uuardi, endi sia san Gobe quedda. Hel uuis thu Maria. quat hie, thu bist thinon herron lief ualdandi uuirthig, huand thu giuuit habil idis enstio ful. thu scealt furi allon uuesan uuibon giuuihid. ni habi uuekean hugi ni forohti thu thinon ferahe. ni quam ik thi te engon fresondero. Ne dragu ik eni drugi thing. thu scealt uses drihtnes uuesan modor mid mannon, endi scalt thena magu fuodean, thes hohem himil cuninges suno, thie scal Helandi te naman egan mid eldion, endi ni cumid thes uuiden rikies giuuald, thes hi giuualdan scal mari thiodan.

5. Thuo sprak im thiu magat angegin uuid thena Engil, Godes idiseo sconioste, ellero uuibo uulitigoste. huo mag that giuuerthan so, quat siu, that ik magu fuodie, ne ik gio mannes ni uuarth uuis an minero uueroldi.

6. Thuo habda eft his uuord garo engil thes aluualden thero ideo tegegnes. An thi scal helag gast san hebanuuange cuman thuru craft Godes. tha nan scal thi kind odan uuerthan an

1. *Ab hoc non diu erat, antequam Deo omnipotenti placuit, prorſus ut humano generi ſæpe fidem dederat, Cæleſtem infantem ſui ipſius filium in hunc mundum mittere, ut hic omnem, qui ſermonis uſum habet, cœtum* [omnem humanam gentem] *à ſupplicio redimeret.*

2. *Venit igitur ſcientiſſimus ejus nuntius, omnipotentis angelus Gabriel in regionem Galilææam. ubi fœminam, quæ Maria dicta erat, monialem* [i. e. puram] *Virginem viſit.*

3. *Erat ea virgo adulta, quam nobilis quidam Joſephus nobilis generis vir deſponſaverat, ut quæ Davidis filia eſſet, mulier illuſtris, & fœmina devota.*

4. *Hanc in urbe, quæ vocatur Nazareth, ex adverſo ſtans ipſe Dei Angelus ſalutabat, & ad eam, deo auctore, ſic dixit, inquiens, Aue Maria, tu es domino tuo dilecta, domino dominantium digna, quoniam ſapiens es. Tu, ô virgo gratiæ plena! præ omnibus mulieribus benedicta eris. Ne ſis jam infirmo animo, neque de vita tua paveas; non enim tibi adventus meus alicui nocumento erit, neque fero ego nuntium ullum mœſtum. Tu enim domini noſtri inter homines mater eris. Tu paries puerum illum excelſum Cœlorum Regis filium, qui Jeſus ab hominibus vocabitur, & imperii ejus ampliſſimi, cujus illuſtris dominus erit, non venturus eſt finis.*

5. *Tum Angelo Dei reſpondit virginum formoſiſſima, omnium mulierum maxime ſpecioſa, dicens, quomodo poteſt fieri, ut ego puerum pariam, quæ nondum virum cognovi?*

6. *Tum reſponſum paratum habens omnipotentis angelus, ad virginem replicuit. Spiritus ſanctus ab æthereis campis in te per potentiam divinam ſuperveniet, cujus ope infans tibi natus*

theſaro uueroldi. uualbandeſ craft ſcal thi fan them hohoſton heban cuningc ſcaboian mid Scimon, ni uuarth ſconera giburd ni ſo mari mid mannon, huand ſiu cumit thuru maht Godeſ an theſan uuidun uuerold.

7. Thuo uuarth thoſ uuideſ hugi after them arundie all gihuorban an Godeſ uuilleon. than ik hier garu ſtandu, quat ſiu, te ſulicon ambahtſcipie ſo he mi egan uuili thiuuaa biun ik thied-Godeſ, nu ik thoſ thingeſ getruon. uuerthe mi after thinon uuordon, allſo iſ uuilleoſi herren mineſ. Niſ mi hugi tuifli ne uuord ne uuiſa. ſo gifragn ik that that uuid antfieng that Godeſ arunde gerno ſurtho midleohtu hugi, endi mid lobon guodon, endi mid hluttron treuon.

erit. Domini virtus ab altiſſimo Cœlo hic te cum ſplendore inumbravit, neque inter homines partus fuit, aut pulchrior, aut illuſtrior, ut qui per virtutem dei in hunc mundum venturus eſt.

7. Tum mentem in ea, quæ in Dei nomine dicta erant, convertens mulier ſic dicit: ad exequendum tale munus, & miniſterium, quale me exequi vult Deus parata hic ſto, quæ Dei patrii ancilla ſum. Jam enim quod nuntiaſti, credo, fiatque mihi ſecundum verbum tuum, atque prorſus ut domino meo placet. Non enim amplius mihi dubitat animus ſive de re, ſive de modo. Sic tandem, ut reſcivi, mulier illa dei nuntium valde amplexa eſt cum mente clara, bona cum fide, & cum dubitationis pura fiducia.

Johannes Baptizat Chriſtum.

1. Bethania barn Iſraheles. quamun thar ti Manag ſamnoda thar ti lohaneſe cuningo gefithoſ liudi ti lerun, endi iro giloboan anthengun. hie bopida ſia dago gihuilikeſ endi im iro dadi luog uurethero uuilleon, endi lobodа im uuord Godeſ herran ſineſ heban-rikes.

2. Uuirthit, quat hie, garo gumono ſohuem ſo ti gode thenkit, endi an thena uuili hluttro giloboan leſtean iſ lera.

3. Thuo ni uuas lang ti thiu that him fan Galilea giuuet Godeſ egan barn, diurlic drohtineſ ſunu bopi ſuokean. Uuas im thuo an iſ uuaſtme uualbandeſ barn allſo hie mid thero thiedo thritig habdi uuintro an iſ ueroldi.

4. Thuo hie an iſ uuilleon, thar Iohanneſ an Iordana-ſtrome allan langan dag liudi managa bopti diurlico, Reht ſo thuo iſ drohtin giſah holdan herron ſo uuarth im iſ hugi blidi.

5. Theſ im thie uuillo giſtuod, end ſprak im thuo mid iſ uuordon to ſuitho guod gumo Iohanneſ te Criſte. Nu cumiſ thu te minero bopi drohtin fromin thied-gumo beſt, ſo ſcolda ik te thinero duan, huand thu biſt allero Cuningo craftigoſt.

6. Criſt ſelbo gibod ualdand uuarlico that hie ni ſpraki thero uuordo than mer. ueſt thu that uſ girisit, quat hie, allaro rehto gi huilik ti gifullanne for uuerdeſ nu on godeſ uuillon. Iohanneſ ſtuod bopta allan dag druht folc mikil uuerod an uuatere, endi oc ualdand Criſt herren heban Cuning handon ſinon an allero bethuo them beſton, endi im thar te bedu gihneg an kneo.

7. Crafting Criſt up giuuet fagar fan them flode fridu barn Godeſ, liof liudeo uuard. So hie thuo that land of ſtuop, ſo anthlidun thuo himileſ duru, endi quam the helog geſt fan them aluualdan obona te Criſte. uuaſ im angelicneſſe lungraſ fugleſ diurlicaro dufun, endi ſat im uppan uſſeſ drohtineſ ahſla, uuonoda im ober them ualdandeſ barne, after quam thar uuord fan himile hlud fan them hohon radore endi gruotta thena helend ſelbon Criſt allaro Cuningo beſton, quat that hie ina gicorana habdi ſelbi fan ſinon rikea;

1. Multi iſtûc in Bethania convenerunt filii Iſraelis, multi regum comites, multi è populo, ut inſtituerentur, ad Johannem venerunt, quos fidem ſuam confeſſos, quotidie baptizabat, & ab eorum facinoribus purgabat, dominique ſui, Cœlorum Regis verbum commendabat.

2. Paratus enim, inquit, ille eſt omni homini, qui de deo cogitat, in eumque vult ſincere credere, & doctrinam ejus implere.

3. Quibus utique dictis, non diu erat, cùm ad baptiſmum petendum è Galilæa profectus eſt proprius dei filius, glorioſus domini gnatus, qui tum in ſtatura ſua adeo profectus erat, ut prorſus popularibus dominantis ille filius triginta annos ætatis habere videretur.

4. Tunc vero Johannes illius gratia multum populum per totum diem in flumine Jordano illuſtriſſimus baptizans quàm primum vidit herum ſuum dominum ſupremum gaviſus eſt animo.

5. Eum enim deſiderabat vir bonus Johannes, & voce ſua magnopere ſic ad Chriſtum locutus eſt. Honorande domine, hominum præſtantiſſime, tu baptizandus ad me venis, qui à te omnium regum potentiſſimo baptizari debeo.

6. Tum quidem Chriſtus ipſe dominus imperabat ei ne his verbis utens amplius loqueretur. Noſtin', inquit ille, quod nos jam decet, dei cauſa, omnem juſtitiam prompte implere? Johannes ergo in aqua manens ingentem turbam, hominunque Coetum, & eorum omnium optimum dominum Chriſtum, qui Cœlorum rex erat, cùm manibus ſuis baptizabat, & baptizatum genu flectens ibidem adorabat.

7. Tum pacificus dei filius, colenduſque hominum cuſtos, omnipotens Chriſtus, ut ex flumine tenuſtim aſcendit & in ripa pedem poſuit, Cæli fores apertæ ſunt, & ſanctus ſpiritus ab univerſitatis rerum domino ſuperne miſſus in Chriſtum deſcendit. Similis ille erat juveni pullo nitentis columbæ, & ſedens ſuper domini noſtri humeros moderabatur ſuper eum, qui Cæli terræque gubernator erat. Dein vox canora è Cœlis auditur veniens è ſublimi æthere, quæ Salvatorem ipſum Jeſum, regum omnium præſtantiſſimum ſalutabat dicens, ſcilicet, quod ii erat, quem è regno ſuo elegerat,

Quæ

Quot that im thie ſuno hicobe beſt allero ᵹi-
boranero manno; Quat that hie im uuari al-
lero barno leobоſt.

8. That muoſti Johannas allſo it ᵹuob uuell-
da ᵹiſahan endi ᵹihorean. hie ᵹibeda it ſan af-
ter thiu mannon mari that ſia thar mahtina
herron habbun. that iſ, quat hie, heban-cu-
ninᵹeſ ſuno. En alouualban theſes uuilleo ik
urkundeo uueſan an theſaro ueroldi.

9. Huand it ſagda mi uuord Gobeſ brohtine-
ſ ſtemna, thuo hie mi bopian hiet ueroſ
an uuatere, ſo huar ſo ik ᵹiſauui uuarlico the-
na helaᵹna ᵹeſt ſan heban-uuanᵹe an theſan
middilᵹard eniᵹan man uuaron cuman mid
craftu, that, quat, ſcoldi Criſt uueſan biurlic
brohtineſ ſuno, hie bopian ſcal an thena hela-
ᵹan ᵹeſt, endi helean manaᵹo manno men-badi.
hie habit tha maht ſan Gobe that he alatan
mah liudeo ᵹihuilicon ſaca, endi ſundea. thit
iſ ſelbo Criſt Gobeſ eᵹan barn ᵹumono beſta
fridu uuid fiondon.

10. Uuela that iu theſ maᵹ frah muob-hu-
ᵹi uueſan an theſaro ueroldi, theſ iu thie
uuillo ᵹeſtuob that ᵹi ſo libbeandi thena lan-
deſ uuard ſelbon ᵹiſahun.

11. Nu muot ſniumo ſundeono loſ manaᵹ
ᵹeſt faran an Gobeſ uuilleon tionon atomid,
the mid treuuon uuili uuid iſ uuini uuirkean,
endi anualband Criſt taſto ᵹilobean, that
ſcalt te frume uuerthan Gumono ſo huilicon
ſo that ᵹerno buot.

quod filius ejus erat, quo, præ omnibus qui nati eſſent, maxime delectatus erat, & quod ei etiam eſſet filiorum omnium chariſſimus.

8. *Hæc oportebat Johannem, ſicut deus voluit, videre, & audire. Dein protinus hominibus, qui omnipotenti domino ibi præſenti gaudebant, ea explanavit dicens. Hic eſt regis Cælorum filius, quem, domino dominorum auctore, mundo notum facio.*

9. *Etenim dei verbum, domini vox, cum me homines baptizare in aqua juberet, hoc mihi dixit: nimirum, quandocunque revera viderem ſpiritum ſanctum de Cælo cum potentia in aliquem hujus terrarum orbis hominem certo deſcendere, quod eum opporteret eſſe Chriſtum glorioſum Dei filium, qui baptizabit cum ſpiritu ſancto, & medebitur multorum peccatis. Ille enim potentiam à deo habet conceſſam omnibus hominibus dimittendi crimina, & peccata. Hic profecto Chriſtus ipſe eſt, proprius dei filius, hominum excellentiſſimus, qui pacifici animi erga inimicos eſt.*

10. *Utinam vobis erga illum amicus hic animus eſſet, erga illum cujus voluntas fuit, ut vos ipſum patriæ fautorem (ſervatorem) viventes videretis.*

11. *Jam multi ſpiritus, per dei voluntatem peccatis abſoluti, & ſupplicio liberati poſſunt diſcedere, nempe eorum, qui cum amicis fidem ſervabant, & in dominum Chriſtum firmiter credere. Ea enim omnibus proderunt, qui ſtudioſe ea faciunt.*

In carminum rhythmicorum tribus his Speciminibus non tantum voces in exemplari continuo ſcriptas dividere, ſed orationem rhythmicam, quæ etiam abſque omni membrorum diſtinctione ſcripta eſt, commatis, colis, & periodis ſeparare viſum eſt, tum quod orationis contextum diſtinctionibus notatum commodius poſſem interpretari; tum etiam ut poëseos ſtylum aſyndetis, appoſitione nominum, & verbis participiorum officio fungentibus perturbatum lector magis perſpectum haberet.

IV. A rhythmicis jam ad pſeudo-rhythmica tranſeamus, quæ certum & definitum numerum ſine quantitate ſyllabarum obſervantes *finalium ſimiliter ſonantium tinnitu* aures delectant, atque eo modo veri metri rhythmique abſentium vices quaſi ſupplent, defectumque pro viribus ſuis compenſant. *Otfridus* Monachus *Weißenburgenſis*, *Rhabani Mauri* Abbatis *Fuldenſis* auditor & diſcipulus, volumen quinque librorum in id genus carminibus conſcriptum, quibus evangelicam hiſtoriam poëtice deſcripſit, ante annum Chriſti DCCCLXXVI compoſuit. Volumen iſtud evangeliorum pſeudo-rythmicum à *Flacio Illyrico* mendoſe editum Baſileæ, Anno MDLXXI. Verſione Latina, variis lectionibus, notiſque illuſtratum, & mendis omnibus purgatum denuo publicandum in ſe ſuſcepit, in *Francicis*, *Gothicis*, *Cimbricis*, *Anglo-Saxonicis*, & *Longobardicis* verſatiſſimus *Jo. Schilterus* Argentoratenſis. hujus operis ſpecimen ante biennium in publicum emiſit, nempe *Otfridi* ad Ludovicum I regem Franciæ Orientalis, voluminis ſui evangeliorum dedicationem; quod Lectori *Philo-Teutoni*, quoniam poëſeos pſeudo-rhythmicæ vetuſtiſſimum ſimul, ac aptiſſimum exemplum eſt, hic ponendum exiſtimo. Eſt autem hoc poema adeo artificioſe compoſitum, ut cujuſque tetraſtichi *prima* & *ultima litera* ſit eadem, principiumque ac finis omnium tetraſtichorum eundem infra-ſcriptum titulum in utroque carminis deſcendentis latere exhibeant.

LUDOVVICO ORIENTALIUM REGNORUM REGI SIT SALUS ÆTERNA.

1. Ludouuig ther ſnéllo
thes uuiſduames follo.
er Oſtarrichi rihtit al
ſo Francono Kuning ſcaL

Ludovicus alacer,
Sapientiâ plenus,
Is Orientale regnum (Francicæ) regit omne
Ut Francorum Regi decet.

2. Vbar frankono Lant gizalt
ſo gengit ellu ſin giuualt
thaz rihtit, ſo ih thir zellu,
thiu ſin giuualt ellV.

Super Francorum regionem inclutam
Progreditur omnis ejus poteſtas.
Hoc regit, quod ego tibi recenſeo,
Omnis ſua poteſtas.

3 Themo ſi jamer heili
joh ſalida gimeini
druhtin [a] hohemo thaz guat
joh [b] freuuemo [c] emmizen thaz muaT

Huic ſit ſemper ſalus
Atque Felicitas publica.
Dominus accumulet ipſi Bonum
Atque exhilaret ipſi jugiter animum

4 [d] Hohemo gimuato
jo allo ziti guato,
er allo ſtunta freuue ſih.
thes thigge io [e] mannogiliH.

Accumulet ipſi gratiam
Atque omnia tempora bona (felicia)
Is omnibus horis gaudeat.
Hoc voveat unuſquiſque.

5 Oba ih thaz iruuellu
[f] theih ſinaz lob zellu
zi thiu due ſtunta mino
theih ſcribe dati ſinO.

Etſi ego hoc proponerem,
ut ipſius laudes recenſerem,
(&) ad hoc collocarem horas meas
ut ſcriberem facta ejus.

6 Vbar mino mahti
ſo iſt al thaz gidrahti.
hoh ſint ſo ih thir zellu
thiu ſinu thinkan ellV.

Supra meas vires
utique eſset omne hoc intentum,
Grandia ſunt quæ ego tibi narro
Ejus facta omnia.

7 Vuanta er iſt edil Franko
vuiſero githanko.
vuiſera redinu
thaz duit er al mit ebinV.

Namque ipſe eſt nobilis Francus
Sapientum cogitationum.
Sapientum ſermonum
Idque facit is omne cum æquanimitate.

8 In ſines ſelbes bruſti
iſt herza filu feſti.
Managfalto guati.
bi thiu is ſinen er gimuatI.

In ſuo ipſius pectore
eſt cor multum ſtrenuum,
multiplex benignitas:
ideoque eſt ſuis gratioſus.

9 Cleinero githanko
ſo iſt ther ſelbo Franco.
ſo iſt ther ſelbo edelinc,
ther heizeit auur LudouuiC.

Subtilium cogitationum
Sic eſt ille ipſe Francus.
Sic eſt ille ipſe nobilis,
Qui appellatur rurſus Ludovicus.

10 Offto in noti er uuas inuuar
thaz bivuankota er ſar.
mit Gotes ſcirmu ſcioro
joh harto filu ziorO.

[g] Sæpe in neceſſitatibus is fuit revera,
Eas ſuperavit illico,
Per DEI protectionem certè, (commodè)
Et maximo cum decore.

11 Oba iz uuard uuanne
in not zi fehtanne.
ſo uuas er io thero redino
mit Gotes krefftin oborO.

Etſi fiebat aliquando
In anguſtiis ut dimicaretur,
Tamen erat is ea in cauſa
per DEI potentiam ſuperior.

12 Riat Gott imo offto in notin
in ſuaren arabeitin.
gigiang er in zala [h] uuergin thar
druhtin halff imo ſaR

Conſuluit ipſi DEUS ſæpe in neceſſitatibus
In gravibus laboribus.
[i] (Si) Verſabatur is in periculis fortè,
DOMINUS juvabat ipſum illico.

13 In notlichen uuerken,
thes ſcal er Gotte thanckon.
thaz thancke ouh ſin gidigini
joh [k] unſus mah uuidI,

In anguſtiis rebus.
Propterea debet DEO gratias agere.
De hoc etiam gratias agat ejus comitatus,
Atque noſtri fratres conſecrati.

---

a Per poeticam craſim, pro *hohe imo.* *b* Pro *freue imo.* *c* Pro *emmizigen.* *d* Pro *hohe imo.*
e Pro *manno gihuilih.* *f* Pro *ihe ih.* *g* Strophen ſic potius vertendam cenſeo:

Sæpe quidem in neceſſitatibus fuit,
quas magnopere ſuperavit,
per Dei illuſtrem protectionem,
& audaciam maxime decoram, (laudandam.)

h Rectius legendum eſſe *uuegin* cenſet *Schilterus.* *i* Reddo hos duos verſus paullò aliter:

Superavit pericula
in quibus dominus ipſum valde juvabat.

k Rectius videtur legendum *unſere*, vel *unſe mahe.*

14 Et

14 Er uns ginadon ſine uualt.
thaz ſulichan Kunic uns *ghidalt
then ſpar er nu zi libe.
uns allen io zi liabE.

Qui (DEUS) nobis gratiosè ſervet ipſius potentiam,
ut talem Regem nobis ſalvum ſervet.
Hunc conſervet in vita
nobis omnibus ad favorem.

15 Nu niazen uuir dio guati
joh fridoſamo ziti.
ſines ſelbes uuerkon.
thes ſcullun vvir Gotte tanckoN.

Nunc fruimur his bonis
& pacatis temporibus.
Ejus ipſius factis (operibus)
de hoc debemus DEO gratias agere.

16 Thas mannilich nu gerno
ginada ſina fergo
von Gott er muazi haben munt,
jo uueſan lange giſunT.

Quo quilibet nunc lubenter
gratiam ejus ambiat.
A DEO is obtineat protectionem
Et ſit diu incolumis.

17 Allo citi guato
ſo leb er io gimuato.
joh bimide io zala
thero fianto falA.

Omnibus temporibus bonus (felix) ſemper Auguſtus
Vivat hic gratioſus
Et evitet pericula
Inimicorum inſidias.

18 Lango Liobo, druhtin min,
laz imo thie daga ſin.
ſuaz imo ſin lib al
ſo manz er emo ſcaL.

Longam vitam, Domine mi,
Fac ei dies ſuos.
Edulca ipſi ſuam vitam omnem
quàm varia (ea) debeat (eſſe)

19 In imo irhugg ih thrato
Dauides ſelber dato.
er ſelb thulta ouh in noti
jo manago arabeitI.

In ipſo recordor valdè
Davidis ipſius factorum.
Ipſe quoque toleravit in neceſſitatibus
& variis laboribus.

20 Vuant er uuolta man ſin,
thaz uuard ſid filu ſcin
thegan ſin in uuaru
in manigeru zalV.

Namque volebat vir eſſe, (virum ſe præſtitit,)
hoc fiebat mox in magnum exemplum
Militi ſuo revera
in magnis periculis.

21 Manag leid er tulta
umm thaz to Got gihanta
ubaruuuant er ſid ſar fram
ſo Gottes thegane gizaM.

Multiplicem mœrorem toleravit
eò quod DEUS permiſerat,
Superavit tamen poſtea admodum longè,
ſicut DEI miniſtrum decebat.

22 Riat imo io gimuato
ſelbo druhtin guato.
thaz ſagen ih thir in ala uuar
ſelbo maht iz leſan thaR.

Conſuluit ipſi benignè
ipſe Dominus bonus.
Hoc dico tibi revera
Ipſe poteris id legere ibi.

23 Eigun uuir thia gnati
gilicha thegan rihti.
in theſes ſelben muate
zi managemo guatE.

Habemus (&) nos hanc gratiam,
Similem Heroem rectum,
In illius animoſitate
ad varii generis bonum.

24 Giuuiſſo thaz ni hiluh thich,
thultate er ſommolih,
arabeito ginuag
mit tulti iamer ouh firdruaG.

Certè non celabo te,
toleravit ille ſimiliter
Laborum ſatis,
cum patientia ſemper quoque pertulit.

25 Ni liaz er imo thuruh thaz
in themo muate then haz,
er mit thulti, ſo er bigan
al thie fiantha uberuuaN.

Nec ſinebat ſibi propterea
in mente odium,
Ipſe tolerantiâ, quoties aggreſſus,
omnes hoſtes vincebat.

26 Oba es iaman bigan
thaz er uuidar imo uuan

Etſi quis auſus
ut contrà Ipſum ſentiret,

---

* Mendoſe ſcriptum certè pro *gihalt* quod obſervavit in ſpecimine ſuo *Schilterus.*

Scirmta imo io gilicho druhtin hoblichO.	*Protexit tamen eum ſtatim* *Dominus amicabiliter (gratioſe.)*
27 Riat im io in notin, ſuarin arabeitin. gilitha imo ellu ſinu jar thiu nan thuhtun filu ſuaR.	*Auxiliatus ipſi in neceſſitatibus,* *Gravibus laboribus.* *Traduxit ipſi omnes ſuos annos* *qui ipſi videbantur multum graves.*
28 Vnz * er 'nan gilereta fin rih imo gibreita. † bithiu mag er ſo analitun thera Davides ſclahoV.	*Uſque dum ipſum docuerat,* *Ejus regnum ipſi ampliaverat.* *Propterea poteſt ſic inducere* *Davidis prælia.*
29 Mit ſo ſammeliche ſo quam er ouch zi riche. uuas Gottes druter filu fram ſo uuard ouh therer ſo gizaM	*Æquali ratione* *Pervenit quoque ad Regnum.* *Erat DEI fidelis maximè (David)* *ſic erat etiam hic ipſe prout decebat.*
30 Rhitagener ſcono thiu Gotes liuti in frono. ſo thuit ouh therer ubar jar ſo in Gotes zimet, thaz iſt uuaR.	*Gubernabat Ille pulchrè* *DEI populum in publico.* *Sic facit & hic per annos,* *Prout in DEO decet, hoc verum eſt.*
31 Emmizen ziu guate, joh heilemo muate ſon jare zi jare. thaz ſagen ih thir zi uuarE.	*Aſſiduus ad ſalutem* *Et ſalutari animo,* *De anno in annum,* *Hoc dico tibi vere.*
32 Gihialt Dauid turuh not thaz imo druhtin gibot. jo gifaſta ſinu ting, ouh ſelb thaz rihi al umbi rinG.	*Obſervabat David cum cura* *quod Dominus ipſi mandabat.* *Atque ſtabiliebat ſua judicia,* *ac ipſum regnum undiquaque.*

Hujuſmodi quoque poemata duo; unum nempe ad *Solomonem* Epiſcopum Conſtantienſem, & alterum at *Hartmuatum* atque *Werinberthum* monachos *S. Galli*, ab *Otfrido* in tetraſtichis compoſita ſunt. Horum hoc editum etiam videre eſt in *Patri Lambecii* Comment. de Bibliotheca *Cæſar.* lib. II. cap. 5. Ubi ultima duo tetraſticha in Editione *Illyrici*, quæ eodem artificio, quo præcedentia compoſita eſſe falſo credidit, valde corrupta, beneficio MSti. Codicis *Cæſarei* reformata edidit *Lambecius* in his verbis, quæ *Latina* fecimus.

** Xriſt halte Hartmuatan, Io Werinbrihtan guatan, Mit †† in ſi ouh mir gimeini, Thiu Euuiniga heili.	*Chriſtus conſervet Hartmuatum,* *Et Werinberthum bonum,* *Cum illis mihi etiam ſit communis* *Æterna ſalus.*
Io allen io zigamene, Themo heilagen giſamene, Thie dages ioh nahtes thuruh Not, Thar Sancte Gallon thionont.	*Et omni quoque conventui,* *Sacræ illi congregationi,* *Quæ die nocteque in neceſſitate (paupertate)* *Sancto Gallo ſerviunt.*

Digna ſunt etiam quæ hæc ſequantur, tetraſticha, quibus *Otfridus* orationem dominicam pſeudo-rhythmicè tranſtulit.

Pater noſter, &c.	*Adveniat regnum tuum*, &c.
Fater unſer guato, Biſt druhtin thu gimuato, In himilo io hoher, Uuih ſi namo thiner.	Biqueme uns thinas richi, That hoha himilrichi, Thara uuir zua io gingen, Ioh emmizigen thingen.

---

* Pro *er inan*. † Legendum forſan in hoc loco paullò aliter quam in impreſſis antea:

Bithiu mag er ſona liton
Thera Davides ſclahon.
Propterea poteſt citò tranſire (tranſcendere)
Davidis victorias.

** X in hâc voce non eſt *Latinum* X. ſed x *Græcorum*, quod uſurpatur pro *Ch*. †† Pro *im*. *Fiat*

Fiat voluntas tua, &c

Si uuillo thin hiar nidare,
So ſer iſt ufan himile,
In erdu, hilf uns hiare,
So thu engilon duiſt nu thare.

Panem noſtrum, &c.

Thia dagalichun zuhti,
Gib hiut uns mit ginuhti,
Ioh folloh ouh the iſt mera,
Thines ſelbes lera.

Dimitte nobis, &c.

Sculd bilaz uns allen,
So uuir ouh duan uuollen,
Sunta thia uuir thenken,
Ioh emmizigen uuirken.

Ne nos inducas, &c.

Ni firlaze uns thin uuara,
In thes uuidar uuerten fara,
Thaz uuir ni miſſigangen,
Thara ana ni gifallen.

Sed libera nos, &c.

Loſi unſih io thanana,
Thaz uuir ſin thine thegana,
Ioh mit ginadon thinon,
Then uueuuon io bimiden.

Hæc ex *Otfridi* voluminis evangeliorum libri ſecundi cap. XXI. quibus addamus ex cap. X. lib. IV. ſacræ coenæ deſcriptionem in his verbis.

Et accipiens panem, &c.

Nam er tho ſelbo thaz brot,
Boteniz giſegenot,
Gibot thaz ſi es azin,
Allſo ſie thar ſazin.

Ir ezet, quad er, ana uuan,
Lichamon minan,
Allen zellu ih iu thaz,
Thaz eigit ir giuuiſſaz.

Similiter & calicem, &c.

Nemet then kelih ouh nu zi iu,
That drinkan deilet untar iu,
Thar trinket ir thaz minaz bluat,
Thaz iu in euuon uuola duat.

Iz heilit liuto uuunta
Ioh managera ſunta
Iz iſt managfaltaz thing
Yrloſit theſan uuorult ring.

His etiam quod adjungatur, dignum eſt poema de rebus geſtis *Caroli M.* & *Rulandi* antiquis pſeudo-rythmis *Germanicis* conditum, cujus auctor ipſe ſe *Stricherum* appellat. *Petrus Lambecius*, cum veneratione ab antiquorum cultoribus ſemper nominandus, principium ejus & finem exhibuit in Biblioth. *Cæſar.* lib. II. cap. V. quo mitto curioſum lectorem.

Denique *Annonis* Archiepiſcopi *Colonienſis* vita poëtice conſcripta, ut hic commemoretur à nobis jure poſtulat, utpote quæ *pſeudorythmorum veterum Germanicorum* ob delectum vocum, ſtyli nitorem, & ſuavem verſuum diverſitatem in quibus ſcribitur, citra omnem controverſiam princeps eſt. Quamobrem de hoc poemate, ut ut rerum ignorantia fabuliſque pleno, plane quod nobiliſſimum antiquioris pſeudo-rhythmicæ poeſeos ſpecimen, & exemplum eſt, in hoc capite, recudendo iterum iterumque cogitavi. Sed id quo minus facerem, heu ſumptus in eo recudendo faciendus prohibuit.

Quoad numerum ſyllabarum ex quibus verſus ejus conſtant, carmen quidem varium eſt. Alii enim *quinquiſyllabi* ſunt: ut, uon alten dingen. Da ſach her inne mort; roub, unti brant. Alii *Sex Syllabarum*: ut, Durch den ſinin uuillen. Den grauuin uualthundin. Alii *Hepta-Syllabi*: ut, Criſt dir unſer herro Gut. Da uuir jemer ſulin ſin. Die Troianiſchen Franken. Nu iſt zit das uuir denken. Alii *Octo-Syllabi*: ut, uuir horten ic dikke ſingen. Daz die gidouftin lichamin. Alii *Ennea-Syllabi*: ut, Da bi uuir uns ſulin beuuarin. Uan kerlingen unzan ungerin. Alii *Deka-Syllabi*: ut, uon den zuein ein uuerch daz der menniſch iſ. Diſſi zuei dine harti ſi uuarin gelich. Alii *Hendeka-Syllabi* ſunt: ut, diu ſpehin uuerch geſcuph ſo manigualt. Zden ſelben erin uuard Adam geſcaphin. Alſo geuuegete ſeint Anno diſin man. Alii vero *Dodeka-Syllabi* ſunt: ut, Daz her getiez ſich ziz uiantis tfúuuin. Alii ſunt tredecim Syllabarum: ut, der hauite ein in uogit man hiez uolprecht. Zi demi gruaui da ſini uolt in doht hauin. Nonnulli quatuordecim: ut, in ſenti petiris gibote mit un zi urankin gan. Nonnulli etiam quatuordecim Syllabarum numerum excedunt: ut, her ni uuûrde mit geuuefinin uze dir burg uirtribin. O uui herro uuat tir erin unti genadin uolgit. Verum nullo certo ordine, aut ſerie obſervavi eſſe diſpoſitos hujus carminis, ex quotiſcunque Syllabis conſtent, verſus; ſed abſque omni arte & conſilio nunc per parium, nunc pauciorum Syllabarum verſus. Ii qui plures habent, præeunt, aut ſequuntur. Nondum, ut par eſt credere, in veteri Theotonica poeſi tam varia carminum, ac ſtropharum genera erant, quam nunc ſunt apud *Germanos*, eave rhythmorum, quos pſeudo-rhythmos voco, diverſitas, & tot eos in carminibus formandi locandique modi. Verum ex his rudimentis, & imperfectis initiis per varios gradus proceſſuſque cœpit, adolevit, & quaſi ad juventæ florem pervenit hodierna poeſis *Germanorum*. Quam qui ſcire velit, ei diligenter legendus de poetica *Germanica* liber quartus operis, quod *Juſtus Georgius Schottelius de Lingua Germanica* edidit An. M.DCLXIII. Partitur quartus iſte liber *de Poetica Germanica* in tres libel-

los. Quorum primo tractatur de quantitate Syllabarum. In secundo de scansione, & iis, quæ scansioni accidunt, ut & de rhythmis, scilicet *iis pseudo-rhythmicis*, & rhythmificatione. Tractatur etiam in eo de genere carminum, & ratione pedum. Et in tertio de carminum generibus variis, ratione stropharum, rhythmorum, & materiæ. Tale quidem opus de lingua *Anglicana* & in eo de poëtica *Anglorum* qui scribat, ut è nostris quis, *Anglo-Saxonicis* eruditus, tandem aliquando surgat, optandum quidem ab omnibus *Anglis*, imo sperandum, si non expectandum est.

Coronidis loco unum atque alterum hymnum adjungam.

HYMN. AD NOCT. DOMINICIS DIEBUS.

1 Mittera nahti zite	*Mediæ noctis tempore*
Uuizaelichiu stimma manot	*Prophetica vox admonet*
Chuuedem lop truhtine	*Dicamus laudes Domino*
Fatere simbulum joh sune,	*Patri semper ac Filio,*
2 Uuihemu ouh atume.	*Sancto quoque spiritui.*
Duruh nohtiu kauuisso driuuissa	*Perfecta enim Trinitas*
Joh dera einun capurti	*Uniusque substantiæ*
Za lobone uns simbulum ist.	*Laudanda nobis semper est.*
3 Egison zit daz hebit	*Terrorem tempus hoc habet*
Demu do uuastio poto chundo	*Quo cum vastator Angelus*
Egypte toda anaprahta	*Ægypto mortes intulit*
Fareneit erist poraniu.	*Deletis primogenitis.*
4 Disiu uuila stunta rehtem heili ist,	*Hæc hora justis salus est,*
Dea dare do poto	*Quos ibidem tunc Angelus*
Katurstic sclahan uuizinon ni uuas	*Ausus punire non erat*
Zeicha furihtanti pluates.	*Signum formidans sanguinis.*
5 Egyptus uueinota starchlicho	*Egyptus flebat fortiter*
Chindo chrimmiu reuuir.	*Natorum dira funera.*
Eino mandata	*Solus gaudebat Israel*
Lambes kascirmter pluata.	*Agni protectus sanguine.*
6 Uuir auûr Israhel liut pirum	*Nos verò Israhel sumus*
Frauuoem in dir truhtin	*Lætemur in te Domine*
Fiant farmanente inti ubil	*Hostem spernentes & malum*
Christes kascirmte pluate.	*Christi defensi sanguine.*
7 Selbaz kiuuisso zit ist	*Ipsum profecto tempus est*
Demu stimmi euangelisceru	*Quo voce evangelicâ*
Chumstiger prutigomo calaupit ist	*Venturus sponsus creditur*
Riches himilisces felaho scheffo.	*Regni cœlestis conditor.*
8 Inkagan louffant uuiho magadi	*Occurrunt sanctæ virgines*
Cagan denne chumsti	*Obviam tunc adventui*
Tragente heitariu liot faz	*Gestantes claras lampadas*
Mihileru froonte mendi.	*Magno lætantes gaudio.*
9 Tulisco auûr pilibant	*Stultæ verò remanent*
Deo arlasctiu eigun leot kar	*Quæ extinctas habent lampadas*
Aruûn hlochonte turi	*Frustra pulsantes januam*
Pilochaneru giu riches turiportun.	*Clausâ jam regni regiâ.*
10 Duruch uuacheem triulicho	*Pervigilemus sobriè*
Tragante muat heitariu	*Gestantes mentes splendidas*
Chuementemu daz heilante	*Advenienti ut Jhesu*
Uuirdige kakan lauffem kagani.	*Digni occurramus obviam.*
11 Joh dera naht mittera zite	*Noctisque mediæ tempore*
Paul auh inti Sileas	*Paulus quoque & Sileas*
Crist kabuntane in charchare	*Christum vincti in carcere*
Samant lobonte intpuntan uurtun.	*Conlaudantes soluti sunt.*

12 Uns

12 Uns deiſu uueralt charchari eſt. *Nobis hic mundus carcer eſt.*
Dih lobomes Chriſt Cot, *Te laudamus Chriſte Deus,*
Intpint pentir ſuntono *Solve vincula peccatorum*
In dih Chriſt kalaupantero. *In te Chriſte credentium.*

13 Uuirdige unſih tua chunine uuiho *Dignos nos fac Rex agie*
Chumſtiges riches tiurida *Venturi regni gloria*
Euuigem daz kafrehtohem *Æternis ut mereamur*
Dih lobum ſaman ſingan. *Te laudibus concinere.*

HYMNUS ALTER.

1 Euuiges leohtes ſceffento *Æternæ lucis conditor*
Leoht er ſelbo aller inti tak *Lux ipſe totus & dies*
Naht noc einiga intfindanter *Noctem nec ullam ſentiens*
Kapurt leohtes emazziges. *Natura lucis perpete.*

2 Giu intlazit pleichenti nahemu *Jam cedet pallens proximo*
Tage naht chumſti *Diei nox adventui*
Kagan pliuuanti leoht himil zeichano *Obtundens lumen ſiderum*
Az iſt inti heitarer tagaſtern. *Adeſt & clarus lucifer.*

3 Giu ſtroe frouue arſtames *Jam ſtrato læti ſurgimus*
Dancha ſingante inti dine *Grates canentes & tuas*
Daz plinta naht karihti [ſunna tak. *Quod cæcam noctem vicerit*
Auuar traganti [ł uuidarfuarinti] auûr *Revectans rurſus Sol diem.*

4 Dich nu noc fleiſges mendi *Te, nunc nec carnis gaudia*
Sclechtem untarſliufen hizzom, *Blandis ſubrepant æſtibus,*
Fizusheitim noh henge ueralta *Dolis nec cedat ſæculi*
Muat unſar uuiho pittames. *Mens noſtra ſancta, quæſumus.*

5 Kapuluht noc paga kakruuazze, *Iram nec rixæ provocet,*
Kitagi noh uuamba kaanazze, *Gulam nec verter incitet,*
Ehteo piſturze noh hungar, *Opum pervertat nec fames,*
Unchuſger noc fluſc piſahe. *Turpis nec luxus occupet.*

6 Uzzan feſtemu muate urtructe *Sed firmâ mente ſobrii*
Cadiganemu uueſante lichamin *Caſto manentes corpore*
Allan kalaubigemu atume *Totum fideli ſpiritu*
Chriſte leittem deſan tak. *Chriſto ducamus hunc diem.*

Finitis jam tandem inſtitutionibus noſtris Gramm. Franco-Theotiſcæ, *inſtitutiones Gramm.* Iſlandicæ *ab* Runolpho Jona *compoſitas, & noſtris obſervationibus amplificatas lectori proximo loco exhibemus.*

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

PARS TERTIA:

SEU

Grammaticæ *Islandicæ* Rudimenta

PER

RUNOLPHUM JONAM Islandum,

CUM

GEORGII HICKESII

ADDITAMENTIS AUCTA ET ILLUSTRATA.

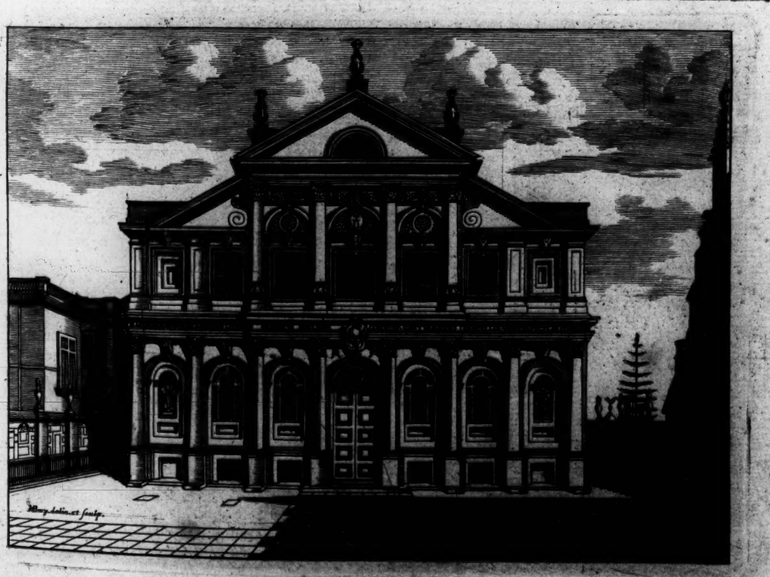

OXONIÆ,

E Theatro Sheldoniano, *An. Dom.* MDCCIII.

AD

Ornatiſſimum Virum

ROGERUM SHELDON

Armigerum,

GEORGII HICKESII

De hac Secunda Sua Grammaticæ *Iſlandicæ* Editione

PRÆFATIO.

CUM ſæpe multa jucundè & ſcienter mecum diſputares, *Colendiſſime Sheldone*, de Linguis Vetuſtis Septentrionis, non tantum egregie commodeque dicere ſolebas, quibus me in edendis his libris, qui illarum vim totam & præſtantiam exponunt, confirmaſti; ſed ea etiam ſciſcitari, quibus ipſe Tibi ſingularum ingenia optume poſſem reſpondens explicare. Maximè autem memini, cum unà domi Tuæ eſſemus, multa de Linguâ dicta RUNICA Te à me diligenter quæſiviſſe. Cui reddens dixi linguam veterem, quam alii *Danicam*, alii *Cimbricam*, alii vero *Scandicam* nuncupant, *Runicæ* tandem nomen eſſe ſortitam à RUNIS, hoc eſt, ab antiquiſſimis *literis*, quas Saxeis ſuis monumentis incidere, & quibuſcum Codices ſuos veteres Scandiæ populi, & ab iis oriundæ gentes, potiſſimum *Iſlandi*, ſcribere ſolebant. Dixi etiam continuo ſpiritu me propterea *Runolphi Jonæ* Grammaticam *Iſlandicam* cum meis excudiſſe, quod *Iſlandi*, ad quos raro Mercatores commeant, eodem fere vetere & genuino ſermone jamdudum utuntur, quo ante annos fere octingentos locuti ſunt, *cum, patria ſua *Norvegia* ob *Haraldi Pulchricomi* tyrannidem relicta, ſibi ſuiſque conſulentes in *Iſlandiam*, montibus, nivibus & ſylvis conſpicuam, navigare cœperint. Longum eſſet omnia referre quæ in ſermone iſto, quem de hac lingua habuimus, tum dicta ſunt. Tibi vero fuiſſe jucunda, quæ dicebam; atque *Runolphi* Grammaticam ita à me in hac altera noſtra editione comparatam eſſe, ut *Runæ*, quæ à recepta fide *Chriſtiana* exoleſcere cœperant, facile diſcerentur, Te gaudere, & verbis & vultu commonſtrabas. En igitur, *doctiſſime vir*, quæ omnibus Tuis de Sermone *Runico* tunc interrogatis pleniſſimè reſpondebit, Grammaticam *Iſlando-Scandicam* multis tabellis *Runicis* & obſervationibus noſtris auctam & illuſtratam. In quâ, ne quod noſtrum eſt *Runolpho* attribuere velle, aut quod *Runolphi* eſt nobis arrogare videar, ſcire Te velim maximam noſtrorum partem me in margine ponendam curaſſe. Quæ vero in textu addere oportebat, ea cum *lunulis notata*, diſcriminis cauſa, fecimus excudi. Cætera *Runolphi Jonæ* poſt *Arngrimum* Arctoï orbis fulgentiſſimi ſyderis univerſa ſunt. Cujus venerandis manibus ne injurius forem confundendo quæ ille tradidit, cum iis quæ adjecimus, hoc ut noſceres, imprimis faciendum mihi putavi.

Hæc apud Te Lectoris vices obeuntem præfari viſum eſt, qui forſan ſenex diſces *Runicas literas*; quemadmodum ſuperior ille *Cato*, cum Te ætate multo grandior eſſet, *Græcas* avidè didiciſſe fertur, doctrinæ juvenili cupiditate flagrans. Quidni igitur Tu, *Catonis* exemplum ſectutus, ad delectationem Tuam idem faceres, cum *Græcus* & *Latinus*, quorum ſcientiâ excellis, Runica conjungendo, ut humaniorum & barbararum quas durius vocant, literarum doctrinâ par eſſe poſſis? Senem quidem anni & imbecillum corpus Te fecerunt: ſed Juvenili robuſtoque animo frueris, quem in iis lectitandis, quæ Tibi placeant, facile poſſis exercere.

Verum Tuo etiam colendiſſimo mihi Nomine præfationem eſſe inſcriptam volui, ut in nullo non loco, ad quem pervenerint hi libri, amicitiam noſtram, Tuorumque erga me meritorum magnitudinem notam poſteritati facerem. Etiam crede mihi, *Sheldone*, Te habere amicum, virum

* Crymogææ *Arngrimi Jonæ* lib. I. cap. II.

ſtudio, doctrinâ, moribuſque ſapientem, qui id ſolum, quod honeſtum, bonum judicas, gloriæ mihi duco. Te, inquam, habere amicum non poſſum non gloriari; quem aſſecutum eſſe, quantum homo poteſt, naturam optimam rectè vivendi ducem, quibuſcum in florentiſſimo illo Collegio per quadraginta annos conjunctior vixiſti, ad unum omnes fatentur. Te laudant, quoties de Te loquuntur, ut tranquille, purè, & honeſtè actæ vitæ perfectum exemplum. Te, qui veritatis, & juſtitiæ cultor es; qui non Tibi, ſed aliis vivis; qui ad gravitatem humanitatem, ad morum ſanctitatem comitatem & facilitatem ita adjunxiſti, ut omnibus percharus ſis; qui denique animo magno res humanas deſpiciens omnia Tua in Te poſita eſſe ducis, humanoſque caſus virtute inferiores putas; meliorem prudentioremve virum aut fuiſſe quenquam, aut eſſe, aut fore negant. Ego qui multorum annorum conſuetudine & familiaritate præclara hæc in Te eſſe cognovi, nequeo mihi temperare, quin ea quaſi pleniore ore jam de Te prædicem: etſi ea dicta eſſe, multoque magis in publicum ſcripta prodire, pro verecundiâ Tuâ Te gravius ferre & laturum eſſe certo ſcio. Sed ignoſcas, quæſo, quod hoc mihi aſſumpſerim, ut clam Te hæc ſcriberem, atque cum maximo Tuo rubore etiam publicarem. Condona mihi hanc unam injuriam, quæ quidem amoris, ſtudii, & benevolentiæ injuria eſt: imo cujus mihi auctrix eſt juſtitia ipſa, quæ jubet, ut ſuum cuique tribuatur. Unam hanc noxam igitur mihi virtutibus Tuis provocato remitte, & ſi aliam unquam ullam admiſero, occidito, hoc eſt, mihi adimito omnem amorem Tuum, ſine quo vita mihi nequit eſſe dulcis. Reſtat porro, ut D. O. M. ſuppliciter rogem, ut Tibi det in leni, placidâ, & longæva ſenectute, bene, beateque vivere; & cum tandem excellens & humana contemnens animus Tuus è corpore exceſſerit, ut facilis illi pateat ad Cœlum aſcenſus. Sic pro Te quotidie precatur

Londini VIII Calend. Maias.
A. D. M.I.CC.iii.

Tuus *GEORGIUS HICKESIUS.*

Index *Capp.* Grammaticæ *Iſlandicæ.*

Cap. I. *De Literis.*	Pag. 3.
Cap. II. *De Declinationibus Nominum Simplicium.*	p. 8.
Cap. III. *De Declinationibus Compoſitis.*	p. 26.
Cap. IV. *De Motione Nominum Adjectivorum.*	p. 28.
Cap. V. *De Heteroclitis,* ſeu *Anomalis,* item *Defectivis.*	p. 38.
Cap. VI. *De Genere, Specie, Figura, Numero & Caſu.*	p. 40.
Cap. VII. *De Pronomine.*	p. 44.
Cap. VIII. *De Verbo.*	p. 47.
Cap. IX. *De Participio.*	p. 67.
Cap. X. *De Adverbio.*	p. 68.
Cap. XI. *De Conjunctione.*	p. 70.
Cap. XII. *De Præpoſitione,*	p. 70.

CAPUT

GRAMMATICÆ ISLANDICÆ *RUDIMENTA.*

Benigno Lectori Salutem.

UM ante biennium in ludo literario patriæ Borealis Linguarum Latinæ & Græcæ initiis, quæ Grammaticalia in Scholis dicuntur, juventutem patriam imbuerem, ibidemque pro juniorum captu, Scriptores Romanos, *Ciceronem, Terent. Virg. Horat.* alioſque vernacula lingua exponerem, verum eſſe deprehendi quod vulgò dici ſolet; *Nos docendo diſcere.* Etenim cum crebrò dictio Romana in noſtram, noſtraque viciſſim in Romanam vertenda eſſet, mox mira quædam linguæ maternæ ubertas & elegantia, antè mihi non obſervata, eluxit. Sumus enim plerunque eorum, quæ à natura ipsâ hauſimus, incurioſiores: nec cauſas rerum rationêſve ſcitamur, quæ ab ineunte ætate, unâ cum lacte materno nobiſcum quaſi coaluere. Habet enim maximæ evidentiæ inſtar inſitum naturæ dictamen. Hac verò occaſione cum tàm accuratas concinnaſque vocum inflexiones, tam elegantes conſtructionum modos, tam exquiſitos verborum delectus, tam miram ſententiarum varietatem, tam denique inſignem figurarum vim ac ſplendorem in lingua patria animadverterem, ut neutri illarum gravitate, neutri venuſtate cedere videretur; cœpi vehementiùs mirari, qui factum ſit, quod è tot præſtantibus ingenio & eruditione viris in hac lingua & natis & egregiè verſatis, nemo de eâ quicquam inſigne literis prodidiſſet: cum & vaſtiſſimum hujus materiæ copia ſufficiat oceanum, per quem judicii pariter ingeniique velis latiſſimè vehi potuiſſent, & nihil commendatius habere debuiſſent, quàm ut linguam patriam illuſtrandam ſuſciperent. At verò videre mihi videor tantis viris ab ingenio & arte paratis quid obſtiterit, quo minus & commodo patriæ hac in parte deſervierint & gloriæ. Nimirum prævidiſſe credo oleum operamque perditum iri. Paucos enim præſertim inter exteros fore, qui ejuſmodi lucubrationibus delectarentur; ac proinde famæ ſuæ nominiſque celebritati haud parum derogaturam Lectorum paucitatem. Mihi verò diligentiùs rem penſitanti, iſta excuſatio ad negandum

gandum ornandæ patriæ officium haudquaquam ſufficere videtur. Quanquam enim maximum fructum laborumque velut ſolatium ex eo capiant eruditi, quod ſua ſcripta à multis & legi & probari intelligant, pœniteatque induſtriæ, quoties diverſum evenerit; nihil tamen peræquè curandum exiſtimavi, ac ne noſtra culpa occidant, quibus æternitas debetur. Si qua alia, certè hæc noſtra lingua talis eſt, quæ ſua majeſtate meruit ab interitu vindicari. Nihil enim copioſius, nihil elegantius, nihil accuratius vidi. Quibus ego motus quod non ſolum in Hebræa, Græca, Latina dudum viri docti; ſed recens etiam in Germanica, Italica, Gallica, Anglica, &c. præſtiterunt, id in vernaculâ, licet impari ſucceſſu, tentavi. Voces magno & indigeſto numero in unum collectas ſigillatim examinavi. Quæ ſimilis erant inflexionis, ad unam declinationem retuli, anomalias exceptionibus reſervavi. Et quia quadruplicem inflexionum differentiam eſſe deprehendi, quatuor mihi natæ ſunt nominum declinationes. Erant tamen hæc adhuc omnia valdè imperfecta, rudia, inconcinna, ut ſolent præformari pictorum prima lineamenta. Verùm hoc inceptum variæ occupationes interruperunt, & in primis neceſſitas quædam mihi tum fortè injungebatur Academiam hanc regiam Hafnienſem, Athenas illas Danorum, reviſendi. Quæ res meum inſtitutum adeo perturbavit, ut omnes de eo cogitationes antè ſuſceptas animo abjicerem. Intereà loci non defuerunt magni nominis & auctoritatis viri, inter quos, quod honor & mirita eorum poſtulant, primo loco mihi nominandi ſunt Viri admodum reverendi, clariſſimi & excellentiſſimi, DN. D. *Olaus Wormius*, Facultatis Medicæ in alma Hafnienſium academia P. P. & DN. M. *Thomas Bangius* Sanctæ linguæ ibidem P. P. Viri in omni antiquitate verſatiſſimi, qui huic meo conatui album adjicebant calculum, monebantque ut in propoſito ſtrenuè progrederer, quodque ſtudioſo animo inchoaviſſem, conſtanti & magno abſolverem. Quid facerem? Avolarant priores conceptus, eoque minus ſui reliquerant, quo minores egerant in mente radices. Novum igitur & anteà non tentatum aggreſſurus videbar. Sed quia tantis viris tam honeſta jubentibus non parere ſummæ inhumanitatis & inertiæ videri poterat, ſuſcepi tandem hanc provinciam, & ad recolligenda, quæ antè in chartas diſſolutas ſparſim conjeceram, me applicui, adjectivorum motionibus, verborum conjugationibus auxi, reliquas etiam orationis partes ſtrictim perſecutus, ne quid etymologiæ ad ſui integritatem deeſſet. Quæ nunc omnia Tibi, lector candide, his pagellis exhibemus, illaborata quidem & impolita, utpote quibus ultimam limam adhibere feſtinatio non eſt paſſa; ſed (ut ſpero) talia, quæ alios longo hactenus otio ſndormientes excitare poterunt. Nec mihi metus eſt ne paucos aut fortè nullos habiturus ſim lectores. Nam hos forſitan aliquos, quanquam non materiæ, tamen novitatis gratia dabit. Nunc quid in hac editione obſervari à Te velim, lector humaniſſime, paucis accipe. Ac in primis quidem humanitatem tuam latere non debet, quod litera Alphabeti noſtri ultima, olim *thuſs* hodiè *thorn* appellata, in Typographia, qua in hoc opuſculo excudenda uſi ſumus, non extiterit, ideoque loco ejus *th* Danicum vel Germanicum uſurpare neceſſe habuerimus.

Deindè cave hèic expectes accuratam vocum Iſlandicarum interpretationem, quarum non exiguum numerum ideò paſſim inſeruimus, ut in promptu eſſent exempla, in quibus inflectendis & ad regulas applicandis linguæ noſtræ ſtudioſus ſe exerceret. Reperiuntur enim inter eas permultæ, quæ plurimas admittunt ſignificationes. Quarum unam aliquam, plerumque tamen propriam & primariam adduxiſſe ſatis putavi. Neque enim dictionarium ſcribere animus erat.

Ad extremum per candorem Tuum, mi lector, perque Chriſtianam, quam Tibi cordi eſſe nullus dubito, charitatem Te rogo, ſicubi in hoc proclaſmate à me peccatum eſſe deprehenderis, velis hoc non tàm incuriæ meæ quam imbecillitati humanæ imputare. Neque enim omnia ad hanc vel illam regulam ſpectantia primo intuitu circumſpicere potui, utpote nullis prævîis veſtigiis adjutus, quorum ductu hæc avia & deſerta confragoſa eluctarer. Quô factum, ut *δευτεραι φροντιδες* ſæpè ea ſuggererent, quæ priori loco fuiſſent ponenda. Quod ſi quis ſe hiſce vilibus & imperfectis multo elaboratiora præſtare poſſe aut potuiſſe contenderit, ei non multùm refragabor, contentus, ſi his columbulis noſtris inter aquilas ſuas conceſſerit pennas. Bene vale, lector candide, & mihi in ſpem gratiæ Tuæ omnia honeſta aggredi parato, favere perge. *Hafniæ*, pridiè nonas decemb. An. 1651.

RUNOLPHUS JONAS *Iſlandus.*

CAPUT PRIMUM.

De Literis.

LITERAS lingua *Islandica* duplices habet: Veteres & Novas. Veteres *Runer* dictas fælici ſucceſſu ac immortali cum nominis ſui gloria ab interitu & oblivione jamdudum vindicavit Celeberrimus *Wormius*, opere, cui titulum fecit, LITERATURA RUNICA; "Quarum communiores, maximeque receptas figuras, *Latino* ordine diſpoſitas hic, lector, tibi exhibeo.

"Aar.	ᚬ.	A.	"Jis.	ᛁ.	I.	"Ridhr.	ᚱ vel ᛦ.	R.
"Biarkan.	ᛒ.	B.	"Kaun.	ᚴ.	K.	"Sol.	ᛋ.	S.
"Kneſol.	ᚴ.	C.	"Lagur.	ᛚ.	L.	"Tyr.	ᛏ vel ᛣ.	T.
"Duſs.	ᚦ vel ᛏ.	D.	"Madur.	ᛘ.	M.	"Ur.	ᚢ.	U.
"Stungen jis.	ᛇ.	E.	"Naud.	ᚾ.	N.	"Stungen ſie.	ᚠ.	V & W.
"Fie.	ᚠ.	F.	"Oys.	ᚬ.	O.	"	ᛯ	X.
"Stungen kaun.	ᚠ.	G.	"Stungen Birk.	ᛒ.	P.	"Stungen ur.	ᚱ.	Y.
"Hagl.	ᚼ.	H.	"ᚠ. & ᚹ.		Q.	"Stungen duſs.	ᚦ.	TH.

"Genuina tamen ſeries *Runarum* apud veteres *Septentrionales* hæc fuit.

"ᚠ. ᚢ. ᚦ. ᚬ. ᚱ. ᚴ. ᚼ. ᛁ. ᛇ. ᛋ. ᛏ. ᛒ. ᛚ. ᛘ. ᛦ.

"In hoc Alphabeto, elementum v, VII, XV, XXI, XXII, XXIII. Stungen, i. e. *punctata* vocantur, "quod punctis ab aliis ejudem formæ & ductûs diſtinguuntur. Et inter alia monumenta *Runica*, "quæ in communibus ejus *runis* exarata ſunt, haud multis poſtponendum eſt Saxum iſtud, quod "cum altero, temporis dentibus exeſo, ſtans ſpecioſum in Atrio *Muſæi Oxonienſis*, ut in libro "noſtro locum haberet, me fixis oculis perluſtrantem, per venerabilem ſuam antiquitatem, & "pro mea in almam matrem Academiam pietate, quaſi oravit, & obteſtatum eſt.

Fig: 1.

Fig: 2

"Fig. I.

"ᚾᛁᚢᛏᛅᛁᚱ. ᛖᛏ. ᛅᚠᛏᛅ. ᚢᛏᛁᚴ. ᛅᚠᛏᛁ. ᛁᛘᛘᛁᛒᛁᚱᚴ. ᚠᛅᚦ.

"Lithſmother lit aku ſtin aufti Julibirn Fath.

"*Lithſmotherus incidi fecit ſaxum in memoriam Julibirni Patris.*

"Fig. II.

"ᛘᚱᚢᛏᛁᚴ.ᛖᛏ. ᚠᛁᚱᛅ.ᚠᛁᚱᚠᛁ. ᚠᛏᛁᚠ. ᚢᚾᛁᚴ.ᚠᛅᚾᚢᚱ.ᚢᛁᚴ. ᚢᚠ. ᚠᛅᛁᚱ. ᚦᚱᛁ. ᛒᚱᛅᚦᚱ. ᚢᛁᚴ.

"ᚼᛁᚱ. ᛋᛏᛅᚱᚢᚾ. ᛋᛏᛁᚾ. ᛏᛁᚾ. ᚠᚦ :: ᛁᚠᛅ. ᚢᚠ. ᛁᚠᛏᛁᚴ. ᛁᚴᚠᛁᚢᚱᚢᚾ. ᚠᛅᚦᚢᚱ. ᚢᛁᚴ. ᚢᛒᛁᚱ. ᚱᛁᛋᛏᛁ.

"Thorſtin lit gera merki ſtir Suin fathur ſin. uk ſtir Thori brothur ſin.

"Thir huaru hux til Grika. ug iſtir Ingithuru mothur ſin. Ubir riſti.

"*Thorſtinus notas fieri fecit in memoriam Suini patris ſui. & in memoriam Thori fratris ſui.*

"*Iſti profecti ſunt in Græciam. & in memoriam Ingithuru matris ſuæ. Ubir incidit.*

"In his autem monumentis, ut & in id genus fere omnibus, inſcriptionum *runæ* in *nodis*, ſive "*gyris nodorum* inſculptæ leguntur, propterea quod apud veteres Septentrionales gentes *nodus* "amoris, fidei, amicitiæ ſymbolum fuiſſe videtur, ut quod inſolubilem pietatis & affectus nexum "ſignificavit. Hinc apud Boreales *Anglos*, *Scotos*que, qui *Danorum* veterum tum ſermonem, "tum mores magna ex parte adhuc retinent, *nodus* in gyros curioſe ductus, fidei & promiſſio- "nis, quam *Amaſium* & *Amaſia* dare ſolent invicem, ſymbolum ſervatur, quodque ideo vocant "a **trulobeknot**, à veteri *Danico* tru, *fides*, & at loſa, *promittere*, unde compoſitum at tru "loſa, *fidem dare*, truloſa, *fidem do*; ut in evang. *Iſland.* til eintar meyar er truloſad var einum "manne, *ad virginem, cujus fides data erat*, vel *deſponſata erat viro*. Hinc etiam apud *Anglos* "*Scotosque* conſuetudo reportandi capitalia donata curioſe in gyros nodoſque torta à ſolennibus "nuptiis plane quaſi ſymbola inſolubilis fidei, & affectus, quæ ſponſum inter & ſponſam eſſe "debent. Quinimo ſodalitia hominum, qui mutua fide arctè vinciuntur, ſive probi ii, ſive "ſceleſti ſint, apud nos vocantur **knots**: ut, **a knot of fellows, a knot of thieves**, &c. "Et ita ſociati, & fide vincti dicuntur *Anglice* **to be in a knot**. Notandum quoque eſt *no-* "*dos*, qui ad denotandum inſolubile fidei & affectus vinculum, in monumentis *runicis* incidi ſo- "lent, ſæpiſſime *anguiformes* eſſe, quod ex omnibus ſerpentum duntaxat genus in *nodos*, & gy- "ros ſe torquere ſolet; & quum *nodus* anguiformis cernitur, tum caput lecturo primum inter "gyros exquirendum, utpote à quo *runarum* deſcriptio inchoanda eſt. Quum igitur apud ve- "teres *Danos* & *Norvegos*, *nodus*, aut in *nodum* gyratus anguis inſolubilis fidei & amoris ſymbo- "lum eſſet, non mirandum eſt regum ſui temporis maximum, qui *Angliam*, *Daniam*, & *Nor-* "*vegiam* in ſua poteſtate tenuit, ſe NODUM vocaſſe; id enim CNUTUS, *Danice* knutur, ſi- "gnificat. Ob eandem forſan rationem, apud iſtas gentes olim tot ſibi Ormi, vel Orme, in nom. "ormur, quod *ſerpentem* denotat, nomen ſibi aſcivere, quod in cognomen celeberrimæ apud "*Danos Wormiorum* gentis jamdudum tranſiit.

"Quum vero Alphabeta alia haud in exiguo numero extent, quorum *runæ*, cum ſuperioris "Alphabeti elementis ejuſdem nominis & valoris, aut fere univerſæ, aut earum magna pars, "aut ſaltem nonnullæ ſecus ductæ formatæque ſunt, ea quoque in trinam claſſem diſtributa hic "quoque exhibenda tui gratia, lector, cenſemus.

"Prima claſſis eorum eſt, quæ *runas* habent è vetuſtis monumentis Saxeis & membranis de- "ſcriptas, quorum illa tabellis XVI inſculpta hic ſe oſtentant in Fig. I. II. III. IV. V. VI. VII. "VIII. IX. X XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI.

"Secunda claſſis eſt eorum, quæ numero novem, auctoribus privatis quibuſdam doctiſſimis "viris, in publicum prodiere, & hæc totidem tabellis exhibentur. α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι.

"Tertia claſſis eorum eſt, quæ *Nudæ Alphabeta* voco, ut quæ in MSS, maxime in *Saxonicis* "noſtris ſolitaria abſque omni ſcriptura reperiuntur. Horum autem duodecim tabellæ ſunt, "nempe 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Tabella (5) tria continet, quæ extant ad calcem "codicis MS. *Hrabani Mauri*, de computo ad dilectum fratrem *Macharium*, qui in manu Saxo- "nica exaratur. Hujus codicis uſum acceptum gratus refero reverendo doctiſſimoque viro na- "talibus, ingenio, & humanitate præclaro, *Ricardo Anneſly* digniſſimo Decano, & reverendis "fratribus Canonicis *Eccleſiæ Cathedr. Exonienſis*, & *Leofrici* fundatoris maximis ornamentis, "qui pro ſuo in antiquas literas amore, ex archivis eccleſiæ veterum membranorum quicquid "ibi *Saxonice* ſcriptum eſſet, in uſum noſtrum, rogati faciles miſerunt.

"Præterea cùm *runarum*, quæ in hâc triplici Alphabetorum claſſe ordinantur, magno in nu- "mero, magnaque etiam in diverſitate habeantur, Tabulam MM. adjiciendam duxi, in qua "univerſa earum varietas collecta, *runarum* ſtudioſis ob oculos ponitur.

"Adhæc, cùm ex ſimplicibus *runis* compoſitæ ortæ ſint, quas, quia ex ſimplicibus contexun- "tur veſtur vocant, à verbo veff, *texo*; ideo præcipuos diverſas *runas* componendi modos, qui- "bus vel vocalis vocali, vel conſonans vocali, vel conſonans conſonanti jugari ſolet, in tab. NN. "exhibendos curavimus, cui etiam inſcriptionem Runicam baptiſterii *Bridekirkenſis*, in com. "*Cumb.* à Cl. *Nicolſono* emendatam ſubjunxi, propter jugationes *runarum*, quæ in ea cernuntur.

"Quinimo cum ejuſdem *runæ* diverſus adeo nonnunquam valor ſit, ut literarum plurium *La-* "*tinarum* poteſtates obtineat, mei quoque exhibere duxi famoſiores *runas* πολυσημους, quas habes "in tabella P P.

"Porro ne quid ad inſtituendum tyronem *runarum* ſtudioſum, *Runolphi* noſtri Grammaticæ "deeſſet, in Tab. T. diphthongos, duplices, & ſyllabarum ac vocum quarundam notas plane "ut neceſſarias Alphabetorum appendiculas adjungere viſum eſt.

"Aliquid etiam ad origines *Runarum* dilucidandas ut adderem, ſi non tua expectatio, lector, "certe inſtituti noſtri ratio flagitare videtur. Quapropter *runicorum* ſtemmatum tabulam (Z) "delineatam volui, in qua ſingulas *Runarum* tribus claſſeſve, ſub *Latinis Græcis*que literis, tan- "quam ſub ſuis quaſque principibus, in ordinem redactas te cernere forſan delectabit. In qui- "bus quidem claſſibus, *Runæ*, quæ primum vel ſummum locum habent, à literis *Latinis Gra-* "*cisve*, ductus & lineaturas mutando, ſcilicet rectos in obliquos, circulos in angulos vertendo, "ut & lineolas demendo, addendove, aliquando etiam diſtorquendo & invertendo, ortum pro- "ximè ducunt. Quæ in ſecundo loco, vel ordine ponuntur, ab iis, quæ in primo ſtant, iiſdem "modis, præſertim mutando ſitus literarum, earumque facies, quæ dextram ſpectant vertendo

TABELLA I.

Gram. Island. p. 4.

Alphabetum Runicum, ex muro Viburgico. I.

A. B. C. D. E. F. G. I. K. L. M. N. O. R. S. T.

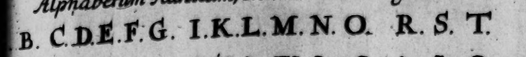

Alphabetum Runicum, ex monumentis Scanicis. II.

A. B. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. R. S. T. V.

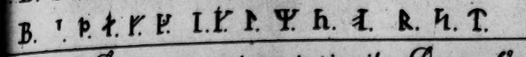

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Bergens.is III.

A. B. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. R. S. T. V.

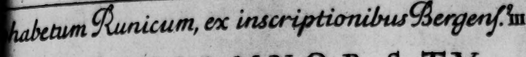

Alphabetum Runicum, ex monumento Ripensi. IV.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V.

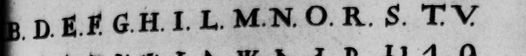

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Asloensib.s V.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y.

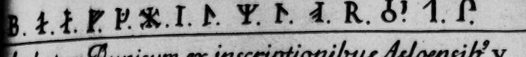

Alphabetum Runicum, ex inscriptione Islandica. VI.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V.

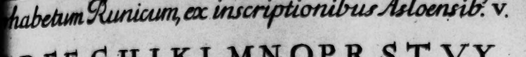

Alphabetum Runicum, ex lapide Fionico. VII.

A. B. D. E. F. H. I. K. L. O. R. T. V.

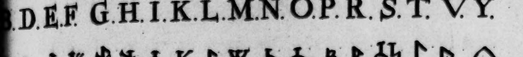

Alphabetum Runicum è Saxis Alburgensibus. VIII.

A. E. F. G. I. K. M. N. O. R. S. T. Y.

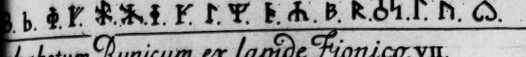

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Arhusiensib.s IX.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. O. R. S. T. V. Y.

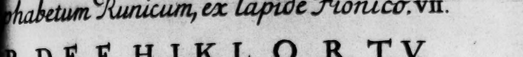

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Nidrosiens.s X.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V. Y.

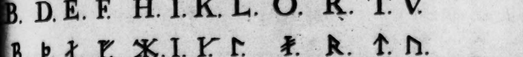

Litteræ quædam Runicæ, ex inscription. Stavangriensib.s XI.

D. E. F. G. I. L. N. O. R. S. T. V.

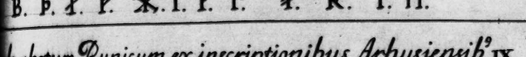

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Gothlandic. XII.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y.

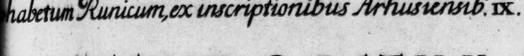

Alphabetum Runicum, ex Norvegia. XIII.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

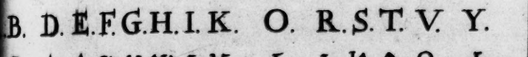

Alphabetum Runicum ex antiquis monum. Island.d XIV.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

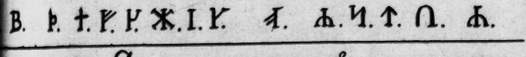

Alphabetum ex ms. Calendario Runico desumptum. v. Worm. de Lit. Run. p. 53.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X.

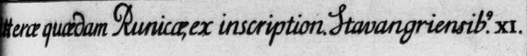

B. Alphabetum Runicum, ex Legibus Scanicæ MS.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y. Z.

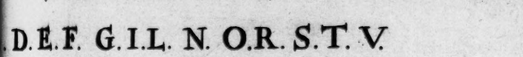

Alphabetum Runicum Angrimi Jonæ.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y. Z. oi.

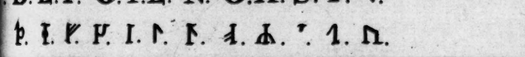

β. Alphabeta bina, per Bonaventuram Vulcanium edita.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. ūs.

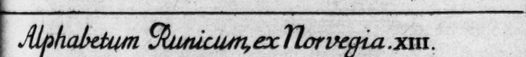

Alphabeta bina, per Christianum Johannis, Wormio transmissa.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

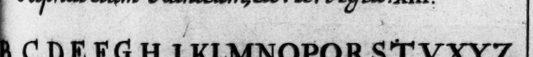

δ. Alphabetum Runicum Haraldi Huitfeldij. Worm. Lit. Run. p. 99.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. ds.

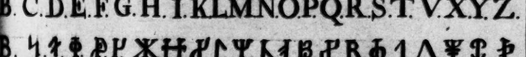

Alphabeti Runici pars, ex Wulfgango Lazio.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. æ.

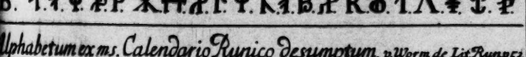

ζ. Alphabetum Runicum Petri Lindebergij.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. ei.

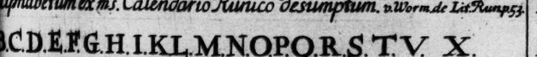

Alphabetum Runicum, quo utebatur Nicolaus Petri.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

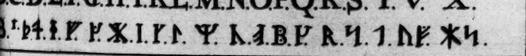

θ. Alphabetum Ulfilæ secundùm Theodorum de Bry.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. ä.

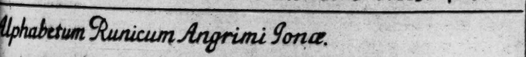

1. Alphabeta 4. ex Johanne Hepburno, scil. 1. Gothicum. 2. Geticum. 3. Scythicum. 4. Massageticum.

	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	K.	L.	M.	N.	O.	P.	Q.	R.	S.	T.	V.	X.	Y.	Z.
1.	ᚨ	ᛒ	ᚳ	ᛏ	ᚷ	ᚹ	ᚠ	ᚻ	ᛁ	ᚴ	ᛚ	ᛗ	ᚾ	ᚩ	ᛈ	ᛩ	ᚱ	ᛋ	ᛐ	ᚢ	ᛪ	ᛦ	ᛉ
2.	ᚨ	ᛒ	ᚴ	ᛞ	ᛖ	ᚠ	ᚵ	ᚺ	ᛁᛁ	ᚲ	ᛚ	ᛗ	ᚾ	ᛇ	ᛈ	ᚳ	ᚱ	ᛋ	ᛏ	ᚢᚾ	ᚷ	ᚣ	ᛉ
3.	ᚨ	ᛒ	ᛚ	ᚦ	ᛏ	ᚠ	ᚠ	ᚷ	ᛁ	ᛐ	ᛚ	ᛜ	ᚾ	ᚩ	ᛈ	ᚳ	ᚱ	ᛋ	ᛏ	ᚢᚾ	ᚷ	ᚣ	ᛉ
4.	ᛏ	ᛒ	ᛇ	ᚦ	ᛏ	ᚠ	ᚠ	ᚷ	ᛁ	ᚠ	ᚳ	ᛚ	ᚾ	ᚩ	ᛈ	ᚳ	ᚱ	ᚾ	ᛐ	ᚢ	ᚩ		

MBurg. sculpt. Uni. Ox.

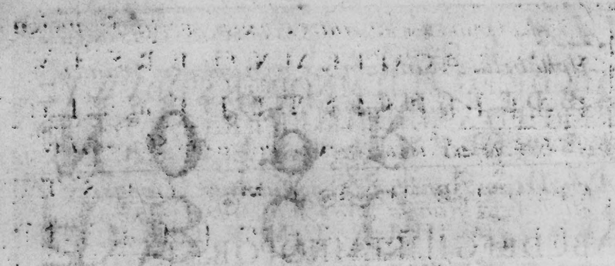

TABELLA II.

Gram. Island. p. 4.

Alphabetum Anglicum, è Cod. MS. (Bibl. Bodleianæ) qui nuncupatur Ormulum Junii.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X.

nc. he. ho. hethe. has. be. che. and.

Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Cottoniano Domitian. A. 9.

A B C D E. F G. H. I. K L. M. N. O. P. Q. R. T. Ð. V. W. X. Y. Z.

eo. oe. æ. 10. gæ. ing. ear. z. sest. et. g. calc.

Alphabeta 3 quæ habentur ad calcem libri Hrabani Mauri de Computo, in quo Cod. MS. Exoniensis Ecclesiæ.

A B C D E. F G H I K L. M N O P Q R S T V X Y Z.

X VOBISCVM ET SALVS PAX. supersunt istæ.

Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Coll. D. I. Baptistæ Oxon. C. 27.

B C D D E. G. G G H I K L M N P Q. S. T.

Y X Y. IV. OE. EA. OE. INC. SVNT. VVLT. ET.

Alphabetum Runicum è Cod. MS. Bibliothecæ Coll. D. I. Baptistæ Oxon. C. 27.

B. C. D. E. F. G H I K L. M N O. P Q R. S. T V.

Z. ð. eu. au. ei. hc. ego. ecce.

O.

Alphabetum Normannorum secundum Bedam, ex Wormio. p. 49.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Nationes Runarum Magis Communes ex Olai Worm. Lit. Run. p. 120.

NN.

Runæ πολύσημοι.

a. o.
a. e.
a. e. o.
a. n.
c. m.
c. z.
a. k.
c. n. s. t. be.
c. g. k. q.
c. s.
c. g. k. q.
c. n.
c. p.
c. v.

d. e.
d. m. dd.
d. m.
e. i. et.
e. æ.
e. i.
e. g. m. x. gæ.
e. g. gg. qæ. æ.
e. m.
e. g. h.
e. æ. e.
e. s.
e. m.
g. h. k. y. æ. io.

g. h. io.
g. che.
i. k. m. x. y.
i. t.
k. q. s. l.
k. z.
m. x. in. ing.
l. n. oi. q.
n. o.
n. ho.
o. x.
o. he.
o. oe.
k. p.

q. r. y. z. o.
q. ear. x
s. c.
l. s.
s. z.
t. z.
v. y.
z. ss. sc. svnt.
ea. ear.
d. p.
d. z. th.

2 Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Bibliothecæ Cottonianæ, Otho. B. 10.

A B C D E. F G. H. I L M N O P Q R S T. Ð V W Y. Z.

eo. oe. ae. io. gæ. ing. ear. z.

4. Alphabeta Runica duo, è Bibliotheca Gottorpiensi.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

6. Alphabetum Runicum è, Cod. MS. Coll. D. I. B. Oxon. C. 27.

A B C E F H I L M N R. S. T. Ð V.

7. Alphabetum Runicum è Cod. MS. Coll. D. I. B. apud Oxon. C. 27.

A B C D E F G H I L M N O P R S T Ð V W Y. ð.

8. Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Coll. D. I. Bapt. Oxon. N. 27.
NB. in Cod. litterarum potestates ederantur.

A. B C D E F G. H. K L M N O Q R. S. T V X.

Y. Z. æ. oe. th. w. ing. (et.) (et.)

10. Alphabetum Runicum è Cod. MS. Coll. D. I. Bapt. apud Oxon. N. C. 27.

A B C. D. E. F G. H. I K L M N O P. Q.

R S. T Ð V X Y. Z. oe. ear. ing.

MM. Litterarum Runicarum varietas universa collecta.

A A.
B B.
C.
D.
E.
F
G
H
I I L.
K.
L
M
N.
O
P B.
Q
R R.
S
T
V
X
Y
Z

Inscriptio Baptisterii Bridekirkensis.

Er Ekard han men egrocten, and to Dy sein red soer Taner men brogten.
Hic Ekardus erat Conversus, et ad hujus hominis exemplum eidem Dani adducti.

MBurgis sculpt. Univ. Oxon.

TABELLA, III.

Gram. Island. p. 4.

Diphthongi.

ıu
ıo

II. Duplices literæ.

DD
GG
TH
W

III. Syllabarum et vocum qúa rundam Notæ.

he
henc
hethe
ho
ego
ecce
ıhc

ſunt
vult
calc

Litterarum Runicarum deductio ex litteris Latinis & Græcis.

A

B

pron. ut V

pron. ut P

C

pron. ut G. pron. ut H. pron. ut K. pron. ut S. pron. ut T.

Gothic. D dd aut dh. Dut T.

E

F

Goth. Gut. K. G

Gh.

H

I

I Iyem. I pro E I pro V

J pro Y.

Π sive P.

K

L sive Λ Gr.

HO ut K Q q

Ku, aut qu

M

N

dupl.

O

pro A.

pro C S pro ts

V

FF sive V

X

hs

pro s

R

T

Z

y

ds ts

Y

pro V

Alphabetum Runicum è Cod. MS. unà cum nominibus literarum

e Cod. Cottoniano, Otho C. 5. p. 41.

MBurg. sculp.

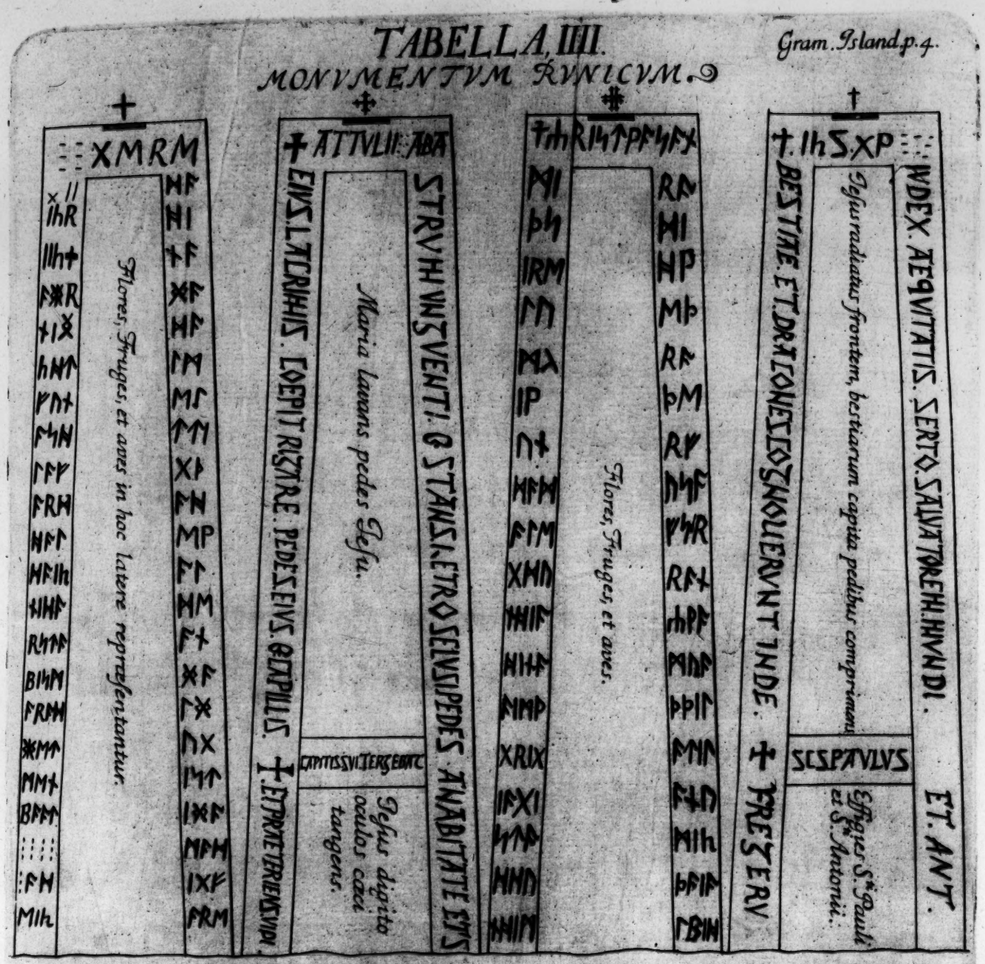

SPECIMEN
ex Cod. MS. EXONIENSI.
C.

Dōmn hꝛt cynneð þiȝla
þeodn þe ic nehtlo tala þme halgaro mun onbocum bibeo
lchaſ bnozum rceal ȝe þon þ-n pnaces haſ þe ic þð talge haſ
monȝ beod onȝemot læðað pope onſ-ne tiȝ ðlman þōn
·h· cpaeað· ȝelyſteð cynnȝ mæðlan·nooiha ſ-hteuo·ſþnſ
can ne þe pono þam þe hun ch nꝛpopulbe· pace hýſtoon þh
dan · M · ſ · ý paſt mahcan fnoſſus punoan haſ rceal
popht monȝ on þā ponȝ ſcede þnȝ bi dan hpæt hun ch
ch dæoum ðlman ylle· þna þna pnæ bi þſ · ꝑ · ſcæah
onþan pnæt pa · n · haſ lonȝe · ſ · floum bilocen hꝛ
þruma dæl · ſ · onboan þōn pnæt þe rculon hyſman on
bæle

Mourj sculp.

TABELLA V.

Gram. Island. p. 4.

SPECIMEN è Cod. MS. EXONIENSI.

D.

———— þon wege ðæled ðæpaft talna
ribbe ðoplitad rinlipum tu mele modlupan munyceal oplice
papul onridpæt nat ic pelpa hpeoh eapoh uncyðþu oppeal
ic þi þrum reccan ohyhte cnihtum gongan tu ðæ ðum
gemon hpilhped h. m. ⁊ t. cyning bi þe þigopa pelland
þon pimum pah M P Th. ac le bidad hpæt hum æpeft ðæ
ðum ðinan pille lipeh tolætne r. p. bepæd pæmæd þorg
clumg þap tal gmon prima punde þe ic þih ohhe ahi gepoph
te hypoculde þic popig reeal eapum machan ———— &c.

E.

Ic cpeth. ÞR N. hyge plonene hleopod bebpicene ppiſ
ne orfeh pelpong ppibe þpagun haſde himon hyycge
hilde þyy þe. ⁊ N. nacled ne pad N M þiodlaſt þe
pede pyne ſeliong on pade þofene. h N N N. þompaſt
þy bebpicpe ſpylcpa rih þæt þagu hpæt ic hæbbe: ⁊ &c.

F.

Ic eom punoh licu pihte pnæſne mine ſæne hpilum
beopce ſpahund. hpilū blace ſpa gat. hpilum gnædde ſpa
gor. hpilū gielle ppa haroc. hpilū ic on hyge bone harpan
eapn gud þrymh hleoþon. hpilum gleoan peopde mupe
glimche. hpilum mærþ rong þehic glado pitte. x. mec
num nad ſpylce. ⁊. ⁊ R N. pullhtæd N. l. nu ic hatath eom &c.

FF.

Ic pihte gerah onpeg rhum rpa þæt pnæclice pundum
gegihped hæfde rcypne. þet undeh pombe þelrcupe
mom. h. p. pupe. o. x. l. hef þf hopse. qxes upon ouhpyc
ge hæfde cuþlicu þpeht eargan þiſ hiſe ou þagu hpæt hu
þæhe forplod pegar nespæh þ napigul ana æhah þæh æg
hpylch ecnia ge licniſ hoppiſ þmonniſ hunoſt þpyhſt
þlæc pipſt plite þapaſt gehu conſo tozeþic gumne þ pe
þod pecan hu þæhe pilte pyſ gonge: ⁊ ———— &c.

Transcript. MBurg. sculpt. Univ. Oxon.

TABELLA, VI.

Gram. Island. p. 4.

G.

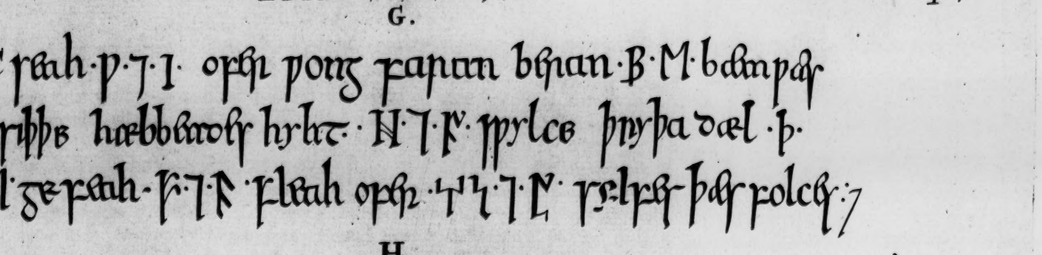

H.

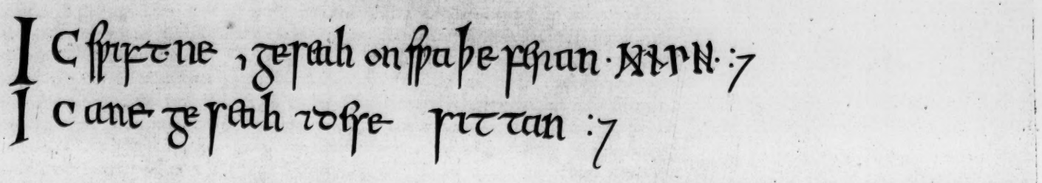

riptio Runica è Cottonianae bibliothecae cod. MS. qui inscribitur CALIGVLA · A. 15, & quidem fol. 122 & 123, descripta.

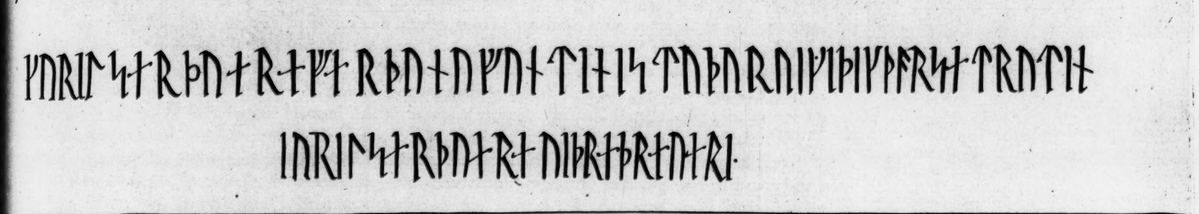

Inscriptio Latinè, litteris Runicis, ex ejusdem bibliothecae Cod. MS. GALBA. A. 2.

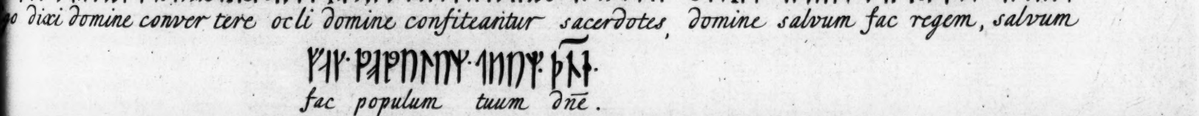

o dixi domine conver tere oculi domine confitearntur sacerdotes, domine salvum fac regem, salvum

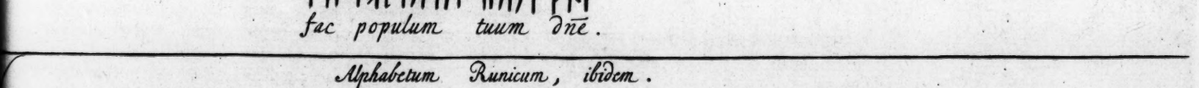

fac populum tuum dñe.

Alphabetum Runicum, ibidem.

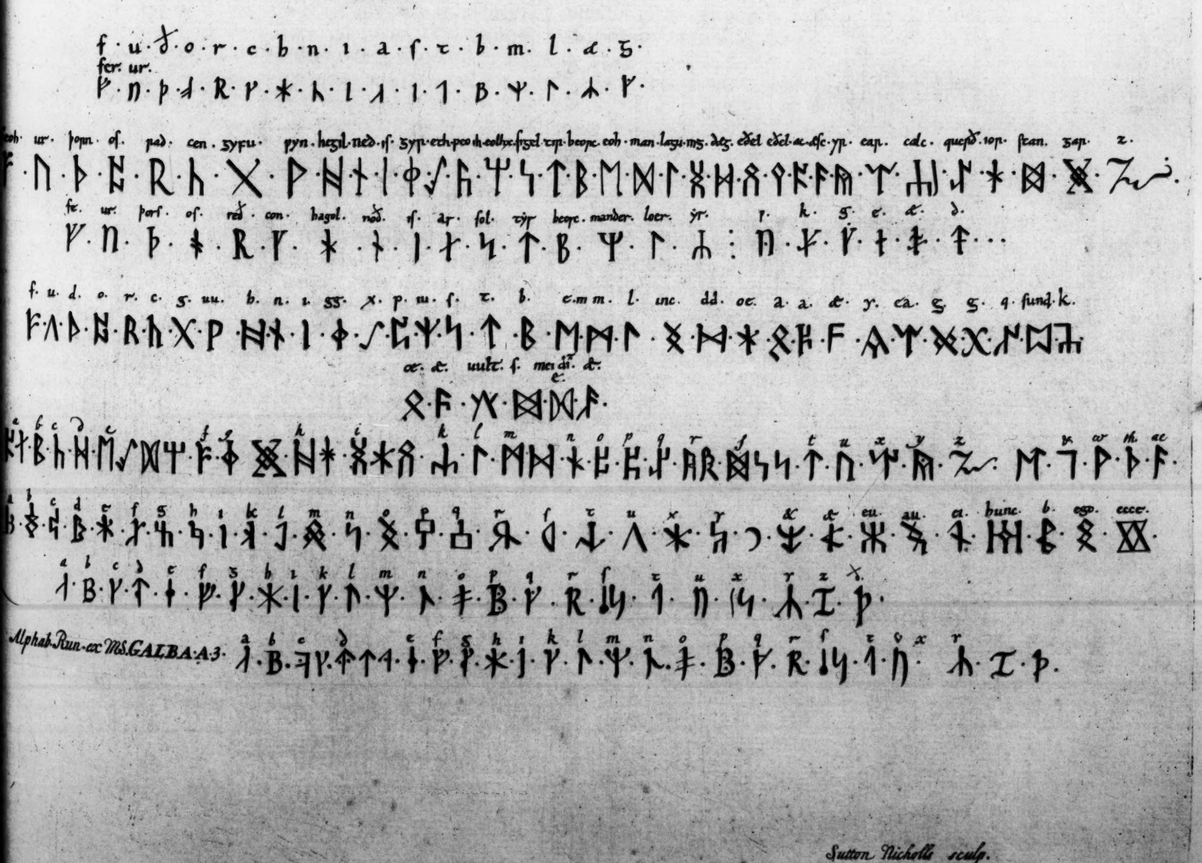

Alphab. Run. ex MS. GALBA A. 3.

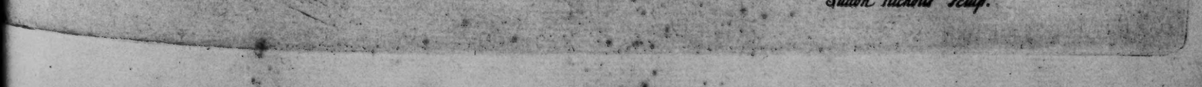

Sutton Nicholls sculp.

"in dextram, pariter quæ ſurſum ponuntur deorſum vertendo, & quæ deorſum, ſurſum, ut & "apertos ductus claudendo, clauſos aperiendo, lineaſque parallelas decuſſando, aliquando etiam "duplicando literam vel dimidiando, & dein dimidiatæ quid addendo, formatæ ſunt. Iiſdem "quoque modis, artibuſve ſcriptorum ſculptorumque, quæ tertio loco, ſeu ordine cernuntur, "ab iis, quæ in ſecundo delineantur ortum ſuum duxerunt, ut attentus lector facile dignoſcet.

"Denique infra poſui in quatuor tabellis. +. ‡. ✠. †. æri inſculptum nobiliſſimum monumen- "tum *Runicum*, quod à ſe *Ruthwelli*, vulgo *Revelli* apud Scotos, deſcriptum ad me miſit in "Septentrionali literatura, præſertim in *Runica*, ſingulariter eruditus, Reverendus *Wilhelmus Ni-* "*colſonus*, Archidiaconus *Carleolenſis*; qui, ut inter *Runica* noſtra prodiret rogatus, humaniſſime "conſentiit, in libro, *Northymbria vetus* inſcribendo, quem literato orbi daturus eſt, idem per- "fectius cum verſione & notis editurus. Id vero, ut hic publicandum rogarem, duo quidem "moverunt: primum, quod *Chriſtianum* monumentum cum ſit, ad ea debet accedere, quæ "*runas* apud Septentrionales gentes, poſt receptam ab iis Chriſtianam religionem, in uſu aliquan- "diu fuiſſe oſtendunt; dein quod præter *Communiores* primi Alphabeti *runas*, in quibus integrum "exaratur monumentum ſupra deſcriptum, haud exiguus numerus *runarum minus communium*, "quæ ſecus ac *magis communes* delineantur, in eo reperiuntur. Quæ in oblongo ſaxi ambitu, "tabb. ‡. †. Latinè ſcripta cernuntur, quod facile legi poſſunt, nec interpretem requirunt, nec "monitionem, niſi quod in tabb. ‡ quod SELVSI ſcriptum videtur, debet legi SECVS. In "legendis vero tabb. + & ✠ omnis eſt ſita difficultas, non quod ipſæ *Runæ* ſunt adeo ignotæ, "aut incertæ, ſed quod modus ſcribendi, & conſequenter legendi ordo involuta & incerta ſunt. "Doctiſſimus *Nicolſonus* Lectiones quidem ſuas non nobis invidus negavit, ſed pro modeſtia ſua "ante publicari noluit, quam cum exteris *runarum* peritiſſimis eas communicaſſet. Quamobrem "cum monumento à ſe deſcripto lectiones, verſionem, & notas ſuas ad magnos viros *Perinski-* "*oldum* Suecum, & *Windingum* Danum miſit, ut iis, quicquid de ſuo ſinguli poſſunt, cum illo "communicantibus, perfectiſſimum tandem, & rep. literaria digniſſimum prodeat monumentum, "non ſuas tantum *runas*, ſed earum deſcriptorem interpretemque æternitati conſecraturum.

"Monumentum *Ruthwellenſe* merito ſequuntur rhythmi quidam *Saxonicè* ſcripti in tabellis "C. D. E. F. FF. G. H. quos delineandos curavi è MS. quodam Carminum miſcellaneo, cujus "copiam mihi fecerunt, qui mihi cum honore ſemper nominandi ſunt, Decanus, & Canonici Ec- "cleſiæ *Exonienſis*; & ut inter *Runica* noſtra locum obtinerent fecere quidem quum literæ, tum "voces verè *runicæ*, hoc eſt [1] *myſticæ*, & occultæ, quas iis interſcriptas lectori *runarum* ſtudio- "ſo tam gratas fore arbitror, quam quod gratiſſimum.

"In Tab. C deſcribitur concluſio ſeculi, & adventus Chriſti ad judicium. Tab. D continet "perſonæ pœnitentiam agentis ſoliloquium de ſeparatione animæ & corporis. Tab. E quan- "dam, ſive rem, ſive perſonam, quaſi quid monſtri volantis, ænigmatice deſcribit. Tab. F "etiam rem aliquam, ſive perſonam tanquam monſtrum deſcribit, cujus nomen in *runis* ænigma- "ticè ponitur. Tab. FF quid, ut monſtrum multipes, quod ſex oculos, duodecim pedes, & "duas alas habens, partim homo, partim equus, partim canis, & partim volucris erat, ænigma- "tice deſcribit. Tab. G rem aliquam vel perſonam viſam myſticè deſcribit. Tab. H perſo- "nam celeri greſſu feſtinare viſam, fœminamque ſolitarie ſedentem deſcribit.

"Qui vero hæc omnia præſertim tot à ſe viſa adeo myſticè deſcribit, dramatis perſona eſt, "quæ de ſe etiam multa ænigmaticè dicit: ut, Mec ȝerette ꝓoð rıȝopa palbenð Lpıꝛt to "compe..... Ic þuph muð ꝓꝓæce monȝum neoꝑbum ꝑꝑencum ꝓınȝe..... hꝑæȝl ıꝛ mın "haꝛo ꝓaȝ hẏꝛꝛte beoꝑhte ꝑeabe. ȝ ꝛcıꝛe on ꝑeaꝛe. ıc bẏꝛȝe bpelle ȝ bole hꝑette. unꝑæð "ꝛıþaꝛ oþþum ꝛtẏꝛe ..... halꝛ ıꝛ mın hꝑıt ȝ heaꝛob ꝓealo ꝛıban ꝛꝑa ꝛome ꝛꝑıꝛt ıc eom "onꝓeþe beabo pæpen bepe me on bæce ꝛtanbaþ hepe ꝛꝑẏlce ꝛꝑe on leoꝑum hlıꝓıaþ tu eapan "oꝛep eaȝum opbum ıc ꝛteppe ın ȝꝑenne ȝꝑæꝛ me bıð ȝẏꝑn pıtob ȝıꝛ mec onhælean on- "ꝓınbeþ. pælȝꝑım pıȝa ðæp ıc pıc buȝe blob mıb beaꝑnum ..... ıc eom munbbopa mınꝑe "heoꝑbe eobop pıꝑum ꝓæꝛt..... ıc eom peoꝑþ pepum ꝑıbe ꝓunben bꝑunȝen oꝛ beaꝑnum ȝ oꝛ "bupȝhleoþum oꝛ benum ȝ oꝛ bunum bæȝep mec pæȝun ꝓeþþe on lıꝓte ꝓepebon mıb lıꝛte "unbep hꝑoꝛep hleo hæleð mec ꝛıððon baþeban ın bẏbenne. *Me ad bellum, & certamina* "*ordinavit Chriſtus verè inviciſſimus dominus. Ego eloquens multis linguis loquor, multis modis* "*pſallo. Veſtimentum meum eſt raucum, variegatum, ſplendidum, rubrum; & clare veſtibus* "*ſtultos, deſipientes, & tardi ingenii homines acuo, in ſtultitiæ ſemitis alios corrigo. Collum meum* "*eſt candidum; & capita multa ampla habeo eáque decora; alacer, & celer ſum, arena fero,* "*quæ mihi à tergo ſunt. Mihi etiam in genis eminent duæ aures. Per medios mucrones in vi-* "*reta gradior. Valde mihi gratum eſt cùm quis crudelis tyrannus ſuo cum cruento ſatellitio me, ubi* "*domum poſui, invenit. Ego gregi meo ſum patronus, ſæpes myrtis contexta. Ego dignis viris* "*longe latéque inventa ſum, proficiſcor ex nemoribus, ex urbibus, ex vallibus, ex montibus; alæ* "*diei me in æthera ſublimem tollunt, méque in tecta ſua lubenter ferunt homines quam primum* "*in dolio* [i. e. baptiſterio] *lavantur.* Ex quibus conſtat perſonam, quæ in hoc dramate *Saxo-* "*nico* loquitur, eſſe *Eccleſiam*; nam alii quæ ſupra vertuntur me judice, convenire non poſſunt.

---

[1] Vide *H Spelmanni* literas de origine vocis run, in pl. runer. *Olai Wormii* literaturæ *Runicæ* c. 1.

Jam de novis quæ cum tota ferè Europa *Islandis* communes sunt: multorum tamen seculorum decursu ab iisdem usurpatæ; adeò ut non satis constet, quandò earum usus primùm invaluerit. Numerantur autem XXII. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, x, y, z, þ.

Ex his XVII sunt consonantes, b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, s, t, x, z, þ. Quarum enunciatio *Islandis* eadem est, quæ cæteris Europæ populis: excepta ultima þ, quam ex *Runico* Alphabeto in hodiernum transtulerunt. Hæc enim duplicem habet sonum. Nam in fine dictionis posita, vel post vocalem in eadem syllaba, valet ð; ex. gr. naaþ, naað, *gratia*: maþur, maður, *homo*. In initio autem dictionum collocata valere videtur Hebræorum *Thau*. Sonat enim non prorsus *Th*, sed quiddam crassius cum sibilo quodam quasi *Tsh*. Quæ pronunciandi ratio *Britannis* & *Gallis* hodieque non infrequens est. Nomen olim habuit Þuſs / nunc thorn appellatur, « & sæpissimè in *Snorronis Sturlonidis* R. R. Septentrionalium historiâ, quæ heimskringla inscribitur, pro ð scribitur, ut in eÞur, *sive*; kolloÞo, *appellarunt*; aſgarÞ, pro aſgarð, *nomen urbis*; « kallaÞur, *vocatus*; raÞa, *regere*; truÞo. *credebant*; ÓÞinn, *Odinus*; gerÞo, *fecerunt*.

De litera seu potius aspiratione h notandum, quod eo nusquam nisi in dictionum initiis *Islandi* utantur: nisi vox sit composita, ut upphaf, *principium*, vel *initium*. Inveniuntur quidem in quibusdam manuscriptis *Norvegicis* consonæ in medio vocum aspiratæ. Ex. gr. in L. Parent. Þath er upphaf lagha varrha / id est, *hoc est initium legum nostrarum*. Verum hanc scribendi rationem corruptius seculum introduxisse videtur. Cujusmodi citato L. plura leguntur à puriore antiquitate aliena. Veteres, more Græcorum, tantum vocales aspirârunt, ut hangur, *tumulus*, hugur, *animus*, &c. Moderni autem præterea consonis l, n, r, præponunt h, ut, hlaatur, *risus*; hnottur, *globus*; hrosun, *commendatio*. Sic lutur, *res*; rutur, *aries*, item proprium Viri, veteribus absque aspiratione pingebantur: at modernis cum aspiratione, hlutur & hrutur. Quarta consonans apud *Islandos* biformis est, f, v. Posterior figura ubique in antiquissimis codicibus obvia est: prior novitatem sapit. Variant etiam, in pingendo, aliarum formas; sed more, ut exiſtimo, ab exteris desumpto.

Duplas x & z aliundè in *Literaturam Islandorum* irrepsisse existimo: Earum enim potestatem distinctis literis gs & ß, fuisse expressam notatamque ex vetustissimis nostratium manuscriptis colligere licet.

Vocales sunt quinque: a, e, i, o, u.

Ex his, e, simplicem unicúmque habet sonum, qualem e *Germanorum*, *Danorumque*. A, i, u, duplicem; longum & brevem. A longum prorsus ac Latinorum dypthongus au effertur, ut haað, *irrisio*. Breve ut *Latinorum* vel etiam *Danorum* & *Germanorum* a, ut matur, *cibus*. Sic i longum est in voce frydur, *elegans*: Breve in fridur, *pax*. U longo constat vox fue, *putredo*: Brevi hlutur, *res* vel *portio*, & hoc mixtum quendam ex u communi & y sonum obtinet. O triplex est: longum, breve, & brevissimum. O longum in vocula goodur, *bonus*, legendum: Breve in sonn, *vetustus*: Brevissimum medio quodam tenore inter a & u enunciandum, ut Ond, *anima*.

Quamvis autem in pingendo, nullum inter vocalem longam & brevem discrimen vulgò faciant, cùm natura & constructio vocum suopte ingenio id suppeditet; nos tamen, vitandæ confusionis ergo, in tradendis Linguæ *Islandicæ* rudimentis, longam à brevi geminata vocali distinguemus, hoc modo: aa, ij, oo, uu, longas denotabunt: a, i, o, u, breves. Verum o brevissimum virgula transversa (o) à reliquis secernet. Obiter heîc notandum, quod vocales longæ nunquam in fine vocum ponantur, nisi voces sint monosyllabæ, aut ex monosyllabis compositæ. « Notandum etiam u breve in o breve sæpissime mutari, ut in kolloÞo pro kolludu; logÞo pro « logdu; gerÞo pro gerÞu, vel gerdu.

Ex vocalibus inter se junctis fiunt Dyphthongi.

Dyphthongos *Islandi* proprias agnoscunt tres, æ, au, & ei. Impropriam unam y. æ & au ita efferunt, ut utriusque vocalis dyphthongum constituentis sonus audiri possit: Ex. gr. ædur, *vena*, secus quam faciunt hodiè *Dani*, qui dypthongum æ per e exprimunt. Sic †au non ut *Latini*, sed ut *Danorum* modernorum o *Islandi* efferunt, ut naud, *calamitas*. Ei vero & y communem consuetudinem sequuntur, ut neid, *calamitas*, ydur, *viscera*.

« Hactenus doctissimus *Runolphus*, qui brevitati nimium studens, haud pauca de literis lectu « simul jucunda, & utilia præteriit, quæ *Cimbricarum* literarum studiosi maxime interest scire. « Istiusmodi præsertim sunt, quæ doctissimus *Gudmundus Andreæ Islandus* tradidit in Lexico suo « *Islandico*, quod *Hauniæ* non ita pridem nescio quo fato mendosè satis impressum, utinam quis « *Cimbricæ* literaturæ patronus correctius, & si ita visum fuerit etiam & auctius denuo edendum curaret. Istiusmodi quoque sunt, quæ Cl. *Christianus Wormius*, *Olai Nepos* in literis suis, « dum *Oxonii Aræ Schedis* edendis sudaret, ad nos datis scribere haud dedignatus est, & no« biscum pro humanitate suâ communicare, quippe quod eum certiorem feceram me jam tum

†Diphthong. au quandoque brevis est apud *Islandos*, utpote positum pro o, vel a brevissimo: ut docet etiam *Gudmundus Andreæ Islandus* in Lexico *Islandico*. « in

"in eo pene totum esse, ut *Gramm.* Septentrionalium alteram, eamque longe perfectiorem editionem "literato orbi darem. ——Præterire (*inquit*) tamen non possum nonnullas prælo *Sheldoniano* deesse "literas, quas ut suppleret aliquis optarem. Id genus sunt diphthongi ǫ, ę, æ, quarum ne "vola quidem aut vestigium hic apparet, cum tamen adeo sint necessariæ, ut nihil supra. Prima "fateor fronte videntur cum ǫ oé coincidere; sed alia in prioribus latet emphasis, quam po- "steriores nesciunt exprimere. Quod unico saltem hic illustrare exemplo libet in *Ara*, quem "publici juris hic facimus. Est autem Byscopom ǫrum. Deerat hic litera; cujus vice, quam "credis me usurpasse? Certe non ǫ, quod neutiquam in hac voce locum habet; sed duas li- "teras vó, ut adeo excudi fecerim vorum, & verterim *Episcopûs nostri*; quæ vox licet cum "sensu auctoris plane conveniat, si pronuntiationem consideres, longe alia est ab eâ, quam nos "dedisse *Aram* credimus, cujus sonus delicatissimus, ni fallimur, fuerat, medium sibi inter ǫ & vǫ "locum vendicans. Posterior diphthongus non ejusdem cum priori est momenti; in MSS. ta- "men occurrit frequentissima, ut in ętlon, in *Ara* nostro, pro quo tamen ætlon, & satis quidem "apposite, ni fallimur, impressum.

"Quod ad consonantes attinet, nec illas omni plane numero absolutas habetis. Deest plane "communissima illa inter f simplex, & duplex media, ut taceam eandem omnino literam "variis haud raro modis scribi. Ita illam *K* in MSS. antiquissimis, & optime Notæ expres- "sam videbis, ut alias taceam, quarum ductus, pro temporum diversitate toto ab hodiernis cœlo "distant, easque nisi quis ex MSS. aliquando eruerit, & in lucem protraxerit, difficillimum erit "tyronibus MSS. cujuscunque generis evolvere.

"Optarem præterea esset Grammaticæ *Islandicæ* adjectum singulare quoddam de abbreviatio- "nibus, & literarum inter se permutationibus caput, incredibili certe futurum usui. Ad prio- "res pertinet kungr pro konungr; mirÞr pro myrdtur, & id genus aliæ numero tantum non in- "numeræ. Quod ad posteriores attinet, in unica voce nacquart, a, vocalem, cum o, & u; qv "cum k permutatas vides; legendum enim nockurt. in voce cairte, a cum e, i cum y, c cum k, "quod posterius frequentissimum est; ita & o cum u: haud raro permutatum observare licet, "præsertim in fine vocum; ut in scyllÞo, quomo, pro scyldu, komu. Nihil autem frequentius, "quam d cum t, & Þ permutari: ut, in Þat, dauÞur, pro Þad, daudur. Est & alia non con- "temnenda, ut mihi videtur observatio ad grammaticam suo jure pertinens, totalem nonnulla- "rum literarum omissionem explicans, quæ ejus est naturæ, ut ad abbreviationes referri vix "possit: ita litera u frequentissime eliditur; ut, Vockrt pro Vockurt. Haud raro etiam litera n "abjicitur, præsertim in fine vocum, ut, han, man, pro hann, mann: aliquando etiam in medio: "ita madur pro mandur, *homo.* Et si quid de literarum in vocibus nonnullis pleonasmo. De "syllabarum præter necessitatem, præsertim in fine vocum, adjectionibus generaliores quædam "ex natura vocum elicerentur regulæ. Illæ sane ad etymologiam vocum felicius tradendam "haud parum conferrent. Hactenus pro acumine suo *Wormius* noster, cujus præceptiones ad "regulas quatuor reduci possunt, quarum singulas exemplis, quæ inter legendum occurrunt, "amplius illustrare nostri fore censemus.

I. "Primo igitur, in lingua *Islandicâ*, literæ invicem permutantur: sic gortha pro gierde, *feci.* "bæÞi vel bæthi, pro bæde, *tum, cum, quoque.* meth, pro med. et, pro ed. tith, pro tijd. sogo, "pro sogn. ollom, pro ollum. father, pro fader, & fauder. veithi, veide, *venatio.* ero, eru, voro, "voru. scrifatha, scrifade, *scripsi.* bygthi, bygde, *habitabat.* dogom, dogum, *diebus.* mioc, miog. "amithli, amilli, *in medio, inter.* hafthi, haffde. mathr, madr. honum, honom. orthit, ordit, vrdit, "*jactus, a, um.* thottor, dotter, *filia.* borthost, borduft, *pugnabant.* cónór, konur, *uxores.* unz, uns, "*donec.* haustho, hefdu, *habebant.* æste, & æste, *opto.* at Vskia, vel Vsta, *optare.* hovom. hofum. "monom, munum. pave, pafe, *papa.* hatith, holith, pro hatyd, *festum.* lanns, pro lands. lyrt, "pro lykft, *clauditur.* yrkia, *metrificare,* facit in præt. orte.

II. "Secundo, omittuntur, & earum omissione voces abbreviantur: ens, pro hins, fadr, fau- "thr, faudr, pro fader, *&c.* Hvorke, & hvarki, pro hvorugc. senr, pro sonur. sem, ex sama. "veisla, pro veitsla, *convivium.* fuerleic, pro fuerd-leik, *bellicosus ludus.* i. e. *bellum.* Raudsteg- "giadur, *rubram barbam habens,* pro Raud-steggiadur.

III. "Tertio, nonnunquam in vocibus redundant: ut in Agaztur, agezt, pro agiætr, vel agætr; "si non pro Agæleftr, & tum cadit sub regula II. lanndi, pro landi. holld, pro hold. ftoll, pro "ftol. ſia, pro ſa, *hic.* Huc referenda sunt, quæ duplices consonantes habent per simplices re- "ctius scribendæ: ut, scylldu, hilldur.

IV. "Quartò, redundant aliquando syllabæ, præsertim in fine vocum: sic legitur i brottu, pro "i brot, per metathesin pro i burt, quod verbis adjunctum significat *ex, trans, ab, dú.* Item "*longe, peregre*; aliquando vero occurrit burt absque i: ut, burt fara, *abire.* burt reka, *expellere.*

V. "Hisce addatur quinta de metathesi, sive transpositione literarum.

CAPUT SECUNDUM.

De Declinationibus Nominum Simplicium.

PARTES Orationis apud *Islandos* ſunt octo. Quatuor Declinabiles: Nomen, Pronomen, Verbū, Participium. Indeclinabiles itidem quatuor: Adverbium, Conjunctio, Præpoſitio & Interjectio.

Nomen eſt duplex: Adjectivum & Subſtantivum. Circa utrumque conſideranda veniunt: Declinatio, genus, ſpecies, figura, numerus & caſus.

De Nominibus autem tam Adjectivis, quàm Subſtantivis notandum, quod pro ſententiarum diverſitate, diverſimodè declinentur. * Nam cum certam & ſingularem aliquam rem quaſi digito demonſtratam volumus, vocem ſimpliciter inflectimus, præpoſito articulo vel pronomine demonſtrativo, ut, Sa maður, *iſte homo*, Þeſs manns, *illius hominis*. Quoties autem de re aliqua in communi ſermo eſt, non præmiſſo, ſed poſtpoſito Articulo voces declinamus, & quidem ita, ut Articulus cum ipſa voce, cui poſtponitur, in unam dictionem coaleſcat, ut, maðuren er ſtilnings hluttakare, *homo eſt rationis particeps*. Heic ad Nominativi ſimplicis terminationem, maður, adjicitur Pronomen demonſtrativum hann, maðurenn quaſi maður hann. Sic genit. manſens, quaſi manns Þeſs, vel manns hans.

Hinc duplex naſcitur Nominum Declinatio: Simplex ſive Nominum Simplicium, & Compoſita ſeu Nominum Compoſitorum.

Declinationem ſimplicem voco, juxta quam voces non adjecto in fine articulo declinantur, ut, ſa penne, *calamus*, Þeſs penna, *calami*. Compoſitam dico, ad cujus leges inflectuntur voces Articulo in fine auctæ, ut Pennenn, pennans; Maðurenn, manſens.

De Declinationibus autem Nominum Simplicium, notanda ſunt: 1. Articulus præponendus, 2. Ipſa Nominum inflexio.

Articulos, quibus *Islandi* partim ad deſignanda Nominum genera, partim ad certitudinem aliquam rei, excellentiamque denotandam utuntur, è copioſiſſimo, quod poſtea patebit, Pronominum penuario mutuantur. Undè nos hic † unum depromemus, quod in ſequentibus Nominum Declinationibus noſtro inſerviturum eſt uſui. Eſtque ſa, ſu, Það, *is, ea, id*. Declinatur autem hunc in modum:

	Singulariter.					*Pluraliter.*					
	Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abl.	Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abl.
M.	‡ Sa.	Þeſs.	Þeim.	Þann.		Þeim.	M. Þeir.			Þaa.		
F.	Su.	Þeirrar.	Þeirre.	Þaa.	Þu.	Þeirre.	F. Þair.	Þeirra.	Þeim.	Þær.	Þier.	Þeim.
N.	Það.	Þeſs.	Þui.	Það.		Þui.	N. Þaug.			** Þaug.		

* Verum non adeo accuratè hic diſtinguit doctiſſimus Grammaticus inter uſum *præpoſiti articuli*, qui cum nomine non componitur, & *poſtpoſiti*, qui cum nomine in unam vocem, ſive nomen compoſitum coaleſcit. Etenim poſtpoſitus articulus in fine nominum per omnes caſus utriuſque numeri facit ea *demonſtrativè*, ac *emphatice* ſignificare, imo *rem ſingularem* etiam non minus deſignat, quam præpoſitus articulus: ut, konan, SR UINR, Matth. IX, 22. Folked, SR MANAIGI, *v.* 25. Stulkan, SR MAVI, *v.* 24. Sic huſenu, Matth. VII, 25. *Domum certam*, ac *ſingularem* æque deſignat, ac að Þui huſe. *v.* 27. Idem dicendum eſt de i gieſta herbergenu. Luc. II, 7. Et og barnið liggia i jøtunne, *v.* 12. Si quis plura deſiderat, conſulat *Luc.* XX, 1, 24, 25. *Joh.* VIII, 12, 36, 44. *Joh.* VI, 11, 35, 40, 44, 46, 51, 57, 59, 63. *Joh.* X, 10, 23. XI, 28, 31, 38. XIII, 16, 18. XIV, 6, 8, 26. † Pronomen hinn, hin, hitt, vel hið, haud rarius fere induit naturam articuli, ac ſa, ſu, Það: ut, hinn ſiuke, *Marc.* II, 4. til hins iktſiuka, *v.* 5, 9, 10. hiner ſtriftlardu, *v.* 16. og ſagde til manſins, *Marc.* III, 5. hiner ſtriftlardu. *v.* 22. hann tok i hand hins blinda. *Marc.* VIII, 23. og hann kom til ſinna lareſuina. *Marc.* IX, 14. af Þeim hinum litlu, *ex his puſillis*, *v.* 42. Þeir kolludu a hinn blinda, *& vocabant cæcum*, Marc. X, 49. hinn blinde ſagde honum, *cæcus ei dixit*, *v.* 51. hinn ſtriftlardi, *Marc.* XII, 32. ortu Chriſtur ſonur hins bleſſada, *tu es Chriſtus filius Benedicti*. Marc. XIV, 61. Vide *Marc.* XV, 40. *Luc.* I, 32. Aſ Þui hinu nya, *ex vetere*. Luc. V, 36. VI, 6. o Þu hinn vantruade hyrſlod, *ô generatio infidelis!* Luc. IX, 41. *v.* XIV, 18. Sic hið gamla teſtamented, *vetus teſtamentum*. hið nyia teſtamented, *novum teſtamentum*. Ubi obiter nota Articulum apud *Islandos* ob majorem emphaſin, & ad denotandam majorem excellentiam, ſive in bono, ſive in malo ſenſu, non raro etiam præponi nominibus compoſitis.

‡ Pro ſa legitur ſia: ut, her lyxt ſia boc, *hic liber iſte deſinit*. *Aræ* Sched. cap. X. Notandum etiam quod ſa aliquando, perinde ac ꝑe *A. Sax.* præponitur nominibus propriis: ut ſa Lazarus, *Joh.* XI. 2. Pro ſa occurrit Þann; exempla vide cap. II. reg. 10. Gramm. *Anglo-Sax.* pro Þann accul. occurrit Þennan: ut, thennan hafr Guð upprieiſtan, *quem Deus ſuſcitavit*. Act. II, 22. vid. quoque verſum 32, 36. ** Scribitur etiam Þau, & Þav, pro Þo. Male autem effertur, & ſcribitur Þaug ſecundum *Gudmundum Andreæ Islandum*, Dicti-

Declinationes Nominum ſunt quatuor.

PRIMA DECLINATIO SIMPLEX

Eſt nominum fœmininorum in a exeuntium, exceptis monoſyllabis in a longum finitis; cujus genitivus ſingularis ſemper terminatur in * u breve: ut kuinna, *fœmina*, genit. kuinnu, *fœminæ*.

Paradigma primæ declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Su Kuinna.	Þær † Kuinnur.
Gen.	Þeirrar kuinnu.	Þeirra kuenna.
Dat.	Þeirre kuinnu.	Þeim kuinnum.
Acc.	Þaa kuinnu.	Þær kuinnur.
Voc.	Þu kuinna.	Þier kuinnur.
Abl.	Af Þeirre kuinnu.	Af Þeim kuinnum.

Sic declinantur reliqua fœminina omnia in a.

Aska	*Cinis.*
bida	*vas oblongum, ſupernè acuminatum.*
biſſa	*ſcopetum bellicum.*
bladra	*tenuis membranula, Spiritu incluſo tumida.*
boola	*furunculus*, item *bulla.*
bringa	*pectus.*
Dingia	*acervus.*
duſa	*columba.*
dryſa	*nivis deſcenſus.*
dyrfska	*audacia.*
Elska	*amor.*
eyga	*poſſeſſio.*
elia	*pellex.*
eyſa	*ignitus. Cinis ſcintillans*, ſive
eymyria	*idem.*
Fata	*hydria.*
freya	*rana.*
flaska	*lagena.*
frilla	*concubina.*
fyffa	*lana pratenſis.*
Gnypa	*ſummitas rupis*, vel *montis.*
giæfta	*benignitas.*
græfta	*malignitas.*
giarra	*pellis ovilla.*
giota	*ſcrobs.*
gridka	*ancilla.*
gaata	*ænigma.*
gata	*via.*
gidia	*dea.*
grenlæggia	*vulpes.*
geimsla	*cuſtodia.*
grima	*capiſtrum.*
glyma	*lucta.*
giæfa	*bona fortuna.*
Hamingia	*idem.*
haka	*mentum.*
hella	*petra.*
hetta	*capitis tegmen.*
helia	*interitus.*
hilla	*abacus.*
hoora	*meretrix.*
hæna	*gallina.*
hæru	*cani.*
huida	*impetus.*
hola	*ſpecus.*
hryſa	*raſtrum.*
Idia	*labor, ſedulitas.*
ida	*vortex aquæ.*
Kaapa	*pallium.*
kueiſa	*febris.*
kalda	*idem.*
kartappya	*candelabrum.*
kiſta	*ciſta.*
kuorra	*alea.*
kuedia	*ſalutis nuncium.*
kiſa	*felis.*
kiæna	*navicula.*
kiæra	*fœmina.*
Ladia	*lutum.*
ligna	*ſtagnans aqua.*
Migla	*ſitus.*
myla	*milliare.*
Negla	*ſtipamen navis.*
Orka	*vires.*
Pypa	*fiſtula.*
pitla	*ahenum exiguum.*
pylſa	*farcimen.*
pyla	*jacula.*
plaaga	*calamitas.*
puta	*ſcortum.*
peyſa	*indutium.*
Reka	*ligo.*
reckia	*lectus.*
ræna	*ratio.*
reinsla	*experientia.*
riſa	*rima.*
riupa	*perdix.*
reyſa	*iter.*
ræda	*oratio.*
roda	*cauda.*
Soolskyfa	*Horologium ſolare.*
skirta	*interula.*
ſtulka	*puella.*
ſtada	*ſtatio.*
ſteffna	*dica.*
ſtiarna	*ſtella.*
Tooffa	*vulpes.*
threya	*thorax.*
Vinaatta	*amicitia.*
veitsla	*convivium.*
villa	*error.*
vgla	*noctua.*
veria	*armamentum.*
versla	*aqua quæ non congelatur.*
yſtra	*abdomen.*
Poka	*caligo.*
Þootta	*tranſtrum.*
Þuffa	*tumor terræ.*

Et id genus alia.

---

in Lexico ſuo *Iſlandico*, & in expoſitionibus vocum ad *Volu-ſpæ*, Stroph. I. Non raro ſcribitur etiam Þa, ut apud *Anglo-Saxones*. * Et u in o. verſo in ø breve: ut, Thorvaldr ſonr hans vas at Brenno Þorkels Blunketils ſonar, *Thorvaldus ejus filius una aderat, cum combureretur Thorkellus Blunketilli filius. Araæ* ſchedarum cap. 5. Poſtea autem nomen compoſitum uſurpatur: oc fleira their at brennunni voro, *& plures, qui combuſtioni aſſiſterent.* † Et o in u mutato, kuinnor: ut, nema conor etha their mennes hann nemi fra, *præter uxores & viros, quos ille exceperat.* Araæ ſchedarum cap. 11. Conor autem à nom. ſing. cona, kona, *mulier, uxor.*

Observationes in primam Declinationem.

I. Si in penultima Nominativi Singularis Syllaba fuerit a breve, mutatur in o brevissimum in omnibus obliquis singularis Numeri, & tam in obliquis quam rectis *Pl. Num.* excepto genit. qui a nominativi *Sing.* retinet, ut, Kanna, *cantharus*, gen. konnu, dat. konnu, &c. nom. *Plur.* Konnur, gen. kanna, dat. konnum, &c. Sic Amma, *avia*, gen. Ommu. Aliter se res habet cum aa longo in penult. quippè quod invariatum in reliquis Casibus ubique manet, ut Gaata, *ænigma*, gen. gaatu.

II. Genitivus Pluralis in nonnullis interserit n ante a finale Nominativi Sing. ut, Dufa, *columba*, gen. *Pl.* dufna. Excipiuntur desinentia in na, ut, Vlunna, *Virgo vestalis*, gen. *Pl.* Vlunna. Lina, *linea*, gen. *Pl.* lina. Et quædam in ia, ut, Gryfia, *fovea*, gen. *Plur.* Þeirra grifia. Ferja, *navis victoria*, gen. *Plur.* ferja: quædam autem pro i recipiunt n, ut, Bilgia, *procella*, gen. bilgna. Silgia, *ornamentum muliebre*, filgna.

III. Peculiare hoc habet nomen kuinna, quod i penultimum nom. *Singul.* in gen. *Plur.* mutet in e, velut ex præmisso paradigmate liquet. Quam mutationem in reliquis nusquam observavimus. Non enim dicimus kestna à nom. *Singul.* kista, *arca*; Sed, retenta eadem vocali, kistna. Sic Skridna non stredna, *à* strida, *ruina montis*, vel *rupis*. Kona, quod idem est ac kuinna, in utroque Num. regulariter flectitur, nisi quod genit. *Pl.* à cognato nomine kuinna, mutuetur kuenna.

Secunda Declinatio Simplex

Est Nominum fœmininorum Singularem in ar formantium: Complectiturque quindecim literas terminales: b, d, f, g, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, y, & monosyllaba in a cum compositis; ut, vomb, *venter*, vambar in genit. Sing. Vlaad, *gratia*, naadar. Toff, *mora*, taffar. Borg, *civitas*, borgar. Skaak, *lusus latronum*, skaakar. Saal, *anima*, saalar. Skomm, *ignominia*, skammar. Baun, *faba*, baunar. Kloo, *unguis*, klooar. Greip, *sinus digitorum*, greipar. Vor, *labrum*, varar. Droos, *fœmina*, drooſar. Ambaatt, *ancilla*, ambattar. Tru, *fides*, truar. Mey, *virgo*, meyar; & Aa, *amnis*, aar.

Paradigmata secundæ Declinationis.

I. in b.	*Sing.*	*Plur.*	*II. in* d.	*Sing.*	*Plur.*
Nom.	Su Vomb	Þær vamber.	Su Vlaad		Þær Vlaader.
Gen.	Þeirrar vambar.	Þeirra vamba.	Þeirrar naadar.		Þeirra naada.
Dat.	Þeirre vomb.	Þeim vombum.	Þeirre naad.		Þeim naadum.
Acc.	Þaa vomb.	Þær vamber.	Þaa naad.		Þær naader.
Voc.	Þu vomb.	Þier vamber.	Þu naad.		Þier naader.
Abl.	Af Þeirre vomb.	Af Þeim vombum.	Af Þeirre naad.		Af Þeim naadum.

Sic declinatur Þomb alicujus rei extensio, *&c.*

Sic declinantur reliqua in d, ut

Aſynd	*Aſpectus.*	girnd	*cupido.*	ølld	*seculum.*
agyrnd	*avaritia.*	grimd	*furor.*	Reyd	*equitandi actus.*
anaud	*ærumna.*	Þrigd	*triſtitia.*	ryſſd	*liberalitas.*
Bygd	*habitatio.*	hurd	*janua.*	Saad	*granum.*
bidlund	*expectatio.*	hæd	*altitudo.*	ſigd	*falx.*
Dyrd	*gloria.*	hægd	*facilitas.*	ſlod	*via in nive trita.*
dygd	*virtus.*	hind	*cerva.*	ſteid	*cocleare.*
deilld	*lis.*	Kird	*tranquillitas.*	ſnylld	*elegantia.*
daad	*virtus.*	Lygd	*mendacium.*	ſtund	*hora.*
dalld	*terra ſubſidens.*	leyd	*via.* [*riens.*	ſylld	*halec.*
digurd	*craſſities.*	lind	*Aqua fontana ſcatu-*	ſtrond	*ora maris.*
Eimd	*miſeria.*	linkind	*commiſeratio.*	ſtod	*columna.*
Flærd	*falſitas.*	lood	*Proprietaria ſoli poſ-*	ſtaud	*res nihili.*
frygd	*libido.*		*ſeſſio.*	ſtigd	*offenſio.*
frægd	*heroica virtus.*	Mærd	*eloquentia.*	Trigd	*virtus, fidelitas.*
framkuæmd	*executio.*	mynd	*imago.*	Villd	*voluntas.*
ferd	*iter.*	mylld	*pulvis.*	vareigd	*cautio, prudentia.*
fremd	*res laude digna.*	mergd	*multitudo.*	vard	*jucunda quies.*
fylld	Poet. *terra.*	megurd	*macies.*	vegſemd	*honor.*
fylgd	*comitatus.*	Mægd	*copia.*	veſylld	*miſeria, calamitas.*
fegurd	*amœnitas.*	neid	*angustia.*	Þackargiord	*gratiarum actio.*
Giord	*opus*, item *cingulum.*	naud	*malum.*	Þingd	*grævitas.*
grund	*terra, fundus.*	Øffund	*invidia.*	Þægd	*beneplacitum.*

Sing-

	Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in f.	Nom. Su Toff.	Nom. Þar Taffer.
	Gen. Þeirrar taffar.	Gen. Þeirra taffa.
	Dat. Þeirre toff.	Dat. Þeim toffum.
	Acc. Þaa toff.	Acc. Þar taffer.
	Voc. Þu toff.	Voc. Þier taffer.
	Abl. Af Þeirre toff.	Abl. Af Þeim toffum.

Sic declinantur Gioff, *donatio*: groſ, *ſepulcrum*: grooſ, *lacuna terræ*: leyf, *reliquum*: oleyf, *cocleare*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
IV. in g.	Nom. Su Borg.	Nom. Þar Borger.
	Gen. Þeirrar borgar.	Gen. Þeirra borga.
	Dat. Þeirre borg.	Dat. Þeim borgum.
	Acc. Þaa borg.	Acc. Þar borger.
	Voc. Þu borg.	Voc. Þier borger.
	Abl. Af Þeirre borg.	Abl. Af Þeim borgum.

Sic declinatur Biorg, *adjumentum*: dogg, *pluvia*: laug, *balneum*: laag, *vallis*: taug, *funiculus*: taag, *vimen*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
V. in k.	Nom. Su Skaak.	Nom. Þar skaaker.
	Gen. Þeirrar skaakar.	Gen. Þeirra skaaka.
	Dat. Þeirre skaak.	Dat. Þeim skaakum.
	Acc. Þaa skaak.	Acc. Þar skaaker.
	Voc. Þu skaak.	Voc. Þier skaaker.
	Abl. Af Þeirre skaak.	Abl. Af Þeim skaakum.

Sic declinantur Block, *truncus ligneus*: haunk, *funiculus in formam circuli colligatus*: kueik, *prima cereviſiæ materia*: doſk, *votum*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VI. in l.	Nom. Su Saal.	Nom. Þar Saaler.
	Gen. Þeirrar ſaalar.	Gen. Þeirra ſaalna.
	Dat. Þeirre ſal, vel ſaalu.	Dat. Þeim ſaalum.
	Acc. Þaa ſaal.	Acc. Þar ſaaler.
	Voc. Þu ſaal.	Voc. Þier ſaler.
	Abl. Af Þeirre ſaal, í ſaalu.	Abl. Af Þeim ſaalum.

Sic declinatur Suol, *mora*: fiol, *aſſer*: holl, *aula*: kuisl, *particula fluvii*, vel *amnis ſcaturiens*: mol, *ſpatium ſoli lapillis*, & *ſcrupulis obſitum*: miell, *candida*, & *recens nix nondum condenſata*: ppol, *paſſio*: skaal, *phyala*: vll, *lana*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VII. in m.	Nom. Su Skomm.	Nom. Þar Skammer.
	Gen. Þeirrar skammar.	Gen. Þeirra skamma.
	Dat. Þeirre skomm.	Dat. Þeim skommum.
	Acc. Þaa skomm.	Acc. Þar skammer.
	Voc. Þu skomm.	Voc. Þier skammer.
	Abl. Af Þeirre skomm.	Abl. Af Þeim skommum.

Sic flectuntur Vomm, *nævus*, *dedecus*: skalm, *genus enſis*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VIII. in n.	Nom. Su Baun.	Nom. Þar Bauner.
	Gen. Þeirrar baunar.	Gen. Þeirra bauna.
	Dat. Þeirre baun.	Dat. Þeim baunum.
	Acc. Þaa baun.	Acc. Þar bauner.
	Voc. Þu baun.	Voc. Þier bauner.
	Abl. Af Þeirre baun.	Abl. Af Þeim baunum.

Sic declinantur Boon & bæn, *oratio*, *preces*: brun, *extremitas alicujus rei*: eign, *poſſeſſio*: ſonn, *nix condenſata*: grein, *ramus*, item *ſententia*: gron, *labrum bovis ſuperius*: huon, *flos Angelicæ*: hafn, *portus*: lauſn, *redemptio*: *ſolutio*: oogn, *terror vehementiſſimus*: orn, *mica*: orn, *aquila*: kaun, *experientia*, item *adverſitas*: ſogn, *fama*, & *rumor vulgi*: ſponn, *ſpithama*: tonn, *dens*: tiorn, *ſtagnum*, ſeu *lacus*: von, *ſpes*: vorn, *defenſio*, *munitio*: Run, *Runa*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
IX. in þ.	Nom. Su Kloo.	Nom. Þar Klar.
	Gen. Þeirrar klooar.	Gen. Þeirra klooa.
	Dat. Þeirre kloo.	Dat. Þeim kloom.
	Acc. Þaa kloo.	Acc. Þar klar.
	Voc. Þu kloo.	Voc. Þier klar.
	Abl. Af Þeirre kloo.	Abl. Af Þeim kloom.

Sic flectuntur floc, *pulex*: loo *tormentum*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
X. in p.	Nom. Su Greip.	Nom. Þar Greipar.
	Gen. Þeirrar greipar.	Gen. Þeirra greipa.
	Dat. Þeirre greip.	Dat. Þeim greipum.
	Acc. Þaa greip.	Acc. Þar greipar.
	Voc. Þu greip.	Voc. Þier greipar.
	Abl. Af Þeirre greip.	Abl. Af Þeim greipum.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XI. in r.	Nom. Su Vor.	Nom. Þar varer.
	Gen. Þeirrar varar.	Gen. Þeirra vara.
	Dat. Þeirre vor.	Dat. Þeim vorum.
	Acc. Þaa vor.	Acc. Þar varer.
	Voc. Þu vor.	Voc. Þier varer.
	Abl. Af Þeirre vor.	Abl. Af Þeim vorum.

Sic declinantur Þor, *inter*: cor, *decubatio*: ofer, *ſcabellum*: ſtor, *juncus*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XII. in ſ.	Nom. Su Droos.	Nom. Þar. Drooſer.
	Gen. Þeirrar drooſar.	Gen. Þeirra drooſa.
	Dat. Þeirre droos.	Dat. Þeim drooſum.
	Acc. Þaa droos.	Acc. Þar drooſer.
	Voc. Þu droos.	Voc. Þier drooſer.
	Abl. Af Þeirre dros.	Abl. Af Þeim drooſum.

Sic declinantur Gaas, *anſer*: kraas, *epulum delicatum*: krums, *culullus*, vel *fidelia*: nos, *naſus*: raas, *diſcurſitatio*: roos, *roſa*: Þioos, *portio*, vel *ceti*, vel *alterius cadaveris partiti*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIII. in t.	Nom. Su Ambaatt.	Nom. Þar Ambaatter.
	Gen. Þeirrar ambaattar.	Gen. Þeirra ambaatta.
	Dat. Þeirre ambaatt.	Dat. Þeim ambattum.
	Acc. Þaa ambaat.	Acc. Þar ambaatter.
	Voc. Þu ambaatt.	Voc. Þier ambaattez.
	Abl. Af Þeirre ambaat.	Abl. Af Þeim ambattum.

Sic declinantur Aaſt, *amor*: braut, *via*: droott, *populus*: magt, *potentia*: naudpurfft, *neceſſitas*: riſt, *crater*: ſoott, *morbus*: ſuoot, *mulier*: ſueit, *populus*, item *provincia*: att, *ſtemma*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIV. in u.	Nom. Su Trum.	Nom. Þar Trunr.
	Gen. Þeirrar trnar.	Gen. Þeirra trnna.
	Dat. Þeirre trnu.	Dat. Þeirre trnu.
	Acc. Þaa trnu.	Acc. Þaa trnu.
	Voc. Þu trnu.	Voc. Þier trnur.
	Abl. Af Þeirre trnu.	Abl. Af Þeim trnum.

Sic declinantur Brnu, *pons*: frnu, *matrona*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XV. in y.	Nom. Su Mey.	Nom. Þar meyar.
	Gen. Þeirrar meyar.	Gen. Þeirra meyia.
	Dat. Þeirre mey.	Dat. Þeim meyium.
	Acc. Þaa mey.	Acc. Þar meyiar.
	Voc. Þu mey.	Voc. Þier meyiar.
	Abl. Af Þeirre mey.	Abl. Af Þeim meyium.

Par-

Paradigma monoſyllaborum in a.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom. Su Aa.	Þar Aar.
Gen. Þeirrar aa.	ſimplici caret.
Dat. Þeirre aa.	Þeim aam.
Acc. Þaa aa.	Þar aar.
Voc. Þu aa.	Þier aar.
Abl. Af Þeirre aa.	Af Þeim aam.

Sic declinantur Giaa, *hiatus terræ*: ſlaa, *mephytis*: raa, *antenna*, item *locus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus*.

Obſervationes in Secundam Declinationem.

I. Quoties ö breviſſ. in ultima Nom. Sing. occurrerit, mutatur in Genit. Sing. & Nom. Gen. Ac. & Vocat. Plur. N. in a breve, id quod è Parad. hujus Declin. III. liquidum evadit: nom. Sing. Toff, g. tafar. nom. plur. Taffer, g. tafa, ac. taffer & v. tafer. Sic Önd, *anima*, andar in g. Sing. & ander in nom. Pl. Excipe ör, *telum*, quæ ö in omnibus utriuſque num. Caſib. retinet. Sed de hac vocula vide plura Obſervatione VII. Fiödur, *calamus*, præter hanc mutationem ö penultimi in a, etiam r anteponit terminationibus, ar, er, a, & um, ut g. Sing. fiadrar non fiadar, (habet etiam invariatè fiödur) nom. Plur. fiadrer, g. fiadra, d. fiödrum, *&c.*

II. Quoties Dyphthongus au præcedit terminationem ng, mutatur in aa longum in gen. tam Sing. quàm Plur. ut, Staung, *haſta*, gen. S. ſtaangar, gen. Pl. ſtaanga. Spaung, *lamina*, ſpaangar, ſpaanga. Taung, *forceps*, taangar, taanga. Eadem in nom. acc. & voc. Plur. mutatur vel in aa nt ſpaanger, vel in ei ut ſpeingur, teingur, ſteingar. Utrumque enim in uſu eſt. Vide de his plura Obſervat. VIII.

III. E ante I mutatur in genit. Sing. & nom. gen. & voc. Plur. in a breve, ut, Þiel, *lima*, Þialar: Þialer, Þiala, Þialer.

IV. Oo longum ante k, t, tranſit in diphthongum æ in nom. acc. voc. Plur. ut, Book, *liber*, bækur. Brook, *bracca*, brækur. Root, *radix*, rætur. Noot, *rete*, nætur. His adde glööd, *favilla*, glædur. Item Mooder, *mater*, & Dooter, *filia*, quæ dyphthongum æ etiam in genit. Pl. retinent, Mædra, Dætra. Excipe deſinentia in *geminum* t, ut, ſoott, *morbus*, dröott, *populus*, in quibus oo invariatum in omnibus utriuſque numeri tam rectis quàm obliquis manet. Idem eandem in fine, nulla ſequente conſona, mutationem ibidem ſuſtinet, ut, flöo, *pulex*, flær. klöo, *unguis*, klær. Excipe kroo, *taberna cerevisiaria*, & ſtoo, *focus*, quæ nom. acc. voc. Pl. formant adjiciendo ad oo finale nominativi ſingularis r: ut, Kroor, ſtoor. Id quod etiam monoſyllabis in aa longum ſolemne eſt, ut, ſlaa, *mephytis*, ſlaar. giaa, *hiatus terræ*, giaar. raa, *locus*, vel *angulus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus*, raar. loo, *floccus*, & roo, *quies*, carent Plurali Num.

V. Tria hæc: Önd, *anas*, örn, *aquila*, & hönd, *manus*, mutant ö in e in nom. acc. & voc. Plur. ut Endur, ernur, hendur, quanquam etiam höndur in uſu eſt. In reliquis primæ obſervationis ductum ſequuntur. Örn antiquis maſculini generis habebatur.

VI. Deſinentia in an breve, terminationem um b. etiam admittunt, & vice verſâ, ut, Andvarpan, vel andvorpun, *ſuſpirium*, (ubi nota quoque mutationem à penult. in ö) bodán, *nuncius*, vel bodun. predikan vel predikun, *concio*. ſaurgan vel ſaurgun, *inquinatio* ylfftan vel ylfftun, *ejulatio*. vingan vel vingun, *amicitia*, *favor*. skemtan vel skemtun, *oblectamentum*. A priore terminatione, an, formantur nom. gen. acc. & voc. Plur. ut, Andvarpaner, andvarpana, andvarpaner, andvarpaner. A poſteriore um, dativus & abl. Plur. ut andvorpunum. Ab utraque omnes obliqui ſingulares, ut gen. andvarpanar vel andvorpunar, dat. andvarpan vel andvorpun, acc. voc. abl. idem. Genitivus tamen Singularis elegantius in unar finitur.

VII. Finita in ing, ung, & y formant nom. acc. & voc. Plur. in ar, breve, ut freiſting, *tentatio*, freiſtingar; hornung, *æruma*, hornungar: Mey, *Virgo*, Meyar. His adde reim, *ligula*, reimar: naal, *acus*, naalar: dol. *funiculus coreaceus*, dolar: aar, *remus*, aarar. Egg, *acies*, dregg, *fex*, naudſyn, *neceſſitas*, præterquam quod eoſdem tres caſus in ar faciunt, etiam i anteponunt terminationibus ar, a, & um, ut genit. Sing. & nom. acc. & voc. Plur. Eggiar, gen. Pl. eggia, dat. & ab. Pl. eggium. Sic dreggiar, dreggia, dreggium: Naudſyniar, naudſynia, naudſynium. Ör, *jaculum*, ibidem ö ponit Örvar, örva. Lifur, *jecur*, heic r interſerit, livrar, lifra, lifrum. Sic Mædra, mædrum: Dætra, dætrum: Syſtra, ſyſtrum, à nom. Sing. Mooder, Dooter, Syſter. De quarum vocum gen. S. ut & nom Pl. vide Obſ. ſeq. ad num. 4.

Sequentia formant Nom. Acc. Voc. Plurales in ur:

VIII. 1. Quæ dyphthongos æ & au ante terminationem ng habent, ut Sang, *lectus*, ſængur: ſtaung, ſteingur: ſpaung, ſpeingur: taung, teingur.

2. Habentia oo longum antè finales nd, k, & t, ut, hönd, hendur, vel hendur: önd, *anas*, endur: kind, *creatura*, kindur: book, bækur: brook, *bracca*, brækur: root, rætur: not, nætur. Noott,

nox, habet in genit. Sing. nætur, vel naattar: dat. noott vel noottu, vel naatt: acc. nóott, voc, noott, abl. noott, noottu, vel naatt. Nom. Pl. nætur, gen. naatta, dat. noottum, acc. nætur, voc. nætur, abl. noottum. Nioor, *rete*, habet nom. acc. & voc. Plur. communes cum noott: aliàs regulariter formatur. Ab hac Regula iterum excipiuntur in t *geminum* terminata, ut, Sroott, ſoott, iproott, quæ analogiam ſequuntur.

3. Quæ Dyphthongum ei vel íi longum habent ante k, finale, ut Eik, *arbor*, eikur: ſteik, *aßum*, ſteikur: Bryk, *ſponda*, brykur: tyk, *canicula*, tykur: byk, *ſinus terræ*, bykur: ſlyk, *lacera veſtis*, ſlykur. His adde Seit, *capra*, ſeitur.

4. Cognationis Vocabula: Mooder, Sootter, Syſter: Mædur, Sætur, Syſtur. Et hæc gen. Sing. etiam in ur anomalos faciunt, Sootur, Moodur. Syſtur. Id quod etiam in Mioolk, *lac*, mioolkur in gen. Sing. uſus approbavit. Sed hæc vox uti apud Latinos, ita *Iſlandos* caret Plurali numero.

IX. Anomala ſunt: ær, *agna*: kyr, *vacca*, quæ ſic declinantur: nom. ær, gen. ærennar vel ærnar, quod utrumque compoſitionem ſapit. Cæteros caſus Sing. à vocula aa *amnis* mutatur, ut dat. acc. & abl. aa. nom. & acc. Pl. ær, gen. aanna, dat. & abl. aam, itidem compoſitè. Sic Kyr, gen. kuar, dat. acc. & abl. kuu. Nom. acc. & voc. Plur. kyr, gen. kuna, dat. & abl. kuum.

X. Monoſyllaba in u nom. ac. & voc. Plur. formant adjiciendo ad terminationem nom. Sing. r. Fruu, *matrona*, facit Fruur: bruu, *pons*, bruur: truu, *fides*, truur.

XI. Mus, *mus*, & Lus, *pediculus*, nom. acc. & voc. Plur. formant in ys, Mys, Lys. Brun, *palpebra*, ibidem facit bryr. Reliqua quæ his Obſervationibus non comprehenduntur, præmiſſorum Paradigmatum amuſſim ſequuntur.

Tertia Declinatio Simplex

Eſt Nominum Maſculinorum & Neutrorum in d, l, n, r, ſ, x, & Neutrorum ſaltem in b, c, f, g, i, k, m, o, p, t, u finitorum. Hujus Genitivus Singularis regulariter terminatur in ſ, ut, Sa GVD, *DEUS*, Gvds: Þad blad, *folium*, blads: ſa fugl, *avis*, fugls: Þad hiol, *rota*, hiols: ſa hraffn, *corvus*, hraffns: Þad bein, *os*, beins: ſa heſtur, *equus*, heſts: Þad haar, *crinis*, haars: ſa has, *ſtabulum boum*, háß: Þad glas, *vitrum*, glaß: ſa lax, *ſalmo*, laxs: Þad ſax, *juba*, ſaxs. Sic Þad lamb, *agnus*, lambs: ſæde, *ſemen*, ſædis: haff, *pelagus*, haffs: trog, *linter*, trogs: hey, *fœnum*, heys: bak, *tergum*, baks: kaam, *macula*, kaams: hroo, *lacera res*. hroos: skip, *navis*, skips: ſpiot, *haſta*, ſpiotß: bu, *res familiaris*, buß.

Paradigmata Tertiæ Declinationis.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
I. in d *Maſculinum.*	Nom.	Sa Gud.	Þeir Guder.
	Gen.	Þeß Guds.	Þeirra Guda.
	Dat.	Þeim Gude.	Þeim Gudum.
	Acc.	Þann Gud.	Þaa Gude.
	Voc.	Þu Gud.	Þier Guder.
	Abl.	Af Þeim Gude.	Af Þeim Gudum.
II. in d *Neutrum.*	Nom.	Þad Blad.	Þaug Blod.
	Gen.	Þeß blads.	Þeirra blada.
	Dat.	Þui blade.	Þeim blodum.
	Acc.	Þad blad.	Þaug blod.
	Voc.	Þu blad.	Þier blod.
	Abl.	Af Þui blade.	Af Þeim blodum.

Ad hunc fermè modum declinantur reliqua Neutra in d.

Bad	*Balneum.*	halld	*manubrium.*	Skaalld	*Poeta.*
band	*ligamen.*	hlad	*platea.*	ſpad	*opſonium.*
bard	*extremitas rei.*	hliood	*vox, ſonus.*	ſpialld	*tabula.*
blood	*ſanguis.*	hoffud	*caput.*	ſprund	*fœmina.*
bod	*nuncius.*	Jood	*fœtus.*	ſod	*jus culinare.*
bragd	*deceptio.*	Keralld	*vas.*	ſtood	*Equi admiſſarii, & equæ quæ ad faciendum genus alluntur.*
braud	*panis.*	Land	*terra.*		
Flagd	*monſtrum.*	laad	*ſolum.*		
fliood	*mulier*, Poët.	lood	*glans.*		
flood	*Aquarum inundatio, acceſſus maris.*	Mord	*cædes clandeſtina.*	ſtryd	*bellum.*
		Nyd	*Rejectanea, contumelia.*	ſverd	*enſis.*
Graad	*maculæ.*			Tad	*Excrementum aridum.*
Haad	*irriſio.*	Ord	*verbum.*		
hafalld	*filum groſſum.*	Rod	*cuticula piſcium.*	Vad	*vadum.*

Sing-

		Singulariter.	Pluraliter.
III. in l *Maſcul.*	Nom.	Sa ſugl.	Þeir ſuglar.
	Gen.	Þeß ſugls.	Þeirra ſugla.
	Dat.	Þeim ſugle.	Þeim ſuglum.
	Acc.	Þann ſugl.	Þaa ſugla.
	Voc.	Þu ſugl.	Þier ſuglar.
	Abl.	Af Þeim ſugle.	Af Þeim ſuglum.

Sic declinantur aſl, *fornax*: gabl, *terminus*: iaxl, *dens molaris*: vagl, *trabs*, &c.

		Singulariter.	Pluraliter.
IV. in l *Neutrum.*	Nom.	Þad hiool.	Þaug hiool.
	Gen.	Þeß hiols.	Þeirra hioola.
	Dat.	Þui hioole.	Þeim hioolum.
	Acc.	Þad hiool.	Þaug hiool.
	Voc.	Þu hiool.	Þier hiool.
	Abl.	Af Þui hioole.	Af Þeim hioolum.

Sic declinantur:

Baal	*Incendium.*	gil	*hiatus montium.*	ſkrimſl	*monſtrum.*
beiſl	*frænum.*	gool	*ululatus.*	ſel	*mappalia.*
briaal	*affectatio.*	Hagl	*grando.*	ſvingl	*vertigo.*
brixl	*exprobratio.*	hel	*lethum.*	ſpil	*luſus.*
Dægol	*novitia.*	Jel	*nimbus.*	Tagl	*cauda equina.*
Fall.	*caſus.*	Kall	*vocatio, clamor.*	taal	*deceptio.*
fiall	*mons.*	kol	*carbo.*	troll	*gigas.*
fiſl	*demens.*	Miol	*far.*	tungl	*luna.*
fool	*iracundus.*	maal	*ſermo, loquela.*	Viel	*cauda avis.*
fell	*acclivitas.*	Ol	*cereviſia.*	Þil	*ſponſa.*
Gall	*fel.*	Ragl	*lentum iter.*	Þol	*patientia, tolerantia.*
gagl	*mulier nauci & nihili.*	Skil	*diſtinctio, cognitio.*		

		Singulariter.	Pluraliter.
V. in n *Maſcul.*	Nom.	Sa Hrafn.	Þeir Hrafnar.
	Gen.	Þeß hrafns.	Þeirra hrafna.
	Dat.	Þeim hrafne.	Þeim hrafnum.
	Acc.	Þann hrafn.	Þaa hrafna.
	Voc.	Þu hrafn.	Þier hrafnar.
	Abl.	Af Þeim hrafne.	Af Þeim hrafnum.

Sic declinantur:

Aan	*Defectus.*	Offn	*fornax.*	Teinn	*lamina.*
Daun	*odor.*	Sveinn	*puer, miniſter.*	turn	*turris.*
daan	*ſervus.*	ſteinn	*lapis.*	Vagn	*currus.*
Rom-paan	*ſodalis.*	ſveffn	*ſomnus.*	Þorn	*fibula.*
		ſtafn	*prora*, vel *puppis.*		

		Singulariter.	Pluraliter.
VI. in n *Neutrum.*	Nom.	Þad Bein.	Þaug Bein.
	Gen.	Þeß beins.	Þeirra beina.
	Dat.	Þui beine.	Þeim beinum.
	Acc.	Þad bein.	Þaug bein.
	Voc.	Þu bein.	Þier bein.
	Abl.	Af Þui beine.	Af Þeim beinum.

Sic declinantur:

Akarn	*Acus -ris.*	Baun	*ulcus*	Raan	*ſpolium.*
Bann	*damnum, excommunicatio.*	korn	*fruges.*	ragn	*maledicentia.*
barn	*infans puer, i puella.*	kotun	*goſſypium.*	regn	*pluvia.*
Fen.	*puteus.*	Laan	*mutuum, fortuna.*	Safn	*collectio.*
Gagn	*utilitas.*	laatun	*æs.*	skinn	*pellis.*
Horn.	*cornu, angulus.*	loon	*ſtagnum.*	skrin	*ſcrinium.*
Jaarn	*ferrum.*	Magn	*vires, robur.*	Talfn	*branchiæ cetorum.*
		Nafn	*nomen.*	Vopn	*arma.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
VII. in r *Maſcul.*	Nom.	Sa Heſtur.	Peir Heſtar.
	Gen.	Peſs heſts.	Peirra heſta.
	Dat.	Peim heſte.	Peim heſtum.
	Acc.	Pann heſt.	Pau heſta.
	Voc.	Pu heſtur.	Pier heſtar.
	Abl.	Af Peim heſte.	Af Peim heſtum.

Sic declinantur:

Arngeir	*Lancea.*	glopur	*ſtultus.*	liuſlingur	*dæmon ſubterraneus*
askur	*vaſculum.*	gammur	*draco.*	Maagur	*affinis.* [*milit.*
arfur	*hæreditas.*	gaddur	*clavus ingens.*	mannur	*os, ru.*
attungur	*Species menſuræ.*	Halmur	*paleæ.*	madkur	*vermis.*
Baklingur	*libellus.*	hattur	*pileus.*	Nyſlungur	*rex* Poët.
brandur	*titio*, item *gladius*, Poët.	hagur	*conditio.*	nidur	*ſuſurrus.*
haukur.	*lagena.*	hualur	*balæna, cetus.*	Oddur	*mucro.*
Dagur	*dies.*	hundur	*canis.*	Pilltur	*puer.*
dalur	*vallis.*	hamur	*exuviæ.*	pittur	*puteus.*
domur	*judicium.*	hrutur	*aries.*	preſtur	*paſtor.*
duergur	*pumilio, nanus.*	hvolpur	*parvulus canis.*	peningur	*pecunia.*
draugur	*ſpectrum.*	hnyſſur	*culter.*	punctur	*punctum.*
dreingur	*famulus.*	hialmur	*galea.*	pſalmur	*pſalmus.*
draumur	*ſomnium.*	haaleiſtur	*ſoccus.*	Riffur	*lignum tranſverſum, cui telam texturi appenduni.*
dinckur	*fragor.*	hoffrungur	*delphinus.*	roſtungur	*aper marinus.*
Elldur	*ignis.*	hriggur	*dorſum.*	reffur	*vulpes.*
Fiskur	*piſcis.*	haugur	*tumulus.*	reidingur	*ephippium, dorſuale.*
floor	*cloaca.*	hooffur	*ungula equina.*	reikur	*fumus.*
fauskur	*lignum aridum.*	Jalkur	*quod groſſum eſt.*	reikaffur	*fornax.*
fontur	*baptiſterium.*	Buedlingur	*rythmus.*	reikningur	*rationes.*
fiordungur	*quadrans*, vel *quarta pars.*	kalffur	*vitulus*, vel *vitula.*	reitur	*ſpatium ſoli.*
faakur	*equus* Poët.	kambur	*pecten.*	raffur.	*lupus, furioſus.*
farleikur	*jumentum.*	klettur	*rupes, cautes.*	Strypur	*nudus homo.*
froodleikur	*eruditio.*	kaleikur	*calix.*	skutur	*puppis.*
fleigur	*cuneus.*	koppur	*matula.*	ſylungur	*trutta.*
Gridungur	*taurus.*	kongur	*rex.*	slopper	*album.*
gomur	*palatum.*	kroppur	*corpus.*	ſtormur	*tempeſtas.*
gripur	*armentum.*	kidlingur	*hædus.*	Tarffur	*taurus.*
gieſtur	*hoſpes.*	kolffur	*crotalus.*	titlingur	*avicula.*
glerungur	*ſolum glacie rigens.*	kiaffur	*os*, de beſtiis dicitur.	Vargur	*furioſus.*
glæpur	*ſcelus.*	kuckur	*hychamus.*	Ulffur	*lupus.*
gickur	*ſcurra.*	Latungur	*homo ſuperbiens.*	Pioffur	*fur.*
gardur	*agger.*	laupur	*ſcrinium, quo lanifices lanam ſervant.*	Proſtulldur	*limen*, &c.
		leikur	*ludus.*		

Quibus tamen ſi qua ineſt varietas, obſervationibus monebitur.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
VIII. in r *Neutrum.*	Nom.	Pad Haar.	Paug Haar.
	Gen.	Peſs haars.	Peirra haara.
	Dat.	Pui haare.	Peim haarum.
	Acc.	Pad haar.	Poug haar.
	Voc.	Pu haar.	Paug haar.
	Abl.	Af Pui haare.	Af Peim haarum.

Sic declinantur:

Aar	*Annus.*	Gler	*vitrum.*	Nolldur	*murmur.*
Bor	*bacca.*	Haar	*crinis.*	Par	*par.*
bur	*promptuarium.*	hreidur	*nidus.*	Skier	*ſcopulus.*
Dyr	*animal brutum.*	Jlfur	*ejulatio.*	ſpor	*veſtigium.*
Faar	*periculum, inſania.*	Tier.	*vas.*	ſumar	*æſtus.*
far	*itio*, item *navis* Poët.	tuer	*libellus.*	Vor	*ver.*
flaustur	*navis* Poët.	Lær	*femur.*	Por	*audacia.*
		ledur	*corium.*		

Sing-

IX. in ſ Maſcul.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Nom.	Sa Baas.	Þeir Baaſar.
Gen.	Þeß baaß.	Þeirra baaſa.
Dat.	Þeim baas.	Þeim baaſum.
Acc.	Þann baaß.	Þaa baaſa.
Voc.	Þu baas.	Þier baaſar.
Abl.	Af Þeim baas.	Af Þeim baaſum.

Sic declinantur:

Aas	*Lignum oblongum.*	Haus	*caput.*	Meis	*inſtrumentum lignéum quo fœnum portatur.*
Dans	*choreæ.*	hnaus	*ceſpes.*		
daus	*clunis.*	hals	*collum.*	Os	*oſtium fluviorum.*
fans	*impedimenta.*	Krans	*corolla.*	Raß	*culus.*
foß	*cataracta.*	koß	*oſculum.*	Is	*glacies.*
Grys	*ſucula.*	kroß	*crux.*	Þuß	*gigas.*
glans	*ſplendor.*	Laas	*ſera.*		

X. in ſ Neutrum.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Nom.	Þad Glas.	Þaug Glas.
Gen.	Þeß glaß.	Þeirra glaſa.
Dat.	Þui gláſe.	Þeim gloſum.
Acc.	Þad glás.	Þaug glos.
Voc.	Þu glas.	Þier glos.
Abl.	Af Þui glaſe.	Af Þeim gloſum.

Sic declinantur:

Eß	*Veredus* Poët.	ſtis	*cachinnatio.*	Lióos	*lux.*
fios	*bovile.*	Glis	*levis.*	Pills	*veſtis muliebris.*
ſlangs	*inſultatio.*	gras	*gramen.*	Skaß	*mulier impudica.*
ſlas	*præcipitatio.*	Þus	*domus.*	Þos	*puſtula.*

XI. in ɣ Maſcul.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Nom.	Sa Lax.	Þeir Laxar.
Gen.	Þeß laxs.	Þeirra laxa.
Dat.	Þeim laxe.	Þeim loxum.
Acc.	Þann lax.	Þaa laxa.
Voc.	Þu lax.	Þier laxar.
Abl.	Af Þeim laxe.	Af theim loxum.

XII. in ɣ Neutrum.		
Nom.	Þad Fax.	Þaug Fox.
Gen.	Þeß faxs.	Þeirra faxa.
Dat.	Þui faxe.	Þeim foxum.
Acc.	Þad fax.	Þaug fox.
Voc.	Þu fax.	Þier fox.
Abl.	Af Þui faxe.	Af Þeim foxum.

Sic declinantur: Fox, *vulpes*: Vax, *cera*, &c.

XIII. in b Neutr.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Nom.	Þad Lamb.	Þaug Lomb.
Gen.	Þeß lambs.	Þeirra lamba.
Dat.	Þui lambe.	Þeim lombum.
Acc.	Þad lamb.	Þaug lomb.
Voc.	Þu lamb.	Þier lomb.
Abl.	Af Þui lambe.	Af Þeim lombum.

Sic declinantur: Drabb, *nugæ*: drámb, *ſuperbia*: Kvabb, *frequens & tædioſa petitio*: Rabb, *nugamentum*: Þamb, *tentigo*, &c.

XIV. in c Neutrum.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Nom.	Þad Sæde.	Þaug Sæde.
Gen.	Þeß ſædis.	Þeirra ſæda.
Dat.	Þui ſæde.	Þeim ſædum.
Acc.	Þad ſæde.	Þaug ſæde.
Voc.	Þu ſæde.	Þier ſæde.
Abl.	Af Þui ſæde.	Af Þeim ſædum.

Sic declinantur:

ade	*Mus.*	Innſigle	*ſigillum.*	ſinne	*affectus.*
Bæle	*lectus, recubatio.*	Beyre	*lorum.*	Trie	*lignum.*
bræde	*furor.*	klæde	*veſtis.*	trine	*roſtrum.*
brine	*cos.*	knie	*genu.*	trippe	*equula.*
Dæle	*vallis.*	kuæde	*cantilena.*	Vie	*ſacramentum, juſtitium.*
Efne	*materia.*	Liene	*lamina.*		
eple	*pomum.*	Mitte	*medium hominis.*	Hann Giordiſt Dargur i Dies Dm/ Bialneſinga Saga/ *Vi-lavit, ſeu exuit ſacramentum.*	
enne	*frons.* [*ſus.*	milltre	*ſplen.*		
erende	*negotium,* item *ver-*	merke	*ſignum.*		
einge	*pratum.*	Miſte	*ornatus muliebris.*		
fæde	*pabulum.*	Rikte	*fama.*	vielinde	*gula.*
fære	*funis.*	ræſe	*cuniculus,* ſeu *in-cile.*	vige	*munimentum.*
fræde	*informatio.*			veske	*ſcrinium, pixis.*
Gillde	*convivium, pretium.*	Sæte	*ſedes.*	virke	*vallum.*
Hneppe	*quantum brachiorum amplexu includi poteſt.*	ſpie	*ludibrium.*	vellde	*potentia.*
		ſnære	*reſtis.*	Pife.	*furtum.*
		skiæde	*materia calcei.*	Pyrtte	*lotio.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XV. in f *Neutrum.*	Nom.	Þad Haf.	Þaug Hof.
	Gen.	Þeß haſs.	Þeirra haſa.
	Dat.	Þui haſe.	Þeim hofum.
	Acc.	Þad haf.	Þaug hof.
	Voc.	Þu haf.	Þier hof.
	Abl.	Af Þui haſe.	Af Þeim hofum.

Sic declinantur:

Bref	*Literæ.*	klof	*femorum intercapedo.*	skrof	*glacies rara & tenuis.*
Ef	*dubium.*	Laf	*ora veſtis.*	ſtef	*verſus intercalaris.*
Golf	*pavimentum.*	lof	*laus.*	Vif	*fœmina.*
Hvolff	*lacunar.*	Vef	*naſus.*	vaf	*involutio.*
Þif	*contentio.*	Rif	*coſta.*	Þoff	*condenſatio.*
klof	*corpus.*	Skref	*paſſus.*	Þrif.	*nutritio.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XVI. in g *Neutrum.*	Nom.	Þad Treg.	Þaug Treg.
	Gen.	Þeß trogs.	Þeirra troga.
	Dat.	Þui troge.	Þeim trogum.
	Acc.	Þad treg.	Þaug treg.
	Voc.	Þu treg.	Þier treg.
	Abl.	Af Þui troge.	Af Þeim trogum.

Sic declinantur.

Biarg	*ſaxum.*	flagg	*vexillum navium.*	klagg	*rixa.*
berg	*idem.*	Grugg	*fex.*	Plagg	*ſupellex.*
Egg	*ovum.*	Hregg	*imber.*	Sigg	*callus.*
Faang	*ſinus.*	Lag	*modus, tonus.*	Vyg	*cædes.*
farg	*preſſura.*	leg	*cubatio.*	Þang	*alga.*

Þing *forum, res.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XVII. in y *Neut.*	Nom.	Þad Hey.	Þaug Hey.
	Gen.	Þeß heys.	Þeirra heya.
	Dat.	Þui heye.	Þeim heyum.
	Acc.	Þad hey.	Þaug hey.
	Voc.	Þu hey.	Þier hey.
	Abl.	Af Þui heye.	Af Þeim heyum.

Sic declinantur: By, *apis*; bly, *plumbum*: Dy, *puteus*: Grey, *canis*: Mus, *muſca*: Sly, *vilumium*: Sly, *ſtuppa*: sky, *nubes*: Þy, *mancipium*: Hræ, *cadaver*, &c.

Singu-

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XVIII. in k *Neut.*	Nom.	Þad Bak.	Nom. Þaug Bok.
	Gen.	Þeß baks.	Gen. Þeirra baka.
	Dat.	Þui bake.	Dat. Þeim bokum.
	Acc.	Þad bak.	Acc. Þaug bok.
	Voc.	Þu bak.	Voc. Þier bok.
	Abl.	Af Þui bake.	Abl. Af Þeim bokum.

Sic declinantur:

Bik	*pix.*	Lok	*operculum.*	ſnack	*tumultus, ſuſurrus.*
Sik	*curſus.*	lyk	*funus.*	ſuck	*lucta.*
Fiuk	*tempeſtas nivoſa.*	Mak	*maceratio, tranquillitas.*	ſlok	*heluatio.*
folk	*populus.*		Inde Omak *moleſtia.*	Tak	*ictus.*
Bak	*uncinnus.*	mauk	*mixtio.*	tack	*clamor opilionum.*
hnauk	*labor.*	Ok	*jugum.*		Inde ad tacka *clamoribus gregem pellere.*
hrak	*res contemta.*	Rak	*ellychnium.*	Verk	*opus.*
hvik	*inconſtantia.*	rik	*pulvis.*	vik	*ſinus.*
Juck	*jus.*	Sparlak	*aulæum.*	Þak	*tectum.*
Þuak	*garritus.*				

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XIX. in m *Neut.*	Nom.	Þad Baam.	Nom. Þaug Baam.
	Gen.	Þeß kaams.	Gen. Þeirra kaama.
	Dat.	Þui kaame.	Dat. Þeim kaamum.
	Acc.	Þad kam.	Acc. Þaug kaam.
	Voc.	Þu kaam.	Voc. Þier kaam.
	Abl.	Af Þui kaame.	Abl. Af Þeim kaamum.

Sic declinantur: Fum, *feſtinatio*: Hrym, *pruina, ærugo*: Þrym, *novilunium*: Blaam, *obſcænus ſermo*: Rym, *calendarium*: rum, *lectus*: Skrum, *jactantia*: ſkuum, *ſpuma*: ſtam, *balbuties*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XX. in o *Neutrum.*	Nom.	Þad Hroo.	Nom. Þaug Hroo.
	Gen.	Þeß hroos.	Gen. Þeirra hroa.
	Dat.	Þui hroe.	Dat. Þeim hroum.
	Acc.	Þad hroo.	Acc. Þaug hroo.
	Voc.	Þu hroo.	Voc. Þier hroo.
	Abl.	Af Þui hroe.	Abl. Af Þeim hroum.

Sic declinatur Þioo, *femur*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XXI. in p *Neut.*	Nom.	Þad Skip.	Nom. Þaug Skip.
	Gen.	Þeß skips.	Gen. Þeirra skipa.
	Dat.	Þui skipe.	Dat. Þeim skipum.
	Acc.	Þad skip.	Acc. Þaug skip.
	Voc.	Þu skip.	Voc. Þier skip.
	Abl.	Af Þui skipe.	Abl. Af Þeim skipum.

Sic declinantur:

Draap	*Nex.*	hroop	*clamor, probrum.*	Saup	*ſorbillum.*
Geip	*jactatio, exaggeratio.*	Krap	*ejulatio.*	ſtaup	*poculum.*
grip	*rapina.*	Oop	*aqua nive mixta.*	ſorp	*quiſquiliæ.*
Hrip	*dolium.*	Reip	*reſtis.*	Varp.	*ora calcei, pullatio.*
hlaup	*curſus, ſaltus, coagulum.*	raup	*jactantia.*	Þrep.	*pars parietis prominens.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XXII. in t *Neut.*	Nom.	Þad Spioot.	Nom. Þaug Spioot.
	Gen.	Þeß ſpioots.	Gen. Þeirra ſpioota.
	Dat.	Þui ſpioote.	Dat. Þeim ſpiootum.
	Acc.	Þad ſpioot.	Acc. Þaug ſpioot.
	Voc.	Þu ſpioot.	Voc. Þier ſpioot.
	Abl.	Af Þui ſpoote.	Abl. Af Þeim ſpiootum.

Sic declinantur:

Aat	*Esus, comestio.*	Baſt	*jactus*, item *vestis muliebris.*	rollt	*vagatio.*
andlit / auglit	*vultus, facies.*			roſt	*cerevisia.*
		kiot	*caro.*	Slot	*arx.*
aflaat	*indulgentiæ.*	kot	*thorax, prædiolum.*	ſpott	*ludibrium.*
Bit	*morsus.*	Laſt	*vituperatio.*	ſtafft	*manubrium, scapus.*
brot	*delictum, fractio.*	liereft	*linum.*	ſtaut / ſtraut	*ornamentum, mundus.*
Drit	*excrementum.*	loft	*aer, camera.*		
Faz	*vestis, patina.*	laat	*gestus, obitus.*	ſtaut	*peplum, sinus.*
fet	*pes* menſurâ.	Maat	*exitium, exitus.*	ſtot	*jaculatio, angulus.*
ſtet	*lectisternium.*	malt	*polenta.*	Prot	*defectus*, item *voculæ juris mendicis ergo usque aplicari solitæ, qui proximorum bonis alendi sunt.*
ſlot	*liquamen.*	mungaat	*zythus.*		
froſt	*gelu.*	Naut	*bos.*		
Gat	*foramen.*	nauſt	*statio navium.*		
Hafft	*compes.*	nollt	*cursitatio.*		
holt	*salebræ, glabretum.*	Plunt	*supellex.*		
hauſt	*autumnus.*	Rit	*scriptio, nictatio.*	Vit	*ratio, scientia.*
hret	*aeris in pejus mutatio*	rot	*ictus, putredo.*		

XXIII. in u Neut.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Nom.	Það Bau.	Þaug Bau.
Gen.	Þeſs bauſs.	Þeirra bua.
Dat.	Þui bue.	Þeim bauм.
Acc.	Það bu.	Þaug bau.
Voc.	Þu bau.	Þier bau.
Abl.	Af Þui bue.	Af Þeim bauм.

Sid declinantur: Þiau, *famulitium*: Þau, *Cæsaries*, &c.

Observationes in Tertium Declinationem.

Inflexio nominum Masculinorum Neutrorumque præsertim in ur exeuntium immane quantas habeat difficultates. Quanquam enim Regula illa generalis de terminatione *Secundi Casus* frequentissimâ in ſ initio tradita non usque adeo incerta est; tanti tamen tamque perplexi variationum labyrinthi hêlc occurrunt, ut quid certò statuendum sit, præceptionum multitudine vix decerni queat. Sunt enim alia, quæ rejecta terminatione Nominativi ur Genitivum formant, additâ ad penult. Syllabam literâ s, ut hestur, *equus*, hests in Gen. heſte in dat. *&c.* Alia quæ ad Nominativi terminationem adjiciunt s, nulla rejectâ, quæ in recto casu fuit, literâ, verbi causâ foodur, *pabulum*, foodurs; GVS, *Deus*, GVSS; ſvar, *responsum*, ſuars; hus, *domus*, huſs; gat, *foramen*, gats, *&c.* Sunt denique haud pauca, quæ in formando secundo Casu ur in ar mutant contra hujus Declinationis Analogiam; adeoque in Naturam Nominum Fœmininorum Secundæ Declinationis degenerare videntur. Quæ res eo minus mira cuiquam accidere debet, quo pluribus perspectum est, ne Latinos quidem hanc ἐπιφάνειαν ignorare. Quippe qui eaſdem voces nunc ad formam primæ, nunc secundæ, nunc etiam secundæ & tertiæ Declinationis variare vitio sibi haud vertunt. Porro in Plurali hujus Declinationis Nominativo nihilo faciliores dissimilium formationum ac observationum Mæandri seſe offerunt. Quædam enim in ar Analogâ exeunt, ut hestar: quædam in er, ut guder. Nec desunt quæ terminationem Nominat. Pluralis ur è primâ Declinatione mutuentur, ut, fætur à footur, *pes*. Ut ad stupendas illas variationes in præsenti conniveam, quæ penultimæ syllabæ in hoc Casu haud rarò contingunt: Veluti cum ponitur æ pro o, a pro u. Item e & o loco a *&c.* Hasce & hoc genus difficultates, si non in solidum tollere, saltem lectori Linguæ nostræ curioso aperire summa ope nitemur. Quo conatu si non aliud obtinuerimus, certè aliis qualemcunque occasionem elaborationi in hac materia tentandi edendique præbebimus, qui fracta cortice ad nucleum faciliori negocio penetrare poterunt. Esto igitur de Genitivo Singulari.

Reg. 1. Definentia in b, d, e, ſ, g, i, k, m, n, o, p, ar, aar, ar. aur, er, eir, yr, or, oor, & monosyllaba in ur cum compositis, sic in ſ Simplex, t, & u, Genitivum formant adjecta ad Nominativi terminationem literâ s. ut, Lamb Lambs, haad haads, klæde klædes, haf hafs, bregd bregds, ny nyſs, pak paks, taam taams, dun duns, hroo hrooſs, skip, skipe, far, *ponto*, fars, haar haars, lur lurs, aur aurs, einer, *juniperus*, einers, reir, *arundo*, reirs, papyr papyrs, hor hors, foor foors, skur skurs, hus huſs, far fars, bru bruſs. Hæc autem Regula ut multa continet membra, ita exceptiones admittit plurimas. Nos, quod poterimus, adferemus veniam præfati, si minus voto omne punctum feramus, qui primi fragilem ingenii ratem huic tam vasto turbulentoque oceano committimus.

Exci-

Excipiuntur:

1. Diſſyllaba in e, quæ ut duplicem habent Nominativum in e & i breve, ut ade & adi; Ita duplicem etiam admittunt Genitivum in eſs & iß, adeß & adiß. Poſterior tamen Genitivi terminatio in is frequentior eſt. Verum Monoſyllaba unam tantum terminationem Nom. in e agnoſcunt, ac proinde in es ſolummodo genitivum formant, ut, ſpie ſpies, trie tries, hlie hlies. Sie habet ſiaar.

2. Liaar, *falx*; naar, *cadaveris pallor*; skiaar, *feneſtra*; ſaar, *vas*, in quibus r finale in genit. Sing. mutatur in s, ut, liaas, naas, skiaas, ſaas, non ſaars, ut diſtinguatur à neutro ſaar, *vulnus*, quod Regulariter flectitur, ſaars.

3. Bær, *habitaculum* vel *villa*, quod facit bæjer in Gen. Sing. Eſtque partim Heteroclitum: Genitivum enim Sing. format more fœmininorum Secundæ Decl. ut jam liquet; partim Anomalum, quia Dativum, Accuſ. & Ablat. Sing. facit in a, ut dat. Þeim bæ, acc. Þann bæ, abl. Af Þeim bæ. Blær, *aura*, facit blæs.

4. Fader, *pater*, fodur: broder, *frater*, brodur, quorum peculiaris motio inter Heteroclyta tradetur.

5. Freir, *Deus Ethnicorum*, freis in Gen. non freirs.

6. Byr, *urbs*, byß: ſnyr, *juſurrus*, ſnyß: Tyr, *Deus Aſianorum*, Tyß.

7. Hoor, *climacter*, hoos in Genitivo: skoor, *calceus*, skooß: noor, *inſtrumentum fabrile, in quo aqua ad indurandum ferrum candens ſervatur*, nooß: moor, *loca terræ muſcoſa*, mooß: Þioor, *bos caſtratus*, Þiooß: ſioor, *mare*, ſiooß: ſnioor, *nix*, ſniooß. Sed poſtremæ duæ voces multiformes ſunt, de quibus videantur Heteroclita.

Reg. 2. Maſculina in ll rejiciunt poſterius l in obliquis Singularis Num. & omnibus Plur. Num. ut Nom. Þræll, *ſervus*, gen. Þræls, dat. Þræle, acc. Þræl, voc. Þræll, abl. Þræle. Nom. Plur. Þrælar, gen. Þræla, dat. Þrælum, acc. Þræla, voc. Þrælar, abl. Þrælum. Sic fyll, *elephas*, fylls: kyll, *puteus*, kylls: Þaall, *viri nomen*, Þaalls, *&c.* Excipe kall, *ſenex*, kalls, cum compoſitis ut ſtafkall, *ſenex qui baculo nititur*; kotkall, *pauperculus ſenex. qui rus colit*; ræfkall, *vetus Calumniator*, uſurpatur pro Sathana; jaarnkall, *vectis ferreus*, & Jall, *Baro*, Jalls in Genit. quod tamen ut & prius kall, rectius per rl ſcribitur, karl. Jarl. Neutra vero in geminum l deſinentia nuſquam l rejiciunt, ut, gull, *aurum*, gulls; troll, *gigas*, trolls; fiall, *mons*, fialls, *&c.*

3. Deſinentia in ir breve, Genitivum formant in iar, ut, bir, *ventus ſecundus*, biriar (hodie etiam birs,) ſtir, *bellum*, ſtiriar; hir, *ignis*, hiriar, *&c.*

4. Omnia *Neutra* diſſyllaba & Polyſyllaba in ur Genitivum formant in urs, ut, fidur, *pluma*, fiburs; hreidur, *nidus*, hreidurs; ledur, *corium*, ledurs; vedur, *aer, ventus*, vedurs, *&c.* Sic Norður, Sudur, Auſtur, Veſtur, id eſt, *Septentrio, Meridies, Oriens, Occidens.*

Horum genium imitantur hæc Maſculina:

Alldur	*ætas.*	Galldur	*magia.*	Mogur	*filius.*
akur	*ager.*	gollur	*abdomen.*	Nadur	*coluber.*
affur	*faſtus, odium.*	gißur	*Prop. nom. viri.*	nikur	*bellua aquatica.*
ardur	*aratrum.*	Hafur	*caper.*	Ogur	*fretum.*
Balldur	*Prop. nomen Dei cujuſdam Ethnicorum.*	heidur	*honor.*	Oſſur	*Prop. nom. viri.*
		hlaatur	*riſus.*	otur	*lutra.*
		Joffur	*rex* Poët.	Sigur	*victoria.*
bakſtur	*panificium.*	Legur	*caſtra.*	ſaaldur	*cribrum.*
biſur	*appetitus.*	leſtur	*lectio, lectura.*	Toffur	*magia.*
fingur	*digitus.*	ludur	*tuba.*	Vigur	*enſis.*

Quatuor hæc: Groodur, *viriditas*: hroodur, *verſificatio, carmen*: roodur, *remigium*: vetur, *hiems*, præter id, quod Genitivum more jam recenſitorum in urs faciunt, etiam eundem in rar aliquando formant ut groodurs vel groodrar, hroodurs vel hroodrar, roodurs vel roodrar, veturs vel vetrar.

Reg. 5. Diſſyllaba & Polyſyllaba *Maſculina* in ur Genitivum formant, mutando Nominativi terminationem ur in s, ut, Baatur, *Cymba*, Baats: bæcklingur, *libellus*, bæcklings: dagur, *dies*, dags: eidur, *juramentum*, eids: lydur, *populus*, lyds: lidur, *articulus*, lids, *&c.*

Excipiuntur:

1. Finita in adur, vrdur, skapur, quibus Genitivum Singularem in ar formare ſolemne eſt, more fœmininorum, ut, hagnadur, *commoditas*, hagnadar in genit. lagnadur, *fatum*, lagnadar: roſtnadur, *ſumptus*, roſtnadar: jafnadur, *æqualitas*, jafnadar: ſafnadur, *cætus* vel *congregatio*, ſafnadar: ſagnadur, *lætitia*, ſagnadar: Maanadur, *Menſis*, Maanadar: ſtadur, *urbs*, ſtadar. Excipe madur, *homo*, quod anomalûs inflectitur mans in genit. Sic atburdur, *eventus*, atburdar: viðburdur idem, viðburdar: vtburdur, *expoſititium quid*, vtburdar: vitnißburdur, *teſtimonium*, vitnißburdar: vrskurdur, *cenſura, judicium, ſententia lata*, vrskurdar. Sic klookskapur, *calliditas*, ſtraakskapur, *nequitia*, dvinskapur, *inimicitia*, vinskapur, *amicitia*, klookskapar, ſtraakskapar, dvinskapar, vinskapr. His & alia ſed pauca veniunt annumeranda, ut, ſonur, *filius*, ſonar: vinur, *amicus*, vinar, *&c.*

2. Quæ ö breviſſ. habent in penult. Hæc enim ö *penultimæ* in a *breve*, & ur *finale* in ar mutant, ut, fiorður, *ſinus maris*, fiarðar in genit. hiortur, *cervus*, hiartar: hnottur, *globus*, hnattar: rioður, *carina*, rialar: logur, *humor*, lagar: vondur, *virga*, vandar. His adde Monoſyllaba cum compoſitis, quæ ö conſtant, ut, biorn, *urſus*, biarnar: ſtirbiorn, *bellicoſus urſus*, ſtirbiarnar: Örn, *aquila*, arnar. Excipe jöfur & töfur de quibus ſupra. Fiotur habet fiattar, *vinculum, compes.*

Reg. 6. Quædam utrumqne Genitivum admittunt, tam in ö quam in ar finitum, cujus generis hæc ferè ſunt:

Audur	*opulentia.*	Bundur	*filius.*	Tugur.	*numerus vicenarius.*
Blundur	*ſomnus.*	kraffeur	*virtus.*	Vegur	*via.*
bragur	*rythmus.*	Lavardur	*dominus.*	vindur	*ventus.*
Fridur	*pax.*	Oedur	*Poema.*	vegur.	*fretum.*
fundur.	*inventum.*	oddur	*mucro.*	verdur	*prandium.*
Gaukur	*cuculus.*	Saudur	*ovis.*	vidur	*arbor, lignum.*
Haukur	*accipiter.*	skoogur	*ſylva.*	Þreſulldur	*limen.*

Notetur autem quod horum genitivus in ar antiquis in uſu fuerit; in ö autem à modernis additis.

Reg. 7. Quæ vel geminum, g, vel ck habent ante terminationem ur, præterquam quod duplicem admittunt Genitivum in ö & ar, etiam terminationi ar, i præponunt, ut, beckur, *ſcamnum*, becks beckiar: drickur, *potus*, dricks drickiar: fleckur, *macula*, flecks fleckiar: gliggur, *flatus*, gliggs gliggiar: hriggur, *dorſum*, hriggs hriggiar: iggur, *metus*, iggs iggiar: leggur, *crus*, leggs leggiar: ſteckur, *caula*, ſtecks ſteckiar: veggur, *paries*, veggs veggiar. His adnumera lækur, *torrens*: reikur, *fumus*: rifur, *liciatorium*: veſur, *tela textoria.*

8. Definentia vel in duplum vel in geminum ö Genitivum ſimilem Nominativo habent, ut lax, *ſalmo*, lax in Genit. quanquam nos diſtinctionis gratia ö adjecimus in paradigmatis. fax, *juba*, fax, in Gen. hlaß, *onus*, hlaß: traaß, *obſtinatio*, traaß, &c. Hactenus Genitivus fuit: Sequuntur de Dativo obſervanda.

De Dativo.

Reg. 1. Dativus Singularis formatur à Nominativo Sing. addendo ad Nominativi terminationem e. Quam Analogiam ſequuntur:

1. Omnia Neutra, ut, Lamb Lambe. haad haade, haf hafe, hregg hregge. Excipiuntur quæ in Nominat. in e deſinunt; ut klæde, *veſtis* vel *pannus*, fræde, *doctrina*, *informatio*: Hæc enim Dativum faciunt Similem Nominativo, klæde, fræde.

2. Maſculina (exceptis diſyllabis & polyſyllabis in ur) ita tamen ut abſque finali e in Dativo proferri etiam ſoleant, ut, Gude vel gud, fugle vel fugl, hrafne vel hrafn, reire vel reir, geyre vel geyr, baaſe vel baas, aaſe vel aas, laxe vel lax.

Reg. 2. Diſyllaba & Polyſyllaba in ur Dativum formant mutando Nominativi terminationem ur in e, ut, heſtur heſte, preſtur preſte, geſtur geſte:

Excipiuntur:

Quædam finita in dur, fur, gur, kur, lur, tur, & skapur, efinale Dativi non admittentia, ut, ſtadr, *urbs*: vadur, *funis*; ſidur, *mos*: hugur, *animus*: bugur, *curvatura*: dugur, *audacia*: veggur, *paries*: dukur, *mappa*: ſtraakr, *nebulo*: Munkur, *Monachus*: beckur, *ſcamnum*: reckur, *homo*: refur, *vulpes*: veſur, *tela*: Þiofur, *fur*: Þefur, *odor*: alur, *terebellum*: ſelur, *phoca*: melur, *ſalebræ*: marur, *cibus*: grautur, *puls*: vinskapur, *amicitia*: ſtrakſtapur, *&c.* In Dat. ſtad, vad, ſid, hug, bug, dug, vegg, duk, veſ, Þef, Þiof, &c.

Ab hac exceptione iterum excipiuntur, quæ conſonantem habent ante finale dur, ut, lundr, *lucus*: blundur, *ſomnus*: fundur, *inventum*: brandur, *titio* vel *enſis*: ſandur, *arena*: burdur, *nativitas, portatio*: ſturdur, *ſectio*. Hæc enim inſtar ſuperiorum duplicem admittunt Dativum, Lunde vel lund, blunde vel blund, funde vel fund, brande vel brand, &c. His & alia complura veniunt adnumeranda, ut lidur, *articulus*: vidur, *frutex* vel *arbor*: Sodur, *Poema*: fridur *pax*, &c.

Reg. 3. Quæ Ð habent ſive in penultima ſive ultima Nominativi mutant illud in e in Dativo, ut, vendur vende, Örn erne, hnottur hnette, rottur rette, vollur velle. Quod ſi ante ö fuerit conſonans, ſaltem abjicitur ö in Dativo, ut, biorn birne, hiortur hirte, fiordur firde, miodur mide, &c.

4. Maſculina in aar, ar, oor & iir, formant Dativum abjiciendo r Nominativi, ut, skiar, *tranſenna*, skiaa: bar, *habitaculum*, bæ: glær, *mare*, glæ: sioor idem, sioo: snioor, *nix*, snioo: joor, *equus*, joo: Tyr, *Mars* vel *Mercurius*, Ty: Freyr, *Liber pater*, frey.

5. Finita in or, v conſonans Dativo inſerunt, ut, ſior, *vita*, ſiorve: hior, *gladius*, hiorve: hor, *linum rude*, horve: Vior, Prop. nom. viri, Norve.

6. Habentia a longum ante terminationem ttur mutant illud in Dat. Sing. in æ, ut, hættur, *modus*, hætte: mættur, *vires*, mætte: drættur, *tractio*, dræte, &c. Sic Spoonn, *Cochear*, ſpæne.

7. Quotque Genitivum Sing. formant in ar, Dativum vel Nominativo Similem faciunt, ut, alldur, galldur, roodur, hroodur; vel in e, ita tamen ut ante e inſerant r, ut, alldre, galldre, roodre, hroodre. Dagur habet deige, ſonur, ſine.

8. Finita in geminum l vocales relictum l (vide Reg. 2. Gen.) præcedentes abjiciunt in Dativo

tivo & Ablativo ſingularibus & omnibus Plural. Numeri, ut, ſpeigell, *ſpeculum*, dat. & abl. Sing. ſpeigle non ſpeigele: Nom. Plur. ſpeiglar, g. ſpeigla, d. ſpeiglum, ac. ſpeigla, v. ſpeiglar, ab. ſpeiglum. Sic adall, *nobilitas*, adle: ſkutull, *miſſile telum*, ſkutle, ſkutlar, ſkutla, ſkutlum. Þeingell, *Rex* Poëtice. Hæc imitantur deſinentia in an, en & un, ut, drottenn, *dominus*, drottne, drottnar drottna drottnum: himenn, *cælum*, himne, himnar himna himnum: morgun, *mane diei*, morgne, morgnar morgna morgnum: jotun, *gigas*, jotne, jatnar jotna jotnum. Sic gaman, *jocus*, gamne.

De Accuſativo.

Reg. 1. Omnia Neutra hujus declinationis, ut & Maſculina in d, l ſimplex, n, r monoſyllabum, s & t Accuſativum ſimilem faciunt Nominativo, nom. Þad naut, acc. Þad naut. n. ſá gud, ac. Þann gud. n. ſaa fugl, ac. Þann fugl. n. ſaa himen, ac. Þann himen. n. ſaa geir, ac. Þann geir. nom. ſaa aas, acc. Þann aas. n. ſaa lax, ac. Þann lax.

Excipiuntur:

Maſculina in aar, ar, oor & iir, quæ Accuſativum cum Dativo unum & eundem habent, ſkiaa/ bæ/ ſioo/ ſnioo/ Ty/ frey. Vide Regulam de formando Dativo caſu quartam.

2. Maſculina in geminum l finita, rejecto altero l formant Accuſativum, ut, Eingell: Þeingill, Þeingil, &c. Id quod Reg. 2. Genit. ſupra monuimus.

3. Diſyllaba & Polyſyllaba in ur, rejecto finali ur formant Accuſativum, ut heſtur in nom. heſt acc. *Excipe* quæ urs in genit. habent, ut, alldur, groodur, roodur, hroodur, hæc enim Nominativi terminationem invariatam in Accuſ. retinent, nom. alldur, acc. Þann alldur: n. groodur, ac. itidem groodur. Sic Roodur & hroodur.

Hæc de tribus Singularis Numeri Caſibus Obliquis, quibus variatio ineſſe deprehenſa eſt, obſervanda notavimus. Cæterorum admodum facilis eſt formatio. Vocativus enim Nominativo ubique ſimilis eſt, ut & Ablativus Dativo. Nunc igitur ad Nominativum Plur. pedem promovemus.

De Nominativo Plurali.

Reg. 1. A Genitivo Singulari in s formatur Nominativus Pluralis in ar, ut. heſtur heſts heſtar, Preſtur Preſts Preſtar, armur arms armar, dagur dags dagar, likill likils liklar, himin himins himnar, &c. Saungur facit ſaunguar in nom. Plur. à dat. Sing. ſaungue.

Excipiuntur:

1. Finita in dur, quæ Nominativum Pluralem in er finiunt, ut, lydur lyds lyder, ſidur ſids ſider, lidur lids lider. His adde, Gud, guds guder, hangur, *piſcis genus*, hanger, geſtur geſts geſter, liaar, liaas liaaer, & Adjectiva in aar, ut, haar, *altus*, haaer/ Smaar, *parvus*, Smaaer/ de quibus infra.

2. Omnia in lur, ut, Dalur dals daler, ſalur, ſals ſaler, alur als aler, valur vals valer, halur hals haler, hualur hualſ hualer, bolur bols boler. Duo inſerunt i ante er finale nom. Pl. hilur, *gurges*, hils hilier: bilur, *turbo* vel *tempeſtas repentina*, bils bilier.

2. A Genitivo Singulari in ar vel iar fit Nominativus Pluralis in er, ut, vidur vidar vider, fundur fundar funder, veggur veggiar vegger, leggur leggiar legger. bir biriar birer, bær bæiar bæier. Excipe Grautur, cujus nominativus Plur. cum genit. Sing. plenè coincidit grautar. A footur footar eſt fætur.

3. A genitivo Sing. in urs formatur nominativus Plur. in rar. Idque quia dativus Sing. deſinit in re, ad quem etiam in formando nom. Plur. attendendum eſt: ut ab alldur alldurs in genit. & alldre in dat. fit alldrar in nom. Plur. Sic galldur galldurs, galldre galldrar: akur akurs, akre akrar. Excipe vetur & fingur, quæ non per vetrar aut fingrar, ſed vetur & fingur, hic ut in Singulari efferuntur. A Fader eſt Fedur, à Brooder Brædur.

4. Diſyllaba in ar & er nominativum Pluralem formant in rar, ut, hamar hamrar, kamar kamrar, heller hellrar, hirder hirdrar.

5. Vocalis quæ in penultima dativi Singularis fuit, in nom. Pl. invariata retinetur, ut ab hætte hætter, mætte mætter, erne etner, vende vender, birne bærner, gallte gallter, hirte hirter, ſine ſiner, vine viner, à fæte fætur. At à deige dagar in uſu eſt. Atque hæc in Maſculinis locum habent, nunc quæ de Neutris animadvertenda ſunt, breviter indicabimus.

6. Neutra habent nom. Pl. ſimilem Singulari, ut raad, nom. Pl. Þaug raad: hliood, Þaug hliood.

Excipiuntur:

1. Quæ a longum habent ante terminationem ng; quippe quod heic in dyphthongum au mutatur, ut, faang, *acquiſitio*, item *ſinus brachiorum*, faung in nom. Pl. Þaang, *alga*, Þaung.

2. Quæ a breve habent ante quamlibet terminationem. Hæc enim id ipſum in o breviſſ. mutant, ut, naſn noſn, land lond, &c.

De Genitivo Plurali.

Reg. 1. Genitivus Pluralis formatur à Nominativo Plurali, mutando nominativi terminationes ar, er & ur in a, ut, heſtar heſta, alldrar alldra, galldrar galldra, ſaunguar ſaungua, geſter geſta, viner vina, bæier bæja. A vollur fit vallna.

2. Quoties geminum g vel ck præcedit nom. Plur. terminationem er, ante a finale gen. ponitur i, ut, vegger: veggia, legger: leggia, segger: seggia, becker: beckia, stecker: steckia. Horum naturam sequuntur finita in ingur: & angur, ut, streingur: streingia, Þuingur: Þuingia, vangur: vangia, hangur: hangia. Quibus adde bez, *bacca*: bed, *lectus*: egg, *ovum*: sen, *puteus*: gil, *fissura montis*: her, *exercitus*: kyn, *genus*: lif, *columbrum*: nef, *nasus*: sel, *mappalia*: skegg, *barba*, stef, *versus intercalaris*: rif, *costa*: sker, *saxum*: Þil, *spondæ*. Item belgur, & kneikur, *follis*, elyebnium: hogg facit hoggua. Aliter se habent, quæ nominativum in ar terminant, ut, Reckar recka, sockar socka, stockar stocka.

3. Vocalis penultimæ Syllabæ, quæ in genitivo Singulari fuit, in gen. Plurali resumitur, ut, haattar: haatta, landz landa, vandar: vanda, fotar: fota, &c. Exceptis broodurs brædra, & fodurs fedra.

4. Quorum nominativus Plur. definit in ur, ea r anteponunt terminationi genitivi a, ut, vetur vetra, ledur ledra. Excipe fatur fota.

De Dativo Plur.

Reg. 1. Dativus Pluralis formatur à genitivo Plurali, mutando a finale in um, ut, Alfa alfum, laatra laatrum, beckia beckium, recka reckum, fota fotum, saungua saunguum, haatta haattum, brædra brædrum, sona sonum, fedra fedrum.

2. Quæ habent a breve sive in ultima, sive penultima nominativi Singularis, mutant illud in o in dativo Plurali, ut, Askur: oskum, dalur: dolum, barn: bornum, kerald: kerolldum. Quod si o fuerit in nominativo Singulari, heic non mutatur, quamvis in aliis Casibus mutetur, ut vollur vollum. Excipe orn ornum, biorn birnum.

De Accusativo Plurali.

Reg. 1. Omnia Neutra, ut in Singulari, ita in Pl. Num. Accusativum similem formant nominativo, ut, nom. Þaug raad, acc. Þaug raad. Sic nofn, kierolld, &c.

2. Accusativus Pluralis Masculinorum formatur à nominativo Plurali, rejecto r finali, ut ab hestar: est hesta, ab himnar: himna, ab alldrar: alldra. Sic à daler: dale, hvaler: hvale, saler: sale, vellir: velle, &c.

3. Quæ in ur faciunt nom. Pl. invariata manent in acc. Plur. ut, fingur, vetur, fætur, fedur, brodur.

Atque ita, Deo Benedicente, Tertiæ Declinationis difficultates, si non omnes, certe quamplurimas expedivimus. Nunc ut ad IV. Nominum declinationem tandem deveniamus, tempus monet.

Quarta Declinatio Simplex

Est Nominum Masculinorum & Fœmininorum * in e, & Neutrorum in a breve; cujus genitivus in Masculinis & Neutris definit in a, ut, Saa krabbe. Þess krabba: Þad auga, Þess auga. In fœmininis in e, ut, Su bræde, Þeirra bræde. Fœminina vero ut & Neutra hujus Declinationis, eandem cum nominativo terminationem obtinent in omnibus casibus Singularis Numeri, qui ideo solis Articulis vel Augmento finali dignoscuntur.

Paradigmata Quartæ Declinationis.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
I. in e Masculinum.	Nom.	Saa Krabbe.	Þeir Krabbar.
	Gen.	Þess krabba.	Þeirra krabba.
	Dat.	Þeim krabba.	Þeim krobbum.
	Acc.	Þann krabba.	Þaa krabba.
	Voc.	Þu krabbe.	Þier krabbar.
	Abl.	Af Þeim krabba.	Af Þeim krobbum.

Sic declinantur:

Afe	*avus.*	backe	*ripa.*	breistleike	*imbecillitas.*
ande	*spiritus.*	bakare	*pistor.*	brudgume	*sponsus.*
andskote	*adversarius.*	barke	*guttur.*	bruggare	*cerevisiarius.*
ape	*simius.*	bekre	*aries.*	brune	*æstus, ustio.*
almuge	*vulgus.*	bialke	*trabs.*	buste	*muscarium setaceum.*
asne	*asinus.*	bite	*bolus.*	bure	*colonus.*
Bage	*damnum.*	blome	*flosculus.*	Daare	*temerarius.*
bagge	*sarcina.*	boge	*arcus.*	daude	*mors.*
bane	*cædes.*	brite	*partitor.*	doomare	*judex.*

* Etiam in a, ut, herra, *dominus, herus*, in comp. declinatione herran.

Hvor

Ende *finis.*
Faalke *circus.*
fiande *hoſtis.*
fielage *ſocius.*
floe *ſolum uliginoſum,* ſeu *paluſtre.*
frame *promotio.*
fue *putredo.*
Galle *vitium, nævus.*
galge *patibulum.*
gallre *porcus.*
gante *ſcurra.*
glugge *feneſtra.*
granne *vicinus.*
Hage *paſcuum.*
hale *cauda.*
hegre *ardea.*
heile *cerebrum.*
hite *calor.*
hixte *ſingultus.*
hnacke *occiput.*
hooſte *tuſſis.*
hraake *ſputum.*
Jonkiære *juvenis.*
Kappe *athleta.*
kiærleike *charitas.*
kleſe *conclave.*
klifbere *clitellum.*
kloſe *fiſſura.*
koſe *domuncula.*
kodde *pulvillus.*
kuſe *vitulus.*
kulde *frigus.*
kuarde *ulna,* menſura.
Lampe *lampas.*
lauſnare *redemptor.*
læknare *medicus.*
linde *lemniſcus.*
loge *flamma.*
lunde *avis ſpecies.*
Mage *venter.*
moſe *muſcus.*
moskue *plaga.*
Nagle *clavus.*
nable *umbilicus.*
naunge *proximus.*
naare *femorum ſinus.*
nebbe *naſus.*
nioole *flos angelicæ.*
Okle *talus.*
Penne *calamus.*
poke *ſaccus.*
prakkare *mendicus.*
puke *ſpiritus malus.*
Racke *vulpes.*
rambalde *rota campanæ.*
raudmage *piſculi ſpecies.*
raupare *jactator.*
ræningie *latro.*
regnboge *iris.*
riddare *eques.*
riſe *gigas.*
rope *ructus.*
rooskleike *fortitudo.*
runne *ſaltus,* Silv.
Sioole *rex.*
ſmale *upilio.*
ſoome *honor.*
ſkade *damnum.*
skrifare *ſcriba.*
skuule *Prop. Nom. viri.*
skugge *umbra.*
ſkiootleike } *celeritas.*
ſkindugleike }
ſætleike *dulcedo.*
ſpade *liguncula.*
ſpooe *avis ſpecies.*
ſpore *calcar.*
ſope *hauſtus.*
ſtabbe *acervus.*
ſtedie *incus.*
ſtiake *contus.*
Tappe *ſtipamen.*
tuinne *filum lineum.*
Varme *calor.*
vaſe *funda.*
vde *imber.*
unge *pullus.*
vode *periculum.*
vedve *coxa.*
vre *bos caſtratus.*
Þare *alga.*
Þoofe *dorſuale.*

Þuerfare *aſcia.*

Singulariter.

II. in e *Fœminin.* Nom. Su Brøde. Acc. Þaa brøde.
Gen. Þeirrar brøde. Voc. Þu brøde.
Dat. Þeirre brøde. Abl. Af Þeirre brøde.

Sic declinantur:

Agirne. *avaritia.*
Beidne *petitio.*
Elle *ſenium.*
Fiolkinge *artes magicæ.*
Geſtriſne *hoſpitalitas.*
giætne *attentio.*
goodgirne *benevolentia.*
hædne *ludibrium.*
hæſe *raucitas.*
hille *favor.*
hlidne *obedientia.*
Idne *diligentia.*
Kiate *hilaritas.*
Leſte *ſegnities.*
loſtaſeme *libido.*
Milde *clementia.*
miſkunſeme *miſericordia.*
Reide *ira.*
Snille *elegantia.*
ſyke *morbus.*
Tilſaatſeme *indulgentia.*
Þratne *contentio.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in a *Neutrum.*	Nom. Þad Auga.	Nom. Þaug Augu.
	Gen. Þeß auga.	Gen. Þeirra augna.
	Dat. Þui auga.	Dat. Þeim augum.
	Acc. Þad auga.	Acc. Þaug augu.
	Voc. Þu auga.	Voc. Þier augu.
	Abl. Af Þui auga.	Abl. Af Þeim augum.

Sic declinantur: Eyra, *auris*: eiska, *teſticulus*: Hiarta, *cor*: Lunga, *pulmo*: Nyra, *ren*, &c.

Obſervationes in Quartam Declinationem.

Obſ. I. Nominativus Pluralis Maſculinorum Quartæ Declinationis ſemper terminatur in ar, ut è præmiſſo Paradigmate liquet: Exceptis frænde, *cognatus*, frændur frænda frændum frænder, & fiande, *hoſtis*, fianda fiendum fiendur, &c.

II. A penult. nominat. Singul. heic ut in III Declinatione mutatur in e in dativo & ablativo Plur. ut, Brabber brøbbum, aſnar eſnum. In Neutris etiam in nominativo & accuſativo,

ut hiarta hiortu, in nom. & acc. Plur. & hiorttum in dat. & abl. Unum Neutrum Monosyllabum in a longum Tertiæ Declinationis est, straa straas in genit. Reliqua omnia Analogica sunt.

III. Fœminina hujus Declinationis carent Plurali Numero: exceptis tribus oxe, mere & myre, quæ (forte quia antiquitus aliter terminabantur) in utroque numero juxta tertiam Declinationem variantur hunc in modum:

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Oxe.	Mere	Myre	Axer	Meraꝛ	Myraꝛ
Gen.	axar.	meraꝛ	myraꝛ	axa	mera	myra
Dat.	oxe.	mere	myre	oxum	merum	myrum
Acc.	oxe.	mere	myre	axer	meraꝛ	myraꝛ
Voc.	oxe	mere	myre	axer	meraꝛ	myraꝛ
Abl.	oxe.	mere.	myre.	Af oxum.	merum.	myrum.

Atque ita Declinationes Simplices absolvimus, sequuntur Compositæ.

Caput Tertium.

De Declinationibus Compositis, seu *Nominum Compositorum.*

Diximus supra unumquodque Nomen bifariam efferri & variari; vel absque Articulo in fine affixo, quod in quatuor Superioribus Declinationibus jam demonstratum dedimus; vel cum affixo in fine Articulo, quod nunc ostensum ibimus. Sunt igitur Compositorum Nominum totidem, quot simplicium, id est, QUATUOR Declinationes, quarum Genitivi Plurales communiter exeunt in nna, Dativi & Abl. Plur. in num. Vocativi autem in utroque numero omnem in fine respuunt Compositionem.

Prima Declinatio Comp.

Est Nominum Fœmininorum in a exeuntium, exceptis Monosyllabis in a longum finitis, quæ ad rectum Singularem adjiciunt nn, ad genit. nnar, ad dat. & ablat. nne, ad acc. na. Ad nom. & acc. Plur. nar, ut Kuinnann, kuinnunnar, &c.

Paradigma primæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Kuinnann.	Kuinnunnar.
Gen.	kuinnunnar.	kuennanna.
Dat.	kuinnunne.	kuinnunum.
Acc.	kuinnuna.	kuinnunnar.
Voc	kuinna.	kuinnur.
Abl.	Af kuinnunne.	Af kuinnunum.

Sic declinantur: Aokann oskunnar/ bidann bidunnar/ bissan bissunnar/ dingiann dingiunnar/ &c.

Secunda Declinatio Comp.

Est Nominum Fœmininorum in b, d, f, g, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, y, & Monosyllaborum in a finitorum; quæ ad nominat. Singularis terminationem addunt enn, ad genit. ennar, ad dat. & ablat. enne, ad accusat. ena. Nominativum vero & accusativum Plurales, cum prima Declinatione habet communes in nar, ut Vombenn vambarennaꝛ/ &c.

Paradigma Secundæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Vombenn.	Vambernar.
Gen.	vambarennar.	vambanna.
Dat.	vombenne.	vombunum.
Acc.	vombena.	vambernar.
Voc.	vomb.	vamber.
Abl.	Af vombenne.	Af vombunum.

Sic

Sic declinantur: Vaadenn naadarennar/ tofenn tafarennar/ borgenn borgarennar/ skaakenn skakarennar/ ſaalenn ſaalarennar/ skommenn skammarennar/ baunenn baunarennar/ klooend klooarennar/ greipenn greiparennar/ vorenn varatennar/ drooſen drooſarennar/ ambaatten ambaattarennar/ truuenn truuarennar/ meyenn meyarennar/ aaenn aarennar/ &c.

Tertia Declinatio Comp.

Eſt Nominum Maſculinorum & Neutrorum in d, l, n, r, ſ, ȝ, & Neutrorum ſaltem in b, e, f, g, i, k, m, o, p, t, u finitorum, quæ ad nominativum Singularem Maſculinorum adjiciunt in fine enn, Neutrorum ed, ad genit. utrorumque ens, ad dativ. & abl. Maſc. num, Neut. *nu, ad acc. Maſc. enn, Neut. ed. Ad nom. Plur. Maſc. ner, Neut. enn, acc. Maſc. na, Neutrum enn ut in nom. ut, Gudenn gudſens/ bladed bladſens.

Paradigmata Tertiæ Declinationis.

	Singulariter.		*Pluraliter.*
I. Maſculinum.	Nom.	Gudenn.	Nom. Guderner.
	Gen.	gudſens.	Gen. gudanna.
	Dat.	gudenum.	Dat. gudunom.
	Acc.	gudenn.	Acc. gudena.
	Voc.	gud.	Voc. guder.
	Abl.	Af gudenum.	Abl. Af gudunom.

Sic declinantur: Fuglenn fuglſens/ hrafnenn hrafnſens/ heſturenn heſtſens/ baſenn baaſenß/ laxenn laxſens/ &c.

	Singulariter.		*Pluraliter.*
II. Neutrum.	Nom.	Bladed.	Nom. Bleðenn.
	Gen.	bladſens.	Gen. bladanna.
	Dat.	bladenu.	Dat. bleðunum.
	Acc.	bladed.	Acc. bleðenn.
	Voc.	blad.	Voc. bleð.
	Abl.	Af bladenu.	Abl. Af bleðunum.

Sic declinantur: Hooled hoolſens/ beined beinſens/ haared haarſens/ glaſed glaſſens/ faxid faxſens/ lambed lambſins/ ſædid ſædißins/ hafid hafsens/ troged trogſens/ heyed heyſens/ baked bakſens/ kaamed kaamſens/ hrooed hrooſens/ skipid skipſens/ ſpiooted ſpiootſens/ buved buuſens/ &c.

Quarta Declinatio Comp.

Eſt Nominum Maſculinorum & Fœmininorum in e, & Neutrorum in a breve. Quæ ad terminationem nominativi Sing. Maſculini affigunt nn, Neutri d, ad genit. utriuſque ns, ad dat. & abl. Maſc. num, Neut. nu, ad acc. Maſc. nn, Neut. d. Nominativus & accuſ. Plurales Maſculinorum eadem cum Maſculinis tertiæ Declinationis recipiunt in fine augmenta, ner & na. Neutra vero heic n affigunt fini. At fœminina hujus Declinationis idem recipiunt Augmentum cum Nominibus primæ Declinationis. Subjiciemus Singulorum Paradigma.

Paradigmata Quartæ Declinationis.

	Singulariter.		*Pluraliter.*
I. Maſculinum.	Nom.	Krabbenn.	Nom. Krabbarner.
	Gen.	krabbans.	Gen. krabbanna.
	Dat.	krabbanum.	Dat. krobbunum.
	Acc.	krabbann.	Acc. krabbana.
	Voc.	krabbe.	Voc. krabbar.
	Abl.	Af krabbanum.	Abl. Af krobbunum.

Sic declinantur: Afenn afans/ andenn andans/ barkenn barkans/ daudenn daudans/ &c.

	Singulariter.		
II. Fœmininum.	Nom.	Brædenn.	Acc. brædena.
	Gen.	brædennar.	Voc. bræde.
	Dat.	brædenne.	Abl. Af brædenne.

In Plurali non uſurpatur.

---

*Et u in o verſo NO: ut, hann gaf nafn *regioni & vocavit Grœnlandiam.* Araæ Schedarum caput VI. landino, oc kalladi Grœnland, *ille dedit nomen*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
III. Neutrum.	Nom.	Augad.	Augun.
	Gen.	augans.	augnanna.
	Dat.	auganu.	augunum.
	Acc.	augad	augun.
	Voc.	auga.	augu.
	Abl.	Af auganu.	Af augunum.

Sic declinantur: Eirad eyrans/ hiartad hiartans/ nyrad nyrans/ lungad lungans/ &c.

Atque hæc eſt variatio Affixarum in omnibus Nominum Declinationibus: quibus, cum de re aliqua in communi ſermo eſt, uti *Iſlandi* ſolent, ut ſupra dictum. Alias eodem plane modo, ac in ſuperioribus Declinationibus monitum eſt, voces declinantur: Id quod è jam datis paradigmatibus nequit non patere. Quomodo autem augmenta illa finalia in ſingulis Declinationibus ſe habeant, ſubjecta exhibebit Tabella.

SCHEMA.

Literarum affixarum, ſeu Augmentorum finalium in quatuor Nominum Declinationibus, Declinatio.

Affigit ad terminationem	I.	II.	III. Maſc.	III. Neut.	IV. Maſc.	IV. Neut.
Singulariter.						
Nom.	nn	enn	enn	ed	nu	d
Gen.	nnar	ennar	ens		nu	
Dat. & Abl.	nne	enne	num	nu	num	nu
Acc.	na	ena	enn	ed	nn	d
Pluraliter.						
Nom.	nar		ner	enn	ner	n
Gen.			nna			
Dat. & Abl.			nu ante n finale communiter.			
Acc.	nar		na	enn	na	n.

Fœminina hujus Declinationis idem recipiunt Augmentum cum Nominibus I. D.

CAPUT QUARTUM,

De motione Nominum Adjectivorum.

ADJECTIVORUM terminationes ſunt quatuor, l, n, r, s: ut, haall, *lubricus*: feinn, *tardus*: blydur, *blandus*: vys, *ſapiens*.

In l finita trium ſunt terminationum. In Maſculino terminantur in geminum l, ut hvikull, *inſtabilis*, *fallax*, in fœminino in l ſimplex, ut hvikul, in Neutro in lt, ut hvikult. Duo Adjectiva in l, litell & mikell, *parvus* & *magnus*, formant Neutrum in d, lited, miked.

Finita in n itidem trium ſunt terminationum. Nam in Maſculino terminantur in geminum n, ut galenn, fynn, in Fœminino in n ſimplex, ut galen, fyn, in Neutro vel in d, ut diſſyllaba, galed, valed, broted, vel in t, ut Monoſyllaba fynt, ſeynt, &c. Eynn, *unus*, ein in Fœminino, facit eitt in Neutro. Sic neyn, *aliquis*, nein, neitt. At eingenn, (olim einge communiter) eingen, eckert. Excipe in gn communia, quæ dant Neutrum per nt, ut megn, *validus* & *valida*, megnt. Agiarn, *avarus*, agiorn, agiarnt.

In r finita in duplici ſunt differentia. Alia namque ſunt diſſyllaba & polyſyllaba in ur, eaque plurima, ut, blydur, *blandus*: goodur, *bonus*: feitur, *pinguis*: alia monoſyllaba tam in ur, quam ar, er, ir, or, ut, trnur, *fidus*: klaar, *clarus*: ber, *nudus*: skyr, *perſpicuus*: ſtoor, *magnus*.

Diſſyllaba & Polyſyllaba in ur, ut goodur, in Fœminino abjiciunt ur, ut good, in Neutro ad terminationem Fœminini adjiciunt t, ut godt. Sic blydur blyd blydt/ frydur fryd frydt/ feitur feit feitt/ &c.

Exci-

Excipiuntur:

1. Habentia a breve ante terminationem gur, quæ in Maſculino & Fœminino eandem obtinent terminationem, a penult. in o mutato, ſed in Neutro ad finem addunt t, ut, fagur fogur fagurt, *amœnus*, *na*, *num*: magur, *macer*, mogur magurt: Horum naturam imitantur duo in pur, dapur, *extreme affectus*, dopur dapurt, apur, *acrè*, opur apurt. Item digur, *craſſus* & *craſſa*, digurt. Hagur, *artifex*, regulare eſt, hog hagt.

2. In ttur terminata Fœmininum habent ſimile Neutro, ut, rettur, *rectus*, rett rett: ſtuttur, *brevis*, ſtutt ſtutt: skiottur, *diſcolor*, skioott skioott: ſmellttur, *colliquatus*, ſmelltt ſmelltt, *&c.*

3. Polyſyllaba in adur, abjecta terminatione Maſculini ur, forment Fœmininum & Neutrum; ſed inter Fœmininum & Neutrum hoc intereſt, quod in Fœminino tam penultimum quam antepenultimum a mutetur in o vel u, in Neutro non mutetur, ut, bleſſadur, *benedictus*, bleſſod vel bleſſud bleſſad: alldradur alldrud alldrad: vopnadur vopnud vopnad. Ejuſdem indolis eſt annar, *ſecundus*, annur annad.

Monoſyllaba in ar, or & ur formant Fœmininum abjecto finali r, Neutrum vero additis ad Fœminini terminationem tt, ut, ſmaar, *parvus*, ſmaa ſmaatt: haar, *altus*, haa haatt: blaar, *flavus*, blaa blaatt: mioor, *tenuis*, mioo mioott: ſlioor, *habes*, ſlioo ſliott: trur truutt. Excipe klaar & ſtoor communia, hann & hun klaar, Þad klaart: hann & hun ſtoor, Þad ſtoort.

Reliqua monoſyllaba in r duarum ſunt terminationum: ut, hann & hun skiær, Þad skiært: hann & hun dyr, Þad dyrt: hann & hun tyrr, Þad tyrt: hann & hun ber, Þad bert: hann & hun var, Þad vart. Excipe nyr, *novus*, ny nytt, & hlyr hly hlytt.

Notanda de Adjectivis.

I. Ubicunque a breve in maſculinis fuerit, in fœmininis mutatur in ö, ut halltur, *claudus*, hollt hallt/ bakadur bokod bakad/ gamall gomul gamallt/ ſniall ſniöll ſniallt.

Excipiuntur:

1. Si in penultima maſculini non fuerit a, quod eſt in antepenultima non mutatur, ut digdasryfur, *virtutibus inſtructus*, digdaryk digdaryft/ skiallegur, *diſertus*, skialleg skiallegt.

2. Terminata in ſamur a antepenultimum non mutant, ut digdaſamur, *virtutibus cumulatus*, digdaſom digdaſamt/ hefndarſamur, *ultionis avidus*, hefndarſom hefndarſamt.

3. Finita in enn, a penult. non mutant, ut, galen, *inſanus*: valenn, *electus*: nakenn, *nudus*: vaſenn, *implicatus*.

II. A longum præcedens terminationem ngur, mutatur in dyphthongum au in fœminino, ut, laangur, *longus*, laung langt/ ſtraangur, *durus*, *aſper*, ſtraung ſtraangt.

III. Omnia Adjectiva in omni genere bifariam terminantur, vel ut jam recenſuimus; vel in e & a; in *e maſculina, in a fœminina & neutra. De his terminationibus formandis ſequentes obſervandæ regulæ.

1. A Diſſyllabis & Polyſyllabis in ur ſit maſculinum in e, mutata terminatione ur in e, ut à blydur ſit blyde: fœmininum vero & neutrum, eâdem mutata in a, ut ſu & Þad blyda.

2. Quædam, exempto u, ad finem addunt e & a, ut, ſaa magre/ ſu & Þad magra à magur/ fagre fagra à fagur/ ſnotre ſnotra à ſnotur *velox*, dapre dapra à dapur/ digre digra à digur.

3. In ggur & ckur finita r finale in e & a mutant, & u præcedens in vau, ut, ſa Þickve/ ſu & Þad Þickva à Þickur/ dockve & dockva à dockur. Gloggve & gloggva à gloggur.

4. Monoſyllaba in aar, oor & ur fœmininis adjiciunt e & a terminales; ut ab hun ſmaa ſit ſaa ſmaae/ ſuu vel Þad ſmaa: ab hun haa ſit ſaa haae/ ſuu vel Þad haaa: ab hun mioo ſit ſaa miooe/ ſu vel Þad miooa: ab hun truu ſit ſaa truue/ hun vel Þad trua. Sic à ny/ ſa nye/ ſu vel Þad nya.

5. Reliqua Adjectiva in r, terminationi r, addunt e & a, ut à skiær/ ſaa skiære/ ſu & Þad skiæra: à ber/ ſa bere/ ſu & Þad bera: allur & annar uniformia ſunt, neque hanc variationem ſuſcipiunt.

6. Monoſyllaba in ll & nn poſterius l & n in e & a mutant, ut à ſæll ſit ſaa ſæle/ ſu & Þad ſæla: ab haall/ ſa haale/ ſu & Þad haala.

7. Diſſyllaba vero & Polyſyll. in ll & nn, præter hanc poſterioris l & n mutationem in e vel a, etiam vocalem l & n finalia præcedentem abjiciunt, ut, gamle & gamla à gamall/ mikle & mikla à mikell/ litle & litla & litell.

Excipe deſinentia in aall, all & ull, ut, forſiall/ odall/ ſvikull/ ab his enim fiunt: forſiaale forſiaala/ odale odala/ ſvikule ſvikula. Antiqui tamen Þogle dixerunt, quod à Þogull, *taciturnus*. Eingenn uniforme eſt: neque enim eingne aut eingene dicimus.

8. Quæ conſonantem aliam quam n ante n finale habent, ſive monoſyllaba ſive diſſyllaba

---

* Vel i. Nam facile invicem mutantur duæ iſtæ vocales: hinc Eireckr enn rauthi, pro Eireckr hinn raude, *Ericus ille rufus*, & iſtiuſmodi multa in Aræ Schedis.

aut polyſyllaba fuerint, ſaltem ad finem adjiciunt e & a, ut, ern, *annoſus*, ſa erne & ſu & Þad erna: agiarn, *avarus*, ſaa agiarne/ ſu & Þad agiarna.

9. E dyphthongo ei præcedente terminationem genn rejicitur i, in formando fœminino primæ, & maſculino & neutro quartæ declinationis, ut à feigenn fit fegne fegna, *lætus*: à Þueigenn, *lotus*, Þuegne Þuegna, *&c.*

10. Adjectiva in s fini ſaltem adjiciunt e & a, ut, vyſe & vyſa à vys/ fuſe & fuſa à fus/ liooſe & liooſa à liods/ *&c.*

IV. Hæc Adjectivorum in omni genere duplex terminatio, duplicem cujuſvis generis producit Declinationem. Nam maſculina in l, n, r, s finita Declinationem maſculinorum Subſtantivorum ita finitorum, id eſt, tertiam Simplicium imitantur: In e vero quartam. Sic fœminina à variis maſculinorum terminationibus varie formata, ſecundam Declin. Simplicium ſequuntur; at omnia a finita primam. Eadem neutrorum ratio eſt. Quotquot enim in t deſinunt, juxta tertiæ Declinationis regulas flectuntur, cum talis neutrorum terminatio eò ſpectet. Cum vero in a formata fuerint, ea ad quartam pertinere terminatio indicat. Omnia vero Adjectiva, cum juxta quartam Declinationem inflectuntur, in Plur. in u deſinunt, ibidemque invariata in omnibus generibus manent, ut è ſequentibus Paradigmatis patebit.

V. Adjectiva in ſecunda & tertia Declinatione abſque Articulo variantur, ut goodur gods/ good goodrar/ godt godts/ in prima vero & quarta cum Articulo, ut ſaa goode Þeß gooda/ ſu goda Þeirrar goodu/ Þad gooda Þeß goda. Ita ut prior motio ſit Adjectivis inſtar Compoſitæ Declinationis; poſterior Simplicis. Exemplis Singula declarabimus.

Adjectiva Monoſyllaba in ll.

Parad. I.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	Sæll	ſæl	ſælt	Sæler ſælar		ſæl
Gen.	ſæls	ſællrar	ſæls	Gen.	{ſællra ſælum}	
Dat. & abl.	ſælum	ſallre	ſælu	Dat. & abl.		
Acc.	ſælann	ſæla	ſælt	Acc. ſæla	ſælar	ſæl

Vel ſic

Singulariter.				*Pluraliter.*			
Nom.	Saa Sæle	Su Sæla	Þad Sæla	Nom.	Þeir Sælu	Þær Sælu	Þaug ſælu
Gen.	Þeß ſæle	Þeirrar ſælu	Þeß ſæla	Gen.	{Þeira ſælu}		
Dat.	Þeim ſæle	Þeirre ſælu	Þui ſæla	Dat. & abl.	{Þeim ſælu}		
Acc.	Þann ſæla	Þaa ſælu	Þad ſæla	Acc.	Þaa ſælu	Þær ſælu	Þaug ſælu.
Voc.	Þu ſæle	Þaa ſælu	Þad ſæla	Voc.		Þier ſælu	
Abl.	Af Þeim ſæla	Þeirre ſælu	Þui ſæla				

Sic declinantur: Haall haal haalt/ veill veil veilt/ heill heil heilt/ *&c.* Saa haale/ ſu haala/ Þad haala: veile veila: heile heila.

Diſſyllaba in ll.

Parad. II.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*			
Nom.	Gamall	Gomul	Gamallt	Nom.	Gamler	Gamlar	Gomul
Gen.	gamalls	gamallrar	gamalls	Gen.	{gamallra		
Dat. & abl.	gomlum	gamallre	gomlu	Dat. & abl.	{gomlum		
Acc.	gamlann	gamla	gamallt.	Acc.	gamla	gamlar	gomul.

Sic declinantur: Mikell, *magnus*: litill, *parvus*, &c.

Vel ſic

Singulariter.					
Nom. voc.	Sa & Þu Gamle	Su Gamla	Þad	}	
Gen.	Þeß gamla	Þeirrar	Þeß	}	gamla.
Dat. & abl.	Þeim gamla	Þeirre gomlu	Þui	}	
Acc.	Þann gamla	Þaa	Þad	}	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug Gomlu/ *&c.*

Sic declinantur & reliqua in ll, ut, Vinſæll, *amicitia pollens*, ſaa vinſæle/ ſu & Þad vinſæla: roſull, *ſternax*, roſule roſula: ſannſogull, *verax*, ſannſogule ſannſogula: huikull, *inconſtans, fallax*, huikule huikula: vydforull, *qui paſſim peregrinatur*: forſiaall, *prudens*: ſpurull, *avidus quærendi*: vndeforull, *faldus animi.*

Mon-

Monoſyllaba in nn.

Par. III.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Vann	van	vane	vaner	vanar	van
Gen.	vans	vannrar	vans	Gen.	vannra	
Dat. & abl.	vanum	vannre	vanu	Dat. & abl.	vanum	
Acc.	vanann	vana	vane.	Acc. vana	vanar	van.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu vane		Su vana		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	vana	Þeirre	vanu	Þui	vana.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug Vanu.

Sic declinantur: Beinn, *rectus*: grænn, *viridis*: hreinn, *purus*: hiærn, *calidus*: ſeim, *tardus*: ſirn, *bonus*: ſic Ern/ erne erna.

Diſſyllaba in nn.

Par. IV.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Druckenn	Drucken	Drucked	Nom. Druckner	Drucknar	Drucken
Gen	druckens	drucknrar	druckens	Gen.	drucknra	
Dat. & abl.	drucknum	drucknre	drucknu	Dat. & abl.	drucknum	
Acc.	druckenn	druckna	drucked	Acc. druckna	drucknar	drucken.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu Druckne		Su Druckna		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	druckna	Þeirre	drucknu	Þui	druckna.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug Drucknu, *&c.*

Sic declinantur: Barenn, *cæſus*: bogenn, *curvus*: valenn, *lectus*: galenn, *veſanus*: fredenn, *gelu peruſtus*: fuinn, *putrefactus*: luenn, *feſſus*, &c. Item Agiarn agiorn agiarnt/ & ſa agiarne ſu agiarna Þad agiarna. Sic frammgiarn/ deilugiarn/ *&c.*

Notandum etiam quod finita in eigenn/ i penultimum ſubtrahunt, cum in quarta Declinatione formantur, ut feigenn fegne/ sleigenn slegne.

Monoſyllaba in aar.

Par. V.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Haar	Haa	Haatt	Nom. Haaer	Haaar	Haa
Gen.	haas	haarrar	haas	Gen.	haarra	
Dat. & abl.	haaum	haarre	haau	Dat. & abl.	haaum	
Acc.	haaann	haaa	haatt.	Acc. haaa	haaar	haa

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu Haae		Su Haaa		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	haaa	Þeirre	haau	Þui	haaa.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug Haau, &c.

Sic declinantur: Mioor mioo mioott/ trunr trua truntt/ &c.

Monoſyllaba reliqua in r.

Par. VI.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Skiær	skiær	skiært	Nom. skiærer	skiærar	skiær
Gen. skiærs	skiærrar	skiærs	Gen.	skiærra / skiærum	
Dat. & abl. skiærum	skiærre	skiæru	Dat. & abl.		
Acc. skiærann	skiæra	skiært.	Acc.	skiærar	skiær.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu skiære		Su skiæra		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	skiæra	Þeirre	skiæru	Þui	skiæra.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug skiæru, &c.

Sic declinantur: Blaar/ ær/ ſtoor/ tyr/ dyr/ tyrr/ fær/ ſkyr/ kiær/ ber/ var/ id eſt, *clarus, demens, magnus, rarus, pretioſus, tranquillus, fortis, perſpicuus, charus, nudus, cautus.*

Diſſyllaba in r.

Par. VII.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Blydur	blyd	blydt	Nom. blyder	blydar	blyd
Gen. blyds	blydrar	blydts	Gen.	blydra / blydum	
Dat. & abl. blydum	blydre	blydu	Dat. & abl.		
Acc. blydann	blyda	blydt.	Acc. blyda	blydar	blyd.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu blyde		Su blyda		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	blyda	Þeirre	blydu	Þui	blyda.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. *&c.* Þeir Þær Þaug blydu, &c.

Sic declinantur:

Agiætur	*Benignus.*	dælskur	*qui magna ſibi pollicetur ab aliquo.*	froomur	*probus.*
alldradur	*ſenex.*			framur	*audaculus, naſutulus.*
armur	*piger.*	daufur	*ſurdus.*	fullur	*plenus.*
argur	*idem.*	deckur	*ſubniger.*	Galladur	*vitioſus.*
aumur	*miſer.*	dimmur	*obſcurus.*	gelldur	*caſtratus.*
audur	*vacuus.*	dugſegur	*valens.*	gloggur	*attentus.*
Braadur	*feſtinus.*	Einfalldur	*ſimplex.*	greidur	*celer.*
bagur	*malevolus.*	einraadur	*qui aliorum conſilia reſpuit.*	gilldur	*æquivalens.*
beiskur	*acerbus.*			grettur	*homo rugoſæ frontis.*
blaudur	*fœmineus.*	Falskur	*aſtutus.*	grâdugur	*eſuriens.*
blindur	*cæcus.*	falur	*venalis.*	giæddur	*ornatus, donatus.*
biartur	*clarus.*	fallegur	*pulcher.*	grytur [lur	*lapidibus obſitus.*
brattur	*arduus.*	fatækur	*pauper.*	gleimſtu ul-	*oblivioſus.*
breidur	*latus.*	feitur	*pinguis.*	grimmur	*ferox.*
blautur	*mollis.*	ferskeittur	*quadratus.*	gulur	*fulvus, buxeus.*
breittur	*mutatus, variatus.*	feigur	*moribundus.*	Hardradur	*durus.*
Dæſtur	*anhelus, curſu conſumptus.*	flatur	*planus.*	hamingiuſa- mur	*fortunatus.*
diarfur	*audax.*	fleigur	*volatilis.*	hallur	*claudus.*
daudur	*mortuus.*	fliotur	*velox.*	hæfur	*aptus.*
dramblaatur	*ſuperbus.*	fölur	*pallidus.*	hagur	*artifex.*
digur	*craſſus.*	fimur	*alacer.*	hættur	*periculoſus.*
dapur	*ægre affectus.*	frydur	*venuſtus.*	hærdur	*canus.*
		froodur	*eruditus.*		

himneskur *cæleſtis.*
hirndur *cornutus.*
helviskur *infernalis.*
heitur *calidus.*
heidrykur *ſerenus.*
heidridur *ſanctitatem præferens.*
heilagur *ſanctus.*
hoffmodugur *faſtuoſus.*
holur *cavus.*
hollur *utilis, opportunus.*
hoskur *eximius.*
hoſtugur *præceps.*
hraklegur *vitioſus.*
hreckiottur *fallax.*
hræddur *timidus.*
hriggur *triſtis.*
hrumur *viribus confectus.*
hunskur *ſordidus.*
huatur *Maſculini ſexus Epitheton.*
huomleidur *ingratus.*
Illur *malus.*
Kallmannlegur *virilis.*
kalldur *frigidus.*
kirlatur *modeſtus.*
klookur *callidus.*
klumnalegur *craſſus, inconcinnus.*
kollottur *qui caret cornibus.*
koruglegur *purus.*
kramur *mollis, colliquatus.*
kringlottur *rotundus.*
kuenskur, kuennelſkur *mulieroſus, effœminatus.*
Latur *piger.*
lagur *humilis.*
langur *longus.*
langſamur *tardus, lentus.*
liſtugur *hilaris, facetus.*
liufur *humanus, humilis.*
leidur *res cujus ſatietas eſt.*
litelatur *humilis.*
liettur *levis.*
loflegur *laudabilis.*
loſtugur *pronus.*
Maadur *obliteratus.*
mattugur *potens.*
margur *multus.*
markadur *ſignatus.*
maddur *defatigatus.*
mettur *ſatur.*
meinlegur *incommodus.*
Nadugur *gratioſus.*
naumur *parcus.*
nydlegur *abjectus.*
noturlegur *pannis obſitus.*
Oærlegur *improbus.*
odur *inſanus, celer.*
oflugur *robuſtus.*
ordugur *arduus.*
oruggur *viribus & diligentia pollens.*
Ramur *robuſtus.*
rammer *acerbus.*
raudur *ruber.*
rakur *humidus.*
ryfur *liberalis.*
rykur *dives.*
roskur *fortis.*
rambiggiles *bene munitus.*
riettur *rectus.*
Sannur, ſannarlegur *verus, indubitatus.*
ſaddur *ſaturatus.*
ſivalur *teres.*
ſætur *dulcis.*
ſiukur *ægre habens.*
skeifur *valgus.*
skiallegur *diſertus, diſtinctus.*
skoruglegur *ſerius.*
skemdur *depravatus.*
slakur *remiſſus.*
slæmur *malus.*
sliettur *planus.*
slingur *verſutus.*
ſnotur *alacer.*
ſnoggur *celer.*
ſnaudur *vacuus.*
ſodulbakadur *qui dorſo curvato & velut adunco eſt: dicitur de equis.*
ſtefnlegur *modeſtus.*
ſterkur *fortis.*
ſtifur, ſtifarlegur *validus.*
ſtiggur *qui ſe capi non patitur.*
ſtodugur *ſtabilis.*
ſtollttur *ſuperbus, elegans.*
ſtrakoottur *nequitioſus.*
ſtraangur *rigidus, rigoroſus.*
ſtreittur *arduus, rebellis.*
ſtrydur *intenſus.*
ſtuttur *brevis.*
ſuangur *eſuriens.*
ſuartur *niger.*
ſuanhvitur *candidus inſtar cigni.*
ſuefnugur *ſomnolentus.*
ſtinnur *prudens, honeſtus; item, parcus, attentus ad rem.*
ſiergodur *philautos.*
ſierlegur *ſui ſenſus, ſingularis.*
Tamur *aſſuetus.*
tidugur *tempeſtivus.*
tyndur *perditus.*
tolugur *loquax, diſertus.*
tomur *vacuus.*
traudur *invitus.*
Varordur *prudens & parcus.*
valttur *verborum vacillans, fallax.*
valennkunnur *perſpectæ fidei & integritatis homo.*
vanmegnugur *imbecillis.*
veglegur *inſignis, glorioſus.*
vegſamlegur *inſignis, glorioſus.*
veikur *infirmus, languidus.*
vydur *amplus.*
villttur *errore captus.*
vindur *curvus.*
vitur *ſapiens.*
vndarlegur *mirus, alienus.*
vngur *juvenilis.*
vpphriggiadur *qui eſt tumenti gibboſo dorſo, inſtar Elephanti.*
vondur *malus.*
vopnadur *armatus.*
ypparlegur *præſtans.*
Þagmalskur *taciturnus.*
Þægur *gratus.*
Þickur *craſſus.*
Þydur *egelidus.*
Þiettur *denſus.*
Þraungur *anguſtus.*
Þræslegur *ſervilis.*
Þreittur *feſſus.*
Þunnur *tenuis.*
Þungur *gravis.*

Paulò aliter quod ſequitur.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Magur	mogur	magurt	magrer	magrar	mogur
Gen.	magurs	magrar	magurs.	magra		
Dat. & abl.	mogrum	magre	mogru	mogrum		
Acc.	magrann	magra	magurt	magra	magrar	mogur.

Et ſic

	Singulariter.					
Nom. Sa & Þu	Magre	ſu magra		Þad		
Gen.	Þeß	Þeirrar		Þeß		
Dat. & abl.	Þeim magra	Þeirre	mogru	Þui	magra.	
Acc.	Þann	Þaa		Þad		

*I *Pluraliter.*

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug &c. mœgru.

Sic declinantur: ſagur ſogur ſagurt/ apur opur apurt/ digur digur digurt.

Par. VIII. in s.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	vps	vpst		vpſer	vpſar	vps
Gen.	vps	vpſtar	vpß		vpſta / vpſum	
Dat. & abl.	vpſum	vpſre	vpſu			
Acc.	vpſann	vpſa	vpſt.	vpſa	vpſar	vps.

Vel ſic:

Singulariter.

Nom. voc.	Sá & Þu Vpſe	ſu vpſa		Þad	
Gen.	Þeß	Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl.	Þeim vpſa	Þeirre	vpſu	Þui	vpſa.
Acc.	Þann	Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug &c. vpſu.

Sic declinantur etiam Compoſita, ut hreckvis & prettviß *fallax, doloſus*: rettvyß, *juſtus*: fundvyß, *qui perdita facile invenit.* Item reliqua in s, ut, haas, *raucus*: laus, *ſolutus, liber*: lioos, *lucidus, clarus*: fuus, *libens*, &c.

VI. Vocativum è quarta Declinatione Adjectiva deſumunt, ut Þu Blyde/ Þu fegne/ *&c.*

VII. Hoc præ ſubſtantivis ſingulare habent Adjectiva, quod per gradus Comparationis pleraque variari poſſint. *Eſt autem Comparatio vel Regularis vel Irregularis.*

Regularis eſt, quæ ab Adjectivo fœminino primæ declinationis format Comparativum & Superl. illum, addito re, hunc, ſtur, ut ab haala fit haalare haalaſtur: ab huikula/ huikulare huikulaſtur: à beina/ beinare beinaſtur: à druckna/ drucknare drucknaſtur: à vara/ varare varaſtur: à ttua/ ttuare ttuaſtur: à blyda/ blydare blydaſtur: à vyſa/ vyſare vyſaſtur.

Notandum tamen eſt, quod quædam Adjectiva, licet Regulariter ſua Natura comparantur, frequentius tamen Syncopticè uſurpentur. Cujus generis in primis ſunt Monoſyllaba in n, & tam Monoſyllaba quam Diſſyllaba in l, item omnia in gur finita, ut, Beinn beinnre & beinne beinſtur/ pro beinare beinaſtur, vænn vænnre vel vænne vanſtur/ pro vænare vanaſtur: Sic haall hallre vel haalle haalaſtur/ huikull huikullre vel huikulle/ ſuikull ſuikullre vel ſuikulle/ pro haalare/ ſuikulare/ huikulare. *Item* fallegur fallegre in Comp. skiallegur skiallegre/ pro fallegare skiallegare. Sed in l & gur in Comparativo ſaltem Syncopam admittunt. Ejuſdem indolis ſunt Mioor mioorre mioſtur pro miooare mioaſtur: slioor slioorre slioaſtur pro slioffre/ *&c.*

"Notandum quoque eſt nomen idoli Tyr vel Týr adjectivis præpoſitum eorum ſignificationem "maxime adaugere apud *Cimbros* & in gradu ſuperlativo collocare: ut, in Tyrhraustur, *fortiſſimus*, &c. "Vide Gramm. *Anglo-Sax.* cap. IV. reg. 7.

Irregularis eſt, quæ in Comparativo & Superlativo radicalem Poſitivi vocalem amittit, ut, Stoor ſtærre ſtæſtur/ haar hærre hæſtur/ noogur nægre nægſtur/ gamall ellðre/ lytill minne minſtur/ *&c.*

Paradigmata Comparationis Regularis.

Parad. I. in l.

	Singulariter.		
Nom.	Haal vel haale/	Haalare vel haallre/	Haalaſtur vel haalaſte/
	haal vel haala/	haalare vel haallre/	haaluſt vel haalaſta/
	haalt vel haala/	haalara vel haalla/	haalaſt vel haalaſta/
Gen.	haals vel haala	haalara vel hallra/	haalaſts vel haalaſta/
	haallrar vel haalu/	haalare vel haallre/	haalaſtrar vel haaluſtu/
	haals vel haala/	haalara vel haallra	haalaſts vel haalaſta/
Dat. & abl.	haalum vel haala/	haalara vel haallra/	haaluſtum vel haalaſta/
	haallre vel haalu/	haalare vel haalle/	haalaſtre vel haaluſtu/
	haalu vel haala/	haalara vel haallra/	haaluſtu vel haalaſta/
	haalann vel haala/	haalara vel halla/	haalaſtann vel haalaſta/
Acc.	haala vel haalu/	haalare vel haallre/	haalaſta vel haaluſtu/
	haallt vel haala/	haalara vel haallra/	haalaſt vel haalaſta/
	haale/	haalare vel haallre/	haalaſte/
Voc.	haala/	haalare vel haallre/	haalaſta/
	haala/	haalara vel haallra/	haalaſta/

Plura-

Pluraliter.

Nom.	Haaler				Haalaſter		
	haalar				haalaſtar		
	haal				haaluſt		
Gen.	haallra				haalaſtra		
d. ab.	haalum	vel	haalu, Haalare vel haallre,		haaluſtum	vel	haaluſtu.
	haala				haalaſta		
Acc.	haal				haalaſtar		
	haal				haal		
Voc.	haalu				haaluſtu		

Sic comparantur: Sæll vel ſæle, ſælare vel ſælle, ſælaſtur vel ſælaſte: hvikull vel hvikulle, hvikvlare vel hvikulle, hvikulaſtur vel hvikulaſte: ſnikull vel ſnikule, ſnikulare vel ſnikulle, ſnikulaſtur vel ſnikulaſte. Sic Monoſyllaba in n: Beinn vel beine, beinare vel beinne, beinaſtur beinaſte, vel beinſtur beinſte: vænn vel væne, vænare vel vænne, vænaſtur vænaſte, vel vænſtur vænſte, &c. Hæc enim tam in Comparativo, quam Superlativo Syncopam admittunt.

Parad. II. in n *Diſsyllabum.*

Parad. II.

Singulariter.

Nom.	Druckenn		druckne/	Drucknare/	Drucknaſtur		drucknaſte/
	drucken		druckne/	drucknare/	drucknuſt		drucknaſta/
	drucked		druckna/	drucknara/	drucknaſt		drucknaſta/
	druckens		druckna		drucknaſts		drucknaſta/
Gen.	drucknrar		drucknu		drucknaſtar		drucknuſtu/
	druckens		druckna		drucknaſts		drucknaſta/
	drucknum		druckna	drucknara	drucknuſtom		drucknaſta/
Dat. Abl.	drucknre	vel	drucknu	drucknare	drucknaſtre	vel	drucknuſtu/
	drucknu		druckna	drucknara	drucknuſtu		drucknaſta/
	druckennn		druckna		drucknaſtann		drucknaſta/
	druckna		drucknu		drucknaſta		drucknuſtu/
Acc.	drucked		druckna		drucknaſt		drucknaſta.
	druckne			drucknare	drucknaſte		
Voc.	druckna			drucknare	drucknaſta		
	druckna			drucknara	drucknaſta		

Pluraliter.

Nom.	Druckner				Drucknaſter		
	drucknar				drucknaſtar		
	drucken				drucknuſt		
Gen.	drucknra				drucknaſtra		
d. ab.	drucknum	vel	drucknu, Drucknare/		drucknuſtum	vel	drucknuſtu.
	druckna				drucknaſta		
Acc.	drucknar				drucknaſtar		
	drucken				drucknuſt		
Voc.	drucknu				drucknuſtu		

Sic Comparantur Begenn vel bogne, bognare/ bognaſtur vel bognaſte: valenn vel valde/ valdare, valdaſtur vel valdaſte: galenn vel galde, galdare, galdaſtur vel galdaſte: licet hæc duo & ſimilia in alen anomaliam quandam præ ſe ferant, fredenn vel fredne, frednare, frednaſtur vel frednaſte: ſuenn vel ſune, ſunare, ſunaſtur vel ſunaſte, &c. Item feigenn vel fegne, fegnare, fegnaſtur vel fegnaſte, &c.

Parad. III. in r *Monoſyllab.*

Parad. III.

Singulariter.

Nom.	Skiær		skiære	Skiærare vel skiærre	Skiæraſtur		skiæraſta/
	skiær		skiæra		skiæruſt		skiæraſta/
	skiærr		skiæra	skiærara vel skiærra	skiæraſt		skiæraſta/
Gen.	skiors		skiæra		skiæraſts		skiæraſta/
	skiærrar		skiæru		skiæraſtrar		skiæruſtu/
	skiærs		skiæra		skiæraſts		skiæraſta/
Dat. Abl.	skiærum		skiæra	skiærara vel skiærr	skiæruſtum		skiæraſta/
	skiærre	vel	skiæru		skiæraſtre	vel	skiæruſtu/
	skiæru		skiæra	skiærare vel skiærre	skiæruſtu		skiæraſta/

Acc.	skiærann	skiæra / skiæru / skiærra	skiærara vel skiærra	skiæraſtann / skiæraſta / skiæraſt	skiæraſta/ skiæruſtu/ skiævaſta/
	skiæra				
	skiærr				
Voc.	skiære		skiærara vel skiærre	skiærſte / skiæraſta	
	skiæra				
	skiæra		skiærare vel skiærra	skiæraſta.	

Pluraliter.

Nom.	Skiærer			Skiæraſter		
	skiærar			skiæraſtar		
	skiær			skiæruſt		
Gen.	skiærra			skiæraſtra		
d. ab.	skiærum	vel	skiæru, Skiærare vel skiærre,	skiæruſtum	vel	skiæruſtu.
Acc.	skiæra			skiæraſta		
	skiærar			skiæraſtar		
	skiær			skiæruſt		
Voc.	skiæru			skiæruſtu		

Sic comparantur reliqua Monoſyllaba in r, ut, dyr vel dyre, dyrare vel dyrre, dyraſtur vel dyraſte, item dyrſtur vel dyrſte. Skyr vel skyre, skyrare vel skyrre, skyraſtur vel skyraſte, &c.

Parad. IV. in r *Diſſyllabum.*

Parad. IV.

Singulariter.

Nom.	Blydur	blyde / blyda	Blydare	Blydaſtur / blyduſt		blydaſte / blydaſta
	blyd	blyda	blydara	blydaſt		blydaſta
	blydr	blyda		blydaſts		blydaſta
Gen.	blyds	blyda		blydaſtra		blydaſta
	blydrar	blydu		blydaſtrar		blyduſtu
	blyds	blyda		blydaſts		blydaſta
Dat. Abl.	blydum	blyda	blydara	blyduſtum	vel	blydaſta
	blydre	blydu	blydare	blydaſtre		blyduſtu
	blydu	blyda	blydara	blyduſtu		blydaſta
Acc.	blydann	blyda		blydaſtann		blydaſta
	blyda	blydu		blydaſta		blyduſtu
	blydr	blyda		blydaſt		blydaſta.
Voc.	blyde	blydare		blydaſte		
	blyda			blydaſta		
	blyda	blydara		blydaſta.		

Pluraliter.

Nom.	Blyder			Blydaſter		
	blydar			blydaſtar		
	blyd			blyduſt		
Gen.	blydra			blydaſtra		
d. ab.	blydum	vel	blydu, Blydare,	blyduſtum	vel	blyduſtu.
	blyda			blydaſta		
Acc.	blydar			blydaſtar		
	blyd			blyduſt		
Voc.	blydu			blyduſtu		

Sic Comparantur Ägiætur agiætare agiætaſtur/ armur armare armaſtur/ braadur braadare braadaſtur/ baagur baagare baagaſtur/ &c.

Paradigm V. in s.

Singulariter.

Nom.	Vis	viſe	viſare	viſaſtur		viſaſte
	vis	viſa	viſare	viſtuſt		viſaſta
	viſt	viſa	viſara	viſaſt		viſaſta
Gen.	viß	viſa		viſaſts		viſaſta
	viſtar	viſu		viſaſtrar		viſuſtu
	viß	viſa		viſaſts		viſaſta
Dat. Abl.	viſum	viſa	viſara	viſtuſtum	vel	viſaſta
	viſre	viſu	viſare	viſaſtre		viſuſtu

viſu

	viſu	viſa	viſara	viſuſtu		viſaſta	
Acc.	viſann	viſa		viſaſtann		viſaſta	
	viſa	viſu		viſaſta		viſuſtu	
	viſt	viſa		viſaſt		viſaſta.	
Voc.	viſe		viſare	viſaſte			
	viſa		viſare	viſaſta			
	viſa		viſara	viſaſta.			

Pluraliter.

Nom.	Viſer			Viſaſter			
	viſar			viſaſtar			
	vis			viſuſt			
Gen.	viſra			viſaſtra			
d. ab.	viſum	vel	viſu, viſare,	viſuſtum	vel	viſuſtu.	
Acc.	viſa			viſaſta			
	viſar			viſaſtar			
	vis			viſuſt			
Voc.	viſu			viſuſtu			

Sic Comparantur Haas vel haaſe/ haaſare/ haaſaſtur vel haaſaſte: laus vel lauſe/ lauſare/ lauſaſtur vel lauſaſte: lioos vel liooſe/ liooſare/ liooſaſtur vel liooſaſte: fuus vel fuuſe/ fuuſare/ fuuſaſtur vel fuuſaſte/ &c.

IRREGULARITER Comparantur ſequentia.

1.	Mikell vel mikle/		Meire/	Meſtur vel meſte
	mikel vel mikla/		meire/	meſt vel meſta
	miked vel mikla		meira/	meſt vel meſta/ &c.
2.	Litill vel litle/		Minne/	Minſtur vel minſte
	litil vel litla/		minne/	minſt vel minſta
	litid vel litla/		minna/	minſt vel minſta, &c.
3.	Gamall vel gamle/		Elldre/	Ellſtur vel ellſte
	gomul vel gamla/		elldre/	ellſt vel ellſta
	gamalt vel gamla/		elldra/	ellſt vel ellſta/ &c.
4.	Goodur vel goode/		Betre/	Beſtur vel beſte
	good vel gooda/		betre/	beſt vel beſta
	gott vel goda/		betra/	beſt vel beſta/ &c.
5.	Illur		Verre/	Veſtur
	ill		verre/	veſt
	illtt		verra	veſt/ &c.
6.	Langur		Leingre/	Leingſtur
	laung		leingre/	leingſt
	langt		leingra/	leingſt/ &c.
7.	Þraungur	Þreingre vel	Þraungvare/	Þreingſtur vel Þraungvaſtur
	Þraung	Þreingre vel	Þraungvare/	Þreingſt vel Þraunguſt
	Þraungt	Þreingra vel	Þraungvara/	Þreingſt vel Þraungvaſt/ &c.
8.	Laagur		Lægre/	Lægſtur
	laag		lægre/	lægſt
	lagt		lægra/	lægſt/ &c.
9.	Fagur		fegre	feguſtur
	fogur		fegre	feguſt
	fagurt		fegra	feguſt/ &c.
10.	Magur		megre	meguſtur
	megur		megre	meguſt
	magurt		megra	meguſt/&c.
11.	Stoor		ſtærre	ſtæſtur
	ſtoor		ſtærre	ſtæſt
	ſtoort		ſtærra	ſtæſt/ &c.
12.	Haar		hærre	hæſtur
	haa		hærre	hæſt
	haatt		hærra	hæſt/ &c.
13.	Smaar		ſmærre	ſmæſtur
	ſmaa		ſmærre	ſmæſt
	ſmaatt		ſmærra	ſmæſt
Sic	Ungur		ingre	ingſtur
	ſnuttur		ſnytire	ſnytiſtur/ &c.

14. His adde quæ vel r vel u anteponunt terminationibus Comparativi, & Superlativi, ut, Vitur vitrare vitraſtur/ ſtiggur ſtigguare ſtiggvaſtur/ drapur draprare drapaſtur/ & ſi quæ ſunt alia, ab amuſſi Analogorum declinantia, quæ rectius uſus docebit.

Deficiunt ſequentia Poſitiva.

1.	Æffre	Æffſtur	*Superior*	*Supremus*
	effre	effſt	*ſuperior*	*ſuprema*
	effra	effeſt	*ſuperius*	*ſupremum*
2.	Nedre	Nedſtur	*Inferior*	*Infimus*
	nedre	nedſt	*inferior*	*infima*
	nedra	nedſt	*inferius*	*infimum*
3.	Ytre	Ytſtur	*Exterior*	*Extremus*
	ytre	ytſt	*exterior*	*extrema*
	ytra	ytſt	*exterius*	*extremum*
4.	Innre	Inſtur	*Interior*	*Intimus*
	innre	inſt	*interior*	*intima*
	innra	innſt	*interius*	*intimum*
5.	Sydre	Sydſtur	*Poſterior*	*Poſtremus*
	ſydre	ſydſt	*poſterior*	*poſtrema*
	ſydra vel ſydare	ſydſt í ſydaſtur, &c.	*poſterius*	*poſtremum.*

Comparativo & Superlativo in Maſculino & Fœminino Singul. deficit

Margur			*Multus*
morg			*multa*
margt	fleyra	fleſt	*multum, plus, plurimum.*

Non Comparantur

Alldradur/ ſinnadur/ audur/ daudur/ &c. quæ uſus & Lexicorum diligens lectio rectius docebunt.

CAPUT QUINTUM,

De Heteroclytis ſeu Anomalis, item *Defectivis.*

HEteroclyta *Declinatione ſunt, I.* quæ partim juxta tertiam, partim primam Declinationem variantur, ut:

Singulariter.

Nom. Voc.	Fader	Broder	Footur	Vetur	Fingur
Gen.	fodurs	broodurs	footar	vetrar	fingurs
Dat. & Abl.	fodur	broodur	fæte	vetre	fingre
Acc.	fodur	broodur	foot	vetur	fingur.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Feder	Brædur	Fætur	Vetur	Fingur
Gen.	fedra	brædra	foota	vetra	fingra
Dat. & Abl.	fedrum	brædrum	footum	vetrum	fingrum
Acc.	fedur	brædur	fætur	vetur	fingur.

Hæc enim in ſingulari in tertia Declinatione, licet non ſine quadam anomalia, flectuntur; At in plurali, primæ Declinationis genium ſequuntur, cujus proprium eſt, nom. & acc. Plur. in ur formare, ut kuinnur.

II. Quæ partim juxta ſecundam Nominum Declinationem, partim primam variantur, cujus cenſus ſunt omnia, quæ Obſervat. VIII. ad ſecundam Simpl. commemoravimus, quibus addatur tonn, *dens*, tennur in nom. Plur. & ſi quæ ſunt ejus generis alia.

Heteroclyta genere ſunt, I. quæ in diverſis numeris diverſis etiam generibus Declinantur, ut, Saa Goode in Singulari, Þaug giæde in Plur. Þad Einge, *pratum*, Þær eingiar.

II. Quæ in eodem etiam numero diverſa ſumunt genera ut Bullt, & ſu bulltan, Þeſſ bullta vel Þeirrar bulltunar. Sa Gaangur vel ſu gaanga/ Þaug gaung vel Þær gaungur/ &c.

Heteroclyta genere & Declinatione ſunt, quæ tam generibus, quam declinationibus diverſis variantur, ut Þad gaar/ Þær giærur/ &c.

An-

Anomala ſunt, quæ in formandis quibuſdam caſibus à communi aliorum uſu & indole in ſolidum diſtant: qualia ſunt kloo & floo/ quæ Nominativum & Accuſ. Pluralem non in er aut ar, ſicut Regularia, ſed in ær finiunt, klær/ flær. Sic taa tær/ &c. Sic à communi conſuetudine multum abeunt ſioor ſiooffar vel ſiaafar/ vel ſafar vel ſioos/ & ſnioor ſniooar vel ſnioos. Sed de his & ſimilibus Lexica conſulantur.

Defectiva ſunt quæ vel numerorum aliquò vel caſuum deficiunt.

Deficiunt Plurali.

Maſculina

Aſmur	*Amor.*	blundur	*ſomnus.*	filker	*rex.*
afftan	*veſper.*	burdur	*portatio.*	feingur	*res parta*
almuge	*populus.*	Daude	*mors*, quanquam hoc etiam abl. ſeu dat. pluralem habet daudum.	fridur	*pax.*
audur	*divitiæ.*			fognudur	*gaudium.*
arffur	*hæreditas.*			Glaumur	*lætitia.*
agreiningur	*diſſenſio.*			graatur	*triſtitia.*
adgangur	*acceſſus.*			gramur	*rex.*
almenningur	*communitas.*	doffe	*ſtupor.*	Hixte	*ſingultus.*
adall	*nobilitas.*	duun	*pluma.*	hooſte	*tuſſis.*
Bane	*exitium.*	daun	*odor.*	hor	*mucor.*
blome	*flos.*	dunur	*fremitus.*	hoor	*adulterium.*
bioor	*cereviſia.*	Einer	*juniperus.*	hilmer	*rex.*
blær	*aura.*	Fue	*putredo.*	Jaffne	*herba lutea.*
bakſtur	*panificium.*	frame	*promotio.*	Darme	*calor*, &c.

His addantur deſinentia in leikur/ skapur & adur/ ut, ſannleikur/ ſtraakskapur/ skilnadur. Et ſimilia quæ ſolo uſu & exercitio dignoſci poterunt.

Fœminina

Quæ aliquid virtutis vel vitii, vel aliquem animi affectum ſignificant, ut, æra, *honos*: blyda, *blandities*: dyrfska, *audacia*: elska, *amor*: efterlangan, *deſiderium*: flærd, *verſutia*: giæska, *benignitas*: ligd, *mendacium*: ræna, *ratio*: roo, *quies*: ſuinna, *probitas prudentia*: ſneipa, *ignominia*: vinatta, *amicitia*: Addantur quæ IV. Declinatione Simplicium ad Parad. II. recenſuimus. Quibus & alia complura veniunt adnumeranda, ut, Aska, *cinis*: digurd, *craſſities*: eyſa, *favillæ igneæ*: fyſa, *lana pratenſis*: ſiæfa, *fortuna*: græska, *malignitas*: ileinging, *laborum tolerantia*: linkind, *commiſeratio*: migla, *ſitus*: mioolk, *lac*: mær, *fœmina*: Porfnun, *abſtinentia*, &c.

Neutra.

Aaform	*Propoſitum.*	fie	*pecunia.*	laan	*fortuna.*
aft	*vires, robur.*	forraad	*res quæ in promptu eſt.*	laſt	*vituperatio.*
aat	*comeſtio.*	foolk	*populus.*	lyſe	*garum.*
ar	*maculatio.*	fum	*feſtinatio.*	linde	*animus, mens.*
arde	*mores.*	Garn	*filum.*	lym	*gluten.*
Babb	*murmuratio inconcinna & vana.*	gool	*ululatus.*	lyf	*vita.*
bar	*frons (dii.)*	grioot	*lapides.*	lof	*laus.* [quid.
bit	*morſus.*	Haad	*irriſio.*	Mas	*garritus, ſuperfluum*
bol	*adverſitas.*	hial	*vaniloquentia.*	maas	*anhelorum reſpiratio.*
bolff	*maledictum.*	hland	*lotium.*	mallt	*Polenta, Byne.*
blak	*verber.*	hool	*commendatio.*	megn	*vires, potentia.*
blek	*atramentum.*	hrim	*uredo.*	my	*muſcæ.*
bloot	*maledictum.*	hroop	*clamor.*	miol	*far.*
brak	*fremitus.*	Inde	*delectatio.*	miaalm	*felium vox.*
briaal	*affectatio.*	jafnræde	*æqualis.*	Priaal	*ornatus.*
Drabb	*geſtus incurioſus & inconcinnus.*	Kaal	*olus.*	Omak	*moleſtia*
dramb	*faſtus.*	kalk	*calx.*	Dngl	*inſomnia, patientium ejulatus.*
draap	*internecio.*	kapp	*ſedulitas.*	Dl	*cereviſia.*
Eitur	*venenum.*	kiot	*caro.*	Rabb	*garritus.*
Farg	*preſſura.*	kuabb	*frequens poſtulatio.*	raf	*erratio.*
faalm	*palpitatio.*	kuak	*murmur*, ut *avium.*	ragl	*idem.*
fargan	*vitæ inſtitutio.*	kuef	*catarrus.*	raup	*jactantia.* [tas.
fas	*conſpectus.*	kuol	*cruciatus.*	raus	*verborum prodigali-*
		Laad	*ſolum.*	regn	*pluvia.*

rot	*deliquium animi.*	ſtraff	*garritus.*	ſpott	*ludibrium.*
rit	*ſcriptio.*	ſtry	*ſtria.*	Taal	*deceptio.*
rool	*evagatio.*	ſtriaal	*rarum quid.*	tal	*numerus.*
rugl	*nugæ.*	ſkrum	*jactatio.*	torff	*ceſpes.*
Salltr	*ſal.*	ſkarn	*ſtercus.*	Vyngl	*vertigo.*
ſaffn	*congregatio.*	ſtym	*colluctatio.*	vyn	*vinum.*
ſpad	*juſculum.*	ſkin	*fulgor.*	vit	*ſcientia, ratio.*
ſod	*idem.*	ſkaalldur	*garritus.*	Þamb	*extenſio.*
ſmyde	*fabricatio.*	ſkrollt	*vagatio.*	Þaang	*alga.*
ſpie	*illuſio.*	ſoot	*fuligo.*	Þy	*famulitium.*

Numero Singulari deficiunt.

Maſculina.

Fedgar dicitur de parte & filio, & langfedgar, *majorum ſeries*, qui ſunt in linea recta deſcendente, mioolkar, *lactes*. Huc referantur Poëtica bragnar, itar, ſirdar, *&c.*

Fœminina.

Flauter, *lacticiniorum genus*, quod fit coacto lacte, & deinceps ventilato, aaer, *lac* quod ſegregato Butyro reliquum eſt: abriſter, *coluſtra*: herdar, *humeris* byfur, *pedes*: eriur, *lites*: fretter, *rumores*: dyr, *fores*, *&c.*

Neutra.

Bid, *expectatio*, *mora*: grid, *induciæ*: grioon, *fruges*: læte, *geſtus*: tidinde, *rumores*: ſkipte, *diviſiones*: liſ, *coagulum*: log, *leges*: ſuik, *inſidiæ*: ſuil, *lactes*: mok, *converſatio*: Jol, *Saturnalia*: ſol, *alga eſculenta*: ſpioll, *vitium*: ſpenſl, *fibulæ*: laun, *præmia*: skop, *pudenda*: kior, *conditiones*: hoot, *geſtus*: not, *uſus*: skol, *vappa*: skil, *redditio*: viel, *fallacia*, *&c.*

Caput Sextum

De Genere, Specie, Figura, Numero & Caſu.

Genera ſunt Tria: Maſculinum, Fœmininum & Neutrum.

Maſculinum, Fader/ Fœmininum ut Moder/ Neutrum, ut Barn, Jood.

Maſculina ſunt, Deſinentia in ur & e, ut heſtur & heile.

Fœminina, in a & ur ſeu or natura brevius, ceu Græca in ᵒ, Fœminina. Item an, un, gd, ſd, rd, *&c.*

Neutra, quæ in t & r (urs in Genit.) exeunt, & pleraque Monoſyllaba. Sed de his omnibus conſulantur Dictionaria. Omnia enim & ſingula, quæ eò faciunt, præceptis comprehendere, nimis non tam longum quam arduum foret.

Regulariter etiam omnia virorum & officiorum virilium nomina Maſculina ſunt, ut, Hegne/ helge ſnorre/ aſmundur egmundur/ erlendur: Sic Logmadur/ ſiolumadur/ foovite/ logrettumadur/ preſtur/ Þaaffe/ &c.

Mulierum autem & muliebrium Offic. Fœminina, ut, Gudrun/ Þorgerdur/ erny. Radskona/ vinnukona/ veſtarkona/ &c.

Notandum tamen, quod dentur quædam Neutra, viros ſignificantia, ut, hrak/ gerpe/ hræ greyn. Inveniantur etiam, Neutra & Maſculina, Fœminas denotantia, ut, Vyf/ ſpracke/ ſuanne/ ſuarre.

Maſculini & Fœminini generis ſunt, quæ communia vulgo appellant, vor/ kiær, far/ &c.

Trium generum, adjectiva, quæ tribus gaudent terminationibus, ut Lærdur lærd lærdt/ vulgo omnis generis.

Multa quoque ſunt animantium nomina, in primis avium & piſcium, quæ ſub uno genere utrumque ſexum comprehendunt; eoque nomine ab authoribus ἐπικοινὰ vocantur: ut, Hraafn/ loa/ Þoskur/ *&c.*

Species eſt duplex.

Primitiva ut Fader/ jord/ ged. Derivativa ut Faderne/ jardan/ gedia.

Patronymica ſunt.

Quæ à patris, avi vel atavi nomine deſcendunt, ut Soglingar/ à dag: skiolldungar à skiolld/ *&c.*

Genitivus

Gentilia.

Quæ gentem denotant, ut Gudingar, corruptè Gidingar à Gud: Danſker à Dan: Roomverſker & Romverias à Rom. Sic Piſker, Spanſker, Færeyſker, Gudreyſker ab ey: Item Enſker, Eingelſker. Auſtveriar, Averias, Auſtfirſker, Vaßdæler, Laxdæler, Ruumdæler, Vaumdæler, Jamtar, Prændur, &c.

Poſſeſſiva.

Quæ poſſeſſionem ſignificant: Sed hæc apud Iſlandos non dantur. Nam loco poſſeſſivorum ponitur Genitivus cum nomine, ut Grettißtak, Balldursbraa, Eyhreiſte, &c.

Denominativa.

Quæ rem denominant, Drottenſegur & drottenſeg à drotten, nadugur & naadug à naad, ſinnadur & ſinnud à ſinne, &c.

Diminutiva.

Quæ diminutionem ſui primitivi ſignificant. Eaque vel in ull deſinunt, ut à Bagge per diminutionem fit boggull. Vel ad primitivum nomen addunt in fine korn, ut bagge baggakorn, hey heykorn, &c.

Verbalia.

Quæ à verbis deſcendunt, ut Burdur, borur, bere, bære à ber: vog, vikt, vætt, vyg, vogun à veg, &c.

Numeralia vel ſunt *Cardinalia*; ut:

Nom.	*Eyrn	eyn	eitt,	Tueir	tuær	tuo
Gen.	eyns	eyrnrar	eins.		tueggia	
Dat. Abl.	eynum	eyrnre	eynu.		tueimur.	
Acc.	einn	eyna	eitt.	tuo	tuær	tuo

Sic

Nom.	Þryr	Þriar	Þriu.	Fioorer	fiooras	fiogur.
Gen.		Þriggia			fiegra	
Dat. Abl.		Þremur			fioorum	
Acc.	Þriaa	Þriaar	Þriu.	Fioora	fiooras	fiogur.

Reliqua uſque ad centum ſunt indeclinabilia, ut, Fimm, ſex, ſio, aatta, nyu, tyu, ellefu, toolf, Þrettan, fioortan, &c. Tuttugu, Þriatyu, fiorutyu, fimmtyu, ſextyu, ſiotyu, attatyu, nyutyu, Tiutyu vel Hundrad, gen. hundrads, dat. hundrade, acc. hundrad, voc. hundrad, abl. hundrade: *Plur.* nom. hundrud, gen. hundrada, dat. & abl. hundrudum, acc. hundrud. Sic Compoſita tuo hundrud, tueggia hundrada, &c. Þriu hundrud, Þriggia hundrada, &c. Fiogur hundrud, fiegra hundrada, &c. Hic enim utrumque declinatur. At in reliquis ſaltem poſterius, cum prius ſua natura ſit Indeclinabile, ut fimm hundrud, fimm hundrada, &c. Sic ſex hundrud, ſio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud/ ſex hundrada, ſio hundrada, &c. †Þuſund, gen. Þuſundar, dat. abl. Þuſund, acc. Þuſund: *Plur.* nom. Þuſunder, gen. Þuſunda, dat. Þuſundum, &c. Sic eyn Þuſund, eynar Þuſundar, tuær Þuſunder, tueggia Þuſunda, &c. Planè ut de hundrade dictum eſt.

Vel *ORDINALIA*; ut:

Singul.

Nom.	Firſtur vel firſte	Firſt vel firſta	Firſt vel firſta
Gen.	firſta	firſtrar vel firſtu	firſta
Dat. Abl.	firſtum vel firſta	firſtre vel firſtu	firſtu vel firſta
Acc.	firſtann vel firſta	firſta vel firſtu	firſt vel firſta
Voc.	firſte	firſta	firſta.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Firſter	vel	firſtu	Firſtar	vel	firſtu	Firſt	vel	firſtu
Gen.				firſtra					
Dat. Abl.				firſtum					
Acc.	Firſta			firſtar			firſt		

* Quemadmodum *unus, na, num* apud *Latinos*: ſic apud *Iſlandos*, Eyrn vel einn legitur pluraliter conjunctum cum nominibus ſingulari carentibus: ut, Og Þar voru einar dyr, *& erant unæ fores.* III. lib. reg. VI. 8. dyr enim eſt plur. fœm. gen. etſi dyre ſit neut. gen. ſing. ut & dvr, *janua.* Legitur etiam plur. in ſenſu indefinito, ut *ſum* apud *A. Sax.* & *aliquis* apud *Latinos*: ut, enir Criſtnu menn, oc enir heithno, *aliqui Chriſtiani, & aliqui ethnici.* Þa botho enir criſtni menn hall a ſitho, *tum rogarunt aliqui Chriſtiani Hallum Sidanenſem. Aræ* Sched. caput VII. †Nonnunquam pro hoc numerali utuntur X hundrud: ut, ſor hann aptur til danmerkur, oc hafde hann Þa X hundrut herſkipa, *Dein Daniam profectus eſt, & ibi mille navibus bellatoriis inſtructus eſt.* hiſt. *Styrbiornonis* in Commentar. Chriſtian. *Wormii* ad *Aræ* ſui Schedas.

Annar.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	*Annar	Önnur	Annad	Adrer	Adrar	Önnur
Gen.	annars	annarar	annars		annara	
Dat. Ab.	ödrum	annare	ödru		ödrum	
Acc.	annann	adra	annad/	adra	adrar	önnur.

Þridie.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*	
Nom.	Þridie	Þridia	Þridia	Nom.	
Gen.	Þridia	Þridiu	Þridia	Gen.	
Dat. Abl.	Þridia	Þridiu	Þridia	Dat. Abl.	Þridiu.
Acc.	Þridia	Þridiu	Þridia	Acc.	

Sic declinantur fioorde, fimtte, siotte, siounde, aatunde, nyunde, tiunde, elleffte, tolffte, þrettande, fioortande, fimtande, sextande, &c. Item Tuttugaste, Þritugaste, fertugaste, fimtugaste, sertugaste, siotugaste, attatugaste, nytugaste, Hundradaste, &c.

Vel *MULTIPLICATIVA.*

ut Singulariter.

Nom.	Einfalldur vel einfallde,	einfolld vel einfalda,	einfallt vel einfallda,
Gen.	Einfallds vel einfallda,	einfalldra/ vel einfolldu,	einfallds vel einfallda,
Dat. Abl.	Einfolldum vel einfallda,	einfalldre vel einfolldu,	einfolldu vel einfallda,
Acc.	Einfalldan vel einfallda,	einfallda vel einfolldu,	einfalldt vel einfallda,
Voc.	Einfallde,	einfallda,	einfallda.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Einfallder	vel	einfolldu,	Einfalldar	vel	einfolldu,	Einfolld vel einfolldu.
Gen.				einfalldra			
Dat. Abl.				einfolldum			
Acc.	einfallda			einfalldar			einfolld

Sic variantur Tuefalldur, Þrefalldur, Fiorfalldur, Fimmfalldur, sexfalldur, siofalldur, Hundradfalldur, &c.

Vel *DISTRIBUTIVA.*

Nom. Voc.	Einer	Tuenner	Þrenner	Fierer
Gen.	einnra	tuennra	Þrennra	fiorra
Dat. Abl.	einum	tuennum	Þrennum	fiorum
Acc.	eina	tuenna	Þrenna	fiora.

"Notandum autem hic est veteres *Cimbros*, numerandi rationem per *Runas* priscum ordinem "servantes sic expressisse:

"1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

"ᚠ. ᚢ. ᚦ. ᚨ. ᚱ. ᚲ. ᚷ. ᚹ. ᚺ. ᚾ. ᛁ. ᛃ. ᛇ. ᛈ. ᛉ. ᛊ. ᛏ. ᛒ. ᛖ. ᛗ. ᛚ. ᛜ. ᛞ. ᛟ.

"Nota etiam quod adjectivum numerale halfur, *semi, dimidius*, non bipartit numerum, cui ap- "ponitur, sed ab eo demendum docet dimidium: ut, hun skal vera half Þridiu alnar ad leingd, og "halfrar annarar alnar a breid, *habebit* [Arca testimonii] *longitudinem duorum cubitorum & di-* "*midii, & unius cubiti ac dimidii latitudinem.* Exod. xxv, 10. Þeim Biskopsdom halft fiorda "hundrad kyrkna, *in hâc dioecesi CCCL. parochiæ.* Þu skallt og giora einn Vlaaderfol af skira "Gulle halfrar Þridiu alnar langan, og halfrar annarar alnar breidan, *& facies propitiatorium ex* "*auro mundo, duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus,* "Exod. xxv. 17. Hic etiam non absre fore arbitror ostendere numeralia quibus *Islandi* annos, "quot quisque natus est, exprimunt: ut, fertugr vel fertogr, *quadragenarius* vel *quadraginta ann.* "*rum.* Sertugr, vel sertogr, *sexagenarius* vel *sexaginta annorum.* Quibus præmissa vox halfr,

---

*Nota quod adjectivum numerale Annar per omnes numeros & casus conjunctum occurrit nominibus substantivis post conjunctionem *similitudinis* sem, haud secus ac *un* apud *Gallos*, & apud *Anglos* as, & all: ut, eg villda framm seigia honum Þat sem annar hofdinge, *vellem sicut princeps id illi offerre.* villda Eg spena honum i hring vm mig sem annare koranu, *vellem cum illo sicut coronâ me circumcingere.* Mínn kuidur er lijka sem annad nytt vatn, *venter meus est quasi massa* annad nytt vatn, *venter meus est quasi massa* sem annad sky, *quasi nubes.* Suo sem skum. Sem annad sky, *quasi nubes.* Suo sem i odrum tilfum, *quasi in pannis.*

"neque

"neque bipartiendum docet ſequentem numerum, neque dimidium ab eo ſimpliciter eſſe de-
"mendum, ſed ultimæ duntaxat in eo *decadis* dimidium eſſe auferendum. Sic III. Reg. XXII.
"hann vard half fertugr Þa hann vard tongr, *triginta quinque annorum erat cum regnare cæpiſ-*
"*ſet.* Occurrit eadem phraſis in Ol. Sag. præf. teſte *Verelio.* Et in *Aræ* Schedis cap. X.
"tha vas hann vetri mithur en half fertogr, *tum erat triginta quinque annos, & ſex menſes na-*
"*tus*, & non *annos* 39 *& ſex menſes natus*, ut *Wormius* noſter in notis ad locum, falsò etiam
"verſum. Ratio autem regulæ in eo conſiſtit, quod quadragenarius habet quater decem annos,
"vel quatuor decades, annorum, unde half fertugr, idem valet ac halft fiorda tiu, i. e. XXXV.
"quemadmodum halft fiorda hundrad eſt CCCL, & halft fiorda Þuſand, MMM.D.

"Notetur etiam *Norvegis*, & *Iſlandis* peculiarem numerandi rationem in uſu eſſe per additio-
"nem vocum [1] tolfrædr, tolfræd, vel tolfrat quæ decem ſignificare faciunt *duodecim*; *Centum*,
"*centum & viginti*; *mille*, *mille* & CC, &c. Cauſa iſtius computationis hæc eſt, quod apud iſtas
"gentes duplex eſt *decas*, nempe minor cæteris nationibus communis *decem* continens *unitates*;
"& major continens XII i. e. tolf, *unitates*. Inde addita voce tolfrædr, vel tolfræd, centuria non
"decies decem, ſed decies duodecim i. e. CXX continet, & chilias non decies centum, ſed decies
"CXX, i. e. Mille & CC. continet. En quæſo exempla: Þar var meir enn [2] CC vætra tolfræd er
"Iſland var bygt, adr menn toko þer ſangur at rita, *elapſi ſunt* CCXL *anni ab inhabitata Iſlandiâ,*
"*antequam cæperunt hic homines hiſtorias ſcribere.* præfat. Olafs Saga. Oc þeſur ſolin Þa fyldar
"allar raſer ſinar, bædi at uppſtigningu oc nidrſtigningu [3] CCC daga tolfræd, oc ſim dagar, oc VI
"ſunder: oc verdur Þat Þa a hinu ſiorda hverju are CCC daga tolfræd oc VI daga, oc þeitr Þat
"hlaupars dagr, Þviad Þa er deigi ſkoira i tolf manudum enn fyr: Þviad Þri ſunder VI faſtnaſt
"til tueggia dægra nætur oc dags, *implevitque tum ſol omnem curſum ſuum, tam aſcendendo,*
"*quam retrocedendo trecentis ſexaginta & V diebus, & VI horis, ſed quarto quolibet anno* CCCLX
"*& VI diebus, vocaturque ſextus ille dies intercalaris, quod plures ſunt dies in* XII *menſibus, quam*
"*antea, ſex illis horis congregatis duos dies* [naturales] i. e. [4] *diem & noctem efficientibus.* Bua
"nadar balk. cap. 23. p. 32. Ef ei er leingra fra annars landmerki, enn tuo hundrad fadma
"tolfræd, *niſi alter ab alterius limitibus diſtent ſexcentis ulnis.* ibid. pag. 31, 32, 57. Hæc lu-
"culentius & ſuccinctius ex notis doctiſſimi *Olai Verelii* in cap. XVIII. Barvarar Saga. Ubi
"multa alia lectu utilia, ac jucunda de hac computandi ratione per *majores decades, centurias,*
"*& chiliades*, per tolfræd ſignificari ſolitas. Hæc autem *tolfrædica* ſive duodena computandi
"ratio per majores decades, quæ duodecim unitates continent, apud nos etiamnum uſurpatur in
"computandis certis rebus per duodenum numerum, quem **dozen**, *Suecice* [5] duſin, *Gallice* douzain,
"vocamus; quinimo in numeris, ponderibus, & menſuris multarum rerum, ut ex mercatoribus,
"& vehicularibus accepi, centuria apud nos etiamnum ſemper præſumitur ſignificare majorem ſive
"*tolfrædicam* illam centuriam, quæ ex *decies* XII conflatur, ſcilicet CXX. Sic *Arngrim. Jonas* in
"crymogæa ſive rerum *Iſland.* lib. I. cap. VIII. Hundrad, *centum* ſonat, ſed quadam conſuetu-
"dine plus continet nempe 120. Inde etiamnum apud nos vetus iſtud de centenario numero:
"**five ſcore of men, money, pins: ſix ſcore of all other things.** Sic *Arngrimus Jo-*
"*nas* in *Crymogææ* ſuæ lib. I. cap. VIII. pag. 85. Centuſſem *Iſlandorum* ita deſcribit: hunda-
"rad, *centum* ſonat, ſed quadam conſuetudine plus continet, nempe 120. Hoc nomen per
"*aſſem* Iſlandicum vertemus, cujus nota I^c. Hujus aſſis partes ſunt:

"Uncia.	X.	Quincunx.	L.	Dodrans.	LXL.
"Sextans.	XX.	Semis.	LX.	Dextans.	LL.
"Quadrans.	XXX.	Septunx.	LXX.	Deunx.	LLX.
"Triens.	XL.	Bes.	LXXX.	As. LLXX vel CXX.	

"Quæ voces, & aſſis ſpecies, licet de ponderibus ſæpius uſurpentur, tamen cum etiam *ar* de
"diviſione ſolidi, ut loquuntur, ut hæreditatis fundi, & aliorum bonorum rectiſſime dicatur,
"*aſſis* partes huc quoque accommodare non dubitavi.

Numerus

Duplex eſt, ſingularis cum de uno agitur, ut Gud, *Deus*: Pluralis cum de pluribus, ut Guder, *Dii*. Pronomina tamen primæ & ſecundæ perſonæ etiam Dualem habent, ut mox patebit.

Caſus

Ut apud Græcos, ita apud Iſlandos tantum quinque ſunt; Nominativus, Genitivus, Dativus, Acculativus, Vocativus. Ablativus enim cum Dativo in utroque numero ſemper coincidit: quanquam nos Latinos ſecuti in Declinationibus Ablativum poſuimus, ut loquendi conſuetudinem apud nos oſtenderemus. Sed & Vocativus idem eſt cum Nominativo, ſi Adjectiva excipias, quæ cujuſcunque in Nominativo terminationis fuerint, Vocativum tamen ſemper faciunt in *e*, ut è præmiſſis Paradigmatibus conſtat: licet & hic cum Nominativo quartæ Declinationis conveniat.

---

1 Id eſt, *duodena ratio.* 2 Verbum verbo, *du-centi anni* tolfræd. 3 Verbatim, *trecentis quin-que diebus* tolfræd. 4 Nempe *diem unum civi-lem.* 5 Alias tolft, Wale, Full.

CAPUT SEPTIMUM.

De Pronomine.

PRONOMINA numero & significatione Latinis ferè respondentia hæc sunt:

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.	Voa.
Ego	*Singul.*	Eg	myn	mier	mig	caret.
	Dual.	Vid	ockar	ockur	ockur	
	Plural.	Vier vel vær	vorra	oß	oß	
Tu	*Singul.*	Þu	Þijn	Þier	Þig	Þu
	Dual.	Þid	yckar	yckur	yckur	Þid
	Plural.	Þier	ydar	ydur	ydur	Þier
Sui	*Singul.*	caret	syn	sier	sig	
	Plural.		syn	sier	sig	caret.
Ille	*Singul.*	Hann	hanns	honum	hann	
		hun	hannar	henne	hana	
		†Þad	Þess	Þui	Þad	
	Plural.	Þeyr	Þeirra	Þeim	Þaa	caret.
		Þær			Þær	
		Þaug			Þaug	
Iste	*Singul.*	*Hinn	††hins	hinum	*hinn	
		hin			hina	
		hitt vel hid			hitt vel hid	
	Plural.	Hiner	hinna	hinum	hina	caret.
		hinar			hinar	
		hin			hin	
Ipse	*Singul.*	Siaalfur	sialfs	sialfum	sialfann	
		siaalf	sialfrar	sialfre	sialfa	
		sialft	sialfs	sialfu	sialft	
	Plural.	Sialfer	sialfra	sialfum	sialfer	
		sialfar			sialfar	
		sialf			sialf.	

Sa, su, Þad, *hic, hæc, hoc,* vel *is, ea, id* superius declinatum heic scientes prætermittimus.

† Pro neutro singulari Þad, & plurali Þaug, Þau, Þo, frequenter occurrunt Þetta, & Þotta: ut, huiliki quedin er Þetta, *qualis est hæc salutatio.* Luc. 1, 29. Og huadan kiemur mier Þetta, *& unde hoc mihi venit. v.* 43. huor grunnar Þig ad Þetta barn verde, *quis putas puer iste erit? v.* 66. Þetta gaf eg ydur til eptirdæmis, *hoc dedi vobis in exemplum.* Joh. XIII, 15. Ef Þier vitid Þetta, *si hæc scitis. v.* 17. Eg em sendur ad eg bode Þier Þotta, *missus sum hæc tibi evangelizare,* Luc. 1, 29. Til Þess daga Þa Þatta mun framkoma, *usque in diem, quo hæc fiant,* vel *hoc fiat. v.* 20. Pro Þad etiam legitur Þadsama: Eg vill seria ovinskap amille Þins sædis, og hennar sædis Þadsama skal i sundur meria Þitt hofud og Þu skallt bijta hann i hælen, *inimicitiam ponam inter semen tuum, & semen illius, ipsum conculcabit tibi caput, & tu mordebis illi calcaneum,* Gen. III, 15. Nota autem quod Þadsama vel Þatsama significat *idipsum* vel *idem ipsum,* Gothice ΨΑΤΑΣΑΜΑ, *Anglice* that same, *hoc ipsum,* vel *illud ipsum.* Legitur etiam & hijdsama, Luc. III, 11. In *Ara* etsama, edsama. Legitur quoque aliis pronominibus post-positum: ut, hinnsama, Þannsama: hinnsama atburdur gerdist, *gesta erat hæc res;* Enn Þann sama dag drap Beorn Aka, *eodem autem die occidit Beorno Akan.* Hist. *Styrbiornonis.* in Commentar. pererruditi viri Christ. *Wormii* in *Ara* Schedas. Inde constat à pronomine same, sama, quod *Saxones* ignorabant, majores nostros à *Danis* olim *Angliæ* dominis in suam vernaculam transtulisse. Nota etiam quod à pluralibus Þeyr, Þar, venit *Anglorum Borealium* thur, vel ther, pro these, *hi, hæ, hæc, illi, illæ, illa.* Sic in libro Satyrarum inscripto, the billon of Peirce Plowman. fol. XII. a. Ther cunning clarkes. Pro Þann quoque accus. sing. Þennan bis legitur, Act. II. 32, 36. ** Pro hinn etiam legitur fere semper enn, in *Ara* Schedis. pro hitt vel hid etiam occurrit es, ed, et, præsertim in *Ara* Schedis. ††Pro hins nunquam fere non scribitur ens, in *Ara* Schedis de *Islandia*: ut, ens sparta; ens milda; ens Harfagra.

Nom.

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Quis	*Singul.*	Huer	huers	huorium	huorn
		huor	huorrar	huorre	huoria
		huort	huers	huoriu	huert
	Plural.	Huorier	huorra	huorium	huoria
		huoriar			huoriar
		huor			huor.

A Pronominibus primæ & ſecundæ Perſonæ formantur adjectiva pronominalia:

A Genit. Singul. Myn *formatur*

		Nom. Voc.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Meus	*Singul.*	Minn	myns	mynum	minn
		myn	minnar	minne	myna
		mitt	myns	mynu	mitt
	Plural.	Miner	minna	mynum	myna
		mynar			mynar
		myn.			myn.

A Genit. Dual. Ockar *fit,*

Hic & hæc Ockar & hoc ockart/ *noſter* de duobus, aliàs vix declinabile.

A Plur. Vorra *deſcendit.*

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Noſter	*Singul.*	Vor	vors	vorum	vorn
		vor	vorrar	vorre	vora
		vort	vors	voru	vort
	Plural.	Vorer	vorra	vorum	vora
		vorar			vorar
		vor			vor.

A Genitivo Singul. Þyn *derivatur*

Tuus	*Singul.*	Þinn	Þyns	Þynum	Þinn
		Þyn	Þinnar	Þinne	Þyna
		Þitt	Þyns	Þynu	Þitt
	Plural.	Þyner	Þanna	Þynum	Þyna
		Þynar			Þynar
		Þyn			Þyn.

A Duali yckar

Veſter de duobus	*Singul.*	yckar	yckars	yckrum	yckarn
		yckar	yckrar	yckare	yckra
		yckart	yckars	yckru	yckart
	Plural.	yckrer	yckara	yckrum	yckra
		yckar			yckar
		yckar			yckar.

A Plurali ydar

Veſter	*Singul.*	ydar	ydars	ydur	ydarn
		ydar	ydrar	ydare	ydra
		ydart	ydars	ydru	ydart
	Plural.	ydrer	ydara	ydrum	ydra
		ydrar			ydrar
		ydur			ydar.

Magna etiam Compoſitorum Pronominum Copia eſt, è quorum numero ſunt:

Saa *enn/ ſu enn/ qui *relativum*, vel ſaa er/ ſu er/ Þad er. "Plural. Þeir enn, Þar enn, Þo "enn, vel Þa enn; Þeir er, Þar er, Þo er vel Þa er, *qui, quæ, quæ.* er autem aliquando poſt-"ponitur: ut, Þann var allra manna vitraſtur er Þa voru i ſviavellde, *is omnium ſapientiſſimus,*

*Enn videtur fieri per abbreviationem ab hinn; eð eodem modo ab hið; & er à *Franco-Theotiſco* er, *ille, qui.* Nota etiam quod pro eð in *Æræ* Schedis frequenter ſcribitur es, er.

" *qui in Suecia vixere.* Styrbiornonis hiſtor. à *Chriſt. Wormio* in Comment. ad *Araæ* Schedas edita". Hver er vel hver ed / huor er vel huor ed/ hvad er vel hvad ed. Item Sa * ſem/ ſiu ſem/ Pad ſem declinantur ut Saa/ ſu/ Pad/ particula poſtpoſita immota manente. Aliquando ex utraque particula Componuntur: ut hann ſem er/ hun ſem er/ Pad ſem er. Sic hver ſem er vel ed/ huor ſem er vel ed/ hvad ſem er vel ed/ ſic ſaa ſem er/ hinn ſem er/ &c. Horum naturam ſequuntur huor hellſt/ *ecquis, qui,* huor ſem hellſt/ *quicunque*: in his enim ſaltem Pronomen movetur, particula manente. " Saa, er, Sem, ed, etiam abſolutè, & ſimpliciter uſurpantur in ſenſu re- " lativo. Vide *Luc.* I, 45. *Marc.* III, 8, 23. XIV, 47. II, 4. *Act.* II, 39. *Matth.* VI, 23. IX, 20. " *Marc.* III, 34. IV, 24. VI, 2. Legitur Pes ſem, *qui, Marc.* III, 3. &, huer hellſt ed, *qui, Act.* " II, 39. Hiſce addantur hvør ed, *qui, quæ,* hverke ed, pro quo hvarki es in Ara, *quod.* Nota " autem quod hverke, & hvarki Syncoptice fiunt à neutro hveruge. Leguntur etiam in *Araæ* " Schedis, ſa es, ſu es, thad es, *qui, quæ, quod,* pro ſa ed, ſu ed, Pad ed. Theß er, *qui*: theß " er kallath: var Tunguoddr, *qui vocatus erat Tunguoddus.* Araæ Schedarum cap. v. Thvi ed, " *quod*: enn their voro ſotter a thingi thvi ed var i Borgarfirdi, *illi vero accuſati erant in foro,* " *quod tum erat Bargafiordi.* Araæ Sched. cap. v. Es, *qui* quæ *quod,* i theim ſtath es ſithan es " kallat Thingneſſe, *in loco, qui poſtea vocatus eſt Thingneſs.* ibid. that voro tha log at vigſiku " ekyldi ſakia a thvi thingi es neſt vas vett vangr, *hoc tum erat lex, ut de homicidio ageretur in* " *campo Cædi proximo, ibid.* es ſialfr vas that, *qui ipſe ibi erat.* cap. VII. Thann er, *qui*: hann " ſendi hingat til lands preſt thann er het Thangbrandr, oc her kendi monnom Criſtni oc ſcirdi " tha alla es vith trutoco, *is miſit huc in terram ſacerdotem, qui vocabatur Thangbrandus, & prædicabat religionem Chriſtianam, & omnes qui fidem ſuſceperunt, baptizabat,* Araæ Sched. cap. " VII. In hoc exemplo es ſignificat pluraliter *qui.* Unde es af, *à quibus*: oc quomo tha i reſtir " manna eyiar es X vicur voro af ſumri, *& venerunt ad Weſtmannenſes inſulas, à quibus per de-* " *cem ſeptimanas æſtivas abfuiſſent.* cap. VII. Enn at Pinge redu bandr mann til af ſtiftum " ſtigum Pann er Birne varnade kongdoms, *in foro autem ruſtici hominem præparabant, qui Bir-* " *nonem à regno prohiberet.* Hiſt. *Styrbiornonis* in Comment. *Chriſt. Wormii* ad *Araæ* Schedas. " Peir es, ut Peir er, *qui,* plur. Iſleifr vas myklo nyttri en athrer kenne menn, Peir es a thviſs " landi voro, *Ileifus multo utilior erat, quam reliqui ſacerdotes, qui in hac regione erant.* Araæ Sched. c.IX.

Aliter vero ſe habent huereyrn/ *unuſquiſque,* & hvortueggie/ *uterque,* in his enim utrumque variatur: ut,

Singulariter

Huereyrn.	Nom.	† Huereyrn	huoreyn	huorteytt
	Gen.	huerſeyns	huorrareyrnar	huorseyns
	Dat. Abl.	huoriumeynum	huorreeyrne	huorieeynu
	Acc.	huorneyrn	huoriaeyna	huorteytt/

Pluraliter

Nom.	Huoriereyner	huoriareynar	huoreyn
Gen.	huorraeynna	Junctim ut diviſim ſupra.	

Singulariter

Huortueggie	Nom.	Huortueggie	huortueggia	huortueggia
	Gen.	huorstueggia	huorrartueggiu	huorstueggia
	Dat. Abl.	huorumtueggium	huorretueggiu	huorutueggiu
	Acc.	huorntueggia	huorutueggiu	huorttueggia/

Pluraliter

Nom.	Huorertueggiu	huorutueggiu	huorutueggiu
Gen.		huorutueggia	
Dat. Abl.		huorutueggium	
Acc.	huorutueggiu	huorutueggiu	huorutueggiu.

Nonnunquam nomina in Compoſitione præponuntur Pronominibus, ut Einhuer/ *aliquis,* eyt thuort/ *aliquid,* & annarhuer/ *alteruter,* annadhuort/ *alterutrum*: declinantur conjuncta, ut ſuperius disjuncta.

Ipſa etiam Pronomina inter ſe quandoque componuntur, ut Eg Sialffr/ myn ſialffs/ *ego ipſe, mei ipſius,* Pu ſialfr/ *tu ipſe,* Pyn ſialfs/ *tui ipſius,* hann ſialfur/ hans ſialffs/ *ille ipſe,* &c. Sic ſinn huor/ ſyn huor/ ſit huort/ *diverſus,* ſyns huers/ ſinnar huorrar/ ſynum huers/ &c.

---

* Sem plane videtur factum à ſama, de quo ſupra in Padſama, & hidſama, hinc in *Araæ* Schedis, er ſama relativum: ut, tha ſcrifatha ec theſſa of er ſama far fyrutan attartolo oc kunga ævi, *tum hoc ſcripſi, quod prætergreditur genealogias, & regum vitas.* Sama autem unde ſem, à Gothico SAMR. † Vel hvor einn vel hvor einn.

Non

Non declinantur:

Huers kyns vel huers konar *Cujuſmodi*
Þeß kyns vel Þeß konar *Ejuſmodi.*

Þeſſe, *Hicce.*		*Singulariter*			*Pluraliter*			
	nom.	Þeſſe	Þeſſe	Þetta	nom.	Þeſſer	Þeſſar	Þeſſe
	gen.	Þeß/ Þeſſa.	Þeſſarar	Þeß/ Þeſſa.	gen.		Þeſſara	
	dat. ab.	Þeim	Þeirre	Þui	dat. ab.		Þeſſum	
	acc.	Þann	Þaa	Þad.	acc.	Þeſſa	Þeſſar	Þeſſe.

Nockur,		*Singulariter*			*Pluraliter.*			
Quidam.	nom.	Nockur	nockur	nockurt	nom.	Nockrer	nockrar	nockur
	gen.	nockurs	nockrar	nockurs	gen.		nockra	
	dat. ab.	nockrum	nockre	nockru	dat. ab.		nockrum	
	acc.	nockurn	nockra	nockurt.	Acc.	nockra	nockrar	nockur.

"Hiſce addantur, Interrogativum huad, *quid*? ut, huad ſculum vier Þa giora, *quid ergo fa-*
"*ciemus*? Luc. III, 10, 12, 14. huad, pro quo, & huada, legitur etiam indefinite pro hue-
"ad: Enn hanns læroſueina ſpurdu hann ad og ſegdu, huada Epterlijkinga Þetta ad vera,
"*interrogabant autem eum diſcipuli ejus dicentes, quæ eſſet iſta parabola.* Luc. VIII, 9. Ex ver-
"ſione collegii Antiquitatum *Upſaliæ.* Vetus Einge vel Engi, hodie Einginn, Eingin, Eckart,
"*nemo, nihil*, quaſi Ein eige, *non unus*, ut *nemo*, quaſi *ne homo.* Mange, in gen. Manskis,
"*nemo*, ex mann & einge: liod Þau eg kann er kannat Þiodans kona og manskis, mogur: vide
"*Gudm. Andreæ* notas de capite *Runico.* Þat licathi ollom, oc mellſt Þui mange i gegn, *hoc pla-*
"*cuit omnibus, nemoque contradicebat. Aræ* Sched. cap. X. Onguu, & onguo *nihil nemo*: vera
"ad onguu, *deficere, ad nihilum redigi.* Manſins hialp er ad onguu nyt, *vana eſt ſalus homi-*
"*nis.* Jeſus ſuarade onguu, *Jeſus nihil reſpondit.* Og onguum, *& nemini*, vel *nullis*: ut, on-
"guum manne, *nullis hominibus.* Og til ongra ſa ydur ſem hefur tuo kyrtla, hann giefe Þeim
"er onguan hefur, *qui habet duas tunicas, det nullam habenti*, i. e. *non habenti.* Luc. III. 11.
"Þeirra var Elias ſendur, *& ad nullum earum miſſus eſt Elias.* Luc. IV. 26. Invariabile ſod-
"dan etiam ad adjectiva pronominalia reduci poteſt, ſignificat enim *hic, hæc, hoc, hujuſmodi,*
"*iſtiuſmodi, talis, ſimilis*, per omnes caſus, & genera: med ſoddan hliode, *cum tali voce.* Þeir
"tala ſoddan ord, *talia verba loquuntur*; og margt ſoddan Þa giore Þier, *& ſimilia facitis multa.*
"Marc. VII, 1. ex verſione Coll. Antiqu. *Upſal.* In Bibliis autem *Iſlandicis Thorlackſonii* red-
"ditur locus, og margt annad Þeſſu lijkt Þa giore Þier. hann ſagde ſoddann epterlijking, *dixit*
"*autem paraboläm iſtam.* Luc. XVIII. 9. Ex verſione Coll. ant. *Upſal.* In bibliis autem *Iſlan-*
"*dicis*; Þeſſa Epterlijking.

Caput Octavum.

De Verbo.

Verbum eſt duplex, Perſonale, ut eg elska/ Þu elskar/ hann elskar: Et Impersonale, ut Þad vinnſt/ Þad teckſt/ *&c.*

Verbis accidunt, Genus, Species, Figura, Numerus, Perſona, Modus, Tempus, Conjugatio.

Genera Perſonalium ſunt IV. Activum, ut eg dæme/ *judico*; Paſſivum, ut eg dæmeſt/ *judicor*; Neutrum, ut eg græt/ *ploro, ſef/ dormio*; Deponens, ut eg andaſt/ *morior*, aſnaſt/ *ſerviliter laboro*, aulaſt/ ſtaulaſt/ *&c.*

Alia verborum ſunt Primitivæ ſpeciei, ut eg nyt/ bryt: alia Derivatæ, ut eg nytka/ brotna.

Alia Simplicis figuræ eg eyk/ vyk; alia Compoſitæ ut eg videyk/ hiaavyk.

Numerus triplex eſt, Singularis ut eg elska/ Dualis ut vid elskum/ Pluralis ut vær elskum. Dualis autem à Plurali ſolo pronomine diſtinguitur.

Perſonæ tres: eg elska/ Þu elskar/ hann elskar.

Modi quatuor: Indicativus, ut eg elska: Imperativus, ut elska Þu: Conjunctivus, ut ad eg elske: Infinitivus, ad elska.

Temporum alia peculiarem habent formam; alia circumſcriptam.

Peculiarem habent formam Præſens & Præteritum Indicativi, Præſens Imperativi, Præſens & Præteritum Imperfectum Conjunctivi, Præſens Infinitivi, Participium præſens Activum & Participium præteritum Paſſivum.

Circumſcribuntur reliqua omnia omnium modorum tempora, idque præcipue per ſequentia verba Anomala: Eg er, *ſum*, eg hefe (quod verbum quanquam habendi ſignificationem obtinet, ut eg hef bookena, id eſt, *habeo librum*; In verborum tamen modis & temporibus circumſcribendis quoties adhibetur, nihil aliud, quam Præteriti temporis circumſtantiam deſignat) eg vil, *volo*; eg aa, *debeo, incumbit mihi*; eg maa, *licet mihi*: Item duo defectiva eg ſkal & eg mun, quæ ſola nihil ſignificant; ſed in conſtructione cum aliis verbis futuri temporis adjacentiam indicant, efficiuntque orationis ſtructuram non abſimilem illi, quam habet Græcorum μέλλω, ut eg ſkal giora vel eg mun giora/ *faciam* vel *facturus ſum*, cum ipſa verba, ſine eorum ope, futuro tempori denotando inidonea ſint. Horum igitur anomalas inflexiones præmittendas cenſuimus, cum ſequentibus Verborum Analogorum conjugationibus neceſſariò inſerviant.

Conjugatio Verbi Eg er vel em.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg er	Þu ert	Hann [a] er
Pl. & Dual.	Vier, vid erum,	Þier, Þid eruð,	Þeir [b] eru.

Perfectus.

Sing.	Eg var	Þu varſt	hann var
Pl. & Dual.	vier, vid vorum,	Þier, Þid voruð,	Þeir [c] voru.

Imperativus Præſens.

Sing.	Vere eg,	ver Þu (per Syncop. vertu)	[d] vere hann
Dual. Plur.	verum vid, vier,	vere Þid, Þier,	vere Þeyer.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg Sie	að Þu ſiert,	að Þann ſie
Dual. Plur.	að vid, vier ſieum,	að Þid Þier ſieud,	að Þeir ſieu.

Imperfectus.

Sing.	Að eg være	Þu værer	hann være
Dual. Plur.	vid, vier værum	Þid, Þier værud,	Þeir være.

Infinitivus Præſens Að [e] vera.
Participium Præſens Verande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg verd, *fio*,	Þu verdur,	Hann verdur
Dual. Plur.	vid, vier verdum,	Þid, Þier verdid,	Þeir verda.

Præteritus.

Sing.	Eg vard	Þu vardſt	hann vard
Dual. Plur.	vid, vier vrdum,	Þid Þier vrduð,	Þeir [f] vrdu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Verde eg	verder Þu	verde hann
Dual. Plur.	verdum, vid, vier,	verde Þid, Þier,	verde Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg verde	að Þu verder	að hann verde
Dual. Plur.	að vid, vier verdum,	að Þid, Þier verded,	að Þeir verde.

Imperfectus.

Sing.	Að eg yrde	Þu yrder	hann yrde
Dual. Plur.	vier, vid yrdum,	Þier Þid yrduð,	Þeir yrde.

Infinitivus Præſens Að Verda.
Participium Præteritum Vordenn.

Conjugatio Verbi Eg Heffe.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Heffe	Þu heffur	hann heffur
Dual. Plur.	vier vid hoffum,	Þier Þid haffed,	Þeir haffa.

---

[a] Et in *Aræ* Schedis eſt. [b] In *Aræ* Schedis ero u in o mutato. [c] Et voro. [d] Et aliquando Sie: ut, fierre ſie Þui, *abſit*. Luc. xx, 16. [e] Et Veſa. Enn quomo her athrif v. Þeir er biſcopar quothuſt veſa, *venerunt vero huc alii* v. *qui Epiſcopos ſe jactabant*. Aræ Sched. cap. viii. At Aſt ſva ſcal veſa methan Iſlandes byet, *ut ita eſſet dum Iſlandia habitaretur*. cap. x. At ſtoll byſcops Þeſſer a Iolandi veri, ſcylldi i Scalaholti veſa, *ut Epiſcopi ſedes, quæ in Iſlandia erat, Scalaholti eſſet*. ibidem. [f] Vrtho, & urdo, u in o mutato.

Perfectus.

Perfectus.

Sing.	Eg Heffe	Þu hafder	hann haffde
Dual. Plur.	vier, vid hofdum,	Þeir, Þid hofdud,	Þeir hoffdu

Imperativus Præſens.

Sing.	Haffe eg	haf Þu, vel hafdu contr.	hafe hann
Dual. Plur.	hofum vid, vier,	hafe Þid, Þier,	hafe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg hafe	ad Þu hafer	ad hann haffe
Dual. Plur.	ad vid, vier hofum	ad Þid, Þier hafed,	ad Þeir haffe.

Imperfectus.

Sing.	Jeg hefde	Þu hefder	hann hefde
Dual. Plur.	vier, vid hefdum,	Þier, Þid hefdud,	Þeir hefde.

Infinitivus Præſens Ad hafa.
Participium Præſens Hafande.
Paſſivæ vocis ſolum Participium præteritum Haffdur in uſu eſt.

Conjugatio Verbi Eg Vil.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Vil	Þu villt	hann vill
Dual. Plur.	vier, vid vilium,	Þier, Þid vilied	Þeir vilia.

Præteritus.

Sing.	Eg villde	Þu villder	hann villde
Dual. Plur.	vier, vid villdum,	Þier, Þid villdud,	Þeir villdu.

Imperativo caret.
Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg vilie	ad Þu vilier	ad hann vilie
Dual. Plur.	ad vid, vier vilium,	ad Þid, Þier vilied,	ad Þeir vilie.

Imperfectus.

Sing.	Eg Villde	Þu villder	hann villde
Dual. Plur.	vier, vid villdum,	Þier, Þid villdud,	Þeir villde.

Infinitivus Præſens Ad Vilia.
Participium Præſens Viliande.

Conjugatio Verbi Eg Maa.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Maa	Þu maatt	hann maa
Dual. Plur.	vier, vid meigum,	Þier, Þid meigid,	Þeir meiga.

Præteritus.

Sing.	Eg maatte	Þu maatter	hann maatte
Dual. Plur.	vier, vid mattum,	Þier, Þid mattud,	Þeir maatu.

Imperativo caret.
Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg meige	Þu meiger	hann meige
Dual. Plur.	ad vier, vid meigum,	Þeir, Þid meiged,	Þeir meige.

Imperfectus.

Sing.	Eg mætte	Þu matter	hann mætte
Dual. Plur.	vier mættum,	Þier mættud,	Þeir mætte.

Infinitivus Præſens Ad Meiga.
Participium Præſens Meigande.

Conjugatio Verbi Eg Aa.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Aa	Þu aatt	hann aa
Dual. Plur.	vier, vid eigum,	Þier, Þid eiged,	Þeir eiga.

Præteritus.

Sing.	Eg aatte	Þu aatter	hann aatte
Dual. Plur.	vier, vid aattum,	Þier, Þid attud,	Þeir aattu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Lige eg	eig Þu vel eigdu,	eige hann
Dual. Plur.	eigum vier, vid,	eige Þier, Þid,	eige Þeyr.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg eige	Þu eiger	hann eige
Dual. Plur.	ad vier eigum,	Þier, Þid eigid,	Þeir eige.

Imperfectus.

Sing.	Eg atte	Þu attez	hann atte
Dual. Plur.	vier, vid attum,	Þiez, Þid attud,	Þeir atte.

Infinitivus præſens Ad eiga.
Participium præſens eigande.

Conjugatio Verbi Eg skal.
Indicativus præſens.

Sing.	Eg Skal	Þu skallt	hann skal
Dual. Plur.	viez, vid skulum	Þier, Þid skulud,	Þeir skulu.

Conjunctivi præſens vel futurum.

Sing.	Ad eg skule	ad Þu skuler	ad hann skule
Dual. Plur.	ad viez, vid skulum,	Þiez, Þid skuled,	Þeir skule.

Imperfectum.

Sing.	Eg skilde	Þu skildez	hann skilde
Dual. Plur.	vier, vid skildum,	Þier, Þid skildud,	Þeir skilde.

Conjugatio Verbi Eg Mun.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Mun	Þu munt	hann mun
Dual. Plur.	vier, vid munum,	Þier, Þid munud,	Þeir munu.

Conjunctivi Præſens.

Sing.	Ad eg mune	Þu muner	hann mune
Dual. Plur.	vier, vid munum,	Þiez, Þid muned.	Þeir mune.

Imperfectum.

Sing.	Eg munde	Þu munder	hann munde
Dual. Plur.	vier, vid mundum,	Þier, Þid mundud,	Þeir mundu.

Infinitivus futurus Ad Mune.

His non immerito accenſeri poſſet Eg *ætla, *deſtino, certum mihi eſt*, quo ad exprimendam futuri temporis circumſtantiam haud raro utimur, ut eg ætla ad giora Þad, *ego faciam vel facturus ſum hoc*, vel *certum mihi eſt hoc facere*. Sed hoc verbum juxta primam conjugationem Analogorum variatur, ut non ſit opus ejus motionem ſigillatim tradere. Sunt & aliæ temporum deſcriptiones, quibus enumerandis non ſuperſedemus.

Exempli cauſa has Poëticas Præteriti Periphraſes apponere libuit:

Eg Vam/	Þu namſt/	hann nam	}	Giora, id eſt, *feci, &c.*
eg Ried/	Þu riedſt/	hann ried		
eg Vann/	Þu vanſt/	hann vann		

Et hæc eſt officioſa illa Anomalorum cohors ad famulandum reliquis verbis nata. Nam Imperfectum Indicativi circumſcribitur per Eg var, & vel Infinitivum ipſius verbi, ut in activa voce, Eg var ad elska; vel Participium paſſivum, ut in paſſiva, eg var elskadur. Sic eg var ad brenna/ eg var brendur: eg var ad ſnua/ eg var ſnuenn: eg var ad gefa/ eg var gefenn: eg var ad leſa/ eg var leſenn/ *&c.*

Plusquamperfectum per Eg haffde, & vel Participium paſſ. Neutrum, ut in activo; vel Maſculinum, ut in paſſivo, interjecta voce Vered: ut eg hafde elskad/ eg hafde vered elskadur: eg haffde brendt/ eg haffde vered brendur: eg haffde ſnued/ eg haffde vered ſnuenn: eg hafde gefed/ eg haffde vered gefenn: eg hafde leſed/ eg hafde vered leſenn.

---

* Eſt hoc verbum etiamnum in uſu apud Boreales *Anglos*, & *Scotos*, & frequens occurrit in verſione Æneidos *Douglaſſiana*: ut, This Goddes ettillit gif werdes were not contrare. .... hoc .... Dea gentibus eſſe, ſiqua fata ſinant ...

† Futu-

†Futurum Activum per unum verborum: eg skal/ mun/ maa/ vil/ aa/ ætla/ & infinitivum verbi, exempta particula, að, ut, eg skal elska/ brenna/ snua/ gefa/ lesa/ &c. Passivum autem per eadem verba, prætereaque particulam verda, & Participium passivum, ut eg skal verda elskadur/ brendur/ snuenn/ gefenn/ lesenn.

Perfectum & Plusquamperfectum Conjunctivi circumscribuntur per verbum Eg hefe ejusdem modi & temporis, & Particip. pass. Neut. in Activa voce; Masculinum autem in passiva, semper inserta vocula vered, ut, Eg haffe elskad/ brent/ snued/ gefed/ lesed; eg hafe vered elskadur/ brendur/ snuenn/ gefenn/ lesenn: Sic eg hefde elskad/ brent/ &c. Et eg hefde vered elskadur/ brendur/ &c.

Futurum circumscribitur per Verbum Eg skal vel mun ejusdem modi & temporis, & vel Infinitivum præsentem, adempto pronomine, ut, eg skule vel mune elska/ brenna/ snua/ gefa/ lesa; vel Participium, passivum præposito verda, ut, eg mune vel skule verda elskadur/ brendur/ snuen/ gefenn/ lesenn.

Præteritum Infinitivi per Infinitivum Verbi eg hef circumscribitur, & vel particip. pass. Neutrum, in Activa voce, ut Að hafa elskad/ brennt/ snued/ gefed/ lesed; Vel particip. itidem passivum, sed Masculinum in voce passiva, inserta, suo more, vocula vered: ut að hafa vered elskadur, brendur, snuenn, gefenn, lesenn.

Futurum tandem exprimitur beneficio horum verborum, eg mun, eg skal, eg aa, eg maa, assumpto, vel ipsius verbi Infinitivo & dempta Præpositione, ut in Activa voce, að mune *vel* skule elska, brenna, snua, gefa, lesa: vel Participio passivo, vocula verda interposita; að mune verda elskadur, brendur, snuenn, lesenn, gefenn, &c.

"Notandum autem est in *Islandica*, *Cimbrica*, vel veteri *Scandica*, quemadmodum in *Anglo-*
"*Saxonicâ*, & *Franco-Theotiscâ*, verba auxiliaria haud raro usurpari cum elleipsi verbi principalis,
"cujus tempora circumscribunt: ut, Enn Groa vard so feingenn að hun munde Ongua Galldra,
"*Groa tanto perfusa est gaudio, ut nullis incantationibus amplius usa esset*; pro munde gala Ongua
"galldra, ut supra in eadem mythol. hun gol galldra sijna yffer Thor. *Edda Sturl.* mythol. LVI.

Præmonenda heic duo: I. Quorundam verborum hanc esse naturam, ut in præsenti & perfecto passivo non circumscriptis, diversam suscipiant significationem ab ea, quam in Activa voce habuerunt: ideoque & heic circumscribenda esse, ne mutetur significatio: Exemp. gr. Eg elskast, *vel* vier elskustum & eg elskadest, non tantum significat *me amari*; sed aliquid infert amplius, nimirum me ita ab aliquo *amari*, ut eum vicissim pari studio *amem*. Adeoque nova quædam significatio ex utraque voce conflata heic oriri videtur, eaque haud absimilis illi, quam *Mediam* Græci appellant. Sed cum dico: Eg er *vel* var elskadur, id solum dico, quod Activæ vocis significatui passive correspondet, me videlicet *amari* & *amatum esse*. Simile judicium est de verbo Eg kenne, & eg kennest, &c. "Operæ pretium me facturum spero, & à Grammaticis
"institutionibus haud alienum, si in hoc capite de verborum modis, & temporibus circumscri-
"bendis, ut *Islandi* etiam significationem Latini *possum*, vel *potis sum* circumscribunt, & designent
"auxilio verborum at Gæta, & at fa Tyronum gratia non gravatus fuero aliquot exemplis
"ostendere, istiusmodi autem sunt, in infinitivo, at gæta talad, *posse loqui*; at gæta lesid, *legere*
"*posse*. In aliis modis; so að Þeir gatu eige mattast siri Þui, *adeo ut non possent manducare*, Marc.
"III. 20. Þeir gatu Þat eige, *non potuerunt*. Marc. IX, 18. Ef Þu gietur truad, *si potes credere*,
"v. 23. Þui gatum vær ei drifad hann vt, *quare non potuimus ejicere eum*? Haud secus per at fa:
"ut, at fa gietnad, *concipere*, vel *concipere posse*; at fa hendlat, *capere posse*, vel *capere*; huor fær
"Þa hialpast, *quis potest esse Salvus*, vel *quis Salvabitur*? Ottudest æser að Þeir mundu ei fa bunded,
"ullsin afftur, *metuebant Asæ ne lupum denuo possent ligare*. En eff hann ei feinge slited Þetta
"band, *sin nequiverit rumpere istud vinculum*; Eff Þier binded mig so ieg sæ mig ecke leist, *si*
"*adeo me ligaveritis, ut ipse me expedire nequeam*; eff Þu villt Þa fær Þu mig vel hreinsad, *si vis*,
"*potes me mundare*; huornen fær eirn Satan annan utrekid, *quomodo potest Satanas Satanan ejicere*?
"epter Þui sem Þeir Þad heyrt gatu, *prout poterant audire*. At fanga etiam eodem modo usur-
"patur: ut, hieldu rad huornen hellst að Þeir feinge tortynt honum, *concilium faciebant, quomo-*
"*do eum perderent*. Hæc autem perlectis VIII, & IX capitibus, faciliora intellectu erunt.

II. In Interrogando postponi Verbis pronomina, ut Elskar Þu? Villtu? Skriffar Þu? &c.

CONJUGATIONES VERBORUM SUNT QUINQUE.

Prima Conjugatio

Est Verborum in a desinentium, quæ personas Singularis Numeri secundam & tertiam Indicativi præsentis Activi terminant in ar, ut Eg elska, Þu elskar, hann elskar, *amo, amas, amat.*

---

†Nota etiam quod futurum aliquando circumscribitur per Eg fær: ut, Drotten huer fær að bua i Þinne Tialbud, *domine, quis habitabit in tabernaculo tuo*? Psalm. XV, 1. Vide at fa.

Paradigma Primæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	[a] Eg elska	Þu elskar	hann elskar
Dual. Plur.	vier, vid elskum,	Þier, Þid elsked,	Þeir elska.

Præteritum Imperfectum.

Sing.	Eg var ad elska	Þu varst ad elska	hann var ad elska
Dual. Plur.	vier, vid vorum ad elska,	Þier, Þid vorud ad elska,	Þeir voru ad elska.

Præteritum perfectum.

Sing.	Eg [b] elskade	Þu elskader	hann elskade
Dual. Plur.	vier, vid elskudum,	Þier, Þid elskudud,	Þeir [c] elskudu.

Circumſcribitur per hefe, ut eg hefe elskad, Þu hefur elskad, han hefur elskad, vier hofum elskad, *&c.*

Præteritum pluſquamperfectum.

Sing.	Eg hafde elskad	Þu hafder elskad	hann hafde elskad
Dual. Plur.	vier, vid hofdum elskad,	Þier, Þid hofdud elskad,	Þier hofdu elskad.

Futurum.

Sing.	Eg skal elska	Þu skallt elska	hann skal elska
Dual. Plur.	vier, vid skulum elska,	Þier, Þid skulud elska,	Þeir skulu elska.

Sic eg mun elska, eg vil elska, eg aa ad elska, eg maa elska, eg ætla ad elska, *&c.*

Imperativus Præſens.

Sing.	Elske eg	elska Þu, elskadu per Syncop.	elske hann
Dual. Plur.	elskum vier, vid,	elske Þier Þid,	elske Þeir,

Futurum Imperativi cum Futuro Conjunctivi coincidit, niſi quod pronomen poſtponatur hoc modo:

Sing.	Elska skal eg	elska skallttu	elska skal hann
Dual. Plur.	elska skulum vid, vier,	elska skulu Þid, Þier,	elska skulu Þeir.

Sic Elska muntu, elska villttu, elska aattu, elska maattu, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg elske	Þu elsker	hann elske
Dual. Plur.	vier vid elskum,	Þier, Þid elsked,	Þeir elske.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg elskade	Þu elskader	hann elskade
Dual. Plur.	ad vier, vid elskudum,	Þeir, Þid elskudud,	Þeir elskudu.

Perfectum.

Sing.	Ad eg hafe elskad	Þu hafer elskad	hann haffe elskad
Pl. & Dual.	ad vid, vier hofum elſtad,	Þid, Þier hafed elskad,	Þeir hafe elskad.

Pluſquamperfectum.

Sing.	Ad eg hefde elskad	Þu hefder elskad,	hann hefde elſtad
Plur. Dual.	vier, vid hefdum elſtad,	Þier, Þid hefdud elskad,	Þeir hefde elſtad.

Futurum.

Sing.	Ad eg skule elſta	Þu ſtuler elska	hann skule elſta
Dual. Plur.	vier, vid skulum elſta,	Þier, Þid skulud elſta,	Þeir skule elska.

Sic Ad eg mune elska, ad eg eige vel meige elska, *&c.*

Infinitivus.

Præſens, Ad elska.

Præteritum, Ad hafa elskad.

Futurum, Ad mune vel skule elska.

Participium.

Præſens, Elskande: Circumſcript. Verande ad elska.

---

a Indicativus præſens non raro circumſcribitur per auxiliare verbum er, & participium præſentis temporis: ut, fyrſtu er Eg Þeß oſtande af ollu hiarta, *primum hoc ex corde precor.* Fra mar meir er Eg og ſo vmmbidiande alla mijna medbrædr i Guds Orde, *præterea peto ab omnibus confratribus meis divini ſermonis miniſtris.* Gudbrand. *Thorluckſon.* Til leſarans in fine Bibliorum *Iſlandicorum.* *b* Prær. perfect, in *Aræ* Schedis terminatur in *a*: ut ſcrifatha, *ſcripſi.* & in *i*: ut, hannathi, *expulit, extorrem egit.* *c* In *Aræ* Schedis & *Snorronis Sturlonidæ* hiſtoria *R. R.* Septentrionalium, pro u finali fere nunquam non legitur o breve in tertia plurali præt. imperfecti: ut in urÞo pro urdu; hofÞo pro hofdu; feingo pro feingu; flyÞo, pro flydu; giorÞo pro giordu; ſato, pro ſatu; heyrÞo, pro heyrdu. cum multis aliis

Vocis

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg elskaſt	Þu elskaſt	hann elskaſt
Dual. Plur.	vier vid elskumſt,	Þier Þid elskeſt,	Þeir elskaſt.

Sed in hac forma verbum eg elskaſt potius deponentalis ſignificationis eſt, quam paſſivæ, dicimus enim, Þeir elskaſt, non pro eo, quod Latini, *amantur*; ſed pro, *amant ſe invicem*, veluti ſupra monuimus. Nos tamen analogiam inflexionis oſtendendam cenſuimus. Alias hoc tempus ita circumſcribunt Iſlandi: Eg er elskadur/ Þu ert elskadur/ hann er elskadur/ vier vel vid erum elskader/ Þier vel Þid erud elskader/ Þeir eru elskader.

Imperfectum.

Sing.	Jeg var elskadur	Þu varſt elskadur	hann var elskadur
Dual. Plur.	vier, vid vorum elskader,	Þier, Þid vorud elskader,	Þeir voru elskader.

Perfectum.

Sing.	Eg elskadeſt	Þu elskadeſt	hann elskadeſt
Dual. Plur.	vier, vid elskuduſtum,	Þeir, Þid elskuduſt,	Þeir elskuduſt.

Sed & hoc tempus cum præſenti ſignificatione concurrit. Rectius enim in paſſiva ſignificat. dicimus;

Sing.	Eg hefe vered	Þu hefur vered	hann hefur vered } elskadur
Dual. Plur.	vier, vid hofum vered,	Þier, Þid hafed vered,	Þeir hafa vered } elskader.

Pluſquam perfectum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1. Perſ.	Eg haffde vered	elskadur	Vier vel vid hofdum vered	elskader.
2.	Þu hafder vered		Þier vel Þid hofdud vered	
3.	hann hafde vered		Þeir hoffdu vered	

Futurum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	Eg mun verda	elskadur	vier vel vid munum verda	elſtader.
2.	Þu munt verda		Þier vel Þid munud verda	
3.	hann mun verda		Þeir munu verda	

Imperativus Præſens.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	vere vel ſie eg	elſtadur	verum vel ſieum Vid vel vier	elſtader.
2.	vertu vel ſiertu		verde vel ſieu Þidr vel Þid	
3.	vere vel ſie hann		verde vel ſieu Þeir	

Futurum.

1.	Eg ſkall verda	elskadur	vier, vid ſkulum verda
2.	Þu ſkalltt verda		Þier, Þid ſkulud verda
3.	hann ſkal verda		Þeir ſkulu verda

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg elskeſt	ad Þu elskeſt	ad hann elskeſt
Dual. Plur.	ad vier, vid elskuſtum,	Þier, Þid elskeſt,	Þeir elskeſt.

Circumſcribitur autem uſitatius ita:

	Singul.		*Dual. Plur.*	
1.	Ad eg ſie	elskadur	vier vel vid ſieum	elſtader.
2.	ad Þu ſiert		Þier vel Þid ſieud	
3.	ad hann ſie		Þeir ſieu	

Imperfectum.

	Singul.		*Dual. Plur.*	
1.	Ad eg være	elskadur	vier vel vid vørum	elſtader.
2.	ad Þu vører		Þier vel Þid vørud	
3.	ad hann være		Þeir være	

Perfectum.

1.	Ad eg hafe vered	elskadur	vier vel vid hofum vered
2.	ad Þu hafer vered		Þier vel Þid hafed vered
3.	ad hann hafe vered		Þeir hafe vered

Pluſquam perfectum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	Ad eg hefde vered	elskadur	vier vel vid hefdum vered	elskader.
2.	ad Þu hefder vered		Þier vel Þid hefdud vered	
3.	ad hann hefde vered		Þeir hefdu vered	

Futurum.

1.	Ad eg mune vel skule	rækt	elskadur	vier vel vid munum vel skulum	rækt elskader.
2.	ad Þu muner vel kuler			Þeir, Þid munud, skulud	
3.	ad hann mune vel skule			Þeir mune vel skule	

Infinitivus.

Præſens, Ad elskaſt: rectius ad verda vel vera elskadur.
Præteritus, Ad hafa vered elskadur.
Futurus, Ad mune verda elskadur.
Participium præteritum, elskadur.

Et hæc eſt inflexio Verborum primæ Conjugationis. Ad hunc modum conjugantur reliqua omnia in a, ut, Eg Afla, *lucror* vel *venor*, Þu aflar, hann aflar, aflade in præterito: Eg baka, *pinſo*, bakade: Eg dyrka, *glorifico*, dyrkade: Eg efa, *dubito*, efade: eg grunda, *meditor*, grundade: eg hugga, *conſolor*, huggade: eg jaata, *confiteor*, jaatade: eg klaga, *accuſo*, klagade: eg lofa, *promitto, permitto, laudo*, lofade: eg marka, *ſigno*, markade: eg naga, *rodo*, nagade: eg offra, *offero*, offrade: eg prenta, *typis excudo*, eg prentade: eg rata, *viam teneo*, item *incurro*, tastade: eg ſyndga, *pecco*, ſyndgade: eg tala, *loquor*, talade: eg vintna, *teſtor*, vitnade: eg ykia, *exaggero*, ykiade: eg Þacka, *gratias ago*, Þackade: eg ætla, *opinor*, ætlade, & infinita alia.

Regula de præteritis Verborum primæ Conjugationis.

Omnia Verba primæ Conjugationis formant Præteritum adjecta ad primam perſonam præſentis Indicativi ſyllaba de, ut eg elska in præſenti, in præterito eg elskade: eg hata, *odi* eg hatade. Excipiuntur pauca, ut eg tapa tapte, eg skapa skoop vel skapte, eg geya eg gioo, *&c.*

Secunda Conjugatio

Eſt Verborum in e deſinentium, quæ Perſonas Singularis Numeri, ſecundam & tertiam Præſentis Indicativi Activi terminant in er, ut Eg Brenne, Þu brenner, hann brenner, *uro, uris, uri.*

Paradigma Secundæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Brenne	Þu brenner	hann brenner
Dual. Plur.	vid, vier brennum,	Þid, Þier brenned,	Þeir brenna.

Præteritum Imperfectum.

Circumſc. Eg var ad brenna, *&c.* ut in 1. Conj.

Præteritum perfectum.

Sing.	Eg brende	Þu brender	hann brende
Dual. Plur.	vid, vier brendum,	Þid, Þier brendud,	Þeir brendu.

Circumſc. per Hefe, ut eg hefe brent, Þu hefur brentt, *&c.*
Præteritum pluſquam perfectum, Eg haffde brentt, *&c.*
Futurum, Eg skal brenna, *&c.* Sic eg mun brenna, eg vil brenna, eg aa ad brenna, *&c.* omnia ut in 1. Conj.

Imperativus Præſens.

Sing.	Brenne eg	brenn Þu, brendu,	brenne hann
Dual. Plur.	brennum vid, vier, var,	brene Þid, Þier,	brenne Þeir.

Futurum, brenna skal eg, skalltu, skal hann, *&c.*
Sic Brenna munttu, villtu, aattu, maattu, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg brenne	Þu brenner	hann brenne
Dual. Plur.	ad vid, vier brennum,	Þid, Þier brenned,	Þeir brenne.

Impe-

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Brende	Þu brender	hann brende
Dual. Plur.	ad vier, vid brendum,	Þier, Þid brendud,	Þeir brendu.

Perfectum, Ad eg haffe brent, *&c.*
Pluſquam perfectum, Ad eg hefde brent, *&c.*
Futurum, Ad eg ſkule vel mune, vel eige vel meige brenna, *&c.*
Infinitivus præſens, Ad brenna.
Præteritum, Ad haffa brentt.
Futurum, Ad mune vel ſkule brenna.
Participium præſens, brennande: Circumſc. verande ad brenna.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Brenneſt	Þu brenneſt	hann brenneſt
Dual. Plur.	vid, vier brennuſtum,	Þid Þier brenneſt,	Þeir brennaſt.

Circumſc. uſit. Eg er brendur, vel verd brendur, &c.
Imperfectum Circumſc. Eg var brendur.

Perfectum.

Sing.	Eg brendeſt	Þu brendeſt	hann brendeſt
Dual. Plur.	vid, vier brendunſt,	Þid Þier brenduſt,	Þeir brenduſt.

Uſitatius ita Eg hefe vered brendur, &c.
Pluſquamperfect. Circumſc. Eg haffde vered brendur, &c.
Futurum Circumſcript. Eg mun verda brendur, &c.

Imperativus Præſens.

Sing.	Brenneſt eg	brenneſt Þu	brenneſt hann
Dual. Plur.	brennunſt vid, vier,	brenniſt Þid, Þier,	brenniſt Þeir.

Uſitat. Sie vel vere eg brendur, ſie vel vere hann brendur, &c.
Futurum Ciſcumſc. Eg ſkal verda brendur, &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg brenneſt	ad Þu brenneſt	ad hann brenneſt
Dual. Plur.	ad vid, vier brennuſtum,	ad Þid, Þier brenneſt,	ad Þeir brenneſt.

Circumſc. Ad eg ſie vel verde brendur, &c.
Imperfectum Circumſc. Ad eg være brendur, &c. Vel ſic,

Sing.	Ad eg brendeſt	ad Þu brendiſt	ad hann brendiſt
Dual. Plur.	ad vid, vier brennuſtum,	ad Þid, Þier brenduſt,	ad Þeir brendeſt.

Perfectum Circumſc. Ad eg hafe vered
Pluſquamperfectum Circumſc. Ad eg hefde vered } brendur.
Futurum Circumſc. Ad eg mune vel ſkule vera

Infinitivus.

Præſens, Ad brennaſt, Circumſc. ad verda brendur.
Præteritum, Ad haffa verid
Futurum, Ad mune vel ſkule verda } brendur.
Participium præteritum, brendur.

Sic Conjugantur Eg bende, *Vieo*, Þu bendez, hann bender, bendte in præterito: eg deide, *occido*, deidde: eg eide, *abſumo*, eidde: eg ſilge, *comitor*, ſilgde: eg gaae, *attendo* vel *animadverto*, gaade: eg hefne, *ulciſcor*, heffnde: eg irkie, *carmen facio*, item *colo*, ſc. *terram*, irkte: eg kaupee *emo*, keipte: eg leife, *permitto*, leifde: eg mæle, *metior*, mællte: eg nefne, *nomino*, nefnde: eg olle, *in cauſa ſum*, olle: eg pyne, *crucio*, pynde: eg ryke, *regno*, rykte: eg ſaae, *ſero*, ſaade: eg tyne, *perdo*, tynde: eg veide, *venor*, veidde: eg yle, *ejulo*, ylde: eg æde, *furo*, ædde, *&c.*

Regulæ de præteritis Verborum Secundæ Conjugationis.

Reg. I. Verba omnia, quæ unam harum literarum a, b, d, f, g, l, m, n, r, (quas doctrinæ causâ Characteriſticas nuncupamus) ante finale e habent, formant ſua Præterita, interſerendo, inter Characteriſticam & e terminale, literam d, ut, eg gaae, *animadverto*, eg gaade in præt. ſaae, *ſero*, ſaade: eg kembe, *pecto*, kembde: eg hlyde, *obedio*, hlydde: eg kiæfe, *ſuffoco*, kiæfde: eg leinge, *prolongo*, leingde: eg hæle, *commendo*, hælde: eg hremme, *unguibus rapio*, hremde: eg ſyne, *monſtro*, ſynde: eg fære, *loco moveo*, færde.

Excipiuntur:

1. Si Characteriſticam d aliæ præcedant conſonæ, non interſeritur d, ſed t, ut, eg bende, *vieo*, *flecto*, aut *innuo*, eg bendte: eg ellde, *igni coquo*, eg elldte: eg gellde, *exſeco*, eg gellde: herde, *induro*, herte. Hinc tamen excipe eg vende, *verto*, eg ſende, *mitto*, quæ præteritum ſimile habent cum præ-

ſenti, eg vende *verti*, eg ſende *miſi*. Singularis formæ eſt eg hrinde, *pello*, eg hratt in præt. Þu hrattſt/ hann hratt/ vier/ vid hrundum/ Þier/ Þid hrunduð, Þeir hrundu. Millde/ *mitigo*, facit eg milldade.

2. Geminnm ſ, præcedens terminationem e, adſciſcit t, ut, eg gille, *inauro*, gillte: eg helle, *fundo*, hellte: eg ſtille, *tempero*, ſtilltte: eg ſpille, *corrumpo*, eg ſpilltte, *&c.* Tria tamen inveni quæ Analogiam ſervant, eg hrelle, *mærorem affero*, hrellde: eg tolle, *hæreo*, tollde (eg trille, trillde.) At eg olle ſimile præſenti facit præteritum olle.

3. Ad eundem modum formantur, quæ geminum n pro Characteriſtica ſortita ſunt, ut eg brynne, *adaquo*, bryntte: eg kinne, *notum facio*, kynntte, *&c.*

4. Quæ habent geminum r antè e finale, etiam in Præterito deſinunt in te, eg fyrre, *privo, fruſtror*, fyrtte: eg ſperre, *exporrigo*, eg ſperte.

5. Nonnulla alia ſed pauca, quæ ſuo modo formant præterita, ut, eg mæle, *metior*, eg mælltte: eg ſtæle, *animum addo*, eg ſtælltte: eg Þeige, *taceo*, eg Þagde: eg ſeige/ eg ſagde/ *dico*: eg kuyde/ *ægre habeo*, eg kueid: eg kiore/ *eligo*, eg kiore: eg bale/ *vigeo*, facit balade: eg gale, *vociferor*, galade: eg haange, *pendeo*, duplex facit præteritum, unum Analogum eg haangde; alterum anomalum ſed uſitatius eg hieck.

Reg. II. Habentia k, p, ſ, t ante e finale in Indic. Præſenti, aſſumunt in Præt. literam Characteriſticam t, ut, eg kueike, *accendo*, kueikte: eg gape, *hio*, eg gapte: eg lyſe, *lucernam præfero*, eg lyſte: eg reyte, *deglubo*, eg reytte. Hic tamen notabis, ſi vel t geminetur in præſenti ante e, vel etiam aliam conſonam immediate præcedentem habeat, idem erit præteritum cum præſenti indicativo; ut, eg friette, *fama accepi*, in prær. eg friette: eg giſte, *divertor*, giſte: eg hellte, *claudum facio*, hellte: eg ſlette, *explano*, ſlette: eg ſækie, *adfero*, facit eg ſookte: eg heite quando ſignificat *vocor* vel *voveo*, facit præter. eg hiet/ Þu hieſt/ hann hiet; ſed quando denotat *calefacio*, analogice formatur eg heytte.

Reg. III. Deſinentia in ye faciunt ude in præterito, eg hlye hlude/ kniie knude/ eg rye rude: At Þreye facit Þreide vel Þraade: eg ſockue/ *mergo*, facit ſokte: eg æe, eg aade.

Tertia Conjugatio

Eſt Verborum in i exeuntium quorum perſonæ ſingulares ſecunda & tertia præſentis Indicativi Activi deſinunt in ir, ut, eg ſny/ Þu ſnyr/ hann ſnyr/ *verto, vertis, vertit.*

Paradigma Tertiæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Sny	Þu ſnyr	hann ſnyr
Dual. Plur.	vier, vid ſnuum.	Þier, Þid ſnued,	Þeir ſnua.

Imperfectum, Eg var ad ſnua, &c.

Perfectum.

Sing.	Eg Snere	Þu ſnerer	hann ſnere
Dual. Plur.	vier vid ſnerum/	Þier Þid ſnerud/	Þeir ſneru.

Pluſquamperfectum, Eg haffde ſnued/ &c.
Futurum, Eg ſkal/ mun/ vil/ &c. ſnua.

Imperativus Præſens.

Sing.	Snue eg	Snu Þu/ ſnuudu/	Snuue hann
Dual. Plur.	ſnuum vid/ vier/	ſnued Þid Þier/	ſnue Þeir.

Futurum, Snua ſkallttu/ Snua ſkal hann/ &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg ſnue	ad Þu ſnuer	ad hann ſnue
Dual. Plur.	ad vid/ vier ſnuum/	ad Þid/ Þier ſnued/	ad Þeir ſnue.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg ſnere	Þu ſnerer	hann ſnere
Dual. Plur.	ad vid/ vier ſnerum/	Þid Þier ſnerud/	Þeir ſnere.

Perfectum, Ad eg haffe ſnued/ &c.
Pluſquam perfectum, Ad eg hefde ſnued/ &c.
Futurum, Ad eg munde/ ſkillde ſnua/ &c.

Infinitivus.

Præſens, Ad Snua.
Præteritum, Ad haffa Snued.
Futurum, Ad mune Snuua.
Participium præſens, Snuande.

Vocis

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Snyſt	Þu ſnyſt	hann ſnyſt
Dual. Plur.	vier vid ſnuuſtum/	Þier Þid ſnueſt/	Þeir ſnuuaſt.

Imperfectum, Eg var ſnuuen vel var ad ſnuaſt/ item Vier var ſnuved.

Perfectum.

Sing.	Eg ſnereſt	Þu ſnereſt	hann ſnereſt
Dual. Plur.	vier vid ſneruſtum/	Þier Þid ſneruſt/	Þeir ſneruſt.

Pluſquam perfectum, Eg haffde ſnueſt vel vered ſnuvenn/ &c.

Futurum, Eg ſkall ſnuaſt, mun verda ſnuvenn, *&c.*

Imperativus Præſens.

Singulariter.		*Dual. & Plur.*	
1. Sie vel vere eg 2. ſiertu vel vertu 3. ſie vel vere hann	Snuenn	Sieum vel verum vier ſieud vel vered Þid Þier ſie vel vere Þeir	Snuuner.

Futurum, Suaſt ſkalltu, Þu ſkalltt verda ſnuenn, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Snueſt	Þu ſnueſt	hann ſnueſt
Dual. Plur.	ad, vid, vier ſnuanſt	Þid Þier ſnueſt,	Þeir ſnueſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Snereſt	Þu ſnereſt	hann ſnereſt
Dual. Plur.	ad vid vier ſnerunſt,	Þid Þier ſneruſt	Þeir ſnereſt.

Perfectum, Ad eg hafe vered ſnuvenn.

Pluſquam perfectum, ad eg hefde vered ſnuenn.

Futurum, ad eg munde vel ſkillde verda ſnuenn.

Infinitivus.

Præſens, Ad Snuvaſt vel verda ſnuuenn Circ.

Præteritum, ad haffa vered ſnuuenn.

Futurum, ad mune verda ſnuenn.

Participium Præteritum, Snuenn.

Sic Conjugantur Eg Þy/ Þu þyr/ hann þyr/ *&c.* þioo in præt. Eg ſly/ *fugio*, fluude: eg ny/ *urgeo*, eg nere/ *&c.*

Regula de præteritis Verborum Tertiæ Conjugationis.

Verba hujus Conjugationis pauca ſunt: præter illud, quod Paradigmatis loco poſitum eſt, hæc ſaltem occurrunt:

Eg	Þy/ *habito*, Dy/ *quaſſo*, Fly/ *fugio*, Nly/ *urgeo*, Dey/ *morior*, Spy/ *vomo*,	In Præterito.	þioo. dude. flude. nere. doo. ſpioo.

Quarta Conjugatio

Eſt Verborum in b, d, f, g, k, l, m, n, p, t, deſinentium, quorum perſonæ ſingulares ſecunda & tertia præſentis Indicativi Activi terminantur in ur, ut, eg hverb/ *evaneſco*, Þu hverbur/ hann hverbur: eg bid/ *precor*, Þu bidur/ hann bidur: eg gef/ *dono*, Þu gefur/ hann gefur: eg ligg/ *cubo*, Þu liggur/ hann liggur: eg vijk/ *cedo*, Þu vijkur/ hann vikur: eg fel/ *occulto*, Þu felur/ hann felur: eg tem/ *domo*, Þu temur/ hann temur: eg finn/ *invenio*, Þu finnur/ hann finnur: eg kryp/ *curvus incedo*, Þu krypur/ hann krypur: eg et/ *comedo*, Þu etur/ hann etur.

Paradigmata Quartæ Conjugationis.

I. in b.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg hverb	Þu hverbur	hann hverbur
Dual. Plur.	vier, vid hverbum,	Þier Þid hverbed,	Þeir hverba.

Perfectum.

Sing.	Eg hvarb	Þu hvarbſt	hann hvarb
Dual. Plur.	vier vid hvorbum,	Þier Þid hvorbud,	Þeir hvurbu.

Imperativus.

Sing.	Hverbe eg	hverb Þu	hverbe hann
Dual. Plur.	hverbum vier, vid,	hverbe Þier Þid,	hverbe Þeir.

Conjunctivus præſens.

Sing.	Ad eg hverbe	Þu hverber	hann hverbe
Dual. Plur.	ad vier vid hverbum,	Þier Þid hverbed,	Þeir hverbe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg hvirbe	Þu hvirber	hann hvirbe
Dual. Plur.	ad vier, vid hvirbum,	Þier, Þid hvirbud.	Þeir hvirbe.

Infinitivus præſens, Ad hverba.

Participium { *præſens,* Hverbadde. *præteritum,* Horfenn.

Reliqua tempora omnium modorum, more ſuperiorum, Circumſcribuntur.

II. in d. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Bid	Þu bidur	hann bidur
Dual. Plur.	vier, vid bidum,	Þier, Þid bidied,	Þeir bidia.

Perfectum.

Sing.	Eg bad	Þu badſt	hann bad
Dual. Plur.	vier vid baadum,	Þid Þier baadud,	Þeir baadu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Bidie eg	bid Þu, bittu,	bidie hann
Dual. Plur.	bidium vid vier,	bidie Þid Þier,	bidie Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg bidie	Þu bidier	hann bidie
Dual. Plur.	ad vid vier bidium,	Þid Þier bidied,	Þeir bidie.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg bæde	Þu bæder	hann bæde
Dual. Plur.	ad vid, vier bædum,	Þid, Þier, bædud,	Þeir bæde.

Infinitivus.

Præſens, Ad Bidia.

Participium { *præſens,* Bidiande. *præteritum,* bedenn.

Ab hoc verbo deſcendit deponens, Eg Bidſt, quod per ſe nihil ſignificat, ſed poſtpoſita præpoſitione fyrer, in adverbium mutata, ut eg Bidſt fyrer ſignificat, precationibus invigilo & inſto, preces coram numine fundo, in præterito Eg Badſt fyrer, Infinitiv. Ad Bidiaſt fyrer.

Paſſiva vox Verbi Eg bid omnia omnium modorum tempora habet Circumſcripta, per verba Eg er/ verd/ mun/ ſkal/ hefe/ & participium præteritum bedenn.

III. in f. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Gef	Þu gefur	hann gefur
Dual. Plur.	vid, vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefa.

Perfectum.

Sing.	Eg Gaf	Þu gafſt	hann gaff
Dual. Plur.	vid vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefa.

Imperativus Præſens.

Sing.	Gefe eg	gef Þu/ gefdu	gefe hann
Dual. Plur.	gefum vid vier/	gefe Þid/ Þier/	gefe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg giefe	Þu gefer	hann gefe
Dual. Plur.	ad vid vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg giæfe	Þu giæfer	hann giæfe
Dual. Plur.	ad vid vier giæfum/	Þid/ Þier giæfud/	Þeir giæfe.

Infinitivus Præſens, Ad Gefa.

Participium Præſens, Gefande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Gefſt	Þu gefſt	hann gefſt
Dual. Plur.	vid vier gefunſt/	Þid/ Þier gefeſt/	Þeir gefaſt.

Pr-

Perfectum.

Sing.	Eg gafſt	Þu gafſt	hann gafſt
Dual. Plur.	vid vier gaafunſt/	Þid/ Þier gafuſt/	Þeir gaafuſt

Utrumque tempus eleganter etiam circumſcribitur Eg er vel verd gefenn/ eg var vel vard/ vel hefe vered gefenn.

Imperativus Præſens.

Sing.	Giefeſt eg	Þu	hann
Dual. Plur.	giefunſt/ vid/ vier/	giefeſt Þid/ Þier/	giefeſt Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Giefeſt	Þu giefeſt	hann giefeſt,
Dual. Plur.	ad vid vier giefunſt,	Þid, Þier giefeſt,	Þeir gefeſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Giæfeſt	Þu giæfeſt	hann giæfeſt
Dual. Plur.	ad vid vier giæfunſt,	Þid Þier giæfiſt	Þeir giæfeſt.

Infinitivus Præſens, Ad Gefaſt.
Participium paſſivum, Giefenn.

IV. in g. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Ligg	Þu liggur	hann liggur
Dual. Plur.	vid vier liggium,	Þid Þier ligged,	Þeir liggia.

Perfectum.

Sing.	Eg Laa	Þu laaſt	hann laa
Dual. Plur.	vid, vier laaum,	Þid Þir laaud,	Þeir laau.

Imperativus præſens.

Sing.	Ligge eg	ligg Þu	ligge hann
Dual. Plur.	liggium vid vier,	ligge Þid Þier,	ligge Þeir.

Conjunctivus præſens.

Sing.	Ad eg ligge	Þu ligger	hann ligge
Dual. Plur.	ad vid vier liggium.	Þid Þier ligged,	Þeir ligge.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg læge	Þu læger	hann læge
Dual. Plur.	ad vid vier lægium,	Þid Þier lægiud,	Þeir læge.

Infinitivus Præſens, Ad Liggia.
Participium Præſens, Liggiande. C. P.

V. in k. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Vyk	Þu vykur	hann vykur
Dual. Plur.	vid vier vykium,	Þid Þier vyked,	Þeir vykia.

Perfectum,

Sing.	Eg viek	Þu viekſt	hann viek
Dual. Plur.	vid, vier vikum,	Þid Þier vikud,	Þeir viku.

Imperativus Præſens.

Sing.	Vyke eg	vyk Þu, vykttu	vyke hann
Dual. Plur.	vykium vier, vid,	vikie Þier, Þid,	vyke Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg vyke	Þu vyker	hann vyke
Dual. Plur.	ad vid, vier vykium,	Þid, Þier vyked,	Þeir vike.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg vieke	Þu vieker	hann vieke
Dual. Plur.	ad vid vier viekum.	Þid Þier viekud,	Þeir vieke.

Infinitivus præſens, Ad Vykia.
Participium Præſens, Vykiande.

Paſſivæ vocis tempora per Participium præteritum Vikenn, & verba ſuperius tradita circumſcribi ſolent.

VI. in l. *Indicativus præſens.*

Sing.	Eg Fel	Þu Felur	hann Felur
Dual. Plur.	vid vier felum,	Þid Þier feled,	Þeir fela.

Perfectum.

Sing.	Eg Falde	Þu Falder	hann Falde
Dual. Plur.	vid vier foldum,	Þid Þier foldud,	Þeir foldu.

Imperativus præſens.

Sing.	Fele eg	fel Þu, feldu	féle hann
Dual. Plur.	felum vid vier,	fele Þid Þier,	fele Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Fele	Þu feler	hann fele
Dual. Plur.	ad vid vier felum/	Þid Þier feled/	Þeir fele.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Fæle	Þu fæler	hann fæle
Dual. Plur.	ad vid vier fælum/	Þid Þier fælud/	Þeir fæle.

Infinitivus Præſens, Ad Fela.

Participium Præſens, Felande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Felſt	Þu felſt	hann felſt
Dual. Plur.	vid/ vier felunſt/	Þier Þid feleſt/	Þeir felaſt.

Perfectum.

Sing.	Eg Faldeſt	Þu faldeſt	hann faldeſt
Dual. Plur.	vid vier foldunſt/	Þid Þier folduſt/	Þeir folduſt.

Imperativus Præſens.

Sing.	Feleſt eg	felſtu	feleſt hann
Dual. Plur.	felunſt vid vier/	feleſt Þid/ Þier/	feleſt Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Feleſt	Þu feleſt	hann feleſt
Dual. Plur.	ad vid vier felunſt/	Þid Þier feleſt/	Þeir feleſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Fæleſt	Þu	hann
Dual. Plur.	ad vid vier fælunſt/	Þid Þier fæleſt/	Þeir fæleſt.

Sed hæc omnia elegantius circumſcribuntur ſicut ſuperiora.

Infinitivus præſens, Ad Felaſt.

Participium præteritum, Falenn.

VII. in m. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Tem	Þu temur	hann temur
Dual. Plur.	vid/ vier temium/	Þid Þier temied/	Þeir temia.

Perfectum.

Sing.	Eg tamde	Þu tamder	hann tamde
Dual. Plur.	vid vier tomdum/	Þid Þier tomdud/	Þeir tomdu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Temie eg	tem Þu	temie hann
Dual. Plur.	temium vid vier/	temie Þid Þier/	temie Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Temie	Þu temier	hann temie
Dual. Plur.	ad vid vier temium/	Þid Þier temied/	Þeir temie.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Temde	Þu temder	hann temde
Dual. Plur.	ad vid vier temdum/	Þid Þier temdud/	Þeir temde.

Infinitivus Præſens, Ad Temia.

Participium Præſens, Temiande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Temſt	Þu temſt	hann temſt
Dual. Plur.	vid vier temiunſt/	Þid Þier temieſt/	Þeir temiaſt.

Perfectum.

Sing.	Eg Tamdiſt	Þu tamdiſt	hann tamdiſt
Dual. Plur.	vid vier tomdunſt/	Þid Þier tomduſt/	Þeir tomduſt.

Circumſc. Eg var vel vard Tamen. Et eg hefe verid Tamen/ *&c.*

Imperativus Præſens.

Sing.	Temieſt eg	temieſt Þu	temieſt hann
Dual. Plur.	temiunſt vid vier/	temieſt Þid Þier/	temieſt Þeir.

Rectius verttu vel ſiertu Tamenn/ *&c.*

Cm-

Conjunctivus præsens.

Sing.	Ad eg Temiest	ad Þu temiest	ad hann temiest
Dual. Plur.	ad vid vier temiunst/	ad Þid Þier temiest/	Þeir temiest.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg	Þu	hann Temdest
Dual. Plur.	ad vid vier temdunst/	Þid Þier temdest/	Þeir temdest.

Infinitivus, Ad Temiast.
Participium, Tamenn.

VIII. in n.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Finn	Þu finnur	hann finnur
Dual. Plur.	vid/ vier finnum/	Þid Þier finned/	Þeir finna.

Perfectum.

Sing.	Eg Fann	Þu fanst	hann fann
Dual. Plur.	vid vier fundum/	Þid Þier fundud/	Þeir fundu.

Imperativus Præsens.

Sing.	Finne eg	finn Þu, finndu	finne hann
Dual. Plur.	finnum vid/ vier/	finne Þid/ Þier/	finne Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg Finne	Þu finner	hann finne
Dual. Plur.	ad vid vier finnum/	Þid/ Þier finned/	Þeir finne.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Finde	Þu finder	hann finnde
Dual. Plur.	ad vid vier findum/	Þid Þier findud/	Þeir finde.

Infinitivus præsens, Ad Finna.
Participium præsens, Finnande.

Vocis Passivæ

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Finnst	Þu finnst	hann finnst
Dual. Plur.	vid vier finnunst/	Þid Þier finnest/	Þeir finnast.

Perfectum.

Sing.	Eg Fanst	Þu fanst	hann fanst
Dual. Plur.	vid vier fundunst/	Þid Þier fundust/	Þeir fundust.

Imperativus Præsens.

Sing.	Finnest eg	finnstu	finnest hann
Dual. Plur.	finnunst vid vier,	finnest Þid Þier,	finnest Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg finnest	Þu finnest	hann finnest
Dual. Plur.	ad, vid, vier finnunst,	Þid Þier finnest,	Þeir finnest.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Findest	Þu findest	hann findest
Dual. Plur.	ad vid vier findunst	Þid Þier findest,	Þeir findest,

Infinitivus præsens, Ad Finnast.
Participium præteritum, Fundenn.

IX. in p.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Gryp	Þu grypur	hann grypur
Dual. Plur.	vid vier grypum,	Þid Þier gryped	Þeir grypa.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Greip	Þu greipst	hann greip
Dual. Plur.	vid, vier gripum,	Þid Þier gripud,	Þeir gripu.

Imperativus præsens.

Sing.	Grype eg	gryp Þu (grypeu)	grype hann
Dual. Plur.	grypum vid vier,	grype Þid Þier,	grype Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg Greype	Þu gryper	hann grype
Dual. Plur.	ad vid vier grypum,	Þid Þier gryped,	Þeir grype.

P. Imperfectum.

Sing.	Ad eg Gripe (i breve)	Þu griper	hann gripe
Dual. Plur.	að við vier gripum,	Þið Þier gripuð,	Þeir gripe.

Infinitivus præsens, Að Grypa.
Participium præsens, Gryppande.

Passivæ vocis solum Participium præteritum Gripenn, in usu est, per quod reliqua tempora & modi circumscribuntur.

X. int. *Indicativus Præsens.*

Sing.	Eg Et	Þu etur	hann etur
Dual. Plur.	við vier etum,	Þið Þier eted,	Þeir eta.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Aat	Þu aatst	hann aat
Dual. Plur.	við, vier aatum,	Þið Þier aatuð,	Þeir aatu.

Imperativus præsens.

Sing.	Ete eg	et Þu	ete hann
Dual. Plur.	etum vier, við,	ete Þier, Þið,	ete Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Að eg Ete	Þu eter	hann ete
Dual. Plur.	að við, vier etum,	Þið, Þier eted,	Þeir ete

Præt. Imperfectum.

Sing.	Að eg æte	Þu æter	hann æte
Dual. Plur.	að við vier ætum,	Þið Þier ætuð,	Þeir æte.

Infinitivus præsens, Að Eta.
Participium præsens, Etande.

Vocis Passivæ

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Etst	Þu etst	hann etst
Dual. Plur.	við vier etunst,	Þið, Þier etest,	Þeir etast.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Aatst	Þu aatst	hann aatst
Dual. Plur.	við vier aatunst,	Þið, Þier aatust.	Þeir aatust.

Usitatius autem circumscribuntur Eg er vel verð etenn & eg var vel hefe verið etenn, &c.

Imperativus Præsens.

Sing.	Etest eg	ettstu	etest hann
Dual. Plur.	etunst við vier,	etest Þið, Þier,	etest Þeir.

Elegantius Vertu vel syrttu etenn, &c.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Að eg	Þu	hann etest
Dual. Plur.	að við vier etunst,	Þið Þier etest,	Þeir etest.

Usitat. Að eg Sie etenn, &c.

Imperfectum.

Sing.	Að eg ætest	Þu ætest	hann ætest
Dual. Plur.	að við vier ætunst,	Þið Þier ætust,	Þeir ætust.

Infinitivus Præsens, Að Etast.
Participium Præteritum, Etenn.

Sic Conjugantur eg Sverb, *limo*: byð, *expecto*: gref, *fodio*: dreg, *trabo*: eik, *auges*: dvel, *moror*: kem, *venio*: kann, *scio*: drep, *occido*: sit, *sedeo*, &c. Excipiuntur quædam Anomala, quæ Personas Indicativi Præs. Act. S. N. anomalas formant: cujus generis sunt eg ann, *amo, faveo*, Þu annst, hann ann: eg man, *recordor*, Þu manst, hann man: eg kann, Þu kant, hann kann, *scio*: eg duyn, *cesso, deficio*, Þu duynar, hann duynar: eg hryn, *vocem extollo*, Þu hryn, hann hryn: eg skyn, *fulgeo*, Þu skyn, hann skyn: eg gyn, *hio*, Þu gyn, hann gyn: Sed hæc tria postrema genium sequentis Conjugationis sequi videntur.

Regulæ de Præteritis Verborum Quartæ Conjugationis.

Reg. I. Habentia e vel i breve ante terminationes b & d, mutant illas in a in Præterito, ut, eg hverb, hvarb: sverb, *limo*, svarb: tred, *tero*, trad: kued, *cano*, kvad: velld, *levando oneri sum*, vallð: verð, *cogor*, varð: bið, bað, &c. Excipiuntur: Kued, *valedico*, kuadde: gled, *lætifico*, gladde: sed, *satio*, sadde: gelld, *solvo debitum*, gallt: helld, *teneo*, hielt: stend, *sto*, stood: ved, *vado*, vod: brid, *confringo dentibus*, brudde: stid, *fulcio*, studde: Rid, *erno*, Radde. Quod si n proxime præcedat finale ð, præteritum exit in att, ut, eg Bind, *ligo*, batt: vind, *glomero*, vatt.

Reg. II.

Reg. II. Habentia i longum ante terminationem d mutant illud in dyphthongum ei in præterito, ut, eg lyd, *patior*, leid: rid, *equito*, reid. Excipiuntur: byd, *offero*, baud: syd, *coquo*, saud.

III. Finita in f faciunt Præterit. vel in af, ut eg gef, gaf: vel in vaf, sef, *dormio*, svaf: vel in afde, ut, eg hef, hafde: kref, *expostulo*, krafde: vef, *circumvolvo*, vafde: vel in afde, ut eg kef, kiafde, *suffoco*: vel in oof, ut, eg gref, *fodio*, groof: hef, *elevo*, hoof: vef, *telam texo*, vof: vel in auf, ut eg klyf, *scindo*, klauf: vel in eif, cujus generis sunt pleraque in yf finita, ut, eg blyf, *maneo*, bleif: ryf, *lacero*, reif: dryf, *jactor*, dreif, &c.

IV. Finita in g formant Præt. vel in a, ut eg ligg laa/ Þig *accipio* Þaa: vel in agde, ut egg legg *pono* lagde: vel in aug, ut eg flyg *volo* (avi) flaug/ lyg *mentior* laug/ smyg *angustias penetro* smaug: vel in ack, ut styng *pungo* stack/ spryng *rumpor*, vel *insanio* sprack: vel in aung, ut syng *cano* saung: vel in eck, geing *ambulo* gieck: vel in ei & eig, ut eg Myg *Mejo* Mie & Meig/ hnig *decido* hnie & hneig/ syg *deorsum feror* sie & seig/ styg *pede premo* stie & steig: vel in o long. ut dreg *traho* droo/ hogg *verbero* hioo: vel in o breve, ut veg *trutino*, vel *interimo*, vo: vel in ugde, ut tigg *mando* (dentibus) tugde.

V. Desinentia in k formant Præt. vel in ak. ut eg lek *stillo* lak/ rek *pello*, vel *pellor*, rak: vel in akte, ut hrek *jacto* hrakte/ vek *excito* vakte: vel in ack, ut dreck *bibo* drack: vel in auk, ut fyk *vento feror* fauk/ lyk *aperio*, vel *absumo*, item *absolvo*, lauk/ ryk *defumo* rauk/ stryk *ito* strauk: vel in eik, ut sink *fallo* sveyk/ vyk *cedo* veik, vel viek: vel in ook, ut eg ek *curru trahor*, vel *vehor*, eik, *augeo* jook/ tek *fumo* took/ skek *quasso* skook. Quæ vero terminantur in eck habent Præterit. simile Præsenti, ut eg hreck *cum impetu quodam moveor* hreck in Præt. seck *mergor* seck/ steck *salto* steck/ slock autem facit slockte *extinguo*.

VI. In l simplex terminata formant Præt. vel in al, ut eg Stel *furor* stal: vel in alde, ut duel *moror* dualde/ fel *occulto* falde/ kuel *crucio* kualde/ mel *minutim tundo* malde/ tel *numero* talde/ Vel *Eligo* Valde: vel in elde, ut sel *vendo* selde: vel ilde, ut skil *intelligo*, *distinguo* skilde: vel ol, ut eg el *alo* ol: vel ulde, ut dil dulde *cælo*, hil *oculo*, *tego* hulde/ mil *in minutas particulas divido* mulde/ Þil *confuse recito* Þulde.

VII. In l gemium finita faciunt Præterit. in all, ut eg giell *vociferor* gall/ smell *cum sono claudor* vel *collidor* small/ skell idem skall/ vell *ebullio* vall/ &c. Excipe fell *cado* fiell, & kiell *gelu aduror* kioll.

VIII. In m exeuntia formant Præt. vel in amde, ut eg frem *usurpo* framde/ hem *cicuro*, *contineo* hamde/ krem kramde/ lem *cædo* lamde/ sem *lites dirimo* samde, tem *domo* tamde: vel in umde, ut eg rym *submissam & raucam vocem edo* rumde, Þrym *sub onere duro* Þrumde. At kem *venio* facit eg kom, nem *capio* nam.

IX. Terminata in n formant Præt. vel in ann, ut eg brenn *uror* brann, finn *invenio* fann, renn *lubrico* rann, spinn *filum traho* spann, vinn *laboro* vann: vel in ande, ut ven *assuefacio* vande, Þen *extendo* Þande: vel in ein, ut hryn *exclamo* hreyn, skyn *fulgeo* skeyn, gyn *hio* geyn: vel in unne, ut ann *faveo* unne, kann *scio* kunne: vel unde, dryn *boo* drunde, hryn *ruo* hrunde, dyn *tono* dunde, man *recordor* munde, styn *doleo* stunde. Duyn facit eg duynade.

X. Finita in p faciunt Præt. vel in ap, ut eg drep *interficio* drap, slepp, *evado* slapp: vel in apte, ut lep *lingo* lapte: vel in aup, ut dryp *guttatim destillo* draup, kryp kraup, syp *sorbeo* saup: vel in eip, ut gryp *prehendo*, *rapio* greip, klyp kleip: vel in iop, ut hleyp *curro* hlioop.

XI. In t simplex desinentia formant Præt. vel in aat, ut eg et *edo* aat: vel in at, ut get *conjecto*, *valeo* gat, sit *sedeo* sat: vel in atte, ut et *incito* atte, flet *explano*, *exentero* flatte, hvet *incito* hvatte, let *pigrum facio* latte, met *æstimo* matte: vel in aut, omnia sc. in yt finita ut, bryt *frango* braut, gyt *furtim conjicio* gaut, hlyt *sortior* hlaut, hryt *cum impetu feror aliquò* hraut, hnyt *pedem offendo* hnaut, flyt *fluo* flaut, lyt *deorsum me incurvo* laut, nyt *utor* naut. Excipe byt *mordeo* beit, dryt dreit: vel in ette, ut set *pono* sette: vel in utte, ut slit *veho* slutte, krit *decerpo* krutte. Eg læt *pono*, *simulo*, *me gero*, facit eg liet.

XII. Quæ vel desinunt in geminum t, vel alias consonas ante t finale habent, saltem mutant vocalem Præsentis in a in Præt. ut eg sprett *germino*, *erumpo* spratt, dett *cado* datt, suellt *æsurio* svaltt, vellt *volvor* valltt.

Quinta Conjugatio

Est Verborum in r & s finitorum, in quibus omnes Personæ Singulares Indicat. Præs. Activi similes sunt, ut eg ber *porto* Þu ber, hann ber: eg les *lego* Þu les, hann les.

Paradigmata Quintæ Conjugationis.

I. in r.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Ber	Þu ber	hann ber
Dual. Plur.	vid vier berum/	Þid Þier bered/	Þeir bera.

P. Perfectum.

Sing.	Eg bar	Þu barst	hann bar
Dual. Plur.	vid vier baarum/	Þid Þier barud/	Þeir baru.

Imperativus Præſens.

Sing.	Bere eg	ber Þu/ berdu	bere hann
Dual. Plur.	berum vid vier/	bere Þid Þier/	bere Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg bere	Þu berer	hann bere
Dual. Plur.	ad vier vid berum/	Þier Þid bered/	Þeir bere.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg bare	Þu barer	hann bare
Dual. Plur.	ad vid vier barum/	Þid/ Þier barud/	Þeir bare.

Infinitivus præſens, Ad Bera.
Participium Præſens, Berande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens circumſcriptus.
Þu berſt.
Eg er vel verd boren in uſu eſt.
Præt. Eg var vel hefe vered borenn. In Plurali etiam Þeir baruſt dicitur. Reliqua Circumſc.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg	Þu	hann bereſt
Dual. Plur.	ad vid/ vier/ berunſt/	Þid/ Þier bereſt/	Þeir bereſt.

Uſitatius Ad eg ſie borenn.

Imperfectum.
Ad eg Þu hann bæreſt/ &c. Uſitatius eg være borenn.
Infinitivus præſens Ad Beraſt.
Participium Præteritum Borenn.

II. in s. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Les	Þu leſ	hann leſ
Dual. Plur.	vid vier leſum/	Þid Þier leſed/	Þeir leſa.

P. Perfectum.

Sing.	Eg Las	Þu laſt/	hann las
Dual. Plur.	vid vier läſum/	Þid Þier laſud/	Þeir laaſu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Leſe eg	leſe Þu (leſtu)	leſe hann
Dual. Plur.	leſum vid vier/	leſe Þid Þier/	leſe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Leſe	Þu leſer	hann leſe
Dual. Plur.	ad vid vier leſum/	Þid Þier leſed/	Þeir leſe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Læſe	Þu læſer	hann læſe
Dual. Plur.	ad vid vier læſum/	Þid/ Þier/ læſud/	Þeir læſe.

Infinitivus præſens Ad Leſa.
Participium præſens Leſande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus præſens Eg er vel verd leſenn in uſu eſt.
Præteritum uti reliqua tempora etiam heic Circumſcrib. Eg var, &c. leſenn.
Imperat. præſens vertu vel ſiertu leſenn/ &c.
Conjunctivus præſens ad eg Þu hann leſeſt/ uſitatius ad eg ſie leſenn.
Imperfectum P. ad eg Þu hann leſeſt/ uſitatius eg være leſenn.
Infinitivus præſens ad leſaſt.
Participium præteritum leſenn.

Sic Conjugantur Eg fer *eo*, ſver *juro*, ſpir *quæro*, eis *haurio*, kys *eligo*, blæs *flo*. &c.

Regulæ de Præteritis Verborum Quintæ Conjugationis.

Reg. I. Finita in r formant Præterit. vel in ar, ut Eg ber bar/ eker ekar: vel in arde, ut eg ber *pulſo* barde/ mer *minutim diſſipo* marde/ ver *defendo* varde: vel in iade, ut eg er *aro* eriade: vel in oor, ut fer *eo* foor/ ſver *juro* ſoor: vel in urde, ut eg ir *eruo* urde/ mir *mordeo* murde/ ſmyr *ungo* ſmurde/ ſpir *interrogo* ſpurde.

II. Deſinentia in s faciunt Præterit. vel in as, ut eg les las: vel in aus, ut eg gys *impetuoſe fundor* gaus/ frys *frigeo* fraus/ kys *eligo* kaus: vel in ies, ut eg blæs *flo* blies: vel in eis, ut eg rys reis/ *ſurgo*: vel in os, ut eg eis *haurio* ioos: vel in uſte, ut eg ſtis *deſquamo*, vel, *quod extimum eſt detrabo* fluſte/ Þis Þuſte/ *feſtinanter & tumultuoſe incedo.*

Atque

Atque ita quinque Verborum Conjugationes absolvimus, Indicatis Præteritorum formationibus, & demonstrata ratione tempora Circumscribendi. Nunc quomodo Imperativi, Conjunctivi & Infinitivi Præsentia formari debeant, quæ sunt veluti primaria & radicalia tempora, unde cætera deducuntur, paucis monendum erit. Ab Infinitivo igitur exordiemur.

De Infinitivo Activo.

Reg. I. Infinitivus Activorum & Neutrorum semper desinit in **a** & ante se habet præpositionem **að**, ut **að elska/ að brenna/ að snua/ að gefa/ að lesa.**

II. In prima Conjugatione cum Præsenti Indicativi plane coincidit: nisi quod loco Pronominis ponatur particula **að**, ut ab **eg elska** est **að elska.**

III. In secunda Conjugatione mutatur **e** finale Indicativi in **a**, ut à **kenne** fit **kenna.** Observandum autem 1. si **a** longum præcedat **e** finale Indicativi, quod tum saltem abjiciatur **e**, ut à **saae** *fero* fit **saa/** à **smaae** *temno* **smáa.** 2. Quod nonnulla inter **e** finale & Characteristicam interserant **i**, ut ab **heinge** fit **heingia/** ab **heige heigia/** &c.

IV. Tertiæ, Quartæ & Quintæ Conjugationis Infinitivi formantur, adjiciendo ad terminationem Indicativi, literam **a**, ut à **dey** fit **deya**, à **byd byda**, à **ber bera**, &c.

Excipiuntur:

1. Tertiæ Conjugationis verba tria, **by bua, ny nua, sny snua.**
2. Quædam Quartæ & Quintæ, quæ **e** penultimum vel medium indicativi mutant vel in **á** breve, ut à **stend** fit **standa**, à **ved vada, helld hallda, giellð giallda, velld vallda, gref grafa, hef** *habeo* **hafa, dreg draga, ek aka, tek taka, skek skaka, fell falla, el ala, kell kala, fer fara,** quæ imitatur **eg geing að ganga:** vel in **o** breve, ut **tred troda, sef sofa, kem koma.**

Reg. V. **Ei** præcedens terminalem mutatur in **au**, ut ab **eyk** fit **auka**, ab **eys ausa, hleip hlaupa.** Excipe **leyk** *ludo* **að leyka, eg geing** facit **að ganga.**

VI. **Á** breve sive in media sive in penultima fuerit, mutatur hic in **u**, ut ab **Ánn** fit **vinna**, à **kann kunna.**

VII. Quæ habent dyphthongum **æ** ante literam finalem, mutant illam in **a**, ut à **Blæs** fit **blaasa, græt graata, læt lata.**

VIII. Si vel **i** breve vel **e** non mutatum præcesserit literas terminales, interseritur **i** ante **a** Infinitivi, ut à **bid** fit **bidia/ sed sedia/ hef hefia/ hrek hrekia/ duel duelia/** &c.

Excipiuntur:

1. Quæ duas consonas in fine habent, ut **bind binda/ verd verda:** Nisi sint duo **g**, in his enim valet Regula, ut **ligg liggia/ tigg tiggia/ þigg þiggia.** His adde **eg sing að singia:** Item **syk sykia/ vyk vykia.**
2. Sequentia: **kued** *cano* **kueda** in Inf. ut distinguatur à **kued** *valedico*, quod juxta Regulam facit **kuedia/ gef gefa, vef** *texo* **vefa/ veg vega/ lek leka/ rek reka/ sel sela/ stel stela/ nem nema/ drep drepa/ ber** *porto* **bera/ sker skera/ les lesa/ et** *comedo* **eta, get geta/ met meta.**

IX. Quæ habent **i** longum ante finales **g, k, p,** Infinitivo inserunt **u** long. ut à **flyg** fit **fliuga**, à **lyg liuga, smyg smiuga, syg** *sorbeo* **siuga, fyk fiuka, lyk liuka, ryk riuka, strýk strýuka, kryp kriupa, syp siupa,** adde **klyf klyufa.** Excipe **myg myga, syg** *deorsum feror* **syga, styg styga, hnyg hnyga, sunk sunkia, vyk vykia, gryp grypa, klyp klypa.**

X. Quæ **i** long. habent ante **s** vel **t**, **o** longum Infinitivo inserunt, ut à **gys** fit **giosa, frys friosa, kys kiosa, bryt briota, skyt skiota, gyt giota, hlyt hliota, hryt briota, hnyt hniota, flyt fliota, nyt niota:** quibus cognatum est **syd sioda.** Excipe **rys** quod facit **að rysa, byt að byta, dryt að dryta,** & **lyt að luta.**

XI. Finita in **egg** & **eck, u** ante **a** finale interserunt, ut **eg Hegg heggua, stock að stockua.**

Regula de Præsentibus Imperativi & Conjunctivi.

Ab Infinitivo formantur Præsens Imperativi & Præsens Conjunctivi, **a** mutato in **e**, ut ab **elska** fit **elske, brenna brenne, snua snue, gefa gefe, lesa lese.** Quodnam vero sit discrimen inter

Imperat. & Conjunct. & quomodo particulæ adjunctæ varientur ac tranſponantur, Paradigmata Conjugationum modo exhibita oſtendere poterunt.

Regula de P. Imperfecto Conjunctivi.

In Verbis Primæ & Secundæ Conjugationis Imperfectum Conjunctivi idem eſt cum Perfecto Indicativi, ut elſkade, brende, ſnædde, &c. Excipiuntur tamen aliquot, è quorum numero ſunt ſrige & Þeige, quæ in Perf. Indic. habent ſagde & Þagde; ſed in Imperf. Conj. ſegde & Þegde, &c.

In reliquis autem Conjugationibus mutantur vocales mediæ ſive penultimæ Præteriti Indicativi vel in e, ut hvatte *acuit*, hvette *acueret*; vel in i, ut à rann fit rinne, à kunne fit kinne; vel in æ, ut à bar fit bære, skar skiære. Quandoque etiam, ut in duab. primis Conjugationibus, concurrunt, ut ſette, mette, &c. Sed hæc omnia uſu quam præceptis rectius & facilius diſcuntur.

Vocis porro *Paſſivæ* tempora ab Activis formantur, ubique additis in fine ſt, ut ab elſka fit elſkaſt, ab elſkade elſkadeſt, ab elſte, elſteſt, à bære bæreſt. De Participii formatione vide dicenda ſuo loco.

Obſervationes de verbis deponentibus.

Deponentia terminantur vel in aſt, ut Andaſt *morior*, aſnaſt, aulaſt, ſtaulaſt; vel in iſt, ut eg dirfiſt, gletteſt, Þreitiſt, &c. Terminata in aſt Præteritum formant more Paſſivorum primæ Conjugationis, ut eg andaſt andadeſt, aſnaſt aſnadeſt, aulaſt auladiſt, ſtaulaſt ſtauladiſt. In iſt vero finita ſequuntur Regulas de Præteritis Verborum ſecundæ Conjugationis traditas, ut eg reidiſt facit in præterito reiddiſt, inſerendo literam d, tanquam à reide reidde, eg veikiſt facit veiktiſt, tanquam à veike veikte, eg ſlæpiſt ſlæptiſt, tanquam à ſlæpe ſlæpte. Æg drittiſt ſimile facit Præteritum Præſenti, juxta Reg. 2. p. 74. Æg Þikeſt anomalos format Præteritum eg Þoottiſt. Inveniuntur etiam pauca aliter terminata, cujus generis ſunt, eg bidſt badſt, eg bindſt banſt, eg legſt lagdiſt, eg kemſt komſt.

In Genere notandum, quod a breve in penultima Verborum, mutetur in o in perſonis primis Numeri pluralis, ut eg aſla, vier oſlum, eg aſlade, vid vel vier oſludum; Sic eg andaſt, vier ondunſt, &c.

A Communi Regula variant finita in æ, quæ ſecundam & tertiam Sing. Indic. Præſ. formant addendo ad primam r, ut eg fæ, *accipio*, Þu fær, hann fær: eg liæ, *accommodo*, Þu liær, hann liær, &c.

Sunt autem numero undecim:

Æg	Fæ *Accipio*,	fieck in Præt.	ad faa in Inf.
	Flæ *Cutem detrabo*,	floo	ad flaa
	Græ *Germino*,	grere	ad groa
	Hlæ *Rideo*,	hloo	ad hlæia
	Klæ *Frico*,	kloo	ad klaa
	Næ *Apprehendo*,	naade	ad naa
	Liæ *Commodo*,	liede	lia
	Ræ *Remigo*,	rere	roa
	Slæ *verbero*,	sloo	ſlaa
	Tæ *Lanam carpo*,	taade	tæia
	Þuæ *Lævo*,	Þuode	Þuo.

Impersonalia *vel ſunt* Activa, *vel* Paſſiva.

Activa, vel regunt Accuſativum Pronominis 1. perſ. ut mig angrar, *male me habet*: mig aumkar, *miſeret me*; vel Dativum, ut mier baggar, *obeſt mihi*: mier biriaz, *oportet me*, &c. Sunt autem hæc in duplici differentia. Alia enim à Perſonalibus deſcendunt, & tertiam Perſonam ſingularis Numeri in temporibus primariis invariatam habent, qualia Grammatici ex accidenti Imperſonalia vocant: ut mier dygier, *ſufficit*, à verbo Perſonali eg dyge, Þu dyger, hann dyger: mier batnar, *revaleo*, à Perſonali eg batna, Þu batnar, hann batnar: mig gledur, *gaudio mihi eſt*, ab eg gled, Þu gledur, hann gledur. Alia originem Perſonalibus non debent, ideoque proprie & per ſe nomen *Impersonalium* merentur, ut mig ſirnar, furdar *in admirationem rapiar*, mier hoſtar *juvat*, idraz *pœnitet*, liſter *delectat*, Þiſter *ſitio*, &c.

Paſſiva cum Dativo ſolummodo conſtruuntur, accito Pronomine Neutro 3. Perſ. ut mier tekſt Þad, mier leikſt Þad, mier vinſt Þad, *effici poteſt à me*. Et hæc pleraque, ſi non omnia, ex accidenti *Impersonalia* ſunt.

Præterita *Impersonalium* è Regulis Perſo alium petantur.

Ad

Ad naturam *Impersonalium* quodammodo accedit id verborum genus, quorum actio in nostra potestate non est: ideoque à Grammaticis *exemptæ actionis Verba* dici solent; Talia vero cum suis Præteritis hæc fere sunt:

	Birter	te	*Lucescit.*
	bregdur	raa	*vesperascit.*
	brimar	ade	*æstuat.*
	Dagar	ade	*diescit.*
	dimmer	de	*tenebræ oboriuntur.*
	dogguar	ade	*pluit.*
	dryfur	reif	*ningit.*
	dunar	ade	*tonat.*
	Fykur	auk	*ningit vehementer.*
	frister	iste	*gelascit.*
	Graanar	ade	*primis nivium flocculis terra caneſcit.*
	Hardnar	ade	*indurescit.*
	hauſtar	ade	*æstas adolescit, autumnus ingruit, qu. au-*
	hielar	ade	*pruina tegitur* scil. *terra.* [*tumnascit.*
	haglar	ade	*grandinat.*
	hlaanar	ade	*nix resolvitur.*
	hueſſer	ſte	*ventis sæviri incipit.*
	hitnar	ade	*incalescit.*
Þad	Jelgar	ade	*ningit.*
	Kirrer	rde	*tempestates ceßant.*
	kolnar	ade	*frigescit.*
	kuolldar	ade	*advesperascit.*
	Leggur	lagde	*aquæ constringuntur gelu.*
	lydur	leyde	*labitur* sc. *tempus.*
	Mynkar	ade	*minuitur.*
	morgnar	ade	*diluculescit.*
	Rigner	gnde	*pluit.*
	rockuar	ade	*crepusculum incipit.*
	Sniooar	ade	*ningit.*
	ſumrar	rade	*æstas ingruit.*
	ſyler	lde	*gelu & pruina condensatur Solum.*
	Vetrar	rade	*hiemascit.*
	vdar	ade	*continui imbres descendunt.*
	voknar	nade	*humescit.*
	volnar	nade	*incalescit.*
	vorar	rade	*ver incipit.*
	Þidnar	nade.	*quod gelu rigidum erat, resolvitur.*

Tantum de verbis.

CAPUT NONUM.

De Participio.

CIRCA *Participium* consideranda 1. Terminatio, 2. Tempus, 3. Formatio, 4. Genus, 5. Declinatio.

Terminationes Participiorum tres sunt: **ande, ur, enn.**

In **ande** terminantur Activa & Neutra à verbis Activis & Neutralibus omnium Conjugationum formata, ut **Elskande, brennande, ſnuande, hverbande, bidiande, gefande, dragande, akande, dueliande, fremiande, vemiande, drepande, etande, berande, auſande, vagſande,** &c.

In **ur** omnia à Passivis primæ & secundæ Conjugationis formata, ut **Elskadur, brendur.**

In **enn** omnia à Passivis trium posteriorum Conjugationum descendentia, **ſnuvenn, horberm, bedenn, gefenn dreigenn, hrakenn, falenn, framenn, funden, drepenn, etenn, borenn, leſenn,** &c. Hinc tamen excipias Participia ab illis verbis descendentia, quæ in **de** aut **tt** more secundæ Conjugationis terminant præterita. Hæc enim verba, ut in præteritorum, ita in Participiorum terminationibus in **ur** formandis Verba primæ & secundæ Conjugationis imitantur, ut **bruddur** à **brudde** præterito verbi **eg brid, kuaddur** à **kuadde, ſtuddur** à **ſtudde, vaſdur** à **vaſde, lagdur** à **lagde,**

vaktur à vakte, Þandur à Þande, flattur à flatte. His accedunt & nonnulla alia, ut hrocktur, ſocktur, ſlocktur, Þiadur, &c. Multa etiam utramque terminationem admittunt, aliam tamen plerunque alia uſitatiorem, ut kraſenn vel krafdur, vaſenn vel vaſdur, tuggenn vel tugdur, ſamenn vel ſamdur, tamenn vel tamdur, huſenn vel huſdur, &c.

Præſentis temporis ſunt omnia in ande definentia: In enn & ur *Præteriti.*

Participia præſentis temporis in ande formantur ab Infinitivo, adjiciendo ad a finale terminationem nde, ut ab elska fit elskande, à brenna brennande, à ſnuua ſnuande, à hverba hverbande, à bidia bidiande, à draga dragande, à ſiuga ſiugande, ab hoggua hogguande, ab auka aukande, à riuka riukande, à ſtockua ſtockuande, à duelia dueliande, à koma komande, ab vnna vnnande, à kriupa kriupande, ab ausa ausande.

In ur formantur à præterito Indicativi Activi, e finali in ur mutato, ut ab elskade fit elskadur, à bakade bakadur, à brende brendur, à bendte bendeur, à kueykte kueykur, à brudde brudur, &c.

In enn formantur à Præſenti Indicativi Activi, affigendo terminationi geminum n, & vocales Verbi medias, penultimas & ultimas varie immutando, ut à fly fit fluuenn, à ny nuuenn, à dey daaen, à hverb horbenn, à bid bedenn, à byd bodenn, à bind bundenn, à lyd lidenn, à tred trodenn, à gref grafenn, à klyf klofenn, à dryf drifenn, à dreg dreigenn, à flyg flogenn, à ſpryng ſprüungenn, à dreck druckenn, à fel falenn, à ſtel ſtolenn, à frem framenn, à kem komenn, à renn runnenn, à ſpinn ſpunnenn, à klyp klipenn, à kryp kropenn, à slepp sloppen, à byt bitenn, à brát brotenn, à ber borenn, à fer farenn, ab eys ausenn, a kys kosenn, à rys risen, à blas blaaſenn, à vegs vagſenn, & ſimilia, quæ è dictionariis faciliori negotio petuntur.

In quibuſdam non mutatur vocalis radicalis, ſed ſaltem adjicitur fini enn, ut gefenn à gef: hnygenn à hnyg, hogguenn ab hogg, ekenn ab ek, rekenn, tekenn, drepenn, etenn, &c.

Anomalia in æ faciunt Participia præterita in genn, ut ſæ feingenn, flæ fleigenn, hlæ hleigenn, ſlæ ſleigenn, Þuæ Þueigenn: Excipe græ grooen, ræ rooenn, tæ taaen: Item næ naadur, liæ liedur.

Participia in ande ſub una terminatione *omnis generis* ſunt, ut hann, huun, Þad elskande, brennande, ſnuuande, gefande, leſande.

In ur ſub tribus terminationibus etiam *omne genus* agnoſcunt, ut hann ſnuuenn, gefenn, leſenn, hun ſnuuen gefen leſen, Þad ſnued gefed leſed, &c.

Declinantur Participia ut Adjectiva Nominalia. Nam finita in ande ſunt quartæ Declinationis ſimplicium; Sed in plurali Indeclinabilia. In ur & enn tertiæ & ſecundæ: Item quartæ & primæ, ſi articulus præponatur, ut ſaa elskade, ſu & Þad elskada: ſaa brende, ſuu & Þad brenda: ſaa ſnuume, ſuu & Þad ſnuna: ſaa gefne, ſu & Þad gefna, &c.

Reliqua Accidentia cum Nominibus communia ſunt. Participium futuri temporis non habet lingua *Iſlandorum*: pro quo utuntur præſenti, præcedente aliqua particula futurum tempus denotante, ut hann er komande, *venturus eſt*, thilkomande, *futurus*.

Et hæ ſunt Partes Etymologiæ Declinabiles: ſequuntur Indeclinabiles.

CAPUT DECIMUM.

De Adverbio.

DE Adverbio quotuor ſunt conſideranda, 1. Significatio, 2. Species, 3. Figura, 4. Comparatio.

Significatio Adverbiorum multiplex eſt;

I. Loci: & hæc ſunt quadruplicia.

1. *In loco*, ut hvar/ hvar hellſi/ hier/ hierna/ Þar/ Þarna/ hiedra/ Þadra/ einhvorſtadar/ allſtadar/ inne/ vte/ vppe/ nidre; mided/ vyda/ Eiſtra/ firer Auſtann/ Sydra/ fire: Sunnan/ Vyrdra/ fire: Nordan/ Veſtra/ fire: Veſtan/ Værre/ fiærre.

2. *Ad locum*, ut huort: hingad/ Þangad/ inn/ vt/ vpp/ Nidur/ Sudur/ Veſtur/ Nordur/ Auſtur.

3. *De loco*, huadann: hiedann/ Þadann/ ad innan/ ad vtann/ ad Sunnan/ ad Auſtan/ ad Nordan/ ad Veſtan: Vel vtanad/ Sunnanad/ Veſtanad/ Nordanad, &c. particula (ad) poſtpoſita, langtad/ skamtad/ langt till/ skamt til.

4. *Per locum*, framm/ aftamm/ afftur: item Vm̃/ yfer/ & effter cum ſuis compoſitis, ut Sudurumm/ Veſturumm/ Auſturumm/ Nordurumm/ Þaryfer/ hieryfer/ vppeffter/ nidureffter/ ofanneffter/ Sudureffter/ Nordureffter/ Veſtureffter/ Auſtureffter.

II. Tem-

II. Temporis, Hvonar? Nar? nu/ Þaa/ idag/ igiær/ amorgun/ aarla/ ſydla/ ſiemma/ aadann/ fordum/ eynhvorntyma/ nockurntyma/ ſenn/ ſeint/ ſnart/ ſkiott/ einatt/ ſkiott/ braatt/ beintt/ á/ atid/ aavalltt/ jafnan/ ſifelldt/ alldrei/ Þegar, firr, ſydar, ſtundum, laungum, & ſimilia. "Huers "daglega, *ſemper*, Þa ad, & Þa ed, *cum*. Á meðan, *donec*. Allt jafnt, *ſemper*, *continuo*. med jaf- "nade, *ſemper*, *continuo*, *perpetuo*. Ad ſinne, *nunc*, *modo*.

III. Numeri, Einuſinne, tuiſuar tuiſuarſinnum, Þriſuar Þriſuarſinnum, fioorumſinnum, fimmſin- num, ſerſinnum, ſioſinnum, aattaſinnum, nyuſinnum, tyuſinnum, ellefuſinnum, &c. Tuttuguſin- num, Þriaatyuſinnum, Hundradſinnum, morgumſinnum, offt, ſialldan, afftur, huadofft, hvorſuofft, ſoofft, Annadſinn, odruſinne, Þridiaſinn, Þridiaſinne, &c.

IV. Quantitatis vel Copiæ, Noog, nooglega, huad miked? ſo miked, diupt, vydt, breidt.

V. Qualitatis, Huornen, Þannen, ſeſona, ſo, odruvijs, vel, illa, & plurima ab Adjectivis orta, ut fallega, hæfelega, matulega, diggilega, daglega.

VI. Similitudinis, Eyns, eynſog, alyka, apekttt, abordvid, ſoſem, Þara vid, hieravid, huylykt, Þuilykt. "So ſem ad, *ſicut*. Þanne, *eo modo*.

VII. Intendendi, Miog, huorſu, harla Þeßmeyr, olldungis, alldeilis.

VIII. Remittendi, Valla, ſinam, ſinamſaman, hofft, hartnær, næſta, nær, Þui, Þuinær, ſonær, næſta, Þuy.

IX. Minuendi ſive *Excludendi*, Alleina, alleinaſta, eynema, minſt, eynaſt.

X. Comparandi, meir, midur, minſt, ſydſt, helldur, hellſt.

XI. Elevandi, Gemſie, ſem er.

XII. Dubitandi, Kannskie, maaskie, kannvera, maavera, huort huortad, ef enneſ.

XIII. Interrogandi, Huarfiere? Þui Þa? huorſu? huornen? Þuiecke?

XIV. Affirmandi, Jaa, jurjor, vyſt, ſannlega, viſſelega, &c. "Ad ſonnu, *verè*.

XV. Negandi, Nei, ecke, ecky, nie, aunguanneigen, hvorcke.

XVI. Demonſtrandi, See! hana! Þana!

XVII. Reſpondendi, Ja.

XVIII. Precandi, Biære, kiæreminn!

XIX. Hortandi Verttad, flyttier, komdu hier.

XX. Concedendi, Hana Þa! Nuu!

XXI. *Corrigendi*, Edahvad, hitt helldur Þoo.

XXII. *Eligendi*, Helldur, hellſt, velldſt, eynkum, ſierlega.

XXIII. *Separandi & diſtribuendi*, Sierilægie, ſierdeiliß, heimuglega, Í odrulagie/ matgvisleg- ga/ eynfalldlega/ tuefalldlega/ Þrefalldlega/ &c.

XXIV. *Congregandi* & *Comitandi*, Fiolment/ alment/ í eynu/ vndereyns/ aſamt/ ſamann/ ſa- mannvid/ thill ſamans.

XXV. *EVENTUS*, Gefens/ forgefiß/ thill onytis/ voveiſiß.

XXVI. *Ordinis*, Adur/ firre/ ſeyrna.

Species Adverbiorum eſt Duplex:

Primitiva, ut Aar/ ſyd: Derivativa, ut Aarla/ ſydla: Item fallega/ matulega à nominibus fallegur & maate.

Figura Triplex.

Simplex, ut ſo, hingad: Compoſita, ut ſo ſem, hingad effter: Decompoſita, ut hitt helldur Þoo, thil onytiß.

Comparantur Adverbia ab Adjectivis Comparabilibus orta,

Idque vel *Regulariter*, ut	Leing	leingur	leingſt,
	Dægilega	dægilegar	dægilegaſt,
	Fliott	fliotara	fliotaſt.

Ad horum modum comparantur etiam alia Adverbia, licet ab Adjectivis non ſint orta, ut Sialldan, ſialldnar, ſialldnaſt, ſunnan, ſunnar, ſidſt vel ſunnaſt, *&c.*

Vel *Irregulariter*, ut	Vel	betur	beſt,
	Illa	verr	veſt,
	Lytt	midur	minſt,
	Seintt	ſydar	ſydſt, *&c.*

Deficiunt quædam

1. *Poſitivo*, ut	Firre	firſt,	Helldur	hellſt,
	Nær	næſt,	Fiær	fiærſt.
	Skemur	skemſt,	Et multa alia.	

2. *Poſitivo* & *Comparativo*, ut Vellſt, *&c.*

3. *Superlativo*, ut Hiedann hiedar, *&c.*

NOTA. Adjectiva Neutra abſolutè poſita, & Præpoſitiones cum amittunt Caſum fiunt Adverbia, ut Skamtt, langt, firer, nærre, vid, *&c.*

CAPUT UNDECIMUM.

De Conjunctione

UT Conjunctiones distincte & tradantur, & intelligantur, Tria consideranda veniunt: 1. Earum significatio, seu Potestas, 2. Figura, & 3. Ordo.

Significationes Conjunctionum variæ sunt:

Hæ tamen præcipuæ:

Copulativa, ut Og, ogsø, lyka, eyrnen, asamt, lykamed, lykaeyrnen & aliquando nuu. "Legi-"tur & *enda*: ut, Þad vard at sætt vid daneat, hann geck at eiga Þyri dottr Haralds Gormsso-"nar, enda skilldu Þeir fa honum hundrat skipa, *cum Danis conventum est, ut duceret Thyram,* "*filiam Haraldi Gormßonii, & ut suppeditarent ei centum naves.* Histor. *Styrbiornonii*, in Com-"ment. *Christiani Wormii* ad *Aræ* Schedas.

Disjunctiva, ut eda, edur, ella, ellegar.

Concessiva, ut Þoad, enn Þoo, enn Þoad, samtt sem adur. Þott, Þott ad, *etiamsi.*

Adversativa, ut Enn, Þoo, Þa er, *cum.*

Conditionalis, ut Nema, enne∫, so framt, med Þui moote.

Conclusiva seu *Ratiocinativa*, ut Þaa, Þesvegna, Þarfyrer, huarfyrer, hvorsvegna, Þuy. "Af "Þui ad, *quoniam.* Sottum Þess, *quia, quandoquidem.*

Continuativa seu *Ordinis*, ut Effteraa. effter Þad, effterad, Þareffter, longuefter: Sydann, sy-dar, sydast, ad sydustu, framnveigis, vmmframm, auk, ad auke, Þar ad auk, hier ad auk, ofan-naa Þarofannaa, hier ofann aa.

Causalis, ut Þuiad, sirer Þui, af Þui, af Þuiad, vppaa Þad, so ad, ad ey & quandoque simplex ad.

Explanativa seu *Completiva*, ut Ad sonnu, sem er, *&c.*

Nam ad harum significationum aliquam, omnes, quotquot sunt, Conjunctiones reduci possunt. Sunt autem quædam Significationes adeo tum sibi invicem, tum Adverbiis, addo etiam Præpositionibus aliquando vicinæ, ut nunc huc, nunc illuc referri possint. Nec raro contingit, ut eædem Conjunctiones, pro varia Orationis constructione, varias admittant significationes. Id quod nec Latinis insolens est.

Figura Conjunctionum Triplex:

Simplex, ut Þui, auk, Þo, aadur.

Composita, ut Af Þui, ad auk, enn Þo, sem adur.

Decomposita, ut Af Þuiad, hieradauk, enn Þoad, samt sem adur.

Ordinem vero Conjunctionum quod attinet, pleræque earum in Oratione præponi amant, ut Af Þui Þu giorder Þad, *eo quod hoc faceres*: Nema Þu giorer Þad, *nisi hoc præstes.* Non enim recte diceretur, Þu af Þui, vel Þu nema.

Sunt tamen nonnullæ indifferentis ordinis, ut lyka, eyrnen ogse, *&c.* Poëtæ vero pro ratione disponendarum in metro syllabarum, ut in aliis, ita & heic plurimum licentiæ sibi sumunt.

CAPUT DUODECIMUM.

De Præpositione.

DUO de *Præpositionibus* notanda sunt: Casus & Figura.

Genitivum adsciscunt:

Til, Þessumeigenn, hinumeigenn, badumeigenn, mille, millum. vtann, *sine.* i millum, in-nann, vegna, saker, miß, aan. "Ad, vel At, *apud*: ut, at hvers, at logmans, at Syslumans, "*domi, apud magistratum, legistam, vel præfectum.* vmmfram, *super, supra*: ut hann hafde Þa "specke vmmfram adra men, *sapientiam habuit supra alios homines.* Hann hefur og vmmfram "Sitna synd gudlastar, *qui super peccata sua blasphemiam addit.*

Dativum

Dativum vel Ablativum:

"Á in: ut, á himne, *in cælo.* á Þinge, *in foro.* á Þeim daugum komo morgir menn till Olafs "Kongs; *in illis diebus venerunt præſtantes viri ad R. Olaum.* Saga *Olai Trygwaſonii.* c. xxxv. "Í, *in*: ut í Sueþiodu, *in Suecia*, í Noreg, *in Norvegia.*

Hiaa, gegn, gegnt, mote, þuert, gagnvart, jafnſydis, nærre, fyrr, fiærre, framar, uns, af, * fraa, ur, alaun, nedanvert, vndann. "í fra, *à ab ex.* í hia, *in apud.* Vtaf, *ex.* uppyfar, han "da acquiſitivæ ſignificationis: ut han liett og taka annan ſtol handa ſinne modur, *ponendum quo-* "*que juſſit alterum thronum matri ſuæ.* Vier hofum ecke meira epter handa herranum, *nihil re-* "*liqui habemus, pro domino.* Þeir fluttu og hafur og hey til fodurs handa heſtunum og muſunum, "*Avenas quoque, & fœnum equis, & mulis in pabulum deferebant.* Að *verſus, pone, tenus,* "*uſque*: ut, Þad horfer ad manne, *quod verſus virum ſpectat*, ad koma ad manne, *venire ad ho-* "*minem*; ad hælum, *calce tenus*; ad ælyfu, *uſque in æternum.* Vnder, *ſub*: Gialldurs under rau- "skillde, *ſub Bellonæ rubro ſcuto.* Hiſt. *Styrbiorn.*

Accuſativum:

Framan, hiedann, handan, kring, kryngumm, vmkring, ikryng, vmmhverſiß, vmm, vtann, ne- dann, vmmframm, ofann, Sunnann, Auſcan, Nordann, Veſtann. "í bland, *inter, in.* Á, *in*: ut "á Gud, *in Deum.* á iord, *in terram*, vid, *erga, verſus, tenus.*

Dativum & Genitivum ſola ad.
Dativum & Accuſativum regunt:

Vid, vidur, fyrer, effter, aa, í, med, medur, vnder, yfer, vppaa.

Figura Præpoſitionum duplex:

Simplex, ut Ofann, nedann, kring, millum.

Compoſita, ut Fyrerofann, ofannfyrer, fyrer nedann, nedannfyrer, í kring, í millum, í fra, ihia, vtaf, uppyfer, í bland, vmmkringi, vmmfram, &c.

Obſervandum autem quod Conjunctiones aliquando in Compoſitione mutant Caſus, ut fyrer ofann hann & ofannfyrer ann vel honum, fyrer nedann & nedannfyrer hann vel honum.

Nec ignorat Lingua noſtra Conjunctiones *Inſeparabiles*, quæ apud nos in duplici ſunt diſcrimine. Aliæ enim cum Præpoſitionibus Separabilibus ita componuntur, ut ab iis ſeparatæ nihil ſignificent: Cujus generis ſunt meigenn/ & vert/ Þeſſumeigen/ hiedann vert.

Aliæ cum Nominibus & Verbis in unam vocem, & quidem ab initio, ita coaleſcunt, ut ab iis disjunctæ nihilo plus ſignificent, quam illæ Latinorum *di, dis, re, ſe, an, con.* Hujus generis tres reperio: †ſam/o/ & ſundur/ ut ſamlynde *conſenſus*, ſamteinge *conjungo*, obedenn *non rogatus*, oſiet *neſas*, ſundurlinde *diſſenſio*, ſundurbryt *diffringo.* Poſtrema vero aliquando poſtpon. ut eg bryt ſundur.

---

* Uſurpatur præpoſitio Fra maxime in indiculis & ſyllabis capitum librorum: u Fra Gam- la Kongi, *de Rege Gamlone.* Cap. xxv. partes III. Hiſtor. *Snorronis Sturl.* Fra Þui er Sigvalde tok Svein Kong, *de Suenone R. à Sigualdo Capto.* Hiſtor. vel Saga *Olai Trygwaſonii.* cap. xxx.

† Quibus Þor vel Tor adjungi haud immerito debet, ſiquidem in compoſitis denotat difficultatem, arduitatem, & quid efficiendi moleſtiam, peſſundans ſignificationem vocis cui præponitur: ut, in Tor-ære, *annonæ difficultas.* & *charitas.* Tor-fara, *iter difficile, & impeditum.* Tor-fein- ginn, *acquiſitu difficilis.* Tor-gætur, *rarus naclu, inventu difficilis.* Tor-kennaſt, *difficulter agnoſci.* Tor-leide, *iter arduum.* Tor-nemur, *quod difficulter diſcitur, captu difficilis.* Tor-ſynt, *quod facile diſcerni non poteſt.* Tor-take, *per errorem acceptum.* Tor-virki, *opus arduum.* Tor-tryggia, *diffidere, fidem detrahere.* Ex quibus conſtat, ut nomen deaſtri Tyr, veterum Septentrionalium *Mercurii*, in compoſitione, *gloriam, laudem, & excellentiam* denotat: ſic nomen idoli Þor vel Thor, euphonice Tor, eorum *Jovis*, & *Herculis*, qui cum malleo ſuo omnia domuit & ſuperavit, in compoſitione ſignificat & inſinuat *difficultatem* quaſi *Herculeam*, vel *rem adeo arduam, & difficilem, ut* Thori *opem poſceret, quâ ſuperari quiret.* Hinc in rebus arduis, & difficilibus (quod doctiſſimus *Chriſtianus Wormius* mecum communicavit) Cimbri *Thorum* vel *Thoronem* invocare ſolebant: ut in [Olafs Tryggra- ſonar ſogu] *Olai Tryggraſonii hiſtoriâ*: Þa toku menn Þat til raþs ad heita a Þetta hit rauda skegg til fultings. quod ſic reddo, *tum cæperunt homines ſaluti ſuæ conſulentes invocare barbam illam rubicundam*, ſcil. *barbam rufam habentem Thoronem.* Vide *Olai Verelii Indicem linguæ veteris Scytho-Scandicæ*, in vocabulo Tor.

Caput Tertiumdecimum.

De Interjectione.

Interjectioni accidit Sola *Significatio.* Aliæ autem ſunt,

Admirantis, Hua? aa? hvadalaatum!
Approbantis, Jaavel!
Comminantis, Bíby!
Concedentis, Vlunu! Soſo!
Dolentis, Auvi! æ! æjeje!
Metuentis, Þei Þei!
Indignantis, Svey! Fuy! Vei!
Gaudentis, Hohoo!
Ridentis, Hahaa! Híby!
Exclamantis, O.
Inſtigantis vel *Impellentis*, tirr/ tack/ trutt/ hoho/ hoo.

Atque hæ ſunt illæ octo Orationis Partes, in quas Etymologia à Grammaticis diſtingui ſolet, leviter & curſim à nobis, pro inſtituti noſtri ratione, pertractatæ. Quibus vocum conſtructio ſive *Syntaxis* eſſet ſubjungenda, ut Grammatica Linguæ Septentrionalis ſuis numeris abſoluta haberi poſſet. Verum quia *Syntaxeos* ſcribendæ tradendæque ratio plurimum lectionis, obſervationum ac otii requirit, nobiſque propoſitum fuit, lectori linguæ noſtræ curioſo vocum ſaltem inflexiones hoc ſcripto ob oculos ponere, alioſque hujus idiomatis peritos, viſa jam pedum qualicunque via, ad perfectiora concinnanda inſtigare, nos pluribus in præſenti ſuperſedemus. Quod ſi Deus vitam ac valetudinem porro indulſerit, & laborem hunc noſtrum non ingratum fore animadvertimus, *Syntaxin* ex antiquis noſtræ linguæ Scriptoribus collectam cum progreſſu temporis adjungemus. Nunc autem manum de tabula.

DICTIONARIOLUM ISLANDICUM

Ex Vocabulis, quæ in Grammatica Islandica *leguntur, Alphabetico ordine digestis, Conflatum.*

MONITIO AD LECTOREM.

CUM primum R. Jonæ *Grammaticam recudendam statuerim, cognationem Linguarum Gothicæ, Saxonicæ, & Anglicæ, cum Islandica, notis marginalibus ostendere, instituti nostri fore credebam. Verum attentius rem considerans, quum nitori operis, tum harmoniæ quatuor Linguarum melius consultum iri judicabam, si vocibus, in usum Lectoris, Alphabetice dispositis glossas, prout ansa glossandi daretur, hic illic apponerem.* Vale.

A.

Aa, *amnis*. G. ᚨᛟᚨ. Matth. 7. 25, & 27. *Sax.* ea, *aqua.*

eg aa, *debeo, incumbit mihi*, Angli Austr. to owe; Bor. to awe.

aaer, *Lac. quod segregato butyro reliquum est.*

aaform, *propositum.*

aakarn, *acus, acerus.*

aan, *defectus*. G. ᚤᚨᚾ significat *defectus*, & *indigentiam*, Marc. 10. 21. *Sax.* pan, vel pana est *deficiens*, & panian *minuere, decrescere, deficere. Ang.* to want. *Est opus habere, indigere. Ang.* etiam *defectus lunæ* dicitur, the wane of the moon. & wan est *pallidus*, nimirum cum color faciei deficit. Nota hic *Islandos* à multis abjicere ᚤ. & p. ut in ørd, *verbum*, orm, *vermis. Goth.* & *Saxonicum* ᚤᚨᚿᚴᚨ, popd. ᚤᚨᚿᚴᛗ, popm, & pypm. *Ang.* word, worm.

aar, *remus*, aarer, *remi. Sax.* ape. *Ang.* oar.

aas, *lignum oblongum.*

aast, *amor. Goth.* ᚨᚿᛊᛏᛊ, *amor, gratia*, Luc. 2. 40. & 3. 30.

aat, *comestio.*

aatt, *comedi.* Est præteritum perfectum ab eg et, *edo, ïdi. G.* ᛫᛫ᛖᛏᚨᚿ, ïᛏᚨᚿ, *comedere. S.* etan. *A.* to eat.

aatta, *octo*, right.

aattunde, *octavus.*

attatyn, *octoginta.*

attatugasta, *octuagesimus.* vide Gramm. nostræ. Cap. 6.

abrister, *columna.*

adall, *nobilitas. Sax.* æþel. *nobilis.*

adgangur, *accessus.*

æde, *mos*, ᛫᛫ᛟᛊ.

æde, *mos*, ᛫᛫ᚩᚿ.

eg æde, *juro*, ædde in præt. *Sax.* aᚦ, *juramentum*, & juratio.

ædur, *vena. Sax.* æddpe.

ær, *demens.*

ær, *agna.*

æra, *honos. Sax.* ape.

eg æla, *opinor.*

eg æla, *destino, certum mihi est.* eg æla að giora Það, *ego faciam* vel *facturus sum hoc, certum mihi est hoc facere.*

ef Þui Þú giorder Það, *eo quod hoc faceres.*

afe, *avus.*

affstan, *vesper.*

affur, *fastus, odium.*

afl, *vires, robur.*

afl, *fornax.*

eg afla, *lucror* vel *venor.*

aflaar, *Indulgentiæ.*

afmur, *amor.*

agiatur, *benignus.*

agiatn, *avarus*: agiotn, *avara*: agiarnt. *avarum. Goth.* ᚴᚨᛁᚴᚾᚨᚿ, *vehementer cupere, Luc.* 15. 16. *S.* ᚷᛁᚹnan, ᚷᛁpneᚹᚹe, *cupiditas.*

agyrnd, *avaritia.*

agirnt, *avaritia.*

agreiningur, *dissensio.*

akur, *ager. S.* æcep, *A.* aker est *jugerum*

alldredur, *senex.*

alldur, *ætas. S.* eld, *Angli Boreales* auld, *senex.*

almenningur, *communitas.*

almuge, *populus.*

almuge, *vulgus.*

alur, *terebellum. S.* ale. *Ang.* awle, *subula.*

ambaatt, *ancilla.* vid. ᚨᚿᛞᛒᚨᛚᛏᛊ in gl. *Goth.*

amma, *avia.*

anaud, *ærumna.*

eg andast, *morior.*

ande, *Spiritus. Ang.* Bor. the eande.

andlit, *vultus, facies. G.* ᚨᚿᛞᚨ ᛚᚤᛚᛖᛁᛉ, *facies*, Luc. 17. 16. & ᚤᚨᛁᛏᛊ, *Job* 11. 44. à ᚤᚨᛁᛏᚨᚿ, *circumspicere. Sax.* andplita, & andplite, *vultus.*

andskote, *adversarius.*

andvarpan vel andvorpun, *suspirium.*

mig angrar, *male me habet.*

eg ann, *amo, faveo*: unna, *favere*:

unnande, *favens*. *Saxonicè* unnan, *ex gratia dare, donare*.
annar, *secundus*. vid. Gramm. noſtræ Cap. 6.
annar/ onnur/ annad, *secundus, secunda, secundum*. per omnes utriuſque Numeri Caſus declinatur.
annarhuca, *alteruter*.
ape, *Simius*. *S.* apa. *A.* ape.
apur, *hic acru*: opur, *hæc acru*: apurt, *hoc acre*.
ardur, *aratrum*.
arfiur, *hæreditas*. *G.* ᚫᚱᛒᚷᚫ, *hæres*: ᚫᚱᛒᛁ, *hæreditas*. *S.* ẏpɹe, *hæreditas*.
argur, *piger*, ἀεργός.
armur, *piger*.
armyeir, *lancea*.
aſynd, *aſpectus*. *S.* ɹean, vel ɹeon, *videre, cernere*. *Anglice* to ſee.
aska, *cinis*. *G.* ᚫᛋᛚᚱ. *S.* acɹe. ahɹe, axan, axɹa, aɹca. *Ang.* aſhes. *Ang.* Bor. aſſe.
askur, *vaſculum*.
aſnaſt. eg aſnaſt, *ſerviliter laboro*. *G.* ᚫᛋᚾᚷᛁᛋ, *mercenarius*. *Sax.* eɹne, vel æɹne, *ſervus*.
aſne, *aſinus*.
at, *maculatio*.
atburdur, *eventus*.
att, *ſterna*.
atte, *incitavi*, eſt Præt. perfectum ab eg et, *incito*.
attungur, *ſpecies menſuræ*.
audur, *vacuus*. *Angl.* void.
audur, *opulentia*. vid. gl. *Goth.* in ᚫᚾᛞᚫᛚᚴᛋ.
auga, *oculus*. declin. ibidem. *G.* ᚫᚾᚷᚱ. *S.* eaȝe. *A.* eye.
auglit, *vultus, facies*. ab ᚫᚾᚷᚱ, *oculus*, & ᛉᚫᛁᛏᚫᚾ, *circumſpicere*.
auka, *augere*: eik, *augeo*: aukande, *augens*. *Goth.* ᚫᚾᚴᚫᚾ. *S.* ecan, æcan, eacan, ican. *Angl.* to eke.
mig aumkar, *miſeret me*.
aumur, *miſer*: eimd, *miſeria*.
ausa, *haurire*: eyſ, *haurio*.
auſtur, *Oriens*.

B.

Baal, *Incendium*. vid. gl. *G.* in ᛒᚫᛚᚢᚷᚫᚾ. *S.* bæl. & bælɹyn, (per mutationem literarum ejuſdem organi bæn-ɹyn. unde eſt noſtrum bone-fire) *rogus*.
baas vide bas.
baatur, *Cymba*. *S.* bat. *A.* boat.
babb, *murmuratio inconcinna & vana*, Βάζαξ, *Heſychio, eſt* ῥώμινος, λάλος, φλυαρός.
back, *tergum*. *S.* bæc. *A.* back.
backe, *Ripa*. *Angl.* a bank.
bad, *balneum*. *S.* bæþian, baþian, *lavare*. *Ang.* to bath. Hinc Baδ, Bathe, celeberrima thermarum urbs in Agro Somerſetenſi.
bæclingur, *libellus*.
bæle, *Lectus, Recubatio*.
bæn & boon, *preces*. *Sax.* bene, *petitio*: bena, *qui petit*. *Angli* dicunt to beg a boon.
bær, *Habitaculum* vel *Villa*. vide by.
bage, *damnum*. mier baggar, *obeſt mihi*.
bagge, *ſarcina*. *Ang.* bagge, and baggage.
bagur, *malevolus*.
bakare, *piſtor*: bakſtur, *pamificium*: eg baka, *pinſo*: bakade, *pinſui*. *S.* bacan, *pinſere*. *A.* to bake.
bale, *vigeo*: balade, *vigui*.
balldur, *proprium nomen Dei cujuſdam Ethnicorum*.
band, *ligamen*. *G.* ᛒᛁᚾᛞᚫᚾ. *ligare*: ᛒᚫᚾᛞᛁ, *vinculum*. *S.* binban, banba. *A.* to bind. bong. *Angli* Bor. band.
bane, *cædes, exitium*. *A.* bane. *S.* bana, *interfector*.
bann, *damnum, excommunicatio*. *Ang.* Bor. to bann, *execrari*.
bar, *frons, frondis*.
bard, *extremitas rei*.
barenn, *cæſus*.
barke, *guttur*. *Sax.* beoɹcan. *A.* to barke, *latrare*.
barn, *Infans, puer* vel *puella*. *G.* ᛒᚫᛁᚾ. *S.* beapn, à ᛒᚫᛁᚱᚴᚫᚾ. bepan, *ferre, gignere, procreare*. *Ang.* Borealibus, ac *Scotis* Bairn.
bas, *ſtabulum boum*. *Ang.* Bor. a beouſe.
baukur, *lagena*. *Ang.* beaker.
baun, *faba*. *Ang.* bean.
mier batnar, *revaleo*. *Angli* B. dicunt to battn, vel batten, *vires acquirere*, & proprie dicitur de infante vires poſt nativitatem acquirente.
beckur, *ſcamnum*.
bed, *lectus*. *S.* bedd. *A.* bed.
beidne, *petitio*.
bein, *os, oſſis*. *S.* ban. *A.* bone.
beinn, *rectus*.
beiskur, *acerbus*.
beiſe, *frænum*.
bekre, *aries*.
belgur, *follis*. *Ang.* bellows.
bende, *vieo*: eg bendte in præt. *S.* benban. *A.* to bend.
bende, *vieo, flecto*, item *immuo*; habent ſimiliter bendte in præterito.
ber, *bacca*. *Ang.* berry.
ber, *nudus*. *S.* bape. *A.* bare.
ber, *pulſo*: barde, *pulſavi*. unde forſan *Ang.* Bor. to berry, i. e. to threſh.
ber, *porto*. A. to bear.
berg vel biarg, *ſaxum*. *Goth.* ᛒᚫᛁᚱᚷ, *mons*. S. bepȝ, beorȝ, byrȝ.
biartur, *clarus*. *G.* ᛒᚫᛁᚱᚺᛏ. *S.* beohɹc. *A.* bright,
bid, *precor*: bidia, *precari*. *G.* ᛒᛁᚦᚷᚫᚾ. *S.* biddan. *A.* Bor. to bid, adhuc uſurpant pro *precari*; ut bid God bleſs me, *ora deum, ut mihi benedicat*.
bid, *expectatio, mora*: bidia, *expectare*. *Anglu* Bor. to bide. *Goth.* ᛒᛁᚦᚫᚾ. *S.* bidan, abidan. *A.* abide. bidiande, *expectans*. bidlund, *expectatio*.
bida, *vas oblongum ſuperne acuminatum*.
biſur, *appetitus*.
by, *apis*. *Sax.* beo. *Ang.* bee.
by, *habito*: eg bioo, *habitavi*: bua, *habitare*. *G.* ᛒᚫᚾᚫᚾ. *S.* buȝan, & buan. bygd. *habitatio*. Bye, apud *Anglos* frequens eſt in locorum nominibus.
byd, *expecto*: byda, *expectare*.
byd, *offero*: baud, *obtuli*. *Angli* dicunt to bid money, i. e. *pretium offerre*.
byfur, *pedes*.
bygd, *habitatio*. A. Bor. to byg, *ædificare*.
byr, *urbs*. *G.* ᛒᚫᚾᚴᚱᛋ. S. byɹiȝ, buɹuȝ, buɹȝ, buɹh. A. burrough.
byt, *mordeo*: beit, *momordi*: ad byta, *mordere*. *S.* bitan. A. to bite. bit, *morſus*. A. bit. bite, *bolus*.
bik, *pix*.
bilgia, *procella*.
bilur, *turbo*, vel *tempeſtas repentina*: bilter, *turbines*.
bind, *ligo*: batt, *ligavi*: bindo, *ligare*. A. to bind.
bioor, *ceresiſia*. *Sax.* beaɹ, vel beoɹ. Ang. beer.
biorg, *adjumentum*. S. bioɹȝ, *propugnaculum*.
biorn, *urſus*: ſtir-biorn, *bellicoſus* vel *pugnarum urſus*.
bir, *ventus ſecundus*.
mier birias, *oportet me*. Sax. me

me bỳnıað, vel ȝebỳnıað.
Þad birtez, *luceſcit.*
biſſa, *ſclopetum bellicum.*
blaar/ blaa/ blaatt, *flavus, flava, flavum.* A. Bor. **blea.**
blaaſa, *flare*: vide **blæs.**
blad, *folium.* A. **a blade.**
bladra, *tenuis membranula ſpiritu incluſo tumida. S.* blæðr, *puſtula, tubercula*, & *veſica. Ang.* **bladder.**
blær, *aura.*
blæs, *flo*: **blixs**, *flavi*: **að blaaſa**, *flare.* S. blæran, *flare*: **blærr**, *flatus.* A. **blaſt.**
blak, *verber.*
bjaudur, *fœmineus.*
blautur, *mollis.*
blek, *atramentum.* S. blæc, *i. e.* blac. *Ang.* Bor. **to blecken**, i. e. **to make black.**
bleſſadur, *benedictus*: **bleſſed** vel **bleſſud**, *benedicta*: **bleſſad**, *benedictum. S.* bleȝrıan, *benedicere*: bleȝrðe, *benedictus. A.* **to bleſſe, bleſſed.**
bly, *plumbum.*
blisda, *blanditiæ.*
blydur, *blandus.* S. bliðe, *lætus, jucundus. Ang.* **blithe.**
blyf, *maneo*: **bleif**, *manſi.*
blindur, *cæcus.* G. ʙʟᴀɪɴᴅᴀs. S. blind. A. **blind.**
block, *truncus ligneus.* A. **block.**
bloma, *flos.* G. ʙʟᴀʀᴍᴀ. S. blorm, blorma. *A.* **bloom, bloſſom.**
blood, *ſanguis. Goth.* ʙʟᴀʀᴪ. S. blod. A. **blood.**
bloot, *maledictum.*
blundur, *ſomnus.*
bod, *nuncius.* S. bode.
bodan vel **bodun**, *nuncius.* Sax. bodıan, *nunciare. Angl.* **to bode.**
boge, *arcus*, S. boga. A. **bow.**
bogenn, *curvus.*
bol, *adverſitas.*
belff, *maledictum.*
book, *liber*: **bækur**, *libri.* **bæklingur**, *libellus. Goth.* ʙʀᴋ vel ʙʀᴋs. S. boc. *Ang.* **book.**
boola, *furunculus*: item *Bulla.*
boon & **bæn**, *oratio, preces.*
borg, *civitas.* vid. **byr.**
braaduz, *feſtinus.*
bræde, *furor.*
bragd, *deceptio.*
braguz, *rhythmus.*
brak, *fremitus.*
brandur, *titio*, item *gladius* Poëtice. S. bրand. *A.* **brand.** *Goth.* ʙʀɪɴɴᴀɴ, *ardere.* Sax. bỳrnan.
brattur, *arduus.*
braud, *panis.* Ang. **bread.**
braut, *via.*
bref, *literæ.* Ang. **a breif.**
Þad bregdur, *veſperaſcit.*
breiduz, *latus.* S. bրað. *Angl.* **broad.**
breittur, *mutatus, variatus.*
breiskleike, *imbecillitas.*
brenne, *uror*: **eg brann**, *uſtus ſum.* vide **brandur.**
brenne, *uro.*
brial, *affectatio.*
brid, *confringo dentibus.*
bryk, *ſponda.*
brynne, *adaquo*: **bryntte** in Præterito. G. ʙʀɴɴʌ, *fons*, S. born, bրunna, burna. *A.* **burn.** à brynne, *adaquo*, venit Anglicum **brine.**
brioota, *frangere.* S. bրıttan. A. Bor. **to britten beef**, *i. e.* **to break the bones of beef.** bryt/ braut, *frango, fregi.*
brim, *extremitas alicujus rei.* A. **brim.** eſt *ora*, vel *margo patinæ.*
Þad brimaz, *æſtuat.* Fortaſſe **bruniaz** legendum ab illo **brune**, *æſtus, uſtio*, quod mox ſequitur.
brine, *cos.*
bringa, *pectus.*
brite, *partitor.*
briȝl, *exprobratio.*
brook, *bracca*: **bræku**z, *braccæ.* A. Bor. **breeks.**
brot, *delictum, fractio.*
brudgume. *ſponſus*, G. ʙʀɴᴪ. S. brỳð. A. **bride** eſt *ſponſa.* S. bրıðguma. Ang. **bridegroom**, *ſponſus.*
bruggare, *cerevisiarius.* S. bրıpan. A. **to brew**, *coquere cerevisiam.* **brun**, *palpebra*: **bryz**, *palpebræ. Scotice* **brun.** A. Bor. **the eye-brees.**
brune, *æſtus, uſtio.*
brun, *pons*: **bruuz**, *pontes.*
bu, *res familiaris.* Scribitur & **buu**, atque ita per omnes utriuſque numeri Caſus declinatur.
bua, *habitare.* vid. **by.**
bugur, *curvatura.* A. Bor. **to bue**, *curvare.*
bur, *promptuarium.* Ang. Bor. **boor.**
burdur, *nativitas.*
burdur, *portatio.* S. beorð. A. **birth.**
bure, *colonus.* S. ȝebupe. Ang. **boor.** Hinc videatur *Anglicum* **gaffer** deduci, niſi potius trahatur à ȝeȝepa, *comes*, ut exiſtimat *Junius* in MS. notis ad *Tatianum.*
buſte, *muſcarium ſetaceum.*
buu, vide **bu**, *res familiaris.*

Ð.

Ðaad, *virtus.*
ðaan, *ſervus.* S. Þeȝen, vel Þen, *miniſter.* A. olim **tane.**
ðaare, *temerarius.* A. **to dare.** *audere.*
ðæle, *vallis.* S. dæl. A. **dale.**
ðællð, *terra ſubſidens*,
ðælſtur, *qui magna ſibi pollicetur ab aliquo.*
eg ðæme, *judico*: **eg ðæmeſt**, *judicor.* G. ᴅᴀʀᴍȝᴀɴ. S. deman, *judicare.* Angl. **to doom.**
ðæſtur, *anhelus, curſu conſumptus.*
dagur, *dies.* G. ᴅᴀʟʀs. Sax. dæȝ. A. **day.** Þad **dagar**, *dieſcit.*
dalur, *vallis.* A. **dale.**
dans, *choreæ.* A. **a dance.**
dapur, *ægre affectus*: **dapur/ doapur/ dapurt**, *extreme affectus, a, um*: **dapur/ draprare/ draprastur.**
daude, *mors*: **daudur**, *mortuus. Goth.* ᴅᴀnᴪs, *mortuus*: ᴅᴀnᴪns, *mors.* A. **dead. death.**
daufur, *ſurdus.* S. deaf. A. **deaf.**
dann, *ardor.*
daus, *clunis.*
deide, *occido*: **deidde**, *occidi.*
dey, *morior*: **doo**, *mortuus ſum*: **deya**, *mori.* Ang. **to dy.**
deilld, *lis.*
dett, *cado*: **datt**, *cecidi.*
diarfur, *audax.*
digur, *craſſus*, & *craſſa*: **digurt**, *craſſum.* Sax. þicce, *craſſus, denſus*, digurð, *craſſities.*
dij, *puteus.*
dy, *quaſſo*: **dude**, *quaſſavi.*
duge, mier dygier, *ſufficit*: **dygd**, *virtus.* S. duȝuð. **digdaryskut**, *virtutibus inſtructus*: **digdaſamur**, *virtutibus cumulatus.*
dyn, *tono*: **dunde**, *tonui*: Þad **dunar**, *tonat.* S. þunnan, & þunrıan, *tonare*: þunoр, þunep & þunðep, *tonitru.* A. **thunder.** Angli Bor. **to make a dyn**, i. e. **a noiſe.**
dyr, *fores.* G. ᴅᴀnᴋ. S. duр, vel duru. A. **door.**
dyr, *animal brutum.* S. deor. A. **deer** ſignificat *damas*, vel *cervos.*
dyr, *pretioſus.* S. dỳre. A. **dear.**

dyrd, *gloria*: dyrka, *glorifico*: dyrkade, *glorificavi*.

dyrfska, *audacia*: ita paulo ante diarfur est *audax*.

dik, *cursus*.

dil, *celo*: dulde, *celavi*.

dimmur, *obscurus*. S. dim, dimzend. Ang. **dim**. Þad dimmur, *tenebræ oboriuntur*.

dinckur, *fragor*.

dingia, *acervus*.

dockur, *subniger*.

doffe, *stupor*.

diogg, *pluvia*, item *ros*; unde *A.* **dew**. Þad deggvar, *pluit*.

domur, *judicium*. *A.* **doom**, vid. dæme.

doomare, *judex*.

dooter, *filia*. G. ᛞᚨᚢᚺᛏᚨᚱ, Sax. dohtep, dohtop, dohtup. *Ang.* **daughter**.

draap, *nex*.

draap, *internecio*.

draattur, *tractio*.

drabb, *nugæ*.

drabb, *gestus incuriosus & inconcinnus*. Apud *Angl.* dicitur *mulier inconcinna* **a drabb**.

drægsl, *novitia*.

draga, *trahere*. vid. dreg, *trabo*.

dramb, *superbia*.
dramb, *factus*.
dramblaatur, *superbus*.

draugur, *spectrum*,

draumur, *somnium*. *A.* **dream**.

dreck, *bibo*: drack. *bibi*. *Goth.* ᚨᚴᛁᛏᛏᚴᚨᚾ, *bibere*. *S.* dpincan. *A.* **to drink**.

dreg, *trabo*: dvoo, *traxi*: draga, *trahere*. *S.* dpazan. *A.* **to draw, or dragg**. dragande, *trahens*.

dregg, *fex*: dreggiar, *feces*. *A.* **the dregs**.

dreingur, *famulus*.

drep, *interficio, occido*: drap, *occidi*. Infinitivus est drepa.

drickur, *potus*. *Ang.* **drink**.

dryf, *jactor*: dreif, *jactatus sum*. huic affine G. ᛞᚱᛖᛁᛒᚨᚾ, *agere*, & *Sax.* dpæpan, dpipan. dryfa, *nivis descensus*. Þad dryfur, *ningit*.

dryn, *boo*: drunde, *boavi*.

dryp, *guttatim stillo*: draup, *guttatim stillavi*. *Sax.* dpipan, *stillare*, & dpopa, *gutta*. *Ang.* **to dripe**. **a drop**.

dryt/ dreit, *caco, cacavi*: dryta, *cacare*: drit, *excrementum*. *Ang.* **dirt**.

dvoos, *fæmina*.

dvoot, *populus*.

drotten, *dominus*. *Sax.* dpihr, dpihten.

drucken, Adjectivum Dissyllabum.

duel, *moror*: dualde, *moratus sum*. *A.* **to dwell**. *commorari*. duelia, *morari*: dnol, *mora*.

duergur, *pumilio, nanus*. *Ang.* a **durgin, or dwark**. *S.* dpeapz, dpeaph, dpepz.

dufa, *columba*. G. ᛞᚢᚠᚨ. *A.* **dove**. *Sax.* duua.

duglegur, *valens*. *S.* duzan. *valere*.

dugur, *audacia*.

duyn, *cesso, deficio*: duynade, *cessavi, defeci*. *Ang.* Bor. **to dwine away**, i. e. *gradatim perire*.

dukur, *mappa*.

dunur, *fremitus*: Þad dunar, *tonat*. vid. dyn.

duun, *pluma*. *A.* **doun** significat *plumas lanuginosas*, & istiusmodi, ut, *flocculos carduorum arescentium*. Et **a doun bed**, est *culcitra plumea, plumulis lanuginosis farcta*.

E.

Ef, *dubium*: efa, *dubito*: efade, *dubitavi*.

effre/ effstur, *superior, supremus*: effre/ efft, *superior, suprema*: effra/ efft, *superius, supremum*. *S.* ofep, *super, supra*. *Ang.* Bor. **ofer**.

efterlangan, *desiderium*. *S.* langian, vel lænzian est *percupere*, & *desiderare*. *A.* **to long after**, vel **for a thing**. *quid vehementer cupere*, & *appetere*.

efne, *materia*.

eg, *ego*: eg sialfur, *ego ipse*. vid. Gramm. nostræ Cap. 5. *nec non* Matth. 5. 17.

egg, *ovum*. *S.* æz. *A.* **egg**.

egg, *acies*: eggiar, in plurali. *S.* ecze. *Ang.* **edge**.

eide, *absumo*: eidde, *absumpsi*.

eidur, *juramentum*.

eiga, *habere, possidere*: eigande, *habens*: eign, *possessio*. *Goth.* ᚨᛁᚷᚨᚾ, *habere*. *S.* azan. Hinc ᚨᛁᚷᛁᚾ. agen. *Ang.* **awn**, & **own**, *proprius*, quod quisque possidet.

ey, *insula*.

eyga, *possessio*.

eymyrta, *cinis ignitus*, sive *scintillans*. *A.* **embers**,

eyn/ ein/ eitt, *unus, a, um*. vide Gramm. nostræ Cap. 6. eyn/ ein/ eitt, *unus, a, um*.

eyra, *auris*. *Sax.* eaje. *A.* **ear**.

eysa, *cinis ignitus* sive *scintillans*, vide **aska**. A. Bor. **illes**.

eytthvort, *aliquid*.

eik, *arbor*: eikur, *arbores*.

eik, *augeo*: jook, *auxi*: aukr, *augere*: vide auka.

eimd, *miseria*: aumur, *miser*.

ein, *una*: Fœmin. ab eyn, *unus*.

einer, *juniperus*.

einfalldur, *simplex*. *Sax.* anpealb.

einge, *pratum*. *Sax.* ing. Anglis Borealibus **inge**: forsan a *Goth.* ᚢᛁᚾᚷᚨ, *pascuum*. Cædmoni panz, vel ponz est *campus*.

Eingel, *Angelus*. A. **Angel**.

eingenn, *uniforme*.

einhuor, *aliquis*.

einraadur, *qui aliorum consilia repudiat*.

eis, *haurio*: joos, *hausi*: ausa, *haurire*.

eista, *testiculus*.

eitur, *venenum*. *Sax.* atep, vel atop.

ek, *curru trahor* vel *vehor*. Infinitivus est aka.

el, *alo*: ool, *alui*: ala, *alere*.

elia, *pellex*.

elldur, *ignis*: ellde, *igne coquo*: eg ellde, *igne coxi*. *S.* æled, & eld, *ignis*: ælan, *accendere*. **Elding** *Anglis* Borealibus est *cremium, pabulum ignis*.

elle, *senium*.

ellefu, *undecim*. vide Gramm. nostræ Cap. 6.

elska, *amor*: eg elska, *amo*,

em vel er, *sum*. G. ᛁᛗ. *Sax.* eom. Ang. **am**.

ende, *finis*. G. ᚨᚾᛞᛖᛁ. *Sax.* end. Ang. **end**.

endur, *anates*: end, *anas*.

enne, *frons*.

eple, *pomum*. *Sax.* æpl, æppel. Ang. **apple**.

er vel em, *sum*.

er, *aro*: eviade, *aravi*. *S.* epian, *arare*.

erende, *negotium*, item *versus*. G. ᚨᛁᚱᚾᛁ, *nuntii*. *S.* æpende, *nuntium, mandatum, legatio*. Ang. **errand**.

erim, *lites*.

ern, *annosus*.

ernur, *aquilæ*: orn, *aquila*. *S.* eapn. *Scot.* **an ern**, est *genus accipitrum*.

eß, *vereda*, Poëtice.

et, *comedo*. Ang. **to eat**.

et, *incito*: atte, *incitavi*.

f

F.

Faa, *accipere*: fæ, *accipio. Sax.* ꝑon, *accipere.*
faakur, *equus*, Poëtice.
faalke, *circus.*
faalm, *palpitatio.*
faang, *ſinus.*
faang, *acquiſitio*: item *ſinus brachiorum*: faung, in plurali. Ang. Bor. the fange of a dog.
faar *periculum*: item *inſania.*
fader, *pater. S.* ꝑæðeꝛ. *Angl.* father.
fæ, *accipio*: fieck, *accepi*: ad faa, *accipere.*
fæde, *pabulum. G.* ꝑƨaλn. *S.* ꝑeðan, vel ꝑoeðan. *Ang.* to feed, *paſcere*, & food, *eſculentum.*
fær, *fortè.*
fære, *funis.*
fære, *loco moveo*: færde, *loco movi. Sax.* ꝑapan, *ire. Ang.* a way-faring-man.
færeikur, *jumentum.*
fagnadur, *lætitia. Goth.* ꝑaꝛnꞃn. *S.* ꝑæȝnian, *gaudere.* Hinc *Ang.* fain.
fagur/ fogar/ fagert, *amœnus, a, um. Ang.* fair. fegurd, *amœnitas.*
fall, *caſus*: falla, *cadere*: fell, *cado. S.* ꝑeallan, *cadere, A.* to fall. Fall, *caſus.*
fallegur, *pulcher.*
falskur, *aſtutus. Ang.* falſe.
falur. Belg. veyl.
fans, *impedimenta.*
far, *itio*: item *navis*, Poëtice.
far, *ponto.*
farg, *preſſura.*
fargan, *vitæ inſtitutio.*
fas, *conſpectus.*
fat, *veſtis*: item *patina.*
fata, *hydria. S.* ꝑat, ꝑata, *vas. Ang.* a fat.
fatækur, *pauper.*
fauskur, *lignum aridum.*
fax, *juba. S.* ꝑeax, *coma.*
fedga, dicitur de patre & filio: inde langfedgar, *majorum ſeries*, eorum qui ſunt in recta linea deſcendente.
fegurd, *amœnitas.*
feigenn/ feyne/ fegna, *lætus.* v. fagnadur.
feigur, *moribundus,*
feingur, *res parta.* vid. faang.
feitur, *pinguis. S.* ꝑæt. *A.* fat.
feitur/ feit/ feitt, *hic & hæc pinguis & hoc pingue.*
fel, *occulto. Ang.* Bor. to feal.
fell, *acclivitas. A.* Bor. a fell, *mons.*
fell, *cado*: fiell, *cecidi*; falla, *cadere.* vide fall.
fen, *puteus. Ang.* a fenn.
fer, *eo*: foor, *ivi.*
fara, *ire. S.* ꝑapan.
ferd, *iter.*
feria, *navis vectoria. A.* a ferry-boat.
ferskeittur, *quadratus. S.* ꝑceat, *angulus.*
fet, *pes, menſuræ genus. S.* ꝑæt. *Ang.* a foot.
fiall, *mons.* vide fell.
fiande, *hoſtis. Goth.* ꝼIȝλN, *odiſſe*: ꝼIλNd, *inimicus. S.* ꝑeond, vel ꝑynd. *A.* fiend.
fidur, *pluma. S.* ꝑeþeꝛ. *Angl.* a fether.
fie, *pecunia. G.* ꝼλihn, *opes. Sax.* ꝑeoh, *pecunia*, & *pecus. Ang.* to give a fæ.
fielage, *ſocius. A.* fellow. *S.* ꝑylȝian, *ſequi.*
fifl, *demens.*
fyffa, *lana pratenſis.*
fyk, *vento feror*: fauk, *vento abreptus ſum*: fiuka, *vento ferri*: Þad fykur, *ningit vehementer.*
upp ad fylla, *implere.*
fylgd, *comitatus.* vide frelage.
fyll, *elephas.*
fyrre, *privo, fruſtror*: habet in præt. fyrrte.
filge, *comitor*: filgde in præt. fylgd, *comitatus. S.* ꝑylȝian, *ſequi. Ang.* to follow.
filker, *rex.*
fimm, *quinque.* vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fimur, *alacer.*
fingur, *digitus. S.* ꝑinȝeꝛ. *A.* finger.
finn, *invenio. S.* ꝑindan. *A.* to find, *invenire.*
fiodur, *calamus. A.* a feather.
fiol, *aſser.*
fiolkinge, *artes magicæ.*
fioorer, *quatuor.* vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fior, *vita. Sax.* ꝑeoph.
fiordungur, *quadrans* vel *quarta pars. Ang.* a farthing.
fiordur, *ſinus maris.*
fios, *bovile.*
fiotur, *vinculum, compes. Ang.* a fetter.
firn, *bonus.*
firſtur, *primus.* vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fiskur, *piſcis. G.* ꝼISK. *Sax.* ꝑyꝛc. *Ang.* fiſh.
fiuk, *tempeſtas nivoſa.*
fiuka, *vento ferri.* vide fyk.
flaa, *mephitis.*
flæ, *cutem detrabo*: floo, *cutem detraxi*: ad flaa, *cutem detrahere. S.* ꝑlean. *A.* to flea.
flærd, *falſitas.*
flærd, *verſutia.*
flagd, *monſtrum.*
flagg, *vexillum navium. Ang.* flagg.
flange, *inſultatio.*
flas, *præcipitatio.*
flaska, *lagena.* Hinc *A.* flask.
flatur, *planus.* Hinc *A.* flat.
flauſtur, *navis*, Poëtice.
flauter, *lacticiniorum genus quod fit coacto lacte & deinceps ventilato.*
fleckur, *macula.* Hinc. *A.* fleck-ed, vel flekt, *maculis*, vel *labeculis diſcoloribus interſperſus.*
fleigur, *cuneus.*
fleigur, *volatilis.* vide gl. *G.* in voce ꝼnrλRS. Eboracenſes vocant pullos avium volatiles fliggurs.
fleyra, *plus*: fleſt, *plurimum.*
flet, *exentero.*
flet, *explano*: flatte, *explanavi. Ang.* flat.
flet, *lectiſternium.*
fly, *fugio*: flunde, *fugi. S.* ꝑleon. *fugere. Ang.* to fly.
flyg, *volo*: flaug, *volavi*: flinga, *volare.*
flyk, *lacera veſtis*: flykur, *veſtes laceræ.*
flyt, *fluo*: flaut, *fluxi*: flioota, *fluere.* Ang. to float.
fliood, *mulier*, Poëtice.
fliotur, *velox.* Ang. flæt.
flis, *cachinnatio.*
flis, *deſquamo* vel *detrabo quod extimum eſt*: fluſte, *deſquamavi.*
flit, *veho*: flutte, *vexi.*
floo, *pulex*: flær, *pulices.* Ang. a flea.
flood, *acceſſus maris, inundatio.* Ang. flood.
flooe, *ſolum uliginoſum* ſeu *paluſtre.*
floor, *cloaca.*
flot, *liquamen.*
fognudur, *gaudium.* vide fagnadur.
folk, *populus. Sax.* ꝑolc. Angl. folk.
folld, *terra*, Poëtice. Sæpius occurrit in *Cædmone* ꝑold.
folur, *pallidus.*
fonn, *nix condenſata.*
fontur, *baptiſterium.* Angl. the font.

foodr, *pabulum.* vid. fade. *A.* fodder.
fool, *iracundus.*
foolk, *populus.*
footur, *pes*: fatur, *pedes. Sax.* fot. *A.* foot. fet, *pes*, quatenus eſt menſura.
for, *iter.*
forn, *vetuſtus. G.* ᚦᚨᛁᚱᚾᚷᛁ, *vetus, Luc.* 5. 39.
forraad, *res quæ in promptu eſt.*
forſiall, *prudens.*
foß, *cataracta.*
foy, *vulpes. G.* ᚦᚨᚢᚺᛟᚱᚾ. *S.* fuxa. *A.* fox. *A.* Bor. aliquando fawx.
fræde, *informatio, doctrina*: froodur, *eruditus. G.* ᚦᚱᛟᛞᚨᛚ, *ſapiens*: unde Abrahamus dicitur fnod apud *Cædmonem.*
fræg, *heroica virtus.*
fræmde, *cognatus. S.* fneond. *G.* ᚦᚱᛁᚷᚱᚾᛞᚨᛋ, *amicus*, à ᚦᚱᛁᚷᚱᚾ, *amare.*
fræme, *promotio.*
fræmkuæmd, *executio.*
fræmur, *audaculus, naſutulus.*
fredenn, *gelu peruſtus.*
freya, *rana. Sax.* fnocca, & fnocx. *A.* frogg. *A.* Bor. a frosk.
freyr, *Liber pater*: freir, *deus Ethnicorum.*
freiſting, *tentatio*: freiſtingar, *tentationes. G.* ᚦᚱᚨᛁᛋᚨᚾ, *tentare*: ᚦᚱᚨᛁᛋᛏᚢᚾᚷᚨ, *tentatio. S.* fnaxgan, *tentare.*
frem, *uſurpo*: fræmde, *uſurpavi.*
fremd, *res laude digna.*
fridur, *pax. S.* fnið.
friette, *fama accepi*: fretter, *rumores.*
frydur, *elegans.*
frydur/ fryd/ frydt, *venuſtus, venuſta, venuſtum.*
frygd, *libido.*
frys, *frigeo, frigore congelo*: frans, *gelavi*: froſt, *gelu. S.* fopft. *A.* froſt. frioosa, *gelare. A.* to freeze. Þad friſter, *gelaſcit.*
frilla, *concubina.*
froodleikur, *eruditio.* froodur, *eruditus.* vide fræde.
froomur, *probus.*
froſt, *gelu.* vide frys.
fruu, *matrona. G.* ᚦᚱᚨᚢᚾᛁᚷᚨ. *S.* fneah. *dominus, na.* frum, *matronæ.*
fve, *putredo.* fuinn, *putrefactus. S.* fynzean, *mucescere*: fynz. *mucidus. Angl.* dinny.
fugl, *avis.* v. gl. *Goth.* in ᚦᚢᚾᚷᚱ. *A.* Auſt. fowl. *A.* Bor. fule.
fullur, *plenus. Goth.* ᚠᚢᛚᛚᚱ. *Sax.* full. *Ang.* full.
fum, *feſtinatio.*
fundur, *inventum. A.* found.
fundvyß, *qui perdita facile invenit.*
fuus, *libens.*

G.

Ég Gaae, *attendo* vel *animadverto*: eg gaade, *attendi* vel *animadverti.*
gaas, *anſer. Sax.* gor. *Angl.* a goose.
gaata, *ænigma.*
gabl, *terminus. G.* ᚷᛁᛒᛚ. *Belgice* gevell. *A.* gabell eſt *ſtructuræ totius extremitas*, ſive *cacumen.*
gaddur, *clavus ingens.*
gagl, *mulier nauci & nihili.*
gagn, *utilitas. Goth.* ᚷᚨᛁᚷᚨᚾ. *lucrari. Ang.* gain, *lucrum.*
gale, *vociferor*: galade, præt. *Ang.* yaul.
galen, *veſanus, inſanus.*
galge, *patibulum. Goth.* ᚷᚨᛚᚷᚨ. *Sax.* galga. *A.* gallowes.
gall, *fel. Ang.* gall.
galldur, *magia. S.* galdne, *incantator*: galdop, *incantatio.*
galle, *vitium, nævus*: galladur, *vitioſus. S.* gal, *libidinoſus.*
gallte, *porcus. S.* gilte, *ſuilla.* Boreales vocant *ſuculos*, & *ſuculas*, galts, and gilts.
gamall, *annoſus, ſenex.*
gaman, *jocus. S.* gamene, *jocus, ludus.* Inde vox *Ang.* backgamen. geming, *luſus*: *A.* gaming. gaman, *jocare, ludere*: *Ang.* to game.
gammur, *draco.*
ganga, *ire*: eg geinge, *eo. Goth.* ᚷᚨᚾᚷᚨᚾ. *Sax.* gangan. *A.* Bor. to gang.
gante, *ſcurra.*
gape, *hio*: gapte, *hiavi. Ang.* gape.
gardur, *agger.*
garn, *filum. Ang.* Auſtralibus yarn. *Ang.* Bor. garn.
gat, *foramen.*
gata, *via. Sax.* gate, *porta. A.* gate, yate.
gaukur, *cuculus. Ang.* Bor. the gowk.
gef, *dono. G.* ᚷᛁᛒᚨᚾ, *dare. S.* gyfan. *A.* to give.
geimſla, *cuſtodia.*
geip, *jactatio, exaggeratio. Sax.* gilp, *jactantia, arrogantia.*
geit, *capra*: geitur, *capræ. G.* ᚷᚨᛁᛏᚷᛁᚾᛋ, *hædus*, Luc. 15. 29. *S.* gæt, vel gat eſt *capra. Ang.* Auſtr. goat. *A.* Bor. gait.
gelld, *ſolvo debitum*: gallt, *ſolvi. Goth.* ᚷᛁᛚᛞ, *tributum*, proculdubio à ᚷᛁᛚᛞᚨᚾ. *Sax.* gilban, *ſolvere.* Occurrunt ᚢᚾᚷᛁᛚᛞᚨᚾ, & ᚦᚱᚨᚷᛁᛚᛞᚨᚾ, *reddere, retribuere*, Luc. 14. 12. & 19. 8. *A.* Bor. nowt-geld, i. e. *tributum pro pecore ſolutum.*
gellde, *exſeco*: gellte, *exſecavi*: gelldur, *caſtratus. Ang.* to geld, *caſtrare.*
geſtriſne, *hoſpitalitas*: gietur, *hoſpes. S.* gerr. *A.* gueſt, *hoſpes*: gueſtning, *hoſpitium.*
get, *conjecto, valeo*: gat, *in* Præt. geta, in Infinitivo.
giaa, *hiatus terræ*: habet þiaar in plurali.
giæddur, *ornatus, donatus.*
giæfa, *bona fortuna.*
giæra, *pellis ovilla.*
giæska, *benignitas.*
giætna, *attentio.*
gidia, *dea. G.* ᚷᚢᚦᚨᚾ, *dii*: ᚷᚢᚦ, *deus. S.* god. *Ang.* god.
giefur, *ſcurra.*
giell, *vociferor*: gall, *vociferatus ſum. Ang.* Bor. to yell. vide gale.
gyn, *hio*: geyn, *hiavi. S.* ginian. *A.* to yawn, *oſcitare.*
gyt, *furtim conjicio*: gaut, *furtim conjeci*: giota, in Infinitivo.
gys, *impetuoſe fundor*: gaus in præterito: giosa, in Infinitivo.
gil, *hiatus montium.* } *A.* Bor. a
gil, *fiſſura montis.* } gill.
gillde, *convivium*, item *pretium.*
gilldur, *equivalens.*
gille, *inauro*: gillte, *inauravi. S.* gyldan. A. to gild, *inaurare.*: gilt, *inauratus.*
gioff, *donatio. S.* gift, *donum, munus*: gife, *gratia, donum.* Ang. gift, *donum.*
giora, *facere*: eg skal giora, vel eg num giora, *faciam* vel *facturus ſum.* Anglis Borealibus & *Scotis* to gar eſt *facere.*
giord, *opus*, item *cingulum. S.* gyrdan, *cingere*: gyrdl, *A.* girdle, *cingulum.*
giota, *ſcrobs.*
girnd, *cupido. G.* ᚷᛁᛁᚱᚾᚨᚾ. *S.* gyrnan, *cupere, deſiderare.*

giſte,

giſte, *divertor*: giſte, *diverti.*
glæpur, *ſcelus.*
glær, *mare.*
glans, *ſplendor.*
glas, *vitrum. Sax.* ɣlæſ. *Ang.* glaſſe.
glaumur, *lætitia.*
gled, *lætifico*: gladde, *lætificavi.* mig gladur, *gaudio mihi eſt. Sax.* ɣlæd. *Ang.* glad, *lætus.*
gleimskufullur, *obliviosus.*
gler, *vitrum.*
glerungur, *ſolum glacie rigens.*
gliggur, *ſtatus.*
glyma, *lucta.*
glis, *levis.*
gloggur, *attentus.*
glood, *favilla*: glædur, *favillæ. Ang.* Bor. to glow, i. e. to be hot.
glopur, *ſtultus.*
glugge, *feneſtra.*
gnyppa, *S.* cnæp. *ſummitas rupis* vel *montis. A.* Bor. a nabb.
gnyr, *ſuſurrus.*
golf, *pavimentum.*
gollur, *abdomen.*
gomur, *palatum. S.* ɣoma, *gingiva, palatum. A.* goom.
goodur/ good/ godt, *bonus, a, um. S.* ɣod. *A.* god.
goodgirne, *benevolentia.*
gool, *ululatus. Ang.* Auſtr. to houle: Bor. to houle eſt *ululare.*
graad, *maculæ.*
Þad graanar, *primis nivium flocculi terra caneſcit.*
graata, *plorare*: grætr, *ploro*: grætur, *triſtitia. Goth.* ᚴᚱᛖᛁᛏᚨᚾ, *ſtere. Ang.* Septentr. to greet: Auſtral. to crie.
grædugur, *eſuriens. G.* ᚴᚱᛖᛞᚨᚱᛋ, *eſuriens. Sax.* ɣræðiɣ, *vorax. A* grædy.
græ, *germino*: að groda, *germinare.*
grænn, *viridis. S.* ɣpæne. *A.* græn.
græska, *malignitas.*
grær, *ploro.* vid. graata.
graſa, *fodere*: greſ, *fodio. Goth.* ᚴᚱᚨᛒᚨᚾ, *fodere. A.* to grub. ᚴᚱᛟᛒᚨ, *fovea. S.* ɣpæf, *ſepulchrum. Anglicè* grave.
gramur, *rex.*
granne, *vicinus.*
gras, *gramen. G.* ᚴᚱᚨᛋ. *Sax.* ɣæfr, & ɣpæf. *A.* graſſe, & gers.
grautur, *puls.*
greſ, *fodio*: groof, *fodi.* vide graſe.
greidur, *celer.*
grey, *canis.* Extat in noſtro greyhund. Comp. ex grey, & hunta, *venator.*
grein, *ramus*: item *ſententia.*
greip, *ſinus digitorum. S.* ɣpipan, *capere, arripere*: ɣpipe, *manipulus. A.* to gripe eſt *manu conſtringere.* Gripe *Scotis* eſt *manuum prehenſio*, & *conſtrictio.*
grenlægia, *vulpes.*
grettur, *homo rugoſæ frontis.*
grid, *induciæ. S.* ɣpið, *pax*: ɣpiþian, *pacificare.*
gredka, *ancilla.*
gridungur, *taurus.*
gryfia, *fovea. Goth.* ᚴᚱᛟᛒᚨ. vide graſa.
gryp, *prehendo*: greip, *prehendi.* vide greip.
gryſa, *ſucula. Ang.* a griſe.
gryttur, *lapidibus obſitus.*
grima, *capiſtrum.*
grimmur, *ferox. A.* grimme.
grioon, *fruges.* A. grain.
grioot, *lapides.*
grip, *rapina.*
gripur, *armentum.*
groef, *ſepulchrum.* vide graſa.
gron, *labrum bovis ſuperius.* Anglis Borealibus grun.
groda, *germinare*: grær, *germino. S.* ɣpopan, *germinare.* Ang. to grow.
grodur, *viriditas.* A. growth.
groof, *lacuna terræ.* vide graſa.
grugg, *fex.*
grund, *terra, fundus. S.* ɣpund. Ang. ground.
grunda, *meditor*: grundade, *meditatus ſum.*
Gud, *Deus. G.* ᚴᚢᚦ. *S.* Ɲod. Ang. God.
gull, *aurum. S.* ɣold. A. gold.
gulur, *fulvus, buxeus. S.* ɣeolepe. Ang. yellow.

H.

Haad, *irriſio.*
haall, *lubricus.*
haaleiſtur, *ſocius.*
haange, *pendeo*: haangde vel hieck, *pependi. S.* hanɣan. A. to hang, *pendere.*
haar, *crinis. S.* hæp. A. hair.
haar, *altus*: haar/ haa/ haatt, *altus, alta, altum.*
haattur, *modus. S.* had, habe, *ſtatus, qualitas.*
had, *altitudo.* Ang. height.
hadne, *ludibrium.*
hæfur, *aptus.*
hægd, *facilitas.*

hæle, *commendo*: hælde, *commendavi.*
hæne, *gallina. Goth.* ᚺᚨᚾᚨ. *gallus. S.* hana, han vel hæn, *gallina.* Ang. hen.
hængur, *piſcis genus.*
hæra, *cani*: hærdur, *canus.* Sax. hap. Ang. hoary.
hæſe, *raucitas.* A. Bor. healy, *raucus.*
hættur, *periculoſus.*
hafa, *habere*: eg hef, *habeo. G.* ᚺᚨᛒᚨᚾ, *tenere. S.* habban, hæbban, *habere.* Ang. to have.
hafalld, *filum craſſum.*
haff, *pelagus.*
hafft, *compes. S.* hæfted, *captivus*: hæftnede, *captivitas.*
hafur, *caper.*
hage, *paſcuum.*
hagl, *grando. S.* hæɣele, hæɣle, haɣol. A. hail. Þad haglar, *grandinat.*
hagnadur, *commoditas.*
hagur, *artifex.*
hagur, *conditio.*
hak, *uncinus.* A. hook, *uncus.*
haka, *mentum.*
hale, *cauda.*
halld, *manubrium.* A. a hilt.
hallda, *tenere.* helld, *teneo. S.* healdan. *tenere.* A. to hold.
halmur, *paleæ.*
hals, *collum. S.* halſ.
hallttur/ hellttr/ hallt, *claudus, a, um. G.* ᚺᚨᛚᛏᛋ. *Sax.* healte, *claudus*: healtan, *claudicare.* Ang. to halte. *claudicare.*
hamingia, *bona fortuna*: hamingiuſamur, *fortunatus.*
hamur, *exuviæ.*
hann, *ille.*
hardradur, *durus. Sax.* heapd. Ang. hard. Þad hardnar, *indureſcit.*
eg hata, *odi. Sax.* hatan, *odiſſe.* Ang. to hate.
hattur, *pileus.* Ang. hat.
haugur, *tumulus.*
haukur, *accipiter. S.* hafoc. A. hawk.
haunk, *funiculus in forma circuli colligatus.* Ang. a hank.
haus, *caput.*
hauſt, *autumnus*: Þad hauſtar, *æſtas adoleſcit*; *autumnus ingruit*; q. d. *autumneſcit.*
hef, *elevo*: hoof, *elevavi*: hefia, *elevare. Goth.* ᚺᚨᚠᛃᚨᚾ, *elevare. S.* heofen, *elevatus*, & hafen. A. Bor. to heave, *elevare.*
hef, *habeo*: hafa, *habere*: eg hefe, *habeo*:

habeo: eg hef bokena, *habeo librum*. vide hafa.

heffne, *ulciſcor*: heffnde, *ultus ſum*: heffndarſamur/ heffndarſom/ heffndarſamt, *ultionis avidus, a, um.*

hegre, *ardea.*

heidyrdur, *ſanctitatem præferens.*

heidrykur, *ſerenus.*

heidur, *honor.*

hey, *fœnum.* G. hAVI, *fœnum.* S. heg. *Ang.* hay.

heilagur, *ſanctus.* S. halig. *A.* holy.

heile, *cerebrum.*

heite, *calefacio*: heytte, *calefeci*: heitur, *calidus.* Sax. hætu, *calor.* A. heat.

heite, *vocor* vel *voveo*: eg hiet, *vocatus ſum*, vel *vovi.* Sax. hatan, *vocare* & *vocari.* A. hight. *vocatus.*

hel, *lethum.* At G. hAAGE. S. helle. *A.* hell eſt *inferiorum ſedes, tartarus, barathrum.*

hella, *petra*: holl, *tumulus, collis.* S. hil & hul, *mons.* Ang. hill.

helia, *interitus.*

hellda, *teneo*: hiellte, *tenui*: hallda, *tenere.* vide hallda.

helle/ hellte, *fundo, fudi.* *Ang.* Bor. to helle water, *effundere aquam.*

hellte, *claudum facio.* v. hallttur.

helviskur, *infernalis.*

hem, *cicuro, contineo*: hamde, *continui.* *Ang.* to hemm a garment.

hendur, eſt plurale à hond, *manus.* G. hANdns. *Sax.* hand. *A.* hand, *manus.*

her, *exercitus.* S. hepe.

herdar, *humeri.*

herde, *induro*: herdte, *induravi.* vide hardradur.

hestur, *equus.*

hetta, *capitis tegmen.* vid. hattur.

hial, *vaniloquentia.*

hialmur, *galea.* S. helm. *Ang.* helmet.

hiarta, *cor.* G. hAIRTR. S. heopte. *Ang.* heart.

hid vel hitt, *iſtud.* *Goth.* ITA. *Ang.* it.

Þad hielur, *pruina tegitur terra.* *Ang.* hail.

hil, *tego*: hulde, *texi.* G. hnAGAN. S. helan. *A.* Mediterr. to hele eſt *tegere*: Boreal. to hull: item, the hulls of corne, *id eſt*, the husks. & a Swine-hull, *i. e.* the Swine-ſtie.

hilla, *abacus.*

hille, *favor.*

hilmer, *rex.*

hilur, *gurges*: hilier, *gurgites.*

himenn, *cælum.* G. hIMINS.

himneskur, *cæleſtis.*

hind, *cerva.* S. hinde. *Anglicè* hinde.

hinn/ hin/ hitt vel hid, *iſte, a, ud.*

hiool, *rota.*

hior, *gladius.* G. hAIKRS.

hiortur, *cervus.* *A.* hart.

hir, *ignis.*

hirndur, *cornutus.*

hite, *calor*: Þad hetnar, *incaleſcit.*

hiun, *famulitium.* G. hGIVA. S. hipe, *familia*: hipan, *familiares.*

hixte, *ſingultus.* *Ang.* hiccock.

Þad hlaanar, *nix reſolvitur.*

hlaatur, *riſus*: hlæ, *rideo.* *Goth.* hAAhGAN. *Sax.* hlihan. *Ang.* to laugh, *ridere.*

hlad, *platea.*

hlæ, *rideo*: hloo, *riſi*: ad hlæja, *ridere.*

hland, *lotium.* *Ang.* lant.

hlaß, *onus.*

hlaup, *curſus, ſaltus, coagulum.* G. hAAPPAN. S. hleapan. *Ang.* to leap, *ſaltare.* S. ceſe-lip, *coagulum.* *A.* Bor. cheeſlop.

hleyp, *curro*: hlioop, *cucurri.* hlaupa, *currere.* *A.* Bor. to lowp, eſt *ſaltare.*

hlyde, *obedio*: hlydde, *obedivi*: hlidne, *obedientia.*

hlyt, *ſortior*: hlaut, *ſortitus ſum*: hlioota, *ſortiri.* S. hleotan, *ſortiri.* *Ang.* lot, *ſors.*

hliood, *vox, ſonus.* S. hlud, *ſonorus.* *A.* loud. S. hleoðrian, *ſonare.*

hluttakare ækilninge, *particeps rationis.*

hlutur, *res* vel *portio.*

hnacke, *occiput.*

hnauk, *labor.*

hnans, *ceſpes.*

hneppe, *quantum brachiorum amplexu includi poteſt.*

hnig, *decido*: hnie & hneig, *decidi*: hnyga, *decidere.* *Goth.* hNGIVAN, *declinare.* *Sax.* hnigan, & hnigian, *inclinare caput, proſternere ſe.*

hnyffur, *culter.* *Ang.* knife.

hnyt, *pedem offendo*: hnaut, *pedem offendi*: hniota, *pedem offendere.*

hnottur, *globus.* inde *Ang.* a knott, *nodus.*

hoffmodugur, *faſtuoſus, Saxonicè* mod, *mens, animus.*

hoffn, *portus.* *Ang.* haven.

hoffrungur, *delphinus.*

hoffud, *caput.* G. hANBID. S. heapob, ub, hæfb, Angl. head.

hogg, *verbero*: hioo, *verberavi*: ad hoggua, *percutere*: hoggande, *verberans.*

hola, *ſpecus.* S. hola. A. hole.

holl, *aula.* S. healle. A. hall.

hollt, *ſalebræ, glabretum.* *Sax.* holt, holte, *ſylva.*

hollur, *utilis, opportunus.*

holur, *cavus.* S. hola. inde holian, *excavare.* A. hollow.

hond, *manus*: hendur, in plurali; etiam, hondur. v. hendur.

hooffur, *ungula equina.* S. hof. A. hoof.

hool, *commendatio.*

hoor, *climacter.*

hoor, *adulterium.* G. hGRA, *adulter*: hGRINGN, *mechari.* *Sax.* hop. A. whore, *meretrix.*

hoora, *meretrix.*

hooſte, *tuſſis.* S. hoſta. *Ang.* Septentrional. hauſte.

hoot, *geſtus*

hor, *mucor.* *Sax.* hap, *mucidus.* Ang. hoary.

hor, *linum rude.*

hormung, *ærumna*: hormungar, *ærumnæ.*

horn, *cornu*: item *angulus.* G. hANRN. *Sax.* hopn, vel hypn, *cornu.* A. horn. S. hypn eſt etiam *angulus.*

hoskur, *eximius*: mier hoskar, *juvat me.*

hoſtugur, *præceps.*

hraake, *ſputum.* *Sax.* hpæcan, *ſcreare*: hpaca, *fauces, tuſſis.* Ang. Sept. a whreak.

hraddur, *timidus.*

hræi, *cadaver.*

hrafn, *corvus* S. hpapen & pæpen. A. raven.

hrak, *res contempta.*

hraklegur, *vitioſus.*

hreck, *jacto*: hrackte, *jactavi*: hrekia, *jactare.* A. to crack *jactare.*

hreckjootur, *fallax.*

hreckvis, *fallax.*

hregg, *imber.* *A.* Bor. a ragg.

hreidur, *nidus.*

hreinn, *purus.* G. hRAINS, *purus*: hRAINGAN, *mundare.* A. to reinſe.

hrelle, *mœrorem affero*: hrellde in præt.

hremme, *unguibus rapio*: hremde in præt. S. hpemm & hpemn. *corvus.*

corvus. A. Bor. to ream, *manum ad aliquid capiendum exporrigere.*

hret, *aëru in pejus mutatio.*

hriggur, *triſtis*: hrigd, *triſtitia.*

hriggur, *dorſum.* S. hpicze. A. Auſtralibus ridge. Borial. a rigg.

hrefa, *roſtrum.*

hrym, *pruina, ærugo.* S. hpime. *Ang.* rime.

hryn, *vocem extollo.*

hryn, *exclamo*: hreyn, *exclamavi.*

hryn, *ruo*: hrunde, *rui.*

hryt, *cum impetu feror aliquo*: hraut in præt. hrioota, in Inf.

hrim, *uredo.*

hrinde, *pello*: hratt, *pepuli.*

hrip, *dolium.*

hreck, *cum impetu quodam moveor*: in præt. quoque hreck habet. A. to rock a cradle.

hroo, *lacera res.*

hroodur, *verſificatio, carmen.*

hroop, *clamor, probrum. Goth.* hRꝏGAN, *clamare. A.* outrouper, *præco.*

hroſun, *commendatio.* A. Bor. to reouſe, eſt *commendare.*

hrumur, *viribus confectus.*

hrutur, *aries.*

hvalur, *balæna, cetus.* S. hpæl. *Ang.* whale.

hvatte, *acuit*: hvette, *acueret. Ang.* to whet.

hvatur, *epitheton ſexus maſculini.* q. d. *incitatus, promptus, fervidus. Sax.* hpæt, hpate, *alacer, acutus, fortis, bellicoſus.*

hver, *qui.*

hvereyrn, *unuſquiſque.*

hverb, *evaneſco.*

huerskyns vel huerskonar, *cujuſmodi.*

ath hueſſer, *ventus ſævire incipit.*

hvet, *incito*: hvatte, *incitavi.*

hugga, *conſolor*: huggade, *conſolatus ſum. Ang.* to hugg. *amplecti.*

hugur, *animus.* S. hyge, *mens, animus. Goth.* hUGAN, *cogitare.*

hvida, *impetus.*

hvik, *inconſtantia.*

hvikull, *inſtabilis, inconſtans, fallax*: maſc. eſt hvikull: fœm. hvikul: neutrum hvikult.

hun, *illa*: fœm. ab hann, *ille.*

hundrad in plur. vid. Gramm. noſtræ Cap. 6.

hundur, *canis.* G. hUNDR. *Sax.* hunda. *Ang.* hound, *canis vanaticus.*

hunskur, *ſordidus.*

hvolff, *lacunar.*

hvolpur, *catellus.* S. hpelp. A. whelp.

hvomſeidur, *ingratus.*

hvónn, *flos angelicæ.*

hvor hellſt, *equus*: hvor ſem hellſt, *quicunque.*

hurd, *janua.* G. hURDA. *oſtium.*

hus, huus, *domus.* G. hUS. S. hup. A. houſe.

I.

Iaarn, *ferrum.* G. EISARN, *ferrum.* S. ipen, iren, ipen. Ang. iron.

iaarnkall, & rectius iaarnkarl, *vecſtis ferreus.*

iaata, *confiteor*: iaatade, *confeſſus ſum. Goth.* ANDAITA, *confiteri. Sax.* andettan.

iaffne, *lutea, herba.*

iafnadur, *æqualitas. Sax.* epen, *æqualis.* A. even. iafnrede, *æqualis.*

ialkur, *quod groſſum eſt.*

iall, rectius iarl, *Baro.*

iaxl, *dens molaris.* Angl. Bor. axeltooth.

ida, *vortex aquæ.* S. yda, *fluctus, undæ, æſtus marinus.* Ang. eddy.

idia, *labor, ſedulitas.*

idne, *diligentia.*

mier idrar, *pœnitet me. Goth.* iDREIRA MIK, *Luc.* 17. 4.

iel, *nimbus.*

Pad ielgar, *ningit.*

iggur, *metus.* G. GRAN, *metuere*: ARIS, *metus. Sax.* ogA, egeny.

yckar, *veſter*, de duobus. vide Gramm. noſtræ Cap. 5.

ydar, *veſter*, de pluribus.

ydur, *viſcera.*

yfia, *exaggero. A.* to eke.

yle, *ejulo*: ylde, *ejulavi. Ang.* Bor. to yell, yowl. ylfran vel ylfrun, *ejulatio.*

ytre/ ytſtur, *exterior, extremus*: ytre/ ytſt, *exterior, extrema*: ytra/ ytſt, *exterius, extremum.* S. utter, top, tup. *Ang.* outer, utter.

ileinging, *laborum tolerantia.*

ilfur, *ejulatio.*

illa / verr / veſt, *malus, pejor, peſſimus. Ang.* ill, *malus.*

illur, *malus.* illur/ verre/ veſtur, *malus, pejor, peſſimus*: ill/ varra/ veſt, *mala, pejor, peſſima*: illt/ verra/ veſt, *malum, pejus, peſſimum.*

inde, *delectatio.*

ingre, *junior*: ingſtur, *maxime juvenis. G.* GNGRA, *juvenis*: GNGRZA, *junior. S.* zeonz, zeongpe. *A.* young, younger.

innre/ inſtur, *interior, intimus. A.* inner. innre/ inſt, *interior, intima*: innra/ inſt, *interius, intimum.*

innſigle, *ſigillum. Gothice* SIGLAN, *ſigillare. S.* pigel, inſigel, *ſigillum. A.* ſeal.

ioffur, *rex.* Poëtice.

iol, *ſaturnalia. S.* zehul, zeol, *natalis domini. Ang.* Boreal. yule, youle.

ionkiære, *juvenis.* vide ingre.

iood, *fœtus.*

ioor, *equus.* Eboracenſ. yaud. yaud autem alias deducitur. Nam apud *Iſlandos* ialkur eſt *equus* XII. *annorum*, aut ultra; *Senex*, à iad ſeu iada, *detrimentum dentium.* Hinc ialkur quaſi iadlkur, iode, n. g. & iodla eſt *edentuli more manducare.* Nota Himenjodur in *Volu-ſpa equos ſolis* ſignificare.

iotun, *gigas.*

ir, *eruo*: irde, *erui.*

irkie, *carmen facio*, item *colo terram*: habet irkte in præt. *S.* yrcan vel peopcan, *laborare, fabricare, operari.*

is, *glacies. S.* ip, ira. *A.* ice.

iuck, *jus.*

ypparlegur, *præſtans.*

yſtra, *abdomen.*

K.

Kaal, *olus. Ang.* kale.

kaam, *macula.*

keapa, *pallium. A.* the cape of a cloak.

kalda, *febris.*

kaleikur, *calix. Sax.* calic. *Ang.* chalice.

kalfur, *vitulus* vel *vitula. S.* calf. *A.* calf.

kalk, *calx. S.* cealc. *A.* chalk.

kall, *vocatio, clamor. Ang.* to call, *vocare.*

kall, *ſenex.* Compoſita ſunt: ſtafkall, *ſenex qui baculo nititur*: kotkall, *pauperculus ſenex qui rus colit*: tækall, *vetus calumniator*, uſurpatur & pro *Satana*: iaarnkall, *vectis ferreus*: pro hoc interim kall, rectius ſcribas karl. *A.* a karl, *maſculus*, ut, a karl-cat.

kalldur,

kalldur, *frigidus. S.* ceald. *Ang.* cold & cald.
kallmannlegur, *virilis.*
kambur, *pectен. S.* camb. *Ang.* Auſt. comb, Bor. camb.
kann, *ſcio*: kenne, *ſcivi*: kunna, *ſcire. Sax.* cunnan. *Ang.* to ken.
kanna, *cantharus. A.* kan.
kapp, *ſedulitas.*
kappe, *athleta.*
karl, *ſenex.* vide kall.
kaſt, *jactus. Ang.* caſt.
kaſt, *veſtis muliebris.*
kaun, *ulcus.*
kaupe, *emo*: keipte, *emi. Goth.* KAUPAN. *S.* ceapa, *pretium*: ceapan, *emere, vendere. Ang.* Bor. to howp, *mutare.*
kef, *ſuffoco*: kiafde, *ſuffocavi.*
keyre, *lorum.*
kell, *voco, clamo*: kalla, *vocare.* vide kall.
kem, *venio*: eg kom, *veni.* hann er komande, *venturus eſt*: thil komande, *futurus. Goth.* QIMAN. *S.* cuman. *Ang.* to come, *venire.*
kembe, *pecto*: kemde, *pexui.* vide kembur.
keralld, *vas.*
kertappa, *candelabrum.*
kiæfe, *ſuffoco*: kiafde, *ſuffocavi.*
kixna, *navicula.*
kiænn, *callidus.*
kiær, *charus*: kiærleſkie, *charitas.*
kiæra, *fœmina.*
kiæte, *hilaritas.*
kiafftur, *os*, proprie beſtiarum. *Ang.* Bor. the chafts.
kidlingur, *hædus, hædulus. A.* a kid.
kiell, *gelu aduror*: kooll, *gelu adustus ſum. A.* cool, *frigidus.*
kier, *vas. G.* KAS. *A.* a caſe.
kif, *contentio.*
kyl, *puteus.*
kyn, *genus. G.* KYN, in comp. KYNDS. *Sax.* cynne, ȝecynd. *Ang.* kind.
kyr, *vacca.* declin. Gramm. Iſl. inde deducas *A.* cow.
kyrr, *tranquillus.*
kys, *eligo*: kaus, *elegi*: kioſa, *eligere. S.* ceoſan. *Ang.* to chooſe.
kind, *creatura*: kindur, *creaturæ.*
kinne, *notum facio*: kynnte, *notum feci.* vide kann.
kiolur, *carina. A.* a keel. *Sax.* ceola.
kior, *conditiones.*
kior, *eligo*: eg kiord, *elegi. Sax.* ȝecoren, *electus.*
kiot, *caro.*
kird, *tranquillitas.*
kirlatur, *modeſtus.*
Þad kirer, *tempeſtates ceſſant.*
kisa, *felis.*
kista, *ciſta. S.* cyrte. *A.* kiſte, cheſt.
klaam, *obſcænus ſermo.*
klaar, *clarus. A.* clear.
kla, *frico*: klo, *fricavi*: ad klaa, *fricare. Sax.* clapu. *Anglicè* clawes, *ungues*: & clapan, *A.* to claw, *ſcabere.*
klæde, *veſtis.*
klæde, *veſtis* vel *pannus. Sax.* clæð. *Ang.* cloth, *pannus*: cloathȝ, *veſtes. Ang.* Bor. cled, *veſtitus, a, um.*
klaga, *accuſo*: klagade, *accuſavi.*
klefe, *conclave, S.* clyſa, *cubile*: bedclyſa, *conclave.*
klettur, *rupes, cautes.*
klifbere, *clitellum.*
klyf, *ſcindo*: klauf, *ſcidi*: klyufa, *ſcindere, findere. S.* cleaſan, cleoſan, clyſan. *Anglicè* to cleave.
klof, *corpus.*
klof, *femorum intercapedo.*
klofe, *fiſſura.*
kloo, *unguis.* vide kla.
klookſkapur, *calliditas*: klookur, *callidus.*
klunnalegur, *craſſus, inconcinnus. Ang.* clown.
knie, *genu. G.* KNIV. *S.* cneop. *Ang.* knee.
kodde, *pulvillus. S.* codde, *pera, marſupium, teſticulorum ſaculus.* Inde codd, *pulvillus, Anglis* Auſtralibus vero *teſticulorum marſupium.*
kofe, *domuncula. S.* coſa, *conclave, cavea.*
kol, *carbo. A.* coal.
kolffur, *crotalus.*
kollottur, *qui caret cornibus.*
kompaan, *ſodalis. Ang.* companion.
kona, *fœmina. G.* QINR, *mulier, uxor*: QENS. QEINS, *uxor. S.* cpen, & quena, *mulier, uxor.* Hinc in ſenſu bene diverſo, quæn κατ' ἐξοχὴν, *regis uxor, regina*: & quean, *ſcrapta.*
kongur, *rex. S.* cyng, cyning. *Ang.* king.
Þad koolnar, *frigeſcit.*
koppur, *matula.*
kor, *decubatio.*
korn, *fruges. G.* KAINKR. *S.* copn. *Ang.* corn.
kornlegur, *purus.*
koss, *oſculum. G.* KNKGAN. *S.* cyrran. *A.* to kiſſe, *oſculari*: & corre, kiſſe, *oſculum.*
koſtnadur, *ſumptus. A.* coſt.
kot, *thorax.*
kot, *prædiolum. S.* cote. *Ang.* cote, & cottage, *caſa.*
kotkall, *pauperculus ſenex, qui rus colit.*
kotun, *goſſypium. Ang.* cotton.
kraas, *epulum delicatum.*
krabbe, Declinatur. Gramm. Iſl.
krafftur, *virtus.*
kramur, *mollis, colliquatus.*
krans, *coralla.*
krap, *aqua nive mixta.*
kref, *poſtulo*: krafde, *poſtulavi. S.* cpaſian. *A.* to crave, *rogare.*
kryp, *curvus incedo*: habet kraup in præt. kriupa in Infinitivo. *Ang.* to creep: &, a cripple, *claudipes.*
kringloottur, *rotundus.*
krit, *decerpo*: krutte, *decerpſi.*
kroo, *taberna cerevisiaria*: kroo, *tabernæ.*
kroppur, *corpus.*
kross, *crux. Ang.* croſs.
kruus, *culullus* vel *fidelis.*
kuabb, *frequens & tædioſa pſalmodiæ.*
kuæde, *cantilena.*
kuak, *garritus.*
kuarde, *ulna*, menſura.
kuat, *murmur*, ut avium.
kued, *cano*: kuad, *cecini.*
kued, *valedico*: quadde, *valedixi.* habet kuedia in Infinitivo, ut diſtinguatur à kuedia Infinitivo à kued, *cano.*
kuedia, *ſalutis nuntium.*
kuedlingur, *rythmus.*
kuef, *catarrus.*
kueik, *prima cereviſiæ materia. Ang.* Bor. the quickening diſh.
kueike, *accendo*: kueikte, *accendi.*
kueikur, *lychnus.*
kueikur, *follis, elychnium.*
kueisa, *febris.*
kuel, *crucio*: kualde, *cruciavi. S.* cuellan, vel cpellan. *A.* to cwell, kill, *occidere.*
kuenneskur/ kuenskur, *mulierosus, effœminatus.*
kuer, *libellus.*
kuyde, *ægre habeo*: kueid, *ægre habui.*
kuinna, *fœmina.* vide kona.
kuisl, *particula amnis* vel *fluvii ſcaturiens.*
kulde, *frigus. Sax.* cauld. *Ang.* cold. kundur,

tundur, *filius.*
tuol, *cruciatus.*
Þad tvolldar, *adveſperaſcit.*
tuetra, *alea.*
tuſe, *vitulus.*

L.

Laad, *ſolum.*
laag, *vallis.*
laan, *mutuum, fortuna. Goth.* ᛚᚨᚾᚾ, *merces, remuneratio. Sax.* lean. *A.* Auſtr. **loan.** Bor. **lean**, eſt *mutuum, ſtipendium*: **to lend**, *mutuum dare, accommodare.*
laangur/ laung/ langt, *longus, a, um. S.* lanᵹ. *A.* Auſt. **long**, Bor. **lang.**
laas, *ſera.*
laat, *geſtus, obitus*; forſ. *habitus.*
laatun, *æs.*
lafnare, *medicus. G.* ᚨᚷᛁᚴ, ᚨᚷᚴ, *medicus. S.* læc: & lacnian, vel læcnian, *curare, ſanare. Goth.* ᚨᚷᛁᚴᛁᚾᚷᚾ. Majoribus noſtris **leach** erat *medicus.*
lafur, *torrens.*
lar, *femur.*
lardur/ lard/ lærdt, *doctus. Sax.* læpan, *docere*: *A.* **to learn**, *docere.* læpe, *doctrina.*
lat, *pono, ſimulo, me gero*: in præt. facit eg liet: Infinitivus eſt lata. A. Bor. **to læten** ſimulare, ſe gerere. *Goth.* ᚨᛁᚾᛏᛖᛁ, *do us.* ᚨᛁᚾᛏᚨ, *hypocrita. Sax.* lyᵹᵹ, *vafer, doloſus.*
latte, *geſtus.*
laf, *ora veſtis.*
lag, *modus, tonus.*
lagnadur, *fatum.*
lagur, *humilis.* laagur, Comparatur.
lamb, *agnus. Goth.* ᛚᚨᛗᛒᚨ, *oves. S.* lamb. Ang. **lamb**, *agnus.*
lampe, *lampas.* Ang **a lamp.**
land, *terra. S.* land. A. **land.**
langfedgar, *majorum ſeries qui ſunt in linea recta deſcendente.* fedgar, dicitur de patre & filio.
langſamur, *tardus, lentus.* Ang. **longſum.**
langur, *longus.*
langur/ leingre/ leingſtur, *longus, longior, longiſſimus*: laung/ leingre/ leingſt, *longa, longior, longiſſima*: langt/ leingra/ leinſt, *longum, longius, longiſſimum.* Hinc A. **to linger**, *prolongare, cunctari.*
laſt, *vituperatio.*
latungur, *homo ſuperbiens.*
latur, *piger.* Ang. **late**, *ſerus.*
lavarda, *dominus.*
laug, *balneum.*
laun, *præmia.*
laupur, *ſcrinium quo lanifices linum ſervant.*
laus, *ſolutus, liber.*
lauſn, *redemptio, ſolutio*: **lauſnare**, *redemptor.*
lax, *ſalmo.*
ledia, *lutum.*
ledur, *corium. Ang.* **leather.**
leg, *cubatio. Ang.* Sept **to lig**, *cubare.*
legg, *pono*: lagde, *poſui.* **ligg**, *cubo*, habet laa in præterito. *A.* **to lay**, *ponere.*
leggur, *crus. Ang.* **leg.**
Þad leggur, *aquæ conſtringuntur gelu.*
legur, *caſtra.* Inde *Anglicè* **a leaguer.**
leyd, *via.*
leidur, *res cujus ſatietas eſt.*
leiſe, *permitto*: leiſde, *permiſi.* A. **leave**, *permiſſio, venia.*
leiff, *reliquum. S.* laf, *ſuperſtes.* laſe, *relicta, vidua.* Ang. **to leave** *relinquere*; left, *relictus.*
leikur, *ludus*: leik, *ludo*: ad leyka, *ludere.*
leinge, *prolongo*: leingde, *prolongavi.*
lek, *ſtillo*: lak, *ſtillavi*: leka, *ſtillare. A.* Bor. **to lek.** *Ang.* Auſtr. **to leak.**
lem, *cædo*: lamde in præterito. *Ang.* Bor. **to lamme.**
les, *lego.*
leſte, *ſegnities.*
leſtur, *lectio, lectura.*
let, *pigrum facio*: latte, *pigrum reddidi. Ang.* **to let**, *retardare, impedire.*
liaar, *falx.*
lia, *commodo*: liede, *commodavi*: lia, *commodare.*
lidur, *articulus. Sax.* liþ.
lient, *lamina.*
lierept, *linum.*
liettur, *levis. Ang.* **light.**
lif, *coluſtrum.*
lif, *coagulum.*
lifur, *jecur*: lifra, *jecinora. S.* lifepe. *A.* **liver.**
ligd, *mendacium. S.* leoᵹan, *mentiri. Ang.* **to ly.**
ligg, *cubo. S.* licᵹan, liᵹᵹan, *jacere, cubare. Ang.* Bor. **to ligg**: Auſtr. **to lie.**
ligna, *ſtagnans aqua.*
lyd, *patior*: leid, *paſſus ſum.*
lydur, *populus.*
Þad lydur, *labitur tempus.*
lyf, *vita. Goth.* ᛚᛁᛒᚨᚾ. *S.* libban, lyfian. *A.* **to live**, *vivere.* ᛚᛁᛒᚨᛁᚾᛋ, *vita.* lif. **life.**
lyg, *mentior*: laug, *mentitus ſum*: lygd, *mendacium.* liuga, *mentiri.* vide ligd.
lyk, *funus. G.* ᚨᚷᛁᚴ. *S.* lic, *cadaver.*
lyk, *aperio* vel *abſumo*, item *abſolvo*: habet lauk in præterito. liuka, *aperire.*
lym, *gluten. A.* bird-**lime.**
lyſe, *garum.*
lyſe, *lucernam præfero*: habet lyſte in præterito.
lyt, *incurvo me deorſum*: habet laut, in præt. ad luta, *incurvare ſe. A.* Bor. **to lowt.** *Sax.* hlutan.
lytt/ midur/ minſt, *parvus, minor, minimus. S.* lytel. *Ang.* **little.**
lina, *linea.*
lind, *aqua fontana ſcaturiens.*
linde, *lemniſcus.*
lidde, *animus, mens.*
linkind, *commiſeratio.*
lioos, *lux.*
lioos, *lucidus, clarus. G.* ᛚᛁᚾᚺᚨᛞ, ᛚᛁᚾᚺᚨᛋᚠ. *Sax.* leoht. *A.* **light**, *lux.*
mier liſter, *delectat me.*
liſtugur, *hilaris, facetus.*
lited, *parvum.*
litell, *parvus.* vide lytt.
litil vel litle, Comparantur.
litelatur, *humilis.*
liuflingur, *dæmon ſubterraneus mitis.*
liufur, *humanus, humilis.*
lof, *laus. S.* lofe.
lofa, *laudo, promitto, permitto. S.* lofian, *laudare.*
loflegur, *laudabilis.*
lofft, *aër, camera. S.* lyft. *aër. A.* **loft** eſt *tabulatum*: **coklofft**, *tabulatum ſuperius.*
log. *leges. S.* laᵹa. *Ang.* **law**, *lex.*
loge, *flamma. S.* leᵹe. *Eboracenſes* dicunt **the fire lows**, i. e. *ignis flammat.*
logur, *humor.*
lok, *operculum.*
loo, *floccus.*
lood, *glans.*
lood, *proprietaria ſoli poſſeſſio.*
loon, *ſtagnum.*
loſtaſeme, *libido. Ang.* **luſt.**
loſtugur, *pronus.*
ludur, *tuba.*
luenn, *feſſus.*
luude, *avis ſpecies. avis marina*

inſulas

insulas & scopulos maris amans, rubeo rostro magno armata. Hinc forsan ex hâc voce & sær, *mare*, in obliquis sæ fit sæl; unde *anser marinus*, quem *Scoti* vocant a **solan-goose.**

lundur, *lucus.*

lunga, *pulmo. S.* lunȝena, *pulmones. A.* **the lungs.**

lus, *pediculus*: lys, *pediculi. S.* lus. *A.* **lowse,** lyce, *pediculus, li.*

lutur, *res.*

M.

Maa, *possum*: eg maa, *licet mihi. S.* mæȝ. *Ang.* **may.**

maadur, *obliteratus.*

maagur, *affinis. S.* mæȝ, *propinquus.*

maal, *sermo, loquela. Gothice* MΛΨΛϤΛN. *S.* mæþlan, *loqui*: & mæþel, *sermo.*

maanadur, *mensis. Goth.* MENΛΨ. *S.* monaþ. *Anglicè* **month.**

maas, *anhelorum respiratio.*

maat, *exitium, exitus.*

maatur, *vires.*

madkur, *vermis.* G. MΛΨΛ. *S.* maþa. *A.* **moth.**

madur, *homo.* inflectitur ἀνομαλῶς· habet enim mans in genitivo.

maddur, *defatigatus.*

mæle, *metior*: mælte in præt. G. MITΛΔS. *S.* ȝemete, & mete, *mensura.*

mær, *fœmina.*

mærd, *eloquentia.*

mage, *venter. S.* maȝa, *stomachus. Ang.* **maw.**

magn, *vires, robur. S.* mæȝen. *A.* dicunt **with might and main,** i. e. *totis viribus.*

magt, *potentia. Sax.* mæȝð, mæht.

magur/ mogur/ magurt, *macer, macra, macrum. A.* **meagre,** *macilentus.*

mak, *maceratio.*

mak, *tranquillitas*: inde **make,** *molestia.*

malt, *polenta. A.* **malt.**

man, *recordor*: munde, *recordatus sum. S.* ȝemunan, *reminisci. A.* **to mind.**

margur, *multus*: morg, *multa*: margt/ fleyra/ flest, *multum, plus, plurimum.*

marka, *signo*: markaður, *signatus. Sax.* meapc, *signum*: meapcan, *signare*, *notare. Anglicè.* **a mark, to mark.**

mas, *garritus, superfluum quid.*

matur, *cibus. G.* MΛTS. *S.* mæte, mete. *Ang.* **meat.** MΛTϤΛN, *edere. Marc.* 3. 20.

mattugur, *potens.*

mauk, *mixtio.*

megn, *validus, da*: megnt, *validum.*

megn, *vires, potentia.* v. magn.

megurð, *macies.* vid. magur.

meigande, *potens*: að meiga, *posse*: eg maa, *possum. Sax.* maȝan, *posse.*

mey, *virgo.* meyar, *virgines. G.* MΛΓΛΨ. *Sax.* mæȝden, mæden. *A.* **maiden.** *Sax.* mæȝþe-hade. *A.* **maiden-head,** *virginitas.*

meinlegur, *incommodus.*

meis, *instrumentum ligneum quo fœnum portatur.*

mel, *minutim tundo*: malde, *tundendo confregi. Ang.* Bor. **a mell,** Austr. **mall** est *tudes, malleus. Sax.* MEL est *crux; quæ ad formam mallei fabricata est.*

melur, *falebræ.*

mer, *minutim dissipo*: marde *dissipavi.*

mergð, *multitudo.*

merke, *signum.* vid. marka.

met, *æstimo*: matte, *æstimavi.*

mettur, *satur.*

mialm, *felium vox.*

migla, *situs.*

my, *muscæ.*

myg, *meio*: mie & meig, *minxi*: myga, *mejere.*

myla, *milliare. S.* mila. *Ang.* **a mile.**

mynd, *imago.*

Það myrkar, *minuitur.*

mikeð, *magnum*: mikel, *magnus. S.* micel. *Ang* Aquilonar. & *Scot.* **mikel.** mikell vel mikle.

mil, *in minutas particulas divido*: habet præteritum **mulde.** Unde **a mill,** & **to mull.**

millde, *clementia. S.* mildre.

millde, *mitigo*: mildade, *mitigavi. S.* milde. *A.* **mild.**

milltre, *splen. S.* milt. *A.* **the milt.**

minn/ myn/ mitt, *meus, a, um.* vide Cap. 5. Gramm. nostræ.

miol, *far. Sax.* mealeape. *Ang.* **meale,** *farina.*

miol, *candida & recens nix nondum condensata.*

mioolk, *lac. Sax.* meolc. *Ang.* **milk.**

mioolkar, *lacles.*

mioor/ mioo, *hic & hæc tenuis*: mioott, *tenue.*

mir, *mordeo*: murde, *momordi.*

miskunsemi, *misericordia.*

mitte, *medium hominis.*

megur, *filius.*

mok, *conversatio.*

mol, *spatium soli lapillis & scrupulis obsitum.*

molld, *pulvis.* G. MΠΛΔ. *S.* mold, *humus, pulvis. Ang.* **mould.**

moder, *mater. S.* moder. *A.* **mother.**

moor, *loca terræ muscosa. Ang.* **moor.**

morð, *cædes clandestina. Goth.* MΛΠKΨK. *Sax.* morð, þor, up. *A.* **murder.**

morgun, *mane diei*: Það morgnar, *diluescit.* G. MΛΠK. ΓINS, *mane, aurora*: ÀT. MΛΠKΓIN, *mane. Sax.* mæpȝen, mapȝen, *aurora*: on mopȝen, *mane*: to mopȝen, *cras. A.* **to morrow.**

mose, *muscus. Ang.* **mosse.**

mosine, *plaga.*

mun, Verbum Defectivum, de quo Gr. nostr. & *Island.*

munkur, *Monachus. S.* munec, uc. *Ang.* **monk.**

munugaat, *zythus.*

munnur, *os, oris.* G. MΠNΨS. *S.* eliso N. muð. *A.* mouth. *Ang.* Bor. **the mum.**

mus, *mus*: mys, *mures. Sax.* mur, *mus. A.* **mouse,** myce, *mus, mures.*

N.

Naad, *gratia*: naadugur, *gratiosus.*

naal, *acus*: naalar in plur. G. NEΨΛS. *S.* nædl, nedl. *A.* **needle.**

naar, *cadaverum pallor.*

naare, *femorum sinus.*

nable, *umbilicus. S.* nafel. *A.* **navell.**

nadur, *coluber, S.* nædðre. *A.* Bor. **a nedder.**

næ, *apprehendo*: naade, *apprehendi.*

nagð, *copia.*

nafn, *nomen. G.* NΛMR. *S.* nama. *A.* **name.**

naga, *rodo*: nagade, *rosi. A* to **gnaw,** *rodere.*

nagg, *rixa.*

nayle, *clavus. S.* nægl. *A.* nail.

nakenn, *nudus. G.* NΛUÀΨS. *nudus. Saxonicè* nacod. *Ang.* **naked.**

naud.

naud, *malum.*
naudſyn, *neceſſitas*: naudþurfft, *neceſſitas.*
naumur, *parcus.*
naunge, *proximus.*
nauſte, *ſtatio navium.*
naut, *bos. S.* neat, *jumentum*: nıtzen, nıtenu, *pecora.* Extat vox in neat-heard, *bubulcus*: neats tongue, *lingua bovina*, &c. *A* Bor. nowt.
nebbe, *naſus. S.* nebbe. *Eboracenſibus* nebbe, *roſtrum.* Bor. *naſus.*
nedre/ nedſtur, *inferior, infimus*: nedre/ nedſt, *inferior, infima*: nedra/ nedſt, *inferius, infimum. S.* nıþep, *infra. Ang.* the nedder floor. *A.* Auſtr. nether.
nef. *naſus.*
nefne, *nomino*: nefnde, *nominavi.* vide naſn.
negla, *ſtipamen navis.*
neid, *anguſtia.* vide naud.
neym/ nein/ neitt, *aliquis, aliqua, aliquid.*
nem, *capio*: nam, *cepi.*
nema, *capere. G.* NIMAN. *S.* nıman. *A.* to nim.
nema, *niſi*: nema thu giorer thad, *niſi hoc præſtes.*
nidur, *ſuſurrus.*
ny, *novilunium.*
ny, *urgeo*: nere, *urſi.* nua, *urgere.*
nyd, *rejectanea, contumelia.*
nydlegur, *abjectus.*
nyflungur, *rex*, Poëtice.
nyt/ ny/ nitt, *novus. G.* NIUR. *S.* neop. *A.* new.
nyta, *ren.*
nyt, *utor*: naut, *uſus ſum. Sax.* nytıc, *utilis*: nytneyre, *utilitas.*
nyu, *novem*, &c. vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.
nikur, *bellua aquatica.*
nioole, *flos angelicæ.*
nioota, *uti*: nyt, *utor.*
niſte, *ornatus muliebris.*
nockur, *quidam*: nockur, *quædam*: nockurt, *quoddam.*
nolldur, *murmur.*
nolle, *curſitatio.*
noor, *inſtrumentum fabrile in quo ſervatur aqua ad indurandum candens ferrum.*
noot, *rete*: nætur, *retia. Goth.* NAT, *rete. Sax.* net, nyt. *A.* nett.
noot, *nox*: nætur, *noctes. Goth.* NAHTS. *Sax.* niht. *Ang.* night.
nordur, *Septentrio. S.* Nopð. *Ang.* North.
nos, *naſus. S.* næſe, noſe, noſu. *A.* noſe.
not. *uſus.* vide nyt.
noturlegur, *pannus obſitus.*
nunna, *Virgo veſtalis, Monialis, S.* Nun. *A.* Nunn.

O.

Oærlegur, *improbus.*
obedenn, *non rogatus. A.* unbidden. vide Gramm. *Sax.* Cap. XIV. Reg. 30, in marg.
ockar & ockart, *noſter*, de duobus. vide Gramm. noſtræ Cap. 5.
oddur, *mucro.* In Danico exegetico od exponitur *acumen, cuſpis, mucro*, atque in Gloſſario *Alamannico Juniano.* MS. D. 14, *mucro, non gladius ſed acumen eſt gladii; ſicuti & cuſpis eſt cujuſque teli* ort. ord *Chaucero eſt mucro, cuſpis*: He ſticketh him upon his ſpeares orde.
odur, *inſanus, celer.*
offn, *fornax. G.* AHN. *Sax.* ofen. *A.* oven.
offra, *offero*: offrade, *obtuli. S.* offrian, offrıgean. *Ang.* to offer.
offund, *invidia.*
oflugur, *robuſtus.*
oyn, *mica.*
ogur, *fretum.*
ok, *jugum. Goth.* IUGK, GNK. *Sax.* geoc. *Ang.* yoke.
okle, *talus.*
ol, *cerevisia. A.* ale.
olld, *ſæculum. S.* ald. *A.* old. *ſenex.*
olle, *in cauſa ſum.*
omak, *moleſtia.*
ond, *anima*: in plurali ander. vide ande.
ond, *anas*: endur, *anates.*
ongl, *inſomnia, patientium ejulatus.*
onn, *occupatio.*
ood, *ivi*, eſt præteritum à ved, *vado. G.* IDAGA. *S.* eode, *ivi. A.* Bor. eod.
oodur, *poema.*
ooff, *texui*: eſt præt. ab eg vef, *telam texo. S.* peopan. *Ang.* to weave, *texere.* woof, *trama.*
oogn, *terror vehementiſſimus. G.* AGAN, *metuere. Sax.* ogan. *terror.*
ool, *alui*: eſt præt. ab eg el, *alo.*
oop, *ejulatio. S.* peopan. *A.* to wæp, *flere*: pop, wæping, *fletus.*
oosk, *votum.*
or, *telum, jaculum*: orvar, *tela.*
ord, *verbum. G.* WAURDA. *S.* popð. *A.* word.
orduguz, *arduus.*
orka, *vires.*
orn, *aquila. Sax.* eapn. ernuz, *aquilæ.*
oruggur, *viribus & diligentia pollens.*
os, *oſtium fluviorum.*
otur, *lutra. S.* otep. *A.* otter.
ovinskapur, *inimicitia.*
oxe, *bos,*

P.

Par, *par. Ang.* pair.
peyſa, *induſium.*
peningur, *pecunia. S.* penıg. *A.* penny.
penne, *calamus*: penna, *calami. Ang.* pen.
piel, *lima.*
pyla, *jaculum.*
pylſa, *farcimen.*
pyne, *crucio*: pynde, *cruciavi. Ang.* to pine.
pypa, *fiſtula. A.* pipe.
pyſl, *paſſio.*
pills, *veſtis muliebris.*
pilltur, *puer.*
pitla, *ahenum exiguum.*
pittur, *puteus. S.* pıt. *A.* pitt.
plaaga, *calamitas. A.* plague.
plunt, *ſupellex.*
poke, *ſaccus. S.* pocca. *A.* poke.
prakkare, *mendicus.*
predikan vel predikun, *concio.*
prenta, *typis excudo. Ang.* to print, *typis excudere. Ang.* Bor. to prent.
preſtur, *paſtor.*
prettviß, *fallax.*
prym, *ſub onere duro*: habet prunde in præt.
prym, *novilunium.*
pſalmur, *pſalmus. A.* pſalm.
puke, *ſpiritus malus.*
punctur, *punctum.*
puta, *ſcortum.* vide Gramm. *Iſland.*

R.

Raa, *antenna.*
raa, *locus vel angulus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus.*
raan, *ſpolium.*
raas, *diſcurſitatio.*
rabb, *nugamentum, garritus.*
racke, *vulpes.*
rx, *remigo*: rere, *remigavi*: roda, *remigare. Ang.* to row.
rœda, *oratio.*

ræna, *oratio.*
ræninge, *latro.*
ræſe, *cuniculus ſive incile.*
raf, *erratio.*
raffur, *lupus furioſus.*
ragl, *lentum iter.*
ragl, *erratio.*
ragn, *maledicentia.*
rak, *ellychnium.*
rakur, *humidus.*
ramballde, *rota campanæ.*
rambiggilegur, *bene munitus.*
rammur, *acerbus. Ang.* Bor. ramme.
ramur, *robuſtus.*
raß, *culus. A.* per metatheſin.
rata, *incurro*: item *viam teneo.*
raudmage, *piſciculi ſpecies.*
rauduz, *ruber. Sax.* peab. *Ang.* red.
raun, *experientia*: item *adverſitas.*
raup, *jactantia.*
raupare, *jactator.*
raus, *verborum prodigalitas.*
reckia, *lectus.*
reckuz, *homo.*
reffur, *vulpes.*
refuz, *vulpes.*
regn, *pluvia. G.* ЌIГN. *Sax.* pezn, pen. *A.* rain. regnboge, *iris.* A. rainbow. Þad rigner, *pluit.*
reide, *ira. S.* pe∂e, *ſævus. A.* wroth.
reidinguz, *ephippium, dorſuale.*
reyk, *equitandi actus.*
reyſa, *iter.*
reyte, *deglubo*: reytte in præterito. A. Bor. to ritt.
reikaffur, *fornax.*
reikninguz, *rationes. S.* peccan, *ſupputare.* A. to reckon.
reikur, *fumus. S.* pec. A. Aquilonar. & *Scotis* ræk.
reim, *ligula*: reimaz, *ligulæ.*
reinsla, *experientia.*
reip, *reſtis. S.* pape. A. rope.
reiz, *arundo. Goth.* ЌANS.
reitur, *ſpatium ſoli.*
rek, *pello* vel *pellor*: habet rak in præterito: reka in Infinitivo.
reka, *ligo.*
renn, *lubrico*: habet rann in præt.
rettuz, *rectus*: rett, *recta*: rett, *rectum. S.* pihr. *A.* right.
rettvys, *juſtus. Sax.* pihr-pire. *Ang.* righteous.
rid, *eruo*: rudde, *erui.*
riddare, *eques. A.* a rider.
riettuz, *rectus.*
rif, *coſta. Sax.* pibbe. *Anglicè* rib.
rifa, *rimare.*
riffuz, *lignum tranſverſum cui telam textores appendunt.*
rifur, *liciatorium.*
ryd, *equito*: reid, *equitavi. S.* pidan, *equitare. A.* to ride.
ryf, *lacero*: reif, *laceravi. A.* to rive.
ryfd, *liberalitas*: ryfur, *liberalis.*
ryk, *fumo*: rauk, *fumavi*: riuka, *fumare*: riukande, *fumans.* vide reikuz.
ryke, *regno*: rykte, *regnavi. G.* ЌEIKS, *principes*: ЌEIKINNN, *regnare. S.* pica, *princeps*: pice, *regnum*: pecan, peccan, pixian, *regnare.*
rykuz, *dives. S.* pica, *egregie dives, potens. A.* rich.
rym, *calendarium. S.* pime, *numerus.*
rym, *ſubmiſſam & raucam vocem edo*: rumde in præt.
rys, *ſurgo*: reis, *ſurrexi*: ad ryſa, *ſurgere. S.* apiran. *Ang.* to rise.
rik, *pulvis.*
riſe, *gigas.*
riſt, *crater.*
rit, *ſcriptio, nictatio. S.* ppitan. *A.* to write, *ſcribere.*
ritte, *fama.*
riupa, *perdix.*
Þad rockuar, *crepuſculum incipit.*
rod, *cuticula piſcium.*
rollt, *vagatio.*
roo, *quies.*
rooa, *cauda.*
roodur, *remigium. A.* rudder.
rool, *evagatio.*
roos, *roſa.*
root, *radix*: rætur, *radices. A.* root, *radix.*
rope, *ructus.*
roskungur, *aper marinus.*
roskuz, *fortis.*
roſt, *cerevisia.*
roſull, *ſternax.*
rot, *ictus, putredo. A.* to rott, *putreſcere.*
rot, *deliquium animi.*
rugl, *nugæ.*
rum, *lectus.*
run, *runa.*
runne, *ſaltus ſylvæ.*
rutuz, *aries.*
run, *cæſaries.*

S.

Sa/ ſa/ Þad, *is, ea, id*: Articulus Præpoſitivus. v. Gramm. noſtræ, pag. 104.
ſaa en/ ſu en vel ſaa er/ ſu er/ Þad er, *qui, quæ, quod,* &c.
ſaa, *ſerere.* G. ЅAIAN. *Sax.* ſapan. *A.* Auſtr. to ſowe, Bor. to ſawe.
ſaad, *granum.*
ſaae, *ſero*: ſaade, *ſevi.*
ſaal, *anima.* G. ЅAIVΛΛΑ. *S.* ſapel, ſapl, ſaul. *A.* Auſtr. ſoul. Bor. ſaule.
ſaaldur, *cribrum.*
ſaar, *vas.*
ſaar, *vulnus. S.* ſap, *ulcus, ſcabies. A.* Auſtr. a ſore. Bor. ſear.
ſaddur, *ſaturatus. A.* Bor. ſadd.
ſed, *ſatio*: ſadde, *ſatiavi. G.* ЅAdANS, *ſaturi*: ЅAþNAN, *ſaturari*: ГAЅqþGAN, *ſaturare*: ЅAdiTAN, *implere ventrem. A.* I am ſaded, *repletus ſum.*
ſæde, *ſemen.*
ſækie, *adfero*: ſookte, *attuli.*
ſæll, Declinatur.
ſæng, *lectus*: ſængur, *lecti.*
ſæte, *ſedes.* vide ſit.
ſætur, *dulcis. Sax.* ſpæc. *Ang.* ſwæt.
ſætleike, *dulcedo.*
ſaffn, *congregatio.*
ſafn, *collectio.*
ſafnadur, *cætus, congregatio.*
ſallt, *ſal. G.* ЅAAT. *Scytic. Ang.* ſalt.
ſamlynde, *conſenſus.*
ſamteinge, *conjungo.*
ſandur, *arena. Sax.* ſand. *A.* ſand.
ſannſogull, *verax*: ſannorlegur/ ſannur, *verus, indubitatus. G.* ЅNNGA, *veritas*: ЅNNGEINS, *verus.*
ſauder, *ovis.*
ſaup, *ſorbillum*, a ſoup. *Sax.* ſupan, *A.* to ſup, *ſorbere.*
ſaurgan vel ſaurgun, *inquinatio.*
ſed, *ſatio*: ſadde, *ſatiavi*: ſaddur, *ſaturatus*: ſedia, *ſatiare.* vide ſed, ſupra.
ſef, *dormio*: ſvaf, *dormivi*: ſofa, *dormire. S.* ſpeꝛen, *ſomniare.* ſpeꝛan, *ſopire.*
ſeige, *dico*: ſagde, *dixi. S.* ſecgan. *A.* to ſay, *dicere.*
ſeinn, *tardus.*
ſeirn, *tardus.*
ſel, *mappalia.*
ſel, *vendo*: ſelde, *vendidi. S.* ſeꝛyllan. *A.* to ſell, *vendere.*
ſelur, *phoca. A.* a ſeal.
ſem, *lites dirimo*: habet ſamde in præterito. *S.* ſeman, *reconciliare*: ſema, *ſequeſtra.*
ſende, *mitto. S.* ſendan, *mittere. A.* to ſend.
ſet, *pono*: ſette, *poſui. Saxonicè*

vè ſettan, *ponere.* Ang. to ſett.
ſex, *ſex,* &c.
ſiaalfur, *ipſe.* Ang. ſelf.
ſidur, *mos.*
ſiergoduz, *philautos.*
ſierleguz, *ſui ſenſus, ſingularis.*
ſigd, *falx. Sax.* ſiþe. Angl. ſithe.
ſigg, *callus.*
ſigur, *victoria. S.* ſiġe, *victoria:* ſiġoꝛ, *triumphus.*
ſyd, *coquo:* ſaud, *coxi:* ſioda, *coquere.* A. to ſæth, *coquere:* ſodden, *coctus.*
ſydre/ ſydſtur, *poſterior, poſtremus:* ſydre/ ſydſt, *poſterior, poſtrema:* ſydſt, *poſterius, poſtremum.* pro eo dicunt & ſidare, ibid. *Sax.* ſiþþan, *poſt, poſtea.*
ſyg, *deorſum feror:* habet in præterito ſie & ſeig.
ſyga, *deorſum ferri.*
ſyg, *ſorbeo:* ſiuga, *ſorbere:* ſiugande, *ſorbens.*
ſyke, *morbus. G.* SIИKS, *infirmus. S.* ſeoc. A. ſick.
ſyllid, *halec.*
Þad ſyler, *gelu & pruina condenſatur ſolum.*
ſylungur, *trutta.*
ſyn, *ſui.*
ſyndga, *pecco:* ſyndgade, *peccavi. S.* ſinġian, *peccare:* ſinne, *peccatum.* Ang. to ſinn, ſinn.
ſyne, *monſtro:* ſynde, *monſtravi.*
ſyng, *cano:* ſaunge, *cecini:* ad ſingia, *canere. Goth.* SIГҮAN. *S.* ſinġan. Ang. to ſing.
ſyp, *ſorbeo:* ſaup, *ſorbui:* ſiupa, *ſorbere.* vide ſaup.
ſyſter, *ſoror. G.* SVISTAR. *S.* ſeoꝛþeꝛ, ſpuſtep, ſuſtep. A. ſiſter.
ſilgia, *ornamentum muliebre.*
ſinn huor/ ſyn huoꝛ/ ſitt huort, *diverſus, a, um.*
ſinne, *affectus.*
ſio, *ſeptem,* &c.
ſioole, *rex.*
ſioor, *mare. G.* SAIV. *S.* ſæ, Ang. ſea.
ſit, *ſedeo:* ſat, *ſedi. G.* SITAN. *S.* ſiꝛꝛan. A. to ſit, *ſedere. G.* SITAR. *S.* ſeꝛol. Ang. ſeat, ſettle, *ſedes, cathedra.*
ſivalur, *teres.*
ſiuku, *ægre habens.* vide ſyke.
skaak, *ludus latronum.*
skaal, *phiala.*
skaallð, *poëta.*
skade, *damnum.*
skafft, *manubrium, ſcaptus.* A. ſhafft.
skal, *debeo.* vide Gramm. noſtræ pag. 48, 49.
skalm, *genus enſis.*
skapa, *facio:* skoop vel skapte, *feci, formavi. Sax.* ſceapan. A. to ſhape.
skarn, *ſtercus.* Ang. Bor. cow-skarn.
skart, *ornamentum, mundus.*
skaſs, *mulier impudica.*
skaud, *res nihili.*
skaut, *peplum, ſinus.*
skegg, *barba.*
skeid, *cochleare.*
skeifuz, *vulgus.*
skek, *quaſſo:* skook, *quaſſavi:* skaka, *quaſſare. S.* ſceacan. A. to ſhake.
skell, *cum ſono collidor:* habet in præterito skall.
skendur, *depravatus.*
skemtun, *oblectamentum.*
sker, *ſeco, tondeo:* skera, *tondere. S.* ſceaꝛan. A. to ſhær.
sker, *ſaxum.*
skiaaz, *feneſtra.*
skiaaz, *tranſenna.*
skiæde, *materia calcei.*
skiaz, Adjectivum.
skiallegur/ skialleg/ skiallegt, *diſertus, a, um.*
skialleguz, *diſertus, diſtinctus.*
skiemtan, *oblectamentum.*
skiez, *ſcopulus.*
sky, *nubes.* A. sky, *æther.*
skyn, *fulgeo:* skeyn, *fulſi. Goth.* SKEINAN. *S.* ſcinan. A. to ſhine, *fulgere, coruſcare.*
skyr, *perſpicuus. S.* ſcipe. Ang. ſheer.
skil, *redditio.*
skil, *diſtinctio, cognitio.* Ang. skill.
skil, *intelligo, diſtinguo:* habet skilde in præterito.
skin, *fulgor.* vide skyn.
skindugleike, *celeritas.*
skinn, *pellis.* A. skin.
skiootleike, *celeritas.*
skiottur, *diſcolor.*
skip, *navis. G.* SKIП. *Sax.* ſcip. A. ſhip.
skipte, *diviſiones.*
skirta, *interula.* A. a ſhirt.
skol, *vappa.*
skomm, *ignominia.*
skooguz, *ſylva.*
skoor, *calceus. G.* SKUh. *S.* ſceo, ſco, ſcoe. A. ſhoe.
skop, *pudenda.*
sker, *ſcabellum.*
skoruglegur, *ſerius.*
skot, *jaculatio,* item *angulus. S.* ſceoꝛan, *jaculari. Ang.* to ſhoot. ſceaꝛ, *angulus.*
skraut, *ornamentum, mundus.*
skref, *paſſus.*
skrida, *ruina montis vel rupis. A.* Bor. dicunt a skræd of cloath, i. e. *pars panni minutula è toto diſſecta.*
skrifare, *ſcriba.*
skryn, *ſcrtuium. A.* ſhrine.
skrimſl, *monſtrum.*
skref, *glacies rara & tenuis.*
skrollt, *vagatio.*
skrum, *jactantia.*
skualleduz, *garritus.*
skugge, *umbra.*
skurduz, *ſectio.*
skutull, *miſſile telum. Anglicè* a ſhuttle.
skutur, *puppis.*
skuum, *ſpuma. A.* ſcum.
sla, *verbero:* sloo, *verberavi:* slaa, *verberare. G.* SLAhAN. *S.* ſlean: inde *Ang.* to ſlay, *occidere.*
slæmur, *malus.*
slakur, *remiſſus. A.* ſlack.
sleyf, *cochleare.*
slepp, *evado:* slapp, *evaſi. A.* to ſlip away, *evadere.*
slette, *explano:* in præt. slette.
slieter, *planus.*
sly, *ſluppa.*
slingur, *verſutus.*
slior/ slioo/ sliott, *hic & hæc & hoc hebes. A.* ſlow.
slock, *helluatio.*
slock, *extinguo:* slockte, *extixi. Ang.* Bor. to ſlocken, Auſtr. to ſlake.
slood, *via in nive trita.*
sloppuz, *album.*
slot, *arx.*
smaa, *temnere, contemnere:* eg ſmaae, *temno.*
smaar/ smaa/ smaatt, *parus, a, um,* smaar/ smærre/ smæſtur: smaa/ smærre/ smæſt: smaatt/ smærra/ smæſt.
smala, *upilio.*
smell, *cum ſono claudor vel collidor:* habet ſmall in præt.
ſmellttur, *colliquatus.*
smyde, *fabricatio.*
smyg, *auguſtias penetro:* habet ſmaug in præterito. ſmiuga in Infinitivo.
smyr, *ungo:* habet smurde in præt. *A.* to ſmear, & be-ſmear, *ungere, illinere.*
snære, *reſtis.*
snaudur, *vacuus.*
sneipa, *ignominia.*
sny, *verto:* eg ſnere, *verti:* ad ſnua, *vertere.*

snylld,

ſnyllð, *elegantia.*
ſnille, *elegantia.*
ſnioor, *nix. S.* rnap, rnau. *A.* **ſnow, ſnaw.** rnapan, *ningere*: **to ſnow, to ſnaw.** Það ſnioogr, *ningit.*
ſnoggur, *celer.*
ſnoot, *mulier.*
ſnotur, *velox.*
ſnotur, *alacer.*
ſock, *mergor. A.* **to ſoak,** *macerare*; apud *A.* Bor. significat, *aquis diu mergere.*
ſockue, *mergo*: ſockte, *merſi.*
ſod, *jusculum.*
ſodulbakadur, *qui dorſo curvato & veluti aduncо eſt*: dicitur de equis quibus ephippium commodiſſime poteſt inſterni. *A.* Bor. **ſaddle-back'd.**
ſogn, *fama & rumor vulgi.* v. ſeigc.
ſol, *alga eſculenta.*
ſonur, *filius. G.* ᛋᚢᚾᚾᚱ. *S.* runa, nu, ne. *A.* **ſon,**
ſoolskyfa, *horologium ſolare.*
ſoome, *honor.*
ſoot, *fuligo. A.* **ſoot.**
ſoott, *morbus. G.* ᛋᚫᚢᚺᛏᛁᚾᛋ, acc. pl. *infirmitates.* Apud *A.* Bor. morbus quidam oves infeſtans dicitur **the ſowt.**
ſope, *hauſtus. A.* Bor. dicunt **a ſope of milk, drink,** *&c.*
ſorp, *quiſquiliæ.*
ſpad, *juſculum.*
ſpad, *opſonium.*
ſpade, *lignncula. S.* rpabu. *A.* **ſpade.**
ſparlak, *aulæum.*
ſpaung, *lamina*: ſpeingur, ſpaanger, *laminæ. A.* **ſpangle.**
ſpeigell, *ſpeculum.*
ſpenel, *fibulæ.*
ſperre, *exporrigo*: ſperte, *exporrexi.*
ſpiallð, *tabula. Goth.* ᛋᛗᛁᛚᚫᚾᚾ. *S.* rpellan, *narrare.*
ſpie, *ludibrium.*
ſpie, *illuſio.*
ſpy, *vomo*: ſpioo, *vomui. A.* **to ſpue.**
ſpil, *luſus.*
ſpille, *corrumpo*: ſpillte, *corrupi. Sax.* rpillan, *vitiare, corrumpere. Ang.* **to ſpoil, to ſpill.**
ſpinn, *neo*: ſpann, *nevi. Goth.* ᛋᛗᛁᚾᚾᚫᚾ. *Sax.* rpinnan. A. **to ſpin.**
ſpioll, *vitium.* vide ſpille.
ſpioot, *haſta. Sax.* rpitu, *veru, obelus.* A. **a ſpit.**
ſpir, *interrogo*: ſpurde, *interrogavi. S.* rpyrnian, *explorare, exquirere, ſcrutari.* Dicunt *Scoti*, **to ſpær at him,** *interrogare illum*, vel *quærere ex illo.* ad ſpyria han ad, *Marc.* 9. 32. Ang. Bor. **to ſpeer after news.**
ſponn, *ſpithama. S.* rpan, Ang. **ſpan.**
ſpooe, *avis ſpecies.*
ſpoonn, *cochleare.* A. **ſpoon.**
ſpor, *veſtigium. S.* rpop.
ſpore, *calcar. S.* rpopa, rpup. A. **ſpurre.**
ſpott, *ludibrium.* A. **ſport,** *ludibrium.*
ſpryng, *rumpor vel inſanio*: habet ſprack in præt.
ſprund, *fœmina.*
ſpurull, *avidus quærendi.* vide ſpyr.
ſtabbe, *acervus.*
ſtada, *ſtatio. Sax.* rtaþa. *Ang.* **ſtathe,** *ſtatio navium. Ang.* Bor. dicunt **ſtrathel hay,** i. e. *fœnum fundamento ſtratum.*
ſtadur, *urbs. Goth.* ᛋᛏᚫᚦᛋ, ᛋᛏᚫᛞᛋ. *Sax.* rted. *Ang.* **ſtead,** *locus.*
ſtæle, *animum addo*: ſtollte, *animum addidi.*
ſtafn, *prora vel puppis.*
ſtam, *balbuties. G.* ᛋᛏᚫᛗᛋ, *mutus, ſurdus. S.* rtamep up. *balbus, blæſus. A.* **to ſtammer** *balbutire.*
ſtaung, *haſta*: ſteingur, *haſtæ.* **Stang** *Eboracenſibus* eſt *lignum oblongum, contus bajulorum.*
ſtaup, *poculum.*
ſteckur, *caula.*
ſtedie, *incus. Eboracenſ.* **ſteddy.**
ſtef, *verſus intercalaris. Ang.* **ſtaffe, ſtave.**
ſteffna, *dica.*
ſtefnlegur, *modeſtus.*
ſteik, *aſſum*: ſteikur in plur. *A.* **ſteaks.** Niſi potius derivanda eſt vox à ſtycke. n. g. fruſtum, tomus; quod ab ad ſtyckia in fruſta diſſecare.
ſteim, *lapis. G.* ᛋᛏᚫᛁᚾᛋ. *S.* rtan. *A.* **ſtone, ſtane.**
ſtel, *furor*: habet ſtal in præt. ſtela, *furari.*
ſtend, *ſto*: ſtood, *ſteti*: ſtanda, *ſtare. G.* ᛋᛏᚫᚾᛞᚫᚾ. *S.* rtanban. *A.* **to ſtand.**
ſterkur, *fortis. A.* **ſtark,** *rigidus, flexu difficilis.*
ſtiake, *contus. A.* **ſtake.**
ſtiarna, *ſtella. Goth.* ᛋᛏᚫᛁᚴᚾᛋ, *ſtellæ, Marc.* 13. 25. *S.* rteorpa. *A.* **a ſtar,** *ſtella. A.* Bor. **a ſtarne.** *Scoticum* **ſterne** occurrit in præfatione Æneidos *Douglaſianæ*, ubi *Virgilius* in hunc modum laudatur:

Thoſin charbunkill, cheif floure, and cedir tre,
Lanterne, lade ſterne, myrrour, and A per ſe.

in eadem præfatione ſic *Douglaſius* deum invocat:

I mene, tho king of kings, lord eterne,
Thou be my mule, my gyddare, and lade ſterne.

ſtid, *fulcio*: ſtudde, *fulcivi.*
ſtifur/ ſtifarleguz, *validus.*
ſtigd, *offenſio.*
ſtiggur, *qui ſe capi non patitur*: ſtiggur/ ſtigguare/ ſtiggueſtur.
ſtyg, *pede premo*: habet ſtie vel ſteig in præterito: ſtyga, in Infinitivo. *G.* ᛋᛏᛖᛁᚷᚫᚾ. *S.* rtigan, *ire.*
ſtyn, *doleo*: ſtunde, *dolui. Ang.* Boreal. dicunt, **it ſtounds,** *dolet.*
ſtyng, *pungo*: ſtack, *pupugi. S.* rtingan. *A.* **to ſting.**
ſtynt, *colluctatio.*
ſtille, *tempero*: habet ſtillte in præt. *Sax.* rtille. *A.* **ſtill,** *tranquillus, quietus.*
ſtir, *bellum. S.* rtyrpan, *movere, turbare, irritare A.* **to ſtirre.**
ſtirbiorn, *bellicoſus urſus.*
ſtock, *ſalto*: ad ſtockna, *ſaltare*: ſtocknande, *ſaltans.*
ſtod, *columna. S.* rtubu, rtuþe, rtuþu. *A.* **ſtud,** *fulcrum.*
ſtodugur, *ſtabilis.*
ſtollttur, *ſuperbus, elegans.*
ſtoo, *focus*: ſtoor, *foci.*
ſtood, *equi admiſſarii*: & *equa quando ad generationem ſepti includuntur atque aluntur.* Inde *Ang.* **ſtead.**
ſtoor, *magnus.*
ſtoor/ ſtærre/ ſtærſtur, *magnus, major, maximus*: ſtoor/ ſtærre/ ſtærſt, *magna, major, maxima*: ſtoort/ ſtærra/ ſtærſt, *magnum, majus, maximum.*
ſtor, *juncus.*
ſtormur, *tempeſtas. S.* rtopm. *A.* **ſtorm.**
ſtraakoottur, *nequitioſus.*
ſtraakskapur, *nequitia.*
ſtraakur, *nebulo.*
ſtraangur, *rigidus. Ang.* Auſt. **ſtrong,** Bor. **ſtrang.** ſtraangur/

ſtraangur/ ſtraung/ ſtraangt, *asper, durus, a, um.*
ſtraff, *garritus.*
ſtreittur, *arduus, rebellis.*
ſtriaal, *rarum quid.*
ſtry, *stria.*
ſtryd, *bellum.*
ſtrydur, *intensus.*
ſtryk, *iso*: habet ſtrauk in præterito perfecto: ſtryuka, in Infinitivo.
ſtrypur, *nudus homo. Ang.* to ſtrip, & ſtript, est *vestes alicui detrahere*; *exutus, nudatus.*
ſtrønd, *ora maris, S.* ꝛtꝛeonð, ꝛtꝛanð. *A.* ſtrand.
ſtulka, *puella.*
ſtund, *hora.*
ſturtur, *brevis. Ang.* Bor. to ſtutter. ſtuttur/ ſtyttre/ ſtyttſtur, *brevis, brevior, brevissimus.*
ſvack, *tumultus susurrantium.*
ſuangur, *esuriens.*
ſuanhuitur, *candidus instar cygni.*
ſvar, *responsum. S.* anꝺꝛꝑanian. *A.* to anſwer, *respondere.*
ſuartur, *niger. G.* SVART. *S.* ꝛꝑeaꝛt. *A.* ſwearthy.
ſuck, *lucta.*
ſudur, *meridies. S.* ꝛuð. *Ang.* the ſouth.
ſveffn, *somnus. S.* ꝛueꝼen.
ſuefungur, *somnolentus.*
ſveinn, *puer, minister.*
ſueit, *populus*; item *provincia.*
ſuellit, *esurio*: ſuallet, *esurivi.*
ſver, *juro*: ſoor, *juravi. Goth.* SVARAN. *S.* ꝛꝑeꝛian. *A.* to ſwear, *jurare.*
ſverd, *limo*: ſvarb, *limavi.*
ſverd, *ensis. S.* ꝛꝑeoꝛð. *Ang.* ſword.
ſvyk, *fallo*: ſveyk, *fefelli*: ſvykia, *fallere. S.* ꝛꝑican, *prodere, decipere*: ꝛꝑica, *deceptor, proditor.*
ſvik, *insidiæ.*
ſvil, *lactes.*
ſvingl, *vertigo.*
ſuinna, *probitas, prudentia.*
ſuinnur, *prudens, honestus*; item *parcus, ad rem attentior.* Inde forsan celebre Regum *Danorum* nomen Suin.
ſumar, *æstas. Sax.* ꝛumeꝛ, op. *Ang.* ſummer. Það ſumraz, *æstas ingruit.*
ſundurbryt, *diffringo.*
ſundurlinde, *dissensio.*

T.

Taag, *vimen. S.* tꝛig, tꝛigꝛa. *Ang.* twig.
taal, *deceptio.*
tack, *clamor opilionum*: inde ad tacka, *clamoribus gregem compellere.*
tad, *excrementum aridum.*
tæ, *lanam carpo*: in præt. tæâde, in Infinitivo tæia.
tagl, *cauda equina. G.* TAGL, *capillus.* Inde *S.* tægl, *cauda. A.* tail.
tak, *ictus.*
tal, *numerus. A.* tale. *S.* talian, *æstimare.*
tala, *loquor*: talade, *locutus sum. S.* talu. *A.* tales, *fabulæ*; à tellan, to tell, *loqui, dicere narrare.*
tamur, *assuetus, mansuetus. S.* tam, tame. *A.* tame.
tappe, *stipamen.*
tarfur, *taurus.*
taug, *funiculus*; à toga, *attrahere. A.* to tow.
táung, *forceps*: teingur, *forcipes. A.* tonges.
tek, *sumo*: took, *sumpsi*: taka, *sumere. A.* to take.
teirn, *lamina.*
tel, *numero*: taldé, *numeravi. A.* to tell.
tem, *domo*: tamde, *domui. S.* tamian. *A.* to tame.
tennur, *dentes*: tonn, *dens. G.* TANDS. *S.* eliso N, toð. *Ang.* tooth.
tidinde, *rumores. A.* tidings.
tidugur, *tempestivus. Sax.* tid, *tempus, hora.*
tigg, *mando dentibus*: tugde in præt. tiggia, in Infinit.
tyk, *canis canicula*: tykur in plur. *A.* Bor. a tyke, *canis.*
tyne, *perdo*: tynde, *perdidi*: tynadur, *perditus.*
tyr, *Deus Asianorum.*
tyr, *Mars vel Mercurius.*
tyu, *decem*, &c. vide Gramm. nostræ Cap. 6.
tillaatſeme, *indulgentia.*
tiorn, *stagnum seu lacus. Ang.* Bor. a tarn.
titlingur, *avicula. Ang.* a tit, *parus.*
toff, *mora.*
toffur, *magia.*
tolle, *hæreo*: tollde, *hæsi.*
tolungur, *loquax, disertus. Sax.* tellan, *dicere, loqui, narrare. A.* to tell.
tomur, *vacuus. Anglis* Aquilonaribus tum, teum.
tonn, *dens.* vide tennur.
tooffa, *vulpes.*
toolff, *duodecim.* vide Cap. 6. Gramm. nostræ.
torff, *cespes. S.* tuꝛꝼe. *A.* turfe.
traaß, *obstinatio.*
traudur, *invitus.*
tred, *tero*: trad, *trivi*: tróda, *terere. S.* tꝛeðan. Anglicè to tread.
trie, *lignum. G.* TRIN. *Sax.* tꝛeop, tꝛyꝛ. *A.* træ.
trigd, *virtus, fidelitas.*
trine, *rostrum.*
trippe, *equula.*
trog, *linter. Sax.* tꝛoȝ. Angl. trough, *alveus.*
troll, *gigas.*
trur/ truú/ truut, *fidus, a, um.* Ang. true. truu, *fides. Sax.* tꝛeope.
tueir, *duo.*
tugur, *numerus vicenarius.*
tuinne, *filum lineum. S.* tꝛin. A. twine, *filum retortum*: à tꝛinan, *conduplicare.* Ang. to twine.
tungl, *luna. S. stella, astrum.*
turn, *turris. S.* toꝛn. A. tower.
tuttugu, *viginti.* vide Cap. 6. Gramm. nostræ.

Þ.

Þaang, *alga.*
Þacka, *gratias ago*: Þackaðe, *gratias egi. Sax.* Þancaꝛ. Ang. thanks, *gratiæ*: & Þancian, to thank, *gratias agere.* Þackargiord, *gratiarum actio.*
Þad, *hoc vel illud.*
Þægd, *beneplacitum.*
Þægmælſtur, *taciturnus.*
Þægur, *gratus.*
Þær, *illæ*: plurale ab hun, *illa.*
Þamb, *tentigo.*
Þamb, *extensio.*
Þang, *alga.*
Þare, *alga.*
Þaug, *illa*, plurale à Þad, *illud.*
Þefur, *odor.*
Þeyr, *illi*, plurale ab hann, *ille.*
Þeingell, *rex*, Poëtice.
Þeige, *taceo*: Þagde, *tacui. G.* ÞAGAN, *tacere.*
Þen, *extendo*: Þande, *extendi.*
Þeſſe, *hicce.* v. Cap. 5. Gramm. nostræ. Þeß kyns, vel Þeß konar, ejusmodi.
Þickur, *crassus. S.* þiccol. Ang. thick.
Þid, *vos*: dualis à Þu, *tu.*
Þad Þidnar, *quod gelu rigidum erat, resolvitur.* A. to thaw, *regelare.*
Þiez, *vos*: plur. à Þu, *tu.*
Þiettur, *densus.*
Þiſe, *furtum. Sax.* þeoꝛ. Ang. thæf, *fur.*
Þigg, *accipio*: Þaa, *accepi*: Þiggia,

Þiggia, *accipere. Sax.* þicȝean.
Þy, *mancipium. S.* þeop.
Þy, *famulitium.*
Þydur, *egelidus.*
Þil, *ſponda.*
Þil, *confuſe recitò*: habet Þulde in præterito.
Þing, *forum, res. S.* þinȝ, *rei, cauſa.* Inde **the huttings**, *Islandicè* Þinghuſe. *Marc.* xv, 16. *John.* xviii, 28, 33. *domus cauſarum*, vel *forum Londinenſe.* Anglicè **thing**, *res.*
Þingd, *gravitas.*
Þinn, *tuus*: Þyn, *tua*: Þitt, *tuum.* vide Cap. 5. Gramm. *Angl. Sax.*
Þioffur, *fur.* vide Þiſe.
Þioo, *femur. A.* **thigh.**
Þioor, *bos caſtratus.*
Þioos, *portio vel cœti*, vel *alterius cadaveris partiti.*
Þis, *feſtinanter & tumultuoſe incedo*: habet Þuſte in præt.
mier Þiſter, *ſitio. A.* **to thirſt.**
Þogull, *taciturnus.* vide Þeige.
Þoka, *caligo.*
Þol, *patientia, tolerantia. Goth.* ΦΝΛΛΝ, *pati*: ΦΝΛΔΙΝΛ, *patientia, Sax.* þolian, *pati.*
Þomb, *alicujus rei extenſio.*
Þooſſ, *condenſatio.*
Þooſe, *dorſuale.*
Þootta, *tranſtrum.*
Þor, *audacia. S.* þeappan. *A.* **to dare**, *audere.*
Þorſnun, *abſtinentia.*
Þorn, *fibula.*
Þ.æll, *ſervus. Sax.* þpæl. *Ang.* **thrall**; & **thraldome**, *ſervitus.*
Þrælſlegur, *ſervilis.*
Þrætne, *contentio.*
Þraungur, *anguſtus. A.* **throng.**
Þreya, *thorax.*
Þreittur, *feſſus.*
Þrep, *parietis pars prominens.*
Þridia/ Þridia/ Þridta, *tertius, tertia, tertium.*
Þrif, *nutritio. A.* **to thrive**, *augeri, nutriri.*
Þrym, *ſub onere duro*: habet in præt. Þrumde.
Þry, *tres.*
Þroskulldur, *limen. S.* þæþrepalð. *A.* **threſhold.**
Þrot, *defectus*; item, *vocula juris mendicis egenisque applicari ſolita, qui proximorum bonis alendi ſunt.*
Þu, *tu.*
Þuæ, *lavo*: Þuodde, *lavi*: Þua, *lavare. G.* ΦΥΛΗΛΝ. *S.* þpehan, þean. Þuætte, *lotio*: Þueigenn, *lotus.*
Þuerfare, *aſcia.*
Þuffa, *tumor terræ.*
Þungur, *gravis.*
Þunnur, *tenuis. S.* þinne, *tenuis. A.* **thin.**
Þuß, *gigas.*
Þuſund, *mille*: Þuſunder, *millia.* vide Cap. 6. Gramm. *Angl. Sax.*

u.

ude, *imber*: Þad udar, *continui imbres deſcendunt.*
ugla, *noctua. A.* **owle.**
ulffur, *lupus. G.* ΥΝΛÞS. *S.* pulf. *A.* **wolf.**
ull, *lana. S.* pulle. *A.* **wooll.**
undarlegur, *mirus, alienus. S.* ponþop. *A.* **wonder**, *miraculum.*
undeforull, *faldus animi.*
unge, *pullus. S.* ionȝ, *juvenis.*
ungur, *juvenis.*
ungur/ ingre/ ingſtur, *juvenis, junior, maxime juvenis. S.* ionȝpe. *A.* **younger.**
unna, *favere*: unnande, *favens*: unne *favi*, ab ann *faveo. S.* unnan, ȝeunnan, *indulgere, ex mera gratia dare.*
upphaf, *initium, principium.*
upphriggiadur, *qui eſt tumenti gibboſoque dorſo, inſtar elephanti. Sax.* hpicȝe, *dorſum. A.* Bor. **rigg.**
urde, *erui*; ab ir, *eruo.*
urskurdur, *cenſura, judicium, ſententia lata.*
urburdur, *expoſititium quid.*
uxe, *bos caſtratus. S.* oxa. *Ang.* **ox**, *bos.*

v.

Vad, *vadum. S.* paban, *vadare, vadum tranſire*: pad, *vadum. Eboracenſibus* a **wath.**
vadur, *funis.*
var vel vier, *nos*; plur. ab eg, *ego.* v. Gr. *A. S.* Cap. 5.
varð, *jucunda quies.*
vaf, *involutio.*
vafenn, *implicatus.*
vagl, *trabs.*
vagn, *currus. S.* pæȝen. *Ang.* **wain**; or **waggon.**
valenn, *electus. G.* ΥΛΛΘΛΝ, *eligere*: ΓΛΥΛΛΙΔΛΝS, *electos, Luc.* 18. 7. *A.* Bor. **to weal**, *eligere.*
valennkunnur, *perſpectæ fidei & integritatis homo.*
vallttur, *vacillans in verbis & ſermone fallax. A.* **to falter**, in verbis vacillare.
vanmeginngur, *imbecillis.* ΥΛΝ, & pana, ut antea notavimus, denotant *defectum.*
var, *cautus. Sax.* pæpe, *cautus. A.* **wary**, *cautus*: **beware**, *cave.*
vareigð, *cautio, prudentia.*
vargur, *furioſus*: vann giordiſt vargur i vie, *violavit vel exuit ſacramentum.*
varme, *calor. G.* ΥΛRMϑΛΝ, *calefacere. S.* pæpman, pyp-man. *A.* **to warme.**
varordur, *prudens & parcus. G.* ÞRϑΛΛ, *ſapiens.*
varp, *ora calcei, pullatio.*
vaſe, *funda.*
vax, *cera. S.* pæx. *A.* **wax.**
ved, *vado*: habet oð in præterito. vada, *vadere.* v. að.
vedur, *aër, ventus. Sax.* pebep. *Anglicè* **wether**, *tempeſtas, cœlum.*
veſ, *circumvolvo*: habet oſte in præt.
veſ, *telam texo*: habet oof in præt. veſa, *texere. S.* pebban. *A.* **weave.**
veſur, *tela textoria. S.* pæȝa. *A.* **the weft**, *ſubtegmen.*
veg, *trutino vel interimo*: habet o in præt. vega, *trutinare. S.* pæȝan. *A.* **to weigh.**
veggur, *paries.*
veglegur, *inſignis, gloriosus.*
vegſamlegur, *inſignis, gloriosus.*
vegſemd, *honor.*
vegur, *via. G.* **VIIS.** *S.* pæȝ, peȝ, *via. A.* **way.**
veide, *venor*: habet in præt. veidde.
veikur, *infirmus, languidus. S.* pac, pace. A. **weak.**
veitsla, *convivium.*
vek, *excito*: vakte, *excitavi. S.* pacian, *excitare. Angl.* **to waken**, **awaken.**
vel, *eligo*: valde, *elegi.* vide valenn.
vell, *ebullio*: vall, *ebullii. S.* pellan, *fervere, æſtuare. Dominicenſibus* **to wall.**
velld, *levando oneri ſum*: habet valld in præt. Infinitivus eſt valldа.
velldе, *potentia. Goth.* ΥΛΛΔΛΝ. *S.* pealban, *dominari, poteſtatem habere.* Pald, *potentia*: pealban etiam ſignificat *regere, gubernare.* Inde apud nos **to weild the ſcepter**, **to weild the ſword.**

ſword, *ſceptrum*, *gladium regere.*

vellr, *volvor*: habet **vallet** in præt. A. Bor. **to wellt a cart**, i. e. *evertere. Goth.* ᚢᚨᛚᚢᚷᚨᚾ. *S.* palpian. A. **to wallow.**

ven, *aſſuefacio*: **vande**, *aßuefeci. Sax.* ᵹepunian, *aſſueſcere.* A. **to wont.**

vende, *verto.* G. ᚢᚾᛞᚷᚨᚾ. *S.* penban, *vertere.* Ang. **to wind.**

ver, *defendo*: **varde**, *defendi. S.* pepian, *defendere.* Angl. **to ward.**

að vera, *eſſe*; Infinitivus ab **eg er** vel **em**, *ſum*; in ſecunda Perſona Imperativi **vertu**, unde Ang. Boreal. dicunt **war thou by**, i. e. **be thou by**, or **ſtand out of the way.**

verd, *cogor*: habet in præt. **vard.**

að verda, *fieri*; ab **eg verd**, *fio*. vide Gramm. Angl.Sax. c. 7.

verdur, *prandium.*

verie, *armamentum.*

verk, *opus. S.* peopcan, *operari.* Ang. **to work.**

verala, *aqua quæ non congelatur.*

veske, *ſcrinium*, *pyxis.* Angl. **deske.**

veſolld, *miſeria*, *calamitas*

veſtur, *occidens.*

vetur, *hyems.* G. ᚢᛁᚾᛏᚱᚾᛋ. *S.* pintep. A. **winter.**

Það vetraz, *hyemeſcit*; unde A. Bor. dicunt **it weathers**, *tempeſtas ſævit.*

vid, *nos*, de duobus.

vidburdur, *eventus.*

vidur, *arbor*, *lignum.*

vidur, *frutex vel arbor.*

vie, *ſacramentum juſtitium. G.* ᚢᛖᛁᚺᚨ, vel ᚢᛖᛁᚺᛋ, *ſanctus.*

viel, *cauda avis.*

viel, *fallacia.*

vielinde, *gula.*

vier vel **vær**, *nos.*

vif, *fœmina. S.* pip. A. **wife.**

vige, *munimentum.*

vigur, *enſis.*

vydfarall, *qui longe lateque peregrinatur.* **vydur**, *amplus. S.* pid, pide. A. **wide.**

vyg, *cædes. S.* pig, *bellum.*

vyk, *ſinus terræ*; etiam **vik**. *S.* pic, pÿce, *ſinus*, *ripa*, *littus ſinuoſum.*

vyk, *cedo*: **veik** vel **viek**, *ceſſi*: **vykia**, *cedere.*

vyn, *vinum.* G. ᚢᛖᛁᚾ. *S.* pin. Ang. **wine.**

vyngl, *vertigo.*

vys, *ſapiens. S.* pip. A. **wiſe.**

vil, *volo.*

villa, *error. S.* ƀolian, *errare.*

villtur, *erroꝛe captus.*

villd, *voluntas. S.* pilla. A. **the will.**

vinatta, *amicitia. Sax.* pine, *dilectus.*

vind, *glomero*: **vatt**, *glomeravi.* Ang. **to wind.**

vindur, *curvus.*

vindur, *ventus.* G. ᚢᛁᚾᛞᚨᛋ. *S.* pind. A. **wind.**

vingan, *amicitia*, *favor.*

vinn, *laboro*: **vann**, *laboravi.* G. ᚢᛁᚾᚾᚨᚾ, *tolerare. S.* pinnan, *laborare.*

vinſæll, *amicitia pollens.*

vinskapur, *amicitia. Sax.* pineꝛcip, *fraternitas.* **ovinskapur**, *inimicitia.*

vinur, *amicus.*

virke, *vallum. S.* pepc, peopc. A. **a work**, vel **bullwork.**

vit, *ratio*, *ſcientia.* G ᚢᛁᛏᚨᚾ, *ſcire. S.* pitan. A. **I wot**, *ſcio*: pitt, **wit**, *ingenium.*

vitna, *teſtor*: **vitnade** in præt. G. ᚢᛖᛁᛏᚢᚱᚴᚨᚾ, *teſtari. S.* ᵹepita, *teſtis*: pitneſſe, ᵹepÿtniſ, *teſtimonium.* A. **witneſſe.**

vitnißburdur, *teſtimonium.*

vitur, *ſapiens. Sax.* pita. **vitur**/ **vitrare**/ **vitraſtur.**

vode, *periculum.*

vodve, *coxa.*

vogur, *fretum.*

Það voknar, *humeſcit.*

Það volnar, *incaleſcit*, v. vell.

vomb, *venter.* G. ᚢᚨᛗᛒᚨ. *S.* pamb. A. **womb.** *Scot.* **wamb.**

vomm, *nævus*, *dedecus. S.* pem, & pemme. A. **wem.**

von, *ſpes.*

vondur, *virga.* A. **a wand.**

vopn, *arma. Sax.* pæpen. Ang. **weapons.**

vopnadur, *armatus. Saxonicè* pæpned.

vor, *noſter & noſtra*: **vort**, *noſtrum.*

vor, *labrum.*

vor, *ver.*

Það voraz, *ver incipit.*

vorn, *defenſio*, *munitio.* v. ver.

vos, *poſtula.*

SPECIMEN Iſlandiæ *Hiſtoricum & magna ex parte Chronographicum*, per Arngrimum Jonam, *Iſlandum*, *Amſtelodami*, 1648.

Biildur, notat *Uncum quo in venæ ſectione Chirurgi utuntur.*

Blanda, eſt *ſerum lactis*, *à miſcendo*, *quòd non niſi aqua mixtum bibatur. A.* Bor. **to blend**, *miſcere.*

Hængur, ſic *piſcem marem* vocant.

Hogg, eſt *verber.* **Storhoggue**, *magna verbera infligens.*

Onundur, liom, *ſplendor*, *à venuſtate formæ.*

Knappe, *velox.*

Kikropp, *querno corpore præditus.*

Belgur, *uter*, *bulga.*

Mioffee, *gracilis.*

Ormerus, hin orve, i. e. *liberalis*, *munificus.*

Helga fel, *ſacer mons.*

Siup, audga, *prædives.*

Thranderus, nuðbeinn dictus, à *crurum gracilitate.*

Stenulfus, hin lagir, dictus à *ſtatura puſilla.*

Kialke, *maxilla.*

Quiia vel kuiia, eſt *ſtabulum æſtivum agnis mulgendis ſub dio deſtinatum.*

Skutull, *ſagitta.*

Ogiæffa, *infortunium.*

Snæffioll, *montes nivoſi.*

Huiith sky, *alba nubes.*

Fagra brecka, *amœnus clivus.*

Faer eru friidare, foſtre þo peir, skiæle ſig, *pauci ſunt, mi nutritie, qui ſi ringant faciem, formoſiores appareant.*

Skammhendigur, *qui curtum habet brachium.*
Thorderus, hræda, quasi dicas, *timor* vel *terror.*
Quærnbytur, *molam præmordens.*
Liot, *turpis.*
Gil, *montis cujusdam ruptura.*
Thorbrandus, orrekur, *quasi acriter impellens.*
Straffur, denotat *scriptionem.*
Beckur est *rivus & scamnum.*
Helgo, hin magre, *macilentus.*
Kroppe, *corpus vel cadaver.*
Thoralfus, hin starke, *fortis.*
Odinus, rotenn sive *calvaster.*
Thever aa, est *rivus qui vallem, non per longitudinem, sed qui è montibus ruens, eandem transversim interluit.*
Fiskelækur, *piscosus rivus.*
Lundur, *lucus.*
Ormerus, Toskubakur, à *portata tergo mantica* dictus est.
Gnupar, vocantur *altiora montium cacumina.*
Skard, est *ruptura, defectus, hiatus.*
Skratta fel, *mons dæmonum.*
Keianda dal, *silens vallis, vallis rivi sine murmure decurrentis.*
Thorkillus, hinn haffve, i. e. *procerus.*
Gunulfus, kreppa, i. e. *angustia.*
Hoka neff, *rostrum accipitris.*
Hialme, appellant Islandi *Boves capite albos, reliquo vero corpore conspiciendo, quovis colore simplici præter album.*
Thyckva-bæ *conferta habitatio.*
Digre, *crassus, corpulentus.*
Raffnerus, Haffnar-lykill, cognominatus est à *portu & clavi, quòd, cum insignis fuerit pirata, portum ubique commodum tamen inveniret & aperiret.*
Biorno, offlate, i. e. *ornatui deditus.* Idem etiam hin audar cognomen habuit, i. e. *opulentus.*
Audur, *vernacula, nomen est singulare collectivum, plurali defectivum: notat omnis generis opes & divitias.*
Kvolld, *vespera.*
Oarga, *animosus & audax, confidentia leonina præditus.* Leonem certe appellant *Islandi* þar red oarga, *quod metuere nesciat.*
Hliid, denotat *lætus, mentis cujusvis.*
Thornkillus, kernamule, *quasi os vel mentum hordeaceum.*
Breidbolstad, *latifundium.*
Olverus, Barna-kall, sic dictus *quia piraticam more sui seculi exercens, pueris & infantibus parceret, contra piratarum consuetudinem.*
Thorbernus, farlakappe, i. e. *Baronum pugil.*
Raffnerus, hinn-hermske, i. e. *stolidus.*
Hostmyrcur, *Autumnales tenebræ.*
Sleggia, *majus mallium.*
Aatfanes, *Cygnorum Isthmus.*
Hauka-dal, *accipitrum vallis.*
Kirckus, hinn raude, i. e. *rufus.*
Germundus, heliar-skinn, à *furvo colore dictus.*
Thorarinus, hrokur, i. e. *uncus.*
Hafurs-fell, *Hircorum mons.*
Thorgerus, stoskubakur, dictus à *gibbositate.*
Rutafiord, *sinus arietum.*
Kolsven, hinn rame, dictus à *robore.*
Gallite, *Suem marem & adultum*; Griis, *Suculum* exponimus.
Myvatn, *Stagnum majus in* Islandia, dictum à my & vatn, *propter muscas misere stagnum illud infestantes.*
Chetellus, pistill, à *tributis.*

GEORGII HICKESII

S. T. P.

DE ANTIQUÆ LITTERATURÆ SEPTENTRIONALIS UTILITATE,

SIVE

De Linguarum Veterum Septentrionalium Usu

DISSERTATIO EPISTOLARIS,

AD

Bartholomæum Showere,

EQUITEM AURATUM,

Non ita pridem Jurisconsultum apud *Anglos*, & Causarum Patronum Celeberrimum.

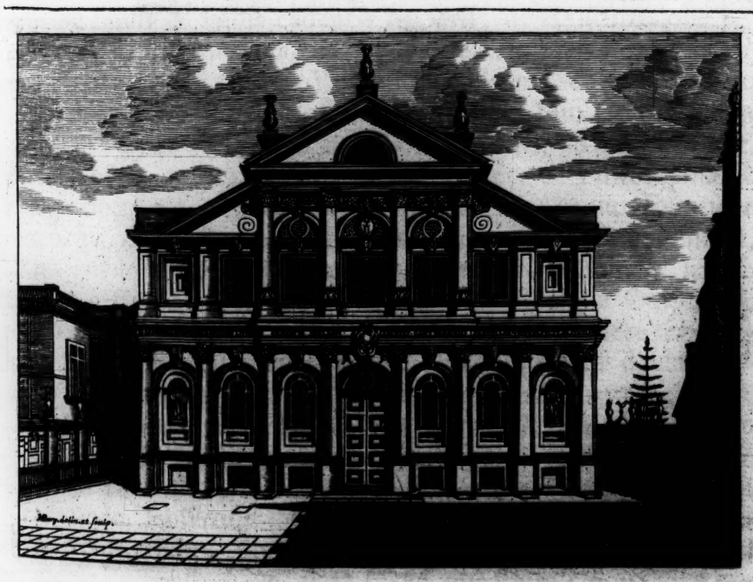

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

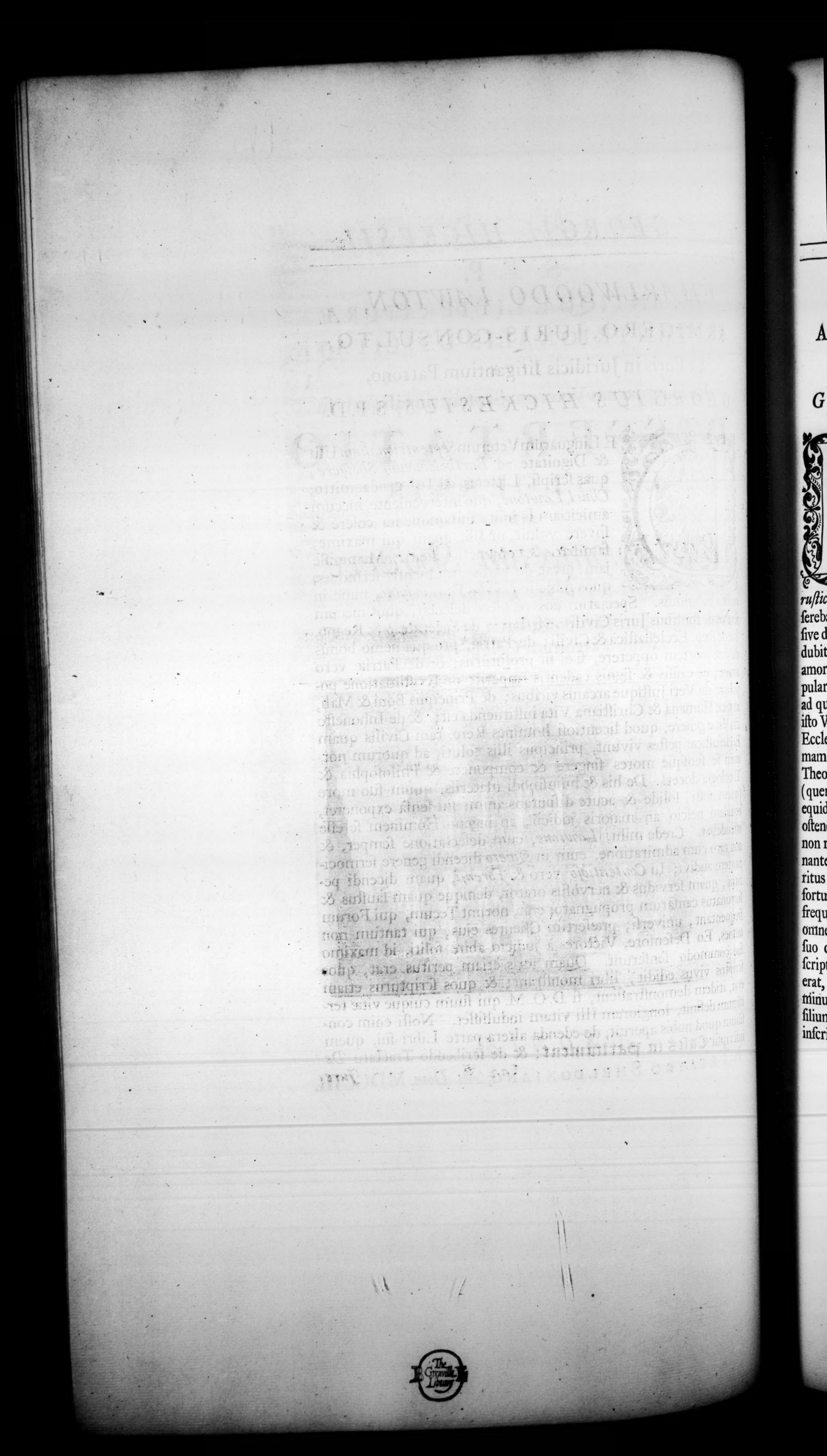

CHARLWOODO LAWTON,

ARMIGERO, JURIS-CONSULTO,

Et Foris in Juridicis litigantium Patrono,

GEORGIUS HICKESIUS, S.P.D.

DE Linguarum Veterum *Septentrionalium* Uſu & Dignitate ad *Bartholomæum Showere*, quas ſcripſi, Litteras, ad Te legendas mitto, *Charl. Lawtone*, quo interveniente, mecum amicitiam Is iniit, initamque ita colere & fovere voluit, ut Illi, quam qui maxime, familiaris & conjunctus eſſem. Meminiſſe jam juvat de variis argumentis ſermones, quos nunc in *prædio* Ejus *urbano*, nunc in *ruſtico* habuimus. Speciatim eos recolere delectat, quos mecum ferebat de fontibus Juris Civilis *Anglicani*; de Sacerdotio & Regno, ſive de Rep. Eccleſiaſtica & Civili; de Patria, pro qua nemo bonus dubitet mortem oppetere, ſi ei ſit profuturus; & de Patriæ vero amore; de cauſis & ſignis cadentis Imperii; de Exiſtimatione populari; de Veri Juſtique arcanis viribus; de Principiis Boni & Mali, ad quæ Humana & Chriſtiana Vita inſtituenda eſt; & de Inhoneſto iſto Vitæ genere, quod licentioſi homines Reip. tam Civilis quam Eccleſiaſticæ peſtes vivunt, principiis illis ſoluti, ad quorum normam ſe ſuoſque mores fingere & componere & Philoſophia & Theologia docet. De his & hujuſmodi materiis, quum ſuo more (quem noſti) ſolide & acute diſputans animi ſui ſenſa exponeret, equidem neſcio an majoris judicii, an ingenii Hominem ſe eſſe oſtendebat. Crede mihi, *Lawtone*, cum delectatione ſemper, & non raro cum admiratione, eum in *Quieto* dicendi genere ſermocinantem audivi; In *Contentioſo* vero & *Forenſi*, quam dicendi peritus, quam fervidus & nervoſus orator, denique quam fauſtus & fortunatus cauſarum propugnator erat, norunt Tecum, qui Forum frequentant, univerſi; præſertim Clientes ejus, qui tantum non omnes, Eo Defenſore, Victores à judicio abire ſoliti, id maximo ſuo commodo ſenſerunt. Quam juris etiam peritus erat, quos ſcriptos vivus edidit, libri monſtrant; & quos ſcripturus etiam erat, itidem demonſtraſſent, ſi D. O. M. qui ſuum cuique vitæ terminum definit, longiorem Illi vitam indulſiſſet. Noſti enim conſilium quod nobis aperuit, de edenda altera parte Libri ſui, quem inſcripſit **Cases in Parliament**; & de ſcribendo Tractatu *De*

Jure Criminali, quod Forenſes noſtri *Jus Coronæ* vocant. Ad quem quidem condendum tractatum, quæ opus eſſent, colligere cœperat, Defenſionum laboribus, & Senatoriis muneribus tandem (quod optabat) liberatus, id operis *Architectonica* manu auſpicaturus. Mitto dicere quam charus Amicis, & quam gratus Concivibus ſuis Exonienſibus erat, qui jam tertio, cum in extremis ageret, eum Procuratorem eligebant, qui in Senatu populi *Anglicani*, quem *Domum Comm.* nominamus, vices ſuas gereret. Quod Te attinet, *Lawtone*, ob eas rationes propter quas Ille Te, Tu Illum unice amaſti, nempe ob ingenium, morum ſuavitatem, honeſtatem vitæ, humanitatem cum beneficentia junctam, &, qui ſplendentium virtutum fere omnium parens eſt, divitiarum, quas maxime liberali manu non diſpenſavit dicam, ſed honeſtiſſime diſſipavit, contemptum vere *Chriſtianum*. Quapropter per *Showeri* noſtri ſemper chariſſimos Tibi manes, perque amicitiam quæ Tibi Illique communis fuit, oro Te, obſecroque, *Lawtone*, ut *Diſſertationem* hanc noſtram, qualis qualis eſt, non tamen ut noſtram, ſed ut Illius potius, æquo & benevolo animo accipias: ut illius, inquam; quia quemadmodum imago non amplius pingentis, ſed ejus, qui pingitur, eſſe dicitur; ſic ea Epiſtolarum & Epiſtolarium Librorum eſt natura, ut conſuetudine, quæ & in rep. literaria vim legis habet, non tam ſcribentium, quam eorum, ad quos ſcribuntur, eſſe habeantur. Præterea, Illo auctore, ſcripta eſt hæc *Diſſertatio*, ſiquidem ejus argumentis expugnatus, quibus id genus tractatum ſcribi oportere, Te audiente, contendebat, eam in me ſcribendam ſuſcepi. Quam jam prælo proditurum Omnibus qui civem in Eo bonum, & bonarum litterarum egregium fautorem ſibi patriæque ereptum dolent; Tibique imprimis, apud quem magnum Sui deſiderium reliquit, mærens dat, dicat, dedicatque Tuus *Georgius Hickeſius*. Vale.

Dabam Londini
xix. Cal. Jan. MDCCII.

IN-

INDICIUM
HUJUS
Dissertationis.

I. INTRODUCTIO, in qua Auctor declarat se in *Dissertatione* sua de *Linguarum Vett. Septentrionalium* usu, jucundum ab utili non secernere. Codices in lingua *Anglo-Saxonica* MSS. quid à Majoribus dictum, quid actum, quid doctum, quid constitutum; qui eorum mores, & consuetudines, quæ virtutes, quæ vitia; denique qui fuit apud eos *Reipub.* & *Ecclesiæ* status, ostendunt, pag. 1, 2.

II. Inchoat Auctor *Dissertationem* suam ab iis, quæ acta sunt apud *Anglo-Saxones* in *Comitiis* sive *Curiis Comitatuum*, utpote quæ primordia sunt, ex quibus jus nostrum *Civile*, & Consuetudines *Forenses* nascuntur. Commentarius sive *Recordum* Curiæ Comitatus *Herefordensis*, Saxonicè. pag. 2. idem Latinè versus. p. 3.

III. Undecim animadversiones in Acta *Curiæ* Com. *Herefordensis*. pag. 3. Regis negotia in *Comitiis Comm.* tractari, & geri solebant. Id amplius probatur ex *Causa*, quæ acta fuit *Saxonice* inter *Winsiædam* & *Leofwinum* in *Comitiis Com.* pag. 4, 5. Acta *Comitiorum* istorum Latinè versa, ubi *Dissertatio* in Margine de *Signis* & *Sigillis*, & nonnullæ chartæ Sax. Ecclesiæ *Exoniensis* fictitiæ esse evincuntur. pag. 5, 6, 7. Chartæ apud *Anglo-Saxones* bipartiri & tripartiri haud secus, ac apud nos membranarum INDENTURÆ per dimidiatos characteres majusculos solebant, pag. 8. ubi in Margine de *Forensi* nostro EXONIO, Anglicè **Essoin**. An *Brevia* originalia dari solebant è Curiis *Anglo-Saxonum*. pag. 8. Causæ apud *Anglo-Saxones* summariè & simplici modo agi solitæ. pag. 8.

IV. Mos erat apud *Anglo-Saxones* in libros qui in Cœnobiorum Bibliothecis asservati erant, tanquam in tabulas publicas, acta Curiarum *Comm.* referre; ut & emptiones, venditiones, donationes, *&c.* Id amplius probatur ex instrumento emptionis & venditionis contractæ inter *Leofwinum* & *Ædricum*, &c. pag. 9. ubi in margine de Feodo *Restricto*, seu conditionali, apud *Anglo-Saxones*. Instrumentum, sive emptionis contractus, quo *quidam* Se, & Suos à servitute redemit in Curia Urbis *Bathonensis*, è Bibl. *C. C. C. C.* descriptum. pag. 10. ubi sequuntur multa id genus alia *Saxonicè*. Donatio *Ealburgæ Saxonice*. pag. 10. Conventio *Eldredi Lisingesunii* cum *Wulfrico* Abbate, *Saxonicè*, *ibidem*.

Commentarius sive *Recordum* terrarum cujusdam *Gilebeardi*, *Saxonice*. *Ibid.* De celeberrimo codice Evangeliorum MS. Ecclesiæ *Lichfieldensis*, qui vulgo vocatur *Liber* S. *Ceadæ*: & de S. *Teliao*, *Landavensis Ecclesiæ* patrono. pag. 11, 12.

V. In membranis liturgicis contractus suos scribendi mos apud *Anglo-Saxones* fuit. pag. 12. id probatur ex *Manumissionibus servorum*, pro quibus redimendis contractum erat in publicis *Comitiis*, ut & *Curiis Urbium*, & *Hundredorum*. Quarum *Manumissionum* & *redemptionum* servorum formulæ multæ habentur notatu dignæ. pag. 13, 14, 15. inter quas notanda maxime est illa *Willelmi*, Episcopi Exoniensis, quæ ansam Auctori dedit exhibendi Chartam, ut putat, Commentitiam, Ecclesiæ *Exoniensis*, in quâ dicitur *S. Eadwardus* R. *Leofricum* Episcopum per dextrum brachium ducens, & *Eadgytha* ejus Regina per sinistrum, in novæ sedis Cathedra Episcopali illum constitisse. pag. 16, 17. in marg.

VI. *Recordum* Curiæ *Normanno-Saxonice*, quæ habita erat in *Exoniensi* Civitate, *Portreva Alwardo* præsidente. pag. 18. *Recordum* privilegii *Normanno-Sax.* quo *Osburnus Exoniensis* Episcopus indulsit monachis *S. Nicolai*, ut pulsarent Campanas ad horas suas die nocteque significandas. pag. 18. *Sodalitia* sive *Fraternitates*, quas Episcopus & Canonici *Exonienses*, cum aliis, piis Laicis, instituerunt ad conservandam charitatem & pietatem promovendam. pag. 18, 19. *Sodalitium* institutum à *Wulfstano* Episcopo *Wigorn.* cum Præfectis, & Fratribus VII Monasteriorum, quo stipulati sunt se Deo obedientes, & Regi fideles fore, & multa alia charitatis & pietatis officia se præstituros, *Saxonicè*, è Bibl. *C. C. C. C.* pag. 19, 20. *Sodalitium Cantabrigiæ* institutum; ubi refutatur *G. Somnerus*, qui in Dictionario suo *Anglo-Saxonico* transfert ꝑɀena ȝılo, **Gentlemen-hall**. pag. 20. *Sodalitium Exoniense*. pag. 21, 22. sequuntur *manumissiones* Servorum, & Servarum, in urbe *Bathonensi*, cum conventione inter Priorem & monachos *Bathonenses*, & quendam *Sæwium*, & uxorem ejus *Theodgifam* de domo & terris eorum. pag. 22, 23. Auctor rationes dicit, propter quas tot *Manumissiones* Servorum ex

vetuſtis MSS. deſcripſit. pag. 23. ubi rationes etiam declarat, quibus inductus nomina teſtium & fere ſemper cognomina omnia, quæ actis ſubſcripta cernuntur, tam diligenter deſcripſit. ubi etiam diſſertatiuncula de cognominibus, quæ in gentilia ſunt converſa, & de tempore in quo primum prænominibus addi cœperunt pag. 23, 24, 25, 26, 27, 28. ubi in margine nonnulla *Anglo-Saxonice* è MS. quodam Bibl. *Cottonianæ* proferuntur, quæ prima facie probare videntur nomina gentilia apud *Anglo-Saxones*, in uſu fuiſſe, quod tamen non reipſa probant.

VII. Duo Inſtrumenta *Saxonice*, quæ demonſtrant ea perfectam & pleniſſimam firmitatem habuiſſe apud *Anglo-Saxones*, quæ in Curiis acta & teſtata erant. pag. 29.

VIII. De *Curiæ Comitatus* dignitate, amplitudine, & auctoritate apud *Anglo-Saxones* & *Anglo-Normannos*. pag. 30. *Willelmus* I. *Anglicum* regnum bello conquiſivit. pag. 31. in marg. & 32. in marg. Placitum apud *Pinendenam*. *Placitum* in *Com. Cantwarenſis* Curia inter *Roffenſem* Epiſcopum, & *vicecomitem*. pag. 31, 32, 33.

IX. Incipit Diſſertatio de *Cauſarum Duodecimvirali judicio*, & ejus origine. pag. 33. Mos iſte audiendi & finiendi cauſas non erat in uſu apud *Anglo Saxones*. p. 33. reſpondetur illorum objectionibus, qui ſecus ſentiunt. pag. 34. per Duodecim Viros juratos judicandi ratio non ſtatim obtinuit, ac incepta eſt apud *Anglo-Normannos*. pag. 35, 36. Inſtituta tandem erat ab *Henrico* II. ad tollendam impiam per DUELLUM cauſas terminandi conſuetudinem. ibid. Ejus origo è *Scania*, unde *Nortmanni*, qui eam in *Angliam* induxerunt. pag. 37, 38, 39, 40, 41. Reſpondetur Juriſperitorum Argumentis, qui eam ab *Anglo-Saxonibus* petendam contendunt. pag. 42, 43, 44, 45, 46. de Curiæ *Cancellariæ*, & *Reſcriptorum Forenſium*, quæ *Brevia originalia* dicuntur, origine apud *Anglo-Normannos*. pag. 46, 47, 48, 49, 50.

X. *De Re Teſtamentariâ Anglo-Saxonum*. pag. 50. *Byrhtrici* & *Ælfswithæ* uxoris ejus *Teſtamentum*, *Saxonice* & *Latine*. pag. 51, 52. ubi in *nota* ad verbum *Regina*, multa de *Anglo-Saxonico* Hlaꝺꝺia, in quibus defenditur R. *Bradeius*, qui verba *W. Malmsburienſis*, *Si tam* (Matildam) *in Dominam reciperet*, Anglice reddidit, **If he would receive her as Queen.** Teſtamentum *Wulfari*, *Saxonice*. p. 54. ubi in marg. oſtenditur, *Anglo-Saxones* ſervorum & ſervarum *prædialium* nomina mandaſſe literis, ut bonorum ſuorum partem, quæ cum prædiis legare fas eſſet. *Badanothi Beoltingi* teſtamentum Saxonice. pag. 54. *Abbæ* vicecomitis Teſtamentum, *Saxonice*, qui terras ſuas Relictæ ſuæ fruendas dedit, dum Vidua manens à ſecundis nuptiis abſtineret. pag. 55. permiſſum erat marito & uxori, ut conjunctim Teſtamentum facerent apud *Anglo-Saxones*. pag. 56. Lex nulla *Anglo-Saxonum* requirebat, ut Annus, quo teſtamenta facta erant, à tabellionibus notaretur. pag. 56. Tempus, ex quo *Teſtamentorum* uſus apud eos receptus erat. ibid. Quis apud eos legitimus Teſtium numerus, quibus coram Teſtatore uno eodemque tempore ſubſcribentibus & conſignantibus Teſtamentum erat jure factum. pag. 56, 57. Auctoris ea de re ſententia, ubi probat teſtium numerum eum fuiſſe, quem *Jus Civile Romanum* ſtatuit, ita tamen ut in extrema vitæ lucta agens, uno adhibito, eoque gravi, & optimæ fidei teſte, recte teſtaretur. pag. 57. Id probatur ex MS. Narratione Teſtamenti cujuſdam *Ælfegi*, qui moribundus teſtamentum ſuum fecit, ſingulari Teſte adhibito, *S. Dunſtano* Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, quod in lite de eo mota, *Comitatu Curiæ* nihilominus jure factum eſſe videbatur. ibid. Apud *Anglo-Saxones*, quemadmodum apud *Romanos*, quis unum Teſtamentum pluribus Codicibus conficere potuit. ibid. non apud eos mos erat inſtituendi hæredes fideicommiſſarios, quos Practici EXECUTORES vocant: id et eo veniſſe Auctor putat, quod CURIA pro hærede gereret, vel ſaltem aliquem è Legatariis loco hæredis fideicommiſſarii conſtitueret, cui Bonorum poſſeſſionem dabat, ut ea quæ relinqueret, & quibus reliquerat, Teſtator ſecundum Teſtamenti tenorem reſtitueret. pag. 57, 58. Hoc ut credat, facit narratio MS. de Teſtamento *Ælfegi* compoſita, in qua graviter taxatur *Leofsunius* quidam, qui ducta *Ælfegi* Relicta, & teſtamentum ejus, ut non jure factum, cauſans, terras occupabat BUTAN WITENA DOME, *ſine conſilio & judicio ſapientum*. pag. 57, 58. ubi multa, de poteſtate quam in cauſis teſtamentariis habuit Curia Com. apud *Anglo-Saxones*. Quomodo ab *Anglo-Normannis* de rebus & cauſis Teſtamentariis jus comparatum eſt, Civili & Eccleſiaſtico foro diviſis. pag. 58. Quomodo Auctor credit jus iſtud ſe prius habuiſſe, quàm diviſa fora erant. ibid. ſequitur narratio de Teſtamento *Ælfegi*, & controverſia de eo mota è textu *Roffenſi*, *Saxonice* & *Latine*, in qua traditur S. *Dunſtanum* mille Sacramentalium juramentis honeſtatum, non victorem tantum, ſed triumphatorem maximum ex litis iſtius judicio diſceſſiſſe. pag. 58, 59, 60. *Wulfſigus* presbyter Curiæ præpoſitus erat, cum in controverſia iſta juramento ſe adigeret *Dunſtanus*. ibid. Jurans S. *Dunſtanus* Codicem SS. Canonum in altera manu tenebat; Qui forte ille Codex MS. Canonum eſt, cui in Bibliotheca Bodleyana jam nunc extanti vetuſta manu in dorſo inſcribitur CODEX S. DUNSTANI. pag. 60. Codicem SS. Canonum, ut officii ſui inſigne, in Curiis præſto habebat Epiſcopus apud *Anglo-Saxones*. ibid. Codice iſto, & Canonibus ipſis nihil ſanctius populo *Anglo-Saxonico*, apud quem in publicis regni Comitiis nihil unquam contra Canones Eccleſiæ ſtatutum erat. ibid. Teſtatorum apud *Anglo-Saxones* aliis Conſenſus Regius, quo Teſtamenta ſua rata habita eſſent, impetrandus erat; aliis non. pag. 60, 61. Unde hujus diſcriminis ratio petenda eſt. ibid. Ubi de beneficiis, ſive terris beneficiariis, & feudalibus, apud *Anglo Saxones*. Teſtamentum *Ælfrici* Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, *Saxonice* & *Latine*. pag. 62. Ubi oſtenditur in mar-

gine

gine navium habendarum facultatem, & ab omni Vectigali, vel portorio ſolvendo immunita-
tem Archiepiſcopis Cantwarenſis olim, & Epiſcopis Roffenſis Eccleſiæ indulgere ſolitos eſſe
RR. *Anglo-Saxonum*. De *re Teſtamentaria* Anglo-Saxonum deſideratur juſtum volumen. Id
nonniſi à literarum *Anglo-Saxonicarum* peritiſſimo accurate ſcribendum eſſe, quod quidem quam
utilis reipub. literariæ Linguarum Vett. *Septentrionalium* eſt ſcientia, manifeſte docet. pag. 63.
XI. Deſideratur etiam de Donationibus *Anglo-Saxonum* juſtus tractatus, pag. 63. Quo autem
ordine, & qua diligentia ſcribendus eſt hujuſmodi tractatus, oſtendit Auctor. In eo ſcribendo
nihil quis præclari præſtare poteſt, niſi literaturæ *Anglo-Saxonicæ* qui ſcientiſſimus eſt. Taliſ
tractatus, opus ſingulare eſſe poteſt, vel pars Prolegomenon, quæ Chartulario *Anglo-Saxonico*,
& *Normanno-Saxonico* præmittenda ſunt. Chartularium *Anglo-Saxonicum* & *Normanno Saxoni-*
cum, & Regios ſumptus & Collectorem in literis *Septentrionalibus* verſatiſſimum poſtulat.
Huic quæ evolvenda ſunt, & quæ ab eo præmittenda in ampliſſima talis operis præfatione
oſtendit Auctor. De generibus Chartarum, quæ primo dividuntur in *Autographas* & *Apo-*
graphas. De veterum *Manuum* diſcrimine & *Manuum* diſtinguendarum peritia. Chartæ ve-
teres, quas Auctor ex Manibus, quibus exaratæ ſunt, falſas eſſe, ſtatim ac eas inſpexit, cogno-
ſcebat. Chartarum aliæ in Majuſculis, aliæ in Minuſculis, aliæ autem in Intermediis qui-
buſdam literis à majuſculis declinantibus exarantur. Exempla earum, quæ in Majuſculis ſcriptæ,
rariores ſunt. In Majuſculis tum ſcribi ſolebant Chartæ, cum in iis Codices ſcribi ſolebant
apud *Anglo-Saxones*, in quibus Inſtrumentis fori, vel Diplomatis ſcribendis, nulla ante S. *Ead-*
wardi II. tempora, qui innovator fuit, propria unquam Scriptura fuit. Exemplum Chartæ,
quæ in Intermediis litteris ſcripta eſt. De ſermonibus & eorum dialectis, in quibus Chartæ
apud *Anglo-Saxones* ſcribebantur. In legendis Chartis etiam animadvertendum eſt, an voces,
& phrales, quæ in iis occurrunt, iſtorum temporum fuerunt, in quibus ſcriptæ eſſe dicun-
tur. Nonnullæ Chartæ quum autographæ, tum apographæ, per voces ſuas & phraſes, fal-
ſitatis evictæ. Modus conficiendi Chartas apud *Anglo-Saxones*. An Chartæ apud eos *Non-*
traditæ perfectum robur habebant? Sine *Inſinuatione* etiam Chartæ apud eos valebant. Qui-
bus tamen nihil antiquius, quam in Monaſteriorum libris ſacris, tanquam in tabulis publicis,
eas Inſinuare. Modus ille communis conficiendi Chartas ſuprà memoratas non adeo obtinuit,
quin ab eo aliquando receſſum erat. Signa, quæ Chartis præponi apud *Anglo-Saxones* ſole-
bant. De differentia, quæ eſt inter *Crucis* ſigna, quæ *Angli* ante *Conquæſtum*, & poſt *Con-*
quæſtum Anglo-Normanni facere ſolebant. Tres tabulæ rem iſtam elucidantes. Sigillorum
appendentium ante S. *Eadwardi* II tempora nullus *Anglo-Saxonibus* uſus. Ubi de *Monogram-*
matis, & eorum uſu in Signandis literis *Patentibus*. Iis uſus eſt aliquando *Willelmus* I. Char-
tas tam Saxonico more ſignis Crucis factis, quam *Normannico*, ſigillo appendente, confirman-
di mos erat apud *Anglo-Normannos*. Non adeo tamen obtinuit ille mos, quin ab eo, quoad
multa, receſſum eſſet, quod Chartæ multæ oſtendunt. Secunda differentia inter factionem
Chartarum *Anglo-Saxonicam*, & *Anglo-Normannicam*, quæ ex Chartis etiam citatis conſtat.
Mos erat *Anglo-Saxonibus* unam eandemque Chartam in pluribus tabulis, ſive exemplaribus
conficere. Id pluribus exemplis monſtratur. *Willelmus* I. etſi in Chartis conficiendis inno-
vator, nonnullas tamen, *Saxonico* ritu, abſque ſigillo adpendente confecit. Id Chartæ Ec-
cleſiæ *Exonienſis* exemplo docetur. Quæ graviter à Chartarum ſtudioſo exploranda ſunt, ut
Veras à Fictis diſtinguat. De tempore, in quo Chartæ ab *Anglo-Saxonibus* primum factæ ſunt.
De Æris, quibus in *Anglo-Saxonum* donationibus tempora deſignari ſolebant. In ſeptimo
ſeculo annus incarn. Chriſti, ſed ſæpius annus Indictionis ſolus ad deſignanda Chartarum tem-
pora, uſurpatus erat. Octavo ſæculo haud multum progreſſo ad annum *Indictionis* annus *Chriſti*
incarnati ante *Caroli* Magni tempora in deſignandis Chartarum temporibus frequentiſſime ac-
ceſſit. Originalis *Commentarius*, ſive *Recordum* eorum, quæ acta ſunt in Synodo Pan-An-
glicâ, quæ *Cloveshouſi* in Regno *Merciorum* convenit, *Saxonice*. In qua Synodo Rex, Alder-
mannus, & Sapientes cum Clero conſederunt. In notandis Chartarum temporibus ad annum
Indictionis & Chriſti, acceſſit etiam non raro annus Regni. Quinetiam quemadmodum tem-
pus, ſic etiam locum non raro notarunt *Anglo-Saxones*, in quo Chartas conficiebant. Tempus
confectæ Chartæ aliquando in principio, ſæpiſſime in medio, nonnunquam etiam, ſed rariſſi-
me, in Chartæ fine notatur. Chartæ *Anglo-Saxonum* nominibus confectæ, quæ rubris aureiſ-
ve literis, aut rubris aureiſve Crucis ſignis ſplendent, falſitatis ſuſpiciendæ ſemper ſunt. Id
multis exemplis docetur. à pag. 63, ad pag. 83.
XII. De generibus Donationum apud *Anglo-Saxones*. pag. 83. Donationes ſunt vel *ſine Scriptis*
ſive *Verbales*, vel *cum Scriptis* ſive *Codicillares*. Utræque ſunt vel Simplices, vel Solennes.
Præterea Donationes reſpectu donorum ſunt vel rerum *Mobilium*, vel *Immobilium*. Quid ad
perficiendas rerum mobilium Donationes requiſitum erat. Prædia & quæ ad prædiorum ex-
emplum dabantur apud *Anglo-Saxones* quemadmodum *cum Scriptis*, ſic *ſine Scriptis* ſolenni
more conferri ſolebant. Id probatur exemplis. Donationes etiam per ſcripturam ritibus ma-
xime ſolennibus non raro celebrari ſolebant apud *Anglo-Saxones*. Id probatur exemplis. Do-
nantes ad Eccleſias profecti non raro Chartas ſuas ſolenni more ſuper altaria ponebant. *Ra-*
nulphus Dunelmenſis Epiſcopus Annulum cum Charta ſuper altare ponebat. Ubi in margine
de *Inveſtitura* dicta Eccleſiarum per Annulum & Baculum. De *Ceſpitis* traditione ſolenni

apud *Anglo-Saxones*. Donationes ſine ea perfectæ apud illos fuerunt. Ab ea ortus videtur ſolennis ille ritus *Anglo-Normannorum*, quem Forenſes noſtri vocant **Livery and Seizin**, ſine quo terrarum Venditio & Emptio inſtrumentalis, vel pretio numerato, olim non conſtabat. Donationes *Anglo-Saxonum* ſcriptis confectæ conſiderantur quoad jus, quod donans donatario in prœdiis conferebat. Quot Chartulario *Anglo-Saxonico* & *Nortmanno-Saxonico* poſtponenda cenſet auctor. Chartæ R. *Eadgari* de OSWALDESLAWE examinatio & cenſura. à pag. 83, ad pag. 87.

XIII. Legum *Saxonicarum* deſideratur editio nova prioribus auctior & emendatior, quæ à nemine niſi à *Saxonicæ* Linguæ & antiquitatis peritiſſimo expectanda eſt. Quæ in nova Legum iſtarum editione præſtanda ſunt. Leges *Saxonicæ Æthelberhti* I. *Hlotharii*, & *Eadrici*, regum *Cantiæ* cum Verſione *Latina Joh. de Laet*, Antwerpenſis, in locis nonnullis ab Auctore emendatâ, qui rationes dicit, quibus inductus leges illas antea non editas in libro ſuo edendas exiſtimat. à pag. 87, ad pag. 98.

XIV. Deſideratur *Homilarium Saxonicum*, ſeu *homiliarum Saxonicarum* ſelectior Sylloge. Quid in eo opere præſtandum auctor cenſet. Id autem nemo niſi Linguæ, & hiſtoriæ *Anglo-Saxonicæ* peritus literario orbi dare poteſt. Sermo *Lupi* Epiſcopi in die ſolenni indicti jejunii ad populum habitus, *Saxonice*, cum *Dani Angliam* terra marique maxime affligerent. Rationes dicit Auctor propter quas ſermonem iſtum Latine verſum edendum in libro ſuo putat. à pag. 98, ad pag. 108.

XV. Deſideratur liber, qui CENTO SAXONICVS inſcribi poteſt, in quo fragmenta multa *Saxonica*, incertorum auctorum opuſcula varia, rerumque deſcriptiones collectæ edi debent, ne æternis tenebris damnentur. Id genus nonnulla pretioſa fragmenta ab auctore deſcripta *Specimina* nomine imprimuntur. In hoc Capitulo de *Nummorum Saxonicorum* generibus, ut de *Stica*, de *Helfingo*, de *Peningo*, de *Sceatta*, de *Thrimſa*, de *Scyllingo*, de *Mancuſſa* vel *Marca*, de *Ora*, & de *Punda* Diſſertatum eſt. *Juramentorum* formulæ ſolennes apud *Anglo-Saxones*. perſonarum jurantium æſtimatio. de finibus intra quos *Pax Palatina* ſancte ſervanda erat. Hiſtoriola Cauſæ, quæ determinata erat in Curia Publica per *Eadgarum* R. in tribunali ſedentem. Ratio propter quam Auctor iſtius cauſæ determinationem exhibuit. De Sanctis in *Anglia* Sepultis, *Saxonice*. cum verſione *Latina*, à pag. 108, ad pag. 121.

XVI. Literaturæ & Antiquitatis *Saxonicæ* utilitas ex eo oſtenditur, quod nemo, niſi qui illis inſtructus, *Britanniæ Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ* Topographiam, quam literatus Orbis maxime deſiderat, publico dare poteſt. Quid per topographiam iſtam intelligit Auctor. Quo in libro, & quo ordine regiones, provincias, urbes, *&c.* quæ in *Saxonum* aut *Danorum* imperio, ſive in *Anglia*, ſive in *Scotia* ſitæ erant, deſcribendas cenſet, & quid in opere iſto Topographico præſtandum à Linguæ *Saxonicæ* perito proponit. pag. 121, 122.

XVII. Danda doctis viris eſt opera, ut *Arctoi* Orbis Linguas omnes antiquas intelligant. Iis omnibus ſcriptos eſſe libros auctor oſtendit, qui illorum operam compenſabit. *Holmari* R. *Biarmlandiæ* hiſtoria, *Runice*. à pag. 123, ad pag. 148.

XVIII. Linguarum Veterum *Septentrionalium* Scientiam non tantum utilem ſed quodammodo neceſſariam oſtendit auctor ex erroribus, quibus lapſi ſunt præſtantiſſimi Viri, Lexico-graphi, Gloſſo-graphi, & Archæologi, qui Linguarum iſtarum aut nullos, aut non omnes intellexerunt; aut ſi aliquam forte intellexerint, ejus tamen perfectam ſcientiam non adepti ſunt. *ibid.*

De *F. Junii* F. F. Linguæ *Anglicanæ* Etymologico. doctiſſimi cujuſdam *Sueci* de eo judicium. quæ in eo deſiderantur. *Anglis* omnibus, Scotiſque, qui aut Vetuſtos ſuos ſcriptores, aut ſermonis ſui provinciales Dialectos recte ſcire velint, Linguarum Veterum Septentrionis ſcientiam Auctor oſtendit eſſe neceſſariam. pag. 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155.

XIX. Illarum notitia illi neceſſaria eſt, qui unius alicujus earum gloſſarium recte velit ſcribere, ut & illi, qui Borealium gentium Nomina Propria recte velit explicare. Quid docti in hac re tentarunt. *Gothici* etiam Orbis doctis viris neceſſaria eſt illarum linguarum ſcientia, quotquot de patriæ ſuæ ſermonum hodiernorum origine & progreſſu recte velint ſcribere, aut penitiores eorundem receſſus perſcrutari. Neceſſaria etiam iis eſt illarum ſcientia, qui patriarum linguarum grammaticas *ratiocinativas*, vel *ſcientificas* (detur verbo venia) ſcribere velint; & utilis omnibus, qui accuratiſſimam, quæ acquiri poteſt, multarum aliarum linguarum ſcientiam adipiſci cupiunt. pag. 157, 158.

XX. Linguis Vetuſtis *Septentrionis* qui eruditus eſt, bonos quoſdam auctores præſertim hiſtoricos, qui de *Gothorum* Origine rebuſque geſtis ſcripſerunt, majori non tantum cum delectatione, ſed uberiori etiam cum fructu lecturus eſt. Iis etiam, qui eas intelligunt, non adeo neceſſe erit Lexica & Gloſſaria *Latino-Barbara* verſare. Diſſertationem claudunt *Andreæ Fontaini* Equitis aurati numiſmata *Saxonica*. pag. 158, 159.

BARTHOLOMÆO SHOWER,

GEORGIUS HICKESIUS

S. P. D.

UM ante ſeſquiannum, Clariſſime SHOWERE, *Grammaticæ* noſtras *inſtitutiones* recudendi conſilium Tibi omne meum exponerem, & tecum deinde complures horas, nullis in aliis, niſi de literatura *Septentrionali*, ſermonibus verſatus ſim, multis argumentis contendebas de linguarum veterum *Septentrionalium* dignitate & uſu *diſſertationem*, ſaltem *diſſertatiunculam* aliquam, me oportere ſcribere, qua, è doctorum numero qui venerabilem antiquitatem colerent, ad earum ſtudium accenderentur. Immo etiam continuis verbis iterum iterumque rogaſti, ne id facere prætermitterem, quod non modo honos *Grammatici* noſtri operis, ſed *auctoris* exiſtimatio poſtulare videbatur. Ego auctoritate tua graviſſima motus, id me facturum non tardavi promittere, tum quod maxime mihi faciendum exiſtimabas, tum etiam quod factum cum eſſet, tibi pergratum fore perſpiciebam, tum denique, ut tibi morem gerendo non tantum oſtenderem quanti ſemper apud me ponderis eſt judicium tuum; ſed ut meum ſtudium erga Te, & officium, quod tibi cognitum eſſe ſpero, & magnitudinem tuorum erga me meritorum, publice declararem. Præterea id operis, etſi laboris & moleſtiæ pleni, ſub tuis libentius auſpiciis moliri volui, quòd alii à me, ut idem facerem, petierunt, quum *noſtrates*, tum *exteri* ſummæ eruditionis viri, qui ad ſuam utilitatem *Græcis* & *Latinis Gothica* & *Saxonica* conjungere volentes, illi *Cimbricos* veteres & *Franco-Theotiſcos* Codd. hi *Anglo-Saxonicos*, quibus ſe exercerent, integros ad *Theſauri* noſtri finem, ut appendicis nomine adderem, non tantum plurimis verbis ſcribentes rogaverunt, ſed crebris etiam nuntiis, ut quod petierant, impetrarent, vehementer ſe expectare, ut intelligerem, fecerunt. Quamobrem cum *artibus* veteres linguas nihilo magis ornari, aut uſum earum oſtendi, quam codicibus editis poſſe conſtat, noſtri eſſe cenſeo quod explicitis illi verbis, Tu implicitis rogaſti, uno eodemque opere dare, propterea quod non diverſum ſed unum idemque ambo poſtulâſtis, tametſi non iiſdem verbis; illi nempe qui MSS. tractatus in ſuum uſum è tenebris in lucem, me obſtetricante, miſſos deſiderant; & Tu qui diſſertationem de earundam linguarum uſu & dignitate requiris, quæ abſque publicatis MSS. pro merito ſuo non poſſunt ſatis declarari.

Hoc igitur, quicquid erit operis, tibi cum illis commune aggreſſurus, duo præcipue, VIR mihi ſemper colende, habeo in optatis; Primum, ut Deus Opt. Max. quod, te auctore, ſuſcepimus, adprobet & fortunet, vireſque quum animi tum corporis, quibus illud tandem ad finem feliciter perducam, pro infinita ſua bonitate largiatur; deinde ut Te nihil non, quod ſcripturus ſum, delectet, tametſi ea non poſſum eloquentia ſcribere, qua Tu cauſas coram tribunalibus tam in foro, quam in utroque Senatu, agis: Tu, cui quidem vel nondum *quadragenario*, ſi idem apud

nos in usu mos esset, ob partas in contentione forensi qui erat apud Romanos olim ob reportatas bello victorias, dici vix posset, quot decernendi essent triumphi, vel quoties imperator esset appellandus. Quinetiam non minus scribendo, quam dicendo eloquentia illa tua divina nota & illustris est. Etenim vernaculo sermone scripsisti libros, qui mirificè omnibus placent, & laudi suo auctori sempiternæ erunt, præsertim quem togatis plaudentibus in forensi dicendi genere nuper [a]edidisti, ille de litibus & controversiis coram supremi Senatus tribunali disceptatis, & in eo judicatis, in quibus quidem in librum texendis tam pura, propria & suavi oratione adeo famam tuam, & dignitatem amplificasti, ut Tibi ad eloquentiæ gloriam nihil addi posse videatur.

Hæc apud Te, Ornatissime vir, præfanda, mihi duxi, ne te dignam tuæve similem orationem expectares in hac dissertatione, quam, ut ad Te scriberem in Epistolâ, quamprimum de eâ scribenda inter nos conveniret, Tu qui rogatus, nihil mihi negare soles, cum eam scribendi conditionem interponerem, permittere non gravatus es. At vero quamvis mihi aliqua sive dicendi, sive scribendi foret, quam nullam esse scio, facultas, haud ullus plane in his, quæ mihi tradenda sunt, ei locus esse potest. Nam *grammaticalia*, nam intacta, nam inculta, quæ ut barbara delicatuli nostri in fastidio habent, & tardum, ipsis judicibus, ingenium requirunt, mihi scribenda sunt. Quinimo in epistolarum eo genere mihi scribendum est, cui, ut *Tullius* Tuus docet, non ultra plebeium sermonem est assurgendum. Quapropter si Tu es, summus qui sis tum in dicendo, tum in scribendo orator, quæ neque per meum ornari queunt ingenium, neque suâ naturâ ornanda sunt, quo tamen animo ornate & non vulgari dicendi genere scripta amplecteris, voles accipere, eo candore tuo, & humanitate, quàm musis nostris *Septentrionalibus*, imò quàm nobis sis amicus, testificaberis, meamque tibi existimationem charissimam esse, facies ut exteri pariter ac nostri sciant.

Præterea cum in hoc libro imprimis laborandum sit, ut ea scribam, quæ bonarum literarum studiosos inducant, ut linguis antiquis *Septentrionalibus* cum maximo suo commodo, haud secus ac *Latinæ* & *Græcæ* operam gnaviter dent; id quoque præmittendum existimo, me à jucundo utile non secernere, sed quod vere doctos & sapientes cognitum delectet, iisque *jucundum* sit, id etiam omne iis *utile* existimamus, propterea quod animi delectatio magnum doctrinæ beneficium est, opibus, honoribus & istiusmodi vitæ commodis æquiparandum saltem, si non longe anteponendum.

Te certè, qui Tui *Ciceronis* æmulus, jurisprudentiæ & eloquentiæ studium cum illo Philosophiæ cohonestas, & quem aliter in multis ac vulgus non hominum tantum, sed doctorum sapientia docuit sentire: Te certe, inquam, in hac re mecum idem sentire scio. Etenim nihil tibi dulcius, nisi miseros cives vafris & nequam hominibus oppressos coram tribunalibus defendere, quàm, siquando otii quid nactus fueris, bonos libros pervolvere. Imo non raro latebras & secessus quæris, in quibus ab hominum frequentia remotus libris Te totum dedas, quorum delectum quotidie facis, & è quibus nulli tibi magis in deliciis sunt, quam qui de rebus, quæ ad majorum tempora spectant, tractant; & ex eis, quid ab iis dictum, quid actum, quid doctum, quid constitutum, qui fuerunt eorum mores & consuetudines, quæ virtutes, quæ vitia denique, qui fuit apud eos Reip. & Ecclesiæ status, optime potes cognoscere. Quocirca, Cl. Showell, cùm MSS. codices, è quibus linguarum veterum *Septentrionalium* usum & commoditatem notum, si non illustrem, facere velim, id genus sint, dissertationem hanc nostram, cujus magna pars sunt, non tibi solum, sed omnibus *arctoarum antiquitatum* cultoribus voluptati fore magna mihi spes est.

Ab *Anglo-Saxonibus* igitur inchoans, à quibus *Anglo* inchoandum est, ea in fronte colloco, quæ tibi juris peritissimo, & primordiorum juris indagatori summo non possunt non esse grata, utpote quæ ipsa primordia sunt, vel primordiis proxima, ex quibus jus nostrum civile, & consuetudines *forenses* nascuntur.

Inter hæc autem merito primum locum vendicat causæ sive litis cujusdam in comitiis seu curia comitatus *Herefordensis* auditæ, disceptatæ & determinatæ, & deinde in tabulas publicas relatæ apographum *Saxonicum* recenti manu, non sine mendis plurimis, & lacunis descriptum; cui, ut medicam manum adhiberem, rogavit, cum propter summum ingenium ejus, summamque doctrinam, tum propter modestiam singularem honorificè semper appellandus *Robertus Harleyus* noster, qui, exemplari eheu perdito, mecum transcriptum communicare voluit, quod in his verbis scriptum legitur.

Dep ꝼpuꝛelaꝺ on ðyꝛꝛum ȝeꝛꝛıꝛe ꝑ an ꝼcıꝑ-ȝemot ꝛæꝛ æꝛ [b]Æȝelnoðeꝛ-ꝛtane be Cauteꝛ ðæȝe Lınȝeꝛ. Dæꝑ ꝛæꝛ on [c]Æðelꝛtan ꝺ. ȝ Ranıȝ Ealꝺopman. ȝ Eꝺpıne þæꝛ ealꝺopmanneꝛ. ȝ Leoꝛꝛıne ſulꝛıȝeꝛ ꝛunu. ȝ Ðupcıl ꝺꝑta. ȝ Toꝛıȝ Ꝑpuꝺa com þæꝑ on þæꝛ Lınȝeꝛ æꝑenꝺe. ȝ þæꝑ æꝛ Bꝛynnıȝ ꝼcıꝑ-ȝepeꝛa. ȝ Æȝelpeaꝛꝺ æꝛ [d]Fpome. ȝ Leoꝛ-pıne æꝛ Fpome. ȝ Loꝺꝛıc æꝛ [c]ꝺtoce ȝ ealle ꝺa þeȝnaꝛ on Depeꝛoꝛꝺ-ꝼcıpe. Ða com þæꝑ ꝑapende to ꝺam

---

a Libri titulus hic est: **Cases in Parliament resolved and adjudged upon Petitions and Writs of Errour.** fol. **London.** MDCXCVIII *b* Nunc **Aylston** & **Aylton.** *c* Hic fuit Episcopus XXV *Herefordensis.* *d* Quinque hujus nominis vici sunt in pago *Hereford.* omnes ut videtur à cognomine fluvio sic vocati: nempe Biꝛꝺ-Fpome i. e. **Bishops-frome.** Canfrome i. e. **Canons-frome, Castle-frome, Little-frome,** & qui viculus est, **Frome** simpliciter vocatus. *e* Quatuor hujus nominis vici sunt in Com. *Hereford.* **Stoke-Idy, Stoke-Lacy, Stoke-bliss, Stoke-prior,** quorum primus jam dominus est *Paulus Foley* armiger, inferioris Senatus quem *domum communium* vocant, non ita pridem bis Prolocutor.

ȝemoꝛ-

ȝemote Eoꝑne Enneapner ſunu. ⁊ ſꝑæc þæꝑ on hiꝛ aȝene modoꝛ æꝛtep ſumon dæle Landeꝛ. þ pæꝛ Peolintun. ⁊ [f] Lỹndeꝛleah. Da acꝛode þe biꝛceop. hꝑa ſceolde and-ſpeꝑian ſoꝛ hiꝛ modoꝛ:· Da and-ſpeoꝛode Dunċil Þꝑita. ⁊ ſæde þ he ſceolde. ȝif he þa talu cuðe. þa he þa talu nane cuðe:· Da ſceopode man þꝑeo þeȝnaꝛ oꝛ þam ȝemote þæꝑ ðæꝑ heo pæꝛ. ⁊ þæt pæꝛ æt s Fæliȝlæh. þæt pæꝛ Leoꝛꝑine æt Fꝑome. ⁊ Æȝelꝛiȝ þe Reaða. ⁊ Dinꝛiȝ ðtæȝðman. ⁊ þa þa heo to hiꝛe comon þa acꝛoðon heo hꝑylce talu heo hæꝛde ymbe þa land þe hiꝛe ſunu æꝛtep ſpæc:· Da ſæde heo þ heo nan land hæꝛde þe him aht to ȝebỹꝛde. ⁊ ȝebealh heo ſpiðe eoplice piþ hiꝛe ſunu. ⁊ ȝecleopade ða Leoꝛlæde hiꝛe mazan to hiꝛe Dunċilleꝛ piꝛ. ⁊ beꝛoꝛan heom to hiꝛe þuꝛ cpæð. hep ꝛit Leoꝛlæde min mæȝe þe ic ȝeann æȝðep ȝe mineꝛ landeꝛ. ȝe mineꝛ ȝoldeꝛ. ȝe pæȝlæꝛ. ȝe peaꝛeꝛ. ȝe ealleꝛ þe ic ah æꝛtep minon ðæȝe. ⁊ heo ſỹððan to þam þeȝnon cpæþ. ðoð þeȝnlice. ⁊ pel abeoðaþ mine æꝑende to þam ȝemote beꝛoꝛan eallum þam ȝoðan mannum. ⁊ cỹðaþ heom hꝑæm ic mineꝛ landeꝛ ȝeunnen hæbbe. ⁊ ealne minꝑe æhte. ⁊ minan aȝenan ſunu næꝛꝑe nan þinȝ. ⁊ biddaþ heom beon þiꝛꝛeꝛ to ȝepitneꝛꝛe:· And heo þa ꝛꝑæ bỹdon. ꝑiðon to þam ȝemote. ⁊ cỹðdon eallon þam ȝoðan mannum hꝑæt heo on heom ȝeleð hæꝛde. Da aꝛtoð Dunċil hꝑita up on þam ȝemote. ⁊ bæð ealle þa þæȝnaꝛ ſỹllan hiꝛ piꝛe þa landeꝛ clæne. þe hiꝛe maȝe hiꝛe ȝe-uðe. ⁊ heo ꝛꝑa bỹdon. ⁊ [h] Dunċill það ða to ſce Æþelbeꝑhteꝛ mỹnꝛtꝛe be ealleꝛ þæꝛ ſolceꝛ leaꝛe. ⁊ ȝepitneꝛꝛe. ⁊ let ſettan on ane Epiſtoꝛ boc.

VERSIO.

In hoc ſcripto oſtenditur, Comitatus conventum quendam habitum fuiſſe *Ægelnothes-ſtan*[i] Rege Canuto regnante. In quo quidem conventu conſidebant *Æthelſtanus* Epiſcopus, & *Ranigus* comes, & *Edwinus* comitis & *Leofwinus Wulſigei* filius. Eò etiam convenerunt ad negotia regis gerenda *Thurcilus* cui *Albus*, & *Toſigus* cui *comptus*, cognomen erat, cum *Bryningo* vicecomite, *Ægelweardo Fromenſi*, *Goodrico Stocenſi*, & omnibus pagi *Herefordenſis* liberis hominibus. Tum ad conventum profectus *Edwinus Enneawnes* filius, [g]agebat contra matrem de quorundam prædiorum jure, quibus nomina erant *Weolintun*, & *Cradeſleah*. Controverſiâ autem ab illo motâ, rogavit Epiſcopus, quiſnam reſponſurus eſſet pro matre *Edwini*, cui ſtatim *Thurcilus Albus* ſe pro illa reſponſurum ait, ſi cauſam, unde actio deſcenderet, ſciret, cujus nullam eſſe ſciebat. Tum conſpecti erant in conventu tres liberi homines, nempe *Leofwinus Fromenſis*, *Ægelſigus Rufus*, & *Thinſigus Stægthmannus*, qui erant è vico *Fæligleahenſi*, ubi mater *Edwini* habitabat. Hi à curia mandati erant, ut ad eam profecti rogarent, de jure quod haberet ad terras, de quibus filius ejus controverſiam moviſſet. His autem illa reſpondens dixit ſe nullas terras habere, quas ille aliquo juris prætextu vendicare poſſet, & dein heroica quadam indignatione in ſuum filium vehementer excandeſcens, & *Leofledam* propinquam ſuam *Thurcili* uxorem advocans, ſic coram illis prope ſe ſedentem eam allocuta eſt. Ecce *Leofledam* propinquam meam, cui Ego cum prædia mea, tum aurum, tum etiam veſtes & indumenta, tum denique omnia, quæ habeo, me mortuâ, fruenda concedo. His dictis, dein liberos homines à curia miſſos ſic adfatur. Eja agite, ut liberos homines decet, & diligenter perferte mandata mea ad Curiam, fideliter declarantes coram omnibus [k]probis hominibus, cui terras meas omnes, & univerſa bona eâ intentione dedi, ut filium meum exhæredem facerem, & rogate eos, ut huic donationi teſtes eſſe velint. Illi protinus, quod petierat, præſtiterunt. Equis enim conſcenſis, ad conventum remeant, & coram probis hominibus univerſis, quod ſe præſentibus *Enneawne* ſe defendens protulerat, declaraverunt. Quibus quidem declaratis, ſurgens in foro *Thurcilus Albus* ab omnibus liberis hominibus poſtulabat, ut uxori ſuæ terras a lite immunes adjudicarent, quas illi propinqua ejus donaverat. Hi vero ita fecerunt, prout rogaverat *Thurcilus*, qui ſtatim conſentientibus univerſis, qui conventui intereſſent, cum omnium teſtimoniis, equo conſcenſo, ad Sancti [l]*Æthelberhti* monaſterium tendit, ad quod profectus, quod actum erat in quendam Evangeliorum codicem referri curavit.

In his actis Curiæ Com. *Hereford.* haud pauca ſunt, SHOWERE, animadverſione digna, quæ Te perſpicaciſſimi, quidni cum *Cicerone* tuo dicam, divini ingenii hominem fugere non poſſunt. *Primo* autem ſe oſtendit ſive antiqua [m] *Anglo-Saxonum Lex*, ſive ante legem latam, legis vigorem

---

[f] Nunc **Cradely**. [g] Nunc **Fawley** Viculus, diſtat v mille paſſus ab **Aylſton**. [h] Dunċil vel Dunċill, per contractionem, ut videtur, à Dunċetil, pro Dunketil, vel Durcytel, de quo infra. Fuerunt apud *Anglo-Danos* multi præclari hujus nominis viri, præſertim ille totius *Angliæ* ſub *Canuto* R. tetrarcha, qui orientali *Angliæ* præfectus erat. Ab aliquo hujus nominis magnate Vicus **Thurkilby** in *Septentrionali* præfectura *Com. Ebor.* prope oppidum *Thrusk*, *Threisk* vel *Thursk*, nomen ſuum ſortitus, in dominio prænobilis & perantiquæ FRANKLANDORUM Gentis, jam diu ſe manſiſſe jactat. [i] Placitum movebat. [k] Id eſt, legalibus. [l] Monaſterium hoc in loco edito amæniſſimo juxta *Wigam* fluvium, qui præterlabitur *Herefordiam*, ſitum olim erat. [m] LL. *Edgari* politicæ, c. v. Be Iremotum. Sece man hundred ȝemote ꝑpa hiꝛ æp ȝeꝛette pæꝛ:· And hæbbe mon þꝑipa on ȝeape buꝛh-ȝemote. ⁊ tpa ſcipe-ȝemote. ⁊ þæꝛ beo on þæne Scipe-ȝemote Biꝛceop. ⁊ ſe Ealdoꝛ-man. ⁊ þæꝛ æȝþeꝛ tæcan ȝe ȝoðeꝛ þihte ȝe peoꝛulð-þihte:· Vide etiam LL. *Canuti* politicas, cap. XVII.

habens *consuetudo*, quâ constitutum erat, ut Episcopus cum Comite vel ejus Vicecomite in ctu-
ria comitatûs considens, primam obtineret sedem, & parem cum illo in dicundo jure haberet
potestatem. Duravit hujus consessûs usus usque ad tempora *Conquæstoris*, qui Ecclesiæ cum suis
Normannis semper infestus, [n] statuit circa annum imperii XVII. ut Sacerdotio in omnibus pagis
suum à regno sejunctum tribunal habente, Causæ civiles & Ecclesiasticæ diversis in foris ageren-
tur. *Secundo*, consessus Episcopi cum Comite, vel Ealdormanno, in comitatûs curia in memoriam
facile revocat potestatem, quam veterum *Germanorum*, è quibus *Anglo-Saxones* oriundi sunt, sacer-
dotes olim habuerunt, sine quibus, ut [o] *Tacitus* tradit, *ducibus in bello neque animadvertere, neque vin-
cire, neque verberare quidem nisi sacerdotibus permissum, non quasi in pœnam, nec ducis jussu, sed
veluti* * *deo imperante, quem adesse bellantibus credunt.* In consiliis etiam magnis, ubi armati considen-
tes eligebant [p] principes, qui jura per pagos vicosque redderent, *silentium sacerdotes, quibus tum
& coercendi jus, imperare solebant.* Quocirca ut gentes omnes, quàm primum ad religionem
Christianam conversæ essent, maximi *Christianos* faciebant sacerdotes: hoc *Germanis*, ut face-
rent, maxime pronum erat, utpote apud quos ad fidem nondum conversos sacerdotum auctori-
tas tanta erat, ut sine eis nihil in consiliis sive *castrensibus*, sive *civilibus* agi rite posse crede-
bant. *Tertio*, notandum est, Comite præsente *Gerefam*, qui vices ejus gerebat, communem
cum cæteris *Thanis* sive liberis hominibus, sedem & potestatem in comitatûs conventù tantum
habuisse. *Quarto*, constat omnibus comitatûs *Thanis*, ut conventui interessent, patrio jure non in-
dultum solum fuisse, sed [q] gravissimis pœnis etiam cautum legimus, ne quis ter eo abesset.
Quinto, *Thanorum* omnium, qui in conventu com. præsentes erant, par mihi videtur fuisse po-
testas, omniaque in eo communibus omnium vel majoris numeri suffragiis acta, decreta & defini-
ta fuisse: mihi quoque persuasum est; propterea quod nondum legi certum quendam hominum
numerum ex iis unquam electum fuisse, quibus res forenses, ut ante multa sæcula apud nos ma-
jorum & minorum gentium causæ *duodeno* quos vocant *juratorum* numero, speciali jure commit-
terentur. *Sexto*, puto *Thanos* in comitatus sui comitiis conventos in ea quasi subsellariorum
judicum munus obiisse, & Episcopo & Comiti, tanquam pedaneos vel inferioris ordinis assesso-
res fuisse, quibus, ut *Taciti* verbis utar, consilio potius, quàm imperio præerant, officio superio-
rum judicum auctoritate suadendi, & arguendi magis fungentes, quam coercendi jure, & ju-
bendi potestate. *Septimo*, hujus conventûs sive Curiæ vel maximam fuisse potestatem ex eo
constat, quod à curiis centenarum, quas *hundredos* vocant, & [r] *Trithingis*, quæ plures comple-
ctebatur *centenas*, jus appellandi ad eam erat; ex ea vero appellare ad [s] solum regem liceret.
Præterea ipsius Regis negotia in hac Curia tractari & geri ex eo constat, quod duo magni no-
minis *Thani* Com. *Herefordensis* ad eam erant mandati, ut negotia Regis curarent. Quod etiam
ulterius observare poteris, SHOWERE, ex apographo actorum curiæ cujusdam comitatûs, quod
ex autographo [t] *Cottoniano* descriptum hic infra & à nobis *Latio* donatum, antiquorum amato-
ribus & TIBI præcipue, quâ par est observantia, exhibeo.

Dep cyþ on þyrum ȝeppite hu þynȝlæd ȝe-lædde hyþe ȝepitneȝȝe æt pulȝamepe beȝo-
ȝan æþelpeþe cyninȝe. ⁊ þæȝ þon riȝepic apcebiȝcop. ⁊ opbbyrht biȝcop. ⁊ ælȝpic ealdep-
man ⁊ ælȝþryþ þæȝ cyninȝeȝ moboȝ. ⁊ hi pæpon ealle to ȝepitneȝȝe þæt ælȝpic realde þyȝ-
ȝlade ⁊ land æt haccebupnan. ⁊ æt bpadanȝelda ongean ⁊ land æt beccet. þa pende pe cy-

---

[n] Vid. *Joh. Seldeni* ad *Eadmerum* not. & Spi-
cileg. p. 167, 168. [o] De mor. *Germanorum*.
* Deo vel Deastro, quem *Germani* bellantibus
adesse credebant; nomen fuit *Odinus*. Sax. Woden.
[p] Deȝetoȝaȝ & ȝeȝeȝaȝ, Ealdopmen, qui per
provincias, pagos & vicos dicebant jus, vocabant
Anglo-Saxones. [q] *Æthelstani* R. L. 20. leges
Hen. I. cap. XXIX. [r] De Trithingis recte in le-
gibus, quas vocant, *Edovardi* R. 34. *Erant etiam
& aliæ potestates super Wapentachia, quas voca-
bant Trithingas, quòd erat tertia pars provinciæ.
Qui vero super eas dominabantur, vocabantur Tri-
thingerefas. Ad hos deferebantur causæ, quæ non
poterant definiri in Wapentachiis. Sicque, quod
Angli vocabant Hundredum, isti Wapentachium;
& quod Anglice vocabant* III *vel* IV *Hundreda,
isti vocabant trithingas. In quibusdam vero pro-
vinciis Anglice vocabantur* leȝ, *quod isti dicunt
Trithinga. Quod autem in Trithinga definiri non
potuit, ferebatur ad Scyram. Trithing* vero ori-
ginе Cimbrica, vel Cimbro-Danica vox est ex
þriu, *tres*, & þinȝ, *forum, conventus, comitiæ*;
occurrit enim vox in historia R. R. *Septentrio-
nalium à Snorrone Sturlonide* conscripta, cap. CIX.
cujus Epigraphe *Fra Brusa Jarli*, ex Þorfinni
Jarli. Þa er Þeir bræÞer komo vestur til Ork-
neya Þorfinnur ok Brusi Þa tok Brusi tvo hlu
landi til forraÞa enn Þorfinnur ÞriÞiung; quæ
sic optimè vertuntur à doctissimo *Joh. Pe-
ringskioldo*, cui librum illum aureum, cum multis
aliis, literatus orbis refert acceptum: *Quamvi-
mum in Orcades delati essent Brusо atque Thor-
finno, duarum regionis partium administrationem
sibi adscivit Brusо, Thorfinno vero unius tan-
tum*: quod aliter reddi potest, *tertiæ vero Thor-
finno*. Hinc tertia quæque pars provinciæ nostræ
Eboracensis, in qua natus eram, vocatur adhuc
Riding, corruptè pro *Trithing*: ut, **the North-
riding, the Eastriding, the Westriding**,
hoc est, **the North-trithing, the East-trith-
ing, the West-trithing.** [t] LL. *Edgari*, 2.
Ne ȝepece nan man Þone cyniȝ Þop nanre Þinȝe.
ce. butan he æt ham Þuhte Þyȝ beon ne
mote. oÞÞe Þuht abiddan ne mæȝe. Lifȝ Þæt
Þuhte to hepiȝ Þy. rece Þyllan Þa lihtuȝ. to
Þæm cyȝe. [u] In collectione Chartarum, N. 13.

nunȝ

ning þæp pihte be þam apcebiſcop. ⁊ be þam þe þæp mid him to ȝepitneſſe pæpon to leoſ-
pine ⁊ cýðdon him þiſ: Ða nolde he butan hit man ſceolde to ſcipe ȝemote. þa býde man
ſpa. þa ſende ſe cyning be æluene abbude hiſ inſeȝel to þam ȝemote æt cpicelmeſ-hlæpe.
⁊ ȝnette ealle þa pitan þe þæp ȝeſomnode pæpon. þ pæpe æþelpiȝe biſcop. ⁊ æſcpiȝ biſcop.
⁊ æliſpic abbud. ⁊ eal ſio ſcip. ⁊ bæd ⁊ hæt þ hi ſciolðon pýnſlæde ⁊ leoſpine ſpa pihtlice
ȝeſeman ſpa hi æſne pihtlicoſt þuhte. ⁊ piȝepic apcebiſcop ſende hiſ ſputelunȝa pæpto. ⁊
opðbýpht biſcop hiſ. þa ȝetæhte man pýnſlæde þ hio morte hit hýne ȝeahnian. þa ȝe-
læde hio þa ahunnȝa mid ælſpýþe "ſultume þæſ cyningeſ modoþ. þ iſ þonn æneſt pulf-
ȝap abbud. ⁊ pulfſtan ppioſt. ⁊ æſic þapa æþelinȝa diſcſten. ⁊ eadpine. ⁊ eadelm. ⁊ æl-
ſelm. ⁊ ælſpine. ⁊ ælſpeapð. ⁊ eadpold. ⁊ eadpic. ⁊ ælfȝap. ⁊ eadȝýfu abbudiſſe. ⁊ hioſ-
pun abbudiſſe. ⁊ æþelhild. ⁊ eadȝifu æt leoſecan-open. ⁊ hýne ſpuſtop. ⁊ hýne ðohtop.
⁊ ælfðý (ſu ⁊ býſ) e ðohtop. ⁊ pulfþýn. ⁊ æþelȝýfu. ⁊ ælſpapu. ⁊ ælfȝýfu. ⁊ æþel-
flæd. ⁊ menig ȝod þeȝen. ⁊ ȝod piſ þe pe ealle atellon ne maȝon. þæt pæp ſonþ come
ealle ſe ſulla ȝe on pepum. ȝe on piſum. þa cpæðon þa pitan þe þæp pæpon. þ betepe pæpe
þ man þene aþ apeȝ lete þonn hine man ſealde. ſop þan þæp ſýððan nan ſneondſcipe næpe.
⁊ man polde biddan þæſ neaſlaceſ þ he hit ſciolde aȝýſan ⁊ ſoſȝyldan. ⁊ þam cyninȝe hiſ
pep þa let he þone aþ apeȝ. ⁊ ſealde æþelpiȝe biſcope unbeſacen land on hand þ he þanon-
ſoſþ ſýþþan þæpon ne ſpæce. þa tæhte man hýne þ hio ſciolde bpinȝan hiſ fæder ȝold.
⁊ ſiolſop eal þ hio hæfde. Ða býde hio ſpa hio doſte hýne aþe ȝebiopȝan. þa næſ he þa
ȝýt on þam ȝehealden butan hio ſceolde ſpenian. þ hiſ æhta þæp ealle pæpon. þa cpæþ hio
þ hio ne mihte hýne dæleſ. ne he hiſ. ⁊ þýſeſ pæſ ælfȝap þæſ cyningeſ ȝeneſa to ge-
pitneſſe. ⁊ býphtpic. ⁊ leoſpic æt hpite cýpcan. ⁊ menig ȝod man to eacan him.

VERSIO.

Præſenti hac ſcriptura notificatur *Wynſtædam* coram Rege *Æthelredo* teſtes ſuos *Wulfametæ* ſtitiſſe. Hi autem erant *Sigericus* Archiepiſcopus, & *Ordbyrhtus* Epiſcopus, & *Ælfricus* Comes & *Ælfthritha*, Regis mater, qui omnes teſtabantur *Ælfricum* dediſſe [vendidiſſe] *Wynſtædæ* prædium iſtud, quod eſt apud *Hacceburnam*, & iſtud quod eſt apud *Bradanfeldam* è regione terræ, quæ eſt apud *Deccettam*. Tum protinus miſit eos Rex ad *Leofwinum*, qui ei id annunciarent, quod Archiepiſcopus, & qui cum illo conteſtes erant, coram illo declaraſſent. Ille vero cedere noluit, niſi comitatus conventus ad controverſiam cognoſcendam cogeretur, quod proinde, ut voluerat, factum erat. Conventu autem in *Cwicelmeshlæwa* acto, † Rex ad eum, per Abbatem *Ælverum*,

---

u Fultum, ut ego credo, idem ac aðfultum. LL. Eccleſ. *Canuti*, R. 5. Scilicet *juramentum*, quo quis conſacramentalis in gratiam alterius una cum illo jurat. † Saxonicum in-ȝeȝl reddendum duxi, *Sbowere*, per SIGNUM, vel SIGNACULUM, potius quam per SIGILLUM, quod pro adpendentibus *cereis impreſſionibus*, quibus chartæ & chirographa, ab adventu *Nortmannorum* apud nos corroborari ſolebant, & in noſtris & in exteris ſcriptoribus ſumptum eſt. Hujus autem diſtinctionis primus apud nos auctor fuit *Ingulphus* in monaſterii *Croyland.* hiſtoria, ubi ſic ſcribit: *nam chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad* EADWEARDI *regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aureis aliiſque* SIGNACULIS *firma fuerunt, Normanni condemnantes chirographa* CHARTAS *vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale* SIGILLUM *ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium aſtantium conficere conſtituebant.* Sic monogrammata IMPP. occidentis, SIGNA vocat *Octavius de Strada* in libro, cui titulus VITÆ IMPP. CÆSARUMQUE ROM. Ut enim *crucibus aureis* chartas ſuas, ita etiam tum literas, tum aliquando etiam *teſtamenta* & *chartas* monogrammatis, quæ Galli *Chifres*, nos Cifers vocamus, ſignare ſolebant IMPP. & RR. atque hoc *R. Æthelredi* inſeȝl, *monogramma* ejus fuiſſe, ut vero ſimile eſt, ita per SIGNUM vel SIGNACULUM, vertendum eſſe cenſemus. Occurrit vox in SNORRONIS STURLONIDIS hiſtoria veterum RR. *Septentrionalium*, nunc innſigli, nunc inſigli exarata, quam doctiſſimus editor & interpres *Johan. Perinskiold* haud recte vertit SIGILLUM, ut in cap. CXL. p. 612. Knutur enn riki ſendi menn veſtan of Englande til Noregs, oc var Peirra ferþ, þuinn allvegleg hauſþu Þeir bref oc inſigli Englands konge Knutur. *Canutus dives legatos ex Anglia in Norvegiam miſit cum magnifico apparatu literiſque creditivis Angliæ ſui regni* SIGILLO *munitis.* Ita ille. ego vero locum ſic reddendum exiſtimo: *Canutus dives legatos ex Anglia in Norvegiam miſit, ad quorum iter omnibus magnifice paratis, iis dedit Rex Angliæ Canutus literas ſuo* SIGNO *munitas.* Sic cap. CLVIII. p. 677. Siþann bar iarl framm bref oc incigle Knuta konge, *regias inſuper literas ſigillo regio munitas in medium produxit Iarlus* Enn i Þeſſa-ri raþagionþ haſþi verit upphafs maþur Emma drotning haſþi þun latit giora bref Þeſsi, oc latit incigla, haſþi þun med brogþum naþ incigli konga en þann ſialfur var ſvender Þeſſo aullo, *horum vero conſiliorum arbitra erat Regina Emma, quæ literas conſcribi, atque* SIGILLO *obſignari curaverat, ſublato per dolum* REGIO ANNULO, *inſcioque horum omnium Rege.* Ita ille pro more recentiorum temporum; ſed, *Canuto* regnante, morem non fuiſſe apud *Anglos* chartas literaſve SIGILLIS ſive SIGILLORUM cereis appendentibus impreſſionibus firmare; ut credam,

dam, facit non ſolum *Ingulphi* auctoritas, ſed quod omnes ejus chartæ, quas mihi contigit inſpicere, crucis ſignis, ut mos tum obtinuit apud *Anglos*, corroborantur. Hujus etiam diſtinctionis, quæ inolevit inter *Signum* & *Sigillum*, ignarus prorſus falſarius quidam Eccleſiæ veſtræ *Exonienſis*, SHOWERE, duas regis chartas cum eadem temporis deſignatione, iiſdem maxima ex parte teſtibus, & in eadem manu *Normanno-Saxonica* ſcriptas, ſub *Æthelſtani* R. nomine, neſcio majori an impudentia, an imperitia, orbi obtrudens, ſignum Sanctæ Crucis, *Sigillum* vocavit. Chartas vero, ut quæ egregia doli & impoſturæ exempla ſunt, ambas infra ponendas cenſeo.

✠ Anno ab incarnatione dominica DCLXX. indict. XI. Ego æðelſtan rex Anglorum dabo p eternа retributione animæ meæ quinque Lagatos ubi incolæ uocitant Culumſtoce. dō et rē mapiæ nec ñ et rō petro principi apoſtolorum ad monaſterium qđ ab incolis nominatur Exanceaſter ut habeat quā diu fider catholica in gente anglorum maneat. precipimus q°q. et obtecramus in dī omnipotis nōie et in rē trinitatis honore. ut nullus homo in aliq° tempore. unquam hanc n̄ram donationem infringere audeat. ſed ſtabilis ſit copā dō et hominbō utque in ſcīm. dī quis autem hoc in aliq°. ſpangere i minuere temptaverit. ſciat ſe in ętna dāmnatione puniri. ñ. hic celeriter emendet. huius agri terminі hæc ſt. æreſt on hacapenn ſoreperp aðun on ſecgðyll. þanon on Lpaduce. þonne anlang ſtreamer on culumſond. of þæm ſonde to þornðylle. þanon to bryðyðylle. þanon to þære ænlipan æc. þanon anlang heppoþer on hean hangpan middepeaðne. þanon on hpitan beorh. þanon on gerihtne on penzel. þanon on gerihtne to þam ealdan gereorc. þanon to bynichangpan. þon up on gyrantorp. þanon on þone hpyrel. þanon on þone þorn. þanon on peon-mȳnet eaſtepaðo þanon on gerihte on þa lace aðun on culum. up of culum on þam ealdan lace on buhgeaðer - porðig. þanon on gerihtne to þancumb þanon peſt on gerihtne be ecge on hacapenn ſoreperðne.

Ego æðelſtan rex Anglorum hanc meam donationē cum SIGILLO dcē cruciſ imp ſi. Ego Eadmund indolis Lhto conſenſi. Ego pulfhelm Archiep dictaui. Ego ælfeah Epc. adquieui. Ego æðelgar Epc. Notaui. Ego brihthelm Epc. ſaui. Ego ſyncige Epc Lonclusi. pulfgar dux. æðelſtan dux. odda mī. ælfheah mī. æðelſtepð mī. pihtgar mī.

✠ Anno dōmicæ incarnationis DCLXX. indic XI. Ego æðelſtan rex Anglorum dabo p eternа remuneratione et p expiatione animæ meæ dex pecticas ubi incolis uocitatus hocaſtoc dō et rē mapiæ ad monaſterium, qđ incolis uocitatus Exaceaſter &c. huius agelluli terminі hæc ſt. æreſt of pulfoрða eaſt anlang heppoðer on Lulum. þanon eaſt pihte to longanſond. þanon ſuð anlang ſtreamer oð Lulum lace. anlang lace. of þære lace up to þære ealdan dic. anlang þære dice on Leaggan-cum þanon on Lingorſloh. þanon anlang pægef to þæm mezen ſtane. þanon ſuð þæſ þa pegar to-licgað. þanon on þone Norð-myrtan hpicpeg anlang hpȳcger to þære eorð-buph midde peaðpe. þanon on bryðenapll. þanon ut on exan up anlang exan oð repæpanlegef lace ȝ ſcpæpanlegȝ þæpto. þænne ſþam æðelſtaneſ hammer ſoрða on pulfoрða and ſeopeſ æceaſ beteſten Exan-foрn agean eaſtepðer ealð landе.

Ego æðelſtan rex Anglorum meū donū cum rigillo rē cruciſ concluſi. Ego Eadmund indolis clito conſolidaui. Ego pulfhelm Archi-epc ad-quieui. Ego ſeodred Epc coaduna-ui. Ego brihthelm Epc rubricauri. Ego ælfeah Epc ſaui. Ego æðelgaſ Epc. conſolidaui. æðelſtan dux. ælfhere dux. Eadmund dux. odda mī. pihtbord mī. heremod mī. pihtlaf mī. ælfhere mī.

Tempus quo has chartas confeciſſe dicitur *R. Æthelſtanus*, qui in regem electus eſt an. DCCCCXXV, eſt an. DCLXX. adeo non peritus chartarum fabricator fuit hic Falſarius, ut maxime ſtolidus & doctrinæ temporum imperitus eſſet, qui chartas *Æthelſtani R.* nomine commentus, eas regem confeciſſe prætendit ante CCLV annos, quam Rex eſſet creatus. Præterea quod *Æthelgarus* Epiſcopus utrique chartæ teſtis ſubſcripſiſſe legitur. Unus fuit iſtius nominis Epiſcopus, ille nempe qui factus eſt Abbas novi monaſterii *Wintonienſis*, anno DCCCCLXIV, ut Chron. *Sax.* deinde factus eſt Epiſcopus *Seleſienſis*, ut *Malmburienſis*, denique Archiepiſcopus *Catwarenſis*, anno DCCCCLXXXVIII. Secundum quem computum Epiſcopus factus erat poſt mortem *Æthelſtani R.* qui diem obiit VI Kal. *Novembis*, an. DCCCXLI. Verum ut commentitias eſſe chartas has anachroniſmi probant; ſic abſque iis phraſis illa ſubſignandi *cum ſigillo crucis* utrique communis eas merito ſuſpectas reddunt. Ob eandem rationem aliam etiam chartam Eccleſiæ *Exonienſis*, quā *Eadgarus R.* cuidam, nomine Vulfnoð, tres terræ manſas dicitur dediſſe, ſuſpectam habui, quippe quæ ſic concluditur: *Ego Eadgar gratiâ dei totius Britanniæ telluris Rex meum donum proprio* SIGILLO *confirmavi.* Sic enim *ſignum crucis*, quod nomini Regis præponitur, vocat Falſarius; qui chartam etiam cum anathemate finali univerſam præter nomina propria in manu *Normannica*; deſcriptionem terrarum manu *Normanno-Saxonica*, quam literarum apices bicornes oſtendunt; nomina vero teſtium, uno excepto, nempe illius, qui poſtremus ſubſcribit, omnia cum ſex primis chartæ vocibus manu *majuſcularum* deſcribit; quæ HEN. primo regnante in uſu erant, deſcripſit, ut autographon, cujus hic apographon habes, cum ipſis mendis deſcriptum, inſpicienti conſtabit.

Regnante in peppetuum Dnō nr̄ō iēsu xp̄ō cunctis ſophie ſtudium pectore pimantib: ſtabili notum conſtat patione quod ppeſentis eſentia pepiculiſ incubantib. et cupiſ evanescentium pepum inopinate cpebreſcentib. humana moptalium pepum cognitio quaſi poſ minuendo elabitur et oblivioni tantundem tpaditur niſi aliqua centi patione ppenotetur

quæ

Ælverum, ſignum mittens ſuum omnibus ſapientibus, qui in eo convenerant, ſalutem dicebat. Hi autem erant *Æthelſigus* Epiſcopus, & *Æſcwigus* Epiſcopus, & *Ælfricus* Abbas, cum univerſo comitatu, quibus mandabat & jubebat, ut *Winſtædam* & *Leofwinum*, prout ſibi æquiſſimum videretur, conciliarent. *Sigericus* quoque Epiſcopus miſit ſuum teſtimonium, ſuumque *Ordbyrhtus* etiam Epiſcopus. Quibus lectis teſtimoniis, oſtendebant *Wynſtædæ*, quod illius erat rem in controverſia poſitam petere ſive vindicare. Illa igitur terras, quarum dominam ſe eſſe dixerat, conſacramentalem habens *Ælfthrytham* regis matrem, his teſtibus vendicabat; videlicet *Wulfgaro* Abbate, qui primus erat, & *Wulfſtano* presbytero, & *Æſico* regis filiorum (*Clitonum*) dapifero, & *Edwino*, & *Eadelmo*, & *Ælfwino*, & *Ælfweardo*, & *Eadwoldo*, & *Eadrico*, & *Ælfgaro*, & *Eadgifa* Abbatiſſa, & *Liofruna* Abbatiſſa, & *Æthilhilda*, & *Eadgyfa Leofecanoranenſis*, & ejus ſorore & filiâ, & *Ælfgyfa* filiaque ejus, & *Wulfwina*, & *Æthelgyfa*, & *Ælfwara*, & *Ælfgyfa*, & *Æthalflæda*, cum multis aliis probis Thanis, & fœminis, quos non poſſumus facilè numerare, adeo ut celebritas maxima eſſet quum virorum, tum mulierum. Dein, qui curiæ intererant, ſapientes dicebant melius & conſultius fore, omittere, quam deferre juramentum. Siquidem jurejurando interpoſito, nulla amplius amicitia inter partes litigantes foret, propterea quod reus * juramento obſtrictus, ſi cauſa caderet, bona ȝ rapta non ſolum reddere, ſed juſtum inſuper eorum pretium ſolvere deberet, & regi præterea *Weram* ſuam, ſive capitis æſtimationem dependere. Tum ille, omiſſo juramento terras tradebat in manus epiſcopo quietas & controverſiæ immunes, ut exinde de iis nulla lis moveretur. Dein illam de hac re docent, nempe, quod ille etiam deberet producere patris ſui aurum & argentum & quicquid bonorum haberet, quod proinde fecit ac ſi auderet jurando ei ſatis dare. Verum his non adeo contenta erat, niſi etiam omnia ſua bona ſe produxiſſe juraret; ſed reſpondet, neque ſe in partem paternorum bonorum quæ illius, neque illam in partem quæ ſui erat, poteſtatem habere. Hujus autem rei teſtis erat *Ælfgarus* regis Vice-comes, & *Byrhtricus*, & *Leofricus Whitecircenſis*, atque inſuper multi probi homines, qui in conventu aderant.

Sic *Wynſtæda*, ut videtur, terras quas petebat, evictas ac acquietas recepit, ſcyræ vel comitatus teſtimonio ſecundum *Canuti* legem 76, qua ſtatuitur, ut quiſquis terram comitatus teſtimonio protectam haberet, eâ ab omni lite liberâ & tutâ, dum viveret, frueretur, & cui voluerit

---

quia non ſunt æteꝛna quæ conſumentuꝛ hic ſed teꝛꝛena. Idō Ɛgo Ɛadgaꝛ ꝛex Anglopum telluꝛiſ ȝubeꝛnatoꝛ et ꝛectoꝛ uni meo fideli vaſallo nomine Ꝟulfnoð ꝛumancaui aliquā teꝛꝛæ poꝛtionem id eſt III. manſaſ concedo libeꝛalitep in æteꝛnam poſſeſſionem. in loco ubi vulgaꝛiteꝛ vocitatuꝛ Leſmanaoc et pennaꝛð ut illo ꝑ dicto teꝛꝛitoꝛio voti compoſ vita ꝑꝛꝛuatuꝛ comite et poſt obitum eiuſ cuicunque uolveꝛit heꝛedi deꝛelinquat tam in minimiſ quam in magniſ. campiſ. paſcuiſ. ꝑꝛatiſ. ſilviſ. piſcaꝑüſque: immunem ab ꝛꝛuendum deꝛelinquat. ꝑꝛeꝛatum ſiquidem ꝑuſ omni ſeꝛvitio capeat ꝑꝛætep expeditionem. pontiſ et aꝑciſ munimen.

Diſ iſ þapa III. hiða Landȝemæꝛu æt Leſmanaoc. æꝛeꝛt up oꝛ puꝛðalap anðlanȝ ꝛiðe aȝean ſtꝛeam to hꝛýt eꝛelt. þon ꝛuð ⁊ lanȝ ꝛiðe to cꝛouſꝛꝑah þon ꝛoꝛð to ceſtell-meꝛit. ꝛꝑam ceſtellmeꝛit to cꝛucou-meꝛeðen. þon eaſt aȝeꝛiht to lembꝛoin. þon to ꝛýht catꝛallon. þon abun anðlanȝ cenðeꝛꝛion oð þa litlan ꝛiðe: þon up anðlanȝ ꝛiðe to ꝛontonȝen. ꝛꝑam ꝛontoꝛ-ȝen ⁊ lanȝ ðiceſcoþam heꝛepaðe. þanon a ðan lýtlan-ðic to þan miclan ðic. þon ꝛoꝛ on þa ðic to ꝛoꝛnocedu. þon abun ⁊ lanȝ ꝛiðe eꝛt toꝛeꝛð alau. þon it þiſ þæſ aneſ aceꝛeꝛ landȝemæꝛu æt pennaꝛð. æꝛeſt ꝛꝑā ſæ ⁊ land-ðic to þa ꝛiðe þon anðlanȝ ꝛiðe eꝛt on ſæ. Dominicæ incaꝛnationiſ Anno DCCCCLXVII. mei imꝑeꝛii VII° Anno ſcꝛiꝑta eſt hæc ſýnȝꝛafa hiſ teſtib: conſentientib: quoꝛum nomina eſſe uidetur. Ɛgo Ɛadgaꝛ ȝnā ði totiuſ bꝛitanniæ telluꝛiſ ꝛex meum donum ꝑꝛio ꝛiȝillo conꝛiꝛmavi. Ɛgo Dunſtanuſ aꝑchiꝑꝑeſul Aȝiæ ſcē cꝛuciſ imꝑeſſi. Ɛgo Æðelꝑolðuꝛ Ɛꝑ̄. conteꝛtoꝛ. Ɛgo Ælꝑſtanuſ Ɛꝑ̄. coꝛꝑoboꝛavi. Ɛgo Býꝑhtelmuſ Ɛꝑ̄. adquievi. Ɛgo Ælꝑꝑolðuꝛ Ɛꝑ̄. annui. Ɛgo Ꝟulꝑꝛie Ɛꝑ̄. hanc chaꝛtulam ðictantiꝛ Reȝe ſuiſque ꝑꝛæcipientib: ꝑſcꝛibeꝛe iuſſi. Ɛgo Ælꝑheꝛe ðux. t̄. Ɛgo Ælꝑhean ðux t̄. Ɛgo Æþeſtan ðux. t̄. *&c.*

Siquiſ veꝛo hominum hanc meam ðonationem cum ſtultitiæ temeꝛitate jactitando inꝑꝛingeꝛe ceꝛtaveꝛit. ſit ipſe ȝnavib: ꝑ colla ðeꝛꝛeſſuſ catenis inteꝛ ꝑlammivomaꝛ teꝛꝛoꝛum ðæmonum cateꝛvaꝛ. niſi ꝑꝛiuſ inꝑꝛiȝuiꝛ penitentiæ ȝemituꝛ. et puꝛa ſatiꝛꝑactione emendaveꝛit.

Præter ea, quæ ſuprà obſervata ſunt, vox feudalis ſive forenſis *Vaſallus*, quam *Nortmanni* à *Franco-Gallis*, à *Nortmannis Angli* habuerunt, chartam hanc poſt introitum *Nortmannorum* confectam eſſe docet. Quinetiam Falſarius ille ſui propoſiti oblitus *Gallicam* vel *Nortmannicam* præpoſitionem A, bis pro Saxonica TO in deſcribendis terris uſurpavit. In averſa facie pergamenæ, in qua hæc charta *Eadgari* ſine adſcripto tempore deſcribitur, altera ejuſdem regis, ſed ejuſdem plane furfuris, exaratur, quæ annum & indictionem habet conſignatum; ſcil. annum ab incarnato Xpō D.CCCC.LIX. & indictionem XII. ſed eam etiam eſſe fictam manus pariter oſtendunt.

* De periurii pœnis vide LL. *Aluredi*, cap. 1. *Eadwardi*, cap. 3. *Æthelſtani*, cap. 25. *Canuti*, 33. ȝ Vid. LL. *Inæ*. be ꝑeaꝛlace, *de rapina*. cap. 10. & *Canuti* cap. 60. in his verbis. ȝiꝛ hꝑa ꝑeaꝛlac ȝeꝑýꝛce aȝiꝛe. ⁊ ꝛoꝛȝilde. ⁊ beo hiꝛ ꝑeꝑeꝛ ꝛcylðiꝛ ꝑiþ ðone cýninȝe.

poſt mortem dandi poteſtatem etiam haberet. Se þe land ȝepeorð hæbbe be rċype-ȝeþinge, hebbe he unbeȝacen on dæȝe. ⁊ æfter dæȝe to ſyllenne þam þe him leofaſt ſy. Porrò, SHOWERE, in ima membrana, unde hæc deſcripſimus, novemdecim majuſculi characteres dimidiati, & ultimæ chartæ lineæ paralleli cernuntur exarati, qui haud ſecus ac membranarum INDENTURÆ, ut vocantur, quæ in uſu apud nos ante multa ſæcula fuerunt, alterum exemplar hujus inſtrumenti cum eo par, & unà confectum fuiſſe docent, Bipartitæ vero per medias literas membranæ partem alteram penes *Wynſtædam*, alteram penes *Leofwinum* fuiſſe, vero ſimillimum eſſe videtur. *Octavo*, notandum eſt Curiæ Comitatus ingens in eo beneficium & commoditas, quòd per cauſam *Sonticam*, quam vos, SHOWERE, * *Soinum* & *eſſonium* vocatis, cùm reus ad forum, actore litem movente, venire non poterat, à Curia ad eum mandarentur probi homines, qui, iis, quæ in ſe defendendo proferret, auditis reverterentur diligenter a Curiam, & quæ dicta eſſent Epiſcopo, Comiti & liberis hominibus conſidentibus fideliter renunciarent. *Nono*, obſervandum hoc præcipue eſt, ut donationes, emptiones, venditiones terrarum, & aliorum quæ inter bona numerantur, & omne genus ſtipulationes conventionales in his curiis ſolenni more tranſigi ſolebant, ut & teſtamenta, perinde ac apud *Romanos* in *Calatis Comitiis*, fieri, vel facta declarari, ut earum auctoritate, & in eis conſidentium teſtimoniis ſcriptis & adhibitis, rata omnia firmaque, & apud poſteros inconcuſſa haberentur. Sic *Enneauune*, *Edwini* actoris mater, à tribus *Thanis*, ad eam à Curia miſſis petebat, ut reverſi coram omnibus liberis hominibus, cui terras & bona ſua dediſſet, declararent; & ut donationi ejus teſtes eſſe velint, rogarent. *Decimo*, à tribus liberis hominibus, qui ad *Edwini* actoris ſive petentis matrem à Curia comitatûs Herefordenſis miſſi erant, probabile videtur *Summonitionum* ſcriptarum ſolennes iſtas formulas, quas † *Brevia*, SHOWERE, vos appellatis, apud *Anglo-Saxones* aut raras hactenus, aut plane nullas fuiſſe, quibus mos potius fuiſſe videtur reos in jus vocare, ſive ad centuriæ vel comitatûs Curias per nuntios citare. Certè, SHOWERE, cum *Glanvillæ* veſtri tractatum de legibus, & conſuetudinibus Angliæ legerem, non poſſem non credere quin *brevium* uſus tum primum iniret, cum majorum gentium caulæ, tam *civiles*, quam *criminales*, à curiis Comitatûs, ad curiam domini Regis primum traherentur. Tunc enim, ut videtur, ſummus Regis Juſtitiarius in omnes partes Angliæ ſua *brevia* expedire ſatageret, quibus non opus eſſet, dum in comitatibus omne genus cauſas agere & determinare mos apud *Anglos* eſſet.

Præterea, SHOWERE, quatenus ex iis, quæ ſupra protulimus conjectare fas eſt, cauſæ agi, cognoſci, diſceptari, atque tandem penitus decerni apud *Anglo-Saxones* ſolebant ſummarie, planoque & ſimplici modo, quo quidem homines in cauſis judicandis procedere liceret, apud quos juris peritiâ nondum in artem vel diſciplinam adulta, quiſque cauſam ſuam ſine ſolennioribus juris formulis vel ipſe agebat, vel cauſidicum & patronum ſibi adſcivit, quem amicitia, quem propinquitas, quem charitas, aut benevolentia, vel denique quem ſors ipſa nonnunquam obtulerit.

---

* Aliàs *Exonium*, *Exonia*, *Sonia*, *Sonnis*, *Sunnis*, *Sunnia*, *Soinus*, *Sonius*, quæ in LL. veterum *Germanorum* & *Wiſi-Gothorum*, nunc *impedimentum*, nunc etiam *excuſatio*, Latinè transferuntur; quùm quis in jus vocatus, per alium mittit, cauſam oſtendens quâ impeditus ad Curiam non poterat venire. De *eſſoniorum* autem variis generibus vide *Glanvillæ* tractatum de LL. & conſuetudinibus Angliæ lib. 2. c. 6, 7, 8, &c. ad libri finem. vide etiam *Dufreſnii* Gloſſ. in voce SUNNIS. Deducuntur autem *Sunnia*, *Sunnis*, &c. à veteri *Mæſo-Gothico* SNNGIA, Sunia, *veritas*, vel SNNGIGNS, Suniens, *Cimbricè*, Sannur, *verus*. Nempe quod *impedimentum*, quo quis ad Curiam ſummonitus ſe *Eſſoniari* vel *excuſari* in foro curabat, *verificari*, vel *verum eſſe* probari, non tantum *Eſſoniatoris* ſeu illius qui vice ejus reſpondebat, ſed ſui ipſius & conſacramentalis aliquando juramento, cum tandem ad Curiam veniret, probandum erat. Hinc etiam Latino-barbarum *Eſſoniare* quàm aptiſſime reſpondet *Mæſo-Gothico* verbo SNNGIAN, Sunian, *Cimbro-Gothice* at Sanna, *probare verum*, *verificare*, *jure-jurando confirmare*, unde quoque *Eſſoniator* is propre dictus, qui excuſationem abſentis nomine factam, & impedimentum ſive cauſam, à quâ ſumpta excuſatio eſt, ſive nudè affirmando, ſive jure-jurando, confirmabat. Huic concinit etiam quod *Sunnium* vel *ESSONIUM*, *cauſam veram* vel *rationabilem*, quâ quis impeditus ad forum venire non poteſt, Juris periti definiunt. Vetus conſuetudo *Normanniæ* ait *Exoine* eſſe *ung delay qui Monſtre cauſe pourquoy cil qui eſt semons ne vient à court*. Monſtrare autem cauſam idem ſonat ac SNNGIAN, *Sunian*, apud *Mæſo-Gothos*, & apud *Cimbro-Gothos* at Sanna, quod modo obſervatum eſt. †Vel BREVIA ORIGINALIA, quibus apud nos reus ad comparendum, & actioni reſpondendum, & nomine regio & auctoritate compellitur. de his autem *brevibus*, ſive *reſcriptu regiis* plura infra, ubi de *duodecimvirali* cauſarum audientiâ & judicio tractatur. Interim nota forenſem vocem *breve* derivatam eſſe à veteri *Danico* vel *Norvegico* bref, brief, quod *epiſtolam* vel *literas* ſignificat. unde verbum at briefa, *exſcribere*, *literis mandare*. Bibl. *Iſland.* Act. Apoſt. cap. XXIII. 25. Sitt fade brief Peſſarar meiningar. *ſcripſit epiſtolam hæc continentem*. At *civili* ſignificatione vocis in *forenſem* converſâ, reſcripta regia *brevia* à *Nortmannis Norvegorum* & *Danorum* poſteris, dicta ſunt. Literæ etiam Regiæ, quibus in miſerorum ſubſidium collectas fieri mandat Rex *Angliæ*, etiamnum in hunc uſque diem appellantur the kings brief.

Ultimo

Ultimo, notandum eſt, SHOWERE, acta Curiæ Comitatûs liberis hominibus permittentibus, ob majorem eorum celebritatem, & perenniter manſuram memoriam, in libros qui in Coenobiorum bibliothecis aſſervati erant, maxime in libros ſacros, tanquam in tabulas publicas, referri ſolere. Sic quod actum & definitum erat in cauſa *Enneaunes* à curia Com. *Herefordenſis*, in quodam Evangeliorum codice, qui Sancti Æthelberti Monaſterii erat, quum ſolenni pompa, tum formula, ad conſervandam ejus memoriam, ſcriptum erat; unde non dubito, quin exemplar mendoſiſſimum, quod intervenientibus neſcio quot tranſcriptis, ſine mendis publico dedi, deſcriptum eſſet. Ex eodem Evangeliorum libro, vel alio conſimili deſcriptum fuit inſtrumentum emptionis & venditionis contractæ inter *Leofwinum* & *Ædricum*, in conventu quodam Com. *Herefordenſis*, qui *Herefordiæ* ſedebat, præſidente *Æthelſtano* Epiſcopo & *Ulfcetelo* vice-comite.

Þeſ ſputelaþ on þiſſum ġeppite. þ leoſpine leoſlæþeſ bpoþop hæfþ ġeboht healfe hide landeſ æt Malveſ-hylle. æt Æbpice hiſ mæġe. uſiceſ ſuna. mid healf mapce ġolbeſ. ⁊ mid ane punde ſeolfpeſ. ⁊ tpeġan open. æfte in hiſ cynn to ſane. ⁊ to ſyllanne þam þe him æfte leoſoſt beo. on Speġneſ eopleſ ġepitneſſe. ⁊ Æþelſtaneſ biſceopeſ. ⁊ Þunceleſ hpitan. ⁊ [a] Ulfceteleſ ſcipe ġeſeſan. ⁊ ealpa þapa þeġna on heneſopð-ſcipe. ⁊ þapa tpeġpa hiſeda æt ſce Æþelbephteſ mynſtre. ⁊ ſce Cuþlaceſ.

VERSIO.

In hoc ſcripto declaratur, quod *Leofwinus*, *Leofledi* frater, dimidio marcæ auri, una libra argenti, & duabus oris emit ab *Ædrico* propinquo ſuo, *Uſici* filio, dimidium hidæ terræ, quæ eſt *Malves-hyllæ*, ea quidem conditione, ut poteſtatem ſemper haberet illam dandi cuilibet, qui illi maxime charus eſſet è gente ſuâ, [b] in quâ illam deſcendere ſemper oportet. Teſtibus *Suuegeno* Comite, & *Æthelſtano* Epiſcopo, & *Thurcilo Albo*, & *Ulfcetelo* vice-comite, & duobus illis Coenobiis S. *Æthelberhti* & S. *Guthlaci*.

Sic in MS. quodam quod extat in Celeberrima bibliotheca *C. C. C. C.* folium membranaceum eſt, quod olim erat pars alicujus codicis Evangeliorum, in quo breviter *Saxonicè* memorantur emptiones & venditiones, quæ ſubſequuntur.

[c] Þeſ ſputelaþ on þiſſe ſniſteſ bec þ Leoſenoþ Æġelnoþeſ ſuna æt koſſtune hæfþ ġeboht hine. ⁊ hiſ oſſpinġ ut æt Ælfſiġe abb. ⁊ æt hiſede on baþon. mid ſiſ open ⁊ mid XII heaſpon ſceapa, on keaſcilleſ ġepitneſſe ponſtġeſeſan ⁊ on ealne þæne buphpane on Baþon. Cpiſt hine ablende þe hiſ æfte apende.

Hic oſtenditur in hoc Evangelio, Leofenothum [d] *Korſtunenſem, Ægelnothi filium, quinque orâ, & XII ovibus, ſe & ſuos ab Ælfſigo Abbate & omnibus monachis Bathoniæ redemiſſe. Teſtibus Keaſcillo urbis præpoſito, & univerſis civibus Bathonenſibus. Chriſtus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.* Celebratus fuit hic emptionis contractus inter Leofenothum Coenobii Bathonenſis cum ſuis ſervum, & dominos ſuos in urbis curia ſive Comitiis. Ut enim Comes, ſive Ealdormannus ha-

---

[a] Cytel, apud veteres *Danos* Ketil, quod à *Goth.* ΓΑΤΙΑS *bonus, opportunus*, cum compoſitis proprium hominibus erat apud *Danos* veteres & *Dano-Saxones*. Hinc in *Aræ multiſcii Schedis* occurrunt Ketil; ketilſſon; ketil-biorn. Et in *Anglo-Saxonicis* Cytel. Orcytel. Cnimcytel. Ulfcytel. Thurcytel. *&c.* Hinc quoque propria locorum, ut Cytelby, corruptè Kettelby. Cytelpell. corrupte, Kettelwell, à quo in cognomen gentis converſo, Gens *Ketelwellorum* in agro *Eboracenſi*: è qua ſummus ille Theologus & ſanctiſſimus vir *Joh. Kettelwell* noſter, Eccleſiæ *Anglicanæ* eheu deſiderium, ſed immortale decus, oriundus eſt. [b] Addidi: *in qua illam ſemper deſcendere oportet*: & ut id adderem, tanquam Paraphraſtes, induxit lex *Aluredi* R. 37. cujus verba hæc ſunt: Se mon ſe þe boclande hæbbe. ⁊ him hiſ maġaſ læfdon. þonne rætton pe þ he hit ne morte ſyllan of hiſ mæġe boph. ġif ðæp biþ ġepnit. oþþe ġepitneſſe. þ hit þæpa manna ſumbod pæpe þe hit on ſpuman ġetimdon. ⁊ ðæpa þe hit him realdon. þ he ſpa ne mote. ⁊ þ þonne on ciningeſ. ⁊ on biſcopeſ ġepitneſſe ġepecce beſoran hiſ maġum. Hæc autem ſic vertimus: *Statuimus ne quis terram aliquam, vel prædium codicillare à majoribus ſibi relictum, à cognatione vel familia ſua alienet, ſi ſcripto vel teſtimonio aliquo probari poteſt, eum, qui primus terram iſtam adeptus eſt illamque familiæ dedit, ne alienaretur prohibuiſſe, & prohibitionem ſuam Rege & Epiſcopo teſtibus confirmatam coram cognatu declaraſſe.* Secundum hujus legis tenorem propinquus propinquo, vel cognatus cognato (& non alieno) dimidium hidæ terræ vendidit; & qui emit, poteſtatem tantum habuit terram illam dandi vendendive cuilibet è cognatione ſuâ. Quale autem jus, vel dominium dominus talis prædii habuit per juris feudalis, præſertim Anglicani terminos, arduum eſt explicare. cum feudo *antiquo*, quod & *paternum* dictum eſt, in hoc convenit, quod terra, alienatione interdicta, familiæ conceſſa ſit, & ad naturam feudi ſimplicis, quod poſſidendi genus omnium maximum & ampliſſimum eſt, in eo accedit, quod terras ab illo, qui eas primus acquiſivit, chartâ ita datas quis ſimplici & perpetuo jure, interdicta tantum alienatione, ſibi & hæredibus ſuis teneret. Quidni igitur jus, quod quis in tali terra habuit, *feudum ſimplex reſtrictum* vel *conditionale* vocemus, quod alienandi conditioni, per donantis prohibitionem & legem hanc prohibitionem donantis corroborantem, non obnoxium fuerit? [c] Id eſt, In hac pagina hujus Evangelii. [d] Id eſt, *Colonum Korſtunenſis glebæ adſcriptitium.*

bebat, qui vices ſuas gerebant ad jus dicendum in pago & vicis; ſic in majoris nominis oppidis & urbibus, ubi religionis aut mercaturæ cauſa hominum frequentia erat, habebat etiam ſuos *Gereſas*, qui idem munus obirent, & *Port-Gereſæ*, vel *Tun-Gereſæ* vocarentur. Dep ꝼputelað on þiſſe Lꝩiſtef bec þ Lodpiȝ ſe bucca hæfð ȝeboht Leofȝiſe ðæȝean æt Nop̄ðꝼolce, ⁊ hyſe oſꝼꝼpinȝ mid halꝛan punde æt Ælꝼꝼiȝe abb to ecan ꝼneote. on ealle þæſ hipeber ȝepitneſſe on Bathon. Lꝩiſt hine ablende þe þiſ æſſe apende. *Hic notificatur in hoc Evangeliorum libro Godwigum Buccam dimidio libræ Leofgifam ſervam Northſtolcenſis glebæ adſcriptitiam cum ſuis ab Ælfſigo Abbate in perpetuam libertatem redemiſſe. Teſtibus totius Coenobii fratribus, qui Bathoniæ ſunt. Chriſtus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.*

Dep ꝼputelað on þiſſe Lꝩiſtef bec. þ Æȝelꝼiȝe æt Linnecume hæfð ȝeboht Fulꝼiȝe hiſ ꝼunu ut æt Ælꝼꝼiȝe Abb on Baðon. ⁊ æt eallon hipebe to eccan ꝼneote.

Dep ꝼputelað on cꝩiſtef bec þ Æȝelꝼiȝe Bỳtticeſ ꝼunu hæfð ȝeboht hilðeꝼiȝe hiſ ꝼunu æt Ælꝼꝼiȝe abb. on Bathon. ⁊ æt eallon hipebe mid ꝼixteȝon peneȝon to eccan ꝼneote.

Dep ꝼputelað on cꝩiſtef bec. þ Ælꝼꝼiȝe abb. hefð ȝeſꝼeob Lodpine Bace æt Stantune ꝼop tune. ⁊ ꝼop ealne þone hiped on Baðon. on Sæmanneſ ȝepitneſſe. ⁊ Fulꝼiȝeſ æt Pꝩiſetun. ⁊ Ælꝼꝼicef cepmeſ. Sic in codice IV Evangeliorum, qui majuſculis ſcriptus aſſervatur in eadem Bibliotheca; ad finem Evangelii S. *Matthæi* ſcripta legitur conſtitutio & donatio cujuſdam nobilis fœminæ Ealbuph vocatæ, qua ex prædio ſuo *Bradanburnenſi* certos redditus & proventus annuos præſtari voluit ad alendos & ſuſtentandos Abbatem & monachos coenobii S. *Auguſtini*, quod *Cantuariæ* erat.

In nomine Domini Ealbuph haꝛað ȝeꝛet mỳð hỳne ꝼpeonda þeahtunȝa þ man ælce ȝeape aȝỳꝛe þam hỳpum to ꝛcē Aȝuſtine oꝼ þam lande æt Bnadenbupnan XL. ambꝩa mealteſ. ⁊ ealð hꝩðep. ⁊ IIII Feþepaſ. ⁊ XL. ⁊ CC. hlaꝼef. ⁊ ane Fæȝe ꝼpicef. ⁊ cỳceſ. ⁊ III ꝼoꝩpo pubeſ. ⁊ XX hen-ꝼuȝla. *&c.* Ante Evangelium S. *Marci* ſequitur conventio vel concordia *Wulfrici* Abbatis cum *Eldredo*, *Liſingi* filio, in his verbis: In nomine domini Jeſu Chriſti. Dep ꝼputelað on þiꝛum ȝeȝnite hu pulꝼnic. abb. and Ealdpeð liꝛinȝeſ ꝼunu þæſ þeȝneſ pæꝛon ꝼammæle ỳmbe þ land æt cliꝼe. þæt he ȝebeh ꝼop Lodeſ eȝe. and ꝼop Scs Auȝuſtinuſ. ⁊ ꝼop hiſ ꝼneonda mỳneȝunȝe. mid lande into ð. Auȝuſtine. ⁊ ælce ȝeape ꝛỳlð on Scs, Auȝuſtineſ mæꝛꝛe-ðæȝ i. pð to ȝeꝛputeluȝa. ⁊ æꝛtep hiſ beȝe ȝange þ land, into ð. Auȝuſtine ꝛpa ȝepepud. ꝛpa hit þonne bỳð. þiꝛeſ iſ to ȝepitneꝛꝛe ſe hiped æt Scē Auȝuſtine. ⁊ ſe æt cꝩiſtef cỳncean. ⁊ liꝛinȝ hiſ ꝼabep. ⁊ ðipeapð. ⁊ ðiped hiſ bpoðop. ⁊ Fulꝼꝼtan æt ꝛealt-puda. ⁊ oðep Fulꝼꝼtan. ⁊ þiſ ỳ ȝebon. ꝼop ðipeþð. ⁊ ꝼop hiſ oꝼꝼpinȝ. to hỳpa ꝛaple-ðeapꝼe. á butan ende. amen. Sic in membranis Evangelicis MSS. biblioth. *Bodleyanæ* ſcriptum cernitur, in quo recenſentur prædia, ornamenta & veſtimenta ſacra cum libris, quos *Leofricus*, Epiſcopus olim veſter, dedit S. *Petri* monaſterio, quod tum erat *Exoniæ*, Weſt-Saxonum olim gloriæ; quæ ſe jam Te peperiſſe jactat, SHOWERE, cujuſque populus fruſtra renitente Tui æmulo, & in ambitu competitore gnavo, impigroque viro, Te procuratorem elegerunt, qui civitatis ſuæ perſonam in inferiori *Anglorum* Senatu ſuſtineres, cum prænobili & ampliſſimo viro *Edwardo Seymour* Baronetto, qui non ita pridem regnante *Carolo* II. binis vicibus, nemine reluctante, ejuſdem prolocutor fuit electus, licet altera vice Regiæ Majeſtati morem gerens de ſuo jure ceſſit. Scriptum vero iſtud ſic incipit:

Dep ꝼputelað on ðiſſepe Lꝩiſtef bec hpæt leoꝼnic B. hæfð ȝebon into ꝛancte petpef mỳnꝛtpe on Exeanceaꝛtpe: & cætera, prout ſequuntur in Monaſtico Anglicano Gulielmi Dugdali noſtri, immortalis memoriæ viri, qui de regno & de Eccleſia Anglicanâ, ſi quis alius, optimè meritus eſt. Sic ad finem codicis Evang. in Bibl. Bodl. cujus nota NE. B. 2. 9. Gilebeardi cujuſdam recenſentur terræ in ſcripto quod ſubſequitur: Dep ꝛeiþ hu micel landeſ Inlebeapð hæfþ on Stiþꝛopð þ iſ on nopþ healꝼe þam bpoce XXX æcepaſ. ⁊ þa mæð þæpto. ⁊ XII on ꝩð healꝼe þa bpoce æt þa ꝛtane XXX æcepe. ⁊ ꝼopep. ⁊ XX peneȝe ælce ȝeape. þæpto iſ ȝepitneꝼꝼe. ðiȝep. ðipopð. Æȝelnoð. Æȝelpini. Ælꝼꝼtan. Lodpine on peaplea. Sælide. Falðpine. Dubeapð. Ælꝼpeð Nuzpeoz. Leobeapð.

Scriptum hoc ſequitur aliud, quod morem hunc in pergamenis Evangelicis acta publica ſcribendi, etiam poſt adventum *Nortmannorum*, duraſſe oſtendit.

[a] Cyrographum.

Hoc [b] teſtamentum fieri juſſum eſt à domina Abbatiſſa *Ælfgiva* de decima, quam optulit filius *Leomari* de *Cochefelda* Eccleſiæ Sanctæ *Mariæ* in [c] *Berchingis* die nativitatis Sancti *Johannis* Baptiſtæ, ſic dicens: Ego *Adam* una cum matre meâ *Sagivâ* offero domino & Sanctæ *Æthelburgæ*

---

[a] Hæc vox proculdubio in dimidiatis majuſculis, ut bipartitæ ſyngraphes ſignum, in tranſcripti hujus exemplari exarata erat. [b] Id eſt, *publicæ atteſtationis inſtrumentum.* [c] De hoc monaſterio ſic *Beda*, Hiſt. Eccl. lib. IV. cap. VI. *Earconwaldum Epiſcopum conſtituit in civitate Londonia. Hic ſane, priuſquam Epiſcopus factus eſſet, duo præclara monaſteria, unum ſibi, alterum ſorori ſuæ Æthilburgæ conſtruxerat; ſibi quidem in regione Suthrioæ juxta fluvium Tamſam, in loco qui vocatur Ceorteſei; ſorori autem in orientalium Saxonum provincia, in loco qui nuncupatur in Bercingum, in quo ipſa Deo devotarum mater ac nutrix poſſet exiſtere famina rum.*

ſuper

ſuper hoc altare in perpetuam poſſeſſionem pro ſorore mea *Edgitha* duas partes decimæ omnium illarum rerum, quæ decimari debent de terra quam teneo *Adlaleſeie* de quocunque illam teneam. Et ut ratum permaneat quod offero ſucceſſorum meorum venturis temporibus, hos quos præſentes hic video teſtes adhibeo, qui ſunt *Willelmus* monachus de Sancto *Eadmund*. *Godricus*, *Wilfricus*, *Rogerus* frater *Rodberti* vitrici mei. *Fulco* & *Rogerus* fratres mei de matre mea. *Wluardus* de *Hueletham*. *Godricus* presbyter de *Sexham*. *Walterus* de *Riſeby*. *Siuuardus* de *Ginga*. *Sigarus* dapifer. *Maximus* Presbyter. *Leveſtunus* Presbyter. *Sabernus* præpoſitus. *Ailmarus* filius ejus. In æternum Amen.

Sic etiam in celeberrimo codice Evangeliorum *Lychfeildenſi*, qui grandioribus literis exaratus, mille annorum antiquitatem præ ſe fert, (vulgo liber S. *Ceaddæ* vocatur) reperiuntur ſcripta in diverſarum paginarum marginibus, quæ infra ponuntur.

1. Dep ꝑputelaꝺ an ðæt Liodpine Eappiȝeſ ꝑunu hæꝑꝺ ȝelæꝺ ꝑulle labe æt þan unꝓihtꝓiꝑe þe leoꝑȝap ꝺ hỳne tihte. ⁊ þ pæꝑ læꝺ æt Licitꝑelda; *hic declaratur, quod Godwinus Earwigi filius ſe publico & plene purgavit de fornicationis ſuſpicione, in quam vocatus erat à Leofgaro Epiſcopo, & quod hæc ejus purgatio facta erat Licitfeldæ.*

2. Oꝑtendituꝑ hic quoꝺ emit ✠ ȝelhi ✠ ꝓiliuꝑ apihtiuꝺ hoc euanȝelium ꝺe cinȝal et ꝺeꝺit illi ꝑ illo equm optimum et ꝺeꝺit ꝓꝺo anima ꝑua iꝛtum euanȝelium ꝺō et ꝑc̄ teliaui ꝑupeꝛ altaꝛe. ✠ ȝelhi ✠ ꝓiliuꝑ apihtiuꝺ et ✠ cincenu ✠ ꝓiliuꝑ ȝꝓipiuꝺ.

3. Supexit ꝑutbulc ꝓiliuꝑ liuit haȝenep tutꝑi ꝺiepehm tiꝑtelih haioiꝺ ilau elcu ꝓiliuꝑ ȝelinȝ haluiꝺt iuȝupet amȝucant pel cantannꝺi hoꝺiu et ꝺiꝑꝺotant ȝenep tutꝑi o ȝiuſt imȝuoꝺant ipꝺeȝ ion ȝupaȝun taȝc ꝓoꝺetit elcu ȝuetiȝ eq; tꝑeꝑ uache. tꝑeꝑ uache nouiꝺliȝi naȝip nibe caꝑ iȝ ꝓiꝺu ꝺimeꝺichat ȝuetiȝ biꝛ ꝺiꝺ bꝑant ȝꝑeꝑiat ȝuetiȝ niꝑ minn tutbulc hai cencaíoiꝛ oiꝛouꝺ.

A ⁊ Ω

4. Aꝺulꝑ. Ælꝑheh. æ pulꝑmep pulꝑȝeatim pulꝑꝓic. ꝺn̄e. ő. ꝓiꝛ uiꝑ⁊ ꝼciꝑ ꝼic ꝼac. [a] ōq mꝫ ꝺocvervꝑt. ⁊ ō qui meis ĩꝺirniꝑ p̄ꝺuꝑ ꝼm cōmenꝺauerunt. q' cꝑeꝑi ꝼunt et qui bapꝺirmū acceꝑunt.

5. Fvlꝺyn. pulꝑepꝺ. puꝑꝑꝺýþ. pulꝑꝺoꝛýꝺ ꝓihtimunꝺ. Bhrhtꝺlhꝺ paꝺ̄ eiȝ hehpỳn. Ælꝺꝼlhꝺ. Lecꝺ'hi pýnꝛiȝe. pulꝑic. æꝺelꝑleꝺ. elꝑehepe. pulꝑꝑꝛn. pulꝑilꝺ. hehꝑleꝺ. ꝺ. el. æ. æ. ꝑ. pulꝑmæp. p. l. b.

[b] 6. ✠ teliau ē tuꝛȝint ē Linhilinn ē ꝛꝑ̄ ē ɔ tota ꝑamilia teliaui, ꝺe Laicis numin m̄ aiꝺan ē ꝛiȝnou m̄ iacou ē beꝛthuꝺiꝛ ē cinꝺa ē q'ēq; cuꝛtoꝺiepit benedictuꝑ eſt q'ēq; ꝑpanȝepit maladictuꝑ ep̄ ȝ ,, -

7. Oꝛtenꝺit iꝛta conꝛcꝛipꝛio nobilitatem munauꝑ meꝺ ꝺiminih et menꝛupam [c] ɔ ap' huepꝺīc ȝuiꝺ maun ꝺitolꝺaꝑ ĩȝuo iliut clunꝺiꝑit cellꝑin ꝺilih o mouꝑ ꝺibiꝑ main.....

Pag. 8. ...oc ē e a.. pene liꝛ.. iiii. ꝑi...ledꝑi. ȝu... nȝipn.... Ueh_et...ci....ap-thiuꝺ...eunt li... utemble... ꝓilio ꝼul... et ꝼemini... inꝼempi... num ꝓꝑ... [d] ꝺq. ha...; q; ꝺeꝺit... lib̄ ta ...i. q"tuoꝑ ... aꝛ etoc ... incia ... ā. iꝺoneiꝛ ... eꝛtibuꝛ ꝺe ...iꝛ. Riȝuo...n ꝓiliuꝑ... inc. ȝuen... ꝓiliuꝑ ...ꝑ ȝuoluic... eꝺan. ou... [e] ꝼ. ȝuuꝑ... um. mep... an. ꝼ. ꝼaluꝑ. apthan. p. cimuleh. iuꝺpi ꝼ. iuꝺnepth. ꝺe cleꝓicꝛ vepo noꝺiꝛ epiꝛcopuꝛ teiliau ....upnȝuiꝺ ꝛaceꝑꝺoꝛ teiliau ꝺubꝓino et cuhelm. ꝓiliȝ epiꝛ. ꝺat'nbiu cam ibiau. et ꝼulȝen... laꝛtiᴄȝ q' h̄ ꝓiꝺelitep ꝛcꝓipꝛit. q' cuꝛtoꝺiepit ſ h' ꝺecꝑetum libeꝑtatiꝛ bleiꝺiuꝺ ⁊ ꝓliꝛ ɔ ꝓit... etȝ. q' h' n̄ cuꝛtoꝺiepit. ꝓit maledictȝ á ꝺō et á teiliau in c̄ꝛ evanȝelio ꝛcꝓiꝑ. a. et...at omniꝛ pl̄ꝛ ꝓiat ꝓiat..,

9. Oꝛtenꝺit iꝛta ꝛcꝓipꝛio quoꝺ ꝺeꝺepit. ꝓiꝼ. et luith ȝpethi. tꝑeb ȝuiꝺauc i maliꝛiꝺuch cimaꝑȝuich.... epꝛ h' ꝝ cenꝛuꝑ ɔ ꝺoceint toꝑth. hamahaꝑuim. ĩ iꝑham. ha ꝺeucemꝛ toꝑth. ĩ iꝑȝaem. hahuch.... uceint mannuꝺenn ꝺeo ⁊ ꝛcō eliuꝺo ȝ ꝺꝛ̄ ē. ꝛatuꝑnnȝuiꝺ. ē. nobiꝛ ē. ȝuuꝑci ē. cutulꝼ ē. ꝺelaicꝛ cinȝueꝑnn ē. collꝺiu ē. cohoiȝet ē. epmin ē. houꝑoꝺ ē. q'cunque cuꝛtoꝺiepit ꝺꝺictuꝑ epit. ⁊ q' ꝑpanxepit maledictuꝑ epit a ꝺō.

10. Oꝛtenꝺit iꝛta ꝛcꝓipꝛio. quoꝺ.... ꝓunc. ꝓiꝼ. na.....cibꝑacina. behet hꝑmaĩ ȝuiꝺauc. oꝛoiꝺ celli iꝑlath. behet camꝺubꝑ. iꝛem hichet tꝑiuceint toꝑth.... ꝑum. ha ȝuoꝑ thoueiꝑ ememinn... [h] ꝺꝛ̄ oĩꝑō. ē. ꝛatuꝑnȝuiꝺ. ꝛaceꝑ ē. Nobiꝛ ē. ȝuꝑci ē. cutulꝼ ē. ꝺe Laicis cinȝueꝑn ... ē. cohoꝛȝet ... epmin. t..... ꝺiepit.... ꝺictu.... q' ꝼꝑai..... et. in..... tuꝑ ei ...

Ex his autem, quæ ſupra ex cod. Evangeliorum *Decani* & Capituli *Licitfeldenſis* deſcripta ſunt, conſtat eum *Landavenſis* monaſterii, cujus inſignis erat patronus *Teliaus*, alias *Eliud* dictus, prius in bonis fuiſſe, quam ad Eccleſiam *Licitfeldenſem* S. *Ceadæ* ſacram, neſcio quo ducente fato, tranſlatus eſſet. De Sancto autem *Teliao* vel *Teliavo* Landafenſi Epiſcopo multa habet Uſſerius Armachanus in Britannicarum Eccleſiarum antiquitatibus, cap. v. xiii. & xiv. quæ ex vitæ ejus ſcriptoribus, & *Davidis Menevenſis* vita à *Giraldo Cambrenſi* deſcripta, excerpta congeſſit. Qui vero vitam ejus ſcripſerunt, ſunt [i] *Galfridus Landavenſis*, *Johan. Tinmu-*

---

a Omnes qui. *b* In hac ſcriptura ē eſt *Teſtis*. *c* Nota ejus. *d* Hoc eſt. *e* ꝼ. eſt *Filius*. *f* Hoc. *g* *Deus teſtis*. *h* *Deus omnipotens teſtis*. *i* Vita S. *Teliavi*, à *Galfrido Landavenſi* deſcripta, edita eſt ab *Hen. Whartono* in *Angliæ* ſuæ Sacræ Tom. II.

thensis, ejusque excerptor *Capgravius*. Haud pauca etiam de eo reperiuntur in regesto *Landavensis* Ecclesiæ, præsertim apud auctorem vitæ *Oudocei*. Memoratur etiam frequens in Synodis *Landavensibus*, quas ex vetusto illo MS. descripsit non nisi honorifice nominandus *Henricus Spelmannus*, Concil. lib. I. pag. 62, 63, 64. 381, 382, 383, 384, 385, 386. Verum, SHOWERE, ne de tam celebri apud *Britannos* tum Episcopo, tum scriptore, qui in Sanctorum numerum relatus est, nihil amplius scribendo, negligentia arguar, hæc paucis accipe.

Fuit *Enicis* viri nobilis ex sorore *Davidis Menevensis* filius, in loco Eccluis Gunniau appellato natus; in scripturis sanctis à *Dubricio* primum, deinde à *Paulino*, simul cum *Davide Menevensi* eruditus, tandemque Presbyter, & dein Archiepiscopus *Landavensis* factus, & à peste in *Armoricam* fugiens à [k] *Samsone Dolensis* Ecclesiæ tum Archiepiscopo rogatus erat, ut cum illo habitaret.

Illius precibus se dedens cum illo multum temporis commoratus est, quo quidem non tantum ab Archiepiscopo, sed etiam Rege Armoricano, sive is *Budicus*, sive *Hoëlus* fuit, plurimi factus erat.

Sedata peste, tandem abiturum Rex & Archiepiscopus eum detinuerunt, & in Archiepiscopatum *Dolensem* provehere voluerunt. Ille vero post septem annos totidemque menses in *Armorica* peractos, ad sedem suam *Landavensem* redire voluit, in qua *Dubricio* successit, & dein *Kinoco* vel *Cenauco* Davidis successore mortuo, ad *Legionensem* Archi-episcopatum promotus est. Hisce addere visum est quæ ex *Joh. Lelandi* libro MS. de viris illustribus *Britanniæ* excerpta ad me mittere dignatus est vir doctissimus & in antiquitatibus nostris longe versatissimus *Th. Tannerus*, Coll. Omnium Animarum *Oxon.* Socius dignissimus.

Theliaus qui & Eliud inter Britanniæ proceres Ecclesiæ conspicuus erat, & quoties de rebus agebatur literariis aut Ecclesiasticis, judicium illius apud congregationem in pretio stetit magno. Contigit ut Dubricius Lantavanæ proto-Episcopus sedû, autoritate Synodi Archiepiscopus urbi legionum ad Iscæ *fluenta designaretur; non diu caruit gubernatore Lantava, nam Theliaus à patribus continuo surrogatus. Ille vero muneri sollicite invigilans egregium se pastorem exhibuit, ac bonis artibus Ecclesiæ ministros erudiendos anxiè curavit. Hic talem peperit sibi famam, qualem nulla certe unquam auferet dies. Longa ætas, quæ & ipsa morbus est*, Theliaum *è medio rapuit. Successit Odoceus monachus doctrinæ & pietatis nobile planè exemplar.*

Hæc breviter de Sancto *Theliauo*, cui donatus olim erat codex Evangeliorum *Latinus*, ante multa sæcula Ecclesiæ *Liccitfeldensis* peculium. *Cingal* ille *Britannus*, à quo emptus erat, gliscentibus bellis, eum forsan ex aliquo monasterio *Angliæ*, quod *Cambriæ* vicinum erat, cum aliis direptum vendidit *Gelhi* filio *Arithtiudi*, qui eum *S. Teliauo* dedit, è cujus Ecclesia, gliscentibus iterum bellis, forsan etiam direptâ, aliquis *Anglus* eum abstulit, & *S. Ceadæ* consecravit. Verum quo modo cunque res ista se habeat, ex eo multa descripsi, SHOWERE, à quibus haud absimilia multa *Britannice* scripta cernere est in *Monastici Anglicani*, vol. III. p. 188, *&c.* quæ ex *Landavensis* Eccesiæ MS. regesto congessit immortalis *Gul. Dugdalius.*

Denique codicem hunc Evangeliorum è quo tot describere operæ pretium mihi visum est, ad me auro magis pretiosum perferendum dedit non solum de divinis, sed etiam humanioribus literis & rep. Ecclesiastica præclarè meritus *Lancelotus Addison* Ecclesiæ Cathedralis *Liccitfeldensis* Decanus dignissimus, & venerandæ antiquitatis cultor & patronus.

Sic etiam ad initium codicis Evangeliorum Sax. qui extat in Bibl. Coll. *D. Joan. Bapt. Oxon.* descripta cernitur in recentiori manu tam *Latinè*, quam *Normanno-Saxonice* charta illa fictitia *Ægelredi* Regis, quâ terras quasdam sui juris Ecclesiæ Christi *Dorobernensi* ad sustentationem Monachorum dedisse dicitur. Quam quidem chartam, ut speciem veritatis præ se ferret, membranis codicis evangelici inscribendam curârunt, qui eam commenti sunt, monachi; ut terras istas, quas veræ alicujus chartæ, quam perdiderant, titulo possidebant, à *Normannis* chartas requirentibus salvas & intactas conservarent.

Quinimmo non membranis Evangelicis solum, sed liturgicis, ut quæ ad eas in sanctitate proxime accederent, contractus suos inscribendi mos apud *Anglo-Saxones* fuit.

Sic in missali quodam pulcherrime scripto *Bibl. Bodl. Th. M.* 12. 12. quod *Leofricus Episcopus* Ecclesiæ Sancti *Petri* in *Exonia* vestra, successoribus suis utendum dedit, tam ad initium, quam ad finem quidem reperiuntur servorum quorundam manumissiones, pro quibus redimendis contractum erat in Curia urbis, vel *Hundredi*, ut ex subscriptis formulis constat.

Dalpun Noce on Execertre ꝑneode hagel hire piman þi hy [l] bocte. ⁊ tilde ꝑop hine rpuale Lpirt. ⁊ Scē Petep. ⁊ alle Lpirter halga. hi pupðe ppað þe hi hæne ȝepypce. Amen.

Haluuna Noce Exoniensis manumisit Hagelam servam suam domesticam, quam in registrum liberæ nomine relatam pro anima sua dedit Christo & Sancto Petro, & omnibus Christi Sanctis, quos iratos habeat, qui illam, in meliorem sortem elevatam, in servitutem redegerit. Amen.

Dep kyð on þyrre bec þ ælȝyuu ȝode alyrde hiȝ and ðunna and heopa oꝛꝛꝑꝑinȝ to manȝode to XIII. mancron and æiȝnulꝑ [m] popt-ȝepeꝑa. and Lobruc ȝupa namon ðæt

---

k Dol. urbs *Britanniæ* minoris Episcopalis sub Archiepiscopo *Turonensi*, *Neodunum* veteribus dicta. *l* Id est, bocade. *m* Vid. legem *Æthelstani*, 12. infra in margine citatum.

tall

[n] toll. on manlefer gepitnerre. and on leoperder healta. and on leopiner hir bro'dor. and on ælfricer maphapper. and on freizner rcylopihta. and hæbbe he gober cupr þe hir æfre undo á on ecnyrre. Amen.

In hoc libro hic oſtenditur, quod Ælgiuus Hygonem & Dunnam, & eorum progeniem à Mancuſſis deo à ſervitute redemit, & quod Ægnulfus præpoſitus, & Godſucus Gupa cenſus nummos receperunt. Teſtibus Manlefo, Leoweardo Healta, & fratre ejus Leowino, & Ælfrico Maphappo, & Suuigeno [o] Scutario; qui vero hoc irritum fecerit, æternam Dei maledictionem habeto. Amen.

Der kyð on ðyr bec þ edpy beopneger runu lyrde hine and hir pif and hir cild on edperder dæge cyngef æt Dunepine hega runa ut of topperhamm lande. akinrtaner gepitnyrre pp. and aleofruna gepitnirre apunforda. and on ælfricer hpita. and on Picingef [p] batrpegener. and on præpner lufarunu. and on leofrier and on ælfrief.

In hoc libro hic notificatur Edwinum Beornigi filium Edweardo regnante, ſe, uxorem ſuam, & liberos ab Hunewino Hegaſonio redemiſſe ex terris Toppeshammenſibus, ubi coloni & ſervi prædiales fuerunt. Teſtibus Akinſtano presbytero, & Aswunforda Aleofsunio, & Ælfrico Whito, & Picingo Præpoſito remigum, & Sæwino Lufaſonio, & Leofsio & Ælfsio.

Der kyð on þirrepe bec þ godpine blaca bohte hine rylfne j hir pyf. j hir offrpinð æt pillelme hofethe mid xv. rcill. on edmæper gepitner j on ælpier j on duningef j on fæmæper j on ælmæper j on ealler þær hundpeder on cuic-lande j ælfric harl nā þæt toll fofi þær kyngef hand. j hæbbe he gober cupre þe hit æfre un-do. amen.

In hoc libro hic notificatur Godwinum Blacan ſe, conjugem, & ſobolem ſuam à Willelmo Hoſetho à ſervitute xv ſcillingis redemiſſe. Teſtibus Edmæro, & Ælwigo, & Dunningo, & Sæmero, & univerſa centena Cuiclandenſi, & Ælfrico Haſel, qui pro rege cenſus nummos recepit. Qui vero hoc caſſum reddiderit divinam maledictionem in æternum habeto.

Der kyð on þirrepe bec þæt edpuuu fæuugeler laf bohte glabu æt colepine pyð healfe punde to cepe j to tolle. j ælpord [q] popht-gepefa nā þ toll. j þæi to par gepitnirre lepine leopopder bro'dor j ælpi blaca. j ælpine fe cyng j Land-byrihr j Alca. j Sæpeno. j hæbbe he gober cupr þe þir æfre undo on ecnirre. Amen.

In hoc libro hic declaratur Ediwam Sæugili relictam, Gladum à Colewino pretio [r] dimidiæ libræ, & dimidia libra cenſus nomine numerata, quam Ælwordus præpoſitus recepit, redemiſſe. Hujus teſtes erant Leowinus Leowordi frater, & Ælwigus Blaca, & Alwinus Cyng, & Landbiribtus, & Alca, & Sæwardus. Qui vero hoc abrogaverit, æternam Dei maledictionem habeto.

In fine Miſſalis.

Der cyð on þirre bec þ brihtmæp æt hola-cumbe hæfð geboht hine j ælfgifu hir pif j hira cild. j hira offrpinð æt pocgepe dependiz to tpā pundum æfre to fpeolre. on dubemanner gepitnirre ppeorter on exancertre. j on leofrinef pp on hpita-rtane j on ælfgæper popt-gepefa j ælfpender popt gepefa þe þ toll namon for þæp cyngef hand. j leofpender hir bro'dor. j edpiner leofede runa. j otepef dyplingef runa. j ælfgæper ælfricer runa. j blakemanef j leofricer fæpiner runa. j dunrtaner fepinef runa. j randolfer. j albalder. j rmepiner on hola-cumbe. j æzilpende. ælfrief runa. j ælfmæp cyngef runa. j ælfrizef mid þā bende. j edpine leofricer runa. j edpine edmæper runa. j edric on hpēnahpicze. j on ealler þær hundpeder gepitnirre on holacumbe. j hæbbe he cpirter cupr j rcā mapian. j rcs petrur þe þir æfre undo. j on ealler þær hundpeder gepitnirre on exancertre.

In hoc libro hic oſtenditur Brihtmærum Halacumbenſem ſe, conjugem, liberos & nepotes in perpetuam libertatem à Rogero Derendigo duabus libris redemiſſe. Cujus rei teſtes ſunt Dudemannus Presbyter Exonienſis, Leofwinus Presbyter Whitaſtanenſis, Ælfgarus Præpoſitus, Ælfwærdus Præpoſitus, qui cenſum pro Rege recepit, Leofwærdus ejus frater, Edwinus Leofediſonus, Oterus Dirlingſonus, Alfgærus Ælfriciſonus, Blakemannus, Leofricus Sæwiniſonus, Dunſtanus Sæwiniſonus, Randolfus, Alboldus, Smewinus Holacumbenſis, Ægilwardus Ælfsiſonus, Ælfmærus Cyngiſonus, & Ælfsigus à barba, & Edwinus Leofriciſonus, Edwinus Edmæriſonus, & Edricus Rennabricgenſis, & univerſitas hundredi Holacumbenſis. Qui vero hoc caſſaverit, maledictus ſit à Chriſto, Sancta Maria, & Sancto Petro. Teſtis quoque eſt univerſum in Exonia hundredum.

---

[n] Quemadmodum emptiones & venditiones ſervorum, haud ſecus ac pecudum, & aliarum mercium, publice & coram teſtibus per leges *Anglo-Saxonum* & *Normannorum* contrahendæ erant. ita perinde eorum emptione & venditione confectâ, cenſus, quem adhuc **Toll** dicimus, ſolvendus erat.. [o] De ſcutariis lex lata eſt. II. Æthelſt. cap. 15. be rcylo pynhtum. in his verbis. Ye cpæbon þ nan rcylopihta na lecge nan rceaper zelle on rcylo j zif he hit do zylde xxx. rcyll. [p] Inde noſtrum **Boſon** corrupte; a **Boatswain**. [q] L. *Æthelſtan.* 12. pe cpæbon be þon þ mon nænne ceape ne ceapize butan popte ofep xx peninga. Ac ceapize þæp binnon on þær popezeperan gepitnerre. oðde oþeper unzelizener manner. oðde eft on þæpa zepefena gepitnerre on folc mote. [r] Alias forſan & rectius: *pro pretio & cenſu, quem Ælwordus præpoſitus recepit, dimidio libræ penſo, redemiſſe.*

Superiores formulas manumittendi & redimendi ſervos, quæ in membranis iſtis Liturgicis reperiuntur, vel paulo ante, vel haud multo poſt *Conquæſtum* ſcriptas fuiſſe conſtat, partim ex quibuſdam nominibus, & agnominibus teſtium, partim ex earum ſermone qui dialectum *Semi-Saxonicam*, vel *Normanno-Saxonicam* ſapit. Ad eas autem rite intelligendas conſulendæ ſunt à curioſo lectore leges *Inæ* XXIV. XXXIX. *Eaduuardi*. I. *Æthelſtani* XII. *Æthelredi* IV. *Canut.* XXII. *Gulielmi* I. XXXIII. XLIII. cum charta ejuſdem cap. LX. LXI. *Henrici* I. Lex LXXVIII.

Diverſi etiam generis, & ſcripturæ acta, ſive rerum geſtarum commentarii, haud pauci in membranis nonnullis cernuntur, quæ quorundam codicum ſacrorum, ſive evangelia, ſive miſſalia ii fuerunt, olim folia, jam extant compactæ cum nobiliſſimo carminum *Saxonicorum* miſcellaneo, quem mihi tradendum ad Te miſerunt Reverendus Vir natalibus, ingenio & humanitate præclarus *Richardus Anneſly* Vicecomes de Altham, Eccleſiæ Cathedralis *Exon.* Decanus, & ejuſdem cum illo magna ornamenta confratres ejus Canonici. Quibus Te, Showere, nihil charius, nihil optatius, ut qui apud Schiſmaticos doctus & inſtitutus, à Conventiculis in Eccleſiam propria indole, Deique ſimul ſpiritu ducente, tum admodum adoleſcens Te recepiſti. Ex his igitur membranis nonnulla, quæ in *Exonia* veſtra, aut circa eam acta, Te *Exonienſem* non poſſunt non delectare, præſertim *Normanno-Saxonica* depromta, Epiſcopo & clero *Exonienſi* quo par eſt cultu & reverentia; Tibi qua par eſt obſervantia; tuiſque concivibus debito cum honore, quotquot *Philo-Saxones* eſtis, hic *Latine* verſa offero.

Horum autem actorum agmen ducit iſtud, quod *Saxonice* recenſet prædia, ornamenta, & veſtimenta ſacra, cum libris quos *Leofricus* Epiſcopus dedit S. *Petri* monaſterio *Exonienſi*. Deſcriptum vero videtur poſt *Conquæſtum* ex exemplari, quod eſt in Ms. Codice Evangeliorum Bibl. *Bodl.* Monaſterii *Exonienſis* non ita pridem peculio, unde illud in regeſtum ſuum olim retulerunt monachi *Exonienſes*. Nam regeſti cujuſdam folia fuiſſe in quibus tranſcriptum reperitur iſtud exemplar, ex eo conſtat, quod initium nempe, hep ꝼputelaꝺ on ꝺiꝼꝼepe cꝑiꝑtep bec, prætermiſſo ſancto nomine cꝑiꝑtep, ſic ſcriptum legitur: hep ꝼputelaꝺ on ꝺiꝼꝼepe bec. Præterea tranſcriptum iſtud continuo ſequuntur alia *Latine* in *Normannica* manu plane ſcripta; & perinde prætermiſſa voce cꝑiꝑtep, ut par eſt credere, ex foliis ſacris in regeſtum tranſcripta quorum primum ſic incipit: *Leowinus Presbyter & Canonicus Exonienſis pro Dei amore & pro anima* OSBERTI *Epiſcopi*. Secundum ſic: *Quum quidem à divæ recordationis imperatoribus, vel ab aliis orthodoxis Eccleſiis fundandis vel honorandis donata ſunt literarum memoriæ commendare conſuevit Eccleſia, &c.* Verſus autem finem occurrit forenſe Normannicum *ſaiſiretur* in hoc membro, *nulla autem terra de qua prædicta Eccleſia ſaiſiretur*.

Tertium verò, quod formulam manumittendi ſervum ſive villanum ſolennem ante DCLVII annos *Latinè* factam exhibeat, integrum ponere placet eorum gratia apud juris noſtri peritos, qui originem illius & progreſſum, perinde ac Tu, Showere, ſcire amant, ejuſve ſolenniores formulas legere, publica luce *Marculfi* iſtis, quas edidit *Frid. Lindenbrogius*, multo magis dignas. "Capitulum beati Petri Exonienſis Eccleſiæ omnibus Eccleſiæ filiis, clericis & laicis in Chriſto "Salutem. Quod ad multorum notitiam pervenire decrevimus, id literarum monumentis con- "ſervare, & conſervando ad memoriam reducere tam præſentibus quam futuris dignum duxi- "mus. Noverit igitur præſens ætas omniumque poſteritas quod Randᵗ Auendᵗ in Dei nomine "pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum, coram juſtitia Regis in Hundred civium "Exoniæ hunc Edricum filium Leowini de Alfintonia, ejuſque liberos ab omni vinculo ſervi- "tutis emancipavit, ita ut ab hac die, & deinceps ingenuus ſit, & ingenuus permaneat, tam- "que ſi ab ingenuis parentibus procreatus fuiſſet, eam partem pergat, vel remaneat, quam ma- "luerit. Nulli autem hæredum ſuorum vel prohæredum, nec cuique perſonæ aliæ quicquam "debeat ſervitutis, vel libertatis obſequium niſi ſoli deo, cui omnia ſubjecta ſunt. Siquis vero, "quod futurum eſſe non credo, de hæredibus ſuis, vel quælibet oppoſita perſona hanc abſolu- "tionem ingenuitatis infringere, vel infirmare voluerit, divino ſubjaceat judicio, à corpore San- "ctæ Dei Eccleſiæ diviſus efficiatur alienus. Facta eſt autem hæc abſolutio anno milleſimo cen- "teſimo quadrageſimo tertio incarnationis domini noſtri, regnante Stephano Rege & Rodᵇ exi- "ſtente Epiſcopo, ſubannotatis teſtibus, Galtero Archidiacono, & Willᵐ Archᵈ. & Hugᵉ. Arch. "& Racᵗ. Arch. & Rodᵇ. Albo, & Galt. Iocelini filio, & Aluredo, Centiſque aliis.

Conſimilis alia formula non minus ſolennis manumiſſionis ſervorum reperitur ſcripta in iiſdem pergamenis, & in his verbis; in qua tamen, ut in ſuperiori, neque annus Chriſti, neque Rex Regnans deſignatur.

Capitulum Beati Petri Exoniæ omnibus fidelibus Eccleſiæ in Chriſto. Noverint omnes tam futuri quam præſentes, quod Will. Debur conſenſu uxoris, & Johannis filii, ejuſque pro æterna retributione, coram juſtitia Exoniæ Edwine Spileman ab omni ſervitute abſolvit, & abſolutum provida deliberatione ſub præſentia Will. Epiſcopi & nobilium, tam clericorum, quam Laicorum Eccleſiæ præſentavit, ut præſens ingenuitas tantorum aſtipulatione roborata omni tempore maneat inconvulſa.

Si quis hanc abſolutionem infeſtare tentaverit, ipſe, & ipſius factores ſubjaceant anatemati. Hujus rei teſtes, *ſunt Odo arch. Ernold. arch. Heimgus presb. Rodb. Albus. Wal. presb. Alvricus Patr. Teocbal. Radul. fil. Teodb. Algarus fil. Feoſted. Osb. filius Havoc. Are. presb. Noth. de Strette. Rodb. Leopes. Walt. fil. Are. Ricard fil. Odonis. Siward Letodore. Galfrid. Uedel. Alwine fil. Utg. Rogerus Not. Pain rolboet. Turca.*

Huc

Huc ſpectant in iiſdem membranis de ſervis manumiſſis teſtimonia *Normanno-Saxonice* deſcripta, qualia ſunt quæ infra ponuntur.

Dep kÿð on þiſſepe bec þ Leſſpæg ſeala ſune ȝeboht Lubið Edpiȝef doctep æt Alpſta on punſopðe. ⁊ æt Hpælepincenne to x ſcill. ſpeoh ⁊ ſacleſ. ut oſ punſopðe. ⁊ Lÿlbebepð popſȝepeſa nam þ toll ſop þaſ cÿnȝef hand. ⁊ ðiſ iſ þeo ȝepitneſſe. Lebmep on cuike. ⁊ ſæȝep pp. on Nefatpipe. ⁊ Randolf de haȝe. ⁊ Roȝȝepe on Pinnoc. ⁊ Mopin at Lepteȝete. Riceapð Alpſtaneſ ſune. ⁊ Wlfſopð hÿſ bpoðep. Lodpine Leopineſ ſune. ⁊ Loda hiſ bpoðep. ⁊ Leba. ⁊ Sæȝep. Riceapð Kÿke-beap. ⁊ Edmæp Nopðmaneſ ſune. ⁊ ſe þe þiſſ undo. hæbbe he Lodeſ cupſ. ⁊ Sc̄a Mapia. ⁊ Sc̄ Petpeſ. ⁊ ealle Cpiſtef halȝena á butan ende. Amen.

Præſenti hoc ſcripto declaratur, quod Geiſfrægus Fealaſunus x *ſolidis redemit Giditham Edwigi filiam ab Alpſta domino Wunfordæ, & à Hrælepincenná, ut libera & ſecura foret à ſervitio Wunfordæ, ubi ſerva prædialis fuit. Teſtibus*, &c.

Dep kÿð on þiſſepe bec þ Waltepe Wulfopðeſ ſune upeode Apelune inna Sc̄eſ Petpeſ mÿnſtpe ouep hiſ fadepliċ. hiſ ſaðep ſaule to aliſeonifſe. ⁊ hiſ. on viuieneſ ȝepitneſſe. ⁊ meſtpe Odo. ⁊ meſtpe Leopineſ. ⁊ Lodpineſ p. ⁊ Edpakepeſ. ⁊ hiſ ſune. ⁊ aȝealſa. þapa habeda. ⁊ lepeda þe þap ıȝȝe pepe. ⁊ ſe þiſſ undo habbe he Lodeſ cupſ ⁊ þepe hleſdia Sc̄e Mapia. ⁊ Sceſ Petpeſ ⁊ ȝealle Cpiſtef halȝa. á butan ende. Amen.

Præſenti hac ſcriptura notificatur Walterum Wulfordiſunum in Sancti Petri **Eccleſia pro redemptione animæ ſuæ & patris ſui animæ, ſuper patris corpus* [*ſepulchrum*] *Athelunen è ſervitute liberaſſe. Teſtibus*, &c.

Dep kið on þiſſepe bec þ Sepine Vinca boht hine ſelfne to x ſcill. at Willelme on Edmæpeſ ȝepitneſſe pp̄. ⁊ on Edpineſ. ⁊ on Tailifepeſ. ⁊ on Rodbeſ. ⁊ on ealleſ þaſ hundpeðeſ on cuicu. ⁊ Alfpic halſ nam þ toll. ⁊ habbe he Lodeſ cupſ þe hit æfpe undo. Amen.

Dep kÿð on þiſſepe bec þ Teollinȝ ȝebohte Ælwopð Stamepa ⁊ Edpine hiſ bpoðop æt Lolūpine to VII Mancpon to cepe. ⁊ to tolle. ⁊ Ælfpopð popſȝepeſa nam þ toll. ⁊ hepto iſ ȝepitneſſe Uiðel columtune. ⁊ ræpulf. ⁊ Uitula. ⁊ Eadmund p̄. ⁊ ſnellinȝ tullinȝef ſunu. ⁊ Leopine Leopepðef bpoðop. ⁊ Ælfȝap hellebula. ⁊ hæbbe he ȝodeſ cupſ þe þiſ æfpe undo á on ecniſſe. Amen.

In iiſdem etiam membranis leguntur formulæ; quibus quis alterum liberat, abſolvit & quietum reddit, vel ab omni, vel ab aliqua actione, in rem vel perſonam; vel quibus quis renuntiat juri alicui quietè & pacifice, quod habet, vel habere poteſt, vel prætendit habere perſequendi alterum in foro, propter id quod ſibi debetur. Hoc vos, SHOWERE, *quietam clamantiam* vel *clamationem* dicitis, formulaſque quibus quis alterum quietum clamat, *acquietantias*, Anglicè **Acquittances** vocatis, quarum infra ſequuntur nonnullæ formulæ ſolennes & legitimæ conceptis verbis *Normanno-Saxonicè* ſcriptæ.

Acquietantiæ generales.

Dep kÿð on þiſſepe bec þ Aðelice Riceapðef ſpuftef ſcinpeua cpæð Sepieſſune an Alfintune ſacleſ oſ elcne † cpauiȝȝe. Dap to iſ ipitniſ Riceapð ſe popſtpeua. ⁊ Willelm Lambp̄. Dunniȝ. Eoſlapine. Reinep. Alupic Spot. Rotðð Puddiȝ. Fiȝȝepe. Dalfin. Lotrelin Loppettil. Leȝȝefot..... Orðn ceaca. Rotðn Sceanca. Bpihtpic. Ailpopð Alȝap ſunu. Riceapð Tpencapð. Iopðan ſe pp̄ð. ⁊ eall þ hundpeð oſ Alfintun. Se þe þiſ undo. habbe he ȝodeſ cupſe. ⁊ Sc̄e Mapie. ⁊ ealle cpiſtef halȝena. á butan ende. Amen.

Hac præſenti ſcriptura notificatum eſt Athelicen Ricardi vice-comitis ſororem quietum, & ſecurum clamaſſe Hrodolfum Sewieſunum Alfintunenſem ab omni actione. Teſtibus, &c.

Dep kÿð on þiſſepe bec þ Willelm de la Bpuȝepe cpæð Saccleſ pulpæpð þane pebba inna tune. and ut oſ tune oſ elce cpafiȝȝe. ⁊ þapto iſ ipitniſ Rau Teoðð ſune. ⁊ Teoðð hiſ ſune. ⁊ Acſum ſe hpita hpoðolf Alcaſ'. Deinen Lutakiȝ. Philippe ſafeneſc. Riceapð Alkaſ. Leſſpei Boel. hepbð ⁊ Iolein. Ailpepð Abec. ⁊ hiſ bpoðop. Rau de ſalcei. hepſapine. Bpihtmep utdic. Se þiſ mape undo. habbe he Cpiſtef cupſ ⁊ Sc̄e Mapia. ⁊ ealle Cpiſtef halȝena. a butan ende. Amen.

Dep kÿð on þiſſepe bec þ Rotbepð ‡ A Poldpaham cpæð ſacleſ Willhellm hiſ bpoðop ſune oſ Poldpaham lande ⁊ oſ elcne Cpauſiȝȝe. þap to iſ ipitniſ Reinald pheoſt. ⁊ Dunniȝ. ⁊ Dalfin. ⁊ Seuapa. ⁊ Sepi. ⁊ Lipapð. ⁊ Willelm Mapeſcalð. ⁊ Riceapð á cuic. ⁊ Fulfpic piȝ. ⁊ Rau Sculdup. ⁊ Riceapð Lilbuleſc. ⁊ Nepbapð. ⁊ Sexap. ⁊ Alȝep innabuſc. ⁊ Al-

---

* Qui ſervum ſuum liberat in Eccleſia, & mercato, vel comitatu, vel Hundredo coram teſtibus, & palam faciat, & liberas ei vias, & portas conſcribat apertas, & lanceum, & gladium, vel, quæ liberorum arma ſunt, in manibus ei ponat. *leges. Hen.* I. cap. LXXVIII. † Cpauiȝȝe pro cpafiȝe, infra cpauſiȝȝe, *petitio forenſis*, vel *actio*, qua quis in foro quid petit. à veteri *Normannico* Krafa, *peremptorie poſtulare* vel *in judicio petere*. Krafa autem *Saxonice* cpafian, vel cpafiȝean, & f in v verſo cpaviȝean, unde cpafiȝe & cpaviȝȝe pro cpafiȝe, in acquietantiis *Anglo-Normannicis*, *actio*, *clameum forenſe*, vel *forenſis poſtulatio*. Practici noſtri in curiis adhuc dicunt, **we crave**. ‡ A Poldpaham *i. e.* in Poldpaham.

ȝep re Vebba. Roȝep re rcipepð. ȝ Rotbepð pianapð. ȝ Ricapð oȝannaſſ. ȝ ðemep ðpelle
ðep. ȝ Iohel uppatote. ȝ Arcetill. ȝ Rotbepð Epiep mæȝ: ðe þiſſ eupe undo habbe he
Lobep cupp. ȝ ðcā Mapia. ȝ calle Lpiſtep ȝecopena a butan ende. Amen.

Dep kyð on þiſſepe bec þ otep ȝ hiſ cild cpede ȝaccleſ Alupic þane pieda ȝ hiſ oſſpring.
ȝ ðap to ſ ipitniſ Alpoð pī. ȝ Waltepe re Lan. ȝ Theobbalð. ȝ ðemep Lipponeſ pune.
ȝ Waltepe re fleming. ȝ Leſſpei Noel. ȝ Randolf re conbepan. ȝ Alpine Modi. ȝ Alpi Kya.
and Alȝep Oxapamb. ȝ Ailpanð. ȝ Iopdan. ȝ maptin. ȝ Orbepn havoc. ȝ Fillemot quikevot.
ȝ Ricapð re fleming nam ȝeop penigaȝ to tolle. Se þiſſ mape undo habbe he Lobeȝ cupp. ȝ
ðcā Mapia and calle chiſteȝ ȝecopena. a butan ende. Amen.

Acquietantia Specialis.

Dep kyð on þiſſepe becc ȝ Willelm biſceop oſ Execeſtre cpæð ſulfpic piȝ ȝpeoh ȝ
ȝaccleȝ oſ þa lande a Teiȝtune a þane dæȝ þe * ma dide Orbepn Biſceop. ȝ Leofpic Biſceop
oſ þa † ȝealla minſtre inna ȝ Nipe. ȝ hine ȝpeode ȝop Lobeȝ luue. ȝ ðcē Mapie. ȝ calle
cpiſteȝ halȝena. ȝ ȝop þapa biſceopa ðaule. ȝ ȝop hiſ ðaule to alifednefre. Dap to ſ ipit-
nefſ. Alȝap re biſceop oſ conſtance. ȝ re ppiop oſ plimtun. ȝ re ppiop oſ tantune. ȝ re
ppiop oſ Scef Nichol. minſtep. and re ppiop oſ ðcef Andpeaſ. ȝ leopine re Lanon. ȝ pal-
tepe p. ȝ Willm. p. ȝ Robbepð re blund. ȝ Alupic p. ȝ orbn re kapel. Willmo ȝ orbn t.
Willm ȝ Bapthol. Odo. ȝ Hugo Ou. Lauſſpeȝef. ȝ Hugo Oc. Willm Epiſ'. Alȝep liſſ'
ȝ Iopdan hiſ'. Randolf ȝ Rau Mahtiller'. Waltepe Dan. Orbepn hauoc. Arcetil butapeſt.
ðepapa ralepaſ'. Dunnig. Rau. Theodb. teobbalð. Willm Selipieſ' ȝ ȝela oðna þe ma nem-
na ne meȝ. ðe þe þiſ eſſpe undo habbe he Lobeȝ cupp ȝ ðcā mapia. ȝ calle cpiſteȝ ȝecope-
na. a butan ende. Amen.

Verſo:

Præſenti hac ſcriptura notificatum eſt, *Willelmum* Epiſcopum *Exonienſem* in die tranſlationis Epiſcoporum ** *Osberni* & †† *Leofrici* à veteri in novum monaſterium, declarâſſe *Wulfricum Pinum*

---

* Ma pro man, ut cpaſtðe vel cpaurðe, pro cpaſinge. † Iealla pro ȝealda vel ȝeal-da: ut infra ȝunneue pro ȝundæȝe, vel ȝundei.

** De hoc *Osberno* ſic *Malmsburienſis*: *Succeſſit Leofrico Osbernus Regi Willelmi tempore, natione Normannus, frater Willelmi præcellentiſſimi comitis, in Anglia ſub Edwardo liberaliter & domeſticè converſatus, quippe qui cognationem regiam attingeret gradu. Unde in victualibus, & cæteris rebus ad anglicos mores pronior parum Normannorum pompam ſuſpiciebat, conſuetudines domini ſui Regis Edwardi efferens, ...pro more antiquorum temporum veteribus contentus ædificiis, liberalis animo & caſtus habebatur corpore. Vixit ad quartum annum Regis Henrici imminente ſenio non paucis annis lumine captus.* De *Leofrico* vero ſic: *Huic* [*Livingo*] *tempore Regis Edwardi ſucceſſit Leofricus apud Lotharingos altus & doctus, qui ſedem Epiſcopatûs tranſtulit in civitatem, quæ propter fluvium Exam, qui muros lapſu ſuo allambit, vocatur Exceſter*, &c. †† Scilicet à *Cridienſi* in *Exonienſe* monaſterium. Quemadmodum enim *Livingus* defuncto avunculo ſuo *Brihtwoldo* Epiſcopo *Cornubienſi*, ambos Epiſcopatus, *Devonienſem* ſcilicet & *Cornubienſem*, arbitratu ſuo adunavit: ſic *Leofricus*, conſentiente *Edwardo* Rege ſedem Epiſcopalem à *Cridia*, olim *Crideton*, nunc **Kirton**, *Devoneſcyræ* villula, in *Exonienſem* urbem tranſtulit; vel Rex potius, auctore *Leofrico*, cathedram Epiſcopalem huc illinc transferendam curavit, ſi fides adhibenda ſit fictitio chirographo, ſive chartæ *Edwardi* Regis, quam à faſſario aliquo, confectam ex archivis ſuis mihi ſemper cum honore ſummo nominandi honorabilis admodum Decanus & Canonici *Exonienſes* ad me miſerunt. In dorſo autem membranæ *Saxonicè* legitur hæc inſcriptio:

Dir ſ re ſpeoſ to þam b. pice on bepe-nanſcipe. ȝ on pealan ðe Eadpeapð Lynnge
dihte ȝ ȝerette mid hiſ pitena pæde. ȝop hiſ raple alyfednyſſe. into þam biſceopſtole on
Exanceaſtre Leofpice ðe. ȝ hiſ æptpȝenge-an on æce yþre: Charta vero, quam cum ſuis membrorum diſtinctorum notis, abbreviationibus, & mendis exhibeo, ſic ſe habet: IGITUR CUM UNIVERSA IN SAPIENTIA DEO BENE CONDITA SUNT, videlicet cœlum, arvum, & quæ in eis continentur. dignum quippe æquumque dignoſcitur fore, quanquam impoſſibilitas ægræ humanitatis humanos actus plurimis calamitatibus conturbet, quo nos qui rectores hominum à ðo conſtituti dicimur inſtinctu ſupernæ Clementiæ. juxta modulum Nræ cenſuræ, prudenter æquitatem civilis exquirere ſtudeamus ſcientiæ, atque præcipue res eccleſiaſticæ. benigne diſcutiendo tractare. & ea quæ cernuntur nrs non æqua optatib; rectius conſtituere. ſicque ſancita ad ꝓfectum innocentiæ. ſive utriuſque vitæ corroborando gubernare; equidem glorioſum eſt nimiumque laudabile deſtructas ſedes ſcōrum locorum ad divinum adminiculum expoſcendum re-edificare, ſacraque altaria venuſtis velis cum nitore pu cordis velare. & unamquamque nocturnam ſive diurnam ſi-naxim armoniacis moduliſ reſonare. Quapropter Ego EADWEARDUS dei gratia Anglorum Rex conſilio ambutuſ bonæ voluntatiſ q. puiſum eſt mihi. juxta quod precipitur in divinis decretis. cathedram pontificalem conſolidare Exoniæ civitatis, in monaſterio beati Petri ap̄lorū principis quod eſt ſitum infra moenia ejuſdem urbis. auctoritate ſupremi Regis, Meaque meæque conjugis EADGYDE. ac univerſorum Epiſcoporum. ducumque meorum. ꝓ hoc priv-

privilegium testamenti. atque Cauctione Cyrographi. in ppetuo tempore. constituo presulem. LEOFRICUM. ut sit ibi pontifex. & post illum cæteri adsuturi. ad laudem. & gloriam scē & individuæ trinitatis. Patris et filu. et spſsci. et ad honorem scī petri apti. Dono etiam omſ possessiones ad eundem locum pertinentes quæcunque sint tam in rurib:. quam in pascuis. pratis. Silvis. aquis. liberis. servis. ancillis. legibus. Censu. pagis. deo scōq; petro. fribusque Canonicis ibi famulantib: ut habeat jugiter subsidium hubertum corporis. quo valeant Xpō militare sine ulla molestia animi. hoc tamen notum. Papæ domino in primis LEONI facio. Ipsiusq; adtestatione confirmo. deincepsq; cunctis anglorum magnatib:. quod Cornubiensem diocesim. quæ olim in beati germani memoria. atque Petroci veneratione episcopali solio assignata fuerat. ipsam cum omnib: sibi adjacentib: parochiis. terris. villis. opibus. beneficiis. scō petro in exonia civitate trado. scilicet ut una sit sedes Episcopalis. unumq; pontificium. et una ecclesiastica regula. ppter paucitatem atq: devastationem bonorum. et populorum. qm̄ piratici Cornubiensem. ac Cridiniensem aeccleſias devastare poterant. ac p hoc in civitate exonia tutiorem munitionem adversus hostes habere visum est. et ideo ibi sedem esse volo. hoc est ut Cornubia cum suis aecclesiis. et Devenonia cum suis simul in uno episcopatu sint. et ab uno episcopo regantur. Itaq: hoc privilegium ego EADWARDUS rex. manu mea sup altare Scī Petri pono. et presulem LEOFRICUM. p dexterum brachium ducens. meaq: regina. EADGYTHA p Simistrum. in cathedra episcopali consisto. presentib: meis ducibus. et consanguineis nobilibus. nec non Capellanis. et affirmantib: laudantibusq: Archiepiſ. EADSINO. et ALFRICO. cum cæteris aliis. quorum nomina describentur in meta hujus cautionis. Enimvero si quis hoc testamentum privilegii affirmare poſt meum vitæ transitum. et bona aecclesiæ augere tuendo voluerit. abaugeat ompſ deus dies vitae ejus atq: centuplicato fructu nono decimo. coronet eum aeterno premio in gaudio aethereo. Si autem quod absit aliquis compilator fraudis. vel cavillator fautoris. nevo fomitatus iniquæ cupidinis. hanc cauctionem seu decretum huius episcopu. destituere. aut pmutare contempnendo presumpserit. vel eiusdem minuere. et subtrahere substantiam tēptaverit. aeternis mancipatus habenis cum diabolo. eiusq; ministris sit separatus a Xpo. ipsiusq: sanctis. disegregatione ppetuæ anathematis fiat. Anno igitur incarnationis dominicæ. Mill. L. INDICTIONE III. Epacteq: XXV. et Concurr̄ VII. hæc cautio scripta est Edictione solida. karacterata karacteribus testium. Iubente pusſimo Rege anglorum EADWARDO gubernante eodem feliciter totius monarchiam majoris Britanniæ.

EGO EADWARDUS REX hoc donum cautione hac affirmo. EGO EADSINUS ARCHIEPS manu mea subscripsi. EGO ÆLFRICUS ARCHIEPS eboracensis ecclæ consolidavi. EGO STEGANDUS EPS dignum duxi. EGO HERIMANUS EPS corroboravi. EGO EALDREDUS EPS. consensi. EGO ÆGELPERDUS ABB. adjuvavi. EGO ÆFLPINUS ABB. adjuvavi. EGO SIHTRICUS ABB. adjuvavi. EGO RÆINBALDUS pb̄ laudavi. EGO GODMANNUS pb̄ laudavi. EGO GODPINUS pb̄ laudavi. EGO GODPINUS dux. EGO LEOFRICUS dux. EGO SIPERDUS dux. EGO SPEGEN dux. EGO Hapalbur dux. EGO RADULFUS dux. EGO Tofti Nobil. EGO ODDA nobil. EGO bỳpihtpic nobil. EGO ORDGARUS min̄ EGO ælxapur min̄. EGO tounur min̄ EGO paðpulfur min̄. EGO bobba min̄. EGO eadulfur min̄. EGO opbulfur min̄. EGO Osmæpur min̄. EGO Ecgulfuſ min̄.

Cautionem autem vel chartam hanc falsarii cujusdam esse commentum, præter manum, quæ *Henrici I.* temporibus recentior est, monstrant 1. Subscriptio nominis Archiepiscopi *Cantwarensis*, qui non nisi recentioribus scriptoribus vocatur *Eadsinus*. A *Florentio* autem Wigorn. & aliis, qui *Eadwardi R.* temporibus viciniores floruerunt, vocatur *Eadsius* pro *Eadsigus* à *Saxonico* Eadpin, Ig pro more istius seculi in Y liquescente. II. Designatio temporis, nempe Annus *Mill. L.* cum secundum chron. Sax. Robertus Gemeticensis Archiepiscopus Cantwarensis esset ut qui in Archiepiscopum consecratus erat, An. M.XL.VIII. in quadragesima, quæ secuta est mortem *Eadsigi*, qui obiit IV. Kal. *Novembris*. Anno M.XL.VII.

Gervasius Dorobernensis monachus sic de obitu Eadsini scribit. *Eadsinus cum annis* XI *optimè rexisset pontificatum, & eidem Ecclesiæ nonnulla contulisset beneficia* V. *Kal. Novembris defunctus est. Eadsini* antecessor fuit *Ægelnothus*, qui consentientibus scriptoribus universis, diem obiit supremum III Kal. Novembris Anno MXXXVIII. in quo ipso anno sedem ejus capessit *Eadsinus*.

Secundum igitur computum *Gervasii Eadsinus* mortuus est V. Kal. *Novembris*, Anno XLIX. (si literæ numerales XI recto ordine ponuntur,) anno scilicet antequam charta *Eadweardi* confecta esset. Si vero literas numerales XI sive scriptoris, sive typographi errore præpostere poni contigit pro IX. tum tempus mortis *Eadsini* erat IV. ut chron. *Sax.* vel V. Kal. *Novembris*, ut *Gervasius*, Anni M.XLVII. quo ipso anno *Eadsinum* diem supremum clausisse affirmat chronicon *Saxonicum*. Præterea tradunt omnes scriptores *Eadsinum* ob suam corporis infirmitatem, vel incurabilem morbum ut scribit *Malmsbur.* archiepiscopatum suum dimisisse, in eumque *Siwardum* Abbatem *Abbendunensem* consecrâsse, Anno MXLIII. post quem Archiepiscopi titulum sibi arrogâsse haud vero simile est; quamvis ad annum M.L. miseram vitam protraxisset, in quo eum obiisse scribit *Florentius Wigornienſis*, & qui eum sequuntur, ut *Simeon Dunelmenſis*. *Matthæus Florilegus* quum *Eadsigum* tum *Siwardum*, quem volens successorem sibi adscivit, anno ML. obiisse scribit, sed prius obiisse *Siwardum*. Falsarius autem, qui chartam hanc *Eadwardi R.* commentus est, mensem anni ML. non designare ausus est, ne ficta esse deprehenderetur. III. Chartam hanc fictitiam esse ex eo constat,

Piigum liberum, & absolutum à servitute fundi *Teigtunensis* ubi glebæ adscriptitius fuit, eumque manumississe propter dei, Sanctæ *Mariæ*, & omnium *Christi* Sanctorum amorem, & ad redemptionem animæ suæ, & animarum Episcoporum. Testibus *Algaro* Episcopo *Constantiensi*, Priore monasterii *Plimtunensis*, priore monasterii *Tantanensis*, & priore monasterii *S. Nicolai*, & priore monasterii *Sancti Andreæ*, & *Leowino* canonico, & *Waltero* presbytero, & *Willelmo* presb. & *Roberto Blundo*, & *Alurico* presb. & *Osberno* Capellano, *Willelmo*, & *Osberno* T. *Willelmo* & *Bartholomæo Odone*, & *Hugone* Ou. *Gaufrego* Es. & *Hugone* Oc. *Willelmo Edwisono. Algæro Littlsonio*, & *Jordano Hissonio*, (forsan *illius filio*) *Randolpho* & *Rollone Mahtillesonio. Waltero Dan.* Osberno *Havec. Ascetillo Butapeit. Sewara Salewasonio. Dunnigo. Rollone. Theodberto. Teodbaldo. Willelmo Seliwiesonio*, & multis aliis quos nominare non possumus. Quisquis autem hoc cassum reddit, maledictus sit à *Deo* & Sancta *Maria*, & omnibus *Christi* electis, in secula seculorum. Amen.

In iis etiam membranis reperitur actum curiæ *Exonienſis* authenticum, quod practici nostri *recordum* vocant, quo declaratur *Hubertum* quendam servam suam cum ejus progenie perdidisse propterea quod eam liberam antea factam injuste vendicaverat.

Þep kýð on þyrsepe bec þ hubepð on Lhyt cpæsede anne pixman þe Ebit hatte Lhuegepes Wix. sop þam Lhuegep hiz alyde ut at Lorsspeize bisceope ealpa man sceolde spеohne pixman. ⁊ alpa hit hpiht pær on þam dazum ælne spеohne man piþ xxx ˢ þ'. ⁊ Dubepð pær leorende þæpe pixmanne sap hi unpiht Lhæsinge þa ⁊ æsse m... hiz ⁊ eal hipe osspþinz. ⁊ þæp to is gepitnes Willm. de buhut. ⁊ Ruolð se cniht. ⁊ orbepn sadepa. ⁊ unspeiz de tettaborma. ⁊ Alpoð ponteneua. ⁊ Iohan se cniht. ⁊ Rau solcaþð. [b] ⁊ þeos spæc pær innan Willmes bupe de buhut on Excestse gespæce.

Reperitur quoque *recordum* privilegii, quo *Osbernus Exonienſis* Episcopus monachis *S. Nicholai* pulsando Campanas horas suas die nocteque significandi facultatem dedit.

Sita þa þe nu beoð. ⁊ þa te cumene sý. þat ýc orbepn Excestpes birсop zes leaua þam munche on Scē Nichlaus minstre to hpinzende hýpe týde be daze. ⁊ be nihte hpanne hi æspe pillat spa belimpað to hipe andebepnisse. bute an cpistes passeniht. ⁊ zietsep suneue. ⁊ Scē petpes. ⁊ paules massedæz. ⁊ þeos leaua þuph hipe Abbod Henpi. ⁊ toforan him. ⁊ his munchun. ⁊ toforan eallum mýnum chanunche innan minum capitule of mýne. ⁊ hipe ealne helx spa sastlice is ýrett. þ nan man astep þýs dat ýrettinge undon ne mæge. And sop þýre leaua. tpýzir elce zepe þat is an palmsunnendez. ⁊ Lhistes uprisandez to pnocessiun mid þam Lhanunche hý zan sceale.

Denique membranæ istæ nobis conservarunt memoriam sodalitiorum, sive fraternitatum quarundam, quas Episcopus & Canonici *Exonienses* communes instituerunt cum aliis piis hominibus ad conservandam charitatem & pietatem promovendam.

On cpistes naman. ⁊ Scs Petpus Apostolus and gildscipe is gesadepod on Sudeburg-lande. ⁊ se b Orbn. ⁊ þa canonicas innan Scs petpus minstre on Excestre habað undensangen þone ilcan gesepscipe on bpoðop sædenne gemænelice sopð mid oðpum gebpoðpum. Nu doð hiz æt ælcum heopðe to gecnapnisse þam Canonicon anne peniz to Eastpon ælce zeape. ⁊ ealpa æt ælcum sopðspapenum gildan æt ælcum heopðe ænne peniz to sapul-sceote. se hit bonda. se hit pix þe on þam gildscipe sindon. ⁊ þat sapul-gescot sceulon þa canonicas habban. ⁊ spilce þenisce don sop hiz spilce hiz agon to donne. ⁊ Dis sindon heopa nama þe beoþ on þam gildscipe. Bpihtpi. Wilnoð. Ealdpine. Leofsic. Bpihtmæp. Alfsic. Edmæp. Edpine. Alzap. Edpi. Wlpopð. Alpopð. Edpine. Godpi. Osgod. Adeleoue. Bpihtmæp. Godpic.

In Christi, Sancti Petri Apostoli nomine, sodalitium unum institutum est [c] *in Wudeburglande, &*

---

quod neque crucis signis, neque aliquo sigillo ceræ impresso confirmatur. Quinimo neque signorum, neque sigilli ulla mentio sit, quorum alterutro *Eadweardi* chartæ omnes corroborari solebant. Adde quod sine signis vel sigillis nulla charta confici potest, ut enim charta donum sic chartam signa vel sigillum confirmat. Huic vero chartæ subscriptum insulse legitur nomen Regis nudum absque ullo sive signo sive sigillo his in verbis. *Ego Eadweardus Rex hoc donum cautione* [*i. e.* charta] *hac affirmo.* IV. Fictitiam esse ut eam crederem, facit altum scriptorum de hac celebritate apud *Exoniam* silentium, cum in cathedram suam, brachium ejus dextrum Rege, Regina vero sinistrum prehendente, inductus *Leofricus* esset. V. In charta ipsa ne una quidem litera, quæ non est *Normannica* sive *Romana*, spectatur; quamvis manus *Saxonica* diu ab *Edweardo* denato, & adventu *Normannorum* apud *Anglos*, ut instrumenta, regesta, & alia MSS. vetusta ostendunt, in usu erat. Denique charta hæc falsarii commentum esse ostenditur ex eo quod annus Xti. ML. coincidit cum indictione III. & Epacta VI.

Ejusdem etiam furfuris sunt quæ de sede Episcopali *Exoniæ*, & inthronizatione *Leofrici*, leguntur in MS. (quod olim fuit Ecclesiæ *Exon.*) Bibl. *Bodl.* Med. 76. quæ in monastici sui *Anglicani*, p. 220, 221. publicavit *Gulielmus Dugdalius*, qui chartas à *Rogero Dodsworth* incredibilis diligentiæ viro congestas, absque fere omni sive discriminis sive censuræ nota universas, heu! in *Sax.* minus versatus monastico suo publicavit.

[a] Peningar. [b] Id est, *Et hæc acta erat causa in Curia Exoniæ civitatis, quæ apud Willelmum de Bubut convocata est.* [c] Vel *in Wudeburgensi prædio.*

Episcopum

Epiſcopus Oſbernus cum canonicis Sancti Petri monaſterii & aliis fratribus eandem ſocietatem in communi charitate fraternâ inierunt. Præterea fratres ſtipulati ſunt ſe annuatim ad Paſcha Canonicis unum denarium domatim exſoluturos. Quinetiam quoties diem obierit aliquis ſodalis, ſive maritus ſit, ſive uxor, promiſerunt ſe omnes pro demortui anima domatim collaturos unum denarium, quos quidem denarios mortuales habebunt canonici, ut ea miniſteria mortuis perſolvant, quæ perſolvere debent. Hæc autem nomina ſunt ſodalium, Brihtwius, &c.

On Ƿudebuȝe-lande iſ eac anoðen ȝildȝcipe ȝeȝadenod cȝiſte. ȝ ðcē petre. ȝ hiȝ dod to Martinuſ mæſſan oƿ ælcum heoſðe anne penig into ſcē petruſ minſtre þam Canonicon. ȝ ælc ſapul-ȝeſceot ealſa. æt ælcum heoſðe ænne penig. and Ðiſ ſint þæſa manna nama. Kytel. Ðeodeſic. Ðuſſord. Ailnoð. Ailmeſ. ſulmeſ. Ailſic. Alfȝæſ. Sefine. Alſine. Edſic. Alſi. Alſond. Dieſdinȝ. Edmæſ. Lodſine. Lolſein. Bſihtſic. Edſine. Ælſond p̄. Sdemeſ. Oƿ clifȝuneſ ȝildſcipe. Iſaac p̄. Almæſ. Lodſine. Alſine. Bſihtſic. Beoſninȝ. Dieſdinȝ. Ðeodſic Edſin. Illadſine. Alufi. Leoſine. Sæſoſ. Toui. Demminȝ. Sæuue. Ailſic. Alſine. Edſun. Ailſond. ȝ Lifȝiue. Edſine. Alfȝic. ȝ Alfȝic. Edſine. Edȝive. Wlfȝic. ſada. Lodſine. Ailhild. Aluid. Edȝiue. Lifȝiue. Edȝive.

Oƿ Lolutuneſ ȝildȝcipe. onðric p̄. Almeſ. Ailſine. Alſond. Atheſta. Lodſic. Alȝæſ. Alfȝic. Oſmæſ. Diaðemæſ. Sific. ſulſond. Ailſic. Edſic. Alfȝid. Almæſ. *dein ſequitur:* Ðeſ kyþ on þiſſeſe bec þ Ieomæſ Sfeſnæȝleſ ſune heſeð alifed Leoſilade hiſ meȝa ut oƿ toppeſhamme-lande mid IIII ȝ XX penuȝe æt Leolfice. Neoſdinȝeſ ȝeſeua Eadnoſoſ ſune. ȝ þæſto iſ ȝeſitneſ. Alſine ſneoſt. ȝ Ailfond ſuddinȝ. ȝ Neoſdinȝ. ȝ hiſ bſoðſaſ. ȝ ſulfond at Iacobeſ cifcan. ȝ huȝa ſe næda. ȝ eall þ hundſed at toppeſhamme ȝ ſe þiſ undo hæbbe he Lodeſ cuſſ. ȝ ðcā Maſia eſſe butan ende.

Oƿ Alſineſ Lildȝcipe on ſudebiriȝ. Alſtan. Leaſine. Ailſine. Aðelhild. Ailſic. Ðuſeſond. Alȝæſ. Sifæſ. Aluið. Edmæſ. Alſond. Æſæſine. Difliȝ. Leoſi. Lodſine. Edſine. Bſihtſine. Onðſic. Bſunȝæſ. Alſin. Sæſic. Lodſine. Alȝæſ. Nienðiȝ. Alȝæſ. Edſihe. Vivet. Alſine. Edȝive.

Oƿ Bſidaſonðeſ ȝildȝcipe. Edſine. Wlfȝic. Sæſine. Sæmæſ. Edſine. ȝ Edſine. Alfȝic. Leoſine. Ailſic. Leoſſic. Alſine. Edmæſ.

Oƿ Lifſſike. Walteſe p̄. Edmæſ. Leoſine. Sæno. Sſein. Kiȝ. Ailſond. Alȝæſ. Sæſic. Edſi. Edſine. ȝ Edſine. Edſi. Sifond. Edſine. Ailmæſ. Dunniȝ. Lodſine. Snellinȝ. Difſine. Lodſine. Sæſine. Edſic. Bſuniȝ. Sæſi. Selefi. Onðȝiue. Edȝiue.

Oƿ þam ȝildȝcipe on leȝe. Ailſi p̄. Tȳſſi p̄. Willm. Alfſed. Loſſſæȝ. Ailſond. Edſine. Oſȝæd. Oſſond. Lodſic. Bſihtſic. Lola. Punſic. Ailfi. Alſond. Alno. Alȝæſ. Edſine. Leoſſic. Difliȝ. Bſihtſic. Bilebald. Lifȝiue. Eſtmæſ. Limmæſ. Ailſine. Lod.... Sexman. Rocȝeſe. Sifond.

Oƿ Ðnutſilde. Lodſic. Alſine. Edſine. Lodſine. Lodſic. Wlfȝic. Alfȝic. Leoſſic. Dunepine. Alȝeſ. Edſine. Edȝið.

Oƿ Lolatune. Alſine. Tneddaſunu. Lodſic. Ailſic. ȝ Beoſn. Bſihtmæſ. Almæſ. Onðſic. Diſſine. ſuſma. Dunniȝ. Sifond. Alfȝic.

Oƿ Sidemuða. Alȝaſ. Ailſic. Wlſine. Wnkiȝ. Ailmæſ. Edſi. Bſihtſic. Alfȝic. Alſſic. Alſi. Ludupine. Kinſta. Wlfȝic. Ailſic. Kiſſiȝ. Edſine. Alfȝiue. Edȝið. Alfȝiue. Edſine. Oſſond. Alfȝic. Alſi. Alſine. Leoſine. Almæſ. Sceott. Leoſine.

Oƿ Dalſſonda. Ilbeſd p̄. Edſine. Alſine. Wlfond. Limmæſ. Ailmæſ. Leoſſic. Edſine. Edſi. ȝ Edſi. Edſine. Leoſine. Fuȝel. Edſine. Ealdſine. Ailſond. Onðulf. Sæſond. Alȝaſ. and Limmæſ.

Oƿ Ðnitaſtane. Edzi. Lodſic. Edſine. Leoſine. Alufic. Ealdſine. Alſine. Sæſi. Sæȝaſ. Wlſi. Alȝaſ. Edſi. Kaſi. Wikiȝ. Wnniȝ. Sifond. Alſond. Ailſine. Leoſine.

Oƿ Examutha. Lodȝið. Erȝaſ. Edſid. Ailſaſd. Ailſine. Leoſine. Sæno. Pikiȝ. Neſman. Edſond. Sceȝȝi. Atli. Sæſond. Rotðd. Sifond.

Sodalitia hæc *clericorum* ſive *Sacerdotum* cum *laicis* inſtituta in memoriam mihi revocant, Showere, Societates ſacerdotum cum ſacerdotibus olim etiam iniri ſolitas; cujus rei exemplum quoque exhibet ms. bibl. *C. C. C. C.* quod inſcribitur *Miſcellan.* G. p. 55. Etenim ibi extat tranſcriptum ſodalitii inſtituti à *Wulſtano* cum præfectis, & fratribus ſeptem monaſteriorum; ſcilicet Monaſterii *Eoveſhamenſis, Ceortiſigenſis, Bathenſis, Perſcorenſis, Wincelcumbenſis, Gloceſtrienſis*, & *Wigornenſis*, cujus ſtipulati ſunt ſodales ſe Deo obedientes & Regi fideles fore & multa alia fraternæ charitatis & pietatis officia ſe præſtituros, plane *quaſi*, ſicut ſcriptum eſt, *cor unum & anima una*, eſſent.

On þnihtneſ naman hælendeſ cȝiſteſ. iſ þ Ƿulſtan b. on þnihtneſ naman hæfð ȝeſæded þð hiſ leoſan ȝebnoðna þe him ȝeſneoſe ſynd ſoſ ȝode ȝ ſoſ ſopulde. Ðæt iſ ſonne æſeſt Æȝelniȝ abb. on Eoſeſham. ȝ ſulfold abb. on Leoſtiſiȝe. ȝ Ælfſiȝe abb. on baðan ȝ þa ȝebnoðna. ȝ Eadmund abb. on pepſcoſan. ȝ Rapulf abb. on Ƿincelcumbe. ȝ Sæſle abb. on Ilepeceaſtſe. ȝ Ælſtan decanuſ on Ƿiȝnaceaſtſe. Ðæt iſ. þ þe pillað ȝeoſne ȝehyſſume beon Lode. ȝ Scā Mariam. ȝ Sce Benedicte. ȝ uſ ſylfe ȝeſihtlæcan ſſa neah ſſa þe nyhſt maȝon to þam pihte. ȝ beon ſſa hit appiten iſ, *Quaſi cor unum, & Anima una*: ȝ þe pillað upum populd-hlafonde Willelme cyninȝe. ȝ Mahchilde þæſe hlafdian hold

beon ꝼoꝑ Lode. ⁊ ꝼoꝑ populde:. ⁊ habbe pe uꝛ ȝenæddꝺ betpeonan to upe ꝼaule-þeapꝼe· ⁊ to calꝑa þapa ȝebꝛodꝛa þe uꝛ undeꝛ-þeodde ꝼynd. þe munuc habeꝛ ꝼynd. þ iꝛ. þ pe pilla ð beon. an anneꝼꝛe. ꝛꝑylce ealle þaꝛ VII. mynꝛtaꝛ ꝼyn an mynꝛteꝛ. ⁊ beon ꝛꝑa hiꝛ hep beꝼopan appiten iꝛ. Quaſi coꝑ unum, et anima una. ðiꝛ þ pe ælcepe pucan ꝼinȝan II. mæꝛꝛan on æl-cum mynꝛtꝛe. ꝼyndeꝼlice ꝼoꝑ callum ȝebꝛoðꝛum. Monan-dæȝe. ⁊ ꝼꝛiȝedæȝe. ⁊ pite þe bꝛoðoꝑ þe capitula mæꝛꝛe puca biꝺ. þ þaꝛ mæꝛꝛan ȝeꝼoꝑðiȝe. ꝼoꝑ þa ȝebꝛoðꝛa. þe lib-bende ꝼynd. ⁊ ꝼoꝑ ælcan ꝼoꝑðꝛapenan bꝛoðoꝑ· ælc þæꝛa þinȝa ꝼopedon ꝛꝑylce hiȝ ealle ætȝedepe on anum mynꝛtꝛon pæꝛpon:. ⁊ nu iꝛ þaꝛa aboda cꝑðꝛædenne þ hiȝ pilla ð beon Lode ȝehýꝛume. ⁊ heoꝛa biꝛcope to heoꝛa ȝemænelicum þeapꝼe. þ iꝛ. þ heoꝛa ælc ꝛceal don an C. mæꝛꝛan. ⁊ ꝼoꝑ hiꝛ aȝenꝛa handa ȝebýcȝe. ⁊ an C. þeapꝼendꝛa manna ȝeba ðiȝe. ⁊ þa ꝼeban. ⁊ ealle þa ȝeꝛcýȝean. ⁊ ælc ꝛinȝe himꝛýlꝼ VII mæꝛꝛan. and him ꝼopedon XXX. nihta hiꝛ mete beꝼopan him. ⁊ ænne pæniȝ on uppan þam mete:. Lod uꝛ ȝeꝼultumiȝe. þ pe hiꝛ þuꝛ motan ȝelæꝛtan. ⁊ mid ꝛuman Lode ȝe-cacnian. ðic ꝛiat.

Diꝛ ꝛýnt þapa ȝebꝛoðꝛa naman on Coꝼeꝛham. þ iꝛ æꝑeꝛt Æȝelbiȝ abb. ⁊ Lodpic abb. ⁊ Æȝelpine decaneꝛ. ⁊ Opdmæꝑ. ⁊ Lodeꝼꝛiꝺ. ⁊ Deodꝑæd. Reȝnold. ⁊ Eadpic. Ælꝼpine. ⁊ Eadbiȝ. Lollinȝ. ⁊ Leoꝼpine. Ælꝼpic. ⁊ Pulꝼpine. Siped. ⁊ Bpuninȝ. Ælmæꝑ. ⁊ Ælꝼpine. Æȝelpic. ⁊ Æȝelpypd. Dunninȝ. Sæȝeat. Uhtꝑæd. ⁊ Eadpeapd. Eadmund. Ulꝼ. Bpihtpic. Pulꝼꝛiȝe. Sexa. Ælꝼpine. Wlmæꝑ. Æȝelbiȝ. Diꝛ ꝛýndon þapa ȝebꝛoðꝛa naman on Leoꝑ-tiꝛiȝe. þ iꝛ æꝑeꝛt Pulꝼpold abb. ⁊ Ælꝼꝑapd. ⁊ ꝑælaꝼ. Otep. ⁊ Lodpine. Æþeꝛtan. ⁊ Ead-ȝaꝑ. Eadmæꝑ. ⁊ Lodpine. Ælꝼpine. ⁊ Benedict. Sipine. ⁊ Alꝼpold. Bpihnnoð. and Ælꝼpic. Lodpic. ⁊ Ælꝼpic. Oꝛꝑald. ⁊ Ælꝼpic. ⁊ Pulꝼpapd. ⁊ Pulꝼpic. Diꝛ ꝛýnd þapa ȝebꝛoðꝛa na-man on baðan. þ iꝛ. æꝑeꝛt Ælꝼꝛiȝe Abb. ⁊ Ælꝼpic. Leoꝛbiȝ. ⁊ hieðepulꝼ. Ælꝼbiȝ. ⁊ Æ-ȝelmæꝑ. Eadbiȝ. ⁊ Lodpine. Æȝelpine. ⁊ Oꝛpold. Ælmæꝑ. ⁊ Deodpold. Eadpic. Ægelmæꝑ. ðæpulꝼ. Duped. Æȝelpic. ⁊ Næplepine. ⁊ Lodpic munuc on Malmeꝛbýꝛiȝ. ealꝛꝑa upe an. ⁊ ealꝛꝑa pulꝼepð Picef bꝛoðoꝑ on tantune.

Verum è Cod. MS. Cotton. Bibl. Vitellius E. 18. fol. 8. conſtat Monaſteriorum Sodalitates ad majorem numerum in citerioribus ſæculis creviſſe. *Iſtæ ſunt Conventiones in iſta eccleſia, Burch. Wigornienſ. Gloceſtrie. Redinge. Teokesb. Certeſie, * Bertonio. Helienſ. Abendon. Glaſtn. Scſ. Pancraci. Scſ. Albani. Scſ. Cuthbert. Scſ. Marie de Merton. Malmesbiri. Scſ. Edmundi. Scſ. Petri Weſtmonaſterii. Wereccieaelle, Romeſie. Becci. De Bello.* Vide etiam Bibl. Cott. Domitian. A. 7. fol. 33. b. & fol. 45, &c. Veſpaſian. B. 24. fol. 11, &c. Veſpaſian. A. 6. fol. 63. Titus D. fol. penult. Sodalitium ſacerdotum cum ſacerdotibus ſequatur Laicorum nobilium cum ſuæ conditionis Laicis Sodalitium Cantabrigiæ inſtitutum, quod Latine verti propterea quod docti aliqui viri non ita pridem in *Saxonicis* minùs verſati in eo ſibi perſpexiſſe videbantur nonnulla quæ bonarum literarum Academiam, Academiæ ſaltem incunabula, ante tempora Nortmannorum apud *Cantabrigienſes* fuiſſe demonſtrant. Hinc in Dictionario *Gulielmi Somneri* ſub vocibus ȝild & ðeȝen, ðeȝena ȝild on Lrantabrýcȝe *Anglice* transfertur **Gentleman-Vall in Cambridge.** Cujus (*inquit*) mentio in charta quadam imperfecta in Bibliotheca *Cottoniana*. Hæc *Somnerus*, non à ſe inſpecta charta illa *Cottoniana*, quæ imperfecta eſſe dicitur, ſed alterius cujuſdam Lexico-graphi proculdubio verba deſcribens, qui Sodalitium hoc quo nobiles cum nobilibus Cantabrigiæ Societatem inibant, *Saxonicarum* literarum non adeo gnarus, *chartam*, eamque imperfectam eſſe cenſebat. E cod. *Cottoniano*, qui inſcribitur, *Tib.* E. 5. fol. 75.

Dep iꝛ on hiꝛ Lepꝑꝛe ꝛiu ȝeꝼꝑitelunȝ þæꝑe ȝenæbniꝛꝛe þe hiuꝛ ȝeꝼeppæben ȝenæd hæꝼþ on þeȝna Lilde on Lrantabpýcȝe. þ iꝛ þonne æꝑeꝛt þ ælc oþꝑum aþ on haliȝdome ꝛealde ꝛoþꝑe helðpæbenne ꝼoꝑ Lode ⁊ ꝼoꝑ populde. ⁊ eal ȝeꝼeppæben þæm á ꝛýlꝛte þe pihtoꝛte hæꝛde; Liꝼ hpilc ȝeȝilda ꝼoꝑþꝼæꝑe ȝebpinȝe hine ealȝeȝildꝛcipe þæꝑ he to pilne. ⁊ ꝛe þe þæꝑto ne cume ȝylde ðýꝛtep hunꝛȝeꝛ. ⁊ ꝛe Lildꝛcipe býꝛꝼe be healꝼne ꝼeopme oꝼ þone ꝼoꝑðꝛeꝑedan. ⁊ ælc ꝛceote tpeȝen Pæneȝaꝛ to þæꝑe ælmeꝛꝛan. ⁊ man þæꝑ oȝebpynȝe þ ȝepiꝛe æt ꝛcē Æþelbýðe; ⁊ ȝiꝼ þonne hpýlcum ȝýlðan þeapꝼ ꝛi hiꝛ ȝeꝼeꝑena ꝼultu-meꝛ. ⁊ hiꝛ ȝecýð pýꝑþe þæꝛ Lildan nihtan Lipeꝛan butun ꝛe ȝilda ꝛýlꝼ neah ꝛi. and ꝛe ȝepeꝛa hiꝛ ꝼoꝑȝýmeleaꝛi ȝeȝýldean pund. ȝiꝼ ꝛe hlaꝼoꝛd hiꝛ ꝼoꝑȝýmeleaꝛie ȝýldean pund, buton he on Dlaꝼoꝑdeꝛ neoðe beo. oþþe leȝeꝑ-bæꝑa; ⁊ ȝýꝼ hꝑa Lýlðan oꝼꝛtlea. ne ꝛi nan oþeꝑ butun eahta pund to bote. ȝiꝼ ꝛe Stlaȝa þonne þa bote oꝼepho ȝie. ꝑpece eal Lild-ꝛcipe þone Lildan. ⁊ ealle bepan. Liꝼ hiꝛ þonne an ðo bepan ealle ȝelice; ⁊ ȝiꝼ æniȝ Lilda hpilcne man oꝼꝛtlea. ⁊ he neaðꝑaca ꝛi. ⁊ hiꝛ biꝛmeꝑ bete. ⁊ ꝛe oꝼꝛtlaȝana tpelꝼ henðe ꝛý ꝛýlꝛte ælc Leȝýlda healꝼ meaꝑc to ꝛýlꝛte ȝýꝼ ꝛe Oꝼꝛtlaȝena ceopl ꝛy tpeȝen opan. ȝýꝼ he þýliꝛc ꝛi anne opan; Giꝼ ꝛe Lildа þonne hꝑænne mid ðýꝛꝛe ⁊ myð dole ꝛtlea. bepe ꝛýlꝼ þ he pophte; ⁊ ȝiꝼ Leȝilda hiꝛ Leȝildan þuꝛh hiꝛ aȝen ðýꝛi oꝼꝛtlea bepe ꝛýlꝼ piþ maȝaꝛ þ he bꝛæc. ⁊ hiꝛ ȝeȝilde eꝼꝛ mid eahta pundum ȝebýcȝe oþþe he þolie á ȝeꝼeꝑeꝑ ⁊ ꝛþe-ondꝛcipeꝛ; ⁊ ȝiꝼ Leȝilda myð þæm ete oþþe ðpince þe hiꝛ Leȝildan ꝛtloȝ. butun hiꝛ be-ꝼoꝑan Lýniȝe. oððe Leoð Biꝛceope. oððe Ealðopmen beo. ȝilde an pund. butun he æt-ꝛacan mæȝe mid hiꝛ tpam ȝeꝛetlun þ he hine nýꝛte; Lýꝼ hpilc ȝeȝilda oþeꝑne miꝛȝnete. ȝýlde anne Sýꝛtep hunꝛȝeꝛ. ⁊ ȝiꝼ hꝑa oþeꝑne miꝛȝnete ȝýlde anne ðýꝛtep hunꝛȝeꝛ butun he hine mid hiꝛ tpam ȝeꝛetlun ȝelaðie; Liꝼ cniht pæꝑn bnede. ȝild ꝛe hlaꝼoꝑd an pund. ⁊ hæbbe ꝛe hlaꝼoꝑd æt þ he mæȝe. ⁊ him eal Lildꝛcipe ȝeꝼýlꝛte þ he hiꝛ ꝛeoh oꝼ hæbbe; ⁊

ȝ ȝif Cniht oþerne ȝepundie ppece hit hlaford ȝ eal Gyldȝilde on an rece þæt ð.....
he rece þ he reoph nebbe; ȝ ȝif Cniht binnan rtiȝ ritte. ȝylde anne ðyrtep hunigef. ȝ
ȝif hpa rot-retlan hæbbe do þ ylce; ȝ ȝif hpilce Gegilda ut of lande forðfepe oððe
beo ȝerycled. ȝefeccan hine hif Gegildan. ȝ hine ȝebpingan deadne oððe cucene. þæn he
to pilnie. be þæm ylcan pite þe hit ȝecpeden if. ȝif he æt ham forðfepð ȝ Gegilda þ
lic ne ȝefæcð; ȝ fe Gegilda þe ne ȝerece hif morȝen rpæce. ȝilde hif Sýrtep hunigef.

VERSIO.

In hoc ſcripto continetur narratio inſtitutionis, quam Socii ſodalitatis nobilium in Cantabrigiâ ſanxerunt. Primo inſtitutum eſt quod omnes Socii, tactis S. reliquiis, jurabunt ſe ſincere fideles fore ſuis ſingulis conſociis, tam in iis quæ deum, quàm quæ mundum ſpectant, & quod univerſa Societas eum ſemper adjuvabit, qui juſtiorem cauſam habet. Si quis Socius moriatur ab univerſa Sodalitate efferetur in Sepulturæ, quem elegerit, locum, & quiſquis ad eum efferendum non venerit Sextarium [1] *mellis ſolvet, & Sodalitas alteram partem ſumptuum accommodabit, quæ ad juſta ſolvenda in ſilicernio, ſeu epulatione funebri impendentur, & ſinguli inſuper ſodales duos denarios Eleemoſynes nomine erogabunt, ex qua, quantum convenit, vel oportet, ad Sanctæ* [2] Etheldrythæ *Eccleſiam perferetur. Et ſi cui ſodalium, ſuorum conſodalium auxilio opus ſit, id denuntiabitur* [3] *Gerefæ, qui ſodali illi maxime erit vicinus, niſi ſodalis ille in proximo ei ſit. Et ſi* Gerefa *eum adjuvare neglexerit, libram ſolvito. Pariter ſi præſes Sodalitatis ei in ſubſidium venire neglexerit libram ſolvito, niſi per domini negotia illi non licet,* [*vel domino in ære gravi obſtrictus ſit*] *aut valde ægrotetur. Si quis Socium occidat, non amplius quam octo libras ſatisfactionis gratia ſolvito. Si vero, qui occidit, ſatisfacere contumaciter recuſaverit, univerſa ſodalitas Socium vindicabit, & omnes in id ſumptus dabunt. Verum ſi unus quis id faciat, omnes in impenſis erunt pares. Si quis autem Socius qui egenus eſt quenquam occidat, & ei compenſatio facienda eſt, tum ſi* [4] *occiſus valeat* M.CC. *Solidos, unuſquiſque Socius dimidiam marcam conferet. Sed ſi occiſus, colonus ſit, contribuet quiſque Socius duas oras; ſi vero Wallus, duntaxat unam. Si aliquis Socius quenquam temere & petulanter occidat, ipſe compenſato. Siquis vero Socius petulantia ſua actus Socium occidat, conſanguineis ejus ipſe ſatisfaciat, & præterea conſocium ſuum octo libris redimat, aut Sodalitii, & fraternitatis jus perdito. Et ſiquis Socius cum eo, qui conſocium ſuum occidit, niſi in præſentia regis, Epiſcopi vel comitis, comedat, aut compotet, libram pendito, ni cum duobus conſacramentalibus inficiari poteſt ſe illum non noviſſe. Si quis Socius alterum durius & illiberaliter appellet, Sextarium mellis pendito; ſi vero quenquam alium inciviliter & aſperius appellet, Sextarium mellis etiam ſolvito, niſi ſe cum duobus conſacramentalibus poterit purgare. Si famulus* [armiger] *gladium ſtringat, dominus ejus unam libram pendito, quam quibus poterit cunque modis ab eo repetito, & in ed repetendâ univerſa ſodalitas illum adjuvabit. Et ſi famulum famulus vulneret, id vulnerati dominus cum univerſa ſodalitate vindicabit..... & petat, quod vitâ non fruatur.* [5] *Si famulus in via cuiquam inſidietur, Sextarium mellis ſolvito, & ſi tendiculam, ſive decipulam ponat tantundem pendito. Si quis Socius apud exteros moriatur aut æger ſit, conſocii eum accerſunto, ferantque ſive vivum, ſive mortuum ad quemcunque voluerit locum; aut pœnas dent, quæ conſtituuntur. Siquis vero domi moriatur, & Socius qui ad petendum ejus corpus non iverit, & Socius qui* [6] ne ȝerece hif morȝen rpæce, *Sextarium mellis Solvito.*

Fraternam hanc ſodalitatem *Cantabrigiæ* factam poſtremo excipiat altera, Showéré, quæ *Exoniæ* veſtræ conflata erat. Hanc autem ex ejuſdem Cod. fol. 76. deſcriptam, & *Latio* donatam Tibi & *Exonienſibus* tot quot antiquorum cultores ſunt, lubens, & honoris cauſa offero.

Deor ȝeramnunȝ ir ȝeramnod on Exanceaſtre fop ȝober luſun. ȝ fop urre raule þeapfe. æȝþer ȝe be urref liſef ȝerunðfulnerre ȝe eac be þæm æfterran dæȝum þe pe to ȝober dome fop ur rylfe beon pillaþ. þonne habbaþ pe ȝecpeden þæt upe Mýttinȝ rie þrira on. xii. mondum. ane to rce Michaeles mærran oðre riðe to rce Mapian mærran ofre Midne Pintep. þridan riþe on eall Hælirna Mærre-dæȝ ofer Eaſtron. ȝ hæbbe ælc Gegilda. ii.

---

[1] *Mel* in maximo pretio erat apud *Septentrionales* gentes, utpote quas hydromeli, vel mulſum maxime delectabat, iiſque in vini loco erat. [2] De S. *Etheldrytha* vid. *Bedæ* hiſt. Eccleſiaſt. lib. iv. cap. xix, xx. [3] Gepefa, *vicecomitem, præpoſitum urbis* vel *portus*, tungepefam & popȝepefam dictum, item ȝepefam *hundredi*, vel *Trithingæ*, ut & *decurionem* ſignificat, quorum, ut videtur, plures hujus ſodalitatis Socii fuerunt. [4] Vide ad finem LL. *Æthelſtani* R. quæ de *Weris* ſeu *capitum æſtimatione* dicuntur. [5] Vel forſan, *ſi famulus in loco dominis deſtinato ſederit, Sextarium mellis Solvito, & ſi ſcabello uti præſumpſerit, tantundem pendito.* [6] Hæc verba forſan ſic reddenda ſunt: *qui exequiis ejus*, vel *concioni funebri, quæ pro eo habetur, non interfuerit.* Ut enim antipherna, ſeu bona, quæ viciſſim loco dotis à marito in matrimonium adferuntur, vel donatio propter nuptias, *Anglo-Saxonice* vocantur Morȝen-ȝifre, vel Morȝen-ȝifu, quòd maritus ea uxori ſuæ erogat die nuptiarum ante nuptiale convivium: ſic funebris oratio Morȝen-rpæce dicta eſſe videtur, quod ante convivium funebre haberi ſolebat.

ðertepaꝛ Mealteꝛ. ȝ ælc cnihꝛ anne. ȝ ſceat Dunȝeꝛ. anð ſe Mæſſe-pꝛeoſt á ſinȝe tpa Mæſſan oþþe ſoꝛ þa lýſtȝendan ſnýnð. oþþe ſoꝛ þa ſoꝛðȝepapenan æt ælcepe Mettinȝe. ȝ ælc ȝemæneꝛ haþeꝛ bꝛoðuꝛ tpeȝen ðaltepaꝛ-ðealmaſ. oðepne ſoꝛ þa lýſtȝendan ſnýnd. oþepne ſoꝛ þa ſoꝛð-ȝepapenan ȝ eſt ſoꝛð-ꝛiðe ælc monn. vi. mæſſan oðde vi. ðealtepaꝛ ðealma. ✠ ȝ æt ſuþ-ſopne ælc mon. v. peninȝaꝛ. ȝ æt huꝛ-bꝛýne ælc mon anne pen. ȝ ȝif hpýlc man þone an-ðaȝan ſoꝛȝemeleaꝛiȝe. æt ſopman cýnne. iii. Meſſan. æt oþepum cýnne. v. æt þꝛiddan cýnne ne ꝛcine hiꝛ nan man butun hit ꝛie ſoꝛ mettpumneſſe. oðde ſoꝛ hlaſoꝛðeꝛ neoðde. ȝ ȝif hpýlc monn þone anðaȝan oſep.hebbe æt hiꝛ ȝeꝛceote bete be tpifealdun ȝ ȝief hpýlc monn oꝛ þiꝛ Leſſepꝛcipe oþepne miſȝnete ȝebete mið xxx. peninȝum. þonne biddaþ pe ſoꝛ ȝoðeꝛ luſun. ✠ ælc mann þæꝛ Lemittinȝe mið ꝛihte healde, ꝛpa pe hit mið ꝛihte ȝepæðod habbaþ. Lof uꝛ to þæm ȝefultumiȝe.

VERSIO.

*Agitur hic conventus in urbe Exonienſi, Dei & animarum noſtrarum gratia, ut ea ſtatuamus tam quæ ad Salutem & ſecuritatem noſtram in hac vita ſpectant, quam in diebus futuris, quos ipſi coram Deo judice nobiſmet optamus. In hoc igitur conventu coacti decrevimus, ut tribus vicibus annuatim comitia haberentur: prima in feſto S. Michaelis Archangeli, ſecunda in feſto S. Mariæ proxime ſequente Solſtitium brumale, & tertia * in omnium Sanctorum feſto, quod poſt paſcha celebratur. In ſingulis autem comitiis quiſque Socius præſtabit duos Sextarios polentæ, & quiſque famulus unum cum ſuo Symbolo mellis. Sacerdos etiam in iis duas miſſas cantabit, alteram pro vivis, alteram pro mortuis amicis. Quiſque etiam Laicus frater cantabit duos Pſalmos, alterum pro amicis, qui inter vivos ſunt; & alterum pro iis, qui ſunt mortui. Porro quiſque † vice ſua ſex miſſas, aut VI Pſalmos cantandos ſuis ſumptibus curabit. Et cum Socius aliquis peregre profecturus eſt, conſocius quiſque quinque denarios; & cum domus alicujus conflagraverit, unum denarium quiſque etiam contribuet. Si vero quiſquam condicta comitiorum tempora neglexerit, prima vice, in tres celebrandas miſſas, impenſas faciat; ſecunda, quinque miſſarum impenſis multetur; ſi vero tertia monitus abfuerit non pugabitur, niſi ægritudine aliqua laboret, vel domini negotiis impeditus fuerit. Condicta etiam conveniendi tempora ſi quis forte prætermittat, duplicetur illius Symbolum. Si vero quis ex hac ſodalitate conſocium ‡ ſuum inciviliter eo durius appellaverit, cum triginta denariis id compenſato. Denique dei gratia quicunque obſecramus, ut quæ in hoc conventu decernuntur, rite obſervet, quemadmodum rite à nobis inſtituuntur. Deus autem in iis ſervandis nos adjuvet.*

Vide etiam Sodalitatis aliud exemplar, *Saxonice*, bibl. *Cott. Titus*, D. fol. penult. Verum, Sheweke, ut commentarium hunc noſtrum, jam plus ſatis longum, de uſu, qui erat apud *Anglo-Saxones*, acta curiarum contractûs, & id genus res civiles apud ſe geſtas, monaſteriorum inſcribendi libris concludam; ultimo loco ſequantur, quæ ſcriptâ reperiuntur *Normanno-Saxonicè*, in initio Codicis ms. Evangeliorum *Saxonicorum*, qui eſt in bibliotheca C. C. C. *Cantab.*

Deꝛ ꝛputelað on þiꝛꝛepe cþiꝛteꝛ bec þ Ælfpiȝ ꝛe pið hæfð ȝeboht ꝛilfne ut æt Ælfꝛiȝe abb. ȝ eallen hiꝛede mið anon punde. þaꝛ iꝛ to ȝepitneꝛ eall ꝛe hiꝛed on baðan. Lþiꝛt hine ablende. þe þiꝛ ȝeppit apende.

Deꝛ ꝛputelað on þiꝛꝛe cþiꝛteꝛ bec þ Eoꝛic æt ꝛoꝛðan hæfð ȝeboht ꝛeȝifu hiꝛ boht̃oþ æt Ælfꝛiȝe Abb. ȝ æt þam hiꝛede on baðan to ecum ꝛneote. ȝ ealle biꝛe offꝛpinȝ.

Deꝛ ꝛputelað on þiꝛꝛe cþiꝛteꝛ bec þ Ælfꝛic ꝛcot. ȝ Æȝelꝛic ꝛcot ýnð ȝefpeoð ꝛoꝛ Ælfꝛiȝeꝛ Abboðeꝛ ꝛaple to ecan ꝛneote þiꝛ iꝛ ȝeðon on ealleꝛ hiꝛeðeꝛ ȝepitneꝛꝛ.

Deꝛ ꝛputelað on þiꝛꝛepe cþiꝛteꝛ bec þæt ðiꝛne Leoꝛꝛieꝛ ꝛunu æt Lincumbe haꝛuð ȝeboht ꝛýðeꝛlæðe ut nu ꝛiꝛ ðcýllinȝan. ponez̃ æt Iohanne þam biꝛceope. ȝ æt ealloñ þæm hiꝛede on baðon to ecum ꝛneote. ȝ hepto iꝛ ȝepitneꝛꝛe Loðꝛic Laða. ȝ ðæpolð. ȝ hiꝛ tpeȝan ꝛunan ðcipepolð. ȝ Bꝛihtpolð.

Deꝛ ꝛputelað on þiꝛꝛe cþiꝛteꝛ bec þ Iohann hæfð ȝeboht Ȝunnilðe þupkilleꝛ boht̃oþ æt Lobe Leoꝛenaðeꝛ laꝛe to healꝛan punðe on ealleꝛ hiꝛeðeꝛ ȝepýtniꝛꝛe. Lþiꝛt hine ablende. þe þiꝛ ppit apende. ȝ he hefð hi betæht cþiꝛte. ȝ ðcē Petꝛe ꝛoꝛ hiꝛ moðeꝛ ꝛaple.

Deꝛ ꝛputelað on þiꝛꝛepe bec þ ðæpi haȝȝ æt pidecumbe hæfð ȝeðon ut hiꝛ tpeȝen ꝛunu æt Ælfꝛiȝe abbuðe on ealleꝛ hiꝛeðeꝛ ȝepitneꝛꝛe.

Deꝛ ꝛputelað on ðiꝛꝛe cþiꝛteꝛ bec. þa ꝛoꝛepaꝛðan þe þe ppioꝛ on baðan. ȝ ealle þa ȝebꝛoðꝛan habbaþ ȝemaked pið ðæpi. ȝ piþ þeoðȝiꝛu hiꝛ piꝛ. þ iꝛ. þ pe habbaþ heom ȝeunnen oꝛ Loðeꝛ healf. ȝ oꝛ ð. Map. ȝ oꝛ ð. Petꝛeꝛ. ȝ oꝛ upe þa bꝛoþeꝛþæðenne. ȝ þa bedꝛæðenne ꝛoꝛ liꝛe. ȝ ꝛoꝛ beþe. ȝ ȝelænd heom þ land oꝛ þæꝛe ꝛtꝛæte þe upe pæꝛ. heoꝛe huꝛ on to ꝛymende. þa hpile þe hi libbeþ. ȝ hi uꝛ þaþ toȝeneꝛ ȝiueð. þ hi uꝛ to hýꝛꝛumien pýlleð. ȝ holde beon. mið eallon þam þe hi maȝon. ȝ cunnen. ȝ æftep heoꝛe tpeiꝛe ðæie. ðæpieꝛ ȝ Ðeoðȝýfe hi ȝeꝛeþ heoꝛe huꝛ. ȝ heoꝛe land ȝ upe cþiꝛte. ȝ ð. Petꝛe. to þam þat ** me hi fæȝepe unbeꝛꝛo. ȝ holblice ꝛoꝛ heoꝛe ꝛapla beo. hep iꝛ to ȝepitneꝛꝛe.

---

* Id eſt, Calendis Maii. vid. librum H. Leſtrangei, cui titulus, **The alliance of Divine offices.** Prim. Edit. p. 158. Secund. Edit. p. 148. † Forſan *poſt mortem ſuam*, vel *in obitum Socii*. ‡ *Vel* male tractaverit. ** *Me* pro *men*, ut ſupra *mə* pro *men*.

Oppapo

Orpapd ppeopt. ⁊ Willm de clepece. ⁊ huꝛa þe popꝛꝛgepeꝛe. ⁊ Beopninꝛ. ⁊ Leoꝛꝛpic. and Deobepulꝛ. ⁊ Bupehapd. ⁊ Pylpi. ⁊ Leoꝛꝛpæi. ⁊ Ælꝛpopd þe rmiþ. ⁊ Ebpy rcpeder rune. ⁊ Rodd. þe Fpencipce.

Dep ꝛutelaþ on þirꝛepe cpirter bec. þ Æꝛylmæp bohte ræþnyþe æt repolde abbude mid III. maxan [*i. e.* mancuſſan] on ealler hipeder ꝛepitnyꝛꝛe. ⁊ opep hir dæꝛ. ⁊ hir pixer dæꝛ beo re man ꝛneoh. cpirt hine ablende. þe þir ꝛeppit apende.

Dep ꝛputelaþ on þirꝛepe cpirter bec. þ Pulpine hapebepd bohte æt ælpiꝛe abbude ælꝛꝛyþe mid healfan punde. on ealler hipeder ꝛepitneꝛꝛe. ⁊ cpirt hine ablend. þe þir ꝛeppit apende.

Dep ꝛputelaþ on þirꝛepe bec. þ Æꝛylpiꝛe bohte pynpic æt Ælpiꝛe abbude mid anon ẏpe [*i. e.* ope.] ꝛolder. þꝛꝛer ir to ꝛepitnyꝛꝛe Ælꝛpiþ popꝛꝛgeneua. ⁊ eal re hipeb on baþon. cpirt hine ablende. þe þir ꝛeppit apende.

Ex his emptionibus & venditionibus ſervorum, quæ ad conſervandam earum memoriam *Anglo-Normannicè* ſcriptæ ſunt ante Evangelia in codice bibl. *C. C. C. C.* conſtat & illas, quas ſupra deſcripſimus ex folio alterius MS. codicis, ejuſdem bibliothecæ, ex hoc vel alio libro Evangeliorum, qui monaſterii *Bathonienſis* olim fuit, deſumptas fuiſſe.

Sed quæres forſan, SHOWERE, ſi tamen id quærere Tu potes, quibus inductus rationibus, tot manumiſſiones ſervorum ex vetuſtis membranis deſcripſerim, quas quidem varias ob cauſas mihi deſcribendas arbitratus ſum; quum quod ſervorum manumiſſionis ſpecies, tum quod fines, propter quas, ſervi manumiſſi eſſent; tum etiam quod ſpecies nummorum & pretia, quibus empti eſſent, oſtendunt; tum denique, quod modis, quibus manumiſſio apud majores noſtros procedebat, docent. Primo igitur manumiſſionis ſervorum ſpecies oſtendunt; ut qui vel *libertate donati* ab iis, in quorum poteſtate erant, vel *redempti* erant. Libertate donati perinde duplicis generis ſunt: vel qui *donatione*, quam appellant *inter vivos*; vel donatione à *defuncto* relicta, & ab hæredibus præſtanda, quam *legatum* vocant, juſtam libertatem aſſequuntur; Quorum utriuſque exempla in ſuperioribus habentur. *Redempti* pariter duplicis generis ſunt, vel à ſe redempti, vel ab aliis. A ſe vero redempti, vel ſe ſolos, vel ſe cum ſuis redimebant. Hæc autem *ſui*, & multo magis *ſui* & *ſuorum* redemptio, ſervitutem apud majores noſtros humanam, imo vere Chriſtianam fuiſſe probat, utpote apud quos ſervi non ſemper dominis, ſed ſibi aliquando acquirebant, & peculia ſua habebant, & quibus etiam dare & legare non inutiliter quis poſſet. Secundo ſervorum, quas deſcripſimus, manumiſſiones oſtendunt fines, propter quas libertate donati, vel redempti eſſent. Hæ autem variæ fuerunt. Nunc enim quis redimit ſervum, vel ſervam, ſolam, vel cum ſuis, propter naturalem, nunc propter conjugalem affectum, nunc propter amorem Dei, & ſuam, vel aliorum, ſive qui in vivis, ſive qui mortui eſſent, ſalutem; nunc etiam ob majorem rerum, quæ gerendæ erant, ſolennitatem, ut tranſlationum ſanctorum, nuptiarum, & id genus rerum celebritatem; nunc denique ſervos ſervaſque piis hominibus redimere placuit, ut eos è ſervitute redemptos ſervitio Domini Dei perpetuo addicaret. Tertio, ſervorum manumiſſiones, quas exhibuimus, non ſolum pretia, quibus ſervi ſive ſoli, ſive cum ſuis redimi ſolebant, ſed nummorum, & ſummarum ſpecies & nomina oſtendunt, quos *peningas*, *pundas*, *oras*, *mancuſſas*, & *marcas*, tum auri, tum argenti vocabant, quibus in redemptionum, quæ produximus, tabulis diligenter invicem collatis, non ſolum quantum ſinguli valebant, ſed quota pars majorum minores erant, à curioſis forſan poteſt etiamnum cum majore certitudine, quam antea exquiri. Denique oſtendunt modos, quibus à majoribus noſtris ſervi manumitti ſolebant; ut à defunctis teſtamento; à vivis in curiis comitatûs, Hundredi; in Eccleſiis & venalium foris, palam & coram teſtibus, iiſque *portas apertas, & vias liberas denuntiando.* Quæ ſi de *Græcorum* & *Romanorum* moribus ſcire omnia juvat, & operæ pretium à doctis putatum eſt; Eadem certe de majorum noſtrorum ritibus digna eſſe, quæ à doctis, præſertim antiquorum ſtudioſis, ſcirentur, nemo niſi difficilis & inſolentis ingenii ſemidoctus auſus erit negare.

Forſan etiam rationes ſcire velis, propter quas nomina teſtium & cognomina fere ſemper omnia, quæ actis ſuperioribus ſubſcripta ſunt, tam diligenter deſcripſerim, quæ profecto multa ſunt. Nam primo *nomina* teſtium, præſertim eorum, qui Reges, magnates, aut ampliſſimæ dignitatis homines fuerunt, non ſolum obſcuros hiſtoriarum locos quandoque elucidant, & incertos extra dubium omne ponunt, falſoſque corrigunt & emendant; ſed defectus etiam aliquando ſupplent, & quis cui coætaneus fuit, oſtendunt in actis genuinis, & in fictitiis & ſpuriis falſitatem evincunt. Dein quoad *cognomina*, quæ diverſi generis ſunt, maxime curioſorum intereſt & ea quoque ſcire, quippe quæ Gentilium nominum, quibus familiæ & tribus apud nos diſtinguuntur, primordia ſunt, & quodammodo nobis non ſine magna voluptate origines noſtras referunt. Eorum quæ in ſuperioribus occurrunt, alia à *loco*, alia ab *affectionibus animi* vel *corporis*, alia denique à *parentum nominibus*, ſumuntur, quæ à Grammaticis *patronymica* vocantur.

Quæ à loco ſumuntur, exprimuntur vel cum præpoſitionibus *Anglo-Saxonibus* æt, on, in, vel inna; vel *Dano-Normannicâ* a quæ ſignificat *in*; vel *Gallo-Normannicâ* de. Primi generis ſunt in ſuperioribus * æt ẏpome, æt hpitaſtane, æt STOCE, æt hpitecipcan, æt priſetun, æt bupi-

* Frome. Whitſton. Stoke. Whitchurch. Preſton. Burn. Holcombe. Wurley. Yeſtrey. Quick. Pinnoc. Bush. Kinſtan, & Kinneſtan. Bet.

nan, æt holcumbe; on paplea, on heꝼatpipe, on cuicu, on cuike, on pinnoc, inna burc. Secundi generis ſunt à pulopaham, à punꝼopda, à kinſtane, à cuike, à bec. Tertii generis ſunt de Salci, [a] de haze, de Saleꝑ. Quæ ab affectibus animi vel corporis ſumuntur, ea exprimuntur cum articulo, vel ſine articulo, & in ſuperioribus hæc ſunt, [b] hpita, ꝛe peda, pæbe, healta, mobiz, ꝛe blund, ꝛe blaca. Patronymica vero duplicis generis ſunt, vel quæ terminantur more veteri in inz, vel quæ circumſcribuntur, ope nominis ſuna, vel ſunu, vel ſune, pro quo in *Normanno-Saxonicis* non raro per abbreviationem ſcribitur ſ. Prioris generis in ſuperioribus ſunt Puddinz, vel puttinz, *Puttæ filius*. Bpýninz, *Brynæ filius*. Dýplinz, *Dyrli filius*. Teollinz, *Teollæ filius*. Beopninz, *Beorni filius*. Dunninz, *Dunni filius*. Snellinz, *Snelli filius*. Tullinz, *Tulli filius*. Bruninz, *Brunæ filius*. Dieꝑdinz, *Hierdi filius*. Diendinz, *Hiendi filius*. Kippinz, *Cippi filius*. De hujus autem formæ Patronymicis, ſic *Ælfricus* Grammaticus in præfatione de partibus orationis: Sume [Naman] ꝛýndon patꝑonýmica ꝑ ꝛýnd ꝼædeꝑlice naman. æꝼtep ꝛpecizcum ꝑeape. ac ꝛeo leden ꝛppæce nædeꝺ ꝑa naman. hi ꝛýnt ꝛpa ꝺeah on Enzliꝛcre ꝛppæce. Penda. ⁊ oꝼ ꝑam [c] Pendinzc & Pendinzaꝛ. Lpicelm. ⁊ oꝼ ꝑam Lpicelminzaꝛ. ⁊ ꝼela oꝺre. De his autem patronymicis tria, SHOWERE, obſervanda ſunt; primo quod nonnulla propria hominum in inz terminata accerſenda ſunt à *Dano-Saxonico* **ing**, quod *pratum* denotat, (ut Sceaping, à quo *Ang.* **Shipping**.) quæ inter propria à loco formata accenſenda ſunt. Secundo, quod inz patronymicum deducitur ab inze veterum *Septentrionalium*, quod *Juvenem* & *Junium*, *Juventutis deum* ſignificat; adeo ut Pendinz idem eſt, ac *juvenis Penda*, vel *Penda Junior*, &c. Tertio, quod *Anglo-Normannicè* **ing** mutatur in **ig**, exterminato **n**. & **ig** denuo in ꝛ vel ı. Sic in ſuperioribus legitur [d] Dunninz & Dunniz. Puttinz & Puttiz. Sic à Tullinz fit Tulliz, & à Tulliz, **Tully**. à Teollinz Teolliz, & à Teolliz, **Teolly**, vel **Tolly**; quorum utrumque jam ſunt nomina gentilia apud *Anglos*. Sic à patronymico Pendinz fit Penniz, & deinde gentile Anglicum **Penning**, & **Penny**. Porro notandum eſt hujus formæ patronymica veteres *Anglo-Saxones* in deſcribendis genealogiis maximè uſos eſſe: ut Chron. *Sax.* Gibſ. An. DLX. Ælle ꝼenz to Nopꝺan-hýmbpan pice. ıꝺan ꝼopꝺzeꝼapenum. ⁊ ꝑ heolꝺ xxx pintep. Ælle pæꝛ Ypꝼinz. Yꝼꝼe Uꝛcꝛpeainz. Uꝛcꝛpea Pilzıpinz. Pilzıp Pertepꝼaleninz. Pertepꝼalena Sæꝼuzlinz. Sæꝼuzl Sæbalꝺinz. Sæbalꝺ Sizezeatinz. Sizezeat Spæꝼꝺæzinz. Spæꝼꝺæz Sizezeapinz. Sizezeap Pæzꝺæinz. Pæzꝺæz Poꝺeninz. Poꝺen ꝼpiꝺopulꝼinz. Veruntamen in genealogia *Christi* Salvatoris noſtri, *Luc.* cap. III. 23. *Heliæ filius* vertitur per patronymicum periphraſticum Delıeꝛ ſunu. Cujus formæ multa occurrunt in exſcriptis hic à nobis membranis: ut Snellinz Tullinzeꝛ ſunu. Lioꝺpine Leopineꝛ ſuna. Eꝺmæꝑ Nopꝺmanneꝛ ſune. &c. Occurrunt etiam non pauca ſcripta abbreviatim cum apocopes notâ: ut Ricapꝺ Alcaſ'. Dpoꝺolꝼ Alcaſ'. Ricapꝺ Oſannaſ'. Wıllm Eꝺpiſ'. Silpieſ'.

Ab antiquis autem hominum propriis patronymicè formata cognomina, quæ olim diſtinguendis ejuſdem nominis perſonis tantum ſerviebant, jamdiu ad diſtinguendas familias & gentes, quod ſupra dictum eſt, non apud nos ſolum, ſed etiam apud *Germanos*, *Danos*, *Suecos*, *Norvegos* & *Iſlandos*, imo & apud *Belgas* uſurpata ſunt. Sic à proprio *Normannico* [e] Hugo, vel Haugo, quod in pergamenis noſtris ſcribitur quoque *Hygo* & *Hyga*, & *animum* vel *mentem* denotat, fit gentile **Hux** pro **Hucs**, **g** in **c** mutato; ut & **Hygs**, vel **Hygges**; & **g** in **c** verſo Noſtrum **Hics**, quod nunc ſcribitur **Hicks**, **Hickes**. Sic à *Nortmannico* Rou, quod in ſuperioribus toties pro Roll *Gallonormannicè* occurrit, formatur gentile **Rous**. Sic etiam à *Saxonico* Sæmæꝑ, quod in ſuperioribus occurrit etiam ſcriptum Semeꝑ, Sæmeꝑ, & *Normanno-Saxonice* Seomeꝑ, & ILLE MAGNUS, CLARUS, ILLUSTRIS ſignificat, ſit nomen gentis, SOMERS, quæ ſe jam jactat *Angliæ* dediſſe virum, ſecundum nominis notationem, *Maximum* & *Clariſſimum*, in quo uno ea ſane omnia conveniunt, quæ olim potuit in prætore Roma, & in Summo Cancellariæ præfecto jam nunc *Anglia* poteſt optare; ſcilicet cum Summa juris peritia, Summaque amplitudine & auctoritate, non minor ſapientia; & in cognoſcendis, ac definiendis litigantium cauſis, ſuum cuique tribuendi conſtans & perpetua voluntas.

Inter cognomina, quæ à loco ſumuntur, merito etiam numerantur iſta, quæ in ıꝛc vel ıꝛce formantur: ut Fpencıꝛce, Lonꝺeniꝛe, quæ in ſuperioribus etiam leguntur. Quæ etiam effectus animi vel corporis ſignificant, aliquando ſubſtantivè in tralatitia ſignificatione exprimuntur: ut Lopwıꝛ ꝛe bucca, forſan *ob impudicos mores* ita appellatus. Osbern Hauoc, quod *rapinæ deditus* eſſet, forſan ita dictus. Sic Ælpın ꝛe cinz, id cognominis forſan habuit, *à regio animo*; ut *à piceo colore*, Pulꝼpic Piz, unde gentile noſtrum **Pike**. Adjectiva etiam affectus corporis vel animi ſignificantia non raro in ſubſtantiva tranſeunt, compoſita cum ſubſtantivo, veluti man, ꝛoꝛ,

---

[a] Ang. **Haye. Heller.** [b] Ang. **White. Read. Holt**, quod etiam inter localia numerari jure poteſt, utpote derivatum ab holt, *Lucus*, *Sylva*. **Woody. Blunt. Blake.** A cognomine autem *Holt*, Gentile nomen *Holtorum*, quorum ingens decus, & patriæ ornamentum, prænobilis vir CAROLUS HOLT de *Aſton* in Comit. *Warwic.* Baronettus. [c] Corrupte pro pendinz, quod habet codex Coll. divi *Johan. Oxon.* [d] **Dunning**, & **Downing**. [e] Ennea thialffa Preitte ras vid Þann er Bugge hiet Þad var hugur min, *Sed Hugo ille cum quo in Stadio Thialfus contendit animus meus fuit.* Eddæ *Islandicæ* Mythol. XLI.

&

& ſimilibus, ut Blaceman, quod idem ac Blaca denotat, ſcilicet *ſubalbum* vel *pallidi vultûs hominem*; quikuoт, *wídus, áxiòs*, &c. Cognomina ſubſtantiva quoque non raro munus vel magiſtratum, quem quis gerebat, vel artem, quam quis exercebat, denotabant: ut Ruolb ſe [a] cniht, *Ruoldus eques*. Sweigen Scylbwirhta, *Sweinus Scutarius*. Alger ſe Webbas, *Algerus Textor*. Roger ſe Stipard, *Rogerus Oeconomus*. Osbern ſe Capellen, *Osbernus Capellanus*. Leoword þe Smith, *Leowordus faber-ferrarius*. Wicceng Baſtwægen, *Wiccingus Scapharius*, vel *remigum præpoſitus*. Oſward preoſt, *Oſward presbyter*. Willm clerec, *Wilhelmus clericus*. Wulfſige cynges gerefa, *Wulfſigus comes regius*. Heordинg gerefa, *Heordingus vice-comes*. Leowine ſe canon, *Leowinus canonicus*. Se Prior, ſe Abbod, & conſimilia multa.

Ubi notandum eſt eos, qui cœlibes à ſacris muneribus cognomina ſortiti ſunt, illa in agnatos ſuos, quos hæredes inſtituebant, derivâſſe; ut Gentilia **Preiſt, Clerc, Prior, Frier,** [b] **Munk** vel **Monk, Canon, Biſhop,** hodiè monſtrant.

Præterea in antiquis membranis cognomina multa reperiuntur ſubſtantive, & cum & ſine articulo formata, quæ ab aliqua parte vel nota corporis, ob quam quis notabilis erat, deſumpta ſunt: ut Alfric Hals, *Alfricus à collo dictus*, Aluric ſpot, *Alfricus à nævo*. Osbern [c] Ceaca, *Osbernus à bucca* vel urceo. —— Sceanca, —— *à cruribus*. Ælfric mid tham berde, *Ælfricus à longa barba*, & alia quæ in membranis noſtris cernuntur; ut Algar Oxawamb, *Algarus ab immani ventre*; Alwi kya, *Alwigus à vaccâ*, vel *Alwigus ab ovium mulgendarum ſtabulo*. Porro ab *arboribus* & *floribus* majores noſtri cognomina ſumſerunt: ut Ælwi [d] Haſel, *Ælwigus Corylus*. Sewin [e] Pinca, *Sewinus Cariophyllus*. Denique nonnulla cognomina in vetuſtis actis leguntur, quæ aut nullam ſignificationem habent, aut quorum ſignificationes in obſcuro latent: ut Semer Spetlether; Ricard Kykebeau: Ælfgar Hellebula; Aſcytil Butapeit: Ricard / Trencard; Ægelric Bygga; quæ omnia caſu potius quam conſilio data videntur, niſi quod Bygga verbale à *Saxonico* bycgan, *ædificatorem*; & Trencard *Dano-Normannice* dreng-hard, & drenc-hard; *ſtrenuum militem*, vel *ſtrenuum potatorem* denotat. Nam apud veteres *Danos* & *Norvegos*, è quibus *Normanni* oriundi ſunt, in compotationibus haud ſecus ac in prælio durare & prævalere, magnum quidem ſemper facinus & laude dignum, exiſtimatum erat. Hæc pro occaſione data, SHOWERE, de majorum noſtrorum cognominibus; quæ apud poſteros ſuos in gentilia tranſierunt.

Jam, ſi placeat, de tempore, in quo primum prænominibus cognomina addi cœperunt, paucis inquirendum eſt. Apud ulterioris ævi *Anglo-Saxones*, raro *binomines* in legendis *Saxonicis* occurrunt, ſi illos excipias qui, data occaſione, ſibi cognomina patronymica adſciverunt, aut quibus ab aliis data ſunt, ut ab ejuſdem nominis perſonis, eorum ope, diſtinguerentur. Sic ante adventum *Danorum*, *Eadbrihtus Northymbrorum R.* vocatur Eatinz, *Eatæ filius*; & Eata, Leodpaldinz, *Leodwaldi filius*: Chron. *Sax. Gibſ.* DCCXXXVIII. Sic regnante *Æthelwulfo Weſt-Saxonum R.* quidam nobilis Badanoð, teſtamentum ſolemne faciens, per cognomen Beottinz, ab aliis ejuſdem nominis, & forſan à Badanoð quodam, qui ſubſcripſit teſtamento, ſe diſcriminari intendens, deſignari voluit. Ic Badanoð Beottinz cyðo, ȝ þpitan hato hu min pilla iſ. Cætera, SHOWERE, infra te expectare jubeo, cum de *Anglo-Saxonum* teſtamentis tractaverimus. Sic etiam longe ante *Danorum* ingreſſum, *Æthelbrihtus Cantwarorum R.* cognominatur Eopmenpicef ſunu, *Eormenrici filius*: Chron. *Sax. Gibſ.* DLII. & *Oſredus Northymbrorum R.* ut multos alios præteream, Alchpedef ſunu, *Alcredi filius*, appellatur: DCCLXXXIX. Primus autem *Anglo-Saxonum*, quem ego cognomine non patronymico notabilem animadverti, eſt *Offa*, Abbas ille *Medeshamſtedenſis*, qui *Beonne appellatus*: Chron. *Sax. Gibſ.* Anno DCCLXXV. ſcil. XVIII annos ante appulſum *Danorum*: on þar kinzef dazum Oſſa pæf an Abbot of Medeshamſtede Beonne zehaten. De ilca BEONNE, *&c.* Sic etiam *Eadbrihtus* ille *Cantiorum R.* ſed nondum rex factus, ante invaſam à *Danis Angliam*, & longe antequam domini cum moribus ſuis apud *Anglos Dani* prævalerent, cognomento Ppæn inſignitus eſt: Chron. *Sax. Gibſ.* An. *Chriſti* DCCXCIV. and þy ilcan zeare Eadbyhт on-fenz pice on Cent. þam pæf oðef nama nemned Ppæn, *eodem anno Eadbrihtus capeſſit regnum in Cantio, cui cognomen fuit* Ppæn. ſic an. MDCCXCVI. And hef Lenpulf Mercna cyninz ofehefzade Lantpara oð mersc. ȝ zefenz Eadbyhт Ppæn heopa cyninz, *Hoc etiam anno Cenwulfus Merciorum R. devaſtavit Cantwarorum terram*

---

[a] Hinc gentilia noſtra, **Cnight, Steward,** & regiæ familiæ divinum cognomen **Stuart,** ut & **Chaplain**; ac **Smith,** multis viris magnis clarum, ſed in nemine clarius, quam in noſtro *Thoma Smitho*, S. T. P. per totum literarum orbem ſuis operibus maxime noto: **Boſon, Preiſt,** & **Preiſtman. Clerk, Prior**; **Congreve**, *Theocrito Anglo* clarum. **Greave. Greaves**, *Grævio* non ita pridem *Oxonienſi*, & *Grævio Utrajectino* profeſſore glorioſum cognomen.

[b] Immortale cognomen illius Præclari *Weſt-Saxonis Georgii* **Monk,** non ita pridem Ducis *Albemarlenſis*, & Regni *Anglicani* inſtauratoris. MDC.LX. [c] Unde gentile noſtrum **Cheok,** *Johanne* iſtius cognominis equite aurato, ob doctrinam & mores præclaro, notiſſimum. [d] Nunc etiam **Haſell.** [e] Nunc **Pink**; & forſan **Fynch** vel **Finche**, quo inter gentilia nihil ornatius, præſertim in honorabili viro *Hennageo, Henn. M. Cancellarii* filio, gentis ſuæ & togæ forenſis maximo ornamento. [f] Nunc **Trenchard,** quod antiquæ & prænobilis familiæ apud occidentales *Anglos*, *W. Saxonum* poſteros, gentile etiamnum cognomen eſt.

uſque

usque ad Mariscum, & cepit Eadbryhtum Ppræn, *illorum regem.* In legibus, quæ in textu *Rossenſi, Saxonice* ſcriptæ, judicia civitatis *Lundoniæ* inſcribuntur, duo binomines memorantur; nempe lege x. in *Saxonico* exemplari, quæ verſionis Bromptonianæ XVII eſt. hiſt. *Angl. Antiq. Script.* Col. 855.

Teoðe ꝥ þa pitan ealle realdon heopa pedd ealle toȝædere þam apceb æt þunperȝelda. þa ælȝeah ſcybb. ⁊ bpihtnoð oddan ſunu coman toȝeaner þam ȝemote þær Linȝer popde: Quæ ſic verto: *Decimo omnes optimates una dabunt vadium ſuum Archiepiſcopo apud Thundresfeldam, quum* Ælfeah Scybb, & Brihtnoth Oddan-Sunu *ad conventum juſſu Regis venerint. Bromptonus* autem, qui in *Saxonicis* ſciolus fuit, malè diſtinguit inter *Ælfegum*, & *Scybbum* (ac ſi duo viri eſſent) in ſua verſione; quæ hæc eſt: *Item quod ſapientes omnes dederunt vadium ſuum infimul Archiepiſcopo apud Thundresfeldam, quando Ealfeagus, Scybb, & Brihtnodus, Odonis filius, venerunt ad concilium ex ore Regis.*

In *Danicis* autem & *Flandricis* ſcriptoribus, qui antiquorum temporum res geſtas tradunt, nuſquam non occurrunt *Binomines* heroes ſuis conſpicui cognominibus: ſic antiquiſſimus ille omnium *Deorum Odinus*, ut cæteros intactos præteream, innumera cognomina habuit: ut Alfader, Aldfader, Herra, Hnikari, Ome, Oske, Suidor, & ſimilia perplurima, quæ videre eſt in *Eddæ Iſlandorum* prima parte, fabulâ III. & in ſecunda parte, de variis appellationibus inter nomina *Odini*. Sic in *Saxonis Grammatici* hiſtoria *Danica*, binomines Reges & duces multi memorantur; ut Dan *Fridlevus* cognomento *Celer*. Iſtiuſmodi quoque ſunt Rati *Fiomicus*, Scalk *Scanicus*, Alf Aggi *filius*, Olvir *Latus*, Gnepia *vetulus*, Bo *Brami filius*. Orin *Anglicus*, Vbbo *Freſicus*, Ary *altero caſſus lumine*; Roe, quem barbæ proluxitas cognomento inſignem fecit, *Brandmicæ* cognomen habens, Sle *oppido*, cum *Hacone genam ſciſſo*. p. 143. Editionis *Soræ* M.DC.XL.IV. Id genus haud pauca alia alibi dedimus, ex ſpecimine *Iſlandiæ* hiſtorico, per *Arngrimum Ionam Iſlandum*, arctoi orbis ſidus fulgentiſſimum edito, *Amſtælodami*, 1648. Ut, *Thranderus*, Vuobein dictus, à *crurum gracilitate*. *Thorderus* Hræda. *Thorbrandus* Orrekur. *Thoralfus* Hin ſtarke. *Ormerus* Tosku-bakur. *Thorkillus* Hin haffve. *Gunulfus* Kreppa. *Biorno* Oſtate. *Thornkillus* Bernamule. *Olverus* Barna-kall. *Thorbernus* Farla-kappe. *Raffenerus* Hin-hermoke. *Kirkus* Hinn raude. *Thorarinus* Brokur. *Thorgerus* Floskubakur. *Kolſven* Hin rame.

In *Crymogæâ* ſuâ, multos etiam præclaros *Iſlandiæ* viros, qui cognomentis gaudebant, æternitati cum ſuis cognominibus conſecravit: ut *Barderum*, qui dictus eſt Snæfelſas; *Heraldum*, qui harfagra, *pulchricomus*; & Dofra-foſtre dictus eſt, quod à *Dofrane enutritus*; *Haquinum*, qui *Adelſteninus*; *Cetillum*, qui haurdakare; & *Torleifum*, qui Hinn-ſpake, *ſapiens* appellatus erat. Quibus etiam adde *Wemnadum*, cui Jordlokar; *Egillum*, cui Skallagrimus; *Atlantem*, cui ekamme; *Biornonem*, cui Buna; *Theodorum*, cui Skeggi; *Helgonem*, cui Biota; & ne Fœminæ choro deſint; *Iorunem*, cui Manvitzbrec; & *Thorunam*, cui Hyrna cognomen erat. Hiſce etiam accedunt *Thorerus*, cognomento ynatþorer; *Haraldus* Gulskeg; *Scuta* Darskegg; *Siguardus*, à prudentia, ἀφιλάδης; *Thorſteinus Rufus*; *Haraldus Crudelis*; *Olaus Manſuetus*; *Magnus Nudipes*; *Olaus Sanctus*; *Magnus Clemens*, Rex Norvegiæ, *Eſperus*, à *legum ſcientia* Logoider; *Ormerus Robuſtus*; *Snorro* Gode; *Thorſteinus* Thorſcabyr; & *Ulfo* cognomine Skialge.

Sic in hiſtoriis RR. Septentrionalium *Snorronis Sturlonidis*, quas ex MSS. codd. edidit, & verſione gemina notiſque illuſtravit *Johan. Perinskiold*, cognomentis ſuis, non minus quam nominibus illuſtres, Reges & heroes ad poſterorum notitiam, ſuo quiſque ordine & ævo deſcenderunt. In prima parte, quæ primævorum RR. res geſtas tradit, *Odinus* Aſa, i. e. *Aſiaticus*, appellatur. *Dagus* Spaca, i. e. *Sapiens*. *Ottarus* Wendilkraka; *Rolfus* kraka, *Cornix*; *Solvo* Jupa; *Ingialldus* illraþa, *malitioſus*; *Ivarus* Vidfadma; *Olaus* Tretelgio; *Halfdanus* huitbein; *Gudredus* Beiþi, *venator*; *Olaus* Geirſtaþa Alfi; *Ragnvalldus* herþum harra, *altos humeros habens*, cognomenta habent. In parte ſeptima, quæ continet hiſtoriam *Olavi R.* qui helga, *Sanctus*, cognominatus eſt; rex *Angliæ Canutus*, in noſtris ſemper uninominis, Hinn riki, *dives*; & filius ejus à noſtris *Hardacnutus*, haurþa vel horþa, *durus* appellatur. Sic etiam ſimul ac aliqua pars *Angliæ* in binominum *Danorum* poteſtatem redacta fuerit, uſque obtinere in ea cœpit cognomentorum uſus, dum progreſſu temporis ad totius *Angliæ* imperium *Canuto* provecto, non tantum aulam, ſed ab aula maxime remotas plagas cognomina perſonarent. Sic *Thani* fere omnes, quorum mentio facta eſt in actis illis curiæ comitatus *Herefordenſis* ſupra deſcriptis, quæ, *Canuto* regnante, *Aegelnotheſtani* habita erat, ſuis cognominibus ad prænominum quodam modo magnificentiam inſigniti commemorantur. Dupcil hpita; Torig ppuda; Æȝelpeapd æt ȝpome; Hodpic æt Stoce; Dinrig Stæȝdman; Æȝelrig þe Reada; Omnes, O lepidi! novo ritu binomines, quam vos glorioſos ad curiam cognominibus veſtris crepantes proficiſci mihi videre videor. *Edwardo* verò, qui *apud Nortmannos enutritus*, *in Nortmannum*, ut *Ingulphus* loquitur, *pene transiit*, regnum adepto, amplius crevit binominum numerus. Etenim ille non tantum *Anglicos* ritus dimittere, & *Gallo-Normannicos* introducere contentus eſt; ſed *Nortmannos*, quorum ingentem numerum ſecum ex *Gallia* adduxit, ad magiſtratûs honores & munera publica, tam regni, quam ſacerdotii evexit. Hinc, eo regnante, legimus de Osgod Llapa, de Grymkytel, *i. e. Danicè* Rytel grima vel Rytel hin grime; de *Rodberto Gemiticenſi*, & binominibus aliis haud paucis, quorum favori *Anglı* velificari volentes, cognomina proculdubio ſibi ſumpſerunt: ut Ælfric hpita, & alii quos ſuperiores chartæ nonnullæ oſtendunt. Regno ad *Wilhelmum*, Normanniæ ducem, tranſlato, *Anglı* in *Normannicos* mores ruentes, *Nortmannorum* more, cogno-

cognomina sibi quum patronymica, tum aliunde petita, à *prædiis*, *silvis*, *villis*, *oppidis*, ab *animi corporisque dotibus* & *affectibus*, ab *officio*, *magistratu*, *negotiis*, *rebus gestis*, ab *artibus* tum honestis, tum sordidis, & fere ex omni rerum genere adsciverunt. Hoc abunde, SHOWERE, quæ ex Ecclesiæ vestræ *Exoniensis* archivis, in publicum protulimus, cognomina demonstrant. Tum enim, quum esse *Anglicus* eques, loqui *Anglice*, *Anglorum* more chartas conficere, quinetiam quum esse *Anglus* dedecori esset; esse unimominis, *Anglicano* ritu, non turpe solum & opprobrii quid plenum, sed grave & molestum fuisse nemini dubium esse potest; præsertim ei, ad quem *Anglo-Normannæ* illius nobilis fama pervenit, *Roberto* Henrici I. ex Concubina filio quæ nupta esse noluit, quod *binis nominibus* nondum honestaretur. Ea autem erat MABILA, filia unica, hæresque ROBERTI FITZHAIM, Domini de *Gloceſter*, inter quam, & regem, proxenetæ partes agentem, ut virginis animum filio suo conciliaret, extat dialogus à *Roberto Glocestrensi*, anteriorum temporum celebri Poetâ, rythmicè contextus, quem hic infra habes, non ex exemplari, quod in Bibl. *Bodl.* asservatum consulere *Londini* non possum, sed ex *Seldeni* libro, qui inscribitur **Titles of Honour.** p. 11. cap. v. descriptum.

.....he seold is sone to her spousing avonge,
This maid was ther agen, and with-laid it long.
The king of-lought her suith ynon, so that atten ende
MABILE him answered, as gode maid, and hende.
Sir, heo sede, wel I chot that your herte ope me is,
More vor mine heritage, than for my sulve I wis.
So dair eritage, as ich habbe, it were me grete shame,
Vor to habbe an loverd, bote he had an to-name.
Sir ROBERD LE FITZHAIM my faders name was
And that ne might nought be his that of his kunne nought nas.
Therefore, Sir, vor Godes lobe, ne let me no mon owe
Bote he habbe an two-name war thorou he be iknowe.
Damoysele, quoth the king, thou seist well in this case
Sir Roberd le Fitzhaim thy fader two-name was
And as dair two-name he shall habbe, gif me him may bise.
Sire ROBERD LE FITZREY is name shall be.
Sire, quoth this maid tho, that is a dair name.
As who seith all, his life, and of great fame,
Ac what holde his sonne bote thanne, and hi that of him come.
So ne mighte hii bote whereof nameth gone.
The king understood, that the maid ne laid no outrage
And that Gloucestre was cheif of ire heritage.
Dameseile he said tho, thi loverd shall have a name.
Vor him, and vor his heires dair without blame.
Vor ROBERD EARLE of Gloucestre his name shall be, and his,
Sire, quoth this maid tho, well liketh me this
In this forme I chole that all my Gode be his.
Thus was Earle of Gloucestre first imade there
Ar his Roberd of all thulke that long biuore were;
This was Endleue hundred yere and in the ninth yere right
After that ure Loverd was in his moder ahight.

Gulielmus invictissimus *Angliæ* conquisitor, & *Gulielmus* ejus filius & in regno successor, quibus nullum quidem gentile cognomentum; ille *Nothi*, sive *Bastardi*, quod patri ex concubinâ natus; hic vero à rutila cæsarie, *Rufi* cognomen sortitus est. His, inquam, principibus nullum gentile cognomen; imo genti è qua orti sunt, *Rodlonis* scilicet, vel *Rollonis* stirpi, quæ si antea initium nescivit originis, *Rollonidum* vel *Rollungorum* progenies dici poterat, nomen quidem nullum fuit. Equidem, hoc me mirari aliquoties subiit, SHOWERE, propterea quod veterum RR. *Septentrionalium* gentes, patronymica, quibus ab invicem distinguerentur, sua quæque habuerunt. Hanc observationem acceptam referimus SNORRONI STURLONIDI in secunda *Eddæ Islandorum* parte, ubi in Sectione cui titulus Vpprune nockra konga heita, sic scribit de *Halfdani* R. qui uxorem duxit *Algivam* sapientem, novem filiis, à quorum singulorum nominibus suis familiis gentile cognomen patronymicum inditum est. I. Hillder er hilldingar eru frakomner, *Hillder à quo Hilldingi*. II. Nieffer er Niflungar eru frakomner, *Neffer à quo Niflungi*. III. Aude er Audlingar eru frakomner, *Aude à quo Audlingi*. IV. Yngui er ynlingar eru frakomner, *Yngui à quo ynglingi*. V. Dagur er Daglingar eru frakomner, *Dagur à quo Daglingi*. VI. Brage er Bragningar eru frakomner, *Bragi à quo Bragningar*. VII. Bodle er Budlingar eru frakomner, *Bodle à quo Budlingi*. VIII. Lofdi er Loffdungar eru frakomner, *Lofdi, à quo Loffdungi*. IX. Sigar, Þadan eru Siklingar komer, *Sigar, à quo Siklingi*. Sic etiam pergit: fra-

skylde i DANMARCK eru Skioldungar komner, *à Skioldo Rege Daniæ dicti sunt Skioldungi.* Fra volsunge i Franklande eru volsungar komner, *à Volsungo Rege Franciæ Volsungi.* Skelfer hiet eitn herkongur, og hans ætt kallast skelvingar, su kinslod er i Austurvegum, *A Skelfero Rege Skelfingi dicti sunt, cujus prosapia in oriente est.* *Skylldum* illum sive *Skiolldum*, à quo gens regia *Daniæ Skiolldungi* appellati sunt, *Odini* filium fuisse dicit *Eddæ* scriptor. Prolegom. cap. III. Sem odenn hafde skipt Þui lande med sonum synum, Þa byrlade hann ferd syna nordur, og kom i Þad land er Þeir kalla Reid Gotaland, og eignadest i Þiu lande alt Þad er hann villde, og sette Þar till landrada son sina er skioldur hiet, hanns son var fridleifur, Þadan ær su ætt komenn er SKIOLSVNGAR heita Þad eru dana kongar, oc Þad heiter nu Jotland er Þa var kallad RÆIDGOTALAND, *Ubi primum Odinus terram istam* (Saxonicam) *inter filios distribuisset, profectus est versus Septentrionem, & in aliam migravit terram, quæ tunc REIDA-GOTALANDIA dicta erat, ubi pro arbitrio quicquid voluit, vendicavit. Huic terræ præfecit filium suum SKIOLDUM, ex hoc Fridleifus genitus est, ex cujus stirpe SKIOLDIDÆ appellati, Daniæ RR. descenderunt. ista vero Reidogotalandia, nunc Jutlandia vocatur.*

Ynlinga saga, sive *Ynlingorum historia*, scripta est à *Snorrone Sturlonide*, quæ primam partem facit historiæ RR. *Septentrionalium.* Verum ex *Ynglorum* stirpe regiâ, neque aliqua ex alia, oriundus quisquam vett. RR. *Septentrionalium*, gentis suæ nomen in historiis *Septentrionalibus* sibi in cognomen sumpsit. Idem observat de majoribus nostris, tam *Danis*, quam *Saxonibus*, *Henricus Spelmannus*, in literis, quas ad *Ptolæmonem Rosecrantzium*, Danorum Regis apud *Anglos* legatum, dedit; in quibus sic scribit: *Certe apud historicos nostros, qui de Danis copiosius tractarunt, quam ipsi Dani; nullus, quod sciam, occurrit Saxo vel Danus, gentili fretus cognomine. Neque ejusmodi quempiam repperi inter Gallos veteres apud Gregorium Turonensem, nec sub mediis seculis apud Aimoinum, nec inter Longobardos apud Paulum Warnefredum, seu Diaconum.*

Fateor tamen in historiis nostris, ut & aliarum gentium, deprehendi, interdum alium atque alium bino compellatum nomine, neutro tamen gentili.

* Certum est igitur majores nostros sive *Anglo-Saxones*, sive *Anglo-Danos*, quum cognomento-

---

* Nonnulla tamen occurrunt *Anglo-Saxonice* scripta in Codice *Cottoniano*, qui inscribitur *Tiberius*, B. 5. fol. 76. b. ad finem Evang. *Joh.* post verba; *Capere eos qui scribendi sunt libros*; quæ primo intuitu gentem quandam, HATTEORUM nomine insignitam, in comitatu *Hartfordæ* vel *Heortfordæ* olim floruisse, probare videntur. Quod quidem concedendum est, si vox HATTE, quæ pro HATEN, *dictus, vocatus*, sæpissime usurpatur, Gentis nomen proprium, ut prima facie videtur, esse statuatur. Ego participium esse judico. Verum vetustatis *Anglo-Saxonicæ* studiosi, ut liberam de hac re ferant sententiam, en iis iterum iterumque legendum, considerandum, quod ibi scriptum est integrum exhibeo.

Dudda pær ȝebuh into Dæðfelda. ⁊ he hæfde Þneo dohtop. an hatte Deoppýn. oþep Deopfpið. Þpidde Golde. ⁊ pullaf on Dæðfelda hæfð Deoppýnne to pife. ⁊ Ælfftan æt tæccinȝapýnðe Deopfpiðe to pife. and Ealhftan Ælfftaneſ bpoðap hæfð Goldan to pife:. Dpita HATTE pæf beocepe into Dæðfelda. ⁊ Tate HATTE hif dohtop pæf Fulfpiȝef modop Scyttan. ⁊ Lulle HATTE fulfpiȝef fpeoftop Dehftan hæfð to pife on pealabene:. Fifuf ⁊ Dunne ⁊ Seoloce fýndan inbýnde to Dæðfelda. Dudunȝ HATTE pifufefunu fit on pealabene. Geolmund HATTE Dunnan funu fit eac on peala-bene. and Æðeleah HATTE Seolecan funu fit on pealabene. ⁊ Tate HATTE Lenpaldef fpeoftop Mæȝ hæfð to pife on pelȝan. ⁊ Ealdelm hýfe Þpýðe funu hæfð Tatan dohtop to pife:. Fæplaf HATTE pæftaneſ fædep pæf pihf æht to hæðfelda. heold Þa ȝpeȝan fpýn:. Bpada HATTE pæf ȝebuh to Dæðfelda. ⁊ Dpite HATTE Þæf Bpadan pif Þæf ȝebupef dohtop to Dæðfelda. Þeo Dpite Þæf pæftaneſ. ⁊ pæpðpýðe. ⁊ Fýnhupȝe Þpiðde modop. ⁊ fpæftan fit æt padtune hæfþ pinneſ fpeoftop to pife. ⁊ Fine hæfð pæpðpýðe to pife. ⁊ Dunne fæt on Þadtune pæf inbýnde to Dæðfelda. ⁊ Deoppýn HATTE hife dohtop hæfð cýnepalð on Mundbene to pife. ⁊ Deopnað HATTE hipe bpoðap bið mid Lýnepalde. and Dudde HATTE Fifupe dohtep fit æt pilmunderlea:. Lýnelm HATTE Lenpaldef fædep pæf ȝebup into Dæðfelda. ⁊ Manna HATTE Lenpaldef funu fit æt Fadtune undep Eadpolde:. Buhe HATTE pæf Dýhtlafef modpiȝe pæf apapen ut of Dæðfelda into Erlinȝadene. ⁊ Æþelpýn ⁊ Eaduȝu ⁊ Æþelȝýð heo pepan ðpeo ȝefpeoftpa. ⁊ tilepine. ⁊ Duda pæpon calle Þæpe buȝebeaph. ⁊ Ealftan Tilepine funu. ⁊ ⁊ Fulfpiȝe Eaduȝu funu. ⁊ Leolem Æþelȝýðefunu. ⁊ Leolftan. ⁊ Manpine:. Dif cyn com of Felda. Deopapulf Lýnebupheſunu. ⁊ hif tpa fpeoftpa. ⁊ Lýnpic æt Læfpinȝ if heopa Eam. Þaf men fýnd TATAN maȝaf æt Dæðfelda Þæf Gebupef.

In descriptione hac quarundam Gentium, sive familiarum, quæ ex *Hæthfelda*, sive *Hatfelda* comitatus *Heortfordensis* & olim & nunc insigni oppido ortæ sunt, constat vocem HATTE in omnibus perinde ac in primo, quo occurrit, loco esse nomen participiale, quo familiarum descriptores familiariter, si dicam, usi sunt. Secundo constat non unam sed plures hic esse descriptas familias, in quarum stirpibus & capitibus recensendis participium HATTE, à verbo hatan quod *vocare, appellare* significat, deductum pariter omnibus in participiale significatione usurpatur.

rum

rum uſus obtinere cœperit, *Gentili* non uſos eſſe cognomine, ut mos jamdudum apud nos fuit; ex quo utentium quaſi conſenſu, Nomen ad deſignandam perſonam, & cognomen ad gentem denotandam, ex qua quiſque oriundus eſt, uſurpatum & veluti inſtitutum eſt. Quoad tempus autem in quo cognomina perſonalia in Gentilia primum abire cœperunt, id quidem, SHOWERE, ut ego puto, fuit cum gentes, ſive tribus, & familiæ, inſignibus quæque ſuis, quæ nos Gallice *Armes* vocamus, deſignari ſolebant. Inſignium vero uſus ad diſtinguendas gentes & familias ex eo ortum ſuum duxit, quod gentium & familiarum principes, ſigno crucis recepto, ex omni natione Chriſtiani nominis ad bellum, quod ſacrum dici ſolet, cum ſuis proficiſcentes teſſeris typiſque, in ſcutis & vexillis depictis, ſinguli voluerunt inſigniri; quæ progreſſu temporis ſenſim in Symbola illa ſcutaria ſive gentilitia ſcuta converſa ſunt, quibus gentes à gentibus, & à familiis familiæ internoſcuntur. Inſignium igitur gentilitiorum iſto uſu progreſſu temporis robur & auctoritatem accipiente, gentilia etiam nomina in cognomina tranſierunt, quibus utique auditis lectiſque, magis commode quàm inſignibus cognoſci poterat ad quam gentem familiamve quiſque ſpectaret, & unde oriundus eſſet. Inſignium autem & cognominum gentilitiorum uſus haud multo forſan ante obtinuit, quam eorum cognitio excoli cœpit, & in artis, quam ab *Heraldis*, nos **Heraldry** vocamus, dignitatem aſſurgere.

Cujus quidem artis incunabula *Galliam* fuiſſe termini artis, qui omnes *Gallici* ſunt, oſtendunt. In *Gallia*, inquam, artis fœcialis hodiernæ prima rudimenta poſita ſunt, aliquandiu poſt introitum in *Angliam Nortmannorum*, quorum poſteri forſan ſub ipſa tempora Henrici II. *Heraldicam* à *Gallis* ad nos tranſtulerunt. Ea circiter tempora, ut ego conjecto, *Anglorum* & *Anglo-Normannorum* cognomina perſonalia in gentilia abire cœperunt, ut melioris conditionis homines, quibus tribus familiæve ſuæ inſignia geſtandi jus eſſet, cognominibus à tribu vel gente ſua ductis etiam inſignirentur. Quinetiam inferioris ſortis plebeii quibus ad inſignia ſuæ gentis aſpirare non licuit, cognomine tamen gentili honeſtari, ut in votis habebant, ita iis à principe gentis indultum ſemper erat. Sic cognomina perſonalia ſive à patribus, ſive aliunde ducta, gentilia tandem facta familiis, & tribubus communia facta ſunt.

Sic illuſtris *Weſt-Saxo* aliquis, SHOWERE, qui à patre Sepaſeſ vel Sepæſeſ vel Sæpeſeſ vel Seopæſeſ, per Aphæreſin pro Seopeſeſ runa appellatus eſt, genti ſuæ, ſive poſteris, ex quorum aliquo Tu deſcendiſti, cognomen commune, quod Tu majoribus virtute prælucens multo notius & illuſtrius reddidiſti, reliquit.

Weſt-Saxo, inquam, aliquis, quippe quod nomen Sepæſ, & Emphaticè Sepæſa, mutatis vocalibus pro more temporis, variè ſcriptum in Pargamenis Exonienſis MS. è quo tot ſupra deſcripſi, haud raro in teſtium numero reperitur. Nomen autem ex appellativo proprium perſonale, & ex proprio perſonali dein patronymicum, & ex patronymico gentile tandem factum, *cautum, prudentem*, & *ſolertis ingenii virum*, ſcilicet *Catonem* Emphaticè ſignificat. Verum quemadmodum patronymicum Seopæſeſ ſuna, per Aphæreſin factum eſt Seopæſeſ; ſic per Apocopen finalis (ſ) denuo factum eſt Seopæſe. Sic leguntur apud nos *Edwins* & *Edwin*; & *Geoffrys*, *Geofry*: *Hickes*, & *Hick*; *Cookes* & *Cook*, & id genus multa. Porro, quemadmodum *Nortmanni* pro ſibilanti aſperaque ſuâ pronuntiatione, pronomen *Saxonicum* Seo, *Semi-Saxonicè* Se, *illa*, Scæ & Schæ, unde noſtrum **She**, corruptè ſcripſerunt: Sic cognominis Veſtri primam ſyllabam *Seo* vel *Se*, Scæ & Sco, quæ tum ſonabat ut Schæ & Scho, ſibilanter & aſpere pronuntiantes fecerunt, ut Seopæſeſ in Schopeſeſ, unde *Anglice* **Showers** & **Shower**, ſcribendo mutaretur.

Hæc, SHOWERE, de uſu referendi in * codd. præſertim codd. ſacros monaſteriorum, quæ acta & geſta erant in conventibus ſive curiis *Anglo-Saxonum*. Jam autem unum atque alterum inſtrumentum producamus, quæ illa, quæ curiarum apud ipſos teſtimoniis corroborata eſſent, perfectam & pleniſſimam firmitatem habuiſſe, ſive donationes eæ eſſent, ſive obligationes ex contractu, demonſtrant. Prioris generis eſt donatio terræ cujuſdam teſtamentaria, quam *Thurſtanus* Eccleſiæ Chriſti *Dorobernenſi* dedit chirographo, quod ſubſequitur.

† Þeſ cýð on þýſan ȝeſpitze þ þuſſtan ȝean þæſ landeſ æt ſimbiſt into Xpē ſyncean ſop hiſ ſaule ⁊ ſop leoſſpane. ⁊ ſop æðelȝýðe þam hiſede to ſorſte. æſtep Ðuſtaneſ dæȝe. ⁊ æſtep æþelȝýðe. buton tpam hidan. ⁊ ȝelæſte ſe hiſeð æt Xpēſ cýnceon ſop Ðuſtaneſ ſaule ⁊ ſop æþelȝýðe þam hiſede unto ſcē auȝuſtine. tpelſ punð be ȝetale þiſ ſyndon þa ȝepitnýſſe þæſ cpýðeſ. Eadpeſð kyncȝ. ⁊ ælſȝýſu ſeo hlæſðiȝe. ⁊ eadpiȝe apceþiſcop. ⁊ ælſpic apceb. ⁊ ȝoðpine eopl. ⁊ leoſſpic eopl. ⁊ ælȝaſ þeſ eopllef rune. ⁊ ælſpæſð þ on Lundene. ⁊ ælſpine þ on pincealtpe. ⁊ Stiȝand p. ⁊ Eadpold p̄. ⁊ leoſcild ſcipȝeneſa. ⁊ oſulſ ſila. ⁊ uſic. ⁊ ælſpine pulſneðeſ runu. ⁊ ælſpic pihtȝaneſ runu. and ealle ða ðeȝenaſ on eaſt ſexan. and beon heoſa menn ſniȝe æſtep heoſa beiſa dæȝe. and na ſtinȝe nan mann æſtep heoſa dæȝe on ðæt land buton ſe hýneð æt Xpēſ cýn-

* Apud *Anglo-Saxones* etiam mos erat leges RR. latas in codd. Monaſteriorum tanquam in tabulas publicas referendi. Hoc oſtendit *Textus* ille *Roffenſis*, in quo ſcriptæ extant leges non *Anglo-Saxonicæ* tantum plurimæ, ſed pro more *Anglo-Saxon. Anglo-Normannicæ* quoq; nonnullæ. Hunc morem ſequutus *Ingulphus* Abbas *Croylandenſis*, ſecum attulit ex *Londino* in ſuum monaſterium adſervandas & deſcribendas leges R. *Edwardi*, quas *Willelmus* I. Anglis obſervandas dedit. *Ingulphi* Hiſt. *Croyland.* Edit. *Oxon.* p. 88.

† E collectione chartarum *Cotton.* 31.

ceaη. ȝ ẏþfaη hi ſþa hi þẏþde þiran. ȝ þirrepa ȝeþþuta ſindan þneo. an iſ æt Xpẽſ cẏþcean, oðeſ æt ſce * Auȝuſtine. þnidde mid heom ſẏlfan.

Hæc præſenti ſcripturâ notificatum eſt Thurſtanum animæ ſuæ, & Leofwares, & Æthelgithes cauſa, prædium iſtud quod Wymbiſtæ eſt, duabus hydis exceptis, Eccleſiæ Chriſti, (Dorobernenſi,) *ſe & Æthelgytha mortuis, fruendum conceſſiſſe ad religioſæ familiæ victum & proventum, & ut religioſa illa familia Eccleſiæ Chriſti pro animis Thurſtani, & Æthelgythæ ſolvat cœnobio Sancti Auguſtini* XII *libras numeratæ pecuniæ. Hujus teſtamenti hi teſtes ſunt: Edweardus Rex, & Ælfgifa Regina, & Eadſigus Archiepiſcopus, & Ælfricus Archiepiſcopus, & Godwinus comes, & Leofric comes, & Ælgarus comitis illius filius, & Ælfwardus Epiſcopus Londinenſis, & Ælfwinus Epiſcopus Wintonienſis, & Stigandus presbyter, & Eadwoldus presbyter, & Leofcyldus vicecomes, & Oſwulfa filia, & Uſicus, & Ælfwinus Wulfrediſonus, & Ælfricus Wibtegariſonus, & † omnes Eſſexiæ THANI, ſive liberi homines. Horum igitur libera, & immunis ſit poſſeſſio poſt utriuſque (ſcil. Thurſtani, & Æthelgythæ) obitum, à quo nemo, præter familiam Eccleſiæ Chriſti, in fundum iſtum ſe immittat, & poſſideat hæc, ſicut illis teſtificati ſunt. Hujus vero ſcripti tres partes ſunt, quarum una eſt in Eccleſia Chriſti, altera in Coenobio Sancti Auguſtini, tertia vero remanet cum ipſis donatoribus.*

Poſterioris generis eſt membrana collectionis chartarum bibliothecæ *Cottonianæ*, 32. in qua oſtenditur non ſolum emptionis & venditionis contractum in com. Curia celebratum eſſe, ſed & inſtrumenti, quo utriuſque memoria ad poſteros tranſmitteretur, triplex exemplar in tripartita membrana confectum fuiſſe; cujus una pars in Eccleſiæ Chriſti *Cantwarenſis* monaſterio, altera in Coenobio Sancti *Auguſtini*, tertia autem in *Godrici* emptoris manibus repoſita, & cuſtodita erat; ut ex hoc tranſcripto conſtat; in cujus autographi imâ paginâ CYROGRAPHUM biſectis majuſculis exaratum, & ultimæ lineæ parallelum, ſectæ in partes pergamenæ ut ſupra obſervavimus ſignum, ſe videndum præbet.

Deȝ ſputelaȝ on þirum ȝeþþite hu ȝodric æt burnan beȝeat þ land æt oſſaham þ iſ donne þ he realde eadȝyuan hiſ ſpeoſtop ane mapc ȝoldeſ ȝ xiii. pd. ȝ lxiii. penẽ. on ȝeceopdne ceap to ȝẏſanne ȝ to ſẏllanne on dæȝe ȝ æfteꝛ dæȝe þam þe him leoſurt ſẏ. þeȝ ceap pæſ ȝeceapod on þii ætſonan ealpa ſcẏne þiteſ iſ to ȝepitncẏſſe eadȝife apceb. ȝ ſi-papd b. ȝ ȝodric decanuſ. ȝ eall ſe hiped æt cþiſteſ cẏpican. ȝ pulfpic abb. ȝ ſe hiped æt ſce auȝuſtine ȝ æȝelpic bẏȝȝa ȝ þunȝaſ ælfȝaneſ ſunu. ȝ Eadpic ælfpiceſ ſunu. ȝ oſpeapd æt hepȝeapdeſ ham. ȝ leofpine ſpeoſt. ȝ ȝodric popt-ȝeneſa. ȝ pulfriȝe þæſ cẏnȝeſ ȝeneſa. ȝ manig ȝod mann þaſ to. Nu ſẏnd þiſſa ȝeþþita þneo an iſ æt cþiſteſ cẏpicean. ȝ oþep æt ſcẽ auȝuſtine. ȝ þnidde hæfð ȝodric mid him.

Hâc præſenti ſcripturâ declaratur, quomodo Godricus Burnenſis *acquiſivit fundum iſtum Offabamenſem: ſcilicet pro eo dedit ſoreri ſuæ* Eadgivæ *conſtitutum pretium, unam marcam auri,* XIII *libras &* LXIII *denarios, ut eum daret & concederet, quibus vellet, ſe vivente vel mortuo fruendum. Emptio & venditio hæc contracta & celebrata erat in* VII *coram univerſo comitatu. Cujus rei teſtes ſunt Eadſigus Archiep. & Siward Ep. & Godric Decanus, & univerſa familia religioſa Eccleſiæ Chriſti, & Wulfricus Abbas, cum Coenobio Sancti Auguſtini, & Ægelricus Bygga, & Thurgar Ælfgariſonus, & Eadric Æifriciſonus & Oſweardus Hergeardeshamenſis, & Leofwine preſbyter. Et Godricus præpoſitus, & Wulfigeus regius vice-comes, & præterea multi probi homines. Triplex autem eſt hoc ſcriptum, cujus una pars eſt repoſita in Eccleſia Chriſti, altera apud monachos Sancti Auguſtini, tertiam vero Godricus penes ſe habet.*

Ex his, SHOWERE, & ſuperioribus conſtat, quanta fuit dignitas & auctoritas Curiæ Comitatus apud *Anglo-Saxones*, utpote ad quam non ſolum teſtimonia ſua mittere ſolebant Reges, Reginæ, Archiepiſcopi, & Comites, quemadmodum in cauſa, qua *Winſlæda* cum *Leofwino* egit; ſed cui teſtes intereſſe non gravati ſunt, ſuâque præſentia eam honeſtare.

Nortmannis etiam dominis, amplitudinem & auctoritatem ſuam aliquandiu defendit, & indelibatam conſervavit Curia Comitatus; Id oſtendit præceptum [a] illud, quo *Willelmus* conquæſtor mandavit *W. de Curtello* vicecomiti *Somerſætenſi*, ut denarios *Romanos* à populo *Somerſetenſi* ſolvendos curaret in curia comitatus, quæ in proximo S. *Michaelis* feſto tenenda erat.

Maximè autem id probat celeberrimum iſtud, ut barbare inſcribitur, *placitum* apud *Pinendenam* in Comitatu *Cant.* quod *Guliel mus Dugdalius* in libro cui titulus *origines judiciales* ad fidem [b] MS. veteris *Cottoniani*; & *Henricus Wbartonus* ad fidem perfectioris exemplaris in [c] textu *Roffenſi* deſcriptum poſt [d] *Seldenum* edidit, in libro qui inſcribitur *Anglia-Sacra.* In textu autem *Roffenſi*, quem jam ſcribens inſpicio, inſcriptio hujus placiti rubris exarata ſic ſe habet. De placito apð pinendenam inᵗ Lanfpancũ aſchiepm et odonem baiocenſẽ epm̃.

Inſcriptionem continuo ſequitur placitum, è quo nonnulla hic, quæ ad forenſia *Anglo-Saxonum* ulterius explicanda ſpectant, deſcribenda mihi exiſtimo.

---

* In exemplari auȝuſtine tantum non eraſo ſuperſcribitur albane. † Mentio vicecomitis, & omnium *Thanorum* probat hoc teſtamentum in Com. *Eſſexienſis* conventu, ubi tum Rex & Regina præſentes erant, factum fuiſſe. [a] *Grammaticæ Anglo-Sax.* cap. XXII. p. 164, 165. [b] *Veſpaſian. A.* 22. fol. 120. a. [c] P. 108. [d] In notis & Spicileg. ad *Eadmerum.* p. 197.

"Tempore

"Tempore Magni regis Willelmi, qui Anglicum regnum * armis conquiſivit, & ſuis dictionibus "ſubjugavit, contigit Odonem, *&c.* ..... præcepit ergo Rex comitatum totum abſque mora "conſidere, & homines comitatus omnes Francigenas & præcipue Anglos, in antiquis legibus "& conſuetudinibus peritos, in unum convenire; qui cum convenerunt apud Pinendenam con- "ſiderunt..... eâ causâ *totus comitatus* per tres dies fuit ibi detentus. In illis tribus diebus di- "racionavit Lanfrancus plures terras..... & *ab omnibus illis probis, & ſapientibus* hominibus, "qui

* Sic in prima Charta, qua *Gulielm. Conquæſtor*, Anno M.LX.VI. quinque Marcas argenti, duas Marcas auri, pretioſum pallium, cum certis quibuſdam prediis & decimis, donavit Eccleſiæ Weſtmon. *IN NOMINE S. & individuæ Trinitatis, Anno dominicæ incarnationis* M.LX.VI°. EGO WILLELMUS *dei gratia Dux Normannorum per miſericordiam divinam, & auxilium Beatiſſimi Apoſtoli Petri pii fautoris noſtri, favente juſto Dei judicio, Angliam venimus, in ore gladii regnum adeptus ſum Anglorum, devicto Haraldo rege cum complicibus ſuis, qui mihi regnum providentia dei deſtinatum, & cognati mei R. glorioſi* EDWARDI *Conceſſum, conati ſunt auferre, &c.* quæ habentur in *Sulcardi* hiſt. Eccleſ. *Weſtmon.* Bibl. *Cott. Fauſtina.* A. 3. In eadem *Sulcardi* hiſt. Eccleſ. *Weſtmon.* fol. 27. habetur Charta R. JOHANNIS, in qua leguntur hæc verba: *CARTÆ beati regis Edwardi, & Willelmi Anglorum debellatoris.* Sic in charta qua Willelmus iſte *Anglorum debellator* certa quædam privilegia Eccleſiæ *S. Martini de* BELLO à ſe fundatæ conceſſit: WILLELMVS *dei gratia rex Anglorum tam Clericis, quam Laicis Salutem. Notum ſit vobis me conceſſiſſe.... ut Eccleſia S. Martini de Bello, quam fundavi ex voto ob Victoriam, quam mihi Deus in eodem loco contulit, libera ſit & quieta,* &c. *Et conſuetudinibus regalibus, quaſi ei Regali auctoritate conceſſi.* De charta hac ſic *I. Seldenus* in Notis & Spicilegio ad *Eadmerum*: *Coenobio, quod à Bello, in quo vicit Haraldum, ad littus Suſſexianum, denominari voluit, plurima privilegia..... ſtylo perquam imperioſo conceſſit.* Habetur etiam hæc charta in *Spelmanni* Concil. Vol. II. fol. 14. & in *Roberti Bradeii* appendice ad librum ſuum, cui titulus: **a compleat Hiſtory of England.** N. 12. Sic quoque in charta Eccleſiæ *Exonienſis*, qua *Wilhelmus* ille bello victor ſeptem manſos *Leofrico* Epiſcopo *Exonienſi* dedit: *Ego Wilbelmus, victorioſus Anglorum Baſileus conceſſi.* Sic in Epigraphe legum, quas victorioſus ille rex *Anglo-Normannice* editas, & promulgatas Anglis devictis conceſſit, hæc leguntur: *Ce ſont les leis qui li Reis William grantut à tut le peuple de Engleterre apres le Conqueſte de la terre*, poſt ſubactam terram, ut locum reddit *Joh. Seldenus.* In eodem *Conquæſtus*, ſeu *Conquiſitionis* ſenſu, nempe *Conquæſtus per bellum*, quo perſequuntur reges, quod ſibi vendicant, *Gulielmus*, ſuperatis *Anglis*, ſe *Conquæſtoris* titulo inſignivit in monogrammate, quod ſubſignavit chartæ, quâ monaſterio novo *Wintonienſi* terras quaſdam apud BUTERMÆRAM dedit. Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXII. p. 137. Sic ſcriptores *Anglici*, qui eo regnante, aut paulo poſt floruerunt, de eo, ut de *Anglorum domitore*, ſive *Angliæ Expugnatore* loquuntur. Sic Chron. *Sax. Gibſ.* p. 172. Willelm þiſ land ȝeode, inquit *monachus Petroburgenſis*; i. e. *Willelmus hanc terram ſubjugavit.* Sic p. 182. Ða æfter þam þe pillelm cyng ȝefan Englalande; *poſt quam autem W. R. ſubjugaſſet Angliam.* Utitur alibi Chronologus iiſdem phraſibus in deſcribendis gentium & urbium expugnationibus. p. I. l. 23. p. II. l. 28. p. VII. l. 23. p. CLXXXV. l. 41. p. C.XCI. l. 6. p. C.LXXXII. l. 3. p. CXCIV. l. 42. Sic apud, *Latinè* qui ſcripſerunt, hiſtoricos, ut *Eadmerum* in ſuæ *Hiſtoriæ Novorum* p. 6. *Uſus ergo, atque leges, quas patres ſui, & ipſe in Normannia habere ſolebant, in Anglia ſervare volens, de hujuſmodi perſonis Epiſcopos, Abbates, & alios principes per totam terram inſtituit, de quibus indignum judicaretur, ſi per omnia ſuis legibus, poſtpoſita omni alia conſideratione, non obedirent, & ſi ullus eorum pro quavis terreni honoris potentia caput contra eum levare auderet; ſcientibus cunctis unde, qui, ad quid aſſumpti fuerint. Cuncta ergo divina ſimul, ac humana nutum ejus expectabant. Quæ cuncta, ut paucis animadvertantur, quædam de iis, quæ Nova per Angliam ſervari conſtituit, ponam.* Sic in brevi relatione de Willelmo I. quem *Silas Taylor* ad finem libri, quem ſcripſit de GAVELKIND, edidit. p. 193. *Poſtea vero rex Anglorum Abbatiam conſtrui præcepit ob memoriam hujus victoriæ, & abſolutionem peccatorum omnium illorum, qui ibi interfecti ſunt. Victis vero Anglis, ad Caſtra ſua Willelmus Comes rediit, maximas omnipotenti Deo gratias reddit, qui ei per miſericordiam ſuam victoriam conceſſit de inimicis ſuis.* Sic *Ingulphus* in hiſt. ſua *Croylan.* Edita Oxoniæ, MDCLXXXVI. *Victorioſiſſimus Comes Willelmus obtenta palma... ovanterque rex conclamatus ... regale ſolium conſcendit. ipſe vero Angliam ſibi ſubjiciens. porro contra victorioſiſſimum Willelmum novum regem plurimi principes terræ aliquandiu reluctati, ſed poſtea fracti viribus ejus, & ſuperati tandem ſe Normannorum nutui ſubmiſerunt. Joh. Seldenus*, in libro cujus Epigraphe, JANUS ANGLORUM. L. II. cap. I. *probe tametſi dixeris everſum, ſecundum quod diſputant I. Cti, Anglicum imperium.* Cap. I. *Gulielmus dux Normanniæ inauguratus commilitonibus terras Anglorum, & poſſeſſiones affluentiori manu contulit. Illud parvum quod remanſerat* (ita Matthæus Paris) *ſub jugo poſuit perpetuæ ſervitutis.* Ex quo, cis *Normannorum* adventum, præter ipſum regem non fuit in Anglia is, qui Allodii, ut loquuntur, jure fundum poſſederit, cum ſcilicet aliis ad unum omnes fiduciarios probe dixeris dominos ſuperiorem inveſtituræ auctorem, interpoſita fide, perpetuo agnoſcentes. *Epiſcopatus & Abbatias omnes* (auctor eſt, quem dixi, *Matthæus*) *quæ baronias*

"qui affuerunt, fuit ibi diracionatum; & etiam *à toto Comitatu* concordatum atque judicatum; "quod ..... Huic placito interfuerunt *Goisfridus* Epiſcopus *Conſtantienſis*, qui in loco Regis "fuit, & juſtitiam illam tenuit. *Lanfrancus* Archiepiſcopus, qui, ut dictum eſt, placitavit; & "totum diracionavit. Comes *Cantiæ*, videlicet prædictus *Odo Baiocenſis* Epiſcopus, & noſter "Epiſcopus de *Hrovecestra*. *Agelricus* Epiſcopus de *Ciceſtra*, vir antiquiſſimus, & legum terræ "ſapientiſſimus, qui ex præcepto Regis adductus fuit ad ipſas antiquas legum conſuetudines di- "ſcutiendas, & edocendas. in una quadriga, *Ricardus* de *Tunebrigge*, *Hugo* de *Monte forti*, *Will.* "*Dearçes*, *Hamo* vicecomes, & alii multi Barones Regis, & Archiepiſcopi, atque illorum Epi- "ſcoporum homines multi, & alii aliorum comitatuum homines, etiam cum toto iſto comitatu "multæ & magnæ auctoritatis viri, *Francigenæ* ſcilicet & *Angli*. In horum omnium præſentia, "multis & aptiſſimis rationibus demonſtratum fuit, quod *Rex Anglorum* nullas conſuetudines "habet in omnibus terris *Cantuarienſis Eccleſiæ*, niſi ſolummodo tres ..... hujus placiti multis "teſtibus, multiſque rationibus determinatum finem poſtquam Rex audivit, laudabat, laudans cum "conſenſu omnium principum ſuorum confirmavit, & ut deinceps perſeveraret firmiter præce- "pit. Quod propterea ſcriptum eſt hic, ut & futuræ in æternum memoriæ proficiat, & ipſi "futuri ejuſdem Eccleſiæ Chriſti *Cantuarberie* ſucceſſores ſciant quæ & quanta in dignitatibus "ipſius Eccleſiæ adeo tenere atque à Regibus & principibus hujus regni æterno jure debeant "exigere.

Veterem etiam dignitatem ſuam, *Nortmannis* imperantibus, Comitatus Curiam apud *Anglos* retinuiſſe, oſtendit cauſa iſta, quæ in Comitatus *Cantwarenſis* curiâ, inter *Gundulphum Hroſenſem* Epiſcopum, qui *actor*, vel *querelans* erat; & *Pichot* vice-comitem, qui erat *reus*, vel *querelatus*, diſceptata, & determinata fuit, Gulielmo Conqueſtore imperante. Hujus etiam

---

niæ tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſeculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus, & Abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi, & ſucceſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore à Singulis exhiberi. Agraria ad eam formulam lege lata *decrevit ſubjectum ſibi populum* (copiam facit *Gervaſius Tilburienſis*) *jure ſcripto legibuſque ſubjicere; propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage, Weſt-Saxonlage, Danlage, quaſdam* reprobavit, *quaſdam autem approbans illis* tranſmarinas Neuſtriæ, *quæ ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit.* *Ordericus vitalis.* lib. IV. p. 505. *Anglia* tunc *Haraldi* ſævitia perjurioque polluta *corruit*, & genuinis hæredibus orbata *externis prædonibus* Gulielmo *Victori* faventibus ſubjacuit, unde *flebile thema de ſua ruina* piis hiſtoriographis ad dictamen tribuit ..... poſtquam bello peracto fortiter hoſtes ſubegit, & diadema regium apud Lundoniam ſuſcepit. p. 523. Euſtachius ... aliique comites, & optimates, quos ſingillatim nominare nequeo, magnos redditus, & honores in Anglia receperunt à R. Guilhelmo. Sic extranei divitiis Angliæ ditabantur, pro quibus filii ejus nequiter interficiebantur, vel extorres per extera regna irremeabiliter fugabantur. Ipſi vero regi, ut fertur, *mille & ſexaginta libræ Sterilenſis monetæ Solidique triginta, & tres oboli ex juſtis redditibus Angliæ per ſingulos dies redduntur, exceptis muneribus regiis, & reatuum redemptionibus, Aliiſque multiplicibus negotiis, quæ regis ærarium quotidie adaugent.* ..... Terras autem militibus ita diſtribuit, & eorum ordines ita diſpoſuit, ut Angliæ regnum *ſexaginta millia* militum indeſinenter haberet, ac ad imperium Regis, prout ratio poposcerit, celeriter exhiberet. Adeptis itaque *nimiis opibus*, quas alii aggregarant, Normanni furentes immoderate tumebant, & indigenas divino verbere percuſſos mactabant. Nobiles puellæ deſpicabilium ludibrio armigerorum patebant, & ab immundis nebulonibus oppreſſæ dedecus ſuum deplorabant. Matronæ vero elegantia, & ingenuitate ſpectabiles, deſolatæ gemebant, maritorum, & omnium pene Amicorum ſolatio deſtitutæ magis mori, quam vivere optabant.

Hiſce adjiciam è Cod. MS. Bibl. *Cottonianæ* quæ *Gervaſius Tilburienſis* ſcribit libro primo de neceſſariis obſervantiis Scaccarii. *Cum inſignis ille ſubactor Angliæ R. Willelmus ejuſdem pontificis ſanguine propinquus ulteriores Inſulæ fines ſuo ſubjugaſſet imperio, decrevit ſubjectum ſibi populum*, &c. ut ſupra à *J. Seldeno* citata. Sic in vita MS. S. *Wulſtani*, quam *Saxonicè* à *Colemanno* monacho *Wigornienſi* ſcriptam, *Latinam* fecit *Willelmus* ejuſdem Eccleſiæ monachus, Bibl. *Cotton. Claudius.* A. 5. fol. 170. ſcribitur: *Interea Willelmus Normanniæ Comes, Angliam veniens, Congreſſus prælio cum Haraldo, Cæde ipſius, & Anglorum ſtrage, regnum ditioni ſuæ aſſeruit, ubi ſicut præfatus ſum claruit prophetiæ verita quod tanti fuit miſerorum provincialium imbecillitas, ut poſt primam pugnam nunquam communi umbone, ad libertatem temptarint aſſurgere, quaſi cum Haraldo robur omne deciderit patriæ.* Huc etiam ſpectant, quæ *Saxonice* leguntur de oppreſſis contra jus monaſteriis, ab *Anglorum* ſubactore *Willelmo*, Bibl. *Cotton. Tiberius*, A. 13. fol. 182.

Ðuſ mycel ıſ ȝeȝolðen oſ þæne cyninȝ W. cyninȝe ſýððan he þıſ lanð ahte. þa he nan man þıðutan ȝobe anum þam hıð-ȝelðe. þe nan man þıðutan ȝobe anum atellan ne mæȝ. Ðæt ıſ æreſt oſ þam Æſtcene þe ıſ oðre namon Dnýȝilebuc ȝecleopað x. punð. ȝ oſ þam vı hpoðan vı. mapc. ȝ oſ þam oðþan Æſtcene. ȝ oſ þam hlæfle. ȝ oſ þæne Lpucan. ȝ oſ þam hnæppe xı. mapc. ȝ oſ þæne hlanȝan ðepne vıı. punð. ȝ oſ þam ıı. hopnan ıı. mapc. ȝ oſ þam Lanbel-ſtæfe x. punð. ȝ oſ þæne hæcce xxxıı. mapca. ȝ þæp to ecan xl. marca. ȝ ſıxte halſ marc Lolber-

contro-

controverſiæ commentarius extat in *textu Roffenſi*, quem antehac ab *Henrico Whartono* unde deſcriptum, hic iterum ad exemplaris fidem mihi deſcribendum arbitror; quippe quod non tantum omnium veterum ſcriptorum, in quibus acta Curiæ comitatus leguntur, ſed omnium etiam quæ ubi ubi fide digna, quod ſcimus, ſuperſunt, primum eſt, SHOWERE, in quo duodecim virorum, quos *juratos* vocamus, mentio clara & perſpicua habetur.

"Tempore Willelmi Regis Anglorum magni, patris Willelmi Regis ejuſdem gentis, fuit quæ-"dam contentio inter Gundulfum Hrofenſem Epiſcopum, & Pichot vice-comitem de Gronde-"burge pro quadam terra, quæ erat de frachenham, & jacebat in Giſelham, quam quidam re-"gis ſerviens *Olchete* nomine, vicecomite dante, præſumpſerat occupare. Hanc enim viceco-"mes, Regis terram eſſe dicebat, ſed Epiſcopus eandem beati *Andreæ* potius eſſe affirmabat. "Quare ante Regem venerunt. Rex vero præcepit, ut omnes illius comitatûs homines con-"gregarentur, & eorum judicio cujus terra deberet rectius eſſe probaretur. Illi autem congre-"gati terram illam Regis eſſe, potius quam beati Andreæ timore vicecomitis affirmaverunt. Sed "cum eis Bajocenſis Epiſcopus, qui placito illi præerat, non bene crederet, præcepit, ut ſi ve-"rum eſſe, quod dicebant, ſcirent, ex ſeipſis DUODECIM eligerent, qui quod omnes dixerant, "jurejurando confirmarent. Illi autem cum ad conſilium ſeceſſiſſent, & inibi à vicecomite con-"territi fuiſſent, revertentes, verum eſſe quod dixerant, juraverunt. Hi autem fuerunt: *Ead-"uuardus de Cipenham*; *Heraldus*, & *Leofnuine Exninge*; *Eadric de Giſelham*; *Wlfuuine de Land-"uuade*; *Ordmer de Berlingeham*, & alii ſex de *melioribus* Comitatus. Quo facto terra in manu "Regis remanſit. Eodem vero anno monachus quidam *Grim* nomine, quaſi à domino miſſus "Epiſcopum venit. Qui cum audiret hoc, quod illi juraverunt, nimium admirans, & eos de-"teſtans, omnes eſſe perjuros affirmavit. Ipſe enim monachus diu præpoſitus de *Frachenham* "extiterat, & ex eadem terra ſervitia & Coſtumas, ut de aliis terris de Frachenham ſuſceperat, "& †unus ex eiſdem qui juraverunt in eodem manerio ſub ſe habuerat. Quod poſtquam Epiſco-"pus Hrofencis audivit, ad Epiſcopum Baiocenſem venit, & monachi verba per ordinem nar-"ravit. Quæ ut Epiſcopus audivit, monachum ad ſe venire fecit, & ab ipſo illa eadem didicit. "Poſt hæc vero unum ex illis qui juraverant ad ſe fecit venire, qui ſtatim ad ejus pedes pro-"cidens, confeſſus eſt ſe perjurum eſſe. Hinc autem cum *illum, qui prius juraverat, ad ſe "venire feciſſet, requiſitus ſe perjurum eſſe ſimiliter confeſſus eſt. Denique mandavit vice-"comiti, ut reliquos obviam ſibi Londoniam mitteret, & [a] alios DUODECIM de *melioribus* ejuſ-"dem comitatus, qui quod illi juraverunt, verum eſſe confirmaverant. Illuc quoque fecit [b] venire "multos ex melioribus totius Angliæ Baronibus. Quibus omnibus Londoniæ congregatis ju-"dicatum eſt, tam à *Francis*, quam ab *Anglis*, illos omnes periuros eſſe, quandoquidem [c] ille, "poſtquam alii juraverant, ſe periurum eſſe fatebatur. Quibus tali judicio condemnatis, Epiſco-"pus Hrofenſis terram ſuam, ut juſtum erat, habuit. [d] Alii autem DUODECIM cum vellent af-"firmare iis, qui juraverant, ſe non conſenſiſſe, Baiocenſis Epiſcopus dixit, ut *hoc* ipſum judi-"cio ferri probarent. Quod quia ſe facturos promiſerunt, & facere non potuerunt, cum [e] alii "ſui Comitatus hominibus trecentas libras Regi dederunt.

Ex narratione hujus cauſæ, conſtat nondum per univerſos Comitatûs probos & legales homines melioris notæ, in Curia congregatos, cauſas cognoſcendi & determinandi morem avitum apud *Anglos* exoleviſſe. Etenim nominandi XII homines ex univerſis Curiæ ſectatoribus, penes quos facta aut deferre aut judicare eſſet, adeo adhuc non inoleverat conſuetudo, ut non inchoata erat. Nondum, ut ex ſuperioribus videtur, in forenſibus cauſis, ſive criminalibus, ſive civilibus, de ſumma litis, quoad factum decernere ſolebant è cæteris electi *duodecim Jurati*, antequam præſes curiæ ſententiam ſuam ferret. De iſto *duo-decemviratûs juratorum* numero nihil, SHOWERE, in actis curiarum, quæ ſupra dedimus ex *Saxonicis*, neque in controverſia iſta, quæ, conquæſtore mandante, apud *Pinendenam* diſceptata & determinata fuit. Jam tum adeo ad *Duodenos* duntaxat *Juratos* res forenſes non redactæ erant, ut abſque omni reſtrictione de iis per *omnes comitatûs probos homines* liberior multo judicandi ritus eſſet. Quare ad cognoſcendam cauſam quæ agenda erat inter *Lanfrancum* & *Odonem*, Rex præcepit *Comitatum totum* conſidere, & *homines comitatûs omnes, Francigenas*, & præcipue *Anglos*, in antiquis legibus & conſuetudinibus peritos, in unum convenire, qui cum convenerunt apud *Pinendenam*, omnes pariter conſederunt. Et ab *omnibus illis probis* & ſapientibus hominibus, qui affuerunt, fuit ibi diracionatum, & etiam *à toto comitatu* concordatum & judicatum, quod ſicut Rex tenet ſuas terras liberas & quietas in ſuo dominico, ita Archiepiſcopus *Cantuarherie* tenet ſuas terras liberas & quietas in dominico ſuo.

Equidem ſcio, SHOWERE, non defuiſſe, neque jam nunc deeſſe doctos viros, qui ab altiori origine, nempe à tempore *Anglo-Saxonum*, *Juratorum* ſive *Sacramentalium Duodecemvira-*

---

† L. *unum*. * L. *alium*. *a* Scilicit *liberos homines*, *qui non jurati erant*, *ſed quod jurati affirmaverant*, *confirmabant*. *b Venire fecit*, *ut par eſt credere*, *Barones*, *vel liberos* homines viginti quatuor. Quia mos ante multa ſecula fuit duplicandi JURATORUM numerum. quando duodecim viri JURATÆ JUDICIARIÆ falſi ſacramenti, ſive perjurii, arguendi forent. *c* Id eſt, DUODECIM JURATORUM, quem nunc appellamus, **the foreman of the Jury**. *d* Duodecim qui non jurati erant. *e* L. Aliis.

tum istum petendum existimant. In isto numero sunt, vir in juris *Anglicani* scientia maximus, *Edwardus Cokus*, &c, in antiquorum sive rerum primordiorum scientiâ *Coko* major, *Henricus Spelmannus*. Argumenta quibus stabilitum [a] hic it suam sententiam accersuntur è LL. R. *Ethelredi* apud *Venetyngum* latis, c. 4. ex ejusdem senatûs consilio de *Monticolis Walliæ*, cap. 3. & ex fragmento *Ælfredi* & *Guthruni RR.* cap. 3. Quoad primum, notandum est legem illam *Ethelredi* sic à *Bromtono* esse versam: *Et habeantur placita in singulis Wapentachiis, ut exeant seniores* XII *Thayni, & præpositus cum iis, & jurent super Sanctuarium, quod eis dabitur in manus, quod neminem innocentem velint accusare, vel noxium concelare.*

Latinius autem transfertur [b] apud *Henricum Spelmannum* his in verbis: *In singulis centuriis comitia sunto, atque liberæ conditionis viri duodeni una cum præposito sacra tenentes, jurento se adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos sontemve absoluturos. Saxonicè* autem sic se habet lex: ⁊ þat man hæbbe ȝemot on ælcum [c] Þæpenhace. ⁊ ȝan ut þa ỳldestan xii þegnar. ⁊ re ȝeneꝛa mid. ⁊ rpeꝛian on þam halrȝdome þe heom man on hande ſylle. þ hiȝ nellon nænne facleaſan man ꝓonſecȝean. ne nænne ſacne ꝓophelan. Quæ sic *Latio* donanda sunt: *Constituitur, ut in singulis centuriis comitia habeantur, & ut præpositus & duodecim ætate grandiores Thayni prodeuntes super sacras reliquias, quæ ipsis in manus tradentur, jurabunt se neminem innocentem damnaturos, sontemve protecturos.*

Qua quidem lege, Showere, cautum est primò, ut centuriarum senatus, qui, ut par est credere, jam tum in desuetudinem abire coeperant, frequentes cogerentur: Secundò, ut iis coactis præpositus cum xii. ob ætatem maximæ auctoritatis *Thanis*, prodeuntes jurarent, &c.

Ex quibus satis constat duodenos istos seniores *Thanos* easdem fuisse in omnibus curiis centuriæ personas. Easdem (inquam) fuisse personas, & non de novo conscriptos toties juratores, quoties in centuriæ curiis, aut de delictis & delinquentibus inquirendum; aut de causis quoad factum, decernendum erat. Contrà, per hanc *Ethelredi* legem ætate statuti & definiti erant duodecim *Thani*, qui pares quasi cum præposito ad jurandum prodibant, & cum illo in omnibus centuriæ consessibus cognitores, & collegæ semper iidem confidebant; quorum consilio & auctoritate fretus, facilius inferiorum, & juniorum Friburgorum vulgus reprimeret, cum studio partium pravisque ducti affectibus, aut innocentes damnare, aut sontes absolvere, contra jus & fas irent. Imò forsan non nisi collectis *duodecim seniorum* sententiis, ferenda ei erat de jure sententia. Sic vir in antiquis versatissimus, & patriarum legum & consuetudinum felicissimus indagator, [d] *Robertus Bradeius* noster, seniores istos *duodecim* viros, eosdem fuisse sentit apud *Anglo-Saxones*, quod *Scabini* & *Rachinburgii* apud veteres *Germanos*, qui comitibus plane assessores, & in dicundo jure adjutores & socii tribunalis erant.

Dufresnius quoque, maximæ auctoritatis scriptor, idem quod *Bradeius* de xii istis senioribus *Thanis* opinatur; Glossarii Tom. II. p. 167. col. a. ubi lege ista *Ethelredi*, prout à *Bromtono* vertitur, recitata, *hæc*, inquit, *ad Judicum potius numerum videntur spectare.*

Præterea quamvis apud *Anglo-Saxones*, majorum natu *Thanorum* ob gravitatem & sapientiam, quam eorum qui minores erant, [e] major semper, ut par erat, auctoritas esset; nullibi tamen legimus ex iis certum aliquem & definitum duntaxat numerum, in Comitatus curia, Episcopo, Comiti, vel Vicecomiti Judices consedisse; quibus, ut supra observavimus, *liberi homines* sive *Thani* pariter omnes in subselliis, quod probabile est, sedentes, in cognoscendis causis & dicundo jure adjutores & adsessores fuere.

Hactenus de LL. *Æthelredi*, quas apud *Venetyngum* tulit, cap. 4. Jam progrediamur ad Senatus consultum, quod cum consiliariis *Walliæ* de monticolis fecit, cap. 3. ubi sic scriptum est: xii lahmen rcylon pihr tæcean ȝealan ⁊ Æn̄glan. vi En̄glirce. ⁊ vi ȝylirce; *duodeni jureconsulti, quorum Sex Angli & Sex Walli erant, Anglis, & Wallis jus dicunto.* Sed hos etiam fuisse Judices in dicundo jure pares vel collegas & consessores ejusdem tribunalis, qui eædem semper personæ erant, & non juratores, qui pro confessuum vel causarum numero mutari, & de novo conscribi solebant, ex verbis ipsis constat, ut *Bradeius* in loco supra citato observavit. Fœderis inter *Aluredum*, & *Guthrunum* RR. icti cap. 3. sic se habet:

Lir mon cynin̄ger þe̊n manrlihter beteo. ȝif he hine labian ðyrre ðo he þat mid xii cynin̄ger ðe̊num. Lir mon þonne ðe̊n betyhþ. þe biþ læꝛꝛa maȝa ðonne re cynin̄ger. laðre he hine mid xi hir ȝelicena. ⁊ mid anum cynin̄ger þe̊gne. Quæ sic *Latinè* transferenda sunt: *Thanus Regis, siquando homicidii incusetur, liberet & compurget se ab illatâ accusatione juramento* xii *Regii Thanorum consacramentalium, si id facere audeat. Verum siquis Thanus, qui Regis Thano sit inferior, accusetur; cumpurget se cum Sacramento undecim parium suorum, & unius Thanorum Regii.*

Ex quibus constat in hac lege statutum esse de compurgatorum numero, quorum Sacramen-

---

[a] *Joannes Seldenus* in cap. iv. lib. ii. opusculi sui, quod inscribitur *Janus Anglorum*, ita etiam sentit, ut ex verbis ejus constat: *primos jam induxit Polydorus Vicecomites, Officiarios, duodecimviralis Judicii incunabula, lapsus in utroque. Hoc vincet Ethelredi Lex Lambardi, verborum in explicationibus, & quæ à CL. V. D. Edw. Coke Equ. aur. decretoria feruntur arma.* [b] *Glossar.* Edit. ii. p. 328. col. b. [c] Mendose pro pæpenface. [d] In libro cui titulus, a compleat history of England. p. 76. [e] Vide LL. *Æthelstani.* cap. 20.

tis

tis quis *Thanus*, ſive Regis *Thanus*, ſive mediocris, homicidii accuſatus, ſe à crimine diluere debebat. Hoc autem, *vadium legis* appellant Practici noſtri, quod ut jam diu apud *Anglos* fere in deſuetudinem abiit; ſic à diſceptatione cauſarum per *duodecim juratos*, quæ etiamnum adeo in uſu eſt, ut ſine ea nec fora *Anglicana* conſiſtere poſſunt, toto cœlo differt. Præterea non tantum diverſa juris nomina, diverſique cauſas determinandi ritus ſunt *Compurgatio* & *de ſumma litis*, quoad factum XII *juratorum*; ſed in eo etiam maximè differunt, quod numerus compurgatorum incertus erat, ut qui augeri ſolebat, pro rei vel cauſæ, quæ agebatur, momento; & pro numero conſacramentalium qui jurabant, compurgatio majus vel minus ſacramentum dictum eſt. Jurare dicebatur accuſatus *ſua manu*; cum ſolus jurabat, nec habebat conſacramentales; cum unum habebat conſacramentalem, dicebatur jurare *unica manu*; & ſic pro numero conſacramentalium in compurgatione, de qua ſolum agitur in hoc fœdere, jurari ſolebat ab una manu uſque ad centeſimam. Imo purgatio erat apud *Cambrobritannos* *ASSATH dicta, quâ res *trecenteſima manu* jurandum erat, ut *Henricus Spelmannus* teſtatur. At numerus juratorum, ad quos ſpectat cauſas tam civiles quam criminales cognoſcere, *duodenus* ſemper erat, & jam nunc eſt; niſi quando accidit numerum duplicari, ob duodecim viros Perjurii arguendos. Quod vero compurgatorum numerus, quo Thanos homicidii poſtulatos, ſtatuentibus *Aluredo* & *Gutbruno* regibus, ſe oportebat purgare, duodenus eſſet; non conſuetudini, quæ vigorem legis obtinuerat; non vetuſto alicui mori majorum vel inſtituto, quod Reges oporteret obſervare; ſed libero illorum arbitrio caſuique tribuendum eſt.

Hactenus, SHOWERE, de argumentis, quibus aliqui noſtrorum *duodecim-virale* cauſarum examen ab *Anglo-Saxonibus* eſſe petendum contendunt. Quibus tamen argumentis tantum abfuit, ut ipſe *Spelmannus* perſuaderetur, ut plane dubius, incertus, & tantum non ſibi diſcors ſic de eo ſcribit in *Gloſſario* ſuo: *Rarum nihilominus fuit duodecem-virale examen ſub illis ſeculis, & quod inter multas aliorum decadas, (ne dicam centurias,) haud ſemel reperies. ..... Morem igitur ſive è Normannia ductum, ſive apud Anglos jam tum repertum, cito eſt amplexus Gulielmus conquæſtor. Sic enim in prooemio confirmationis LL. Divi Edouardi, quam ipſe fecit Anno regni ſui quarto.* "*Electi igitur de ſingulis totius patriæ comitatibus viri duodecem, jurejurando coram Rege primum* "*confirmaverunt, ut, quoad poſſent, recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad ſiniſtram di-*"*vertentes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nihil prætermittentes, nihil ad-*"*dentes, nihil prævaricando mutantes*". *Juramenti formula non ab hodierna diſſona. Danda itaque Polydoro venia, duodecem virorum judicium (quod terribile nuncupat) à Gulielmo conqueſtore illatum aſſerenti. Antea enim ſatis videtur delituiſſe, poſteaque haud inſignster floruiße; donec ad duelli caſum (inquit Glanvilla, ſed rectius impietatem) declinandum, ab Henrico ſecundo induceretur. Vide Glanvillæ* lib. II. cap. 7.

Danda (inquit *Spelmannus*) *Polydoro* venia. Imo non excuſandus, SHOWERE, ſed †laudandus eo nomine eſt *Polydorus*, quod *duodecem virorum* juratorum originem à *Nortmannis* acerſivit. Etenim ſententia ejus confirmatur ab eo; tum quod in placito ſupra memorato apud *Pinendenam* inter *Lanfrancum* Archiepiſcopum, & *Odonem Baiocenſem* Epiſcopum, ab *omnibus* probis & ſapientibus hominibus, qui Curiæ Comitatus interfuerunt, controverſia definita erat; tum etiam quod in lite quam *Gundulfus Hroffenſis* Epiſcopus cum Vicecomite *Pichot* habuit; Comes *Odo*, poſtquam *omnes* liberi homines comitatus, more *Anglo-Saxonum*, judicium ferentes terram Epiſcopi Regis eſſe affirmaſſent, iis non credens præcepit, ut ſi verum eſſe, quod dicebant, ſcirent, ex ſeipſis *duodecem* eligerent qui quod omnes dixerant, *jurejurando* confirmarent. Notandum igitur eſt, *duodecem* iſtos juratores, è comitatûs liberis hominibus, non à vicecomite, vel ab eo qui illius munere fungeretur, nominatos fuiſſe.

Quin vero neque ipſe Comes *Odo* eos nominare jam tum audebat, ſed peregrinum dirimendi lites ritum, nondumque inductum de cauſis decernendis morem, ſed ſenſim introducendum ordiens, in foro *Anglorum Nortmannus* conſultius putavit ita ſibi faciendum, ut *Anglis* ipſis conſentientibus, & tantum non auctoribus, primordium ſumeret jam tum novum *Duodecem-virale juratorum* inſtitutum.

Verum non ſtatim obtinuit ac incepta eſt, SHOWERE, de cauſis per *duodecem* viros juratos

---

* Quaſi ANDSACE-ATH. à *Saxonico* andpace *negatio, abnegatio, excuſatio*, & aþ *juramentum, ſacramentum*. ASSATH ergo *Juramentum* eſt, quo quis obſtrictus crimen ſolenniter abnegat, cujus accuſatus eſt; & *conſacramentalium* etiam juramentis, ſiquando requiruntur, ſe ab eo purgat. † *Polydorum* tamen perperam ſtringit *Gulielm. Lambardus*, in ſua rerum & verborum explicatione, ubi in verbo *Centuria* ſic ſcribit: *modus autem judicandi quis fuerit, Ethelredus Rex, legum, quas frequenti apud Vanatingum ſenatu ſancivit*, cap. IV. *his fere verbis exponit: In ſingulis centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni ætate ſuperiores, una cum præpoſito ſacra tenentes, juranto ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos, ſontemve abſoluturos.* Huic etiam non diſſimile eſt illud *duodecim virorum judicium*, quod *Angliæ Walliæque* ſapientum conſilio (quodque nos hodie per *medietatem Linguæ* appellamus) reperitur fol. 91. *Quæ cum ita ſint omnia, viri intelligentes judicent, quam diligenter omnia veterum monumenta ſcrutatus eſt Polydorus, qui libro Anglic. hiſt. nono ex centum hominibus electos fuiſſe Decemviros, adeoque Gulielmum R. terribile illud (ita enim loquitur) duodecimvirorum judicium introduxiſſe contendit, verum danda erat homini juris neſcienti venia.*

forensibus judicandi ratio, donec ad tollendam impiam illam duelli consuetudinem ab Henrico secundo instituteretur. Hoc planè in loco supra citato affirmat Glanvilla, testis in hac re maxime idoneus.

Est (inquit) *magna assisa regale quoddam beneficium clementia principis de concilio procerum populo indultum, quo vitæ hominum, & statûs integritati tam salubriter consulitur, ut in jure, quod quis in libero soli tenemento possidet retinendo, duelli casum declinare possunt homines ambiguum. Ac per hoc contingit inseperantis & præmaturæ mortis ultimum evadere supplicium, vel saltem perennis infamiæ opprobrium illius infesti & inverecundi verbi, quod in ore victi turpiter sonat, consecutivum. Ex æquitate autem maxima prodita est legalis illa institutio. Jus enim, quod post multas & longas dilationes vix evincitur per duellum, per beneficium istius constitutionis commodius & acceleratius expeditur.* Ex quibus etiam *Glanvillæ* verbis constat, *Henricum* secundum consensu procerum totius regni *duodecemvirale judicium* lege lata instituisse, quod prius consensu *Omnium* liberalium & sapientum hominum Curiæ comitatus in placito inter *Gundulfum Hrofensem* Episcopum, & Vicecomitem *Pichot*, Comes *Odo* pro vice ista statuisset.

Quæ quidem quid novum, & non antea apud *Anglos* usitatum, quod ita statutum & tandem institutum erat, ostendunt. Præterea quemadmodum Comes *Odo*, omnibus liberis hominibus, penes quos in curia comitatus congregatos, de causis judicare erat, præcepit, ut ex seipsis *duodecem juratos* eligerent: Sic Regali *Henrici secundi* instituto cautum erat, ut quatuor legales milites de Comitatu, & de vicineto eligerent *duodecem* viros istos, qui *jurati* inter partes litigantes de summa litis, quoad factum, judicarent, ut constat ex *Glanvillæ* libro 11. cap. 10, 16. A *Nortmannis* igitur *Anglorum* dominis *Juratæ duodecimviralis* sive *Delatoriæ* sive *Judiciariæ* quum civilis, tum criminalis institutum accersendum, ut credam, facit, SHOWERE, non tantum in *Saxonicis*, quæ supersunt, altum de eo silentium; sed quod post ingressum *Nortmannorum* consuetudinis, sive legis vigorem non ante *Henrici secundi* tempora id habuisse constat. Hinc in lite, quam, *Gulielmo secundo* regnante, * monasterium *Croilandense* contra *Evonem Talbois* in confessu comitatûs, quæ *Spaldingi* fuit, habuit, nulla *Duodecimvirorum Juratorum* mentio. Hinc etiam, *Stephano* regnante, lis, quæ orta est de quodam fundo inter monachos *Eccles. Christi Cant.* & *Radulfum Picot* vicecomitem, definita erat, per judicium *totius* comitatus, ut constat ex actis curiæ, quæ extant in Bibl. *Cott. Faustina*, A 3. 11, 31.

"Ælwardintune est terra monachorum aeccleſiæ Christi Cant. & de mensa eorum, Ista terra dat 4 lib & 10 sol ad victum eorum, & 3 sol ad altare Christi pro omnibus servitiis & consuetudinibus quæ ad terram pertinent. De ista eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus Picot nomine, *Scottum* & *Denegeldum*, & de *Murthra* & cætera quæ de terris reddi solent, exigebat injuste. Tandem autem post multos sermones, & placita inde habita, ventum est in *Comitatum*, quod idem Radulfus apud Castainers tenuit. Et ibi per judicium *totius comitatus* ostensum & diratiocinatum est à Justiciis vel ministris Regis, vel ab alio aliquo nichil omnino de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam potestatem super eandem terram habere, præter monachos aeccleſiæ Christi Cant. quia Dominica terra eorum est. Isti nominatim præsentes fuere in comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum est autem hoc tempore Regis STEPHANI, & Archiepiscopi THEOBALDI sub praedicto Vicecomite apud Castaners, Anno ab incarnatione domini nostri IHV Christi M°.C°.L.III°. Radulfus Picot, Asketinus de Retlinga, Ricardus Castel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Ticheſei, Reginaldus dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater suus, Hunfridus de Wotringeburgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turstanus dapifer Episcopi, Gerardus de Hardes, Rodbertus le Vethel, Petrus de Otteham, Hugo Brutin, Thomas de Ledesinge, Heielnoth praepositus de Hollinga, Florent de Bosentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius, Thomas de Bockynga, Rodbertus le Arbleſtir, Rodbertus Pel de Lu, Ælelwinus de Cliva.

In his actis nomina omnium liberorum hominum, quorum judicio causa determinata est, nulla facta de *duodecemviris iuratis* mentione, leguntur. Quinetiam quod maxime observandum est in LL. & constitutionibus *Gallo-Nortmannicè* † promulgatis, quas victor *Nortmannus Anglis* avitis jura petentibus dedit, nullum *duodecemviralis* instituti vestigium, quod me judice, in LL. *Anglicanarum*, si dicam, *deuteronomio*, non potuit non desiderari, si in usu non dicam quotidiano, sed aliquo, apud *Anglos* fuisset. *Duodecim-virorum iudicium*, inquit *Spelmannus*, antea (i. e. ante *Normannorum* tempora) delituisse videtur, posteaque haud insigniter floruisse, donec ab *Henrico* II. induceretur. *Maxime Spelmanne*, antea delituit, quia nullum plane antea fuit, ut quod à *Nortmannis* novatoribus initium sumpsit apud *Anglos*, quibus per *totius* comitatus liberos homines causas determinandi mos ab antiquo erat.

Præterea inter ‡ avitas consuetudines & leges, quas in *Anglia* observari voluerunt *Nortmanni*, *duodecimvirale* judicium recensendum esse ex eo arguitur, quòd ab antiquo obtinuit apud *Scanz*,

---

* Hist. *Ingulphi*, Edit. *Oxon.* p. 707. † Vid. *Ingulphi Croil. Oxon.* Edit. p. 8. & *Archaionomiam Lamberti Cantabrigiæ Editam.* M.DC.XLIV. & Notas *Seldeni* ad *Eadmerum*. p. 171. ‡ Usus ergo atque leges quas patres sui & ipse in *Normannia* habere solebat, in *Anglia* servare volens, —— —— *Eadmeri historia Novorum.* pagina 6. &

& quæ è *Scania* vel *Scandia* profectæ ſunt gentes à quibus *Nortmanni* oriundi ſunt, ejuſdem uſus. Hinc apud veteres *Danos*, *Suecos*, & *Norvegos* multa de hoc inſtituto, quod namd vel næmd, nunc nemdd vocant, leguntur. Namd autem i. e. *Nominatio*, vocatur apud eos *duodecim-viralis juratorum numerus*, quod illorum ſex quidem ab actore, & totidem à reo nominarentur. Sic apud *Scotos* à **paginella**, in qua nomina *duodecim* juratorum ſcribi olim ſolebant, Jurata vocatur **The pannell**, & apud nos *impannellari*, hoc eſt *impaginellari*, jurata dicitur, quod in paginellis, ſive codicillis, juratorum nomina à vicecomite jam, vel ab eo qui ejus locum tenet, ſolenniter inſcribuntur. Næmd, inquit doctiſſimus * *Olaus Verelius, ubique in legibus judicium ordinarium duodecim aſſeſſoribus conſtans; dicitur à nemna, denominare, eligere, quod à litigantibus denominabantur, ſex ab actore, & totidem à reo, qui rem controverſam inſpicere, & ſententia terminare debebant cum ſuo judice, ſive* HÆRESZ-HOFDING, i. e. *judice territorii*. Idem in notis ad Hervarar Sagæ cap. XIV. in hæc verba: HAN HIELT MED SIER TOLF SPERINGA.

"Jam inde ab ultimis retro temporibus moris fuit, apud majores noſtros, in omnibus controverſiis dijudicandis, tam in infimo foro, quam intermedio & ſummo, præter præſidem, qui in iſto "HERSSHOFDING, in illo lagman, in hoc *Rex* ipſe erat, *duodecim* ſelectos & optimæ "fidei viros adhiberi: quorum conſeſſus Nemdd hodieque dicitur, ab ſelectis ſcilicet illis judici-"bus, qui ab utraque litigantium parte nominabantur, inde in LL. uſitata formula, Radi half "nemdd huar. Poſtea deprehenſum, magis ex uſu eſſe, non requiſita litigantium nominatione, "*duodecim* hos judices auctoritate conſtitui publicâ, non in cauſas ſingulas, ſed omnes judi-"candas: ita tamen, ut litigantibus integrum eſſet, contra hunc vel illum, ex hoc ordine, ex-"cipere quem partium ſtudio teneri exiſtimabant. Ita etiam *duodenarium* hunc numerum nego-"tiis & cauſis omnibus ſufficere arbitrabantur, ut ne in Regium quidem Senatum plures ſimul "adhibiti ſint quam *duodecim*.

Tantundem enim in cauſis expediundis *duodecim* valere putabant, quantum duodecies duodecim. Olafs Saga, cap. 90. de *Olao* Skautkonung: Let han kalla til ſin ſpekinga ſinna. Olafur konungr hafdi jafnan med ſer XII. enu vitruſtu menn; Þeir ſatu yfer domum med honum, oc rædu um vandamal. Enn Þat var ey vandalauſt: Þui at kongi likadi illa, ef domi var hallat fra retto; en ey hlyddi at mæla moti honom. h. e. *advocavit ſapientes ſuos, habuit autem Olaus Rex quotidie circa ſe duodecim ſapientiſſimos viros, qui in judiciu ſedebant, cum ipſo, & de rebus graviſſimis conſultabant; Quod tamen perquam difficile illis fuit: Quia nolebat Rex à juſto declinare ſententiam, & tamen non ferebat alios contra ſe ſentire.* Iſte inquam *duodenarius* numerus à primis temporibus ad noſtram memoriam duravit. Nam & *duodecim*, hodie ut olim, Nemddam in judicio conſtituunt; neque plures ſimul in ſenatum legit *Guſtavus Adolphus*.

Quod idem in *Daniæ* regno obſervatum fuiſſe videmus. Ut autem amplior jam hic numerus ſit, negotiorum multitudo & gravitas exigere viſa eſt. Eodem tendunt, quæ Johannes Loccenius I. C. apud *Suecos* longè celeberrimus, ſcripſit in Lexico ſuo Juris *Sueo-Gothici* ad vocem Namd, de quo in LL. *Dalecar.* per *Joban. Hudorphium*, *Stockholmiæ*, in folio editis, 1676. p. 33. capite ſcilicet de judicio, N. 8. *Judex* Nempdam nominabit pleno utriuſque partis litigantis cum conſenſu. Sic in antiquiſſimis LL. urbanicis vetuſtæ *Sueonum* Metropoleos *Biorco*, ab eodem doctiſſimo *Hudorphio*, *Stockholmiæ* editis, cap. XL. N. I. "Qui animo irato in vicini "domum pertranſierit, & ipſum plagis percuſſerit, ſi ſex adfuerint teſtes, mulctetur tanquam pro "integro "Bunge-Edſore XL. ſcilicet marcas, Regi ſoli, & XL. etiam in [b] tres partes dividen-"das. Si nulli adfuerint teſtes, Nempdæ, ſive XII virorum judicio res committatur. Sic in LL. "W-Gothicarum libro, quam è *Gothico* in *Latinum* convertit Idem ille *Loccenius*, notis illuſtravit "*Carolus Lundius*, ediditque vir in Septentrionali literatura longe maximus *Ol. Rudbeckius*, ti-"tuloque *de Judicio territoriali*, multa de *nemdd* & *nemdariis* leguntur: ut cap. II. ut nullus qui "ſervit, *Nemdarius* eſſe debet, ni cum colonorum & præfecti territorii conſenſu; hoc eſt, Nul-"lus miniſter, nimirum alii fidem & obſequium debens, *Nemdarius* eſſe debet, niſi cum præſidis "territorii & litigatorum etiam conſenſu. cap. III. Si ad judicia non veniat *Nemdarius*, octo tri-"entibus mulctabitur. Si vicini domi deſideant, nec habeant *Nemdarios*, nec proferant excuſa-"tiones ob neceſſaria impedimenta, omnes vicini mulctabuntur tribus marcis; ſi juſtas excuſatio-"nes proferant, impune habebunt: hoc eſt, ſi tota vicinia domi deſideat, ita ut deſint ex qui-"bus quis in *Nemdam* eligi poſſit, nec juſtas abſentiæ cauſas proferat, &c. cap. VI. Si territorii "præfectus id apponat *Nemdæ*, quod ei non debet apponi, ſex marcis tripartiendis inter actorem, "Judicem provincialem, & Regem. cap. VII. Si territorii *Nemda* ſe ultro offerat ad abſolvendam "aliquam cauſam, quum juſtam eſſe putat, præfectus territorii ab ea non divertet [c] illam. Si

* In indice linguæ veteris Scytho-Scandicæ, ſive Gothicæ. [a] Edſore vel Edzore, ab Eed, *juramentum*, & ſoria, nunc ſwaria *jurare*: Eſt autem Edſore de pace publica vel privata, ſacra vel profana tuenda jusjurandum; & Bunge-Edſore vel Bonunge-Edſore, *jusjurandum*, quo *populus Regi jurat ſuam fidem & obedientiam*, & quod omne jus regium pro viribus firmare velit. Qui ergo pacem & fidem juratam violat, & per ipſam ſtat, quo minus ſecuritas publica vel domeſtica ſervetur, ille Edſore vel *juramentum regium* violare dicitur. [b] Tres hæ partes dividendæ erant inter Regem, Judicem, & actorem cui injuria fuit illata. [c] *Supple*: ſed ſecundum eam judicabit.

"*Nemda* * revocetur, vel ab illa appelletur quilibet *Nemdarius*, mulctabitur tribus marcis, & "inde Episcopus capiet tres marcas. Si *nemdarius* velit absolvere id, quod ante condemnavit; "vel condemnare, quod antea absolvit, purgabit se cum duodecem virorum juramento, & duo- "rum virorum testimonio, qui in [a] juramento persistunt, ac jurant in judicio. cap. VIII. Si ter- "ritorii *Nemda* injustè procedat, vel cum alia territorii *Nemda* faciat, judex provincialis nomi- "nabit *duodecim* sapientes viros ex provincia in judicio provinciali ad videndum, quid veri sub- "sit; & [b] ille, quem facto juramento damnant, ejus damnatio retractabitur. Ubi una *Nemda* "aliquem damnat, ibi altera absolvere potest, & ibi *Nemdæ* sententia locum habebit, ubi ter- "ra sita est, vel facinus commissum est. Si *Nemda* iniquam sententiam ferat, [c] tribus marcis "mulctabitur tripartiendis, inter actorem, Regem, & territorium. Si colonus prætendat se non "esse legitime damnatum, *Nemda* vero dicat se justè eum damnasse, ejus assertione stabitur, qui "plus testimonii accipit à vicinis cum duodecim virorum juramento. Cap. IX, & X, recitant ea- "sus, in quibus *nemdæ examini*, vel *inspectorum de Nemda cognitioni* standum erat.

Auctorem autem hujus institutionis apud *Norvegos* & *Danos* fuisse R. *Regnerum*, Lodbrog dictum, putat O. *Wormius*; De eo enim *Saxo Grammaticus*, Historiæ *Danicæ* lib. IX. scribit in his verbis. *Præterea, ut omnis controversiarum lis semotis actionum instrumentis, nec accusantis impetitione, nec rei defensione admissa*, Duodecim patrum approbatorum *judicio mandaretur, instituit. Cujus legis beneficio temeraria litium contractione summotâ, improborum calumniæ sufficienter obviatum existimans, arma in Britanniam erexit.* Vixit ille *Regnerus* circa annum Christi CCCXX. Verum ex his *Saxonis* verbis non adeo constat, an duodecim isti patres adprobati, quibus causarum cognitio, Jubente Regnero commissa est, judices fuerunt tribunalis collegæ, an *nemdarii*: verum maxime est probabile eos fuisse Patres familiarum, quos veteres *Dani* & *Scani* BONDOS vocabant, è quibus vel à judice, vel à litigantibus, in omni provincia & territorio, duodecim nominati omnes controversias cognoscebant, & de iis quoad factum judicabant. At cujus fuerunt cunque conditionis *Regneri duodecim patres*, quorum judicio & sententiæ litigantibus standum erat, lex ista, quâ instituti erant, ut observat [d] *Olaus Wormius*, non adeo obtinuit, quin per duellum causas terminandi morem ab ea lata diu constet viguisse. Tandem vero [e] *Waldemarus* I Rex *Danorum*, per *ordalium* modum finiendi causas apud *Danos* & *Scanos* abrogandum censens duodecimvirale per *Namdam* judicium instituit, Anno Christi MCLXIII. Cujus de hac re decretum, SHOWERE, cum *Petrus Resenius*, apud *Danos* Juris consultus doctissimus, secum à Cl. *Wilhelmo Wormio* communicatum, in notis suis ad *Canuti* II. jus Aulicum edere operæ pretium existimaverit; visum est etiam mihi, ut bene non de te solo, sed de omnibus juris *Anglicani* studiosis & professoribus mererer, hic † *Latine* denuo descriptum exhibere.

"Waldemarus Dei gratia, Danorum Sclavorumque Rex, Schaniam inhabitantibus Salutem & "gratiam. Quia Dominus Apostolicus examinationem candentis ferri inhibuit conversis, qui "Christiano censentur nomine, nos nec volumus, nec potuimus excipere nos ab hac generalitate, "unde cum meliorum consilio diu multumque deliberavimus, quam legem universitati magis to- "lerabilem, quàm candentis ferri sententia, traderemus. Tandem post multam deliberationem "decrevimus statuentes, quod si quis de furto trahitur in causam, se defendat per nominatos de "provincia in hunc modum. Primo reus trahatur in causa in provinciali placito. In secundo "actor nominet viros XV. de provincia, quorum tres reus tantum debet excipere, & cum XII. "residuis post quindecim dies à secundo placito se purgato sub hac forma; quod præfati XII. ju- "ramento suo asserant quod de causa rei nihil cognoverint, verius quam quomodo jurant. Isti "XII. debent reum vel convincere jurando vel purgare, & hoc de dimidia materia & amplius. "Si vero actor reum de majori, quam jurando accipiat, incusaverit, ipsi XII. jurabunt quod non "sit furatus tantum, & ita actor propter suam cupiditatem carebit rebus suis furtim ablatis. Sed "de furto convictus furtum legitimè restituet, & duplo tantum, & jus nostrum (*Longene Rat.*) "Si autem XII. contra sese juraverint, & sex alii aliud, alii sex nominandi sunt, & sic ratum "habebitur quod juraverint plures; sed si illi sex contra sese juraverint, tres nominandi sunt, "& quod postea plures jurabunt ratum est habendum. Præterea quicunque tribus vicibus super "furto juramento legitimè convincitur, poterit suspendio adjudicari. Omni tempore anni con- "tra fures agendum est, præterquam Dominica palmarum usque ad octavam Paschæ, & præter "hebdomadam Pentecostes, & præterquam à nativitate Domini usque ad Epiphaniam. De vul- "nere quidem in provinciali placito sicut & de furto agendum est, excepto quod in primo duo- "rum testimonium adhibendum est, & juraturi de parochia sunt nominandi. De homicidio ante "istud statuimus, ut reus in generali placito trahatur in causam, & secundo placito actor nomi- "net

---

* *i. e.* Si causa retractatâ sententiâ istâ infirmetur. [a] *Lege.* qui quidem jusjurandum solenni formula dabunt in judicio. [b] Nempe ut illa quam præstito juramento damnant, sententia retractetur. [c] *Id est*, quilibet *Nemdarius* tribus bessibus mulctabitur tripartitò distribuendis. [d] *Mon. Dan.* lib. I. p. 72. [e] Vide O. *Worm. Mon. Dan.* p. 85. collat. cum pag. 7. additament. ad *mon. Dan.* & *Petri Resenii* notas in *Canuti* II. Jus aulicum, quod est ad finem libri, qui *Kiedrets* inscriptus, editus est *Hafniæ*, MDCLXXIII. † *Denice* extat hoc *decretum*, ut ex-LL. antiquis *Scanicis* describitur, in ejusdem *Resenii* notis. pagina 724.

"net XV. de provincia rei, de quibus illi concedimus tres excipere, & XII. reſidui poſt XV. dies "à ſecundo placito jurabunt, vel quod ille pace privari meruit, quod occiderit innocentem, vel "quod ſatisfacere debeat, eò quod ob vindictam debitam occidit illum, vel juramento ſuo eum "penitus excuſabunt. Si autem primo incuſatus fuerit excuſatus, & actor alium incuſaverit, "ille juramento XII. cognatorum ſuorum ſe purgabit; ſimiliter & tertius ſi incuſatus fuerit ſe "purgabit; ſed plures quam tres ſuper uno eodemque non debet incuſari, ſed tribus purgato- "rum in actorem homicidii proferri debet ſententia excommunicationis. De Gervercki quod "ſit in raptu fœminarum iſtud decrevimus, quod reus juramento XII cognatorum ſe purget. Si "vero ſuper cauſis terminatorum in placito contradictio, & contentio orta fuerit, exactor no- "ſter nominabit XII qui erant in eodem placito, qui illud dubium terminent juramento ſuo. "Sed ſi cauſa exactoris fuit, ſuper qua oritur contradictio, aliquis de *melioribus hondonibus nomi-* "*nabit* XII. de placito ad terminandam illam contradictionem.

Ab his non aliena ſunt, quæ idem *Reſenius* ex vetuſtis LL. *Scandicis* profert in Notis ſuis ad *Canuti* II. jus aulicum, p. 636. "Accuſatus de furto, ſi compareat primo die juridico, vel "ſecundo, & pro ſe offerat per jurisjurandi religionem defenſionem *virorum duodecim*, quos actor "voluerit de tota provincia nominare; oportebit actorem juri acquieſcere nominationis, & cum "*duodecim-viri* fuerint nominati, licebit reo tantum tres viros inimicitiæ cauſa ſibi ſuſpectos re- "cuſare de nominatis *duodecim*, in quorum locum actor tres alios ſtatim nominabit. Quo ſa- "cto vel eodem die ſi omnes præſentes fuerint, & in hoc omnes conſenſerint, vel proximo die "juridico nominati *duodecim*, ab injuncto negotio ſe abſolvent. Et ſi omnes liberum juraverint, "accuſatus conſequenter innocens comparebit. Sin autem vel unus jurare noluerit, reus habe- "bitur pro convicto, niſi candentis ferri judicio ſe committat, in quo caſu tamen non debet acto- "ris exigi juramentum, ſicut exigeretur, ſi ſtatim ab exordio ferri judicio conſenſiſſet. Quan- "do vero ad conſequentem diem juridicum nominatorum defenſio prorogatur; ſi ſtatuto die tan- "tum tres viros [a] *nominatorum* numero deeſſe contingat, uniuſcujuſque trium vel duorum teſti- "monio de numero *nominatorum* reus abſentiam excuſabit, & tunc actor alios in locum abſentium "nominabit. Licet autem reus prius conſenſerit, ſi tribus diebus vel duobus ante præfixum "diem [b] *nominationi* renunciet, audietur; ut actoris præcedente juramento, per igniti ferri judi- "cium ſe defendat, quod *Trygſiern*, in lingua patria nominatur. Hæc eſt forma juramenti, quod "candentis ferri judicium antecedit, ut affirmet actor ſub jurisjurandi religione, quod non odii "cauſa, non lucri gratia reo impoſuerit furti crimen, ſed quia ſcit eum veraciter rem ad minus "valentem dimidiam marcam nummorum, ſibi furti vitium ſubtraxiſſe.

Hæc de *Namda*, ſive *duodecim-virali* examine, & judicio, quod ante multa ſecula inſtitutum erat apud veteres *Scandiæ*, & quæ ſunt ex *Scandia* ortæ, gentes. Verum, SHOWERE, non deſunt docti viri, qui altioris eſſe originis exiſtimant *duodecim-virale* juratorum inſtitutum, id ab Odino ipſo Aſarum duce, & regnorum *Septentrionalium* fundatore accerſentes. Inter hos numerandus venit vir doctiſſimus *Carolus Lundius Suecus*, in libro ſuo, cui ZAMOAZIE titulus, ex cujus cap. III. nonnulla, quæ de *duodecim-virali* judicio excerptu digna cenſui, hic non potui, quin adjicerem.

"Verum enim vero ne qualiſcunque inductionis de numero iſtos XII adſeſſorum, uberioris cum "detrimento materiæ, quæ ſub manibus eſt obliti videamur, ad *Odini* quoque tempora, & ſiqua "Tibi, LECTOR, remotiora velis monſtrari, oculum, animumque vertamus. Hic certe *Odi-* "*nus* omen ipſe fecit in *Sueoniam* adveniens civitati novæ, quam ſuo de nomine [c] SIGI, *Sigtu-* "*nam* appellavit, præfectis eidem XII, qui more utique priſco, Trojæque inveterato, res ex æquo "& bono dijudicarent. Id enim verba volunt præfationis [d] *Eddæ*. Skipaþe þar hauſþingiar "i þa liking ſem i troia voru ſetir XII hauſþingiar at domina Landslag. —— Nota igitur in "more fuiſſe genti veteri *Sueonum*, *Gothorum* & *Trojanis* ſtirpis utpote *Gothicæ*, poſtmodum una cum "ſacris legibus ſcriptis recepto, ut iſthæc judicii forma religioſiſſimè ſervaretur. Quem etiam "confirmant hiſtoria legeſque longè vetuſtiſſimæ. Fragm. vet. Vu war þat ſwa at oþin aff þim "tolf war domarin: &c. [e] *Jamque in hoc collegio erat Odinus ipſeque judex.* De *duodecim* etiam "aſſeſſoribus Barvarar Saga. Þan hielt þa med ſier tolff ſpekinga, þa er ſiþa skyldu yfer ollum "vandmalum. Duodecim tum etiam (Rex *Heidricus*) circa ſe habuit viros ſapientiſſimos, [f] qui "in cauſas graviſſimas inquirerent. In verſione notiſque *cl. Verelii* minus propriè iidem appel- "lantur judices. Olafs Saga. Olafr Vuungr haſdi lafnan med ſier XII enu vitruſtu men,

---

[a] Id eſt, *Nemdariorum*. [b] Id eſt, *Nemd* vel *Namd*. [c] Id eſt, *victoria*. [d] In *Edda Iſlandorum* à *Reſenio* edita ſic ſe habet locus: Odenn skipade þar hoffdingium i þa liking ſem vered haffde i troia, ſetſe tolff hofudmenn i ſtadnum ad dæma landslog. Og þa skipade hann Riettum ollum ſemfyrr hoffdu vered i troia, og tyrkiar voru vaner. *Ibi Odinus principes quemadmodum in Troja conſtituit, duodecim præfectos ſtatuens in urbe* (Sigtunenſi,) *qui jus dicerent. Dein omnes leges Trojæ ratas eſſe juſſit, & conſuetudines Teucrorum.* Hiſce conſonant, quæ in Heimskringla leguntur partis primæ cap. II. [e] *Lege potius*, jam autem ita conſtitutum erat ut *Odinus* decemviratus judex (arbiter) eſſet. [f] Qui de cauſis arduis & difficilibus judicarent. *vel*, Qui cauſis arduis diſceptandis præſiderent.

"Þeir ſatu yfer domum med honum, oc radu um vandamal; *Olaus Rex* XII *ſemper adſeſſores habuit ſecum prudentiſſimos*, [a] *qui in judiciis de rebus difficillimis conſultarent.* Ex ultima vetuſta-
"tis memoria, legum repetita fragmenta: Runungr a nembd med ſier ſatia tolffman: [b] *Rex ad-*
"*ſeſſores habeat viros* XII. Þonungar ſkal nembd ſiri ſik ſatia, oc logmadur a Þingi; *duodecim*
"*Regi, & totidem judici etiam provinciæ adſidento.* Cui numerus ſimiliter in judicio cujuſlibet
"regionis, nec non territorii minoris (vulgo herad, ſeu hundari, quum hodieque centum pagis
"habitetur) jam inde ab antiquo conſtanter obſervatus, ut ex capitibus liquet bene multis ju-
"ris *O. Gothorum.* vide conſimilia loca cæterorum codicum, atque ipſius etiam magni *Erici* Re-
"gis, ut ita legum cernatur omnium univerſi juris noſtri patrii conſenſus. Sed *aſſeſſores* tan-
"tum non judices vocati. —— Nobis Namd & Namdamann, à namna, quod eſt *nomnare*, ad-
"ſeſſores, inquam, vocati, quorum officii erat ut ſupra innuebam inquirere, non judicare, [c] ſen-
"tentiis primis damnare, aut abſolvere, non illis, quæ iterum legibus ferri debebant. [d] falla el-
"ler friia, oc ei domma. Judicibus namque vere ſic dictis, & judicio præfectis facultas compe-
"tebat cognitam plane cauſam, & diſcuſſam, prævio ſacramento, dijudicandi. —— Aliud igitur
"quæſtione probè examinata [e] ſimpliciter damnare, aut abſolvere: legibus item ferre ſententiam,
"ſive jus ſcienter applicare longe aliud. —— hven Þeſſe tolff eller ſin af Þem falla, vari faltur,
"*quem duodecim iſti, aut ſeptem ex illis condemnant, damnas eſto.* Quid ergo ſi pares ſunt ſen-
"tentiæ damnantium & liberantium. —— Ad mentem omnino juris patrii antiquiſſimi; Ru
"an ſier Willia veria oc ſier falla, Þa aſu Þeir witzord ſum waria Willia, *ſex abſolventibus, item-*
"*que ſex condemnantibus, ſententia vincit liberantium.* Quod deinde inſertum LL. *O. Gothici*
"etiamnunc in omnibus judiciis per univerſum *Sueoniæ* regnum obſervatur. —— de jurejuran-
"do in ejuſmodi ſententiis ferendis parum abeſt, quin infinitis locis LL. Noſtrarum, tam anti-
"quorum quam recentiorum tractetur, ubi ſequentes formulæ: MES EES THERA:
"MES EES: EES TOLFMANNA: EES SJV MANNA; & aliæ ſimiles
"occurrunt. In profanæ quoque religionis ſuperſtitione pertinaciſſime hærentibus ſeculis factum
"eſſe in patria noſtra jusjurandum per *Neptunum*, ſive *Attinem*; *Jovem*, ſive *Thorum*; & *Ce-*
"*rerem*, ſive *Frejam*, legum docent fragmenta, & hiſtoriæ. Formula antiquiſſima hunc in mo-
"dum, aut ſimilem concepta: Bialpi mier ſua Freia, Thor, oc [f] hin almathi Aſe, *ita me Freia,*
"*Thorus, & Attin maximus adjuvent.*

Eorum, quæ dicta ſunt, ſumma, SHOWERE, hæc eſt. I. ſcilicet *Gothis* in *Scandia* vel *Scania* imperium nactis, ſemper eam politiæ rationem fuiſſe, Judici, vel fori præpoſito, ſive is Rex eſſet, ſive Judex provincialis, qui Regis vicem gerebat, ſive denique territorii judex, qui à Judice provinciali conſtitutus erat, ſemper adfuiſſe *duodecim viros* adſeſſores juratos, quibus facultas erat de ſumma omnis controverſiæ, quoad factum, judicare; & ſpeciatim in cauſis criminalibus accuſatum damnare; vel liberare ſontem; vel non ſontem in foro declarare. II. Quod in ea politiæ forma, quam ex *Aſia* ſecum in *Arctoas* terras *Gothi* invexerunt, Rex in antiquiſſimis temporibus, vel Judex, qui Curiæ præfectus erat, *duodecim-viros* iſtos adſeſſores eligere, vel nominare ſolebat. III. Quod progreſſu temporis, & rogante, ut videtur, populo, litigantibus indulta erat *duodecim virorum* adſeſſorum nominatio. IV. Quod mos iſte avitus *Gothorum* cognoſcendi & finiendi forenſes lites tam civiles quam criminales, prævalentibus ordalio, duello, & compurgatione, in deſuetudinem abire cœpit. V. Quod morem iſtum tandem quaſi obſoletum & tantum non extinctum Rex *Regnerus*, cognomento Lodbrog, abrogato duello primus de novo inſtituit, ac redintegravit circa annum DCCCXX. De novo autem ita inſtitutus vim ſuam, ac robur non niſi in [g] levioribus litibus, & minoris momenti cauſis diu conſervavit. VI. Quod eundem morem avitum, qui apud magnates de majorum gentium cauſis decertantes in deſuetudinem iterum abierat, ad ordalium abrogandum renovavit, reſtituit, & ab orco quaſi revocavit *Scandiæ* & *Daniæ* Rex *Waldemarus* primus, An. Ch. MCLXIII. centum fere poſt annos, quam *Angliam* ſubegerat *Gulielmus Nortmannus*; & circa idem tempus, quo Nepos ejus *Henricus* II. ad evitanda duelli incommoda conſilio procerum, populo Angliæ id indulſit privilegii, quo in omni controverſia, quam ſingulari certamine terminare liceret, penes reum eſſet [h] eligere, utrum duello ſe defendere velit adverſus actorem, an per ſententiam *duodecim* juratorum, quos [i] *magnam aſſiſam* domini Regis noſtri vocant, litem cognoſci & finiri mallet.

Maxima ergo ratione, SHOWERE, duodecemvirale juratorum inſtitutum à *Nortmannis* acceſſen-

---

[a] Qui cum illo in judiciis una conſidebant, & in cauſis arduis conſilium dederunt. [b] Rex habeat *Nemdarios* XII, qui ſecum conſideant. [c] Ut *Angli* dicunt, **to pronounce Guilty or not Guilty**; in cauſis criminalibus. [d] Duodecim viri (Namd) damnant, vel abſolvunt, ſed non judicant, vel ut nos dicimus, penes eos eſt facti probatio, vel improbatio, vel in cauſa omni quoad factum decernunt, & ex eorum judicio, quod *veredictum* dicimus, Judex, vel Judices ſententiam ſuam proferunt, & de jure pronuntiant. [e] Id eſt, ſontem vel non ſontem denuntiare in cauſis criminalibus. [f] Per hin almathi Aſe, Ego *Odinum* intelligendum eſſe exiſtimo. [g] *Ol. Wormii* mon. *Dan.* lib. 1. p. 72. [h] *Glanvilla*, de LL. & conſuet. *Angliæ*. lib. 2. [i] juratores vel jurata domini Regis Aſſiſa dicuntur, quod eorum numerus decreto regis tunc primum *aſſiſus*, i. e. *definitus* fuit.

dum

dum videtur, qui, ut par eſt credere, è *Scandia* ſub *Rollone*, viro apud *Norvegos* potentiſſimo, in *Neuſtriam* profecti, ut primam illius quietam poſſeſſionem obtinuerint, antiquam illam, quam à majoribus accepiſſent traditam forenſis politiæ rationem inſtituerunt; & dein in *Angliam* induxerunt; ubi, ut in ſuperioribus oſtendimus, quum antè tum poſt Nortmannorum appulſum, non per *duodenos* nominatos viros; ſed per omnes comitatus liberos homines cauſæ univerſæ examinari, cognoſci, & terminari ſolebant.

Huc etiam accedit, quod *Nortmanni* è *Scandia* diſceſſerunt [a] quinquaginta circiter annos poſt renovatum *duodecim-virale* cauſarum judicium; ſcilicet poſt legem latam à *Regnero*, cognomento *Lodbrog*, qua cautum erat, ut ad tollendum duellum, *duodecim* patrum judicio lites omnes more majorum terminandæ mandarentur. Itidem in libro cui titulus *le grant cuſtumier du pais & duche de Normandie*, ſæpe [b] legitur de *duodecim-virali* juratorum inſtituto. Itidem quoque ut ſupra obſervatum eſt, *Gulielmus* I. quarto ab *Anglia* acquiſitâ anno dicitur elegiſſe ex ſingulis comitatibus *duodecim Anglos*, qui jurati leges & conſuetudines ſuas ei declararent. Itidem ejus frater *Odo* Epiſcopus Baiocenſis, cum coram eo cauſa ageretur inter *Gundulphum* Hroſenſem Epiſcopum, & *Pichot* vicecomitem in curia Com. *Cant.* præcepit liberis hominibus, ut ex ſeipſis *duodecim* eligerent, qui quod omnes dixerant jurejurando confirmarent. Itidem denique *Henricus* II. ut modo dictum eſt, vitæ famæque ſuorum conſulere volens, quaſi in remedium duelli, optionem eligendi Reo dedit, an ſingulari certamine experiri vellet, an litem finitam mallet per judicium *duodecim-virorum juratorum*; qui *jurata* ſimpliciter, *jurata viceneti*, & *jurata patriæ*, imo & *vicenetum*, & *patria*, non raro in *codd.* LL. noſtrarum, haud ſecus ac in corpore juris *Normannici* vocantur.

Hæc, SHOWERE, de origine & primordiis *duodecimviralis judicii* apud *Anglos*, quod à *Nortmannis* è *Scandia* potius quam à *Saxonibus* è *Germania* profectis accerſendum puto; apud quos more majorum per omnes liberos homines ſive comitatus, ſive trithingæ, ſive denique centuriæ, cauſas cognoſcere & terminare mos erat. [c] Sic in veterum *Germanorum*, è quibus oriundi ſunt, comitiis ſive conſiliis, quibus Rex, vel princeps præſidebat, & in quibus licebat accuſare, & capitis diſcrimen intendere, omnia liberis omnium ſuffragiis agebantur. In iiſdem conſiliis eligi ſolebant principes, qui jura per pagos vicoſque redderent; ſed non niſi [d] cum ingenti comitum numero, ſine quorum conſilio & auctoritate, cauſas cognoſcere & determinare iis non liceret. Sic in lege Lombardorum, lib. III. Tit. VIII. qua ab imperatore *Conrado* cautum eſt, ut nullus miles, (apud nos *liber homo*) ſuum beneficium perdat, niſi *parium judicio*; duodeni juratorum numeri nulla mentio facta eſt. Itidem in ejuſdem legis lib. II. tit. LI. de teſtibus, per quos juratos proprie ſic dictos, qui cauſarum cognitores eſſent, intelligendos contendit noſter *Bradeius*, altum eſt de *duodecimviris* ſilentium; pariter ac in conſuetudinibus *feudalibus*, quarum præcipua erat *judicium parium*, cum ſcilicet *convaſſalli*, qui etiam pares *curiæ* vel *curtis* dicebantur, de cauſis cognoſcebant; quorumque Judicium, *laudamentum parium* appellatur.

[f] Sic etiam in placito iſto, quod quidem nomine *Hrothelmus* movit in publico mallo, de Manſo quodam à ſe ablato, coram *Humfredo Rhetiæ* comite, convocavit comes omnes teſtes, qui de pago erant, in quo manſum ſitum eſt; & interrogavit eos per ipſam fidem & ſacramentum quod domino noſtro dederant, ut veritatem dicerent. Hi autem numero *quindecim* erant, & ſi jurata propriè ſic dicta erant, quod ſentit *Bradeius*, ſcilicet, qui de lite quoad factum judicarent, tum ut liberi homines ejuſdem pagi, conditione, munere, & dignitate pares, omnes pariter de cauſa cognoſcebant. Ego vero, SHOWERE, teſtes ſolum fuiſſe *quindecim* eos, adducor, ut credam; propterea quod nobiles in magno numero cum comite & ſcabinis adfuiſſe dicuntur, quos plane quaſi liberos comitatus homines, ſive *Barones* curiæ pares, comes cum teſtibus miſit ad viſendas terras, & earum terminos; de quibus controverſia, & prodita actio à *Hrothelmo* erat.

---

[a] Flor. *Wigorn.* ſcribit *Rollonem* in *Neuſtriam* penetrâſſe anno. 876. hoc eſt poſt legem à *Regnero* de *duodecim-virali* judicio latam circa annum 820. circiter quinquaginta & ſex annos. Alii vero ſcribunt *Rollonem* cum ſuis in *Neuſtriam* veniſſe, non ante annum 895, hoc eſt circiter ſeptuaginta quinque annos poſt legem iſtam à *Regnero* latam. [b] Cap. LXXXXIII. de inquiſitione. cap. CXV. de brevi de ſtabilia, & recognitione. quibus conferenda ſunt. cap. IX, de judicio. & LXIX de juratoribus. [c] Ut turbæ placuit, conſidunt armati. Silentium per Sacerdotes, quibus tum & coercendi jus eſt, imperatur. Mox Rex vel princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi magis, quam jubendi poteſtate. Si diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur; ſin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſûs genus eſt armis laudare. Licet apud concilium accuſare quoque, & diſcrimen capitis intendere. —— Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddunt. *Tacitus.* [d] Centeni ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas, adſunt. *Tacitus. Hoc eſt* (inquit *Lipſius* in notis) *quod in lege Alamannorum priſca lego: Conventus autem ſecundum conſuetudinem aliquam fiat in omni centena coram comite, aut ſuo miſſo, & coram centenario ipſum placitum fiat.* [e] In libro qui inſcribitur: **A compleat Hiſtory of England.** p. 78. [f] Antiquitates *Alaman.* Tom II. fol. III. & in Appendice qui eſt ad *Roberti Bradeii* librum, cui titulus, **A compleat Hiſtory of England.**

Terminata autem causa hæc est, (ut verbis actorum Curiæ utar,) ad campos [a]mallo publico, Anno VII imperii *Caroli Augusti*, & XXXVII regni ejus in *Francia*, & XXXIV in *Italia*. Dat. VII. id. Feb. sub *Humfredo* comite feliciter. Et ut haud olim apud *Germanos* duodecemvirali judicio causæ in mallis cognitæ & finitæ erant; ita neque jam nunc, quod à *Germanis* accepi, id apud eos in usu est. Unde neque cuiquam mirum esse debet, *Saxones* è *Germania* in *Angliam* profectos *duodecimvirales* controversiarum forensium Judiciarios, ut aliqui contendunt, habuisse. *Duodecemvirales*, inquam, *Judiciarios*. [b]Ita enim eos appellat *vetus consuet. Normanniæ*, cosque isto nomine à *Justitiario*, sive curiæ præposito, distinguit. cap. IX. Verum, SHOWERE, ne quis nimis suspicax malevolusve hæc in remp. *Anglicanam*, & in *duodecemvirale* juratorum institutum, politiæ forensis simul, ac libertatis *Anglorum* ingens robur, & secundum parliamenta firmamentum maximum existimet, me scripsisse, notatum mecum à te velim *duodecimvirales* causarum, apud nos, Judiciarios quinque modis considerandos esse. Scilicet quatenus sunt pares; quatenus sunt pares à vicineto conscripti; quatenus sunt judices litis quoad factum; quatenus jurati judices; denique respectu numeri personarum, quatenus *duodeni* sunt. Quo solo quidem respectu duodecimvirale judicium petendum à *Normannis* contendo; qui cognitionem causarum ab omnibus partibus, vel liberis hominibus qui jus suffragii in Curiis habuerunt, ad *duodenos* paulatim contraxerunt. Præterea, ut ingenuè dicam, SHOWERE, persuasum mihi est, liberos homines curiarum olim apud *Anglos* sectatores non juratos ad cognoscendas causas easque terminandas processisse. Ratio quâ, ut hoc credam, inductus sum, ex eo petitur; quod in actis curiarum, quæ supra descripsimus, non solum nihil reperitur, ex quo eos prævio aliquo sacramento adactos ad cognoscendas causas processisse constat; sed quod in placito, quod erat inter *Gundulphum Hrofensem Episcopum* & *Pichot* vicecomitem, liberi homines, non jurati, de terris, de quibus controversia mota erat, sententiam ferebant, eas Regis esse affirmantes: unde quidem *Episcopus Baiocensis*, Curiæ præfectus, præcepit iis, ut ex seipsis *duodecim* eligerent, qui quod omnes dixerant, jurejurando affirmarent. Verum tametsi non in ea opinione sum, liberos homines ante institutum *duodecimvirale judicium*, quoties ad causas cognoscendas convenerint, toties juramento adstrictos fuisse; singulatim tamen unumquemque eorum, cùm primum in curiam admitteretur, data fide vel jurejurando, se causas omnes vere & fideliter examinaturum, cognituram, & sententiam dein laturum, obstrinxisse, si quis affirmare placeat, tametsi de hoc quoque altum in antiquis silentium, equidem non adversabor. Vero tamen, me judice, magis simile est, *Thanes* in *trithingis* & *comitatûs* comitiis, *Friburgos* in *Centuriæ* curiis, & *cives* in *Burgemotis*; haud secus ac majorum gentium *Barones*, sive *optimates*, qui *pares regni* dicuntur, jam nunc apud nos in causis capitis, absque præmisso juramento; de causis omnibus cognovisse.

Jam tandem de *duodecimvirale* causarum judicio, quæ animo mihi diu insiderunt, omnes, SHOWERE, Tibi explicavi cogitationes meas. Quas vestræ professionis homines secum communicatas objectis rationibus oppugnare solent; quibus, quia forsan Tibi quoque in mentem venerint, ut facerem satis, muneris mei esse existimo. Primo igitur objiciunt quæ temporibus *Edwardi primi* scripta sunt ab *Andræa Horne*, in libro cui titulus *MIRROIR des justices*, cap. V. sect. I. de *Aelfredo* Rege, de quo sic scribit: *Patibulo suspendit Cadwinum, qui Hacwym morte multavit, sine suffragiis omnium juratorum. Hic enim cum se duodecimvirorum judicio submisisset, quorum tres eum absolvere contra novem alios voluerunt, Cadwinus tres alios eorum loco substituit, quibus se non submisit. Patibulo suspendit Markesium, qui Duringum condemnavit suffragiis duodecimvirorum non juratorum. Suspendio multavit Thurstonum, qui Thurguerum damnavit veredicto juratorum, ex officio conscriptorum, cum iis ipse non submisisset. Suspendit Frebernum, qui Harpinum capitis damnavit, cum duodecimviri de sententia ferenda ambigerent. In dubiis enim liberare potius, quam damnare oportet.*

Ex his *Horni* vestri, si quam vim haberent, plane constat Regnante *Ælfredo* magno, criminosos apud *Anglo-Saxones* sententia *duodecim-virorum* liberatos aut damnatos fuisse. Cui cum contrarium robustissimis argumentis probavimus, quæ ex vetustissimis optimæ fidei ac maximi ponderis monumentis petuntur, imprimis Tibi ad examen revocanda sunt, tam quæ scripsimus, quam quæ contra ex *Horno* proferuntur. Quod sive Tu, sive quis alius, quasi libripendens, æquâ manu fecerit, non dubito quin auctoritas veterum scriptorum, quos sententiæ nostræ testes appellavimus, præponderabit uni *Horno*, quem contra nos testem singularem producunt. Certe non numero solum, sed antiquitate, sed pondere, sed auctoritate scriptorum superior sum, quæ in controversiis testimonio determinandis semper præferenda sunt. Verum ne testimonii

---

[a] Ab *Alamanico* Mahal, Mahl. *curia*. Quod à *Gothico* ΜΑΨΑΣ, *Forum*. *Marc.* VII. 4. *Forum* autem *Gothis* ΜΑΨΑΣ, à ΜΑΨΑΓΙΑΝ, *loqui*, *sermonem habere*. Quam ob causam quoque forum ab *Anglo-Saxonibus* dicebatur Sppæce, à Sppecan, *loqui*. Itidem apud *Islandos*, At mala vel mala, est *loqui*; & mal, *Sermo*. Unde malefna, *causa*; & malafert, *judicium*. Frustra igitur *Bradeius*, cum honore semper nominandus, ab alio deceptus, *Mallum*, à Mahl, quod est *Saxonicè*, ut ait, *signum*, deducit. [b] Judiciarii autem sunt discretæ personæ, & auctenticæ, qui judicium proferunt de auditis. Si vero Justitiarius Judiciarios in Judicio faciendo ignorantia vel malitia errare perceperit, licet omnes consenserint, illud debet ad alias assisias prorogari. nostris

noſtris aut numerus aut pondus deeſſe videatur, mantiſſæ nomine in libræ ſcutellum jaciam etiam alterum actorum Curiæ Comitatus commentarium, qui ſolus omnia, quæ ex *Horno* pro *duodecim-virale* Cauſarum determinatione apud *Anglo-Saxones* citari ſolent, falſitatis arguet.

E Textu Roffenſi. pag. 155.

Nep cyð on ðyſſum ȝeſſnite hu Lodpine biſcop on hnoſſeceaſtre ⁊ Leoſſine Ælſſeaȝeſ ſunu ſuſðon ȝeſýbſumode ymbe ꝥ Land æt Snoddunȝlande on Lantpapabýſiȝ.

Ða ða ſe biſcop Lodpine com to þam biſcopſtole þuſh hære hiſ Lýnehlaſordeſ Lýnȝeſ æſtep Ælſſtaneſ ſordȝripe ƀ. þa ȝemæte he on ðam mynſtre þa ilcan ſputelunȝa þe hiſ ſoþeȝenȝa hæfde. ⁊ þæſmid on þat land ſſæc: Onȝan ða to ſſecenne on þæt Land. ⁊ elleſ ſon Lodeſ eȝe ne doſſte. oððæt ſeo ſſþæc peaſð þam Lýnȝe cuð: Ða him ſeo talu cuð pæſ. þa ſend he ȝeſſnit. ⁊ hiſ inſeȝl to þam Apcebiſcope Ælſſpice. ⁊ bead him ꝥ he hýſ þeȝenaſ on Eaſt-Lent. ⁊ on Veſt-Lent hý on niht ȝeſemdon be on tale be oſ tale: Ða ꝥ pæſ ꝥ ſe biſcop Lodpine com to Lantpapabýſiȝ to þam apcebiſcope: Ða com ðiðeſ ſe ſcinſerman Leoſſpic. ⁊ mid him Alſtun Abb. ⁊ þeȝeneſ æȝðeſ ȝe oſ Eaſt-Lent ȝe oſ peſt-Lent eal ſeo duȝuð. ⁊ hý þæſ þa ſſpæce ſſa lanȝe handledon. ſýððon ſe biſceop hiſ ſputelunȝe ȝeeopod hæfde. oð hy ealle bædon þone biſcop eaðmodlice. ꝥ he ȝeunnan ſcolde ꝥ he morte mid blætſunȝa þæſ landeſ bnucan æt Snoddinȝ-lande hiſ dæȝ. ⁊ ſe biſcop þa pæſ ȝetiðode on EALRA þæſna pitena þanc þe þæſ ȝeſomnode pæſnan: And he behet þæſ tpupan ꝥ land æſtep hiſ dæȝe unbeſacen: Eode eſt into þæſe ſtope þe hit ut alæned paſ. ⁊ aȝeaſ þa ſputelunȝa þe he to þam Lande hæfde þe æſ oſ þæſe ſtope ȝeutod pæſ. ⁊ þa haȝan ealle þe he be peſtan þæſe Lýſcan hæfde into þæſe halȝan ſtope. ⁊ þiſeſ loceſ æſendſacan pæſnan Ælſun Abbod. ⁊ Vulſſpic Abbod. ⁊ Leoſſpic ſcinſerman. ⁊ Sipeapd. ⁊ Vulſſtan æt Sealtpuda. ⁊ Ælſælm Opdelmeſ ſunu: Ðonne iſ hepe ſeo ȝepitneſſe þe æt þiſum loce pæſ. ꝥ iſ æſeſt ſe apcebiſcop Ælſſpic. ⁊ ſe biſcop Lodpine. ⁊ Vulſſpic abb. ⁊ Ælſun Abb. ⁊ Ælſnoð æt Oſſpedinȝtune. ⁊ ſe hiſed æt Lniſteſ Lýſcan. ⁊ ſe hiſed æt Scē Auȝuſtine. ⁊ ſo buhþapu on Lantpapebýſiȝ. ⁊ Leoſſpic Scinſerman. and Liſniȝ æt Mealliȝan. ⁊ Sipeapd. ⁊ Siped hiſ bnoðop. ⁊ Leoſſtan æt Mæſſcham. ⁊ Lodpine Vulſſeaȝeſ ſunu. ⁊ Pulſtan æt Sealtpuda. ⁊ Vulſtan lunȝa. ⁊ Leoſſpine æt Dictune. ⁊ Leoſſpic Ealdpeder ſunu. ⁊ Sidepine æt Vealeſ pýnðe. ⁊ Pæpelm. ⁊ Æthelſed poſſȝ-ȝeſeſa on byſiȝ. ⁊ Liuðpold: Liſ hpa þiſ þence to apendenne. ⁊ þeſ ſopepopd to abſecenne. apende him Lod ſſam hiſ anſýne on þam miclan dome. ſſa ꝥ he ſi aſciſed ſſam heoſſener piceſ mýnðe.

Horſum etiam tendunt, quæ traduntur in narratione litis quam intendit *Wulfſtanus* Epiſcopus contra *Walterum* Abbatem *Eoveshamenſem*, & ad quam determinandum convenerunt Comitæ plurium comitatuum. Quæ narratio habetur in MS. Bibl. *Cotton.* Cujus nota, *Tiberius* A. 13 fol. 37, Cui titulus, *Commemoratio placiti, quod fuit inter Wulfſtanum Epm̄. & Walterum Abbatem de Eovesham.* In hujus placiti Commemoratione nulla mentio ſit *Duodecimvirorum*, aut alicujus definiti numeri hominum, qui controverſiæ iſtius judices quoad factum nominati erant. Verum numerus *Baronum*, qui huic placito intererant, indefinite exprimitur, ut in ſequentibus obſervare eſt. *Conventus magnus factus eſt in Wireceſtria vicinorum Comitatuum, & Baronum* [i. e. liberorum hominum] *ante Goſfridum Epiſcopum, & diſcuſſa fuit cauſa audita diverſis diebus.... JUSTITIÆ & baronum, qui interfuerunt placito.* —— *Ex præcepto JUSTITIÆ regis, & decreto baronum itum eſt ad judicium, & quia Abbas dixit ſe teſtes non habere contra Epiſcopum, judicatum eſt ab optimatibus quod Epiſcopus teſtes ſuos nominaret, & die conſtituta adduceret, & Abbas, quaſcunque vellet, reliquias afferret. Venit dies ſtatuta, Venit Epiſcopus Wulfſtanus, & Abbas Walterus, & ex præcepto Goſfridi Epiſcopi affuerunt Barones, qui interfuerunt priori placito, ſed Walterus Ceſſit.*

Miſſis autem ſcriptoribus, quos hactenus conteſtatus ſum, liceat mihi etiam ad *Hornum* redarguendum quaſi in auctarium ponderis adjicere leges *Edwardi* R. non fictitias eas *Latine* ſcriptas, quas falſarius aliquis *Horno* non abſimilis interpolavit; ſed quas *Gallicè* exaratas, ad monaſterium ſuum in Archivis, ut authenticas adſervandas ſecum à Londino tulit *Ingulphus* Abbas *Croylandenſis*. In hiſce LL. *duodecemviralis judicii* nulla mentio, nullum plane veſtigium; quod tamen non potuit non populo *Angliæ* imprimis concedi, ſi inter leges & conſuetudines antiquas *Anglorum* locum habuiſſet. Certe *Anglos*, qui leges & conſuetudines paternas à *Conquæſtore* iterum atque iterum rogaſſe dicuntur, non conceſſa hac de *Duodecimvirale* audientia, & judicio contentos, & placidos poſſe fuiſſe nemo, rerum æquus arbiter, vel animo fingere poteſt. Quamobrem, SHOWRE, inter falſarios ſeculi, qui commenta ſua orbi obtruſerunt, ut *Hornum* veſtrum numerandum exiſtimem, faciunt non ea tantum Ælfredo regnante de *Duodecimviro* fabulæ, ſed ejuſdem furfuris alia multa, quæ nullum teſtem appellans in eodem capite, ſe auctore, tradit. Iſtiuſmodi ſunt quæ ſcribit de ſuſpendio LXIV *Juſtitiariorum*, quos tanquam homicidas morte multaſſe *Ælfredum* ſcribit propter falſa eorum judicia; cum tamen *Aſſerius*, qui acta *Ælfredi* ſcripſit,

de his ſuſpendiis nihil tradiderit, neque quales cujuſve ordinis *Juſtitiarii* illi fuerunt, * Epiſcopi ſcilicet, an *Ealdormanni*, an denique *Gerefæ*: & ſi *Gerefæ*; an *Scyrefæ*, an *portrefæ*: ipſe qui fabulam commentus eſt, generali nomine tutus dicit. Iſtiuſmodi quoque ſunt, quæ de *Athulfo* judice ſcribit, quem *Ælfredum* ſuſpendiſſe dicit, quod *Coppingum* quendam ipſe ſuſpendit, antequum XXI annos natus eſſet; plane quaſi, non dico ſolum apud *Anglo-Saxones*, qui pueros † Decennes, & duodecennes furti arguebant; ſed apud quemvis populum legibus cautum & ſancitum eſſet, non niſi XXI annis majores Capitali ſupplicio fore plectendos. Sic ſcribit *Ælfredum*, *Bermondum* quendam patibulo damnaſſe, quia *Garboltum* decollaverat propter crimen, cujus gratia in *Hibernia* exlex factus eſt; plane ac ſi Ælfredus *dominus* fuiſſet *Hiberniæ*, pariter ac *Edwardus* II. erat, quo regnante, *Hornus Speculum* fallax ſuum traditur ſcripſiſſe. Accedunt quæ de BREVIBUS Regis de coronatoris inquiſitione; & commentariis, de chartis in cancellario irrotulatis ſcribit: prorſus quaſi non ſolum eadem nomina forenſia, ſed curiarum idem numerus, eademque fori conſtitutio apud *Anglo-Saxones* fuiſſet; ac, illo ſcribente, apud *Anglo-Normannos* eſſet, quo nihil ineptius. Dicit etiam *Ælfredo* ſtatuente, cauſam obtinenti licuiſſe placitum ſuum *ſigillo* Judicis vel adverſarii munitum ſecum auferre, quod non poteſt non eſſe fictitium; Præterea quod apud *Anglo-Saxones*, ante *Edwardi* S. tempora, ſigilla in uſu recepta non fuiſſe certum eſt, ex iis, quæ de hac re ſupra diſſeruimus. Quinetiam in cap. I. ſect. III. multa fabuloſa, & fictitia tradit de R. *Ælfredo*, quæ *Aſſerius*, qui de vita ejus, & rebus geſtis ſcripſit, non memorat. Dicit enim eum in frequenti comitum ſenatu ſtatuiſſe, ut bis anno *Londini* convenirent, ‡ *ad parliamentandum* de gubernatione populi, &c. Cum tamen neque de comitiis regni bis in anno edicendis, neque de hoc procerum conventu, in quo id ſtatuit Ælfredus, quicquam tradit *Aſſerius*, qui tamen id, ſi revera ſtatutum eſſet, non potuit non memoraſſe, utpote qui res longe minoris momenti magno cum apparatu deſcripſit.

Alterum argumentum, quo ſententia noſtra oppugnatur, ſumptum eſt ab iis, quæ ſcripſit *Guillermus de Rouille* Alenconienſis, in LL. licentiatus, in deſcriptione *Normanniæ*, quæ habetur inter repertorium & prologum libri, qui inſcribitur LE GRANT COUSTUMJER DU PAIS ET DUCHE DE NORMENDIE. Verba ejus ſunt: *at hujuſce NORMANNICÆ CONSUETUDINIS latorem ſive datorem, Sanctum Edwardum Angliæ Regem, teſtatur vulgata illa chronica, quæ chronica chronicarum intitulatur, ubi de Guillermo Baſtardo Normannorum duce, ac Angliæ Rege loquitur, dicens, quod cum prædictus ſanctus Edwardus ex ſe nullos liberos hæredes haberet, Guillermum hæredem regni inſtituit. Qui Guillermus de victo & mortuo Araldo regni uſurpatore hac conditione regno libere potitus eſt, ut ſcilicet leges patriæ à præfato Edwardo latas inviolatas ſervaret. Qui quidem Edwardus etiam Normannis leges dederat, cum in Normannia diu fuiſſet enutritus. Hæc præfata cronica. Adverte tamen, quod etiam præfatus Guillermus erat Regni Angliæ primior hæres ex Matilda* alias *Mahault conjuge ſua filia Balduini Flandriæ comitis nepti ejuſdem Regis Angliæ Sancti Edoardi, ut teſtatur chronica Britanniæ fol.* LXXV. Et quod Edoardus Sanctus Angliæ Rex fecerit dictas conſuetudines Angliæ, & Normanniæ ſatis patet ex conformitate dictarum conſuetudinum, de qua habetur in GLO. in C. UNIC 9. *porro ne moniales*, in verbo *partibus* de *ſtat. regul.* LI. VI. Et quæ not. per. *panor*, & *Decium* in cap. I. de *Appella*, ubi loquuntur *de conſuetudine Angliæ ad probandum aliquid* PER CREDENTIAM XII HOMINUM VICINORUM *quæ etiam viget. in Northmania, de quibus dixi poſt eoſdem* in GLO. *conſuetu.* Cenomaniæ in *rub.* GLO II. G. & facit GLO. illa vulgaris in ca. *Moiſes.* in verbo *inſicco* XXXII. q. II. *quæ Normannos, & Anglicos veluti in complexionibus, & conſuetudinibus pares invitat ad fortiter bibendum.*

Hæc *le Rouille* Gallus, qui *conſuetud. Normanniæ* edidit, anno MDXXXIV. Quibus tamen ea, quæ ſententiam noſtram propugnant, & argumentorum pondere, & ſcriptorum quum numero, tum auctoritate longè ſuperantia quovis pendente, ad examen revocata maximo momento præponderabunt. Quid enim ſingularis illa *chronica chronicarum* ab obſcuro aliquo, eoque extero incerti ſeculi homine, ſcripta contra fidem & auctoritatem tot noſtrorum, quos ſupra appellavimus, ut qui in rebus noſtris maximè idonei teſtes ſunt?

Verum, SHOWERE, ne contra *Rouillium* tergi-verſari videar, eaque præterire velle, quibus reponere non poſſum, ad ſingula ab eo dicta mihi dicendum eſt. Primo igitur nihil eo abſurdius, aut ineptius, quod, teſte *chronica chronicarum*, de *S. Edoardo* R. dicit, nempe eum *Normannica conſuetudinis*, ** (iſtius ſcilicet quem *Rouillius* edidit) auctorem fuiſſe. Quo nihil inquam abſurdius, aut ineptius fingi poteſt, utpote in quo non ſolum multa, quæ *Edoardi* temporibus non conveniunt, ut charta *Philippi* Regis, & prælatorum *Normanniæ* literæ, cap. CXII, CXIII. ſed quamplurima etiam, quæ *Edoardum Normannis* dediſſe, quòd, ipſo regnante, in *Anglia* non uſitata

---

* And þ ilce ȝeðo eac ða biſcopaſ heoþa ȝeðpilcna. ȝ eac mine Ealdoꝛmanna. ȝ ȝeneaȝa ȝ ic pille þ mine biſcopaſ. ȝ ȝeneaȝa ðæſ demaþ eallum ðe hio ȝehýꝛꝛumian ȝebýꝛaþ. *Quæ omnia, quum Epiſcopi, tum Ealdormanni, & Gerefæ noſtri faciunto. præterea volo ut Epiſcopi, & Gerefæ noſtri ex hoc omnes, judicent, qui eorum juriſdictionibus ſubjecti ſunt.* † LL. *Inæ.* c. VII. LL. *Æthelſt.* c. I. be ðeoꝛum. ‡ *Par Parliamenter.* ** Verba ejus ſunt: *hujuſce Normannicæ conſuetudinis latorem ſive datorem.*

fuerint,

fuerint, impoſſibile eſt. Hujuſmodi ſunt omnia quorum neque in *Edoardi* legibus, quas *Anglis* à ſe emendatas dedit *Gulielmus* I. neque aliorum Regum legibus & conſtitutionibus, quæ etiamnum ſuperſunt, ullum veſtigium repertum eſt.

Præterea *conſuetudines iſtas Normanniæ*, ut ipſe non abſurde minus ſcribit, *Angliæ* S. *Edoardum* dediſſe, nemo iſtius temporis ſcriptorum, aut eorum qui ad id proximè ſcripſerunt, ſive apud *Anglos*, ſive *Normannos* tam ſtultus fuit, qui affirmare auſus eſt. [a] Contrà enim leges *Anglorum* & *Normannorum*, adeo neque eædem eundem auctorem habuerunt, neque adeo conſimiles in iſtis temporibus fuere, ut maxime fuerint diverſæ. Hoc monſtrant communitatis *Anglorum* preces, qui *Wilhelmum Angliæ* expugnatorem ſupplices rogaverunt, ut leges & conſuetudines patrias, leges *R. Edwardi* ipſis daret, in quibus patres eorum nati & enutriti erant.

Quod ſi *Edoardus* utrique genti leges adeo conformes dediſſet, cur ut ſuis legibus regerentur, *Gulielmum* rogaverunt *Angli*; aut cur ex ſingulis comitatibus *Gulielmus* earum ignarus, duodecim ſapientes eligeret, qui quæ eſſent leges iſtæ & conſuetudines, jurejurando obſtricti ei fideliter declararent? Quinetiam, ſi ſcriptoribus noſtris fides adhibenda, tantum abeſt ut Regnante *Edoardo S.* leges *Angliæ* cum iis *Normanniæ* convenirent, ut planè ſibi ipſis non eſſent conformes. Hoc probat nota iſta diſtincto inter *provincias* ſive *diſtrictus Danorum*, *Merciorum*, & *Weſt-Saxonum*, quæ non ſolum in LL. *Canuti* politicis, ſed in LL. *Edoardi* à *Gulielmo* conceſſis, & [b] emendatis, Danelaga, Myrcenalaga, & *Weſt-Saxenelaga* dicuntur. In illis enim juris-ditionibus non tantum diverſæ fuerunt leges [c] *Norfolcenſium*, *Suffolcenſium*, & *Northymbrorum* qui ex Dania & Norvegia oriundi ſunt; ſed etiam *Merciorum* & Weſt-Saxonum, qui ambo *Saxones* fuerunt, leges in multis differebant.

Apage igitur fabulam iſtam quam ex *cronica cronicarum* ſumptam appellat ſcriptorum noſtrorum ignarus *Rouilleus*, qui leges & conſuetudines *Normanniæ* ſuæ, ut ab *Edoardo Sancto* auctore quaſi inſtitutas venditaret, ſententiam ſuam ex eo firmare voluit, quod conformes eſſent cum *Angliæ* legibus; & ſpeciatim ex eo quod conſuetudo *Angliæ* ad probandum aliquid per *credentiam* XII *hominum* in uſu foret apud *Normannos*. Quo quidem nihil futilius. Etenim conformitas illa legum & conſuetudinum, quæ *Anglis* & *Normannis* communes erant, aliunde, quam à *S. Edoardo* & peti poteſt, & petenda quidem eſt. Nam primo *Gulielmus* ipſe conquæſtor, ut tradit *Eadmerus*, *uſus & leges, quas patres ejus, & ipſe in Normannia habere ſolebant, in Anglia ſervare volens, de hujuſmodi perſonis, Epiſcopos, Abbates, & alios principes per totam terram inſtituit, de quibus indignum judicaretur, ſi per omnia ſuis legibus poſtpoſita omni alia conſideratione non obedirent.* Secundo, à communi aliqua origine leges & conſuetudines nonnullas quum *Angli* tum *Normanni* derivare potuerunt, nempe à veteribus *Norvegis* & *Danis*, à quibus tam *Normanni*, quam *Dani*, qui *Anglis* leges dabant, oriundi ſunt. Hujuſmodi videtur eſſe lex illa *de Namio* à *Canuto* R. lata. c. 18. & inde integre ſumpta & tranſlata ad leges à *Gulielmo* I. *Anglis* datas. c. XLII. ut infra patet.

And ne nime nan man nane name. ne innan ſcýpan. ne ut of ðcýpe. æp man habbe ðpýpa on hundpede hiſ pihtes ȝebedan; Liſ he æt ðam þpiddan cýpe nan pihte nabbe. þan ȝape he æt ðam ȝeopþan ſýðe to ſcýpe ȝemote. ⁊ ȝeo ſcýpe him ſette þonne ȝeopðan andaȝan; Liſ ſe ðonne bepſte nime ðonne ȝeleaſe ȝe heonen ȝe ðanon. þ he mote hentan æftep hiſ aȝenan;	Ne prenge hum [d] nammil en conte ne [e] de fors d' ici quil eit tresfois [f] demand dreit el hundred u el conte, e ſil a la tiers fice ne pot dreit aver, alt à conte, é le cunte len a Sete le quart [g] jura, e ſe cili [h] de-fait de ki il ſe claime [i] dunt prenge conge qui il [k] puſſe nam prendre pur le ſon [l] lum e pref.

Nemo [m] *Namium, vel in comitatu, vel extra capito, niſi prius vel in centuria* (vel *comitatu*) *ter rectum petierit. & ſi tertia vice rectum non poteſt habere, quartâ adeat curiam comitatus, quæ quartum diem ei aſſignabit. Verum ſi ab illo deficiat, quod ſibi vindicabat, tum licentiam habeat capiendi Namium ubicunque poteſt ad ſuum uſum & commodum.* De Namiis itidem in LL. *Hen.*

---

[a] Chron. *Lichfeldenſe*. Archæonomia. edit. *Cantabr.* M.DCXLIV. p. 158. [b] *Lagam* Eduuardi Regis vobis reddo cum illis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit conſilio Baronum ſuorum. Inſtit. Hen. R. in text. *Roſſenſi*, & in *Matth. Pariſ.* p. 55. [c] Chron. *Lichfeld.* LL. Hen. I. VI. IX. Quibus accedunt LL. *Edoardi Latinæ*. cap. 12. 37. & quæ ſcripta ſunt à *Gervaſio Tilburienſi* de *Scacc.* cap. 32. *propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage, Danlage, Weſt-Saxenlage, quaſdam reprobavit, quaſdam autem approbans illis tranſmarinas Neuſtriæ, quæ ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit.* Hæc *Gervaſii* noſtri, *Rovilleo Gallo-Normanno* plane contradicant. & quis, quæſo, præferendus eſt, noſter, an exterus? Noſtrorum gnarus, vel ignarus? ſcriptor antiquus, vel modernus? [d] Nam nul. [e] Dehors. *Sax.* ut of. [f] Demande dreit. [g] Jur *vel* jurn. [h] *Forſan* defaut. [i] Dunc. [k] Puiſſe. [l] Vox *Gallo-Francica*, vel *Franco-Gallica*. *Sax.* Luma, anluma, ȝeloma, *utenſile, utendum quid, quod uſui noſtro neceſſarium eſt.* [m] Id eſt, res omnes, præſertim animatæ, ut homo, pecus, ob debitum vel delictum diſtrictæ. vid. Gram. *Sax.* p. 164. in marg. & Horni *Myrroir des juſtices*, cap. II. ſect. XXVI. *Naam n' eſt autre choſe, que reſonable diſtreße. deux manieres ſont de Naams: Naam mort, ſicome des blees, vine & autres tielx chatelx; & Naam vief, ſicome de home, beſte, & tielx vife choſes.*

cap. XXIX. Bracton. l. 3. Tract. 2. cap. 37. *Myrroir de justices*, ut in margine. De Namiis multa etiam in *consuet. veteri Normanniæ*, speciatim cap. VII. quod inscribitur *de liberatione Namptorum*. ut & antiquis *Scotiæ* legibus. Quod tamen non probat *Normannicarum* legum *Edwardum* S. latorem fuisse; sed quum *Normannis Norvegorum* & *Danorum* posteris; tum *Anglis* sive *Dano-Saxonibus*, qui *Danos* dominos & legis latores habuerunt; tum denique *Scotis*, qui *Norvegis* & *Danis* olim succubuerunt, multasque olim de *Namiis* aliisque rebus consuetudines cum *Anglis* & *Normannis* consimiles habuerunt; à *Norvegis* & *Danis* suas de *Namiis* accersendas esse leges, in quorum antiquarum legum * codicibus, de *Namiis*, & pecoribus *Namii* nomine captis, quæ *Namfæ* dicuntur, multa quoque leguntur. Denique, fidem omnem superat *Nortmannos* à *Rollone* ad *Gulielmum Bastardum*, scilicet per centum & quinquaginta annos, sine suis legibus & institutis in *Neustria* vixisse, aut quibus tam diu more majorum usi essent rejectis, novas & alienas ab extero principe recepisse. Quorum alterutrum necesse est is dicat, qui in *Rouillei* sententiam pedibus euns *S. Edwardum Normannicæ* consuetudinis latorem & auctorem ausus fuerit affirmare.

Tertium argumentum, quo de origine *duodecemviralis* judicii sententia nostra impugnatur, sumptum est ex [a] libro *Assisarum*, An. XXVI. pl. 24. quod *Gallicè* sic scribitur. En Assise *de novel disi.* deuant *Thorpe* monstre fuit per labbe, [b] de B. que ses predecess. aver Conis. de plees, &c. d' aver orig. hors de court, &c. per usage, &c. en temps de Saint Edmund roies, &c. & que le Roy Hen. le prim. per chrē. confirm. &c. toutz lez usagez, &c. & quils avoient conis dez toutz manners des ples issint q̄. Iustic. dun bank, & daūt. ne Iustic. al assis prēd. ne mellassent rien, &c.

Hic est *clameus recti*, sive petitio Abbatis *Burienſis*, seu *Edmundiburgenſis*; ex quo constat eum in *rescripto Assisæ*, ut loquuntur forenses, sibi vendicasse actionum sive causarum cognitionem, atque determinationem, ut & rescripta, tam *Assisæ*, quam originalia alia, è curiis Regis data, idque ex usu, & præscriptione ducta à temporibus *S. Edmundi*, & *S. Edwardi Confessoris*, quorum uterque R. Angliæ prius extitit, quam à *Normanno Duce* vinceretur. Ad hanc rem probandam Abbas præterea varias ostendit [c] *Allocationes*, atque quod *Henricus I.* consuetudines istas confirmasset, & nominatim illam de causarum & quæstionum decisione, adeo ut neutrius [d] Banci, sive tribunalis, Justitiariis liceret se miscere, aut auctoritatem suam interponere.

Ex his, SHOWERE, quatuor colligit Regii tribunalis non ita pridem capitalis justitiarius, qui *juris oraculum* apud Anglos dici meruit, [e] *Edwardus Cokus* miles *Palatinus*. Primo vicecomites apud *Anglos* ante *Conquæstum*, quod dicunt, extitisse, quandoquidem Abbas *Burienſis* rescripta *Assisæ*, ut & alia singula rescripta originalia, utpote quibus prædecessores illius à temporibus *S. Edmundi*, *S. Edwardi* RR. gaudebant, vendicabat. Quæ vicecomiti semper inscripta ad eum solum mittuntur, nec ad alium quenquam mitti possunt, nisi forte ad [f] *Coronatorem*, ut appellant, idque in speciali aliqua causa vel negotio, quando is vicecomitis locum obtinet.

Secundo in antiquis istis ante conquæstum temporibus, in quibus *Brevia*, vel rescripta *assisæ* prædecessores Abbatis Burienſis ad vicecomitem mittebant, causas fuisse cognitas & definitas *fide & judicio duodecim hominum juratorum*, quippe quod *brevium* istorum solennia verba hæc sunt.

[g] REX VICECOMITI SALUTEM, &c. ET INTERIM FACIAS DUODECIM LIBEROS, ET LEGALES HOMINES DE VICINETO ILLO VIDERE, &c. vel [h] *hunc summone per bonos Summonitores duodecim liberos, & legales homines de vicineto.*

Tertio, jus *Anglicanum*, *commune* dictum, idem prorsus, ac immutatum post conquæstum, quod ante eum fuit, perennâsse; propterea quod in antiquis istis *Anglo-Saxonum* temporibus rescripta *Assisæ*, aliaque rescripta originalia in curias Regias relegari ac remitti solebant.

Quarto, in istis etiam temporibus Curiam fuisse, quam *cancellariam* dicimus, utpote ex qua sola, neque aliunde petita prodeunt originalia rescripta universa.

Hæc & hujusmodi legens in *Coki* vestri scriptis, Cl. SHOWERE, tantum quum jurisconsultum, tum Judicem, in patriæ suæ antiquis consuetudinibus & constitutionibus avitis tam hospitem fuisse, equidem non possum non dolere. Etenim ut ab eo, quod ultimo loco quasi probatum venditat, incipiam; tantum abfuit, ut in temporibus ante *conquæstum* à quibus *Clameus* suum orditur *Abbas Burienſis*, curia, quam [i] *Cancellariam* dicimus, extiterit, ut sub ipso ingressu *Normannorum*, *Cancellarii* neque nomen neque dignitatem, ut postea, claruisse constat.

Apud *Anglo-Saxones*, qui cancellarii postea dicti erant apud *Anglo-Normannos*, BOCERAS appellati sunt: id est, SCRIBÆ, NOTARII, qui Regibus duntaxat ab epistolis & chartis fuerunt, in quibus scribendis, & forsan aliquando dictandis, operam navârunt.

---

* Vide *Loccenii* Lexicon juris *Sueo-Gothici*, in voce *Nam* & *Namfæ*, in *Verelii* Indice ling. vet. *Scytho-Scandicæ*. [a] Vide etiam *Fitzherberts* graunde abridgement. fol. 219. pl. 57. & *Brooks* graunde abridgement. p. 173. pl. 40. [b] Id est, *de Bury*. [c] *Allocatio* in nostro jure est rei ut veræ & probatæ receptio & admissio. [d] Intellige Bancum Regium, & Bancum communem, in quo tractantur *placita* communia. [e] In præfat. ad lectorem, quæ est ante lib. cui titulus *La tierce part des reports*. [f] De coronatore apud *Anglos* vide *Spelmanni* vel *Dufrensii* glossaria. [g] *Bracton.* lib. IV. cap. XVI. [h] *Glanvill.* lib. XIII. cap. 34. [i] Vide quæ in voce CANCELLARIUS scripsit *Hen. Spelmannus*: speciatim de cancellario apud *Anglo-Saxones* & *A. Normannos*.

Apud

Apud *Anglo-Normannos* pariter non ea fuit cancellarii dignitas & auctoritas, neque pro amplitudine muneris is locus, ad quem in sequentibus temporibus ex parvis quidem initiis per varios quasi gradus à cancellariis perventum est. Nam in vetustis istorum temporum chartis in loco inferiori utique subscribit cancellarius pro Ecclesiastico suo statu ac ordine, & non pro muneris sui, quæ quidem parva jam tum fuit, dignitate. Sic in charta quadam *Gulielmi* II. qua abbatiam S. *Petri Bathoniæ*, *Johanni* Episcopo *Sumersetensi* ad ampliandos Episcopatûs redditus donat, *Rodbertus* cancellarius inter Regis capellanos æquales suos subscribit.

Chartam istam dignam esse, quæ hic locum habeat, existimo propter varias rationes. Primo, quod tum more *Anglo-Saxonico* cum crucis signis, tum Anglo-Normannico cum sigillo Regis corroboratur. Secundo, quod tot tempore æqualium virorum præsertim Ecclesiasticorum, qui magni nominis fuerunt, illustris redditur. Denique quod Rotbertus iste Cancellarius videtur is fuisse, qui in serie Cancellariorum Angliæ à *Spelmanno* in gloss. suo edita Robertus *Bluet* vel *Bloet* vocatur.

In pp̃etuũ dĩcolis omnĩb; tam futuris q̃ p̃sentib;. Qm̃ dõ omnitenente tẽpora sclorum ordinante. & his prout placuerit finẽ imponente celũ & terra. & omĩa que in eis ſt̃ suo fine transibũ. & uita nrã que ad temp⁹ floret. & cito tãquã flos foeni decidit. uidetur esse momentanea. idcirco cunctis agendũ. ut hic bonis actib; future beatitudinis mercemur gaudia absq; omĩ immutatione pennit̃ mansura. Quo circa ego Willelm⁹ Willelmi regis fili⁹. dĩ dispositione monarchę britannie promeæ meiq; patris remedio anime. & regni prosperitate. & popli á dnõ mihi collati salute. accessi Johanni epõ abbatiã Scĩ petri bathonie. cũ omnib⁹ apenditiis tam in uillis quã in ciuitate & inconsuetudinib;. illis videlic& quib⁹ fuisita erat ea die qua regnũ suscepi. Dedi inquã adsumersetensis episcopat⁹ augmentationẽ eoꝛen⁹ presertim ut inibi instituat presuleã sedem. Anno dnice incarnationis. Mill. xc. Regni uero mei. iiii. Indictione. xiii. vi. kl. Febr. Luna. iii. pepigi id in eorum optimatũ meorum presentia. ✠ quorum Nõia subt̃ ſt̃ annexa. & ut perpetuitatis successentes apud quosq; hoĩes ueritatis amatores pseueret ratũ. mee regie auctoritatis annecto sigillum. sed & propria manu mea depingo crucis dnice signum. Lanfranco archĩpsule machinante, Wintonie factũ ẽ donũ hui⁹ beneficii. Mill. lxxxviii. anno abĩcarnatione dnĩ. Scdo uero anno regni regis Willi filii prioris. Will. Confirmatio autẽ huius charte facta ẽ apud douersã. eo tẽpore qđ supi⁹ determinatũ est;

✠ Ego Thomas archiẽps eboracensis laudaui.
Ego Mauricı⁹ londoniensis ẽps corroboraui.
✠ Ego Walchelm⁹ wintoniensis ẽps aptaui.
Ego Osmund⁹ sarbiensis ẽps consolidaui.
Ego Osbn⁹ exoniensis ẽps confirmaui.
Ego Remigı⁹ lincolıensis ẽps astruxi.
Ego Rotbt⁹ herefordensis ẽps audiui.
Ego Rotbt⁹ ceſtrensis ẽps conspexi.
✠ Ego Cunnulf⁹ rouerceſtrensis eps annui.
Ego Wolestann⁹ wigreceſtrensis eps accessi.
Ego Radulf⁹ cicestrensis eps uidi.
Ego Herbt⁹ tetfordensis eps audiui.
Ego Goiffrid⁹ constantiensis hoc exquisiui.
✠ Ego Ego Hoell⁹ cenomannensis epi interfui.
✠ Ego Wido abbas Scĩ Augustini cantuarii.
✠ Ego Gislebt⁹ abb̃ S petri westmonasterii.
Ego Turstin⁹ abbas gleſtoniensis.
Ego Symeon abbas de eli.
Ego Baldum⁹ abbas scĩ eadmundi.
Ego Ragınald⁹ abbas de abendona.
Ego Rotbt⁹ abb̃ S Petri wintonie.
Ego Walter⁹ abbas de euesham.
Ego Paulus abb̃. scĩ albani.
Ego Odo abbas de certiseio.
Ego Godefrid⁹ abb̃. de malmesbia.
Ego Goisbt⁹ abbas de bello.
Ego Serlo abbas de gloeceſtra.
Ego Goisfrid⁹ mala terra.
✠ Ego Roger⁹ comes.
Ego Rotbt⁹ comes.
✠ Ego Symon comes.
Ego Hugo comes.
✠ Ego Alan⁹ comes.
Ego Henric⁹ comes.
Ego Walter⁹ comes.
Ego Willm⁹ comes.
Ego Rotbt⁹ fili⁹ hannonis.
Ego Philipp⁹ capellan⁹.
✠ Ego Rotbt⁹ cancelları⁹.
Ego Samson capellan⁹.
✠ Egg Turgis⁹ capellan⁹.
✠ Ego Gerald⁹ capellan⁹.
Ego Ansger⁹ capellan⁹.
Ego Herbt⁹ capellan⁹.
✠ Ego Willelm⁹ capellan⁹.
✠ Ego En rãn⁹ capellan⁹.
✠ Ego Ranulf⁹ capellan⁹.
✠ Ego Petr⁹ capellan⁹.
✠ Ego Tusald⁹ capellan⁹.
Ego Eudo dapifer.
Ego Juo dapifer.
Ego Hanno dapifer.
Ego Roger⁹ dapifer.
Ego Willm⁹ dapifer.
Ego Rotbt⁹ de oili.
Ego Vrso de abetot.
Rotbt⁹ dispensator.
Hugo de portu.
Roger⁹ de busleio.
Rannulf⁹ peuerellus.
Willm⁹ peuerell⁹.
✠ Aiulfus uicecomes.
✠ Aluerad⁹ de lincola.
✠ Ernulf⁹ de hesding.
✠ Folco crispin⁹.

Sigillum simul cum cera periit, sericâ tamen appendiculâ, quæ ceram tenuit, remanente.

Sic in charta quadam Henrici primi qua manerium de *Thorp* Ecclesiæ Norwicensi dedit An. MCI. Rogerus Cancellarius, Abbatibus omnibus & Episcopis postpositus inter capellanos subsignat.

Nondum ad forum juris communis, nondum ad prætorii dignitatem surrexisset, ut Spelmannus, qui sic scribit: constat hodie cancellaria tribus partibus, è collegio scribarum regiorum, è foro juris communis, è prætorio boni & Æqui. His omnibus solus præest cancellarius, collegio nempe minister principalis: foro judex canone circumscriptus: prætorio arbiter honorarius à Rege datus. Ministerium ejus antiquæ est originis; potestas forensis mediæ; prætoria recentioris.

Sed licèt in eo falsus est *Cokus*, quod in antiquis istis temporibus curiam extitisse affirmat, quam *Cancellariam* appellamus, tamen qui Cokum propugnare velit aliquis forsan respondebit, Antiquæ esse originis eam partem Cancellariæ, nempe Collegium istud scribarum, sive officina brevium & Chartarum regiarum, Cui Cancellarius præest, & è quo petita dantur brevia, seu rescripta illa originalia, speciatim rescripta *assisæ*, quæ longo usu, & præscriptione ducta à temporibus S. Edmundi, & S. Edwardi sibi vendicabat Abbas Buriensis. Antiquæ esse originis eam partem *Cancellariæ* fateor, ut quæ *Scaccarii* primo pars fuit, quod curiarum omnium regiarum apud Anglo-Normannos antiquissima est. Veruntamen non tam altæ est originis, quam esse contendendum est ab iis, qui *Coki* sententiam velint defendere. Etenim nullum tale fuisse scribarum forensium Collegium in Anglo-Saxonum temporibus, Cui Cancellarius præfuit, ex iis constat: Primo quod Regis scriba à Normannis scriptoribus *Cancellarius* dictus, in aula, non in foro, officio suo functus est. Secundo, quod constitutio, vel politia forensis apud Anglo-Saxones longe alia fuit, ut supra ostendi, quum quæ talem *brevium* officinam requiret, utpote apud quos causæ omnes, litesque * *domi* cognitæ, & determinatæ essent, in singulis Centuriis, trithingis, comitatibus, urbibus, & curiis Dominorum, quorum jus audiendi, & finiendi causas, *Sac* & *Soc* est appellatum. *Domi*, inquam, audiri, & finiri Causæ solebant apud Anglo-Saxones, eo tamen ordine, ut à † Centuriis ad trithingas deferebantur causæ, à trithingis imo & curiis dominorum ad comitatus curias, in [a] quibus si quis jus impetrare non poterat, Regem licebat appellare. Nondum enim majorum Gentium Causæ (seu *placita*) à curiis comitatuum ad curiam domini Regis tractæ erant. Contrà ab ingressu Normannorum curiæ comitatuum dignitatem suam pristinam, ut supra ostendi, aliquandiu retinuerunt, usque ad *Henrici* II. tempora, cum Justitiarii Regis non amplius in comitatus ad audiendas causas legati essent, quemadmodum in [b] placito de *Pinnendenam*, in quo *Goisfridus* Episcopus Constantiensis *loco Regis fuit*, ut & in [c] contentione ista inter *Gundulfum*, & *Pichot*, cui præerat Regis Justitiarius Odo Episcopus Bajocensis: sed causæ, quæ in *Scyris* vel Comitiis placitari, & terminari solebant coram comite, vel ejus vicecomite, ante adventum *Normannorum*, & postea à Regis Justitiariis, tum primum ab iis ad [d] curiam Regis, coram Justitiario ejus audiendæ, tractæ & ablatæ erant. Causis autem à *Scyris* ad curiam Regis sic tractis, crescebat indies *querelantium* numerus, qui ad Dominum R. vel justitiarios ejus de injuriis factis clamarent. Delatis vero ab omnibus regni partibus ad curiam R. querelis, Cancellarius, qui ab Epistolis, chartis & rescriptis Regi erat, ex aulico duntaxat ministro factus curiæ Regis *Officialis*, augere numerum scribarum necesse habuit, & Collegium quasi sub se instituere, in quo, tanquam in communi regni officina, rescripta forensia, à nostris dicta *brevia originalia*, quod iis inchoantur omnes lites, formarentur, & solennibus fori verbis formatæ in omnes regni partes mitterentur. Hic ortus, hæc origo fuit Cancellarii, ut Magistratus forensis, qui in Scaccario à sinistra Justitiarii regii, paulum procedente tempore, adsessor sedere solebat; adeo ut in eo sine illius consensu, & consilio, haud longo à primis istis *Cancellariæ* initiis, nihil magni momenti factum esset.

Hic etiam ortus, & origo fuit *rescriptorum forensium*, sive brevium originalium, quæ in omnes comitatus ad vicecomites è *Cancellaria*, sive potius è suprema Scaccarii curia, cujus Cancellaria pars erat, tum primum expediri, & mitti solebant. Et Speciatim, quoad *Assisarum* rescripta, *Magna assisa* ipsa, à qua denominantur, antiquiora esse non possunt. Magnam autem Assisam, ut ingens populo beneficium instituisse *Henricum* II. testatur *Glanvillus* lib. II. cap. VII. Obtinente ergo nova hac forensi constitutione, quæ teste Glanvillo tollendi duelli gratia ab *Henrico* II. inventa est, Justitiarius regis omnes liberos Comitatus homines, ut coram ipso se sisterent, non sine gravissimo & populi & Curiæ incommodo citari cum discerneret, magis commodum, idoneum, & opportunum, & è re etiam publica magis fore judicabat, certum & definitum eorundem numerum datis ad vicecomitem rescriptis regis nomine citare; & cum definitus ex iis numerus ciendus, & arcessendus esset, quem, quæso, magis aptum gratumve *Normannigenæ*, qui de eo Consulerent, comprobarent, quam, qui apud eorum majores tam in *Scandia*, quam in Normannia ab antiquissimis temporibus in usu fuisset, DUODENARIUM? Is quidem numerus fuit liberorum hominum totius Com. Cant. quem eligi præcepit Odo Normannus Bajocensis Episcopus, cum curiæ præsideret, in qua disceptata erat lis, quæ orta erat inter Gundulfum R. Episcopum, & *Pichot* V. comitem.

---

* *Sax.* æt hæm. LL. Edgari R. c. 3. † Edoardi R. c. 34. [a] LL. Edgari R. c. 3. [b] Text. *Roff.* fol. 108. a. [c] Text. *Roff.* fol. 145. b. [d] Vide *Glanvillum*, lib. I. cap. 1, 2, 3, 4.

Apage

Apage igitur, SHOWERE, concluſiones iſtas *Coki* omnes de *reſcriptis aſſiſæ* ante conquæſtum ad vicecomitem miſſis; de cauſis tum cognitis, & definitis *fide, & judicio duodecim virorum*; de reſcriptis Aſſiſæ jam olim, ut nunc in curias Regis remiſſis; denique de Cancellaria, quam curiam tum fuiſſe, quæ nunc eſt, fruſtra contendit, quod ex ea ſola reſcripta originalia univerſa jam nunc petuntur, & ante aliquot ſecula non aliunde petita fuerunt.

Hæc omnia contra fidem, & auctoritatem teſtium maxime idoneorum, quos ex *Codd.* editis, & nondum editis ad partes noſtras vocavimus. His auctoribus, contrà atque *Cokus* animo finxit, omnia conſtant; nimirum vicecomites in *Anglo-Saxonum* temporibus non regis miniſtros, ſed *Ealdermannorum* fuiſſe vicarios, cauſaſque apud eos *domi* tum audiri ſolitas per omnes liberos homines, quibus *Curiæ* ſupra nominatæ frequentandæ erant, & non per definitum aliquem eorum numerum. His, inquam, auctoribus ea tunc fuit Anglorum *politiæ forenſis* conſtitutio, quæ quidem immutata manente neque reſcriptis regiis, præſertim *aſſiſæ* reſcriptis, neque officina *Cancellariæ*, ex qua formata reſcripta illa prodirent, iis opus eſſe potuit. Quinetiam manente integra forenſi iſta conſtitutione, curiæ regis, in quas reſcripta illa remiſſa fuiſſe ſibi perſuadet *Cokus*, nondum inſtitutæ erant.

Apage iterum concluſiones iſtas omnes inanes, falſas, & celebri ſuo nomine plane indignas, quas *Cokus* in re forenſi antiqua minus verſatus elicuit ex placito Abbatis *Burienſis*, in quo vendicabat jura & privilegia habendi reſcripta *Aſſiſæ*, & originalia reſcripta alia à curiis regis petita, idque longo uſu à temporibus S. *Edmundi*, & S. *Edwardi* RR. quo nihil quidem abſurdius dici potuit. Nam S. *Edmundus* Rex, & Martyr, qui paſſus eſt, An. DCCCLXX. Cœnobii nomine ſuo poſt multorum intervallum annorum inſigniti neque fundator eſſe potuit, neque privilegiorum auctor, quæ longo uſu ab illius temporibus, hoc eſt, ante conſtructam in honorem S. Edmundi Eccleſiam, Abbas *Edmundiburgenſis* ſibi jure arrogabat. Primus, qui Eccleſiam, ad quam Corpus S. Edmundi R. tranſlatum erat, terris dotavit, Edmundus Rex fuit in Anno DCCCCXLV. Sed non admodum floruit ante Canuti magni tempora, qui, ut *Sueni* patris Sacrilegam in hanc Eccleſiam impietatem expiaret, novo opere inſtauravit, coronam ſuam S. Martyri obtulit, monachos cum abbate induxit, prædia multa, & magna, & inter alia ipſum oppidum integrum donavit. Cui ipſi monachi per ſenaſcallum ſuum præfuerunt, & jus dixerunt. Verum neque in *chartis, quæ ſuperſunt, ſive *Edmundi* R. ſive *Canuti* M. ſive *Harda-Canuti*, ſive *Wilhelmi* I. neque denique in privilegiis & exemptionibus cœnobii *Edmundiburgenſis*, quæ ſane multa, & magna in monaſtico Anglicano recenſentur, de vindicato illo jure, habendi reſcripta originalia, ſpeciatim reſcripta *aſſiſæ* è curia regis petita, quicquam aut diſerte dictum eſt, aut ita deſcriptum ex quo inferri poteſt. Quamobrem, SHOWERE, inter commenta monachorum numerandus eſt iſte Abbatis Edmundi-Burgenſis prætextus; inter commenta, inquam, monachorum, *qui*, ut loquitur † *Johannes Marshamus* noſter, *nimium faciles fuerunt in iis tradendis, quæ ad ſuarum Eccleſiarum gloriam conferre putarunt, & in contexendis hiſtoriolis, referciendiſque cœnobiorum monumentis audacem nimis navarunt operam.* Inter hiſtoriolas illas digna omnino eſt, quæ recenſeatur, [a] fabula illa de S. *Edmundi* R. Corpore, quod licet telis, & ſagittis confoſſum, flagris laceratum, capite denique truncatum, incorruptum tamen, integrum, illæſum, & ſpiranti ſimillimum, abſque cicatricibus, abſque omni vulneris ſigno, in ſepulchro repertum eſt. Ejuſdem etiam furfuris ſunt, quæ Abbas iſte *Edmundiburgenſis* à temporibus S. *Edmundi* in placito ſuo ſibi vendicabat, ut & eorum *allocationes*, quas memorat, & confirmationes *Henrici* primi, quo regnante, ut verbis [b] legis ab illo ferri dictæ utar, in *ſcyres motis*, vel comitatuum curiis, *agebantur primo debita veræ Chriſtianitatis jura; ſecundo regis placita*; poſtremo *cauſæ ſingulorum dignis ſatisfactionibus explebantur.* Imo lege iſta non tantum de *Scyres motis*, ſed *Burgimotis*, & Hundredis duodecies in anno congregandis ſancitum eſt; & de transferendis cauſis in *trithingas* cum penuria judicum in *hundredis* foret. Quinetiam & de multis aliis, quæ monſtrant *cauſas* nondum ab iſtis curiis ad curiam Regis eſſe tractas, neque querelas populi ad Regem aut Juſtitiarium ejus tum deferri eſſe ſolitas, & conſequenter neque *reſcripta forenſia*, quæ ad vicecomites miſſa ab iis in curias regis remiſſa ſunt, adhuc in uſu fuiſſe.

Supra obſervavi, SHOWERE, apud *Nortmannos*, & eorum majores, *duodecimviralem* cauſarum audientiam ab antiquis temporibus uſitatam fuiſſe; ac proinde cùm, Henrico II. regnante, è liberis comitatus hominibus certus & definitus numerus ad eam rem ſtatuendus eſſet, qui ad curias Regis citarentur, *Duodenarium* placuiſſe. *Anglo-Normanni* enim *Normannorum*, ut *Normanni Norvegorum*, quorum nepotes erant, exempla moreſque ſecuti ſunt. Poſteri ſcilicet majorum, quibus, [c] pro numero Deorum Dearumque, *duodenario* nihil ſanctius, nihil antiquius fuit; ac ſi in ipſo hoc numero ſecreta quædam eſſet religio, ut inquit *Henricus Spelmannus*. Hinc dum [d] *Odinus Asgardi*, quæ metropolis fuit *Aſaheimi*, vel *Aſalandiæ*, *Tanai* ad ortum conterminæ, princeps fuit, mos obtinuiſſe dicitur, ut duodecim præfecti cæteris eminentiores, DIAR ſeu DROT-

---

*Monaſt. Anglican. Vol. I. † In propylæo ad Monaſt. Anglican. Vol. I. *b* LL. Hen. I. cap. VII. *c* Tolff eru æſer godkunigir, *duodecim ſunt Aſæ divinis afficiendi honoribus.* Edd. *Iſland.* Mythol. XIX. Totidem *Deæ*, ſeu *Aſyniæ* enumerantur. Myth. XXX. *d* Heimskringla, ſive *Hiſt. Reg. Sept.* à *Snor. Sturl.* conſcript. *Stockholmiæ*, M.DC.XC.VII. cap. II.

NAR dicti curam gererent sacrorum, & populo jus dicerent. Sic duodecim virorum magna quondam auctoritas, & usus in R. R. eligendis, & majoris momenti negotiis. Duodecim viri è qualibet præfectura nominati *Sverrum* in foro Oirensi elegerunt in Regem. Chron. *Norv.* 504. XII viri *Haquinum Haquini* è Schola Nidrosiensi adductum, in Regem eligerunt. p. 600. XII viri magno *Haquino* homagium præstiterunt in foro *Egeroensi*. p. 762. Unde hodie è qualibet *Norvegiæ* præfectura, XII viri conscribuntur, qui Regi *Daniæ* homagium præstituri sunt. In *libro cui Hirdskra titulus ante trecentos plus minus annos *Norvegicè* scripto, de jure aulico antiquo *Norvegico*, legimus fuisse sancitum, ut siquando eo deventum foret, ut nemo è stirpe regia *Norvegiæ* supereſſet, qui in Regem crearetur, tum nominandos esse duodecim sapientia & prudentia præstantissimos homines, qui, durante interregno, ad pacem tuendam, & conservandam continuo per regnum discursitarent. Sic adhiberi olim solebant duodecim igniti vomeres in vulgari per *Ordaliam* purgatione; & *Gulielmus* I. acquisita *Anglia*, duodeno pro more majorum gaudens numero, duodecim viros ex singulis comitatibus elegit, qui jurati leges suas & consuetudines illi patefacerent. De duodenaria numerandi ratione, quæ *tolfræd* apud Septentrionales populos appellatur, tractavimus in Gram. *Islandicæ*, cap. VI. & ne nimius in hac re forem, non dubitandum, SHOWERE, me judice, est, quin *Namdariorum* priscus ille in cognoscendis causis usus, qui apud veteres *Scandiæ* incolas olim ab utraque litigantium parte nominabantur, postea ex auctoritate publica constituti, & *Assessores* dicti, ex *duodenarii numeri* religione ortum suum habuerit, quæ ab antiquissimis temporibus, Septentrionalium Gentium animis alte fixa erat.

Miraberis hic forsan, SHOWERE, me Dom. *Johannis Spelmanni* H. F. sententiam hic silu-isse, qui in *Ælfredi* sui vitâ tradit regem illum *duodecimvirale* causarum judicium primum instituisse. Ea fateor non solum Joh. *Spelmanni*, sed doctiss. etiam *Ob. Walkeri*, qui vitam *Ælfredi* à *Spelmanno* scriptam annotationibus illustravit, sententia est. Sed eorum neque auctoritatem moror, neque sententiam à me ad examen revocandam arbitror; quod omnia argumenta sive testimonia, quibus eam adstruere conantur, in superioribus à me infirmata & diluta sunt. Ambo legem *Ælfredi*, quæ in fœdere quod cum *Guthruno* tertia est, de compurgatione *Thani regii* per duodecem consacramentales, latam de *duodecim virali Causarum judicio*, ut quam plurimi alii, male intelligunt. *Hornum* præterea, quo nihil mendacius, ad partes suas advocant, cum imprimis *Asserius* diligentissimus *Ælfredi* vitæ scriptor citandus iis testis foret, si de hoc *Ælfredi* instituto quid scripsisset; ut eum maxime opporteret scribere, si *Ælfredus*, illius auctor extitisset.

Hactenus, SHOWERE, *antiquorum amantissime*, de Actis Curiarum *Scyrensium* sive comitatuum apud *Anglos*, & de earum pristina dignitate, auctoritateque, qua fuit quum ante, tum post debellatam à *Normannis Angliam*. In quibus resuscitandis, dum strenue navarem operam, ex causa maxime notabili, quæ disceptata erat inter Episcopum *Roffensem*, & vicecomitem *Cantiæ*, de duodecimviralis causarum examinis & judicii initiis, dissertatiunculam componendi occasio mihi data est. Quæ si tibi æque in legendo, ac in scribendo mihi, placuerit, beatum me sentiam, & oleum meum operamque omnem in ea scribenda bene impendisse.

Jam vero cum Deo O. M. progrediamur ad ea proferenda, quæ secundo loco, quam utilis simul & jucunda sit Lingg. Vett. *Septentrionalium* scientia; & quanti doctis, præsertim Antiquarum consuetudinum studiosis, habenda sit, cum iis, quæ supra traduntur, commonstrant. E tenebris ergo suis in theatrum tandem prodeant majorum nonnulla *testamenta*. Quibus in lucem evocandis me de doctis non male meriturum sperabo, siquidem qui edidit *Vett.* testamentorum fragmenta aliqua & formulas, quæ *Græci* olim & *Romani*, fecerunt, de rep. literaria optime meruisse judicatur *Barn. Brissonius*, ut & *Janus Gruterus*, *Aldus*que *Ciceronis* operum editor, qui spurium & suppositicium idem testamentum ambo ediderunt, quod id genuinorum solennibus verbis falsarius condidisset.

In primam autem scenam producatur, quod fecerunt *Brihtricus*, *Ælfrici* cujusdam magnatis *Thanus*, & conjux ejus *Ælfwitha*, testamentum. Hoc ante centum annos demptis quatuor publicum fecit, plaudentibus venerandæ antiquitatis cultoribus, ex hospitio *Lincolniensi*, *Gulielmus Lambardus* inter legum consultos, † *Jocelino* teste, domestici juris peritissimus, è Codice, ms. Ecclesiæ *Roffensis*, cui epigraphe *Textus Roffensis*. fol. 144. Idem quoque dignum judicamus, quod recusum choream ducat testamentorum, quæ infra *Philo-Saxonibus* spectanda exhibemus; præsertim juris *Anglicani* studiosis, qui rei testamentariæ, & solennium verborum, quibus utebantur testamenta facientes *Anglo-Saxones*, notitiam aliquam habere cupiunt.

---

* Editus erat hic liber *Hafniæ*, curis & sumptibus *Joh. Resenii*, An. M. DC. LXXIII. † In præfatione *ante Ælfredi* res gestas ab *Asserio* scriptas, & in *Saxonicis* literis à *Dayo* excusas.

TESTA-

Testamentum Byrhtrici & Ælfswythæ Uxoris ejus Saxonice & Latine.

Ðis is býhtricef ȝ ælf-fýðe his pixef nihta cpiðe. ðe hi cpæðon on meapaham on heopa maȝa ȝepitnefſe. þ pæf pulfftan ucca. ȝ pulfftie his bpoðop. ȝ fined ælfſpeðef funa. ȝ pulfftie fe blaca. ȝ pine ppeoft. ȝ ælfȝaf on meapaham. ȝ pulfeh op-beȝef funa. ȝ ælfeh his bpoðop. ȝ býhtpapa ælfſpicef laf. ȝ bpýhtpic hipæ mæȝ. ȝ ælfftan bifceop æpeft his kýne-hlafopðe ænne beah. on hund eahtotiȝan mancýfan ȝolðef. ȝ an hand-fecf. on eal fpa miclan. ȝ feopef hopf. tpa ȝe-pæðede. ȝ tpa fpeopð ȝefetelpobe. ȝ tpeȝen hafocaf. ȝ calle his heaboſ-hundaf. ȝ ðæfe hlæfdian ænne beah on ðpittiȝan mancýfan ȝolðef. ȝ ænne fteðan. to fope-fpfæce. þ fe cpýðe. ftandan morte. ȝ fof his faple ȝ his ýlðpena. into fcē andpeæ. tpa fulunȝ æt dene-tune. and hio fof hipe faple ȝ hipe ýlðpena. tpa æt langan-felda. ȝ þiðep in fof hý. ðpittiȝ mancýf ȝolðef:. And ænne fpeoſbeah. on xl. mancýfan. ȝ ane cuppan feolfpene. ȝ healfne bænd ȝýldenne. ȝ ælce ȝeape to þeopa ȝe-mýnde. tpeȝpa daȝa feof me. of hæfleholte. ȝ ii. of poðpinȝa-bepan. ȝ ii. of bæplinȝan. ȝ ii. of hæpiȝeapdef-hamme. ȝ to cpiftef cipcan. lx. mancýf ȝolðef. xxx. ðam bifcope. xxx. ðam hipode. ȝ ænne fpeoſ-beah. on. lxxx. mancýf. ȝ tpa cuppan feolfpene. ȝ ðæt land æt meapaham. ȝ to fcē auȝuftine. ðpittiȝ mancýf ȝolðef ȝ tpa cuppan feolfpene. ȝ healfne bænd ȝýldenne.

And þ land æt dæpæntan. býhpapa hipe dæȝ. ȝ æftef hipe dæȝe into fcē andpee. fof unc. ȝ uncpe ýlðpan. ȝ bæplinȝaf pulfehe. ȝ he felle. x. hund pæneȝa. into fcē andpee fof unc ȝ uncpe ýlðpan; ȝ pulfpie poðpinȝa-býfaf. innon þ ȝecýnde; ȝ fiſede. hæfleholt. innon þ ȝecýnde; ȝ pulfeȝe ȝ elfeȝe his bpeðef hepiȝeapdef-hamme. innon þ ȝecýnde. pulfeȝe þ inland. ȝ ælfeȝe þ ut-land.

And pulfftane uccan. polcnef-fteðe. innon þ ȝecýnde. ȝ an hand fecf. on ðpim pundan. ȝ ða týn hýda on fteæt-tune. into þæm mýnftpe. to polcnef-fteðe; ȝ þ land æt fealcna-ham. æftep býhtpapa dæȝe. into fcē andpee. fof ælfpic hipe hlafopð ȝ his ýlðpan. fpa heopa cpýðe pæf. ȝ bpomleah. æftep bpihtpapa dæȝe. into fcē andpea. fpa ælfpic hipe hlafopð hit becpæð. fof hine ȝ his ýlðpan. ȝ fnoðinȝc-land eac. into fcē andpea. æftep hipe dæȝe. fpa ælfepe hit be-cpæð ælfpicef fæðep. ȝ he feoðdan. on ȝepitnefſe. eadȝifȝe ðæpe hlæfdian. ȝ oban apceopifceopef. ȝ ælfeȝef ælfftanef funa. ȝ ælfpicef his bpoðop. ȝ ælfnoþef pulian. ȝ ȝodpinef æt fecham. ȝ eadpicef æt ho. ȝ ælfftief pheoftef on cnoȝdæne; ȝ pulfftane. lx. mancof ȝolðef to dælanne fof unc ȝ uncpe ýlðpan. ȝ oðef fpilc pulfpiȝe to dælanne. ȝ hæbban heom pið ȝod ȝemæne ȝif hý hit ne don; ȝ pulfftiȝe. týbicef-eð. ȝ ða boc. innon þ ȝe-cýnde. ȝ ii. fpupan. on iii. pundan. ȝ ic bidde fof ȝodef lufan minne leofan hlafopð þ he ne ðafiȝe þ ænig man unceþne cpiðe apændе. ȝ ic bidde ealle ȝodef fpeond þ hi ðapto fulftan. hæbbe pið ȝod ȝemæne þe hit bpece. ȝ ȝod him fý fýmle milde þe hit healdan pille.

Sequitur Verſio per monachos Roffenſes, *Latinè.*

Hæc eſt ultima commendatio ſive rerum ſuarum pro deo diſtributio, quam fecerunt ſimul *Brihtricus* & *Ælfſuuitha* uxor ejus, appropinquante die mortis eorum in villa quæ vocatur *Meapeham*, teſtibus his præſentibus de propriis *parentibus* ſuis, videlicet *Uulfſtano* cognomine *Ucca*, & *Uulfſio* fratre ejus, & *Siredo* filio *Ælfredi*, & *Uulfsio* cognomine *Blaca*, & *Wine* presbytero,

& Ælfgaro in *Meapaham* & *Wulfego* filio *Ordegi*, & *Ælfego* fratre ejus, & *Brihtwara* Ælfrici relicta, & *Brybtrico* ejus conſanguineo, & Ælfſtano epiſcopo. Primum naturali domino ſuo *regi* armillam auream quæ habebat octoginta mancas auri, & unum handſeax tantundem auri habentem, & quatuor equos, duos ex eis optime faleratos, & duos gladios optime adornatos, & duos accipitres, & omnes canes ſuos venaticos. Et * dominæ ſuæ * *Reginæ* armillam unam quæ habebat triginta mancas auri; & unum equum emiſſarium, eo pacto ut adjuvaret eum apud Regem, quatenus

** Ita, SHOWERE, reddit interpres *Saxonicæ* ðæpe hlæfðian. Quamvis enim apud veteres *Francos*, fœmininum à kuninɣ deductum, nempe kuninɣinna *reginam* denotabat, *Anglo-Saxones* tamen, quibus à ſuo cyninɣ vel cyniɣ, fœmininum non formare licuit, duobus aliis vocabulis ad REGINAM ſignificandam uſi ſunt, LYFEN & ÞLÆFDIA, quorum iſtud UXOREM hoc DOMINAM primo denotabat. Uſu vero obtinente, utrumque REGINAM, quum *conjugem*, tum *relictam* in ſenſu relativo; tum denique in abſoluto ſenſu REGINAM, quæ ſummo jure imperabat, deſignabant.

Quoad primum ſcilicet Lpen, REGINAN *conjugem*, ſive Regis conſortem ſignificat, Chron. *Sax. Gibſ.* DCC.XXI. Dep Æþelbuph Lpen topeapp tantun, *hoc anno Æthelburga REGINA* (Inæ R) *caſtrum tantunenſe deſtruxit. Bed.* Eccleſ. Hiſt. L. IV. C. 19. Ecɣfpiþ pe cyninɣ him ɣehet ɣe lonð ɣe myċel þeoh to ɣeɣyllanne. ɣif he þa Lpene ɣepannian. ⁊ ɣelæpan mihte þ heo bpucan polde hiſ ɣeɣynſciper, *Ecgfridus promiſit, ſe ei terras ac pecunias multas eße donaturum, ſi* REGINÆ *poſſit perſuadere ejus uti connubio.* REGINAM regis relictam ſignificat in verſionis *Saxonicæ* MS. *Oroſii*, lib. I. cap. VII. quod *Lat.* Codicis eſt IV. Æfteþ hiſ ðeaðe ðamepamiſ hiſ Lpen þenɣe æɣhep ɣe to þam ɣepinne ɣe to þam pice. ðeo ilce Lpen ðamepamiſ ɣyðdan þat pice pæſ on hyne ɣepealde. Sic etiam vocantur *Tomyris* iſtius verſionis cap. IV. lib. II. & *Cleopatræ*, *Julii Cæſaris* relicta, lib. VI. verſionis cap. XIII. and he him het to piſe ɣeſeccean Cleopatpan þa Lpene þa hæfde luliuſ æp. Cleopatpa hiſ Lpen peapð ɣeſlymed. REGINAM etiam, quæ ſupremo jure imperat, ſignificat, *Matth.* XII. 42. Suðdæleſ Lpen apiſt on dome, *regina auſtri ſurget in judicio.* Sic in *Oroſii* lib. I. cap. XV. verſionis MS. X. *Amazonum* REGINÆ hac voce denotantur: heopa Lpena Mappepia. ⁊ Lampida pæpan hatene. Ðæp pæſ Mappepia peo Lpen oſſlaɣen. Ðæp pæpon tpa Lpena þ pæpan ɣepeopfpa Antiopa. ⁊ Opithia.

Quemadmodum etiam ↛ Lpen emphaticè uſurpârunt *Anglo-Saxones* ad deſignandam in triplici illo ſenſu REGINAM; ſic etiam citerioris ævi, præſertim apud eos ſcriptores, in trina illa ſignificatione ↛ hlæfðia, quod alias hlæfðiɣa, hlævðia, hlæfðiɣ, hlævðiɣ & hlafðia, ſcribitur, uſi ſunt. REGINAM regis conjugem hic in *Brythrici*, & Ælfſwithes teſtamento ↛ hlæfðia ſignificat, ut & in Chron. *Sax. Gibſ.* An. M.LII. And þe Lyniɣ ɣaf þæpe hlæfðian eall þ heo æp ahte, *& rex* (Eadwardus) *reſtituit reginæ, quicquid prius habuerat.* REGINAM regis relictam ſignificat ejuſdem *Chronici* p. 183. ⁊ Eaðɣiþ peo hlafðiɣ ſopþfepde on pinceaſtpe, *& Eadgitha regina* (R. Eadwardi relicta) *deceſſit in urbe Winceſtrienſi.* REGINAM denique, cui ſummi imperii jus ac poteſtas erat, ſignificat ejuſdem etiam Chronici pagg. 103, 104, 106, 107. ubi *Æthelfleda* de cujus rebus geſtis liber erat ſcriptus, qui in Catalogo vet. libb. in prima pag. MS. ad Eccl. *Dunelmenſ.* pertinentis videndo, *Elfledes boc* vocatur, & quæ, mortuo marito *Ætheredo* duce Merciorum, ſummo imperio eos gubernabat, vocatur hlæfðiɣ: ut, her com Æþelfled Mýpcna hlæfðiɣe. —þý heo Mýpcna anpealð mið miht hlafopðome healdende pæſ, *quo ea Merciorum imperium juſtâ dominatione tenuit.* Ut enim hlafopð DOMINUS emphatice poſitum *Regem* ſæpe denotat: Sic hlafopðome hic *regiam dominationem* ſignificare contendendum eſt, quòd Æthelfleda plane REGINA, ſive ſuprema *Merciorum* domina erat. Nam, ut *Joh. Brompton* Abbas *Jorvallenſis* in Chronico ſuo Col. 834. 26. *tantæ potentiæ fertur fuiſſe, ut à quibuſdam non ſolum* DOMINA *vel* REGINA, *verum etiam* REX *ad laudem & excellentiam vocaretur.* Ex quibus *Jorvallenſis* verbis conſtat hlafðia vel hlæfðia DOMINAM, ut DOMINA *reginam* aliquando denotat, ſignificare. Hinc tandem *Ælfledam* REGINAM vocat *H. Huntingdon* in ſuo de ejus laude Carmine: *Tu* REGINA *potens* Rexque *trophæa parans.* Hinc etiam *Matildam* imperatricem *Hen. I.* filiam, cui totius *Angliæ* proceres ſacramentum fidelitatis & homagium fecerant, *Angli* pro vernaculo ſuæ linguæ idiomate DLÆFDIÆ, *i. e.* DOMINÆ, nomine receperunt, eamque appellatione illa à *Matilda* R. *Stephani* uxore, quæ Lincɣ cpen vocatur, Chron. *Sax. Gibſ.* p. 242. recte diſtinxerunt. Sic continuat. ad *Florentium*, p. 677. *Interpellavit* DOMINAM (hlæfðian) *Anglorum Regina pro domino ſuo rege capto.* Quapropter, me judice, redarguendus eſt diligentiſſimus & luculentiſſimus hiſtoriæ *Anglicanæ* ſcriptor, *Jacobus Tyrrellus*, qui in *R. Bradeium*, ſuum in hiſtoria *Anglicana* ducem, ſemper obliquus, candorem, ſi non fidem in illo requirit, propterea quod in libro ſuo, cujus Epigraphe, **A compleat Hiſtory of England**, p. 283. iſta, & iſtiuſmodi dicta *Malmesburienſis*; (SI IN DOMINAM RECIPERET. —NEC DUBITAVIT EPISCOPUS IMPERATRICEM IN DOMINAM ANGLIÆ RECIPERE.) *Anglice* reddebat: **if he would receive her, as Queen. —The Biſhop then acknowledged her Queen of England.** Verum ſcriptorum, qui ante *Tyrrellum* extiterunt, quem vidi, nemo, *Anglos Matildam* in *reginam* ſub DOMINÆ appellatione recepiſſe negavit. Etenim & ipſa, & immor-

quatinus iſta commendatio ſive diſtributio rerum ſuarum firma & ſtabilis eſſet poſt mortem ſuam, Et pro anima ſua & omnium antiquorum ſuorum dedit æccleſiæ Sancti Andreæ duas ſullingas terræ in danituna, & ipſa *Ælfſuuitha* ſimiliter dedit eidem aeccleſiæ Sancti Andreæ pro anima ſua & omnium parentum ſuorum duas ſullingas terræ quæ vocantur *Langafelda*, & præter hæc dedit eidem aeccleſiæ xxx mancas auri & unam torquem auream de xl mancis auri, & unam cupam argenteam, & dimidiam vittam capitis auream. Et omni anno in diebus anniuerſariorum ſuorum ordinaverunt ſervitoribus aeccleſiæ Sancti Andreæ firmam duorum dierum de terra illa quæ vocatur *Hæſlebolt*, & duorum dierum de *Uuotringeberia*, & duorum dierum de *Bærlinges*, & duorum dierum de *Herigetes-ham*. Et aeccleſiæ Xpi. Cantuariæ dederunt ſexaginta mancas auri. xxx. archiepiſcopo. xxx. conventui fratrum, & unam torquem auream, quæ habebat octoginta mancas auri, & duas cuppas argenteas, & terram illam quæ vocatur *Meapeham*. Et aeccleſiæ Sancti Auguſtini dederunt xxx. mancas auri, & duas cuppas argenteas, & dimidiam vittam auream. Et terram illam quæ vocatur Dærente dederunt *Bribtwaræ* in diebus vitæ ejus tantum, & poſt mortem ejus aeccleſiæ Sancti Andreæ pro ſe & anteceſſoribus ſuis. Et *Berlinges* dederunt cuidam nomine *Wulfego* tali pacto, ut ipſe daret inde omni anno decies centum denarios pro ſe, & pro anteceſſoribus ſuis, aeccleſiæ Sancti Andreæ. Et cuidam *Wulffio* dederunt uuotryngebyri, ſibi & ſuæ progeniei in hereditatem futuram. & *Siredo* hæſel-holt, & *Wulfego* & *Ælfego* fratri ſuo hergetel-ham, in hereditatem futuram, & cuidam *Wulfſtano* cognomine *Ucca* terram quæ vocatur *Wolcneſtede*. & illas x. hydas terræ quæ ſunt in ſtrættuna, dederunt monaſterio de Wolcneſteda. Et poſt mortem *Bryhtwaræ* terram de Falcheham dederunt aeccleſiæ Sancti Andreæ, & *Bromlegam* ſimiliter poſt mortem ejus, ſicut *Ælfricus* dominus ejus dederat eam eidem aeccleſiæ. ſimiliter dederunt & *Snodilande* eidem aeccleſiæ poſt mortem *Bribtwaræ*, ſicut *Ælferus* filius *Ælfrici* eam prius dederat ipſi aeccleſiæ, & ipſe poſtea per teſtimonium *Ædgivæ* reginæ, & *Odonis* archiepiſcopi, & *Ælfegi* filii *Ælfſtani*, & *Ælfrici* fratris ejus, & *Ælfnodi* cognomine *Pilia*, & *Goduuini* de Fecham, & *Eadrici* de ho, & *Ælfſii* prbri de Croindene. Et cuidam *Wulfſtano* dederunt lx. mancas auri dividere pauperibus: pro animabus ſuis, & cuidam Wulffio tantundem dividere pro animabus eorum, & cum deo agant judi-

---

immortalis memoriæ frater ejus *Gloceſtrienſis Comes*, cum *Anglis* egerunt, ut ipſam tanquam *Hen. I.* filiam & hæredem, cui omnis *Anglia* & *Normannia* jurata eſſet, in Regnum reciperent, *W. Malmeſ.* p. 106. 51. Homagium etiam & fidelitatem, qui eam in Dominam recipiebant, ut *reginæ* dederunt. *Traditur* (inquit *continuat.* ad *Florentium* p. 676.) *ejus imperio urbs nobiliſſima Wintoniæ, datur ejus* Dominio Corona *regni Angliæ*. Et paulo poſt; *venit illa, totiuſque civitatis & circumjacentis Regionis ſuſcepit* Dominium *atque* Hominium. In *Reginam* ergo *Matildam* receperunt, qui ab ejus partibus ſteterunt. Nec de eo dubitavit Showere, veſter *Eadwardus Cokus* juris *Anglicani* oraculum, in libro qui inſcribitur, **the firſt part of the Inſtitutes**, p. 7. ubi de appellationibus regum agens, ſic de *Matilda* loquitur: **Maud the ſole daughter and heir of Hen. I.** wrote *Matildis imperatrix Hen. Regis filia, & Anglorum* Domina, **divers of whoſe creations and grants I have ſeen.** Dein pergit ad recenſendos RR. *Angliæ*, qui ſe *dominos Hiberniæ*, tum cum illius reges eſſent, appellari voluerunt. *Johan.* etiam *Seldenus*, in libro cui titulus, **Titles of Honour**, *Matildam* etiam Reginam agnoſcit, p. 36. ubi ſic ſcribit: **and as Kings with their ſubjects of the greater name have been ever ſtyled by it** Dominus; **ſo Queens have had, and uſed the name of** Domina, **as Lady Maud called herſelf**, *Imperatrix Hen. Regis filia, & Anglorum* Domina. Sed objicit vir clariſſ. *Matildam* in ſigilli ſui epigraphe, ſe Reginam *Romanorum, &* Dominam *Anglorum* appellaſſe, quod (inquit) haud oportebat eam facere, ſi utriuſque populi ſe *reginam* pariter credidiſſet: verum id ut faceret maxime oportebat, quod in Aula *Cæſarea*, *Regina Romanorum* appellaretur, apud Anglos vero vernaculo Dominæ nomine, in regnum admitteretur: præterea, inquit, *Henricus* Epiſcopus *Wintonienſis* eam Dominam *Andegavenſium* vocavit, quæ ſecundum *Bradeyi* verſionem reddenda ſunt **Queen of the Anjovins.** Minime vero, quoniam Andegavia non regnum erat, ſed ducatus; & Matilda illius domina, domina tantum conſors, ſive conjugalis, non autem ſuprema, quæ *Andegavis* ſummo jure imperabat; *Anglorum* vero domina ſuprema *Matilda* erat, qui fidelitatem ei ut patris ſui hæredi juraverant, & apud quos regio jure & poteſtate, quoad potuit, utebatur. Accedit, quod loco *regii* nominis, **conungur**, veteres reges *Scanorum*, i. e. veteres RR. *Norvegiæ*, *Daniæ*, & *Sueoniæ*, appellatione *ú* drotten, quod *dominum* ſignificat in antiquis ſcriptoribus inſigniri ſolent. Et ut **drotten**, olim erat *Rex*: ſic **drotta**, *domina*, poſtea **drottning**, & in compoſita declinatione **drotningen**, hodie corruptè **dronning** erat *Regina*: ut in Bibliis *Iſlandicis*, lib. *Regum*, cap. x. 1, 4, 10, 13. *Nehem.* xi, 6. *Eſther.* i. 9. *Matth.* xii. 42. Vide etiam **heims kringla**, ſive *hiſtoriam R.R. Septentrionalium à Snorrone Sturlonide conſcriptam*, quam in ingens orbis literarii beneficium nuper editam, verſione gemina & notis illuſtravit *Joh. Peringskiold.* cap. cxlviii. Quamobrem, Cl. Showere, ſi non ab errore & lapſu, nam labi & errare humanum eſt; ſaltem à doli crimine vindicandus eſt Hiſtoriæ *Angl.* pater *Bradeijus*; cujus Manibus, ut qui à morte erat abreptus tum quum ad ſui defenſionem accinctus eſſet, has inferias conſecro.

cium niſi fideliter fecerint. Ego *Bribtricus* pro Dei amore rogo dominum meum dulciſſimum, ut iſta noſtra donatio inviolabilis permaneat, nec eam à quoquam violari permittat, ſimiliter rogamus & petimus omnes amicos Dei, quatenus nobis in hac re adjutores exiſtant. Et quicunque eam aliquatenus violare præſumpſerint, ab ipſo domino Xto. judice, æternum recipiant Judicium, & qui eam inviolabilem conſervaverint, dominum ſibi ſentiant affore propicium.

Teſtamentum Wulfari, *è Regeſto* Abbatiæ *S.* Petri *de* Bath. *p.* 88. *Chart.* 22. *In Bibl. C.C.C.C.*

Ic pulfapu biddе minne leofan hlafopd æþelred kyning to ælmyrran þ ic mote beon miner cyðer pynde. Ic kyðe þe leof on ðirum gepritе hpæt ic geann into baðum to ſce Petpe myntpe. fop mine capman faple. ⁊ fop minpa yldpena þe me min ap apecom. ⁊ mine æhta. þ ir þonne þ ic geann ðædep into ðæpe halgan ſtope aner beagep ir on rextigum mancuſſum golder. ⁊ anpe blede ir on þpiddan healfon punde. ⁊ tpegea gyldenpa noda. ⁊ aner mærreneaxer mid eallum þam ðe ðæpto gebýned. ⁊ aner hpitg-hpægler þæt relertan þe ic hæbbe. ⁊ aner beddpeaxer mid pahpýxte. ⁊ mid hoppfcýtan. ⁊ mid eallum þam þe þæpto gebýned. And ic geann Ælfepe abbode þæt lander æt fexfcer-fonda mid mete. ⁊ mid * mannum. ⁊ mid ealne tyl'de. ſpa ðæpto getilod bið. And ic geann pulfmæne minum yldran funa þær lander æt clatfordtune mid mete. ⁊ mid mennum. ⁊ mid ealne tilfe. ⁊ ðælon hi þ heafodbotl him betpeonan ſpa pihte ſpa hi pihtlicoſt magon. þ heopa ægþep hir gelice micel habbon. And ælfpine minum gyngran funa ic geann þer lander æt leaxe, mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. And þer lander æt healhtune. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. And þer lander æt hocgertune. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. ⁊ ðpittiga mancuſſa golder. And ic geann godan minne yldran behtep þer lander æt punfford. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. ⁊ tpegea cuppena on feopep pundum. ⁊ aner bender on ðpitigum mancuſſum golder. ⁊ tpegea ppeonar. ⁊ aner pifferpuder ealler. And alfpare minpe gyntran behtep ic geann ealler þær pifferpuder þe þepto lafe bið. And pulfmæne minum funa. ⁊ ælfpine minum ofþum funa. ⁊ alfpare minne behtep heopa ðpeoðpa ælcum ic geann tpegea cuppena on godum feo. And ic gean pulfmæne minum funa aner heallpahpiftef. ⁊ aner beddpeaxer. ælfpine minum ofþum funa ic geann aner heall-peaxer. ⁊ aner bupneaxer. mid beod-peaxe. ⁊ mid eallum hpæglum ſpa ðepto gebýned. And ic geann minum feopep cnihtum. ælmæne. ⁊ ælfpede. ⁊ pulfpice. ⁊ pulfrtane aner bender on tpentigum mancuſſum golder. Ac ic geann eallum minum hiped pifmannum to gemanum aner goder carteneper pel gepenoder. And ic pille þ ha þe to minne ape fop þ hi ridon tpentig fpeot manna. tyne be eartan ⁊ tyne be pertan. And æfpe ælce geape ealle gemænelice ane feopme into Baðum ſpa gode ſpa hi bette buhteon. magon to rþylcne tide rþælce heom eallum þince þ hi bett ⁊ gepirenlicoſt hi fopð bugan magon. rþylce heopa rþylce þir gelærte. hæbbe he godef milte ⁊ mine. and rþylce heopa rþylce þir gelærtan nelle. hæbbe he hit him þið ðone hehrtan gemæne. þ ir þe þða god. þe ealle gefceafta gefceop ⁊ gepophte.

Badanothi Brottingi Testamentum.
E Bibl. Cott. Auguſtus. II.

Ic badonoð beottinг cyðo ⁊ þpitan hato hu min þilla ir ðet min æfpe-lond fepe þe ic et, aeðeluulfe cyninge begæt ⁊ gebohte mid fullum fniobome on æce æfpe eftep minum dege ⁊ minpa æfpe-peapda ðet ir mineр pifer ⁊ minpa beapna, ic pille æpert me feolfne gode allmehtigum fopgeofan to ðepe ſtope æt cpirter cipican ⁊ min beapn ðæp lifferт gedoan ⁊ þib ⁊ cild ðæm hlafopde ⁊ higum ⁊ ðæpe ſtope befertan obep minne dei to fpiðe ⁊ to munbýpde. ⁊ to hlafopddome on ðæm dingum ðe him beanf re ⁊ hie bpucen londer hiopa dei ⁊ higon gefeopmien to minpe tide fpæ hie foelert. ðuhtaon megen ⁊ higon uf mid heopa godcundum godum fpæ gemýnen fpæ uf aplic ⁊ him ælmerlis

* *Anglo-Saxones*, quibus ſervitus in uſu erat, nomina ſervorum & ſervarum ſuarum prædialium, cum eorum liberis glebæ etiam adſcriptiis, mandare literis ſolebant, quaſi bonorum ſuorum partem: ut conſtat è text. *Roffenſis* fol. 162.a.. ðir pæpon ða æhtemen into pulda. ham ⁊ heopa ofſpinc. ðar man býde ðiden of Æglerfonda. tottel ⁊ eadpig hir bpoðop. and heopa ofteam. ⁊ totteler ruftep ⁊ hine cild. ⁊ hir ruftep bohtop. ⁊ hine tpa cild. ðar comon fuðan of cincer tune. æþelfelde ⁊ hine cild. ⁊ of æglerfonda rigbuph. ⁊ hine cild. ⁊ garpig ⁊ hir pif. ⁊ boia ⁊ hir pif. ⁊ heopa ofteam. ⁊ þar comon of cealce. bunel ⁊ hir pif. ⁊ hudda ⁊ hir pif. ⁊ nobbalb ⁊ hir pif. ⁊ heopa ofteam:. Ða gebohte ælfrtan þ land ælfeheh fadep æt eadmunde cince mid eallum þam þe ðar ontob on ece ýpfe mid hund tpelftigan mancef an golder. ⁊ mid þritigan pundan:.

pir

ꝛiæ �

ꝺonne oꝼeꝛ hiopa ꝺeı piꝼeꝛ ꝝ cilꝺa. Ic bebeoꝺe on ꝛoꝺeꝛ noman ꝺæt mon aꝛeꝼe ꝺæt lanꝺ inn niꝛum to heopa beoꝺe him to bꝛuccanne on ece æꝛꝼe. ꝛꝑæ him leoꝼaꝛt ꝛie. ꝝ ic biꝺꝺo hiꝛon ꝼoꝛ ꝛoꝺeꝛ luꝼe ꝺæt ꝛe monn ꝛe hiꝛon lonꝺeꝛ unnen to bꝛucanne ꝺa ilcan piꝛan leꝛte on ꝛꝑæꝛenꝺum to minne tiꝺe ꝝ ꝺa ꝛoꝺcunꝺan lean minne ꝛaule miꝺ ꝛeꝛiece ꝛꝑæ hit mine æꝛꝼe numan æꝛ on-ꝛtellen. ꝺonne iꝛ min ꝑilla ꝺæt ꝺiꝛꝛa ꝛeꝛꝑꝛiota ꝛien tꝑa ꝛelice. oꝺeꝛ habben hiꝛon miꝺ boecum oꝺeꝛ mine æꝛꝼe-peanꝺaꝛ heopa ꝺeı ꝺonne iꝛ ꝺæꝛ lanꝺeꝛ ꝺe ic hiꝛum ꝛelle, xvi. ꝛioc æꝛꝺæ lonꝺeꝛ ꝝ mebꝛe..... all on æce æꝛꝼe to bꝛucanne ꝛeminne ꝺe ...e æꝛꝛeꝛ ꝛꝑæ to ationne ꝛꝑæ me meꝛt neꝺ ꝝ hioꝛaꝛt ꝛie.

✠ Ꞇeolnoꝺ aꝛc̄ epiꝛc̄ ꝺiꝛ ꝑꝑito ꝝ ꝛæꝛtniæ miꝺ cꝑiꝛteꝛ noꝺe-tacne.
✠ Alcheꝛe ꝺux ꝺiꝛꝛ ꝑꝑito ꝝ ꝺeaꝛiæ.
✠ Bæꝛmunꝺ ꝑꝑb aꝺ ꝼiꝛꝛ ꝑꝑito ꝝ ꝼeaꝛiæ
✠ Ꝺyꝛenoꝺ ꝑꝛ̄ ꝺiꝛꝛ ꝑꝑito ꝝ ꝼeaꝛiæ.
✠ ꝸiꝛmunꝺ ꝑꝛ̄.
✠ Baꝺenoꝺ ꝑꝛ̄.
✠ Oꝛmunꝺ ꝑꝛ̄.
✠ ꝺuiꝼbeꝛht ꝺiāc.
✠ Ꝺyꝺꝺel.
✠ Ꞇichuꝛ.
✠ ꝺiꝛꝺemunꝺ.
✠ Ꞓ̃ꝺelꝼuꝛ.
✠ Tile.
✠ Ly̓neꝺeꝼht.
✠ Æ̃ꝺelꝼneꝺ
✠ Baꝺanoꝺ.

Abbæ Vicecomitis Testamentum,
E Bibl. Cott. Auguſtus. A. 2.

✠ Ic abba ꝛeꝛoeꝛa cy̓ꝺe ꝝ ꝑꝑitan hate hu min ꝑilla iꝛ ꝼæt mon y̓mb min æꝛꝼe ꝛeꝺoe æꝛꝛeꝛ minū ꝺæꝛe. æꝛeꝛt y̓mb min lonꝺ ꝼe ic hæbbe ꝝ me ꝛoꝺ lah. ꝝ ic æt minum hlaꝛoꝛꝺum be-ꝛæt. iꝛ min ꝑilla ꝛiꝛ me ꝛoꝺ beaꝛneꝛ unnan ꝑille. ꝺæt hit ꝛoe to lonꝺe æꝛꝛeꝛ me ꝝ hiꝛ bꝛuce miꝺ minū ꝛemeccan ꝝ ꝛioꝺꝺan ꝛꝑæ ꝛoꝛꝺ min cy̓nn ꝺa hꝑile ꝼe ꝛoꝺ ꝑille ꝺæt ꝺeaꝛa æniꝛ ꝛie. ꝼe lonꝺeꝛ ꝛeoꝛꝺe ꝛie. ꝝ lanꝺ ꝛehalꝺan cunne. ꝛiꝛ me ꝺonne ꝛiꝛeꝺe ꝛie ꝺæt ic beaꝛn beꝛeotanne meꝛe. ꝼonne iꝛ min ꝑilla ꝼæt hit hæbbe min *ꝑiꝛ ꝺa hꝑile ꝺe hia hit miꝺ clennyꝛꝛe ꝛehalꝺan ꝑile. ꝝ min bꝛoꝺaꝛ alchheꝛe hiꝛe ꝛultume ꝝ ꝼæt lonꝺ hiꝛe nẏtt ꝛe-boe, ꝝ him man ꝛelle an halꝼ ꝛꝑulunꝛ anꝺ ciollan-bene to habbanne ꝝ to bꝛucanne ꝑiꝺꝺan ꝺe he ꝺy̓ ꝛeoꝛnliocaꝛ hiꝛe ꝺeaꝛꝛa be-ꝛa ꝝ be-ꝑiotiꝛe. ꝝ mon ꝛelle him to ꝺæm lonꝺe. iiii oxan, anꝺ ii cy̓, anꝺ l. ꝛceꝑa ꝝ ænne hoꝛn, ꝛiꝛ man ꝑiꝛ ꝺonne hia nẏlle miꝺ clenniꝛꝛe ꝛꝑæ ꝛe-halꝺan. ꝝ hiꝛe hioꝛꝛe ꝛie oꝺeꝛ hemeꝺ to niomanne. ꝺonne ꝼeon mine meꝛaꝛ to ꝺen lonꝺe. ꝝ hiꝛe aꝛeꝛen hiꝛe aꝛen. ꝛiꝛ hiꝛe ꝺonne leoꝛꝛe ꝛie almẏnꝛteꝛ to ꝛanꝛan ne oꝺꝺa ꝛuꝺ to ꝼoꝛanne ꝺonne aꝛeꝛen hie tꝛeꝛen mine meꝛaꝛ alchheꝛe ꝝ aeꝺelpalꝺ hiꝛe tꝛa ꝺuꝛenꝺa ꝝ ꝼon him to ꝺen lonꝺe, ꝝ aꝛeꝛe mon to limiꝛe l, eapa, anꝺ v cy̓, ꝼoꝛe me, ꝝ mon ꝛelle to ꝼolcanꝛtant pin miꝺ minū lice. x oxan. anꝺ x cy̓. anꝺ c, eapa. anꝺ c, ꝛꝑina, anꝺ hiꝛum an ꝛunꝺꝑan, d, penꝺinꝛaꝛ piꝺꝺan ꝺe min ꝑiꝛ ꝼeꝛ be nuꝛe inꝛanꝛeꝛ ꝛꝑæ miꝺ minū lice ꝛꝑæ ꝛioꝺꝺan y̓ꝛeꝛꝑan ꝺoꝛne ꝛꝑæ hꝑæꝺeꝛ ꝛꝑæ hiꝛe hioꝛꝛe ꝛie. ꝺiꝛ hiꝛan ꝺonne oꝺꝺe hlaꝛoꝛꝺ ꝼæt nẏlle hiꝛe mẏnꝛteꝛ-liꝛeꝛ ꝛeunnan. oꝺꝺa hia ꝛiolꝼ nẏlle. ꝝ hiꝛe oꝺeꝛ ꝺinꝛ hioꝛꝛe ꝛie, ꝼonne aꝛeꝛe mon ten hunꝺ penꝺinꝛaꝛ inn miꝺ minū lice me ꝑiꝺ leꝛeꝛꝛtope ꝝ hiꝛum an ꝛunꝺꝑan ꝑiꝛ hunꝺ penꝺinꝛaꝛ, ꝼope mine ꝛaꝑle, ꝝ ic biꝺꝺe ꝝ bebeoꝺe ꝛꝑælc mon ꝛe ꝺæt min lonꝺ hebbe ꝺæt he ælce ꝛeꝛe aꝛeꝛe ꝺen hiꝛum æt ꝼolcanꝛtop l. ambꝑa malteꝛ anꝺ vi. ambꝑa ꝛꝑuta anꝺ iii. peꝛa ꝛꝑiceꝛ ꝝ ane ceꝛeꝛ. anꝺ cccc. hlaꝛa ꝝ an hꝑiꝺꝺ anꝺ vi. ꝛceꝑ, ꝝ ꝑꝑælc monn ꝛe ꝺe to minum æꝛꝼe ꝼoe ꝺonne ꝛe-ꝺele he ælcum meꝛꝛeꝑꝑeoꝛtum binnan cent mancuꝛ ꝛolꝺeꝛ. ꝝ ælcum ꝛoꝺeꝛ ꝺiope penꝺinꝛaꝛ, ꝝ to ꝛcē peꝛꝺe min ꝑæꝛ ꝛeli tꝑa ꝺuꝛenꝺa ꝝ ꝼꝛeoꝺomunꝺ ꝼoe to minū ꝛꝑeoꝛꝺ ꝝ aꝛeꝛe ꝺeꝛ æt ꝛeoꝑeꝛ ꝺuꝛenꝺa ꝝ him mon ꝼoꝛꝛeꝛe ꝺeꝛ an ꝺneoꝛene hunꝺ penꝺinꝛaꝛ. ꝝ ꝛiꝛ mine bꝛoꝺaꝛ æꝛꝼeꝑeaꝛꝺ ꝛeꝛꝛtnionen ꝺe lonꝺeꝛ ꝑeoꝛꝑe ꝛie ꝺonne ann ic ꝺem lonꝺeꝛ. ꝛiꝛ hie ne ꝛeꝛtnionen ꝺeꝺ ꝺe him ꝛylꝼū ælleꝛ hꝑæt ꝛele æꝛꝛeꝛ hioꝑa beꝛe. ann ic hiꝛ ꝼꝛeoꝺomunꝺe ꝛiꝛ he ꝺonne liꝼeꝛ biꝺ, ꝛiꝛ him elleꝛ hꝑæt ꝛæleꝺ ꝺonne ann ic hiꝛ minꝑa ꝛꝑæꝛteꝛ ꝛuna ꝛꝑælcum ꝛe hit ꝛeꝺian ꝑile ꝝ him ꝛiꝼeꝺe biꝺ, ꝝ ꝛiꝛ ꝼæt ꝛeꝛele ꝼæt mine cy̓nn to ꝺan clane ꝛeꝑite ꝼæt ꝺeꝛ ꝺeaꝑa nan ne ꝛie ꝺe lonꝺeꝛ ꝑeoꝛꝑe. ꝛie ꝺonne ꝼoe ꝛe hlaꝛoꝛꝺ to anꝺ ꝺa hiꝛon æt kꝑiꝛteꝛ ciꝑican ꝝ hit minum ꝛaꝛte nẏtt ꝛeꝺoen. an ꝺaꝛ neꝺenne ic hit ꝺiꝺeꝛ ꝛelle ꝺe ꝛe monn ꝛe ꝺe kꝑiꝛteꝛ ciꝑican hlaꝛoꝛꝺ ꝛie ꝛe min ꝝ minꝑa eꝑꝛe-peanꝺa ꝼoꝛe-ꝑꝑeoca ꝝ munꝺbooꝑa ꝝ an hiꝛ hlaꝛoꝛꝺꝺome ꝛe biaꝺ moten.

✠ Ic Ꞇeolnoꝺ miꝺ ꝺoꝺeꝛ ꝛeꝛe æꝛcebiꝛcoꝑ ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie ꝝ miꝺ cꝑiꝛteꝛ ꝺoꝺ-tacne hit ꝼeꝛtin.
✠ Ic Beaꝛmunꝺ ꝑꝛ̄ aꝺ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite.
✠ Ic ꝑæꝛ-haꝺ ꝑꝛ̄ aꝺ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite.
✠ Ic Aeꝺelhun ꝑꝛ̄ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite.
✠ Ic Abba ꝑꝛ̄ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite.
✠ Ic ꝸiꝛmunꝺ ꝑꝛ̄ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite.
✠ Ic Loꝛ ꝑꝛ̄ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite.
✠ Ic Oꝛmunꝺ ꝑꝛ̄ ꝺiꝛ ꝺeaꝼie ꝝ ꝑꝑite
✠ Ic ꝼealheꝛe ꝺiac ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie.
✠ Ic Baꝺanoꝺ ꝺiac ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie.
✠ Ic Abba ꝛe-ꝛeoꝛa ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝼeꝛtnie miꝺ Kꝑiꝛteꝛ ꝺoꝺe-tacne.
✠ Ic ꝺeabeꝛh ꝺiac ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie.
✠ Ic Noꝺꝑulꝼ ꝛubꝺiac̄ ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie.
✠ Ic ꝼeolheꝛe ꝛubꝺiac̄ ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie.
✠ Ic Ꞇiolꝑulꝼ ꝛubꝺiac̄ ꝺiꝛ ꝑꝑite ꝝ ꝺeaꝼie.

* Id eſt. Dum vidua manens à ſecundis nuptiis abſtineret.

Teſtamentum *Byrhtrici* & *Ælfswithæ* ante centum & quatuor annos à *Will. Lambardo* in itinerario ſuo *Cantiæ* editum, denuo in doctorum gratiam publicandum cenſui, SHOWERE, quum quod à cl. viris * *Joh. Seldeno*, & † *Hen. Spelmanno* citatur: tum etiam quod antiquam illam conſtitutionem *Impp. Theodoſii* & *Valentiniani* oſtendit; qua permiſſum erat marito & uxori ut conjunctim teſtamentum facerent, quo alter alteri ſuperſtes, & dein ambobus defunctis, hæredes & legatarii, quos eſſe voluerunt, in bonorum poſſeſſione ſuccederent. Id genus teſtamenti *formulæ* ſolennis, quæ quidem digna eſt ut à Te conſulatur, SHOWERE, extat apud *Marculfum*, cap. LXXI.

Quoad tempus in quo *Byrhtricus* fecit teſtamentum ſuum, id quidem cognoſci non poteſt; quod in quo ſcriptum erat neque annus, neque menſis, neque dies deſignatur. Neque enim jus civile Romanum, quo conſtitutum erat, ut uno eodemque tempore ſeptem teſtibus adhibitis, & ſubſcriptione teſtium, ſignacula teſtamentis imponerentur, requirebat, ut annus, quo facta à quoquam teſtamenta erant, à tabellionibus notaretur. Seculum, in quo *Byrthricus* vixit, noſcitur ex eo, in quo floruit patronus ejus *Ælfricus*, quod fuit poſt annum DCCCC.LXXXIII. regnante *Æthelredo*, quando [a] dux *Merciæ* factus erat, uſque ad annum M.XVI. in quo interfectus fuit. Aliquo igitur intermedio viventis *Ælfrici* Ducis anno, cliens ejus ſive *Thanus*, iſque opulentiſſimus, *Byrthricus* teſtamentum ſuum fecit; in quo etiam tradit *Ælfherum*, *Ælfrici* patrem, qui floruit regnantibus *Edgaro* & *Edweardo* martyre, de bonis ſuis ſolenniter etiam teſtatum fuiſſe. Sed ante hæc tempora, teſtamentorum factionem apud *Anglo-Saxones* obtinuiſſe, luculente probat *Ælfredi* R. lex 37, quæ, ut exiſtimat *H. Spelmannus*, de teſtamento datis & legatis intelligenda eſt, & non de donationibus, quas INTER VIVOS jus civile appellat, quod ſine ulla mortis cogitatione factæ, non omnino comparantur legatis. Imo R. ipſe *Ælfredus* teſtamentum etiam condidit in publicis regni comitiis, in quo etiam *Æthelwulfum* R. patrem ſuum teſtamento terras ſuas legaſſe dicit. *Badanothus Beottingus* teſtatus eſt, regnante *Egberthо Æthelwulfi* patre. Quin etiam regnante INA R. qui *Ceadwellæ* ſucceſſit, An. DCLXXXVIII. & *Romæ* mortuus eſt, An. DCCXXVIII. teſtamentorum ſolennem factionem apud *Anglo-Saxones* in uſu fuiſſe, teſtamentum probat, quod [c] HEAN fundator, & primus Abbas cœnobii *Abbendonenſis* feciſſe dicitur, in *Abbendonenſis* Eccleſiæ hiſtoria, bibl. *Cotton.* cujus nota eſt *Claudius*, c. 9, 10. Porro, teſtamentorum uſum apud *Anglo-Saxones* inoleviſſe ex quo, regibus ad fidem converſis, regna *Saxonica* cum ſacerdotio & eccleſia in unum corpus coaluerunt, me judice, non dubitandum eſt. Verum ante id tempus iis teſtamentorum uſus penitus fuit ignotus, majorum mores & inſtituta ſecutis, de quibus ſic *Tacitus* in libro ſuo de moribus *Germanorum*: *Hæredes tamen ſucceſſoreſque ſui cuique liberi, & NULLUM TESTAMENTUM. Si liberi non ſunt, proximus gradus in poſſeſſione, fratres, patrui, avunculi.*

Quis autem apud eos legitimus teſtium fuit numerus, quibus coram teſtatore eodem tempore ſubſcribentibus & conſignantibus valebat teſtamentum, ex numero quidem teſtium, qui ſuperioribus teſtamentorum exemplaribus ſubſcripſerunt, eaque ſignarunt, haud facile dici poteſt. *Byrthricus* cum conjuge ſua Ælfswitha teſtati ſunt præſentibus uno eodemque tempore XI teſtibus, quorum una mulier erat, quæ jure civili *Romano* teſtis adhiberi non potuit. Teſtamenti, quod *Wulfarus* ordinavit, tranſcriptum caret nominibus teſtium, qui ſubſcriptionibus & ſignaculis ſuis ad id firmandum adhibiti erant. *Badanothus Beottingus* teſtatus eſt adhibitis uno eodemque tempore ſexdecim teſtibus. *Abbæ* vicecomitis teſtamentum, teſtatoris ipſius & XIV inſuper teſtium ſubſcriptionibus & appoſitis ſignaculis confirmatur. *Ælfricus* autem in teſtamento *Byrthrici* & *Ælfswithæ*, adhibitis tantum VIII. teſtibus, quorum prima *Eadgyva* regina, ſecundus vero *Odo* Archiepiſcopus erat, recte teſtatus eſſe dicitur. Sic teſtamentum *Wolgithæ*, quod eſt in *Gul. Somneri* libro, qui inſcribitur, **Of Gavelkind**, præter cœnobium S. *Auguſtini Cantuar.* & regis conſiliarios, decem etiam teſtium nominibus, inſignitur. Certus igitur & jure definitus teſtium numerus, quo in ordinandis teſtamentis major non erat adhibendus, apud *Anglo-Saxones* nullus erat. Quo vero minor non adhibendus erat in faciendis teſtamentis, propter eorum ſinceritatem, certus proculdubio apud eos teſtium numerus, conſtitutionibus regni & eccleſiæ ſanctus & definitus erat. Quis vero is fuit in tanta heu *vett.* monumentorum jactura & defectu nihil certi dici poteſt, probabile tamen eſt, jure regni & eccleſiæ, de ordinandis teſtamentis in unam conſonantiam apud *Anglo-Saxones* tandem juncto, eos conſtitutionem *Romanam* cum fide & moribus *Chriſtianis* recepiſſe, qua cautum erat, ut, *uno eodemque tempore ſeptem teſtibus & ſubſcriptione teſtium adhibitis, ſignacula etiam teſtamentis, quæ jure facta ſunt, imponerentur.* Jus hoc de ſeptem ſaltem adhibendis teſtibus, quorum ſi unus defuerit, jure deficit teſtamentum, cum ipſo teſta-

mentorum

---

* In tractatu Anglice ſcripto, qui inſcribitur, **The originall of Eccleſiaſticall Jurisdiction of teſtaments.** † In reliquiis Spelmannianis. p. 130. [a] Vid. Chron. *Sax. Gibſ.* [b] Hujus teſtamenti verſio *Latino-Normannica* habetur in *Ang. Norm.* p. 22. & in *Ælfredi* magni vita, *Oxonii* impreſſa, M.DCLXXVIII. Append. II. Verſio inquam *Latino-Normannica*, in qua leguntur multi termini phraſeſque *feudales*, quos *Anglo-Sax.* penitus ignorarunt, ut *Conqueſti* ſumus. *Sti. Seine. Feodum. Armiger. Seiſinare. Valettus*, &c. [c] De *Heano*, qui nepos fuit cujuſdam reguli *Cyſſæ*, vide librum Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota, *Vitellius*. A. 13. 6.

mentorum uſu, à *Romanis* ad majores noſtros veniſſe, ut rem vero ſimillimam, & Te, SHOWERE, & omnes, qui, æque ac Tu, juris ſcientes ſunt, amplexuros certe quidem ſcio; quamvis in extrema vitæ luctâ, ut animam afflaturus uno adhibito præſertim gravi & optimæ fidei teſte recte de bonis teſtaretur, ut credam, facit narratio illa, quæ infra ſequitur de teſtamento, quod *Ælfegus* moribundus fecit, accerſito *S. Dunſtano* Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, qui teſtis ſingularis vocatus & adhibitus, & dein controverſia de illius teſtimonio & teſtamento, cui teſtimonium præſtabat, in comitiis comitatus motâ, non victor tantum, ſed mille ſacramentalium juramentis honeſtatus triumphator maximus à lite determinatâ diſceſſit. Morientibus ergo apud *Anglo-Saxones*, haud ſecus ac militantibus apud *Romanos* diligens illa & formalis dicta in ordinandis teſtamentis obſervatio, propter anguſtiam temporis, conſtitutionibus regni & Eccleſiæ remiſſa eſſe videtur; Adeo ut ii, quamvis neque legitimum numerum teſtium adhibuerint, neque aliam teſtamentorum ſolemnitatem obſervaverint, recte nihilominus teſtarentur, videlicet cum in ultimo vitæ diſcrimine poſiti cum morte luctarentur. Si igitur moriens apud majores noſtros, vocato ad hoc ſingulari homine, ut voluntatem ejus teſtaretur, ita locutus eſſet, ut declararet, cui bona ſua daret, voluntas ejus ſive ſcripta, ſive ſine ſcriptura, rata habita eſſe videtur. Aliter enim ſi fuiſſet, cur ſuprema *Ælfegi* voluntate coram *Dunſtano* Archiepiſcopo, ad hoc ſolo accito, declarata, teſtamentum ejus valeret, ne quidem animo cogitare poſſum. Etenim quod ſingulare illius teſtimonium ſufficeret, id non alicui privilegio, quo ut Archiepiſcopus gaudebat, attribuendum eſſe ex hoc probatur, quod *Badanothus Beottingus*, & *Abbas Gerefa* cum Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, *Ceolnotho*, cum teſtarentur, etiam alios multos teſtes adhibebant.

Præterea notandum etiam id eſt, SHOWERE, quod apud *Anglo-Saxones*, perinde ac apud *Romanos*, quis unum teſtamentum pluribus Codicibus conficere potuit. Quod ut [a] *Juſtinianus* imp. ait, neceſſarium eſt propter innumerabiles cauſas, quæ humanis neceſſitatibus imminent. Sic *Badanothus B.* voluit, ut teſtamentum ſuum duobus codicibus conficeretur, quorum alter Monachis Eccleſiæ Chriſti *Cantuarienſi*; alter hæredibus ſuis tradendus erat. Sic [b] *Edſigus* presbyter, cum teſtatus eſſet, teſtamentum ſuum tribus exemplaribus confectum eſſe voluit, quorum alterum *Cœnobio* Eccleſiæ *Chriſti*, alterum *Cœnobio* S. *Auguſtini Cantwar.* cuſtodiendum dedit, tertiumque *ipſe* apud ſe ſervavit. Sic etiam [c] *Siwerthus Dunelmenſis*, cum forte ægrotans *Lindani* in Inſula *Elienſi* ſupremam ſuam voluntatem declararet, in tribus Membranis teſtamentum fieri juſſit; quorum alteram dedit Abbati *Elienſi*; alteram miſit ad *Aiſwinum* comitatus *Aldermannum*; tertiam autem apud *ſe* retinuit.

Obſervare etiam non potes non, SHOWERE, in ordinandis teſtamentis morem iſtum inſtituendi *hæredes* fidei commiſſarios, quos practici noſtri *executores* vocant, qui *legata* vel donationes à defuncto relictas *legatariis* præſtarent, *Anglo-Saxonibus* non fuiſſe. Nullum, quod animadverti, hujus inſtitutionis in eorum teſtamentis veſtigium; quod ex eo veniſſe videtur, quòd [d] *Curia* pro hærede, vel exequendi teſtamenti curatore gereret, rebus in teſtamento defuncti ordinatis tanquam hæres utens, & bonorum poſſeſſionem dans, prout quiſque de iis, quoquo modo, vel re, vel verbo, ſcripto, vel ſine ſcripto, arbitrium ſuum ſupremum declarabat. *Curia*, inquam, pro defuncti hærede gerebat apud *Anglo-Saxones*, vel ſaltem aliquem è legatariis, quemadmodum in quibuſdam caſibus Prætor *Romanus*, loco hæredis conſtituit, cui teſtati bonorum poſſeſſionem dabat, ut ea quæ reliquerat, & quibus reliquerat, ſive immobilia, ſive mobilia ſecundum teſtamenti tenorem reſtitueret. Horum alterutrum faciendi poteſtatem habuiſſe curiam apud *Anglo Saxones* id maxime mihi ſuadet, quod in modo citata *Ælfegi* teſtamenti narratione, eo nomine graviter arguitur *Leoſſunius*, qui *Ælfigi* relictam in uxorem acceperat, quod ſingulare teſtimonium Archiepiſcopi *Dunſtani* aſpernans, & teſtamentum *Ælfigi*, ut non jure factum, infirmare volens, terras occuparet Butan Pitena Dome, *ſine concilio & judicio ſapientum*; à quibus an *Ælfegus* jure teſtatus eſſet non ſolum judicandum erat; ſed quibus etiam inconſultis, nemo bonis defuncti ſe immiſcere debebat, quod ab illis, ut videtur, eorum poſſeſſio petenda; dein petentibus danda erat, antequam jure adipiſcenda foret. Huc etiam ſpectant verba *Æthelſtani* Clitonis, *Æthelredi* R. filii, qui in teſtamento ſuo infra citato rogat omnes SAPIENTES, quum Clericos, tum Laicos, coram quibus legendum erat; ut, iis adjuvantibus, teſtamentum quod fecerat, ratum haberetur, ſiquidem, conſentiente patre, id feciſſet. Nu bidde ic alle þe ÞYTEN þe mine quyde gehiren̄ þede eȳðen gehodede ⁊ lefde. Þ hi ben on vultume. Þ my cpide ꝛponden mode. riþe miner uaden̄ gelimuu on mine quyde ꝛtent. Per Sapientes autem ſive *Curiam*, intelligo non tantum *Curiam* comitatus ejuſque ſapientes, quibus cum *Ealdormanno*, vel Scir-gereſa, illius vicario, Epiſcopus præſidebat; ſed Curias etiam urbanas, quibus præpoſitus *Tungereſa* dictus, moderari ſolebat. Quinetiam & Curias dominorum, quibus haud mul-

---

[a] *Juſtit.* lib. II. Tit. X. [b] In Appendice ad G. *Somneri* librum, cui titulus **Of Gavelkinde**, P. 216. [c] Vid. *J. Seldeni* tract. cui titulus, **Of the Originall of Eccleſiaſticall Jurisdiction of Teſtaments.** pag. 5. [d] *Johannes Seldenus* putat conſanguineos defuncti, executorum officiis functos eſſe apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglo-Normannos*; quum teſtator nullum, qui voluntatem ejus exequeretur, in teſtamento ſuo nominaret. vid. *Glanvill.* de legg. & conſuetud. *Angliæ*, lib. VII. cap. 6.

tum disparius erat apud *Anglo-Saxones* in colonos suos, ac tungereafis in civitatibus, ac Episcopo & *Ealdormanno* in comitatu erat.

Potestatem autem quam in causis testamentariis habuit olim Curia comitatus apud *Anglo-Saxones* manifeste ostendit controversia illa de *Ælfegi* suprema voluntate, quæ in comitiis comitatus *Cantwarensis*, præsidente *Wulfsigo* presbytero *Scirmanno*, vel *Scir-gereafa*, audita & determinata erat. In qua superior factus Archiepiscopus *Cantwarensis* omnes terras illas *Ecclesiæ Andreanæ Hrofensi* ab *Ælfego* supremis tabulis relictas, quas *Leofsunius* sine curiæ judicio occupaverat, in hæreditatem æternam ab ejus calumniis vindicavit.

Postea vero, quàm ecclesiastica jurisdictione à Civili separatâ, Episcopus & *Ealdormannus*, sive princeps, * *Gulielmo* I. id statuente, in divisis foris jura dabant, de rebus causisque testamentariis jus à majoribus nostris *Anglo-Normannis* ita comparatum erat, ut ultimæ defunctorum voluntates in foro Ecclesiastico, coram Episcopo ejusve vicario publicarentur; penes quem de testamentis, an jure facta; & si jure facta, an rupta irritave essent, judicare erat. De legatis etiam eatenus, an ea quæ legari dicebantur, vere & recte legata essent judicabant episcopi sive forum Ecclesiasticum: si vero testamentorum executores, vel quos testator nominaverat, vel quos lex dedit, ea quæ legata erant, præstare recusarent; tum à legatariis petendum erat forum civile, quibus petentibus *rescriptum divale*, sive breve regium vicecomiti inscriptum in hac verborum forma dabatur. † *Rex Vicecomiti Salutem; præcipio tibi, quod juste & sine dilatatione facias fieri rationabiliter* «*DIVISAM N. sicut rationabiliter monstrari poterit, quod eam fecerit, & quod ipsa stare debeat.* Ita in Re testamentaria jus *Anglicanum* in diversis foris se habuisse testantur ea quæ sequuntur *R. Glanvilli.* lib. VII. cap. 8. *Si quis autem authoritate hujus brevis conventus aliquid dixerit contra testamentum, scilicet, quod non fuit rationabiliter factum, vel quod res petita, non fuerit ita, ut dicitur, legata; tunc quidem placitum illud in curia Christianitatis audiri debet, & terminari. Quia placitum de testamentis coram judice Ecclesiastico fieri debet; & per illorum, qui testamento interfuerunt, testimonia secundum juris ordinem terminari.*

Probabile etiam mihi videtur, SHOWERE, rei testamentariæ jus eodem, vel haud multum dispari, modo administratum fuisse apud *Anglo-Saxones*, dum in una eademque curia comitatus considentes Episcopus & Princeps jura simul dicerent. Quid enim convenientius indiviso foro, vel animo fingi potest, quam, ut Episcopo testamentum jure factum, & firmum esse decernente, Princeps omnia, quæ in eo, & quatenus in eo ordinata essent, omnia & suâ, & curiæ consentientis auctoritate exequenda juberet? Eodem etiam, ut videtur, modo, & in aliis curiis jus dici solebat in re testamentaria apud *Anglo-Saxones*. In aliis, inquam, curiis, in quibus aut ipsum, aut ipso absente, vicarium ejus Diaconum consedisse semper, non possum, SHOWERE, non sentire. In curiis *Hundredorum*, Episcopum aut Archidiaconum suum Causas audivisse & determinasse extra omne dubium ponit rescriptum illud *Gulielmi* primi toties in superioribus citatum, quod ad *Remigium* antistitem *Lincolniensem* misit, anno regni sui XVIII, ut putat *b Hemicus Spelmannus*. Hujus rescripti nobilissimum exemplar extat in libro *Rad.* de *Diceto*, qui in Archivis ecclesiæ *Paulinæ Londinensis* adservatur. quod à *Jo. Seldeno*, cum illud publici juris fecerit, non est visum.

Quocirca, SHOWERE, cum in centuriæ curiis considendi jus Episcopos & eorum vicarios habuisse apud *Anglo-Saxones* constet, quidni & in curiis urbanis, imò & in *Dominorum* curiis, aut eos, aut qui eorum vices gererent, consedisse credamus? Equidem, de hac re quamvis mihi fere dubium non est, Tibi tamen, & omnibus vetustatis cultoribus, liberum judicium relinquo.

In superioribus pluries citavi narrationem testamenti à quodam *Ælfego* facti; quod, etsi solo testimonio Archiepiscopi *Cantwarensis* munitum, jure tamen factum *Curiæ Comitatus* esse videbatur. Hanc igitur, ut pretiosissimum monumentum tam *Latine*, quam *Saxonicè*, è *Textu Rossensi* descriptum, præmissâ epigraphe, quæ *Saxonicè* in rubricis exaratur, & Tibi, & omnibus juris *Anglicani* scientissimis, quâ par est observantiâ, offero.

Dur pæpon ða seox sulung æt Fulbaham Scē Andpea gerealð into hpoxeceartre.

Ælðelbyht Linc hit gebocade þam Aple on ece yrfe. ⁊ betæhte hit þam bircope Eadulfe to beþrenne. ⁊ hiy æfterfgæncan:. Da betpeonam þam peaþ ð hit ute. ⁊ hæfdon hit Lynegar oð Eadmund cinc:. Da gebohte hit c Ælfrtan Deahrtaninc æt þæm Linee mid hund tpelftigan mancefan golder. ⁊ ðfittegan punðan. ⁊ ðæt him realde næfr eal Ælfeh hiy sunu:. Æftep Eadmunde Lincge. ða gebocade hit Eadpeð Linc Ælfrtane on ece yrfe:. Da æftep Ælfrtanef dæge pæf Ælfeh hiy sunu hiy yrfepænd. ⁊ þæt he leac on halfe tungon. ⁊ ofteah Ælfpice hiy bpeðep landef. ⁊ æhta butan he hpæt æt him geeapnode:. Da fop þæfe bpoðop-ribbe geuðe he him Eaphiðef. ⁊ Lnæzan. ⁊ Æneffopðef. ⁊ Fulbahamef hiy ðæg:. Da ofepbad Ælfeh ðæne bpoðop ⁊ fenz to hiy d Læne:. Da hæfde

---

* Vide *Seldeni* notas ad *Eadmerum*. pag. 167. ejusdem JANUM ANGLORUM. p. 87. Reliquias *Spelmannian*. p. 131. † *Glanvill.* de legg. & consuet. *Angliæ*, lib. VII. cap. 7. *a* Id est, *Legatum*. *b* Reliquiæ *Spelman*. p. 131. *c* Lege Ælfrtan. *d* Læne, quod in sensu vulgari *commodatum* significat, hic in sensu forensi *allodium*, vel prædium denotat, quod alicui ad vitam tantum utendum datur. Alias Landef Læn, quod in gl. R. *precarium* redditur, & in versione quæ sequitur mon. Roffens. *præstitum*. de *precario* vero vel *præstito*. vid. cl. *Dufresnii* glossarium.

Ælfric

Ælfpic ſuna Eadric hatte. ⁊ Ælfeh nænne:· Da ȝeuðe Ælfeh þam Eadrice Eaphiðer· ⁊ Lpæȝan. ⁊ Fulbahamer, ⁊ hæfde himfylf Æneffopð:· Da ȝepat Eadric æft Ælfeh [a] Lpi-beleaf. ⁊ Ælfeh fenȝ to hir læne:· Da hæfde Eadric Lafe. ⁊ nan beapn:· Da ȝeuþe Æl-feh hipe hipe mopȝenȝife æt Lpæȝan. ⁊ ftod Eaphið. ⁊ Fulbaham. ⁊ Litlanbpoc on hir Læne:· Da him eft ȝepuhte ða nam he hir feopme on Fulbaham. ⁊ on þam oðpan polde. ac hine ȝeyflade. ⁊ he ða fende to þam Apcebircope DUNSTANE. ⁊ he com to Scylfe to him. ⁊ he [b] cpæð hir Lpide befopan him. ⁊ he fette ænne Lpide to Lpirter Lyfican. ⁊ oðepne to Scē Andpea. ⁊ þane ðpiddan fealde hir Lafe. Da bpæc fyððan Leofrunu ðuph þ pif ðe he nam Eadricer Lafe ðæne cpide. ⁊ [c] he nepade" þær Apcebircoper ȝepit-nefre:· Rad ða innon ða Land mid þam pife BUTAN FITENA DOME:· Da man þæt þam [d] bircope cuðde. þa ȝelædde fe [e] bircop ahnunȝa ealler Ælfeher cpiðer to Eaphiðe on ȝepitnefre Ælfftaner bircoper on Lundene. ⁊ ealler þær hipeber. ⁊ þær æt Lpirter Lyfican. ⁊ þær bircoper Ælfftaner on hpofeȝceaftre. ⁊ Fulfpier Pheorter þær fcipiȝmanner. ⁊ Bnihtpalder on Mæpepeonðe. ⁊ ealna Eaft-Lantpapena. ⁊ Fert-Lantpapena:· And hit pær ȝecnæpe on Suðfeaxan ⁊ on Pertfeaxan. ⁊ on Middelfeaxan. ⁊ on Eaftfeaxan. þ fe Apcebircope mid hir felfer aðe ȝeahnode Lode. ⁊ Scē Andpea mid þam bocan on Lpirter [f] hpode ða land þe Leofrunu him toteah. ⁊ þæne að nam Fulfpiȝe fe fcipiȝ-man þa he nolde to þær Linȝer handa. ⁊ þæp pær ȝod eaca ten hundan mannan [g] ðe þane að fealdan.

[b] Isto tali ordine fuerunt illæ vi fulingæ quæ vocantur *Uuldeham* primum uenditæ Ecclæ Scī Andreæ Apoſtoli de Hrofeceſtra, & poſtea extractæ, ac iterum emptæ ipſi Eccleſiæ, ac tandem [p] beatum Dunſtanum Archiēpm iuramento mille uirorum eidem Ecclæ acquiſitæ, & iure hereditario in æternum relictæ.

Sequitur Verſio per Monachos Roffenſes.

Rex Æthelberhtus primum heridetaverat de *Uuldaham* Apīm Scm̄ Andream, & Eccliam ſuam in Hrofeceſtra æterno jure, & commiſit illud manerium Eardulfo Epō Hrofenſi ad cuſtodiendum, & ejus ſucceſſoribus. Igitur in manibus ſucceſſorum ablatum eſt iterum apſo, & eccliæ ſuæ in manus regum, ita quod plures réges unus poſt alterum habuerunt illud poſtea uſque ad tempus regis Eadmundi. Tunc quidam probus homo nomine Ælfſtanus *Heabſtaninc* emit illud à rege Eadmundo, & dedit illi pro eo [i] *Centum duodecim* mancas auri, & xxx libras denariorum. Hujus pecuniæ majorem partem dedit poſtea ipſi regi *Ælfegus* filius ipſius Ælfſtani. Poſtea mortuo rege Eadmundo, *Eadredus* rex hereditavit inde predictum Ælfſtanum in æternam hæreditatem. Itaque poſt mortem hujus Ælfſtani, præfatus Ælfegus, qui regi Eadmundo dederat majorem partem pecuniæ pro patre ſuo propter *Uuldeham*, ſucceſſit huic Ælfſtano in hereditatem. Qui ſtatim concluſit, & omnino confirmavit totum quod pater ſuus in vita ſua fecerat. Hic autem fratri ſuo Ælfrico & terras, atque pecunias patris ſui ita plene ſubtraxit, quod ipſe Ælfricus nichil omnino inde poterat habere, niſi ſervitio illud ab eo promeruiſſet, quemadmodum quilibet extraneus. Tamen præcogitatus tandem Ælfegus propter Conſanguinitatis fraternitatem conceſſit illi *Earhetham*, & *Cræiam*, & *Æineſfordam* & *Uuldeham* in diebus vitæ ſuæ tantum, in *præſtito* ſolummodo. Itaque mortuo Ælfrico; Ælfegus ſtatim accepit omnia *præſtita* ſua, quæ fratri ſuo viventi præſtiterat. Ælfricus autem habuit filium nomine Eadricum. Ælfegus vero non habuit. Et [k] idō Ælfegus conceſſit illi Eadrico *Earhetham* & *Cræiam* & *Uuldeham*, & retinuit in manu ſua *Æineſford*. Mortuus eſt autem ipſe Eadricus abſque commendatione vel diſtributione rerum ſuarum; tunc iterum Ælfegus accepit *præſtita* ſua omnia. Habebat etiam ipſe Eadricus uxorem, & non liberos. Hac de cauſa conceſſit Ælfegus illi viduæ donum dotis ſuæ tantum, quod ei dederat Eadricus, quando eam primum accepit uxorem, in *Cræia*. Et tunc remanſit *Litelbroc* & *Uuldeham* in *præſtito* ſuo. Poſtea quando ei viſum, ac placitum fuit, accepit firmam ſuam in *Uuldeham*, & in aliis volebat ſimiliter facere, ſed iterum infirmatus eſt, & quia infirmatus eſt valde, miſit ilico ad Archiepiſcopum *Dunſtanum*; ut veniret ad eum. Qui abſque mora venit ad eum, & locutus eſt illi in loco illo, qui vocatur *Scelfa*. Ibi coram Archiepiſcopo fecit Ælfegus commendationem ſive diſtributionem omnium rerum ſuarum, & conſtituit unam partem Ecclæ Chriſti Cantuariæ, & alteram partem Ecclæ Scī Andreæ, & terciam partem uxori ſuæ. Poſtea fuit quidam *Leofſunu*, qui uxorem Eadrici nepotis Ælfegi relictam accepit ſibi in uxorem, & per ipſam mulierem incepit frangere conſtitutiones Ælfegi, quas fecerat coram Archiepiſcopo, & vituperare Archiepiſcopum, & teſtimonium ejus irritum facere. Tandem multa ſtimulatus cupidine cum illâ muliere ſua, quaſi quadam ſecuritate illius uxoris ſuæ inductus intravit in terras illas / ABSQUE CONCILIO ET JUDICIO SAPIENTUM VIRORUM. Quod ubi Ar-

[a] Id eſt, *inteſtatus*. [b] Id eſt, *teſtamentum ſuum fecit coram illo*. [c] *Aſpernabatur, contemnebat, nihili faciebat*. [d] *Lege* þam Arcebircope. [e] *Lege* Arcebircop. [f] *Lege* hode. [g] id eſt, *qui ſacramentales vel conjuratores cum Archiepiſcopo eum in veritate juraſſe conjurabant*. [h] Quæ ſequuntur in rubris literis ſcripta ſunt. [i] Id eſt, *duodecies centum, vel mille & ducentas mancas auri*. [k] Ideo. [l] Id eſt, *abſque concilio, & judicio ſapientum virorum*, ſive pitena, qui in curia comitatus convenire ſolebant.

chiepiſcopus audivit, ſine omni mora induxit ſtatim calumniam proprietatis in omnem diſtributionem Ælfegi, cui ipſemet affuit, & quæ per eum facta fuerat. * Diem ergo placiti hujus rei conſtituit Archiepiſcopus apud *Erbetham* per teſtimonium Ælfſtani Epiſcopi *Lundoniæ*, & Ælfſtani Epī *Hrofeſceſtre*, & totius conventus Canonicorum Lundoniæ, totius conventus Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ, & omnium Orientalium & Occidentalium Cantiæ, & Ulfſii presbyteri, qui tum vocatus eſt *Scirman*, id eſt, Judex Comitatus, & †Brihtuualdi de *Mæreuurtha*. Ad ultimum ita notificatum eſt in *Suthſeaxa*, & in *Weſtſeaxa*, & in *Middelſeaxa*, & in *Eaſtſeaxa*, quod Archiepiſcopus *Dunſtanus* cum libris Eccleſiaſtici juris, & ſigno crucis Chriſti, quam ſuis manibus tenebat, *ſui ſolius juramento* adquiſivit in æternam hereditatem Deo, & Scō Andreæ Aplo omnes terras illas, quas *Leofſunus* ſibi uſurpabat. Ipſum vero juramentum Archiepiſcopi accepit *Uulfſi* [a]SCIRMAN. id eſt, *judex provinciæ*, ad opus regis, quandoquidem ipſe Leofſunu illud ſuſcipere nolebat. Inſuper ad hoc perficiendum fuit hoc quoque maximum adjumentum temporibuſque futuris maximum ſecuritatis probamentum, quod decies centum viri electiſſimi ex omnibus illis ſupradictis comitatibus juraverunt poſt [b] Archiepiſcopum in ipſa cruce Chriſti, ratum, & æternæ memoriæ ſtabile fore ſacramentum, quod Archiepiſcopus juraverat.

Præter ea, Doctiſſime Vir, quæ in hac narratione obſervavi, id etiam maxime notandum eſt, quòd Dunſtanus Archiepiſcopus, dum in curia comitatus, cui præſidere ſolebat, ſacramentum coram Scirmanno, quatenus *teſtis*, diceret, judicis tamen Eccleſiaſtici perſonam ſibi ſuſtinendam putavit. Etenim jurans in altera manu crucem, in altera *Eccleſiaſtici Juris librum*, i. e. Sacrorum canonum codicem tenebat, quem, Epiſcopi in curiis ſedentes, non tantum ut eum conſulerent, ſed plane quaſi muneris ſui inſigne, ut præſto haberent, mos antiquus erat. Scilicet, ut par eſt credere, Ealdormannum, ejuſque vicarium, codicem legum, quem *Anglo-Saxones* DOM-BOC vocabant, ut magiſtratus ſui indicium in curia ſemper habuiſſe: ſic in dicendo jure collega ejus Epiſcopus *codicem Canonum*, muneris ſui ſignum in curia ſemper etiam habuit, quem aliquod ſolenniter acturus dicturuſve in manum ſumebat. Inter Codd. MSS. *Hattonianos* Bibliothecæ *Bodleyanæ* extat nobiliſſimus Codex SS. canonum, cui in dorſo vetuſta manu inſcribitur CODEX S. DUNSTANI. qui forſan ille ipſe liber eſt, quem juramentum ſuum in curia de Ælfegi teſtamento deferens in manibus tenebat. Codex ergo SS. Canonum, ex quo jura Eccleſiaſtica ad populum recitanda erant, petinde in curiis comitatus, & urbanis, dum cum principe, & præpoſitis conſideret Epiſcopus; ac in Synodis, & conciliis locum ſemper habuit, quamvis ſine eo, ut ſacrarum conſtitutionum qui pandecta erat, clero *Anglo-Saxonicæ* Eccleſiæ non coeundum erat, quemadmodum de habendo concilio provinciali oſtendit egregium illud MS. Bibliothecæ *Cottonianæ* qui notatur, *Tiberius*, C. I. quod tractatum ſic in rubris inſcriptum habet, *Incipit ordo qualiter agatur concilium provinciale*. In hoc tractatu ſymbolum Nicenum à diacono legendum ſubſequitur hæc rubrica. *Tunc Diaconus Alba indutus* CODICEM CANONUM *in medio proferens capitula de conciliis agendis pronuntiet*. Codice ergo canonum in comitiis *Anglo-Saxonum*, ubi de rebus Eccleſiæ ſimul atque regni agi ſolebat, non ſacerdoti tantum dico, ſed populo nihil ſanctius fuit; Populo, inquam, *Anglo-Saxonico*, codice Canonum, imo ipſis Canonibus nihil ſanctius, nihil antiquius; utpote in cujus conciliis generalibus à R.R. ſuis vocatis nihil unquam contra Canones eorumve præjudicium, vel Eccleſiaſtici juris diminutionem, erat ſtatutum. Quinimo in legibus à RR. *Anglo-Saxonum* in publicis regni comitiis latis, de nullo magis ſedulò cavetur, quàm de libertatibus & privilegiis Eccleſiaſticis; neque unquam, quod ſcio, auditum eſt, Sacerdotium adverſus aliquem regum *Anglo-Saxonum* querimonias liteſve de hac re moviſſe. Neque hoc mirum, SHOWERE, cum Epiſcopi, quemadmodum legiſti, ſemper fuerint præcipui, tum in legibus ferendis conſiliarii, tum in iis interpretandis exequendiſque judices, qui in foris indiviſis cum comitatuum urbiumque præpoſitis populo jura dabant.

Porro obſervandum eſt teſtatorum alios apud *Anglo-Saxones* regium conſenſum, quo teſtamenta ſua rata eſſent habita, ſolenniter rogâſſe; alios vero non, etſi teſtamenta ſua haud minus ſolenniter quam illi ordinarent. Ratiō hujus diſcriminis ex eo petenda eſt, quod hi teſtamentis legabant terras illas *Codicillares*, quæ apud *Saxones* boc-land vocabantur, & *Latine* redduntur *Terræ Allodiales*, quod prædia immunia eſſent ab omni præſtatione, & onere, & à quolibet ſervitio, quum reali, tum perſonali libera, præter *trinodam*, quam dicunt, *neceſſitatem*; ſcilicet *expeditionem*, *pontis*, & *arcis* extructionem; quibus ſolis præſtandis obnoxia erant. De his terris liberum cuique erat teſtari, eaſque ſupremis tabulis dare pro arbitrio, ſine conſenſu regis, aut

---

* Hic notandum eſt Archiepiſcopum, & pari ratione Epiſcopos in ſuis juriſdictionibus poteſtatem habuiſſe edicendi comitia comitatuum apud *Anglo-Saxones*. † Hic forſan quis fuit ob legum peritiam, Juſtitiæ amorem, & morum gravitatem maximi à Cantianis factus, iiſque chariſſimus. [a] Hic Scipman, & in exemplari *Saxonico* Scipȝman, idem eſt ac Scip-ȝepeꝛa. [b] Ita ſcilicet tunc temporis Archiepiſcopos, & Epiſcopos colebant Laici, ut ex illis vel præcipui certatim prodirent ad conjurandum cum eis, ſe, quæ jurati affirmaverant, vera eſſe credere. Quo quidem S. Antiſtitum non tantum ad tuendam, ſed augendam dignitatem, exiſtimationem, & reverentiam, nihil magis idoneum ab eorum gregibus, quidni dicam vel deo magis gratum, aut fieri, aut excogitari potuit.

alius

alius alterius domini, quatenus liceret per LL. *Aluredi* R. cap 37. quo cautum eſt, *ne quis terram aliquam codicillarem aliquibus, qui è gente ſua non erant, daret legaretve; modo teſtimonio vel ſcriptura probari poſſet, quum illum, qui primus eam acquiſivit, tum qui eam illi dedit vendiditve, coram Rege & Epiſcopo, & propinquis declardſſe ſuam de eâ non alienandâ voluntatem.* In hoc ſolummodo caſu teſtatores in dandis legandiſque terris ſuis *Allodialibus* limitati & reſtricti, in cæteris omnibus ut liberi eſſent, neceſſe erat per regulam juris, quæ docet nihil non permiſſum eſſe, quod non prohibetur.

Illi vero, quibus, ut teſtamenta ſua valerent, conſenſu regio opus eſſet; illi, inquam, legabant terras, quæ primitus *beneficia* appellantur, poſtmodum *feudorum* nomen acceperunt. Beneficia autem appellata ſunt, quod ex mero Regis vel principis beneficio ac liberalitate, is cui dabantur, vel pro libitu domini, vel ad vitam ſuam poſſidebat. Principio autem duplicis generis *beneficia* fuerunt; *Eccleſiaſtica*, & Secularia. Secularia qui poſſidebant, eorum ratione *Servitia* quæ dicunt *Nobilia*, ut palatina, forenſia, militaria Regi præſtabant; & quum in temporibus priſcis ad vitam poſſeſſoris dabantur, ad poſteros tranſire non poterant, niſi principis interveniente conſenſu. Hinc *Nithardus*, lib. 3. de *Bernardo* Duce *Septimaniæ*: *Victoriam ut Caroli eſſe didicit, filium ſuum Willelmum ad illum direxit, & ſi honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut ſe illi commendaret, præcepit.* Regin. an. 940. *Uto comes obiit, qui permiſſu regu, quicquid beneficii, aut præfecturarum habuit, quaſi hæreditatem inter filios diviſit.* Atque inde origo conſenſus dominorum (inquit *Dufreſnius*) in feudis vaſallorum adhibiti, cum ea ad poſteros tranſeunt, qui vulgo *Laudimii*, interdum *conſenſus* & *concilii* nomine donatus legitur. Haud diſſimili modo *Wulfarus* teſtatus ultimam ſuam voluntatem in limine teſtamenti, ut id ratum haberetur, à R. *Æthelredo* ſuppliciter petiit. Et *Byrthricus* pariter, cum teſtaretur, dominæ ſuæ reginæ pretioſiſſimam armillam, & equum gradarium reliquit, ut eâ auctrice, regio conſenſu teſtamentum illius firmaretur, abſque quo neque teſtamentum, neque legata valere potuerunt. Sic etiam * *Æthelſtanus* Ætheling, R. *Æthelredi* filius, bis in teſtamento ſuo declarat ſe patris conſenſum impetraſſe, quo teſtamentum ſuum faceret.

Badanothus vero *Beottingus*, & *Abba* vicecomes, quum teſtamenta facerent, conſenſum regium non rogabant, quod terras liberas & hæreditarias ſuas legarunt, quas pro arbitrio ſuo utiliter legare potuerunt. Ic Badanoð, *inquit ille*, cyðo, ⁊ ꝑꝑitan hato hu mın ꝑılla ıꝛ ðet mın æꝑꝑelonð ꝓæꝑe, ðe ıc beȝæt. ⁊ ȝebohte mıð ꝑullum ꝓꝑıobome on ece æꝑꝑe. Et, Ic Abba ȝeꝑoeꝓa (*inquit hic*) cyðe. ⁊ ꝑꝑitan hato hu mın ꝑılla ıꝛ. þ mon ẏmbe mın æꝑꝑe ȝebo æꝑteꝛ minum bæȝe. Quamobrem, præclare SHOWERE, quum hi, quibus regio conſenſu, ut recte teſtarentur, non opus erat, terras ſuas codicillares & hæreditarias utiliter ſine eo rogato legabant, tantum non conſtare mihi inde videtur *Wulfarum*, *Byrthricum*, & *Æthelſtanum* clitonem, ut teſtamenta, & legata ſua valerent, regium conſenſum petere propterea oportuiſſe, quod terras legarunt, quas, ſine ſcripto ad vitæ terminum ſolummodo à RR. ſibi beneficiario jure datas, non niſi interveniente regio conſenſu, ſive ſuis, ſive alienis utiliter legare potuerunt.

De terris his beneficiariis, quæ ob libera præſtanda ſervitia à regibus dari proceribus ſuis ſolebant, altum eſſe fateor in *Anglo-Saxonibus* ſilentium, tum propter ingentem monumentorum, quæ perduntur, eheu defectum, tum quod ſine ſcripto dari ſolebant. Id genus autem fuiſſe maximam partem provinciarum, quas *Ealdormannis*, ſive *Heretochis*, qui & *Earli* dicti ſunt, RR. *Anglo-Saxonum* dabant, mihi perſuaſiſſimum eſt, quod nulla de iis chirographa RR. extant. Id genus etiam fuiſſe nihil non prædiorum regiæ donationis, quod Thanis & comitibus ſuis dare ſolebant RR. ut affirmetur neceſſe eſt; vel eos niſi per chirographa nihil terrarum donaſſe, omneſque proinde *Angliæ* terras, quas nobiles habebant, codicillares, ſive BOCLANDE, fuiſſe, ſtupide aſſerendum eſt.

De jure ordinandi teſtamenta apud *Anglo-Saxones*, nonnulliſque aliis eorum patriis conſuetudinibus hæc ad Te, juris peritiſſime SHOWERE, qui *jura regni & magiſtratus Anglicani, conſuetudineſque fori, quas in cauſis capitis uſus approbavit*, contra maledicentiſſimum hominum genus, in † libro pluries edito adeo propugnaſti, ut adverſariis tui, & veritatis, qui jam per decennium victi quieverunt, omnis repugnandi adempta ſit facultas. Plura quidem in hac uberrima dicendi materia à me apud Te diſſertari poſſunt. Sed ne nimius pro ſuſcepti ratione eſſe videar, hic mihi ſiſtendum exiſtimo in teſtamento *Ælfrici* Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, quod eorum gratia adjiciendum putavi *Saxonice* & *Latine*, qui antiquitatis ſtudioſi, inveſtigatores aut veri ejus amatores ſunt.

---

* Vide ejus teſtamentum *Saxonice*, in libro G. *Somneri*, qui inſcribitur **Of Gavelkind.** p. 198. † Qui inſcribitur **The Magiſtracy, and Government of England vindicated in three parts. Containing**, &c.

Teſtamentum Ælfrici Archiepiſcopi Saxonice, *è Cod. Bibl. Cotton. qui notatur*, Claudius, B. 6.

[a] Dis ſutelaþ hu Alfric Arcebiſceop his Lyfde gedihte. þ is æreſt him to [b] Saul-ſceate he becpæþ into Xpeſ Lyrcan þ land æt Pyllan ⁊ æt Burnan. ⁊ Riſenbeorgaſ:. And he becpað his Laforde his beſte Scip ⁊ þa Segel-gerebe þarto. ⁊ lx. healma. ⁊ lx. [c] beornena:. And he pilnode gif hit his Laforde ſ pilla pære þ he gefreſtnode into Scē Albane þ land æt Lyngesbyrig. ⁊ fenge ſylf piþ þam eſt to Cadulfingtune:. And he becpæð þ land æt Dumeltun into Abbandune. ⁊ Ælfnoðe þarof. iii. hida his Dæg. ⁊ suðdan to þan oþaran to Abbandune. ⁊ x. Oxan, ⁊ ii. Men. he him becpæð. ⁊ filgan hi him Laforðſcype þe he þ land to hyre:. And he cpæð þæt land æt Wealingaforda þe he gebohte Lelepærde. ⁊ hofer his Dæg into Leoleſige:. And he becpæð into Scē Albane þ land æt Ripan. ⁊ ſtandan þa forpord betpeonan þan Abbe ⁊ Leolrice ðe ær piþ ðæne Arcebiſceop geforpyrd pæran. þ is þ Leolric habbe ðæne deel þæſ landes þe he hæfþ his Dæg. ⁊ eac þæne dæl þe ſe Arceb forð his Sceatte him to-let. þ pæſ ehtoðe healf hid piþ. v. Pundun. ⁊ l. Mancuſum Loldeſ. ⁊ ga hit ofer his Dæg eall to gedere into Scē Albæne. ⁊ heora forepyrd pæron þ Oſanig æfter Leolricef Dæge gange eac þyder in. ⁊ þ land on Lundene þe he mid his Feo gebohte. he becpæð into Scē Albæne. ⁊ his Bec ealle becpæð eac þyder in. ⁊ his Geteld:. And he becpæð þ man fenge on þe Feoh þe man hæfde. ⁊ æreſt ælcne Borh agulde. ⁊ suðdan tilode to his Dergeatpæn þæſ ðe man habban ſceolde:. And Scipef he geuþe þam Folce to Lent and oþreſ to Pyltunſcire. and ellef on oðrum dingum gif þæſ hpæt pære. Ne bæd þ Wlfrtan Biſceop. ⁊ Leofric Abbud dihton ſpa heom beſt puhte:. And þe land be Peſtan æt Sittingtune. ⁊ æt Nipantune he becpæþ his Spæoſtrum ⁊ heora Beornum. ⁊ Ælpheageſ land Eſneſ duna ga á on his Lyn:. And he becpað Wlfrtane Ærcebiſceope ane ſpeor Robe. ⁊ ane Ring. ⁊ anne Pſaltere. ⁊ Alpheage Biſceope anne Robe:. And he forgeaf on Lodeſ eſt Lentingan þæne Borh þe hy him ſceolban, ⁊ Middel-Sexon. ⁊ suðrion þ feoh þ heom foreſceat:. And he pyle þ man treo ge æfter his Dæge ælcne pitefæſtne man. þe on hir timen forgylt pære:. Lif hpa þis apende. hæbbe him piþ God maene. Amen.

Verſio Latina *è Cod. Bibl.* Cott. *qui notatur*, Claudius, *c.* 9. 10. *Nota autem, lector, nos verſionem hanc cum mendis ſuis omnibus exſcriptam prælo dediſſe.*

Hic notificatur quomodo Ælfricus Archiepiſcopus ſuarum rerum teſtamentum in extremo condidit. In primo Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ terram apud WELLAM, & apud BURNAM, & BRISEN BURGAM contulit. Domino ſuo meliorum [d] navium ſuarum unam cum ſibi pertinentibus armamentis, & LX. galeas cum totidem loricis, & hoc apud ipſum dominum ſuum erat interveniens, ut concederet loco Scī. *Albani* terram apud Chingesbiri, & ipſe in commutationem reciperet Kadulfingtun. Abbendonenſi Eccleſiæ terram apud Dumeltun, ubi Alfnodo cuidam III. hidas conceſſit tenere tantum ſuis diebus, & poſtea rediret cum reliqua terra Abbendonenſis Eccleſiæ poteſtati; Inſuper & decem boves cum duobus hominibus. Cuidam quoque viro Celewardo, terram quam emerat apud Walingaford, ut quam diu viveret poſſideret & poſt ejus diſceſſum Ecclia de Ceolſiga ipſius dominatu terræ potiretur. Eccliæ Scī. Albani terram apud TIWAN, & OSANIG cum terra de LUNDONIA, quam emerat idem Archiepiſcopus. Quæ omnia quidem Ceolricus tunc tenebat, ſed ſecundum quod Archiepiſcopo in conventione habebat poſt vitæ illius viri finem ad prædictam Eccliam MARTYRIS univerſa redirent. Libros etiam ſuos univerſos illic delegavit; præcepitque, ut de ſuis propriis expenſis quicquid in mutuo ab aliquo acceptum erat, reſtitueretur, & cætera in ejus exequiis expenderentur. Populo CANTIÆ unam navem, & alteram Genti Wiltiſcire juſſit largiri. Reliqua univerſa, quæ ſua videbantur eſſe dominum Wlfſtanum Epiſcopum, & Leofricum Abbatem rogavit quatenus ſua

---

[a] In teſtamenti MS. exemplari XVI elementum Alphabeti *Anglo-Saxonici*, ſcilicet p, pingitur *Gallo-Romano* more, ut r. ſecundum ea, quæ docuimus Gramm. *Anglo-Saxonicæ*, cap. XXII de dialecto *Normanno-Sax.* pag. 144, 145. [b] Quod Sacerdotibus datum vel legatum olim erat, ut pro defunctorum animabus ſolennes ſupplicationes haberent, id omne apud *Anglo-Saxones* Saulſceat vocari ſolebat. Tranſlator autem *Normannus* vocem hanc, quam non intellexit, præterire voluit. [c] Vox *Dano-Saxonica*, à *Scano-Gothico*, vel *Cimbrico* brynia, *Lorica, Thorax ferreus.* [d] Navium habendarum facultatem, & ab omni vectigali *portorii* nomine poſtulando immunitatem Archiepiſcopo *Cant.* & Epiſcopo *Roffenſi* concedere ſolitos eſſe RR. *Anglo-Saxonum* ex hoc teſtamento, & charta *Æthelbaldi* R. quæ in textu *Roffenſi* legitur ſub rubrica *de unius Navis libertate* collatis, tantum non conſtat: verba iſtius chartæ hæc ſunt: *Quamobrem ego Ethilbaldus rex Merciorum præſentibus literis indico me dediſſe pro animæ meæ Alduulfo epō. Eccliæque B. Andreæ apti. quam gubernat, unius navis, ſive illa proprie ipſius ſive cujuſlibet alterius hominis ſit, IN-CENSUM, id eſt vectigal, mihi & anteceſſoribus meis jure regio in portu Lundoniæ uſque hactenus competentem.*

provi-

providentia, quo melius conſulerent, diſpartirent. Sororibus ſuis, & earum filiis terram de Fittinctune, & Niwentune contulit, & terram, quæ erat ALFEAGI filii ESNI reſtituit iis, quibus proprie pertinuerat habere. Domino WLFSTANO Archiepiſcopo I. *phylacterium cum uno annulo, & Codice pſalterii, ſed & Alfheago Epiſcopo unam crucem in ſuam memoriam dedit. Debita quæ ſibi debebantur à multis paſſim condonavit. Si quis vero ſecundum patriæ Angliæ morem in aliquam incurriſſet ſervitutem tempore ſuæ poteſtatis, libertate ſibi penitus contributa, relaxatus ejus juſſu eſt. De his, qui aliter, quam dicta ſunt, perverterit, inde cum deo concertamen habeat. Amen.

Cum teſtamento hoc tractatum de teſtamentis jam ſatis longum, & ſatis, ut ſperare velim, jucundum claudo, præſtantiſſime SHOWERE, rogans D. O. M. ut aliquis tandem exurgat literarum *Saxonicarum* peritiſſimus, qui de *re teſtamentaria Anglo-Saxonum*, cui nobis non licet immorari, juſtum volumen condat. Literarum, inquam, *Saxonicarum* peritiſſimus; nam talis debet eſſe is, cui iſtud argumentum, quemadmodum docti deſiderant, enucleandum, & ornandum eſt. Earum autem ſive penitus rudis, ſive mediocriter tantum gnarus, in hoc, & hujuſmodi operibus præſtare nihil præclari poteſt. Quod quidem, reip. literariæ quam utilis & neceſſaria ſit literaturæ Septentrionalis ſcientia, manifeſte probat.

Deſideratur etiam, SHOWERE, de *donationibus* Anglo-Saxonum juſtus tractatus, in quo quidem de omnibus donationum generibus diligenter & accurate diſſertandum eſt. Talis autem tractatus aut opus ſingulare eſſe poteſt aut pars prolegomenon, quæ †*Chartulario Anglo-Saxonico*, & *Anglo Normannico*, ſiquando editum id fuerit, præmittenda ſunt. *Chartulario*, inquam, *Anglo-Saxonico* & *Normanno-Saxonico*, ut ut regios ſumptus, qui in eo edendo ponentur: ita in literis Septentrionalibus virum verſatiſſimum, qui id pro ſua dignitate publicet, requirit. Illi enim in unum *Corpus*, Herculeo pene labore, & diligentia ſumma colligendum eſt, quicquid uſpiam [a] Chartarum, ſive in libris editis, ſive in MSS. haberi poteſt. Inchoandum autem illi eſt à chartis AUTOGRAPHIS, quæ primum ſibi locum vendicant; ſive vere exemplares ſint, ſive ſpuriæ & fictæ, quæ tamen inter vere exemplares numerantur. Harum vero quædam [b] *Latine*, quædam *Saxonice*, quædam *Semi-Saxonice* & *Normanno-Saxonice*, & diverſis in manibus, pro temporibus, in quibus confectæ ſunt, ſcribuntur. Chartæ autem, quas jam nunc ſcribens *autographas* eſſe ſcio, eæ tantum non omnes ſunt, quæ cernuntur in collectione chartarum Bibl. *Cott.* quæ inſcribitur, *Auguſtus*, 2. Eæ etiam, quæ ibidem reponuntur in ciſtis ductilibus, fere omnes etiam *autographæ* ſunt. Id genus etiam tredecim eccleſia *Exonienſis*, totidemque ſed *Normanno-Latinas*, aut coætaneas & conſimiles *Scoto-Latinas* omnes Eccleſia *Dunelmenſis* ad me utendas miſerunt. Quarum quidem omnium maxime mihi placuit *Willelmi* I. illa, quæ tam *Saxonico* ritu, cum ſignis crucis à teſtibus ipſis factis; quam *Normannico*, cum ſigillo appendente munita eſt, qua dat Scō CUTHBERTO, *regium ſuum manerium* de *Heminburch*, cum terra de *Brachenholm*, &c. Id genus etiam non ita pridem fuerunt in Archivis Eccleſiæ *Wigornienſis* [c] XCII. quarum eheu XV jam nunc in iis ſuperſunt. Id genus etiam, una atque altera excepta, XXIV mihi utendas dedit operis noſtri fautor maximus honorabilis dominus *Johannes Dominus* SOMERS, baro *Eoveshamenſis*, nulli in omne genus literaturæ ſcientia ſecundus. Multas etiam autographas chartas,

---

* Id eſt, *Arca*, *theca*, vel aliquod aliud *vaſculum* pretioſum, in quo Sanctorum reliquiæ, vel cineres reconduntur, & ſervantur εἰς φυλακτήριον.

† Per chartularium *Anglo-Sax.* & *Anglo-Norm.* hic intelligo collectionem Chartarum, quæ in *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum* temporibus confectæ ſunt.

[a] Inſtrumenta donationum à temporibus *Conqueſtus Normannici* vulgo *Chartæ* fuerunt vocatæ; ante eum tamen aliis appellationibus gaudebant: quales ſunt *Chyrographum*, *Kartula*, *Syngrapha*, *Polipticon*, i. e. πολύπτυχον. *Cautio*, *teſtamentum*, *pagina*, *libellus*, *donatio*, *literæ*, *ſcedula*, *arratum*, *aratum*, id eſt, *exaratum*, &c. Quinimo & in temporibus, quæ victoriam *Normannicam* præceſſerunt, *Chartæ* etiam vocabantur. Sic in Cod. MS. Bibl. *Cott.* cujus nota Tiberius, A. 13. fol. 153. Sub rubrica de *Mearnan-cliffe* hæc leguntur: *In nomine domini Jeſu Chriſti Æthelred, deo adjuvante, Merciorum dux, hanc* Chartam *Euthulfo miniſtro regis pro illa terra* Marnancliffe, *i.e. X Manentium fieri conceſſit.* Et donatio Æthelredi R. *Anglorum*, Textus *Roffenſ.* fol. 158. b. *Carta* etiam nuncupatur: *ſcripta eſt hæc* CARTA, &c. Hæc animadvertere placuit corrigendi *Ingulphi* gratiâ, qui ſcribit *Normannos*, *Anglo-Saxonum* chirographa, *Chartas* vocaſſe, plane quaſi ea vox in uſu non fuiſſet apud *Anglo-Saxones*, qui inſtrumentum donationis in vernacula ſcribentes ſemper vocabant Boc aut Leppite. Pari fide ſcribit etiam *Ingulphus*, Ælfredum R. totius *Angliæ* pagos & provincias in *Comitatus* primum omnium commutaſſe; Comitatus in Centurias, i. e. *Hundredas*; & in *decimas*, i. e. in *tithingas* diviſiſſe. Quod quam falſum eſt oſtenderunt *Joh. Seldenus* in libro cui titulus, **Titles of Honour**, & R. *Bradeijus* in opere ſuo, qui inſcribitur, **A compleat Hiſtory**, &c. p. 84. Notandum præterea eſt, quam abſurde *Ingulphus*, *Decimas* cum *tithingis* confundit, quod neſcio, an à quoquam antea obſervatum eſt.

[b] Quædam etiam, ſed eæ raræ, partim *Latine*, & partim etiam *Saxonice* ſcribuntur.

[c] Vide Catalogum Libb. Septentrionalium ad finem *Inſtitutionum Grammaticarum Anglo-Saxonicæ* & *Mæſo-Gothicæ*, pagina 169. quæ, me auctore, prodierunt *Oxoniæ*, è Theatro *Sheldoniano*, MDC.LXXX.IX.

sive veras, sive quæ ad verarum exempla finguntur, multi alii possident. Penes me habeo unam CEONWULFI R. Merciorum, quam *Thomas Guidot* M. P. urbis *Bathonensis* Æsculapius mihi dono dedit: unam etiam possidet *aureis* crucibus spectabilem, sed plane commentitiam, scilicet *Æthelbaldi* R. chartam fundationis Monasterii *Croilandensis*, quæ excusa habetur in *Ingulphi* historiæ *Croilandensis* p. 2, 3. Edit. *Oxon.* & Monastici *Anglicani* Vol. I. p. 164. Nonnullas etiam autographas, easque vetustissimas chartas extare dicunt in Archivis Ecclesiæ *Cantuariensis*, quas nondum vidi. In archivis Ecclesiæ *Westmonast.* extat charta *Saxonica* S. *Eadwardi Conf. Saxonico* ritu confecta, qua cœnobio *Westmonast.* certa prædia dat, cum altera charta literarum patentium ejusdem R. *Saxonice* etiam scripta, & *Normannico* ritu sigillo regio adpendente munita, qua abbati, & monachis *Westmon.* certas terras in *Essexia* se dedisse *Ælfwardo* Epō, & vicecomiti notificat. Chartæ etiam duæ *Wilelmi Conqu.* quarum altera breviuscula est literarum patentium ad Epm *Lond.* & *Gaufrid.* de *Magn.* cum tribus testibus, & sigillo regio adpendente munita, quâ coenobio *Westmon.* manerium de *Winantune* confirmat. Altera autem in oblonga membranâ scripta augustiorem speciem præ se fert, ut quæ confecta erat in communi concilio regni in die pentecostes convocato, An. Dom. Incarnat. M.LXX. & ejus regni anno IIII. XI. Kal. Junii. Sigillatur hæc charta sigillo regio adpendente, *Normannico* ritu; & more *Saxonico* etiam, testimonio multorum, quorum nominibus signa crucis anteponuntur, confirmatur. Harum autem originalium chartarum copia mihi facta est, jubente Reverendo admodum patre *Thomâ* Epō *Roffensi*, & Ecclesiæ *Westmon.* Decano dignissimo, ob humanitatem exemplarem, & literarum tum divinarum, tum humanarum scientiam præclaro. Neque dubito, quin aliæ haud paucæ in aliis locis habentur, quæ à Chartularii *Anglo-Saxonici*, & *Anglo-Normannici* conditore diligentissime exquirendæ sunt. Collectis, quæ undique conquiri possunt, *autographis* chartis, colligendæ dein ab auctore nostro, & pro temporum serie disponendæ sunt chartæ *apographæ*, quæ non unius generis sunt. Quædam enim ex *autographis* vere descriptæ sunt, aut descriptæ esse creduntur. Id genus multæ sunt, quæ in chartulariis MSS. monasteriorum, & historiis eorum reperiuntur; ut istæ quæ sunt in *Sulcardi* chartulario Ecclesiæ *Westmon.* Biblioth. *Cotton. Faustina*, A. 3. In *textu Roffensi*, in Monasterii *Wigornienſis* chartulario, quod in Bibl. *Cott.* notatur, *Tiberius*, A, 13. Cujus maxima pars ab *Hemingo* monacho *Wigornienſi*, rogante *Wulfstano* Episcopo, ex autographis chartis descripta & collecta est. Id genus etiam multæ continentur in historia MSS. Ecclesiæ *Abbendonensis*, Bibl. *Cott. Claudius*, C. 9. Et nonnullæ in historiis Ecclesiæ *Elienſis*, *Otho*, E. 5. *Vespasian.* A. 19. Titus, A. 1. quas ex vetustis *Codd. Oxoniæ* edidit. *Th. Gale*, T. P. nunc Ecclesiæ *Cath. Eboracensis* Decanus. Habentur etiam hujus generis chartæ in veteri regesto cœnobii S. *Augustini Cantuarienſis*, quod in Bibliotheca Aulæ *S. Trinitatis* extat apud *Cantabrigienſes*; ut & in chartulario, sive regesto monasterii *Edmundsburgensis*, in quo *autographæ* chartæ haud paucæ, tam *Latinæ*, quam *Saxonicæ*, & *Semi-Saxonicæ* descriptæ leguntur. Hujus chartularii & aliorum *Codd.* rariorum usum acceptum gratus refero reverendo patri ac domino Domino *Johanni More*, quo è præsulibus *Angliæ* nemo antiquitatum *Anglicorum* magis sciens, aut venerandæ vetustatis est major fautor & patronus. Ad *apographarum* etiam chartarum classem reducendæ sunt, quæ eduntur omnes; quarum exemplaria perduntur. Id genus sunt ingens earum numerus, quæ in *Monastici Anglicani* tribus voluminibus; R. P. *Clementis Reyneri* opere, quod inscribitur *Apostolatus Benedictinorum in Anglia*, & *Duaci* prodiit 1626, publicantur. In hac etiam classe censendæ sunt chartarum, quæ *Saxonice*, *Semi-Saxonice* vel *Normanno-Saxonice* confectæ erant, versiones Latinæ; quales nonnullæ forsan occurrunt in vetustis chartulariis, regestis, & historiis, quas, ante victoriam *Normannicam* confectas esse visas, voces phrasesque *Normanno-Latinæ* aut mera monachorum *commenta*, aut verarum chartarum translationes esse demonstrant. Inter chartas etiam *Cottonianas*, & *Somersianas* nonnullæ, eæque vetustæ *apographæ* extant, quas Catalogus ostendit.

Inter chartas etiam *apographas* recensendæ sunt *Latinæ*, *Saxonicæ*, & *Semi-Saxonicæ* illæ, quæ in aliis chartis quas confirmationes vocant sive *autographis* sive *apographis*, per solennem formulam vocis INSPEXIMUS, aut id genus solennia verba, recitatæ, ab interitu conservantur. Hujusmodi haud paucæ leguntur in veterum RR. *Angliæ*, qui post conquæstum floruerunt, chartis. Quinimo ante id tempus anteriorum regum donationes in * Chartis S. *Eadwardi Conf.* solenni ista formula recitatas & confirmatas legimus; ut falsam istam *Canuti* R. quæ sic incipit: *In nomine poliarchis Jesu Christi*, &c. Sic in charta † *Edwardi* III. recitata confirmatur per INSPEXIMUS charta Æthelberhti I. Regis *Cant.* mihi ob *æram Christi*, qua notatur, merito pro suspecta habita. In charta confirmationis *Richardi* II. quæ est in collectione *Cottoniana* de Monasterio *Thorneyensi*, descripta legitur charta *Eadgari* R. Ejusdem regis charta altera descripta extat in charta confirmationis *Henrici* V. vel VI. quæ in eadem collectione asservatur. Charta Latina modo citata *Canuti* R. quæ incipit ab his verbis: IN NOMINE *Poliarchis Jesu Christi*, cum alia, comite ejus, *Saxonice* vel potius *Normanno-Saxonice*, confecta, quæ sic incipit: On almyghti þrytheſ name, leguntur descriptæ in charta *Henrici* IV. qua Monasterio S. *Edmundi* certas libertates Abbati & conventui concessas confirmat, præmissis, quæ sequuntur, solennibus

* Monastici *Anglicani* I. Vol. pag. 287. † Ibid. pag. 24.

verbis:

verbis: INSPEXIMUS *chartam, quam bonæ memoriæ Kanutus quondam rex Anglorum progenitor noſter fecit in hac verba,* IN NOMINE, &c. Dein præmiſſis ejuſdem formulæ ſolennibus verbis in eo continuo ſequuntur plures chartæ *S. Eadwardi* II. Regis, *Semi-Saxonice* factæ; quarum prima, quæ ſigillo regis dicitur eſſe munita, ſic incipit: ic Eadwarð kinȝ kiðe on þiſſum ȝewrite alle leafulle men. In ms. autem regiſtro vel chartulario monaſterii *Eadmundiburgenſis*, quod pro ſumma humanitate ſua utendum mihi dedit paulo ſupra laudatus φιλαρχαῖος Antiſtites, Ic Eadward kinȝ kiðe on þiſe write alle lefful menne. Secunda ſic incipit, Edward kinȝ ȝret Aylmer. Tertia ſic, Edward kinȝ ȝret Aylmer b. ȝ Alfgar. Quarta autem ſic, Edward kinȝ ȝret Grymkitel. Quæ quidem omnes, cum aliis nonnullis Sancti *Eadwardi* II. chartis in eodem chartulario extant. *Chartæ autem *Henrici* IV. è qua hæc deprompſimus, notitiam humaniſſimo viro *Carolo Battely* officinæ *rememoratoriæ* Theſaurarii in Scaccario uni ſcribarum, monumentorum antiquitatis *Anglicanæ* ſcientiſſimo, qui nobiſcum id genus plura communicaturus eſt, gratus acceptam refero.

Verum è Chartis apographis, SHOWERE, id imprimis notandum eſt, nempe quod earum nonnullæ, quarum exemplaria in puriori *Saxonico* non potuerunt non ſcribi, *Semi Saxonice* à librariis pro ſermone ſui temporis excribuntur. Id quod etiam in homiliarum *Saxonicarum* deſcriptione aliquando accidiſſe obſervavi, quæ in mss. *Codd.* anteriorum temporum, ut ut in puriori *Saxonico* ſcriptæ, in citeriorum tamen temporum membranis *Semi-Saxonice*, vel *Normanno-Saxonice*, à tranſcribentibus deſcribuntur. Quamobrem, SHOWERE, etſi iſtiuſmodi chartæ, quæ pro *autographis* anteriorum temporum, in quibus Saxonicus ſermo nondum, aut non omnino, aut non multum labefactatus erat, venditantur; in ſuperiorum, & male ſimulatarum numero habendæ ſunt; de *Apographis* autem, quas poſt *Normannicam* victoriam vel in vetuſtis regeſtis, vel in diplomatis RR. deſcriptas legimus, idem decernere, crede mihi, non adeo tutum eſt. In regeſtis etiam occurrunt chartæ *apographæ*, *Anglo-Normannice* plane deſcriptæ; quarum tamen exemplaria ante victoriam *Normannicam*, imo ante *S. Eadwardi Conf.* tempora confecta eſſe dicuntur cum lingua *Saxonica*, etiamſi à ſe multum mutata, in *Anglo-Normannicam* tamen barbariem nondum degeneraverat. Id genus eſt charta illa *Canuti* R. quoad ſermonem plane *Anglo-Normannica*, quam *Latinæ* ejuſdem R. chartæ principali fuiſſe inſertam falſe teſtatur citatum modo cœnobii *Eadmundiburgenſis* chartularium. In almichten brichtiner name. Ic Cnut kinȝ kiðe alle manne þe bed þat ic mid mine redȝmen red habbe for mine ſaule þearfe ȝ for alle mine þeoſchippaſ ſendfulneſſe þat if þat ic an ece fredomeſ þan halegen kinȝe ſeint Eadmund ſo forth ſo he firmeſt hauede into þere ſtowe þat he onreſteth ȝ ro wille ic þat ſe fredom ſtonde on his welde unawend buton ælches biſcopes anwælde þere ſchire ekelik fre ȝ ſo fele ſiche ſo men ȝilduth here-ȝeld oþer to ſchipȝelde. ȝelde ſe tunſchipe ſo oþere men don to þere monekenede þe þer binnen ſchulen for hus þewien ȝ we curan þat ic nefre ne ſchulde ani man wenden to oþre ȝoder manne buten he walde don aſchired from ȝodis manne ȝ alle hiſe halegen. ȝ ic an þo monekes to fode al þat fiſchnoth þat Uulfketel aichte at welle. ȝ min ȝovel-fiſch þe me ariſt be ſe londe. ȝ min quen Ælgive an þen halegen four þuſend Ele mid hire looc þe þer to-bind at lakinȝheth ȝ ic an hem alle here tuneſdene of alle here lond þe he nu habben ȝ ȝet bigeten ſchulen on ȝodes efne.

Hanc vero chartam *Anglo-Normannicè* deſcriptam, ſive potius ſcriptam, evincit literarum patentium charta *Willelmi* Conquæſtoris in eadem plane dialecto ſcripta, quæ in eodem codice ſic ſe habet: William kyng ȝret aylmer biſchop and Rauf erl ȝ Norman and alle mine þeynes on Suffik frenblike, and hic kiðe ou þat ic wille þat þe ſokne þas Nigend halfhundredes lige into þen halege minſtre at ſeynt Eamundesbiri ſo ful and to forth ſo ic alfrich withgares ſone bi wiſte ȝ Orger ſiden ymme þere quene to hande Eadwardes moder kynges mine meyes and he ſelf þider in unnen hauede on alle þe þinge þat is on firdwite and on fichtwite ȝ on †eberechef and on ȝriðbreche ȝ on forſtal ȝ on ham ſokne. Nu forbede ic alle manne þat ſokne him to hande to-tene eiþer engliſſce or franſſchiſſen or denifcen buten ſeynt Eadmũd ȝ þen abbote. And ȝif wo henne forth þis withquenchen wille: ic wille piven þanne wat he be.

Tali chartarum, quæ ante regnum *Stephani*, ſive in *Anglo-Saxonum*, ſive *Dano-Saxonum*, ſive denique *Normanno-Saxonum* temporibus ſcriptæ, vel exſcriptæ fuerint, collectione à chartularii noſtri conditore tandem abſolutâ, ampliſſima ab eo operi ſuo prolegomena præmittenda ſunt. Imprimis enim inſtituendus ab eo Lector eſt in ſcientia manuum, quibus *in* omni tempore, quatenus fieri poteſt, chartæ *autographæ* exaratæ ſunt. Hanc autem *manuum* ſcientiam faciliſſime lectorem docebit inſpectione tabellarum, quibus differentia *manuum* ſpecimina à peritiſſimo ſculptore inciſa diſcentibus ob oculos ponenda ſunt. Triplex autem fuit *Manus*, ſeu ſcriptura apud *Anglo-Sax.* Una quæ exarata in grandioribus vel majuſculis literis cernitur in antiquiſſimis lib. mss. & aliquibus vetuſtiſſimis chartis, ut *Hlotharii* R. *Cant.* & *Sebbi* Orientalium *Saxonum* R. quæ infra citantur. Altera, quæ ſcribentibus commodior amplis ſatis *characteribus*, rotundioris

*In memorandis Scaccarii inter communia de termino S. *Trinitatis* ex parte rememoratoris theſaurarii rotulus ſeptimus. †ſ. in hac voce videtur mendoſe ſcriptum: quo ablato reſtat ebereche, id eſt, epbpyce vel æpbpyce, *adulterium*.

formulæ, ſed in quâ majuſculæ minoribus in MSS. quum libb. tum chartis immixtæ ſunt, exaratâ legitur. Tertia, quæ ſcribentibus promptiſſime ſcribere volentibus commodiſſima, duplex fuit; altera quæ in uſu erat ante *Ælfredi* R. tempora; altera, quæ eo auctore, inolevit. Præſertim autem ab auctore chartularii docendum eſt diſcrimen hujus ab illa manu; nempe manûs, qua *Anglo-Saxones* promptiſſime ſcribentes uſi ſunt ante *Ælfredi* tempora, ab illa, quam Rex iſte *Romanorum* & *Gallorum* elegantiori ſcriptura inſtitutus ab exteris redux *Anglos* ſuos docuit. De Differentia harum manuum, quarum illam τὴν ἐπιχώριον, *Saxonicam*; hanc *Gallicanam*, *Ingulphus* vocat; nos haud pauca, SHOWERE, in Gramm. noſtræ *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* cap. XXII. tradidimus; quibus in præfatione ad opus ſuum à chartularii auctore multa addi poſſunt, ex quibus lector maximum fructum capturus eſt. Harum manuum differentia ab eo oſtenſa, ad illam dein oſtendendam procedendum eſt, quæ fuit inter manum *Saxonicam* ab *Ælfredo* reformatam, quæ *Anglo-Saxonica* vulgo dicitur, & *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normannicam*, quam *Gallo-Normanni* ſcriptores in *Angliam* induxerunt. De qua nos etiam in dicto capite nonnulla ſcripſimus, quæ ab auctore noſtro, cui neque chartæ, neque ſumptui parcendum eſt, in tabellis amplificandâ, ornandâ, & magis elucidandâ ſunt.

Etenim crede mihi, SHOWERE, manuum diſtinguendarum peritia neceſſariò ab illo acquirenda eſt, qui è vetuſtis chartis autographis, veras à falſis & ſpuriis recte velit diſtinguere. Hanc manuum ſcientiam chartarum obſervatione mediocrem ipſe adeptus, chartam Originalem *Æthelbaldi* R. Merciorum eſſe dictam, & non ita pridem, ut fertur, in curiis veſtris quaſi genuinam & veram probatam, multum & laudatam, ſtatim ac conſpexi, falſam eam, ac fictam eſſe diſcernebam. Chartam autem hanc ementiri neceſſe habuit coenobium *Croilandenſe*, qua terras ſuas ſine charta datas, aut quarum chartas perdiderant, ſervarent à *Nortmannis*, qui nullam fere juſtam poſſidendi prædia cauſam, præter chartas, Monaſteriis indulgebant.

Id inſtrumentum, eo nomine, quod fictitium eſt, ſi non dominus ejus, ſaltem antiquarius pluris quidem facere debet; quamvis eſſe fictam neque hiſtoriæ *Croilandenſis*, in cujus 2. pagina exhibetur, Editor *Oxonienſis*, neque ipſe *Dugdalius* cognoverunt. Sic etiam chartam * *Wulferi* R. *Merciorum*, quæ in collectione *Cottoniana* [4.] eſt, cui diſcrimen manuum notum eſt, is facillime deprehendet eſſe commentitiam, ut & illam quæ in eadem collectione chartarum eſt [91.] qua *Cædualla* R. *Uulfrido* Epiſcopo certa quædam prædia & privilegia dediſſe dicitur. Haud diſſimilem falſitatis ſpeciem præ ſe fert ejuſdem collectionis charta, figura numerali [95.] notata, qua *Offa* R. *Anglorum* donaſſe fingitur *Iaenberto* Archiepiſcopo terram apud *Hebbam* v. aratrorum. Denique charta collectionis *Cott.* cui numeralis nota [7.] ſuperſcribitur, ejuſdem eſſe furfuris ex manu facile cognoſcitur. Hæc autem ea ipſa charta originalis eſſe fingitur R. *Canuti*, qua monaſterio quod dicitur † Badrices pur ꝺe conceſſit, ut ab omni dominatione omnium Epiſcoporum comitatus liberum eſſet, & Monaſterio *Edmundiburgenſi*, ut fundo, in quo requieſcit S. *Edmundus* R. libere frueretur. Infra hanc chartam, quemadmodum in chartularii *Edmundiburgenſis* apographo, ſubſcriptum etiam extat privilegium Monaſterii *Edmundiburgenſis* in *Anglo-Normannica* quum dialecto, tum manu, male pariter exaratum. Ex his, quæ dicta ſunt, falſitatis etiam manifeſtæ arguenda eſt charta S. *Eadwardi* II. qua confirmaſſe dicitur hanc *Canuti* R. Chartam commentitiam, ut ex illius verbis liquet. *Rex Archiepiſcopo, &c. Salutem.* INSPEXIMUS *chartam, quam bonæ memoriæ Knutus quondam Rex Angliæ progenitor noſter fecit in hæc verba*: IN NOMINE POLIARCHIS JESU CHRISTI.

Ex manu etiam falſa eſſe conſtat charta illa ſplendidiſſima *Eadgari* Regis in Eccleſiæ *Weſtmonaſ.* Archivis extans, quæ ſic incipit: *Regnante dn̄o nr̄o ihu̅ xp̄o in perpetuum* ⁂. Ut & altera ejuſdem Eccleſiæ non minus ſplendida S. *Dunſtani*, qua declarat *Eadgarum* regem Monaſteria ab omni Epiſcoporum poteſtate & juriſdictione exemiſſe. Quarum quidem chartarum copiam mihi factam gratus acceptam refero reverendo admodum patri *Thomæ* Epō. *Roffenſi*, & Eccleſiæ *Weſtmon.* decano, ob humanitatem ſimul & doctrinam maximam colendo, cui immortales gratias ago. Ex manu quoque, ficta eſſe conſtat charta, quæ *Æluredus* R. dediſſe dicitur *Burrico* Epō Hrobi, & eccleſiæ *Roffenſi* terram ſuam in oppido de *Frekeham*, &c. Anno incarnationis dominicæ DCCC.XCV. Hæc charta una illarum eſt, quæ in capſis ductilibus bibl. *Cott.* jam adſervantur. Maxime autem omnium falſitatis vel primo intuitu damnanda ob manum eſt charta *Eadgari* R. qua Deo, Scō Petro, monachiſque veteris coenobii [a] ẏentanæ Civitatis, quandam telluris particulam, v. videlicet Manſas cum quindecim hydis in perpetuam poſſeſſionem donat. ſcripta eſſe fingitur hæc charta, Anno dom. incarnationis DCCCCLXXV. Sed manus eam non ante ducentos annos ſcriptam eſſe oſtendit. Una etiam earum eſt, quæ nondum in bibliothecæ *Cottonianæ* catalogum relatæ, in capſis ductilibus etiamnum reponuntur. Præterea ab auctore noſtro de chartis docendus eſt in ſua præfatione lector, ſcilicet alias in Majuſculis, alias in Minuſculis, alias etiam in intermediis literis eſſe exaratas. In majuſculis ſcribuntur, quæ extant *Latinæ* duæ in prima pagina collectionis *Cottonianæ*, quæ inſcribitur, *Auguſtus* 2. Quarum altera eſt *Hlotharii* R. *Cantuariorum*, cujus duæ quaſi partes ſunt; altera qua *Bercualdo* & ejus monaſterio terram in [b] TENED donat,

---

* In hâc charta *Wulferus* dicitur *S. Petro* & monaſterio de *Medeshamſted* certa *tenementa* pupꝛe. † *Saxon.* Beadpucer- contuliſſe & confirmaſſe. [a] Sic MS. pro Ventanæ. [b] Nunc Thanet. quæ

quæ vocatur WESTANAE: altera, qua cum conſenſu Archiepiſcopi *Theodori* dat eidem monaſterio terram in STURIA. Confecta fuit hæc charta in Civitate [a] *Recewulf*, menſe Maio, Indictione Septima. Nam in eo ſeculo annum redemptionis in chartis notare uſu nondum erat receptum.

Altera eſt charta *Æthelbaldi* R. Auſtralium *Saxonum*, qua donat terram x caſſatorum juxta *Stur* fluvium comiti ſuo *Cyneberto* ad conſtruendum coemeterium. Conſtat vero ex [b] hiſtoria, & Synopſi Bibl. *Cottonianæ*, quam in ingens reip. literariæ beneficium edidit amplificandis bonis literis natus doctiſſimus *Thomas Smithus* noſter, & indiculo Pſalterii *Latini* in majuſculis ſcripti cum verſione *Saxonica* interlineari, quod notatur *Veſpaſian.* A. I. chartam hanc ex iſto MS. exſciſſam eſſe. Quod etiam illius quum menſura, quæ cum foliis illius MS. quadrat, tum etiam manus in utroque prorſus eadem, tum denique locus MSS. unde ſciſſa eſt, inter folia x. & xi. codicem vertentibus oſtendit. Etenim, SHOWERE, in *Libb.* Evangeliorum & Pſalmorum, chartas originales tanquam in tabulis, ſive regeſtis publicis, inſinuare ſolere *Anglo-Saxones*, præter illa, quæ in ſuperioribus à nobis traduntur, oſtendunt verba [c] chartæ *Alhwini* Epiſcopi *Wigornienſis*, quæ in veteri manu *Saxonica* ſcripta *Æthulwulpho* duci deſcriptæ cernuntur. Aliquando etiam ſed rariſſime, *Latine* deſcribuntur metæ: ut in charta vetuſta *Ubtredi* ſubreguli *Offæ* R. *Merciorum. Eſt rus illud in auſtrali parte montis qui nominatur* Breodun. *In aquilonari plaga rivuli, qui vocatur* Carent, *protendens à flumine illo* Carent *aſcendens uſque ad ſummitatem montis ſupradicti* Breodun. *In cujus cacumine urbs eſt antiquo nomine* Baeningesburg. *Ibi eſt terminus agri illius ſurſum in monte, & à meridie*, &c.

Monachi vero *Anglo-Normanni* in chartis autographis tranſcribendis metas non raro præterierunt, quas tamen omnes collectas in alieno ſeorſim chartularii loco aliquando ponunt. Sic in hiſtoria Eccleſiæ *Abbendonenſis*, quæ in Bibl. *Cottoniana* notatur, *Claudius* c. 9. metæ hidarum *Saxonicè* deſcriptæ ad finem codicis ſeorſim rejiciuntur. Sic metæ terrarum nonnullæ monaſterii *Wigornienſis* cernuntur ſeorſim deſcriptæ in fol. 162. MS. ejuſdem bibliothecæ, cui nota, *Tiberius*, A. 13. ut & in fol. 130 MS. cujus nota, *Nero*, E. I. ubi metæ *Widiandunenſis* prædii, *Saxonice* ſolæ abſque charta ſcribuntur. Monachi etiam in autographis exſcribendis ſæpe metas *Saxonicas* contemnunt, quas tamen aliquando *Latine* deſcriptas ſervant, quemadmodum in charta textus *Roffenſis*, fol. 128. qua *Egebertus* Rex *Cantiæ* poſſidendam conceſſit Epō *Dioran*, & Eccleſiæ ejus, in honorem *S. Andreæ* conſecratæ, terram x aratrorum *Hallingas* dictam. *Termini autem ſunt à loco, qui vocatur* Hrofesbreta, *uſque in arborem,* [d] *qui vocatur* Curues ac *& inde via recta per medium campum,* [d] quæ *appellatur* Hiuæmhanſtedi *uſque in locum, qui dicitur* Halleſmeri, *& inde circumit per locum, qui vocatur* Heortleagu *in flumen* medeuuæge.

De his etiam oportebit auctorem noſtrum monere lectorem, utpote quibus inter *Latinas* chartas, autographas ab apographis; originales *Saxonicas* ab earum verſionibus; indubitatas à ſuſpectis; & veras à falſis melius poterit diſcernere.

De manibus, ſermonibus & ſermonum dialectis in quibus chartæ ſcriptæ ſunt, illa præfatus auctor noſter, quæ à lectore chartularii ſui prægnoſcenda ſunt, eum dein moneat, ut legens chartas id præſertim animadvertat, an chartarum, quo ſermone, vel dialecto cunque ſcriptæ ſint, voces & phraſes iſtorum fuerunt temporum, in quibus ſcriptæ eſſe dicuntur. Hoc imprimis ſpectandum eſt in chartis, quæ pro originalibus aut originalium tranſcriptis venditantur, quales ſunt in hiſtoria *Croilandenſi* regum *Saxonicorum* omnes. E quibus univerſæ, aut tantum non univerſæ, ex eo fictæ eſſe noſcuntur, quod voces & phraſes *Gallo-Normannicas* contineant multas, quæ ante adventum *Normannorum*, aut ſaltem in temporibus, quibus confectæ eſſe finguntur, adeo in uſu non erant apud *Anglo-Saxones*, ut *Anglia* aut eas, aut earum uſum jam tum penitus ignoraret. Sic in charta *Æthelbaldi* R. ſupra damnatâ, occurrunt UNAM LEUCAM. DUAS LEUCAS, TRES LEUCAS, *&c.* Per *leucas* autem computandi rationem introduxiſſe *Normannos* conſtat, ex [e] charta *Willelmi* Conquæſtoris, qua Eccleſiæ *S. Martini de Bello*, à ſe ob victoriam de *Haraldo* reportatam fundatæ, certa privilegia dedit. In illa enim charta hæc habentur verba: *Quatenus Eccleſia illa cum* Leuga *circumquaque adjacente libera ſit ab omni*, &c. *Normannica* etiam ſunt, quæ ſequuntur: *Chirographo patenti. Communis Sewera. Omnibus ſ Seiſonis*: *Centum libras legalis monetæ.* Maxime vero commentitiam eſſe hanc chartam probat iſta locutio: *ad fundationem monaſterii* NIGRORUM MONACHORUM *ſub norma* S. BENEDICTI. Nondum enim *Æthelbaldo* regnante, an. DCCXVI. monachorum familiæ ab indumentis ſuis nuncupabantur, neque per ea diſcriminati erant. Hoc conſtat ex [g] *Concil. Cloveſh.* cap. 19. Quo tantum cautum eſt, *Ne Monachi & nunnones pompaticis, & quæ ad inanem gloriam more ſæcularium utatur indumentis; ſed ut ſimplici propoſitoque congruenti eorum veſtiantur habitu.* [h] Nondum

---

[a] Nunc *Reculver.* vid. hiſt. *Anglicanæ* x Scriptores, col. 2207. ubi hæc charta facta eſſe dicitur An. Dom. DC.LXXIX. [b] P. XXXV. [c] Hæc eſt una XXIV chartarum, quarum uſum acceptum gratus ſupra retuli *Johanni* Domino *Somers* Bar. *Eoveſhamenſi.* [d] Ita MS. [e] Vid. Append. ad librum R. *Bradeyi*, cui titulus, A compleat Hiſtory. p. 15. [f] Id eſt, omni tempeſtate, à *Gallico Saiſon*, quod *Latino-barbare Seiſo*, *Soiſonum.* [g] *Spelmanni* Concil. Vol. I. pag. 256. [h] Vid. *Marshami* propylæum ante Monaſt. *Anglicani* Vol. I.

in Angliam noſtram ignota adhuc *Benedicti* regula inducta erat, nondum in familias abierat ſimplex adhuc monachatus inſtitutio, neque tunc temporis *Benedictinæ* regulæ tenaciores erant, qui à *Benedicto* nuncupari cœperant. Denique *Benedictinorum* ordo ipſe nondum per familias aut veſtimenta diſtinctus fuit. Sed hæc omnia poſteriora tempora olent, (ſcilicet *Edgari* R.) & triumviratum iſtum *Dunſtanum*, *Æthelwoldum*, & *Oſwaldum*. Imo *Benedictini* ordinis, *Nigri* qui dicti erant, monachi nulli adhuc erant, aut eſſe, me judice, potuerunt ante reformatum *Benedicti* ordinem à *Romualdo* monacho *Caſſinenſi*, circiter annum MXX. à quo familia *Camaldunenſium* monachorum, qui ab * *albis* tunicis & caputiis, *albi* dicti erant; aut *Carthuſianos* à *Brunone* ortos, An. MLXXX. qui † *albus* veſtimentis induti ſunt. Undecimo igitur ſeculo, diſtinctionis gratia, cæteri *Benedictini* ordinis monachi, quibus *Niger* amictus in uſu erat, primum NIGRI denominari cœperunt.

Ob eandem rationem pariter damnanda eſt *Eadredi* regis charta, *Hiſt. Croiland.* Oxon. Edit. p. 32. Ubi quoque *Cœnobium nigrorum monachorum ordinis S. Benedicti à nobili rege Merciorum Ethelbaldo fundatum.* Cætera *Normannorum* mores & tempora olentia, brevis eſſe volens, prætereo. Sic in *Wulferi* charta ſupra etiam falſitatis evicta leguntur, *certa tenementa, longitudine XX Leugiarum*, quæ præter manum *Normannicam*, à falſario Monaſterii *Petroburgenſis* fictam eam eſſe probat. Sic quoque phraſis iſta, BARONIBUS MEIS, in charta Weſtmonaſterienſi *Eadgari* R. ſupra ob manum damnata, eam à falſario aliquo fictam eſſe oſtendit. Sic in charta *S. Dunſtani*, quæ etiam in Eccleſiæ Weſtmonaſterienſis archivis extat, *Anglo-Normannica* iſta, PARROCHIANO SUO PRESBYTERO. TOTIUS ANGLIÆ DECANUS. falſarii eam opus eſſe demonſtrant. Denique *Gallo-Normannica* iſta, *Sexdecim* VILLANIS. *Decem* BORDIS. PASTURA *unius* LEUCI. LEUCI *Latitudine. Liberum* MERCATUM. *In* PURAM *&* PERPETUAM *eleemoſinam. Uſque* LA DROUE. DE LA DROUE. iſta, inquam, *Gallo-Normannica* chartam *Cottonianam Eadgari* R. in ſuperioribus manus gratia quoque damnatam, ut de crucis forma illi præpoſita, de CYROGRAPHO integris in majuſculis abſurde exarato, cui ſubjicitur E$\overline{R}$, hoc eſt, *Eadgarus Rex*, nihil hic dicam, falſarii commentum eſſe evincunt. Denique ab auctore noſtro maxime opera danda eſt, ut quæ oportet, præfetur de modo conficiendi chartas, ſive perficiendi donationum, teſtamentorum, ut & emptionum & venditionum inſtrumenta, apud veteres *Anglos*. Is autem, SHOWERE, pro temporum ſerie & viciſſitudine alius & alius apud eos fuit. Ante S. *Eadwardi* II. tempora, chartas conficiendi mos hic fuit. Donator, ſive quis alius inſtrumenti auctor, chartam ſuam in aliqua plerunque celebritate à tabellione paratam & prælectam, cum crucis ſigno ante nomen ſuum à tabellione ſemper ſubſcriptum à ſe facto fere ſemper ſignabat. *Fere ſemper*, inquam, ſignabat, quippe quod tabellio, ſive notarius, illius vice, illoque jubente, cum crucis ſigno ſua manu facto non raro etiam chartam ſignabat. Dein qui prælentes erant, vel eorum ſaltem haud exiguus numerus, ſuo quiſque ordine, & eodem loco & tempore ſignis crucis à ſe, vel ſe jubentibus, à notario factis chartam conſignabant. Formæ autem conſignandi chartas diverſæ erant.

Nunc enim conſignabant teſtes in prima perſona, hoc pacto, quod omnium uſitatiſſimum eſt:

✠. Ego Dunſtanus archiepiſcopus confirmavi. ✠. Ego Alfpolbus Epſ. annui.
✠. Ego Ælfelpolbus Epſ. conteſtor. ✠. Ego Pulfrie Eps. ſubſcripſi.

Nunc in tertia, hoc modo, præmiſſis id genus ſolennibus verbis: *Scripta eſt hæc charta his teſtibus conſentientibus.* Et, *His ſunt teſtes, quorum infra nomina notantur.* Et, *His teſtibus quorum nomina ſubſequuntur conſcribentibus.* Et, And me ſalban heopa honbſetene þiſſe ȝepeb-niſſe. Þapa noman hep beneoðan appiten ſtonbað:

✠. Oba Archiepiſ. ✠. Pulfȝap Epiſcop. ✠. Pulfriȝe pontiſ. ✠. Hopæl pegulu.

Nunc vero hac in forma:

✠. ſiȝnum Man. N. ✠. ſiȝnum Man. B. ✠. ſiȝnum Man. G.

Nunc denique modi iſti conſignandi chartas conjuncti cernuntur: ut in charta quadam *Offæ* regis *Merciorum* SOMERSIANA:

✠. Ego Off. *&c.* ✠. Ego Albbephtuſ. *&c.*
✠. Ego Eabbephtuſ. *&c.* ✠. Siȝnum manuſ Botuinni. Abb.
✠. Ego Leoluſfuſ. *&c.* ✠. Siȝnum manuſ Folcbephti. Abb.
✠. Ego Tilhepuſ. *&c.* ✠. Siȝnum manuſ Bpopðani ppinci. *&c.*

* Non baſta à S. Romualdo rifformare, è ridurre à perfettione i monachi, ma nell' eſtremo di ſua vita fermò novo eremita con molti digiuni, & aſprezza di vita, va raſo il capo con uno breve tonica di panno bianco col ſcapolare dello ſteſſo colore attacato alla tonica, e di ſopra una coccella dello ſteſſo. *Briefve hiſtoire de l'inſtitution de toutes les religions auec leur habits grauez.* par *Odoard Fialetti.* A Paris, 1658.

† In circa veſtono queſti tutti di bianco. fuor che la cappa nera. *idem.*

Charta

Charta *Ubtredi* reguli *Huicciorum* SOMERSIANA ſic etiam conſignatur. Chartaque *Biornwulfi* R. *Merciorum*, quæ etiam *Somerſianarum* una eſt, conſignatur hunc in modum:

✠. ſignum manꝰ. Bioɲɲpulfi ɲeg. Meɲc. ✠. Oeɧelpalo Epiſc. &c.
✠. ſulfɲed Aɲc Epiſc. &c. ✠. hiæðhun Epiſc. &c.

Notandum autem hic eſt, SHOWERE, in medio vocis *ſignum*, ſignum crucis aliquando in chartis conſignatis hoc pacto eſſe factum ſig✠num, ut in charta vetuſtiſſima *Sebbi* R. *Cottoniana*, quam ſupra citavimus. Quinetiam ſupra vocem *Crucẽ*, crucis ſignum cernitur aliquando poſitum, ut in charta *Eadgari* R. *Cottoniana* in capſis ductilibus viſenda, cui an. DCCCCLV. confectæ, ſic Rex ſubſcribit: ✠. Ego Eaðgaɲ ɲex Anglopum ſub ɲigillo ɲce ✠ cpucip coɲɲoboɲaui. Chartam etiam ſuam, quæ in collectionis *Cottonianæ* libro notatur numerali charactere [40] eodem modo ſignabat *Eadredus* R. an. DCCCC.LXIV. Aliis etiam modis reperitur aliquando factum crucis ſignum in conſignatis *Anglo-Saxonum* inſtrumentis: ut in *Eadwigi* R. charta, quæ collectionis *Cottonianæ* eſt [38.] ðcẽ ✠ cpucip. & in ejuſdem collectionis charta [51] crucis ſignum ſic cernitur poſitum: ðcẽ cpucip ✠ ðigno. Præterea conſignantium teſtium nomina nunc in ſingulari columna à ſummo ad imum legenda ſubſcribuntur: ut in charta *Æthelredi* R. *Somerſiana*, quæ ſic incipit: Aɲoɲcolup Paulup ðe extremo iudicio ðnī manifeɲcipɲime loqueɲ; &c. Nunc in bini ordinis columnis eodem modo legenda cernuntur: ut in charta *Uuerfrithi* Epiſcopi *Somerſiana, Saxonice* confecta. Aliæ in trini ordinis columnis ſubſcripta teſtium nomina oſtendunt eodem modo legenda, ut charta quædam *Hardicnuti* R. *Somerſiana*. Aliæ vero quaternarii ordinis columnis conſignantium teſtium nomina eo etiam modo legenda exhibent: ut charta *Oſualdi* Epi *Somerſiana*, an. DCCCC.LXXX.IIII. ſcripta. Aliæ quinarii ordinis columnis illa eo quoque modo legenda oſtentant: ut charta *Eadgari* R. *Somerſiana*, cui rex ſic ſubſcribit. ✠. Ego Eaðgaɲ ɲex anglopum conɲenɲu ðoctopum meopum cum ɲigno ɲce ✠ epucip ɲobopaui. Charta *Æthelſtani* R. *Cottoniana*, qua fideli ſuo miniſtro, quandam ruris particulam novem caſſatorum tribuit, in loco quem ſolicolæ æt hamme vocitant, conſignantium ſex columnas habet. Aliæ denique in iſtiuſmodi conſignantium teſtium columnellis ad majores numeros adſurgunt: ut alia *Eadgari* R. charta *Somerſiana*, cui, præmiſſo dimidiatæ crucis ſigno, vox CYROGRAPHUM bipartitis majuſculis ſcripta ſuperponitur. Hæc enim in charta in octoni ordinis columnellis conſignantium teſtium nomina à ſummo ad imum etiam legenda poſuit notarius. Verum modus iſte diſponendi teſtium nomina in columnis à ſummo ad imum legenda, etſi maxime in uſu erat apud *Anglo-Saxones*, in nonnullis tamen conficiendis chartis tabellioni non placuit. Nam in charta *Burgredi* regis Merciorum *Somerſiana*, nomen regis & quæ id ſequuntur, conſignantium nomina in perpetua ſcriptura, præmiſſis crucis ſignis, ſcribitur. Sic ſcribuntur etiam charta apographa *Cenulfi* regis & *Cenegithæ* uxoris ejus, cui ſubſcribit *Theodorus* Archiepiſcopus, collect. *Cotton.* Auguſt. 2. [91] Et charta S. *Eadwardi Conf.* quæ in eadem collectione notatur [51] & ſic explicit: Ego ɲigillo etiam ɲce cpucip ✠ ɲigno hoc ppiuilegium. noɲɲpæ imaginip ɲigillo inɲupep affiguaɲi iuſſimus. ✠ Ego buɲgɲed rex Meɲc. hanc meã donationem cũ ɲigno ɲce crucip xpī ɲiɲmabo. ✠ Ego æðelɲpið ɲegina oɲ ⁊ ɲb. ✠ Ego Leolpeopo cɲ ⁊ ɲb. ✠ Ego ſulfɲɲ epiſc oɲ ⁊ ɲb. ✠ Ego eaðbalð epiſc oɲ ⁊ ɲb. ✠ Ego ceopeð ep oɲ. ✠ Ego alhhun ep oɲ. ✠ Ego beoɲlaf oɲ ⁊ ɲb. ✠ Ego aldpeð ab. Dumbephт dux. beopnoð dux. beopnaɲð dux. eambephт dux. mucel dux. Ego æðelpulf dux. æðelheard. bephтɲepið. æðelpeð. bephтpic. ceolmund. boldpeð. eaðgaɲ. mucel. Sic in charta originali *Cottoniana Ecgbearhti* R. *Cantiæ*, cujus tranſcriptum eſt in textu *Roſſenſi*, nomen regis cum conſignantium nominibus in trini quidem ordinis columnis, ſed à ſiniſtra ad dextram, legenda ponuntur:

Abiectiſ quattuop ðenðepiſ. hpetonɲtæðe. healðen hiepe. helman-hyɲɲc.

✠. Ecbephт ɲex. ✠. Eðeluulf ɲex. ✠. Ealnoð. aphi-epiſc.
✠. Beopnmod epiſc. ✠. Ealhɲtan epiſc. ✠. Eaðhun. epiſc.
✠. Lynpeð epiſc. ✠. Leolbeophт epiſc. ✠. Uulfheaɲð dux.
✠. Eðeluulf dux. ✠. Eanulf dux. ✠. Deniebeaphт. dux.

Et in opiente ciuitatiſ hpou unum uiculum.

A ſiniſtra, inquam, ad dextram legenda ſunt ſecundum ordinem ſtatus & dignitatis, quo cujuſque nomen, antepoſita cruce, ſubſcribitur. In iſto enim ordine teſtium nomina, & appellationes ſive Eccleſiaſticas, ſive civiles, chartis ſubſcribebant *Anglo-Saxonum* notarii; qui etiam diverſos conſignantium ordines totidem diverſis crucis ſignis ſolebant nonnunquam notare, & diſtinguere: ut in charta *Cottoniana*, quæ ſic incipit: Anno hepðicæ incapnationiſ ðccccLVI. indict. XIV. Chartæ etiam aliquando occurrunt, in quibus ſigna crucis prorſus deſiderantur, tametſi earum auctores & teſtium nonnulli crucis ſigna ſuis manibus feciſſe dicuntur. De chartis hujus generis, quid ſentio, libere dicam. Scilicet aut apographas eſſe omnes, in quibus deſcribendis crucis ſigna à librario

prætermittuntur; aut exemplares, quæ à notario paratæ, nunquam perfectæ & munitæ erant, vel quod earum auctores conſilium forte mutantes ſignare; vel quod teſtes deſignati, quorum nomina ſubſcripſerat notarius, eas prælectas non probantes conſignari noluerunt. In quibuſdam quoque chartis nonnullorum teſtium nomina ſine præpoſitis crucis ſignis ſubſcripta cernuntur; ut *Æthelwoldi* diaconi, & *Wulfwothi* diaconi; quorum nomina ſubſcripta ſunt chartæ SOMERSIANÆ *Oſwaldi* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, quæ confecta erat An. Dom. DCCCC.LXXX.III. Accedat charta *Edwigi* regis, quæ confecta erat an. DCCCC.LVI. cujuſque nota numeralis in collectione *Cottoniana*, Auguſtus, 2. eſt [38.] cum illa *Eadredi* R. à *Dunſtano* dictata, compoſita, & ſcripta eſſe dicta, cujus in eadem collectione nota numeralis eſt [52.] Hoc autem ex eo accidiſſe autumo, vel quod diaconi iſti cum conficeretur charta forte præſentes non erant, vel ſi præſentes tum cum cæteris eſſent, quod eam ipſis diſplicentem neque à ſe, neque à notario ſua vice conſignari voluerunt.

Chartæ autem, SHOWERE, ſignatæ à donationis auctore, ac à teſtibus conſignatæ, etſi non *traditæ*, ut opinor, apud *Anglo-Saxones* perfectum robur habebant. Sine *traditione*, inquam, plenum & perfectum robur habebant. Quippe quod nulla lege, nulla conſtitutione, nullave denique conſuetudine vim legis habente, quam ſcio, *traditionis* neceſſitas terrarum donatori, vel venditori apud *Anglo-Saxones* incumbebat. Sine *inſinuatione* etiam, ut ego autumo, chartæ apud eos valebant. Verum quamvis forſan *inſinuationem* penitus fieri minime deſiderabant eorum chartæ, ſive *donationum ſimplicium*, ſive *conventionis* & *contractus*, ſive *literarum patentium*, ſive *teſtamentorum*, ſive denique eorum quæ in litibus determinandis in foris eorum acta erant; iis tamen, SHOWERE, nihil antiquius fuiſſe, quam ob majorem ſolennitatem, & ad conſervandam rerum geſtarum memoriam, chartas omne genus in *libb.* monaſteriorum, tanquam in tabulis publicis inſinuare, ſupra demonſtravi.

Præterea modus iſte conficiendi chartas, quem deſcripſi, etſi maxime uſitatus apud veteres *Anglos*, non adeo tamen obtinuit, aut lege aliqua neceſſarius fuit, quin ab eo chartæ auctor recedere poſſet, & aliquando receſſum eſſet. Etenim in nonnullis chartis tantum recitantur nomina teſtium, coram quibus charta erat confecta: ut in charta conventionis, quæ facta fuit inter *Wulfricum* quendam, qui ſororem Archiepiſcopi *Wulfſtani* duxerat, ipſumque Archiepiſcopum, & quæ *Saxonice* clauditur in his verbis: Nu pæꝛ þyꝛeꝛ to ȝepitneꝛꝛe ꝼulꝼꝛtan Apceð. ⁊ Leoꝼpine Ealdopman. ⁊ Æþelꝛtan ð. ⁊ Ælꝼpeꝛð abb. ⁊ Bꝛiteh Munuc. ⁊ manȝ ȝod man to eacan hem. Sic charta quædam Ealdredi Epiſcopi, quâ terras *Wulfgeato* donavit eodem modo concluditur: ⁊ þiſſeꝛ ꝛi to ȝepitneꝛꝛe ealle ꝛe hiꝛeð on ꝼiȝepa ceaꝛtꝛe. ⁊ ꝛe hiꝛeð on Eoꝼeꝛ hamme. ⁊ ꝛe hiꝛeð on Pepꝛceopan. ⁊ Leoꝼꝛic eopl. ⁊ Odda eopl. ⁊ hiꝛ bꝛoðoꝛ. ⁊ Beꝛhtꝛic Ælꝼꝛtaneꝛ ꝛunu. ⁊ Opine. ⁊ ꝼaȝan. ⁊ Æȝelꝛic þæꝛ ð. bꝛoðoꝛ. ⁊ Leolmæꝛ. ⁊ Atꝛup. ⁊ Ꝛebeapn. ⁊ Opoꝛiȝ. ⁊ Æþeꝛtan ꝛætta. ⁊ Ælꝼꝛaþ æt Langabune. ⁊ ealle þa ýlbeꝛtan þeȝnaꝛ on ꝼiȝepa-Leaꝛtpeꝛcipe. Deniꝛce. ⁊ Enȝliꝛce:.

Chartæ hujus formæ ſine conſignatione teſtium factæ nihilominus pleniſſimum robur habuerunt; propterea, ut ego judico, quod in maxima hominum celebritate à notario teſtium nomina ſcribebantur. Imo nonnunquam, SHOWERE, chartæ non modo ſine conſignatione teſtium, ſed ſine teſtibus nominatis factæ, in Archivis reperiuntur. De quibus tamen non dubitari poteſt, quin valerent, & jure factæ eſſent. Id genus eſſe videtur * Charta *Oſwaldi* præſulis, quam confecit, annuente R. *Eadgaro*, An. Dom. DCCCC.LXII.

De chartis conſignatis etiam ab auctore noſtro monendus eſt lector *Chirographorum* ſtudioſus, eas in dorſo membranæ non raro eſſe conſignatas. Id genus eſt charta *Werfrithi* Epi. *Anglo-Saxonice* confecta, qua tres *hidas* telluris dat cuidam *Cyneſwitho*, quæ etiam earum una eſt, quas ab honorabili viro *Johanne* Dom. *Somers* utendas accepi. Hanc formam etiam ſequitur charta illa apographa valde lata ex eodem numero ab *Eadgaro* R. confecta eſſe dicta, in cujus dorſo hæc leguntur: Anno Dom ce incarnationiſ DCCCLXXII ſcripta eſt huiuſ munificentiæ ſyngrapha hiſ teſtibuſ conſentientibuſ quorum inferius nomina ſecundum uniuſ cuiuſque dignitatem utriuſque ordiniſ deculatim Dor——Ci——No——diSpoNe——Nte caraxAnt——ur. In dorſo etiam conſignatur charta illa *Eadgari* regis, metis ſuis *Saxonicè* deſcriptis ampliſſima, quæ in collectione *Cotton.* cum figura numerali [5] notata eſt.

Monendus quoque eſt chartarum lector, eis ſemper à veteribus *Anglis* præponi aut ſignum crucis ſimplex, aut vexillare *Chriſti* monogramma, ☧. ✠. ✠. ✠. & aliquando ✠. ut in *Eadgari* charta modo citata quæ in collectione *Cottoniana* cum numerali nota [5] deſignata eſt.

Curandum etiam eſt auctori noſtro, ut lectorem inſtituat in differentia, quæ eſt inter ſigna crucis, quæ *Anglis* ante *conquæſtum*, & poſt eum *Anglo-Normanni* facere ſolebant. Ante conquæſtum ab *Anglis* conſignantibus facta cernuntur cum mero atramento ſigna crucis ſimplicia, perpendicularia, rectangula, aut obliquangula rectangulis proxime accedentia, quorum lineæ tranſ-

* Charta hæc cum quatuor illis, quæ noviſſime à nobis citantur, è numero eſt earum, quas grato animo acceptas ſupra retuli præclaro in omne genus eruditione, & ampliſſimo viro *Johanni* Domino *Somers*, Baroni de *Eveſham*.

verſæ

Dissertatio Epistolaris
pag. 71.

Ego Athelbaldus licet indignus peccatorum tamen diuina gratia Merciorum regno gubernaculo firma
cum fiducia auctoritatis meo Christo humiliter precibus deo qui ecclesiam suam petram
liuit super omnia opera eius. Liuidum pietatis mei totius fidei et fructus et pacem matris ecclesiae precabitur be
nigne atque perpetuabiliter commendo.

Sutton Nicholls sculp.

Facta circa Ann. D. 690.

A. D. 780.

Carta Egcberhti Regis confecta Diorano Hrofenſis Eccleſiæ Epō. A. D. 778. (Cotton.)

Carta Hlothacij Regis Cantiæ. A. D. 679. (Cotton.)

Carta Eadwigi Regis Anglorum. A. D. 956. (Cotton.)

Carta Wihtredi Regis Cantiæ, Apographa. (Cotton.)

Carta Æthilberhti II Regis Cantuariorum. Ann. Regni 7. Indict. 15. (Cotton.)

Carta Ejuſdem Regis. A. D. 741. (Cotton.)

In nomine patris & filii & ſpūs ſci Amē. Ego Willm Rex anglorū hereditatio mee factus. do & concedo. & hanc cartā ſcō xpō deo & ſcō Cuthbto & ꝑcis & monachis ibidē deo ſeruientib⁹ in ꝑpetuam & ꝑpuā elemoſinā. Hoc ſcīlicet manerium meū Sudeluert Willam de hēmingburch cū omī terra de brachenholm. ſcīlicet omib⁹ rēb⁹ ad hoc manerium adiacentib⁹ cū ecclā ville ꝑdicte & cunctis ſeruientib⁹ in campis & in boſco & in plano. Siccis & madidis. diſſ. molendinis. duob⁹ ſtagnis. cū piſcar. & mercat. & ſac. & ſoc. & tol. & them. & infangenetheof & omīb⁹ rectis dominicis ei⁹ rēb⁹ bene & honorifice & libere. cū ſoca & ſaca & omīb⁹ conſuetudinib⁹ & ſeruitiis. ſicut unq̄m ſcō Cuthbto ad hanc ꝑtem ſuas melius & honorificē habuit. cum omīb⁹ conſuetudinib⁹ regis & libertatib⁹ q̄s ego habui ipſo die illud poſt victoriā anglie in manu propria tenui. penitus dimitto & quib⁹ ego ipſe. ſeu ante me Comites teſtē uel Sicgar ipſum manerium tenuim. Si quis in poſterū hanc donationē meā infringere ꝑſumpſerit: à dīno noſtro ſeparetur. & condēpnatione extremi iudicii cū diabolo & angelis eius in ꝑpetuum feriatur. Amē. Ut hec donatio mea firma ſit in ꝑpetuum. manu propria preſentem cartam ſigno ſancte crucis impreſſi & confirmavi. Signū Willelmi regis anglie. Signū Thome

Sigñ Willmi Ducis Normannie. Sigñ Johannis bathoniensis epi. Sigñ Osmundi ſalesbiriensis epi. Sigñ Willmi Baldewini abbis ſci = cādmundi. Sigñ Rogeri ſacerdotis de chocacestr. Sigñ hugonis comitis de cestre. Sigñ Rogeri comitis ſcrobesbiriensis. Sigñ Willmi filii regis Sigñ Roberti comitis northymbrorū. Sigñ Arnoldi de percio. Sigñ Roberti dispensatoris. Sigñ Rogeri de iocelis vicecomitis. Sigñ Roberti de cancio. Sigñ Roberti de reduersis. Sigñ Roberti bloet. Sigñ Roberti capellani. Sigñ Philippi filii comitis de cestre. Sigñ Radomi abbis. Sigñ Ramulfi de gerici regis. Sigñ Ogerii capellani. Sigñ Rogeri comitis. Sigñ Roberti de reduersis. Sigñ Alani de Tuenia. Sigñ Ricardi de Abundula. Signū Roberti de hulmes.

Diſſertatio Epiſtolaris Pag. 71.

Sutton Nicholls ſculp.

versæ rectas secabant aut in parte superiori, ut cernere est in tabella B. aut non infra medium punctum. Verum post *Conquæstum* signa crucis magis splendentia ex lineis rubris, & aureis formata, quum perpendicularia, tum à perpendiculo declinantia, atque obliquangula, quorum lineæ transversæ rectas infra medium punctum secabant, faciendi mos *Anglo-Normannis* erat. Imo lineam rectam duabus aliquando transversis secabant, aliquando etiam transversam ipsam aliis duabus brevibus transversis secabant, istam crucis formam facientes, quæ in feciali arte heraldorum *crux cruciculata* vocatur, *Anglice* a crosse-crosslett. Decussatim etiam crucis signa facere solebant *Anglo-Normanni*. Circulis etiam, & quadrangulis inclusa crucis signa formabant variis quidem modis, iisque satis phantasticis, qui à simplicitate *Saxonica* immane quantum abeuntes, melius inspectione tabularum C. D. quam verbis, intelligi possunt.

Illa Tabula chartam Willelmi *Conqu.* exhibet, quæ tam *Saxonico*, quam *Normannico* more; nempe tam signis crucis, quam sigillo vel imagine cerea appendente, cujus nullus *Anglo-Saxonibus* usus erat, corroboratur. Cujus, inquam, nullus *Anglo-Saxonibus* usus erat, scilicet ante S. *Eadwardi Conf.* tempora; in quibus tamen sigilla ista adpendentia inoleviſſe vix dici possunt. Quamobrem, SHOWERE, *Eadgari* R. & S. *Dunstani* chartæ *Westmonasterienses*, quæ supra non uno in loco fictæ esse ostenduntur; hoc etiam nomine falsitatis damnandæ sunt, quod ambæ pariter, SIGILLIS (sic enim cereas laminas & impressiones vocamus) adpendentibus munitæ esse finguntur. *Eadgari* quidem charta sigillum suum perditum non ostentat; sed locus membranæ, è quo pet retinaculum pendebat, etiamnum cernitur; & sigillum pensile olim habuisse, hæc ejus verba monstrant: *Manu nostræ subscriptionibus subtus eam decrevimus roborare, & de sigillo nostro* (quæ phrasis est *Gallo-Normannica*, De notre seau) *jussimus sigillare*. E charta autem *Dunstani* sigillum adhuc ritu *Normannico* dependet, in cujus obversa facie impressa cernitur *Dunstani* effigies, scabello pedibus supposito sedentis, dextraque pedum pastorale, sinistra vero librum tenentis, in quo, PAX VOBIS. cum epigraphe, quæ in perimetro hæc est: SIGILLUM DUNST. EPI. LUND. In aversa autem facie cernitur icuncula impressa, circa quam inscriptio hæc: DUNSTAN EPC. VIGORN. Hæc, inquam, ritu *Gallo-Normannico*. Nam apud *Normannos* nostros mos hic erat conficiendi chartas; ut auctor donationis, qui duobus honorificis titulis gauderet, in utraque sigilli adpendentis facie, qua chartam muniebat, sui diversam effigiem exhiberet. Sic nobilis illa charta *Cottoniana*, Latine & Saxonice, confecta ab *Odone Baiocensi* Epō & Comite *Cantiæ*, qua ecclesiæ *Cantuariensi* quatuor DENNAS, *&c.* dat, adpendens sigillum habet; in cujus obversa fronte *Odo* vestimentis *Pontificis*; in adversa vero *Comitis* amictu indutus exhibetur.

Ob eandem etiam rationem, aut fraudis, aut inscitiæ saltem arguendus est *Godefridus* ille Archidiaconus *Wigornienſis*; qui summum pontificem *Alexandrum* tertium certiorem faciens de charta quadam *Edgari* regis, quam, ut certissimæ auctoritatis fideique scriptum, commendatam esse voluit, sic ad eum scribit: *Reverendissimo domino, & patri A. summo Pontifici minimus sanctitatis suæ servus* * *Godefridus dictus Archidiaconus Wigornienſis.* —— *Noverit itaque Sanctitas vestra verum esse, quod contrascripti hujus scriptum originale in virtute Scæ Trinitatis sigilla tria trium personarum autenticarum ad veritatem triplici confirmatione commendant. Est autem sigillum primum illustris Regis Eadgari. Secundum S. Dunstani Archiepiscopi Cantuarienſis. Tertium Alferi ducis Merciorum.* Hæ *Godefridi* literæ ad summum pontificem datæ, sub charta amplissima *Eadgari* R. qua Monasterio *Persorensi* libertates & privilegia confirmat, agglutinatæ cernuntur in collectione *Cottoniana*, quæ inscribitur, Augustus, 2. Charta illa habet supra scriptam notam numeralem [5] eamque ipsam esse putat † *Joh. Seldenus*, & qui illum citat ** *Edwardus Stillingfletus*, decanus *Londinensis*, honorifice semper ob maximam eruditionem suam nominandus, quam *Godefridus* in literis suis ad summum pontificem scriptis, veram, ut quam tribus sigillis munitam vidisset, attestatus est. Eam autem ipsam esse id propter existimant, quod tres incisuras totidem sigillorum adpendentium indicia ostentat. Verum charta illa, cui in collectione *Cottoniana*, *Godefridi* literæ suffixæ cernuntur, non tres, (quod pace *Seldeni* dictum velim) sed quinque, quales ille memorat, incisuras habet, casu forsan factas. Quod si consilio factæ fuerint, id fraudi monachorum tribuendum est; qui de fallendis *Normannis* consultantes, qui chartas antiquas sigillis non munitas in dubium non raro vocare solebant, iis aliquando sigilla pendula apponebant. Sic chartæ forsan istæ *Cottonianæ*, sive illa eadem, sive alia est, de qua ad summum pontificem scripsit *Godefridus*, sigilla adposuerunt monachi, ut *Normannis* illam non sigillatam damnaturis palpum obtruderunt. Nam sigillationem chartarum cum pendulis sigillis in usu non fuisse apud *Anglos* ante S. *Edwardi* II. tempora, non *Ingulphus* tantum affirmat, cujus verba in alienum sensum distorquet Cl. noster ** *Stillingfletus*: sed post eorum usum ab illo rege introductum mos non erat simplicium donationum chartas pluribus sigillis muniendi; sed tantum *conventionales* chartas, quibus personæ, quotquot erant, contrahentes, sigilla sua ordine adponebant.

Quinimo sigillorum cujusvis generis rarior erat usus apud *Anglo-Saxones*. Quorum quidem

---

* Hic erat archidiaconus *Wigorn.* ab an. 1148. ad annum 1167. † Of the office of Lord Chancellour. *ch.* 2. ** In egregio opere suo *Anglice* scripto, cui titulus, *Origines Britannicæ*.

reges quandoque legimus iis literas ſuas muniviſſe. Sed ad *chartas, vel diplomata ſua, obſignandas iis uſos eſſe ne unius quidem chartæ exemplo, quod ſcio, conſtat. Sic in ſuperioribus oſtendi *Æthelredum* R. per *Ælverum* Abbatem, ſigillum ſuum, *Saxonice* his ingegl, hoc eſt *literas ſuas*, quas *brevia* vos, SHOWERE, vocatis, ſigillo vel ſigno ſuo ſignatas ad ſapientes curiæ Comitatus miſiſſe, omnibus, qui in ea convenerant ſalutem dicentem. *Saxonicum* vero ingegl per *ſignum* in iſto loco tranſtuli, propterea quod ſigilla iſta, quæ ad literas ſuas obſignandas adhibuerunt *Anglo-Saxonum* R.R. id genus me judice fuerunt, quæ MONOGRAMMATA dicuntur, quòd nomina principum certarum literarum implexionibus compendio deſcripta exhibebant. Sigilla hæc, quibus monogrammata erant inciſa, atramento illita vel immerſa, chartæ vel membranæ, in qua patentes literæ ſcriptæ erant, imprimi ſolebant; rariuſque, ni fallor, ceræ molli vel ſolutæ imponebantur. Quinetiam calamo aliquando monogrammata ſua faciebant literarum patentium auctores; aut iis jubentibus, conſentientibusve, qui iis ab epiſtolis erant ſcribæ vel librarii. Sic monogrammate ſuo membranæ impreſſo literas patentes, quas Gramm. *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* p. 137. exhibuimus, ſignatas eſſe voluit *Gulielmus* I. Quas quidem patentes literas, chartæ nomine, citavimus; quod iis *Conquæſtor* terras aliquas ſe dediſſe notificat veteri monaſterio *Wintonienſi*, eaſque *Sigillo appendente* etiam corroboratas eſſe, neſcio quo errore memoriæ lapſus, de quo monitum hic lectorem velim, temere affirmavi. De monogrammatis hoc in loco ſcripta, ad illa quæ de iis ſupra in margine diximus, referenda ſunt. Qui vero varia eorum genera, figuraſque delineatas videre cupit, conſulat imprimis velim *Vitas Imperatorum*, &c. cura *Octavii* de *Strada*, *Francofurti* editas, M.DC.XXIX. & *Mabillonium* in opere ſuo præſtantiſſimo de *re diplomatica*, & Dufreſnii gloſſarium in voce *Monogramma*; ut & Doctiſſimum *Perinskiold.* *Suecum* in Annotationibus ſuis ad *Vitam Theodorici* R. p. 579. Ubi veteres quoque *Sueo-Gothicorum* R.R. monogrammatis uſos eſſe oſtendit.

Hæc obiter, SHOWERE, de charta *Willelmi Baſtardi* Conquæſtoris. in qua hæreditario jure ſe regem factum jactat; neque tamen victoriam, qua fractam, & plane ſubactam Angliam ſibi ſuiſque conquiſivit, reticere voluit; jus ad regnum *Angliæ* non uno titulo ſibi vendicans. Charta hæc earum una eſt, quarum copiam mihi fecerunt cum honore & obſervantia mihi ſemper nominandi *Decanus* & *Capitulum* eccleſiæ *Cath. Dunelmenſis*, operis noſtri fautores maximi. Atque ut ob manum *Gallo-Normannicam*, ſignorum crucis *Normannicam* factionem, & *Normannorum* teſtium nomina notabilis eſt: ita ob id præcipue ſculpendam eam curavimus, quod tam *Anglico*, quam *Normanniço* more corroborata eſt. Eodem plane ritu confecta eſt, charta illa ampliſſima nobiliſſimaque ejuſdem regis *Cottoniana*, facta anno dom. incarnationis M.LX.VII. in qua regnum *Anglorum*, favente juſto dei judicio, ſe *ore gladii* adeptum dicit devicto *Haraldo* rege, &c. Ei enim ad chartæ hujus confirmationem, qua innumera, eaque pretioſiſſima dona eccleſiæ *Weſtmonaſterienſi* donabat, una cum conſignantium teſtium illuſtriſſimi generis aut dignitatis quatuor columnis, quorum nomina ſubſcripta ſunt, ſigillum regis magnum adhibetur. Eo etiam ritu confecta erat charta *Willelmi* II. cujus apographum habetur in textu *Roſſenſi*, fol. 212. ſubter rubricam *de Hedenham*. Quinetiam charta illa nobilis oblonga *Henrici* I. *Cottoniana*, quæ præmiſſo crucis ſigno, ſic incipit; SERVIRE DEO. & ſic explicit; *Hanc donationem confirmo ego Henricus rex, & aſtipulatione S. Crucis, & appoſitione ſigilli mei.* Ad quam etiam chartam diplomaticâ quadam manu ſcriptam adhibentur communi manu ſcripta: ✠. *Signum ipſius regis Henrici.* ✠. *Signum Mathildis reginæ.* ✠. *Signum Rogerii Salesberie Epi.* ✠. *Signum Willelmi Bigoti.* ✠. *Signum Radulfi filii Godrici.* Accedat triplex iſtud inſtrumentum modò citati *Textus Roſſenſis* fol. 218. quod ab eodem *Henrico* rege, *Anſelmo* Archiepiſcopo *Cant.* & *Gundulpho Roſſenſi* Epõ. Cantuarbiæ factum eſt nonas martias, An. dom. M.CIII. de quo ſic rex: *Hanc confirmationem meam pro ſalute*, &c. *Stahilio, & ſtabilitate ſigni S. Crucis dñi noſtri Ihu Xpi propria manu & ſigillo meo conſigno.* Gemino etiam iſto ritu confecta eſt charta *Herberti* Epi *Nor-*

---

* Hic, lector, non moror, quæ in chartulario coenobii Scī *Auguſtini Cantuarenſis*, Aulæ S. Trinitatis *Cantabr.* depoſito, in ſequentibus verbis leguntur: *Nec moveat aliquem quod nec rex Æthelbertus, nec etiam alii reges de gente illa in* chartis ſuis, *prout mos inolevit modernis temporibus*, ſigilla cerea *imprimebant: cum tam rudis ac barbarus populus ad Chriſti fidem à perfidia converſus* ſignum crucis *in teſtimonium ſuæ converſionis omnibus ſufficiſſe credebat. Non enim uſque poſt conquæſtum à tempore fundationis hujus monaſterii, exceptis* (illis) *Regu* Cnuti, *qui fuit* alienigena *&* conquæſtor, *aliqua in munimentis reperimus* ſigilla cerea; *ſed ſolummodo* crucis ſigna. *Poſt adventum vero Normannorum in Angliam, tam reges, quam alii domini & magnates laminas cereas membranis apponebant chartarum, crucis ſignum in laminis cereis imprimentes, de capillis capitum vel barbarum in eadem cerâ aliquam portionem pro ſigno poſteris relinquentes.* Hæc, inquam, de ſigillis cereis Regis *Canuti* non moror, quod ejuſdem furfuris eſſe videntur cum iis quæ dicta ſunt in iſto codice, *de bullâ plumbeâ S. Auguſtini*, quam commentum monachorum eſſe demonſtrat *H. Spelmannus*, Concil. Vol. I. p. 122, 123, 124, 125. ubi quoque tres chartas *Æthelberti* regis, quæ in chartulario iſto deſcribuntur, à monachis coenobii Scī *Auguſtini* fictas eſſe probat. Neque dubito, quin chartas iſtas *Canuti* R. ad examen vocatas, ſiquæ tales uſpiam cereis ſigillis munitæ extent, facile foret falſitatis evincere.

wicenſi,

wicenſis, regnante *Henrico* II. qua *Norwicenſem* matrem Eccleſiam in honore & nomine Sanctæ & individuæ trinitatis à ſe conſtructam dotavit. Nam in membrana originali, quam ob auctoris pœnitentiam, & conſignantes teſtes notandam, ſæpius inſpexi, reſtat adhuc videnda pargamenacei retinaculi pars, appendentis olim Epiſcopalis ſigilli nota & indicium. Eodem modo charta literarum patentium * *Stephani* R. *Cottoniana*, qua *Deo, & Eccleſiæ SS. Apoſtolorum*, Petri *&* Pauli, *&* Scī Swithuni *in* Wintonia, *Manerium Sudtone*, &c. *pro eſcambio manerii ſui de Mordona donat*, confecta & munita erat, An. incarn. dom. M.CXXX.VI. & regni ſui primo; nempe cum quatuor conſignantium teſtium nominibus in quaterno ordine diſpoſitis, & ſigillo regis adpendente. Verum an conjunctus iſte ritus faciendi chartas tam *Saxonico*, quam *Normannico* more, ultra hæc tempora manebat in uſu, ego, cui in chartis exquirendis non ulterius progrediendum eſt, haud queo dicere.

Verum ut eò redeam, SHOWERE, unde digreſſus ſum, tabella D. exhibet partem chartæ toties ſupra damnatæ *Ethelbaldi* R. monaſterii *Croilandenſis* fundatoris, cum ſignis crucis, quæ in exemplari chirographo aurea ſplendent, ab aliquo *Croilandenſi* falſario, forſan *Ingulpho* ipſo auctore, factis. Hanc chartam, qua *Willelmo* ſuo palpum obtruſit ille veterator, non manus tantum, voceſque, & phraſes, *Æthelbalds* temporibus *Anglis* penitus ignotæ, ſignaque crucis aurea phantaſtico, ſi dicam, more facta, verum etiam teſtium nomina fictam eſſe oſtendunt. Nam, ut in libro ſuo aureo de epiſcopis *Londinenſibus* animadvertit *H. Whartonus*, falſam eam eſſe nomina *Winfridi Merciorum* Epiſcopi, & *Aldewini Lichefeldenſis* Epiſcopi demonſtrant. Chartas etiam alias hiſtoriæ *Croilandenſis* ex nominibus teſtium fictas eſſe in eodem libro evicit ille nunquam ſatis laudandus auctor. Sic chartam *Witlafii* R. an. DCCC.XXX.III. confectam eſſe dictam, quam *Oſmundus Lundonienſis* epiſcopus conſignat, *Godwini* epiſcopi *Roffenſis* nomen ſpuriam eſſe oſtendit. Sic etiam chartæ *Bertulphi* R. *Merciorum* anno DCCC.LI. ſubſcripſiſſe dicitur *Swithulphus*. falſam ergo eam eſſe *Godwini* epiſcopi *Roffenſis* nomen, illo auctore, monſtrat. Denique, ut ille, *Eliſtanus* chartam *Beorredi* R. conſignaſſe dicitur anno DCCC.LX. Eam ergo fictam eſſe nomen *Alwini* epiſcopi *Wintonienſis* probat. Has tamen aliaſque ejuſdem furſuris chartas Regi ſuo, & conſilio illius confirmandas attulit è monaſterio ſuo *Croilandenſis* Abbas, qui eas à domino ſuo & magnatibus, qui illi à conſilio erant, *Saxonicarum* rerum imperitis *examinatas*, *acceptas*, & *collaudatas* eſſe ſcribit.

Verum, SHOWERE, ut iterum in viam redeam, è qua detegendi *Ingulphi* gratia digreſſus ſum, teſtes, quos *Normanni* ad confirmandas donationes ſuas adhibere ſolebant, adeo non ſemper crucis ſignis conſignabant chartas, ut multo ſæpius teſtium nomina iis tertia in perſonâ ſubſcripta cernuntur, quibus ſigna crucis ritu *Saxonico* non præponuntur. Sic in charta nobiliſſima *Willelmi* Epī *Dunelmenſis* recitata leguntur teſtium nomina ſine ſignis crucis antepoſitis, in iis quæ ſequuntur: *facta ſunt hæc omnia in concilio Lundonienſi coram Dnō Guillō rege anno ab incarnatione domini* M. octogeſimo II. his teſtibus: Lanfranco primate totius Angliæ, Dorobernenſis Eccleæ Archipræſule. Et Thoma Eboracenſi Epiſcopo. Et Odone fratre Regis, Bajocenſi Epō. Et Gosfrido Epō. Conſtantienſi. Et Willelmo Lundonienſi Epō. Et Walkelmo Wintonienſi Epō. Et Heremanno Sireburnenſi Epō. Et Walſtano Wireceſtrenſi Epō. Et Walterio Herefordenſi Epō. Et Giſono Wellenſi Epō. Et Remigio Dorcēſi, vel Licoln̄. Epō. Et Herfaſto Hemanienſi Epō. vel Norwicēſi. Et Stigando Selengenſi Epō. Et Osberno Exonienſi Epō. Et Petro Licetfeldenſi Epō. Et Turſtino Abbate Glaſtoniæ. Et Scolando Abbate Scī Auguſtini. Et Ælſio Abbate Bathonenſi. Et Eadmundo Abbate Perſorenſi. Et Witali Abbate Weſtmonaſterii. Et Ægelwino Abbate Eueshamenſi. Et Paulo Abbate Scī Albani. Et Turoldo Abbe Burgenſi. Et Roberto Comite Moritunenſi. Et Rogero Scrobbesberienſi Comite. Et Roberto Comite Northumbrenſi. Et Rogero Bidod. Et Urſone Vice-Comite d' Abetot. Et Ricardo de Curceio. Et Willo de Reduerīis. Et Roberto diſpenſatore. Et Haimone dapifero. Et Roberto de Monteforti. Et Roberto filio Giraldi. Et Turald de Papeleon. Et Morkaro. Et Rogero. Et Siwardo cognomento Barn. Et Wlnoto Haroldi regis germano. & Alani de Lincolnia. Et Capellanis regis Mauricio, & Willo, & Robto. Sic in charta illa oblonga WULSTANI *Cottoniana*, quæ ſic incipit:

Ꝑ Ego Wlſtanus gra dī. uuigorniensis ecclæ pontifex, *&c.* Sic legitur: ✠ Ego Wlſtanus Epc̄. hanc meam donationem propria manu firmaui et ſigillo corroboraui hiſ teſtibuſ. Thomas Prior cum omni congregatione wigornienſis ecclæ. Agelricuſ Archidiaconus. Lolemannuſ monachuſ et cancellarius Epī. Fritthericuſ capellanuſ eiuſ cum omnibuſ clericiſ epī. Urſo vicecomeſ cum omnibuſ militibuſ vicecomitat. eiuſ. Odricuſ dapifer cum omni curia epī. Alwinuſ ſimiliter dapifer epī. Odricuſ præpoſituſ ipſius uillæ et plurimarum uillarum epī. facta erat hæc charta M.LXXX.VIII. indictione XI. regni vero Willelmi junioris tertio, Epiſcopatus vero ſui XXVII. Ingreſſionis ſuæ in novum monaſterium, quod conſtruxit primo die Scō pentecoſtes. Nota vero, quod *Wulſtani* ſigillum furis alicujus improbi manus ab hac charta abſcidit.

* Extat etiam charta *Stephani*, ante quam regnum *Angliæ* invaderet, ab eo facta tam *Anglico*, quam *Normanico* ritu, in Bibl. *Cotton.* quæ ſic incipit: IN NOMINE PATRIS, &c. *Ego Stephanus Comes Bolonii*, &c. Confecta erat hæc charta An. M.C.XXVII. indictione quinta. Epacta XVII. In perimetro ſigilli: SIGILLUM STEPHANI COMITIS BOLONIÆ ET MORITONII.

Hujus quoque formæ eſt charta literarum patentium *Henrici* I. quibus priori & conventui *Dunelmenſi* omnes ſuos honores, dignitates, & libertates confirmat. Quæ quidem charta, ut & illa Willelmi Epiſcopi proxime citata, ex earum numero ſunt, quas RR. *Decanus*, & *Capit. Dunelm.* pro ſuo in bonas literas amore, ad me utendas miſerunt. Eodem etiam modo confecta, & confirmata eſt charta *Willelmi* Archiepiſcopi *Cantwarenſis* ſedis apoſtolicæ *Legati*; qua *Johanni* Epiſcopo *Roffenſi* omnia jura Epiſcopalia conceſſit, & confirmavit, ut ex ejus apographo conſtat, quod deſcriptum habetur, *Text. Roff.* fol. 203.

Hujus etiam factionis chartam, quum ob manum, tum ob ſigillum, tum etiam ob brevitatem, & perſpicuum ſolennemque orationis formulam, quantivis, SHOWERE, æſtimandam dono mihi dedit vir integerrimus, antiquitatis fautor Maximus, & officinæ Cancellariæ ornamentum, dominus *Richardus Snow*, quam, cum veſtræ profeſſionis hominibus, qui pariter ac Tu, vetuſtatem colunt, gratiam inire cupiens, infra deſcriptam exhibeo.

" Sciant præſentes, & futuri quod Ego *Philippus de Albiniaco* dedi & conceſſi, & hâc pre-
" ſenti charta mea confirmavi *Radulfo de Nevilla* nepoti meo totum manerium meum *de* [a] *En-*
" *dresby* cum [b] *brulio*, & cum omnibus pertinentiis ſuis, in plano, in boſco, in viis, in ſemi-
" tis, in paſturis, in pannagio, in herbagio, in paſtione; in molendinis, in aquis, in pratis, pro
" homagio, & ſervitio ſuo, habendum & tenendum, ſibi & heredibus ſuis, de me & heredibus
" meis, libere, integre, honorifice, hereditarie per ſervitium quartæ partis feodi unius militis pro
" omni ſervitio, conſuetudine, & exactione. Et ego & heredes mei warrantizabimus dicto *Ra-*
" *dulfo* & heredibus ſuis, dictum manerium cum omnibus dictis pertinentiis per prædictum ſer-
" vitium, in perpetuum, contra omnes gentes. Et in hujus rei teſtimonium huic chartæ meæ
" [c] *Sigillum* meum appoſui. Hiis teſtibus. Rogero de Quenei. Ricardo de Gray. Rogero de la
" Zuche. Bertrande Garelip. Willo de Percy. Oliverio de Scō Georgio. Willo de Cnapwell.
" Eueraddo de Trumpintona. Willō de Waltham. & multis A — L — I — I — S.

Verum, SHOWERE, quamvis *Normanni* in conficiendis chartis ſuis pro majore ſolennitate teſtes ſæpe adhibuerunt, id tamen ex juris neceſſitate iis non incumbebat; utpote apud quos donationes ſolis ſigillis adpendentibus munitæ plenam firmitatem habuerunt. Hujus generis eſt charta literarum patentium Willelmi *Conq.* quâ magno [d] Sigillo adpendente tantum munita, Eccleſiæ *Dunelmenſi* terras in *Lodeneio Scotiæ* confirmat, quas *Eadgarus* rex, filius *Malcolmi R. Scotorum*, illi prius donaverat. Ejuſdem etiam factionis eſt illa literarum patentium charta *Eadgari* R. *Scotorum*, quam etiam poſſidet eccleſia *Dunelmenſis*; ut & charta *Rodberti* Scī *Andreæ* Epi. cujus teſtimonio declarat ſe confirmaſſe Eccleſiæ *Dunelmenſi*, & monachis deo ibidem ſervientibus, donum certorum prædiorum, quæ GOSPATRIC frater *Dolfini* iis dederat. Hujus quoque formæ ſunt chartæ nonnullæ in loculis ductilibus Bibl. *Cottonianæ*: ut literæ patentes *Willelmi* R. ad *Goisfredum* vicecomitem datæ, è quibus in *dextro latere* membranæ Sigillum regium pendet. Literæ patentes regis in his verbis: W. rex Anglorum h. de portu et omnibuſ fidelibuſ ſuſ Francigeniſ et Anglicis ſalutem. ſciatis me dediſſe Scō Petro de Weſtmonaſterio decimam de Sotelanda. Et tu h. de portu inde eum faiſiaſ. E charta vero hâc ſigillum regis ab ima membrana pendet. Hujus quoque formæ ſunt literæ patentes *Henrici* I. *Latine* & *Saxonice* ſcriptæ, è quibus etiam in dextro latere membranæ ſigillum regium dependet. Progrediente etiam tempore, obtinuiſſe videtur chartarum id genus factio, quam luculente exhibet charta *Roberti* de * Neyuile qua ſe *Feofeſſaviße* notificat *Ricardum* filium ſuum de toto manerio ſuo de [e] *Endrdeby*, &c. Et quæ his verbis finitur. *In cujus rei teſtimonium has literas meas prædicto Ricardo fieri feci patentes. Dat. Londoniis die Jovis proxima poſt feſtum Sancti Leonardi*, ſcilicet *in Craſtino prædicti feſti anno regni Regis Edwardi fil. regu Henrici.* Huic autem chartæ, quam mihi etiam dedit à me honorifice ſemper appellandus *Ricardus Snow*, adpendit rotundum ſigillum affabre impreſſum, in quo roſa cinctum videtur Nevillorum ſcutum gentilitium, & in perimetro roſæ hæc inſcriptio SIGILLUM ROBERTI DE NEUILLE.

Ex iis, quæ de hujus factionis chartis dicta ſunt, corrigendus eſt iterum *Ingulphus*, qui in hiſtoria *Croilandenſi* Oxon. edita, p. 70. ſic ſcribit: *Normanni chartarum firmitatem cum cera impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub ſ inſtillatione trium vel quatuor teſtium adſtantium conficere conſtituebant.* Quod quidem adeo non eſt verum, ut charta literarum patentium *Henrici* I. qua confirmat donum *Mathildis* reginæ Scō *Cuthberto* & monachis ſuis, ſingulari adhibita teſte ipſa Mathilda regina, magno illius ſigillo munita, in archivis eccleſiæ *Dunelmenſis* adſerva-

---

a Nunc **Kinderby** ni fallor, in Com. *Ebor.* *b* *Alias* brolium, broilum, briulum, brolius, broilus, brogilus, brogilum, brulum, brollum, bruillus, brullium; Gallice *breil*, *breuil*, *breuille*, *Nemus*, *ſilva*, *ſaltus*, in quo ferarum venatio exercetur; maxime vero *ſilva muris*, *ſepibuſve cincta*, unde nominis etymon à *Græco* πρόβλημα, *Anglice* **a park**. *V. Dufreſnii* gloſſar. in voce BROLIUM. *c* Sigillum hoc eſt rotundum, in quo ex viridis coloris cera facto, circum inſignia gentilitia ſcribitur in majuſculis SIGILLUM PHILIPPI DE ALBINIACO. *d* Inſcriptio hujus ſigilli in utraque facie eadem eſt: nempe, WILLELMUS DĪ. GRA. REX ANGLORUM. * In ſuperiori charta de *Neuilla*. *e* In ſuperiori charta *Endredeby*. *f* Intitulatione.

tur.

tur. Sic charta ejuſdem eccleſiæ, quod præceptum eſt R. *Stephani*, ad *Ram*. de *Muſcampis*, de reddenda *Scō Cuthberto* terra de *Hadereslawe*, ſingularem teſtem habet W. MARK. Sic etiam charta literarum patentium *Willelmi Conq.* qua conceſſit, & confirmavit donum *Rogeri Bigot*, quod dederat eccleſiæ *S. Andreæ* de *Roueceſtra*, unicum teſtem habet, *Eudonem Dapiferum*; ut ejus apographum teſtatur, *Text. Roffenſ.* fol. 182. Chartam hanc alia etiam id genus ſequitur in eadem folii pagina, quæ duos ſolummodo teſtes oſtendit, *Rogerum Bigot*, & *Haimonem Vicecomitem*. Id genus quoque eſt charta breviuſcula præcepti ſive literarum patentium *Willelmi* I. *Text. Roff.* fol. 175. a. qua ſuis TEIGNIS in Epiſcopatu *Rofenſi* ſalutem mittens, iis mandat ac præcipit, conſuetudines omnes exolvere, quas Eccleſia *Rofenſis* habuit tempore *Edmundi* regis. Id etiam genus eſt literarum patentium charta ejuſdem regis tam *Latine* quam *Saxonice* facta ſub *rubrica* de *Frachenham*, *Text Roffenſ.* fol. 170 b. & 171 a. his in verbis: Willelmus grā dī rex Anglorum Epō Erfaſti. Balduino Abbi. Picoto et Roberto Malet uicecomitibuſ. et cæteriſ fidelibuſ meiſ ſalutem. Sciatiſ quod ego conceſſi Archiepō Lanfranco manerium qui uocatur frachenham. ſicuti heroldus tenebat ea die quando mare tranſiui. et ſicuti turbertuſ et gotinuſ ab ipſo heroldo tenebant. in omnibuſ terriſ. pratiſ. paſchuiſ. ſyluiſ. ruſticiſ et ſochemanniſ. Will'm kinȝ ȝnet Erfaſtb. ȝ Baldpine abb. ȝ Picot ſciſȝepeſen. ȝ Robbæpt Malet ȝ ealle þa þeȝenaſ þæp þiſ ȝeppit tocýmð ȝpeondlice. ȝ ic kýðe eop þ ic an Lanȝpance Archeb. þ land æt Frachenham ſpa full ȝ ſpa fopð ſpa Napold hit fýpmeſt hæfde þæſ daȝeſ þe ic fýpmeſt fram ofep ſæ com. ȝ ſpa ſpa þunbeapn ȝ goti of Napolde heolden on eallan landan. ȝ mædе. ȝ læſe. ȝ peode. ȝ ȝeneataſ. ȝ ſocnmen. ȝ ealle þinȝ þe þæpto ȝebýnað. Sed hæ forte è chartularum, ſive breviorum literarum patentium genere erant, quas Rex ſigillo, quaſi haud ſemper dignas monogrammate ſuo, tanquam manuali ſigno nonnunquam ſatis haberet munire.

Præterea, SHOWERE, chartæ *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum*, quoad earum factionem, in duobus quidem aliis differunt, quorum ambo à vetuſtatis ſtudioſo obſervanda ſunt. Primo enim chartis *Anglo-Normannorum* æra Chriſtiana fere ſemper deeſt, quæ in illis *Anglo-Saxonum*, (ſi paucas illas excipias, quæ ſuperſunt, ſeptimi ſeculi, & nonnullas octavi,) raro ſola, ſæpius cum anno indictionis, & ſæpiſſime cum epacta, quibus menſis haud raro additur, plerunque notatur. Sic XIII. chartarum *Normanno-Latinarum*, quas ad me miſerunt RR. *Decanus* & *Canonici Dunelmenſes*, in duabus tantum anni deſignantur, in quibus confectæ erant. Nempe iſtæ *Willelmi* Epī *Dunelm.* & *Rodberti Andreenſis* Epī. quarum hæc non annum ſolum, ſed menſem, & menſis diem ſic in fine notat: octaua Kl. Nouembris anno ab incarnatione dnī M.C. Sic nobili chartæ *Brientii* vel *Brienni* de *Brantona*, & *Margaretæ* uxoris ejus, qua partem ſuam terrarum de *Humeltono*, priori & monachis *Wigorn.* dederunt, annus deeſt, quo confectus erat. Sed eam non citra *Henrici* II. tempora eſſe ſcriptam manus plane docet. Chartæ hujus copiam mihi fecit vir à doctis nunquam ſatis celebrandus ROBERTUS HARLEY Armiger de *Branton*, vulgo *Brampton*, pagi *Herefordenſis* vico, ob caſtrum vetus & familiam antiquam *Harleyorum* inſigni, quæ per hæredes femellas ab illo *Brienno* vel *Briano* genus ducit. A quo, & à cujus, ejuſdem nominis, majoribus cognomen etiam ſortitus *Brampton*, jam ante multa ſecula **Brampton-Brian** nuncupari cœpit. Charta vero hæc factionis id genus eſt, quod, quibus præſentibus facta erat dicit, eorum, ut teſtium, nomina enumerans in his, quæ ſequuntur, verbis: His teſtib; Will'o de Bellocampo. Randulfo filio Rogī. Robto de [a]Penedoc. Simone et Johē H'edib; Brienni. Will'o [b]Rupa. Walt'o del Manſ. Helia le paumer. Henrico de brektuna. Bñdicto de [c]Lindengē. Colebrando. Iordano. ȝ Edgaro ſac'dotib; Magiſtro Godefrido. Walt'o. prepoſito. Willo de Baleſ. Æthello de Weſt. Simone abbo. Osb. de Stokeſ. Sic in charta *Cottoniana Ebrardi* Epī *Norwicenſis*, qua conventui monachorum *Norwicenſis* eccleſiæ privilegia confirmat, deſideratur temporis notatio, in quo confecta eſt.

Chartæ pariter omnes *Anſelmi*, *Radulfi*, & *Willelmi*, Archiepiſcoporum *Cant.* & *Willelmi* II. regis nulla temporis nota, in quo confectæ ſunt, conſignantur. Sed [d]chartæ *Willelmi* I, qua Eccleſiæ *Edmundiburgenſi* donationes R.R. *Anglorum* ſua confirmatione roborabat, non tantum *annus dom.* ſed *indictionis*, & *regni*, cum *die menſis*, adjicitur his in verbis: [e]*Data pridie Kalendis Junii anno* XV. *regnante Willelmo rege glorioſiſſimo, ab incarnatione autem Domini* M.LXXXI. *Indictione* IIII. *Actum apud Wintoniam in Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.*

Sed chartam hanc commentitiæ in illa memoratæ privilegiorum chartæ faciunt, ut & illam commentitiam eſſe credam. Charta autem *Willelmi Conq.* confecta feſto Pentecoſtes, de qua dubitari non poteſt, quin genuina, & vera ſit, & quam ſupra ut veram citavi, oſtendit non ſolum

---

[a] Nunc **Penduc.** [b] Nunc **the Rock.** membrum manerii de **Lindridge.** [c] Nunc ni fallor **Lindridge**, manerium Decani & cap. Eccleſiæ Cath. *Wigornienſis.* [d] Chartæ hujus tranſcriptum habetur in ſupracitato chartulario MS. Monaſterii *Edmundiburgenſis.* & monaſtici *Anglicani* p.p. 288, 289. Vol. I. [e] In chartulario *Burgenſi* Hæc conſignantium teſtium nominibus, quibus aureæ, & cæruleæ cruces præponuntur, continuo adſcripta ſunt: ipſique chartæ præmittuntur hæc verba: *Willelmus Dux Normannorum, qui Angliam armis adquiſivit.* Et, *Willelmus R. Anglorum, qui Angliam manu adquiſivit Bellica.*

annum Domini, & regni, ſed diem menſis, in quo confecta eſt. Quemadmodum & charta illa ampliſſima *Cottoniana Willelmi* I. ſupra citata, quæ tam *Saxonico*, quam *Normannico* ritu confecta eſt M.LX.VII. Ut & illa *Wulſtani* Epi *Wigorn.* paulo ante citata, quæ non tantum Anno æræ Chriſtianæ, & indictionis, ſed anno regni, illiuſque Epiſcopatus, imo ac ingreſſionis in monaſterium, quod conſtruxerat, denique ac die feſto notata eſt. Sed chartas *Anglo-Saxonum*, vel quæ ab *Anglo-Saxonibus* poſt adventum *Normannorum* dictatæ vel ſcriptæ ſunt, tempora, in quibus confectæ ſunt, conſignata habere, non adeo mirum eſſe debet, quamvis in iſtis à *Normannis* factis rarius notantur.

Secundo, SHOWERE, factio chartarum apud *Anglo-Saxones* ab illa, quæ in uſu erat apud Normannos, in hoc diſcrepabat, quod hi ſingulas ſuas donationes perficiebant ſemper in ſingulari charta; illi vero unius ejuſdemque donationis plures chartas exemplares facere ſolebant; quarum una uni, altera alteri eorum, quorum intereſſet ea ſervare, tradebatur. Hoc autem maxime obtinuit in chartis contractûs, ſive conventionalibus; ut ex hac, quæ ſequitur, conſtat: * Þep ꝥpu-ꝥelaꝺ on ꝺirum ꝳeꝑꝑite ymb þa ꝓoꝑꝑenꝺa þe ꝼulꝼꝑic ⁊ ꝛe Apceꝺiꝛceop ꝳepohtan þa he ꝳeꝳeat þæꝛ Apceꝺ ꝛpuꝛtep him to ꝑiꝛe. Þ iꝛ þæt he behet hýꝑe Þ lanꝺ æt Ealpetune. and ꝳýtan þneopa manna ꝺæꝳ. æt þam hiꝑeꝺe on Ꝼincelcumbe. ⁊ ꝛealꝺe hýꝑe Þ lanꝺ æt Ealꝺ-pin-tune to ꝳýꝳenne ⁊ to ꝛýllenne þam þe hiꝑe leoꝼeꝛt pæꝑe on ꝺæꝳe anꝺ æꝼtep ꝺæꝳ. þæꝛ hiꝑe leoꝼeꝛt pæꝑe. ⁊ behæt hiꝑe L. mancꝛ ꝳolꝺeꝛ. ⁊ xxx manna. ⁊ xxx hoꝛꝛa:. Nu þæꝛ þýꝛeꝛ to ꝳepitneꝛꝛe ꝼulꝼꝛtan apceꝺ. ⁊ Leoꝼꝑine ealꝺoꝑman. ⁊ Æþelꝛtan ꝺ. ⁊ Ælꝼ-poꝺ Abb. ⁊ Bꝛiteh munuc. ⁊ maniꝺ ꝳoꝺ man to eacan heom. æꝳþep ꝳe haꝺoꝺe ꝳe leapeꝺe. þæt þaꝛ ꝛopepeapꝺa þuꝛ ꝳepohte pæꝛan:. Nu ꝛýnꝺon to þýꝛam ꝛopepopꝺan ꝺa ꝳeꝑꝑita. oꝺep miꝺ þam Apceꝺ. on ꝼiꝳepe-ceaꝛtꝛe. ⁊ oꝺep miꝺ Æþelꝛtane biꝛceop on Hepꝛopꝺa:.

Hujus chartæ duo exemplaria fuerunt, ut ex verbis conſtat: Nu ſýnꝺon to þýꝛam ꝛopepopꝺan ꝺa ꝳeꝑꝑita. At in charta conventionis, quæ facta fuit inter *Ægelricum* & *Eadſigum* Archiepiſcopum *Cantwarenſem*, quæ eſt (65.) in collectione *Cottoniana*, tria facta ſunt exemplaria, ut hæc verba oſtendunt: Nu ſýnt þiꝛꝛa ꝳeꝑꝑita þneo. an iꝛ innan Cnihte-pican. ⁊ oþep æt ðcē Auꝳuꝛtine. ⁊ Þ þniꝺꝺe hæꝼꝺ Æꝳelꝑic miꝺ him ſýlꝛan.

Una autem eademque charta in pluribus tabulis, ſive exemplaribus confecta erat, SHOWERE, hunc in modum: ſi in duobus exemplaribus ſcribenda erat charta, tum bis; ſi vero tribus, tum ter in eadem pergamena deſcribebatur; & qua parte, vel quibus partibus ſecanda, aut dividenda erat membrana, exarabatur plerunque CHIROGRAPHVM, CHYROGRAPHVM vel CYROGRAPHVM, ſigno crucis aliquando præmiſſo, in majuſculis characteribus, per quorum medium ſecabatur pergamena; idque fiebat, SHOWERE, perinde ac in ſyngraphis conventionalibus, quas vos vocatis INDENTVRAS, ad vitandam falſitatem. Quippe ut charta eſſe vera probaretur literæ vocis iſtius bipartitæ conferebantur. Quanto etiam chartæ in latitudinem magis extenſæ erant, tanto in ora pergamenæ majoribus literis, majorique intervallo diſſitis exarabatur CHIROGRAPHVM. Et in immanis Latitudinis chartis, quarum haud paucæ occurrunt, in uncialibus literis & unciali fere intervallo ab invicem poſitis, exaratum non raro id vocabulum cernitur. Cum in ſumma, vel ima tantum pergamenæ ora, cernitur dimidiatis majuſculis ſcriptum, id bipartitæ membranæ ſignum eſt; cum vero & in ſumma, & in ima ſic ſcriptum conſpicitur, id in tribus tabulis chartam confectam eſſe monſtrat. In nonnullis chartarum oris poſt CHYROGRAPHVM additur etiam donatoris, & aliquando donatarii nomen in biſectis literis cernendum, ut: in vetuſta charta *Alhwini* epi. *Wigorn.* qui certas terras apud CODES-WELLE, & STURE *Æthelwulpho* duci dedit. Confecta fuit hæc charta, An. Dom. DCCC.LV. & in ſuperiori ejus ora, in grandioris & quadratæ formæ literis exaratum eſt CYROGRAPHVM ALHPINI ET ÆTHELPULFI DUCIS. Hæc charta una earum eſt, quas *Johannes* dominus *Somers* mecum communicare voluit. In nonnullis quoque, ſed rarius, alia vocabula bipartitis literis diſcernenda ſunt: ut in charta mutila *Cottoniana Æthelredi Merciorum* R. facta Anno DCCCCI. in cujus ima ora dimidiatis in majuſculis legendum eſt, [SIGNU]M CRUCIS.

In aliquibus etiam conficiendis chartis apud *Anglo-Saxones*, grandiores alphabeti literas, quas forte voluerat, notarius in pergamena, qua parte ſecanda erat, deſcribebat; ex quibus biſectis nequidem in membranis vetuſtis verſatiſſimus aliquid *vocis* elicere poteſt. Hujuſmodi characteres,

* Tria in hoc contractus inſtrumento obſervatu maxime digna ſunt: I. De quàm immani dotario convenit inter Archiepiſcopum & ſororis ejus ſponſum *Wulfricum*. II. Tria genera dominii, quibus dotales terras ſponſæ ſuæ poſſidendas dedit *Wulfricus*: ſcilicet duo prædia, ſive maneria *Ealretunenſia* & *Ribbedfordenſia* ſponſæ ſuæ, durante ejus vitâ, poſſidenda conceſſit. Jus autem vel dominium prædii *Cnihtwicenſis*, durantibus trium hominum vitis, illi ſe daturum ſtipulatus eſt. Verum prædii *Eanulfintunenſis* perpetuum dominium, ſive hæreditatem, quod practici noſtri *feodum ſimplex* vocant, in iſtorum temporum ſolennibus verbis dedit. III. Conventio hæc pro ſolenni more *Anglo-Saxonum*, quem in ſuperioribus oſtendimus, facta erat in comitiis com. *Herefordenſis*, quibus præſidebant *Ealdormannus* & *Epiſcopus*, qui in inſtrumento contractus teſtes adhibentur.

me

me judice iſti ſunt, qui ſcribuntur in ima ora chartæ actorum curiæ comitatus à nobis ſupra exhibitæ, quæ in collectione *Cottoniana* eſt [13.] ad quam mitto curioſum Lectorem. Mos hic autem ſecandi & dividendi chartarum membranas per medium vocabulorum vel literarum Alphabeti, quæ in majuſculis exaratæ erant, diu, SHOWERE, poſt ingreſſum *Normannorum*, ante quàm in deſuetudinem abiit, durabat. Extat enim in Bibliotheca *Cottoniana*, charta *Conventionu*, quæ facta eſt, * Anno ab incarnatione dni. noſtri Ihũ Xpi M.C.XL. & in cujus ima ora CYROGRAPHUM, more *Anglo-Saxonico*, linea recta bipartitum, diviſæ membranæ indicium, cernitur. Procedente vero tempore cœpit & inolevit ritus biſecandi CYROGRAPHUM, majuſculaſve Alphabeti literas in linea curva ſerrata, ſive dentiformi, quemadmodum in charta quadam conventionali STEPHANI Archiepiſcopi *Cant.* quæ in Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* chartophylacio adſervatur. Etenim in chartæ illius ſuprema ora CYROGRAPHUM, quod in continuæ ſcripturæ quaternis characteribus, iiſque maxime proceris exaratum eſt, non tantum in linea *dentiformi* bipartitum cernitur, ſed chartam ſuam Archiepiſcopus ad *Chirographi Saxonici* exemplum factam fuiſſe, in verbis, quæ ſequuntur, declarat: *ut autem hæc noſtra ordinatio firmum & perpetuum robur obtineat, eam ſub forma Cyrographi duximus annotandam, ita quod parti Epi. & capituli memorati, Abbatis & conventus ſigilla; & parti Abbatis memorati & conventus, Epiſcopi & capituli ſigilla pariter cum ſigillis noſtris apponantur.* Sic charta contractûs *Cottoniana*, quæ facta fuit *inter* ROBERTUM.... *ex una parte*, & JOHANNEM DE RIPES *ex altera, die Sabbati proximi poſt feſtum aſſumptionis beatæ virginis Mariæ, Anno regni Regis* Edwardi *quarto decimo.* in ſuprema ora ſua oſtendit CYROGRAPHUM per medias literas in linea dentiformi diviſas. Chartaque *Cottoniana* R. Epiſcopi *Londonienſis*, duos margines dentiformes habet, ſcilicet alteram in ora membranæ quæ verſus dextram eſt; & alteram in ſuprema ora: in quibus Alphabeti literæ à prima incipientes ad decimam quintam; hoc eſt, ab A. quod in ima parte marginis, qui ad dextram eſt, locum habet, ad P. quod in ſiniſtro extremo ſupremæ oræ extat, bipartitæ conſpiciuntur. Progrediente autem tempore chartæ conventionales, SHOWERE, confici cœperunt cum dentiformibus inciſuris puris, in quibus neque CYROGRAPHUM, neque aliud aliquod vocabulum, neque denique dimidiatæ Alphabeti literæ exaratæ cernuntur. Id genus eſt charta *Cottoniana* nobiliſſima, quæ ſic incipit: *hæc charta* indentata *facta inter magnificum principem Dnm.* Edwardum *regem Angliæ & Franciæ, & cariſſimum filium ſuum* Johannem *regem* Caſtellæ *&* Legionis, *& ducem Lancaſtriæ illuſtrem, teſtatur.* Verba, quibus chartæ confectæ tempus notatur, hæc ſunt: *dat. apud Weſtmonaſterium viceſimo quinto die Junii. Anno regni dicti domini regis Angliæ quadrageſimo ſexto, regni vero ſui Franciæ triceſimo tertio.* E membrana ima pendet ſigillum regis magnum.

Hæc, SHOWERE, de geneſi & ortu chartarum conventionalium, quas vos INDENTURAS vocatis, à me dicta ſunt, ut ab antiquitatis ſtudioſis & magiſtris, gratiam inirem; præſertim ab iis, qui togæ forenſis tecum decus, & honeſtamenta ſunt.

Hæc autem velut in compendio de factione chartarum, quam aliam apud *Anglos*, aliam apud *Normannos* fuiſſe oſtendi. *Willelmus* vero *Normannus*, etſi cum ſuis in *re diplomatica* maximus innovator fuit, *Anglico* tamen ritu chartas nonnunquam confeciſſe, illa, quam, ut exemplum ſui generis rarum infra poſui, cùm manu, tum dicendi genere, tum etiam crucis ſignis, & præmiſſo vexillari Chriſti ſigno, abſque ſigillo adpendente, demonſtrat.

✠ MUNDO ACCRESCENTIA MALA. MINANTUR ETIAM MUNDI APPROPINQUARE EXIDIA. ET BEATIUS EST HOMINEM mortalem illuc mentis paſſib: tendere. ubi poſt finem huius uitę beatis datur ꝑmniter uiuere. Hoc enim uiuere beatiſſimum oportet regem Xpianum omi mentis conamine ſibi alacriter emere. quia miſerabile ẽ. regem hoc ſclo coronari. & in futuro ęternis ꝑmiſ manciparı. Haec uero uigili mente intuens. hıſ quoq: ne ſuccumbam precauens. EGO WILHELMUS uictorioſus anglorum baſileus conceſſi fidelem meũ LEOFRICUM epm̄ ſeptem manſos terrę in priuatis locis. hoc eſt apud BEMTUN. & ESTUN. & CROMMANYG. Ac HOLACYMB ęcclę̄ PETRI apli in exonia ubi eius epiſcopalis ſedes eſt donare. & canonicorũ eiuſdem ęcclę̄ uictum ampliare hereditario iure. tam in magnis quam in modicis reb: ad ſe rite ꝑtinentib: uidelicet agris. ſiluis. pratis. paſcuis. cultis. & incultis exitib: & reditib: eo tenore ac conceſſu. ut prefata terra ab omi cenſu ſit libera excepta expeditione. pontis ac urbis conſtructione & reſtauratione. Siquis autē qđ abſit diabolo inſtigante meum regalem conceſſum p̄ſumat euertere. & beneficia predictę ęccl'ę et canonicis data detrahere. uel in aliquo minuere niſi conuerſus reddendo & dupliciter reſtituendo ſcę̄ dī ęcclę̄ ſatisfaciat. in reſurrectione beato⁊. diuina uoce damnatus fiat ſocius omiũm demoniorum.

Anno dominicę incarnationis MILLESIMO LXVIIII. conſentiente WILHELMO rege data eſt hęc terra ęcclę̄ ſcī PETRI apli in exonia ciuitate a uenerabili LEOFRICO ſub teſtimonio eorum qui ſubſcripti ſunt.

---

* Ita incipit hæc charta. explicit autem: huius conuentionis teſtes ſunt Radulfus decanus. Willelmus Archidiacō. Walterus hui⁹ frater. Ricardus Ruffus Archi̇. Ricardus de Bealm Archi̇. &c.

Ðiꝛ ꝛÿnð þa landgemæꝛo þoeꝛ landeꝛ þe eadꝛiġ cÿninġ aġeaf þam halġan pepe æt bem-
tune. ⁊ þam hÿneðe. ⁊ ꝛiððan leofꝛic b. be pillhelmeꝛ cÿnġeꝛ unnan. let ġebocyan into ꝛcē
peꝛpeꝛ mÿnꝛtꝛe on exanceꝛtꝛe. Apeꝛt þæꝛ ceoman lace ut ꝛcÿtt. anðlanġ ceoman lace þ
hit cÿmeþ on temeꝛe. anlanġ temeꝛe peꝛtpaðꝛ. ꝛpa peꝛtꝛexena ġemæꝛe iꝛ anð mÿncena. þ
hit cÿmeð up to ðam ġemÿðan. þonne pent hit on þa noꝛðeꝛan ea. þ hit cÿmeð to anne
lace. beꝛpix beꝛhtulfinġ ÿġe. ⁊ hꝛiꝛÿġe þ on ða noꝛð ea. þ anlanġ þæpe ea. þ hit cÿmeþ
eft to ceoman lace. ⁊ þ land æt cÿnġbÿċġe noꝛð anðlanġ bꝛoceꝛ. þ hit cÿmeð ðæꝛ
holanbꝛoc ut ꝛcÿtt. anðlanġ bꝛoceꝛ up to þam peġe be noꝛþan cÿnꝛtaneꝛ tpeope. anðlanġ
peġeꝛ to fulan bꝛoceꝛ heafꝛon. anðlanġ bꝛoceꝛ on þa ꝛtanbꝛiċġe. oꝛ þepe ꝛtanbꝛiċġe and-
lanġ peġeꝛ on bupġbÿc. anðlanġ ðÿc on þone bꝛoc. anðlanġ bꝛoceꝛ eft on cÿnbÿċġe. a on
ecniꝛꝛe into ꝛcē peꝛpeꝛ mÿnꝛtꝛe on exanceꝛtꝛe. ⁊ ealle þa tēoðunġa þæꝛ cÿninġeꝛ. þiꝛ ꝛÿnð
þa landgemæꝛo þæpe anꝛe hÿðe ⁊ þæpe oðeꝛ healꝛan ġÿnðe æt holacumbe þe laġ into bop-
liꝛc. þe leofꝛic b. let ġebocyan foꝛ hiꝛ ꝛaple into ꝛcē peꝛpeꝛ mÿnꝛtꝛe on exanceꝛtꝛe. Æ-
þeꝛt on cpampanꝛteopꝛe. oꝛ cpampanꝛteopꝛe on fꝛopa heafꝛo. and oꝛ fꝛopa heafꝛo up on
þone peġ be peꝛta ðæpe cÿncan up to þa fepnġapa. oꝛ þam fepnġapa to þam bunnaꝛtane,
oꝛ ðam bunnaꝛtane up to þæpe ðÿc. ⁊ ꝛpa eaꝛt anðlanġ þæpe ðÿc to ðam pætepe. oꝛ þam
pætepe noꝛð on þæꝛ cpohteꝛ heafꝛob ⁊ ꝛpa noꝛþ on ꝛmala paðe. ꝛpa on ðun to þæpe þÿꝛꝛtuc,
⁊ ꝛpa to ðoꝛpoliꝛceꝛ land ꝛcope abun to apieteꝛ ꝛtane ⁊ ꝛpa anðlanġ to cpampanꝛteopte,

✠ Ego Wilhelmus dī grā rex anglorum hanc donationem ꝓpetuę memorię mandaui.
✠ Ego Mathilda regina adiuui.
✠ Ego Stiganduſ archiep⁹ſ xpī ęcclę confirmaui.
✠ Ego Odo ēpſ conſolidaui.
✠ Ego Hermannuſ ēpſ corroboraui.
✠ Ego Leofricuſ ēpſ conceſſi & ſubſcripſi.
✠ Ego Gosfreduſ ēpſ conſenſi.
✠ Ego Giſo ēpſ aſſenſum prebui.
✠ Ego Wilhelmuſ ēpſ confortaui.
✠ Ego Balwinuſ abbaſ dignū duxi.
✠ Ego Robertuſ comeſ.
✠ Ego Willhelmuſ.
✠ Ego Brient comeſ.
✠ Ego Eduuinuſ comeſ.
✠ Ego Morkeriuſ comeſ.
✠ Ego Raulfuſ comeſ.
✠ Ego Arfaſtus cancellar⁹.
✠ Ego Inġetricuſ p̄bꝫ.
✠ Ego Wilhelmuſ uicecomeſ.
✠ Ego Rodbertuſ uicecomeſ.
✠ Ego Rocgeriuſ uicecomeſ.
✠ Ego Leofnoðuſ miniſter.
✠ Ego Ricarduſ miniſter.
✠ Ego Folco mīn.
✠ Ego Hugo mīn.
✠ Ego Raulfuſ mīn.

Ad hujus chartæ exemplum, facta eſt *Saxonice* altera charta ejuſdem regis, quæ in *Cottonia-*
na collectione notatur [21] qua Abbatiam S. *Eadmundi* ab *Arfaſti* Epiſcopi omniumque ſuc-
cedentium Epiſcoporum dominatione vult exemptam, ut ex ejus verbis patet. Ic Willelm oꝼ
Lobeꝛ ðiꝛe Enġla kÿnġe bebeaþ þiꝛ ġeppite to ppitene. ⁊ ġeppiten ic hit ġemeāpcode to
tpÿmminġe miþ tacne ðpihtenlican þobe. Charta autem *Latina*, qua idem privilegium dat,
ſigillo ejus magno inſuper munita erat, ut conſtat his ex verbis: Manus noſtræ ſubſcriptione
cartam hanc decreuimuſ roborare et ſigilli nrī firmare. Chartæ autem penultimæ & aliarum
duodecim copiam mihi fecerunt *Decanus* & *Canonici* Eccleſiæ Cath. *Exonienſis*, & in membrana
dorſo duæ leguntur inſcriptiones; quarum altera eſt *Saxonica*, altera *Latina*. Illa in *Saxonici*,
iſtius temporis manu ſcripta ſic incipit: Ðiꝛ iꝛ ðæpa ꝛÿx hÿða Landboc on Oxenafopdꝛcype
æt bemtune, *&c.* Hæc autem in *Normannicis* literis exarata, quæ non niſi ſculptæ poſſunt
delineari, ſic incipit: Confirmatio Reg̃. Will. de vi hidiſ de bētū, *&c.*

Verum, Showere, etiamſi chartæ hæ *Willelmi Saxonicæ* factionis veræ & indubitatæ ſint,
damnanda tamen eſt eo nomine charta regis *Stephani*, quæ in Archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* ad-
ſervatur, quod abſque ſigillo adpendente regio, præmiſſo ✠, *Saxonico* prorſus ritu, cum ſignis
crucis factis & ſubſcriptis teſtium nominibus confecta eſſe dicitur *anno incarnationis dominicæ*
M.CXXXVIII. pontificatus autem D. papæ *Innocentii* IX. regni vero mei anno III. Præterea, hanc
Stephani R. chartam, damnatam ſupra illam *Eadgari* R. eundem habuiſſe falſarium auctorem
eadem ſolennia verba oſtendunt. ſcilicet; *& ut hæc noſtra auctoritas noſtris, & futuris tempo-*
ribus circa ipſum ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora
cuſtodiatur illæſa, atque conſervetur, & ab omnibus optimatibus noſtris, & judicibus publicis, &
privatis melius, ac certius credatur, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubtus eam decrevimus roborare.

De his omnibus, quorum ego tantum quaſi ichnographiam deſcripſi, Showere, auctori no-
ſtro in operis ſui præfatione ampliſſime differendum eſt. In qua etiam monendus eſt lector,
qui chartas veteres cum fructu, & ſine erroris periculo, legere flagitat, ut tempus in quo in-
ſtrumentum conficitur, ſi in illo id deſignatur, diligenter animadvertat. Verum ſi confecti in-
ſtrumenti tempus in eo non notatur, tum lectori imprimis incumbet, ut id diligenter exquirat.
Cum tempus ſcripti inſtrumenti in eo editur, tum lectori imprimis inquirendum eſt, in chartis
purarum donationum, an donatores; in chartis conventionalibus, an perſonæ contrahentes; & in
literis patentibus, an principes & epiſcopi, quorum in nominibus ſcriptæ leguntur, iis in tem-
poribus vixerunt, aut floruerunt, quæ in chartis deſignantur. De quibus etiam diligenter in-
quirendum eſt, an in temporibus viventes, quæ in chartis ſuis exprimuntur, titulis quoque & ap-
pellationibus

pellationibus jam tum gaudebant, quibus illos & illorum nomina inſtrumento ornant, & diſtinguunt. Ea ipſa etiam de iis, qui teſtes adhibentur, inquirenda ſunt: ſcilicet an in illis temporibus, vel ea circiter vixerunt, quæ in chartis deſignantur; an titulis, appellationibusve quæ nominibus ſuis adduntur, jam tum inſigniti erant; & an chartarum auctoribus, quæ iis teſtibus factæ eſſe dicuntur, coævi fuerunt.

Quod ſi inſtrumentum ſine deſignato tempore confectum eſt, tum ſtudioſe inquirendum eſt de tempore, in quo vixit, floruitque ejus auctor, vel aliquis è numero teſtium notabilis. Quo invento, dein an teſtes auctori, & mutuo ſibi ipſis in aliqua vitæ parte coætanei fuerint, diligenter indagandum eſt. Hæc gnaviter explorando chartarum veterum ſtudioſus multa inſtrumenta, ob manum utique vel ſermonem, vel forſan ob ſermonis voces, phraſeſque, falſitatis poſtulata, abſque omni calumniæ, & calliditatis ſuſpicione, de falſitate manifeſta poterit condemnare. Imo chartas cætera irreprehenſibiles, quæ veritatis ſpeciem maximam præ ſe ferunt, hoc quidem pacto fictas & falſas eſſe nonnunquam evincet.

Præterea, SHOWERE, Chartulario ſuo ab auctore noſtro aliquid etiam lectoris præparandi gratia præmittendum eſt de tempore, in quo primum ab *Anglo-Saxonibus* chartæ factæ ſunt. Id autem *Septimum Seculum* erat; ante quod, ut videtur, prædia, &, quæ ad prædiorum exemplum dabantur, privilegia, & libertates, ſine *ſcriptis*, *baculo*, *haſta*, *cornu*, *ſagitta*, *ceſpite*, & id genus donationum ſymbolis, dari apud *Anglo-Saxones* ſolebant. *Septimum*, inquam, erat *Seculum*, in quo chartæ ab *Anglo-Saxonibus* primum fieri cœperunt. Nam in *Sexto Seculo* antequam ad fidem converſi eſſent, quæ confectæ fuerunt, chartæ nullæ aut extant, aut tum ab eorum aliquo factæ fuiſſe, quovis auctore, traduntur. Extant vero, quæ VII ſeculo inito, & deinceps confectæ erant, *vetuſtiſſimæ*. Scilicet charta *Æthelberti* I. regis *Cantwarorum*, omnium antiquiſſima, quam concilio *Laurentii* Epi. & omnium principum ſuorum confecit, cujuſque apographum extat in *textus Roffenſis* folio 119. a. Idem ille terras primus *ſcriptis* dedit, qui, auctore *Beda, primus etiam leges conſcriptas promulgavit. Ab his legibus deſcriptis inchoat auro omni pretioſior codex ille MS. *Textus Roffenſis*, cujus uſum R.R. & doctiſſimis viris, *Decano* & *Canonicis* Eccliæ Cathedralis *Roffenſis* magnis ornamentis grato maximè animo acceptum fero. De quibus legibus, & de quo codice, ſic in primæ paginæ margine ſua manu forenſis togæ immortale decus GUL. LAMBERTUS: *Beda lib. Eccleſ. Hiſtoriæ 2. cap. 9. has ipſas leges ſua memoria viguiſſe refert. Harum autem exemplar haud ſcio an aliud uſquam extat. Ac propterea hunc librum magni facito, quiſquis es, qui eum nactus fueris. W. L. 1573. in gratiam antiquitatis.* Extant etiam in Bibl. *Cotton.* Auguſtus 2. in grandioribus literis hujus ſeculi finem verſus ſcriptæ chartæ SEBBI regis *Orientalium Anglorum*, qui floruit an. dom. DC.LXXX. & *Lotharii* regis *Cant.* qui chartam *Reculvenſis* monaſterii confecit, An. dom. DCLXXIX. quas in ſuperioribus citavi. Exeunte etiam hoc ſeculo, ſcilicet An. dom. DCLXXXX.IV [a] chartam fecit *Witheredus* R. *Cant.* in concilio *Becanceldenſi*. [b] Alteram etiam fecit, An. dom. DC.XCV. [c] Tertiam etiam in primæ tenorem confecit, An. dom. DCC. Harum autem primam chartarum, quæ in *Anglia* factæ ſunt, omnium abſolute primam [d] *H. Spelmannus*, illumque ſecutus [e] *Edwardus Stillingfletus* affirmant; quos tamen errore lapſos fuiſſe, *Lotharii*, *Sebbi*que chartæ, abſque *Æthelberhti* illa, quæ omnimodam veritatis ſpeciem præ ſe fert, manifeſte evincunt. Verſus ſeculi hujus finem etiam *æra Chriſtiana* in deſignandis chartarum temporibus uſurpari cœpit, ſi fides adhibenda eſt OSHERI regis chartæ, quæ in MS. *Cottoniani*, cujus nota, *Tiberius*, A. 13. fol. 20. b. ſic ſcripta legitur: *Regnante in perpetuum, ac gubernante dnō noſtro Saluatore ſecula univerſa Anno* RECAPITULATIONIS DIONISI. i. e. *ab incarnatione Xpi.* Sexcenteſſimo Octuageſſimo. *indictione* SEXTA *revoluta.... Ego* OSHERE *rex*, &c. Hic quidem, SHOWERE, fatendum eſt anno Chriſti DCCC.LXXX. non convenire indictionem ſextam, ſed octavam; quam ob cauſam chartam hanc ſuſpectam habeo. Cætera tamen vero ſimilem, & in bonæ fidei chartulario deſcriptam non damno; propterea quod tabellionis forſan errori imputandum eſt, quod anno Chriſti indictionis annus non exacte reſpondeat. Quod ſi vera habeatur hæc charta, facta in ea mentio nominis *Dionyſii* monachi oſtendit, circa id tempus, nimirum verſus *ſeculi ſeptimi* finem, annum *Chriſti incarnati* ad notanda inſtrumentorum tempora in *Anglia* uſurpari cœpiſſe. Quapropter, SHOWERE, chartulario etiam ſuo ab auctore noſtro aliquid de ÆRIS præmittendum eſt, quibus in *Anglo-Saxonum* chartis donationum, actorumque aliorum tempora notari & ſignari ſolebant. In *ſeptimo ſeculo* annus *indictionis* aut ſolus, aut tantum non ſemper ſolus, adhibitus erat, ad indicanda omne genus chartarum tempora: ut in charta *Hlotharii* vel *Lotharii* toties antea citata, quæ facta eſſe notatur menſe Maio, Indictione Septima. i. e. Anno Chriſti DC.LXIX. ut obſervatur in *Evident.* Eccl. Chriſti *Cant.* x. Script. Col. 2207. Sic charta *Æthelberhti* I. regis *Cant.* ſupra è textu *Roff.* citata, confecta eſſe dicitur *Menſe Aprilio ſub die* IIII *Kl. Maias*,

---

* Qui inter cætera bona, quæ genti ſuæ conſulendo conferebat, etiam decreta illa judiciorum juxta exempla *Romanorum* cum conſilio ſapientium conſtituit: quæ conſcripta *Anglorum Sermone* hactenus habentur & obſervantur: *Bed.* E. H. cap. 5. Edit. *Cantabr.* [a] *Spelman.* concil. Vol. I. p. 191. [b] p. 192. [c] p. 198. [d] Ibid. pag. 125, & in *Reliquiis Spelmannianis*, p. 8. [e] *Origines Britannicæ*. pagin. 18, & 22.

indictione septima. i. e. Anno Christi DC.XIX. quo anno *Laurentius* Episcopus (nondum enim *Cantwarenses* præsules *Archiepiscopi* vocabantur) etiam mortuus est. Quod si codici MS fundationis monasterii *S. Augustini Cantuariensis*, qui bibliothecæ *Aulæ S. Trinitatis Cantab.* depositum est, credendum esset; *æra Christiana* ab ineunte pene Septimo seculo in usu fuisse apud *Anglo-Saxones* statuenda est. * Nam prima & secunda chartæ istius codicis, quæ *Æthelberhti* I. regis nomine factæ sunt, confectæ esse dicuntur *Anno ab incarnatione Christi* DCV. indictione octava. Verum chartas istas non modo non *liberas* esse *à suspicione*, ut pro modestiâ loquitur [a] *Spelmannus*; sed plane falsas, illius argumenta, quibus [b] alia addi possunt, ostendunt. Quamobrem *annum Christi incarnati* ad annum *indictionis*, ineunte, aut provecto *septimo seculo*, chartis accessisse tantum abest, ut constet; ut de eo maxime incertum est. Verum inito *octavo seculo*, eove haud multum promoto, in designandis chartarum temporibus ad annum *indictionis* annus dominicæ incarnationis frequentius jam tum usitatus accessit: ut in charta *Æthelbaldi* regis in superioribus è MS. *Cotton. Augustus*, 2. citata, quæ scripta esse notatur, *Anno ab incarnatione dñi nri Ihu Xpi septimcentissimo tricessimo sexto.* Sic charta *Alduulfi* Epi. textûs *Roffensis* folio 120. b. confecta esse notatur, *mense Aprili, indictione* VI. *Anno ab incarnatione Christi* DCC.XXXVIII. charta *Sigeraedi* R. *Cantiæ*, Textus *Roffensis* folio 122. consignata erat, *indictione* XV. *anno dom. incarn.* DCC.LXII. Charta *Earduulfi* R. Cantiæ ejusdem Cod. fol. 123. confecta etiam erat *Anno ab incarnatione Christi* DCC.LXII. *indictione* XV.

Hæc à Te, SHOWERE, observata esse velim, propterea quod docti multi, iique primi ordinis scriptores, (quales [c] *H. Spelmannus* & [d] *Joh. Marshamus*) affirmant *æram Christianam* quæ tamen à *Beda* usitata est, vix tandem à *Caroli Magni* temporibus usu apud *Anglos* receptum fuisse. qui tamen factus est *Francorum* Rex non ante annum DCC.LXIX. & Anno DCCC. factus erat imperator, mortuusque est anno DCCCXII. Quinetiam, ut alibi observavi, solus *æræ Christianæ* annus iis in temporibus non raro adhibitus erat ad designanda chartarum tempora. Sic in charta *Æthelberhti* regis *occidentalium Saxonum*: *Scripta est hæc charta anno dominicæ incarnationis* DCC.XC. Sic in [f] charta *Offæ* regis *Merciorum*: *Actum Anno dominicæ incarnationis* DCC.LXXX.VIII. Sic in [g] charta *Æthelberhti* II. regis *Cant.* --- *Actum* (anno) *dominicæ incarnationis* DCC.LXXXI. Sic etiam in [h] charta *Ecgberhti* R. *Cant.* --- *Actum anno dominicæ incarnationis* DCC.LXV. qui fuit quartus, antequam *Carolus* in regem *Francorum* unctus erat. Accedat charta autographa *Somersiana* quam anno Christi DCCC.XXV. & indictione secunda notatam, integram exhibeo, quum quod in antiquo *Saxonico* scripta est; tum quod nonnullorum, quæ solenniter acta sunt in concilio, vel synodo apud *Clouesbous* originalis commentarius est; quem quia *Latine* versum in *H. Spelmanni* concil. Vol. I. p. 334, 335. hic *Latio* donare supervacaneum existimamus.

✠ In nomine þrino diuino qui est deus benedictus in sæcula amen. Ðý ȝere þe wæs forþon Lhristes ȝeburðe aȝæn. eahta hund Finteȝ. ⁊ xxv. [i] ⁊ æfteppe indictio wæs in þime. ⁊ wæs Beornpulfes nice Mercna cýninȝes. þa wæs rinoblic ȝemot on þære mepan rtope ðe mon hateþ Lloferhour on þam re riolfa Cýninȝ Biornpulf. ⁊ his birceopas. ⁊ his albormen. ⁊ alle þa pioton þirre þiode þæs ȝeromnade peþon. þa wæs tiolo micel rpec ymb þubulerpe to Sudtune onȝæȝum Fert on Sciphýlte. paldon þa [k] rpanȝeperan þa lerpe forðuþ ȝeðnixan ⁊ þone þudu ȝeþioȝan. þonne hit ald ȝepýhta peþon. [l] þonne cuæð re birceop. and þapa hira piotan þæt hio him nepen mapan ondeta þonne hit apæbed wæs on Æþelbalbes dæȝe þrim hunde rpina mært. ⁊ re birceop ⁊ ða hiȝen ahten tpæde wæs þudu ⁊ wæs mærtes. Ða ȝenæhte Fulfred apcebircop. ⁊ alle þa piotan þet re birceop ⁊ þa hiȝen morton mid aþe ȝecýthan þet hit rua apæden pere on Æþelbalbes dage. ⁊ him mape to ne rohte. And he þa rona re birceop bepæddade Eadpulfe ðæm albormen þæs aþes birceopan allum þæm piotum. ⁊ him mon þone ȝelæbde ymb xxx nahta to þæm birceop-rtole æt Figoepna-Leartre. In þa tiid wæs Dama Suanȝeperas to ruðtune. ⁊ he wæd ðæt he wæs æt Leartre. and þone

---

* Prima charta editur in Monastico *Angl.* p. 23. secunda cum tertia in chron. *W. Thorn.* X Scriptorum. col. 1761. & *Spelman.* concil. p. 118, 119, 120. [a] Ibid. p. 125. [b] Sic voces Gallo-Norm. *Armilcaisia, Camisia*, tertiam; & solennia illa verba in chartis *Normannorum* usitata, *Notum sit omnibus, tam præsentibus, quam futuris*, secundam falsitatis arguunt. [c] Concil. Vol. I. [d] In propylæo ad monasticon *Anglicanum.* [e] Text. *Roffens.* f. 134. b. [f] Fol. 132. a. [g] Fol 131. a. [h] Fol. 127. a. [i] Hoc est, *& secunda indictio erat in calendario, rege Merciorum* Beornuuulfo. [k] Leperas compositum non raro occurrit: ut rcipȝeperas, tunȝeperas, ȝapolȝeperas, popꝛȝeperas, picȝeperas, *&c.* Sed rpanȝeperas, *vel* ruanȝeperas jam primum à me legitur; neque, quid ruan istud extra compositionem significat, scio. Sed ruanȝeperas hac in charta denotare videtur *eum qui regis sylvis & forestis ab Aldormanno præpositus erat.* [l] Tum Episcopus (*Wigornensis*) ejusque domesticorum *sapientes* dicebant se ab illo non plus vendicare, quam jus pascendi trecentos porcos, & quod episcopus & monasterium sylvæ, glandiumque duas tertias partes proprio jure possidebant.

aað geræh. ȝ ȝerceapaðe ſua hine hiſ alboſmon hehꝛ Eadpulf. ȝ he hine hpeþþe ne ȝnet-
te. hii ſunt *nomina et uocabula qui in ſynodali concilio ſuerunt conȝregati.

✠ diȝnum man̄. bioſnpulfi
peȝir Mepc.
✠ Pulfred anc epiſc̄. oren̄.
hanc ꝺicionem.
✠ Oeðelpalð epiſc̄ oren̄.
✠ Hpæðhun epiſc̄ oren̄.
✠ Heabeahꝛ epiſc̄ oren̄.
✠ Bionna epiſc. oren̄.
✠ Eadpulf epiſc. oren̄.
✠ pilfred epiſc̄. oren̄.
✠ Piȝðeȝn epiſc̄. oren̄.
✠ Alhꝛtan epiſc. oren̄.
✠ Dumbeahꝛ epiſc̄ oren.
✠ Leolbeahꝛ epiſc̄.
✠ Lynred epiſc.
✠ Tophthelm ppiꝺ.

✠ Eanmund abb.
✠ Pihtred abb.
✠ Ludpulf abb.
✠ Eanmund abb.
✠ Eaðbeahꝛ dux.
✠ Bioſnoð dux.
✠ diȝred dux.
✠ Luðred dux.
✠ Eadpulf dux.
✠ Mucel dux.
✠ Uhtred dux.
✠ Alhheard dux.
✠ Bolam ✠ bynna.
✠ Aldred. ✠ pighelm.
✠ Heahbeahꝛ. epiſc̄.
✠ Eadȝar pꝛ̄.

✠ Wiȝbeahꝛ pꝛ̄.
✠ Heahꝛtæf̄ pꝛ̄.
✠ Bnaba pꝛ̄.
✠ Luðbald pꝛ̄.
✠ Reȝnȝar pꝛ̄.
✠ Luðbeahꝛ pꝛ̄.
✠ Ecȝmund pꝛ̄.
✠ Ecmund pꝛ̄.
✠ Heahfeahð diāc.
✠ pighelm diāc.
✠ Epnebeahꝛ diāc.

Ond alne oðerra pprorta butan hirrum mærre-pprortum efen LX.

Progrediente etiam tempore ad annum Chriſti & *indictionem*, acceſſit *epacta* plerumque ſola, nonnunquam cum *concurrente*: ut in MS. codice *Cottoniano*, cujus nota, *Tiberius*, A. 13. tempus confectæ chartæ *Æthelſtani* R. qua certas terras dedit eccleſiæ *Wigornienſi*, ſic notatur: Anno dom. incarnationis DCCC.XXX. regni vero mihi commiſſi VI. indictione VII. epacta III. concurrente II. ſeptimis Junii idibus. Luna XXI. in civitate omnibus nota, quæ LONDINIA dicitur.

Ex charta *Æthelſtani* etiam conſtat ad annum Chriſti & indictionem, acceſſiſſe etiam non raro *annum regni* apud *Anglo-Saxones*. Sic in charta MS. codicis *Cotton. Nero.* E. 1. 130. quæ eſt *recordum* decreti, ſive eorum quæ acta ſunt in concilio, in terminanda lite quæ orta erat inter *Heahthoredum* Epm̄. & Wulfherdum filium *Cußan*, hæc leguntur verba: ---- *in conciliabulo, in loco, qui dicitur* celhÿð, *præſidentibus duobus Archiepiſcopis, Iamberto & Higeberto, mediante quoque* Offan *rege cum univerſis principibus ſuis. dat. anno dom. incarn.* DCC.LXXX.VIII. *indictione* XII. *qui eſt annus regni mei* XXXI. Sic chartæ *Oſwaldi* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, quæ ex earum numero eſt, quas penes ſe habet mihi muſiſque *Arctûs* ſemper colendus, honorabilis vir *Johannes* dominus *Somers*, hoc exordium eſt: ✠ *Regnante dnō nrō Ihū Xpō anno ejuſdem dnī incarnationis* DCCCC.LXXX.IV. *regni vero noſtri* R. *Æthelredi anno quinto, &c.*

Quinetiam, SHOWERE, quemadmodum tempus, ſic ex decreto concilii paulo ante citati conſtat, locum etiam non raro notâſſe *Anglo-Saxones*, in quo chartas conſignabant. Sic charta *Alhwini* Epi. *Wigorn.* quam in ſuperioribus citavi, confecta eſſe dicitur, An. incarn. Chriſti, DCCC. ȝ LV. indictione III. in metropole, quæ nominatur peȝnionancæſtop. In charta *Bertulphi* R. *Merciorum*, Bibl. *Cott.* Nero, E. 1. 130, cujus exemplar eſt inter chartas *Somerſianas*, ſic legitur: *Hæc autem charta Karaxata eſt an. dom. incarn.* DCCC.XLI. *indictione* IIII. *in die natalis domini in celebri vico* tompeopðin: In charta ejuſdem codicis *Burrhedi* R. *Merciorum*, ſic legitur: *Geſta eſt hujus chartæ libertas anno dom. incarn.* DCCC.LV. *indictione* III. *in vico, qui* tompeopðin *nuncupatur*. Sic in charta Offæ Regis; Text. *Roffenſis* fol. 132. b. *Actum Anno dom. incarn.* DCC.LXXXIX *in loco ubi dicitur* Lelchÿð. In charta *Ecgbearthi* R. ejuſdem cod. fol. 138. b. *Scripta eſt hæc chartula in* [a] bica regali, *quæ dicitur* ȝpeȝicburna. ſi teſtibus, *&c.*

Notandum quoque eſt, tempus aliquando, ſed rarius in principio chartarum eſſe notatum: ut in charta *Æthelberhti* R. *Cant.* quam ſupra citavi; in charta autographa recordi comitiorum regni *Merciæ*, quam integram ſupradedi. Ut & in charta *Alhwini* Epi. *Wigorn.* toties in ſuperioribus citata. Quinetiam in charta antecitata *Oſwaldi* Archiep. *Eboracenſis*, quibus addas exordium chartæ noviſſime citatæ *Ecgbearhti* R. In nomine domini nrī Ihū Xpī Salvatoris mundi, Anno dom. incarn. DCCC.XXX.VIII.

Sæpiſſime vero notatum cernitur tempus in media charta, idque plerunque ante teſtium conſignantium nomina. Nonnunquam etiam, ſed rariſſime in earum fine: ut in [b] charta *Æthereds* R. occidentalium *Saxonum* & *Cant. Actum eſt autem anno ab incarnatione dnī. nrī. Ihū Xpī* DCCC.LXVII. Sic in fine [c] chartæ *Ceonwulfi* R. *Scripta eſt autem hæc kartula anno dom. incarn.* DCCC.XI. *indictione* IIII. [d] *his teſtibus conſentientibus & ſubſcribentibus.* Hæc autem de tempore in fine chartarum notato ſcripſi, SHOWERE, quòd quidam vir doctus, iſque in chartis verſandis exercitatus, à me ſciſcitatus eſt, an in chartarum *Saxonicarum* extremis partibus unquam viderem notatum. Denique nonnunquam, ſed rariſſime quidem, tempus confectæ chartæ bis

* Conferenda nomina hæc ſunt cum iis, quæ leguntur *H. Spelman.* concil. Vol. I. p. 335. ubi Pizoepnaceaſtpe, ut in hac charta. [a] *Sax.* Pic. [b] Text. *Roff.* f. 141. b. [c] Ib. f. 137. a. [d] Scil. teſtibus, quorum nomina in charta ſuprà exarantur.

in ea notatur: ut in charta *Eadredi* R. *Somerſiana*, cujus tam in principio, quam in medio, notatur annus dominicæ incarnationis DCCCC.XLVI. Contra etiam, quod ſupra animadverti, chartarum, quæ *Anglo-Saxonibus* auctoribus factæ ſunt, haud exiguus numerus nulla temporis nota diſtinguuntur: ut in *Textu Roffenſi*, ubi quarta circiter pars chartarum nullo anno notantur. Chartarumque *Somerſianarum* in tertia fere parte notatio temporum, quibus conſignatæ ſunt, penitus deſideratur.

Denique, SHOWERE, auctorem, quiſquis ille futurus eſt, lectorem ſuum oportebit prænonere, ut nunquam non * falſitatis ſuſpectas chartas habeat, quotquot *Anglo-Saxonum* nominibus ſeu Latine, ſeu Saxonice confectæ *rubris aureiſve* literis, aut *rubris aureiſve* crucis ſignis, quæ quidem auratura evaneſcente non raro rubra fiunt; vel denique, quæ *aureis* crucibus iconibuſque in ſumma vel ima membrana depictis ſplendent, ſplendoreque ſuo inſciorum oculos perſtringunt dicam, an magis delectant. Equidem id genus omnes, ſaltem quæ ante S. *Eadwardi* II. tempora confectæ eſſe dicuntur, vel primo intuitu damnandas propterea cenſeo, quum quod chartam, quam *Anglo-Saxonem* habuiſſe auctorem, aut certum, aut probabile eſt, nondum aliquam vidi, cui ex pigmentis iſtiuſmodi, cultus aut ſplendor accerſitus erat; tum etiam, quod chartarum, quas in ſuperioribus falſitatis damnavi, maxime famoſæ pigmentis iſtis claræ ſunt.

Prima earum eſt iſta *Æthelbaldi* R. *Merciorum*, coenobii *Croilandenſis* fundatoris, quæ non tantum ſignis crucis aureis exotico more factis, verum etiam crucibus aureis grandioribus in ſumma, & infima membrana graphicè deſcriptis, magnum ſibi nomen fecit. Hæc tamen charta eſt, quam tot nominibus à nobis damnatam in partes ſuas advocat R. P. *Clemens Reynerus*, ad probandam antiquitatem ordinis & congregationis *Benedictinorum* in *Anglia*, libri ſui ſectionis primæ §. 18. ubi quidem perperam omnia ſcripſit.

Secunda eſt *Cottoniana* iſta *Wulferi* R. *Merciorum*, quæ non tantum ſignis crucis aureis conſpicua eſt, ſed in ſupremo margine aurea regis imagine [quæ ad dextram crucem florentem auream cum ſceptro, & ad ſiniſtram crucem florentem auream cum aureo gladio habet] ad ſpeciem comparata, tres grandiores cruces pariter aureas [a] *Florentes, acutas*, in imo margine oſtentat.

Tertia eſt *Weſtmonaſterienſis* iſta *Eadgari* regis quæ aureis ſignis crucis, maxime verò tribus hoc pacto ✢ ✢ ✢ factis notabilis eſt. Hæc tamen charta eſt, quam *Rogerus Owen* eques auratus, in MS ſuo [b] codice, ut veram & indubitatam citat, vir quidem doctus, ſcriptorque diligentiſſimus; ſed qui linguæ, & antiquitatis *Saxonicæ* minus gnarus, *Saxonicas* neque *manus*, neque dictiones phraſelque, neque denique conſuetudines à *Normannicis* rite potuit dignoſcere. Hunc autem MS. codicem ab ampliſſimo viro *Joh. Trevor* equite aurato, & [c] *rotulorum* magnæ Cancellariæ regni *Angliæ* cuſtode, per manus R. & doctiſſimi viri *Franciſci Atterbury* Archidiaconi *Totneſenſis* d gniſſimi, utendum me accepiſſe gratus agnoſco.

Quarta eſt *Weſtmonaſterienſis* etiam iſta *Dunſtani* Epī. eidem *Rogero* minime ſuſpecta, quæ non tantum præpoſito vexillari Chriſti ſigno aureo ſpeciosa eſt, verum etiam ſigno crucis *Eadgari* R. aureo ✢ ſignique crucis peregrino more, tam poſt, quam ante conſignantium teſtium nomina poſitis; quorum quæ poſtponuntur aurea ſunt; denique & retinaculo ſigilli adpendentis ſerico aurei coloris inſcios in ſui admirationem rapit. Hiſce, SHOWERE, ſinas ut accedant duæ aliæ chartæ *Eadgari* R. nomine, à falſario quodam poſt adventum *Normannorum* ſimulatæ, quæ grandioribus characteribus aureis ſcriptæ extant in cod. MS. bibl. *Cotton.* cui nota *Veſpaſian.* A. 8. Et crede mihi multos magni nominis doctos, ſed literaturæ & vetuſtatis *Saxonicæ* imperitos, ſuo nitore deceperunt. Harum altera *monaſticarum conſtitutionum* charta eſt, quæ ſic incipit: OMNIPOTENS TOTIUS MACHINÆ CONDITOR. quam etiam ſignis crucis aureis inſignem, *capitu*[a] etiam conſtitutionum à condendis *Anglo-Saxonum* chartis maxime aliena falſam eſſe oſtendunt. Altera donationis charta eſt, duobus exemplaribus ſcripta, qua *Eadgarus* Novo *Wintonenſi* monaſterio terras nonnullas dediſſe fingitur, & ſic incipit: ANNUENTE ALTITHRONI MODERATORIS IMPERIO. Eamque falſitatis arguunt non ſolum aurea crucis ſigna, duoque exemplaria, ſed charta altera *Henrici* II. intra duo exemplaria iſta in eadem aurearum literarum grandiori ſcriptura exarata, qua pariter novo illi S. *Trinitatis* monaſterio certas terras & privilegia dicitur dediſſe *Henricus*. Hanc tamen *Eadgari* R. chartam vel iſtâ *Henrici* II. ſpuriam eſſe dignoſcendam, prorſus ut veram bis citavit in libro ſuo, cui titulus, **Titles of Honour**, *Joh. Seldenus*, vir ſane maximi nominis, ſed qui in hoc tamen infelix, & ſe quaſi minor videbatur, quod cum *Orientalis*, *Græca* & *Latinæ* literaturæ, quæ in illo erat ſum-

---

* Eo nomine haud injuria in ſuſpicionem vocanda eſt charta *Edmundi* R. Anglorum apud *Will. Malmesb.* de geſtis R. A. cap. VII. qua Eccl. *Glaſtonienſem* prædiis magnis, & honorificis privilegiis donaſſe dicitur; quia *ſcripta eſt literis aureis in libro evangeliorum, quem* (rex ille) *eidem Eccleſiæ obtulit elegantiſ ſatis opere compoſitum.* [a] Ut *Heraldi* dicunt, *des croix flewries, ſichees.* [b] Cui titulus eſt: **Of the Antiquity, Ampleneſſe, and Excellency of the Common Lawes of England.** [c] Sic tabulas publicas, è quibus acta & decreta Magnæ cancellariæ recitantur, *Angli* vocant.

ma

ma ſcientia, *Septentrionalis*, & præſertim *Saxonicæ* linguæ notitiam perfectam nec habuit, nec forſan tanti putavit habere conjunctam.

Hoc dictum velim, SHOWERE, non quod tanti viri gloriæ aliquid detrectandum putem, ſed ut oſtendem noſtris ut ut maximis viris, qui cum foras aquilæ ſunt domi talpæ non eſſe debent, *Saxonicam* literaturam, ſi antiquitatem patriam ſcire cupiunt, non admodum utilem tantum fore, ſed quodammodo neceſſariam.

Hoc auctori noſtro, SHOWERE, in chartularii ſui prolegomenis de chartis præfato, progrediendum recta eſt ad ſcribendam de *donationibus Anglo-Saxonum* diſſertationem, quatenus de iis ex *Saxonicæ* antiquitatis penu dicere illi fas erit.

Inprimis autem illi diſſerendum eſt de generibus *donationum*, quæ perinde ac apud alias gentes, apud *Anglo-Saxones* duo fuerunt; nempe quæ * *ſine ſcriptis*, & quæ *ſcriptis* perficiebantur. In *illis* donator vel *verbis*, vel, ſi fandi facultas ei non eſſet, *ſignis*; in *his* vero voluntatem ſuam *ſcriptis* manifeſtabat. Illæ autem, quibus donator voluntatem ſuam *verbis* declarabat, *verbales*: quibus autem *ſcriptis* illam declarabat, hæ *inſtrumentales*, vel *codicillares* donationes recte dicuntur. Utræque vero vel *Simplices* ſunt, vel *ſolennes*. *Simplices* dico, quæ nullo accedente ſolenni ritu vel ceremonia, abſque omni apparatu, aut pompa, ſola vi verborum, quæ dicta vel ſcripta ſunt, perficiuntur; & forſan aliquando rei datæ traditione, quæ, ſi lege aliqua, vel conſuetudine vim legis habente neceſſaria eſt, ſolennis ritus non dicendus eſt, quod donatio ſine ea perfici non poteſt; contrà donationes *ſolennes* ſunt, quæ ſymbolis donationum ſolenni ritu à dantibus traditis aut aliqua alia ceremonia accedente celebrantur. Præterea donationes reſpectu *donorum* in duo genera dividuntur. Etenim vel rerum *mobilium* ſunt, vel *immobilium*. Ad perficiendas rerum *mobilium* donationes, præſertim earum, quæ verbis datæ ſunt, *rei datæ*, ſi ſingularis eſt; ſin vero in numero, pondere vel menſura conſiſtit, ſaltem *partis ejus*, totius nomine, *traditio*, quemadmodum apud omnes fere gentes, ſic apud veteres *Anglos*, neceſſaria fuiſſe videtur. Verum de donationibus rerum *mobilium* prælertim earum, quæ ſine *ſcriptura* perficiuntur, nihil plane expectandum eſt ab auctore noſtro; cui de donationibus *prædiorum ruſticorum*, & *urbanorum*, & *libertatum*, *privilegiorum*que quæ ad exemplum prædiorum dantur, tantum ſcribendum eſt. Prædia autem apud *Anglo-Saxones*, ut *ſcriptis*, ſic *ſine ſcriptis* ſolenni more dari ſolebant, teſte *Ingulpho*, qui hiſtoriæ *Croilandenſis* Oxoniæ editæ p. 70. hæc ſcribit: *conferebantur etiam primo multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto, vel chartâ, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu; & nonnulla cum ſagitta.* Hunc autem ſolennem *ſine ſcripto* donandi modum, auctore eodem *Ingulpho*, *Willelmus* Conquæſtor à ſe initio regni ſui obſervatum, *poſterioribus annis immutavit*, ſecum, ut par eſt credere, ſtatuens, donationes terrarum, & eorum, quæ terris exequantur, non niſi inſtrumentis ſcriptis dare, aut ab aliis data confirmare. Donationum autem prædiorum, & eorum, quæ ad exemplum prædiorum *abſque ſcriptura*, cum ſolenni gladiorum, & id genus ſymbolorum traditione, celebrari ſolebant, duo exempla è temporibus, quæ victoriam *Normannicam*

---

* Morem donandi terras *ſine ſcriptis* quum apud *Anglo-Saxones*, tum apud *Anglo-Normannos* fuiſſe receptum oſtendunt hæc quæ ex vetuſto chartulario monaſterii *Edmundiburgenſis*, quod ſupra citavimus, deſcripta hic continuo ſequuntur. [Habemus præterea plures terras, & tenementa, de quibus nulla apud nos reſtant munimenta. Aut enim *ſimplici freti veritate nulla fecerunt*, aut ſi fecerint per cuſtodum incuriam perierunt. Aliquorum tamen, qui nobis beneficia ſua contulerunt, tantum nomina retinemus. Aliquorum vero nec memoriæ cujuſlibet veſtigia potuerunt inveniri, nomina ſiquidem eorum, quæ apud nos inveniuntur, ſunt hæc. *Hedredus* Eps dedit Scō *Eadmundo* unam partem de Bertone; *Eadwinus* aliam partem, *Brichtricus* præpoſitus tertiam partem adquiſivit, ſed penitus *nulla eſt charta*. *Willelmus* rex dedit *Brokrum* cum pertinentiis, cujus carta nuſquam reperitur: invenimus tamen ſcriptum, quod cartam inde fecerit. *Matildis* regina uxor ejus dedit *Werketon* ipſius aſſenſu, & voluntate, ſed nullam penitus cartam habemus. *Oſulphus le Syre*, & domina *Leneruna* uxor ejus dederunt Scō. *Eadmundo* Briſingham, ſed *ſine carta*. *Lefgina* tempore Regis *Willelmi*, & *Baldewini* abbatis pro *Siredo* nepote ſuo, & ſuo victu, dedit Scō. *Edmundo Blumham*; ſet *ſine charta*. *Alfricus* filius *Withgari* dedit *Meleford*, & Eccleſiam Scī *Johannis* Baptiſtæ apud *Claram* conſtruxit, & clericos ibidem collocavit, & manerium eidem Eccleſiæ dedit, & Scō *Eadmundo*, & *Lefſtano* abbati dominium ejuſdem tradidit in perpetuum, & *Withgarum* filium ſuum eidem concedere compulit, ſet totum *ſine carta*. Fuit autem idem *Alfricus* temporibus *Aethelredi*, *Canuti*, *Haroldi*, *Hardecanuti*, & Scī *Eadwardi*, regum *Angliæ*. Quidam *Langardus* apud *Stapelford* pro ſanitatis gratia recuperata dedit illud manerium, ſet *ſine carta*. *Manning Swartinges ſune* dedit Chebenhall, ſet *ſine charta*. *Leofſtanus* dapifer *Lefſtani* abbatis, & *Stannardus* cognatus ejus dederunt Wolnetham, Geneſtede, & Bochinge. *Siwardus* Monachus procuravit Tifteshalle à parentibus ſuis, ſet *ſine charta*. *Edricus* præpoſitus adquiſivit Hemegreth, ſet *ſine charta*. *Reginaldus Scanceber* dedit Lidgate, ſet *ſine carta*. *Ulfricus* dedit Heſingwell, ſet *ſine carta*. *Godricus Clarke* cum filio ſuo dedit ſuam partem in Neutone, ſet *ſine carta*. *Robertus* le *Manaunt* dedit tertiam partem de Horninggish, ſet *ſine carta*. *Eadwinus* rex dedit Beccles, ſet *ſine carta*.] Chartularii fol. 50. a. b.

præceſſerunt, à ſcriptoribus proferuntur. Alterum eſt *Eadgari* regis, de quo ſic *Willielmus Malmsburienſis*, lib. II. cap. 8. *Eadgarus rex monaſterii Glaſtonienſis patronus maximus, ubi generali aſſenſu pontificum, abbatum, optimatumque ſuorum hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit,* LITUUM *proprium ebore decentiſſime formatum, atque decoratum, ſuper altare Scæ deæ genetricis poſuit, ac ſuis monachis ea perpetualiter poſſidenda attribuit. Eundemque* LITUUM *mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne eum cuiquam dare, vel vendere poſſet quilibet abbatum ſequentium, præcipiens partem illius ſervari in* LOCA *ad jam dictæ donationis teſtimonium.* Sic *R. Canutum* prædium *Puſeyenſe* dediſſe cum ſolenni *cornu* traditione, Antiquarius noſter præſtantiſſimus * *Gul. Camdenus* his in verbis tradit: *Ocke ille fluvius, quem dixi, deinde interlabitur inter* Puſey, *quod illi, qui* de Puſey *nominati adhuc tenent per* Cornu *à majoribus, olim à rege Canuto Danico datum, & juxta unum, & alterum* DENCHEWORTH. Idem [a] *Camdenus*, ex veteri libro, de *Ulpho, Thoraldi* filio, ſic ſcribit: *dominabatur* Ulphius *ille in occidentali parte* DEIRÆ, *& propter altercationem filiorum ſuorum, ſeniorii & junioris, ſuper dominiis poſt mortem, mox omnes fecit æque pares. Nam indilato* Eboracum *divertit, &* Cornu, *quo bibere conſuevit, vino replevit, & coram altari, Deo & beato Petro Apoſtolorum principi omnes terras & redditus flexis genubus propinavit.* Cornu iſtud, vel potius *Corniforme* poculum eburneum, *Camdeno* ſcribente amiſſum, nunc in Eccleſiâ *S. Petri Eboracenſi* extare, ante aliquod tempus repertum, accepi. Sic reverendus, & doctiſſimus vir, *Whitus Kenettus*, de vetuſta omne genus literatura præclare meritus, in illo antiquitatis penu, libro ſuo, qui inſcribitur [b] **Parochial Antiquities**, ex veteri chartulario *Borſtalienſi*, tradit S. *Eadwardum* confeſſorem dictum, ob vægrandem occiſum aprum, dediſſe præfecturam ſaltus, ſive Sylvæ, cui **Brenwode** nomen, in pago *Buckinghamenſi*, cum una *hida* terræ, præclaro *Cynegetæ*, NIGEL vocato, & hæredibus ejus, *ab iis tenenda per unum cornu, quod eſt Charta prædictæ foreſtæ.* NIGEL ille ex *Cynegeta* gregario, *Cynegatarum*, ſive *venatorum* regiorum tribunus factus erat, *Cornu*que venatorium iſtud quod apud *Sedis Borſtalienſis* dominum vidit *Kenettus*, non tantum ut donationis, ſed ut *Cornicinis* officii Symbolum, *Nigello* datum eſſe videtur.

E donationibus autem *per ſcripturam* perfectis, illæ prædiorum, & eorum, quæ ad prædiorum exemplum, Eccleſiis, Eccleſiaſticorumque collegiis, & ſodalitatibus dabantur, maxima cum ceremoniarum pompa celebrari & honeſtari ſolebant. Donantes enim non raro ad Eccleſias à ſe terris privilegiiſve donatas profecti, chartas ſuper altaria ritu maxime ſolenni ponebant. Sic *Eadgarus* R. chartam, quam à *Johanne* papa, *Octaviani* in eccleſia *Romana* ſucceſſore, ad corroboranda privilegia, quæ eccleſiæ *Glaſtonienſi* conceſſerat, impetraverat, [c] *ſuper aram beatiſſimæ Dei genetricis* Mariæ *ad perpetuale poſuit monumentum, jubens diligenter aſſervari in poſterum ad notitiam quorumque ſequentium.* Sic *Eadredus* R. chartam, qua Eccleſiæ *Wellenſis* monaſterio villam PUCELANCYRCAN dabat, An. Dom. DCCCL. [d] *propria manu* (verba chartæ ſunt) *ſuper altare dñi. in vetuſta baſilica S. Dī genetricis Mariæ poſuit, deprecans dominum noſtrum, ut ſi quis tam inflatus, Philargyriæ ſeductus amentia, quod non optabat, ſuam munificentiæ largitatem auſu temerario confringere temptaret, ut ipſe eſſet alienatus à conſortio Scæ dī Eccleſiæ, &c.* Sic in charta *Henrici* I. *Anglo-Normannorum* regis, quæ etiamnum extat in Eccleſiæ *Dunelmenſis* archivis, *Ranulphus* iſte Epiſcopus Dunelmenſis, monaſterii ſimul ac regni ſpoliator, pœnitentiâ ductus, dicitur omnes terras, quas abſtulerat à monaſterio, per unum [e] annulum, & per chartam ſuam, ſpontanea voluntate ſuper altare *B. Cuthberti* reddidiſſe. Sic Wulſtanus Epiſcopus Wigorn. in charta ſua, quam in ſuperioribus citavi: conſilio ergo inito cum optimatibuſ meiſ terram quandam XV hidarum quæ ALFESTVN ab incolis nominatur. multo tempore à quibuſdam potentibuſ hominibuſ iniuſte poſſeſſam maximo labore et peccuniæ donatione a rege Willelmo ſeniore adquiſiui. adquiſitam uero ad uictum eorundem frm in eodem monaſterio dō ſeruientium dedi eamque ſuper altare Scē dī genetricis mariæ pro remedio animæ meæ atque eiuſdem regiſ filiique ſui Willelmi ſimilit regiſ in teſtimonio tam optimatum eiuſ et meorum quam etiam totiuſ populi deuote optuli, anno, *&c.*

Cum [f] CESPITIS etiam traditione, quaſi cum ſolenni ritu, celebratæ quandoque fuerunt donationes terrarum *inſtrumentales*, apud *Anglo-Saxones*. Sic cum *Sigeridus* rex dimidiæ partis provinciæ *Cantuariorum*, terram aratrorum viginti, quæ vocabatur ÆSLINGAHAM *Eardulfo*

---

* In Britannia ſua *Londini* edita. M.DC.VII. p. 203. *a* Pag. 573. *b* Pag. 52. *c Willielmus Malmesb.* lib. II. cap. VIII. de geſtis regum *Anglorum*. *d* Chartæ hujus apographum elegantiſſime & graphice deſcriptum, acceptum gratus refero doctiſſimo viro *R. Healy* LL. D. & *Wellenſis* eccleſiæ oeconomo, & chartophylaci digniſſimo. *e* Traditione *annuli*, ut donationis Symbolo, prædiorum, ac dignitatem dominium datum, & tranſlatum fuiſſe oſtendit *Dufreſnius*, Gloſſarii col. 109. in voce INVESTITURA. *Baculus* etiam in dandis transferendiſve prædiorum & dignitatum dominiis tradi ſolitum eſſe idem oſtendit, Gloſſarii col. 107. Inde inveſtitura eccleſiarum per *annulum*, & *baculum*, quæ Chriſtianum orbem diu afflixit & conturbavit. *f Ceſpitem* nude, *ramum* & *ceſpitem*, *herbam* & *ceſpitem*, quod *Guaſo*, vel *Waſo* vocabatur ab antiquis *Germanis*, ex ipſo agro, prædiove dato deſumptum, in manus illius, cui donabatur, tradere ſolebant veteres. Quo tanquam donationis ſymbolo, fundi proprietas prorſus in donatarium tranſlata eſſe ſignificabatur. *Dufreſnii* Gloſſ. in voce INVESTITURA.

Epō

Epō *Roffenſi* dedit, chartam ab eo confectam *ceſpitis* terræ etiam traditione ſolenni celebrabat, ut ex verbis Apographi, quod habetur in *Textu Roffenſi*, fol. 125. b. conſtat: *ſane quia cavendum eſt, ne hodiernam donationem noſtram futuri temporis abnegare valeat, & in ambiguum devocare præſumptio, placuit mihi hanc* PAGINAM *condere, & una cum* CESPITE *terræ prædictæ tradere Tibi, per quam non ſolum omnibus meis ſucceſſoribus regum, ſive principum, ſed etiam mihi ipſi penitus interdico, ne aliter, quam nunc à me conſtitutum eſt ullo tempore de eadem terra, quippiam agere audeant.* Ab hac ſolenni *ceſpitis* traditione *Rogerus Owen*, eques auratus, in MS. ſuo & qui [a] illum citat ..... *Whitlockius* in commentariis ſuis *Anglice* editis, ortam putant conſuetudinem *Anglicanam* tradendi, venditi prædii nomine, cum ſolenni verborum formula, in emptoris vel ejus procuratoris manus à vendente vel ejus procuratore, *ceſpitem* ex tellure amputatum. Abſque hoc ſolenni ritu, quem vos, SHOWERE, à *Gallo-Normannis* dominis, LIVERY, & SEISIN, (vel *Seizin*,) vocatis, prædiorum ruſticorum, ſive terrarum emptio, & venditio *inſtrumentalis*, pretio etiam numerato, olim non conſtabat. Sed jam aliquandiu mos iſte non adeo obtinuit, imo tantum non exolevit, propterea quod in contractibus de terris à domino in dominum transferendis cum tempore multum innovatum eſt. Verum ut ad *ceſpitis* traditionem redeam, SHOWERE, in actis concilii provincialis, quod convenit apud [b] *Clovesho*, *rex Merciorum Æthelbaldus* dicitur *Monaſterium Cotham Eccleſiæ Dorobernenſi Salvatoris dediſſe, utque illius donatio perſeverantior fieret, ex eadem terra* ceſpitem *& cunctos* libellos *præmemorati coenobii per venerabilem virum* Cuthberhtum *Archiepiſcopum miſiſſe, & ſuper Altare ſalvatoris pro perpetua ſua ſalute poni præcepiſſe.*

Præterea, SHOWERE, donationes ſcriptæ apud *Anglo-Saxones* ab auctore noſtro conſiderandæ ſunt quoad *jus*, quod donans donatario in prædiis; vel in iis, quæ ad prædiorum exemplum dari ſolebant, conferebat. Aliæ enim *jus* tantummodo *terminatum* in prædiis conferebant, aliæ *perpetuum* jus in prædio. *Terminatum* id erat, quod pro donationis forma donatarius accipiebat, vel durante tantum donantis beneplacito, vel durante certo & definito temporis ſpatio, vel denique durante vita, ſive ſuâ ſolâ, ſive durantibus, & ſua, & alius, vel aliorum vitis, *dominio* dati prædii tantiſper manente, vel in donante, vel in aliqua alia ſive ſingulari perſona, ſive ſocietate, in quam, completo donationis termino, *dominium* transferendum erat. Donationes prædiorum, quæ donantis arbitrio, vel definito temporis ſpatio, puta definito annorum numero terminabantur, neſcio an apud *Anglo-Saxones* in uſu erant. Quæ autem vitis ſive donatarii, ſive aliorum, ſive denique quum donatarii, tum aliorum finitis terminabantur, uſitatiſſimas eas fuiſſe ex illorum chartis tam *Latine*, quam *Saxonice* confectis conſtat. Donationes autem quæ terminum habituræ terminatum jus tantum conferebant, vel *abſolutæ* erant, vel *conditionales*. Abſolutas dico, quæ ad terminum donatæ jus in prædiis dabant nulla interpoſita lege, vel conditione. Conditionales autem, quæ jus illud ea lege dabant, ut certas quaſdam conditiones præſtaret donatarius, qui in prædio jus terminatum habens, uſufructuarius erat, ad quem dati prædii dominium non pertinebat.

Jus in prædio perpetuum erat, cujus dominium alicui ſive ſingulari perſonæ, ſive Societati in perpetuam, & æternam hæreditatem ita dabatur, ut donatario alii ſive vivens, ſive moriens id dare liceret. Jus vero iſtud duplex erat, vel *ſimplex*, vel *reſtrictum*. Simplex id erat, quod vos hæreditatem vocatis, & quo donatarius fretus prædium datum cui hominum cunque vellet, donandi, vel legandi poteſtatem habebat. Ius hoc apud *Anglo-Saxones* cum eo, quod vos *feudum ſimplex* appellatis, prorſus convenire videtur, niſi quod terræ ſcriptis datæ apud *Anglo-Saxones* omnes *allodiales* erant, nec ſuperiorem donatario agnoſcebant dominum.

Jus autem perpetuum, quod *reſtrictum* dico, apud *Anglo-Saxones*, id erat, quo donatarius fretus prædium datum cui vellet è familia donantis vel ſua dandi, vel relinquendi, tantum habebat poteſtatem, propterea quod donans id ea lege daret, aut relinqueret, ut in ſua familia vel donatarii perpetuo maneret. Hoc vero jus quamvis reſtrictum, nullam tamen fere ſimilitudinem habet cum illo, quod *feudum talliatum* vos dicitis, neque juris veſtri nomen ſcio, SHOWERE, quo id rite nuncupare poſſum. Hæc de donationum generibus reſpectu juris, quod in datis prædiis conferebant. Quæ omnia ab auctore noſtro in *ſolennibus* ſuarum chartarum *verbis* ampliſſime tradenda, & explicanda ſunt. Quinetiam illi in ſubſidium advocanda ſunt *emptionis* & *venditionis* inſtrumenta, ut & *teſtamenta* Anglo-Saxonum, ſeu *Saxonice*, ſeu *Latine* facta, utpote ex quibus etiam *ſolennia illa verba*, haud ſecus ac è donationum chartis, depromenda ſunt, quæ jus, quod in prædiis habebant *Anglo-Saxones*, omniaque ejus genera, recte, & in terminis fori *Saxonici* receptis oſtendunt. Horum quidem utriuſque, quæ donationis quodammodo genera ſunt, exempla in ſuperioribus haud pauca exhibuimus, quibus accedere poſſunt, [c] teſtamentorum *Saxonice* factorum circiter viginti & tria apographa, quæ continuo ſcripta leguntur in chartulario, ſive regeſto ſacriſtæ monaſterii Sancti *Eadmundi*, quod toties ſupra citavimus, à fol. XLV. ad fol. LI.

Hactenus de iis, præſtantiſſime SHOWERE, quæ ab Auctore noſtro operi ſuo præmittenda exiſtimamus. Cui etiam tres perfectos indices, alterum nominum hominum, alterum locorum,

---

[a] In anno M.DCL. [b] *H. Spelm.* concil. Vol. I. p. 319. [c] Teſtamentorum horum nonnulla facta ſunt tempore *Canuti* R. nonnulla tempore *Eadgari* R. nonnulla demiq; regnante S. *Eadwardo* II.

tertium rerum memorabilium, cum gloſſario, quod nomina propria, & vocabula *fori*, ſive *juris Saxonici*, à ſuis fontibus derivata rite explicet, lectoris inſtruendi & delectandi gratia poſtponendos etiam cenſemus.

Dum hæc ſcriberem, SHOWERE, ampliſſimus & honorabilis vir ROBERTUS HARLEY armiger, *Senatus Anglicani*, quem domum COMMUNIUM vocamus, diu, quod noſti, magnum decus, & plaudente *Anglia*, nuper electus PROLOCUTOR, mecum communicare voluit, pro ſuo in *antiquitatem* amore, exemplar *Latinum* quod eſſe fertur, chartæ, quæ vulgo dicitur *charta Eadgari* R. de OSWALDESLAWE, & quæ chartarum omnium vetuſtatem *Saxonicam* præ ſe ferentium maxima quidem veneratione à ſcriptoribus noſtris citatur. Teſtis enim producitur à [a] WILLELMO PURCHASIO, [b] JOHANNE SELDENO, & [c] JOH. DEE, ad probandum RR. Saxonicorum *marinum imperium*. Citatur etiam à [d] JACOBO USSERIO ARMACHANO, & integra, ac abſque omni fraudis ſuſpicione à GULIELMO DUGDALIO exhibetur, *Monaſtici Anglicani* Vol. I. p. 140. Editur etiam ab H. SPELMANNO, concil. Vol. I. p. 434. ubi ſic de illa ſcribit: *obvenerunt mihi chartæ hujus duo exemplaria, ſed utrumque mutilum. Tranſiit enim in priori ſcriba prædiorum cum deſcriptis libertatibus ceſſionem, quam è ſecundo exemplari typis hic italicis nos adjecimus, ut & alia quædam his intercluſa characteribus †. ‡. In cæteris vero ſat conveniunt donec ad datum, & ſubſcriptiones ſit perventum, quæ in ſecundo quidem deſiderantur.*

Duorum autem exemplarium, quæ deſcribit *Spelmannus*, prius iſtud finitur in his verbis: *quamdiu fides Chriſtiana in Anglia duraverit*, &c. Ut & iſta quæ publicaverunt *Armachanus*, *Purchaſius* & [e] *Edwardus Cokus* maximi nominis juriſconſultus, & non ita pridem Capitalis Angliæ Juſtitiarius. [f] MS. autem exemplar HARLEYANUM, omne id, quod duo *Spelmanni* exemplaria habent, complectitur, & præterea paragraphen *Saxonice* ſcriptam, quam poſt verba, IN NATALE DOMINI FESTIVITATE SS. INNOCENTIUM FERIA IIII. ſic incipientem: Ðiſ ꝼindon þa ȝepitneſſe þe pæpon æt ȝebenan. claudunt hæc: eꝼt on cleþican hanb ȝetÿþnaþ. In exemplari etiam HARLEYANO, teſtium conſignantium nomina in majori numero habentur, quàm in iis quæ exſcripta ediderunt *Uſſerius*, *Purchaſius*, *Cocus*, & vel ipſe *Seldenus*, qui illius exordium ex rot. pat. I. Ed. 4. deſcriptum citat. *Gulielmus Dugdalius* etiam in verbis chartæ 9. E. 3. N. 49. & chart. 4. Ed. 4. memb. 13. deſcriptam eam exhibet, quæ tamen in omnibus, exceptis quibuſdam variantibus lectionibus, ſeu potius librarii & typographi erroribus, & nonnullorum [g] teſtium nominibus, quæ in eo deſiderantur, cum HARLEYANO exemplari convenit, quod tamen poſt *Eadgari* R. tempora fuiſſe ſcriptum perpetua ipſa ſcriptura, quæ plane *Anglo-Normannica* eſt, uſuſque *Anglo-Normannici* vu. pro Saxonico ꝑ. in ſcribenda voce vueꝑabꝑeoþun, plus ſatis evincunt. Signa etiam crucis non *Anglo-Saxonico*, ſed *Anglo-Normannico* ritu facta, id poſt victoriam *Normannicam* ſcriptum, & à falſario quodam fictum eſſe demonſtrant. Phraſes etiam *Normannicæ* idem luculente teſtantur. Id genus eſt *Latina* illa, *cum Eccleſiaſtici beneficii diſpendio*; ut etiam illa, *cuncta quæ illi* [*clerici*] DE ECCLESIA *poſſidebant*----TAM MOBILIA, QUAM IMMOBILIA ----*poſſidenda trado.* Verbum etiam iſtud *Normanno-Saxonicum* ȝetÿþnaþ, quod fecit falſarius à *Gallo-Normannico* [h] *Turner*, [nunc *Tourner*] in clauſula, eꝼt on cleþican hanb ȝetÿþnaþ, chartam Eadgari *Harleyanam* falſitatis arguit. Adde quod in hoc diplomate, Oꝼalbeꝛlap, & ꝑulꝛeþeꝛlap *Anglo-Normannico* more ſcribuntur, pro Oꝼalbeꝛlaȝa & ꝑulꝛeþeꝛlaȝa, quæ ſecundum *Saxonicam* orthographiam ſcribere oportebat. Sic pro ꝑÿnꝛiȝ & Æꝛcpiȝ, ꝑÿnꝛi & Æꝛcpi *Anglo-Normannicè* ſcribuntur. Præterea in eo fingitur *Eadgarus* jactaſſe ſe *maximam partem Hiberniæ cum ſua nobiliſſima civitate* Dublinia *Anglorum regno ſubjugaſſe*, quod hiſtoricorum, qui de illo tamen, quæ fidem ſuperant, ſcribere ſolent, *nemo hercule, nemo* tradit. Se etiam *quadraginta & ſeptem monaſteria cum monachis, & ſanctimonialibus, conſtituiſſe* dicit rex; de quo tamen dubitandum eſt, cum [i] *Ethelredus* Abbas *Rievallenſis*, diligens rerum *Saxonicarum* ſcrutator, de illo ſic ſcribit: *denique per regnum Anglorum quadraginta conſtrui fecit monaſteria*: Et [k] *Joh. Brompton Ethelredo* poſterior *Eadgarum* ſuo tempore *pluſquam quadraginta monaſteria monachorum, & monialium* conſtruxiſſe, & reparaſſe ſcribit. Porro chartam *Harleyanum* poſt victoriam *Normannicam* ſcriptam fuiſſe, me judice, oſtendunt iſta, in quibus rex fingitur dicere ſe ſubjugaſſe *omnia regna inſularum oceani uſque Norregiam*, quam *Normannicorum* temporum phraſin, ne dicam quod *Normannicorum* temporum commentum eſſe interpolata illa in legibus S. *Eadwardi* II. [quas pſeudonymas infra eſſe probavi] tantum non evincunt; ſcilicet, [l] *inſulæ omnes uſque Norregiam, & uſque Daciam* pertinent ad coronam domini regis. Denique charta hæc, quæ videtur [m] 24to. in chartarum Ec-

[a] PERIGRINANTIUM *Anglice* editorum part. 3. lib. 3. cap. 19. p. 619. [b] MARE CLAUSUM. cap. XII. p. 178. [c] MONACH. BRITANN. p. 58. 60. [d] EPIST. HIBERICARUM SYLL. p. 121. 163. [e] In præfat. ad commentariorum juris lib. 4. [f] Quod tabulâ expreſſum ad finem hujus diſſertationis ſpectare eſt. [g] Ut *Wynſigi* & *Wulfrici* Epiſcoporum. [h] *Turner* ab Italico *tornare*, legitur in vita S. *Margaretæ*, quæ *Normanno-Saxonice* deſcribitur Grammat. *Anglo-Saxonicæ* p. 224, &c. [i] X Script. col. 359. 55. [k] X Script. col. 868. 23. [l] Cap. 17. [m] Vide Catalogum librorum Septentrionalium qui eſt ad finem inſtitutionum Grammaticarum quas Edidi Oxoniæ in Quarto MDCLXXXIX.

cleſiæ

cleſiæ *Wigornienſis* catalogo, quem ante LX annos texuit *G. Dugdalius*, eo nomine in ſuſpicionem venit, quod *libertatum, & privilegiorum* inſtrumentum eſt, quo non tantum contra *expulſos conjugatos* clericos, & omne eorum perſequendi jus monachi *Wigornienſes* muniti erant; ſed etiam quo omnia, quæ tum monaſterium, tum ejus bona & regimen ſpectabant, *poſita eſſent in ſola manu, & poteſtate præpoſiti & monachorum*, quibus ab ipſo Epiſcopo, & contra ipſum, ad Regem & Archiepiſcopum appellandi jus per hoc diploma datum eſt. Quinetiam hac in charta *prior & Conventus Wigornienſis* conceſſas habuiſſe dicuntur eaſdem libertates, eademque jura omnia in tertia parte *Hundredi*, quod ab *Oſwaldo* Oſwaldeſlaw [a] nuncupatum rex dicit, quas rex in iſto hundredo ipſi *Oſwaldo*, & ſucceſſoribus Epiſcopis conceſſerat, i. e. *omnia, quæ rex ipſe habuit.* cujus tamen rei nulla plane mentio in *indiciis* libertatum, & deſcriptionibus terrarum, *Hundredi de Oſwaldeſlawe*, quæ leguntur in libro cenſuali *Angliæ*, qui vocatur **Domesdaybook**; aut in codice *Cott.* qui inſcribitur *Tiberius* A. 13. in quo quadruplex iſtius *hundredi* notitia habetur; ſcilicet fol. 33. b. 140. a. 142. a. & 144. b. Quibus omnibus in locis integra *Oſwaldi* centuria, quæ ex CCC *hidu terræ* conſtabat, nulla parte excepta, cum juribus univerſis ad eam ſpectantibus abſque omni prorſus monachorum mentione, ut Epiſcopi ſolius eſſe deſcribuntur. Quapropter, SHOWERE, charta hæc, quam tanti fecerunt tot docti, qui linguæ, & antiquitatis *Saxonicæ* aut nullam, aut modicam tantum ſcientiam aſſecuti ſunt, in commentis numeranda eſt, quæ, de Eadgaro monaſticæ inſtitutionis patrono, monachi ipſi ſcripſerunt. Id genus ſunt [b] fabellæ illæ de *latratu catulorum*, quem audivit rex in alvo matris incluſorum; de *vocibus* iſtis ex *colliſione duorum pomorum* ortis, quas etiam à latratu continuo audivit, **well is thee**; denique de *urceo majori*, quem minorem aquis, quibus repletus erat, à ſe uſque, & uſque recedentem implere non potuit, quamvis ad id efficiendum totis viribus eum in gurgite perſequeretur. Accedant fabulæ de S. [c] *Elſtuco* regi Eadgaro apparente, & ablatam nolam repetente; de [d] *Corpore* ejus poſt multos annos incorrupto, è quo ſanguis emanabat. Denique accedat, ne plura memorem, [e] *ſermo* ejus ille fictus ad Archiepiſcopum, & Epiſcopos, in quo conjugatos clericos ejiciendos decernit, & introducendos monachos: de quo ſic [f] *H. Spelmannus*: *Interea non eſt præterundum, vel ſcriptorem vel typographum valde hic erraſſe. Regem enim Eadgarum proavum ſuum atque abavum principes celeberrimos, quis neſciviſſe crediderit?* proavus, *inquit*, meus *Eadwardus*, ut ſcitis, omnem terram ſuam Eccleſiis decimavit. *Certe Eadwardus non proavus Eadgari fuit, ſed avus. Nec hic terram ſuam Eccleſiis decimavit, ſed avus ejus Æthelwulfus Eadgari abavus. --- & ubi ait*, ſanctæ memoriæ atavus meus Aluredus, *in hoc etiam errat. Nam Aluredus proavus ejus fuit, non Atavus.*

Hæc, SHOWERE, de charta *Eadgari* R. exemplari, quæ ampliſſimi ſui domini ſumptibus æri inſculpta, ad finem hujus diſſertationis exhibetur.

Præterea, SHOWERE, legum *Saxonicarum* deſideratur editio tertia, quæ prioribus longe emendatior, auctior, variiſque lectionibus ornata, & annotationibus illuſtrata, à nemine, niſi *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis ſcientiſſimo, quem cæterarum linguarum Septentrionalium etiam peritum eſſe oportet, expectanda eſt. Legum *Saxonice* conditarum primam editionem *Gulielmo Lambardo*, Maximo forenſis togæ ornamento, debet orbis noſter literarius. De quo *M. Parkerus* Archiep. *Cant.* in prefatione ad lectorem, quam *Ælfredi* R. rebus geſtis à ſe in literis *Saxonicæ* formæ editis præmiſit, ſic ſcribit: "quibus de rebus, ſi quis forte deguſtare concupiverit, "*Gulielmi Lambardi* (viri ſane eruditi, & in hoſpitio *Lincolnienſi* inter legum conſultos domeſtici juris peritiſſimi) præfationem perlegat, & expendat, quam libro de veteribus *Saxonum* "legibus præfixit, quas nuper *Latinis* literis eleganter expreſſit. Ibi etenim nonnulla de inſtituti ſui ratione, atque conſilio prudenter præfatus, demum (ut eſt in iſtiuſmodi rebus perſcrutandis ſagaci certe ingenio & peracri) quorundam verborum vim, ac naturas ſubtiliter perſecutus eſt. Quo in libro ſi ſe ſtudioſius exercuerint ii, qui aut hujus linguæ notitiam, aut "vetuſtarum legum (quas reges antiqui ſanxerunt) ſcientiam habere deſiderant, ſapienter meo "judicio facient, & inde non mediocre ſibi ad eas quoque res percipiendas inſtrumentum, fa"cultatemque comparabunt.

Leges *Saxonicæ* [ſive APXAIONOMIA *Lambardi*] denuò editæ, Cantabrigiæ, caſtigatiores prodierunt, an. M.DC.XLIV. cura, & opera *Abrahami Wheloci*, qui librum *Lambardi* ipſius manu plurimis in locis emendatum pro exemplari uſus eſt, Verum de priſcis *Anglorum* legibus, *Lambardi* librum non adeo emendatum edidit *Whelocus*, quin mendæ multæ in eo reſtent, quibus in tertia editione purgandus eſt. Imo nonnullis in locis mendas habet, qui in *Lambardi* codice ſine mendis imprimuntur: ut in p. 55. linea 39. ubi pro Leopl legitur Leonte. Hæc obiter, SHOWERE, de legum *Saxonicarum* editionibus, quæ prodierunt, ut iter mihi aperirem ad ea dicenda, quæ in editione tertia tandem aliquando, quod ſperandum, proditura ab aliquo Editore

---

[a] *In loco, quem ob ejus memoriam* Orpaldeppelap *deinceps appellari placuit*: cum tamen non ob Oſwaldi memoriam, ſed ab Oſwaldi *juriſdictione*, quæ *Saxonice* laza dicitur, appellatum eſt hundredum iſtud Oſwaldeſlawe. [b] *Willelm. Malmſburienſis* de geſtis RR. *Angl.* fol. 32. b. & x ſcript. 135, 136. [c] X. ſcript. 870, 7. [d] X. ſcript. 870, 5. 2313, 28. [e] X. ſcript. 360. [f] Concil. Vol. I. pag. 478.

præstanda sunt, qui eam talem publico dabit, qualem optat quidem literarius orbis, & ab eo expectaturus est.

Primo igitur codicis *Lambardi* textus *Saxonicus* cum [a] MSS. exemplaribus omnibus, quorum unius tantum fidem secutus est *Lambardus*, diligentissime ab editore nostro ob quatuor causas conferendus est; quum ut correctissimum eum emittat; tum ut variarum lectionum additione eum muniat & ornet; tum etiam ut verum ejus sensum, & verborum vim felicius in nova Latina versione aperiat; tum denique, ut illorum omnium additione, eum perfectum reddat, quæ in prioribus desiderantur.

De correcta istius libri denuo recudenda editione, variisque in ea lectionibus addendis, non opus est, ut quid amplius dicam. Verum quoad novam *Latinam* versionem, quam LL. *Saxonicæ* tertio imprimendæ requirunt, censura, qua veterem notat in præfatione sua *Abrahamus Wheloc*us, novæ illius, quam optamus, sine nostra animadversione magnam doctorum omnium expectationem SHOWERE non potest non commovere. Illi vero, qui LL. *Saxonicarum* in Latinam linguam conversionem novam præclare moliri & perficere cupit, danda imprimis opera est, ut, iis iterum iterumque lectis, fori, jurisque *Saxonici* vocabula propria, solemnesque formulas recte intelligat, recteque intellecta in idoneis verbis juris seu *Romani*, quod Civile; seu *Feudalis*, quod *barbarum* vocant, reddat. Id etiam illi quoad potest, in reddendis magistratuum, hominumque omnis ordinis nominibus observandum est; & de rebus ecclesiæ, personisque ecclesiasticis sicubi agatur, ibi juris canonici, & receptæ ecclesiæ dictiones ab illo studiose utendæ sunt. Ad umbilicum tandem perducta nova hæc versio, textusque LL. *Saxonicus* in parallelis columnis, altera è regione alterius per totum librum ob oculos opponenda sunt. Quibus, subducta lineola, in inferiori parte paginæ, barbaræ istarum LL. versiones, quotquot in *Johan. Bromptoni* Chronico imprimuntur, subjiciendæ sunt, ut quæ ad earum sensum assequendum non raro conducunt.

Quæ autem additionum nomine ad amplificandam novam hanc editionem accessura sunt, ea ex LL. *Saxonicarum* exemplaribus MSS. editor optime cognoscet. Quibus usus est exemplaribus *Lambardus* ex ejus præfatione dici haud facile potest. *Primum* enim ait, *Laurentium Noëlum priscas Anglorum Leges Saxonum Lingua, & literis conscriptas illis obtulisse, atque ut Latinas facret flagitasse. Dein magna fide, & religione profitetur ex vetustissimis exemplaribus eas esse desumptas, quorum pleraque in* R. D. *Matthæi Cant. Archiepiscopi bibliotheca, alia aliorum in Librariis vi-senda supereſſe.* Quibus vero, aut quot exemplaribus cunque usus est, ab illo tamen aut casu omissa, aut consilio præterita nonnulla fuisse unus TEXTUS ROFFENSIS demonstrat. Condicem istum, cum in edendis LL. *Saxonicarum* tabulis operam navaret, An. M.D.LX.VIII. eum non vidisse, ex illis, [b] quæ in primæ paginæ margine scripsit an. M.D.LXXIII. certum est. Id etiam constat ex *itinerario* ejus *Cantiæ*, cui epigraphe **A Perambulation of Kent**, ab eo non ante An. M.D.L.XX. scripto, & dein primum edito An. M.D.LXXVI. In hoc enim libro nonnulla è *Textu Roffensi* [c] citat, quæ illum consulto præteriisse in APXAIONOMIA sua non possum induci, ut credam. Id genus sunt vetustissimæ omnium *Æthelberhti* R. qui S. *Augustini* in Christo è RR. numero primogenitus fuit, *tabulæ* LL. *Saxonicæ*, quas veras, & genuinas esse, aut verarum saltem compendium, nemo non, me judice, qui earum initium, quod *Latine* versum publicavit [d] *Hen. Spelmannus*, cum iis contulerit, quæ scripsit *Beda* Hist. Eccl. lib. II. cap. 5. lata quasi sententia pronuntiare debet. Id genus etiam sunt *Hlotharii* & *Eadrici* Regum Cantiæ leges, fol. 3. b. quas, cum istis *Æthelberhti* l. à celeberrimo sui temporis viro *Joh. de Laet* Antwerpensi *Latine* conversas, edendas hic censui, quum propter earum vetustatem, tum etiam quod nondum editæ sunt, tum denique ut nostros ad studium *Anglo-Saxonicæ* linguæ provocarem, quam externus, isque ob eruditionem insignissimus, & in controversia de origine gentium *Americanarum* H. Grotio superior, miratus, perinde ac *Græcam* & *Latinam* dicere non gravatus est. Harum legum ipsum autographum *Laetianum* mecum communicavit operis nostri fautor maximus *Ed. Gibson.*

Nobilissimo Amplissimo atque Doctissimo Viro, D. Henrico Spelmanno, *equiti, I. de Laet* S. P. D.

NE diutius institutum tuum, vir amplissime, morarer, omnibus aliis sepositis, leges illas Æthelberhti & Hlotharii, *&c.* Regum sum agressus explicare: minime mihi mirum videtur doctissimum virum D. Lambardum ab eis edendis & vertendis deterritum; sunt enim in iis quædam haud dubio scriptorum ignorantia aut negligentia perversa atque corrupta, de quibus sine MSS. codicum ope statuere difficile est: occurrunt & verba, quæ nondum alibi observavi, & quorum versionem conjectura assequi non potui: paucis ergo in medio relictis novam illis versionem adjeci; & præterea observationes aliquot, quæ rationem reddunt versionis, & obscuriora quædam explicant. voluissem sane ipsum MS. codicem Roffensem videre. Quæso ut hanc operam nostram boni consulas, & utere illa prout placuerit; neque enim ea sum confidentiâ, ut me vidisse putem

---

[a] De quibus Catalogum consulat curiosus lector. [b] Hæc supra citavimus. [c] Editionis secundæ p. 500. [d] Concil. Vol. I. p. 127. [e] Versionem istam *Johannis de Laet* nonnullis in locis, quos uncis notavimus, supplevimus, & emendavimus.

quæ

quæ tuos & aliorum oculos præterierunt. Mea autem opinione, hiſce legibus nondum ſatis expeditis, lux major afferri poſſet, ſi denuo ſumma cura è MS. Roffenſi deſcriberentur: & impreſſionem earum differres in poſteriorem locum. nam inter ruminandum, aliorum Regum leges haud dubio occurrent quæ ad harum priorum explicationem faciant, quæ nunc non veniunt in mentem: ſin melius judicas ſuo ordine haſce, id eſt primo loco ponere, non difficile erit in obſervationibus ad alias leges hiſce quoque mederi: Maximopere autem te hortor atque obſecro, ne editionem differas; bene enim de patriæ antiquitatibus mereberis. Quanquam autem de Lambardi diligentia nolim dubitare, tamen non puto præter rem fore adhuc diligentius inquirere in leges Offæ Merciorum Regis: aliaque fragmenta hiſce legibus addere, quæ Jus ſpectant illorum temporum, qualia memini quædam in ſcedis tuis vidiſſe è Bibliotheca Cantabrigienſi deſcripta. Cæterum T. A. cum filiis ſuis & amicis plurimum ſalvere jubeo; deumque precor ut te adhuc dudum incolumem & florentem ſervet.

Si bene memini, vidi aliquando mentionem fieri Eirenarchæ à D. Lambardo editæ; illam ſi haberi poteſt equidem videre vellem.

Lugd. Batav. CIↃIↃCXL. *Calend. Auguſt. Gregor.*

Ðiſ ſýnðon þa Domaſ ðe Æþelbiſhт cýniнg aſette on Aгuſtinuſ dæge:.

Hæc ſunt Judicia quæ Æthelbertus rex conſtituit Auguſtini diebus.

1. Ꝉoðeſ ꝼeoh ⁊ ciſicean xii ǥýlðe. Biſcopeſ ꝼeoh, xi ǥýlðe. Pꝛeoſt ꝼeoh ix ǥýlðe. Diaconeſ ꝼeoh vi ǥýlðe. Ꝉlepiceſ ꝼeoh iii ǥýlðe. Ꝉuiс-ꝼniþ ii ǥýlðe * M ..... ꝼniþ ii ǥilðe.

Dei peculium & Eccleſiæ duodecies emendetur. Epiſcopi peculium undecies emendetur. Sacerdotis peculium novies emendetur. Diaconi peculium ſexies emendetur. Clerici peculium ter emendetur. Eccleſiæ pax bis emendetur. Monaſterii pax duplici emendatione emendetur.

2. Ꝉiſ cýniнg hiſ leoðe to him ǥehateþ. ⁊ heom mon þæſ ýꝼel ǥeðo. ii bote. ⁊ cýniнg ꝉ ꝛcillinga.

Si Rex populum ad ſe mandaverit [vocaverit] & ipſis ibi quis malefecerit, duplex emendatio, & Regi ꝉ ſolidi.

3. Ꝉiſ cýniнg æt manneſ ham ðꝛincaeþ ⁊ þæſ man lýꝛþæſ þhaet ǥeðo tꝛi bote ǥebete.

Si Rex in alicujus domo convivetur & ibi aliquis [a]damni quid fecerit, duplici emendatione emendet.

4. Ꝉiſ ꝼꝛiſman cýniнge ꝛtele ix ǥýlðe ꝼoꝛðǥýlðe.

Si liber homo Regi furto auferat, [b] novena emendatione compenſet.

5. Ꝉiſ in cýniнgeſ tune man mannan oꝼꝛleah ꝉ ꝛcill. ǥebete.

Si in Regis villa quis aliquem occiderit ꝉ ſolid. emendetur.

6. Ꝉiſ man ꝼꝛiſne mannan oꝼꝛleaþ cýniнg ꝉ ꝛcill to [c] ðꝛihtin beaǥe.

Si quis liber aliquem occiderit, Rex ꝉ ſolid. pro dominio habeat vel recipiat.

7. Ꝉiſ cýniнgeſ ambiht-ꝛmiþ oþþe [d] laaðꝑincmannan oꝼꝛlehþ [e] .. ðuman leoð-ǥelðe ꝼoꝛðǥelðe.

Si Regii præfecti fabrorum aut pincernæ famulos occiderit moderatam, [f] popularem mulctam ſolvat.

8. Ꝉýniнgeſ munðbýꝛð ꝉ ꝛcill.

Regis patrocinium violatum, ꝉ ſolid.

9. Ꝉiſ ꝼꝛiſman ꝼꝛeum ꝛtelþ iii ǥebete ⁊ cýniнg aǥe þ þite ⁊ ealle þa æhtan.

Si liber libero quid furto ſubducat, triplo emendet, & Rex habeat multam & omnia illius bona.

10. Ꝉiſ man piþ cýniнgeſ maeǥðen-man ǥelicǥeþ ꝉ ꝛcill ǥebete.

Si quis cum Regis virgine ancilla concubuerit, ꝉ ſolid. emendetur.

11. Ꝉiſ hio ǥꝛindende þeopa ꝛie xxv ꝛcill. ǥebete. ꝛio þꝛiðde xii ꝛcill.

Si ea molens ſerva fuerit, xxv ſolid. emendetur. ſi tertiæ ſortis, xii ſolid.

12. Ꝉýniнgaſ ꝼeðeꝛl xx ꝛcill. ꝼoꝛðǥilðe.

Regis fidicina [obſonatrix] xx ſolid. compenſetur.

13. Ꝉiſ on Eoꝛleſ tune man mannan oꝼꝛleaþ xii ꝛcill. ǥebete.

Si in patricii villa quis aliquem occiderit, xii ſolid. emendetur.

14. Ꝉiſ piþ Eoꝛleſ bıꝛele man ǥelicǥeþ xi ꝛcill. ǥebete.

Si cum patricii bajula [pocillatrice] quis concubmat, xii ſolid. emendetur.

15. Leoꝛleſ munðbýꝛð vi ꝛcillinǥaꝛ.

Plebeii patrocinium violatum, vi ſolid.

16. Ꝉiſ piþ ceoꝛleſ bıꝛelan man ǥelıǥeð vi ꝛcill. ǥebete þæne oþene þeopan ꝉ ꝛcætta, æt þæne þꝛiðdan xxx ꝛcætta.

Si quis cum plebeii pocillatrice concumbat, vi ſolid. emendetur. altera ſerva ꝉ ſcættas, de tertia xxx ſcættas.

17. Ꝉiſ man in manneſ tun æþeꝛt ǥeiþneð vi ꝛcill. ǥebete. ꝛe þe æꝛteſ ıꝛneþ iii ꝛcill. ꝛþþan ǥehþýle ꝛcillinǥ.

Si quis in alicujus villam primus ingrediatur, vi ſolid. emendetur. qui ſecundus ingreditur iii ſolid. deinceps unuſquiſque ſolidum.

---

* Lege Munꝛteſeſ ł Mýnꝛteſeſ. *a Vel* illegitimi, *aut* quod redimi poſſit. *b* Leges *Burgund.* dicerent; *in Novigildo reddat.* Tit. VIII. *c* Quia cum liber dominium non habeat, quod dominus capturus eſſet, rex accipit. *d* Quaſi lad-pinc, convivii miniſter. *e* Meduman, ut 21. *f* Id eſt, non talem quaſi in Regem ipſum peccaſſet.

18. Gif man mannum pæpnum bebýpeþ þæp [a]ceaſ peorð ⁊ man nænig ýfel ne ȝedeð VI ſcill. ȝebete.

19. Gif peȝ-peaſ rý ȝebon VI ſcill. ȝebete.

20. Gif man þon man ofſleþ XX ſcill. ȝebete.

21. Gif man mannan ofſleð medume leodȝeld c ſcill. ȝebete.

22. Gif man mannan ofſleþ æt openum ȝnæſe XX ſcill. foȝelde ⁊ in XL nihta ealne leode foȝelde.

23. Gif bana of lande ȝepiteþ ða maȝaſ halfne leod foȝelden.

24. Gif man fniȝne man ȝebindeð XX ſcill. ȝebete.

25. Gif man ceopleſ hlæf ætan ofſlæþ VI ſcill. ȝebete.

26. Gif [b] læt ofſlæþ þone releſtan LXXX ſcill. foȝelde.

27. Gif þane oþerne ofſlæþ LX ſcill. foȝelde. þane þniddan XL ſcill. foȝelde.

28. Gif fniman edoȝ-bnecþe ȝedeþ VI ſcill. ȝebete.

29. Gif man inne-feoh ȝenimmeþ re man III ȝelde ȝebete.

30. Gif fniman edoȝ ȝeȝanȝeð IV ſcill. ȝebete.

31. Gif man mannan ofſleaþ aȝene ſcætte ⁊ unfacne feo ȝephilc ȝelde.

32. Gif fniman piþ fnief manneȝ piþ ȝeliȝeð hiſ pepe ȝelde abuȝe ⁊ oþeȝ piþ hiſ aȝenum ſcætte beȝete ⁊ þæm oþȝum [c]æt þam ȝebnenȝe.

33. Gif man [d]niht [e]ham ſcýld þuph ſtinȝþ mid peoþe foȝelde.

34. Gif feax fanȝ ȝepeoþ L ſcætte to bote.

35. Gif baneſ blice peoþeþ III ſcill. ȝebete.

36. Gif baneſ bite peoþ IIII ſcill. ȝebete.

37. Gif ſio uteþne hion ȝebnocen peoþeþ X ſcill. ȝebete.

38. Gif butu ſien XX ſcill. ȝebete.

39. Gif eaxle ȝelameð peoþþeþ XX ſcill. ȝebet.

40. Gif oðeȝ eaþe naþiht ȝeheneð XXV ſcill. ȝebete.

41. Gif eaþe of peoþ aflaȝen XII. ſcill. ȝeb.

42. Gif eaþe þýfel peoþeþ III ſcill. ȝebete.

43. Gif eaþe ſceaþð peoþeð VI ſcill. ȝebete.

44. Gif eaȝe of [f]þe oþ L ſcill. ȝebete.

45. Gif muð oð eaȝe poh peoþeð XII ſcill. ȝebete.

46. Gif naſu þipel peoþ IX ſcill. ȝebete.

47. Gif hit ſio on hleoſne III ſcill. ȝebete.

48. Gif butu þipelle ſien VI. ſcill. ȝebete.

49. Gif naſu [g]ælcoþ ſceaþð peoþð ȝehpilc VI ſcill. ȝebete.

Si quis alicui arma accommodet, ubi rixa eſt, & nihil mali patretur, VI ſolidis emendet.

Si in via publica rixa excitetur, VI ſolid. emend.

Si quis aliquem occidat, XX ſolid. emendet.

Si quis aliquem occidat, [ordinaria mulcta] c ſolidis emendet.

Si quis aliquem occiderit, [apud apertum ſepulchrum] XX ſolid. compenſet. Et intra XL noctes omnis compenſatio ſolvatur.

Si homicida patria exierit, cognati ejus mediam compenſationem ſolvant.

Si quis ingenuum mercetur [vinxerit,] XX ſolid. emendet.

Si quis plebæi [convictorem] occidat, VI ſolidis emendet.

Si ..... occiderit optimum, LXXX ſolidis compenſet.

Si proximum occiderit, LX ſolid. compenſetur. tertium autem, XL ſolid. compenſet.

Si liber oſtii aut ſepis aperturam fecerit, VI ſolidis emendet.

Si quis intus rem abſtulerit, is triplici compenſatione emendetur.

Si liber [ſeptum ſuperaverit,] IV ſolidis emendet.

Si quis aliquem occiderit, proprio cenſu & proba pecunia quiſque compenſet.

Si liber homo cum liberi hominis uxore cubuerit, ejus capital redimat, & aliam fœminam ſuo proprio cenſu comparet, & illi alteri adducat, *vel* alterum ad ipſam inducat.

Si quis ..... tranſpunxerit, ſuo pretio compenſet.

Si comæ prehenſio aut vulſio fiat, L ſcattæ ad emendationem.

Si [os appareat,] III ſolidis emendetur.

Si lædatur, IV ſolidis emendetur.

Si id penitus ei rumpatur, X ſolidis emendetur.

Si utrumque ſit, XX ſolidis emendetur.

Si auris mancata fuerit, XX ſolidis emendetur.

Si altera auris nihil audit, XXV ſolidis emendetur.

Si auris abſcindatur, XII ſolidis emendetur.

Si auris perforetur, III ſolidis emendetur.

Si auris mutiletur aut attondeatur, [ſecetur,] VI ſolidis emendetur.

Si oculus erutus ſit, L ſolidis emendetur.

Si os aut oculus damno afficiatur, XII ſolidis emendetur.

Si natus perforetur, IX ſolidis emendetur.

Si ſit tantum una membrana, III ſolid. emend.

Si ambæ perforatæ ſint, VI ſolid. emendetur.

Si nares ſingulæ attondeantur, unaquæque VI ſolidis emendetur.

---

a Lege ceaſt. *b* Forſan *Homicida*, nam Lat *Cimbricè* eſt *exitium, interitus*, à verbo *at lata, perdere.* inde *at lata liſið, perdere vitam.* *c* Corruptè forſan pro æt ham. *d* Riht. ita Textus *Roffenſis*, ſed in evaneſcentibus literis, & ut videtur, à librario, errorem ſuum corrigente, tantum non obliteratis. locus autem ſic forſan reſtituendus eſt: Gif man handſcýld þupſtinȝð, *ſi quis ſcutum tranſpunxerit.* *e* Ham ſcýld autem retineri poteſt, quod ſignificat *ſcutum coriaceum*; hama enim vel ham, *Cimbrice* hamur, *corium, cutem, exuvias*, & ſecundario *tegmen* denotat. *f* Lege peoþ. *g* Lege, ælce oþſceapeð:.

50. Gif þipel peorþ vi. rcill. ȝebete.

51. Ðe þe cin-ban for-rlæþ mid xx rcill. forȝelde.

52. Æt þam feopeþ toþum fýfertum æt ȝehpilcum vi rcill. fe toþ fe þanne birtanðeþ iv rcill. fe þe þonne bi þam rtandeþ iii rcill. ⁊ þonne riþþan ȝehpilc rcill. Gif rfneac apirð peorþ xii rcill. Gif pido-ban ȝebrocen peorðeþ vi rcill. ȝebete.

53. Ðe þe eapm þurh rtingþ vi rcill. ȝebete. Gif eapm forbrocen peorþ vi rcill. ȝebete.

54. Gif þuman of arlæþ xx rcill. Gif þuman nægl of peorðeþ iii rcill. ȝebete. Gif man rcyte-fingep of arlæþ viii rcill. ȝebete. Gif man middle-fingep of arlæþ iv rcill. ȝebete. Gif man ȝold-fingep of arlæþ vi rcill. ȝebete. Gif man þon litlan-fingep of arlæþ xi rcill. ȝebete.

55. Æt þam neȝlum ȝehýlcum rcill.

56. Æt þam [b] læfertan plite-pamme iii rcill. ⁊ æt þam mapan vi rcill.

57. Gif man oþepne mid fýrt in napo rlæþ iii rcill.

58. Gif ðýnt rie rcill. Gif he heahre handa-ðýntef onfehþ rcill. forȝelde.

59. Gif ðýnt rpeapt rie buton pæðum xxx rcætte ȝebete, gif hit rie binnan ȝehpilc xx rcætta ȝebete.

60. Gif hpif punð peorðeþ xii rcill. ȝebete. Gif he þurh þipell peorðeþ xx rcill. ȝebete.

61. Gif man ȝeȝemeð peorðeþ xxx rcill. ȝebete.

62. Gif man ceap punð rie iii rcill. ȝebete.

63. * Gif man ȝekýndelice lim apirðeþ þným leuð ȝelðum hine man forȝelde. Gif he þurh rtinþ vi. rcill. ȝebete. Gif man in bertinð vi rcill. ȝebete.

64. Gif þeoh ȝebrocen peorðeþ xii rcill. ȝebete. Gif he healt peorþ þæp motan fneond reman.

65. Gif þib forbrocen peorþ iii rcill. ȝebete.

66. * Gif man þeoh þurh-rtingþ rtice ȝeþpilc vi rcill. Gif ofep ýnce rcillinȝ. æt tpam ýncum tpeȝen. ofep þný iii rcill.

67. Gif pælt punð peorðeþ iii. rcill. ȝebete.

68. Gif fot of peorðeþ l rcill. forȝelde.

69. Gif feo micle ta of peorðeþ x rcill. forȝelde.

70. Æt þam oþrum taum ȝehpilcum healf ȝelde. alrpa æt þam finȝrum ir cpiden.

71. Gif þape mýcclan taan nægl of peorðeþ xxx rcætta to bote, at þam oþrum ȝehpilcum x rcættar ȝebete.

72. Gif fri pif loc bope † lerpæp þpæt ȝeðeþ xxx rcill. ȝebete.

73. Mæȝþ bote rý rpa fpiger manner.

74. Mund þape betrtan piduan eoplecunðne l rcill. ȝebete. þape oþre xx rcill. þape þnið-ðan xii rcill. þape feorþan vi rcill.

Si perforentur, vi ſolidis emendetur.

Qui menti os abſciderit, xx ſolidis compenſet.

Pro quatuor dentibus prioribus, pro ſingulis vi ſolidis; [a] dente qui tunc proximus eſt, iv ſolidis; pro eo qui tunc juxta ſtat, iii ſolidis; & deinceps ſingulis ſolid. ſi elocutio deterior fiat, xii ſolidis; ſi maxilla fracta fuerit, vi ſolidis emendetur.

Qui brachium pertundit, vi ſolidis emendet. ſi brachium fractum fuerit, vi ſolid. emendetur.

Si pollex abſcindatur, xx ſolidis; ſi pollicis unguis abſcindatur, iii ſolidis emendetur. ſi quis ſagittarium digitum abſcidit, viii ſolidis emendetur. ſi cui medius digitus præſcindatur, iv ſolidis emendetur. ſi cui annularis digitus præciſus, vi ſolid. emendetur. ſi cui minimus digitus præcidatur, xi ſolidis emendetur.

Pro unguibus ſingulis ſolid.

Pro minima formæ deformatione iii ſolid. & pro majore vi ſolid.

Si quis alteri pugno naſum verberet, iii ſolidis.

Si plaga [vibex] ſit, ſolid. ſi elata manu plagam exceperit, ſolid. compenſetur.

Si plaga [vibex] nigra ſit extra veſtes, xxx ſcættis emendetur. ſin ſit intra veſtes ſimilibus xxx ſcættis emendetur.

Si diaphragma vulneretur, xii ſolid. emendet. ſin autem perforatum fuerit, xx. ſol. componatur.

Si quis ..... fuerit, xxx ſolidis emendetur.

Si quis .... vulneratus ſit, iii ſolid. emendetur.

Si cui genitale membrum corrumpatur, [lædatur,] triplici æſtimatione populari illi compenſetur. ſi pertuſum ſit, vi ſolid. emendetur. ſin quis circumciderit, [inciderit,] vi ſolid. emendetur.

Si femur ruptum fuerit, xii ſolidis emendetur. ſi claudus fiat, debent amici arbitrari.

Si coſta rumpatur, iii ſolidis emendetur.

Si cujus femur omnino pertundatur, pro unoquoque vulneris orificio, vi ſolid. ſi ſupra pollicem penetret, ſold. pro duobus pollicibus duos. ſupra tres, iii ſolid.

Si [vertebra] vulneretur, iii ſolid. emendetur.

Si pes amputetur, l ſolid. compenſator.

Si major digitus pedis amputetur, x ſolidis compenſator.

Pro cæteris digitis pedis ſingulis dimidium pretii, ſicuti de digitis manus dictum fuit.

Si majoris digiti pedis unguis amputetur, xxx ſcætt. ad emendationem. pro ſingulis aliis, x ſcætt. emendetur.

Si liberæ fœminæ capillatæ inhoneſti quid fecerit, xxx ſolidis emendet.

Virginis aut virginitatis compenſatio ſit ut liberi hominis.

Patrocinium violatum potioris viduæ patritiæ ſortis, l ſolid. emendetur. ſecundariæ, xx ſolid. tertiæ ſortis, xii ſolid. quartæ ſortis vi ſolid.

---

[a] Pro dente vero qui proximus eſt. pro eo vero qui juxta ſtat. [b] Lege lærtan. * Vid. leg. Aluredi 40. * Vid. leg. Aluredi xl. † Vid. legem iii.

75. Gif man pidan unagne genimeð ii gelð feo mund fii.

Si vir viduam non ſui juris capiat, is compenſet patrocinium violatum.

76. Gif man mægþ gebigeþ ceapi geceapod fý. gif hit unfacne if. gif þonne facne if ef þæp æt ham gebpengе ⁊ him man hif fcæt agefe.

Si vir virginem mercatus ſit, pretio emta ſit, ſi ſine dolo factum ſit. Sin autem dolus ſubeſt, poſtea domum reducitor & illi ſuum peculiũ reddatur.

77. Gif heo cuic beapn gebýpeþ. healfne fcæt age. gif ceople æp fpilteþ.

Si ipſa vivum fœtum pepererit, medietatem bonorum habeat, ſi vir ante moriatur.

78. Gif mid beapnum bugan pille. hælfne fcæt age.

Si cum liberis recedere velit, dimidiam partem facultatum habeat.

79. Gif ceopl agan pile. fpa an beapn.

Sin maritus habere velit [liberos,] ſicuti unus liberorum.

80. Gif hio beapn ne gebýpeþ. * fædeping fioh agan ⁊ mopgan-gýfe.

Si ipſa prolem non pepererit, alimenta habeant & dotem nuptiarum cauſa datam.

81. Gif man mægþ man nebe genimeþ. þam agende l fcill. ⁊ æft æt þam agende finne pillan æt gebicge.

Si quis virginem per vim ceperit, poſſeſſori l ſolid. & poſt tamen ſecundum poſſeſſoris voluntatem, redimat eam.

82. Gif hio oþpum men in fceat [a] bepýdod fý xx fcill. gebete.

Si illa alteri viro ..... deſponſata ſit, xx ſolid. emendet.

83. Gif gængan gepopdeþ. xxxv fcill. ⁊ cýning xv fcill.

Si ..... fiat, xxxv ſolid. & Regi xv ſolid.

84. Gif man mid ernef cpýnan gelicgeþ. becpicum ceople. ii gebete.

Si quis cum ſervi [uxore] concubuerit, vivente marito, duplo emendet.

85 Gif ærne oþepne offlea unfýnnigne ealne peopþ fopgelde.

Si ſeruus alterum occiderit innocentem, omnibus facultatibus compenſato.

86. Gif ernef eage ⁊ fpoot of peopdeþ aflagen. ealne peopþ hine fopgelde.

Si ſervi oculus eruatur, aut pes amputetur, omni valore compenſator.

87. Gif man mannef ærne gebindeþ vi fcill. gebete.

Si quis alicujus ſervum vinciat, vi ſolidis emendet.

88. [b] Deopæf peg-neaf fe iii fcill.

Servi in via rapina ſit, iii ſolid.

89. Gif þeof fteleþ ii gelde gebete.

Si ſervus furetur, duplo emendent.

Thif fýndon þa domar þe Hloþhæpe ⁊ Eadpic Cantpapa-cýningaf aretton.

Hæc ſunt judiciorum decreta, quæ Hlotharius & Eadricus, Cantuariorum Reges, ſtatuerunt.

Hloþhæpe ⁊ Eadpic Cantpapa cýningaf aretton þa æ þa þe heopa aldonaf æp gepophton þýrfum domum þe hý ær ftep fegeþ.

Hlotharius & Edricus Cantuariorum Reges ſtatuerunt leges has, quas ipſorum ſeniores ante ſtatuerant, eorũ judiciorũ quæ poſt hæc edicũtur.

1. Gif mannef ærne eoplcundne mannan offlæþ. þane þe fio þneom hundum fcill. gýlde. fe agend þone banan agefe. ⁊ do þæp þfio man pýnþ to.

Si cujuſquam ſervus patritiæ ſortis virum occidat, tunc ſit ccc ſolid. compenſatio, & dominus homicidam tradat, & præſtet trium hominum valorem.

2. Gif fe bana oþbýpfte feopþe manpýnþ he to gebo. ⁊ hine [c] gecenne mid godum æpdum þ he þane banan begeten ne mihte.

Si Homicida evaſerit, quartum viri valorem adjiciat, & ipſi manifeſtet probis juramentis quod homicidam tenere non potuerit.

3. Gif mannef ærne fnigne mannan offlæþ þane þe fie hund fcill. gelde. fe agend þone banan agefe. ⁊ oþep manpýnþ hæpto.

Si alicujus ſervus liberum hominem occidat, tunc ſit c ſolid. compenſatio. Dominus homicidam tradat, & viri pretium adjiciat.

4. Gif bana oþbýpfte. tpam manpýnþum hine man fopgelde. ⁊ hine gecænne mid godum æpdum þ he þan banan begeten ne mihte.

Si homicida evadat, duplex viri pretium perſolvatur, & ei manifeſtet probis juramentis, quod homicidam tenere non potuerit.

5. Gif fnigman mannan fopftele. gif he eft cuma [d] æp melda fecge an andpeardne. gecænne hine gif he mæge. hæbbe þape [e] fneopa fum æpda manna. ⁊ ænne mid maþe. æghpilc man æt þam tune þe he to hýpe. gif he þ ne mæg gelde fpa he [f] gono hage.

Si ingenuus hominem furetur, ſi poſtea venerit antequam accuſator poſcat reſponſum, purget ſeſe ſi poſſit: habeat ibi quatuor conſacramentales, & unum conjuratorem: quenque in villa ad quam pertinet. ſi hoc non poſſit, luat ſicut [in ejus poteſtate eſt.]

6. Gif ceopl acpýle be libbendum pife and beapne. pihtif þ hit þ beapn moddep folgige.

Si vir moriatur viventibus uxore & prole: jus eſt ut proles matrem ſequatur: & uni ſuo-

* Leg. fœdeping. [a] Id eſt, bepeddod. [b] Leg. þeopef. [c] Vel *purget ſe.* [d] Stef in textu *Roffenſ.* hinc forſan ftefmelda, quaſi ftýfmelda, *qui in lite orta criminis accuſatum perſequitur.* [e] Leg. fœopa. [f] Leg. geonhage, *in ejus poteſtate eſt.*

ȝ him man an hiȝ ꝥæbeþinȝ maȝum pilȝumne, beþiȝean [a] ȝeȝelle hiȝ ȝeoh to healdenne oþ ꝥ he x pintna ȝie.

7. Liȝ man oþȝum man ȝeoh ȝoȝȝtele. ȝ ȝe aȝend hit eȝt æt ꝥo. ȝeteme to cyngeȝ ȝele ȝiȝ he mæȝe. ȝ ꝥane æt ȝebinȝe ꝥe him ȝealde. ȝiȝ he ꝥæt ne mæȝe læte an and ꝥo ȝe aȝend to.

8. Liȝ man oþeȝne ȝace tihte. ȝ he ꝥane mannan mote [c] anmeðle oþþe anþinȝe, ȝymble ȝe man ꝥam oþȝum biȝȝean ȝeȝeht. ȝ ꝥan niht apyȝce ꝥe to hiom cantwaȝa ðeman ȝeȝcniȝen.

9. Liȝ he ꝥanne biȝȝan ȝoȝꝥæȝne xii. ȝcill. aȝylde ꝥam cyninȝe. ȝ ꝥio ȝe ȝace ȝꝥa open ȝꝥa hio æꝥ ꝥaȝ.

10. Liȝ man oþeȝne tihte niþþan he him biȝȝan ȝeȝealdne hæbbe. ȝ ꝥonne ymb ȝ niht ȝeꝥæcen him ꝥæmenð. buton ꝥam uȝon leoȝȝe ꝥio ꝥe ꝥa tihtlan aȝe. niþþan ꝥan ꝥio ȝace ȝeȝemeð ꝥio. an ȝeoȝan nihtum ȝe man ꝥam oþȝum niht ȝeðo. [d] ȝecpince an ȝeo oþþe an aþe. ȝꝥa hꝥæðeꝥ ȝꝥa him leoȝȝe ꝥio. ȝiȝ he ꝥonne ꝥ nylle. ȝelde ꝥonne c. buton aþe. niþþan ane neaht oȝeꝥ ꝥ ȝeȝem bie.

11. Liȝ man mannan an oþþeȝ [e] ȝlette manȝꝥa haȝeþ oþ hine mið biȝmæꝥ ꝥonðum ȝcandlice ȝꝥæte. ȝcill. aȝelde ꝥam ꝥe ꝥ ȝlette aȝe. ȝ vi ȝcill. ꝥam ꝥe he ꝥ ꝥonð to ȝecpæð. ȝ cyninȝ xii ȝcill. ȝoȝȝelde.

12. Liȝ mon oþȝum ȝteop aȝette. ꝥæȝ men ðincen buton ȝcylde an ealðniht. ȝcill. aȝelde ꝥam ꝥe ꝥ ȝlet aȝe. ȝ vi ȝcill. ꝥam ꝥe man ꝥon ȝteap aȝette. ȝ cyninȝ xii ȝcill.

13. Liȝ man pæpen abneȝde ꝥæȝ man ðincen. ȝ ꝥæȝ man nan ẏȝel nedeþ. ȝcill. ꝥan ꝥe ꝥ ȝlet aȝe. ȝ cyninȝ xii ȝcill.

14. Liȝ ꝥ ȝlet ȝebloðȝeð ꝑynꝥe. ȝoȝȝilde ꝥem man hiȝ mundbyrd. ȝ cyninȝ l ȝcill.

15. Liȝ man cuman ȝeoȝmeþ iii niht an hiȝ aȝenum hame. cepeman oþþe oþeȝne ꝥe ȝio oȝeȝ meapce cuman. ȝ hine. ꝥon hiȝ mete ȝede. ȝ he ꝥon ænȝum man ẏȝelȝode. ȝe man ꝥan oþeȝne æt niht ȝebinȝe. oþ niht ȝoȝe-pynce.

16. Liȝ Lantpaȝa æniȝ in Lunden pic ȝeoh ȝebicȝe. hæbbe him ꝥon tpeȝen oþ ꝥneo unȝacne ceopleȝ to ȝepitneȝȝe. oþ cyninȝeȝ pic ȝeȝeȝan. ȝiȝ hit man eȝt æt ꝥam man in cænt at ȝo. ꝥon tæme hi to pic to cyngeȝ ȝele to ꝥam man ꝥe him ȝealde. ȝiȝ he ꝥane pite ȝ æt ꝥam teame ȝebenȝen mæȝe. ȝiȝ he ꝥ ne mæȝe. ȝecyꝥe ꝥanne in ꝥioȝode mið hiȝ ȝepitena ænum, oþe mið cyninȝeȝ pic ȝeȝeȝað. ꝥ he ꝥ ȝeo unbeopnunȝa hiȝ cuꝥan ceape in pic ȝebohte. ȝ him man ꝥan hiȝ peoꝥ aȝeȝe. Liȝ he ꝥanne ꝥ ne mæȝe ȝecyꝥan mið nihtȝe canne. læte ꝥonne an. ȝ ȝe aȝend to ȝo.

rum paternorum cognatorum voluntario [b] fide jubeatur ejus bona ſervatum iri, donec decennis fuerit.

Si quis alterius viri bona furetur, & proprietarius id poſtea arripiat, vadiet ad Regis tribunal ſi poteſt, & ibidem adducat illum qui ipſi tradidit. ſi hic non poſſit [protinus cedat, & proprietarius vel dominus accipiat.]

Si quis alterum criminis poſtulet, & tunc ipſum ad conventum vocet aut citet: continuo is alteri fidejuſſores det, & tunc rectum faciat quod ipſi Cantuarii judices imponent,

Si autem fidejuſſores dare negligat, xii ſolid. luat Regi; & ſit lis integra, uti ante fuit.

Si quis alterum violenter perſequatur poſtquã illi fidejuſſores dedit, & hunc intra iii noctes requirat ſibi arbitrum: ſine quo ſuperior potius erit ille, qui accuſatur. poſtquam ergo lis compromiſſa eſt, poſt ſeptem noctes ipſe alteri rectum faciat. Placet illum in pecunia aut juramento, utrum ipſi magis placuerit, ſin autem id nolit, ſolvat tunc c ſine juramento, poſtquam una non ſupra condictum fuerit.

Si quis aliquem in alterius area per virum vocet, aut ipſum ignominioſis verbis inhoneſte compellet, ſolid. ſolvat ei qui aream poſſidet: & vi ſolid. ei in quem hoc verbum dixit, & Regi xii ſolid. perſolvat.

Si quis alterum ſupplantet ubi homines potant, ſine culpa antiqui juris, ſolid. perſolvat ei cujus area eſt, & vi ſolid. ei qui ſupplantatus eſt, & Regi xii ſolid.

Si arma deſtringat, ubi homines potant, & ibi nihil malefaciat, ſolid. ei cujus area eſt, & Regi xii ſolid.

Si area cruentetur, perſolvat viro illi ſuam pacem violatam, & Regi l ſolid.

Si quis advenam hoſpitio accipiat iii noctibus propria ſua domo, mercatorem aut alium, qui extra limites advenerit, & eum ibi ſuo cibo alat, & is tum alicui malefecerit, is alterum judicio ſiſtat, aut rectum pro ipſo faciat.

Si Cantiorum quis in Londinenſi urbe quid rerum emat. habeat ſibi tunc duos aut tres probos plebeios teſtes, aut Regis urbis præfectum. ſi id poſtea apud ipſum in cantio capiatur, tunc provocet in urbe ad Regis ſalam eum qui ipſi id tradidit. modo eum noverit & ad provocationem adducere poſſet. ſi autem hoc non poſſet, profiteatur tunc coram altari cum ſuorum teſtium uno, aut cum Regis urbano præfecto, quod rem illam *[f] ſine noxa ſuo ſenſu* pretio in urbe emerit, & ei tunc pretium reddatur. Sin autem id non poteſt profiteri bona conſcientia, cedat tunc eam, & verus proprietarius accipiat.

Ad has leges accedere ordine debent illæ *Withredi* R. quas è Textu *Roffenſi*. *Latio* donatas edidit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. p. 194. Accedere etiam poſſunt, quæ *Withredi* Leges ſequuntur in iſtius codicis fol. 7. ab his verbis * ðeoꝛonꝛealde ȝẏꝛa: ad iſta, ꝥam ȝeꝛæꝛꝛcipe:

[a] Lege ȝeȝelle. [b] *Aut* fidejuſſores det. [c] *Latino-barbare* admallet. [d] Liecpime in textu *Roffenſi*. [e] *Conclave, cœnaculum, cubiculum, interior pars domus.* [f] *Palam, illo conſcio.* * Vide *Hen. Spelmannum*, Concil. Vol. I. pag. 406, 407.

Deſiderantur etiam in impreſſis *Inæ* R. legibus, *Codicis Roffenſis* cap. CXXI. quod fol. 31. b. ſic incipit: pe cpæðon þe þam blarepum, *&c.* Et ſic explicit, fol. 32. b. ⁊ ꝑeopeꝑꝛiȝ ꝑulbopenꝑa þeȝena:. In impreſſis quoque *Æthelſtani* R. Legibus deſiderantur haud pauca, quæ ſupplenda ſunt ex hujus codicis fol. 38. ab iis quæ ſequuntur verbum ȝeapnian, ad finem fol. 39. b. In impreſſis *Æthelredi* R. Legibus deſunt illæ, quas WANETINGI tulit; habentur autem *Saxonice* hujus cod. fol. 48, *&c.* & *Latino-barbare* in *Chronico Joh. Brompton, X Script.* col. 695. Neque prætereunda eſt, me judice, à LL. *Saxonicarum*, quiſquis hic erit, editore, vetus illa *Latina* verſio LL. *Canuti* R. quæ habentur in hujus cod. fol. 58. & deinceps. Neque quæ leguntur à fol. 63. ad rubricam in fol. 80. Quamvis iis ſimilia in *Canuti* R. Legibus politicis quæ editæ ſunt, leguntur.

Ad locupletandam etiam Legum *Saxonicarum* novam editionem accedere maxime debent JUDICIA CIVITATIS LUNDONIÆ, quæ *Saxonice* leguntur in ejuſdem cod. fol. 88. & *Latino-barbare* in chron. *Joh. Brompton* X Script. col. 852. Accedant etiam quæ *Saxonice* † ſcripta ſunt de antiqua quadam lege, & conſuetudine *Anglorum*, fol. 93. a. Cum antiqua eorum *Latina* tranſlatione, fol. 79. b. quæ conferenda eſt cum alia verſione *Latino-barbara*, quam è regio codice deſcriptam edidit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. p. 406. Denique neque prætermittendæ ſunt inſtitutiones illæ, ſeu Leges *Willelmi I.* R. quæ habentur in hujus cod. fol. 87. ſub rubrica, *Willelmus* cyninȝ ſ ꝛetnyꝛꝛe; quas *Latinas* factas publicavit *Abrahamus Wheloc.* in ſua ARCHÆONOMIÆ editione, p. 172. Maxime etiam ad amplificandam ornandamque legum *Saxonicarum* editionem accedere debent * Leges, quas *Gulielmus* I. *Gallo-Normannice* latas promulgavit, propterea, SHOWERE, quod è Regum *Anglo-Saxonicorum* legibus maxima ex parte collectæ, ac deſumptæ ſunt. Maxima, inquam, ex parte; quòd quædam novæ eſſe videntur, ut XIX. *de muliere vi compreſſa.* XXXVII. *de adultera à patre deprehenſa.* XL. *de relevio eorum, qui fundum ad cenſum tenent.* Quædam etiam ſunt, quarum nulla plane veſtigia, in Legibus *Saxonicis*, quæ ad nos ſuperſtites venerunt, diſcerni poſſunt; ut XXXVIII. *de jactu mercium è navi ob juſtum mortis metum.* Quæ tamen Lex, ut & id genus aliæ, novæ non niſi temere dicendæ ſunt, quod Legum *Saxonicarum*, quas, jubente *Willelmo*, *ſapientes Angliæ* recognoverunt, haud exigua forſan pars partim *Anglo-Normannorum* incuria, quibus *Saxonica* contemptui fuerunt; partimque Bibliothecarum interitu perdita, & conſumpta eſt. *Hen. Spelmannum* rogavit *Joh. de Lat*, ut in Leges *Offæ* R. *Merciorum* diligentius inquirere vellet; quem rogare etiam fruſtra poſſet, ut in Bibliothecis quæreret codicem *S. Edwardi* R. & Confeſſoris, in quo tanquam in pandectis omne jus *Anglorum* antiquum collectum eſſe traditur. E legibus autem *Angliæ*, quas *Willelmus* expugnatis *Anglis* conceſſit, quaſdam immutatas, quaſdam vero magis minuſve mutatas, & emendatas pro arbitrio ſuo dedit. Prioris generis ſunt XLVI. & XLVII. *de hoſpitibus, & famulis*; quæ ex cap. 25 LL. Politicarum *Canuti* R. ſumptæ ſunt; ut & XLII. *de namio capiendo*, quæ invariata legitur in cap. 3. LL. Pol. *Canuti* R. quod in ſuperioribus obſervavimus.

Poſterioris generis ſunt, I. *de pace Eccleſiæ*, quæ cum LL. *Inæ* R. cap. 5. LL. *Aluredi* R. cap. 2. LL. Pol. *Canuti* R. conferenda eſt. III. *de pacis publicæ violatoribus*, in aliquibus convenit cum cap. 12, 13, 14. LL. pol. *Canuti* R. XII. *de vulneribus*, & *plagis*; & XIII. *de membrorum præciſorum æſtimatione*, in multis cum cap. 40. LL. *Aluredi*, *de vulneribus*, conſentiunt. XV. *de corrupto judice*, tantum quoad pœnam ſtatutam differt à tertio cap. LL. *Eadgari*, *De judicio iniquo.* In XVIII, & XX. *de denario S. Petri*, cum emendationibus denuo quaſi promulgatur. LL. *Eadgari* R. cap. 4. be þon heoꝛþ-peninȝe:. XXII. XXIII. XXIV. & XXIX. *de Comitis, Baronis, Valvaſoris & villani relevio*, eadem pene ſtatuunt, ac cap. 69 LL. politicarum *Canuti* R. *de hereotis.* In XLI. *de judiciis*, eadem fere ſanciuntur, ac in 2, & 5, capp. LL. *Eadweardi* R. quorum *illud* inſcribitur, Be þone þe oþrum pihteꝛ pynnð:. *hoc*, Be ȝeþeran þe mið pihte ne amanige:. XLIII. *de re non emenda ſine teſtibus*, plane compendium eſt cap. 22 LL. Pol. *Canuti* R. *de rebus ſine teſtimonio non emendis.* XLIV. pariter idem ſtatuit, ac in iiſdem verbis, ac iſtius capitis quæ finem verſus ſic incipiunt: ⁊ uꝛ ne þinȝeð nan pihte:. XLVIII *de latronibus*, in compendium redegit, quæ in cap. 28. LL. Pol. *Canuti* R. pluribus verbis ſtatuuntur.

Qui Legum *Saxonicarum Codd.* vel feſtinanter percurrere velit, illi hæc obſervare obviam erit. Qui vero legibus *Angliæ* vetuſtis denuo publicandis operam feliciter navare cupit, ab eo Leges *Normannicæ Willelmi* C. cum *Saxonicis* ſumma cum diligentia conferendæ ſunt; quod illarum depravati librariorum incuria, inſcitiaque, & obſcuri facti loci, quos ſe non affecutum eſſe potuiſſe confeſſus eſt vir maximus *Joh. Seldenus*, non niſi harum accedente luce intelligendi, & *Latino* ſermone transferendi ſunt.

Præterea ob dictam rationem Legibus *Saxonicis* adjiciendas puto *Pſeudonymas* iſtas *Latine* ſcriptas

† Eduntur hæc *Saxonice* cum *Anglicana* verſione à *Gulielm. Lambardo* in *itinerarii* ſui *Cantiæ* ed. ſecund. p. 500. & in p. 519. Vol. I. libri cui titulus; **The treaſury of ancient and modern times.** * Editæ ſunt hæ leges cum *Latina* verſione à *Joh. Seldeno*, in notis ſuis ad *Eadmerum*, p. 173. dein earum ſpecimen edere voluit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. pag. 624, Eas poſtea cum verſione *Latina Seldeni* recudit *Abrahamus Wheleco*, in ſuâ *Archæonomiæ Cantabrigienſi* editione. Denique abſque verſione eas edidit Hiſt. *Croilandenſis* editor Oxonienſis, p. 88.

Eadwardi

The British Library

+ Altronantis di largiflua clementia q̄ est rex regū & dns dnantū ego Eadgar⁹ anglor⁹ basileus: omniumq; regū insularū oceani que brytanniā
circūiacent· cunctarūq; nationū que infra eā includunē impator & dns· grāt ago ipsi dō omipotenti regi meo· qui meū imperium sic amplia-
uit & exaltauit sup regnū patrū meor⁹; Qui licet monarchiā tocī anglie adepti sint a tēpore Adelstani qui p̄m regū anglor⁹ oīm natio-
nes que brytanniā incolunt sibi armis subegit· nullus tam eor⁹ ultrā cuius fines imperium suum dilatare aggressus· ē· Ipse autem
concessit p̄uincia diuinitas cū anglor⁹ impio· omia regna insularū oceani cū suis ferocissimis regib; usq; Hotregiam· maximamq;
partē hibnie cū suauissima ciuitate Dublina anglor⁹ regno subiugare· quos etiā oīs meis impiis colla subdere di fauente gra coegi·
Quapp̄ & ego xpi glām & laudē in regno meo exaltare· & ei seruitiū amplificare deuotus disposui· & p̄ meos fideles fautores Dun-
stanum videlicet archiepm· & Adelwoldū ac Oswaldum epos· quos in patres spūales & consiliatores elegi· magna ex parte secūm dō
disposui pficī· Siquidem tēporib; antecessor⁹ meor⁹ regum anglor⁹ monasteria tā monachor⁹ quam virginum destructa & penit⁹
neglecta intota anglia erant· que ego ad di laudē p̄remedio anime mee reparare· & seruor⁹ & ancillarum di numerum
multiplicare deuoui· & ipsis supdictis meis coopatorib; strenue annitentib;· iam· xl· & vii· monasteria cū monachis & sēmo
malib; constitui· & si xp̄c mi tādiu uitā concesserit· usq; ad q̄q̄gesimū remissionis numerū mee deuote dō munificentie oblationē
p̄rendē decreui· Vnde nē in p̄senti monasteriū qd̄ p̄dict⁹ reuerend⁹ epc Oswald in sede epali posteaquā in honore sce di genitricis
Marie amplificauit & eluminauit clericor⁹ nemis· & spurcis lasciuis· religiosis di seruis monachis meo consensu & fauore suffulc
locauit ego ipsis monastice religionis uiris regali auctoritate confirmo· & consilio & astipulatione p̄cipū & optimatū meor⁹ corro-
boro & consigno· ita ut iam ampli⁹ non sit fas neq; ullis clericis reclamandi q̄q̄m inde· quippe q̄ magis elegerunt cū suo ordinis periculo
& eccl̄iastici beneficii dispendio suis uxoribus adherere· quā dō caste & canonice seruire· Et ideo cuncta que illi de eccl̄a possedant
cū ipsa eccl̄a· siue eccl̄astica siue sec̄laria tā mobilia quā immobilia ipsis dicti seruis monachis ab hac die p̄petualit⁹ regie munificen-
tie indecepsē possidenda trado & consigno· ita firmiter· ut nulli [illegible] concessum nec etiā ulli epō succedenti fas sit aut licitum quicquā
inde subtrahere aut uiolare aut ab eor⁹ potestate subripere· [illegible] seruis tuis regū traducere· quandiu fides xp̄iana in [illegible] glia poterit
uenerit· Sed & dimidiū centuriatū qd̄ anglice uocat⁹ cudburuelg[illegible]hundred· ad q̄ iacent· L· hide in Cloppedonne· [illegible] Ossa rex
meritis qnda familie in peogesetecestre donauit· libas ab omni regali exactione ego ipsis dicti seruis cū eadem libertate tra[illegible]
scribo· Insup etiā ad supplendum ipsū centuriatū id· hundred ut ex meo dono illud plenū habeant· terras ipsi eccl̄e que hactenus
regie exactioni subiacebant· ab hac die in p̄petuū liberabo· & liberas eē concedo & p̄cipio· eas uidelicet que sē ultra auene flumen·
que ipsul uocabulis nominant· Vuerabreodūn cū peonedoc· Teotintun cum Hyrtune· Secgesbeorue· & in monte piccisca· Nostdpica·
Copenland· Dærtlasforda· Dosene· Steeacumb· In ripa Sture fluminis Sceppæsetun· ibi uxta ea blacpalle· & occidentali parte Sa
brine bumanlæge cū pertinentiis· & Cnihtapice· Thallese cū sibi pertinentib;· & tre hepesetun uxta auene p̄supplendo ut supdictum cen
turiatum· hundred dō & sce di genitrici Marie adiuuet seruos ei monachos scilicet libas dono & quitas eē p̄cipio· & inp̄petuū
ab omnib; sec̄larib; reb; oneribus duris & leuib;· & ab omni seruitute & exactionib; fiscalib; magnis & modicis· notis & ignotis tam regis
quā principis· & ministror⁹ atq; exactor⁹ eor⁹· exceptis pontis & arcis construct̄one & expeditione contra hostem· Habeatq; p̄in sin
reuerend⁹ sacerdos que ipse epc Oswald me fauente & auctoritate regia p̄stante in sede epali monachis p̄posuit· quādiu ipse uixerit
omnesq; p̄ eū sui successores q̄ eid̄ congregationi p̄posita fuerint ipsum hundred cū omnib; debitis que rex antea in eo habuit· & ius &
potestatē eā unde possessionē cum tolle & teame· Saca & socne· & infangene heop· & p̄ris uiris debitū transgressionis· & penam delicti
que anglice dr ofersiepnesse· & Sybtpne· nec sit fas aut potestas cuiquam p̄positor⁹ seu exactor⁹ uel ministror⁹ meor⁹· nec alicui
p̄incipi· uel ex succedentium numero pontifici hanc mee munificentie libertatem & concessionis firmitatem in aliq minuere· l' infringere· uel quoquo modo mutare· aut uiolare· aut q̄cunq; ingenio ipsos monachos di seruos in querendo perturbare· ut aliqua fraudulenta
occasione tertium in clericos aut ipsius epi p̄prium transeant uel· ab ipsor⁹ potestate quor⁹ usui ista concessi & donaui· Vidi etiam
cautele studio ut hec libertas firma eis posset p̄durare· ne cum regis ministris aut eius centuriatus id· hundredes exactoribus; naumachie
[illegible] Ed ei sue archiductore uidelicet epō qui eos defendere & pregere deber ab omni pres-

batione & inquietudine· Et quia ide reuerend⁹ antistes Oswald p̄dict⁹ amicos & meos consiliatores nominauit uidelicet Dunstanum
archiepm & Adelwoldum epm & uirum magnificū Brythnodum ducem qui me regnantē & impetrauit ut ad confirmanda ecclesiasti-
carum possessionum libertates [illegible]

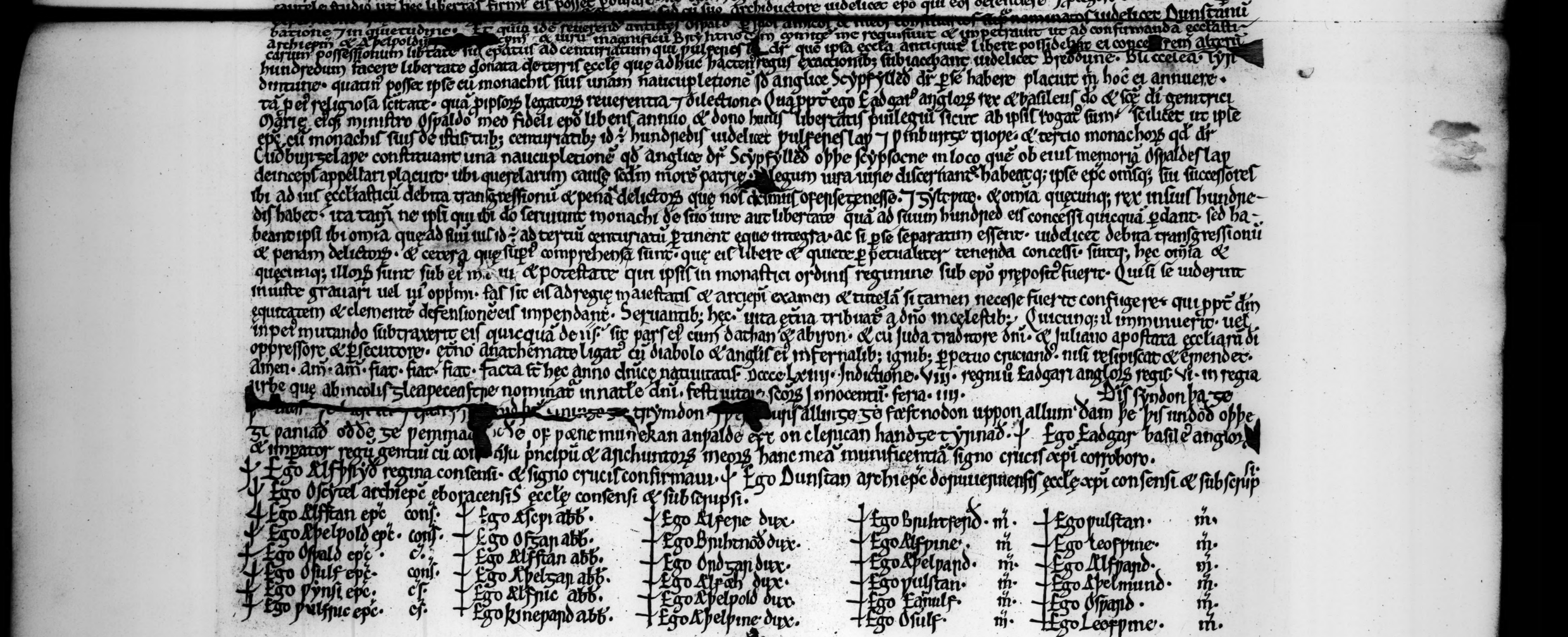

Amplis. et Illustrissimo Viro *Roberto Harley Armigero,*
DOM. COMM. III *Præsidi, Tab. hanc*
grato cum animo *D.D.D. Georgius Hickesius.*

In fine dissertationis Epistolaris ad Barth. Shower.

Eadwardi R. *Confeſſoris* nuncupati, quas à *Sapientibus Angliæ* recenſitas, & ſelectas, *Anglis* ſuppliciter petentibus dediſſe fertur victor *Willelmus* I, *Pſeudonymas* dico, tum quod neque leges ſunt, neque leges *Eadwardi*, neque leges quas *ſapientes Angliæ* ſelegerunt, neque denique leges, quas debellatis *Anglis Willelmus* conceſſit. Primo enim non leges eas eſſe conſtat, ſed *Inſtitutiones*, vel *commentarios* juris *Anglo-Normannici*, quos * aliquis juris, quod poſt victoriam *Normannicam* obtinuit, peritus *Latino-barbare* ſcripſit, ſeu in ſuum privatum, ſeu in publicum eorum uſum, qui iis in temporibus ad ſtudium juris animos appellebant. Id oſtendunt haud pauca capitula, quæ more *commentariorum* prorſus ſcribuntur: ut & XVI. *de inventione murdri.* XX. *de Friburgis.* XXXIII. *de hundredis, & wapentachiis.* XXXIV. *de trithingu, & ledis.* XXXV. quod inſcribitur *de greve*, in paragrapha, cui epigraphe, *Lex Noricorum & Danorum in Britannia*, editionis *Cantabrigienſis* p. 149. In his capitulis non modo termini juris explicantur pro commentariorum more, ſed multæ res geſtæ regum, plane ut in commentariis, traduntur. Secundo non leges eas *Eadwardi* eſſe conſtat, quòd immane quantum à legibus illis *Normannice* conſcriptis differunt, quæ leges, & conſuetudines *Eadwardi* R. eſſe dicuntur. Tertio neque leges eſſe poſſunt, quas, ut epigraphe præ ſe fert, *Sapientes Angliæ* ſuis legibus eruditi *Willelmo* R. patefecerunt. Id plus ſatis probant falſæ illæ, & ridiculæ vocabulorum forenſium juris *Saxonici* explicationes, quæ à ſapientibus, & juriſperitis *Anglorum*, qui regnante *Willelmo* forte floruerunt, plane abjudicandæ ſunt. Iſtiuſmodi eſt notatio WAPPENTACHII, cap. 33. *Anglice enim* ARMA ƿÆPNU, *&* TACCARE *confirmare, quaſi* ARMORUM CONFIRMATIO, *vel ut magis expreſſe ſecundum linguam Anglicam* WAPPENTAC ARMORUM TACTUS EST, ƿÆPNU *enim* ARMA *ſonant*; TAC TACTUS EST. Sic cap. †35, *Videtur etiam quibuſdam* GREVE *vocabulum eſſe nomen compoſitum ex Anglico* GRIÐ, *&* VÆ *Latino.* GRIÐ *enim* PAX *eſt*, VÆ MISERIA, *domino atteſtante, qui dicit* VÆ TIBI BETHSAIDA. GREVE *igitur ideo dicitur, quod jure debebat* GRIÐ, *i.e. pacem ex illis facere, qui patriæ inferunt* VÆ, *id eſt, miſeriam, vel malum.* Hæccine autem *Anglorum* quiſquam *ſapiens* ut ſcriberet, adeo ſtultus eſſe potuit? Sic in paragrapha, quæ inſcribitur LEX NORICORUM: *rex Eadwardus Eadgarum filium eorum ſecum retinuit, & pro filio nutrivit, & quia cogitavit ipſum hæredem facere, nominavit* ÆTHELINGE *quod nos dicimus* DOMICELLUM. i.e. DOMICELL. *ſed nos indiſcrete de pluribus dicimus, quia Baronum filios vocamus* DOMICELLOS, *Angli vero nullos niſi natos regum. Quod ſi expreſſius volumus dicere, in quadam regione Saxoniæ* LING. IMAGO *dicitur,* ATHEL *Anglicæ* NOBILIS *eſt, quæ conjuncta ſonant* NOBILIS IMAGO. Hæc autem, SHOWERE, pro ſolertia tua dic an *Anglo-Saxone* quoquam ſapiente, vel *Anglo-Normanno* quodam *Saxonicæ* linguæ, & antiquitatis maxime ignaro auctore ſcripta eſſe potuerunt? Denique neque has *leges* eſſe, quas *Willelmus Anglis*, victor ſcilicet victis, conceſſit, ex his conſtat, quæ in cap. II. leguntur: *Et hanc libertatem tenuit Anglorum Eccleſia uſque ad tempus Willelmi regis junioris.* Poſt tempora ergo *Willelmi* II. floruit, quiſquis ille fuit, qui has pſeudonymas leges collegit, digeſſit, & paraphraſtice explicationibus & hiſtoriolis explanatas edidit. Quas tamen, SHOWERE, juſtitiarius quidam *Angliæ*, haud vulgaris ingenii, nec obſcuri nominis vir, cui tecum anonymo non ita pridem controverſia fuit, ad *Duodecimviros*, quos *grandem juratam*, vel *inqueſtam magnam* vocamus, in publicis *Aſſizarum* comitiis Wigorniæ de tribunali pro more dicens, ut veras, & genuinas *Eadwardi* R. leges, quas *Willelmus Anglis* à ſapientibus eorum collectas dedit, citavit; ex cap. 17. probare pro virili ſuo niſus priſcis *Anglis* reges ſuos de ſtatu regio dejicere licuiſſe, quotquot poteſtate regia, in ſubvertendis populi libertatibus, pro arbitrio agentes contra jus faſque abuterentur. Itidem anonymus quidam auctor, egregio quidem à natura inſtructus ingenio, qui ante aliquot annos librum edidit, cui titulus **the Calends of May**, ex pſeudonymis iſtis *Eadwardi* R. legibus, quas vetuſtatis ignarus veras eſſe credidit, perperam contendit in publicis regni comitiis, quæ veteres *Angli*, ut in iſtis legibus falſe traditur, FOLCMOT vocabant, ſemel quotannis in *Calendis Maiis*, tanquam in annuo parliamento convenire eſſe ſolitùm populum *Angliæ*, ſcilicet regni principes, epiſcopos, magiſtratus, liberoſque homines, ad conſulendum de communi ſalute, de pace, de bello, & utilitate publica promovenda. In libro etiam ſuo multa ridicule ſcripſit de FOLCMOTE *Anglo-Saxonum*, & de campanis iſtis commentitiis, quas MOT-BELLE vocabant, iis deceptus (ut videtur) quæ in cap. 35 leguntur in Italicis, quos vocant, characteribus tam in *Cantabrigienſi*, quam *Daiiana* editione deſcripta, ut interpolatoris additamenta eſſe conſtaret. Hæc obiter obſervanda duxi, SHOWERE, ut non uno exemplo certior ſcires linguæ & antiquitatis *Saxonicæ* notitiam omnibus *Anglis*, ut ut eruditione, & ingenio præſtantibus, utilem eſſe, juriſque præſertim ſtudioſis quodammodo neceſſariam, ne *Angliæ* antiqui juris primordia ignorantes, quæ gravitate juriſconſultorum, quidni dicam, quæ honorabili toga forenſi, imò quæ tribunali ipſo & purpura judicum haud digna ſunt, aliquando ſcribant, aut loquantur.

---

* R. *Houeden* in Annal. part. poſter. fol. 342. b. leges iſtas, quas *Pſeudonymas* voco, à *Ranulpho de Glanvilla*, quem *Henricus* II. *ſummum Juſtitiarium* totius *Angliæ* conſtituit, conditas fuiſſe tradit. † In hoc etiam cap. *Grevam* confundit cum *Ealdormanno*, quod plane oſtendit, ſapientibus Anglis auctoribus, has dictas leges conditas non fuiſſe.

Ob eandem etiam rationem legibus *Saxonicis* accedere debent leges *Henrici* I. per quas, SHOWERE, intelligo non tantum genuinas illas, quas inaugurationis die corona redimitum in forma *chartæ*, sive literarum patentium, illum populo concessisse tradit *M. Parisius*; sed pseudonymas istas leges ejus esse dictas, quas è *codice rubro Schaccarii* descriptas edidit Angliæ decus *Rogerus Twysden*, eques auratus, ad finem libri legum *Saxonicarum*, qui *Cantabrigiæ* prodiit, M.DC.LXIV. *Pseudonymas* & illas leges voco, tum quod à tertio capite ad finem, non leges esse constat, sed institutiones, & commentarios juris post *Henrici* I. mortem, quæ incidit in annum 1135, jurisperito quodam auctore, scriptos, & in XCIV capita distributos. Hoc ex eo constat, quod auctor, quisquis ille fuit, in quinto capite *Gregorii decreta* citat, quæ à *Gratiano* monacho *Benedictino* non compilata fuere ante annum 1151. In ambobus vero hisce juris *Anglicani* commentariis nonnulla sunt, SHOWERE, quæ leges & consuetudines *Anglo-Saxonum* explanant, tum etiam haud pauca, quæ ab illis rite explicanda sunt. Quam quidem ob causam vetustas illas *Anglicani* juris institutiones cum RR. *Saxonicorum* legibus denuo publicandas censeo.

Collectis, ordineque digestis *Anglo-Saxonicis*, & *Anglo-Normannicis* legibus, annotationes etiam ab editore addendæ sunt, quibus eas ornet & illustret. Annotationes autem cum dico, intelligo præcipue observationes è locis consimilibus legum petendas; sive ii sint, quibus leges *Saxonicæ* & *Normannicæ* diligenter collatæ se mutuo explicent; sive quibus è legibus antiquis gentium *Septentrionalium* exterarum, quæ cum nostris majoribus *Gothicæ* erant originis, ab editore depromptis, leges *Saxonicæ* & *Normannicæ* uberiorem lucem accipiant. Id genus observationes prisci juris *Anglicani* studiosos non delectabunt tantum, sed facient etiam, ut clariorem legum veterum notitiam facilius adipiscantur. Hanc ob causam codices legum barbararum, quæ à *Gothicæ* stirpis gentibus exteris latæ sunt, ab editore nostro diligenter perlecti, cum priscis nostris legum codicibus conferendi sunt. Præcipue vero codex LL. antiquarum *Wisigothorum*, &c, quem *Francofurti* duobus voluminibus edidit vir quidem maximus, sed linguarum veterum *Septentrionalium* scientia ad id operis haud satis instructus *Fridericus Lindenbrogius* I. C. Anno M.DC XIII. ab eo pervolvendus est. Qui ab eo etiam perlegantur digni maxime sunt * codices legum veterum *Scanicarum*, *Norvagicarum*, *Sueo-Gothicarum*, *Danicarum*, sive *Cimbricarum*, quorum haud pauci, multis tamen nondum editis, opera, & studio Cl. virorum prodierunt.

Sueciæ regni leges provinciales in linguam *Latinam* traductæ notisque illustratæ à *Johanne Loccenio*, *Londini Scanorum* prodierunt, M.DC.LXXV. Legum *Westro-Gothicarum* in *Suecia* latarum librum è *Gothico* in *Latinum* ab eodem Cl. *Loccenio* conversum, & notis à *Carolo Lundio* illustratum, edidit Upsalis omni laude major *Olaus Rudbeckius*. Leges veteres *Dalorum*, *Scanorum*, *Gothlandorum*, urbiumque in *Suecia*, cum antiquis R.R. statutis, diversis in libris, temporibusque, omnes tamen in vernaculo sermone scriptas, semissibus foliis *Stockholmiæ* edidit *Joh. Hadorphius* Ostro-*Gothus*, primum Academiæ *Upsaliensis*, dein regii Archivi secretarius, & per *Henekindiam* Ostro-Gothiæ judex *territorialis*. Horum librorum copiam factam laudato super Episcopo, magnam illi gratiam habens, refero acceptam. qui bibliothecam suam, quæ amplissima est, non in proprium magis quam in Reipublicæ literariæ communem usum servatam, partis undicunque bonis libris indies amplificat. Cui vero plures id genus libros cognoscendi, comparandique animus est, *Petri Joh. Resenii* Bibliothecæ, Hafniæ, M.DC.LXXXV. editæ, *capsam* VI consulat, qua perlecta, notitiam eorum, quam vellet, assequetur. Ex libris autem legum veterum *Septentrionalium* petenda sunt, quibus, legibus *Saxonicis*, *Anglo-Normannicisque* à se editis ornamentum simul & lucem quis afferat, secutus exemplum *J. de Laet* Antwerpensis, qui leges R.R. *Cantiæ* à se *Latio* donatas similibus locis è legibus barbaris depromptis passim locupletavit simul, & elucidavit. Sic in observationibus suis ad LL. R. *Æthelberhti*: Ad *legem* 34. similem, *inquit*, legem habes in *Saxonum* legibus cap. 1. de vulneribus §. 7. Si per capillos alium comprehenderit, sol. CXX. componat, *&c.*

Ad legem 35. baner bote idem videtur, quod in prædicta §. leg. *Bavariorum*, *Si os fregerit, & pellem non fregit*: aut quod in legg. *Frisonum*, Tit. 22. §. 6. *Si os perforatum fuerit.* Ita ut antecedens lex de osse quidem tecto, non autem læso; hæc de læso.

Ad leg. 36. quid sit baner blice, nondum capio; dubito legendum esse pure, *lacratio*, id est, si cutis & caro ita laceretur, ut os appareat. In legg. *Bavariorum*, Tit. 3. §. 4. *in capite testæ appareat.* Et legg. *Frisonum*, l. 22. §. 5.

Ad leg. 41. Similem plane legem habes *Friso*n. Tit. 22. §. IX. *Si quis alteri aurem absciderit*, XII *sol. componat.*

Ad leg. 43. Vult legislator id quod lex *Alaman.* Tit 60. §. 3. *Si autem medietatem auris abscinderit, quod Alamanni* ORSCARDI *dicunt, cum* VI *sol. componat.* Ubi & ipsum verbum occurrit. OR enim EARE; & SCARDI à SCARAN.

Ad leg. 46. Similem habes Alaman. *Si nasus transpunctus fuerit*, &c.

Ad leg. 47. An hleope, † accipio pro lipe *membrana.* lex convenit cum lege LXIV. in additione ad leges *Frisonum*: *si unam parietem transpunxerit.*

* Præcipue liber de jure Sueonum veteri, Auctore Cl. *Stiernhookio.* † Sed in hoc hallucinatus est doctiss. *Annotator.*

Ad

Ad leg. 52. De dentium excuſſione habes leg. *Boiariorum* Tit. 3. cap. 1. §. 24. & Tit. 5. §. 13, 14. *Friſionum* addit. Tit. 3. §. 36, 37, 38. *Longobard.* lib. 1. Tit. 7. §. 6. *&c.*

Ad leg. 56. Agitur de faciei deformatione: ſimilem legem habes in additione III. ad leges *Friſion.* §. 16. *Si ex percuſſione deformitas faciei illata fuerit, quæ de duodecim pedum longitudine poſſit agnoſci, quod* WULITIVAM *dicunt*, &c. *Wulitiva* corrupte pro *Wlituwama.*

Ad leg. 60. Eandem legem habes apud *Alured.* titulo 40, ubi agitur *de vulneribus.* Ubi *Lambardus* hpiꝛ vertit *alvum*, ſed malim *diaphragma* vertere. Medicus MS. vocat uꝛepne hpiꝛ. *Belgæ*, middel riff. Similis lex *Friſionum*, Tit. 22. §. 50. Si membranam qua jecur, & ſplen pendent, quod MITHRIDI dicunt, *&c.* Ubi facile videre MITHRIDI corruptum ex Miohpiꝛ.

Ad leg. 63. Addit. ad leg. *Friſionum*, §. LVI. *Si veretrum quis* [a] *alium abſciderit Werigildum ſuum componat.*

Ad leg. 66. ꝛtice ȝehpilc paulo operoſius vertimus. Mens enim legiſlatoris eſt; *Si vulnus fuerit, quod femur tranſadigat, ita ut vulnus penetret ad alterum latus, pro utraque apertura*, ut ita dicam, *ſolvendum eſſe*---. Quod *Alured.* leg. 40 dicit æt æȝþrum muþe; ad verbum, *pro utroque ore.*

Ad leg. 72. * Locbope verti *capillatam.* Capillus enim ingenuitatis ſignum erat. Hinc in leg. *Burgundionum*, Tit. 6. §. 4. *Capillum ſervo facere.* id eſt, *Capillum ei alere, ut ingenuus videatur.* Et in leg. *Longobard.* lib. 2. Tit. 14. & alibi, *Filiam in caſa in capillo habere.* & *capillatorum* crebra mentio in *Gothicarum* rerum ſcriptoribus. † Tondere autem invito *Capillum* inter crimina numeratur. Loc, & Locca, *capillus.* Bope à verbo beþan, *geſtare.*

Ad legem 75. Unaȝne verti *non ſui juris.* Non enim hic agitur de *raptu.* Quid autem ſit MUNDIUM pluribus locis videre eſt in legg. veterum: ut *Allaman.* LIV. & *Longobard.* paſſim.

Ad leg. 80. Pro ꝛæbepinȝ leȝo ꝛoebepinȝ. Credo enim hujus hanc eſſe ſententiam: *ſi mulier illa, de qua ante liberos non peperit, & maritus ante eam moriatur, defuncti agnati bona illius habeant, ipſa tantum donum, quod à marito mane poſt nuptias accepit, & alimenta, quanquam forte & aliter accipi poſſit.* Quod hic mopȝan ȝyꝛe, in legg. *Burgund.* Tit. 42. dicitur MORGANGEBA. Quod gloſſar. vet. ita exponit: Morgan *Germanice ſignificat mane*, & Gab, *donatio. donatio ſc. facta mane, quando eam ducit.*

Ad legg. *Hlotharii* & *Eadrici* RR.

Ad leg. 5. De purgandi ſe per ſacramentum modis alia occaſione melius dicetur. þim æþa manna vertimus CONSACRAMENTALES, quemadmodum in vett. leg. *Burgund. Alamann.* & aliarum nationum dicuntur. Tales autem aſſumebantur, aut dabantur à judice: alii tantum manum ſupponebant principali juratori; quidam & una conceptis verbis jurabant; illos þim æþa manna puto dictos, quia magis numerabantur, quam ponderabantur. Sic habes apud *Æthelſtan.* leg. 9. þimaþe. Hos miomaþe, qui in conceptis verbis una jurabant. Sed de his alias. Pro ꝛpeopa ſubſtituimus ꝛeopa, ſenſu ſic exigente.

Ad leg. 16. Jure *Romano* obtinebant in venditionibus *confirmatores venditionis*, qui Juriſconſultis, qui *Græcè* ſcripſerunt, dicuntur βεβαιωται, & hinc βεβαιώσεως δίκη. Verum in *Athenienſium* repub. (ut nos docet *Cl. Salmaſius* Tom. 2. de uſurarum modis) βεβαιώσεως δίκη erat quæ dabatur emtori adverſus venditorem, ſi ei re emta contraverſiam tertius moveret. Emtor enim, qui nolebat actionem excipere, & litigare cum eo, qui rem venditam vindicabat, monſtrabat illi venditorem, hoc eſt, *auctorem ſuum*, ut cum eo potius, quàm ſecum experiretur. *Galli* dicunt *appeller ſon garant.* Quod ſi, qui venditorem ſuum indicaverat, & eum auctorem allegaverat, victus eſſet, res controverſa adjudicabatur victori. Emtor autem victus pretium recipiebat à venditore. vid. LL. *Ripuar.* Tit. 31.

Hæc, ut exemplum, LL. *Saxonicarum* editori, quod in ſuis annotationibus imitetur, propoſui. A quo etiam faciendum eſt gloſſarium, vel Lexicon *Anglo-Saxonici*, & *Anglo-Normannici* juris, ad exemplum illius, quod *Joh. Loccenius* juris *Sueo-Gothici* edidit in uncialibus foliis, Holmiæ, 1674. Vel quale in explicatione terminorum juridicorum ex legg. *Norvagicis* edidit *Joh. Bielke* eques auratus, & regni *Norvegiæ* Cancellarius.

Deſideratur etiam, Cl. SHOWERE, *Saxonicum* HOMILARIUM, ſeu *concionum*, quas ad populum habuerunt Eccleſiæ *Saxonicæ* ſacerdotes, *delectus*, quem nemo rite facere, riteve factum rectè edere poteſt, niſi Theologus, aut Theologiæ peritus, qui perfectam linguæ *Saxonicæ* ſcientiam aſſecutus eſt. Ab hoc qui talis ſit, in archivis *Angliæ*, ſive publicis, ſive privatis, quicquid uſpiam homiliarum *Saxonice* ſcriptarum extet, diligenter ſcrutandum, & perlegendum eſt. E quarum exemplaribus ſtudioſe collatis deſcriptiſque, quæ notatu dignæ ſunt, diſcrepantibus Lectionibus, ſeligendi ſunt ſermones, qui, quæ doctrina diſciplinave Eccleſiæ, quæ controverſiæ

---

[a] Lege *alii.* * † Vide §. XXIII, XXIV. Comment. *Jo. Schilteri* in ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ Rhythmo *Teutonico* LUDOVICO R. acclamatum. Ubi præclare multa dicta ſunt in vocabulum HARANSCARA, de poena ignominioſa & ſervili tonſuræ capillorum. Prodiit autem ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ iſtud *Argentorati*, An. Dom. M.DC.XCVI. cum interpretatione ejuſdem viri doctiſſimi.

in ea ortæ, qui mores cleri vel populi, quæ divinæ iræ in terris indicia, denique quæ Episcoporum & presbyterorum auctoritas, & in instituendis gregibus suis Pastoralis cura, & diligentia fuit, docent & declarant. Accedant etiam qui sanctorum vitas, & res ab iis gestas describunt, cum aliorum quidem plurimorum excerptis, qui ut integri excudantur, forsan non merentur. Id genus sermonum, quorum delectum faciendum, & imprimendum esse censeo, duo tantum prodierunt, SHOWERE; Scilicet egregia illa *Homilia Paschalis*, quam à *Foxio*, dein à *Matthæo Parkero* Archiepiscopo *Cant.* demum à *Gulielmo Lisleo*, [sive *ab insulis*] nostrati editam, quarto cum *Latina* versione excudit in suis ad *Bedæ* Hist. Eccl. animadversionibus *Abrahamus Wheloeus*. & sermo *de fide Catholica*, quem in suis ad *Bedæ Hist. Eccl.* observationibus etiam edidit *Abrahamus Wheloeus*. Quibus ego hic in gratiam *Philo-Saxonum* tertium addo, quem ad populum in die jejunii pœnitentiam solenni more agentem habuit *Lupus* quidam Episcopus, cum *Dani* terra marique *Angliam* devastando populum quasi ad internecionem ab infenso numine deditum maxime afflixerunt. Hunc ad fidem apographi *Juniani* diligenter descriptum, me etiam atque etiam rogante, *Latinum* fecit in literatura & antiquitate Septentrionali præclare eruditus *Willelmus Elstob* Collegii Universitatis apud Oxonienses Socius dignissimus, *Ælfredi* R. qui Collegium fundavit, versionem OROSII libri Historiarum, qui & ORMESTA dicitur, deo lospitante, literario orbi aliquando etiam daturus.

GEORGIO HICKESIO
GULIELMUS ELSTOBIUS,

S. D.

VIris summis placere velle, etsi officio istud minus consequamur, exiguam sane, nonnullam tamen laudem forte mereatur. Quæ causa est, Vir Eruditissime, ut has meas in avita Lingua excolenda primitias, tum ut quale sit meum erga te studium, etsi non sine timore aliquo, majori tamen verecundia ego jam certe proferam libentius. Mitto enim ad Te, Sermonem Lupi Anglo-Saxonicum, *tuo nutu, Latine conversum. Eam tamen versionem non, quæ digna sit ut præclaro tuo judicio sese commendet, politam & accuratam: sed Saxonismis haud paucis quasi obsoletam, & qualem ego pro tenuitate mea offerre possum, simplicem & inornatam; à Te vero, nisi id jam nimis esset tibi molestum, limandam expoliendamque; ab omnibus, in hisce linguis antiquis Septentrionalibus transferendis exercitatis, aliqua saltem ratione excusandam.* De Lupo, *Auctore isthoc nostro, ego vix certi quidquam habeo, nec ab eruditis nostris familiaribus possum adhuc fieri certior. Fuisse quidem in dignitate summa Episcopali constitutum, sedes ejus quamvis sit ignota,* [a] Parkerus, *&* F. Junius. FF. *cum indice cujusdam codicis* Homiliarum, [b] Hattoniani *fortassis, uno ore affirmant. Eundem tamen fuisse cum* [c] Ulfo Dorcestrensi *isto, qui in Concilio* Vercellensi *tantam prodidit insciitiam, ut de eo ab Episcopali munere amovendo Leo Papa cogitaret, nec sermo hujus pius & eruditus, nec ratio temporis persuadent. Nam* Orationem *hanc sublimem & eruditam, & perelegantem quicunque semel inspexerit, & perlegerit, & quemadmodum ævi sui scelera ac flagitia perstringit, diligenter animadverterit; agnoscet hominem, cum in rebus Ecclesiasticis & Civilibus versatissimum, & qui cum sacrarum literarum scientia, juris patrii peritiam habuerit conjunctam; tum concionatorem sane egregium, & sanctitate morum, & gravitate auctoritateque summa spectabilem. Quæ Ego dum transferendo planius perceperim, atque arctam illam inter Jus Civile & Ecclesiasticum, cognationem quasi, & necessitudinem, quæ ea tempestate viguit, diligentius observarem; nonnulla etiam inter legendum occurrerent, dilucidandæ huic rei accommodata. Visum est mihi, ex Antiquis nostris Historicis, tum ex libris de legibus & Conciliis; quos* cll. Lambardus *&* Spelmannus *evulgarunt, brevissimas quasdam notas subjungere, quæ & lumen aliquod huic nostræ versioni imperfectæ afferre possint, & sua novitate delectare. Ac Tibi in primis Ego has non ingratas fore arbitror, quas dum percurreres, & voluptatem dicis Te cepisse, & dignas esse judicaris, quæ cum ipsa versione locum habeant in* Dissertatione tua Epistolari, *quam ad* SHOWERUM *Tuum, multiplici quidem & diffusa doctrina, sed admiranda plane & incredibili diligentia conscripsisti. Ad* SHOWERUM *Tuum, qui non tantum sua juris peritia singulari, sed bonarum artium scientia, & dicendi facultate magnam nominis existimationem consecutus, dignus erat, qui argumentum daret ad scribendum, novum quidem illud, & inauditum; sed & Tibi gratum, & utile Reipublicæ literariæ.* Vale.

Oxoniæ è Collegio Universitatis. V. Id. *Aug.* Anno MDCCI.

---

a Antiquit. Britan. Edit. *Hanov.* p. 89. *b* Verisimile est librum istum *Hattonianum* cujus lectiones variantes apographo suo *Junius* adjecit, eundem esse qui inter codices *Junii* membranaceus nu. 99. reperitur. *c* Vide *Spelman.* Concil. Tom. I. p. 571.

SERMO

SERMO LVPI AD ANGLOS QVANDO DANI MAXIME PERSECVTI SVNT EOS: *QVOD FVIT ANNO MLO XIV AB INCARNATIONE DNI NRI IHV XPI.

I. Leofan men. ge cnapað þ foþ is: Deof popolð iſ on oſſte. ⁊ hit nealæcð ðam ende. ⁊ ðý hit iſ on popolde a a ſpa lenȝ ſpa þýſre. and ſpa hit ſceal nýde. foſ folcef ſýnnan. [1 ſpam dæȝe to dæȝe".] æſ antecpiſtef to cýme. ýfelran ſþýðe. ⁊ huþu hit þýnð [2 þænne] eȝeſlic ⁊ ȝpimlic pide on popolde; [3 Dif pæſ on Æþelpedef cýnincȝef dazum ȝedihte. feopeſ ȝeapa fæce æſ he foſðfepde; Uýme ſe þe pille. hu hit ða pæſe. ⁊ hpæt ſiððan ȝefupðe;]

Fratres dilecti, noſtis id quod verum eſt, iſthoc ſeculum feſtinat, & appropinquat ad finem. Propterea ea ſemper eſt hujus Univerſitatis conditio, ut quanto ætate provectior, tanto etiam fiat deterior. Oportebit autem in hunc modum propter hominum peccata & flagitia, priuſquam advenerit Antichriſtus, malum de die in diem abundare, quo ſaltem tempore horror immanis & crudelitas erunt longe lateque per orbem terrarũ diſſeminata. *a In diebus Æthelredi Regis fuit hæc oratio inſtituta, quarto ante ejus obitum anno. cui lubet, iſtud animadvertat, quænam tum res *b* geſtæ fuerunt, & poſtea quid evenerit.

II. Unbeſtandað eac ȝeorne þ deoſol þaſ þeode nu ſela ȝcapa dpelode to ſpýðe. ⁊ þ lýtle 4 ȝetpeorpa" pæſon mid mannum. þeah hý pel ſpæcon. ⁊ unſihta to ſela ſiſcode on lande. ⁊ næſ na ſela manna þe 5 ſmeade" ýmbe ða bote ſpa ȝeorne ſpa man ſcolde. ac dæȝhpamlice man ihte ýfel æfteſ oðſum. ⁊ unſiht pæſde. ⁊ unlaȝa maneȝa ealleſ to pide. 6 ȝýnde" ealle ðaſ ðeode; And þe eac foſðam habbað ſela býſſta ⁊ býſmpa ȝebiden. ⁊ ȝif þe æniȝe bote ȝebidan ſcýlon. þonne mote þe þæſ to Lode eaſnian bet þone þe æſ 7 ðýſan dýdon;

Illud etiam vobis manifeſto eſt compertum & exploratum, diabolum per quamplures annos, hunc populum vehementer ſeduxiſſe, & paululum fidei reperiri inter homines, honeſta quamvis ſint loquuti. Injuriæ item in terra plurimæ regnabant. Neque ingens erat illorum hominum multitudo, qui, quantopere fieri oportebat, de vera poenitentia, tantopere erant ipſi ſolliciti. Ac malum malo viri quotidie accumularunt: *c* iniquitatem præterea exſuſcitarunt, & legibus multa adverſantia, ea etiam nimium prorſus crebra & vulgaria per Gentem hanc ipſam Univerſam. Quamobrem & multas nos contumelias, atque calamitates ſumus perpeſſi. Et ſi quid jam remedii ſit ſperandum, iſtud ſane nobis curandum eſt, ut melius quam hucuſque fieri contigit, de bono Deo promereamur.

III. Foſðam mid 8 miclum eaſnunȝum þe ȝeeaſnodon ða ýſmða þe uſ onſittað. ⁊ mid ſþýðe micclan eaſnunȝan pe þa bote motan æt Lode ȝepæcan. ȝif hit ſceal heonan foſð 9 ȝodiȝende peoſþan; La hpæt pe pitan ful ȝeorne þ to miclan bnýce ſceal micel bot nýde. ⁊ to 10 miclan bnýne pæteſ unlýtel. ȝýf man þ fýſ ſceal to ahte acpencan. ⁊ micel iſ nýdpeaſf [11 eac] manna ȝehpilcum þ he Lodef lage ȝýme heonan foſð ȝeoſne. [12 bet þonne he æſ dýde.] ⁊ Lodef ȝepihta mid pihte ȝelæſte:.

Nam cumulata flagitiorum mercede dolores noſmet ipſi meritavimus, quibus etiamnum conflictamur; multis etiam ac præclaris benemeritis, à Deo medela eſt petenda, ſiqua olim reparatio ſalutaris ſit futura. Sed proh dolor! ſatis id compertum eſt nobis, immanis ubi facta eſt ruptura, ibi opus eſſe, ut large reſarciatur; nec minimam ſufficere vim aquarum, ad vaſtum quoddam incendium, aliquo ſaltem gradu extinguendum; eſt autem cuilibet homini id ſummopere neceſſarium, Divinæ legi ut attendat poſthac diligentius, & mandata Dei ſtudioſius, quam antea, per juſtitiam ut impleat & conficiat.

---

* Sic habet *Cottonianus* codex. *Hattonianus* verò, QVOD FVIT IN DIE S. ÆTHELREDI REGIS. at *Benedictinus*, QVOD FVIT ANNO MLO VIIII. 1 Deeſt *Hatt.* 2 deeſt *Hatt.* 3 deeſt *Ben.* 4 ȝetþýþða *Hatt.* 5 hoȝode *Ben.* 6 ȝeond *Ben.* ȝýnd *Hatt.* 7 ðýſum *Ben.* ðiſon *Hatt.* 8 miclan eaſnunȝan *Ben.* 9 ȝodiende *Hatt.* 10 miclum *Hatt.* 11 deeſt *Hatt.* 12 deeſt *Hatt.*

Conſummationem ſeculi docet inſtare, enumeratis flagitiis ævi ſui juxta *Matthæi* notam iſtam finis rerum deſcriptionem, c. 24. v. 3, & 14. item c. 28. v. 20. *a* Mortuus eſt *Æthelredus* anno MXVI. he ȝeendode hiſ daȝaſ on ſcſ Leoſȝiuſ mæſſe-dæȝe æfteſ miclum ȝeſpince. ⁊ eaſfoðniſſum hiſ liſef, *deceſſit in die feſto S. Georgii poſt multos dolores & miſerias vitæ ſuæ*; Chron. Sax. p. 148. Vide *Fl. Wigorn. Matth. Weſtm. Ingulphum*, &c. Quare ſcripta fuiſſe hæc Oratio videtur anno MXII. non autem anno MXIV. ut titulus *Cottonianus*; neque MVIIII. ut *Benedictinus* perhibet. *b* Iſtius ævi calamitatibus & miſeriis pleni ſunt Hiſtoricorum libri. Leges etiam RR. *Eadgari*, *Eadwardi*, *Æthelredi*, ita perſtringunt vitia in hoc ſermone commemorata, quaſi leges ad ſermonem conformatæ eſſent, aut ad leges iſthæc Oratio accommodata. Ex quibus facile dignoſci poteſt, qualem tum Epiſcopi morem & Auctoritatem obtinuerunt, tum in legibus firmandis, tum in prædicando evangelio. *c* De Juſtitia efferenda. *Concil. Spelm.* p. 552.

IV. On hæðenum ðeodum ne ðeaꝑ man ꝑophealdan [1] lỹtel nẽ micel ðæꝛ þe [a] ꝛehalꝛod ıꝛ to ꝛebꝓolꝛoda peoꝛðunꝛe. ⁊ pe ꝑophealbað æꝛhpæꝑ Lodeꝛ ꝛeꝓihta ealleꝛ to ꝛelome; And ne ðeaꝑ man ꝛepanian on hæðenum ınne ne ute æniꝛ ðæꝑa ðinꝛa þe ꝛebꝓolꝛoban [3] bꝓoht bið ⁊ to lacum betæht biꝑ. ⁊ pe habbað Lodeꝛ huꝛ ınne ⁊ ute clæne beꝓỹꝑte. [4 eac] Lodeꝛ ðeoꝑaꝛ ꝛỹndon mæðe ⁊ munde ꝛepel hpæꝑ bedelde; And [5 ꝑume men ꝛecꝛað þæt] ꝛebꝓolꝛoban þenan ne ðeaꝑ man mıꝛbeoban on æniꝛe piꝛan mıð hæðenum leodum. ꝛꝑa ꝛꝑa man Lodeꝛ ðeopum nu deð to pide. þæꝑ Xꝑ̃e ꝛcolðan Lodeꝛ laꝛe healðan ⁊ Lodeꝛ ðeoꝑaꝛ ꝛꝓiðian;

V. Ac ꝛoð ıꝛ þ ıc ꝛecꝛe. ðeaꝑꝛ ıꝛ ðæꝑe bote. ꝑoꝛðam Lodeꝛ ꝛeꝓihta * panoðan to laꝛe ınnan [6] þỹꝛꝛe ðeode on æꝛhpylcum ende. ⁊ ꝑolclaꝛa pỹꝑꝛedon ealleꝛ to ꝛꝑỹðe. [7 ꝛỹððan Eaðꝛaꝑ ꝛeenbode.] ⁊ halıꝛneꝑꝛa ꝛỹndon to ꝛꝓiðleaꝛe pide. ⁊ Lodeꝛ huꝛ ꝛỹndon to clæne beꝓỹꝑte [8] ealðꝑa ꝛeꝓihta ⁊ ınnan [9] beꝑtꝓỹꝑte ælcꝑa ꝛeꝓỹꝛena. [⁊ ꝛoðcunde haðaꝛ pæꝑon nu laꝛe ꝛꝑiðe ꝑoꝑꝛapene.] ⁊ pỹðepan ꝛỹndon [10 pide] ꝑoꝑ nỹðde on unꝓihꝛ to ceoꝓle. ⁊ to mæniꝛe ꝑoꝓỹꝑmðe ⁊ ꝛehỹnede ꝛꝓỹðe. ⁊ eaꝑme men ꝛỹndon ꝛaꝑe beꝑꝓicene ⁊ bꝓeoꝓlice beꝛỹꝓꝓde ⁊ ut oꝑ [11] þỹꝛum eaꝑde pide ꝛeꝛealde ꝛꝑỹþe unꝑoꝓꝓohꝛte ꝑꝑembum to ꝛepealde. and cꝓaboldıð ꝛeðeopode þuꝓh pælhꝓeope unlaꝛa ꝑoꝑ lỹtelne ðỹꝑðe pide ꝛỹnð ðaꝛ þeode. ⁊ ꝑꝑeo piꝑ ꝑoꝓnumene. ⁊ ðꝓælꝓihꝛ [12] ꝛenỹꝓꝓde. and ælmeꝛꝓihꝛ ꝛepanode:

VI. [13 Fꝓiꝛe men ne motan peoldan heoꝑa ꝛỹlꝑꝑa ne ꝑaꝑan þæꝓ hı pılla ð. ne ateon heoꝑa aꝛen ꝛꝑa ꝛꝑa hı pılla ð. ne ðꝓælaꝑ ne moton habban þæt hı aꝛon on aꝛenan hꝓilan mıð eaꝓꝑeðan ꝛepunnen. Ne þ heom on Lodeꝛ eꝛt ꝛode men ꝛeuðon. ⁊ to ælmeꝛꝛıꝑe ꝑoꝑ Lodeꝛ luꝑan ꝛealðon. ac æꝛhpılc ælmeꝛ-

* Apud Gentiles nemo quidem auſus eſt earum rerum quæ idolorum cultui conſecrata erant ſeu magnum aliquod, ſeu minimum auferre, at nos deo quæ ſacra ſunt, ſæpiſſime detrahimus. Neque auſus erat quiſpiam è paganis, eorum quidquam comminuere, quæ vel in parte ædium interiore, vel extra templi parietes, Deorum ſimulacris allata fuerant, & oblatione commendata. Nos vero Eccleſiæ Dei internam faciem, externam etiam prorſus ſpoliavimus; ſacerdotes autem ſunt reverentia & pace undique deſtituti. fertur præterea ethnicorum nemini licuiſſe, idolorum miniſtros ullo modo ignominioſe tractare; quemadmodum Dei ſervis fieri, longe lateque etiamnum accidit, ubi æquum eſſet chriſtianis, Dei legem ut adſervarent, atque illius miniſtros ut tuerentur.

Ego tamen quod dicturus ſũ verum eſt, ſcilicet compenſatione opus eſſe: Divina enim jura intra hanc Gentem nimium diu ex omni parte ſunt imminuta, & [a] jus humanum ab Eadgari Regis interitu graviſſime quidem eſt labefactatum, & carent ſuo ſanctiſſima quæque propugnatore, Templa enim Dei ſpoliantur omnibus ſuis privilegiis, & commoditatibus introrſum penitus denudantur. ſed & ſacri ordines peſſime jam diu audiverunt. [b] Viduæ item crebro injuſte ad nuptias trahuntur, & plurimæ ſunt redactæ ad miſeriam, & vehementer oppreſſæ. Pauperes autem & egeni, graviſſime quidem ſeducuntur, & circumventi ſunt crudeliter per inſidias, & è Terra [c] venales miſſi ſunt longe in exilium, deditique in ditionem alienam, & infantes è cunabulis, minimo furti pretio plerumque per hanc Gentem, ac ſæviſſime contra leges ſunt mancipati. Et jus libertatis eſt abreptum, & jus mancipii coanguſtatum, & jus [d] Eleemoſynæ imminutum.

Liberis eſſe ſui juris non eſt permiſſum, neque quo velint commigrare, neque facultates ſuas, quemadmodum ipſi cupiunt, licet diſponere: Mancipiis vero, quæ diuturna ſui temporis uſura, laborioſe ac difficulter ſint conſecuti, iis frui plane non permiſſum eſt, neque vero iis quæ probi ſanctique homines religioſiſſime donarunt, & in

---

1 Micel ne litel *Ben.* 2 ꝛelaꝛod *Hatt.* 3 ꝛebꝓoht *Ben.* 4 deeſt *Hatt.* 5 deeſt *Hatt.* * panedan *Hatt.* 6 þỹꝛan eaꝑde *Hatt.* 7 deeſt *Hatt.* 8 ealꝑa *Ben.* 9 beꝓỹꝑte *Hatt.* pỹꝛena. 10 deeſt *Ben.* 11 *Hatt.* 12 þỹꝛan *Hatt.* 13 deeſt in exemplari inter codices Junii membran. nu. 99.

* Ad Paragraph. 4. Lector conſulat leges Regis *Æthelredi*, de multiplici pace eccleſiæ, de debitis Deo perſolvendis. apud *Spelm.* in *Concil. Ænhamenſi Generali* latas anno 1009 pag. 517. Inſpiciendæ ſunt etiam *Canuti* leges, quæ etſi poſt ſcriptam hanc Orationem latæ fuerint, tamen cum eodem fere ſtylo utuntur atque eadem damnant ſcelera ac flagitia, ad res geſtas, quæ paulo antea contigerint, illuſtrandas poſſint quidem nonnihil conducere: tales ſunt apud eundem Cl. *Spelmannum* Leges iſtæ, *de mulcta pro dignitate Eccleſiæ conferenda*: *de reverentia ſacerdotibus præſtanda*: p. 540, & 541. *de ordinatum vinciente aut verberante*; p. 555. *Eccleſiæ & Miniſtri ut ſint immunes*; inter Synodalia Decreta, *Concil. Ænham.* p. 527. [a] De Juſtitia efferenda, *Concil. Spelm.* ann. 1032. p. 552. Obiit *Eadgerus* anno DCCCCLXXV. *Chron. Sax. Rog. Hoved. Ingulfus, M. Weſt.* &c. [b] *Ut viduæ ſint per annum innubæ*, LL. *Æthelredi*, p. 519. item *de Conjugiis prohibitis*, LL. *Canuti* R. p. 543. Quæ deſumpta videtur ex ea lege quæ in *Concil. Ænhamenſi*, tempore R. *Æthelredi*, lata fuit, *de gradibus matrimonium prohibentibus*, cap. 8. pag. 516. vid. exhort. tum ad Eccl. tum ad ſecul. p. 523. *ut Dei pauperes foveant & paſcant.* [c] Ut *nemo vendatur extra Patriam*, LL. *Æthelr.* p. 515. in exhortatione prius memorata; þ hı þỹðepan ⁊ ꝛꝛeopcılð to oꝛꝛ ne ahþænan. *ne viduam & orphanum ſæpius cædant.* p. 523. [d] *De debitis Deo reddendis*, LL. *Æthelredi* Regis pag. 517.

ꝑoꝓðam

þiht þe man on Godes eȝt ȝeolde mid þihte ȝeopne ȝelæȝtan. ælc man ȝelitlaþ oððe ȝop-healbeþ. ȝoȝðam unþiht iȝ to þide mannum ȝemæne ⁊ unlaȝa leoȝe;] And hpæðoȝt iȝ to cpeðenne. Godes laȝa laðe ⁊ lapa ȝoȝ-ȝepene. ⁊ þæȝ þe habbaþ ealle ðuph Godes ýȝȝe býȝmoȝ ȝelome. ȝecnape ȝe ðe cunne. and ȝe [1] býȝȝt pýȝþ ȝemæne. [2] ðe man ȝpa ne pene. ealne ðýȝȝe þeoðe. buton God beoȝȝe:.

donũ eleemosynæ concesserunt, quolibet ferme homine id aut diminuente, aut detinente, quod Dei causa juste, & studiose iis debet præstare. [a] Nam injustitia commune hominum peccatum est, & iniquitas eorum deliciæ; deniq; ut brevissime dicam, [b] Dei leges odio, & institutiones cõtemptui habentur. Atque omnia hæc convitia nobis, Dei ira, evenire sciat, is qui sapiens est. Quinetiam nisi Deus id tempestive avertat, calamitas hæc, quamvis homines aliter sentiant, universas totius hujus nationis partes percellet, & prosternet.

VII. ȝoȝðam hit iȝ on uȝ eallum ȝputol ⁊ ȝȝene. þ̄ pe æȝ ðýȝan oȝtoȝ bpæcon þonne pe betton. and ðý iȝ ðýȝȝe ðeoðe ȝela onȝæȝe; Ne ðohte hit nu lanȝe inne ne ute. ac pæȝ hepe ⁊ hunȝeȝ. bpýne ⁊ blodȝýte on ȝepel [3] hpylcum enðe oȝt ⁊ ȝelome. and uȝ ȝpalu ⁊ cpalu. ȝpic ⁊ ȝpeoȝȝa. onȝ-cpealm ⁊ uncoðu. hol ⁊ hete ⁊ pýpepa peaȝlac bepeðe ȝpýðe ðeaple. and uȝ unȝýlda ȝpýðe ȝeðnehton. ⁊ uȝ unpeðepa ȝoȝoȝt peolðan unpæȝtma. ȝoȝðam on [4] ðýȝum eapðe pæȝ. ȝpa hit ðincan mæȝ. nu ȝela ȝeapa unþihta ȝela. ⁊ tealte [5] ȝetpýðð æȝhpæȝ mid mannum:.

[c] Nobis enim omnibus clarum est & manifestum; sæpius nos antehac peccâsse quam pœnitentiam egisse. Adeo ut de natione in proverbiũ dici merito potest, Ne ðohte hit nu lanȝe inne ne ute. quod, *boni nihil in ea jam diu est repertum.* sed, [d] Exercitus, & [e] fames, [f] incendium, & sanguinis effusio in omni parte jam creberrime versantur. Furta etiam & neces, [g] Plaga & Pestilentia, [h] lues & morbi, ignominia, & odium, & prædatorum rapinæ, lædunt nos vehementer. Intemperies vero & sterilitas nobis persæpe dominãtur. Nam in his regionibus (quod animadvertendum est in promptu) jam plures annos multiplex injuria est pervagata, & sincera fides undequaque ab hominibus calumniata.

VIII. Ne beaþ nu ȝoȝoȝt ȝeȝibb ȝeȝibban þe ma þe ȝpembam. ne ȝæðeȝ hiȝ beaȝne. ne [6] hpilum beaȝn hiȝ aȝenum ȝæðeȝ. ne bnoðoȝ oðȝum:. Ne uȝe æniȝ hiȝ liȝ ne ȝaðobe ȝpa ȝpa he ȝceolde. ne ȝehaðobe neȝolliȝe. ne læȝebe lahlice. ac poȝhtan luȝt uȝ to laȝe eallez to ȝelome. and naþoȝ ne heolban ne lape ne laȝe Godes ne manna ȝpa ȝpa pe ȝceolban. ne æniȝ piþ oðepne ȝetpýȝ-lice ðohte ȝpa þihte ȝpa he ȝcolde. ac mæȝt ælc ȝpicoðe and oðȝum ðeȝeðe poȝðeȝ and ðæðe. [7] ⁊ hupu unþihtlice mæȝt ælc oðepne æȝtan heapeþ mid ȝceandlican [8] ⁊ mid þnohtlican] onȝcýtan. ⁊ ðo mape ȝiȝ he mæȝe:.

[i] Neque jam cognatis quisquam favet magis, quam peregrinis. neque pater filio suo, nec filius ejus parenti, neque frater fratri. [k] Nemo quidem è nobis vitam ita instituit, ut oportet. Nam neque ex norma sua & præscripto vivunt Ecclesiastici, nec laici ex mandato legis; sed libido plerunque legis & justitiæ nomen atque locum invasit. Nulli enim [l] disciplinæ aut decreto sive humano, sive divino, uti par erat, obtemperavimus. Neque homines jam diutius ingenua mente inter sese, ac fideli animo versantur. At unusquisque adversus alios fraudem suscipit, [m] dictis interim plerique invicem lacessunt atque factis. Absentem saltem adoriuntur impetu quodã probroso & accusatorio, cupientes etiam (si possint) pergere ulterius.

---

1 Beȝȝt *Ben.* 2 ðeah *Ben.* & *Hatt.* 3 hýlcon *Hatt.* 4 ðýȝan *Hatt.* 5 ȝetȝiþþa *Ben.* & *Hatt.* 6 hýlc *Ben.* 7 ⁊ unþeȝenlice *Ben.* 8 deest *Hatt.* þnohtlacan.

a In justitia abolenda. *Spelm.* Conc. p. 519. *b* Deum, verbum, fidem colant in exhort. tam ad Eccles. tam ad sæcul. LL. *Æthelredi, Conc. Æneham.* p. 522. Item LL. *Can.* ad Deum ex intimis colendum & fidem. *c* Omnia mala quæ huic genti incubuerunt, deducit ab *Eadgari* exitu, & sane permulta sunt & luctuosa, quæ in sublimi isto atque eleganti carmine facta commorantur. *Chron. Sax.* ann. DCCCCLXXV. Quod carmen præclarum, & numeris, si ita dixerim pace tua, Lector, quasi Anacreonticis conscriptum, cum in Grammat. *Saxonicæ* p. 185, & 186. sit expressum, non recenseo. *d Danorum* Exercitus *Anglis* infensissimus. *e* Passim sævit fames. *Chron. Sax.* ann. DCCCCLXXV, & DCCCCLXXVI, & MV. *f* Agros *Pagani* depopulabantur, villasque incendebant, *Chron. Sax.* ann. MI. item MIV. Quo tempore *Swanus* urbem *Northwic* devastavit penitus & combussit, & id genus exempla quamplurima occurrunt, quæ à tempore mortis *Eadgari* R. ad annum, quo hæc habita fuit Oratio & deinceps, tum in Chronico tum in cæteris, qui res gestas istius ævi describunt, à curioso observari possunt. *g* ȝtpic. etsi vox istthæc in Glossariis non reperitur, cum Plagam & Pestilentiam in Litania Anglicana nostra conjunctas viderem, opinabar statim ȝtpic idem Anglice sonare, cum priore; cujus loco hodie vocem **Plague** à Latina deductam usurpamus. *h* DCCCCLXXXVI. hoc anno primum sæviit magna Animalium lues in Anglica natione. *Chron. Sax. Flor.* p. 987, &c. *i* Nota est perfidia *Alfledæ* novercæ Regis *Edwardi*, cujus fraude & insidiis fuit Rex sanctissimus interfectus. *k* Vid. Exhort. tum ad Eccl. tum ad Sæc. *Spelm. Conc.* p. 522. *l* Ut Deum, fidem, verbum colant. ibid. item LL. *Can.* de Doctrina Christiana. *m* de verbis & operibus curandis LL. *Æthelr. Conc. Æneham.* p. 519.

IX. Forðam hep ſynd on lande ungetynþa micle ſor Lode ⁊ ſor poſolde. ⁊ eac hep ſynd on eapde [*on mirtlice piran] hlaforbryican maneȝe. ⁊ ealpa mæſt hlaforbryce ſe bið on populde þ man hir hlaforber ſaule berpice ⁊ ful mycel hlaforbapice eac bið on peſolde. þ man hir hlaford of lixe ſorſæde. [1] oððon of lande lixiendne dpixe; And æȝðep ir ȝeporden on ðyrum eapde. Eadpeard man ſorſædde. ⁊ ſyððan acpealde. ⁊ æfter þam ſorbærnde:.

X. And ȝodribbaf and ȝodbeapn to ſela man ſorſrilde pide [2] ȝynd ðar þeode. [3] to eacan oðþan ealler to maneȝan ðe man unrcyldiȝe ſorſor ealler to pide.] ⁊ ealler to mæneȝe haleȝe ſtopa [4] pide ſorſupdon. þuph þ man ſume men [5] æp ðam ȝeloȝode ſra man nane rcolde. ȝif man on Lober ȝniðe mæþe piran polde. ⁊ Lpirtener ſolcer to ſela man ȝepealde ut of [6] ðyran eapde nu ealle hpile. ⁊ [7] eal þ ir Lode lað. ȝelyfe ſe ðe pille:.

XI. And rcandlic if to rpecenne þ ȝeporden if to pide. ⁊ egeflic if to pitanne þ oft doð to maneȝe þe dreoȝað þa ynmðe þæt rceotað toȝædere ⁊ ane cpenan ȝemænum ceape bicȝað ȝemæne. ⁊ pið ða ane fylðe adreoȝað an æfter anum ⁊ ælc æfter oðpum. hundum [8] ȝelicepf. þe ſor fylðe ne rcnifað. ⁊ fyððan pið peorðe fyllað of lande [9] ſeondum to ȝepealde. Lober ȝerceafte ⁊ hir aȝene ceap. þe he deore ȝebohte:. Eac pe piran full ȝeorne hpæf reo ynmð ȝepeanð þæt fæder ȝerealde hir beapn pið peorðe. ⁊ beapn hir modop. ⁊ bropðor realde oðerne fremdum to ȝepealde ut of ðirre ðeode. ⁊ eal þ fyndan micle ⁊ egerlice dæda; Undepfrande fe þe pille:.

XII. And ȝyt hit if mare ⁊ eac [10] mæniȝfealdre þæt ðeneð ðyrre ðeode. Mæniȝe fynd ſorfropene and fyðe ſorloȝene. ⁊ þeo fynd todbrocene oft ⁊ ȝelome. ⁊ þ if ȝerine on ðyrre ðeode þæt uf Lober yppe hetelice onrit; Uecnape fe þe cunne:.

In terra enim noſtra multiplex tam erga Deum quam erga homines eſt Perfidia, & proditionum varia genera, præcipue vero ea † erga dominum infidelitas apud nos in uſu eſt, qua contra vitam ejus inſidiæ ſtruantur. Quinetiam id proditionis genus maxime apud nos auditur, quo quis perdendæ domini animæ conſilium ineat; aut è patria [a] vivum ejicit. Utrumque vero horum in hac gente fieri contigit. † Eadwardus enim pravo conſilio proditus occiſus eſt, & poſtea combuſtus. ** *& Æthelredus ejus frater è regno fugatus.*

Et ſuſceptores luſtrici, & infantes à ſacro fonte ſuſcepti, complures ſunt interfecti; quorum numero etiam alii, qui nimis multi inſontes perierunt, poſſunt adjungi. [b] loci etiam ſacri quampluri mi longe lateque devaſtantur. Atque ea plane ratione quod ab aliis fuiſſent poſiti, & conſecrati. Quod ab hominibus fieri nullo modo oportuit. Si in pace Dei modum quendam agnoſcerent. Et permulti ex hac regione venum dantur Chriſtiani. Quæ quidem res Deo omnino ſunt ingratæ, credat idem, qui velit.

[c] Et dictu quidem, quod ſæpe fit, turpiſſimum eſt: ſed & horret animus, meminiſſe quod plerique faciunt, dum calamitatem iſtam patiuntur, quâ ſymbolum una conferentes, communi pretio meretricem plures mercantur. cum qua ſinguli rem habent nequiſſimam, alter in alterius huic ſceleri vicem ſuccedentes, canibus ipſis ſimillimi, qui ſpurcitiem ſuam impune exercent. Deinde vero Dei, ſummi ipſius Creatoris peculium, & proprium ejus mercimonium, è terra in exterorum poteſtatem atque inimicorum, vili pretio [d] transferendum concedunt. Præterea illud certo cognovimus, ubi ea tanta calamitas invaſerit, ut pater filium, filius ejus matrem, & frater fratrem hoſtibus mercede quadam accepta vendiderit; immania quidem hæc omnia atque horrenda plane facinora. ſciat id, qui velit.

Sed ærumnis hiſce, quibus hæc gens miſera conflictatur, dantur plura & diverſa. permulti enim ſunt [e] perjuri & mendaces, pacta autem, creberrime diſſolvuntur, ideoque compertū eſt intra hanc gentem iracundiam Dei in nos graviter exardeſcere. qui poſſit, iſtud intelligat.

---

* Deeſt *Hatt.* 1 oððe *Ben.* 2 ȝeond *Ben.* 3 deeſt *Hatt.* 4 eac ða *Ben.* 5 æp ſpa *Ben.* 6 ðam *Hatt.* 7 eac *Ben.* 8 ȝelicoſt *Hatt.* 9 ſpemdum *Hatt.* 10 maniȝe ſleapðe *Hatt.*

† *Edwardi* R. corpus non igne conſumptum, ſed ſepultum fuiſſe omnes Hiſtorici tradunt. ** Hic in Sermone Sax. lacuna eſſe videtur, in qua *Lupus Æthelredum Eadwardi* fratrem è regno ſuo expulſum, proditionis alterius generis exemplū, ut par eſt credere, adjecit. Ad fidelitatem erga Dominos LL. *Canuti* p. 548. de vitæ Regis Inſidiatore, p. 521. LL. *Æthelredi.* Nemo Patribus noſtris deteſtabilior olim, aut ſceleratior habebatur, quam qui Dominum ſuum hoſtibus proditum in diſcrimen capitis adducebat, atque ideo qui nefas iſtiuſmodi habebant impunitum, non uni tantum domui vel Domino nefarium putabatur indicere bellum, ſed omnia vitæ, ſalutiſque communis atque etiam humanitatis jura violare. Tanta etenim ſervorum corruptela impunita, nulli parietes (ut inquit *Cicero* pro R. *Deiotaro*) noſtram ſalutem, nullæ leges, nulla jura cuſtodient. Ubi enim id quod intus eſt atque noſtrum impune evolare poteſt, contraque pugnare, fit in dominatu ſervitus, fit in ſervitute Dominatus. *Junius* in voce hlaforbrica. [a] *Æthelredus* ad *Richardum* D. *Normanniæ* transfretat, ibique commoratur uſque ad *Swani* obitum. *Chron. Sax.* an. MXIII. p. 144. De *Ædrico* Duce vid. Hiſtoriam *Ingulfi Croylandenſis, Florilegi, & Chron. Sax.* Qui patriæ proditor & publicus hoſtis ſub *Cnuto* tandem fraudium finem ſortitus eſt. [b] *Alferus* Dux mandavit deſtrui multa Monaſteria quæ *Eadgarus* antea jufſerat Sanctum Epiſcopum *Æthelwoldum* reſtaurare. *Chron. Sax.* an. DCCCCLXXV. [c] Vide LL. *Canuti* de Adulterio p. 557, & 558. [d] LL. *Æthelredi* p. 515. [e] LL. *Æthel.* R. K. 21. fidem pactam tenendam, & K. 25.

XIII. And

XIII. And la hu mæg mape ꝛcamu ðuph Godeꝛ ýppe mannum ꝛelimpan þonne uꝛ beþ ꝛelome ꝛop aꝛenum ꝛeþýnhðum:. Ðeh þpæla hþýlc hlaꝛopðe æthleape and oꝛ Lpiꝛtenðome to picinge peopðe. ⁊ hiꝛ æꝛtepðæm eꝛt ꝛeþeopðe þ pæpnꝛeppixl peopðe ꝛemæne þeꝛene ⁊ ðpæle. ꝛiꝛ ðpæl ðæne ðeꝛen ꝛullice aþýlle. licge æꝛýlde ealne hiꝛ mæꝛðe; ⁊ ꝛiꝛ ꝛe þeꝛen ðæne ðpæl þe he æp ahte ꝛullice aþýlle. ꝛýlde þeꝛen ꝛýlde; Ful [1] eaþlice laꝛa and ꝛcandlice nýðꝛýld ðuph Godeꝛ ýppe uꝛ ꝛýn ꝛemæne. ⁊ þela unꝛelimpa ꝛelimpð ðýꝛꝛe ðeode oꝛt and ꝛelome; Unbeþꝛtanðe ꝛe þe cunne:.

XIV. Ne ðohte hiꝛ nu lange inne ne ute. ac pæꝛ hepe and hete on ꝛepel hþýlcan ende oꝛt ⁊ ꝛelome. ⁊ Engla nu lange eal ꝛiꝛeleaꝛe and to ꝛþýðe [2] ꝛeýnꝛde ðuph Godeꝛ ýppe. ⁊ ꝛlotmen ꝛpa ꝛtpange ðuph Godeꝛ þaꝛunge. þ oꝛt on ꝛeꝛeohte an [3] þeꝛeð týne. ⁊ hpilum læꝛ. hpilum ma eal ꝛop upum ꝛýnnum; And oꝛt týne oððe tpelꝛe. ælc aꝛtep oðꝛum ꝛcendað [4 ⁊ tapiað] to biꝛmope [4 micclum] ðæꝛ ðeꝛenes cpenan. and hpilum hiꝛ bohtop oððe nýð maꝛan. þæp he onlocað þa læte hine ýlꝛne pancne ⁊ pincne and ꝛenoh ꝛobne æp þ ꝛepuꝛðe:. And oꝛt þpæl ðæne ðeꝛen. ðe æp pæꝛ hiꝛ hlaꝛopð. cnýt ꝛþýðe ꝛæꝛte ⁊ þýncð him to þpæle. ðuph Godeꝛ ýppe:.

XV. Þa la ðæpe ýnmðe. and þa la ðæpe popolð ꝛcame þe nu habbað Engla eal [5] þuph Godeꝛ ýppe:. Oꝛt tpeꝛen ꝛæmen oððe ðpý hpilum bꝛiꝛað ða bꝛaꝛe Lpiꝛtenpa manna ꝛpam pæ to pæ ut ðuph ðaꝛ ðeode [6] ꝛepelebe toꝛæbepe. uꝛ eallum to popolð ꝛcame. ꝛiꝛ þe on eopnoꝛt ænige ꝛcame cuðon 7 oþþea polðan apiht unbeþꝛtanðan:. Ac ealne þæne byꝛmope. ðe þe oꝛt ðoliað. þe ꝛýlðað mið peopðꝛcýpe ðam ðe uꝛ ꝛcendað; þe hým ꝛýlðað ꝛinꝛallice. and hý uꝛ hýnað ðæꝛhpamlice. hý hepꝛiað and [8] hý bæpnað. þýpað and peaꝛiað ⁊ to ꝛcipe læðað; And la hpæt ꝛ æniꝛ oðeꝛ on eallum ðam ꝛelimpum. buton Godeꝛ ýppe oꝛep ðaꝛ ðeode [9] ꝛputol and ꝛeꝛæne:.

Eheu conditionem hujus temporis! num majus opprobrium Deo irato & offenſo nobis accidere potuit, quam illud ipſum, quod noſtris meritis contraximus? [a] A Domino ſuo ſervus ſi quis aufugerit, adjungens ſemet piratis ac paganis, [b] & bella forſan deinceps fuerint concitata inter Dominum atque ſervum, ſi ſervus ipſius dominum prælio ſtraverit, inultus jaceat ſine compenſatione totius ſuæ dignitatis: ſi dominus autem, ſervum iſtum, qui ad ſe jure olim pertinuerat, interfecerit, ſolvat dominus vectigal. Leges enim iniquiſſimæ, & [c] tributa prorſus inhoneſta, accenſo divino numine nobis ubique ſunt infenſa, & gens ipſa plurimis ſæpe urgetur difficultatibus & incommodis. qui vult ſapere, iſtud intelligat.

Nec malorum remedium quidquam alicunde apparet. ſed exercitus atque odium in omni parte ſæpius graſſantur. Et Anglia jam diu ſine Victoria, & iracundia Dei perculſa admodum & proſtrata. Piratæ etiam Dei præſidio ita ſtrenui evadunt, ut in pugna unus ſæpe decem [d] in fugam egerit, nunc plures, nunc vero fortaſſe pauciores. Creberrime autem decem aut duodecim alternis vicibus uxorem Thayni vitiant, & cum ejuſdem filia, aut cognata, graviſſima contumelia eam afficiunt. ſpectatore quidem ipſo, nec prohibente, qui animoſus & ditiſſimus, atque olim ſatis viſus eſſet ſtrenuus. ſervus etiam ſæpenumero, qui ipſius quondam herus fuerat Thaynum arcte perſtringit, & ad ſervitutem offenſo Deo, miſerum adigit.

Eheu miſeriam,& eheu dedecus & opprobriū! quib[9] etiamnum ex ira Dei Anglia tota eſt afflicta, ſæpe etenim duo treſve è piratis, Chriſtianorum agmen congregatū regionem univerſam tranſcurrentes, à mari uſque ad mare compellunt, quod ad noſtram infamiam fædum eſſet omnino, & turpiſſimum; ſi ignominiam aliquam perſentiſcere, aut poſſimus unquam, aut recte percipere velimus. Omnes autem iſtas quibus nunc vexamur contumelias, cum eorum honore ac dignitate ſumus perpeſſi, qui ſummis nos injuriis proſequuntur. Nos indeſinenter tribuimus iis & concedimus; ipſi interea graviter & inhumanè opprimunt nos quotidie; devaſtant & comburunt, prædantur & diripiunt, & [e] ad navigia perducunt; & eheu quid aliud, ex hac multiplici adverſæ fortunæ diverſitate, quā ſeverā Dei indignationē adverſus hunc populū commotam, eſſe apertam, & manifeſtam.

---

1 Eaþmlice *Hatt.* 2 ꝛeýnꝛde *Hatt.* 3 aꝛealleð týne. and tpeꝛen oꝛt tpentiꝛ. *Ben.* 4 deeſt *Ben.* 5 ꝛop *Ben.* 6 ꝛepýlede *Ben.* 7 oððon pe polðan *Hatt.* 8 heapð. bændað ⁊ biꝛmpiað. pipað ⁊ *Ben.* 9 ꝛþýtol ꝛeꝛýne *Hatt.*

[a] Vide LL. *Canuti* R. de fidelit. ad Dominos p. 548. [b] De *Edrico* conſulas Hiſtoricos. [c] Anno DCCCCXCI. Tributum, x nempe millia Librarum *Danis* ſolvitur. *Chron. Sax.* & *M. Weſtm.* An. MII. vectigal. XXIV mill. librarum. An. MVII XXX mill. librarum, *Chron. Saxon. Floril.* &c. [d] Anno DCCCCXCVIII fugati ubicunque *Angli. Chron. Sax.* & *Math. Weſtmonaſt.* [e] *Chron. Sax.* An. MXI. hi ða þæp ꝛenaman þone Apceb. Ælꝛeah. ⁊ Ælꝛpopð þeꝛ cýnꝛeꝛ ꝛeþeꝛan. &c. Tunc ibi ceperunt Archiepiſcopum *Ælfeagum*, & *Ælfwordum* R. Præfectum, & *Leofwinum* Abbatem, & *Godwinum* Epiſcopum, *Ælmærum* autem Abbatem dimiſerunt. In ea autem ceperunt omnes conſecratos homines, viros & fœminas (inenarrabile verò cuiquam quantum populi prehenderetur,) & in Civitate (Cantuarienſi ſc.) poſtea manſerunt quam diu vellent. quamprimum totā urbem exploraſſent, reverſi ſunt ad naves, & ſecum deduxerunt Archiepiſcopum. Fuit tum Captivus, qui antea fuit Anglicæ Gentis & Chriſtianiſmi Caput.

XVI. Nir eac nan punbon ðeah ur mirlimpe. ꝑoꝛðam pe pitan ꝼul ȝeopne þæt nu ꝼela ȝeapa men na ne pohton ꝑoꝛ oft hpæt hý pophtan popðer oððe dæda. ac peapð ðer ðeodrcipe. ꝑpa hit ðincan mæȝ. rþýðe ꝑoꝛþýnȝob ðuph mænȝfealde rýnna ȝ ðuph ꝼela mirdæda. ðuph mopðdæda ȝ ðuph mandæda. ðuph ȝitrunȝa and ðuph ȝiꝛeꝛnerra. ðuph rtala and ðuph [1]rtrubunȝa. ðuph mannrýlena and ðuph hæðena unriða. ðuph rþictomar ȝ ðuph ꝛeapa cpæꝼtar. ðuph lahbpýcar ȝ ðuph bpýcar ȝ ðuph [2] æꝛpicar. ðuph mæȝnæꝛar ȝ ðuph manrlihtar. ðuph habbpycar ȝ þuph] æpbpýcar. ðuph ribleȝepu ȝ ðuph mirtlice ꝑoplıȝnu:.

XVII. And eac rýndon pide. ꝛpa pe æꝛ cpæðon. ðuph aðbpýcar ȝ þuph pebbpýcar and þuph mirtlice leaꝛunȝa ꝑoploꝛen ȝ ꝑoplozen ma þonne rcolde. ȝ ꝼneolrbnicar ȝ fæꝛtenbpýcar pide ȝepohte oft ȝ ȝelome:. And eac hep rýn on eapde [3a Loder piþeꝛracan] apoꝛtatan abꝛoþene. ȝ cýnichatan hetole. ȝ leodhatan ȝnimme. eallep to maneȝe. ȝoꝛepholan pide ȝodcundpa pihtlaȝa ȝ Lnirtenna ðeapa. and hocoppýnde ðýrize æȝhpæꝛ on ðeode. oꝛtoꝛt [4] oꝛ ða ðinȝ þe Loder boban beoðaþ. ȝ rpýðoꝛt on þa ðinȝ þe [5] æꝛre to Loder laȝe ȝebýriað mid pihte:.

XVIII. And ðý ir nu ȝepoꝛden pide and pide to ſtul ýꝛelan ȝepunan. þ menn rpýðoꝛ ꝛcamað nu ꝑoꝛ [6] ȝod dæban þonne ꝑoꝛ mirdæban. ꝑoꝛðam to oꝛt man mid hocepe ȝod dæda hýppeð ȝ ȝod-ýnhte leahtpað eallep to rpýðe. ȝ rpýðeꝛt man tæleð ȝ mid olle ȝeȝnetteð eallep to ȝelome þa þe pihte luꝛiaþ ȝ Loder eȝe habbað [7 ȝ rýn dæda eapȝiaþ] be æniȝum dæle:. And ðuph þæt ðe man rpa deð. þ man eal hýppað þ man ꝛcolde [8 hepegian. and toꝛoꝛð laðeð þ man ꝛcolde luꝛian. ðuph þæt man ȝebinȝeð eallep to maneȝe on ýꝛelan ȝeðance ȝ on undæde. ꝛpa þ [9 hýne ꝛcamað na [10 þeh hý rýnȝian rpýþe. ȝ pið Lod rýlrne ꝑoppýꝛcan hý mid ealle. ac ꝑoꝛ ıdelan onꝛcýtan hý ꝛcamað þ hý betan heopa mirdeda ꝛpa ꝛpa bec tæcan. ȝelice ðam ðpæꝛan ðe ꝑoꝛ heopa [11] ppýtan lepe nellað beoꝛȝan. æꝛ hý na ne maȝan. [12] ðe hý eall pillan:.

XIX. Þeꝛ rýndan ðuph rýnleapa. ꝛpa hit ðincan mæȝ. ꝛape ȝeleꝛede to maneȝe on eapde:. Þeꝛ rýndan [13 ꝛpa pe æꝛ ꝛædon] mannrlaȝan ȝ mæȝrlaȝan ȝ [14 mæꝛꝛepreoꝛta banan ȝ mýnꝛteꝛhatan [15 ȝ hlaꝛoꝛðꝛican ȝ

Neque cuiquam mirum eſſe debet, in hunc modum res nobis male vertere. certo enim ſcimus, hos plures annos parum id fuiſſe cautum ab hominibus, *a* quid dicerent agerentve. Iſthæc autem natio (quod intellectu quidem eſt haud difficile) peccatis ſuis quam plurimis, & innumeris ſuis pravis flagitiis eſt perditiſſima. homicidiis, & ſceleribus nefandis, ingluvie atque avaritia, furtis & rapinis, donis impuris & ethnicis impudicitiis, ſeditionibus, & machinationibus inſidiarum, legibus violatis & eluſis, parricidis, & homicidis, & ſacris ordinibus violatis, adulteriis, & inceſtu, & variis fornicationibus.

Sunt præterea, quod à nobis prius dictum fuit, propter perjurias, & propter pactiones interciſas, & propter mendaciorum multiplicem varietatem, perditi permulti & mendaces. Feſta item ac jejunia vulgo facta ſunt profana. Ad hæc, ſunt etiam in terra, à Deo miſere deficientes, degeneres Apoſtatæ, & Eccleſiæ magnopere infenſi, populoque inimiciſſimi. Dei etiam ſacra jura, & Chriſtiani ritus, vulgo & paſſim deſpiciuntur. Contumeliæ vero ſtultæ, & opprobria in omni regione contorquentur. Earum rerum præſertim contemtiones fiunt & deſpicientiæ, quæ Divina efflagitant mandata & concionatores; tum earũ maxime quæ ad legem Divinã jure pertinent.

Ideoque ea jam longe lateque conſuetudo ſeleratiſſima invaſit obtinuitque, ut homines, hâc tempeſtate bonorum operum magis pudeat, quam malorum. nam bona opera plerumque conſcindunt ignominiis, & Dei cultus publice, ac frequentius deridetur. Graviſſime tamen obtrectant iis, & ſummis eos vexant opprobriis & injuriis; qui juſtitiam colunt, & Deum pie venerantur & peccati vim atque poteſtatem quavis ratione frangere & debilitare conantur. Quamobrem cũ res illuc perducta eſt, ut iſtud ſpreverint homines quod laudarent; & quod amarent, illud oderint. eo deinceps pervenerunt, ut ſint parati, cum ad cogitandum male, tum inhoneſtè faciendũ. Quo factum eſt, ut graviſſime peccantes, minime tamen erubeſcant, è divina tutela & præſidio, à ſemetipſis cum omnibus ſuis ejecti & exterminati. Fit autem per inanes contumelias, ut pudeat eos quæ libri docent fieri minime oportere, eadem emendare & corrigere. Fatuorum inſtar, qui ſuperbam cavere licentiam nolunt, niſi cum omnibus cupientibus, nemini liceat.

A peccati autem fraude & illecebris quod facillime quidem credendum eſt, plurimi ſunt hic in terra miſere ſeducti. ſunt etiam, quod ipſi prius animadvertimus, homicidæ, & parricidæ, *b* & interfectores ſacerdotum, & inimiciſſimi monaſte-

---

1 ðrputunȝa *Ben.* 2 deeſt *Ben.* & *Hatt.* 3 deeſt *Hatt.* 4 on *Hatt.* 5 ȝeopnoꝛt *Hatt.* 6 ȝoban *Ben.* 7 deeſt *Ben.* 8 hepian *Hatt.* 9 himne *Ben.* 10 þeah *Hatt.* 11 ꝛape *Ben.* 12 ðeah *Hatt.* 13 deeſt *Hatt.* 14 ꝛaceꝺbanan *Hatt.* 15 deeſt *Hatt.*

a Vide LL. *Æthelr.* de verbis & operibus curandis, *Spelm. Conc.* pag. 519. Sufficiat ſemel hic Lectorem monuiſſe quæ immania flagitia à Concionatore noſtro etiamnum memorantur, eadem planè omnes fere Hiſtoricos enarrare. Leges autem *Eadgari*, *Eadwardi*, & *Æthelredi* graviter & eodem fere ordine ea perſtringunt. *b* Vid. LL. R. *Can.* de Sacrum ordinem violante. p. 557. æbepe

æbere apoſtſtatan] ⁊ hep ſýnban man ſpoſpan ⁊ mopðoppan ⁊ mopðop þýhtan. [1 ⁊ hep ſýnban habbpecan ⁊ æþbpecan ⁊ ðuph ſlihſepu ⁊ ðuph mýrlice ſopligepu ſopſýngobe ſpýðe.] ⁊ hep ſýnban mýltſerſpan ⁊ beapnmýnðpan ⁊ ſule ſopleȝene hopinȝaſ maneȝe. ⁊ hep ſýnban piccan ⁊ 2 pælcýrian. ⁊ hep ſýnban pypenaſ ⁊ neaſenaſ ⁊ popolð ſtpuðenaſ [and ðeoſaſ ⁊ ðeoðſcaðan ⁊ pedloȝan ⁊ pæploȝan.] ⁊ hpæðerr ir to cpeðennne. mana ⁊ mirðæda unȝepim ealna:

XX. And ðæſ uſ ne ſcamað na. ac [3 ðaſ] uſ ſcamað ſpýðe þ pe bote aȝinnan ſpa ſpa bec tæcan. ⁊ þ ir ȝeríne on ðýſſe eapman ſopſýngoban ðeode:. Eala micel maȝon maneȝa ðýt hep to eacan ⁊ eaðe beðencan ðæſ þe an man ne mihte on hpæðinȝe [4 ſullice] aſmeaȝan hu eapmlice hit ȝeſapen ir nu eallе hpile pide ȝýnd ðaſ ðeode. ⁊ ſmeaȝe hupu ȝeopne ȝehpa hine ſýlfne. ⁊ ðæſ na ne 5 latiȝe ealleſ to lanȝe:. Ac nu on Loðeſ naman. uton ðon ſpa uſ neoð ir. beopȝan uſ ſýlfum ſpa pe ȝeopnoſt maȝon. þe læſ pe æt ȝæðepe ealle ſoppeopðan:

XXI. An ðeodpita pæſ on Bpýtta tidum. Lilbaſ hatte. ſe appat be heopa miſbædum. hu hý mid heopa ſýnnum ſpa openlice ſpýþe Lod ȝeȝpæmeðan. þ he let æt nýhſtan Engla hepe heopa eand ȝepinnan. ⁊ Bpýtta duȝeðe ſopðon mid ealle. and þ pæſ ȝeopðen ðeſ þe he ræbe [6 ðuph ȝelæpeðpa peȝolbpýce ⁊ ðuph læpeðpa labbpýce.] ðuph nicpa peaſlac ⁊ ðuph ȝitſunȝe poh ȝertpeona. ðuph leode unlaȝa ⁊ ðuph pohdomaſ. ðuph bircopa apolcenneſſe [7 ⁊ unſnotopneſſe.] ⁊ ðuph lýðre ýhðe Loðeſ býdela. þe roðeſ ȝeſpuȝeðan ealleſ to ȝelome. ⁊ clumeðan mid ceaſlum þæp hý ſcoldan clýpian. ðuph ſulne eac ſolcer ȝælran ⁊ ðuph opepſýlla ⁊ mæniȝfealde ſynna heopa eand hý ſoppophtan ⁊ relſe hý ſoppunðan:

XXII. Ac 8 putan ðon ſpa uſ ðeapf ir. papnian uſ be ſpilcan; And roð ir þ ic recȝe. ſýſſan bæða pe pitan mid Engłum [9 ſume ȝepoðene] þonne pe mid Bpittan ahpaſ ȝehýnðan. ⁊ þý uſ ir ðeapf micel þ pe uſ be ðencan ⁊ pið Lod ſýlfne ðinȝian ȝeopne:. And utan ðon ſpa uſ ðeapf ir. ȝebuȝan to pihte. ⁊ be ſuman dæle unpiht [10 arcunian ⁊] ſoplætan. ⁊ betan ſpiðe ȝeopne þæt pe æp bpæcan:. And utan Lod luſian ⁊ Loðeſ laȝum ſýlȝean ⁊ ȝelærtan ſpýðe ȝeopne þ þæt pe behetan þa pe ſulluht underſenȝon. 11 oð-ðon ða þe æt ſullihte upe ſoſerpecan pæpon:. And utan popð ⁊ peopc pihtlice ſadian.

riis. proditores etiam dominorum, notique Apoſtatæ, ac manifeſti; ad hæc perjuriæ, & homicidia atque ſicarii. violatores etiam ordinum ſacrorum, & adulteri; imo inceſtu, variiſque impudicitiis profligatiſſimi. dantur etiam lupinaria, & infantium neces, multæque *a* meretrices, fœdæ, ac adulteræ. Sagæ porro, & Veneficæ, prædones direptoreſque, & graſſatores publici. & fures & latrones, & mendici & mendaces. & breviſſime ut dicam, ſcelera atque flagitia, quæ enumerari nunquam poſſunt, omnia.

Atque harum rerum, è nobis ne unum quenquam pudeat omnino. nos vero pudet vehementer, libris pulchre admonitos ſtatim incipere poenitentiam. quod in hac gente miſera, peccatrice, apertum eſt & vulgatum. Atque hei mihi! multa his ſunt annumeranda, & revocanda in memoriam, quæ ſinguli vix unquam poſſint legendo plenè inveſtigare. Quanta ſcilicet infortunia, ac miſeriæ univerſam gentem quotidie vexant, & perturbant. ac diligenter unuſquiſque ſemet examinet, nec iſtud nimium diu procraſtinet. ſed in nomine Dei agamus illud quod nobis eſt maximopere neceſſarium, quam diligentiſſime poſſimus, caveamus nobiſmetipſis, ne una omnes pereamus.

Temporibus Britannorum, doctus quidam erat atque ſapiens, cui nomen Gildas; qui res eorum male geſtas ſcriptis ſuis commemoravit. Eoſdem nempe peccatis ſuis Deum tam aperte graviterque laceſſiſſe, ut Anglorum exercitum tandem permitteret victorem terra potiri: Britannorum autem virtutem atque gloriam expugnare, & prorſus extinguere. Factum eſt autem id, quod ipſe prius monuerat, fracta regula doctiorum, & laicorum violata lege. ob divitum rapinas, & uſurarum injuſtarum cupiditatem; propter leges Gentis iniquas, & iniqua judicia; propter Epiſcoporum deſidiam, & imprudentiam; & nunciorum Dei laborem ingratum, qui veritatem prorſus occultarant, & muſſitaverunt faucibus, ubi vehementius eſſet inclamandum; propter populi luxum conſummatum; propter crapulam & ingluviem, variaque ac multiplicia peccata; patriam ſuam amiſerunt, ipſi autem omnes perierunt.

Agite vero, quod opus eſt nobis perficiamus, hujuſce modi commonefacti ſimus exemplis, veritatem enim ego plane enuntio; deteriora quædam flagitia Anglis fuiſſe nota, & perpetrata, quam Britannis olim fuiſſent unquam audita. Quamobrem nobis eſt id ſummopere neceſſarium, hæc ut animo nobiſcum iterum iterumque reputemus. & Deum nobis ut conciliemus. Agite ergo jam fiat quod nobis eſt perneceſſarium, ad juſtitiam noſmet convertamus, & nefas aliquo ſaltem modo devitemus relinquamuſque. reſarciamus autem illud ſedulo quod perfregimus. Agite porro, amemus Deum, & legibus divinis obſequamur, iſtud etiam omni diligentia perficiamus, quod bapti-

1 Deeſt *Hatt.* 2 pælcepian *Hatt.* 3 deeſt *Hatt.* 4 deeſt *Ben.* 5 ȝelatiȝe *Ben.* 6 deeſt *Hatt.* 7 deeſt *Hatt.* 8 utan *Hatt.* 9 deeſt *Hatt.* 10 deeſt *Ben.* 11 oððe *Ben.*

a LL. *Æthel. Concil. Ænham.* ut ſagæ incantatores & egregiæ meretrices exulant pag. 515. Furta autem & Latrocinia omnia funditus abſiſtant. pag. 528.

and upe inʒeðanc clænrian ʒeopne. ⁊ að ⁊ [1]þeð pæplice healban. ⁊ rume ʒetþýþða habban ur betþeonan. butan uncpæftan:. And uton ʒelome undeþrtandan ðone miclan dom þe þe ealle to rculon. ⁊ beopʒan ur ʒeopne pið þone peallendā bryne helle pitef. ⁊ ʒeapniā ur ða mæþða ⁊ ða mýphta þe Lod hæfþ ʒeʒeappod dā þe hir pillan on popolde ʒepýncað:.*

zandi, professi sumus olim atque polliciti. sive id quod sponsores nostri pro nobis baptizandis susceperunt. Agite jam tandem dicta atque facta rite instituamus. cogitationes vero diligenter nostras expurgemus. jusjurandum etiam & pactum caute semper conservemus, & fidem aliquam inter nosmetipsos amota omni fraude tueamur, Agite nunc demum supremum istud judicium, ad quod perventuri sumus omnes, sæpissimè in mentem revocemus, nobismet vero caveamus ab luctuoso isto infernæ pœnæ incendio; comparemus autem nobis gloriam & beatitudinem, quas reposuit iis Deus, qui in mundo illius voluntati obsequuntur.

LOD URE ÞELPE. AMEN. DEUS NOS ADJUVET. AMEN.

† Præcipui articuli Sermonis ad Anglos habiti ab Lupo Episcopo.

I. Hujus universitatis finem instare docuit, quoniam peccatum exuberat; idque ita prædictum in S. Scripturis, ante adventum Antichristi futurum, eaque mala ostensa palam quatuor annis ante Ethelredi Regis obitum.

II. Gentes cum Christianis conferens, eas antetulit, planeque ostendit quod in illo impio divino cultu falsaque religione, multò sint justiores, ferventiores, & observantiores quàm Christiani, quorum vita indies fit sceleratior. Nam Ecclesiæ vastantur, sanctitas è vita tollitur, ordo clericalis ludibrio habetur & contemptui, viduitas ad secundas nuptias adigitur invita, imo plebs proditorie è regno sumpto pretio venumdatur, infantes ab ipsis incunabulis ad miseram servitutem sumpti, & redacti sunt, omnisque benignitas & eleemosyna periit, ipsi denique liberi avitâ libertate & ingenuitate frui, & in servili conditione constituti bonis labore suo partis uti prohibentur.

III. Aliaque illorum temporum vitia commemorat multa. Parentum, liberorum, conjugum, amicorum, propinquorum, agnatorumque non esse Christianis aut hominibus dignam amoris & officii inter se retributionem & vicissitudinem. Clericos, amussi regulaque sud arctiore contemptâ, & laicos communi humanâ lege spretâ vivere. Quæcunque mala ubique jam esse diffusa atque dissipata, eaque quæ ad Rempublicam labefactandam atque evertendam summa sunt, Proditionem nempe, atque falsum in ipsos dominos atque heros testimonium. Cujus fuit indicium Edwardi Regis ipsis hostibus traditio, parentumque ac filiorum impietas, quòd illi liberos hi matres pecuniâ concedebant. Ostendit ex hac Christianæ vitæ & integritatis deterioratione perveniisse ad hanc gentem; ignominiam & infamiam; deinde bellum, famem, incendia, homicidium undique gentem delere.

IV. Furtum autem, egestatem, pestem, latrocinia, & rapinas esse gentis propria atque intestina mala. Quibus præter solitum accessere divinitus cœli atque aëris intemperies & sterilitas agrorum.

V. Alia cum his punienda in regno frequentia obtinere ostendit vitia; perjuria nimirum, mendacia, nec non fœderum atque pignorum fractiones & violationes.

VI. Piratas ipsa divinâ irâ ac vindictâ in hanc gentem prævaluisse; ita ut ab istis invasionibus sæpè decem aut viginti unà mulctatæ conjuges, atque filiæ inspectantibus parentibus & maritis stupratæ; Domini ipsis servire coacti. Christiani instar pecudum agminibus unà abducti & vinculis copulati in pelagos varios acti; dum ipsi interim eos qui vinculis, infamia, rapinâ, contumeliis ac sceleribus omnibus se male tractabant atque in navigia cogebant, honoribus prosequebantur.

VII. Has omnes dicebat calamitates regno invectas, incenso numine divino, quia hæc gens multifariam multisque modis deliquit homicidio, avaritia, gulâ, furto, profusione, pace ac inducii insidiose constructis, barbarismo, proditione atque technis vaferrimis, legum religionisque contemptu, fraude atque desertione, propinquorum oppressione, ordinum despectu, & maculato conjugio, incestu atque adulterio; juramenti, fœderis, promissi, fidei, jejuniorum atque feriarum crebrâ fractione, mendaciis, orationisque vanitate. Inesse præterea in ordine clericali Apostatas & deficientes atque renunciantes fidei; permultos quoque existere inter Laicos, qui summo odio Clerum prosequuntur, legemque divinam & Christi imperium contemnunt: eorum exemplo qui ex famâ populari magis quàm ex divinâ aut humanâ Lege pendebant, quique ex facinoribus quàm ex rectè gestis gloriam atque commodum quærunt.

VIII. Ad extremum, pœnitentiam, prioris vitæ emendationem atque novitatem, omnisque malivitationem suadens peroravit.

---

1 Þeðð *Hatt.* * In marginalibus notis huic sermoni subjunctis, quoties legitur DEEST HATT. notandum est lectori, eas voces, quæ in *Hattoniano deesse* notantur, insertas esse in textum hunc ex codice *Hattoniano.* † Hos articulos desumpsit Cl. *F. Junius* F. F. ex *M. Parkeri* Antiq. Brit. Edit. Hanov. pag. 89.

Cum

Cum Lupi Episcopi Sermone ad Anglos, ob quandam materiæ affinitatem, non malè forte subjungentur quæ, de Variis casibus, ex Hattonianâ *Bibliothecâ deprompsimus; quemadmodum & quæ, Hostili exercitu impressionem in terras nostras faciente, publicè legenda proponit volumen* 248 *Collegii Sancti Benedicti.*

*ÞE MISTLICAN GELIMPAN.

I. Gyf hit gepeorðe þ on ðeodscype [a] becume healic ungelimp for manna gewyhtan; hefe [b] oððon hungep. bryne oððon blodgyte. unpærtm oððon [c] unpeþep. opfcpealm oððon mancpealm [d] ðurh fæflice uncoðan. ðonne fece man ða bote a a to Gode fylfum: Ealpa ðinga [e] æfert ga man to fcrifte. ⁊ gebuge man to rihte. ⁊ [f ælc] unriht forlæte. hupu heafodmen ⁊ gehadode men. ⁊ þonne þo man fýððan [g geopne] fpa fpa ðyde Dauið ⁊ eac mænig oðep. geomeprigendum mode clyprige mon to Gripte. ⁊ ealfpa [h] Niniuete [i fpa þ folc agylt hæfde] gif man þ gepæde. golð ⁊ [k] glencga alecge man þa hpile. ⁊ ælce prigpæna. ⁊ ælce ðele penca. ⁊ æghpylce porulð faca læte man ftille. ⁊ nime man hæfan [l] oþþon pyllen to lice. ⁊ fæfte fpyðe geopne. ⁊ ælmeffan dæle:. God ir fpyðe milde:.

II. Niniuete pæron forfýngode fpyðe. ac hý ðyðon fpa heom [m to ðonne] ðeaþf pæf. gepenðon to rihte fpam eallum unrihte. ⁊ [n] fencgan on fæften. ⁊ ðingedon geopne geomprigendum mode [o] pið God. ⁊ God ælmihtig þa heom allum gemildode ðurh ðæt ftange fæften ⁊ behpeopringe þe hi ðýdon.] ⁊ ðæt mæg to býrne:. [p] Utan ðon eac fpa fpa oft fpa ðæf neod fý. [q ealfpa nu ir micel neod oft eal ðirne eaþd.] beode mann fona ðpeopa ðaga fæften [r to benenan hlafe. to fealte. ⁊ to gnenan pyntan. ⁊ to ofete. ⁊ hpilum læf. hpilum ma. be ðam ðe feo neod fý.] ⁊ fece gehpa hir fcrift fpýðe [s] geopne. and [t] unfeodum fotum geopne Godef cýrican ðægef ⁊ nihtef. ⁊ ga man mid [u] peliquium ut ⁊ mid [x] letaniam. ⁊ fceote man ælmeffan be ðæm þe man þonne to ðeaþfe gefæde. fpa æt heafde peninc. fpa æt heorð peninc. fpa æt [y] fulhgange peninc. fpa æt fealdgange peninc. fpa gefýfledne hlaf. gif man ðæt gefæde. æt [z] hneocendum heorðe. fpa eller hpæt þinga be ðam þe pitan þonne to ðeaþfe gefædan [a fop eallef folcef neode.] hpilum peaxgercot. hpilum mealt gercot. hpilum melo gercot. hpilum ælmef bæð. and hpilum ðeaþfena forþpeal. ⁊ eller ælmef gedal. ⁊ hpilum be teoðunge. hpilum be mannef exenpihte. hpilum be fneot men. hpilum be healf fneon. ⁊ hpilum an. ⁊ hpilum oðef:.

III. Pitan fcylon pæðan folce to ðeaþfe. and [b] facenda gehpilc ðo fpi hit ðeaþf ir on hir mærfeangum. fona fpýðe geopne clypige to Gripte:. To æghpælcne neode man hæfþ on cýnebocum mærfan gefette. ⁊ tilige man geopne mid ðam ⁊ mid halgum gebedum a a þonne ðeaþf fý:. And þ ir hpene betefe þonne man to piccan ⁊ to pigglefan tilunge fece æt ænigne neode:. And ealle Godef ðeopaf ðon fpa hit neod ir. mid [c] realmfangum ðingian geopne fop ealle ðaf ðeode. ⁊ æt [d] ælcum tiðfange. aðenedum limum. fumne fealm fingan. ppecef ⁊ col. ⁊ geopnlice biddan ape ⁊ miltfe ealne ðýfre ðeode:. And Godef ðeapfan. mýngie man gelome. þ hý eac to Gripte clypian fpýðe geopne. ⁊ anpæblice gebiddan fop ða þe heom on Godef eft ælmeffan fyllan. ⁊ fop ealle ðaf ðeode ðingian hý geopne:.

IV. And ælcef manner ðeopetlingaf ealle ða ðpý dagaf. þe þ fæften aboden fý. [e ælcef] peopcef beon [f] gefæfteode pið cýnicfocne ⁊ pið ðam þe hý ðæt fæften þe lufulicop [g] gefæften ⁊ pýncen heom fylfum [h] þ þ hý pillen. ⁊ clypien to Gripte eac fpýðe geopne:. And gyf hi ðonne ðæt fæften rihtlice ne [i] gefæftan. ðolian [k hi] ðæfne hýðe. oððon hýðgylðaf:. And gyf fnigman fpa fnæc fý þ he ðæt fæften [l] abpece. oððon hir ælmeffan rihtlice [m] ne gelæfte fpa fpa hit gelagod fý. [n] gebete þæt fpa fcine pitan fylfe geceofan. [o fpa þ oðpe manega beon gefcynde þe ðam.] [p] oððon þuf gyf hit beon mæge. bonda mid ðpyttiga penigan. þegen mid xxx fcyll. gyf man fpa gepæde. and fpa hpaf fpa þ feoh upapire. dæle man on Godef eft æghpylcne penig:. And manna gehpylc dæle on Godef eft geopne Godef ðeaþfum [q] ðæne fylfan mete ðe he polde bpucan. gif him ðæt fæften fpa geboden næne:. And hupu ir mæft ðeaþf þ man fpam unrihte gebuge to rihte ⁊ yfeler gefpice ⁊ Godef laze healde ⁊ godcunde lafe gýme fpýðe geopne ⁊ rihtlice gelæfte call þ man behate on Godef eft to donne:. GOD US GEDEALDE:.

---

*ÞE MISLICUM GELIMPUM *Ben.* & *Hatt.* *a* cume *Ben.* & *Cott.* *b* oððe *Ben.* & *Cott.* paſſim. *e* anpiden *Ben.* ungelimplice gepidepu *Cott.* *d* oððe fæplic coða. oððe fæplic deab. *Cott.* *e* æfort *Ben.* *f Cott.* *g Cott.* *b* Niniuite *Ben.* & *Cott.* *i Cott.* *k* glæncа *Ben.* *l* ⁊ *Ben.* & *Cott.* *m Cott.* *n* fæftan ðpý dagaf on ann. *Cott.* *o Cott.* *p* Uton *Ben.* & *Cott.* *q Cott.* *r Cott.* *ſ* geopnlice *Ben.* *t* unfceobum *Cott.* *u* halizdome *Cott.* *x* halig pætepe *Cott.* *y* fulh pæniz oððe pæniger pupþ *Ben.* *z* neocendum *Ben.* & *Cott.* *a Cott.* *b* mærfeppeopta *Cott.* *c* realmfanz *Cott.* fangum *Ben.* *d* æghpilcum tiðfangum *Ben.* & *Cott.* *e Cott.* *f* fpize *Cott.* *g* gefæftan ⁊ pýncan *Ben.* & *Cott.* *b* fpa hpæt fpa hi pillan. ⁊ clypian *Ben.* & *Cott.* *i* healban *Cott.* *k Cott.* *l* robpece oððe *Cott.* *m* na *Cott.* *n* bete þ fpa fe fcip b ⁊ ealle fcippitan pihtlicoft deman *Cott.* *o Cott.* *p* oððe *B.* & *C.* *q* done *Ben.*

Hattonianum *hunc de Variis casibus tractatulum contulimus cum supra memorato volumine collegii Sancti Benedicti; nec non cum Cottoniano MS. qui inscribitur* TIBERIUS. A. 3. *Ac minime quidem videntur omittenda quæ codex ille Cottonianus in fine opusculi addit.*

V. Na ꝛiꝺ nan ꝺehaꝺoꝺ man to þam ꝺýꝛꝛtiꝺ. þ he æꝛꝛe liꝼe æniꝺan men ꝺiꝛ ꝼæꝛten to abꝛecenne. ⁊ ꝺiꝛ hit æniꝺ manꝺeꝺ. þonne mæiꝺ he penan him ꝛýlꝼan þ him Loꝺeꝛ ꝺna ma ꝼullice on becume:. Uton niman uꝛ nu ealle býrne be Saule ðam cýnincge. ðe Loꝺ hine ꝛenꝺe into anum leoꝺꝛcýpe. ⁊ ꝛceolꝺe eall ꝼoꝛꝺon ðæt on ðam eaꝛꝺe pæpe. þa bu- ꝺon hiꝛ pitan eallan ðam ꝼolce ðþeopa ꝺaga ꝼæꝛten. þ hi ꝛiꝺe moꝛtan hahban æt Loꝺe oꝼeꝛ hepa ꝼeonꝺon:. Ða nýꝛte na Ionathaꝛ ðæꝛ cincgeꝛ ꝛunu þ hiꝛ ꝛpa ꝺeboꝺen pæꝛ eal- lan ðam ꝼolce. ah abýꝛiꝺe þa on ðam lanꝺe aneꝛ ðþopan huniꝺeꝛ. ⁊ þa ðuꝼh ðýꝛne ꝺýlt na miht næꝛꝛe þ Iꝛꝛaeliꝛce ꝼolc habban ꝛiꝺe oꝼeꝛ heopa ꝼeonꝺan. ah peaꝛð ꝼeala ðuꝛen- ꝺa manna oꝛꝛlaꝺen oꝼ Sauleꝛ ꝼolce ðuꝼh ðiꝛne ýlcan ꝺilt:. Nu maꝺon pe ealle niman ꝛþe ꝛoðe býꝛne be ðýꝛan ýlcan ⁊ be maneꝺan oðꝛum ðinꝺum. þe men nolꝺan Loꝺeꝛ beboꝺa healꝺan ꝛpa ꝛpa hi ꝛcolꝺan ⁊ ꝛpa ꝛpa heom ꝺeboꝺen pæꝛ ꝼnam heopa laꝼeope. þ ꝼeala ðu- ꝛenꝺa ꝼoꝛþýꝛnꝺað oꝼ ðuꝼh aneꝛ manneꝛ ðilt. þonne hiꝛ bið ꝺeboꝺen ꝼæꝛten ꝼoꝛ ealleꝛ ꝼolceꝛ neoꝺe. ⁊ ꝛum man hiꝛ þonne toꝺþýcð ðuꝼh hiꝛ ðiꝼenneꝛꝛe. þonne hæꝼð eall ꝼolc. ꝛe ꝛcýlꝺiga ⁊ ꝛe unꝛcýlꝺiga micele ꝛþaꝺe æt Loꝺe ðuꝼh hiꝛ ænne ðilt. þe he nolꝺe heal- ꝺan þa ðincð þe heam ꝼoꝛ ꝼolceꝛ neoꝺe ꝺeboꝺen pæꝛ:. Ac uton pe nu ꝺecýnꝛan to Lnꝛte mið inpenꝺne heoꝛtan. ⁊ heonan ꝼoꝛð ælceꝛ ýꝛeleꝛ ꝺeꝛꝛican ⁊ nihtlæcan uꝛ ꝛýlꝛe on eal- lan ðingan ðæꝛ þe pe ꝺon maꝺon. ⁊ biꝺꝺan Loꝺ ælmihtiꝺ þ he uꝛ ꝺemiltniꝺe æt eallum upum ꝛennan. ⁊ þ he uꝛ ahpæꝺꝺe oꝼ ðæꝛe miclan ancꝛumneꝛꝛe þe pe nu on ꝛýnꝺon:. Dnihten hlaꝼoꝺ Lnꝛt alýꝛ uꝛ ealle ðuꝼh ðine micclan milꝺheoꝛtneꝛꝛe. ⁊ þ pe moꝺon ðinne pillan ꝺeꝛýncan æꝛ pe oꝼ ðiꝛan liꝼe ꝺeꝛitan:. Haliꝺ Dnihten ꝺemiltꝛie uꝛ eallan:. AMEN:.

ÐIS MAN LEREDDE ÐA ÐE MILELE ÞERE LOM TO LANDE:.

Ealle pe beðuꝛꝼan þ pe ꝺeoꝛnlice eaꝛnian þ pe Loꝺeꝛ miltꝛe ⁊ hiꝛ milðheoꝛtneꝛꝛe hab- ban moton. ⁊ þ pe ðuꝼh hiꝛ ꝼultum maꝺon ꝼeonðum piðꝛtanðan:. Nu pille pe þ eall ꝼolc † —— to ꝺemænlicꝛe ðæbbote ðniꝺ ðaꝺaꝛ be hlaꝼe ⁊ þýnꝛtum ⁊ pætepe. þ iꝛ on monan- ðæꝺ. ⁊ on tiꝛeꝛðæꝺ. ⁊ on þonneꝛðæꝺe æꝛ Michaeleꝛ mæꝛꝛan. ⁊ cume manna ꝺehpilc bæ- neꝛot to cinꝛan buton ꝺolðe ⁊ ꝺlænꝺum. ⁊ ꝺa man to ꝛcniꝛte. ⁊ ꝺan ealle uꝛ mið ha- liꝺðome. ⁊ clýꝛian inpeaꝛðne heoꝛtan ꝺeopne to Lnꝛte. ⁊ ꝛceote man æꝺhpilce hiðepæniꝺ oððe pæniꝺeꝛ peoꝛð. ⁊ ꝺebꝛinꝺe man þ to cýꝛican. ⁊ ꝛýððan on ðneo dæle be *Lnꝛ- teꝛ ⁊ be tuneꝛ ꝺeneꝛan ꝺeniꝛneꝛꝛe:. And ðiꝼ hpa ðiꝛ ne ꝺelæꝛte. þonne ꝺebete he þ ꝛpa hpaꝛ þ ꝛeoh upaꝛiꝛe. dæle man on Loꝺeꝛ eꝛt æꝺhpilcne pæniꝺ. ⁊ ealꝛpa ðone mete þe ꝺe- hpa bꝛucan ꝺolde ðiꝼ him þ ꝼæꝛten ꝛpa ꝺeboꝺen næꝛe:. Deale mon on Loꝺeꝛ eꝛt ꝺeoꝛne æꝛteꝛ ðam ꝼæꝛtene eallum ꝺeaꝼniꝺendum mannum ⁊ beꝺꝛiꝺan ⁊ ꝛpa ꝺebꝛocedum mannum þe ꝛpa ꝼæꝛtan ne maꝺon. oððe hiꝛ hlaꝼoꝺ ꝼoꝛ hine. buton he ꝛýlꝼ hæbbe. ⁊ heoꝼoꝺ men teoðian. ⁊ ꝺeop men þa ðniꝺ ꝺaꝺaꝛ beon peoꝛceꝛ ꝺeꝼꝼeoꝺe. pið ciꝛicꝛocne. and pið ðam þe hi þ ꝼæꝛten þe luꝛtlicoꝛ ꝺeꝼæꝛtan:. And on on ꝺehpýlcan mýnꝛtꝛe ꝛinꝺe eal ꝺe- ꝼæꝛꝛæðen æt ꝺæðepe heopa ꝛaltepe þa ðpý ꝺaꝺaꝛ. ⁊ ælc mæꝛꝛeꝛꝛ mæꝛꝛiꝺe ꝼoꝛ upne hlaꝼ- oꝺ ⁊ ꝼoꝛ ealle hiꝛ ðeoðe. ⁊ ðaꝛ to eacan mæꝛꝛiꝺe man æꝺhpýlce ðæꝺe on ælcan mýnꝛtꝛe ane mæꝛꝛan ꝛýnꝺeplice ꝼoꝛ ðaꝛe neoðe þe uꝛ nu on handa ꝛtent. oð þ hit betepe puꝛðe. ⁊ æt ælcan tiꝺꝛanꝺe eall hiꝛeð apenedum limum ætꝼopan Loꝺeꝛ peoꝼoðe ꝛinꝺe ðone realm Domine quid multiplicati ſunt. ⁊ ꝛpeceꝛ ⁊ coll. ⁊ ealle ꝺemænelice ꝺehaðe ⁊ læpeðe buꝛan to Loðe ꝺeopne ⁊ ꝺeeaꝛnian hiꝛ milðe. ⁊ æꝺhpýlce ꝺeape heonoꝼoꝛð ꝺelæꝛte man Loꝺeꝛ ꝺeniht hupu niht lice. pið ðam þe uꝛ Loꝺ ælmihtiꝺ ꝺemiltꝛie anꝺ uꝛ ꝺeunne þ pe uꝛe ꝛýnꝺ oꝼeꝛꝼinnan motan:.

LOD URE ÞELPE. AMEN.

Quinetiam, SHOWERE, quemadmodum è terræ fodinis eruuntur, quæ in iis natæ delitesce- bant, maximi pretii gemmæ, ex quibus levigatis, & ordine disposítis, quæ omnes non delectant tantum, sed in sui admirationem convertunt, ornamenta concinnantur: sic è MSS. Saxonicis, imo ex iis non raro, quæ in nulla fere ratione habentur, effodi, si dicam, multa præclara, multa pretiosa possunt, quæ à gnaro homine sua de rubigine tersa, & in librum composita, docti quidem, ut ego judico, quibus vetustas placet, universi, non modo cum voluptate, sed cum admiratione perlecturi sunt.

Talem librum, qui tanquam *Cento*, ex variis & diversi coloris pannis consuendus est, quil- quis *Saxonicos* MSS. versavit, SHOWERE, non potest non desiderare, quippe quod pretiosa multa

† Hoc in loco videtur ꝼæꝛte, aut simile quid, inserendum. * Forte legendum ꝛcniꝛteꝛ. frag-

fragmenta, tractatuli, rerumque descriptiones *Saxonice* scriptæ, nisi in tali libro collectæ in lucem proferantur, æternis tenebris damnabuntur. Tali ergo libro quemadmodum opus esse dico, SHOWERE: sic operæ pretium me facturum spero, si excerpta quædam *Saxonica* hic exhibuero, ex quibus cum multis id genus aliis contexendum eum esse censeo.

Id genus esse duco fragmentum illud *gromaticum*, quo quis geodætes *Anglo-Saxonicus*, ACRARUM, HIDARUM, & FURLANGARUM dimensiones in usum colonorum descripsit in cod. *Cott.* qui inscribitur, *Otho*, B. II. fol. 350. b.

To anes æceres bræde on pealrtillinge. ⁊ to þære þere gebinigeað xvi. hida. gif ælc hid bið be anum men gemannod þonne mæg man gerettan ælce gyrde mid feopes mannum: Ðonne gebýreð to tpentigan gyrdan on pealrtillinge hundeahta hida. ⁊ to þam fuplange gebýrgeað oþes healf hund hida. ⁊ x. hida be þam ylcan getæle þe ic here beburan tealde: to tpam fuplangum gebýrað xx. hida. ⁊ þreo hund hida: To þrim fuplangum hundeahtig hida. ⁊ cccc. hida: Ðonne gebýnigeað to iiii. fuplangum xl. hida. ⁊ vi hund hida: To fif fuplangum gebýreð ymbegangeſ eahta hunda hida on pealrtýllinge: To fix fuplangum gebýreð rextig hida. ⁊ nigan hund hida: To vii. fuplangum xx. hida. ⁊ xi hund hida: To eahta fuplangum ymbegangeſ pealrtýllinge hund eahtig hida. ⁊ xii hund hida: To xi. fuplangum gebýreð. lx. hida. ⁊ xvii hund hida: To xii. fuplangum ymbegangeſ pealrtýllinge gebýreð xx. hida. ⁊ nigantýne hund hida: Eif ymbegange mapa bið. þonne mæg man eape þone oferreacan gebencan of ðirre tale, forþon ealning to anum fuplange gebýreð rixtig manna. ⁊ c. þon bið ælc gyrd mid feopes mannum gerett:

Id genus etiam sunt, quæ ad explicandam rem NUMMARIAM *Anglo-Saxonum* conducunt, & ad illam rite intelligendam conferunt. Vocabula autem quibus rem *nummariam* denotabant *Anglo-Saxones*, vel sunt quibus *monetam percussam*, vel quibus certas *pecuniæ summulas*, seu auri argentive quid, certo quodam pondere aut valore constans, indicabant. Monetæ percussæ argenteæ unum, ut videtur, apud eos genus fuit, nempe argenteus ille nummus, quem penning, peniz, penninc, & cum simplici N. peninz, peniz, peninc, penic, & penez, vocabant. Penninz autem, qui à nobis PENNINGUS Latino-barbare nuncupabitur, cusum nummulum argenteum, quem hodie dicimus **a threepence**, i. e. tres denarios *Esterlingos*, quod trutina probat, pondere, & valore æquabat. Quinque *penningi* pecuniæ argenteæ summulam, quam ænne rcyllinz, i. e. *unum scyllingum*; & triginta *penningi*, summulam pecuniæ argenteæ, quam ænne Mancur, vel ænne Manes, i.e. *unum* [a] *Mancusam* vocabant, constituebant. Hæc, auctore *Ælfrico*, SHOWERE, qui in Grammaticæ suæ *Saxonicæ* fine sic scribit: Libra on leden ir punð on Enzlirc. [b] fif penezar zemaciað ænne rcyllinz. ⁊ þrittig [c] peneza ænne Mancur: Quemadmodum ergo *unus penningus* Anglo-*Saxonum*, tres nostros continebat: Sic unus *scyllingus* eorum ex quinque *penningis* constans, quindecim nostros *penningos* complectebatur, unumque *Scyllingum* nostrum quinta parte excedebat. Mancusa pariter argentea, quæ xxx penningos tales continebat, nonaginta nostros valebat penningos, seu tres excusos patriæ nostræ nummos argenteos, quos vocamus **halfcrowns**. *Mancusa* vero, vel *Marca* auri decies valebat *Mancusam* argenti, secundum valorem quo aurum argentum superabat apud *Græcos* & *Romanos*.

Dimidium *peningi* apud *Anglo-Saxones* vocabatur helflinze, ut videtur ex *Lucæ* cap. XII. 6. Ne becýpað hi fif speappan to helflinge, *nonne quinque passerculi veneunt minutis assibus duobus*? Quadrans autem *peningi* dicebatur feorðlinz: ut videtur ex *Matth.* cap. v. 26. æf þu agylde þone ýtemeftan feorðlinz, *usque dum reddideris ultimum quadrantem*. & *Luc.* XXI. 2. þa zereah he eapme pudepan binzan tpezen feorðlingar, *vidit autem viduam quandam pauperem mittentem æra minuta duo.*

Erant in usu etiam apud *Anglo-Saxones* æreæ monetæ percussæ, eæque valde minutæ, quas STYCAS vocabant, quarum una semiquadrantem; quadrantem duæ; quatuor helflingum; & octo denarium eorum argenteum, seu *peningum* valebant. Hoc constare videtur ex *Marci* cap. XII. 42. ða com an eapme pudupe. ⁊ peapp tpezen rtycar. þ ir feorðunz peninzer. *& venit quædam vidua pauper, miſitque minuta duo, quod est quadrans.* Quemadmodum enim denarium Romanum [d] per suum *penning*; sic dimidium ejus sive semissem, per suum helflinz; quadrantem per suum feorðlinz; & minuta æra, quorum certus quidam numerus denarium valebat apud *Romanos*, in transferendis evangeliis per *ſtycas* suas reddebant. Præterea notandum est, SHOWERE, inter penningos *Saxonicos*, & penningorum fragmenta, scilicet penningorum partes dimidias, & quartas, non raro reperiri, quod ita erat comparatus, sive is fusus, sive excusus fuit

---

[a] Vel *unam marcam*. Meapc enim, seu Mapc, apud *Anglo-Saxones* idem argenti pondus, ac Mancur, significabat. [b] Ita non solum liber excusus, sed mss. nempe is, quem penes me habeo, & ille bibl. Coll. D. *Joh. Bapt.* apud *Oxonienſes*. Hoc observatum à Lectore velim, quippe quod sunt, qui contendunt *Scillingum* Anglo-Sax. ex quatuor *penningis* constitisse. [c] Lege peneżar. [d] *Matth.* xx. 2. zepopdenre zecpýðpæddenne þam pýphtum. he realde ælcon ænne peniz pið hir dæzer peorce, *conventione autem facta cum operariis*, &c.

penningus argenteus *Anglo-Saxonum*, ut ipse in semisses, & semisses ipsius dein in quadrantes facile discindi, aut disrumpi possent.

Merciæ Saxones etiam pecuniam argenteam per summulas numerabant, quas sceata vel sceattas vocabant. *Textus Roffensis* fol. 38. b. Leoplef pepȝylb if Mỳncnalaȝe cc. scill. Denef pepȝylb if bỳð xii. hundred scill. Ðonne bið cỳnniȝef anfealb ȝenef pepȝylb if six þeȝena pepȝilb be Mỳncnalaȝe þ if xxx ðusend sceata. þ bið ealles cxx punda. Se pef gebỳnedð maȝum. ⁊ fe cỳnebot þam Leodum. Quæ sic à [a] *Johanne Bromton* reddun. tur: Ceorles Weregildum *est in Mercenorum laga* C. C. S. Thayni Weregildum *est Sex* Thaynorum Weregildum *in Mercenorum laga, hoc est* xxx *millia Sceata, id est totaliter* cxx. *Tantum est de* Weregildo, *sed pro dignitate regni debet addi tantundem in* Cynegildo, *Ipsam* Weram *debent habere* [b] Parentes *ejus, & regni emendationem ipsius terræ populus.* In *Lambardi* vero *Archæonomia*, hæc *Æthelstani* R. lex sic se habet: Leoplef pepȝylb on Mepcnalanb bið cc. scill. þeȝnef ỳsȝealb þam þ if m.cc. scill. Lỳnȝef anfealb pepȝylb bið sỳx m. ðeȝna pepȝilba. þ if þỳttiȝ sceatas. ⁊ spa micel bið se pepȝylb: Ac sop þæf piceſ cỳnebote bið to þirum ȝenumen eft spa micel on Lỳnȝilb: Ðam pepe habbaþ ða mæȝaf. ⁊ ðam Lỳnebot se land Leob; *Rusticum Mercii* cc. *solidis æstimant. Thanum autem, cujus æstimatio sexies major, mille & ducentis solidis æstimant. Regis æstimatio simplex, sex millium Thanorum æstimationi æqua est*, i. e. triginta sceatis. *Tanta est regis æstimatio. Cui etiam tantundem mulctæ, vel compensationis nomine addi debet, quo regnum satisfactionem recipiat. Occisi regis æstimationem, seu pretium cognati ejus habeant. Mulctam autem populus habere debet.*

Maxime inter se discrepant hujus *Æthelstani* legis duæ istæ lectiones, sc. *Textus Roffensis* illa, quam [c] firmat versio *Bromtoni*, atque altera codicis quem secutus est *Lambardus*. Secundum illam sceat, vel sceata fuit summula solido *Saxonico* multo minor, scilicet decem *sticarum*, seu *peningi* cum quadrante summula, quæ est *scillingi* quarta pars, ut supputando constat. Secundum *hanc* vero, quam rejiciendam esse judico, ingens argenti summa fuit, nempe cc. xl. mille *Scyllingorum*, qui faciunt monetæ *Anglo-Saxonicæ* quater mille libras, quas *pundas* vocabant. Rejiciendam (inquam) judico codicis, quem *Lambardus* est secutus, Lectionem, quod errore librarii m. nota numeralis *Saxonici* þusend scriptum esse videtur ante þeȝna, quod inter þritiȝ, & sceataf ab eo erat scribendum. Hanc Conjecturam nostram, qua vera loci lectio, legisque verus etiam sensus restituitur, sustentat versio *Latino-barbara* Cod. ms. *Cott.* qui inscribitur, *Titus*, A. 27. his in verbis: *Ceorles Weregildum est in Myrcenorum laga* cc. *sol. Thani Weregildum est sexies tantum.* i. e. *duodecies* c. *sol. Regis simplum Weregildum est* vi. m. *Thainorum Weregildum est in Myrcenorum Laga, hoc est*, xxx Milia Sceatta. *i. e.* Totaliter cxx Libræ. *Tantum est de Weregildo*, &c. In qua quidem versione verba ista, *hoc est*, xxx *milia Sceatta*, i. e. *totaliter* cxx *libræ*, exacte respondent *Saxonicis* istis *Textus Roffensis*, þ if xxx ðusend sceata. þ bið ealles cxx. punda:

Ðrimsa etiam summulæ genus est, qua Orientales, Australes, & Occidentales *Angliæ Saxones* in numerandis suis pecuniis utebantur. De hac etiam in Lege *Æthelstani* R. Be pepum. Ðæf cỳninȝef pepȝylb sie mid Englacỳnne on folcrihte ðritiȝ þusend ðrimsa. ⁊ ðæra xv.m. sien ðæf pepef. ⁊ oðra xv.m. ðæf cỳnebomef: Se pæpe belimpaþ to þam mæȝþe. ⁊ þ cỳnebot to þam Lanbleod: Quæ sic vertuntur in cod. ms. *Cott. Claudius*, D. 2. *Regis Weregildus est cum Anglis in publico recto tringinta millia thrimsa. id est trium quindecim milia sunt de wera, & quindecim milia cynedomes.* i. e. *regiæ dignitatis. Ipsum natalis ejus pretium pertinet cognationi. & Kynebot ipsius terræ nationi.* In ms. autem *Cott. Titus*, A. 27. transferuntur his in verbis: *Regis Weregildum est cum Anglis in jure publico* xxx. *milia* þrimsa, *i. e. trium* xv *milia sunt de were. & quindecim milia cynedomas.* i. e. *regiæ censuræ. Ipsum natalis ejus pretium pertinet cognationi. & cynebot ipsius terræ nationi.*

Sic legem *Æthelstani*, Showere, transtulerunt *Anglo-Normanni*, *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis fere prorsus ignari, quæ tamen sic verti debet: *Apud Anglos communi jure rex triginta mille Thrimsis æstimatur, quarum quindecim millia regii capitis pretium sunt, & quindecim millia, quibus regno satisfiat, mulctæ nomine solvenda sunt. Regii capitis pretium ejus cognatorum est, mulcta vero populi Anglicani.*

De Thrimsa autem sic *Lambardus*: *Thrisma* à ðpeo, *quod* tria *sonat efficium. Est igitur Thrimsa trium Solidorum nummus.* Thrimsa vero, Showere, non à ðpeo, sed à Tremissis, ut

---

a X. Script. col. 846. & *Spelman*, concil. Vol. I. pag. 406. *b* Gallice *parents*. i. e. *agnati, cognati*, sanguine propinqui. *c* Textus *Roffensis* lectionem etiam corroborat versio cod. ms. *Cott. Claudius*, D. 2. *Cheorles Weregildum est in Mercenorum Laga* cc. *solid. Thaini Weregildum* [*sexies*] *tantum*, i. e. *duodecim hunshillinges. Regis simplum Weregildum est sex Thainorum Weregildum in Mytenorum Laga. hoc est* triginta milia sceatta. hoc est, *totaliter centum viginti libr. Sed pro regni emendatione debet tantundem addi in cenegildo. Ipsam weram debent habere parentes ejus, & regalem emendationem ipsius terræ populus.* *d* Lege *&* istorum. *e* Lege *&* istorum. recte

recte *R. Bradijus* noster, derivandum est. *Tremissis* autem in legibus antiquis fuit summa solido minor: ut [a]*Wisigoth.* 7. Tit. 2. l. 11. *Si quis tintinnabulum involaverit de jumento, vel bove, solidum reddat. de vacca tremisses duos. De berbicibus tremisses singulos cogatur exsolvere.* Sic 8. Tit. 3. l. 10. *pro caballis, aut bubus, per singula capita singulos* solidos *reddat, per minora vero capita singulos tremisses.* Sic *Burgund.* Tit. 4. 3. *pro porco sol.* 1. *pro ove sol.* 1. *pro capra tremissem. Tremissis* ergo non nummus trium solidorum, sed denariorum summa fuit solido minor, scilicet *quatuor* denariorum summula, ut constat ex Lege *Rip.* XXIII. *de ictu servorum: sed tamen propter pacis studium* tremissem, *id est*, IIII. den. *componat.* Quemadmodum enim in assis *Romani*, qui ex XII unciis constabat, tertia pars, *Triens* dicta, quatuor unciarum pondus fuit: sic, ut ego autumo, *tremissis*, qui apud *Germanas* gentes IV. denariorum summa erat, tertia pars fuit veteris solidi *Germanorum*, quem ex tribus tremissibus, vel XII. denariis constitisse analogiæ ratio jubet credere.

Quamobrem, SHOWERE, *Thrimsa* vel pro numero IV. denariorum, quos tremissis Germanorum continebat; vel pro ratione, quæ fuit inter tremissem istum, & solidum, cujus *tertia pars* erat, æstimanda est. Secundum priorem æstimationem *Thrimsa* quatuor denariorum *Anglo-Saxonicorum*, qui *penningi* vocabantur, summa erat. Verum secundum posteriorem, continebat *Thrimsa scyllingi*, sive solidi *Anglo-Saxonici*, tertiam duntaxat partem, hoc est *peningum* integrum, quinque *sticas*, *sticæque* tertiam partem, cujus nulla denominatio est. Priorem *Thrimsæ* æstimationem posteriori præpono, SHOWERE, quum quod rotunda summa est, & computantibus *fractâ* multo commodior; tum quod prope accedit ad *Thrimsæ* valorem, qui legitur in Lege *Æthelstani* R. in *Textu Roff.* Leoplex peneȝyld ir cc. ⁊ VI. ⁊ LX. ðrimra. Þ bið ðra hund rcyllinȝa be Myrcna laȝe. *Villani Weregildum est* CCLXVI *Thrimsæ*, h. e. *ducenti solidi Merciorum Lege.* Ut enim quatuor denarii, sive *peningi*, ex quibus *Thrimsam* constitisse arbitror, se habent ad *scyllingum*: sic CCL. ðrimra, quæ vera forsan lectio est, se habent ad CC. *scillingos.*

Hactenus de *Thrimsa*, seu tremisse *Anglo-Saxonico*, jam restat, ut de *punda* sive libra *Anglo-Saxonica* dicamus. Quæ, ut ex superioribus constat, LX *Scyllingorum* summa fuit. Nam eadem ratio est singularis *pundæ* ad LX. *scyllingos*, quæ est CXX pundarum ad XXX millia *Sceatta*, quæ constituunt septies mille & ducentos *Scyllingos.*

Verum, SHOWERE, ut omnia in compendium redacta in uberiore luce tibi ob oculos ponam, paucis accipe: octo *sticæ*, vel duo *helflingi* constituebant denarium, seu *penningum* Anglo-Saxonum, qui tribus argenti denariis nostris, quos **pennies**, & per contractionem **pence**, vocamus, pondere & valore par etiamnum est. Penningus cum quadrante, vel duabus sticis, constituebat *unam sceatam*; quatuor *penningi* constituebant *Thrimsam*; quinque penningi, vel quatuor sceatæ constituebant *scyllingum*, qui quindecim denariis nostris, sive *shillingo* nostro, & tribus nostris denariis, valore æqualis est. Sex scyllingi, sive triginta penningi, unam *mancusam*, vel *marcam* constituebant. Decem mancusæ, sive sexaginta scyllingi, qui shillingorum nostrorum septuaginta & quinque valebant, constituebant *pundam*, quæ argenti tres *nostras* pundas, & XV shillingos nostros continebant, ideoque XV unciarum argenti pondo, vel libra fuit.

Quinetiam monetæ *Anglo-Saxonicæ* genus, sive id nummus signatus, sive pecuniæ pondus vel summa fuit, ORE, vel ORA erat, cujus usum *Dani*, quæ mea est opinio, in *Angliam* induxerunt. *Ora*, autem vel *ore* fit à veteri *Cimbrico*, vel *Norvagico* Aur, vel Auri, *Islandice* eyrir, quibus *plural. communis* Aurar. *Latino-barbare* ÆREUS. de quo sic *Ol. Verelius* in suo Linguæ veteris *Sueo-Gothicæ* indice: Auri *est octava pars Marcæ.* Sic *Gudmundus Andreæ* in Lexico suo *Islandico*: Mork, *Marca duplex, una ponderis, altera mensuræ. Marca ponderis continet octo Æreos.* Sic *Arngrimus Jonas Islandus*, Crymogææ lib. 1. cap. VIII. p. 85. *Marca porro in rerum taxatione octies* eyrir. *Hanc simpliciter Marcam Islandicam appellaturi sumus. Valebat unciam argenti defæcati cum* [b]*duella.* dein p. 86. *Etenim marca auri puri, & argenti defæcati* VIII *unciarum pondus habuit: ubi etiam uncia* eyrir *nobis dicta est.* ORA ergo, sive *Æreus* argenteus, quamvis in rerum taxatione apud *Islandos* valebat *unciam argenti*, & *duellam*, duntaxat tamen pendebat unciam, adeoque viginti penningos veteres *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum*, id est, sexaginta nostros penningos, sive nummum percussum, quem vocamus **a trown**, pondere & valore æquabat. *G. Somnerus* in glossario suo de ora sic scribit: ora *autem* i. e. *ut dixi* uncia, *in re nummariâ duplex reperitur*, major *sc. &* minor: *hæc* XVI *continens argenti* denarios, illa XX. *Quarum posterior in libro censuali Anglorum ubique fere obvia. In regesto monasterii* Burton, (*observante Cl.* Camdeno *in Wiltonia*) XX *oræ dicuntur valere duas argenti Marcas. Hoc ut verum sit, per* Marcam *hic intelligenda* Marca *temporum posteriorum*, XIII. *valens argenti solidos, &* IV *denarios; ut per* Oram, Ora *minor*, XVI *sc. denariorum. Hac enim computandi ratione* XX. Oræ *duas faciunt argenti* Marcas, *viz.* XXVI S. & VIII. d. Hæc ille de duplici

[a] Codex legum antiquarum ex bibliotheca *Frid. Lindebrogii. Francofurti*, M.DCXIII. [b] Id est, cum tertia unciæ parte. de ORA etiam sic *Skeneus* de verb. significatione. ORA, **ane auld Saxon word, and signifies metall, like as brasse, or Gold; and mairover in auld times it was ane peice of Cunzied silver, or gold. for,** *tres oræ aureæ* **are the price of ane Cowe.** *Stat. Alex.* lib. 4. c. *Sciendum* 63. *c Britan.* Londini edit. in fol. M.DC.VII. p. 186.

plici *Ora*, regesti *Burtonensis* auctoritate fretus; ubi etiam XXVI. s. & VIII. d. ex quibus *Marca* constitisse dicitur, de solidis & denariis, qui nostros ter valore & pondere superabant, intelligendi sunt.

ORÆ autem argenteæ viginti veterum denariorum pondus & valorem habentis frequens mentio est, SHOWERE, in rerum & servorum emptionibus & venditionibus, quas supra ex monumentis *Dano-Saxonicis* & *Normanno-Saxonicis* descripsimus. Id genus sunt: Leofpine zebohte healf hide landes æt Æbpice hir mæze Upicef puna mid healfe Mapce zolbef. ȝ mid ane punb reolfpef. ȝ tpezan opan, *Leofwinus emit ab Ædrico, propinquo suo, Usices filio, dimidium hidæ telluris cum dimidio Marcæ auri, una libra argenti, & duabus oris.* Leofenoð zebohte hine, ȝ hif ofspping ut æt Ælfrize mid fif opan. ȝ mid tpelf heafdon sceapa, *Leofenothus se & suos redemit ab Ælfsigo, quinque oris, & duodecim ovibus.* In legendis etiam vetustis codd. non raro occurrunt rerum & servorum pretia, quæ per *oram auri* exprimuntur: ut, Ægelsize bohte Pynnic æt Ælpize abbude mid anon ype zolbes, *Ægelsigus emit Wynricum ab Ælwigo abbate cum ora auri.* Ora auri autem secundum proportionem, qua aurum valore superabat argentum apud Græcos & Romanos, Oram argenti decies non potuit non valere.

Hæc paucis & obiter, SHOWERE, de re nummaria *Anglo-Saxonum*, quæ plenius & ornatius dici possunt ab eo, quisquis ille φιλαρχαῖος nostrorum fuerit, qui *Centonem Saxonicum* scripturus est. Ad quem etiam, tanquam opus *Phrygionicum* intexendum, accedere debent juramentorum solennes formulæ, quæ habentur *Text. Roffen.* fol. 38. b. ibique inscribuntur:

ÞU ÐE MAN ÐLEAL ÆÐELRIC.

I. *b* On ðone dihten þe þes halizdom ir fopehalig ic pille beon N. hold. ȝ zetpipe. ȝ lupian ðæt he lupað. ȝ ealle arcunian ðæt he arcunað æftep Lodef pihte. ȝ æftep polde zepynum. ȝ næfre piller ne zepealdep. popdep ne peopcep opiht don ðæp him laðpe bið. pið þam ðe he me healde rpa ic eapnian pille. ȝ eall ðæt *c* læfte ðæt uncep fopmæl pæp þa ic to him zebeah. ȝ hif pillan zeceaf:.

II. *d* On þone dihten þe ðef halizdome ir fopehalig rua ic rpæce dipe mid fullan folcpihte butan bnæde. ȝ butan rpice. ȝ butan æzhpylcum facne. rpa me fopftolen pæf þæt opf N. ðæt ic onrpæce. ȝ þæt ic mid N. zefenzen hæbbe:.

III. *e* On ðone dihten næf ic æt pæde. ne æt dæde. ne zepita. ne zepyphta ðæp man mid unpihte N. opfe ætfeneð:. Ac rpa ic opfe hæbbe rpa ic hit mid pihte begeat. ȝ rpa ic hit tyme rpa hit me realde ðe ic nu on hand fette. ȝ rpa ic opfe hæbbe [ȝ rpa ic opfe hæbbe] rpa hit me realde ðe hit to fyllanne agte. ȝ rpa ic opfe hæbbe rpa hit of minum agnum pingum com. ȝ rpa hit on folcpiht min agen æht ir. ȝ min infopfep:.

IV. *g* On ðone dihten ne teo ic N. ne fop hete. ne fop hele. ne fop unpihtpe feoh zynnerre. Ne ic nan fodpe nat bute rpa min recza me fæde. and ic fylfe to fodde taliȝe þæt he minef opfef heof pæfe:.

V. *h* On ðone dihten ic eom unfcyldiz æzdef ze dæde ze dihtef æt þæfe tihtlan ðe N. me tihð:.

VI. *i* On ðone dihten. re að ir clæne. ȝ unmæne. ðe N. rpofe:.

VII. *k* On almihtizef Lodef naman þu be hete hal. ȝ clæne þæt þæt þu me realdeft. ȝ fulle pape pith æftep rppæce on þa zepitenerre þe unc þa mid pæf N.:.

VIII. *l* On almihtizef Lodan naman rpa ic hef N. on fodde zepitnerre rtande unabeden.

---

a *Dano-Saxonice* pro rpefnian. *b* Videtur ex solenni formula fidelitatis jusjurandum esse quo vel servus, vel cliens, utpote Thanus, vel Drengus, domino se adstringebat. *c* *Dano-Saxonice* pro læftan. *d* Conceptis verbis jusjurandum, quo quis pecus in alius possessione inventum vendicans, à se furto surreptum jurabat. *e* Solennibus, & legitimis verbis jusjurandum, quo is, in cujus possessione pecus vendicatum inventum est, jurabat se furti nullo modo conscium fuisse, sed id pecoris jure acquisitum possidere, ut quod illi vel datum, vel venditum, vel ab illo altum esset. *f* Sic MS. repetita vero scriptio librarii culpa est. *g* Juramentum calumniæ, quo actor jurabat se reum furti accusatum non animo calumniandi in judicium vocasse. *h* Juramentum calumniæ, quo reus criminis furti, cujus accusatur ab actore, se immunem esse jurat. *i* Jusjurandum sacramentalis conjuratoris, seu compurgatoris esse videtur. *k* Monitio, ut videtur, solennis ad testem jurejurando adigendum. *l* Jusjurandum, quo testis, quæ de re aliqua testimonio dixerat, corroborat, vel vera esse jurat.

ȝ

ȝ unȝeboht to ſpa ic hit mid minum eȝum oꝼeꝼſeah. ȝ minum eaꝼum oꝼeꝼhýſde ðæt ðæt ic him mid ſæcȝe:

IX. [a] On almihtiȝes Godan naman. nýſte ic on þam þinȝum þe þu ýmb ſpeoſt ſul.ne ꝼacn. ne ꝼacne dom. to þæſe dæi týde ðe ic hit þe realde. ac hit æȝðer þæt ȝe hal ȝe clæne butan ælcne ꝼacne:

X. [b] On liꝼiendes Godes naman ſpa ic ſeoh bidde ſpa ic ȝýſanan hæbbe þæt þe me N. behet ða ic him min realde:

XI. [c] On liꝼiendes Godes naman. ne ðeanꝼ ic N. ſceat ne ſcýllinȝ. ne peninȝ. ne peniȝes peoꝼð. ac ealle ic hit ȝelæꝼte þæt þæt ic him ſcolde ſpaꝼoꝼð ſpa uncpe poꝼd ȝecpýðu ſýnmeſt pæſon:

Æſtimatio juramentorum pro ſtatu, & gradu perſonarum jurantium.

Mæſſe ſpeoſtes að. ȝ populð þeȝenes að is on Engla-laȝe ȝetealð eꝼen ðýne. ȝ ꝼoꝼ þam ſeoꝼan cýnic haban þe ſe mæſſe-ſpeoſt þuſh Godes ȝiꝼe ȝeþeah þ he hæꝼde he biþ þeȝen pihtes puꝼðe.

Tpelꝼhindes man að ꝼoꝼſtent vi. Leoſla að. ꝼoꝼ þam ȝiꝼ man þone tpelꝼhindan man ſpecan ſceolde. he bið ꝼull ſpecen on ſýx Leoſlan. ȝ his peneȝýld biþ. vi. Leoſla peneȝýld:

Formulis juramentorum hiſce antiquis adjiciatur etiam vetuſtiſſima illa Sacramenti, quo mos erat RR. *Anglo-Saxonum* ſe in ſolenni tempore conſecrationis obſtringere. Sed quia id in præfatione, quæ eſt ante *Inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas*, quas *Oxoniæ* edidimus 1689, exhibuimus, eo remittimus Lectorem.

Dignum etiam eſt, quod, tanquam panniculus pretioſus, *Centonis Saxonici* pars ſit, [d] iſtud *Textus Roff.* fol. 93. a. b. Be leode ȝeðincðum. ȝ laȝe. hoc eſt, *de populi, ſeu civium cenſu, & conditione ſecundum uniuſcujuſque bonorum æſtimationem.*

Hit þæt hpilum on Engla laȝum þ leod. ȝ laȝa ꝼoꝼ be ȝeðincðum. and ða pæſon leodpitan peoꝼðȝiſer pýnðe ælc be his mæðe. Eoꝼl. ȝ Leoꝼl. þeȝen. ȝ þeoden:. And ȝiꝼ Leoꝼl ȝeþeah þ he hæꝼde ꝼullice ȝiꝼ hida aȝenes landes. cýneca. ȝ kýcenan. bellhuſ. and buhȝeat. ſetl. ȝ rundepnote on cýnȝes healle. þonne þæt he ðanonꝼoꝼð ðeȝen pihtes peoꝼðe:. And ȝiꝼ þeȝen ȝeþeah þ he þenode. ȝ his þadſteꝼne þad on his hipede. ȝiꝼ ſe þon hæꝼde þeȝen þe him ꝼilȝde þe to Linȝes utꝼare ȝiꝼ hida hæꝼde. on cýnȝes ſele his hlaꝼoꝼde þenode. and þpipa mid his æpende ȝeꝼope to cinȝe. ſe moſte riððan mid his ꝼoꝼaðe his hlaꝼoꝼd aꝼpelian æt miſtlican neoðan. ȝ on his onſpæce ȝeſæcan mid pihte. ſpa hpæt ſpa he ſceolde. ȝ ſe þe ſpa [e] ȝeþoȝenne ꝼoppýſhtan næꝼde. ſpoſe ꝼoſſýlꝼne æꝼteſ his pihte. oððe his þolode. ȝ ȝiꝼ þeȝen ȝeþeah þ he peaſ to eoſle. þonne pæſ he ſýððan eoſl pihtes peoſðe:. ȝ ȝiꝼ maſſeſe ȝþeeah þ he ſeſde þhiȝe oꝼeſ pid ſæ be his aȝenum cſæꝼte. ſe pæſ þonne ſýððan þeȝen pihtes peoſðe:. And ȝiꝼ leoſneſe ȝeþeh þuſh laſe þ he had hæꝼde. ȝ þenode Xpē. ſe pæſ þonne ſýððan mæðe. ȝ munde ſpa micelſe pýſðe. ſpa þæſto ȝebýſede. buton he ſoppophte þ he þæſe had-note notian ne muſte. ȝ ȝiꝼ hit ȝeſupðe þ man ȝehadedum oððe ælþeodiȝum ahpeaſ ȝeðeſode poſðes oððe peoſces. þonne ȝebýſede Linȝe. ȝ biſceope þæt hiȝ þæt bettan. ſpa hiȝ naðoſt mihton:.

Hæc Latino-barbare verſa extant *Tex. Roff.* fol. 79. b. Ea autem ſic in Latinum convertimus:

"Legibus olim Angliæ conſtitutum erat, ut populus, & eorum conditio pro facultatibus, quas "quiſque habebat, in honore haberetur. Etenim tum ſapientes nationis pro ſua quiſque conditio-"ne, ſive is Comes, ſive Colonus, ſive Thanus, ſive Subthanus, honore digni cenſebantur. "Nam ſi colonus eo profecerat, ut [f] quinque propiæ telluris Hidas, Eccleſiam, Coquinam, & "portam cum clocario haberet, & ſede, & peculiari officio in Aula regis gauderet, tum quidem, "qui Thano æqualis haberetur, deinceps dignus habebatur. Et ſi Thanus eo profecerat, ut regi "miniſtraret, & in regis ſatillitio, (exercitu) ſua vice iter equo faceret, ſub ſe etiam habens "inferiorem Thanum, qui illi famularetur, & qui quinque hidas terræ ea conditione tenebat

---

[a] Jusjurandum ſolenne, quo venditor rem venditam integram, & indiminutam bona fide emptori tradidiſſe jurabat. [b] Jurisjurandi formula, quo emptor jurat ſe rem venditam diminutam, & cum defectu à venditore accepiſſe. [c] Jusjurandum quo debitor rem creditori ſolviſſe jurabat. [d] Extat etiam è cod. regio Latino-barbare deſcriptum in *Spelmanni* concil. Vol. I. p. 406. In libro, cui titulus, **The Treaſury of Ancient, and Modern Times.** Vol. I. p. 519. *Lambardi* itinerar. Cantiæ pag. 500. & *Joh. Seldeni*, Libro, cui titulus **Titles of Honour.** [e] Leȝe ȝetoȝen. [f] Sic in LL. *Æthelſtani* à *Lambardo* editis: ȝiꝼ ceoſl ſie ȝepeleȝod to þam þ he aȝe v. hida landes. ȝ mon hine oꝼſlea. ȝýlde hine mon mid ii. m. ðpimſa. ȝ ȝiꝼ he beȝytaþ þæt he hæbbe býſne. ȝ helm. ȝ oꝼeſȝýldene ſpeoſð. ðeah ðe he lande næbbe. he bið ſiþcund. ȝ ȝiꝼ his ſunu. *&c.*

"ut regem proficiſcentem comitaretur, & qui regis in cœnaculo domino ſuo miniſtraret, ter-
"que regem illius nomine nuntius adiiſſet; hic poſſet præjuratus [a] domini ſui variis in negotiis
"vices gerere, &, quemadmodum ille, alii actionem intendere, qui ſic accuſatus, ſi culpæ reus non
"foret, purgandus erat tot conſacramentalium juramentis, quot lex à ſui ordinis homine poſce-
"ret, aut pœna danda ab eo eſſet. Verum ſi Thanus eo profecerat, ut comes factus eſſet, ex
"eo tempore comitis juribus, & dignitate plane gaudebat. Et ſi mercator adeo in opibus cre-
"verat, ut ter *Altum* ſuis facultatibus trajiceret, tum Thano par jure cenſebatur. Et ſi Scho-
"laris in eruditione adeo progreſſus erat, ut in ſacris ordinibus inſtitutus Chriſto ſerviret, hic
"omni illa reverentia & patrocinio dignus habebatur, quam ejus ordo & conditio requirebat.
"Denique ſi ita aliquando contingebat, ut quis ſacris ordinibus inſtitutum, aut peregrinum, ſive
"verbis, ſive facto læderet, tum ut reum cogerent noxam ſuam quamprimum emendare, regi
"& Epiſcopo incumbebat,

Hæc à te forte ante triennium in verſione *Anglicana* cum ſumma voluptate lecta, ut Latio donata cum nova delectatione relegeres, volui cl. SHOWERE; propterea quod oſtendunt immutatos Almæ noſtræ Angliæ mores, in qua hominibus vel infimæ ſortis, in quibus cum ingenio diligentia conjuncta erat, olim, ut nunc, ad honores aditum facilem patuiſſe conſtat. Colonos, & mercatores *Thani* divitiæ; & bonarum literarum ſtudioſum divitiis omnibus præferendus presbyteratus ordo *Thano* exæquabant. Quod cum primum ſcires, tibi non miror placuiſſe, qui orphanus relictus è re anguſta domi diligentia & ingenio adeo deo adjuvante emicuiſti, ut inter illos jam diu habitus fueris, quorum dignitas & amplitudo poſtulat, ut *Thanis*, qui nunc *Barones* appellantur, pares cenſeantur.

Dignum etiam judicabis, quod *Centoni Saxonico* immittatur iſtud *text. Roff.* fol. 38. a. de ſervanda pace palatina propter regis honorem.

Ðuꝛ ꝓeoꝓ ꝓceal beon Cinꝿeꝛ ꝿꝛiꝺ. ꝓꝛam hiꝛ buꝑhꝿeate ðæꝓ he iꝛ ꝛittende on ꝓeopeꝓ halꝛ [b] hiꝛ. ðæt iꝛ iii. mila. ⁊ iiii. ꝓuꝑlanꝿ. ⁊ iii. æceꝓa bꝛæðe. ⁊ ix. ꝓota. ⁊ ix. ꝓæꝛꝛamunda. ⁊ ix. beꝓe coꝓna:.

Intra hos fines pax Regis ſervanda eſt. ſcil. à porta domus in qua manet, uſque ad intervallum trium . . . . . cum dimidio, hoc eſt, uſque ad diſtantiam trium milliarium, trium furlangorum, trium acrarum, novem pedum, novem palmorum, & novem granorum hordeaceorum.

Pax autem ſive protectio regis, SHOWERE, [c] multiplex fuit apud veteres *Anglos*. Alia enim [d] manu data fuit, quam *Anglo-Saxones* vocabant Cyninꝿeꝛ hanð-ꝿꝛiðe. de qua ſic in foed. Edv. & Guthr. 1. ꝑ iꝛ ꝓonon æꝓeꝛꝛ ꝑ hiꝿ cꝓæðon. ꝑ cyꝛic ꝿꝛiðe binnan paꝿum. ⁊ Cyninꝿeꝛ hanꝺꝿiꝑ ꝛꝛande eꝓne unꝓemmeð. Alia data fuit tempore Coronationis, per octo dies ſcilicet continuos. Alia feſtorum gratia data eſt: ut in natale domini data eſt pax octo dierum, totidemque in paſchate, & pentecoſte. Alia data fuit quatuor *Cheminis*, ſive viis publicis, *Watlingſtrete, Foſſe, Hikenildſtrete*, & *Ermingſtrete*. Alia fuit fluviorum, quorum navigiis victualia deferebantur ad civitates, vel burgos. Sacratiſſima vero omnium fuit pax palatii, quod ob honorem regiæ majeſtatis ſemper aſyli jure gaudebat, & ad magnam uſque diſtantiam defenſionis, immunitatis & tutelæ locus erat. De hac pace ſanctè, & inviolate ſervandâ latæ ſunt Leges *Aluredi* R. 7. & Pol. *Canuti* 56. quas tu cum otio conſule. Digna etiam eſt, quæ ad *Centonem Saxonicum* contexendum accedat Relatio cauſæ *Saxonicè* ſcripta, quæ ſolenni more determinata fuit, R. *Edgaro* in tribunali præſidente. Cujus equidem cauſæ notitiam exhibere placuit contra *monarchomachos* noſtros, quibus nihil antiquius eſt, quam aſſerere Regi Angliæ, quem jus ipſum Anglicanum *juſtitiæ fontem, & originem* etiamnum vocat, in tribunali ſedere, & cauſas judicare non licere.

Text. Roffen. fol. 162. a. & 163. a. b.

De ꝛalcheham ⁊ Bꝛomleaꝿe.

Ðiꝛ pæꝓon þa lanꝺ. æt Bꝛomleaꝿe. ⁊ æt Fealcnaham. þam cinꝿe Eaꝺꝿaꝛe ꝿeꝓehꝛ. on Lunꝺenbyꝛiꝿ. ðuꝑh ꝛnoꝺinꝿlanꝺeꝛ lanꝺ-bec. ðaþa ꝓꝓeoꝛꝛaꝛ ꝓoꝛꝛꝛælon þam biꝛcope on Bꝓoꝓꝿceaꝛꝛe. ⁊ ꝿeꝛealꝺan heo ælꝓice æꝛcꝓynne ꝛunu. piꝺ ꝓeo ꝺeaꝛnunꝿa. ⁊ heo æꝛcꝓyn ælꝓicꝛ moꝺoꝓ ꝛealꝺe heo æꝓ ðiꝺeꝓ in. ða ꝿeacꝛoꝺe ꝛe biꝛcop þ þa becc ꝓoꝛꝛtolene pæꝓon. bæꝺ þaꝓa boca ða ꝿeoꝓnlice. unꝺeꝓ þam þa ꝿepatt ælꝓic. ⁊ he bæꝺ þa laꝓe ꝛÿꝺꝺan. oð man ꝿeꝓehꝛe on cinꝿeꝛ ꝓeninꝿ manna ꝿemoꝛe ðæꝓe ꝛtoꝓe ⁊ þam biꝛcope ða ꝓoꝛꝛtolenan becc ꝛnoꝺiꝛlanꝺeꝛ. ⁊ boꝛe æt þæꝓe þÿꝓðe þ pæꝛ on Lunꝺene. þæꝓ pæꝛ ꝛe cinꝿ Eaꝺꝿaꝓ. ⁊ ꝛe apceꝺbiꝛcop Dunꝛtan. ⁊ Aðelpolð biꝛcop. ⁊ Ælꝓꝛtan biꝛcop. ⁊ oðeꝓ Ælꝓꝛtan. ⁊ Ælꝓeꝓe ealꝺoꝓman. ⁊ ꝓela cÿnꝿeꝛ pitena. ⁊ man aꝿæꝓ ða into ðæꝓe ꝛtoꝓe ðam biꝛcope þa becc. þa ꝛtoꝺ þaꝓa pÿðepan ape. on þæꝛ cynꝿeꝛ hanꝺa. ða polðe Fulꝓꝛtan ꝛe ꝿeꝓeꝓa niman þa ape to ðæꝛ cÿnꝿeꝛ hanꝺa. bꝓomleah. ⁊ ꝓealcnaham. ða ꝿeꝓohte ꝓeo pÿðepe ða halꝿan ꝛtoꝓe. ⁊ ðane biꝛcop. ⁊ aꝿæꝓ þam cinꝿ Bꝓomleaꝿeꝛ boc. ⁊ Fealcnahameꝛ. ⁊ ꝛe biꝛcop ꝿebohte þa becc ⁊ þa lanꝺ æt ðam cinꝿe on ꝿoꝺeꝛ pille. miꝺ ꝓiꝛtiꝿan mancꝓaꝛ ꝿolꝺeꝛ. ⁊ hunꝺ ꝛeontiꝿan. ⁊ þꝓiꝛe-

[a] Scil. *Regis*. [b] Significatio hujus vocis, quam male à librario ſcriptam judico, me plane latet. [c] LL. Edv. Conf. cap. 12, 30, 31. [d] Id eſt, litteris regiis.

tigum

tigum pundum. þuph foþerþpæce. ⁊ cortnunge. into ſce Andrea. ſiððan þa leode ſe biſcop ðade pydepan. ðara lande bryceſ. undeſ þam þa gepatt ſe cing. Ongan ða ſýððan Byrhtric ðade pýdepan mæg. ⁊ heo to ðam geneddе þ hý brucan ðara landa on neaſlace. geſohtan ða ðane ealdorman Eadpine. ⁊ þ ſolc ðe pæſ godeſ anſpeca. ⁊ geneddan þane biſcop be ealne hiſ ape agiftеſ ðara boca. ne morte he beon þara ðreora namеſ pýnðe ðe eallum leodrcipe geſealð pæſ on peddetale. ne teameſ. ne ahnunga.

Diſ iſ reo gepitneſſe ðæſ ceaperſ. Eadgar cing. ⁊ Dunſtan arceb. ⁊ Orpald arceb. and Æþelpold b. Æþelgar b. ⁊ Ærcpi b. ⁊ Ælfſtan. b. ⁊ oðer Ælfſtan. b. ⁊ Sideman. b. and ðæſ cingeſ modor Ælfðrýð. ⁊ Orgar ab. ⁊ Ælfepe Ealdorman. ⁊ pulfſtan on Dælham. ⁊ Ælfic on Ebberham. ⁊ reo ðugud folceſ on perſan cænt. þæp þæt land. ⁊ þæt læð to liþ:.

Huc ſpectat lex Edgari politica 2. Be ðone þe mon cýnge gerece. Illaque, quæ ſcripſit Bractonus lib. III. *de actionibus*, cap. 9,10. "Ideo videndum erit de iis, quæ pertinent ad regnum, "quis *primo*, & *principaliter poſſit*, *& debeat judicare.* & ſciendum quod *ipſe rex*, *& non alius*, "*ſi ſolus ad hoc ſufficere poſſit*, cum ad hoc per virtutem Sacramenti teneatur adſtrictus. Et ſi "ipſe dominus rex ad ſingulas cauſas terminandas non ſufficiat, ut levior ſit illi Labor, in plu- "res perſonas partito onere, eligere debet de regno ſuo viros ſapientes, & timentes deum—— "& ex illis *conſtituere juſtitiarios.*

Nimius forem, SHOWERE, ſi, quæ *Centonem Saxonicum* ſpectant, & quæ illi contexendo idoneam materiam ſuppeditare poſſunt, omnia pergerem deſcribere.

Quapropter inſtitutum noſtrum tanquam ſuis finibus terminabo cum iis, quæ ab incerto quodam auctore *Saxonice* ſcripta ſunt de *Sanctis in Anglia Sepultis*; & quæ, me rogante, verſione *Latina*, notiſque ſuis illuſtravit collega noſter, & amicus chariſſimus, *Gulielmus Hopkinſius* S. T. P. Eccleſiæ Cath. *Wigornienſis* non ita pridem præbendarius, & ſi quis alius, à jactis ejus fundamentis, maximum ornamentum. Qui neſcio an omne genus eruditione, morumve ſanctitate ſimul, & ſuavitate, præſertim candore, modeſtia, & humanitate clarior, præpropera morte nuper abreptus eſt, qua reſp. Literaria & Eccleſiaſtica ingens detrimentum cepit haud poſteris ſeculis ferme reſarciendum.

Incertus Auctor de Sanctis in Anglia *ſepultis, deſcriptus à* D. Junio *cl. ex* MS. *Collegii* Corporis Chriſti, *alias* Benedicti, *quod eſt* Cantabrigiæ; inveniturque pagina 147 voluminis 284.

Dep cýð ymbe ða halgan ðe on Angelcynne perað. on uper brihtneſ naman Dælenderſ Lyſter:.

Sc̄ Agurtinuſ gefullode Æthelbrihtſ Cantpapena cyninge ⁊ all hiſ ðeode:.

Donne pæſ Eadbald Æthelbrihtеſ runu cynger. ⁊ Birihtan hatte hiſ cpen. ⁊ Æthelburh hatte heora dohtor. ⁊ oðre nama Tate. heo pæſ forgifen Eadpine Norðhymbra cyninge to cpene. ⁊ rc̄ſ Paulinuſ re mæpa birceop for mid hire ⁊ gefullode ðone cyninge ⁊ ealle hiſ þeoda. ⁊ heo þa æftеp Eadpineſ dæge gefohte Cantpapabyrig. ⁊ hire brodor Eadbald pæſ Cantpapa cyninge. ⁊ he hire þa forgeaf þ land on Limene. ⁊ heo ða þ mynſtеp getymbrode. ⁊ þap nu perteð. ⁊ rc̄ā Eadburh mid hire:.

Donne pæſ Ymme. Eadbalðеſ cpen. Franca cyningеp dohtor. ⁊ hig begeaton rc̄e Eanſpiþe. ðe æt folcanſtane perað. ⁊ Eapcanbriht Cantpapa cyninge. ⁊ Eormenred Æðelinge. ⁊ Eormenburg. ⁊ rc̄e Eormengið. ⁊ rc̄e Æþelred. and rc̄e Æþelbriht. Diſ pæpon Eormenræðеſ beapn. ⁊ of Lare hiſ cpene:.

Donne pæſ Ecgbriht cyninge. ⁊ Hloþepe cyninge. ⁊ rc̄ā Eormenhild. ⁊ rc̄ā Ercengota pæpe Eapcanbrihteſ beapn. ⁊ Sexburge hiſ cpene:.

Hic [incipit] Narratio de *Sanctis* qui in [a] *Anglorum* regione quieſcunt. In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Sanctus Auguſtinus baptizavit *Æthelbertum* Regem *Cantiorum* cum gente univerſa.

Erant tunc temporis *Æthelberto* regi *Æadbaldus* filius, & Regina nomine *Bertha*, nec non filia cui nomen *Æthelburga*, cognomen vero *Tata*. Hæc *Eadwino Northymbrorum* Regi in uxorem tradita erat, eamque Scūs *Paulinus* Archiepiſcopus comitatus eſt, qui baptizavit Regem populumque univerſum. Defuncto autem *Eadwino Cantuariam* rediit *Æthelburga*, *Cantiorum* regnum obtinente *Eadbaldo* fratre, qui dedit illi terram in [b] *Limene* ubi Eccleſiam condidit, ibidemq; una cum *Sancta* [c] *Eadburga* requieſcit.

Eadbaldus in uxorem habuit *Emmam*, Regis *Francorum* filiam. his prognati ſunt Scā *Eanſwitha*, quæ *Folceſtonæ* requieſcit, & *Ercombertus* Rex *Cantiorum* & *Eormenredus Clito*: *Eormenburga* vero & Scā *Eormengitha* cum [d] Scō *Æthelredo* & [d] Scō *Æthelbrihto* liberi erant *Eormenredi* ex * *Oslava* conjuge.

Ecbertus Rex, & *Lotharius* Rex, una cum Scā *Eormenilda* & Scā *Ercongota* procreati ſunt ab *Eorcanberto* & *Sexburga* Regina.

---

a In *Anglia* tantum, non de *Sanctis* in *Wallia*, *Scotia* vel *Hibernia*; S. *Columcyllam* ſi excipias. *b* Hodie LIMINGE. *c* Plures hujus nominis *Virgines Sanctæ* Angliam olim ornarunt; tres in his catalogis memorantur, inter quas hæc noſtra erat longe celeberrima. *d d* S. *Æthelredus*, & *Æthelbrihtus* fratres S. *Eormenburgæ*, quos occiſos juſſu *Echerti* Regis infra legimus. * Mendoſe of Lare hiſ cpen, legendum Orlare. & ſic *Capgravius*.

Đonne pæꝛ ꝛcē Eoꝛmenbuꝛȝe oðeꝛ nama Domne Eue. heo pæꝛ ꝓoꝛȝifen Meppale. Penðan ꝛunu cýnȝeꝛ. ⁊ þaꝑ hi beȝeaton ꝛcē Milðuꝛȝe. ⁊ ꝛcē Milðꝛiðe. ⁊ ꝛcē Milðȝiðe. anð ꝛcē Meꝛꝓýnn. hiȝ ða ꝓoꝛ Loðeꝛ toðælðon be heom libbenðum eal þ hi ahton. ⁊ heo þa Domne Eue ꝓoꝛ eꝛt to Lantlanðe. ⁊ hýꝛe bꝛoðꝛa peꝛȝilðeꝛ onfenȝe innon Tænetlanðe æt Ecȝbꝛihte ðam cýninȝe. þe hiȝ æꝑ acpellan het:. Đunoꝛ hatte hiꝛ ȝepeꝛa ðe hiȝ acpellan het. ⁊ he hiȝ bebiꝛiȝðe unðeꝛ þæꝛ cýnȝeꝛ heahꝛetle on Eaꝛtpeȝe innon hiꝛ healle. ⁊ hi ða puꝛðon ðuꝑh Loðeꝛ naman punðoꝛlice ȝecýðde. ꝛꝑa þ ðuꝑh Loðeꝛ mihte ꝛe Leoma aꝛtoð ymbe miððeꝛniht up ðuꝑh ðæne healle hꝓoꝛ. ꝛꝑilce ðaꝑ ꝛunne ꝛcine. ⁊ ðæt ꝛe cýninȝe him ýlꝛ ȝeꝛeah. ⁊ he pæꝛ ꝛꝑiðe aꝓꝓýhꝛt. ⁊ he ða be ðam piꝛte þ he hæfde ðam Hælanðe abolȝen.

Anð he þa het heoꝑa ꝛꝑuꝛtoꝓ Domne Eue him to ȝefeccan. þæt heo heoꝑa peꝛȝilðe onꝓon mihte. ⁊ heo ꝛꝑa ðýðe. þ iꝛ ðonne hunð eahtati ꝛulunȝa lanðeꝛ. þæt hiȝ þ mýnꝛteꝛ on apæꝛðon. ðam ꝛaulum to ȝebꝛæðenne. þe hit heoꝑa peꝛȝilð pæꝛ. ⁊ ꝛe cýninȝe hiꝑe ðaꝑ to pel ýlꝛte. ⁊ heo ða ꝛcē Milðꝛiðe hiꝑe ðohtoꝓ oꝓeꝓ ꝛæ ꝛenðe. þ heo ðone piꝛðom þaꝑ ȝeleoꝓnoðe ðe man on ðam mýnꝛtꝛe healðan ꝛceolðe. ⁊ heo ða ꝛꝑa ðýðe. ⁊ þaꝑ micelne haliȝðom beȝeat. ðe man nu ȝit to ðaȝ ꝛceapian mæȝ. ⁊ heo ða ꝛcē Milðꝛýð eꝛt to hýꝛe meddeꝛ ham com. ⁊ heo hefne ða þat mýnꝛteꝛ ꝓoꝛȝeaf ða hiꝛ ȝeꝛtaðelob pæꝛ:. Anð heo ða ꝛcē Milðꝛið haliȝ piꝛte onȝenȝe æt Theodoꝛe aꝓcebiꝛceoꝓe. ⁊ hunð ꝛeoꝓontiȝ mæðena mið hiꝛe. þe ꝛe cýninȝe ⁊ hiꝛe moðoꝓ beȝiten hæfðon ⁊ ȝelæꝓeð þ hiȝ æt ðaꝛe ꝛtoꝛe nýtte beon mihton. ⁊ heo ða þaꝑ Loðe to pillan ȝeðeah ⁊ þ ece lif ȝeeaꝛnoðe. ⁊ ꝛꝑa oft ꝛiððan heoꝑa mihta cuþe ꝛýnðon:. Anð ꝛcē Eoꝛmenȝiðð hýꝛe moððiȝe mið hýꝛe punoðe oþ hiꝛe liꝛeꝛ ende. ⁊ heo ýlꝛ ðaꝑ hýꝛe licneꝛte ȝeceaꝛ be hiꝛe libbenðꝛe. þ iꝛ ðonne an mil be eaꝛtan ꝛcē Milðꝛýðe mýnꝛtꝛe. ⁊ hýꝛe mihta ðaꝑ oft pæꝓon cuðe ⁊ ȝit ꝛýnðon:. Anð ꝛcē Eaðbuꝑh ða to ðam mýnꝛtꝛe ꝓenȝe æfðeꝛ ꝛcē Mýlðꝛýðe. ⁊ heo ðiꝛ cipican ȝeꝛette þe heoꝑa lichaman nu on peꝛteð:.

Đonne pæꝛ ðexbuꝑh Lantꝑapena cpen. heo ȝeꝛtaþelode ꝛcā Mapian mýnꝛteꝛ on ðceapeȝe. ⁊ ða Loðeꝛ ðeoꝑaꝛ ðaꝑ to ȝeꝛette:. Đþæt þa Loþhepe cýninȝe. hýꝛe ꝛunu. heom ðaꝛe landðape ȝeuðe þe hiȝ ȝit biȝ libbað. ⁊ heo þa ȝebeð pæðene þaꝑ apæꝛðon:.

Scā *Eormenburga*, cui [a] cognomen erat *Domneva*, nupſit *Merwaldo* filio *Pendæ* Regis, qui progenuerunt Scam̄ *Milburgam*, & Scam̄ *Mildredam*, & Scam̄ *Mildgitham*, & Scum̄ *Mervinum*. Omnes hi adhuc viventes pro Dei amore patrimonium totum diſtribuerunt [in pios uſus.]

Domneva autem in *Cantium* poſtea profecta eſt, ad recipiendam [b] *Weregildam* fratrum *Egberto* Rege (qui eos interfici juſſerat) in inſula *Thanetæ*. *Thunor* erat Comitis nomen, cui cædem eorum demandaverat. Hic eos ſepeliverat ſub ſolio Regis intra Aulam ſuam [c] *Eſtregiæ*; ſed [corpora eorum] in Dei nomine miraculoſe revelata erunt; quippe circa mediam noctem, virtute divina, columna lucis Solaribus radiis æqualis aſcendit per tectum Aulæ Regiæ: hanc Rex ipſe conſpexit & valde perterritus erat; inde enim novit ſe Jeſum ſibi infenſum reddidiſſe.

Mandavit ideo *Domnevam* ſororem eorum accerſi ad Weregildam pro eis accipiendam; qua recepta, videlicet [d] octoginta carucatis terræ, [*Domneva*] ibi Monaſterium ædificavit, ut [e] preces fierent in eodem pro animabus eorum, in quorum Weregildam [terra iſta data erat.] Rex præterea plurimum eam adjuvit. Ipſa autem *Mildredam* filiam ſuam in partes [f] tranſmarinas miſit erudiendam in diſciplinis monaſticis, quas edocta ibidem, plurimum in ſanctimonia profecit, ut etiam nunc obſervari poteſt. *Mildredæ*, cum rediſſet, Mater Monaſterium quod conſtruxerat [regendum] commiſit. Scā ergo *Mildreda* ſacrum velum ſuſcepit à *Theodoro* Archiepiſcopo una cum ſeptuaginta virginibus, quas Rex & Mater ejus congregaverant, & inſtitutis utilibus monaſterio imbuerant. Illa autem ibi juxta voluntatem Dei [pietate] profecit, vitam æternam promeruit, & poſtea crebris miraculis inclaruit.

Materteram Scam̄ *Ermengitham* ad ſupremum diem convictorem habuit, quæ adhuc vivens ſepulturæ locum ſibi deſignavit ad primum lapidem à Monaſterio Scǣ *Mildredæ* Orientem verſus; cujus Virtutes olim frequentes innotuerunt, imò & hodie celebrantur. *Mildreda* vero in regimine monaſterii ſucceſſit Scā *Eadburga*, quæ Eccleſiam ibi fundavit, in qua corpus ejus nunc requieſcit.

Sexburga etiam *Cantiorum* Regina fundavit Monaſterium Scǣ *Mariæ* in Scapea Inſula, & in eodem moniales conſtituit, quibus in victum prædia contulit filius ejus *Lotharius* Rex, unde adhuc aluntur. Ipſa vero [g] Oratorium ibi condidit.

---

[a] Oðeꝛ nama, *Prænomen Somnero.* mallem *Cognomen*, ut *Lucæ* XXII, 3. Judam ꝛe pæꝛ oþþe naman Scapioð. Utcunque fuerit, *Capgravius* perperam haud ſemel *Eormenburgam* & *Domnevam* diſtinguit, fol. 142, & alibi. [b] *Weregilda*, ut wera, *æſtimatio capitis occiſi propinquis ſolvenda*, de qua vide Leges *Æthelſtani* & *Edmundi* ex editione Whelocii, pag. 55, 56. & pag. 58, 59. nec non Gloſſarium *Somneri*. [c] Hodie Estrie, Vide *Capgravium* in vita *S. Æthelredi* & *S. Æthelbricti*. [d] *Quadraginta aratrorum*, Capgravius fol. 143. 48 *aratrorum*, Monaſticon *Angl.* Tom. I. pag. 84. [e] To ȝebeðpæðenne, hic ſignificat *ipſas preces* ſive *orationes*. aliquando vero *locum orationis*; ut paullo infra. [f] Cum pauca aut nulla tunc temporis extiterunt in *Anglia* Monaſteria, multi Religionis amore aut eruditionis gratia in *Galliam* tranſierunt, Teſte *Beda*, Hiſt. Eccleſ. III, 8. [g] Ȝebeðpæðenne þaꝑ apæꝛðon corrige apæꝛeð. Hic ȝebeðpæðenne, *oratorium*.

Đonne

Ðonne pæꝛ ꝛcē Sexburh. ⁊ ꝛcā Æþelþꝛýþ, ⁊ ꝛcā Ꝩihtburh. Annan dohtra eaꝛtengla cyninger:. Ðonne pæꝛ ꝛcē Æþelþꝛýþ þoꝛgifen Ecgfꝛyþe Noꝛþhýmbra cyninge to cpene. ⁊ heo hpæðere hýꝛe mæʒþhad ʒeheold oþ hýꝛe lifes ende. ⁊ heo þa hiꝛe licneꝛte ʒeceaꝛ on Elig̃a biꝛig on þam mæꝛan mynꝛtepe. ⁊ þaꝛ hýꝛe mihta oft cuðe ýndon. ⁊ ꝛcā Ꝩihtburh hiꝛe ꝛpuꝛtoꝛ mid hiꝛe nu neꝛtað:.

Ðonne pæꝛ ꝛcā Eoꝛmenhild. Eꝛcenbꝛihtes dohtoꝛ ⁊ Sexburge. þoꝛgifen Ꝩulfhepe cyninge to cpene. he pæꝛ Pendan ꝛunu Ꝩýꝛcna cyninger. ⁊ on heoꝛa dagum Ꝩýꝛcna ðeod onfenʒ fulpihte. ⁊ þaꝛ hi begeatun ꝛcā Fæꝛnburge. þa halʒan pæmnan. ⁊ heo peaꝛð bebýꝛged on þam mynꝛtꝛe þe iꝛ ʒenemnod Ðeanburh. heo peaꝛþ eft upa ðon. ⁊ nu neꝛteþ on Legeceaꝛtꝛe þære býꝛig:.

Ðonne neꝛteð ꝛcē Eoꝛmenhild on Elig̃a býꝛig mid hiꝛe mebdep ⁊ mid hiꝛe modꝛan ꝛcē Æþelþýðe. ⁊ hýꝛe miht þaꝛ oft cuþe ýndon:.

Ðonne pæꝛ ꝛcē Eꝛcenʒota heoꝛa ꝛpuꝛtoꝛ ʒerenꝛ oꝛep pæ to lape to hiꝛe modꝛan ꝛcē Æðelburge. þaꝛ heo pæꝛ abbodeꝛꝛe. ⁊ heo ða Lode to pillan geðeah. ⁊ þaꝛ hiꝛe liꝛ ʒeendode. ⁊ hýꝛe miht ðaꝛ ꝛona cuþe pæꝛon:.

Ðonne pæꝛ Ꝩihteð cyninge. Ecgbꝛihteꝛ ꝛunu cyninger. ⁊ he apæꝛde þ mynꝛteꝛ on Doꝛepan. ⁊ hit ʒehalgode ꝛcē Maꝛtine to punþunge. ⁊ ꝛcꝛ Maꝛtinuꝛ him ꝛylf æꝛ þa ꝛtope ʒetacnoda þ he hiꝛ mynꝛteꝛ þaꝛ habban polde. ⁊ he þa ꝛpa dyde. ⁊ þa Lodeꝛ ðeoꝛaꝛ ðaꝛ to ʒeꝛette mid ðare landare þe he heom ðaꝛ to ʒeuþe þ hig ʒit big labbað oð þiꝛne andpeaꝛdan dæʒ. ⁊ he neꝛteð hine æt ꝛcē Aguꝛtine innon ðam poꝛtice on ruþhealfe ꝛcā Maꝛian cipcan. þe hiꝛ ðꝛidda pæðep Eadbold cyninge het aꝛettan Lode to loꝛe ⁊ ꝛcā Maꝛian:.

Scā *Saxburga*, Scā *Ætheldrida* & Scā *Withburga* filiæ erant *Annæ* Regis *Anglorum* Orientalium. Scā *Ætheldryda* nuptui collocata eſt *Ecfritho Northymbrorum* Regi; quæ nihilominus virginitatem coluit quoad vixit. Hæc ſibi ſepulturæ locum elegit in Eccleſia majori civitatis *Elienſis*, ubi miraculis inclaruit. Ibidem etiam requieſcit ſoror ejus Scā *Withburga*.

Scā *Eormenilda* filia *Ercomberti* & *Sexburgæ* nupſit *Wulfero* Regi, *Pendæ Merciorum* Regis filio, quo regnante gens *Merciorum* baptiſmum ſuſcepit. Illis prognata eſt Scā [a] *Werburga* Virgo ſacra quæ ſepulta in monaſterio dicto *Heanburh*, poſtmodum exhumata, nunc [b] *Legaceſtriæ* requieſcit.

Scā *Ermenilda* vero in Burgo *Elienſi* requieſcit cum matre & matertera ſua Scā *Ætheldryda*, ubi ob crebra miracula celebratur.

Scā *Ercengota* ſoror ejus trans mare miſſa eſt ad materteram ſuam [c] Scam *Æthelburgam*, loci Abbatiſſam, erudienda; ibique juxta Dei voluntatem [in pietate] profecit, & vitam finivit ibidem, brevique miraculis inclaruit.

Withredus Rex, filius *Ecberti* Regis, monaſterium conſtruxit *Doveræ*, quod in honorem Scī *Martini* conſecravit. Ipſe autem S. *Martinus* locum deſignavit in quo Monaſterium ſuum fundari voluit, quod ſubinde factum eſt. Monachos etiam ibidem conſtituit collatis prædiis, unde in hunc uſque diem iiſdem victus ſuppetit. Requieſcit [*Withredus*] juxta Scum *Auguſtinum* intra porticum ex parte auſtrali eccleſiæ Scæ *Mariæ*, quam *Eadbaldus* Rex, proavus ejus, ædificaverat in laudem Dei & Scæ *Mariæ*.

Mox ejuſdem voluminis pag. 149.

Ðeꝛ onginneð ꝛecgan be ðam Lodeꝛ ꝛcm̄ þe on Engla lande peꝛton:.

Scꝛ Albanuꝛ æpoꝛt maꝛtÿꝛ on Bꝛeotone. ꝛe neꝛteð neah Pæclinga ceaꝛtꝛe be ðea ea þe iꝛ ʒenemnod pæplame:.

Ðonne neꝛteð Lolumcÿlle on ðape ꝛtope þe iꝛ ʒenemnod duncachan. neah ðape ea þe iꝛ ʒenemnod tau:.

Hic incipit Narratio de Sanctis Dei qui in *Anglia* requieſcunt.

Sanctus *Albanus* Protomartyr *Britanniæ* requieſcit juxta Civitatem [d] *Wæclingam*, ad aquam dictam *Werlame*.

Sanctus [e] *Columcylle* requieſcit in loco dicto *Duncahan* juxta fluvium *Tau*.

---

torium ſignificat; unde fortaſſe venit nomen Bedwardine inditum duabus Parochiis juxta civitatem *Wigorniæ*, & forte aliis alibi; *S. Michaelis* & *S. Joannis* in *Bedwardine*, i. e. infra ditionem Monaſterii, ut hodie de facto manent.

[a] Vide *Capgravium* in vita S. *Wereburgæ*, fol. 299. ubi de morte ejus, ſepultura & tranſlatione. *Heanburh* Eccleſia, ut videtur, non procul à *Stanfordia*, vel *Croylandia*, vel *Tretinghamia*, ubi depoſitum dicitur corpus S. *Wereburgæ*, & *Hanburgenſibus* vi ablatum. de *Trekingam* vide *Ingulfum* ad annum 870. [b] *Legaceſtriæ*, hodie *Ceſtriæ*. Leicester. A. S. Liʒeꝛaceaꝛtꝛe. [c] De S. *Ercongota* vide *Bedam*, III, 8. & de S. *Æthelburga*, quæ diverſa eſt ab illa *Berkingæ* ſepulta. Noſtra erat filia *Annæ* Regis *Saxonum Orientalium*, ſoror Sexburgæ. Vide *Capgravium* in vita S. Sexburgæ, ex Beda. [d] *Verolamium*, *Bedæ* Peplameceaꝛtep, Regius Interpres, 1, 7. [e] S. *Columba* dictus Columcylle à multitudine cellarum, quarum fundator extitit. vide *Uſſer. Antiq.* Eccleſ. *Britan.* c. 15. De corpore & ſepultura hujus Sancti contendunt *Glaſtonienſes*, Monachi Inſulæ Joniæ, & *Dunenſes* in *Hibernia*. *Uſſerium* adi operis ſupra laudati p. 460, 461, &c. *Dunenſibus Hagiologus* noſter favere videtur, *Duncahan* non longe abluditá **Down**; neſcio an in vicino habeat rivulum ſic dictum.

Ðonne þerteð ſcſ Luðbeorht. on ðare ſtope ðe men hatað Dunholm:.

Ðonne iſ ſcē Orpoldeſ heaſod cyninges mid ſcē Luþbeortur lichaman. ⁊ hiſ ſpiþe eaþm iſ on Bebbanbyrig. ⁊ ſe oðer dæl iſ on Gilepecearte on nipan mynſtre:.

Ðonne þerteþ ſcſ Iohanneſ biſcop on ðare ſtope Beoſerlic. neah ðare ea Hul:.

Ðonne þerteþ ſcē Ecgbriht. ⁊ ſcē Filſeþ biſceop. ⁊ ſcē þihtburh on þā mynſtre þe iſ genēnod æt Riopum. neah ðere ea þe hatte Eapp:.

Ðonne þerteþ ſcē Leadda. ⁊ ſcē Ledde. and ſcē Leatta on þam mynſtre þe iſ genemned Licetfelð. neah þare ea ðe iſ genemnod Oncel:.

Ðonne þerteð ſcē Æþelred ſe cyninge. ⁊ ſcē Oſtryþ. ſcē Orpoldeſ ſpuſtor cyngeſ. on ðam mynſtre ðe iſ genemnod Bardaneye. neah ðare ea ðe iſ gehaten Fiðma:.

Ðonne þerteð ſcē Eadburh in Suðrillum neah ðare ea Tpeonte:.

Ðonne þerteð ſcē Luþlac on þare ſtope ðe iſ genemnod Lpuland. þ mynſteþ iſ on midan Lippan fænne:.

Ðonne þerteð ſcē Ealhmund on Norþþorðig. neah ðare ea Deoppentan:.

Ðonne pær ſcē Botulf bebyrged on ðam mynſtre ðe iſ genemnod Medeſhamſtede. þ iſ neah ðære ea Nen:.

Ðonne þerteþ ſcē Æðelbriht æt þam biſcoprtole æt Depeporða. neah þare ea pæge:.

Ðonne þerteð ſcē Lett on ðam mynſtre þe iſ genemnod Undola. neah þare ea Nen:.

Ðonne þerteþ ſcē Finburh on þam mynſtre Fenlocan. neah þare ea þe mon Sæfern hateð:.

Ðonne þerteþ ſcē Fynſtan on þam mynſtre Dneopedune. neah ðare ea Tpeonte:.

Ðonne þerteþ ſcē Diania on þare ſtope þe iſ genemnod Leoplingebuph. neah þare ea Fenpiſc:.

Ðonne þerſt ſcē Eadgið on ðare ſtope þe iſ gehaten Pollerpyþ. nea þare ea Oncep:.

Sanctus *Cuthbertus*, *Dunelmi*.

Caput Sancti *Oſwaldi* Regis eſt cum corpore Sancti *Cuthberti*; Brachium dextrum, *Bamburgæ*; reliquum vero corpus, in [a] novo monaſterio *Gloceſtriæ*.

Sanctus *Joannes* Epiſcopus *Beverlaci* quieſcit juxta rivulum *Hullam*.

In monaſterio *Riponenſi* juxta fluvium *Earwe* requieſcunt *Sanctus* [b] *Ecbertus*, & Scus *Wilfridus* Epiſcopus, & Scā *Withburga*.

In Eccleſia *Lichfeldenſi*, prope aquam, *Oncel* dictam, jacent Scūs [c] *Ceadda*, Scūs *Cedda*, & Scūs *Ceatta*.

[d] Sanctus *Æthelredus* Rex & Scā *Oſtrytha* Soror Scī *Oſwaldi* Regis quieſcunt in Monaſterio *Bardneyenſi*, juxta fluvium *Wightam*.

Scā [e] *Eadburga* requieſcit *Suthwellæ* ad *Trentam* fluvium.

Scūs *Guthlacus*, *Crolandiæ*; quod monaſterium ſitum eſt in medio paludis [f] *Girwiæ*.

Scūs [g] *Alkmundus* apud *Northworthig*, ad fluvium *Derwentam*.

In monaſterio *Medeshamſtediæ*, juxta fluvium Nen, ſepultus eſt Scūs [h] *Botulfus*.

Herefordiæ, in Eccleſia *Cathedrali*, ad fluvium *Vagam*, requieſcit Scūs [i] *Æthelbertus*.

Scūs [k] *Cet*, in monaſterio dicto *Undola*, ad aquam Nen.

Scā [l] *Winburga*, in Monaſterio *Wenlocæ*, ad *Sabrinam*.

[m] Scūs *Winſtanus*, in monaſterio *Repedunæ*, ad *Trentam*.

Scā [n] *Dionia*, in loco dicto *Ceorlingburga*, ad rivulum *Wenriſcum*.

Scā [o] *Eadgitha* requieſcit *Polleſworthæ*, juxta fluvium *Oncer*.

---

[a] Novum monaſterium *Gloceſtriæ* ab *Aldredo* Epiſcopo dedicatum erat, A. D. 1058. vide monaſt. Tom. I. p. 108, & 110. [b] Monachus, (ni fallor,) cujus vita extat apud *Capgravium*, fol. 121. S. *Wilfridus* Archiepiſ. fundator monaſterii de *Rippon*. S. *Withburga Annæ* Regis *Anglorum* Orientalium filia moriens, Derhamiæ ſepulta eſt, atque inde in Monaſterium *Elienſe* tranſlata, teſte *Capgravio* in Vita S. *Withburgæ*. [c] Quatuor germani fratres *Cedd* & *Cinebil* & *Celm* & *Ceadda*, (quod raro invenitur) omnes Sacerdotes Domini fuere præclari; & duo ex eis ſummi ſacerdotis gradu functi ſunt. *Beda*. Hiſt. E. XIII, 23. [d] S. *Ethelredus* Rex, loci fundator, vide Monaſt. Tom. I. p. 142. filius *Pendæ*, quondam Rex *Merciorum*, poſtea Abbas *Bardonienſis*, ut *Florentius* & *Annales Sax.* A. D. 716. S. *Oſtrytha* Uxor *Ethelredi*, *Ecgfridi* [non Oſwaldi] Soror. Chron. *Sax.* A. D. 697. [e] Tres hujus nominis Virgines Sanctæ in hoc opuſculo memorantur; inter quas celeberrima *Eadburga*, *Æthelberti* R. *Cantii* filia, Limenæ Sepulta. [f] GIRWIÆ, à *Saxonico* ȝyrpan, *ſtagna, paludes*. [g] **Northworthig**, *Derbeia*, ubi Eccleſia eſt S. *Ælkmundo* dedicata. [h] Neſcio an duo *Botulfi* ſint ſtatuendi, an potius pars aliqua corporis S. *Botulfi Medeshamiæ* obtigit. [i] *Æthelbertus Anglorum* Orientalium Rex. Vide *Capgravium*, fol. 136. [k] De S. *Cet*, nil compertum habeo. *Undola* hodie OUNDLE, *Northamptoniæ*. [l] Mendoſe pro *Milburga*. Vide Capgrav. fol. 232. [m] S. *Winſtanus* Rex *Merciorum* & Martyr. vide Capg. fol. 313. *Reptoniæ* ſepultus, *Eveshamiam* autem poſtea tranſlatus. [n] *Sancta Dionia* penitus mihi ignota eſt; forte legendum S. *Diuma*, qui primus erat *Merciorum* Epiſcopus. de loco etiam ſepulturæ hæret mihi aqua. fluviolus *Wenrish* rigat partem Occidentalem agri *Oxonienſis*, à cujus ripa quinque milliaribus diſtat **Charlebury**. Obiit S. *Diuma* apud *Mediterraneos Anglos*. Tho. de *Cheſterfeild* de Epiſcopis *Lichefeldenſibus* in *Angliæ* ſacra. Tom. I. [o] Soror *Edgari* Regis. vide *Capgravium*. fol. 102. altera *Edgari* filia, *Wiltoniæ* ſepulta, infra memoratur.

Ðonne

Ðonne þerteþ rcē Rumpolð on þare rtope þe ir zehaten Buccyngaham neah ðære ea Uran:.
Ðonne þerteð rcē Æþelred æt Leomyn-rtre. neah ðære ea Lucze:.
Ðonne þerteð rcē Eadmund cyninze æt Beadricer þyrðe on Eartenzlum:.
Ðonne þerteð rcē Orzið on Lice neah ðare ræ on rce Petner mynrtre:.
Ðonne þerteð rca Æðelburh on þam myn-rtre æt Beoncinzan. neah Temere:.
Ðonne þerteð rcē Enconpalð re birceop. on Lunden bipiz:.
Ðonne þerteð rcē Neot Mærre-ppeort æt Eanulfer bipiz.
Ðonne þerteð æt Ramerize rcē Iua. ⁊ rcē Æðelred. ⁊ rcē Æðelbrihт:.
Ðonne þerteþ on Buh rcī Florentiur mar-tir. ⁊ rcē Lynerpeoð. ⁊ rcē Lynebuh. ⁊ mo-nize oðre. þeah hiz mannum bizle rynd. þon-þon ne þyncað ealle halize men pundra:.
Ðonne þerteð on Ðornize rcē Botulf. ⁊ rcē Aþulf. ⁊ rcē Huna. ⁊ rce Ðancred. ⁊ rcē Tohtred. ⁊ rcē Nepeþerð. ⁊ rcē Liffa. and rcī Benedictur. ⁊ rce Toua:.

Ðonne þerteð on Abbandune rcī Vincen-tiur martir:.
Ðonne þerteð rcī Dunrtanur Apcebirceop. ⁊ rcī Azurtinur æt Lantpapa bypiz. ⁊ þela oðra rca mid heoman:.
Ðonne þerteþ rcī Paulinur on Roþeceartre:.
Ðonne þerteð rcī Birinur re Romanirca birceop on Pinceartre. on ealban mynrtre. ⁊ rcē Hedda. ⁊ rcē Spiðun. ⁊ rcē Aðelpolð. ⁊ rcē Alpheah. ⁊ rcē Birnrtan. ⁊ rcē Fripertan. ⁊ rcē Iurtur martir. ⁊ þela oðre halza mid heom:.
Ðonne þertað on nipan mynrtre rcī Iudo-cur ⁊ rcī Grimbaldur:.

Scūs *Romualdus*, *Buckinghamiæ*, ad *Uſam*.

Scūs *Æthelredus*, apud *Leominſtre*, ad aquam *Lucgum*.
Scūs *Edmundus* Rex, apud * *Beadriceſworth*, in Orientali *Anglia*.
† Sca *Oſgytha* apud *Cice*, in Eccleſia *S. Petri*, juxta mare.
Sca *Æthelburga*, in monaſterio *Berkingæ*, ad *Thameſin*.
Scūs *Erconwaldus* Epiſcopus requieſcit *Londini*.
Scūs *Neotus* Presbyter, [a] *Einulfesburiæ*.

Rameſeiæ requieſcunt [b] Scūs *Ivo*, Scūs *Æthelredus* & Scūs *Æthelbertus*.
In burgo Scī *Petri*, [c] Scūs *Florentius* Martyr, & Sca *Kyneſuitha*, & Sca *Kyneburga*, cum multis aliis licet hodie ignotis. Non omnes enim *Sancti* miracula operantur.
[d] *Thorneiæ* requieſcunt 1 Scūs *Botulfus*, & 2. Scūs *Athulfus*, & 3. Scūs *Huna*, & 4. Scūs *Thancredus*, & 4. Scūs *Torhtredus*, & 5. Scūs *Hereferthus*, & 6. Scūs *Ciſſa*, & 7. Scūs *Benedictus*, & 8. Sca *Toua*.
Abendoniæ, [e] Scūs *Vincentius* Martyr.

Cantuariæ, [f] Scūs *Dunſtanus*, & Scūs *Auguſtinus*, cum plurimis aliis *Sanctis*.

Scūs [g] *Paulinus*, *Roſeceſtriæ*.
Wintoniæ in veteri Monaſterio requieſcunt Scus *Birinus* Epiſcopus [h] *Romanus*, & Scūs *Hedda*, & Scus *Swithinus*, & Scus *Æthelwoldus*, & Scus *Ælfeagus*. & *S. Birſtanus*, & *S. Fritheſtanus*, & *S. Juſtus* Martyr, cum multis aliis *Sanctis*.

In novo Monaſterio quieſcunt *S. Jodocus*, & *S. Grimbaldus*.

---

* Bedricesworth, hodie *S. Edmundi* Burgus, à Martyre ſic dictus. † *S. Oſgitha*, vel *Oſyth. Cice*, hodie S. Osyths, prope *Colceſtriam* in *Eſſexia*. [a] Hodie à Sancto vocatur *S. Neots*, in Comitatu *Huntingdoniæ*. [b] *S. Ivo*, à villa dicta Slepe, hodie S. Ives in Comitatu *Huntingdoniæ*, Ramſeyam An. Dom. 1001. tranſlatus. *Æthelredus* & *Æthelbertus* fratres *Domnevæ*, à loco dicto Wakering, Ramſeiam etiam tranſlati erant, regnante *Æthelredo*. vide Capgravium. fol. 143. [c] *S. Florentini* corpus totum, præter caput, emit *Ædſigus* Abbas ab Abbate & Monachis *Bonævallis*. Vide Chronicon Saxon. ad Annum 1013. *Kyneburgæ*, *Kyneſwithæ*, nec non *S. Tibbæ* corpora *Petroburgum* tranſlata, A. D. 1005 docet *Capgravius*. fol. 213. [d] *Thorneia*, olim Angarig. i. e. *Inſula Anachoretarum*, Comitatu *Cantabrigienſi*. 1. *Botulfus* Abbas de *Ikanho*, ni falſor, hodie Boſton. 2 *Athulfus* Epiſcopus *Trajectenſis*; de quorum tranſlatione, juſſu *Ethelwaldi*, vide *Capgravium*. fol. 42. 3. *Huna* Presbyter. vide Monaſt. Tom. I. p. 91. in Inſula *Huneia* ſepultus erat, ſed oſſa furtim Thorneiam delata ſunt. 4. *Thancred* & *Torhtred* fratres Antiſtites, qui vitam hic loci egerunt ſolitariam. Monaſt. Tom. I. p. 243. 5. *Hereferthus*, forte Epiſcopus *Wintonienſis*, à *Danis* in prœlio ad *Carrum* occiſus. vide Chron. Saxon. A. D. 833. & Antiquitates Britannicas, in vita *Celnothi*. 6. *S. Ciſſa* Presbyter & Anachoreta. *Ingulfus*. A. D. 870. 7 *Benedictus*, Biſcop dictus, Abbas *Weremuthenſis*, cujus etiam oſſa, juſſu *Æthelwoldi*, huc tranſlata tradit Capgravius. fol. 42. 8. *S. Toua*, perperam *Tona* in Monaſtico. *SS. Tancredi* & *Torhtredi* ſoror. *beata Virgo Chriſti* Toua *incluſa fuerat*. Capgravius. fol. 42. [e] De *S. Vincentio* nil liquet. [f] *Glaſtonienſes* ſibi vendicant Corpus *S. Dunſtani*. Monaſt. Tom. I. p. 4, Ibidem etiam requieſcit *S. Dunſtanus* Archiepiſcopus, & *Glaſtonienſium* pater magnificus. [g] *Paulinus*, primo *Northymbrorum* Epiſcopus, in *Cantium* reverſus, *Roffenſi* Eccleſiæ præfuit. [h] Epiſcopus *Romanus*, quia *Romæ* educatus, ordinatus, & in *Angliam* ab *Honorio* Papa miſſus. Vide *Bedam*. H.E. III, 7. Reliqui omnes Epiſcopi *Wintonienſes* erant, *S. Juſto Martyre* excepto, de quo nil certi habeo. *Æthelſtanus* Rex dedit Eccleſiæ *Wintonienſi* caput *S. Juſti* Martyris: Annales *Winton*. in *Anglia* ſacra. Tom. I. Anno, 924.

Ðonne þerteð ꝺcā Eaðburh on nunnan mynꝛtre:.

Ðonne þerteð on Rumeꝛiȝe ꝺcā Meppin. þæꝛ eo ꝓopme abboꝺeꝛꝛe ðæꝛ mynꝛtreꝛ. and ꝺcā Baltþilð þeȝina. ⁊ ꝺcā Æþelꝓlæð. ⁊ ꝓela oðꝛe halȝan:.

Ðonne þerteð ꝺcē Ipi biꝛceop. ⁊ ꝺcē Eaðȝið on þiltune:.

Ðonne þerteð ꝺcē Eaðpeaꝛð cyniȝe. ⁊ ꝺcā Ælꝼȝiua on Sceaꝛtreꝛ byꝛiȝ:.

Ðonne þerteð ꝺcꝼ Aiðanuꝛ. ⁊ ꝺcꝼ Patꝛiciuꝛ on Lilæꝛtinȝa byꝛiȝ. ⁊ ꝓela oðꝛa ꝺcā:.

Ðonne þeꝛtað ꝺcꝼ Lonȝanuꝛ conꝼeꝛꝛoꝛ on Lunȝneꝛ byꝛiȝ:.

Ðonne þerteð ꝺcē Siþeꝛulle ꝼæmne piþutan Exanceaꝛtre:.

Ðonne þerteð ꝺcꝼ Romanuꝛ biꝛceop on Tæuꝛtoce:.

Ðonne þerteð ꝺcꝼ Peꝛꝛocuꝛ on þeꝛꝛpealum be ðæꝛe ꝛe. neah ðam ꝓleote ðe man clypað Dæȝlæmuða:.

Ðonne þerteð ꝺcꝼ Mæilðun. ⁊ ꝺcꝼ Alðelmuꝛ. ⁊ Iohanneꝛ ꝛe piꝛa on Eaðelmeꝛ biꝛiȝ:.

Ðonne þerteð ꝺcꝼ Oꝛpalðuꝛ Apcebiꝛcop on Piȝnaceaꝛtre. ⁊ ꝓela oþꝛe haliȝꝛa biꝛcopa miþ him:.

Ðonne þerteð ꝺcꝼ Ecȝpinuꝛ biꝛcop on Eoueꝛham. neah ðaꝛe ea Auene:.

Ðonne þerteð ꝺcē Kenelm cynebeaꝛn on Pinceleꝛcumbe:.

Ðonne þerteð ꝺcē Luðburh ⁊ Lpenburh on Pinbuꝛnan myꝛtre. ðe æꝛeꝛt þ minecena liꝼ ⁊ ðeaꝛaꝛ apæꝛꝺe ðe man ȝit on ðam myꝛtre hýlt:.

Ðonne þerteþ ꝺcē Fꝛiþeꝛpeoþ on Oxenaꝛoꝛꝺa:.

Ðonne iꝛ on Miꝺꝺeltune ꝺcē Bꝛanȝpalato-

In Eccleſia Sanctimonialium vero [a] *S. Eadburga.*

[b] *Rumeſeiæ*, *Sancta Mæruuina*, prima loci Abbatiſſa, & [b] Scā *Bathildis* Regina, & Scā [b] *Æthelſleda*, cum plurimis aliis *Sanctis.*

Wiltunæ, [c] Scus *Iwius* Epiſcopus, & Scā *Eadgytha.*

Scafroniæ, Scus *Edwinns* Rex, & [d] Scā *Elfgiva.*

Glaſtoniæ, [e] Scus *Aidanus*, & Scus *Patricius*, & complures alii *Sancti.*

[f] *Congresburiæ*, Scus *Congarus.*

[g] Scā Siðeꝼulla virgo juxta *Exoniam.*

[h] Scus *Romanus* Epiſcopus, *Taveſtociæ.*

Scus *Petrocus* inter [i] *Wallos* Occidentales ad maris æſtuarium, dictum *Hailemutha.*

In [k] Burgo *Adelmi* requieſcunt Scus *Maildunus*, & S. *Adelmus*, & *S. Joannes* ſapiens.

Wyreceſtriæ, Scus *Oſwaldus* Archiepiſcopus, & cum eodem plurimi alii *Sancti* Epiſcopi.

Eveshamiæ juxta fluvium *Avonam*, [l] S. *Ecgwinus* Epiſc.

Wincelcumbæ, [m] Scus *Kenelmus* Regius Puerulus.

In Monaſterio Wimburnæ requieſcunt [n] Scā *Cuthburga*, & S. *Quenburga*, quarum prior inſtituit iſtam vitæ & diſciplinæ monialium rationem quæ hodie ibidem viget.

Oxoniæ requieſcit [o] Scā *Fritheſweoda.*

[p] *Middletoniæ*, habentur Caput *S. Brangwa-*

---

a S. Edburga, filia R. *Edwardi* ſenioris. *b* In comitatu *Hamtonienſi*. *b* Forte pars aliqua corporis. *b Ethelſleda*, vel *Elfleda*, Abbatiſſa tertia, cujus vitam adi apud *Capgravium*. fol. 126. *c S. Iwius*, *S. Cuthberti* alumnus. in *Britannia Armorica* obiit; vide *Capgravium*. fol. 201. De Epiſcopatu ejus ſilet Biographus. *S. Edgitha*, alias *Editha*, filia *Eadgari* Regis ex *Wilſtruda*. *d S. Edwinus*, potius *S. Edwardus* Rex, quem ibi ſepultum tradit *Malmesburienſis*, in Monaſteriis ſubditis Epiſcopo *Schirburnenſi*. *d Elfgiſa*, uxor *Edmundi*, qui fuit pronepos hujus *Alfredi*. G. Malmesb. ibidem. *e S. Aidani* reliquias, &c. *Glaſtoniam* attulit *Tiela* Abbas, Teſte *Capgravio*, fol. 264. In *Dunenſi* civitate ſepultum *S. Patricium* longe ſimilius vero. *f* Inter *Somerſetenſes*. à Confeſſore nomen ducit. fingitur *Cungarus* Imperatoris *Conſtantinopolitani* filius, & hæres, qui mundum & Regnum fugiens, eremum petiit. Vide Vitam apud *Capgravium*, *g* De *S. Sithefulla* nil compertum habeo. *h* In Monaſtico, necnon à *Malmesburienſi*, hic *Sanctus Rumonus* appellatur. de quo nil præter nudum nomen, 500 retro annis, relictum erat. *Malmsb.* in Epiſ. *Cridienſibus*. *i* Id eſt, *Cornwallos*. ex hoc loco primum didici (quod fugit diligentiam Cl. *Somneri*) *Weſtwallos* eſſe *Cornwallos*, quod à *Florentio Wigorn.* plus ſemel confirmatum vide in explicatione Nominum locorum, ad finem *Chronici Saxonici*, p. 48. *k Malmesburia. S. Maildunus*, fortè *Maildulphus*. *S. Adelmus* Epiſcopus *Scireburnenſis*, ſeculo octavo ineunte. *Joannes Æthelingenſienſis* Abbas, vulgo *Joannes Sapiens* dictus, olim idem cum *Joanne Scoto Erigena* habebatur. & ſæculo noſtro animoſe contendunt multi longe diverſos fuiſſe; argumenta qui cupit expendere, adeat *Natalis Alexandri* Hiſt. Eccl. Sec. 9. Diſſert. 14. *l Ecguinus* Epiſc. *Wicciorum* tertius, fundator Monaſterii *Eveshamienſis*. *m Kenelm* cinebeapn, Martyrologus; ſed *Florentius* per aliquot menſes Regem *Merciorum* fuiſſe palam affirmat, A. D. 819. *n* Sorores *Kenredi*, *Merciorum* Regis; ſorores *Inæ*, Capgrav. fol. 79, 80. *o* Adi *Fritheſweodæ* Vitam apud Capgr. fol. 152. *p Midletunenſe* Monaſterium in Agro *Dorſettenſi*, perinde ac *Wirnburnenſe*, de Epiſcopo *Branwalatore* nil ſupereſt præter nomen, ex cujus terminatione haud temere conjicio illum natione fuiſſe *Cambro-Britannum*. In Monaſt. Tom. I. 196. non *Caput*, ſed *Brachium Sancti Branwaladri* extare dicitur. *Samſon Dolenſis*. *Brachium* & plura *Oſſa S. Samſonis*. Monaſt. T. I. p. 195. De reliquiis vel de ſtrage Monachorum *Certeſeienſium* nil mihi uſpiam inter legendum adhuc occurrit.

† Vid.

hiꝛ heaꝼoð biꝛcopeꝛ. ⁊ ꝛce̅ Ꝺamꝛoneꝛ eaꝛm biꝛcopeꝛ. ⁊ hiꝛ cꝛice:.

Ðonne ꝓeꝛteð ꝛce̅ Luðman æt Ꝺtæninꝝum on Ðuðꝛeaxum. neah Ðaꝛe ea Bꝛæmbꝛe:.

Ðonne ꝓeꝛteþ ꝛce̅ Beocca abbod. ⁊ Eþoꝛ mæꝛꝛe ꝓꝛeoꝛt on Lyꝛteꝛ ıꝛge þam myꝛꝛtꝛe. ⁊ þam man oꝛꝛloh hund eahtantiꝝ muneca miꝺ him:. Siloꝛ ⁊ ꝓulꝺoꝛ Ꝺælenꝺum Lꝓıꝛte hiꝛ ꝝoꝺneꝛꝛa in ealꝛa ꝓoꝓulꝺa ꝓoꝓulꝺ on ecnyꝛꝛe

Amen:.

latoris Episcopi, & Brachium *Sancti Samsonis* Episcopi, necnon ejusdem baculus Pastoralis.

Stæningæ ad fluvium *Bræmberum* inter *Saxones* Australes requiescit Scus̄ *Cuthmannus*.

Scus̄ *Beoeca* Abbas, & Scus̄ *Ethor* Presbyter requiescunt in Monasterio *Certeseiensi*, ubi etiam octoginta cum iisdem erant trucidati.

Sit Laus & Gloria Jesu Christo ob benignitatem suam per omnia sæcula in æternum.

Amen.

Præterea, SHOWERE, literaturæ, & antiquitatis *Saxonicæ* quam utilis scientia est, ex eo ostenditur, quod nemo, nisi qui illis instructus, *Angliæ*, seu potius *Britanniæ Saxonicæ* topographiam, quam literatus orbis desiderat, dare potest.

Cum vero *Britanniæ Saxonicæ topographiam* dico, *Britanniæ*, tam *Dano-Saxonicæ*, quam *Anglo-Saxonicæ* descriptionem intelligo; in qua quicquid uspiam regionum, provinciarum, urbium, oppidorum, vicorum, villarum, castellorum, montium, fluviorum, aliorumque omnium, quæ topographiæ nomine comprehenduntur, sive in *Anglia*, sive in *Scotia*, aut in *Saxonum*, aut *Danorum* imperio sita illa essent, in uno libro, si tam egregio operi unus sufficit, illustranda sunt. Ab eo autem, qui tam utile opus topographicum aggressurus est, prælegenda sunt omnia sive *Latine*, sive *Saxonice* scripta, ex quibus locorum nomina, quum *Anglo-Saxonica*, & *Dano-Saxonica*, tum *Anglo-Britannica*, & *Dano-Britannica* describi & excerpi possunt. Id genus imprimis habendi sunt libri omnes historici, qui scripti sunt à temporibus conversæ ad fidem *Christianam Angliæ*, usque ad tempora *Henrici* II. quo regnante veterum locorum vestigia evanescere cæperunt. Chartæ etiam antiquæ, chartasque antiquas, tam *Latinas*, quam *Anglo-Saxonicas*, *Dano-Saxonicas*, & *Anglo-Normannicas* complectentia vetusta chartularia & regesta, diligenter ab eo pervolvendæ sunt; utpote in quibus ingens numerus oppidorum, vicorum, villarum, agrorum, prædiorum, montium, & fluviorum, quorum appellationes, quamvis mutilæ, truncatæ, contractæ, variisque modis mutatæ, etiam nunc restant, perquam accuratè describuntur.

Nomina locorum è *Codd.* mss. & impressis diligenter exscripta & collecta, in *Britanniæ Saxonicæ topographia* alphabetico ordine disponenda sunt. Quibus primo, ut licet, explicatis, dein locorum ipsorum situs, si noti sunt, exacte describendi sunt. Situ cujusve loci descripto, tum dicendum est, quo prælio, cladeve; quo concilio, seu civili, seu Ecclesiastico; quo domino, qua arce, vel præsidio; quibus ædibus, sive Regis, sive principis; quibus regum, principumve, vel virorum illustrium natalibus, vel sepulchris; vel denique quibus terræ motibus, vel portentis in antiquis temporibus clarus fuit. Si vero loci alicujus, puta *urbis* vel *oppidi*, incertus & obscurus situs sit, tum cujus provinciæ, vel *Sciræ* urbs, vel oppidum fuit, declarandum est. Verum si neque id constat, tum danda est opera à *Britanniæ Saxonicæ* topographo nostro, ut quo regno heptarchiæ *Saxonicæ*, urbs ista, vel oppidum, sita fuit, exquirat. Illi etiam incumbet, ut de fundatoribus, & fundationibus urbium, arcium, episcopatuum, Ecclesiarum, & monasteriorum, si quid de iis certi sciat, dicat; etiam ut curet, quæ locorum *Romana* & *Britannica*, ante *Saxonum* ingressum, nomina fuerint, nunquam non dicere; utpote quod operis sui magnificentiam simul augebit, & lectori id tam gratum, quam quod gratissimum, reddet. Quinetiam eo pacto faciet, ut liber suûs non tam *Britanniæ Saxonicæ*, quam *Britanniæ Romano-Saxonicæ topographia*, inscribi mereatur. En unum atque alterum exemplum.

Bathanceaꝛtep; i. e. *urbs balneorum*. & à *valetudinariorum* ad thermas *concursu*, Acemanneaceaꝛtep, i. e. *ægrotantium hominum urbs*. Britannis, *yr Ennaint tuymin*, & *Caer Badon*. *Ptol. Ἀκαι Σῖγια*. i. e. *aquæ calidæ*. Antonin. *Aquæ Solis*. Stephano, *Badiza*. vulgo *Latinorum*, Bathonia; nobis hodie **Bath**, urbs *Angliæ* occidentalis, in agro *Sumersætensi*, in limite comitatus *Wiltoniæ* ad *Avonam* fluvium, qua per planitiem non ita magnam collibus obvallatam ad *Bristolium* tendit, sita, aquis suis calidis, sive thermis clara. Ubi jam Ecclesia Cathedralis, antiquitus templum *Minervæ* sacrum, extitisse fama refert. Unde & *Britanni*, *Caer Palladur*, i. e. *urbs Palladiæ aquæ*, sua lingua dixerunt. *Offa R.* alterum templum extruxit, quod *Dani* destruxerunt, è cujus ruinis postea templum erectum est, B. *Petro* Sacrum; in quo *Eadgarus* in regem inauguratus est, in Pentecostes festo, v. id. Maii, An. DCCCC.LXX.III. Thermarum inventionem referunt fabulæ nostræ ad *Britannorum* regem Bleyden Cloyth. i. e. *Bleyden Magus*.

Pigꝛna-ceaꝛtꝛe, ꝓioꝝeꝛnena-ceaꝛtꝛe, ꝓeoꝝoꝛnena-ceaꝛteꝛ, ꝓeoꝝoꝛnna-ceaꝛteꝛ, ꝓigꝛnna-ceaꝛteꝛ. Pigꝛna-ceaꝛteꝛ. Pigꝛna-ceaꝛteꝛ. ꝓeꝝeoꝛnna-ceaꝛteꝛ. *Britannis*, *Caer wrangen*; *Ninii* Catalogo, *Caer guorangen*; *Anton. Branonium*; Ptol. *Branogenium*; Latine vulgo *Wigornia*; nobis hodie **Worcester**; contractum ex ꝓeoꝝoꝛna-ceaꝛteꝛ. Urbs vetusta, opulenta, & Episcopali sua sede, quam ibi constituit Æthelredus Merciorum rex, Anno DCLXXX. clara; in comitatu, cujus caput est, ad *Sabrinam* flumen sita. † *Gulielmus Hopkinsius*, nunquam non mihi cum ho-

† Vid. cl. *Edm. Gibsoni* nominum locorum explicationem ad finem sui Chron. *Sax.* pag. 48.

nore memorandus, Wigopa-ceaster ductum, dictumque putabat, à Pic-papa-ceaster, i. e. *civitas Wicciorum*, qui partes *Sabrinæ* vicinas incolebant. Cætera autem quæ ad historiam hujus celeberrimæ urbis, Ecclesiæ Cath. coenobiique, è quo presbyteros conjugatos expulit *Oswaldus* Episcopus, monachos inducturus, cum aliis multis ad *Wigorniam* antiquitus spectantibus, à topographo nostro ex antiquis scriptoribus addenda sunt.

Supra dixi, SHOWERE, vetustas chartas, & regesta in quibus vetustæ illæ chartæ descriptæ sunt, auctori nostro ad opus suum topographicum fore maxime utilia. Addo quod topographus ille noster, quo veteres locos ex suis nominibus facilius, & felicius exquirat, operam dare debet, ut unum atque alterum antiquitatis topographicæ studiosum in qualibet *Britanniæ Saxonicæ* provincia adinveniat; à quo, locorum, qui in vetustis chartis describuntur, notitiam assequatur. Sic longo rerum usu, & experientia perfectam comitatus *Wigornienſis* cognitionem topographicam non ita pridem consecutus, locos ferme omnes, ut oppida non solum majorum gentium, sed viculos, prædia, agros, montes, fluviosque, quæ in vetustis chartis & regestis Ecclesiæ *Wigornienſis* describuntur, non sine magno studio, multave opera investigatos aliis, quos forte Comites itineris haberem, ante tredecim annos, ostendere solebam, decanatu Wigornienſi non tum exutus. Tum autem maxime me delectabat observasse, quod Lpomba erat **Crome**; Dyd-mæplege, **Rydmarlege, Redmarly**; pirleage, **Whitlaege, Whitley**; Beonetleage, **Bentley**; Salapeappa, **Salwearp**, rivulus; Deopolanbyrig, **Hartlebury**; Bradingcota, **Bredicott**; Dpitintun, **Whitington**; Tameda, **Temd**, fluvius; Tyndebicga, **Tarbeck**; Lodbanbyrge, in antiquioribus membranis **Coddarege, Cotheridge**; Salber ford, **Salford**; Oddingleage, in vetustioribus membranis **Ddungalea**, nunc **Oddingley**; Dimeltun, **Himbleton**; Ludelea, **Cudley**; Pulfpintun, **Wulverton**; Penedoc, & Peonedoc, **Pendut**; Teodintune, **Teddington**; Ufepabyrig, **Overbury**; Scipenac, **Shurnock**; Fepretnatun, Feprinton, **Phepston**; Lpimanleage, **Grimley**; Dopnoun, **Thornton**; Canulfertun, **Alston**; Lapepn, **Lawern**; Deanbyrig, **Hanbury**; Dalleage, nunc **Hollow**. Depterpopdun, juxta *Avon* fluvium, nunc **Harvington**; Wulfeperleage, **Wulverley**; & id genus innumera alia.

Quæ hactenus scripsi, SHOWERE, quam fructuosa erit doctis, præsertim illis, qui juris nostri studiosi sunt, Linguæ Anglo-Saxonicæ Scientia, duntaxat ostendunt. Verum nec minorem fructum ex cæteris *Arctoi* orbis antiquis Linguis percepturi (crede mihi) illi sunt, qui graviter dabunt operam, ut eas omnes perfecte, saltem quoad fieri potest, intelligant. *Mæso-Gothica* Studium, quæ omnium vetustissima est, Evangeliorum ULPHILANA versio, quanquam mutila, maxime compensabit. Illis, qui *Franco-Theotiscæ* studebunt, ut de *Willerami* cantico, & *Ofridi* evangeliis, quæ *Argentinæ* ornamentum cl. *Schilterus* recusurus est, nihil dicam; *Tatiani* harmonia Francica, quam *Fr. Junius* F.F. prælo à se paratam almæ matri nostræ, Universitati *Oxonienſi*, supremis tabulis legavit; & MS. Cod. Cottonianus, qui inscribitur, *Caligula* A. 7. & in quo res gestæ à *Jesu Christo* in sermone *Francico* vetustissimo rythmicè describuntur, absque aliis, qui in bibliothecis delitescunt, ampliſſima quidem merces erunt. Antiquæ *Scandicæ* linguæ, quam sæpius *Cimbricam* vocavimus, innumeri *Codd.* tam in literis antiquis, quas RUNAS vocant; quam in novis scripti, ingentem usum declarant. Horum non exiguam copiam * doctissimi viri, quum in *Dania*, tum præsertim in *Sueonia*, in magnum reip. literariæ beneficium, suique sempiternam gloriam, ediderunt, & indies † edituri sunt. Quorum unum, scilicet *Hialmari* R. *Biarmlandiæ* atque *Thulemarkiæ* historiam, *Runici* MS. fragmentum, *runis*que sculptis *Stockholmiæ* nuper expressum, & à se gemina versione illustratum, ad me pro humanitate sua misit omni laude major *Joh. Peringskioldus*. Quem in nostrorum gratiam, qui *Runicæ* literaturæ studio se exercere cupiunt, tam in antiquis, quam in novis characteribus recusum *Peringskioldi* Latina versione, Tibi, SHOWERE, omnibusque nostris, quibus *Arctoa* antiquitas placet, offero, si per sumptus liceret, *Cottonianum* Codicem. qui res gestas à Salvatore nostro in rythmis *Francicis* describit, in hæc dissertatione etiam edituras.

---

* Vide Joh. Schefferi *Sueciam litteratam*, à *Joh. Mollero* editam, *Hamburgi*. M.DC.XCVIII. & *Petri Joh. Resenii* Bibliothecam, *Hafniæ* editam M.DC.LXXXV. & Bibliothecam Septentrionis eruditi à *Joh. Mollero Lipsiæ editam*, M.DC.XC.IX.

† Vide *Johannis Peringskioldi* ep. ded. ante *Vitam Theodorici* R. denuo à se editam, *Stockholmiæ*, M.DC.XCIX.

*HISTORIA
HIALMARI
REGIS BIARMLANDIÆ
Atque
THULEMARKIÆ,
AB

Anonymo Roduri Filio, in gentiliſmo ante ſecula octo, Lingua & *Runis Sueo-Gothorum* antiquis in membrana conſcripta; quam, ex Fragmento Runici Manuſcripti vetuſtiſſimi accuratiſſime delineatam, ac Literis recentioribus deſcriptam, cum verſione illuſtravit

JOHAN. PERINGSKIOLD.

---

* De hac hiſtoria ſic editor in epiſt. dedicatoria, quam Vitæ THEODORICI regis à ſe nuper editæ præmiſit: *Hiſtoria* HIALMARI *regis, charactere Runico, cum gemina verſione noſtra, & annotationibus, ſub prelo ſudat. Luculentum hæcce præbebit teſtimonium de uſu ac ratione veteris ſcripturæ Runicæ, vigente per orbem paganiſmo, maximopere uſitatæ.*

rakur mi	multi in fugam conjecti . . . . .
Hramr va	Hramurus erat inter omnes . . . . .
kappa ma	pugiles fortiſſimus, ...
Heidi vik	Heido retroceſſit . . . . .
fliotur m	fugam intendit . . . . .
hiolt var	ſubſtitit . . . . .
ſem ſvom	qui natabat . . . . .
fuſdi their	properabant . . . . .
ath er frekn	ut qui validiores . . . . .
Heidi tha hi	Heido, tum . . . . .
berſadi	inſequebatur . . . . .
nokri me	aliquot viros . . . . .
bland iarl	mixtio facta . . . . .
ſig ſemi	ſibi conveniens . . . . .
ath han ein	ut ille ſolus . . . . .
mik	magn . . . . .
ol	omn . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

The Grenville Library

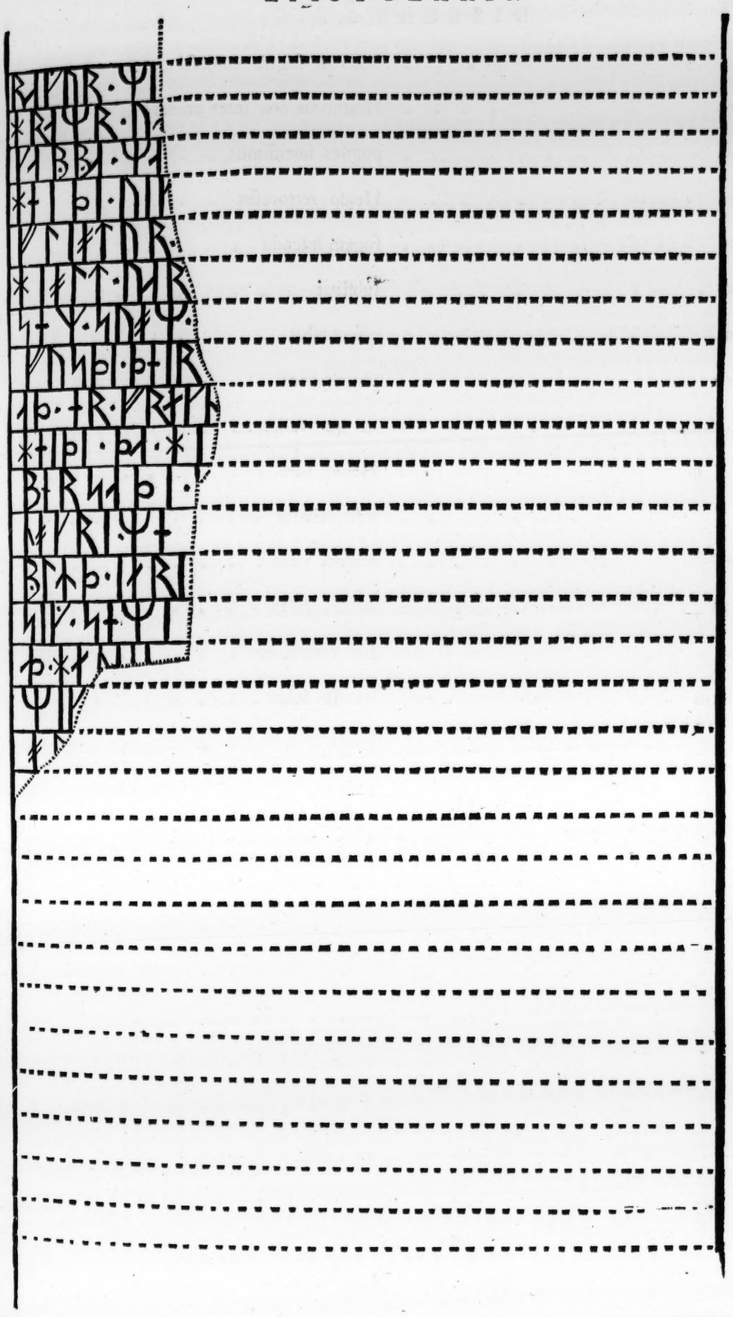

MS. Runici Folium III. primo & secundo penitus deperditis.

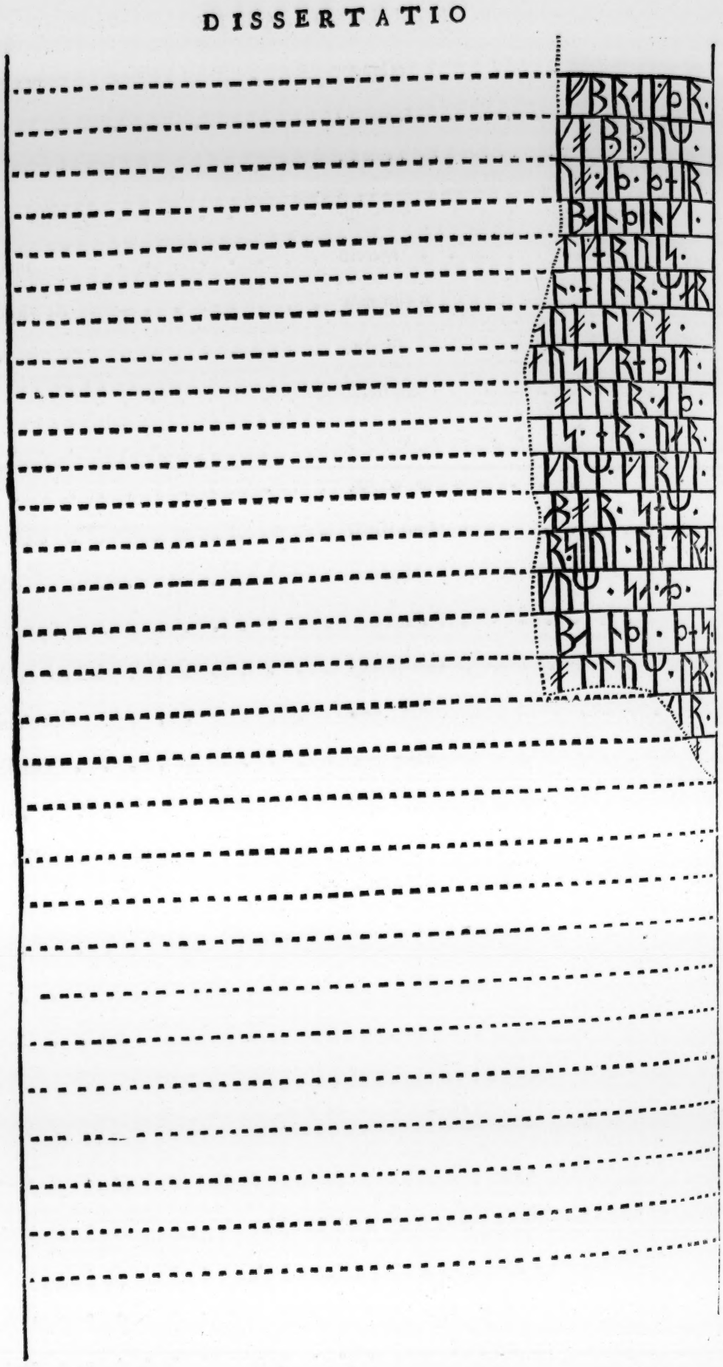

afbragðr

afbragdr . . . . . præſtantiſſimus,

koppum / . . . . . heroes,

vo ath their . . . . . ita ut illi

bandingi . . . . . vinculis conſtrictus,

tgervis . . . . . induſtrius vir

n einr mar . . . . . At virgo quædam

ſvo lito . . . . . ita reliquerant

auskredit . . . . . itineri expeditum

ollir ath . . . . . omnes, ut

is er var . . . . . qui erat

kum Girki . . . . . venit Græcus,

Abor ſem . . . . . Abaris qui

r ſiui vetra . . . . . ſeptem hyemes,

kum ſa ath . . . . . factum tandem, ut

bandi theß . . . . . vinculum, quod

ollum var . . . . . omnibus erat

gir . . . . . deſiderab

o

Fra Girkia kumi Abor auk Samolis / meth margi agietum mannum / vori thegar vinsele / theiris gridmathur vart Herse a Glisisvollir.

Ex Græcia advenerunt Abaris & Samolis, cum pluribus eximiis viris, qui mox grati acceptique sunt. Ac horum quidem assiduus famulus factus est Hersius Glysisvallensis.

Einr Kongr hit Hialmar svo er firir ollum Kongum af siaum uferettis ithrottum aug fabarum afreksverk var agietastr auk hirden guder thiagn. Han hafdi rikis stiornr a Biarmlanthi / er sir kuadum vier / thath ligr amilli Thule markn aug Gandvik / siri austan kioln. Kiarlatur var nu theira adr en han setteſt i bu / for han optliga i hernad ath han giordist svo afdragd a vikinge / ath i ollum frasogum framaverkiom han giordist kienastr. Barst vith einr gang ath vardagi / vorf han i hurt meth Hramr sesse sin / aug hildur lid ath Biarmlathum meth sim Skip / tha theim ghaf burd. Er their komu a lanth / brendu their olt / svo ath vith tha olli bloskrathi.

INclutus ea tempestate erat Hialmarus rex, qui ante reges quoscunque alios propter egregiam indolem virtutesque heroicas eminebat, optimusque, aulicis suis præfectus erat. Ipse Biarmlandiæ imperium adeptus fuerat, sicut in superioribus diximus; quod regnum situm est inter Thulemarkiam atque Gandvikiam, ultra orientale latus jugi montium. Nimirum paludosa initio cum suis incolebat loca, antequam sedes fixas sibi eligeret. Cæterum crebro in piraticas expeditiones profectus, nominis sui gloriam in tantum auxit, ut in omnibus annalibus, quibus rerum gestarum memoriæ describebantur, laudari meruerit. Forte is vernali quodam tempore, comitante sodali Hramuro, iter ingressus, versus Biarmlandiam cursum direxit cum classe navium quinque, quæ ferentibus à puppi ventis, celeriter pervecta est. Facta mox exscensione, omnia flammis devastabant, adeo ut multum consternarentur civium animi. Hic prædæ actæ magnæ, occupataque loca plurima, antequam Wagmarus Biarmlandensium rex taliũ quidquam rescisceret. Ille allato sibi nuncio, tubicines ad tubarum sonum milites convocare jussit, ac perarmatos ad prælium prodire. Tum vero atrox incruduit pugna, cæsique sunt plurimi à partib⁹ Wagmari, impetũ strenue faciente Hialmaro. Interim fortiter vim propulsare cõabatur Wagmarus, egregia suorum fortitudine confisus. Verum selectissima militum cohorte instructo Hialmaro,

Kongr thath frietter; han kallar skindlika ludrsveinr sin aug malti blasa saman lid / auk kvath ath taka vopn sina / aug bua til orosto; vareth tha barthagi hin manskiedast / sil margr manna af Baghmar / thvi Hialmar sokti hart at honum / en han varthist threingiliga meth lidi sinu / thvi han hadi fraknra manna; en ath Hialmar hadi atgiorum lid meth frakustu

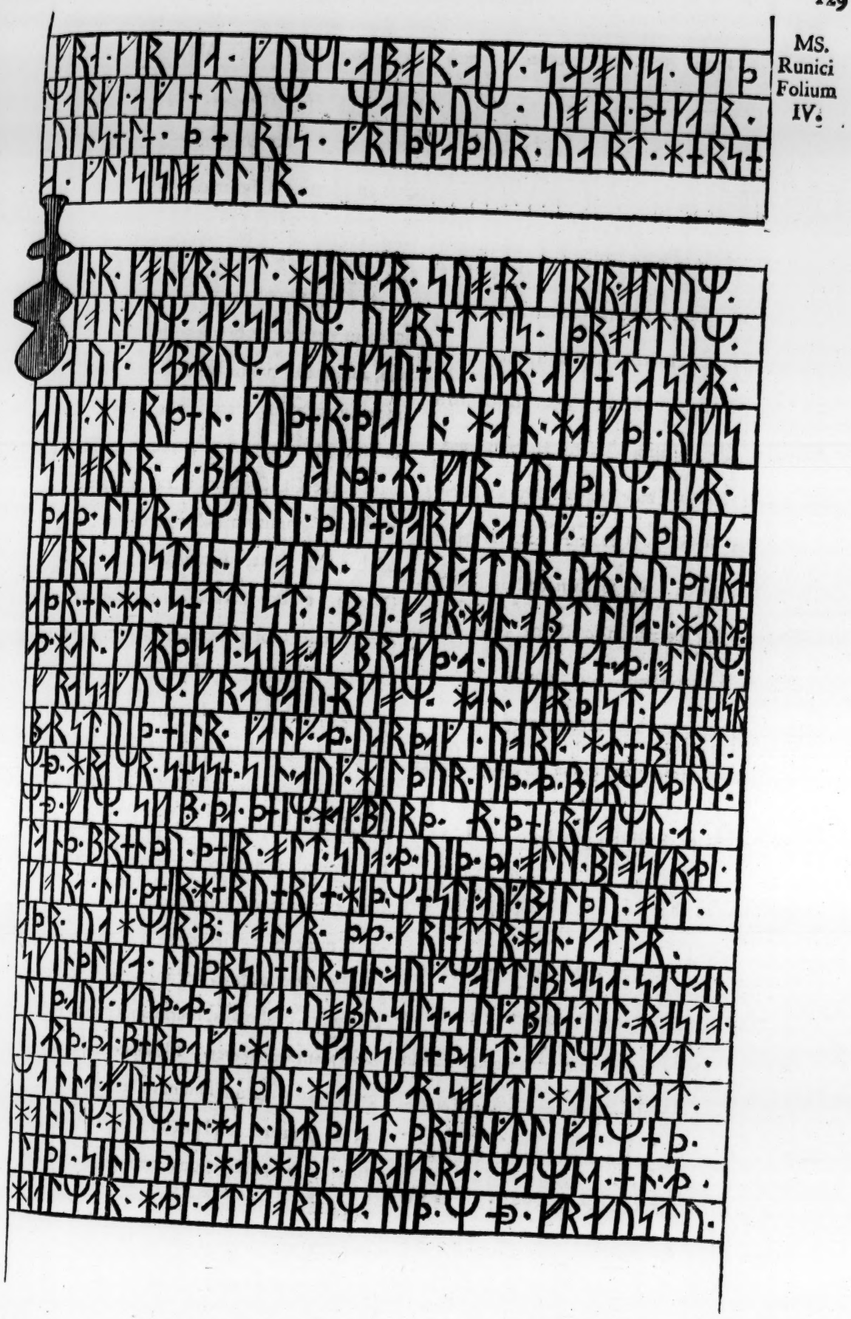

MS. Runici Folium IV.

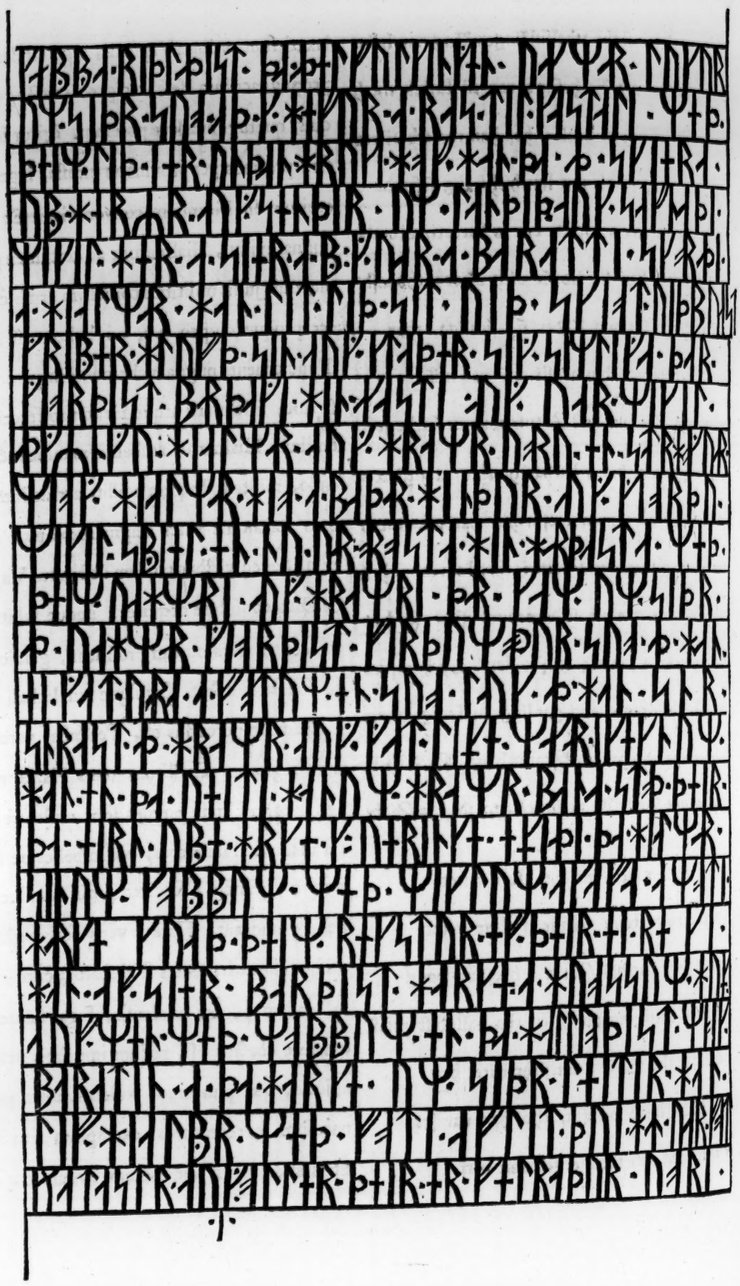

Bäppa/

Kåppa/ ridladiſt tha athelfulkingen Bagmar/lukur um ſithr ſvo/ ath K: hefur a ras til kaſtali meth theim lid ier undan hruki; hof han tha ath skiera up heror/ aug ſendir um lanthith/ aug ſafnadi mikil her a ſier a B: K. var a baratti/ skoradi a Hialmar/ han lit lid ſit vith skiot vithbuaſt/ griper hlufd ſin aug klader ſig ſimliga/ thar giordiſt barthagi hin akaſti auk var mikil athgöngu. Hialmr auk Hramr voru en ſarthogver miog/ Hialmar hio a bathar hinthur aug giordu mikil ſpiel/ en nu var oroſta hin hardaſta meth theim Baghmari aug Hramri/ thar kam um ſithr/ ath Bagmar giordiſt ſirdumodur/ ſvo ath han ei gath vara a fotum; en ſvo lauk ath han ſner ſnaraſt ath Hramr/ aug gat ligge maker igegnum han/ en tha veiti hanum Hramr bana; Stod their tha eim upe Harke K: veringe/ eggiadi tha Hialmar

ſinum koppum meth miklum akafa amoti Harke/ kvad theim rekſtur ef their ei reki han af ſier; barthiſt Harke a hvoſſum hugg auk men meth moppum/ en tha halludiſt miok baratin a tha Harke; um ſithr leitet han liſ/ hialpr meth ſoti aflit/ thvi han var fot vatafir/ aug oller their er felradur vori

laxati ſunt ordines Vagmari, rege tandem ipſo ad propugnaculum ſeſe recipere coacto, cum reliquis, qui fuga evadere poterant. Igitur feciali teſſera protinus per provincias emiſſa, ingentem exercitum in Biarmiam convocavit. Et vero rex pugnæ avidus, Hialmarum ad certamen provocavit, qui, juſſis militibus confeſtim arma capeſſere, acceptoque clypeo ſuo, ad bellum ſe accinxit. Tunc cruenta pugna vehementi impetu commiſſa fuit; Hialmaro atque Hramuro ferocius irruentibus. Hialmarus ambabus manibus ictus feriendo, multam ſtragem edidit, acrius interim oborto certamine inter Vagmarum atque Hramurum, donec viribus tandem deſtitutus Vagmarus, pedibus conſiſtere nequiret: itaque ſubito impetu contra Hramurum proſiliens, gladio ipſum confodere tentabat, ſimulque tum lethali vulnere à Hramuro percuſſus eſt. Perſtabat vero adhuc dum regiorum ſatellitum unus Harko nomine. Igitur contra hunc pugiles ſuos multa vehementia incitavit Hialmarus, eos imbelles ac ignavos merito vocandos eſſe dicens, niſi hominem propellere audeant. Harko vero acrius gladio armiſque contra irruentes ſe tuebatur; cum ingruente tandem pugnæ violentia, fuga ſalutem ſibi quærere coactus eſt, pedum imprimis velocitate adjutus, qua plurimum pollebat, intra propugnaculum ſe recepturus, exemplum ejus imitantibus etiam aliis, qui necem evitare cupiebant.

til borgarinar. Á vige voro attiki vigra men/ en tha Hialmar lid komu ath/ giordhu their svo hardh hrid/ ath their hristu giatur/ en er hord var á kiate/ ridladist verit; um sithr vart ofur lide borit aug hantekian/ auk settir i morka stofu i starkum pitslum/ en their um nottina / for han til Balhal ath gista Odian/ thvi hafdi Hr: reit honum blodir a baki i harati. um morgin a ar gar Hialmar up a vige/ tha sa han thottr Konkr vana ath aliti/ sem var einr hoska man imimilli sini skiemu miar; theirar gik han ath eiga til astkona/ thvi hun var skorungr mikil/ aug nu roskin/ a thve houm var biffur mikl/ thvi lit han buast til brudveitslu/ um apton uru their leid in eerna rekium; takast svo meth theirm gothar astr; ei miklu tidr gerr Hialmar sveinbarn vith konu sini/ er Troma hit/ thath var frudhr / sediſt thar up meth miklu virdinki aug agietasta meth hird saudur sin. Þ: veiti honum eirn siredi mathr/ theira er fregasti var thar northur ollum tha iafnaldra; han veiti honum allan ridarskab auk itthrottum ther/ sem vaskir men auk konseirnom theim hafdi ath nãma/ thvi vart han bradgtior a ollum throtska.

Aderant intra propugnaculum octoginta viri robustissimi; Ingruentibus autem Hialmari militibus, tanta illi vehementia impellebant, ut porticus dejicerentur omnes, adapertisque portis, procul dissiparentur satellites. Tandem tribunus militum captus in vincula carceremque conjectus est. Qui post tormentorum cruciatus, nocte proxima Valhalliam ad Odinum migravit, accepto in prælio lethali vulnere, quod à tergo ei infixerat Hramurus. Matutino tempore intra propugnaculum progressus Hialmarus, regis filiam eximiæ pulcritudinis fœminam, inter puellarum greges adsidentem conspexit: Hanc ipse conjugio sibi jungi petiit, quod formæ inprimis venustate commendabilis, annisque jam maturior, mire ipsi placebat. Itaque confestim pro nuptiarum solennitate apparatis omnibus, circa vesperam in thorum conjugalem deducti sunt ambo. Ita vero in posterum illorum crevit amor, cum interjecto tempore, prolem masculam ex conjuge sua suscepit Hialmarus, impositum est puero Thromonis nomen; qui cum eximiæ esset formæ, multa sollicitaque cura in aula regia paterna educabatur. Hunc suum filium magistro informandum tradidit rex, qui omnium inter boreales præstantissimus eo tempore habebatur. Is regium puerum omnibus heroicis virtutibus atque exercitiis imbuebat, quæ ingenuum atque regali fastigio editum adolescentem nosse fas erat. Unde etiam his suffultus præsidiis magna indies incrementa fecit.

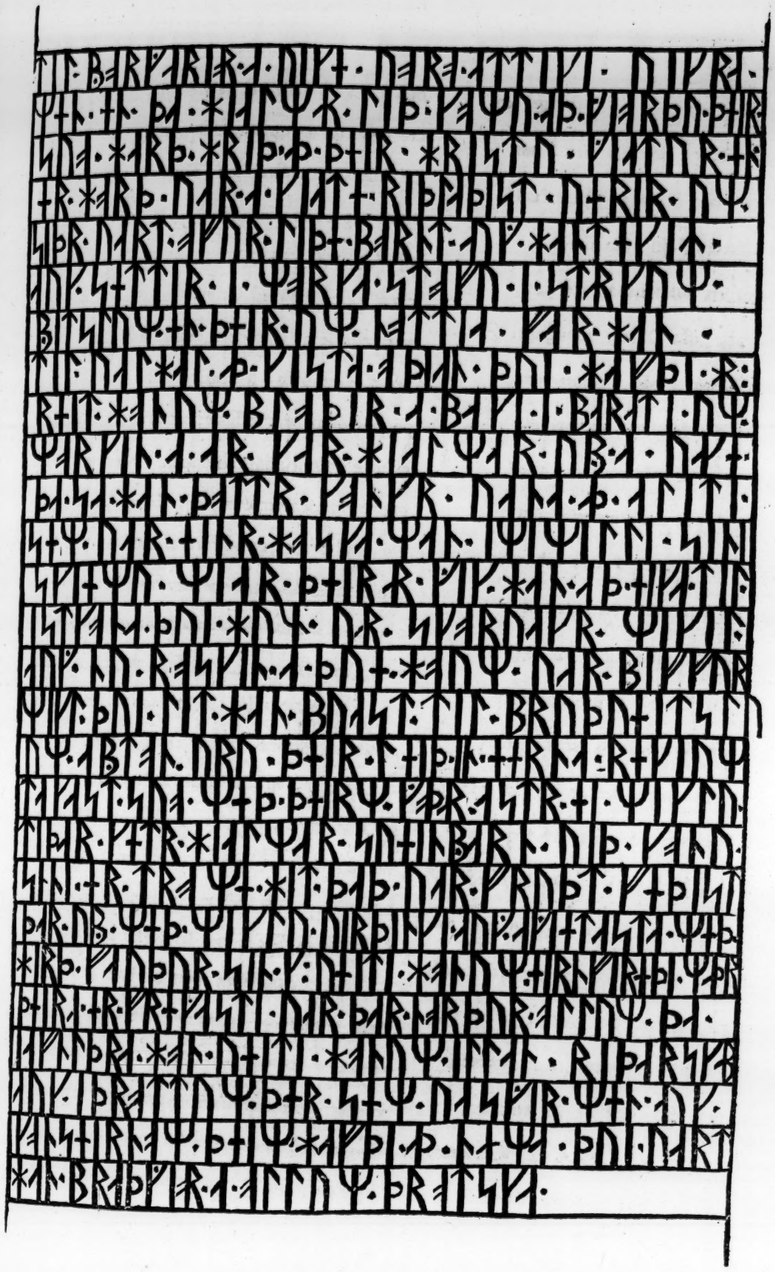

MS. Runici Folium V.

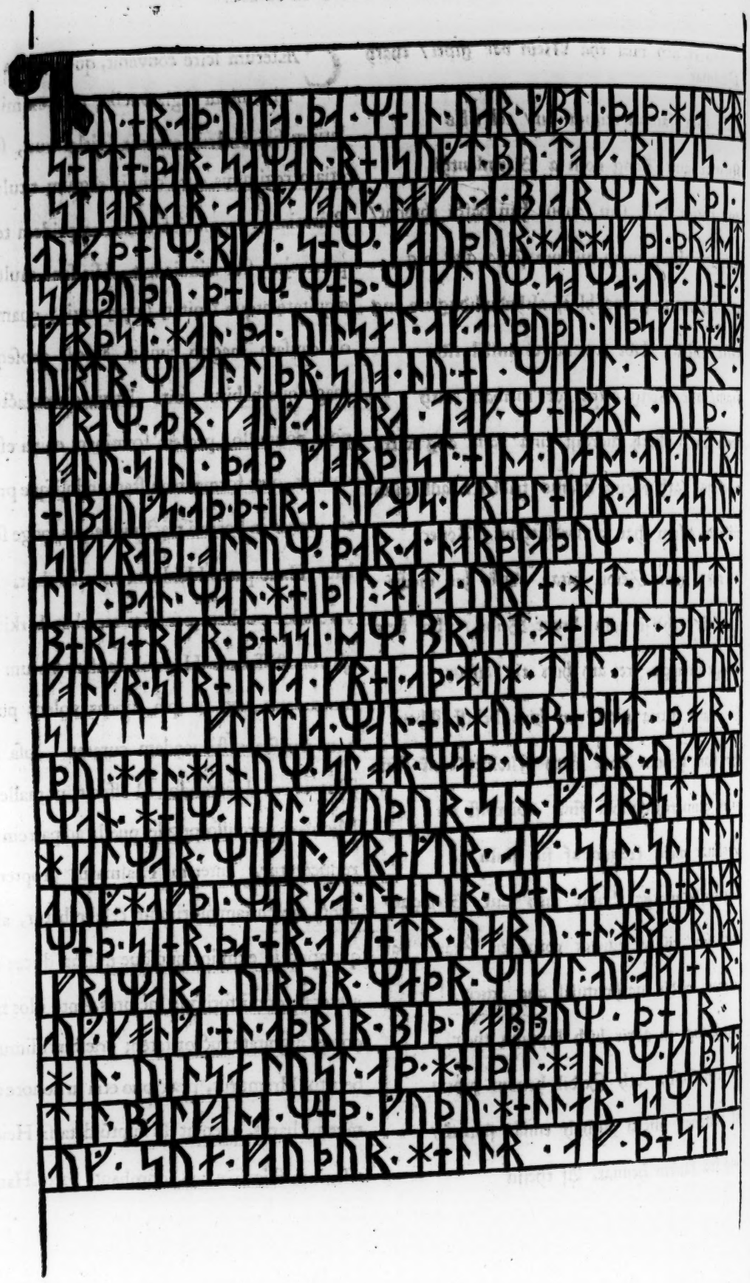

Nu er ath vita tha Mein var gipti / thath Hialmar
ſette thar ſaman reiſugt bu / tok vikis
ſtiornar aug Kong nofn a Biarmlanthi
aug theim Riki ſem ſaudur han hafdi thronat /
ſkipudu theim meth miklum ſoma aug veg ;
giordiſt han tha vinſæl af althudu lidsgiere aug
virtr mikil. Lidr ſvo nu ei mikil tidr
fram / adr Kong aftra tok meibarn vith
konu ſini / thath giordiſt eina vana aug vitra
eibaugs / ath theira likams fridleikr auk aſum
ſikradi ollum thar a nordlathum ; Koner
lit than man Heidil hita. Vrke hit meiſti
Berſerkr / theſſi nam braut Heidil / thvi heit
Kongr ſtreinga Frei ath hun til ſaudur
ſin matti ſlittia man / en him bediſt Thor
thvi han honum ſloar meth Miolner / auk fliti
man heim till ſaudur ſin. Giordiſt nu
Hialmar mikil frægur af ſin ſnilli /
aug hafdi marga Leinir men auk Beringar
meth ſier / tha er egietur voru ; en Hramr var
framara virdir mathr mikil aug agietr /
aug Kongi en adrir bith koppum their
hin vinſæluſt / ath Heidil honum giptis
til bolkona / meth guthuh ennar ſamtiki /
aug ſva ſaudur hennar. Af theſſu

CÆterum ſcire convenit, quod ducta in matrimonium regia puella, mox eximium palatium ſibi exſtrui curavit Hialmarus, ſuſcepta etiam regiminis cura omni, regium titulum per Biarmiam, provinciaſque, quas pridem tenuerat pater ejus, ſibi vindicavit. His ſane multa cum æquitate atque lenitate imperitavit ; quam etiam ob cauſam magno civium amore proſequutus, magnique habitus fuit. Et vero tranſacto tempore nonnullo, prolem fœminam enixa eſt regia coniux, quæ formæ venuſtate indoliſque præſtantia omnes in boreali tractu viventes longe ſuperabat. Hanc pater Heidilam vocari voluit. Ipſam vero hanc puellam per vim rapiebat Urkius pugil robuſtiſſimus. Hanc ob cauſam votum Frejæ nuncupavit rex, ut ipſa lubens volens puellam patri rurſus reſtituendam curaret. Ipſa igitur Thoronem obſecrando, id effecit, ut malleo ejus Miolnero percuſſo pugile, puella ad patrem ſuum reduceretur. Interim Hialmarus propter inſignem ſapientiam plurimum celebrabatur, alebatque apud ſe eximios quoſque militiæ duces atque athletas, domi foriſque inclutos. Ante illos tamen omnes dignitate auctoritateq; præſtantiſſimus habebatur Hramurus, præcipuo etiã in honore apud regem charus, adeo ut illi nuptũ data ſit Heidilis, aſſenſum filiæ ſuæ una adprobante patre. Hanc ob

vart einr adr mikil mathr Vlf harda odur / sem aug bedith hennr ganga vith sier / en han vart frakosnin / thvi hun thotti sier ei i hum i allan matti vara sulkosta / thvi kvadst hefna skildi a Hramri / aug bidur han til holmgaungu / aug kvädr honum vera hvors koppes nidingur ef gingr fra sir han hafdi beriast. Af thessu ath B: skildi skildi säma theim mal milli / giefr han honum mikit i gulli aug silfri auk morgi hnossirum. Ath thessum dura gripum var it agietr hurn / o ther voru skoradi mindr af rauda gulli / til THOR OTHIN FREJ virdin. Lit nu Kongr bredas til brudkaup hin vänsamlikastr / auk burdr olli Lenthir men af Riki sinu; thruku allr saman katr meth blidri vingan aug gothu fahed; giptis nu mei Hramri / aug B: gief honum Jarls riki a eium vith Th: han nam auk marga hnossir af Kongi i fästar sä / veiti aug honim B: tveim men i menagripum / einra thrunu meth theim han kina spa. Af thessum hafdi thagr men mindum af rauda gulli telgdi / aug thuing simtän punri pundr. Jarlen tog vid

causam animo valde commotus est procerum alius, nomine Ulfo, qui regiæ puellæ antehac sibi sollicitaverat nuptias; sed repulsa rejectus, fastiditusque fuerat propter inæquales animi dotes; cujus illatæ sibi injuriæ vindictam in Hramurum ulturus, ipsum ad singulare certamen provocavit. Quin & conviciis æmulum lacessens, omnium vilissimum appellandum dicebat, si ante discessum suum certamen secum inire detrectarit. Proinde horū dissidio componendo satagebat rex, largitus Ulfoni auri argentiq; plurimū, simulq; pretiosam supellectilem, ac inprimis cornu eximiæ raritatis, cui insculptæ erant imagines auro cælatæ, in honorem THORONIS, ODINI atque FREJÆ. Postea nuptiarum apparatum multa cum lautitie instrui curavit rex, vocatis ad solennitatem omnibus regni sui proceribus. Et vero multa compotatione genio libatum fuit. summa cum lætitia atque festivationibus, nuptumque collocata est regia puella Hramuro, cui etiam Jarli dignitatem ac munus supra insulas Thulemarkiæ assignavit rex, cum insigni dote nuptiali, addito etiam munere gemino, eoque præstantissimo, tympano videlicet, quo res futuras præsagire poterat. Huic imagines ex puro auro incrustatæ erant, pondere quindecim librarum. Jarlus acceptis

DART.

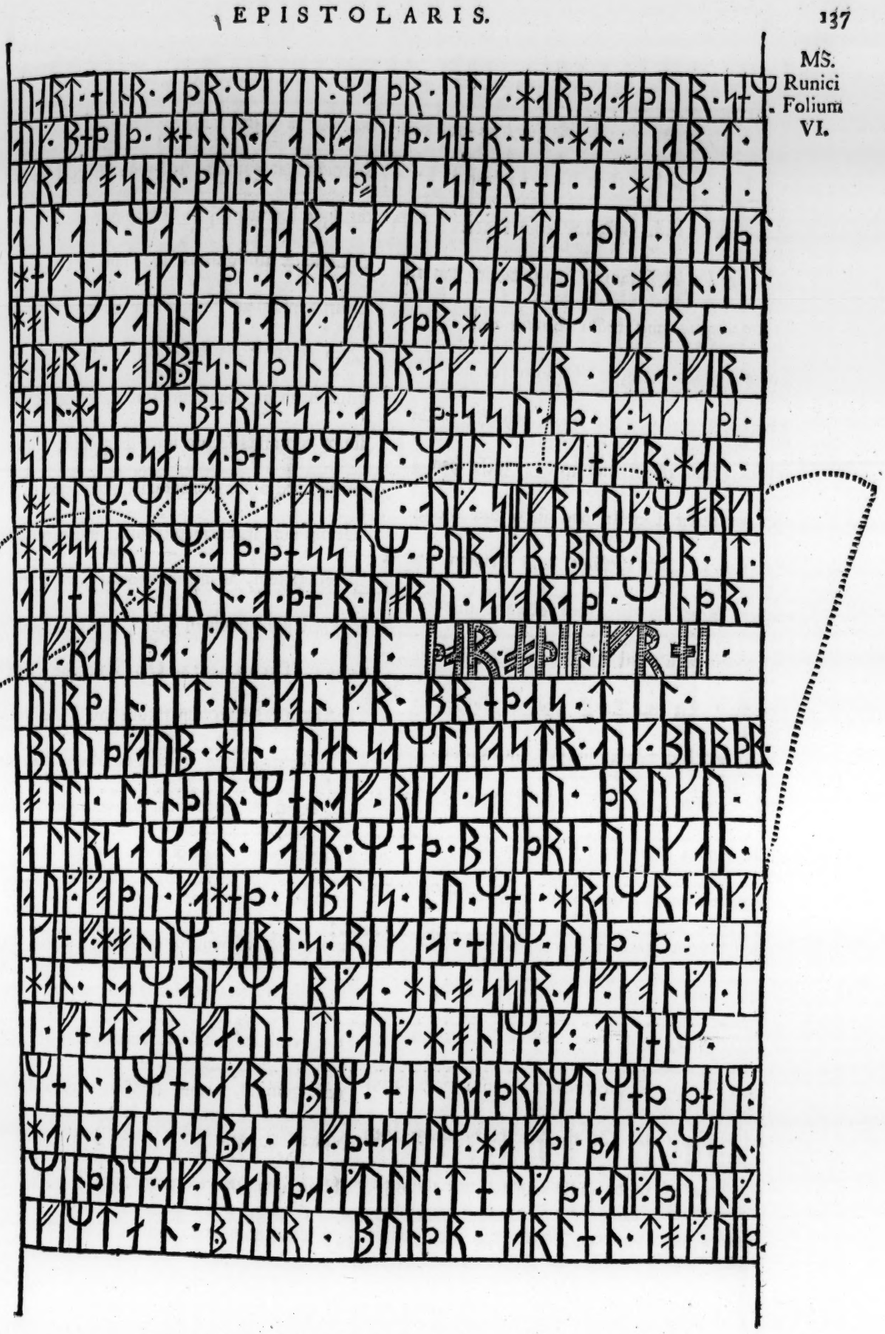

MS. Runici Folium VI.

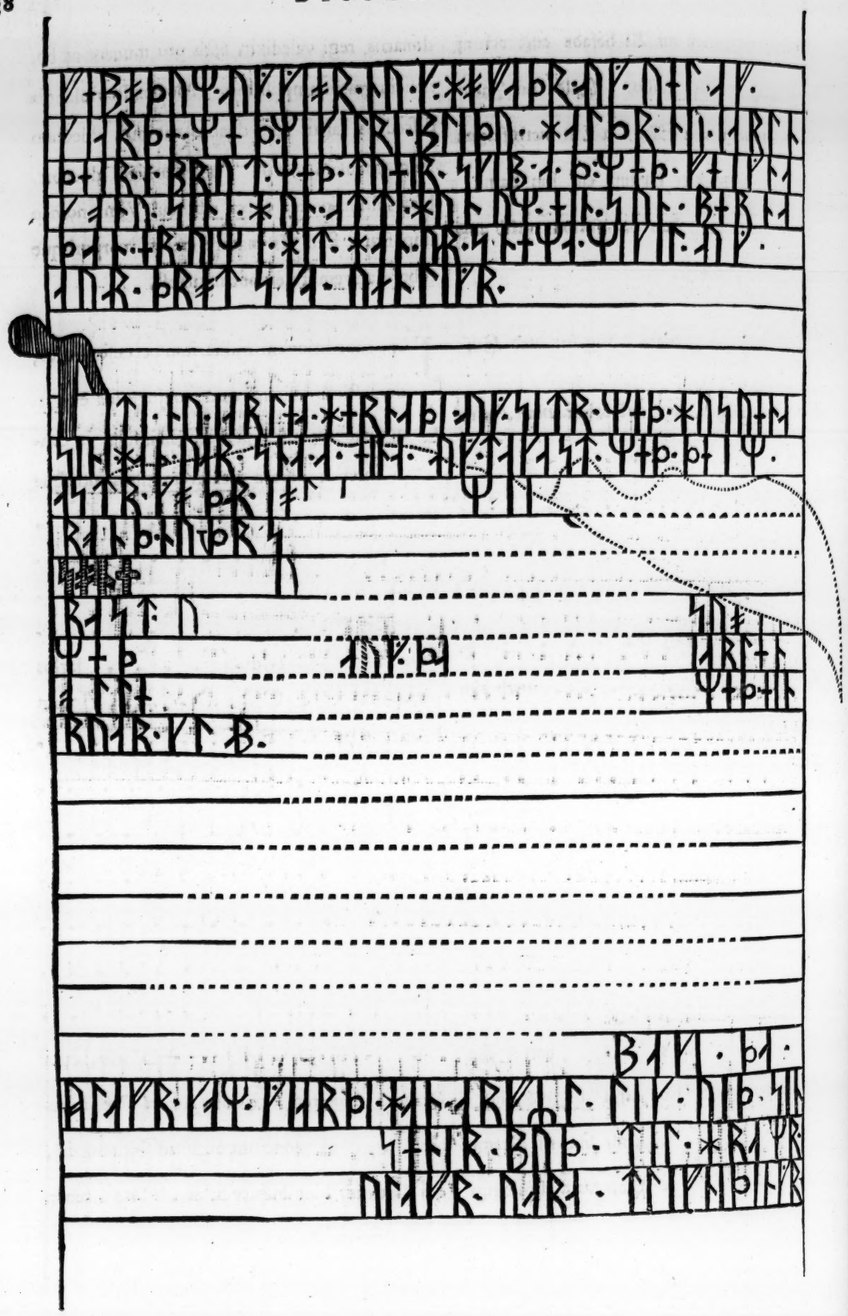

febothum/

ſebothum / aug gior nu B: hoſadr aug vel af giarde meth mikilri blidu. Haldr nu Jarln their i brut meth tveir Skip / a Th: meth feigna konu ſini; Hun atti hunum ein ſun barna than er Bimi hit; han var ſnema mikil aug avar throtska vänligr.

donariis, regi valedixit, actis pro munere ac beneficio gratiis ampliſſimis. Mox ex Biarmlandia diſcedens Jarlus cum duabus navibus, dilectam ſuam ſponſam una in Thulemarkiam ducebat. Hæc filium poſtea enixa eſt, cui Vimi nomen impoſitum fuit. Is mature crevit, corporisque robore ac venuſtate obfirmatus eſt.

Liti nu Jarlen hernadi / aug ſitr med Huſvena
ſini / han var ſina a eina / auk takaſt meth theim
aſtr godar / Ja . . . . . .
rond nu th r ſ . . . . . .
Sone . . . u . . . . . .
taſt . . . . . ſvo . .
med . . . . aug tha . . . Jarlen
olle . . . . . meth ein
Ruar klab . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . t . . . baki / tha
Olafr kom / giardi han arföl lik vid ſin
. . . . . ſenir bud til Bramr
. . . . . Olafr vara tlifnidingr

JAm expeditionum militarium pertæſus Jarlus, domeſticam vitam cum conjuge ſua exegit. Commorabatur autem perpetuo in inſula, in conjugali interim amore perſeverantibus utriſque
Jarlus . . . . . .
. . . . . .
filium . . . . . .
. . . . . .
cum . . . . & dum . . . . Jarlus
omnes . . . . . cum
Runico tigno . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . ex equi dorſo, cum
Olavus adveniret, exequias uxori ſuæ faciebat, . . . nuncium miſit ad Hramurum, qui Olavum hominum viliſſimum fore dicebat.

viors mans. Tha nu Vlafr Hramr spurthi kuis / hielt han vid skioth meth nokrum Skip til ein / aug gik ei nokr niasn siri honum their; tha han kom vid lanth um nottina / tok han their vige a Jarlen auk slo ildi i; Hramr sof i borgen vid konu sia / en er umsidr a fotum var / flithi hina nethr leid a skogi meth nakrum hraustum Koppum; en Vlafr brendi Kastali auk lid thath er enni var; Jarlens husfrei vart herrakin. Med thessum friettum giordist Jarlen gandalfar til V: a B: tha han han hafdi bata / brast han hardla reitr sama tima; ad Vlafr ei skildi ovarr fara ad V: / nam han sin belsek / a hvem han haf ath bulra / aug gol sinum galdurum / aug malti svo: Samar snegda meth rinno auk ehnor sem Jotum siui / Narnir trape . . . inortis Bergrisar margi / aug Jotu . . . . lae / hristis stormur ili . . . . . itar stin . . . . . .

Igitur Ulafus cognitis Hramuri opprobriis, magna feſtinatione cum navibus nonnullis ad inſulam properavit, ut famam ſui adventus anteverteret. Noctu autem ad terram delatus, aulam Jarli circumcingebat, injectiſque flammis aduſſit. Hramurus intra munimentum apud conjugem ſuam dormiebat, unde lecto mox exſurgens perque occultum oſtium elapſus, in ſylvam aufugit, comitantibus ipſum eximiis quibuſdam athletis. Cæterum Ulafus munimentum igne delevit, omneſque qui intro manſerunt homines, ſervata Jarli conjuge, quæ captiva abducta fuit. Hujus rei nuncium perlaturus Jarlus, ſupra baculum ſuum magicum Runicis characteribus inciſum, ad regem in Biarmlandiam devectus eſt. Ac vero expoſito negotio, ira valde excanduit rex eodem momento. Ne vero regem ex improviſo adoriretur Ulafus, admoto ſacculo ſuo, eundem quatere cœpit, carmen ſimul magicum obmurmurans, hac verborum formulâ: Duriter increpetur cum tonitru; ſtringant Cyclopia tela; Injiciant manum Parcæ; . . . acriter excipient monticolæ genii plurimi, atque Gigantes . . contundent; quatient; procellæ . . . . , diſrumpent lapides navigium ejus, ...

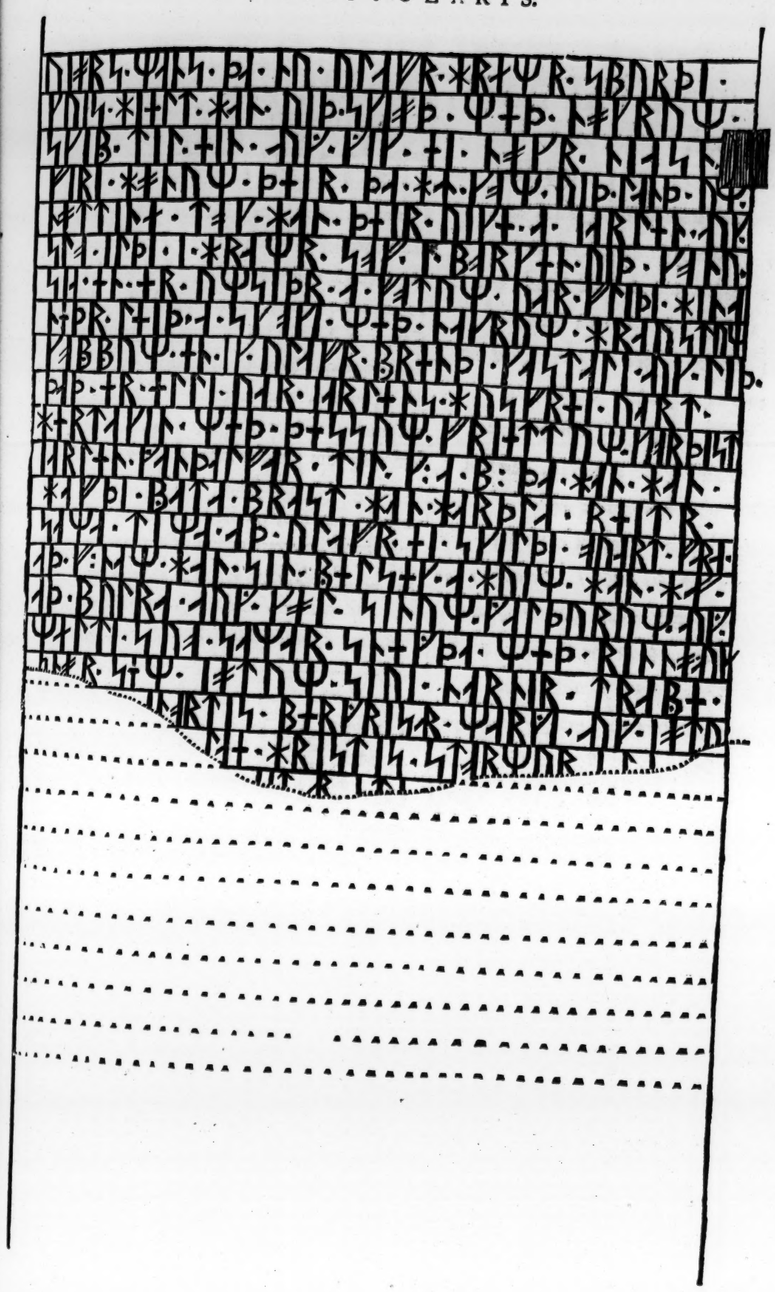

MS. Runici Folium VII.

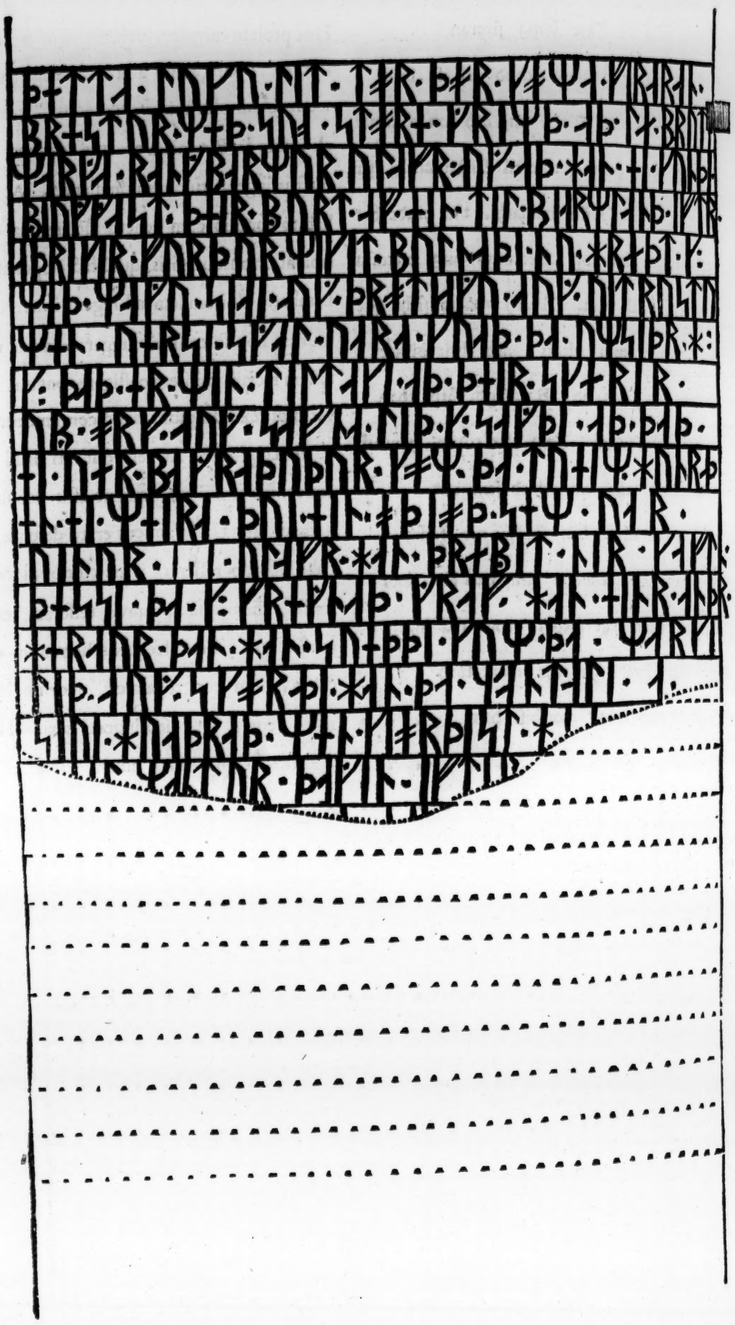

Thetis

Thetta laku lit Thor koma ſiraran breſtur / meth ſvo ſtore grimd ath la bruti marga rangbarmur Vlafr/ aug ath han ei kundi biuggaſt their purt af eine til Biarmlanth/ iſtr ath rikir furdur mikit bulnathi. Nu hradt B: meth magu ſini aug Drotingu aug vitruſtu men verſi skal vara. Kvath tha umſithr H: B: thath er min tiltaki / ath their skärir up orf aug ſafna lid/ B: ſagdi ath thad ei var bakradudur. Kom tha tveim hunrath en ei meira / thvi ein othiod ſem var vinur meth Vlafr han thräpit nir kaſtri. Theſſi tha B. fregnad/ graf han einr andr heraur / than han ſveddi / kum tha margi lid / aug skoradi han tha mantali a ſiui hundrath men / giorthiſt han . . . . ſiolmäntur. Sagin iſtir . . . . . .

Hoc prolato carmine, vehementem tempeſtatem immiſit Thoro, ſævo mixtam turbine, ut ex navibus Ulafi plurimæ frangerentur, ipſe quoque ab inſula in Biarmiam movere nequiret, propter fluctus ingenti tumore impellentes. At vero rex habito conſilio cum genero ſuo, regina conjuge, ſapientioribusque viris, quid facto opus eſſet deliberabat. Ubi tandem ad regem converſus Hramurus, hoc ſe conſilii ſuggerere dixit, ut inciſa teſſera feciali, militem colligere conetur. Ad quæ viciſſim rex; Idipſum haud contemnendum ſibi videri conſilium. At vero ducenti haud amplius convenerunt milites; quippe aſtu nebulonis cujuſdam, qui Ulafo amicus erat, detenta fuit alicubi locorum teſſera. Hoc cum regi cognitum fuiſſet, aliam ipſe apparavit teſſeram, cui certe inuſſit ſigna. Tunc frequens hominum multitudo in unum congregata eſt, quorum inito numero reperti ſunt ſeptingenti viri. Hoc ſupplemento copias ſuas auxit. Die inſequente

gat hanna us meth ollum ath bleſſa minthi / aug åfna iſtir faudrum ſin arſi / kvath hin thegar tha lidrekur / ef ier ei vardiſt Gudirni aug rekn af ier than kakonavargur; ſem iheir hirdi theſſi urd B: vard thegar ſvo odir / ath their viſi trûr hvath their skildi ath hafaſt; blotdi their tha Thur / aug var thath tuska ad Drotir toki einr heſt / er alen var / aug tha er kum fram / logdi B: iſir kiannur hans / aug ſtrengiu heit / ef er thurrir ſin kumi heim / skildi han åſla blot Frei. Tha foradi Druttirni heſtin / aug ſlathit / brutiadi their Konkr / aug Herſum; ſithin beiti han ollum ſinum koppum vobnaſt aug ka um hurdi; for tha B: a fiorden meth attiki Skip aug ſiui Birdinkr. Tha Vlafr thatti ſa / litiadi honum margi ath halda til oroſto vith han / thui han skildi lita men ſina thar / i ſvom anvidri aug fiol. B: akedi / verdum vith rosklika / aug lati ongvan bilbug a us ſia; ſithan biügaſt aug reru from firi Ein meth ſimtan skip / aug ſiks fertugſeſſor. Bâr nu ei bil mikit milli Skipin / adr en opti thegar herop; tokſt tha hardar bardagi.

omnino prohibere conatur; ne libationes nuncupemus, nec epulas ferales in memoriam defunctorum parentum inſtituamus. Proinde rex omnium ignaviſſimos eos habendos eſſe ait, niſi numinum ſuorum tutelam ſuſcipiant, ac latronem illum procul ſemoveant. Illi audito regis ſermone, ira ſubito excanduerunt, in diverſa ruentes præ animi impotentia. Enimvero Thoroni ferale ſacrum faciebant; quippe prout ſolennis erat moris, ſacrificuli acceptum equum ſaginatum in medium producebant, cujus capiti manus imponens rex, votum nuncupavit, ſua ſi redux advenerit filia, victimam in honorem Frejæ ſe ſacrificaturum. Mox jugulato equo, adipem coram rege atque Herſiis apponebant. His peractis, arma pugiles ſuos omnes accipere rex juſſit, inque naves prodire. Ita cum navibus octoginta ac ſeptem onerariis mari ſe commiſit rex. Jam in conſpectum venerant Ulafi, cùm plurimi eum diſuadere conabantur, à pugna ineunda, ne forte ſuorum jacturam faceret, ingruente pariter tempeſtate hoſtiumque multitudine. Contra rex ſuos animabat, ad fortiter dimicandum hortans, ne ullis imbellis animi indiciis proderentur. Itaque ad pugnam accincti, ante inſulam provecti ſunt cum quindecim navibus, itemque ſex triremibus quadraginta omnino remigum. Jam modico exiſtente inter claſſes intervallo, ſublatus fuit clamor militaris: concurſum mox, acri ſane pugna.

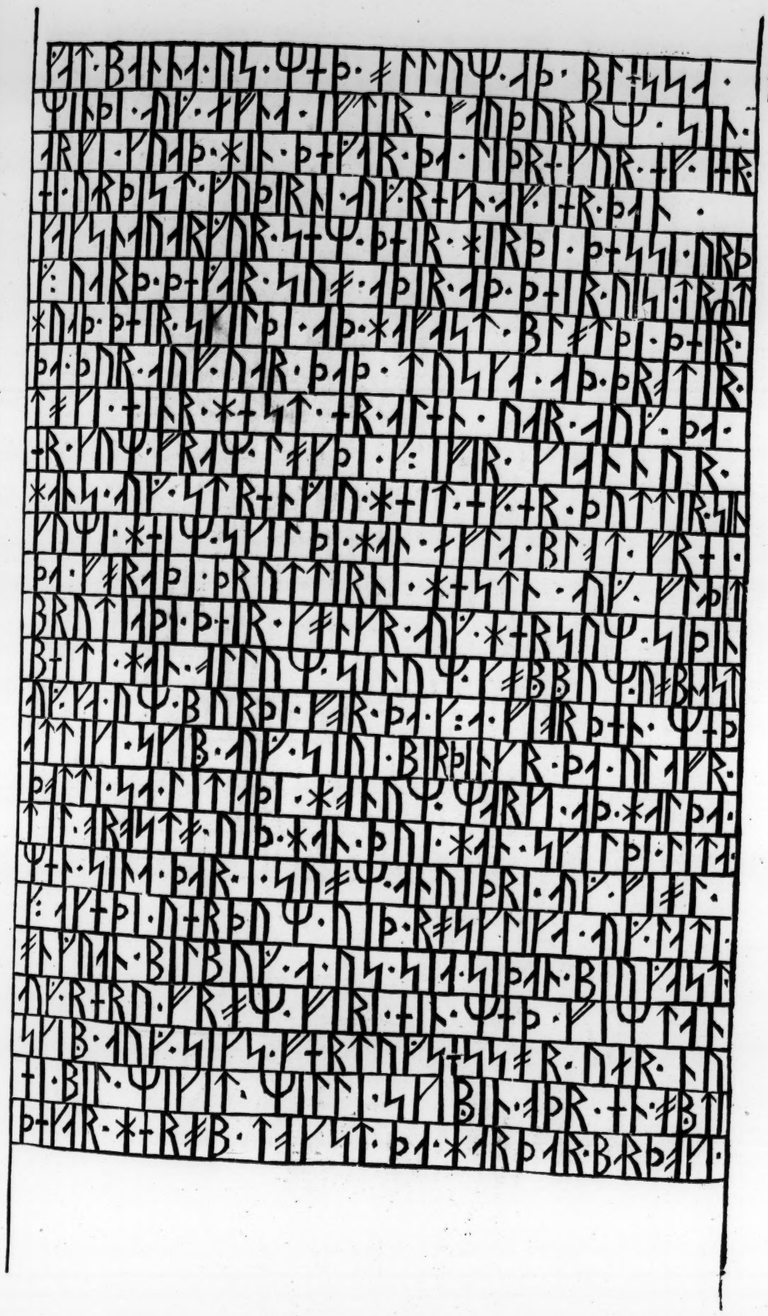

MS. Runici Folium VIII.

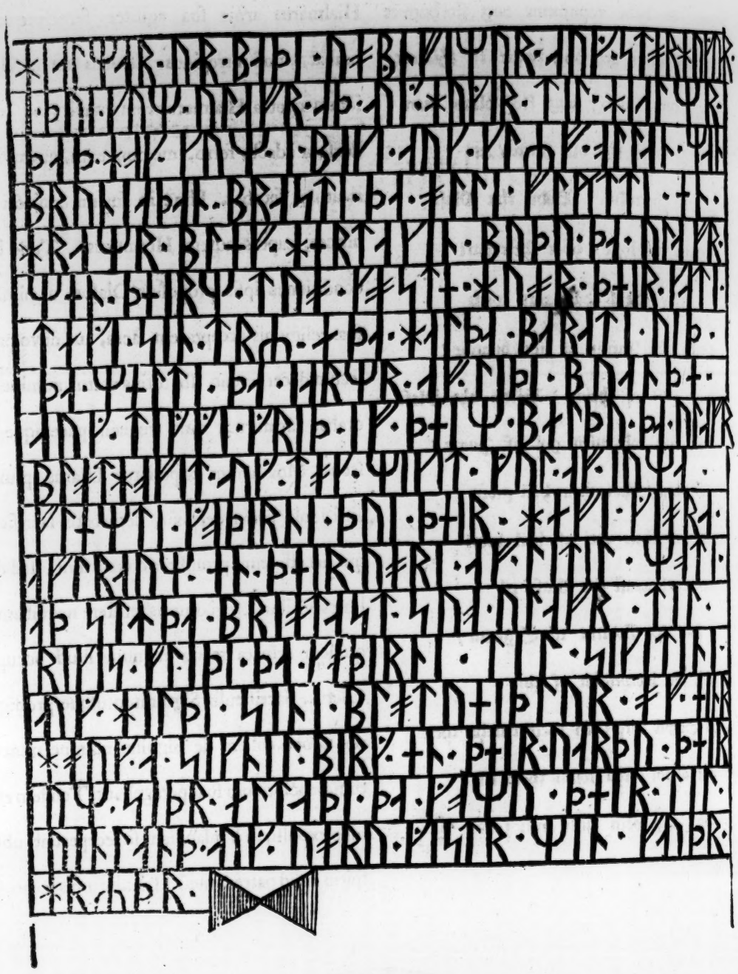

Bialmæ

Hialmar var badi vopnſimur aug ſtorhugver i thvi kum Vlafr ath aug hugir til Hialmr / thath hog kum i baki / aug klöf ollan man bruniadan; braſti tha olli ſlutti / en Hramr blef hertakin. Budu tha Vlafr men theirm tvo koſte / hvor their gati tâgi ſin trô / âda halda barati vith tha; mâlti tha Jarmr af lîdi buande / aug tiggi grid af theim. Bâldu tha Vlafr blot hoſit aug tok mikit gul af Juma / ſtemti Godirni / thvi their hâſi giora ſtraum / en their vori af litil moti ath ſtanda; briotaſt ſvo Vlafr til rikis / flîdi tha Godirni til Sigtûni / aug hildi ſini blotveidlur of einr houg a Signil birg; en their varthu their um ſithr âltadi / tha komu their til Vinland / aug voru giſtr min faudr Hrôdr.

Hialmarus arma ſua agiliter ferociusque vibrabat, animi intrepidus. Irruens autem Ulafus ictum contra Hialmarum intentavit; ac contra dorſum adacto ferro, medium eum, quamvis loricatum, ſecabat. Hinc in fugam conjecti ſunt omnes, captus autem Hramurus. Tunc binas conditiones ipſis propoſuit Olafus, ut nimirum ſuæ religionis acceptarent ſacra, aut novo prælio ſecum decernerent. Ibi totius cœtus nomine perorabat Iarmurus, vitæ veniam pacemque poſcens. Mox fanum exſpoliatus Ulafus, plurimũ auri idolo Juma detraxit, deturbatis ſacrificulis, qui acceſſu eum prohibere conati ſunt; ſed debiliores viribus, regi diutius reſiſtere nequibant. Ita quidem armata manu regnum illud occupavit Ulafus, Sacrificulis Sigtunium uſque profligatis, ubi prope collem de Signilæ nomine nuncupatum, mactationes ſuas peragebant. Tandem etiam hinc expulſi, in Vinlandiam ſe receperunt, ubi hoſpitio apud patrem meũ Hraudurum accepti ſunt.

Præterea, SHOWERE, cùm omnibus omnium gentium hominibus à natura ita comparatum ſit, ut linguas patrias diligant, eaſque à ſuis originibus repetere ſtudeant; verborumque, quæ diu tentata tandem loqui didicerunt, etyma indagare: nullius non nationis *Lexicographis*, quæ Arctoa eſt, aut quæ Arctoos dominos olim habuit, Linguarum veterum Septentrionalium ſcientia non tantum utilis, ſed neceſſaria eſt; utpote ſine qua, neque ſermonum, qui ipſis vernaculi ſunt, primordia cognoſcere; neque etymologica eorum rite conſcribere poſſunt. Quinimo ſine iſtarum Linguarum mediocri ſaltem ſcientia, in rimandis verborum cauſis, & texendis Etymologicis, fruſtra laboravit, perperamque omnia ſcripturus eſt, quiſquis linguarum, quibus Septentrionales gentes hodie utuntur, etymologiſta, vel gloſſographus eſſe velit. Sic MINSHÆUS noſter, qui in *Saxonicis* hoſpes, Linguæ *Anglicanæ* vocabula ex *Hebræis*, *Græcis*, *Latinis*que fontibus arceſſere tentavit, miſere operam luſit, & inepte fere omnia ſcripſit. Sic etiam, SHOWERE, Juriſperitorum ille princeps *COCUS*, regii tribunalis olim magnum decus, quamvis vocabula juris *Anglicani* à ſuis originibus petere & explicare, in inſtitutionibus ſuis, operam navabat; linguæ tamen *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, ut de *Gallo-Normannica* nihil dicam, prorſus rudis, operam iſtam fere omnem perdidit, in etymis ſuis tantum non ſemper hallucinatus. Quinetiam, ut multa juris vocabula inepte derivavit, maleque explicavit: ſic etiam multa intacta præterire neceſſe habuit, quæ ſi in linguis iſtis mediocriter fuiſſet verſatus, facile deduxiſſe poterat, & feliciter explanaſſe. Sic etiam *R. Verſteganus* noſter [in libro ſuo, cui titulus, **A reſtitution of decayed intelligence in Antiquities**,] quamvis, temporis habita ratione, in quo floruit, præclare ſcripſit, & de *Anglia* noſtra bene meritus eſt; literis tamen *Saxonicis* cum leviter imbutus eſſet, multa inepte dixit, præſertim in etymologicis, quæ, ſi jam redivivus eſſet, cum rubore emendaret. Idem ſane haud injuria dicendum etiam eſt de *Carolo Butler*, qui librum *Oxoniæ* edidit, anno M.DC.LXIII. quem inſcripſit, **The Engliſh Grammar**. in quo quidem libro, præſertim in indice vocabulorum, quem vocat, **An index of words like and unlike**, auctor in literatura *Saxonica* haud verſatus, quædam perperam, nonnulla ſatis inepte, aliaque ridicule, in reddendis vocum rationibus proponit.

Accedat *Stephani Skinneri*, M. D. *Etymologicum Linguæ Anglicanæ* Londini *Editum*, M.DC.LXXI. egregium quidem opus, & reip. literariæ utile; ſed quod adeo non perfectum eſt in ſuo genere, ut vocabula perquam multa, quæ à veteribus Septentrionis linguis accerſenda ſunt, in eo deſiderantur. In eo quoque pluries vir doctiſſimus lapſus eſt, quod *Saxonicæ* literaturæ levem ſolummodo conſecutus ſcientiam, non ſolum aliorum errores in vocibus explicandis deſcripſit; ſed ipſe perquam multas non rite derivatas male explicavit.

In quibus quoque lapſi ſunt *Ægidius Menagius*, & *Octavius Ferrarius*; Hic Linguæ *Italicæ*, Ille *Italicæ* & *Gallicæ* Etymologus, qui in priſcis Septentrionis linguis hoſpites fuerunt: de iis nonnulla diximus in fine capitis XXI. *Grammaticæ Franco-Theotiſcæ*.

Accedat clariſſimus * Scriptor *Hiſpanicus*, De origine, & primordiis Linguæ *Caſtellanæ* vel *Hiſpanicæ*, doctor *Bernardus Aldrete*, Eccleſiæ *Cordubenſis* canonicus, qui in patrii ſui Sermonis originibus indagandis nihil præclari iis in † capitibus præſtare potuit, in quibus de Sermone *Gothico* ſcribit reliquiiſque illius, quæ in lingua *Hiſpanica* jam nunc ſuperſunt; nihil, inquam, præclari dedit ipſe, qui nec *Ulphilo-Gothicam*, nec *Scano-Gothicam*, vel primis, quod aiunt, labris guſtaverat. Imprimis igitur veteris *Gothicæ*, perinde ut *Græcæ*, *Romanæ*, & *Arabicæ* peritiſſimus ille eſſe debet, qui *Hiſpanicæ* linguæ origines etymaque cum ſucceſſu invenire cupit. Id ex indice vocabulorum *Hiſpanicorum* oſtendere Tibi conſtitueram, SHOWERE. Eam ab cauſam vocabularium *Hiſpanicum*, me rogante, deſcripſit humanitatis & eruditionis nomine clarus JOH. CHAMBERLAINE, *Edwardi Chamberlaine*, ob *Angliæ* notitiam toties à ſe editam præclari, filius natu maximus; qui linguarum *Hiſpanicæ*, *Gallicæ*, *Germanicæ*, & *Danicæ* ſcientiſſimus eſt. Eo conſilio etiam vocabularium *Italicum*, mei gratia, cum incredibili diligentia deſcripſit. Verum cum ſtatutos ſibi fines diſſertatio noſtra jam nunc ſupergreſſa eſt, tum tempus, tum ſane & ſumptus, quibus mihi parcendum eſt, jubent, ut quod mecum hac in re ſtatueram faciendum, intactum prorſus præterirem.

Quam utilis ac neceſſaria etiam non etymologica tantum, ſed & gloſſaria ſcripturis linguarum veterum Septentrionis, ac præſertim *Anglo-Saxonicæ* ſcientia eſt, oſtendit unus *Gulielmi Somneri* codex MS. quem mihi utendum per aliquas horas ante decennium dedit, cum in urbe Cantuarienſi forte verſarer, *Johannes Battely*, eccleſiæ *Cantuarienſis* Canonicus, & archidiaconus digniſſimus. Eo in codice, qui archivorum Decani & Capituli *Cantuarenſis* cimelium eſt, eo, inquam, in codice, cujus inſcriptionis ſum oblitus, auctor linguæ & literaturæ *Saxonicæ* peritiſſimus, non ſolum errores, in quos per linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignorantiam lapſus eſt in gloſſario ſuo vocum *Semibarbararum*, quod ad finem operum *Matthæi Paris*, adjecit *Willielmus Wats*; ſed eos etiam, in quos per imperfectam illius ſcientiam *G. I. Voſſius*, in libro ſuo de *vitiis ſermonis*, & *H. Spelmannus*, in gloſſario ſuo archæologico inducti ſunt, notavit, & correxit; voceſque *Latino-barbaras*, quas Illi male; Hic à ſuis originibus petitas recte explicavit.

---

* *Del origen y principio de la lengua Caſtellana o Romance, que oi ſe uſa en Eſpana. En Roma, en el anno del Senior*, M.DC.VI.

† Lib. II. cap. XVIII. lib. III. cap. XIV.

Quinimo

Quinimo ipſe etiam *Somnerus* in eo ſolum infelix, quod linguæ *Anglo-Saxonicæ* perfectam notitiam cum *Scano-Gothicæ* & *Franco-Theotiſcæ* ſcientia non conjunxit, in dictionario ſuo *Saxonico-Latino-Anglico*, perperam aliquando ſcripſit. Nonnullos illius errores & defectus, haud tamen diſerte notatos, correximus & ſupplevimus in *Gramm. noſtræ Anglo-Saxonicæ* cap. XXI. Eſt etiam ubi impegit in Gloſſario ſuo, in quo X. *Scriptorum* voces barbaras, quatenus per *Anglo-Saxonicæ* literaturæ peritiam liceret, ad origines ſuas revocavit. Ubi vero vocum originationi *Saxonicæ*, literæ non ſufficerent, ibi in erroribus verſatus eſt de nobis, de patria, de veneranda antiquitate optime meritus literaturæ Saxonicæ pater: ut in voce ORDALIUM, quod divinum illud judicii, ſive examinis genus ſignificat, quod in criminibus explorandis apud veteres *Septentrionis* gentes in uſu erat. Quod vocis originationem attinet, puram putam *Anglo-Saxonicam* exiſtimat *Somnerus*, nec aliunde accerſendam. Eam igitur à *Saxonico* Op, quod in compoſitione negationis & privationis particula eſt, & dale, quod quomodo dale & ȝedale, diſtinctionem ſive differentiam ſignat, petit. Quaſi dicas *judicium ſine differentia*; ſemota ſcilicet partium, ac perſonarum diſtinctione vel acceptione; & ſic Opdal, opdæl idem ac *judicium æquum, juſtum, indifferens*, neutri partium plus juſto favens. Hæc (*inquit*) mihi dictabam, cum in hujus decantatiſſimæ vocis enodatione aliquandiu hæſiſſem.

Verum, SHOWERE, quoad vocis originem in eo allucinatus eſt *Somnerus*, quod puram putam *Anglo-Saxonicam* putabat. Occurrit enim in cap. XVII rythmici codicis *Cottoniani*, Caligula, A. 7. in quo, tanquam in Evangeliorum harmonico libro, res geſtæ *Servatoris* noſtri *Francice* deſcribuntur: Ondi iſt theſ ferahef ſcolo all ſulicef URDELES ſo thie ander waſ, *Mortiſque reus, eidem prorſus judicio, perinde ac alter, erit obnoxius.* In eodem capite Adelian, *judicare, judicium ferre*, ſignificat: Them ſculun liudio barn duot adelian, *hic reus mortis judicabitur.* Sic in cap. XX. Ne ſculun ȝi enigon man unrehtef uuiht dereþaſ adelian, *in neminem iniquum judicium feretis.* Sic cap. XLI. Muotun ȝi Iſrahelo Ebili folcon adelian after iro dadeon, *judicabitis electum populum Iſraeliticum ſecundum opera eorum.* Sic cap. LXI. Iudeo liudi ſuno drohtineſ ſundia loſan adelbun te dode, *Judæi filium dei peccati immunem ad mortem judicabant.* Legitur etiam cum nomine DUOM conjunctum: ut in cap. XLI. That ik allon ſcal irmin theodon duomoſ adelean, *tum omne humanum genus judicabo.* Sic in cap. LXIII. That hie duomoſ adeldi, *ut judicaret*, vel *judex eſſet.* In eodem etiam libro, Adelian te duome, *pro tribunali judicare*, ſignificat. Ex his conſtat Adelian, [in ſoluta oratione adelan] *judicare* apud veteres *Francos* ſignificaſſe; ut ȝedælan in *Cædmonis* paraphraſi, p. VII. l. 21. Đa hit ꝑe allpalda. eall ȝehẏnde. ꝑ hiꝑ Enȝel onȝan. opep mebe micel. ahebban piþ hiꝑ heappan. ⁊ ꝑpꝑæc healic popd. dollice piþ dpihten ꝑinne. ꝑceolde he þa dæd onȝildan. ꝑopc þæꝑ ȝepinneꝑ ȝedælan. ⁊ ꝑceolde hiꝑ pite hebban: Urdel igitur, *Saxonice* opdal, verbale eſt à veteri *Franco*, vel *Teutonico* Urdela, *judicare.* Quemadmodum enim leguntur compoſita Adelan, Ledælan: ſic omni proculdubio & Urdelan, à quo Urdel [nunc Urteil] in uſu olim erat. Ur enim, quod alias ſcribitur Ar, Er, Ir, in veteri lingua *Francica*, perinde ac A, & Le, in compoſitione, uſitatur, & ſimplicem vocem facit cum effectu ſignificare. ORDALIUM igitur, ut *Francicum* urdel, generatim *judicium* in primo ſenſu denotabat. Uſu vero obtinente, ſpecialius ad judicium iſtud divinum denotandum, quo crimina apud antiquas ſeptentrionis gentes purgabantur, κατ' ἐξοχήν uſurpatum eſt. Contra quod *Somnerus*, qui vocem apud *Teutones* veteres aut eſſe repertam, aut *judicium* generatim ſignaſſe negat.

Ingens mihi foret volumen condendum, SHOWERE, ſi in quibus hæſerunt, defecerunt, aut aberrarunt viri, cæteroquin doctiſſimi, qui veteres *Septentrionis* linguas aut plane nullas, aut non omnes; & ſi forte aliquam, eam tamen non bene, intellexerunt, omnia recenſerem. *Henricus Spelmannus*, quid [a] Onꝑtinȝ, quid [b] Rænca, quid [c] Foꝑteal, quid [d] Lepim, quid denique [d] Antymbep ſignificat, neſcivit. *Edwardus Gibſonus* non, dum chronicon *Saxonicum* verteret, in *Francica* lingua inſtitutus, quæ vocis [e] Tenꝛepie ſignificatio eſſet, prorſus ignoravit.

In *Hebræa*, *Græca*, & *Latina* Doctiſſimus *Thomas Smithus*, literarum *Saxonicarum* haud tamen ſatis peritus, teſtamentum *Abbæ Vicecomitis*, ſCharta *Abbatis de Roſa*, inſcribendum exiſtimavit, eo quod non norit, in IC ABBA GEREFA, quam longe, & quoad orthographiam *Saxonicam*, & quoad ſenſum inter ſe differebant Abba, & Abbod vel Abbad; ac Lepoeꝛa appellativum *Vicecomitis*, & urbis *Roſſenſis* proprium nomen, Hpoꝛ ceaꝛtep vel Hpoꝛeꝛ-ceaꝛtep.

Ad *Smithum*, *Smitho* qui non impar eſt, accedat *Henricus Savile*, qui literarum *Saxonicarum* forte prorſus rudis, variantes Lectiones haud paucas, ſuo quidem nomine & eruditione indignas, ut quæ inſulſæ ſunt, paſſim adnotavit in marginibus ſingularis voluminis, in quo *rerum Anglicarum Scriptores poſt* Bedam, Londini publicavit, M,D.XCVI. Sic in marg. pag. 42. obſervat *Curceſcet*, quod mendoſe ſcribitur in textu pro Cyric-ſceat, aliter ſcriptum eſſe *chireſeth*; nomenque R. *Edwardi*, ſcriptum aliter eſſe *Edpardi.*

Abrahamus Whelocus, cui Linguæ *Saxonicæ* adita non patefacta ſunt, in ſua Chronologiæ

---

[a] Concil. Vol. I. p. 165 [b] P. 474. [c] P. 512, 522. [d] 577. [e] Vide Gramm. noſtræ *Anglo-Saxon.* pag. 146, 147. [f] Bibliothecæ *Cottonianæ* Catal. *Auguſtus*, II. 59. p. 17.

Saxonicæ editione pluries lapſus eſt: ut in anno DCCCLI. ubi [a] vocis numeralis healfe in numerando uſum neſciens, And þy ilcan ȝeare cpom ꝑeoꝑe half hund ſcipe on Temeſe muðan, reddidit, *eodemque anno* quinquaginta *naves od oſtium Tameſis appulerunt.* Quæ tamen vertenda ſunt: *eodemque anno* ter centum, *&* quinquaginta *naves ad oſtium*, &c.

Gulielmi Lambardi Legum *Saxonicarum* verſionem *Latinam* medica manu indigere in ſuperioribus oſtendi: & quod *Skenæum* attinet, regium in *Scotia* non ita pridem chartophylacem, in quibus ille Linguarum veteris *Danicæ*, & *Anglo-Saxonicæ* ignarus defecit, infra annotavi.

Itidem in omnibus *Juris veſtri*, SHOWERE, ſive dictionariis, ſive gloſſariis *Anglice* hactenus ſcriptis, errores multos, nec defectus pauciores, quibus enumerandis immorari non licet, deprehendere fas eſt; qui à nemine, niſi Linguæ *Saxonicæ*, ejuſque dialectorum perito corrigendi & ſupplendi ſunt.

Idem de mirifico illo opere, gloſſario ad ſcriptores mediæ & infimæ Latinitatis *Caroli du Freſne* dicendum eſt. Qui, ſi *Septentrionis* linguas veteres bene intellexiſſet, barbara, & exotica vocabula non pauca rectius ad origines ſuas revocata felicius explicaſſet.

Nathaniel Bacon, in libro cui titulus, **An hiſtoricall, and politicall diſcourſe of the Laws and Government of England**, exſcriptor quidem diligentiſſimus, ſcil qui *Saxonica* à *Normannicis* in plurimis ſecernere non potens, ficta multa ex *Horni ſpeculo*, *Pſeudonymis S. Eadwardi Legibus*, *chartis commentitiis*, & id genus monumentis tradidit, ut in cap. XXIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXVI, XXXVIII, XLI. quæ ferme omnia in ſuperioribus à nobis redargutа ſunt.

F. *Junius* F. F. *Saxonicæ* Linguæ peritiſſimus, in innumeris locis caſtigavit, emendavitque verſionem *Anglicanam*, qua *Ælfrici* Abbatis *De veteri teſtamento* Codicem *Saxonice* ſcriptum illuſtravit *Gulielmus Liſtæus*, qui perfectam Linguæ *Saxonicæ* ſcientiam non adeptus eſt.

Itidem *Jacobus Tyrrellus*, errores eorum ſecutus, quos *Anglo Normannici* Scriptores, de rebus *Saxonicis* qui inepte ſcripſerunt, in errores induxerunt, non ſolum in multis hallucinatus eſt ipſe in INTRODUCTIONE, quam generalis ſuæ hiſtoriæ Vol. I. præmiſit; ſed commiſit etiam ut alii, illo auctore, labi poſſent, & errare. Sic ad probandum quem vocant ORIGINALEM CONTRACTVM, p. LXX, citat ex pſeudonymis *S. Eadwardi* II. legibus verba iſta decantata toties de officio Regis cap. 17. à primordio capitis uſque ad iſta: *quod niſi fecerit, nec regis nomen in eo conſtabit.* Ubi quoque non poſſum, quin obſervem, ab illo, ſive conſilio, ſive caſu non dicam, prætermiſſa fuiſſe, quæ integrum ſenſum faciunt; nempe, *Verum teſtante Papa Johanne nomen regis perdit.* Eorundem etiam legum exemplo *Tribing*, pro Trithing ſemper ſcribit; & p. LXXII, *Saxonicum* ÆTHELING, ab Æthel, *nobilis*, & ING, quòd *regio Sanguine natum* ſignificare ait, male deducit. Ejuſdem furfuris ſunt, quæ de *Heretochiis Anglo-Saxonum* ſcribit, p. LXXV, ex interpolata parte iſtarum legum, quæ adeo non eſt alicujus auctoritatis, ut antiquitatis periti illam nihili faciant. *Thegen* etiam & contra Grammaticæ analogiam, & contra rei, quam ſignificat, naturam, à *Theowian*, *Servire*, inſulſe ibi deducit; & p. LXXXIII, tritam illam fabulam de campanis, motbel dictis, cum alia de juramento fidelitatis, quo omnes proceres, milites, & liberi homines regni, ab interpolatore fingebantur ſe RR. *Angliæ Saxonicæ* in curia comitatuum ſtrinxiſſe.

Adde quod p. CXXIII, *duodecim-virale* cauſarum criminalium examen ab *Anglo-Saxonibus* accerſit, quod nos aliunde petendum in hac diſſertatione oſtendimus.

Pag. XCV, probatum it ex duabus chartis, quarum [b] alteram *Kenwulfus* R. *Merciorum*, anno dom. DCCCXI, [c] alteram vero *Æthelſtanus*, anno DCCCC.XXXI, dicitur confeciſſe, urbes *Anglia Saxonicæ*, majorumque gentium Oppida, in Parliamentis, quæ *Witena-gemotas* dicebant, *Procuratores* habuiſſe, qui populi vices gererent, & civitatum ſingularum perſonas ſuſtinerent. Verba, quæ ex priori charta citat, hæc ſunt: *Merciorum optimates, Epiſcopos, principes, Comites*, procuratores, *meoſque propinquos*; *nec non Cuthredum regem Cantuariorum, atque* [d] *Sutbredum Regem Orientalium Saxonum, cum omnibus, qui teſtes noſtris Synodalibus conciliabulis aderant.* Poſterioris autem hæc ſunt verba: *Hæc charta in villa regali, quæ* Ætwelope *nuncupatur, epiſcopi, abbatibus, ducibus*, Patriæ Procuratoribus, *regia dapſilitate ovantibus, perſcripta eſt.* Verum, quoad harum chartarum primam, quæ à *Kenwulfo* R. *Merciæ*, confecta eſſe dicitur anno dom. DCCC.XI, cum alias fraudis ſuſpecta, tum ex eo ficta eſſe conſtat, quod *Cuthredus Cantuariorum* R. qui huic chartæ teſtis adfuiſſe dicitur, [e] mortuus eſt anno dom. DCCCV. unde ſuæ fraudis conſcius ſibi falſarius ſic ſcribit: *ſi quis literas ſupra ſcriptas ob ſcripturæ novitatem parvi penderit, cartam vetuſtam ſtudioſe revolvat, & idem inveniet.*

Præterea conventus iſte in quo *Kenulphus* R. chartam hanc confeciſſe fingitur, non concilium id genus fuit, in quo *Sapientes*, tanquam in *Parliamento*, de rebus regni & eccleſiæ *Mercirum* tractabant; ſed panegyris, quæ, *Kenulpho* invitante, convenerat in encæniis eccleſiæ *Winchelcumbenſis*, ad celebrandam cum ſolenni pompa, feſtoque ritu, eccleſiæ iſtius dedicationem. Audi Chartam ipſam: "Eccleſiam, quæ in pulcherrimo clareſcit Schemate jam nempe præparata eniuit;

---

a Vide Gramm. *Anglo-Sax.* cap. VI. pag. 33.
b Biblioth. *Cotton.* Tiberius, E. 4. in Annal. Wincel.
c Bibl. *Cotton. Claudius*, B. 6. fol. 21. col. 2.
d MS. habet *Sigredum.*
e Vide Chron. *Sax.* & *Chronol.* Auguſt. Cant. X. ſcript. 2238.

"ibi

"ibi *Wulfredus* quoque præſul Cantuariæ in honorem Ieſu Chriſti, beatæque Mariæ genetricis "dei - - - - - - dedicavit. Ibi quoque meum in domino Corpus pauſare decrevi. Complacuit "autem mihi *Kenulpho* accerſiſſe *Merciorum optimates*, epiſcopos, principes, comites, PROCU-"RATORES, *meoſque propinquos.* nec non & *Cuthredum regem Cantuariorum*, atque *Sigredum* "*regem orientalium Saxonum*, cum omnibus, qui teſtes noſtris Sinodalibus conciliabulis ade-"rant.

De hac quoque ſolennitate audi *Willelm. Malmesburienſem*: "Nam apud Winchelcumbam, ubi "Eccleſiam, quæ adhuc ſupereſt, deo (*Kenulphus*) exædificaverat, ipſa dedicationis die regem "captivum ad altare manumittens libertate palpavit, memorabile clementiæ ſuæ ſpectaculum ex-"hibens. Aderat ibidem regiæ munificentiæ applauſor *Cuthredus*, quem ille Cantuaritis regem "præfecerat; Sonabat baſilica plauſibus, platea fremebat diſcurſibus, eo quod ibi in conventu "tredecim Epiſcoporum, decem ducum, nullus largitatis pateretur repulſam, omnes ſuffarcinatis "marſupiis abirent. Nam præter illa *Xenia*, quæ magnates ſuſceperant, inæſtimabilis ſcilicet "pretii & numeri, in utenſilibus, veſtibus, equis electiſſimis, omnibus, qui agros non habebant, libram "argenti, presbyteris marcam auri, monachis ſolidum unum, poſtremo toti populo multa ero-"gavit.

Quicquid igitur per PROCURATORES intelligendum veniat in *Kenulphi* charta *Winchelcumbenſi*, certum eſt, conventum, in quo ſignaſſe illam dicitur, non fuiſſe *Merciæ Parliamentum*, neque quenquam ad eum accitum fuiſſe ad reip. negotia gerenda; ſed tantum ad celebrandam eccleſiæ *Winchelcumbenſis* dedicationem, cui adſtiterunt & aliorum regnorum Epiſcopi, duces, *&c.* qui *Parliamenti* Merciorum *membra* (ut vulgo loquimur) eſſe non potuerunt. Præterea ne *gry* quidem *Malmesburienſis* de charta, ſive hac, ſive alia quavis, in celebritate iſta à *Kenulpho* R. confecta; ſed ſtatim addit: *idem cum monaſterium magnis redditibus, quantum hoc tempore incredibile videatur, ampliaſſet,* XXIV. *anno regni funere ſuo honoravit.* Scilicet dicit tantùm regem eccleſiam à ſe conditam prædiis ampliaſſe; ſed quo tempore, quove modo, an cum ſcriptis, vel ſine ſcriptis illam terris donavit, non dicit. Verum de charta hac, qua *privilegium Apoſtolicum*, quo S. *Leo* Papa monachos *Wincelcumbenſes ab omni jugo, & ſervitio ſeculari exemerat*, rex confirmaſſe dicitur in encœniis Eccleſiæ, nihil ille, nec, quem ſcio, quiſquam alius ſcriptorum noſtrorum aliquam mentionem fecit. Itidem quoad *Æthelſtani* R. chartam, quæ confecta eſſe dicitur Anno Dom. DCCCXXXI. regni VII. indict. IV. in villa regali, quæ ætate Wellope nuncupatur, Epiſcopis, Abbatibus, ducibus, PATRIÆ PROCURATORIBUS, regia dapſilitate ovantibus, neque etiam de ea conſtat, quod conventus, in quo facta eſſe dicitur, fuit *Witena-gemotum* proprie ſic dictum, in quo, tanquam in *Parliamento*, ſapientes totius regni ad negotia civilia & eccleſiaſtica tractanda convenerant; an qui vocatus coiverat in feſtivo aliquo tempore coetus optimatum non omnium, ſed illorum, qui ex vicinis provinciis ad *Wellopam* profecti ſunt, ubi rex quaſi compitalia convivia agitabat.

Demus autem *Tyrrello* utramque veram eſſe, & indubitatam chartam; conventuſque, in quibus factæ ſunt, fuiſſe *Witena-gemota* proprie, & ſpeciatim ſic dicta, an igitur ex hoc ſequetur *Procuratores*, & *Procuratores patriæ* ſignificare in hodierno ſenſu legatos, & vicarios, quos urbium, & oppidorum populi ad vices ſuas in parliamento obeundas eligunt, & conſtituunt? nihil minus. Etenim *Tyrrellus* ipſe, de id genus *procuratoribus* altum eſſe in aliis monumentis Saxonicis ſilentium fatetur. Quæ igitur *Procuratorum*, & *Patriæ procuratorum* aptior explicatio eſſe poteſt? Reſpondeo 1°. Cum procuratores ſunt, qui aliorum negotia curant, & procurant, optimates regni, apud Anglo-Saxones *Sapientes* dicti, qui in conciliis publicis populi res & negotia procurabant, proprie *procuratores*, & procuratores regni, patriæ, populive dici poſſent. In quo quidem ſenſu ſe populi *Dunelmenſis* in Parliamento procuratorem, & vicarium fuiſſe, non ita pridem in ſuperiori domo Parliamenti concionem habens, iterum, iterumque jure contendebat *Joh. Coſins* Eccleſiæ Dunelmenſis Epiſcopus, nunquam ad hoc à populo conſtitutus. Sic † *Guido* Epiſcopus Ambianenſis, *præſul, & procurator reipublicæ Ambianenſis* inſcribitur in charta. anno M.LXX.III. Ut & *Garinus* ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus in alia charta. An. M.C.XXX.III. II°* *Procurator* judicem aliquem, vel magiſtratum publicum denotat, ut in charta *Caroli* III. imp. in hiſtoria Pergamenſi, tom. 3. p. 399. *Nemo ſuperiorum, aut inferiorum reip. procurator ad cauſas judiciario more audiendas conventum facere, vel freda exigere*, &c. III° †† *Procuratores* etiam dicebantur, qui neceſſaria ad victum regium procurabant. Ii apud *Anglo-Saxones* erant GEREFÆ, ſcilicet comitatuum, & urbium *præpoſiti*, ut conſtat ex Lege pol. Canuti R. 67. qua conſtitutum erat, ut GEREFÆ, quæ regi ad menſam & ejus apparatum neceſſaria forent, ex prædiis regiis procurarent. Ob eandem etiam rationem, *Seneſcalli*, ſeu dapiferi regii, quorum munus erat circa menſam regiam, ejuſque apparatum, *procuratores* dicti ſunt. per *procuratores* igitur, & *procuratores patriæ* intelligi poſſunt officiales, & miniſtri, ſive provinciarum, ſive aulæ, ſive utriuſque, qui in feſtivis iſtis temporibus, cum *Kenulphus* & *Æthelſtanus* genialiter feſtum agerent, convivia, cum congiariis, & aliis donativis procurabant, & apparabant. ** *Villici* etiam, qui res dominicales in villis, & maneriis procurabant, *procuratores* olim vocabantur. Adeo quidem ut *procuratores* & *procuratores patriæ*, non ſine ratione pro *villicis regiis* his in chartis ſumi poſſunt, qui magni nominis miniſtri fuerunt. Hactenus quidem de ſignificatio-

† Du *Freſnii* gloſſar. * Ibid. †† Ibid. ** *Hen. Spelmanni* gloſſ.

nibus, quarum quavis, dictiones *procuratores*, & *patriæ procuratores* multo aptius explicari possunt, quam ea in significatione, qua illas temere vult acceptas *Jacobus Tyrrellus*. Qui etiam monendus est, *patriam* non solum significare in ampliſſimo sensu integram alicujus reip. vel regni, in quo nati sumus, terram; sed in arctiori etiam sensu sæpe denotare pagum aliquem singularem; vel provinciam, quæ plures pagos; vel denique regionem, quæ plures regni provincias complectitur.

Johannes Skene Scotus, *regesti Regii* custos, librum Scotice scripsit *de verborum significatione*, verborum scilicet *forensium*, quorum significationis causas prorsus ignoravit, non tantum mediæ & infimæ Latinitatis pene rudis, sed *Anglo-Saxonici*, & *Cimbro-Gothici* sermonis, quibus instructum esse eum oportebat, tam nescius, quam qui illos maxime nesciret. Hujus censuræ sive potius infortunii notam, *Skeneum* meruisse Archæologi omnes, qui in verbis infra positis librum ejus consulent, facile agnoscent; mecumque sortem hominis, alioquin scientissimi, humanissime miserabuntur, quem in iis temporibus nasci, & florere contigit, in quibus linguæ istæ è suis tenebris nondum evocatæ erant. Verba autem sunt: *Bastardus. Borgh. Bothna, Bothena, Buthna. Burlaw, Byrlaw. Campioni, Clep. Creffera. Arga.* p. 50. *Farand-man. Feodum, Feudum. Forthocht. Garba. Gilda. Haimsuken, Haim-haldarf. Herrezelda. Infang-thefe. Ligeantia, Ligium. Murthrum. Pedellus. Placitum. Reif, Schaffa. Schireffe. Thanus. Theme.* Quorum quidem nulla *Skeneus* ab originibus suis repetere potuit, ut qui linguas veteres *Septentrionas*, unde accersenda sunt, nullatenus intelligeret.

Robertus Bradyus etiam, quamvis *Saxonicæ* historiæ & antiquitatis sagaciſſimus scriptor, ex eo tamen nonnunquam, cum etymologi partes ageret, lapsus est, quòd istas linguas parum sciret. Hujus probationes sunt, quæ de MALLO scribit, *completæ suæ historiæ* p. 74. Itidem quæ de voce GRAVEN scribit, p. 81. & de nonnullis aliis, ut PORTREVE, tractatus sui *de urbibus & Burghis* p. 16.

Denique, SHOWERE, Laudatus toties *Edwardus Cocus*, qui non linguæ tantum, sed antiquitatis *Saxonicæ* propemodum ignarus fuit, haud solum ut *Etymologus* in quærendis vocum forensium originibus; sed ut *Archæologus*, in iis præsertim quæ res juris, earumque origines spectant, sæpe aberravit. Sic in præfatione quartæ partis *Commentar. Juris*, commentitiam *Edgari* R. chartam, quam in superioribus damnavimus, describit, & ut *pietatis, virtutum, fortitudinis, atque victoriarum regum ac principum hujus imperii* exemplum singulare laudat. Ex ea etiam in *imperii Anglicani amplitudinem, & Hiberniæ primam subjugationem* animadvertit, ut quæ diu ante tempora regis *Henrici* secundi ab *Anglis* subacta fuerit. In præfatione, quæ est ante sextam partem *Commentar. Juris*, probatum it jus municipale *Angliæ* in hoc se habuisse ante victoriam *Normannicam*, ut hodie se habet; * quod Regina regis consors persona tum fuit, quæ in jus vocare, & vocari posset; & quæ per se daret, & acciperet, Regis consensu non adhibito. Ad hoc probandum chartam producit *Æthelswithæ* reginæ *Merciorum* qua terram xv manentium vendidit ministro suo *Cuthwulfo*. Verum pace tanti viri liceat mihi dicere terram istam, quam in tam solenni Cœtu vendidit regina *Merciorum*, suum *peculium*, suique juris fuisse, ut ex his verbis constat: *Concedens donabo Cuthwulfo aliquam telluris partem meæ propriæ potestatis.* Nam tabulis nuptialibus apud Anglo-Saxones sponsus sponsæ prædia dare solebat, cum potestate illa pro libitu cuilibet dandi, vel vendendi. Id constat ex charta conventionali inter *Wulfricum*, & Archiepiscopum, quam exhibui hujus dissertationis p. 76. Illa enim charta Wulfricus ante nuptias, quas cum Archiepiscopi sorore contracturus erat, prædium illi dedit cum libertate istud alienandi, ut verba Chartæ ostendunt: ⁊ realbe hipe þ land æt Eanulfintune to ȝyfenne. ⁊ to fyllenne þam þe hipe leofeft pæpe on dæȝe ⁊ æftep dæȝe. þæp hipe leofeft pæpe. Inde constat privilegium dandi, vendendive terras sibi tabulis nuptialibus absolute, & ut *feodum simplex*, datas conjugibus omnium apud Anglo-Saxones, reginæque regis consorti commune fuisse. Perperam igitur ex *Æthelswithæ* Charta colligit jurisconsultorum princeps reginam Regis consortem apud Anglo-Saxones personam fuisse, quæ, regis consensu non adhibito, alios in jus vocare, & ab aliis in jus vocari posset, & quæ per se daret, & acciperet. In præfatione, quam nonæ parti commentariorum suorum juris præposuit, multa de *antiquitate juris communis*, auctore *Horno*, subleſtæ fidei scriptore, tradit. Cujus quoque *speculum justitiariorum* diu ante adventum *Normannorum* maxima ex parte scriptum absurde affirmat in præfatione, qua commentariorum juris decimam partem munivit. In præfatione quoque nonæ partis aliorum errorem secutus dicit *Ælfredum* R. primum omnium *Angliam* in *Scyras*, seu comitatus divisisse. Quo nihil falsius *Johan. Seldenus*, *R. Bradyus*, iisque præeuntibus, *Jacobus Tyrrellus* esse demonstravit. Ejusdem furfuris sunt quæ scripsit de antiquitate tractatûs, qui inscribitur *modus tenendi Parliamentum*, instit. parte II. p. 7. & parte IV. p. 12. ubi tractatum istum, quem dudum post ingressum *Normannorum* scriptum esse constat, epigraphe ejus deceptus, ante id tempus scriptum, & à *Willelmo* I. approbatum non sine ** maximo suo errore declarat. Adhæc: in prælectione sua prima in legem

* Anglice, **That a quæn being wife to a king regnant was a perſon ſole by the common Law to ſue, and to be ſued; to give, and to take, &c. ſolely without the king.** ** V. Lib. *Will. Prinne*, cui tit. **Breif Animadverſions on the fourth part of the inſtitutes of the Laws of Engl.** &c. Quod Lond. publici juris fecit auctor, An. 1669.

29. E. quæ à forenſibus dicitur STATVTVM *de finibus levatis*, duodecimvirale judicium ante *victoriam Normannicam* apud *Anglos* in uſu fuiſſe fruſtra it probatum ex ſive rotulo cenſuali, **Dooms-day-book** vocato, quem, imperante *S. Edwardo, Confeſſore* dicto, factum fuiſſe contra fidem hiſtoricorum contendit.

Verum, SHOWERE, ut à noſtris ad exteros tranſeam, linguarum veterum Septentrionalium ſcientia in nemine magis aut deſideratur, aut earum ignorantia in aliquo doctorum magis deploranda eſt, quam in viro maximo *Friderico Lindenbrogio*, qui *codicem legum antiquarum* edidit, cum *Marculphi formulis ſolennibus*; in quorum fine *Gloſſarium rerum vocumque difficilium* adjecit, in quo incœpto ſuo fere nunquam non in hoc deeſt, aut quod voces *barbaras* haud omnino explicat; aut, ſi forte explicat, quod ad origines ſuas raro eas revocat. Alterius exempla ſunt. SAIO quod alias ſcribitur SAGIO, *apparitor, diſtrictor, exactor*, qui magiſtratui, ad ejus ſemper mandata exequenda miniſter præſto erat; & THIUPHADUS vel *Tyuphadus, poteſtatis* quum *civilis*, tum *caſtrenſis* appellatio apud *Wiſigothos*, de qua infra. Horum prius, nempe SAGIO, unde SAIO, mihi videtur dictum quaſi *Sakio*, à Scano-Gothico **ſAKAN**, in forenſi ſenſu *accuſare, perſequi*. Unde ſoc in genitivo ſakar, *cauſa, culpa*. ſokn, *actio, exactio rei judicatæ*, vel *mulctæ*. Socnare, *executor litis, quæſitor, inquiſitor*: ut in, konungs ſoknare, biskops ſoknare, *litium regis & epiſcopi exactor* vel *executor*. *Hiſpanis* etiam nunc in uſu *el Sayo*, quo nomine *ſpiculatorem*, ſive *carnificem* denotant. Poſterius autem, nempe *Thiuphadus, Tyuphadus*, vel *Tiuphadus*, accerſendum, me judice, eſt à *Francico* articulo *Thiu, thie, Diu, die*, &c. & *fads*, quod *Gothice* ſcribitur ÞAÐS, à Fadian, *ordinare, diſpenſare*; & in compoſitione legitur in Evangeliis Gothicis: ut in HNNAÞAÐS, *centurio*, &c. quemadmodum diximus in voce *Vaſſus*, Gramm. *Franco-Theotiſcæ* p. 99. Magiſtratus autem fuit tam civilis, quam caſtrenſis præpoſitus apud *Wiſi-Gothos*; Hiſp. *Thiuphædus*, cui millenarii, quingentenarii, centenarii, decani, exercitus etiam compulſores, annonarii, defenſores, numerarii ſuberant, quemadmodum ipſe duci, comiti, comitis vicario, & forſan gardingo, erat ſubjectus. Civilem vero rerum adminiſtrationem ſub comite, ejuſque vicecomite, in *Thiuphadia* ſua habuiſſe *Thiuphadum* oſtendunt *Wis.* 2. *Tit. I.* L. XV. "Cum cæteris negotiis criminalium etiam cauſarum Tiuphadis etiam judicandi conceſſa "licentia ſit. - - - qui *Tiuphadi* tales eligant, quibus viciſſitudines ſuas audiendas injungant, ut "ipſis abſentibus, illi cauſas & temperatè diſcutiant, & juſtè diſcernant". *Sic* L. XXIII. "Si "quis judicem, vel comitem, aut vicarium comitis, ſeu *Tyuphadum* ſuſpectos ſe habere dixerit - - - "*Sic* L. XXVI. quoniam negotiorum remedia multimodæ diverſitatis compendio gaudent, ideo "dux, comes, vicarius, * pacis aſſertor, *Tyuphadus*, millenarius, quingentenarius, centenarius, de- "canus, defenſor, numerarius & qui ex regis juſſione, aut etiam ex conſenſu partium, judices in "negotiis eliguntur. *Sic Tit.* V. L. VI. "Si hæredes fundatores eccleſiæ adſunt, ipſi talia proſe- "quantur. Si autem non fuerint, aut etiam ſi ſint, cauſare noluerint, tunc ducibus, vel comi- "tibus, Tyuphadis, atque vicariis, ſive quibuſcunque perſonis, quos cognitio hujus rei attigerit, "& aditus accuſandi, & licentia attribuitur exequendi.

Caſtrenſem etiam miniſtrum fuiſſe *Tyuphadum* probant Wis. 9. Tit. II. L. 1. "Si *Thyuphadus* "ab aliquo de *Thyuphadia* ſua fuit beneficio corruptus, ut eum ad domum ſuam redire per- "mitteret, quod acceperat in novecuplum, reddat comiti civitatis in cujus eſt territorio conſtitutus. Et "ſi ab eo nullam mercedem acceperit, ſed ſic eum, dum ſanus eſt, ad domum dimiſerit, vel "de domo in exercitum exire non compulerit, reddat ſolidos XX. quingentenarius vero XV. & cen- "tenarius X. Si certe decanus fuerit, v. ſolidos reddere compellatur. L. III. "Si quis cente- "narius dimittens centenam in hoſtem ad domum ſuam refugerit, capitali ſupplicio ſubjacebit. "- - - - ipſe autem poſtmodum centenarius nullo modo præponatur, ſed ſit ſicut unus ex de- "canis - - - - *dein* L. IV. "Si decanus relinquens decaniam ſuam de hoſte ad domum ſuam re- "fugerit, aut de domo ſua, cum ſanus eſt, exire, & ad expeditionem proficiſci noluerit; det "comiti civitatis ſolidos X. Quod ſi alicui forte mercedes dederit, reddet ſolidos V. comiti ci- "vitatis, in cujus territorio eſt conſtitutus: & ipſe comes civitatis notum nobis faciat, ut cum "noſtra juſſione dividantur inter eos in quorum centena fuerit adſcriptus. Quod ſi aliquis qui "in *Thyuphadia* ſua numeratus ſine permiſſu *Thyuphadi* ſui, vel quingentenarii, aut centenarii, "vel decani ſui, de hoſte ad domum ſuam refugerit, aut de domo ſua in hoſtem proficiſci no- "luerit, in conventu merentium publice centena flagella ſuſcipiat, & reddat ſolidos X. *Item* in L. V. "Thyuphadus vero quærat per centenarios ſuos, & centenarii per decanos, & ſi potuerit cogno- "ſcere, quia per precem, aut per redemptionem ad domum ſuam confugerint, aut de domo ad "hoſtem proficiſci noluerint, tunc *Thyuphadus* Præpoſito comitis civitatis notum faciat, & ſcri- "bat comiti civitatis, in cujus eſt territorio conſtitutus, ut comes civitatis vindictam, quæ in lege "poſita eſt, de his, qui pro ſe rogant, aut qui ſe redimunt à *Thyuphadi*, vel centenariis, aut de- "canis, vel ſervis dominicis, omnia ad integrum implere non differat. *In* L. VIII. "Ideo præ- "ſenti ſanctione decernimus, ut à die legis hujus prænotato, vel tempore, ſi quælibet adverſi-

* De quo magiſtratu ſic in LL. Wiſ. Tit. 1. L. 16. pacis autem aſſertores non alias dirimant cauſas, niſi quas illis regia deputaverit ordinandi poteſtas, pacis autem aſſertores ſunt, qui ſola faciendæ pacis intentione regali ſola deſtinantur auctoritate.

"tas inimicorum contra partem noſtram commota extiterit, ſeu ſit epiſcopus, ſive etiam in quo-
"cunque Eccleſiaſtico ordine conſtitutus; ſeu ſit dux, aut comes, *Thyuphadus*, aut vicarius, gar-
"dingus, vel quælibet perſona - - - - ſtatim ubi neceſſitas emerſerit, mox à duce ſeu comite, *Thyu-*
"*phado* vel vicario, aut à quolibet fuerit admonitus - - - - . *In* L. IX. "Si majoris loci perſona fu-
"erit, id eſt, dux, comes, ſive etiam gardingus, à bonis pro his ex toto privatus, exilii relega-
"tione juſſu regio mancipetur, ita ut quod principalis ſublimitas de rebus ejus judicare elegerit,
"in ſuæ perſiſtat poteſtatis arbitrio. Inferiores ſane vilioriſque perſonæ, Thyuphadi ſcilicet,
"omniſque exercitus compulſores, vel hi, qui compelluntur, ſi aut in exercitum venire diſtule-
"rint, aut in loco, vel tempore conſtituto minime occurrerint, vel proficiſci neglexerint, ſeu
"de expeditione publica quocunque fraudis commento effugiendo ſe ſubſtraxerint, non ſolum
"ducentis ictibus flagellorum verberati, ſed & turpi decalvatione fœdati, ſingulas inſuper libras auri
"cogantur exolvere, quas principalis poteſtas, cui largiri decreverit, ſui maneat incunctanter arbitrii.

Ex his conſtat *Thyuphadi* muneris fuiſſe provinciales ſuos, ſeu regios ſubditos, qui ex ſua *Thyu-*
phadia erant, in bellum educere, & cum millenariis, quingentenariis, centenariis, & decanis, cæ-
teriſque, qui ſub eo militiæ præfecti erant, in hoſtem proficiſci compellere. Hoc genus homi-
num *Anglo-Saxones* Siþcundmen, ȝeriþcundmen, riþcundan, Latino-barbare, *ſithcundos homines*,
etiam & ȝeriþar, à Siþian, ȝeriþian, *proficiſci, iter facere*, vocabant. Id manifeſtum eſt ex lege
R. *Inæ* 52. Cui epigraphe Be þon ȝeriþcundman þe fynd forrihte, *de præpoſito militari, qui*
exercitum reliquerit. Gif se riþcund-man land aȝende fynde forrihte ȝefylle hundtelftiȝ
ſcill. ⁊ þolige his Landes: Unland aȝende fyxtiȝ ſcill. Leoplic ðrittiȝ ſcill; *ſi præpoſitus*
militaris, qui prædia habet, exercitum reliquerit, centum & viginti ſolidos pendat, prædiiſque ſuis
mulctetur. Qui vero non habet prædia, Sexaginta ſolidos ſolvat. Ruſticus autem triginta ſolidis
mulctetur. Vide etiam leges R. *Inæ* 51, & 55. ex quibus patet *Sithcundum hominem* è claſſe
nobilium fuiſſe, quòd ruſtico vel plebeio ſemper opponitur. In lege Æthelſtani de *Weris*, poſteri
filiorum & nepotum plebeii hominis, loricam, galeam, & enſem auratum habentis, qui eo divi-
tiarum creverant, ut quinque hydas terræ poſſiderent, Siþcunda-cynnes. *i. e.* iis, qui Siþcund-
men, vel ȝeriþar dicti ſunt, dignitate, & honore æquales eſſe decernebantur. ex illa etiam lege
Siþcunda-cynnes hominem, *Sithcundlicæ conditionis* hominem, aliter Siþcundlice man dictum, Thano
parem fuiſſe ſatis liquet, quod utriuſque eorum eadem eſt *Wera*, ſive capitis æſtimatio, *viz.*, MM.
Thrimſæ: proinde neque minoris dignitatis, vel inferioris gradûs Siþcunda cynnes, *i. e.* Sithcund-
licæ conditionis homine *Sithcundus* homo eſſe potuit.

Poſterioris exempla ſunt LEUDES, & MALLUM; quorum iſtud à Franco-Theotiſco *liud*,
liut, *leud*, Saxonice leod, *populus*; hoc à Francico *Mahal*, Gothice ΜΛΨΛS, derivandum eſt.

Adrianus Scrieckius Rodornius Originum Rerumque *Celticarum* & *Belgicarum* volumen unum
XXIII libros complectens, *Hyprin* tanquam *abortivum* edidit, M.DC.XIV. In quo libro, tametſi quæ
placent & delectant multa ſcripſit auctor, plurima tamen falſa, & à mente ſua ficta, quæ riſum
ſimul & miſerationem linguarum veterum Septentrionis gnaro commovebunt, tradidit vir no-
bilis, & doctiſſimus; cujus vicem in hoc uno non poſſum non dolere, quod tum ſcriberet, cum
ad iſtarum Linguarum ſcientiam nemo iter aperuiſſet.

Idem de *Joanne Goropio Becano*, quamvis divini ingenii homine, dicendum eſt. Qui duos
libros ſcripſit de gentium originibus lectu quidem jucundos, quos tamen maxima ex parte per-
peram & inepte eſſe ſcriptos, nemo eſt, ſi linguas Aquilonis antiquas calleat, quin mecum facile
affirmabit. Horum alteri, qui editus fuit *Antwerpiæ*, anno M.DC.LXIX, titulus eſt, JOAN. GO-
ROPII BECANI ORIGINES ANTWERPIANÆ. Alter autem *Antwerpiæ* editus, anno
M.DC.LXXX. ſic inſcribitur: OPERA JOAN. GOROPII BECANI, hactenus in Lucem non
edita, HERMATHENA, *&c.*

Quinimo, SHOWERE, integrum, idque immane volumen conſcribendum mihi foret, ſi in
quibus defecerunt & lapſi ſunt *Belgici* & *Germanici* ſcriptores, quotquot linguas Septentrionis
veteres non ſciverunt, diligenter pergerem notare. *Sueciæ*, etiam & *Daniæ* doctiſſimi ſcriptores,
veteris *Scano-Gothicæ* & *Mæſo-Gothicæ* quantumvis ſcientiſſimi, ex eo tamen nonnunquam fal-
luntur, quod *Anglo-Saxonicæ* & *Franco-Theotiſcæ* aut omnino ignari, aut non perfectè gnari ſunt.
Hoc ſine omni invidentia, cujus cauſas procul habeo, ob id tantum dixi, quod iſtarum nationum
ſummis viris auctor eſſe velim, ut cum matricis ſuæ communis SCANOGOTHICÆ ſcientia
cæterarum ſeptentrionis matricum linguarum notitiam conjungant, exemplum habentes quod ſe-
quantur F. *Junium* F. F. qui linguarum *Anglo-Saxonicæ* & *Franco-Theotiſcæ* in primis gnarus,
ad *Scano-Gothicæ*, & *Mæſo-Gothicæ* ſtudium adpulit animum; quibus omnibus præclare eruditus, erat ſane idoneus, qui ad Linguæ *Anglicanæ* etymologicum conſcribendum lingua An-
glicana dignum accederet. In quo opere quidem id genus omnium longe præſtantiſſimo, vocum
noſtrarum etyma è propriis ſuis fontibus, ſcilicet *Anglo-Saxonicis*, *Dano-Saxonicis*, & *Norman-*
no-Saxonicis, tam perite & perſpicue hauſit, ut non tam *Etymologicum* linguæ *Anglicanæ*, quam
ejus *ex cauſis* ſcientifica notitia dici mereatur. Illius MS. Codicem à ſe in Bibliotheca *Bodleiana*
diligenter verſatum adeo miratus eſt Doctiſſimus quidam *Suecus*, ut dictionarium MENAGII
Etymologicum, quem adeo Galli prædicant, ne comparandum quidem ad præſtantiſſimum illud
opus F. *Junii* vocem tollens dixerit. Sententiam, quam de *Junii* etymologico, quaſi arbitrum
agens, pronuntiavit ille *Suecus*, ut, me auctore, ſciret literarius orbis, propterea volui, quòd *Gallus*
ille,

ille, qui præfationem, quæ eſt ante MENAGII dictionarium Lutetiæ Pariſiorum nuper editum, antiquitatum noſtrarum prorſus ignarus ſcribit, nos jam nunc præter *Bedæ* hiſtoriam in linguam *Saxonicam* converſam, non niſi pauca quædam *Saxonice* ſcripta habere monumenta. * Quam ob cauſam (inquit) etymologis *Anglis* moleſtum eſt de ſui ſermonis cauſis ſcribere, quippe quod iis ad id recte faciendum lingua *Gallica* opus eſt. Imo quidem linguæ *Anglicanæ* etymologicum ſcribenti *Gallica* nonnunquam, ſed rarius utenda eſt. *Rarius*, inquam, quia ſermonis noſtri inita proportione, perpauca vocabula ad origines *Gallicas* revocanda ſunt. Inter quas, ac origines *Anglo-Saxonicas*, *Dano Saxonicaſque*, ea in Syſtemate linguæ *Anglicanæ* ratio eſſe videtur, quæ eſt inter tibiam alteram, brachiumve, cæteraque membra, quæ corpus humanum conſtituunt.

Hæc obiter, SHOWERE, de linguæ *Anglicanæ* etymologico *Juniano*, quod auctor celeberrimæ totius terrarum orbis univerſitati Oxonienſi noſtræ ſupremo teſtamento dedit. In cujus bibliotheca publica adſervatum expectat, dum ab aliquo, qui *Junio* in linguarum ſeptentrionis veterum ſcientia par eſt, editum, *e Theatro Sheldoniano*, ad ſui, ad auctoris, ad academiæ, imo ad *Angliæ* gloriam ſempiternam prodeat. Verum cum F. *Junius* in opere ſuo id maxime agitaret, ut etyma vocum daret, quæ à communi ſermone utentibus, præſertim in ſcribendis libris, vulgo receptæ erant, etymologici *Juniani* editori danda inprimis opera erit, ut appendicem etymologicam adjiciat, in qua voces à communi uſu abhorrentes è ſuis fontibus petitas recte interpretetur. Id genus ſunt vocabula quæ vetuſtate obſoleta, non niſi in antiquis ſcriptoribus noſtris occurrunt; ut & ea quæ *topica* vocamus, quod communis uſus cum non amplius ſint, in certis tamen locis à ruſticis & ruſtice loquentibus, ut in *Scotiæ* auſtralibus, *Angliæque* borealibus partibus, ut & in *Norfolcia*, *Eſſexia*, *Devonia*, & in agro *Sumerſætenſi*, *Glouceſtrienſi*, *Herefordenſi*, *Salopienſi*, &, ut verbo dicam, in pleriſque *Magnæ Britanniæ* provinciis uſurpantur. Horum generum ad ſuas origines revocatas, id rogante cl. viro *Whito Kenetto*, archidiacono *Huntingtonenſi*, aliquot centenas, ſupra mille, voces explicavi, quarum non exiguus numerus ex iis ſumptus eſt, quas in libello collectas *Londini* edidit *Joh. Ray*, herbarum peritia clariſſimus; Anno M.DC.LXXIV.

Ex his quæ dicta ſunt, SHOWERE, facile in meam ſententiam te pedibus in hoc iturum credo, quod linguarum veterum ſeptentrionis ſcientia *Anglis* omnibus, *Scotis*que neceſſaria eſt, qui vetuſtos ſuos ſcriptores, ſuive ſermonis provinciales dialectos recte ſcire volunt. Equidem qui in comitatus *Eboracenſis*, *borealis trithingæ* vico, *Rogeri Aſchami* natalibus præclaro, quem Kirby-Wisk vocant, natus eram, eo ſolo conſilio pene quinquagenarius ad iſtas diſcendas linguas animum appuli, ut *Doriſmorum*, ſi dicam, quibus *mei* in loquendo utuntur cauſas tandem notas haberem; quamvis linguarum iſtarum ea *utilitas* & *præſtantia* eſt, ut ſtudiorum meorum, quorum me haud pœnitet, ampliorem multo fructum & mercedem acceperim.

Iſtarum etiam linguarum omnium, quidni dicam, perfecta Scientia illi neceſſaria ſit, qui unius alicujus earum gloſſarium recte velit ſcribere. Id conſtat ex gloſſarum *Alamannicarum* Theſauro *Juniano*, cujus ſpecimen *Edwardus Thwaites*, exteris quibuſdam cl. viris id ab eo rogantibus, humaniſſime *typis Junianis curavit* imprimendum.

Anima, ſala. *Animæ*, ſelu. *Animarum*, ſelono. *Animas*, ſelo.] ſela fram hello kihalota, *Necromantia*; gl. C, 7. *Exanimis*, urſeller; gl. B, 18. mihhiloſot min ſela Truhtin, *Magnificat anima mea Dominum*; Tatianus IV, 5. thie ſela arſlahen, *Animam occidere*; Idem XLIV, 20. gitruobit iſt min ſela unzin tot, *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*; Idem CLXXX, 5. erfurahtit eocalih ſela, *Paveſcit omnis anima*; Hymn. XXIV, 5. uuarth min ſela zerennet, *Liquefacta eſt anima mea*; Willeramus V, 6. Angloſaxones diverſimodè ſcribunt ꝑapel. ꝑapul. ꝑapl. paul. Iſlandis ſaal. Danis ſiel. Anglis ſoule. Belgis ſiele. Argenteus codex magis integrè ſAIVAAA ſcribit: atque adeò cuivis quoque primo ſtatim intuitu liquere poteſt, reliqua paullatim ex hoc Gothico per corruptionem deflexa. Ipſum verò ſAIVAAA, peculiari quadam elegantiſſimæ Græco-Gothicæ compoſitionis ratione, *Vitæ fontem* denotare videtur: tanquam ſit à ζάω, *Vivo*: & pala, *Fons*. prorſus ut *Radicem* non abſimili, ſed merè Angloſaxonicâ compoſitione Patres noſtri dixere ꝑẏꝑꝺ-pala, q. d. Herbæ fons vel origo: quòd Herba exurgat ex radice, tanquam ex fonte; nam ꝑẏꝑꝺ eſt *Herba*. pala verò *Fons* vel *Scaturigo*.

Balnearum, pado.] bad, *Lavacrum*. badon, *Lavare*, occurrunt apud Otfridum lib. III, cap. 4. *Balneum*, bæþ; gr. Ælfrici, cap. 13. *Balnearium vel Thermarium*, bæþhuſ, gl. R, 109. *Thermas*, bæþhuſ ł bæþſtop; gl. R. 109. *Thermas vel gymnaſium*, bæþſtede. *Apodyterium*, baþienꝺꝑa manna huſ. i. *domus qua veſtimenta balneantium ponuntur*. ᵹæꝑ hi hi unꝑcpeꝺaþ inne; gl. R. 55. baþ, *Balneum*; Beda I, 1. baþian, *Lavare*; Beda IV, 19. Oroſius III, 9. bebaþoꝺ beon, *Ablui*; Beda I, 27, reſp. 8. liꝼeſ bæþ, *Lavacrum vitæ*; Beda II, 5. on beþe hine ᵹþean, *Balneo ſe lavare*; Somn. 30. Cottoniano interlineati codicis gloſſatori Johannes præcurſor Domini dicitur bætzepe ł ꝼuluihtzepe, Matth. III, 1. at Rushworthiano idem Baptiſta aliquando bætzepe, aliàs verò bezepa nuncupatur. Iſlandis bad eſt *Balneum*. Danis bad/

* Les monumens de la langue Saxone, que l'on a pris de l'Hiſtoire du venerable Bede, & de quelques autres . . . , tout ce qui fâche les Etymologiſtes Anglois, c'eſt que pour rendre raiſon du ſyſtéme de leur langue, il faille avoir beſoin de la langue Francoiſe.

badſtue. Angis bath. Belgis bad/ badſtove. quorum poſtremum planiſſimè reſpondet Angloſaxonico baþſtop. Suſpicabar olim Angloſaxonicum baþ abſciſſum à βάθος, quod frequenter Remotum ſepoſitúmque locum denotat; ſiquidem Balnea olim in penitiore atque intimâ ædium parte conſtruere ſolebant antiqui. Nunc verò bad rectiùs crediderim poſſe derivari à baden, *Aquæ immergere ſe, abluere.* Ipſum verò baden à waden, *vadare, vado tranſire.* Angloſaxones paban dicunt. Cædmon 20, 22; Þeah me on ſæ paban hete heoſoner Liod. *Licet cæli dominus injungeret mihi ut mare vado pertranſirem.* Oroſius lib. II, cap. 4; piſmen mihton þær ea be heopa cneope oſeppaban, *Flumen erat permeabile fœminis vix genua tingentibus.*

Bibere, trinchan] *Bibere & panem*, trinchan enti prot; App. gloſſarii C. *Dedit ei bibere*; gab imo trincken; Tatianus CCVIII, 3. *Primitus diſcunt bibere*, ſie ze eriſt lernan drinkan; Willeramus V, 12. *Potus*, tranh; Kero. *Potio*, dranc; gl. D, 36. *Potator*, drinkere. *Ebrius*, drunken; gl. D, 28. *Temulentam, vinolentam*, trunchena; gl. B, 53. *Temulentum*, ubartrunchini; gl. C, 19. *Vinolentum*, uuintrunchaz; Kero. fardruncon, *Crapulatus*; gl. Lapſii. *Ebrietas*, ubartrunchanii; Kero. *Vini potator*, uuintrinko; Tatianus LXIV, 14. Gothis ᚩᚱᛁᚾᚴᚨᚾ eſt *Bibere*. Angloſaxonibus ðpincan, ðpican. ðpýcian. Cimbris ᚦᚱᛁᚹᚨ. ᚦᚱᛁᚹᚹᚨ. ᚦᚱᚨᚹᛁᚨ. Danis dricke, Iſlandis drecka. Anglis drink. Belgis drinken. Deduxi aliquando, per epentheſin rr vel n, ex πτεγάνω, quod eſt à τείζω *Strido*; ut verbo dederit originem inamabilis aſperitas illius ſtridoris quem edit guttur avidè ſe ingurgitantium. Alias interim de verbi origine conjecturas habet gloſſarium noſtrum Gothicum in ᚩᚱᛁᚾᚴᚨᚾ:

Cantat, ſinkit. *Cantante*, ſingantemu. *Cantor*, ſangari. *Canticum*, ſanc.] *Modulatio*, kiſungenen; App. gloſſarii C. *Precinebat*, foraſanc; gl. B, 39. *Melodia*, ſuazzaz ſanc; gl. A, 21. *Choris*, kartſangun; gl. B, 10. *Jubilo*, hohſange; gl. B, 27. *Cantor*, ſengere. *Choraula, idem*; gl. D, 20. ni tuo trumbon ſingan fora thir, *Noli tubâ canere ante te*; Tatianus XXXIII, 2. uuir ſungun ju, *Cecinimus vobis*; Idem LXIV, 12. nu ſingemes alle, *Canamus nunc omnes*; Otfridus I, 6, 29, thir lop ſingemes, *Tibi ymnum canimus*; Hymn. XXIV, 12. Angloſaxonibus ſingan eſt *Cantare, pſallere*. Iſlandis ſingia. Danis ſiunge. Anglis ſing. Belgis ſingen. Origo verbi videtur peti poſſe ex συγχέω, *Confundere, confundendo miſcere*; quòd ſcitè modulateque concinentes varias tantummodo voces variè permiſcere videantur. *Non vides*, inquit Seneca epiſtolâ LXXXIV. *quam multorum vocibus chorus conſtet? unus tamen ex omnibus ſonus redditur: aliqua illic acuta vox eſt, aliqua gravis, aliqua media: accedunt viris fœminæ, interponuntur tibiæ: ſingulorum illic latent voces, omnium apparent. fit concentus ex diſſonis.* Olim interim ſubdubitare cœpi an non priſca gens mortalium, longiſſimè adhuc à laſcivientium delitiis remota atque etiamnum expers artium quæ ad aures detinendas excoluntur, leni apum ſuſurro pertentatum aëra mulcente, putaverit inter auras canere Sirenum concordiam: id ſi non procul à vero abire judicabimus, videri quoque poterunt majores noſtri ſuum illud ſingan à canoro bombylantium apum murmure, qui ζίγγρις dicebatur, derivâſſe. Ζίγγρις enim Heſychio eſt ὁ τῶν Μελισσῶν ἢ τῶν ὀμφίων ἦχος, *Sonus quem apes & ſimilia inſecta reddunt.* Videbarque mihi non abſimilem etymologiæ rationem obſervare in Teutonico ſwarm, *Examen, globus apum in ramo aut loco quocunque ſuſpenſus*, Cenſebamque fieri potuiſſe ut hujuſmodi Uva conglobati examinis primò ſarm, ac poſtea ſwarm diceretur: primâ illâ voce detruncatâ ab ἁρμονία, *concentus, harmonia*: propter gravius murmur, quo perſtrepit apum populus, quotieſcunque ex alvearibus prorumpit ac grande aliquod uber, ſuſpendens ſe, imitatur. Ab hac denique hujus verbi origine accidiſſe credebam, quòd ſingan olim quoque uſurpatum ſit de iis qui aliquid veluti ſubmurmurantes legunt aut recitant: unde erſingan exponitur *Recitare* in App. gloſſarii C. Argenteo quoque codici ᛋᛁᚾᚷᚤᚨᚾ eſt *Legere*: quâ de re vide Gothicum gloſſarium. Omnino itaque ſingan Patribus noſtris, ob canorum ſubmiſsè legentium murmur, pro *Legere* uſurpatum eſſe fatebimur; vel dicendum erit à veteribus id factum imitatione antiquiſſimorum Græcorum, quibus (ut egregiè docet Strabo libro Primo) τὸ ᾄδειν ἀντὶ τοῦ φράζειν τίθεται. Verba nobilis Geographi, ſi cui libeat ea ponderare, magnam lucem afferent iis quæ jam nunc diximus. Allegatum locum invenies paginâ 18 editionis Caſauboniane anni 1620.

Dominus, truhtin. *Domini*, truhtines. *Domino*, truhtine. *Dominum*, truhtinan. *Dominicum*, truhtinlihhun. *Dominicis*, truhtinlihhem. *Dominico die*, truhtinlichemu tage.] drohtin ł druhtin ł druftin, *Dominus*, druſtene, *Domine*; gl. Lipſii. Cum noſtratibus Deus opt. max. receptiſſimâ conſuetudine dicatur onſen lieven Heer; mihi quoque libuit aliquando ſuſpicari, vocabulum druhtin ł truhtin deſumptum ex illo drut, *Carus, dilectus, fidelis*, de quo non nihil Spelmannus in *Druchte* & *Drudes*, & nos aliquid ad Willerami paginam 14 diximus: unde & Theotiſcis truhtine olim dictus eſt *Paranymphus*; gl. B, 37. in *Pronuba*. Nunc tamen ambigo an non verior ſit illa vocabuli truhtin etymologia, quam attingit Kilianus in drutin & trutin. Angloſaxonibus profectò Deus opt. max. peculiariter olim dictus videtur ðpihten vel ðpýhten, quamvis eadem vox ſequioris poſtmodum ſæculi adulatione traſlata quoque ſit ad Reges & quoſvis alios homines cujuſcunque dominii jure conſpicuos. Primò tamen modeſtiùs & cum quadam limitatione manðpihten dixerunt. Cædmon 49, 5. 78, 14. 88, 23. donec tandem adulatione magis magiſque gliſcente abſolutè ðpihten vel ðpýhten dictus eſt quilibet Dominus. Simile quid in Romano quoque aliquamdiu obtinuiſſe imperio, egregiè nos docet nobiliſſ. Henr. Spelmannus in *Dominus*. Quod verò vocabulum ðpihten vel ðpýhten attinet, *Kyrie eleiſon* certè regularum Benedicti interlineatarum cap. 17. exponitur

exponitur ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ ᚴᛁ ᛗᛁᚦ ᚢᚴ. & in perantiquâ Cædmonis paraphrasi Deus passim dicitur ᚦᚹᛁᚻᛏna ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ, *Dominorum dominus*, ᛖᚿᚷla ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ, *Angelorum dominus*, ᚹᛖᚿᛟᚦa ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ, *Exercituum dominus*. ᚴᛁᚷᛟᚿa ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ, *Victoriarum dominus*. ᚷumena ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ, *Hominum dominus*. &c. Ab eodem ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ est ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾlic, *Dominicus*. unde ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾlica mennÿᚴᚳneᚴ est *Dominica incarnatio*; Beda I, 6. ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾlica hanᚦ, *Dominica manus*; Beda V, 4. ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾlica ᛒæᚷ, *Dominica dies*; Beda V, 9. ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾlice ᚷebeᚦ, *Dominica oratio*; Regula Bened. cap. 17. Antiquioribus Cimbris ᛏᚱᚢᛁᚴ vel ᛏᚱᛅᛁᚴ dicebatur, *Deus*. Primum habes Danicorum monument. p. 230; ᚠᚢᚦ ᛏᚱᚢᛁᚴ ᚼᛁᛅᚿᛒᛁ ᚼᛅᚴᚿ ᛅᚴ (fortè ᛅᚱᛋ) ᛅᚿᚠ ᚼᛁᛘ ᚠᛁᚴ. *Bone Deus juva ejus spiritum & animam meam.* Ubi doctiss. Wormius: ᛏᚱᚢᛁᚴ Dominum aut Deum notat; vox olim apud nos frequens, sed ejus loco jam Germanico Herre utimur. Islandi tamen priscâ nostrâ adhuc gaudentes linguâ, eam non respuunt, sed *drotten* scribunt. nobis quoque etiamnum hodie familiare est *jord drot*, Terræ dominus. Alterum verò eorundem monumentorum pag. 462; ᚠᚢᚦ ᛏᚱᛅᛁᚴ ᚼᛁᛅᚿᛒᛁ ᚼᛅᛘᚿ ᚠᛅᛁᚿᛅ. *Bone Deus serva animam Ketilli.* ubi rursus Wormius: ᛏᚱᛅᛁᚴ priscâ linguâ Deum & Dominum notat, unde est ᛏᚱᛅᛁᚴᛁᚿᚠ, quod nobis etiamnum significat *Reginam*. Eorundem denique Danicorum monumentorum paginâ 199 occurrit etiam prisca vox ᛏᚱᚢᚠ, *Fidus, fidelis*, à quâ manifestè satis desumta sunt Alamannorum drut & truhtin. Anglosaxonum ᚦᚹᛁᚻᛏᛖᚾ. & Cimbrorum ᛏᚱᚢᛁᚴ. quòd verus Deus gloriam Fidelitatis peculiari quodam jure sibi vindicet Deuteron. VII, 9. quo etiam pertinet illud toties in novo fœdere iteratum, πιστὸς ὁ θεὸς, *Fidelis est Deus*; 1 Cor. I, 9. & X, 13. 2 Cor. I, 18. 1 Thess. V, 24. 2 Thess. III, 3. Hebr. X, 23. 1 Petr. IV, 19. De origine interim Cimbrici ᛏᚱᚢᚠ vide à nobis annotata ad Keronem in *Suspicio*. Quòd verò diem cultui divino destinatum *Dominicum* potius quàm *Solis diem* dixerint, evincunt melioris notæ scriptores Francici. Aimoinus monachus Floriacensis historiæ Francorum libro II, cap. 11; *Imperat Dominus ut adveniente die Solis (sic enim barbari diem vocant Dominicam) tale paret convivium, quod venturi ad eum amici habeant admiratui.* Greg. Turonensis lib. III, cap. 15; *Ecce dies adest: sic enim barbaries diem Dominicum vocitare consueta est.* Vide quoque eundem Turonensem Gregorium libro X, cap. 30.

Necessaria etiam illi est, qui borealium gentium propria nomina collecta, & in Alphabetico ordine disposita recte velit explicare. Hac in re aliqui non ita pridem tentarunt nostri, *Camdenus*, & *Versteganus*. *Pontius Heuterus Delfius* in opere suo de veterum ac sui seculi Belgio *Antuerpiæ* edito anno MDC. etyma variorum nominum utriusque sexus hominum Germanicæ originis publicavit, in quibus tamen per errorem sæpe ex eo lapsus est, quod Linguam Franco-Theotiscam nesciret. *Hugo Grotius* ad finem historiæ Gothorum, *&c.* quam Amstelodami edidit MDC.LV. nomina propria cum appellativis *Gothica*, *Vandalica*, & *Longo-bardica*, quæ illa in historia reperiuntur, alphabetica serie cum explicatione dedit. sed, quod origines parum intellexit, multa male is quoque interpretatus est. *Olaus Verelius* in indice verborum, notisque, quibus *Herrauds Sögu* illustravit ex inscriptionibus *Lapidum Runicorum* tabulam subjunxit in magno satis numero nominum viris fœminisque propriorum, *quibus* (inquit) *si cui animus, & otium foret lapides, qui per totum regnum reperiuntur, exscribere, nominaque, quæ in illis leguntur, addere, numerus decuplo major confici potest.* *Gulielmus Elstobus Collegii Univers.* apud Oxonienses Socius, tantis viris præeuntibus, ingentem numerum nominum propriorum, quæ apud veteres Septentrionis gentes in usu erant, eo consilio diligenter collegit, & ordine Alphabetico digessit, ut ea è fontibus suis recte derivata, & Latine explicata in libro singulari ederet. Quem utinam, cum *Orosii* historiarum versione *regiâ*, quam literario orbi daturus est, me auctore, publicaret.

Præterea si quis *Gothici*, si dicam, *orbis* incola de patrii sui sermonis origine, & progressu recte scribere velit, ad id operis *Matricum* Linguarum, & *antiquitatum* Septentrionalium doctrina institutus accedere debet, utpote sine quâ nihil in illo præstare poterit, quod aut doctorum expectationi, aut votis suis respondeat. Hanc igitur scribendi materiam si quis sibi sumat, sive is Anglus, Scotusve, sive Belga, aut Germanus, sive denique Danus, Suecusve, vel Norvægus sit, id imprimis curet, ut omnibus iis in Linguis & eorum dialectis egregie sit instructus, quippe quod nisi illarum scientia bene sit munitus *vernaculum suum* ab avitis suis originibus petere non poterit, aut penitiores ejus recessus rimari. Etenim *Anglica*, *Scotica*, *Frisica*, *Westphalica*, *inferior Saxonica*, & quicquid Platt-Teutsch vulgo audit, & ex parte *Belgica* à Mœso-Gothica, & Anglo-Saxonica deducendæ sunt. *Germanica* Hoch-Teutsch vocata, & in parte Belgica ex Mœso-Gothica, & Francica tanquam ex fontibus derivandæ sunt. *Islandicæ*, *Norvagicæ*, *Suecicæ*, & *Danicæ* primordia in veteri Scano-Gothico sunt quærenda, ut & *Anglicæ* in parte, quæ Dano-Saxonicæ haud fere minus, quam Anglo-Saxonicæ progenies est. Quin eam ob causam iis etiam quibus harum linguarum institutiones Grammaticas, quemadmodum *Scientiarum* scriptoribus, cum ratiocinio tradere mens est, *Matricum*, ex quibus per varias mutationes ad hodiernum statum pervenerunt, cognitio necessaria est. Excitet ergo aliquem tandem bonus deus *matricum* omnium peritissimum, qui ad linguæ Anglicanæ Grammaticam raciocinativam, & si dicam, *Scientificam* scribendam, quæ etiamnum desideratur se accingat. Frustra enim id tentarunt omnes cæteroquin doctissimi homines, qui linguæ nostræ Grammaticas antehac scripserunt, adeo ut,

quisquis in matricibus Linguis egregie eruditus in eo operam bene positurus sit, non tantum, quod omnibus suis gratum faciet, sed & sibi, & patriæ ingentem gloriam comparabit.

Ad aliarum linguarum accuratam quoque scientiam adipiscendam utilis est linguarum veterum Septentrionis notitia, Speciatim *Medo-Persicæ*, cujus cum his *in communitate multarum vocum*; *in forma comparativi, qui desinit utrobique in* R; *in forma infinitivi, qui utrobique* (si Scano-Gothicam excipias) *desinit in* N; *in compositionibus duorum, pluriumve substantivorum*; *denique*, si unam Mœso-gothicam excipias, *in illo vehementius negandi modo per duas negationes*, eam docti perspicient convenientiam, quæ illos mirifice delectabit, & quam fortuitam esse ut credant, nunquam adducentur.

Græcæ etiam Linguæ cum his in multorum vocabulorum communitate; *in terminatione modi infinitivi*; *in dualium numerorum usu*, qui adhuc cernitur in Mœso-Gothica, Francica, & Anglo-Saxonica; *denique & in compositione nominum* magna convenientia est, de qua, qui omnes forte noverit, facile posset non contemnendum opusculum scribere.

Quinetiam Latinæ Linguæ & antiquis Septentrionalibus multa vocabula communia sunt. Veruntamen neque de *Medo-Persicæ*, neque de *Græcæ*, neque de *Latinæ* cum his convenientia quisquam adhuc, quod scio, ex consulto scripsit, tametsi nuper extitit, qui de *Germanicæ*, & *Belgicæ*, quæ veterum Septentrionalium nepotes linguæ sunt, cum Medo-Persicâ, convenientia exercitationem scripsit, *Andreas Mullerus* præpositus, & pastor Ecclesiæ Lutheranæ Berlonensis orientalium linguarum notitia Celebris. De linguæ Anglicanæ cum Persica convenientia ad me etiam unas literas eruditionis plenas dedit *Thomas Hyde* Ædis Christi apud Oxonienses Canonicus, & Hebr. & Arab. Linguarum Professor, cum aliarum orientalium, tum præcipue Persicæ & Armeniacæ linguæ scientia præclarus. Ex illis literis veteres Septentrionales linguas cum Medo-Persica in multis convenire ex eo perspexi, quod vocibus, quæ illi, & linguæ nostræ communes sunt, veteres *Gothi*, *Saxones*, & *Franci* communiter utebantur. Ex iis etiam nonnullas cum Græcis, aut Latinis, aut cum utrisque habebant, communes: ut Dû, *duo*. Tû, *tu*. Nau, *novus*. Pader, *pater*. Mâder, *mater*. Brader, *frater*. Stara, *astrum*. Lab, *labium*. Mûsh, *mus*. Nam, *nomen*. Iûg, *iugum*. Ne, *non*. Dend, Gothicè ΤΠΝΨS, *dens*. quas cum aliis omnibus Septentrionalis originis, quæ in Linguam Persicam irrepserunt, Parthi Medique Scythis vicini in subactam Persiam induxerunt.

De *Græcæ*, & *Latinæ*, ut & de *Persicæ* linguæ cum Belgica sua convenientia tractavit *Abraham Vander Milius* in libro suo cui titulus LINGVA BELGICA, *sive de linguæ illius Communitate tum cum plerisque aliis, tum præsertim cum Latina, Græca, Persica, deque Communitatis illius causis*. In quo quidem libro non tantum catalogum vocabulorum *Belgæ*, & *Persis* Communium, sed eorum etiam Specimina, quæ Belgis, Græcis, & Latinis sunt Communia, exhibuit. Indiculum etiam dedit ex A. G. *Busbequii* Epist. IV. dictionum *Procopensibus*, vel *Tauricis*, & *Belgis* Anglisque Communium, quas è Gothico fonte derivavimus in præfatione ad institutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas à nobis *Oxonii* editas Anno M.DC,LXXXIX. Ostendit etiam linguam Germano-Belgicam habere multa vocabula cum hodierna Italica, Gallica, & Hispanica Communia; verum matricum linguarum Septentrionis ignarus in multis defecit, & hallucinatus est vir acutissimus; cujus exemplum secutus, utinam earum omnium qui peritus est, ad scribendum de earum latissima per terrarum orbem diffusione, & cum aliis linguis antiquis communitate, deq; communitatis illius causis, sive nostrorum, sive exterorum aliquis tandem se accingat.

Porro, SHOWERE, linguarum veterum Septentrionalium scientia & alias ob rationes utilis est, quas ad finem properans leviter tantum pertingam. Earum enim peritus bonos auctores, præsertim historicos quosdam veteres, ut *C. Julii Cæsaris* commentarios, *Taciti* de moribus Germanorum librum, *Procopii Cæsareensis* historias *Vandalicas* & *Gothicas*, ejusque quasi continuatoris *Agathiæ*, ut nihil dicam de libris, & librorum capitibus aliorum scriptorum, qui *Gothorum* res pace, bellove gestas tradiderunt, non tantum majori cum delectatione, sed etiam majori cum fructu lecturus est. Mitto dicere de *Jornande* Episcopo *Ravennate*, qui de *Gothorum* origine, rebusque gestis scripsit, ut & de *Isidoro* Archiepiscopo *Hispalensi*, qui rerum à *Gothis* & *Vandalis* in *Hispania* gestarum chronicon scripsit; aliisque rerum *Gothicarum*, *Vandalicarum*, & *Longobardicarum* recentioribus scriptoribus.

Illarum etiam usus non contemnendus iis est, quibus auctores, qui *Græco-barbare* scripserunt, aut qui *Græcè* scribentes barbaras, & exoticas voces quamvis ob causam usurpant, perlegendi sunt. Id, SHOWERE, hanc ad Te Epistolam auspicaturus in peculiari capite ostendere constitueram; sed jam ut à proposito discedam multa quidem cogunt, quæ tibi multo promptius est conjectura assequi, quam mihi verbis dicere. Statueram quoque monstrare illarum & iis ingentem fore usum, quibus auctores, qui *Latino-Barbare* scripserunt, pervolvendi sunt; sed quo minus, quod in hac re animo molitus fueram, aggrediar, operis quidem ipsius foecunditas & magnitudo obstant. Hoc tantum, ut pace tua dicam, rogo, scilicet ut omnibus aliis, sic præsertim juris nostri peritis, qui linguarum istarum scientiam assecuti fuerint, non adeo necesse fore lexica & glossaria, præcipue lexica & glossaria juris sive *Latino-Barbara* sive *Anglica* versare, ut qui origines, unde tot vocabula juris orta sunt, scientes, ipsi sibi Lexica & glossaria sunt.

Denique, SHOWERE, ad ostendendum linguarum veterum aquilonarium, præsertim *Anglo-Saxonicæ* ingentem usum, cumulo accedunt, sed in longe majori, quam antehac, numero *numismata*

mata Saxonica, quæ undique comparata diligenti manu collegit, commodiſſima ſerie diſpoſuit, propriiſque tandem ſumptibus æreis tabulis inciſa, in literas, & antiquitates patriæ Saxonicas, ut ut amoris ſui teſtimonium, erudito orbi in hoc opere noſtro dare voluit Prænobilis, & Ampliſſimus vir *Andreas Fountaine*, Eques auratus Ædis Chriſti apud Oxonienſes Alumnus & ingens decus, cum humaniorum literarum omnium, tum præcipue *veterum nummorum* ſcientia celebris; Studiorumque noſtrorum in primis fautor; Cui Tecum, SHOWERE, cunctiſque vetuſtæ literaturæ cultoribus, & patronis, res proſperas, vitamque longævam, & incolumem in hoc ſeculo, & in futuro ſalutem æternam ſupplex precatur tuus

GEORGIUS HICKESIUS.

Dabam Londini, idibus menſis *Auguſti*, An. Dom. M.DCC.I.

Multis Ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam Mihi. ——

NUMISMATA

Anglo-Saxonica & Anglo-Danica

BREVITER ILLUSTRATA

A B

ANDREA FOUNTAINE, Eq. Aur.

Et Ædis Christi Oxon. Alumno.

OXONIÆ,

E Theatro Sheldoniano, *An. Dom.* MDCCV.

AD

Illuſtriſſimum & Honoratiſſimum Dominum

THOMAM Dom. *HERBERT*

Comitem de *Pembroke* & *Montgomery*,

Sereniſſimæ ANNÆ REGINÆ Sanct. Con. Præſidem, &c.

ANDREÆ FOUNTAINE

De Numiſmatibus *Anglo-Saxonicis* & *Anglo-Danicis* Diſſertatio Epiſtolaris.

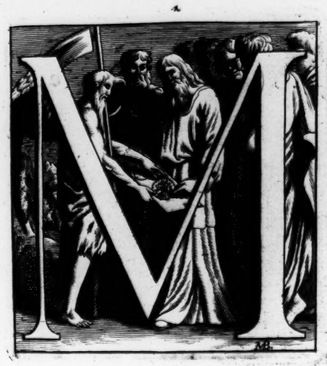

Meritis Tuis, Honoratiſſime Comes, & officio meo admodum defuiſſe viderer, niſi Tabulas Nummorum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* à me nunc editas Dignitati Tuæ dicarem; qui cum in omni alio Literaturæ genere, tum in eo, quod ad antiqua ſpectat numiſmata, non tantum habearis, verum etiam ſis, verſatiſſimus. Hanc ob cauſam Te laborum meorum Judicem habere minime in votis eſſet, niſi conſtaret etiam, quod Solis ad inſtar, quo magis in intima rerum Ipſe penetras, eo candidiore ſoleas interim effulgere vultu. Spes certe eſt, Te pluſquam ſolito ac paterno quodam affectu in hunc rapi Fœtum, cui Tu (Numen quaſi Literarium) non tantum vitam dediſti, ſed & (ſiqua inſint) Corporis robur & Formæ elegantiam. Lubens enim fateor, immo fateri me poſſe ſuperbio, quicquid in hac Diſſertatione occurrit notatu dignum, id non tam meo deberi ſive ingenio ſive judicio, quam (quibus me ſæpius es dignatus) Conſuetudini Tuæ & Gazophylacio nummario; in Illa quidem utenda fas eſt felicius & majore cum fructu pauculas collocare horas, quam in evolvendis libris annos integros; in Hoc autem explorando facile quis reperiat gemmas iſtas pretioſiores, quas fruſtra quæret alibi, aut in Procerum ædificiis, aut etiam in Principum curiis. Inter alios quippe eſt admodum rarus, qui tantam exhibere valet veterum numiſmatum Copiam; nemo prorſus, qui talem Delectum: Illa nimirum amplas Fortunæ, Hic egregias indicat Animi Tui dotes. Quid memorem *Deorum Dearum*que omnium apud priſcos Ethnicos celebrium Imagines? Græcarum *Regionum*, *Coloniarum*, *Civitatum*que nummos? *Familias* Romanas numiſmatibus inſignitas? aut antiquorum Romanorum *Pondera* pœne univerſa? Pars hæc exigua eſt Theſauri Tui Nummarii, in quo licet etiam videre numiſmata *Antiochorum Syrorum*, *Ptolomæorum Ægyptiorum*, & *Regum* ceterorum fere omnium, quotquot olim *Alexandro* magno ſucceſſerunt in variis Imperii Macedonici Provinciis; item numiſmata *Herodum*, & Romanorum *Imperatorum* à *Julio Cæſare* uſq; ad *Heraclium* omnino omnium. Adeo ſplendida, adeo auguſta Tibi, (Hon. Dom.) Supellex nummaria; quæ interim adeo copioſa eſt, ut omnia memoratu digna ſigillatim memorare immenſus labor evaderet. Prætereo itaque numiſmata illa quamplurima, quorum alia conquiſita ſunt ad ſtabiliendas Epochas cognitu difficiliores; alia ad confirmandas Veterum Hiſtoricorum

narrationes, quarum veritas à nonnullis in dubium vocatur; alia ad dilucidanda eorundem ſcriptorum loca obſcura, & proinde luce carentia; alia denique ad redarguendam nuperorum quorundam Autorum ignorantiam, ipſorumque corrigendos errores. Prætereo etiam numiſmatum Fictitiorum varia genera non alium in finem conſervata, quam ut inde ediſcant in ſcientia Nummaria Tyrones, numiſmata Archetypa ſeu vere antiqua, ab Ectypis ſive vafrorum hominum arte confictis dignoſcere. At vero tandem haud prætereunda reſtant Numiſmata illa, quæ ad hanc noſtram gentem ſpectant, omnibus ſanè numeris perfecta & abſoluta, & quæ noſtro huic inſtituto quammaxime inſerviebant; ſpeciatim ſelecta illa numiſmata *Regum Saxonicorum*, quotquot ſive durante Heptarchia *Egbertum* anteceſſerunt, ſive eundem ordine exceperunt ad *Gulielmum* uſque cognomento *Victorem*. De hiſce ſcilicet numiſmatibus, una cum aliis eodem ſpectantibus & aliunde à me collectis, in ſequenti Tractatu fuſius & pro modulo meo ſum acturus.

Walkerus in Diſſertatione illa, quæ edita eſt in Britanniæ *Camdenianæ* Editione *Gibſoniana*, aſſerit nummos *Saxonicos* ex ære factos multo rariores eſſe, quam qui ex auro vel argento conſtant. Quibus verbis innuere videtur, iſtiuſmodi nummos aureos haud perquam eſſe raros, aut ſaltem extare nonnullos. At vero mihi haud diffitendum eſt, ne unum quidem aut à me unquam fuiſſe viſum, aut inter legendum mihi occurriſſe, niſi in Diſſertatione illa *Walkeriana* & Hiſtoria naturali Comitatus *Oxonienſis* à Doctore *Plot* conſcripta. Hic quidem ſcriptor, eumque ſecutus *Walkerus*, nummum 40um in Tabula 8va (quam videre eſt in prædicta editione Britanniæ *Camdenianæ*) autumant eſſe *Saxonicum*, & qualem ad curandam Scrophulam *Edvardus* Cognomento *Confeſſor* hominibus morbo illo laborantibus elargiri ſolitus eſt. Sed ratiociniis adeo infirmis innixa eſt hæc opinio, ut in Tabulis noſtris Monetæ *Saxonicæ* nummus iſte nullum obtinuerit locum. Veruntamen Iconem ejus infra apponere viſum eſt, ut inde judices, Hon. Comes, quam valido argumento contendat *Walkerus* nummum hominibus Scrophula affectis elargiendum, Monachæ quam Angeli (uti nunc dierum in more poſitum eſt) imagine rectius eſſe ſignandum.

Porro ex verbis iſtis *Walkeri* ſupra citatis facile quis (in numiſmatum ſcientia Tyro) induci poteſt, ut credat extare nummorum *Saxonicorum* majorem copiam ex auro, quam ex ære conflatam; quod quidem à vero tantum abeſt, ut in abacis nummorum ferè univerſis conſpiciendi ſint ænei nonnulli; immo plurimi in abacis Reverendi maxime Patris *Johannis* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, & Reverendi admodum Patris *Gulielmi* Epiſcopi *Carleolenſis*, necnon in abaco Viri ſpectabilis *Radulphi Thoresby* de *Leeds* in Agro *Eboracenſi*: ſed interim, (quantum memini) ne unum quidem aureum, ſive in nummorum abacis modo memoratis, ſive in quibuſvis aliis, fas mihi erat unquam vidiſſe. Quod ad argenteos nummos, quibus *Anglo-Saxones* utebantur, ſpectat, plurimi quidem etiamnum ſuperſunt, ut ex tabulis ſequentibus conſtabit; nempe hæ, ſi æreorum minoris moduli nummorum unam excipias, ex argenteis nummis conficiuntur omnes.

De nummis autem *Saxonicis* eo modo & ordine, quem vides, recudendis tum primum cogitabam, cum Doctiſſimi *Hickeſii* Linguarum vett. *Septentrionalium*, & imprimis *Saxonicæ*, Grammaticas ſub prœlo Academiæ noſtræ longe florentiſſimæ ſudantes viderem. Tunc enim multum dolebam, Avitæ Linguæ Grammatico-Criticum & Poeticum opus una cum Catalogo codicum omnium in ea ſcriptorum (ſtudio aut ſaltem auſpicio Viri iſtius Doctiſſimi) in lucem eſſe proditurum ſine numiſmatibus *Saxonicis*. De quo cum *Hickeſium* admonerem, me rogabat, ut Theſauro Suo, & *Humphredi Wanleii* Codicum *Saxonice* Scriptorum Catalogo, etiam numiſmata *Saxonica* tabulis exhibita ipſe adjungerem: nihil enim aliud deeſſe operi iſti, ut omnibus

omnibus numeris absolutum reddatur, se sentire ajebat. Hoc autem animum ad idem aggrediendum quammaxime incendebat, quod conatus nostros in nummis *Saxonicis* meliori, quam antea, forma edendis, Tu, Vir Illustrissime, comprobaveris. Unde spes haud levis est, hosce meos qualescunque conatus Reip. Literariæ non omnino ingratos fore, cum Tibi, Vir Honoratissime, jam fuerint grati; cumque in pretio sint apud viros literatos opera fere omnia de nummis antiquis conscripta, speciatim bina illa, quorum alterum contexuit *Du Cangius* de *Familiis Byzantinis*; alterum *Le Blanc* de monetis *Francicis*. Fateor equidem mihi deesse tam egregias & ingenii & doctrinæ vires, ut inde valeam è nummis nostris tantam eruditionis copiam eruere, quantam doctissimi autores modo laudati eruerunt, è nummis *Byzantinis* alter, alter è *Francicis*. Sed nullus interim dubito, quin si quis me peritior hanc susciperet provinciam, facile commostraret Regum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* numismata non minus inservire Literis promovendis, quam illa alia sive Imperatorum *Constantinopolitanorum* sive Regum *Francicorum*; & quo melius hac de re judicet lector, singularum gentium numisma aliquod heic loci affigendum esse curavi.

Si quis monetam, qua usi sint Majores nostri sub variis *Saxonum* ac *Danorum* ditionibus, monetæ aliarum (tum temporis) gentium conferat, constabit nostram illam, aut majore aut saltem non minore arte elaboratam fuisse, quam aliam quamcunque. Et quamvis non sit interim denegandum, nummos illos antiquos quoad formæ elegantiam longe exuperari à nummis aliquot post *Gulielmum* cognomento *Victorem*, & à nummis universis post *Henricum* VII. excusis, tamen operæ pretium est eorundem seriem (quantum licet) colligere: quippe qui veterum nostrorum Regum imagines exhibent utut minus elegantes; atque etiam aperte testantur, istorum seculorum homines Artis tam Pictoriæ quam Sculptoriæ fuisse admodum rudes.

Verum & aliis multis nominibus magnus est veterum nostrorum numismatum usus, propter quem docti non tantum non aspernari illa, sed in pretio habere debent. Etenim primo Inscriptionibus suis, quæ antiquas literas ex Alphabeto *Runico* desumptas ostendunt, ad dignoscendam codicum in *Anglia* scriptorum ante nongentos annos antiquitatem quammaxime conducunt. Nam ante id Tempus pristinæ illæ Literæ, tam in scribendis libris quam in signandis nummis, Majoribus nostris in usu erant, & Alphabeti illius antiqui, sed minus elegantis, pars fuerunt, quod (ut scribit *Ingulphus*) Rex *Ælfredus* in novam & elegantiorem scribendi formam convertit, quæ exeunte nono seculo, cum Rex ille principatum obtineret, *Romanis* literis in vetustarum loco substitutis, inolescere apud *Anglos* cœpit. De omnibus igitur MSS. codicibus, in quibus pristinæ illæ Literæ cernuntur, quod ante id Tempus exarati essent, pronunciandum est. Id genus est Codex ille Evangeliorum *Lychfeildensis*, quem librum S. *Ceadæ* vocant; cujus specimen in uncialis formæ literis descriptum nobis *Hickesius* in Grammaticæ suæ Franco-Theotiscæ Cap. I. exhibuit. Præterea in seculo undecimo, præsertim regnante *Edwardo* Confessore dicto, ut Orthographica scribendi ratio apud *Anglos* variari seu potius vitiari cœpit, istius Temporis numismata ostendunt. Hinc occurrunt in istius seculi nummis EDƿARD, LEFƿINE, &c. pro quibus antea scribi solebant EADƿEARD, LEOFƿINE, &c. Plura enim hujusmodi exempla afferre licet, non obscurum nobis lumen præbentia, quo innotescant varia codicum nostrorum MSS. secula.

Secundo, Veteres nostri nummi ab antiquitatis studiosis magni sunt faciendi, quod in partibus suis aversis varia nobis etiamnum exhibeant virorum Illustrium nomina, quorum nonnulla aliter oblivione prorsus essent obruta. Equidem heic loci depingendum curavi numisma quoddam *Ceolwulfi* Merciorum regis, cujus in aversa parte videre est Prosapiæ Tuæ, Comes Illustrissime, nomen; barbaro quidem modo istius seculi descriptum, sed quod satis indicat nongentis fere abhinc annis inclaruisse Genus Tuum. Et sane ex ipsius vocis origine licet idem colligere,

cum HEREBERHT seu HEREBRYHT *Saxonice* tantundem valet ac *Clarus in armis*, & *Dano-Saxonice* significet *Dominum Illustrem*.

In Chronico *Saxonico*, quod duodecim abhinc annis *Oxonii* eruditissimus edidit *Edmundus Gibsonius*, memorantur hujusce nominis Viri Illustres haud pauci; speciatim in anno Dom. DCCCCXXXVIII sic legitur; HER HEREBRYHT EALDORMON ÞÆS OFSLEGEN FROM HÆÐENUM MONNUM AND MONIGE MENN MID HIM ON MERSC-ÞARUM; *hoc anno Herebryhtus Dux fuit occisus à Paganis, & complures cum Illo in Merscwaris.* Quæ clades cum acciderit anno tantum XVII° postquam *Ceolwulfus* esset regno suo privatus, verisimile est Ducem hunc *Herebryhtum* non diversum fuisse ab *Herebryhto* seu *Hereberhto* illo, cujus mentio fit in prædicto *Ceolwulfi* nummo.

Tertio, Quemadmodum multorum Hominum illustrium, sic & Locorum, præsertim Regionum, Oppidorum & Villarum nomina posteris prodiderunt veteres nostri nummi, qui eo nomine adeo non sunt contemnendi à rei nummariæ studiosis, ut multum ab illis æstimandi sint. Hinc Topographiæ *Anglo-Saxonicæ* seu *Britanno-Saxonicæ* Studioso non possunt non esse maximi usus, cum non solum urbium & oppidorum nomina, sed pro Temporibus in quibus impressi erant, receptam scribendi rationem in aversis suis partibus ostendunt. Quamobrem ad *Britanniæ* seu *Anglo-Saxonicæ* seu *Dano-Saxonicæ* topographiam conficiendam maxime utiles sunt, quam quidem desiderari animadvertit *Hickesius* noster Dissertationis suæ Epistolaris pag. 121, & ad quod opus aggrediendum è *Saxonicæ* Literaturæ peritis aliquem vehementer exhortatur. Hic nummorum nostrorum veterum usus satis patebit ex Tabulis sequentibus, adeo ut nullum aliud heic loci adjiciam hujusce rei exemplum præter nummum aliquem *Edwardi* Confessoris, qui peculiari quodam modo ad Te, (Honoratissime Comes) spectat, WILTONII Tui scilicet excusus, uti testatur ipsius pars aversa. De quo etiam nummo fortasse non abs re erit adnotari, unicum esse in quo mihi adhuc occurrit WILTONII mentio; necnon nomen *THVRGIL*, quod erat nomen Præfecto Nummorum excusorum, aut saltem Oppidi Domino, etiamnum supereſſe (uti prædicant) in loci istius vicinia.

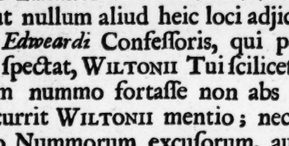

Hactenus de usu nummorum veterum nostrorum: è quibus qui ex argento conflantur, utplurimum eximiæ tenuitatis sunt, adeo ut eosdem imitari minus in promptu sit; eorumque omnes, quos mihi contigit intueri, habebantur pro diversis suis ætatibus PENINGI sive denarii, quorum plerique accedunt prope ad valorem trium Denariorum juxta hodiernam monetæ nostræ rationem. Quod enim attinet ad diversitatem tam ponderis quam magnitudinis, quæ in denariis illis *Anglo-Saxonicis* & *Anglo-Danicis* facile conspicitur, eandem opinor ortam esse partim à diverso Argenti valore juxta majorem minoremque ipsius copiam, partim à diverso statu, quo res Principum sese habuerunt. Eandem diversitatem in nummis aliarum Gentium conspicere licet; nec Te fugit, Domine rei nummariæ scientissime, cum pondere tum magnitudine sæpius immutatum esse Denarium Romanum. Non alium nummum Argenteum præter Peningum sive Denarium à *Saxonibus* fuisse excusum haud assero; sed mirari interim subit, nullum alium Antiquariis nostris aliquando occurrisse, si quis alius olim extiterit.

Ex Æneis *Saxonum* nummis nonnulli adhuc supersunt, eosque id genus monetæ *Hickesius* esse existimat, quod STYG vel STYCA ab antiquis *Anglis* vocabatur.

Occurrit

Occurrit vox in Evangeliis Saxonicis Marc. XII, 42. ubi verba Latinæ verſionis [*Cum veniſſet autem una vidua pauper, miſit duo Minuta quod eſt quadrans*] ſic *Saxonice* redduntur: ÐA COM AN EARM ƿUDUƿE AND ƿEARP TƿEGEN STYCAS. THÆT IS FEORTHUNG PENINGES. at Luc. XXI. 2. [*Vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo*] ſic redduntur: ÐA GESEAH HE SUME EARME ƿUDEƿAN BRINGAN TƿEGEN FEORÐLINGAS. Ex quibus conſtat STYCAM & quadrantem Denarii FEORÐUNG PENINGES, ſeu FEORÐLING apud *Anglo-Saxones* idem valuiſſe; adeo ut earum octo exæquarent olim valorem unius tantum Denarii *Saxonici*: ſed nè hanc quidem rationem hodie obtinent reſpectu Monetæ *Anglicanæ*. Quamvis enim Denarius *Saxonicus* intrinſeco valore nunc exæquet tres Denarios *Anglicanos*, tamen octo nummuli prædicti non exæquant Semidenarium ſivè obolum noſtrum hodiernum; unde colligi poſſe videtur nummos hoſce æreos nunc dierum repertos non eſſe veteres STYCAS *Saxonicas*, ſed aliud monetæ genus Northanhymbris proprium, & alio (ut par eſt credere) nomine appellatum.

Præter Peningum & STYCAM, occurrunt apud Hiſtoriographos aliorum nummorum (aut potius ſummarum nummariarum) variæ denominationes, cujuſmodi ſunt HELFLING ſeu Saxonicus Semidenarius; FEORÐLING ſeu Quadrans Denarii Saxonici; SCYLLING, qui continebat v Denarios; MANCUS, qui continebat xxx Scyllingos; SCEAT, cujus valor nondum conſtat; THRIMSA, incerti pariter valoris, niſi quod Scyllingi pars aliquota videtur fuiſſe; PUND qui continebat LX Scyllingos. His addi poteſt ORA, nummus vel computandi ratio à Danis mutuatus; item MARC ſeu MARCA ſumma vel nummus ex VIII Oris conſtans; denique *Siclus* in Latinis Saxonum ſcriptis memoratus. Ex nummis prædictis plurimos, ſi denarium excipias, opinor fuiſſe mere nominales, quales hodie ſunt apud nos Pound, Mark, Noble. Sed de illis nihil aliud adjiciam, cum de iiſdem copioſe & accurate agatur ab *Hickeſio* noſtro pag. 109. 110. 111. 112 Diſſertationis ſuæ Epiſtolaris ad *Bartholomæum Shoverum*.

Verum enimvero, Celeberrime Domine, numiſmatum omnium quæ aut Anglo-Saxonibus aut Anglo-Danis in uſu fuiſſe videntur, nullum notatu dignius eſt quam id literis Runicis inſcriptum, quod poſſidet vir genere & ingenio clarus *Radulphus Thoresbeius* Leodienſis. In nupera verſione *Britanniæ Camdenianæ* Inſcriptio ejus ita legitur & explicatur; *Thur Gut Luetis*, hoc eſt, juxta Interpretis iſtius mentem *Thoris Dei Facies* ſeu *Effigies*. Opinatur enim Interpres Ille Figuram nummo impreſſam repræſentare Deum Thorem, eoque modo quo coli ſolebat, flamma ſcilicet ad ſolis inſtar ambiente caput & Dextra geſtante ſceptrum ſeu aureum malleum. At vero *Hickeſius* Literaturæ Septentrionalis inſtaurator amice me docuit, Lectionem prædictam, *Thur Gut Luetis* (modo vera fuerit) non reddendam eſſe *Thoris Dei Facies*, ſed *Thor Deus Populi*, vel *Thor Deus Patrius*; quippe ſingula hæc vocabula *Liut*, ſeu *Luit*, ſeu *Luet* (in Genitivo caſu *Luetis*) idem valent ac *Populus*.

Eſt autem & alia Interpretatio inſcriptionis, de qua nunc agitur, ab Erudito *Nicolao Kedero* (Regii Antiquitatum Collegii, quod Holmiæ eſt, Aſſeſſore) excogitata & Lipſiæ nuperrime in lucem edita, quam ad me tranſmittendam curavit Illuſtriſſimus *Leibnitius*, multis nominibus Reipublicæ Literariæ, præſertim vero mihi, quam maxime æſtimandus. Autumat Kederus figura prædicta repræſentari non Thorem ſeu Thoris Idolum, ſed Dominum Salvatorem noſtrum, Literaſque inſcriptas hunc ad modum eſſe legendas, *Thurgut Luntis*; & Lectionem hanc ita reddendam *Thurgut Londinenſis*. Vult nimirum *Thurgut* eſſe nomen Monetarii, & *Luntis* ſeu *Lundis* non aliud eſſe quam Londinum, ubi nummus excuſus eſt. Nec certe deſunt argumenta ſatis valida, quibus vir doctiſſimus hanc ſuam firmare voluit ſententiam; niſi quod inſcriptio videatur rectius reddi

poſſe *Thurgut Lincolnienſis* quam *Londinenſis*. A *Lyndo* enim ſeu *Lindo* veteri Lincolnienſis urbis appellatione, Saxones fecerunt LYND ſeu LIND, cujus Genitivus cernitur in vocibus LYNDIS-EGE *Lyndſeia*; LYNDIS-FARA *Lincolnienſes*. At vero tandem quid obſtat, quo minus excudi potuerit nummus hic in urbe illa *Scaniæ* in *Suecia*, quæ ab antiquis omnibus *Lundis* dicta eſt, hodie dici ſolet *Londinum Scanorum*; maxime cum Literæ Runicæ tam apud *Scanos* in uſu eſſent, quam apud *Jutas*, *Anglos*, eorumque poſteros in hac noſtra terra?

Tanto demum in pretio habentur Veteres noſtri nummi, ut eoſdem comparare Antiquarii etiam Exteri minime dedignentur. Juvat heic memorare præclaram illam gazam Illuſtriſſimi Comitis Schwartzburgici, quam Humaniſſimus *Morellus* mihi haud ita pridem *Arnſtadiæ* verſanti commonſtravit, monetis tam Anglo-Saxonicis quam aliis pene innumeris locupletatam, adeo ut egregiis Antiquitatis reliquiis ibidem perluſtrandis totum triduum impendere minime gravatus ſim. E noſtratibus plurimi ſunt, qui magno ſtudio magnoque ſumptu nummorum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danicorum amplam ſibi compararunt copiam. Ex his ſilentio minime prætereundi ſunt ii, quorum beneficio (præſertim vero Tuo, Comes Illuſtriſſime) debetur monetarum ſeries ampliſſima Tabulis ſubſequentibus conſpicienda. Oportet gratias referre quam maximas Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo *Eboracenſi*, magno Inſulæ ornamento, qui non modo Monetas ſuas fidei meæ mandavit, verum etiam difficilia quædam in iiſdem occurrentia pro more ſuo candide enucleavit. Egregius ille Antiquarius, Reverendus admodum Epiſcopus *Carleolenſis* amice mihi impertiit nummos haud paucos, cum ex ære tum ex argento conflatos. Pari modo de me cæteriſque omnibus rei nummariæ ſtudioſis bene promeriti ſunt, Vir Honoratiſſimus Dominus *Finch* de Wye in Comitatu Cantii; Reverendus *Hickeſius*, à quo accepi nummos fere omnes *Burgredi* in Tabula tertia reperiendos; Inclytus Vir & Literis promovendis natus Dominus *Sloane*, M. D. Reverendus *Gul. Lloyd* Eruditiſſimi Epiſcopi Wigornienſis filius, Dominus *Chicheley*, Dominus *Robertus Cotton* Bibliothecæ Cottonianæ Fundatoris clariſſimi pronepos digniſſimus, Dominus *Brown Willis*, Dominus *Brome*, Singuli Antiquitatis apprime Studioſi; necnon Reverendus Magiſter *Elſtob*, qui pro eximia ſua humanitate mihi communicavit Iconas nummorum, quos ipſe habet Saxonicorum, & quidem rariſſimorum: atque etiam copiam mihi fecit nummorum, quos poſſidet Reverendus *C. Batteley* Archidiaconus *Cantuarienſis*. Sed dolendum eſt, hoſce omnes ad me haud prius delatos eſſe, quam exſculptæ fuerint Tabulæ: nec interim licere eoſdem commode Tabulis inſerere; cum fuerint omnes nummi Regis *Ethelredi*, modo unum excipias qui erat *Ethelſtani*; & quatuor qui erant *Edmundi*. At vero tandem maximo mihi erat adjumento in Tabulis conficiendis nummarius plane Theſaurus Domini *Thoresby* de *Leeds* in Agro *Eboracenſi*, qui mihi in manus tradidit plures quam 100 nummos Anglo-Saxonicos & Anglo-Danicos, quorum ope data eſt mihi copia emendandi Iconas non paucas, quæ extant in Britannia Camdeniana: quas vero (deſideratis Archetypis) neceſſe erat ſine omni emendatione à Tabulis *Walkerianis* deſumere, iis apponitur Litera W. Denique Tabulæ Chronologicæ Regum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danicorum huic operi annexæ ſumuntur ex Hiſtoria Anglicana ab Erudito *Jacobo Tyrrell* Armigero nuperrime conſcripta.

In delineandis Tabulis noſtris ipſiſſimum modulum nummorum, quotquot in manus meas pervenerunt, accurate obſervatum eſſe ſummopere curavi; cæterorum autem Iconas è Tabulis *Walkerianis* deſcriptas paululum imminuere haud dubitavi, compertum habens ipſorum nummorum magnitudinem ab Iconibus iſtis eſſe exuperatam; quamvis non adeo facile ſit augurari, cur prædictas Iconas ita dilatare viſum eſſet *Walkero*, tam in vita Regis *Ælfredi* quam in nupera Editione *Britanniæ Camdenianæ*. Et ſpes eſt haſce Tabulas Tibi, Vir Honoratiſſime, gratas fore, propterea quod nummos *Anglo-Saxonicos* & *Anglo-Danicos* triplo plures exhibent, quam Tabulæ quævis antehac Editæ: atque etiam id mihi curæ fuerit, ut quoad omnia nummi hi Ectypi accurate reſponderent ſuis Archetypis. Quem in finem nummos utplurimum ipſiſſimos non modo diligenter inſpexi, verum etiam manibus iterum iterumque verſavi. Ubi mihi non data fuit copia videndi Archetypos, numiſmatum iſtorum Icones tanquam minus accura-

tæ

tæ fortaſſe haberi poſſunt, quales ſunt Icones è Tabulis *Walkerianis* deſumptæ, in quibus idcirco ſi quæ occurrant mendæ, mihi vitio minime vertendæ ſunt. Et quamvis verear interim Opuſculum hoc meum omnimodæ maculæ non adeo purum eſſe, ut nullos inibi errores detegat Lector in hiſce ſtudiis mediocriter verſatus, multo minus verſatiſſimus, hoc eſt, Tui (Comes Honoratiſſime) ſimilis; nullus tamen dubito, quin ſi Tuo pariter Candore ſit ornatus, quæcunque invenerit, facile condonarit ſphalmata. Id quidem unicum eſt quod me anxium habet, nè Publicæ Saluti videar injurius, dum haſce meas nugas Tibi (Illuſtriſſime Domine) evolvendas auſus ſim obtrudere, qui tanto cum Honore, tanto cum fructu, & Horas Tuas & ipſum Te Publico impendis commodo.

Honoratiſſime COMES,

Tibi addictiſſimus

& obſequentiſſimus

ANDREAS FOUNTAINE.

Alphabetum è Numismatibus Anglo-Saxonicis *et* Anglo-Danicis *desumptum.*

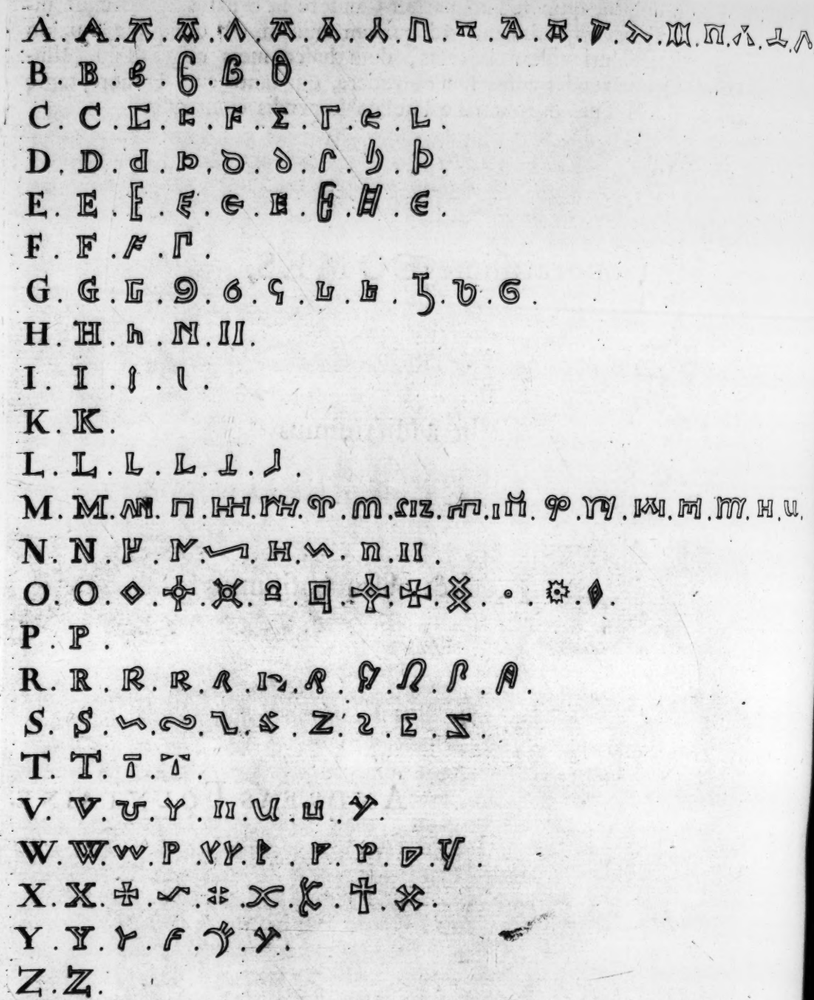

Abbreviaturæ quædam in Numismatibus Anglo-Saxonicis *et* Anglo-Danicis *occurrentes.*

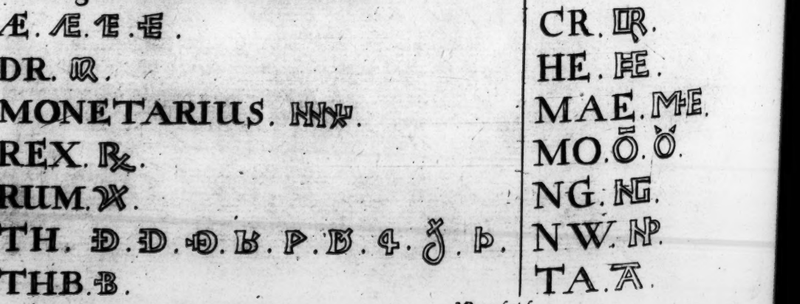

MBurg. s. et s.

TAB. I.

Dissert. Epist. pag. 168.

ÆLFRED.

ÆTHELRED.

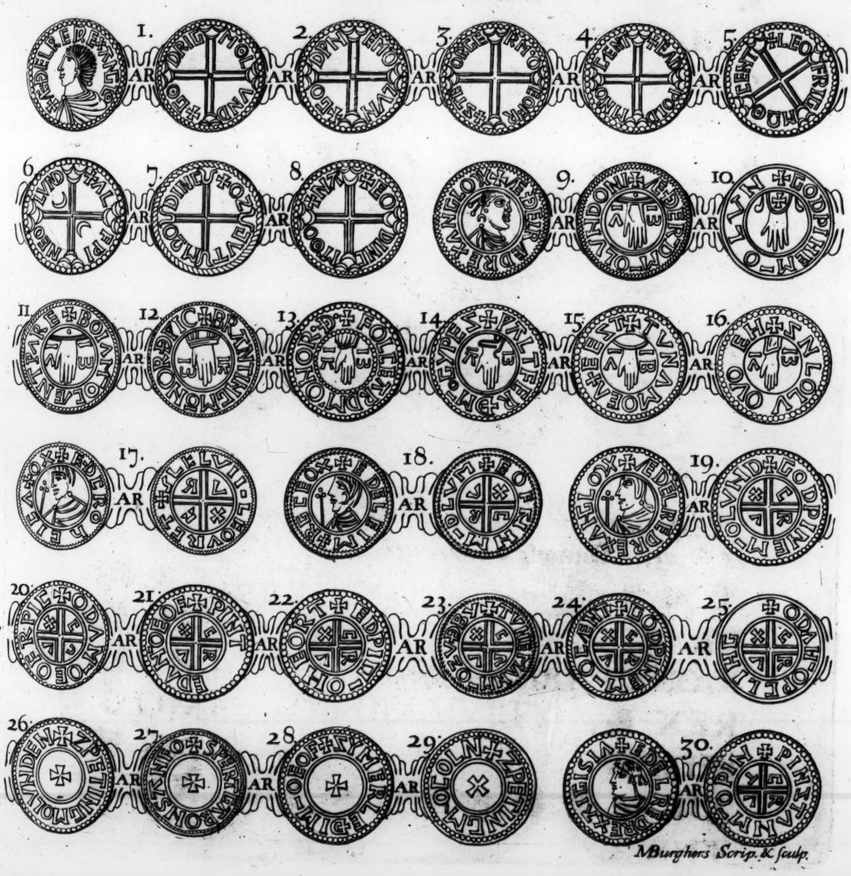

M. Burghers Script. & sculp.

The Grenville Library

TAB. II.

Dissert. Epist. pag. 168.

ÆTHELRED.

ÆTHELSTAN.

ÆTHELWEARD.

ÆTHELVVLF.

MB.

The Grenville Library

Dissert. Epist pag. 168.

ANLAF.

AUDULFIUS.

BEORMIRIC.

BEORNWULF.

BERHTULF.

BURGRED.

CYNEÐRYÐ

REGINA.

CEOLNOTH ARCHIEPISCOPUS.

MB.

The Grenville Library

TAB. IV.

Dissert. Epist. pag. 168.

CNUT.

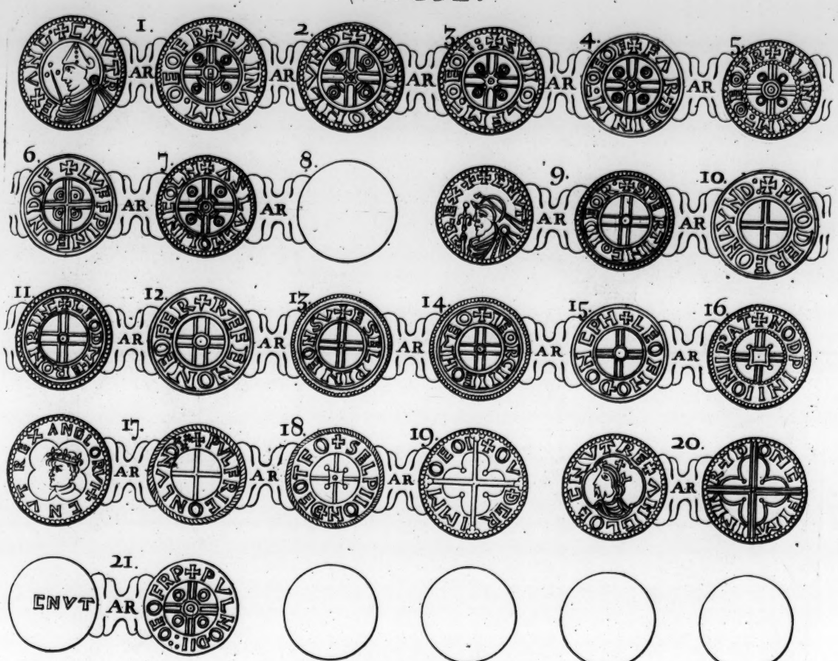

CEOLVVLF.

COENVVLF.

CUTHRED.

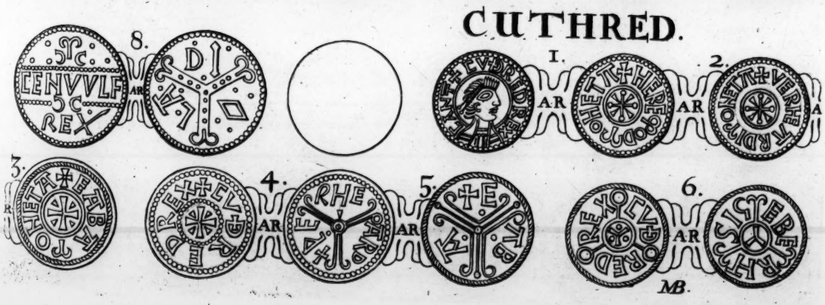

MB.

The Greenville Library

TAB. V.

EADGAR.

Dissert. Epist. pag. 168.

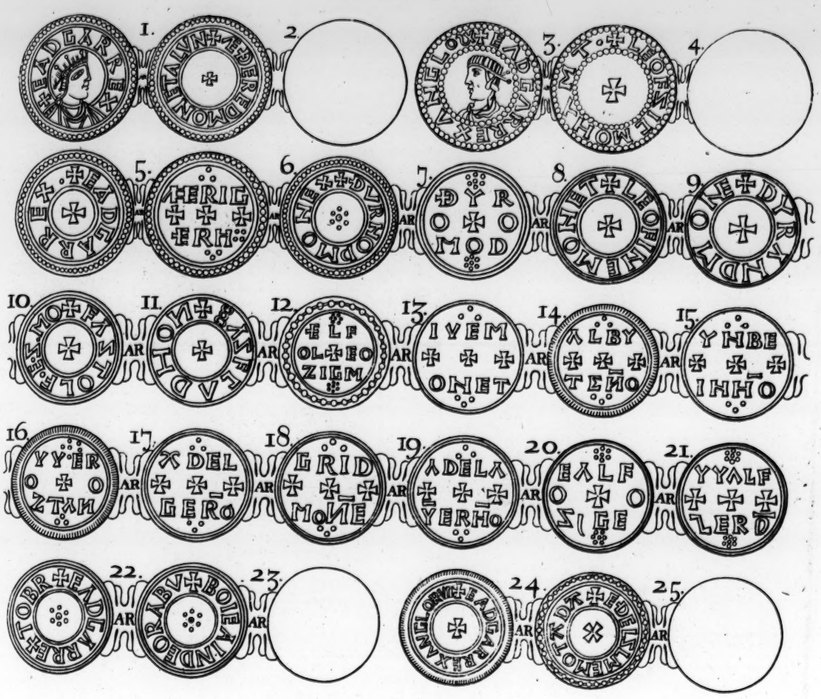

EADMUND.

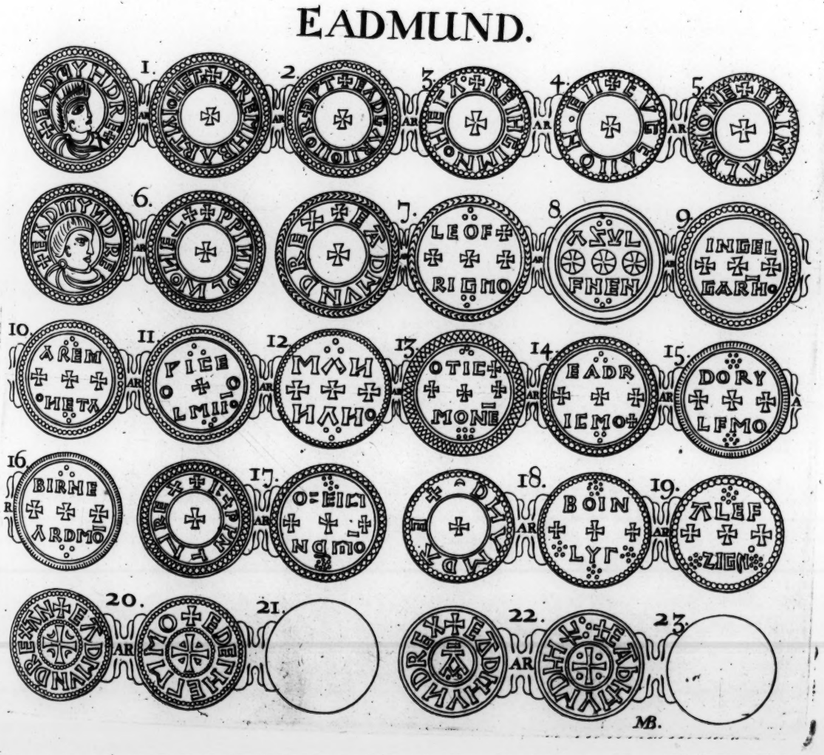

The Grenville Library

TAB. VI.

Dissert. Epist. pag. 168.

EADMUND.

EADRED.

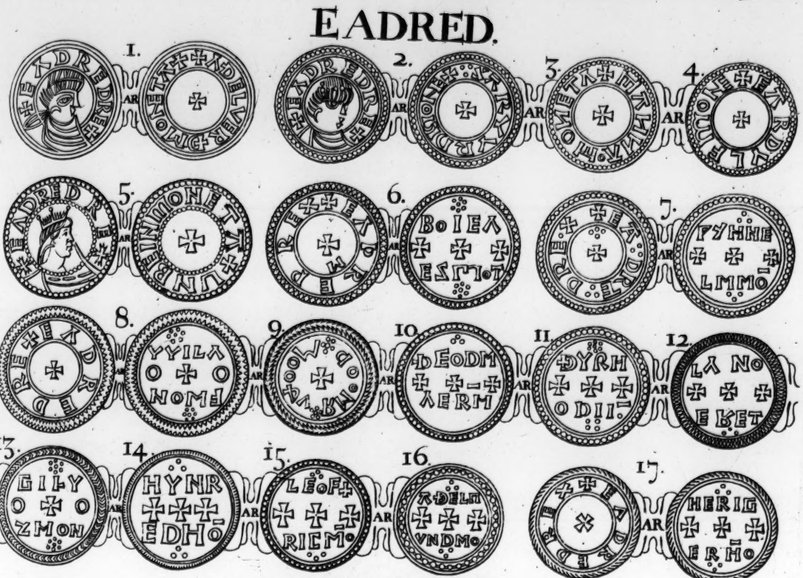

EADVVARD.

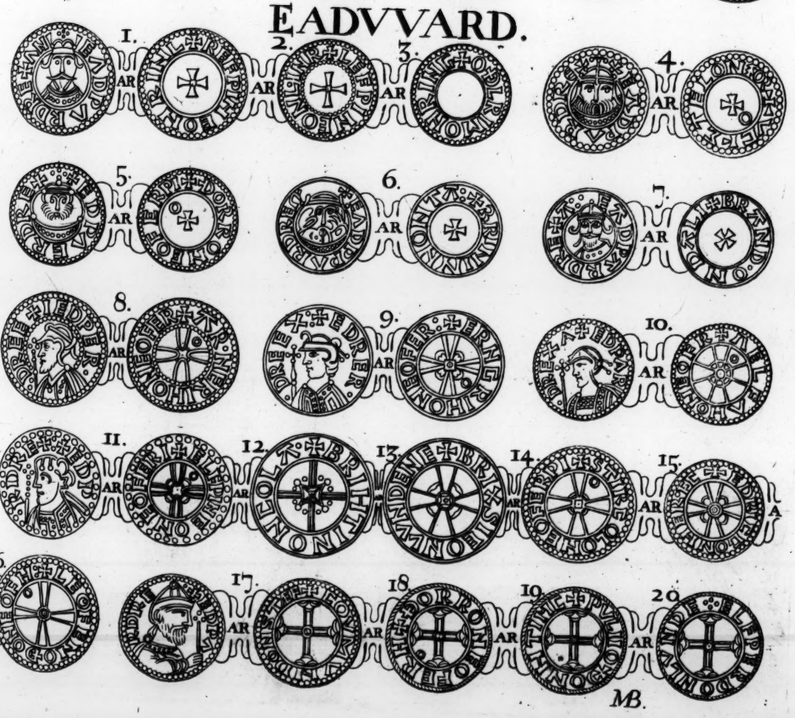

MB.

The Grenville Library

TAB. VII.

EADVVEARD.

Dissert. Epist. pag. 168.

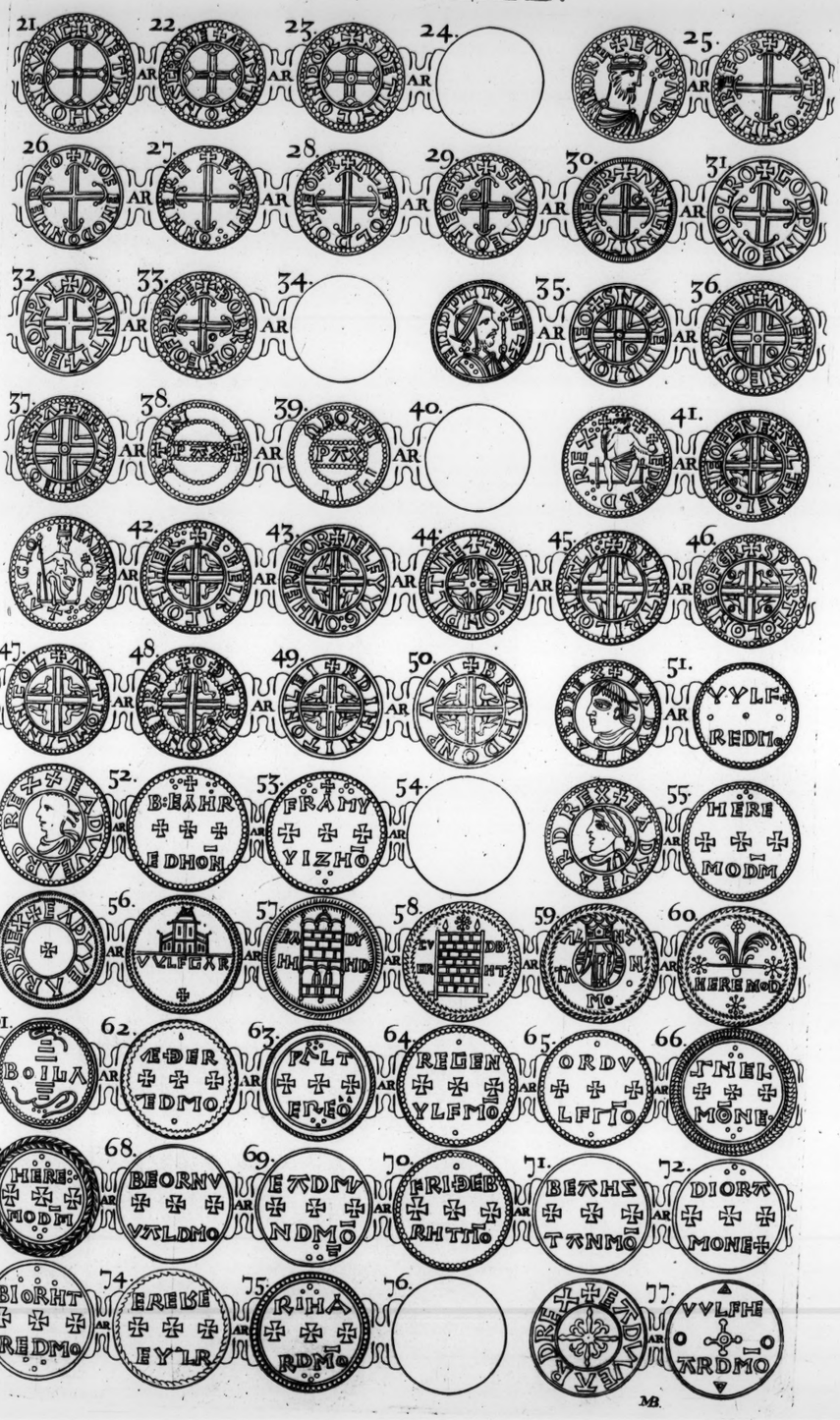

MB.

EADVIG.

EANRED.

ECGBERHT.

EDWIN.

EOTBEREHTVS.

ERIC.

HAROLD.

HARTHACNUT.

LUDICA.

OFFA.

MB.

The Grenville Library

TAB. IX.

OFFA.

Dissert. Epist. pag. 168.

S.ti PETRI MONETA.

PLEGMUND ARCHIEPISCOPUS.

SIHTRIC.

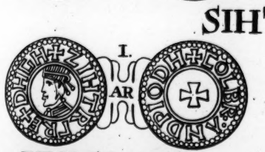

SYCFRED.

WIGLAF

NVMISMATA INCERTA.

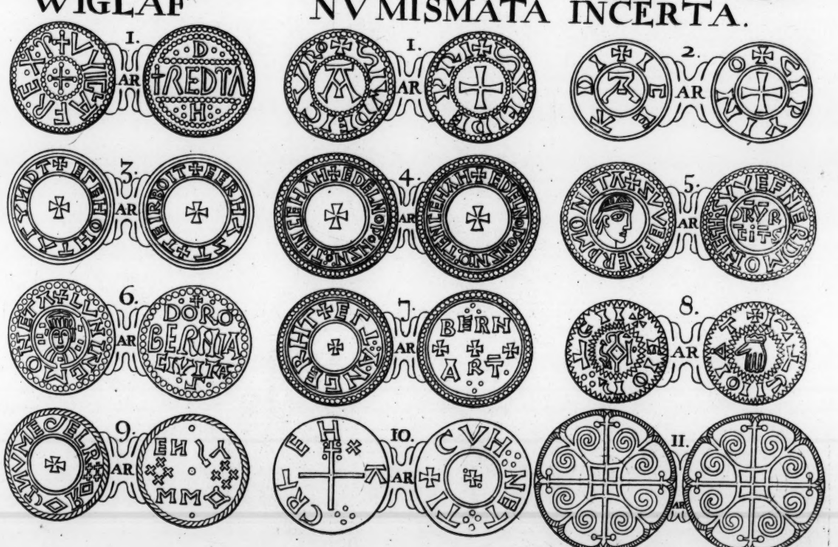

MB.

The Crawford Library

TAB. X.

Dissert. Epist. pag. 168.

ALLA. 1.

ALLA. 2.

ALLA. 3.

ALRED. 1.

ALRED. 2.

ALRED. 3.

ALRED. 4.

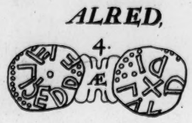

ANLAF. 1.

ANLAF. 2.

CUTHRED. 1.

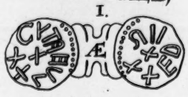

EANRED. 1.

EANRED. 2.

EANRED. 3.

EANRED. 4.

EANRED. 5.

EANRED. 6.

EARDWVLF. 1.

EARDWVLF. 2.

EARDWVLF. 3.

EARDWVLF. 4.

EARDWVLF. 5.

ETHELBERT. 1.

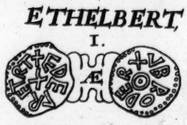

ETHELHELM. 1.

ETHELHELM. 2.

ETHELRED. 1.

ETHELRED. 2.

ETHELRED. 3.

ETHELRED. 4.

ETHELRED. 5.

ETHELRED. 6.

ETHELRED. 7.

OSBRIGHT. 1.

OSBRIGHT. 2.

OSBRIGHT. 3.

OSBRIGHT. 4.

OSBRIGHT. 5.

WVLFRED. 1.

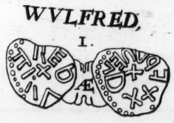

WVLFRED. 2.

INCERTVM. 1.

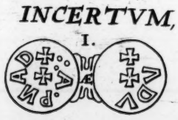

INCERTVM. 2.

The Cornwall Library

TABULA I.

ÆLFRED.

1. ÆLFRED REX. *in averſa parte*, CVDBERHT. non mihi placet ſententia *Walkeriana*, nummum hunc in honorem Sancti *Cuthberti* eſſe excuſum; opinor potius illud fuiſſe nomen cujuſdam magnatis aut monetarii. Quamvis interim non ſit denegandum ſummo in honore apud *Ælfredum* Regem fuiſſe Sanctum *Cuthbertum*, uti ſatis ex eo conſtat, quod prædictus Rex Eccleſiæ in honorem Sancti *Cuthberti* dedicatæ donarit provinciam, quæ hodie dicitur *Epiſcopatus Dunelmenſis*; nimirum gratitudinis cauſa (ut aiunt) quippe Sanctus ille Regi apparuit, pollicitus egregiam victoriam, quam de hoſtibus ſuis mox reportavit. W.

2. VVLFRED. nomen cujuſdam nobilis. W.

3. ÆDERED MOnetarius. W.

4. LVDIG MONetarius. W.

5. OYDIG MONetarius. W.

6. ELFRED REX. *in averſa parte*, EÐELSTAN MOnetarius. W.

7. ORSNA ÆLFRED FORDA. Neſcio quid Literæ ſupra & infra Regis nomen poſitæ denotent, niſi *Oxonium* ſeu vulgo Oxford: oppidum enim illud tum temporis ſcribi ſolitum eſt OXNAFORDA. Quod attinet ad literas RS, erratum haberi poſſint opificis pro X. *in averſa parte*, BERNFALD MOnetarius.

8. AELFRED REX. *in averſa parte*, AÐELVLF MOnetarius.

Octo hi nummi ſpectant omnes ad Ælfredum *Magnum.*

9. AELFRED REx. Creditur hunc nummum pertinere ad *Ælfredum Northumbriæ* Regem. Monogramma in parte ejus averſa explicare non valeo. W.

10. ELFRED REX DOR. Ultimas literas quidam legunt NOR, ac proinde nummum referunt ad *Ælfredum Northumbricum*. Sed nummo accuratius ſpectato, legendum mihi videtur (non NOR ſed) DOR, vel DORo, hoc eſt, uti auguror, *Dorobernium* (ſeu vulgo Canterbury) ubi excuſus eſt hic nummus, & ad *Ælfredum* Magnum referendus. *in averſa parte*, DIARVALD MOnetarius.

11. EALRVED. Hic nummus locum ſibi aſſignatum obtinuit perſuaſu viri cujuſdam Eruditi, qui eundem ad *Ælfredum* ſeu *Alvredum* ſpectare opinatus eſt. Mihi autem viſus eſt nummus accurate inſpectus ad *Offam* potius pertinere; quam quidem ſententiam meam haud parum confirmant Literæ iſtæ in parte averſa, *viz.* O. R. M. (hoc eſt juxta interpretationem meam *Offa Rex Merciorum*) necnon ipſa nummi fabrica, atque etiam ejuſdem collatio cum nummo primo Tabulæ nonæ. *Ealrued* erat unus è magnatibus, ſicut & *Eoba* in nummo jam dicto.

ÆTHELRED.

1. AEÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte*, GODRIG MOneta (vel MOnetarius) LVNDinenſis.

2. GODPINE MOneta (vel MOnetarius) LVNdinenſis.

3. STEORGER MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRwic, hodie York.

4. EADPOLD MoNeta (vel MoNetarius) On (de) CÆNT-wara-byrig, hodie Canterbury.

5. LEOFRIG MOneta (vel MOnetarius) On (de) CENT-wara-byrig, hodie Canterbury.

6. ALFPINE On (de) LVNDene, hodie London.

7. OSGVT MOneta (vel MOnetarius) On (de) ƿINCeaſter, hodie Winchester.

8. EODING MOneta (vel MOnetarius) de OXNAforda, hodie Oxford.

Hi nummi referendi ſunt ad Ætheredum *ſeu* Æthelredum *Regem, Filium* 3^tium Æthelvulphi.

9. ÆÐELRÆD REX ANGLOrum. *in averſa parte,* ÆÐERED MOneta (vel MOnetarius) LVNDONI.

10. GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) LVNdinenſis.

11. BOIA MOneta (vel MOnetarius) de CÆNTƿARE-byrig, hodie Canterbury.

12. BRANTING MOneta (vel MOnetarius) de NORÐƿIC, hodie Norwich.

13. FOLCEARD MOneta (vel MOnetarius) de NORÐwic, hodie Norwich. W.

14. WALTFERÐ MOneta (vel MOnetarius) de GYPESwic, hodie Ipſwich.

15, 16. Opinor in hoc nummo binas partes averſas ſive inſcitia ſive incuria Monetarii perperam eſſe conjunctas, quas interim ex ipſarum Fabrica colligo ad *Æthelredum* ſpectare. Nummum hunc excuſum eſſe apud *Exe* ſeu *Exan-ceaſter* (hodie Exeter) ex priori conſtat. Poſterior omnino me latet. W.

17, 18. *Æthelredi* eſt nummus uterque 17us & 18us, opus Monetarii alicujus adeo ignari, ut nec Regis nec ſui nominis Orthographiam calleret. Uterque videtur *Londini* fuiſſe excuſus.

19. ÆÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte,* GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) de LVNDene, hodie London.

20. ODA MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRƿIC, hodie York.

21. ƿINT------ED MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.

22. EDƿIN On (de) HEORTford, hodie Hartford.

23. TVNEMAN MOneta (vel MOnetarius) de SVÐBYri, hodie Sudbury.

24. GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) de CÆNTwarabyrig, hodie Canterbury. W.

25. ODA MOneta (vel MOnetarius) de ƿELINGford, hodie Wallingford. W.

26. SƿETING MOneta (vel MOnetarius) de LVNDEN, hodie London.

27. SƿERTGAR ON (de) STANFOrd in Agro *Lincolnienſi.*

28. SYMERLEÐI MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.

29. SƿETING MOneta (vel MOnetarius) de COLNeceaſter, hodie Colcheſter.

30. EDELRED REX AIGISIA. Proculdubio conſtat haſce literas perperam deſignatas eſſe in Tabulis *Walkerianis.* Siquis enim eaſdem conferet cum literis nummi 19^mi, inde intelliget literas rectius deſignandas eſſe ANGLORVM. W.

Numiſmata omnia à 9°. *uſque ad finem Tabulæ attinent ad* Æthelredum *filium* Eadgari. Quæ de hujuſce Regis impietate narrant iſtius ſeculi Scriptores videntur minus congruere partibus averſis nummorum ad Eum ſpectantium; extant enim in plurimis pietatis ſuæ, ni fallor, veſtigia; *viz.* manus inter Ā Ω, ſignum Fiduciæ in Divina Providentia; & CRVX, ſignum Fiduciæ in Salvatore Crucifixo.

TABULA II.

ÆTHELRED.

31. EÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte,* LEOFAT MOneta (vel MOnetarius) de NOrth-wic, hodie Norwich.

Nummus hic pertinere videtur ad Æthelredum Æthelvulphi *Filium.*

32. AEDELRED REX. *pars averſa,* ELBERE MONETArius.

33. EÐEL-

33. EÐELRED MONETArius.
Bina hæc numiſmata conflata ſunt ex Argento minus puro, quam alia quævis Saxonica à me unquam conſpecta. *Ad* Æthelredum *Northumbricum, Filium* Eanredi *iſta pertinere auguror.*

34.

ÆTHELSTAN.

1. ÆÐELSTAN REX. *pars averſa,* VVLFHEARD MOneta (vel MOnetarius) VVINtoniæ CIvitatis
2. GRIMALD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIvitatis.
3. ÆLFVALD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIVItatis.
4. BIORNEARD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIvitatis.
5. BARBE MOneta (vel MOnetarius) de NORÐVIC, hodie Norwich.
6. DRYNTVALD MONetarius.
7. *Hi nummi attinent ad* Æthelſtanum *Regem Filium* Eadwardi *Senioris.*
8. ÆÐELSTAN REX. *in averſa parte,* SMALA MONETArius.
Hic nummus referendus eſt ad Æthelſtanum *Cantii Regem ultimum.*
9. EÐELSTAN REX. *pars averſa,* ROTBERT MOneta (vel MOnetarius) de EOfer-wic, hodie York.
10. BERNARHDE ON(de) ------- Nomen civitatis in hoc nummo omiſſum eſt.
11. ÆDelSTAN REX. *in averſa ejus parte,* ABERTEE MOneta (vel MOnetarius) de EOferwic, hodie York.
Numiſmata 9um, 10um, *&* 11um *pertinent omnia* (*uti auguror*) *ad* Æthelſtanum *Filium* Eadwardi *Senioris.*
12. ÆÐELSTAN REX. *pars averſa,* VVLLSIG, nomen magnatis vel Monetarii.
13. REGNALD MONetarius. In hoc nummo circa ædificium legitur EBORACA, unde conſtat Eundem *Eboraci* fuiſſe excuſum: & probabile quidem eſt, ejuſdem urbis Eccleſiam Cathedralem haud melius deſignari potuiſſe iſto ſeculo.
14. ABBA MONetarius.
15. RIDT MONETARIVS. In inſcriptione literæ modo inverſo ſeſe habent.
16. DEORYVALD MOnetarius.
17. EÐELSTAN REX TOtius BRITanniæ. *pars averſa,* REGNALD MOneta (vel MOnetarius) de EFORVIC, hodie York.
18. PAVLS MONETa (vel MONETarius) de LEGECeaſter, hodie Cheſter.
19. DEORVLF MOneta (vel MOnetarius) de LEGECEaſter, hodie Cheſter.
20. SIGFERÐ MOneta (vel MOnetarius) de LEGECeaſter hodie Cheſter.
21. EDELSTAN REX AXORVM pro ANGLORVM. *in averſa parte,* HEGENREDES MOneta (vel MOnetarius) ON(de) DEORABYI, hodie Darby.
Omnia hæc Æthelſtani *filii* Eadwardi *Senioris fuerunt numiſmata.*
22. EÐELSTANI. *pars averſa,* EADNODMD pro EADMOND.
Nummum hunc pertinere credo ad Guthrun *Danum. Baptizatus fuit tempore* Ælfredi *Magni & nominatus* Æthelſtanus.

ÆTHELWEARD.

1. AEÐELVVEARD REX. *in averſa parte,* ENNEBE Moneta (vel Monetarius) RAE. Harum trium literarum ſignificatio me latet.
2. EADMVND monetarius.

3. EÐELWARD REX. *in aversa parte*, AEÐELHELM unus è magnatibus vel monetariis.

4.

Hi nummi spectant omnes ad Æthelweardum *seu* Æthelheardum *regem Occidentalium Saxonum & Successorem* Inæ.

ÆTHELVVLF.

1. AEÐELVVLF REX. *pars aversa*, DVNN MONETArius.
2. AEÐELVVLF REX. *in aversa parte*, BRIÐ MONETArius. W.
3.

4.

Numismata hæc pertinent ad Æthelwulphum *Regem, Filium* Egberti *Regis.*

TABULA III.

ANLAF.

1. ANLAF REX TOD, ultimas tres literas non intelligo. *in aversa parte*, RADVLEF. monetarius vel unus è magnatibus.
2. ANLAF CYNYNG. *i.e.* Rex. *pars aversa*, FARNAN MONETArius. W.

Nescio quid indicent Icones ex utraque parte hujus numismatis. Haud mihi videtur Icon partis aversæ repræsentare faciem seu Frontispicium cujusdam Ecclesiæ, sicuti *Walkerus* opinatus est.

3. ANLAF CYNYNG, *i.e.* Rex. *in aversa parte*, AÐELFERD MINETRIL. forsan Monetarius. W.

Aquila (vel alia quæcunque sit avis) huic Nummo impressa videtur fuisse signum seu vexillum *Anlafi* ad instar Aquilæ Romanæ. *Hi nummi referendi sunt ad* Anlafum *filium* Sihtrici *& Regem Northan-Hymbrorum.*

AUDULFIVS.

1. AVDVLFIVS PRISIN. *in aversa parte* VICTVRIA ADVLFO. W.

Quid PRISIN significet, me latet; nisi nomen sit alicujus Magnatis vel monetarii, siquidem nullus in parte aversa relictus sit locus utrumvis nomen inscribendo idoneus. Videtur autem pars aversa fieri ad instar Labari cum hac inscriptione (*in hoc signo victor eris*) qualis nimirum extat in monetis ad Constantini magni Filios spectantibus.

Hæc moneta pertinet ad Adulfum *seu* Aldwulfum *Anglorum Orientalium Regem Pietate insignem.*

2.

BEORMIRIC.

1. BEORMIRIC REX. *in aversa parte.* EELHFARD. monetarius vel nobilis. W.

His nummus est Beormirici *qui &* Brihtricus *dicitur ab Historiographis; eratque cognatus & successor* Coenwulfi *Saxonum occidentalium Regis.*

2.

BEORN-

BEORNVVLF.

1. BEORNVVLF REX. *pars aversa*, MOHN. hæ literæ denotant monetarium. W.

Nummus hic pertinet ad Beornwulfum *Regem Merciorum & successorem* Ceolwulfi.

BERHTVLF.

1. BERHTVLF REX. *in aversa parte*, BYRNVVALD unus è magnatibus vel monetariis.
2. BERHTVLF REX. *in aversa parte*, VIILEHEAH. hasce literas non intelligo. W.

Nummi hi attinent ad Bertwulfum *Regem Merciorum.*

BVRGRED.

1. BVRGRED REX. *pars aversa*, CEALLA MONETArius.
2. CENRED MONETArius.
3. CVNEHEL MONETArius.
4. TATA MONETArius.
5. FRAMRI MONETArius.
6. ICCDVD MONETArius.
7. BERHRED MONETArius.
8. BVRGRED REX Merciorum. *in aversa parte*, EANRED MONETArius.
9. DVDDA MONETArius.
10. DIA MONETArius.
11. DVDFINI MONETArius.
12. BERNEA MONETArius.
13. BEAGNA MONETArius.
14. DYDECI MONETArius.
15. EANARL MONETArius.
16. ELFEAR MONETArius.
17. BVRGRED REX. *in aversa parte*, DVDA MONETArius.
18. OSMVND MONETArius.
19. VVINE MONETArius.
20. EÐELVL MONETArius.
21. DIARVLF MONETArius.
22. VVLFEAR MONETArius.
23. HVSSA MONETArius.

Hi nummi referendi sunt omnes ad Burgredum *seu* Burhedum *Regem Merciorum.*

CYNETHRYTH REGINA.

1. EOBA. *in aversa parte*, CYNEÐRYÐ REGINa.
2. EOBA. *in aversa parte*, CYNEÐRYÐ REGINA.

Opinor *Cynedredam* hanc fuisse *Offæ Merciorum* Regis uxorem; tam hujus etenim regis quam illius nummis inscribitur EOBA. Caput primo impressum, esse *Offæ*, indicio (ni fallor) est diadema. Caput secundo impressum potest esse ipsius *Cynedredæ*; est enim muliebre caput, sed adeo rudi Minerva ductum in Tabulis *Walkerianis* ut ab illo Autore habeatur tanquam caput virile.

CEOLNOTH ARCHIEPISCOPUS.

1. CEOLNOÐ ARCHIEPiscopus. *pars aversa*, DIALA MONETA (vel MONETArius) DOROberniæ. W.

2. CVLNOÐ ARCHEPIScopus. *in averſa parte*, YVYNIMRE MONETArius.

Hæc duo numiſmata ſpectant ad Ceolnothum, *qui cognominatus erat Bonus Epiſcopus*; Conſecratus *Archiep. Cantuar.* Anno Dom. 830; Pallium accepit A. D. 831. Erant tum temporis Cantuariæ præla Monetaria 7, quorum 4 pertinebant ad Regem, 2 ad Archiepiſcopum & unum ad Abbatem. Iſtis nimirum ſeculis multis Epiſcopis & proceribus jus conceſſum erat cudendi nummos. *in averſa parte* ultimi numiſmatis eſt (X. P.) monogramma Chriſti.

TABULA IV.

CNUT.

1. CNVT REX ANGlorum. *in averſa parte*, CRINAN MOneta (vel MOnetarius) de EOFeR-wic, hodie York.
2. EDſINE ON (de) LVNDen, hodie London.
3. SVNOLF MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.
4. FARÐEIN MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.
5. ELFNAN MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRwic, hodie York.
6. LVFFſINE ON (de) DOFre, hodie Dover. W.
7. ASLAC MOneta (vel MOnetarius) LINCOLNienſis.
8.
9. CNVT REX. *pars averſa*, SſERTING ON (de) DEORaby, hodie Darby.
10. ſITODERE ON (de) LVNDene, hodie London.
11. LEODMÆR ON (de) RINCofa, forſan pro RVNCofa, hodie Runkhorne.
12. RÆFEN ON (de) EOFERwic, hodie York.
13. ESELſINE ON (de) SVthberi, hodie Sudbury.
14. IEORCINE ON (de) MEO.
15. LEOFNOÐ ON (de) CPH.
16. NODſIN MONeta (vel MONetarius) IIRAT. W.

Ultimas literas Num. 14, 15, 16. explicare non poſſum.

17. CNVT REX ANGLORVM. *in averſa parte*, ſVLFRIC ON (de) LVNDene, hodie London. W.
18. SELſiN ON (de) ÐEOTFOrd, hodie Thetford.
19. OVÐGRIM MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York. W.
20. CNVT REX ANGLOrum. *partem averſam* non intelligo.
21. CNVT. *pars averſa*, ſVLNOÐ MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRſic, hodie York. W.

Hi nummi referendi ſunt ad Canutum *Magnum.*

CEOLVVLF.

1. CEOLVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, HEREBERHT unus è magnatibus.
2. CIOLVVLF REX Merciorum. *pars averſa*, EANVVLF MONETarius.
3. CIOLVVLF REX MERCIorum. *in centro* CRVX. *in parte averſa*, CEOLHARD MONeTarius.

Numiſmata hæc attinent ad Ceolwulfum *Regem Merciorum, ſucceſſorem* Kenelmi.

COENVVLF.

1. COENVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, LVL. nomen forſan Monetarii. W.

2. COEN-

2. COENVVLF REX. *pars averſa*, POOEL unus è magnatibus vel monetarius.
3. COENVVLF REX Merciorum. *pars averſa*, CEOLHEARD Monetarius. W.
4. COENVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, DVN MONETArius.
5. OBA MONETArius.
6. COENVVLF REX. *pars averſa*, VVIGHARD monetarius vel unus è magnatibus.
7. CIOLHARD monetarius.
8. CENVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, DIOLA nobilis quidam vel monetarius.

Hi nummi ſpectant ad Kenwulfum *Merciorum Regem & ſucceſſorem* Egferthi.

CVTHRED.

1. CVÐRED REX CANTii. *in averſa parte*, HEREMOÐ MONETArius.
2. VERHEARDI MONETArius.
3. EABA MONETArius. W.
4. CVÐRED REX. *pars averſa*, VERHEARD monetarius vel unus è magnatibus.
5. EABA monetarius.

Numiſmata hæc referenda ſunt ad Cuthbertum *Regem Cantii & ſucceſſorem* Eadberti.

6. CVÐRED REX. *in averſa parte*, SIGEBERHT, ſatrapas vel monetarius vel forſan *Sigebertus* ſucceſſor *Cuthredi* in regno Occidentalium Saxonum: nummum enim hunc pertinere credo ad *Cuthredum* regem Occident. Saxon. & Succeſſorem *Æthelheardi* ſeu *Æthelweardi*.

TABULA V.

EADGAR.

1. EADGAR REX. *in averſa parte*, ÆÐERED MONETA (vel MONETArius) de LVNdene, hodie London.
2.
3. EADGAR REX ANGLOrum. *in averſa parte*, LEOFSIG MOneta (vel MOnetarius) de HAMTun, hodie vel Southamton vel Northamton; Antiquis enim uterque vocabatur *Hamtun*. W.
4.
5. EADGAR REX. *pars averſa*, HÆRIGÆR Monetarius.
6. ÐVRNOÐ MONEtarius.
7. ÐVRMOD monetarius.
8. LEOFINE MONETarius.
9. DVRAND MONEtarius.
10. FASTOLFES MOnetarius.
11. ASFCAD MONetarius.
12. ÆLFSIG Monetarius. literas OL EO explicare non poſſum; niſi forſan denotant nummum *Eboraci* fuiſſe excuſum.
13. IVE MONETarius.
14. ALBYTS MOnetarius.
15. VNBEIN MOnetarius.
16. VVERSTAN monetarius vel unus è magnatibus.
17. AÐELGER mOnetarius.
18. GRID MONEtarius.
19. AÐELAVER MOnetarius.

20. EALFSIGE monetarius vel unus è proceribus.
21. VVALFSER mOnetarius.
22. EADGAR REX TOtius BRitanniæ. *in aversa parte*, BOIEA Moneta (vel Monetarius) de DEORABY, hodie Darby.
23.

24. EADGAR REX ANGLORVM. *partem aversam* non intelligo.
25.
Hi Nummi pertinent ad Eadgarum *Regem & successorem* Eadwigi.

EADMVND.

1. EADMVND REX. *in aversa parte*, EREMHBART MONETArius.
2. EADGAR MOneta (vel MOnetarius) de NORÐ ſIC, hodie Norwich.
3. REINGIM MONETArius. W.
4. Nummum hunc explicare non valeo. W.
5. GRIMſALD MONEtarius.
6. EADMVND REX. *in aversa parte*, ſVINIſL MONETarius.
Hi nummi referendi sunt ad Eadmundum *Fratrem & successorem* Æthelstani.
7. EADMVND REX. *pars aversa*, LEOFRIG MOnetarius.
8. ASVLFNEN monetarius vel unus è magnatibus.
9. INGELGAR MOnetarius.
10. ARE MONETArius.
11. ſICELM MOnetarius.
12. MANNA MOnetarius.
13. OTIC MONEtarius.
14. EADRIC MOnetarius.
15. DORVLF MOnetarius.
16. BIRNEARD MOnetarius.
17. EADMVND REX. *partem aversam* non intelligo.
18. EADMVND. *in aversa parte*, BOINLVC monetarius vel nobilis quidam. W.
19. ALEFSIG Monetarius.
Hæc sunt, uti auguror, Numismata Edmundi *Martyris, Regis Orientalium Anglorum.*
20. EADMVND REX ANglorum. *in aversa parte*, EÐELHELM MOnetarius.
21.

22. EADMVND REX. *pars aversa*, EADMVND Monetarius.
23.

Bina hæc numismata pertinere credo ad Eadmundum *successorem* Æthelstani.

TABULA VI.

EADMVND.

24. SC (sanctus) EADMVND. *in aversa parte*, VVNER Monetarius.
25. SC (sanctus) EADMVND REX. *in aversa parte*, VVINIFeR MONETARius. W.
26. ODO MONEta (vel MONEtarius) de RLIA hasce ultimas literas haud intelligo. W.
27. IOMA Monetarius ME FECIT. W.
Hæc quatuor ultima numismata excusa sunt in honorem Sancti Eadmundi *Martyris; sed jussu cujusnam Regis incertum est; alicujus certe qui erat ejusdem sive nominis sive prosapiæ.*

EADRED

EADRED.

1. EADRED REX. *pars aversa*, AÐELVERÐ MONETArius.
2. EADRED REX. *in aversa parte*, SARYYRD MONEtarius.
3. MANNA MONETArius.
4. EARDVLF MONEtarius.
5. EADRED REX. *in aversa parte*, VNBEIN MONETArius. W.
6. EADRED REX. *pars aversa*, BOIEAES MONETarius.
7. EADRÆD REX. *in aversa parte*, ƿYHNELM MOnetarius.
8. EADRED REX. *in aversa parte*, VVILAF MONetarius.
9. ÐVRMOD MOnetarius.
10. ÐEODMAER Monetarius.
11. ÐVRMOD Monetarius.
12. TERELA MOnetarius.
13. GILYS MONetarius.
14. MYNRED MOnetarius.
15. LEOFRIC MOnetarius.
16. AÐELMVND MOnetarius.
17. EADRED REX. *in aversa parte*, HERIGER MOnetarius.

Numismata hæc omnia pertinent ad Edredum *Fratrem & successorem* Edmundi.

EADWARD.

1. EADƿARD REX ANGlorum. *in aversa parte*, REFƿINE ON (de) RINCofa, hodie **Kunckhorne**.
2. LEFƿINE ON (de) LINR. pro LINDcolne, hodie **Lincoln**. W.
3. OÐeLRIc MONeta (vel MONetarius) de RINGofa, hodie **Kunckhorne**. W.
4. EADƿARD REX. *in aversa parte*, VCESTEL ON (de) EOferwic, hodie **York**.
5. EDƿAERD REX. *pars aversa*, ÐORR ON (de) EOFERƿIc, hodie **York**.
6. EADƿƿARD REX. *in aversa parte*, BRININ MONeTArius.
7. EADƿARD REX Anglorum. *in aversa parte*, BRAND ON (de) ƿALIngeford, hodie **Wallingford**.
8. IEDƿERD REEX. *pars aversa*, ARNERIM ON (de) EOFERwic, hodie **York**. W.
9. EDRERD REEX. *in aversa parte*, ERNGRIM ON (de) EOFERwic, hodie **York**.
10. EDƿARD REX Anglorum. *pars aversa*, AELFAN ON (de) EOFeRwic, hodie **York**.
11. EDƿaRD REX. *in aversa parte*, ELFƿINE ON (de) EOFERFic, hodie **York**.
12. BRINTIN ON (de) COLNAceaster, hodie **Colchester**.
13. BRIXSIE ON (de) LVNDENE, hodie **London**.
14. STIRCOL ON (de) EOFERƿIc, hodie **York**.
15. EDRICG ON (de) HEREFord, hodie **Hereford**.
16. LEOFENOÐ ON (de) EOFHerwic, hodie **York**.
17. EDƿARD REX. *in aversa parte*, COVMVND ON (de) STÆFford, hodie **Stafford**.
18. ÐORR ON (de) EOFERHwic, hodie **York**.
19. ƿVLNOÐ ON (de) NTIMC. ultimas Literas explicare non valeo.
20. ELFƿERD ON (LVNDEne, hodie **London**.

Hi nummi referendi sunt omnes ad Eadwardum *Confessorem*.

TABULA VII.

EADWEARD.

21. SIETMaN MONetarius de SVÐBIC forſan pro SVÐBERI, hodie Sudbury.
22. ÆLMÆR ON (de) SCROBEsbyrig, hodie Shrewsbury.
23. SƑETINC ON (de) DOR ceſceaſter, hodie Dorcheſter. vel DOR wiceaſter, hodie Canterbury.
24.

25. EADƑARD RD REX. *in averſa parte*, ELRIC ON (de) HEREFORd.
26. LIOFENOÐ ON (de) HEREFOrd.
27. EARNƑI ON (de) HEREford.
28. ALFƑOLD ON (de) EOFeRwic, hodie York.
29. SCVIAE ON (de) EOFeRƑic, hodie York.
30. ARNGRIM ON (de) EOFeRwic, hodie York.
31. GODƑINE ON (de) OLRO. has literas non intelligo.
32. DRINTMER ON (de) ƑALingeford, hodie WAllingford.
33. ÐORR ON (de) EOFRƑICe, hodie York.
34.

35. EADƑARD REX. *in averſa parte*, SNEBENRY ON (de) EOferwic, hodie York.
36. ALEN ON (de) EOFeRƑIEC, hodie York.
37. BRVNDINE ON (de) STAnford, hodie Stamford.
38. } Hæc numiſmata explicare non poſſum.
39 W. }
40.

41. EDƑERD REX. *in averſa parte*, VLFKEL ON (de) EOFERwic hodie York.
42. EADƑARD REX ANGLOrum. *pars averſa*, EGELRIC ON (de) HEReford.
43. NELFVVIG ON (de) HEREFORd.
44. ÐVRCIL ON (de) ƑILTVNE, hodie WHilton.
45. BRINTRIL ON (de) ƑALIngeford, hodie WAllingford.
46. SƑARTCOL ON (de) EOFERwic, hodie York.
47. AVTI ON (de) LINNCOLn, hodie Lincoln.
48. OÐGRIM ON (de) EFeRƑIc, hodie York. W
49. RDINNIT ON (de) LEIceſtre, hodie Leiceſter.
50. BRAND ON (de) ƑALIngeford, hodie WAllingford.
Numiſmata hæc omnia ſpectant ad Eadwardum *Confeſſorem.*
51. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFRED MOnetarius.
52. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, BEANRED MONetarius.
53. FRAMVVIS MOnetarius.
54.

55. EADVVEARD REX. *pars averſa*, HEREMOD Monetarius.
56. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFGAR unus è magnatibus vel monetariis.
57. EADMVND monetarius vel nobilis.
58. CUÐBERHT monetarius vel unus è magnatibus.

Quænam ſint ædificia in tribus nummis præcedentibus pronuntiare non poſſum. Credebam aliquando primum deſignare Templum *Weſtmonaſterienſe*; ſecundum Eccleſiam

cleſiam magnam in oppido vulgo dicto St. *Edmonds Bury*; & tertium Eccleſiam Cathedralem *Dunelmenſem*: ſed cum hæ conjecturæ nullis certis fundamentis innixæ ſint, Iconas illas aliis explicandas relinquo.

59. ALNSTAN MOnetarius.
60. HEREMOD monetarius.
61. BOIGA unus è magnatibus vel monetariis.
62. ÆÞERÆD MOnetarius.
63. FALTERE mOnetarius.
64. REGENVLF MOnetarius.
65. ORDVLF MOnetarius.
66. SNEL MONEtarius.
67. HEREMOD Monetarius.
68. BEORNVVALD MOnetarius. W.
69. EADMVND MOnetarius. W.
70. FRIÐEBRHT MOnetarius.
71. BEANSTAN MOnetarius. W.
72. DIORA MONEtarius. W.
73. BIORHTRED MOnetarius.
74. ERE REEVLR. haſce literas explicare non valeo.
75. RINARD MOnetarius.
76.

77. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFHEARD MOnetarius. W.

Numiſmata hæc referenda ſunt omnia ad Eadweardum *ſeniorem.*

TABULA VIII.

EADVIG.

1. EADVIG REX. *in averſa parte*, HERIGER MOnetarius. W.
2. BOIGA MONETArius de BEDAnford, hodie Bedford.
3. VVÆRIN MOnetarius.
4. VVILSIG MONeta (vel MONetarius) de EOferwic, hodie York.
5. ERI Monetarius.

Hi nummi pertinent ad EAdwigum *fratrem & ſucceſſorem* Eadredi.

EANRED.

1. EANRED REX. *in averſa parte*, EADVINI unus è magnatibus, vel forſan monetarius. W.

Nummus hic attinet ad Eanredum *Regem Northymbrorum & ſucceſſorem* Ælfwoldi.

ECGBERHT.

1. ECGBERHT REX. *in averſa parte*, OBA MONETArius. Monogramma in centro non intelligo.
2. ECGBEARHT REX. *in averſa parte*, DEBLS MONETArius. W.
3. ECGBEORHT REX. *in centro*, SAXONum. *in averſa parte*, IFA MONATArius.

Pertinent hæc numiſmata ad Ecgbertum *Occident. Saxon. Regem, qui, pluribus Heptarchiæ Regnis in unum Imperium unitis, habetur primus omnium Monarcharum Saxonicorum; deditque nomen Angliæ Imperio ſuo.*

4. ECGBERT A. *in averſa parte*, VIBEREHTVS nomen vel ſatrapæ vel monetarii. W.

Nummum hunc ex ipſius fabrica pertinere judico ad Egbertum *regem Northumbrorum & ſucceſſorem* Ællæ.

EDWIN.

1. EDPIN REX. *in averſa parte*, SEEVEL ON (de) EOFERwic, hodie York.

Cenſet Walkerus hunc nummum ſpectare ad Edwinum *Northumbriæ Regem; quod ſi verum ſit, Saxonicorum omnium nummorum, quos novimus, antiquiſſimus eſt. Vid. Num.* 38. *Tab.* 8va. *in Britannia Camdeniana.*

EOTBEREHTVS.

1. EOTBEREHTVS. Draco in averſa parte; vexillum, uti auguror, iſtius Regis.

Hoc numiſma referendum eſt ad Eadberhtum *Regem Northymbriæ & ſucceſſorem* Ceolwulfi.

ERIC.

1. ERIC REX. in centro, gladius. *pars averſa*, INEGEIGAR monetarius vel unus è magnatibus.
2. ACVLF MONetarius.
3.

Hi nummi pertinent ad Eoricum *ſeu* Ericum *Regem Orientalium Anglorum & ſucceſſorem* Guthruni.

HAROLD.

1. HAROLD REX ANGLorum. *in averſa parte*, LEOFPINE ON (de) BRIcgſtow, hodie Briſtoll.
2. HAROLD REX ANGLorum. *in averſa parte*, PNLFGENT ON (de) GLEawan-ceaſter, hodie Gloceſter.
3. BRINTRIL ON (de) TVNebricge, hodie Tunbridge.
4. BRINTNÆR ON (de) PALingeford, hodie Wallingford.
5. GOÐRIC ON (de) ÐEOTFord, hodie Thetford.
6. PILLEM ON (de) OXENFord, hodie Oxford.

GODPINE ON (de) SCEaftesbyri, hodie Shaftesbury.

Hi nummi ſpectant ad Haroldum *Filium & ſucceſſorem* Canuti *Magni.*

8. HAROLD REX. *in averſa parte*, BRVNNSTAN ON (de) ÐEOTFord, hodie Thetford.
9. HERRA ON (de) EGLESCbyrig, hodie Ailesbury.
10. SPAFA ON (de) LINCOLN. W.

Numiſmata hæc attinent ad Haroldum *ſucceſſorem* Eadwardi *Confeſſoris.*

11. HAROLD REEX Anglorum. *in averſa parte*, SLEPINE ON (de) ÐEODford, hodie Thetford.

Eſt Moneta Haroldi *ſucceſſoris* Canuti *Magni.*

HARTHACNVT.

1. HARÐACNVT. *in averſa parte*, LEOFSAN ON (de) LVNDene, hodie London.
2. PULSIG ON (de) BAÐEnceaſter, hodie Bathe.
3. HARÐACNVT REX. *in averſa parte*, ELPINE ON PIGEraceaſter, hodie Worceſter. W.
4.

Hi nummi referendi ſunt ad Hardacnutum *fratrem & ſucceſſorem* Haroldi.

LVDICA

LVDICA.

1. LVDICA REX MERciorum. *pars aversa,* VERBALD MONEtarius.
2.
Nummus hic attinet ad Ludicanum *Regem Merciorum succeſſorem* Beornwulfi.

OFFA.

1. OFFA REX MERCIORVm. *pars aversa,* EALMVND monetarius vel unus è magnatibus.
2. OFFA REX. *pars aversa,* LVLLA monetarius vel nobilis.
3. OFFA REX. *in aversa parte,* IBBA unus è magnatibus vel monetariis.
4. OFFA REX. *in aversa parte,* LVLLA, ut ſupra.
5. OFFA REX. *in aversa parte,* EOPPA ſatrapas.
6. OFFA REX. *pars aversa,* CIOLHARD ſatrapas vel monetarius.
Numiſmata hæc omnia referenda ſunt ad Offam *regem Merciorum ſucceſſorem* Beornredi.

TABULA IX.

OFFA.

7. EOBA. Caput, uti auguror, Regis, etſi nomen EOBA ſit unius è magnatibus. *in aversa parte,* OFFA REX.
8. OFFA REX Merciorum. *in aversa parte,* LVL pro LVLla ut ſupra.
9. EÐELMOD. monetarius vel unus è magnatibus.
10.
11. OFFA REX. *partem aversam explicare non poſſum.*
12. OFFA REX. *in aversa parte,* EÐELVALD unus è magnatibus vel monetariis.
13. OFFA REX. *in aversa parte,* EOBA unus è proceribus. W.
Hi nummi etiam ſpectant ad Offam *Regem Merciorum ſucceſſorem* Beornredi.

Sti. PETRI MONETA.

1. SCI (Sancti) PETRI MOneta. *partem aversam non intelligo.*
2. SCI PETRI MOneta. *in aversa parte,* ERIVIITM. has literas explicare non poſſum.
3. SCI PETRI MOneta. *in aversa parte,* EBORAcenſis CIVitas.
4. SCI PETRI MOneta. *pars aversa,* EBORACEnſis CIVitas. W.
5. SCI PETRI Moneta. *in aversa parte,* EBORACEnſis CIVitas. W.
6. SCI PETRI MOneta. *pars ejus aversa,* EBORACEnſis CIvitas. W.
7. SC PETrI MOneta. *in aversa parte,* EBORACEnſis CIvitas. W.
Videntur Numiſmata præcedentia potius juſſu ſeu Authoritate Archiep. *Eboracenſis* (ad quem etiam pertinebat jus cudendi monetam) cuſa eſſe in uſum communem, quam in Tributum Papæ ſolvendum. Nam ex hac ſuppoſitione ſequitur pluſquam probabile eſſe ut numiſmata hujuſce generis nonnulla in ditione Papali eſſent reperienda, cum res ita ſeſe non habeat. Numiſmatis 2di. pars aversa exhibere videtur nomen alicujus Monetarii: & 7um. ejuſdem generis plane eſt cum reliquis; quamvis Walkerus legit St. *Neglino* pro Sc. *Petri Moneta.* Hæc omnia diſcrepant quoad Iconas (ideoque heic loci una collocantur) ſed interim quoad inſcriptiones fere conveniunt.

PLEGMUND ARCHIEPISCOPUS.

1. PLEGMVND ARCHIEPiſcopus. *in aversa parte,* ÆÐELVLF MOnetarius. W.

2. PLEGMVND ArCHIEPiſcopus. *pars averſa*, EICMVND MOnetarius. W.

Hi nummi pertinent ad Plegmundum *qui electus fuit ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem.* An. Dom. 890.

SIHTRIC.

1. SIHTRIc REX DHGH ultimas has literas non intelligo. *in averſa parte*, COLBRAND PIODH nomen loci me latet. W.

2. SITRIC CVNYNG, *i.e.* Rex. *in averſa parte*, ASCOLY MONETArius. Vid. num. 2. Tab. 3.

Numiſmata hæc referenda ſunt ad Sihtricum *Regem Northymbrorum ſucceſſorem* Reginaldi & Nieli.

SYCFRED.

1. SYCFReD NII. *in averſa parte*, EVVRA MONetarius. W.

Hic Nummus attinet ad Sycfredum *ſeu* Sigebertum *Regem Saxonum Occidentalium ſucceſſorem* Cuthredi.

WIGLAF.

1. VVIGLAF REX Merciorum. *in averſa parte*, REDVAD Monetarius.

Attinet hic nummus ad Wiglafum *Regem Merciorum ſucceſſorem* Ludicani.

NVMISMATA INCERTA.

Numiſmata hæc omnia ſunt *Anglo-Saxonica* vel *Anglo-Danica*; ad quem vero Regem ſingula ſpectent, non liquet: liquet autem 4um. incuria Monetarii conſtare ex binis partibus averſis perperam conjunctis, EÐELNOÐ ON (de) SNOTENGEHAM, hodie Nottingham. Item 5um. cum eandem ex utraque parte habet inſcriptionem, non patet ad quem regem ſit referendum. 6^ti^. inſcriptio eſt CVNING MONETA. i.e. *Moneta Regis*; in averſa parte, DOROBERNIA CIVITAS, hodie Canterbury: ſed ad quem regem ſpectat me latet. De reliquis nihil certum habeo quod dicam; quorum itaque explicatio ab aliis in hac ſcientia melius verſatis expetenda eſt.

TABULA X.

Numiſmata omnia in hac Tabula ex ære conflata ſunt, & ſpectant ad Reges ſive Satrapas *Northumbriæ*; & cum ſingula nomina ſingulis nummis ſint ad verticem appoſita, ulteriori explicatione non opus eſſe videtur; præſertim cum in partibus averſis inſcriptiones fere omnes temporis injuria adeo ſunt deletæ, & tam rudi Minerva primum fabricatæ, ut ex nominibus Magnatum vel Monetariorum admodum pauca intelligi queant; &, quantum mihi licet colligere, nullius oppidi mentio in iiſdem occurrat.

In Illuſtrationibus præcedentibus Nummorum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* id mihi ſolum curæ erat nummos ſingulos ſuis Regibus vel magnatibus aſſignare, nomina in partibus averſis pro viribus meis explicare, necnon urbes ſive oppida ibidem memorata. Quod vero atttinet ad Hiſtoriam Regum, Magnatum vel oppidorum, quorum mentio fit in numiſmatibus prædictis, eandem ſuis locis apponere ſupervacaneum duxi; ſiquidem ea colligi poſſit ex iſtorum ſeculorum Hiſtoriographis. Viſum erat numiſmata ordine Alphabetico collocare, quo facilius pro re nata numiſma aliquod reperiat Lector, conſulatque. Siquem autem juvat nummos Saxonicos in ſuo Abaco diſponere juxta ſeriem Temporum, in promptu eſt idem efficere ope Tabularum Chronologicarum ſubſequentium, quæ licet ſint non omnibus numeris abſolutæ, tamen omnium, quæ extant, accuratiſſimæ haberi poſſunt.

TAB-

TABULÆ CHRONOLOGICÆ.

Ex Hiſtoria Anglicana Erudit. JAC. TYRRELLI Armigeri.

REGES CANTII.

Anno Dom.	
457	*Hengiſtus* regnavit annos 31.
488	*Æskius*, ſeu *Oricus*, filius ejus, annos 24.
512	*Otha*, ſeu *Oiſcus*, filius ejus, annos 20.
532	*Ermenricus*, filius ejus, ann. 29.
560	*Ethelbertus*, filius ejus, ann. 56.
616	*Eadbaldus*, ſeu *Ethelbaldus*, filius ejus, ann. 24
640	*Ercombertus*, filius ejus, ann. 24.
664	*Egbrithus*, filius ejus, ann. 9.
673	*Lotharius*, frater ejus, ann. 12.
685	*Eadricus*, Regio ſtemmati alienus.
686	*Wittredus* & *Wæbberdus* regnum uſurparunt, (alieni etiam ſtemmati Regio) & ſimul renarunt.
694	*Wightredus* Regiam familiam reſtauravit, & moriens reliquit tres filios, qui regnabant ſucceſſive, *viz.*
727	*Ethelbertum*, qui regnavit ann. 22.
749	*Eadbertum*, qui ann. 11.
760	*Alricum*; in quo defecit Regia familia, & exinde peregrini ſunt Reges facti, *viz.*
764	*Heabbertus* & *Sigaredus*, regnabant ſimul, & Regnum inter ſe diviſerunt.
778	*Egfertus*, hic etiam regnum uſurpavit.
786	*Eadbertus* ſeu *Ethelbertus*, cognomine *Prænus*, captus à *Kenwulfo* Rege *Merciorum*, qui regnum *Eadberti* dono dedit
794	*Cuthredo*, Tributario ſuo, ann. 8.
805	*Baldredus*, ann. 18. Ultimus hic *Cantii* Rex, ab *Egberto* Rege exauctoratus.
838	*Athelſtanus* R. *Ethelwolfi* filius illegitimus, à Patre creatus *Cantii*, *Eſſexiæ* & *Surriæ* Rex. Moriebatur ſine prole; Regno ejus ad *Ethelwolfum* relabente.

REGES SAXONUM MERIDIONALIUM.

Anno Dom	
491	*Ælla* regnavit annos 24.
515	*Ciſſa* quot annos regnavit non innoteſcit. ſucceſſio regum hujus Proviciæ mirum in modum dehiſcit.
618	*Ethelwalchium* ſeu *Athelwaldum* in prælio occidit *Ceadwalla*, qui regnum ejus proprio adjunxit, uſque dum à *Bertuno* & *Autuno* duobus R. *Ethelwalchii* Ducibus expulſus eſt: hi Regnum inter ſe diviſerunt, quibus ſucceſſerunt multi reges, quorum omnium nomina nobis non innoteſcunt, excepto
725	*Aldwino*. Hunc occidit *Ina* Rex *Saxonum Occidentalium*, illiuſque Regnum proprio adjunxit.

REGES SAXONUM OCCIDENTALIUM.

Anno Dom.	
519	*Cerdicus* regnavit ann. 15.
534	*Cynricus*, filius ejus, 26 ann.
560	*Ceawlinus*, filius ejus, 31 ann.
591	*Ceolricus*, affinis ejus, 5 ann.
597	*Ceolwulfus*, 14 ann.
611	*Cynegilſus* &
613	*Cwichelmus*, filius ejus, regnarunt 32 ann.
643	*Kenewalcus*, filius ejus.
672	*Sexburgia*, Regina *Kenewalchi*.
674	*Æskwinus*, *Kenewalchi* Conſobrinus, ann. 2.
676	*Centwinus*, *Cynegilſi* filius, ann. 9.
685	*Ceadwalla*, an. 3 & dim.
688	*Ina*, Conſobrinus ejus, 39 ann.
728	*Æthelheardus*, affinis ejus, ann. 14. & dim.
741	*Cuthredus*, conſobrinus ejus.
754	*Sigebertus*, conſobrinus ejus, ann. 13.
755	*Cynewulfus*, 29 ann.
784	*Brihtricus*, conſobrinus ejus, 18 ann.
802	*Egbertus*, affinitate aliqua *Brihtrico* conjunctus.

REGES SAXONUM ORIENTALIUM.

Anno Dom.	
527	*Erkenwinus* ſeu *Eſcwinus*.
. . .	*Sigebertus*.
535	*Swithelmus*.
587	*Sledda*, ann. 9.
596	*Seabertus*, ann. 47.
617	*Sexredus*, *Sewardus* & *Sigebertus*, tres fratres, an 6.
623	*Sigebertus* Parvus, dictorum conſobrinus, an. 25.
648	*Sigebertus* Bonus.
661	*Swithelmus*, ejus frater, ann. 2.
663	*Sigherus* & *Sebba*, conſobrini; horum prior non niſi ad parvum tempus regnabat; poſterior ann. 30.
693	*Sigehardus* & *Swenfredus*, ann. 7.
700	*Offa*. ann. 9.
709	*Selredus*, illius conſobrinus, ann 37 & dim.
746	*Swithredus*.
	Poſt hujus obitum (ut tradit *Florentius*) pauci fuerunt *Saxonum Orientalium* Reges; eodem enim anno, quo *Saxones Auſtrales* & *Cantii Incolæ* R. *Egberto* ſe ſubdiderunt, *Saxones* etiam *Orientales* ſeſe pariter ſubmittebant.

NORTHUMBRIÆ REGES, in Provinciis.

Anno Dom.	[BERNICIA.]	Anno Dom.	[DEIRA.]
547	*Ida*, *Eoppæ* Filius, regnavit 12 ann. utroque regno eidem ſubjecto.		
559	*Adda* ſeu *Odda*, Filius ejus, 5 ann.	559	*Ælla*, *Yffi* Filius, 30 fere ann.
564	*Clappa* 7 ann.		
571	*Theodwulfus*, 1 an.		
572	*Freothwulfus*, 7 an.		
579	*Theodoricus*, 7 ann.		
588	*Æthelricus* 2 ann.		
	Hi duo ultimi, erant *Idæ* Filii, & in hac provincia regnaverunt, *Ællâ* in *Deira* regnante.	589	*Edwinus*, dicti filius, brevi expulſus ab *Æthelfrido Berniciæ* Rege, qui, utroque Regno ſibi ſubjecto, regnavit 14 ann. donec *Edwinus* reſtauratus erat.
	Æthelricus utriuſque Regni adeptus eſt Imperium, morientе *Ællâ*, & regnavit 5. ann.		
593	*Æthelfridus* regnavit 24 ann. utroque ſibi ſoli regno ſubjugato.		
617	*Edwinus*, etiam *Ællæ* fil. 17 ann. utroque ſibi quoque regno ſubjecto: Edwino occiſo, ſuum imperium in duo abiit; etenim tunc temporis in		

Anno Dom.	[DEIRA]	Anno Dom.	[BERNICIA.
634	*Oſricus*, *Alfredi* filius, regnavit, 1 an.	634	*Eanfredus Ethelfridi* non ita pridem Regis filius etiam an. . . .

Anno Dom.

His vero in eodem an. occiſis.

634 *Oſwaldus Eanfridi* frater regnavit 9 ann. in utraque provincia, quo etiam occiſo

642 *Oſwieus Oſwaldi* frater 9 ann. in *Bernicia* regnavit.

A. D.

644 *Oſwinus, Oſrici* filius, in *Deira*, regnavit donec ſeptenni regno finito, occiſus erat ab

651 *Oſwieo*, noviſſime dicto, qui ambo regna tunc iniit, quæ ab illo tempore unita manſerunt. Regnavit 28 ann.

670 *Egfridus* ſeu *Egfertus*, Oſwiei Fil. 15 ann.

685 *Alfredus*, frater ejus, 20 ann.

705 *Oſredus, Alfridi* Fil. 11 ann.

716 *Kenredus, Cuthelmi* Fil. 2 ann.

718 *Oſricus, Kenredi* Frater, 11 ann.

789 *Ceolwulfus, Kenredi* Germanus, 8 ann.

737 *Eadbertus*, 21 ann.

758 *Oſulfus*, Fil. ejus. 1 annum.

759 *Ethelwaldus*, cognomine *Mollus*, 6 ann.

765 *Alhredus Idæ* pronepos, 16 ann.

774 *Ethelredus* ſeu *Ethelbertus, Molli* Fil. 4 ann.

778 *Alfwoldus* 11 ann.

789 *Osredus* Nepos ejus, *Alredi* Fil. 1 annum.

790 *Ethelredus* ſeu *Ethelbertus* reſtauratus, 4 ann.

795 *Osbaldus* 27 dies, deinde exauctoratus.

795 *Eardulfus* 10 ann.
Eardulfus è regno pulſus An. Dom. 806. Huic ſucceſſit

806 *Ælfwoldus*, Qui regnavit 2 ann.

808 *Eanredus, Eardulfi* Fil. 32 ann.

840 *Ethelredus*, Fil. ejus, 9 ann.

849 *Osbertus*, 13 ann. è ſolio deturbatus ab

862 *Ælla* Uſurpatore. Ambo hi reges à *Danis* occiſi, qui præfecerunt

866 *Egbertum* Regem, ab iiſdem non multo poſt expulſum; deinde ſubrogarunt
Ricſigum Danum qui regnavit 10 ann. deinde

872 *Egbertus* alter in Regem ab iiſdem electus eſt, quo moriente, *Dani* & *Northumbri* ſine rege vixerunt donec

883 *Guthredus*, Verna egenus in Regem electus erat. *Brigantes* huic ſubjecti ſunt, 11 ann. deinde

194 *Alfredus* Rex partem iſtius Regni occupavit, *Oſberto Dano* in locis magis Borealibus regnante, qui regno ſuo tandem expulſus erat.

902 *Ricſigus*, alter è *Danis* Rex, cui occiſo ſucceſſerunt

903 *Reginaldus* & *Nielus*, ambo *Dani*, qui ſimul regnarunt, totum imperium poſt Alfredi obitum occupantes: at *Nielo* occiſo

914 *Sihtricus* frater, Nieli Vice fungebatur.

919 *Ingualdus* alter è *Danis* Rex circa hoc tempus regnavit, ſicut etiam

926 *Guthferdus, Sihtrici* Filius. ab *Athelſtano* rege hic expulſus eſt. poſt Illum *Anlafus Norvegiæ* Rex hoc regnum in tempus occupavit, ſed à Northumbris è ſolio turbatus.

Anlafus, ſecundus Sihtricus Fil. in Regem electus eſt, ab *Edmundo* Rege expulſus: in duos
944 vero annos reſtauratus eſt; & denuo ab *Ed-*
945 *redo* Rege exauctoratus. *Northumbri* tamen
947 *Ericum* è *Danorum* ſtirpe in Regem eligebant.
948 idem â *Northumbris* abdicatus, qui *Edredo* Regi rurſus præſtant fidem. is hac adductus ratione hoc proprio adjecit regno.

952 *Northumbriæ* Regibus abhinc exſpirantibus, jam uſque ab illo tempore regnabant Comites,

953 *Oſwulfo* Comite ab *Edredo* Rege primùm præfecto. at vero *Edgarus* Rex in duos Comitatus regnum dividi voluit.

REGES ANGLORUM ORIETALIUM.

Anno Dom.

... *Uffa* regnavit, quamdiu vero incertum eſt.

578 *Titylus* ſeu *Tytila* Fil. ejus, regnavit, quamdiu vero incertum etiam eſt.

593 *Redwaldus* Filius ejus.

599 *Eorpwaldus* ſeu *Earpenwaldus*.

636 *Sigebertus* Magnus.

638 *Egricus*, Germanus ejus.

643 *Anna, Redwaldi* Nepos.

654 *Ethelthertus*, Frater ejus.

656 *Æthelwaldus*, Germanus ejus.

664 *Aldwulfus, Ethelthberi* filius.

683 *Ælfwoldus*, Frater ejus.

690 *Beorne*, ex altera dom ooriundus.
NB. quod ſub Anno 749. *Sim. Dunelmenſis*, & Chronicon de *Mailroſs*, *Hunbeanum* & *Albertum Ælfwoldo* Succeſſiſſe referunt, & regnum diviſiſſe. Sed quum *Matth. Weſtmonaſt.* Illos *Beornam* & *Athelbertum* nominari voluit, hunc *Hunbeanum* non alium arbitror quam *Beornem* nuper dictum, nec *Athelbertum* alium quam

749 *Ethelredum, Æthelwaldi* Filium; Qui poſt *Beornæ* obitum ſolus regnavit: quo temporis ſpatio licet, haud ſatis conſtat.

Æthelbertus, Ethelredi Filius, ab *Offa* Rege interfectus, qui regnum ejus occupavit. Poſt
793 quem quamplurimi ſucceſſerunt Reguli, durante 61 annorum ſpatio, uſque ad

859 Sanctum *Edmundum* qui regnavit 11 annos, à
870 Danis tandem martyrio coronatus. Obtinuit interregnum uſque dum

878 *Guthrumus* Danus, *Alfredi* Regis permiſſu, coronaretur. regnavit 12 ann.

890 *Eoricus* Danus, *Guthrumi* Dicti ope, ſucceſſit: Quo moriente, Rex *Edvardus* ſenior, Danis ſubditis, hoc proprio adjecit Regno.

Anno Dom.

REGES MERCIÆ.

585 *Crida* ſeu *Creoda*, quamdiu regnavit is, parum conſtat.

... *Wippa* ſive *Pybba*, dicti filius, quamdiu regnavit incertum eſt.

Ceorlii ibidem regnantis tempus incertum.

627 *Penda*, regali proſapia oriundus, an. 30 regnavit.

655 *Peada, Pendæ* filius, regnum per 1 an. adminiſtravit, cui ſucceſſit

656 *Oswius, Northumbriæ* rex. per 3 ann. regnum occupavit. Cui expulſo

659 *Wulferus, Pendæ* fil. in regnum fraternū ſuccedit.

675 *Ethelredus*, frater *Wulferi*, 39 ann. regnavit.

704 *Kenredus, Ethelredi* conſobrinus, 5 ann.

709 *Ceolredus, Ethelredi* filius, 9 ann.

719 *Ethelbaldus*, *Superbus* cognominatus, Ceolredi neceſſarius, 36 ann.

755 *Beornredus*, regnum vi vel dolo occupatum per ſemeſtre ſpatium tenuit.

756 *Offa, Ethelbaldi* nepos, 40 ann. regnavit.

796 *Egfertus*, Offæ filius, vix per ſemeſtre ſpatium regnavit.

796 *Kenwulfus* Regali proſapiæ quodammodo affinis, 24 ann.

819 *Kenelmus, Cenwulfi* filius, adhuc infans, ab amita *Quendrida* è vita ſublatus eſt. eique ſucceſſit

820 *Ceolwulfus* patruus, qui 1 an. regnavit.

821 *Beornwulfus*, 3 ann.

824 *Ludicanus*, an. unum, & 6 menſes.

825 *Wiglafius*, 14 ann.

839 *Bertwulfus*, 13 ann.
Hi 4 ultimi *Saxonum* Occidentalium Regibus vectigal ſolvebant, ſicut &

852 *Burhedus*, qui 22 ann. regnavit. quem *Dani* regno exuerunt; dederuntque

874 *Ceolwulfo*; ab quo brevi poſt *Dani* regnum iterum abſtulerunt. quos expulit *Edwardus Senior*, regnumque *Ethelredo* (ſub titulo Comitis) gubernandum reliquit, qui *Ethelſtedam Edwardi* ſororem matrimonio duxit; quæ defuncti mariti regnum adminiſtravit. cujus poſt
920 mortem *Edvardus* hoc regnum vi occupans ſuo adjecit.

956 *Edgarus*, Regis *Edwi* frater, rex *Merciæ* & *Northumbriæ* cooptatus. ibidem ante fratris obitum ann. 1 regnavit.

REGES

REGES ANGLIÆ.

Anno Dom	
802	*Egbertus* regnavit 36 ann.
837	*Ethelwolfus*, Filius ejus, 18 ann. & ſeſquian.
857	*Ethelbaldus*, Filius ejus, 2 ann. & ſeſquian.
860	*Ethelbertus*, frater ejus, 5 ann. & ſeſquian.
866	*Etheredus*, frater ejus, 5 ann.
871	*Alfredus*, frater ejus, 29 ann. & ſeſquian.
901	*Edvardus*, filius ejus, cognomine *Senior*, 24 ann.
925	*Athelſtanus*, filius ejus, 16 ann.
941	*Edmundus*, frater ejus, 5 ann.
946	*Edredus*, frater ejus, 9 ann.
955	*Edwius*, *Edmondi* filius, 2 ann.
957	*Edgarus*, frater ejus, 16 ann.
973	*Edwardus*, filius ejus, cognomento *Martyr*, 5 an.
978	*Ethelredus*, frater ejus, 38 ann.
1016	*Edmundus*, cognomento **Iron-Side**, 9 menſes.
1017	*Cnutus*, *Daniæ* Rex, 19 ann.
1036	*Haroldus*, filius ejus, 3 ann.
1039	*Hardecnutus*, frater ejus, 2 ann. & ſeſquian.
1042	*Edvardus Confeſſor*, 24 ann.
1066	*Haroldus*, comitis *Godwini* filius, 9 menſes.

Superficies Convexa.

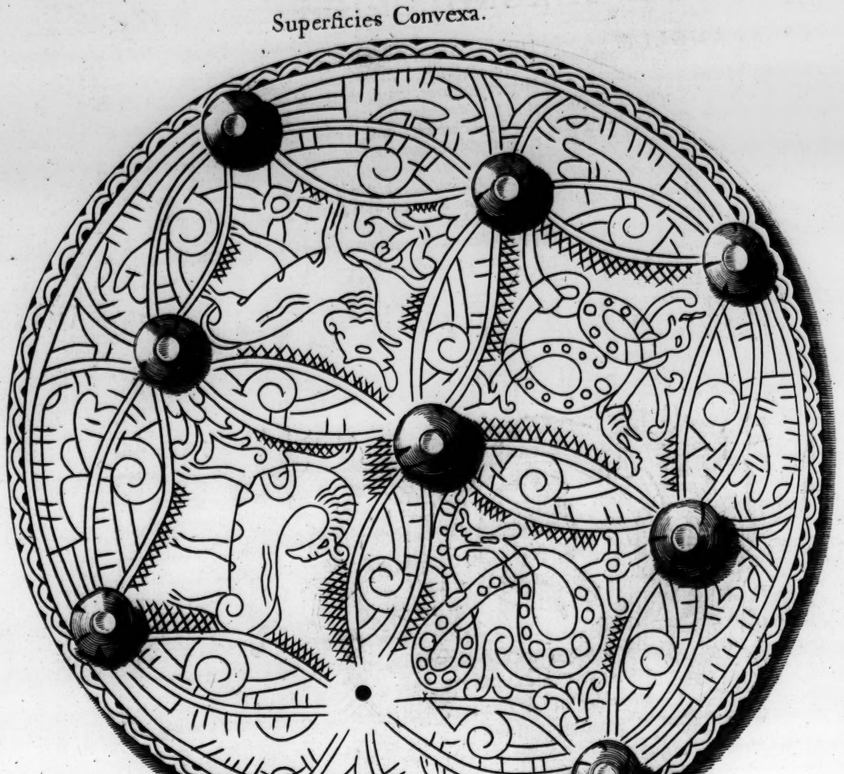

Superficies Concava.

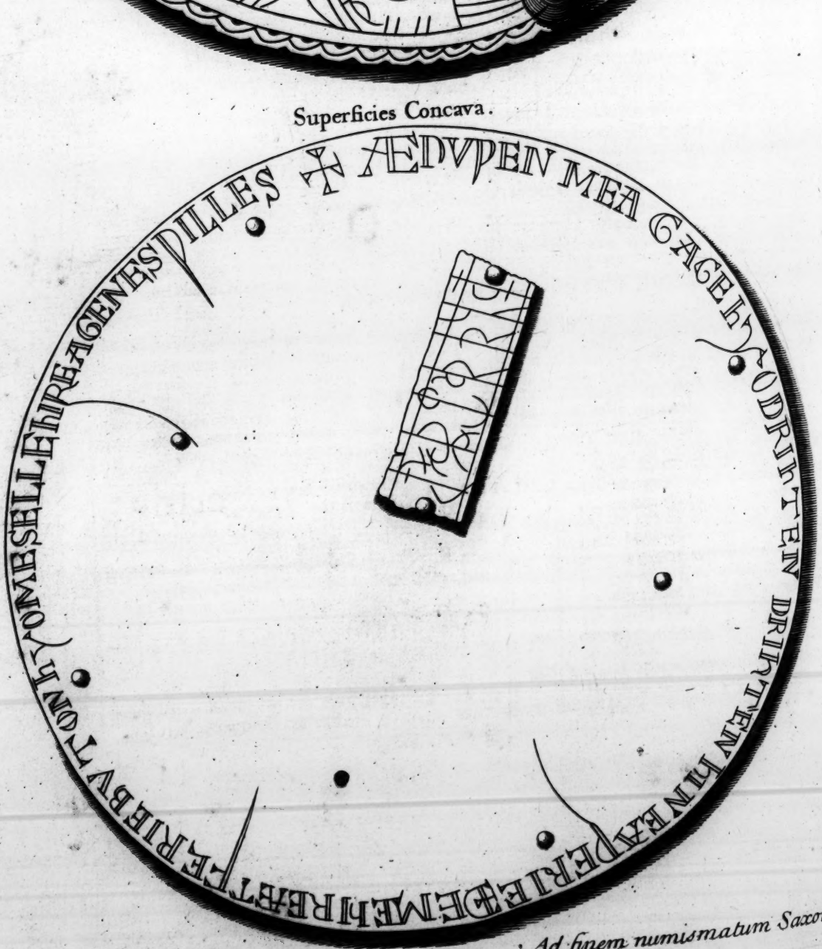

Ad finem numismatum Saxonicorum.

CLARISSIMO VIRO

ANDREÆ FOUNTAINE

EQUITI AURATO

GEORGIUS HICKESIUS

S. P. D.

DUM ſub prælo eſſet de Numiſmatibus Saxonicis & Dano-Saxonicis diſſertatio Tua, *vir doctiſſime*, ad me miſit Clypeum argenteum ejuſdem peripheriæ, quam in icone illius ex adverſo vides, Reverendus & pereruditus *Johan. Taylor* Eccleſiæ paroch. de *Harlow* in Com. *Eſſex*. Vicarius, & Eccleſiæ Cathedr. *Petroburgenſis* Canonicus. Repertus erat ante x annos à Colono quodam, qui illum forte cum terra vertebat, dum aratro proſcinderet agrum quendam qui juxta *Sutton* jacet, *Inſulæ*, quam vocant, *Elienſis* oppidum. In lamina plumbi, cum quinque magni ponderis & pretii aureis annulis, centum Nummis argenteis, *Wilhelmo Conqueſtore* regnante percuſſis, catinoque argenteo, cui nihil inſcriptum erat, ipſe qui in ora ſuperficiei concavæ inſcriptionem Dano-Saxonicam præ ſe ferebat, affabre erat coagmentatus. Hunc igitur, qui inter Antiquitates Saxonicas locum ſibi vendicare videbatur, ne in opere noſtro ſculptum collocare gravarer, monebant quidam φιλαρχαίοι, præſertim in litteris ad me datis vir præclarus *Johannes Covell* Collegio Chriſti apud *Cantabrigienſes* præfectus. Res etiam ipſa monebat, ut à quo conſumendo tempus omnium edax forte temperaſſet, id publici juris faciendo, poſteris & æternitati donarem. Quamobrem, cum de loco illi deſtinando mecum cogitarem, nullus alius antiquæ Literaturæ Septentrionalis duobus in libris magis idoneus viſus eſt, quam is, qui Numiſmata Tua continuò ſequeretur. tum quod à re nummaria non prorſus alienum cum foret, cum Tuis id connecti Te non moleſte laturum crederem; tum etiam maxime, quod in fine Numiſmatum à Te explicatorum locum opportunum nactus eſſe viderer, in quo gratum ac beneficiorum memorem animum in Te meum oblato hoc munuſculo declararem; qui cum magni laboris, majoris ſumptus, & maximi quidem ingenii ac doctrinæ libello Tuo opus meum ornare, ac amplificare voluiſti. Accipe igitur, pro ſumma humanitate Tua *Tabellam* hanc, quam perinde officii in Te mei, ac antiquorum temporum Monumentum in duabus faciebus exhibeo; quarum ambæ prototypum clypeum ad magicum uſum eſſe fabrefactum ſuadent. Id ut credam faciunt, Primo, *Gyri Runici* qui in ſuperficie convexa cernuntur, quamvis *Runarum* expertes. Secundo, *Runæ* ſive potius *Runarum* jugationes, ut opinor, *Magicæ*, quas cœlatas in fragmento anſæ argenteæ illi clavis umbellatis fixæ (qua quis prehenſum tenebat Clypeum) ſuperficies Concava oſtendit. Tertio, ipſa Inſcriptio, quam Incantamenti genus eſſe conſtat; quo quiſquis Clypeum in prœlio portabat, à metu Mortis ſecurus factus, ſe invulnerabilem eſſe putabat. Sic autem à ſigno Crucis diſtinctis verbis Inſcriptio legenda eſt.

✠ ÆDVFEN MEA GAGEHY O DRIHTEN DRIHTEN HINE A ƿÆRIE ÐE ME HIRE ÆT FERIE BVTON HYOM SELLE HIRE AGENES ƿILLES.

Ut vero magis & incantatoribus, iiſve qui ſe tales fingunt, ſuum arcani ſermonis genus ſemper eſt, quo in ſuperſtitioſorum animis fidem & reverentiam cre-

ent: ſic iſta, quæ ſuppoſitis punctis notavi, ex Magico iſto & occulto verborum genere eſſe cenſeo, utpote quæ nihil, quod ſcio, ſignificant; aut ſi quid forte ſignificent, illorum ſenſum me prorſus latere fateor. Reliqua autem Inſcriptionis pars, ſic, ni fallor, Latinè interpretari fas eſt:

O DOMINE DOMINE! ILLVM SEMPER DEFENDE QVI ME SECVM CIRCVMGESTAVERIT; ILLI VOTA SVA CONCEDE.

Hæc precationis formula adeo conſecratos & quaſi munitos Clypeos, ἀτρῶτους eſſe factos ignari credulique cujuſvis ordinis homines exiſtimabant. Adeo ut qui id genus ullum contra plagas quaſi Amuletum in prælio geſtaret, ſecurus à metu Vulnerum pugnabat.

Supra dixi Clypeum hic exhibitum in agro quodam *Inſulæ Elienſis* eſſe inventum. Quæ paluſtris Regio, eaque maxima, cum olim eſſet, loci ingenio freti Proceres quidam Angli contra Gulielmum Conqueſtorem arma illic movebant. Hinc vero ſimile eſſe puto illum cum Gaza quæ cum eo applumbata erat reperta, Magnatis alicujus fuiſſe peculium, qui cum aliis Normannici jugi impatientibus in paludoſa terra iſta Natura adeo munita à Normannis novis Dominis ſe ſuoſque cum armis tutari voluit. Hæc, ad Te raptim, verbis tantum non extemporalibus ſcripſi, *celeberrime Fountaini*. Quæ oratum candidum Lectorem velim uſque adeo ut accipiat, donec aut Tu, Tuuſve *Williſius* avo *Thoma* nepos digniſſimus, aut alius aliquis rei Antiquariæ ſcientia vobis par, rei tam ſpiſſa Nocte obvolutæ uberiorem Lucem acceriat. Vale. Dabam pridie Kalend. Octobris, A. D. M.DCC.IV.

VOLUMINIS PRIMI

FINIS.